II. évfolyam. Budapest, 1899. január 2. 1. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

A törvényen kivüli állapot és a főváros.

— A polgármesterek nyilatkozata. —

A törvényhozás müködése törvényen kivül való helyzetet teremtett az országban, a melynek erkölcsi és anyagi következései kiszámithatatlanok. Az *ex lex* állapot *politikai* részével nem célunk, de nem is hivatásunk foglalkozni. Bennünket egyedül a községi tevékenységre való vonatkozása érdekel közelebbről, különösen és főképp a főváros, mint az ország első törvényhatóságának álláspontja, a melyet egyebek között a fővárost ujjászervező törvény is félreérthetetlenül megjelöl.

Az 1872 : XXXVI. törvénycikk, amely a főváros egyesitésével annak szervezetét is megh határozza, *12-ik szakaszában elrendeli, hogy a főváros azok ellen a miniszteri rendeletek ellen, amelyeket sérelmesnek vagy törvényellenesnek tart, az országgyüléshez felirhat jogorvoslás végett, de föltétlenül köteles előbb a rendeleteknek eleget tenni.*

Az 1872 : XXXVI. törvénycikk 13-ik szakasza azonban igy szól:

„ . . . 13. §. Kivétetnek a végrehajtás kötelezettségének szabálya alól az országgyülés által meg nem szavazott adó tényleges behajtására vagy meg nem ajánlott ujoncok tényleges kiállitására vonatkozó rendeletek.“

Ez a szakasz, amelyet a *törvényhatóságokról* szóló 1886 : XXI. törvénycikk is a 20-ik pontjában változatlanul tartalmaz, implicite rendelkezik a törvényhatóságoknak az *ex lex* állapot idején elfoglalandó maguktartásáról.

A közérdek szempontjából szükségesnek tartottuk megtudni a főváros jelenlegi vezetőségének álláspontját, amelyet a közönség tájékoztatására a következőkben közlünk:

Halmos János

királyi tanácsos, polgármester:

Az *ex lex* állapot jelenleg egyáltalában nem aktuális a főváros községi életére. Mert a törvényben biztositott ellenállási jogról az adókivetés és behajtásra vonatkozólag csak 1899. év február elsején és illetve február 15-én az adófizetés megtagadása után lehetne szó.

A közigazgatás müködésének megakadásáról szó sem lehet, mert ez elképzelhetetlen helyzetet idézne elő.

Egyedül közgazdasági szempontból szólhatunk az ex lex állapotról. A mennyiben az értékpapirok esetleges árhanyatlása után a fővárosnak is intézkedéseket kellene tennie a nála *biztositékképp* elhelyezett értékpapirok megfelelő kiegészitéséről vagy pótlásáról. Magát a fővárost, mint értékpapir-tulajdonost, az árfluktuáció egyelőre nem érinti, mert papirjain nem fog és nem akar tuladni. A fővárosnál megőrzés végett vagy letétképpen elhelyezett értékpapirokban beálló változások szintén nem érintik a fővarost.

Egyébként sem a tanács, sem a törvényhatóság részéről semmiféle előintézkedés megtételét nem tartja szükségesnek, mert hiszi és reméli, hogy a helyzet mielőbb megváltozik.

*

Matuska Alajos

alpolgármester:

Az ex lex állapot idején kibocsátandó kormányrendeleteket föltétlenül végre kell hajtani, mert a végrehajtás megtagadása beláthatatlan zavarokat idézne elő, a melyekért a felelősséget a tanács nem vállalhatja magára. Mert a passziv ellenállásnak igen végzetes eredménye lenne a polgárság kárára, amely a végrehajtó hatalom erejével nem szállhat szembe.

Egyébiránt a főváros tanácsának az ex lex állapotal szemben alig lesz szüksége kezdeményezésre, miután teendőit előreláthatólag maga a törvényhatósági bizottság fogja megszabni.

Hogy milyen szellemben, arra nézve az, a mi eddig történt elég világos utmutató: s ez, egyebet nem tekintve, a törvényhatóság két legutolsó politikai állásfoglalása: a Bánffy miniszterelnök diszpolgárrá választása és az obstrukciót elitélő felirat támogatása.

Intézkedést tehát nem is képzel másként, minthogy a bekövetkező állapot alatt, amikor nincs törvény, lesz rendelet, amelyet nemcsak a főváros, de az ország érdekében is végre kell hajtani.

Igaz, hogy ez nem lesz alkotmányos, nem lesz törvényes állapot, de ki viselendi ezért a felelősséget? *Bizonyára nem a törvényhatóság s ennek önkormányzati szervei.*

*

Rózsavölgyi Gyula

alpolgármester:

Az *ex lex* állapot nem változtathat a törvényes müködésen. A közigazgatás menete meg nem akadhat; és én sem az adófizetés, sem az ujoncállitás megtagadását nem találom helyén valónak. Mert tulajdonképpen szószerinti törvénytelen állapot nincs, minthogy a bekövetkező helyzetet maga a törvényhozás teremtette meg.

Egészen más, ha ez retorzió lenne valamely idegen faktorral szemben. Akkor az boszuállás politikája lenne. De a mostani beálló helyzetért nem hibáztatható sem a korona, sem a nemzet, tisztán csak a törvényhozás. Fennakadásnak tehát semmi irányban sem szabad történni, legkevésbbé a közigazgatás menetében, mert olyan lehetetlen állapotok következnének be, amelyek első sorban a polgárság érdekeinek okoznának érzékeny károkat.

Pénzügyi reformok.

Az imént elfogadott költségelőirányzat egy évi időt engedett a főváros intézőinek arra, hogy dűlőre juttassák mindama függő kérdéseket, amelyek az uj jövedelemforrásokkal kapcsolatosak, jobban mondva, amelyek azok sima behozatalát egyelőre gátolják. Ennek az időhaladéknak tudata alkalmas volt arra, hogy még egyszer rekrimináljunk, hogy a háztartás fölött elitélő kritikát mondjunk, de egyuttal arra is, hogy magunkba szállva, hibáinkat — másra toljuk. Negyedszázadon át az volt a jelszó, hogy az egyenes adót emelni nem szabad, a mobil tőkét kimélni kell. És lőn nagy fejlesztése a fogyasztási adópótléknak, a kövezetvámnak s a különböző taksáknak, a mobil tőke pedig gyarapodott, a megélhetés pedig mindig keservesebbé vált. Végül mégis csak elértünk az egyenes adók emelésének kényszerüségéhez. Utközben azonban kisiklott a kezünkből a helyi közlekedés és a világitás ügye Már a milyen ügyefogyottak vagyunk, a nagy spekulánsok szemünk láttára fölaprózták a főváros távolabb eső vidékeit, az utczahálózatát megnyitva, közegészségügyi, köztisztasági, közlekedési és egyéb közérdekeket hangoztatva, követeltek és kaptak mindenfélét, vizet föl a hegyre, csatornát le a földre, kövezetet mindenütt. Ha ezek láttára valaki mégis a pénzügyi szemponttal mert előállani, akkor a „meg kell lenni“ volt az argumentum. Telkeinket csak annak nem adtuk oda, aki nem reflektált reájok. Csináltunk tisztviselői és különösen tanitói fizetésrendezést, szerveztünk kerületi előljáróságokat és köztisztaságügyet, fölállitottunk felsőbb leányiskolákat és anyakönyvvezető hivatalokat, nemkülönben felső kereskedelmi iskolákat, Épitettünk nagyszerü kórházakat és tettünk minden alkalommal nagyszerü alapitványokat, amelyeket a főváros járadékadósságának tekinthetünk. A csatornázást, a város talajának asszanálását azonban csak a milleniumra birtuk összehozni, a vizmüről még ma is áll Goethe jegyzete „kann fortgesetzt werden.“ Ilyen háztartási rendszeresség mellett a nagyobb létesitések ügye elhalasztódott és csak most kerül kitörésre. Természetes, hogy tehetségünk nem futja. 1880-ban vettük föl 6 milliós kölcsönünket, 1890-ben kenvertáltunk a régi adósságot és tölvettünk mintegy 12 millió-nyi ujat, az 1897—1901. évek teljes 50 millió frtnyi adósságot hoznak a nyakunkra és még csodálkozunk hogy mindezek törlesztését nem szorithatjuk háztartásunk régi kereteibe.

A kiadások emez utvesztőjében egy ritka természeti adományunk óvott meg a teljes elmerüléstől. És az a városrendezés fogalmának nem ismerése. Ha ebben az irányban többet tudtunk volna, mint amennyit tudnunk megadatott, számtalan millió uszott volna el negyedszázad alatt csak azért, hogy fővárosunk a nyugoti metropolisok arculatát vegye föl. Ezt nem tettük. Fölülmulhatatlan eredetiséggel két-három emeletes házakkal raktuk még száz év előtti keskeny, girbe-gurba utcáinkat és századokra sikerült a régi jó „Pesth“-nek és „Ofen“-nek bőrét konzerválnunk.

Már most a helyett, hogy háztartásunk kereteinek tágitását a községi élet fejlődésének következéseképp tekintenők, a helyett, hogy számtalan alkalommal tanusitott felületes, hebehurgya, ugynevezett nagylelkü és gavalléros viselkedésünk sulyos következéseit bevallanók, a helyett, hogy elkövetett mulasztásainkat és tranzakcióinkat elitélnők, mindezek helyett egy emberben keressük a hibát és ő reá háritjuk a felelősséget. És csak most 25 év után jövünk minderre? Tegnap, tegnapelőtt történtek a fölpanaszolt dolgok? Mit tettek az egész idő alatt a most itélkező birák? Hisz a gazdasági ügyek intézésében ők döntöttek, számtalan esetben módositottak. Hogy minő irányban, azt az akták bizonyitják. Ha valakinek eszébe jutna a helytelen, káros közgyülési határozatokat az azokat megszavazókkal megreparáltatni és azok következéseit megtérittetni! De ettől ne tartsunk.

Nem irunk apologiát, de nem fojthatjuk vissza jobbik énünk föháborodását, látva, miként válnak a Paulusok Saulusokká egy csapásra és hogy micsoda kicsinyes, alárendelt jelentőségü szakbeli részletekbe kapaszkodunk, csakhogy bizalmatlanságukat kifejez-

hessék az iránt, akit negyedszázadon át tenyerükön hordtak és hors concours becézték. Mikor volt igazuk, eddig-e, vagy most-e? Azt hiszszük a válasz a végletek között fekszik. Az egyik részen kifejlődött a nembánomság, különösen a mindennapi „vurstlizás“ iránt (a rendkivüli dolgok úgy is úgy mentek, mint a hogy a döntők akarták), a másik részen pedig a csalhatatlanságí hitbe való elmerülés, ami elvégre az oppozició hiányának természetes következése.

A főváros megrekedt szekerét már most az az intézkedés emelje ki a kátyúból, hogy az előirányzatot ne a főszámvevő, hanem a tanács pénzügyi osztálya állitsa össze, hogy a hitelek és a póthitelek nyilvántartása szintén átvándoroljon a szakbeli számvevőségtől a rendelkező, fogalmazó tanácsi ügyosztályba. Ezeket a jövő évi költségelőirányzat tárgyalása alkalmából elsőrendü követelésként hangoztatták. Azt hittük, hogy ezt az intézkedést valami titkos reformer testére szabták, akinek most kellene érvényesülni. Ebben ezuttal csalódtunk. A polgármester ugyanis azt a számvevőségi alkalmazottat helyezte át a tanácsi pénzügyi osztályba, hogy a költségelőirányzattal összefüggő előmunkálatokat végezze, aki a főszámvevő mellett eddigelé is ezekkel a dolgokkal foglalkozott és igy azokban jártassággal bir.

Ebben az intézkedésben mi csak azt a positivumot látjuk, hogy a költségelőirányzat nem lesz roszszabb mint eddig volt, ami azonban a pénzügyi eredményeket és sikereket illeti, azoknak a gyökeres megváltoztatását nem a gazdatisztek és kasznárok változtatá- ától, hanem a gazda egyéniségének megváltozásától reméljük. Hiúnak bizony elég hiú ez a remény, de hát éppen valamivel több a semminél.

(Ω)

A jövő év kőszükséglete.

Az 1899. évben kövezésre 453.000 forintot fordit a főváros. Az előirányzat pénzügyi kimutatásai mellé elkészült a kőszükséglet programmja is, amelyet a mérnöki hivatal beterjesztett a tanácsnak. E programm kevés változást mutat. A régi sablon: csak itt-ott a szilárdabb kőanyag — alkalmasint annak a néhány utnak burkolására, amelyeken legnagyobb a fiakker forgalom, mig a többi utvonalon dominál a trachyt és a makadám.

A községi háztartás vezetésében nyilvánuló rövidlátó politikának a szülöttjei az olcsó kőfajok, a melyeknek fenntartása aránylag sokkal drágább, mint a jobb minőségü kő beszerzése és fenntartása.

Örökös vita, tanulmányozás és okoskodás tárgya a köminőség megállapitása. S a vitázók, tanulmányozók és okoskodók egyhangu kijelentése dacára a főváros még mindig előszeretettel ragaszkodik a könnyen szétmálló és rossz ellenállásu kőfajokhoz. Szakszerüen bebizonyitották már a trachyt rosszaságát s mégis azt látjuk, hogy a kőszükséglet egyik főtárgya ujra csak a trachyt. Sem a bazalt, sem az aszfalt nem szerepel a jövő évi kőszükséglet programmján.

A tervezet egyébként a következő:

I. A meglevő granit-burkolatok kijavitásához és fenntartásához mauthauseni granit, vagy hasonló minőségü granit . . . . . 145.000 kocka;

II. Létesitendő különféle uj munkákhoz granit, vagy hasonló minőségü kőanyag . . . 430.406 kocka.

III. Próba burkolathoz somosujfalusi, vagy korláti bazalt . . . . . 19.975.

IV. A somosujfalusi gránátos trachyt burkolatok fenntartásához somosujfalusi gránátos trachyt 8000 drb.

V. Az apátkuti trachyttal épitett burkolatok fenntartásához apátkuti trachyt . . . . 8000 drb.

VI. Kékes trachyt . . . . . 284.000 „

VII. Félkék trachyt . . . . . 610.908 „

VIII. Szürke trachyt . . . . . 185.280 „

IX. Egyenes granit szegélykő 888 „

X. Körives granit szegélykő 32 „

XI. Járdakő trachyt . . . . . 300.265 „

XII. Trachyt (metszett) . . . . 52 915 „

XIII. Trachyt terméskő . . . . 515.00 m³

XIV. Granit földlap . . . . . 210 „

XV. Granit kapukő . . . . . 10 pár.

Az egész szükségletre 453.075 frtot irányoztak elő.

Hajtóvadászat emberekre.

Tavaly, nyárderekán, egyéb nagyratörő gondolatok hiányában, eszébe jutott a főkapitányságnak embervadászatot rendezni a menedékhelyekben alvókra, azon cimen, hogy a rendőri tapasztalás szerint a menhelyet tömegesen fölkereső kitiltott, körözött és egyébként közveszélyes egyéneket elfoghassa.

Ezeket a razziákat hajtóvadászat módjára hajtották végre. Vagy kiüritették éjnek idején a menhely alvó-termeit vagy az onnan reggel távozókat fogták közre csapatosan és behajtották a rendőrségre.

A szokásos „m. k. erély és tapéntattal“ végbevitt ezen tömeges elfogatások annyi ártatlan embert kevertek bajba és oly sulyosan támadták meg a menhelyek valóban áldásos intézményét, hogy ezen barbarizmus ellen nemcsak az egész sajtó foglalt állást, de a menhelyek igazgatósága is ismételten tett lépéseket a főkapitányságnál és a belügyminiszternél is, és legalább annyit sikerült elérnie, hogy a rendőrség a menedékházban alvókra az éjjeli hajszát megszüntette.

A menedékhelyek házjoga ezzel valamennyire megóvatott ugyan, de másrészt a rendőrség azon helytelen eljárása, melylyel a menhelyből távozókat személyválogatás nélkül csapatosan letartóztatta és lovasrendőrökkel behajtotta, a menhelyeket természetesen elnéptelenitette és azok lételét és rendeltetését veszélyeztette.

A székesfőváros, mely a hajléktalanok menedékhelyeire sokat áldoz, szintén közbevetette magát és a tanács fölkérte a főkapitányt, hogy szüntesse meg ezt a teljesen megokolatlan és barbár hajtóvadászatot. Mert hisz ha közveszélyes egyéneket akar elfogni, úgy jogában áll a menedékhely bármelyik vendégét igazolásra fölszólitani és nyomban le is tartóztatni. Azontul rendelkezésére állnak a menhelyekben rendszeresen vezetett bejelentőkönyvek is, melynek személyi vonatkozó adatainak helyességéért az intézet fölügyelője természetesen jót nem állhat.

Arra tehát, hogy éjnek idején négy-ötszáz embert személyválogatás nélkül csapatosan letartóztassanak és mint a birkafalkák egy szamár vezetése alatt a rendőri pinczékbe lecsukjanak, absolute szükség nem volt.

Ez a fölhivás a főkapitányságnak persze kapóra jött, hogy a tanácsot fölvilágositsa, milyen nagy hatalom az a rendőrség és mennyire tisztében áll, ilyen razziákat épen a menhelyek ellen elrendelni, mert hivatalos adatai vannak arról, hogy a menhelyben a gondnok tudtával kitiltott egyének állandóan tartózkodnak bejelentetlenül, hamis név alatt, a mire nézve kénytelen lesz bizonyos rendőri intézkedéseket is tenni. Egyben pedig kijelenti, hogy eddigi eljárását a tájékozatlan és tulhajtott hirlapi közlemények alapján sem fogja megváltoztatni, mert ép ezen hirlapi nagyitások szokták a főváros közbiztossági állapotát előszeretettel a legsötétebb szinekkel festeni, de egyuttal sérelmet és jogtalanságot keresnek minden oly intézkedésben, mely a közbiztosság megszilárditását czélozza.

Végre feneketlen malicziával szives figyelmébe ajánlja a tanácsnak, hogy a középkorban a világi hatóságok által üldözött bünösök a klastromokban és templomokban találtak menhelyre, hol a hatóság büntető keze őket utól nem érhette. Akkor — mondja tovább — meg volt ennek az értelme (vajjon miért? ha szabad kérdeznünk), de ezen középkori intézményt a modern kor, mint most már fölöslegest (óh bölcselkedő m. k. ész!) eltörülte és lehetetlen, hogy azt a törvény megkerülésével a gyakorlatban ujból életre hivjuk.

Hát bizony sem az asylumok, sem a salvaguardiák életrehivására nem gondol senki és ilyen badarságot ne tételezzen föl a főkapitány senkiről, mert ezzel csak magát kompromittálja.

De a főkapitány ezen polemikus válaszában úgy tesz, mint Bodóné, és mást beszél, mikor a bor árát kérik.

Nem arról van szó, hogy a rendőrségnek nincs joga és ne lenne kötelessége közveszélyes egyéneket hajszolni, elfogni, lecsukni stb. Nagyon is van, hanem az a baj, hogy ezen jogának korlátait nem látszik ismerni és azt nem látszik tudni, hogy a rendőrjog gyakorlása is csak azon határok között van megengedve, a melyek a humanitás törvényeit át nem lépik.

A modern jogszolgáltatás ezen alaptörvénye szerint, nem áll a rendőrség jogában egyes notorius egyének kutatása végett négy-ötszáz fáradt és hajléktalan embert éjnek idején álmából fölverni és a rendőrségre hajtani. Nem áll jogában a mit sem vétett munkást reggel, mikor alvóhelyéről munkára akar menni, csapatosan letartóztatni.

E fölött botránykozott meg a főváros közönsége és e miatt zudult fel az egész sajtó. Teljes joggal és emberséggel. Annál jogosabban, mert a hajléktalanok menhelyének igazgatóságától vett értesités szerint a rendőrségnek azon állitása, mintha a menhelyben a gondnok tudtával kitiltott egyének bejelentetlenül tartózkodnának, e ténynek meg sem felel. De ha megfelelne is, akkor sincs joga a rendőrségnek ezek helyett, ártatlan embereket zaklatni. Nincs joga tiz, husz rovott ember miatt százakat elhurcolni. Nincs joga a menhelyeket elnépteleniteni és ezen egyedül bevált emberbaráti intézményünket egy rendőrellenőr tapintatlan és céltévesztett önkénykedése által tönkretenni.

A mód ellen van kifogásunk tisztelt főkapitány úr, mert azért, ha a rendőrellenőr tolvajokat és több efféle közveszélyes egyéneket kutat és elfog, elösmeréssel tartozunk. De a hajléktalanok éjjeli nyugalmának oktalan megzavarása, százak letartóztatása azért, hogy a csomóból egyet kifogjunk, ezt nem tartjuk helyesnek és hiába vitatja ezen eljárás helyességét bárki. Mert még policiális szempontból sincs értelme, miután a közveszélyes egyénnek is van annyi esze, mint a rendőrellenőrnek és ha tudja, hogy a menhelyben elfogják, hát nem fog a menhelyben meghuzódni.

És ha ez igy van, mire való akkor a mit sem vétett hajléktalanok százait zaklatni, keresetüktől elfogni és velük embertelenül elbánni?

Vállalkozók otthona.

Az a gazdasági politika, a mely Budapest háztartásában megbillentette az egyensúlyt, mindig a vállalkozók és bérlők érdekeit szolgálta. Az administráció egyetlen ágában sem látunk olyan törekvést, a mely e káros gazdasági rendszert akarná kiküszöbölni, vagy legalább a fejlődését igyekeznék meggátolni.

Ellenkezőleg. Olyan jelenséggel állunk újra szemben, amely azt a hitet kelti, hogy a tanács az eddigi rendszert erősebb mértékben követi, mint valaha, s a főváros háztartásában a vállalkozók otthonát akarja berendezni. Ez a jelenség a jövő évi közmunkák kiviteli terveinek időelőtt történt elkészittetése.

Az eddigi gyakorlat szerint a kiviteli terveket a munkaév február—április hónapjaiban készitette el a

mérnöki hivatal; a munkákra a tervek elkészültének sorrendjében irták ki az árlejtéseket és ekképp elérték azt, hogy minden munkára bőven akadt vállalkozó és az előirt közmunka-programm az egész esztendőre lekötötte a munkaadó-vállalkozókat és munkásaikat.

Ezt a gyakorlatot, úgylátszik, a tanács megakarja szüntetni. A közmunkák kiviteli terveit lóhalálában már az idén megcsináltatta a mérnöki hivatallal. Az persze titok, hogy miért szükségesek ily korán a kiviteli tervek. De a titok megfejtése nagyon is érdekében áll a fővárosnak. Mert a kész tervek hevertetése ellen lényeges kifogás alig tehető; végre is a mérnöki hivatal meghajszolása a tanács privát izlése. De föltétlenül tiltakoznia kell mindenkinek az ellen, hogy a kész terveket egy tömegben bocsássák árlejtés alá.

A munkálatoknak egyszerre történő tömeges kiadása önkéntelen kartellt eredményezne a vállalkozók között, akik a munkahalmazt egyetértőleg osztanák meg egymás között, bizonyára olyan árakkal, amelyek nem a fővárosra lennének kedvezők. Ha tehát a tanácsnak az árlejtések tömeges kiirása volna a czélja: akkor már most appellálunk a józanabb eszéhez, kérve, hogy ettől az új ideájától tekintsen el. A főváros amugy is elég jó fejős tehene a vállalkozóknak és bérlőknek. A tanács ne igyekezzék a különben sem alacsony árakat kartell létrehozásával fokozni, ami okvetetlenül bekövetkezik, ha a közmunkákat nem egyenkint, hanem egyszerre fogják kiirni.

A titoknak ez az anyagi része. Szociális szempontból a közmunkák tömeges kiadása nem kevésbbé hátrányosnak mutatkozik. A vállalkozók az egy tömegben kapott munkát majdnem egy időben — mondjuk nyár derekán — végzik el. Azon túl munka nélkül állnak a következő év tavaszáig. Kénytelenek tehát munkásaikat elbocsátani az év leghosszabb időszakán át és ily módon is szaporitani a főváros proletár elemét. Ezek lennének a közmunkák együttes kiadásának következései. Lehet, hogy a tanács e két szempontra nem gondolt. Remélni szeretnők, hogy e kis figyelmeztetés eltéríti be nem vallott, de nyilvánvaló szándékától. A vállalkozók tanácsi segedelem nélkül is tűrhető otthonhoz jutottak már a főváros révén.

Közjótékonyságunk rendészete.

I.

Mig a gazdag és minden izében rendezett Németországból, utóbbi időben még az idegen nemzetiségü munkásokat is kitiltották; mig Bismarck idejében ugyanott a lengyeleket formaszerüen kisajátitották és mig az életerös Germániában 24 órán tul senki nem tartózkodhat, aki ottléte célját az ezerszemü rendőrség előtt kielégitően nem igazolja, addig nálunk, a vendégmarasztó Magyarországon, minden rendü és rangu csavargó, bár honnan fujta légyen ide a sors szele, nemcsak végig barangolhatja az országot, de végső letelepülő helyül magát az ország fővárosát, Budapestet szemeli ki.

Ide, Magyarország székes fővárosába, akár vaggonszámra tódulhatnak mindazok, kiket akár sorsuk vaskeze, akár a csavargás ösztöne ide hajt. Utjokat senki sem állja, szándékukat senki sem kutatja, föntartó forrásukat nincs aki kutassa.

Beözönlenek pereputyostul és ittvaló lézengésüket csak akkor veszik észre, midőn egy részük a büntető hatalommal megütközik, tulnyomó részük pedig, akár mint munkanélkül való, akár mint munkakerülő, a közjótékonyság cimén, hajlék és kenyérért a hatóságra appellál.

Egyedüli vagyonuk a nyomoruság. Egy iszákos férfi, egy lezüllött nő és egy csomó félmeztelen gyermek, ebből áll az a társadalmi tőke, melylyel messze idegenből ide vetve, székesfővárosunkat megülik és a végeredmény az, hogy kórházaink, kizáróan helybelick részére alapitott szegényházaink velük telnek meg. Szegényalapunkat az általuk kierőszakolt kényszersegélyek meritik ki és szociális mozgalmak idején ennek a szomoru hadnak soraiból támadnak föl azok a félelmes utcai alakok, kik a politikai tüntetések alkalmával lecsavarják a gázlámpákat, föltörik a boltokat.

Röviden: ebből az elemből vetik föl az utcai kloakák a társadalom sarát.

Tudva van ez mindazok előtt, kik társadalmi viszonyaink fenekére látnak, de a kikre, ha intő szavukat a tisztes elemek védelmére fölemelik, rásütik, hogy szürkére feketével festő vészmadarak, kik csak arra valók, hogy a kényelmes nyugalomban élő polgárság siestáját zavarják.

De hát a tények logikája erősebb minden burzsoá-okoskodásnál. Ez a logika pedig hangosan inti a hatóságot és magát a társadalmat, hogy a jelzettük invuio ellen védekezzék még idejekorán. Védekezzék olyan eszközökkel, a minőket hasonló sulyos bajok elhárítására, más fejlettebb államok és városok használnak, ha azt nem akarjuk, hogy menthetlenül elboritson bennünket a proletárok özöne.

Szegény ügyünk rendezését célzó eszmékkel foglalkozva, lapunkban már volt alkalmunk arra a sulyos bajra rámutatni, mely székes fővárosunkat a területére megengedett beözönlés korlátlan voltából éri.

Hangsulyoztuk, hogy szegény ügyünk reformjának alfája, nemcsak ezen ügynek országos rendezése, de egyuttal azon védő eszközök fölhasználása is, melyek idegen elemeknek korlátlanul való beözönlését, társadalmi és közbiztossági tekintetekből is, mérsékelhetik.

Szó sincs arról, hogy a székes-főváros körül khinai falat huzzunk. Azt sem tervezzük, hogy a munkát kereső szegények, csak azért, mert szegények, a főváros területéről ipso jure kirekesztessenek.

Nem. Mi csak azt akarjuk és ezt teljes joggal követelhetjük, hogy a fővárosban senki, aki idegenből ide vetődik, hatósági igazolás és létfentartó módjának kimutatása nélkül, 24 órán tul, itt rendőrileg meg ne türessék. A minthogy meg nem türik más külföldi városban és a hogy kiutasitják más európai fővárosból.

Ez a védelmi intézkedés nem a liberalismus, nem is a szabad költözködési jog megszoritásának kérdése.

Ez egyszerüen a praeventiv rendészet alapjoga, melynek szigoru gyakorlását a székes fővárosnak, más európai fővárosok mintájára az önfentartás törvénye alapján követelnie kell.

Hogy ez a tények logikájából foly, azt immár a tizenkettedik órában, a VI-ik kerületi előljáróság, mint elsőfoku szegényügyi hatóság is pedzi, midőn az itt fölvetett kérdésben, orvoslást sürget és eléggé hiven vázolja azokat a türhetlen állapotokat, melyek a fővárosba való beözönlés korlátlan szabadsága miatt magára a főváros hatóságára nézve támadtak.

Csakhogy az előljáróság nem ott fogja a bot végét, ahol kellene és mindössze azzal véli beérhetőnek, ha a tanács tárgyalásokat indit, hogy a községi törvénynek (1886. XXII. t.-c.) a település föltételeire és a települési engedély megtagadására vonatkozó *9 és 15 szakaszai végrehajtassanak.**

Már pedig mindez édes kevés és a székesfővárosnak csak annyit használna, mint a megholtnak a borleves vagy a kőrösi szentelt viz.

Hiszen azzal szemben, aki települési szándékát tényleg bejelenti, a székesfőváros jelenben is érvényesitheti a törvény rendelkezéseit és a települési engedélyt egyszerüen megtagadhatja.

A bajt azonban nem azok okozzák, akik letelepülési szándékukat bejelentik, hanem azok, kik azt soha be nem jelentik és azért mégis itt ragadnak, sőt mi több, annak a mulasztásnak, melyet bárki a települési szándék be nem jelentése által tudva vagy nem tudva, elkövet, a törvényben büntető sanctiója nincs is.

A községi törvény idéztük szakaszai ráillenek egy egy kis vagy nagyközség jóformán stabilis életviszonyaira, de éppenséggel nem alkalmasak arra, hogy a már 600,000 lakosnál többet számláló székesfőváros folytonosan hullámzó ipari és gazdasági életére azon czélból alkalmaztassanak, hogy a főváros a vidék részben improduktiv sok tekintetben közveszélyes és mindenkép terhül szolgáló elemeit föl ne szivhassa.

II.

Az tehát kétségtelen, hogy a községi törvénynek a településre vonatkozó szakaszaival, még akkor sem boldogulnánk, ha azok végrehajthatók volnának. Már pedig ezer és egy ok van arra, hogy a papiron maradnak.

Azok az elemek, akik különféle cimeken a főváros terhére esnek, első sorban is, nem településnek, hanem csak ide vetődnek. Javarészük a szélrózsa minden irányáról beszállingozó munkásnép, temérdek napszámos, cseléd és csavargó éhenkórász. Vidékük silány kereseti viszonyai a fővárosba hajtja őket. Jórészükre a főváros ipari és gazdasági életének szüksége van. Meg is becsülik magukat és meg is becsültetnek. De tekintélyes számban el is züllenek és közveszélyes proletáriátussá szaporodnak.

Eszük ágában sincs települési szándékukat a hatóságnak bejelenteni. Viszont semmiféle hatóságnak sincs tudomása arról, mikor, hányan, honnan fujja őket ide a sors viharja. Miből, hogyan tartják fön magukat. Jönnek, mennek, mint az ég madarai. Akik rendes szolgálatba állnak, azokról még csak tudnak valamit, bár ezek száma sincsen tudva. A zöm az behuzódik a pálinkamérők pincéibe, a kültelkek fészereibe és óduiba, ahonnan csak egy egy rendőri razzia veti föl őket. Rendszerint semmiféle hatóság nem veszi őket számon, csak mikor kórházba, börtönbe vagy a szegényházba kerülnek és ekkor már vagy a székesfőváros, vagy az állam, végeredményben pedig a társadalom terhére esnek.

Szomoru állapot. De kezdetleges rendészeti és közigazgatási viszonyaink között nincs és nem is lehet másképp.

Abban a társadalomban, melynek az ultima rációja a toloncozás körforgásában nyilvánul; melynek szociális politikája egy tartalmatlan zérus; melynek területén a társadalmi jótékonyság (a hajléktalanok céltudatos intézményü menedékházain kivül) tervszerütlen kapkodásban nyilvánul csupán, más viszonyok nem is állandósulhatnak.

Nincsenek cselédmenedékeink, munkáslakásaink, kellő számu népkonyháink, olcsó élelmezésünk, olcsó közlekedésünk, szóval hijával vagyunk annak a társadalmi közszellemnek, mely a szociálpolitika óriási területén, a társadalom védelmére és az alsó rétegek hasznára, nagyszabásu alkotásokra képes volna.

Sivár pusztaság nálunk a rendészet mezeje is. A „röndnek muszáj lönni"-féle rendőri tudomány zaklató brutalitásban, razziák és toloncolásban merül ki, egyébként pedig nyoma sincs egy modern berendezésü és önmagát föntartó korrekcionális dolgoztató háznak; nyoma sincs annak a policiális rendnek, mely a lakosság közéletének megfigyelésében és a széke-fővárosba tóduló népességnek gondos nyilvántartásában nyilvánul.

Berlinben 24 óra leforgása alatt biztos tudomása van a rendőrségnek arról, ki, mikor, honnan, mi szándékkal jött a városba és ha rövid napokon tul, biztos kenyérkeresetet kimutatni nem képes, könyörtelenül kiutasitják.

Nálunk itt bujkálhat, csavaroghat, a mig neki tetszik. Az a bejelentő-cédula, melyet vagy kiállitanak, vagy ki sem állitanak, bizony nem feszélyezi abban, hogy gyakran éveken át, mint teljesen ismeretlen existencia ne lézenghessen Budapest területén.

Ily primitiv rendészeti állapotok, természetesen visszahatnak nemcsak a székesfőváros közjótékonysági pénztárára, de a város terjedésével nagygyá nevelik azt a söpredéket is, melynek létezéséről a felső tizezrek vagy nem tudnak, vagy tudni nem akarnak. Valóban Hogarth ecsetjére méltó komikum, mikor egy komoly törvényhatósági közgyülésben néha-napján föláll egy városatya és gondtelt arcot vágva, nagy garral világgá kürtöli, hogy uraim! a szegény ügyet rendezni, korszerüen reformálni kell, mert a város már nem győzi a kiadásokat.

Azzal, hol és hogyan kezdődjék ez a reform, persze adós marad.

Eszmecsutaknak az ilyen teljesen tartalmatlan följajdulás persze megteszi. Döntő lépésre ugy sem

---

* Idézett törvény idevágó rendelkezései a következők:

A települő köteles ezen szándékát bejelenteni és a törvény följogositja a községet a települési engedély megtagadására, ha a települő ellen bebizonyittatik, hogy a büntett vagy nyereségvágyból elkövetett vétség miatt van jogerős határozattal vád alá helyezve, vagy büntett vagy vétség miatt hozott ítélet hatálya alatt áll.

Ha a község terhelése nélkül magát fentartani nem képes.

A legutóbbi állandó tartózkodási helyétől kielégitő erkölcsi bizonyitványt föl nem mutathat.

kerül a sor. Mert ha komolyan akarnák azt, amit a szegényügy reformja alatt minden müvelt államban értenek, sem a költség, sem a szellemi munkától nem volna szabad visszariadni, hogy e téren beható tanulmányok alapján, dülőre lehessen jutni.

De hát nálunk a szegényügy a város teritett asztalánál az utolsó helyre jut. Mire odajut a tál, már üres. Annyira üres, hogy még egy korszerüen berendezett szegényügyi statisztika költségeire sem jut.

Pedig nem az a legnagyobb baj, hogy a szegényügyre más európai fővárosokhoz viszonyitva, keveset hajlandók áldozni, hanem az, hogy tervszerütlenül, ötletszerüen áldoznak és nem fáradoznak azon, hogy a külföldön bevált intézményeket, viszonyainkhoz idomitva, meghonositsák.

Közjótékonyságunk politikájának merituma mi dössze abból áll, hogy pénzt osztogatunk kinek-kinek a mennyi jut és ha már nem jut, ujra kérünk

Ez az uralkodó elv. Ennek hatása alatt támadt egyik kerületi előljáró agyában az a legujabb reformeszme, hogy a város jövőre havi segélyül ne 5, hanem 8 frtot adjon, mert 5 frtból nem lehet megélni.

Tökéletesen igaz. De vajjon nyolcból vagy tizből meglehet-e ?

Ilyen reform-ideák hasonlitanak a kivájt tökhöz, melynek belsejébe gyertyát dugnak, hadd világitson.

De mindezeknél sokkal sulyosabb mulasztások terhelik a belügyi kormányt, mely a rendészet ezen ágát évtizedek hosszu sora óta, teljesen elhanyagolta.

Belügyminisztereink absolute nem akarnak ezekkel az aktuális kérdésekkel foglalkozni. Egyedül Hieronymi volt az, ki rövid belügyminisztersége alatt kedvet és hajlamot mutatott szegényügyi intézmények létesitésére.

Legujabban hirlik, hogy a belügyminiszteriumban előmunkálatok folynak a szegényügy rendezésére.

Melegen óhajtandó, hogy maga a rendezés humánusan sikeresen végrehajtassék.

Mondók: humánus alapon.

Mert midőn a szegényügyet társadalmi és policiális szempontokból minden vonalon rendeztetni kivánjuk, nem az a célunk, hogy a munkát kereső szegény ember csak azért, mert szegény, a főváros falai közül kitiltassék, mert hiszen sok gazdagnál becsesebb gazdasági tőkét képvisel, — nem az a szándékunk, hogy a szegény célszerü gyámolitástól elessék; nem az a tervünk, hogy szegényházaink orfeumokká alakuljanak, hanem csak az, hogy a közjótékonyság ügye hatósági és társadalmi, rendészeti és szociálpolitikai téren, valódi rendeltetésének megfelelően, ha nagy áldozatok árán is, kezeltessék és hogy minden község, ép a községi törvény világos és határozott rendelkezéséhez képest — saját szegényeit maga tartsa el és ne a főváros által tartassa.

Ez természetesen nem egyes ember, nem egy megfelelő munkaerővel el sem látott tanácsi ügyosztály vagy kerületi előljáróság erejéhez mért feladat.

Ehhez teljes erejü társadalmi, kormánybeli, törvényhozási akció szükséges, amit előbb-utóbb meg kell inditani, mert mélyreható társadalmi reformok csak úgy létesithetők, ha a létesitésükhöz megfelelő szellemi és anyagi erővel rendelkező tényezők azok szükségéről valahára át lesznek hatva.

Absolut jóságú közjótékonysági rendszert akkor sem fogunk teremthetni, mert ilyen csak képzeletben létezik, de legalább kifogunk a mai kezdetleges alapotokból bontakozni

És ez nagy nyereség volna.

A vén cigány.

Tudok egy mesét s mert a kenyerem a mesemondás, hát elmondom. Előre is megkérek mindenkit, ne értsen félre s ne vonatkoztassa senkire. Csak ugy véletlenül jutott eszembe, mert igy Szilveszter napja körül olyan sok minden eszébe jut az embernek.

Hol volt, hol nem volt, vol egyszer egy nagy város. Nem volt olyan nagy mint amekkorának magát képzelte, de annál mégis nagyobb volt, mint amekkorának az irigyei mondották

Emberemlékezet óta itt ebben a városban élt egy öreg cigány, aki kommenciós cigány primása volt a városnak s ugy hivta mindenki, az öreg Bárány. Ha ő muzsikált. még a kövek is megindultak s ha nem is szórták a százforintos bankót, de mégis csak hullott egy egy ezüst pénz a tányérba.

Szépen szólt a vonója, szorgalma , ügyes cigány volt, s ugy hozzá szokott min lenki a muzsikálásához, hogy lassankint nem is vették már észre. Ugy jártak vele, mint a rózsa olaj-sajtoló, aki ott él a legpompásabb illatok között, ő maga azonban már ugy megszokta ezt a kincset érő szagot, hogy nem is érzi.

Természetszerüen abban a nagy városban voltak fiatalabb muzsikusok is, a kik nagyon tisztelték ugyan a vén cigányt, de nem szerették nagyon, mert hogy ő a primások között is primás volt, s a fiatal muzsikusok is szerették volna már eljátszani a hires aranykongó nótát.

Nagy cigány országgyülést hirdettek hát, hogy mit csináljanak az öreg Báránynyal.

Mondták ezt is, azt is, hogy lehetne szép szerivel kivenni a kezéből a hegedüt, de csak nem akadt legény a gáton, aki olyan szépen elhúzta volna az aranykongató nótát.

Végre az egyik megszólalt:

— Hagyjátok abba a nagy tanácskozást. Csak megöregszik egyszer az öreg Bárány is és tudjátok, vén cigány minden nap elfelejt egy nótát.

Lett is erre a mondásra nagy örömriadalom:

— Magad sem tudod öcsém, micsoda fáin eszed van Itt a szög feje! Ide dugjátok a kóczos fejeteket. Az öreg Bárányt nem abból a fából faragták, hogy magától elfelejtse a nótát, de azért vagyunk mi.

— Szépen megkérjük:

— Ugyan Bárány bácsi csak ezt a kis, malacfark nótácskát felejtse el a mi kedvünkért, ugy is maga huzza az aranykongató nótát. Ha beleegyezik, másnap elkérjük egy másik nótáját — ha nem játsza, csak elfelejti.

És ugy is tettek, amint beszéltek.

Az öreg Bárány csak odaadta az gyik nótáját a másik után s a fiatalok ugyancsak huzták, hurrepedésig, vonó nyüvésig, ki jól, ki középszerüen.

Végre is az öreg Báránynak csak egy nótája maradt már a hires, a legnehezebb, az aranykongató nóta.

Olyan szépen huzta, hogy még a sziklákból is arany hullott a tányérjára — de akkor már az egész város azt susogta

— Jó cigány, elég jó cigány az öreg Bárány, de amikor mindig az aranykongató nótát huzza. Bezzeg a fiatalok! Huzzák azok. Jer szivemre tubicámat — hogy majd a lelkünk oda vész·

Az igaz, hogy az öreg Báránynál soha nem is rendelnek más nótát, csak az aranykongatót.

Huszonöt év Budapest közigazgatásának történetéből.

IV.

Ennek folyományául azon eljárást hozta a bizottság javaslatba, hogy fönntartva a tudománynak és értelmiségnek azon előnyt, melyet képviselői részére az adó kétszeres számításával a megyei törvény is biztosit, az összeirandó 1200 legtöbb adót fizetők sorából az összes választók választszák a bizottság egyik felére eső 200 tagot, fönnmaradván a bizottság másik felére a szabad választás az országgyülési képviselőválasztói joggal fölruházott választók sorából.

Ezt a közvetitő módozatot fogadta el a belügyminiszter s a képviselőház többsége is s ez lőn törvénynyé.

A főpolgármesteri állás betöltésére nézve a központi bizottság a kormány javaslatát szintén nem fogadta el.

Első javaslatában a kormány épugy, mint a megyékben a fővárosok élére főispánt tervez, kit a belügyminiszter előterjesztésére a király nevez ki és mozdit el.

A kormány második javaslata szerint a főpolgármestert a király a közgyülés által kijelölt három egyén közül nevezte volna ki.

A közp. bizottság ezen módok egyikét sem fogadta el, mert nem tartotta a felelős kormány eszméjével összegyeztethetőnek azt, hogy a kormány azon helyzetbe jusson, hogy oly egyént legyen kénytelen kinevezni, kinek működéséért a felelősséget el nem vállalhatja, és mert azon mód által gyakori összeütközés állhatna elő a kormány és törvényhatóság között s épen azon czélnak, hogy a két érdek kielégittessék, nem volna megfelelve, mert ugyanazon érdekek, melyek a törvényhozás által döntők voltak arra nézve, hogy a többi törvényhatóságok és városokban az állami érdekek képviselésére és a közigazgatás ellenőrzésére egy a kormány kinevezésétől függő közeg állittassék — alkalmazhatók a fővárosra is — ha egyrészt ez ellen fölhozható azon ellenvetés, hogy itt, a kormány székhelyén, az maga közvetetlen befolyást gyakorolhat a főváros ügyeire, másrészt ennek ellenében épen a fővárosban az ország ezen központjában, az államnak annyi és oly fontos érdekei összpontosulnak, hogy nem volna indokolt épen itt a kormánynak az állam egységes érdekeire való felügyeletét mellőzni, s hogy a kormány ezen felügyeleti joga biztositassék, emellett azonban alkalom nyujtassék a fővárosnak, hogy a főpolgármesteri állás betöltésére ő is gyakorolhasson befolyást, a központi bizottság azt javasolta, hogy a főpolgármesteri állásra joga legyen a koronának három egyént kijelölni, kik közül a főváros bizottsága 6 évre válaszsza meg a főpolgármestert.

A bizottság ezen a törvénybe is fölvett javaslatát azzal okolta meg, hogy ezen módozat által a választóközönségnek biztositott befolyás, alkotmányos viszonyok között, nem mondható semmisnek, mert ha a kormány politikai befolyását a főváros irányában érvényesiteni akarja, lehetetlen, hogy olyan egyéneket jelöljön ki, kik a választóközönség ellenszenvével találkozzanak s igy a fővárosnak a főpolgármester választására biztositott befolyása mindenesetre erkölcsi biztositék aziránt, hogy a főváros közönsége méltányos kivánságai a kijelölésnél figyelembe vétessenek. De van ezen módozatban gyakorlati biztositék is a főváros érdekeire nézve, azon körülményben, hogy a főpolgármester 6 évre választatik s ezen idő alatt a fegyelmi eljárás kivételével el nem mozditható, mert a kormány esetleges önkényétől nem függő főpolgármesteri állásánál fogva hivatva leend a főváros érdekeit lehetőleg védelmezni (?) s azokat az államkormány követelményeivel összeegyeztetni.

Hogy pedig a főpolgármester hivatalának megfelelhessen és alkalma legyen a közigazgatás ellenőrzésére a kellő befolyást gyakorolhatni, a közp. bizottság megadni vélte neki azon jogot, hogy a tanács ülésében részt vehessen és ott elnökölhessen. (E javaslatot a ház el nem fogadta.)

A kormány javaslatában a házbéradót az egyesités alkalmából a főváros egész területére és igy Ó-Budára is egyenlő részben akarta kiterjeszteni, ami Ó-Budára nézve 17 ezer frt adóemelést eredményezett volna.

A közp. bizottság — bár föltételezte, hogy Ó-Buda a fővároshoz való csatolás és a felső dunai hid (a mai Margit-hid) épitése által erősen fog gyarapodni, még sem hitte remélhetőnek, hogy ezen előnyök azonnal észrevehetők legyenek, a tetemes adóemelés pedig azonnal érzékenyen sujtaná az ó-budai adófizetőket, s azért az adónemek ujabb szabályozásáig a házbéradó eddigi fokozását fönn kivánta tartani. (A ház e javaslatot elfogadta.)

Az ó-budai kir. kisebb haszonvételek jogát, mely a kir. kincstár tulajdonát képezte, a közp. bizotts. megváltás nélkül vélte a fővárosnak átengedni, mert Buda és Pest városok e jogot ugy sem ugy gyakorolták, mint Ó Budán s igy a főváros oly jogot lett volna kénytelen megváltani, melyet nem értékesithetett volna és tekintve azt, hogy Ó-Budának a fővároshoz való csatolása által, idővel az ó-budai házadó tetemesen növekedni fog s ez, habár más jogczimen, a kincstárt ezen veszteségeért kárpótolandja, a bizottság e jognak ingyen való átadását javasolta. (A képviselőház e javaslatot el is fogadta.) Lényeges módositása a közp. bizottságnak még:

hogy tekintve a fővárosnak már akkori kiterjedését és annak remélhető további fejlődését, a közgyü és a távolabb eső ker. előljáróságokat, vagy ha szükségesnek látja, minden előljáróságot tágabb hatáskörrel ruházhasson fel.

Hogy a törvényhatóság hivatalos és ügykezelési nyelve, *mint eddig* (?) ugy ezentul is, a magyar legyen.

Hogy a közgyülésen szavazattal fölruházott tisztviselők közé a statisztikai hivatal főnöke is fölvétessék, (Nem vált törvénynyé.) hogy a levéltáros ne 6 évre, hanem élethossziglan választassék.

Fölemlitendőnek tartjuk, hogy a központi bizottság véleménye ellen a képviselőház II. és III. osztályának külön véleménye volt.

A II-ik osztály, Molnár György előadóval, külön véleményt nyujtott be a rendőrségre, a bizottság képviselőtestület megalakitására és a polgármesterre nézve.

A III-ik osztály előadója Apponyi Albert gróf. Határozati javaslatot terjesztett elő, mely szerint, tekintettel arra, hogy valamennyi törvényhatóság te-

rületén az adóbehajtás állami közegek által történik, ne terheltessék ezzel a főváros sem. Utasittassék tehát a kormány, hogy az adóügykeze ésről szóló törvényt novelláris uton oly módon módositsa, hogy a főváros ezen kivételes teher alól fölmentessék vagy annak fejében külön kárpótlást kapjon.

Végre szintén a III ik ügyosztály részéről Steiger Gyula adott be külön véleményt az iránt, iktattassék törvénybe, hogy a közgyülés tanácskozásai és egyáltalán a törvényhatóságnak, mint az állam fővárosának és minden közegének hivatalos ügykezelési nyelve kizárólag az állami hivatalos nyelv, t. i. a magyar. (Ezt a törvénybe be is vették.)

A törvényjavaslat az osztályokban, a központi bizottságban és a képviselőházban oly gyors tempóban tárgyaltatott, hogy mint *„Buda-Pest főváros törvényhatóságának alakitásáról és rendezéséről szóló 1872. évi XXXVI. t.-cz.“ már 1872. deczember 2-ikán szentesittetett.*

Ez a törvény tetőzte be tehát közjogilag a mai székes-főváros egyesitését, mig a törvény 134. §-a alapján a közigazgatás uj berendezését és az uj aerába való átmenetet, az erre Szapáry Gyula gróf belügyminiszter által e végből kiküldött *Havas* Ignácz és a képviselőtestület általi az u. n, harmincznégyes bizottság elnökévé választott *Széher* Mihály királyi tanácsos és tekintélyes városi képviselők voltak hivatva foganatositani.

Ennek a 34-es bizottságnak tagjai között foglaltak helyet a három város képviselőinek legelőkelőbbjei. Négy osztályra beosztva az uj szervezés munkálatait, és pedig a választó és közigazgatási kerületekre vonatkozó részt *Ország* Sándor; a tisztviselők a szak, kezelő, segéd és a szolgaszemélyzet szolgálati viszonyaira, hatáskörére és létszámára, a pénztárkezelésre és a mérnöki hivatalra vonatkozó részt *Gerlóczy* Károly alpolgármester; — az adóhivatalokra, vásárigazgatóságra és a szakbizottmányokra vonatkozó részt *Kammermayer* Károly tanácsnok, végre a közgyülési ügyrendet *Végh* János városi képviselő készitette el.

A választókerületek száma kilenczben, a közigazgatási kerületeké tizben, állapittatott meg. Ez a beosztás fennáll még ma is.

Miből állt az egyesitéskor a három város területe, lakossága és választópolgárságának száma, mutatják az uj területi beosztás alapjául szolgált és a székesfőváros mai állapotával összevetve, érdekes képet nyujtó statisztikai adatok.

Egy tükördarab Magyarország fővárosának 25 éves haladásából.

Pest város belterülete 1370 és külterülete 17,491 hold $^{396}/_{1200}$ □ öl

ebből esik:

a Belvárosra	$91^{348}/_{1200}$ hold
a Lipótvárosra	$158^{702}/_{1200}$ hold
a Terézvárosra	$452^{1}{}^{1}/_{120}$ hold
a Józsefvárosra a Kőbányával	$419^{908}/_{1200}$ hold
a Ferenczvárosra	$248^{105}/_{1200}$ hold
A város összes bel- és külterülete tehát	18,862 hold

Népesség tekintetében a számok következőkép csoportosulnak:

a Belvárosban van		24952 fő
a Lipótváros belterületén	21760	25983 fő
külterületén	4223	
a Terézváros belterületén	73760	81843 fő
külterületén	8083	
a Józsefvárosban Kőbányával és pedig belterületén	41831	46983 fő
külterületén	5152	
a Ferenczváros belterületén	20189	20715 fő
külterületén	526	
A beltelki népesség összes száma		182492 fő
A kültelki népesség összes száma		17984 fő
Pest város összes lakosságának száma		200476 fő

Az országgyülési követválasztók száma Pesten volt:

a Belvárosban	1667 fő
a Lipótvárosban	1374 fő
a Terézvárosban	4178 fő
a Józsefvárosban	2248 fő
a Ferenczvárosban	1315 fő
A választók összege	10782 fő

Budaváros területe összesen 13710 hold.

Belterületének kiterjedése városrészenként következő:

Tabán	85 hold
Krisztinaváros	274 „
Vár	62 „
Viziváros	160 „
Országut	146 „
Ujlak	126 „
Összesen	853 hold
Kültelkeinek területe	12857 hold
Ebből szántóföld	1764 „
Rét	2036 „
Szőlő	4250 „
Erdő	2743 „
Parlag	3064 „

Buda város lakossága következőkép oszlik fel:

a Várban van		5043 fő
a Vizivárosban		16189 fő
Tabánban és pedig a belterületen	12886	13446 fő
kültelken	560	
a Krisztinavárosban belterületen	6019	7591 fő
külterületen	1572	
Országuton belterületen	5813	5885 fő
külterületen	72	
Ujlakon belterületen	5675	5844 fő
külterületen	169	
A belterület lakosságának száma		51625 fő
a kültelkeké		2373 fő
a budai lakosság összege		53998 fő
Ó-Buda összes lakossága		16002 fő
Buda és Ó-Budáé összesen		70000 fő

(folyt. köv.)

A szegény ember szerencséje.

Szegény embernek, szegény a szerencséje is!

Ki ne ismerné ezt a közmondást s ki ne tapasztalta volna ennek a nemes megfigyelésnek az igazságát.

Olyan vigasztaló nagyságban azonban sehol sem jelentkezett ez az axioma, mint a főváros legutóbbi közgyülésén, ahol a többi között a munkás-kaszinók segély-kérvényét is tárgyalták.

A budapesti munkás-kaszinó most születik meg s bizony ugyan csak meg kell küzdenie a kezdet minden nehézségével. A munkások legtöbbje nincs tisztában ennek az egyesületnek a céljaival s igy mint minden ujitást ezt is némi hidegséggel fogadja; a nagyközönség ugyszólván még kevesebbet tud a munkás-kaszinók üdvös intézményéről, de a legkevesebb fogalma van ezeknek a hivatásáról ugy látszik magának a főváros tanácsának, mert teljes képtelenség az, hogy egy világváros polgármestere olyan szükkebliséget tanusitson ilyen nagyfontosságu humanitárius intézménynyel szemben, ha az intézményt magát ismeri.

Mi a célja a munkás-kaszinóknak? Tisztességes szórakozásáról, neveléspótlásáról gondoskodnia a munkáselemeknek, elszoktatni a munkásokat a füstös spelunkákból, a pálinkamérések mérges átmoszférájából, gondoskodnia a munkás-családok nemesebb mulattatásáról s társadalmat teremteni a tarsadalmon kivül állóknak.

A mai viszonyok között, a szocialisztikus kórságok csirátermesztő századában, megmérhetlenül fontos kérdések, óriási horderejü eszmék ezek s mindenkinek vállvetve kellene segitenie ezt a kaszinó-egyesületet, magánosoknak, gyárosoknak csak ugy mint a közhatóságoknak.

És mit tapasztalunk? A munkás-kaszinó 1000 frt évi segitséget kér a fővárostól. És a főváros közgyülésén föláll maga a polgármester s a helyett hogy ott a helyszinén a maga buzditó szavával is hozzájárulna ahhoz, bogy az egyesek jóindulatát megszerezze ennek a humanitárius egyesületnek, nagy takarékossági szónoklatot tart. Elzokogja a főváros zilált anyagi viszonyait, kesereg mint egy Marius, s a végén kijelenti, hogy a fővárosnak se szive nincsen a munkások iránt, se pénze a munkások számára.

Hiába no, szegény embernek a szerencséje is szegény.

Bezzeg ha a munkás-kaszinók választmányi tagjai bizottsági tagok volnának, ha a rendes tagjai vállalkozók és az elnöksége a tanács keresztapja, szive, sógora, már gazdag volna egyszerre a főváros. A polgármester ur nem siránkozna a főváros nyomorán, a közgyülés tagjai nem bolintgatnának hozzá szép taktusban, mint a kinai pagódlik, — hanem egy-kettő utasitanának minden néven nevezendő számszéket, pénztárt, találjon fedezetet s utalványozza ki azt a segitséget, amelyre senkinek sincsen szüksége, s a mely nélkül is vidáman fennállhat a vállalkozó és bizottsági urak kaszinója.

Sajnos, a munkás-kaszinónak nagy szüksége lett volna erre az összegre, de hát vigasztalja őket az Irás, hogy az is azt mondja: A kiknek pedig sokuk vagyon, azoknak még több adatik, akiknek pedig kevesük volna, azoktól még az is elvétetik.

A szocialismusról.

A szocialismusról csak akkor olvasunk valamit, a mikor a rendőrség kardlapozásáról, brutalitásairól vagy vérengzéseiről kell számot adni. No meg akkor is, ha egy-egy szocialistát karhatalommal visznek az ismert fotografushoz! Ez épen nincs rendjén, mert a társadalom kötelessége a társadalom minden osztályával törődni; törődni annak nyomorúságban levő tagjaival és azokkal, a kik szükséget szenvednek keresethiány vagy egyéb szomorú okból!

Tudvalevő dolog, hogy a kultura fejletlensége a gonosztevők szaporodásával jár, de gonosztevőket szül a nyomor, az elégedetlenség is. Éhség, nélkülözés a legvégsőre tudják bátoritani az embereket, mint ezt már számtalan példa tanitja.

Sajnos, nálunk az intelligencia még kis számu; könnyen ki lehet elégiteni a koncból. Ez az oka, hogy a müvelt osztály hiányzik a szocialisták táborából, amely pedig nagyon rászorulna a helyes, céltudatos vezetőségre. Sok kis gonosztevő jut a börtönbe, mig az ügyes és élelmes bünös, aki nagyban üzi csalárdságait, emelt fővel jár és büntetlenül; sok fényt és pazarlást fejt ki a vagyonos osztály és emellett kiméletlen és dölyfös is, úgy hogy nem csudáljuk, hogy nálunk a szocializmus inkább a kommunizmus felé hajlik. A mai viszonyok közt nem találunk helyesebb módot a szocialismus gyengitésére annál, hogy az állam fentartásával a munkás helyzetén mindinkább segiteni kell. De emellett üdvös lenne a társadalom széles rétegeiben is behatóan foglalkozni a szocialismussal, és megteendők volnának mindazok az intézkedések, a melyek a munkást jobb helyzetbe segitik, olyanba, aminőt mint ember okvetetlenül megkövetelhet és a minőt, mint a társadalom hasznos és nélkülözhetlen tagja meg is érdemel.

Mit tesznek ezzel szemben nálunk?

Erőszakoskodnak és visszaélnek számos esetben a hatalommal.

Mondhatom, nem jó politika, mert csak olaj a tüzre, végre a nem kis hatalmat és erőt képviselő munkás a sok bujtogatás révén szintén csak az erőszakosságra kényszerül és akkor jaj annak az ügyetlenül cselekedő kormányzó hatalomnak, a mely most csak arra törekszik, hogy a vészkiáltásokat elnyomja,

holott sokkal helyesebben tenné, ha a bajok forrását kutatná és a segíteni valón fokozatosan segítene.

Nézzük a külföldet, mennyit tesz a munkásaiért. És mindennek dacára a szocialismus nincs elfojtva. Nálunk nincs kötelező baleset elleni biztositás, nálunk nincs gondoskodás a munkaképtelenekről, nálunk nincs gondoskodás a segélyről munkahiány idején. És bár a hazai viszonyok között egész másként kell megitélnünk a helyzetet, mégis el kell ismernünk, hogy még a legelemibb intézkedéseket sem teszik meg a munkás érdekében. Pedig jogosan követelheti a munkás osztály a társadalom belátását és segitségét.

Gondoljuk csak meg, hogy nálunk mily kezdetleges fokon áll az ipar, a mely még hozzá jobbára inkább a kisiparos kezében van. Ezek pedig szintén csak gyámolatlan szegények, adóval túlterhelt népek, a kik a munkások legcsekélyebb akciójánál a legsúlyosabb károkat szenvedik és a kik ily alkalommal végzetteljes helyzetbe jutnak.

A munkások a *sztrájkot* tartják a leghathatósabb védő eszközüknek. Ebben van is elég kényszer. De ne feledjék azt, a mit már elébb jeleztem, hogy nálunk a sztrájkkal is a túlsúlyban levő gyönge iparosokat kárositják, a kiknek a nélkül is elég küzdelmük van, hogy kötelezettségeiknek megfelelhessenek és hogy magukat és családjaikat fenntarthassák Ugy vagyunk tehát a szocialismussal, hogy a tarsadalom ellenségének tekintjük. Ez azonban helytelen felfogás, amely a tudatlanságból és onnan származik, hogy társadalmunk a szocialismus iránt mindeddig indolenciával viseltetett.

Sem az állam, sem a városi hatóságok részéről nem részesülnek az iparosok kellő támogatásban, inkább szekaturáknak és gyakori zaklatásoknak vannak kitéve. A kisiparos adóját nem helyes mértékkel vetik ki és ne adj isten, hogy egy reklamációnak eredménye volna. Az a kisiparos, a ki tőke nélkül küzd, 6—8 munkását csak úgy tudja foglalkoztatni, ha a nagy versenyt kibirja. A túlságosan leszoritott árak következéskép a munkás bérét is leszoritják. Mindenkor és mindenben a tőkének van haszna. A tőke láttatlanúl bár, de elég búsásan kamatot élvez a munkás jól megérdemelt béréből és itt fedezhetők fel leginkább a nemzetgazdaság tételeinek a tőkére vonatkozó egyes nagy hibái, vagy mondjuk inkább jogtalan és igazságtalan előnyei. Legyen meg a tőke jutalma, az anyag beszerzésénél és az árúk értékesitésénél, de arra semmi joga nincs, hogy a munkás bérminimumán — zsirosodjék. El kell érni azt, hogy a munkás nehéz fáradsága és nélkülözhetlen munkájáért, annyi ellenértéket kapjon, hogy a legelemibb szükségleteit fedezhesse. Megkövetelheti azt, hogy éhen, illetőleg munka nélkül ne maradjon, hogy a társadalmi szükségletekben hiányt ne szenvedjen. Részesitendő a mellett a munkás ember oly előnyökben is, melyek művelődésére és erejének fenntartására szükségesek. Ügyelnünk kell egé zségére és arra, hogy a társadalomnak egészséges utódokat szolgáltasson.

Mindezekért nem utolsó dolog a szocialismussal foglalkozni, sőt mondhatnám a humanizmus egyenesen parancsolja ezt. Külföldön a legtekintélyesebb férfiak nem röstellik, hát miért ne találkoznának nálunk is olyan tehetséges és józan gondolkozásu emberek, a kik felvilágositanák a mérvadó köröket a teendőkről; kik elfogadható argumentumokkal és bizonyitékokkal lépve fel, hirdessék azt, hogy a szocialismus egyszerüen a társadalom létkérdése és vele behatóan foglalkozni kötelesség, mert ennek az elmulasztása még igen sok bajt okozhat!

Lindner Bernát.

A tehén meg a szarva.

— Levél a szerkesztőhöz. —

A pénzről mondják azt a keserü elmésséget, miért is van, vagy ha már van, miért nincs? de bátran elmondhatnók az általános szabályozási tervről is. Miért is van, vagy ha már van, miért nem tartják be soha.

Mert csak természetes, hogy azért csinálnak szabályozási tervet, hogy a szerint épitsék a várost s nem azért, hogy a város tényleges épitkezése szerint javitgassák ki.

Pedig a mi szép székesfőfalunkban ez igy történik. A szabályozási tervet elkészitik, az utcát megnyitják s akkor kellő bankteherrel felszerelve vagy hirtelen fölépül három, négy ház.

A lakók beköltöznek s az amortizáció részletei esedékessé válnak. Csakhogy amortizációra épiteni jó, de amortizációt fizetni már kevésbbé jó. A boldog háziurak tehát törni kezdik a fejüket, hogy adjanak tul a házukon. Kinálják X-nek, Y-nak, persze nem bolond, hogy házat vegyen, akinek pénze van, az jobb üzletet is tud.

Ekkor felmerül a házi urak lelki szemei előtt a jó fejős tehénke, a főváros. A tehenes lányok a bizottsági tag urak s ha ők oda ülnek a maguk kis székére s lábok közé veszik a sajtárt, a jámbor tehén mindig leadja a tejét.

Csak persze tudni kell a módját. Simogatni kell a Riskát szép kérvényekkel, a melyben kifejtik, hogy az utcának ugy transitó, mint egyéb forgalma oly pokoli, hogy a hat öl szélesség nem elegendő s legalább 8 ölre kell kiszélesiteni. Ha csak egy-két bizotsági tag jár közbe, akkor szükséges, hogy legalább három kocsi megforduljon napjában az utcában, ha háromnál több városatya iparkodik tuladni az uj házakon, akkor bátran lépcsőben végződhetik az utcának mind a két vége, a forgalom akkor is óriási lesz.

És a jámbor Riska nem tud ellentállani a tehenes lány simogatásainak, szépen kisajátitja mesés árakon az uj házakat és megváltoztatja a szabályozási tervet.

Szivesen elismerjük, hogy a tehén arra való, hogy fejjék, de azért adott az isten szarvakat is a jámbor Riskának, hogy a tejorzók ellen megvédje magát.

Igen egyszerüen lehetne ezen a dolgon segiteni. Mondja ki a főváros közönsége, hogy a szabályozási terven kért változtatásokat csak abban az esetben viszi végbe, ha a kérvényezők minden anyagi kártalanitásról lemondanak.

Majd megtetszik látni. milyen jó lesz egyszerre a szabályozási terv és milyen kevesen fognak hivatkozni a tizedrészt kiépitett utcákban az eszeveszett forgalomra, lázas sürgés forgásra.

Szerény tanácsot próbáltam csak adni — mert olyan nagyon meghatott a polgármester ur mélabus szónoklata a főváros nagy szegénységéről. Ime ez is egy fajtája a takarékoskodásnak s nem kell hozzá semmi más: csak egy szabályrendelet.

Tisztelettel:
Barnabás.

Hirek a városházáról.

Karácsonyfa-ünnepély.

Szép karácsonyfa-ünnepélyt rendezett — irja tudósitónk — karácsony másodnapján a székes-főváros törvényhatósági nevelőintézete.

A karácsonyfát, amelyen ezer apró viaszgyertya lobogott, a közgyülési teremben állitották föl, és este 6 órakor gyujtották meg.

Mindenekelőtt Márkus József, intézeti főigazgató beszélt a növendékekhez, kiemelve, hogy a karácsony a szeretet és megbocsátás ünnepe lévén, a diszes karácsonyfa valamennyi növendeknek, még az egész évben rossz magaviseletet tanusitó sas-osztálynak és demokratáknak is hozott ajándékot.

A növendékek többségéből alakult énekkar erre elénekelte a:

Szép nagy város Budapest
Doi diridiridi dongó . . .

czimü hymnust, s most megkezdődött az ajándékok kiosztása.

Márkus főigazgató megjegyezte, hogy némelyik kitünő szorgalmu és magaviseletü növendék már karácsony előtt megkapta az ajándékát, hanem azért most ezek is ujra részesülnek valami kisebb meglepetésben.

Igy a kis gróf Tenczer Pál, máltai lovag pompás kivitelü lovagló-ostort kapott, Pucher József urnak „Ritter“ (és nem Richter)-féle köépitő játékot, Kléh István és Vázsonyi Vilmos a demokrata-rend tiszti csillagát, (előbbi a „sassal“, utóbbi pedig a „vörös posztóval“), báró Kaas Ivor csinos Kaas-ettát, a „Pro litteris et artibus“ fölirattal, Kasits Péter, báró Fejérváry Géza honvédelmi miniszternek Edison-féle legujabb szines, — mozgó — fényképét, Polonyi Géza pedig báró Bánffy Dezső miniszterelnök miniatür bronz lovasszobrát kapta, mig Heltai Ferencz csinos bartedli-t kapott ezzel a kivarrással: „A jó Ferikének“.

Az ajándékozási kedv nem feledkezett meg a székesfőváros közönségéről sem, mint amelynek gyermekei vannak beiratkozva az intézetbe. Igy kapott a nagyközönség villamos vasuttársaságtól egy remek kivitelü miniatür villamos kocsit, amely a forgalomban levő nagy kocsik hü mintájára oly elmésen van szerkesztve, hogy ha van valaki a sineken, ha nincs, mindig elgázol valakit. És amellett az illető elgázolt tetszés szerint válogathat benne, vajjon lábtörést, kar összemorzsolást, vagy szörnyet halást kiván-e inkább? A kedves kis kocsi belsejében papirtekercs volt, a melyben az igazgató saját kezeirásával élvezetes tollal magyarázza a közönségnek, hogy ez az egész elgázolási rendszer tulajdonkép csak a villamos-forgalmának a fokozását, igy közvetve Budapest forgalmát mozditja elő; mert, ha a villamos minden nap következetesen elgázol egy-két embert, akkor az emberek végre is rá fognak jönni egyszer, hogy minden szerencsétlenségnek egyedüli oka az, hogy ők gyalog járnak az utczán. S ha egyszer ezt belátták, akkor majd nem mernek többé gyalog járkálni, hanem mind fölülnek a villamosra.

Kapott azonkivül a közönség a köztisztasági bizottságtól kitünő seprő-gépeket, a melyek még az eddigiekénél is nagyobb tökélylyel kavarják föl az utczákon a port.

Kapott ezenkivül a közönzég a közélelmezési osztálytól pompás mérges gombákat, amelyeket azonban ugy tudnak feltálalni, hogy az ember még csak nem is sejti, hogy mérget eszik, s erre csak holta után jön rá; kapott emellett még közélelmezési biztostól megvizsgált és ilyennek nyilvánitott kiváló jó minőségü rothadt hust, amelytől azonban csak az hal meg, aki eszik belőle, s igy akár gyermek kezébe is veszély nélkül és nyugodtan odaadható.

Kapott a közönség ezenkivül még olyan épülőfélben levő vagy már fölépitett házakat is, amelyek tetszés szerint bármely pillanatban összedönthetők, de — és ez ennek a játéknak a megbecsülhetetlen előnye — mindig csak azt ütik agyon, aki éppen ott van, és már a szomszéd utcában levők is egészen nyugodtan és sértetlenül maradhatnak.

Kapott a közönség . . .

Eh, mit folytatjuk a leirását annak a szebbnél szebb ajándéknak, amely a törvényhatósági intézet karácsonyfáját diszitette. Elég, ha bevalljuk, hogy ez ünnep szépen, az intézet komoly jellegéhez méltóan sikerült.

Az ajándékokat a növendékek nevében Halmos János VIII. oszt. tanuló, a közönség részéről az a szegény mosónő köszönte meg, akit — a többi sok között — családostul együtt szintén rothadt hussal ajándékozott meg a főváros.

Az ünnepélyek után a növendékek részére diszes banket volt, amelyen dr. Grosz Sándor I. oszt. növendék (ismétlő) mondott sikerült felköszöntőt a jótékonyságról.

Banket után tánc következett, melyben előtáncos a kis gróf vor — Tenczer Pál volt, mig a zenét Polonyi Géza IV. oszt. növendék obstrukciós zenekara szolgáltatta.

Az ünepély éjfél felé ért véget, de a társaság, mely ki akarta kerülni a seprőgépekkel való találkozást, csak reggel oszlott szét.

Harc az ingyentelekért.

A főváros és az államvasutak között örökös harc folyik a különböző vonalakon elhalászott fővárosi telkek miatt. A legujabb konfliktus a ferencváros—kelenföldi állomás és a Déli vasut kelenföld állomása között épült körvasuti „kanyar“ által elfoglalt 327 négy-

szögöl telek miatt tört ki. A főváros a telket *díjtalanul használatra* engedte át az államvasutaknak, amig a körvasut állami tulajdon lesz. Az államvasutak a telket *ingyen tulajdonjoggal* követelik a fővárostól. A főváros felirt a belügyminiszterhez, hogy védje meg a várost az államvasutakkal szemben. A belügyminiszter azonban a kereskedelmi miniszter információja alapján teljesitendőnek tartja a máv. kérelmét s erről értesitette a fővárost. A tanács pedig a leiratot tudomásul veszi, de kijelenti, hogy a telket tulajdonjogilag csakis megfelelő árban engedi át, egyébként pedig a jogai megvédéseért az ügyet birói utra akarja terelni.

(Főv. Tud.)

—

A főgyüjtő csatorna épitése.

A III-ik magasan fekvő főgyüjtő csatorna épitésének iránya az Államvasutak közbelépése következtében megváltozik. A magasan fekvő főgyüjtő csatorna feladata az, hogy a magasan fekvő területek lecsapolását elterelje a belső csatorna hálózatától. Ez a magasan fekvő főgyüjtő a dunai teherpályaudvarnál torkol a Dunába; egész hossza öt kilométer lesz; a Dunától a Ludoviceumig már kiépült. Most kezdődnék meg a folytatólagos épités a Ludoviceumtól az Illés-utcán, Kálvária-téren, Karpfenstein-utcán, Köztemető-uton és Festetits-utczán át a központi pályaudvarhoz. A pályaudvartól az Ovoda-utcán, Csömöri-uton halad a Zuglóba olyan emelkedéssel, hogy a Zugló magas területeinek csapadékát fölvehesse. A végleg megállapitott tervek ellen az Államvasutak azt a kifogást emelte, hogy a központi pályaudvartól a Kerepesi-ut irányában épitendő földalatti vasut alagutját a főgyüjtő csatorna keresztezné. Ennek következtében a Keleti pályaudvar előtt elhaladó csatorna irányának megváltoztatását kérik. A tanács utasitására a mérnöki hivatal három alternativát dolgozott ki a csatorna irány megtörésére. A terveket legközelebb bemutatják bizottsági tárgyalásokra. Az egész csatornaépités 600.000 forintba kerül.

—

A javadalmi dijak megváltozása.

A javadalmi dijak megállapitása tárgyában folytonos tárgyalások tartatnak a pénzügyminiszter és a főváros között. A főváros legujabban olyan dijszabályt akar létesiteni, amelynek alapján a javadalmi bérletet legalább három esztendőre adhatná ki. Ezzel azt akarja elérni, hogy a bérletért, amely eddig egy esztendő bizonytalan hozadéka szerint nem adott mindenkor megfelelő ellenszolgáltatást a bérlőnek, azután három évi szerződés mellett nagyobb bérösszeget kapjon. A javadalmi dijakban lényeges változás alig történik, legfölebb annyi, hogy a Magyar Folyam és Tengerhajózási társaság hajóinak rakományai után a dijakat maga a társaság fizeti be. Ez a változtatás még nincs elhatározva. Az uj dijszabást különben már legközelebb le kell tárgyalni, mert a bérletet márciusban meg kell ujjitani.

(Főv. Tud.)

—

A nagy Rókus-utca szabályozása.

A nagy Rókus-utca a polgári lövölde felé való végén töréssel halad. A II. kerület több polgára arra kérte a fővárost, hogy a nagy forgalmu utcát egyenes irányban törés nélkül nyissa meg. A mérnöki hivatal ellene van a kérelem teljesitésének, mert a már elfogadott szabályozási terv szerint a nagy Rókus-utca vége gyenge töréssel a polgári lövölde nyugati oldalán levő ut irányában van vezetve. Az ut egyenes meghosszabbitása fölösleges kisajátitási költségekbe keverné a fővárost s a nagy kiadásokat az utca forgalma egyáltalán nem teszi szükségessé. (Főv. Tud.)

—

A megszorult főváros.

A virágzó metropolis 1899. január elsején érzékeny finánciális zavarokkal kénytelen megküzdeni. *A százmillió koronás* kölcsönből ugyanis eddig *harminchat millió koronát* szedett föl s azt teljesen el is költötte. A január elsejére esedékes fizetési kötelezettségeinek tehát nem tud eleget tenni, mert a hátralevő hatvannégy millió korona értékü kölcsön-kötvényekből az 1899-re eső részt a szövetkezeti pénzintézetek csak 1899 márciusban fogják átvenni. Január elején pedig esedékes a Károly-kaszárnya 5,600,000 forintnyi megváltási árából két millió forint, amelyet okvetetlenül le kell fizetni. A főszámvevő tehát azt javasolta a tanácsnak, hogy a községi kezelés alatt álló alapok pénzkészletének adjon el a főváros két millió forint értékü kölcsönkötvényt — 97.50 forintos árban s ekképp fedezze azokat a halaszthatatlan szükségleteket, amelyeket a pilltanatnyi pénzzavarban szenvedő központi pénztár nem tud rendezni. (Főv. Tud.

—

Telek-csere.

A főváros a IX. kerületben a Telepy- és Védgát-utcák keresztezésénél levő sarok telkét a Hajléktalanok Menhelye Egyesületnek engedte át menedékház épitésére. A közmunkatanács a telek-átengedés ellen nem tett kifogást, de arra kérte a fővárost, hogy a kérdéses sarok telket ne épittesse be, hanem hagyja meg térnek, a menedékháznak pedig adjon más telket. A mérnöki hivatal a közmunkatanács javaslatát elfogadhatónak tartja s azt ajánlotta a tanácsnak, hogy a menedékház céljaira a Tompa- és Ranolder-utcák mentén levő telkei közül engedjen át egyet. (Főv. Tud.)

—

Uj házszámtáblák.

A fővárosban állandó vállalkozás tárgyát teszi annak a kerdésnek a szerencsés megoldása is, hogy a házszámtáblákat legpraktikusabban és legolcsóbban hogyan lehet éjjel is láthatóvá tenni. Majd

minden esztendő hoz egy-egy találmányt, amely végigjárja a főváros illetékes fórumait s örökre elvész az elutasító határozatok tengerében. A legujabb ilyen kisérlet egy három szögalaku szekrényt ajánl. A szekrény előlapján áll az utca neve és a házszám, a melyet a bennt elhelyezett petroleum lámpa világit meg. A mérnöki hivatal a tervet elutasitani javasolja, mert a szekrény kezelése nehézkes; a berendezése fölötte drága; a viharos időjárásnak nem tud ellentállani és ki van téve az utcai suhancok kártékony játékának. (Főv. Tud.)

Az „ex lex“ eredménye.

A fővárosnak a parlamenti obstrukcióból positiv anyagi haszna van. A pénzügyminiszter ugyanis egyik már benyujtott törvényjavaslatában a denaturált szeszfogyasztásnak a községi adótól való mentességét akarta kie-zközölni. A törvényjavaslatnak 1899. január elsején kellett volna életbe lépnie, de természetes a többi törvényjavaslattal együtt lemaradt az életbeléptetéstől. A főváros e cimen a jövő évre *80.000 forintot nyer*, a melyet eddig is élvezett a denaturált szeszfogyasztás után kivetett községi adóból. (Főv. Tud.)

Vállalati munkák kiadása.

Az V. kerületi előljáróságnak a Honvéd- és Szalay-utcák sarkán épülő uj palotájánál a főváros a következő munkálatokra hirdet nyilvános árlejtést: *Asztalos* munkákra: 15.348 forint, *lakatos* munkákra: 9560 forint, *üveges* munkákra: 2905 forint erejéig. Vállalkozni lehet 1899. január 7-ig. Ugyanakkor szükebb körü árlejtés lesz a bádogos és mázoló munkákra. (Főv. Tud.)

Rudolf trónörökös emléke.

Néhai Rudolf trónörökös születése emlékére néhai gróf *Karátsonyi* Guidó nagyobb alapitványt tett, amelynek évi kamataiból az alapitó jog-utóda gróf Karátsonyi Jenő a belügyminiszterrel egyetértőleg az idén:

I. A Magyar Vöröskereszt Egyesület *Erzsébet* kórházánál tett 10.000 forintos ágyalapitvány hatodik részletéül: 1000 forintot;

II. Az Országos Kisdedóvó Egyesületnél tett 2000 forintos alapitvány utolsó részletéül 600 forintot;

III. A budai Jótékony Nőegyletnél egykor fennállott Marcibányi-alap kiegészitéséhez második részlet gyanánt 500 forintot

IV. és a Nagypénteki Református Társaság gyermekotthonánál tett 4000 forintos alapitvány első részleteképpen 1000 forintot osztott ki. (Főv. Tud.)

A Táborhegy és Remetehegy rendezése.

A kies fekvésü Táborhegy és Remetehegy nagy részét a Viktória gőztéglagyár tartja megszállva. A vállalat a két hegyvidéken levő telket egyesiteni akarja és arra kérte a fővárost, hogy a szabályozási tervben megállapitott utvonalat, amelyet a Táborhegyről a bécsi utra levezető árok mentén terveznek, hagyja fel. Helyette az árok felhasználásával megfelelő csatornát épittessen a főváros, az árkot pedig maga a vállalat betömeti és utnak elkészitteti. A mérnöki hivatal ugyan elismeri, hogy a tervezett fő-ut egy veszedelmesen mély és laza parttalaju árok mentén vonul, de a vállalat javaslatát, amely nagy kiadást involvál, nem találja elfogadhatónak. Ennek ellenében, amennyiben a vállalat a kérdéses uttervet nem fogadná el, teljesen más irányban egészen uj ut nyitását javasolja, a vállalatot pedig a telekegyesités iránt beadott kérelmével elutasitani kéri. (Főv. Tud.)

A Károly-kaszárnya átalakitása.

A Károly-kaszárnya Gránátos utcai részéből mégis csak városháza lesz, amennyiben az átalakitások munkálataira meghirdették az árlejtést. Eddig a kőmüves munkákra: 39.000; a kőfaragó munkákra: 4500; az ács munkákra: 14.000; a vasmunkákra: 2000; a bádogos munkákra: 1500; az asztalos munkákra: 4700; a lakatos és mázoló munkákra: 3—3000 forint erejéig irták ki az árlejtést. A munkálatokat kora tavaszszal megkezdik, hogy a hivatalok mennél előbb beköltözhessenek. (Főv. Tud.)

A közuti vasut megálló helye a fogaskerekünél.

A főváros kiránduló közönségét közelről érdekli a közuti vasutnak az a terve, hogy a forgalom egységes lebonyolitása végett uj kitérő állomást létesit a fogaskerekü vasut pályaháza, ennek szénrakodója és az Ördög-árok között levő területen. A tervet a forgalom érdekében a mérnöki hivatal is helyesli, de a kitérőt a Retek-utca és Ördög-árok végleges szabályozásáig ideiglenes jellegben kivánja megépiteni még pedig az Ördög árok partterületén ugy, hogy a fogaskerekü pálya udvarának megbolygatására és esetleges kisajátitásokra ne legyen szükség. Javaslatát ilyen értelemben be is terjesztette a tanácshoz.

Olvasóinak és jó barátainak boldog uj évet kiván a

MAGYAR SZÉKESFŐVÁROS

szerkesztősége.

Ideiglenes 1898—99-ik évi TÉLI MENETREND.

I. Károlykaszárnya—Ujpest.

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Ujpestről	5 —	10 30	Reggel 5-7-ig 10 perczenkint
Károlykaszárnyától	5 40	11 —	» 7-este 9-ig 8 »
			Este 9-zárlatig 15 »

II. Nyugoti pályaudvar—Esküter.

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Nyugoti pályaudvartól	6 —	11 —	Egész nap 8 perczenkint
Az Esküterről	6 —	10 30	

III. Kálvin-tér—Óbuda.

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Óbudáról	6 —	11 —	Reggel 6-7-ig 10 perczenkint
Kálvintérről (Váczi-körúton át)	6 —	11 —	» 7-este 10-ig 8 »
			Este 10-zárlatig 15

IV. Nyugoti pályaudvar – Óbuda.*)

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Nyugoti pályaudvartól	7 30	10 —	Reggel 7-től este 8-ig 10 perez.
Óbudáról	7 —	10 —	Este 8—10-ig 15 »

V. Lánczhid—Óbuda.

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Lánczhidtól	5 30	10 —	Reggel 7-ig 10 perczenkint
Óbudáról	6 05	10 —	» 7-este 9-ig 8 »
			Este 7—10-ig 10 »

VI. Nyugoti pályaudvar—Rottenbiller-utcza—Városliget.

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Városligetből	6 —	11 —	Reggel 6-7-ig 8 perczenkint
Nyugoti pályaudvartól	6 30	11 —	» 7-este 9-ig 6 »
			Este 9-zárlatig 8 »

VII. Muzeum-körúti kitérő—Csömöri-út—Aréna-út.

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
A muzeumkörúti kitérőből	6 30	10 30	Reggel 6-8-ig 8 perczenkint
Aréna útról	6 —	10 —	» 8-este 8-ig 6 »
			Este 8-zárlatig 8 »

Az Aréna-út és István-út sarkától csatlakozó vonat indul az István- és Hermina-úton át az Állatkerthez.

VIII. Kálvin-tér—Orczy-út—Rottenbiller-utcza—Városliget (régi állomás).

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Kálvintérről	7 —	10 —	Egész nap 10 perczenként
Városligetből	6 30	9 30	

*) Nagyobb forgalom idején ezen vonatok, mint közvetlen vonatok, a Károly-kaszárnya vagy Kálvintéri végpontig járatnak.

IX. Üllői úti kaszárnya—Kerepesi út—Csömöri út—Aréna-út—Városliget.

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Üllői úti kaszárnyától	7 10	10 30	Egész nap 8 perczenkint
Városligetből	6 30	10 —	Este 9-zárlatig 10

X. Esküter—Kerepesi út—Csömöri út—Zugló.

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Az Esküterről	6 20	10 30	Reggel 6-8-ig 8 perczenkint
A Zuglóból	6 50	10 —	» 8-este 8-ig 6 »
			Este 8-zárlatig 8 »

XI. Károlykaszárnya—Üllői út—Tisztviselőtelep—Népliget.

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Tisztviselőtelep (Népligetből)	6 —	11 —	Reggel 6-8-ig 10 perczenkint
Károlykaszárnyától	6 —	11 —	» 8-este 8-ig 6 »
			Este 8-zárlatig 10 »

XII. Muzeum-körúti kitérő—Kerepesi út—Kőbánya.

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Kőbányáról	5 —	10 —	Reggel 5-7-ig 12 perczenkint
A muzeumkörúti kitérőből	5 35	10 30	» 7-este 7-ig 8 »
			Este 7-zárlatig 12 »

XIII. Nyugoti pályaudvar—Közvágóhíd.**)

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Közvágóhídról	5 —	10 —	Reggel 5-6-ig 10 perczenkint
Nyugoti pályaudvartól	5 35	10 30	» 6-este 9-ig 6 »
			Este 9-zárlatig 10 »

XIV. Károlykaszárnya—Ferencz József-híd—Fogaskerekű vasút.

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Károlykaszárnyától	7 —	10 —	Reggel 6[30]-8-ig 15 perczenk.
Fogaskerekű vasúttól	6 30	10 —	» 8-este 8-ig 10 »
			Este 8-zárlatig 15 »

XV. Károlykaszárnya—Margit-híd—Fogaskerekű vasút—Szép Ilonka.

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Károlykaszárnyától	7 30	10 30	A fogaskerekű vasutig egész nap 10 perczenkint; minden második kocsi a Szép Ilonáig közlekedik.
Szép Ilonától	6 45	9 50	

XVI. Lánczhid—Szénatér.

Irány	Első vonat indul reggel	Utolsó vonat indul este	Közlekedés
	óra / perez	óra / perez	
Lánczhidtól	7 —	8 —	Egész nap 30 perczenkint.
Szénatérről	7 —	8 30	

**) A h. é. v. érkező vonataihoz csatlakozó kocsik csak a Károlykaszárnyáig közlekednek. Vasárnapokon a forgalom reggel 6-tól este 6-ig 5 perczes.

A népszinháztól és a vigszinháztól az előadások végeztével a Margithidon át Budára külön kocsik járnak.

BIEHN JÁNOS

Aszfalt- és kátrány-termékek vegyi-gyárai

BUDAPEST ✿ KISPEST ✿ MEZŐTELEGD

Központi iroda:

BUDAPEST, IX. Ferencz-körut 46.

Gyártmányok: „Valódi aszfalt fedőlemezek," aszfalt-elszigetelő lemezek, kőfedélpép, carbolineum, Biehnol.

Vállal és készit legjobb kivitelben: aszfaltozásokat, vizhatlan lefödéseket, facement- és fedéllemez befödéseket.

RÖCK ISTVÁN

Gép- és gőzkazángyára ✿ ✿

✿ ✿ vas- és érczöntődéje

BUDAPEST,

IX., Soroksári-utca 24. szám.

Készit: **magas nyomásu, kompound- és triplex-panziós gőzgépeket, szab. Frikart**-féle kényszermozgású **Corliss-vezénymüvel. — Biztonsági vizcsöves gőzkazánokat** minden nagyságban **Bánó és Szüts legujabb szabadalma** szerint.

Továbbá minden nagyságu és szerkezetü **hajógépeket,** kihúzható lorr- és fütőcsöves **lokomobilokat, gőzkazánokat,** tüzelő-, forraló- és hullámlemezes tüzelőcsövekkel, **gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.** Szab. külömbzéki emeltyüsszerkezetü **bor- és olajsajtókat,** valamint **olajgyártási berendezéseket** és elvállal mindennemü a **gépészeti szakmába vágó** munkákat.

Tervez és berendez mindennemü vizműtelepeket.

Hirdetéseket

jutányos árban felvesz

a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

BUDAPEST,

IV., Reáltanoda-utca 5. sz.

Grauer Miksa

cs. és kir. udv. szállító.

PÁLINKA, LIKŐR, RUM ÉS COGNAC-GYÁR.

Legfinomabb teák és franczia cognac nagybani raktára.

Depót: az udvarban jobbra. Budapest, VIII. ker., Kerepesi-ut 45. szám. (saját házban)

Fióküzlet: VII. ker., Miksa-utcza 3. szám (saját házban).

Telefon: 60—25. szám.

Alapittatott 1852. évben.

II. évfolyam. Budapest, 1899. január 9. 2. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 6 frt.
Félévre . . . . . 3 frt.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:
DR. BARTHA SÁNDOR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

Ahol mulasztanak.

Budapest, január 8.

Szép székesfővárosunk törvényhatósága az a forum, amely nem unatkozik, hanem mulaszt. A tanácsa az a végrehajtó testület, amely ötletszerüen a keze ügyébe eső dolgokat hajtja csak végre, a többit elmulasztja. Ha legaláb elmulatná! Hogy vádat lehetne ellene emelni. De nem mulat a tanács, nem teszi azt a törvényhatóság sem. Mind a ketten mulasztanak, leginkább a nagy horderejü dolgokban, amelyekből milliókra rugó károk érik a fővárost.

A két faktor mulasztása, hogy a tizenhárom milliós vizvezeték leltár nélkül szükölködik s ma nem állapitható meg pontosan a termelt viz beruházási és üzemköltsége.

Ugyancsak őket terheli az elmult esztendőkben véghezvitt pazarlás, a rendetlen háztartás, a jövedelmező vállalatoknak potomárban történt elajándékozása, milliókat érő telkek elpotyázása.

A rendszertelen kölcsönpénz-gazdálkodás sem róható fel másnak csak nekik, akik könnyelmüen terjesztették a várost, mert a magánérdekü telekspekuláció ugy kivánta és százezrekkel engedték emelni ilyen módon a vizellátás, kövezés, csatornázás, világitás költségeit. Másrészt kézzel-lábbal tiltakoztak az adók méltányos emelése és elosztása ellen, amely a jól jövedelmező dominiumokat a közterhek viselésénél igazságos teherrel sujtotta volna.

És mindezek betetőzéseül a VI. tanácsi ügyosztály lebontja a feledés porlepte takaróját egy ujabb mulasztásról, amely ugyancsak néhány milliójába kerülhet a székesfővárosnak.

A meglepetés, amelyet az emlitett ügyosztály ujévi ajándékképp adott át a tanács utján a törvényhatóságnak, az eskütéri hid épitésével kapcsolatos szabályozások költségeire vonatkozik.

A főváros a két uj dunahid épitéséhez a törvényben előirt módon két millió forinttal járul s azonfelül viseli a Kossuth Lajos-utca kiszélesitésének fele költségét.

Az eskütéri hid környékének szabályozásánál azonban a főváros exponálta magát egy utóbb minden forumon elfogadott tervért, amelynek végrehajtása a közmunkatanács számitása szerint jóval tulhaladta a rendezésre előirányozott költségeket. Ezt a többletet a kormányelnök a fővárosra kivánta háritani, azt is követelve még, hogy a főváros a régi városháza telkét is dijtalanul engedje át, nem is szólva a Városháztérről, amelyet ugyszólván, mint gazdátlan tulajdont foglaltak le a szabályozás céljaira.

Sok irka-firka folyt a vitás, majdnem három millió forintot reprezentáló ügyben, de döntés nem történt. S a főváros hagyta pihenni a kérdést, amely nem égette, meg sem gondolva a következményeket. Nem törődött az ügygyel, a közmunkatanács pedig lassankint körül bástyázta a régi városházát, hatalmas bérházakra adott egymásután engedélyt és megteremtette a mai se ki-se be helyzetet.

A főváros kénytelen kiköltözni a maga házából s már intézkedett, hogy a régi városházából a hivatalok annak idején a Károlykaszárnya gránátos-utcai részébe menjenek. Erre való lett volna a kaszárnya átalakitása, amelyre a megrendelésnek most kellett volna megtörténni. S itt megakadt a VI. tanácsi ügyosztály, meggondolkozva, hogy miért is hát e gyors költözés a barátságos, öreg otthonból, amikor egyetlen kérdés sincs tisztázva, amely a költözködést megokolja.

Javasolta tehát, hogy sürgősen kéressék fel a kormány a függőben maradt pontozatok elintézésére. S vajjon mit remél az ügyosztály a kormánytól, most amikor ott áll a régi városháza körül az uj paloták csoportja? Talán lemondást a követeléseiről? Vagy engedményeket? Hisz' ahhoz nem szoktatta a fővárost a

miniszterelnök. Vagy bizik a diszpolgárban, hogy megteszi azt, amire a kormányelnök nem volt hajlandó?

Nagyon kevés bizodalmunk van a felirat sikerében, mert elkésettnek és rossz időben történtnek tartjuk. A kormány mereven ragaszkodott eddig is ahhoz, hogy a szabályozás többlet-költségeit a főváros viselje. A törvényhatóság és a tanács menthetetlen indolenciájából maradt függőben az ügy s ma ott állunk, hogy legfölebb birói döntés tehet majd igazat a két forum között. Másképp alig hisszük, hogy a fővárosnak nyert ügye legyen.

Az esetből azonban sok szomoru tanulság ötlik elénk, amiket lehetetlen elhallgatnunk. Az első a *nyilvántartás*. Mekkora időfecsérlés folyik a városi bürókban a nyilvántartással. S mégis egy ilyen kérdés csak akkor kerül napirendre — két év után — amikor arról van szó, hogy a főváros 500000 forintot fizessen, mint az ez évben esedékes részletét a dunahidak épitéséhez való hozzájárulásnak.

A másik tanulság az *ötletszerü munka*. Mióta ütik-kalapálják a Károlykaszárnya átalakitását. És az utolsó percben a munkálatokra való árlejtés kiirása előtt jön az ukáz, hogy felfüggesztendő minden, mert előbb tisztázni kell a kapcsolatos kérdéseket.

A harmadik a *felelőtlenség*. Kinek a gondjára bizták a most vitatott ügy szemmel tartását? Kit terhel a felelősség azért, hogy ilyen fontos kérdésben annyi idő óta egyetlen lépés sem történt? Erre kellene, hogy kiváncsi legyen a polgármester, aki bizonyára olvasta már azt a javaslatot, amely sürgős lépések megtételét proponálja, de egyébként hallgat a mulasztásról és a felelőségről.

Városi tüzkárbiztositó intézet.

Tüzoltási illeték rendszeresitése.

Föltünő, hogy székesfővárosunk törvényhatósági gépezetében egy eszme, egy terv, mely megvalósulása esetén, egyesek vagy mondjuk bizonyos üzletkörök érdekét érinti, minő szivós következetességgel szokott agyonmorzsoltatni.

Világos példa erre a városi tüzkárbiztositó intézet létesitésének és a tüzoltási illeték vagy járulék kivetésének terve.

Teljes 25 esztendő óta hosszabb, rövidebb időközökben folyvást csépelik azt az eszmét mi módon lehetne a ma már 208 703 frtra rugó tüzoltói kiadásokat akár a tüzkárbiztositó társulatok hozzájárulása által, akár pedig más alkalmas és külföldön régóta bevált módon, minő egy városi tüzkárbiztositó intézet létesitése és bizonyos mérvü tüzoltási járulékok által apasztani.

Sokféle javaslat merült föl, többnyire csak azért, hogy ujra letünjenek.

Bizottságok és albizottságok, tanács és közgyülés többszörösen foglalkoztak ez eszmékkel, de sohasem tudtak dülöre jutni.

Szorongatták a biztositó intézeteket, persze hiába. Átterelték az ügyet a kormány és a törvényhozás forumához, de mielőtt ezt a teljesen fölösleges kitérőt választották, több izben egészen elejtették az ügyet, ámde meg ujra fölszinre került és most ugy látszik oly erőre kap, hogy biztositó társulataink véd- és dacszövetsége dacára is eljut a megvalósulás stádiumához, ha csak — a mit a székesfőváros törvény biztositotta autonomiáját, szemelőtt tartva, hinni nem akarunk — a kormány nem vet gáncsot.

A dolog magja az, hogy Budapesten a kölcsönösség elvén alapuló tüzkárbiztositó intézet állittassék föl.

Hogy továbbá a tüzoltási kiadások fedezésére első sorban a székesfőváros területén tüzkárbiztositással foglalkozó intézetekre hozzájárulási illetékek rovassanak.

E célból egy teljes szakszerüséggel Bárczy István dr. tanácsjegyző által kidolgozott javaslatban azt ajánlja a pénzügyi és gazdasági ügyosztály, határozza el a közgyülés, hogy:

A székesfővárosban létező ingók és ingatlanok tüzkár ellen leendő biztositása céljából a kölcsönösség elvén alapuló s a székesfőváros hatóságának közvetlen vezetése alatt álló külön tüzkárbiztositó intézet állittassék föl, melynek üzleti fölöslege, a majdan megállapitandó arányban és módozatok szerint a székesfőváros tüzoltási kiadásainak részleges födözésére szolgáljon.

A székesfőváros területén beépitett ingatlanok után, azok tulajdonosai kötelesek a nyers bérjövedelem egytized százalékának megfelelő évi tüzoltási járulékot fizetni. Azon ingatlanok, melyek teljes értékük erejéig a székesfőváros által fölállitandó tüzkárbiztositó intézetnél biztositanak, a tüzoltási járulék alól mentesek.

A székesfőváros területén müködő biztositó intézetek kötelesek a székesfőváros területén létező ingatlanok és ingók tüzkárbiztositása fejében, a megelőző évben bevételezett brutto-díjak összegének öt százalékát a tüzoltási kiadásokhoz való hozzájárulás cimén, évenkint a székesfőváros pénztárába beszolgáltatni.

A pénzügyi és gazdasági bizottmány a javaslatokhoz következő módositással járult:

hogy a biztositó intézetek a brutto-díjak nem öt, hanem tiz százalékát fizessék;

hogy a gyári, ipari vállalatok és a szinházak 2%-kal járuljanak a tüzoltási kiadásokhoz.;

hogy a tüzoltók kivonulásáért szintén bizonyos kivonulási illeték állapittassék meg.

A mi azt a kérdést illeti, célszerü és haszonnal járó dolog-e ha a székesfőváros hatósága maga állit föl egy tüzkárbiztositó intézetet, arra a külföldön szerzett tapasztalatok. a magánbiztositó társulatok és érdekelt részvényeseiknek minden ellenargumentálása dacára, határozottan igenlő választ adnak.

Döntő példa reá a prágai városi tüzkárbiztositó intézet.

Prága város tanácsa a hatvanas években mindinkább növekedő tüzoltási kiadásainak sulyát érezvén 1864-ben elhatározta, hogy a városban kölcsönös tüz,

biztosító intézetet létesit, még pedig ingó és ingatlan dolgoknak tüzkár ellen, nemkülönben tükörüvegeknek törés ellen való biztositására.

Ezen intézet a városi tanács kezelése alatt áll. Ez gondoskodott az intézet elhelyezéséről és a szükséges személyzet alkalmazásáról. Az intézet állandó felügyeletére és kezelésére a tanács kebeléből állandó külön bizottság van kiküldve. A biztositásra vonatkozó bejelentések felülvizsgálása egy városi képviselő vezetése alatt, két szakértőből álló, és évenkint ujjáalakitandó állandó szakbizottságra tartozik. A rendes és rendkivüli dijak megállapitása iránt az intézet alapszabályai intézkednek. Tüzkár esetén a helyszini szemlét azonnal megtartják. Ezen az intézet egyik alkalmazottja, egy városi képviselő s a városi épitőhivatal egy tagja vesz részt. Eljárásában a bizottság, az intézet és a károsult fél érdekeit egyaránt köteles szem előtt tartani. A károsszegek kifizetése legkésőbb a kár megállapitását követő 14 napon belül eszközöltetik. Az intézet tiszta fölöslegéből tartalékalap létesittetett, mely félmillióra szaporodván, az intézet évi fölöslegéből egyelőre 20000 frtot fizet a város pénztárába. A fölösleg többi részét a tartalékalaphoz csatolják, mindaddig, mig az intézet képes lesz az összes tüzoltási kiadásokat fizetni.

Az intézettel szemben előforduló vitás kérdésekben a pör utja ki van zárva s a panaszok fölött a városi képviselőtestület végérvényesen határoz.

Ezt mi nem tartjuk helyesnek, mert eltekintve azon jogi alapelvtől, hogy senki a maga dolgában illetékes biró nem lehet, ki várhatna a városatyáktól, tárgyilagos birálatot olyankor, mikor a maguk dolgáról eshetik szó.

Az intézet 1865. január 1-én lépett életbe. Az első évben 2662 biztositó részére 20.156,580 frt érték biztosittatott, 21636 frt 90 kr biztositási dij ellenében. Dacára annak, hogy már az első évben a Moldva melletti malmok leégése folytán, rendkivüli káresetek fordultak elő, az intézet a lefolyt 33 év alatt soha sem dolgozott kárral és fokozatos évi tiszta fölöslege 1897-ben 13658 biztositó, 117 millió értékének 135,173 frt dijjal történt biztositása mellett 75,597 frtra rugott.

A lefolyt 33 év alatt a biztositási dijakból és kamatokból összesen 2.328,776 frt dij folyt be s ebből 1.043,578 frt tiszta fölösleg volt. Az intézet 1876 óta 401,224 frt 65 krt szállitott be a város pénztárába s amellett jelenleg 629,279 frt 53 krnyi tartalékalappal rendelkezik, ugy hogy Prága város tanácsának értesitése szerint ez az intézet, melyet a város minden anyagi hozzájárulás nélkül, tisztán a lakossághoz intézett buzditó fölhivás után és a magánbiztositó társulatok részéről kifejtett ellenáramlatok dacára, létesitett már közel jövőben képes lesz az összes tüzoltási kiadásokat saját évi üzleti fölöslegéből teljesen födözni, mi annál figyelemre méltóbb, mert Prága városának tüzoltási kiadásai már körülbelül 100,000 frtra rugnak.

Az intézet személyzete egy igazgató, egy titkárból, ki egyuttal ellenőr, egy irnok és egy dijnokból áll. Azonkivül van egy állandó bizományos és egy pénzbeszedő. Összes személyzeti kiadásai mintegy 9000 frtra rugnak.

Ezen valóban fényes eredménynyel szemben nem szabad felejtenünk, hogy a tüzbiztositás a városokban általában igen jól jövedelmező üzlet és az okszerü viszontbiztositás a kockázatot a minimumra szállitja le és azt is jó tudnunk, hogy a magánbiztositó intézeteknél átlag 32 $^{6}/_{10}$% esik a biztositási dijakból igazgatási, kezelési és szerzési költségekre és még mindig tisztességes üzleti haszon marad fön.

És ha mindez Prágának sikerült, vajjon miért nem sikerülne Budapestnek?

Ma már a Prágában levő ingatlanokból több van a városi biztositó intézetnél biztositva, mint a többi jelenleg ott működő 16 magántársulatnál.

A biztositó társulatoknál érdekelt urak azon állitása, hogy a székes főváros törvényhatóságának, mint erkölcsi testületnek nem lehet hivatása, közadóval terhelt magántársulatok üzletével versenyezni, nem egyéb kongó frázisnál. Mert hiszen nem az a cél, hogy a székes-főváros a saját biztositó intézetét a verseny kedveért létesitse, hanem hogy olyan intézményt létesitsen, mely csekély áldozattal és kockázattal olyan jövedelmi forrássá váljék, amelyből a tüzoltóság évről-évre fokozódó költségei fedezhetők legyenek.

Nagyon helyesen argumentál a javaslat, midőn azt mondja, hogy a városi biztositó intézet fölállitása és virágzása, a főváros egész polgárságának érdeke mert nemcsak olcsóbbá fogja a tüzbiztositást tenni, de az intézet üzleti fölöslegei a tüzoltási kiadásokra fordittatván, ez által az adóbevételeknek ezen célra forditott része fölszabadul és más közcélra forditható, tehát végeredményben az adózók erejének kimélésére vezet.

Elég baj és vétkes mulasztás, hogy egyéb nagyszabásu üzemeknél, minők a közvilágitás, a közuti vasutak, csak az marad a székes-fővárosnak, amit e vállalatok urai jóllakottan emberöltők multával a tálban hagynak.

További kérdés helyes-e, méltányos e a tüzoltási járulék kivetése.

Erre a javaslat nagyon észszerüen következő megokolással felel:

Szükséges hogy mindazon községi kiadások, melyek az adózók egy részének különös előnyére szolgálnak, első sorban megfelelő járulékok és illetékekből nyerjenek födözetet.

Ez az osztó igazság elve, mely főleg a tüzoltási kiadások födözésének tervezett módjára nézve teljes joggal alkalmazható. Mert általánosságban igaz ugyan, hogy a tüzoltási intézmény föntartása és fejlesztése a lakosság minden egyes tagjának érdekében áll, de az abból származó előnyök az ingatlanok tulajdonosaira sokkal nagyobb mértékben háramlanak, tüzvédelmi érdekeik sokkal jelentékenyebbek, semhogy ez irányu csekély megterheltetésük jogos és méltányos ne volna.

Különben ha ingatlanaikat a székes-főváros biztositó intézete által fogják biztosittatni, ezen járuléktól is mentesek lesznek.

És miután végre a tüzoltási intézmény föntartásából és fejlesztéséből, a dolog természeténél fogva, a legközvetlenebb előny, első sorban magukra a tüzkárbiztositó magánintézetekre hárul, amennyiben a tüzvédelem fokozása a tüzkárokat apasztván, ezen intézetek üzletjövedelmezőségét állandóan emeli, mindenkép méltányos, hogy ezen intézetek a tüzoltási intézményből huzott pénzben kifejezhető hasznuk egy részét a tüzoltási kiadások reszleges födözésére átengedjék.

Hogy a tüzoltási intézmény föntartása és minél tökéletesebbé tétele a tüzkárbiztositó intézetekre ki-

váló érdekkel bir, és hogy ez a tüzveszélyes gyárak, iparvállalatok és szinházakra is áll, ez bizonyitásra nem szorul.

Elég arra a frappans példára utalni, hogy Londonban a mult század folyamában, a biztositó társaságok maguk tartottak fön tüzoltóságot s ezt nagy gyáraink és ipartelepeink ma is teszik.

*

Ezekben ismertettük rövidesen a fölvetett tárgyra vonatkozó javaslatot.

Nem dicsérhetjük eléggé közérdekü és találó megokolását.

Remélhetjük, hogy a fölsorolt tényekkel szemben, a városi tüzkárbiztositó intézet 25 évi vajudás után mindenek közhasznára és senki kárára meg fog születni. Ha csak ujra és ujra meg nem érjük, hogy ezen közérdekü ügy is, nem a köz, hanem a magánérdek nyaktilójával ki fog végeztetni.

Szinházi telkek.

Az adakozók között az első hely ilyeti meg a fővárost, amely mindig többet ad, mint amennyit adnia szabad volna. A legképtelenebb cimen megpumpolják, ha a pumpolónak kellő ajánló levele van a törvényhatósági bizottsághoz. Néha azonban megköti magát ami a ritkaságok közé tartozik és nem akar adni. De ilyenkor sem azért történik a megtagadás, mert azt parancsolja a logika, hanem, mert — nin s amit oda adhasson.

Van azután arra is eset, hogy a meglevőt sem akarja odaadni; de már azt nem mondja meg nyiltan, hanem tárgyal-tárgyal, huzza az ügyet, abban a reményben hogy az illetőnek elmegy a kedve a kérelmezéstől s igy szépszerével menekül az adakozástól.

Ezt az esetet látjuk a budai állandó szinház kérdésénél.

A főváros Budán, igazabban az I. kerületnek és csak közvetve a II-diknak is, szinházat akar épiteni, mert eladta a Várszinházat 117 000 forintért.

Két vállalkozó: Herczeg Mihály és Singer Izor ajánlatot tesz a fővárosnak a szinház épités tárgyában. Azt mondják:

a főváros adja át nekik a bombatéri vásárcsarnoki célokra kisajátitott telkeit;

adja át a Várszinházból befolyt 117.000 forintot;

és vegye tudomásul, hogy a vállalkozók felépitik a budai állandó szinházat.

Nem kérnek ahhoz semmiféle szubvenciót, viszont a fővárostól nyert telek és készpénz értékét csak a szinház megnyitástól szamitott tiz esztendő mulva kezdik amortizációs törlesztés alakjában vissza fizetni.

Hasonló ajánlatot természetesen csakis Budapest fővárosának tanácsához lehet benyujtani és annak teljesitését remélni. Bármely más hatósághoz ilyen ajánlatot nem is mernek benyujtani, és minden más hatoság már az első nap visszautasitja az efajta ajánlatokat.

Mert a kisebb fajta szinház-épitéshez, példa rá a Magyar Szinház, tökéletesen elég 200.000 forint. Herczeg Mihály és társa tehát igen jól spekuláltak.

A bomba-téri vásárcsarnok telkek 280—300.000 forintba kerültek. Ezt a nagyértéket két vállalkozó a 117 000 forint készpénzzel együtt tiz esztendőre ingyen kéri. Vagyis 417.000 forintot tiz évig ingyen használva, már az alapitásnál biztos nyereségképen akarják a tőke 5%-át, évi 20.850 forintot, összesen 280.500 forintot a maguk, vagy az alakitandó részvénytársaság javára biztositani. A főváros pedig utólag törheti a fejét, hogy tulajdonkép miért is kellett egy kerület szinházának 417.000 + 280 000 = 697.500 forintba kerülni, mikor igazság szerint a szinházépitést vállalkozók végezték a maguk számlájára.

A főváros tanácsa hónapok óta heverteti az ajánlatot. Miért? Megakarja várni mig az I. és II. kerület bizottsági tagjai szövetkeznek a kartell-kerületekkel, hogy az ajánlatot keresztül vigyék a közgyülésben? Vagy azt hiszi, hogy a bizottsági tagok maguktól rájönnek az ajánlat lehetetlen voltára és maguktól opponálnak ellene?

Nem, ezt ne higyje. Ime dr. *Rácz* Károly és dr. *Emmer* Kornél a II-ik kerületi bizottsági tagok nevében már állást foglaltak a Herczeg-féle ajánlat mellett. És hirdetik nyiltan, hogy a budai állandó szinház csak a Bomba-téren épülhet, persze csakis a kisajátitott méregdrága telkeken.

Hirdetik, hogy a Horváth-kertben nem élhet meg az állandó szinház, mert körül van zárva. De mi zárja körül, azt nem mondják meg. Mert az állitásuk cáfolása lenne, ha beismernék, hogy a Horváth-kert körül egy hatalmas város emelkedik, amely a Gellérthegy, Naphegy, Svábhegy lejtői között a jövő Buda centruma lesz.

Ideje, hogy a tanács nyiltan szint valljon ebben a kérdésben. A polgármester, aki a takarékosság elvét tüzte zászlajára, ne engedje, hogy itt illetéktelen befolyás érvényesüljön. Ha Budának kell állandó szinház, épitse meg a főváros a szinház ősi telkén: a Horváth-kertben. Szerény alapon, aféle kerületi szinházat; de ne engedje magát beleugratni olyan helyzetbe, amelynek a tett nagy áldozatai dacára semmi előnyét nem élvezheti.

Az uj javadalmi dijjegyzék.

A főváros három év óta folytat tárgyalásokat a javadalmi dijak megállapitása végett a belügyminiszterrel, illetőleg a pénzügyminiszterrel, anélkül, hogy konkrét eredményt tudott volna elérni. A miniszter már 1897 évben és ujabban tavaly is csak ideiglenesen egy-egy évre engedélyezte a régi dijszabást.

Legutóbb pedig a mult évi november közepén ujra leiratot küldött a belügyminiszter, amelyben hajlandó egyes módositásokra s a vonatkozó tárgyalások sürgős megkezdését kéri, hogy 1899 április elsejére az uj javadalmi dijak megállapithatók és bérbeadhatók legyenek.

A leirat alapján a főszámvevő kidolgozta a javadalmi dijjegyzék uj tervezetét, amely szerint a dijak 1899 április 1-től három évre lennének megállapitandók. A tervezetből adjuk a következőket:

A belügyminiszteri leirat szerint a javadalmi dijjegyzékben azonnal foganatositandó változtatások a következők:

Az 1. pont szerint a denaturált szesz ipari czélokra szolgál és ép ezért az állami szeszadó alul is fel van mentve, általában tehát a városi fogyasztási adó alul is mentesitendő.

Az ezen pont alatt kivánt változtatások azonban olyanok, melyek a főváros pénzügyi érdekeit nagyon is sulyosan érintik s igy az ahhoz való járulást nem javasolja, mert a denaturált szesznek a községi adópótlék fizetése alul való teljes felmentése a székes-fővárosra nézve mintegy 80–100 ezer frtnyi jövedelemcsökkenést jelent.

Azonban még sem kiván teljesen elzárkózni a denaturált szesznek bizonyos határig a községi fogyasztási adó alul való fölmentése elől; ezt a felmentést azonban csakis a tisztán ipari czélokra szolgáló olyan denaturált szeszre véli kiterjeszthetőnek, amelyet meghatározott helyiségben u. n. különös denaturáló szerrel tisztán ipari czélokra (glycerin, szappaneczetgyártás stb) denaturálnak és a szabadforgalomba át nem bocsátható.

Ezzel szemben a VIII. tanácsi ügyosztály azt javasolja, hogy a denaturált szesz községi adóztatására a régi állapot változatlanul tartassék.

A 2. pont alatt a belügyminister az I. sz. dijjegyzék 18., 19. és 20. tételei alatt a vadhus után megállapitott fogyasztási adótételeket tulmagasaknak jelzi és ebből folyólag felhivja a főváros közönségét arra, hogy megfontolás tárgyává tegye vajjon a székes-főváros közélelmezési és közegészségi érdekei nem javalnák e a kérdéses dijtételek lehető mérséklését.

A főszámvevő mindaddig, mig esetleg a vonatkozó, sokkal magasabb állami fogyasztási illetékek nem mérsékeltetnek a szóban forgó községi fogyasztási adó dijtételeknek leszállitását nem ajánlja, mert ez a főváros mai pénzügyi helyzete mellett épen nem lenne megokolható.

A 3. pont szerint a belügyminister a tüzifa községi illetéket külön dijszabályzatba kivánja áttenni.

A főszámvevő a tételek változatlan fentartását javasolja, ha azonban az alább kifejtendők során elhatároztatnék, hogy a főváros minden javadalmára nézve külön dijszabályzat állapittassék meg — akkor a tüzifa illetéket a városi vámba véli besorozandónak.

A 9 pont bekezdése szerint a belügyminiszter a városi vám alatt felvett nyers ásványolaj (ásvány kátrány) után megállapitott 4 krnyi dijat tulmagasnak tartja, minélfogva ezen áru városi vámdija 2 krra mérséklendő.

Ennek a dijtételnek leszállitását sem tartja a főszámvevő megokoltnak, mert ezáltal a főváros mintegy 6000 frt évi jövedelemcsökkenést szenvedne.

A belügyminiszter a javadalmi dijjegyzék uj beosztását is kivánja. Ezzel szemben a főszámvevő azt javasolja, hogy a fővárosi javadalmi dijjegyzékeknek jelenlegi beosztása az 1899 april 1-től számitandó 3 évre változatlanul fentartassék.

A belügymininister végül a jövőre vonatkozólag a következőket mondja: a főváros haladétalanul tegye meg a szükséges intézkedéseket a tekintetben, hogy a dijjegyzékek gyökeres átalakitása mielőbb keresztül vitessék és az ilyképen megállapitott dijjegyzékek hozzá legkésőbb 1899 deczember 31-én mulhatlanul felterjesztessenek és ilyképen a belügyminiszternek megadassék a kellő idő azok megfelelő tárgyalására, amire annál nagyobb sulyt kell fektetnie, mert a dijjegyzékeknek mostani alakjukban és tartalmukkal való további jóváhagyását kizártnak tartja.

Továbbá kijelenti, hogy a városi vámnak a kövezetvám helyett törlént életbeléptetését szerencsés megoldási módnak nem tekintheti, sem alakilag, sem érdemben, mert a városi vámdijtételek megállapitásának egészen más rendszeren kell alapulnia, mint a kövezetvám dijaknak és első sorban nemcsak az kivánatos, hogy a városi vámokról egy egységes dijszabály alkottassék, de, különösen az is, hogy abban az áruktarifirozásán ál azok forgalmi értéke vétessék figyelembe és annak alapján a dijak fokozatosan (progressive) állapittassanak meg.

Kijelenti továbbá a leirat, hogy a vasuton és vizi járműveken érkező áruk után gyakorolt „városi vám“ egyes dijtételeire nézve következő észrevetelek merültek fel:

„A mezőgazdaság érdekeire közvetlenül nagy fontossággal biró áruk után megállapitott városi vámokra vonatkozó dijtételek közül főleg a gabonafélék, trágya anyag, trágyasók, burgonya, répa, répa szelet, répa szörpely, maláta, olajpogácsa repcze, korpa, tej, tejfel, turó és tojás dijtételek alatt megállapitott dijak tulmagasak.

Hasonló elbirálás alá veendők továbbá a mesterséges trágya-félék, melyek a dijjegyzékben a meg nem felelő „trágyasók“ kifejezéssel jelöltetnek.

Ezeken kivül a répa, répaszelet, főleg pedig a burgonyának dijtétele szintén magas; különösen miután a burgonya szállithatóságának csökkentésével a kisebb körre terjedő termelés a főváros élelmezésére kedvezőtlenül hat, s igy annak leszállitása szükségesnek mutatkozik.

Ezekre a főszámvevő a maga aggályait és ellenvetéseit arra az időre tartja fenn, a mikor majd a szóban forgó főv. javadalmi dijjegyzékek gyökeres átalakitása kérdését fogja érdemlegesen tárgyalni.

A VIII. tanácsi ügyosztály nagyjában és egészben elfogadta a főszámvevő előterjesztését, mindazonáltal több lényeges módositással. A közélelmezési bizottság e héten szerdán tárgyalja a javaslatot.

A kőbányai templom épitése.

A kőbányai templom épitésére felügyelő bizottságnak *Lung* György tanácsos elnöklete alatt tegnapelőtt ülése volt abból az alkalomból, hogy az uj templom orgonáját az átvétel előtt szakértőkkel megvizsgáltassák. Az ülésen részt vettek: *Gerlóczy* Károly, ny. alpolgármester, dr. *Örley* Lajos, *Benedikovics* plébános, *Baumann* Antal, *Spannberger* Alajos, dr. *Horváth* János, dr. *Tóth* László, *Kauser* János, dr. *Apaticzky* Sándor, *Burg* Ferencz, dr. *Dlauchy* Guido, *Prückler* László, *Hofbauer* János főmérnök, *Tandor* Ottó müépitész, *Holl* Jenő számtanácsos, *Sántha* Dénes fogalmazó, bizottsági jegyző, *Toperczer* Péter kerületi elüljáró és Dévény Gyula h. előljáró.

Az orgona, (amely a jägerndorfi Rieger cég gyártmánya), megbirálását *Szautner* Zsigmond a belvárosi plébánia templom karnagya, *Ernyei* József a nemzeti zeneede tanára, *Bellovits* Imre és *Krausz* Gusz-

táv a református templom karmestere végezték. Birálatuk eredményéről irásban számolnak be a bizottságnak.

Az orgonapróba után a templom épitésére felügyelő bizottság megkezdte ülését, amelyen főkép a templom belső felszerelésére vonatkozó ügyeket tárgyalták. Mindenekelőtt konstatálták, hogy a templom szines festésü ablakaira eddig a következő nagylelkü adományok jelentettek be:

A templom kapuzattól balra eső I. ablakot *Tóth* György;

az ugyanottani második ablakot a *Dreher*-család;

az ezzel szemben levő ablakot *Horváth* János;

az oldal oltár fölé a *Burges Natter* család;

az ugyanitt levő második ablakot dr. *Virava* József;

a kereszthajó egyik ablakát az *Aich*-család;

a kereszthajó másik ablakát *Horváth* Antal ajánlotta föl; két ablakot *Ludwig* Gottfried.

Függőben van még a templomhajó 4 ik ablaka és a kápolnákhoz négy ablak.

A főoltárképet: *Tóth* László, a mellékoltárképek közül egyet-egyet: *Őrley* Lajos, *Dreher* Antal és *Tóth* György ajánlotta föl. A keresztelő kutat: *Horváth* János, a nagyharangot: dr. *Dlauchy* Gu'do és neje *Spanitz* Lujza, az örökmécset: *Lipovszky Lamoss* Miklós és családja adja.

A bizottság e jelentések örvendetes tudomásul vétele után elhatározta, hogy a templom értékes felszereléseinek gondozására és a templom belsejének tisztán tartására külön felügyelőbizottság szervezését fogja javasolni. A tanácshoz pedig előterjesztést tesz az iránt, hogy Kőbányán, amelynek lakossága tulnyomóan magyar, ezentul csak magyarnyelvü szent beszédek tartassanak s ennek elérése végett a tanács intézzen feliratot a hercegprimáshoz.

A Vigadó mizériái.

Szép a jószivüség s a könyörület, de mint mindennek, ugy e kettőnek is van határa. S annak a jószivüségnek s könyörületességnek, melylyel a székesfőváros tanácsa a Vigadó jelenlegi bérlője iránt viseltetik, már egyátalában semmi értelme, sem haszna nincs, sőt hamar a Vigadó bukásához vezethet.

Piszok, rendetlenség s fejetlenség ott az uralkodó, melyet esténkint, mikor az egykoron a fényes termek megnyilnak, a legnagyobb sietséggel s nevetségesen palástol el a bérlő, hogy az embernek szinte megfájdul a szive, látva, hogy micsoda nyomorult helyzetbe jutott a Vigadó!

A közelmultban egy hirneves müvész tartotta hangversenyét a Vigadó mindkét termében. Én az impressarióval $^1/_2$ 7 kor el mentem megnézni, hogy teljesen rendben van-e minden. Odaérve az impressário majdnem elájult ijedtségében! Egyetlen egy szék sem volt még a helyére rakva! Akkor aztán nagy kapkodva jól-rosszul felállitották az üléseket, s 7 óra után 5 perczel lehetett csak a termeket megnyitni.

De talán még jellemzőbb a következő eset. Egy hangversenyen két jegyszedő szolga beszédét volt alkalmam végig hallgathatni:

Első szolga: Ma hangverseny után maradj itt, mert a bérlő azt parancsolta, hogy rögtön szét kell szedni az üléseket.

2-ik szolga: Én bizony nem maradok itt potyára dolgozni.

1-ső szolga: Ne beszélj, ma fizet, mert ma pénze van.

Fütetlen terem, össze hányt ruhatár már oly megszokott dolgok, hogy bővebben beszélni róluk nem is érdemes.

Mindennek azonban a legsajnálatraméltóbb következménye az, hogy közönségünk előtt sem lehet már tovább szépiteni a dolgot, s a közelégedetlenség már általános.

A bérlő pedig kapkod, minden szálba belefogódzkodik, de most már hiába. A lépcsőn feljövet kis pinczér gyerek lapokat osztogat, melyen azt hirdeti, hogy a vendéglőben 60 krért 3 fogásu vacsora kapható! De ki menne oda, mikor a rossz nyelvek azt beszélik, hogy az étlapra felirt ételeket a szomszéd korcsmából hozzák át?

Ez tarthatlan helyzet, ugy a közönség, mint a Vigadó érdekében!

Ezt tovább türni nem lehet s nem szabad. A székesfőváros tanácsa nem nézheti tovább nyugodtan, hogy megy tönkre egykoron fényes s jónevü tulajdonának hirneve s pompája!

M—s.

Erősek gyülekezete.

Ritka gyülekezés volt tegnap kinn a Városligetben. A kopasz fák száraz galyai összesugtak, a haraszt kiváncsian ágaskodott fel, mintha látni akarná a történendőket és az elhagyatott utakon fiók Herkulesek mázsás léptei dübörögtek.

Egész karaván óriás tartott a Barokkaldi cirkusz felé, mindannyi, megfeszitett karizmokkal, mintha birkózásra készülne.

A cirkusz porondján kényelmetlen faszékeken foglalthelyet Halmos polgármester, Rózsavölgyi alpolgármester, Kún és Viola tanácsos, mint a főváros erőmérő bizottságának kiküldött tagjai.

Mogorva arccal s duzzadó izmokkal gyülekeztek a haza, a kontinens és a világ egyetem legerősebb emberei, akiket erre a napra összecsődített a nagy nemzetközi pályázat, amelyet a főváros polgármestere hirdetett.

Délután négy óra volt. Bágyadtan simult a téli napsugár az atléták izmaira, majd fuldokolva merült el a tanácsos urak prém gallérjaiba.

Halmos polgármester ekkor felemelkedett. Homloka köré

dicsfényt vont a téli napsugár s ő halk, de biztos hangon meg szólalt:

— Gentlemen! Athléták, díjbirkozók, sulyemelők világ sampionok.

Egy hang a karzaton: Világ vargányák!

Halmos: Önök tudják mi a jelszó. Takarékosság minden vonalon! Az aranyjuezi szép napok elmultak és az apák büneiért meglakolnak az utódok egész a hetediziglen (élénk helyeslés a háttérben). Mi Gentlemenek, ezek a bizonyos utódok vagyunk, (nehéz sóhajok a karzaton) s épen ezért nem lehet más jelsavunk, mint takarékosság a végkimerülésig. (Haragos morgás az erősek között.)

Egy hang a karzaton: A ki mer, az kimerül. (A közbeszólót kidobják).

Halmos: Ez a takarékossági elv tette szükségessé, hogy a följegyzési könyveket megváltoztassuk. Eddig ugyanis 70—80000 számra berendezett könyvekkel láttuk el a hivatalokat, de tudjuk mindannyian, hogy nagyban olcsóbb árak érhetők el, s épen ezért a takarékosság szempontjából ez idén 200000 számra való könyveket szereztünk be s ily módon mig az előtt egy szám iktatási helye 1·007 krajcárba került most 0·999 krajcárba fog kerülni. (Zajos éljenzés). Ily módon minden egyes számnál, csekély 150 könyvet számitva, összesen 1·300091 krajcárt spórolunk meg. (Az atléták saját magukat emelgetik a levegőbe.) Az az ellenvetés tehát, hogy az uj könyvek 9672 frt 87·13 krajcárral többe kerülnek, bár számszerint igaznak mondható, tényleg azonban, mint már kimutatni szerencsém volt, részleteiben óriási megtakaritás eszközöltetett. (Nagy zaj — és lelkes — éljen).

Halmos: Köszönöm a lelkes ovációkat, most azonban egy méla akkordra kell áttérnem. A 200000 számra berendezett könyvek bizonyos túlsúlylyal birnak s le és felrakásuk alkalmával, az egyik iktató hivatalnokot kisebb baleset érte, amennyiben a könyv emelésében megszakadt, másik hivatalnokunkra pedig a könyv reá esvén, szörnyet hala s csupán egy zsirfolt marada utána.

Az erőknek ilyetén gyöngesége miatt, 150 uj állás szervezése vált szükségessé, az ugynevezett könyvkezelők állása. Vagyis olyan erőteljes férfiakat kell szerződtetnünk, akik ezen könyveket elbirják. Ezért hirdettem e pályázatot s ezennel felszólitom Robinetti urat, tegyen kisérletet.

(Tizennégy városi szolga egy könyvet cipel be egy tragacson.)

Robinetti (hosszasan nézi a könyvet, egy csöndes imát mormol s neki fohászkodva megkisérli fölemelni): Allah! (Sóhajt és megszakad).

Masson (ráteszi lábát Robinetti hullájára s megkisérli fölemelni a könyvet). Sacrebleu! Legyőztem 1000 embert, de ezt a könyvet nem birom.

Petrov. Zatracena! (Neki gyürközik s nehány másodperc mulva elverejtékezik.)

Pospischil szelleme (megjelen): Ugy-e most megbecsülnétek jeles szülötteteket!

Halmos: A pályázatot eredménytelennek jelentem ki s ezennel a Jupiteren hirdetek pályázatot, ott talán lesz alkalmas könyvkezelő. Az ülést bezárom. *Riporter.*

Köztisztasági reformok.

I.

Ős-Budának volt egy kedélyes polgármestere, ki amikor a modernizáló burgerek már azt követelték, hogy a tanács (horribile dictu!) éjjelre lámpákat állittasson, kereken kijelenté, hogy az teljesen fölösleges. A bácsi ugy argumentált, hogy a tisztességes burger alkonyatkor hazaballag. Lumpok részére pedig nem dukál világitani.

Nem tudhatjuk, mit szólna az öreg Oeffner fetter (ez volt a polgármester neve) mai állapotainkhoz, amikor még a legsötétebb Zuglóban is kigyúl a gázláng és még Ó Budán is légszeszkandeláberekből ömlik az éjjeli világosság.

Azt hisszük azonban, hogy mindenekfölött azt a szabályzatot bámulná meg, mely az egyesült székesfőváros mai fejlettségével számot vetve, nem kevesebb mint 66 szakaszban rendelkezik a város külső és belső köztisztaságáról.

E szabályzat intézkedéseiben különben nem annyira a városi hatóság köztisztasági és igy közegészségi érzéke, hanem — és ezt minden tartózkodás nélkül valljuk — közönségünknek a nagyvárosi élet e két jelentékeny tényezőjével szemben való érzéketlensége, főleg pedig köznépünknek a piszok iránti hajlamossága derül ki.

Avagy nem e ezzel kell számolnunk, midőn e szabályzat kénytelen még ma, a müvelt európai fővárosok magas fejlettségü köztisztaságának korában, ennek legelemibb követelményeire nézve is figyelmeztetőleg és természetesen nagyon helyesen, büntetőleg is kiterjeszkedni.

Eszünkbe jut itt, vajjon nem volna-e nagyon czélszerü nálunk a köztisztaság alapfogalmait már az elemi iskolában tanitani, mert a mai nemzedék igen tekintélyes része, ezen ismeretek kiáltó hijával lévén, bizony nagy piszokban éli le napjait, és polgári szabadságának ugyan csak sulyos megsértéseül veszi azt a tilalmat, hogy egy elegáns villamos közuti kocsiban nem bagózhat és nem köpködhet. Hogy gyümölcshéjat tilos a gyalogjáróra dobni és égő szivarvéggel a járó-kelő nők szoknyáit lángba boritani.

Bizony e tekintetben módfölött ráfér a mi közönségünkre az erélyes dresszura, lévén Kelet népe ez irányban még nagyon is keleties szokásokban ledző.

Helyesen mondja a szabályzat szépen megirt megokolása, hogy minél fejlettebb, minél müveltebb valamely város, minél tökéletesebb igazgatása, annál nagyobb gonddal kezeli a hatóság a köztisztaság ügyét.

De már azon állitást, hogy a köztisztaság fentartására és kezelésére alkotott szabályzatok, mintegy tükörben mutatják be a város képét, nem irjuk alá.

A köztisztasági rendszer jóságának tükre nem a szabályzat, hanem végrehajtásának módja. A szabályzat rendelkezéseinek effektuálásán fordul meg a rendszer jóságának próbája és itt létesül az a keskeny határvonal, mely a szabályzat észszerü és következetes végrehajtását az idétlen zaklatástól elválasztja.

Ebből folyólag mitsem óhajtunk melegebben, mint azt, hogy a székes-főváros és az államrendőrség e téren többet cselekedjék észszel, mint erővel. Kívánjuk, hogy a nagyközönség inkább felvilágositva és figyelmeztetve neveltessék a köztisztaság közhasznu iskoláiban, semhogy egy-egy szemétkáplár végig gorombáskodjék rajta. A rendelkezési jogkör, az uniformis és a paszományos sapka, nálunk átalában az önkényeskedés sokféle csiráit ébresztgetik. Ehhez járul még az egyéni bárdolatlanság és a köztisztasági zsarnok, ki a nagy közönséggel szemben csak ugy könyvnélkül gorombáskodik, menten megterem. Ezzel korántsem akarjuk közönségünk bizonyos rétegét arra bátoritani, hogy a köztisztasággal való feszült viszonyát tovább is folytathassa. Sőt ellenkezőleg, helyesnek tartjuk, hogy a szabályzat ellen vétők igazságosan lakoltassanak.

II.

Mint minden városi intézménynek, ugy a köztisztaság kezelésének is meg van a maga története.

Kisvárosias viszonyok ugyanilyen jelleget kölcsönöztek neki.

A vármegyének kosztosai, a láncos rabok ma már nem söprik végig a pesti utcát.

A teljesen elaggott, jóformán munkaképtelen városi utcaseprő, egy gyakran jó napok és gazdag életmódban eltöltött élet alkonyán nem szorongatja már reszkető kezében a nyirfaseprőt és nem viseli mellén a sárgaplehből sajtolt városi cimert a sorszámmal. A szemetestalyigába lefokozott vén katonaló sem horkan már a trombitaszóra és a szemétfelügyelő úr sem rostokol napestig a kurtakorcsmában.

Ezek a régi patriarkális szemetes idillek mind az idő lomtárába, a régi Pest-utca seprősei a szegényházba és az egész rendszer a maga tökéletlen rendszertelenségével, köztisztasági bizottmányával és szemétfuvarozó, fogatait fölszámító, de ki nem állító vállalkozóival, az idők lomtárába kerültek.

A népesség szaporodása, az épitkezési mód, csatornázás, a vizvezeték és légszesz berendezése, a közlekedési eszközök változása, az utcák és terek burkolása, a forgalom emelkedése, az ipar és kereskedelem fejlődése, szóval Budapest megujhodása természetszerüen lényeges hatással voltak a köztisztaság fejlesztésére.

Váltakozó korszakokban váltakozó rendszerek támadtak.

Kilenc évig tartó tárgyalások eredménye a jelenleg érvényben lévő szabályzat. A fővárosnak e kilenc év alatt történt fejlődése és előrehaladása lépésről-lépésre kisérhető e tárgyalások során, és ami lényegesebb változások azok folyamán évről-évre tétettek, azok mind a fejlődöttebb viszonyokbol önként folytak.

E kilenc év alatt (1871—1879.) egyesült a három város a Margitszigettel egy törvényhatósággá. 1872-ben állittatott föl a fővárosi államrendőrség. Ezen időben épült, 1868—1873-ig a vizvezeték Lindley rendszere szerint. Ekkor terjesztetett ki a csatornahálózat. Létesült a közvágóhidi és marhavásári intézmény (1867—1872). Az 1866. évben az ujpesti uton lerakott első lóvasuti sineket ez idő alatt terjesztették ki Budapest főbb közlekedési vonalaira, Kőbányára és az üdülőhelyekre. 1868-ban készitették az első szegélyköves, emelt járdát a városház-utcában, amely rendszer szerint azután az utépitést folytatták. 1870 ben kezdték az aszfaltozást. Ekkor vett az utcák kövezése nagyobb arányokat; tettek kisérletet a fakockaburkolattal, 1872-ben kezdődött az osztrák vaspálya (nyugoti pályaház) udvaránál a bel ő körutnak boulevardszerü kiépitése stb. De mindezeken kivül nagy befolyással volt a köztisztasági szabályzat rendelkezéseinek kiterjesztésére és szigoritására az 1872—73-iki kolerajárvány.

Érdekes tudni, hogy az utcák tisztitására akkor még seprőgépek nem voltak, ami bizony nem nagy kár volt, mert a porfelhőket támasztó szörnyek ma is jobban terjesztik a tüdővészt bármi egyébnél. Az utcasöprést 20 felügyelő alatt 300, többnyire előregedett napszámos végezte s az utcatisztitás kerek 200.000 frtba került.

Az 1879. óta eltelt 20 év alatt és különösen az utolsó évtizedben létesültek a villamos vasutak. Villamossá alakult át a lóvasut. Nagy részében elkészül a nagy csatorna hálózat. Üzembe helyezetik a káposztás-megyeri vizmű. Megnyilik a vásárcsarnoki intézmény. A város belterületéről eltünnek a nyilt piacok. Külön intézet állittatik a fertőtlenitésre. A fővárosba vezető nagy forgalmi utak (a kőbányai, üllői, soroksári, jászberényi) kővel burkoltatnak és a köztisztasági rendszer — még pedig igen nagy előnyére, Tóth Péter erélyes keze alatt — teljesen megváltozik.

1895-ben szerveztetik a mai köztisztasági hivatal. A főváros IV., V., VI., VII. VIII. IX. belső kerületében az utca tisztitását arra begyakorolt munkabiró napszámosok veszik át, felügyelők és munkavezetők ellenőrzése alatt. Irtózatos porfelhőket támasztó seprőgépek dübörögnek ép a szinházi előadások befejeztével a nagy közlekedési utakon végig, kimondhatatlan boszuságára a szinházból toduló közönségnek és nyáron a nyitott ablakok mellett vagy a kávéházak előtt üdülni vágyók ezreinek. Az utcaseprők emeritus gárdája lelép az utcák szinpadáról és a szegényházakba vonul. Nagy sikerrel behozzák az ambuláns tisztitási rendszert és a szerfölött célszerü hóekéket. Ifj. Cséry Lajossal, a szemétfuvarozás egységes rendszere iránt kötnek egy ominozus szerződést, mely a vállalkozóra kitünően bevált és mindazon lényeges haladást involváló rendelkezésekkel utját nyitják a jelenlegi reformszabályzatnak, mely arra az alapra helyezkedik, hogy a köztisztasági rendszer, kodifikált anyagában ugy a Duna jobb-, mint balpartján a köztisztaság kezelésére, ugy a közterületen, mint a házak belsejében, egyforma módon lesz kezelendő.

Maga a szabályzat egészében jól tagozott és helyesen szövegezett tervezett, mely szerzőjének Melly Béla dr. tanácsjegyzőnek egyik legjobban sikerült munkája.

Tömérdek részletre oszló rendelkezéseit a gyakorlati élet fogja összecsiszolni, sikerét pedig az észszerü végrehajtás biztosithatja.

Az ellenőrzést és fölügyeletet, a kihágások elbirálására megállapitott és szerencsére élesen meghatárolt illetékesség mérve szerint a rendőrség, a házak és bekeritett telkek belsejében elkövetett kihágások elbirálása az államrendőrség, a házak és bekeritett telkek belsejében elkövetett kihágások megtorlása a kerületi elöljáróságok, mint elsőfoku egészségügyi hatóságokra tartozik.

Jó kezekbe letéve az uj szabályzat hatása nagy haszonnal járhat. Ros-z kezekben örökös forrása lesz a közönség vexaturájának.

Utóbbi esetben — melytől nagyon, de nagyon fázunk — legnagyobb nyeresége lesz a szegényalapnak, mert a büntetőjogi sanctio 1 koronától 100 koronáig terjedhető és be nem hajthatóság esetén 3 órától 5 napig terjedhető fogsággá átváltoztatható elzárásra szól. Visszaesés esetén pedig, a büntetés, ha még két év el nem telt, még öt napig terjedhető elzárással megtoldható.

A szabályzatban foglalt rendelkezések megtartásáról a családfők, gyámok, gondnokok felügyelők (házmesterek?) ház és telektulajdonosok, vállalatok, üzlettulajdonosok, bérlők, iparosok és gazdák kötelesek gondoskodni és a mennyiben a kihágások az ő utasításuk folytán a családtagok, gyámoltak, gondnokoltak, a felügyeletükre bizottak vagy szolgálatukban álló személyek által követtetnek el, a büntetés csakis amazok ellen állapitandó meg.

A ház körében tapasztalt rendetlenségekért, ha azok okozója ki nem deríthető, vagy ha azok okozója életkora 12-ik évét meghaladta ugyan, de 16-ik évét még be nem töltötte és cselekménye bünös felismerésére szükséges belátással nem birt, szintén a családfő büntetőjogi felelőssége állapitandó meg.

Ez olyan körmönfont rendelkezés, mely a vásott gyerekekre ugyan nagyon kényelmes, de végeredményében a háztulajdonosnak fog igen sok keserü órát okozni. Mert az a ház körül tapasztalt rendetlenség vajmi tág fogalom arra, hogy büntetőjogilag egy harmadik, a dologban teljesen ártatlan személy felelősségre vonassék

A háznak, a tulajdonos által tisztán tartandó belső része, ott, ahol házmester van, teljes felelősséggel, ez által tisztitandó s az e körül, továbbá a járda tisztántartása stb. valamint a szemét elhordása körül előforduló kihágások miatt első sorban ez tartozik felelősséggel.

Messzire vezetne bennünket, ha a szabályzat terjedelmes részleteire akarnánk kiterjeszkedni.

Elég tájékozásul annyit emlitenünk, hogy részletesen és gondosan kiterjed az utak, utcák és terekre. As épületek külsejére, belsejére és az üres telkekre. Az épitkezés, bontás, kövezés, utcaburkolás és egyéb a közterületen végzendő munkákra. A közlekedési eszközök, fuvarozás és szállitásra. A nyilvános sétányok, parkok, ligetek, erdőkre, közutakra a Dunára és partjaira, az üzlethelyiségekre, a raktárakra, a trágya, árnyékszékek és pöcegödrökre és a sertések tartására.

A hirdetési ügy szabályozása.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Nagy érdeklődéssel olvastam a *Magyar Székesfőváros* minden egyes számában azokat a közérdekü felszólalásokat, amelyeknek minden sora a főváros javáért iródott. Különösen pénzügyi szakcikkei tetszettek és azok a javaslatok, amikkel a polgármester ur a takarékosságot elérheti.

De hát miért is van az, hogy a hasonló dolgokat csak az ujságból olvashatják az érdeklődők, mig a főváros vezetésével hivatásszerüleg foglalkozók részéről csak elvont okoskodásokat hallunk konkrét tettek helyett.

Im emlékszem az Önök nem régi cikkére: az Emmerling-féle hirdetési monopolium ellen. Hát történt valami azóta az egyeduralom megtörésére? Vagy Emmerling még mindig olyan hatalom, mint szegény jó Kammermayer polgármester idején, akivel ugy tudom közeli rokonságban is állott.

A jó öreg polgármester ur, az Isten nyugtassa, nagyon lelkére vette, hogy Emmerling 1888-ban megkapja a hires szerződését. Persze akkor megijedt az öreg ur, mikor a rákövetkező évben Emmerling majdnem 8000 forintot fizettetett magának a fővárossal a közhirdetmények felragasztásáért. A monopolium dija pedig alig rugott pár száz forintra.

Kammermayert nagyon bántotta a dolog s maga kapacitálta Emmerlinget, hogy uj ajánlatot tegyen a a közhirdetményekre, nehogy a főváros az évek haladásával 15—20000 forintot fizessen a plakátragasztásért. Emmerling szót is fogadott. Leszállitotta a követelését, de csak annyira, hogy ő maga soha se fizessen 50—100 forintnál többet a monopoliumért.

Amikor az Önök cikkét olvastam, magamban ugy gondoltam: no lám! Nincs az a hosszu, aminek vége ne volna. Az öreg Kammermayer meghalt s vele elenyészik a régi rendszer, amely bizony sok magánérdeknek több előnyt adott egyenkint, mint amennyit összesen kapott a közérdek. Bizvást hiszem, hogy az a cikk tulajdonképp már konkrét dolgok reprodukálása s biztosra vettem, hogy már a legközelebbi számokban Önök elmondják, hogy micsoda reformokat létesit a főváros a hirdetési ügy terén, miután felmondta az Emmerling szerződését és mekkora bevételeket irányoz elő a főváros javára.

Ámde Önök fölötébb . . . . . hallgatnak. Távol áll tőlem a gyanusitás, de engedjék meg, hogy én, aki sem pro, sem contra érdekelt nem vagyok, csupán szülővárosom érdekéből szólok, megkérdezzem Önöktől:

1. Miért hallgattak el az Emmerling ügygyel? Megbánták talán azt az erélyes, helyénvaló fellépést, amelyet elkövettek?

2. Vagy nem is volt igaz, hogy a tanács foglalkozik a hirdetési ügy rendezésével s Önök csak ugy — irták az egészet?

Ne haragudjanak ezekért a nyilt kérdésekért, de igazán boszant, hogy egy alapjában jogos, igazságos kérdést ugy szó nélkül eltemettek. Megelégszem egyszerü szerk. üzenettel, de kérem, hogy a levelem semmi szin alatt ne méltóztassék nyilvánosságra hozni.

Szerkesztő urnak igaz tisztelője
Alföldy Ferencz.

*

A. F. urnak. Sajnálatunkra, nem teljesithettük azt a kérését, hogy levelét ne hozzuk nyilvánosságra. Az ügy érdekében tettük közzé, abban a reményben, hogy az illetékes tanácsi ügyosztály majd megadja az érdemleges választ. *Szerk.*

Az uj országháza.

Tekintetes Szerkesztő ur

Sziveskedjék alábbi soraimnak becses lapjában helyet adni.

Általános a panasz, hogy az uj országháza rosszul van elhelyezve.

Hibáztatják, hogy az épület főhomlokzata nem a dunai oldalon van, hanem az Alkotmány-utczára nyilik, azaz, hogy hátul van az eleje. Hiba az is, hogy a főkapu nem esik az Alkotmány utcza tengelyébe, s a főhomlokzat előtti tér nem szabályos. Legnagyobb hiba azonban az, hogy a hatalmas épületnek Dunafelőli része oly közel van a parthoz, hogy a pesti oldalról egyáltalán nem élvezhető.

Erről az oldalról nézve, az ember valósággal a nyakát töri ki, ha föl akar magas kupolájára tekinteni. Egy helyből az egész épületet nem lehet látni, csak egy részét, pedig az ily hatalmas épületek csak egész nagyságukban egyszerre látva hatnak igazán óriás méreteikkel.

Az épület tervezője a londoni parlamentet vette mintául. Onnét kölcsönözte a gótizlést, a kupolacsarnokot, a partfelőli oszlopos loggiákat. A londoni parlament is közvetlenül a part szélén épült, sőt egyenesen a Temze medréből meredneк ki a falak. Amikor azonban az angol parlamentnek ez utóbbi vonását is utánozta a tervező, nagy tévedésbe esett. Nem gondolta meg azt, hogy a Temze folyó medre nem oly széles mint a mi Dunáé. A londoni parlamentet a Temze tulsó partjáról nem csak egész nagyságában lehet élvezni, de egyes részleteiben is. Nálunk ellenben a kisebb épitmények konturvonalai a Duna tulsó partjáról a távolság nagysága miatt ki sem vehetők, s azok szépségei a budai szemlélőre nézve elvesznek. Jelenleg az uj országháza Duna felőli homlokzata igazán csak a Dunán hajón érkező utasoktól élvezhetők.

Nem volna rossz, ha nem is borsókon, de egyébb módon valami amerikai mérnökkel beljebb tolatnók. Nem hiszen azonban, hogy mérvadó körökben ebbe a kétes értékü tervbe belemennének.

Komolyabb, kivihetőbb az a terv, hogy toldjuk meg az uj országkáza előtti par ot egy a Duna fölé nyuló oszlopokon nyugvó kiszökeléssel. Oly távolságról szemlélhetjük akkor ezt az igazán szép nagy épületet, hogy ugy az egésznek nagyságát, mint a részletek szépségét egyaránt élvezhetjük. A folyó medrét nem kell szükitenünk, elég ha karcsu gót oszlopokkal, melyek az épület összhangját nem zavarnák, alátámasztanók ezt a kiszögelést. Az oszlopok tél idején megtörnék a leuszó jégtáblákat és megakadályoznák a jégtorlódást. Az az esetleges kifogás, hogy ennek a tervnek a kivitele a hajóforgalmat akadályozná, nagyon kicsinyes. Hisz más világvárosok folyói távolról sem birnak oly széles mederrel, mint a mi Dunánk, pedig sokkal élénkebb hajóforgalom bonyolódik le a hátukon.

Végül pedig még egyet. Milliókat öltünk már be ebbe az épületbe, mely az ország legszebb műremeke lenne; ez lesz bizonyára a világ legnagyobb, legszebb parlamentje. Ne sajnáljuk azt az aránylag csekély költséget, amelybe a fent körülirt terv megvalósitása kerülne s a mely terv kivitele bizonyára csak emelné ennek a műremeknek az értékét. *R. V.*

A főváros nyomdai munkái.

A székesfővárosnak a Pesti könyvnyomda részvénytársasággal az összes nyomdai munkák szállitására kötött szerződése ez év szeptember havában lejár.

Ennek a szerződésnek a tarifái köztudomás szerint magasak, ami évi 60,000 frt nyomdaköltség mellett pénzügyileg nagy súlylyal bir.

Az tehát, hogy ez a drága szerződés talán egyszerüen meghosszabbittassék, a székesfőváros világos megkárositásával járna. Erre még akkor sem volna ok, ha a Pesti részvénynyomda jóval olcsóbb, mint a milyen drága, mert az ajánlati tárgyalást idejekorán ki lehet irni és igy meglepetésekre nincs szükség.

Igaz, hogy a mai kartelles világban az ajánlati tárgyalástól valami kiváló eredmény alig remélhető.

Kicsiny nyomda nem vállalkozik, mert rövid 3 évre nem érdemes költséges befektetéseket tenni. No meg azután, ha olcsóbb is az ajánlata, mint a nagyoké, hát mire való a megbizhatóság kérdésének szokásos fölvetése. Mire másra, mint arra, hogy az ajánlatot elutasitásra ajánlják, mert az illetőt nem ösmerik. Már pedig a kit a város atyái nem ösmernek, vagy nem akarnak ösmerni, az bizony hiába konkurrál, akármilyen tisztességes ember különben.

A pesti könyvnyomda részvénytársaságot, a Pallast, az Athenaeumot persze mindenki ösmeri. Részvényesei, igazgatói bent üznek a törvényhatóság képviselőtestületében. Többnyire mindmegannyi gálapolgár, kir. tanácsos, ordósvitéz és több efajtabeli modern demokrata.

Ezen vállalatokról föltenni azt, hogy a székesfővárossal szemben talán még kartellre is léphetnének, valóságos anarchista gondolat. De azért azt tanácsoljuk a székesfővárosnak, hogy legyen résen és ha már tényleg ujra oda kerül a sor, hogy a nyomtatványok előállitását házon kivül kell eszközöltetni, irassa ki az egységárakat olyan tarifák alapján, a minőkkel a székesfővárosnak a házinyomdája dolgozik. Az a házinyomda, mely a nyomtatványokat nemcsak csiny és pontossággal, de tetemesen olcsóbban állitja elő.

Legokosabban persze azt tenné a székesfőváros, ha már a jelenben igen szép sikerrel és tetemes anyagi haszonnal müködő házi nyomdáját, Páris városa példájára, kifejlesztené.

Ez a házinyomda az uj városháza pincéjében világos és tágas helyiségekben van elhelyezve, melyek ezelőtt részben üresen álltak, részben tüzifaraktárul használtattak.

Ez a nyomda tehát üzlethelyiségeért bért nem fizet.

Személyi kiadása jelenben 3240 frt. Gép- és anyagfölszerelési költsége 7600 frt volt.

Szerencsés vétel folytán a nyomda ma 60 féle irással, keretekkel, klisékkel stb. rendelkezik és a hivatalos nyomtatványok kiállitására jól be van rendezve. Amit előállit az kifogástalan, tetszetős és *felényivel olcsóbb a részvénynyomda munkájánál.*

Hogy ez igy áll, amellett pontos és hiteles számitás bizonyit.

Tényleg ez a házinyomda 859 megrendelést 3521 forint 52 krajcárért teljesitett, holott ugyanez a munka a részvénynyomda egységárai szerint 7315 frtra rugott volna.

A házi könyvnyomda használhatóságát és jövedelmezőségét már az is bizonyitja, hogy a *könyvnyomda főnökök egyletének jó multkori gyülésén uyyan csak kikeltek a város ellen*, hogy nyomdát állit és velük sorompóba áll. *A mit bizonyára nem tettek volna, ha a város házi nyomdájának életrevalóságáról nem volnának meggyőződve.*

A város házi nyomdájának számitása szerint 60000 frt áru munkát véve alapul, a házinyomda a

60000 frt értékü munkát előállitja az első évben 39.461 frt 30 kr. tényleges üzemköltség mellett; megtakarit tehát 20 538 70 krt; a második évben 37121 frt 30 kr. üzemköltséggel 22.876 frt 70 krt takaritana meg a székesfővárosnak.

Azt hisszük, hogy ilyen körülmenyek között nem nehéz választani arra nézve, hol készüljenek a székesfőváros nyomtatványai.

Hirek a városházáról.

—

A fővárosi fogalmazó-gyakornokok.

Néhány hónappal ezelőtt a fővárosnál alkalmazott fogalmazó-gyakornokok mozgalmat inditottak a *segédfogalmazói* állás rendszeresitése érdekében. A fogalmazó-gyakornok — teljes kvalifikáció alapján — 600 forintot élvez a fővárosnál. Előléptetése a fogalmazói állásba, amelynek 1300—1700 forint a javadalmazása, nem rendszeresen, kor és rang szerint, hanem esetlegesen: protekció, vagy tömeges halálozás utján történik. Eltekintve a két állással járó fizetés közötti különbségtől, a fogalmazógyakornokok a szolgálat érdekében állónak mondják, hogy a két állás között a közbeeső segédfogalmazói állás létesitessék megfelelő fizetéssel. Manapság a fogalmazó-gyakornok, aki tanácsost helyettesit, referál, elszolgálhat 8—10 évig, mig előlép. Ezt az anomáliát kivánják megszüntetni a polgármesterhez intézett memorandumukban. A polgármester meg is igérte a támogatását, de a fogalmazó gyakornokok javára ma sem történt semmi. (Főv. Tud.)

—

A bürokrácia csigája.

Az omnibuszkocsik lófejüekké, ezek villamosakká alakultak, csak a mérnöki hivatal — már t. i. az a bizonyos székesfővárosi — nem akar a régi lassu tempóról leszokni. Igy például hihetetlen, de való igaz, hoy a „K. K. Platz-Commandó Budapest“ 1883 december 24-én tehát netto, ezelőtt tizenhat évvel szabályzatot közölt a fővárossal arról, hogy védessék meg katonáék holmija vizáradás esetén. A megvédendő kaszárnyák és katonai épületek legnagyobb része eltünt a főváros területéről. Nem árthat már nekik még az özönviz sem. De azért a mérnöki hivatal ezt a szabályzatot csak 1898. december 27-én, tehát teljes 16 év mulva vette tudomásul és most küldte örök pihenőre a levéltárba. Valóban rosszlelkü lehet az, kit ez a szédítő gyorsaság elösmerésre nem indit.

—

A budai állandó szinház.

A budai közönség kiváncsian várja az állandó budai szinház ügyének megoldását. Legutóbb a budai szinügyi bizottság tárgyalta a kérdést és elfogadta a mérnöki hivatalnak azt a javaslatát, hogy a szinház a krisztinavárosi szinkör mellett a Horváth-kertben épittessék fel. Ez ellen Rácz Károly bizottsági tag és a II. kerületi bizottsági tagok megbizásából dr. Emmer Kornél külön véleményt adott be a tanácshoz. A külön véleményben kifejtik, hogy az állandó budai szinház egyetlen megfelelő helye a Bombatéren az a telektömb, e helyet a főváros a vásárcsarnokok céljaira sajátitott ki. A Horváth-kert zárt terület, amelyen modern szinház nem prosperálhat. Semmi akadályt nem látnak abban, hogy a kérdéses bombatéri telkeket a főváros szinházi célokra használja fel, mert frázis az, hogy a bombatéri telek drága telek, a Horváth-kert pedig nem kerül pénzbe, holott ennek épugy megvan a maga értéke mint amannak. A Horváth-kertben épitendő szinházra sohasem akad megfelelő vállalkozó, mert azon a helyen megfelelő társulat sem tudja magát fenntartani. Végül kifejtik, hogy pártolják a Herczegh Mihály-féle ajánlatot, amelynek lényege a következő:

1. a főváros adja át a vállalkozóknak a bombatéri telkeit.

2. Adja át a Városszinház vételárából rendelkezésre álló 117.000 forintot.

3. S az esetben ingyen felépitik, s megnyitják a szinházat, nem kérnek semmi szubvenciót, de az első tiz esztendőben nem is fizetnek semmit a fővárosnak; a nyert pénz és telekérték megfelelő törlesztését a második tiz esztendőben kezdenék meg. Ezt az ajánlatot a különvéleményezők is pártolják.

(Főv. Tud.)

—

Uj óvóiskola a Józsefvárosban.

A VIII. kerület 2-ik számu iskolaszék javaslatára már két évvel ezelőtt elhatározta a főváros, hogy az Ujvásártér környékén óvóiskolát épittet. Ennek a céljaira egyik ujvásártéri fővárosi telket akarták felhasználni, majd letetek erről a szándékról, azért, hogy az aránylag kisszerü iskolának olcsóbb magántelket szerezzenek. Az e célból kiküldött bizottság két ingatlant is ajánlott megvételre 28—30000 forint árban. A tanács felhivta a mérnöki hivatalt, hogy mondjon véleményt az ajánlott ingatlanokról és mutassa be az uj óvóiskola épitési költségvetését. A mérnöki hivatal az épitési költségeket 28000 forintra irányozta elő, a megszerzendő telekre vonatkozólag pedig helyi szemlét tart. (Főv. Tud.)

—

A Károly-kaszárnya átalakitásának elhalasztása.

A Károly-kaszárnya gránátos-utcai részének átalakitási munkálataira az összes tervek és költségvetés elkészült, s a mérnöki hivatal az árlejtést is ki akarta tüzni. A tanács VI. ügyosztálya sürgős jelentést tett a minap a tanácsnak s abban azt javasolja, hogy az átalakitási munkálatokat mindaddig tartsák függőben: mig el nem dől az a két kérdés, hogy elő-zör, az eskütéri hid környékének szabályozásával járó többletkiadásokat ki viselje: a miniszterelnökség vagy a főváros, másodszor a régi városháza és a belvárosi plébánia-templom eltávolitásáért kap-e és milyen kártalanitást a főváros. Annál is inkább fontos e kérdés megoldása, mert a fővárosnak márciusban kell az eskütéri hid épitésével járó szabályozások és a Kossuth Lajos-utca kiszélesitésének költségeihez megszavazott két millió forint utolsó részletéül 500.000 forintot fizetni. Ebből tehát a főváros tisztázza az őt illető anyagi kérdéseket s csak azután fogjon a kaszárnya átalakitásához. (Főv. Tud.)

A VI. kerületi elöljáróság háza.

A főváros szorult helyzetbe jutott a VI. kerületi elöljáróság házának bérletével. Az elöljáróságnak ugyanis uj palotát akarnak épiteni, mert a mostani bérlet fölötte drága. A bérlet 1900 május 1-én lejár s a tanács felhivta a mérnöki hivatalt, hogy a bérlet lejárta idejére megépithető-e az uj palota. A mérnöki hivatal a tanács felhivására azt jelenti, hogy a VI. ker. elöljáróság uj épülete 1900 márczius 1-ig nem készülhet el s igy az 1900 április végén lejáró szerződés julius végéig meghosszabbitandó volna. A háztulajdonosok azonban a meghosszabbitásért a rendes negyedévi 2650 frt bérösszeg helyett 3200 frtot követelnek s azonkivül 30 frt vizfogyasztási dij megtérítését. A mérnöki hivatal azt javasolja, hogy ezt a semmivel sem indokolt magas bérösszeget a főváros kényszerhelyzetére való tekintettel meg kell adni, mert az elöljáróság a hátralevő negyedévre nem költözhetik uj helyiségekbe. A rákövetkező negyedre pedig saját házába mehet át. (Főv. Tud.)

—

Az uj rend és a takarékosság.

Uj esztendő óta életbe lépett a főváros közigazgatásában az uj rend: a bürokratikus teendőket kevesbbiteni hivatott munkakönyvek alakjában s a polgármester elrendelte a takarékosságot: az előirányzatok szigoru betartása tekintetében. Az uj renddel a bürokratikus teendők fölötte megszaporodtak, a sokféle könyv, nyilvántartó, számsor, iktató és egyéb formaszerü könyv elintézése megakasztotta az akták kezelését, rendeletek egymásra halmozódtak s a büróban a tisztviselő kar nem a felek ügyeivel, hanem a skontrós könyvek és rendeletek tanulmányozásával szórakozik. A takarékosság pedig első sorban ablan nyilatkozott meg, hogy az iktatásra szánt öt kilós, 70.000 aktaszámot tartalmazó könyvek helyett husz kilós, 200.000 számra berendezett könyvóriásokat kaptak, amelyeknek kezelésére legujabban athletákat fog a főváros szerződtetni. Az uj rend tehát az ügymenetet sikeresen megakasztotta, a takarékosságot parancsoló rendelet pedig valószinüleg nagymérvü személyszaporitást tesz szükségessé. (Főv. Tud.)

—

A városligeti szinkör bérlete.

Ez év december 31-én lejár a városligeti szinkör bérletére Feld Zsigmonddal 1893-ban kötött szerződés. A főváros a szerződés értelmében a szinkört ingyen adta át Feldnek, aki azonfelül 6000 forint évi szubvenciót is élvezett. A számvevőség beterjesztette a szerződést a tanácshoz azzal, hogy a szinkör bérletére tegye meg a kellő lépéseket. (Főv. Tud.)

—

A Jánoshegyi messzelátó.

A Turista egyesület a János (pozsonyi)-hegy Erzsébet-ormán uj messzelátó felállitásáért folyamodott a fővároshoz. A mérnöki hivatal már évek óta tervezi egy monumentalis messzelátó felállitását, amely pénzkérdés miatt mai napig nem sikerült. A tervek a messzelátóra rég készen állanak. Az egyik impozáns bástyaszerü tornyot ábrázol, amelynek felsőjén nyilt erkély lenne, az also részét pedig arkádos folyosó övezné hüselő és pihenő helyekkel. A másik terv szerint góth stilban épülne a tizenöt méter magas torony, amelynek kupolája alatt oszlopos csarnokból lehetne széttekinteni. Ennek a fel és lejárója akkép van konstruálva, hogy csak a pihenő helyek lennének egy nivóban, de a fel- és lejárás külön lépcsön történnék. A torony alsó részében itt is pihenő és hüselő helyek volnának. A hivatal magáévá teszi az egyesületnek azt az argumentumát, hogy kis város: igy Kőszeg városa 5000 frttal létesitett messzelátót. A főváros sem zárkozhatik el az elől, hogy legszebb pontján az Erzsébet-ormon, a melyről páratlan kilátás nyilik az egész fővárosra és vidékére, megfelelő messzelátót épittessen. A mérnöki hivatal a nehézkes nivóviszonyok miatt 40—50.000 frtra teszi a költségeket, amelyeknek egy részét ugy lehetne behozni, hogy a főváros két-három krajcár dijat szedhetne a messzelátó használatáért, amint ez külföldön a legtöbb helyen szokásos. (Főv. Tud.)

—

Kisajátitás a vámvonalak kiterjesztése ügyében.

A főváros közigazgatásában uralkodó fejetlenségnek napról-napra eklatáns példáit mutatják be az egymás müködéséről tudomással nem biró ügyosztályok. Évek óta tervezte a főváros a vámvonalak kihelyezését, avégett, hogy a nagyban divó csempészetet megakadályozza. Tavaly annyira jutott az ügy, hogy a kormány közegeivel együtt a főváros illetékes tisztviselői bejárták az uj vámvonal-határokat és megállapitották a kiterjesztés minden pontját A vámvonalak tervezett kiterjesztése a fővárosnak majdnem félmilliójába került volna az uj őrházak, vámhivatalok és ki. sajátitások következtében. A főváros szivesen meghozta volna ezt az áldozatot, mert a vámvonalak kibővitése tetemesen emelte volna bevételeit, de a beruházásnak csak ugy lett volna értelme, ha a pénzügyminiszter az uj viszonyoknak megfelelő számu pénzügyőri kirendeltséget állit az uj határokra. Erre azonban a pénzügyminiszter nem volt hajlandó s a főváros kénytelen-kelletlen belenyugodott a változhatlanba. Amig ez a közélelmezési ügyosztályban történt, addig az iratok átvándoroltak (természetesen még a pénzügyminiszter elutasitó határozata előtt) a III-ik ügyosztályba a vámvonalak kiterjesztésével összefüggő kisajátitások elintézése végett. A III ik ügyosztály mit sem tudva arról, hogy a terv dugába dőlt, a napokban megkezdte a kisajátitási eljárást megelőző békés egyezkedést az érdekelt felekkel. Szerencsére egyezség nem jött létre s igy remélhető, hogy a tanács az ügyosztályt még idejében figyelmezteti arra, hogy a vámvonalak kiterjesztésének ügyét a főváros bizonytalan időre ad acta tette. (Főv. Tud.)

—

A szegényalap jövedelmei

A rendőrfőkapitány e héten szolgáltatta be a fővárosi pénztárba a szegényalap javára nála befolyt dijakat. A táncmulatságok helyi dijaiból 2802 forint 50 krajcárt, a Feld-féle gyermekszinház helydijából 25 forintot, pénzbüntetésekből 1890 forint 50 krajczárt és a néhai Konstantinápoly mulató hátrálékos helydijából 415 forintot. (Főv. Tud.

Törvényhatósági buffet.

A törvényhozók példája után indulva a főváros törvényhatósági bizottsága is buffet-et akar a közgyülési terem mellé berendezni, azzal az érveléssel, hogy a délután 4 órától 7, 8 óráig elhuzódó üléseket étlen-szomjan nem tudják végighallgatni. Határozatilag utasitották a tanácsot, hogy gondoskodjék a buffet felállitásáról. A tanács a mérnöki hivatalt szolitotta fel terv és költségvetés készitésére, amely meg is történt. Két terv is készült a buffet berendezésére. Az első szerint a közgyülési társalgó teremnek azon az oldalon állitanák fel az elárusitó helyet, amely a kályha és ruhatár bejárója közt van. A második és alkalmasabb: a közgyülési terem mellett levő alpolgármesteri szobát jelöli meg a buffethelyéül, arra az esetre, ha Rózsavölgyi Gyula alpolgármesternek más megfelelő helyiséget tudnak teremteni. A berendezés egy szekrény s egy elárusitó asztalból állana. (Főv. Tud.)

Panasz a sertés-közvágóhid épitése miatt.

A tanács energikus átiratot küldött a mérnöki hivatalhoz a sertés-közvágóhid épitése ügyében. A terjedelmes átirat tételenkint felsorolja az épitésnél az egyes vállalkozók részéről elkövetett mulasztásokat, amelyek miatt az épités befejezése folyton késik. Végül a tanács utasitja a mérnöki hivatalt, hogy a késedelmes szállitókkal szemben szigorubban járjon el. (Főv. Tud.)

Az ó-budai szinház szubvenciója.

A főváros tanácsa két izben megjárta, az ó-budai szinháznak adott szubvencióval s legujabban Kövessi Albertet, a bal iparkerü szinház harmadik igazgatóját elutasitotta a szubvencióra vonatkozó kérelmével. Kövessi érdekében az Országos Színészegyesület lépett akcióba. Memorandumot intézett a fővároshoz, azt fejtegetve, hogy az uj igazgató nem hasonlitható a többihez. Rátermettsége, buzgosága, kiváló társulata megérdemli a főváros támogatását, amely nélkül Ó-Budán egyáltalán nem exisztálhat szintársulat. Pedig a fővárosnak érdekében áll, hogy a harmadik kerületben végre állandó helyet találjon a szinmüvészet, ami azonban csakis a hatóság segédkezésével érthető el. Végre az egyesület arra kéri a tanácsot, hogy előző határozatától tekintsen el és adja meg Kövessinek a megérdemelt szubvenciót. (Főv. Tud.)

Hirdetések.

Magyar-Franczia biztositó részv. társaság

(1879.)

IV., Vigadó-tér 1. szám.

Alaptőke 1.250.000.— frt. 12.500 részvény. Egy szavazatra jogosit tiz részvény.

Igazgatóság: Ormódy Vilmos (elnök), Bisicz Lajos Fuchs Lajos (ügyv. igazgató), Jeney Lajos, Soltész Vilmos, Thieme Károly.

Felügyelő-bizottság: Beniczky Ferencz (elnök), dr. Dalnoky Béla, Kónyay Manó, Lónyay Albert, dr. Ullmann Pál.

Vezértitkár: Sebő Gyula. Főkönyvelő: Fucher Adolf.

BIZTOSITÁSOKAT VÁLLAL:

Tüzkárok ellen: házak, gyárak, butorok, áruraktárakra, mezőgazdazági terményekre, berendezések és egyéb ingóságokra. Lakházaknál a tüzkár következtében kieső berjövedelem is biztositható.

Jégkárok ellen: mezei terményekre, teljes kártérítéssel

Tükörüvegekben eshető károk ellen.

Értékszállitmányokban: (Valoren) szállitás alkalmával érhető károk ellen.

Vasuti és hajószállitmányokra: szállitás közben érhető károk ellen.

NEW-YORKI GERMANIA életbiztositó társaság

Európai osztály: Berlin, Leipzigerplatz 12. (A társaság saját házában.) Nem kölcsönös. Részvényeseknek korlátolt osztalék 120,000 kor.

1896. végén érvényben levő biztositások . . 355 millió kor.
1896. „ tényleges vagyon . . . . . 111 „ „
1896. „ tiszta fölösleg a biztositottak javára $71/_2$ „ „

Ingyen háboru-biztositás. — A biztositott az osztalékot évenkint fölveheti. — Évenkint csökkenő dijfizetés.

Magyarországi vezérképviselőség: **BUDAPEST, Váci-körut 16. sz.**
Igazgató: **Kállay Gyula.**

Hirdetéseket jutányos árban felvesz a

„Magyar Székesfővàros"

kiadóhivatala.

FELTEN és GUILLEAUME

CARLSWERK, Mülheim a. Rheim. — Bécs, X. Bez. Semmeringer-Strasse 11.

Külső váczi-ut. **BUDAPEST,** Külső váczi-ut

Vas-, aczél és vörösréz-drótkötelek, bányák, felvonógépek, hajók, transzmissziók, kötélpályák, valamint **villámháritók** használata.

Különféle módon izolált vezető drótok. Telegrafia, telefónia és elektromos világitás czéljaira való, guttaperchával vagy gummi-erekkel készült, valamint ólommal és dróttal burkolt **kábelek.**

Rostanyaggal, papirossal és levegőréteggel izolált **OLOMKÁBELEK**

Vas-, aczél-, vörösréz- és bronzdrótok. Drótáruk.

AZ „ANKER“ élet- és járadékbiztositó-társaság.

Igazgatóság: **Bécs, I., Hoher Markt II.** (Anker-hof) (a társaság saját házaiban.) Magyarországi vezérképviselőség: **Bpest, VI., Deák tér 6.** (Anker-udvar).

Olcsó dijak, nagyon kedvező feltételek, a képzelhető legnagyobb biztonság.

Összes vagyon 1897 végén . . . . . *62* millió forint
Biztositott tőke 1897 végén . . . . . *240* „ „
Eddigi kifizetések . . . . . *101* „ „

A osztalékterv szerint nyereményosztalék 5 év után évenként *B* osztalékterv szerint nyereményosztalék már 3 év után évenként.

A nyereményosztalék *A* osztalékterv szerint évek óta *az évi díj 25%-át* teszi ki; *B* osztalékterv szerint az 1894. évben biztositottak az évi dijak *12 %-át*, az 1895-ben biztositottak az évi dijak *9%-át* kapták. ☞ ***Előnyös kiházasitási és vegyes biztositások.*** ☜ ***Mindennemü haláleseti-, életeseti- és járadékbiztositás.***

Prospektussal és felvilágositással szolgál a fenti magyarországi vezérképviselőség, hová ügynökségek iránti ajánlatok is intézendők, valamint a társaság ügynökei.

Minden kiállitáson első dij.

HEIM H.

BUDAPEST, Thonet-udvar.

Csász. és kir. udvari szállitó.

BÉCS, PRÁGA, LONDON, MILANO.

Elvállalja **bármily rendszerü központi fütés** berendezését füsttelen tüzeléssel és mindenféle tüzelővel. — Lég-, melegviz-, forróviz-, gőz-, alacsonynyomású gőzfütés saját rendszerü önmüködő szabályozással. Szárító berendezések ipari és gazdasági célokra.

Dr. Meidinger tanártól, a feltalálótól **engedélyezett:**

Meidinger-kályha-gyár.
Hestia-kályha-gyár.
„Helios“ füstemésztő kandallók.

Minden államban szabadalmazva.

ROCK ISTVÁN

Gép- és gőzkazángyára
vas- és ércöntődéje

BUDAPEST,

IX., Soroksári-utca 24. szám.

Készit: **magas nyomásu, kompound- és triplex-panziós gőzgépeket, szab. Frikart**-féle kényszermozgású **Corliss-vezénymüvel.** — **Biztonsági vizcsöves gőzkazánokat** minden nagyságban **Bánó és Szüts legujabb szabadalma** szerint.

Továbbá minden nagyságu és szerkezetü **hajógépeket**, kihúzható forr- és fütőcsöves **lokomobilokat, gőzkazánokat**, tüzelő-, forraló- és hullámlemezes tüzelőcsövekkel, **gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.** Szab. külömbzéki emeltyüsszerkezetü **bor- és olajsajtókat**, valamint **olajgyartási berendezéseket** és elvállal mindennemü a **gépészeti szakmába vágó** munkákat.

Tervez és berendez mindennemü vizműtelepeket.

Az ezredéves országos kiállitás alkalmával a legmagasabb kitüntetéssel: a „Milleniumi diszoklevéllel“ kitüntetve.

EISELE JÓZSEF

réz-, ércmü- és gőzkazán-gyár,

BUDAPEST, V. kerület, Külső Váci-ut 138. szám.

Hegesztett munkák.

Gőzkazánok, viztisztitók, reservoirok, csővezetékek, felszerelvények.

Bérvárosi Könyvnyomda“ Varga Endre és Grósz Bertalan, Budapest, Lipót-utcza 43. szám

II. évfolyam. Budapest, 1899. január 16. 3. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt.
Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utca 5. szám.

Szinházi egyveleg.

Budapest, január 15.

Mert ime ezzel is szolgálhatunk. A dolog annyiban van, hogy a Magyar szinház folyosói egyszerre úgy megszükültek, hogy egy pár stadtraeprezentans egyszerre köz- vagy tüzveszélyeseknek találja.

Megindító az a szinaranyforrásu emberszeretet, melyből e gondos urak interpellációja és egyéb kifogásai fakadnak.

Az interpelláló városatyáról gonosz nyelvek azt beszélik, hogy a Vigszinháznak azon részeseihez kik (és nem melyek!) a Magyar szinházat szeretnék elnyelni, mint ügyvéd, közel áll. A másik városatya, szakmájára épitész, csak azóta szüköli ezeket a folyosókat, mióta a szinház épitőmesterére megharagudott.

Igaz-e mind ez, vagy csak kedélyes pletyka, határozottan ki mondhatja meg?

Mi csak a tényeket biráljuk és megtoldhatjuk azzal a szálló hirrel, hogy a Magyar szinház nehány societairje szintén készül egy emberbaráti kirohanásra a — Népszinház ellen, mert hát legujabban fölfödözték, hogy alulfekvő kijárói és világitása nem felel meg a szinházszabályzat mai követelményeinek.

A legtisztább emberszeretetben gyökerező ezen önzetlen eljárást azután jónak látják ezen urak, városatyai minőségükben a törvényhatóság kohójába dobni. Hadd izzék. Valaki majd csak hasznát vagy esetleg kárát is fogja látni.

Nekünk ezen urak földalatti és földfölötti mükődéséhez csak annyiban van közünk, a mennyiben végkihatásában a szinházba járó közönséget nyugtalanitja és tényleg káros visszahatással van a magyar szinügyre átalában, végeredményében pedig nagyon alkalmas arra, hogy a törvényhatóság igazságszeretetébe vetett hitünket értékében alászállitsa.

És ennyiben ez az ügy *közügy*. És csakis ezen minőségénél fogva szólunk hozzá.

A Magyar szinház tudtunkkal modern épitésü szinház. Terve, beosztása, fölépitése tüzvédelmi szempontból szigoruan azon követelmények szerint épült, melyeket a szinházi szabályzat megszab.

Ezt akkor, mikor megnyitására az engedélyt megadták, konstatálni kellett.

Tehát konstatálni kellett a folyosók szélességét is.

Ehhez szó nem fér.

Ha tehát a Magyar szinház modern tüzvédelmi szempontok szerint épült és az összes müszaki és rendőri forumok az épületet a jóváhagyott terveknek megfelelően helyesen létesültnek találták, most, évek multán, ötletszerüen azt követelni, hogy a folyosókat szélesitsék, és a szinházat azzal diszkreditálni, hogy az életveszélyes, legalább is lelkiismeretbe vágó dolog, helyesebben mondva olyan alarmozása a szinházat látogató közönségnek, mely józan észszel és komoly megfontolással meg nem engedhető.

Szó sincs róla, hogy a Magyar szinház, sőt talán minden szinház ellen ne lehessen kifogásokat emelni. Erre a müszaki és aesthetikai birálatnak tág tere és módja van, bár utólag már csak akadémikus jelentőségü.

Igy ha a Magyar szinház állitólag szük folyosói helyett sivár és fakó belsejéről, kevés szerencsével kiszemelt területéről, szük szinpadáról és célszerütlenül elhelyezett üléseiről szólnának, úgy ez annak megszivlelésére, hogyan nem kellene egy modern szinházat berendezni, talán hasznos eszmecseréül szolgálhatna. De hát mindez első sorban a részvényesekre tartozik, kik vállalatukra jóval kevesebbet áldoztak, mint amennyit a jóizlés megengedhetőnek tart; másodsorban a szinházat látogató közönségre, melynek izlésével vitatkozni nem lehet. Már csak azért sem, mert nálunk 99 százalékának abszolute nincs is kifejlett izlése.

De egy elvégre is modern stilü szinházra most utólag ráfogni, hogy tüzveszélyes és ezért nagy garral és minél vékonyabb őszinteséggel, interpellációkkal megfélemliteni a szinházlátogatókat, ez veszélyes játék a nagyközönség nyugalmával és ha tisztátalan mellékcélokból ered, visszaélés a mások érdekével és jogosulatlan fölhasználása annak a szabadságnak, melyet a bizottsági tagság közjogi természete az illető tisztség viselőjének biztosit.

Tapasztalat szerint minden szinháznak az a sorsa, hogy előbb-utóbb leég, ha folyosói még oly tágasak és az is kétségtelen, hogy ha a bentlevő kö-

zönség el nem veszti a fejét, a mai berendezés mellett, senki bent nem éghet, mert nyugodt viselkedéssel a szinház, az állitólag szük folyosókon végig is egész kényelmesen kiürül.

Mire való tehát a publikumot már eleve azzal rémiteni, hogy a Magyar szinház folyosói tűzveszélyesek.

Hát ha a Haas és Deutsch cég pénzén épült volna, rendben lévőnek találnák!?

És mit akarnak ezzel a vak lármával elérni?

A jóváhagyott terveknek megfelelően megépitett Magyar szinház folyosóit sem beljebb, sem kijebb tolni nem lehet. Bezárni a szinházat talán csak szintén nem lehet. Tehát tessék közérdek szempontjából kisajátitani.

Kinek? Talán a törvényhatóságnak és kinek a hasznára? Talán azokéra, kiknek ez a szinház utjokban áll.

A mennyi kifogás emelhető a Magyar szinház ellen, ugyanannyi emelhető talán más irányban a Vigszinház, a Népszinház, stb. ellen, a Nemzetiről nem is szólva, mert ennek bajait ugyis ösmeri mindenki. És azért józan észszel még sem interpellál miattuk senki, ha csak retorziv szempontból nem találkozik ismét egy városatya, a ki tüzet kiált.

Ennyit a Magyar szinház folyosóiról.

Térjünk a Népszinházra.

Ennek igazgatója még mult évi november elején az iránt folyamodott a székesfőváros közgyüléséhez, hogy úgy mint ez a többi szinházakban divó, neki is engedtessék meg délutáni előadást tartani bármely köznapon és ne csupán vasárnapon és ünnepen.

A kérés, az osztóigazság szempontjából teljesen jogos.

Ha megokoltnak tartották megengedni azt, hogy a többi szinházakban hétköznapon is lehessen kettős előadás, megengedendő ez a Népszinháznak is. Mi ugyan erről mit sem tudunk és igy a folyamodó aligha van helyesen informálva.

Ez tisztán a verseny kérdése, mert hiszen a célszerüségi és közbiztossági kérdés a többi szinházaknál már meg van oldva azzal, hogy az engedélyt kiadták.

Hogy boldogul ezekkel a hétköznapi előadásokkal a bérlőigazgató, az is az ő és személyzetének a dolga.

Hogy ezen állitólagos kedvezmény fejében évenkint egy ingyenes előadást fog tartani (quod deus avertat) ez is gusztus dolga.

Hogy ezzel a közmüvelődés hathatósan (talán a hat-hatosos bilétákra céloz) elő fog mozdittatni, ez frázis. Még pedig mindenképen csak az. Mert hiszen összes drámai szinházaink repertoirján ugyancsak kevés szindarab kerül sorra, melynek a közmüvelődéshez komoly köze volna.

De már ahhoz, hogy a bérlőigazgató azzal a — szerinte kulturális fontosságu — tervvel terhült meg, hogy hétköznapokon délután oly ifjusági szinielőadásokat fog tartani, a minők még Magyarországon nem voltak. Nevezetesen az ifjuságnak való szindarabokat nem az ifjuság által, mint azt ma is teszik, hanem a szinház rendes személyzete által adatná elő.

Franciaországban és Angliában egész irodalma van már az ilyen paedagogiai fontosságu szinielőadásoknak, mig nálunk erre kisérlet sem történt. (Hát Feld úr, a nagy magyarrá átarenázott igazgató drága Gyermekszinháza nem számit?)

A Népszinháznak ma müsoron levő darabjai között s a népszinházi bizottság által megrendelt darabok között — folytatja — nem egy akad, mely megérdemelné, hogy hétköznapokon a tanulóifjuságnak bemutattassék. (Csak nem céloz a Bibliás asszony és társaira?)

Nehogy pedig még az az aggodalom támadjon, mintha ezt a sok játszást a személyzet meg nem győzné, megjegyzi, hogy azért a tagoknak külön dijazást biztosit. stb. stb.

Hát nekünk nem az az aggodalmunk, hogy a Népszinház szinészei nem fognak délutáni órákban is az ifjuságnak komédiázni. Kivált azok, kiket csak ezen föltétel alatt szerződtettek és a kik a dupla robot fejében ép oly sovány dijazásban részesülnek, mintha csak egyszer játszanának.

Fehér rabszolga ma már mindenütt akad, nemcsak Tamás bátya gunyhójában.

A mi aggodalmunk mélyebb gyökerü.

Mi attól tartunk, hogy ifjuságunknak ezen vadonat uj rendszerü paedagogiai oktatás módja — talán teliteni fogja a Népszinház pénztárát, talán nem — de egyet mindenesetre biztosan fog eredményezni. Azt t. i., hogy nemes ifjuságunk — eltekintve a dekadens iránytól és tisztelet azoknak, kiket illet — jövőre már nemcsak ünnep- és vasárnapon, de hétköznapon is nemcsak a Nép-, de az összes versenyző szinházakban is, kulturális operetteket fog végighallgatni, természetesen kis kedveseikkel együtt. Mert hiszen a költő szerint:

A virágnak megtiltani nem lehet stb.

Hogy tulajdonkép melyik része az ifjuságnak marad majd ezentul hétköznapokon otthon leckét tanulni és ki jut majd közülök egy szabad délutánján a szabad levegőre is, az más kérdés.

A szinházi konkurrenciának ezt a zsilipjét csak meg kell nyitni és azonnal tisztába jöhetünk azzal, hova fogunk vele jutni.

Már nem elég, hogy ifjuságunk a felnőttekkel együtt látogatja a szinházakat vasárnapon és ünnepnapon, nem elég, hogy a nép részére jóval több a mulatság, mint a kenyér, nekünk vitéz magyarokul, még a hétköznapra is van szükségünk, hogy a szin-

házak pénztárai a primadonnák kultuszára megteljenek.

Mindez különben fölfogás, egyéni nézet dolga.

A dolog jobbra is, balra is, pro és kontra is vitatható.

A ki gyermekeit a mai szinházakban kivánja nevelni, az ugyis oda viszi.

Jövőre persze ez is korszerübbé lesz, mert a gyermekek majd szóló menn«k.

A papa az Orfeumba, a mama a Vigszinházba, az ifju ur a Népszinházba és a kis leányka a Magyarszinházba, a szobaleány az Arenába és a szakácsné a Folies caprice-ba.

És ezzel be lészen a magyar nemzeti kultura Pantheonja tetőzve.

Aki hiszi, üdvözül.

*

A beadványt, melyről szólottunk, a bérlőigazgató a Népszinházi bizottsághoz a világ összes bizottságainak ezen legunalmasabbjához nyujtotta be. A honnan minden észrevétel nélkül 60 nap multán a tanácshoz küldték. (40 nap alatt köztudomás szerint a világot lehet körülutazni.)

Hogy a tanács mit határozott, azt lapunk más helyén mondjuk el.

Százkét percent.

A tőkepénzest, ha a pénze után nyolc percentnél több kamatot szed, uzsorásnak hivják. A kereskedőnek meg van engedve, hogy annyi percentre dolgozzék, amennyire tud s amennyit a vevő megad. A szolid kereskedő általában husz percent jövedelmet csap az áruhoz s kiirja látható helyen, hogy *szabott árak*. A nem szolid kereskedő hatvan-hetven percentet is számit s azután azt mondja a vevőjének, hát most már alkudjunk. Alkusznak s végre ez a kereskedő is megelégszik husz percent haszonnal. Szóval a kereskedői világban a husz percent, a tőkepénzes nyolc percentjének felel meg. Ez a legnagyobb összeg, ameddig a szolid kereskedő elmehet.

S ha fölállitjuk a tételt, hogy a fővárosnak, mint kereskedőnek joga van a kereskedői szellemet követni, teljes joggal állithatjuk, hogy azok az erkölcsi kötelezettségek, amelyek a szolid kereskedőt a számitásnál kötelezik, kötelező a fővárosra is, mint kereskedőre. Nem is szólva arról, hogy a város kötelezettsége még szigorubb, mert ha valamit vásárolni akarok, s nem tudok megegyezni az egyik kereskedővel, megyek a másikhoz, a főváros pedig a maga kis boltját monopolizálta. De fontos az áru minősége is. A főváros a maga kis boltjában olyan portékát árul, amelyre kivétel nélkül minden embernek szüksége van, kénytelen mindenki megvásárolni, mert szorosan hozzá tartozik az életföntartásához. A vizről beszélek.

Ha Budapest a vizvezetéket vállalatba adná, meg vagyok győződve, hogy a vállalkozónak nem engedné meg, hogy ezen a fontos cikken a tisztességes polgári haszonnál többet nyerjen. S ha a vállalat mérlege azt mutatná, hogy a vállalkozó százkét percentre dolgozik az ivóviznél, hát a fölháborodott közönség szétszedné a városházát, mert nem védelmezték meg a legfontosabb élelmi s háztartási cikket: az ivóvizet, s megengedik, hogy egy vállalat százkét percentes hasznot vágjon zsebre az ivóvizből.

De hát quod licet . . . . gondolja a hatóság s az ivóviz árát százkét percent haszonnal állapitja meg. Az uj vizdijszabályzatban egy köbméter viz árát nyolc krajcárban szabták meg. Annyi az ára ma is. Hogy miért éppen nyolc krajcár, azt nem tudjuk, de azt hiszem azok sem tudták, akik megállapitották. Én ugyanis ugy tudom, hogy minden kereskedő, amikor megszabja portékájának az árát, legelőször azt számitja ki, hogy mibe kerül magának az áru. Ez a számitás alapja. A főváros urai más alapon számithattak, mert a legutóbbi időig a városházán senki sem tudta, hogy mibe kerül a hatóságnak egy köbméter általa termelt viz. Sőt egészen pontosan ma sem tudja senki.

A régi vizdijszabályzat azonban csak január 31 ének éjféli tizenkét órájáig érvényes és ha addig akármicsoda okból a szabályzat érvényességét a kormány meg nem hosszabbitja, nem tudom micsoda alapon és jogon szedik a vizdijakat. Az ügyosztály még tavaly idejekorán megcsinálta az uj szabályzatot még pedig az egész vizvezetéki szabályzattal kapcsolatban. De a szabályzatba belevette a kötelező vizmérő órát s azt kivánta, hogy megmérjék, ki hány pohár vizet iszik a hatóság kedves egészségére. A közgyülés elutasitotta a szabályzatot s ujat kivánt vizmérő nélkül. Elkészült az uj is. A vizmérő ugyan benne maradt, de a kötelező erejét megtágitották. A vizvezetéki bizottságban, amikor a dijjegyzéket tárgyalták, ha jól emlékezem *Hieronymi* Károly kivánesi volt arra is, hogy mibe kerül a fővárosnak a viz. Nem tudták megmondani. A tárgyalást elhalasztották s utasitották a főszámvevőt, hogy számitsa ki.

A főszámvevő hozzá fogott a számitáshoz. Nehezen ment, mert csakhamar kitünt, hogy a vizműbe beruházott összegekről kimutatást soha nem vezettek, értékcsökkenést soha meg nem állapitottak, sőt a telket sem becsülték meg s nem tartották nyilván. Csak átlagos számitást csinálhatott tehát a főszámvevő. Kiszámitotta, hogy a vizvezetékre beszámitva az egész beruházási költségamortizációját, az értékcsökkenést és az egész üzemköltséget 1.953,995 forint 22 krajcárt költött a főváros. Ezzel szemben ötvenmillió köbméter vizet termeltek s szállitottak. Egy köbméter viz tehát a fővárosnak 3·91 azaz három és kilencvenegy század krajcárjába kerül. A vizdijszabályzatban pedig nyolc krajcárt szabtak meg. Vagyis százkét percent haszonnal dolgoznak a városházán. Hogy még sincsen annak megfelelő tényleges nyeresége, annak az oka az, hogy nagyon sok vizet nem fizetnek meg, s aki fizet, azzal a maga vizfogyasztásán kivül a meg nem fizetett vizet is megfizettetik. Ennek a városházán osztó igazság a neve!

Az uj városháza helye.

Irta: **Hegedüs Ármin** föv. mérnök.

Budapest uj székházának a Károly-kaszárnya területén leendő elhelyezése kérdése már annyi beható tanulmány tárgyát képezte, annyi komoly megbeszélésnek és vitának szolgált alapul; a hozzáértő szakkörök s az érdeklődő laikusok, nemkülönben ez érdekelt ha-

tóságok oly részletességgel kifejtették már az elhelyezés kérdésének, valamint az azzal szoros kapcsolatban levő szabályozásoknak és forgalmi kérdéseknek megoldásánál szem előtt tartandó irányelveket, hogy nem nehéz a hallottakból és látottakból összefoglalni azon föltételeket, amelyek a különböző felfogások tömkelegéből mintegy kikristályosodva, a lényeges és kevésbbé fontos momentumok feltüntetésével világosan és érthetően mutatják meg az irányt, amelyen legbiztosabban találhatunk a helyes és minden tekintetben kielégitő eredményhez vezető utra. Ezen feltételek a következők:

A központi uj városháza, mint a fővárosnak legelőkelőbb, legsajátságosabb középülete olyképen helyeztessék el, hogy már maga az elhelyezés is bizonyos, a környezet jellegzetességet, meglévő formájából kifolyó természet s a szemlélőnek örökre emlékezetébe vésődő, a megszokott sablontól lehetőleg eltérő tipikus nevezetességet adjon fővárosunknak.

Nem szabad azonban szem elől tévesztenünk, hogy ez irányú törekvésünknek határt szab fővárosunk anyagi helyzete, amely nem engedi, hogy utópikus eszméket, elérhetetlen fantasmagóriákat tárgyaló tervek felé forditsuk tekintetünket, amelyek minden gyakorlati érték nélkül csak a fogalmak összezavarására, az ügy megoldásának késleltetésére vannak hivatva.

Az uj városházát minden ujabb, nagy áldozatokkal járó kisajátitások mellőzésével kell felépiteni s ezt annál is inkább, mert az ügy sürgőssége sem enged időt uj, hosszadalmas kisajátitási eljárások lebonyolitására. A környező utcák és terek rendezése az ezzel járó esetleges kisajátitások, mint a városháza épitésétől független s előbb-utóbb amugy is szükségképen bekövetkező eljárások külön elbirálás alá esnek. Igy mindenesetre elkerülhetetlen lesz a városháza felépitése után az evangelikus hitközség temploma és iskolája által alkotott telektömb kisajátitása.

Az uj kisajátitások elkerülése annál is inkább jogos követelmény, mert az a terület, amelyre a városházát kell elhelyezni, nagyság tekintetében teljesen arányban van az emelendő épület méreteivel. Ez a terület ugyanis a Károly-körut VII. kerületi oldala, a Deák-tér határvonalai, a Sütő-utca, a Gránátos-utca főposta-oldala és a Rostély-utca által határolva, mint egységes nagy tér áll rendelkezésünkre, de azzal a kikötéssel, hogy a kaszárnya tetemes költséggel a hivatalos helyiségeknek berendezendő Gránátos-utcai részét az épités ideje alatt fenn kell tartani.

Ezen a területen lehet s kell az uj székházat olyképen elhelyezni, hogy legalább főhomlokzata kellő képen érvényesülhessen, ami csak úgy lehetséges, ha előtte megfelelő szabad tér marad; a Károly-körut azonban jelenlegi szélességében csak széles ut, de semmi esetre sem pótolhatja azt a teret, amelyet ilynemü monumentális épület főhomlokzata megkiván. Mindenütt, a hol hasonló középületet emelnek, annak legalább főhomlokzata számára vagy meglévő méretü teret választanak, vagy ha a viszonyok ugy kivánják nagy áldozatok árán ily teret teremtenek. De arra nem igen lesz példa a monumentális középületek alkotásának történetében, hogy a tér hatásának teljes mellőzésével az épület főhomlokzata egy utvonal hosszirányában épittessék, az egységes tér pedig részben beépitve, a monumentális épülettel semmi szerves kapcsolatba se hozassék.

Nem kevésbé fontosak azon irányelvek, amelyek forgalmi és szabályozási szempontból merülnek fel.

A Belváros belső területét mindezideig az V., VI. és VII. kerületekkel egyetlenegy nagyobb forgalmi utvonal sem köti össze, ugy, hogy jelenleg az Andrássy-utnak, illetve Váczi-körutnak forgalma a Belváros felé, kis kanyargós utczákon, sokszor nagy kerülővel kénytelen lebonyolitást keresni.

Ezen a kétségtelen viszás állapoton sokan már évek óta felmerülő szabályozási tervekben a Váci körut utvonalának a Belváros közepéig leendő folytatásával kivántak segiteni, sőt ezen törekvés volt egyik hangoztatott főindoka ama mozgalomnak, amely az uj székháznak a Duna partjára való helyezését tüzte ki feladatául; abból a feltevésből kiindulva, hogy az uj városháza a Károly-kaszárnya területén utját állná a Váci-körut folytatásának. Miután azonban az uj városházat mindenesetre ezen területre kell épitenünk, a melynél jobb helyet mellesleg megjegyezve központi fekvésénél fogva amugy sem találhatnánk — feladatunk most az, hogy megtaláljuk módját annak, miként kell e kettős, látszólag ellenmondó föltételt: a Váci-körut forgalmának a Belvárosba direct bevezetését és az uj városháza elhelyezését ezen területre egymással kapcsolatban és összeegyeztetve sikeresen megoldanunk. Nem kevésbbé fontos az is, hogy az Eskütéri hid felől is kényelmes közlekedést biztositó utvonal vezessen a leendő uj városházához, amelynek ezen utirány felé forditott homlokzata is egyenranguan főhomlokzat gyanánt képezendő ki. Ugyancsak kivánatos, hogy a Váci-körut Deák-téri fordulatánál valamely ezen impozáns utvonal méreteinek megfelelő monumentális mű alkosson kellemes, szemet gyönyörködtető végpontot, ép ugy, mint a hogy más városokban is sulyt helyeznek arra, hogy nagy utvonalak terekből induljanak ki s térekbe végződjenek s kezdet, illetve végpontjaik valamely monumentális épület kapuját szobor vagy más mű által jelöltessenek meg. Hiszen most is, ha a Váci-körúton haladva közeledünk a Deáktér felé, szemünk szinte kivánja, hogy az evangelikus templom helyén valamely nagyobbszabásu szép alkotás álljon, mert idealisabb, perspectivikus hatást képzelni sem lehet, mint azt, amelyet egy utvonal előtt levő téren, kellő módon elhelyezett emlékszerü épitmény nyujt.

Ezzel kapcsolatban merül fel még az evangelikus egyház templomának és épülettömbjének áthelyezése is.

Az iskola számára könnyü lesz helyet találni a szabályozások által alakuló telektömbök egyikén, a templom helye azonban meggondoltan választandó, mert ügyelni kell, hogy megfelelő térhatással érvényesülhessen, de azért ne ártson hatásával a városháza épületének, amiért ehhez nagyon közel nem lehet.

A Károly-kaszárnya környékének szabályozását ugyan a városháza kérdésétől függetlenül előbb-utóbb amugy is napirendre hozták volna; a Belvárosban most folyó nagy átalakulások folytán most módunkban van ezen kérdéseket a városháza elhelyezésével kapcsolatosan és egységesen megoldani.

A Kossuth Lajos-utca végleges kiépitése a Dréher-palota lebontása a Gránátos utcának kiszélesitését követeli s ezzel a Vármegyeház környékének rendezését is magával vonja. Kivánatosnak látszik a kiszélesbitendő Vármegyeház-utcát a Károly-körúton át az uj Vesselényi-utcával összekötni s ez által a Belváros s a VII. kerület között ezen irányban is kapcsolatot létesi-

teni. Ezen utvonalon lefolyó forgalom egy részének lebonyolitásánál a Gránátos-utca és Koronaherceg-utca között szabad átjárást képező Trattner ház is belső megfelelő bazárszerü átalakitás által célszerüen felhasználható volna.

Ha még a Szervita-térnek s ezzel a Hajó-utczának szükséges rendezését is fel mlitjük, felsoroltunk mindama szempontokat és feltételeket, a melyek részben a hatóságok által a városház elhelyezési kérdésénél felállittattak, részben más illetékes vélemények alapján kikötendők. Mindezen feltételek teljesitését kisérlettem meg tervemben oly módon, hogy azok együttesen egységes, egymást kiegészitő egészet alkotva azt a természetes s a mellett karakteristikus megoldást adják, a melyet mint első főfeltételt fejtegetései kezdetén hangsulyoztam.

A Váci-körut, Király-utca és a kiszélesbitendő Gránátos-utca, Kossuth-Lajos-utcába torkoló részének tengelyei a megnagyobbodó Deák-tér egy pontjában találkoznak. Ebből a természetes középpontból sugárszerüen futnak az irányok, a melyekben az utak és épületek csoportositandók. A Gránátos-utca tengelye képezi egyszersmint tengelyét az uj városházának, a melynek főhomlokzata, mintegy 100—110. m. hosszban (ami körülbelül az uj Curia palota homlokzatának felel meg) az előtte elterülő téren s szemben a Váci-körúttal áll. A városháza elhelyezésére szolgáló mintegy 6800 négyszög öl nagyságu telektömb, hatszög alaku, de ebbe természetesen a tervező épitész izlése szerint bármely monumentális kiképzésre alkalmas alaku épület tervezhető, igy esetleg megfelelő kiszökelésekkel ellátott derékszögü négyszög alak is. A telek eredeti 6-szögü formája csak az esetben volna megtartandó, ha sulyt helyezünk arra, hogy a Károly-körut jelenlegi épitési vonalának iránya ismét megtartassék. Ez esetben is természetesen a hatszögü alak is a legmonumentálisabb kiképzést engedi meg.

Az uj nagy térre, nevezzük ismét Deák-térnek, néző főhomlokzat középrésze emelet magasságu hármas nyilásu diadalkapuzat formájára képzendő ki, mintegy 10 öl szélességben, a melynek a Gránátos-utca, illetve Kossuth Lajos utca felé néző másik főhomlokzaton, a mely előtt ugyancsak megfelelő nagyságu tér terül el, — hasonló város — kapu kiképzés felel meg. Ezeken át a városháza belsejében tágas diszudvaron keresztül, a melyet előkelő üzlethelyiségek sorával ellátott fedett loggiák kisérnek, haladjon a Váci-körut gyalog és könnyü kocsi forgalma a Belváros felé és viszont.

Könnyü szerrel, a legtermészetesebb megoldást léte itve varázsoljuk ide, talán még sokkal indokoltabban, mint az eredetinél Milano Galeria Victor Emanuele-jét, fényes üzleteivel sétáló közönségével élénk forgalmával, hasonlóan a genuai Galeria Mazzinihez, vagy némileg a berlini Kaiser Galerie hez vagy a brüsseli Galerie St.-Huberthez, sőt a régi Florenz Uffiziaira is emlékeztetően, mint egyetlen és első födött és védett sétahelyét közönségünknek. Magától adódiki mint Isten adománya, a meglévő viszonyokból s elengedhetlen feltételek teljesitése által létesül, — valóban — ugy érzem, bün volna hátat forditanunk neki. Ellene semmi sem szólhat. Hogy a városházában zaj lesz? A kocsik zaját a fakoczka burkolat elnyeli s különben is a tervező épitész dolga oly megoldást teremteni, hogy ezen átjáró út mentére ne a hivatalos szobák, hanem a folyosók jussanak.

Hogy ily fajta középület nem átjárásra való? Hát Bécsben a Hofburg, Triestben a Palazzo Municipialé, a melyben egészen hasonló a megoldás, Münchenben a régi Rathaus, a mely alatt még a közuti kocsik is járnak, stb., stb.

Az átjáró forgalom biztosit arról, hogy uj városházunk nem lesz rideg hozzáférhetetlen kőtömeg csupán száraz hivataloskodás tanyája és ha sok pénzt költünk reá talán ujabb programmszám idegenek számára — mint például a bécsi — hanem igazán lesz igazán a polgárság háza, a melyben ügyes-bajos dolgait elintézi s benne keresztül jártában örömét leli.

A városháza méltóságának nem felel meg, hogy benne üzletek legyenek? Ha a hasznosat a széppel, a célszerüt a monumentálissal ily módon köthetjük össze, mint a hogy itt alkalom kinálkozik, ugy nem kell tartanunk attól, hogy csorbát üt a városházunk méltóságán az az évi 150,000 frt jövedelem, a melyre az üzletek béréből biztosan számitani lehet.

A városházán keresztül jövő forgalom lebonyolitása a befektetendő Gránátos utcán át a Kossuth Lajos-utca felé már kellő megoldást nyer, de kiegészitésére a Városháza udvara felé néző kapuzatából kiinduló irány mentén — az uj értékes épületek elkerülésével — uj utvonal is nyitható a Kigyó-térig, ugy hogy az Eskü-térről érkezők direkt utvonalon juthatnak a Városházára.

A Hajós-utcának rendezésére némileg felhaszt náltam a pályázát alkalmával első dijjal jutalmazott „Hoc“ jeleges tervben látható megoldást, mert ezáltal szabályosabb alaku telektömböket kapunk s mert az eszközlendő kisajátitások száma ugyanaz marad, mintha a Hajó-utcát jelenlegi irányával párhuzamos kiszélesités által akarnók rendezni. A Miatyánk-utcának a Városháza főkapuzata felé irányitása által elvágott s kiegészitett telektömbre helyezhető el, a városháza tengelyére merőleges tengely irányában az uj evangelikus templom, a Nagy Korona-utca tengelyébe eső kupolával, és pendantképen a vele szemben, a Király-utca sarkán az Orcy-ház egy részének helyére emelendő palotához.

Mindezen kisajátitások, az evangelikusok tömbjét sem véve ki, csak később, a szabályozások keresztülvitele alkalmával eszközlendők. A városházát azonban ezen terv szerint teljesen fel lehet épiteni minden ujabb kisajátitás nélkül, a kaszárnya Gránátos-utcai részének épségben hagyása mellett is. Ha a fejtegetéseim során felsorolt feltételek helyesen vannak kiszabva — ugy szabadjon ama reményemnek kifejezést adnom, hogy a leirt terv, a mely ezen feltételeket mindenben teljesiti — némi szolgálatot tehet fővárosunk fejlődésében felmerült ezen legfontosabb kérdésének sikeres megoldásánál.

A főváros mint munkásbiztositó.

Irta: **dr. Horváth János.**

Budapest székes főváros a külföldi nagy városok példájára az összes általa alkalmazott munkásait, vagyis azokat, a kik tőle napi, heti vagy havi bért kapnak s ha ilyen minőségben állandóan vannak alkalmazva, egyik biztositó részvénytársaságuknál baleset ellen már önként biztositotta, most pedig betegség esetére is akarja őket biztositani még pedig tekintet nélkül arra, vajjon biztositásra kötelezettek-e munkásai, vagy nem?

Midőn a székesfővárosi tanács pénzügyi és gazdasági ügyosztálya eme cél megvalósitását foganatba venni akarta, a következő kérdéseket vetette föl: a budapesti kerületi betegsegélyző pénztárnál biztositsa-e munkásait, vagy ezek részére külön fővárosi betegsegélyző pénztárt állitson föl, avagy végre munkásait betegség esetén házilag kezelje és segélyezze-e?

Az ügyosztály által készitett alapos és a kellő statisztikai adatokkal fölszerelt előterjesztés a két előbbi módozatot elveti és a harmadik álláspontra helyezkedik.

Azt a módozatot tartja a tervezet keresztülvihetőnek, mely szerint a székesfőváros kijelenti, hogy a szolgálatában levő összes állandó munkásainak, minden hozzájárulásuk nélkül betegség esetén a következő segélyeket nyujtja:

I. Orvosi segélyben részesiti őket a ker. orvosok által. a női munkásoknak pedig szülés esetében ugyancsak ingyen a szükséges szülészeti támogatást biztositja a ker. szülésznők által, a következő korlátozások mellett:

a) A főváros szolgálatában álló munkás köteles magát a ker. orvos gyógykezelésének s az általa választott gyógymódnak feltétlenül alárendelni és munkába lépéskor ezen kötelezettség elvállalására vonatkozó „Nyilatkozat"-ot aláirni.

b) Oly munkások, kik munkábalépésükkor ezen „Nyilatkozat" aláirását megtagadnák, a főváros szolgálatában föl nem vehetők.

c) Az esetben, ha a munkás megbetegedése alkalmával a ker. orvos utasitásainak ellene szegülne s az általa alkalmazandó gyógymódot követni nem akarná, táppénz nyujtására igényt nem tarthat.

II. Ingyen gyógyszerben részesiti őket s a szükséges gyógyászati segédeszközökben (szemüveg, mankó, sérvkötő stb.)

III. Táppénzt ad nekik az esetben, ha a betegség keresetképtelenséggel jár és három napnál tovább tart, a megbetegedés napjától, illetve ha a megbetegedés délután történt, a reá következő naptól számitva a keresetképtelenség tartamára, de ha a keresetképtelenség előbb véget nem érne, legfeljebb 20 hétig és pedig:

α) női munkásoknak 80 kr. napi bérig napi 40 krt;

β) női munkásoknak 80 krtól 1 frt 50 krig terjedő napi bérrel napi 50 krt;

γ) férfi munkásoknak 60 krtól 1 frtig terjedő napi bérrel napi 60 krt;

δ) férfi munkásoknak 1 frttól 1 frt 50 krig terjedő napi bérrel napi 70 krt;

ε) férfi munkásoknak 1 frt 50 krtól 4 frtig terjedő napi bérrel napi 80 krt.

Ezen összegü táppénz nyujtása azonban az alábbi korlátozásoknak van elávetve:

a) A biztositásra nem kötelezett munkásokra a táppénz nyujtása csakis visszavonásig és az esetre szól, ha a főváros szolgálatában megszakitás nélkül már legalább 30 napot töltöttek.

b) Ha egy munkás nyolc heten belül ugyanazon betegségbe esik vissza, a második megbetegedés az első folytatásának tekintendő.

IV. A főváros szolgálatában levő női munkásoknak gyermekágyi megbetegedés esetében a táppénzzel egyenlő összegü gyermekágyi segélyt ad, ha a főváros szolgálatában megszakitás nélkül már kilenc hónapot töltöttek, a lebetegedés első napjától számitva négy hétig. Ha pedig a szülésből kifolyólag hosszabb tartamu betegség áll elő, a betegágyas nő további időre is, azonban legfeljebb 20 hétig igényt tarthat táppénz nyujtására.

V. A főváros a szolgálatában levő állandó munkások elhalálozása esetében 30 forint temetkezési segélyt ad a hátramaradottaknak, illetve ezen összegnek megfelelő temetés végzésére szóló utalványt.

Ha most már eme segélyezési módozatokat tekintjük, ugy találjuk, hogy a segélyezések közül az orvosi- és gyógyszersegély, valamint a szülészeti támogatás korlátlan ugyan, de azért a segélyzési módokat összeségükben még sem tarthatjuk az 1891. évi XIV. t. c. 7. §-ának és a budapesti kerületi pénztár segélyezési módjainak és mérvének megfelelőknek. Nevezetesen a táppénzek összege kevesebb, mint a napbérek fele, mi a törvénynyel ellenkezik. E tekintetben nem szolgál mentségül sem az osztályozás, sem az átlagos számitás, de meg ez utóbbi helytelen is. Továbbá jogtalan a táppénz elvonása az I. e) pontja esetében. Végül törvényellenes az a föltétel, mely szerint a női munkások csak az esetben kaphatnak gyermegágy segélyt, ha a főváros szolgálatában megszakitás nélkül már 9 hónapot töltöttek, holott a törvény és a kerületi pénztár alapszabályai szerint erre a tagoknak a munkábalépés, illetve a belépés elfogadásától számitandó második naptól kezdve van joguk. Ezenkivül a gyermekágy-segély a táppénzzel egyenlő lévén, összeg tekintetében ugyanazon szempontok alá esik, mint a miket a táppénz ellen felhoztunk. Azt, hogy a főváros 20 hétre igéri a gyermekágyi segélyt a szülésből kifolyó hosszabb tartamu betegség esetén, fölösleges kimondani, mert ezt betegsegélyzés cimén minden pénztár megadja.

Mivel ezek szerint a javaslatba hozott módozatok a törvényben megkövetelt legkisebb segélyt sem nyujtják, de mert törvényellenes föltételeket is foglalnak magukban, kétségtelen, hogy a székesfővárosnak biztositásra kötelezett alkalmazottait a jövőben sem menthetik föl a kerületi pénztárba való belépés alól.

Ezenkivül a kerületi pénztár a biztositott tagok egy háztartásban élő családtagjai részére is ingyen orvosi segélyt és gyógyszereket nyujt, sőt ezek a segélyezési nemek az önként belépő tagok családjaitól sincsenek megvonva. Továbbá a kerületi pénztárnál ugy a biztositásra kötelezett, mint az önkéntes tagoknak keresettel nem biró családtagjai fél járulékkal is tagokul léphetnek be, de természetesen ez esetben táppénzre csak a biztositott tagnak vele egy háztartásban élő neje tarthat igényt. Végül a kerületi pénztár nemcsak teljes kórházi ápolást ad, hanem ez esetben a tag hozzátartozói féltáppénzben is részesülnek, mig a főváros munkásainak kórházi ápolást egyáltalán nem akar adni, holott a pénztáraknál ez a legdrágább segélyezési nem.

De vannak más okok is, melyek a főváros házilagos segélyzése ellen és a kerületi pénztár mellett szólanak. Nevezetesen, ha a munkások a fővárostól kilépnek, többé róluk nincs gondoskodva, holott a kerületi pénztárnál a kötelezett tagok, ha munkából kilépnek, önkéntes tagokul maradhatnak és ha tagdijakat nem fizetnek is, négy hétig még segélyben részesülnek, sőt a kilépett és keresetképtelen tag, az utolsó befizetéstől számitva még hat hétig élvezheti az összes segélyezési nemeket.

Ha a mai munkakeresési mozgalmakat tekintjük, azt mondhatjuk, hogy a főváros munkásai is változtathatják helyüket és a fővárostól kilépve, másoknál is keresnek és kapnak alkalmazást, illetve a főváros is gyakran elbocsáthatja munkásait. Ily esetekben pedig hosszabb ideig is lehetnek a munkások kereset és alkalmazás nélkül és ekkor a betegsegélyezés kedvezményében és előnyeiben nem részesülnének, a mi egy kis csapás lenne reájuk nézve, mert tudvalevő, hogy a bajok és betegségek a munkanélküliség idejében szoktak leginkább fellépni.

Azt nem akarjuk a kerületi pénztár mellett és a főváros ellen érvül felhozni, hogy a kerületi orvosok és szülésznők nem volnának a munkások irányában oly lekiismeretesek, mint a pénztári orvosok és szülésznők, mindamellett kiemeljük, hogy a kerületi pénztár orvosai és szülésznői szigorubb és közvetlenebb ellenőrzés alatt állanak, mint a fővárosiak.

Azt sem akarjuk felemliteni, hogy a munkás többre becsüli azt a segélyt, melyet saját hozzájárulása után kap, mint azt, melyet ingyen és önkénytes adomány utján nyujtanak neki. De tovább nem.

Ha tehát mindezek után a székesfőváros házilagos kezelés mellett összes munkásait a fenti módozatok szerint, a munkások minden hozzájárulása nélkül 10,050 frt költséggel részesithetné segélyezésben, a kerületi pénztárnál azonban csak a főváros járulékai évenkint 7012 frt 42 krt tennének ki, de e mellett a munkások a magukéból még ezen összeg kétszeresét tartoznának befizetni, mi mégis határozottan a mellett vagyunk, hogy a székesfőváros összes munkásait a budapesti kerületi pénztárnál biztositsa, mert itt kedvezőbb az osztályozás, sokkal nagyobb és jobb a segély, mint a házilagos módszernél, a családtagok is részesülnek segélyben, a kórházi ápolás kedvezménye nagy előny és nagy segély, sőt a kerületi pénztárnál munkanélküliség esetén sincsenek a munkások teljesen segély nélkül. Ha tehát elfogadjuk is azt, hogy a főváros 10 ezer forinttal birja munkásait az igért segélyben részesiteni, a kerületi pénztárnál pedig a segélyezés neki és munkásainak 21 ezer forintba kerül, azt kell mondanunk, hogy a kerületi pénztár nagyobb és terjedelmesebb segélyei megérik a nagyobb összeget is s igy a két összeg közti különbözet kiegyenlitődik.

Nagy tévedés végül azt hinni, hogy a házilagos betegsegélyezés a székesfőváros közegeinek munkáját nem szaporitja. Nem szólva a kerületi orvosok és szülésznők elkedvetlenedéséről, ha ők ujabb teendőkkel bizatnak meg, a számviteli hivatalok annyi apró cseprő dolgot kapnak a betegsegélyezés folytán, hogy az őket rendes teendőik teljesitésében akadályozni fogja. A ki a betegsegélyző-pénztári belkezelést csak némileg ismeri, az tudja, mennyi babrálás van a sok igazolással, munkabér megállapitással és osztályozással, de még a segély kiszolgáltatásával is. Annyi bizonyos, hogy a székesfőváros bürokratikus ügyvitele mellett a gyors segélyezés illuzóriussá fog válni.

Ugyanezért, ha azokat az alaki módozatokat, melyek szerint a budapesti kerületi pénztár a főváros munkásait betegség esetére szóló biztositásra elvállalni igérkezett, még egyszerüsitik, mert azok nézetünk szerint a székesfővárossal szemben kétségtelenül egyszerüsithetők is, a kérdés könnyen megoldható lesz. Különösen pedig a nyilvántartások és befizetések módjai külön szerződésben is megállapithatók a főváros és a kerületi pénztár közt, mert e részben sem a törvény, sem az alapszabályok tilalmat nem állapitanak meg, sőt konstatálhatjuk, hogy a vidéken nem egy helyen a töneges, az „en bloc“ biztositása is fennáll.

De mivel ily részletek megállapitása és kijelölése nem a szaksajtóra, hanem a szerződő felekre tartozik, érthető, hogy mi nem akarunk a tanácskozások és megállapodások elé vágni; legfölebb hivatkozunk a székesfőváros balesetbiztositási szerződése 4. §-ára, mely a dolog természetének megfelelőleg itt is alkalmazható és e szerint a sok ki- és bejelentési nyilvántartás elkerülhető volna; a teljes kimutatás és végelszámolás pedig az év végén történne.

A Szent Gellért-kórház.

A járványos betegségek hatása alatt a törvényhatóság rendesen hoz egy kis külön áldozatot a közegészségügy érdekében, eltekintve a rendes kórházi és egyéb egészségügyi kiadásaitól. Ilyen áldozatra készség van abban az 1892-ben a kolerajárvány idejében hozott határozatában, a melyben kimondotta, hogy az Üllői-ut, Ernő-utca és Markotányos-utca között elterülő ócska barakkok helyett modern járványbarakkokat épit, amazokat pedig lebontatja.

A határozat alapján Kauser József még 1892-ben kidolgozta a járványkórház terveit, az egész kérdés azonban a kolera elmultával elvesztette az aktualitását s a járványos barakkok lekerültek a napirendről. Szó sem esett róluk a tavaly Bécsben kiütött pestis esetekig, amelyek ujra fölszinre keritették az ügyet s a törvényhatóság a rémület hatása alatt hamarosan megtett mindent, hogy a járványbarakkok felépüljenek.

A barakkok helyeül a Szent László-kórház mögött elterülő 20.000 négyszögöl területet jelölték ki, s elhatározták, hogy a hatalmas telek rendezése, bekeritése, csatornázása és három járvány-pavillon felépitése mennél előbb megtörténjék. Az elnöki B. ügyosztály részéről *Viola* Imre tanácsos és *Melly* Béla tanácsjegyző erős akarattal vezették a tárgyalásokat s buzgalmuknak köszönhető, hogy a nagyfontosságu tervből rövid két hónap alatt valóság lett.

A mérnöki hivatal részéről *Hőnig* Dezső mérnök készitette a részletterveket és a költségvetést, amely a barakkok létesitésére három alternativ irányban került a tárgyaló bizottságok elé. Az elfogadott terv szerint a barakkokat tégla alapon favázas szerkezettel, kivülbelül gipszfallal kellett megépiteni.

A tervek elfogadása után tartott árlejtésen a barakkok épitését, mint fővállalkozó, a *Gregersen G. és fia* cég kapta: a kőmüves, ács, aszfalt és egyéb főmunkákat. A belső világitási, csatornázás és vizvezetéki felszereléseket *Szepessy* Sándor, a *Wünsch*-féle gipsztáblákkal való burkolást *Hoffbauer* Károly kapta meg. A vállalatban a cement-munkákat: *Schön* Adolf, a kátrány-munkát (aszfaltozást): dr. *Heidlberg* Tivadar, a lakatos munkákat: *Ozarovszky* Henrik végezte.

A rendkivüli munkaerővel forszirozott épités következtében már december végén elkészült: a betegfelvételi, a megfigyelő és a kórpavillon. Az átvételt e hónap 11-ére tűzték, amikor a telepen a főváros részéről *Viola* Imre tanácsos, dr. *Melly* Béla tanácsjegyző, *Kauser* János és *Horváth* József bizottsági tagok, dr. *Müller* Kálmán kórházigazgató, dr. *Schermann* Adolf főorvos, a mérnöki hivatal részéről *Máltás* Hugó müszaki tanácsos, *Hőnig* Dezső mérnök jelent meg, hogy a barakkokat átvegyék s egyben megállapitsák a vállalkozókra kötelező jótállási határidőt.

A bizottság megvizsgálta a pavillonokat s egyes kisebb változtatásoktól eltekintve, a munkákat rendben levőnek konstatálta s az épületeket átvette.

A járvány barakkoknak most elkészült csoportja 73.000 forintba került. A tovább épitést a jövő évben folytatják, amennyiben akkor kezdik meg:

14 betegpavillon épitését egyenkint 40 ágyra;

1 pavillont az apáca ápolónők részére;

3 pavillont a világi ápolók részére; továbbá a fürdő, konyha, hullaház, gazdasági épület, kocsiszin és istállók épitését. Összesen 28 épületet terveznek 500.000 forint költséggel.

A bizottság egyben azt javasolja a tanácsnak, hogy a markotányos-utcai fabarakkokat a jövő héten égessék el; ehhez a tanács hozzá is járult.

A Danaidák hordaja.

Éppen nem ismeretlen a derék Danaidák sokat emlegetett hordaja. Ez a buzgó család, tudvalevően emberemlékezet óta azon fáradozik, hogy azt a bizonyos feneketlen hordót tele merje vizzel. Sajnos ugyancsak emberemlékezet óra a hordó mindig uj és uj vizet kiván s egész határozottan állithatjuk, hogy ezt a hordót soha jól nem lakatják vizzel.

Ezután a bevezetés után, bevallhatom, hogy az alább elmondandók és a feneketlen hordó között semmi összefüggés nincsen s aki mégis összefüggést keres, annak nincsen igaza.

*

A nagy vásárcsarnok lázak idejében össze-vissza vásárcsarnokoltak minden kissé jobban szituált telket. Ez alatt ne azt tessék érteni, hogy alkalmas volt a fekvése — rendesen inkább a tulajdonosa volt alkalmasabb.

Akkor sok milliók — kölcsönmilliók — dagasztották a főváros önérzetét s a vásárcsarnokok méreteit is ezekhez a milliókhoz szabták. Amelyek felépültek, nyugodjanak békében, nem bolygatjuk őket, de vannak amelyek még nem épültek fel, ennek ellenében azonban évenkint igen tekintélyes összeget nyelnek el kamatveszteség fejében.

Az egyik a bombatéri — félmilliós telkü — leendő csarnok, a másik a nem sokkal olcsóbb tabáni.

Az elsőt kisajátitották, megtervezték, visszatervezték, elkérték szinházteleknek, nem adták, felebbezték és most feltámadásra vár — miután utólag kisült, hogy a vásárcsarnok egy kicsit nagy méretü s most semmiképen nem tudja szülőmamája a takarékos székes-főmama, a világra hozni.

A másik — hej a másik az még szomorubb. Oda akarták varrni a gombhoz, az eskütéri hidhoz, az uj kabátot. Egy városrésznek, amelyik nincsen, vásárcsarnokot akartak épiteni a leendő kellős közepébe, mert az csak természetes, hogy a vásárcsarnokoknak a korzón kell állaniok, mert a csarnokhölgyek néha testmozgásra is szorulnak s ilyenkor legajánlatosabb a korzó.

De a fővárosi közmunkák tanácsa, amelynek ott áll a közelben a palotája, mást gondolt. Virányok és ligetek merültek föl lelki szemei előtt, megszabályozta a Gellért-hegyet s a nizzai cascade-hoz hasonlóvá óhajtja tenni. S ebben a tanácsnak igaza van. Annyi teret sikkasztott már el a fővárosból, s oly sok meg nem alkotott tér nyomja a lelkiismeretét, hogy már kell a lelkiismeretén könnyitenie.

Csakhogy az ilyen sétahegynek egy kis előkert féléjének is kell lennie s erre egyedül a tabáni vásárcsarnok telke alkalmatos. Kéri tehát a fővárostól s a csarnok helyéül ajánlja a Szent János teret.

A főváros haragszik, a közmunkák tanácsa pedig igy okoskodik.

A főváros csinált parkot a Margit-hid előtt. Miért? Mert ott városi telkek voltak?

Oh nem! A városi telkeket el szokás adni!

Miért tehát?

Mert ott *nem* városi telkek voltak; ezeket pedig meg kell venni, Mert igy kivánja ezt az országh érdeke.

Miért ne kivánja egyszer más érdeke is a telkek parkozását. Meg aztán a Krisztinaváros is évek óta eped egy kis jóizü kisajátitás után . . . .

*

Emberemlékezet óta hordják a jámbor Danaidák a vizet az ő feneketlen hordójukba . . .

Örökös vizhiány.

A műszaki tudomány valóságos szatirája, hogy mi budapestiek, kik a világ egyik nagy folyójának partjain lakunk, képtelenek vagyunk városunkat, a hydrostatika mai vivmányai mellett, elégséges jó ivóvizzel ellátni.

Vizvezetéki létesitményeinken, kezdettől fogva valóságos átok fekszik.

Lindleyt követte Wein, ennek utódja Kailinger. Mindhármukról elösmerték, hogy szakmájukat értették és értik. Maga a város sok, igen sok milliót áldozott, de a kivánt eredményt, hogy t. i. a városban mindenütt tiszta ivóviz legyen, maig nem csakhogy el nem érte, de még oda sem jutott el, hogy a részenkénti igények kielégithetők legyenek.

Legujabban azt vesszük hirül, hogy a Pálffy, a Ferencz József-, és a Lapos-dülői kaszárnyákban részint nincs, részint jóval kevesebb a viz, mint a mennyire, bárha szükösen is, okvetlenül szükség volna.

Pedig ezekben a kaszárnyákban 3000 ember és tekintélyes számu lovat kellene elegendő vizzel ellátni.

Ezeknél a kaszárnyáknál hir szerint az a baj, hogy például a laposdülői kaszárnya egy mindössze 15 centiméter átmérőjü cső utján láttatik el vizzel a Hungária utikapcsolattal. Ez a cső eredetileg csupán a laktanya épitéséhez szükséges vizre volt szánva. A viznyomás alig egy atmoszférájú.

A végeredmény: nincs viz.

A káposztásmegyeri vizmü I., II. és III.-ik szakaszának egyenként 60,000, összesen 180,000 köbméter vizet kellene, hogy adjon és a hivatalos kimutatás szerint 1998. november havában maximális mennyiségül 59010 köbmétert termelt.

Az u. n. vizmizéria tehát állandó fejét fölüti hol itt, hol ott. Legtöbbnyire olyan helyeken, a hol egészségi és tisztasági szempontból sulyos bajokkal jár.

Hol van a tulajdonképeni baj oka, a szürőtelepek vagy a gépek erőtlenségében-e? arra a közelmultban meghivott szakértők véleménye fog világot deriteni. Ez legalább is joggal remélhető.

A vizvezetéki igazgatóság által a mult év november havában kiadott jelentése szerint ebben a hó-

napban a főváros összes területén 3.678,183 köbméter szürt viz, a balparti részen ipari célokra 283,869 köbméter szüretlen viz fogyasztatott. Vizdijul 101,168 frt uj kivetés történt, mig az 1897. év megfelelő időszakában csak 77,355 frt.

A szentendrei szigeten épitès alatt lévő 10 kút, szivócső-csatorna és szivócső tehát ennek a résznek viztermelő berendezése 1898. novemberben teljesen elkészült.

Az év (1898) első három-negyedrészében a főváros összes területén 38,889,441 köbméter viz fogyasztatott. Az intézmény föntartása és üzembentartása 4.140,34 frt 88 krba került. Esik tehát ezen időben minden elfogyasztott 1 köbméter vizre 1·006 kr kiadás.

Ugyanezen időszak alatt 1.158,131 frt 25 kr. előirányzattal szemben a bevétel 1.181,954 frt 49 kr., azaz 23,823 frt. 24 krral több.

Uj marhaistállók.

A marha vásártéren emelt négy uj kőistálló végszámláit a héten mutatta be a mérnöki hivatal. A négy uj istálló épitését 1897-ben mondta ki a közgyülés s ugyanakkor 240.000 forintot szavazott meg az épitésre. Tette pedig mindezt azért, hogy legalább valamivel enyhitse a marha vásártéri abnormis állapotokat, amelyek ott a régi istálló-rendszer következtében uralkodnak. A marha-vásártéren ugyanis nagyobb részben ma is faistállók disztelenkednek.

Ezek a rozoga alkotások kész terjesztői az állatbetegségeknek, mert nem fertőtlenithetők, kevés befogadási kepességök van, tüzveszélyesek, hol hidegek, hol melegek, rettenetesen piszkosak, dacára, hogy az itatás régi divat szerint külső vályukból történik.

A törvényhatóság rég türi ezeket az állapotokat, amelyeken csak pénzzel, illetőleg uj istállókkal lehet segiteni. Pénz pedig kevés van s igy tizenkét istálló helyett egyelőre négyet épittetett. A többi nyolc épitésének ügye most van tárgyalás alatt.

A négy kőistállóra a vállalati szerződések alapján a tanács 217.790 forintot utalványozott, az épités azonban tényleg 224.724 forintba került, ami a tanácsi utalványozással szemben 6934 forint tulkiadást, a közgyülésnek 240.000 forintos engedélyezésével szemben pedig 15.276 forint megtakaritást tüntet fel.

A jól sikerült istállóknál a föld és kömüves munkákat: a *Lemberger* S. és fiai cég, az ácsmunkákat: *Neusch'oss* Károly, a bádogos munkákat: *Salgó* Lipót, az asztalos munkákat: *Gera* Lajos, a lakatos munkákat: *Pick* Ede, a mázoló munkákat: *Banovatz* István, az üveges munkákat *Szalvéter* Ágoston utódaképpen: *Glaser* Ignácz, a facement tetőfedést: *Biehn* János, a csatornázás, beton-cement munkákat *Wünsch* Róbert végezte.

A négy istálló természetesen jól bevált a használatban. Egy-egy istállóba 1646 darab szarvasmarha fér el, tehát majdnem annyi a négybe, mint a faistállókba összesen. Ideje tehát, hogy a főváros a marhavásártéri istállók végleges rendezéséről mielőbb gondoskodjék.

A nagy occasio.

A mikor a nagy jelszavak korszaka föltünik, olyankor rendesen a hiábavaló munka korszaka szokott fölvirágozni. A fővárosnál is beütött a jelszavak uralma. *Takarékosság minden vonalon.* E jelben született meg az ujév s a milyen takaros és helyes a mondás, épen olyan kevéssé alkalmazzák helyesen.

Mert igenis kell takarékoskodni a fővárosnál, meg kell nézni a garast, mire adják, sem elajándékozni valója, sem kiszórni valója nincsen a fővárosnak, de a takarékosságot sem elegendő devise ül ragasztani a főváros cimere fölé, tudni is kell hozzá.

Talán frivolnak tünik fel a hasonlat, de eszünkbe jut, ha a főváros gazdálkodását vesszük szemügyre, az egyszeri szakácsné takarékossága, aki hallatlan menynyiségü kelkáposztát hozott haza a piacról.

— Az Istenért — kiáltott az asszony — mit csináljak én 100 fej kelkáposztával?

— Olyan olcsón adták — csókolom a kezét — vétek lett volna meg nem vásárolni.

Igy takarékoskodik a mi fővárosunk is. Megtakaritandó a mérnöki osztály munkáját, pályázatot hirdetett a Károly-kaszárnya telkének szabályozási tervére. Megszülettek a pályamunkák, megindult a hivatalos hozsannázás, két tervet mint kiválót és jeleset pályadijjal jutalmaztak, nehányat megvásároltak — és ma — nos ma lázasan dolgozik a fővárosi mérnöki hivatal, a Károly-kaszárnya telkének szabályozási tervén.

Önök, jámbor olvasóim azt kérdik, miért dolgozik?

Bizony csak azért, mert azt a területet szabályozni kell.

És a pályatervek? A jutalmazott müvek?

Azok igen derék, tetszetős, müvészi becsü alkotások, de kivihetetlenek.

És azok a tervek, amelyeket megvásároltak?

Azok a kelkáposzták. Olyan szépek voltak s olyan olcsók, hogy igazán vétek lett volna meg nem venni őket. Igen valószinü — ha nem is bizonyos — hogy valóságos gúny áron kapta meg őket a főváros és amint tetszik tudni, takarékoskodni kell s ezt a soha itt nem volt occasiot ki kellett használni.

Mert azt a vak is látja ebből, hogy takarékos a főváros nagy szelleme. Minden alkalmat megragad, hogy alkalmi vételekkel, mesésen olcsó maradékokkal apró hasznokhoz juttassa a fővárost. Nem kimél munkát, nem sajnál pályázatokat, csakhogy olcsón szerezzen be részint halhatatlan remekműveket, részint pedig olcsó nyppeket a kandallók számára.

Mert a takarékosság alapelve nem az, hogy felesleges dolgokra ne költsenek, hanem az, hogy amit olcsón adnak, vásároljuk össze s amire szükségünk van, azután takaritsuk meg azt a pénzt, amit kidobtunk a feleslegesre.

Ez a fővárosi Neckerek tanitása.

Huszonöt év Budapest közigazgatásának történetéből.

V.

Buda országgyülési eddigi 1-sö kerületére, mely állott a Vár, — Krisztinaváros és Tabánból, az eddigi összeirás szerint esik, és pedig

a Várra	680
Krisztinavárosra	474
Tabánra	842
Összesen:	1969

választó.

Buda országgyülési eddigi 2-ik kerületére, mely állott a Viziváros, Országut és Ujlakból, az eddigi összeirás szerint esik és pedig

a Vizivárosra	1408
Országutra	332
Ujlakra	431
Összesen:	2171

választó.

Buda eddigi két orsz. kerületének választói tehát . . . . . 4167 före
Ó-Budának választói pedig . . . . . 1046 före rugtak.

II.

1873. november havában indult meg az egyesitett főváros közigazgatásának uj gépezete.

Recsegve, nyikorogva indultak mozgásnak a kerekek. Egyes részei elsősorban a kerületi elöljáróságok, a nagy gépezetben jóformán teljesen megtagadták a szolgálatot. Rosszul alkotva, még rosszabbul beillesztve, a fővárosi közigazgatás ezen uj szervei valóságos mintái voltak a laikus elemek befolyása által tönkresilányitott közszolgálatnak.

Gerlóczy Károly első alpolgármester balsikerü alkotásai voltak ezek a se hús, se halféle elöljáróságok, hatáskör és végrehajtó erő nélkül. Laikus, többnyire tudatlan s a társadalom vegyes maradékaiból fölszedett esküdtjeivel s a politikai pártok labdajául szolgált — kevés kivétellel, a müveltség legelemibb szinvonalán állt u. n. elöljáróikkal.

Egy-egy jogvégzett jegyző, megfelelő személyzet nélkül, lett volna hivatva arra, hogy a közigazgatás tulajdonképeni lényegét megmentse, de az elöljárók dilettantizmusa és tehetetlensége teljesen lekötve tartotta.

De nemcsak a kerületi elöljáróságok nem váltak be.

Maga az adminisztráció egész szervezetében, olyná tünt fel, mintha a Prokrusztes ágyába szoritották volna.

1873 novemberben alakult meg az egyesitett városok törvényhatósága és már 1875-ben tehát alig két év multával fúrni-faragni kezdtek a közigazgatás életfáján, mely jóformán még gyökereket sem hajtott.

Hosszas és meddő volna a szervezési tárgyalásoknak 1875 óta hol fölvett, hol megszakitott menetét részletesebben ismertetni.

Elég, ha vázlatosan rámutatunk, hogy a székesfőváros közigazgatásának reformja ügyében kiküldött bizottságok tulajdonképen csak foltozó munkát végeztek és ma, huszonöt év leteltével, sem tudnak, vagy nem akarnak a székesfőváros municipalis törvényének gyökeres átváltoztatásával, a közigazgatásnak lépten nyomon észlelhető bajain segiteni.

Ismerik a betegség tüneteit jól, mert hisz látják, tapasztalják, de azért a törvény módositására csak nem kerül a sor, sőt ma, 1898-ban is csak ott vannak, hogy már előre bejelentik, hogy a közigazgatás legujabb sütetü javaslata is, csak a módositást követelő törvény jelenlegi keretében végzendő toldozás. Ut fecisse videatur.

A megboldogult kilences bizottság helyet adott egy szervező bizottságnak. A belügyminiszter fölszólitására 1879-ben Steiger Gyula, Busbach Péter különkülön szerkesztett egy reformjavaslatot. Ezt követte a tanács reformjavaslata az 1889-ben közgyülésileg kiküldött bizottsághoz. Ennek javaslata a törvényhatósági bizottsághoz. Erre ismét a tanács tett észrevételeket, mig végre a közgyülés 1890 márciusban több napon át tartott tanácskozás után, az egész molest fölterjesztette a belügyminiszterhez azzal, hogy a főváros törvényhatósági szervezetének módositása iránt készitendő törvényjavaslat megállapitásánál a közgyülés megállapodásait vegye figyelembe és a törvényjavaslat elkészülte után, azt benyujtás előtt a főváros közönségével közölje.

A törvényhatóság kebelében a legfőbb jurisdictionalis forum a közgyülés lévén, megnyilatkozásai, megállapodásai, egy-egy fontos kérdésben, minő mindenek fölött a közigazgatási reformé, sokkal fontosabb, semhogy idevonatkozó határozatának tartalmát dióhéjban meg ne ösmertetnők, mert hisz ez az enunciatio képezi a válasz tulajdonképeni magvát, melyet a törvényhatóság a belügyminiszternek 1889 november 3-án 73041. szám alatt kelt azon leiratára adott, melyben fölhivta a főváros közönségét, hogy „*a főváros rendezéséről szóló 1872. XXXVI. t.-c. átalakitásának ügyét minden irányban beható és részletes tanácskozás tárgyává tevén, arra vonatkozóan megokolt véleményét három hónap alatt terjessze föl.*“

Kimondotta a közgyülés, hogy Ujpestnek és a Csepel-sziget északi csúcsának a főváros területébe való bevonását, ezuttal tárgyalni nem kivánja, mert ez az administracio szervezésének kérdésével szoros kapcsolatban nem áll.

Ugyanigy határozott arra a javaslatra nézve, hogy az állami közigazgatás közvetitéséért a főváros állami segélyben részesittessék.

Hozzájárult azonban ahoz, hogy a fővárosi törvény 4. §-a oly irányú intézkedéssel egészittessék ki, hogy

a költségvetés csak annyiban képezze a kormány fölülvizsgálásának tárgyát, vajjon abba föl vannak e véve mindazon kiadások, melyekre a törvényhatóság törvény szerint kötelezve van és nem foglal-e magában az engedélyezettnél nagyobb megterheltetést a polgárokra nézve; és

hogy a törvényen alapuló kiadások által igénybe nem vett bevételek fölhasználása tekintetében, a törvényhatóság részére szabad rendelkezés biztositassék, oly megszoritással azonban, hogy több évre terjedő kötelezettségek elvállalására, avagy több évre terjedő kiadásokra nézve a kormány jóváhagyása fentartassék,

(Folyt. köv.)

A szt.-endrei helyiérdekü vasut ügye.

A szt.-endrei h. é. vasut ügyében 1894. év folyamán a keresk. miniszteriumban tartott tárgyalásokon az érdekelt hatóságok megállapitották, hogy a vasut vonalai a körvasut sinjeinek fe használásával a Pálffy-térig közlekedhetnek. Ez a megállapodás két évre 1897. jan. 1-éig szólott. 1896-ban szt.-endrei és a szomszédos községek a kereskedelmi miniszterhez kérvényt intéztek, amelyben azt kérték, hogy a szt.-endrei h. é. vasut vonatait a lánchidig engedje be. Ebben az ügyben tartott ujabb ankéten a közmunkatanács és a főváros ellenezték a kérelem teljesitését, mert nem tartották helyesnek, hogy a körvasutnak engedélyezett teherforgalmi sineket gőzmozdonyu vasut személyforgalmi lebonyolitására használja a város belsejeben. Hivatkoztak arra, hogy a Pálffy-térig is csak azért engedték be, mert a vasut által átszelt ó-budai vidék nincs a fejlődésnek olyan stádiumában, amikor a vasut üzemét a közforgalomra hátrányosnak tekinthetnék. Amikor pedig a lóvasut átalakitása villamosra megtörténik, a főváros mindenesetre élni fog azzal a jogával, hogy a lóvasutnak az ó-budai főtérig terjedő vonalát a filátori védgátig kivánja meghosszabbittatni s ez esetben a szt. endrei vasutat csak a filátori védgátig engedi be a város területére. Addig is azonban, amig a kérdéses h. é. vasut a Pálffy-térig jár be s a lóvasut ó-budai vonalával parallel vonalon személyszállitást bonyolit le a főváros, amely ekkép jövedelmében károsodik, kártalánitást követ el e helyi érdekitől, még pedig személy jegy után 10 krt., havi bérlet jegy után 1 frtot. A lóvasut társaság mint a h. é. vasut tulajdonosa a kártalanitásról csak abban az esetben akar hallani, ha a főváros megengedi, hogy a h. é. vasutak a lánchidig közlekedjenek; de még igy is kiköti, hogy a vasutra minden körülmények között a h. é. vasutak üzletszabályai álljanak érvényben. Amennyiben pedig a főváros azt fogja kivánni, hogy a lóvasut ó-budai vonalát a főtértől a filatori gátig meghosszabbitsák, a társaság ennek a követelésnek minden esetre eleget fog tenni azzal a kikötéssel, hogy a szt.-endrei vasut vonatai az ó-budai főtérig közlekedhessenek.

Ennek a provizorikus állapotnak öt évre vagyis 1901 végéig történt fikszirozásáról a kereskedelmi miniszter ez év januárban értesitette a fővárost, a melyet igy fait accomplit elé állitott. A tanács a leiratot, tudomásul vette, de kiköti, hogy a provizoriumból hátralevő 3 év alatt a lóvasut köteles a főtéri vonalat a filatori gátig meghosszabbitani.

A Károly-kaszárnya vitás ügyei.

I.

Deutsch és Gold kontra kincstár.

A Károly-kaszárnya eladásával a kincstár meglehetős nagy kellemetlenséget szerzett magának. Az eladás előtt ugyanis nem rendezték a kaszárnyával egybefüggő szerződéses ügyeket, amelyekből egész sereg pör zudul a kincstár nyakába A Deutsch és Gold céget illeti a kaszárnya Károly-köruti traktusa s ugyan ők támasztanak igényt a köruti összes portálékra is. A kaszárnya eladása után a közmunkatanács megajánlotta a cégnek azt a kártalanitási összeget, amely a szerződésben felállitott kulcsnak megfelel. Ez az összeg körülbelül 3500 forintot tesz ki

Ennekellenében a cég azt az összeget, valamivel többet mint 40.000 forintot, követeli, amelyet az albérlőktől kap. Azonkivül követeli a portálékat is, holott a közmunkatanács azt vitatja, hogy a cég a bolthelyiségeket speciális rendeltetésüknek megfelelő alakban, tehát portálékkal köteles átadni. Deutsch és Gold a szerződésre támaszkodva bepörölte a kincstárt és a fővárost a kártalanitásért és a portálékért, továbbá a katonai kincstárt a Károly-köruti traktuson engedélyezett kirakatszerü optikus üzlet 23 évi béreért 6000 forint erejéig. A perfelvételre már ki is tüzte a biróság a határidőt, de a kincstári jogügyi igazgatóság kérelmére egyelőre elhalasztották. Érdekes, hogy a kincstár a Rostély- és Károly-utcai traktus volt tulajdonosával a bécsi Depositen Bank-kal ugy a bérletkártalanitás, mint a portálék ügyében teljesen a szerződés alapján békés uton kiegyezett. (Főv. Tud.)

II.

A főváros kontra-kincstár.

A Károly kaszárnya eladásából kifolyólag a főváros és a kincstár között is konfliktus támadt a kártalanitás tekintetében. Ennek elintézése végett a mult héten *Rupp* Imre miniszteri tanácsos elnöklete alatt vegyes bizottsági ülés volt, amelyen a pénzügyminisztérium részéről *Bakonyi* osztálytanácsos, a közmunkatanács részéről: *Bakos* János és *Garmcsy* Mihály osztálytanácsosok, a főváros részéről: *Matuska* Alajos alpolgármester, dr. *Vaszilievits* János tanácsos, dr. *Toldy* József főügyész, *Heuffel* Adolf középitési igazgató, dr. *Rácz* Károly és dr. *Preyer* Hugó bizottsági tagok vettek részt. A bizottság a főváros kártalanitásának számszerü mértékére teljesen egyetértő megállapodásra jutott. Eszerint a főváros azt az összeget kapja kártalanitásul, amelyet akkor élvezett volna, ha a kaszárnya helyiségeket a kellő időben és tehermentesen kapta volna meg. A kártalanitást a helyiségek bruttó jövedelme alapján számitot-ták ki az állami adók levonásával. Az egész összeg 26.000 forint, amelyet a főváros levon abból a két millióból, amelyet a Károly-kaszárnya vételárának második részlete fejében januárban köteles az állampénztárba befizetni. Ezt a megállapodást a bizottság a kormányhoz és a fővároshoz terjeszti be jóváhagyás végett. (Főv. Tud.)

Lázadás Ó-Budán.

— Saját külön tudósitónk levele. —

Szerkesztő úr!

Parancsához hiven kinn jártam Ó-Budán s röviden jelentem a következőket:

Obuda non coronat! Ez a jelszó tüzeli most az ó-budaiakat. Le a koronával! hangzik minden ajkon s a csöndes Ó-Buda lázongások szinterévé fajult.

Népek ezrei tolonganak a széles Avenu St. Louis-n, ősszeborult aggok, pelyhes állu ifjak csatabárdokat és véres lobogókat villogtatva vonulnak fel. A sorkatonaság egy-egy sortüze dördül el a Timár-utcza sarkán — s a Kisfaludy-szinház denevére fájósan rebbentik meg bőrszárnyukat.

Páncélos villamos kocsik, mint óriási mozgó gilotinok száguldoznak a népes téreken s milliószámra kaszabolják a magyarság szine-javát. A katonai ruharaktárakat röviden polgár fejraktárakká alakitották át, a hova a lekaszabolt fejeket szállit ják be, a hol azután igazolt tulajdonosaik 3 frt birság mellett átvehetik.

Amikor e sorokat irom, a Polgártéren rémes jelenetek egész sorozata játszódik le s csupán a hazafias vonás enyhiti némileg a helyzet zordon voltát.

Anyák a népből csecsemőiket magasra emelik s a hajógyári sziget felé fordulva sivitva kiáltják:

— Le a koronával.

A következő pillanatban süvöltve röpül egy ágyuteke s a gyermek — mint egy szertefoszló bárányfelhő tünik el az anya kezéből!

Ifjak magasan lengő zászlókkal járnak körül. A zászlón halálfej, alatta e felirás:

Abbas la couronne.

(Mint sikerült megtudnom, ők az ó-budai francia kör tagjai voltak, mert felesleges mondanom, hogy egy süvöltő ágyúteke, a múltba szólitotta őket.)

Az ó-budai marseilles hangjai töltik be a levegőt. A hajógyár kéményei fekete füstöt okádnak s mint több komor Vezuv haragos hátteréül szolgálnak a véres látványnak.

E percben egy süvöltő ágyuteke elragadta iró jobb kezemet, a tollat fogaim közé szoritva irok tovább, vérveszteségem egyre növekszik. Szerkesztő ur! ugy hiszem nem sokára egygyel több ujságiró vérzik el a kötelesség véres mezején. Az ég tartsa meg a Magyar Székesfővárost. Utolsó sóhajom is ez volt: Egész évre 6 frt, félévre 3 frt. *Riporter.*

Munkatársunk némi tévedésben szenved, mert mi nem lázadást tanulmányozni küldöttük ki, hanem pusztán azért, tudja meg részletesen, mit óhajtanak az óbudaiak, akik azt kivánják, hogy a főváros a Korona-vendéglő helyett reduttot épit tessen Ó-Budán. A kis tévedésért bocsánatot kér: *A szerk.*

Hirek a városházáról.

Királyi kitüntetések.

A főváros körül szerzett érdemeik elismeréseül a király a fővárosi közélet két kiváló tagját részesitette a napokban a megérdemelt kitüntetésben. Az egyik Devecis del Vecchio Ferenc, a másik Fenyvessy Adolf A két kitüntetést a hivatalos lap igy közli:

Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztése folytán *Fenyvessy* Adolf, az országgyülési gyorsiroda főnökének, valamint törvényes utódainak, a közügyek terén kifejtett buzgó működése elismeréseül, a magyar nemességet a „zalai“ előnévvel dijmentesen adományozom.

Kelt Bécsben, 1899. évi január hó 5-én.

Ferencz József, s. k.

Széchényi Manó, s. k.

Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztése folytán különböző honvédségi épitkezések körül szerzett érdemeik elismeréseül, *Devecis del Vecchio* Ferenc Budapest székesfővárosi műszaki tanácsosnak a királyi tanácsosi cimet dijmentesen adományozom.

Kelt Schönbrunnban, 1899. évi január hó 9-én.

Ferencz József, s. k.

Széchényi Manó, s. k.

Az államvasutak jogtalan eljárása.

A közlekedési miniszter a székesfőváros tisztviselői részére is engedélyezett félárú vasuti menetjegyeket.

1898 ban ezen jegyeket az államvasutak igazgatósága munkakimélés és költség megtakaritása végett öt évre állittatta ki. Oly formán azonban, hogy minden évre az államvasutak által uj engedélyező záradékkal látandók el.

A jegy első izbeli kiállitásakor a kérvényre — jogtalanul — 50 kros bélyeget, a jegyért 2 forintot kellett fizetni.

A mult év deczemberében az államvasutak igazgatósága a jegyeket bekérte.

Ekkor ismét jogtalanul ujra bekellett fizetni bélyegre 50 krt, kiállitási dijra is 50 krt.

Egy-egy igazolvány kiállitásáért tehát behajtottak eddig jogtalan bélyegilleték fejében 1 frtot, kiállitási dij fejében ugyan jogosan, de nem gavallérosan 2 frt 50 krt.

De miután ezek a dijak le vannak fizetve és az igazolványok hetek óta el vannak az államvasutak igazgatóságához küldve, kérdjük: miért nem küldik azokat vissza.

A tisztviselőknek a karácsonyi ünnepekben lett volna egy kis idejük valamerre elutazni és ilyenkor vehetni az igazolványoknak hasznát. De ha azokat hónapok multával sem ujitják meg, szóval azok kihasználását lehetetlenné teszik, ugy tartsák meg maguknak véglegesen és ne szedjenek senkitől dijat olyan kedvezmény czimén, melyet meg nem adnak, vagy olyankor adnak, mikor már nincsen köszönet benne.

Szinházak tüzbiztossága.

1889 december 30-án tiz nappal a gyapju-utcai szinház leégése után a tüzoltó főparancsnok kimeritő jelentést tett a szinház égés alkalmából a szinházak tüzbiztossága ügyében szükséges tenni valókról. Egyebek között *sürgős intézkedést* kért a szinház szellőztető készülékének tüzveszedelem idején való kezelésének rendezésére, mert a szellőztető készüléknek fontos szerepe van tüz esetén az amugy is rekedt levegőjü nézőtéren. Az *előterjesztésre ma adta meg a választ a mérnöki hivatal műszaki osztálya*, kijelentvén, hogy a kérdés megoldásához nem ért, a szinházi ügyek nem tartoznak a resszortjába s igy kéri, hogy a kérdéses nem kis fontosságu előterjesztést az arra illetékes épitési szakosztálynak adják ki.

Konfiskált jogok.

A főváros és az államvasutak igazgatósága között évek óta tartó konfliktusok tárgyában a tanács érdekes felterjesztést intézett a kereskedelmi miniszterhez. A felterjesztés azzal kezdi, hogy a vasutakról vezetett központi telekkönyvekből rendesen kimaradtak azok a szolgalmak, jogok és kikötések, a melyek a fővárost a vasutakkal szemben megillették. Az engedélyezési tárgyaláson ugyan megállapitották mindazokat a szolgalmakat és kikötéseket, a melyeket a közigazgatási bejárás jegyzőkönyvébe fölvettek s az államvasutak kötelesek lettek volna a hitelesitési eljárás alkalmával a müveletekben a megállapodásokat kitüntetni, amit azonban — akarva, nem akarva — a Máv. sohasem teljesitett s ezzel a fővárosnak jogai és szolgalmai érvényesitése alkalmából igen sok káros kellemetlenséget okozott.

A felterjesztés példaképp felemliti, hogy az esztergomi helyi érdekü vasutnak a körvasuttal való egyesitésekor a telekkönyvezendő szolgalmak közül kimaradt:

1. hogy a pálya vonala bizonyos szelvények között szabályozás esetén egészben vagy részben eltávolitandó;

2. hogy a vasuti töltést akkép kell épiteni, hogy az árvizvédelmi szempontból is megfelelő legyen.

Tekintettel arra, hogy a fővárosnak szerfölött sok összeütközése volt ilyen dolgok miatt a Máv.-val, a tanács arra kéri a minisztert, intézkedjék, hogy a fővárost illető szolgalmak a hitelesitési müveletekben is bennfoglaltassanak. (Főv. Tud.)

A Kelenföld vizellátása.

A Kelenföldnek ivóvizzel való ellátását a közmunkák tanácsa a budai vizmünek kiterjesztésével kapcsolatban akkép akarta megoldani, hogy a Lujzamalom melletti vízmüből lerakandó csövek utján nyerje a Kelenföld az ivóvizét. Ennek ellenében a középitési ügyosztály kifejtette, hogy a budai vizművek makszimális szállitó-képessége 80000 köbméter, amelyet fokozni nem lehet. A Kelenfötd viz ellátása pedig a szállitó-képességnek 110,000 köbméterre való fokozását igényli s miután ez tetemes költséggel járul az ügyosztály azt javasolja, hogy a Kelenföldet a Gellérthegyen 180,000 frt költséggel épitendő vizmedencéből lássák el ivóvizzel. Ez a medencze Káposztás-Megyerről kapja a vizét elegendő mennyiségben arra, hogy a Kelenföldet is bőségesen ellássa. A tanács a javaslatot elfogadta s annak értelmében átiratot intéz a közmunkatanácshoz, az ügyosztály tervének pártolása végett. (Főv. Tud.)

Nappali előadások a népszinházban.

A népszinház igazgatója Porzsolt Kálmán a népszinházi bizottság utján a törvényhatóságot arra kéri, hogy ép ugy mint a többi szinháznak engedje meg a népszinháznak is a hétköznap délutánokon tartandó előadásokat. A népszinház, mondja az igazgató, majdnem városi szinház s igy a főváros már méltányosságból is részesitheti abban a kedvezményben, amelyet a többi szinház megkapott. A délutáni előadások megengedése esetén az igazgató minden hónapban tart egy ingyenes előadást a nép számára, mint tavaly október 4-én, a király nevenapján. A hétköznap tartandó délutáni előadásokat illetőleg kijelenti, hogy azokon az előadásokon főkép ifjusági darabokat óhajt előadatni a szinházi társulattal s igy véli meghonosithatónak azt a pedagógiai szempontból is fontos szokást, hogy a serdülő ifjuság a neki megfelelő darabokat délután élvezhesse korrekt, jó előadásban, amint az Angol- és Francziaországban szokásos. Társulatának majdnem valamennyi tagjával meg van a külön egyezsége a délután tartandó előadásokra, amelyek szerint a tagok jövedelmét is lényegesen fokoznák. Kulturális szempontból is igen fontosnak tartja ezt az ujitást, mert ekkép egy teljesen uj müfajt ; az ifjusági szindarabokat honositaná meg. Végre kijelenti, hogy a délutáni előadások tekintetében is teljesen aláveti magát a fennálló szinházi szabályok követeléseinek. A népszinházi bizottság a kérelmet pártoló javaslattal terjesztette be a tanácshoz.

A tanács Porzsolt beadványát mult csütörtöki ülésén tárgyalta.

A dolog logikai rendje szerint a népszinházi bizottság lett volna meghallgatandó.

Ott ezt a beadványt különben már hosszasan megvitatták, de véleményük kimondása elől kitértek és a kérvényt minden megjegyzés nélkül küldték a tanácshoz, hadd rágódjék az rajta.

A tanács a beadványt most átteszi a főkapitánysághoz és a — tisztiorvoshoz. Előbbihez rendőri, utóbbihoz közegészségi szempontból való nyilatkozat végett.

Ezt teszik ma. Mikor a kettős előadások megtartását már évek hosszu sora óta közegészségi szempontból is megengedték és midőn időközben a *vigszinháznak* tényleg a Szinházi statutum ellenére generális engedélyt adtak, hogy hétköznapokon is tarthat dupla előadást.

Tehát ha akarom vemhes, ha akarom nem.

Az Auer-világitás.

Ismertettük annak idején tanácsi II. ügyosztálynak azt a javaslatát, amelyet az Auer-világitás kiterjesztése ügyében terjesztett a középitési bizottság elé. A javaslat lényege az volt, hogy fogadja el a főváros a légszesztársulatnak azt az ajánlatát, amelynek értelmében a társulat 5 frt 47 krért vállalja el egy-egy Auer-lámpa berendezését és fönntartását az eddigi 7 frt 20 kros árral szemben, ha a főváros a meglevő 960 Auer-lámpást 2000-re egészíti ki. A középitési bizottság sokalotta az 5 frt 47 krt és a javaslatot nem fogadta el. A tanács a javaslatot, határozathozatalelőtt kiadta a pénzügyi és gazdasági bizottságnak tárgyalásra. (Főv. Tud.)

A viz-dijszabályzat.

A viz-dijszabályzat revizíójára a törvényhatóság bizottságot küldött ki, amely még nem fejezte be müködését. Miután pedig a fennálló viz-dijszabályzat érvénye ez év februárban megszünik, a tanács legulóbbi üléséből azt a javaslatot terjeszti a törvényhatóság elé, hogy a fennálló viz-dijszabályzat érvényességét februártól számitandó egy évre hosszabbitsa meg. (Főv. Tud.)

Az 1899-iki budget.

A főváros ez évi költségvetése hosszas tárgyalás után ment fel a belügyminiszteriumba, ahonnan a jóváhagyásra vonatkozólag még semmi válasz nem jött. A főváros a törvényhatóságilag megszavazott költségvetés szerint vezeti háztartását, amelynek jó vagy rossz voltára a belügyminisztertől rendesen jó későn érkezik le a kitanitás. Mire a belügyminiszter a maga megjegyzéseit és változtatásait leküldi, a főváros tul van az első évnegyeden s természetes, hogy az esetleges ellenvetéseket a város nem igen veheti figyelembe. Innen erednek a konfliktusok, amelyeket ugy lehetne elkerülni, ha a belügyminiszter már januárban megtenné észrevételeit a főváros költségelőirányzatára. (Főv. Tud.)

A kórházak számlái.

Tavaly szeptemberben tett a főváros javaslatot a kórházakban 1899-ben szedendő napidijak tárgyában, de erre vonatkozólag ma sem kapott még kormányhatósági döntést. A fővárosnak ebből igen sok kellemetlensége van. A kórházi számlákat ugyanis nem tudják kiállitani, ahmig az ápolási dijak nincsenek megállapitva. A főváros ugyan élhetne azzal a jogával, hogy a tavalyi tarifa alapján készitteti el a számlákat, de ennek még több hátránya van. Mert a kormány szándéka ismeretlen lévén, lehet, hogy az idén alacsonyabb (ami ki van zárva) vagy magasabb (s ez valószinübb) tarifát engedélyez. Mind a két esetben pótszámlák kiállitására lenne szükség, aml azamugy is bonyolult kezelést még inkább megzavarná. A tanács most ujabban megsürgeti az ápolási napidijak megállapitására vonatkozó döntést. (Főv. tud.)

Kedvezményes jegyek a földalatti vasuton.

A földalatti villamos vasut Igazgatósága január 1-től 8 frtos havi bérlet jegyeket s 4 frtos tanuló jegyeket léptetett életbe. A tanács az intézkedést mai jóváhagyólag tudomásul vette. (Főv. Tud.)

Telefon a föld alatt.

A telefon hálózatnak a föld mélyében leendő elhelyezését nagy apparatussal kezdte meg a telefonhálózat igazgatósága. A Szerecsen-utcai központtól a főpostáig az elhelyezés megtörtént. A főpostától a hadtestparancsnokság lipót-utcai palotájáig most rakják le a föld alá a hálózatot. A földbe ásott üregbe négyszögletes betoncsöveket tesznek, amelyeken 23—13 csőnyilás van. Egy-egy nyilásba, amelynek átmérője 8—10 centiméter 460 telefon-kábelnek van helye. Az Andrássy-uton megkisérlett leásás nem sikerült, mert a talaj tulságosan viztartalmu. (Főv. Tnd.)

Kövezési árlejtések.

A főváros összes kerületeiben 1899. év folyamán végzendő kövezet javitási és járda rakatási munkálatokra e hónap 31-én d. e. 10 órakor a tanácsi II. ügyosztályban (IV. ker., Uj-városháza) nyilvános árlejtés lesz. Ugyanakkor tartják meg az árlejtést a granit munkálatokra is, amelyeket három egymásután következő évre adnak ki. (Főv. Tud.)

Az 1857-ben alakult és legfelsőbb helyen engedélyezett

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSITÓ TÁRSASÁG

(**Budapest, Vigadó-tér**, saját palotájában.)

negyven millió osztrák ért. forintnyi alappal bir és biztositékot vállal:

a) **tüzkár ellen** (ha villám által is okozva) épületekre, gyárakra, gépek, árukészletekre, butornemüek, marhaállományra stb· *b*) **jégkárok ellen** biztositott teljes kártérités-sel, ugy nemkülönben *c*) **szállitmányi károk ellen**, vizen, szárazon és vasutakon; *d*) betörési károk ellen; *e*) **az ember életére** és pedig: 1. halálesetre szóló biztositásokra, 2. vegyes, illetve elérés és halálesetre szóló biztositásokra, 3. kiházasitási biztositásokra, 4. közvetlen vagy bizonyos idő lejártával kezdődő életjáradékokra, 5. tulélesi életjáradék-, illetve özvegyi nyugdijbiztositásokra, 6. nevelési költségbiztositásokra, 7. jelzálog életbiztositásokra.

Az életbiztositások érvényesek a természetes elhalálozáson kivül: 1. a háboru veszélyeire — minden pótdij nélkül, 2. a párbaj eseteire, 3. az öngyilkosság folytán bekövetkező halálesetre. 4. baleset folytán történő elhalálozás esetére.

Az alaptőke, a biztositási dijtartalék és a befolyó biztositási dijösszegek a legteljesebb biztositékot nyujtják. Jeltételek a t. cz. közönség számára a legelőnyösebben állapittatnak meg. — A biztositási dijak lehető jutányosak A biztositási károk a leggyorsabban és a legkészségesebben térittetnek meg. s a felmerü

A társaság lakházakat és gazdasági épületeket ugy biztosit, hogy a dijfizetés csak a második évben veszi kezdetét, ha az ily épületek nála **6 évi** tartamra biztosittatnak, továbbá lakházaknak z gazdasági épületeknek **12 évi** tartamra leendő biztositásánál **két ingyen évet** (az elsőt és utolsót) engedélyez olyformán, hogy az ingyenes években egyáltalában **semminemü** fizetmény nem teljesitendő.

Kormányzó közegek.

Igazgatók: **br. Harkányi Frigyes, Jeney Lajos, Ormódy Vilmos, br. Schossberger Zsigmond, gr. Zichy Nándor**

Magyar-Franczia biztositó részv. társaság

(1879.)

IV., Vigadó-tér 1. szám.

Alaptőke 1.250.000.— frt. 12.500 részvény. Egy szavazatra jogosit tiz részvény.

Igazgatóság: Ormódy Vilmos (elnök), Bisicz Lajos Fuchs Lajos (ügyv. igazgató), Jeney Lajos, Soltész Vilmos, Thieme Károly.

Felügyelő-bizottság: Beniczky Ferencz (elnök), dr. Dalnoky Béla, Kónyay Manó, Lónyay Albert, dr. Ullmann Pál.

Vezértitkár: Sebő Gyula. Főkönyvelő: Fucher Adolf

BIZTOSITÁSOKAT VÁLLAL:

Tüzkárok ellen: házak, gyárak, butorok, áruraktárakra, mezőgazdazági terményekre, berendezések és egyéb ingóságokra. Lakházaknál a tüzkár következtében kieső berjövedelem is biztositható.

Jégkárok ellen: mezei terményekre, teljes kártérítéssel

Tükörüvegekben eshető károk ellen.

Értékszállitmányokban: (Valoren) szállitás alkalmával érhető károk ellen.

Vasuti és hajószállitmányokra: szállitás közben érhető károk ellen.

FELTEN és GUILLEAUME

CARLSWERK, Mülheim a. Rheim. — Bécs, X. Bez. Semmeringer-Strasse 11.

Külső váczi-ut. **BUDAPEST,** Külső váczi-ut

Vas-, aczél és vörösréz-drótkötelek, bányák, felvonógépek, hajók, transzmissziók, kötelpályák, valamint **villámháritók** használata.

Különféle módon izolált vezető drótok. Telegrafia, telefónia és elektromos világitás czéljaira való, guttaperchával vagy gummi-erekkel készült, valamint ólommal és dróttal burkolt **kábelek.**

Rostanyaggal, papirossa és levegőréteggel izolált **OLOMKÁBELEK**

Vas-, aczél-, vörösréz- és bronzdrótok. Drótáruk.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

MAGYAR SZÉKESFŐVÁROS

kiadóhivatala.

„Belvárosi Könyvnyomda" Varga Endre és Grósz Bertalan, Budapest, Lipót-utcza 43. szám.

II. évfolyam. Budapest, 1899. január 23. 4. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A mult és a jövő.

Budapest, január 22.

(f.) A főváros egyesítése óta letelt huszonöt esztendő olyan nyomokat hagyott a közigazgatás történetében, a melyeket eltörülni évekre szóló, ambiciózus, becsületes munka van hivatva. A mult a szatócspolitikának minden hátrányával megnyomorította a főváros községi életét, a melyben a polgárság közömbös tömegével szemben ma is a stréberek, önzők, haszonlesők és a törpe nagyságok játszák az urat. *Ma is*; ezért nincs a fővárosnak *jelene*.

Csak multról szólhatunk, a mely rettenetesen elszomorító és jövőről, a mely nagyon kevéssé derűs.

A mult bűnei: a bürokratikus slendriánság, a mely az ügyek eltolását forszirozza az intézkedések helyett; az ötletszerűség, a mely céltalanul kapkod a tennivalók között, anélkül, hogy teremtene; a megbízhatatlanság, a mely a közjó megvédését, a mire hivatva lenne, semmibe sem veszi; a pazarlás, a melyet véges-végig ott látunk a huszonöt év minden mozzanatánál, a mint telkek, koncessziók, jogok és vállalatok osztogatásában megnyilatkozik; a közpéznek gondatlan felhasználása, a mit az egyre szaporodó adósságok bizonyítanak; a pajtáskodás — mindenkivel, a privát érdek előmozdításáért; a protekczió, édes szülötte a rosszul nevelt autonómiának; a képmutató szineskedés, a mely szemben barát, a hátad mögött ökölle fenyegető ellenség és még sok egyéb.

S a lejtőre került közigazgatást az örvény szélén meg akarják állítani. Mivel? Rendeletekkel. Az elnöki osztályban halomszámra gyártják a rendeleteket, a melyeknek az a hivatásuk, hogy megvessék egy szebb jövő alapját.

Csakhogy tévednek a rendeletgyártók. A megromlott közigazgatást a kövön nyomott betük ereje meg nem változtatja, meg nem javítja. Az önálló gondolkozástól elszoktatott adminisztrácziora, a mely vagy a maga szakbizottsága, vagy egyes habitüék esze után él, a rendeletek nincsenek hatással. Mert nem olvassák; mert nem érdekli őket a tartalom; mert szokatlan a hang, a melyen a polgármester úr a tisztviselőkhöz szól s mert lehetetlen dolgokat követelnek a rendeletek.

Becsületes, szorgalmas munkát; pontos munkaidőt; a közjóért való önfeláldozó tevékenységet és mindenek fölött takarékosságot.

Takarékosságot minden vonalon! Ez a jelszó. Ez a mult összes bűneinek expiácziója. Takarékosságot hirdet a közgyűlés, ez a szeszélyes moloch, a mely vakon szavazott meg eddig is jót-rosszat és remélhetőleg azt teszi ezután is. Takarékosság a polgármester jeligéje is és ma a tanács is erről nyilatkozik egy három íves rendeletben, a mely a főváros valamennyi hivatalát sorompóba állítja a takarékosság érdekében.

Az elnöki *A)* ügyosztálytól elvárja, hogy az állami anyakönyvi hivatalok eltartásához szükséges állami segítséget kiszorgalmazza; az elnöki *B)* ügyosztályt a VI., VII. és IX. kerületi kültelkek öntözésének költségei és a korházi budget megállapításánál jövőben eszközlendő változások dolgában sürgeti; a polgármesternél a Duna jobbparti temető-panamák rendezését akarja; a tanácsi II. ügyosztályban a bel- és kültelki utak és hidak építésére, jókarbantartására, a kövezésekre vonatkozó kimutatásoknak a zárószámadásokkal egyidőben való elkészítését rendeli meg; a III. ügyosztály teendője a kisajátítási járulék revíziója, valamint a közmunkatanács megrendszabályozása; a IV.—V. ügyosztály az állam helyett végzett funkcziók díjait üsse nyélbe; a VI. ügyosztály mentse meg a fővárost részben a költségelőirányzat elkészítésével, részben a legnagyobb mérvű takarékosság szemmel tartásával, végre számtalan adók kieszelésével; a VII. ügyosztály szabadítsa meg a fővárost a jó szakiskoláitól; a VIII. ügyosztály a főváros hires szőlőtelepét tegye népszerűbbé és deficzitmentessé; a IX. ügyosztály létesítse az országos lelenczházat; a mérnöki hivatal rendezze a háromszögelési kiadásokat; a számvevőség az 1900. évi budgethez szükséges adatok

beszolgáltatásakor a nyugdíjakról és kegydíjakról külön számoljon el.

Mindez a takarékosság nevében, hamar, sürgősen intézendő. Ez a főváros jövője. A számottevő nagy és közérdekű kérdések lemaradtak újra a tetteknek új szinteréről, a melyet a takarékosság és sürgősség czímere alatt rendeztek be. Csak az adóemelés a fontos, a többi — csak sürgős...

Így áll ma a főváros közigazgatási élete. Nyomja a spórolás dühe, az elektrikus tetterő, és a végtelen odaadás, a melylyel minden áron szeretné a huszonötéves multjának egyre csunyább szépséghibáit — kendőzni.

Átszálló forgalom a fővárosi vasutakon.

Sok hányattatás után végre sorra került a közúti és városi villamos vasutaknál az átszálló forgalom rendezése, a melyet a közönség és a sajtó évek óta sürget. Az átszálló forgalom bevezetésére a két vasuti vállalat együttesen megállapodott s ajánlatukat — jóváhagyás végett — közösen adták be a fővároshoz. A vasuttársaságok az alábbi vonalakra akarják az átszállást létesíteni.

1. A nyugati pályaudvartól a kerepesi útig (*városi villamoson*), onnan a kerepesi úton a Nemzeti Szinházig, vagy ellenkező irányban a Rottenbiller-utczáig és a keleti pályaudvarig (*közuti villamoson*) 10 krajczár. (Rendes tarifa 6 + 6 = 12 krajczár.)

2. A Boráros-tértől a kerepesi-útig (v. v.), onnan a Nemzeti Szinházig vagy ellenkező irányban a Rottenbiller-utczáig, vagy keleti pályaudvarig (k. v.) 10 krajczár, különben 12 krajczár.

3. A Népszinháztól a körúton az Üllői-útig (v. v.), onnan az Üllői-úton a Ludovikáig, vagy ellenkező irányban a Kálvin-térig (k. v.) 10 krajczár, a mostani 12 krajczár helyett.

4. A Boráros-tértől a körúton az Üllői-útig (v. v.) onnan az Üllői-úton a Ludovikáig, vagy ellenkező irányban a Kálvin-térig (k. v.) 10 krajczár, rendesen 12 krajczár.

5. A nyugati pályaudvartól a körúton az Üllői-útig (v. v.), onnan az Üllői-úton a Ludovikáig, vagy ellenkező irányban a Kálvin-térig (k. v.) tizenhárom krajczár, míg ma tizennégy krajczár.

6. A városi villamos Baross-utcza végpontjától (a kőbányai-úttól) a Kálvin-térig, onnan a közuti villamoson a Múzeum-körúton a Károly-kaszárnyáig tizenkét krajczár, tizenhat krajczár helyett.

Az ajánlatot sem a vasúti albizottság, sem a pénzügyi és gazdasági bizottság nem tartja elfogadhatónak. Ez utóbbi azt javasolta a tanácsnak, hogy a vasuttársaságokkal a vasuti albizottság útján közvetetlen tárgyalásokat indítson meg olyan irányban, hogy *az átszállás az egyik vasút bármely pontjától a másik vasút bármely pontjáig tizkrajczáros egységárral lehető legyen.*

Időközben a közúti villamos és a rákospalota—újpesti villamos is megtette az átszálló forgalomra vonatkozó ajánlatát a következőképp:

1. a rákospalota—újpesti vasút bármely ponjától a nyugati pályaudvarig vagy vissza 21 kr.; csak a közvetlen kocsikra;

2. a rákospalota—újpesti vasút bármely pontjáról a Károly-kaszárnyáig vagy vissza 25 kr.; de csak a közvetlen kocsikra;

3. a dunajobbparti viszonylatokban átszálló forgalom nincs, de azért sem lehetséges az átszálló forgalmat berendezni, mert a Lehel-utczai vonal és a jobbparti vonatok között közvetlen vonalak nem léteznek;

4. az átszálló jegyek a kiadástól egy óránbelől elhasználandók és csak egyszeri átszállásra jogosítanak;

5. a szerződés tartama a kereskedelmi miniszter jóváhagyásától számitott 5 évre terjed.

Erre az ajánlatra a vasúti albizottság azt javasolta, hogy a rákospalota-újpesti vonatnál a megállapitott 5 krajczáros szakaszjegyek árai legyenek követelhetők, a közúti vasút vonalain pedig a nyugati pályaudvarig 6 krajczár helyett 3 krajczár, a károly kaszárnyáig 10 krajczár helyett 6 krajczár legyen fizetendő. A pénzügyi és gazdasági bizottság itt is az egységes árak mellett foglalt állást.

A tanács csütörtökön tárgyalta az ügyet s a pénzügyi és gazdasági bizottság javaslata alapján elhatározta, hogy a közúti és városi villamos ajánlatát elfogadja, egyébként pedig közvetlen alkudozást kezd a vasúttársaságokkal. Egyben azt is kimondhatta volna a tanács, hogy az ügy fontosságára való tekintettel a tárgyalások *soron kívül,* sürgősen megindítandók.

A levéltár.

Kölnben utaztamkor egy buzgó ciceronem akadt. Minden lehető és lehetetlen dolgot megmutogatott, de bármit láttam is, a refrain mindig ez volt:

— Ez még semmi uram, nézze meg a mi levéltárunkat.

Eleinte mosolyogtam a jámboron, később kezdett bosszantani ez a makacsság, de a mire rogyásig fáradtan visszatértem a szobámba, már magam is kiváncsi lettem a sokat emlegetett levéltárra.

— Aztán mi a csodát lát ott az ember, — kérdeztem végre.

— Rendet, uram! Mesés rendet. Egy percz alatt bármely okiratot, ha még olyan semmitmondó is, megkaphat. Nincs ott pompa, nincs semmi hivalkodás, hanem a régi fasciculusok és az újak olyanok uram, mint egy mesésen begyakorolt katonaság.

— Évszázadok óta nem veszett el a mi leveles házunkból egy szeletke papiros sem s ma is megtudhatja egy percz alatt, hogy Freugott Frigyes Miklós polgármester 1426-ban mit rendelt s hogy ugyanakkor Alvensleben Ferencz tanácsos úr miként állott ellent. De azt is megtudhatja egyetlen percz alatt, hogy a városi zenekar hangszereinek javitása mennyibe került s hogy az erre vonatkozó szerződéseket ki irta alá. És ezt a mesés levéltárat, uram, egyetlen hivatalnok tartja rendben, az is 78 éves immár.

Őszintén szólva, sokkal fáradtabb voltam, semhogy kiváncsi lettem volna a minta levéltárra és sokkal kisebb jelentőségűnek tartottam az egész dolgot, sem mint, hogy sokat törődjem vele.

Sajnos, azóta ismét a honi téreken szerzek élettapasztalatokat és iparkodom elérni azt a boldog időt, a mikor mint nyugdíjazott ujságíró fogok élni, valamely ujságíró Surányban, de a kölni ciceronem oly kimondhatlan sokszor jut eszembe s bizony nem egyszer lelkiismereti furdalást érezek, miért nem hallgattam a szavára.

*

Nem tudom volt-e valakinek hivatalos dolga a mi székesfővárosunk levéltárában? Nekem volt és azóta mondhatatlanul vágyom még egyszer Kölnbe, a Johann Mária Farinák közé, a kik mind a Dom-téren laknak, mind ott gyártják az eau de cologne-t s mind az egyedül üdvözítő Johann Mária Farina egyetlen jogos utódai.

Mert a mi levéltárunkban a maximális idő nem az egy percz. Igaz, hogy az akták nem hat-hétszáz esztendeje szokták meg a rendet, mint a Kölniek, de talán ez nem akadályozza meg őket abban, hogy néha felhagyjanak gyermekjátékukkal, a bujócskával s jelentkezzenek, ha a boszorkánymester kiolvassa a nagy könyvből a bűvös szavakat.

De persze ez egy kicsit nehéz dolog és kiváncsiságnak is sok. A mi levéltárunkat nem egyetlen egy hivatalnok dirigálja, hanem egy főlevéltáros, egy allevéltáros és két fiatal úr (azoknak nem tudom a pontos czímeiket).

A főlevéltáros szenvedélyes régész és buzgón szerkeszti a közigazgatási naptárakat. A közigazgatási naptár tényleg igen jól megszerkesztett évkönyv, a mit nem is csodál az ember, ha látja azt a nagy buzgóságot és gondos szeretetet, a mivel a főlevéltáros úr szerkeszti.

Ez a két foglalkozás — már mint a régészet és a naptárszerkesztés, tényleg épen elegendő egy embernek s így a főlevéltáros úrnak nagy szüksége van az allevéltáros úrra.

Sajnos, az allevéltáros úr sem szentelheti egész idejét a levéltárnak, mert őt meg valami anyakönyvi kivonat-hitelesítő hivatallal nyomorították meg s bizony az anyakönyv-kivonatok néha felettébb sürgősek, ennek ellenében azonban a levéltári akták amolyan penzionált papirosok . . .

A két fiatal úr (a kiknek pontos czímét, sajnos, nem tudom), igen előzékeny, szorgalmas és kellemes úri ember, bizonyára sok ambiczióval és mérhetetlen munkakedvvel felruházva, csak épen egy — sajnos magától gyógyuló — hibájuk van, a fiatalságuk.

Tessék elhinni, nem fiatal embereknek való foglalkozás a levéltárkezelés. Százezer lángnál többet ér az ilyen fontos aktaraktárban egy kis szürkeség, pedantéria, conservativizmus, s ezek a dolgok mind nem természeti sajátságai a fiatalságnak.

Ez az oka annak, hogy a budapesti ciceronek semmi esetre sem mondják a nyájas idegennek, hogy fáradjanak el a fővárosi levéltárba, mert ott egy percz alatt stb.

Sőt ellenkezőleg még a városi tisztviselők is szivesebben fárasztanak maguk helyett egy időben gazdagabb ifjút a levéltárba, ha aktára van szükségük, mert bizony ott a perczek összeragadnak, sőt az is megesik néha-néha, hogy jobb időkre kérik a boldogtalan aktakeresőt, a mikor a bujócskát játszó gyermekded akták végre megúnják gyermeki játékaikat és előkerülnek.

Hajléktalanok menedéke.

Emberbaráti intézményeink közül egy sincs, mely e czímének jobban megfelelne. Egy sincs, mely a téli éjszakában hajléktalanul bolyongó nyomorultnak, a messze útról minden segély nélkül a székesfővárosba vetődőnek pillanatnyira megfelelőbb segélyt nyujtana, annál a menhelynél, melyet a halyléktalanok számára fővárosunk különböző pontjain emeltek.

Mintaszerűen berendezett, czélszerűen és egyszerűen kezelt tanyái az emberszeretetnek. Jelentőségüket, jótékony hatásukat csak az mérlegelheti, ki az alsó százezrek legszegényebb rétegit ösmeri. Kinek fogalma van arról, mit jelent rossz ruhában, üres gyomorral, vaczogó tagokkal, hajléktalanul, pihenés nélkül átbolyongani egy-egy téli éjet.

Nincs a szivből fakadó hálaérzetnek az a mélysége és az elösmerés emelte oszlopnak az a magassága, mely méltóan kifejezhetné azon érdemeket, melyeket a menhelyek létesitői és föntartói maguknak ezen intézmény megteremtésével szereztek.

Valóban, ha szabadkőműseink mást nem teremtettek volna és ha a székesfőváros jótékonysága másfelé nem is nyújtaná áldó kezét, ez az egy intézmény is a legnagyobb elösmerést biztositana számukra.

Sajnos, hogy társadalmi rendszerünkben a nyomor napról-napra komolyabb tényezővé válik. Kétszerte sajnosabb, hogy a társadalmi élet tudománya annyira nem vitte, hogy ezreknek ne kellene hajléktalanul bolyongani, nem tudván azt, vajjon napnyugtakor melyik kőre hajtsák le fejöket.

Talán valaha mégis csak eljövend az az idő, midőn a társadalom halomra dönti mai abszurd rendszerét és a szocziális politika bölcsesége fölfelé a rohamosan terjedő pauperizmus ellenszerét, nem azért, hogy mindenki dús asztalhoz ülhessen, hanem azért, hogy senki éhesen ne legyen kénytelen hajlék nélkül rettegve bevárni az éjt.

És mert a hajléktalanok menedékhelyei a köznyomornak legalább pillanatnyi enyhitésére oly igen alkalmasak és minden álhumanizmustól menten, tisztán és határozottan szolgálják föntartásuk céljait, azért kell ezen intézményt nagyra becsülnünk és elösmeréssel adóznunk mindazoknak, kik a szenvedő emberiség javára létesitik és föntartják. Nemcsak. De legszigorúbb erkölcsi kötelessége a sajtónak és a társadalomnak, ezen álldásos intézményt olyan barbár támadásoktól is teljes erejével megvédeni, minőket mőlt évben az államrendőrség a váczi-úti menedékhely ellen, a közvélemény legnagyobb megbotránkoztatására, köztudomásulag intézett.

Minő jelentőséggel bir a hajléktalanok egy-egy ilyen menedéke, arról legvilágosabban a rideg számok szólnak.

Előttünk fekszik ezúttal annak a menhelynek múlt évi forgalmi kimutatása, melyet a VIII-ik kerületi Alföldi-utczában az első hazai takarékpénztár és a székesfőváros együttesen alapitott és tart fön.

Ezen intézet a múlt évben összesen 50,656 egyénnek adott éjjeli szállást. Ezek között volt 3343 felnőtt férfi, 412 fiú-gyermek, 15,888 nő és 920 leány-gyermek. A fiérfiak között 13,786, a nők között 6563, összesen 20,349 adag ételt osztottak ki.

Ime a székesfőváros 600,000 főre vett lakosságából *egyetlen egy ilyen intézet 50,656 egyénnek adott éjjeli nyugodalmat és 20,349 ételadaggal csillapította éhségüket.*

Ágyban átlag havonként 1200, priccseken 1600 férfi, ágyban átlag 600, priccseken 900 nő, ágyban átlag csak 15 fiú- és 150 leány-gyermek feküdt. Az ételadagok száma legmagasabb volt januárban 2932 adag, és deczemberben 2941 adag, legkisebb áprilisban 1200 adag.

Mily horribilis száma a kiosztott fekvőhelyek és ételadagoknak lesz majd kimutatható, ha majd kezeink között lesznek az Alföldi-utczabeli 2-ik, a Rottenbiller-utczai, külső váczi-úti és a budai menedékhely múlt évi hiteles adatai!

Pedig mindez Budapest tenger nyomorúságából és szegénységéből csak egy sugár.

Igaz, hogy ez is elég messzire bevilágit, de azért a városszerte terjedő és ezerféle alakban bujdosó nyomor valóságos képéről fogalmunk sincs és addig nem is lehet, míg általános szegényügyi statisztikánk nem lesz.

Mióta sürgeti a sajtó, a közjótékonysági ügyosztály és minden gondolkozó ezt a szegényügyi statisztikát, de azért csak nem akar megszületni.

Persze, a villamos vasutak részvényeiről kellemesebb jegyzéseket vezetni, mint a köznyomor kurzusáról, ez több mint bizonyos. De az is kétségtelen, hogy a székesfőváros közjótékonysági igazgatására a nyomor statisztikája talán nagyobb fontosságú volna — ha lenne.

De hát nincs, és hogy miért nincs és mikor lesz, azért egyetlen városatyának sem fájúl meg a feje.

A szegényügy nálunk valóban szegényügy, a mivel nem tanácsos a közgyűlési buffet hangulatát megzavarni.

És most vessünk azok tájékoztatására, kik az élet sötét oldalával is foglalkoznak, egy pillantást ilyen menedékhely belső életére.

Azt hisszük, egyről következtethetünk a többiekre is.

A fekvőhelyek az év minden havában kapósak. Télviz idején esténként 20—25 férfi, 5—10 nőnél is több jelentkezik, mint a hányan férnek. Ezeket tehát vissza kell utasítani.

Lehet, hogy egy másik menedékhelynél próbálnak szerencsét.

Lehet, hogy künnrekednek az éjben. Ez pedig köztudat szerint rossz tanácsadó.

Ilyen nagy kereslet mellett természetesen nagy erőfeszítésébe kerül az intézeti gondnoknak a későn jötteket elutasítani és a rendet föntartani, mert mindenki védekezik attól, hogy hajléktalanul maradjon.

Van tehát dulakodás, káromkodás, sirás és jajgatás esténként bőven és egy ilyen intézetnek a gondnoka már itt e siralom völgyében kiérdemli a mennyországot.

Az emberben lévő bestia persze ilyen kétségbeejtő helyzet hatása alatt támad föl leghamarább.

Legkövetelőbbek, legkevésbé fékezhetők azok, kik a menhelyben gyakran megfordultak és azt már sokszor igénybe vették.

Ezek azt hiszik, hogy e czimen jogot is szereztek Semmi szin alatt nem akarják elismerni, hogy egymásután háromszornál többször a menedékhelyet a szabály értelmében igénybe venniök nem szabad. Azzal argumentálnak hogy az intézet csakis budapesti fiak részére (minő burgerpatriotizmus!) van ideállítva. Ha kiküldik őket, válogatott gorombaságokkal hálálják meg a multban élvezett jótéteményt.

Találkoznak erőteljes, munkabíró egyének, kik képesek volnának lakást bérelni. De ennek árát inkább elisszák.

Jellemző, hogy az átutazók száma évről-évre növekedik, a mi a szegénysorsuak életviszonyainak nagy hullámzására enged következtetni.

Legtisztesebb viseletet az idegenek tanusítanak és az emberi természet javára legyen betudva az a tény, hogy nem kevesen akadnak, kik az intézet jótékonyságát még meg is köszönik.

Ennyit ezen menedékhelyről.

Kiváncsian várjuk a többiekről szóló évi jelentéseket.

Közérdekűek mind Mert bepillantani engednek a társadalmi nyomor kohójába, a hol éjjel-nappal izzik a szenvedély, a szegénység, a bűn és a kétségbeesés.

A vízóra.

A tizenkilenczedik századnak legveszedelmesebb találmánya a vizóra. A jó ősök bizonyosan agyonverték volna azt az urat, a ki az órdöngős masinát kitalálta. A czivilizáczió azonban megengedi, sőt üdvözli a nagy találmányt, a melynek segítségével a hatóság belenézhet a poharunkba s kiszámítja, hogy hány pohár vizet iszik napjában a közönség. Még szerencse, hogy a vízóra annyira megbízhatatlan, hogy a közgyülés kénytelen volt tiltakozni a kötelező behozása ellen. A tudomány nagy barátait azonban nem alterálja a közgyűlés tiltakozása.

A vízvezetéki szabályrendeletnek van egy szakasza, a melyet addig nyújthatnak, a meddig akarnak s a tudomány emberei fölfegyverkezve ezzel a szakaszszal nyugodtan várnak, a míg kiszomjúztatják a közönséget, s akkor kimondják a vízóra győzelmét. Ez a szakasz megengedi a hatóságnak, hogy vízzel dolgozó iparvállalatoknál s a hol kert van, a vízórát fölállítsa. Csak természetes, hogy a vízvezetéki igazgatóság iparvállalatnak deklarálja a kávémérést, az ügyvédi kamarát, a bankházat, s kertnek mondja az udvart, a melyben egy fa száraz ága unatkozik. S megjön a parancs, hogy tessék beállítani a vízórát. Ha még egyszerűen be lehetne állítani. De a tulajdonosnak aknát kell csináltatnia s az óráért tetemes bérösszeget fizet. A vízóra minden háznál többe kerül egy esztendei víz áránál, s ha a főváros a hasznát százkét perczentről kétszáznégy perczentre emelné föl, a közönség még mindig kevesebbet fizetne s elkerülné a sok zaklatást.

Soha a vízóránál ördöngősebb masinát nem láttam. A vízórának az a sajátságos tulajdonsága van, hogy sohasem mutat pontosan. Megtette egyszer, hogy az elzárt és senki által nem használt villában, a melynek egész télen a kapuját sem nyitották ki, egy télen néhány százezer liter víztúlfogyasztást mutatott.

De a mint lapozgatom a vizvezetéki igazgatónak hónaponként kiadott jelentését, kénytelen vagyok konstatálni, hogy a vízóra, ha megbízhatatlan is, de föltünően konzekvens. A jelentésben mindig ki van mutatva, hány vízórát vizsgáltak meg a bérlő kérésére. Valamennyi hibásan mutatott. De a szűrt vizet kivétel nélkül mindig a hatóság kárára mutatta, a szűretlen vizet pedig a fogyasztó kárára. Ezt mondja a jelentés és én akczeptálom, noha jól emlékszem, hogy milyen jóízűen mulatott annak idején a közgyűlés, a mikor Steiger Gyula és Hüttl Tivadar fölolvasták a hivatalos jelentést, hogy hány millió literrel mutatott az óra többet az egyik napon, mint a másikon. De hát az igazgató jelentése szerint a vízóra a drága szűrt vízből mindig kevesebbet mutat, az olcsó szűretlen vizből mindig többet. Úgylátszik, hogy a vízóra szellemi erőkkel is föl vagyon ruházva.

A vízórának szerencsére kisszámú barátai azonban arra hivatkoznak, hogy a zsebórák sem járnak egyformán, de azért senkisem mondja megbízhatatlannak a zsebórát. Igazuk van. Az egyik késik, a másik siet. De azt mégsem lehet mondani, hogy a világ valamennyi zsebórája siet. A zsebórából hiányzik a szellem s hol többet, hol kevesebbet mutat. A vízóra azonban a szűrt vízből mindig kevesebbet, a szűretlenből mindig többet mutat.

A vízvezetéki szabályzatban is előkelő hely jutott a vízórának. Arról azonban majd máskor szólunk, most csak azt a komikusan képtelen állapotot akarom elmondani, a mit a vízóra a városházán teremtett. A közgyülés utasította a tanácsot, hogy az új vízvezetéki szabályrendelet tárgyalásáig, a mig a közgyülés véglegesen dönt a vízóra sorsa fölött, a vízóra fölállítására vonatkozó fölebbezéseket ne vigye a közgyülés elé. Tartsa függőben a fölebbezést és az új szabályzat megállapításáig ne kötelezzen senkit a vízóra fölállitására. Vosits Károly tanácsos hüen követi a közgyülés utasítását. A vízvezetéki igazgatóság kutatja, hogy a szabályrendeletnek a famózus szakasza alapján hova lehet egy vízórát bedugni. Hacsak félig-meddig rá lehet magyarázni a szakaszt, a tulajdonos ukázt kap, hogy csinálja meg a vízóra aknáját, különben az ő költségére a hatóság fogja megcsináltatni. A háztulajdonosok egyik része ismeri a közgyülés határozatát s a vízigazgató levelét megfölebbezi. A fölebbezés a második ügyosztály irattárába kerül s a fölebbező megmenekedik a vízórától. A ki nem ismeri a közgyülés határozatát, nem fölebbez s vagy megcsináltatja a vízóra aknáját, vagy beállítanak hozzá a vízvezetéki igazgatóság kőművesei, megcsinálják a tulajdonos költségére az aknát s a vízóra hálából csőstől mutatja a túlfogyasztást s a tulajdonos fizethet, különben könyörtelenül liczitál a végrehajtó.

Ez a legnagyobb igazságtalanság, a melynek nincsen párja az egész világ adminisztrácziójában. A közönségnek nagy részét anyagilag károsítják, mert nincsen tudomása egy szerencsétlen közgyülési határozatról, mert nem tudja, hogy a vízvezetéki igazgatóság fölhívása csak komédia, a mit egyszerüen meg kell fölebbezni s irattárba kerül. A ki pedig komolyan veszi a hivatalos levelet, a kiben még megvan a hatóság iránti bizalom s nem is mer arra gondolni, hogy a hivatalos irat csak csalétek, a melyet csak azért küldenek szét, hátha akad olyan naiv lélek, a ki nem tudja az eljárást, nem fölebbez s így rákényszeríthetik a vízórát. Nagyon hasonlít ez az eljárás néhány furfangos kereskedőnek az eljárásához, a kik mindenféle árut, sorsjegyet küldik az előtte ismeretlen ember nyakára s ha az illető nem akar költeni a kéretlen áru visszaküldésére, a kereskedők sietnek pörölni. Néhány év előtt nagyon divatos volt az üzletkötésnek ez a neme, a mig a kuria ki nem mondotta, hogy senki sem köteles a meg nem rendelt s a nyakára küldött árut visszaküldeni. Addig azonban a hatóságok megitélték a kereskedő követelését. Még sem hiszem, hogy az ország első törvényhatóságának méltóságával megegyezik az az eljárás, hogy polgárainak tudatlanságára számítva küldi nyakára a fölhívásokat, hát ha horogra akad valamelyik s nem fölebbez. Nagyon alkalmas eljárás ez arra, hogy a közönség a hatóság iránt minden bizodalmát elveszítse. S csodálom, hogy a második ügyosztály vezetője, a ki teljesen korrekt ember, lelkiismeretes tisztviselő s nem parókás bürokrata, nem vette még észre, hogy ez az eljárás, a melyet most követnek a városházán, a hatóság méltóságát és tekintélyét tönkre teszi, a közönséget pedig ok nélkül zaklatja. Az új vízvezetéki szabályzat készen van. Egy-két hónap alatt megjárhatja a bizottságok golgotáját s a közgyülés is dönthet. Mit veszít a főváros, ha a közgyülés döntéseig nem keres balek-polgárokat s az új szabályzat megállapításáig nem zaklatják a közönséget fölhívásokkal?

Karolusz

Háromláb kapitány = 36,000 frt.

Nem tudjuk, vajjon a székesfőváros közoktatásügyi bizottsága komolyan veszi-e székesfővárosunk szorult pénzügyi helyzetét vagy sem. Az bizonyos, hogy azon javaslata, hogy a székesfőváros Feld Zsigmond úrnak, a városligeti aréna ritka érdemű igazgatójának, hat évre újra és ismét évi 6000 frt, összesen tehát nem kevesebb, mint 36,000 frt szubvencziót adjon, komoly dolognak be nem válik.

Feld Zsigmond úr hazafiúi érzelmei és a Kirchfeldi plebánosnak csak magyarul (de nem egyúttal magyarán is) elmondott szerepe, a székesfővárosnak a multban már benne van 36,000 forintjában. Mert hisz, ha jól vagyunk informálva, Feld úr azért, hogy korszerű szimattal, német igazgatóból magyarrá változott, hat éven át már élvezte a 6000 frt szubvencziót.

Szép pénz biz ez. És ha Feld urat az isteni gondviselés az élet legvégső határáig megtartani kegyes lészen (a mit különben neki a legőszintébben kivánunk), úgy a többi között ő lesz a székesfőváros legdrágább hazafia.

És ez az, a mit nem kivánunk, mert semmiféle elfogadható okot nem látunk arra, hogy Feld Zsigmond úrra cziklusról-cziklusra 36,000 frtot és néhány ilyen évcsoportot összevetve: esetleg százezer forintnál is többet költsünk.

Először: mert a városligeti aréna ezt a nagy szubvencziót még akkor sem érdemelné meg, ha a magyar kulturát mással is szolgálná, mint a háromláb kapitánynyal.

Másodszor: mert tömérdek kielégitetlen és a székesfőváros társadalmát nagyon komolyan érdeklő kulturális érdekeink vannak.

Harmadszor: mert vagy igaz, hogy a székesfőváros takarékosságra szorúl és akkor takarékoskodjék. Vagy igaz az, hogy csak könnyelmű ember dobja ki pénzét az ablakon (a mi föltétlenül igaz), akkor ne a székesfőváros közoktatásügyi bizottsága legyen az, mert nem a saját, hanem a közadózók pénzéről van szó.

Feld Zsigmond úr mint üzletember föltétlen dicséretet érdemel, hogy városligeti arénáját értékesiteni igyekszik. Ezzel tartozik magának és nagy családjának.

De ebből nem az következik, hogy ezt az üzletet a város közpénztára által, az adózók pénzéből fizettesse meg, mert nincs olyan elfogulatlanul gondolkozó, a ki tárgyilagos birálat alapján ki tudná azt a jogalapot sütni, mely plauzibilissé tenné azt, hogy miért fizessen a székesfőváros évenként 6000 frtot a városligeti arénára.

A városligeti aréna egy objektum, mely annak idejében spekulativ czélokra épült. Mint ilyen a német szinészet czéljainak szolgált. És — valljuk meg — jól is szolgált. Mert abban az időben sok élvezetes előadást tudott nyújtani azoknak, kik még nem tartották hazaárulásnak, hogy ha egy jó német bohózaton nevethettek.

Feld úr akkor, tudtunkkal nem is fordult a városhoz szubvenczióért.

Az idők változtak.

A német szinészet kiszoríttatott és ma már ki is szorult a városligetből is és az átmagyarosuló fővárosi közönség az Operaházon és az öt szinházon kivül, a városligeti és a budai arénában és még ráadásul Feld úr gyermekszinházában is hallgathat magyar szinielőadást.

Feld úr arénája mint üzleti objektum ma a magyar viszonyokat szolgálja. Ezt megteheti — ha teheti — szubvenczió nélkül. Mert azt kereken tagadjuk, hogy azzal a repertoirral, melyet Feld úr jónak lát a magyar kultura városligeti asztalára föltálalni, a magyar színészet érdekeit úgy szolgálná, hogy kulturális érdekünkben fekhetnék, nekünk adózó polgárokul, hogy közadónkból évenként 6000 frt szubvenczió adassék Feld úrnak.

Erre azt válaszolhatja Feld úr, hogy az adózó publikum sokkal nagyobb szamár, semhogy ilyen kulturális kérdéshez szólhatna. Sokkal jobban ért ahhoz a közoktatásügyi bizottság és ha az szükségesnek tartja a 6000 frt évi segélyt, hát a mísera plebs contribuensnek mi köze hozzá?

Sajnáljuk, de nem értünk egyet Feld úrral.

Mert vagy pótol az aréna közszükségletet, vagy nem.

Ha igen, úgy mint magánvállalat is föntarthatja magát és közsegélyre nem szorul.

Ha nem, úgy nem érdemes föntartani mint magánvállalatot sem. Még kevésbé érdemes arra a közpénztárból évenként 6000 frtot költeni.

Azon érv, mintha a városnak kötelességében állna Feld úrat, mint volt német szinigazgatót azért kárpótolni, mert magyar szinigazgatóvá változott és üzleti mérlege ma a magyar súlypont felé hajlik, okul arra, hogy a székesfőváros szükösnek hirdetett pénzügyi viszonyai között 6 éven át 36 ezer forintot fizessen, meg nem áll.

A városligeti aréna segélyezésének csak egy jogosult oka lehetne, de mai színházi viszonyaink között az sem valami hazamentői fontossággal bir; ha t. i. az a városligeti aréna olyan műfajt tudna vagy akarna kultiválni, melynek kulturális értéke mellett mindazt föl lehetne bizonyítékul hozni, a miben Feld úr magyar nyelvre fordított reportoirja olyan szörnyű módon szükölködik.

Mérlegelendő kérdés még az esetben is, vajjon hát ilyen nagy szubvencziót áldozzon-e a székesfőváros erre a magán vállalatra, még ha Feld úr a magyar kulturát, olyan műfajjal szolgálná, mely tényleg hasznára válnék.

Ma azt tartjuk, hogy vagy megkívánja Budapest színházjáró közönsége a városligeti arénát és akkor fönn fogja tartani mint magánvállalkozást, közsegély nélkül is, vagy nem kívánja és akkor mint műintézet ép úgy fog tengődni szubvenczióval, mint a nélkül, azzal a különbséggel, hogy Feld úr fölvesz szubvenczióképp 6000 frtot és ép olyan repertoirt nyújt, mint 6000 frt nélkül.

Logice mindebből az foly, hogy Feld úr tartsa fönn a saját szakállára épitett arénát a saját riszkjére. Értékesítse saját belátása szerint, úgy, a mint ezt a többi színházak teszik.

Azt nem állithatja, hogy arénája csak azért üres, mert benne magyarul kénytelen játszani. Adjon csak megfelelő darabokat jó előadásban és lesz publikuma, a mint a tapasztalat bizonyította.

Ha pedig bebizonyúlna, hogy az aréna sem jó reportoir, sem jó előadás mellett jó színházi vállalattá föl nem galvanizálható, úgy ne kívánja azt, hogy hazafiság czimén évi 6000 frtot buktasson be a székesfőváros az adózók pénzéből abba az arénába, a melynek föntartását *közszükségletül* maga a színházlátogató közönség el nem ismeri, azzá nem minősíti.

Feld úr természetesen nem lesz olyan naiv, hogy telt aréna mellett is ne kérjen és ne fogadjon el évi 6000 frtot, ha azt neki megadják.

Más se lenne szerényebb.

Közérdek szempontjából azonban kivánatos, hogy olyan időben, midőn köztudomású hogy a székesfőváros legkiáltóbb szükségleteit sem képes deficzit nélkül fedezni, midőn e miatt a takarékosság riadóját fújják minden oldalról és tényleg oly sok komoly kulturális szükséglet kielégítetlen, ne dobjunk ki évenként 6000 frtot azért, mert arra Feld úrnak szüksége van rá.

Ismerünk sok vállalkozót, kinek ép oly nagy szüksége volna évi 6000 frtra, a ki ma ép oly jó magyar hazafi, kinek szintén nagy a családja, de a kinek véletlenül nincs arénája. És mert nincs, kénytelen mindegyik a saját emberségéből megélni. A minthogy Feld úr is megélt mindaddig, mig rá nem jött arra az okos gondolatra, hogy a magyar szinigazgatás olyan martirium, a melyet okvetlenül meg kell a városnak fizetni.

Pedig hát arra semmi szükség nincsen.

Irott malaszt.

Nem tudom már melyik szent atya biztosítja róla az emberiséget, hogy a pokolnak fele jóravaló restekkel van benépesítve. Ugyan ő maga magyarázza azután meg, hogy nem elégséges a mennybejutáshoz, ha az ember soha rosszat nem követett el, sőt határozottan a hetedik pokol mélységes fenekére kárhozik, a ki a jót elmulasztja.

A szent atya tanitása pedig úgy jutott az eszembe, hogy véletlenül megfordult a kezemben néhány szerződés, a melyet a főváros kötött egyes vállalkozókkal. Igen csinos szerződések, minden alaki és anyagi követelményeknek megfelelnek, csinos, gömbölyű betükkel másolódtak és a főváros részéről a legmesszebb menő kalligrafikus manupropiákkal vannak ellátva.

Valóságos öröm nézni ezeket az aláirásokat. Bizonyos jól eső büszkeség dagasztja a fővárosi polgár kebelét, ha meglátja azt a sok-sok kifundált kacskaringót, a melylyel csak istenben boldogult V. Károly király aláirása versenyezhet, a kinek tudvalevőleg, alig félnapi munkájába került az a manupropium.

De hagyjuk a grafologiát! Tulajdonképen magukról a szerződésekről akarok beszélni s azoknak egy különösen fontos pontjáról: a vinculumokról, a melyek a szállitások pontosságát és a vállalt munka idejekorán való bevégzését hivatvák biztosítani.

Nincsen szerződés kötbér nélkül, nincsen késés kárpótlás nélkül és ez így helyes. A vállalkozóknak nem lehet teher az ilyenfajta biztosíték, hiszen reell vállalat tudja, mire köt szerződést, tudja, mire képes s épen azért ajánlja föl a kötbért, hogy azzal is bisztositsa a megrendelő felet, hogy vállalt kötelezettségeinek meg tud és meg akar felelni pontosan.

Mondom, a szerződésekben nincsen hiba, szépek ők és helyesek, — ahogy azonban a főváros kezeli a maga jogait, abban már igenis van hiba.

Magánszemélyek gyakorolhatnak nagylelkűséget, lehetnek elnézők, szenvedhetnek a maguk jószántukból károsodást, lemondhatnak őket megillető jogokról, — jogi személyek azonban, a kik a közt képviselik, kötelesek minden szerzett jogukat megőrizni, kötelesek jogaikat érvényesíteni, mert minden egyes tagja a köznek követeli, hogy a képviselőtestület, a personifikált jogosult, hű sáfárja legyen mindazon jogoknak, a melyek a közt illetik s a melyeknek őrzését, fentartását, gyarapitását esküvel fogadta.

És mégis mit látunk? A takarékos főváros kiköti a vinculumokat, kötelezi a vállalkozókat, megszerkeszti a szerződéseket és a jogok gyakorlói, a jogosultságok őrei, a közvagyon sáfárjai nem a szerzett jogokat őrzik meg, nem a maguk által alkotott szerződés pontjait tartják be, hanem kegyeket gyakorolnak, elnézők, engedékenyek s a kikötött kötbérek, a vállalt munkák teljesítésének biztosítékai, a késedelem által okozott veszteségek és elmaradt hasznok egyenértékei maradnak írott malasztok, a melyeknek senki sem szerez érvényt, a melyet nem azért iktattak be a szerződésekbe, hogy azoknak biztosítását növeljék, hanem azért, hogy legyen mit lekönyörögni, hogy legyen mit elengedni.

Ez pedig, igen tisztelt tanács urak, se nem igen üdvös, se nem méltányos. Tessék szerződéseket kötni vinculumok nélkül, ha azt hiszik, hogy erre felhatalmazást kaphatnak; de ha azt tapasztalják, hogy igenis szükséges és főkelléke az ilyen munka-szerző léseknek, az ilyen határidős szerződéseknek a kötbér, akkor ne tessék a köz rovására nagylelkűsködni.

Pozitív adatokkal szolgálhatok. A sertés-vágóhíd és a marhavásártéri közistállók vállalkozóival megkötötték a szerződéseket és súlyos kötbéreket kötöttek ki benne, ha az egyes anyagok és teljesítmények idejére el nem készülnek.

Kérdem: *elkészült-e a Schlick-gyár?*

Nem!

Kifizetett-e a kikötött vinculumból csak egyetlen krajczárt is?

Nem!

Olyan gyöngén állana a Schlick-féle gyár, hogy a tanács urak irgalmára szorult? Vagy olyan gyönge az ő üzleti igérete, hogy magától értődő, hogy azt nem tudja betartani?

Képes-e a szerződésben vállalt kötelezettség teljesítésére vagy sem: Ha igen, tessék nála behajtani a kötbért, mert az ő hanyagsága az oka a késlekedésnek; ha nem, tessék a szerződést feloldani s a Schlick-gyárat a városi konkurrenciákból kizárni.

Vagy teljesítette-e vállalt kötelességét a *Lemberger S. és fiai* czég? A III. kerületi elöljáróság útépítkezésénél a *Hidegkúti mészkőbánya társaság?*

Mindezek faktumok, mindezekkel szemben jogai vannak a fővárosnak, mért nem érvényesíti?

És ha ezekről tudva a nagyközönség bizalmatlan a főváros adminisztrátoraival szemben, ha soha meg nem szűnik a pacsmogó pletyka, ha csúnya hírét keltik a fővárosi tanács önzetlenségének és pártatlanságának — akkor vessen ez a tanács magára, mert bármilyen tiszta is legyen a lelkiismerete, a látszat ellene bizonyít és mert a más pénzéből nagylelkűsködik — bizony közel áll a bűnhöz.

Vasúti szakosztály.

A zsékes-főváros fejlődő közigazgatásában a tervezett vasúti szakosztálynál alig lesz fontosabb ügykörű ügyosztálya.

Mérhetlen sok anyagi érdek fűzi a várost már a jelenben is a közúti vasutakhoz és jelentős kérdés reá nézve, hogy a már megkötött szerződésekben lefektetett jogok és kötelezettségek szigorú lelkiösmeretességgel betartassanak.

Ez szól a jelenre.

De sokkal aktuálisabb hivatása lesz a vasúti szakosztálynak a folyton terjedő vasútihálózat irányának és rendszerének helyes megállapítása körül. A székes-főváros közlekedési politikájának helyes vagy helytelen irányú megállapítása, szóval egy szerencsés alapra fektetendő közlekedési rendszer csomópontja vár sikeres megoldásra.

Tapasztalatból kellett sajnosan meggyőződnünk, hogy a jelenleg fönnálló vasúti szerződések rendelkezései nem a székes-főváros javára billentik a mérleget. A város részére biztosított jogok és anyagi haszonvételek bizony nagyon ősztövérek. A pontozatok egyes részeikben pontatlan szövegezésükben, tág magyarázatokra szolgáltatnak okot. Sok esetben még a város világos kárára félre is magyarázhatók, éppen mert zavarosak és a preczizitás hijával kibúvókat engednek, a miknek szemfüles társulataink jó hasznát látják. Súlyos baj az is, hogy vasúti ügyeinkben magában a törvényhatóság bizottságában ép azok a hangadók, kik közúti vasúttársulatainknál is részint mint nagyrészvényesek, részint mint igazgatótanácsosok, szóval mint e nagy vállalatok részesei szintén érdekelvék. Az inkompatibilitás elve pedig még a papiroson is oly lazán nyer kifejezést, hogy gyakorlati alkalmazásában értéktelen formalitássá zsugorodik. Alkalmazzák is, nem is. A mivel tág teret nyitnak olyan jogosulatlan befolyásoknak, melyek kihatása alatt okvetetlenül a székes-főváros és a nagy közönség érdekei csorbulnak. Akár az anyagi részesedést, akár a tarifakedvezményeket tekintsük.

Közúti vasútközlekedésünk sok viszonylatban még a szakaszjegyek mellett is túlságos drága. Ellenőrző és átszálló rendszerében czélszerűtlen és vexatorius.

A közúti közlekedés azon gyakorlati ideáljától, hogy egy minimális díjtétellel végig járhassuk a várost Dunáninnentől Dunántúlig bármely vonaton és akármely kocsi használatával, még ideális távolban vagyunk.

Munkásaink drágán utaznak és több vonalon csak késve érkezhetnek telepeikre, mert a menetek nem elég korán indulnak.

Van a mi közúti vasútügyünknek egy nagy szociális sebe is, melynek gyógyítására a székes-főváros, mint egyenrangú szerződőfél, más európai nagyvárosok példájára, szintén teljes joggal befolyhatna, ha ez mint engedélyezőnek eszébe ötlött volna.

Ez a nyílt szociális seb az a fehérrabszolga rendszer, mely az alkalmazottak testi erejének határtalan kihasználásában és a drágasági viszonyokkal éles ellentétben álló silány díjazásban nyilvánul. Szolgálati pragmatika hiányában pedig a legnagyobb önkény kútforrásává lesz.

16—20 órai megfeszített szolgálat 36 frt havi fizetésért ez messze túl esik azon a határon melyet a jogosultság egy közvállalatnak alkalmazottaival szemben, humánus felfogással megszab.

A részvényes uraktól e téren még a legemberiebben gondolkozó és érző vezérigazgató törekvései mellett sem várunk abszolute semmi javulást.

A kupónnyíró ollóra hiába apellálna maga a megváltó is.

Az alkalmazottak jogai, érdekei is csak úgy lesznek megállapíthatók és biztosíthatók, ha a székes-főváros mint engedélyező azokat a tőle függő engedély megadásakor szerződésileg kiköti.

Ezzel a jogával élt a párisi községtanács legutóbb

teljes mértékben és a szocziális követelmények minden vonalán, midőn az új villamos vasúthálózat engedélyezési okmányába pontonként fölvette mindazon anyagi kötelezettségeket, melyeknek megállapitását a vasút alkalmazottainak díjazása, szolgálati idejük meghatározása, betegségük, szolgálatképtelenségük, végelbocsátásuk és nyugdíjazásuk körül az életviszonyok és az alkalmazottak szolgálati pragmatikája érdekében mellőzhetetleneknek látott. Még az utolsó napszámos napibérének minimális átlagát is meghatározta.

Nem bízta ezen fontos szocziális rendezést a sztrájkok erélyeire, nem tette függővé az irgalom, a könyörület részvényeseket ostromló följajdulásától, nem várta be a közvélemény vagy a sajtó fölzúdulását, hanem mint engedélyező kijelentette, hogy ilyen és egyéb részesedési föltételek mellett hajlandó az engedélyt megadni. És a vállalkozó társaság a föltételeket elfogadta.

Jól járt Páris városa, jól jártak a vasuti alkalmazottak, biztositttattak a közlekedő publikum érdekei és bizonyára nem húzott rövidet a vállalkozó társulat sem. Mert hiszen a franczia vállalkozók számolni megtanultak.

Ezt teljes joggal fogja tehetni a székes-főváros is akkor, midőn egy új közlekedési hálózat létesitéséről és engedélyezéséről lesz szó, ha a — szocziális politika iránt lesz érzéke.

Az életrehivandó vasúti szakosztály és bizottmánynak létczélját éppen ilyen természetü kérdések rendezése fogja képezni és ebben találjuk mi ezen osztály fontosságát.

Megteremtheti azt, a minek eddig alig van nyoma. A közlekedés politikáját. Védelmébe veheti a szerződések megkötésénél nemcsak a város, de a nagy közönség érdekeit is. Nyilvántarthatja a szerződésekben biztositott jogokat és ébren őrködhet a fölött, hogy a város részére a vasutakkal szemben biztositott jogok és szolgalmak sine fine ne konfiskáltassanak, a kikötött kötelezettségek minden irányban teljesittessenek.

Mert a vasutak a maguk jogait majd megvédik. Sőt a tapasztalat igazolja, hogy a váro jogait még csak nem is respektálják, a mire pedig nagyon kivánatos, hogy rászoríttassanak.

Nem éppen dicséretes, hogy e tekintetben rossz példával a magyar államvasutak járnak elől.

A tanács a napokban fordult panaszával egy felterjesztés útján a kereskedelmi miniszterhez:

A felterjesztés azzal kezdi, hogy a vasutakról vezetett központi telekkönyvekből rendesen kimaradtak azok a szolgalmak, jogok és kikötések, a melyek a fővárost a vasutakkal szemben megillették. Az engedélyezési tárgyaláson ugyan megállapitották mindazokat a szolgalmakat és kikötéseket, a melyeket a közigazgatási bejárás jegyzőkönyvébe fölvettek s az államvasutak kötelesek lettek volna a hitelesitési eljárás alkalmával a műveletekben a megállapodásokat kitüntetni, a mit azonban — akarva, nem akarva — a M. á. v. sohasem teljesitett s ezzel a fővárosnak jogai és szogalmai érvényesitése alkalmából igen sok káros kellemetlenséget okozott.

A felterjesztés példaképp felemliti, hogy az esztergomi helyi érdekü vasutnak a körvasuttal való egyesitésekor a telekkönyvezendő szolgalmak közt kimaradt:

hogy a pálya vonala bizonyos szelvények között szabályozás esetén egészben vagy részben eltávolitandó;

hogy a vasuti töltést akkép kell épiteni, hogy az árvizvédelmi szempontból is megfelelő legyen.

Tekintettel arra, hogy a fővárosnak szerfölött sok összeütközése volt ilyen dolgok miatt a Máv.-val, a tanács arra kéri a minisztert, intézkedjék, hogy a fővárost illető szolgalmak a hitelesitési műveletekben is bennfoglaltassanak.

Ez egy eset.

De hány esetben foglalt a M. á. v. igazgatósága jogtalanul területet a fővárostól. Hány esetben erőszakoskodik a várossal és hány esetben érezteti vele, hogy nem a jog, hanem az önkény az ur.

Ilyen eljárással szemben ki ne óhajtaná, hogy a székes-főváros kebelében legyen egy szakosztály, mely a város érdekeit mélyen érintő vasuti ügyeket a maguk összességében és jelentőségükben fölszinen tartsa, egységes alapelvek szerint intézze, nyilvántartsa.

A mely közlekedési politikát inauguráljon — nem a részvényesek, hanem a közlekedő nagy közönség és a városi közpénztár javára.

Az öreg korcsmáros.

Nem a Petőfi Sándor jó öreg korcsmárosáról van szó, a ki a kis-körösi faluvégen bort mért a szomjas emberiségnek s maga vágta a hozzá valót, sőt talán maga sajtolta a szőlő levet is.

Egy en gros korcsmárost énekelünk meg, minden korcsmárosok között a legjámborabbat, legélhetetlenebbet, aki csak annyit tud, hogy sok korcsma több mint egy; azt azonban már nem tudja, hogy ha az a sok korcsma mind egymás hátán áll, akkor bizon sokkal kevesebb mint egy becsületes üzlet.

Mert az a jámbor en gros korcsmáros több ambiczióval mint tudománynyal folytatja derék mesterségét. Vágyainak netovábbja, minél több korcsma, mert attól boldog a magyar.

Épitett nagy palotát a Vigadó-téren s telerakta korcsmával, kávéházzal s ettől felbuzdulva, mindjárt oda bigyeztett egy másik kávéházat az orra elé (szerencse, hogy az csak nyári üzlet, mert különben már régen megette volna a nagy palotát).

A városligetben, népligetben, minden képzelhető és képzelhetetlen zöld vidéken, mint a méheraj, úgy hemzseg a sok korcsma.

Pestet igy boldogitván, épittetett főváros nagy álomfészkében, a Vizivárosban is nagy vendéglőt. Fényeset, pazart — pedig oda jobb lett volna egy hajórakomány hálósapkát küldeni, annak nagyobb hasznát látnák a szunnyadó vizivárosiak, mint az ő saját külön redoutjoknak.

Ó-Budát is elfogta a nagyravágyás, természetesen ők is az öreg korcsmaspekulálóhoz folyamodnak. Nagy korcsmát uram, hogy legyen kortestanyája ötévenkint az Országh választóinak. Csak hogy persze Ó-Buda mindig lekésik, most is ő a rosszkor jött Zsidó, mert a nagy korcsmáros épen azzal foglalkozik, hogy gyorseladást rendez a városligeti korcsmákban s a túlhalmozott raktárra való tekintettel mesésen olcsó árakon adja el a portékát.

Azelőtt egy korcsma fizetett 6000 frt bért, a másik hármat, hála azonban annak az üdvös konkurrecnziának, a melyet saját maga teremtett magának a rossz öreg korcsmáros, a kit némelyek Székesfővárosnak is csúfolnak, ma a kettőt együtt adta ki 2600 frton a képvásárló Wampeticsnek.

Hát bizony ebből csak egy tanulságot lehet levonni. Korcsmárosnak is születni kell, oh Székesfőváros, mert a ki tud hozzá, az Mednyanszky-képeket vásárolhat, a ki pedig nem tud hozzá, legfölebb egy jól hangzó jelmondatra tehet szert, a melyet igy visszhangoznak a budai hegyek: Takarékosság minden vonalon!

Huszonöt év Budapest közigazgatásának történetéből.

VI.

hogy minden díj kiadás vagy oly közmű emelése iránti határozat, mely a jóváhagyott költségvetés keretében fedezetét nem találja, csak miniszteri jóváhagyás után hajtathassék végre és hogy az esetben, ha a kormány a hozzá jóváhagyás végett fölterjesztett határozattól, a fölterjesztéstől számított 30 nap alatt jóváhagyását meg nem tagadja, a felterjesztett határozatok helybenhagyottaknak tekintetnek és végrehajthatók;

hogy az árva- és gyámhatóság gyakorlása a fővárosban a törvényhatóságok kezében továbbra is meghagyassék s az árvaszék jelenlegi szervezete változatlanul fentartassék;

hogy szabatosan határoztassék meg, mi értessék oly kormányrendelet alatt, a melyet a fölirati jog igénybevétele után a törvényhatóság a miniszter kívánságára föltétlenül végrehajtani köteles és ehhez képest ily kormányrendeletül csak azt kívánja értetni,

melyet a kormány a főváros által közvetített állami közigazgatás körében bocsát ki, vagy a melylyel a kormány a fővárost az önkormányzat körében hozott oly határozatok végrehajtásától tiltja el, a melynek érvényességéhez a törvény értelmében a kormány jóváhagyása is szükséges;

hogy az illetőségi ügyek tárgyalása körül fönforgó visszásságok orvoslásának módját a kormány az illetékes faktorok bevonásával megfontolás tárgyává tegye s a községi illetőség kérdésének helyesebb alapokon való rendezése iránt minél előbb intézkedjék.

A törvényhatósági bizottságra vonatkozólag.

A bizottság tagjainak száma jövőben is 400 maradjon.

Az összeférhetlenség esetei olykép rendeztessenek, hogy bizottsági taggá ne legyen választható:

a ki a fővárossal állandó számadási viszonyban áll;

a főváros tényleges szolgálatában álló tisztviselő, hivatalnok, tanár, tanító, orvos;

a ki magyarul nem tud;

azon ügyvédek, a kik a fővárosnál, az árvaügyek kivételével, bármely ügyben feleket képviselnek;

a községi választások az országgyülési képviselőválasztók névjegyzéke alapján történjenek;

minden közigazgatási kerület egyszersmind külön választókerületet képezzen. Az összes választók sorából választandó bizottsági tagok közül minden kerületben annyi bizottsági tag és megfelelő számú póttag választandó, a mennyi a főváros összes lakosságának a kerület választóinak számához viszonyított aránya szerint a kerületre esik;

a virilizmus intézménye mostani alakjában továbbra is fentartandó;

az 1200, legtöbb adót fizetők jegyzékébe csak azok vétessenek föl, a kik megelőző évi egyenes adójukat április 15-ig lefizették s ez alapon az országgyülési választók névjegyzékébe fölvétettek;

hogy a legtöbb adót fizetők névjegyzékének összeállításánál állami házadómentesség esetén, számításba vétessék azon állami adóösszeg is, a mely kivettetnék, ha a ház adómentes nem volna;

úgy az igazoló, mint a biráló választmány, az elnökkel együtt, kilencz tagból álljon s az igazoló választmány határozatképességéhez az elnökön kivül négy tag jelenléte kivántassék;

a bizottsági tagok választása egy napig és pedig reggel 8 órától esti 8 óráig tartson.

A közgyülésre vonatkozólag.

Kimondatott, hogy a csekélyebb jelentőségü és fontosságú ügyek a közgyülés hatásköréből kivétessenek;

hogy egy bizottsági tag nem lehet oly tanácskozásoknál, melyekben akár saját személyében, akár vagyonilag, akár mint megbizott, akár mint valamely vállalat igazgatósági, illetőleg felügyelőbizottsági tagja vagy alkalmazottja is érdekelve van;

a polgármester, az alpolgármesterek, tanácsnokok, az árvaszék elnöke, a főjegyző, főügyész, főorvos, főmérnök, főszámvevő, statisztikai hivatal igazgatója és a főlevéltáros a közgyülésen jövőre szavazattal ne birjanak.

A főpolgármesterre és a törvényhatósági közegekre vonatkozólag.

A főpolgármesteri állásnak úgy betöltésére, mint hatáskörére nézve a jelenlegi állapot továbbra is fentartandó.

A polgármester mindazon teendők alól, melyeket újabb törvények alapján mint közigazgatási hatóság végez, mentessék föl.

A közigazgatási szervezet állapittassék meg véglegesen, a közigazgatási törvények hozzá alkalmaztassanak és a forumok a szervezet alapján a közigazgatás összes ágaiban harmónikusan állapittassanak meg.

A tanács testületi működése szükebb korlátok közé szoritandó; a hatáskörbe tartozó ügyek előkészitése az illető tanácsos, illetőleg az ügyosztály hatáskörébe utalandó; az ügyosztályok föntartandók s a tanácsosok szélesebb hatáskörrel ruházandók föl.

A kerületi előljáróságok ujjászervezése kérdésében a közgyülés elfogadta a bizottmány és a tanács javaslatait, Polónyi Géza azon abszurd indítványával, hogy a laikus elemekből összetoborzott, olvasni és irni is alig képes előljárók az új szervezetben is legyenek előljárókká választhatók.

A főváros háztartásáva vonatkozólag.

A költségvetés csak oly irányban képezi a kormány részéről fölülbirálat tárgyát, vajjon föl van e abba véve minden kiadás, a mire a főváros törvény szerint kötelezve van. A költségvetés a kormány által nem 40, hanem 30 nap alatt vizsgálandó felül. Bizonyos ügyeknek 8 nappal előbb napirendre való kitüzése mellőzendő; azon intézkedés pedig, hogy a terhelő határozatok ellen bármely községi adófizető felebbezhet a belügyminiszterhez, mellőzendő, mert ezen felebbezési jognak bármely adózó részére való megadása bizonyos mérvü bizalmatlanságot jelent azon testület irányában, a mely éppen az adózók bizalmában birja működésének alapját, és mert ily felebbezések által az ügyek rendes menetét minden ok nélkül is, bármikor meg lehetne akasztani.

A tisztviselők választására vonatkozólag.

A közgyülés az eddigi, 6 évi választási cziklust kivánta fentartani. A fegyelmi hatóság gyakorlásának jogát a közgyülés kezébe mondotta teendőnek, oly módon, hogy a közgyülés e fegyelmi hatóságot, — a polgármester jogkörének föntartásával — a főpolgármester elnöklete alatt, a törvényhatósági bizottság tagjaiból alakitandó 6—8-tagú választmány által gyakorolja. Ennek felét a közgyülés válaszsza, felét a főpolgármester nevezze ki.

(Folytatása következik.)

Hirek a városházáról.

Látogatásom Girardinál.

(Divat-levél.)

Nem is képzeli, mennyire boszant engem az a sok kirakat. Nem mehetek végig a Kossuth Lajos-utczán, Váci- vagy Koronaherczeg-utczán anélkül, hogy a szivem el ne facsarodna annak a sok mindenféle szép és drága jószágnak, ékszereknek, dísztárgyaknak és, őszinte leszek, kiváltkép annak a sok gyönyörű kelmének és toilette-holminak a láttára, a melyek a kirakatokból lépten.nyomon rám néznek s a melyekről tudom, hogy mind, mind nem lehetnek az enyém. Mert hiszen sok pénz kell rájok, s az én uram csak szegény városi hivatalnok. „Ő“ pedig, ő — most sokat vesztett a börzén; szegény.

Kétszeres örömmel fogadtam tehát a minap egy napilapban Girardi pompás nyilatkozatát, a melyben kijelenti, hogy ő nem csinál kirakatot. Ő szolid kereskedő s a ki venni akar nála, menjen be hozzá, s ott mindent készséggel megmutogat, de — kirakatot nem csinál.

Az első fecske — gondoltam, azokra a jobb időkre gondolva, mikor már a legöregebb nagymamák sem fognak emlékezni rá, hogy mi az a kirakat. Egyelőre azonban — sajnos — a közmondás is eszembe jutott, hogy:

— Egy fecske nem csinál — kirakatot.

Mindegy, pártolni kell a fecskét. Még azon este így szóltam a férjemhez:

— Kálmánkám, menjünk el Girardihoz.

— Miért? — kérdezte ő. — Talán valami váltómat akarod girar-tatni?

— Nem; de nézzük meg a — berakatát.

Szóval kapaczitáltam a truncust és elmentünk Girardihoz. Az ajtótól rövid híd vezet, a melyről csak akkor tudja meg az ember, hogy a Porte del Sospiri mintájára készült, mikor már lezuhant róla a pinczébe, a hol... nos itt van a Girardi divat-raktára.

— Öt, hat, — számlált meg bennünket az első segéd, a ki újévtől fogva számmal jelöli meg a vevőket.

— Mi tetszik? — kérdezte Girardi.

— Ő, — susogtam én magamban, — mialatt szétnéztem, hogy mit fogok majd mégis „Ő“ vele vétetni magamnak. Ha vesztett is a börzén, azért végre is még vehet...

Pompás ujdonságok vannak ott közszemlére kitéve.

Láttam egy kiváló szép Shakespeare Mária-gallért, ugyanolyat, a minőt a szerencsétlen véget ért skót irónő viselt, mikor II. Katalin angol királyné halálos ítéletét aláirta.

Láttam egy egészen új fazonu lovagló-costume-öt a la Paul Tenzer de genere Volksblatt. (Hölgyek is viselhetik, mert mindössze egy pár keztyűből s szíjas arany sarkantyúból áll.)

Volt ott egy remek ájulási pongyola, a melyre igazán megfájdult a fogam. Vegyileg preparált kelme ez, a melyet olyankor húz magára az asszony, mikor a férjétől valamit ki akar csikarni. Csak magadra veszed a pongyolát s öt percz mulva szent, hogy eszméletlenül vágódol hanyatt a padlón; az urad pedig megijed, s csakhogy magadhoz térj, mindent megigér.

Volt ott kérem, egy automata-ruhaderék, házhoz. Magától kapcsolódik be és ki. Különösen hasznos ez utóbbi, mert a kikapcsolás néha csakugyan boszantó és hosszadalmas.

Vannak egyik szekrényben Sternberg-féle zenélő szoknyák — haha, ez roppant eredeti — csak föl kell húzni és — Girardi maga állítja — a legszebb melodiák támadnak belőle.

Legnagyszerűbb és igazán geniális találmány azonban a „hűség-mieder“. Hogy miért geniális, arra persze csak utólag jöttem rá.

Ez egy magas és térdig érő fűző-pánczél és jelszóra záródik: Hiszen tudja, szerkesztő úr, pénzszekrénynél is vannak ilyen jelszavas zárak. Nos, a férj mikor elmegy hazuról, egyszerűen rázárja a feleségére a fűzőt, a kulcsot magához veszi s bizonyos, hogy akkor ugyan senki sem férkőzhetik hozzá féltett kincséhez. Térdig ér, kérem! A jelszót pedig csupán a férj tudja, s így, ha még volna is az imádónak kulcsa a fűzőhöz, nem boldogulna vele, mert nem tudja a jelszót.

Mikor a férjem ezt meglátta, észrevettem, hogy felvillant a szeme.

— Ne vegyek egyet? kérdezte tőlem látszólag közömbösen.

Szerettem volna az ajkamba harapni, de nem tehettem. Rögtön elárultam volna magamat.

— Van pénzed? — kérdeztem e helyett inkább.

— Oh, kérem, — vágott közbe Girardi előzékenyen — részletfizetésre is dolgozunk. Tetszik tudni, így mégis könnyebben lehet fogni a vevőket, a kik azt mondják, hogy, ha készpénzen akarnak venni, akkor elmennek akármelyik boltba és ott is kapnak olyan holmit, mint nálunk.

— No, ez nem igaz, — jegyeztem meg én és felpróbáltam a fűzőt. Térdig ért,

— Mindjárt magadon is hagyhatod, — mondta maliczi-ózusan a férjem s kifizette az első részletet. A fűzőt pedig — jelszóra — rám zárta s a kulcsot zsebrevágta.

— Oh, mennyire szerettem volna kikaparni a szemét! De mosolyogtam és vártam a jövendőket.

Még aznap este megkaptam az elégtételt.

Vacsora után nyugodni tértünk és férjem csillogó szemmel jött hozzám, kezében a kulcscsal. Aztán elkezdett babrálni vele, elsápadt és fölordított:

— Szent Isten, *elfelejtettem a — jelszót!*

Önkéntenül is elkaczagtam magamat.

— A ki másnak vermet ás, maga esik bele.

Rögtön öltözni kezdett hogy ő megy Girardihoz. Az talán tanácsolhat valamit.

— Hadd el, — mondtam kárörömmel — éjjel az is be van zárva.

*

Másnap azután *én* mentem el Girardihoz. Mikor a sóhajok hídján szerencsésen lezuhantam hozzá, így fogadott:

— Nagysád, — úgyebár kifogása van a fűző ellen?

— Hát persze, — mondottam. — Nem tudom a jelszót.

— Oh kérem. Nézze csak itt a mellső pánczéloknak a hegyét.

Odapillantottam.

— Tokió, — olvastam le a pánczélok hegyéről.

— Lássa nagysád, ez a jelszó. Mert a fűző a „hűség mídere“ ugyan, de azért gondoskodtam róla, hogy a hölgyek se szenvedjenek kárt. Ha ötszáz forintot kegyeskedik még átadni, szolgálhatok még egy külön kulcscsal nagysádnak. A férj ugyanis bezárja a fűzőt, a hölgy pedig olvassa a jelszót és mikor tetszik — kinyittatja.

Déli 12 órára „Ő“ elküldte Girardinak az ötszáz forintot, étvette a külön kulcsot és mire férjem, a truncus, hazajött a hivatalból, mosolyogva kezdtem neki *Tokió* letöréséről beszélni.

Ő a homlokára ütött.

Éppen a szarva mellé.

Üdvözli

Pompadour.

Kossuth Lajos mauzoleuma.

Mult év október végén megírtuk, hogy a Kossuth-szobor- és mauzoleumra 377,877 frt 11 kr. gyűlt egybe, a mely a különböző testületek által megszavazott, de még be nem fizetett összeggel együtt 400,000 forintra rúg. Ebből az összegből akarja a főváros a szobrot és mauzoleumot felállítani. A főváros képzőművészeti bizottsága a mauzoleum terveinek, költségvetésének kidolgozására, illetőleg a megfelelő pályázati feltételek elkészítésére Heuffel Adolf középítési igazgatót, Strobl Alajos szobrászt és Steindl Imre műépítészt küldte ki. Ennek a háromtagu bizottságnak tárgyalása alapjául szolgáló prospektust a középítési igazgató már elkészítette. Az elaboratum azon alapszik, hogy a mauzoleumot a Kerepesi temető III. kapu útja és a nagy Krisztus-keresztút metszésében kijelölt területen fogják felépíteni. A mauzoleum nem az eddigi zárt-stylusú, hanem nyitott baldachinos formájú, a melyben a szarkofág minden oldalról látható. Mintául vették az angol királynő férjének, Albert herczegnek Londonban, a Hyde-parkban állított nagyszabású emlékét, a mely Albert-memoriál elnevezés alatt közismeretes. Az impozáns műemlék a hatalmas architektónikus emelvényen nyugszik, a melyet önálló szoborcsoportok és minden oldalán reliefek díszítenek. Maga az emlékmű oszlopokon nyugvó, karcsu tornyokban végződő baldachin, a mely alatt az Albert herczeg életnagyságú szobra magas piedestálon áll. A középítési igazgató ezt a mintát akarja átdolgoztatni s ennek az alapján csinálta meg a pályafeltételek tervezetét, a mely fölött már a legközelebbi napokban döntenek. (Főv. Tud.)

A mellőzött főváros.

Véletlenségből vagy szándékosságból a főváros olyan sérelem esett a kereskedelmi miniszterium részéről, a mely a két hatóság között fennálló amúgy sem barátságos viszonyt még jobban ki fogja élesíteni. A rákospalota-újpesti vasút angyalföldi állomásától a pesti körvasút angyalföldi állomásáig terjedő csatlakozási sinpárt villamosra alakították át. A műtanrendőri bejárásra a fővárost nem hivták meg, daczára hogy a fővárosnak, mint a helyhatósági építés engedélyezőjének, a bejáráson részt kellett volna vennie. A főváros most feliratban arra kéri a ker. minisztert, indítson vizsgálatot az iránt, hogy a fővárost miért mellőzték a meghivásnál és tudassa, hogy micsoda feltételeket állapítottak meg a bejárás alkalmával. (Főv. Tud.)

A vízvezeték szakértői.

A főváros a káposztás-megyeri vízműtelep továbbfejlesztése érdekében meghivott két külföldi és három hazai szakértőt, a kiktől véleményt kért arra, hogy a vizvezeték továbbfejlesztése a Káposztás-Megyer vidékén megjelölt területen hasznos-e? A szakértők közül eddig Manserg James londoni magánmérnök küldte be a nyilatkozatot s egyúttal kérte a költségei kiutalványozását is, összesen *350 font sterlinget* számitván fel. A polgármester a kért honoráriumot kiutalványozta. (F. T.)

A főváros contra Országh.

Dr. Országh Sándor, a várbefi sikló-r.-t. elnöke és a főváros között, a sikló menetrendje és tarifái ügyében konfliktus támad. A főváros azt kivánta, hogy a sikló állandóan éjjeli 11 óráig közlekedjék és az eddigi *fel-* és *le*-menetre szóló jegyeket váltszszák ketté úgy, hogy az utask ne legyenek kénytelenek mind a két menet árát megfizetni. Ez ellen a határozat ellen a társaság nevében Országh Sándor erőshangú felebbezést adott be, a melyben kétségbe vonja a főváros beavatkozási jogát, mert a sikló szerződését 1870-ben még Buda városa állapította meg, azonkívül pedig az esti közlekedést fölöslegesnek és a társaságra nézve hátrányosnak mondla, a jegyek kettáválasztása ellen pedig azért tiltakozik, mert a sikló konstrukcziója úgy van szerkesztve, hogy a kocsik csak megfelelő ellensúlylyal közlekedhetnek veszedelem nélkül. A felebbezéssel szemben a tanáca arra helyezkedik, hogy a szerződés 9. pontja biztosítja a fővárosnak a menetrend- és a viteldíj-szabályzathoz való hozzászólási jogot, másrészt pedig a r.-t. érdekében nem engedheti, hogy az utazó közönség károsodjék. A törvényhatóságtól tehát a felebbezés elutasítását kéri. (Főv. Tud.)

Elutasított munkásházépítő egyesület.

Az I. Budai munkások házépitő és fogyasztási szövetkezete a Várhalom, Szemlőhegy, Kálvária és Rézmáldülő által határolt területen 500 munkás-családházat akart építeni. E végből a fővárost arra kérte, engedje meg, hogy a kérdéses területen 120, 140, 160 négyszögöles telkeket alakíthassanak. A tanács a mérnöki hivatalhoz tette át a kérelmet, a mely ma azt javasolta, hogy a szövetkezetet utasítsák el, mert azon a vidéken csak 1000, 600 és 300 négyszögöles telkek létesíthetők. (Főv. Tud.)

A főváros a párisi kiállításon.

A főváros a párisi világkiállításon be akarja mutatni a nagyobb középületeket és az egyes typikus építkezéseket. A kiállítási bizottság megbizásából a középítési igazgató elkészittette a kivánt rajzok és festmények költ-

ségvetéseit a következőkben: a fővárosban szokásos építkezésmód ismertető rajzai és metszetei 1400 frt; a Szt László-kórház helyszinrajza és pavillon-typusának alaki metszetrajza 250 frt; a vegyészeti és tápszervizsgáló intézet berendezéseit feltüntető vízfestmény és alaprajz 250 frt; a Budán épülő Erzsébet-leányárvaház távlati vízfestménye és helyzetrajza 380 frt; a IX. ker. szükséglakások fényképei, helyzet- és alaprajzai 200 frt; a lapos-dülői tüzérkaszárnya távlati vízfestménye és helyzetrajza 600 frt. A programmba fölvett új központi szegényház távlati vízfestményének elkészítését a hivatal nem javasolja, mert az intézmény tervei nincsenek készen. (Főv. Tud.)

Harcz egy klosett miatt.

A főváros a Lipótmezőn 30.000 frt költséggel tavaly díszes elemi iskolát építtetett, a melynek különálló, de mindenben az építési szabályzatnak megfelelően előállított klosettje ellen Emich Gusztáv fővárosi bizottsági tag, az iskola mellett levő nyaraló tulajdonosa, az építés befejezése után óvást emelt. A klosett ugyanis, a mely a csatornázatlan területen nem éppen kellemes kigőzölgésű, szemben épült a nyaraló erkélyével s annak kilátását teljesen elfogja. Emich Gusztáv panaszára a klosett-ügy megjárta a mérnöki hivatalt, a tiszti ügyészséget, a középítési bizottságot s miután foglalkoztatta ezeken kívül a tanács III. és VII. ügyosztályát, valamennyi forum határozottan kijelentette, hogy a klosett immár elmozdíthatatlan, mert az átalakítás költsége legalább 4000—4500 forintba kerülne. A tanács az iratokat visszaadta a mérnöki hivatalnak azzal, hogy a híressé vált klosett elhelyezésének költségére pontos számítást mutasson be. (Főv. Tud.)

A kisajátítási díjak 1874-től 1898-ig.

A főváros a legújabb időkig a kisajátításoknál azt a szokást követte, hogy a fenmaradó terjedékeket meghatározatlan ideig birtokában tartotta, anélkül, hogy azok beváltására az érdekelt telektulajdonosokat kötelezte volna. Ilyen függő terjedék több százezer forint értékben maradt a kisajátítási alap terhén s a főváros csak a mostani megszorult helyzetében gondolt arra, hogy ezeket a terjedékeket megfelelő árban értékesítse. E czélból megállapították, hogy 1874-től 1898. októberéig 4,573.000,053 forint értékű ingatlant sajátítottak ki, a melyekből mindössze 740,463 frt 63 kr. értékűt adtak el. A tanács most javaslatot készített arra, hogy az eladható terjedékeknek mennyi a mai forgalmi értéke, hogy az eladások még ebben az évben megtörténjenek. (Főv. Tud.)

Az állami anyakönyvi hivatalok.

Az új intézmény: a községek részéről fentartott állami anyakönyvi hivatalok egyre nagyobb terhekkel járnak, különösen a fővárosra, a mely amugy is túl van terhelve közigazgatási költségekkel. Az anyakönyvi hivataloknak legújabban történt deczentralizálása még inkább szaporította ezeket a kiadásokat, anélkül, hogy a kormány az eddig nyújtott segélyt megfelelő mértékben felemelte volna A tanács a közgyülés részéről nyert utasítás következtében legközelebb újra felir a belügyminiszterhez az állami segély felemelése végett, mert a főváros pénzügyi helyzete nem engedi meg, hogy az egyre nagyobb költséget igénylő állami funkcziókat a maga rezsijében végeztesse. (Főv. Tud.)

Új villamos vasút.

A városi villamos vasút a Ferencz-körútról a Közvágóhid-utczán és a Mester-utczán át csatlakozó vonalat akar építeni a ferenczvárosi pályaudvarhoz. A mérnöki hivatal és a középítési bizottság a vasútat csak oly föltétellel akarja engedélyezni, ha a beépített belső területen, vagyis a Közvágóhíd-utczán át alsó vezetékes és csak a pálya többi részén lesz felső vezetékes. A vasúttársaság ennek ellenében az egész vonalat felső vezetékes rendszerben akarja megépíteni. Ilyen értelemben tett előterjesztését a tanács csütörtökön tárgyalta s a terveket elfogadta. (Főv. Tud.)

A kőbányai sertés-szállások csatornázása.

A mérnöki hivatal elkészítette a kőbányai sertésszállás-telepek csatornázására vonatkozó terveket. Ezek szerint már az idei tavaszon a Szállás-, Jegenye-, Mázsa- és Alsó-vaspálya-utczákban, továbbá a Suszter János- és Mázsa-téren kezdik meg a csatorna-építést Az összes költségek 44,000 frtban vannak előirányozva.

A váczi-úti villamos.

Az V. és VI. kerületi kültelki lakosok azt panaszolták a főváros tanácsánál, hogy a közúti villamos váczi-úti vonalánál a VI. kerületi oldalon levő árkok áthidalása keskeny s a felszállás a kocsikba, miután a kocsik többnyire a híd közepén állnak meg, majdnem lehetetlen. Arra kérik tehát a tanácsot, hasson oda, hogy a közúti-társaság egyrészt az áthidalásokat szélesítse meg, másrészt utasítsa a kocsivezetőket, hogy a kocsikkal úgy álljanak meg, hogy a felszállás kényelmesen történhessen. A tanács a mérnöki hivatalt utasította, hogy a kérelem tárgyában tegyen javaslatot. Ez a javaslat elkészült s a mérnöki hivatal a kérelem teljesítése mellett foglalt állást. (Főv. Tud.)

Uj park Budán.

A Döbrentei-tértől a Rudas-fürdőig húzódó területen a közmunkatanács parkot akar létesíteni, a mint ezt annak idején megírtuk. A park területébe beleesik az a 288,000 forintos telektömb is, a melyet a főváros a tabáni vásárcsarnok czéljaira szerzett meg s a melyet a ker. miniszter okkupált az esküténi hid építésére. A főváros tudni sem akar arról, hogy a drága pénzen szerzett telkeket ingyen engedje át park létesítésére s ilyen értelemben a tanács II. ügyosztálya energikus javaslatot terjeszt a tanács elé s azt akarja kimondatni, hogy a főváros a kérdéses telkeket csakis beszerzési árban hajlandó átengedni. A tanács azonban attól tartva, hogy renitenskedéssel koczkáztatja az álláspontját, olyan értelemben határozott, hogy a közmunkatanács útján a kereskedelmi kormányt arra kéri, hogy a parkot a telekérték betudásával közösen létesítsék. (Főv, Tud.)

Vállalkozók nagylelkűsége.

A főváros a párisi világkiállításon egyes nagyobb középületeken végzett kiválobb munkákról minta-darabokat óhajt bemutatni. Miután erre a kiállítási költségvetésben csak 300 frt áll rendelkezésére, a főváros felhivta a vele összeköttetésben álló nagyobb vállalkozókat, hogy a készletükben található minta-darabokat díjtalanul bocsássák a kiállító bizottság rendelkezésére. A felhivottak közül eddig Hauszmann Sándor, Weissenbacher Endre, Zsolnay-gyár és Pick Ede jelentették be, hogy a kivánt mintákat díjtalanul átengedik. (Főv. Tud.) (Főv. Tud.)

A központi adófőpénztár megszüntetése.

A főváros, adminisztráczió ujjászervezését tárgyaló ad hoc bizottság elhatározta a központi adófőpénztár megszüntetését, illetőleg a kerületi adópénztárakba való szétosztását olyképen, hogy a kerületi adópénztárak ezentúl a központi főpénztárba szolgáltatják be fölöslegeiket és ennek ellenőrzése alatt állanak. Ez a deczentralizálás megszünteti az eddigi rendszeres nyilvántartást és ellenőrzést, a melyet a központi adófőpénztár igazgatója és ellenőrje teljesített a kerületi pénztárakkal szemben. A központi főpénztárnak sem ideje, sem módja nincs az ellenőrzés közvetlen teljesítésére s így a deczentralizácziából az a hátrány keletkezik, hogy a kerületi pénztárakat vagy egyáltalán nem, vagy csak a szakértőknek nem tekinthető kerületi előjárók fogják ellenőrizni. (Főv. Tud.)

Szükséglakások a betegszállító telepen.

A VI. kerületben a Váczi-úton levő fővárosi telken eddig a fertőző betegszállító-telek volt. Ezt a területet a tanács szükséglakások czéljaira akarja felhasználni és utasította a mérnöki hivatalt, hogy a telepnek szükséglakások czéljaira való átalakítása tervezetét és költségvetését mielőbb mutassa be.

A vámvonalak kiterjesztése.

A csempészet megakadályozása végett a főváros tudvalevőleg kiterjeszti a vámvonalakat, a miből egyúttal nagyobb bevételre is számit. A kormánynyal egyetértőleg megállapitották a vámvonalak új határait is, de időközben differenczia merült fel a pénzügyminiszter és a főváros között, a mi az egész tervezetet valószinűtlenné tette. A főváros mindamellett abban a reményben, hogy a pénzügyminiszterrel rövidesen egyezségre tud lépni, az átalakítás alkalmából tervezett épitéseket kidolgoztatta a mérnöki hivatallal s a terveket jóváhagyás végett átküldte a közmunkatanácshoz. Az új létesítmények költségösszege körülbelül 400,000 frtra rug. A közmunkatanácsnak az épitési engedély megadása ellen észrevétele nincs, de felhivta a főváros tanácsát, hogy az épités megkezdése előtt mutassa be az egyes létesítményeket feltüntető külön helyszini rajzokat. A tanács siet eleget tenni a kérésnek, hogy az épitést mielőbb megkezdhesse. (Főv. Tud.)

A szerb akadémiai ifjusági kör elnöke.

A szerb akadémiai ifjusági kör, a melynek ülései a Tökölianiumban szoktak lenni, tegnap tartotta tisztújító ülését, a melyen egyuttal az idén rendezendő bál tisztikarát is megválasztották. Az ifjusági kör elnöke és egyuttal a bálrendező bizottság elnöke *Dungyerszky* Gedeon lett, a kit a kettős tisztségre egyhanguan nagy lelkesedéssel választottak meg. (Főv. Tud.)

A dunai rakodópartok épitése.

A minap ismertettük a tanácsi II. ügyosztálynak azt a javaslatát, hogy a dunai rakodópartok szerződésileg elvállalt épitésének költségeire szükséges 1.500,000 frtot az ötven milliós költségből előlegezzék annál inkább, mert maga a belügyminiszter is evvel a feltétellel hagyta jóvá az említett szerződést. A tanács tegnapi ülésében elhatározta, hogy az idén esedékes munkálatokra még ebben a hónapban kiiratja az árlejtést, a fedezetről pedig majd csak az árlejtés eredménye után fog gondoskodni. (Főv. Tud.)

Magán óvó-iskolák rendezése.

A tanács tegnapi ülésében magán óvó-iskola fentartása érdekében a következő óvó-iskola tulajdonosoknak szavazott meg támogatást: Özv. Komjáthy Györgynének 800 frtot, Kiss Rózának 500 frtot, Szegedi Irmának 500 forintot, a VI.—VII. kerületi kisdedóvó-egyesületnek 600 frtot, a központi Fröbel-nőegyesületnek 2100 frtot. Az ó-budai Fröbel-nőegyesületet azzal a kérelmével, hogy a szt-endrei úton levő óvó-iskolát hatóságilag kezelésbe vegye át, elutasította. (Főv. Tud.)

Vagyonos egyesületek.

A főváros eddig a budai várbeli nőegyletnek 600 forint, a budapesti Zenekedvelők Egyesületének 500 frt évi segélyt juttatott. Miután a tanács arról értesült, hogy mind a két egyesület jól szituált viszonyok között teljesíti működését, felhivta őket, hogy a múlt évi zárszámadásukat és vagyonleltárjukat mutassák be, hogy a mennyiben tényleg meggyőződik az egyesületek vagyonosságáról, az eddigi támogatást beszüntethesse. (F. T.)

Mészkő- és bányakavics-szállítás.

A fővárosnak 1899-ben 11.640 köbméter zúzott mészkőre és 8400 köbméter bányakavicsra lesz szüksége. A tanács az árlejtést február 14-ére irta ki. Az árlejtés a II. tanácsi ügyosztályban lesz. (Főv. Tud.)

A Theatre libre Budapesten.

A párisi szabad-szinház mintájára két vállalkozó is akar Budapesten szinházat berendezni. Az egyik Piorkowsky Piori Lajos, a lipcsei irodalmi társaság volt szinházigazgatója, a ki meglehetősen homályos beadványban olyan szinház nyitására kér engedélyt, a melyben a szinházakból kiszorult irodalmi munkákat adatná elő. Miután a beadvány semmiféle konkrét adatot a további tárgyalásra nem nyujt, a tanács a kérelmet elutasította. A másik kérelmező Koch Sándor, a ki szabad szinpad felállitására kért engedélyt, elmondja, hogy a szinházban a többi szinházból kiszorult irók termékeit adatná elő olyan minimális belépő díjak mellett, hogy a legszegényebb néposztály is látogathatná a szinházat. A kérelmet a közoktatásügyi bizottságnak adták ki. (Főv. Tud.)

Olcsó szinház helyett bérház.

Az országos szinész- és nyugdíjegyesület folyamodott a fővároshoz még 1894-ben, hogy olcsó helyárakra berendezett szinházat épitene, ha a főváros ingyen telket

adna az egyesületnek. A közgyűlés elvben hajlandó volt teljesíteni a kérelmet s megbízta a tanácsot, hogy folytasson tárgyalásokat az egyesülettel. Az egész ügy azonban elaludt, mert időközben két új szinház is létesült. Most az egyesület a közgyűlés régi határozatára hivatkozva, új beadványt intézett a fővároshoz, a melyet arra kér, hogy az elvben megigért ingyentelket engedje át az egyesületnek. A telekre bérházat akarnak épiteni, a mely 90 év mulva ingyen szállna vissza a fővárosra. A tanács a főváros financiális helyzetére való tekintettel a kérelmet elutasitotta.

A Nemzeti Zenede szubvenciója.

A főváros hat évről hat évre 6000 frt évi segélyben részesitette a Nemzeti Zenedét azzal a föltétellel, hogy a zenés egyházi tanszak utolsó évfolyamát végző növendékek, a főváros kegyurasága alatt álló templomokban díjtalanul kötelesek a zenekarban közreműködni. A föltétel teljesitésével a főváros nincs megelégedve s a közoktatásügyi bizottság javaslatára a tanács tegnap felfüggesztette az idei segély kiutalványozását. Egyuttal megkérte Kanovics B. Mór esperest, hogy a Nemzeti Zenede igazgatójával dolgozzon ki egy javaslatot, hogy az évi segélyhez kötött feltétel miképen volna véglegesen rendezhető.

HIRDETÉSEK.

Az 1857. alakult és legfelsőbb helyen engedélyezett

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

BUDAPEST, Vigadó-tér (saját palotájában).

Negyven millió osztrák értékű frtnyi alappal bír és biztositékot vállal:

a) **tűzkár ellen** (ha villám által is okozva) épületekre, gyárakra, gépek, árukészletekre, butornemüek, marhaállományra stb. b) **jégkárok ellen** biztositott teljes kártérítéssel, úgy nemkülönben c) **szállítmányi károk ellen**, vizen, szárazon és vasutakon; d) **betörési károk ellen**; e) **az ember életére**; 1. halálesetre szóló biztositásokra, 2. vegyes, illetve, elérés és halálesetre szóló biztositásokra, 3. kiházasitási biztositásokra, 4. közvetlen vagy bizonyos idő lejártával kezdődő életjáradékokra, 5. túlélési életjáradék, illetve özvegyi nyugdijbiztositásokra, 6. nevelési költségbiztositásokra, 7. jelz. életbiztositásokra.

Az életbiztositások érvényesek a természetes elhalálozáson kivül: 1. a háború veszélyeire — minden pótdij nelkül. 2. a párbaj eseteire, 3. az öngyilkosság folytán bekövetkező halálesetre, 4. balc eset folytán történő elhalálozás esetére.

Az alaptőke, a biztositási díjtartalék és a befolyó biztositási díjösszegek a legteljesebb biztositékot nyújtják. A biztositási feltételek a t. cz. közönség számára a legelőnyösebben állapittatnak meg. — A biztositási díjak lehető jutányosak a felmerülő károk a leggyorsabban és a legkészségesebben téritttetnek meg.

A társaság lakházakat és gazdasági épületeket úgy biztosit, hogy a díjfizetés csak a második évben veszi kezdetét, ha az ily épületek nála **6 évi** tartamra biztosittatnak, továbbá lakházaknak s gazdasági épületeknek **12 évi** tartamra leendő biztositásánál **két ingyen évet** (az elsőt és utolsót) engedélyez olyformán, hogy az ingyenes években egyáltalában **semminemü** fizetmény nem teljesitendő.

Kormányzó közegek:

Igazgatók: **br. Harkányi Frigyes, Jeney Lajos, Ormódy Vilmos, br. Schossberger Zsigmond, gr. Zichy Nándor.**

1879.

Magyar-Franczia biztosító részv.-társaság.

IV., Vigadó-tér 1. szám.

Alaptőke 1,250.000.— frt. 12.500 részvény. Egy szavazatra jogosit tiz részvény.

Igazgatóság: Ormódy Vilmos (elnök), Bisicz Lajos, Fuchs Lajos (ügyv. igazgató), Jeney Lajos, Soltész Vilmos, Thieme Károly.

Felügyelő-bizottság: Beniczky Ferencz (elnök), dr. Dalnoky Béla, Kónyay Manó, Lónyay Albert, dr. Ullmann Pál.

Vezértitkár: Sebő Gyula. **Főkönyvelő:** Fucher Adolf.

Biztositásokat vállal:

Tűzkárok ellen: házak, gyárak, butorok, áruraktárakra, mezőgazdasági terményekre, berendezések és egyéb ingóságokra. Lakházaknál a tüzkár következtében kieső bérjövedelem is biztositható.

Jégkárok ellen: mezei terményekre, teljes kártérítéssel.

Tükörüvegekben: eshető károk ellen.

Értékszállitmányokban: (Valoren) szállitás alkalmával érhető károk ellen.

Vasúti és hajószállitmányokra: szállitás közben érhető károk ellen.

FELTEN és GUILLEAUME

CARLSWERK, Mühlheim a. Rhein. — Bécs, X. Bez., Semmeringer-Strasse 11.

Külső váczi-út. BUDAPEST, Külső váczi-út.

Vas-, aczél és vörösréz-drótkötelek, bányák, felvonógépek, hajók, tranzmissziók, kötélpályák, valamint **villámhárítók** használata.

Különféle módon izolált vezető drótok. Telegrafia, telefónia és elektromos világitás czéljaira való guttaperchával vagy gummi-erekkel készült, valamint ólommal és dróttal burkolt **kábelek.**

Rostanyaggal, papirossal és levegőréteggel izolált **ÓLOMKÁBELEK**

Vas-, aczél-, vörösréz és bronzdrótok. Drótárúk.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

MAGYAR SZÉKESFŐVÁROS

kiadóhivatala.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. január 30. 5. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A tisztviselő becsülete.

A választott tisztviselő függetlensége sokkal korlátoltabb, mint az élethossziglan kinevezetté. A választott tisztviselőnél a közbizalom nyilatkozik meg a választás tényében, míg a kinevezésnél az intéző felsőbb hatóság belátása, gyakran csupán a jóakarata a döntő tényező. A választott tisztviselő az elnyert állást nem biztosíthatja maga részére csupán ambiciózus munkával, szorgalommal, pártatlansággal; mert az állása, a jövője érdekében kénytelen a választóival szemben, ha csak egy hajszálnyira is — eltérni a köztisztviselői merev álláspontól.

Hahóthy Sándor, a tanács részéről megválasztott felsőbb leányiskolai igazgató, azzal köszöntötte Pesti Ferencz IV. kerületi elüljárót a tiszteletére rendezett banketen, hogy egyike azoknak a *keveseknek*, „a kit a magasabb intelmek nem csábítanak olyan tettekre, a melyek nem a meggyőződésből fakadnak".

Nagyon érdekes aposztrofálása ez a mondás a választott tisztviselő részéről egy másik választott tisztviselőnek. Mind a kettő holta napjáig biztosított állást foglal el. Mind a kettő ismeri a választás kellemetlen esélyeit s bizonyára meg tudja becsülni azt, hogy ő már választott, nem pedig konkurrens fél. Csakis ennek a biztosságnak a tudata adhatta a leányiskolai igazgató szájába azt a keserű nyilatkozatot, a melynek az az el nem mondott értelme, hogy, sajnos, igen sok az olyan tisztviselő, a ki mást tesz, mást mond — a magasabb intelmek hatása alatt, mint a mit meggyőződése sugall.

Ez a burkolt czélzás szomorú bizonysága annak, hogy a községi tisztviselő nemcsak a választói előtt vesztett a reputációjából, hanem a választottjai előtt is.

A főváros tisztviselőkarát miért-miértnem, okkal vagy ok nélkül, a lakosság minden rétegében bizonyos formában meggyanúsítják. Az egyikről rebesgetik, hogy X. bizottsági tag kedvéért akármire hajlandó; a másikat a maga részére tett illetéktelen kedvezmények felhasználásával vádolják; egy harmadiknál arról van szó, hogy a vállalkozók malmára hajtja a vizet; a negyediket részesnek mondják valamely vállalat túlkapásaiban; az ötödik uzsorás a közpénzzel; a hatodik megfordítottja az előbbinek: szórja a közvagyont és több efféle alaptalan, vagy nem komoly suttogások folynak a város hivatalnokairól.

Nem zörög a haraszt, ha a szél nem fujja. Mi sem mondjuk tehát, hogy minden vád már születésétől fogva alaptalan. Bár lehet, hogy így van s a legtöbb gyanunak félreértés a szülőapja. De — és ez tény — a főváros tisztviselői, joggal vagy nem, tűrik a vádakat. A polgármester nyugodtan hallgatja annak az úrnak az előadását, a ki egy versenyből kiesett anonim vállalkozó nevében öt főtisztviselőt vádol meg egyszerre. Sőt tovább megy; kihallgat az érdekeltek közül hármat, a kik ilyenformán tudomásul veszik, hogy anonimus úr jóvoltából ők ezentúl gyanu alatt álló urak. A három főtisztviselő kézzel foghatóan igazolja magát, de mégis rajtuk szárad a gyanu, a melylyel a nagy ismeretlen illette őket.

A mérnöki hivatalba áddz csatakiáltással beront egy kőművesből vállalkozóvá avanzsált úr és nem respektálva főmérnököt, műszaki tanácsost: olyan hangon veszekszik és ripakodik egy föleskődött mérnökre, a milyen hangot talán a kőműves legénye sem tűrne el.

Sem a polgármesternél a három főtisztviselő az anonimus úrral szemben, sem a műszaki tanácsosnál a mérnök a vállalkozóval szemben nem kapott elégtételt. Mert fölöslegesnek tartották talán a köztisztviselő méltóságát, felsőbbségét éreztetni a gyanusítóval és a tiszteletlenkedővel? Vagy mert érzik, hogy a köteles becsülést, a melylyel mindannyian tartozunk a közérdek szolgálatában állóknak, már nem bírják?

Az első esetben hibát követtek el; a második esetet pedig az elkövetett hibák következményének tekintsék. A köztisztviselőnek, talán még inkább

a választottnak, mint a kinevezettnek, a gyanu látszatától is mentesnek kell lenni. Ezt azonban nemcsak a pártatlan, puritán szolgálat eredményezi, hanem a *szigoruság*, a melylyel az egész kar őrködik az adminisztráczió becsületén és a *könyörtelenség*, a melylyel minden a becsületére dobott árnyékot megtorol.

A stréberség egyik ütőeszköze a: calumniare audacter . . . ők gyanusítanak, rágalmaznak, mert remélik, hogy tapad valami a gyanusított és megrágalmazott egyéniségére. És jaj annak, a ki nem elég bátor a rágalmazókkal szemben. Elmerül az örvényben és számtalanokat ránt magával. A főváros tisztviselőkara is magára vessen, ha a közbecsülésből kiesik. Ez pedig bekövetkezik, ha tovább is tétlenül tűri a gyanusítást, a rágalmazást.

Modern intézményeink.

(Egy kis kritika.)

A kilenczvenes évek oly nagyfontosságú intézmények létesítésének voltak tanui, a melyek a főváros egyesülése óta már gyakran napirendre kerültek, de mindaddig nem jutottak a megvalósulás stádiumába.

A megszilárdult pénzügyek megengedték, a rendkivüli mértékben meggyarapodott lakosság pedig egyenesen megkövetelte, hogy a főváros megadja polgárainak mindazon intézményeket, a melyek már minden nyugati nagyvárosban léteztek, daczára annak, hogy sehol annyi egyenes, közvetett, rendes és rendkivüli pótadót közönség nem élvez, mint a mennyivel a budapesti embert az ő speciális gondviselése ellátni iparkodik.

Mihelyt azonban a nagy intézmények elvben határozatba mentek, világossá lőn, hogy ezekre igen sok pénz szükségeltetik. Így lett aktuálissá a 25, majd a 100 milliós kölcsön, természetesen nagy bankházak segélyével, a melyek hosszas tárgyalások után hazafias önfeláldozással megcsinálták az üzletet, zsebreraktak csinos nyereségeket és mindezek mellett még oly kamatlábat állapitottak meg, a milyennel magánosok, nem pedig községek operálnak. Természetesen hangsúlyozták ezenfelül reményeiket is a megmentett főváros külön hálájára.

Megvolt tehát a nervus rerum, kezdtek megvalósulni a korszakos konczepcziók. Gombamódra jöttek létre vásárcsarnokok, vizművek, középületek, de a mikor használatba jutottak, kisült, hogy cseberből vederbe kerültünk. A közönség a régi rossz helyett újat, drágát, de nem kevésbé rosszat kapott:

A vízművek.

Évek során szálló igévé vált, szidni a budapesti vizet. Minden járvány és minden rossz viczcnek a viz volt az oka. Természetes, hogy az első dolog ilyen lépésre a régi szűrőtelepeknek új és egészséges vízművel való helyettesitése volt. Ez be is következett minél előbb. Sikerült megajándékoznunk fővárosunkat egy olyan vízművel, a mely ugyan a legdrágább vizet szállítja a kontinensen, de viszont a lehető legkorlátoltabb mennyiségben. Valahányszor több vízre van szükségünk, mint a mennyit kitünő rendszerben épült kútjaink adni képesek, be kell kapcsolni a régi mesterséges szűrőtelepet. Ez pedig megesik minden nyáron, így tehát a nagy befektetéssel létesült művek összes haszna oda redukálódott, hogy azt a mikroba- és bacillus-mennyiséget, a mit azelőtt 1 liter vízben kaptunk, ma ugyanannyi jó vízzel keverve, 2 literre higitva élvezhetjük.

Természetesen ez a kitünő szisztéma nem találkozott általános helyesléssel. Akadtak, a kik rosz néven vették azt, hogy a különben is sok fölösleges bajjal ellátott polgárság még a vízből is csak veszedelmet ihassék és követelték a hibák megállapitását és kiküszöbölését.

A nagy elégedetlenség végre az illetékes köröket is elhatározásra kényszerité és igy színre került egy komédia a budapesti közönség megnyugtatására.

Nagy nemzetközi szakértői ankét ült össze Budapesten, a melyre meghivattak Európa jeles vízmű szakértői, többek között egy olyan is, ki már évek óta nincs az élők sorában. A többi tudós azonban megtette a fővárosnak azt a szivességet, hogy zsebrakta a pénzét és kimondotta a teméntelen anyagi áldozattal létesitett vízműre, hogy bár jeles külföldi hasonló dolgok módjára van elkészitve, nem jó, még pedig azért, mert a mi egy helyt kitünő, az rossz lehet másutt. Azaz röviden: Budapesten nem miniatür bécsi vagy berlini vízvezetéket kell berendezni, hanem a specziális helyi viszonyok keretében kell megoldani a vízművet.

Az egész dolog eredménye az lett, hogy a vízmű ugyan kitünő, de a mi közönségünk nem tud bánni a vízzel, elégedjék meg annyival, mint más tisztességes nagyváros lakója. Igyék inkább sört, fürödjék a Dunában, a vízvezetéket pedig ne szidja, mert nem az hibás, hanem az a nagy folyam, mely bár tizszerese a Szajnának meg a Spreenek, mégis tizedrész annyi vizet sem akar adni.

*

A vásárcsarnokok.

Hogy a nagy természet ilyen csunyán rászedett bennünket, okultunk a saját kárunkon és a következő alkalommal óvatosak lettünk. Meg kell állapitanunk előre, mit kivánunk és mire számithatunk, ez lőn a jelszó. Jővel hát statisztika! Tabellákba foglaltunk mindent. A kontinens nagy városainak adatai alapján megállapittatott, hogy Budapesten hol, milyen és mennyi vásárcsarnok kell.

Általánosan ismeretes, hogy ez az intézmény találkozott a közönség legélénkebb érdeklődésével. Mindenki előre örült neki. Szálló ige lett az a rend, figyelem, pontos kiszolgálás, a mi a vásárcsarnokokban uralkodni fog. Mindenki örvendve várta azt a meseszerű olcsóságot, a mi előáll majd, ha a termelők direkt a közönséggel juthatnak érintkezésbe. Már láttuk azt a mesebeli vasárnapi tyúkot, a mit a főváros urai ily módon a szegény adózó publikumnak megszereznek.

Be kell vallanunk, és ez örömmel tölt el mindenkit, hogy az intézmények technikai része igen sikerült. Vásárcsarnokaink kitünően megtervezett, fölszerelt és berendezett paloták, bátran kiállják a versenyt bármely külföldi hasonló intézménynyel.

Az eredmény mégis a várakozások mögött maradt. Ennek pedig kettős oka volt. Egyik, hogy az épületek kis száma és mérete nem bírta befogadni sem az eladókat, sem a vevőket, kénytelenségből meg kellett tartani, főleg a kereskedelmileg élénkebb napokon a nyilt piaczokat is.

Másik ok pedig az volt, hogy bár a helypénzek a szélső határra emeltettek, az intézmények jövedelmezősége csekély volt, mégis az egyes árúczikkek árai oly magasra szöktek ennek folytán, hogy a közönség erősen idegenkedni kezdett az új intézménytől. Egyszerű dolog lett volna előre konstatálni azt, a mit nálunk csak most vettek észre, hogy míg a nyugati nagyvárosok vásárcsarnokainak publikuma elfogadhatónak találja azt a pár perczentes árnövekedést, a mit az élelmi czikkeknél a magas bér és más költségek okoznak, ha azok nem a mindennapi szükséglet egyszerű közönséges tárgyait sújtják.

A mit a párisi vásárcsarnokok lazacza, caviárja, meg szarvasgombája meg sem érez, az megfizethetetlenné teszi a mi hagymánk, káposztánk meg burgonyánk árait. Ott a helypénz főleg a lukszusczikkeket érinti, a melyek a főjövedelmet képezik, a míg nálunk ezeket a czikkeket közönségünk nem veszi a vásárcsarnokokban, a helypénz tehát az olcsó dolgokat kénytelen sújtani.

Bárki tapasztalhatja, hogy középosztályunk asztalára a finom halat meg rákot Dobos meg Müller, a süteményt meg Gerbeaud szállítja. Így azután ezek a czikkek megbírják a Kossuth Lajos-utcza 16,000 frtos házbéreit, a vásárcsarnokok pedig általános vélemény szerint méregdrágák.

Egyetlen módja az intézmény megoldásának az lett volna, ha mindenekelőtt ellátjuk a közönséget oly helyen és mennyiségben elrendezett csarnokokkal, a melyek egyszerűségük és olcsóságuknál fogva alkalmasak, számuk és térfoglalatuk következtében pedig képesek lettek volna a közönséges napi szükségletek adásvételét közvetíteni és a melyeknél főleg a rend, tisztaság és egészség kívánalmai nyertek volna kielégítést. A mostani paloták pedig majd az igényekhez és kívánalmakhoz képest később alkottattak volna meg; mikor már a régebbiek jó hire általánosan kedveltté tette a vásárcsarnokokat.

Nem kell szem elől téveszteni azt, hogy eddigi piaczainkon is megvolt a rangkülönbség, a mit meg kell tartani ez után is. Ámde ha egyenlő lukszussal épült csarnokokat emelünk a külvárosok, meg a központ számára, ezek természetesen majdnem egyenlő helypénzekkel fognak bírni, mivel az építkezés a Rákóczy-téren ugyanannyiba jön, mint a Vámháztéren. Már pedig egyenlő helypénzeket kiszabni egy belvárosi meg egy külvárosi piaczon, ez világosan lehetetlen dolog. Itt van a hiba és üres kifogás az, hogy közönségünk idegenkedése ártott az intézménynek. Ne a publikumot neveljük hozzájuk, hanem azt adjuk a polgárságnak, a mire szüksége van.

*

Kórház.

A főváros egyik legrégibb szégyenfoltja a Rókus-kórház. Daczára annak a minucziózus rend, tisztaság és fegyelemnek, a mely benne uralkodik, minden lépés meggyőz arról, hogy egy régi, szűk, kényelmetlen épület nem felelhet meg annak az óriási arányú igénybevételnek, a mit itt találunk. Királyi szó kellett hozzá, hogy aktuálissá legyen az ujjáépités eszméje. Pedig ha más nem, egy városrész fejlődésének meggátlása ok lett volna arra, hogy eltűnjék egy holt tömeg, a főváros kereskedelmi életének egy fontos, az új híd létesültével pedig első útvonaláról.

Most, daczára a mik ez ügyben történtek, még igen valószínű, hogy évek fognak eltelni, míg az új kórház a megvalósulás stádiumába juthat. Reméljük, hogy már ezúttal a főváros kimerült anyagi erői is közbe fognak játszani, hogy ne egy európai nevezetességgel, hanem egy olcsó, nagy befogadó képességgel biró, egyszerű közkórházzal legyünk gazdagabbak. Hiszen nálunk annyi a lukszus-kórház, a kitűnő klinika, a melyek a tudománynak tesznek szolgálatot rengeteg költség árán, hogy már ideje volna, hogy a szegény nép is helyet találjon valahol, ha beteg és szerencsétlenségére nem valami kiváló kórtani esetet képvisel.

*

Iskolák.

Ha valaha a főváros csődbe kerül, nyugodtan hivatkozhatik védelem és indok gyanánt arra a buzgalomra, a melyet a közoktatásügy terén kifejtett, mert bizonyára jövedelme nem kis részét ez emésztette föl.

Hiszen másutt is sokba kerül a közigazgatásnak ez az ága, de nálunk e téren mindenesetre az első helyet foglalja el.

Közelfekvő ennek az oka. Egy intézménynél sem jutnak nagyobb befolyáshoz azok, kiknek esetleg érvényesülő érdekei és igényei fináncziális szempontból a közérdekkel legmerevebben ellenkeznek.

Hovatovább oda jutunk, hogy az iskolaigazgatók, a népnevelés eme állítólagos áldozatai, a főváros egyedüli, valódi háziurai lesznek. Mert valóban ők élvezik ennek a kellemes helyzetnek összes előnyeit, annak egyetlen hátránya nélkül.

Egyedül laknak egy hatalmas palotában, esetleg egy kertben épült csinos villában, teljesen elszigetelve a nagyvilág zajától, uralkodnak teljhatalommal a gondjaikra bízott intézetben, és ha ők nem zaklatják elégedetlenségükkel és telhetetlenségükkel a felsőbbséget, bizonyára nyugodtak lehetnek, mert birodalmukban őket senki sem fogja zavarni.

Mert nálunk az iskola van az igazgatók miatt. Külön kapu, lépcsőház, fényes lakás, hatalmas szobák és mellékhelyiségekkel, ezenkívül külön iroda dukál nekik. Rendesen azonban ez sem elég. Példák vannak reá, hogy befolyásos emberek alaposan kitágítják ezeket a normáliákat. Ha azután az iskolák drágasága szemet szúr, a bizottságok fölszólalnak az igazgatói lakások ellen, de természetesen a hol az érdekeltek egyszersmind a döntésnél is illetékesek, minden az ő javukra dől el. Szép még az, ha az igazgató csak a kényelmét fizetteti meg a fővárossal. Vannak azonban ambiczióz emberek, a kik nyilvános babérokra vágynak és az iskolákat mindenféle ülésekre meg felolvasásokra használják föl, sőt említhetnék olyanokat is, kik évek során át tánczískolákat rendeztek a főváros helyiségeiben, fűtése és világítása igénybevételével és ebből, valamint a kurzus végén rendezett bálból,

melyen boldog, boldogtalan résztvett, természetesen borsos beléptidíj fejében, csinos mellékjövedelemre tett szert. Mindenesetre szép a fővárostól, hogy a kvalifikáczió ily alacsony fokán álló hivatalnokainak módot nyújt ilymérvű boldogulásra akkor, mikor más, juris doktor tisztviselői 8 évig gyakornoskodhatnak havi 50 forint fényes fizetésért.

A mióta a főváros költségvetése kezd több gondot okozni és mindig nehezebb a fenyegető deficzitet elkerülni, nagy szerepet kezd játszani intéző köreink előtt egy eszme, a mely mindenre kiterjeszti figyelmét és ez a takarékosság. Iparkodunk redukálni, a mit lehet, sőt megkisértjük a lehetetlent is pénzügyeink érdekében. Ez azonban csak akkor bírna nagy jelentőséggel, ha erős kezek a maga helyén juttatnák uralomra Kár, hogy ott sok az ellensége is.

Reméljük, hogy mindennek daczára diadallal kerül ki az érdekekkel vívott harczából és sikert arat mindenütt, a hol csak jó hatása lehet. Már eddig is sok helyütt szépen alkalmazhattuk volna, a hol ma már, sajnos, késő. Sok fölösleges dolgot elkerülhettünk volna, ha előbb fölszinre kerül, de most már bizonyára állandó marad és érvényesülni fog ott, a hol eddig semmi szerepe nem volt, modern intézményeink létesítésénél is.

Reformvilág.

I.

Ábránd és való.

A székes-főváros egyesítése, tehát kerek 25 év óta nem emlékezünk közgyűlésre, melynek határozatai a város anyagi gazdagodásának javítására olyan széleskörü perspektivát nyujtanának, mint a múlt évi budgetvita.

És nem emlékezünk a tanácsi határozatok olyan hosszú sorozatára sem, minőket az 1899-iki költségelőirányzat és az adóemelés tárgyalása, a városi közigazgatás minden vonalán provokált.

Valóságos riadó, a mit a takarékosság nemtője fuj és a városi közigazgatás lassú tempójához szokott szemlélő ámulva-bámulva áll meg a tengersokaságú reformok előtt, melyeknek soha nem remélt korszaka 1899. április hó végével fog fölhajnalodni.

Hogy miért ép a bolondok hónapjának végével, annak okozatos összefüggése talán a városatyák azon komoly elhatározásában rejlik, hogy 1899. április végével ők is véget vetnek minden olyan törekvésüknek, mely végeredményében április havának jokozus keretébe illik.

Papiroson ez ma tényleg igy van és mert a pokol tornácza jó szándékkal van kikövezve, engedjük át magunkat annak az édes ábrándnak, hogy az a sok jó szándék, melytől a közgyűlés és a tanács határozatai duzzadnak, meg is valósul.

Tartsunk hát szemlét a sok minden fölött, a mi tervbe van véve.

Mindenekelőtt szemlét kötelesek tartani az összes ügyosztályok a közigazgatási ágazatok háztartása fölött és kimutatni kötelesek hol minő megtakaritásokat lehet tenni.

Revizio alá kötelesek venni a városi illetékek és díjakra vonatkozó szabályzatokat, hogy kitünjék, mi módon és arányban lehessen azokat jobban kihasználni, esetleg ujabbakkal pótolni.

Az állami anyakönyvelés költségeinek fedezésére kapott államisegély emelése iránt ujabb tárgyalás indítandó.

A fővárosi törvény revízioja tengeri kigyójának farka, a belügyminiszterhez intézendő ujabb előterjesztéssel lesz megtoldandó.

A kórházi költségvetéseket a pénzügyi bizottság is meg akarja rostálni. A belügyminiszter tehát fölkérendő, hogy ezt engedje meg.

A budai temetőkre nézve folytatott gazdálkodás most utólag, több évre visszamenőleg (hányra, nincs megmondva) a polgármester és három városatya által megvizsgálandó. Az előfordult és esetleg még bejelentendő visszaélések, különösen gazdasági kihatásukra, részint a javaslatba hozható megtakarításokra nézve, földérítendők

A bel és a költelki utakra forditott épitési és anyagbeszerzési költségek részletesen kimutatandók.

A kisajátitási járulékokra vonatkozó rendelkezések revizio alá veendők főleg oly irányban, hogy azok a szabályozások által érintett ingatlanok értékemelkedésének arányában kiképzést nyerjenek. Revizio alá veendő az 1870: X. t.-czikknek a fővárosi közmunkák tanácsára vonatkozó része.

A katonai igazgatási teendők ellátásáért megfelelő állami hozzájárulás végett tárgyalás indítandó.

Az állami adók kezeléséért megfelelő állami hozzájárulás végett ujabb tárgyalások lesznek kezdendők.

A költségelőirányzat tervezetét ezentúl nem a főszámvevő állítja össze. A hiteleket és póthiteleket nem a számvevőség, hanem a pénzügyi osztály állítja össze és tartja számon. Erre nézve szabályzat lesz szerkesztendő.

A főváros kezelése alatt álló alapok és alapitványok jógi természete megvizsgálandó a végből, vajjon nincsenek-e közöttük olyanok, melyeknek alapszerü kezelése megszüntethető s a melyek a községi alap költségvetésébe beilleszthetők.

Intézkedés teendő, hogy a legnagyobb mérvü takarékosság szemelőtt tartásával, a költségvetés november 1-je előtt a közgyűlésen tárgyalható legyen.

Az állami vállalatoknak községi adóval való megrovása iránt a kormányhoz fölterjesztés intézendő.

Az 5%-os iskolai adónak 1900. január 1-jétől életbeléptetése iránt intézkedés teendő. (Ha ugyan a kormány ezen egyházpolitikai hátterü adót engedélyezni fogja.)

A kerékpáradóra vonatkozó szabályzat sürgősen elkészitendő.

Az ásványvizek, pezsgő, játékkártya és a magánfogatok községi adó alá vonása tanulmányozandó.

Az állami egyenesadók reformja sürgetendő.

A pénzügyminiszterhez kérdés intézendő, vajjon hajlandó-e a progressziv városi jövedelmi adó behozatalához hozzájárulni.

A községi örökösödési illeték behozatala iránt javaslat készitendő.

A gazdasági hivatalnak oly módon való átszervezése, hogy a főváros által szükségelt különféle anyagok, nagyban, központilag legyenek beszerezhetők, tanulmány tárgyává teendő.

Jövőre a költségvetésben a nyugdijak és kegydijak elkülönitve irányozandók elő.

A két községi főreáliskolának állami kezelésbe való átadása iránt új tárgyalás indítandó, valamint az iránt is, hogy ama közép-és szakiskolák költségei, melyek föntartására a főváros törvényszerint kötelezve nincs, mi módon volnának leszállitandók vagy miként lenne ezen teher teljesen megszüntethető.

A mértékhitelesitésnek a vidéken és különösen Újpesten bérlet útján való kezeléséből származó visszás állapot megszüntetése végett a kereskedelemügyi miniszterhez fölterjesztés intézendő.

A fővárosi szőlő-és gyümöcstelepek üzleti kezelése megvizsgálandó, miután tiszta jövedelmet nem hajtanak, sőt folyvást nagymérvü veszteséget okoznak.

Az országos lelenczház a ügye, belügyminiszternél megsürgetendő.

Ime tenger tennivalónak hosszú sorozata.

Hogy mindezen tervezetek úgy megvalósuljanak, a mint kontemplálvák, *ez* az *ábránd.*

Hogy a különféle intézetek és közigazgatási ágazatoknál, a hol kevés kivétellel, rendszeres költségvetések mellett póthiteleket vesznek igénybe, megtakarítások lesznek elérhetők, *ez is ábránd.*

Hogy a kormány saját vállalatait hajlandó legyen községi adóztatás alá vonni, hogy az állami adók városi kezeléséért rekompenzációt adjon, hogy a katonai kincstár a katonai igazgatás költségeihez nagyobb mértékben hozzájáruljon, *ez is ábránd.*

Hogy az iskoladó és a progressziv városi jövedelmi adóhoz hozzájáruljon, legalább is kétséges. Hogy pedig a kerékpáradó, az ásványviz, a pezsgő, a kártya és a magánfogatok adója nem sokat fog a deficiten lendíteni, *az a való.*

A legvalóságosabb *való* pedig az, hogy a mostani utilitárius korszakban maguk a városatyák azok, kikben legkevesebb hajlam van arra, hogy az adózók közpénzeivel szigoruan gazdálkodjanak

Bő alkalmunk lesz ezen állitás bebizonyitására, Csak várjuk be az időt, midőn a Dob-utcza kiszélesítésére, a légszesztársulat ingatlanainak beváltására, egyes bizottsági tagok telkeinek megvételére, házaiknak városi célokra való bérbeadására és több efféle közhasznú tervezetek megvalósítására, kerül a sor.

Ott majd kitünik, hogy a ma hangoztatott takarékosságból mi az ábránd és mi a való.

II.

Változó jelszavak.

A ki figyelemmel kisérte a főváros adminisztrácziójáť, jól tudja, hogy a városházán mindig a jelszó volt a fődolog. Esztendőkig nyargaltak egy-egy jelszón s a mikor jól kitombolták magukat, a mikor a jelszó megjárta a közgyülést, tanácsot, bizottságokat, kerületi klubbokat és az asztaltársaságokat, sutbadobták az egészet és elkezdték szidni az eddig követett rendszert jelszavastul, mindenestül. Vagy két esztendeje a pénzügyi politikán nyargaltak unos-untalan. A mikor kikopott a pénzügyi politika. fölvonult a takarékosság és a reformok kora. Most ezeknek a jelében él a városháza. Meg nem takarítanak ugyan semmit, hanem azért nyugodtan alhatnak a polgárok, mert szent — a takarékosság. Tessék meghinni — mondotta a napokban egy igazán szükmarkú tanácsos — most már nem is takarékoskodunk a tanácsban, hanem egyenesen smuczigoskodunk. Nem hiszem, hogy jó vége legyen. Attól tartok, hogy ennek a takarékosságnak nevezett smuczigoskodásnak rossz kihatása lesz. Nem alkotunk semmit s egyenesen megállítjuk a főváros fejlődését.

Tehát megvan már a takarékosságnak a reakcziója is. Úgy látszik, az intéző körök is észre vették már, hogy a takarékosság igéje is hullatja már a zománczát s hamarosan fölállították a reformot.

Szinte meglepi az embert a tanácsnak a budgethatározat kapcsán kiadott utasítása. Egyik-másik ügyosztály annyi reformideát kapott erre az esztendőre, hogy ha valamennyit végrehajtanák, a tisztviselők fele penzióba mehetne a jövő esztendőre. Majdnem minden napra jut egy reform. Pedig ha egy kicsit komolyan vesszük a tanácsi utasítást, hát ebben az esztendőben meg kell lennie mindennek. Minden utasítás terminushoz van kötve, a legtöbbjének az a terminusa, hogy sürgősen és azonnal.

Legrövidebb idő alatt meg kell csinálni a fővárosi törvény reviziójának a tervezetét, pótolni kell még az idén az évtizedes mulasztást, az utak törzskönyvét, reformálni kell a közmunkatanácsot, meg kell csinálni a bettermentet, rendezni kell az alapok kezelését, fedezni kell az ötödfél millió forint deficzitet, meg kell adóztatni az államvasutakat, az állami nyomdát s a többi állami üzemet; be kell hozni az 5%-os iskolaadót, a kerékpáradót, az ásványvizadót, a pezsgőadót, a kártyaadót, a fiakkeradót, a progressziv városi adót; föl kell állitani a hatósági tüzbiztositó intézetet, meg kell csinálni a városi munkásbiztositást, az új Rókust, az új városházat, az új szegényházat és az új lelenczházat, a két reáliskolát az államnak kell adni, a többi középiskolát meg kell szüntetni, a városi szőlőből jövedelmet kell szüretelni stb.

Mindezt egy esztendő alatt. No ha megcsinálják, hát mi üdvözöljük első sorban a városi hatóságot, a mely lefőzte a világ valamennyi hatóságát, mert egy esztendő alatt még város ennyit nem produkált soha. Az igaz, hogy nem is igért. De hát a városházán is igen jól tudják, hogy a legbuzgóbb emberfölötti munkával sem lehet mindezt megcsinálni még egy évtized alatt sem, mégha végrehajtásuknak különböző elvi dolgok nem is állanák útját. Nem is azért csinálódott az, hogy végrehajtsák, mert garanczíát vállalunk, hogy az esztendő végeig egy jottát sem fognak abból megvalósítani, nagyrészéből pedig soha nem lesz valóság. Ne is legyen.

Ez a sok szép idea a reformhoz tartozik. A városatyák kiméletlen modorban kezdik feszegetni, hogy mit dolgozik a nagy tisztviselői kar. Nem lehetne-e a munkaerőt jobban kihasználni s a személyzetet redukálni. Tessék elolvasni a föntebbi listát, a melyben pedig alig egy tizede van az új reformideáknak s azután tessék azt mondani, hogy nem dolgoznak a városházán. Hát lehet-e azt követelni, hogy mindezt a mostani személyzet végezze. Nem, az igazságtalanság volna. Pedig hogy az a lista nem festett kép, bizonyítja a reformok koronája: a munkakönyv. A munkakönyv hű tükre a tisztviselő munkálkodásának s meg fogják látni, hogy micsoda rengeteg anyagot dolgoznak föl egy esztendő alatt. S a munkakönyv meg fogja mutatni azt is, hogy eltünt a városházáról a tisztviselők legnagyobb ellensége: a restancia is. Megméltóztatnak látni, hogy valamennyi számot a kitüzött időre pontosan elintézik. Igaz, hogy az adminisztráció titkaiba beavatottak azt mondják, hogy könnyü dolog a számot akta nélkül is elintézni. Azt mondják, hogy véleményadás végett kiadják valamelyik szakhivatalnak az aktát. A számot kivezetik a munkakönyvből is, az iktató-könyvből is. A mikor visszajön az akta, új számot nem kap s nyugodtan heverhet az asztalfiában, mert a szám el vagyon intézve. De hát ez kicsiny dolog, a fő, hogy megvan a reform. A városházán pedig nyugodtan alhatnak a jövő évi budget tárgyalásáig. Akkor

majd beszámolhatnak azokról a rettenetes akadályokról, a melyek lehetetlenné tették a lista megvalósítását. Föltálalhatnak még néhány újabb reformot, hogy a városatyák kiszónokolhassák magukat. Így azután csak megélünk valahogyan csendben és békességben. Majd ha a reform korszak is lejárta magát, ha a reformokat alaposan megvitatták a kültelki asztaltársaságok is, majd csak akad valami ujabb jelszó, a melynek égisze alatt vidáman lehet tovább kormányozni.

Az országos lelenczház.

Ha ezt a czimet elolvassák, ne tessék megkönnyebbülten felsóhajtani: végre. Mert szó sincs róla, hogy az országos lelenczház végre elkészült volna, vagy legalább is az elkészülés stádiumába jutott volna.

Az országos lelenczház ma is csak a papiroson él, az akták között szerepel s az apátlan-anyátlan gyermekek ma is csak úgy ődöngenek felügyelet nélkül, elhagyatva, rongyosan, mint tegnap és tegnapelőtt s épen igy fognak ődöngeni holnap és holnapután is.

A statisztikai kimutatások mind elijesztőbb és megdöbbentőbb adatokkal szolgálnak. Immár 10—15 ezer kóbor gyermek vegetál a fővárosban. Szegény, elzüllött páriák, a kiknek nincsen hova lehajtani a fejöket, a kik a csavargók irgalmából tengődnek, a kanálisok bűzében melegednek, az utczai hulladékon élősködnek; a kikkel nem gondol senki; a kiket nem nevel, nem oktat senki; a kik a csatorna bűzzel együtt szivják magukba a társadalom elleni gyülöletet, a fennálló rend ellen való utálatot, a törvénynyel való ellenkezési vágyat.

A jeges szél, a mely csontjukig hat, bosszúra serkenti őket minden ellen, a mit az a társadalom alkot, a mely ő róluk megfeledkezett, a mindenapi éhség megedzi lelküket a bűnnek. Sok elpusztul a nyomorúság fertőjében és valamennyi megromlik a kloakák világában.

Pedig százezrek feküdnek a hatóságok kezei között, a mik ezen a nyomoruságon hivatvák segiteni. Alapitványokban, adományokban nem volna hiány. A Nádasdy alap, a Vécsey-, Szathmáry-alap mindannyi a szegény lelenczek, az apátlan, anyátlan gyermekek megmentésére adatott s ezek az alapok mégis ott hevernek felhasználatlanúl, s a szegény nyomorultak ezrei és ezrei kóvályognak, csatangolnak a fővárosban.

Igen jól tudjuk, hogy ezért az állapotokért nem a főváros felelős. Ő megtett mindent, a mi tőle telt. Felajánlotta az ő kezelésében álló alapokat, felajánlott a lelenczház czéljára ingyen telket, sürgette a belügyminisztériumot, de sajnos — mindhiába.

Azok az éhes, elzüllött gyerekek, a kik piszkos rongyaikban ott ténferegnek a külvárosokban, ott élősködnek a szemétdombokon, nem szúrnak szemet a magyar minisztériumnak. A belügyminiszter úr nyugodt és nagy az elfoglaltsága. Kicsiny dolgokra soha rá nem ér, Isten dicsőségére patikákat állit.

A főváros képviselőtestületének azonban nem szabad megfeledkeznie a maga proletárjairól. Az emberszeretet és a helyes szocziális politika egyaránt sürgeti ennek az emberbaráti intézménynek a mielőbbi felállitását. A Fehérkereszt egyesület tüzoltó-utczai lelenczháza még csak a kezdet kezdete s nem elégséges még csak részben sem arra, hogy a főváros gyermek-nyomorán segitsen.

Ha a minisztérium a törvényhatóság sürgetésére nem reagál, a törvényhatóságnak ott áll a törvényhozó testület, a melynek útján kényszeritheti a belügyminisztert arra, hogy tegye meg kötelességét.

És a főváros képviselőtestületének nem szabad viszariadnia ettől a lépéstől sem, hiszen tizezrek életének megmentéséről van szó. Abban pedig semmi okunk nincs kételkedni, hogy a törvényhozótestület megteszi kötelességét és gyorsan elintézi a nyomorgó, züllésre szánt gyermekek ügyét.

Vakok. Siketnémák. Hülyék.

Az élet nyomoruságának ez a háromsága hangos szavakkal kiált felénk segitségért, támogatásért.

Nem sorakozunk azokhoz, kik a vakon, a siketnémán, a hülyén azért nem akarnak segiteni, mert az szerintük kizáróan állami és nem községi föladat.

Mi azt tartjuk, hogy ez eminens emberi föladat.

Szent kötelessége az állam, a törvényhatóság és a társadalomnak.

Tartoznak a társadalom e nyilt sebeivel gyógyitólag foglalkozni. Kötelesek minden lehető áldozatot meghozni, hogy e szerencsétlenek sorsa enyhittessék, mit ha nem tennének, bizony, nem nagy joggal számitanak a müvelt társadalomhoz.

És vallják meg, hogy mindaz, a mit maig e téren megtettünk, mind édes kevés.

A vakok részére létezik ugyan egy elvénhedt intézet állami kezelés alatt, de sem a vakok számának, sem neveltetési igényeiknek, modern értelemben meg nem felel.

A Terézvárosi templomon túl, teljesen beépitetett területen, a fővárosi élet zajában, megfelelő kerthelyiség nélkül, valóságos anakronizmus.

Régóta kötelessége lett volna a kormánynak ezt az intézetet más czélra értékesiteni és helyette a város külső területén, a budai hegyek között, vagy túl a városligeten parkozott, szabad levegőjü területen, a mai vivmányoknak megfelelő tágas intézetet nyitni, nemcsak, de kötelességében állna arról is gondoskodni, hogy az ország megfelelő vidékén legalább is még egy ilyen intézet létesittessék.

Mulasztás az is, hogy a nagy közönség, jobban mondva az egész társadalom figyelme nem irányittatik a vakok intézete felé. Ilyen intézettel szemben az a közmondás, hogy dobbal nem lehet verebet fogni, megfordítva áll.

Föl kell a társadalom közfigyelmét minél többször ezen intézet jótékony czéljaira hivni és folytonosan ébren tartani.

A vakság magában véve oly megrendítő szerencséttenség, mely erősebb szinezésre nem szorúl. Tudja, érzi minden jóravaló ember, mekkora csapás lenne reá nézve, ha szemevilágát elvesztené. Beláthatja tehát azt is, hogy vaksággal sújtott embertársán segiteni a legszentebb kötelességek egyike.

Sajnos, hogy társadalmunkat erre figyelmeztetni kell. De nincs másképen. A szerénység ma minden téren üres tarisznyával jár. Ezzel a szomorú ténynyel számolni kell.

Szomorúan tapasztaljuk, hogy vagyonos osztályunk nem támogatja a vakok intézetét. Alapítványokkal, hagyományokkal nem segélyzi. Jóformán teljesen megfeledkezett róla.

Ez a mulasztás terheli a székesfővárost is.

Tudtunkkal nincs több alapítványa egynél, mely után évenkint két pesti gyermek neveltetésére 302 frt 40 krt fizet. Azontúl évenkint a vakok tanműhelyét segélyezi egy pár száz forinttal.

Mindez nagyon csekély áldozat.

Pedig hányszor lett volna arra alkalom, hogy a vakok intézetéről is megemlékezzék az a székesfőváros, melynek elég pénze van arra, hogy egy városligeti aréna élelmes direktorát évenkint 6000 forinttal segélyezzen.

Nem lenne tehát meddő dolog, ha a közoktatásügyi miniszter, kinek minden emberbaráti intézmény iránt oly élénk érzéke van, nemcsak a társadalom, de különösen a törvényhatóságok figyelmét is fölhívná a vakok intézetére.

Mindenekelőtt pedig itt volna az ideje, egy modern berendezésű intézet építéséhez fogni. Hiszen a mostani intézet telkéért nagyon tekintélyes összeget lehet kapni és az új intézetbe beruházni.

Nem csekélyebb jelentőségű siketnémáink elhagyatott volta.

E szerencsétlenek száma nálunk igen nagy. A felejük nyújtott segély pedig relativ szintén elégtelen.

A kolozsvári és váczi intézetek ugyan derekasan megállják helyüket, de országszerte sok, igen sok siketnéma gyermek züllik el szakszerű oktatás és neveltetés hiányában.

Újabb időben a szabadkőművesek páholya karolta föl a siketnémák ügyét, biztató sikerrel. Maga a székesfőváros 12 budapesti illetőségű szegény siketnéma gyermek részére évenkint 2400 frtot fizet az internátus költségeire a váczi intézetnek. Helybeli illetőségű szegény siketnémák oktatására 7740 frtot, az I. kerületi állami tanítóképzővel kapcsolatos és siketnémák oktatására szolgáló iskola czéljait a Baross-utczai externátussal 5 évre összesen 26,000 frttal, a siketnémák délutáni tanfolyamát, az izraelita siketnémák intézetét pedig szintén segélyezi.

Látnivaló, hogy a székesfőváros törvényhatósága a siketnémákkal szemben nem szükkeblű. De mindez kevés arra, hogy a siketnéma gyermekek ügyét megnyugvással tekinthessük.

A mi pedig a hülyéket illeti, úgy azok ellátása és neveltetése tekintetében a kezdet kezdetén vagyunk.

A felnőtt hülyék bekerülnek a szegényházba. De a kényszerhelyzetnél fogva, oda kerülnek a közellátásra szoruló hülye gyermekek is. Már pedig ezek semmi szin alatt nem odavalók.

A hatóság évek óta érzi e viszásság súlyát.

A felnőtt hülyék czélszerű elhelyezését lehetővé teszi a majdan (?) megépülő központi szegényház. De a gyermekekre nézve — a mennyiben képezhetők — csak úgy segithet a hatóság, ha azokat a közoktatásügyi miniszter által államosított alkotás-utczai intézetbe adja. Vagy úgy, hogy a rendes díjat fizeti, vagy úgy, hogy több alapítványi helyet létesit. A mi olcsóbb és czélszerűbb.

Hir szerint így is kontemplálja ezt a város közjótékonysági ügyosztálya, még pedig oly módon, hogy az alapítványok tőkéjére az a 40,000 frt fordittatnék, mely a székesfőváros által a magyar állam ezeréves fönállásának emlékezetére kulturális és jótékonysági czélokra tett egymilliós alapítványi tőke 4% kamatai czímén befizetendő. Ez a 40 ezer forint az idei költségvetésbe föl is van véve és jobb, hasznosabb és szükségesebb dologra nem is fordítható.

Hogy ezen összegre már a Fehér-kereszt országos lelenczház-egyesület is aspirál, abból még nem következik az, hogy oda is kell adni.

Új röndnek muszáj lönni.

A mese a molnár meg a szamárról ismeretes.

Körülbelül ilyen helyzetbe jutnak maholnap a közúti vasúttársaságok a rendőrséggel. A dolog vége pedig szokás szerint az lesz, hogy inter duos a harmadik, a közlekedő közönség issza meg a folytonos megrendszabályozás levét.

Azt, hogy a kocsikban nem szabad dohányozni, hogy köpködni tilos, valahára mindenki megtanulta, bár az utóbbit nem mindenki respektálja, a mi kellemetlen ugyan, de úgy van. Azt is tudjuk, hogy a kocsik perronjára nem volna szabad az utasoknak hering módjára összeszorúlni, de azért nem egyszer, sem kétszer, hanem nagyon sokszor tapasztaljuk, hogy maguk a rend őrei ötösével, hatosával is föltolakodnak azokra a kocsikra, melyek a rendőrkaszárnya felé iramodnak.

Legújabban az van parancsul kiadva, hogy csak hátul szabad föl- és leszállni. A kalauz felé eső ajtót pedig nem szabad kinyitni, azon nem szabad se ki, se belépni, mert a léghuzam valamelyik kir. tanácsos úrnak, vagy más földi méltóságnak megártott. Mert, hogy ezt a kivételes figyelmet közönséges szegénysorsú ember érdekében tanusítani szükségesnek látták volna, azt velünk ugyan el nem hitetik.

A közegészségnek ezzel a friss sütetű rendszabálylyal ugyan még azon esetben sem tettek valami lényeges szolgálatot, ha pontosan betartanák is, legföljebb kiállhatatlanná sűrítik a tömött kocsik bűzös melegét. Egyet azonban biztosan elértek. Azt t. i., hogy a közönség folyton zsörtölődik a kocsivezetővel vagy kalauzzal, már a hogy jön. A detektiv pedig megbüntetés végett folyton fölirkálja őket és mindenki szidja a rendőrséget, mert ismét olyan intézkedést akar a járó-kelő publikumra erőszakolni, melyet a gyakorlati életben így túllőve a czélon, megvalósítani nem lehet.

Ha arra oktatnák a közönséget — és sajnos, hogy erre még nagyon rászorúl — hogy mindenki húzza be maga után az ajtót, a mit különben még egy jól dresszirozott kutya is meg szokott tenni, úgy okos dolgot művelnének. De azt megtiltani, hogy a kocsiról le- vagy föltóduló közönség csak hátul szállhasson föl és le, csak azért, mert a nyitva levő két ajtón át a kocsiban friss légáramlat támad, nem tartjuk szerencsés ötletnek. Már csak azért sem, mert köztapasztalat szerint a kocsik száma jóformán minden vonalon kevés, arra pedig hogy elég legyen, nincsen kényszerítő paragrafus, mert ha volna, talán máskép lenne, mint a hogy van.

Az a bizonyos léghuzam, melytől olyan nagyon óvják a publikumot, bizonyára kevesebb bajt okoz, annál az aka-

dálynál, a mit a csak egy ajtón át való közlekedés a forgalomban okoz.

Temérdek perpatvar, egy csomó gorombáskodás és tülekedés: ez a tényleges eredmény. Más haszna ennek az egyajtajú rendőri ötletnek nincs. Szándékosan, tévedésből vagy szükségből azért ma ép annyiszor nyitják a másik ajtót is, mint azelőtt, azzal a különbséggel, hogy miatta még veszekszenek is. Míg a közönség a perront is zsufolásig elfoglalja, addig forgós önzáró ajtószárny nem alkalmazható, mert nincs rávaló hely és a míg a mostani rendszerű ajtókat alkalmazzák, addig mindig akad ember, a ki nyitja és nyitva is hagyja. Ez már olyan speciális tempó, melyen csak a nevelés segíthetne, még pedig első sorban a felnőttek oktatása.

A jövő veszedelme.

Az eskütéri híd építésénél tudvalevően, a budai hídfő alapozása alkalmával kétes értékű szerencse érte a vállalkozókat és a fővárost. Egy pompás, bővizű lithium forrás fakadt a csákányok nyomán, a mely valóságos áldása lenne a szenvedő emberiségnek, ha véletlenül nem ott fakad az eskütéri híd fejénél s valóságos kincs, ha nem a Rudas-, Rácz- és Sárosfürdő forrásának tőszomszédságában bugyogyan ki a földből.

Más városban, bizonyára sippal-dobbal ünnepelték volna a derék forrást, nálunk azonban, a hol a meglevő kincseket sem tudják kihasználni s a meglevő forrásokat sem tudják megbecsülni, csak nyűg ez az újabb isten áldása, olyan forma valami, mint a mikor a gólya szeszélye a hetedik leánygyermekkel ajándékozza meg a szegény apát.

Csakhogy forrásokkal mégis könnyebb elbánni, mint a felesleges gyermekekkel, igy a bölcs hatóságok elhatározták, hogy a váratlanul felbukkant kincset egyszerüen eltemetik s elrendelték, hogy kesszonnal tömjék be az új forrást.

Erre a forrást eltömő kesszonra fogják azután megerősiteni az eskütéri híd láncát, a mely egy magas, karcsú oszlopról fog ide lecsatolódni s a kesszonra épitett felépitményben megerősittetni.

Igen természetes, hogy az ilyen híd-lánczok a forgalom következtében lengésnek vannak kitéve s ezeket a lengő mozgásokat a láncz közvetiti s igy a kesszonnak is átadja, a melylyel a forrást eltömték. Ez a kesszon, bármilyen súlyos legyen is s bármilyen mélyre legyen is sülyesztve, mégis bizonyos folytonos erő ostromlásának – a forrás vizének — lesz kitéve s igy nincsen kizárva annak lehetősége, hogy a láncz lengése által okozott rázkódtatás egyrészről, a forrás vizének folytonos feszitése másrészről, megingathatja a láncztartót alapjában s akkor az egész híd, komoly veszedelemnek néz elébe.

Machan Ottó műszaki tanácsos már most figyelmeztette a hídépitőket a jövőnek erre a veszedelmére s már most javasolja, hogy erre való tekintettel tolják el a hídfőt húsz ölnyire. Ez a változtatás ma még aránytalanul kevesebbe kerülne, mint ha a már fölépitett hidat kellene ujra épiteni.

Ezzel a kérdéssel különben már a szakkörök is alaposan foglalkoznak s egyik kiváló szaktudósunk igéretét birjuk, hogy teljes szakszerűséggel fogja letárgyalni ezt a fontos kérdést, a melyet nagyon melegen ajánlunk az illetékes körök figyelmébe.

Az apáczák es a fővárosi kórházak.

Egy egész régi anekdota jut eszembe.

Az egyszeri szemét-kocsissal találkozik a barátja. A szemetes kocsis nagyon diszesen van kiöltözködve csak a kalapja a régi.

— Hát te már nem vagy szemetes?

— De nem ám. Nagyon megútáltam a mesterségemet. Képzeld csak, a minap a szemét között egy hajszálat találtam. Azonnal ott hagytam a helyemet.

A szent Vincze szerzetbeli apáczák ellen, a kik a főváros több kórházában az ápolónői teendőket végezik, egyremásra panaszkodnak a kórház orvosai. A kegyes nővérek hivatkoznak szerzetesi voltukra s a szerzet szabályaira s egyre-másra tagadják meg a segédkezést.

A sebészeten a férfibetegeket nem akarják előkészíteni az operációhoz, a szülészeten és nőgyógyászati osztályokon eo ipso nem teljesitenek szolgálatot, a nemi betegeknek nem nyújtanak segélyt.

Fontoljuk meg a dolgot. E két utóbbi foglalkozás, meglehet hogy nem való apáczáknak, ha mindjárt nem is tudjuk megérteni, miért szemérmetlenebb az egyik betegség a másiknál s miért ne volna az halálosan mindegy az ápolónőre nézve, milyen fajtájú beteget ápol.

A betegápolás se nem mulatságos foglalkozás, sem nem mondható a legesztétikusabb cselekménynek. Az apáczaság ennek ellenére szintén nem tartozik az úgynevezett polgári szórakozások közé.

A ki szerzetbe lép, fogad önzetlenséget, tisztaságot; emberbaráti szolgálatokra kötelezi magát, megtagadja nővoltát és semlegességet fogad akkor, a mikor önként mond le a világi örömökről és a világi hiuságokról.

A mi nézetünk szerint sem az ápolónak, sem az ápoltnak neme nem számit. A beteg mind egyszerüen csak beteg, a ki gyógyitásra szorúl. A kit foga alom köt arra, hogy betegeket ápoljon, az köteles mindenkit ápolni, vagy ne ápoljon senkit.

E sorok irója maga is ismer nem egy önzetlen, hivatásától áthatott apáczát, a ki soha segédkezést meg nem tagadott, s a ki mégis minden tekintetben mintaképe a tisztaságnak, az önzetlenségnek s az apáczának.

A szent Vincze-szerzet tagjai — tudtunkkal — kikötik, hogy a nemi betegek osztályán és a szülészeten nem alkalmazhatók. A többi osztályokon azonban — nézetünk szerint — nem tagadhatnak meg semmi néven nevezendő szolgálatot.

Épen ezért csak helyeselhetjük *Stáhly* dr. eljárását, a ki az Erzsébet-szegényház okoskodó apáczáit följelentette s kérte a tanácsot, hogy a grácziföpökség útján parancsoltasson rá a betegápoló nővérekre, hogy tett fogadalmuknak és vállalt kötelességeiknek feleljenek meg.

A betegápolás, a milyen magasztos, épen olyan unguszliozus foglalkozás is, de a ki komolyan át van hatva hivatásától, az holmi kibuvókat nem keres, hogy kötelezettsége kellemetlenebb részétől megszabaduljon.

Huszonöt év Budapest közigazgatásának történetéből.

VII.

A rendbirságolás jogával a hivatalfőnökök is ruháztassanak föl. A fegyelmi büntetések közé a szolgálati tekintetekből való nyugdíjazás is fölveendő.

Az egyes állások különböző fizetési fokozatának a választás mellőzésével fokozatos előléptetés útján való betöltése, a tisztviselők fizetésének helyesebb alapon való rendezése s a korpótlék behozatalára vonatkozó kérdéseket a közgyűlés ezúttal nem vette érdemleges tárgyalás alá, minthogy azok rendezése nem a törvény, hanem az alkotandó szolgálati pragmatika keretébe tartozik.

Végre fölkérendőnek határozta a belügyminisztert, hogy a közigazgatási bizottság intézményének és a közmunkatanács hatáskörének helyesebb alapokra való fektetésének czélszerű reformját vegye fontolóra.

Ezen eszmék fölvetésével fejeződött be a fővárosi közigazgatás újjászervezésének éveken át vajudott ügye.

A belügyminiszter a fővárosi törvényt nem módosította, de keresztülhajtotta a kerületi előljáróságok szervezéséről szóló 1894. évi XXXIII. trv.-czikket és ezzel örökre véget vetett azon szégyenletes állapotnak, hogy az ország fővárosában az elsőfokú közigazgatás élén laikus egyének továbbra is nevetség tárgyává tehessék a jogszolgáltatást.

És ezzel a székesfővárosi adminisztrácziónak egy veszedelmes fekélye lőn kiirtva. Valóban nem lehetünk elég hálásak Hieronymi Károly belügyminiszter iránt, azon császármetszésért, melyet a laikus előljárók balfogásai által lenyomorított közigazgatáson végzett.

A bécsi mintára készült törvény és szabályzat alapján létesített előljárósági szervezet jóval jobb is lehetne mint a milyen, mindazonáltal eléggé meg nem becsülhető haladás a múltban uralkodott khaoszhoz képest.

Ennek a szervezetnek is az a főhibája, hogy a forma absorbeálja a lényeget, de legalább számol a viszonyokkal, a közigazgatás szükségleteivel és a modern közigazgatás színvonalára igyekezett emelni azt az intézményt, mely a desorganizáczió posványába volt süllyedve.

Nagy tévedés volna azonban azt hinni, hogy a kerületi előljáróságok mai rendszerükben kifogástalanul működnek.

Túlságig hajtott bürokratizmus tartja lekötve az ügymenet gyorsaságát és a nyilvántartások özönébe fúl az egyéni intézkedés minden szála.

Említettük, hogy az előljáróságok szervezete bécsi minta után készült. Magán is viseli az osztrák bürokratizmus minden raffinementját.

Ha mindehhez hozzá vetjük azt, hogy a legjobb rendszer sikere elvégre is az egyének rátermetségén fordúl meg, ha tudjuk, hogy az előljárósági közszolgálat külön, a központi szolgálattól teljesen elütő gyakorlatot kiván, úgy belátjuk, hogy a kerületi előljárósági intézmény gépezetén még sok lesz a javítani való, a mi egyébként minden emberi alkotás közös sorsa.

A kerületi előljáróságok, élükön felelős tisztviselőkkel, külön műszaki, közegészségi, számvevőségi stb. szakközegekkel, mint újon szervezett elsőfokú közigazgatási hatóságok, nagy és költséges apparatussal kezdtek működni.

Rendeltetésük természeténél fogva a központi igazgatás számos dolgát vették át.

Az előljárósági törvény erősen deczentralizált, a nélkül persze, hogy a központi igazgatásban ez által módosult ügykezelés egyensúlya helyre állíttatott volna, sőt a mi lényegesebb — a nélkül, hogy az előljáróságok hatáskörének tágításával, a központ is oly irányú szervezetet nyert volna, mely a deczentralizált közigazgatás egységes irányú vezetését és kellő ellenőrzését lehetővé tenné.

Ezt mondja Márkus József volt polgármester azon előterjesztésében, melyet a központi igazgatásra hivatott szervek és ezek segédhivatalainak újjászervezése tárgyában 1897. augusztus havában benyújtott.

Ez a terjedelmes és alapos tárgyismerettel készült derék munka, szerzőjének Hamvai Sándor VIII-ik kerületi előljárónak becsületére válik, bár ez is a bürokratikus formaságok túltengésében leledzik.

Általános érdeklődésre tarthat számot e legújabb szervezési javaslat bevezetése, melyben rátér arra a sok ízben vitatott kérdésre; miféle fogyatkozásokban szenved központi igazgatóságunk, de a helyett hogy a fővárosi törvényben gyökerező hiányokkal szemben azok orvoslása tekintetében állást foglalna, ezek elől kitér és ezúttal csak aozkat a bajokat ismerteti, melyeket a törvényhatósági bizottság a fővárosi törvény keretén belül, a maga hatáskörében orvosolhatna, mert — mondja a javaslat — a fönforgó összes bajokat a kormány által ismételve kilátásba helyezett, de mindez ideig hiába várt új fővárosi törvény megalkotása útján lehet csak megszüntetni.

Közigazgatásunk egyik sarkalatos hibája — mondja az előterjesztés — hogy a vezetésre, illetőleg kormányzásra hivatott organumok annyira túl vannak terhelve munkával, hogy alig marad idejük főbb hivatásuk betöltésére. Ezek alatt az organumok alatt különösen a polgármestert és a tanácsot, mint testületet értem.

A polgármester jelenleg nemcsak első tisztviselője a törvényhatóságnak, s mint ilyen vezetője a közigazgatásnak és feje a tisztikarnak, hanem egyúttal mindenféle hatóság is, a mint azzá az utóbbi évek számos közigazgatási törvénye tette, így például közegészségi, vízjogi, anyakönyvi stb. hatóság. Valamely kis városban, egyszerű viszonyok között, talán meg tud felelni a polgármester mindezeknek az előírt kötelességeknek, de a székesfővárosban, melynek félmilliót meghaladó lakossága van és a hol az életviszonyok sokkal komplikáltabbak és változatosabbak, ez úgyszólván lehetetlenség. Ezt különben belátta már maga a törvényhatósági bizottság is és nem egy szervezési munkálatában mutatott reá e visszás körülményre, mint a bajok legfőbb kútforrására.

Ily szervezet mellett a polgármester bürokratikus teendőit nagy erőmegfeszítéssel talán elvégezheti, de soha sem lehet a közigazgatás lelke, nem fogja azt vezetni és ellenőrizni tudni, mert nincs meg hozzá a fizikai ideje. Már pedig a polgármesternek épen a vezetés, az ellenőrzés kell, hogy első és főfeladatát képezze. E nélkül az ügyek intézésében nem lehet meg a szükséges egység és tervszerűség.

Hasonló helyzetben van a tanács is, mint testület. A tanács idejének legnagyobb részét is apró folyó ügyek veszik igénybe, annyira, hogy a székesfővárost, mint önkormányzati testületet érdeklő nagyobb fontosságú ügyek körültekintő, alaposabb előkészítésére és intézésére alig marad ideje. (Folyt. köv.)

Hirek a városházáról.

Az iparos tanonczoktatás.

Az iparos tanonczisklák kérdése a miniszteri leirat kapcsán ismét foglalkoztatja a székesfőváros hatóságát. Mi azt hiszszük, hogy ha a tanács az elemi népiskolákból a polgári iskolákba helyezné át az ipariskolákat, akkor az iparosok kivánsága is teljesíthető volna s a kérdés valahára megoldást találna. Az úgynevezett női iparos tanonczisklák úgyis a polg. leányiskolákkal kapcsolatban terveztetnek; miért ne lehetne hát a fiú iparos tanonczisklákat a polg. fiúiskolákba áthelyezni? Azonkívül mi egyéb előnyöket is reménylünk ez új intézkedéstől, ú. m.: több szakismeretet a polg. iskolai tanároktól; nagyobb buzgalmat, több erőt, a mennyiben a csak délelőtt elfoglalt tanárok délutánra nincsenek annyira kimerülve, mint az elemi iskolai tanítók, a kik naponkint délután 4 óráig tanítanak. S igy teljesen meg lenne oldva a sokat vitatott kérdés. —*y*

Megszüntetett helybérszedés.

A központi vásárcsarnok vasúti perronjának azon a részén, a mely a vámvonalon belül esik, eddig az államvasutak is szedte a helybért a kirakott árúk után, valamint a főváros is. Miután igy az árúk után kétszeres dijat fizettek, a tanács a vásárcsarnok igazgatóságának előterjesztése alapján kimondotta, hogy a vámvonalon belül eső perronon kirakott árúk után *ezentúl nem szed helybért.*

A VI. kerületi elüljáróság palotája.

A belügyminiszter jóvá hagyta a fővárosnak azt a határozatát, hogy a VI. kerületi elüljáróság részére palotát épit. Az uj fiókvárosháza az Aradi- és Csengeri-uczák sarkán lesz és épitését már a kora tavaszszal megkezdik, hogy rendeltetésének a jövő év augusztus havában átadható legyen A háromemeletes épületben, a melynek költségeire a törvényhatóság 270.000 forintot engedélyezett, az elüljáróság hivatalain kivül az anyakönyvi hivatal, adófelügyelőség, továbbá a VI. kerületi népkonyha és munkás otthon is helyet kap. (F. T.)

Megszüntetik a Belvárost.

A IV. kerület ellen akciót inditott a törvényhatósági bizottság egy része. Átakarják csatolni az V. kerületbe s a kettőből lenne egy új IV. kerület 70.000 lakossal, a mennyiben a IV. kerületnek ma 25.000, az V.-nek valamivel több mint 44.000 lakosa van. Azok a törvényhatósági tagok, a kik a Belvárost megakarják szüntetni, főképp azzal okolják meg ezt az akciót, hogy az esküteri hidépitése következtében átszabályozott IV. kerület lakossága nagy mértékben megcsappant és a főváros mai financiális helyzete nem engedi meg, hogy a csekély számú lakosság részére külön kerületi elüljáróságot tartsanak, a mely évenkint 55,000 forintba kerül a hivatalos helyiségek bérével együtt Az új kerületi beosztás természetesen a VI., VII., VIII. kerületek átalakitását vonná maga után, mert ezekben a kerületekben a lakosság nagy számával szemben az elüljáróságok alig tudják az igényeket kielégiteni. (Főv. Tud.)

A jótékony egyesületek és betegsegélyző társaságok ellenőrzése.

Az utóbi időben igen sok panasz merült fel egyes jótékony egyesület, valamint a betegsegélyző és temetkező társaságok nagy része ellen. A panaszok arra indították a belügyminisztert és a fővárost, hogy a Budapest területén működő, körülbelül 170 jótékony egyesület és 900 betegsegélyző és temetkező társaság ügykezelését sorra vizsgáltassák. A belügyminiszter a maga részéről Szemere Lajos min. fogalmazót, Payr számvevőségi igazgatót és Csada számtanácsost, a főváros Grimm Gábor számtanácsost és Reitter Ferencz számvizsgálót küldte ki az egyesületek felülvizsgálására. Az öttagú bizottság két csoportban délelőtt, délután felváltva fogja a vizsgálatot teljesíteni. (Főv. Tud.)

A gombaárúsítás megrendszabályozása.

A tanács és a közgyűlés tudvalevőleg szabályrendeletet alkotott a gomba elárúsítására. A szabályrendeletet felterjesztették a belügyminiszterhez, a ki jóváhagyás előtt azt kivánta, hogy állapitsa meg a főváros az elárúsitható gombafajokat is. A tanács eleget teendő a leiratnak, felküldte azoknak a gombáknak a jegyzékét, a melyeknek elárúsitását megengedik. Ezek a gombafajok a következők:

I. Szarvasgombafélék: 1. Éti szarvasgomba *II. Kucsmagombafélék:* 2. Ehető kucsmagomba. 3. Kúpos kucsmagomba. 4. Kedves kucsmagomba. 5. Gödrös redőgomba. 6. Óriás redőgomba. 7. Fodros redőgomba. 8. Ehető redőgomba. 9. Karélyos redőgomba. *III. Palánkafélék:* 10. Fodros lombgomba. 11. Halványsárga palánka. 12. Fürtös palánka. 13. Szemcsés tinóru gomba. 14. Molyhos tinóru gomba. 15. Ehető tinóru gomba. 16. Királygomba. 17. Érdes tinóru. 18. Tömött csiperke. 19. Szegfügomba. 20. Éti vargánya. 21. Ehető szegecs. 22. Foltos gyepgomba. 23. Kagylós félszeggomba. (Főv. Tud.)

A fővárosi szegények segélydija.

IX. kerületi elüljáró azt az előterjesztést intézte a tanácshoz, hogy a helybeli illetőségű szegénynek maximalis havi segélydíjat 5 frtról 8 frtra emelje fel. A tanács mielőtt az ügyben határozott, felhivta az összes elüljárókat, hogy rendes értékezleten állapitsák meg, vajjon szükséges-e a segélydíj felemelése és pénzügyi szempontból nem káros-e a fővárosra. Az elüljárók a napokban tartott értekezletük eredményét beterjesztették a tanács elé. Álláspontjuk az, hogy a segélydíjat 5 forintról mindenesetre fel kell emelni 8 frtra, de a mellett a 3 forintos segélydíjat is meg kell hagyni, mert a kis beneficiumot élvezők legnagyobb része népkonyha és egyéb kedvezményes dolgokat is élvez. A tanácsnak az az aggálya, hogy 8 frtos maximalis segélydíj a fővárosnak nagy áldozatában kerül, az elüljárók szerint nem alapos, mert sokkal többe kerül a szegényházban való elhelyezés,

mint a készpénzzel való segítés. Egy szegényházi ápolt ugyanis a *balpartí szegényházban*: *évenkint* 212 frt 11 krajczárba a *jobbparti szegényházban*: 163 forint 62 krajczárba a jobbparti *polgári ápoldában*: 151 frt 04 krajczárba kerül, míg a készpénzzel való segítés (havonkint 8 frttal) egy évre csak 96 frtot tesz ki. Az elüljárók tehát tekintettel arra is, hogy az élelmi szerek a utóbbi időben fölötte mggdrágultak, szükségesnek tartják a maximális segítődíjnak 8 forintra való felemelését. (Főv. Tud.)

A főváros részesedése a közuti villamos bevételeiből.

A közuti villamos vasúttársaság beterjesztette a tanácshoz a mult évi bevételeiről szóló kimutatást. A bruttó bevétel összege 2,946.245 forint 10 krajczár. Ebből a fővárost 2 millió frtig 3% 500.000 forintig 4% a 446.245 forint 10 krajczárból 5% részesedés illeti meg. A közuti társaság a kijáró részesedés fejében a központi pénztárhoz 102.312 frt. 26 krt be is fizetett. (Főv. T.)

A budapest-rákospalota-ujpesti vasut mérlege.

A főszámvevő a héten revideálta a budapest-ujpest-rákospalotai villamos vasút 1897. évi mérlegét. A mérleg ellen a fővámszedőnek nincs lényeges észrevétele. Ellenben hibáztatja azt, hogy a vasutársaság nem mutatott be egységes leltárt. Másrészt pedig felhivja a tanács figyelmét arra a körülméhyre, hogy az 1896. évi elejétől üzemben álló vasút területhasználati szerződését a kormány még most sem hagyta jóvá; ez a körülmény később igen sok konfliktusra adhat okot, különösen a részesedés, háramlás és tarifa-revizió kérdésénél, mert a feltételek úgy szólnak, hogy a fővárost illető jogok a „szerződés jóváhagyásától számitandók". A főszámvevő tehát figyelmezteti a tanácsot, hogy a szerződés jóváhagyását sürgesse meg a kormánynál. (Főv. Tud.)

A főváros vesztesége az ex lex miatt.

A főváros az ex lex miatt, mint értékpapir-tulajdonos érzékeny veszteséget szenvedett. A száz millió koronás kölcsönkötvény árfolyama ugyanis 97.50 frtról 96.50 frtra esett. Ezekből a kötvényekből legközelebb 30 millió értékűt kell a fővárosnak elhelyezni s ha az árfolyam addig nem javul, akkor a kötvénypapiroknál a fővárost 300,000 forint veszteséggel sujtja az ex lex. (Főv. Tud.)

KÖZGAZDASÁG.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület közzétette zárószámadását. Az intézet 1898. deczember 31-ről szóló mérlegszámlája a következő:

Vagyon: Készpénz-készlet 1.858,289 frt 32 kr. Egyesületi házak: IV. ker. egyetem-utczai 375,000 frt, V. ker. Dorottya-utczai 355,000 frt, VI. ker. Andrássy-uti 670,000 forint, VII. kerületi Erzsébet-körúti 625,000 frt, VII. ker. csömöri-uti 350,000 frt, VIII. ker. múzeum-körúti 232,000 forint, II. ker. fő-utczai 112,000 frt, együtt 2.719,000 frt. Leszámított váltók a tárczában 23.786,864 frt 61 kr. Nyilt hiteli váltók jelzálogos födözet mellett 13.014,633 frt, együtt 36.801,497 frt 61 kr. Előlegek értékpapirokra 3.147,279 forint 53 kr. Kölcsönök: ingatlanokra készpénzben 9.679,059 forint 7 kr., ingatlanokra záloglevelekben 40.963,420 forint 6 kr., közhasznú művekre 5.781,333 frt 6 kr., törvényhatóságok és községeknek 52.100,289 frt 22 kr., magy. kir. kincstárnak (eladott államjavak vételárának leszámitolása) 2.274,679 forint 16 kr., államilag biztosított kötvényekre 2.467,308 frt 88 kr., együtt 111.266,089 forint 45 kr. Adósok folyó-számlán 34,388,372 frt 90 kr. Értékpapirok és azok deczember 31-ig járó kamatai 25,022.771 frt 91 kr. A záloglevelek biztosítására rendelt külön alap értékpapirjai 3,091.900 frt. A kamatozó kötvények biztosítására rendelt külön alap értékpapirjai 3,002,898 frt. Együtt 31,117.569 frt 91 kr. 4%-os egyesületi kam. kötvények készlete és azok deczember 31-ig járó kamatai 3.910,816 frt 80 kr., 4%-os egyesületi záloglevelek készlete és azok deczember 31-ig járó kamatai 881,710 frt 83 kr. Együtt 4,792.527 frt 63 kr. Magy. kir. zálogházi pénztárjegyek és azok deczember 31-ig járó kamatai 392,000 frt. Egyesületi nyugdíjalap értékpapirjai 744,760 frt. Menház-alap értékpapirjai 200,632 frt 50 kr. Honvéd-alap értékpapirjai 9,990 frt. Együtt 955,372 forint 50 kr. Összesen: 227.538,008 frt 85 kr.

Teher: Alaptőke 5.000,000 frt. Tartalékok: Rendes tartaléktőke 6.510,387 forint 84 krajcár. Külön tartalékalap 9.391,911 frt 14 kr. Egyleti nyugdíjalap 770,701 frt 18 kr. Együtt 16,673.000 frt 16 kr. Betételek könyvecskékre: a központban 60.524,409 frt 73 kr., a terézvárosi fiókpénztárnál 16.617,994 frt 67 kr., a józsef—ferenczvárosi fiókpénztárnál 17.258,286 frt 42 kr., a lipótvárosi fiókpénztárnál 9.923,772 frt 44 kr., a budai fiókpénztárnál 4.934,606 fort 78 kr., az erzsébetvárosi fiókpénztárnál 8.629,197 frt 68 kr. Együtt 117.888,267 frt 76 kr. Kibocsátott pénztárjegyek 3000 frt. Hitelezők folyó-számlán 20.762,873 forint 53 kr. Kibocsátott 4% kamatkötvények 31.809,100 forint. Kibocsátott 4% záloglevelek (kor. 59.514,600) 29.757,300 forint. Együtt 61.566,400 frt. Kisorsolt, de még forgalomban levő 4½%-os kamatkötvények 114.800 frt. Kisorsolt, de még forgalomban levő 4%-os kamatkötvények 167.200 frt. Kisorsolt, de még forgalomban levő 4 százalékos záloglevelek (286,200 kor.) 143,100 frt, együtt 455,100 frt. Kamatkötvények és záloglevelek föl nem vett szelvényei 27,582 frt 50 kr. Egyesületi részvények föl nem vett szelvényei 800 frt, együtt 28,382 frt 50 kr. Alapítványok: Fáy András-alapítvány 34,000 frt. Menház-alapítvány 204.908 frt 21 kr. Honvéd-alapítvány 10,440 frt 97 kr. Pesti főreáltanodai egyesületi ösztöndíj-alapítvány 2100 frt, együtt 251,449 forint 18 kr. 1899-ben fizetendő 1898-ra eső adó és illetékek részlete 324,706 frt 98 kr. Egyesületi házakra 1899-re befolyt lakbér 16,947 frt 98 kr. 1899-re előre bevett és viszont 1898-ra utólagosan esedékes kamatok különbözete 1.932,758 forint 39 kr. Tiszta jövedelem 2.535,122 frt 70 kr. Összesen; 227.538,008 frt 85 kr.

—

A Hazai Bank részvénytársaságnak az 1898. évre vonatkozó zárszámadása a következő:

Mérlegszámla: *Vagyon*: Pénztári készlet 456,612 frt 81 kr (1897-ben 460,753 frt 5 kr). Váltótárcza: leszámitolt és külföldi váltók 7.354,369 forint 2 kr. (6.281,543 frt 44 kr.) Kölcsönök értékpapirokra és report 2.713,995 frt 81 kr. (6.672,958 frt 19 kr.) Értékpapirtárcza 344,298 frt 58 kr. (230,603 frt 90 kr.) Befizetések vállalatokba és szindikátusokba 2.198,701 frt 86 kr. (1.581,295 frt 66 kr.) Adósok: fedezett folyó számlában 19.900,313 frt 1 kr., bankári követelésekben 308,767 frt 69 kr., összesen 20.209,180 forint 70 kr (19.341,777 frt 50 kr. Váltóüzlet 420,828 frt 1 kr. (687,254 frt 74 kr.) Leltári berendezés: eddigi beszerzések

45,731 frt 63 kr., korábbi leírások 25,731 frt 63 kr., folyó évi szaporodás 1470 forint 6 kr. = 21,470 forint 06 kr. (25,203 frt). Összesen 33.719,456 frt 85 kr. *Teher*: Részvénytőke 5.000,000 frt. Tartalékalap 400,000 frt. (350,000 forint) Forgalomban levő saját elfogadványaink 1.647,500 frt. (1.320,000 frt.) Hitelezők: betétek pénztárjegyekre, csekszámlára, különféle folyószámlai hitelezők 25,683 frt 76 kr. (27.288,864 forint 83 kr) Föl nem vett osztalék 306 frt. (627 frt.) Átmeneti tételek 464,592 frt 80 kr. (855,929 frt 33 kr.) *Nyereség* egyenleg 523,641 frt 29 kr. (465,968 frt 23 kr.) Összesen 33 719,456 frt 85 kr.

Nyereség- és veszteségszámla. *Tartozik*: Ügyvivő igazgatóság, tisztviselők és szolgák fizetése 88.423 forint 8 kr. (78,098 frt 57 kr.) Költségek 80,282 frt 68 kr. (75,496 frt 34 kr.) Jövedelmi adó 47,816 frt. (51,620 frt 38 kr.) Leírások 22,216 frt 24 kr. (26,537 frt 16 kr) Nyereség: mult évi nyereség-áthozatal 40,554 frt 75 kr., ez évi tiszta jövedelem 483,086 frt 54 kr., összesen 523,641 frt 29 kr. (465,968 frt 32 kr. Összesen 762,380 frt 28 kr. *Követel*: Nyereség-elővitel 1897. évről 40,554 forint 75 kr. (39,213 frt 52 kr.) Kamatjövedelem: adómentes 187,559 frt 64 kr.) adóköteles 270,506 frt 6 kr., összesen 458,065 frt 70 kr. (429,534 frt 79 kr.) Jutalékok 195,827 frt 93 kr. (149,988 frt 36 kr.) Nyereség idegen értékeken 13,805 forint 11 kr. (9001 frt 63 kr.) Nyereség értékpapirokon 20.424 forint 36 kr. (17,852 frt 13 kr) Szindikátusi jövedelmek 22,121 forint 14 kr. (40,343 frt 64 kr). Nyereség a váltóüzletből: a befektetett tőke kamatai és az üzleti költségek levonása után 11,581 frt 29 kr. (11,786 frt 70 kr.), összesen 762,380 frt 28 kr.

A nyereség és veszteségszámla tételei az előző 1897-ik üzletév vonatkozó főbb tételeivel összehasonlítva általánosságban jelentékeny emelkedést mutatnak. Kivétel egyedül a szindikátusi üzletből eredő jövedelem Ennek csökkenése a bizonytalan politikai helyzet által okozott közgazdasági pangásban leli magyarázatát, de a rendes folyó banküzlet lényeges terjedéséből előállott jövedelmi többletben bőven kárpótlást nyert. Ennek tulajdonítható is, hogy a lefolyt évre vonatkozólag kimutatott eredmény 56,331 frt 73 krral, illetve az előállott költségtöbblet tekintetbevételével 63,218 frt 28 krral kedvezőbb az előző évinél. Az összforgalom 1,812.401,984 forint 80 krt tett ki. Váltó leszámítoltatott 24,903 drb 45 474,851 frt értékben (+7.174,642 frt). Szindikátusi jövedelmek czimén csupán a $3^1/_2$ százalékos osztrák beruházási kölcsön — a bécsi Verkehrsanleihe és a Banca di Genova szindikátusainál elért nyereség van elszámolva — a mérleg szerint befizetések vállalatokba és szindikátusokba czimen kitüntetett 1.198,701 frt 86 krnyi értékek után a lefolyt évre biztosított kamatot pedig úgy, mint ez a multban is történt, a korábbi évekből érintetlenül rendelkezésre álló, még el nem számolt jövedelmi tartalékhoz csatolják. A február 15-ére egybehivandó közgyűlésnek előterjesztett javaslatok elfogadása esetén a kimutatott tartalékalap 475.000 forintra, vagyis részvényenkint $9^3/_4$ százalékra emelkedik.

HIRDETÉSEK.

A Pesti hazai első takarékpénztár-egyesület

LIX. évi rendes közgyűlését

1899. évi február hó 5-én d. e. 10 órakor

fogja Budapesten, Pest vármegye székháza dísztermében (IV. ker., Gránátos-utcza) megtartani.

Tárgysorozat:

1. Jelentése az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak az 1898-ik évi üzlet eredményéről.
2. Határozathozatal a mérleg és tiszta jövedelem iránt.
3. Egyéb igazgatósági előterjesztések.
4. A választmány húsz tagjának megválasztása (alapszabályok 41. §-a).

☞ Ezen közgyűlésre a t. cz. részvényesek azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy az alapszabályok 14. § a értelmében csak oly részvényes gyakorolhatja, akár saját személyében, akár meghatalmazott által, szavazati jogát, kinek részvénye 1898. deczember 31-éig nevére iratott s a közgyűlést megelőző nap d. u. 5 óráig az egyesület főpénztáránál még le nem járt szelvényeivel együtt letétetett.

Budapest, 1899. január 18-án.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem díjaztatik).

Hirdetmény.

A Svábhegyi fogaskerekű vasút részvénytársaság

folyó 1899. **január 30. délelőtti 9 órakor** a magyar vasuti forgalmi részvénytársaság helyiségeiben, Fürdő-utcza 10 szám I. em. alatt tartja

IV. rendes közgyűlését,

melyre a tisztelt részvényesek ezennel meghivatnak.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzletévről.
2. Az igazgatóság számadása és a tiszta nyereség hováfordítása iránti indítványa.
3. A felügyelő-bizottság jelentése a mérleg megvizsgálásának eredményéről, valamint jelentése az igazgatóság által a nyereség felosztása iránti indítványáról.
4. Az 1—3. pontokban tett jelentések, indítványok és mérleg megállapítása, valamint az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére adandó felmentvény iránti határozathozatal.
5. Az igazgatóság tiszteletdíjának megállapítása az 1899. évre.
6. A felügyelő-bizottság ujjáválasztása és 1899. évi tiszteletdíjának megállapítása.

Megjegyzés. Azon részvényesek, kik a közgyülésen szavazati jogukat gyakorolni óhajtják, részvényeiket a közgyülési határnap előtt 5 nappal a társulat pénztáránál, vagy a Pesti magyar kereskedelmi banknál letéteményezni tartoznak.

Budapest, 1899. évi január hó 21-én. **Az igazgatóság.**

Mérleg 1898. évről.

Vagyon: Pályaszerzési számla 300,000 frt. Uj kitérő és csonkavágány épitési számla 23,336 frt 23 kr. Uj beruházások öt évi törlesztésre 1451 frt 80 kr. Anyagkészlet számla 2751 frt 94 kr. Pénztárszámla 94 frt 86 kr. Pesti magyar kereskedelmi bank 9541 frt. Adósok 899 frt 79 kr. Összesen 338,039 frt 62 kr.

Teher: Részvényalaptőke 286,700 frt. Kisorsolt részvények 13,300 frt. Anyagszer tartalék számla 2396 frt 55 kr. Kölcsön számla 20,000 frt. Hitelezők 1350 frt 26 kr. Tőkevisszafizetés részvény kisorsolása utján 4700 frt. Tiszta nyereség 9592 frt 81 kr. Összesen 338,039 frt 62 kr.

Nyeremény- és veszteségszámla 1898. évről.

Költségek: Uj beruházások második törlesztési részlete 483 frt 93 kr. Kamatok 297 frt 57 kr. Töke visszafizetés részvénykisorsolás utján 4700 frt. Tiszta nyereség 9592 frt 81 kr. Összesen 15074 frt 31 kr.

Jövedelmek: Nyeremény áthozatal az 1897. évről 1061 frt 66 kr. Üzleti fölösleg 14012 frt 65 kr. Összesen 15,074 frt 31 kr.

Budapest 1898. december 31-én.

Az igazgatóság:

Dr. Mezei Sándor s. k., **Lindheim Alfréd** s. k., **Urbán Adolf** s. k., **Dr Brüll Mór** s. k, **Dr Wein Manó** s. k.

A felügyelő-bizottság jelentése.

Van szerencsénk a lefolyt 1898. üzletévre vonatkozó jelentésünket a következőkben előterjeszteni.

Törvényszerü kötelességeink szem előtt tartásával feladatunknak olyképen igyekeztünk megfelelni, hogy a társulatunkat érdeklő mozzanatokat figyelemmel kisérve, az igazgatóság határozatairól tudomást szereztünk, az üzleti könyveket és a kezelést vizsgálatunk tárgyává tettük.

Behatóan megvizsgáltuk az 1898 üzletév mérlegét s annak tételeit az illető könyvekkel összehasonlítva, azokkal mindenben megegyezőknek találtuk.

Az igazgatóság azon indítványához, hogy a kisorsolt 47 darab részvény fedezésére fordított 4700 frtnyi összeg levonása után a nyeremény- és veszteség-számlán kitüntetett 9592 frt 81 krnyi nyereményből 2914 drb részvény 3 -os osztalékára 8742 frt fordittassék s 850 frt 81 kr. az 1890-iki üzletévre vitessék át, magunk részéről hozzájárulunk, s azt a tisztelt közgyülésnek elfogadására ajanljuk.

Miután végre az üzletvezetést és könyvelést mindenkor megfelelőnek találtuk, kérjük a tisztelt közgyülést, hogy az előterjesztett mérleget és zárszámadásokat helybenhagyni és az 1898. évre vonatkozó felmentvényt úgy az igazgatóság, mint magunk részére megadni méltóztassék.

Végül megbizatásunk ideje lejárván, a bennünk helyzett bizalomért köszönetet mondunk.

Budapest, 1899. január 20-án

Dr Schober Béla s. k., **Augenstein Samu** s. k., **Krishaber Károly** s. k.

A Hazai bank részvénytársaság

IV. évi rendes közgyülését

1899. évi február hó 15-én délben 12 órakor fogja Budapesten a bank helyiségében megtartani.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése. 2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg megállapítása, a nyeremény felosztása iránti határozat és a fölmentés megszavazása. 3. Két igazgatósági tag választása. 4. A felügyelő-bizottság választása. 5. A felügyelő-bizottság tiszteletdíjának megállapitása.

Ezen közgyülésre a részvényesek azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy az alapszabályok 17. § a értelmében a közgyülésen 25 drb részvény után egy szavazattal bir minden részvényes, a ki részvényeit, a még le nem járt szelvényekkel együtt, a közgyülésre kitűzött határnap előtt 8 nappal a társaság pénztáránál Budapesten vagy a hirdetményben e czélra kijelölt más helyeken letette s hogy minden további 25 részvény ugyanazon föltételek mellett szintén 1—1 szavazatra jogosit; miért is a szavazati jog érvényesitése czéljából a részvények szelvényekkel együtt február hó 8-án déli 11 óráig vagy a bank értékpapir-pénztáránál, vagy a Pesti hazai első takarékpénztár-egyesület főpénztáránál, vagy a bécsi Niederösterreichische Escompte-Gesellschaft pénztáránál leteendők s ez alkalomból ugyanott a megvizsgált évi mérleg, a felügyelőbizottság jelentésével együtt átvehető.

Budapest, 1899 jan. 25.

Az igazgatóság.

Meghivó

a „Budapesti Takarékpénztár és Országos Zálogkölcsön RészvényTársaság"

részvényeseinek **1899. évi február hó 4-én, szombaton d. e. 11 órakor** a takarékpénztár helyiségében (**VI., Andrássy-út 5., I. em.**) tartandó

VI. rendes évi közgyülésére.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése. 2. Zárszámadások előterjesztése a felügyelőbizottság jelentése kiséretében. 3. A mérleg megállapítása és a felmentvény iránti intézkedés, az igazgatóság és felügyelőbizottságra nézve. 4. A nyereség hovafordítása iránti határozat hozatal. 5. Egy igazgatósági tag választása. 6. Öt felügyelőbizottsági tag választása és a bizottság tiszteletdíjának megállapítása. 7. Tizenegy választmányi tag választása.

Budapest, 1899. január 25-én. **Az igazgatóság.**

Azon t. cz. részvényesek, kik ezen közgyűlésen résztvenni óhajtanak, felkérjük, miszerint nevükre irott részvényeiket az alapszabályok 20. §-a értelmében legkésőbb három nappal a közgyűlés előtt, tehát bezárólag 1899. február 1-ig Budapesten a társaság főpénztáránál (VI. Andrássy-ut 5. sz. földszint) letenni sziveskedjenek, a letett részvényeikről elismervényt nyernek, mely igazolási jegyül szolgál a közgyűlésen való részvételre. A közgyűlésen az alapszabályok 15. §-a szerint, minden részvényest általa letett öt darab részvény után egy szavazat illeti meg, azonban 30 szavazatnál többet sem saját, sem megbizottjának nevében sem mindkét minőségben együtt senki sem gyakorolhat. A mérleg és a felügyelőbizottság reá vonatkozó jelentése az alapszabályok értelmében a társulat irodahelyisegében közszemlére ki van téve, s kívánatra minden részvényesnek egy nyomatott példány kiszolgáltatik.

Az 1857. alakult és legfelsőbb helyen engedélyezett

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

BUDAPEST, Vigadó-tér (saját palotájában).

Negyven millió osztrák értékű frtnyi alappal bír és biztositékot vállal:

a) **tűzkár ellen** (ha villám által is okozva) épületekre, gyárakra, gépek, árukészletekre, butornemüek, marhaállományra stb. b) **jégkárok ellen** biztositott teljes kártérítéssel, úgy nemkülönben c) **szállitmányi károk ellen**, vizen, szárazon és vasutakon; d) **betörési károk ellen**; e) **az ember életére**; 1. halálesetre szóló biztosításokra, 2. vegyes, illetve. elérés és halálesetre szóló biztosításokra, 3. kiházasitási biztositásokra, 4. közvetlen vagy bizonyos idő lejártával kezdődő életjáradékokra, 5. tulélési életjáradék, illetve özvegyi nyugdijbiztositásokra, 6. nevelési költségbiztositásokra, 7. jelz. életbiztositásokra.

Az életbiztositások érvényesek a természetes elhalálozáson kivül: 1. a háború veszélyeire — minden pótdij nelkül. 2. a párbaj eseteire, 3. az öngyilkosság folytán bekövetkező halálesetre, 4. balc eset folytán történő elhalálozás esetére.

Az alaptőke, a biztosítási dijtartalék és a befolyó biztosítási díjösszegek a legteljesebb biztositékot nyújtják. A biztosítási feltételek a t. cz. közönség számára a legelőnyösebben állapittatnak meg. — A biztosítási díjak lehető jutányosak a felmerülő károk a leggyorsabban és a legkészségesebben téritttetnek meg.

A társaság lakházakat és gazdasági épületeket úgy biztosít, hogy a díjfizetés csak a második évben veszi kezdetét, ha az ily épületek nála **6 évi** tartamra biztosittatnak, továbbá lakházaknak s gazdasági épületeknek **12 évi** tartamra leendő biztositásánál **két ingyen évet** (az elsőt és utolsót) engedélyez olyformán, hogy az ingyenes években egyáltalában semminemü fizetmény nem teljesitendő.

Kormányzó közegek:

Igazgatók: **br. Harkányi Frigyes, Jeney Lajos, Ormódy Vilmos, br. Schossberger Zsigmond, gr. Zichy Nándor.**

FELTEN és GUILLEAUME

CARLSWERK, Mühlheim a. Rhein. — Bécs, X. Bez., Semmeringer-Strasse 11.

Külso váczi-út. **BUDAPEST,** Külső vaczi-út.

Vas-, aczél és vörösréz-drótkötelek, bányák, felvonógépek, hajók, tranzmissziók, kötélpályák, valamint **villámhárítók** használata.

Különféle módon izolált vezető drótok. Telegrafia, telefónia és elektromos világitás czéljaira való guttaperchával vagy gummi-erekkel készült, valamint ólommal és dróttal burkolt **kábelek.**

Rostanyaggal, papirossal és levegőréteggel izolált **ÓLOMKÁBELEK**

Vas-, aczél-, vörösréz és bronzdrótok. Drótáruk.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

MAGYAR SZÉKESFŐVÁROS

kiadóhivatala.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. február 6. 6. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A Szent György-tér szabályozása.

Magyarország nagyasszonyának, felejthetetlen emlékű királynénknak monumentalis szobrot akar emelni a nemzet; a nagylelkű király pedig azt a teret jelölte meg a szobor helyéül, a melyen eddig az elnyomatás korszakának rideg emlékoszlopa állott. A szomorúság emléke helyére a nemzeti kegyelet impozáns alkotása kerül s azok, a kik hivatásszerüen foglalkoztak a szobor elhelyezésével, belátták, hogy a Szent György-téren mai alakjában a tervezett műemlék alig helyezhető el.

A *Magyar Székesfőváros* volt az első, a mely a tér új szabályozását követelte s ugyancsak lapunk ismertette azt az akadályt is, a mely a szabályozásnak útját állja.

A *Magyar Székesfőváros* mult évi deczember 5-iki számában ezeket irta:

A királyné szobra és Lobkovitz herczeg.

A királyné szobrának elhelyezése kérdésében tudvalevő, hogy a király a szobor helyéül a Szent György-teret jelölte ki. A Szent György-tér azonban szük, mindössze 7300 négyszögöl, a mely az új királyi és miniszterelnöki palota felépitésével, ha területnagyságából nem is veszit, perspektivája a minimális lesz.

A szobornak pedig mégis a Szent György-téren kell állani, a melyet tehát valamiképp rendezni kell.

Ezt a feladatot egyik legkiválóbb műépitészünk zseniális tervvel akarta megoldani. A terv a következő:

Az Albrecht-úttól a Szent György-térig terjedő Szinház-utcza, a mely ma a király egyenes útja a palotába, keskeny és idomtalan. A szük utczában csak a miniszterelnöki palota egy része, továbbá a Várszinház és a főhadparancsnokság épülete áll. A tervező műépitész azt proponálja, hogy a kormány szerezze meg a főhadparancsnokság épületét és egyesitve a Várszinházzal, az új miniszterelnöki palotát ezen a két telken épitse fel s ugyanakkor a Szinház-utczát is megfelelően szélesitse ki.

A mai miniszterelnöki palota telke ekkép üresen maradna s a Szent György-tér szabad nyilásához jutna megnagyobbitott terjedelemmel Pest felé.

A királyné szobra az új kibővitett tér sarkán emelkednék arccal a József főherczeg palotájának. A szobor architektonikus része, a mely Pest felé monumentális kiképzést nyerne, teraszszerüen alkotott lejtőkkel a bástyára támaszkodnék, a melyekhez az elipszről lépcsőzetes feljáró vezetne.

Hogy a szobor ne álljon egyedül, a miniszterelnöki palota telkén létesitendő parkban csinos kioszkot lehetne emelni, a mely pendantja lenne a sikló izlésesen átalakitandó kioszkjának.

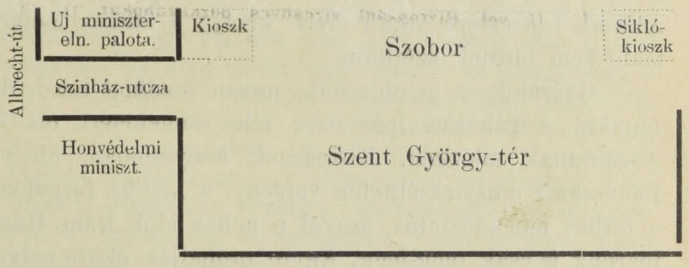

A tervről azonban egyelőre alig lehet szólni, mert *Lobkovitz* herczeg a főhadparancsnoksági épületet semmi szin alatt nem akarja átengedni, daczára annak, hogy a mostani helyhez elég közel akarnak egy alkalmas épületet cserébe adni.

A tervező a kiválóan szerencsés konczepczióju tervről pedig nem szeretne letenni, mert a királyné szobrának megfelelő elhelyezése csakis a tér rendezésével oldható meg. A megoldással pedig sietni kell, mielőtt a miniszterelnöki palota épitését megkezdik.

*

Ezt a tervet, a melynek — most már elárulhatjuk — *Hauszmann* tanár az alkotója, a közmunkatanács nem akarta elfogadni, a főváros törvényhatósága pedig mult heti közgyülésében nagy lelkesedéssel elfogadta.

A főváros közgyűlésén akadtak hangok, a melyek azt sejttették, mintha a közmunkatanács a

tér szabályozását financziális okokból ellenezné. Ez a föltevés valótlan. A közmunkatanács, a mely már novemberben tudott a tervről és már akkor ismerte az akadályát, pusztán hiperlojalitásból foglalta el azt az álláspontot, a melyet Lobkovitz herczeg vallott a magáénak.

A törvényhatóság energikus, lelkes és hazafias elhatározása kétségkívül eredményes lesz. Attól nem kell tartania, hogy a szabályozás költségeit egyedül kell viselnie. S ha igen, még akkor is meghozhatja azt az áldozatot: a királyné emlékének, a melyet határtalan kegyelettel övez az egész nemzet.

Iparfejlesztés és védelem.

Évszázadok óta fojtogatja iparunkat Bécs. Hű segitői e bennünket gazdaságilag sorvasztó munkában az osztrák tartományok.

Textilipari czikkeik, butoriparuk termékeivel ma is elárasztják Magyarországot. Ámulva hallottuk a magyar iparegyesület szaktanácskozásaiban, milyen rengeteg azon ipartermékek száma, melyekért kifelé vándorol a sok millió osztrák szomszédaink feneketlen zsebébe. Provinciális alárendeltségünk ezen a téren ma sem sokkal külömb, mint az első iparvédő egyesület megalkotásakor. Szalmaláng volt a kezdete politikai helyzetünk nyomorusága, a kiegyezést követő kormányok gondatlansága, iparunk fejlesztése iránti érzék hiánya a bilincs, melyet maig sem birtunk széttörni.

Gyáraink és gépiparunk ugyan lendülni kezd, de fényűző, a ruházati ipar ezer féle termékeiért ma is Ausztriának adózunk. Kisiparunk hanyatlóban, eltelve panaszszal a tisztességtelen verseny, a lanyha forgalom, a terhes megadóztatás, szóval a nehéz idők iránt. Háziiparunk is csak teng-leng. Egyre próbálják életre galvanizálni, de a siker ezen a vonalon is csak időleges, szórványos eredményeket mutat.

Reméljük, hogy iparunkra valahára talán majd csak beköszönt a jobb idő. Hiszen országos ipartanácsunk, iparegyesületünkben annyi kegyelmes és nagyságos úr foglalkozik iparunk fölvirágoztatásával, hogy elvégre közgazdaságunk e mostoha gyermekéből is csak kinevelik a prédikácziós halottat.

Kereskedelmi miniszterünk legujabb iparprogramja — ha ugyan módjában lesz azt kifejteni — sok jóval biztat, bár az a legnagyobb hiánya, hogy ép arról hallgat, a miről legtöbbet kellene mondania: a munkások élelmét, tehát magát a munkát és igy a termelési költségeket megdrágitó horribilis fogyasztási adók leszállitásáról, és olyan védővámbeli intézkedésekről, melyek iparainkat a külföldi versenynyel szemben legalább a belfogyasztás területén védelmeznék.

A kisipar rendszeres fölkarolása, minden iparág helyzetének iparstatisztika alapján való alapos és részletes fölismerése és gyakorlati irányú fejlesztése; az ipari termelés két legfontosabb tényezőjének, a vas és szén kérdésének a kartelekkel kapcsolatos megoldása az iparnak nyujtandó állami kedvezmények; a hazai gyárak számára nevelendő magyar műszaki kar és munkástörzs képzésének kérdése; az épitő iparszabályozása, az ipartörvény reviziója; kereskedelmi és iparkamarák reformálása; a munkásvédelem baleset-, rokkant- és aggkor biztositás; a gyermekek és nők munkájának szabályozása; a munkások jólétét előmozditó intézmények életrehivása, a miniszter által adott iparprogramot az iparfejlesztés és iparvédelem tekintetében a szocziál-politika helyes irányú és valóban mélyreható akcziójává minősitik.

Ha ezt a széles alapokra fektetett programmot még az iparoktatás és továbbképzés fontos kérdésének kivánatos megoldásával megtoldjuk és hozzávetjük még a munkásvédelem alfáját képező közegészségügyi reformokat, a szocziális haladás és társadalmi javulás olyan fölséges perspektivája nyilik meg előttünk, melynek megvalósitása százezrek óhajtásával találkozik.

Maga a tény, hogy a kereskedelmi miniszteriumban tisztán kezdenek látni és az ipar mezején homloktérbe vonuló állami kezdeményezés szocziális természetű föladatait fölismerték, nagy, igen nagy nyereségnek mondható. Ez a szerencsés irányú kezdet azzal biztat, hogy a szocziális reformoknak a törvényhozás termében folytatásuk és betetőzésük is lészen.

A mire pedig égető szükségünk van, mert ezen a téren jóformán csak mulasztásokkal találkozunk.

Önként következik, hogy ezen kezdeményezések csak úgy verhetnek gyökeret, ha iparosaink is hozzálátnak a komoly és czéltudatos haladás nagy munkájához.

Ipart csak arravaló, müvelt és szakképzett iparosok teremthetnek és fejleszthetnek.

A bürokráczia, mindenhatósága mellett is, erre képtelen.

Az állam sok mindent kezdeményezhet, fönn is tarthat, de életet, lelket csak a társadalom lehelhet bele.

Ez áll, még pedig lefokozottabb mértékben az iparra.

Ennek fejlesztéséhez, egyéb exigencziákon kivül, tudás, kitartás, versenyképesség kell. Mindennek megszerzése a legkomolyabb ambiczió, munkakedv és szoliditástól függ. Ebben rejlik az iparfejlesztés ethikai ereje. A biztositék arra nézve, hogy az ipar az állam és a törvényhozás támogatása mellett a nagy társadalom támogatására is, mint eletképességének legnagyobb tényezőjére, számithasson.

Őszintén kivánjuk, hogy iparosaink ezzel az alapföltétellel tisztában legyenek.

*

És ha már ráléptünk az iparfejlesztés és iparvédelem terére, konstatálnunk kell, hogy speczialiter a magyar vasipar védelme érdekében a székesfőváros hatósága is készül egy lépést tenni, még pedig kivételesen — előre.

Történt, hogy a Rákóczy-téri vásárcsarnok vasszerkezetét a székesfőváros, 9500 frt költséggel egy külföldi gyárnál volt kénytelen megrendelni, mert a 96-ban folyamatban volt nagymérvű építkezések miatt a hazai ipartelepek erre idejében nem vállalkozhattak.

A közgyűlés és a belügyminiszter ezen intézkedést ugyan jóváhagyta, de ezen alkalomból fölhívta a hatóságot, dolgoztasson ki szabályzatot az iránt, mi módon biztosíttassék a hazai iparvállalatok elsőbbsége a külföldiek fölött.

Az erre utasított mérnöki hivatal a szabályzatot elkészítette és ebben azt javasolja, hogy a hazai iparvállalatnak elsőbbség adassék ugyan minden körülmények között, azonban vétessék tekintetbe a külföldi iparvállalat ajánlata is, minden olyan esetben, midőn olyan szabadalom alkalmazásáról van szó, mely a külföldi iparvállalat kizárólagos tulajdona, és a hazai vállalatok azt megvenni és alkalmazni vagy nem tudják, vagy nem akarják.

Midőn a hazai ipartelepek megrendelésekkel annyira túl vannak terhelve, hogy a munkát csak túlmagas áron lehetne elkészíttetni, vagy midőn egymással kartellbe lépnek.

Ha azonban a külföldi és a hazai iparvállalat árai között a különbözet nem nagy, akkor hivassék föl mindenek előtt a hazai iparvállalat, vajjon nem hajlandó-e a munkát a külföldi ipartelep által fölajánlott olcsóbb áron teljesiteni.

Ez helyes javaslat.

Kár hogy nem követte a tanács ezt az elvet már az orgonák megrendelésekor.

Budapesten, Pécsett is jeles magyar orgona-épitőink vannak, azért mégis külföldről hozattak orgonát.

Ez pedig nem volt helyes.

Út a polgármesterekhez.

Több oldalról támasztott panasz alapján Halmos polgármester úr figyelmébe ajánljuk az alábbi közleményt, a melynek valóságáról igen könnyen meggyőződhetik:

A polgármester urakat és a tanácsos urak egy részét huszárok őrzik. A huszárok tulajdonképeni hivatása a bejelentés, ajtónyitás, néha (megfelelő borravaló reményében) a felső ruhák le- és feladása. A hivatalfőket azonban nagyon vegyesen keresik a különböző rang és társadalombeli polgárok, polgárnők, köztük igen nagy számmal a segélytkérő szegények is.

Az alkalmatlan látogatók távoltartását igen helytelenül a hivatalfők a huszárokra bizták, nem gondolván arra, hogy ezeknek egy része, abba a mániába esik, hogy ők képviselik azt az urat, a kit X. vagy Y. keres.

Tagadhatatlan, hogy egy jól megtermett alak erélyes föllépése következtében a tisztelt hivatalfők igen sok kellemetlen látogatótól menekülnek. De az is tagadhatatlan, hogy a főváros vezető urairól igen vegyes fogalmat alkot magának az az idegen, a kit egyik-másik huszár kurtán-furcsán eligazit.

Az adminisztráczió hatalmas személyzetéből, azt hiszszük, kitelnék 2—3 fölösleges, intelligens úri ember, a kit a polgármesterek — akármilyen formában — avégből tartanának maguk mellett, hogy a felekkel való érintkezést közvetitsék. Ezek az urak, a kiknek állandóan iróasztaluk mellett kellene foglalatoskodni, fel lennének mentve minden más szolgálat alól és kizárólag a felekkel bajlódnának. Ők végeznék a látogatók kikérdezését és a bejelentéseket. A huszárok pedig eredeti hivatásukhoz: az ajtónyitogatáshoz terelődnének vissza.

Ezt az újitást a főváros polgársága megérdemli, meg is követelheti. Végre is a hivatalvezetők tisztán a lakosság érdekében ülnek helyükön s nincsenek feljogositva arra, hogy bárkit is, a ki a maga szolgáltatásával részese a községnek, egy többé-kevésbbé bárdolatlan szolga útján utasitsanak el maguktól.

A kegyelmes és méltóságos állami tisztviselőknél uralkodó rendet melegen ajánljuk a főváros vezető urainak figyelmébe.

K. R.

A tanitók fizetése.

A nemzet napszámosai, a hogyan a néptanitók magukat nevezik, Budapesten meglehetnek elégedve a főváros bőkezüségével. Nem lehet okuk a panaszra, mert az egész országban sehol úgy nem fizetik a tanitót, mint Budapesten. Hát ez természetes, mondják a nemzet napszámosai, egy kis falu csak nem fizethet annyit, mint Budapest. De nem fizeti úgy tanitóit az állam sem, a mely pedig kisebb pénzügyi bajokkal küzd, mint a főváros. Ez az oka, hogy a vidéki tanitók akár állami, akár községi szolgálatban állanak: Budapestre törekednek. A legtöbb vidéki tanitónak legnagyobb ambicziója, hogy a főváros iskolájába kerüljön. De nem akarom fölpanaszolni a tanitóknak a fizetésüket, nem kutatom most, hogy milyen arányban van a tanitók kvalifikácziója, munkája és felelőssége a fizetésével. Nem az összeget akarom megbolygatni, hanem a rendszert.

A jogügyi bizottságnak e héten tartott ülésén hallgattam meg néhány tanitó kérelmének a tárgyalását. A kiváló jogtudósok tárgyaltak és határoztak. Határozatukkal azonban maguk sem voltak megelégedve. Képtelenségnek mondták a maguk határozatát, de nem tehettek másként, a paragrafusok holt betűje kötötte őket s kénytelenek voltak úgy határozni, a hogyan a szabályrendelet parancsolja.

De térjünk a konkrét esetekre.

Egy tanitónő arra kérte a fővárost, hogy egy állami iskolában eltöltött idejét számitsák be a fizetési fokozatba. A tanitónő egy évig mint megbizott működött s azután választották meg rendes tanitónőnek. Igazolta, hogy arra az esztendőre, a mig megbizott volt, szabadságot kapott az államtól s ennek alapján a szabályrendelet 5. §-ának első bekezdése alapján a jogügyi bizottság a kérelmet teljesitette, illetőleg teljesitését a tanácsnak javasolta.

Egy tanitó, a ki felekezeti iskolában volt, hasonló körülmények között ugyanazt kérte. Csakhogy nem tudta meg-

felelően igazolni, hogy az iskolaföntartó hitközség arra az évre, a míg Budapesten megbizott volt, állását ott föntartotta. Kérelmét tehát elutasították.

A harmadik tanító a vidékről jött, csakhogy segédtanítónak választották meg s egy évig a fővárosi iskolában segédtanító volt. Igazolt mindent, de a bizottság a szabályzat 4. §-ának ama pontja alapján, hogy a rendes tanítónak megválasztott segédtanító tekintet nélkül ez utóbbi állásában eltöltött szolgálati idejére, szintén a III. foku fizetésbe jut s abban teljes három éven át marad, — a kérelmet elutasította.

Ez a három konkrét eset legjobban bizonyítja, hogy a szabályrendelet rossz. A szabályrendelet három fizetési fokozatot állapit meg s azt mondja, hogy a harmadikban három évig, a másodikban négy évig kell működnie a tanítónak s akkor hivatalból előlép. A vidéki tanítónak, ha közvetlenül a vidéki iskolából lép a fővárosi iskolába, a vidéken eltöltött időt beszámítják.

S ebben a kivételben van az igazságtalanság, a mely ok nélkül terheli a főváros pénztárát, de méltánytalanságát érzik maguk a tanítók is. Amint már emlitettem, az egész országban nem fizetik sehol olyan jól a tanítót, mint Budapesten. Minden vidéki tanító szivesen jön a fővárosba, ha a harmadik fizetési fokozatba jut is. Nagyon ritkán történik azonban, hogy a vidéki tanítót, mindjárt rendes tanitónak megválaszszák. Rendesen megbizott tanító lesz, néha segédtanító. Az illető tanítónak tehát kétszeres szerencsével kell birnia, hogy a vidéken töltött idejét beszámitsák. Először biztositania kell magát, hogyha itt nem választják meg rendes tanítónak a vidéki állást visszakapja s bű nélkül kisérletezhessen Budapesten, másodszor, hogy csak megbizottnak válaszszák meg és ne magasabb foku segédtanítónak. Mert bolond dolog, de úgy van, hogyha nem tartják fön számára otthon is az állást, elveszti a vidéken töltött esztendőket, de elveszti akkor is, ha a választó hatóság érdemesnek tartja arra, hogy a megbizatást átugorva, mindjárt segédtanítónak, tehát magasabb állásra választja meg. Hogy ebben sem jog, sem logika, sem igazság nincs, talán fölösleges bővebben fejtegetni.

De van az éremnek másik oldala is. A kivételes intézkedésnek az a czélja, hogy a jobb vidéki erőt a fővárosba hozzuk. Ha egy tanítónak jó hire van s megválasztják nálunk rendes tanítónak, akár igazolja a hirét, akár nem, besorozzák a második vagy első fizetési fokozatba, a hogyan a szolgálati ideje kivánja. Ha az illető nem felelt meg a hirének, ha nemtudta bele élni magát a fővárosi viszonyokba, ha a hatóság alaposan csalódott, mert az illető tehetség dolgában egy cseppel sem több a közepesnél, de formális kötelességét teljesiti, nem tehetnek vele semmit, mert a szabályzat 5. §-ának harmadik pontja szerint «ezekkel a tanerőkkel szemben próba idő nem köttetik ki". De ha megbizott tanító vagy segédtanító az illető, a hatóságnak módjában van meggyőződni arról, hogy csakugyan ugyanaz-e, a kinek a hire mondta s a szerint megválasztja rendes tanítónak, vagy nem választja meg. Azok, a kik vállalkoznak a próba kiállására, a kik hajlandók előre bizonyitani, elvesztik a vidéken töltött esztendőket, azoknak pedig, a kikről megválasztásuk idején a fáma meséjén kivül mit sem tudnak, megtarthatja az idejét. Pedig ha valahol, a tanitónál igazán pénz az idő. Ha beszámitják a vidéken töltött hét esztendőt, 1430 forintot, 110 forint korpótlékot kap, ha nem számitják be, akkor 800 forintot. Tehát csak valamivel többet a felénél. Hát ez méltánytalanság, igazságtalanság. S ezt az igazságtalanságot csak egyetlen egy érvvel tudják támogatni, hogy a jó vidéki erőt Budapestre hozzák. Több argumentum nincsen. Ez pedig nagyon gyönge. Merem állitani, hogy vidékről az első vagy második fizetési fokozatba jutott tanítók átlaga egy hajszálnyival sem jobb a vidékről megbizottnak, segédtanítónak megválasztott tanítók átlagánál. Nem mondom, akadhat egy-két ember a vidéken, a ki disze lenne a budapesti tanítótestületnek s a kinek Budapestre hozása a tanügy érdeke. Hát ha megtalálják ezt az embert, tessék az illetőnek lehetővé tenni, hogy Budapestre jöhessen, de egy-két ember kedvéért több mint ezer tagu testületre igazságtalan szabályzatot megállapitani nem lehet.

A szabályzatot meg kell változtatni. A fizetési fokozatban adott kedvezést nem adhatja meg a főváros vidéken töltött szolgálatokért, nem adhat dupla fizetést valakinek csak azért, mert otthon föntartották az állását s visszamehet, ha nem tetszik neki a fővárosi élet s nem lehet megrövidíteni azt, a ki ott hagyta a kenyerét, hogy a főváros tanügyét szolgálhassa.

A műszaki tervezések költségei.

— Levél a szerkesztőhöz. —

A székesfőváros tanácsa azon gondolkodik, nem volna-e előnyösebb, ha a városi épületek terveinek elkészitésével privát épitészt bizna meg?

Nyilvánvaló dolog hogy nem, mert tessék csak egy kissé számolni.

Budapest egyik elsőrangú épitésze, a ki már több iskolát épitett vidéken és a fővárosban is, határozott tudomásom szerint 3·6%-át kapja tiszteletdijul az épitési költségnek. Már most vegyünk alapul egy 200,000 forintos iskolát. Ennek 3·6%-a 7200 forint. Lássuk most, hogy mennyibe kerül egy ilyen iskola kivitele a fővárosnak. Vegyük egy műszaki napidijas egy és fél évi fizetését (a mi bőven van számitva) 1620 frt, ehhez a különböző pótlékokat (ellenőr, művezető stb.) 870—900 frt; irodai szerekre papir stb. 150 frt, ez összesen még csak 2640 frt, számitsuk még a művezető mérnök fizetésének egy harmadát is, körülbelül 700 frtot; ez összesen 3340 frt. Tehát a külömbözet *3860* frt, a mely tiszta *megtakaritás*, ha a város a maga műszaki személyzetével készitteti a terveket.

Ettől eltekintve, ha számba veszszük azt a kellemetséget is, hogy a tanács nem értekezhet oly rövid úton a privát épitészszel, mint a saját hivatalával, be fogja látni mindenki, hogy mégis csak olcsóbb és czélszerűbb, ha a terveket továbbra is a mérnöki hivatal készíti, a mely hivatalnak szintén vannak zseniális, törekvő tagjai, a kik ambiczióval dolgoznak, s iparkodnak a városnak olcsón tetszetős, csinos és praktikus épületeket készíteni.

Kiváló tisztelettel

Fővárosi mérnök.

Adózási mizériák.

Szomorú sajátsága a nálunk divó pénzügyi igazgatásnak, hogy rendelkezései merő ellentétben állnak az élet praktikumával. Zaklatással, mások jogosulatlan meg-

terheltetésével járnak és így természetesen nem csak általános elégületlenséget okoznak, de a várt eredményt is kétessé teszik.

Arról, hogy adótörvényeinken pusztán a fiskalitás érdeke vonul végig; hogy a czél nem az adóalanyok méltányos és a kereseti viszonyokkal arányos kihasználása, már nem is szólunk. Csak konstatálni kivánjuk, hogy egyenesen és határozottan ennek a rideg, az életviszonyokkal merev ellentételben álló irányzatnak keserü gyümölcse az a széles rétegekben gyökeret vert meggyőződés, hogy az állam igazságtalan, kiméletlen és kielégithetlen. Ebből az általános meggyőződésből keletkezett a társadalom azon tisztesnek éppen nem minősíthető törekvése, hogy az államot, a hol lehet, meg kell rövidíteni, mert az állam, a hol csak alkalma nyilik, minket igyekszik kizsákmányolni.

Sőt mi több, nálunk a merev fiskalitás szempontja még az alkotmányos önkormányzat mázával bevont adókivető bizottságokra is átragadt. És a hol a politikai retorzio utálatos érzése is bele nem játszik, ott a III-ik osztályú keresetadó kivetésénél okvetlenül kidomborúl az a törekvés, hogy az adókivetők minél magasabb tételekkel sujthassák adózó polgártársaikat.

Valóságos hajsza ez.

Az adózó mint az üldözött vad, igyekszik menekülni és bőrét menteni, mig a másik fél minden erejét megfeszíti, hogy a másikon duplán vehesse be az adót, mert a czél nem az, hogy jogos és méltányos arányokban állandósítsuk az állam bevételeit, hanem, hogy azokat föltétlenül fokozzuk.

Pedig ma már mindenki tisztában van azzal, hogy adót fizetni — ha nem is kedves, kötelesség, mert azzá ugyan sohasem lesz — de törvényes kötelesség mely alól a haza egyik polgára sem vonhatja ki magát.

Adózási rendszerünkről tehát a közfelfogás nem valami megnyugtató véleményt táplál és ha még hozzávetjük azt a nehézkes, bonyolult kezelést, melylyel a kivetés, az elszámolás végbemegy, nincs mit csodálnunk, ha az adózó közönség az adóhivatalokhoz kényszerítő utakat valóságos Golgotának tekinti.

Hogy ezen fölfogásunk mennyire jogosult, arra eklatáns példát szolgáltat azon eljárás, melyet sikertelen előzményei daczára, az állam pénzügyi közigazgatása legujabban ismét és ujra követ.

Értjük a munkások, a gyári és ipari alkalmazottak adójának behajtási módját.

Az állam ez irányban nem akar kevesebbet annál, mint azt, hogy a gyárak és iparműhelyek tulajdonosai kötelesek legyenek a náluk alkalmazott munkások, munkásnők, szolgák, cselédek, napidijasok, szóval az összes alkalmazottak név és lakjegyzékét a pénzügyi igazgatósághoz beterjeszteni, azért, hogy módjában álljon az első és negyedik osztályú kereseti adót kivetni.

Ez csak a bevezetés.

Köteles továbbá a tulajdonos a kiszabott adót a munkás béréből levonni és az adópénztárba szolgáltatni. Továbbá köteles az évközben kilépő munkásokról változási kimutatást szerkeszteni, melynek alapján azután ezen kilépett munkásoktól a végrehajtók szednék be az adót. Az iparos vagy gyáros mulasztása 50 frt pénzbüntetést von maga után. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy minden iparos és gyáros köteles napszámosairól, munkásairól stb. azok lakása szerint alkalmas lajstromokat készíteni, még pedig nemcsak a munkásról, hanem családjának 16 évnél idősebb önálló, és azon alul lévő tagjairól is. Még pedig most 15 napon belül, jövőre pedig minden évben november 15-kéig.

A pénzügyi igazgatóság ezen összeirási ivek alapján rögtön (?) kiveti a negyedikosztályu adót azokra, kik mint állandóan alkalmazottak, havi 40 frtnál magasabb fizetést húznak. Ezeket az adókivető lajstromokat azután a pénzügyi igazgatóság elküldi a székesfőváros adóhivatalainak. Ezek a további rovatok kitöltése után a gyár vagy műhelybe hivatalnokokat küldenek, kik a helyszinen minden egyes egyénre nézve megállapítják, hogy annak mint hetibér vagy napszám mellett alkalmazott iparossegédnek, illetőleg munkásnak van-e adómentessége, vagy mint állandó, havibér mellett vagy darabszámra dolgozó vagy pedig mint állandó allkalmazás nélkül irodai munkát végző alkalmazott az első osztályú keresetiadót köteles-e fizetni.

Ezután a proczedura után az adóhivatalok kivetik az elsőosztályú keresetiadót és kötelezik a gyárost vagy iparost, hogy ezt az adót két egyenlő részletben április és október 1-jén az adópénztárba fizesse be.

Nagylelküen meg van engedve, hogy a gyáros vagy iparos ezt az adót az illető alkalmazottól levonhassa. Hogy pedig a gyáros vagy iparos ne legyen kénytelen az időközben elbocsátott munkás adóját sajátjából megfizetni, megengedi a pénzügyminiszter, hogy az elbocsátott munkás nevét, lakását, elbocsátása idejét és a beszedetlen adót pontosan kitüntető változási kimutatást a kir. adófelügyelőkhöz félévenként beküldje.

Ezt az adóhátralékot most már az adófelügyelő közvetlenül az illető munkástól *igyekszik* behajtani.

Ime a jog és czéltalan zaklatás hosszú lánczolata.

Elsősorban az állam pénzügyi igazgatása áthárítja az adóösszeirás és behajtás óriási munkáját magukra a gyárosok és iparosokra.

Ezzel költséget, munkát és időveszteséget okoz nekik. Adóbehajtókká teszi őket.

Másodsorban a fölülvizsgálattal tömérdek helyszini munkát okoz a székesfővárosi adóhivataloknak.

Az eredmény új hivatalnokok alkalmazása, mert ez e nélkül nem megy.

Harmadsorban az itt leirt eljárás a gyakorlatban végeredményében teljesen elhibázott intézkedés. Mert végtelen irka-firka, boszantó zaklatás és sok egyéb haszontalan fáradtság mellett nem hozza be azt, a mit erre a hivás rendszerre költeni fognak.

A IV-ik osztályú kereseti adót a városszerte teljesitett rendszeres adóbevallás alapján a magasabb fizetésü, rendes lakást tartó gyári és iparialkalmazottaktól egyénenként közvetlenül ép úgy be lehet hajtani, mint akár a III-ik osztályú kereseti adót.

De ha már minden áron a gyárost vagy iparost akarják ezért az adóért felelőssé tenni, ám mondják ki azt, hogy ezt az adót minden ilyen alkalmazottja után kivétel nélkül a gyáros vagy iparos köteles fizetni és akkor az a gyáros vagy iparos azt be fogja fizetni, ép úgy, a mint ezt alkalmazottjaikért a nagyobb gyárak és iparvállalatok ma tényleg megfizetik. Az ő dolga azután, hogy ezen skálaszerűen megállapított fixsztételü adóösszegre nézve, az alkalmazottal szemben hogy kártalanítja magát, akár azzal, hogy ennyivel kevesebb vagy több fizetést ad.

Ezzel ezen odiozus ügynek egyik része mind a három félre, t. i a gyárosra, alkalmazottjára és az államra nézve az osztó igazság alapján röviden megnyugtatóan lesz elintézve.

Mert sem a gyáros, sem az iparos IV-ik osztályú keresetiadóra köteles alkalmazotjait el nem tagadhatja, sem ezek az adó megfizetése alól nem menekülhetnek, a mint nem is akarnak.

A segédektől stb. behajtandó I-ső osztályú évi 2—4 frtos adóra nézve pedig hozzák be a bárcza rendszert percentuatició.

A dolog nagyon egyszerű.

A háztulajdonosok által lakóikról vezetett pontos jegyzékek alapján minden órában tudhatják, hogy mely házban milyen nevü és foglalkozású ember lakik akár önállóan, akár albérletben.

Alkalmazzanak kerületenként kellő pénzbeli biztosítékkal olyan beszedőket, kik tisztán az I-ső osztályú kereseti adónak havi vagy heti részletekben való beszedésével foglalkoznak. Nem rendes fizetés, hanem a beszedett adótól járó megfelelő percentuális jutalék fejében. Lássák el azokat megfelelően kiállított számozott bárczakönyvekkel és számoltassák le őket rövid időközökben, úgy a mint ezt a betegsegitő pénztárak és jobb berendezésü ipartestületek teszik.

Ez a rendszer oly egyszerű, hogy czélszerüségét magyarázni is fölösleges. Sikere pedig biztos.

És ha számot vetünk azzal a sok zaklatással, huza-vonával, irka-firkával, melylyel a jeleztük intézkedés jár, és a balsikert, melyet maga a pénzügyminiszter is érezni látszik, a midőn a gyári és ipari alkalmazottak folytonos hullámzására való tekintettel már előre jelzi, hogy a beszedetlen adót majd a kir. adófölügyelő *igyekszik* behajtani. Ha meggondoljuk azt a mérhetlen elkeseredést, melyet a pénzügyi adminisztrácziő ezen ugyan nem új, hanem csak megismételt balfogása gyárosaink és iparosainknál szült, szóval ha mind azt a tömérdek szekaturát, pénz- és időbeli veszteséget egybevetjük, melyet ezen pénzügyi kirohanás okoz és a bizvást remélhető fiaskót még hozzáadjuk, kétszeres kötelességünk olyan kezelő módszert ajánlani, mely az addigi sablontól nemcsak eltér, de biztositékot nyujt arra nézve, hogy az elsőosztályú keresetiadót, csekély veszteséggel a nagy közönség és egyes társadalmi rétegek keserü zaklatása nélkül lehessen szedni.

Az a fölvetett eszme, hogy a betegsegélyző és ipartestületi pénztárak államositassanak és általuk szedessék be az elsőosztályú keresetiadó, sok tekintetnél fogva kivihetetlen. Azért nem is foglalkoztunk vele.

Ajánljuk indítványunkat a pénzügyminiszter úr figyelmébe.

Nem minden rossz a mi új. Csak alkalmazni kell tudni.

Szimatolók.

(***) Világvárosi arányokat öltő fővárosunk társadalmának kaleidoszkopjából ma már természetesen nem hiányozhat az államrendőrség polgári biztosa mellett a privátdetektiv sem. Vagyis az az egyén, a kit bárki megfogad, hogy jó pénzért bárki legintimebb viszonyait kiszimatolja.

Csunya foglalkozás biz ez, de jövedelmezőnek kell lenni, mert napilapjaink hirdetőrovatában nap-nap után ajánlják föl szimatolásaikat ezek a privátdetektivek. A ki ilyesmire vállalkozik, annak az immoralitás lejtőjének már nagyon alantas fokára kellett eljutnia. Mert ha nem tagadható is, hogy lehetnek, sőt bizonyára vannak társadalmi életünkben komplikácziók, melyek megoldására, fölfedezésére ilyen szimatoló nélkülözhetetlen, a tisztességesen gondolkozó mindig erkölcsi undorral fordul el olyan embertársától, ki amerikai véreb módjára folyton más titkainak vagy benső, a világra nem tartozó viszonyainak nyomában van.

Alig néhány hónapja, hogy a lapok törvényszéki rovatában szerepelt egy ilyen szimatoló humoros „megrovási kalandja". Egy féltékeny férj megbízott ilyen privátdetektivet, hogy a felesége titkos utait nyomozza és az erre jó pénzért vállalkozott is, de hosszabb ideig eredménytelenül, a mi a férjet még inkább sarkalta. Végre is oda lyukadt ki a dolog, hogy a gyanakvó férj rajta kapta kedves nejét egy tét-a-téten magával a — privátdetektivvel.

Ez a bohózatba illő jelenet, a sok közül világot vet a privátdetektivek foglalkozási módjára.

Önként vetődik föl a kérdés, vajjon a jogbiztonság szempontjából szabad-e azt tűrni, hogy bizonyos egyének ezt a privátdetektivséget minden ellenőrző korlátozás nélkül mesterségként, kenyérkeresetül üzhessék.

A foglalkozás ezen neme üzőjében okvetetlenül felkölti a zsarolás hajlamát és sok ember, a botránytól tartva, egy-egy ilyen szabadon üzérkedő szimatoló által, puszta fenyegetéseinek súlya alatt, tisztára kizsebeltetik.

Az kétségtelen, hogy a privátdetektivek szimatolása mélyen belenyúl a társadalmi és családi viszonyokba és lelkiismeretlenül fölhasználva, sok és súlyos katasztrófának válhat szülőokává.

Itt ugyanis nem arról van szó, hogy bárkinek ne állna jogában más dolgát a saját érdekében valaki által kiszimatoltatni. Bár szerintünk ez a legritkább esetben tisztes dolog. Hanem arról, vajjon azokkal szemben, kik ezt a foglalkozást kenyérkeresetkép üzik, nem kell-e föltétlenül olyan biztositékot követelni, mely ezen foglalkozás tágterü visszaéléseinek a közmorál és a családi békének védelme érdekében kellő határokat szab és ezeket a szimatolókat rendőrhatósági felügyelet alá helyezi, szomorú mesterségüket hatósági engedélyhez köti?

Az államrendőrség által alkalmazott detektivről tudjuk, hogy polgáribiztos minőségében a titkos rendőrség tagja, kit titokzatos bünesetek földerítésénél, valamint akkor használnak, mikor valakit az őt terhelni látszó gyanu folytán rendőri felügyelet alá helyeznek. A rendőri detektiv működésének egyik lényeges föltétele az, hogy a közönség, mindenesetre pedig azok, kiket szemmel kisér, ne ismerjék.

Székesfővárosunk rendőri detektivjeit ugyan mindenki ismeri. Sajátságos külsejük lépten-nyomon fölismerteti. De ez elvégre is a tolvajok és betörők dolga. Mi csak azt hangsulyozzuk, hogy a mi rendőri detektivjeinket még a vak is fölismeri.

A politikai detektivet, a Bach-korszak spiczlijét már nagyon nehéz fölismerni. Nem merjük állitani, hogy manapság is vannak, de tagadni se merjük. Azt tudjuk, hogy az emberek legveszedelmesebb fajtájához tartoznak és legutóbbi időben mint agens provokatőrök több alkalommal föl-föltüntek.

A rendelkezési alap ezen pióczái egészen soha sem vesznek ki és a legjobb körökbe is befészkelik magukat.

Áttérve az államrendőrség rendszeresített detektivjeire, róluk annyit szükséges tájékozásul tudni, hogy legügyesebbjei nem ritkán, megtért bünösök sorából kerülnek. A detektivet egy próbaévre a főkapitány veszi föl. A belügyminiszter vég-

legesíti. Nagyobb bűnytények fölfedezése körül tett fontos és eredményes nyomozatokért és kiváló szolgálatokért, rendes havi fizetésükön kívül pénzbeli jutalomban részesülnek. A detektivnek szigoruan meg van tiltva, a főkapitány beleegyezése nélkül jutalmat vagy pénzbeli ajándékot elfogadni. Az ellenök emelt panaszok a főkapitányság kebelében alakított fegyelmi választmány által intéztetnek el. Másodfokban a főkapitány határoz. A büntetések fokozata: rosszalás; irásbeli dorgálás; 100 forintig terjedő fizetéslevonás; elbocsátás. A detektivek polgári öltözetben járnak. Néha álruhában is. Saját igazolásukra a főkapitány által aláirt igazoló-jegyet kapnak. A detektiv-testület önállóan nyomozást nem indíthat, vagy a főkapitány és a bűnügyi osztály vezetőjének tudta nélkül nem folytathat. A testület áll egy felügyelőből, annak helyetteséből és megfelelő számú véglegesített polgári biztosból.

A privátdetektivekről — kik természetesen egészen más szempont alá esnek — semmit sem tudunk. Pedig föltétlenül szükséges, hogy a hatóság tudjon róluk. Szabályzattal a rendőrség felügyelete alá kell őket helyezni, azon esetben, ha erre a mesterségre egyátalában valóban szükség van. Ha pedig nincs rá szükség, úgy egyszerűen meg kell szüntetni. De tenni okvetetlenül kell velük szemben valamit, mert a jogrenddel ellenkezik, hogy egyes egyének szabadon, minden korlátozás és biztosíték nélkül a legnagyobb diszkrécziót követelő ügyekben üzletszerűen eljárhassanak.

Ilyen szabadságot még az iparszabadság czime alatt sem szabad, hiba volt eddig is megtürni.

A kerületi választmányok központi szervezete.

Az 1893. évi XXXIII. törvényczikk, mely a kerületi választmányok működését szabályozza, a kerületi választmányra ruházza azt a feladatot, hogy a működési körében netán észlelt hiányok orvoslása végett a fővárosi tanácsnak előterjesztést tegyen.

A tapasztalt hiányok orvoslása nem történhetik eléggé hathatósan, a míg azt csak egyes kerületi választmányok szorgalmazzák, pedig való tény, hogy az észlelt hiányok nem szorítkoznak épenséggel csak egy kerületre, hanem mint egy központi rendszer következményei, kiterjednek a főváros egész területére.

Ilyen a székesfőváros összes részeire egyformán kiterjedő hiányokat és szabálytalanságokat többször volt alkalmunk tapasztalni akár a szegényügy, akár a kövezési rendszer, akár pedig az épitési rendészet körül.

A fölmerült bajok orvoslása czéljából gyakran volna szükség az összes kerületi választmányok vállvetett közreműködésére, hogy a központban tudatára ébredjenek annak, hogy sok esetben nem pusztán sporadice mutatkozó hiány forog fenn, hanem a főváros egészét egyformán érintő mizériák orvoslásáról van szó.

De vannak egyéb nagyfontosságú közös érdekek is, a melyek kivánatossá teszik, hogy a kerületi választmányok előforduló esetben közös panaszuk és sérelmük orvoslását együttesen kérjék, hogy szavuknak ilyenképpen nagyobb súlyt, a testületnek pedig nagyobb tekintélyt szerezzenek.

Hogy a kerületi választmányok ennek a feladatnak megfelelhessenek, olyan szervezetet kellene alkotni, a mely nemcsak az összes kerületi választmányokat közösen érdeklő tárgyak megvitatását végezné, hanem arról is gondoskodnék, hogy egyes nagyfontosságú ügyek az összes kerületi választmányokban a főváros érdekeinek megfelelőleg egyöntetű elintézést nyerjenek. Feladata volna az alkotandó központi szervezetnek módot találni arra is, hogy az összes kerületi választmányok időközönként váltakozva mindig más-más kerületben összegyüljenek s az együttes ülések alkalmával megállapithassák az egyöntetű eljárást igénylő ügyeknek az összes kerületi választmányokban való tárgyalás alá vételét.

A kerületi választmányok ezen organizácziójának létesítése egy hatalmas faktorral gazdagitaná közéletünket, a mely a főváros közügyeinek gondosabb ápolását s igy a közjó gyarapodását is eredményezné.

Temetési szabályzatot kérünk.

Közegészségi igazgatásunk tagadhatlanul a haladás és igy a javulás útján is van. Csatornázás, fertőtlenítés, köztisztaság mind megannyi tényezői az általános közegészségügynek, melyek ma már jóval éberebb figyelemben részesittetnek mint csak a közelmultban is, A fertőző betegségekkel szemben való védekezés, a közélelmezés rendészete, mind lényeges haladásról tanuskodnak. Habár e téren még nagyon sok a tenni, a rendezni és szervezni való. Igy a többek között egy látszólag talán alárendelt jelentőségű, de következményeiben közveszélyes dologra kell úgy a tiszti főorvos, mint a rendőrség figyelmét fölhivnunk és sürgős orvoslást kérnünk,

Ott kezdjük, hogy nagy ideje volna már annak ha a temetéssel kapcsolatos eljárást bevált külföldi minták szerint közegészségi szempontból általánosan kötelező szabályzattal rendeznék és alapelvül kötelezőleg kimondanák, hogy halottat magánlakásban kiteriteni és onnan eltemetni nem szabad, hanem mindenki köteles legyen a halottat a temető halottas házában ravatalra helyezni és onnan temetni.

Ez szerintünk nem a kegyelet, hanem a közegészség megvédésének egyik eminens kérdése.

A sürűn lakott házak a szük lakásokból való temetés mai módja közveszélyes. Nemcsak a halott közvetlen környezete, de a házban lakók egészsége is szenved miatta.

A halottakat kémlő orvosok bizonyságot tehetnek arról a veszedelemről, mely főleg a kis lakásokból való temettetéssel jár.

A szük lakás levegője, már a betegség ideje alatt is fertőzött. Ezt tetézi meg a halott kiteritése. Olyankor minden ablakot befüggönyöznek, fekete posztóval beteritenek.Éjjel-nappal-viaszk gyertyákat égetnek, virágokkal rakják tele a szobát, úgy, hogy a levegő mefitikus rétegeit ájulást okoznak. A holttest kisebb - nagyobb mértékben, nyomban oszlásnak indul, de azért 36 órán át ott tartják a szük lakásban és a család is ott alszik és étkezik mindaddig, mig a temettetés ideje el nem érkezik.

Hát mivel sértetnék meg a kegyelet, ha a halottat egy megfelelő helyen, a köztemető halottas házában teríttetnék ki és onnan temetnék.

Észszerű, kegyeletes tény e az, a családot, a halott végtisztességére megjelenőket és a ház többi lakóit ilyen veszedelemnek kitenni, csak azért, mert ez a közegészségellenes szokás így gyökerezett meg.

Józan észszel lehetetlen e közveszélyes szokás föntartása mellett kardoskodni.

Ezer ok szól ellene, de mellette egy sem.

Már a halottégetést kötelezővé tenni — bár menynyire üdvös volna is — nehezebb föladat. Az emberekben rejlő előítélet leküzdésére sok idő kell és e fontos közegészségi reform behozatala ma még le nem küzdhető vallási tekintetekbe ütközik.

De már az ellen, hogy minden halott a köztemető halottasházából temettessék, sem a vallás, sem a kegyelet szempontjából érvelni nem lehet.

Vannak azonban a házból való temettetésnek még egyéb súlyos közegészségellenes következményei is.

A temetés szomoru teendőit köztudomás szerint az e czélból alakult társulatok végzik, a mi a halott hozzátartozóira nézve nagy megkönnyebbülés ugyan, de a sokféle fertőző csirák elterjesztésének egyenes útja.

Az a fekete posztó, melylyel a falakat bevonják, azok az állványok, eszközök stb. miket egyik temetésnél ép úgy mint 'a másiknál használnak, a hullla öltöztetők ruházata tudtunkkal nem lesz a temetés után fertőtlenítve, hanem úgy marad használatban, míg csak végkép el nem szakad.

Összeegyeztethető ez a közegészség legelemibb követelményével?

Nem lát-e ebben még a laikus is komoly veszedelmet és mert látnia kell, nem volna-e kötelessége a tiszti főorvosnak a temetésrendező vállalatokat a legszigorubb szabályzattal kötelezni, hzgy minden temetés után az ott használt tárgyak, stb. alaposan fertőtleníttessenek. Mert ha áll a ragályozás elmélete, akkor ilyen nyilvánvaló eshetőségek ellen minden tekintetben a legkomolyabban kell védekezni. Már pedig azt csak senki sem vonhatja kétségbe, hogy a halottak és a velük való bánásközben folytonosan használt ruhanemüek és tárgyak legalkalmasabb médiumok a ragályozó csirák vagy ha jobban tetszik: bakteriumok terjesztésére.

És mit tapasztalunk még mindezek után?

Az, hogy például az entreprise des pompes funebres emberei, szolgái egy-egy temetés után tömegesen ellepik a villamos vasutak kocsijait és holmijaikkal együtt haza vitetik magukat.

Hát egyéb-e ez, mint a ragálynak legkönnyelmübb módon való terjesztése.

Ezeknek a szolgáknak egy-egy temetés után semmi helyük sincs a közuti vasutak kocsijain.

Szállitsa haza őket saját omnibuszain maga a temetésrendező vállalat és fertőtlenittesse utánuk magát a kocsit is.

A ragályozás eshetőségét komolyan kell venni, nemcsak akkor, midőn ezen eshetőség egy-egy temetés alkalmából nap-nap után beállhat.

A temetés módját tehát közegészségügyi tekintetből szabályozni kell is, lehet is.

Mai módja kétségtelen veszélyt rejt mindenkire.

Ez ellen helyesen védekezni, a meggyökerezett régi rossz szokást megszüntetni, nem a köteles kegyelet megsértése, hanem a közegészségi védelem olyan parancsa, melynek mindenki legsajátabb érdekében engedelmeskedni köteles. Salus reipublicae, suprema lex esto.

A hazai ipar pártolása.

— Levél a szerkesztőhöz. —

A *Magyar Székesfővárosban* olvastam, hogy a főváros 170,000 frt költséggel gyárépületet akar emelni, a melyben a vágóhidak és gyepmesteri telepek hulladékanyagát, valamint az elpusztult állatokat ipari termékekké dolgozzák föl.

A mérnöki hivatal az ilyen gyárakat tanulmányozva, a Németország és Ausztria területén alkalmazásban lévő rendszerek közül egyet már avultnak, kettőt, az *Otte* és a *Hartmann*-félét még kissé hiányosnak talált és jelentésében oda konkludált, hogy a fővárosban az egyetlen tökéletes, úgy egészségi mint technikai szempontból kifogástalan Podewils-féle rendszert alkalmazza. Ez a rendszer eddig Németország 22 városában van alkalmazásban és eddig teljesen bevált.

A legutóbbi időben azonban az Otte és a Hartmann czégek egyesülve, *egy új kitünő rendszert* vezettek be, a mely alapjában véve a Podewils-félével azonos, annak előnyeit fölmutatni képes úgy a produktumok tekintetében, mint az üzem gyorsaságában. Az új rendszer igen jól bevált és a többiekkel teljes mértékben fölveszi a versenyt.

Nagyfontosságú ez a dolog főleg azért, mert ez által megszűnik a rendszerválasztás nagy felelősséggel járó föladata, a mennyiben az egyenrangú rendszereknél most már csakis financziális szempontok fognak szerepet játszani.

Hogy ez a körülmény mennyire előnyös a fővárosra nézve, világos mindenki előtt, a ki ismeri azt a monopoliumot, a melyet egyik másik czég szabadalmával gyakorol és a mi természetesen csak az épittető rovására történik.

A mig azonban a konkurrenczia emelkedését s ennek folytán az árak előrelátható csökkenését örvendetesen tapasztaljuk, nem fojthatunk el hazai iparunk érdekében egy szerény óhajtást. Vajjon el fog-e jönni az az idő, a midőn a főváros minden vonalon keresztül fogja vinni azt a sokat hangoztatott elvet, hogy csak belföldi vállalkozókat enged pályázatain részt venni, oly esetben, a midőn egyrészről meg van a garanczia a készitendő munka jóságára nézve, másrészt ha a munka kivitelével egyszersmind az ország összes enemű intézményeire nézve a magyar ipar érdekében nagyfontosságú elhatározó lépést tesz.

Hogy pedig ez az ipar jogosan megérdemli a pártfogást, kitünik azokból a munkákból, a melyet gyáraink úgy vasutaink, mint gazdasági raktáraink számára készittettek. Nem vélünk csalódni, ha azt reméljük, hogy azok a gyárak, melyek itt megtalálták helyöket, meg fognak birkózni egy kazán vagy gépberendezés sokkal egyszerűbb föladatával.

Egy érdeklődő.

Hirek a városházáról.

Az ördögváros.

I.

(*M. D.*) A szegénység a legjobb városalapító. Semmi jobban nem tud rohamosan összetörlódni, mint a nyomorúság, különösen akkor, ha azt kergetik is. A mi állami és társadalmi intézményeink úgy vannak összealkotva, hogy abban a *misera plebs* rendesen a fundamentom az alkotásokhoz, egyszerű anyagi erő, melynek ugyanaz az értéke, mint a kőnek, homoknak, földnek a palota alkotásában. S ha ez a lelkes anyag egyszer nyög, sirása, jajgatása fölcsap, mint az izzó tűz, s a merre terjed — rombol s ezen romboláshoz teremt magának új talajt, új fészket, egy külön társadalmat.

A társadalomnak az egyetlen szülőorvosa, a *sajtó*, vajmi ritkán nyul a romboláson fölépített *ördögváros* idegszálai közé; csupán akkor siklik el gyöngén érintve fölötte, ha a törvények paragrafusaiba ütköző bűnnek, vétség, vagy más üldözendő cselekménynek valamelyik fázisa vág bele a mindennapi életben. Pedig e népnek, nem régen velünk együtt működött, szerepelt s koczintó tagjai, ezen üldözött lelkek a szánalmon kivül megérdemlik még, hogy ha másért nem is, de a végső leszámolás miatt közelebb hozzuk magunkhoz. Sohsem voltam barátja se a mult, se a jelen törvényeinek. Nem látom benne azt a határt, a hol az üldözöttet megállitanák, midőn a falkahajtásban kimerülve összeesik, kezet nyujtana neki a törvény, melylyel fölemelnék s újra letisztitanák az arczát az üldöző képmására. De a sejtelem, mely a jelen alakulásaiból s a mostani szocziálisztikus forrongásokból ad reményt a jövőre, homályos hitet ad arra, hogy nemsokára egyformák lesznek az arczok szinei, eltünnek a bűnök redői s a vétségek szemérmei nem zárják le szégyenkezve a szemeket a tiszta homlok előtt.

Mert most a kiválások a társadalom mai rendjéből amellett bizonyitanak, hogy az ember az emberrel szemben állati mértékkel mér. Ez azután megteremti az idegenkedést egymás között; egymástól épp oly borzadva szöknek meg, mintha fenevad vicsorítaná rá fogait.

E lapok hasábjain vázoltam röviden a nemrég letünt társadalmi kasztot: a „*Donaujägereket*“, a *vizikalózokat*. Elég terjedelmes tanyájukat egyszerűen *ördögváros*-nak keresztelte el a társadalom békés, nyugodt osztálya, mely nem a közeledést kereste hozzájuk térítőként, hanem inkább futott tőlük, ezzel természetesen csak jobban megvonva azt az éles vonalat, mely őket egymástól elkülönité.

A társadalom lélekbúvárának, a ki az egyesek kutatásaiból összefoglalja az egyetemest, az egészet, kötelessége, különösen kötelessége oda lehatolni, a hová legnehezebb bejutni, a nyomor fészkébe; az igaz, nem csillanó porszemeket ás ki onnan, hanem sötét port, kormost, szenest. Mig az ember az embert kutatja, mindig azon a talajon mozog, melyen ha nem is teremt abszolut becsűt, de hasznosat igen annak a társadalomnak, mely soha sem tud egységes lenni, hanem örökké a kiválason az elkülönitésen dolgozik.

Két millió forintos kisajátítás.

Az eskü-téri hiddal kapcsolatos szabályozások rendkivül sok kisajátitással jártak, a melyek közül a legnagyobb és legdrágább: a piaristák telke utoljára maradt. A főváros ezt a kisajátitást a maga hibájából tetemesen túlfizeti. A piaristák telke körülbelül 2090 négyszögöl, a melynek a kisajátitás kezdetekor 1896-ban négyszögölenként átlag 650—700 forint volt az ára. A tanács már két évvel ezelőtt tudta, hogy a terjedelmes telket meg kell vennie, de nem sietett a vétellel. Azóta a közmunkák tanácsa 1000—1300 forintra rugtatta a szomszédban a telkek négyszögölének értékét s természetesen a piaristák is hasonló árat követelnek. A főváros tehát azért a telekért, a melyet 1,400,000—1,500,000 forintért megszerezhetett volna, ma már két millió forintot kénytelen fizetni — a tanács indolenciája következtében.

(Főv. Tud.)

Panasz a földalatti villamos vasút-társaság ellen.

A főszámvevő e héten vizsgálta felül a földalatti villamos vasút 1897. évi mérlegét. Az üzleti leltár kivételével mindent rendben talált, a mi a mérleg kereskedelmi részére vonatkozik. De a vizsgálatról szóló jelentésében felemliti, hogy a társaság még mindig nem számolt el a beruházási tőkéjéről, a melyre a kereskedelmi miniszter pausálban 3.600,000 frtot engedélyezett. A főszámvevő figyelmezteti a fővárost, hogy az elszámolást ne engedje tovább is halogatni, mert igen komoly bajok támadhatnak a mulasztásból. Végül azt kérdi a tanácstól, hogy mi van azzal a bizottsággal, a melyet a közgyülés 1897. novemberben küldött ki az elszámolás végrehajtására? (Főv. Tud.)

Vadgesztenye eladás.

A főváros erdőségeiben évenkint 200—300 métermázsa vadgesztenye terem. Eddig árlejtésen kivül adták el a termést, most azonban a tanács elhatározta, hogy a városi vadgesztenyét nyilvános árlejtésen fogja értékesiteni.

A hadtestparancsnokság szerződése.

A laposdülői tüzérkaszárnya mellett a hadtestparancsnokság nagyobb lovagló és kocsikázó teret bérelt a fővárostól 1000 frt évi bérért. A teret már két év óta használja a katonaság, a bérszerződést azonban a parancsnokság újabb és újabb kifogások alapján vonakodik aláirni s természetesen a kikötött bért sem akarja fizetni. A főváros, miután a hadtestparancsnokság kifogásairól az eredeti megállapodásokban szó sem volt, mult év deczember végén kijelentette, hogy ha a bérszerződést 8 nap alatt alá nem irják, a bérbe adott teret vissza veszi. A hadtestparancsnokság máig sem felelt a felhivásra, s a tanács már intézkedett, hogy a kérdéses teret elvegyék a katonaságtól s a helyett a nagyrákosi gyakorlótérből fognak egy részt a tüzéreknek átengedni. (F. T.)

Új óvóiskola.

A főváros a Józsefvárosban egy új óvóiskolát akar építtetni. A mérnöki hivatal két helyet is keresett az iskola részére: a Fecske-utczában és a Tavaszmező-utczában. Az ügyben a mérnöki hivatal két alternativ tervet nyújtott be. Az egyik szerint 38,000, a másik szerint 53,000 forintba kerülne az épitkezés — telekszerzés nélkül. (Főv. Tud.)

A svábhegyi fogaskerekü vasút idei menetrendje.

A tanácshoz beterjesztette a svábhegyi fogaskerekü vasúttársaság az idei menetrend tervezetét. Az üzemet kedvező idő esetén márczius 15-én, kedvezőtlen időjárásnál márczius 25-én kezdik meg, és a mennyiben lehetséges, október végéig folytatják. A menetrendjük teljesen azonos a tavalyival csupán, azt kérik, hogy márczius, április és október hónapokban az utolsó vonatot este 6 órakor indíthassák, mert azután amugy sincs forgalom. (Főv. Tud.)

Megbüntetett vállalkozó czég.

Az első kerületi utak kijavitásához a főváros 1950 köbméter mészkövet rendelt a hidegkuti mészkő-bányatársaságnál. Az anyagot 1898. november végére kellett volna szállítani, a társaság azonban a szállításra 1899. márczius 31-ig kért halasztást. Az első kerületi előljáróság erre előterjesztést tett a tanácsnak, hogy a kért halasztást ne adja meg, s miután az utak kijavítása elkerülhetetlen, a czég szerződését bontsa fel, esetleg az ő kárára más vállalkozóval kössön szerződést. Ehhez az előterjesztéshez a mérnöki hivatal is hozzájárult. (Főv. Tud.)

A belvárosi bazilika.

A belvárosi plébánia-templomra kimondták az ítéletet: le kell bontani. Helyére új templomot azon a területen akarnak épiteni, a melyet a piaristáktól sajátitanak ki. Az új szabályozás azonban a piaristák telkét a Galamb-utcza meghosszabbításával ketté vágja s a templomcélra a több mint *kétezer négyszögöles* területből alig jut *kilencszáz* négyszögöl. Erre a kis területre impozáns templomot nem lehet felépiteni, még akkor sem, ha a főbejáratot az Eskü-utra irányitják s a főoltár nyugoti fekvést kap. A főváros mérnöki hivntala az új templom elhelyezésének tervein most dolgozik, s igyekszik a lehető legjobb megoldást adni az egész fővárost érintő kérdésnek. A mérnöki hivatal az ujonnan rendezett Belvároshoz méltó, bazilikaszerű, vagy valamely impozánsabb gótikus templom épitését szeretné, de kötve lévén a helyszükétől, valószinűleg csak kisszerű centralis templom mellett foglal állást. Mindenesetre jó volna, ha a katolikus hivők már most érdeklődnének a belváros új templomának épitése iránt. (Főv. Tud.)

A gyors adminisztráczió

Hat évvel ezelőtt a középitési bizottság kezdeménye zésére sürgősen akart a tanács oly értelmű határozatot hozni, hogy a kerületek csatornázatlan részében a pöcegödrök és klozetteknél tőzeget kell alkalmazni. A sürgős tanácsi utasitásra, a mely 1892-ben kelt, a javaslat 1899-ben készült e ls csak ma került a mérnöki hivatalba, a mely viszont azt javasolja, hogy a tőzeg alkalmazása dolgában előbb a tiszti főorvost halgassák meg. (F. T.)

Osztozkodás a várbeli plébánián.

A közmunkák tanácsa és a főváros között esztendős harcz folyik a várbeli plébánia szabályozása ügyében. A főváros azt akarja, hogy a Szentháromság-tér szabályozásánál a pénzügyminiszterium épületéből épen annyit vágjanak le, a mennyit a plébániaházból, hogy a térnek egységes képe legyen, a Mátyás templomnak pedig megfelelő perspektivája. A közmunkatanács ezt nem akarja, mert szerinte a miniszterium épületéből már úgyis lenyestek. Az ügy tehát újra a mérnöki hivatalhoz került, a mely azt javasolta a tanácsnak, hogy ne engedjenek az álláspontjukból, hanem az eredeti szabályozási terv elfogadása végett újabban irjanak fel a közmunkatanácshoz. (Főv. Tud.)

A Rombach-utcza meghosszabbitása.

A Wesselényi-utcza meghosszabbitása alkalmával a középitési bizottság kimondotta, hogy a Rombach-utcza meghosszabbitását fölöslegesnek tartja. A tanács ezzel ellentétben elhatározta, hogy a Rombach-utczát a Dob-utczából az újonnan nyitott Wesselényi-utczáig meghosszabbitja s a kisajátitási egyezkedés végrehajtására utasitotta a tanácsi III. ügyosztályt. A tanács azzal okolja meg az elhatározását, hogy a nagyforgalmu útvonalakon zsákutczák létesitése a közforgalom és a főváros érdekeit is sérti. (Főv. Tud.)

A műszaki napidíjasok.

A mérnöki hivatal napidíjasai január havi illetményüket még nem kapták meg, a mi rájuk nézve elég kellemetlen dolog. Sajnos, a székesfőváros nagyon keveset törődik műszaki alkalmazottjaival s nem gondol arra, hogy az a napidíjas honnan fizesse a házbért, miből tartsa fenn a családját. Ideje volna már, hogy a napidíjasok sorsával is törődne a székesfőváros. A középitési igazgató minden év végén előterjesztést tesz a tanácsnak, hogy hány napidíjasra lesz szüksége jövőben. A tanács megszavazza s értesiti a központi pénztárt, hogy a fizetéseket folyositsa. Ez a dolog rendes menete volna s ilyenformán a napidíjas is megkapná a januári fizetését 31-én. Az idén azonban a rendes kivétel történt, a diurnisták fizetését utalványozta ugyan a tanács, de a pénztár még ma sincs értesitve a fizetések folyósitásáról. Ezt az évről-évre ismétlődő állapotot végre meg kell szüntetni úgy, hogy a napidíjasok is pontosan kapják meg amúgy is csekély fizetésüket.

Az országos iparegyesület kérelme.

Az országos iparegyesület arra kérte a fővárost, hogy a Új-utcza egy részét zajtalan burkolattal lássa el. A tanács arról értesiti az egyesületet, hogy a kérelem az idén fedezet hiányában nem teljesithető. A jövő évi közmunkák megállapitásánál azonban figyelemmel lesz a kért átalakitásra. (Főv. Tud.)

A mérnöki hivatal gyorsasága.

A mérnöki hivatalnál divó gyors elintézésnek egy újabb példánya került legutóbb a tanács elé. A Rudas-fürdőnek 1886—87-ben történt átalakitása után a vállalkozók 1887. október 29-én pótszámlát nyújtottak be. A mérnöki hivatal a vállalkozók elutasitását javasolja, ezt

a határozatát azonban 1899. január 27-én készítette és tette át a tanácshoz, a mely most az iránt végez kutatást, hogy az érdekelt vállalkozók életben vannak-e még. (Főv. Tud.)

KÖZGAZDASÁG.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatósága megállapította az 1898. évről szóló zárószámadást. A mérleg 4.131,780 frt 62 krnyi bruttó-nyereséggel záródik (az előző év 3.739,203 frt 67 krjával szemben) s a 902,255 frt 71 krt kitevő terhek és üzleti költségek (1897. évben 844,822 frt 62 kr.) levonása után 3.229,524 frt 91 krnyi tiszta nyereséget mutat ki, az 1897. év 2.894,381 frt 5 krjával szemben. Ez a nyereség a tőke 21·53%-os kamatoztatását adja. Az áthozat figyelembevétele nélkül a tiszta nyereség az alaptőke 19·07 százalék kamatoztatásának felel meg. Ez a nyereség az összes előző évek üzleteredményét felülhaladja, mint is a bank minden zárószámadásánál tapasztalhattuk, úgy hogy a jelen mérleg is a legjobb a bank alapítása óta. A tiszta nyereségnek ez az emelkedése főképp arra vezethető vissza, hogy a lefolyt üzletévben az előző évben történt tőkefölemelés már teljes mértékben érvényesült. Ha tekintetbe veszszük, hogy a lefolyt évben jelentékenyebb ügyletek s konzorciális üzletek egyáltalán nem kerültek lebonyolításra, világos, hogy ez eredmény majdnem kizárólag a folyó bank- és jelzálogüzletnek köszönhető, mely üzletágak folytonosan emelkedő s jövedelmező fejlődésnek indulnak. Az igazgatóság a közgyűlésnek javaslatba fogja hozni, hogy a tiszta nyereségből, mint az előző évben 2,100.000 frt, vagyis részvényenkint 70 frtos = 14 százalékos osztaléknak a kifizetését határozza el, hogy továbbá a rendkívüli tartalékalap gyarapítására 400.000 forint fordíttassék s a fenmaradó 383.987 frt 51 kr. átvitel czímén a folyó év javára irassák. Az összes tartalékok, a nyugdíjalapot bele nem értve, ennek a 400.000 frtnak a hozzáadásával 12,000.000 frtra emelkednek. A bank fejlődését a lefolyt évtizedben a következő adatok illusztrálják:

	Nyereség	Tartalékok	Osztalékok
1889.	1,430.472 frt	2,150.000 frt	55 frt
1890.	1,578.029 „	2,350.000 „	55 „
1891.	1,751.093 „	2,600.000 „	55 „
1892.	2,016.659 „	4,100.000 „	60 „
1893.	2,101.229 „	4,400.000 „	60 „
1894.	2,219.256 „	7,300.000 „	60 „
1895.	2,724.921 „	7,700.000 „	65 „
1896.	2,778.644 „	8,060.000 „	65 „
1897.	2,894.381 „	11,600.000 „	70 „
1898.	3,229.524 „	12,000.000 „	70 „

1889-től 1891-ig a bank részvénytőkéje 8,000.000 frt volt, 1892-ben és 1893-ban 10 millió; 1894-től 1897-ig 12,500.000 frt és 1898-ban 15 millió forint. A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank február 11-én tartja közgyűlését.

Az Egyesült Budapest Fővárosi Takarékpénztár 1898-iki zárómérlege a következő:

Vagyon: Pénztárkészlet 1.122,848 frt 75 kr., jelzálogi kölcsönök készpénzben 54.087,500 forint, záloglevelekben 7.227,027 frt 36 kr., előlegek értékpapirokra 12.171,536 frt 43 kr., leszámitolt váltók és kincstári utalványok 19.010,679 frt 01 kr., hitelegyleti váltók 3.090,665 frt, együtt 22.101,344 forint 01 kr., értékpapirok jegyzék szerint 6.451,099 forint 50 kr., a hitelegyesület nyereménye utáni osztályrész 1898-ra 33,034 frt 85 kr., intézeti házak 756,135 frt 83 kr., különféle adósok 1.412,953 frt 98 kr; összesen 205.363,479 forint 71 kr. — Teher: Alaytőke 4.500,000 frt, rendes tartalékalap 5.538,657 frt 71 kr., külön tartalékalap árfolyamveszteségek fedezésére 571,237 frt 53 kr., osztalék tartalékalap 200,000 frt. együtt 771,237 frt 53 kr., hitelegyesületi tartalékalap 237,605 frt 97 kr., hitelegyesületi biztositéki alap 204,240 frt, együtt 441,845 frt 97 kr., betétek 33,113,852 forint 87 kr., forgalomban levő 4½ százalékos záloglevelek 46.967,900 frt, forgalomban levő 4 százalékos záloglevelek 7.119,600 frt, együtt 54.087,500 frt, kisorsolt záloglevelek 650,400 frt, intézeti záloglevelek törlesztési alapja 155,066 forint 68 kr,, föl nem vett osztalékok 1301 frt, beváltatlan záloglevél-szelvények 33,678 frt, átmeneti kamatok 1.094,121 forint 68 kr., hátralékos tőkekamat-adó 65,707 frt 87 kr., leszámitolt jelzálog-kölcsönökből még nem folyósított összegek 1.881,909 frt 56 kr., különféle hitelezők 1.677,662 frt 38 kr., nyereség-egyenleg 1.350,538 frt 46 kr.; összesen 105,363,479 forint 71 kr.

A Központi Takarékpénztár merlege. A Magyar Országos Központi Takarékpénztár közzé tette az elmult évre vonatkozó mérlegét, melynek adatai a következők:

Vagyon: Pénztárszámla 628,919 frt 80 kr. Váltószámla 11.756194 frt 24 kr. Értékpapirok 717,863 frt. Záloglevelek külön biztositására rendelt alap értékpapirjai 2.033,484 frt. Központi váltóüzlet részvényei 360,000 frt. Záloglevélkészlet 2.570,730 frt. Előlegek értékpapirokra 5.316,975 frt 22 kr. Leszámitolt kincstári kötelezvények és vételárhátralékok 441,980 frt 31 kr. Nyilt hitelek fedezet mellett 518,680 frt 97 kr. Jelzálogkölcsönök 36 620,694 frt 13 kr. Követelések külföldi piaczokon 412,435 frt 42 kr. Befizetések a 3½ százalékos beruházási arany- és 100 millió 4 százalékos Budapest fővárosi kölcsön szindikátusaiban 185,952 frt 50 kr. Árverésen vett ingatlanok 18,388 frt 41 kr. Ingatlan vagyon 844,852 frt 80 kr. Adósok és átmeneti tételek 1.632,582 frt 84 kr. Összesen 64.059,733 forint 64 krajczár. *Teher*: Részvénytőke 4.200,000 frt. Tartaléktőke 2.100,000 forint. Nyeremény-tartalékalap 742,686 frt 87 kr. Váltóüzletbe fektetett külön tartalékalap 400,000 frt. Nyugdíj-alap 214,199 frt 27 kr. Kibocsátott záloglevelek 34.728,600 frt. Betétek 15.983,590 frt 96 kr. Be nem váltott szelvények 59,914 frt 27 kr. Jelzálog-kölcsön adósok követelései 848,645 frt 38 kr. Bartal György-alapítvány 60,045 frt 25 kr. Hitelezők és átmeneti tételek 3.091,469 frt 92 kr. Átmeneti kamatok egyenlege 860,471 frt 93 kr. Összesen 63.289,623 frt 85 kr. Tiszta nyeremény 770,109 frt 79 kr.

Ez a mérleg a huszonhetedik üzletévet zárja le és minden tételében a takarékpénztár további fejlődését mutatja. A 738,297 frt 18 kr. tiszta nyereség a 4.200,000 frt alaptőkének 17·58 százalékos kamatját teszi és nagyobb, mint bármely előző év nyeresége. E mellett a leírásokban és tartalékok gyűjtésében bőséges gondoskodást találunk. A kimutatott tartalékok 3.242,686 frt 87 krra emelkedtek s az idei nyereségből újra rendes és rendkívüli módon fognak szaporíttatni. Az üzletöredmény annál kielégítőbb, mert tisztán a folyó üzlet, első sorban a jelzálogkölcsönök és váltószámitolás szolgáltatja. A február 18-ikára egybehivott közgyűlésen az igazgatóság indítványozni fogja, hogy a forgalomban levő 14,000 darab részvény mindegyikére — jóllehet időkezben tőkefölemelés történt — ezúttal is 40 frt osztalék fizettessék és 52,748 frt 20 kr. új számlára vezettessék.

HIRDETÉSEK.

Olcsó ékszer- és ezüstárú-eladás.

Tekintetes Benedek Gábor és Testvére
ékszerész uraknak
Budapesten.

A kolozsvári protestáns szeretetház javára rendezett sorsjátékból az el nem adott sorsjegyekre esett nyereménytárgyak értékesítésével az erdélyi ev. ref egyházkerület igazgató-tanácsától nyert fölhatalmazás folytán ezennel azon szives fölkérés kiséretében bizom meg önöket, hogy a rendelkezésükre bocsátott tárgyakat **mielőbb értékesíteni** igyekezzenek

Kolozsvárott, 1899 január 21-én

Maksay János,
egyházkerületi számvevő,
mint az erd. ref. egyházkerület meghatalmazottja.

Fenti megbizó levélben emlitett tárgyak a legizlésesebb kidolgozásu **brillánt- és arany- ékszertárgyakból**, továbbá a legdivatosabb **barok-stilusban készült megkapó szépségü ezüstneműekből** allanak, a melyeknek **igen olcsó eladása** által a nagyérdekü közönségnek oly páratlan **kedvező alkalmat** nyujtunk a vételre, a milyen ritkán kinálkozik.

Benedek Gábor és Testvére
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utcza 17.

A Magyar Országos Központi Takarékpénztár
XXVII. rendes közgyülését

1899. évi febr. 18-án, d. u. 4 órakor az intézet helyiségében (IV., Deák Ferencz-utcza 7. sz., I. em.) tartja meg.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése. 2. Zárszámadások előterjesztése a felügyelőbizottság jelentésével. 3. A mérleg megállapítása, nyeremény fölosztása és kifizetés iránti határozathozatal. 4. Igazgatóság és választmány inditványa a vezérigazgató nyugdíjának megállapítása tárgyában. 5. Alapszabályok módosítása. 6. Három igazgatósági és három választmányi tagnak választása.

*

Azon t. részvényesek, kik ezen közgyülésen részt venni szándékoznak, szíveskedjenek részvényeiket az alapszabályok 23. §-a értelmében*) f. évi február 15-éig, d. e. 12 óráig az intézet pénztáránál letenni, mely alkalommal a mérleg is rendelkezésükre álland. **Az igazgatóság.**

*) 23 § Közgyülésben részt vehetnek mindazon részvényesek, kik három nappal a közgyülés megtartása előtt a le nem járt szelvényekkel együtt oly részvényt tesznek le a társulatnál, mely legalább két hóval előbb iratott a letevő saját nevére.

Általános bank részvénytársaság.

MEGHIVÁS.

Az Általános bank részvénytársaság Budapesten, VII. Erzsébet-körút 51. szám alatti irodahelyiségeiben **1899. évi február hó 11. napjának délután 1/4 4 órájakor**

IV. évi rendes közgyűlését,

tartja meg, melyre a t. cz. részvénytulajdonosok ezennel tisztelettel meghivatnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság jelentései, a lefolyt év zárszámadásainak megvizsgálása és a mérleg megállapitása, s a nyeremény hováfordításának meghatározása. 2. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása. 3. A felügyelő-bizottság díjainak meghatározása. 4. 4 felügyelő-bizottság megválasztása. Budapest, 1899. február hó 1-én. **Az igazgatóság.**

Jegyzet. Kivonat az alapszabályokból:

20. § Azon részvényesek, kik a közgyülésen részt venni óhajtanak, kötelesek a legkevesebb 90 nap óta a társaság részvénykönyvében saját nevükre irott részvényeket, a hozzátartozó még le nem járt szelvényekkel együtt, legkésőbb 5 nappal a közgyülés megtartása előtt a társaság pénztáránál, vagy az igazgatóság által az összehivó hirdetményben megjelölt letéteményezési helyek valamelyikénél letenni stb.

Mérlegszámla 1898. december 31-én.

Vagyon: Pénztárkészlet frt 40040·43 Váltótárcza frt 757621.64, viszleszámitolt váltók frt 540236·42, összesen frt 1297858·06. Adósok fedezet mellett frt 44633·18. Más intézeteknél elhelyezve frt 47390 08. Leltár és berendezés frt 3800, III Lajos-utcza 50—52. számu ház frt 39792 85, le jelzálogkölcsön frt 20545·06 = 19246·79. Saját értékpapir frt 4272.82. Összesen 1457241·36.

Teher: Részvénytőke frt 450·0. Tartaléklap frt 16500. Betétek frt 312126 65 Hitelegyleti biztositéki alapok frt 74613. Atmeneti kamatok frt 7902 84 Viszleszamitolás frt 540236·42 Különféle hitelezők frt 11342 24. Fel nem vett osztalékok frt 1830, összesen frt 1414551·15 Nyereségáthozat 1897. évről frt 2444·12. Nyereség 1898. évben frt 40249 09. Nyereségegyenleg frt 42690·21. Összesen frt 1457241·36

Jelen mérlegszámlát a fő- és segédkönyvekkel összehasonlitottuk s teljesen rendben találtuk.
Budapest, 1899. január 27-én

A felügyelő-bizottság:

Hampl Hugó, elnök, **Führer József**, **Mitzky B. Miksa**, **Neumann Jakab.**

Meghivás

a Pesti magyar kereskedelmi bank

57-ik rendes közgyűlésére,

mely **1899. évi február hó 11-én délután 6 órakor** a bank helyiségében fog megtartatni.

Tárgyak:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg megállapitása, a nyeremény felosztása iránti határozat és a felmentés megszavazása.
3. Igazgatósági választások. (Az alapszabályok 36. §-a értelmében a kilépő igazgatósági tagok újból választhatók.)
4. A felügyelő-bizottság választása.

Az alapszabályok 19., 20. és 21-ik §-ai értelmében minden részvényes, kinek részvényei három hónappal a közgyülés előtt a bank könyveiben nevére be vannak jegyezve, jogosítva van a közgyülésen részt venni, vagy magát meghatalmazott által helyettesíttetni, kinek azonban szintén részvényesnek kell lennie.

A szavazati jog éryényesítése czéljából a részvények, szelvényekkel együtt, az alapszabályok 18. §-a értelmében **folyó évi február 8-áig** a bank értékpapirpénztáránál leteendők, hol is az 1875. évi XXXVII. törvényczikk 198. §-a és az alapszabályaink 45-ik §-a értelmében a megvizsgált évi mérleg a felügyelő-bizottság jelentésével együtt nyolcz nappal a közgyülés előtt átvehető.

Budapest, 1899. január 25-én.

Az igazgatóság.

Pesti Viktoria gőzmalom.

A „Pesti Victória gőzmalom“ t. cz. részvényesei ezennel tisztelettel meghivatnak a **f. évi február 15-én, szerdán, délután 8 órakor**, a „Magyar fővárosi malom-egyesület“ helyiségeiben (Erzsébet-tér 19.) tartandó

XXXII. rendes közgyülésére.

NAPIREND:

1. Két részvényes megválasztása a közgyülési jegyzőkönyv hitelesitésére.
2. Az igazgatóság évi jelentése, a felügyelő-bizottság jelentése, az 1898. évi mérleg jóváhagyása és a felmentvény megadása.
3. A nyereség hováfordítása feletti határozathozatal és az osztalék megállapitása.
4. Az igazgatóság megválasztása az alapszabályok 35. §-a értelmében.

Azon t. cz. részvényesek, kik ezen közgyülésen résztvenni kivánnak, az alapszabályok 24. §-a értelmében *) tartoznak részvényeiket, a szelvényekkel együtt, legkésőbb szombatig, folyó évi február 11-ig a társaság pénztáránál (V., Felső-rakpart 22.) letéti elismervény ellenében, mely egyuttal belépti-jegyül szolgál, letétbe helyezni. — Ugyanott folyó évi február 7-től kezdve a felügyelő-bizottság évi jelentése, a mérleggel együtt, a t. cz. részvényesek rendelkezésére áll.

Budapest, 1899. január 28.

Az igazgatóság.

---

*) Az alapszabályok 24. §-a: „Úgy a rendes, mint a rendkívüli közgyüléseken csak azon részvényesek szavazatképesek, kiknek részvényei legalább két hónappal a közgyülés előtt a társaság részvénykönyvében neveikre irattak és kik ezen részvényeiket három nappal a közgyülés előtt a társaság pénztárába leteszik. A letéti elismervény belépti-jegyül szolgál.“

Az „Egyesült budapesti fővár. takarékpénztár“ rendes közgyűlését

folyó évi február hó 11-én délután 4 órakor

központi osztályában (V. ker., Dorottya-utcza 4. szám alatt, saját épületében) tartja, melyhez a t. cz. részvényesek az alapszabályok 12., 14., és 15. §-ai értelmében tisztelettel meghivatnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság jelentésének, valamint a mult évi zárszámadásoknak előterjesztése, a mérleg megállapítása, a nyereség felosztása, s az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása iránti határozathozatal.
2. Pótlólagos felhatalmazás az igazgatóság részére arra is, hogy a Kerepesi-út és Eszterházy-utcza sarkán fekvő teleknek egy részét eladhassa, másik részén pedig egy lakházat felépíthessen.
3. Az alapszabályok 49. §-ának módosítása.

☞ Azon t. cz. részvényesek, kik a közgyűlésen résztvenni és szavazati jogukat személyesen vagy más meghatalmazott részvényes által gyakorolni óhajtják, sziveskedjenek az alapszabályok 18. és 20. §-ai értelmében legkésőbb 1898. évi deczember hó végéig saját nevükre irt részvényeiket legkésőbben 3 nappal a közgyülés előtt a takarékpénztár központi vagy budai osztályában (V. ker., Dorottya-utcza 4. szám, vagy II. ker., Fő-utcza 2. sz. a.) letenni, ugyanott a megvizsgált 1898. évi zárszámadások és a felügyelő-bizottsági jelentés példányai az alapszabályok 147. §-a értelmében átvehetők.

Budapesten, 1899. január hó 20-án.

Az egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár igazgatósága.

Az 1857. alakult és legfelsőbb helyen engedélyezett

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

BUDAPEST, Vigadó-tér (saját palotájában).

Negyven millió osztrák értékű frtnyi alappal bír és biztositékot vállal:

a) **tűzkár ellen** (ha villám által is okozva) épületekre, gyárakra, gépek, árukészletekre, butornemüek, marhaállományra stb. b) **jégkárok ellen** biztositott teljes kártérítéssel, úgy nemkülönben c) **szálitmányi károk ellen**, vizen, szárazon és vasutakon; d) **betörési károk ellen**; e) **az ember életére**; 1. halálesetre szóló biztositásokra, 2. vegyes, illetve, elérés és halálesetre szóló biztositásokra, 3. kiházasitási biztositásokra, 4. közvetlen vagy bizonyos idő lejártával kezdődő életjáradékokra, 5. túlélési életjáradék, illetve özvegyi nyugdijbiztositásokra, 6. nevelési költségbiztositásokra, 7. jelz. életbiztositásokon

Az életbiztositások érvényesek a természetes elhalálozásra. kivül: 1. a háború veszélyeire — minden pótdij nélkül. 2. a párbaj eseteire, 3. az öngyilkosság folytán bekövetkező halálesetre, 4. balc eset folytán történő elhalálozás esetére.

Az alaptőke, a biztositási díjtartalék és a befolyó biztositási díjösszegek a legteljesebb biztositékot nyújtják. A biztositási feltételek a t. cz. közönség számára a legelőnyösebben állapittatnak meg. — A biztositási díjak lehető jutányosak a felmerülő károk a leggyorsabban és a legkészségesebben téritttetnek meg.

A társaság lakházakat és gazdasági épületeket úgy biztosit, hogy a díjfizetés csak a második évben veszi kezdetét, ha az ily épületek nála **6 évi** tartamra biztosittatnak, továbbá lakházaknak s gazdasági épületeknek **12 évi** tartamra leendő biztositásánál **két ingyen évet** (az elsőt és utolsót) engedélyez olyformán, hogy az ingyenes években egyáltalában **semminemü** fizetmény nem teljesitendő.

Kormányzó közegek:

Igazgatók: **br. Harkányi Frigyes, Jeney Lajos, Ormódy Vilmos, br. Schossberger Zsigmond, gr. Zichy Nándor.**

FELTEN és GUILLEAUME

CARLSWERK, Mühlheim a. Rhein. — Bécs, X. Bez., Semmeringer-Strasse 11.

Külso váczi-út. **BUDAPEST,** Külső váczi-út.

Vas-, aczél és vörösréz-drótkötelek, bányák, felvonógépek, hajók, tranzmissziók, kötélpályák, valamint **villámhárítók** használata.

Különféle módon izolált vezető drótok. Telegrafia, telefónia és elektromos világitás czéljaira való guttaperchával vagy gummi-erekkel készült, valamint ólommal és dróttal burkolt **kábelek.**

Rostanyaggal, papirossal és levegőréteggel izolált **ÓLOMKÁBELEK**

Vas-, aczél-, vörösréz és bronzdrótok. Drótárúk.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

MAGYAR SZÉKESFŐVÁROS

kiadóhivatala.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. február 13. 7. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt.
Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A közmunkatanács.

A Szent György-tér rendezésének a kérdése élére állította a főváros és a közmunkatanács közötti viszonyt. A közgyűlésen nyiltan hangoztatták, hogy a közmunkatanács csak kerékkötője a főváros fejlődésének s a közmunkatanács megérett a megszüntetésre. Nem akarok most annak a kérdésnek a taglalásába bocsátkozni, hogy van-e szükség a közmunkatanácsra vagy nincsen. Be vannak-e már fejezve azok a dolgok, a melyeknek a végrehajtására a törvényhozás a közmunkák tanácsát megalkotta. De föl akarom tüntetni azt a komikusan szerencsétlen viszonyt, a mely a főváros és a közmunkatanács között van. Nem arról akarok szólani, hogy a főváros a maga területén, a maga költségére egy rongyos petroleum-lámpát sem állíthat föl a közmunkatanács legkegyelmesebb engedelme nélkül. Magát a szervezetet akarom bemutatni, a hogyan az életben van.

Ha valaki például a telkét akarja parczellázni, megszerzi a szükséges okiratokat s beadja a kérelmet a fővárosi tanácshoz. A kérelmet a középitési bizottság tárgyalja s határozatát tudatja a közmunkatanácscsal. A közmunkatanács megmondja a véleményét s annak alapján határoz a fővárosi tanács. Ha a fél a tanács határozatával nincsen megelégedve, a közmunkatanácshoz fölebbez. Tehát ahhoz a hatósághoz, a mely közvetetlen befolyással volt az elsőfokú határozatra, a mely hivatalos véleményét már az elsőfokú határozat meghozása előtt kimondotta.

Ilyen körülmények között a fölebbezési jog természetesen csak fikczió, csak komédia, a melyet azért rendeznek, hogy a fél újabb bélyeget vásároljon a kérelmére. Mert ha a magánfélnek nincsen megfelelő befolyása, a közmunkatanács első határozatát nem változtatja meg. Nem is változtathatja meg, ha valamit ad a saját véleményére, mert a tanács a közmunkatanács véleménye alapján hozza meg az elsőfokú határozatot.

Néha megtörténik, hogy a közmunkatanács a felebbezés tárgyalásakor meggondolja magát s első véleményével ellentétesen határoz. A fél örül, hogy a közmunkatanács megadta neki az igazát s nagy örömmel hirdeti a városházán, hogy mégis csak a közmunkatanács képviseli a közönség érdekét. Nagyon természetes, hogy a városházán kikeresik az akták közül a közmunkatanács első határozatát. A fél csak bámul s akczeptálja, hogy az egész közmunkatanács csak komédia, a mely a műszaki véleményét is a páros és páratlan napok szerint változtatja. Tehát az sem ér semmit, ha a közmunkatanács a fél kedve szerint dönt.

Ritkán történik, hogy a közmunkatanács a városi tanács határozatát megváltoztassa. A szerencsétlen fél még a harmadik instancziában bízik. Újra megírja a fölebbezést, új bélyeget ragaszt rá s meg van győződve, hogy a belügyminiszter majd megadja neki az igazát. De csalódik. A legritkább esetben történik, hogy a belügyminiszteriumban megváltoztassák a közmunkatanács határozatát. Az elutasított fél természetesen káromkodik s mindennek okát abban találja, hogy a közmunkatanács elnöke a miniszterelnök, alelnöke pedig a szabadelvüpárt elnöke, s ezért nem merte a belügyminiszter a közmunkatanács határozatát megváltoztatni.

Pedig a baj oka a közmunkatanács szervezetében van. A közmunkatanács fifikusan konstruált testület. A tagok felét a főváros szállítja, még pedig rendesen a középitési bizottság tagjaiból. A közmunkatanács: a második fórum tagjainak a fele tehát azokból kerül ki, a kik már mint első fórum határoztak. A középitési bizottság tagjai természetesen a bizottságban elfoglalt álláspontjukat megvédik a féllel szemben a közmunkatanácsban is. De tagja a közmunkatanácsnak a belügyminiszterium fővárosi osztályának a vezetője is. Tehát ugyanaz, a ki a fél fölebbezését harmadfokban ítéli meg. A közmunkatanács tehát egyesíti magában az első, a második és a harmadik fórumot. Ez az oka, hogy a közmunkatanács olyan hatalomra tett szert, a minővel semmiféle más hatóság nem rendelkezik. A mit egyszer a közmunkatanács kimond, az ellen hiába keres orvoslást akár a főváros, akár a privát fél. A közmunkatanács

ellen csak formailag van fölebbezés, de kár a bélyegért, a mit az ember a kérelmére ragaszt, ha mindjárt akárhogyan be is tudja bizonyítani, hogy egyenesen bolond dolog a közmunkák tanácsának a határozata.

A közmunkatanács ilyen szervezésével a közönséget a legelemibb jogától, a fölebbezés jogától fosztják meg. Mert az nem fölebbezés, a mikor a második fórum dirigálja az elsőfokú határozatot, a harmadik fórum meg a másodikat. Tessék csak elgondolni, micsoda jog- és igazságszolgáltatás lenne az, ha a törvényszéknek az itélet kimondása előtt a királyi tábla megírná a maga itéletét s a tábla tagjait a t rvényszék és kuria tagjaiból választanák össze. Az egész világ kaczagna a mi törvénykezésünkön. Pedig a közigazgatási igazságszolgáltatásnak ugyanazokon az alkotmányjogi alapokon kell nyugodniok, mint a büntető igazságszolgáltatásnak. A mi közigazgatási igazságszolgáltatásunk a közmunkatanács beiktatásával a legigazságtalanabb, mert megrövidíti a közönséget, megvonja tőle a komoly fölebbezés lehetőségét. A közönség ki van teljesen szolgáltatva a közmunkatanács kénye-kedvének, s akármilyen igaza legyen is, a közmunkatanácscsal szemben orvoslást nem kap senkitől. A fölebbezésnek a legelső kelléke, hogy az előző fórumtól teljesen független fórum itélje meg. Nem is szólva arról a képtelenségről, hogy a második fórum előbb mondja ki az itéletet, mint az első.

Ha semmi más hibája nem volna is a közmunkatanácsnak mint ez, — pedig van — akkor is föltétlenül másként kellene szervezni.

De tartozom az igazságnak azzal, hogy megmondjam, hogy maga a közmunkatanács is érzi ennek az állapotnak a képtelenségét. Szeretne is rajta javítani, de nem lehet. Azok, a kik annak idején a főváros ellenőrzéséül a közmunkatanácsot megalkották, gondoskodtak arról, hogy ebből az állapotból kivezető út ne legyen. Szép, czifra ruhába öltöztették a közmunkatanácsot, fölruházták nagy szavakkal, szép mondásokkal, de úgy szervezték, hogy ne lehessen több, még ha dolgozni akar se, mint a kormánynak a fővárost ellenőrző detektiv-osztálya.

Városházi káviár.

Boldogok, a kik reformokban, takarékoskodásban és a közigazgatás javulásában, no meg a székesfőváros alkotmányos érzületében hisznek.

Valóban övék a mennyeknek országa.

A kulisszák mögé látó ilyen ideális képzeletekből alaposan kigyógyul.

Miből is áll tehát a székesfővárosnak, az alkotmányosan kormányzott Magyarország szivének alkotmányos érzülete?

Abban, hogy ma, a törvényen kívül való kormányzás első Bánffyádájában (ad normam: Olympiáda) a közadót tisztviselőinek fizetéséből egyszerűen levonatja.

Még csak meg sem kérdezi őket ebben az ex-lex állapotban, akartok-e hazafiaskodni és adót nem fizetni (a nemadózás mindig hazafias tény), avagy tekintettel Bánffy úr ő excellentiájának székesfővárosi gálaburgerságára fogtok-e adót fizetni.

Se szó, se beszéd.

A központi pénztár most február 1-én egyszerűen lehúzta az állami adót a város minden tisztviselőjétől május elsejéig — előre.

Az alkotmányos, a törvényes szempont, az mellékes.

Fő az opportunizmus.

A törvényhatósági bizottságba választott sok kegyelmes, méltóságos és nagyságos demokrata (Tekintetes és T. cz. már nincs is) csak nem kompromittálja magát azzal, hogy a székesfővárost, Magyarország szivét, a nemzet közszabadságának palládiumát védő testvér-fővárosokat valamiféle ressistenciális politikába keverje és a passivitásba kergesse.

Hány loyalis kir. tanácsosnak és olyannak, a ki még ezután akar azzá fölvedleni, rontaná ez a gyomrát.

Isten ments meg bennünket minden patriotikus erupcziótól. Ilyen velleitások nem hoznak ma semmit a hazafi konyhájára.

Már pedig üres konyhának bolond a gazdasszonya.

Régi példaszó, de véletlenül igaz.

*

Tenczer Pál, érdemekben roskadozó hazánkfia, a legutóbbi közgyűlésen, midőn arról volt szó, megszavazzanak-e Feld Zsigmond úrnak a «Goldstein Számi» és a «Háromláb kapitány» további előadására évi 6000 és így 6 évre 36 ezer forint szubvencziót, azzal argumentált, hogy Feld úr a városligeti arénában *nemzeti missziót* teljesít.

Ez a Feld-féle nemzeti misszió átkozottul hasonlít a Tenczer úr magyar hazafiságára.

*

De mit szól Tenczer Pál úr ahhoz, hogy míg Feld úrnak 36,000 forintot dobnak az adózók pénzéből oda, addig a nemes tanácsban takarékosság és a székesfőváros rossz anyagi viszonyaira való tekintetből, megtagadtak a Magyar Földrajzi Társaságtól segély czímen 300, mondd háromszáz forintot.

Hát ez a társaság nem teljesit nemzeti missziót?

Kétségtelenül.

De hát mi a magyar földrajzi társaság nemzeti missziója, a Feld úr arénabeli missziójához képest.

Bliktri és suvix.

*

Nagyságos Steiger Gyula bizottsági tag indítványára a székesfővárosnál hol sikerrel, hol meg sikertelenül működő szervező bizottság kimondotta, hogy a hatóságnál adófőpénztárosra és ellenőrre többé szükség nincs.

Ha ilyen portentum, mint Steiger úr ő nagysága, ki mint az első hazai kiérdemült igazgatója fényesen bebizonyította, hogy boldogult Piufsicsot oly kitünően ellenőriztette, hogy akár az egész hazait, mindenestől eleszkamotálhatta volna, inditványt tesz. már azt kérem szépen, el kell fogadni.

Tehát elfogadták és már-már több volt mint bizonyos, hogy az adófőpénztáros és az ellenőr megyen penzióba.

A dolgot ugyanis takarékossági szempontból úgy kontemplálták, hogy a tiz kerületben befolyó állami és községi adót ezentúl ne az adópénztár, hanem a központi pénztár vegye számon.

Most utólagosan kisült, hogy a központi pénztár ezt a munkát csak úgy teljesítheti, ha kebelében egy új gyüjtőpénztárt szerveznek. Vagyis, ha csupa takarékosságból, csöbörből vödörbe buknak.

Kénytelenek tehát a jeles indítványt, melyhez, miután Steiger tette, hozzá kellett járulni — visszaszívni.

A szervező-bizottság szervezőképességét ez a tény ugyan kissé kompromittálja, de ez nem baj.

A bizottság prestigéjéből már több is veszett Mohácsnál.

*

Bizottságról és okos dologról lévén szó, eszmetársulásnál fogva meg kell itt örökítenünk az u. n. sétatéri bizottság (fájdalom lucus a non lucendo) legutóbbi határozatát, melylyel kimondotta, hogy a városligetbe vezető út hires gesztenyefasorából a szélső fasort ki kell pusztítani.

Évek előtt sikerült nekik ezt a fasort megritkítani.

Most azonban már itt az ideje, hogy az egész fasor életére törjenek.

Valóban nem tudjuk, hogy ezzel a burger-rendészettel ma-holnap nem jutunk-e el oda, hogy élőfát a székesfőváros területén majd csak festve láthatunk.

Attól fél-e ez a tiszteletreméltó burgerszövetkezet, hogy a fák az égbe találnak nőni, vagy, hogy a fákat pusztító vandalizmus a városligetben még nem művelt elég csodát? Tény az, hogy sub titulo világosság és levegőhiány kifogják a hires gesztenyefák egy-egy sorát vágni.

Kiváncsiak vagyunk, mikor kerül az üdülőerdőül megvett budakeszi erdőre a sor. Nem sok ugyan a pusztítani való ott sem, de azért a sétatéri bizottságnak még mindég akadhat egy kis tennivalója.

Fákat pusztítóink örömére föl kell még emlitenünk, hogy a városligeti tó mellett lévő néhány platán törzsének felsőrészét a mult őszszel már lefürészelték.

Talán most tavaszszal lefürészelik az alsó törzset is és ezzel a platán-wirthschaftnak vége.

*

Nem szoktunk, személyi ügyekkel foglalkozni.

De mikor bárkin nagy méltatlanság esik (nem Feld Zsigmond úr subventionálását értjük) a sajtónak kötelessége erre a méltatlanságra rámutatni és ahhoz járulni, hogy ha lehet — pedig lehet — hát segitsenek rajta.

A tüzoltóság fizetését nagysokára rendezték. Nem valami fényesen, de hát mégis javitottak a fizetéseken.

A köztüzoltó évi 80 frt, csővezető 120 frt, az őrparancsnok 150 frt, az első segédtiszt 200 frt, a tüzfelügyelő 200 frttal több fizetést kaptak.

Csak a második segédtiszt fizetését meg hagyták a régiben, úgy, hogy e tisztesség viselője most tizennégy év elmultával ép annyi fizetést húz, mint az a 20 éves fiatal ember, a kit nemrég a harmadik segédtiszti állásra megválasztottak.

Hol van itt az osztó igazság, a méltányosság, az anciennitás figyelembevétele?

Tizennégy esztendei szolgálat a mi tüzoltás intézményünk keretében fölér 28 más szolgálatban eltöltött évvel.

Miben áll tehát az arány, ha valaki becsületesen megszolgált 14 esztendeig, csak akkora javadalmazásban részesitik, mint azt a fiatal embert, a ki három hét óta szolgálja a tüzoltó-intézményt. Vagy megfordítva, mi ratió van abban, hogy a tüzoltósághoz ma került harmadik segédtiszt akkora fizetést élvez, mint a második segédtiszt a ki tizennégy év alatt azt a szolgálatot is teljesítette, a mit most a harmadik segédtiszt végez?

Mivel van tehát a 14 évi gyakorlat, az ezen idő alatt szerzett elméleti tudás ethikai értéke elismerve?

*

A városi adóhivatalok egyike kérdést intézett a tanácshoz, vajjon tekintettel a jelenlegi törvényen kivüli állapotra február 16-kától kezdve szedhető-e az adó után késedelmi kamat?

A tanács azzal vélte ezt a csomót megoldani, hogy február 16-kára már legális kormányzat lesz.

És ha nem lesz?

*

Nem tudjuk takarékosságból, vagy a szállító lelkiismeretlensége miatt-e, de ma a székesfőváros hivatalaiban a határozatok kiadására olyan förtelmesen hitvány papirt használnak, mely rövid idő alatt rongygyá foszlik.

Erre a rongy papirra azután géppel irnak. Még pedig olyankép, hogy a betük a festék halványsága miatt leljesen olvashatlanok.

Ilyen slendriánt még sem volna szabad türni.

Minden hatósági kiadványnak fökelléke, hogy tartós papirra, olvashatóan legyen megirva, akár kézzel, akár géppel.

Sajnos, hogy erre ma már a minisztériumok sem ügyelnek. A birósági kiadványok pedig igazán minősíthetlen pongyolaságuak.

Hiszen igaz, hogy boldog volna az emberiség, ha semmiféle hivatalos irattal nem bolygatnák, de mert ez lehetetlen, hát adják ki a hivatalos kiadványokat legalább olyan minőségben, hogy a hatóság tekintélyének és a közhasználatnak megfeleljenek.

Egy csomó emberbaráti reform.

A székesfővárosi közigazgatás keretei évről-évre tágulnak, a szükségletek pedig rohamosan emelkednek.

Kivált az elöljáróságok és választmányaiknak minden téren szük kezd lenni Macedónia.

Alig hogy az egyik a közsegélyben részesülők 5 frtját

nyolczra kivánja emeltetni, azért mert 5 frt havi segélyből nem lehet megélni, a minthogy nyolcz forinttal sem lehet, már ismét jön a VI-ik kerületi választmány és azt kivánja, hogy a hatóság a város által tartott lelenczek és árvák tartásdíját emelje föl.

A város jelenleg a magáncsaládoknál elhelyezett gyermekek eltartásáért 2 éves korig 120 frtot, 2—6 év közöttiekért 96 frtot, 6—12 évig 72 frtot fizet.

Kétségbe nem vonható tény, hogy ezen tartásdijak megállapitása óta az életviszonyok rendkivül megdrágultak. Ugyannyira, hogy ezen dijakból egy gyermeket gondosan ellátni, annak csak elsőrendű szükségleteiről is gondoskodni, ha nem is képtelenség, de bizonyára nehéz föladat.

A baj abban nyilvánul, hogy ezen dijak mellett a gyermekek gondozására olyanok, kikre azok megnyugvással bizhatók, nem jelentkeznek. De kinálkoznak olyan családok, kik ezt a csekély évidijat is, tulajdonképen csak saját szükségleteikre forditják. A gondjukra bizott gyermek testi és szellemi nevelését elhanyagolják. Életmódjuk, lakásuk, környezetük és csekélyfokú értelmi képességük a gyermek nevelésére nézve absolute nem nyújt biztositékot. A hatóság tehát azzal a gyakran tapasztalt eshetőséggel áll szemben, hogy a közpénzen csavargókat nevel, kik fölnevelkedve, a társadalom rémeivé lesznek.

E súlyos bajon a VI-ik kerületi választmány úgy vél segiteni (jobban mondva talán csak enyhiteni), ha az évi tartásdij a fent megjelölt korosztályokban 168, 144 és 120 frtra emeltetnék.

Hogy miért nem kivánja az utolsó korosztályt 12 évről 14 évig kiterjeszteni, azt nem birjuk fölfogni. Hisz mindenki tapasztalhatja, tudhatja, hogy a tizenkét éves gyermek legritkább esetben éri el azt a fejlettséget, hogy inasnak vagy cselédnek mehessen.

Maga a törvényhatósági közgyülés is ezt a nézetet osztotta, midőn már évek előtt 14 éves korig határozta a tápdijas gyermekek korosztályát kiterjeszteni és a belügyminisztert ilyen irányban fölkérte.

Ott az ilyen ügyek nem sürgősek és igy a válasz máig sem érkezett le.

Épp úgy vagyunk az országos lelenczházzal.

Az sem lendül se jobbra, se balra és mióta Hieronymi elment, a belügyminiszteriumban ilyen humanitárius dolgok végkép elposványodnak.

Ez alkalommal fölveti a választmány az összes fővárosi tápdijasok gondozására alkalmas központi menház fölállitásának eszméjét.

A székesfőváros a tápdijasok gondozására 53,000 frtot fordit évenkint. És ily jelentékeny költség mellett a tápdijasok ellátása egyátalán nem, de sőt mostohának mondható.

A választmány szerint, ha tápdijasai részére maga a főváros állitana menhelyet és ezeket ott valamely női szerzetrend által gondoztatná, jobb gondozás biztositása mellett jelentékeny költséget takaritna meg.

Hogy ilyen, ebben az alakban fölállitandó menhely föntartása jelentékeny költségmegtakaritással járna, puszta állitás, mely egyetlen adattal sincs bizonyitva.

Elvégre ilyen menhelyet, a hol az egynapos csecsemőtől a 14 éves koru gyermekig, az életkor, testi és lelki állapot minden kigondolható variácziója nemcsak előfordul, de napról-napra változik, úgy berendezni, hogy az ebből származó nevelési és oktatási igények kielégithetők legyenek, a lehetetlenséggel határos.

Ilyen össze-vissza módon keveredett rendszerű menhely sehol sincs és jó eredménynyel fön nem tartható.

Minden menhelynek bizonyos meghatározott czéllal és jelleggel kell birnia, melyen innen nem maradhat és melyen túl nem mehet.

Van lelenczház, van gyermekmenhely, van árvaház van szeretetház, van javitóház meghatározott jelleggel és czéllal, de olyan menhely, melynek falain belől az a sokféle osztályzatú tápdijas testi és szellemi neveltetése mind egy kalap alá vonható, nincs és nem is lehet, és ilyen monstrum létesitésén nem is fog fáradni senki, a mint nem fáradozott a VI-ik kerületi választmány sem, hanem csak nagy garral kilökte ezt a monstruosus eszmét a zöld asztalra, hadd rágódjanak ezen a csutakon mások.

Annak az indítványnak, hogy a város által közellátásban részesitett gyermekek tartásdijai az életviszonyokhoz mérten fölemeltessenek, teljes jogosultsága van. Ez helyes dolog, melylyel a tanácsnak foglalkoznia kell és ha tényleg úgy áll az eset, hogy a jelenlegi tartásdij fejében megbizható családokra számitani nem lehet, inkább emelni kell a tartásdijakat, semhogy koczkára tétessék a czél, mely a családoknál való neveltetési rendnél abból áll, hogy az a városi árva belenő a családba és annak tagja marad 12 éves kora után is, a midőn azután nevelőszülői tovább is gondoskodnak róla, mintha édes gyermekük volna.

Erre számtalan példa van és azért a családoknál való nevelésre mindenütt nagy súlyt fektetnek.

Épügy mint már a IX-ik kerületi előljáróság, a VI-ik is azt kivánja, hogy a havisegélyek mai 5 frtos maximális tételén túl még egy 8 frtos tétel is legyen.

Hogy a készpénzbeli segélyezésnél a 8 frtos tétel mellett néha épp oda jutunk, a hová az 5 forintossal jutottunk, az több mint bizonyos. Egyeseken néha talán valamivel segitve lesz, de valódi czélját a segélyezésnek igy sem fogjuk elérni, mert nálunk rendszerint nem azok részesülnek támogatásban, a kiket még idejekorán meg lehetne a végső elnyomorodástól menteni, hanem azok, kik mint notorius kéregetők jól értenek ahhoz, hogyan kell a hatóságot és a társadalmat alaposan megpumpolni.

Ezek mindenesetre örülni fognak, ha 5 frt helyett nyolczat ihatnak el, de örülni fognak a pálinkamérők is. Már pedig ezen jó urak fontos tényezői a mai társadalomnak.

Szemérmes koldusnak ma üres a tarisznyája és a

8 frtos segély épúgy fog protekcióhoz füződni, mint az 5 forintos.

Nálunk már ez nemzeti divat.

De van a VI-ik kerületi választmánynak még egy eszméje, melynek magja is van.

Sokszor van ugyanis rá eset, hogy egyesek azért kérnek segélyt, mert létszükségletet képező, legnélkülözhetlenebb tárgyaiknak (ruházat, fehérnemű, ágybeli) híján vannak azért, mert a nyomor oda kényszeritette őket, hogy ezeket zálogba tegyék.

Ilyen szerencsétleneken úgy akar a választmány segiteni, hogy tárgyaikat kiváltatja. Azért megokoltnak tartja, hogy a legfeljebb 5 frtig terjedő kölcsön mellett zálogba tett tárgyak kiváltása a segélyezés körébe vonassék, oly megszoritással, hogy a segélyezés ezen módja csak azok iránt gyakoroltassék, a kikről előzetesen igazoltatik, hogy tárgyaikat nem könnyelműségből csapták be.

Nézetünk szerint ehhez semmiféle külön hatósági sanctio nem kell, mert hisz a segélyezés ezen módjának gyakorlása tisztán az előljáróság és a választmány belső házi intézkedése.

Olcsó Jánosék.

— Levél a munkanélküli műépitészek gyüléséből. —

Érdekes tudósitást közlünk alább, a melyet lapunknak egy jóbarátja küldött hozzánk. A tudósitás a munka nélkül szűkölködő szegény műépitészek állapotát vázolja, hűen az általuk tartott gyülés nyomán.

A kétségtelenül érdekes tudósitásnak aktuálisságát egyrészről növeli az a körülmény, hogy a főváros a műszaki napidijasok egy tekintélyes részének még ma sem adta ki a járandóságát (*a mi igazán lelkiismeretlen eljárás azokkal az amúgy is levegőben lógó szerencsétlenekkel szemben*); másrészt mert a most közölt tudósitásból tudjuk meg, hogy a főváros iskolai épitkezései miért drágábbak (persze csak a közvetlen jelen időről szólva), ha a főváros a maga mérnökeivel épittet és miért lennének olcsóbbak, ha a műépitészek kapnák az iskolaépitéseket.

A tudósitás maga ez:

Tisztelt Szerkesztő úr!

Alulirottnak sikerült az úgynevezett *nagyfejű épitészek* egyik titkos gyülésén észrevétlenül részt vennie és erről a gyülésről az alábbiakban számol be:

Elnök (az ülést megnyitja): — Uraim, üdvözölöm Önöket, akik összejöttek, hogy közös erővel segitsenek azon a sanyarú helyzeten, a melyben vagyunk; hogy megbeszéljük a módozatokat, miképpen lehetne ismét fellendíteni a — sajnos — annyira hanyatló épitkezési kedvet (halljuk, halljuk). Leirhatatlan az épitő közönség közönye, melylyel velünk szemben viselkedik (Úgy van; igaz!) Hányan vannak köztünk, uraim, a kiknek már hónapok óta betevő *fal*... akarom mondani, a kik már hónapok óta egyetlen egy új házat sem épitettek még a maguk unatkozó lelkére sem, a kik (hangja megcsuklik) még egy Riviera-utazásra sem szánhatják magukat, hogy a kegyetlen tél elől menekülhesenek. (Általános elérzékenyülés, zokogás a háttérben.) Talán legeklatánsabb volna, ha épen ezen zokogó tagtársunk adná elő jajszavát.

A zokogó úr (könnyeit törölve): Az elnök úr szavai azért indítottak meg annyira — tisztelt uraim — mert eszembe juttattak egy tragikus esetet, a mely velem megtörtént. (Halljuk, halljuk.) Ugyanis kénytelen voltam egyik lakómnak 25 frtot engedni házbéréből (ujra könyezik; hangok: ez gyalázat; de miért? (halljuk! árulás!) Hallgassanak meg uraim, higyjék el, nem szivesen tettem. (Elhiszszük!) De ez egyszer elfogott a szánalom. Műszaki napidijas az istenadta a főváros szolgálatában. Családos ember. Elsején azzal érvelt, hogy nem kapott fizetést; vártam egy napig, két napig; még mindig nem kapott; ezt nem igen akartam hinni, de mégis vártam egy hétig, a mikor tényleg meggyőződtem, hogy a főváros a százezrekre menő hótakaritási költségek miatt olyan sanyarú helyzetbe jutott, hogy nem képes fényes fizetésü diurnistáit kielégiteni. Ezek egyelőre hetenkint egy-egy barátságos mosolyt, a törekvőbbek pedig meleg kézszoritásokat kapnak főnökeiktől. — Uraim, nem vagyok gyengeszivü ember; de elengedtem 25 frtot a m. d. ház béréből, de kijelentettem, hogy ha holnapig nem fizet, kiteszem a szürit.

Elnök: Uraim, azt hiszem, nagyon eltértünk a tárgytól; konkrét inditványt szeretnék hallani, hogy nyomorúságunknak véget vethessünk. (Halljuk!)

Ötleti Ákos: Az emlitett műszaki diurnista esete pompás gondolatot keltett bennem. Uraim, kifogytunk a munkából. Éhezünk (rengő poczakjára üt) magam sem vagyok képes két háromemeletes házamhoz a harmadikat felépiteni. Ezen segiteni kell. — Eszembe jutott az imént a fővárosi mérnöki hivatal. (Haljuk!) Ez a hivatal több százezer forintra rúgó iskolaépitkezéseket teljesit évenkint. Hát rendben van ez?! Hát illik-e igy kivenni szájunkból a falat kenyeret? (Halljuk.)

Egyszerüen kijelentjük határozatilag, hogy ezek az iskolák a házilagos épitéssel rengeteg pénzbe kerülnek; sokkal többe, mint kerülnének, ha mi, azaz a magánépitészek épitenők! (Óriási éljenzés, bravó, néhányan vállukra akarják emelni, de a legnagyobb erőfeszitéssel sem birják a nagy testet.)

Architectus Diaboli: Uraim, tisztelt előttem szóló inditványát nagyon raczionálisnak találnám (Halljuk!) ha érvei megfelelnének a valóságnak. (Eláll, üljön le, abzug!) Lesz szerencsém egy rövid számitással bebizonyitani, hogy a mérnöki hivatal iskolái félannyiba sem kerülnek, mint... (Óriási zaj és kiabálás, mely addig nem csillapodik, mig a szónok le nem ül.)

Ráutazó Rezső: Ki kell venni a mérnöki hivatal kezéből az iskolákat. A mérnöki hivatal ugyan miattunk lehet derék, szorgalmas és jóravaló hivatal, de ne végezze a mi munkánkat. Tagjai — sajnos — annyira el vannak foglalva, hogy nincs is idejük tanulmányozni az ujkori vivmányokat. Igy pl. még mindig nem tudják, hogy az iskoláknak szabadon kell állniok. (*Arch, Diaboli:* hát akkor olcsóbbak lesznek?) Pedig rendelkezésre állnak e czélra a belvárosi prairiek, a terézvárosi erdőségek és a józsefvárosi rengetegek. Tehát ujra csak amellett érvelhetek, hogy vegyük el az iskolákat a mérnöki hivatal kezéből. Szükség esetén magam is hajlandó volnék évenkint három-négyet elvállalni.

Ötleti Ákos: Belátom ugyan magam is, hogy bizony nem sokkal olcsóbban fogjuk azokat előállitani, de épen azért vagyunk most itt. — azt hiszem, magunk között vagyunk — hogy a közvéleményt irányitsuk. Ha egy ideig kitartóan hirescsteljük, hogy olcsóbbak vagyunk,

bizonyos idó mulva magunk is elhiszszük, és azután a közönséget, melynek ez a dolog szája ize szerinti, nem lesz nehéz befolyásolni. — Inditványom az, hogy válaszszunk egyelőre három tagot, quasi faltörő kosokat, kik neki támadjanak a közvéleménynek és hangulatot csináljanak. (Dörgő éljenzés.)

Arch. Diaboli. (Elál, abcug!) Engedjék meg uraim, hogy kifejezzem, hogy ez az eljárás nem méltó (óriási zaj, elál- és abczug-kiáltások; a szónokot kihajitják az ajtónál): „Bár én vagyok az architectus Diaboli, azért a lóláb még is önöknél látszik ki, uraim. Pá!

X. Y.

Az egészségtan és a gyakorlat.

Dat. Galenus opes, igy tartotta ezt a régi latin közmondás és nem is szükölködött igazság nélkül ez a mondás, mert tény, hogy a tudományos pályák között talán az orvosi az egyetlen, a melyben óriási vagyonra tehetni szert egy kis szerencsével, no meg egy kis tudománynyal.

Az orvosi pálya azonban nem csak rátermettséget követel attól, a ki erre a pályára lép, hanem passziót is. A kinek nem szenvedélye az orvoslás, a kinek nem ambiciója a betegen segiteni, az nem lép erre a pályára, hanem elmegy jogásznak, mert abból minden lehet a föld kerekségén itt széles Magyarországon s ahhoz még csak passzió sem kell, mert a jogvégzett embernek ezrei soha semmiféle jogászi foglalkozást nem üznek.

Most, hogy a fővárosban nagy takarítást rendeznek az alkalmazottak között, most végre rábukkantak a mesés mellékfoglalkozásokra is és irtják a fővárosi alkalmazottak mellékkeresetét. Van ebben bizonyos helyes józanság és sok praktikus hasznát fogja látni a főváros annak a drákói szigorúnak, a melylyel ezt a kérdést kezeli.

De mint a mi intéző köreink mindenben, amibe belekezdenek, úgy ebben sem tudják a kellő mértéket betartani. Olyan féle módon járnak el, mint az egyszeri szegény ember, a ki nagy nehezen tehénre tett szert s azontúl minden órában friss tejre szomjazott s ugyancsak tönkretette a jámbor riskát.

A főváros is igy használja ki a maga ötleteit. Ha egy-egy üdvös ötlete akad, úgy agyonfeji, hogy még az is megátkozza a végén, a kinek eszébe jutott.

Megrendszabályozta előbb a fogalmazó személyzetet, most pedig a tanároknak készül nekimenni. Semmi szavunk nincsen ellene, helyes. A ki beszegődik a fővároshoz, tudja mit cselekszik, tudja mire számithat, ne nyújtózzék túl a takaróján. — A tanár és tanító uraknak egyetlen és fő foglalkozások a tanárkodás. Ha marad idejök, búvárkodjanak, irjanak könyvet, ez a foglalkozásukhoz tartozik, de ne menjenek számfejtőknek, ne álljanak be bankhivatalnokoknak, ne épitsenek szinházat, mert ez a főváros reputációját sértheti, hogy az ő fizetett alkalmazottjai albérletbe kénytelenek adni magukat.

Hanem ezt a szabályt csak azokra lehet alkalmazni, a kiket illet. Az újabb tantervek kötelező tantárgygyá tették a középiskolákban az egészségtant. Erre a tantárgyra szerződtettek orvostudorokat, a kik amellett, hogy orvosok, előadási képességgel is meg vannak áldva, s a kiknek viszonyai megengedik, hogy naponkint egy-két órát az iskolában is tölthetnek.

Ezeknek az uraknak a tanárkodás a mellékfoglalkozásuk, mert nem azért szereztek diplomát, hogy gyermekeknek meséljenek a tisztaságról, hanem azért, hogy betegeket gyógyitsanak. Ezeket a tanárokat, rendesen óradijjal fizetik meg az iskolákban, vagy ha bizonyos számú évig szolgáltak már, véglegesitik, meglehetősen szerény fizetéssel. Az elv túlhajtása tehát az a propoziczió, hogy az egészségtan tanárait tiltsák el a prakszistól. Miért?

Ilyenkor rendesen a ragályos betegeket szokták fölemlegetni, de én istenem, az már oly régi dolog, hogy az orvos nem terjeszti a ragályt, mint maga az orvoslás.

Oka tehát semmi más nincsen, mint az analógia, a mely azonban hibás, mert önekik a gyakorlat a kenyerük.

És végeredményében igen kellemetlenné válhatna az az intézkedés. Mert a főváros csak nem képzelheti el, hogy ügyes, szakképzett, jó orvos, a ki megkereshet gyakorlat útján 5—6000 frtot, ehelyett elvállal olyan állást, a mely jövedelmez 1400 forintot. Fognak tehát ajánlkozni olyan orvosok, a kik nem tudnak megélni a tudományuk után, — ezek azonban szerény nézetünk szerint nem is fognak tudni előadni sem.

Minek fejtegessük hosszasan ezt a kérdést?

Olyan egyszerű, olyan természetes, hogy itt egy hibás következtetésről van szó csupán, egy olyan kis lapsus ez a propoziczió, a melyet észrevenni muszáj, de a mely fölött vitatkozni felesleges.

Kérjük az intéző köröket, hogy ezt a túlbuzgóságból eredt tévedést igazitsák helyre, mert komolyan gondolni sem lehet arra, hogy a fővárosi iskolák egészségtan tanárait a gyakorlattól eltiltsák.

Közigazgatásunk Kolumbusai.

Amerikát tudtunkkal csak egyszer födözték föl.

Székesfővárosunk közigazgatásában minden nap támad egy Kolumbus, sőt néha napján tuczatszámra is jelentkeznek.

Ezen jó urak mindegyike ujra föltalálja Amerikát, a puskaport és több efféle apróságot.

Úgy tesznek az eszmékkel, mint a káposztával: hétszer melegitik és hétszer tálalják. Mind a hétszer friss ételül kerül a reklám asztalára, de hát azért mégis csak káposzta, még pedig legtöbbnyire hús nélkül való czuspájz.

A csöndes szemlélő nem tudja, azon busuljon-e, hogy az emberiség olyan buta, hogy ezekre a fölfödözésekre csak az úr születése utáni 1899-ik esztendőben került a sor, vagy azon nevessen-e, hogy a közigazgatás

rengeteg lomtárából ujra meg ujra előszedik azokat a szögre akasztott intézkedéseket, melyeket a józan ész törvényei szerint, emberöltők óta végre kellett volna hajtani.

A legujabb Amerika, a mit ezúttal kerületi Kolumbusaink fölfödöztek, abból áll, hogy az apró szén- és fakereskedők (tisztelet a csekély kivételnek) a fogyasztó publikumot a súlynál megrövidítik. Magyarán mondva csalják.

Nincs Budapesten olyan fogyasztó, a ki ezt már emberemlékezet óta ne tudná és ne tapasztalta volna.

Azt persze, hogy ezen a rút eljáráson a gyakorlati életben segiteni tudtak vagy akartak volna, maig senki sem tudja.

Pedig a csalásra, a súly rövidítésre régi és legrégibb tiltó törvények vannak papiroson érvényben. Csak találkoznék olyan Kolumbus, a ki végrehajtaná.

De ha már megindították és kellően kireklamozták a közhasznú fölfödözések sorozatát, saját külön Kolumbusi találékonyságunkkal mi is szolgálunk az élet iskolájából egy csomóval, a nélkül, hogy a prioritást magunk részére föntartani akarnók.

Mi úgy teszszük föl a kérdést: hol és miben nem csalják meg a fogyasztót Budapesten?

Kezdem a sörön.

Látott már felnőtt fogyasztó Budapesten egy a törvényes mértéket megütő pohár sört?

Folytatom a boron.

Ivott már valaki Budapesten átlag olyan korcsmabeli bort, melytől másnap nem szédül a feje és egy hétre el nem romlik a gyomra?

Hát a közönséges, folyó napiéletben elfogyasztott már valaki olyan kupicza konyakot (valódi magyar neve: Kohn-nyak), melynek kétharmada nem spiritus és harmadik harmada viz?

Hát olyan pékkenyeret evett-e már valamelyik szegény munkás embertársunk, a melynek alkatrészei nem liszt, hanem burgonya s viz meg a tésztát fölfuvó szóda?

És ki nem fizeti meg ezt az erőtlen, gyomorrontó kotyvalékot olyan árban, mintha tiszta buza- vagy rozskenyeret adnának el?

Hát olyan májas hurkát vagy kolbászt fogyasztott-e már valaki a mely nincsen vízzel és mindenféle hentes-hulladékokkal telitve és vajjon a zsirt, a vajat, a tejet tisztán kapja-e a szegénysorsú fogyasztó itt Budapesten?

Mit szóljunk a marhahús czimén rosszul kimért izetlen bivaly- és üszőhúshoz, mit a konfortáblis lovak húsával kevert virslihez, a miktől ha valaki kétpárt be talál kebelezni, nyeriteni kezd?

És mindent egybefoglalva, mit szóljunk ahhoz az általánosan tapasztalt üzleti fogáshoz: tudva rosszat árulni és szándékosan hamis mértékkel mérni, a mely fogás a fogyasztó egészségét és zsebét megrontja.

Lám, ezek mind nagyon közel, nyilt szinen fekvő tények és mi szegény sorsú fogyasztók nagyon, de nagyon le lennénk madzagolva, ha hatósági Kolumbusaink m. k. erél és tapéntattal a napifogyasztás ezen kiáltó visszaéléseit nemcsak fölfödöznék, hanem megis torolnák.

Németországban az élelmiszerek hamisitóinak nevét napról-napra közhirré teszik, a mi a boykott legtalálóbb formája.

Nálunk is olvastunk már egypár tejes emberre és néhány borkeverőre szóló ilyen itéletet, de mi ez mind ahoz a tenger visszaéléshez képest, a mit nálunk (tisztelet a kivételeknek) az élelmiszerekkel való kereskedésben a fogyasztók rovására elkövetnek.

Ezen a téren hatósági Kolumbusaink még nagyon sokszor fölfödözhetnék a közigazgatás, a rendészet és a piaczi policzia Amerikáját.

Szomorú való, hogy a szénnél, a fánál, a kenyér, a liszt, a zsir, a vaj, a bor, a sör és a pálinkánál rendszeresen csalják a fogyasztót. Gazdagot, szegényt egyaránt. Csakhogy a gazdag fogyasztó elsőrendű üzleteket bir fölkeresni, a hol az ár magassága biztositja a fogyasztási czikk relativ jó minőségét.

A társadalom szegénysorsú rétegei nem vehetnek Graham-kenyeret, nem fogyaszthatnak prima hust és nem ihatnak tiszta kézből került bort.

Hogy miért nem, azt szegénységük eléggé megokolja.

De a fogyasztás szociális jelentősége nem is azon fordul, hogy mi áll módjában a felső tizezreknek, hanem azon az erkölcsi törvényen, hogy egy helyes jogrenden megnyugvó társadalomban senkinek sem szabad üzleti fogás czimén embertársát megrövidíteni, egészségében megrontani, testi épségében megtámadni.

Ez nem afféle új fölfödözés, mint a szén és faelárusitásnál emberemlékezet óta tapasztalt csalás, hanem olyan elv, melyet az ember jogérzete szentesített.

Törvények, szabályok tiltják ezen üzleti fogásokat, de azért városszerte napirenden vannak.

A mi Kolumbusainknak tehát első sorban olyan Kolumbusokat kellene fölfödözni, a kik ezeket a tiltó törvényeket a papirosról átvinnék a hullámzó életbe.

A kik megvédenék a fogyasztót és könyörtelenül sújtanák azt a csalót a ki jó pénzért rossz árút ad és üzleti fogással illetéktelen hasznot hajt magának.

Senki sem kivánhatja az üzletember kárát, de azt mindenki követelheti, hogy tudva meg ne csalják.

Ennek a tudatos csalásnak, ennek az úgynevezett üzleti fogásnak kellene elejét venni.

Ez volna az igazi Kolumbustojás.

Az ördögváros.

II.

A találkozás.

(*M. D.*) Késő este volt már, jóval közelebb az éjfélhez, mint távol attól. Két barátommal Budára vetődtünk s ott lepett meg bennünket a késő este. Utunk a Gellért-hegy felé vezetett, különben is annak a háta mögül jöttünk. A sivár, alig

egy-két szőlővityillóval tarkált szürke hegy körül nem futottak akkor még a villamos kocsik s nem nyujtózkodott keresztül a Dunán a karcsú Ferencz József-hid. Sötét volt akkor még a környéken a czivilizáczió, semmi alkotás sem biztatott arra, hogy még nem is egy évtized alatt, a kulturának és a technikának oly monumentális alkotásai fogják hirdetni a főváros magisztrátusának az áldozatkészségét. A Rudas-fürdőtől a mostani új hidig a hegy oldalába beépített skatulya-formáju kis házak ugrottak ki a víz partja felé, szomszédságukban a hegybe vájt barlangok tátongtak s belsejükből, jó mélyről, halvány, sápadt világosság tört ki a ködön keresztül a vak éjszakába. A házak mellett néma csönd uralkodott, az idegen abban a reményben haladt el mellettük, hogy benn minden ember fáradt tagokkal piheni a napi munka gyötrelmeit. De alig értünk néhány lépésnyire a hegy déli oldalától a Rudas-fürdő felé, a Dunáról széles karimájú kalappal a fején férfi huzódott fel a partra, hosszú nyelű csákányt tartva maga előtt. Dörmögött valamit, de érthető szavakat lehetetlen volt tőle kivenni. Közelebb ért hozzánk s egyik barátom szájához kapott s abból az égő szivart kirántotta.

— Utonálló! — kiáltott barátom.

Az ismeretlen a rászólásra nem válaszolt, hanem mereven, kihivóan megállt előttünk s fixirozott. Tovább akartunk menni, de ő a csákányát elibénk tartotta.

— Egy lépést se tovább, — szólt tájszólásos német akczentussal.

— Félre az útból nyomorult, — kiáltottunk rá, mindjárt leütünk.

Erre ő elfüttyentette magát, mire a Dunáról más hat alak, hozzá hasonlók, termett mellettünk egy perez alatt. Körülfogtak bennünket s egy fekete, torzonborzos szakállu férfi visszaparancsolta a sötét hadat s megkérdezte, hogy mit akarunk. Persze nekünk semmi szándékunk sem volt velük barátságot kötni. Elmondtuk az inzultust. Végig hallgatott bennünket s egyik barlang felé vezetett hármunkat. Midőn ott álltunk nem kis meglepetéssel, a sötét alak beszólt a barlangba:

— Pepi, gyújts mécsest.

A szóra hamarosan világítás mellett léphettünk a füstös oduba, hol egy rakás szalmán három férfi feküdt.

Bevezettem volna az urakat a házamba is, de az asszony most alszik, olyan beteges forma, megengedik, ha nem háborgatom, itt is eldiskurálgathatunk.

Mi inkább hittünk mindenféle támadásban, meg rablásban, csak abban nem, hogy ez az ember diskurálni akar velünk. Midőn leültetett bennünket egy lóczára, felrugdosta a fekvő alakokat.

— Munkára hej, elég volt a lustaságból.

S a három fekvő ember erre fölállott.

— Ez itt a szolgabiró úr, ez meg kereskedő, te pedig a mágnás vagy úgy-e? Mert tessék megtudni az uraknak, hogy ebben a mi sötét világunkban mindenből van egy-egy, nincs a társadalomnak oly osztálya, mely ne juttatott volna közibénk legalább egyet is. Mert mi vagyunk a *Donaujägerek*. Ne féljenek az urak tőlünk, nem bántunk mi senkit, csak minket ne bántsanak. Elég a mi bajunk, nem igen szeretjük nagyon tetézni. Mert a hányan vagyunk a mi *Ördögvárosunkban*, mindegyik evett már az állam sójából. Legjobban undorodunk a törvénytől, mert az csak sújtani tud, de nem fölemelni, védeni. Nézzék kérem ezeket a megtermett embereket, mind tud ez dolgozni, de nem kapnak munkát, mert azt mondják rájuk: rabok voltak, loptak, sikkasztottak, gyilkoltak s mit tudom én mi minden szót ki nem találtak rájuk. Nem véd minket semmi más, mint a mi összetartásunk, no meg a várbeli polgármester, a ki egyetlen védelmezőnk lenne, ha a zsandárok néha adnának rája valamit. Nappal nem igen szeretünk az emberek között mozogni, mert bizony inkább szöknek azok előlünk, mintsem közelednének hozzánk. A mi nappalunk az éjszaka, egyetlen keresetforrásunk pedig a Duna, ez az istenadta jó folyam, a mely hoz nekünk mindennapra valót. Persze ez a kedves öreg jószág is csak akkor bőkezű, ha kiárad s bőséges zsákmányt hoz a hálón. Most is künn vannak hat ladikkal, sokáig maradnak, embert foghattak. Még egyszer mondom, nem bántunk mi senkit, az a bolondos ficzkó se kapta volna ki a szivart az egyik úr szájából, ha lett volna neki mit rágnia. Nekünk csak az kell, a mi nincs másnak meg van. A nevem pedig *Schwarcz* Péter, az ördögváros igazgatója.

Már jó két óráig voltunk a barlangban, midőn jött egyik Donaujäger s jelentette, hogy tényleg ember uszott a vizen, elég jó ruhájú. Schwarcz Péter fölkelt s figyelmeztetett bennünket, hogy most már mehetünk, mert neki a víziember után kell nézni, kiről reggel jelentést tesz a városházánál. A mi szivarkészletünk volt, mindent odaadtunk nekik. Megkérdeztem Schwarcz Pétert, hogy ellátogathatok-e majd egyszer hozzájuk. Akár minden éjjel, ha tetszik az itteni élet, volt rá a válasz.

Aztán elváltunk békességesen, kézszorítással.

Másnap kutattam a Donaujäger-nemzetség után Pesten. Nem volt ember a balparton, a ki többet mondott volna rájuk, mint egy szót: a *csirkefogók*.

De nekem ez nagyon kevés volt jellemzésül arra, mint a mennyit meg akartam róluk tudni.

Később rendes vendégük voltam s megismertem azt a világot, melyben kiátkozva, kiközösítve is tudnak élni az emberek.

Hirek a városházáról.

A feledékenyek.

— Mama!

— Mi az, kis fiam?

— Kérek uzsonnát.

— Elfogyott a tej, kis fiam.

— De én éhes vagyok.

— Nesze, itt egy darab kenyér.

— Ez száraz.

— Nincs friss...

*

— Mama!

— Mit akarsz te is?

— Én is kérek.

— Istenem, mit esztek vacsorára, ha már most elfogy a kenyér?

*

— Jani!...

— Nos?

— Mikor fizetnek már ki? Hisz már nyolczadika van!

— Nem tudom, lelkem.

— Már a kenyér is elfogy.

— Hát végy hitelbe.

— De már a pék is azt üzente, hogy nem ad; hisz' tudod, hogy a mult havit sem fizethettük ki elsején.

— Nem tehetek róla, lelkem. Engem sem fizettek.

— De a mészáros sem ad már. A tejes is zúgolódik; pedig már csak reggelihez való tejet veszek tőle.

*

— Jónapot, tekintetes úr.

— Jó napot. Még nem kaptam meg a fizetésemet. Egy kis türelmet kérek.

— Türelmet? Hisz' már több, mint egy hete, hogy várok.

— De ha mondom, hogy még magam sem kaptam meg.

— Minden nap ezt mondja az úr.

— Hát mit mondjak?

— Semmit; tessék fizetni. Bolonddá teszi az embert.

— Engem is bolonddá tesznek.

— Eh, csak kifogás. Hát azt hiszi az úr, hogy én olyan tökkel ütött fejű vagyok, hogy ne tudnám, hogy a városnál mikor fizetnek?

— De higyje meg, kedves mester úr, hogy a mérnöki hivatalban még tizennyolczan nem kaptuk meg a mult hónapról a fizetésünket.

— Nekem ugyan hiába mesél az úr! Én bepörlöm.

*

— Tekintetes úr.

— Még nincs pénzem.

— Hát akkor mit bolondít folyton?

— Azt hittem, hogy már megkapom a fizetésemet.

— És nem kapta?

— Nem!

— Jó; de ahhoz nekem ám semmi közöm. Én nem adom ám puffra maguknak a fát, meg a szenet.

*

— Tekintetes úr!

— Csak egy kicsit várjon még, kérem.

— Hát csakugyan nem akar fizetni? No, látom, hogy az úr is csak olyan svindler, mint a többi.

*

— Jani!

— Mi az, lelkem?

— Kölcsön kellene talán kérni valahol?

— De hol? Nincs senkink, a kitől kérketnék.

— Hát követeljétek a fizetésteket!

— Követeljük? Hogy elcsapjanak? Barátom, a diurnista neve nálunk is csak: hallgass.

— És: koplalj!

— Ne elégedetlenkedjél, Mari.

— De hát mért nem fizetnek?

— Bizonyosan elfelejtkeztek róla, lelkem.

*

— Kit keres?

— A nagyságos polgármester urat.

— Most nem lehet beszélni vele.

— Miért?

— Alszik. Hisz' tudhatná kérem, hogy ebéd után, ha jóllakott az ember, hát el szokott egy kicsit szundítani!

— Pedig nekem sürgősen kellene vele beszélnem.

— Mit akar beszélni vele az asszonyság?

— Hogy miért nem fizetik ki az uramat, mikor ma már két héttel vagyunk elseje után.

— Hát ki az ura az asszonyságnak?

— Díjnok a városi mérnöki hivatalnál. És ebben a hónapban még nem kapott fizetést.

— Nem kapott? Hja, most jut eszembe, kérem. Ott tizennyolcz díjnok úr nem kapta még meg a fizetését. Mindig elfelejtem; pedig a nagyságos úr tegnap is szólt, hogy ne felejtsem el majd ezekre a fizetésekre figyelmeztetni, mert ő mindig elfelejti. De, hehe, mikor én is mindig elfelejtem.

*

U. i.

Tisztelt szerkesztő úr!

Így képzelem én azt a furcsaságot, mikor a városi mérnöki hivatalnál hónap közepén még tizennyolcz díjnok nem kapta meg a múlt havi fizetését.

Tisztelettel

Valaki.

Vasuti szakosztály.

A főváros tanácsa legutóbb tárgyalta a vasuti szakosztály felállítására vonatkozó bizottsági előterjesztést. Az előterjesztés, mint annak idején elmondottuk, azt proponálja, hogy a főváros administrácziójáta fővárosi törvény reviziója előtt a mai keretben úgy reformálják, hogy a második ügyosztályból a vasut ügyek kivétessenek s azokat az ujonnan szervezendő vasutügyosztályba helyezzék át. Az adóügyosztály megszünjék s az adóügyek a VI. ügyosztályba tétessenek át; a polgármester hatásköréből a vízjogi ügyek a II. ügyosztályba osztassanak be. A tanács ezt a javaslatot elfogadta és a legközelebbi közgyülés elé terjeszti. Az új ügyosztály részére egy tanácsos, egy tanácsjegyző egy fogalmazó, és egy fogalmazó gyakornokból álló személyzetet fog javaslatba hozni.

(Főv. Tud.)

Az Erzsébet királyné emlékfák és a honvédelmi miniszter.

A honvédelmi miniszter meghagyta az I-ső honvéd huszárezred parancsnokságának, hogy Erzsébet királyné halálának emlékére a kaszárnyák udvarán a *„kincstár megterhelése nélkül“* szomorúfűz- és kőris-fákat ültessen. Az ezredparancsnokság, hogy e meghagyásnak a kincstár megterhelése nélkül eleget tegyen, megkereste a tanácsot,

hogy az ültetéshez szükséges faanyagot bocsássa díjtalanul rendelkezésére. (Főv. Tnd.)

A fővárosi pénztár zavara.

A mult hónapban a főszámvevő azt az előterjesztést tette a tanácsnak, hogy a főváros kezelése alatt álló alapok pénzkészletének két millió forint ára kölcsönkötvényt adjon el, mert az első negyedév kiadásait egyébként nem tudnák fedezni. Az előterjesztést a közgyűlés is elfogadta, ma pedig megérkezett a belügyminiszter jóváhagyása, a mely a fővárost kellemetlen zavarból mentette ki. Az ex-lex miatt ugyanis a községi szolgáltatások olyan csekély mértékben folynak be, hogy a főváros a rendes kiadásait csakis az említett két millió forint felhasználásával tudja fennakadás nélkül fedezni. (Főv. Tud.)

A Szent György-tér szabályozásának kérdésében felmerült elvi ellentétek oka.

A miniszterelnök a főváros küldöttségének kijelentette, hogy a Szent György-tér szabályozása ügyében nem fogadhatja el a főváros álláspontját, hanem a közmunkatanács szabályozási tervét. A miniszterelnök eme kijelentése általános megütközést keltett, mert az állásfoglalás okául azt hozták fel, hogy Lobkovitz herczeg hadtestparancsnok ellenzésén mulik a Szent György-tér megfelelő szabályozása. Illetékes forrásból ezzel szemben a következőkről értesültünk: Lobkovitz herczeg hadtestparancsnok a térszabályozást egyáltalán nem ellenezte s jelenleg sem ellenzi. A szabályozás megakadályozása a Hentzi-szobor eltávolításával függ egybe. A miniszterelnök ugyanis, a mikor a király a királyné szobrának elhelyezése dolgában döntött, utasítva lett, hogy a királyné szobra a közvélemény óhajának megfelelően a *Hentzi-szobor helyére jöjjön*. Így lehetett csak mégokolni a *Hentzi*-szobor eltávolításának szükségességét a katonai körök előtt. Ha most már a teret a főváros tervei szerint szabályozzák, a Hentzi-szobrot eltávolítják ugyan, de a királyné szobrát egészen más helyen: a pesti bástya felé állítanák fel. Ez a körülmény dezavuálná a miniszterelnöknek a katonai körök megnyugtatására tett azt a kijelentését, hogy a királyné szobra *csakis* a Hentzi-szobor helyén emelhető fel.

Az új törvényhatósági közutak.

A törvényhatóság 1896-ban elhatározta, hogy az Erzsébet királyné, csömöri, jászberényi, maglódi, üllői, budaörsi, budakeszi, hidegkuti, szt.-endrei, palotai, fóthi-utat, kispesti telepen átvonuló Szt. -László-utat, a promontori, a telep, kereszturi, gyömrői, istenhegyi, báró Eötvös, nagy-kovácsi és külső soroksári-utat az államtól a maga kezefésébe veszi át, s kötelezte magát arra, hogy az átvételtől számított két év alatt a kérdéses utak törzskönyvezését végre hajtatja. Ezt a határozatot a kereskedelmügyi miniszter is jóváhagyta. A mérnöki hivatal pedig ma azt jelentette, hogy a törzskönyvezést a kitüzött határidő alatt nem tudja befejezni, mert a műveletre szükséges pénzösszegről az idei budgetben nem gondoskodtak. (Főv. Tud.)

A czitadella bontása.

A czitadella lebontása tárgyában négy ajánlat érkezett be a székesfőváros tanácsához. A tanács az ajánlatok közül *Barcsay* Lajos ajántatát fogadta el, ki a bontási munkálatot 3400 frtért végzi s a nyert téglaanyagért, valamint a hidfőljáróért 400 forintot fizet. A kőanyagot idomokba rakja s igy a czitadella helyén történő esetleges épitkezésnél fel lesz használható. (Főv. Tud.)

KÖZGAZDASÁG.

Kereskedelmi Bank — Közúti Vaspálya. A budapesti piacz legnagyobb és legtevékenyebb vállalatai közül kettő: a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank és a Budapesti Közúti Vaspálya-társaság olyan szoros összeköttetésbe lépnek egymással, mely a piacz pénzügyi viszonyaira nézve nagyfontosságú. A két intézet vezetői között ugyanis, mint értesülünk, utóbbi időben tárgyalás folyt oly irányban, hogy a két vállalat eddigi barátságos üzleti összeköttetése a jövőre nézve még bensőbbé tétessék és állandó alapra helyeztessék. A két nagy intézet között ily módon létesitendő bensőbb viszony pénzügyi jelentősége szembeötlő. Tudvalevő dolog, hogy a Budapesti Közúti Vaspálya-társaság rendkivül nagy mozgó tőkével rendelkezik, mely természetes érdekévé teszi, hogy egy elsőrangú bankkal állandó és rendszeres összeköttetést létesítve, pénzügyi érdekeit ez összeköttetés révén is előmozditsa. Viszont a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank erős üzleti fejlődésére nézve kiváló fontosságú, hogy ily hatalmas és előkelő közlekedési vállalatot érdekkörébe bevonhat. Nemcsak a két intézetnek magának fog tehát e szövetkezés nagy és állandó előnyöket nyujtani, hanem az a budapesti piacz általános fejlődése szempontjából is nagyjelentőségü eseménynek vehető. Miután a Kereskedelmi Bank a Budapesti Közúti Vaspálya-társaság igazdatóságában már régebben képviselve van, felmerült az az eszme, hogy a Közúti Vaspályának is egy képviselője helyet foglaljon a Kereskedelmi Bank igazgatóságában. Ennélfogva a Kereskedelmi Bank szombaton tartott közgyülésén azt indítványozták, hogy a Budapesti Közúti Vaspálya-társaság vezérigazgatója, haraszti Jellinek Henrik a bank igazgatóságába beválasztassék. Ezzel a bank igazgatótanácsa is oly kiváló erővel gyarapodott, melyet a magyar közgazdaság terén különben is a legelső helyek egyike illet meg.

Az első Magyar Iparbank mérlege a következő adatokat mutatja. Vagyon: Pénztári készlet 209,051 frt 38 kr. Váltótárcza: Bankszerü váltók 3.862,430 frt 13 kr. Hitelegyesület váltók 676.560 forint. Összesen 4.538,990 frt 13 kr. Kölcsönök értékpapirosokra 1.401,160 frt 94 kr. Jelzálogkölcsön 20.308 frt 45 kr. Pénzváltó-üzlet 489.020 frt 45 kr. Értékpapirok 45.4000 frt. Adósok 768.683 frt 79 kr. Letétemények 67.640 frt. — Teher: Részvénytőke 2.000,100 frt. Takaréklap 395.000 frt. Takarékpéztári betétek és azok kamatai 3.353,805 frt 26 kr. Pénztárjegyek 69.600 forint,

összesen 3.423.505 frt 26 kr. A személyi hiteltulajdonosok biztosítéki alapja 46.502 frt 90 kr, takarékalapja 35.818 frt 69 kr. összesen 82.321 frt 59 kr Nyugdíjalap 118,584 frt 70 kr. Fel nem vett osztalékok 1027 frt. Előre felvett kamatok 45,160 trt 15 kr. Hitelezők 1.226,087 frt 38 kr. Letétemények 67,640 frt. Nyereségáthozat 1897. évről 8484 frt 04 kr. Tiszta jövedelem az 1898. évben 172,345 frt 02 kr.

—

A Központi váltóüzlet részvénytársaság 1898. dec. hó 31-én lezárt mérlegszámlája.

Vagyon: Készpénzkészlet 16,928 frt 65 kr. Értékpapir 160,446 frt 31 kr. Szelvények 224 frt 77 kr. Érczpénzek 6186 frt 08 kr. Értékpapirelőleg 24,342 forint. Adósok és egyéb activák 1.243,020 forint 80 kr. Felszerelés 100 forint. Összesen 1.451,248 frt 61 kr.

Tartozás: Részvénytőke (400 darab részvény 1000 frtjával) 400,000 frt. Tartaléktőke 23,937 frt 21 kr. Hitelezők 1.004,252 frt 39 kr. Tiszta nyereség 21.801 forint 05 kr és a mult évi áthozat 1257 frt 96 kr, összegezve 22,059 forint 01 kr. Összesen 1.451,248 frt 61 kr.

Üzleteredmény-számlája. *Teher*: Fizetések, lakbér, adó, illeték és egyéb üzleti kiadások 23,406 frt 39 kr. Tiszta nyereség 21,801 forint 05 kr és a mult évi áthozat 1257 frt 96 kr, összegezve 23,059 forint 01 kr. Összesen 46,465 frt 40 kr.

Jövedelem: Nyeremény-áthozat a mult évről 1257 frt 96 kr. Kamatok: adómentes értékpapirok után 10,965 frt 19 kr, egyéb értékpapirok után 3311 frt 89 kr, előlegek után 17,569 frt 13 kr, összegezve 28.866 frt 21 kr. Jutalékok és Nyeremények: értékpapirok, érczpénzek stb. után 16,341 frt 23 kr. Összesen 46,465 frt 40 kr.

Az igazgatóság:

Holzwarth F. C. s. k., vezérigazgató.
Körösi Imre s. k. *Földiák Vilmos* s. k.
A könyvelésért *Appel Aurél* s. k.

A felügyelő-bizottság jelentése.

Tisztelt közgyűlés! Van szerencsénk a tisztelt közgyűlésnek jelenteni, hogy intézetünk ügyvezetése és ügykezelése az 1898. évben a törvénynek és az alapszabályoknak mindenben megfelelő volt. Az igazgatóság által elénk terjesztett 1898. évi december hó 31-én lezárt mérleget, valamint az üzleteredményszámlát megvizsgálván, azokat helyeseknek, a szabályszerüen vezetett fő- és segédkönyvekkel egybevágóaknak, a kereskedelmi törvény és az alapszabályok szerint felállítottaknak találtuk és ennek jeléül aláirtuk. Hozzájárulunk az igazgatóság azon indítványaihoz, hogy a kimutatott 23,059 frt 01 kr nyereségből 1. az alapszabályok 37. §-a értelmében a 21,801 frt 05 kr tiszta nyeremény után 5% a takaréklapra 1090 frt 05 kr, 2. a részvénytőke 5%-os kamatjaira 20,000 frt, 3. a tisztviselők jutalmazására 1000 frt, összesen 22,090 frt 05 kr. fordíttassék, 4. a fenmaradó 968 frt 96 kr pedig a folyó év számlájára átvezetessék. Ajánljuk ezen indítványok elfogadását és egyuttal kérjük, hogy a lefolyt évre az igazgató-választmánynak, az igazgatóságnak, valamint nekünk a felmentvényt megadni sziveskedjék.

Budapest, 1899. február hó 1-én.

A Központi váltóüzlet részvénytársaság felügyelő-bizottsága:

Löw Tivadar dr. s. k. *Weber Károly* s. k.
Németh Titus s. k.

—

A Belvárosi Takarékpéztár mult héten tartotta negyedik rendes közgyűlését dr. Münnich Aurél elnöklésével, aki konstatálja a határozatképességet. A jegyzőkönyv hitelesítésére Kunváry Fülöp és Kendy Antal részvényeseket kérte fel Székely Ferencz vezérigazgató előterjesztette az igazgatósági jelentést, mely rámutat az intézet fokozatos fejlődésére, ami világosan nyilvánul abban, hogy a betétek 600.000 frttal emelkedtek és meghaladják a 3 millió forintot. A váltóleszámitolás 15 millió frt volt, szemben az előző évi 12 millió frttal; a kibocsátott záloglevelek összege, mely 1897 végén $4^3/_{10}$ millió frt volt, az 1898-ban kibocsátott 2·5 millióval megközetíti a 7 millió frtot. Eladott 1898-ban 2.174,000 frt névértékü záloglevél. Az intézet kebelében fennálló hitelegyesület egy millió forintot meghaladó forgalmat ért el és tagjainak — miként az előző években sem — ez idén sem kell pótfizetést teljesiteni. Az intézet pénztárforgalma 69 millió forint, összes üzleti forgalom pedig 296 millió forint. A zárószámadások, kellő leirások után, 225,057 frt 40 kr tiszta nyereményt eredményeznek (1897-ben 217,000 forint 06 kr). Az igazgatóság azt javasolja, hogy a maradékból 30.000 forint a takaréklaphoz, 3000 forint a nyugdijalaphoz csatoltassék, 150.000 forint, azaz részvényenkint hat forint (6%) osztalékul fizetessék ki. 7035 forint 20 krajcár pedig uj számlára irassék. — A közgyűlés az összes javaslatokat egyhangulag elfogadta és a kilépő igazgatósági, felügyelőbizottsági és választmányi tagok ujból megválasztotta. Végül dr. Mandl Samu részvényes az igazgatóságnak köszönetet mondott az elért szép eredményért.

HIRDETÉSEK.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei: IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI: **VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).**

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. $^1/_2$9—$^1/_2$1-ig, d. u. 3—$^1/_2$5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:
IV., Koronaherczeg-utcza 11.

Magyar Jég- és Viszontbiztosító Részvénytársaság.

Hirdetmény.

A folyó évi január hó 25-én megtartott közgyülésben elhatároztatott, hogy a társaság eddigi — 1.500,000 frtot kitevő — részvénytőkéje **lebélyegzés által 750,000 frtra szállíttatik le.** Egyidejüleg elhatároztatott, hogy a 750,000 frtra leszállitott részvénytőke **7500 darab — egyenkint 100 forintos — részvény kibocsátása által 1.500,000 frtra emeltessék fel.** Továbbá elhatároztatott, **hogy az o. é. forintra szóló részvények koronaértékre szólókra változtassanak át,** valamint, hogy két régi — egyenkint 100 frtos — részvény összetétele által alkotandók és szolgálatandók ki az uj koronarészvények. Minthogy a részvénytőkén eszközölt leszállitás nagyobb, mint a vesteségnek a részvénytőkéből fedezendő része: ennélfogva az uj kibocsátással járó összes költségek levonása után eredményezendő felesleg az ujonnan alkotandó általános tartalékalapra fog fordittatni.

A módozatok, melyek mellett a közgyülési határozatok keresztülvitele történjék, következők:

A) **A részvények lebélyegzése, illetve kicserélése tekintetében:**

1. A 100 frtra szóló részvényeknek 50 frtra való lebélyegzése aként hajtatik végre, hogy 1899. évi február hó 4-étől kezdve 2 darab 100—100 forintról szóló részvényért egy 200 korona névértékü részvény szolgáltatik ki. A 200 korona névértékü uj részvények 25 drb szelvénynyel és 1 szelvényivel vannak ellátva. Ezen szelvények elsője az 1899-ik üzletévre érvényes.

2. A mennyiben az összeteendő részvények száma, illetőleg a kicserélésre szánt részvények névértéke meg nem engedné azt, hogy annak ellenében 200 korona névértékü egész részvények szolgáltassanak ki; a 200 kolona névértékü részvény felerészéről szóló részjegyek fognak kiadatni. **Két ilyen részjegy legkésőbb 1899. deczember hó 31-éig egy 200 koronáról szóló végleges eredeti részvény ellen kicserélendő.**

3. A részvények kicserélése akként történik, hogy a forgalomban lévő darabok, az összes hozzá tartozó, — még esedékessé nem vált — szelvényekkel ellátva:

Budapesten: a társaság pénztáránál (Gizella-tér 7),

Bécsben: az Union-Banknál

Triesztben: a Banca Commerciale Triestina-nál

számjegyzék kiséretében (melynek nyomtatványa a fentemlitett helyeken rendelkezésre áll) benyujtandók, a hol a benyujtástól számitott 8 napra az uj czimletek kiszolgáltatni fognak.

4. **Ezentúl csak az új — koronaértékre szóló — részvényekhez kiadott szelvények fognak beváltatni.**

B) **Az igényjog gyakorlása tekintetében:**

1. A kibocsátásra kerülő 7500 darab — 200 korona névértékü — részvényre az igényjog a jelenlegi résvényeseknek birtoklásuk arányában engedélyeztetik és pedig olyképen, hogy minden egy-egy 200 koronás részvény után (A. 1. pont) egy 200 koróna névértékü uj részvény és egy 200 koronás részvény felerészére vonatkozó (A. 2. pont) részjegy után egy hasonló uj részegy igényelhető. Az uj részvények az 1899-ik év jövedelmében részt vesznek.

2. A részvényeseknek biztosított ezen igényjog **1899. február hó 4-étől 1899. február hó 15-éig bezárólag** gyakorlandó.

3. Minden uj egész részvény után **103 frt = 206 korona, mint vételár** és 200 korona névérték után számitandó 5 szazalékos kamat 1899. január hó 1-től az átvétel napjáig fizetendő. Minden — egy félrészvényre szóló — részjegy után tehát 51 frt 50 kr. = 103 korona vételár és 100 korona utáni 5 százalékos folyókamat fizetendő.

4. A befizetéseknek az igényjog gyakorlására megszabott idő alatt, vagyis 1899. február hó 4-étől 1899. február hó 15-éig egyszere kell megtörténni.

5. Az igényjog gyakorlása akként történik, hogy a régi részvények kicserélésére vonatkozó számjegyzékre (A. 3. pont) előnyomott azon nyilatkozat, miszerint igényjogát gyakorolni kivánja, a reszvényes által aláirandó. Ha azonban az igényjog nem a részvényeknek kicserélés végetti benyujtásával egyidejüleg jelentetik be, úgy ezen igényjog a fentemlitett határidőn belül (1899. február hó 15-ig bezárólag) a koronaértékre szóló darabok benyujtása mellett is gyakoroltatható. Az uj részvényekre vonatkozó befizetésnek a 3. és 4. pontok értelmében az igényjoggyakorlás bejelentésével egyidejüleg kell megtörténni. Az uj részvények kiszolgáltatása csak azon a helyen történik, a melynél az igényjog gyakorlása bejelentetett.

6. A bejelentés és befizetés megtörténte utáni nyolcadik napon fognak az uj czimletek kiszolgáltatni és pedig a kiállított elismervények visszaadása ellenében.

7. **Azon részvényesek, kik igényjogukat a meghatározott időben nem gyakorolják, ezen jogot elvesztik** s az igazgatóság az ily módon esetleg megmaradó részvények felett a közgyülés által neki adott meghatalmazás értelmében rendelkezik.

Budapest, 1899. február hó.

Az igazgatóság.

A

Központi váltóüzlet részvénytársaság

XII. rendes közgyűlését

1899. évi február hó 18-án d. u. 4½ órakor, a Magyar országos központi takarékpénztár helyiségében (IV. ker., Deák Ferencz-utcza 7. szám, I. em.) tartja meg.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A zárszámadások előterjesztése a felügyelő-bizottság jelentésével.
3. A mérleg megállapítása, a nyeremény felosztása és kifizetése iránti határozathozatal.
4. Négy igazgató-választmányi, s három igazgatósági tagnak választása.

☞ Azon t. részvényesek, kik ezen közgyűlésen résztvenni szándékoznak, szíveskedjenek részvényeket az alapszabályok 16. §-ának*) értelmében f. évi február hó 17-éig déli 12 óráig a Magyar országos központi takarékpénztár pénztáránál letenni.

Az igazgatóság.

*) **16. §.** A közgyűlésben szavazattal bír minden részvényes, ha a közgyűlést megelőzőleg két hónap óta nevére irt részvényét, a szelvényekkel együtt, a közgyűlés megtartása előtti napig a Magyar országos központi takarékpénztárnál leteszi. Minden letett részvény egy szavazatra jogosit, a szavazás jogát meghatalmazott által is lehet gyakorolni, de a meghatalmazott csak szavazatra jogosult részvényes lehet.

Hirdetmény.

A SCHLICK-féle vasöntőde és gépgyár-részvénytársaság

részvényesei a Budapesten **1899. évi február hó 19-én délelőtti 11 órakor** a Magyar országos központi takarékpénztár üléstermében (IV., Deák Ferencz-utcza 7. sz.) megtartandó

XXX. rendes közgyűléshez

ezennel meghivatnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A zárszámadás előterjesztése a felügyelő-bizottság jelentésével.
3. A mérleg megállapítása, határozathozatal a tiszta nyereség fölosztása és kifizetése tárgyában, fölmentvény az igazgatóságnak és a fölügyelő-bizottságnak.
4. Az igazgatóság indítványa a vezérigazgató nyugdíjigényének rendezése és az ezzel kapcsolatos intézkedések tárgyában.
5. Két igazgatósági tagnak megválasztása.

☞ Azon részvényesek, kik a közgyűlésen részt venni óhajtanak, részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt, a **Magyar országos központi takarékpénztárnál** (IV., Deák Ferencz-utcza 7. sz.) a társ. alapsz. 15. §-a értelmében legkésőbb bezárólag **1899. évi február hó 15. napjáig** letéteményezni tartoznak. Az alapszabály ugyanazon §-a értelmében megkivántatik, hogy a részvény legalább 60 nappal előbb iratott a letevő saját nevére. Az igazgatóság jelentése a közgyűlést megelőző napon a Magyar országos központi takarékpénztárnál átvehető.

Az igazgatóság.

A „Magyar villamossági részvénytársulat“

t. cz. részvényesei az **1899. évi február hó 19-én, délelőtt 9 órakor** Budapesten, V. ker., Váczi-út 76. sz. alatti központi telep igazgatósági épületében tartandó

V. rendes közgyűlésére

tisztelettel meghivatnak.

NAPIREND:

1. Az igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentések a lefolyt év üzleti eredményéről.
2. Az igazgatóság által megállapitott mérleg előterjesztése és határozathozatal a nyereség mikénti felosztása iránt, kapcsolatban a fölmentvénynek az igazgatóság, valamint a felügyelő-bizottság részére való megadásával.
3. Az alapszabályok 13- §-ának alapján kilépett négy igazgatósági tag helyébe új igazgatósági tagok választása.

Budapesten, 1899. január havában.

Az igazgatóság.

A társulat alapszabályainak értelmében husz részvénynek birtoka egy szavazatra jogosit. Azon részvényesek, kik szavazati jogukat gyakorolni óhajtják, tartoznak részvényeiket legalább 8 nappal a közgyülés előtt elismervény ellenében letéteményezni.

Ezen letéteményezés a társulati pénztárnál, vagy a Leszámitoló- és pénzváltóbank helybeli pénztáránál történhetik.

A szavazati jog személyesen vagy meghatalmazott által gyakorolható, meghatalmazás csakis részvényesnek adható, testületek, intézetek és kereskedelmi ezégek, valamint nők és kiskoruak a közgyülésen a jogi képviselők által vehetnek részt, ha az utóbbiak nem is volnának részvényesek.

Az 1857. alakult és legfelsőbb helyen engedélyezett

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

BUDAPEST, Vigadó-tér (saját palotájában).

Negyven millió osztrák értékű frtnyi alappal bír és biztositékot vállal:

a) **tűzkár ellen** (ha villám által is okozva) épületekre, gyárakra, gépek, árukészletekre, butornemüek, marhaállományra stb. b) **jégkárok ellen** biztositott teljes kártérítéssel, úgy nemkülönben c) **szállitmányi károk ellen**, vizen, szárazon és vasutakon; d) **betörési károk ellen**; e) **az ember életére**: 1. halálesetre szóló biztositásokra, 2. vegyes, illetve, elérés és halálesetre szóló biztositásokra, 3. kiházasitási biztositásokra, 4. közvetlen vagy bizonyos idő lejártával kezdődő életjáradékokra, 5. túlélési életjáradék, illetve özvegyi nyugdijbiztositásokra, 6. nevelési költségbiztositásokra, 7. jelz. életbiztositásokon

Az életbiztositások érvényesek a természetes elhalálozásra. kivül: 1. a háború veszélyeire — minden pótdij nélkül. 2. a párbaj eseteire, 3. az öngyilkosság folytán bekövetkező halálesetre, 4. balc eset folytán történő elhalálozás esetére.

Az alaptőke, a biztositási díjtartalék és a befolyó biztositási díjösszegek a legteljesebb biztositékot nyújtják. A biztositási feltételek a t. cz. közönség számára a legelőnyösebben állapittatnak meg. — A biztositási díjak lehető jutányosak a felmerülő károk a leggyorsabban és a legkészségesebben téritteinek meg.

A társaság lakházakat és gazdasági épületeket úgy biztosit, hogy a díjfizetés csak a második évben veszi kezdetét, ha az ily épületek nála **6 évi** tartamra biztosittatnak, továbbá lakházaknak s gazdasági épületeknek **12 évi** tartamra leendő biztositásánál **két ingyen évet** (az elsőt és utolsót) engedélyez olyformán, hogy az ingyenes években egyáltalában **semminemü** fizetmény nem teljesitendő.

Kormányzó közegek:

Igazgatók: **br. Harkányi Frigyes, Jeney Lajos, Ormódy Vilmos, br. Schossberger Zsigmond, gr. Zichy Nándor.**

FELTEN és GUILLEAUME

CARLSWERK, Mühlheim a. Rhein. — Bécs, X. Bez, Semmeringer-Strasse 11.

Külso váczi-út. **BUDAPEST,** Külsö váczi-út.

Vas-, aczél és vörösréz-drótkötelek, bányák, felvonógépek, hajók, tranzmissziók, kötélpályák, valamint **villámhárítók** használata.

Különféle módon izolált vezető drótok. Telegrafia, telefónia és elektromos világitás czéljaira való guttaperchával vagy gummi-erekkel készült, valamint ólommal és dróttal burkolt kábelek.

Rostanyaggal, papirossal és levegőréteggel izolált **ÓLOMKÁBELEK**

Vas-, aczél-, vörösréz és bronzdrótok. Drótárúk.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

MAGYAR SZÉKESFŐVÁROS

kiadóhivatala.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. február 20. 8. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Korcsmapolitika.

Az apró, szatócsgondolkozás kétségtelen bizonyítékai Budapest háztartásában a közpénzen nyitott kisebb-nagyobb korcsmák. A falu tudósai és vénei kimerülve az adófeltalálás nehéz mesterségében, rávetették magukat a leghasznosabbnak látszó üzletre, a mely legjobban megfelelt az eszmekörüknek: a korcsmároskodásra.

A főváros valamennyi kerületében, a melyikben fővárosi ingatlan tulajdon áll, megtalálhatjuk a városi csapszékeket többé-kevésbé rokonlelkű városi urak kezében és nagyobb részben rossz állapotban. Mert a főváros drágán épít, drágán ad bérbe és sokat veszít a bérleten. A bérlők ugyanis az első esztendőre okvetetlenül megkötik a drága bérletet, a melyet azután kedvük szerint szorítanak le a második, harmadik esztendőben. A főváros pedig, miután rossz hirét költötték a korcsmájának, kénytelen engedni a bérből, majd a bérhátrálékból, végre örvendenie kell, ha anélkül szabadul meg a bérlőtől, hogy az végkielégítést követel, a miért a bérletet otthagyni szíveskedik.

Nehéz pénzügyi viszonyok között él a főváros már több mint tiz év óta. Vezetői egyre csak arról gondolkoztak, hogy a financziális zavarokból hogyan mentsék ki a községet. Fejtörésük összes eredménye egy sereg új korcsma, a melyek részben a városligetben, részben az új vásárcsarnokokban, önálló formában a Corvin-téren: az új vigadóban s legújabban Ó-Budán a Korona-vendéglő átalakításával létesültek.

A financziális bajok orvoslása azonban a korcsmákkal nem sikerült. A terv a korcsmárosokkal együtt csődöt mondott s a korcsmatartó hatóság kétségbeesetten nézheti a vagyoni tönkét, a melybe maga a korcsmái révén a korcsmárosokkal együtt bukott.

A szatócspolitika szomorú tanúságai ezek a korcsmák. Mellettük a nagy vállalkozásokon átsiklott a hatóság. A közintézményeknek leginkább beváló, busás jövedelmet hajtó vállalatokat: a közlekedés, világítás ellátását magánkézbe adta az előre nem látó hivatalos bölcseség, a mely egész nagyságában a boros és sörös hordók között nyilatkozott meg.

Persze e téren sem vették számba azt, hogy akadnak merész vállalkozók, a kik szembeszállnak a hivatalos városi korcsmákkal és erős konkurrenciával tönkreteszik a hivatalos versenytársat.

Ki is hitte volna, hogy a Vigadó bérlője, a sokfelől erősen tartott Egerváry, a *Rémi Róbert veje* tönkremenjen a legdíszesebb városi korcsmában? Ki hitte volna, hogy a drága redoutot annyira diszkreditálhatja egy bérlő, hogy a publikum rettegéssel és undorral gondol a százezrekbe került városi nagy szálára, a melynek dísze és jóhirneve egyszerre kopott el?

És ime a század végén mindezek a csodák megtörténtek. A városligeti és a vásárcsarnoki korcsmárosok bérleengedést követelnek a máris alacsony bérekből; a Corvin-térre már alig kaptak vállalkozót; a város szemefénye: a Vigadó pedig visszajutott a tekintetes tanács kezébe, megtépve, megrongálva s tegnaptól ott ül a tekintetes tanács és komoly képpel mér sört és bort, leskelődik egy új bérlőre s ezenközben szomorúan győződik meg arról, hogy bizony rossz dolguk van a korcsmárosoknak: kevés a mulató, sok a hitelkérő és nincs borravaló.

A Vigadó szomorú sorsa remélhetőleg megadja a kegyelemdöfést a hatósági korcsmároskodásnak. Ne izetlenkedjenek tovább a bor- és sörházakkal. Hagyják azt a többi korcsmárosnak. S ha a tekintetes tanács minden áron parancsolni akar, van a fővárosban még elég reális vállalkozás, kezdjen valami újat, a csapszékeit pedig zárja be, vagy adja örökáron odább.

Kossuth-mauzoleum.

A főváros siet beváltani a Kossuth emlékének megörökítésére alakult országos bizottság előtt tett azt az igéretét, hogy Kossuth hamvai fölé mauzoleumot emeltet. Szembeszáll azzal az áramlattal, a mely azt vitatja, hogy a nemzet adakozása csakis szoborra szólt s a begyült pénzből mauzoleumot építeni nem szabad. A főváros ezzel szemben hivatkozik az országos bizottság felhivására, a mely határozottan szoborra és mauzoleumra indítja meg a közadakozást. Ilyen értelemben történt a gyűjtés s a főváros csak helyesen járt el, a mikor a képzőművészeti bizottságot megsürgette a mauzoleum ügyében.

A képzőművészeti bizottság még tavaly megbizta *Heuffel* Adolf középitési igazgatót, *Stróbl* Alajos szobrászt és *Steindl* Imre műépitészt, hogy dolgozzák ki a mauzoleum építésére vonatkozó pályázat szabályait és feltételeit.

A három tagú bizottság ennek a megbizatásnak a következőkben tett eleget:

Megállapodtak abban, hogy a mauzoleum a kerepesi temető III. kapu-útja és a nagy Krisztus-kereszt-út által határolt területen épüljön. Az építészeti stylus tekintetében nem akarnak irányt szabni, de megjegyzik, hogy a mauzoleum csarnokszerü magas épitmény legyen, a mely alatt a szarkofág látható.

A költségekre 150,000 forintot szánnak, tekintettel arra, hogy a Deák-mauzoleum 124,000 forintba került. A számitásuk szerint a szoboralapra 400—450,000 frt gyült egybe, a melyből 300,000 forint jut a szoborra, 150,000 forint a mauzoleumra.

A megállapitott *Pályázati feltételek* igy szólnak:

Pályázati feltételek a Kossuth-mauzoleumra.

1. A pályázat titkos és csak hazai erők pályázhatnak.

2. Kivántatik a kerepesi temetőben épitendő Kossuth-mauzoleum terve.

3. A tervezendő síremlék egy magasabb alépitmény fölött nyitott, csarnokszerü épitmény legyen, melynek közepén a szarkofág áll. Az alépitmény alatt 3 koporsó számára sirbolt tervezendő. Az épitmény emlékszerü legyen. Stylus szabadon választható. Épitési költség legföljebb 150,000 frt.

Tájékozásul közöltetik, hogy a Deák-mauzoleum épitése 124,000 forintba került.

4. Pályadijak: az elsőnek 4000 korona; a másodiknak 3000 korona; a harmadiknak 2000 korona. Csak abszolut becsü művek dijaztatnak. A nem dijazott, de használható tervek közül a jury 1000 koronáért bármelyiket megvételre ajánlhatja.

5. A jurynek az elnökkel 9 tagja van. A tagjai: hivatalból a középitési igazgató; továbbá a képzőművészeti és középitési bizottság 2—2 tagja; az országos képzőművészeti tanács, a Magyar Mérnök és Épitész Egylet és a közmunkatanács 1—1 tagja. Elnöke a főváros képzőművészeti bizottságának elnöke.

6. A jury a pályázat lejárta után működését egy hónapon belül tartozik befejezni.

7. Alakilag meg nem felelő pályaművek a pályázatból kizáratnak.

8. A jury titkos szavazással dönt, szótöbbséghez $^2/_3$ többség szükséges.

A biráló jelentés és itélethozatal 14 napra közszemlére lesz kitéve. A jury itélete végérvényes, nem felebbezhető.

A pályadijak a döntés után 2 hónap alatt kiadandók.

Állam és főváros.

A magyar állam kormánya és az ország fővárosa között olyanforma a viszony, mint az uzsorás és a tehetetlen, balek adós között. A kormány elvesz, megragad mindent, a miből a főváros egy kis haszonra tehetne szert; olyan szolgálatokat követel a várostól, a melyeknek teljesitése tömérdek áldozatba kerül; a maga kreálta intézményeket a város pénzén tartja el, katonát állittat, adót szedet a város embereivel és végezetül, a mikor arról van szó, hogy a fővárost jogosan megillető községi adót az állam kereskedelmi alkalmazottain behajtassa, egyszerüen megtiltja az adófizetést.

Ez a magyar kormány az ország fővárosával szemben. De még több, illetőleg csak kapzsibb. Mert ha neki szüksége van valamire, addig szorongatja a várost, a mig potyára, vagy potomárban megkapja, a mit kért. De viszont soha sem tesz semmit a főváros érdekében, épp a kereskedelmi miniszter, a ki most megtagadta a községi adót; a mi nem csodálható, mert esztendők óta (a mióta Dániel Ernő a miniszter) nagyban folyik a főváros vasúti jogainak konfiskálása.

Sajnos, hogy a főváros hatósága annyira alárendelte magát a kormány híveinek, a kik dominálnak a törvényhatóságban, hogy komoly ellentállást tőlük nem várhatunk. A tanács és a polgármesterek sokkal jobb barátságban élnek a főváros országgyülési képviselőivel és Márkus Józseffel, a főpolgármesterrel, a kormány képviselőjével, hogysem kellemetlen ellenzékieskedésre csábittatnák magukat. Bárha a főváros érdeke nagyon is megkövetelné az erélyes ellentállást, anyagi helyzete pedig majdnem életkérdéssé teszi a mostani állapotok megváltoztatását: reményünk erre igen kevés van.

A főváros, a mióta megnyergelték állami funkciókkal és a velük járó nagy költségekkel, folyton kér és rimánkodik segitségért. Persze süket füleknek könyörög. A kormány nem vesz tudomást a bajról, mert hivei, a kik közvetithetnék a főváros kellemetlen helyzetéről az értesitést, inkább hallgatnak. A főváros elbirja — igy vélekednek ők, a főváros képviselői — és nem tesznek semmit a közterhek apasztására. A kormány meg annál kevésbbé. Inkább szaporitja a terheket, a melyek amúgy is olyan nagyok, hogy a lakosság tekintélyes része nemcsak polgári, hanem magán kötelezettségének sem tud immár megfelelni.

S a polgárság mellett fizetési zavarokba jutott maga a főváros is, a mely a pénzügyi egyensúlyt még valótlan adatokkal sem tudja a háztartásában megteremteni. S a kormány megtagad néhány ezer forint községi adót, a mely jogosan illeti meg a fővárost.

Persze, ha elég erélyes a főváros tanácsa, a kormánynak szerezhetne néhány meleg napot. De ehhez belátás, erély és a főváros érdekeit minden körülmény közepett megvédeni tudó önzetlen jó akarat kell. Ha az megvolna a tanácsban: azt a néhány ezer forint községi adót busásan behozhatnák — más úton.

Be kellene szüntetni a *katonai ügyosztályt*, illetőleg a működését felfüggeszteni. Ez az ügyosztály ma tisztán személyzeti kiadásával 59,627 forintba kerül. Ehhez számítva a katonabeszállásolás, ujoncozás stb. 18,712 forintnyi költségét, a főváros 78,339 forintot ad a katonai igazgatás ellátására a nélkül, hogy az állam ezért a tisztán katonai szolgálatért egy krajczárral is kárpótolná.

Miután az *ex-lex* alatt az adóbehajtás amúgy is szünetel, jelentse ki a főváros a kormány előtt, hogy az ex-lex megszünte után sem fogja az állami adók behajtását végezni, hacsak megfelelő kárpótlást nem kap.

Az adóbehajtás, nyilvántartás, elszámolás 400,000 forinton felül apasztja meg a főváros bevételét. Ez a költség nagy összegekkel emelkedik évről-évre, mert a főváros fokozatos fejlődése az adógépezet megfelelő javítását vonja maga után. A főváros folyton sürgeti a kormányt a hozzájárulásra s a kormány felelete az, hogy megtagad olyan községi adót, a melyről tudta, hogy fizetni kell. Hátha a főváros megtagadja az adóbehajtást, mit tesz a kormány?

Vagy ha a főváros azt mondaná: te tartozol nekem *X* ezer forint községi adóval; én tartozom neked 10,584 forint földadóval, 23,055 forint házbéradóval; 10,254 tőkekamatadóval; ezeket most levonásba teszem s ennek megfelelően törlöm a te adósságodat. Vajjon beleegyeznék a kormány?

Mert a fővárosnak okvetlenül tennie kell valamit, a mai állapot nem maradhat tovább is változatlanul. Mindazok az állami funkcziók, a melyeket a kormány a fővárossal végeztet, hovatovább nagyobb kiadásokat igényelnek. Ezekhez az állam nem akar hozzájárulni, a főváros pedig nem fedezheti egymaga.

Az államrendőrség még 1896-ban 618,605 forintba került. 1897-ben már 941,033 forintot követeltek a fővárostól, s ezt a horribilis összeget a belügyminiszter úgy számolta el, hogy 1895. és 1896. évekre visszamenőleg követelt megfelelő *zárszámadási többletet*. A fővárosnak igen kellemetlenül esett ez a magas kvóta és erősen panaszkodott. A belügyminiszter megszánta a panaszkodót, 1898-ra *csak* 804,570 forintot, 1899-re *csak* 834,912 forintot követel. Hogy majd 1900-ban mennyi lesz a *zárszámadási* többlet, arról egyelőre hallgat a krónika.

Épp így járt a főváros az *állami* anyakönyvi hivatalokkal. A miniszter, már mint a belügyi, nagylelkűen felajánlott 15,000 forint szubvencziót és megengedte, hogy a főváros az anyakönyvi illetékekkel kárpótolja magát. Ezek az illetékek 4—5000 forintra emelkedtek, holott a kiadások 1896-ban 78,405 forintra, 1897-ben 68,000 forintra, 1898-ban 91,216 forintra, 1899-ben 94,736 forintra rugtak, mig a szubvencziő csak 10,000 forinttal emelkedett, 15,000-ről 25,000-re, az illeték-bevételek pedig majdnem változatlanok.

Hát nem a legpazarabb háztartás az, a melyben körülbelül négy milliónyi szivességi kötelezettség szerepel? Olyan kötelezettség, a melyért a főváros semmire sem számíthat az államtól. Még arra sem, hogy a közös bevételek szaporításánál (a vámvonalak kihelyezése ügyében) némely terheket magára vállaljon. Még kevésbbé számíthat tehát olyan szivességre, hogy a vásárcsarnokaihoz nagyobb tarifális engedményeket kapjon a — termelők részére.

És miután mindezek ismert, tudott dolgok: a főváros lakossága, valószinűleg tudja azt is, hogy a kik az állami ellenszolgáltatások kieszközlését elmulasztották, vagy halogatták: azok részben a tanács tagjai, részben a törvényhatóságban ülnek; de köztük ott vannak valamennyien a főváros országgyűlési képviselői, a kik önmagukon kivül mást vagy más érdeket nem képviselnek.

Ha a főváros lakossága ezt még nem tudta volna, most vegye tudomásul, mert alkalmasint újra szükségük lesz ezeknek az uraknak — a lakosság jóindulatára.

A vízvezeték jövedelme.

Tavaly őszig közel százezer forinttal volt több az új vízvezetéki kivetés, mint az előző esztendőben. A fényes eredmény kissé elbizakodottá tette az intézőket s a budget tárgyalásakor az idei esztendőre még rohamosabb fejlődésre számítottak. Az idei budgetben azután alaposan fölemelték a vízvezeték bevételét. Az őszi és téli hónapok azonban hirtelen lehütötték a forró reménykedést. Októbertől az év végeig alaposan csökkent az új kivetés. Jelentékenyen kevesebb volt, mint az előző év megfelelő szakában. Másrészt a tavalyi őszön sokkal kevesebben kértek építési engedelmet, mint két év előtt. Ebből könnyen konstatálni lehetett, hogy az építési kedv megcsappant s az idén nem építenek annyit, mint tavaly.

Jól tudták az intéző körök, hogy a vízvezetéknek magasabbra vett bevételét nehezen lehet elérni s hogy a törvényhatóság közgyülésében keserű szemrehányásokat kell eltürniök, ha a vízvezetéknek deficzitje lesz. Úgy is örökös a panasz, hogy a vízvezetékre ráfizet a főváros, hogy a vízvezeték üzeme drága s folyton sürgetik a nagyobb takarékosságot. Már külön bizottságot is küldtek ki annak a tanulmányozására, nem lehet-e az üzemet olcsóbbá tenni. S ha az idén nagyobb deficzittel zárul a vízvezeték mérlege, aligha lesz, a ki a felelősséget érte elvállalja. A közgyülés ugyanis nem szokta akczeptálni az olyan kifogásokat, hogy a fejlődésben pangás állott be, hogy az idén aránytalanul kevesebbet építenek, mint a mennyire a tavalyi építkezések után számitani lehetett. Arra sem lehet kilátás, hogy a törvényhatóság a viziórát akczeptálja. Sem kötelezően, sem abban a

formában, a melyben az új vizvezetéki szabályrendelet kontemplálja.

Hiszen ha a törvényhatóság beadná a derekát, ha keblére ölelné a vízórát, nem fájna többé senkinek a feje. A vízóra megtenné a kötelességét. Rettenetes hűséggel mutatná a túlfogyasztást, csak győzze a polgárság fizetni. De szerencsére a törvényhatóságnak semmiféle formában nem kell a vízóra s bizonyos, hogy az új tervezetből véglegesen ki fogja törölni. Jól tudják ezt az intézők is, a tanács is. Nem is számítanak arra, hogy a vízóra egyhamar bevonuljon a városházára.

A vízóra nélkül pedig koczkáztatva van a nagy előirányzat. Segíteni kell tehát a bajon, még pedig minél előbb. A vízvezetéknek okvetlen be kell vennie az előirányzott összeget. Meg is kezdték az operácziót. A héten vagy négyives tanácsi rendelet jelent meg a vízvezeték jövedelmének fokozása érdekében. Konstatálták ugyanis, hogy a legnagyobb vízfogyasztó, a város, nem fizeti meg a vizet a városnak. Eddig könnyelműen gazdálkodtak, mert az elfogyasztott víz árát nem tették a jobb zsebből a bal zsebbe. Ezen változtatni kell. A városnak meg kell fizetnie az elfogyasztott vizet.

Jó, és egykedvűen néznők ezt a számítási manipulácziót, a mitől ugyan egy fillérrel sem lesz több a főváros bevétele, ha nem volna a tanácsi rendeletnek egy olyan intézkedése, a mely emelni fogja ugyan a vízvezetéki tételt, de ezt a számítási manipulácziót drágán fizetheti meg a közpénztár. Azt mondja a tanácsi rendelet, hogy a városi vállalkozók a közmunkához elhasznált víz árát is kötelesek megfizetni. A vízcsap használata előtt kötelesek engedelmet kérni a vízvezetéki igazgatótól, mert ha nem teszik, száz pengő a birság. Az első pillanatra tetszetős ez a rendelkezés. Miért is ne fizetné meg a vállalkozó a vizet? Miért adnák neki ingyen? Hiszen ha a vállalkozó fizetné meg, nem is lehetne ellene kifogás, legfeljebb azon csodálkoznánk, hogy előbb nem bukkantak rá erre az egyszerű megoldásra. Csakhogy a vállalkozó csak papiroson fizeti meg a vizet. Valójában pedig a város fizeti. A tanács utasitásul adta, hogy a vállalkozó vízfizetési kötelezettségét minden árlejtési föltételbe vegyék be. A vállalkozó nagyon természetesen ajánlatának megtevésekor számitani fogja a vízdijat is. Az egységárakból annyival kevesebbet enged. Már most csak az a kérdés, hogy mennyivel számit többet a vállalkozó. Hogy mit fog fizetni a vizért, azt az ajánlat megtevésekor pontosan nem tudja! Tehát vaktában számit s vagy ő, vagy a város csalódik, mert vagy többet vagy kevesebbet számit, mint a mennyit a vízért tényleg fizet. Már pedig köztudomású, hogy a legtöbb vállalkozónak még rosszabb a krétája, mint a mesebeli korcsmárosé. Bizonyos, hogy száz esetben kilenczvenkilenczszer a város kárára fog a vállalkozó krétája s a vállalkozónak tiszta haszna lesz abból, hogy a vizet meg kell fizetnie. A vállalkozók nem is fognak tiltakozni az új rendelkezés ellen, mert nekik csak hasznuk lesz belőle, de annál többet fizet rá a város. Miután pedig a város nem szokott panaszkodni, igy egész csöndben végrehajtják a tanácsi rendeletet. S az idei zárszámadásnál jóleső büszkeséggel mutatnak rá, hogy bevágott a számitás, a vizvezeték meghozta az előirányzott összeget s a főváros legszerencsésebb üzeme a vizvezeték. Hogy mibe kerül ez a fényes eredmény, azzal nem törődik senki. Nem érzi meg senki, hogy ráfizet a város a manipulácziára. De apró ráfizetések a legkülönbözőbb közmunkák terhére esnek s az már igazán mindegy, hogy kétszáznegyvenezer, vagy kétszáznegyvenötezer forintba kerül egy iskola. Érdemes is azért szólani, a mikor a vízvezetéki előirányzat pompásan bevágott.

Közélelmezésünk nyomoruságai.

A megcsökönyösödött intézőség jóvoltából a főváros közélelmezése hova-tovább nyomoruságosabb viszonyok közé jut. Az egyre-másra készült „szervezmények és szabályozmányok“ tulajdonképp csak arra szolgáltak, hogy kenyeret adjanak egy sereg hivatalra éhes embernek, de egy jottával sem korrigálták a főváros közélelmezését.

Régi nóta az, a mit a szegény középosztály dudol, hogy a vásárcsarnokok megrontották az élelmek árviszonyait. Mi hivei vagyunk a vásárcsarnok intézménynek és szükségesnek tartjuk ezt az intézményt, de egészséges alapon. A vásárcsarnok ne zártkörű, monopolizáló hivatal legyen, hanem egy hatósági felügyelet alatt álló, jó *versenyáruház*, a melyben tiszta, jóminőségű árút aránylag olcsóbban lehet beszerezni, mint másutt.

A főváros a maga vásárcsarnokainál tökéletesen annak az elvnek hódolt, mint bármely más luxusintézményével. Rudas-fürdőjét is díszesen átalakittotta — néhány vállalkozó kedvéért. A vízvezetékével is mintagépraktárt létesitett — víztelen talajon. A vásárcsarnokait is óriás költséggel létesitette — a közfogyasztás kárára és megint csak egy csomó vállalkozó hasznára.

Ma ott állunk, hogy a meglevő öt vásárcsarnok óriási vagyont emészt meg, és ennek daczára a közfogyasztásnak csak igen kis százalékát látja el. A közönség nagy része: százezrek, nem fér be, nem jut be a szűk és drága palotákba. Ezen százezrek tovább is az apró putikok és kapu alatti piaczok vevői maradtak. Továbbra is az élvezhetetlen, állott húst, szagos lisztet, a nyulós kenyeret, a dohos zsirt vagy műzsirt és más komisz, eldobni való élelmiczikket vásárolják, mert — olcsóbb.

A 100 forint havi fizetesü tisztviselő, ha a vásárcsarnoból akarja honyháját ellátni, legalább 70 forintot adhat az élelmezésére. S még akkor igen szerényen él. A megmaradó 30 forintját azután ossza fel házbérnek, ruházkodásra, házi apróságokra; ha tudja. Adót ne fizessen, mert a főváros úgyis megvette rajta a vásárcsarnok adót, a mi sok uzsorakamatnál drágább; de meg ha akar is fizetni, hát nem igen telik, mert a vásárcsarnoki árszabály szerint megeheti az egész fizetését.

Ha pedig nem a vásárcsarnokban vásárol, akkor biztos, becsapódik. Még pénzt is hamisat kap vissza, a hamis áru mellett. És hiába okoskodunk a felett, hogy miért van ez igy? Miért nem ellenőrizteti a főváros az élelmiszeres üzleteket épp úgy, mint nagyratartott csar-

nokait. Hisz embere is van hozzá elég; szabályzata is van rá bőven. Vagy odáig akarja fejleszteni a dolgokat, hogy az egész város, a százezrek is a csarnokokba járjanak?

Nem jól van ez így s ebből még nagy baj lesz. A főváros ne monopolizálja az etetést, ha nem érti a módját. A csarnokövezeteken belül mindenütt van nagyszámu szegény ember: ezeknek a részére gondoskodni kell olyan piaczokról, a melyek a csarnokok *olcsóbb áraitól* függjenek s így még olcsóbbak legyenek. Ezeken a konczentrált piaczokon az élelmiszer ellenőrzés is könnyen elvégezhető, s a szegényebb osztály mégis tűrhetőbb eledelhez jut. Ezek mellett a piaczok mellett az elenőrzést szigoruan ki kell terjeszteni valamennyi élelmiczikk-kereskedőre, akármilyen fényes lokalitásban telepedett is meg.

Mert higyje el a polgármester úr, hogy alig kap olyan élelmiszer-kereskedést, a hol legalább két hamisitott czikk ne találtatnék. Olyat azonban, a melyikben az áruk nagy része hamisitott vagy egyébként rossz, igen sokat kap. Tessék azt az elvet elfogadni, hogy a vásárcsarnok: *versenyárúház*, nem monopolium-tanya és tessék a helybérek mérséklésével leszoritani az árakat; tessék az élelmiszer-ellenőrzést komolyan végeztetni, a csarnokok mellett szegény piaczról gondoskodni s egy csomó panasz magától megszűnik.

A tüdővész.

A kormány egyszerre rettenetes erélylyel hozzáfogott a tüdővész ellen való védekezéshez. A míg a járvány meg nem tizedelte az ország lakosságát, a míg szembetűnően nem pusztította az adóalanyt, addig érthetetlen közömbösséggel nézték a hatóságok a járvány pusztítását. Maguk az orvosok is tehetetlenül állottak. A legtöbbje maga sem tudta, hogy mi tulajdonképpen a tüdővész. Mosolyogva nézték a külföld óvintézkedéseit, mert még az orvosok egy része is úgy okoskodott, hogy halál ellen nincsen orvosság. Fölösleges minden intézkedés, mert a tüdővész maga a halál. Csak a mikor látták, hogy külföldön a komoly munka megtermi a gyümölcsét, egymásután állítják a szanatóriumokat, a melyekből egészségesen bocsátják ki a tüdővészben volt embereket, akkor kezdtek mozgolódni, akkor határozták el, hogy tenni kellene valamit.

A kormány is munkához látott. A belügyminiszter egy hatalmas körrendeletet adott ki, a melyben fölhivja a hatóságok figyelmét a pusztító vészre s a tennivalókra s megigérte, hogy népies modorban iratni fog egy füzetet. A kultuszminiszter is intézkedett. Elrendelte, hogy a tuberkulotikus tanitót a kültelekre küldjék tanítani. A társadalom mozgalmat indított, hogy a fővárosban szanatóriumot állítsanak föl. Ez volt az egyetlen komoly lépés. Mert miniszteri rendeletekkel és népies styl-gyakorlatokkal a tuberkulózist gyógyitani nem lehet.

A tüdővész fészke a főváros. Budapesten évenkint több mint kétezer embert pusztít el a járvány. Ha egy pillantást vetünk a tüdővészesek statisztikájára s megnézzük, hogy micsoda könnyűvérűséggel bántak a dologgal a munkára hivatott tényezők, igazán szomoru eredményre jutunk.

Budapesten 1891 ben 2580, 1893-ban 2415, 1894-ben 2236, 1895 ben 2570, 1896 ban 2432 áldozata volt a tüdővésznek. Százalékokban kifejezve 1894-ben az összes haláleseteknek 16·5 százaléka, 1895-ben 17·5 és 1896-ban 16·5 százaléka tüdővészes haláleset. Mindenféle óvintézkedést teszünk a különböző ragadós betegségek ellen, csak a tüdővész ellen nem, pedig a statisztika eléggé szomorúan bizonyitja, hogy tüdővészben majdnem kétszer annyi ember pusztul el, mint a többi ragadós betegségben összesen. Tizezer lakosból 1891-ben 33 fertőző és 51 tüdővészes haláleset volt, 1893-ban 28 és 44, 1894-ben 23 és 39, 1895-ben 16 és 43, 1896-ban pedig az összes ragadós betegségben 18, tüdővészben 40 halt meg.

S ha kutatjuk, hogy ez a rettenetes pusztítás miért nem ösztönözte komolyabb munkára a hatóságokat, erre is megkapjuk a feleletet a statisztikában. A szegénysorsúak közül másfélszer annyi pusztult el tüdővészben, mint a középosztályúak és a vagyonosok közül együttvéve. Tizezer egyszobás lakóra 65, kétszobás lakóra 29, ötszobás lakóra pedig csak 5 tüdővész haláleset jut. Tehát a misera plebs között pusztít igazán a tüdővész, azt pedig nem érdemes észrevenni.

Föntebb megmondottam már, hogy a kormány rendeletekkel akar segíteni a bajon. Érdekes beletekinteni azokba a rendeletekbe. Csupa jótanácscsal vannak tele, de sehol egy betü nincsen arról, hogy a kormány elhatározta, hogy az országos baj elhárítására intézkedni is hajlandó, vagy hogy meghozza a szükséges anyagi áldozatot is. Elrendeli a miniszter, hogy föl kell világosítani a közönséget. Fölhívja a hatóságot, gondoskodjék a lakásviszonyok javításáról, a műhelyekről, üdülőhelyekről, tegyen valamit az iszákosság ellen. Sehol egy betű sem arról, hogy mit tesz a kormány. Nem tesz semmit s a hatóság társául szegődik.

Szigorú kormányrendelet megparancsolja, hogy a kórházakban a tüdővészeseket a többi betegtől elkülönítve ápolják. A főváros egy kórházában sincsenek elkülönítve. Még a tavaly megnyitott János korházban sem gondoskodtak arról, hogy a tüdővészeseknek külön pavillonjuk legyen. Pedig a kórházakban évenkint több mint háromezer tüdővészest ápolnak s tekintve, hogy a tüdővész hosszas betegség, az ápolási napoknak jelentékeny részét a tüdővészesek foglalják le.

De egyébként sem veszi tulságosan komolyan a hatóság a védekezés munkáját. A társadalom mozgalmat indított, hogy a szegény betegeknek szanatóriumot állítson föl. Nyilvános gyüjtés nélkül is rövid idő alatt hatvanezer forintot adott össze a magánosok jószivűsége. A fővárostól kértek telket. Több mint egy esztendeje tárgyalják jobbra-balra a telek dolgát s nem tudnak dülőre jutni. Nem törődik senki azzal, hány embert lehetett volna a szanatóriumban megmenteni a tárgyalások hosszú ideje alatt. S ha nézzük, hogy miért huzódnak olyan hosszú ideig a tárgyalások, azt tapasztaljuk, hogy ebben a kérdésben is legnagyobb úr a telekspekuláczió. A telektulajdonosok félnek, hogy a szanatórium szomszédságában nem emelkedik olyan rohamosan a telek értéke s azért

akadályozzák meg, hogy közelükben épüljön a szanatórium, azért keresnek neki minden héten más és más területet. S én csak azon csodálkozom, hogy *Halmos* János polgármester, a ki annyi erélylyel, ambiczióval és munkával dolgozik a főváros érdekében s minden jó dolognak a zászlóvivője, nem vágott még alaposan az akadékoskodók közé.

De a mi orvosi karunkkal is nehéz boldogulni. A tiszti főorvosnak az első komoly javaslatát úgy vitatták meg az orvosok az egészségügyi bizottságban, hogy igazat kell adnom *Steiger* Gyulának, a mikor azt vitatja, hogy a közegészségügy érdekében laikusokat kell bevinni az egészségügyi bizottságba. Azt a helyes és üdvös javaslatot tette a tiszti főorvos, hogy a tuberkulotikus halála után lakását fertőtlenítsék. Egyszerre megnyilatkozott az orvosi bölcsesség. A halott már nem fertőz, a beteghez nem lehet hozzáférni, tehát nincsen szükség a fertőtlenítésre. A hiteles statisztikai adatokból láttuk, hogy a tüdővész különösen a szegényebb osztályúak között pusztít. A beteghez csak eljár az orvos, mer hála Baross üdvös intézkedésének, a legszegényebb munkás is tagja lehet a betegsegítő pénztárnak. A betegség alatt az orvos megteszi a lakásban a szükséges óvintézkedéseket. A halál pillanatától kezdve semmi közé többé a családhoz az orvosnak. A kerületi pénztár aligha fizetné ki a halált követő napon kiállított orvosi szelvényt. A halál perczében tehát magára marad a szegény család. Eltemeti halottját és nem tesz semmiféle óvintézkedést. Itt a kényszerítő ok, a mely megadja a jogot a hatóságnak, sőt egyenesen kötelességévé teszi a beavatkozásra. De hát ez háromezer pengőforintba kerülne évenkint. S most takarékosság a jelszó.

A tüdővész ellen való komoly védekezésről addig szó sem lehet, a míg a kormány a jótanácsok osztogatása helyett komoly munkához nem lát. Első kötelessége a kormánynak, hogy megfelelő nagyságú állami szanatóriumot állítson föl. A tüdővészes betegek gyógyítása elsőrendű állami érdek. Ezt a kötelességét nem hárithatja át a törvényhatóságra. A fővárosnak azonban kötelessége, hogy sürgősen tegye meg a lépéseket, irjon föl a kormányhoz s követelje az állami szanatórium felállitását.

Temető-panamák.

— A dunajobbparti temetők kezelése. —

A közgyűlés arra utasitotta a polgármestert, hogy a dunajobbparti temetők kezelését több évre visszamenőleg vizsgálja meg s a visszaélésekről és rendellenességekről tegyen jelentést, a helyesebb gazdálkodásra pedig javaslatot.

Szegény polgármester! Nem elég neki a központi adminisztráczió ezer baja, még a temető-panamát is a nyakába varrják. Ugyan miért? A temető-tanácsos: *Viola* Imre nem eléggé arra való ember? Vagy azt hiszi a közgyűlés, hogy a polgármester jobban nekilátható a tisztogatásnak mint az a tanácsos, a kinek amúgy is a resszortjához tartoznak a temetők? Kissé különös felfogás, de megbocsátható, mert a törvényhatóságtól ered, a mely nem mindenben csalhatatlan.

Maga a temető-panama épp oly különös, mint a törvényhatóság emlitett felfogása. Hogy létezik, illetőleg hogy lehetséges a temetőknél panamázni, az a különös. Mert a temetők kezelésére külön házi bizottság őrködik, a mely a gondnokkal együttesen tesz javaslatot a temetők kezelésére, a kiadásokra és bevételekre. Ennek a házi bizottságnak az lett volna a feladata, hogy őrködő szemmel lásson, tapasztaljon és gondozza ne csak a temetőket és a gondnok érdekeit, hanem a főváros érdekeit is. Tette-e ezt, vagy nem, majd eldönti a vizsgálat, a melyet juniusig a polgármesternek be kell fejezni.

Hogy nem valami gondosan járt el a tisztelt bizottság; hogy túlságosan megbizott azokban, a kiket ellenőriznie kellett volna, azt kétségtelenné teszi a közgyűlés határozata, a mely szomorúan konstatálja a rendellenes állapotokat és visszaéléseket.

A vizsgálat kideriti, hogy hol történtek mulasztások. Hogy kiket terhel a felelősség, azt aligha deriti ki a vizsgálat, mert a fővárosnál bevett szokás, hogy csak a mulasztásokat hozzák napvilágra, a mulasztókat soha, vagy csak a legritkább esetben

A dunajobbparti temetők kezelésénél sem remélünk egyebet a mulasztások konstatálásánál. Pedig ha a temetők budgetjét vizsgáljuk, önkéntelen feltünik az a rendszertelenség, a mely az intézmény hanyag kezelését igazolja.

A budgetben öt évre visszamenőleg konstatálhatjuk a következőket:

	1895	1896	1897	1898	1899
	forintokban				
Személyzeti kiadás volt	10436	11694	12682	13320	13770
Épületfentartás stb. .	1949	1228	1908	2400	2300
Segédmunkások stb. .	12389	13517	17667	16080	16100
Utak fentartása, öntözés, szabályozás .	2993	5610	3714	7140	6800
Különfélék (új beszerzések)	2913	2367	2063	2900	3000
III. kerületi temetők .	1877	2070	3659	3700	4150
Rendkiv. szükségletek	6464	625	51	—	10000
	44013	37111	41714	45540	56120
A bevételek következőképp oszoltak meg:	39021	32586	25709	25900	44400

Sok munka van a temetőkben, tagadhatatlan. Sok munkaerőre, sok szerszámra van szükség s biz' ez mind pénzbe kerül. De tessék csak a munkások számláját pontosan revidiálni, a minthogy a zárszámadásokból nem lehet, mert a hivatalos zárszámadások is azzal a semmit mondó biztatással okolják meg a kiadásokat, hogy végszámla nincs, ergo a kiadást sem lehet még igazolni.

Annyit azonban a zárszámadásokból is ki lehet olvasni, hogy a temető-munkások igen finyástermészetű, pazar urak lehetnek. Mert évről-évre új és új szerszám

beszerzésekről olvasunk a kimutatásokban. Ez pedig vagy arra mutat, hogy a tisztelt munkások csak új szerszámokkal szerettek dolgozni, vagy a mi még rosszabb, arra vall, hogy a drága pénzen vásárolt szerszámokat minden esztendőben tönkretették.

Akár hogy vizsgáljuk is a dunajobbparti temetők költségvetését, csak arra a meggyőződésre jutunk, hogy esztendőkön át senki sem törődött a temetőkre fordított pénzekkel, első sorban nem a bizottság, másodsorban s mégis legfőkép nem törődött vele maga a tanács, a mely pedig a főváros minden krajczárjáért felelős.

A polgármester úr pedig csak vizsgáljon. A közvélemény őrködő szemmel kiséri az eredményt, a melytől sok jót nem vár ugyan, de annyit legalább, hogy megtudja: kik sáfárkodták el a keservesen összetoborzott közpénzeket.

A biczikli-adó.

Most, hogy a főváros adótervezete a kerékpáradóról minden valószinüség szerint tetté válik, az ismertetett adótervezet nagyon felizgatta úgy a biczikli-barátokat, mint az ellenségeket.

Eddig hét levél érkezett szerkesztőségünkbe, a melyek közül öt kiméletlenül támadja az adótervezetet, kettő azonban melegen üdvözli.

Minden kommentár nélkül adunk közre két levelet.

I.

Minden kerékpározó nevében nyilatkozom, úgy hiszem, mikor a főváros adótervezetét, a mai modern korba nem illőnek jelentem ki.

A kerékpározás se nem luxus, se nem mindenáron való sportolás, hanem részint közlekedő eszköz, a melyre sokaknak szüksége van, részint pedig az egészség fentartására szolgál.

Ilyesmire adót vetni és pedig luxus-adót, egyszerűen nonsens dolog. De még sokkalta nonsensebb az a módozat, a mint megadóztatták. Minden kerékpár után öt forint adó. Már most, a ki versenyeken szokott részt venni, az fizessen 20—25 forint adót évenkint?

Hisz az ilyen biczikliistának legalább 4—5 gépre van szüksége, mert más a train-gép, más az országúti túra-gép, más a verseny-gép.

Még lehetetlenebb az idegen gépek megadóztatása. Nyolcz napig ötven krajczár, azontúl öt forint.

Engedje meg szerkesztő úr, hogy ne foglalkozzam tovább ezzel a tárgygyal, mert igazán olyasmire ragadhatná el tollamat a jogos fölháborodás, a minek súlyos következményei lehetnének.

B. S.

II.

Végre!

Azt hiszem, minden meg nem mételyezett ember így sóhajt fel s várja a megváltó 1900. január 1-ét, a mikortól kezdve talán megcsappan a kerekező emberiség száma.

Valóságos beteges mánia ez manapság. Ártalmas és veszedelmes. Ártalmas annak, a ki fizi és visszaél vele (s ugyan melyik nem él vissza?), veszedelmes annak, a ki ebben a kereken járó társadalomban kénytelen élni.

Kérem, tessék a nem kerekező emberiség nevében kifejezni hálánkat a főváros tanácsának, hogy legalább így iparkodik ezt a kellemetlen és ízléstelen mániát korlátok közé szorítani.

Igazán nagy szolgálatot tesz vele a józan emberiségnek.

Antibicziklista.

Közmunkák vállalatba adása.

A főváros legújabban az alább felsorolt munkákat adta vállalatba:

Az 1899—1900. évre szükséges ólomzárak, ólomcsövek és ólomlemezek szállítását a *Kanczer*-féle ólomgyár részvénytársaságnak. Az ólomcsövek és ólomlemezek 100 kilónként 27 forintba, ólomzárak 1000 darabonként 4 forint 25 krajczárba kerülnek.

A Csobáncz- és Örömvölgy-utcza sarkán létesitendő iskola épitésénél a cserepesmunkákat *Schwab* Gyula czégnek. Kikötött munkadij 1968 forint 43 krajczár.

Az 1899. évre szükséges vizvezetéki házi felszerelések alkatrészeinek és csövek szállítását *Ulrich* B. J. czégnek, 6285 forint 09 krajczárért.

Tűzicsapok, tűzicsap szekrények és tűzicsap szekrényfedelek szállítását 1899—1900. évre *Oetl* Antalnak.

A Honvéd- és Szalay-utcza sarkán létesitendő V. ker. előljárósági épület üvegesmunkáit *Forgó* és *Trsa* vállalta 2905 forint 78 krajczárért.

A Duna jobbparti szemétkikotrási és felhasználási jogot 1899—1901-re *Strausz* Gyula kapta meg évi 1802 forintért.

A kőbányai fögyüjtő-csatorna felszereléséhez szükséges vasmunkák szállítására a *Danubius-Schoenichen-Hartman*-féle hajó- és gépgyárral szerződtek 10,537 forint 02 krajczárért.

A főváros vizműveinek 1899—1900 évben szükséglendő öntött vascsövek szállítására a Ganz és Trsa, a Schlick-gyár, a Szab. osztr.-magy. államvasut-társaság magyar bányái, hutái és uradalmai igazgatósága, a Magyar államvasutak gépgyára és a diósgyőri magy kir. vas- és aczélgyár igazgatósága, a Heinzelmann-féle vasgyár bányatársulat, és Oetl Antal mint szállitási szövetkezettel kötött a tanács szerződést.

Az I. kerületi Koronaőr-, Győző-, Pálya- és Karátsonyi-utczákban a járdafektetési munkákat *Hausknecht* István vállalta 2473 forint 66 krajczárért.

A főváros tulajdonát képező és kezelése alatt levő épületekben szükséges asztalos-javitási munkálatok és anyagok szállítására 1899. évre az egységárak mellett *Kovács* Zsigmond asztalos vállalkozott.

Huszonöt év Budapest közigazgatásának történetéből.

VIII.

Addig, mig a székesfőváros nem vetkőzött ki kezdetleges fejlődési jellegéből, talán helyén való volt, hogy az ügyek legnagyobb részét tanácsülésben tárgyalták és intézték el, de mióta a székesfőváros örvendetes haladásával a közigazgatási feladatok is szaporodtak és ehhez képest egyik új közigazgatási ág a másik után keletkezett, a csekélyebb fontosságú ügyeknek tanácsülésben való tárgyalása semmivel sem okolható meg.

Az e részben ma érvényben levő eljárás csak arra alkalmas, hogy egyrészt az ügyek gyors elintézését gátolja, másrészt megölje az egyéni felelősséget; mert ha mindenben a tanács, mint testület intézkedik és ezekért az intézkedésekért a felelősséget is ő viseli, az egyén intézkedő képessége nem fejlődhetik, a felelősség érzete pedig elvész.

Központi igazgatásunk további baja az ügyosztályok jelenlegi czélszerűtlen beosztásában keresendő, a mi részint abban nyilvánul, hogy egyes ügyosztályok ügyköre igen nagy, mig másoké, különösen a kerületi előljáróságok újjászervezése óta, aránytalanul csekély, részint pedig abban, hogy az ügyosztályok ügyköre nincs az ügyek természetének figyelembevételével helyesen csoportosítva.

Az ügyosztályok czélszerűtlen beosztása, a mig egyfelől lehetetlenné teszi a rendelkezésre álló munkaerők helyes, egyenletes kihasználását, addig másfelől azzal a hátránynyal is jár, hogy egyes tanácsnokok és a mellójök rendelt személyzet, minthogy a közigazgatásnak különböző ágazataival kell foglalkozniok, nem szentelhetik erejüket és idejöket egy meghatározott közigazgatási ágnak olykép való művelésére, hogy azt a kor kivánalmai szerint folyton fejleszszék.

Igen nagy hátrányára szolgál az ügymenetnek és nagy mérvben lassítja azt az a körülmény is, hogy az ügyosztályok és szakhivatalok a legtöbb esetben parallel munkát végeznek, a mi onnan ered, hogy az ügyosztályokkal a szakhivatalok nincsenek szorosabb kapcsolatba hozva, helyesebben, hogy bizonyos ügyosztályok nincsenek szakközegekkel ellátva. A jelenlegi rendszer egyrészt nem használja ki jól a szakerőket, másrészt sok dolgot fölöslegesen végeztet. Most ugyanis minden olyan ügygyel, melynek elintézéséhez szakvélemény is szükséges, ketten foglalkoznak: a szakreferens és az ügyosztályi referens, a mi nemcsak lassítja az ügymenetet, hanem költségesebbé is teszi, mert azt a munkát, a mit egy egyén elláthat, kettőnek kell elvégeznie.

Ennek a rendszernek egyébként az a hátránya is van, hogy az intézkedő ügyosztály, helyesebben tanácsnok, nem rendelkezvén közvetlenül a szakközegekkel, rendelkezéseit, melyekért a felelősséget különben viselni tartozik, nem hajthatja végre közvetlenül, mely eljárás a végrehajtásban ujabb közegek közbeiktatásával nemcsak a felelősséget teszi esetleg illuzoriussá, hanem a végrehajtást is sokkal lassúbbá.

Nem hagyható külön megemlítés nélkül a hosszadalmas, huza-vonó eljárás sem, melyet közigazgatásunk egyik hibájául szintén fel szoktak róni. Habár az e tekintetben felmerült panaszok sokszor túlzotak, a menynyiben bizonyos ügyek elintézése nem kizárólag a székesfővárosi közegek eljárásán mult, még sem tagadható, hogy itt-ott a közigazgatás némely ágában úgy a köz-, mint a magánérdek szempontjából az ügyek gyorsabb elintézése tényleg kivánatos. Ez pedig azokon az emlitett körülményeken kivül, hogy nagyon sok ügy szükség nélkül a tanácsgyülésben nyer elintézést és hogy az ügyosztályok és szakhivatalok igen sok esetben parallel munkát végeznek, — különösen az okozza, hogy egyes ügyek fölöslegesen, más ügyek pedig legtöbb esetben előkészületlenül irásban formulázott előadói javaslat nélkül kerülnek bizottsági tárgyalás alá, a minek azután a legtöbb esetben az ügyek ide s tova küldözgetése, késedelmes elintézése a következménye.

Nem annyira tehát a bizottságok nagy száma — mint azt sokan hangoztatni szeretik — hat gátlólag a közigazgatás gyors menetére, hanem a szakbizottságoknak nem helyesen való igénybevétele. A közgyülés, mint nagy testület, ritkán van abban a helyzetben, hogy az ügyek részleteibe, mélyébe hatoljon s azért szükséges azok bizottsági előkészitése.

Ennek azonban csak úgy van eredménye, ha az ügyek a bizottságokban is teljesen előkészitve, kész javaslattal kerülnek tárgyalás alá, mert csak ez uton lehet biztositani az ügyek gyors és alapos elintézését.

Nem kevésbé gátlólag hat továbbá az ügymenetre a központi segédhivatalok czélszerűtlen berendezése. Jelenleg ugyanis úgy az iktató, mint a kiadó, kézbesitő és levéltár külön-külön hivatalokat képeznek más-más főnökök vezetése alatt és külön könyvekkel berendezve. Ezenkivül az adóügyosztálynak, továbbá a katonai és illetőségi ügyosztálynak is külön kezelő irodája van; nem is említve a főpolgármesteri és elnöki segédhivatalokat.

A kezelőhivatalok e tömkelegében azután alig ismeri ki magát a közönség s néha órákig kell ügye után járnia, mig megtalálhatja. De ez a berendezés, eltekintve költséges voltától, még a legjobb közigazgatást is megbénithatja, mert mig az ügyek a segédhivatalok e nehézkes retortáján keresztülmennek, néha hetek is eltelnek.

Végül igen nagy hátránya közigazgatásunknak az is, hogy az egyéni felelősség nem érvényesül kellőleg, a mi különösen annak tulajdonitható, hogy a központ részére még ma sincs szolgálati utasitás, mely részletesen megállapitaná az egyes tisztviselők hatáskörét, kötelességét és felelősségét.

Áttérve már most e főbb hiányok miként leendő orvoslására, úgyszólván önként kinálkoznak a következő megoldási módok, melyek törvénymódositás nélkül végrehajthatók:

a polgármester felmentendő minden kisebb folyó ügy elintézése alól, úgy, hogy kezében csak a kormányzás, vezetés és ellenőrzés maradjon; ehhez képest az elnöki és személyzeti ügyosztály is újra szervezendő;

a minimumra korlátozandó azoknak az ügyeknek a száma, a melyek tanácsülésben intézendők el és ezzel kapcsolatban az ügyosztályok önállóbb hatáskörrel ruházandók fel;

az ügyosztályok és szakhivatalok szorosabb kapcsolatba hozandók egymással, a szakerők jobban értékesitendők és ehhez képest ott, a hol lehet, a szakhivatalok, vagy ezek egyes közegei, az ügyosztályokba osztandók be;

az ügyosztályok ügyköre újból megállapitandó és ezzel karöltve némely ügyosztály megszüntetendő és bizonyos ügyágak részére uj ügyosztály állitandó fel;

az ügyek elkészitése megfelelő intézkedésekkel gyorsitandó s az egyéni felelősség elve lehetőleg mindenütt alkalmazandó; végül

a segédhivatatok lehetőleg összpontosítva újjászervezendők.

E hat pontban ormol az a részleges szervezés, melyet a tanács sovány eredménynyel a napokban letárgyalt.

Egy közlekedési ügyosztály fölállítása, az adóügyosztály megszüntetése, egy csomó ügynek egyik ügyosztályból egy másikba, a polgármesteri munkakörből sok fölösleges és időtrabló munkának szintén másfelé való terelése és a segédhivatalok részbeni újjászervezése mindaz, a mi huszonötévi vajudás után, a szervezés eredményeként ezúttal fölmutatható.

Hogy ezek a palliativ intézkedések nem fogják egy egészséges adminisztrativ politika, egy józan pénzügyi és gazdasági rendszer alapját megvetni, hogy ezzel a székes fővárosi közigazgatásnak ma a klikkek klubjaiba helyezett súlypontja nem fog a bürókba, az iróasztalok mellé való munkásságra helyeztetni — hogy a választási rendszerrel járó hajtóvadászat a hivatalok után nem fog megszüntetni, azt bizonyítani fölösleges. (Vége.)

Árlejtések.

A főváros a következő munkálatokra hirdet árlejtést:

A III. ker. Galagonya-utcza, ó-budai rakpart és Lajos-utcza közti szakaszának kövezési munkáira (1909 forint 30 krajczár); —

a III. ker. Dereglye-, Galagonya- és Határ-utczai csatornáknak a Dunáig leendő meghosszabbítása (27,761 forint 21 kr.);

az V. ker. Vécsey-utczának (Váczi-út és Berzenczei-utcza közti szakasz terméskővel leendő kövezésére (2122 frt 18 kr.);

a VI. ker. Lehel-utczának (Aréna-, Hungária-körút szakaszának) rendezésére (15,057 frt 98 kr.);

a VI. ker. hajós-utczai (Andrássy- és Szerecsen-utcza közti részében) bérkocsi állomáshely asphaltozására (480 frt);

a IX. ker. Vaskapu-utczában, a ferenczvárosi védgát- és névtelen-utcza közti szakaszon, a Nádasdi-laktanya mentén beton-csatornázásra (3972 frt 85 kr.);

mindezekre a munkálatokra *az árlejtési határnap március 10-ike.*

Továbbá a Rudolf-rakpart alsó síkjának a Zoltán-utczától a Margit-hidig, a hozzávezető lejárókkal együtt gránit és bazalt koczkakövekkel leendő rendezésére és burkolására.

Az árlejtés határideje: *március 11.*

Hirek a városházáról.

A gondatlan Nepomuk.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Tisztelt szerkesztő úr!

Nem tudom tetszik-e tudni, hogy Nepomuki szent János, a ki hivatalosan a hidakat őrzi, önként vállalkozott arra, hogy egy teret is őrizzen a Krisztinavárosban, a mely van olyan veszedelmes, mint bármelyik fából épült vashíd, s van olyan közlekedhetlen, mint akármelyik felvidéki patak áthidalása.

Ezt a teret azután a rajta álló Nepomuki szent Jánosról, elnevezték Szent János-térnek. Mesés hely ez, tisztelt szerkesztő úr, mert itt ölelkezik a nyugoti műveltség a fantasztikus kelettel, itt a középkori sárfertő az újkori villamos vasúttal.

Merész túristák járnak csak rajta s olyan emberek, a kik lábtörés ellen biztosítva vannak nagy összegekre, mert olyan gödrök, olyan hepehupák csak a mesékben és tündérregékben fordúlnak elő, mint a milyenekkel ez a hegynek hágó tér dicsekedhet.

De viszont a realis való is itt ölelkezik a kedves romantikával. Az egyik sarkán ott áll a budai tornacsarnok, a melyet jobb helyre igazán nem állíthattak volna, mert sehol az épség és erő akkora egyetértésére nincs szükség, mint itt. E modern intézménynyel ellenkező oldalon egy lebontott ház üres helye ásítozik az Árok-utcza sarkán s csinál propagandát annak a kissé divatját múlt népdalnak, a mely azt bizonyítja, hogy árok is van, gödör is van, sőt szép lány is van, no meg csúnya is van.

Pesti embereknek kiválóan ajánlatos messziről elkerülni ezeket a Scillákat és Charybdiseket, mert itt még csodák is történnek, a minek valószínüleg a Nepomuki az oka, a ki ilyenkor télvíz idején, felettébb unatkozik s valószínüleg apró tréfákon töri a fejét.

Így történt a minap is valami, a mi — ha a krisztinavárosi próféták jóstehetsége nem csal — arra enged következtetni, hogy a Szent János-tér regényességének napjai is meg vannak immár számlálva.

Hogy, hogy nem, ki tudná megmondani, Halmos Jánosnak mindenáron halomra támadt gusztusa s átjött Budára, a hol tudvalevőleg találhat ilyenféle objektumokat szépen, s itt fölkereste Magyarevics Mladent, a görög főtisztelendőt.

A főtisztelendőknek — ha mindjárt görögök is — mindig akad egy kis szenteletlen boruk, a miből — megemlékezvén a biblia szavára — juttatnak a nyomtató lónak — akarom mondani a kocsisnak is.

A mikor azután beesteledett — így mondják — csillagosnak látta ugyan a kocsis az eget, de némi fogalomzavarok miatt, nem tudta bizonyosan, égboltozat-e az a kipitykézett valami a feje fölött, vagy nagybőgő.

A polgármester és a főtisztelendő intették ugyan a paripák igazgatóját, hogy óvakodjék a veszedelmesebb útvonalaktól, s ne hajtson a Szent János-téren, de a kocsis nyugodtan válaszolt:

— Papot viszek, majd vigyáz ránk a nepuczimuczi szent János.

Szólt és a kocsikerék belezöttyent egy barátságos kátyuba s viszarántotta a lovakat. A lovak se voltak restek s akkorát rántottak a kocsin, hogy a komoly hintó okosabbnak vélte engedni s szépen fölborult.

A kik benn ültek, persze kiestek, az egyik a másikra s csöndesen gurultak a Nepomuki felé.

A gondatlan szent fagyos nyugalommal nézte az esetet..

Mit gondol tisztelt szerkesztő úr mi történt a felborult utasokkal? Úgy-e azt hiszi, megütötték magukat?

Szó sem lehet róla. A Nepomuki csodát művelt, mert a mint másnap az ujságokban olvastuk, a polgármester úr influenza miatt néhány napig szobáját őrzi.

Láthatja szerkesztő úr, ilyen csodatevő szentjeink és tereink vannak nekünk budaiaknak s ilyen diszkrét polgármesterünk, a ki nem leplezi le a gondatlan Nepomukot.

Különben fogadja stb.

Krisztinavárosi.

A Szent György-tér rendezése.

A főváros nem nyugodott bele a miniszterelnöknek abba a kijelentésébe, hogy a Szent György-tér nem szabályozható. A mult heti közgyülésen *Kollár* Lajos ezt az indítványt terjesztette elő:

> Intézzen a t. közgyülés a m. kir. belügyminiszter úrhoz — a miként ez más esetekben ismételve megmegtörtént — újból felterjesztést, hogy a február hó 1-én hozott 160. kgy. számu határozatunknak a febr. hó 2-án kelt leirat után kézhez vett fontos indokait meghallgatva és méltányolva, az 103. kgy. számu határozatot helybenhagyni, esetleg a székesfővárosi közmunkák tanácsa által az ügyrend megsértésével elkövetett formasértést mérlegelés alá vevén, saját határozatának függőben tartása mellett a székesfővárosi közmunkák tanácsának határozatát hatályon kívül helyezni és az ügyet szabályszerű eljárás végett oda újból visszaküldeni kegyeskedjék;
>
> 2. utasítsa továbbá a t. közgyülés a Tekintetes tanácsot, hogy tegye meg az 1881 : XLI. t.-cz. értelmében, az ezen törvény szerint a székesfővárosi törvényhatóságot megillető jog gyakorolhatása czéljából, a miniszterelnöki palotának a Szent György-tér megnagyobbithatása végett leendő kisajátitása iránt a szükséges előkészitő lépéseket.

Az indítványt, a melyet Kollár Lajos, Ludwigh János, Hüttl Tivadar és Moldoványi Sándor irt alá, nagy szótöbbséggel elfogadták.

Az örök kéregetők.

A főváros állandó kéregetői közé a vásárcsarnok-intézmény nagyobb dicsőségére két tekintélyes czég is bejegyeztette magát. Az egyik a *Gazdák Vásárcsarnok Ellátó Szövetkezete*, a mely állandóan helybérleengedést kérelmez; a másik a *Monori Kenyérgyár Részvénytársaság*, a mely ingyenes helyen árusit a csarnokban. A két kéregetőt a vásárcsarnok-bizottság — szinte hihetetlen — elutasitotta, a tanács azonban megkegyelmezett nekik: mind a kettőnek teljesitette a kérését.

Elpotyázott telek.

A főváros fatelitő-gyár czéljaira *Rütgers* Guidónak 5000 négyszögöl telket adott el a Csepel-rakparton 25,000 forintért. A fatelitő-gyár azonban megszünt s a Rütgers-czég értékesiteni akarván a telket, arra kérte a fővárost, hogy törülje a telekre táblázott korlátozást s ezért a szivességért hajlandó még 50,000 forintot fizetni. A főváros azonban vissza akarja szerezni a telket s daczára annak, hogy a szerződés alapján erre semmi kilátása nincs, mégis pert indit a czég ellen a telek visszabocsátása iránt. Pedig sokkal helyesebb volna fegyelmi eljárást indítani azok ellen, a kik a rossz szerződést kötötték s rajtuk behajtani azt a kárt, a mit a főváros az eladás következtében szenvedett.

Vitás alapszabályok.

A főváros sehogy sem tud rendbejönni a kereskedelmi miniszterrel a közúti vasuttársaság alapszabályai dolgában. A társaság alapszabályait az átalakitás után még 1895-ben módositották. Azóta folyik a veszekedés a főváros és a kereskedelmi miniszter között az alapszabályok több vitás kérdésében. E vitás kérdések elseje az, hogy a kereskedelmi miniszter a vasut-társaság tőke-fölemelésénél a fővárost ugyan minden egyes esetben meg akarja hallgatni, de a tőkefölemelés megengedését nem akarja a főváros beleegyezésétől függővé tenni. Ezzel szemben a tanács a következő javaslatot fogadtatta el a közgyülléssel:

A miniszteri leiratra kijelenti a főváros, hogy a miniszteri határozat e pontját, mint a főváros szerződéses jogaiba ütközőt, el nem fogadja, hanem ezzel szemben ragaszkodik a szerződés 5-ik pontjában foglalt és ott részletesen körülirt ama jogához, hogy a szerződés tárgyát képező vasutakra vonatkozó tőke-fölemeléshez a főváros *beleegyezése* szükséges és hogy a jelen miniszteri rendet alapján a társasági alapszabályok 7-ik §-ába felvett módositást, a mely a tőkefölemeléshez csak a főváros meghallgatását mondja szükségesnek, mint a területátengedési szerződés 5-ik §-ától eltérő rendelkezést, magára nézve *érvényesnek el nem ismeri* és mindenkor csak azt az alaptőke-fölemelést fogja a főváros a saját részéről jogosnak és érvényesnek elfogadni, a mely fölemelés s szerződés 5-ik §-a értelmében az ő hozzájárulásával történt és a melynek törlesztési terveit a főváros jóváhagyta. Erről a határozatról ugy a miniszert, mint a vaspálya-társaságot értesitik.

A kálvin-téri vasúti csomópont megszüntetése.

A középitési bizottság kezdeményezésére a mérnöki hivatal javaslatot terjesztett a napokban a tanács elé a kálvin-téri vasúti csomópont megszüntetése tárgyában. A javaslat abból indul ki, hogy a kálvin-téri összezsufolt közúti villamos kocsik úgy a gyalog, mint a rendes kocsiforgalmat veszélyeztetik. Ez okból azt javasolja, hogy az ó-budai vonal végállomását a Kálvin-térről a Geist-féle ház elé, vagy a Csepel-rakparton a fővámház elé tegyék; az Orczy-út—városligeti kocsik pedig ne vesztegeljenek a Kálvin-téren, hanem azonnal induljanak. Általánosságban pedig kimondandó, hogy a Kálvin-téren minden kocsi csak addig állhat, a mig az utasok le- és felszállanak.

(Fővárosi Tudósító.)

Az átszálló forgalom.

Szegény fővárosi publikum csak nem tudja azt megérni, hogy a közúti vasutakon az egységes átszálló forgalom létrejöjjön. A közgyűlés tudvalevőleg nem fogadta el a tanácsnak azt a javaslatát, hogy a közúti vasúttársaság s a városi villamos vasúttársaság vonalainak csak egy részén adjanak ki átszállójegyet, az egész átszálló forgalom rendezését kivánta. A polgármester elnöklésével ezután a határozat után értekezlet volt az egységes átszállás dolgában. Az értekezlet azonban határozatot nem hozott, mert szükségesnek tartotta, hogy a vállalatok képviselői is nyilatkozzanak a dologról. Így huzódik a kérdés az idők végtelenségéig. Ez sem akarja, amaz sem akarja s egymás között veszekszenek-alkudoznak a közönség rovására.

Nem kell községi adót fizetni.

Ezt a kedvesen hangzó rendelkezést a kereskedelmi miniszter tette, megtiltván az államvasutak és az államvasúti gépgyár igazgatóságai útján a tisztviselőknek és alkalmazottaknak a községi adófizetést. A főváros kétszer is fölirt a kormányhoz s tiltakozott a rendelet ellen, de választ nem kapott. Időközben életbelépett a közigazgatási bíróság s a főváros odafordult. A közigazgatási bíróság kimondotta, hogy az 1893. évi törvény az államvasútnak és az államvasúti gépgyárnak a tisztviselőire és alkalmazottaira nem vonatkozik s azok a községi adót a miniszteri rendelet ellenére is kötelesek megfizetni. A főváros a közigazgatási bíróság döntése alapján fölhívta az államvasutak és az államvasuti gépgyár igazgatóságát, hogy az adóvallomást adják be. A miniszteri rendeletre való hivatkozással mind a két igazgatóság megtagadta az adóvallomást, mire a főváros az 1894. évben fizetett adó alapján kivetette az adót, még pedig 1895-ig visszamenőleg. Összesen 59.091 forint 20 krajczár adót vetett ki a főváros. A két vállalat igazgatósága a kivetést megfölebbezte. A közigatási bizottság kijelentette, hogy a közigazgatási bíróság döntésével szemben a miniszteri rendelet meg nem állhat; a fölebbezést elutasította és kötelezte a két vállalatot a kivetett adó megfizetésére. A közigazgatási bíróság határozata nem csak a fővárosra, hanem az egész országra fontos, mert az államvasuti alkalmazottak 1895. óta sehol nem fizettek községi adót s most kötelesek a községi adót a hátralékkal együtt megfizetni. Már is több mint husz törvényhatóság tudakozódott a fővárosnál, hogy kötelesek-e az államvasuti alkalmazottak a községi adót megfizetni.

A Mayer fiú-árvaház kezelése.

A főváros számvevőségének régóta feltünt, hogy az egyes jótékony községi intézmények évi zárszámadásában a leltározott vagyon értéke között nagy különbség mutatkozik. Különösen a Mayer fiu-árvaház leltára volt az, a mely a többitől erősen eltért. A számvevőség hosszas vizsgálat után rájött, hogy az intézet vezetősége minden értéktelen lim-lom dolgot beállított a leltárba, értékcsökkenést soha sem mutat ki, leirást nem eszközöl s így a leltárban a valóságnak meg nem felelő vagyoni állapotot szerepeltet. A számvevőség ez okból azt javasolta a tanácsnak, hogy az intézetben szigorú leltározást tartasson s a vagyoni kimutatásban csak a tényleges értékü tárgyak felvételét engedje meg.

(Főv. Tud.)

Hadmentességi díj kivetése.

A tanács felhívja azokat, a kik a védkötelezettség alól az 1888—1898. években menttettek fel s a hadmentességi díj fizetése alól nincsenek felmentve, hogy az 1899. évi hadmentességi díjak kivethetése czéljából bejelentéseiket az adószámviteli hivatal hadmentességi díj nyilvántartási osztályánál (IV. Magyar-utcza 23., 5. ajtó) legkésőbb e hónap 28-ig annál is inkább adják be, mert különben mindazokat, a kik a bejelentést a kitüzött határnapig be nem adják, a kivetett hadmentességi díj három—hatszoros összegének megfelelő pénzbirsággal, vagy megfelelő elzárással büntetik. A bejelentéshez szükséges ürlapokat a kerületi adószámviteli hivatalok ingyen adják.

Műkiállítás a kaszinókban.

A lipótvárosi kaszinó, értesülésünk szerint összeköttetésbe lépett festőművészeinkkel, azt a tervet vetvén fel, hogy helyiségeiben szalonok diszitésére alkalmas művekből állandó kiállitást rendez s a festmények eladását is közvetíteni fogja. Hogy nyilvános műkiállításaink a művásárlás tekintetében nem igen mutatnak föl jelentős eredményt, annak oka a kiállított tárgyak rengeteg sokasága, a melyeket épp emiatt közönségünk, a szenzácziós alkotásokon kivül, csak futólag tekint meg s a melyek között a vásárlásra hajlandóknak a választás vajmi fáradságos. A lipótvárosi kaszinó tervezete intim műtárlat fölötte alkalmas arra, hogy a kik naponta falaik között megfordulnak, egy-egy izlésüknek megfelelő műtárgyat ismételten megnézvén, végezetül megvásárlására is könnyebben határozzák el magukat. Művészeink anyagi boldogulása szempontjából, a mely művészetünk virágzásának nem csekélylendő jelentőségü feltételek, kivánatos volna, ha a lipótvárosi kaszinóban fölvetett eszme megvalósulna s egyéb társaskőreink intézőségénél is visszhangra találna. (Főv. Tud.)

A farkasréti temető halottas háza.

A farkasréti temetőben a mérnöki hivatal diszes halottasházat, kápolnát, ravatalozó termet és halottasházzal egybeépitett árkádos sirboltokat tervez. A zárt sirboltok árát 2400 frtban állapitotta meg s összesen 216 sirboltot akar épiteni. A halottasház költségére 85,418 frtot irányzott elő. (Főv. Tud.)

A műzsirgyártás ellen.

A budapesti hentes-ipartestület tudomást szerezvén arról, hogy a fővárosban többen műzsir készitésével foglalkoznak, érdekeinek megvédése tárgyában megkeresést intézett a főváros tanácsához. A vegyészeti vélemény szerint a műzsir semmiféle ártalmas anyagot, mely az egészségre káros hatással volna nem tartalmaz, s így csak az volna tanácsos, hogy az előállítóknak mint az elárúsítóknak, kötelességévé tétetnék a közönség félrevezetésének elkerülése végett, hogy a forgalomban világosan kitüntessék, hogy az árú műúton állíttatfk elő. A tanács ez ügyben felír a földmivelésügyi miniszterhez, hogy a műzsir forgalomba hozatalát rendeletileg vagy törvényhozásilag szabályozza. (Főv. Tud.)

KÖZGAZDÁSAG.

Hivatalos árjegyzés a Budapest székesfővárosi központi vásárcsarnokban nagyban eladott élelmiczikkekről.

— 1899. február 18-én, áringadozás forintokban. —

Hús. Marhahús, hátulja I. osztályú 50—22, II. oszt. 48—50, III. oszt. 44—48, vidéki eleje I. osztályú 42—44, II. oszt 40—42, III oszt. 38—40. Borjuhús, hátulja I. oszt. 68—72, II. oszt. 64—68, eleje I. oszt. 64—66, II. oszt. 58—64. Borjú, budapesti nyúzatlan 58—62, bécsi 54—58, vidéki 50—58. Birkahús, hátulja I. osztályú 38—42, II. oszt 36—38, eleje I. oszt. 34—38, II. oszt. 32—34, métermázsánként Birka egészben 1 kiló 0·36—0·40, vidéki 1 kiló 0·14—0·24. Bárány, nyúzatlan 1 db 3—4. Sertéshús szalonnával, a) elsőrendű 50—51, b) vidéki 44—48, süldő 48—60, sertéshús szalonna nélkül, a) elsőrendű 50—52, vidéki 38—46, pörkölt 40—46, métermázsánként Sonka, nyers 0·70—0·90, füstölt, belf, csonttal 0·50—0·80, csont nélkül 0·70—1·00, prágai csonttal 0·90—1·10, vidéki 0·50—0·80 Vidéki füstölt hús 0·45—0·70 kilónként Szalonna, sózott 48—49, füstölt 52—54, vidéki 44—48. Sertészsir, hordóval 56—57, hordó nélkül 58—59, vidéki 52—53 méterm. Kolbász, füstölt 0·60—0·90. Szalámi, belföldi 1·30—1.40. Malacz, tisztitott 6·60—0·80.

Baromfi. *a) Élő:* Tyúk 1·20—1.80, Csirke 0·90—1·50. Kappan, hizott 2—2·80 Récze, hizott 2·80—4·00, sovány 2—2·80. Lúd, hizott 5—7, sovány 1·80—3·60. Pulyka, hizott 4·50—6·00 párja

b) Tisztított: Tyúk 0·50—0·90. Csirke 0·30—0·75. Kappan, hizott 0·80—1·30 Récze, hizott darabja 1·40—2·20, kilója 0·60—0·62, félkövér darabja 0·60—1·00 Lúd, hizott 2·50—3·50, kilója 0·56—0·62, félkövér darabja 0·80—2·50, kilója 0·44—0·48 Pulyka hizott darabja 1·80—3·00, kilója 0·54—0·60, félkövér db 1·00—1·50, kilója 0·46—0·52 Lúdmáj darabja 0·15—1·20, kilója 1·20—1·50. Lúdzsir 0·80—1·10.

Hal. a) *Élő.* Harcsa 0·80—0·90. Csuka 1·00—1·20 Ponty, dunai apró 0·60—0·70, nagy 0·70—0·90 kilója

b) *Jegelt* (nem élő) Harcsa 0·26—0·70. Csuka 0·25—0·70. Ponty, kisebb 0·20—0·30, nagy 0·30—0·70 Süllő, kisebb 0·40—0·60, nagy 0·60—1·40 Viza 1·00—1·60. Kecsege 1·40—1·60 kilója.

Tej és tejtermékek. Tej 0·08—0·09, lefölözött 0·06—0·07, tejföl 0·18—0·26 literje Tehénvaj (tea) 0·90—1·10, I. rendű 0·70—0·85, II. rendű 0·40—0·50, olvasztott 0·60—0·60 Tehénturó 0·14—0·16. Juhturó 0·45—0·48 Liptói turó 0·48—0·60. Trappista 0·90—1·00 Ementhali sajt 1·10—1·10. Grojisajt 0·45—0·60. Juhsajt 0·48—0·48 kilója.

Tojás. Friss, I oszt 36—37, II. oszt 24—28 Meszes tojás 26—28 (1440 drb, 1 láda) Apró tojás (1680 drb 1 láda), 25—28. Teatojás 100 drb 2·60—2·80.

— **A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank** a múlt héten tartotta közgyűlését, *Lánczy* Leó országgyűlési képviselő s az intézet vezérigazgatójának elnöklésével. A közgyűlésen 70 részvényes jelent meg 2187 részvény képviseletében. Az igazgatóság a részletekre áttérve jelenti, hogy a *váltóleszámítolás* üzletágában jelentékeny haladás mutatkozik, a mennyiben az idén 110.791,400 frt értékü váltó került leszámitolásra, mig a megelőző évben 101.098,900 frt. A *jelzálog-hitelről* szólva előadja az igazgatóság, hogy a mostani viszonyok a a magyar záloglevelek és kötvények kelendőségére nem kedvezők. Hogy az intézet a nehézségek ellen határozattan fölléphessen, kisérletet akar tenni az igazgatóság azzal, hogy az uj tipusnak: az arany-kötvényeknek kreálásával, az arany árfolyam-ingadozása esélyeit az intézet magára vállalja. Erre annál is inkább határozta el magát az igazgatóság, mert meggyőződése, hogy az ország valutarendező akcziója — a mely csak a most uralkodó parlamentáris viszonyok miatt szenved megszakitást — nemsokára befejezésre jut; de meg azért is, mert az aranyárfolyam ingadozásának ellensulyzására teljesen megfelelő összeget lehessen tartalékban tartani. Ez a kisérlet teljesen sikerült, a mennyiben 12 millió korona 4 százalékos, 102 százalékkal visszafizetendő intézeti arany községi kötvények, a melyeket a német piaczokon vezettek be, teljesen el vannak adva s igen jól elhelyezve. E mellett az osztrák értékre szóló czimletek eladását sem hanyagolták el s jelentékeny összegeket sikerült elhelyezni. A jelzálog-kölcsönök összes kibocsátása 67.392,348 frt 12 kr. 1898. évben 68 félnek 7.056,900 forintot folyósitottak. A községi kötvényekből 15.156,400 frt saját kibocsátásu czimletet adták el. A betétüzlet az idén is haladást mutat; a betétállomány, a kormány s a megyék és községek követelése nélkül, 55.643,853 frtra rugott, a mi a tavalyi állapothoz képest 4.914,603 frt emelkedést jelent. Az intézet részéről kezelt idegen tőkék, azaz a betétek és különféle hitelezők összege 67,516,873 forint volt, a megelőző év 62.285,447 forintjával szemben. Az intézet többi üzletei szintén kedvező módon alakultak. A zárszámadás szerint az 1898. év 2.860,515 forint 95 krajczár tiszta nyereséggel zárul. Indítványozza az igazgatóság, hogy ebből, az alapszabályoknak megfelelő levonások után, az 1898. évi osztalék-szelvények 70 frtjával váltassanak be. A közgyűlés az előterjesztett jelentést tudomásul vette, a fölmentést megadta s Szabó Imre orsz. képviselő, részvényes indítványára köszönetet mondott az intézet vezetőségének a buzgó és szakszerü vezetésért. Végül a most kilépett Lánczy Leó, Gajáry Ödön, Szabó Jenő és Széchenyi Béla gróf igazgatósági tagokat ujból egyhangulag megválasztották. Az elhalálozott Ráth Károly igazgatósági tag helyébe, mint már emlitettük, egyhangulag haraszti Jellinek Henriket, a felügyelő-bizottságba pedig Gillming Ferencz helyébe ikvári Szeiffer Mátyást választották.

A Hazai bank részvénytársaság e hónap 15-én tartotta meg *hatvani Deutsch* Sándor elnöklésével IV. évi rendes közgyülését, melyen 25,665 részvény képviseletében 34 részvényes jelent meg. A felügyelő-bizottság jelentesének felolvasása után a közgyülés az igazgatóság jelentését jóváhagyólag tudomásul vette és a benne foglalt összes javaslatoknak elfogadása és a fölmentvénynek az igazgatóság s a felügyelő-bizottság részére történt megadása mellett elhatározta, hogy az alapszabályszerü és 86,955·57 forintot tevő levonások után rendelkezésére álló 436,685·72 forintból *a 4-ik számu szelvény e hónap 16-ától kezdőleg 6 forintjával váltassék* be, a tartaléklap 75,000 forintnak átutalása folytán 475,000 forintra fölemeltessék, 15,000 forint a nyugdíjalaphoz csatoltassék, 6470,06 forint a leltári berendezésből leirassék, a tisztviselők között külön remunerácziókép 10,000 frt osztassék föl és az ezek után mutatkozó 54,600·85 forintnyi maradvány mint nyereségátvitel az 1899-iki üzletév javára irassék. Ezek utá a közgyülés új igazgatósági tagokul megválasztotta *Hajós* József és *Kuffner* Károly, felügyelő-bizottsági tagokul pedig: *Teleszky* István, *Emich* Gusztáv, *Fenyvessy* Ferencz dr., *Kléh* Lósztó dr., *Morlin* Imre, *Neugebauer* László és *Püspöky* Emil dr. urakat, végül pedig *Unger* Alajos indítványára az igazgatóságnak és a tisztikarnak ügybuzgó és eredményes működéseért köszönetet szavazott. A közgyülés után az igazgatóság alakuló ülést tartott, melyben helyetes elnöknek ismét *hatvani Deutsch* Sándort választották meg.

A Hitelbank üzleteredménye. A Magyar Általános Hitelbank e hónap 15-én hirdette hi üzleteredményét, a mely körülbelül a tavalyi szinvonalon áll. A múlt év gyakran ismertetett gazdasági viszonyai a kibocsátási és konzorcziális üzleteknek nem kedveztek s az idei eredmény, a mely a tiszta nyereség tekintetében a tavalyit meghaladta, főleg a folyó üzlet fejlődésének köszönhető. A ezidei mérlegében azok a nyereségek vannak elszámolva, a melynek már fölosztásra kerültek; nevezetesen a Czukoriparrészvények *A)* kibocsátása, a Ganzgyár $4^1/_2$%-os prioritás kibocsátása, az osztrák beruházása kölcsönben való részesedés s néhány külföldi üzlet; nincs elszámolva a fegyvergyár-részvények, petroleum-részvények, folyam- és tengerhajózási részvények kibocsátása stb. Ezek a nyereségek a banknak folyó évi üzleteredményeire nézve tekintélyes tartalékul szolgálnak.

A bank nyeresége az utóbbi tiz év alatt igy alakult:

1889	1,419.798	1894	1,712.671
1890	1,321.014	1895	1,962.881
1891	1,460 927	1896	1,710.337
1892	1,754.474	1897	1,805.439
1893	1,979.853	1898	1,819.543

A bank a következő kommünikét adja ki:

A Magyar Általános Hitelbank igazgató tanácsa e hónap 15-én tartott ülésében az igazgatóság által előterjesztett 1898 évi mérleget, a mely 1.819,543 frt 55 kr tiszta nyereséget tüntet föl, jóváhagyta és elfogadta az igazgatóságnak javaslatát a nyereség fölosztására nézve, mely szerint a részvényesek márczius 20-án tartandó közgyülésének inditványozni fogja, hogy az 1898. év osztalék a f. é. április 1-től kezdve részvényeinkint tizennyolcz forintjával fizettessék ki, 150,000 frt a tartalékalap javadalmazására forditassék — a mely alap ez által 5.000,000 frtra emelkedik — s 47,530 frt 22 kr, új számlára vitessék át. A konzorcziális üzletekből elért nyereségek a közölt üzleteredményben csak annyiban vannak benne, a mennyiben 1898. deczember 31-ig teljesen elszámoltattak.

— **A Magyar Aszfalt-Részvénytársaság** igazgatósága e hónap 15-iki ülésében megállapitotta a társaság évi mérlegét és elhatározta, hogy a tartalékalapoknak 40,000 frttal történt dotálása után fönmaradt 895,847 frt 60 kr tiszta nyereségből részvényainkint 15 frt (15 százalék) osztalék kifizetését fogja az egybehivandó közgyülésnek inditványozni, 40.189 frt pedig a jövő év számlájára vitetik át. Elhatározta továbbá az igazgatóság, hogy egyrészt az aszfalt üzlet folyton fokozódó terjedésére való tekinttel és hogy alaptőkéjét a vállalatnak folyton táguló üzletkörével kellő arányba hozza, valamint hogy a már megindult kiviteli forgalmat is kellőleg fejleszthesse, másrészt pedig, hogy föltárt és berendezett gazdag szénbányáit, melyek eddigelé csak a vállalat üzemi szükségleteinek födözésére voltak utalva, a szén iparszerü eladása által kellőkép hasznosithassa, alaptőkéjét 4000 darab új részvény kibocsátása által 1.900,000 frtra emeli és az egybehivandó közgyülésnek megfelelő inditványt tesz. Az új részvényekből 3000 darabra nézve a részvényeseknek átvételi jogot adnak olyformán, hogy minden 5 darab régi részvény után egy új részvény vehető át az igazgatóság által annak idején megállapitandó árban. A fönmaradó 1000 darab részvény értékesitése az igazgatóságnak tartatik fönn. A részvénykibocsátás sikerét egy pénzintézeti csoport biztositotta. Az igazgatóság ez intézkedéseket abban a meggyőződésben tette, hogy a vállalat örvendetes emelkedése alapos kilátást nyujt arra, hogy a magasabb alaptőke is legalább az eddiginek megfelelő kamatozásra fog jövőben számithatni.

— **Az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpáztár** a mult héten tartotta Harkányi Frigyes báró elnöklésével rendes közgyülését. Az elnök a megjelent részvényesek üdvözlése után, konstatálja a közgyülés határozatképességét. A jegyzőkönyv vezetésére Zsoldos Károly vezértitkárt, hitelesitésére pedig Fabiny Teofil és Szelényi Alaárd dr. részvényeseket kéri föl. Az igazgatósági jelentés szerint, bár a pénzügyi viszonyok nem javultak, az elért eredmény igen kedvező, a mennyiben az 1898-ik év tiszta nyeresége, a bőséges tartalékban helyezések mellett is, a megelőző évit 143,385 forint 9 krral haladja meg. A betétek összege 1.082,375 frt 39 krral fölülmulja a mult évi betétek összegét, azaz 33.113,852 forint 87 kr. A váltótárcza összállománya 22.101,344 frt 1 kr. A jelzálog kölcsönök összege 7,227.0 8 frt 36 kr. A mult év folyamán feszámitoltatott $4^1/_2$ százalékos záloglevelekben 397 kölcsön 8.313,500 frt összegben, 4 százalékos záloglevelekben pedig 25 kölcsön 1.942,200 korona összegben. Értékpapirokban 1.020,980 frt 63 kr. előleget adtak. Az intézet tulajdonában lévő értékpapirok értéke 6.451,099 frt 50 kr. Az összes üzleti forgalom 1.294,443,701 frt 13 kr. volt. A tiszta nyereség a mult évi nyereségmaradványnyal együtt 1.350,538 frt 46 kr., melyből jótékonyczélra 11,206 frt 43 krt adtak. A takarékalap és a különböző jutalékok levonása után, 15,000 darab részvény után 62 forintjával 930,000 forint osztalékot fizettek ki. A fönmaradt 272,061 frt 37 krt pedig a jövő év számlájára viszik át. Az intézeti tartalékalap a mostani dotálással együtt 6 309,895 frt 24 krra emelkedett. A közgyülés továbbá fölhatalmazta az igazgatóságot, hogy az intézet a Kerepesi-ut 11. szám alatt levő selkének egy részét eladhatja, a teleknek a Kerepesi-ut és Esterházy-utcza sarkán fekvő részén pedig lakóházat épithessen. Elhatározták továbbá, hogy a felügyelő-bizottság tagjainak évi tiszteletdiját 600 forintról 1000 forintra emelik. A közgyülés a jelentést tudomásul vette és az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak a felmentvényt megadta. Thuróczy György dr. részvényes inditványára a közgyülés az igazgatóságnak, felügyelő-bizottságnak és a tisztikarnak köszönetet szavazott, mire a közgyülés véget ért.

HIRDETÉSEK.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI:

VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. $^1/_2$9—$^1/_2$1-ig, d. u. 3—$^1/_2$5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Koronaherczeg-utcza 11.

Amerikai

SMITH PREMIER írógépek

és Automatic Cyclostyle

önműködő sokszorosítógépek vezérképviselőségétől:

Wollák és Tsa Budapest,

TELEFON. **VI., Andrássy-út 45.** TELEFON.

Tessék árjegyzéket, vagy a gépek bemutatását kérni.

Az 1857. alakult és legfelsőbb helyen engedélyezett

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

BUDAPEST, Vigadó-tér (saját palotájában).

Negyven millió osztrák értékű frtnyi alappal bír és biztositékot vállal:

a) **tűzkár ellen** (ha villám által is okozva) épületekre, gyárakra, gépek, árukészletekre, butornemüek, marhaállományra stb. b) **jégkárok ellen** biztositott teljes kártérítéssel, úgy nemkülönben c) **szállítmányi károk ellen**, vizen, szárazon és vasutakon; d) **betörési károk ellen**; e) **az ember életére**; 1. halálesetre szóló biztosításokra, 2. vegyes, illetve, elérés és halálesetre szóló biztosításokra, 3. kiházasitási biztosításokra, 4. közvetlen vagy bizonyos idő lejártával kezdődő életjáradékokra, 5. tulélési életjáradék, illetve özvegyi nyugdijbiztositásokra, 6. nevelési költségbiztositásokra, 7. jelz. életbiztositásokon

Az életbiztositások érvényesek a természetes elhalálozásra, kivül: 1. a háboru veszélyeire — minden pótdij nélkül, 2. a párbaj eseteire, 3. az öngyilkosság folytán bekövetkező halálesetre, 4. balc eset folytán történő elhalálozás esetére.

Az alaptőke, a biztositási díjtartalék és a befolyó biztositás díjösszegek a legteljesebb biztositékot nyújtják. A biztositási feltételek a t. cz. közönség számára a legelőnyösebben állapittatnak meg — A biztositási díjak lehető jutányosak a felmerülő károk a legyorsabban és a legkészségesebben téritttetnek meg.

A társaság lakházakat és gazdasági épületeket úgy biztosit, hogy a díjfizetés csak a második évben veszi kezdetét, ha az ily épületek nála **6 évi** tartamra biztosittatnak, továbbá lakházaknak s gazdasági épületeknek **12 évi** tartamra leendő biztositásánál **két ingyen évet** (az elsőt és utolsót) engedélyez olyformán, hogy az ingyenes években egyáltalában **semminemü** fizetmény nem teljesitendő.

Kormányzó közegek:

Igazgatók: **br. Harkányi Frigyes, Jeney Lajos, Ormódy Vilmos, br. Schossberger Zsigmond, gr. Zichy Nándor.**

FELTEN és GUILLEAUME

CARLSWERK, Mühlheim a. Rhein. — Bécs, X. Bez, Semmeringer-Strasse 11.

Külso váczi-út. BUDAPEST, Külső váczi-út.

Vas-, aczél és vörösréz-drótkötelek, bányák, felvonógépek, hajók, tranzmissziók, kötélpályák, valamint **villámhárítók** használata.

Különféle módon izolált vezető drótok. Telegrafia, telefónia és elektromos világitás czéljaira való guttaperchával vagy gummi-erekkel készült, valamint ólommal és dróttal burkolt kábelek.

Rostanyaggal, papirossal és levegőréteggel izolált **ÓLOMKÁBELEK**

Vas-, aczél-, vörösréz és bronzdrótok. Drótárúk.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

MAGYAR SZÉKESFŐVÁROS

kiadóhivatala.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. február 27. 9. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A főváros pénzügyi veszedelme.

Komoly veszedelem fenyegeti a főváros megzavart háztartását: a teljes pénzhiány. Nagymérvű beruházásainak fedezetéről rendes bevételei keretében egyáltalán nem tudott gondoskodni s így összes enemű kiadásait a száz millió koronás kölcsönből igyekezett fedezni.

A nagy kölcsön megkötése alkalmával a vele szerződött bankoktól csak annyi tőkét vett föl, a mennyire pillanatnyi szüksége kényszerítette. Eddig 46 millió koronára rug ez az összeg, a melyen kívül a kölcsönkötvényekre még 6 millió koronát vett föl a községi alapoktól.

A hátralevő negyvennyolcz millió koronából 16 milliót most márczius elsején akart fölvenni a szövetkezett bankoktól. El is küldte hozzájuk a kötvények átvételére vonatkozó felhivást és várta nyugodtan a jelentkezést.

De hiába vár s akármilyen nagy a háztartásban a kényszerítő szükség, a pénzintézetek nem erre, hanem első sorban a maguk érdekeire vannak tekintettel.

A főváros meggondolatlanul kiszolgáltatta magát a szövetkezett intézeteknek, a melyek a pénzpiacz pangása czíme alatt nem könnyen mondanak le egy esetleg elérhető nagyobb haszonról.

Más szóval a bankok nagyon jól ismerik a főváros szorult helyzetét. Tudják, hogy épp márcziusban nagy fizetései válnak esedékessé, a melyeknek kiegyenlítéséről egyáltalán nem gondoskodott. A nagyszabásu szóharczok közepett, a melyek most nagyban divatoznak a városházán, teljesen megfeledkeztek arról, hogy maholnap a nagy kölcsönre fölvett milliók utolsó dénárja is elfogy s a papirok további értékesítésére még semmiféle lépést sem tettek.

És elkövetkezett az utolsó percz, a hires tizenkettedik óra, a mikor a fölvett ötvenkét millió koronából már nincs semmi, de viszont egész sereg számla várja a sürgős kiegyenlítését. S ebben az utolsó órában a főváros pénzintézetei felhasználják a városházi urak kissé könnyelmű eljárását és huzakodnak a márczius elsején nekik prezentálandó 16 millió korona értékű kötvények átvételétől.

Huzakodnak, mert rossz a pénzpiacz helyzete; mert a külföldi papirokat még 3½ százalékos kamatozással is szivesebben vásárolják s végre . . . mert magas a 97, illetőleg 96·50 frtos árfolyam.

Azt hisszük itt a bökkenő. Nem a pénzpiacz rossz, nem is a külföldi papirok csinálnak konkurrenczíát, hanem a *nyereségvágy*, a mely magasnak tartja a 96·50 frtos papirt. Annyira magasnak, hogy az átvételről hallani sem akarnak — ilyen árfolyam mellett.

Ám megszünik minden baj, ha a főváros enged az árfolyamból. Nem sokat csak 2 forint 50 krajczárt; 8 millió forintnál mindössze 200,000 forintot; 94 forintos árfolyam mellett jó még a főváros papirja is, a melyre 97 forint még mindig kapható.

Ez a veszedelem fenyegeti a főváros pénzügyi helyzetét. S azoknak, a kik indolens módon ennyire hagyták érni a dolgot, most keményen helyt kell állani, hogy a fővárost a veszteségtől megkiméljék. Nem szabad engedményeket tenni a közvagyon rovására. A főváros tartson ki, akármilyen küzdelem árán is; 200,000 forintot, ott a hol 280,000 forint már amúgy is veszendőbe megy, könnyelműen odadobni nem szabad.

*

Értesüléseink a kölcsönügyről a következők:

A pénzintézetek álláspontja.

A száz millió koronás kölcsön ügyében a főváros tudvalevőleg a Budapesti Bankegyesület Részvénytársaság, az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár, az Első magyar általános Biztositó Társaság, a Hazai Bank Részvénytársaság, a Magyar Általános Hitelbank, a Magyar Ipar és kereskedelmi Bank, a Magyar Jelzálog Hitelbank, a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó

bank, a Magyar Országos Központi Takarékpénztár, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank és az Angol-osztrák Bank budapesti fióktelepéből alakult konzorcziummal 1897. január 30-án szerződést kötött, hogy az általa felveendő nagy kölcsönből első izben kibocsátandó 30 millió korona értékű kötvényt 97, illetőleg 96·50 forintos árfolyammal átveszik, illetőleg elhelyezik.

A fenmaradó 70 millió korona értékű papirból 6 millió értéküt a kezelése alatt álló alapoknál helyez el, a további 64 millió értékű papirra pedig a szövetkezett intézetnek opcziót ad a következőképp:

A 64 millió korona négy részletben: 1898., 1899., 1900. és 1901. márczius elsején kerül kibocsátás alá. A bankok a jelzett határidő előtt legalább 48 órával kötelesek bejelenteni, hogy az opcziót kivánják-e gyakorolni vagy sem.

Az első kibocsátás tavaly márcziusban simán történt A bankok huzakodás nélkül átvették az esedékes 16 millió koronáról szóló papirokat s a főváros zavar nélkül jutott a kölcsönpénzhez.

Az idén a helyzet erősen megváltozott, mondhatnók rosszra fordult.

A főváros február 20-án küldte el azt a felhivást, a mely a bankokat az opczió gyakorlására felszólítja. Az idén esedékes 16 millió korona kölcsön pénzre a fővárosnak fölöttébb szüksége van, mert januárban is csak úgy tudott magán segíteni, hogy az alapoknál négy millió korona értékű papirt helyezett el.

Ez a négy millio korona azonban alig változtatott a helyzeten. Egész sereg nagy kiadás vár kiegyenlítésre, a melyek fölött nem lehet napirendre térni. A központi pénztárból pedig a rendes kiadásokra is alig telik. Ebben a szánalmas helyzetben tehát a márczius elsején esedékes 16 millió korona kölcsönpénz nélkülözhetetlen, ha a főváros fennakadás nélkül akarja a kötelezettségeit teljesíteni.

A szövetkezett pénzintézetek pedig az opczió gyakorlás bejelentésével nem sietnek. Nekik — úgy tartják — akármikor jó, a főváros pénzügyi helyzete őket alig érdekli.

Sokkal fontosabb rájuk nézve a pénzpiacz álláspontja. A mikor a fővárostól az opczió gyakorlására vonatkozó felhivást megkapták, értekezletet tartottak, a melyen tisztázták az elfoglalandó álláspontjukat.

Az értekezleten konstatálták, hogy a fővárostól átvett negyvenhat millió korona értékű papir legnagyobb részét saját tárczájukban voltak kénytelenek megtartani, mert a külföld a 97 forintos árfolyammal kibocsátott 4%-os papirokat abszolute nem honorálja.

Az ő számításuk, a mint az a fővárossal kötött szerződésből kitünik, az volt, hogy a nagy kölcsönpapirjait az eredeti árfolyamnál, ha kevéssel is, de magasabb értékkel fogják elhelyezni. Ebben a számításukban csalódtak, mert a papirokra, még abban az árban sem akadt vevő, a mibe eredetileg nekik került, tudniillik 96·50 forintos árfolyammal.

Az utóbb beállt pangás következtében az eddig átvett papirok elhelyezését később sem forszirozták. Már azért sem, mert a jóval nagyobb hitelt élvező külföldi állampapirok tekintélyes része is 4 % mellett került kibocsátásra s ez a körülmény a főváros papirjának igen sokat ártott.

Az opczió gyakorlásáról tehát ezúttal szivesen lemondanak s illetőleg nem hajlandók a márczius elsején kibocsátásra kerülő 16 millió korona értékű kölcsönkötvényt átvenni. Különösen nem hajlandók 97, illetőleg 96·50 frtos árfolyam mellett az opczióba belemenni.

Véglegesen e hónap utolsó napján fognak határozni s azon az értekezletükön megállapitják azt is, hogy az opcziót milyen feltételek mellett hajlandók *mégis* gyakorolni.

E feltételek egyike, mint értesülünk, az, hogy a kötvények árfolyamát a főváros 94 frtra szállitsa le.

A Ráth Károly öröke.

A Kereskedelmi Bank, szorosabb üzleti összeköttetést létesitendő a Közuti Vasúttársasággal, a kebelbeli igazgatói állásra megválasztotta *Jellinek* Henriket, a közuti vasút agilis vezérigazgatóját.

Hát ebben a hírben igazán alig van — első látszatra — egyéb szenzáczió *annál*: hogy a két hatalmas társaság, a mely eddig is meglehetősen egymás érdekét védte, ápolta a nagy nyilvánosság előtt, ezután még inkább azt fogja tenni. A lóvasút-társaságnak sok heverő tőkéje van, a mivel még a direktor sem mehet a börzére játszani (oda csak a részvénypapirt viszik — bankó helyett); a társaság tehát egyszerüen beállt a Kereskedelmi Bank kommittensei közé pénzével s a direktorát, a kiben legtöbbet bizik, beülteti a bank igazgató-tanácsába s ezután nem a vasúttársaság, (a mi nem is összeférő) hanem a bank fogja a halomra gyült milliókat forgatni. Sic itur ad . . . milliardes . . .

A hírben, a melyet annak idején regisztráltunk, a nyilvánvaló szenzáczió a két társaság fúziója. Az igazi szenzáczió pedig az, hogy betöltötték a néhai *Ráth* Károly főpolgármester állását a Kereskedelmi banknál, hosszas habozás, alkudozás után, nem a Ráth Károly utódával, hanem az annak idején szervezett állás föltételeinek meg nem felelő, egyébként kiváló tehetségű úri emberrel.

A Kereskedelmi Bank most betöltött igazgatói állását Budapest lordmajorjának szánták; azért is szervezték.

Mindössze 24—26,000 forint évi tiszteldij jár az állással, a melynek súlyát maga a vezető főpolgármester, a hivatalos méltóságán kivül, semmivel sem volt kénytelen emelni.

Ezt a fényes sinecurát *Márkus* Józsefnek is meg

kelletett volna kapni, aminthogy az ő választása előtt erősen tárgyalták is az igazgatói szék sorsát.

Ámde valakinek nagyon ellenére volt az, hogy Budapest főpolgármestere 35—40,000 frt fizetést élvezzen s így történt, hogy a belügyminiszter *inkompatibilisnek* mondotta ki a lordmajor és a bankdirektor állást.

Mert — így döntött a miniszter — a Kereskedelmi Bank és a lóvasút között olyan szerződéses viszony van, a mely nem engedi meg, hogy a lóvasúttal ugyancsak szerződéses viszonyban álló Budapest főváros főpolgármestere egyuttal a Kereskedelmi Banknál is igazgató legyen.

Így Márkus József elesett a bankdirektorságtól, de a bank nem szivesen mondott le — róla. Tettek is némely kisérletet a Kereskedelmi Bank és a lóvasút közötti helyzetnek olyan szinben való feltüntetésére, hogy a főpolgármester feszélyezettség nélkül lehessen a bank direktora. De minden törekvés hiábavaló volt.

A belügyminiszter kötötte magát — s a bank nem forszirozta a dolgot.

Most pedig Jellinek Henrik foglalta el a lordmajor igazgatói állását. Ez pedig a fővárosra nézve rendkivül fontos változás.

Reális terv.

A főváros alkotásai között nem ritkán történik meg az a furcsa história, hogy az alkotás elejét az utolsó szögbeverés után készülnek megcsinálni. Ilyes valami a korvin-téri vigadó fűtési és szellőztetési készülékének a berendezési terve. A korvin-téri vigadó, hála a meglevő százezreknek, elkészült. Fényes kis épitmény, a melynek már bérlői is vannak.

Díszes berendezésének csak egy a hiánya: a fűtés és szellőztetésről nem gondoskodtak. Mert a modern vigadó-épületbe modern berendezés kell, így légfütés és automatikus szellőztetés. A befejezett épületben tehát újra meg kell bontani a falakat a csőhálózat bevezetésére. De ez még nem baj. A legnagyobb hiba az, hogy a laikus épitő-bizottság olyan tervet akar keresztül forszirozni, a mely a fővárosnak hiábavaló költséget s utólag sok kellemetlenséget okozna.

Ez a *Zellerin*-féle gőzfütés berendezésére vonatkozó terv, a melyről a mérnöki hivatal gépészeti szakosztálya a következőket mondja:

A budai vigadó mulató helyiségeinek, valamint a vendéglő és kávéház fűtési és szellőző berendezésére vonatkozó tervezet nagy hibájának tartjuk általánosságban, hogy nem központi elrendezésű. Két különböző rendszert (calorifer és gőzfütés) három külön helyiségben, négy-négy meleg fejlesztővel tervez. Ennek következtében drága, mert három fűtőt igényel és nehézkes, mert a fűtőkészülékek egymástól távol esnek.

A rendszerek megválasztását elhibázottnak találjuk; ugyanis a szorosan vett vigadóhelyiségek, melyek csak igen ritkán használtatnak, gőzfütésre vannak berendezve, holott a gőzfütés nagy előnyei főképen a folytonos használatnál lépnek előtérbe. Viszont e helyiségek rendeltetésüknél fogva folyton szellőztetést kivánnak s hol a fütés egész tartama alatt állandó szellőztetés kivántatik, ott ez utóbbi kérdés a légfütéssel oldható meg a legelőnyösebben. Végül a gőzfütés berendezési költsége a calorifer-fütéssel szemben tetemesen magasabb s így a befektetett összeg nem áll arányban a berendezés által nyert előnyökkel. A kávéház és vendéglő állandó fütést s időnként szellőztetést igényel. Ily kivánalmak kielégítésére legalkalmasabb a gőzfütés. A calorifer, eltekintve aránylag igen magas árától rossz hatásfokkal dolgozik, rövid élettartamú és gyakori javitást igényel. A vele való fütés pedig igen drága, minthogy folytonos, nagymértékű szellőztetéssel jár.

A vendéglő és vigadó-helyiségek közös fütőberendezéssel volnának ellátandók, minthogy azok úgyis közös bérleményt képeznek. Hiányosságnak tudandó be végül általánosságban, hogy tartalék melegfejlesztőről nincs gondoskodva s így bármelyik melegfejlesztő, de különösen a könnyen megromló calorifer (füstölés esetén) megromlása esetén a helyiségek teljesen fütés nélkül maradnak.

A termek szellőztető rendszere nemcsak primitiv, hanem sarkalatos hibáját képezi a tervezetnek különösen a nagy teremnél.

Minthogy a felsoroltak alapján a tervezett fütő és szellőző rendszert meg nem felelőnek, a berendezést részben drágának, főképen pedig olyannak találjuk, mely hiányainál fogva a vigadó-helyiségekben tartozkodók részéről — különösen nagyobb látogatottság és kevesebb hideg külső hőmérsék mellett — jogos panaszokra fog alkalmat adni; végül kis üzembiztossága s könnyű romolhatósága folytán a székesfőváros hatóságának is — néhány év mulva — tetemes s mindig felujuló javitási költségeket fognak okozni, kötelességünknek tartottuk véleményünket a részletekre is némileg kiterjedve előadni kijelentvén egyúttal, hogy a tervezet kivitele esetén a felmerülhető hiányokért a felelősséget magunkra nem vállalhatjuk. Javasoljuk azonban, hogy a fütés és szellőztetés rendszerét megváltoztatva, az az alábbiak értelmében megváltoztassék, megjegyezvén, hogy mivel az épület már készen áll s a beépitett kémények és csatornák méretében és számában változás nem volt létesithető s változásuk oly irányú, hogy általa a berendezés kellemetlen következmények (léghuzam, füstölés, termek túlságos fölmelegedése, a levegő megromlása, üzemzavarok stb.) legnagyobb részt kikerülhetők lesznek, a berendezés költsége teljesitményéhez képest aránylag megkisebbedik, az üzem biztossá s olcsóbbá válik, tartóssága (élettartama) pedig megnagyobbodik.

I-ső alternativ-tervezetünk vonatkozik az esetre, ha a vigadó-termek, kávéház- és vendéglő-helyiségek fütése közösen eszközöltetik. Ez esetben a fütést természetesen a város hatósága adná a bérlőknek, kiknek lakbérébe beszámittatnék a fütésre szükséges tüzelőanyag pénzértéke is.

A fütés kezelését gépész, házmester s a háziszolga végezné, kik ezért megfelelő pótlékot nyernének. A fütőanyag gazdasági használatának, valamint a fütés és szellőztetés szakszerű kezelésének ellenőrzését pedig a megfelelő szakértelemmel bíró gondnok végezné, ki egyszersmind az épület kezelésének teendőit is végezné. Ily módon kettős czél volna elérhető.

Ezen első alternativa szerint az összes helyiségek központi gőzfütést nyernek, a lépcsőház pedig gőzlégfütést.

II-ik alternativa: Úgy a kávéház, mint a vendéglő fűtése és szellőztetése gőzlégfűtéssel történik a meglevő csatornák felhasználásával. A vigadótermek fűtése és szellőztetése az első alternativa szerint eszközöltetnék.

Költségvetés:

a budai vigadó fűtő és szellőző berendezéséhez a Zellerinféle költségvetés egyes tételeinek felhasználásával.

I-ső alternativa szerint költség	13,088·15 forint.
Előre nem látottak	1,000 — »
Összesen .	14,088·15 forint.

II-ik alternativa szerint összes költség 15,126 forint 05 krajczár.

Összehasonlító táblázat a fűtés és szellőztetés üzemköltségeiről:

Zellerin-féle tervezet üzemköltségei: összesen 2518 frt 94 krajczár.

I. alternativa üzemköltsége: összesen 1748 frt 50 kr.

II. alternativa üzemköltsége: összesen 1929 frt 80 kr.

*

Remélhető, hogy a bizottság elfogadja a mérnöki hivatal reális tervét.

Városszabályozás — terjedékértékesítés.

A számonkérőszék és a tavalyi „nagyszabásu“ budget-vita a főváros adminisztrácziójáť olyan alkotási mániába sodorta, a melyért még akkor sem lakolnának eléggé, ha alkotásukat, a la harakiri, önönmagukon kellene végrehajtaniok.

A huszonöt év óta egyesített főváros korhadt közigazgatásának minden mulasztását az utóbbi hónapokban elhangzott polgármesteri önbeismerések és enunczíácziók, a bizottsági és közgyűlési tárgyalásokon tett spontán vallomások nyilvánosságra hozták.

Így tudtuk meg, hogy a főváros háztartása rendetlen; a kezelése hanyag; itt-ott megbizhatatlan; a mérlegei hamisak; a közigazgatási személyzet lusta, mert nyakig uszik a fölösleges restancziákban; a közegészség; köztisztaság; közélelmezés; vizzel való ellátás; a kórházi ápolás; a közbiztosság; tűzbiztosság; a korcsmai és szinházi mutatványozások; az általános szabályozás; a városszabályozás és egyéb közérdekű szükséglet tekintetében rendkivül hátramaradottak vagyunk.

Így tudtuk meg, hogy a községnek egész sereg el nem adott, de egyébként használhatatlan telkei vannak, a melyekben rengeteg pénz hever kamatozatlanúl. Végre rájöttünk, hogy az adóink nem állnak arányban a város fejlődésével, a mely több száz perczenttel nőtt, holott a lakosság az adózás terén alig nehány perczent emelkedést engedett; az is a gazdagabb osztályt sújtja.

A polgármester körültekintő, nyilt, gondos vallomásai az adminisztráczióban hallatlan, hihetetlen forradalmat keltettek. A tisztviselői kar lázba esett s az alkotási vágy deliriuma fogta el.

Mindenki alkotott és alkot ma is — örömére Jauernignek és a papir és irószerek szállitóinak.

Az alkotás izzó kohójából legújabban 5530/VI. és 1235/III. (hol van a tanácsi III. ügyosztály a VI. ügyosztálytól!) munkaszám alatt két nevezetes tervezet jelent meg.

Az 5530/VI. szám a terjedékértékesitésre oszt életrevaló, bölcs tanácsokat és intéz egyuttal a tekintetes Senkihez fogós és mélyreható kérdéseket; az 1235 III. számu pedig a városszabályozást oldja meg „durch Eineignung“ — „expropriation par zones“ — és a „Zwangsumlegung“ segitségével 32 komoly és rideg fejezetekben.

Nem tudható, hogy a százfelé félrevonult alkotók mit forralnak még s mekkora szenzácziók várnak a főváros lakosságára. Sok ilyen csapás már nem érhet többé bennünket s jogosan hisszük, hogy a polgármester úr tekintettel lesz az alkotók fizikumára és beszünteti vagy a számonkérőszéket, vagy az enunczíácziót, vagy az alkotókat.

Mert — s itt áttérhetünk a részletekre — Budapest székesfővárosának viharedzett, munkabiró tanácsosai mit vétettek eddig, hogy most egyszerre úgy neki buzdúltak egymásnak s mindenik a más munkájába okvetetlenkedik bele.

Miért tervez a VI. ügyosztály szabályozási, a III. ügyosztály városrendezési dolgokat, mikor mind a kettőt a mérnöki hivatal illetékes szakosztálya oldhatná meg legmegfelelőbben és reálisan.

Hiszen a fővárosnál a mérnök nemcsak rajzol, hanem javasol is, még pedig nemcsak technikai, hanem jogi dolgokban is.

S ha a VI. ügyosztály gondos figyelme kiterjed a III. ügyosztály készitette javaslatokra is, és számot vet azzal a nagy tőkével, a mely kihasználatlanul hever a felszaporodott terjedékekben, miért nem proponál konkrét javaslatot a terjedékértékesitésre. Az *idővel* és *egymásutánban* való értékesités a közgyűlésnek ama határozata után következhetik be, a melylyel a terjedékekre történt ármegállapodásokat feloldja. De milyen legyen az az idő, a mely alatt az értékesités megtörténik? Csak a mint a szomszédok épitkezése a telekegyesitést szükségessé teszi? Ez nem kényszer, mert a legfeljebb 50—60 négyszögölre rúgó terjedéknél nagy árkülömbséget soha sem fizet s igy az egyesitéssel nem kell sietnie.

De a terjedékértékesitést különben is szorosan egybefüggőnek tartjuk a városszabályozás tervezetével, a melyet viszont nem lehet függetleniteni a fővárosnak félszázadra előre készitett szabályozási tervezetétől.

Az előre készült szabályozási programm, a mely a legapróbb vonásokban meghatározza a főváros fejlődésének jövő képét: az az alap, a melyen a város rendezési szabályrendelet és a vele összefüggő telekegyesités, terjedék felhasználás függő kérdései kidolgozható, megalkotható. Hisz a főváros rendezetlenségének egész

titka abban rejlik, hogy egy-egy városrész fölött, a melyet az alkotó úr megmarkolhatott, *en bloc* határozott. Ide belső övezet — amoda külső övezet; itt nyaralsz, ott telelsz; itt kórházba jutsz, amott megtalálod örök nyugvóhelyed. Pont.

Ezt az eljárást következetesen látjuk az 1235 III. szám alatt napvilágra jött tervezetben. Részleteivel nem foglalkozunk, mert most az egészet *feleslegesnek*, másrészt *hiányosnak*, mindenek fölött pedig *önkényesnek* tartjuk. A két tervezetet (az 5530/VI. és az 1235 III. számukat) levéltárba kell tenni minden további tárgyalás nélkül.

Egyben pedig a tanács proponálja a közgyűlésnek az előre szóló városszabályozási terv elkészítését s annak létrejötte után a terv keretén belül intézzék el az esetmég megmaradó terjedékek sorsát egyrészt, másrészt pedig a városrendezési szabályzatot a kompakt szabályozási terv alapján készittesse el; de ne *en bloc*, hanem világos megjelölésével azoknak a jogoknak és kötelezettségeknek, a melyek a tulajdonosokat a különböző méretű útvonalakon megilletik.

A vigadó.

A főváros egykori nevezetessége a vigadó 2.367.800 forintjában van a fővárosnak; az 1897. zárszámadás szerint pedig ez a tekintélyes vagyon 31.294 forintot jövedelmezett. Hogy kitől kapta meg a város ezt a bevételt, arra a zárószámadás nem ad feleletet. De még arra sem, hogy megkapta-e tényleg ezt az összeget, vagy leirták az Egerváry többi adóssága czimén.

Mert a vigadónál a főváros olyan luxust engedett magának évek hosszú során, a milyen egy jól szituált városhoz sem illik. Úgyszólván lemondott a vigadóból származható jövedelemről, mert a bérlője nem volt hajlandó fizetni s mert a fizetésre nem volt a ki rászorítsa. A vigadó igazán a Csáky szalmája lett. Hasznot nem hozott a városnak, tehát nem gondolt vele senki. Romlott, pusztult a diszes épület; fényes berendezése elpusztult, tönkrement. Nem volt baj. A gazdának más felé főtt a feje, a vigadó nem létezett reá nézve.

A családi és klikk politika csufos szereplésének szomorú áldozata lett a hajdan híres épület, a melyet Egerváry teljesen diszkreditált a főváros közönsége előtt.

S a város ráhagyott mindent a bérlőre, a kinek engedelmes szolgájaképp szerepelt mindvégig. Hisz a bukása napján, a mikor a közvélemény sürgetésére távoznia kellett volna a tönkretett épületből, olyan engedményt eszközölt ki, a milyenre a kötelességük teljesitésében pórult járt bérlők még gondolni sem mernek.

Kieszközölte azt, hogy a főváros a bérhátrálék tekintetében, a mely több mint 15,000 forint, egyáltalán nem határozott. Vagyis ezt az összeget a főváros egyszerűen ajándékozta Egervárynak. Azonkivül száz forint lefizetése ellenében május elsejéig meghagyták a lakásában és ingyen átendedték neki az éttermek használatát.

Szegény Egerváry! Neki ugyan hiába mondaná valaki, hogy a főváros szomorú pénzügyi viszonyok között van. Ő az egyetlen, a ki joggal mondhatná erre, hogy nem igaz, mert íme az ő tartozását nemcsak elengedték, de még majdnem ráfizetnek, csakhogy ott ne hagyja a várost.

A tekintetes tanács pedig ideiglenesen bálokat rendez, belépti díjakat szed és tisztán tartja az eddig söpretlen, fütetlen termeket.

Igazán komikus dolog, a mi csakis Budapesten történhetik meg, a pajtások, sógorok és egyéb atyafiak gyülekezetében.

A harmadfél milliós ingatlan pedig szomorúan és megtépetten várja az újra születését. Május elsejére nyilvános árlejtésen bérbe akarják adni. Vajjon akad-e a nagyszámú családban résztvevő tag, a ki hajlandó lesz valamelyes bérért magára vállalni a tönkretett vigadót — méltányos feltételek mellett, a melyek között nem lenne utolsó kikötés, hogy a főváros kötelezze magát arra, hogy az új bérlőnek is elenged annyi hátrálékot, a mennyit Egervárynak engedtek.

Végre is a méltányossághoz mindenkinek joga van.

Szegény vigadó, — szegény főváros, a melynek csupa ilyen közhasznú vállalatai és nagylelkű vállalkozói vannak.

A főváros fuvarosai.

A *kövezési-csatornázási albizottság* az 1899. év folyamán szükséges előfogatok szolgáltatása iránt tartott árlejtés eredményét a tanácsnak bejelentette s ennek alapján a tanács a következő határozatot hozta:

A tanács a székesfőváros területén macadamszerűleg kiépitett bel- és kültelki útak föntartásánál, úgy a házilagosan teljesitendő egyéb munkálatoknál, valamint a Duna jobbparti és Duna balparti városrészekben teljesitendő kertészeti munkálatoknál fölhasználandó anyagok fuvarozásához az 1899. évben megkivántató fogatok szolgáltatása iránt szabályszerűen megtartott árlejtés eredményét tudomásul veszi és ehhez képest a fogatok szolgáltatására nézve az albizottság javaslata alapján a következő ajánlatokat fogadja el:

Az I. kerületben levő macadam-utak föntartásához szükséges fogatok szolgáltatására vonatkozólag *Ritter* István ajánlatát, a ki az anyagfuvarozáshoz szükséges kettősfogatú kocsikat 4 frtért, kétkerekű kocsikat 2 frtért, a hengerezéshez kettősfogatot kocsi nélkül 4 frt 20 krért, a vizhordáshoz 4 forintért hajlandó előállitani.

A II. kerületre *Paisch* József ajánlatát, a ki az anyagfuvarozáshoz szükséges kettősfogatú kocsit 3 frt 90 krért, egyesfogatút 2 forint 60 krért, kettősfogatút a hengerezéshez 5 frtért, a vizhordáshoz és locsoláshoz 3 frt 90 krért szolgáltatni hajlandó.

A III. kerületre vonatkozólag *Paisch* József ajánlatát, mely szerint az anyagfuvarozáshoz kettősfogatú kocsit 3 frt

26 krért, egyfogatút 2 frt 40 krért, kettősfogatút a hengerezéshez 4 frtért, a vízhordáshoz és locsoláshoz 3 frt 26 krért kiállítani hajlandó.

Az V. kerületre *Löbl* Jakab és Regina ajánlatát, mely szerint az anyagfuvarozáshoz kettősfogatú kocsit 3 frt 65 krért, egyesfogatút 2 frt 40 krért, hengerezéshez kettősfogatút 4 frtért, a locsoláshoz pedig 3 frt 80 krért állít ki.

A VI. és VII. kerületekre *Sztachó* Károly ajánlatát, mely szerint az anyagfuvarozáshoz előállítandó kettősfogatú kocsiért napi 3 frt 50 krt, egyesfogatért 2 frt 50 krt, kettősfogatért a hengerezéshez 4 frt 50 krt, a locsoláshoz és vízhordáshoz 4 frtot kiván.

A IX. kerületre nézve *Löbl* Jakab és Regina ajánlatát, mely szerint az anyagfuvarozáshoz előállítandó kettősfogatú kocsiért 3 frt 80 krért, egyesfogatért 2 frt 40 krt, kettősfogatért a hengerezéshez 4 frtot, a locsoláshoz és vízhordáshoz 3 frt 90 krt kiván.

A X. kerületre *Schleisz* Mihály ajánlatát, mely szerint az anyagfuvarozáshoz kettősfogatú kocsit 4 frtért, egyesfogatút 2 frt 70 krért, kettősfogatot a hengerezéshez, locsoláshoz és vízhordáshoz 4 frtért előállítani hajlandó.

A balparti kertészethez szükséges fogatok előállítására nézve *Sztachó* Károly ajánlatát, mely szerint egy kettősfogatú kocsit 3 frt 25 krért, egyfogatút 2 frt 50 krért kész szolgáltatni;

a jobbparti kertészeti munkálatokhoz szükséges fogatok előállítására *Preisinger* Béla ajánlatát, mely szerint egy kettősfogatú kocsit 3 frt 30 kr., egyfogatút 1 frt 80 kr. napidíj mellett előállítani hajlandó.

A VIII. kerületre vonatkozólag *Kaiser* Alfrédnek ajánlatát, mely szerint az anyagfuvarozáshoz kettősfogatú kocsit 4 frtért, egyesfogatút 2 frt 50 krért, a hengerezéshez 5 frt 20 krért a vízhordáshoz és locsoláshoz 5 frtért kiállítani hajlandó, a tanács a maga részéről indokolatlanul magasnak találja és ehhez képest elrendeli, hogy az ezen kerületben szükséges előfogatok szolgáltatására a VIII. ker. előljáróság útján több megbízható vállalkozó felhivása mellett szűkebbkörű árlejtés tartassék.

A fővárosi vízművek működése.

A vízvezeték igazgatósága most adta ki a vízművekről szóló múlt havi jelentését, a melyből adjuk az alábbi közérdekű részleteket:

A múlt hónapban kerületenként a következő új kivetések történtek:

Az I.-ben 107·62, a II.-ban 51·25, a III-ban 61·50, a IV-ben 76·50, az V.-ben 243·90, a VI-ban 4·50, a IX.-ben 49·50, a X.-ben 12·00 forint, a tíz kerületben összesen 606 frt 77 kr.

A vízfogyasztás a következő volt: A főváros egész területén 3.611,302 köbméter szűrt vizet, a balparti részeken pedig ipari célokra 342,380 köbméter szüretlen vizet fogyasztottak.

A múlt év megfelelő havában 3.936,965 köbméter szűrt és 363.235 köbméter szüretlen vizet fogyasztottak.

Üzemzavar e hónapban nem volt és vízhiány sem állott elő.

A t. főorvosi hivatal véleménye a vízvezetéki víz minőségéről a következő:

„A káposztásmegyeri vízművek és a városi csapok bacteriologiailag jó, helyenként kitünő vizet adtak. A mesterséges szürők vize jobb mint a múlt években, különben a Duna nyers vize e hóban is eddig még nem észlelt alacsony csirtartalommal bírt. A víz vegyi összetétele kifogástalan volt.“

A *balparti* vízművek múlt havi termelése: a káposztásmegyeri telepen 1.555,997 köbméter; a Markó-utczai telepen, természetes szűrt vízből: 527,960; a homoki szűrőkből 428,094; ipari czélokra szüretlen vízből 342,380; a népligeti kis vízmű adott: 22,415; a jobbparti nagy és kis vízmű adott a balpartra: 181,670; a szállított szűrt víz összesen: 2.716,136. A szűrt víz fogyasztása: 2.718,618 köbméter.

A *jobbparti* vízművek termelése: az újlaki vízmű: 979,896; a jobbparti kis vízmű 98,143; összesen 1.078,039. A fogyasztás összesen: 892,684 köbméter.

A vízműveknél a folyó év első napjaiban történt tüzetes leltározás alapján a raktáron 386,169 frt 61 kr. értékű anyagokat és szereket vettek föl, a melyből a hónap végén 3000 forintnyi értéket irtak le a különböző csőlerakások következtében.

A lakók kis kátéja.

Nem mindenkinek adatott meg, hogy abban a városrészben lakjék, a mely legjobban tetszik neki. Sok embert helyhez köt a foglalkozása, hivatása s bár mennyire vágyik is ki egy-egy városrészből, kénytelen ott maradni.

Különösen áll ez a belvárosra, a melynek háztulajdonosai azután ugyancsak megtanulták, mint kell visszaélni azzal a helyzetük adta előnynyel, a melyhez jó szerencséjük juttatta.

Mig a többi városrészekben, a nagy kinálat és a kis kereslet meglehetősen letörte a házi urak szarvait, addig a belváros régi háziúr familiái, ugyan csak kötik magukat a hagyományokhoz s valóságos apró despoták.

Egyik diszpéldányuk ott székel a belváros kellő közepén. Boldogabb ifjú korában nagyon édes mesterséget folytatott, a mennyiben czukrász volt, most azonban a jól megérdemelt nyugalomba vonult s kezeli a kedves neje ő nagysága házát.

Az úr édes, mint hajdani készítményei, barátkozik a lakókkal s a hivatalos jó indulat mozgó szobra, a Frau *Hausfrau* ennek ellenében, jobb foglalkozás hiján, a lakóinak ős anyósa.

Hogy mi mindenre kell figyelni ebben a házban, igazán mesés s a mai lakó-szűk világban igazán érdemes a följegyzésre, mi mindent kell megtanulnia a lakóknak s mi mindent kell eltürniök azért a kegyért, hogy a Frau *Hausfrau* kegyeskedik a busás házbért elfogadni.

Egy-két dolgot, a kuriozum kedvéért is, elmondok.

Tiz éve lakik egy volt országgyűlési képviselő a házban s egyszer csak nem rég, korán reggel fölveri a házmester legédesebb álmából.

A képviselő nem tudja, mi történt. Ég a ház, vagy kiöntött a Duna, s a mikor meglátja a háznak dúlt ábrázatu mesterét, önkéntelenül is megdöbben.

— Mi baj van, az istenért!

— A nagysága — a háziasszony nagysága fel van háborodva s azt izenteti, azonnal tessék az előszoba ajtóról leszedni a belső függönyöket, vagy tessék kihurczolkodni, mert a nagysága nem türi, hogy akármiféle függönyök rútitsák el a házát. Tessék olyan függönyt használni mint ő, vagy ne tessék itt lakni.

A felriasztott lakó — a ki tiz év alatt kellőképen megszokta a háziaszony boszantásait, nem szólt semmit.

Eszébe jutottak azonban hevenyében a következő üdvös házi rendszabályok, a melyekbe már belenyugodott.

1. Ruhákat szellőztetni a folyosó vasrácsán nem szabad, mert a ruha koptatja a vasrács föstékét és ezzel kiadást okoznak a háziasszonynak. A ki ez ellen vét, annak azonal fölmondanak.

2. Szőnyeget porolni egyáltalán nem szabad se a folyosón, se az udvarban, mert a fölszálló por belepi a falakat és azokat idő előtt föstetni kellene.

3. A mosókonyhát két héttel a háziasszony előtt és után a lakó nem használhatja — nehogy összetéveszsze magát valahogy a nyugdíjas czukrász büszke élettársával.

4. A lépcsőházban s a lépcsőkön sem közlekedés közben, sem egyébkor csevegni nem szabad; mert a háziasszony ő nagyságának papagálya a folyosón trónol s a derék Cocot is meglepte a századvég nagy nyavalyája, az idegesség.

5. A portörlőt az udvarba kirázni nem szabad, mert tiltja a háziasszony. (Az ablakon kirázni még kevésbbé mert akkor a rendőrség bünteti meg az embert.)

6. A kávépörkölővel a folyosóra lépni tilos, mert ő nagysága a régi jó időkben úgy is elég kávészagot élvezett s nem állhatja, ha a rég letünt napokat emlékébe idézik.

Ezek a pozitiv szabályok, a miket a lakóknak nem szabad tenni azokon felül, a mik a házirendben olvashatók.

Ezzel ellentétben azonban a háziasszonynak igenis szabad délig porolni s olyan dörgést rendeztetni a poroló pálczákkal, hogy Jupiter Tonans, is megirigyelheti, a lakókat pedig megeheti a méreg vagy megsiketülhetnek — a mint nekik jobban tetszik.

Mindezeknek a drákói rendeleteknek a betartása azonban nem elegendő ahhoz, hogy a czukrok szelid lelkü készitőjének büszke élettársa jószemmel tekintsen a lakójára s fel ne mondjon neki.

Ha az orczája nem tetszik a lakónak, vagy ha elég elővigyázatlan volt s szépen helyrehozatta a lakását a saját költségén, akkor röviden és egyszerűen felmondanak neki. Egy fiatal mérnök 600 forintot ölt a lakásába, egy orvos 200-at, a háziasszony pedig egyszerűen kiadta a lakását ez utóbbinak — noha a szelid lelkü czukrász égre-földre esküdött, hogy nem lesz bántódása.

Orvosoknak pedig nem kellemes, ha minden félévben hurczolkodnak s magukkal hurczolják a páczienseiket is.

Az orvos persze kereste az okát miért veszitette el a háziasszony kegyeit s akkor kisült, hogy a szomszédja — a ki szintén orvos — egyszerűen kistájgerolta a régi lakót. Ez a lakbérleti mizeria megoldást követelt s tekintettel a századvégre, a felek fegyveresen intézték el a lakás ügyét. A sors igazsága meglepő volt. A ki lakást kapott, az sebesülést is kapott. Igy változnak át a lakáskérdések lovagias ügyekké, ha a lakók elfeledkeznek arról, hogy az isten sok csodabogarat teremtett s köztük furcsa háziasszonyokat is és elfeledkeztek arról az örök igazságról is:

— Ne költözz addig be egy házba, míg a lakóktól nem szereztél informácziókat — különben a bolygó zsidó hozzád képest a lánczhíd oszlopa lesz.

Kinek van igaza?

— A Váczi-út rendezése. —

A nagykereskedelem és a gyáripar tekintélyes csoportja kiváncsian várja a főváros végleges határozatát a *Váczi-út* rendezése, helyesebben kiépitése ügyében. Mert a nagyfontosságú útvonal kiépitése ügyét olyan szerencsével kezdik eltemetni, hogy a legoptimistább váczi-úti gyáros sem hiszi, hogy tiz év előtt a mai szégyenletes állapotok megszünnének.

A temetés akkép történik, hogy a II. és III. tanácsi ügyosztály és a középitési bizottság hajbakap a VI. tanácsi ügyosztálylyal és a pénzügyi bizottsággal a fölött a kérdés fölött, hogy a közgyülés elhatározta-e a Váczi-út kiépitését vagy nem? A II. és III. ügyosztály és a középitési bizottság nevében *Rózsavölgyi* Gyula alpolgármester és *Piperkovich* Bátor tanácsjegyző a maguk igazát a következő közgyülési határozattal védik:

> «A pénzügyi és gazdasági bizottmány, nemkülönben a tanács javaslatához képest elhatározza a közgyülés, hogy a rakpartépitési munkákra, továbbá a Váczi-út, a Margit-rakpart felső sikjának és a Soroksári-út Boráros-tér és Védgát közötti szakaszának burkolására szükséges költségösszegek kivételesen még a 100 millió koronás kölcsönből kamat nélkül előlegeztessenek, elrendeli továbbá, hogy úgy ezen összegek, mint a lipótvárosi templom épitésére és különböző kövezési munkákra a 100 millió koronás kölcsönből — a kórházi hiányok fedezésére 1873 – 1897. évre bezárólag a községi alap folyó pénzkészleteiből előlegezett összegek, — hat egymásután következő év alatt visszatéritessenek és az e czélból szükséges költségösszegek a községi alap rendkivüli kiadásai közé 1900. évtől kezdve az évi költségelőirányzatba felvétessenek.»

A közgyülés határozata tehát a Váczi-út burkolására nézve feltétlenül, félre nem érthető módon rendelkezik. Ezzel szemben a t. tanács szükebb körü árlejtés útján a Váczi-út fentartásához szükséges zúzott bazalt kő szállitását biztositja, a miben implicite benne van az a szándék, hogy a makadam burkolat legalább a folyó évben meghagyassék. Kétségtelen, hogy a t. tanács ezen eljárása a közgyülésnek fenti félre nem érthető határozatával ellenkezik s ennélfogva a mikor a közgyülés határozatára hivatkozunk s felhivjuk a t. tanács figyelmét arra, *hogy a közgyülési határozat végrehajtása halaszthatlan közszükségletet képez,* egyúttal tisztelettel felkérjük a t. tanácsot arra, hogy a *Váczi-út burkolásának a már előzőleg elfogadott munkaprogramm értelmében leendő végrehajtása iránt haladéktalanul és akként intézkedni méltóztassék,* hogy a munkaprogramm első része az idén a nyár folyamán végrehajtható és befejezhető legyen. Budapesten a középitési bizottmánynak 1899. évi feruár hó 10-én tartott üléséből. *Rózsavölgyi Gyula* s. k. alpolgármester, biz. elnök. *Piperkovich Bátor* s. k. bizottmányi jegyző.

Erre azonban ráduplázza a VI. ügyosztály azzal, hogy a Váczi-út kiépítése megbontja a főváros háztartásának egyensúlyát. Tiltakozik tehát a kiépítés sürgős megkezdése ellen s a következő javaslattal igyekszik a Váczi-utat az eddigi állapotában meghagyni:

Akkor, a mikor hosszas tárgyalások után a t. bizottmtány (t. i. a pénzügyi bizottság) hathatós támogatásával már-már sikerült a közgyűlés elhatározását megnyerni a válsággal küzdő pénzügyi helyzetünk szanálására vezető intézkedések megtételére, csak azért, hogy a Váczi-út végleges rendezése egy félévvel, avagy egy esztendővel hamarabb hajtassék végre — ellentétben jönni a közgyűlés által is elfogadott eddigi álláspontunkkal és visszatérni amaz eljárás követésére, a mely jó részben okozója a jelenlegi pénzügyi bajainknak — oly végzetes hiba lenne, a melynek következményeiért a felelősséget magunkról elhárítani kénytelenek vagyunk.

Ilyen körülmények között tisztelettel javasoljuk: méltóztassék az általunk kifejtett indokok alapján kijelenteni, hogy a t. bizottmány véleménye szerint a Váczi-út burkolása a közgyűlésnek az 1899. évi költségelőirányzat megállapítása alkalmával hozott elvi határozata alapján mindaddig el nem rendelhető és végre nem hajtható, a míg az e czélra szükséges költségösszeget a közgyűlés ez irányban teendő külön konkrét előterjesztés alapján meg nem szavazza, s a míg a közgyűlés ide vonatkozó határozata kormányhatósági jóváhagyást nem nyer. Továbbá méltóztassék már ezúttal azt is kijelenteni, hogy a t. bizottmány a Váczi-út burkolási költségeinek fedezésére a száz millió koronás kölcsönből újabb előlegek megszavazását mindaddig javaslatba hozni nem hajlandó, a míg ezen előlegeknek 1900. évtől hat év alatt leendő visszatérítése a megfelelő bevételi források végleges megnyitása útján biztosítva nincsen.

Kelt Budapesten, 1899. évi február hó 20-án.

Dr. *Bárczy* István, tanácsjegyző. Dr. *Vaszilievits* János, tanácsos.

A pénzügyi és gazdasági bizottság elfogadta a VI. ügyosztály javaslatát és elütötte a Váczi-út kiépítését. A fiskális érdek győzött. De mit szól hozzá a kereskedelem és ipar érdeke, a melyet hangzatos jelszavakkal így arczul ütöttek?

Hirek a városházáról.

Az ördögváros.

III.

A látogatás.

(*M. D.*) Kimentem az *Ördögvárosba*. Most már nem azzal a borzalommal és rettegéssel, mely az éjszakai találkozás alkalmával elfogott a dúlt arczok láttára, hanem azzal az engesztelő érzéssel, mivel a kiközösített lelkek bizalmát felébresztettem irántam. Esthajnali szürkület borult le a földre s a Gellért-hegy aljában már csak a terhes kocsik közlekedtek kétféle irányban. A lakosság közül alig lehetett egy pár vakmerőn kívül egy-kettőt látni, de azoknak is oly dolguk lehetett a környéken, mely belenyult az estébe.

A Gellért hegybe két méternyire beépített ház előtt álltam meg. A homlokzatán durván odacsapkodott malterból egy széles karimájú kalap volt kimintázva, alatta ugyancsak effajta művészettel csónak- és csákányrúd keresztezte egymást. *Ez volt a Schwarcz Péter háza.* Az ajtó nyitva volt, szabadon beléptem rajta. A kis udvaron, mely alig volt husz lépés hosszú s ugyanannyi széles, csomó embert találtam. Megjelenésemkor mindenik gyanús szemmel nézett rám s azt olvastam le arczukról, hogy magukban kérdezik, hoztam-e valamit. Természetesen ugyanazzal a sorssal lépek-e közibük, mint ami őket idehozta s ha már jöttem, érdemes volt-e az ő szennyes mesterségükre lépnem. Csodálkozásukat hamar eloszlatta Schwarcz Péter, a ki kilépett a házból, hozzám jött s bevezetett a szobájába.

— Szép csomó, úgy-e? — kérdé tőlem. — Ez mind ma jelentkezett, asszonya, férfia vegyest. Ha érdekli, ön előtt *veszem be* őket. Különös alakokra fog bukkanni. Sokszor az élete valóságos regény. De én nem jegyzem elő életük történetét, mert a városházán hamarosan áthuznák a neveiket. De ha úgy egyszerűen bejelentem a nevüket, illetőségi helyüket, előjegyzik őket s aztán élhetnek mindaddig, míg csak valami bolondot nem csinálnak újra.

— Mondja csak Péter, miért ragaszkodnak ezek az emberek magához jobban, mint más emberhez. Azt értem, hogy maga ellátja őket a legszükségesebbekkel, de hogy ezek az emberek oly vakon engedelmeskednek, abban nagy érdeknek kell lenni.

Schwarcz Pétert ez a kérdés egy kissé elhallgattatta. Láttam, hogy a bizalomba markoltam s jobb szeretett volna arra nem felelni.

— Nem jó mindent kifecsegni, uram, — kezdett beszélni Péter, — nem is mondok sokat. Mindegyiknek van *valamicskéje* nálam s ez csinálja a nagy ragaszkodást.

A hogy így beszélgettünk, egy hórihorgas legény lépett be, a kinek az arczán beforrott, hasított seb huzódott végig.

— Itt a hajdú, — volt a lakonikus jelentése.

A másik pillanatban már a hivatalos ember belépett. Rendőr volt, a kinek a láttára Schwarcz Péter fészkelődni kezdett. De ez megnyugtatta.

— Nincsen baj, Péter, csak egy halottat keresek, a ki itt van köztetek. Megszökött s egy levelet hagyott hátra, melyben öngyilkosságról beszél. De hát nem lett az, mert pénz miatt kereste a halált. Vidéki az ember.

A rendőr megmondta aztán a nevét, mire Schwarcz Péter elővett egy fekete könyvet s abban lapozgatott.

— A legutolsó hét alatt nem fordul elő a könyvben a neve. De nézzünk tovább.

A hórihorgas legényt újra behívta s azt mondá neki, hogy a keresett nevét kiáltsa ki az udvaron állók közé. Két perczre rá benn volt a keresett alak. A rendőr örült neki, hogy egy halottat élve előállít; a megcsipett azonban semmi kedvet sem mutatott a rendőr iránt. Az illető minden áron ott akart maradni, de Péter rászólt.

— Nem köllesz közibénk. Te még *amott* is tudsz dolgozni.

S ez a lakonikus kijelentés elég volt arra, hogy az illető rögtön távozzék. Midőn az ajtóban voltak, az onnan vissza szólt:

— Ne haragudjék, Pétör bácsi, nemsokára látjuk egymást.

. . . . Két hét mulva tényleg beváltotta a szavát, mert éjszaka maga Schwarcz Péter fogta ki a Dunából a Csepel-sziget elején . . .

Schwarcz Péter, az igazgató, megválogatta az embereit. Csakis azokat fogadta be a városába, a kik sehol sem tudtak boldogulni s míg nem akartak lopni vagy rabolni, addig a *donajägerek* között lehettek.

Később sorra jöttek a jelentkezők. A sok társadalmi rétegben láttam emberek nyomorát szánandóan megnyilatkozni, tanúja voltam sok lelki vergődésnek, láttam halálraitéltet, a mint utolsó órájában a tépelődés kínjának minden fázisán keresztül ment, de mikor ez a nyomorult csoport zsibongva odaállt az elé az ember elé, a ki a bűnösök vétkeiből tartja fenn az életét, hogy azoknak is enni adjon, az előállásnak ezt a pillanatát soha sem felejtem el. A biró, de maga a zsandár sem képes akkora tekintélyt szerezni félelmetességével, mint az a kormos képü ember, az oduk lakója s a szemét és a piszok mannakamarása tudott szerezni magának a tömeg előtt. A nők kezét, ruháját csókolták, hogy csak engedje meg nekik azt, hogy a füstös oduk egyikének a zugában meghuzódjanak, a férfiak pedig szentül esküdtek, hogy a mit rájuk parancsol, egyforma hüséggel, kitartással és engedelmességgel betartják. Ekkor láttam, hogy a megtérés a bűnből csakis a bűnös életben nyilatkozhat meg.

Schwarcz Péter elővett egy több árkus papirosból összevarrt füzetet, mely ekként volt rubrukázva:

Név	*Hol szolgált?* vagyis hol volt megbüntetve s mennyi fogságot szenvedett.	Bejelentés a városházán	Megjegyzés
Króna Pál	Józsefvárosi, rab volt már a rendőrségnél. Lopásért meg fosztogatásért másfélévig ült a megyeházán.	Beírták a városnál.	Nincs vele baj, mert pesti, könnyen átvihetik Budáról.
Sandhauser Márta	Magzat elhajtásért ült Temesváron. Pesten szolgált, lopott, ült, a rendőrségnél.	Nem iratott be.	Bujdosik.

Ebbe a könyvbe aztán belekerült minden jelentkező, egynek a kivételével, a kit a rendőr magával vitt s a ki két hét mulva mégis Péter kezei közé került a Duna jóvoltából.

E nem kicsiny munka után (mert Péter végighallgatta mindegyik multját, élete történetét) elindultunk az odukba, melyek nem voltak oly sötét rémesek, mint a mit azoknak a falai s a földön fetrengő alakok meséltek.

Kamermayer emléke.

A főváros elhatározta, hogy *Kamermayer* Károly polgámester arczképét megfesteti. A pénzügyi bizottság az arczképet *Stettka* Gyula festőművészszel festeti meg. A képre ezerkétszáz forintot szavazott meg.

Jubiláló elüljáró.

Bencze Benő, a harmadik kerület elüljárója, a héten ünnepelte szolgálatának huszonötödik évfordulóját. Az elüljáróság tisztikara az ünnep reggelen tisztelgett az elüljárónál s díszes albumot adott át neki. Később a polgárok mentek el az elüljáróho s *Mészáros* Sámuel ref. lelkész tolmácsolta a polgárság tiszteletét és szeretetét. Este a jubiláns tiszteletére banket volt, a melyen körülbelül háromszázan vettek részt.

A protekczió és a közvagyon.

A vállalkozók számlájának kiegyenlítése miatt régóta panaszkodnak a mérnöki hivatal lassusága ellen. A hivatal a vádakat megczáfolandó, utána járt a panasznak és rájött, hogy a bejelentett restancziók nem is léteznek, mert a számlák kiegyenlítését a vállalkozók egészen más úton végezték el. A vállalkozók ugyanis bizottsági tagokkal aláírták a számlákat, a melyeket azután ugyancsak a polgármesterrel is aláírattak, a számvevőséggel likvidáltatták és a számlaösszegét a mérnöki hivatal megkerülésével kifizettették. A mérnöki hivatal *száznál több olyan számlát talált, a melyet protekcziós vállalkozók a szabályszerű utalványozás megkerülésével fizettettek ki.* A mérnöki hivatal erről a felfedezésről értesíttette a tanácsot és egyuttal sürgős intezkedést kért arra, hogy jövőre hasonló utalványozások, a melyek könyen az ellenőrzés kijátszására vezethetnek, elő ne forduljanak.

Félmillió forint egy utczára.

A főváros egyik legforgalmasabb és legelhanyagoltabb útvonala a *Gyömrői* út, a mely a pest—kőbányai teherforgalmat közvetíti. Az érdekelt kereskedelmi és ipari körök hosszas instancziázására a főváros végre elhatározta, hogy az utat kikövezteti. A gránittal való burkolás 360,000 forintba kerülne. A középitési bizottság granit helyett keramitot akar s egyúttal azt javasolja, hogy a gyömrői út végleges rendezése érdekében az Alsó vaspálya-utczát is kövezzék ki. E helyett a mérnöki hivatal a sertés kereskedelem érdekében a Szállás-utcza burkolását hozza javaslatba, mert a gyöm-

rői út forgalmát legegyenesebben a Szállás-utczán lehet lebonyolítani. A két útnak keramittal való burkolása 362,000 forintba kerül. A végleges rendezés azért is szükséges, mert a két útvonal makadám burkolatának fentartása évenkint 18—25,000 forintba kerül, holott, ha az utakat véglegesen rendezik, a fentartás az első 7 évben a vállalkozót terheli, azután pedig évenkint 5544 forintba kerül.

A szinházak tűzbiztossága.

A gyapjú-utczai német szinház leégése után a tűzoltó főparancsnok *1889. deczember 30-án* sürgős intézkedést kért a szinházi szellőző készülékek berendezésére és kezelésére. Az előterjesztésre a mérnöki hivatal *1899. február 22-én* azt a feleletet adta, hogy a kért sürgős intézkedésre a szinházak tüzbiztosságáról szóló szabályrendeletbe, a mely most készül, megfelelő rendelkezéseket vettek föl.

Park a Marczibányi-réten.

A II. kerületben a Nagy Rókus-utcza végén elterülő Marczibányi-rétet a közmunkatanács parkozni akarja akkép, hogy a Nagy Rókus-utcza a szabályozási vonalnak megfelelő átalakitást nyerjen. A főváros most arról értesiti a közmunkatanácsot, hogy a Nagy Rókus-utcza áthelyezését az idén fedezet hiányában nem végeztetheti, a Marczibányi-rétet azonban parkozni fogja s arra 3459 forintot meg is szavazott.

A bazilika épitése.

A főváros elhatározta, hogy a Szent István-bazilika épitését a maga költségén befejezi s az épitésre még szükséges 755 ezer forintot megszavazta. A belügyminiszter a közgyülés határozatát jóváhagyta.

A régi városháza sorsa.

A tanács elhatározta, hogy a régi városházat és a belvárosi templomot lebontatja. Előbb azonban kérdést intéz a közmunkatanácshoz és a kormányhoz, hogy mennyivel járulnak a főváros anyagi áldozatához.

Az 1898. évi zárszámadás.

A múlt évi zárszámadás elkészitését ebben a hónapban kellett volna a főszámvevőnek megkezdeni. A szabály ugyanis az, hogy a zárszámadási anyagot az elüljáróságok és a központ február 20-ig kötelesek beszolgáltatni. Mint minden esztendőben, az idén sem tettek eleget a szabályrendeletnek s a központi számvevőség eddig semmi anyagot sem kapott. A főszámvevő ennek következtében felhivta a központot és az elüljáróságokat is a zárszámadási anyag haladéktalan beszolgáltatására, mielőtt a mulasztásról a polgármesternek tenne jelentést. A felhivásra az I. kerületi elüljáróság kijelentette, hogy remélhetőleg márczius 15-ére kész lesz a zárszámadással; a II. kerület február végére, a III. kerület hozzá sem kezdett s igy igéretet sem tehet; a IV.—V. ker. február végére; a VI. kerület márczius 10-ére, a VII. kerület márczius végére, a VIII. kerület február végére, a IX. kerület márczius 15-ére a X. kerület márczius 1-ére kötelezte az adatbeszolgáltatást.

Az új ápolási díjak.

A belügyminiszter a kórházak idei budgetjére vonatkozó leiratában a kiadásokat redukálta s az ápolási költséget 131 krajczárról 124 krajczárra szállitotta le. A tanács a redukcziónak csak egy részét fogadta el, azt is csak azért, hogy a kórházak idei budgetjét végre megállapithassák. A tanács azt javasolta a közgyülésnek, hogy a módositott budget alapján az ápolási költséget 128 krajczárban állapitsa meg. A közgyülés a tanács javaslatát elfogadta.

Vasúti ügyosztály.

A fővárosi adminisztrácziő szervezésének nagyobb reviziója elmaradt, mert a belügyminiszter megigérte, hogy a fővárosi törvényt mielőbb revizió alá veszi. A tanács a fővárosi törvény reviziójáig is a következőket javasolta a közgyülésnek: a polgármestert a kisebb folyó ügyek intézése alól mentsék föl, az ügyosztályok ügykörét arányosabban csoportositsák s végül szüntessék meg az adóügyosztályt s helyette állitsák föl a *közlekedési ügyosztályt*. A közgyülés a tanácsi javaslatot elfogadta. A közlekedési, helyesebben *vasúti ügyosztály* élére a tanács *Faller* Ferencz tanácsost állitja.

50,000 forint szubvenczió.

Az elevátor és a közraktárak újra 50,000 frtjába kerülnek a fővárosnak. A leszámitoló- és pénzváltóbank ugyanis most mutatta be az elevátor és a közraktárak tavalyi leszámolását, a melyből kitünik, hogy a bevételek nem adják meg a beruházási tőke 5 százalékát s igy a hiányt a főváros köteles azzal az 50,000 forint szubvenczionális összeggel pótolni, a melyet szerződésileg biztositott a banknak.

A jótékony egyesületek ellenőrzése.

A fővárosban működő több jótékonysági egyesületről kitünt, hogy egyesek a maguk anyagi hasznára alakitanak jótékony czégér alatt egyesületet. A belügyminiszter fölhivta a fővárost, tegyen előterjesztést, hogyan lehetne szigorúbban ellenőrizni a jótékony-egyesületek működését. A tanács a következőket javasolta: Az előljáróságok tartsák nyilván az egyesü-

leteket s az elnöki és pénztárosi változásokat. Minden egyesülethez hatósági megbizottat küldjenek ki, a ki részt vesz az üléseken s vetójoggal élhet. Minden egyesület köteles a budgetjét és zárszámadását a hatóságnak bemutatni. A közgyűlés a tanács javaslatának mellőzésével utasította a polgármestert, hogy a bizottsági tagok közreműködésével új javaslatot dolgozzon ki.

Park a Lukács-fürdő és a Margit-híd között.

Legközelebb megkezdik a Lukács-fürdő és a Margit-híd között elterülő hepe-hupás talaj feltöltését és parkozását. A mérnöki hivatal a feltöltendő terület lépcsőzetes feljáróinak építésére 8700 forintot, a parkozásra 19,700 forintot kért. A költségeket az illetékes bizottságok megszavazták s legközelebb a munkálatok kiirása végett az ügy a tanács elé kerül.

A tőzeg mint fertőtlenítő.

A csatornázatlan kültelki épületekben igen sok baj van a klozettekkel, a melyeket nem tudnak kellőkép fertőtleníteni. A mérnöki hivatal most azt javasolja, hogy a kültelki klozetteket tőzeggel fertőtlenítsék, mert az jobb a gáliczkőnél és olcsóbb. Egy métermázsa 1.70—2 frt és 3—4 hónapig jó.

A mutatványok díjai.

A tanács jogügyi osztálya a szinháznyitási díjak, továbbá a különböző mutatványokra kért engedelem díjának a megrendszabályozásáról új szabályrendeletet készített. Az új szabályrendelet a szinháznyitási engedelem díját meghagyta a régiben. A szinházon kívül rendeztetni szokott mulatságokat és mutatványokat három csoportra osztja s a díjakat 10 koronától 120 koronáig állapitja meg, a szerint, hogy mennyi időre adtak engedelmet. *Korcsmában és kávéházban* az engedelmet hónapról-hónapra adják meg s 40 filléres belépő-díj után 250 koronát kell minden hónapban az engedelemért fizetni. Magasabb belépő-díjnál az engedelem díja is arányosan emelkedik. *Orfeumokban*, ha a hónapi bevétel 4000 korona, az engedelmi díj 200 korona s 10,000 korona bevételig 1000 korona után 40 koronával emelkedik. A kizárólag tudományos és közművelődési előadások után, ha belépő-díj nincsen, nem kell engedelmi díjat fizetni. Ha van belépő-díj, akkor a legkisebb engedelmi díjat fizetik.

Új villamos vasút.

A városi villamos vasút a Gyömrői úton kifelé Szent Lőrinczre új vasutat akar épiteni. Az új vasútvonalnak egyelőre a rendezetlen Apaffy-utcza állja az útját. Ha ennek a megnyitására megegyeznek, a társaság megkezdi a vasút épitését.

A fehérvári út fasora.

A budapest—budafoki vasútnak útjában áll a fehérvári úton elvonuló fasor. Folyamodott tehát a fővároshoz, hogy engedje meg a fák kiirtását. A tanács ma értesítette a társaságot, hogy százhét darab fa kivágását megengedi, de minden darabért 3 frt kárpótlást követel.

Melegített víz a Rudas-fürdőben.

Az Eskü-téri hid épitése kellemetlen helyzetbe sodorta a Rudas-fürdőt. A gazdag thermál-források, a melyek naponkint 10,500 hektoliter vizet adtak, egyszerre kiapadtak. A hidépitő vállalat kezdetben úgy segitett a bajon, hogy a felfakasztott forrás vizét átszivatytyúzta a Rudas-fürdőbe. Most azonban, a mióta a forrás eltömése nagyon előre haladt, nincs mit átszivattyúzni. A Rudas-fürdő forrásvize ugyan újra működni kezdett, de napi 10,500 hektoliter helyett alig 4000 hektoliter természetes meleg viz gyülik össze, úgy hogy a fürdő legnagyobb részében újra beállt a — vízhiány. Ezen a bajon a kereskedelmi miniszter utasitására most akkép segit a hidépitő vállalat, hogy a fürdőbe melegitett Dunavizet szivattyúztat s igy segiti ki a fürdőt a kellemetlen vízhiánytól.

Vasút az Erzsébet királyné úton.

A városi villámos vasúttársaság arra kérte a fővárost, hogy Podmaniczky-utczai vonalának meghosszabitásával az Erzsébet királyné-úton a vasutat a határig megépithesse. A tárgyalások folyamán konstatálták, hogy a szükséges kisajátitás a fővárosnak 324,000 forintjába kerülne. A tanács tehát fölhivta a közúti vasúttársaságot, hogy ő épitse meg a vasutat. Igy a kisajátitás 91,000 forintba kerül, a melyből a társaság ötvenezret fedez. A társaság megcsinálta a tervet s meg tartották a közigazgatási bejárást.

A bejáráson a közmunkatanács s a főváros képviselői azt kivánták, hogy a vasutat csak akkor épitsék, ha a főváros az út szélesitéséhez a telkeket már megszerezte. A mikor az érdekelt tulajdonosok a vasút épitését kérték, mindent igértek s a mikor a vasút épitését elhatározták, tizennyolcz telek tulajdonos megfizethetetlen árat követelt. *Jellinek* Henrik vezérigazgató kijelentette, hogy szivesebben épiti meg véglegesen a vasutat, de a közönség érdekében ideiglenes jellegben is megépiti s a nivó megállapitás után átalakitja. Hosszabb vitát provokált, hogy a villámos vasút hogyan keresztezze az államvasutak czeglédi vonalát. A hadügyminiszter az államvasutak s a rendőrség képviselői azt kivánták, hogy a villámos vagy aluljárón vagy felüljárón keresztezze az államvasutat. A főváros, a közmunkatanács és a vállalat az utszinben való keresztezést kivánták. *Bakos* János osztálytanácsos és *Deveczis* Ferencz műszaki tanácsos bizonyitották, hogy ha nem nivóban keresztezik a vasutat, egészen más terv kell s a villámost alig lehet megépiteni, mert nagyon sok kisajátitásra lenne szükség. Ez azért sem megokolt, mert az államvasutak igazgatósága most tárgyalja a czeglédi vonal átalakitását. A vitás kérdésben a kereskedelmi miniszter dönt. Nagy megelégedéssel vették tudomásul *Jellinek* Henrik vezérigazgatónak

a nyilatkozatát, hogy a terület átadásától számított hat hónap alatt a vasutat megépíti s a forgalomnak átadja.

Az örökimádás temploma.

Az Erzsébet királyné emlékére tervezett örökimádás templomát a mérnöki hivatal a kisajátítandó piaristatelken akarta megépíteni. A tervezet szerint a piaristák telkéből 900 négyszögöl hasítanak ki az új belvárosi plébánia templom czéljaira. Ez a templom lett volna egyúttal az örökimádás temploma. A templomhoz azonban apácza klastromot is kell építeni az örök imádást végző apáczák részére. Így a 900 négyszögöl telek szűk. A mérnöki hivatal most újabban a Rókus-kórház telkére tervezi az örökimádás templomát. A kórháztelek nagy részét parkoznák, a templomot pedig homlokzattal a kerepesi-út felé építenék. A templom Stáhly-utcza szárnyához építenék az apáczák lakását. A részletes terveken a hivatal most dolgozik.

A budai lithion forrás.

A Rudasfürdő mellett kisajátított Propeller szálló udvarán gazdag lithion tartalmu forrásra bukkantak, a melyre a főváros, mint kisajátító tartott igényt. A közmunkatanács bele is egyezett, hogy a forrás a főváros tulajdonába menjen át s erről átiratban értesítette a törvényhatóságot. Ma a közmunkatanácstól ebben az ügyben újabb átirat érkezett a fővároshoz. A közmunkatanács az új átiratában azt mondja, hogy előbbeni határozatát kénytelen felfüggeszteni, mert a szálló volt tulajdonosai kijelentették, hogy a kisajátítás alkalmával csupán az épületet adták el, a forrásról szó sem volt. A mennyiben tehát a főváros a *Hungáriának* nevezett lithion forrást meg akarja szerezni, a tulajdonjogért 35,000 frtot követelnek. Ha a főváros a kért árat nem adná meg, a volt tulajdonosok a forrás tulajdonjoga iránt pert indítanak.

A szinházak tűzbiztossága.

A főváros jogi és közrendészeti ügyosztálya új szabályrendeletet dolgozott ki, a mely a szinházak tűzbiztonságával foglalkozik. A közrendészeti bizottság a szabályrendelet több passzusát megváltoztatta, a mennyiben alternative állapította meg a világítás módját, vagyis a gáz is, meg a villam is használható. Kimondotta továbbá, hogy a szinházat csak akkor lehet megnyitni, ha a legfelső emeleten legalább másfél légkörű vízonyomás biztosítva van. A főpróbán ugyanazokat a tűzbiztonsági intézkedéseket kell tenni, mint az előadáson. A délutáni előadásokra a fővárostól és nem a rendőrségtől kell engedelmet kérni. Annak a napnak délelőttjén, a melyiken két előadás van, semmiféle próbát nem szabad tartani. Dohányozni nem szabad a szinházakban. Egyes helyiségekben azonban előzetes kérelemre a hatóság a dohányzást is megengedheti.

A cselédmizériák.

A főváros a cselédmizériák megszüntetése végett legutóbb szigorú szabályrendeletet alkotott, a mely a cseléd-közvetitőket is erősebb felügyelet alá helyezi. Egyebek között az új szabályzat elrendeli, hogy a közvetitő díjat a gazda és a cseléd is csak a közvetítés után nyolczadnapra köteles fizetni. A cselédközvetitők a szabályrendeletnek ezt a részét megfelebbezték s azt kérik, hogy a felek a közvetitő-díj *felét* a közvetítés alkalmával, *a másik felét* a szolgálatbalépést követő nyolczadik napon fizessék.

KÖZGAZDASÁG.

Hivatalos árjegyzés a Budapest székesfővárosi központi vásárcsarnokban nagyban eladott élelmiczikkekről.

— 1899. február 25-én, áringadozás forintokban. —

Hús.

Marhahús, hátulja I. oszt.	50—22	métermázsánként
„ „ II. oszt	48 - 50	„
„ „ III. oszt.	44 - 48	„
„ vidéki eleje I. oszt.	42 44	„
„ „ II. oszt	40—42	„
„ „ III oszt.	38 - 40	„
Borjuhús, hátulja I. oszt.	68—72	„
„ „ II oszt.	64—68	„
„ eleje I. oszt.	64 - 66	„
„ „ II. oszt.	58 64	„
Borjú, budapesti nyúzatlan	58 - 62	„
„ bécsi „	54 - 58	„
„ vidéki „	50 58	„
Birkahús, hátulja I. oszt.	38 42	„
„ „ II. oszt	36 - 38	„
„ eleje I. oszt.	34 - 38	„
„ „ II. oszt.	32 34	„
Birka egészben	0 36 - 0 40	kilogrammonként
„ „ vidéki	0 14 - 0 24	„
Bárány, nyúzatlan	3 — 4	egy darab
Sertéshús szalonnával,		
a) elsőrendű	50 - 51	métermázsánként
b) vidéki	44 — 48	„
süldő	48 — 60	„
Sertéshús szalonna nélkül,		
a) elsőrendű	50 - 52	„
vidéki	38 — 46	„
pörkölt	40 46	„
Sonka, nyers	0·70 — 0·90	kilogrammonként
füstölt, belf, csonttal	0 50 - 0·80	„
csont nélkül	0·70—1 00	„
prágai csonttal	0 90—1·10	„
vidéki	0·50 - 0·80	„
Vidéki füstölt hús	0·45—0·70	„
Szalonna, sózott	48 - 49	„
füstölt	52 54	„
vidéki	44 48	„
Sertészsir, hordóval	56 57	„
hordó nélkül	58 — 59	„
vidéki	52 - 53	„
Kolbász, füstölt	0·60—0·90	kilogrammonként
Szalámi, belföldi	1 30 - 1.40	„
Malacz, tisztított	6 60 - 6 80	„

Baromfi. a) *Élő:*

Tyúk	1 20—1.80	párja
Csirke	0·90—1·50	„
Kappan, hizott	2.00—2·80	„
Récze, hizott	2 80—4·00	„
sovány	2.00 2·80	„
Lúd, hizott	5·00 - 7 00	„
sovány	1 80 - 3 60	„
Pulyka, hizott	4 50—6·00	„

b) *Tisztított:*

Tyúk	0·50—0·90	darabja
Csirke	0 30 - 0 75	„
Kappan, hizott	0 80—1 30	„
Récze, hizott	1 40 - 2 20	„
	0 60 - 0 62	kilója
félkövér	0·60 1·00	„
Lúd, hizott	2 50 3·50	darabja
	0 56 0 62	kilója

félkövér	0 80 - 2 50	darabja
	0 44 0 48	kilója
Pulyka hizott	1 80 - 3 00	darabja
	0 54 - 0 60	kilója
félkövér	1·00—1·50	daradja
	0 46 0·52	kilója
Lúdmáj	0 15—1·20	darabja
	1 20—1 50	kilója
Lúdzsir	0 80 1·10	„

Hal. a) *Élő:*

Harcsa	0·80—0·90	kilója
Csuka	1 00 1·20	„
Ponty, dunai apró	0·60 0 70	„
nagy	0 70 0·90	„

b) *Jegelt* (nem élő):

Harcsa	0 26 0·70	kilója
Csuka	0 25 0·70	„
Ponty, kisebb	0 20—0·30	„
nagy	0 30—0·70	„
Süllő, kisebb	0·40—0 60	„
nagy	0·60—1·40	„
Viza	1·00—1·60	„
Kecsege	1·40 1·60	„

Tej és tejtermékek.

Tej	0 08—0 09	literje
lefölözött	0 06—0·07	„
Tejföl	0 18 0 26	„
Tehénvaj (tea)	0 90—1·10	kilója
I. rendű	0 70 - 0 85	„
II. rendű	0·40 - 0 50	„
olvasztott	0 60 - 0 60	„
Tehénturó	0 14 0 16	„
Juhturó	0·45—0·48	„
Liptói turó	0·48—0·60	„
Trappista	0 90 1·00	„
Ementhali sajt	1·10 1·10	„
Groji sajt	0 45 - 0 60	„
Juhsajt	0 48 - 0·48	„

Tojás.

Friss, I oszt.	36 - 37,	(1440 drb, 1 láda)
II oszt.	24 28 „	„ 1 „
Meszes tojás	26—28 „	„ 1 „
Apró tojás	25—28,	(1680 drb, 1 láda)
Teatojás	2·60—2·80	100 darab.

Az Első Magyar Iparbank *Pucher* József elnöklése mellett tartotta közgyűlését. Az igazgatóság jelenti, hogy az intézet váltótárcza állománya 4.538,990 frt 13 krra rugott. Értékpapirokba 1.401,160 frt 94 kr kölcsönt nyujtott az intézet A betétek összege 3.423,505 frt 26 kr volt. A tiszta nyereség 172,345 02 kr. Osztalékul részvényenként 10 frtot fizetett ki. Végül igazgatósági tagnak megválasztották *Winterberg* Gyulát s kiegészitették a választmányt.

—

A Magyar villamossági részvény-társaság *Matlekovics* Sándor elnöklésével tartotta évi rendes közgyűlését. Az igazgatóság jelentése szerint a lefolyt évben úgy a helybeli, mint a vidéki fióktelepek fogyasztói jelentékenyen szaporodtak. A tavalyi üzemnyereség 382,815 frt 93 krra rug, mely összeg fölosztására nézve az igazgatóság javasolja, hogy 2 százalékot (7656 frt 31 kr.) a tartalékalapra, 10 százalékot (37,515 frt 96 kr.) az igazgatóság javadalmazására fordítsanak. Az ez összegek levonása után fönmaradó 337,643 frt 66 krból, hozzáadva az 1897. évi nyereségből uj számlára áthozott 41,970 frt 41 krt, összesen tehát 379,614 frt 7 krból 40,000 drb társulati részvényszelvénynek darabonkint 7 frt 50 krral, vagyis $7\frac{1}{2}$ százalékkal való beváltására 300,000 frt használtassék föl, a segitő alap javára 15,000 frt, az ujitási alap javára pedig 20,000 frt jut. A közgyűlés rendelkezésére álló 44,614 frt 7 krt uj számlára viszik át. A közgyűlés ez indítványához hozzájárult s az igazgatóságnak megadta a fölmentést. A részvények 5-ik számu szelvényeit márczius 1-étől váltják be.

—

A Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvény-társaság közgyűlésén *Dessewffy* Aurél gróf elnökölt. Az igazgatóság jelentése szerint, a gyár műhelyei el voltak ugyan látva munkával, de azokat még sem lehetett teljesen kihasználni, mert az üzleti viszonyokban beállott pangás az intézetre is hátrányos befolyással volt. Az összes forgalom 1898-ban 4.804,212 frt volt. Az ez évre való megrendelések kielégitők s a múlt évről mintegy másfél millió értékű munka jut át. A gyár tiszta jövedelme 206,402 frt 96 kr, a melyből a részvényekre egyenkint 13 frtot ($6\frac{1}{2}$ százalék) fizetnek ki. A közgyűlés a jelentést tudomásul vette s a fölmentvényt megadta. Uj igazgatósági tagul *Peifer* Ignáczot választották meg.

HIRDETÉSEK.

Olcsó ékszer- és ezüstárú-eladás.

Tekintetes Benedek Gábor és Testvére
ékszerész uraknak
Budapesten.

A kolozsvári protestáns szeretetház javára rendezett sorsjátékból az el nem adott sorsjegyekre esett nyereménytárgyak értékesitésével az erdélyi ev. ref egyházkerület igazgató-tanácsától nyert fölhatalmazás folytán ezennel azon szives fölkérés kiséretében bizom meg önöket, hogy a rendelkezésükre bocsátott tárgyakat **mielőbb értékesiteni** igyekezzenek.

Kolozsvárott, 1899 január 21-én

Maksay János,
egyházkerületi számvevő,
mint az erd. ref. egyházkerület meghatalmazottja.

Fenti megbizó levélben emlitett tárgyak a legizlésesebb kidolgozásu **brillant- és arany- ékszertárgyakból**, továbbá a legdivatosabb **barok-stilusban készült megkapó szépségü ezüstnemüekből** allanak, a melyeknek **igen olcsó eladása** által a nagyérdekü közönségnek oly páratlan **kedvező alkalmat** nyujtunk a vételre, a milyen ritkán kinálkozik.

Benedek Gábor és Testvére
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utcza 17.

♦♦ Amerikai ♦♦

SMITH PREMIER írógépek

és Automatic Cyclostyle

önműködő sokszorosítógépek vezérképviselőségétől:

WOLLÁK és TSA BUDAPEST,

TELEFON. **VI., Andrássy-út 45.** TELEFON.

Tessék árjegyzéket, vagy a gépek bemutatását kérni.

Az 1857. alakult és legfelsőbb helyen engedélyezett

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

BUDAPEST, Vigadó-tér (saját palotájában).

Negyven millió osztrák értékű frtnyi alappal bír és biztositékot vállal:

a) **tűzkár ellen** (ha villám által is okozva) épületekre, gyárakra, gépek, árúkészletekre, butornemüek, marhaállományra stb. b) **jégkárok ellen** biztositott teljes kártérítéssel, úgy nemkülönben c) **szállítmányi károk ellen**, vizen, szárazon és vasutakon; d) **betőrési károk ellen**; e) **az ember életére**; 1. halálesetre szóló biztosításokra, 2. vegyes, illetve, elérés és halálesetre szóló biztosításokra, 3. kiházasitási biztosításokra, 4. közvetlen vagy bizonyos idő lejártával kezdődő életjáradékokra, 5. túlélési életjáradék, illetve özvegyi nyugdijbiztositásokra, 6. nevelési költségbiztositásokra, 7. jelz. életbiztositásokon

Az életbiztositások érvényesek a természetes elhalálozásra, kivül: 1. a háború veszélyeire — minden pótdij nélkül. 2. a párbaj eseteire, 3. az öngyilkosság folytán bekövetkező halálesetre, 4. balc eset folytán történő elhalálozás esetére.

Az alaptőke, a biztosítási dijtartalék és a befolyó biztosítási díjösszegek a legteljesebb biztositékot nyújtják. A biztosítási feltételek a t. cz. közönség számára a legelőnyösebben állapittatnak meg. — A biztosítási díjak lehető jutányosak a felmerülő károk a leggyorsabban és a legkészségesebben térittetnek meg.

A társaság lakházakat és gazdasági épületeket úgy biztosít, hogy a dijfizetés csak a második évben veszi kezdetét, ha az ily épületek nála **6 évi** tartamra biztosittatnak, továbbá lakházaknak s gazdasági épületeknek **12 évi** tartamra leendő biztosításánál **két ingyen évet** (az elsőt és utolsót) engedélyez olyformán, hogy az ingyenes években egyáltalában **semminemü** fizetmény nem teljesitendő.

Kormányzó közegek:

Igazgatók: **br. Harkányi Frigyes, Jeney Lajos, Ormódy Vilmos, br. Schossberger Zsigmond, gr. Zichy Nándor.**

FELTEN és GUILLEAUME

CARLSWERK, Mühlheim a. Rhein. — Bécs, X. Bez., Semmeringer-Strasse 11.

Külső váczi-út. **BUDAPEST,** Külső váczi-út.

Vas-, aczél és vörösréz-drótkötelek, bányák, felvonógépek, hajók, tranzmissziók, kötélpályák, valamint **villámhárítók** használata.

Különféle módon izolált vezető drótok. Telegrafia, telefónia és elektromos világitás czéljaira való guttaperchával vagy gummi-erekkel készült, valamint ólommal és dróttal burkolt **kábelek.**

Rostanyaggal, papirossal és levegőréteggel izolált **ÓLOMKÁBELEK**

Vas-, aczél-, vörösréz és bronzdrótok. Drótárúk.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

MAGYAR SZÉKESFŐVÁROS

kiadóhivatala.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. márczius 6. 10. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Uzsora kölcsön.

A *Magyar Székesfőváros* megirta múlt számában, hogy a bankok nem reflektálnak a nagy kölcsön esedékes papirjaira. Mert nem veszik a főváros kötvényeit sem idehaza, sem külföldön; mert drága a 97-es árfolyam s a 4% nem csábit senkit. Az érdekes tudósításban ott volt az is, hogy a bankok mégis hajlandók szóba állani a fővárossal, ha a papirok árfolyamából engedne.

Budapest tizenkét elsőrangú pénzintézete tette ezt az ajánlatot. Nem holmi uzsoraügynökök, hanem a pénzpiacz kapaczitásai. Ismerik a főváros szomorú anyagi helyzetét és tudják azt, hogy a nagy kölcsön tárgyalásakor milyen oktalan módon bánt el a város a konkurrens pénzintézetekkel, biztosra vették tehát, hogy ajánlatukat a zavarban levő főváros elfogadja.

De a polgármester — így mondotta ő maga — gondolt minden eshetőségre s így a bankok spekulácziója nem találta védtelenül: a fővárosnak van elég pénze — két hónapra; azután meg van mit zálogba adni: akár regálekötvényt is, vagy hat millió értékűt, akár a sok sujtásos, aranypitykés egyenruhát. Nem kell tehát megijedni, lesz pénz bőven. Csak a kamatot tessék nagylelkűen megszavazni. Igaz, hogy több lesz 4 százaléknál, talán 6 százalékra is fölrúg, de mégis lefőzhetik a szövetkezett bankcsoportokat.

Ez a helyzet képe, tisztelt fővárosi adófizető nép.

Vezető embereink megcsinálták két esztendővel ezelőtt a százmilliós nagy kölcsönt. Erre el is költöttek eddig ötvenkét millió koronát, a többi meg le van kötve százfelé. Igen ám, csakhogy a megmaradt negyvennyolcz millió korona értékű papir senkinek sem kell, sem itthon, sem másutt. A fővárosnak rossz hire van a pénzpiacz előtt, mert rendetlen háztartásáról mindenütt tudnak az érdekelt körök.

S mégis a polgármester arra számít, hogy Hamburgban (micsoda ominozus egy város) majd csak lábra kelnek a megrekedt papirok. Talán eljutnak még Amerikába is. Hát szép a remény, de nehéz a várakozás, mikor a hitelező is szorongat. S bizony igaza van Preyer Hugónak, mikor teljes világosságot követel. De elfeledtette megszavaztatni ezt az óhajtását. Holott tudhatta, hogy a városházán most a bizalmas konferencziák korszaka dívik. Zártkörben intézik a főváros vitális ügyeit, a minthogy minden valószinüség szerint a kölcsön dolga is a zártkörű értekezletek bizalmas nivójára fog lesülyedni.

S míg a hamburgi vagy rotterdami ügynökök felhajszolják azokat a boldogtalanokat, a kiket égető vágy gyötör a főváros papirjai után, addig jövel zálogház és lombard kölcsön tisztes kamatjaiddal. A főváros bizonyára sem igy, sem úgy nem veszít.

A tizenhat millió korona értékű papirt odaadta volna opczió esetén 15.440,000 koronáért; veszített volna 560,000 koronát az árfolyamnál, kamatot pedig 640,000 koronát kellett volna fizetnie. E helyett most rövid lejáratú 6 százalékos kölcsönt, esetleg zálogkölcsönt vesz föl ugyancsak 16.000,000 koronát s a kamat terhe mindössze 960,000 korona lesz. Világos tehát, hogy ez az üzlet előnyösebb, mintha a bankok optáltak volna. A baj csak az, hogy az opczionál az effektiv veszteség az amortizáczió alatt megtérül az olcsóbb kamat révén, míg a rövid lejáratú kölcsönök, vagy zálogüzletek 6 százalékos kamatterhe... szinte elviselhetetlen súly lesz erre a szerencsétlen fővárosra.

A nagy kölcsön felvételekor sokat beszéltek a megkötés módozatairól, jót is, rosszat is. Azt is mondták, hogy a fővárost, nem belekényszerítették, hanem beugratták a szövetkezett bankcsoport ajánlatába.

A mai helyzet azonban sokkal különösebb. S most joggal kérdezheti bárki, hogy a bankok rideg álláspontja nem akar-e valami újabb kényszereszköz lenni, a melylyel a főváros laikus vezetőségét beugratják valami vad spekuláczióba.

Nagyon kell vigyázni a kölcsönt hajszoló uraknak s jó lesz, ha a polgármester kissé meglebbenti a pénzcsoportok kuliszszáit.

*

A nagy kölcsönből ez év márczius elsején elhelyezésre kerülő 16 millió korona értékű kötvény ügye a múlt heti közgyülés napirendjén is szerepelt, miután gyors intézkedést kell tenni a papirok értékesítése végett. A közgyülés lefolyása a kötvények értékesítése ügyében a következő volt:

Vaszilievits János tanácsos bejentette, hogy a bankok nem reflektálnak a főváros papírjaira. Ez ügyben a tanács s a pénzügyi bizottság a következő javaslatot tette:

Az egyesült pénzintézetek bejelentését a közgyülés vegye tudomásul.

A bejelentés folytán szükségessé vált pénzügyi műveletek keresztül vitelére a polgármester elnöklése mellett *Matuska* Alajos alpolgármester, *Vaszilievits* János tanácsos, *Lampl* Hugó főszámvevő és a törvényhatósági bizottság négy tagjából álló bizottságot küldjön ki.

Hatalmazza föl a közgyülés a bizottságot arra, hogy a szükséges pénzösszegeknek ideiglenesen való beszerzéséről akár a főváros tulajdonában levő értékpapirok lombárd-kölcsön alakjában való letétele, akár a főváros különböző alapjaiban meglevő összegeknek, mint kölcsönöknek a fővárosi központi pénztár részére való átvétele és a fővárosnak visszafizetésre való lekötése mellett, vagy más megfelelő módon intézkedjék;

a még értékesítendő negyvennyolcz millió korona eladása, illetőleg értékesítése iránt esetleg az ötvenmilliós kölcsön első részletére nézve kötött szerződésben már kilátásba vett huszonöt millió ötödfél százalékos fővárosi kötvények konverziójával kapcsolatban vagy a nélkül a törvényhatósági bizottság közgyülése helyett és annak nevében minden további jóváhagyás nélkül, mint külön e czélra meghatalmazott, saját legjobb belátása szerint végleg és jogérvényesen szerződhessen.

A bizottság eljárásáról — annak befejezte után az összes iratok és okmányok beterjesztésével — részletes és kimerítő jelentést kell tenni a közgyülésnek.

Hercog Péter a kiküldött bizottságot nem akarja teljes hatalommal fölruházni. Azt indítványozza, hogy a bizottságot küldjék ugyan ki, a bizottság kösse meg ideiglenesen a szerződést, de a közgyülés jóváhagyásának föntartásával.

Halmos János polgármester szerint a kiküldött bizottságnak sokkal kényelmesebb és kellemesebb, ha a közgyülés jóváhagyását föntartják. A város érdeke azonban szenvedni fog. Az eddig volt kölcsönügyi tárgyalások tapasztalásából állíthatja, hogy másként, mint teljes hatalommal fölruházott bizottság útján előnyös kölcsönt kötni nem lehet. Kijelentette, hogy a fővárosnak momentán nincsen pénzre szüksége. Két hónapig föltétlenül elegendő pénz van, de valószinű, hogy junius elsejéig sem lesz szüksége a városnak pénzre. De minden eshetőségre számított s tárgyalásokat kezdett az osztrák-magyar bank budapesti főintézetével s a főváros biztosítva van, hogy pénzzavarba nem jut. A javaslat elfogadását kéri azért is, mert valószinű, hogy külföldi pénzt is keres a bizottság s teljes fölhatalmazás nélkül alig érhet el eredményt.

Preyer Hugó nem látja azt a pénzügyi előnyt, a mely megokolná a teljes hatalmu bizottság kiküldését. Teljes nyilvánosságot kiván s azért Herczog indítványát pártolja.

Heltai Ferencz azt hiszi, hogy ha Herczog indítványát fogadják el, akkor komoly külföldi pénzintézet szóba sem áll a várossal.

Véri Károly a nagy kölcsön megkötésénél történtek alapján fogadja el Herczog indítványát. Akkor a fővárosnak abból, hogy a közgyülés is hozzászólt a dologhoz, két százalék haszna volt.

A közgyülés 76 szóval 69 ellen Herczog Péter indítványát fogadta el.

A Váczi-út rendezése.

Az egyszeregy nagy fejsze azoknak a kezében, a kik a matematika szofizmáival dolgoznak. Mert nekik könnyü bizonyítani azt, hogy kétszer kettő négy, de az sem nehéz feladat előttük, hogy kétszer kettő nem négy. Ezt a szemfényvesztő műveletet űzi a tanácsi VI. ügyosztály a Váczi-út rendezésének ügyében. Nem akarja elfogadni a II. és III. tanácsi ügyosztály, a középitési bizottság és a mérnöki hivatal részéről bizonyított szükségességét és előnyét a Váczi-út végleges rendezésének.

A mellett harczol a VI. ügyosztály, hogy a végleges rendezés sokkal nagyobb terhet ró a fővárosra, mint a makadam-burkolat fentartása. És ezt az állitását ekkép bizonyítja:

„A Váczi-út makadam-burkolatának fentartására 1898-ban fordíttatott . . . . . 39,983 frt

ennek részleges fedezetére szolgál az állami hozzájárulás . . . . . 25.000 frt

e szerint a fővárost terheli . 14,983 frt

ehhez hozzászámítandó a Váczi-út belső szakaszának (a nyugati pályaudvartól a vámig) fentartási költsége . . . . . 6,964 frt

ennélfogva az egész Váczi-út fentartása czímén a fővárosra háruló évi teher . . . . 21,947 frt.

Evvel szemben a Váczi-út végleges burkolására szükséges (a vizafogó-védgát koronájának makadam-burkolatát beleszámítva) kerek számban 1.600,000 frt, a melynek csupán 4%-a . . . . . 64,000 frt,

ebből levonva az állami hozzájárulást . . . 25,000 frt,

marad . 39,000 frt,

a mely összegből levonva a fentartásból származó terhet . . . . . 21,947 frt

marad . 17,053 frt.

Ebből kitűnik, hogy a végleges burkolás költségeinek 4%-a évi 17,053 forinttal haladja túl az út jelenlegi fentartási költségeit. Hozzávéve azt, hogy a jelenleg alkalmazásban lévő vállalati rendszer szerint számítva az új burkolat létesítését követő hetedik évtől kezdve az út szerződésszerű fentartási költségei előreláthatólag a 25,000 forintnyi állami hozzájárulást fel fogják emészteni, — a hetedik évtől kezdve már a végleges burkolás költségeinek 4%-a évi 42,053 frttal fogja a jelenlegi fentartási költségek terhét meghaladni, nem is számítva azon költségeket, a melyekbe a vizafogó védgát makadamszerü burkolatának fentartása fog kerülni.

Ez az összehasonlítás azonban nem elégséges, a mennyiben a szóban levő útrendezés pénzügyileg előnyösnek akkor sem volna tekinthető, ha a jelenlegi fentartási költségösszeg a végleges burkolási költség évi 4%-át és a későbbi szerződésszerű fentartási költségeket fedezné is. A végleges útrendezés csak akkor lenne pénzügyi szempontból előnyösnek mondható, hogy ha a jelenlegi fentartási költség évi összegével nemcsak a befektetés kamatait lehetne fedezni, hanem magát a befektetési tőkét is egy bizonyos idő alatt amortizálni, még pedig lehetőleg 20 év alatt, a meddig tudniillik az új burkolat szerződésszerű fentartásának ideje tart.

20 évi törlesztés és 4%-os kamatláb alapulvétele mellett a befektetendő 1.600,000 frt után esik egy évre tőke- és kamattörlesztés . . . . . 116,978 frt,
ebből levonandó az első hat évben az állami hozzájárulás . . . . . 25,000 frt,
marad tehát évi teher . 91,978 frt.

Tájékozásul még ideiktatjuk, hogy ugyancsak 4% kamatláb alapul vétele mellett a befektetendő 1.600,000 frt után esik egy évre tőke- és kamattörlesztés:

25 évi törlesztésnél ..	101,834	frt.
30 „ „ ..	92,057	„
35 „ „ ..	85,336	„
40 „ „ ..	50,614	„
50 „ „ ..	74,248	„

Ezen számadatokból világosan látható, hogy a végleges útberendezésből a fővárosra háruló terhek még az ingyenes fentartás ideje alatt is jóval magasabbak, mint a jelenlegi fentartási költségek, itt tehát pénzügyi előnyökről egyáltalán szó sem lehet.“ . . .

A számok előtt mindenkinek meg kell hajolni, ha a számok alaposak. Itt azonban a VI. ügyosztály némi tévedésbe esett, a mennyiben számadatai nem mindenben birnak kellő alappal. A Váczi-út sürgős rendezését ugyanis *egyelőre* a vámtól a Rákos-patakig kell érteni. Ennek a munkálataira pedig nem 1.600,000, hanem csak 637.000 forint szükségeltetik.

A kérdéses szakasz javítására és jókarban tartására évenkint 65,000 forint szükséges. Ilyen összeggel pedig az út végleges rendezésének költségét húsz év alatt lehet letörleszteni. Ezt mondják a számok.

A VI. ügyosztály azonban nem adja meg magát. Tovább is harczol a maga téves álláspontja mellett és nem akarja elismerni, hogy milyen anyagi kárt okozhat a felfogása érvényesítésével a fővárosnak. Mert ha igaza van is — tegyük föl, hogy igaza van — a makadam-út fentartása nem 65,000, nem 50,000, hanem csak 35,000 forintba kerül évenként. Ez az összeg husz év alatt 700,000 forintra rúg s a Váczi-út még mindig hepehupás, még mindig rendezetlen.

A végleges gránit-burkolat az említett szakaszon 637.000 forintot igényel. Az első hét évben a fentartás semmibe sem kerül. Azután pedig — számítva az állam részéről adott 25,000 forintot — jóval kevesebbe kerül, mint a makadam fentartása.

Mindezt a VI. ügyosztály *nem akarja* belátni. Magasra kapott, a mikor a fináncziális egyensúly helyreállításának vesszőparipáját a lába közé fogta s most abban a hitben él, hogy neki kell a fővárost a végromlástól megmenteni. Dehogy! . . . Megmenekül az magától is.

De első sorban nem szabad a menekvés útját állani olyan tételekkel, a melyek alapjukban támadják egy nagy város életerejét: az ipart és a kereskedelmet. Mindenütt helyet adunk a takarékosságnak. Itt nem, mert a takarékosság ebben a kérdésben oktalan bosszú a lassan fejlődő gyáriparral szemben. Erre a bosszura pedig nincs szüksége a fővárosnak, a mely százezreket szokott kidobni — luxus-czélokra. Ne takarékoskodjék tehát ott, a hol egyrészt a maga, másrészt az ezreket tápláló nagyipar és kereskedelem vitális érdekeiről van szó.

*

Az érdekeltek.

A Váczi-út mentén elvonuló gyártelepek tulajdonosai sem nézik tétlenül a dolgok folyását. Mint ezelőtt tizenkét évvel, a mikor közvetetlenül Baross miniszterhez fordultak, most is egyesülten óhajtják ügyüket a kormány elé juttatni. Megállapodtak abban, hogy bevárják a főváros határozatát s amennyiben e határozat kedvezőtlen lenne, újra a kormányhoz irnak fel.

A szükséges lépések megtételével *Vuk* Lajos (a Vuk M. és Fiai czég beltagját) és *Wolfner* József (a *Wolfner* Gyula és Tsa czég beltagját) fővárosi bizottsági tagokat bizták meg.

Az egyes ipartelepek a Váczi-út rendezése ügyében a következő nyilatkozatokat tették:

A **Schlick gyár** r.-t. nevében *Winter* igazgató kijelentette, hogy a váczi-út rendezetlen volta a lehető legnagyobb kalamitás a gyárra nézve. A szállítási költségek átlag 30 százalékkal megasabbak a rossz út miatt. Egyébként a Váczi-út nagy teherforgalmához a makadamutat egyáltalán nem tartja megfelelőnek.

A **Marx és Grossmann** érczárugyár nevében *Grossmann* igazgató azt mondotta, hogy az áruszállítást még száraz időben is csak előfogattal végeztethetik. Azokra a kocsikra, a melyeken rendes utvonalon 30—50 métermázsát rakhatnak, legfölebb 15 métermázsát tehetnek s mégis megtörténik, hogy egyik kocsiról átrakodnak egy másikra.

Wolfner Gyula és Tsa czég részéről *Wolfner* József kijelentette, hogy a Váczi-út jelenlegi állapotában türhetetlen. Valamennyien arra kényszerülnek, hogy az áruszállítást lehetőleg korlátozzák, s a vasutat vegyék igénybe, mert a tengelyen való szállítás lehetetlen.

A **Budapesti szivattyú- és gépgyár** r. t. vezérigazgatója *Láng* Lajos a Váczi-út rendezetlen voltában az egész gyáripar veszedelmét látja. Gyártelepük átlag 6000 vaggon rakományt szállít tengelyen s a mostani útviszonyok mellett minden vaggonnál 2 frt 50 krt fizetnek rá a szállításra.

A **Höcker testvérek** részéről *Höcker* Károly panaszkodott a rossz út miatt. Különösnek tartja, hogy a főváros szigoruan megköveteli a kövezetvámot, de semmit sem tesz az út jókarban tartására. Állitása szerint egy-egy vaggonnál 5 forinttal több a szállitási költség. Ez azonban majdnem mellékes; sokkal fontosabb, az, hogy a hepe-hupás uton drága gépeket kell szállitaniok s elégszer megtörténik, hogy 8—10,000 forintos gépük az út közepén elakad, vagy törést szenved.

Hasonlóképp nyilatkozott: az Accumulátor-gyár, a Newchatel aszfalt-társaság, a Linzer Károly és Fia czég, a Magyar Épület és Műlakatos-gyár részvény-társaság.

Mindezekből pedig beláthatja a főváros, hogy mi a kötelessége a Váczi-út ügyében.

Budapest virilistái.

A vagyoni czenzus alapján elsőbbséggel biró választók névlajstromának újabb kiigazitása most fejeződött be s a főváros 1200 legtöbb adót fizető választója akár akczióba is léphet. Ha tudniillik lenne valaminő választás. Szerencsére pihenhetnek; egyelőre sem országos, sem lokális gondok nem fogják gyötörni a vagyonos urakat.

Mert kissé csodálatos, nálunk egyáltalán nem fejlődik annyira az emberi jog, hogy megszünjék az a különbség, a mely a vagyonnal birót elválasztja a vagyontalantól. A legintelligensebb egyén adókönyv nélkül nulla a közéletben, szemben az anyagilag megizmosodott kefekötővel vagy néhai czukrászszal. Ezek kormányoznak, választanak; az értelmiség, az adót nem fizető, vagy kis czenzusos, passziv alakja a társadalomnak, úgy mint a közéletnek.

Sürgetik, hajszolják az általános választói jogot, vagy legalább a választói jog kiterjesztését.

A kik sürgetik, még kevesen vannak. Hangjuk, erejük megtörik a hatalmasokkal szemben, a kik itt is, ott is, a fővárosban úgy mint az ország egyéb részében 1200-as csoportokban tartják kezükben a jogot a mindenek fölött való kormányzásra.

A kiigazitott listából adjuk a következő adatokat:

A székesfővárosi 1200 legtöbb adót fizető választók 1899. évi névjegyzéke

Tafler Kálmán háztulajdonos 24400 frt 08 kr. Emmer Kornél dr. háztulajdonos, nyug. kuriai biró 22588 frt 2 kr. Ehrenfeld Ignácz háztulajdonos 16502 frt 92 kr. Deutsch Antal háztulajdonos 15034 frt 59 kr. Lánczy Leó bankigazgató, háztulajdonos 14351 frt 92 kr. Kuncz Jenő dr. ügyvéd, háztulajdonos 13427 frt 54 kr. Deutsch Károly háztulajdonos 12717 forint 43 kr. Lindenbaum Mór háztulajdonos 11501 frt 41 kr. Csávossy Ignácz háztulajdonos 11474 frt 71 kr. Gerő Lajos dr. ügyvéd, „Pallas“ részv.-társ. igazgatója 11041 frt 74 kr. Wagner Géza dr. ügyvéd, háztulajdonos 10307 frt 08 kr. Müller Vilmos háztulajdonos 10142 forint 38 kr. Steindl Imre házt., műegyetemi tanár 9479 frt 60 kr. Treichlinger József háztulajdonos 9322 frt 56 kr. Haas Jakab háztulajdonos, vállalkozó 9141 frt 31 kr. Wagner Jenő dr. háztulajdonos 9123 frt 80 kr. Krausz Ede dr. háztulajdonos, ügyvéd 9039 frt 78 kr. Deutsch Sándor hatvani háztulajdonos, bankigazgató 9030 frt 82 kr. Bernfeld Mór vállalkozó, háztulajdonos 8639 frt 86 kr. Hecht Jónás háztulajdonos 8401 frt 54 kr. Sámuel Lázár dr. ügyvéd, háztulajdonos 8033 forint 46 kr. Popper István vállalkozó, háztulajdonos 8029 frt 66 kr. Jakabffy István háztulajdonos 8008 forint 81 kr. Földessy József háztulajdonos 7954 frt 34 kr. Sigray Pál ügyvéd, háztulajdonos 7756 frt 18 kr. Krammer Ernő id. háztulajdonos 7542 frt 93 kr. Gebhardt József dr. ügyvéd, háztulajdonos 7462 frt 42 kr. Gebhardt Lajos dr. ny. t. főorvos, háztulajdonos 7422 frt 86 kr. Krausz Lajos megyeri gyáros, háztulajdonos 7285 frt 06 kr. Frankl József bankár 7165 frt. Evva Lajos háztulajdonos 7007 frt 38 kr. Emmerling Vilmos háztulajdonos 6950 frt 73 kr. Keleti Gyula dr. háztufajdonos 6863 frt 74 kr. Garai Károly ügynök, háztulajdonos 6613 frt 62 kr. Haydin Károly ügyvéd, háztulajdonos 6471 frt 82 kr. Török József gyógyszerész, háztulajdonos 6463 frt 66 kr. Győry Elek ügyvéd, háztulajdonos 6406 frt 80 kr. Wodianer Arthur háztulajdonos 6163 forint 6 kr. Hegedüs Sándor bankigazgató, háztulajdonos 6086 frt 66 kr. Fried Adolf dr. ügyvéd, háztulajdonos 6082 frt 88 kr. Gundel Vilmos vendéglős, háztulajdonos 6055 forint 41 kr. Schlesinger M. Berthold háztulajdonos 5938 frt 50 kr. Weisz Manfréd háztulajdonos 5914 frt 66 kr. Weisz Berthold háztulajdonos 5812 frt 85 kr. Sárkány József illenczfalvi kir. tábla alelnöke, háztulajdonos, ügyvéd 5802 frt 88 kr. Lévay Henrik kisteleki háztulajdonos 5640 frt 83 kr. Arányi Miksa dr. „New-York“ biztosító-társaság igaz. 5526 frt. Verebélyi László dr. orvos, háztulajdonos 5431 frt 41 kr. Országh Sándor dr. háztulajdonos 5273 frt 70 kr. Steiger Gyula ügyvéd, háztulajdonos 5232 frt 20 kr. Villányi Alajos czukrász, háztulajdonos 5201 frt 82 kr. Polónyi Géza ügyvéd, háztulajdonos, képviselő 5197 frt 20 kr. Klein Jakab H. bútorkereskedő, háztulajdonos 5089 frt 29 kr. Popper Sámuel háztulajdonos 5080 frt 93 kr. Brázay Kálmán kereskedő, háztulajdonos 5033 frt 27 kr. Kovács Sebestyén Aladár háztulajdonos 5017 forint 84 kr. Heinrich István háztulajdonos 4982 frt 88 kr. Deutsch Sándor bizományos, háztulajdonos 4935 frt 36 kr. Teleky Gyula gróf háztulajdonos 4889 frt 53 kr. Dietl Emil divatárús, háztulajdonos 4783 frt 37 kr. Bachruch Károly ékszerész, háztulajdonos 4715 forint 46 kr. Jordán Károly háztulajdonos 4671 forint 88 kr. Bamberger Béla dr. ügyvéd, háztulajdonos 4667 forint 04 kr. Kriegler Dávid ékszerész, háztulajdonos 4656 frt 78 kr. Abeles H. S háztulajdonos 4645 forint 42 kr. Grauer Vilmos dr. ügyvéd, gyáros és háztulajdonos 4620 frt 84 kr. Tiller Samu egyenruha-keresk., háztulajdonos 4617 frt 56 kr. Meisels Vilmos dr. orvos, háztulajdonos 4569 forint 88 kr. Kohner Ágoston háztulajdonos 4508 frt 11 kr. Kobek István háztulajdonos 4434 frt 21 kr. Szapáry Gyula gróf ny. miniszterelnök, háztulajdonos 4356 frt 23 kr. Kiss Károly csávássi, gyógyszerész, háztulajdonos 4333 forint 36 kr. Rónay Károly dr. ügyvéd,

háztulajdonos 4264 frt 28 kr. Pallavicini Ede őrgróf bankigazgató 4237 forint 49 kr. Latzkó Náthán kereskedő, háztulajdonos 4212 frt 09 kr. Politzer Zsigmond bankár, háztulajdonos 4159 forint 33 kr. Adler Henrik háztulajdonos 4054 frt 36 kr. Jellinek Henrik „B. K. V" vezérigazgató 3999 forint 86 kr. Freund Vilmos műépítész. háztulajdonos 3992 forint 86 kr. Morlin Imre id. ügyvéd, háztulajdonos 3908 frt 81 kr. Ortner Sámuel háztulajdonos 3885 frt 2 kr. Marchal József szállodás 3882 frt. Kauser János háztulajdonos 3871 frt 25 kr. Kölber Fülöp id. háztulajdonos 3864 forint 64 kr. Diamant Samu nagykereskedő, háztulajdonos 3825 frt 80 kr. Falk Zsigmond lovag nyomdaigazgató, háztulajdonos 3812 frt 46 kr. Ormódy Vilmos bizt. társ. igazgató 3790 frt. László Mihály dr. háztulajdonos 3782 forint 88 kr. Hevesi Ödön takarékpénztári igazgató 3778 frt 57 kr. Schweiger Márton bankigazgató, háztulajdonos 3716 forint 56 kr. Tolnay Lajos hollandi életbizt. r.-t. igazg. 3691 frt 98 kr. Politzer Gusztáv háztulajdonos 3689 forint 80 kr. Arnstein Henrik kerámia-gyár igazgató 3670 frt. Mezei Mór dr. ügyvéd, háztulajdonos 3649 frt 74 kr. Falk Miksa dr., orsz. képv., főszerkesztő 3536 frt. Gombár Tivadar dr. ügyvéd, háztulajdonos 3414 forint 2 kr. Hüvös József ügyvéd, háztulajdonos 3340 frt 40 kr. Gferer Miklós építész 3337 frt 20 kr. Mérő János rákosfalvi, ügyvéd, háztulajdonos 3316 frt 60 kr. Teleszky István földhitelintézeti vezérigazgató 3308 frt 86 kr. Rákosi Jenő lapszerkesztő, háztulajdonos 3240 forint 20 kr. Hieronymi Károly m. agrár- és jár.-bank eln., háztulajdonos 3114 forint 32 kr. Emich Gusztáv háztulajdonos 2805 frt 13 kr. Kléh István ügyvéd 2718 frt 42 kr. Eötvös Károly ügyvéd, háztulajdonos 2558 frt. Bánffy Dezső báró ny. miniszterelnök 2323 forint. Enyedy Lukács bankigazgató 2305 frt. Podmaniczky Frigyes báró képviselő, közmunkatanács alelnöke 2136 frt 70 kr. Orczy Béla báró háztulajdonos 1732 frt. Schmiedl Sándor háztulajdonos 1700 forint 20 kr. Gerlóczy Károly ügyvéd, székesfőváros ny. alpolgárm. 1350 frt.

Végre a legkisebbek: Nagy Sándor könyvnyomdatulajdonos 518 forint 25 kr. Jankovics János dr. háztulajdonos 517 frt 84 kr. Báthory Károly kávés 517 frt 65 kr. Gazsó László háztulajdonos 517 frt 60 kr. Deutsch Adolf műnyomdász 517 forint 25 kr. Czettel Gyula műnyomdász 517 frt 25 kr. Leitersdorfer Dávid férfiszabó 515 frt 95 kr. Leitersdorfer Henrik férfiszabó 515 frt 95 kr. Preger Gyula zsákkereskedő 515 frt 60 kr. Bay Géza háztulajdonos 515 forint 45 kr.

A józsefvárosi katholikusok.

— Új plébánia a Józsefvárosban. —

A főváros törvényhatóságában régóta dominálnak a józsefvárosi bizottsági tagok, a kik úgyszólván vezetői, teljhatalmú urai a főváros adminisztrációjának is. És mégis ezek a jó és hatalmas urak alig tőrődnek valamicskét is a maguk kerületének érdekeivel.

Még nem olyan rég, a Józsefvárosról úgy beszéltek, mint a Kongó-expediczió Afrikáról, a melyet a legsötétebb jelzővel illettek. Ezt a jelzőt, joggal vagy jogtalanul, viseli ma is a Józsefváros — épp a nagynevű városatyái révén.

A legsötétebb Józsefváros sorsa, fejlődése évek óta bizonytalan messzeségben stagnál. Bármit akar a kerület, bármire törekszik, minden igyekezete megtörik azon a kemény kinai falon, a melylyel a törvényhatóság klikkei magukat övezik.

A főváros valamennyi kerülete bizonyos mértékben fejlődik; az utczákat szabályozzák; az útjait, rendes kövezettel látják el, iskolái gyarapodnak; a lakosság kulturális igényei megfelelő kielégítést nyernek.

A Józsefváros, talán azért, mert a legnépesebb kerülete a fővárosnak, mindenben hátrább van a többinél. Legjobb útvonalát a Kerepesi-utat tönkre szabályozták; s az otromba Rókus eltávolítása még ma is pium desiderium. A Baross-utcza kikövezésére évek óta nincs pénz; a kültelki utak rendezéséről nem is szólva.

Mindezek azonban csekélységek ahhoz az indolenciához képest, a melyet a kerület katholikus lakosságával szemben tanusítanak.

Hetvenezer katholikus lakja a Józsefvárost, de a főváros vezető körei még mindig nem vették tudomásul a katolikus hivek számának ezt a tekintélyes szaporodását.

Ennek a hetvenezer léleknek lelki üdvéről egy plébános és öt segédlelkész gondoskodik, az ájtatoskodásra pedig templomuk: a Mária Terézia-téri szük plébánia templom és a Rókus kápolnája. A József-utczai mágnás templomot nem számithatjuk, mert hisz az inkább családi templomnak tekinthető.

A Józsefváros katholikus hivei régóta hangoztatják, kérik, sürgetik a mostani türhetetlen állapotok megszüntetését.

Jogosan hivatkoznak arra, hogy hasonló állapotok egy kerületben sem fordulnak elő.

A népesebb kerületek közül: a *Terézvárosban* 46,000 katholikus hivőnek egy plébánosa, 3 segédlelkésze; az *Erzsébetvárosban* 45,000 hivőnek egy plébánosa, 3 segédlelkésze; a *Ferenczvárosban* 32,000 hivőnek egy plébánosa, 4 segédlelkésze van.

A templom viszonyok mindenütt jobbak, mint a Józsefvárosban, a melyben a lakosságnak csak kis része juthat a szük templomba.

A józsefvárosi katholikusok tekintélyes elemei többször kérték már a fővárost, hogy a plébániát ossza ketté; szervezzen új plébániát és építtessen egy megfelelő diszes templomot. Ezt a törekvésüket a törvényhatóságnak is méltányolnia kell.

Annál inkább, mert a Rókus eltávolításával az új plébánia templom helye is megoldást nyerhet. A Rókus hatalmas telkén elég térség van egy kisebb park és egy új plébánia czéljaira.

A józsefvárosi katholikusok pedig ragadják meg ezt az alkalmat és törjenek bátran előre, hogy jogos igényeik végre kielégítését nyerjenek A főváros előtt minden

felekezetnek egyenlő elbánásban kell részesülnie. A mint támogatja az egyiket, segítse azt is, a melynek legtöbb joga és oka van a támogatásra.

Hetvenezer katolikus lélek erkölcsi érdekéről, vallási szükségletéről van szó. Ez előtt meg kell hajolni a klikkeknek és a hatósági indolenciának.

A mindentudó hivatal.

— Szemelvények a főváros büróiból. —

I.

Azt is írhattuk volna: a bűnbak. Mert valóban soha még munkás és törekvő testület olyan méltatlan bánásmódban nem részesült, mint Budapest székesfőváros mérnöki hivatala.

Divattá vált irányadó köreinkben, mindenütt, ha bármi hiba fordúl elő, neki esni ennek a szerencsétlen szakhivatalnak és tele torokkal megvádolni azokért a bűnökért és mulasztásokért, a melyekben vagy egyáltalában nem volt semmi része sem, vagy ha igen, úgy annak idején fölemelte szavát, megjósolva előre a következményeket, de természetesen mint mindig, most is hiába.

Különösnek találhatjuk a befolyásnak ezt a hiányát addig, míg nem tudjuk, hogy bár a főváros minden ügyosztályának vezetője szavazattal bír minden ügyet intéző fórumában, a tanácsban, addig a mérnöki hivatal képviselője nagy kegynek tarthatja, ha éppen meghallgatják, de arról, hogy még a legkardinálisabb műszaki kérdésekben is döntő szava lenne, szó sincsen. Maradjon a mérnök a munkánál, a beszédet, a döntést, de főleg a fáradság gyümölcsének lerázatását, minden hivatalnok legszebb jutalmát, polgártársainak elismerését bízza azokra, a kik hivatottabbak a reprezentálás és szónoklás nagyfontosságú szerepére.

Ezek után mindenki azt hihetné, hogy mérnöki karunk azért nem érvényesülhet a nyilvánosság előtt is, mivel egyoldalúsága vagy működésének szűk köre ezt meg nem engedi. Lássuk hát, tulajdonképen mit is csinál a mérnök Budapest fővárosánál.

*

A mérnöki hivatal szakosztályai. Mindenekelőtt tudnunk kell azt, hogy a mérnöki hivatal hetvenhárom megválasztott tisztviselőből áll. Van ezeken kívül még mint segéderő sok ideiglenes mérnök is alkalmazva, de ezek száma a munkamennyiségtől függ és azért nem állandó. Látható ebből, hogy ez a státus már számánál fogva is sok munkát kell hogy végezzen, mivel jól tudjuk azt, hogy mindenütt a világon a mérnök dolgozik meg leginkább azért, a miben részesül. Még fontosabbnak látjuk szerepét akkor, ha munkakörét ismerjük.

A hivatal az elnöki osztályon kívül még öt szakosztályra van tagolva. Ezek a földmívelési, a közlekedés és szépítési, a csatornázási, a magasépítési és a vízvezetéki szakosztály.

A központon kívül vannak még a kerületi mérnökségek, összesen tíz. Ezen állandó osztályokon kívül azonban mindig előfordul, hogy a főváros nagyobb épitkezéseinek vezetősége a helyszinén, mint ideiglenes kirendeltség, mint egy-egy alosztály alakul meg, természetesen a központ felügyelete alatt.

Összegezve a dolgokat látjuk, hogy a mérnöki hivatal állandóan 18—20 osztály keretében végzi munkáját. Nagy föladat már egy közigazgatási jogi szervezetnek ügymenetét figyelemmel kisérni, munkáját irányítani, mennyivel nagyobb a műszaki státusnál ez a dolog, hol nem külső differenciáról, hanem nagy horderejű, évtizedekre szóló, milliókba kerülő műtárgyak elkészítéséről van szó, főleg mai időkben, a midőn a technikai tudományok és a hozzájuk fűzött igények kifejlettsége mellett minden legapróbb dologra százféle tervezési és kiviteli irány és módozat van, a melyek egymással versenyezve igyekeznek a czélt lehető legjobb és legolcsóbb módon elérni. Hiszen a műszaki kérdések körében évek alatt járnak le és válnak avulttá rendszerek, melyeket örökéletűeknek hirdettek azelőtt.

Mindnyájan élénken emlékezünk a főváros új vízművének tárgyalására, a függőleges és vízszintes kutak rendszereiben való vitára. Ez a kérdés nálunk speciálisan el van döntve, de a műszaki tudomány még mindig nem tért fölötte napirendre általános érvényű formában. Vagy vegyük a kövezések örökké vajudó ügyét. A gránit, keramit és az aszfaltnak különböző kombinációi még igen soká versenyezni fognak egymással és még sok gondot okoznak illetékes köreinknek. Ilyen esetekben alapos képzettség, hosszú tapasztalat, alapos kritika kell a döntéshez, a mely főleg akkor rendkívül kényes, midőn nem akadémikus értelmű határozatról, hanem egy nagy város megalkotandó műveiről van szó; a hol megtörténhetik, hogy az igen soktagú döntő fórum keretében nem jogosult és a fővárosra káros befolyások iparkodnak érvényesülni. Ilyenkor azután meg kell becsülni, az olyan szakembert, a ki e tengernyi vélemény, esetleges személyes tekintetek ellenére megmaradjon, küzdjön és diadalmaskodjék az igazi tudomány és a főváros jól fölfogott érdekeinek álláspontján.

Pedig ezt megkivánják nálunk még azok is, kik a nyilvánosság előtt állandóan gáncsolják mérnökeink működését, a kik pedig a főváros tíz ügyosztálya számára készítik a munkát, hogy azután a dolgos és sokoldalú hivatalok kellemes renoméját mások élvezzék.

*

Az alkotások. Vázoltuk előbb a keretet, a melyben a mérnöki hivatal működik, lássuk most már magát a munkát is.

Ha végig tekintünk rohamosan fejlődő fővárosunkon, tapasztalni fogjuk, hogy Európa egy nagy városa sem áll fölöttünk azon intézmények dolgában, melyek a közönség érdekeit szolgálják. Az az erős ambiczió, a mely vezető alakjainkat tettre és alkotásra sarkalta, iparkodott megszerezni az eszközöket ezen dolgok létrehozására. Sokat tettek ez ügyben a kormánykörök, többet nagy határozottságú polgármestereink. Igaz, hogy volt dolog, a mi nem vált be úgy, mint remélhető volt, de ennek majdnem mindig a félrendszabályok voltak okai. Ezektől eltekintve, azon intézmények, a melyek a mindennapi élet igényeit szolgálják, fényesen beváltak.

Igaz, hogy alkotójuk, a mérnöki hivatal kevés dicséretet kapott érettük, szolgáljon azonban elégtételéül azon jogos öntudat, hogy azokat jobban, lelkiismeretesebben

és főleg a főváros érdekeire előnyösebben nem lehetett volna és nem fog soha lehetni megalkotni, bármint iparkodjanak is a fővároson meggazdagodni óhajtó élelmes vállalkozók ennek ellenkezőjét állítani és kürtölni.

A mérnöki hivatal készíté annak idején a főváros nagy léptékű térképét, olyan precizitással, melynek párja a kontinensen alig van. Évtizedek mulasztását pótolta ekkor a hivatal és oly művet alkotott, melynek értéke, becse, kiszámíthatatlan, jövője pedig években ki sem fejezhető.

Az általános csatornázás megalkotása már frissebb keletű dolog és sikerében azon a kiváló technikusunkon kívül, a kinek létrejöttét köszöni, nagy szerepük van munkatársainak, a kik az ő terveit kivitelre vezették.

Városszabályozásunk azóta kezd igazán a helyes irányban mozogni, a mióta közgyűlésünk egyszer-egyszer a jövő számára is hajlandó áldozatot hozni és a mióta néhány jeles szakemberünknek sikerült kollégái érvényesülését egész befolyása és szava erejével előmozdítani. Fényes dolog lesz az újépület szabályozása a már végleges terv szerint és igen sikerült az eskü-téri híd környékének rendezése is. Remélhetőleg elmondhatjuk azt majd a Károly-kaszárnyáról is, ha a közgyűlés nem fog a szükséges áldozatoktól elriadni. Mindez, egy város fejlődésére kétségkívül elsőrendű fontosságu dolgok a legutóbbi években öltöttek pozitiv formát. Lehetségessé tette pedig ezt a mérnöki hivatal fejének az a fáradhatatlan akaratereje és kitünő kritikai érzéke, a melylyel a fölmerült és bizony igen vegyes értékű eszméken keresztül iparkodott a legjobb, legczélszerűbb és az olyan fontos legolcsóbbat megtalálni. Mint érdekes tényt talán illő itt megemlíteni, hogy a legutóbbi szabályozás nyilvános pályázatán úgy a legideálisabb, a Mérnök-egylet által díjazott, mint a legolcsóbb tervet is fővárosi mérnök készíté. Bizonyítéka ez annak hogy mérnökeink külön-külön is megállják helyüket kartársaik körében.

Nem ilyen szembeszökő fontosságú, de szintén igen nagy fáradságot, széles látókört és kiváló izlést igénylő munka a szépítési és közlekedési osztályé. Minden darab park, minden egyes lámpa, az összes vasutak az ő kezein mennek keresztül. Az ő működése talán a legsokoldalúbb és éppen ezért idézi föl mindenki figyelmét és birálatát leginkább.

A magasépítési osztály épitette a főváros teméntelen polgári, elemi iskoláját, óvóiskoláit, a vásárcsarnokok közül a legolcsóbbat és legjövedelmezőbbet, a tűzőrséget stb. Ellenőrzi a főváros számára esetleg magánosok vezetése alatt létesülő épületeket. Ott van mindenütt, a hol egy falat lebontanak, egy kéményt húznak, engedélyezi és fölülbirálja az összes magánépítkezéseket a főváros egész területén. Véleményt mond minden olyan kérdésben, a melyben bármi oknál fogva reá szorulnak. Ha példának okáért a főváros egy képet vásárol, annak helyet keresni, fölszögezni, a mernöki hivatal dolga. Az ő idejét és működését igénybe veszik mindenkor. Hivatalok új bebútorozása, telkek vétele és eladása egyaránt az ő hatáskörébe tartozik. Tartanak a szakosztály tagjai állandóan inspekcziót is, hogy ha bárhol, bárminő szerencsétlenség fordul elő, csőrepedés, csatornaszakadás történik, a közönség soha se legyen segítség nélkül. Hogy végül a kellemesből is kijusson nekik, minden vigadóbeli hangverseny és bál előtt vizsgálatot tartanak az épületben, ott maradnak végig, ők az utolsók, a kik a helyiséget elhagyják.

Hogy micsoda figyelem, sokoldalú szakértelem kell ahhoz, hogy ezek a dolgok mindig rendben menjenek, azt csak az sejti, a ki végig nézi az osztályvezető műszaki tanácsosnak egynapi munkáját. Ha azután mégis előfordúl, hogy egy terv vagy épület pár nappal elkésve kerül átadáshoz, vagy időközben érvényesült kivánalmak kielégitése pár ezer forinttal túlhaladja az előirányzatot, mindenki siet rosszat mondani a mérnökről, esetleg meghurczolni az egész osztályt ártatlansága daczára.

(Folytatása következik.)

A hirdetési ügy rendezése.

A potom áron magánkézbe átengedett vállalatok között van a falragasz útján való hirdetési ügy is, a melyet tiz év óta az Emmerling-czég ingyen monopolizál. Miért kapta ezt a monopoliumot és milyen módon, az most mellékes. Egyébként ismertettük már ezt az ügyet. A kérdés fontossága az, hogy a tanács a szerződés egyik pontjára támaszkodva, fel akarja bontani a szerződést. A nevezetes pont a felbontásra abban az esetben ad jogot, ha a főváros a hirdetési ügyet egységesen szabályozná és rendezné.

Kissé tág fogalom ez a meghatározás egy káros jogügylet megszüntetésére, de valami. Olyan valami, a melyen jóakarattal el lehetne indulni, ambicióval czélhoz lehet jutni. A czél pedig üdvös és nemes: a főváros megszabadítása egy lehetetlen, rossz és minden tekintetben hátrányos szerződéstől.

. . . . A hirdetési ügy egységes rendezése. Mi lehet ez? Mert hisz egységes most is, a mennyiben egy vállalkozó monopolizálja. Még pedig akkép, hogy ő adja a falragasz helyét, megszabja a közzététel árát és a felragasztás díját. Ennél egységesebb valami alig képzelhető.

És mégis. Ennek az egységességnek vannak folytonossági hiányai. A szerződés ugyanis csak köz- és magánhirdetésekről szól. Holott a közhirdetményeknek, épp úgy mint a magánhirdetéseknek vannak alfajai. Azonkívül a szerződés csupán a közterületek igénybevételéről rendelkezik, megengedve, hogy a vállalkozó annyi magánterületet vegyen igénybe, a mennyit jónak lát.

Az egységesség tehát a mostani szerződésben megvan — a mennyiben a vállalkozó érdekéről van szó. De nincs meg a főváros érdekének szempontjából.

A hirdetési ügy tekintetében ugyanis különbséget kell tenni még a közhirdetések között is. A közhirdetések nagy része nem közjellegű: azok tudniillik, melyek vállalatok árúba bocsátásáról szólnak. Ezeket meg kell különböztetni a tulajdonképeni közhirdetésektől.

A magánhirdetéseknél más elbirálás alá veendők a külföldi és a hazai hirdetések. Ez utóbbiak között ismét elválasztandók a kulturális és a kereskedelmi, az ipari és a teljesen magánjellegű hirdetések.

Végre a falragaszok elhelyezését illetőleg igen fontos a hely megállapítása is. A vállalkozó ne a közterületeken felállitandó oszlopok és táblák száma tekintetében legyen megkötve, hanem a magánterületek

igénybevételénél. Szabályrendeletileg a magánterületen való falragaszos hirdetés el nem tiltható. De igenis ki lehet mondani azt, hogy a bérlő vagy bérlők a magánterületen alkalmazott oszlopok vagy táblák után ugyanazt a díjat fizetik, a mely a közterületek igénybevételére meg van állapitva. Ezzel ki lehet kerülni a szerződésnek olyanforma megkerülését, hogy a vállalkozó nem annyira a köz-, mint inkább a magánterületet igyekszik igénybe venni.

Szó lehetne arról is, hogy a főváros a hirdetési ügyet szabaddá nyilvánitja akkép, hogy minden kerületre bizonyos maximális tarifa megállapitása után külön engedélyt ad ki úgy a köz-, mint a magánterületen gyakorlandó hirdetési jogr amegfelelő bér mellett. De valamennyi között leghelyesebb, ha a hirdetéseket osztályozza, külön-külön állapitja meg a tarifát és úgy adja az egészet bérbe.

A mai monopoliumos rendszer mellett a falragaszos reklám eredménye meg sem itélhető. Ma alig lehet hirdetni. A hirdető felet a nyomda- és bélyegköltségen kivül rendkivül terheli a magas tarifa, a mely napokra szól és az esetenkint való felragasztási díj. Ezek a nagy terhek okozzák, hogy az utczai reklám nálunk fejletlen, izléstelen, gyatra, mert a vállalkozó a hirdetők kényszerhelyzetét ismerve, a fejlesztésre abszolute nem gondolt.

Ha a főváros megszüntetí a jelenlegi monopóliumot és felszabaditja az utczai reklámot a mostani terhes feltételektől, óriási szolgálatot tesz a reklámra rászorult feleknek egyrészt, másrészt magának is nagy anyagi hasznot biztosit.

Mindenesetre pedig tennie kell valamit. A késlekedés drága. S hogy mennyit vesztett rossz szer ődése révén a város, azt csak akkor állapithatja meg, a mikor az egységes és korrekt rendezést végrehajtotta.

A Budapesti Korcsolyázó Egyesület.

— Levél a Szerkesztőhöz. —

Budapest székesfőváros közönségének végtelen türelmét és jóságát mi sem jellemzi jóbban, mint az a szakadatlan lánczolata a visszaéléseknek, a melyekről a napilapok lépten nyomon megemlékeznek s a melyek mind arról szólnak, hogy egyesek és társulatok mennyire rútúl visszaélnek a közönség bizalmával. A légújabb világrészt kéjutazás czéljából felkereső sikkasztóról nem is szólva, a legutóbbi időben szellőztettek egyesületi dolgot is, kisebb és nagyobbszerű panamákat, a melyek magát a belügyminisztert is arra indították, hogy az egyesületi ügyeket behatóbb tanulmány tárgyává tegye és e végből miniszteri biztost is küldött ki.

Nem tudjuk, hogy ennek a vizsgálatnak mi lesz az eredménye, de egyleti dolgokról levén szó, ebben a fagyos márcziusi időben eszünkbe jut egy egyesület, a melyiknek ilyenkor van a saisonja s ha nem is sorozható a megvádolt egyletek közé, mégis olyan, a melyik a nagy közönség körében már eddig is számtalanszor adott panaszra okot. S hogy nem szólaltak fel az egylet működése ellen, ennek az a jambor türelem az oka, a mely a mi publikumunkat jellemzi, azt a publikumot, a mely ha jogtalanság esik rajta, első felháborodásában szitkozódik, vagy csendes indignáczionak ad kifejezést, aztán mintha a „Maul halten und weiter dienen“ elvét oltották volna beléje, tovább áll és a következő öt perczben elfelejti a rajta esett csorbákat.

Úgy november végével, mikor a fagyos napokra kezdenek a kilátások előtérbe tolakodni, egész kis népvándorlás keresi fel az Erzsébet-tér első sarokházát, a hol a «*Budapesti Korcsolyázó Egyesület*» helyisége van. Itt több-kevesebb kalamitással rendes taggá igazolják a folyó évre a halandókat s a ki hódol a korcsolyázás szenvedélyének, az biztositva érzi magát, hogy korcsolyázhatik ebben az évben majd — ha fagy.

Beáll a fagy is, megnyilnak az összes jégpályák, de ott az egylet tábláján csak annyi fityeg, hogy «Talán délután 5 órától nyitva lesz.» A ki felül a bölcs vezetőség inaugurálásának és kimegy a jégpályára, zárt ajtókra talál. Ez azonban az idö viszontagságaitól függő valami, ezt jogosan a vezetőség hibájának betudni nem lehet. De lehet egyebet. Kérdjük, hogy nem-e egyenes boszantása a publikumnak az, hogy a mikor kedvező az idő, a mikor befagyott a «kis» jégpálya és a közönség négy órakor kitódul a helyszinére, akkor annak a furcsa látványnak lesz szemtanuja, hogy éppen öntözik a jeget, a minek egyszerű következménye, hogy még egy órát tétlenül kell vesztegelni, s aztán jut csak a heringek módjára összepréselt nagy közönség egy kásás jéghez, a melyiken Isten mentse őtet a szórakozástól és a lábtörésektől.

Na de ehhez sem szólunk, az egyesület mindenható választmányában sok a hydrotechnikus ur, azoknak tudni kell, hogy ez mire jó.

De az már aztán csakugyan nem járja, hogy ez az egyesület mindenkor nyáron tartja meg a közgyűlését, akkor, a mikor a nagy közönség javarészére nincs is a fővárosban s az az egypár részvényes, a kinek joga van a közgyűlésen szavazni, mindenben jóváhagyja a tisztelt választmány rendelkezéseit. Más országban, ha azt mondanák, hogy egy egyesület rendes tagjának nincsen semmi beleszólása sem az egylet ügyeibe és arról még csak tudomást sem szerezhet, rögvest kinevetnék az illetőt, a ki ilyet állitani mer. Tény az, hogy a Budapesti Korcsolyázó-Egyletnek egyetlen egy rendes tagja éveken át soha sem látja se az évi költségelőirányzatot, se a zárszámadást, se semmiféle közgyűlésre szóló meghivást, pedig alig van a fővárosnak még egy olyan gazdag egylete, mint épen ez. Ezrekre megy a tagok létszáma, a kik lefizetik évi 11 és 6 forintos tagsági díjaikat, csak azért, hogy a mindenható választmány önkényének ki legyenek szolgáltatva. Vagy talán nem elég nevetséges, hogy egy sportegyesület, a mely meghatározott sport kultiválására létesült, akkor a midőn e sport üzése elé az időjárás akadályokat gördit, a sport czéljaira befizetett összegeket úgy használja fel, hogy a tagoknak *corsot* tart katonamúzsikával Hát ez sport? Okosabbat a tisztelt választmány nem tudott kisütni. Hát azon a tavon, a melynek befagyott tükrén szerzi meg az egylet részvényeseinek a búsás osztalékot, akkor, ha az időjárás

miatt a téli saisont nem használhatja fel, nem biztosíthatná a tagoknak legalább a nyári szórakozás lehetőségét? Tessék a választmánynak sportczélokra felhasználni az ily rendeltetéssel befizetett összegeket, de ne forgassanak a jó urak piknikeszméket és corsorendezést a fejükben. A közönség akkor, ha kedvező az időjárás, amugyis számtalan panaszt emelhet a választmány ellen, mert, most egész statisztikát lehetne vezetni azokról a napokról, a mikor Budapest minden jégpályáján vigan iringálnak, csak az egyleti pálya van zárva a tagok előtt. Jó lesz nem oly nagyon számítani a közönség türelmére, mert annak is van vége.

S most végezetül csak egyet. Ezzel a felszólalással két czélt óhajtottunk elérni. Az egyik, hogy az illetékes felsőbb körök figyelmét felhivjuk arra, hogy nem lenne utolsó a szorosan véve nem „jótékony“ egyletek alapszabályaira is kiterjeszteni azt a bizonyos vizsgálatot s jobban ellenőrizni azt, vajjon a vezetőségek az alapszabályszerű czélokra fordítják-e az egyesület közvagyonát? A másik, hogy a budapesti korcsolyázó-egyesület tisztelt vezetőségének ajánlunk olyan kérdéseket megfontolásra, a melyek csakugyan nincsenek rendjén s a melyek nagyon is alkalmasak arra, hogy kritikának vessék alá az egylet vezetőinek legjobb szándékait és elidegenitsék a publikum egy nem csekély részét az egylet ügyei iránti érdeklődéstől. Nem minden alapszabály maradhat úgy jó, a hogy azt eredetileg megalkották, s az egyletek nem egyszer revideálják és módosítják is azokat. Igen ajánlatos volna ennek az egyletnek alapszabályait is módosítani s a tagok részére egy kevéssel több jogokat biztosítani mint annyit, hogy télvíz idején, a mikor mindenütt korcsolyáznak, ennek az egyletnek tagjai —ne korcsolyázhassanak. *Marynee.*

A vásárcsarnok intézmény.

Irta: *Cziegler Nándor*, vásárcsarnokigazgató.

Vásárcsarnok alatt fedett vásárhelyet (piaczhelyet) kell értenünk.

A párisiak „csarnokok“ («halles») alatt mindig a párisi központi vásárcsarnokokat («Halles Centrales») értik, mig a külvárosokban lévő detail vásárcsarnokokat «marchés couverts»-eknek, azaz fedett vásároknak nevezik; megkülönböztetésül a szabad ég alatt tartott vásároktól, melyeknek «marchés découverts», t. i. fedél nélküli vásárok elnevezést adták.

A külföld nagyobb városaiban fedett vásártereket (vásárcsarnokokat) nem csupán élelmiczikkek, hanem egyéb dolgok árusítására is épitettek.

Nevezetesebb ezek közül pl. a párisi «marché vagy friperie du temple», a hol kevéssé használt ruházati czikkeket árulnak (uraságoktól levetett ruhák), továbbá a brüsszeli «marché du midi», a hol antikvár könyvkereskedők és más ódondászok árusítanak.

Nálunk Budapesten ilyenfélék a zsibárus csarnokok a kőbányai úton.

Németországban, Ausztriában és nálunk vásárcsarnokok alatt mindig a fedett élelmiszer-vásárhelyeket értik.

*

Némelyek állitják, hogy már a rómaiak is épitettek élelmiszer-vásárcsarnokokat, a mi valószinü is, mert tudjuk, hogy az ókori népek kifejlődött érzékkel birtak úgy az épitészet, mint a kereskedelem iránt. Tudjuk, hogy a föniciaiak, a karthágóiak, rómaiak és görögök jelentékeny kereskedelmi góczpontokat létesitettek s azokat hatalmas, mai napig is használt útvonalakkal kötötték össze. Ezek az útak nem csak hadászati czélokra készültek, hanem a kereskedelmi áruczikkek szállitására is szolgáltak A vásárcsarnokok a mai értelemben Francziaországban keletkeztek. Létesülésükhöz az első impulzust azon éhinségek és drágaságok szolgáltatták, a melyek különösen XIV. és XV. Lajos franczia királyok uralkodása alatt Párist meglátogatták.

Az 1740-ik évtől 1784-ig nem kevessebb mint 9 inséges éve volt Páris lakosainak. Ezen inségeknek, egyéb más tényezőkön kívül, oka az volt, hogy a termelők addig, mig árúikkal a párisi piaczokra érkeztek, annyi mindenféle közbeeső adóval sujtattak, hogy ezen kiadásaik majd annyira rúgtak, mint az eladott árúk értéke kitett. A többek között a paraszt fizetett: «droit de poulverage» czimén adót a földbirtokosnak, mert a juhnyájak az úton port vertek fel. Fizetett minden új szülött bárányért és számtalan hasonló, 50-nél több körmönfont czimen sarczolták meg a termelőket úgy annyira, hogy ezek jobbnak találták egyáltalán nem termelni s a párisi piaczokra semmit sem szállitani.

Akkoriban vasútak még nem voltak, ennélfogva a közvetlen környék termelőire szorult Páris lakossága, elégtelen mennyiségben juthatott az élelmiczikkekhez, a minek következménye mindannyiszor irtózatos drágaság és éhinség volt.

Megkisérlették e bajon segiteni kiviteli tilalom, állami gabnaraktárak felállitása és más jelentéktelen intézkedések által, pl. a gabnafélék eladása és a gabnás zsákok kinyitása az úton, 10—20 mértföld körben Páris körül, eltiltatott. Élelmiczikkek összevásárlása az ár emelése czéljából, (accapeurs) feljelentés vagy csak gyanusitás esetén a guillotine-t hozta működésbe. 1789-ben Párisban a kenyér olyán drága volt, hogy az ebédre meghivott vendéget a házi úr felkérte, hogy kenyeret sziveskedjék magával hozni. Időközben a bekövetkezett franczia forradalom nagy zajában a viszonyok minden irányban csakhamar változáson mentek keresztül.

A forradalom után Napoleon, akkor első konzul, Páris élelmezésére is kiterjesztette figyelmét. A tapasztalatok ugyanis azt mutatták, hogy az éhes nép nagyon is hajlandó forradalmat csinálni.

Éberty berlini községtanácsos ezt mondja:

«A piaczot a mindennapi fogyasztáshoz mérten, lehető legjobban berendezni: e törekvésben egy jó darab praktikus szocziálpolitika rejlik.»

1. Napoleon vetette meg a mai párisi hatalmas központi csarnokok alapját 1811-ben; de csak III. Napoleon császár alatt, 1851-ben kezdték azokat épiteni.

Londonban 1828-ban létesült a «Covent Garden Market» nevü fedett gyümölcsvásár, a mely Bedfort herczegé, tehát magán tulajdon. 1852-ben nyitották meg a hires «Billingsgate-Market» nevü halvásárcsarnokot a Themse partján. 1865-ben nyilt meg Bécsben a «Central-Markthalle». 1867-ben

nyiltak meg Londonban a smtthfieldi vásárcsarnokok, a melyek egész Londont ellátják hússal, baromfi, vaj, sajt és efélékkel. Németországban az első vásárcsarnok majnai Frankfurtban nyilt meg 1878-ban. 1886-ban Berlinben a 4 első vásárcsarnok adatott át a forgalomnak, a melyek után még 10 csarnok következett. Ezen városok példáját követték Angol, Német, Olaszország és Belgium jelentékenyebb városai; végre 1897-ben Budapest 5 vásárcsarnokkal.

*

Ma már tisztában vagyunk azzal, hogy nagy városok élelmezése nem olyan «önmagától megoldódó kérdés».

A közélelmezés kérdése már az ó-korban is felmerült. Egyiptom és Sziczilia volt hajdan Európa éléskamrája.

A középkorban gyakran dultak, különösen a háborúk után, járványok; ezek után pedig éhinségek. Minthogy akkoriban vasutak nem voltak, de felesleges készletek sem állottak rendelkezésre, a melyekből a szükölködőket segíteni lehetett volna: ennélfogva rossz termések, ha nem is épen inséget, de legalább drágaságot okoztak.

Nagy városok élelmezésének kérdésével, mint aktuális kérdéssel, csak a legújabb korban kezdtek foglalkozni az országos kormányok és a helyi hatóságok. U. i. akkor, a midőn egyes nagy városok lakossága annyira felszaporodott, hogy annak élelmezésére szükséges czikkeket a közvetlen környék: de néha az egész ország sem volt már képes elegendő mennyiségben termelni.

Pl. Londonnak $4^1/_2$ milliónál több lakosa elfogyaszt évente körülbelül: 1.500,000 métermázsa halat és pedig legnagyobb részben a billingsgate-si halcsarnok útján, 2.200,000 métermázsa húst, 10.950,000 métermázsa zöldséget és lisztet.

A $2^1/_2$ millió lakossal biró Páris 1894-ben elfogyasztott: 271,157 métermázsa halat, 1.724,093 mmázsa húst, 196,601 mmázsa vajat, 251,789 mmázsa baromfit és vadat, 489 millió darab tojást.

Ezen példákból fogalmat alkothatunk magunknak egy nagy város gyomra felől és beláthatjuk egyszersmind azt is, hogy ilyen embertömegek élelmezésére szükséges óriási tömegek termelésére az illető nagy városok közvetlen környéke képtelen.

Legtöbb nagyváros gondoskodott különféle létesítmények által arról, hogy az élelmezésre szolgáló árúk egyenletesen és megszakítás nélkül kerüljenek a piaczra; sőt arról is gondoskodtak, hogy készletek legyenek raktározva. Ilyen létesítmények az állatvásárok, közvágóhidak, közraktárak, entrepóts-ok, részben a terménytőzsdék és dokkok is, de kiváltképen a közélelmezési vásárcsarnokok.

(Folyt. köv.)

A tiszti nyugdíjalap bérházai.

A főváros kezelése alatt a tiszti nyugdíjalap mérlege nagyobb változásnak nincs kitéve. Csaknem évről-évre ugyanazokat a bevételi tételeket találjuk a háztartási kimutatásban, legfölebb a kiadások között fordul elő, számra alig jelentősebb változás.

Rendeltetéséhez képest bevételeit a nyugdíjalap a községi alapból, a meglevő tőkéjének kamataiból, hagyományok és adakozásból, szini és egyéb műelőadásokból és a birságpénzekből meriti. Ez a bevétele évről-évre 170—180,000 forint között variál, a mely összegben az elhelyezett tőke kamatai 78000 forinttal szerepelnek.

Az alap hivatása azonban sokkal komolyabb, hogy sem mellőzni lehetne azt a törekvést, amely az alapbevételeinek szaporítását czélozza.

A törekvésnek egyik világos czélzata az, hogy a tiszti nyugdíjalap olyan bevételre tegyen szert, a mely rendelkezésére álló tekintélyes, két millióra rugó tőkéjének megfelel. Ennek a czélnak az elérésére — komoly körökben — azzal az ideával foglalkoznak, hogy az alaptőkéjét ingatlanokba fektetve kamatoztassák.

Ennek a tervnek megfelelően legczélszerűbbnek tartanák, ha a Wesselényi-utcza megnyitása alkalmával kisajátított Sebastiani-féle ingatlanokat a főváros önköltségi árban engedné át a tiszti nyugdíjalapnak, a mely azokra bérházakat építene s ekképpen nagyobb jövedelemre tehetne szert.

A czél érdekében fel kellene szabaditani az alaptőkéit, a melyből mintegy 600,000 forint a 25 millió kölcsön papirjaiba van fektetve, 90,000 forintot a bazilika építésére vett föl a főváros, egyéb közkölcsönökre pedig körülbelül félmillió forint van lekötve.

Ezeket valamilyen módon szabaddá kellene tenni, hogy az alap fesztelenül operálhasson a jövedelem szaporitás érdekében.

Attól nem kellene tartani, hogy a kérdéses ingatlanok megvételével és az esetleges építéssel az alap károsodnék. A kisajátított ingatlanok fekvése a legjobb s előnyös kihasználásuk majdnem biztositottnak tekinthető.

Mindenesetre megfontolandó az a terv, már csak azért is, mert kérdés tárgyát képezheti, hogy a tiszti nyugdíjalap tőkéje felhasználható-e spekulácziónális czélokra? Ha jogilag ez a jövedelem szaporitási mód nem ütközik akadályba, akkor a vétel könnyen realizálható, annyival inkább, mert a kérdéses ingatlanokat könnyü szerrel aligha tudja a főváros értékesiteni, már pedig inkább mondjon le a bizonytalan haszonról a tiszti nyugdíjalap javára, sem hogy potom áron kétes előnyök fejében idegen kézre adja a drágán szerzett ingatlanokat.

Hirek a városházáról.

Fővárosi munkák vállalatba adása.

Az V. ker. elüljárósági újépület üvegesmunkákra 2905 forint 78 kr költségösszeggel *Forgó* és Társa czéggel köttetett szerződés.

A VII. ker. Erzsébetvárosi róm. kath. templom belső berendezésére a következők ajánlata fogadtatott el, és pedig:

1. sekrestye-oltár felállitására *Mayer* Ede szobrászé 380 frt költséggel;

2. két mise-szekrény, egy kettős gyóntató szék, egy ruhafogas, egy tölgyfa iróasztal, két hármas ülőpad, két szék, egy bőrszék, egy gyertyaszekrény, egy katafalk előállítására 3322 frt összköltséggel *Lingel* Károly ajánlata;

3. két kegyuri stólum elkészítésére 1650 frt költséggel *Lingel* Károly ajánlata;

4. keresztelő medencze felső részének elkészítésére 1500 frt költséggel *Jungfer* Gyula ajánlata;

5. a csillár elkészítésére 5000 frt költséggel *Jungfer* Gyula ajánlata.

A Corvin-téri vigadó építésénél szükséges munkákra következő vállalkozókkal köttetett szerződés, és pedig:

1. légszeszvilágítási felszerelés 1250 forint költséggel *Zellerin* M. társasággal;

2. üvegesmunkákra 6012 frr 40 kr. költséggel *Forgó* és társasával;

3. felhuzó-gép felállítására 729 frt költséggel *Freiszler* Antallal;

4. villamvilágítás berendezésére 4299 frt 75 kr. költséggel *Fischer* Sándorral;

5. padlózási munkákra 12,939 frt 50 kr. költséggel a *Magyar parket-gyár* részvénytársasággal.

A *fővárosi vízművekhez* 1899—1900. években szükséglendő tűzicsapok, csapszekrények és szekrényfedelek szállítására *Oetl* Antal gyárossal köttetett szerződés.

Az I.—III. kerületben házilag kezelt utczai kőolajlámpák, kőolajcsészék és lámpaházaknak lókarban tartására és lámpaalkatrészek szállítására az 1899—1901. év végeig *Gilly* Józseffel köttetett szerződés.

A *Ponty- és Szalay-u.* sarkán épülő felső kereskedelmi és elemi iskola-munkákra kötött szerződések a következők:

a) asztalosmunkákra 10,787 frt 74 krral *Kovács és Walzer* czéggel;

b) lakatosmunkákra 6352 frt 50 krral *Kuren* József lakatossal;

c) mázolómunkákra 2166 frt 59 krral *Kahler* Albert mázolóval.

—

Árlejtések.

A tanács a Károly-kaszárnya lovagló-iskolájának vásárcsarnokká leendő átalakítási munkák vállalatba adására árlejtést hirdet és pedig:

a) ácsmunkák . .	1174	frt	79	kr. költséggel,
b) kőfaragómunkák.	5877	frt	80	kr. „
c) asztalosmunkák .	1751	frt	30	kr. „
d) lakatosmunkák .	1235	frt	40	kr. „
e) mázolómunkák .	398	frt	34	kr. „
f) üvegesmunkák .	468	frt	90	kr. „
g) tetőfedő munkák	500	frt	—	kr. „
h) bádogosmunkák.	1031	frt	98	kr. „

pályázati határidő márczius.

Az I., II., III. és V. kerületi bel- és kültelki utak fentartásához 1899. és 1900. években évenként szükséges 7700 köbméter zúzott trachit-kőanyag szállítására, pályázati idő 1899. *márczius 14-ig.*

—

Magánépítkezések.

Pesti Victoria gőzmalom részvtrs. épít. V. ker. Kárpát-u. 1266/a. hrsz. a. Coisson-szerkezetű Silos-raktárt, felelő építőmester *Klimes* József. — Dr. Marting Vilmos, lak VIII. ker. Gyöngytyúk-u. 7., épít VIII. Gyöngytyúk-u. 5627 hrsz. alatti egyemeletes házra II. emeletet, építőm. nincs bejelentve. — Bartetz Ferencz, lak. VIII. Práter-u. 46. sz. a., épít II. ker. Bokor-u. 4486—87. hrsz. a földszintes házat, építőmester *Makofszky* Mátyás. — Müller Lipót, lak. V. ker. Lipót-körút 3. sz. a., épít VI. ker. Bajza-u. 3053. hrsz. a. III em. házat, építőm. *Sziklai* Zsigmond. — Kienost Ferencz, lakik IX. ker. Szvetenay-u. 17. sz. a., épít IX. ker. Szvetenay-u. 8728. hrsz. alatt I. emeletes toldaléképületet, építőm. *Szeleszky* E. Lajos.

Hol kezdődjék a Váczi-utcza.

A közmunkatanács és a főváros között igen érdekes konfliktus van keletkezőben a Váczi-utcza tervezett meghosszabbítása miatt. A közmunkák tanácsa a Váczi-utczát az Irányi-utczáig akarja meghosszabbítani s a telkeit is *jó borsos árban mint Váczi-utczai telkeket* adta el. A főváros azonban azt mondja, hogy van egy szabály, a melynek értelmében a Kerepesi-út a házszámozás kiinduló pontja. Azok az utczák ugyanis, a melyek a Kerepesi-úttól északra esnek, a Kerepesi-úttól kiindulva, észak felé számoztassanak; a délre esők számozása dél felé kezdődjék. A számozás tehát az utczának mindenkor a Kerepesi-út felé eső részén kezdődjék. Ez az elv nem volna keresztülvihető, ha a közmunkatanács a Váczi-utczát a Kerepesi-út direkt folytatásaképen tekinthető Eskü-úton túl hosszabbítaná meg. A főváros tehát azt ajánlja, hogy a Váczi-utcza csak az Eskü-út északi oldaláig hosszabbittassék meg, a déli oldalnál pedig a Lipót-utcza kezdődjék. A közmunkatanácsra nézve azonban ez a szabályszerű megoldás igen kellemetlen, mert azok a telektulajdonosok, a kik ilyen módon az előkelő, de drága Váczi-utczai telekkel a demokratikus Lipót-utczába kerülnének, a cserével sehogy sincsenek kibékülve s a közmunkatanács ellen lépéseket akarnak tenni. A már-már nagyon kellemetlen válságot a középítési igazgató igen egyszerű javaslattal akarja megoldani. Azt ajánlja, hogy a mostani Váczi-utczától az Irányi-utczáig nyitandó 12 öl széles új utczának külön nevet adjanak. Az új utcza a Belváros egyik legelőkelőbb útja lesz s miután az utcza nagy részében *Klotild kir. herczegnő* a tulajdonos, az új utczát *Klotild*-utczának kellene elnevezni, az V. kerületben létező, kiépítetlen Klotild-utczának pedig más nevet lehetne adni. Ilyen formán az új utcza, a mely jóval szélesebb akár a Lipót- akár a Váczi-utczánál, külön elnevezésével mégis mint a Belváros legelőkelőbb utczája szerepelne.

A népkonyha egy éve.

A székesfőváros egyetlen községi népkonyhája, a józsefvárosi, most zárta le áldásos működésének esztendejét. Az elmult esztendő során óriási tevékenységet fejtett ki ez a humánus intézmény, melyet a nyolczadik kerület buzgó elüljárója, *Hanvay* Sándor, létesitett a józsefvárosi jótékony egylet és több nemes emberbarát lelkes támogatásával. Tevékenységéből kiemeljük, hogy a népkonyha ebben az esztendőben körülbelül 140,000 adag ételt osztott ki a munkás- és iparososztály legszegényebb emberei közt; azonkivül a *Glück* Frigyes igazgató által adományozott ételszállitó kocsin naponkint 50—100 iskolás gyermek számára hordott haza ebédet. Ebben az évben létesült a népkonyhával kacsolatosan a *munkásotthon* is, mely minden este nyitva áll a társadalom legelhagyottabb tagjai számára, nekik hasznos és nemesitő olvasmányokat nyújt, azonkivül minden látogatónak egy csésze meleg teát, csekély 3 krajczárért. Főleg a népkonyhának és munkásotthonnak köszönhető, hogy a józsefvárosiak már régóta nem látnak éhező és toprongyos koldusokat, sem a társadalmi rend ellen háborgó kétségbeesett alakokat. A népkonyha intézménye ily rövid idő alatt is a legbiztosabb óvszerül bizonyult a szocziálismus és anarchismus legfőbb agitátora, a nyomor ellen. Bárha a főváros többi kerületei is sietnének követni a VIII. ker. elüljáróságának buzgó és dicséretes munkáját s azon lennének, hogy a hatóság es társadalom együttes belevonásával mielőbb létesülne népkonyha és munkásotthon Budapest minden kerületében.

Újabb milliók a vizvezetékre.

A vízvezetéki igazgató beterjesztette a Dunakesz és Szigetmonostor határában épitendő újabb vizművek kiviteli terveit és költségvetését. A közgyülléstől az épitendő 45 kutra, a szivócső vezetékek elhelyezésére szolgáló csatornákra, a káposztásmegyeri és a dunakeszi átemelő telepet összekötő iker- csatornára, a Duna medre alatti alagutra és az ezen munkálatokhoz tartozó vasfelszerelésekre 1.700,000 forintot kér. A vízvezetéki állandó végrehajtó bizottság a közmunkatanács képviselőivel a terveket felülvizsgálta és konstatálta, hogy úgy a tervek, mint a költségvetés megfelelnek az eredeti tervezéseknek. A bizottság egyúttal javasolja a kért költségvetés engedélyezését. Az épitési munkálatokhoz a belügymintszteri jóváhagyás után azonnal hozzákezdenek s a munkákat két év alatt fejezik be. A felsoroltakon kivül épitendő még a Dunakeszi új átemelő telep és annak berendezése, továbbá a káposztásmegyeri főtelepen a második gép- és kazánház és a belső berendezések. Ezekre a munkálatokra 400,000 forint van preliminálva.

A tanács és a mérnöki hivatal.

A IX. ker. épitendő felsőkereskedelmi ügyében éles konfliktus támadt a tanács és a mérnöki hivatal között. Az utóbbi az új iskola terveit az iskolaigazgatótól nyert programm alapján dolgozta ki s két tervet készitett. Az egyik szerint az épület 190,000, a mások szerint 210,000 frtba kerülne. A tanács a terveket visszautasitotta, mert fölösleges kiadásokat róna a fővárosra. A mérnöki hivatal állást foglalt a tanács kijelentésével szemben. Azt állitja, hogy a tervek mindenben a programm szerint készültek. Hogy a programm rossz volt, arról nem tehet. De hasonló konfliktusok kikerülése végett, a melyek a hivatal munkakedvét teljesen kiölik, arra kéri a tanácsot, hogy ezután csakis az illetékes ügyosztályt vezető tanácsos által aláirt programmot adjon ki a hivatalnak, a mely a programm pontos betartásáért el is vállalja a felelősséget.

Új utczák.

Az I. ker. Virányos-dülő 6702—05. hrsz. telkek közötti névtelen út, a mely a Budakesz- és a Virányos-utat köti össze *Napos-út* nevet nyert. — Az I. ker. Fehérvári-útból nyiló Promontori-út felé eső részben 2105—06. hrsz. telek mentén levő névtelen utcza *Lágymányosi-* és az összekötő-hid felé vezető névtelen utcza *Bercsényi-utcza* nevet kapott.

A kölcsönpénzek zárószámadása.

A fővárosnál megindultak a tavalyi év zárószámadásának munkálatai. Az első mérleg a kölcsönpénzek előirányzatáról készült el és a következő eredményt tünteti föl: 1898-ra a törvényhatóság a különböző nagy munkálatokra (vizvezeték, csatornázás, az ördögárok beboltozása, iskolák, kisdedóvók épitése stb.) a nagy kölcsön terhére összesen 10.445,280 frtot engedélyezett. Ebből az 1898 évre előirányoztak az 1897-ről maradt 16,678 forint 17 kr. hátralékkal együtt 9.375,711 forint 07 krt. Tényleg kiadtak 1898. év végéig 9.374,115 frt 74 krt. Az előirányzatból tehát 1899-re 1595 frt 38 kr. az áthozat. Ez azonban csak az 1898. év végéig történt kifizetésekre vonatkozik. Egyes nagyobb munkák végszámlája ugyanis 1899-re maradt s előrelátható, hogy az engedélyezett 10.445,280 frtot majdnem teljesen felhasználják.

Vándorló piaczok.

A kőbányai bánya-téri piaczot, mert túlzsúfolt volt, a tanács kettéválasztotta és egy részét a kápolna-térre tette át akkép, hogy mind a két helyen élelmi- és ipari czikkeket is árúsitsanak. Az újitás azonban nem vált be. A kápolna-térről az árúsok lassankint megszöktek, csak a kis iparczikk-kereskedők maradtak ott. Ezeknek a helyzete azonban olyan rosszra fordult, hogy legutóbb a tanácsot arra kérték, hogy vagy egyesitse újra a piaczokat, vagy kötelezzen minden árúst a kápolna-téren is árúsitani. A tanács a kérelmezőkön segiteni akarván, elrendelte, hogy az összes iparczikk-árúsok a kápolna-térre menjenek, abban a reményben, hogy az új piaczon az élelmiszer-kereskedés is ki fog fejlődni. A rendelet végrehajtására, a melynek érvénye 1899. május 1-ig tart, már utasitották a X. kerületi elüljáróságot.

A szépvölgyi árok hídja.

A Holtzspach és Hermannczég a fővároshoz kérelmet intézett, a melyben engedelmet kér arra, hogy a III. kerületben a szépvölgyi árok fölé fahidat épithessen. A mérnöki hivatal a kérelem teljesitését javasolja a következő kikötéssel:

1. A híd építése a mérnöki hivatal felügyelete mellett hajtassék végre.

2. A híd a mérnöki hivatal által előírt magasság és méret szerint építendő.

3. Ha a híd eltávolítása bármi okból szükségessé válnék, a vállalkozók kötelesek kárpótlási igény nélkül a hidat eltávolítani.

4. A híd négy sarkára kerékvető építendő.

5. A főváros földesúri jogának elismerése fejében a vállalkozók minden évben 1 drb 10 koronás aranyat fizetnek.

6. Ha a hidat hegyivizek elsodornák, a fővárost felelősség nem terhelheti.

7. A híd csak arra az időre engedélyeztetik, a meddig a vállalkozók telekbérlete tart.

Új rendszerü sírboltok.

A temetkezés terén a főváros teljesen a modern higienikus szabályokat akarja behozni s legújabban a sírboltok építésénél is az olasz minták szerint akar eljárni. A budai temető-bizottságnak a minap tartott ülésén tárgyalták az új rendszert. A farkasréti temetőben a temetőt körül vevő kerités mentén épülnek az új sírboltok, a melyeknek hátsó fala szolgál egyuttal kerités gyanánt. A sírüregeket kettős sorban katakombaszerüen helyezik a föld alá széles földalatti folyosóval, a melyben a gyászoló közönség kényelmesen mozoghat. Minden egyes koporsónak betonnal falazott külön üregе lesz s igy a koporsók nem kerülnek egymás tetejébe. A tervezet szerint 24 tizenkét fülkés sírboltot épitenek. Minden 12 fülkéhez diszes kápolnaszerü lejárat vezet a földalatti folyosókba. Ezeken kivül lesznek egyes fülkék is. Egy 12 fülkés sírbolt árát 500 frtban, az egyes fülke árát 150 forintban állapitották meg. A temető közepén ezeken kivül arkádszerü sírboltokat épitenek s itt egy 12 fülkés sírbolt 3000 frtba, az egyes fülke 250 frtba kerül. A kerités mellett levő két sor sírboltnál a belső sorban állitandó emlékművek 1·30 méternél nem lehetnek magasabbak.

Ó-Buda szabályozása.

A főváros és a közmunkatanács nem tudnak megegyezni Ó-Buda szabályozási terveire. Egyik sem akczeptálja a másik forum terveit. A főváros részéről most újabb átirat ment a közmunkatanácshoz, a melyben értesiti a tanácsot, hogy a vörösvári útnak a legujabb Dunahídig leendő meghosszabbitását ellenzi, a Lajos utczának teljes szabályozását pedig továbbra is kivánja. Az átirat valószinüleg újabb átiratot provokál s a mig a tintaháború folyik, az Ó-Budaiak hiába várják a város rendezését.

Az átszálló-forgalom.

A villamos vasutakon berendezendő átszálló forgalom ügye hétfőn kerül a vasúti albizottság elé. A bizottság ugyanakkor tárgyalja a közúti vasútnak a kelenföldi, zugliget—lipótmezői, a budai belső körúti vonalra és a Ferencz-József-hidon tett épitkezésére kormányhatóságilag engedélyezett 6.630,000 forint épitési tőke felhasználására vonatkozó előterjesztését és a tiszti ügyészségnek a gellérthegyi sikló engedélyokirata ellen emelt kifogásait.

Műegyetem a szükségbarakkok helyén.

A főváros az I. kerületben a promontori-út és Csiky-utcza sarkán levő telkein annak idején szükségbarakkokat épittetett. A kultuszminiszter a műegyetem czéljaira kéri a telkeket s ez ügyben tárgyalásra hivta fel a várost. A tanács mindenekelőtt utasította a mérnöki hivatalt, hogy állapitsa meg a barakkok áthelyezésének terveit és a kért terület nagyságát.

A Kosuth Lajos-utcza rendezése.

A főváros felszólitást kapott a közmunkák tanácsától, hogy fizesse meg a Kossuth Lajos-utcza rendezéséből ráeső költségeket. Ezek összege 586,000 frtot tesz ki, a közmunkatanács azonban, tekintettel arra, hogy a Dréher-ház fele a fővárosé, most csak 212,000 forintot követel, a többit akkor számitja föl, ha a Dréher-palotát eladták.

A dunaparti viadukt-vasút.

A városi villamos vasút-társaság az Esküter—Akadémia között viadukt-vasutat tervez a dunai rakodóparton. A terv ellen a Magyar Hajózási Egyesület a fővároshoz memorandumot nyújtott be. A memorandum tárgyában a mérnöki hivatal azt javasolta, hogy tegyék ad akta, mert a tervezett összeköttetés valószinüleg nem a rakodóparton, hanem alagútszerüen a föld alatt fog épülni.

A kőbányai sertésszállások csatornázása.

A kőbányai sertéskereskedelem pangásának egyik oka a sertésvészen kivül az óriás telepek elhanyagolt volta. A nagy kiterjedésü szállásokat nem lehet tisztitani, mert csatornázatlanok. Ezen a hiányon a főváros végre hosszas habozás után hajlandó volt segiteni és kimondotta, hogy a szállás-telepek területét csatornáztatja A mérnöki hivatal el is készitette a csatornázás terveit s azokat átküldték a közmunkatanácshoz. A közmunkatanács visszaküldte a terveket, a melyeket nem fogad el. A mérnöki hivatal ugyanis a csatornák öblitésére költségmegtakarítás szempontjából duzzasztó ajtókat akar alkalmazni, a közmunkatanács pedig öblitőmedenczéket kiván tolattyúkkal. A csatornázás sürgős végrehajtása tehát egyelőre a hivatalok torzsalkodása miatt halasztást szenved.

Új gyár.

A Reichel és Heiszler czég a soroksári-utczai gyártelepét ki akarja bővitени. E végből a fővároshoz fordult s a gubacsi dülőben levő fővárosi telkekből kért 3000 négyszögölet. A mérnöki hivatal a kérelem teljesitését javasolja, azzal a kikötéssel, hogy az eladandó terület 15 évig csak gyári czélokra használható. A telek négyszögölének árát 5 forintra becsülte.

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa. 62,454. szám. 1898.—VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,
Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és versenytárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a *„Magyar Székesfőváros“* című hetilappal közöljék.

Miről dr. ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek.

Kelt *Budapesten,* 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,
polgármester.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. márczius 13. II. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A nagy kölcsön ügye.

„Budapest székesfőváros a mai napig birtokában levő czímletek lombardirozása végett hivatalosan nem intézett kérdést az Osztrák-Magyar Bank vezetőségéhez. A főváros nem is szándékozott a fővárosi kölcsön még ki nem bocsátott kötvényeit lombardiroztatni, mert az Osztrák-Magyar Bank alapszabályai szerint a kölcsön minden részére külön kell a lombardirozást kérni a kibocsátás alkalmával, a mi azoknál az adósleveleknél, a melyekre a legutóbb esedékessé vált opczió nem gyakoroltatott, természetesen még nem történt meg. A főváros szándéka csak az volt, hogy esetleg a főváros tulajdonát képező *regálekötvényeknek* egy mérsékelt részét lombardiroztassa, de egyáltalán nem volt szó a főváros tulajdonában levő, hat és fél millióra rugó összes kötvényekről, hanem csak jóval kisebb összegről.“

Ezt a nyilatkozatot márczius 7-én tette közé Halmos János polgármester. Kissé későn, de még mindig elég korán arra, hogy a szerte megindult kölcsön-pletykáknak elejét vegye. Ezt a czélját, tekintet nélkül arra, hogy mégis csak lombardüzletben utazott a város feje, elérte. A pletyka megszünt, Fiumében a tenger csöndes lett; a főváros pedig gazdagabb egy monstruózus határozattal, a mely 3—400,000 frtjába fog kerülni.

Mert azzal, hogy a polgármester úr az osztrák-magyar bank titkáránál tett légyottjairól a nyilvánosság előtt beszámolt, mindössze a titkár úr fölötteseinek méltó féltékenykedését hívta ki és csupán a lombard szándékokat vágta ketté. A közgyülés azonban azzal, hogy legjobbjaitól — a bizalmatlanság megokolása nélkül — megtagadta a teljhatalmu alkusz-mandátumot, egyszersmindenkorra bevágta annak a lehetőségét, hogy a kiküldött urak az optálásról lemondott bankszövetkezeten kívül mással is alkudozhassanak.

A közgyülés egyenesen rákényszerítette a kiküldötteket, hogy az alkut azzal a szövetkezettel kezdjék meg, a mely olyan csunyán faképhez állította a fővárost. Mert az alkudozással megbízott urak teljhatalom nélkül nem mehetnek külföldre. Ott nem áll velük szóba senki. A külföldi piacz, a mint már elmondottuk, különben is annyira igénybe van véve, hogy a magyar főváros majdnem jelentéktelen kölcsönügyletére amúgy sem igen reflektálna.

Mindezekből pedig kénytelenek vagyunk levonni azt a következtetést, hogy a közgyűlés, mint a legtöbb nagyfontosságu kérdésben, a kölcsönügyben sem kapott kielégítő, felvilágosító informácziót. Szomorú, de való, hogy kerületi klubbjaink, a melyek heteken át rágódnak egy-egy állás betöltésének, telekeladásnak, vagy valamely bérletkiadásnak a konczain, a nagy kölcsön dolgában meghatóan játszák a süketnéma szerepét. Nem akarnak látni, hogy ne tudjanak semmiről; hogy később, ha beütött a baj, nyugodtan mosogassák a kezüket. A tanács pedig, a különben olyan bőbeszédü testület, tétlenül nézte ezt a csöndet és blazirtan várta a határozatot.

Hát azt megkapták; a közgyülés kitett magáért. A milyen ötletszerű előterjesztést kapott, olyan ötletszerűen határozott. S miután a fővárosi administráczió szótárába a felelősség elvét még mindig nem iktatták be, gond nélkül várja a tisztelt csapat, hogy mit hoz a jövendő.

Ez pedig olyan rejtelmesen sötét és titokzatos. Egyenesen a tavaszi reménységekre utazik. Nap nem mutatkozik sehol; fellegek azonban gyülnek egyre-másra. Ilyen a jövendő. A politikai bizonytalanság elmult; joggal hitték: fellendül a pénzpiacz. Nem történt semmi változás. A tőzsdék még egyre baisse-re dolgoznak s a papirérték esik, esik. A háborús hirek, titkos konfliktusok és szédületes új haditeher mutatkoznak a jövendő egén. A tőzsde szimatja ritkán csalódik s ebből igen szomorú eset állhat be, a mint a napokban a bankszövetkezet egyik vezérférfia mondta:

— *A főváros 92 forintért is szivesen adná még a papirjait!*

E sorok elejére tett nyilatkozatban ott van a közelgő szükség beismerése. A bankférfiú kijelentése pedig élénken karakterizálja azoknak az uraknak az álláspontját. S a közgyülés, ez az ártatlan jószág, mégis olyan jászolhoz kötötte az ő társbáránykáit, a melyből csak nagyon drágán

abrakolhatnak. És miért? Mert a polgármester úr sietett a maga ötleteivel, a tanács pedig késett a köteles és gondos információval; a közgyülés pedig, egyebet nem tehetvén, elrontotta az egész kölcsönügyet. De hát csönd! Mindössze alig pár százezer forintról van szó . . .

Az 1828-ban épült első kisdedóvó emlékünnepe.

A folyó év őszén nemzetközi gyermekvédő kongresszus lesz Budapesten. Ebből az alkalomból az *Országos Kisdedóvó Egyesület* nevében *Tisza* Kálmánné felhívta a főváros figyelmét arra, hogy meg kellene ünnepelni annak a nőnek az emlékét, a ki Magyarországon és Budapesten az első kisdedóvót létesítette. Ez a nő *Brunswick Teréz grófnő*, a ki Iverduntól, Pestalozzi oldala mellől jött Budapestre. Itt anyjának, özvegy Brunswick Antalné grófnőnek a házában 1828-ban nyitotta meg a kisdedek védelmére az *Angyalkertet*; később 1829-ben a Várban az úri-utczai Majthényi-házban, azután Pesten a Háromkorona-utczában és utóbb Budán a Donáthi-utczában alapított kisdedóvó-iskolát. Az első angyalkert épülete ma is létezik Attila-utcza 93. szám alatt s az országos egyesület a főváros kegyeletét hívja fel arra, hogy a kis gyermekek első apostolának emlékét megfelelően örökitse meg. A főváros az előterjesztés alapján elhatározta, hogy a nevezetes épületet emléktáblával jelöli meg. A tábla szövege a tanács megállapitása szerint a következő:

„E házban nyitá meg az angyaljóságu Brunswick Teréz grófnő az első Angyalkertet a kisdedek oltalmára 1828-ban.

A székesfőváros állította e táblát, hogy hirdesse hálaját a dicső kezdeményező iránt, kinek eszméjét felkarolta az Országos Kisdedóvó Egyesület és hirdesse a szivből eredt nagy gondolatnak: A gyermekvédelemnek diadalát, melyet megszentelt a törvény és teljessé tesz a nemzeti lelkesedés.

Az emléktáblára, a melyet a nemzetközi kongresszus alkalmával lepleznek le, diszes aranymetszéssel vágják be a szöveget. Az elkészitése 1426 frtba kerül.

A katonák lelki gondozása.

— Levél a Szerkesztőhöz. —

Bevett szokás mostanában az emberek között, hogy olyan dolgokról is beszélnek, a melyről — mivel semmi tájékozottságuk nincs — alig tudnak egyebet mondani, értéktelen frázisnál. A jouroknak ez az erkölcse kisért néha oly helyeken is, a hol minden kimondott szónak bizonyos súlyának kellene lenni. Közelebb *Mócsy* képviselő úr szolgáltatott az üres beszédre egy feltünő példát. Arra kérte a honvédelmi minisztert többek között: viselne gondot, hogy a katonaságnál a római katholikusok részesüljenek oly bánásmódban, mint a protestánsok és az izraeliták. Épen a napokban értekezett arról a „*Prot. Egyházi és Iskolai Lap*“, hogy milyen a protestánsok helyzete a katonaságnál s oly viszás állapotokat mutatott fel, hogy alig akartam hinni s nem is nyugodtam addig, a mig az „*Organische Bestimmungen für die Militär-Seelsorge*“ czimü szervezeti utasításból magam is nem láttam a helyzetet.

Mócsy képviselő úrnak felszólalása ignotos fallit, notis est derisui. Összekötötte a protestánsokat és izraelitákat — ez lévén neki kedves szokása — és aztán a két felekezetéhez hasonló állapotot kért a római katholikusok számára is. Szegény tatár! nem tudta mit kér, mert ime az említett „Organische Bestimmung“ s az ennek teljesen megfelelő s mondhatom szomorú valóság a következő:

Az izraelitákról, pro primo, a kérdéses utasítás szóval sem emlékezik meg.

A katonai lelkészek felekezetek szerint való számarányának megállapitásában pedig nem közönséges sérelem esett a protestánsokon. A lelkészek száma béke idején 136; e számból a két protestáns egyházra 8 jut: 4 ág. hitv. ev. és 4 ev. ref. Hogy aztán miként gondozhatja e 4—4 lelkész a katonáskodó protestáns ifjúság vallásos és erkölcsi életét: erre a kérdésre nehéz megnyugtató feleletet adni. Az Ausztriában, Csehországban, Boszniában fekvő sereg magyar nyelvű ev. ref. vallásu katonasága semmi lelki gondozásban nem részesülhet, mert kevés a lelkész.

De bár ez az igazságtalan számarány nagy sérelem, még inkább ilyen a protestáns katonalelkészek jogi helyzete. Mintha csak a kínos emlékü üldözések korát látnók folytonosan szemeink előtt, a mikor a lelkész egzisztencziája a földesúr jótetszésétől s a r. kath. püspök grácziájától függött. A katonalelkészek ügyeiben a katona-plebános a referens (ilyen plebános csak r. kath. lelkész lehet) s vele szemben a prot. lelkészek oly jogi helyzetben vannak, mint a r. kath. káplánok.

A közös hadügyminiszteriumban a cs. és kir. hadsereg összes lelkészi ügyeit az *apostolisches Feld-Vicariat* intézi, de a Feld-Vicar a tábori konzisztorium igazgatója s két titkárja r. kath. pap lehet csak. Nem állitom, nem is gondolom, hogy épen most, a felvilágosodás, a humánizmus századának végén a katonaságnál uralkodó egyház hatalmas képviselői, az önállóságuktól megfosztott prot. lelkészek jog nélkül való helyzetét kizsákmányolnák, de ki tudja a jövőt?

A törvényhozók sok küzdelem után a felekezetek jogegyenlőségét törvénybe iktatták; első sorban nekik kötelességük gondot viselni arról, hogy a törvény által szentesített elvek megvalósuljanak. Nem én, hanem az említett „Organische Bestimmung“ azonban azt mutatja, mintha a hadsereg körében még mindig az a felfogás uralkodnék, hogy vannak különbségek az egyházak között, a mennyiben az egyiket uralkodónak emeli a többi fölé, a másikat eltűri, a harmadikról tudomást sem vesz. S ily körülmények közt akad még honatya, a ki az uralkodó egyház miatt lamentál, a többitől még az életet is irigyeli. Összekötötte lamentálásában a protestánsokat és a zsidókat, én pedig azt mondom:

Még a békességes tűrés is megszünik erény lenni egy bizonyos határon túl. *Nivedi.*

Védekezés...

„Kiterjedt körben lappang, sőt sokszor nyílt kifejezésre is jut a gyanu, hogy az iskolák vezetőinek egy része, az iskolai helyiségek fűtésére rendelt fűtőanyagot saját lakásában is használja, valamint annak használatát az iskolaszolgáknak szintén megengedi. Mely gyanu legutóbb egy konkrét esetben, fegyelmi vizsgálatból kifolyólag, beigazolva lett.“

Ezt mondja a tanügyi osztály vezetője, *Szabó* Károly tanácsos, abban az előterjesztésében, a melylyel az iskolák fűtésénél követendő eljárás szabályzatát a tanácsnak bemutatja. Szomorú jellemzése annak a karnak, a mely a főváros jóvoltából minden tekintetben kiváló előnyöket élvez. Tisztelet a kivételnek; hisszük, hogy sok a kivétel.

Ám a beterjesztett szabályzat elkészítésére nem egyetlen eset adhatta meg az impulzust. Az iskolák fűtésére előirányzott összeg évről-évre kevésnek bizonyult; 1897-ben már majdnem tizezer forint volt a túlkiadás, 1898-ban pedig még több. A főváros tehát, ha szabad ezt mondanunk, ennyi kárt szenvedett a fűtési szabályzat hiányában.

Sajnos, a visszaélések megtorlása nem történt azzal a szigorral, a melyet a hűtlen sáfárok megérdemelnek. A tanácsos úr csak egy konkrét esetről emlékezik meg, a mely valószinüleg szintén csak kisebb birságot vont maga után. Pedig annak a megbüntetése, a kit hűtlen kezelésen érnek, kell, hogy elrettentő például szolgáljon. S e tekintetben a szabályzatot, a mely a dr. *Déri* Ferencz fogalmazó munkája, nem tartjuk kielégitőnek.

A tüzelőszernek átalányösszegért való szabad felhasználása a fővárosnak nagyon kevés kárpótlást fog nyújtani. Azt hisszük a mérnöki hivatal igen könnyen meg tudná állapitani, hogy egy-egy tanteremnek a higienia követelményei szerint való átmelegítéséhez mennyi tüzelőszerre van szükség. Az iskolai kályhák tudtunkkal elég jók és „megbizhatók“. Tessék a kiszámitás alapján a tüzelőszert a kivánt mennyiségben kiszolgáltatni, az igazgató urak és a szolgák pedig szerezzék be maguknak a tüzelőszerüket.

Kár, hogy félintézkedéssel akarják a csunya bajnak elejét venni. Attól félünk: eredménytelen lesz a törekvésük. Itt ugyanis nem a nyomtató ló szájának a bekötéséről van szó, a melyet tulajdonkép nem szabad bekötni, hanem egy sok ezer forint kárt okozó visszaélés megszüntetéséről. Leghelyesebb, ha a szabályzatnak azt a részét, a mely az igazgatók és a szolgák tüzelőszer használatát tartalmazza, elejtik. Ez a rész igy szól:

> Az iskoláknak bentlakó vezetői és szolgái saját lakásukban is a székesfőváros hatósága által, az iskolai helyiségek czéljaira odaszállított tüzelőanyagot használják. Ezért azonban átalányösszeget fizetnek, a mely átalányösszeg a kályhák számához és a helyiségek nagyságához képest, hatósági megbecsülés alapján, fog esetről esetre megállapittatni.
>
> A fizetendő átalányösszeg kiszámításának és lerovásának közelebbi módozatait, nem különben minden egyes esetben magának az átalányösszegnek mérvét a tanács állapitja meg.
>
> A fűtőanyag pazarlása, szabályellenes kezelése vagy felhasználása a legszigorúbb megtorló eljárást és a fűtőnek a szolgálatból való azonnali elbocsáttatását vonja maga után.
>
> Jelen szabályzat utasításait tartoznak úgy az iskolák vezető, mint a fűtési teendőkkel megbizott iskolai- és fűtőszolgák pontosan ismerni és azokat szigoruan betartani. E czélból az iskolák vezetőinek kötelességévé tétetik, hogy egyrészt a már alkalmazásban levő rendes és ideiglenes iskolaszolgákkal, napszámosokkal és fűtőszolgákkal, másrészt a jövőben alkalmazandó szolgákkal szolgálatba lépésük alkalmával, jelen szabályzat rendelkezéseit ismertessék meg s azok értelmében teendőikre a szabályzat egy példányának átadása mellett tanitsák ki. Ugyancsak kötelességévé tétetik az iskolák vezetőinek, hogy a szabályzat rendelkezéseinek reájuk vonatkozó részét szigorúan tartsák be, továbbá felügyeletet és ellenőrzést gyakoroljanak a tekintetben, hogy a szolgák ezen szabályzatban megszabott teendőket pontosan teljesitsék. Megjegyeztetik, hogy a jelen szabályzat bármely rendelkezésének áthágása fegyelmi vétségnek fog minősittetni.

Ezek a rendelkezések a felmerült visszaéléseket nem, vagy csak igen csekély mértékben fogják orvosolni.

A bajt gyökeresen kell kiirtani. Erre a mondottuk módszer a leghelyesebb. Szabó tanácsos úr, ha már belenyúlt abba a hirhedt darázsfészekbe, ne riadjon meg az első fullánktól. Kellemetlensége, meg vagyunk győződve, lesz elég. Ám, ha komolyan akar a főváros javára valamit tenni, szüntesse meg teljesen a városi tüzelőszer használatát. Még pedig egyszerű számitással, de teljes szigorusággal.

Uzsorakölcsön a Váczi-utra.

A külső Váczi-út rendezésére a tanács VI. ügyosztálya újabb megoldást talált, a mely elfogadása esetén a fővárosnak szép egypár ezer forintjába kerülne. Az ügyosztály ugyanis felszólitott egy vállalkozót, hogy hajlandó volna-e a Váczi-út kikövezésére — a Vámtól a Rákospatakig — olyan feltétellel, hogy a kövezés összegét amortizációs törlesztés alakjában kapná meg a fővárostól. A vállalkozó a felszólitásra bejelentette, hogy elkészíti a Váczi-út kérdéses szakaszának végleges burkolását, ha a főváros a munkáért husz éven át évi 58,300 forintot fizet. Ez az összeg husz év alatt a kamatokat nem számitva 1.166,000 forintra rug, vagyis majdnem 400,000 forinttal kerülne igy többe, mintha a főváros a kövezésre szükséges 553,000 forint effektiv költséget maga adja és amortizálja.

A mindentudó hivatal.

— Szemelvények a főváros büróiból. —

II.

A középitési igazgató. Tekintsünk el most mindazon méltatlanságoktól, a melyek ezt a hivatalt eddig érték és nézzük vajjon mi módon lehetne ezt a sokat gáncsolt és ennek daczára kitartással dolgozó testületet megérdemelt poziczióhoz juttatni.

Tekintsük mindenekelőtt a hivatal fejét, a középitési igazgatót. Őt hat évenkint választja a közgyülés, rendesen a főváros műszaki tanácsosai köréből. Már maga óriási tévedés ez az időhöz kötött mandátum. Természetes, hogy bárhogyan tekintjük is a dolgot, létezik

bizonyos függés ilyen esetben a választó testülettől, a mi ezen állásnál meg nem engedhető. Igaz, hogy a főváros összes főtisztviselőit is választják, de óriási a különbség egy jogász, meg egy technikus működése közt. Annak véleményéhez hozzászólhatnak sokan, megvitatni és eldönteni lehet az ügyet; de egy műszaki kérdésben annak a szava határoz, a ki az illető dologban teljesen kiismeri és érti magát.

Nemcsak hogy nem szakemberek, de még technikusok sem szólhatnak ilyesmibe bele, a nélkül, hogy a szóban levő dolgot épen oly alaposan tanulmányozták volna. Így állván a dolgok, módot kell nyújtani arra, hogy ezen nagyfontosságú állás viselője a legteljesebb függetlenséget élvezze. Az ez által fokozott felelősség érzete fogja megadni az ily álláshoz szükséges szilárd és törhetetlen akaraterőt.

Van azonban egy másik hiba is ezen állás szervezetében. Általánosan ismeretes, hogy a műszaki tudományok mai fejlettsége mellett annak ágai rendkívül szeparálva vannak és külön-külön specziális ismereteket követelnek. Természetes, hogy mint technikus ember, a mérnöki hivatal feje lelkiismeretesen akarja intézni hivatalának minden ügyét. Így azután világos lesz előttünk, minő bámulatos szellemi sokoldalúság, mesés munkaerő és képesség kell ahhoz, hogy hivatalának minden tárgyát keresztül dolgozza, hogy azt az összes tárgyalások alatt megvilágítani és védelmezni tudja. Így válik csak lehetővé az, hogy az összes szakosztályok munkái az igazgató kezében olyan formában kerüljenek, hogy mint egységes alkotások jussanak a közönség elé.

Ennyi munka, fáradság után végre a tárgy döntés elé kerül és ekkor megtörténik az a hihetetlennek látszó dolog, hogy a felelős hivatali főnök, az alkotó, nem folyhat bele annak a mikéntjébe. Nem rendelkezik határozati joggal a főváros tanácsában annak legfőbb műszaki tisztviselője.

A függés érzete és a munkával való túlhalmozottság mellett a befolyás hiánya az, a mi ez állást legsúlyosabban nyűgözi. A míg ezt meg nem másítják, ne követeljenek lehetetlenségeket.

*

A szervezet hibái. Térjünk át ezek után a mérnöki hivatal többi tagjaira. Hogy fölül kezdjük, mindenekelőtt szükséges egy aligazgatói állás szervezése preczizorott munkakörrel. A folyóügyek és kisebb fontosságú dolgok, meg talán a kerületi mérnökségek lennének hozzá beosztva. Ez által az igazgató képessé válhatnék arra, hogy hivatala ügyeit mindenütt maga védelmezhesse. Előnyös volna ez már azért is, mert a technikusok szinte közmondásos retorikai hiányai folytán az ügyeket csak egy kiváló szónoki képességgel és tekintélylyel rendelkező hivatalfőnök viheti sikerre.

A mi a referenseket illeti, föltétlenül kívánatosnak látszik, hogy részt vegyenek mindazon tárgyalásokban, a melyek az ő dolgaik fölött folynak. Az olyan ügyet pedig, melynek specziális műszaki jellege van, mindenütt maguk adják elő.

Ez az a kényes pont, a melyen a jogász és technikus versengése még mindig kisért. Az a sok méltatlanság és mellőzés, a mi a műszaki hivatalnokokat éri, rendszerint ennek tudható be. Sok sértett ambiczió keserűsége, sok fölösleges munka meg lenne kímélve, ha ez egyszer erélyes kézzel megszüntetnék.

*

Ennyit mérnökeink erkölcsi helyzetéről. Lássuk most az anyagit is.

Mindenki tudja azt, hogy egy műszaki ember alkotó munkássága nem ér véget akkor, midőn egy műtárgy terveit elkészíté. Hátra van még a munka legszebb, de legfárasztóbb része, a kivitel. Ez követeli meg a legtöbb gyakorlatot, a legszélesebb körültekintést. Természetes, hogy ilyenkor a működés tere a helyszinére kerül. Mivel azonban az állandó hivatali munka ugyanaz marad, másrészt pedig mivel az ellenőrzésnek a helyszinen lehetőleg fontosnak kell lenni, a mérnök kénytelen a hivatalos időn túl, néha egész délutánokat künn tölteni. Ezt a fáradságot és a vele járó költségeket meg szokták a hivatalok mérnökeinek téríteni. Ezen javadalmazások rendesen egy kulcs szerint számított átalányösszegből szoktak állani.

A székesfővárosnál azelőtt időnkint és alkalmankint szokott a közgyülés erre a czélra bizonyos összegeket pótlék czímen megszavazni. Újabban ez a méltányos eljárás fölfüggesztetett és csak a közel jövőben fog ismét életbe lépni. Azt hihetnők, hogy ez a sok port fölvert extra honorárium talán valami fényes, hogy ilyen nehezen adják. Ám hasonlítsuk össze e tekintetben az állami mérnökök helyzetét a mieinkkel.

Az állami segédmérnökök 600 frtot kapnak ezen czímen, holott rendesen kisebb munkához alkalmaztatnak, a mieink pedig egy 100,000 frtos építkezésnél, jó ha 300 frtot, tehát fele annyi pótlékot élveznek. Ezt sem rendszeresen, hanem a munka menetétől függőleg, például az utolsó részletet a leszámolás után.

Tévedés volna azt hinni, hogy a főváros talán az előléptetés gyorsasága által kárpótolja mérnökeit ezen hátrányért. Úgy áll tudniillik a dolog, hogy míg bármely végzett technikus az állampitészeti hivatalokban *azonnal* alkalmazást és kinevezést nyer mint segédmérnök, addig a főváros hivatalában ugyanannak előbb 4—5 évig ideiglenes minőségben kell szolgálnia. Ha azután végre megválasztatik, konstatálhatja, hogy állami kollégája 2—3 évenkint rendszeresen előlép, a míg ő szerencsével dicsekedhetik, ha háromannyi idő alatt avanzsál.

*

Abban a küzdelemben az emberiség érdekeiért, a mely a szellemeket jelenleg foglalkoztatja, talán versenytárs nélkül áll a technikus. Működése olyan természetű, hogy az egyiknek munkája a másikét folyton emeli. A holt tőkét jövedelmezővé, az eddig érvényesüléshez nem jutott anyagi erőket produktivvá teszi. Jogosan kívánhatja tehát, hogy a munka méltányolásában úgy az anyagi, mint főleg az erkölcsi téren a többi munkás mellé állíttassék. Ha megadjuk neki azt, a mi már úgyis régen megilletné, csak igazságosak leszünk vele és e mellett fokozzuk a munka legfőbb mozgató erejét, az ambicziót.

Füst és korom.

Évtizedes akták panaszos hangjait szedhetnők elő. Valamennyiből odasír az olvasó elé a főváros lakossága és kéri, hogy a város levegőjét szabadítsák meg a füst-

től, a koromtól, a fojtó, egészségtelen kőszéngőztől, a melylyel a gyárkémények fertőztetik a levegőt.

A sok panaszra 1884-ben mozdult meg először a hatóságok közül a közmunkatanács. Javaslatot kért a fővárostól arra, hogy a gyárkémények bűzös, piszkos, kormos füstjétől hogyan lehetne megmenteni a főváros közönségét.

Három esztendőre az első lépés után konstatálta a hatóság, hogy legczélszerűbb lenne, ha a gyárak valamely elismert füstemésztő készüléket rendeznének be, esetleg a tüzeléshez kevés füstöt előidéző anyagot használnának. Ez a gondolat 1887-ben merült fel s 1890-ben a főváros a közmunkatanács újabb felhivására záros határidőhöz kötött utasitást adott ki a mérnöki hivatalnak a füstemésztő készülékek tanulmányozására és konkrét javaslattételre.

A mérnöki hivatal nyilatkozatát be nem várva, az 1893-ban megjelent *Építésügyi szabályzatban* a közmunkatanács a következő rendelkezésekkel vélte a felmerült panaszokat orvosolhatni:

Füstemésztő.

325. §. A gyári kéménynyel biró tűzhelyek az I. és II. övezet területén (tehát az egész belső területen! Szerkesztő) megfelelő füstemésztő tüzeléssel látandók el.

Füstemésztő tüzeléseknek tekintetnek a gáz- és koksztüzelések, továbbá a hatóságilag elismert füstemésztő szerkezettel ellátott tüzelések.

326. §. Az I. és II. övezetben levő tüzelőkhöz záros határidő alatt füstemésztő alkalmazását az épitési hatóság elrendelheti.

Az *Építésügyi szabályzatnak* ezen üdvös rendelkezései csak papiroson léteznek, a gyakorlatban nem. Az országos iparegyesület jónak látta a szabályzat enyhe végrehajtása érdekében közbe lépni s ennek az lett az eredménye, hogy a hatóságok a fentebb irt rendelkezéseket egyáltalán nem hajtották végre. Maradt minden a régiben. Egész a mult esztendőig. Akkor újabb mozgalom indult meg valamely egészséges és erélyes intézkedés végett, a melynek folyományaképp a közmunkatanács ismét akcióba lépett a füstemésztő szerkezetek meghonosítása érdekében.

Sajnos, a közmunkatanács akciója nem találta el úgy látszik — a kellő mértéket, mert a főváros mérnöki hivatala, a mely tizesztendei tanulmányozás után végre életjelt ad az e téren való szakképzettségéről, egészen más irányú javaslatot dolgozott ki. A közérdek rovására tehát tintaháború lesz a füstemésztő szerkezetek ügyében, a mely alkalmasint csak akkor nyer megoldást, a mikor az elátkozott gyártelepek végre maguktól lesznek hajlandók valamely üdvös és egészséges reformra.

A mérnöki hivatal javaslata azonban véleményünk szerint is elég radikális s ha gyorsan érvényre jut, alkalmas a panaszok megszüntetésére. Főbb lényegében a javaslat ezeket proponálja:

A füstemésztő szerkezetek berendezése ne csak az I. és II. övezetre mondassék ki kötelezően, hanem az összes budapesti kazántelepekre. Mert a füstöt, kormot, széngőzt a külterületről a szél épp úgy behordja a városba, mint a belterületen levő kazántelepekről.

A kötelezettség ne szabályrendeletileg mondassék ki, hanem utasitsák a kerületi elüljáróságokat, hogy mint I. fokú közegészségügyi hatóságok, záros határidő alatt kötelezzék a területükön levő kazántelepek tulajdonosait a füstemésztő szerkezetek, vagy tüzelések beszerzésére.

A kötelezettség nem teljesítése esetére szigorú rendbirság állapittassék meg.

Ez a javaslat elég radikális. De nemcsak a megszavazása történjék meg, hanem gondoskodjék a hatóság a végrehajtásáról is. Végre a lakosság érdekét is szem előtt tarthatják legalább is annyira — a mennyire gondoskodtak a gyártulajdonosokról, a kiknek kedvéért annyi esztendőn át lemondtak egy meglevő szabály végrehajtásáról.

A deáktéri evangelikus templom lebontása.

A Károlykaszárnya területének szabályozásával kapcsolatban a Deáktéri evangélikus templomot és iskolát is le kell bontani. E két nagy épület új elhelyezése tárgyában már 1891 óta folynak az alkudozások, a nélkül, hogy megegyezés jött volna létre. A középitési igazgató, a ki a templomépület ügyében az egyházközség vezetőivel is konferált, a szabályozásra két alternativ tervet mutatott be a tanácsnak. Az I. terv szerint a templom és az iskola a Gizella-tér, Deák-tér és Sütő-utcza között elterülő telektömbön volna felépitendő. A II. terv szerint az előbb megjelölt területre csak az iskola kerülne, a templom pedig a Deák-téren épülne. Az igazgató egyúttal bejelenti, hogy az egyházközség minden esetre a mostani központi fekvésű területen óhajtja a templomot és az iskolát felépittetni s igy sem az Uj-épület helyén, sem más távol eső helyen nem hajlandó csere telket elfogadni, mert akkor attól tart, hogy a távol fekvő templom és iskola látogatottsága erősen csökkenne.

Az új kiralyi palota.

A budai várhegy koronája: az új királyi palota rohamosan közeledik ahhoz az impozáns formájához, a melyet az épitő művészek évekkel ezelőtt maguknak megalkottak.

Azon a terjedelmes négyszögön, a melyet a palota elfoglal, teljesen kész a Krisztina városi, és a Gellérthegyre nyiló szárny; a pesti homlokzat, a mely mai sárgás szinével elüt a többitől, csak akkor kerül átépités alá, a mikor a Szent György-téri homlokzat, a mely teljesen egyező lesz a Gellérthegyre néző új szárnynyal, egészen felépül.

Akkor kezdik a pesti homlokzatot, a mely a két új stilszerü szárnyat köti össze, hatalmas oszlopsoraival, tágas loggiákkal kiépiteni.

A palota belső beosztása azonban már elkészült. A pesti oldalon, a régi traktusban, a melyben a király megtartja eddigi lakását, lesz a *Habsburg-terem*, egyuttal a trón-terem. A Gellérthegyre nyiló szárnyban van a *Szent István-terem*, a Krisztinavárosi szárny II-ik (illetőleg 7-ik) emeletén *a Mátyás terem*. Ebben a szárnyban van a főherczegek, a külföldi fejedelmi látogatók és kiséretük lakosztálya.

Az egész szárny a palota *hotel-része*.

A Szent György-téri most épülő traktusban az udvartartási hivatalokon kívül lesz *egy 842 négyszögméter nagyságu diszterem, a melyben a király egyszerre 3000 embert láthat vendégeül*. Ez a díszterem majdnem még egyszer akkora mint a Vigadó nagyterme.

A hatalmas palota fűtésberendezése is elkészült és kész az ötféle óriás konyhaberendezés is, a melyek közül egy az udvari fogadásokra, egy a király magánhasználatára való, egy a főherczegeké, egy az udvari tisztviselőké, egy a szolgaszemélyzeté.

A teljesen elkészült palotarészeket *Hauszmann* tanár a fővárosi mérnököknek is bemutatta.

Hatáskör túllépés.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Érdekes eset adta elő magát a mult héten. A főváros pénzügyi és gazdasági bizottsága tárgyalta az utczai világításnak Auer-égőkkel való szaporítása ügyét s mikor a hosszú előterjesztést, a melynek során a légszesztársulatnak két rendbeli ajánlata s a mérnöki hivatal részletes számításokkal kisért terjedelmes előterjesztése is referálva lett, a bizottság oly értelemben határozott, hogy az ügy visszaadandó a tanácsnak azzal, hogy igyekezzék a légszesztársulattól újabb kedvezőbb ajánlatot elérni. Közbeszólalt azonban valaki, hogy hát ezt az újabb tárgyalást melyik ügyosztály végezze s a bizottság hamarosan úgy döntött, hogy a pénzügyi és gazdasági ügyosztályra bízza a folytatólagos tárgyalás elintézését.

A világítási ügyekben azonban mindenkor a tanács középitési osztálya intézkedik, felmerült tehát a városházán és vita tárgyát képezte a határozat következtében az illetékesség kérdése. Az eltérő vélemények főleg abban a kérdésben csúcsosodtak ki: van-e joga a pénzügyi és gazdasági bizottságnak az ügyeket az illetékes ügyosztályok hatásköre alól elvonni és azok elintézését más ügyosztályra bízni?

Ez a kérdés jogilag úgy áll, hogy az 1872. évi XXXVI. t.-cz. (Fővárosi törvény) 76. §.-a értelmében „*A fogalmazási .... hivatalokat, azok szervezetét .... és hatáskörét a tanács előterjesztése alapján a közgyülés határozza meg*“.

A mikor pedig a közgyülés a főváros szervezéséről szóló szabályrendeletet megalkotta, annak 12. §.-ában világosan kimondotta a *c)* pont alatt, hogy a „*Középitési II. ügyosztály hatáskörébe tartozik c) utak, utczák, terek burkolása, kövezése, csatornázása, tisztítása, locsolása és kivilágítása.*“

Ezt a szabályrendeletet a közgyülés hozta, annak megváltoztatására is tehát csak a közgyülés lehet illetékes, és nem a pénzügyi bizottság, a mely a közgyülésnek subordinált tényező.

Ezúttal azonban a merev jogi álláspontól nézetünk szerint ellehetett, sőt el is *kellett* térni, és a pénzügyi bizottság határozatából az illetékesség kérdését felvetni nem helyes és nem is volt czélszerű. Hogy áll ugyanis a dolog? Műszakilag minden rendelkezésre álló eszközökkel a kérdés teljesen ki van merítve, ívekre menő nagy előterjesztések kerültek ki a II. ügyosztály és annak szakközegei kezéből. Ujat műszakilag a kérdésben mondani nem lehet. Már most akár az illetékes ügyosztály, akár a tanács bármelyik ügyosztálya is próbálja meg előnyösebb ajánlatot nyerni a gáztársulattól, végeredményében mindig csak oda jutnak, hogy a főváros financialis érdekei lettek jobban kielégítve. esetleg az állapot marad úgy, a hogy van.

Nem hiszszük és erre oka sem lett volna a bizottságnak, hogy határozatát czélzatosságból hozta volna.

A műszaki rész kimeríttetvén, a bizottság határozatával csak azt a nehézkes eljárást akarta mellőzni, a melyik abban rejlik, hogy kiadatván az ügy az illetékes ügyosztálynynak, az tárgyal a gáztársulattal, a melytől, ha esetleg kedvezőbb ajánlatot tett, ezen kedvezőbb ajánlat után — nem lévén az ügyosztály financzilalis kérdésekben, illetékes nyilatkozni, — ismét visszategye az ügyet az illetékes pénzügyi osztályhoz, a melyik megint a pénzügyi bizottsághoz terelje a dolgot. Ezt a huzavonát akarta a pénzügyi bizottság elkerülni s azért bizta egyenesen a pénzügyi osztályra a további tárgyalásokat.

Nézetünk szerint a pénzügyi bizottság nem cselekedik ugyan jogosan, a mikor elvonta illetékes ügyosztályától az Auer-égők ügyét, de viszont be kell látni, hogy raison szerűen határozott, mert az aktatologatást kerülte el. A kik az incompatibilitás kérdését e határozat ügyében élre állitották, maguk is beláthatják, hogy ezúttal a pénzügyi bizottság csak az aurea mediocritást követte annál inkább, mert hisz a szép és kimerítő műszaki részt, a mit az ily világítási ügyekre illetékes osztály dolgozott ki, maguk a bizottság tagjai is kellőképen honorálták s beismerték, hogy műszakilag az ügy teljesen ki van merítve.

Marynel.

*

Kiadtuk ezt a levelet, inkább csak a felmerült hatáskörtullépés helyesebb megvilágitása érdekében. Magunk nem csatlakozunk az itt elmondottakhoz. A mi nézetünk ebben a kérdésben teljesen a hivatkozott törvény és szabályrendelet félre nem magyarázható rendelkezéseire alapitva az, hogy a pénzügyi és gazdasági bizottság erősen túllépte a kérdéses ügy „kiosztásával“ az őt megillető hatáskört. Tisztára a tanács dolga ezek után ebből a kis kezdeményezésből levonni a konzekvecziát. *Szerk.*

A vásárcsarnok intézmény.

Irta: *Cziegler Nándor*, vásárcsarnokigazgató.

II.

Természetesen csak azon vásárcsarnokokról teszek említést, a melyek az illető városok közélelmezésére nézve elismert fontossággal bírnak.

Ilyenek: *Londonban*: A billingsgate-i halcsarnok a Themse partján. Itt bonyolódik le, mondhatni, egész Anglia

tengerihal kereskedése, daczára annak, hogy ma már alig lehet mozogni benne. A mai forgalom lebonyolítására szűk. Évenkint mintegy 1.189,770 mm. hal kerül itt eladásra.

A smithfieldi csarnokkomplexus áll 5 csarnokból, hús, vaj, sajt, baromfi, részben zöldség és hal eladására. Évenkint mintegy 2 114,610 mm. hús kerül itt eladásra. Csupán ezen csarnoknak van közvetlen vasúti összeköttetése és pedig Liverpool tengeri kikötőjével, hová az amerikai, ausztráliai, új-zelandi stb. fagyasztott hús és egyéb szállitmányok érkeznek. E csarnok közelében láthattam 1895. év október havában Eastman raktárában 14,000 drb. új-zelandi leölt juhot, 7° Farenheit hőmérsék mellett beraktározva.

A covent-gardeni vásárcsarnok gyümölcs, zöldség és élő virágoknak a mai forgalom lebonyolítására szintén szűk. Megjegyzendő, hogy Angliában tilos külföldi élő állatokat az országba bevinni, miért is ilyen állatok a Deptford-i állatvásáron azonnal leöletnek s húsok a smithfieldi vásárcsarnokban adatik el.

Különösen felemlítendő, hogy London élelmezése kizárólag a City-ben (belváros) lévő csarnokok útján történik, melyekből az élelmi czikkek a külvárosok minden részébe elszállittatnak.

Ezen tömörítése az élelmiszer-kereskedésnek egy gócz-pontba a City privilégiumaiban leli magyarázatát, a melyeket tágitani nem enged, daczára annak, hogy a jelenlegi londoni vásárcsarnokban a forgalmat alig lehet már lebonyolitani. Az élelmezés ilyetén összpontosítása sok elkerülhető költséggel terheli az élelmiczikket.

Páris legnagyobb részt a Halles-Centrales-ok útján élelmezi magát; de nem kizárólag ezek útján, mert van 12 kerületi csarnoka és 23 piacza. A Halles Centrales-oknak sincsen vasúti összeköttetése, bár tervezve volt, de a terv kivitelét a nagy költségek miatt elejtették. A csarnokok 10 pavillonból állanak, a melyek 40,000 négyzetméter területet foglalnak el. Több mint 50 millió frankba kerültek.

Hiresek ezen csarnokok különösen a korai zöldség és gyümölcsfélékről (primeurs). Az évszakok változása itt alig látszik meg, mert mindig van mindenféle zöldség és gyümölcs. Zola Emil «Le ventre de Paris» czimű regényében leirja a párisi Halles-Centrales-okban látható mozgalmas életet.

Franczia országot jellemzi az, hogy az egész ország és gyarmatai, mint pl. Algir, úgyszólván csak a csarnokok ellátására termelnek. A bizalom a csarnokok iránt megdönthetlen. A mi nem a csarnokokból való, azt a párisi nem is tartja jónak.

Berlin az egyetlen város, a mely 14 csarnokával (28 millió márka költséggel épültek) a csarnokrendszert teljesen keresztülvitte. Itt nyilt piaczok már nincsenek. A két központi vásárcsarnok vasúti összeköttetése kitünő.

Végre megemlitem még Drezdát, a hol 1896-ban nyilt meg a 2-ik, t. i. a központi vásárcsarnok, mely vasúti összeköttetéssel van ellátva.

*

Mi a vásárcsarnokok czélja?

A lakosságot jó és egészséges élelmiczikkekkel állandóan ellátni, jutányos árakon. Ezen czélt a vásárcsarnokok több irányban hivatvák szolgálni. Ezek a következők: 1. A távol lakó termelőt bevonják a város élelmezésében való részvételbe. 2. A fogyasztónak otthon nem kell készletet tartani, mert mindennap friss czikkeket vásárolhat be. A fogyasztó takarékoskodik az által, hogy azt veszi meg, a mit aznap a legjutányosabban kaphat. (Az étlapot nem otthon kell előre összeállitani annak, a ki olcsón akar élni). 3. Az élelmiczikkek közegészségi ellenőrzése a vásárcsarnokokban behatóbban és szigorúbban gyakorolható, mint a nyilt piaczokon. 4. Ugy az árukat, mint az árusok és vevőket megvédik az időjárás viszontagságai ellen. 5. Az élelmiczikkek árai nem lesznek a nagy ingadozásoknak alávetve, mert az áruk egyenletes mérvben érkeznek a piaczra. 6. Élelmiczikkekkel, azaz piaczi árúkkal csakis a vásárcsarnokok, mint góczpontok útján, lehet kifejlett nagy kereskedést teremteni. Ezek a kiválóbb előnyök, a melyeket a vásárcsarnokok a közélelmezésre nézve nyújtanak.

*

A nagy városok legközelebbi környéke, kivétel nélkül az illető város részére termel, különösen konyhaveteményeket és zöldséget. Ezen termelési kör perifériája a város lakóinak szaporodtával mindinkább tágul.

Így pl. Páris körül már 1853-ban 1578 hectár konyhakert volt, a mely 9000 embert foglalkoztatott és $13^1/_2$ millió frank értékü terményt produkált.

Berlin körül termékellen homokterületek voltak. Ezeket a város 1873—92-ig megvásárolta s az u. n. „Rieselfelder"-eket, öntözhető szántóföldeket létesitette, a melyeken a vásárcsarnokok ellátására 7735 hectár területen, óriási mennyiségü és kiváló minőségü zöldségfélét termelnek.

Ezen földterületek egyes birtokok voltak, melyeket alagcsöveztek, hogy azután Berlin szennyvizével öntözzék. A csatornákban összegyült szennyvizet, évenkint mintegy 48 millió köbmétert, csöveken át szivattyúzzák ki a földekre. (Radialsystem.) A költségek a következők voltak: Csatornázás 63 millió márka. Homokbirtok és öntözési berendezés, $20^1/_2$ millió márka, épületek a földeken és kamatok $11^1/_2$ millió márka, összesen 95 millió márka. Hasonló berendezés van Párisban is a szennyvizek felhasználására. Nálunk a helybeli kertészeken kivül a bolgár kertészek azok, a kik Budapestet nyáron át olcsó zöldséggel ellátják.

Kora tavaszszal megjelennek ugyan a máltai és olasz árúk u. m. burgonya, ugorka, paradicsom, zöldborsó, virágkel; de ezek nagyobb tömegekben már akkor érkeznek, a mikor belföldi árú is kezd a piaczra jönni. A belföldi zöldséget pedig a közönség inkább veszi, mert megszokottabb és rendesen olcsóbb.

A tél vége felé és kora tavaszszal a főváros ellátása zöldségfélékkel, különösen leveles zöldséggel s néha burgonyával nem kielégitő, a mi arra vall, hogy egyrészt a télire eltett készletek elégtelenek lévén, előbb elfogynak, mint az új zöldség a piaczon megjelenik; más részt a melegágyi termelést, a főváros környékén lévő konyhakertészeken kivül mások t. i. a gazdák nem üzik.

A konyhakertészetet Magyarországon még nagyon kis terjedelemben és nem eléggé belterjesen üzik.

Itt czélszerűnek tartom azon zöldségféléket felsorolni, a melyek beküldése a tél vége felé és kora tavaszszal ajánlatos. Ezek: sárgarépa, petrezselyem, zeller, karalábé, poré hagyma, metélő-hagyma, (Schnittling), vöröshagyma és foghagyma, retek, saláta-félék, korai burgonya, spárga, ugorka, tök, stb. Hogy milyen időközben és mennyiségben küldhetők be ezen czikkek, arra nézve legjobb egyik hatósági közvetitővel vagy egy nagykereskedővel előzetesen megállapodni. Nem ajánlhatom elég melegen a nemes csiperke gomba (champion) termelését, melyet az országban alig nehányan kultiválnak; pedig tudjuk, hogy Francziaországban milyen óriási mennyiség kerül a piaczra. A franczia alig eszik ételt, a melyben gomba ne volna. Nálunk a champion drága, télen 5—8 krajczár darabja. A nemes gombafajok nagy arányokban való termelése egyik eszköz volna arra, hogy a többé-kevésbé megbizhatlan gomba-fajok a fogyasztásból kiszoríttassanak.

(Folytatása következik.)

A Viziváros sorsa.

A Viziváros végtelen hosszú főútvonala: a Fő-utcza szomorú sorsot él. Valamennyi házában pusztit a nedvesség, a talajviz, a mely részben a Dunából a pinczéken át ülepszik a falakba, részben a Várhegy lejtőjéből szivárog át.

A Fő-utcza két házsorának tulajdonosai minden lehetőt megkisérlettek, hogy a lakásberendezést tönkretevő s az egészségre rendkivül ártalmas nedvességet kiszoritsák. A falak betonozása, aszfaltozása, égetése, a házi csatornák megjavitása: mind nem használt a bajon.

A nedvesség rettenetesen pusztit a Viziváros palotáiban, a melyeknek tulajdonosai és lakói már megadták magukat a legyőzhetetlen ellenségnek. Az érdekeltek egy része azonban nem nyugodott bele a helyzetbe és segitségért, vagy legalább tanácsért a hatósághoz fordult. Igy került az ügy a II kerületi elüljáróság révén a főváros mérnöki hivatalához.

A hivatal lelkiismeretes buzgósággal sorra vizsgálta a fő-utczai házakat és nem a legvigasztalóbb eredményre jutott a kutatása révén. A legtöbb házban még az ujakban is, a falak veszedelmesen nedvesek. A nedvességet a Duna beszivárgása okozza s ez ellen a jelenlegi nivó viszonyok mellett alig lehet valamit tenni.

A mérnöki hivatal több helyen próbát tett aszfaltozással, betonnal, de sikertelenül.

Az a nézete a hivatalnak, hogy a Fő-utcza valamennyi házát le kellene bontani és újra épiteni, a minthogy tavaly több mint ötven új ház épült a Vizivárosban.

Az épületek lebontása után az egész területet alaposan fel kell tölteni, tágitani kell az út szélességét, jól épitett közcsatornát kell bevezetni s az újonnan épitendő házaknak teljesen a modern igényeknek megfelelően kell épülni. Csakis ezzel a metódussal lehet a Viziváros baján segiteni.

A meglévő régi házakban a nedvesség ellen eredményesen semmit sem lehet tenni. A régi házak többnyire svábhegyi vagy promontori laza, porhanyós kövekből épültek, a melyeknek a beszivárgás ellen semmi ellentálló erejük nincs. Ezeket a falakat hiába kurálják, a nedvesség ki nem vesz belőlük.

Az egyetlen módszer a nedvesség ellen: a Viziváros ujjáépitése.

A temetésügy rendezése.

Némely tekintetben Budapest mintaváros; sok tekintetben pedig messze elmarad a művelt nyugattól. Az elmaradottság egyik sokszor panaszolt objektuma a temetés, mely a fővárosban, de épp úgy az egész országban csak kis részben a kegyelet tényе, nagyobb részben egyszerü üzlet. Miért, — nem szükséges fejtegetnünk; a kinek volt alkalma ebből a sors csapásból a maga részét kivenni, nagyon jól tudja, mi a temetés.

Ez az ügy nálunk abszolut szabályozatlan, sőt határozottan ósdi. A halott kezelése, ha csak nem fertőző betegségben elhunytról van szó, épp olyan mint ezelőtt 50—100 esztendővel. A temetés ma is az elhunyt lakóhelyén kezdődik, ahová a gyászoló közönség özönlése ugyancsak a régi rendszer szerint történik.

Külföldön a legtöbb nagy városoknak megvan a diszes temetőháza, a melyben a halottat ravatalra teszik. A lakásban nem engedik meg a ravatalozást. Három-négy órára a halál-eset beállta után az elhunytat a temető, helyesebben a ravatalozó házba kell kiszállitani.

E mellett hovatovább nagyobb teret hódit a halottégetés Majd minden nyugateurópai országban van már intézkedés a halottégetésről, a melyet fakultatív formában koncedáltak. Budapesten, bár az ügynek sok hive van, a vezető körök még mindig perhorreskálják a hatottégetés kérdésének napirendre hozatalát.

Pedig e kérdés elől már köregészségügyi szempontból sem lehet kitérni.

A halottégetés érdekében tudvalevőleg az utóbbi évtizedekben úgy irodalmi, mint egyesületi térre kiható eleven mozgalom nyilvánult. Ez a mozgalom a történelmi motivumon kivül azt a körülményt is számba veszi, hogy a ragályos bajban szenvedett egyén halála következtében a ragályozó anyag nem semmisült meg, hanem hogy esetleg még később is veszedelemmel fenyegeti az élőket.

Újabb vizsgálatok azonban azt mutatják, hogy a megfelelő eljárás mellett elföldelt holttest részéről egészségügyi ártalom nem éri az embert, tehát a temetőket illető egészségügyi aggodalomnak alig van jogosultsága. Fontos azonban a *gazdasági* szempont, nevezetesen az a nehézség, melylyel különösen a nagy városok küzdenek, midőn közelükben megfelelő terjedelmű s temetőnek alkalmas területeket kell megszerezniök.

Nem lehet kicsinyleni azt a gazdasági szempontot sem, mely a nagy városoktól többnyire távolabb eső temetőkbe történő halottszállitás és sirlátogatás révén az egyeseket terheli. Tagadhatatlan továbbá az is, hogy pusztító járvány idejében a tömeges számú halott eltemetése alig leküzdhető nehézséget okoz és sok esetben súlyos egészségügyi zavarokra ad okot.

A hamvasztás mellett felhozott figyelemreméltó okokkal — igaz — szembe állitják az igazságszolgáltatás érdekeit, melyek méreg stb. okozta halál esetében, ha a halott elhamvasztott, nem találnának kielégitést. Esetleges bűnök tehát földeritetlenül maradnának, a mi a közbiztosságra veszedelmes volna. Ez az aggodalom azonban pontos, lelkiismeretes halott-

vizsgálás esetén elesik. Némelyek a vallás szempontját is emlegetik, a melyekkel a földbe temetés — állítólag — inkább megegyeznék. Ezzel szemben azonban méltán történhetik hivatkozás arra, hogy a hamvasztás hívei, szószólói között papok is vannak.

Németországban Gothában 1878-ban történt az első halotthamvasztás. Gothán kívül Frankfurt (Offenbach), Hamburg és Heidelberga városokban vannak halotthamvasztó kemenczék, 1892—93-ban összesen 50 halotthamvasztás történt. Gothában egy halott elégetése 250—300 forintba kerül. Franczia országban Párisnak Pére Lachaise nevü temetőjében állítottak hamvasztót, mely 1889. óta van működésben, főképen a hullaházakból kikerülő testrészek stb. elégetését eszközli. Családok részéről érkezett kérelem folytán 1893-ban összesen 189 halottégetés történt. 1893-ban Angolországban (Woking és Manchesterben) 2, Svajczban (Zürich) 1, az Egyesült-Államokban 18, Dániában (Koppenhágában) 1, Svédországban (Stokholm, Gothenburg) 2, Olaszországban pedig 23 hamvasztó létezett. A hamvasztó terjedését egy ideig az gátolta, hogy a halottas kemenczék tökéletlenek voltak. Azonban a mióta azokat Siemens regenerativ tüzelő-szerkezettel látta el, a halottak elhamvasztása gyorsan, körülbelül 2 óra alatt és tökéletesen történik.

A halottégetés kérdése a temetkezés ügyével kapcsolatban a fővárosban sürgős megoldásravár. Mindenesetre jól tenné a tanács, ha épp most, a mikor a kerepesi temető felhagyása aktuálissá válik, a két kérdést behatóan tanulmányoztatná, hogy annak idején teljes készültséggel tehetné meg javaslatait.

Hirek a városházáról.

Az egyesületi panamák.

A belügyminiszter abból az alkalomból, hogy néhány állítólagos jótékony-egyesület visszaélései tudomására jutottak, a fővárossal egyetértve bizottságot küldött ki a Budapest területén nagyon vegyes czímek alatt működő 1074 egyesület ügyvitelének felülvizsgálására.

A bizottság működésének nem akarunk ugyan praejudikálni, de elkerülhetlennek tartjuk néhány olyan dolognak a felemlítését, a melyről magunknak is tudomásunk van s a mi szintén egyik régóta panaszolt baja az ellenőrzés nélkül álló egyesületek megpumpolt tagjainak.

Kifogásolhatónak tartjuk ugyanis azt, hogy a kormány számtalan betegsegélyző- és kiházasító-egylet alapszabályait megerősíti mindjárt a tisztikar egy részének megalakulása után anélkül, hogy a cselekvés terére lépő egyletnek csak egy fizető tagja is volna. Ebben nem látszik semmi különös, de ha meggondoljuk, hogy ugyanezen alapszabály egy bizonyos pontjában kimondatik, hogy az egylet által fizetendő segélyjárulékok, még pedig főleg az u. n. kiházasítási prémiumok csak bizonyos számú tagnak beiratkozása esetén folyósíthatók, azt kérdezzük, mi történik azon egyleti tagok járulékával, a melyet azok jóhiszeműleg és rendes időben befizettek, hogyha azon egylet, a melybe beiratkoztak, sohasem tudja megszerezni az alapszabályaiban meghatározott létszámot.

Ebben az esetben az egyleti tag fizeti a járulékokat, de arra a bizonyos segélyre és mint hangsúlyoztuk, *főleg a kiházasítási járulékokra épen a jóváhagyott alapszabályoknál fogva igényt a tagok csekélyebb létszámánál fogva nem tarthat.*

Más szóval az illető egyleti tag kötelezettségnek vetette alá magát anélkül, hogy esetleg az illető egylettől valaha is ellenszolgáltatást nyerhetne.

Meggondolandónak tartjuk a legtöbb u. n. kiházasítási egyesületeknél az alapszabályokban fölvett módozat jóváhagyását is, a mely szerint az ily kiházasítási egyletek tagjai minden oly esetben, midőn az egylet valamely tagja férjhez ment s igy kelengye jutalékot nyert, bizonyos díj befizetésére kötelezteknek.

Ezen intézkedés az egyletek vagyoni állapota érdekében helyesnek látszik és elvileg kifogásolható sem volna, de gyakorlati szempontból nézve a dolgot, számtalan s nehezen ellenőrizhető visszaélésekre nyújt alkalmat.

Ugyanis az ily egyletek tagjai egymást nem ismerik és e tagok a főváros különböző kerületeiben, valamint nagy számban a vidéken lakva, meggyőződést arról, hogy férjhez ment-e valaki az egylet tagjai közül, szerezni nem képesek. Különösen pedig a rosszul vezetett egyleteknél alig hisszük, hogy nem fordulna elő számtalan eset, midőn egy tag állítólagos férjhezmenetelének ürügye alatt ezeket a konkrét díjakat be nem szednék. Ezt példával illusztrálva, lehetségesnek tartjuk, hogy bizonyos egylet egy év folyamán csak tiz kiházasítási jutalékot fizetett, ennek ellenében pedig az egylet tagjaitól mondjuk 60 esetben szedett ilyen rendesen 20 krra rúgó kelengye hozzájárulási díjakat, s tovább menve, azt is valószinűnek tartjuk, hogy az e czimen illetéktelenül szerzett bevételek az egylet könyveiben bevételkép el nem számoltatnak. Ily esetekben a hatósági vizsgálat az egylet könyveiből mit sem képes megállapitani és csakis a véletlen vagy esetleg felmerülő konkrét panasz alapján képes az ily visszaéléseket felfedezni.

Ezeket a körülményeket tehát különösen ajánljuk a belügyi kormány figyelmébe.

Kossuth Lajos halálának évfordulója.

A főváros tanácsa minden esztendőben nagy virágpompával disziti fel Kossuth Lajos sírját halának évforduló napján. Az idén az évforduló napja, márczius 20-a, hétfőre esik s a kerepesi temető igazgatója kérdést intézett a tanácshoz, hogy a sirt mikor diszitse fel. A függetlenségi párt ugyanis mindig az évforduló napot követő vasárnapon szokta a kegyeletes megemlékezés ünnepét megülni. Az idén az évforduló előtt vasárnap van s igy nincs kizárva, hogy a párt az évfordulót megelőző napon tartja a szokásos ünnepet. A tanács a kérdésre azt a feleletet adta, hogy a főváros a pártünneptől függetlenül teljesiti kegyeletes kötelességét s ennélfogva utasította a köztemető igazgatóját, hogy a sirt márczius 19-én és 20-án diszitse föl.

A városligeti történelmi csoport pusztulása.

Az ezredéves kiállítás nevezetességének, a történelmi csoport gótikus részének meg vannak számlálva a napjai. A diszes műemléket a talajvíz annyira megrongálta, hogy összeomlásától lehet tartani. A főváros átírt a földmívelésügyi

miniszterhez, *hogy sürgősen gondoskodjék vagy a gyökeres restaurácziórol, vagy az azonnal való lebontásról.* Akármire határozza is magát a miniszter, a főváros kiköti, hogy a munkálatok legalább április hónap folyamán végrehajtandók, nehogy a ligetnek eme legszebb részét a közönség a munkálatokkal járó por és piszoktól ne tudja használni. Egyúttal felhivja a főváros a minisztert, hogy az épület lebontása esetén gondoskodjék a felszabaduló terület parkozásáról is.

A magyar királyi udvartartás palotái.

A királyi palota épitő-bizottsága a közmunkatanács útján azt a kérelmet intézte a fővároshoz, hogy a diszes Palota-tér mind a két oldalán a magyar királyi udvartartás részére kisajátitott telkek között két új utczát nyisson. A Palota-tér két sarkán ugyanis az udvartartás részére nagyobb telkeket szereztek, a melyeket a többi magán tulajdonban levő ingatlantól utczával akarnak elválasztani. A főváros a kérelem tárgyában már nyilatkozott és kijelentette, hogy a két új utczát, a melyek az Attila-körútra torkolnak, 6—6 öl szélességben megnyitja, a rendezés költségeit azonban nem vállalja magára.

37,000 forint megtakarítás.

A IX kerületben a Tűzoltó-, Ernő- és Telepy-utcza sarkán a főváros hatalmas elemi iskolát és kisdedóvót épittetett. A közgyülés az iskolára 237,000 forintot szavazott meg. Az épités végszámláit az épitést vezető *Szabó* mérnök most zárta le s az eredmény, a melyről jelentést tett, az, hogy az iskola 37,000 forinttal került kevesebbe az előirányzatnál. A nagy megtakarítást a munkák vállalatba adásánál érte el.

Hentzi bajtársai.

Eddig a Hentzi-szobor csinált bajt, újabban a szobor alatt elhelyezett osztrák katonák földi maradványai miatt lesz konfliktus a főváros és a katonai hatóság között. Lobkowitz hadtestparancsnok értesitette a fővárost arról, hogy a Hentzi-szobrot mikor és miképp akarja áthelyeztetni a hadapród iskolába. De nem nyilat kozott világosan afelől, hogy a szobor alatt eltemetett osztrák katonák csontjaival mi történjék. Ott nem maradhatnak a Szent György-téren, de át sem helyezhetők a szoborral együtt, mert az egészségügyi törvény implicite tiltja, hogy a földi maradványok más helyen, mint a direkt temetési czélokra szánt területeken, földeltessenek el. A tanács ilyen értelemben a Hentzi-szobor áthelyezése ellen nem tesz kifogást, az osztrák katonák földi maradványait azonban a katonai temetőbe akarja vitetni és utasitotta az elnöki B) ügyosztályt hogy erre nézve konkrét javaslatot tegyen.

A Ferencz József jubileum-díj idei pályázatai.

A főváros alapitotta *Ferencz József jubileumi díjból* az idén három különböző jutalomdij válik esedékessé. Az *elsőre*, a melynek összege két éven át 800—800 forint, *zenészek;* a *másodikra*, a melynek összege 1500 forint (különbözőkép felosztva: 500—1000, vagy 750—750, vagy 500—500—500 frt) *kereskedők*; a *harmadikra*, a mely öt darab 300 forintos dijból áll, *iparosok* pályázhatnak. A tanács most irta ki a pályázatot, a mely *április 10-én* jár le.

Az V. kerületi elüljáróság háztartása.

Az V. kerületi elüljáróság adta be a múlt évi záró számadását. Az 1898-iki előirányzata a következő volt:

	Kiadás:	Bevétel:
Községi alap	155,838 — frt	223,180·— frt
Szegényalap	3,010·— „	4,010·— „

Ezzel szemben a tényleges eredmény:

a községi alapnál . . .	138,617·08 frt	227,104·73 frt
a szegényalapnál . . .	3,336 — „	7,751·52 „

A Csepel-rakpart fasora.

A Csepel-rakpartnak a Boráros-tértől a Mátyás-utczáig terjedő szakaszán a nagy csatorna épitése alatt az egész fasor kipusztult. A tanács *Majorossy és Tsa* vállalkozók gondatlanságának rótta fel a fák elpusztulását és 1446 forint kár megfizetésére kötelezte a vállalkozókat. Ezek megfelebbezték a marasztaló határozatot, a mérnöki hivatal azonban a felebbezés elutasitását javasolja, mert kétségtelenül bebizonyult, hogy a Csepel-rakparti szép fák kiveszésének ők a közvetetlen okozói.

Népkönyvtár és elemi iskola.

A főváros Tabánnak egyik legelmaradottabb részén az Árok-, Kereszt-, Czipő- és Aranykakas-utcza és a Fehérsas-tér között körülbelül tizenhat kisebb-nagyobb ingatlant sajátitott ki, hogy ott elemi iskolát és kisdedóvót építtessen. A hatalmas épületben, a mely Tabánnak egyik dísze lesz, népkönyvtárt is létesitenek. Az épitkezést, a melyre 180,000 forintot irányoztak elő, még ebben az évben megkezdik. A terveket *Szabó* mérnök készíti.

Kossuth mauzoleuma.

A középitési igazgató a héten terjesztette be a Kossuth-mauzoleum épitésére vonatkozó, lapunkban már közölt pályázati feltételeket. Ezek csak annyiban módosultak, hogy a jury tagjai közé felvették a Képzőművészeti Társulat és a József műegyetem képviselőit is. A jurynek tehát 9 helyett 11 tagja lesz.

Elszámolt százmillió forint.

A budapesti közúti vasúttársaság a napokban adta be a fővároshoz a 19.735,200 forintnyi új alaptőke törlesztési tervezetét. A tervezet azonban annyira felületesen készült, hogy a főváros egyáltalán nem veheti tárgyalás alá. A törlesztés alapjául ugyanis nem az engedélyezett tőkét, *hanem annak tízszeresét. 197.352,200 frtot számították* s ezt a tekintélyes tévedést következetesen végig vezették. A tanács a hibás tervezetet vissza fogja utasitani.

A Corvin-téri vigadó szobrászati munkái.

A főváros a Corvin-téri vigadó figurális munkálataira, a melyekre 10,000 forintot szánt, pályázatot hirdetett, a melynek sorsa a minap dőlt el. A figurális munkákra *Mayer*,

Mátrai és *Szász* szobrászok pályáztak. A vigadó építésére felügyelő bizottság a munkákat Mayer és Mátrainak adja ki megosztva. A homlokzati szobor-díszitésekre elfogadták a *Schrödl* Emil ajánlatát, a melynek kivitele 8000 frtba kerül. A tanács a bizottság határozatát jóváhagyta.

A Baross-utczai villamos második sínpárja.

A Baross-utczai villamos vasút második sínpárjának építésére a főváros megadta a hatósági engedélyt. Ennek alapján a második sinpárt a Kálvin-tértől a Wenckheim palotáig már a tavaszszal megépitik, a Wenckheim palotától kifelé terjedő szakaszon pedig a Baross-utcza kiszélesítésével és feltöltésével párhuzamosan fogják a sínlerakást végrehajtani.

Az iparosinas oktatás.

Hosszas vajudás után végre megoldást nyer az a kérdés is, hogy az iparosinasok oktatása miképp történjék. Az iparoktatásügyi bizottság a következő javastatot terjesztette a tanács elé:

Az iparosinasok minden csütörtökön váltakozó csoportokban délelőtt $^1/_2$8 – $^1/_2$12-ig és délután $^1/_2$2—$^1/_2$6-ig járjanak iskolába. Ilyenformán ugyan a tanitási időt a minimális 4 órára redukálják, de remélik, hogy a felmerült panaszok nagyobb részének elejét veszik. A vasárnapi rajzórák változatlanul megmaradnak.

A tanács a javaslatot elfogadta és pártolólag terjeszti a közgyűlés elé.

A Wahrmann-utcza csatornázása.

Az V. kerületi Wahrmann-utcza csatornázására vonatkozó terveket beterjesztette a tanács elé a mérnöki hivatal. A hivatal a csatorna építésére 37,294 forintot, a zsilip és szivattyú építésére 2679 forintot kér.

A sertés-közvágóhíd utczája.

A főváros a IX. kerületben épült sertés-közvágóhíd nyugati oldalán legközelebb új utczát kénytelen nyitni, a mely a Koppány- és Kén-utcza között párhuzamosan halad. Az új útcza megnyitására, a melyet 12 öl szélesre terveznek, harminczhárom kisebb-nagyobb ingatlant kell kisajátítani.

Új parkok és utczafásítások.

A tavaszszal a következő nagyobb parkozások és fásítások kerülnek végrehajtás alá: az új Kálvária-tér és a Magyar Szinház előtti tér, az Üllői-úti Szülészeti klinika előtere, az I. ker. Promontori-út, a X. ker. Halom-utcza és Szapáry-utcza, a III. ker. Zsigmond utczai gőzmalom előtere, a VIII. ker. Juranics-utcza és a Kálvária-tér rendezetlen része, a IX. ker Boráros-tér és végül a Széchényi-hegyi meszszelátó környékének parkozása.

IRODALOM.

Magyarország orvosainak évkönyve és czimtára.

Most jelent meg kilenczedszer, *Pesti* Alfréd szerkesztésében a „*Magyar Orvosi Évkönyv*“, melyet különösen a gyakorló orvosok használhatnak. Ez „Orvosi Évkönyv“ tartalmazza a legutóbbi év folyamán forgalomba hozott gyógyanyagok ismertetését az orvosi tudomány legkiválóbb képviselőitől, továbbá az orvosok személyi adatait, a melyek sehol sincsenek ily részletesen közölve. Végre az ország teljes orvosi czím- és lakás-jegyzékét. Kiadja a „Petőfi Magyar központi kiadó vállalat.“ Előfizetési ára: orvosok részére 1.50. Bolti ára ... 3 ... frt.

Az országos Állatvédő Egyesület kiadványai.

Grimm Gusztáv kiadásában az *Országos Állatvédő Egyesület* megbizásából megjelent legújabb müvek.

A *Latorczvölgyi pap*, a melyben a latorczavölgyi plébános érdekesen meséli el, hogy az állatokat szerető gyermek hogyan boldogul az állatokat kinzó gyermekkel szemben, a ki végre koldúsbotra jut. Bolti ára az illusztrált könyvnek 1 frt. — *Ajándékkönyvecske az 1899-ik évre.* Jó gyermekeknek adja az országos állatvédő egyesület. E kis könyvecskének valamennyi elbeszélése kizárólag az állatvilágból van véve. A gyermekek is könnyedén megérthetik, kedves, csevegő stilusban vagy azt fejtegeti, hogy az állatszeretet mily nemes dolog s igen sok esetben milyen üdvös hatással van a gyermek további életére, vagy pedig azt, hogy az állatkinzás milyen kellemetlen, káros következményeket von maga után. A szöveg közé nyomott képek a tárgyat csak érthetőbbé teszik.

KÖZGAZDASÁG.

— **A központi vásárcsarnok árai.** A mai forgalom igen élénk volt. A baromfi és hal drágább, a tojás olcsóbb lett. A sütnivaló tyuk párja 1 frt 80 krba került. Fajdkakas darabja 2 frt, laibachi rák darabja 10 kr, idei fejes saláta 4 kr, hónapos retek 4 kr, 4—5 kilós élő malacz darabja 3 frt. A mai detailárak ezek:

Husféle. Marhahus eleje 72, leveshus 76, rostélyos, felsál, hátszin, fartő 80, marhanyelv 75, vesepecsenye 90, tisztitva 220, növendékhus eleje 38, hátulja 50 kr, birkahus eleje 38, hátulja 48, borjuhus 76, szegye, lapoczkája 80, czombja 90, szelet 86 kr, bárány mellső negyede 80, hátulsó negyede 110 kr, sertéshus 58, czombja, lapoczkája 60, karaj és nyulpecsenye 80, nyers sonka 60, prágai sonka 90 kr kilója, zsir 62 kr, háj 60 kr kilója, olvasztani való szalonna 58 kr, ludzsir kilója 1 frt 20 kr.

Baromfi. Csirke darabja 60 krajczár, tyuk 80 krajczár, kappan 120 krajczár, pulard 1.20 krajczár, hizott kacsa 1.60 krajczár, hizott lud 370 krajczár.

A magyar leszámitoló- és pénzváltóbank igazgatósága e hónap 3-án tartott ülésében állapította meg az 1898-iki üzletév zárszámadását. Ez utóbbi az intézet által fizetett 851,468 frt 25 krt tevő passziv kamatok levonása után, az 1897. évi nyereség-áthozat betudásával, 1.932,108 frt 78 kr brutto-nyereség és az összes üzleti költségek és adók levonása és a leirások foganatosítása után 1.293,063 forint 70 krajczár tiszta nyereséget mutat ki, mely összeg a 15 millió forinttal befizetett alaptőke 8·6%-nyi kamatozásnak felel meg. Az igazgatóság elhatározta, hogy e nyereség alapján az 1899. márczius 25-én tartandó közgyűlésen azt fogja javasolni, hogy minden 200 forinttal befizetett részvény után 14 forint (7%) osztalék fizettessék. A tartalékalaphoz ez évben is 100,000 forintot csatol az intézet. Az igazgatósági

tantiémek levonása, valamint a nyugdíjalap dotálása után fönmaradó 127,370 frt 43 kr új számlára megy. Az előző 1897-iki üzletévben a tiszta nyereség (az áthozat hozzáadásával) 1.311,4[illegible]0 forint 89 krajczár volt, azaz 19,397 frttal nagyobb, mint az 1898-diki üzletévben; azonban ha tekintetbe veszszük, hogy a áthozatal 1887-ről 1898-ra csak 107,900 frt 29 volt, az azelőtti 176,844 frt 92 krajczárnyi áthozatallal szemben, úgy kitünik, hogy az 1898-diki üzletév nyereségtöbblete az előző évvel szemben 50,467 frt 44 krt tesz ki.

—

A magyar asztfalt részvénytársaság budavári dr. Országh Sándor elnöklete alatt a héten tartotta évi rendes közgyülését. Az előterjesztett mérleg az előző évről áthozott 11,987 frt 41 krral együtt 335,247 frt 60 kr nyereséget tüntet fel, melyből a tartalékalapoknak az alapszabályszerű 8497 frt 80 kron kívül 40,000 frttal történt dotálása és az igazgatóság alapszabályszerű illetményének levonása után az 1898. évre szóló szelvénynek 15 frttal való beváltása határoztatott el, 40,189 frt pedig a f. év számlájára vitetik elő.

Az igazgatóság jelentése és a zárszámadások adatai a vállalat folytonos fejlődését és munkakörének tágulását igazolják. A városok nagyobb mértékben látják el utczáikat állandó burkolattal és e tekintetben az aszfaltburkolatok előnyeit kellően méltányolják. A bodonosi szénbányák évek óta teljesített czélszerű befektetésekkel olykép rendeztettek be, hogy nemcsak a társaság üzemének szükségletét fedezik, hanem újabb kiegészítésekkel az iparszerű szénbányászatra is alkalmasak. Az igazgatóság ennélfogva ajánlja, hogy a társaság üzletkörébe ezen iparág is fölvétessék, a mitől annál biztosabb eredmény várható, mivel e vidéken a szén az országban a legdrágább. Úgy a szénbányászat megindítása, valamint az aszfaltüzlet terjedése szempontjából az igazgatóság indítványozza, hogy a társaság alaptőkéje 4000 drb. részvény kibocsátása által 1,900,000 forintra emeltessék fel.

A közgyülés a jelentést köztetszéssel fogadta, az igazgatóság indítványaihoz egyhangúlag hozzájárult és dr. Vetsey István meleg szavakban nyilvánította az igazgatóság és a tisztviselői kar sikeres működéseért a részvényesek köszönetét.

Az igazgatóságba dr. *Országh* Sándor, *Popper* István, *Barnewitz* Pál, *Brükler* Mihály, *Jellinek* Henrik, *Schwarcz* Félix, *Pártos* Gyula és *Kauser* József újból megválasztattak

HIRDETÉSEK.

MEGHIVÓ.

Az ‚Első leánykiházasitási egylet mint szövetkezet'

1899. évi márczius hó 19-én délelőtti $^1/_2$10 órakor, az intézet hivatalos helyiségében (VI. ker. Teréz-körút 40—42. sz. a.) tartja

XXXVI. rendes közgyülését,

melyre a szövetkezet tagjai tisztelettel meghivatnak.

A közgyülés napirendje:

1. A jegyzőkönyvhitelesitők kiküldése. 2. Az igazgatóság jelentése és az 1898. évi mérleg előterjesztése. 3. A felügyelő-bizottság jelentése és indítványa. 4. A mérleg megállapitása és a felesleg hováforditása iránti határozathozatal. 5. A felmentvény megadása. 6. Az igazgatóság indítványai. 7. A felügyelő-bizottság választása.

Az igazgatóság.

Mérlegszámla.

Vagyon: Értékpapirok 1.351,696·—. Intézeti épületek 1.501,195·72. Takarékbetétek 1.225,503·18. A hivatalnoki nyugdíjalap betétei 25,081·36. Kölcsönök és előlegek 196,691·06. Járulékok 377,008·56. Felszerelés 15,000·—. Pénztár 32,241·92. Összesen 4.724,417·80 korona.

Teher: Nászjutalék-tartalék 3.746,093·16. Hivatalnoki nyugdíjalap 25,087·16. 1999. évre előre fizetett díjak 29,950·84. 1898. évi felesleg 923,286·64. Összesen 4.724,417·80 korona.

Nyereség- és veszteségszámla.

Bevétel: (Nyereség): Árfolyamkülönbözet értékpapiroknál 146·20. Díjak 1439273·68. Kamatok 107028·34. Házbér a kiadások levonása után 70782·16. Összesen 1617230·38 korona.

Kiadás: (Veszteség) Leirás: Az intézeti házakról 15,163·58. A felszerelési számláról 8,632·74. Nászjutalékok és biztositott összegek kifizetése 439,702·26. Kincstári illetékek 47,313·56. Összköltségek 163,131·60. 1898. évi felesleg 923,286.64. Összesen 1.617,230·38 korona.

➪ Azon tagok, kik 1899. január 31-ig bezárólag esedékes járulékaikat befizették és kik 1899. márczius 16-ig bezárólag részjegyeiket (kötvények) a szövetkezet pénztáránál letéteményezték, a letéti elismervény felmutatása ellenében a közgyülésen való részvételre jogositva vannak. ➪

A szövetkezetnek 1898. év végével 17,710 tagja volt. 1898. évfolyamán a szövetkezetbe 5840 tag lépett be 10,208 üzletrészszel és 2108 tag 3937 üzletrészszel lépett ki, visszafizetve lett 338 tagnak 985 üzletrész.

Meghivás

a Magyar leszámitoló- és pénzváltó-banknak

1899. márczius 25-én, déli 12 órakor, saját helyiségeiben (V., Dorottya-utcza 6. sz. a.) tartandó

XXIX. rendes közgyülésére.

Napirend:

1. Az igazgatóság jelentése az 1898. üzletévről.
2. Az 1898. évi számadás és mérleg előterjesztése és az igazgatóságnak a megállapitandó osztalékokra vonatkozó inditványa.
3. A felügyelő-bizottság jelentése az igazgatóság által elkészitett évi számadás és mérlegről, valamint a nyereség felosztását illetőleg tett inditványok megvizsgálásáról.
4. Ezen tárgyak, nemkülönben az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére adandó felmentvény fölötti határozat.

☞ Azon részvényesek, kik a közgyülésen résztvenni kivánnak, felhivatnak, hogy az alapszabályok 17. §-a értelmében részvényeiket, a még le nem járt szelvényekkel együtt, **legkésőbb folyó évi márczius 22-ig a társaságnál Budapesten, vagy az Union-Banknál Bécsben** letéteményezzék.

A megvizsgált és az erre vonatkozó felügyelő-bizottsági jelentés 1899. márczius 17-től kezdve, a társaság helyiségeiben a részvényesek rendelkezésére áll.

Budapest, 1899. márczius 6-án.

Az igazgatóság.

Hirdetmény.

A **Magyar aszfalt részvénytársaság** 1899. évi márczius 4-én tartott közgyülése az alaptőkének 4000 drb egyenként 100 frt névértékű új részvény kibocsátása által való felemelését határozta el, mely részvényekből 3000 darabra nézve a régi részvényeseknek az átvételi jog biztosíttatott olyformán, hogy minden 5 darab régi részvény birtoka egy új részvény átvételére ad jogot.

Minthogy a közgyülés az új részvények kibocsátási módozatainak — a kibocsátási árnak, valamint a befizetés feltételeinek — meghatározásával az igazgatóságot bizta meg, ennélfogva alulirott igazgatóság ezen új részvények kibocsátási árát és a befizetés módozatait következőkép állapitotta meg és teszi közhirré:

1. Az egyenkénti 100 frtnyi névértékű részvény **kibocsátási ára 200, azaz kétszáz forint.**

2. Az új részvényekből minden *öt darab* régi részvény után *egy darab* új részvényre nézve átvételi jog biztosíttatik a régi részvényeseknek. E végből a részvényesek az új részvények átvételére megillető jogukat folyó hó 8-tól *legkésőbb e hó 18-áig bezárólag* a régi részvények bemutatása mellett a Magyar ipar- és kereskedelmi bank részvénytársaságnál (V., Nádor-utcza 4.) érvényesiteni, — és ez utóbbi napon ugyanott minden egyes új részvény után *60 forintnyi részfizetést*, ennek 1899. jan. 1-től számitott 5% kamataival együtt tetjesiteni — tartoznak, minthogy különben az új részvényekre való átvételi joguktól elesnek. Az első részletfizetés teljesitésekor a részvényesek ideiglenes rsszvényjegyeket fognak kapni, melyeken a későbbi részletfizetések is nyugtatványoztatni fognak, — maguk az új részvények azonban csak a teljes befizetés után fognak kiadatni.

3. A 60 forintnyi befizetés után fenmaradó 140 forintnyi kibocsátási ár befizetése olyképen állapittatik meg, hogy minden egyes új részvény után

folyó 1899. évi április 18-ig bezárólag 70 frt,
„ „ „ május 18-ig „ 70 frt

fizetendő be, minden egyes részlet után 1899. évi január 1-étől folyó 5% kamatokkal együtt az előző részletfizetéseket igazoló ideiglenes részvényjegyek, mindenkori bemutatása mellett a **Magyar ipar- és kereskedelmi bank részvénytársaság** pénztáránál. Az új részvényekre való befizetés azonban **egyszerre** is eszközölhető.

4 Azon részvényes, ki az előző pontban megállapitott valamely részletfizetést a kereskedelmi törvény 170. §-a értelmében háromszor közzétett másodszori felhivás daczára a harmadik közzétételtől számitott 4 hét alatt sem teljesitené — a már befizetett részletekre való igényét elveszti, ideiglenes részvényeit pedig az igazgatóság semmiseknek nyilváníthatja. Az ekként megsemmisitett ideiglenes részvények helyett az igazgatóság új részvényeket lesz jogositva kibocsátani.

5. A kibocsátandó új részvények a régiekkel teljesen egyenjoguak és az 1899. évi üzleti eredményben ezekkel egyenlő arányban részesednek.

Budapesten, 1899. márczius 4-én.

Az igazgatóság.

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa. 62,454. szám.
1898.—VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és versenytárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a ***„Magyar Székesfőváros“*** czímű hetilappal közöljék.

Miről dr. ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek.

Kelt ***Budapesten,*** 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,

polgármester.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. márczius 20. 12. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt.
Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Előljáró választás.

Nem akarunk izléstelenséget elkövetni azzal, hogy a VII. kerület élére állítandó új előljáró személyére prejudikáljunk a törvényhatóság elhatározásának. Egyszerűen konstatáljuk, hogy a választás mozgalmasabb lesz, mint hitték és ki van zárva, hogy az Erzsébetváros jelöltje egyhangulag kerüljön az előljárói székbe.

A megüresedett állásra sok a pályázó, a kik közül egyik-másik teljes joggal hivatkozhatik a polgárság bizalmára. Mint a legtöbb közigazgatási választásnál, a győzelmet itt sem biztosítja a szolgálati idő nagysága, a munkában szerzett érdem. A pályázóknak a siker érdekében a régi szokásokhoz kell folyamodniok; abban kell hagyniok a hivatalos működést, mert megválasztásukat csak akkor remélhetik, ha a szorgalmas házalással megszerzett szavazatok száma eléri a megkivánt többséget.

S a pályázók, a kik között munkában és érdemekben megőszült családapák vannak, újra kezdik, a mit fogalmazó gyakornoki, fogalmazói, majd tanácsjegyzői állásuk érdekében már többször tettek: a régi ismeretségek felujítását, új ismeretségek szerzését s kopogtatnak az ajtókon és a sziveken sorsuk korlátlan urainál: a városatyáknál.

Bizony szomorú megalázkodás ez a szavazatszerzési mód arra a tisztviselőre, kit képzettség képesít, szorgalom és ambiczió ajánl a verseny tárgyává tett állásra. Mert a házalás alkalmával nem a szavazatszerzésre elfecsérelt munkaidő a főváros igazi vesztesége, hanem az az erkölcsi kár, a mely a tisztviselők önállóságának és függetlenségének megtörésében nyilvánul.

A kerületi előljáró tulajdonképen a kerület élethossziglan megválasztott feje, a ki a kerület ezerféle érdekszálát tartja a kezében, a nélkül, hogy maga bárkivel szemben is érdekelt vagy lekötelezett lenne. Függetlennek, önállónak és önérzetesnek kell lennie, ha híven akarja képviselni a kerület érdekeit, ha szembe akar szállni a jogosulatlan magánérdekkel.

De miképen emancipálja magát az általános emberi gyarlóságtól az a tisztviselő, a ki állását az emberek előtt való hajlongásnak köszöni?

Mily joggal kivánhatunk törhetetlen önállóságot és függetlenséget attól a tisztviselőtől, a ki épp e két jellemvonás feláldozásával érhette el czélját?

A fővárosi tisztviselő-választások többnyire egyformák, a mennyiben a városatyák szavazatukat leginkább csak annak adják, a ki kéri. Az, a ki a maga részére nem kér semmit, a ki elég botor érdemekre és szolgálati időre hivatkozni, többnyire elmarad fürgébb és élelmesebb kollégáitól. A törvényhatóság tagjai nem akarják belátni e helytelen rendszer szomorú következményeit, a tisztviselőkben pedig nincs elég bátorság arra, hogy szembeszálljanak a házalással való szavazat-szerzés rendszerével.

Régen, évekkel ezelőtt létrejött olyan megállapodás, a melynek értelmében az egyenrangú tisztviselők kötelezték magukat arra, hogy előléptetésüknél az anciennitás elvét fogják követni. Ez a megállapodás csakhamar érvényét vesztette. A várakozás helyett maguk a tisztviselők is alkalmasabbnak találták a házalás útján való előlépési módot s mint azelőtt, a szavazathajszolás ma is erősen divatozik.

A városatyák pedig szivesen fogadják a hajlongó pályázókat, a kik önérzetüket félretéve, százfelé is bekopogtatnak egy-egy szavazatért.

Ezt a jelenséget látjuk az erzsébetvárosi előljáró választásánál is. Ki lesz a győztes, ezek után mellékes. A választási hadjárat nem olyan, hogy a pályázatra bocsátott állást a feltétlenül legérdemesebb nyerje el. Győzni fog az, a ki a legtöbb szavazatot gyűjtötte magának. S e győzelemmel a tisztviselői kar nimbuszából újra lehull egy darab, épp úgy, mint az előző választásoknál.

A királyné szobra a Szent György-téren.

A főváros mérnöki hivatala elkészítette a Szent György-tér rendezésének tervét a közmunkatanács kívánsága szerint. A teret a szobor elhelyezése végett teljesen újra kell rendezni.

Az egész mintegy 10,000 négyszögméter területet egy méterrel alacsonyabbra ássák, a környező házak előtt köröskörül fákat ültetnek s a mostani makadam burkolat helyett a teret fával fogják burkolni.

A terv szerint, a mennyiben a miniszterelnöki palota a mostani helyén marad, a királyné szobrát a siklóval szemben a tér közepén fogják elhelyezni. A tér rendezése így is 80,000 forintba kerül.

A mérnöki hivatal azonban azt reméli, hogy a tér rendezése más megoldást nyer.

A *Mérnök- és Építész-Egyesület* ugyanis *Hieronymi* Károly v. b. t. t. vezetése mellett e hónap 20-án nyujtja át a fővárosnak azt a memorandumát, a melyben azt kéri, hogy a változott viszonyokra való tekintettel a főváros újabb feliratban kérje a miniszterelnököt a Szent György-tér végleges szabályozására.

Hír szerint ennek az újabb feliratnak annál bizonyosabb a sikere, mert a hadtestparancsnokság már tárgyalásokba is bocsátkozott a József főherczeg palotája mellett levő ingatlanok tulajdonosaival. Az új hadtestparancsnoksági palota helyéül ugyanis a *Szent György-utczát* szemelték ki.

Kapitulácziő.

A százmilliós kölcsön ügyében, mint a polgármester úr legújabb szócsöve, a bécsi „Neue Freie Presse“ révén értesülünk, váratlan fordulat történt. A márczius 1-én el nem helyezett 16 millió korona papirjainak értékesítésére kiküldött bizottság, miután az osztrák-magyar bank lombard-ajánlatát, mint a fővároshoz nem méltót elutasította: elhatározta, hogy nem utazik Hamburgba, sem Amsterdamba a kölcsön végett. Ez az elhatározása pedig annyival is könnyebb volt, mert érthetetlen módon a közgyülés nem adta meg neki azt a teljhatalmat, a mely pedig ilyen nagy üzlet lebonyolításánál szinte elengedhetetlen.

A fővárosnak azonban minden áron pénzre lévén szüksége, a bizottság, a mikor a külföldi útról lemondott, egyúttal azt is elhatározta, hogy a nagy kölcsön esedékes kötvényeit a budapesti pénzpiaczon próbálja értékesiteni. Végre is a nagy kölcsön financzirozására szövetkezett bankok márczius 1-én az opczió elhárításával nem azt mondották, hogy pénzt egyáltalában nem adnak a fővárosnak, hanem csak annyit jelentettek ki, hogy a régi árban nem reflektálnak a főváros papirjaira.

Ez az udvarias megtagadása az optálásnak egyszerüen a szerződés felbontását czélozta és felhivás akart lenni az újonnan indítandó alkudozásra.

Sajnos, a főváros nem akarta azonnal megérteni a finom czélzást és akadtak hangok, a melyek egyenesen a bank-csoport kiebrudalását követelték. Ezek a hangok olyan mélységes erővel hatottak, hogy az önérzetében megsértett közgyülés unisono mély felháborodását fejezte ki a bankok eljárásával szemben.

S miután mindezek az apróságok lejátszódtak, elkövetkezett a legújabb fordulat, a mikor a büszke spanyol szerényen kopogtat a közömbös pénz-zsákok ajtaján egy kis meghallgatásért.

Hát ezt a megaláztatást a főváros elkerülhette volna! A mikor a bankok kijelentették, hogy nem optálnak, elég világosan megmondották azt is, hogy csupán a szerződést akarják felbontani, mert a kölcsön nyujtás elől rájuk nézve kedvezőbb feltételek mellett nem zárkóznak el. Szükségtelen volt tehát az a nagy műharag, a melynek előre látható vége a megalázkodás lett.

A főváros pénzügyi kapaczitásainak tudniok kellett, hogy a bankok a kölcsönkötvények árfolyamát akarják leszoritani. Tagadhatatlan, hogy ez a törekvésük érzékenyen sújtja a fővárost. De a pénzintézetek csupán az üzletet látják a kölcsön-ügyletnél, rájok nézve közömbös, hogy a szerződő fél épp maga a főváros, a melynek minden tekintetben sok hálával tartoznak. Nem tehető fel a főváros vezető uairól, hogy ők a bank-csoport törekvéseit nem ismerték volna s épen e miatt érthetetlen és megfogadhatatlan, hogy a különben sem barátságos viszonyt miért mérgesitették el. Talán terrorizálni akarták a bankokat, s azt hitték, hogy a külföldi pénzpiacz emlegetésével megfélemlitik őket annyira, hogy meghajoljanak a főváros követelései előtt?

Csalódtak! A bankok elzárkóztak az optálás elől s utóbb visszavonták a további alkudozásra tett ajánlatukat is és most szégyenkezve bár, de mégis kénytelen a főváros újra csak hozzájuk fordulni, hogy megmeneküljön kínos pénzzavarából. Keserű leczke ez azoknak a filologusoknak, a kik nem tudnak arabusul és mégis csak ezen az ismeretlen téren akarnak a népszerűség piedesztáljára felkapaszkodni. Még keserűbb a fővárosra nézve, a mely az ambiczióz nyelvészek műdühét valószinüleg drágán fizeti meg, a mennyiben kénytelen lesz 100 frtos papirjait a béke oltárán 94 frtért elkótyavetyélni.

A várbeli sikló és a közönség.

A várbeli siklónak két nevezetessége van: az egyik az, hogy éjjel extra kirándulásra csak öngyilkos jelöltek részére alkalmas; a másik, hogy az utas akár le, akár felutazik rajta, duplán köteles a menetjegyet megfizetni.

A főváros tanácsa, miután meggyőződött arról, hogy ez a két nevezetesség homlokegyenest ellenkezik a közönség érdekeivel, elhatározta, hogy a különben nagy hiányt pótló vasutat ettől a két kiváló tulajdonságától megfosztja.

Hozott is olyan értelmű határozatot, hogy a sikló ezen-

túl köteles éjjeli 11 óráig közlekedni, s ezen felül köteles kétféle menetjegyet tartani, külön a le- és külön a felfelé való utazásra, miután senki sem kötelezhető joggal arra, hogy olyan útért fizessen, a melyet nincs szándékában megtenni.

A sikló-társaság nevében dr. budavári Országh Sándor, törvényhatósági bizottsági tag, tiltakozott a tanács határozata ellen. A siklót — úgymond — este $^1/_2$10 után alig használják s nincs semmi értelme annak, hogy a társaság néhány utas kedvéért a drága üzemet fentartsa.

A mi pedig a jegyek kettéválasztását illeti, ez még inkább absurd kívánság. A dupla jegyadás ugyanis nem a társaság kapzsiságának tulajdonítandó. Ennek oka a sikló műszaki szerkezetében rejlik. A sikló kocsijainak egyenlő súllyal kell megterhelve lenniök, már pedig ezt csak úgy érhetik el, ha az utasokat a kettős jegy váltásával kötelezik arra, hogy a kocsit visszafelé is használják.

E miatt a kettős jegyadás nem szüntethető meg. Mindezektől pedig eltekintve, a sikló-társaság kétségbe vonja a fővárosnak azt a jogát, hogy a siklómenetrend- és tarifa-ügyeibe beleavatkozzék.

A tanács ezt a tiltakozást azzal terjesztette a közgyülés elé, hogy hagyja figyelmen kivül és erősítse meg a tanácsnak a közönség érdekében hozott határozatát.

Ehhez a javaslathoz a közgyülés hozzá is járult. És most mi történik? Országh Sándor, a törvényhatósági bizottság tagja, miután a törvényhatóságnál czélt nem ért, letér a törvényes útról és a közgyülési határozat megfelebbezése helyett egyszerűen megkerüli a határozatot, a mely ellen közvetlenül a kereskedelmi miniszterhez fordult. Erre vall legalább a kereskedelmi minisztériumnak az a leirata, a melyben felhívja a fővárost, hogy a várbeli sikló dolgában hozott határozatát a rávonatkozó összes iratokkal együtt haladéktalanul terjeszsze fel. Ennek a leiratnak a főváros eleget fog tenni. Mindazonáltal abban a meggyőződésben, hogy a főváros határozatát a kereskedelmi miniszter minden tekintetben respektálni fogja, annál is inkább, mert e határozat a siklótársaság területhasználati szerződésének 9. pontjára támaszkodik, a mely a vitelbér és menetrend tekintetében feltétlen beleszólási jogot biztosít a fővárosnak. Ezt a jogát a főváros a nagyközönség érdekében kivánta gyakorolni s hiszszük, hogy e törekvése előtt a miniszter is meg fog hajolni.

Jogfeladás.

A tanács ez év január 5-én tartott ülésében megállapította azokat a munkálatokat és reformokat, a melyeket a háztartás egyensúlyának megállapitása végett a törvényhatóság megkivánt. A tanácsnak ezen üléséről részletes utasitást adtak ki, a melyben az elnöki *B*) ügyosztály részére a következő rendelkezést vették fel:

„A közgyülés határozata értelmében felterjesztés intézendő a belügyminiszter úrhoz oly irányban, hogy a kórházi alapok költségelőirányzatának megállapitását illetőleg hozzájárulni méltóztassék ahhoz, miszerint a jövőben ezen költségelőirányzatok megállapitása előtt véleményadás végett a pénzügyi és gazdasági bizottságnak kiadassanak.“

Miután ezt a határozatot a tanács plénuma hozta, nem kell rajta csodálkozni. A tanács mindig engedelmes végrehajtója volt a törvényhatóság akaratának s igy természetes, hogy a követett iránynak továbbra is hű képviselője akar maradni. Akkor is, a mikor a még meglevő igen csekély terjedelmű autonom hatáskör csonkitásáról van szó.

Mert ez az utasitás az 1872. XXXVI. törvényczikkel homlokegyenest ellenkezik. Az idézett törvény 67. szakasza világosan megmondja, hogy a törvényhatóság a maga hatáskörében jogositva van bizottságot alkotni, e bizottságok véleményét a különféle ügyekre kikérni a nélkül, hogy e jogának gyakorlására a kormánytól kellene engedelmet kérnie.

A főváros autonómiáját a közmunkatanács szervezetén kivül 25 év óta eléggé megcsonkitották az egyes kormányok. Az autonómia védelmére maga a főváros az utolsó évtizedek alatt egyáltalán nem tett semmit. Nyugodtan tűrte a jogcsonkitásokat, beletörődött abba, hogy legszükebb házi ügyét is csak felsőbb jóváhagyással kezelheti. Az évtizedek óta tartó közönbösségnek azonban nem lett volna szabad oda fajulni, hogy a mikor a felsőbb hatóság mintegy megelégedett a jogtiprással, maga a tanács kezdje a jogfeladást.

Szerencsére az elnöki *B*) ügyosztály vezetője, Viola tanácsos, felismerte azt a veszedelmet, a mely az idézett tanácsi utasitásban rejlik. A belügyminiszterhez intézendő felterjesztés helyett felhivja a törvényhatóság figyelmét arra, hogy törvény állapitja meg azt a hatáskört, a melynek gyakorlására engedelmet akar kérni a belügyminisztertől.

Egyuttal arra inti a közgyülést, hogy ha már engedett a hatalom ama törekvéseinek, a melyeknek czélja az autonomia gyöngitése volt, legalább a maga részéről ne kezdje el a jogfeladást. A törvényhatóság életereje az önállóság, a melyet minden téren erősiteni, fejleszteni és minden külső befolyás ellen megvédeni kellene. Ezt a czélját pedig a törvényhatóság csak úgy éri el, ha szigorúan ragaszkodik azokhoz a jogokhoz, a melyeknek alapja a már létező törvényekben és szabályrendeletekben gyökeredzik.

Az ügyosztály tehát a tanács utasitásának nem felel meg, mert az a véleménye, hogy ha a törvényhatóság elrendeli, a pénzügyi és gazdasági bizottság a kórházi alapok költségelőirányzatát előzetes belügyminiszteri engedelem nélkül is tárgyalhatja.

A főváros élelmezésének reformja.

A *Fővárosi Egylet* a napokban küldötte meg lapunknak a fogyasztási adók rendezése tárgyában kidolgozott javaslatát. A javaslat első részében Budapest élelmezésének rendezéséről szól, a melyet az egylet úgy vél elérhetőnek, ha:

1. a fogyasztási adókat reformáljuk;
5. a vásárcsarnokokat és azok forgalmát rendezzük.

A részletekre áttérve a javaslat ezeket mondja:

A vásárcsarnokok létesítése előtti években az élelmiszerek drágasága nagyon érezhetővé vált. Erre mutat az a körülmény is, hogy 1874-től 1894-ig a húsfogyasztás fejenként átlag 8·2 kgrammal csökkent, s ennek ellenében a fogyasztási adó 1874-től, a mikor 513,940 frt volt, 1894-ig 1.169,841 frtra emelkedett. A létesített vásárcsarnokok ezen drágaságot nem szüntették meg. Oka ennek egyrészt az, hogy a vásárcsarnokok kicsinyek arra, hogy 600—700 ezer ember szükségletének eleget tudjanak tenni, másrészt pedig az árúhelyek drágasága is hozzájárul az élelmiszerek magas árához. De nagy hiba van magában a vásárcsarnokok szervezetében is. A központi vásárcsarnok „ma nem központja az élelmiszerekkel való nagy kereskedelemnek és nem főforrása a többi vásárcsarnokoknak, nem főforrása a nyilt vásároknak, és nem főforrása a bolti üzleteknek, a miért a többi vásárcsarnok sem felelhet meg kellően feladatának".

A piacz drágaságának egyik főforrása a fogyasztási adók rendszertelenségében, aránytalanságában és drágaságában rejlik.

Meg kell tehát mindenekelőtt szüntetni ezeket az anomáliákat, melyek a multból eredve, mint megszokott rossz, nem illenek az új és modern alkotások fényes keretébe.

A fogyasztás czikkek jelenleg 13 fő- és 21 alcsoportra oszlanak, melyben minden szűkebb alcsoport élelmi szerei egy összegű fogyasztási adóval vannak megróva. A bornak hektoliterje egyformán van egy tételben 7 frtban megadóztatva, melyből 6 forint 46 kr. állami, 54 krajczár a községi fogyasztási adó. Tehát a tokaji vagy malaga aszúbor, melynek hektoliterje 400 frt, épen úgy fizeti a 7 frtos fogyasztási adót, mint a közönséges asztali bor, melynek hektoliterje 14—16 frt. Tehát a 400 frtos bor fizeti a 7 frt fogyasztási adóban értékének 2·8%-át, a 14 frtos bor 50, a 16 frtos ellenben 43·8%-át. A 14—16 frtos borra a 7 frt fogyasztási adó óriási teher, melynek következménye azután a nagymérvű borhamisítás, mert a termelő csak ez által érheti el azt, hogy borára rá ne fizessen.

Az ökör, a bika és kisebb súlyú tehén után levágva egészben egyformán esik 7 frt 75 kr. fogyasztási adó A 400 kgr. súlyu ökör vagy bika után tehát 220 frt értéke után 3·5% ot, a 300 kgros tehén 165 frt értéke után 4·7%-ot, míg a kisebb súlyu 160 kgros tehén 88 frt értéke után 8·8%-ot kell fizetni. Ez nem igazságos.

Egy leölt juh után esik 55 kr. fogyasztási adó. S ha az egyik juh 15, a másik pedig 30 kgros, abban az esetben az első értékének 12·2%-át, az értékesebb 30 kgros pedig 6%-át fizeti. Ezt helyesnek mondani épen nem lehet. S micsoda aránytalanság az, hogy a mészáros a juhhús értékének 6 és 12%-át fizesse fogyasztási adóban, mikor a marhahús 3·5%-ot fizet? Pedig a juhhús nem is olyan jó, izletes, mint a marhahús. Az volna helyes, ha a juh értékének legfeljebb csak 2%-át fizetné fogyasztási adóban, a minek következtében az amúgy is hanyatló juhtenyésztés is újra virágzásnak indulna.

A friss hús, a besózott, a füstölt és páczolt hús, a szalámi, a kalbászfélék, szelenczehús és a szalonna után egyformán fizetnek 100 kgramért 2 frt 95 krt. De ezen élelmiszerek különböznek egymástól fogyasztásra, minőségre és árra is. Mennyivel egyszerűbb volna tehát ezekre, úgy mint általában minden élelmiszerre kimondani, hogy értéküknek 2%-át fizessék fogyasztási adóba.

A házi szárnyasok közül a lúd és pulyka fizet $12^1/_2$ krajczárt, de mert a pulyka 2—4 kgr. súlyu, így fizet az egyik darab 1 frt 20 kr. értéke után 10·4%-ot, a másik a 2 forint 40 krajczár értéke után 5·2%-ot, míg a lúdnak 1 forint 20 krajczár értéke után 10·4%-ot, ellenben a 3 forintos értékű 4·5%-ot.

Általában a szárnyasokkal a drága marhahús mellett a főváros élelmezését kellene olcsóbbá tenni, mert a baromfi olcsóbban termelhető, mint a marha; ezért árának is aránylag olcsóbbnak kell lenni. Ennek daczára a szárnyasok fogyasztási adója tetemesen drágább a marhahús adójánál. Méltányos lenne a súly szerinti értéknek 2%-át szedni fogyasztási adóban. S itt a javaslat arra a konkluzióra jut, hogy ma, midőn az élelmi czikkeknek súly szerint való árulása már általánosíttatott, az árak alakulása pedig a fővárosi vásárcsarnok igazgatóságának ellenőrzésével és közreműködésével naponkint és hetenkint állapittatik meg, — semmi akadálya sincsen annak, hogy minden a vásárcsarnokba behozott árúnak értéke a havi- vagy az évi átlagár arányában *súlya után*, a baromfi és vadszárnyasoknál pedig úgy, mint ma is, ugyanezen alapon darabonkint már előre kiszámítva vagy azonnal meg ne állapittassék. Ha tehát a súlyt és annak árát tudja a vámhivatal, akkor azonnal tudja az elkészített táblázatból, hogy mi annak összes értéke is; és ha ezen értéknek, mint a húsnál pld. 3·5% vagy 2%-a szedetik be fogyasztási adóban; a kevésbé főfontosságu élelmi czikkeknek pedig 1·5%-a, és végül 1%-a, az esetben egy egységes és az élelmezési czikkek fontosságával arányban álló adóztatás lépne életbe, a mikor azon felsorolt czikkek, melyek ma 10, 20, 40 vagy 110%-át fizetik értéküknek, ezen arányban lennének olcsóbbá és így hozzáférhetőbbekké. Ily módon az élelmiszer olcsóbbá válva, nagyobb és több fogyasztás állana elő, melynél az adóbevétel is arányos emelkedést mutatna.

E reformok keresztülvitele mellett elérhető az is, hogy Budapest természeti szépségeinél fogva az üdülőknek, nyugdíjasoknak is kellemes tartózkodási helyévé válhatnék, a mi forgalmának nem csekély emelésére szolgálna.

De a reformok keresztülvitelének czéljából magát a központi vásárcsarnokot is át kellene alakítani megfelelő tarifális és adózási kedvezményekkel akkép, hogy a többi csarnokokat ellátó főkereskedelmi csarnok legyen. Jelenleg Budapestről Bécsbe az élelmiszerekre semmiféle kedvezmény nincsen, holott az Alföld egyes állomásairól van. Ily körülmények mellett nem

lehet Budapest olcsó élelmezését sohasem elérni, sem kivitelét emelni, vagy kíviteli emporiummá avatni.

Kívánatos volna az is, hogy építtessék egy gyakorlati czéljának megfelelő egyszerű, szilárd központi vásárcsarnok, a mely kizárólag a nagy kereskedelemnek szolgál s hol a nagytömegű árúk könnyen ki és berakhatók, a honnan esetleg villamos kocsik menjenek a többi vásárcsarnokokhoz és közvetítsék a szükséges élelmiszer szállítását. Erre a legjobban megfelelő tér volna a *Boráros-tér*.

S hogy ez a vásárcsarnok valóban központ legyen, gondoskodni kell arról, hogy:

a) az ország minden részeiből ide külön kedvezményes gyorsvonatok indíttassanak még olcsóbb kivételes tarifákkal, mint a bécsi hasonló gyorstehervonatok;

b) ezen központi vásárcsarnokba csakis a hatósági közvetítők és meghatározott számú, a terület arányához mért nagykereskedő nyerjen elárusító és raktárhelyiséget méltányos és olcsó áron. A kis- és detail kereskedő itt helyet nem nyerhet;

c) adassék a kiviteli kereskedelem emelése érdekében a központi vásárcsarnok nagykereskedőinek *kedvezményes vasuti díj-visszatérítés*;

d) a vasúton és hajón a központi vásárcsarnokba beérkező árúk után kövezeti *vám ne szedessék*;

e) a fővárosi szabályrendelet 1. és 10. §-ainak hatályosabbá tétele és általában a főváros lakossága élelmezésének olcsóbbá tétele, de az élelmiszereknek állandó mennyiségekben való biztosítása érdekében a 18. §. 8. pontja oda módosíttassék, hogy a *hatósági közvetítők saját számlájukra is vásárolhassanak nagyobb tömegű élelmi czikkeket*, mert csak így lehet a folytonos árú hiányát és árhullámzását, de egyúttal a mindig érezhetőbb drágulását az élelmiszereknek megszüntetni és megelőzni; és csak így lehet egy állandó élelmiszer mennyiséget a főváros lakossága részére biztosítani; épen úgy csak *így lehet tekintélyes kivitelt is teremteni és mindezek által kereskedelmünket is fejleszteni.*

Uj plébánia a Józsefvárosban.

Kanovits B. Mór plébános nyilatkozata.

A *Magyar Székesfőváros* a Józsefváros nagyszámu katholikusainak érdekét felkarolandó, mozgalmat indított, hogy a Józsefvárosban még egy plébánia állíttassék fel s a kerület új, díszes templomot kapjon.

Egyik munkatársunknak alkalma volt e fontos ügyben magával Kanovits plébánossal beszélni, a ki érdekes nyilatkozatot tett a józsefvárosi új plébánia ügyében. Munkatársunk kérdéseire a plébános úr ezeket felelte:

Hány katholikus lakik a Józsefvárosban?

A legutóbbi kimutatás szerint 67 ezer katholikus lakik a Józsefvárosban.

Miképen véli plébános úr a Józsefváros katholikus hivőinek vallási érdekeit legczélszerűbben és leghathatósabban kielégíteni és szándékozik-e lépéseket tenni, illetőleg mozgalmat indítani az iránt, hogy a Józsefvávosban új templom épüljön?

Természetes, hogy egy templom annyi hivőnek kevés; mindenesetre kivánatos volna még egy templomnak építése. És erre mozgalmat kellene indítani.

Helyesli-e plébános úr, hogy a Józsefvárosban még egy plébánia állíttassék fel?

Én, habár már 37 év óta investiálva vagyok az egész plébániába, *már régebben beleegyeztem, hogy a plébánia kettéválasztassék.* Az új plébániára eső jövedelemről szivesen lemondok; azért nekem is meglesznek majd a hiveim. *A tanácsnál különben ezt az ügyet már régen szorgalmaztam.*

Pártolja-e plébános úr azt a törekvést, hogy az Erzsébet királyné emlékére emelendő Örökimádás-temploma a lebontadó Rókus helyén építtessék fel?

Erre csak azt válaszolhatom: Ott kell kopogtatni, a hol pénz van. Ha meglesz a pénz, semmi kifogást nem teszek az ellen, hogy a templom a Rókus helyén állíttassék fel. Sőt határozottan helyeslem az ideát.

*

A Józsefváros köztiszteletben álló plébánosának az az őszinte óhaja tehát, hogy a kerület új plébániát kapjon. Ez irányban már lépéseket is tett a tanácsnál. Ezek után tehát a tanács kötelessége az ügyet kezébe venni és mindent elkövetni, hogy a VIII. kerület nagyszámu katholikusainak vallási érdeke megfelelő kielégítést nyerjen.

A vizmérő órák.

Az idétlen furcsaságok között első helyet érdemel az az eljárás, a melyet a főváros a vizmérő órák felállítása tekintetében követ. A vizmérő órákról ugyanis alapos tapasztalat szerzés után kimondották, hogy hasznavehetetlen alkotások, a melyeket megbizhatatlan szerkezetüknél fogva józanúl senkire sem szabad ráerőszakolni.

Mindamellett azonban a tanács ugyancsak a közgyűlés utasítása alapján a következő általános határozatot léptette életbe:

A székesfőváros törvényhatósági bizottságnak közgyűlése a vízmérők ellen foglalt ugyan állást és határozatilag kimondotta, hogy a még 914/90. kgy. sz. alatt alkotott vízvezetéki szabályrendelet és díjszabályzat a változott körülményeknek megfelelően módosíttassék és átdolgozás alapján új szabályrendelet és díjszabályzat alkottassék, de határozatilag kimondotta azt is, hogy mindaddig, a mig a szabályrendelet és díjszabályzat átdolgozva, illetve az új szabályrendelet és díjszabályzat megalkotva nincsen, a 914/90. kgy. szám alatt kiadott szabályrendelet és díjszabályzat teljes érvényben fennáll és jelesül annak a vízmérőkre vonatkozó szakaszai is alkalmazandók.

Ennek alapján a vízmérők első sorban ott állítandók fel, a hol azt a jelenleg még érvényben levő vízvezetéki szabályrendelet és díjszabályzat világosan megköveteli, úgymint a székesfőváros duna-jobbparti kültelkein, a vízet fogyasztó ipari és gyári üzletekben, szökőkutaknál és házi kertekben — másodsorban pedig ott, a hol a rendes házi szükségletet jelentékenyen meghaladó vízmennyiségnek fogyasztása vagy a vízvezetéki víznek nem rendes háztartási czélokra való igénybe vétele nyilvánvaló, illetve előrelátható; tehát a hol azt a vízvezetéki szabályrendeletnek és díjszabályzatnak helyes magyarázása és az ennek alapján kifejlődött és egyes fenforgott konkrét esetekben harmadfokon a m. kir. belügyminiszter úr által is elfogadott és helybenhagyott gyakorlat a világos rendelkezéseken kívül még megkívánja jelesül gőz- és meleg víz-fűtéseknél, iskolákban, szinházakban, laktanyákban, gyógyszertárakban, vásárcsarnokokban és más a rendes háztartás vízmennyiségét fogyasztó vagy a vizet rendes háztartási czélokra használó épületek, helyiségek és berendezések alól kivételt képező etablissementoknál.

E határozat értelmében boldogot, boldogtalant felszólítanak arra, hogy a vízmérő órát haladéktalanul rendezze be az ingatlanán, vagy a telepén. Vannak, a kik a felszólításra elvesztik a fejüket és hamarosan beállitják az elátkozott vízmérő órát. Vannak azonban bátrak is, a kik a vízvezetéki igazgatóság meghagyása ellen felebbeznek a tanácshoz, onnan a közgyűléshez és megmenekűlnek a vízmérőtől. Nem azért, mert a tanács vagy a közgyűlés felmenti őket, hanem pusztán abból az okból, mert a közgyűléshez benyujtott felebbezés egyszerűen a tanácsi II. ügyosztály irattárába kerül elintézés nélkül. Az elintézést a benyujtott felebbezés akkor kapja meg, a mikor elkészül az új vízvezetéki szabályrendelet s a mikor eldől ezzel együtt a vízmérő órák behozatalának sorsa is.

Ez az eljárás azonban tisztára a lakosság zaklatása. Majdnem balek-fogás, a mit a hatóságnak kerülni kellene. A vízvezetéki igazgatóság hagyjon fel a vízmérő órákkal való zaklatásokkal. Várja meg azt az időt, a mikor véglegesen eldől a kérdés s a mikor komédiázás nélkül szorongathatja a lakosságot az elfogyasztott víz áráért.

A főváros házai.

A főváros a maga és az általa kezelt alapok tulajdonába tartozó épületekről, valamint a bérletében álló épületekről és lakásokról 1899-re a következő kimutatást adta ki.

I. A központi kezelés alatt álló épületek száma 197. Ezek közt a legnagyobbak: Régi városház 462·70 öl; új városház 570·40; a három-nyúl-laktanya 1287·47; a II. kerületi gyalogsági laktanya 683·05; a IX. kerületi laktanya és önálló rabkamra az udvaron 2560·98; a laposdülői tüzérlaktanya 5922·08; a Ferencz József lovassági laktanya 9141·26; a Károly-laktanya 5704·86; nyitott lovardák a laposdülői tüzérlaktanyához 4448·80; nyitott lovardák a Ferencz József-laktanyához 1779·52; a vigadó 1282·62; a VIII. ker. tűzőrségi őrtanya 439·18; a központi tűzoltó laktanya 704·80; a VIII. kerületi gazdasági raktárak 702·55; a Krisztinavárosi Szinkör, diszlettár, lakóház és gazdasági épület 1055·10; a Rudas-fürdő 623·79; a káposztásmegyeri vízműtelep 1567·37; a vízvezetéki raktár-telep 1124·94; a soroksári-utczai gép-, kazán-, műhelyház és kémény 753·04; a közvágóhidi épületek térfogata 4457·80; a marhacsarnok 8789·37; a bonczolóház 3596·74; 4 marhaistálló 2269·77; a hold-utczai vásárcsarnok 731·21; a Hunyady-téri vásárcsarnok 969·58; a Rákóczy-téri vásárcsarnok 1470·81; a központi vásárcsarnok 2891·50; a mértékhitelesítő hivatal balparti épülete 461·51; a központi fertőtlenítő intézet 609·80; a Rókus-kórház 1537·74; a Szent László-kórház 2112·66; a Szent János-kórház 327·40; a jobbparti új Szent János közkórház 2082·21; az Erzsébet-szegényház 1885·49; a József-fiúárvaházi épület 412·32; a Kerepesi-temető épületei 417; a Népszinház 669 négyszögöl területü.

Az I. kerületi előljáróság kezelése alatt álló 76 épület, a melyek közül legnagyobbak: a polgári és elemi iskola 460·90; a Klotild-szeretetház 444·11 négyszögöl.

A II. kerületi előljáróság kezelése alatt álló 32 épület közül a legnagyobb a bomba-téri és gyorskocsi-utczai lakóház, melynél a beépített terület 399·20 négyszögöl.

A III. ker. előljáróság kezelése alatt álló 44 épület közül legnagyobbak: a kis-korona-, pacsirtamező-, és timár-utczai polgári és elemi népiskola 468·46; a bécsi-úti, szépvölgyi, Lajos-utczai polgári és elemi népiskola 432·10 négyszögöl.

A IV. ker. előljáróság kezelése alatt álló 14 épület közül a reáltanoda-utczai reáliskola és a gróf Károlyi-utczai elemi iskola a legnagyobb: 325·05 négyszögöl.

Az V. kerületi előljáróság kezelése alatt álló 21 épület közül legnagyobb a Szemere-utczai elemi iskola: 224·70 négyszögöl.

A VI. kerületi előljáróság kezelése alatt álló 50 épület közül a legnagyobbak: a felső-erdősori elemi iskola és Kmetty-utczai kisdedóvoda 459·80; a váczi-úti és névtelen-utczai elemi iskola 532; az Ezredéves kiállitási pavillon 467·83; a városligeti szinkör 514·37; a váczi-úti szükséglakások 538.81 négyszögöl.

A VII. ker. előljáróság kezelése alatt álló 28 épület közül a legnagyobbak: a zugló-utczai elemi iskola 463·14; az akáczfa- és dob-utczai lakóház 446·80 négyszögöl.

A VIII. ker. előljáróság kezelése alatt álló 27 épület közül legnagyobbak: zerge-utczai reáliskola 556·80; a práter- és Kisfaludy-utczai elemi és polgári iskola 647·65 négyszögöl.

A IX. ker. előljáróság kezelése alatt álló 37 épület közül a legnagyobbak: a Lónyay-utczai iparrajziskola 429; a tűzoltó, Telepp- és Ernő-utczai elemi iskolák és kisdedóvók 428·30; a Barak-kórház 1026·82 négyszögöl.

A X. ker. előljáróság kezelése alatt áll 42 épület, melyek közül a legnagyobb: a rákos-falvai elemi iskola 568·50 négyszögöl.

A Gellérthegyről.

Budapestnek sok tekintetben irigylendő a szerencséje, szemben az ország egyéb városaival. Úgyszólván minden segédeszköze, a mit a természet adhat, megvan arra, hogy nagyvárossá legyen. S hogy teljesen nem lett azzá, nem magán a városon, mint inkább a vezetőin múlott.

Budapest fekvése majdnem páratlannak mondható. A pesti lapos, homokos terület valósággal rátermett, hogy a leghatalmasabb gyár-ipar alapjául szolgáljon. A budai hegyvidék enyhe klimájával, festői szépségü panorámájával, egészséges levegőjével önként kinálkozik, olyan lakóhelyül a milyent a nagy városok idegrontó lármájában elernyedt polgárság kivánhat magának. A két területet elválasztó hatalmas folyam a pesti partrésznek kitünő közlekedő eréül szolgál, a jobboldalt pedig megvédi a balpart homokos levegőjétől. Mindezeken kivül a természet szeszélyes ajándékképen ott áll majdnem a város szivében a hatalmas Gellérthegy, a melynek kopár teteje, még kopárabb oldalai ma még szinte szégyenkezve meredeznek a pesti oldal díszes palotasora előtt.

Mert ami szépséget a természet nyujtott Budapestnek, azt e nagy város alkotói nem látták meg és nem vették számba. A lapos, poros, belvizektől megfertőztetett pesti oldal hihetetlen gyorsasággal nőtt meg világvárossá, teletömve bérkaszárnyákkal, a melyeknek egészségtelen levegőjét a környező gyártelepek kigőzölgése még inkább megrontja. A keleties kényelemszeretet ide tapasztotta az emberek százezreit, a hol könnyebb volt az épitkezés és olcsóbb, ha mindjárt kevésbbé czélszerű is. A helyett, hogy Pest tisztán a kereskedelem és ipar telepe maradt volna, magába felszivta a lakosság óriás többségét, a mely lemondva minden kényelemről szivesen húzódott meg a kenyérkereset forrásai körül.

Csak most újabban, a mikor az emberek nemcsak látnak, hanem nélkülözik is az egészséges élet elengedhetetlen kellékeit: a tiszta levegőt, a csöndes lakást, csak most tör fel egy ma még csendes áramlat, a melynek az a czélja, hogy kivándorlást indítson meg Pestről a budai hegyvidék felé.

Ez az áramlat lassan hódit tért. De már megnyilatkozik magukban a közhatóságokban is, a hol egyre több gondot fordítanak az elhanyagolt budai hegyvidék fejlesztésére. S ennek itt is az ideje! Mint a szégyenkő áll a város közepén a Gellérthegy, körüskörül rozoga viskókkal, a melyek szomorú pendentját képezik a diszes királyi palotának. Két esztendő mulva megnyilik az eskütéri híd, hogy a propellerek milliónyi forgalmát megtizszerezve közvetitse Pest és Buda között. Óriás költséggel rendezik a király utját az új királyi palotához, százezrek árán parkot emelnek az eskü-téri híd budai oldalán: csak a Gellérthegy rendezése körül nem mutatkozik tevékenység.

A nagy munkába mintha kifáradtak volna a hatóságok: a Tabán és a Gellérthegy szomorúan elhanyagolt állapota nem feszélyezi őket. Pedig sokat hallottunk olyan tervezetekről, a melyek a királyi palota környékének díszes új külsőt lennének hivatva adni. Mi van ezekkel a tervezésekkel? Hol akadt meg a csákány, a melynek kötelessége lenne lerombolni a rútat, a szegényest, és felépiteni Budát az újat, a szépet, a melynek láttára nyugodtan és büszkén hivhatná fel az uralkodó azoknak a magas vendégeknek a figyelmét, a kiknek jövendőbeli lakásuk a királyi palotának abban a részében lesz, a mely szembe néz a kopár Gellérthegygyel és az elmaradott Tabánnal.

A királyi szó egy alkalommal már megsürgette a palota környékének rendbe hozását. Reméljük, hogy újabb figyelmeztetésre nem várnak az intéző körök.

Fejetlenség a központi számvevőségben.

A fővárosi adminisztrácziő egyik legfontosabb ága a központi számvevőség. Itt csoportosulnak a közigazgatási élet erei, itt végzik a főváros nagy háztartásának összeállitását, nyilvántartását és ellenőrzését. Sőt ha végig tekintünk a főváros egyesitése óta létrejött szabályrendeleteken, azt tapasztaljuk, hogy nagyobb részének kútforrását a számvevőségben találjuk meg.

A tanács ugyanis úgy a kisebb, mint a nagyobb fontosságu ügyek elbirálásánál rátámaszkodik a számvevőségre, a melytől nemcsak véleményt kér, hanem igen gyakran jogi vagy műszaki szabályzatok alkotását is megkivánja. Ép a tanácsnak ez a különös bizalma okozta, hogy a főszámvevő kezébe lassankint sokkal nagyobb hatalom összpontosult, mint azt a számvevőség szervezete megengedi. Nemcsak a jobb keze, hanem valósággal a főváros élő lelkiismerete lett a főszámvevő.

Ezt a nagy hatalmat, a mely szinte természetesnek látszott, az ifjabb generáczió megirigyelte és egyremásra elszedi a főszámvevőtől mindazt a hatáskört, a mit idők során a tanács nála letéteményezett.

A főszámvevő ellen indított személyes harczhoz hozzájárult most egyéb körülmény is, a mely nagyon alkalmas arra, hogy a hatalmas testületben fejetlenséget idézzen elő.

Ez a körülmény abban mutatkozik, hogy az osztályvezetők egy része különböző okokból munkaképtelenné vált.

A számvevőség első osztályában, a hová a községi alap bevételei és kiadásai, telekvásárlások, átiratási díj, bérkocsi és élelmezési kiadások, utczatisztitás, világitás, kölcsönpénzek tartoznak, az osztály vezetője, Grimm Gábor számtanácsos, súlyosan megbetegedett.

A harmadik osztályban, hová közigazgatási fizetések, fürdők, föld, haszonbérek nyilvántartása tartozik, az osztályvezető, Muchmayer Ferencz számtanácsos, régebb idő óta a kerületi betegsegitő pénztárakhoz van kiküldve; helyettesét, Reitter Ferencz számvizsgálót pedig

a jótékony egyesületek felülvizsgálatára alakított bizottságba küldték ki.

A hatodik osztály (ügyköre: letétemények, intézeti alapok, alapítványi javadalmak kezelése) vezetőjét Csaudáry Gyula számtanácsost, súlyos idegbaja miatt hat hónapra szabadságolták. Az osztályvezetés teendőinek ellátásával megbízták Seregi Árpád számvizsgálót, a ki már különben a VII. *A*) osztály vezetésével van megbízva.

Az osztályfőnököknek ez a hiánya mindenesetre zavart idéz elő az ügymenetben. A tanács tehát igen helyesen tenné, ha mielőbb intézkednék olyan beosztásról, hogy a számvevőség minden osztályában megfelelő osztályvezető álljon az ügyek élén.

A vásárcsarnok intézmény.

Irta: *Cziegler Nándor*, vásárcsarnokigazgató.

III.

Minthogy a távoli termelők nem adhatják el maguk az árukat és nincsen is módjukban, hogy ők maguk megbizható közvetítőket keressenek: szükséges volt megfelelő bizományosokról gondoskodni.

E téren eddig háromféle rendszer fejlődött ki:

1. *Londonban* tulajdonképen nincsen rendszer, mert hatósági közvetítő eddig csak egy van és pedig az 1883-ban megnyitott smithfieldi Central-Fishmarket-on. Ez a hatósági közvetítő volna arra hivatva, hogy a billingsgatei halcsarnok szabad komissionarusait sakkban tartsa. Ettől az egytől eltekintve, a közvetítő kereskedelem az összes londoni csarnokokban teljesen szabad. A „salesman"-ok (bizományosok) minden hatósági beavatkozás nélkül folytatják üzletüket. Ezek régi ismert czégek tulajdonosai, a kik a termelők részéről a legteljesebb bizalomnak örvendenek. Mint általában az angol kereskedelemben, úgy ezen a téren is a legteljesebb szolidaritás uralkodik. Sajnos, hogy ezt a mi kereskedelmünkről nem állíthatjuk.

Párisban a hatósági közvetítők, a faktőrök üzleteit a rendőrség ellenőrzi, biztosítékot kell tenniök 10.000 frankot. Számuk a rendelkezésre álló eladási helyek szerint van korlátozva. Van 176 faktoreries és 263 faktőr (1894). A faktőrök kezén megy keresztül a beküldött áruk legnagyobb része. Ezeken kívül van mintegy 180 magán-bizományos czég.

Berlinben és Budapesten a franczia rendszer alkalmaztatott azzal a megtoldással, hogy a hatósági közvetítők száma megszabatott.

*

A helybeli vásárcsarnokok egységes vezetés alatt állanak. Mindenik vásárcsarnoknak van egy-egy közvetlen vezetője, a központi vásárcsarnokban a főfelügyelő, a kerületi (detail) vásárcsarnokokban pedig egy-egy felügyelő. Ezek felett áll a vásárcsarnokok igazgatósága, mely hivatal hatásköre az összes vásárcsarnokokra kiterjed.

Az élelmiczikkeket szakavatott egyének vizsgálják, u. m.: A hamisítható élelmiczikkek u. m. tej, tejfel, vaj stb. előzetes vizsgálatát egy vásárcsarnoki vegyész teljesíti. Ennek munkáját a székesfővárosi tápszervizsgáló állomás vizsgálja felül.

A húsféléket okleveles állatorvosok vizsgálják.

A gyümölcs és zöldségfélék pedig felsőbb gazdasági tanintézetet végzett egyének felügyelete alatt állnak.

A központi vásárcsarnok feladata, hogy a kerületi vásárcsarnokokat, a még fennálló nyilt piaczokat s a bolti üzleteket vásárcsarnokárukkal ellássa. A központi vásárcsarnokban van az élelmiczikkekkel való kereskedés helye, itt törekszünk azt összpontosítani; mi a mennyiben még nem volt teljes mérvben lehetséges, idővel meg fog történni. Eddig hiányzott az alkalmas piacz, a mely a központi csarnok létesítése által úgy a termelőknek, mint a nagykereskedőknek immár megadatott.

A vásárcsarnokok révén ismertük meg azon hibákat, a melyekben e téren a kereskedelem és a termelés egyaránt bővelkedik.

A központi vásárcsarnok vasúti teherállomással bír, úgy hogy az érkezett árúk bent a csarnokban rakhatók ki, illetve feladhatók. Ez által a pályaudvaroktól való fuvarozás költségei elesnek. Van dunai kikötőpartja, mely alagúttal van a csarnok pinczéjével összekötve. A kikötőben gőzhajók és egyéb vízijárművek kiköthetnek. A kikötőparton van a központi vásárcsarnok idénypiacza, a hol azon zöldség és gyümölcstömegek árúsíttatnak, a melyek a csarnokba be nem férnek. Ide jönnek nyáron és ősszel a falusiak megrakott kocsijukkal. Van terjedelmes pinczéje és léghűtésre berendezett hűtött rekeszei, a hol az árúk raktározhatók s a megromlástól megóvhatók. Van a csarnokban egy m. kir. fogyasztási adóhivatal (föltételes adózás az adóterületről 3 nap alatt kiszállított árukra). Jelenleg van két hatósági közvetítő, a kik a beküldött árúk eladását saját felelősségükre ugyan; de hatósági ellenőrzés mellett végzik.

A vásárcsarnok igazgatósága s a központi vásárcsarnok felügyelősége az árúk eladásával nem foglalkozik.

A közelben lakó termelők maguk is eladhatják áruikat, ha a csarnokban árúhelyet váltanak.

Távoli termelők a hatósági közvetítőket veszik igénybe. Ezek jogai és kötelességei a vásárcsarnokokra vonatkozó szabályrendeletben vannak megállapítva.

*

A m. kir. államvasutak fő vonalaikon gyűjtő kocsikat járatnak azon czélból, hogy a nem teljes vaggon-rakomány árúkat útközben ne kelljen átrakni. A központi vásárcsarnokba irányított árúkat tartalmazó vasúti kocsik a Ferenczvárosi, illetve a dunaparti teherpályaudvaron rendeztetnek és három csarnokvonattal (a szükséghez képest több vonat is indittatik) tolatnak be a központi vásárcsarnokba. És pedig:

Éjjel $^1/_2$11—1 óra között.
Reggel $^1/_2$6—6 „ „
„ 8—9 „ „

Az árúk feladását tehát úgy kell intézni, hogy az árúk

ezen csarnokvonatok egyikével beérkezhessenek és útközben ne vesztegeljenek.

A gyors szállitás felette fontos, mert nagyobbára romlandó árúkról van szó. Nyáron nagy hőségtől, télen a megfagyástól kell egyes árúkat megóvni; nyáron kivált nagy távolságokról való szállítás közben, az éjjeli gyorsvonatokat kell használni. Hogy milyen időben adjuk fel az árút, hogy kellő időben megérkezzék, azt a feladó állomáson megtudhatjuk, a hol a szállítási költséget is megkérdezhetjük.

Igen czélszerű, ha a hatósági közvetítőt, a kit az eladással megbízni akarunk, az árú feladásáról egy vagy két nappal elébb egy levelezőlapon értesítjük. Értékes és nagyobb küldeményeknél sürgöny is kifizeti magát. A szállítmányok czímzése a vásárcsarnokra vonatkozó szabályrendelet 16. §-a értelmében eszközlendő.

A központi vásárcsarnokba irányított árúk a m. kir. államvasutak vonalain és a m. kir. államvasutak által kezelt vasutakon 10% tarifa kedvezményben részesülnek. Ha a szállítási költséget a feladó megfizeti, akkor a 10% kedvezmény a feladó állomáson számíttatik le a szállítási költségekből. Ha a szállítási költség utánvétetik, akkor a 10% az árú kiváltása alkalmával számíttatik le.

A központi vásárcsarnok vasúti és hajó forgalma a következő volt:

	1897-ben	1898-ban
	kilogramm	
Vasúti forgalom	22 092,138	39.535,001
Hajó forgalom	6.460,812	7.565,131

A berlini központi vásárcsarnok vasúti forgalma 1897-ben 51.336,800 klgrm.

*

A vásárcsarnokok akkor lesznek jól ellátva, ha a fő vásárcsarnok árúk, azaz a legfontosabb fogyasztási czikkek naponkint kielégítő, egyenlő mennyiségben és jó minőségben kerülnek eladásra.

Ha ezt elértük, akkor a közélelmezés kérdését megoldottuk; de egyszeresmind a termelőknek is jó szolgálatot tettünk. A vásárcsarnokok részére való termelésnél a következőkre ügyeljünk:

1. Termeljük a mindennapi fogyasztás számára való tömegárukat, de különösen azokat, a melyekkel a helybeli piacz elégtelenül van ellátva.

2. A mit termelni akarunk, abból annyit termeljünk, hogy lehetőleg folyton küldhessünk belőle; mert csak ily módon lehet az árút megkedveltetni és jól értékesíteni.

4. A beküldött árú a legjobb és mindig egyenlő minőségű legyen, pontosan kimérve és jól csomagolva.

4. Termeljünk olyan árúkat, a melyek világpiaczi czikket képeznek, tehát a kivitelre is alkalmasak.

(Folytatása következik.)

Hirek a városházáról.

Füredi Mihály, a Nemzeti Szinház dalnokának házvételele.

A főváros mérnöki hivatalában a számonkérőszék szigorú meghagyása óta lázasan folyik a restancziális akták feldolgozása s ezen közben az öreg akták közül egész serege bukkan elő az érdekes dolgoknak. Ilyen érdekes akta az a négy darab összerongyolódott irás is, a melyet a mérnöki hivatal *végelintézéssel* a napokban mutatott be a tanácsnak.

A négy darab irásból az elsőn (ez a legépebb) *Füredy Mihály, „a Nemzeti szinház dalnoka“* arra kéri *anno 1851* Pest városa tekintetes Szépitő Bizottságát, hogy a Kerepesi-úton 81. szám alatt 1040 pengő forintokért vásárolt 260 négyszögöles telkéhez, a melyen „tsinos“ lakóház áll, az utcza rendezése folytán ráeső terjedéket a legjutányosabban engedje át, miután a terjedék feltöltéséhez legalább 1000 kocsi földre lesz szüksége, a mi szép summa pénzbe kerül.

A kérelem mellé a német nyelven irt telekkönyvi kivonatot és az adásvételt igazoló levelet mellékelte.

A *Szépitő Bizottság* a kérdéses terjedéket megbecsültetvén, elhatározta, hogy *négyszögölét 2 pengő forintért* engedi át.

A határozat végrehajtásának nincs nyoma. A mérnöki hivatal most az összes iratokat a tanácshoz teszi át azzal, hogy az 1851-ben beadott kérelem ma már tárgytalan és további elintézést nem igényel, tehát levéltárba teendő.

Szarvas Gábor szobra.

Az országos középiskolai tanár-egyesület megkeresésére a tanács elhatározta, hogy az Akadémia előtti Széchényi-parkban április 10-én jelöli meg a helyszinén a Szarvas Gábor szobra helyét. Ugyanakkor a szobor gipsz-vázát is bemutatja Jankovich szobrász, a ki az emlékművet készíti.

A Mérnök-Egyesület kiállítása.

A tavaszi műtárlattal kapcsolatban a Mérnök- és Épitész-Egyesület nagyszabásu épitészeti kiállítást rendez. A közmunkatanács a kiállításra három igen érdekes régi tervet engedett át. Ezek közül kettő a főváros általános szabályozására 1873-ban kiirt pályázatból maradt meg. Az egyik a Gellérthegyen létesítendő nemzeti emléket, a másik Buda látképét ábrázolja. A harmadik *Ybl* Miklós müve, a mely Buda látképét, az új királyi palotát és a Várkert-bazár első tervét tünteti fel.

Szabályrendelet a szódavíz szállítására.

A főváros I. ügyosztálya a rendőrfőkapitány kezdeményezésére a szódavíz szállítására szabályrendeletet alkotott, a melyet a tanács legutóbbi ülésében mutatott be. A *négy* szakaszos szabályrendelet határozmányai a következők:

1. Szódavizet csak kipróbált, jóminőségű palaczkokban szabad szállítani.

2. Május 1-étől szeptember végeig a szódavíz csak fedett, vagy rossz hővezető takarókkal leborított kocsikban szállítható.

3. A szabályrendelet megszegése kihágás, a mely 100 koronáig terjedhető pénzbirsággal, nemfizetés esetén megfelelő elzárással büntetendő.

4. A szabályrendelet betartására a rendőrség felügyel.

A tanács a szabályrendeletet véleményezés végett a rendőrfőkapitányhoz tette át.

Mennyi légszeszt fogyaszt a főváros.

Az utczai közvilágításnál február hónapban elhasznált légszesz mennyiségéről és áráról a mérnöki hivatal a következő kimutatást adta be a tanácshoz:

a *balparton* égett februárban 9069 lámpa 2.362,175 órán keresztül. Az elfogyasztott gáz 289,916 köbméter; az ára 9747 frt 90 krajczár;

a *jobbparton* égett 2558 lámpa 661,317 órán át. Az elfogyasztott gáz 96,237 köbméter; az ára 2405 forint 93 krajczár. Ezenkivül az Auer-égők fentartása az egész fővárosban februárban 573 forintba került.

Az iskolaigazgatók fűtésátalánya.

A fővárosnak igen sok kellemetlensége van az iskoláknál elhasznált fűtőszerrel. Akár milyen pazar mennyiségben adta ki a fát és szenet, az évi zárszámadásban mégis 10—15,000 forint túlkiadás mutatkozott az iskolák fűtőszerére előirányzott tételeknél. A túlkiadás vizsgálatot provokált, a mely sok mindenféle visszaélésről lerántotta a leplet, végeredményében pedig a szabad fűtés használatának eltiltását vonta maga után és egy új szabályrendeletet, a mely kimondja, hogy az iskolában lakó igazgatók ezután évi átalányt fizetnek a városi fűtőszer használatáért. Az átalányt 60 forintban akarják megállapitani. Ezt azonban, mint jó forrásból értesülünk, a törvényhatóság tekintélyes része nem fogadja el, mert nevetségesnek tartja, hogy egy három-négy szobás lakás fűtéséért és a konyhában elhasznált tüzelőért a főváros csak 60 forintot számitson fel. A bizottsági tagok álláspontja az, hogy a főváros szigorúan ellenőriztesse az iskolákban elhasznált fűtőanyagot, az igazgatók és iskolaszolgák pedig, épp úgy mint a többi tisztviselők, privát úton szerezzék be a fűtési szükségletüket.

A pálinkamérés korlátozása.

1893-ban a főváros szabályrendeletben mondotta ki, hogy mely utakon, tereken és utczákon nem engedi meg pálinkás üzletek nyitását. A IX kerületi elüljáró előterjesztést tett a tanácshoz, hogy a szabályrendeletben megjelölt utvonalak sorába pótlólag vegye föl a Ferencz-körutat, a Soroksári-utczának a Boráros-tér—Bakáts-tér közötti részét, végre a Mester-utczának a Ferencz-körút és Védgát-utcza közötti részét és mondja ki, hogy ezeken az utczákon pálinkát mérő üzletekre nem ad engedélyt.

Téli kikötő a Lágymányoson.

A földmivelésügyi miniszter a Lágymányoson nagyobb téli kikötőt akar létesiteni. A kikötő berendezése végett azonban szükség van a Kelenföld szabályozásának módositására. A miniszter át is irt a közmunkatanácshoz, hogy a Kelenföld felosztását a kikötő érdekében változtassa meg. A tanács arról értesitette a minisztert, hogy elvben hajlandó a Kelenföld szabályozási tervének módositására, de ezt csak abban az esetben teheti meg, ha a miniszter a kikötő terveit a tanácsnak bemutatja.

A Korona-Szinház.

Szikrai János olcsó népszinházat akar épiteni koronás tarifával. A helyét is kijelölték az új szinháznak a IX. ker. Üllői-út és Markotányos-utcza sarkán. Ekkor azonban az előljáróság azzal állott elő, hogy a szinház körül levő épületek tűzfalai az egész környéket elcsufitának Ez a felfedezés egyelőre megakasztotta a szinház létesitését. A középitési bizottság az előljáró felfogásával szemben arra az álláspontra helyezkedett, hogy a szinház létesitése után a szomszédos telkeket csakhamar beépitik s igy a környék szépségét nem kell félteni. Ezt az álláspontot a közmunkatanács is magáévá tette s most már a Korona-szinház épitése előtt nincs akadály.

Központi szegényház 2000 ember részére.

A főváros új központi szegényházat akar épiteni, a mely 2000 embert fogadhat be. A terjedelmes intézmény czéljaira a külső Kerepesi-út északi oldalán és a külső Jászberényi-úton szemeltek ki helyet. Mind a két útvonalon körülbelül 30,000 négyszögöl városi terület áll rendelkezésre. Hosszas tárgyalások után a főváros *az olcsóbb jászberényi-úti telkeket* jelölte ki véglegesen a szegényház helyéül. A főváros határozatához a közmunkatanács is hozzájárult, de figyelmezteti a fővárost, hogy a Jászberényi-úton a csatornázás kérdése nehezebben megoldható és sokkal költségesebb lesz.

A Kálvin-tér világitása.

A mióta a Kálvin-tér forgalmát a közúti vasutak megsokszorozták, egyre sürgetik, hogy a mostani gyönge gázvilágitást az intenzivebb Auer-lámpákkal cseréljék fel. A középitési bizottság a világitás megjavitását függőben akarta tartani, mig a tárgyalás alatt levő Auer-világitás ügye eldől. A közmunkatanács azonban úgy határozott, hogy a Kálvin-téren függetlenül a többi utvonalaktól a gázlámpákat mielőbb Auer-égőkkel kell felszerelni.

Korcsma és vásárcsarnok.

A főváros különös előszeretettel viselkedik a korcsmák iránt s alig van olyan középülete (kivéve mégis az iskolákat és városházakat), a melyekben a korcsmáról megfeledkezett volna. A vásárcsarnokok épitésénél is nagy súlyt helyeztek a korcsmahelyiségekre, tekintet nélkül arra, hogy az új intézmények körül amugy is gomba módra szaporodnak a kisebb- nagyobb bor- és sörházak. Igy történt azután, hogy a városi korcsmák sorra beadják a kulcsot öregebb és leleményesebb versenytársaikkal szemben. Legutóbb az István-téri vásárcsarnok korcsmája szünt meg. A helyébe a mérnöki hivatal három bolthelyiség nyitását ajánlja a tanácsnak, a kitől egyuttal engedelmet kér az átalakitási munkálatokra.

A becsület szegénye.

Makróczy Jánosnak a népszinházból kitiltott darabja fölött nemsokára a belügyminiszter fog itéletet mondani. *A becsület szegénye* czimü szinművet a népszinházi bizottság 1887-ben vétette le a müsorról vallás- és erkölcsellenes tendenczája miatt. A szerző csak 1897-ben lépett föl a darabja érdekében. Előbb a bíróságnál próbált szerencsét, 2800 frt kártérités erejéig perelve a fővárost. A pert elvesztette, az első-foku birói itélet ellen nem is felebbezett. Azután a főváros tanácsához fordult s azt kérte, hogy a darabot vétesse föl újra a Népszinház müsorába. A tanács a kérelmet elutasította s azt helybenhagyta a közgyülés is. E határozat ellen Makróczy felebbezést adott be, a melyet a polgármester felterjesztett a a belügyminiszterhez.

A Nemzeti Kaszinó kérelme.

A Kossuth Lajos-utcza kiszélesitése után a főváros az egész utczát aszfalttal akarta burkolni. A Nemzeti Kaszinó igazgatósága kérelmet intézett a tanácshoz, hogy a kaszinó épülete előtt az utcza kiszélesitése után is zajtalan faburkolatot alkalmazzon A tanács hajlandó volt a kérelemnek eleget tenni, ha a kaszinó a faburkolattal járó költségtöbbletet, négyszögméterenként 3 forint 20 krt, megfizeti. A kaszinó igazgatósága nevében gróf Eszterházy Mihály nyilatkozatot nyujtott be a tanácshoz, a melyben a költségtöbblet megfizetésére kötelezi magát. A tanács tehát a kérelemnek helyt adott s a Kossuth Lajos-utcza egységes burkolása elmarad.

Iskola és nyaraló.

A Lipót-mezei iskola épitése kellemetlen helyzetbe sodorta Emich Gusztáv udvari tanácsost, mert az iskolai illemhelyet közvetetlenül a nyaralója tornácza előtt állitották fel. Emich az épitkezés ellen, természetesen az épités befejezése, után, tiltakozott is, de minden fáradsága kárba veszett, mert valamennyi forum elutasította annál is inkább, miután a kérdéses épitmény eltávolitása 4—5000 forintba kerül. Az elutasító határozatok ellenére Emich most újabb beadványt intézett a tanácshoz s azt állitja, hogy az iskola tervezésekor neki, mint szomszédtulajdonosnak csak az alaprajzokat mutatták meg, a melyekből nem vehette ki, hogy az illem helyet hová épitik. Ennek következtében új eljárást kiván megindítani az illemhely eltávolitására. Arról azonban nem nyilatkozik, hogy az eltávolitás kinek a költségére körtényék.

A metropol-vasút.

A metropol-vasút ügye megakadt amiatt, mert nem tudták eldönteni, hogy a Koronaherczeg-utczában tunnelszerüen vagy nyilt aknamunkával épitsék-e meg a vasutat. A vállalat időközben kijelentette, hogy a hatóságok bármely határozatának előre is aláveti magát. Ennek következtében a főváros kivánságára a közmunkatanács hozzájárult ahhoz, hogy a területhasználat elvileg a Koronaherczeg-utczára is megengedtessék.

Higienikus köpőcsészék.

A főváros tudvalevőleg elrendelte, hogy a köpőládák helyett a higieniának megfelelő köpőcsészéket kell a nyilvános intézetekben és nyilvános helyeken alkalmazni. A fővárosi iskolák részére 1711 darab köpőcsészét rendeltek 804 frtért.

KÖZGAZDASÁG.

A központi vásárcsarnok árai. (*Magánjelentés.*) A mai forgalom igen élénk volt. A borjuhus és a bárányhus igen olcsó, alig eladható. A borjuhus eleje 50 kr., hátulja 54 kr, legalább öt kilós vételeknél; egész bárány 2 frt, baromfi és a hal csekélységgel drágább. Idei liba darabja 4 frt 50 kr, idei csirke darabja 1 frt. Császármadár darabja 1 frt 30 kr, gyöntyuk 1 frt 20 kr, a szopós malacz darabja 4 frt 50 kr, laibachi rák darabja 20 kr. Tojásból 48 darabot olvastak 1 forintért.

A mai detailárak ezek:

Husféle. Marhahus eleje 72, leveshus 76, rostélyos, felsál, hátszin, fartő 80, marhanyelv 75, vesepecsenye 90, tisztitva 220, növendékhus eleje 38, hátulja 50 kr, birkahus eleje 38, hátulja 48, borjuhus, 76, szegye, lapoczkája 80, czombja 90, szelet 86 kr, bárány mellső negyede 70, hátulsó negyede 100 kr, sertéshus 58, czombja, lapoczkája 60, karaj és nyulpecsenye 80, nyers sonka 60, prágai sonka 90 kr kilója, zsir 62 kr, háj 62 kr kilója, olvasztani való szalonna 56 kr, ludzsir kilója 1 frt 20 kr.

A „**Hazai aszfaltipar részvénytársaság**“ folyó hó 11-én tartotta évi rendes közgyülését dr. *Matlekovits Sándor* v. b. t. t. elnöklete alatt. Az előterjesztett igazgatósági jelentés és az évi zárszámadás azt igazolják, hogy a városi hatóságok a társaság iránt kellő bizalommal viseltetnek, a mennyiben a vállalat megbizásokkal egész éven át megfelelően el volt látva.

Az osztalék részvényenként *10 frtban* állapittatott meg.

A közgyülés a jelentést egyhangulag tudomásul vette, a felmentvényt megadta, az eddigi felügyelő-bizottságot újból megválasztotta és egyszersmind elhatározta, hogy az 1898. évre szóló szelvények f. hó 13-tól kezdve, a társulat pénztáránál (VII. Kertész-utcza 57.) váltatnak be.

Hivatalos hirdetések.

11,402.
1898.—VII. szám.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa az Ő felsége megkoronáztatása negyedszázados évfordulójának emlékére, a székesfőváros közönsége által „Ferencz József koronázási jubileumdíj“ czimén létesitett alapitványból adományozandó alább jelzett díjakra ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Ezen díjak a következők:

1. A zenészeti szakot illetőleg:

Az alapitványi díj évi 800 frt, mely díjat a pályanyertes két egymásután következő éven át élvezi. oly megszoritással azonban, hogy a második évre a díj csak azon esetben adatik ki, ha az illető akár mint előadó művész, akár mint zeneszerző bizonyitékát adta annak, hogy a díjra csakugyan méltó.

Pályázhatik az országban lakó minden magyar honos zeneművész, ki 30 éven aluli korban van. A díj a zeneszerzési, vagy az előadó művészi téren már oly kiváló tehetséget és jelentékenyebb foku művészi érettséget tanusitott egyénnek adatik ki, a kiről alaposan vélelmezhető, hogy külföldön szerzendő tapasztalatai és ismereteinek tökéletesitése folytán, szakmájának elsőrangu művelőjévé válik.

A szóbanforgó díjat az e czélból alakított szakbizottság javaslata alapján a törvényhatósági bizottság közgyülése itéli oda.

2. A kereskedelmi szakot illetőleg:

A kereskedelmi szakot illető 1500 frtnyi alapitványi díjból egy, vagy több ösztöndíj, illetőleg utazási segélydíj adományoztatik olyképen, hogy a díj 500 frt minimumtól 1500 frt maximumig terjedhet. A díjnak, illetőleg díjaknak nagysága a kitűzött czélhoz mérten az adományozás alkalmával fog megállapittatni s ugyanakkor határoztatnak meg a kifizetés módozatai is.

Pályázhatnak 30 évesnél nem idősb oly kereskedők, kik a kereskedelmi iskola, gymnasium, reál, vagy polgári iskola sikeres elvégzése után legalább két évig kereskedelmi gyakorlatot folytattak s az üzleti viszonyok, vagy speciális üzletágak tanulmányozása czéljából az ország vagy a külföld valamely vidékét, vagy városát óhajtják felkeresni.

Pályázók tanulmányi útjuk czélját tüzetesen előadni, a pályanyertesek pedig utazásuk eredményéről félévenként a budapesti kereskedelmi és iparkamara útján a székesfőváros tanácsához jelentést tenni kötelesek, mely jelentés elmulasztása az utazási segélydíj ki nem adását, illetőleg beszüntetését vonja maga után.

A díjat, illetőleg díjakat a budapesti kereskedelmi és iparkamara javaslata alapján a székesfőváros törvényhatóságának közgyülése itéli oda és pedig egy évre, miután az alapitványi okirat értelmében ezen díjat egy évnél tovább senki sem élvezheti.

3. Az ipari szakot illetőleg.

Az ipari szakot illető évi 1500 frtnyi alapitványi díjból az 1899. évre öt, egyenként 300 frtos ösztöndíj fog adományoztatni.

Ezen ösztöndíjakra oly fiatal iparossegédek, előmunkások és munkavezetők pályázhatnak, a kik vagy valamely hazai, ilyennek nem létében pedig valamely külföldi szaktanodát sikerrel végeztek, vagy pedig a műhelyi munkában kiváló képzettséggel birnak és magukat e téren különösen kitüntették.

Az ösztöndíj egyszersmindenkorra adatik a czélból, hogy az illető iparosjelöltnek külföldi kiváló gyárakban való foglalkozása megkönnyittessék.

Ezen díjakat a székesfőváros törvényhatósági bizottságának közgyülése az országos magyar iparegyesület véleménye alapján itéli oda. Az adományozás alkalmával fognak — a kitüzött czélhoz mérten — a kifizetés módozatai is meghatároztatni.

Felhivatnak tehát mindazok, a kik a pályázat alá bocsátott díjak valamelyikét elnyerni óhajtják, hogy magyar nyelven az előadottak értelmében szerkesztett s a megkivánt kellékeket igazoló, esetleg a kérelmet támogató egyébb okmányokkal felszerelt kérvényeiket, ivenkint 50 kros okmánybélyeggel, azonkivül a bélyegtelen mellékleteket ivenként 15 kros okmánybélyeggel ellátva, Budapest székesfőváros tanácsához czimezve legkésőbb **1899. évi április hó 8-ik napjának déli 12 óráig** a tanácsi iktató hivatalba (IV. ker. Lipót-utcza ujvárosház földszint 3. ajtó sz.) annál is inkább nyujtsák be, mivel később érkező, vagy kellően fel nem szerelt kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Budapest, 1899. márczius hó 6-án.

A székesfőváros tanácsa.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsának 1898. évi 38,571. sz. a. kelt határozata alapján a Budapest VII. ker. Erzsébetvárosi róm. kath. templomot épitő bizottság a templomban felállitandó orgona zeneművének, valamint szekrényének elkészitésére ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet.

Felhivatnak tehát mindazok, a kik akár az emlitett orgonazeneműnek, akár az emlitett orgonaszekrénynek, akár pedig mindkettőnek elkészitésére vállalkozni szándékoznak, hogy irásbeli ajánlataikat a vonatkozó ajánlati feltételek értelmében kiállitva és felszerelve **1899. évi április 17-ik napján délelőtt 8—10 óra között az újvárosház I. emelet 15. szám alatt** lévő középitési teremben a templomépitő bizottságnál annál inkább nyujtsák be, mert a 10 óra után érkező ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

A beérkezett ajánlatok ugyancsak 1899. évi április 17-ik napján eélelőtt 10 órakor fognak a templomépitési bizottság ülésében felbontatni és nyilvánosan felolvastatni, mely eljárásnál az ajánlattevők jelen lehetnek.

Az ajánlati valamint az általános és részletes munkakiviteli feltételek, üz orgonaműi összeállitásának programmja és az orgonaszekrény tervrajzai a templomépitési irodában (Budapest, VII. ker. Szegényház-tér) tekinthetők be, a hol az ajánlati ürlapok is kaphatók, és műszaki kérdésekben a felvilágositások nyerhetők.

Az ajánlat csakis a hivatalosan megállapitott és fent emlitett helyen kiadott ajánlati ürlapon tehető, mely az ajánlattevő által megfelelőleg magyarul kitöltendő, nevével aláirandó, nedves bélyeggel ellátandó, szabályszerüen felbélyegezendő és boritékban a bánatpénz letételéről szóló letéti nyugtával együtt lepecsételve nyujtandó be

Ajánlat tehető akár csak az orgona zeneművére, akár csak az orgonaszekrényre, akár mindkettőre.

Az ajánlatban az ajánlati összeg számmal és betüvel kiteendő.

A ki az orgona zeneművének készitésére vállalkozik, tartozik ajánlatában kitenni a) azon összeget, melyet az orgona zeneművének előállitásáért, a fuvók hajtására szolgáló villamos hajtószerkezet nélkül igényel és b) azon összeget, melyet külön igényelne a fuvóknak villamos hajtószerkezettel való ellátásáért, ha ezt a főváros elkészittetni kivánná.

Minden ajánlattevő tartozik bánatpénz fejében az általa elvállalni szándékolt munkálatokért kivánt ajánlati összeg 5%-át, azaz öt százalékát készpénzben vagy az ajánlati feltételekben emlitett értékpapirnemekben legkésőbb az ajánlat benyújtását megelőző napon délelőtt 1 óráig a székesfővárosi központi pénztárba letenni s az arról szóló nyugtát az ajánlathoz csatolni.

Megjegyeztetik, hogy a mennyiben az orgonazeneműi készitője egyuttal az orgonaszekrény előállitására is vállalkoznék, tartozik ajánlatában megnevezni azon szakértő iparost, a ki által az orgonaszekrényt készitteti.

Ha ajánlattevő Budapesten lakással nem birna, tartozik ajánlatában Budapesten lakó megbizottját megnevezni.

Az ajánlatok elfogadása fölött végérvényesen a székesfőváros tanácsa határoz, az ajánlatok közül szabadon választ és határozatát indokolni nem tartozik Az ajánlattevő vállalkozók ajánlataik el nem fogadása czimén a fővárossal szemben semmiféle igényt nem támaszthatnak.

Budapesten, 1899. évi márczius 12-én.

A Budapest VII. ker. erzsébetvárosi róm. kath. templomot épitő bizottság.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a VI. ker. Aradi- és Csengeri-utczák sarkán létesitendő elöljárósági épület felépitéséhez szükséges föld-, kőműves-, és elhelyező, kőfaragó-, ács-, vas-, pala- és cserépfedő munkákra ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet.

Ezen munkák közül:

1. föld-, kőműves- és elhelyezőmunkák	114,089 frt	14 kr.
2. kőfaragómunkák	26,142 frt	92 kr.
3. ácsmunkák	12,338 frt	98 kr.
4. vasmunkák	24,764 frt	84 kr.
5. pala- és cserépfedő munkák	4,783 frt	— krral

vannak előirányozva.

Felhivatnak tehát mindazok, a kik a szóban forgó munkák valamelyikét elnyerni óhajtják, hogy ez iránt való ajánlataikat Hönig Dezső mérnök úrnál (IV. ker Borz-u. 7., II em. 8 sz. a.) naponként d. e. 9—12 óra között átvehető árlejtési feltételek alapján az ugyanott átvehető és egykoronás bélyeggel ellátandó ajánlati ürlapon a kellő bánatpénz letételét igazoló központi letétpénztári nyugtával felszerelve és zárt boritékban lepecsételve, legkésőbb **1899. évi április hó 19-én (szerdán) d. e. 10 óráig** az újvárosház II. emeletén levő közgyülési társalgó termében dr. Vaszilievits János tanácsnok úr vagy helyettese kezéhez annál is inkább adják át, mert a jelzett határidőn túl érkező vagy a kellő bánatpénz lefizetését igazoló letéti nyugtával és a netán kivánt mintákkal fel nem szerelt, vagy egyébként szabálytalanul kiállitott ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

Az épitkezésre vonatkozó összes tervek és helyszinrajz Hönig Dezső mérnök úrnál (IV. ker. Borz-u 7. II e. 8.) naponta d. e. 9—12 óra között tekinthetik meg, a hol a szükséges műszaki felvilágositások is megadatnak.

Budapest, 1899. márczius hó 9.

A székesfőváros tanácsa.

1899. évi 6937. eln. szám.

Árlejtési hirdetmény.

Budapesten a farkasréti temetőben létesítendő kezelő épületnek 20,769 frt 67 krral előirányzott összes munkáinak szállítása iránt folyó évi április hó 5-én délelőtt 10 órakor irásbeli lepecsételt ajánlatok útján nyilvános árlejtés fog tartatni.

Miről vállalkozni kivánók azzal értesittetnek, hogy ajánlat csakis az összes munkákra tehető és ebbeli ajánlataikat a hivatalos minta szerint kiállitva irásban s a kiirt összeg 5 százalékának megfelelő bánatpénznek a székesfőváros központi pénztáránál történt előleges letételét igazoló nyugtával és 50 kros bélyeggel ellátva zárt borítékban legkésőbb **1899. évi április hó 5-én d. e. 10 óráig** Viola Imre tanácsnok úr vagy helyettese kezeihez (V. ker., régi városháza II. em. 40. sz.) annál is inkább nyujtsák be, mert a később érkezett, valamint nem a hivatalos minta szerint kiállított, vagy letéti nyugtával és bélyeggel el nem látott ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

Fentartatik a székesfőváros tanácsának azon joga, hogy a beérkezendő ajánlatok bármelyikének el- vagy el nem fogadása iránt szabadon határoz

A vonatkozó tervek, költségvetés a székesfővárosi mérnöki hivatalnak a Károlykaszárnya Károly körúti főbejárat II. em. 17. szám alatt levő szakosztályában Hegedüs Ármin mérnök úrnál betekinthetők s ugyanott az árlejtési feltételek s ajánlati minta, valamint egyéb felvilágositás is kapható.

Budapesten, 1899 évi márczius hó 11-én.

A székesfőváros tanácsa.

HIRDETÉSEK.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10% -os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI:

VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:
IV., Koronaherczeg-utcza 11.

MEGHIVÓ

a Magyar ipar- és kereskedelmi bank részvénytársaság

részvényeseinek **1899. évi márczius hó 23-án délelőtt 10½ órakor Budapesten,** az intézet saját helyiségében (V., Nádor-utcza 4. sz. alatt) tartandó

VIII. rendes közgyűlésére.

Napirend:

1. Az 1898. évi mérleg és igazgatósági jelentés előterjesztése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A tiszta nyeremény mikénti felosztása iránti határozat.
4. Az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak adandó felmentvény iránti határozat.
5. Az igazgatótanács kiegészítése.
6. A felügyelő-bizottság tagjai számának meghatározása, ezen tagok megválasztása és javadalmazásuk megállapítása.

Az igazgatóság.

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa. 62,454. szám. 1898. – VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és versenytárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a ***„Magyar Székesfőváros“*** című hetilappal közöljék.

Miről dr. ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek.

Kelt ***Budapesten,*** 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,

polgármester.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. március 27. 13. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A főváros közigazgatasa.

Avatott kézből kaptuk az alábbi levelet a belügyminiszterhez czimezve s közöljük azt minden kommentár nélkül, mert hiven jellemzi a főváros közigazgatásának mai állapotát:

Nagyméltóságú Belügyminiszter Úr!

Budapest székesfőváros közigazgatása az 1872: XXXVI. t.-cz. és az annak alapján megalkotott fővárosi szabályrendelet rendelkezései szerint végzi működését. A törvény és a szabályrendelet nőttek-e ki a modern korból, vagy a közigazgatás közegei ragaszkodnak a rendelkezések betűihez: nem akarom eldönteni. A valóság az, hogy ennek a hatalmas világvárosnak községi élete — a hivatalos életet értve — lassúbb a szomorú halálnál. A benne élők váltig azt erősítik, hogy működésüket a paragrafusok nyügözik és léterejüket a bürokráczia emészti fel. Igazuk van-e vagy sem: nem vitatom.

Tény azonban az, hogy egy 18 évvel ezelőtt végrehajtott közintézmény létesítésének ügyiratai ma is vándorolnak a hivatalokban; egy 10 frtos felebbezési ügy számos ivekre terjedő aktái, a melyeknek eredete 1893-ra terjed vissza, még mindig növekedőben vannak; egy kültelki lámpaállítás 12 frt 50 kros költsége, miután 20 különböző fórumot megjárt, néhány esztendei stagnálás után ma is elintézésre vár a számvevőség könyveiben.

Az ezekhez hasonló ezerszámra rugó apróságok, kötve a legprimitivebb elintézési formákhoz, haszontalanul terhelik a tisztviselőket, a kiknek az lenne a hivatásuk, hogy a főváros életbevágó kérdéseiben kezdeményező és vezető szerepet vigyenek.

Az említett törvény hibás szerkezete évek óta vár ez üdvös újításra s az e tekintetben nyert igéretek daczára a főváros közigazgatása ma ugyanott áll, a hol huszonöt évvel ezelőtt. Pedig mondanom sem kell, hogy az elmult évtizedek alatt Budapest nemcsak mennyiségileg, hanem minőségileg is nagy mértékben változott. Változatlan e nagy városban csupán a közigazgatás, a melynek haladását, fejlődését egy avult törvény ósdi szabályai kötik meg.

A fővárosi törvény magát a közigazgatást s annak vezető elemét: a tanácsot kiszolgáltatja a törvényhatóságnak, a mely az öregek egyszerű patriarchális testületéből családi és egyéni érdekeket kultiváló csoportozattá vedlett át. Ez a testület kormányozza a fővárost, törvényt szab 600,000 embernek, uralkodik fölötte, kegyetlen kézzel magához ragadja mindazt, a mi hasznot hajt, s a míg csupán a maga felhizlalására törekszik, nem törődik azzal, hogy maga a község szegénységre jut s anyagi zavaraiban kimerül.

Három évvel ezelőtt komoly igéret hangzott el a kormány részéről a fővárosi törvény ujjáalkotására. Állítólag el is készült az erre vonatkozó reformjavaslat. Tartalmát ugyan a tervezőin kívül más nem ismeri, de mint újítást, mi, a kik a főváros érdekét komolyan veszszük, várva-várjuk. A mai rendszernek megdöntése, bármilyen formában történjék is, csak üdvére válhatik a fővárosnak. A közigazgatás államosítása — különösen a fővárosra nézve — olyan újítás lenne, a melyet virágzó fővárosunk minden igaz barátja lelkesen fogadna.

Az a programm, a melyet Nagyméltóságod, mint belügyminiszter adott, arra jogosít fel bennünket, hogy ezt az újítást megsürgessük. Székesfővárosunk gyors léptekkel halad az anyagi bukás felé és közigazgatása, hivatása ellenére, lekötve egy hibás törvény még hibásabb rendelkezései által, ebben nem tartóztathatja fel. Nem kell utalnom a közelmultban történtekre, a melyek szomorú bizonyságai annak, hogy magában a vezetőségben is hiányzik az az erély és körültekintés, a mely e hatalmas város kormányzásához elengedhetetlen. Nem kell utalnom azért, mert a főváros közigazgatásának épen nem titkolt bajai jól ismertek a kormány előtt is.

Mindnyájan, kik e nemzet tagjai vagyunk, szeretettel csüggünk a főváros sorsán s hiszszük, óhajtjuk és várjuk, hogy a kormány, hogy Nagyméltóságod, a mikor a közigazgatás általános orvoslásához hozzáfog, a gyógyítást a székesfővárosnál kezdi meg.

Fővárosi polgár.

Megszünt az ex-lex.

A törvényen kívüli állapotnak vége. „Muszáj“ adót fizetni, azt mondja a fővárosi tanács a következő hirdetményben:

1899. évi 6497. aü. szám.

Hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a m. királyi pénzügyminiszter úrnak 1899. évi 651. sz. a. kelt és a főv. m. kir. adófelügyelőségnek 1899. évi 9. sz. a. kelt átiratával közölt rendelete értelmében és az *1899. évi I. törvényczikk alapján* ezennel felhivja a székesfőváros közönségét, hogy úgy a mult évről netán hátralékban maradt, valamint a f. év I. negyedére már esedékessé vált összes állami adó, hadmentességi díj és a közadók módjára beszedendő minden egyébb tartozásaikat *legkésőbb 1899. évi április hó első napjáig annál is inkább fizessék be, mert ellenkező esetben az esedékessé vált összes tartozások az 1883. évi XLIV. t.-czikk 55. és következő §§-ai értelmében a kitüzött 10 nap után azonnal végrehajtás útján fognak beszedetni.*

Budapest, 1899 évi márczius hó 21-én.

A székesfőváros tanácsa.

Budapest vízvezetéke.

A nagyobb szabású közintézmények között, a melyeket a főváros az utóbbi évtizedek alatt létesitett, elsőrangú helyet foglal el a vízvezeték. Sok panasznak, még több szemrehányásnak, örökös gúnyolódásnak a tárgya, a melyet komolyan nem vett senki s a melyről abban a tudatban beszéltek, hogy nem érdemes rá a szót vesztegetni.

Ilyenforma hangulat közepett a tavalyi budget tárgyalása alkalmával a törvényhatóság, hogy a hangulatnak jogos alapot adjon, utasitotta a vízvezetéki igazgatót, hogy mutassa be a vízvezeték leltárát, csináljon összehasonlitást a vízvezetékre fordított költség és a befolyó jövedelem között, mutassa ki azt, hogy mibe kerül a fővárosnak a víztermelés köbméterenkint és mennyit vesz be egy-egy köbméterért.

A vízvezetéki igazgató ezt a csekélynek látszó munkát befejezte és szakszerű előterjesztésben a tanácsnak benyujtotta. Nagyon érdekes ez az előterjesztés, mert ez az első eset, hogy a vízvezetékről, habár ezuttal is csak vázlatosan, némi fogalmat szerezhetünk. Az előterjesztés, mint a Kájlinger Mihály legtöbb munkája, polemikus hangú, de érdekes tartalmú. Első részében a különböző időkben tett befektetéseket magyarázgatja, második részében a vízművek pontos vagyon és teherkimutatását közli; ezután adja az 1898. év üzleti eredményét, majd a főváros vízműveire rendkivül kedvező összehasonlitást közöl, a melylyel igazolja, hogy a sokat dicsért Berlin városi vízvezeték drágább s a mellett rosszabb és kevesebb vizet szolgáltat, mint a budapesti. Végre kimutatja, hogy a vízvezeték eddig is haszonnal működött s remélhető, hogy ezentúl sem kell nagyobb mértékben ráfizetni. Az érdekes munkából adjuk a következőket: A vízvezeték leltárának megállapitása kissé komplikált, mert a vízművekről pontos leltár nem található. Mindamellett az igazgató megállapitotta, hogy a főváros 1897. év végéig a vízvezetékre 13.890,027 frtot költött, a melyből a vízvezetéki igazgatóság munkakörén belül tett befektetés összege 11.038,258 forint. Ebből az összegből a budai részre 3.061,902 forint, a pesti részre 7.976,355 forint jut.

A befektetés elévülési idejéül a csőhálózatra 60, a telepi berendezésekre 50, a gépekre 25, a kazánokra 13 évet irányzott elő.

A vagyonkimutatás szerint a befektetés költsége 13.890,027 forint; az összegnek $4^1/_2\%$-os kamattörlesztésére 501,039 forint, tőke törlesztésére 260,025 forint szükséges.

A beruházás teljesen kölcsönpénzből történt és ebből az adósságból eddig 2.910,853 forintot törlesztettek.

Az előterjesztés egyik legérdekesebb része az összehasonlitás, a melyet alább egész terjedelmében közlünk.

Összehasonlitás.

Az általános jelleggel felruházott eredmény értékének megitélése legkényelmesebben összehasonlitás utján történhetik meg. Vízvezetékünket e czélból Berlin hasonló intézményével állitottam szembe, melynek 1897. évi április 1-től 1898. évi márczius 31-ig tartott üzemévének eredményei most bocsájtattak nyilvánosság elé. E város ide vonatkozó adatai már azért is felette érdekesek, mert előszeretettel szokták a mi vízvezetékünk rovására emlegetni s legutolsó budgettárgyalásaink folyamán is felhivatott tanácsunk figyelme arra, hogy mig Budapesten $3\cdot_7$ krajczárt, addig Berlinben csak $2\cdot_4$ krt tesz ki a vízszolgáltatási egységár.

Párhuzamos kimutatás.

A város neve	Berlin	Budapest
Lakosok száma	1.739,826	648,104
Vizfogyasztás évenként, m^3.	50.110,753	51.192,193
Julalék egy fejre naponként, liter	$77._{87}$	$216._{40}$
Bevétel, forint	$4.668,708_{43}$	1,494,175
Kiadás, forint	$3.562,586_{14}$	$1.462,151_{83}$
1 m^3 vízért befolyik, kr.	9_{316}	2_{918}
Egy lakosra esik kiadás egy évre, forint	2_{683}	2_{305}
A csőhálózat hossza, m.	$860,358_9$	531,542
1000 m. csőhosszra esik lakos	2,022	1,220
1 frtért évenként kap vizet naponként, liter	29_{02}	93_{88}

Ez összeállitás felvilágosit arról:

hogy Budapest több vizet oszt szét, mint a háromszor oly népes világváros;

hogy Berlin $2\cdot_{48}$-szor drágábban produkálja a vizet, mint mi, pedig neki olcsóbb szén s valószinüleg olcsóbb

kölcsön is áll rendelkezésére; legköltségesebb felszerelése, t. i. csőhálózata is rövidebb aránylag, hegyvidék ellátásáról sem kell gondoskodnia;

hogy nálunk egy fejre 14%-al kevesebb vízdij s háromannyi víz esik, mint Berlinben;

hogy Berlin minden termelt köbméter víz után 3½-szer annyit vesz be, mint mi.

A berlini vízvezeték jutányossága tehát messze a mienké mögött marad s hogy a Spreenek és a Havelnek algákkal telített holt latyakjaiból kiemelt unalmas izű folyadék minőség tekintetében sem versenyezhet a mi vízvezetékünk terményével, azt bizonyitanom sem kell.

*

Az összszehasonlitás után közreadott üzleti eredmény is igen érdekes, mert azt bizonyitja, hogy a főváros, daczára nagy befektetéseinek, vízvezetékére nem fizet rá.

Az üzleti eredmény a következő:

1893-ban kamatra 341,427 forint 05 kr., törlesztésre 180,995 frt 10 kr., üzemkiadás 517,713 frt 31 kr., összes kiadás 1.043,135 frt 46 kr., bevétel 1.062.302 frt 10 kr., nyereség 19,166 frt 64 kr.

1894-ben kamatra 403,878 forint 15 kr., törlesztésre 211,037 frt 68 kr., üzemkiadás 635,695 frt 90 kr., összes kiadás 1.250,611 frt 73 kr., bevétel 1.116,221 frt 41 kr., veszteség 134,390 frt 32 kr.

1895-ben kamatra 410,777 forint 91 kr., törlesztésre 214,325 frt 01 kr., üzemkiadás 607.367 frt 32 kr., összes kiadás 1.232,470 frt 24 kr., bevétel 1.389,270 frt 03 kr., nyereség 156.799 frt 79 kr.

1896-ban kamatra 498,867 forint 08 kr., törlesztésre 257,902 frt 06 kr., üzemkiadás 660,715 frt 87 kr., összes kiadás 1.417,485 frt 01 kr., bevétel 1.526,032 frt 81 kr., veszteség 76,695 frt 71 kr.

1897-ben kamatra 501,039 forint 76 kr., törlesztésre 260,025 frt 93 kr., üzemkiadás 727,820 frt 30 kr., összes kiadás 1.488,885 frt 99 kr., bevétel 1.526,032 frt 81 kr., nyereség 37,146 frt 82 kr.

*

Az előterjesztés végül a jövedelem biztosításával foglalkozik és azt kivánja, hogy az eddigi érvényben volt kivetési módot a főváros továbbra is tartsa fenn, mert csakis úgy biztosithatják a jövedelem befolyását és a vizművek czélszerű kihasználását.

Még egyszer a Váczi-út.

A VI. ügyosztály előterjesztései tagadhatatlanul komolyak, szépen átgondoltak, érvei tömörek és csodálatos, mégis hatástalanok. Mintha a szemfényvesztő kápráztató mutatványaival állanánk szemközt: rabjaivá leszünk a mutatványoknak és megkönnyebbülve felejtjük el az egészet, mikor a bűvész az előadást befejezte.

Az ügyosztály előterjesztései is többé-kevésbbé kápráztatók, de hatást alig keltenek, mert hiányzik belőlök a következetesség. A Váczi-út kikövezése ügyében az ügyosztály munkálatainak három fővonása van: az első annak a bebizonyitása, hogy a törvényhatóság egyáltalában nem határozta el, hogy a Váczi-utat ki kell kövezni; a második az az állitás, hogy a mennyiben a törvényhatóság mégis elhatározta volna a Váczi-út kikövezését, hát ezt hibásan tette, mert erre a czélra megfelelő fedezetről nem lehet gondoskodni, de nem is szükséges, mert a Váczi-út kikövezése ez idő szerint nem égető kérdés; a harmadik annak a bebizonyitása, hogy a Váczi-út rendezése tényleg közszükséget képez, az többé el nem odázható, a főváros köteles erről a hiányról gondoskodni s miután megfelelő fedezet a kövezésre nincs, szavazza meg a szódavíz adót. Szerencsére a közgyülés ezekből a fejtegetésekből csak annyit fogadott el, hogy a Váczi-út rendezése halaszthatatlan s utasította az ügyosztályt, hogy megfelelő fedezetről a legközelebbi közgyűlésre gondoskodjék.

Az ügyosztály bizonyára készit is valamely új javaslatot, a melynek sorsa valószinüleg az lesz, a mi a többié: nem fogadják el.

A kérdést azonban mégis csak meg kell oldani s erre nézve határozottan a legszerencsésebbnek tartják a Vosits tanácsos úr következő javaslatát:

A költségelőirányzatnak „Új kövezések és burkolások“ czimü fejezetében évről-évre 7—800,000 forintot irányoznak elő különböző közmunkákra. A Váczi-útnak 637,000 forintos költségét hat évre felosztva ennek a fejezetnek a terhére kellene előirni, még pedig akkép, hogy a fejezet összegének megállapitása után kihagyják azokat a kisebb jelentőségü kövezéseket, a melyek nem feltétlenül szükségesek. Ez a kihagyás évenkint 107,000 forintra rúgna, minthogy pedig a Váczi-út fentartására: az „Utak jókarban tartása“ czimü fejezet alatt 40,000 forint évi kiadás van felvéve, ezt a 40,000 forintot az új kövezés terhének törlesztésére kellene átvinni s igy az új kövezések tételét a Váczi-út évenkint csak 67 ezer forinttal terhelné.

Ezzel az eljárással a Váczi-utat minden nehézség nélkül rendezni lehet. S miután félő, hogy ez az ügy még néhány nagyobb pénzügyi tanulmány létrejöttét idézhetné elő: ajánljuk melegen a Vosits tanácsos úr javaslatát.

Mi legyen a régi városházával?

Egy szép napon a közmunkatanács azzal az értesitéssel lepte meg a fővárost, hogy a régi városházát környező telkeit eladta s ennek következtében az ódon városházi épületet 1900 májusra le kell bontani. A közmunkatanácsnak ezt a kivánságát a főváros illő meglepetéssel fogadta, de különösebb okot a lebontás ellen nem tudván felhozni, hozzájárult ahhoz, hogy a városházban elhelyezett hivatalokat a Károly-kaszárnyába tegyék át. S miután mindez megfelelő hivatalos formában ténynyé vált, a volt közmunkatanácsi telkeken az új tulajdonos: Klotild főherczegasszony részben megkezdte az épitkezést, a Kigyó-utcza és Eskü-úti telektömbön pedig augusztusban kezdi meg. A főherczegasszony bérpalotáinak épitkezése miatt a Városház-utczát

már augusztusban elzárják, az Eskü-úti oldalon pedig ugyanakkor megkezdik az út feltöltését és ezáltal a régi városháza kétfelől teljesen hozzáférhetetlenné fog válni.

Mindezek daczára most a főváros elhatározta, hogy a régi városházát kiüríti ugyan, de nem bontatja le mindaddig, a mig biztosítása nincs arra nézve, hogy a lebontás fejében *ki részéről és milyen kárpótlásban fog részesülni?*

A közmunkatanácsot szerfelett kellemetlenül érintette a fővárosnak ez az elhatározása, a melyre a törvényhatóságnak semmiféle oka nincs. A főváros ugyanis a régi városháza értéke fejében megfelelő kárpótlást kap azokban a telkekben, a melyeket az Eskü-tér szabályozásának megállapítása alkalmával a főváros javára kijelöltek. Ezek a telkek a Váczi-út meghosszabbítása következtében a Városház-tér és a régi városháza felhasználásával két tömbben 1300 négy szögöles területet alkotnak, a melynek értéke az újabb áralakulások szerint majdnem másfél millió forintra rúg. Ezt az itt említett két telektömböt kapja a főváros a régi városházáért, a melynek vagyonleltári értéke 582,639 frtban van megállapítva. A Városház-tér fejében pedig kap új, nagyobb és drágább telket.

A közmunkatanács tehát úgy véli, hogy a fővárosnak semmi oka sincs bánkódni a csere fölött s nagyon helytelenül cselekedett, a mikor olyan határozatot hozott, a mely homlokegyenest ellenkezik egy már rég eldöntött, kormányhatóságilag is jóváhagyott megállapodással.

A „czupringerekről".

A nép nyelvén nem hiába csak német hangzással él a helyszerzői intézmény fogalma; mert a körülmények is úgy hozták magukkal, hogy az esetek többségében jelenleg igazán nem is *helyszerzésről*, mint inkább *helyhezvivésről* (Zubringerei) lehet csak szó.

És hogy a mai visszás állapotokkal szemben, a foglalkozást közvetítő ipar gyakorlása tárgyában 1887-ik évben 1041. szám alatt kelt közgy. szab. rendelet intézkedései immár nem elegendők, azt az illetékes hatóságok: tanács és rendőrség, tudják legjobban.

Miután tehát a cselédügyet szabályozó 1876: XIII. t.-cz. gyökeres vagy novelláris rendezése még a kezdet kezdeténél van, a székesfőváros tanácsa, nagyon helyesen, addig is a kellő korlátok közé igyekszik vetni a helyszerzői intézmény tűrhetlen kinövéseit.

Lássuk most már, hogy a tudvalevő bajokat mennyiben képes orvosolni ama tanácsi javaslat, mely épen e napokban a közvélemény orgánumai részéről is részben humoros, általán azonban jóindulatu megvilágításban részesült.

E javaslat lényege ama rendelkezés, hogy a közvetítési díjak ezentúl utólag fizetendők.

Evvel szemben a jelenlegi szabályzat 3. §-a szerint a díjak az alkalmazás tényleges elfoglalásakor fizetendők ugyan, de ha 15 napon belül a szolgálati viszony megszünik, köteles a szerző ujabb 8 nap alatt díj nélkül közvetiteni, különben stb.

Látnivaló, hogy ez utóbbi rendelkezés egy nagyváros viszonyainak, melyben a cselédtartás pillanatnyi szünetelése is végtelen zavarokat okoz, soha sem lehetett megfelelő. Viszont, a szerzőknek maguknak az állott legjobban érdekükben, hogy mentől több helyváltozás történjék; és így az a visszás állapot következett be, hogy mentől rosszabbak a cselédek, annál nagyobb a szerzők, — no meg az u. n. *kifutók* jövedelme.

E kifutók rákfenéje a cselédügy rendezésének. Manapság a szerző bárkit is felfogad kifutónak; nem kell ehhez semmiféle képesítés, semmi engedély; még rovott multtal is szerepelhetnek; jövedelmük főrésze a gyakori elhelyezésnél nyert u. n. borravalók. Ezek már a helybelépésnél meg szokták mondani a cselédeknek, hogy ha legkisebb bajuk lesz a „nacsságával", addig már egy új, egy jobb helyet fognak számukra fentartani. Ők azok a titkos tanácsadók a cselédek köztársaságának ügyes-bajos dolgaiban, kik a cselédtartók házi viszonyaiba is nem egyszer láttatlanul beavatkoznak. S nem egyszer ők egyengetik a bűn útját a városba tévedt talusi ártatlanság előtt.

Nem vagyok barátja a túlságos hatósági beavatkozás eszméjének, de tudom, hogy míg ezek a kifutók a kellő rendszabályok alá nem vettetnek, a díjak utólagos fizetségével a bajok csak parcziális orvoslást nyerendenek. A kifutók u. i. gondoskodni fognak majd arról, hogy különbséget tegyenek azon felek közt, kik a szabályokat betartják és azok közt, kik *„gavallér"* módjára tovább is előlegesen fizetnek. S egy-két héttel az új szabály életbelépte után mindnyájan „gavallérok" leszünk, csakhogy azonnal cselédet kaphassunk.

De ők még sztrájkolni is akarnak. S mert ez esetleg be is következhetik, el nem mulaszthatom, hogy egy szép alföldi képet ne rajzoljak a tisztelt olvasók elé; ama vásosból, melyet a költő is „hirös"-nek jelzett: Itt a városháza tágas udvarán sorban ülnek a helyet keresők; máshol nem is lehet ama városban a cselédtartóknak őket feltalálni. S a hatóság embereinek útmutatása mellett a gazdák is teljes bizalommal fogadják őket házukba, mert nincsen a városban maradása annak, a ki helyét gyakorta változtatja.

Nem mondom, hogy egészen így tegyünk, de a cseléd-szerzőkhöz végre is jó lesz egy komoly szózatot intézni: „véletek, általatok, ha akartok; nélkületek, sőt ellenetek, ha *kell!*"

Házeltolások.

A Dréher-palota évek óta húzódó ügye és azon törekvés, hogy még ép állapotban levő lakóházaink vagy középületeink a most folyó nagymérvű városszabályozások daczára is megtarthatók legyenek a szabályozás által érintett telkeken, lassankint a külföldön annyira általánosan megszokott házeltolások felé vonta először műszaki köreink, majd ezeknek felolvasásai és ujságczikkei következtében laikus közönségünk figyelmét is.

Mint minden ujdonság és ismeretlen, előbb nagy ellenkezésre talált, de rövid idő alatt oly hódításokat tett, kogy kedvencz eszmévé lőn az új szabályozási mód-

szer tárgyalása és alkalmazása. Nem az igazi czélszerűség és tényleges előnyök, hanem a szokatlan ujdonság iránt való felületes érdeklődés okozta azt a sürgős közkivánalmat, hogy Budapest se maradjon el a többi metropolisok mögött az ilyen kuriozum dolgában sem.

Nem tagadjuk, hogy kemény vádat mondunk evvel közönségünkre, de ha végigtekintünk azon a területen, a melyen ezen ujdonságot bemutatni óhajtja, sajnosan fogjuk állitásunk valóságát tapasztalni. Teljesen jogosult és sok szempontból előnyös egy rohamosan fejlődő város, mint például az Egyesült-Államok egy-egy óriás fővárosának szempontjából, a belvárossá fejlett külterekről, vagy egy főforgalmi úttá alakult mellékutczáról egy gyártelepet, egy templomot, vagy más már nem oda való műtárgyat czéljának és rendeltetésének jobban megfelelő helyre eltolni, de a mint részletesen ki fogjuk mutatni, nálunk ezen esetek egyike sem fordult elő.

A belvárosi plébánia-templom volt az első középület, a melyen fővárosunk legelőbb óhajtotta volna kipróbálni az új dolgot. Természetesnek találjuk, hogy az egyenes utasítás alapján mérnöki hivatalunk szigoruan szorítkozott az ügy szerkezeti és műszaki részére, azoknak azonban, a kik majdan dönteni fognak a dologban, ki kell terjeszkedni a többi szempontokra is. Itt azután önálló és határozott véleményeknek kell elhangzaniok. Művészi kérdésekben közönségünk még mindig nem jár a maga lábán és még jó, ha önzetlen és helyes kritikájú, elfogulatlan műértők után indúl. De bizony rendesen nem ez történik.

A plébánia-templomnak nem régen óriási pénzen történt restaurácziója is ennek a gyengeségnek a következménye volt. *Mert legyünk egyszer végre tisztában a dologgal, az a templom egyáltalán nem műremek.* Nem olyan műemlék, a mely megérdemelte volna a föntartására költött százezreket. A mi a külsejét illeti, a legjelentéktelenebb és szegényesebb építmény, a mit az a korszak egyáltalán produkált. Ebből a szempontból a főváros sok silányan épült temploma közül határozottan a legsilányabb.

Belseje már azért sem lehet a külsőnél sokkal értékesebb, mert, mint ismeretes, két teljesen különálló része más-más stylusban, különböző fölfogással és minden művészi érzék nélkül van egymáshoz ragasztva. Találunk minden korban másutt is olyan templomokat, a melyek két építészeti modor uralmának határán épülve, mintegy az átmenetet képezik a kettő között, de jelen esetben az épület oly korban emeltetett, a mikor az alkalmazott stylusok már rég le is hanyatlottak, az építő pedig minden önállóság hijján külföldi minták hatása alatt alkotta meg templomát.

Csodálatosnak és érthetetlennek tarthatnánk ennélfogva azt a jobb ügyhöz méltó buzgalmat, a melylyel ez a gyenge épület restaurálva lett, ha nem volnának közismeretesek azok a törekvések, a melyek oda irányultak, hogy egyik nagynevü építési professzorunknak, a ki e mellett még igen gazdag és ezáltal befolyásos, sőt erőszakos ember is, alkalom nyujtassék templomépítési képességeinek a fővárosban való bemutatására is. Elismerjük ugyan, hogy a restaurált templom belső berendezései, főleg a majolika-oltárok, műiparunk remekei, de hisz ezek eltolás nélkül is megmenthetők, az a tarkára festett gipsz és vakolat pedig, a mely a falakat és oszlopokat boritja, halvány másolata kiváló műemlékeink hasonló részeinek.

Ha már a dekorativ részek nem érdemlik meg az ily nagy áron való megkímélést, annál kevésbé indokolt az a konstruktiv részeknél. Az a puha terméskő, a melyből ezt a templomot falazták, épen nem tartozik a hosszuéletű építési anyagok közé és egyenetlensége folytán az eltolás sikerét a legnagyobb mértékben kétségessé teszi. Bátran kimondhatjuk ennek folytán, hogy ha már szerencsétlen gondolat és megbocsáthatatlan pazarlás volt ennek a templomnak a restaurálása, az észszerűségnek még halvány árnyékát is nélkülözi az az óhaj, hogy ezt az értéktelen épületet óriási költségen föntartani akarjuk.

A mester-utczai iskola a másik épület, a melynek eltolása által való megmentése foglalkoztatja az illetékes köröket. Ez esetben már avval a pozitiv ténynyel állunk szemben, hogy egy házeltoláshoz berendezett konzorczium, a melyet egy bár agilis, de nem szerencsés kezű építészünk vezet be, már konkrét ajánlatot tett az épületnek a kivánt helyre való tolására 75,000 frtnyi összegért, oly módon, hogy az épület teljes értékét 3 évre biztositaná, esetleg letétbe helyezné, az eltolást pedig oly módon végezné, hogy az iskola használata ez idő alatt semmi akadályt sem szenvedne. A tanitás az eltolás alatt is folytatható lenne. Ez esetben természetesen csakis a pénzügyi szempontok jönnek és jöhetnek előtérbe. Az iskola újraépítése teljesen modern berendezéssel és fölszereléssel 130,000 frtba kerülne. A város nyeresége tehát 55,000 frt lenne. Tekintetbe veendő azonban, hogy a már 1870-ben épített, különben sem a legjobb karban levő iskola az eltolás által legkevésbé sem fog értékben emelkedni, tartóssága pedig az új épületével össze sem mérhető, azonfelül pedig mindkét esetben új második emelet volna az épületre emelendő, mintegy 40,000 frt költséggel. A végeredmény az lenne, hogy a főváros 115,000 forintért szerezne egy régi rozzant épületet, holott 170,000 frttal egy szilárd, tömör, ugy külsőre, mint berendezésre csinos és modern iskolát nyerne, a melynek tartóssága és előnyös használhatósága a másikat sokszorosan fölülmúlja.

A régi városház volna egyelőre az utolsó középület, a melyen az eltolás most oly népszerű műveletét véghezvinni óhajtják.

Ez különben egyik legszerencsétlenebb háza a régi városnak, mert hisz már egyszer úgyis megfejeltetett. Azokat a lehetetlenül világított legfelső emeleti szobákat tudvalevőleg utólag épitették reá és az azelőtt sem túlságosan sikerült homlokzatot ezáltal teljesen agyonütötték. Nem akarunk itt kiterjeszkedni azokra a specziális hibákra, a melyek ezt az épületet czéljára teljesen alkalmatlanná teszik, mint a lépcsőház sötétsége, a mellékhelyiségeknek a legrosszabbul való elhelyezése, az utczai szobák kényelmetlen, ki nem használható méretei, de legfőkép az a már elavult és toldozott-foltozott berendezés, a mely a fővároshoz már egyáltalán nem méltó. Csak azt óhajtjuk hangsúlyozni, hogy a lehető legszerencsétlenebb dologfölhasználatlan hagyni azt a szerencsés alkalmat, hogy megszabadulhatunk már hasznavehetetlen városházunktól, a mikor úgyis más, újat akarunk épiteni.

Végre hosszas nyomorgások után itt van az alkalom megvan a lehetőség, sőt a kényszer (mert hiszen nálunk a jó dolgok csak kényszerítve jönnek létre), hogy egy hatalmas, a gazdag székesfővároshoz méltó, az összes hivatalokra fontos, a közönségnek kényelmes *egy* épületbe helyezhetjük el közigazgatásunkat. Most tehát ne a kivitel lehető gyorsításán dolgozzunk, hanem azzal mozditsuk hátra a dolgok fejlődését, hogy a lehetetlenebb eszmék tárgyalását hagyjuk elhatalmasodni?

Takarékosság minden vonalon.

A főváros törvényhatósága tavaly a budget tárgyalása alkalmával komoly utasitást adott az összes hivataloknak, hogy a takarékosságot a közigazgatás minden ágában szigorúan szem előtt tartsák. Az utasítás egyik főrésze a kövezés, csatornázás, vízvezeték, köztisztaság terén elérhető újabb megtakarításokat czélozza. A tanács, hogy az esetleges változásokat végrehajthassa, felhivta javaslattételre a középitési igazgatót, a vízvezetéki igazgatót és a tiz kerületi elüljárót.

Valamennyi forum megfelelt a felhivásnak.

Az adott feleletekben azonban igen kevés vigasztalást nyer a tanács. A felszólított hivatalok egytől-egyig kijelentik, hogy megtakarításról ez idő szerint szó sem lehet. Az előirányzat különben is szűkre van szabva s nagyobb része túlkiadással dolgozik. Javaslatot egyik sem tesz, legalább olyant nem, a mely a bajok orvoslására valami újat mondana

A beadott jelentések röviden a következők:

A középitési igazgató:

A kövezés és csatornázás terén megtakarítás csak úgy érhető el, ha az új munkákat a legszükebbre korlátozzák. Csak a legszükségesebb közmunka végezendő el. A kövezésnél a föltétlenül jóminőség és a legszigorúbb ellenőrzés is eredményez bizonyos megtakarítást. De e tekintetben az egészséges versenyre nagy súlyt kell fektetni. Egyéb irányban alig lehet szó megtakarításról, csak ha a főváros hatósága a külterjes fejlődésnek gátat vet. Ezzel igen sok fölösleges közmunkát meg lehet takarítani.

A vízvezetéki igazgató:

A vizvezeték üzeménél megtakarításról csak abban az esetben lehet szó, ha a főváros a vízvezetéki igazgatóság szervezését elkészíti. Ez a szervezés az egész vizmű személyzeti és üzemi részében nagy változást idézne elő. Az igazgató tehát arra kéri a tanácsot, hogy az új, már benyújtott szervezés életbeléptetéséről még a jelen év folyamán gondoskodjék.

Az I., II., III. és X. kerületek

elüljárói majdnem ugyanazonos jelentésben előadják, hogy a már is túlságosan leszorított budgettel amúgy sem jönnek ki. Megtakarításról tehát szó sem lehet.

A IV. ker. elüljáró:

Az évi előirányzatból semmit sem tud megtakarítani. Ha azonban a főváros észszerűen akar eljárni, azt ajánlja, hogy a burkolatanyagot ne vegye másodkézből, hanem magától a bányatulajdonostól. Ez az eljárás 20—30% hasznot eredményezhet. A burkolat fentartását és javitását pedig ez esetben végeztesse házilag, *s ilyenformán a költségekből 60—80 %-ot takaríthat meg.*

Az V. ker. elüljáró:

Az előirányzatot kevésnek tartja. Megtakarítást lehet elérni — véleménye szerint — a makadam-utaknál először úgy, hogy elsőrendű zúzott burkolóanyagot használ a város, másodszor ha megtiltja a nyári túlságos locsolást, őszszel és tavaszszal pedig jobban tisztogattatja.

A VI. ker. elüljáró:

kijelenti, hogy a budgettel már most sem jön ki. A kerület rendkivül fejlődik és hova-tovább több beruházásra lesz szükség.

A VII. ker. h. elüljáró:

igen érdekesen nyilatkozott. Mindenek fölött a külterjes fejlődés meggátlását kivánja. Fontos az, hogy minden közmunka megállapításánál csakis a közérdek vétessék figyelembe. Egyesek magánérdekének kielégitése végett a közvagyont sohasem szabad apasztani. A kövezés a fővárosnak igen sok pénzébe kerül, de a közönség a legkisebb kiméletlel sincs az utczai burkolat iránt. A rugó nélküli terhes kocsik, a szabályrendeleti tilalom daczára, vágtatva közlekednek. Az előirt keréktalp szélességét nem tartják be és nincs a ki mindezekre felügyeljen. Pedig ezen a téren kevés szigorral sokat lehetne megtakaritani.

A VIII. ker. elüljáró:

csak abban az esetben vél nagyobb megtakaritást elérhetőnek, ha a kövezési új rendszabályt életbeléptetik a magasabb hozzájárulási kvóta alapján; továbbá a csatornázás költségeit akkép lehetne csökkenteni, ha a házi csatornák tisztítása czimén a háztulajdonosoktól valamely hozzájárulást eszközölnek ki.

A főváros és az országos közoktatási tanács.

A főváros még 1884-ben elhatározta, hogy az elemi iskolai tananyag csökkentésére új tantervet dolgoztat ki. Az akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter azonban értesitette a fővárost, hogy az *Országos Közoktatási Tanács* már dolgozik a népiskolai tenterv revizióján és nem engedhetvén meg, hogy a főváros külön tantervet honositson meg az iskoláiban, elrendelte, hogy várják be az országos tanterv elkészültét.

Azóta tizenöt év mult el s a közoktatásügyi állapotok egyre rosszabbodtak, a nélkül, hogy a kormány részéről igért tanterv napvilágot látott volna.

A főváros tanácsa ennek következtében elhatározta, hogy feliratot intéz a kultuszminiszterhez és megkérdi tőle, hogy van-e kilátás arra, hogy a népiskolai tanterv revizióját rövid idő alatt meglesz?

A mennyiben erre kilátás nincs, megkéri a miniszter hozzájárulását ahhoz, hogy a főváros a maga népiskolái részére külön állapithassa meg a tananyag revizióját.

A vásárcsarnok intézmény.

Irta: *Cziegler Nándor*, vásárcsarnokigazgató.

IV.

A vásárcsarnokok ellátói a vidéki termelők és a vidék kereskedők.

Tudjuk, hogy az országban a vásárcsarnok-árúkat a termelők egy része, különösen a kisgazdák nem adják el közvetlenül a fogyasztóknak, hanem házaló kereskedőknek vagy a fővárosban székelő kereskedők ügynökeinek. Ilyen czikkek a baromfi, tojás, vad stb.

Némely czikkeket, mint például a vajat, turót, gyümölcsöt, a kis gazda ily módon nem értékesíthet, hanem kénytelen azokat vagy a legközelebbi piaczra elvinni, vagy pedig a vásárcsarnokba beküldeni.

Miután a vásárcsarnok-intézmény még új s a lefolyt 2 év még nem volt elegendő arra, hogy a vásárcsarnok czélját és hasznát a kisgazdák felismerjék, ennélfogva azt tapasztaljuk, hogy a beküldött szállítmányok ötletszerűen ideküldött dolgok, kis mennyiségek, melyek nem piaczra valók s a legtöbb esetben gondos kezelésnek teljesen híján vannak.

Ilyen kis mennyiségekkel, a melyek még hozzá silány árúk, nem lehet nagy kereskedést (nagyban való eladást) folytatni; de értök még kielégítő árakat sem kaphat a termelő. (Réteges vaj, heteken át gyűjtött tojás, keserű turó, kényszervágott állatok húsa stb.

A termelőket ki kell tanítani a legkisebb részletekig a következőkre:

1. Mit termeljenek; 2. milyen legyen a termelvény minőségre nézve; 3. miként kezeljék az árút; 4. mikor küldjék a csarnokba; 5. hogy kell az árút csomagolni s a szállításra elkészíteni; 6. melyik vonattal küldjék be; 7. mennyit és milyen időközökben lehet az árúból küldeni; 8. mily óvintézkedéseket kell megtenni, hogy a nagy meleg vagy hideg az árút útközben meg ne rontsa?

Mindezen tudnivalókra a termelőket kioktatni a vidéki gazdasági egyesületek volnának hivatva. Oly vidéken, a hol bizonyos árúk tömegesen termeltetnek a tejszövetkezetek példájára, értékesitési szövetkezeteket vagy egyesületeket kellene alakitani. Minden megyei gazd. egyesület kebelében lehetne egy értékesítő-egyesületet teremteni.

Az ily egyesületnek gyüjtő raktárt és hozzáértő raktárnokot kell tartani. A raktárban a tagok által beküldött árúk összegyüjtetnek, osztályoztatnak, minőségileg javittatnak s alkalmas időben, t. i. akkor, a midőn az árút a csarnokban jól lehet eladni, helyesen csomagolva beküldetnek.

Ilyen szövetkezetek vannak is már a vaj, tojás és gyümölcs értékesítésére.

Németországban az „Obstzüchter Verein"-ok, gyümölcstermelő egyesületek, igen életre valók.

Ezek pl. a gyümölcsidény alatt külön tehervonatokkal szállítják be a gyümölcsöt a csarnokba. Kis abroncsozott fadézsákban, a melyek vászonnal vannak letakarva; de nincsen tetézve megrakva, mint nálunk a gyümölcsszállító kosarak.

Néhány község összeáll, mindenik árús ráírja a nevét az ő darabjára; a csarnokban pedig mindenki elviszi a saját árúját a vasúti kocsiból és eladja.

Berlinben láthatók egész hajók gyümölcscsel megrakva, a melyek vízi uton érkeztek Csehországból Berlinbe átrakás nélkül.

Az értesítő-egyletek útján elérjük azt, hogy a kis termelők, kis mennyiségü termékei összegyüjtetnek, átdolgoztatnak s bizonyos időközben, nagyobb mennyiségekben és egyenlő minőségben lesznek a csarnokba beküldhetők.

Az értékesítő szövetkezetek működésének eredménye könnyen árútorlódást okozhat a piaczon, miért is állandó vevőkről előre kell godoskodni. Persze nem lesz árútorlódás, ha úgy tesznek, mint az idei karácsonyi ünnepek alatt tettek.

Vajhiány volt s egyik hatósági közvetítő buzdította a tejszövetkezeteket, hogy most küldjenek be vajat. Erre azt felelték, hogy nagyon sajnálják; de a szeparátor elromlott. Ezt válaszolta hét tejszövekezet.

Alkalmazkodni kell a beküldőnek a piacz időszaki szükségletéhez. Pl. Karácsonykor és husvétkor nagy a kereslet teavaj után, nyáron kicsiny a fogyasztás.

A baromfi és a tojás a tél vége felé és tavaszszal megdrágul, mert a készletek elfogynak.

A télire eltett burgonya- és zöldségkészletek tavasz felé szintén fogytán vannak.

Mielőtt valaki a csarnokba akar árút küldeni, vegye a czeruzát a kezébe és számítson.

Tudakolja meg, hogy: 1. kelendő-e az árú akkor a piaczon, 2. mi a napi ára, 3. mennyi a vasuti szállítási költség, 4. mennyi a fogyasztási adó, 5. mennyi közvetítési díjat számit fel a hatósági közvetítő, 6. van-e még egyéb költség az árúra?

Mindenik termelő tud számítani akkor, ha buzáját akarja eladni; számítson tehát akkor is, ha vásárcsarnok-árút akar értékesíteni; de mindenekelőtt birálja meg, hogy az árú piaczképes-e s megfelel-e az egészségi követelményeknek.

Ha mindezen feltételeknek megfelelő az árú s az előzetes számitás szerint haszonnal értékesíthető, csakis akkor küldje be a termelő az árút a csarnokba: különben csalódni fog.

Az árúhullámzások helyes kihasználására a következő példákat hozom fel:

Egy vajtermelő 1898. évben 84 esetben küldött vajat, esetenkint 15—25 klgr. teavajat. Az eladási árak 80 kr, és 1 frt 40 kr. közt ingadoztak, mégis állagban 1 frt 10 krt kapott a vaj kilogrammjáért; a költségek leszámításával tisztán 96 krt. A vaj minősége mindig kifogástalan volt és eladatlan soha sem hevert.

Egy uradalom 1898-ban 49 esetben összesen 1187 drb foglyot küldött be, melynek páronkint átlag 1 frt 8 krért adttak el. Az árak 70 kr és 1 frt 80 kr közt ingadoztak páronkint. A költségek levonásával a termelő páronkint tisztán 72 kr kapott átlag véve. (13 kr fogyasztási adó 1 drb fogoly után.)

*

Budadest mint élelmiszerpiacz változó fogyasztási képességgel bir. Ennek sokféle okai vannak, a melyek fejtegetése nem ide tartozik.

Az élelmiczikkekkel való nagy kereskedés most fog csak a vásárcsarnokok révén fejlődhetni.

A fogyasztó közönség izlése sok tekintetben el van rontva; mig sok esetben nem nyer kielégítést. Például:

Nagyobbára a sovány marhahúst szeretik.

A vendéglősök leginkább a sárga burgonyát keresik.

Az élő baromfit inkább veszik, mint a leöltet.

A tojás, tejfel, vaj túróból friss árút az előtt alig kapott a fogyasztó; majd csak most fog a jóhoz szokni. Ezen nem lehet csodálkozni, mert sok szedett-vedett czikk között több volt a rosz, mint a jó minőségü.

A baromfi és vadfogyasztás nem elég nagy, mert aránylag drága.

A halfogyasztás javult, mert a vásárcsarnokok megnyilta óta a halfélék olcsóbbá lettek.

A termelésnek a fő élelmiczikkekben olyannak kell lenni, hogy azokhoz az alsóbb néposztály is hozzáférhessen és rendesen, nemcsak ünnepnapokon, fogyaszthassa.

Ha a termelés vagyis a kinálat helyes arányban fog állani a kereslettel: akkor megszünnek a árhullámzások s úgy a termelők, mint a fogyasztók nem lesz meglepetéseknek kitéve.

*

Sajnos, hogy korunkban a lelkiismeretlen üzérkedés s a tisztességtelen úton való nyerészkedés megszokott dolog.

A szoliditás ugyan a kereskedelem más ágaiban is óhajtandó; de a vásárcsarnok árúkkal való nagy kereskedésnek alapfeltétele.

Ezen, eddig kevéssé kultivált ága a kereskedelemnek az, a mely csakis a tisztesség útján emelkedhet azon magasabb szinvonalra, a hol a honi kereskedelem egyéb ágai állanak.

Teljes lehetetlenség pl. egy vagonrakomány tojást vagy gyümölcsöt egyenkint megszemlélni és minden ládát felbontani s tartalmát feltúrni.

Ha a kosár vagy láda tetején válogatott szép árú van, a feneke felé pedig másod vagy harmadrendű árút raktak, akkor a vevő többé-kevésbbé pórul járt és óvakodni fog az illetőtől ismét valamit venni.

Hogy a minta utáni vételek szokássá váljanak s a hatósági közvetítők árverései jobban sikerüljenek, szükséges, hogy a vevő teljesen megnyugodjék abban, hogy az egész láda, hordó, kosár, zsák stb. tartalma teljesen olyan legyen, mint a minőt láthatott, vagy mint a beküldött minta.

*

Az egyes czikkekre vonatkozó tudnivalók részletesen itt nem ismertethetők.

A főkövetelményekre ez alkalommal is kiterjeszkedem: Minden czikknél a következőkre kell ügyelni: hogy 1. a minőség a lehető legjobb legyen, 2. az árú helyesen legyen elkészítve és kezelve (osztályoza), 3. czélszerűen és izlésesen legyen csomagolva, 4. melyek azon hibák, a melyektől óvakodjunk.

A csomagoló eszköznek vagy anyagnak nem szabad értékesnek lenni, mert a burkolat visszaküldésének költsége sokat von le az árúért elért árból.

(Folytatása következik.)

Művésztanya vagy gyermekmenhely?

(A Citadella sorsához.)

— Levél a szerkesztőhöz. —

A napilapokból értesültem arról, hogy a nagyméltóságú m. kir. belügyminiszterium pártolólag leadta Budapest székesfőváros törvényhatóságához azt a szerény indítványomat, hogy a gellérthegyi fellegvár alkalmas részeiben, a részleges bontási munkálatok befejezése után, ideiglenes jellegü gyermeküdülőház és kisdedápoló-intézet létesittessék. Még nem is vétetett ez az ügy érdemleges tárgyalás alá, már is hallom, hogy a budapesti művészvilág ama jókedvű bohémjei, a kiknek nagyratörő lelkük és tehetségük daczára atelier-bérre nem telik, a csak egy szük kazamata-ablak által világított, derengő helyiségekben akarják alkotni azokat a műveket, a melyek majd hivatva leendenek alkotójuk dicsőségét megalapitani.

Nem vagyok oly nagyon beavatott a festőművészet és szobrászat technikájába, hogy itéletet mondhassak arról, vajjon egy művészlélek alkotó képességének fejlesztéséhez okvetlenül megkivántatik-e a mérsékelt világosságu zárt térben való tartózkodás, de olyasmit hallottam, hogy egyik újabb festészeti irány kizárólag csak a teljes világosság felhasználásával dolgozhatik. Tudom azt is, hogy már eléggé ismert földim, Eisenhut Ferencz úr annak idején összeszedte a sátorfáját, lement a messze délvidékre és ott bizonyosan nem egy a világtól elzárt fellegvárban, hanem a nyüzsgő élet közt alkotta azokat a műveit, a melyek jó hírnevét megalapiták.

Miután egyik művész úgy nyilatkozott, hogy „todte Gewissheit“ volna, hogy a művésztanya eszméje diadalt ült a gyermekotthon eszméje fölött, bátor vagyok a kéz alatt korportált, de álláspontom gyengitésére harczba vitt érveket a következőkben megczáfolni:

Azt mondják, hogy a Citadella magasan fekszik, hogy a gyermekek nem tudnak oda felmenni, hogy a kazamatták kis ablakuak s hogy a gyermekek nem tudnak e magasságról iskolába menni stb. A ki ezekkel az érvekkel küzd, az bizonyára oly keveset ért a kisdedápoláshoz és az üdülésre utalt gyermekek gondozásához, mint jó magam a festészethez. Melyik országban látták a bizonyosan világlátott festő urak, hogy az üdülőház gyámoltjai gyalog mennek a kórházból az esetleg mértföldekre fekvő üdülőházba, vagy hol láttak oly kisdedek ápolására berendezett árvaházat, a melynek a növendékei nem magában az intézetben nyerték volna paedagogiai kiképeztetésüket? Ha valaki azt hiszi, hogy nekem kedvem volna a szegény kisdedekkel és a vézna üdülő betegekkel proczesszió-kat rendezni a budapesti körutakon és viszont, az nagyon téved. Van ott fenn a Citadellának játszóterme (ív alakú), a melyben télen, vagy kedvezőtlen időben 500 gyermek bátran hányhat bukfenczet, hogy a népies kifejezéssel éljek. Van egy épp ily nagy térfogatú étkező, vannak tantermek és oly számos lakószobák és mellékhelyiségek, a melyekben minden zsufolás nélkül 300 üdülő beteget (az emeleten) és legalább 400 egészséges árvát és az ápoló és oktató személyzetet el lehet helyezni. Ha pedig az eddig ott tanyázott katonaság sem éhen nem halt, sem szomjan nem veszett, bizonyos, hogy oda *kocsin* ennivalót lehet szállítani. Ha pedig kocsiközlekedés van a Citadella felé, miért ne lehetne a „*önkéntes mentők*“ kocsi-

jain a gyermekkórházak, vagy szegény családok reconvalescenseit hetenkint egyszer fel-, illetve leszállitani, a hogy az üdülőházba indittatnak vagy onnan egy-két havi ott tartózkodás után mint teljesen felépültek elbocsáttatnak?

Az üdülőházak és kisdedápoldák sem nem óvodák, sem nem bölcsődék, a melyekbe a gyermekek napról napra jönnek-mennek. Ezek zárt intézetek, mint a kórházak és csak a rendes látogatási időn belül kereshetők fel az érdeklődők által. Van világos nagy udvar, van közvetlen a Citadella előtt nagy pázsitos játszótér és ez teljesen elég a játszó gyermekek számára. A pihenő gyermek és ezekből áll ám az ápoltak javarésze, sokkal jobban érzi magát a derengő, száraz, fehérre meszelt, kellemes hőmérsékü termekben, mint bármely más, a légközi változásoknak jobban kitett és soha egyenletesen nem fűthető, sok ablakokkal, tehát léghuzammal, de nem rendes ventiláczióval biró helyiségekben, a melyekben a napfényt mesterségesen kell tompitani, a mivel azonban a nyári hőség ellen védekezni nem lehet.

Most pedig igen tisztelt uraim, a kik hivatvák a Citadella jövendőbeli sorsáról dönteni, gondolják meg, hogy mi szükségesebb itt Budapesten művésztanya-e vagy oly hely, a hol a túlzsúfolt lakásokban megbetegedett gyermekek erejük teljes visszanyeréseig ápoltatnak? Ha szükségesebb a művésztanya: ki fogja azt a rengeteg költséget előteremteni, a melylyel a Citadella világító ablakokkal való ellátása és a szükséges átalakítás jár? A művész urak talán? — Óh, ha ezeknek pénzük volna, nem kivánkoznának fel a kolostori magányba! Tehát a közvagyon? Azt hiszem, ebből nem telik, ha a székesfőváros tiszti főorvosának a jelentéseit olvassuk, a melyek az okszerű gyermekápolás mellett lándzsát törnek, sőt a mellett szólanak, hogy a kisdedápolás czélszerű oktatása érdekében az anyák és dadák közt külön irodalmi termékek osztassanak ki. A Citadella pedig az ablakok üvegezése és a termek és helyiségek kimeszelése után ápoló-intézetnek teljesen megfelel, ba a bontási anyagot az udvar egyik részén összerakják. Csekély beruházással legalább 700 szegény gyermeknek lehet otthont teremteni, de a tér teljes kihasználásával 1000-nek is. Ezt szivleljék meg a mérvadó faktorok és ne ejtsék el az eszmét csak azért, mert *csekélységem* koczkáztatta annak a kimondását. Különben lépten-nyomon vigasztal az az öntudat, hogy kötelességemet híven teljesítettem; híven teljesitettem akkor is, ha zászlómat, a *megelőző szegénygyámolitás* zászlaját diadalra juttatni képes nem voltam.

A miként a t. közönség a lapokból is értesült, tervem az, hogy a Citadella úgy üdülésre utalt gyermekek, valamint székesfővárosi kisded- és leányárvák befogadására alkalmas intézetté avattassék.

Miután az ily czélból 1897. nyarán indított gyüjtés eredménye — a melynek a csekély vagyona a magy. királyi postatarékpénztárnál 5834. számu cheque-számlán kezeltetik és a melynek természetbeni adományai most is őrizetem alatt állanak — arról győzött meg, hogy társadalmi úton gyorsan oly tőkét előteremteni nem lehet, a mely lehetővé tegye, hogy az idén szeptember havában a Citadellát már mint *tényleg működő* intézetet a „Nemzetközi Gyermekvédő Kongresszusra“ külföldről idesereglő emberbarátoknak bemutathassuk, csak két mód kinálkozik tervem megvalósítására: vagy az *állam*, t. i. az Országos betegápolási alap, vagy pedig Budapest székesfőváros hatósága rendezi be a székesfőváros tulajdonát képező emez épületet.

Nem a magam érdeke, nem a dicsőség utáni vágy vagy a haszonlelés vezetett engem a már két év óta folytatott akczióm megindításánál. Csak a szegény, testi és lelki elkorcsosodásnak kitett árvák és a szenvedő embertársak szomorú sorsa indított meg, a kiket a már jelenleg hozott anyagi áldozatok czélszerű felhasználásával és egy kis *szivjóság* alkalmazásával a zülléstől meg lehet óvni.

Tehát: ki a budapesti árvákkal az egészséges vidékre, a szegénysorsu, de mintaszerü tanítócsaládok erkölcsös és vallásos nevelési körébe, a hol istenfélelemben és munkában erősödnek és neveltetnek, hogy valaha a társadalom igazi támaszai lehessenek.

Ne téveszszék ám össze az iskolaköteles gyermeket a kisdedekkel, a kiket ma — szerencsétlenségükre — vidéki tudatlan és haszonleső parasztasszonyok nevelésének szokták adni.

Ezek után pedig Budapest minden egyes lakosától azt kérdezem, mi szükségesebb Budapesten és mi legyen tehát a Citadella: *művésztanya-e vagy gyermekmenhely?*

Fürst Ida

Hirek a városházáról.

A tanitói fizetési szabályzat reviziója.

A tanács VII. ügyosztályában legközelebb revizió alá veszik a községi iskolai tanárok és tanítók fizetési szabályzatát. A revizió főleg azt czélozza, hogy a különböző tanári és tanitói fizetések között bizonyos helyesebb arány létesittessék, másrészt, hogy főleg a polgári és elemi iskolai tanítónőknek fizetése, amennyire lehetséges, *redukáltassék*.

A fizetésnek arányosítása főleg azért szükséges, mert ma, különösen a reáliskolai professzorok és a polgári iskolai tanítónők fizetése között semmi arány nincsen. Hogy egyebet ne emlitsünk, egy középiskolai oklevéllel biró reáliskolai tanár az első fokban összesen 2210 forint összilletményt, a polgári tanítónők pedig az első fokban 1950 forint összeletményt élveznek. A különbség tehát összesen 260 forint, a mi elég világos magyarázat arra, hogy a két fizetés között semmi arány nincsen.

De eltekintve az aránytalanságtól, kétségkivül igen szembeszökő az a körülmény is, hogy egy aránylag igen csekély kvalifikáczióval biró polgári iskolai kézimunka vagy tornatanítónőnek közel 2000 forint fizetést juttat a főváros akkor, a midőn többi alkalmazottjával, értve alatta a tisztviselőket és szakhivatalnokokat, különösen pedig az orvosokat és mérnököket, oly mostohán bánik el.

Szükség van egyébként a fizetések némi redukáczijára azért is, mert a tanügyi kiadások évről-évre oly tetemesen és rohamosan emelkednek, hogy ez hovatovább a főváros háztartása egyensúlyának megzavarására fog vezetni.

A megszorult főváros.

A főváros financziális viszonyait a márczius elsején nem értékesíthetett 16 millió kölcsönpénz hiánya rendkivül megzavarta. Előre láthatólag sehonnan sem remélhet gyors segitségre s igy a főszámvevő a tanács utasitására elkészitette a *6 millió értékü regálepapir elzálogosítására vonatkozó előterjesztését.* Az elzálogositás úgy történhetik meg, hogy a pénzügyminiszter beleegyezik, hogy a *névre szóló* 6 millió értékü papir *előmutatóra* szóló kötvényekre cseréltessék ki. Az előterjesztést a legközelebbi pénzügyi bizottsági ülésben már tárgyalják, bár igen kevés kilátás van arra, hogy a kormány ily nagyösszegü regálekötvény elzálogositásához és esetleges piaczra dobásához hozzájáruljon.

Erzsébet királyné alapitvány.

A gróf Károlyi-utczai elemi iskola tantestületet Erzsébet királyné emlékére 200 koronás alapitványt tett. Az alap kamatát minden évben a legjobb előmenetelü és példás viselkedésü leánykáknak adják jutalmul.

Az igazgatók fütésátalánya.

Igen csodálkozom, hogy — a „Magyar Székesfőváros“ szerint — a törvényhatóság egy része nem fogadja el az ajánlatba hozott 60 frt átalányt. Véleményem szerint az épen nem „nevetséges“ csekély összeg; annyira nem nevetséges, hogy én a legszigorúbb télben sem költöttem még soha — mikor nem is voltam igazgató — 60—80 forintnál többet tüzelőre. Ha tehát pl. 100 forintban állapitanák meg az átalányösszeget, én egyáltalán tiltakoznám ellene s nem volnék hajlandó abba belemenni. De hogy a mostani állapot nem helyes, az tagadhatatlan; mert a gyanúnak minden körülmények közt ki van téve a bent lakó igazgató, az pedig senkire nézve sem kellemes, s a főváros még sem tudja bizonyosan, hová tünt a tüzelőanyag. Én tehát az új fütési szabályzatot, a melyre már rég szükség lett volna, örömmel üdvözlöm és tőle javulást várok.

Egy igazgató.

Az eskütéri hid épitése.

Az eskütéri hid első vasmunkáit már legközelebb megkezdik. A belvárosi plébánia-templom előtt levő térségen elkészültek a hidlánczok horgonykamrái s az óriás lánczok lehorgonyzását már a napokban megkezdik. Addig a pesti oldalon a kőművesmunka szünetel. A budai parton még háromnégy hétig tart a horgonykamrák gödrének kitisztitása, amelyet a felfakadt meleg forrás nyolcz méter magasságban iszappal töltött meg. A horgonyozás vasmunkáira ezen oldalon júniusban kerül sor. Egyidőben pedig ezzel a munkával megkezdik a Gellért-hegy levágását, mert a hid feljárói 12 méter magasságban majdnem 15 méternyire torkolnak rá a Gellért-hegyre.

A Nemzeti Zenede szubvencziója.

A tanács a Nemzeti Zenede idei szubvenczióját, 6000 forintot, csak abban az esetben akarta kiutalványozni, ha előbb megállapitják pontosan azokat a feltételeket, a melyeket a Zenede a szubvenczió fejében teljesiteni tartozik. Az e czélra kiküldött szükebb bizottság a szubvenczió megadásának feltételeit a következőkben preczizirozta: a Zenede tartozik a Budapest belvárosi plébánia-templom zenekarának kisegitésére minden vasár- és ünnepnapon, egyéb szokásos ünnepi alkalmakkor (a király születés- és névnapja), Szilveszter estén, a karácsonyi éjféli misékre, bérmáláskor hat megbizható zenészt kiküldeni. A feltételeket a Zenede elfogadta s a tanács az idei szubvencziót tegnap kiutalványozta.

Bontják a Kigyó-utczát.

A főváros majdnem legnagyobb forgalmu utczáiban: a Kigyó-utczában és Városház-utczában májusban kőművesek ütnek tanyát, hogy folytassák a Belváros rendezésének munkáját. Nyolcz épület kerül lebontás alá. Ezek közül a Rottenbiller-, Kasselik- és Steindl-házakat (a Városház-utcza 2., 4. és Kigyó-utcza 1., 3.) már június elsejére kell lebontani, mert itt épül a Klotild főherczegasszony óriás bérpalotája. A többi házat augusztusra kell a föld szinéről eltüntetni. Az összes anyagokért a közmunkatanács 26,800 forintot kap.

Új tanitók.

A tanács legutóbbi üléséből a közgyülés által szervezett 1 igazgatótanitói, 38 tanitói, 37 tanitónői, 4 segédtanitói és 3 segédtanitónői állásra pályázatot hirdet. A pályázók *április 30-ig* adhatják be kérvényüket.

A Margit-sziget hidja.

A törvényhozás még alighogy elkészült a Margit-szigeti hid épitésére vonatkozó törvény megalkotásával, a kereskedelmi miniszterium már ki is irta az épités feltételeit, a *melyekre április 10-ig lehet pályázni.* Az új hid egy ivben a Margit-hid középső pillérjéről hajlik át a szigetre. Majdnem olyan széles lesz mint a Margit hid, és a villamos vasutat kettős vágánynyal vezetik át. A szigeten a partfeltöltést és a hid alapmunkálatait még májusban megkezdik.

Rökk Szilárd legujabb alapitványa.

A Rökk Szilárd-féle alapitványok közül újra egy nagyobbszabásu nyerte meg a kormány jóváhagyását. Ennek az alapitványnak az a rendeltetése, hogy minden évben tiz fővárosi népiskolai tanitó egymásután következő két évben 600—600 forint pótlékot kapjon az alap kamataiból. Az alapitvány tőkéje 158,000 forint, a melynek 6000 forintnyi kamatát a tanács az idén osztja ki először.

Tarnács-utcza.

A közmunkatanács Kőbánya egyik jelentéktelen utczájának a *Tarnács* nevet adta. A műszaki osztály, a mely az utczaneveket kiválasztja, a következő magyarázatát adja a Tarnács névnek: Az Árpád-kori hét magyar vezér táborában élt Tarnács többi társával Jelőcs, Jutócs, Tarján, Opos, Böngér, Kára, Geics, Kaza, Bodor alvezérekkel. Tarnács kiváló bátorságával szerzett dicsőséget a magyar fegyvereknek. A

közmunkatanács kötelességének tartja, hogy a pogánykori magyar neveket lehetőleg megörökítse s ezért fogadta el a Tarnács nevet.

A tanítási idő kezdete.

A főváros valamennyi elemi és óvó iskolájában, a melyekben a kanyaró miatt az előadások kezdetét 9 órára tették, a tanács rendeletéből *a husvéti szünet után reggel* 8 órakor kezdik meg a *tanítást.*

Vándorló 10 forint.

Egyszerű csatornajárulék ügyében Haszmann Ferencz és érdektársai a főváros tanácsának határozatát megfelebbezték s a felebbezésben meglehetősen erős kifejezéseket használtak a tanács ellen. E miatt a tanács Haszmann Ferenczre és ismeretlen érdektársaira 10 forint rendbirságot rótt ki. *Ez történi 1893-ban.* A kirovást az érdekeltek megfelebbezték *s az ügy hat évig hevert* a belügyminiszteriumban elintézetlenül. Még pedig akképp, hogy az ügy referense az iratokat levéltárba tétette. A főváros számvevősége azonban a 10 forintot esztendőről-esztendőre át és elkönyvelte s egész sereg sürgetést adott be a tanácshoz a 10 forint behajtása végett. Végre a tanács megsokallotta a sürgetést s a rendbirság ügyében felírt a belügyminiszterhez. A felirat következtében a miniszterium újra elővétette az aktát és hat év után végre döntött is a 10 forint ügyében. A döntés úgy szól, hogy a főváros egyetemlegesen kötelezte a sértést elkövetőket a rendbirság lefizetésére, már pedig a büntetéssel valamennyit külön-külön kellett volna sújtani. Ennélfogva a határozatot megsemmisíti. A tanács tudomásul vette a leiratot s utasította a számvevőséget, hogy a hat évig nyilvántartott 10 forintot törölje.

Költözködő iskolák.

A főváros az I. kerületi Czakó-utczában impozáns elemi iskolát építtetett. A tanács elrendelte, hogy a *bocskay-téri és a hadnagy-utczai* négy-négy osztályú elemi iskolák husvét alatt az új épületbe költözzenek, s az előadásokat a szünet után már az új házban tartják. A hadnagy-utczai régi iskolaépületben, a mennyiben a közoktatásügyi bizottság javasolni fogja, új óvóiskolát létesítenek.

A várbeli sikló.

A főváros, mint megirtuk, a siklón való utazásra külön jegyeket kiván, továbbá azt akarja, hogy a vasút este 11 óráig álljon üzemben. A társaság megfelebbezte a főváros határozatát, a mely, ugymond, a vállalat érdekeit igen károsan érinti.

A Dreher-palota, belvárosi templom, régi városháza.

Friestedt E. angol és Horváth Gyula magyar mérnök csikágói lakosok a fővárosban minden áron meg akarják honosítani a házeltolásokat. Legujabban ajánlatot tettek a Dreher-palota, a belvárosi plébánia-templom, a Régi városháza és a mester-utczai iskola eltolására. A Dreher-palota lebontása és újra építése a közmunkatanács számítása szerint 370,000 forintba kerülne. A vállalkozók az eltolatást 100,000 forinttal olcsóbban vállalják és hat hónap alatt az eltolatást befejezik. Egyuttal kötelezik magukat bármily nagy összegü biztositék letételére. A mérnöki hivatal most tárgyalja az ajánlatokat s az a véleménye, hogy a tanács kérjen részletes terveket, mert az ajánlatot — bármily újdonságszerű is — kolyan kell számításba venni.

A középületek és a szolgák.

Ha az embert útja egy-egy középület előtt viszi el, a legtöbb helyen botrányos állapotokra talál: a ház előtt nincs seperve, az ablakok átláthatatlan piszkosak stb. Mi azt hiszszük, ez mind onnét van, mert a szolgáknak nincs az mind kötelességükké téve s igy azt gondolják, hogy ők egész nap pipálhatnak, majd lemossák mások az ablakokat, ha nagy takarítás lesz. Ajánljuk tehát, hogy a szolgák kötelessége is szabályokba foglaltassék és közvetlen főnökeik nagyobb rendelkezési jogot gyakorolhassanak fölöttük, mint pl. az állomásfőnök, a ki maga birságolhatja őket, az ideiglenes szolgákat pedig maga fogadja és bocsátja el. Nem látjuk be, miért kell az utolsó fűtőszolgát is a polgármesternek kirendelni. Ez az oka azután, hogy a szolga úgy értelmezi a mostani állapotot, hogy ő épen olyan tisztviselő, mint a főnöke, mert ő is egyedül a polgármestertől függ. Mi nem vagyunk barátai a rabszolgaságnak, de hogy a mostani elbánás és eljárás nem czélszerű, az tagadhatatlan.

A Váczi-utcza meghosszabbítása.

A főváros az egyöntetü házszámozás végett azt az ajánlatot tette a közmunkatanácsnak, hogy a mai Váczi-utczától a Lipót-utczáig nyitandó új utczát Klotild-utczának nevezze el. A közmunkatanács azonban az új utczára nyiló telkeit mint váczi-utczai telkeket adta el, a vevők ragaszkodnak ehhez az elnevezéshez s igy a tanács föltétlenül áll amellett, hogy a Váczi-utcza a Lipót, illetőleg Irányi-utczáig hosszabbittassék meg.

KÖZGAZDASÁG.

A borellenőrző bizottságokról.

Ha Petőfi idejében a „*bor és szerelem* szabad hazájában“ valaki e fogalmak bármelyikét is regula alá akarta volna vetni, bizony őt magát vették volna regula alá!

A raffinált müveltség belterjesebbé alakultával az életviszonylatok is mentől bonyolultabbakká válnak, annál különlegesebb szervezetet igényelnek, hogy e viszonyok a maguk valódi, a maguk természetes czéljaira visszavezettessenek.

Ily visszás fejlődési hatással voltak a forgalmi eszközök, s még inkább a tudomány és chémia nagyszerű csodái a bortermelés ősi egyszerűségére nézve. Manapság ismét és ismételten adatnak ki a legkomplikáltabb eljárást igénylő rendelkezések, a nélkül, hogy e részben csak némi javulás is észlelhető volna.

Igy az 1893: XXIII. t.-czikk végrehajtása tárgyában még azon évben adatott ki a kereskedelemügyi miniszter által

83,432/VI. szám alatt a legrészletesebb utasításokat tartalmazó rendelet. Ezt az időközben szerzett tapasztalatok folytán már 1897-ben hatályon kívül helyezte a még részletesebb utasításokat tartalmazó 53,850. számu kereskedelmi miniszteri rendelet.

Ez utóbbi rendelet 30. §-ával, illetve a 368/1898. sz. fővárosi közgyülési határozattal lettek a székesfőváros minden kerületében autonomikus alapon életbe léptetve az úgy nevezett *borellenőrző bizottságok*, melyek feladatát képezné „a borforgalomnak az 1893 : XXIII. t.-czikk szempontjából való megfigyelése, az elkövetett kihágások tekintetében az illetékes hatóságok, valamint az idézett törvénybe ütköző kihágások által *jogaikban sértett érdekkörök* nyomra vezetése és a kihágások kideritésére irányuló eljárásuk megkönnyitése".

Szép és eléggé részletezett hatáskör; vizsgáljuk azonban, mily eredménynyel volt azon irányzatra nézve, mely mindenesetre a bortermelés hamisitatlan karakterének megóvását czélozta.

E vizsgálatnál, ha minden elfogultságtól menten csak egy kevéssé is körültekintünk, látni fogjuk, hogy a jelenlegi szervezet mellett eme bizottságok már természetszerűleg is, városokban inkább merkantil, vidékeken pedig inkább agrárius irányzatoknak hódolnak és igy a saját érdekköreihez tartozó egyének visszaéléseinek megelőzése vagy megtorlása tekintetében ingerenciával aligha bírhatnak. Ehhez járul, hogy napjainkban bizonyos terrorisztikus befolyás tartja lekötve nemcsak ezen helyi bizottságokat, nemcsak az állami felügyelet mellett működő borvizsgáló-bizottságot, de az eljárásra hivatott legalsóbb és legmagasabb hatóságokat is.

S mig a napi politika hullámcsapásai egyrészről valódi jakobinus irányzattal felszinre vetették ama jelszót, hogy már a legkisebb gyanú mellett is kiméletlenül kell elbánni a forgalomba hozók egész tömegével, mert ezek nagyobb veszedelmet jelentenek a termelőre nézve minden filloxera és peronospóránál, — másrészt ezek táborában meg azon panasz hangzik fel, hogy a visszaélések nagy része a termelő által követtetik el és még a legreálisabb kereskedő is, ha hivatásának akar élni, állandóan a börtön előtt áll a termelő mulasztása miatt; mert nincs oly borszakértő, kivel szemben a borvizsgáló bizottság később ellentétes véleményre ne helyezkedhetnék és arra is példák vannak, hogy mig egy hiteles szakértő a bort kifogástalannak találta, a bizottság, melyhez pedig e szakértő is tartozik, már hamisitást állapitott meg.

De éppen a felfogások és irányzatok eme zavara közepette missziót teljesithetnének a borellenőrző bizottságok, ha irányt jelölnének minden jogos érdek megoltalmazása mellett a valódi visszaélések kiirtása tekintetében. És ez fontos érdek is, mert úgy a termelőknek, mint a közvetitőknek külföldön lett diszkreditálásával Budapest székesfőváros már is elvesztette a reményt, hogy — a mit könnyen elérhetett volna, — a bornagykereskedelemre nézve a jövőben világforgalmi góczpontot képezzen.

Mi tehát — mint most mondani szokás — a *kiút* a kérdések eme labyrintjéből? Szerintem az igazság itt is a középúton van. A borkereskedelmet némelyek hiába akarják egyszerűen eltörülni; az csaknem egyidős azzal, midőn Noé apánk a szőlőnedvet először sajtolta ki. Az agrár irányzat csak akkor volna megvalósitható, ha a közvetitő forgalom igénybevétele nélkül a termelő — még a nagytermelő is — borait azonnal a fogyasztónak adhatná át.

Miután ez lehetetlen, a két ellentétes irányzatnak tisztességes kompromiszszumra kell lépni egymással, a mi most úgyis időszerű; és már az ellenőrző bizottságok alakitásánál mindkét gazdasági ág képviselete biztositandó az ügy érdekében. Ha e bizottságok ily módon az eddiginél agilisebb és minden jogosulatlan befolyástól ment tevékenységet gyakorolnának, másrészről szervezetük egy *szakértő vegyész* beosztásával kiegészittetnék, ki a bizottsági ellenőrzés és magánforgalom fázisaiban is szerepelne — és ha végül a mindezek daczára felburjánzó deliktumok, mint a Rajna mellékén is sikerrel történt — a fenyitő biróságok által, mint dehonest cselekmények szigorúan megtoroltatnak, akkor szerintünk a borellenőrző bizottságok valódi missziót teljesithetnének a hazai nemzetgazdaság egyik legfontosabb ága körül.

Addig is ne csak az elméleteknek és irányzatoknak hódoljunk mert *inter duos litigantes Gambrinus gaudet!*...

Első Leányházasitási-Egylet m. szövetkezet XXXVI. rendes közgyűlését f. hó 19-én tartotta Schwarz Ármin elnöklete alatt nagy részvétel mellett. Az évi jelentésből kivesszük, hogy az 1898. kezelési év az igazgatás minden ágában lendületes emelkedést mutat. A mérleg egyes tételei világosan hirdetik, hogy ezen intézet a gyermekbiztositást eredményesen kultiválja. 1898. évben 10208 jutalékrész, túlnyomólag a fiatalabb korosztályokból lett beirva. Nászjutalékok és visszatérítések fejében 439,702·26 koronát fizettek ki. A 923,286·64 korona üzleti eredményből 757,709·44 korona a mathematikai díjtartalékhoz csatoltatott, melylyel 4.120,486·84 koronára emeltetett. A hivatalnoki nyugdijalapra 4000 koronát szavaztak meg. Ezen alap tehát 29,087·16 koronát tesz ki. A fenmaradó 161,577·20 korona alapszabályszerű javadalmazásokra a külön takarékalaphoz és a nászjutalék felemelési alaphoz czatoltatott, mely alapok ez által 446,419·80 koronára emelkedtek. A mérlegszerüleg kimutatott 4.724,417·80 korona vagyon fedezetet nyer jó jövedelmü budapesti házakban, melyek leirások után 1.501,195·72 korona befektetési értékkel vannak felvéve, 1.225,503·18 korona takarékbetétekben, 1.351,696 korona $4^1/_2\%$-os elsőrendü biztonsági értékpapirokban, továbbá kötvénykölcsönökben és kintlevő követelésekben. Dr. Alexander Bernát, a felügyelő-bizottság elnökének előterjesztett indítványa a felmentvény megadására egyhangulag elfogadtatott. Schwarz Ármin elnökségének 30. évfordulója alkalmából az ez évi igazgatósági jelentéshez egy a többi igazgatósági tagok által aláirt emléklap mellékeltetett, melyben méltatnak azon érdemek, miket 30 évi működése alatt szerzett. Ezen emléklap tartalmának felolvasása viharos helyesléssel találkozott. Miután még lemhényi Dávid Endre tag indítványára, ki szép szavakkal szintén Schwarz Ármin elnök érdemeiről megemlékezett, az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak köszönetet és elismerést szavaztak, a közgyűlés az előbbi felügyelő-bizottsági tagokat egy évi tartamra újból megválasztotta. A jegyzőkönyv hitelesitésére Dietz Miksa és Nemess Henrik urak küldetnek ki. A közgyűlés Schwarz Ármin elnök élénk éltetésével végződött.

Hivatalos hirdetések.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa részéről:

1. Az I. ker. Csaba-utczának 5572 frt 76 kr. költséggel előirányzott makadamszerű burkolási munkálatai iránt;

2. a II. ker. Zárda-utcza és környékének 4867 frt 53 kr. költséggel előirányzott betoncsatornázási munkálatok iránt;

3. a III. ker. Zárda-utcza, Zivatar- és Szemlőhegy-utcza közti szakaszának 7982 frt 74 kr. költséggel előirányzott rendezési munkálata iránt;

4. a III. ker. Sajka-utczának 786 frt 06 kr. költséggel előirányozott rendezési munkálata iránt;

5. a III. ker. Karmelita-utczának 1927 frt 55 kr. költséggel előirányzott betoncsatornázási munkálata iránt;

6. az V. ker. Visegrádi-utczának (Ipoly- és Garam-utczák közti szakaszában) 2838 frt 68 kr. költséggel előirányzott makadamszerű burkolása iránt;

7. az V. ker. Visegrádi-utczának (Korall és Wahrmann-utczák közti szakaszában) 4296 frt 59 kr. költséggel előirányzott makadamszerű burkolása iránt;

8. a VII. ker. Hajtsár utcza (Egressy- és Csömöri-utak közti szakaszában) 11,760 frt 72 kr. költséggel előirányzott makadamszerű burkolási munkálatai iránt;

9. a IX. ker. Tüzoltó-utczának (Szvetenay- és Ernő-utcza közti szakaszában) 4 cm. vastag kettős öntött asphalttal, vagy pedig 5 cm. vastag asphalt makadam-anyaggal 14,299 frt 20 kr. költséggel előirányzott burkolási munkálata iránt; végre

10. a IX. ker. Tűzoltó-utczában (Szvetenay- és Ernő-utcza közti szakaszában) a fenti 9. pont alatt emlitett asphaltozását megelőzőleg szükséges és 1416 frt 73 kr. költséggel előirányzott kövezési előmunka iránt ezennel nyilvános árlejtés hirdettetik.

Felhivatnak ennélfogva a pályázni kivánók, hogy a fent érintett munkálatokra vonatkozó magyar nyelven szerkesztett és ivenkint 50 kr. bélyeggel ellátott irásbeli ajánlataikat lepecsételve **1899. évi április hó 19-én d. e. 10 óráig** Vosits Károly tanácsnok vagy helyettese kezéhez (Lipót-utcza, újvárosház, I. em. 11. ajtó) nyujtsák be.

A munkálatokra vonatkozó ajánlatokban számmal és betűvel világosan kiteendő, hogy a munkálatok az előirányzott összegekből, illetőleg a költségvetésekben tételenkint kitüntetett egységárakból levonandó hány százalék engedmény mellett, avagy az előirányzati költségösszegeken, illetőleg a megállapitott egységárakon felül hány százalék felfizetés mellett vállaltatnak el.

Azonfelül az aszfaltozási munkálatokra vonatkozó ajánlatokban ugyancsak számmal és betűvel kiteendő, hogy a létesitett aszfalt-burkolatnak az ingyenes jótállási idő eltelte után való további fentartását az árlejtési feltételekben megállapitott egységárakból levonandó hány százalék engedmény vagy a megállapitott egységárakra fizetendő hány százalék felfizetés mellett vállalja el pályázó.

Elismerendő továbbá az ajánlatokban, hogy vállalkozók a helyi és épitési viszonyokat, az épitésrendőri szabályokat, a tervet, a költségvetéseket és az árlejtési feltételeket ismerik s azoknak magukat alávetik.

Ha vállalkozók szakértők nem volnának, az ajánlatban megnevezendő azon szakavatott iparos, ki által a munkát saját felelősségeikre teljesittetni fogják.

Bánatpénzképpen a fentebb kitett előirányzati költségösszegeknek megfelelő 5%, szóval öt százalék, az aszfaltozási munkákra vonatkozólag pedig 10 százalék készpénzben, vagy a fővárosi készpénzek elhelyezésére alkalmasnak elfogadott fővárosi pénzintézetek takarékpénztári könyvecskéiben vagy állampapirokban, vagy budapesti pénzintézetek zálogleveleiben az árlejtést megelőző napon déli 12 óráig a fővárosi központi pénztárba teendő le, mely az ajánlat elfogadása esetén szerződési biztositékul szolgáland, megjegyeztetvén, hogy az értékpapirok a tőzsdei árfolyam pénzhasábjain jegyzett napi árkeletnek 90 százalékkal, de soha a névértéken felüli összeggel fognak számittatni.

A bánatpénz letételéről szóló letéti nyugta az ajánlathoz csatolandó.

Hasonlóan kötelesek ajánlkozók a munkához felhasználandó anyagokból az ajánlat kapcsán mintákat bemutatni, egyuttal megnevezni azon bányákat, a melyekből az anyagok nyeretnek.

A letéti nyugtával vagy mintaanyagokkal el nem látott, elkésve érkezett vagy utó-ajánlatok, vagy a melyek nem magyar nyelven vannak szerkesztve, figyelembe nem vétetnek.

A beérkezett ajánlatok közötti szabadválasztás jogát, tekintet nélkül az ajánlott árakra, a tanács magának fentartja.

A munkálatokra vonatkozó tervek, költségvetések és árlejtési feltételek a fentebb kitett helyen, naponkint d. e. 9 12 óra között bárki által betekinthetők, a hol is a netalán kivánt felvilágosítások megadatnak.

Budapest, 1899. márczius hó 18.

A székesfőváros tanácsa.

Hirdetmény

a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek által benyujtandó adóvallomások tárgyában.

Budapest, székesfőváros tanácsa ezennel felhivja a nyilvános számadásra kötelezett vállalatokat és egyleteket, hogy a folyó 1899. évben terhükre előirandó adó megállapitásának alapjául szolgáló vallomásaikat (mérlegeiket), az 1875. évi XXIV. törv.-czikk 10-ik §-ában megállapitott módon felszerelve, folyó 1899. évi márczius hó 31-ikéig, mint a m. kir. pénzügyminiszter úr ő nagyméltósága által erre nézve kitűzött határnapig, a székesfőváros IV-ik kerületi m. kir adófelügyelőhelyettes iktatóhivatalában (IV. ker. Magyar-utcza 36. szám, II. emelet) a hivatalos órák alatt saját érdekükben okvetlenül nyujtsák be.

Budapest, 1899. évi márczius hó 11-én.

A székesfőváros tanácsa.

1899. évi 8965. eln. szám.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a hivatalnoki létszámhoz tartozó, alább felsorolt állásokra, úgymint:

1. egy 2400 frt évi fizetéssel és 800 frt évi lakpénzzel javadalmazott *kerületi tiszti orvosi*, —

2. egy 1300 frt évi fizetéssel és 400 frt évi lakpénzzel javadalmazott *köztisztasági hivatali I. oszt. tiszti*, —

3. egy 1000 frt évi fizetéssel és 350 frt évi lakpénzzel javadalmazott *kerületi előljárósági kezelőtiszti*, —

4 egy 900 frt évi fizetéssel és természetben való lakással, vagy 350 frt évi lakpénzzel javadalmazott és az évi törzsfizetéssel egyenlő összegü tiszti biztositék letételének kötelezettségével egybekötött *adóhivatali balparti raktárosi*, —

5. egy 700 frt évi fizetéssel és természetben való lakással, vagy 300 frt évi lakpénzzel javadalmazott és az évi törzsfizetéssel egyenlő összegü tiszti biztositék letételének kötelezettségével egybekötött, *adóhivatali jobbparti raktárosi*, —

6. egy 900 frt évi fizetéssel, természetben való lakással és kisebb javitási munkálatokért esetenkint megállapitandó külön díjazással javadalmazott *rudasfürdői gépészi* állásra — valamint a felsorolt magaabb illetményü állásoknak esetleg fokozatos előléptetés utján leendő betöltése következtében megüresedhető orvosi (1200 frt + 400 frt) köztisztasági hivatali II. oszt. tiszti (1000 frt + 350 frt), irnoki (700 frt + 300 frt) I. oszt. adóvégrehajtói (900 frt + 350 frt), II. oszt. adóvégrehajtói (700 frt + 300 frt) állásokra ezennel nyilványos pályázatot hirdet.

Felhivatnak tehát mindazok, a kik a jelzett állások valamelyikét elnyerni óhajtják, hogy erre vonatkozó szabályszerűen felbélyegzett pályázati kérvényüket a származásuk, életkoruk, magyar állampolgárságuk, előéletük, az 1883 évi I. t-cz.-ben megállapitott elméleti és gyakorlati, illetveszakképzettségük, eddigi alkalmaztatásuk s ezenfelül — a székesfővárosnál rendszeres alkalmazásban nem álló folyamodók — az egészségi állapotuk (hatósági orvosi bizonyitvány) igazolására szolgáló okmányaikkal tüzetesen felszerelve s a székesfőváros tanácsához czimezve, ennek elnöki és személyügyi osztályánál (IV. ker., régi városház I. em. 18. a) *1899. évi április hó 25-ik napjának déli 12 óráig* okvetlenül nyujtsák be. mert később érkező kérvények egyáltalában nem fognak figyelembe vétetni.

Budapest, 1899. évi márczius hó 17-én.

Halmos,
polgármester.

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa. 62,454. szám. 1898. VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és versenytárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a ***„Magyar Székesfőváros“*** című hetilappal közöljék.

Miről dr. ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek

Kelt *Budapesten,* 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,

polgármester.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. április 3. 14. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Néhány szó a fővárosi törvény revíziójához.

Irta: *Halmos János* polgármester.

Sokszor merültek fel a multban, s merülnek fel a jelenben is panaszok a székesfőváros közigazgatása ellen, a melyeket egybevetve, arra az eredményre jutunk, hogy voltakép két irányban emeltetik vád az adminisztráczió ellen. A panaszok egyik része oda konkludál, hogy a főváros közigazgatása drága, a másik rész pedig azt állítja, hogy rossz. Ebben a két irányban óhajtom én ezúttal nézeteimet elmondani.

A mi a fővárosi adminisztráczió drága voltát illeti, e kérdéssel nem kívánok részletesebben foglalkozni, hiszen a fővárosi lapok egyike legutóbb feltárta azt a helyzetet és azon körülményeket, a melyek a székesfőváros közigazgatását megdrágítják, reámutatva az állami adminisztráczió majdnem minden ágában jelentkező azon irányzatra, hogy a szoros értelemben vett állami feladatok és teendők egy nagy részét áthárítják a municzipiumra. A mi pedig a személyzeti létszám és illetmények nagyságát vagyis a személyzet drágaságát illeti, erre nézve csak azt jegyzem meg, hogy — ha talán imittamott a létszámot csekély mértékben leszállítani pro momento lehetne is, — folytonosan fejlődő fővárosunkban a szervezet is folytonos változásoknak lévén kitéve, addig, míg a város fejlődésében, illetve annak közigazgatásában egy bizonyos megállapodás be nem fog állni, a személyzeti kiadások végleges megállapításáról sem lehet szó.

A másik kifogás, a mit az adminisztráczió ellenében felhoznak az, hogy az rossz. Nem akarok e kérdésben a merev negatió álláspontjára helyezkedni s beismerem, hogy vannak esetek, a midőn tényleg a közigazgatás ellen emelt panasz alappal bír, bár az még mindig kétséges, hogy minden egyes ilyen panasz indokolt és jogosult-e? De hát panasznak minden adminisztráczió ellen lehet helye s azért ebből még se lehet azt a következtetést levonni, hogy az az igazgatás ezért már tényleg és abszolute rossz is. Egy közigazgatás jóságát nem is lehet abból megítélni, hogy vajjon az akták gyorsan vagy kevésbbé gyorsan intéztetnek-e el, hanem a közigazgatás jóságának vizsgálatánál mindenekelőtt annak eredményeit kell figyelembe vennünk. Kétségtelen, hogy csak a legnagyobb mérvű rosszakarat állíthatná azt a főváros közigazgatásáról, hogy semmiféle eredményt sem képes felmutatni; nem kell más, csak végigtekinteni a legutóbbi negyedszázad, az utolsó huszonötév alatt történteken és minden elfogulatlanul ítélő el fogja ismerni, hogy a fővárosi közigazgatás minden ágában évtizedek, de sok helyütt évszázadok hiányát és mulasztásait kellett az újabb generácziónak pótolni, mert a ma már megszokott és nélkülözhetlen közintézmények közül csak vajmi kevés azoknak a száma, a melyek a huszonöt év elején is fennállottak. Az a számos közintézmény, az a pezsgő élet, melyet e negyedszázad munkássága létrehozott, bizonyíték arra, hogy ez a közigazgatás — a mely ellen, mondom, merülhetnek és merülnek is fel panaszok, — mégsem olyan igen rossz, mint a mílyennek azt egyesek feltüntetni akarják.

És ha az eredmények vizsgálata közben erre a következtetésre jutok is, nem térhetek ki azon jogos kívánságok elől, hogy ennek a közigazgatásnak gyorsasága, szabatossága és teljes megbízhatósága érdekében javításokat kell tennünk. Ennek szükségét én belátom, sőt ugyanilyen álláspontot foglalt el hivatali elődöm, Márkus József főpolgármester úr is, ki polgármestersége alatt terjedelmes elaboratumban fejtette ki mindazon lehető változtatásokat és újításokat, a melyektől ő a közigazgatás egyszerűsítését és gyorsabbá tételét remélte. E javaslat egyes hivatalok megszüntetését, az ügyek helyesebb csoportosítását s a munkaerők megfelelőbb kihasználását célozta, mindezt azonban csakis a még ma is érvényben levő, de 25 év előtt keletkezett fővárosi törvény, az 1872. évi XXXVI. t.-cz. korlátain belül, a mely törvény rendelkezései bizony a lefolyt huszonöt év alatt jóformán elavultak. Így bár az említett javaslatok elfogadása ese-

tén több irányban igen üdvös javulások lettek volna észlelhetők, oly lényeges reformokat, a melyek hivatva volnának az egész közigazgatást átváltoztatni, sem ettől a javaslattól nem lehetett várni, sem a jövőben nem lehet várni mindaddig, míg a fővárosi törvénynek gyökeres megváltoztatása törvényhozási úton elintézést nem nyer.

A törvény módosításának szükségét maga Perczel Dezső úr, a volt belügyminiszter is belátta, sőt egy alkalommal egész határozottsággal ki is jelentette, hogy ő a fővárosi törvény módosításának kérdésével már foglalkozik, ez irányban már tárgyalásokat folytat s reményli, hogy a folyó év nyarán kész javaslati tervezettel léphet egy általa egybehívni szándékolt vegyes bizottság elé. Ennek a határozott kijelentésnek volt azután az eredménye az a közgyülési határozat, melylyel a Márkus-féle szervezési javaslatok elejtettek, egyúttal azonban egy bizottság lett kiküldve azzal a feladattal, hogy foglalkozzék mindazon javaslatokkal és kívánalmakkal, a melyek a törvénymódosítás kérdésében, mint a székesfővárosnak óhajtásai, felterjesztés útján a belügyminiszter úrhoz juttatandók volnának.

Az első és fő kérdés ezek után csak az lehet, hogy mik legyenek ezek az óhajtások, mi legyen az a vörös fonál, a melynek a fővárosi közigatást illetőleg az egész törvénymódosításnál végig kell húzódni? Erre nézve minden egyes legkisebb részletet felsorolni ma még talán bajos volna, de lehetséges fikszirozni azokat a főbb elveket, a melyek mellett azután a részletek kidolgozandók. Én a magam részéről, — a mint azt a szervezési javaslatokról tett legutóbbi jelentésemben is részletesen kifejtettem, — főleg két irányban látom a törvényt okvetlenül módositandónak. Először is keresztülviendő lenne a közigazgatás lehető egyszerűsítése az által, hogy egyes hivatalok, melyek ma különválva működnek, deczentralizáltatván, teendőik minősége szerint közvetlenül az illetékes ügyosztályok alá rendeltessenek. Így például a számvevőség ma különálló hivatal. A jövőben ez ebben a minőségben megszüntetendő lenne, mindegyik ügyosztálynak meg lenne a maga számvevőségi személyzete is, a mivel azután kiküszöböltetnék az a hosszadalmas eljárás, mely a mai szervezet mellett a számvevői javaslatokat igénylő tárgyak kiadványozása, külön számvevőségi kezelése s az illetékes ügyosztályokhoz való visszajuttatása körül fennáll. A jövőben a számvevőségi közegek az ügyosztály kebelébe osztatván be, a mint egy olyan tárgy jut a vezető tanácsos kezébe, a melyeknél látja, hogy számvevőségi intézkedésre van szükség, ezt az ügydarabot egyenesen a számvevőségi közegre, mint szakreferensre fogja az ügyosztályvezető reábízni, a ki azt azonnal el is intézi. E beosztás mellett az egyes ügykörök szerint a hitelnyilvántartás is pontosabban fog eszközöltethetni.

Ugyanígy deczentralizálandó lesz a tiszti főorvosi hivatal, a mérnöki hivatal építésrendőri osztálya, a vásárigazgatóság stb., a melyek ma is csak véleményező és ellenőrző közegek s a melyek jövőben az illetékes ügyosztályok alá rendeltetvén, véleményezés helyett mint szakközegek mindjárt a határozati javaslatokat fogják elkészíteni.

A másik fő kérdés, a mely nélkül a törvénymódosítástól lényeges javulást várni nem is lehet, az egész közigazgatásnak az egyéni felelősség elvére való fektetése. A mai szervezetnek egyik fő hiánya ugyanis abban keresendő, hogy az ügyek elintézése jóformán kizárólag a testületi elintézés módja szerint történik, vagy legalább is ez az elintézési mód van túlsúlyban. Ennek természetes következménye gyanánt a tárgyalások elhúzódnak, az ügyek elintézése késedelmet szenved s az egyéni felelősség nagy mértékben úgyszólván teljesen kizáratik. Pedig tagadhatatlan tény, hogy csak az a közigazgatás lehet jó, gyors és megbízható — nem is szólva az egyöntetűségről — a melyiknél az egyéni felelősség elve minél fokozottabb mérvben jut kifejezésre.

Az elmondottakat összefoglalva, a fővárosi törvény revizióját én a magam részéről két irányban vélem foganatosítandónak, nevezetesen a deczentralizáczió teljes keresztülvitele és az egyéni felelősségnek érvényre juttatása útján s reménylem, hogy a törvénymódosítás ezen elvekre fektetve a részletek helyes megoldásával a fővárosnak oly szervezetet fog biztosítani, a mely ellen — feltéve, hogy a tisztikar feladata magaslatán fog állani, őt működésében nemes ambiczió és a fővárosi közigazgatás iránti meleg érdeklődés fogja vezetni, panasznak vagy egyáltalában nem, vagy csak igen kivételes esetben sporadice lesz csak jogosultsága.

A főváros mint kegyúr.

— Irta: *Lung György* tanácsos. —

A székes-fővárosnak óriási léptekkel emelkedő közszükségletei között nem egyszer lett már a legmelegebb elismerés szavaival hangoztatva az a nagylelkű áldozatkészség, melylyel egyebek közt az iskolaügyet fellendíteni törekszik. És méltán, mert a közfelfogás szerint alig van a kontinensen még egy város, mely ez idő szerint aránylag és évente annyit áldozna e czélra, mint a mennyi anyagi áldozatot Budapest hoz meg.

A fővárosnak a közoktatás ügyének előmozdítására irányuló gondoskodásával azonban méltán párhuzamba állítható az a manificzentiója is, a melylyel egyfelől mint kegyúr a kath. egyházak ügyét, s másfelől mint törvényhatóság a többi hitfelekezetek érdekeit is istápolja.

A főváros szépülése és modern fejlődése mintegy

természetes kívánalomként előtérbe állította a régi, jórészben nagyon is egyszerű vagy már rozzant templomok restaurálásának, több városrészben pedig új templomok emelésének szükségét is. Igy nyertek modern felujitást és átalakitást a tabáni, krisztina-városi, vizi-városi, ujlaki, ó-budai, belvárosi és józsefvárosi plébánia-templomok; a Ferenczvárosban és Kőbányán új templomok épültek, épitkezés alatt áll és nemsokára befejezést nyer a hatalmas lipótvárosi bazilika és az erzsébetvárosi új plébánia-templom. És ha mindezekhez még hozzáveszszük azon anyagi támogatásokat, és segélyzéseket, melyekkel a főváros különösen a Mátyás-templom restaurálásához, a karmeliták és a reformátusok két új templomának felépitéséhez, a felekezeti hitoktatás költségeinek fedezéséhez stb. hozzájárul, és a melyek együttvéve már eddig sok, igen sok millió forintra rúgnak, bátran mondhatjuk, miszerint a főváros, a valláserkölcsi érdekek szolgálatában is, elsőrangú helyet foglal el.

És a midőn a főváros ekkép százezreknek valláserkölcsi érdekeit ápolja meleg szivvel és példás áldozatkészséggel, evvel egyszersmind a magyarosodás ügyét is mozditja elő.

Mert egyfelől a főváros hazafias érzelmű lelkészsége méltóbban nem viszonozhatná a törvényhatóság nagylelkű gondoskodását, mint ama buzgólkodásával, mely szerint édes magyar anyanyelvünknek a szószékről is tért hóditani igyekszik. De van eset rá, hogy a hatóság ily irányban egyenes kikötéseket is tesz. Igy midőn a karmeliták budapesti rendházának a VI. kerület külső részében épülő temploma czéljára 60,000 frt segélyösszeget szavazott meg, tette azt annak egyenes kikötésével, hogy az egyházi szónoklatok hazafias magyar szellemben fognak tartatni. Most pedig, hogy az ujonnan épült, úgy tervezetében, mint kivitelében remek művü kőbányai templom a husvét vasárnapján tartandó első ünnepélyes szent misével a közhasználatnak átadatni fog, a herczegprimás úr hozzájárulásával az lett megállapitva, miszerint a kőbányai eddig magyar, német és tót nyelven tartott egyházi szent beszédek ünnep- és vasárnapokon, a főisteni tiszteletek alkalmával jövőre nézve csak magyar nyelven tartassanak.

De mindezek között kétségen kivül a legszebb és kihatásában a legfontosabb a székes-főváros törvényhatóságának ama legujabbi ténye, a melylyel a budapesti görög-katholikus egyházközséget kegyurasága alá fogadta. Mintegy 20,000 görög-kath. vallású polgárát, a ki eddig az önnálló hitközség megalapitásához szükséges anyagi erő hiányában csak máshonnan kereshette és várhatta egyházéleti boldogulását, csatolta ezzel az összetartozás e kötelékével is magához, és a midőn a főváros törvényhatósági közgyűlése egyhangu elhatározásként kimondotta, miszerint az egyházközséget azon javadalmazásban és anyagi támogatásban fogja részesiteni, a mely a székesfővárost a kegyúri jog gyakorlásából kifolyólag megilleti: ezen nagylelkű elhatározás kölcsönös hatása alatt nem lehet kétkedni abban, miszerint viszont a görög-kath. egyházközség is fényesen fogja igazolni és beváltani a fővárosnak ugyanazon közgyűlési határozatában kifejezett azon határozott reményét és várakozását, „hogy a székes-főváros kegyuraságába fogadott budapesti görög-kath. egyházközség minden tőle kitelhető módon arra fog törekedni, hogy azon haza nyelve, mely őt szivébe fogadta, templomában, szertartásaiban is egészen otthonát találja".

A székes-főváros rohamos fejlődésével arányban ugyanily mérvben emelkedő közszükségleteit tekintve, azon czélból, hogy a hatóság kötelezettségeinek minden irányban megfelelhessen, kétségtelenül okszerű gazdálkodásra és szigorú takarékosságra van szükség. Az okszerű gazdálkodási rendszernek egyik fő- és nem tagadom, jogosult elve az, hogy a százezreket és milliókat lehetőleg csak oly beruházásokra kell fordítani, a melyek előbb vagy utóbb, közvetlenül vagy közvetve a befektetett tőke kamatozását biztositják.

Azok az anyagi áldozatok, a melyeket a főváros a fentebb érintett czélokra fordit, igaz — számvevőileg elkönyvelhető jövedelmet nem kinálnak; azonban vannak ideális czélok és feladatok is, — és él bennem a meggyőződés, miszerint a templomokra és vallási czélokra fordított és még fordítandó beruházások is áldásosan meghozzák gyümölcsöző kamatait — a közerkölcsiség tőkéjének.

És erre a megerősödésre talán szüksége is van ennek az értékében alászállott tőkének.

Költségvetés és számvitel.

— Irta: *dr. Vaszilievits János* tanácsos. —

A főváros egyesítése óta eltelt huszonöt év óta tapasztalható rendkivüli fejlődés fokozódásával mindinkább nyilvánvalóvá lett, hogy a községi pénzügyi igazgatás avult szervezete többé nem felel meg a modern községi élet követelményeinek. A világvárosias fejlődés folytán a főváros elemi erővel túlnőtt azokon a kereteken, a melyeket a törvények, szabályrendeletek és a régi gyakorlat a községi háztartás intézésére megszabtak.

Az e téren eddig követett eljárás ferdeségei s egy czéltudatos, előrelátó pénzügyi politika hiánya különösen érezhetővé vált az utóbbi évek folyamán, — a mióta t. i. a községi háztartás egyensúlyának olyan mértékben való megzavarása állott be, hogy a háztartási rendszer gyökeres újjászervezése elől többé kitérni nem lehet. Ezúttal nem akarok kiterjeszkedni a községi háztartás belső rendszerére, a községi szolgáltatások annyira kivánatos reformjára, hanem inkább a pénzügyi igazgatás vitelénél eddigi követett eljárásra s annak folyamatban levő újjászervezésére.

Az eddig követett rendszer szerint a főváros pénzügyi igazgatásának összes szálait a főszámvevő tartotta a kezében. Nemcsak ő volt a főváros legfőbb véleményező közege, hanem a pénzügyi kérdéseket illetőleg minden kezdeményezés is rendszerint tőle indult ki. Ugyancsak ő állapitotta meg az évi költségvetés terve-

zetét is, még pedig nem tisztán a kijelentett adatok felhasználásával, hanem azoknak belátása szerint való esetleges megváltoztatásával.

A főszámvevő az érvényben levő statutumok szerint egyrészről a számvevőség főnöke, másrészről a törvényhatóságnak a számviteli és pénztári kezelés tekintetében a tanács mellé rendelt ellenőrző közege. E szerint a főváros pénzügyeinek irányítása nem tartozik a főszámvevő hatáskörébe, de a főszámvevői állással sem fizikai szempontból, sem elvileg össze nem egyeztethető. Ha a főszámvevő ellenőrző hivatásának lelkiismeretesen meg akar felelni, a mellett a számvevőség személyzeti ügyeit ellátni, a számvevőség ügymenetéről, belső kezeléséről s egyáltalán a számviteli szolgálat rendbentartásáról magának állandóan meggyőződést szerezni, a számvevőségnél évnegyedenkint legalább egyszer helyszini vizsgálatot tartani — a mint azt a szabályrendelet előírja — úgy fizikailag képtelen a teljesen elütő természetű s rendkívül bonyolult pénzügyi igazgatási teendőket is ellátni, s a főváros pénzügyi politikáját kellőkép irányítani. De eltekintve attól, hogy a pénzügyi igazgatás a számvevői szolgálattól teljesen különálló feladatkör, — a főszámvevői állás főellenőrző szerepe — a melyet a tanácscsal szemben főképen a hitelek felhasználásának nyilvántartása és a zárszámadás útján van hivatva gyakorolni, — kizárja azt, hogy ugyancsak ő szolgáltassa a Tanács működésének alapját képező gazdasági programmot s irányítsa a községi háztartás vitelét. A gazdálkodási tervezet megállapítása, valamint a pénzügyi igazgatás terén szükséges kezdeményezés és irányítás egyedül a tanács feladata lehet, mint a mely testület a közhatósági célok gazdaságos megvalósításáért első sorban felelős.

Ezek az okok késztették a főváros törvényhatósági bizottságát arra, hogy a mult évi költségvetés megállapítása alkalmával a költségvetés tervezetének elkészítését, majd később a póthitelek kezelését és nyilvántartását is a főszámvevő hatásköréből a tanács, s illetőleg a pénzügyi és gazdasági ügyosztály hatáskörébe kivánta átutalni.

A midőn a közgyűlés eme rendelkezésének végrehajtása céljából szükséges szabályrendeleti intézkedésekre vonatkozó javaslatomat a napokban előterjesztem, ez alkalommal csupán a költségvetés összeállításának módozataira, valamint a póthitelek kezelésére és nyilvántartására terjeszkedtem ki.

Ezt követőleg kell majd tárgyalás alá venni a közgyűlésnek ugyancsak a mult évi költségvetés megállapítása alkalmával kiadott másik utasítását is. Ugyanis tekintettel azon alapos kifogásokra, a melyek évek óta nyilvánulnak a költségvetés avult szerkezete s a számviteli rendszer ellen, főleg az egyszerűség és áttekinthetőség hiánya miatt, a közgyűlés elrendelte, hogy a költségvetés, s evvel kapcsolatban az egész számviteli rendszert vegyük beható bizottsági vizsgálat alá, s ezután konkrét javaslatot dolgozzunk ki egy megfelelő, korszerű alapokon nyugvó, áttekinthető előirányzati és számviteli rendszer megállapítására nézve.

Az utóbb emlitett javaslat kidolgozása természetszerűleg igen alapos tanulmányt és gondos körültekintést igényel, s annak kidolgozása már ez okból is hosszabb időt fog igényelni. A kérdés minél gyorsabb megoldása érdekében azonban kivánatosnak tartom, hogy a költségvetés és számviteli rendszer revíziója ne egyszerre, hanem részletekben vétessék tárgyalása alá. Az egész anyag oly nagy terjedelmű, hogy annak teljes feldolgozása sokáig fog tartani, s nem volna helyes, egyes egyszerűbb, már most czélszerűen életbeléptethető újításokat halogatni csak azért, hogy az egész munkálat együttesen kerüljön tárgyalás alá.

Igy mindenekelőtt a számviteli rendszer revíziójától függetlenül vizsgálat alá lehetne venni a költségvetés alaki berendezését, a melyen egyes czélszerű változtatások minden nehézség nélkül keresztülvihetők.

A számviteli rendszer újjászervezése alkalmából mindenekelőtt megfontolás tárgyává kellene tenni, vajjon a főváros kezelésében levő különböző üzemeknél nem volna-e czélszerű a kettős könyvelési rendszer behozatala. Egy további hiány, a mely már évtizedek óta meddő kifogások tárgyául szolgált, hogy mindez ideig lehetetlen a főváros üzemeinek jövedelmezőségét pontosan kiszámitani. Szükséges lesz tehát intézkedni egy erre a czélra szolgáló pontos leltár összeállításáról s megfelelő vezetéséről, a szükséges leirásoknak határozott szabályok szerint való keresztülviteléről.

Különös gondot kell fordítani arra is, hogy a számviteli teendők a lehetőség szerint egyszerűsittessenek.

Ez alkalommal még azt az eszmét is fel fogom vetni, vajjon nem lenne-e helyes a központi számvevőséget deczentralizálni s az egyes tanácsi ügyosztályok mellé beosztani. Ezáltal a tanácsi ügyosztályok vezetői a hozzájuk tartozó közigazgatási ágazatok, intézetek és alapok állapotáról és működéséről mindenkor a legközvetlenebb tudomással birhatnának, a hitelnyilvántartás is sokkal czélszerűbben és tökéletesebben volna berendezhető, azonkívül a tanács ügyosztályai és a számvevőség közt végbemenő hosszadalmas aktaszerű érintkezés teljesen mellőztetnék s ez uton igen sok munka, idő és költség lenne megtakarítható.

Természetesen a számvevőségnek egy osztálya megmaradna, mint törzs, a főszámvevő közvetlen vezetése alatt. A további részletek a megejtendő tárgyalások folyamán fognak majd megvitatás alá kerüni. E helyütt csak rá akartam mutatni a fent vázolt czélszerű újításra.

Végül még megemlitendőnek tartom, hogy a főváros jelenlegi számviteli rendszerében nem tartom helyesnek a hitelek fentartásánál követett eljárást. E tekintetben az állami számvitelnél követett eljárás sokkal korrektebb, mert ott mindenekelőtt meg van a három havi pótutalványozási idő intézménye, a melynél fogva a költségvetési évet követő három hó alatt az előző év terhére felmerülő kiadások, az előző év terhére számoltatnak is el, s ezenkívül hitelek fentartása csak bizonyos természetű kiadásokra van korlátozva (pl. épitkezések; nagyobb átalakitások.) Nálunk azonban a hitelek a legkülönfélébb czimeken évek során át tartatnak fenn. Erre egyébiránt a legközelebbi zárszámadás tárgyalásánál is lesz módomban kiterjeszkedni.

Mindezekben csak néhány vonásban akartam vázolni azokat a főbb irányelveket, a melyeket a főváros költségvetési és számviteli rendszerének reformjánál követendőnek vélek. Különös fontosságot tulajdonitok ezen reform czélszerű megvalósításának már azért is, mert a helyes gazdálkodási rendszernek legelső követelménye, hogy a közvagyon állapotáról, a várható közjövedelmekről, a kielégitendő szükségletekről, nemkülönben a bevételek és kiadások tényleges kezeléséről minél tisztább, pontosabb és áttekinthetőbb nyilvántartás álljon mindenkor rendelkezésre.

Szakfelügyelet az elemi népiskolákban.

Irta: *Szabó Károly*, tanácsos.

Alig van Európában város, mely, különösen a rohamos fejlődést tekintve, oly óriási anyagi áldozatokat hozna az oktatás és főleg a népoktatás fejlesztése érdekében, mint Budapest székesfőváros.

Harmincz esztendővel ezelőtt Pest város összes oktatásügyi kiadásai alig haladták meg a százezer forintot, ma kerekszámban három millió forintra rúgnak a rendes tanügyi kiadások, mely összegből magára az elemi iskolákra közel két millió forint esik.

S ha az eredményt tekintjük, úgy konstatálnunk kell, hogy az *külsőleg* arányban van a hozott áldozatokkal.

Iskoláink száma a szükségletnek teljesen megfelel; épületeink diszesek és modern berendezésűek; az iskolák felszerelése kevés kivánni valót hagy hátra; a tanítóság ügybuzgósága és szakképzettsége ellen sem tehető kifogás; sőt a tanítók anyagi helyzete is olyan, mely külön-külön s együttvéve is tisztes helyet biztosít nekik a társadalomban.

Az extenziv fejlődés tehát minden tekintetben arányban van a hozott áldozatokkal; s e részben a legszigorúbb mértékkel mérve sem találhatnánk kifogásolni valót. Sajnosan kell azonban konstatálnunk, hogy iskoláink belső intenziv fejlődése még igen sok kivánni valót hagy hátra s hogy a szellemi eredmény, bármily enyhén is biráljuk el állapotainkat, nem áll arányban a milliókra rúgó áldozatokkal.

Ha ennek okait fürkészszük, könnyen megleljük abban a körülményben, hogy iskoláinkban fölötte hiányos a szakfelügyelet.

Mindazok, a kik a fönnálló törvények és szabályok értelmében a szakfelügyeletet teljesíteni hivatva volnának, részben a szakképzettség hiánya, részben nagymérvű egyéb elfoglaltságuk folytán nem képesek azt oly mértékben teljesíteni, a mint azt az ügy érdeke megkivánná.

Mulhatlanul szükséges tehát, hogy a szakfelügyelet teljesítésére külön szakemberek alkalmaztassanak, kik fölmentve minden bürokratikus teendőtől, kizárólag az iskolalátogatásokra, illetőleg az oktatás megfigyelésére és irányitására szorítkozzanak.

Iskoláink nagyon is nagy hiányát érzik annak a szakértő, gondos és tapintatos felügyeletnek, mely egyrészt a kezdőt felvilágosítsa, útbaigazítsa és támogassa, másrészt a csüggedőt bátorítsa, lelkesítse; nagy hiányát annak a felügyeletnek, mely egyrészt a kiválókat és hivatottakat méltánylásban és elismerésben részesítse, másrészt a kontárokat eltávolítsa.

Igaz ugyan, hogy a szakfelügyelet ilyetén szervezése újabb terheket fog a fővárosra róni, de ha figyelembe veszszük, hogy a helyes szervezettel, a szakfelügyelők tapintatos és körültekintő kiválasztásával végre valahára megkezdhetjük iskoláink intenziv fejlesztését is, úgy semmi áldozattól visszariadnunk nem szabad. Hiszem és reménylem, hogy a szakfelügyelet nem csak népoktatásügyünk nivóját fogja emelni, hanem előmozdítója lesz a tanítók erkölcsi és anyagi érdekeinek s javára lesz az egész hazának és fővárosunknak is.

Az útépítési és kövezési kérdésnek a fővárosban financzialis szempontból való megvilágítása.

Irta: *Lampl Hugó*, főszámvevő.

A fővárosban az 1875—1898. években, tehát 24 év alatt utak építésére, új kövezésekre és egyéb utczaburkolatokra 10.341,300 forint — átlag tehát évenkint 431,000 frt adatott ki; e mellett macadam-utak jókarban tartására 6.765,300 frt, évenkint tehát átlag 282,000 frt; kövezet és egyéb utczaburkolat javítására és járdarakatási munkabérre pedig 4.701,565 frt — évenkint tehát átlag 200,000 frt merült fel.

Az igen nagy kiterjedésű és rapid fejlődésben levő fővárosunkban azonban a kereskedelem, ipar és közlekedés igényeit évi 431,000 frtnyi összeggel egyáltalában nem lehetett kielégíteni; ennél nagyobb összegek pedig az évenkinti előirányzatokban nem állottak átlag rendelkezésre s így ezen szükségleteknek legalább elutasíthatlan részben való kielégítésére csak két mód kinálkozott: vagy a közterhek felemelése, vagy pedig kölcsönök felvétele.

A főváros 1888. évben az utóbb említett módhoz folyamodott, a mikor ugyanis elhatározta, hogy a főbb közlekedési utaknak tartósabb anyaggal való helyreállítására a főváros kezelése alatt álló intézeti alapokból és alapítványokból mintegy 900,000 frt erejéig 10 év alatt visszafizetendő kamatozó kölcsön vétessék fel.

Ezen kölcsön segélyével az előirányzat keretén kívül 931,378 frtba került útépítés és új kövezés eszközöltetett — és ha ezen mód folytatólag alkalmaztatott volna, a felvett kölcsönök évenkint egy tizedrészével a községi alap folyó bevételeiből történt visszafizetése és az alapok- és alapítványoknak különben is folytonos gyarapodása folytán oly fedezeti alap állott volna a fontosabb szükségletek teljes fedezésére rendelkezésre, hogy a főváros háztartásának ezen fontos része többé gondot nem okozott volna — és e mellett a kölcsönadó főv. alapok és alapítványok érdeke teljesen biztosítva lett volna — mert a fővárosnak mint adósnak bonitása kétségbevonhatatlan.

Azonban 1895. évben a főváros által kezelt intézeti alapokból és alapítványokból bármily czélra való kölcsönvétel teljesen és végképen beszüntettetett — és az ott ennek folytán egybegyűlt mintegy 3 millió forint fővárosi 100 milló koronás 4 %-os kölcsönkötvényekbe fektettetett.

Ekként elapadván az előirányzat keretén kívül rendelkezésre állott fedezeti alap, kénytelen volt a főváros már 1895. évben felmerült elutasíthatlan útépítési szükséglet fedezésére — az előirányzat keretében erről gondoskodás nem történhetvén — egyéb mód hiányában a 100 millió koronás kölcsönt kijelölni — minek folytán ezen kölcsön terhére 1896—1898. években 256,700 frt kiadás merült fel.

Felsőbb helyről azonban a főváros attól, hogy útépítési és kövezési munkálatokra a hosszabb lejáratú nagy kölcsönt vehesse igénybe, végképen eltiltatván — a most már nagyobb arányokban jelentkezett számosabb és igen költséges útépítési munkálatokra rövidebb lejáratú függő kölcsön felvétele vétetett tervbe — és annak felvételéig az elutasíthatlan és elodázhatlan szükségletként jelentkezett útépítési munkálatok költségei átmenetileg a 100 millió koronás kölcsönből kamat nélkül előlegezni határoztattak; ily átmeneti kiadásokra az 1897. és 1898. években 794,811 frt merült fel.

A tervezett kövezési függő kölcsön azonban az annak felvétele ügyében folyamatba tett tárgyalások során mint felette terhes és czélszerűtlen, végképen elejtetvén, most sem a 100 millió koronás kölcsönből előlegképen megszavazott összegek visszafizetésére, — sem pedig a tárgyalás alatt levő újabbi elodázhatlan útépítési munkálatokra fedezeti alap egyáltalában nem áll rendelkezésre és így ilyent még pedig minél rövidebb idő alatt még csak teremteni kell.

E czélra csak két út áll rendelkezésre.

Vagy az elől ismertetett, már végképen elejtett két módozat egyikét ismét életbe léptetni, — vagy pedig a főváros rendes bevételeit a közterhek felemelésével, vagy minél elviselhetőbb és igazságos új adó behozatalával oly összegre gyarapítani, hogy a többletből nemcsak a főv. költségelőirányzatban amúgy is várható hiány — de ezen felül az utak építésére és új kövezésekre szükséges költségösszegek is fedezhetők legyenek.

Hogy e két út közül melyik fog alkalmaztatni — az az illetékes factorok bölcs elhatározásától függ — aligha nem az általam második sorban említett utat fogják választani.

Egy mellőzött szakmáról.

Közli: *Heuffel Adolf* középitési igazgató.

A sok elnevezés között, a melylyel századunkat illették, talán legközelebb járunk a valódihoz, a midőn azt a technikai tudományok korának nevezzük. Egészen természetesnek vagy nélkülözhetetlennek találjuk ma azokat a vívmányokat és eredményeket, a melyeket a műszaki munkálkodás folytán elértünk és a melyek megváltoztatták az iparnak, kereskedelemnek, sőt az egész társadalomnak azelőtti formáját és az összes eddigi értékek fölé emeltek egy azelőtt alig becsült valamit: az időt. Mert ha a legnagyobb részét azon alkotásoknak megvizsgáljuk, a melyek a technika munkáját legelőbb vették igénybe, azt fogjuk tapasztalni, hogy valamennyiöket az időkimélés szükségének folytonosan erősbödő érzete követelte és hozta létre. Legkorszakosabb dolgaink közül csak néhányat tekintsünk. Ilyen czélzattal épült egy szuezi csatorna, egy pacific vasút; a gőz és villamosság mint mozditó erő ezt a czélt szolgálta, a telegráf s a telefon létjogát csak ennek köszöni.

Igaz, hogy az újitások, vagy teremtések terén hazánknak nem jutott elsőrendű szerep, mindennek daczára igyekezett lehetőleg párhuzamosan haladni az elsősorban technikus nemzetekkel, és ha későn kezdett a munkába, annál élénkebb volt a buzgalma is, úgy hogy ma semmi tekintetben sem kell idegenekhez fordulnia bármi nagy igényű dolgot akar létesiteni. A már megvalósitott, igazán nagyfontosságú munkák, a vaskapú, a tiszaszabályozás, vasútjaink gazdag hálózata mellett a legújabb idők mindig élénkebb föllendülését láttatják e téren való működésünknek.

Nagy akadály volt ezen a területen szellemi munkásainknak túlságosan egyirányú fejlettsége. Régi szálló ige, hogy prókátor nemzet vagyunk. Hát ennek a kárát legjobban ezen a téren tapasztaljuk. Mert a mig jogi téren még földmüvelési sikereinken is túltéve, már igen régen az első népek közé tartoztunk, a legutóbbi évtizedekig minden pozitiv tudomány számára külföldről kellett importálnunk az apostolokat, mert idehaza ilyen dolgokra nem akadt ember Nagyon úri nép voltunk és a teljes munkaerőt kivánó feladatok kellemetlenek voltak számunkra. Midőn azonban az életszükségletek rákényszeritették fiainkat erre a munkakörre is, lassan-lassan ez a szakma is benépesült, sőt mindinkább kedveltté lön. Mivel azonban eleinte inkább a pénzügyi szempontok voltak, úgy kényszer, mint kecsegtetés alakjában az indokok, a melyek erre a térre vezérelték ifjúságunkat, megmaradt a többi pályáknak túlbecsülése a műszakiak rovására. Utóbbi időkben ugyan nagyon javult már a helyzet; a mint technikusaink sikere nagyobb és nagyobb lett, tekintélyük, befolyásuk is emelkedett, de még ma is sok tekintetben ott vagyunk, hogy egy-egy nagynevű technikus többet használ a szakmának, mint a mennyire a műszaki tudomány hatalmassá képes tenni a vele foglalkozót. A mióta államtitkárok és miniszterek kerülnek ki sorainkból, lassankint a közvélemény hajlandósága is erősebben fordul felénk.

Szerencsére a lassú térfoglalás daczára a technikus sem veszíti el sem türelmét, sem munkakedvét, és ha mégis rossz néven veszi a folytonos és méltatlan mellőzést, ennek oka távolról sem a hiúság vagy pláne az irigység, hanem az az önérzet, a mely teljesitett kötelességei után nyugodt öntudatában gyökerezik.

Manapság már minden téren azon eredmény után mérik az érdemet, a melyet az illető a közérdek szempontjából elér. E tekintetben, talán fölösleges is mondanunk, a technikus áll az első helyen.

Ha végig tekintünk az emberiség művelődéstörténetén, egyszersmind a műszaki munka történetét lapoztuk át. Minden, a mit nem a természet ősereje alkotott, ebbe a körbe tartozik. Nem léphetünk egy tapodtat, nem tehetünk semmit, a nélkül, hogy ennek a munkának egy-egy eredményét ne érintsük. Társadalmi és egyéni életünk keretei, szóval minden tárgy a technika munkáját dicséri. De mindez még nem elég! A természetnek őskincsei, a melyek az ember kezeügyében vannak, valamennyien az ő segitségével, az ő közremunkálása folytán tudtak hozzásimulni az ember igényeihez, a nélkül elveszett kincset, hasznavehetetlen értéket képviseltek volna.

E tekintetben talán sehol sem találjuk a technikus működésének eredményes volta daczára, az ő személyes méltánylásának oly teljes hiányát, mint nálunk.

Budapest valóságos unikum az erópai világvárosok között abban a mesés hálátlanságban, a melylyel megalkotói iránt viseltetik.

A midőn I. Ferencz nagy szövetségesével ezelőtt 85 évvel, Buda és Pest szabad királyi városokat meglátogatta, a József-épület és a csillagvizsgáló tornyon kivül más látnivaló nem találkozott. — A mikor pedig 1896-ban I. Ferencz József hatalmas barátjával, a németek császárjával Budapest székes-fővárosban tartózkodott, mindenki tapasztalhatta a bámulat és csodálkozás nyilvánulásait minden irányú rohamos fejlődése fölött.

Mindig halljuk emlegetni azt, hogy sok tekintetben Ausztria után indulunk, de hiszen a mig ott a mult tizedekben három olyan építészt találunk, a kit urának kegye báróvá tett és főrendei közé emelt, idehaza tapasztalhatjuk, hogy a magyar technikus munkájának jutalmát ily magas helyről alig kaphatja.

Méltatlan helyzet, áldatlan állapot ez. Nem volna csoda, ha ily viszonyok között technikusaink minden figyelmüket és igényüket a pozitiv előnyök felé fordítanák, ha egyáltalán negligálnák az elismerésnek elmésebb jeleit. De szerencsére még nem vagyunk ehhez eléggé praktikus nemzet. Ez az oka annak, hogy még mindig megvan a törekvés technikusainkban arra, hogy valamikor elnyerjék munkájuk legszebb jutalmát, polgártársaik őszinte elismerését is.

A külföldiek nyilvántartása.

— Kullmann Lajos tanácsos tervezete. —

A Budapesten tartózkodó külföldiek nyilvántartása, lakhatása, települése és a község kötelékébe való felvétele tárgyában Kullmann Lajos tanácsos a következő szabályrendelet-tervezetet készítette:

1. *A külföldi honosok nyilvántartása.*

A Budapest székesfőváros területén tartózkodó külföldi honosokról nyilvántartás vezetendő. Külföldi honosnak mindazon egyén tekintendő, a ki az 1879. évi L. t.-cz. értelmében magyar állampolgársággal nem bir. A külföldieknek ki által és mi módon leendő bejelentésére, valamint a bejelentések elmulasztása által elkövetett kihágások elbirálására a bejelentési hivatalról szóló 1879. évi XXVIII. törv.-cz. intézkedései az irányadók.

A külállamok diplomácziai és konzulátusi személyzetére és azok családtagjaira ezen szabályrendelet nem terjed ki.

A külföldi honosokat mint ilyeneket 3 hónapig a székesfővárosi államrendőrség bejelentési hivatala, ezen időn túl pedig a székesfővárosi tanács katona- és illetőségi ügyosztálya tartja nyilván. A nyilvántartásnak sikeres és minél kevesebb zaklatással járó létesítése czéljából külön és a többi bejelentési lapoktól eltérő szinü bejelentési lapok hozatnak forgalomba.

Ha a külföldi a bejelentés tárgyában hozzá intézett felhivásnak 8 nap alatt eleget nem tenne, a kerületi előljáróság az illető ellen 1886. évi XXII. t.-cz. 15. §-ának 3-ik bekezdésébe ütköző kihágás miatt az eljárást megindítja és ha az illető 3 nap alatt lakhatási engedélyért nem folyamodik, illetve lakhatási engedélyt nem kap, a fővárosból leendő eltávolítása iránt a székesfővárosi m. kir. államrendőrség tolonczügyosztályának vezetőjét megkeresi.

2. *A külföldiek lakhatásáról.*

A külföldiek részére szükséges lakhatási engedélyeket a lakás szerint illetékes kerületi előljáróságok állítják ki. Lakhatási engedélyt csak azon külföldi nyerhet, a ki igazolja, hogy hosszabb időn át képes magát és családját fentartani és erkölcsi szempontból kifogás alá nem esik. A lakhatási engedélyért folyamodóktól, azok vagyoni viszonyaikhoz képest, 1—5 frtig terjedő díj szedetik. Ezen díj csak a családfőre vettetik ki, tekintet nélkül a családtagok számára.

A kerületi előljáróságoknak elutasító határozata ellen 15 napon belül a székesfőváros tanácsához és ennek határozata ellen a m. kir. belügyminiszter úrhoz lehet felebbezni.

3. *A külföldiek letelepedéséről.*

Azon külföldi, a ki Budapesten letelepedni óhajt, a székesfőváros tanácsához tartozik települési engedélyért folyamodni. Települési engedélyt csak azon külföldi nyerhet, a ki erkölcsi szempontból kifogás alá nem esik és igazolni tudja, hogy van oly vagyona, illetőleg keresete, melyből magát és családját hosszabb időn át fentartani képes. A települési engedélyért azon esetben, ha folyamodó még nem lakik 2 év óta Budapesten, vagyoni viszonyaihoz képest 100—200 frtig, ha pedig már több mint 2 éve lakik Budapesten 50 frttól 100 forintig terjedő díjat tartozik lefizetni. Azon külföldi, a ki a települési engedélyért járó díjat lefizette és települési engedélyt nyert, a díjnak részére leendő visszafizetését még abban az esetben sem igényelheti, ha Budapestről végleg eltávozik. A tanácsnak a települési ügyben hozott határozata ellen 15 nap alatt a m. kir. belugyminiszter úrhoz lehet felebbezni.

4. *A külföldieknek a község kötelékébe való felvételéről.*

Azon külföldi, a ki magyar állampolgárságának elnyerése reményében Budapest székesfőváros községi kötelékébe óhajtja magát felvétetni, vagyoni viszonyaihoz képest 100—200 forintig terjedő díjat tartozik lefizetni. Ez a díj akkor is szedetik, ha magyar állampolgár által örökbe fogadott külföldi kéri a község kötelékébe való felvételének kilátásba helyezését. Ha a külföldi a magyar állampolgárságot valami okból el nem nyerhette és az iránt újból folyamodni nem szándékozik, joga van 2 éven belül az általa lefizetett felvételi díjnak részére leendő kiutalványozása iránt folyamodni. A mennyiben valaki ezen díjnak visszautalványozása iránt a székesfővárosi tanácshoz 2 éven belül nem folyamodik, vagy a kiutalványozott díjat 1 éven belül fel nem veszi, az a fővárosi szegényalap javára fordíttatik.

Községi pénzügyi politika.

A székesfőváros intéző köreit most a legjobban a 16 millió korona névértékű kölcsönkötvények elhelyezése foglalkoztatja, mert a kötvények átvételére ajánlatot tett bankcsoportnak az általános politikai és közgazdasági helyzettel indokolt álláspontját a székesfőváros pénzügyi érdekeinek szempontjából elfogadhatónak nem találta.

Ámbár az e kérdésben folyamatba tett tárgyalások elhúzódása folytán a székesfőváros folyó kiadásainak fedezése tekintetében fennakadással nem fog találkozni, mégis a kötvények elhelyezése körül felmerült nehézségek miatt már is fontos közmunkáknak foganatosítását kellett fedezet hiányában felfüggeszteni.

A székesfővárosnak ezen pénzügyi művelete és a bankcsoportnak a kötvények átvétele iránt tett ajánlata felől, úgy nyilvánosan, mint magánbeszélgetés közben különböző véleményt és ítéletet hallottunk, s mivel a vélemény nyilvánításában nem voltak tartózkodók a székesfőváros közigazgatásának és különösen pénzügyi politikájának szigorú kritikájától sem: a helyzet és idő alkalmasoknak kínálkoznak arra, hogy más városoknak pénzügyi műveleteit és jelesül kölcsönök felvételére irányuló politikájukat szemügyre vegyük. S ezt az alkalmat annál is inkább felhasználni óhajtjuk, mert a székesfőváros pénzügyi helyzetét már évek óta olyannyira sötét szinekkel festik ki és annyira siralmas állapotban levőnek hirdetik, hogy nem csoda, ha a közönség körében már-már a bizalmatlanságnak jeleivel találkozhatni. Nem akarunk annak bővebb magyarázatába bocsátkozni, hogy az ily bizalmatlanságnak terjedése mily nagy károkat okoz, s csak arra utalunk, hogy a legnagyobb veszély akkor fenyegeti közéletünket, ha a közönség a közhatóságok irányában bizalmát elveszti!

Budapest székesfőváros rohamos fejlődésének természetes következménye volt a községi kiadásoknak váratlanul és meglepően nagy mértékben történt emelkedése, s a fejlődésnek és haladásnak meg nem állítható és fel nem tartóztatható árama szükségképpen a bevételi forrásoknak növelésére kényszerítette a törvényhatóságot. S a mennyiben újabb bevételi források nyitásáig a fejlődés gyorsaságával lépést tartani nem lehet, addig is, a míg ilyenek rendelkezésre állanak, a haladásnak eszközeit kölcsönök felvétele útján kell megszerezni és biztosítani. De, nézzük csak, miként járnak el pénzügypolitikai szempontból az angol városok, s hogyan ítélik meg ottan a városok kölcsön-műveleteit.

Kezünk ügyébe akadt a „*Wiener Börse*“ 1897. évi november hó 30-án megjelent száma, a mely igen érdekes módon foglalkozik az angol városok kölcsöneivel.

Az angol városok — úgymond e lap — pénzügyi szempontból valóban államot képeznek az államban, mert az önkormányzati testületek pénzügyi ügyekben ugyanazon jogokat veszik igénybe, mint az állam. Különösen áll ez a kölcsönök felvételénél. Az angol városok fejlődését, népességüknek szaporodását, iparuknak és kereskedelmöknek emelkedését azon kölcsönökből ítélhetjük meg, a melyek a városokat terhelik. A municipális adósságok főtényezőivé lettek a modern angol községi életnek, s azok jelképei ama nagy önbizalomnak, melyet az önkormányzati testületek, s a községi közigazgatási hatóságok saját erejükbe helyeznek abban a tekintetben, hogy az őket terhelő kölcsönökből folyó kötelezettségeiknek pontosan eleget fognak tenni. Valamint Angolország az államkölcsönök kötése tekintetében mintaképül vehető, úgy szolgálhatnak példaként az angol városok a községi kölcsönök felvételében.

Az angol városoknak már régtől fogva önérzetes törekvése volt az, hogy községi szükségleteikre minden időben és mindig előnyös kölcsönöket szerezzenek. A legelőnyösebb és legnagyobb hitel megszerzésében különösen nagy a versengés London, Liverpool, Birmingham, Manchester, Leeds, Sheffield, Bristol, Budford, Salford, Hull, Stocke, Newcastle, Westham, Portsmouth, Leicester, Sunderland, Nottigham, Oldham, Brighton, Bolson és Blackborn városok között, a melyek mindegyikének lakossága meghaladja a 100,000 lelket, mindegyike góczpontja az angol iparnak, kereskedelemnek, s a melyeknek községi adósságai együttvéve jelentékeny mértékben meghaladják az angol nemzeti államadósságot.

Míg az angol állam 1875. év óta évenkint 28.800,000 font sterlinget fizet kamat és tőketörlesztés (amortisatio) fejében a nemzeti kölcsönre és a kölcsön törlesztését sietteti, addig a városok épen ellenkezőleg cselekszenek, a mennyiben kölcsöneik kamatait újabb adósságokból fedezik és egyáltalában nem gondolnak a kölcsönök visszafizetésére (amortisatiójára). Az összes angol és walesi municipiumoknak adósságai együttesen az 1875. évben 92.000,000 font sterlinget tettek ki, míg azok ma 200.000,000 font sterlingnél is többre rúgnak. S ezen óriási adóssággal szemben az angol városok hitele mind jobban emelkedett, mert fizetőképességükben, erejükben, s általában véve abban, hogy kölcsöneikben elvállalt kötelezettségeiknek idején és pontosan eleget fognak tenni, az angol kapitalisták kételyt egyáltalában nem támasztanak. A különböző községi értékpapirok tőzsdei árfolyama (értékükhöz viszonyítva) rendesen oly magasan jegyeztetik, mint a consolok árfolyamai és éppen azért oly nagy bizalommal vannak a községi értékpapirok iránt, hogy azok a legkedveltebbek közé tartoznak és befektetésekre szivesen veszik.

Szinte úgy tetszik, mintha az angol városok szabályt alkottak volna abból, hogy az egyszer felvett kölcsönt ne törleszszék, ne kisebbítsék és állandóan és folytonosan kölcsönökből éljenek, s minden adósságot újabb kölcsönnel egyenlítsenek ki. A kamatokat pontosan fizetik, olykor egyik vagy másik kölcsönt törlesztik is, de adósság-könyvük általában véve csak növekedést mutat, a nélkül, hogy kötelezettségeik enyhülnének, és ezen pénzügyi politikának szószólói és védelmezői nem fáradnak bele annak bizonyításába és megerősítésébe, hogy modern város nem lehet boldog és szerencsés, ha nagyobb kölcsöne nincsen, mely a város fejlődéséhez mért nagyobb feladatok megvalósításához szükséges eszközöket megadja.

A városi kölcsönök rendszerint kifejezésre jutnak azokban a hatalmas alkotásokban, melyeket a községi közigazgatás létesít a közbiztonság, a tisztaság, a közerkölcs, a közegészség, a vízszolgáltatás, csatornázás, munkásházak építése, közvilágítás, a szemét és hulladék elszállítása, közlekedés, tanügy stb. érdekében, s a mely beruházások közvetlenül vagy közvetve jelentékeny hasznot hajtanak.

Az angol városok a mult század kezdete óta csinálnak adósságokat, a midőn a kereskedelem, a hajózás és az ipar terén bámulatos haladást tettek, s a mely fejlődésnek és emelkedésnek egyenes következménye volt a kölcsön felvétele. Ma Anglia ezernél több nagy városának mindegyike kisebb-nagyobb kölcsönnel van megterhelve, melynek nagysága rendszerint arányban áll egyrészt a lakosság számához, másrészt pedig ipari és kereskedelmi képességeinek mértékéhez és erejéhez.

Anglia fővárosának, Londonnak kölcsöne, melyet a londoni grófsági tanács (County Council) vett fel, 37.941,704 font sterlinget tesz ki, ezen kívül a City saját számláján 4.500,000 font sterling után fizeti a törlesztési részleteket. Valamint lakosságának számában (6.000,000), úgy adósságának nagyságában is London felülmulja a világ bármely városát.

Bizonyára elbizakodottság lenne részünkről, ha Budapest közgazdasági erejét Londonéval hasonlítanók össze, de azért önérzettel hivatkozhatunk arra, hogy a teherviselésre hivatott erőknek már nálunk is meg van az a mértéke, a mely a hitel növelésére alkalmas és feltétlenül bizalmat érdemel. A lakosság szaporodása és különösen intellektuális képességeinek növekedése, a vállalkozási szellem, a technikai tudományokban és ismeretekben való képzettség ma már messze felülhaladják ama szinvonalat, melyet csak egy-két évtizeddel azelőtt is Budapest ipara és kereskedelme fölé húztak. A vagyonképzés erői nálunk is megvannak, csak az eszközöket kell még megszereznünk, a melyekkel ez erőket hasznos munkába fogjuk!

Budapest, 1899. márczius 28.

Dr. Melly Béla.

Álom és való.

Egy régi „Kalauz“ akadt a mult napokban a kezembe. Az öreg Frey bácsi ösmertette abban a főváros oktatásügyének állapotát s megemlékezvén a régiekről, a következőket írja: „A jelen század első tizedében Pesten nyolcz elemi iskola volt, előbb 17, később 23 osztálylyal; 1843-ban nyittatott meg a 9-ik, a terézvárosi Hajós-utczában. Az iskolák igazgatója a polgármester vagy helyettese volt, a kik azonban vajmi keveset törődtek az oktatással. A sok írás és gépies olvasás volt a főtárgy; a számtan, helyesírásra hetenkint egy-egy óra fordíttatott; mondattannak, rajznak, éneknek, beszéd- és értelemgyakorlatnak híre sem volt. 1832-ig az általános tannyelv a német volt, sőt miután 1846-ig a tanítók kivétel nélkül kántorok is voltak, leginkább csak Csehés Morvaországból bevándorolt zenészek voltak tanítókul alkalmazva. Magyar tanító mindössze csak két helyen volt. 1832-ben 8 rendes és 17 segédtanító volt alkalmazva. Ezek közül a 7 rendes tanító évi 150—150 (váltó) frt fizetést húzott a városi pénztárból, a 8-ik csak mint kántor kapott 100 frt fizetést, a segédtanítók pedig 80—80 frttal díjaztattak, a mit azonban a rendes tanítók lefoglaltak a maguk számára,

úgy, hogy a segédeknek csak 12—16 frt jutott A tandij a külvárosokban havonkint 12 kr., a belvárosban 24 kr. volt, a Ferenczvárosban hetenkint két váltó garast fizettek a gyermekek. A tanulók száma a harminczas években alig rúgott 3000-re, kik csak két osztályban taníttattak; a III-ik osztályt a 40-es évek elején, a IV-ik osztályt még csak az 50-es évek elején állitották föl. Iskolaépület mindössze öt volt s ezek is a lehető legnyomorultabbak; szorosabb értelemben vett iskolaházat az 50-es évek közepén épitették az elsőt."

El sem hinnők mindezt, ha nem maga Frey bácsi beszélné, a ki a harminczas évek elején maga is afféle „kántortanitói segéd" volt.

Vajjon lehetséges-e, hogy 50 esztendő alatt olyan nagyot forduljon a világ?

Tudjuk, látjuk, hogy fejlődött s fejlődik ma is szeretett fővárosunk; óriási a haladás mindenfelé, de a hogy oktatásügyünk fejlődött, arra alig hiszszük, hogy példa volna a kontinensen!

Az iskolák száma ma már meghaladja a százat! Majdnem kivétel nélkül mindannyi díszes, modern berendezésű épületben van elhelyezve, melyek értéke meghaladja a 10 millió forintot. A tanítók és tanítónők száma jóval meghaladja az ezret s ma az iskolaszolgáknak jóval több a fizetésük, mint 50 esztendővel ezelőtt az igazgatóknak. Az iskolák fölszerelése, az oktatás, a fegyelem és rend, a tanítói kar képesítése kifogástalan. A polgári iskolákban nagyobbrészt középiskolai tanárok tanítanak, az elemi iskolai tanítók közül pedig több száznak polgári iskolai oklevele van.

Az is igaz, hogy a mily rohamos mértékben fejlődik az oktatásügy, olyan mértékben emelkedtek a tanügyi kiadások is. A 40-es években az összes tanügyi kiadások alig rúgtak 5—6 ezer frtra; az 50-es években már 50 ezer forintra, a főváros egyesítésekor 661 ezer forintra rúgtak a kiadások, ma pedig megközelítik a 3 millió forintot, nem is számítva azon összegeket, a melyeket a főváros évről-évre új iskolaházak épitésére és fölszerelésére áldoz.

Ez az óriási numerus a legékesebben szóló bizonyitéka annak, hogy kulturális fejlettség tekintetében mily magasan áll a főváros. Rövid néhány évtized alatt nemcsak helyrehozták az elődök mulasztásait, de nem kimélve semmi áldozatot, megtettek minden lehetőt, hogy méltó helyet foglalhassunk el a nagyvárosok sorában.

A provinciális kis város 50 esztendő alatt hatalmas fő- és székvárossá fejlődött; talán nem is állunk már olyan messze attól, hogy a világvárosok sorába emelkedjünk!

Gróf Festetics Géza.

Az új városház.

Az első pár tavaszi nap csalóka melege életre ébresztette a Károly-kaszárnyának az üresség tól tátongó, poros elhagyatottságban szunnyadó folyosóit és termeit. Megkezdték a gránátos-utczai résznek a régi városházból kiköltöző hivatalok czéljára leendő átalakitását. Nemsokára átalakitják a volt lovagló iskolát vásárcsarnokká, sőt az udvarban körülötte fekvő épületrészek alján napról-napra új boltok készülnek, úgy, hogy nemsokára az istállókra is rákerül a sor. Az emeleten is szaporodnak a műhelyek, raktárak, s legközelebb a Károly-körúti részbe is újabb hivatalokat fognak elhelyezni.

Ennek a nyüzsgő életnek a láttára önkéntelenül felmerült lelkemben az az aggodalom, vajjon a kaszárnya belsejének ez az ideiglenes felélénkitése nem jelenti-e az új városház épitése eszméjének hosszabb időre való elszunnyadását?

Ezt az aggodalmat megértheti mindenki, a ki ismeri a főváros központi hivatalainak jelenlegi elszórtságát, s az abból eredő nyomorúságokat, — a ki tudja, hogy mit jelent a mi viszonyaink között egy központi városház. A központi hivataloknak együttes, megfelelő elhelyezése rátermett tisztviselői kar mellett fontosabb minden újjászervezésnél, mert a jó, pontos, megbizható, gyors és olcsó közigazgatásnak alapföltétele. E nélkül minden újjászervezés csak részleges sikert biztosithat, sőt némely kivánatos szervezeti reform czélszerűen csakis a központi elhelyezés megtörténte után lesz megoldható. Viszont központilag elhelyezett hivatalok és alkalmas személyzet mellett a meglevő szervezet hiányai is elsimulnak. Egy szóval az új városház egy valóságos közigazgatási programm.

Már most az a kérdés, hogy tulajdonképen mi akadálya van az új városház minél előbb leendő felépitésének? Úgy látom, hogy a legfőbb akadály az a meglehetősen elterjedt felfogás, a mely szerint a főváros jelenlegi pénzügyi helyzetében egyelőre nem is szabad gondolni az új városház épitésére. Ennek a felfogásnak alapját és okait kutatva és birálva, másrészt átvizsgálva az új városház elhelyezésére és felépitésére vonatkozólag eddigelé felszinre került különféle tervezeteket és számitásokat, arra a meggyőződésre jutottam, hogy az új városház kérdésének czélszerű és aránylag rövid idő alatt leendő megoldása még a főváros jelenlegi pénzügyi viszonyai mellett sem lehetetlen, s épen ennek a kifejtésére óhajtottam a jelenleg nekem kinálkozó alkalmat felhasználni.

Nézetem szerint az új városház épitése a főváros háztartásának minden érzékenyebb rázkódtatása nélkül megvalósitható lenne, ha az nem egyszerre, hanem több részletben történnék. Tekintettel arra, hogy a városház nem egy pár évtizedre, hanem beláthatatlan hosszú időre készül, azt legalább másfélszer oly nagy terjedelműre kell tervezni, mint a mennyire most volna szükség. Miután pedig a Károly-kaszárnya gránátos-utczai része az őszre már át lesz alakitva a régi városházban elhelyezett hivatalok részére, azonkivül a lipót-utczai városház továbbra is használatban marad, az épitendő új városháznak körülbelül egy negyed részében a még bérházakban levő összes központi hivatalok elhelyezhetők lennének. Legelőször tehát az új városháznak ez a kisebb része volna teljesen felépitendő.

Hogy az elmondottakat némileg illuszráljam s valamely hozzávetőleges pénzügyi számitást is tehessek, az új városház elhelyezésére vonatkozó számos tervezet közül kikerestem egyet, a melynek alapján az általam kontemplált részletenként való megoldás aránylag a legczélszerűbben keresztülvihető. Ez pedig azon tervezet, a melyet Heuffel Adolf középitési igazgató úr ide vonatkozó legutóbb beterjesztett javaslatával másodsorban ajánlott elfogadásra. Ezen terv szerint az új városháznak a reprezentativ helyiségeket magában foglaló főrésze a Károly-körút felé néz, s ebből két oldalt a gránátos-utcza felé terjedő két szárnyépületben helyeztetnének el

a többi hivatalok, a két épület közt nyitott udvarral, a mely esetleg közlekedés czéljára is használható. Azon a helyen, a hol a két szárnyépület a főépülettel összeér, alól az Újvilág-utcza keresztülvezettetnék az új városház területén. Ez a tervezet tulajdonképen a Palóczi-féle pályanyertes terv alapján készült ama lényeges eltéréssel, hogy az eredeti terv szerint a városház főépülete a Granátos-utcza felé néz.

Ha már most ezen terv alapján először pl. a Károly-utcza felé kontemplált szárnyépület közvetlenül a granátos-utczai épület közelében mintegy 1200—1500 négyszögöl alapterületen három emelettel s a földszinten körül üzlethelyiségekkel felépíttetnék, úgy a lovagló-iskolából alakítandó vásárcsarnok, mint a körülötte levő üzlethelyiségek és a károly-körúti épületrész tovább is megmaradhatnának s a mellett az új épületszárnyban mindazon központi hivatalokat el lehetne helyezni, a melyek addig még a Károly-kaszárnya épületében elhelyezhetők nem voltak. Azonkivül a Károly-kaszárnya rostély-utczai és károly-utczai részei, a középső épületrész és az ú. n. templomtraktus lebontatván, az egész terület a szabad közlekedés czéljára alkalmas módon rendezhető lenne.

A középítési igazgató úr számítása szerint a városház építése mintegy hét és fél millió forintba kerülne. Ebből öt milliót lehet számítani a jóval díszesebben építendő reprezentativ épületrészre, két és fél milliót pedig a két szárnyépületre. De ha bőven számítva, másfél millió forintra teszszük az egyik szárnyépület költségét, az esetben is az üzlethelyiségekből várható 40—50.000 frtnyi bérjövedelem, valamint a bérházakban elhelyezett központi hivatalok után megtakarítandó mintegy évi 50,000 forintnyi házbér teljesen fedezni fogja a befektetés amortizációjával járó évi 70,000 frtra tehető terheket. Megjegyzendő még, hogy a szárnyépület felépítése semmiféle előzetes szabályozási költségeket nem okozna, mert a tervezet szerint szükséges kisajátítások az új városház építkezésének teljes befejezése után fokozatosan bonyolíthatók le. Az épület második szárnya, majd később a díszes főépület csak akkor lesznek felépítendők, ha a főváros pénzügyi helyzete azt meg fogja engedni.

Akkor, a mikor a főváros 5.600,000 forinton megszerezte a Károly-kaszárnyát az új városház létesítése czéljából, — az előbb említettek után nem kellene visszariadni egyelőre attól a másfél millió forintnyi befektetéstől, a mely a mellett, hogy érezhető terhet alig okozna a főváros háztartásában, busásan meghozná gyümölcseit a főváros közönsége számára a közigazgatás tökéletesítése révén.

Az általam ismertetett megoldási módot természetesen csak példaként említettem. De bármelyik tervezet kerüljön is kivitelre, az új városháznak részletekben való felépítése műszaki szempontból leküzdhetetlen akadályokba nem ütközik. Az előbb ismertetett tervet csupán azért választottam ki, mert ilyen parczialis megoldásra a legalkalmasabb. Nem foglalkoztam magával a szabályozás kérdésével városrendezési szempontból, hanem csupán rá akartam mutatni az új városház problémájának egy olyan oldalára, a mely a gyakorlati megvalósítás tekintetéből kiváló méltánylást érdemel. Meg vagyok győződve, hogy ily módon kellő jóakarattal és erélylyel eme fontos kérdés tárgyalását olyan mederbe lehet terelni, hogy 4—5 év mulva már készen állhatna az új városháznak az a része, a mely a jelenlegi összes központi hivatalokat magába fogadhatná; s szemeink előtt megtestesülne a jövendő közigazgatás Messiása.

Dr. Bárczy István.

Villamos fiakkerek.

A villamosság századát éljük. A villamosság, ez a hatásaiban oly csodálatos, a miségét tekintve azonban — merem mondani — még mindig titokzatos erő, meglepő arányban és gyorsasággal teszi meg hódításait az élet minden terén.

Hány modern, az emberiség javára szolgáló intézmény köszöni eddigi lételét ennek az erőnek! S a jövő? No azt hiszem, nem esem túlzásba, ha az e tekintetben meglevő általános felfogás jellemzésére azt mondom, hogy bizony azok a dolgok, miket egyik-másik irónál a jövő század regényeként csak nemrég is mosolyogva olvastunk, nem is olyan messze vannak.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a villamosságnak mint hajtóerőnek felhasználása tekintetében a vállalkozás az utóbbi években főkép a közlekedés terére irányította a figyelmet, s az e téren már eddig is elért meglepő eredmények után bizvást elmondhatjuk, hogy a közlekedési eszközök tekintetében nagy változás előtt állunk, s merem jósolni, hogy a czélt szolgáló gépszerkezetek mindinkább tökéletesíttetvén — idővel ha talán nem is teljesen, de mindenesetre jelentékeny mértékben le fog szoríttatni a ló használása a közlekedés teréről.

Így legujabban a bérkocsik azok, melyekre a villamosság rátette kezét, s fiakkerosaink érthető szomorúságára, kezdi azok elől kifogni a lovakat.

Komoly a szándék, sőt az erre irányuló törekvés mindinkább határozott formát kezd ölteni, hogy a villamos bérkocsik székesfővárosunkban is meghonosíttassanak. Ugy tudom, Párisban, Londonban és New-Yorkban már tényleg vannak is forgalomban ily villamos bérkocsik; s hiszem, hogy Budapest, mely a modern s praktikus dolgok meghonosításában nyomon követi a külföld nagy városait, ebben sem fog elmaradni.

A villamos bérkocsinak, mint gépszerkezetnek funkczionálásáról tapasztalati adatok még nem állván rendelkezésre, ez alkalommal csupán azon előnyökre kivánok néhány szóval rámutatni, melyek a villamos fiakkerek alkalmazásba vétele esetén nézetem szerint egyik-másik irányban előállani fognak.

Így számottevő előny fog belőle háromolni a köztisztaság és közegészségügy érdekeire, a mennyiben egyebek közt meg fognak szünni azok a bajok is, melyeket a lóüzem használata folytán most a bérkocsiállomások — fertitlenítésük daczára is — okoznak.

Mindenki előtt ismeretes, hogy a bérkocsi állomások, különösen a nyári időszakban, mily kellemetlenné teszik közelségükben a levegőt, úgy hogy sokszor bizony a közelükben való tartózkodás lehetetlenné is válik. S ha most már figyelembe veszszük, hogy az állomások jórésze — s ezt maga a czél teszi szükségessé — az élénkebb forgalmu útvonalak mentén vannak elhelyezve, a hol pedig mint tudjuk, nagy számban vannak a szórakozásra és állandóbb tartózkodásra szolgáló nyilvános helyiségek (kávéházak vendéglők stb.), úgy csak üdvözölni lehet a bekövetkezendő újitást, mely nemcsak a közérdek, de sok esetben az egyesek jogos magánérdekeire is káros kihatással levő állapotok megszünését fogja maga után vonni.

A közbiztonság és közrendészet is nyerni fog általa. Mert a gépszerkezet engedelmes s a lónál könnyebben kormányozható. S a zaj, melyet egy fiakkernek a kövezeten tovagördülése okoz, s mely különösen sebesebb hajtás esetén a tapasztalat szerint fülsiketítővé fokozódik, a villamos fiakkereknél felére fog redukálódni, mert elmarad a lovak patáinak csattogása.

Sok érvet hozhatnék fel állatvédelem szempontjából is a villamos fiakker mellett, de ezek közül csupán a közönség által is leginkább ismert kettőre kívánok rámutatni: s ez a kocsisok ismert kegyetlenkedése és különösen a téli időkben gyakran előforduló azon szánakozást keltő esetek, a mikor a szegény állat a kövezeten elesik s nagy ügygyel-bajjal lábra állíttatik.

A nagy közönségre nézve javúlni fog a helyzet még nézetem szerint abból a szempontból is, hogy nem kell majd többé vesződni a magukviselete által sok panaszra okot szolgáltató elbizakodott mostani bérkocsisokkal.

Ezen állításomat onnan merítem, hogy miután a villamos fiakker hajtása, helyesebben vezetése bizonyos szakismeretet, tanult ágot fogván igényelni, remélhető, hogy jövőben — ha lehet ezen kifejezést használnom — műveltebb elemekkel lesz dolgunk.

A villamos fiakker behozatala végül a város kasszájára is jótékony hatással fog lenni. Csak kevesen tudják ugyanis, hogy épp a közegészségügyi érdekek megóvása indokából a mostani kocsiállomások berendezése és fentartása, bizony jelentékeny költségébe kerül a városnak, a mely költségek a jövőben a minimumra fognak redukálódni, mert úgyszólván csak a helyet fog kelleni kijelölni s kész lesz az állomás. De másfelől a kövezet sem fog oly gyorsan romlani mint eddig — a mit a lovak patkói jelentékenyen elősegítenek — s közvetve az is pénzügyi előnyt jelent.

Biztosra vehető, hogy bérkocsiiparosainknál — miként a taxameter, úgy a villamos fiakker behozatala is ellenzésre fog találni.

No de ne féljenek, az ő jogos érdekeik ezután is kellő tekintetben fognak részesülni, s nem kell megijedniök, hogy a villamos fiakker egyet jelent az ő pusztulásukkal, mert bizton számíthatnak rá, hogy azután is számosan lesznek azok, a kik szívesebben fognak büszke paripákkal végig robogni az Andrássy- és Stefánia-utakon, mint electromobilon.

Antal Gyula

Fejlődésünkhöz.

(Adóemelés. — Városrendezés. — Házüzérkedés. — Lakásbérek.)

Huszonöt év után kezdjük észrevenni, hogy a reánk zúduló föladatokat pusztán a közvetett adók emelésével nem oldhatjuk meg. A közvetett adók a népesség egészét érik, de a legszegényebbet sújtják legjobban. Fejlesztésüknél az a tetszetős argumentum járta, hogy a főváros intézményei a széles néprétegek javára válnak, kell tehát, hogy a teher is azokra háruljon. Magában véve épen oly helyes ez az elv, mint az a másik, a mely a társadalom föladatául a termelést tűzi ki. De a mint a termelésnek a fogyasztással nem számoló fokozása túltermelésre, válságokra, tömegnyomorra vezet, akként teszszük a közvetett adók emelésével is a megélhetést drágábbá és annak végeredménye a létminimumnak oly mértékű emelkedése, hogy zsenge iparunk azt meg nem bírja és a külföldi verseny áldozatává lesz.

A megváltozott nézet csak a folyó év költségvetésének tárgyalásánál kerekedett felül. Addig az egyenes adók emelését elvből elleneztük. A mint azonban már szokásunk, hogy egyik végletből a másikba esünk, az egyenes adók emelése most már különös nyomatékkal kerül napirendre. Hisz az első, az 5%-os iskolaadó, mint ha már megvolna. Ebben az irányban azután nem is lesz oly nehéz a „fejlesztés". Csak az 1884. évi XVII. törvényczikket említjük, a mely az iparosinasok oktatására 2%-os és az 1891. évi XV. törvényczikket, mely a kisdedóvás költségeire 3%-os pótadót enged meg. Ezek ugyan még nem aktuálisok, de az említett közigazgatási föladatok emelkedő irányzatát tekintve, akadémikus értékűeknek sem tekinthetők.

A fogyasztási adók emelésével szemben az egyenes adók emeléséről mindig azt hallottuk, hogy azok a vagyonra, a keresetképességre nehezednek, hogy itt az ideje, hogy a kumulált tőke is vegye magára a megfelelő terhet és járuljon azoknak az intézményeknek a fentartásához, a melyeknek létét köszöni.

Vizsgáljuk már most rövidesen a főváros egyenes adójövedelmének eredetét és megoszlását. Sem a fővárosnak költségvetése, sem pedig zárószámadása nem tünteti föl az egyenes adók egyes nemeinek tényleges hozadékát és így meg kell elégednünk a kivetési adatok alapulvételével.

Az 1898. évben történt adókivetés szerint a főváros javára esik:

	frt	%
Földadó czímén	13,334	0·4
Házbéradó czímén	1.809,308	55·8
I., II. oszt. keresetadó czímén	59,488	1·8
III., IV „ „ „	870,804	26·9
Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adója czímén	432,243	13·3
Tőkekamat és járadékadó czímén	56,793	1·8
Együtt	3.241,970	100·0

Ez a pár szám annyit mond, hogy mai adórendszerünk mellett községi járulékos adóink emelése kerek 56% erejéig a házbérjövedelmet éri, a mit úgy is fejezhetünk ki, hogy a lakófelekre hárul át. Csakhogy ezt az adóalapot már egy más speczifikus fővárosi adó is terheli, ez a házbérkrajczár, a mely a folyó év költségvetésében 1.603,600 frttal szerepel.

Az új egyenes adók, vagy a meglevők emelése tehát első sorban a már amúgy is megterhelt házbéradót éri, míg a kereseti adó, a melynek a főváros termelési és teherbirási mutatójának kellene lennie, e mellett eltörpül.

A fővárosi adóköteles ház hozadékának 31%-át az adó nyeli el. Ebből *negyedrészt* (a hozadék 7·8%-át) a községi adópótlék és a házbérkrajczár képvisel. Az ideiglenes adómentes (12 és 15 év) házaknál a bérhozadék 11·6%-a megy adóra, ebből mintegy *kétharmadrész* községi pótlék és házbérkrajczár (a hozadéknak itt is 7·8%-a) czímén. A kivételes (30 évi) adómentességű ház 15 évig mentes úgy az állami, mint a községi adótól és csak a következő 15 év alatt fizet 22%-os állami adó helyett 10%-ot és ennek községi pótlékát. A házbérkrajczár azonban mindenkor fizetendő.

Általánosságban az adóköteles ház tipusa mellett maradhatunk, mert a 30. évi adómentességgel privilegizált útvonalaktól eltekintve, legfeljebb tizenöt év mulva minden ház ebbe a kategóriába kerül.

Azonban a főváros nemcsak az ingatlan hozadékát, hanem magát az ingatlant is, mint el nem rejthető vagyonrészt, különböző szolgáltatással terheli. Ezek közt vannak olyanok, a melyek az ingatlan értékének egyrészét fölemésztik, a nélkül, hogy ezért bármiféle ellenszolgáltatást nyújtanának, vannak olyanok, a melyek ellenében az ingatlan értéke többé-kevésbbé javul. Az első csoportba való az 1%-os átiratási díj, a mely minden birtokváltozásnál az állam 4·3%-os hasonló járulékával együtt fizetendő. Már ez a szertelen magas kulcs is aggodalmat keltő, pedig az átírási díjnak súlyos volta nem is a magas százalékban, hanem abban a körülményben rejlik, hogy az ingatlanra nehezedő terhekre tekintettel nincsen és így esetről-esetre nem az ingatlan vagyonértéke, hanem a tulajdonosra nézve fiktiv forgalmi értéke után esedékes A míg azonban az állam örökösödés esetére bizonyos leszállításokat enged meg, addig a fővárosi átiratási díj ilyféle skrupulust nem ismer, az egyaránt ér minden birtokváltozást. Ide sorozhatjuk az építésrendőri díjakat is, a melyek fiskális fejlesztésök, 1895. év óta lépték túl azt a határt, a meddig díjaknak voltak tekinthetők. A folyó év költségvetésében 343,000 frttal szerepelnek, a mely összeg a III. és IV. osztályú kereseti adó *kivetési* összegének 40%-ával egyenlő.

A második csoportba tartoznak általában a kövezési és útépítési, valamint a csatornázási járulékok. Ide sorozandók az ingatlanok parczellázása alkalmával megállapított kötelezettségek is. Így a közterületre eső ingatlanrészek négy ölig való ingyenes átengedése, az útvonalak nivóbahozatala és egyengetése, újabban már a kövezés, csatornázás, továbbá a vízvezetéki és világítási berendezések. Ezeknek értéke meg sem állapítható, de annyit mondhatunk róluk, hogy az előidézett értékemelkedés nem csekély részét kötik le és így már az újabban sokat hangoztatott betterment fejletlen alakzatának tekinthetők.

Az eddig mondottakkal talán sikerült a fővárosi ingatlanok hatósági megterhelésének vázlatát nyújtani, és kimutatni, hogy az egyenes adók emelése esetén — azoknak járulékos természete következtében — a teher nagyobb része ismét az ingatlanokra esik.

*

Elhagyva az ingatlanok értékét és jövedelmezőségét kedvezőtlenül befolyásoló hatósági intézkedéseket, foglalkoznunk kell régikeletű városfejlesztési politikánkkal, helyesebben szólva fájlalnunk kell ilyennek hosszú időn át való teljes hiányát. Ennek természetes következése volt, hogy mindenki úgy épített, a mint neki tetszett. Földszintes házak nem kivántak széles utczát, a lakott városnak ilynemű laza beépítése mellett a terek hiánya sem volt érezhető. Nagy előnye volt a kevésbe kerülő földszintes háznak a lakásként értékesíthető pincze, a régi Pestnek ez a speciálitása. A helyett, hogy a levegő és világításra törekedtünk volna, bujtunk mindkettő elől. De változtak az idők. A földszintes háziurak közül egyesek modern házakat építhettek a régi helyére; persze oly magasat, a minőt az utcza szélessége mellett az újabb építési rendszabályok megengedtek. Egy-két ilyen ház fölépítése után azonban be kellett látni, hogy a régente földszintes házakkal, vagy éppen csak falakkal és palánkokkal szegélyezett utcza vonalát modern építkezés mellett fentartani nem lehet. Hozzá kellett fogni az utczavonal rendezéséhez, az abba eső telekrészeknek a tulajdonosoktól való megváltásához, esetleg egész ingatlanokat ki kellett sajátitani, az épületeket le kellett rombolni és az új területet annyival drágábban értékesíteni. Külterki úthálózatunk még most is a legmostohábban bánik a térrel és így alapos a kilátás, hogy útvonalaknak lerombolt házak helyén való nyitása vagy kiszélesítése, vagy a középületek elhelyezése czéljából való kisajátitások a napirendről le sem fognak kerülni. Ez a végnélküli vedlés pedig roppant drága proczesszus. Első sorban az új telkek mértéktelen drágulását okozza, ha pedig az nem lehetséges, akkor a kisajátító hatóságokra, közvetve az adófizetőkre hárul a kisajátitás óriási terhe.

*

Ebbe a hatósági milieu-be illeszkedik most be az 1887. évtől fogva rohamosan megindult építőtevékenység.

A nagyvárosoknak századunkban történt bámulatos fejlődése szoros kapcsolatban áll a világversenyre utalt nagyiparéval. Forgalmi csomópontok, szárazföldi és vízi utak találkozása, a forgalom gyors lebonyolításának lehetősége, a hitelforrások közelsége, a termelési és fogyasztási alakulások megfigyelésének lehetősége mindmegannyi ok a nagyiparnak a városokban való összetömörülésére. Ennek révén gyarapodik a város népessége, a melynek az élelmen és a ruházaton kivül legközelebb eső életszükséglete a lakás. A lakásszükség kielégítése hasogatja a szántóföldeket házhelyekre, ez építi be az utczasorokat a bérkaszárnyák ezreivel és támasztja az építési telkek ama keresletét, a mely horribilis értékemelkedésre vezet.

A mi viszonyaink között első sorban az a kérdés tolul előtérbe, hogy miből történik mindez? Honnan egyszerre az a gazdagság, a mely drága telket vehet és arra bérkaszárnyát építhet, nem is tiz, husz, hanem mindjárt ezerszámra? Ez a hitel műve. Az egész dicsőségnek az adósságcsinálás az alapja. A mit látunk, az nem a jelennek, hanem egy bizonytalan jövőnek a képe, azé az időé t. i., a mikorra az ingatlanokat terhelő jelzálogterhek megszüntek és az ingatlanok igazán azzá váltak, a mit ma még csak mutatnak: a polgárság vagyonává. Nálunk ez az irányzat annál komolyabb figyelmet érdemel, mert jelzálogos hitelezőként a külföld szerepel.

Az előbb bizonytalan jövőt emlitettünk. A mai emberek, — már t. i. azok, a kik tehetik — nem azért épitik a bérházakat, hogy azokban mintegy családi törzsvagyont teremtsenek, hanem épen ellenkezően azért, hogy a legelső alkalommal haszonnal eladják. A vevőnek kevés a pénze, azért azt szereti, hogyha a ház minél jobban meg van terhelve és így az adásvétel a valóságos érték $^1/_{10}$—$^1/_{20}$ része között bonyolitható le. A mint az új háziúrnak a ház jobb kihasználására alkalma nyilik és vagy a lakásokat boltokká alakithatja, vagy a béreket emelheti, siet a hozadék-többletre újabb jelzálogkölcsönt fölvenni és az épületen még csekélyebb készfizetés mellett túladni. A mit ekként az annuitások cseppenkint törlesztenek, azt a másod-, harmadrangú adósságok özönével konszolidálnak és így csakugyan kérdőjelet tehetünk ahhoz az időponthoz, a mikor a bérház a maga egészében szolid befektetési objektummá válik.

A most előadottakat a Statisztikai Évkönyvből vett következő összeállitással egészitjük ki:

	Telekkönyvi tehermelkedés	teherapadás	— +
	millió forintban		
1876 . .	15,605	11,638	+ 3,967
1877 . .	9,080	12.940	— 3,860
1878 . .	10,024	15,139	— 5,115
1879 . .	10,389	14,311	— 3,922
1880 . .	10,966	16,954	— 5,988
1881 . .	12,648	18,627	— 5,979
1882 . .	47,926	12,184	+ 35,742
1883 . .	24,448	13,558	+ 10,890
1884 . .	15,016	12,389	+ 2,627
1885 . .	12,619	12,650	— 0,031
1886 . .	14,633	14,065	+ 0,568
1887 . .	20,713	9,938	+ 10,775
1888 . .	21,706	12,009	+ 9,697
1889 . .	27,520	12,865	+ 14,655
1890 . .	24,062	13,688	+ 10.374
1891 . .	29,972	13,683	+ 16,289
1892 . .	37,761	16,956	+ 20,805
1893 . .	42,427	22,251	+ 20,176
1894 . .	45,257	21,222	+ 24,035
1895 . .	53,641	23,205	+ 30,436
1896 . .	60,769	25,622	+ 35,147
	547,182	325.894	+221,288

Az 1876—1886. évek közül ötben tekintélyes tehertörlések történtek és csak az 1882. évnek hatalmas pénzügyi műveletei következtében jelentkezik ezen időszaknak eladósodása 28.899 millió forinttal. Az 1887—1896. évre terjedő évtized tehertöbblete már 192.389 millió forint, a melyből csupán az 1896. évre 35 millió esik.

*

Honnan kerül ennek a tartozásnak nemcsak kamata, hanem törlesztési részlete, sőt azonfelül a tulajdonos jövedelmi fölöslege? Ugyanabból a forrásból, a melyből a főváros egyenes adóbevételeinek 56%-át veszi, a mely a házbérkrajczárt és a különböző járulékokat szolgáltatja és mely az örökös szabályozás és régi házak rombolása következtében fölcsigázott drága házak jövedelmét nyujtja. Ez a forrás a házbérjövedelem, helyesebben a házbér. Szegény népességünk legnagyobb gondszerzője. A modern háziúr — a ki voltaképen csak házkezelő, mert az igazi háziurak a jelzáloghitelezők — üzletember, annak minden számításával és lelketlenségével. Neki magas kamatot és amortizációt kell fizetnie, óriási adóteher és a járulékok sokasága nehezedik rá, úgy építi tehát a házat, hogy legkisebb térben legtöbbet nyujtson. Ebben a modern teknika minden erejével segítségére siet. A kapualja, az udvar, a lépcsőház, a szoba, a konyha a megengedett minimalis méretben épül, a falakról nem is szólva; alkalmaznak vasbetont és gipszfalat, általában gipszet és bádogot, a mennyit csak lehet. Hogy a kegyetlenül magas házbér meg ne legyen egészében érezhető, azt a részletfizetésnek nálunk közkedveltségű alapjára fekteti, elfogadja a heti bérfizetést. Hogy ez a legbotrányosabb uzsora, az csak természetes, de hogy jusson a maga polgári hasznához, hogy mutassa ki a magasabb jövedelmezőséget, hogy annak alapján busás nyereséggel adhasson túl házán, ha mindezt nem teszi?

Népességünk pedig, hogy kötelezettségének eleget tehessen, szorongva lakik és még így is albérlőket kell tartania, a kik a lakás eme módjára meg azért szorulnak, mert bútoruk sincsen, a mi az önálló lakásbérlet első föltétele. Ez bontja meg azután népességünk tűzhelyét és családias érzületét, ennek következéseit kell majd a jövő szociologusainak ellensúlyozni, ha az általában lehetséges lesz. Ezeken a viszonyokon semmiféle közegészségügyi ellenőrzés és birságolás segíteni nem fog, hacsak a házüzérkedés következtében beállható válság nem, a mely azonban ismét kereseti viszonyainkra mérné a legkegyetlenebb csapást.

A mit itt egyes házról állítottunk, azt általános érvényű pár számadat igazolja. Ezek az adatok az 1891. évi népszámlálás idejéből valók ugyan, de a viszonyok azóta aligha fordultak jobbra.

1891. évben volt	1 szobás	2	5	4—5 lakás	6-nál több
Száz lakás közül	61·7	20·8	8·8	6·6	2·1
Ezekben 100 lakos közül lakott	55·7	22·4	10·1	8·2	3·6

Befejezőül visszatérünk oda, a honnan kiindultunk, hogy t. i. adóink emelése, azok járulékos jellegénél fogva, nem veszedelem nélkül való. A tőke csak addig kultiválja az ingatlanszerzést, a mig az jövedelmező, ha túlságos az adó és azt bér alakjában át nem háríthatja, visszavonul és az építőiparral kapcsolatos összes iparágakban beáll a válság. Ebből a súlyos helyzetből csak egy a kivezető út: az önálló progressziv városi jövedelemadó, a mely mellett a hozadéki adók enyhithetők volnának és mely elérné az óriási mobil tőkét, mely legfeljebb a takarékbetéti kamatadót ismerte eddig, a mely az ingatlanok értékemelkedése következtében és helyi vállalatok révén nyereségeit az adó elkerülésével realizálta, sőt elég sokszor boldogabb tájakra költözött, hol a piszkos, drága Budapestről hallani sem akar.

Nem hagyhatjuk megemlítés nélkül az állami súlyos terheket, úgy a direkt, mint a fogyasztási adók tekintetében, de ezeknek taglalása már nagyon is túllépné a rendelkezésünkre álló tért, a melynek keretében csakis a városi egyenes adók fejlesztésének némely következésére kivántunk rámutatni.

Zeleny Ferencz.

A kisdedek oktatása.

(dr. Cs.) A kisdedóvásról szóló 1891. XV. t.-czikket csak programm gyanánt lehet tekinteni, a melynek megvalósítása és az életbe leendő átvitele évtizedekre kiterjedő munkát igényel. Épen úgy vagyunk vele, mint a népoktatásról szóló 1868-ik évi XXXVIII. törvényczikkel, a melynek egyes, ugyan alárendeltebb jelentőségű intézkedései még ma sincsenek végrehajtva.

A kisdedóvási törvény életbelépte után a székesfőváros megtette az intézkedést, hogy ennek a törvénynek a rendelkezései a főváros területén is foganatosittassanak. Mégis csak 1894-ben történt meg az első lépés 3 óvóiskolának az átvételével arra nézve, hogy a kisdedóvás ügye, a mely eleddig csak társadalmi úton nyert támogatást, hatóságilag erélyesebb támogatás alatt érje el a törvényben kitűzött czélját.

Az átvett három óvóiskola közül kettő a budai „Szegény gyermekkert-egylet“ által fentartott első kerületi árok-utczai és harmadik kerületi Bécsi-úti óvóiskolák, valamint Halász Saroltának vas-utczai iskolája.

1895-ben már négy községi óvóiskola fogadta magába a jelentkező óvó-köteleseket. 1896-ban újra négy

nyilt meg, 1897-ben hat, 1898-ban pedig nyolcz óvóiskola adatott át rendeltetésszerű használatának, úgy, hogy a folyó tanév elején 25 községi óvóiskola volt működésben.

A folyó tanév elején azonban a beiratkozások alkalmával oly nagy volt a jelentkezés az óvókötelesek részéről, hogy a tanácsnak nemcsak arra kellett engedélyt adnia, miszerint egyes iskolákban a megengedett létszámon felül is irassanak be, illetőleg jegyeztessenek elő a jelentkezők, hanem a főváros szélső határain fekvő óvóiskolákat párhuzamositani kellett; párhuzamositani olyan értelemben, hogy a jelenkező óvókötelesek két csoportra osztva, két óvónő vezetése alatt részesültek gondozásban. Innen van az, hogy ma a 25 kisdedóvóban 33 óvónő foglalkoztatja a gyermekeket.

Kétségtelen, hogy a kisdedek oktatásának tulajdonképeni hasznát főleg az elemi iskolában látjuk; és itt is különösen azokban az elemi iskolákban, a melyek a főváros nemzetiségi szempontból exponáltabb vidékén vannak elhelyezve, milyenek a kőbányai, az ó-budai, zuglói stb. elemi iskolák.

Azok az idegen ajkuak, a kik egy éven át jártak óvóiskolába, az első elemi iskolában a legnagyobb könnyedséggel beszélik a magyar nyelvet; a kik pedig 2—3 évet töltöttek a kisdedóvóban, azok már itt mutatják az óvónő buzgóságának eredményét. Ebből az okból a tanügyi osztálynak, bár az óvóiskolák létesítése körül határozott irányt kijelölni nem lehet, mégis az a programmja, hogy mindenek előtt a főváros legszélsőbb övezetében létesítessenek óvóiskolák olyan számban, a mennyiben ezek a jelentkezők befogadására szükségesek.

De természetesen csak fokozatosan létesíthetők ezek az új intézetek is, mert ha a törvény rendelkezése szerint minden 80 óvóköteles korban levő gyermek után meg kellene építeni az óvóiskolát, ez a tanügynek úgyis nagy budgetjét oly mértékben terhelné meg, hogy ezen egy kérdésnek rögtöni végleges megoldása a fővárost csődbe juttatná.

Miután majd a külső övezetben az óvóiskolák elegendő számban rendelkezésre fognak állani, leend csak szükség arra, hogy a belső övezetben is építtessenek óvóiskolák. Minthogy azonban e helyeken a telek maga már oly értéket képvisel, hogy a főváros nem is gondolhat ily helyeken községi óvóiskolák létesítésére, hacsak fővárosi telek rendelkezésére nem áll, nagyon helyes a tanügyi osztálynak az a politikája, hogy a legkülönbözőbb egyesületek által e helyeken fentartott óvóiskolákat megfelelőt, évenkinti rendes segélyben részesíti.

A tankötelesek összeírásához.

Furcsán áll a főváros a tankötelesek összeírása dolgával, már az eddigi eredményt illetőleg is, a jövő következmények folytán meg esetleg kellemetlen helyzetbe is kerülhet.

Éveken keresztül ezreket költött a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete folytán a tankötelesek számszerű összeírására, egy olyan munkára, melyről legutóbb kénytelen volt kijelenteni, hogy az nem ér semmit, a mely okból annak feldolgozását is mellőzte.

De még sem volt egészen hiába kidobott pénz az a költség, melyet a főváros e czélra áldozott, mert a nyert statisztika kézzelfogható használhatatlansága vezetett arra, hogy csináljon végre a főváros egy alapos összeírást, egy névszerinti összeírást, mely a legközelebbi népszámlálással kapcsolatosan fog végrehajtatni.

S mit mondott a miniszter úr a főváros azon elhatározására, hogy a hasznavehetetlen számszerinti összeírás helyett egy névszerinti, alapos összeírást fog csinálni? Azt mondta: Jól van, ám csinálja meg a főváros a névszerinti összeírást, de azért ő az évenkénti számszerű összeírást nem fogja elengedni. Nem engedi el tehát azt a munkát, a melyről szakemberek konstatálták, hogy hiábavaló, semmit sem ér, s a melyre, ha alapos névszerinti összeírás és nyilvántartás lesz, csakugyan semmi szükség nincsen.

Az alapos összeírásra pedig immár nagy szükség van. Döntessék el egyszer már: mennyi igaz van abban az évek óta hangoztatott állításban, hogy a fővárosban több mint tízezer tanköteles nem részesül oktatásban? Vagy pedig felemelkedett-e már a főváros lakossága a kultur-társadalmak ama magaslatára, melyen az iskoláztatás szükségessége annyira átment a köztudatba, hogy nem kell a tanköteles korban levő gyermekeket kényszerintézkedésekkel hajtani az iskolába?

Kivánatos volna, hogy a próba ezt az eredményt mutassa ki. Kivánatos volna nemcsak kulturális viszonyaink szempontjából, hanem a fővárosra nézve financziális szempontból is.

Minden valószinüség a mellett szól, hogy úgy is lesz. De hátha? Ha csakugyan nagyobb számmal találtatnak olyan tankötelesek, a kik elkerülik az elemi iskolát is? Mi lesz akkor?

Hogy a törvény alapján iskolába lehessen őket kényszeriteni, ahhoz első kellék volna, hogy helyet tudjon nekik adni iskoláiban. De mikor a községi iskolák most is zsufoltak, s a természetes fejlődés igényeinek kielégitése is annyira igénybe veszi a főváros anyagi erejét, hogy esetleges ilyen rendkívüli költségek fedezetéről a rendes évi költségelőirányzatban aligha lehet gondoskodni.

Jó az ilyen eshetőséggel is előre számolni. Reméljük ugyan, hogy nem lesz rá szükség. De jobb félni, mint megijedni! ⊙

Hirek a városházáról.

Éjjeli tanácsülés.

Éjjel van, üres az utcza
Nincs egy lélek ébren.
Csak a hármas lámpás pislog
A városház-téren.

Megkondul a toronyóra
Vén, recsegő hangon,
Felébred az alvó Andris
A városházi gangon.

Előveszi jelzősípját
Belefuj keményen.
A toronyőr felel néki,
Jelzi: ő is ébren.

Aztán ismét nagy csend áll be,
Andris újra alszik,
A széles folyosón át csak
Hortyogása hallszik.

De mi az!? Nini, egyszerre
A lépcsőn merészen
Felfelé lejt egy kis alak,
Szakálla ősz egészen.

Benyit a tizennyolcasba
S a tanácsterembe,
A hol a sok széket rakja
Egymás mellé rendbe.

Czeruzákat farag aztán,
Tizenhármat épen,
Tanácsülés előtt Fagyas
Jár el ilyen képen.

De most sötét éjfél vagyon,
A lelkek órája,
Hogy ilyenkor ülés legyen,
Ki gondolna rája?!

Pedig bizony máma az lesz,
Kétséget nem szenved,
Mert csakhamar tiz tanácsnok
Tölti meg a termet.

Helyt foglalnak szépen rendben
A zöld asztal körül,
Halmos az elnöki székben
A plenumnak örül.

Littmann polgár csengetyüjét
Megrázza erősen,
Elrendeli a referádát
„Röviden", „velősen".

Vosits mindig igy ad elő,
Igy most is ezúttal
Legelsőnek ő rukkol ki
Külső Váczi-úttal

Oda irányúl kérelme
S a beszéd szelleme,
Hogy a külső Váczi-útnak
Kövezet kellene.

Szó illet eztán sorrendben
Minden tanácsnokot,
Felhozhatnak pro és contra
Sok érvet, indokot.

Horváth tanácsnok az első
A város philantrópja
Ki a Váczi-útnak testét
Jóformán megrója.

Figyelmeztette Verédy,
A fő állatvédő,
Hogy azon az úton lóval
Elindulni félő.

Az állatvédők nevében
Kéri is szép szóval,
Burkolják az utat, hogy ott
Járhassanak lóval.

Violáé eztán a szó,
Ő az épség őre,
Közegészség és kórháznak
A megteremtője.

Neki mindegy, ha az úton
Kátyút vágnak százat
Csak a kéz- és lábtörteknek
Nyissanak kórházat.

Kün tanácsnok jön most sorra,
Mint öreg szakértő
Azt keresi legelőször,
Mely'k a jó s kemény kő?

De mert a sok minta között
Egy jó sincs, mind kékkő
Azzal végzi a beszédét:
„Üsse meg a ménnykő!".

Lung tanácsnok az iparnak
És egyháznak atyja,
Szintén panaszkodik, hogy rossz,
Az út burkolatja.

Kocsizni rajt lehetetlen,
Az úttest botrányos,
A múltkor is felfordult rajt,
Lollok a plébános.

Vaszilievics szól eztán
A financzminiszter,
A ki mindenkor erélyes,
So'se volt filiszter.

„Ám legyen, szól, ha jó út kell
Láng, Höcker, Spitzernek,
Emeljük fel egy krajczárral
Árát a spritzernek."

Faller tanácsnok mint özvegy,
Korcsmában ebédel
S igy ez új adóemelést.
Ellenzi nagy hévvel.

Szabó és *Hermann* tanácsnok
Nem szólnak a tárgyhoz,
Nekik mindegy, hogy jutnak el
A sok külső gyárhoz.

Kullmannból a katona szól:
„Új burkolást kérek,
Mert az úton ma nem jutnak
Haza a tüzérek".

Igy forgatják meg a kérdést,
Ki arra, ki erre,
Sor jut eztán végül a két
Alpolgármesterre.

Matuska modern ember,
Az a kivánsága,
Hogy aszfaltból készittessék
Az út burkolása.

Rózsavölgyinek nincs semmi
Hoszabb megjegyzése,
Csak súlyt kivánna fektetni
A szép kiképzésre.

Végighallgatva mindenkit.
Csendes türelemmel,
Elnök vitát zár s szavaztat
„Igen"-nel és „nem"-mel.

E közben szépen megvirrad,
Hatot üt az óra
És felébred a főváros
Egy újabb adóra.

No de nem baj, „Feltámadunk"
Ez máma a jelszó,
Lesz még talán a spritzer is
Egykor újra olcsó.

Megváltozik talán egyszer
Az is megint szépen,
A mit elhatároztak volt
Egy sötét ülésen.

S akkkor, ha megint husvét lesz,
A diszes körmenet,
Végig tán az újra épült
Váczi-úton mehet.

Marynél.

A belvárosi plébánia-templom.

Nyolcz-tíz évvel ezelőtt százezer forint költséggel restaurálták a belvárosi plébánia-templomot, a melyet most a Belváros szabályozása miatt le akarnak bontani. Megirtuk, hogy Friestedt és Horváth amerikai vállalkozók ajánlatot tettek a templom eltolására. Hajlandók a templomot *két méter magasra emelni és ötven méternyire eltolni.* Csupán ezért a munkálatért 175,497 forintot kérnek. De szükségesnek tartják maguk a vállalkozók is a templom újabb és teljes restaurálását, a mi hozzávetőleg legalább 150,000 forintba kerülne. Azt állitják, hogy a templom egyike az Árpád-kori műemlékeknek. Szent István épitette, ott történtek a királyválasztások és Hunyady Mátyást is ott választották királylyá. (Valószinűleg a koronázással tévesztik össze.) A mérnöki hivatal, mint már előbb, ezúttal is állást foglal a templom eltolása ellen. A templom falai gyöngék; maga az egész épület csupa toldás, a melyben a régi korból majdnem semmi művészi becsü nem maradt. Az eltolás és restaurálásra fordítandó nagy költségért új, modern templom épithető s igy a vállalkozók ajánlatát elutasitandónak mondja.

20.000 forintos polgármesteri szoba.

A főváros a párisi világkiállításon a magyar műipart is előkelő tónusban óhajtja bemutatni s a műipar támogatására 20.000 forintot szavazott meg. Az összeg felhasználásának módját az Iparművészeti Muzeumban tartott kiállitási bizottsági értekezlet akkép határozta meg, hogy a 20.000 forintért egy szoba butorzatot készittet, a mely a polgármester hivatali helyiségét fogja a kiállitás után disziteni. Az értékes butorzatból a kanapé, hat karosszék és asztal *Faragó*, a nagy könyvszekrény és kisebb diszszekrény *Nadler* Róbert, a kandalló *Horthy* tervei szerint készül; ezeken kivül eredeti minták után szőnyeg, vázák, szobrocskák és egyéb dísztárgyak kerülnek a polgármesteri gálaszobába.

A Régészeti Bizottság ülése.

A főváros régészeti bizottságának *Szabó* Károly tanácsos elnöklete alatt a minap ülése volt, a melyben a következő fontosabb tárgyakat intézték el:

Az *aquincumi ásatások* dolgában tudomásul vették a mult év eredményéről tett jelentést és elfogadták az idei programmot, a mely szerint az idén az ásatások czélja a középületek között levő magánépületek feltárása. Az aquincumi muzeum s az ott folytatott munkálatok eredményének megvizsgálása végett *Sigray* Pál indítványára elhatározták, hogy a közgyűlést felkérik, hogy a tavaszszal az egész törvényhatósági bizottság ránduljon ki Aquincumba.

Az Országos Régészeti Társulat értesítette a fővárost, hogy a bolognai városi levéltárban Budavár visszavételére vonatkozó igen fontos okiratokat őriznek. Miután időközben arról értesültek, hogy a jelzett okiratokon kívül még egyéb magyar vonatkozásu ereklye is van ott, a bizottság megbizta a főlevéltárost, hogy Thaly Kálmánnal, dr. Károlyi Árpáddal és Áldássyval lépjen érintkezésbe és tegyen előterjesztést, hogy az értékes okiratok megszerzése lehetséges-e.

A bizottság, a melynek Márkus Jenő fogalmazó volt a jegyzője, ezeken kívül több-kisebb jelentőségü dolgot tárgyalt.

A mester-utczai iskola eltolása.

A Mester-utcza kiszélesítése következtében a szabályozási vonalba eső 1445 négyszögöl telken épült egyemeletes iskolát le kellene bontani. Friestedt és Horváth mérnökök vállalkoztak az iskola eltolására s az eltolásért 75,000 frtot kértek, a melyhez az új alapozás 11,000 frtnyi költsége számitandó. A mérnöki hivatal a vállalkozók ajánlatára most adta meg a választ. E szerint az iskola régi épitmény, s a helyébe emelendő teljesen új épület 130,000 frtba kerülne két emeletes pedig 170,000 frtba. Az *eltolás nem ajánlható*, mert az iskola igen sok belső átalakitást kiván természetesen sok költséggel s végeredménykép a főváros 110—120,000 forintot adna ki egy ócska épületért, a mely helyett 10—15,000 forinttal újat kaphat. A mennyiben a tanács mégis az eltolás mellett foglalna állást, a vállalkozóktól 144,000 frt biztositék letétele kivánandó. Mindenekelőtt pedig helyszini szemle tartását kivánja.

A főváros középiskoláinak beszüntetése.

A főváros törvényhatósága a tanügyi költségeket a kereskedelmi, reál és felsőbb leányiskolák beszüntetésével akarja csökkenteni. A tanügyi osztály most dolgozik a költségek redukcziján s az a véleménye, hogy az iskolákat, a melyek nagy fontosságúak a főváros életében, kár beszüntetni. A főváros a hét középiskolát úgy tarthatja fenn, hogy a tandíjat annyira emeli, mint az állami iskolákban. Ezzel a körülbelül 220.000 forintnyi költséget 80.000 forinttal csökkentheti. Azonkívül ezekre az iskolákra, a melyeket az államnak kellene fentartani, állami segitséget kellene kérni, a mely szintén lényegesen apasztaná a terheket. Az ügyosztály az egész, nagyszabású tervezetet husvét után tárgyaltatja a közoktatási bizottságban.

Az utczai közlekedés reformja.

A Országos Közegészségügyi Egyesület a fővároshoz fordult az utczai-közlekedés megrendszabályozása végett, mert az élénkebb forgalmi vonalakon a gyalogjárók életét folyton veszedelem fenyegeti. Többek között azt kérte, hogy a bérkocsik és magánfogatok sebes hajtását a legszigorúbb tilalom alá vessék; a villamoskocsik menetsebességének ellenőrzése végett a kocsikon sebességmérőt alkalmazzanak; az útczai zaj csökkentése végett a járművekre bizonyos reformokat hozzanak be; a gyermekek, öregek és testi fogyatkozásban szenvedőknek az utczán való közlekedésére a rendőrség nagyobb gondot fordítson; szigorúan tiltsák el, hogy a gyalogjárók a kocsiúton járjanak; s végre az újabb vasúti vonalak engedélyezésénél csakis földalatti vasútak építését engedje meg. A mérnöki hivatal ma felelt a beadványra. Kijelenti, hogy a kocsik sebes hajtására már van intézkedés s annak szigorú betartása a rendőrségtől függ. A villamos vasútakon alkalmazni javasolt sebességmérő ezidőszerint tökéletlen, az ellenőrzésre alkalmatlan és drága. A beadványnak a földalatti vasútakra vonatkozó része komoly megfontolásra méltó, de csak esetről-esetre lehet róla szó, mert az alagútas vasútak építését a mostani viszonyok mellett nem lehet általánosan kötelezőnek kimondani.

Budapest és Bécs szegényügye.

A főváros kerületi elöljárói a Budapest területén egyre nagyobb mértékben terjedő nyomor csökkentése végett azzal az előterjesztéssel fordultak a főváros tanácsához, hogy a szegények havonkinti segitő díját öt forintról nyolcz forintra emelje föl. Megokolásul felhozták, hogy a felemelés még mindig előnyösebb a fővárosra, mint a szegényházakban való elhelyezés. Mert egy-egy szegényházi ápolt a *balparti szegényházban* 212 forint 11 krba; a *jobbparti szegényházban* 163 frt 62 krba; a *jobbparti polgári ápoldában* 151 frt 04 krba kerül, mig a nyolcz forintos segélydij csak 96 frtra megy egy évben.

A tanács intézkedés előtt Bécs város tanácsától kért értesitést arra, hogy a bécsi szegények segitése miképp történik. A bécsi tanács a következőket felelte:

A havi segitség összege 3, 4, 5, 6, 7, 8 frt. rendkivüli esetekben 10, 12 frt. Az apátlan árvagyermekek havi két forintot, az anyátlan törvénytelen gyermekek havi három forintot kapnak, de csak 14 éves korukig. Ezeken kivül van rendkivüli segélynyujtás: egy évre egy családnak 15 frt. A havi segélyeket nem családonkint, hanem fejenkint adják. A szegények végső menedéke egyébként Bécsben is a szegényház, melyet most úgy reorganizálnak, hogy két év mulva a készpénzsegitést teljesen megszüntetik.

A kazinczy-utczai polgári iskola bérlete.

Február elején került nyilvános tárgyalásra a kazinczy-utczai polgári iskola házbérlete, a melyet a tanács elfeledett megújitani, a háziurak pedig, a Kölber testvérek, tudván, hogyaz iskola ugyis kiköltözik, jónak látták a bérletet 6700 forintról 10.000 forintra felemelni. A közgyűlési határozatot, a mely a bérfelemelést tudomásul vette, a belügyminiszter jóváhagyta, a tanács pedig a bérösszeget, mely 1899. október végéig jár, kiutalványozta. Egyben a háztulajdonosokat 8490 forint átalakitási kártérítéssel kinálta meg. A bérszerződés meghosszabbitásának elmulasztása miatt a polgármester szigorú vizsgálatot akar indítani, de még nem tudja: ki ellen.

KÖZGAZDASÁG.

Sertésközvágóhid, szabadszék, lóhuskimérés.

A főváros fejlődése folyamatában kétségkivül a hatóság intézkedéseitől eredményezett olyan újitások birnak dominálo hatással, a melyek nemcsak papiroson vannak meg, hanem külsőleg látható formában, változásokban is jelentkeznek s ennélfogva a közérdeklődésnek inkább tárgyai, mint amazok.

A főváros közgazdasági és közélelmezési ügyosztályában jelenleg több ilyenfajta intézmény és újitás van, részint már a végrehajtás (a kivitel), részint még csak az előkészités stádiumában, melyek a gyakorlati élettel leendő kapcsolataiknál fogva majdan az ujdonság ingerével fognak hatni, s méltán tarthatnak számot általánosabb figyelemre, már annál a sokirányú hatásnál fogva is, melyet a lakosság különféle érdekköreire gyakorolni fognak.

A már épülő *sertésközvágóhid és sertésvásárok intézménye* első sorban ilyen, mely a főváros élelmezési, egészségi, kereskedelmi és vagyonosodási érdekein kivül sok tekintetben bizonyos magán érdekeket sem fog érintetlenül hagyni.

Az új intézmény természetesen számos hatósági rendszabályt fog feltételezni s maga után vonni, mint a melyek nélkül ez másként nem lehet s el sem képzelhető. Szabályozva lesz a sertéseknek a városba való bevitele s a vásárokra való felhozatala, szabályozva lesz a sertéseknek ölése, a sertéseknek adása-vétele a vásárokon, szabályozva lesz minden, a mi ezzel az intézménynyel összefügg. S mi minden is függ össze vele! Bizony elgondolni is nehéz hamarosan. Azután meg mindez a sok szabály a közönség előtt mint megannyi tilalom jelentkezik. Nem lesz szabad a főváros területén (a jobbparti részeket sem véve ki) egyebütt ölni sertést, mint a vágóhidon; nem lesz szabad sertést hozni a városba, csak ilyen meg amolyan rendszabályok mellett, nem leszen szabad sertésekkel kereskedni a főváros területén máshol, mint a sertésvásáron, stb. Szóval tilos lesz ezt, tilos lesz amazt, mindent tilos lesz tenni azok szemében, a kik eddig egyátalán nem, vagy csak alig voltak korlátozva szokásaikban.

Hát még mennyi egyéni alkalmazkodást szokott szükségképen maga után vonni az ilyen gyökeres hatósági újitás! Az illető érdekelteknek szinte egész magánéletére kiható változásokkal jár az; a felkeléstől a lefekvésig minden csupa kényszerű alkalmazkodás azoknál, a kik valamely ezen intézmény üzemével kapcsolatos hivatásnak élnek. Nem csoda, ha az ilyen ujitások bizonyos tekintetekben neheztelésekkel találkoznak, hisz mindenki a saját egyéni felfogása szerint veszi fel a dolgot s a hány egyén, annyi külön szokás, annyiféle felfogás.

Az átmenet idejében a hatóság nem hiába érzi magát szinte kellemetlen helyzetben. Mert az az egyik körülmény, hogy a hatóság, jól átgondolt intézkedése tudatában, magasabb szempontok által vezéreltetve, ösztönözve és lelkesítve szigorú energiával kötelességet érez az intézkedések következetes érvényesitése iránt; s az a másik körülmény, hogy a hatóság mezében utóvégre is az embertársak ügyes-bajos dolgai iránt

fogékony s az együttérzésre hajlandó emberek vannak: tudjuk nem egyszer teszi pillanatnyilag nehézzé a szigorú elhatározást, mely külsőleg néha egyéni ridegségnek látszik a csak a saját maga bajával eltelt felek előtt.

Az újítással járó előnyök felismerése s méltánylása az átmenet idejében rendesen háttérbe szorúl. Ezek érvényesülése és elismerése csak akkor kap teret, a mikor az izgalmak első hullámverései elsimultak már s az elfogultság helyét az értelmes megfontolás foglalhatja el A nap-nap után jelentkező az iránti bizonyosság, hogy a hatóság senkit sem akart «tönkre tenni», hanem hogy a tett intézkedésekkel, az újítással, az egyesek érdekeinek és helyzetének a lehetőségig történt megoltalmazásával tényleg sikerült a köz javára elvitázhatatlan értékű előnyöket megteremteni s állandósítani: a megnyugvás érzetét kelti fel a kedélyekben s útját egyengeti az új rend megszokásának, valamikor meg is csontosodó szokásának.

Ugyan ki gondolna manapság arra, hogy teszem, eltörüljük a 25 éve fennálló marhaközvágóhidi kényszert s a marhavásárt az ő számos hatósági szabálya alól feloldozzuk! Nem is oly régen vannak vásárcsarnokai a fővárosnak s vajjon, a kik benn annak idején annyi kétkedés és annyi félelem között helyet foglaltak, kivánkoznak-e most vissza szabad ég alatti régi helyükre? Bizonyára nem. Csak igy leszen az új sertésközvágóhidi intézménynyel is, s annál hamarabb s annál könnyebben, mivel az általa elsősorban érdekelt hentesiparos közönség már megbarátkozott az új helyzet gondolatával s mivel meg fogja találni útját az új rend kereteiben leendő elhelyezkedése és boldogulása feltételeihez.

Egy másik, előkészítés alatt álló intézmény, a *szabadszék intézménye*. Mibenléte röviden az, hogy a hatóság lehetővé teszi olyan húsoknak szigorúan megállapított és ellenőrizett feltételek alatt való áruba bocsátását, közfogyasztását, melyek vagy az emberi szervezetre egyenesen nem veszélyes betegségben volt állatokból valók, vagy pedig egyéb hiányoknál fogva rendes körülmények között közfogyasztásra nem bocsáthatók. Ugyancsak ide lehet sorozni még a rendes forgalmi minőség mértékét silányságánál fogva meg nem ütő húsokat is. Különösen a tüdőlobos, gümőkóros, borsókás stb betegségben szenvedő állatok húsa az, mely a szabadszékben forgalomba kerülő húsok nagyobb kontingensét kiteszi. Az ilyen húsok nálunk jelenleg megsemmisíttetnek, a mi a tulajdonosra annál érezhetőbb veszteség, mivel a modern teknika már rendelkezik olyan eszközzel, mely a betegség által meg nem lepett húsrészeket megfelelő fokú melegben (gőzben) kifőzés által az emberi szervezetre veszélytelenné s az élvezetre alkalmassá teszi.

Úgy gazdasági szempontból, az illető állattulajdonosokra nézve, mint közegészségi és közélelmezési szempontból az ekként olcsó pénzen jó, tápláló húseledelhez jutó szegény néposztályokra nézve, valóságos jótétemény lesz ennek a külföldön már meghonosított s bevált intézménynek életbeléptetése itt a fővárosban is.

Ugyancsak a szegényebb néposztály élelmezésének javítását fogja elérni akarni a *lóhus-kimérés* életbeléptetése szintén hatóságilag megállapított s szigorúan ellenőrzött feltételek alatt. Sikeressége ugyan problematikus, ama ellenszenvnél fogva, melylyel a lóhus élvezhetősége iránt igen sokan viseltetnek, de a külföldi példák, melyek a lóhuskimérésnek elterjedtsége mellett szólnak, ennek itt a fővárosban is leendő meghonosítását javasolják. Különben is egy hatósági lóvágóhidnak felállítását, úgy a közélelmezési, mint a közegészségi bizottmányok javaslatára már a tanács el is határozta. A VIII. ügyosztály az épülő sertésközvágóhid közelében tervezi ennek felállítását s felépítése s a lóhús-kimérésnek szabályrendeletileg leendő behozatala iránt már a legközelebb fog konkrét javaslattal előállani.

A fogyasztási adóvonalnak, közönséges néven *vámvonalaknak* kijebb helyezése is sokkal fontosabb a főváros fejlődésére nézve, semmint azt az első tekintetre gondolnók. Nem az általa érintendő kereskedelmi és ipari érdekeket értem ezúttal alatta, hanem inkább azt, melyet a főváros most még alig vagy egyáltalán nem lakott részein, eme részek helyzetére s értékére kétségtelenül gyakorolni fog. Az a körülmény, hogy teljesen elhagyatott helyeken egész lánczolata létesül a kir. fogyasztási adóhivataloknak s az ezekhez tartozó mindenféle pénzügyőri kirendeltségeknek, őrházaknak, őrszemeknek, helyenként pénzügyőri laktanyáknak, s az, hogy különösen a fogyasztási adóhivatalok körül valóságos élénkség támad a forgalomnak, ama vidékek fellendítésére bizonyára nem fogja elmulasztani hatását. Azt hiszem, hogy egyenesen a telkek értékemelkedését fogja eredményezni az új vámvonalak mentén — s ez legnagyobb részben most elhagyatott helyeken lesz vezetve — elhelyezendő számos pénzügyőri közegnek jelenléte. A fegyveres erő jelenlétének tudata a közbiztonság fokozását fogja eredményezni, előreláthatólag oly mértékben, hogy a letelepülési kedv s az épitkezések rövid idő alatt meg fogják népesíteni ezeket a vidékeket is. A figyelmességét mindenre kiterjesztő spekuláczió új táplálékot s új terrenumot nyer, melyet előre láthatólag a maga érdeme szerint, sőt azon fölül is, ki fog használni.

Folkusházy Lajos,
fővárosi jegyző.

A vásárcsarnok intézmény.

Irta: *Cziegler Nándor*, vásárcsarnokigazgató.

— Befejező közlemény. —

A marhahus a helyi piaczi szokásnak megfelelően 5 részre kidolgozandó. Feladás előtt a hús szellős helyen jól kihűtendő. Nyáron nagy melegben csak jéggel hűtött vagonokban, de legalább is éjjel közlekedő gyorstehervonattal szállítandó. Nagy melegben nagyobb távolságról szállítani jéghűtés nélkül mindig koczkáztatott dolog.

Borjuk leszúrva és kizsigerelve, nyúzatlanul küldendők. Az egyik lábra függő czédula alkalmazandó a jegy és súly megjelölésével. Juh, birka, ürü leszúrva, kizsigerelve, bőre lenyuzva, fejjel együtt szállítandó. *Szopós bárány*: A fogyasztási adó szempontjából 14 klgr. vágó súlyig tekintetik báránynak. Leszúrva, kizsigerelve, fejjel együtt, nyúzatlanul szállítandó. *Szopós vágott malacz:* A fogyasztási adó szempontjából 6 klgrmig tekintetik malacznak. Megtisztítva és kizsigerelve szállítandó. Minden egyes darab pergament papir-

ban, 3–5 darabonkint kosárba vagy szellős ládákba csomagolandó.

Élő malacz: 6 klgr. élősúlyig küldhető bejárlat- (marha-) levéllel. *Sertéshús:* A fogyasztási adó szempontjából 6—20 klgrmig süldő, ezen felül sertés. Leszúrva, kizsigerelve, forró vízzel tisztítva (perzselve kevésbé ajánlatos, a fejtől kezdve, a hátulja felé egész hosszában 2 egyenlő részre vágandó. (Egészségi igazolvány kell.)

Füstölt hús: Füstölt húsban kényes a piacz, kormos, túlkövér sonkát alig lehet eladni. Kolbászfélékből csak a kiváló minőségü és tetszetős kinézésü kelendő. Vad: Jól kihűtendő. A jól ki nem hült vad, ha kosarakban gyömöszöltetik, még télen is megfülled. Nagyobb állatok, u. m. őz, szarvas, dámvad stb., a melyek burkolat nélkül szállíttatnak, has- és mellürege tiszta papirral vagy gyaluforgácscsal kitömendő. Szalmával vagy más befertőzött anyaggal kitömni tilos. A nagy vad 4 lába összekötendő, hogy a hátgerincz útközben el ne törjék. Kisebb szárnyasvad, u. m. fogoly, fürj, egyenkint tiszta papirba burkolva, tiszta széna közt, szellős kosárban, könnyedén berakva szállítandó. Nyulak rendesen felbontatlanul, meleg időben kizsigerelve, hátsó lábukon 10 darabonkint rudakra füzve szállítandók. Minden egyes nyúl a rúdhoz kötendő, hogy egymásra ne csuszszanak. A vad értékét leginkább csökkenti a lelőtt vaddal a vadászat közben követett gondatlan eljárás. Besározott nyulak egy rakásra dobatnak s így a többi is sáros lesz.

Élő baromfi: Szállítás előtt áztatott szemes eleséggel etetendő. Csakis jól táplált, erőteljes baromfi adandó fel.

A kosarakra vagy ketreczekre a szállító czime, a szállítmány neme és a darabszám felerősítendő.

Leölt baromfi: A száraz úton kopasztott (nem forrázott) baromfi legtovább eltartható.

A központi vásárcsarnok hűtő rekeszeiben 1897-ben eszközölt kisérletek szerint mig a szárazon kopasztott baromfi csak 11%-ot vesztett súlyából 8 nap alatt, addig a forrázott baromfi ugyanannyi idő alatt 19%-ot vesztett súlyából.

Tejtermékek: tej, tejszin, tejfel, túró sajt és vaj. Ezek közül a vaj és sajt világpiaczi árúk. Főző- és teavaj: Téglaalakban, pergament papirban, ládákban szállítandó. Az adagok 1, 1/2, 1/4, 1/8 kilogrammosak legyenek, pontosan kimérve. Napokig gyüjtött, réteges vaj csak mint réteges vaj értékesithető Túró: Olcsón kel, néha eladhatlan. Tejfel: Budapest sok rossz tejfelt fogyaszt, pedig állandóan kelendő. Baj, hogy gyorsan romlik. Közel lakó termelők tehetnének kisérletet állandó szállítással. Sajtfélék: Jól készitett, izlésesen csomagolt uradalmi finomabb termékek kelendők. Súlyt kell fektetni arra, hogy a közönség megkedvelje.

Tojás: Főző- és teatojás. 1440 darabot tartalmazó ládikákban tiszta szecska vagypolyva (nem nedves és büzös) közé kell rakni.

Burgonya: Mint elsőrendü tápszer, igen fontos fogyasztási czikk. A beküldött burgonyánál nagy hiba az, hogy nincs válogatva fajta és nagyság szerint.

A gyümölcsfélék: Általában tapasztaljuk, hogy az országban, egyes vidékek kivételével, fajgyümölcs kevés termeltetik. Ez természetesen arra vall, hogy a magyar kisgazda a gyümölcsfa nemesitésével nem igen foglalkozik. A mult évben például sok gyümölcs jött a helybeli piaczokra; de. annak csak elenyészően csekély része volt fajgyümölcs Alig akad az ember egy kosárra, a melynek tartalma válogatott és egyféle faju gyümölcsből áll. Nyári gyümölcsből, u. m. búzára érő körte és almából meg épen nem látni nemesitett gyümölcsöt. Az éretlen téli gyümölcsöt őszszel nagyon korán hozzák a piaczra, a mikor még őszi érett gyümölcs felesen van. Ilyenkor potom áron kell azt eladni, télen pedig a jó gyümölcs néha méreg drága. Ezen úgy lehetne változtatni, hogy a termelők a téli gyümölcsöt maguk érlelnék otthon és télen át küldenék a piaczra.

Hivatalos hirdetések.

14,438.
1899. – VII. tan. sz.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a községi elemi iskolák tanszemélyzete körében

az ujonnan szervezett négy, esetleg a kijelölés megejtéséig még megüresedhető igazgató-tanitói állásokra,

továbbá részint ujonnan szervezett, részint üresedésben levő, részint pedig előléptetés következtében vagy egyéb okból a kijelölés megejtéséig esetleg még megüresedhető több osztálytanitói, osztálytanitónői, segédtanitói és segédtanitónői állásra ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Megjegyeztetik, hogy az ujonnan szervezett állások csak a vonatkozó belügyminiszteri jóváhagyás leérkezése esetén fognak betölteni.

Az igazgató-tanitói állással évi 1400 frt törzsfizetés, természetbeni lakás vagy 420 frt lakásbér-átalány, 100 frt igazgatói átalány és 140 frt évötödös korpótlék élvezete van egybekötve.

Az osztálytanitók és osztálytanitónők járandósága a három évi próbaidő tartamára évi 600 frt törzsfizetés és 200 frt lakásbér-átalány, a próbaidő sikeres betöltése után a hetedik szolgálati év befejezéséig 800 frt évi törzsfizetés és évi 2400 frt lakásber-átalány, a nyolczadik szolgálati évtől kezdve pedig évi 1000 frt törzsfizetés és 330 frt lakásbér-átalány, s azonfelül minden további öt év után 110 frt évötödös korpotlék.

Végül a segédtanitók és segédtanitónők, szintén három évi próbaidő fentartása mellett, 600 frt évi fizetésben részesülnek s a mennyiben már előbb meg nem választatnak, a három évi próbaidő sikeres betöltése után hivatalból lépnek elő osztálytanitókká.

Azonkivül a jelzett összes állásokkal a törzsfizetés és a korpótlékok alapján megszabandó szabályszerű nyugdijigény van egybekötve.

A szóbanforgó állásokra elemi iskolai tanitói, illetőleg tanitónői oklevél kivántatik.

Az összes állásokra csak 18-ik életévüket betöltött, feddhetetlen előéletü, oly magyar állampolgárok tarthatnak igényt, a kik a magyar nyelvet szóban is irásban teljesen birják s a kik — a mennyiben a székesfővárosnál rendszeres állásra megválasztva még nincsenek — 40-ik életévüket még be nem töltötték.

Folyamodók pályázati kérvényükhöz csatolni tartoznak szülétési bizonyitványukat, okleveleiket és egyéb végzett tanulmányaikra, valamint eddigi alkalmaztatásukra vonatkozó okmányaikat. Azonkivül azok, a kik a székesfővárosnál rendes, vagy egész tanéven át tartó ideiglenes (megbizotti) alkalmazásban még nem állanak, kifogástalan egészségi állapotukat hatósági orvosi bizonyitványnyal, feddhetetlen előéletüket pedig hatósági erkölcsi bizonyitványnyal igazolni tartoznak.

Felhivatnak tehát mindazok, a kik a pályázat alá bocsátott állások valamelyikét elnyerni óhajtják, hogy magyar nyelven szerkesztett s az imént előadottak értelmében pontosan felszerelt kérvényeiket ivenként 1 koronás (azonkivül a bélyegtelen mellékleteket ivenként 30 filléres) okmánybélyeggel ellátva, Budapest székesfőváros tanácsához czimezve, legkésőbb *1899. évi április 30-ik*

napjának déli 12 óráját a tanácsi iktató hivatalba (IV. ker., Lipót-utcza, Újvárosház, földszint 3. ajtó) okvetlenül nyujtsák be.

Később érkező, vagy kellően fel nem szerelt kérvények figyelembe vehetők nem lévén, azonnal vissza fognak utasittatni.

Budapesten, 1899. márczius hó 20-án.

A székesfőváros tanácsa.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa részéről:

1 Az V. ker. Korona-utcza kocsiútjának 12,683 frt 28 kr. költséggel előirányzott burkolási munkálata iránt;

2. az V. ker. Korona-utcza járdáinak 7679 frt 44 kr. költséggel előirányzott aszfaltozása iránt;

3. a VII. ker Peterdy-utczának 1643 frt 19 kr. költséggel előirányzott makadamszerű burkolási munkálata iránt;

4. a IX. ker. Tompa-utcza kocsiútjának 4 cm. vastag kettős öntött aszfalt coulé-anyag alkalmazása mellett 10,468 frt 44 kr. költséggel előirányzott burkolási munkálata iránt;

5. a IX. ker. Tompa-utcza járdájának 3416 frt 40 kr. költséggel előirányzott aszfaltozási munkálata iránt és

6. a IX. ker. Tompa-utczának a fenti 4. és 5-ik pontok értelmében leendő aszfaltozása esetében szükséges és 5374 frt 37 kr. költséggel előirányzott kövezési munkálata iránt ezennel nyilvános árlejtés hirdettetik.

Felhivatnak ennélfogva a pályázni kivánók, hogy a fent emlitett munkálatokra vonatkozó magyar nyelven szerkesztett és ivenként 50 kros bélyeggel ellátott irásbeli ajánlataikat lepecsételve *1899. évi április hó 18-ik napján délelőtt 10 óráig* Vosits Károly tanácsnok vagy helyettese kezéhez (Lipót-utcza. Újvárosház, I. em. 11. ajtó) nyujtsák be.

Bánatpénzképen a fentebb kitett előirányzati költségösszegeknek megfelelő 5%, szóval öt százalék: az aszfaltozási munkákra vonatkozólag pedig 10 százalék készpénzben vagy a fővárosi készpénzek elhelyezésére alkalmasnak elfogadott fővárosi pénzintézetek takarékpénztári könyvecskéiben, vagy állampapirokban, vagy budapesti pénzintézetek zálogleveleiben az árlejtést megelőző napon déli 12 óráig a föv. központi pénztárba teendő le, mely az ajánlat elfogadása esetén szerződési biztositékul szolgáland, megjegyeztetvén, hogy az értékpapirok a tőzsdei árfolyam pénzhasábjain jegyzett napi árkeletnek 90 százalékával, de soha a névértéken felüli összeggel fognak számittatni.

A bánatpénz letételéről szóló letéti nyugta az ajánlathoz csatolandó.

A munkálatokra vonatkozó tervek, költségvetések és árlejtési feltételek a fentebb kitett helyen naponként d. e. 9—12 óra között bárki által betekinthetők, a hol is a netán kivánt felvilágositások megadatnak.

Budapesten, 1899. márczius hó 25-én.

A székesfőváros tanácsa.

Leszik Károly

Budapest székesfőváros könyvkötője.

Ajánlja jól berendezett műhelyét és minden a könyvkötészeti szakba vágó munkáit, úgymint: **kézi könyvtárak, diszkötések és diszalbumok bekötését a legegyszerűbbtől a legfinomabbik, izléses kivitelben**, helyben és vidékre szállitva.

Pontos és gyors kiszolgálás mellett a legolcsóbb árak.

Üzleti helyiség:

Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 13.

Hirdetmény.

A „Budapesti közúti vaspálya-társaság“

XXXIV. rendes közgyűlése

folyó évi április hó 12-én délután ½4 órakor a társulat saját épületében V., Lipót-körút 22. szám alatt fog megtartatni.

Napirend:

1. Igazgatósági évi jelentés; előterjesztése az 1898. évi zárszámadásnak és mérlegnek és a felügyelő-bizottság erre vonatkozó jelentésének; az osztalék megállapítása; határozat a felmentvény megadása érdemében.
2. Jelentés az épitkezésekről és a hálózat kiterjesztéséről, erre vonatkozó határozatok.
3. Előterjesztés a forgalmi személyzet segélyalapjának gyarapítására.
4. A felügyelő-bizottság kiegészítése egy taggal.

☞ Szavazati jogot adnak a társaság közgyűlésein (alapszabályok 15. és 20. §§.) egyaránt a társaság részvényei s illetőleg élvezeti jegyei, ha legalább négy nappal a közgyűlés előtt az igazgatóságnál letéteményeztetnek; 20 darab részvény vagy élvezeti-jegy után egy szavazat gyakorolható, oly megszorítással azonban, hogy 20 szavazatnál többet egy részvényes sem gyakorolhat sem saját nevében, sem pedig megbizásból.

Felhivatnak tehát a t. cz. részvényes urak, kik a jelen közgyűlésen részt venni óhajtanak, miszerint a czimleteiket, a szelvényekkel együtt, beleértve a folyó évi május 1-én lejárót is, **szám- és névjegyzék kiséretében**, bezárólag folyó évi április 8-ig az igazgatóságnál (V., Lipót-körút 22. szám) délelőtt 9—12, délután 4—5 óra között, térítvény mellett letenni méltoztassanak, hol a szavazási igazolványokkal egyidejüleg az előterjesztendő zárszámla és mérleg, valamint a felügyelő-bizottság jelentése is átvehető lesz.

Budapest, 1899. márczius 24-én.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei: IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI: **VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).**

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye: IV., Koronaherczeg-utcza 11.

Budapesti villamos városi vasút részvény-társaság.

HIRDETMÉNY.

A Budapesti villamos városi vasút részvénytársaság t. cz. részvényesei az **1899. évi április hó 14-ik napján délelőtt 11 órakor** a társaság helyiségeiben: VII., Kertész-utcza 20. sz. a. tartandó

VIII. rendes közgyűlésre

ezennel tisztelettel meghivatnak

NAPIREND:

1. Az igazgatóság évi jelentése és az abban foglalt indítványok.
2. Az 1898. üzleti év mérlegének és zárszámadásának előterjesztése.
3. A felügyelő-bizottság jelentése és a fölmentvény megadása iránti indítvány.
4. A nyereség felosztására vonatkozó javaslat.
5. Az alaptőkének 1 millió forinttal való fölemelése újabbi 10,000 drb 100 frt névértékű részvény kibocsátása útján és az alabszabályok 7. szakaszának, ennek folytán szükséges módosítása.
6. Az igazgatóság kiegészítése iránti intézkedés.

A részvények letehetők folyó évi április hó 7-ig:
Az Angol-osztrák bank budapesti fióktelepénél, V., Fürdő-utcza 6. szám alatt.

Az igazgatóság.

Kivonat az alapszabályokból:

18. szakasz: Minden részvényes jogosítva van a birtokában lévő minden 25 drb társasági részvény után egy-egy szavazatot a közgyűlésen gyakorolni. Szavazati joggal bíró azon részvényesek, kik a közgyűlésen személyesen vagy helyettes által részt venni kivánnak, kötelesek a közgyűlés megtartására kitűzött határnap előtt 8 nappal részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt az igazgatóság által a közgyűlést egybehívó hirdetményben kijelölt kelyeken letenni.

20. szakasz: Az évi mérleg és zárszámadás, valamint a felügyelő-bizottság jelentése a K. T. 198. §-a értelmében a közgyűlés megtartását megelőzőleg 8 nappal a társaság helyiségeiben közbetekintésre kitétetnek.

21. szakasz: Azon részvényesek, kik személyesen nem jelennek meg a közgyűlésen, magukat egy e czélból külön meghatalmazott szavazatképes részvényes által képviseltethetik. Kiskorúak vagy gondnokság alatt állók törvényes képviselőjük által képviscltetnek; nők és jogi személyek oly meghatalmazott által is képviseltethetik magukat, kik maguk nem részvényesek.

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa. 62,454. szám. 1898.—VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és versenytárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a ***„Magyar Székesfőváros“*** című hetilappal közöljék.

Miről dr ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek.

Kelt *Budapesten,* 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,

polgármester.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. április 10. 15. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Világosságot.

A mióta köztudomásra jutott, hogy az ötven milliós kölcsönből esedékessé vált 8 milliós részlet papirjait a fővárossal szerződött bankok nem veszik át, vad hajsza indult meg a készpénz tőke és egyéb jövedelmi forrás előteremtéséré. A tanács a törvényhatósággal pártokra bomlott, a melyek közül az egyik adónemeket termelt, a másik csak őrködött, hogy a kellő pillanatban agyonüthesse a kész adójavaslatot.

Szines, eleven képe volt néhány hétig a főváros községi életét képviselő zártkörü társaságnak. Jöttek-mentek az emberek, tanácskoztak és kapaczitáltak s az ideák egész serege került napfényre, a melynek világát azonban egyik sem birta el s több-kevesebb gyorsasággal visszaszármazott a teremtőjéhez.

És mind e mozgalomnak mi volt az oka? A bankoknak az opcziótól való tartózkodása? A tényleges pénzzavar a házipénztárban? Vagy az előre látó gondosság nógatta az embereket? Ez titok. Mert pénzzavar — állítólag — nem volt. A bankok az opcziót nem tagadták meg, csak azt jelentették ki, hogy a papirokat olcsóbban kivánják. Mindenki meg volt győződve arról, hogy a pénzt a főváros feltétlenül megkapja — a lehető legelőnyösebb módon akárkitől mástól. Csak az előrelátó gondosság félt az eshetőségektől. E miatt ültek annyi értekezletet; e miatt dolgozott éjjel-nappal a pénzügyi ügyosztály s e miatt kellett beszerezni néhány új gépet, mert a házinyomda nem győzte a mázsaszámra készült eszméket kinyomni.

És megszületett . . . az egérke. Egy közönséges, számlahitel alakjában, nagy kamatra adandó előleg, a melyhez a szövetkezett bankok jóvoltából jut a főváros.

Minden elemi segítség nélkül. Sem adójavaslat, sem valami hirtelen létrejött jövedelmi forrás nem ütött be. A bankok adnak pénzt. A minthogy adtak volna kevesebb ülés és kevesebb nyomtatvány daczára is.

Az egész eljárás formahiba — már t. i. a főváros részéről. Mert vannak egyesek, a kik a fővárost elég gazdagnak tartják arra, hogy rossz kölcsönügyletet ne legyen kénytelen kötni. Mások ezenkívül a főváros pénzügyeit sem látják olyan sötét szinben, mint azok a pesszimisták, a kik akár 8%-ra is hajlandók lennének a város részére kölcsönt venni. Némelyek viszont itt-ott látnak egy kis hibát a háztartásban, nagyobb veszedelemtől azonban ezek sem félnek. Végre van egy csoport, a mely a lehető legsötétebb szinben lát és tüntet fel mindent, a mi a főváros finánczíális ügyeire vonatkozik. Különösen akkor élénk ez a csoport, akkor hangos, a mikor a főváros idegenekhez fordul pénzért.

Nem tudható, hogy e közül a négy frakczió közül melyik védi igazán a főváros érdekét. Az sem biztos most már a sokféle „határozott meggyőződés“ után, hogy a főváros pénzügyei valóban olyan szilárdak, vagy csakugyan olyan ziláltak, a minőknek az egyes pártok állítják. Itt az ideje, hogy a pénzügyek rejtelmes kohójába egy kis világosságot vessünk. Tudnunk kell végre, hogy áll a főváros. Mert nem elég az, hogy a budget ennyi-annyi deficzittel zárul; ekkor meg akkor már annyi lesz a deficzit; tehát elő az új adónemekkel! Ez nem elégíti ki a lakosságot. A teherbiró képesség annyira kimerült, hogy újabb adóról szó sem lehet. Csakis a kihasználatlanul levő vállalatok eredményezhetnek új bevételi forrást a fővárosnak. De minden újítás előtt őszinte, nyilt képet a főváros vagyoni helyzetéről, mert csak azután lehet szó arról, hogy komoly szükség van valamely reformra.

A mostoha kerület.

A midőn a nyolczvanas évek elején határozatba mentek az ipar és kereskedelem emelésére létesitendő épitmények, általános volt az érdeklődés az iránt, hogy a fővárosnak melyik része lesz a szerencsés, a melyet ilyen nagyhorderejű és kiválóan előnyös intézményekkel megajándékozni fognak. Senki sem gondolta volna, mert még a legmerészebb képzeletet is tulhaladta az az eszme, hogy lesz idő, nem több mint 15 év mulva, a mikor az egész vidék, egyik legnagyobb kerület veszedelme fog

lenni az egyidőben oly örömmel fogadott intézmény. Pedig úgy történt. A Ferenczváros, melyet 1883-ban minden kerület irigyelt a közraktárak meg az elevátor miatt, ma ott áll, hogy fejlődését lehetetlenné tette, egész nivóját lesülyesztette az a szerencsétlen épületcsoport, a mely teljes hosszában elzárja és bekeríti. Általános az óhaj már évek óta, hogy fölszabaduljon az őt agyonszorító keretből, de sajnos, a főváros mai pénzügyi helyzete korántsem olyan, hogy ennek az óhajnak teljesülése a közel jövő programmja legyen. Elég szomorú ez erre az elmaradt kerületre, de talán mégis sikerülni fog módot találni arra, hogy tekintettel a rendkívüli előnyökre és a keletkező élénk forgalomra, az ezáltal előálló pénzügyi javulás megadja az ellenértékét a befektetendő nem csekély tőkéknek.

A ferenczvárosi közraktárak 1879—81. években épültek a vasúti vonal mindkét oldalán 2—2 részben. A négy pavillon, melynek alapozása emésztette meg a költségek nagyobbik részét, 1 millió forintba került. Kevéssel utóbb még 12 faraktár csatoltatott az épületekhez és 1883-ban a körülbelül 50 méter magas, 250,000 métermázsa befogadóképességű és harmadfél millióba került óriási elevátorral fejeztetett be az intézmény.

Nem hiába tekintettek a létrehozók büszkeséggel művükre, mert az összehasonlítás kimutatta, hogy e nemben egész Európában a legnagyobb objektumot hozták létre. A midőn pedig a kész épületeket a leszámitoló és pénzváltó bank 60 évre bérbevette és világossá lett minden előnyös oldala az intézménynek, az elragadtatás általánossá vált és mindenkinek erős hite volt, hogy ezúttal a Ferenczváros évtizedekre elláttatott a rohamos fejlődés minden eszközével és igen sokáig el lesz nagyobb ilynemű beruházások nélkül. Ma pedig, a ki csak némi érzékkel bir egy városrész szükségletei iránt, a leghatározottabban károsnak és mielőbb áthelyezendőnek tartja a negyedfél millióval megalkotott intézményt.

Annak megértésére, hogy mit remél a szóban forgó kerület abból, ha szabaddá lesz a Duna felőli oldala és fejlődését ez irányba terelheti, hasonlítsuk össze azt az egy kilométernyi útvonalat, a mely a Vámház-tértől a Boráros-térig nyilik, egy másik, ugyancsak Duna-parti, de szabad vonallal, a szintén egy kilométernyi Eskütér—Akadémia közötti darabbal. A mig az előbbi vasúti vonalakkal és kerítéssel van a városrésztől elzárva, az utóbbi kellemes sétánynyal van a viz felől határolva, mely a nyári hónapokban talán legkellemesebb üdülő helye a szerencsétlen városlakóknak. A vámháztól a Borárostérig sem egy híd, sem egy átkelés nem köti össze a Duna két partját és a holt rakparttal szemben ugyancsak kietlen és sivár pusztaság terül el, addig a másik darabon, az Eskü-tér és Akadémia között két legdrágább hidunk, mert már az eskütérinek megnyitása is rövid idő kérdése, köti össze a túloldallal, 3 hajóállomás áll a közönség rendelkezésére. Az alig ezer méteres darabon négy parkozott tér létezik, több mint másutt ugyanilyen oldalu területén, az egymás mellett sorakozó paloták között olyan kolosszusok vannak, mint a Hungária, meg a Vigadó-tér három óriási épülete.

Nem akarjuk azt állitani, hogy az a fejlődés, a melyet itt látunk, létre fog jönni a ferenczvárosi Dunarakparton is, sem azt, hogy a Csepel-rakpart pár év alatt Dorottya-utczává, vagy a Lónyai-utcza Váczi-utczává fog átalakulni, de bizonyosnak fogja bárki találni azt, hogy természetellenes és képtelen helyzet az, midőn az egyik városrész homlokegyenest ellenkező irányban fejlődik, mint a másik. A belvárosi részen a Károly-körúttól a Duna felé az üzleti élet, a csinosabb és drágább épitkezés növekedik, mig a Ferenczvárosi oldalon ugyanabban az irányban a gyárak és raktárak övezetébe lépünk, a hol a legrégibb épületek vannak, hol a legszegényebb nép lakik, a hol az új épitkezések még a mult évek rendkívüli haladása daczára sem érték el a minimumot sem. Ez a vidék agyon van ütve a legteljesebb mértékben. Milyen szép és főleg milyen gazdaságos föladat volna pedig ennek belevonása a budapesti általános fejlődésbe.

Újabb időben mind több és több alkalommal vagyunk kénytelenek olyan eszmékkel foglalkozni, a melyek a tervezők vagyoni előnyének javára a fővárosnak óriási áldozatába fognak kerülni. Az egyre tömegesebben fellépő tisztviselői és munkás telepeket értjük ezek alatt. Igaz, hogy szép gondolat, lehetőleg háziurakká tenni a főváros eddigi lakásbérlőit, de egyelőre még nem igen kivihető. Tudvalevőleg ezek a telepek kivétel nélkül kölcsönpénzen alakulnak, a mi pénzügyi viszonyaink között pedig a magas kamatláb folytán nagy terhet rónak az építtetőkre. Azonkívül a megalakulás első stádiumán túl a legfokozottabb igényekkel lépnek föl a fővárossal szemben. Már több izben szó volt arról, hogy ezek a telepek létesülésük esetén teljesen ki fogják meriteni, sőt túl fogják terhelni a főváros budgetjét. Tudjuk, hogy legnagyobb mennyiségét kiadásainknak a kövezések, csatornázások és vizvezetések emésztik föl. Már pedig ezek a kiadások még fokozottabb mértékben fognak előállani azokon az elhagyatott, a központoktól távol eső helyeken, a hol a telepek terveztetnek. Az egyetlen biztos módszer ennek a fenyegető veszedelemnek elkerülésére a Ferenczváros fölszabadítása volna. Ha azok a rendkívüli olcsóságú telkek, a melyek a Vámház- és Boráros-tér közötti darabon, meg még kifelé is azon túl az erősen lakott vidék határáig, az államvasúti teherpályaudvarig léteznek és azonnal bérházépitkezésre, ennek folytán rendkívüli jövedelmezésre alkalmassá válnak, ezek fogják magukhoz vonni közönségünknek azt a részét, a mely olcsó, kényelmes és egészséges lakások után való törekvésében hajlandó a távoli telepekre kimenni. A midőn ezen a területen egy dunaparti, ezen belül 2—3 kétoldalt beépitett utczai vonal, többszáz bérházzal fog rendelkezésre állani az alacsony telekárak folytán a lehető legmérsékeltebb árak mellett, senki sem fog messze vidékre kiköltözni, a midőn ezen helyeken mindazt megtalálja, a mi igényeit kielégitni képes.

Rendkívüli mértékben meg fognak tehát ezen vidéken az adótárgyak szaporodni, ezen a téren a város jövedelme tetemesen növekedik, a befektetési költségek pedig alig érdemesek említésre is, hiszen az a vidék teljesen csatornázva, kövezve van, viz és gázvezetékkel bőven el van látva, ezáltal tehát nemcsak, hogy újabb költséges befektetések elkerülhetők lesznek, hanem a már meglévő és alig-alig jövedelmező közintézmények is végre törleszteni fogják értéküket, s a fenyegető pénzügyi kalamitásokból költségvetésünk könnyű módon kiszabadul.

Mindezt egybevetve, alig képzelhető a főváros fejlődésére, ennek a fejlődésnek a helyes irányba terelésére, egyszóval pénzügyi helyzetünk javitására előnyösebb és szükségesebb, és mondjuk ki radikálisabb eszköz, mint az, ha ezt az előre nem látott körülmények folytán megnyomorított népes kerületet fölszabadítjuk a határoló és fejlődését tönkretevő keretekből.

Az „egyesületek“-ről.

Az emberrel vele született szabad akarat, az együttélés szülte ösztönszerű vágy természetes megtestesülésének: az egyesülésnek czélja az egyenként gyenge erők összevonása a tömörülő egyedek érdekeinek érvényesítése czéljából. A mily természetes ez az emberi jog a maga tiszta mivoltában s a mily mérvben kivánatos ennek a jognak tiszteletben tartása: ép oly elítélendő és kárhoztatandó az a határtalan visszaélés, mely annak napjainkban a végletekig menő elfajulására vezet.

A társasélet keretében érvényesülést kereső törekvéseknek a leleményesség mindenkor és mindenütt alkateleme volt és lesz. De míg normális, azaz a benne rejlő belső erők folytán fejlődött társadalomban, ha nem is kizárólag, de nagyobb részben értékes és ethikai szempontból meg nem támadható megnyilvánulásokban jelentkezik: addig a nem természetes erők szülte, vagy bizonyos erők által nem természetes alapon erőszakolt fejlődés keretében rendszerint elítélendő jelenségekben ölt testet.

A fejlődött angol-, amerikai társadalom igazi otthona a leleményességnek, a mely értékéhez mérten képes is érvényesülni, s a társadalomnak bármely részében és rétegében keres talajt: többé-kevésbé czélt ér. A technika, a kereskedelem, a reklám, a tudomány terén: bámulatot gerjesztő találmányoknak, nem hallott ismereteknek feltalálásában nyilvánúl, a mindent abszorbeáló társadalomban az anyagi erők mozgalmát idézi elő s úgy az egyedek, mint a köznek mérhetlen felsőbbségét biztosítják más társadalmakkal szemben. És ha megvannak — pedig nagyon megvannak — ennek az angol-amerikai leleményességnek az elítélendő kinövései is: ne feledjük, hogy *ezekben* a társadalmakban az általános műveltség, az ösztönszerű értelem sokkal több ellentállási képességgel ruházza fel az egyedeket, hogysem azok ne lennének képesek a léha, a szédelgő leleményességet felismerni, annak ellentállani s érvényesülését individualiter megakasztani.

Nem így áll a dolog a kevésbé művelt társadalmakban különösen nem minálunk. A mi társadalmunkat, sajnos, nem azok az egyedek alkotják, mint az angolt vagy általán az europai nyugoti nemzetekét. Sem a műveltség általában, sem a tudás és tapasztalatok edzette itélő és megfigyelő képesség nem olyan fokú nálunk illetve bennünk, hogy képesek lennénk annak a leleményességnek hatása alól, mely köztünk keres életet s a mely rendszerint kétségbeesett, idegenből ideszakadt, alacsonyabb vagy magasabb szárnyalású szédelgő szellemek produktuma — magunkat emancipálni.

A leleményességnek tehát az a faja találja meg a m társadalmunkban hálás talaját, mely a tudatlanságra, az ebből folyó hiszékenységre építi terveit, melynek egyedüli czélja a tudatlanság kizsákmányolása.

A minden erkölcsi vagy ethikai motivum nélküli leleményesség a legszemérmetlenebb nyiltsággal élősködik közöttünk a különböző, házassági, hitel-, ingatlan forgalmi, szerelem, érdemjel, stb. stb. közvetítő foglalkozás alakjában és a kölcsönös segélyző, jótékony, betegsegélyző, szak- stb. stb. egyletek alapításában

A kellő műveltség nélkül szükölködő gyenge társadalom s a laza jogrendszer nyujtanak tehát alapot és módot arra, hogy a szédelgés jogszerünek látszó formák között virágozzék s az egyesülési szabadság magasztos eszméje discreditáltassék.

De ha a társadalmi műveltséget hirtelen magasabb szinvonalra emelni nem lehet: az államnak kell törvényalkotó erejével saját polgárai anyagi érdekének megmentése czéljából a szédelgéseknek praeveniálnia.

Hiába mondjuk, hogy jogállam vagyunk ha legvitálisabb életviszonyaink jogi szabályozatlansága egy egész társadalmi osztályt dob oda a szédelgés állandó martalékául! Törvényalkotási tevékenységünk teljesen nyugoti mintáju: de viszonyaink igen sok részben keletiek. Állandó gondosságunkat képezi jogrendszerünknek kikerekítése, tökéletesítése, az igaz. Tág szemekkel meredünk nyugot felé s a felszinen levő ottani törvényalkotás nyomán mi is alkotunk abban az irányban s akként, a mint azt ott látjuk De mert a társadalmi élet legmélyén levő körülmények a nyugoton már régebb idő óta nem igényelnek — részint a fentebb vázolt ottani társadalmi viszonyok, részint régebb gondoskodás következtében — rendezést: mi ezekre vonatkozólag nem látván ott mozgolódást, magunk sem mozgolódunk. Azután meg államformánk sem alkalmas minden nyugoti intézkedés reczipiálására. Szóval magasröptű jogi gondolkodásunkban a társadalmi elemi viszonyok jogi rendezése nem köti le figyelmünket.

De jogállam vagyunk s az első felvetett szóra — érdekelt és nem érdekelt — sietünk ezt hangoztatni; utalni magasztos és sok nemzet közjogában ismeretlen s tényleg vakitóan liberális alapjogainkra! Egyéni szabadság, sajtószabadság, egyesülési, gyülekezési stb. szabadság!... Politikus, jogász, államférfi, a sajtó: unisono igen virágos és fellengző eszmefuttatásokban kéjelegnek ezeknek a fogalmaknak hangoztatásánál. Ugyanakkor mindanyian megfeledkezünk az arany igazságról: «summum jus, summa injuria“ hogy a jognak csak megszabott határai adják meg tartalmát, értékét. Azaz... nem feledkezünk meg csak következetlenek vagyunk, mert hisz megszabjuk, nagyon megszabjuk, pl. az egyén cselekvési szabadságának korlátait. Csupa figyelem vagyunk az egyén gyöngeségei iránt (elismerem, annak jól felfogott saját érdekében): nem szabad az egyénnek az egyéntől a megállapítottnál magasabb kamatot szedni, nem szabad az egyénnek saját hajlama szerint magát leinnia, nem szabad vasárnap dolgoznia, nem szabad a vasút töltésére lépni, nem szabad a haladó villamosra felszállnia, nem szabad a kocsi belsejében köpni, nem szabad mások hallatára káromkodnia, az utczán csoportosulnia, saját testi épségében kárt ejtenie stb. stb. ... a szent sajtó szabadságának örömpoharába is — ide-oda dicső, érinthetetlen alapjog — csepegtettünk egy néhány üröm-cseppet...

Ez így van: és igen helyesen. De *ha így* van, bátorkodom kérdeni: miért szabad a szédelgőknek az egyesületek keretében, ne nyulj hozzám falak közt szabadon kizsákmányolni a társadalom legelhagyottabbjait?! Miért szabad a munkanélkül élő szájhősnek a társadalmi szervezet elleni gyülölet magvát a kellőleg nem érett s azért könyen félrevezethető tömeg közt — az egyesület keretében — tudatosan hintegetnie?! Mi állja útját annak, hogy a mint az alapjogok

fontosabbjait oly részletesen és helyesen elhatároljuk, ugyanakkor az egyesülési jognak is megvonjuk — épen a nagy tömegnek legjobban felfogott saját érdekében — helyes határait?... Tán a felületes szemlélődés, vagy az érdek fakasztotta felszólalás állja utunkat? Hát azok az indokok, melyek életet adtak az imént említett jogok korlátozásának: nem forognak-e fenn sokkal nyomatékosabb mérvben éppen az ideális egyesülési jog szempontjából? Nem kívánatos-e az állam, az államot alkotó egyedek érdekében, hogy *igazán* értékessé tegyük az egyesülés jogát annak szabályozásával, hogy körülbástyázzuk ez által a védtelen egyedeket, a tehetetlen közületeket a zsédelgéssel, a kizsákmányolással szemben?

*

Ezek az elmélkedések akadémikus értékűek. Hangosan beszélnek azonban az egyesülési jog szabályozásának kézen fekvő tárgyi indokai, melyeket egy legközelebbi alkalommal legyen szabad ismertetnem. *Baló László.*

Uj városháza kell.

A polgármester úr székfoglaló beszédében jövendő programmja egyik kimagasló pontjaként hangsúlyozta, hogy az új városházát a legközelebbi időben óhajtaná létesíttetni. Félreértették őt azok, kik úgy értelmezték szavait, mintha ő diszes székházat csak a külsőség, a mél tóság s reprezentálás kedvéért akarna emeltetni. A főváros első tisztviselője tapasztalatokban gazdag működése alatt meggyőződött arról, hogy *jó adminisztráczió* mindenfelé szétszórt hivatalokkal, „kirendeltségekkel“ el sem képzelhető s azért nemcsak új városházat, de — és első sorban, — az új centrális városháza által kifogástalan adminisztrácziót akart teremteni fővárosunknak.

Hiába küzdenek a tisztviselők most sokszor emberfeletti erővel a hivatalok szétszórtsága folytán állandóan felmerülő akadályok, félreértések, bonyodalmak ellen — a polgárság pedig ügyes-bajos dolgai után százfelé kénytelen szaladni; boszankodik, elégedetlen; idejével türelmét is veszti s károsúl ott, a hol ügyeinek gyors elintézése által hasznot remélt.

Vajjon ki örült jobban az új városháza hírének, a polgárság-e, vagy a tisztviselői kar? A szép remény megvalósulása oly közelnek látszott, hiszen — a mi ilyen fajta nagyszabásu épületeknél a leglényegesebb szokott lenni: a hely — az már régen biztosítva van a városháza számára a Károly-kaszárnya területén.

S ime, lassanként csak lelohadt a lelkesedés lángja — s a köztudatba csöndesen, észrevétlenül befészkelődik az a meggyőződés, hogy belátható időkön belül nem lesz meg az új városháza. Vajjon miért?! Megjavultak talán azok a viszonyok, a melyek az új városháza felépítését nemcsak kívánatossá, de elkerülhetlenül szükségessé tették? Dehogy! Csak az történt, hogy a *Károlykaszárnya*, ez a szürke szörnyeteg, a melyet örömmel — de drága pénzen — foglaltunk el a katonaságtól, hogy eltűntessük a földszínéről — egyszerre csak átkos teherként nehezedik rá terveinkre s a komor falak, a melyeket mi készültünk mihamarább lebontani — most lassanként romba döntik szép reményeinket s a régi kaszárnya diadalmaskodik az új városháza felett.

Egy részét kineveztük Mária Terézia korabeli *műremeknek*, a három meglehetős jó arányú és szépen részletezet kapuzatáért, a melyeket azonban nagyon is jól lehetett volna műemlékként akár az épitendő új városháza udvaraiban valahová applikálni.

Hát ebbe a műremek számba menő épületrészbe, a melyről a szakhivatalok, a fő- és albizottságok s mindazok, kiknek most mégis majd belé kell költözködniök, kimondották, hogy abban hivatalokat czélszerűen elhelyezni nem lehet: mégis oda megy az őszszel a városi hivatalok vagy része a polgármesterrel egyetemben. Ez a gránátos-utczai épületrész. A hajdanta templomnak szánt épületszárny földszintjét a *tűzőrség* szállta meg s innét tartja kivonulásait; fölötte az emeleten vigan karikáznak a kerékpározás művészetét gyakorló ifjak és hölgyek *a bicikli-iskolában*. Julius 1-én megnyitják a kaszárnya nagy udvarán a lovardából vedlett vásárcsarnokot is s körülötte majd megalakul a nyilt, illatos piacz.

Ennek révén egyre-másra törik ma már a kaszárnya udvarára néző helyiségekből a boltajtókat s egy-kettőre ott lesznek a kávémérés, korcsma, mészáros s mind, a vásárcsarnokok környékéről ismeretes beszerzési források, mig az emeletek legénységi termeit asztalosok, lakatosok s számos egyéb iparág műhelyeinek lármája tölti be.

De e bábeli zürzavarba a felvilágosodás szelleme is bevilágit majd ragyogó sugaraival. mert a Belváros egyik régi házából a nyáron kiszoruló *iskola számára is találtunk már a rostély-utczai részen helyet*, s mig fölül az emeleten vig nebulók fognak behatolni a tudományok rejtelmeibe, addig alattuk, a hajdani „*Folie Caprice*“ helyiségeiben a végrehajtó üti meg a dobot az „*adó-árverési csarnokká*“ alakított mulatóhelyen. De azért ugyanaz a jelszó járja majd itt újra: „*ki ad többet érte?*“ — csak kissé szomorúbban hangzik, mint a mulató idejében. A Károly-körúti részen megmaradtak az üzletek. Egyikmásik el is ment már, némelyik elkészül, mindegyik tartózkodó álláspontot fogal el, beruházásokat tenni nem mer; senki sem tudja, mikor szakad rá a kiköltöztetés veszedelme s lassan-lassan a Károly-körút híres üzleti forgalma, értéke tönkre megy.

Felül az emeleten még bejárnak a tisztek a kaszinóba, a mig be nem rendezik számukra az újat a Lipót-utczában; azután a megüresedő helyet elfoglalja majd az összes fővárosi hivatalok között jelenleg legeslegmostohábban elhelyezett hivatal: *a katonai ügyosztály*. A második emeleten már most húzódott meg, bár csak ideiglenesen, a számvevőség egy osztálya s a mérnöki hivatal egy „kirendeltsége“, s ha figyelemmel kisérjük az irányzatot, kétségtelennek látszik, hogy ma-holnap elhangzik majd az utasitás még számos más *fővárosi hivatalnak betelepitésére* — jól-rosszul, a hogy lehet.

Ez a Károly-kaszárnya képe most.

Ez a sok ember, hivatal, üzlet, műhely, iskola szépen beletörődik, beleszokik ebbe az abderai állapotba. De már most hová menekülnek mindezek, ha egyszer mégis csak neki megy a csákány a komor falaknak?!

A gránátos-utczai átalakított részt csak fentarthatjuk, az igaz, egy ideig (ámbátor ezzel is kár volt a szabályozás kérdését megnehezíteni), a magánosok, iparosok, kereskedők majd csak elvonulnak valamerre, ha bajjal is, kárral is — ha lejár a felmondási idejük; de hová tesszük ismét a bérházakból áttelepített s még áttelepitendő hivatalainkat? Hová a vásárcsarnokot, iskolát? hatósági intézményeinket? Minden fillérrel, a mit most a Károly-kaszárnya benépesítésére költünk, minden hivatalszobával, a melyet benne berendezünk, egy-egy nagy lépéssel távolodunk el az új városháza felépítésének lehetőségétől, s egy-egy szemrehányással

többet gyűjtünk az utókor számára, a melyekkel bennünket illethetnek.

A tele-telepítésnek első következése az lesz, hogy kénytelenek leszünk kimondani, hogy a Károly-kaszárnyából lett „*új — régi városházából*“ most már újra ideiglenesen bérházakba visszamenni nem lehet, tehát fel kell építeni a városházát *máshol*. De azért ne örüljenek a Dunapart hivei. Mire erre a tudatra ébredünk, addigra a Belváros szabályozása teljesen keresztül lesz hajtva — s a városháza számára akkorra már a Dunaparton se lesznek meg a most még némelyek által megfelelőknek képzelt városháza helyek. (Mellesleg megjegyezve szó sincs róla, hogy azon a környéken 6500□ öles területet lehessen e czélra találni.)

És ha a Belváros most folyó szabályozását végrehajtjuk, teljesen függetlenül azokra a városszabályozási követelményekre, a melyek a Belváros felé gravitáló útvonalak létesítését mind hangosabban sürgetik, úgy örökre elrontjuk a városnak helyes alakulását s későbbi költséges operácziók, a természetes fejlődés erőszakos megakadályozása folytán előállott testi hibákat többé el nem tüntethetik soha.

De ne gondoljuk azt sem, hogy ha a Károly-kaszárnyából most mintegy fél czentrális városháza surrogatum félét teremtünk, hogy ezzel az okos takarékosság elvét követtük s a város érdekeit mozdítottuk elő. Távolról sem. A Károly-kaszárnya régi, évtizedek óta elhanyagolt épületrészei 1—2 év mulva tatarozás czímén felemésztik majd az évenkénti bérjövedelmek nagy részét s a hatóságnak állandó zaklatást, kalamitást fognak okozni.

A Károly-körút üzleteinek a bizonytalan jövő által előidézett pangása, a Károly-körút üzleti forgalmának elértéktelenedése a VI. és VII. kerületeknek a Belváros felé törekvő forgalmának a Károly-kaszárnya ormótlan épülettömbje által történő megakadályozása, nemkülönben az új városháza *fel nem építése* által előidézendő maradiság a város főútvonalán: a Károly-körúton, mindmegannyi érzékeny anyagi és erkölcsi veszteség, a mely a fővárost közvetlenül, vagy közvetve éri.

Ha azonban az egész kaszárnyának hivatalokká történendő átalakítását elkerülni sehogy sem lehetne, vagyis, ha az új városháza felépítését egyhamar tényleg keresztül vinni nem áll módunkban, úgy legyünk tisztában a helyzettel: mondjunk le arról inkább már most, *hogy az új városházát ezen a helyen valamikor felépítsük, s biztositsunk még most, a mikor talán még valahogy lehetne: a városház számára más helyet.* De viszont, ha a Károly-kaszárnya drága pénzen megvásárolt területét erre szántuk, azt jónak, helyesnek, szépnek s a város érdekeire megfelelőnek hiszszük és valljuk, úgy ne gördítsünk a kaszárnya drága benépesítése által újabb és újabb akadályokat az új városházának e helyen való létesithetése elé, hanem erős akarattal ne engedjük, hogy az új városháza kérdésének még most tiszta, jó útja elposványosodjék. A Károly-kaszárnya terület szabályozásának kérdése a megoldás stádiumában a középitési bizottság előtt fekszik, arról sokat vitatkozni, újabb eszméket találni alig lehet. Semmi sem akadályozhat bennünket abban, hogy egy végleg elfogadott szabályozási terv alapján kiirjuk az építési tervpályázatot az új városházára. Mire az lejár — meg lesz a pénz is, mert erre a czélra elő lehet, elő kell azt teremteni; és egy 8—10 millió forintos kölcsönhöz akkorára remélhetőleg könnyebbek lesznek a conjuncturák mint most.

A városháza felépítésének a középitési igazgató által legutóbb javasolt módja nemcsak költséget okoz, hanem jövedelmet is hoz, a mely az építési költségek nagy részét amortizálni képes.

Azért hát csak legyen készen a terv, hogy építhessünk, nehogy még akkor is, a mikor már hozzáfoghatnánk, itt éktelenkedjék a város közepén a szürke, ódon Károly-kaszárnya.

Hegedüs Ármin.

Szegényügyi statisztika.

Miként a lapokból kivehető, legközelebb összeül az az enquête, mely hivatva leend székesfővárosunk szegényügyének a rendezése kapcsán a jótékony egyesületek ellenőrzését megvitatás tárgyává tenni.

Nem lévén szerencsém e szakértekezletnek tagja lenni, mint a legújabb szegénygyámolító irányzatnak, a *megelőző szegénygyámoltásnak* egyik hive, bátor vagyok e sorok útján szerény nézetemet kifejezésre juttatni.

Mindenekelőtt konstatálnunk kell, hogy ott, a hol az egyes segélyzendők viszonyait alaposan nem ismerjük s minden egyes mozzanatot mérlegelésünk tárgyává nem tehetjük, ok- és czélszerű segélyezésről szó sem lehet. Lehet ugyan az összegekben nagyszerű eredményt felmutató emberbaráti tevékenységünk; de az eredmény muló; tervszerű sohasem lesz.

Az első alapja a helyes szegényügyi igazgatásnak tehát a segélykeresők *egyéni nyilvántartása*. Nem az egyleteknek a törzskönyvére van szükségünk, hanem azoknak az egyéneknek a hiteles nyilvántartására, a kik a szegényügy mai szervezetlen volta mellett 1400 egyletnél és 100,000 ajtónál bekopogtathatnak anélkül, hogy valahol nyoma legyen annak, mily nagy adót ró X. úr vagy Y. asszonyság különböző koldulási czímek alatt Budapest nyilvános és magán jótékonyságára.

Bár miként irtózzanak is egyesek a hatósági gyámkodástól, mégis utat kell, hogy törjön magának nálunk is az az irányzat, a melynek egyik sarktétele, hogy a közsegélyből élők megélhetési viszonyai nem szabad hogy túlhaladják a létminimumát annak a munkásnak, a ki a keze fáradalmas munkájával keresi magának és családjának a mindennapi kenyeret. Igaz, hogy egyes segélyezendők a multban tisztességes állást foglaltak el a közéletben, de azért mégsem járja, hogy egyes professzionátus „folyamodók“ maguknak igen gondatlan ekzisztencziát biztositsanak az által, hogy régi összeköttetéseik révén, a náluknál sokkal inkább megszorult embertársaik elől a segélyösszegeket bizonyos virtuozitással elhalászszák. Az úgynevezett „tisztességes“ koldulás igen hasznos foglalkozás Budapesten, mert lehetővé teszi, hogy egyesek, a kik délelőtt a legkeservesebb modulácziókban adták elő nekünk sanyarú helyzetüket, már este a szinház valamely nem épen utolsó ülésén jókedvüen kaczagjanak egy-egy sikerült pointe fölött. De ezek a dolgok ép oly ismertek, mint a minő tűrtek, hisz tudjuk régóta, hogy: szemérmetes koldusnak üres a tarisznyája.

Hogy minő eljárást fog a hatóság az egyesületekkel szemben követni, az a csekélységem szempontjából irreleváns. Az az egyesület, a mely nem fogja tűrni a hatóság ellenőrzését, egyszerűen feloszlik s lesz egy-egy adminisztráczionális pénz-

fogyasztó tényezővel kevesebb. De az ellenőrzésnek nem szabad ridegnek és az önkéntes jótékonysági tenykedésre nézve megdermesztő hatásunak lenni. Az ellenőrzés egyedüli helyes módja a *külső ellenőrzés* vagyis *az egyesületek vagy közpénztárak által támogatott egyének és az általuk a különféle helyeken igénybe vett segélyösszegek és egy korona értékét meghaladó természetbeni adományok központi nyilvántartása.*

Minden segélyezésről, a mely egy koronát meghalad, vagy a mely, bár kisebb összegekben, de egy és ugyanazon személynél ismételten előfordult, *segélyezési bárcza* volna kiállítandó a pénztár vagy jótékony egyesület, illetve az eljáró közeg által. Ezen bárczáknak mindama pontokat kellene tartalmazni, a melyekből kivehetők legyenek mindazok az adatok, a melyek helyes nyilvántartás és helyes statisztika vezetéséhez szükségesek. Kifejezésre kell juttatni a segélyezett korát, családi állapotát, ha a segély nem neki magának, hanem valamely családtagjának juttatott, minő czímen (ösztöndíj, ruházat stb.), ha az adomány nem készpénz, hanem pénzértékű más tárgy (fűtési anyag stb.), minő értéket képviselt az; minő volt a segély, átmeneti-e vagy pedig állandó? stb.

Minden egyes segélyezettről a központi szegénygyámolító intézetnél nyilvántartási lap vezetendő, a melynél a beérkezett bárczák alapján mindenkor nyilvántartandók: a segélyezett összes körülményei, az általa igénybe vett segélyek (városi, hitközségi, egyesületi stb.). A természetbeni adományok külön rovatokban feltüntetendők, még pedig mennyiség és piaczi értékük szerint.

A *nyilvántartás* bizalmas és első sorban arra szolgál, hogy a hatósági, hitközségi és egyesületi pénztárak vagy egyéb jótékony tényezők az egyes folyamodók viszonyairól maguknak *bármikor bizalmas és megbizható tájékoztatást* szerezhessenek. A székesfővárosi szabályrendelet pedig kötelezőleg kimondhatná, hogy minden nyilvános számadástételre kötelezett emberbaráti tényező köteles legyen, mielőtt a pillanatnyi segélyezés mérvét meghaladó valamely adományozás iránt intézkedik, a nyilvántartó hivatal információját igénybe venni. Ezzel el volna érve, hogy az élelmes „szükölködők“ többé ne élhessenek in dulce jubilo, míg a tényleg megszorultaknak a segélyezésére fedezet nem jut.

A másik szempontja az ellenőrzésnek a helyes statisztika. Ezt a szempontot legjobban úgy lehetne szolgálni, hogy a jótékony egyletek, ép úgy mint a bankok és pénzintézetek Budapesten most is teszik, havi pénztári és forgalmi kimutatást terjeszszenek be a statisztikai hivatalhoz, a melynek módjában lesz ezeknek a kimutatásoknak a helyességét — a nyilvántartási hivatalnál való feldolgozás után szintén oda átteendő segélyezési bárczákból — kivenni, illetve ellenőrizni.

Ily szervezet mellett az ellenőrzés helyes alapon mozoghat, nem bénítja az egyesületek működését, hanem ellenkezőleg ezeket helyes információ által támogatja, megkülönbözteti az igazán szükölködőt a professzionátus koldustól s megveti szegényügyünk okszerű rendezésének az alapját.

Vajda Mihály.

Önkormányzat.

A községi közületek boldogulásának és fejlődésének legfőbb biztosítéka, hogy akaratuk és erejük legyen önmagukat úgy kormányozni, a mint azt legjobbnak látják. Autonom községek nélkül az államban nincs kellő vérkeringés és rendőrállammá zsugorodik össze. A községi közület önmaga ismeri legjobban léte virágzásának feltételeit; — a legélesebb szemű, legvilágosabb elméjű törvényhozó sem láthatja át a helyi viszonyok, lokalis érdekek és pártikuláris törekvések összességét oly mértékben, hogy azok jogos és megfelelő érvényesülésének megfelelő keretet, szervezetet alkothasson.

De sokkal fontosabb az autonomia, ha másik, társadalmi oldaláról tekintjük. Csak az autonom hatáskör képes a társadalom igazán szabad elemeinek érvényesülését biztositani. Autonomia és független polgári társadalom együtt járó dolgok: vállvetett működésük biztosítéka az emberi jogok az ember méltósága és a közület egyetemes érdekei érvényesülésének. Azért nem lehet nagyobb gondja a társadalomnak, mint autonomiája védelme, s viszont az autonom hatóság első feladatának tekintse a társadalmi elemek szabad fejlődését, békés egyetértését, folytonos egészséges megujulását biztosítani.

És ha a fővárosi közigazgatás, vagy, hogy többet mondjunk, a székesfőváros egész községi életének bajait elemezve azok kutforrására akarunk jutni, így ezt abban fogjuk találni, hogy minálunk nincs valódi, egészséges önkormányzás, annak csak külszine van, s az igazi autonomiának legfeljebb hibái élnek.

Mert mit ér az, a mit a törvény betűje mond, ha az csak papirosmalaszt marad s nem tud hussá-vérré változni?

Már pedig ez nálunk úgy van. — Mert, kérdem, hol, miben, mi módon nyilatkozik meg minálunk erőteljes, független községi élet? A közgyűlésen, mely a községi és törvényhatósági feladatokon kivül álló, sőt olykor avval ellentétes érdekek szolgálatába szegődött? A székesfőváros nagytekintetű tanácsánál és a hivatalnoki karban, mit a közgyűlés matadorjai a maguk képére és hasonlatosságára teremtettek? Vagy talán a székesfőváros polgárságának széles nagy rétegeiben, melyek az őket megillető befolyásból kizárva, a közügyek iránti érdeklődéstől — vezetés hiányában — elfordulva, a községi élettel és annak vezetőivel semmi kapcsolatban sincsenek?

Nem csoda, hogy ilyen körülmények közt az autonomiának még azt az átlátszó és igen lenge fátyolát is — mit a törvény adott a fővárosnak — átlyuggatták, elkoptatták — s ma egész községi életünk egyrészt az önkormányzatból kirekedt polgárság, másrészt a klikkérdekek ingoványában fuldokló közigazgatás ijesztő képét tárja elénk.

Igenis, felelősség terheli a város atyáit és a község összes hivatott vezetőit, hogy a főváros fejlődésének alapfeltételét az önkormányzatot így eljátszani engedték.

Azon ne csodálkozzunk, hogy az államhatalom, vagyis annak mindenkori birtokosai azt megnyirbálni hajlandók voltak: a hatalom sohasem elég önmagának, folyton növelni akarja önmagát. De annál szigorúban és éberebben kellett volna a községnek őrt állani jogai felett, mert csak azokra a jogokra vagyunk érdemesek, melyekkel élni akarunk is és

a miket megvédeni, fentartani és fejleszteni kedvezőtlen körülmények közt is elég erővel és bátorsággal rendelkezünk.

Csakhogy erő, bátorság és főleg előrelátás hiányzottak. Fontos kérdésekben való engedékenység, csekélységekben — mikben gyakran igazunk sem volt, erőszakoskodás és gyermekes csökönyösködés olvasztották el alattunk azt a morális alapot, melyre az önkormányzat erősségét építeni lehet.

Meg eljátszották avval, hogy nem igyekeztek a jogosítottak minél nagyobb rétegét jogaink védelmére egyesíteni és a községi ügyei iránt az érdeklődést minél szélesebb körökben tenyészteni — nem pedig azért, mert egyesek törekvései a kevesebb érdeklődés közepette jobban érvényesülhettek.

Így keletkezett fokozatos letargia, így sülyedt el képzelhetetlen indolenciába — nemcsak a fővárosban, de másutt is — a községi élet. Így borult vészes, majdnem halálthozó álomba az egész polgárság. Hiszen nemrég az egész nemzetet sorvasztó marazmus nem volt más, mint a törvényhatósági és községi élet pangása.

Itt kell tehát az orvoslást is megkezdeni s a község élete, ügyei iránt kell az érdeklődést felkelteni, terjeszteni, szítani.

Hiszen azok a nagy, mindent átalakító társadalmi reformok is, melyeket az újabb kor zászlajára írt, a község által várják megoldásukat, a mi által a község politikai feladatai ismét szaporodnak és nyernek jelentőségben. Tessék ezen kérdések megoldásánál azt a politikai hatáskört — mit a törvény biztosít — érvényesíteni. Igaz, ez olcsóbb, de nehezebb, nemesebb de kevésbé hálás feladat mint a díszpolgári oklevelek kiállítása.

Pedig ismétlem, itt kell kezdeni, mert ezek azok a nagyjelentőségü kérdések, melyek a közönség elsenyvedt érdeklődését ismét felkelthetik. Ha pedig lesz ennek folytán élénk köztörvényhatósági életünk, akkor kell egész erővel a mostani nyügöző rendszer gyökeres megsemmisítésére összeállani.

A főváros szervezetének újjáalkotása immár elkerülhetetlen. Készülnek is rá már évek óta a minisztériumban — a főváros csak vár, vár, még szervezési szabályrendeletének reorganizálásával is vár, hogy mit akarnak vele *mások* cselekedni. Hogy lehet ily körülmények közt képzelni, hogy majd az új törvény a főváros önállásának, önkormányzatának kedvezni fog? Most, mikor a politikai életben beállott kedvező változás az eredményesség reményével is biztat, most kell minden erkölcsi komolyságunkat összeszedni, hogy a főváros önkormányzati képességében immár nagyon megingott hitet ismét megerősítsük és közigazgatásunk újraszervezésénél megszerezzük ne csak annak mennyiségi kiterjesztését, de önállásának, függetlenségének erősítését és biztosítását is. Ne feledjük egy perczre sem, hogy a megalkotandó új szervezet elhatározó és igen sok időre döntő befolyással lesz a főváros fejlődésére; gazdasági életének felvirágoztatására, polgárságának szellemi és anyagi boldogulására; ne feledjük, hogy — mint Széchenyi mondá — „a törvény életet és halált okozhat".

Szigma.

Aquincum.

A törvényhatósági bizottság egyik legutóbbi közgyülésén felmerült a kérdés, vajjon érdemes, s egyátaban indokolt-e az aquincumi — rendszeres régészeti ásatások továbbra leendő folytatása? Igenis indokolt s felette kivánatos nemcsak régészeti, hanem művelődéstörténeti szempontból is!

Hogy milyen fontos szerepe jutott a régészetnek a közhasznu ismeretek terjesztésében, különösen pedig a közművelődés és általában az ország ezen részét megszállva tartott népek története felderitésében, arról fényes bizonyságot tesznek az Ó-Buda földjén föltárt leletek és műemlékek, mindamellett, hogy ezek csak töredékesen és legnagyobb részben szétzúzva és megcsonkitott állapotban jutottak reánk.

Valamint a természetbúvár az ősállatnak néhány fönmaradt csontdarabjából állitja össze az egész testet és pedig a szervi alakzat változatlan törvényei szerint biztosan és meggyőzőleg: a régész is azt teszi a földből kiásott alapfalak szétdúlt maradékaival, a néhány betűvel, mely a letört, vagy szétmállott kövön, vagy tárgyakon még olvasható. A sok százados törmelékből előkerült agyag és üvegedények, a fémneműek és használatban volt mindennemű tárgyak töredékeit értékesiti a történelem számára és összeállitja belőle a képet, mely ama régi, örökre letűnt világot állitja elénk.

S különösen az utóbbi körülmény fontos, a mi az Aquincumot és Ó-Budát illeti, minthogy e két helylyel az irott történelem nagyon mostohán bánt el. Alig találunk benne a puszta névnél egyebet, ehhez csak néha fűződik valamely esemény elbeszélése, vagy más megjegyzés. A régészet részéről e helyeken gyűjtött és megmagyarázott föliratok és leletek nélkül, *fővárosunk eredetéről és régi multjáról nem tudnánk úgyszólván semmit.*

A főváros áldozatkészségének köszönhető, hogy a kormány részéről 1879-ben, — tehát épen a legjobb időben, a mikor a különben e terület felé is rohamosan fejlődő főváros szabályozása még nem akadályozta az ásatásokat, — megindított ásatások Ó-Buda földjén évről-évre folytattatnak.

A főváros áldozatkészsége tette lehetővé azt, hogy a miről az irott történelem mélyen hallgatott, azt megtanuljuk a napfényre került föliratokból és műemlékekből. Ezek visszavezetnek bennünket a legrégibb, körülbelül kétezer év előtti korszakra, midőn a székesfőváros mostani területét az első emberek megszállották, visszavezetnek az akkori állapotokra, viszonyokra. Már pedig ezek nélkül a székesfőváros történetét helyesen megirni teljes lehetetlenség.

Ezért oly fontos tehát az aquincumi régészeti ásatások ügye, s így az ásatások továbbra leendő rendszeres folytatása is, sok lévén még a rendelkezésre álló s felásatlan terület.

Márkus Jenő.

A lőportárak kihelyezése.

Két kilométernyire romba döntött mindent a légberöpült lőpor Toulon város szomszédságában a kis La Goubron-ban. Iszonyú pusztítást vitt végbe a robbanás mindenfelé, számos áldozatot követelve. Szörnyű látvány az, midőn a pezsgő élet helyébe váratlanul, meglepetésszerűen egy sötét romhalom lép, midőn az épületek kődarabokra hullanak, össze-vissza egymásra, halált okozva mindenfelé!

Sok szorgos kéz munkája, sok ember vagyonkája hever a földön szétfoszolva ott, a hol még most is sok munkás dolgozik a romok eltakarításán. Nem tudjuk, bűnös kéz, véletlen vagy gondatlanság következménye-e a vagy szerencsétlenség, hanem csak azt a sivár képet látjuk: halottak, árvák siránkozása és szomorúsága mindenfelé. Megdöbbentő volt a katasztrófa hire mindenkire, azok a hirek, a melyek az áldozatok, a halottak számáról szólottak.

Szóval minden nagyobb szerencsétlenségnél meg-meg állunk egy perczre, megrezzenünk és ha emberi gyarlóságunkról erős kritikát mondottunk és az áhítat adóját leróttuk, akkor visszatérünk a mindennapi munkához, folytatjuk a régi közönynyel és indolencziával azt, a mit abbahagytunk.

Székesfővárosunkban kiadták a jelszót: takarékosság minden vonalon, és mit tapasztalunk minden vonalon? gondatlanságot. A helyett, hogy minden alkalmat tanúlásra, minden szomorú példát előnyükre használnánk, tudomást sem vesznek róla, a nagytanácsban még csak említésbe se hozzák. Pedig a La Goubroni eset eszükbe juttathatná, hogy fővárosunk minden oldalról körül van véve lőportárakkal. Ott van Budán a promontori-úton egész közel a városhoz, itt a fejünk fölött alig öt percznyire a gubacsi-határ, a hol szép mennyiségű robbantószer van felhalmozva.

Azt kérdem, nem volna-e időszerű szóba hozni ezen veszélyt rejtegető lőportárak kihelyezését? Nem látnak benne semmi roszat, hogy itt van egész közelünkben, minden oldalon puskapor, a mely a gyenge alapokra fektetett fővárosi házakat mind rombadöntené, robbanás esetén.

Ha nem is tételezzük fel a tanácstól, hogy a puskapor feltalálója, feltételezzük mégis róla, hogy ismeri a puskapor veszedelmét és intézkedik, hogy ezek a lőportárak a városon kívül távolabbra helyeztessenek.

L. B.

A tolonczügyről.

Valahányszor államrendőrségünk költségvetése parlamenti diskusszió tárgyát képezi, tolonczokról is elmaradhatanul valamelyes szó esik.

A közigazgatási tevékenység ez elhanyagolt részletét épen napjainkban tüntette fel a maga valódi mivoltában az a t. honatya, kinek különben is vigyáznia illik egész Magyarországra.

És bárha a fővárosi rendőrség ez egy ágánál kizárólag az állam fedezi a költséget, székesfővárosunk közrendjének szempontjából mégsem lesz érdektelen eme kiváló fontosságú kérdés fejtegetésébe bocsátkoznunk.

A kik eddig e kérdéshez szólottak, csaknem kizárólag a társadalmi megtorlás szempontjából fogták fel az ezernyi züllött alak sorsát. Pedig ezek elvégre is az emberi társaság bizonyos kontingensét teszik, a kiknek helyzete nemcsak helyi policziális, hanem szociálpolitikai szempontból is javitandó volna. Ezek azok az egyének, a kiknek javarésze még nem lépett a bűn sötét ösvényeire, de az élet nyomora, beteges szervezet, vagy még betegesebb hajlandóság még a köznapi élet félig terített asztalától is szinte hypnotikus erővel valamenyijöket távoltartja.

De a társadalom élő lelkiismerete mintha koronként mégis megszólalna, habár egyelőre csak az intéző hatóságok birálatában! Pedig társadalom és hatóság közösen mulasztották el eddig a bajok alaposabb orvoslását; egyik a maga nemtörődömségével, másik a legjobb szándékával is paralyzáló szervezetlenséggel, melyek karöltve eredményezték, hogy az e téren uralgó állapotok egyáltalán nem illenek egy fejlettebb kultura keretébe.

A ma divó társadalmi felfogás (egyébként nagyon helyesen) pl. azt sem tűri el, hogy a csirke az ő lábainak összekötözésével személyes szabadságától tulságosan megfosztva legyen; és ha egy ebet ama bizonyos zöld kocsiba internálnak, az arra járók szive vérzik, szive fáj. Kivétel csak az a kétlábú tollatlan állat, melyet, vagy a kit naponként tuczatszámra helyeznek egy a kutyáénál mindenesetre megfelelőbb nagyságú zöld kocsiba, anélkül, hogy a közjótékonyság az effélék megelőzésére csak valamikor is gondolt volna. Pedig a hatóság, addig, mig kellő társadalmi segélyben nem részesül, a beraktározás fentvázolt módszerével épen a társadalom gunyja elől akarja elvonni ama szerencsétleneket

Más kérdés azonban, hogy mig a székesfővárosban azt a sokszoros gúnynak kitett kocsit használják a dehonesztálás elkerülésére, vidéken mért viszik legfeltünőbb kiséret mellett faluról-falura — s mért állitják igy szászoros szégyenfa elé ezeket az u. n. átkelési tolonczokat, sokszor egy egész országon keresztül — mig ugyanolyan nyilvános megszégyenités mellett a szülőföld piaczára nem érkeznek. Vajon humánus, vajon szükséges eljárás-e ez? és megfelel-e annak a rendészeti megelőző tendenczianak, melyet a tolonczkezelésre vonatkozó 9389./1885. II. sz. belügyminiszteri rendelet hangoztat.

Tudni kell mindenekelőtt, hogy a tolonczanyag nagy része csavargókból, koldusokból és iszákosokból áll; tehát olyanokból, kik az erősebb lelki energia hijával vannak. Mindenesetre szerencse volna székesfővárosunkra nézve, ha ezektől az állandóan ide fluktuáló elemektől egyszer s mindenkorra megszabadulna. Az eddigi eljárás azonban ellenkező eredményre vezetett. Mert mi történik akkor, midőn a toloncz (férfiak és nők, a közerkölcsiség nem nagy előnyére heteken át összezsufoltan) szégyenútjának végczéljához megérkezik? Az, hogy csak egyszer térjen ily kényszerű apostoli lábakkal az ő kicsiny falujába, többé ott keresetforrásra nem talál, családi életet nem alapithat és a falú gúnyja csakhamar kiüldözi. Megfordított Antheussá lesz valamennyi, kik a hazai talajra dobatva, nem erőt, csak életcsüggedést szivnak magukba. Egyebet tenni úgysem tudván, természetesen visszamenekülnek abba a nagy városba, melyet már előbb megismertek és melynek zajos világában észrevétlenül megmaradni vélnek. Lelki energiájuk vajmi ritkán ébredvén fel, újból és újból hatósági elbánás alá kerülnek. Hatóságnak meg társadalomnak, mely őket a fentvázolt modón *hontalanokká*, erkölcsi zülöttekké teszi, ellenségeivé, és később a bün eleve-jeivé is válnak; mig életük különös büncselekmény a börtön, zöld kocsi és isten szabad ege közötti állandó circulus vitiosusban ér véget. A tolonczházunkat vizsgáló szabad ánglius képtelen volt megérteni ezt az állapotot akkor, midőn az ő háromegy királyságában csavargók, részegek hathatós társadalmi gondozásban részesülnek, és a helyi rendőri szabályzatot képező *bylaws-ok* e részben csak a megfigyelő eljárást ösmerik.

Miután igy a nálunk divó tolonczkezelés nem annyira megelőző, mint inkább megtorló, hatásúvá vált, és sokszor egy súlyos büntetés mérvével is felér: javító tendencziája már csak igaztalan mivoltánál fogva sem

lehet. S hányszor történik, hogy egy kezdő tisztviselőnek sokszor csak tapasztalatlanságon alapuló tolonczhatározata valódi Golgotha-utat készit elő!

Visszatérve e kérdés parlamenti tárgyalásához, ott némi satyrikus czélzattal egy tolonczházasságról is történt említés. Az igazság az, hogy ez egyének előtt ma is jobbára ismeretlen az egyházpolitikai harczok eredménye; pap vagy jegyző őket vajmi ritkán vezeti be a családi élet szentélyébe, mert rendszeresebb életviszonyok folytatására már képtelenekké válltak. Pedig *Balzac* szerint: minden állatnak megvan a maga természeti ösztöne; az emberé a családi szellem!

Addig is, mig a társadalom érdeklődése felkölthető leszen, emberséges kormányzati feladatot képez, hogy a hatóságok eljárása a tolonczszabályzat módositásával új irányba tereltessék, mert a mai eljárás mellett a hatóságok minden jóindulata kárba vész. És itt ki kell emelnünk, hogy néhai *Ch.* rendőrtanácsos tollából már évek óta vár elintézésre egy kitűnően szerkesztett és az egész országra kiterjeszkedő tolonczozási javaslat, melyet a felső hatóságoknak ezennel figyelmébe ajánlunk.

A közbiztonság helybéli ellenségei részére vissza kell állitani a dologházat, hogy a tétlenségre szokott elemek munkakedvet nyerjenek. És a vidéki tolonczoknál se menjünk tovább a külföldre utasitottakkal szemben követett eljárásnál; vagyis a határos községnél szabadjára kell hagyni a tolonczot. Ha a kiutasitott más és más városban újabbi eljárásra ád okot, körzete egyre szükebb lesz, s végre is kénytelen otthon maradni, anélkül, hogy a megélhetés ottani forrását túlbuzgó hatósági beavatkozás elzárta volna.

Ennek helyes keresztülvitele azonban az egymást támogató rendőri szervek államositását tételezi fel, melynek bekövetkezte valószinűleg székesfővárosunk közrendjére is javitó hatással leend.

A záróra és a rendőrség.

A székesfőváros minden lakosát érdekelni fogja az a megokolás, melyet a rendőrség sajtóirodája a jelenlegi záróra fentartása tekintetében a napokban közrebocsátott. Mi is helyénvalónak tartjuk, hogy e kérdést lapunk hasábjain, — melyek mindenkor a nagyközönség érdekeit tartják szem előtt, — bővebb megvitatás tárgyává tegyük.

A vendéglősök ipartestülete ugyanis, más világvárosok példáira utalva, a zárórának éjjeli 1 órára történt megállapitását kiterjeszteni szeretné és az ez iránt szerkesztett kérvényben főleg azt hangsúlyozták, hogy az éjjeli élet megölése egy világforgalmi góczponttá fejlő városban az annyira sovárgott idegenforgalom megbénitására vezet.

Ezzel szemben a székesfővárosi államrendőrség főkapitánya a lakosok nyugalmát hozza fel, mint olyant, mely elsőrendű érdeket képez, és arra is utal, hogy az éjszaka sötét leple alatt sok erkölcstelenség vonul meg s bűnös üzelmek folynak, melyek között a vendégleitatás és fosztogatás nem állnak épen a legutolsó helyen.

Szerintünk mindkét felfogás egyenlő méltánylatot érdemel, mert tény, hogy az ittlakó nagyközönség érdeke egy intézkedő hatóságra nézve mindenekfelett megóvandó feladatot képez: de tény az is, hogy ha egy nagyközönség a maga és hatóságai erejével és áldozatkészségével Európa egyik legérdekesebb emporiumát alkotta meg, nemcsak önös czéloknak él, hanem egyéb ideális feladatoktól eltekintve, egy magasabb szempontnak, a világvárosi jellegnek is lehetőleg áldozni tartozik. Mert különben csak egy chinai zárt város sorsára jut, melyben éljenek bár százezrek, valamely nemes czélra kiható közszellem nem nyilvánulhat.

Mindezektől eltekintve egy város, mely az idegenforgalom intenzivitását megvalósitani képes, az anyagi erők nem megvetendő újabb forrásait nyitja meg a maga számára. És e czikk irója épenséggel nem ért egyet azokkal, kik legutóbb is különösnek tartották, hogy a székesfőváros érdemes tanácsa külföldi könyvekre, melyek városunk viszonyait szélesebb körökben ismertetni akarják, magasabb összeget is kész áldozni.

Bizonyára minden magyar fülnek jól esik hallani, hogy a mi drága és igen hatalmas testvérvárosunknak, Bécsnek éjjeli élete a stagnáczió látható jeléül oly sivárrá vállt, hogy a bennlakók is unalmasnak kezdik már találni. Másrészről az is tény, hogy a magyar szabadságnak szokásokon és törvényeken uralkodó hatalma az egész művelt nyugaton oly elismerésben részesül, hogy egy külföldi, ki a szabadságot idejövetele alkalmával a maga közjogi vonatkozásaiban nem érezheti, bizonnyal megütköznék azon, ha egyéni szórakozásainak szabad voltát a kelleténél több policziális békóba vetve találná.

Mig a Németországba, s főleg Berlinbe érkező idegenre kezdetben feszélyezőleg hat a hatóságok mindenhol jelenlevő gondoskodása, addig egy szabadnak kihiresztelt államban az effajta kényszerű atyáskodás már elidegenitőleg hatna.

Másrészről nem lehet vitatni, hogy messze nyugaton a regényes Gellért-hegy és szőke Duna közt elterülő csodaszép ikervárosról úgyis beszélnek, mint a melyben egy modern kisebb Babylont lehet feltalálni, és a hol a szabadság részben a haetéráknak és kisérőinek nagy szabadságában nyilvánul, mely a maga káros hatását a mindenhonnan ideözönlő aranyifjuságnál is mindjobban éreztetni fogja.

De mindezen ellentétes felfogások épenséggel nem kiegyenlithetlenek. A visszaéléseket sújtani, irtani kell és pedig az eddiginél erősebb felügyelet alkalmazásával, még ha ez a hatósági erő kényszerű fokozására is vezetne, mert ezzel a lakosság éjjeli nyugalma is biztositva leend. Tekintve pedig, hogy a bűn lovagjai az éj sötétjét kiválólag szeretik, az erősebb felügyelet mellett a bűnügyi megelőző rendészet is szélesebb körökben fog mozoghatni.

Az éjjeli életet azonban ne akarjuk mindenképen tönkre tenni. A legvadabb szocziáldemokraták, csak jómódhoz jussanak, a 8 órai alvás rendszerét azonnal negligálni fogják. Páris éjjel kitünően mulat, nappal kitünően dolgozik, az alvás csak azután következik, — a mennyire ugyanis idő és körülmények azt kinek-kinek megengedik. Mig a közre ilyenekből veszély nem származik, kár volna az embereket Morpheus szabályozásával is háborgatni.

Az iparostanonczok oktatása.

A magyar társagalom középosztályának egyik részét az iparosvilág képezi. Hivatása úgy nemzeti, mint közgazdasági tekintetben rendkivül fontos, mert ez az osztály, mint a társadalom szivének egy része, lüktető erejével a nagy, a gazdag, a nemzeti állam eszméjének megvalósításában figyelemre méltó szerepet játszik.

Az iparosügy egyik legfontosabb feladatát az iparostanonczok oktatása képezi. A mint a jó közkatonákból lesznek a jó hadvezérek, úgy a jól képzett iparostanonczokból válhatnak csak jó iparosmesterek. De, a mint nem elég a katonának a fegyverforgatásban való jártasság és a szolgálati szabályzatok ismerete, hanem harczi erények birtokában kell lennie, hogy jó hadvezér lehessen: úgy az iparostanulónak sem elég, hogy hivatásának megfelelhessen, ha csak a műhely technikai fogásait és az ipariskola elméleti ismereteit sajátítja el. A jellem, az erős akarat, a munkásság s a szorgalom erényeit kell kiirthatatlan módon a szivükbe vésni.

Korunk tudományos irányú rohamos haladása figyelmen kivül hagyja ezen fontos nevelési tényezőket az oktatásügy minden vonalán; tudósokat képez szív, erős akarat, nemzeti szellem nélkül. Ezen egyoldalu oktatási mód gyökeres megváltoztatása annyival is inkább szükséges az iparostanonczoknál, mert azoknak nagy része már zsenge korában elszakad a szerető anyai szív jótékony nevelői hatása alól s igy a nevelés pótlásának feladata teljesen az iskolára hárul. Képezzük az iparostanoncz jellemét, nemzeti érzését alkalmas olvasmányokkal és elbeszélésekkel, nemesitsük szivét dallal, emeljük fel lelkét valláserkölcsi alapon — a tanulás minden fokán.

Első sorban legyen az iparostanoncz magyar, erős jellemű, nemesszivű és szorgalmas munkás, azután — ha úgy tetszik — akár tudós is.

(*v. l.*)

Villamos fiakkerek.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Becses lapja 14. számában a *villamos fiakkerekről* szóló közleményére bátor vagyok a következő felvilágositással szolgálni:

A bérkocsitulajdonosok nincsenek ellene a villamos fiakkereknek, sőt még örülnének, ha minél hamarabb meglehetne honositani; de ez nem történhetik meg egykönnyen, mert a fő akadály az utczák kövezetében rejlik. Néhány utczánkat kivéve, a kövezet általában nagyon rossz, oly annyira, hogy a jelenleg külföldön már használatban lévő kocsik behozatalára egyelőre még gondolni sem lehet, hacsak olyan erőt nem fejlesztünk a motorba, mely a mostaninál legalább felével erősebb. Természetes, ezáltal a kocsi ára is tettemesen emelkedik, de a fogyasztás is szaporodik.

Azonkívül nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy a villamos áram (melyet a központból kellene átvenni) még igen drága, úgy hogy a jelenlegi viszonyok még jó ideig kizárják annak a lehetőségét, hogy Budapesten az automobile motoros kocsik általános használatba kerüljenek.

Egyuttal bátor vagyok a tisztelt szerkesztőséggel tudatni, hogy jelenleg egy amerikai nagyobb részvény-társasággal vagyok összeköttetésben vagyis alkudozásban, kik ismerve a mi rossz utczakövezetünket, egy olyan kocsit állitanak össze, mely Budapesten is használható lesz, és remélem, hogy az új szerkezetű kocsi már rövid idő mulva ideérkezik.

Persze könnyü a külföldieknek, a hol mindenütt jó aszfaltozott utczák vannak, de Budapest?

No de hiszem, hogy ha a fentemlitett kocsi megérkezik, a Budapesten lévő villamos-társaságokkal is lehető lesz szóba ereszkedni

A mi pedig a *taxametert* illeti, azt sem ellenzik oly nagyon a bérkocsitulajdonosok, mert hiszen ez a villamos bérkocsiknál kikerülhetetlen is lesz, a mit ők is tudnak.

Én ugyan már több éven keresztül bajlódtam Budapesten egy részvény-társaság összeállításával, de ez, sajnos, itt lehetetlen, mert nincs meg az urakban a kellő bizalom. A válasz mindig csak ez: nem értjük, és ki tudja fog-e sikerülni?

Elég szégyen, hogy Magyarországon semmit sem tudnak a külföld segitsége nélkül összeállitani, de mit csináljunk, a hol *pénz* nincs, ott kárba megy a jó akarat. Én már anyagi helyzetemhez képest eleget költöttem reá, lássuk most, mit hoz a jövő.

Azt hiszem, tisztelt szerkesztőség, nem veszi rossz néven ezen teljesen tiszta és igaz értesitésemet, de szeretem, hogy a való napvilágra jöjjön.

Maradok kiváló tisztelettel,

Hatschek Béla.

Hirek a városházáról.

Egy „Áponcz“ naplójából.

Ne tessék megijedni. Az *Áponcz* hivatalos kifejezés s olyan emberek értendők alatta, a kik nem annyira ápolásra, mint inkább hajlékra és némi táplálékra szorulnak. Tartózkodási helyük a szegényház, s ehhez képest predikátumuk is szegényházi Áponcz, a mi nem is hangzik oly szépen, mint galanthai Eszterházy vagy tornyai Schossberger, de határozottan sokkal misztikusabb.

Nekem, a ki e sorokat irom, térdem remeg, hajam fehérlik, orczám redős — és Áponcz vagyok. Azt a jól eldugaszolt pezsgős üveget, a melyre emlékiratszerű naplómat biztam, az utczán találtam dugóval együtt s igy támadt az a gondolatom, hogy megirom Áponczczá változásom történetét s a Duna habjaira bizom. Bizonyára akad valaki, a ki kidugaszolja a palaczkot, kisilabizálja irásomat és a szenvedő emberiség javára fordítandja.

Ifjuságom rózsás napjai oly régen virradtak reám, hogy rég elfeledtem, s a mint ezt Lili ő nagysága (ah, mily ifjú volt akkor ő is), oly helyesen jegyzi meg, hogy a mit az ember elfelejtett, az mintha nem is történt volna meg, úgy vehetjük, mintha én röviden, hatvan éves koromban születtem volna meg.

És 60 éves koromban feltünően hasonlitottam a csecsemőhöz. Nem tudtam megkeresni táplálékomat s nehány többékevésbbé rongyos ruhaféle fedte tagjaimat. Igy állitottam be az előljárósághoz, a kerületek e szoptatós dajkájához s kértem, gondoskodjék rólam.

Az előljáró-helyettes úr jóakarattal szólott hozzám.

— Folyamodjék be a szegényházba.

— Parancsolatjára, — dadogtam én, mig lelki szemeim előtt megjelent az Éden . . . akarom mondani a melegszoba és a mindennapi táplálék.

Kihallgattak. Elmondtam nevemet, életem történetét s miután lakást is kellett bediktálnom, az oly rokonszenves hangzású Karpfenstein-utczát neveztem ki lakóhelyemmé, a hol legszivesebben sétálgattam el az ebéd idejét.

Ezzel én el, a kérvény pedig felment a tanácshoz. A tanács áttette a kérvényt a rendőrséghez, a rendőrség véleményezés végett az illetőségi osztályhoz, az illetőségi osztály viszont a tanácshoz, a tanács átírt a szegényházi gondnoksághoz, a gondnokság jelentette, hogy nincsen számomra hely, de ha megürül egy hely, bejuthatok.

Én minderről persze nem tudtam semmit. Nemsokára azonban a szegényházi Áponczok közül nehányan megtértek oda, a hol éjjel-nappal rendelkezésre áll a hely s kérvényem kedvezően intéztetett el, a tanács megkereste az előljáróságot, hogy kézbesitse nekem a felvételre szóló végzést.

Őszintén szólva, ha abban a kedvező helyzetben lettem volna, hogy csak félig-meddig lakással bírtam volna, nem kértem volna fölvételemet a szegényházba, sőt, a mikor lakóhelyet jelentettem be, némikép letértem az igazság egyenes útjáról, mert akkor már évek óta, hol a Margit-hid alatt, ho pedig a városligeti kis erdőben laktam.

Mikor kérelmemnek hely adatott, akkor már hatvankét éves voltam, s igy összes rokonaim, a kik némikép segítettek, már mind megtértek a nagy Alkotóhoz s mint túlvilági Áponczok szerepeltek a világi statisztikában.

A kedvező elintézésről csak úgy nem tudtam semmit, mint kérvényem kalandos utazásáról, s igy ne tessék rossz néven venni, ha 62 és fél éves koromban, három napi szakadatlan éhezés és a kilenczfokos hideg arra a csúf gondolatra juttatott, hogy koldulásban keressek vigaszt üres gyomromnak.

Tudom, hogy künn a külvárosokban ilyenkor nincs kitől koldulni, belépkedtem hát a Váczi-utczába. Erőm épen a rendőrrel szemben hagyott el, neki támaszkodtam a falnak s levettem a kalapomat s a járókelők felé nyújtottam.

A kalap meg volt fagyva s az első rézkrajczár úgy kongott benne, mintha harangoznának. Erre figyelmessé lett a rendőr, hozzám lépett s kedvesen megszólított.

— Mi a, vén salabakter, kend kódis?

— Nem én, kérem, hanem nincs mit ennem s kéregetek.

— És kend nem tudja, hogy az tilos?

— Tudni nem tudom, könyörgöm — csak épen sejtem, hanem enni meg minden negyednap muszáj.

— Azt kend nem érti, a mi muszáj, az a rönd, ippeg ezért, hozza csak kend az öreg csánkjait, osztég mars a főkapitányságra.

Hát kérem, én bizony mentem. Lassan és bizonytalanul de gondoltam, ha becsuknak is, jobb dolgom lesz. Ott azonban egészen más történt. A főfő rendőr úr, az isten áldja meg még a haló porát is, azonnal fiakkert hozatott, engem betesséköltek a finom hintóba, mellém beugrott egy csinos rendőr úr, aztán mint a szélvész mentünk a városházára.

Ott csak úgy ugrált mindenki a gyorsaságtól. Nosza fölvételi jegyet a szegényházba, mert hogy kóduláson kapatott. Bezzeg nem kérdezte senki, van-e hely, nincs-e, muszáj lenni, mondta egy méltóságosan haragos úr.

Úgy ment mint a parancsolat, egy, kettő, megvolt az egész dolog, azután meg újra beültettek a finom hintóba s a két tüzes paripa úgy odaröpített egyszeribe a szegényházba, mintha csak álom lett volna ez az egész dolog.

Csak épen annyi időm volt, hogy elmondjam a rendőr úrnak, hogy hiszen folyamodtam én a szegényházba, csakhogy nem vettek föl.

— Mert nem tudta kend öregem a módját. A sok irkafirka semmit sem ér. Tapéntat kell és eréll, amolyan rendőri, aztán mingyár ott van kend.

Mert, hogy úgy is van könyörgöm, hogy a kit kóduláson érnek, azt rögtön föl kell venni, a ki pedig befolyamodik, annak várnia kell sokáig, míg hely van, akkor azonban kézbesiteni nem lehet neki az örömhirt, mert hogy nincsen állandó vagy bejelentett lakása.

A ki megtalálja e néhány soraimat, tegye közzé, a szegénység érdekében.

Szerencsés Gerzsony,
sz. h. áponcz.

A propelleren utaztamban véletlenül akadtam rá ezekre a sorokra s kötelességemnek tartottam a derék Áponcz kivánságát teljesíteni

Zboray Aladár.

A mire nincs fedezet.

A főváros háztartásában soha sem volt túlságos rend, de azóta, hogy a takarékosság a közigazgatásban szálló igévé vált, még a régi kevés rendszer is szétmállott. A takarékosság ürügye alatt nem kövezik ki a Váczi-utat, ellenben százezreket költenek apró terekre a Duna jobbpartján, a hol drága a telek, egészséges a levegő s a térre csak annak a néhány háziúrnak van szüksége, a kiknek a telke homlokzattal rátorkollik az új *„parkra“*. A takarékosság czime alatt a tanács legutóbb újra megmentette a fővárost. Arról volt szó, hogy a Városligetben az ezredéves kiállítás alatt a fővárosi pavillon előtt elhelyezve volt két szökőkút-szoborcsoportot (Ligetinek: a Kacsázó leány és a Rákászó fiú szobormüvei) a Műcsarnok előtt levő parkban kellene felállitani, nehogy a gazdasági raktárban, a hová a kiállítás után kerültek, tönkremenjenek. A felállítás 862 (nyolczszázhatvankét) forintba került volna. A tanács azonban lemondott a költséges tervről, mert nincs rá fedezet.

Esőmérő a Láncz-hid mellett.

Konkoly Thege Miklós miniszteri tanácsos a Láncz-hid budai fejétől északra fekvő parkban a csapadék-állapotokat feltüntető esőmérő felállítására kért engedélyt a belügyminiszter-től. A miniszter a kérvényt a fővároshoz tette át, mint a terület tulajdonosához, s a tanács az engedélyt megadta.

Deficzit a községi adóbevételeknél.

A tavalyi (1898.) esztendő zárszámadásában a *községi adók* tétele deficzittel záródik. Az előirányzat 3.200,000 forint volt, a tényleges eredmény 3.110,000 forint. A deficit 90,000 forint. Az egyes adónemek közül nagy csökkenés van a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adójánál, a mely az előirásnál 140,000 forinttal kevesebbet eredményezett, mert a közigazgatási bíróság kimondotta, hogy a vállalatok részvényeinek névértéke és kibocsátási árfolyama közötti különbözet nem esik adó alá. (E czimen maga az állam majdnem *egy millió forinttal károsodik.*) Csökkent az *átiratási díjak* tétele is 100,000 forinttal. Egyedül a *házbéradó* emelkedett majdnem 200,000 forinttal.

Villamos posta a föld alatt.

A fővárosi pályaudvarokat és postahivatalokat egy vállalkozó a föld alatt épitendő automotoros villamos vasúttal akarja összekötni. Ezek a vasutak az ekszpressz-leveleket, csomagokat szállitanák a rendeltetési állomásokra s létesitésük esetén a mai földfeletti kocsipostaforgalmat teljesen kiküszöbölnék. A vállalkozó a fővárostól kért telket a villamos telep felállitására. A mérnöki hivatal azonban azt javasolta, hogy csak abban az esetben tárgyaljon a főváros a vállalkozóval, ha a földalatti posta-vasút tervéhez a kereskedelmi miniszter hozzájárult.

A katolikus hitoktatók fizetése.

A főváros a katolikus hitoktatásra évenkint bizonyos összegü segitséget adott szubvencziókép, a mely néhány év alatt 20,000 forintról 50,000 forintra emelkedett. Hogy a segitség mértéke megszabassék, a közgyülés utasitotta a tanácsot, tegyen javaslatot a szubvenczió ügyében A tanács ki is dolgozott egy javaslatot, a melynek értelmében a katolikus hitoktatók egyenesen a fővárostól kapták volna a fizetésüket. E javaslat ellen azonban az az aggály merült fel, hogy a hitoktatók — a fővárostól nyervén a fizetést — fővárosi alkalmazottakká válnának, a kik előbb fizetésemelést, majd nyugdijigényt támasztanának a főváros ellen. Másrészt az ujitás nagy rendszerváltozással is járt volna, mert ma egyes hitoktatók 1800—1500—1000 forint, mások 600, 400, 240 forint évi fizetést kapnak s egy részük előlegesen, más részük utólagosan jut a pénzéhez. A tanács tehát abban állapodott meg, hogy a hitoktatásra szánt segélyösszeget, a mely az idén 55,000 forintra rúg, előleges havi részletekben utalja az esperes kezéhez, hogy továbbra is ő fizesse a hitoktatókat. a felhasznált összegről pedig számoljon el. Egyben utasitotta a tanügyi osztályt, hogy a számvevőség illetékes osztályával együttesen készitsen javaslatot arra, hogy a hitoktatók fizetésügye miképp volna a legméltányosabban rendezhető.

Az egyesületi panamák.

A belügyminiszter és a főváros, mint annak idején megirtuk, öt tagú bizottságot küldött ki a fővárosban működő egyesületek felülvizsgálására. A bizottság nagy buzgalommal látott hozzá feladatához, de legjobb erőfeszitése daczára sem tud az ezren felül levő egyesület megvizsgálásával boldogulni. A legtöbb egyesületeknél egyáltalán nincs könyvvezetés és a bizottság a tagok kihallgatása után tudott csak némi fogalmat szerezni az egyesület üzelmeiről. Eddig alig egy tizedrészét tudták megvizsgálni a gyanus egyesületeknek. Hogy az ügyben gyors és radikalis eredményt érjenek el, a polgármester értekezletre hivta meg a bizottságot, a kerületi elüljárókat és a törvényhatóság több tagját s az értekezleten megállapitották, hogy micsoda eszközökkel lehetne a jótékonyság parazitái ellen a leghathatósabban eljárni.

Új adó a háztulajdonosokra.

A főváros az ingatlantulajdonosokat ujabb teherrel akarja megróni. Az egyik a *csatornatisztitás járuléka*, a melyet a bevallott házbérjövedelem 0·4 százalékában terveznek megállapitani. Ezzel az új adónemmel a főváros a Budapest területén bevallott 45.000,000 házbérjövedelemből 180,000 forintot remél bevenni, a mely összeg részben a csatornatisztitás és fentartás költségeire fordittatnék, részben pedig 2%-al amortizálná a csatornázás eddig kiadásait. A másik ujitás az *új csatornaépitések járuléka*. Az eddigi fél és egész illeték rendszer megszüntetésével kimondatni akarják, hogy a csatornaépités költsége az ingatlantulajdonosokat terheli. Minden tulajdonos a kiszámitott illetéket a telke hossza arányában folyóméterenkint fizeti. Széles utakon és tereken, a melyeken kettős csatorna épül, mindkét oldal tulajdonosa az ingatlanja előtt elvonuló csatorna egész költségét viseli. A csatorna általános nagysága 95/63 czentiméter; a nagyobb csatorna épitési költségtöbblete a fővárost terheli.

A százház—kiszuglói vasút.

A közúti vasúttársaság a százház—kiszuglói vasútvonalat a Hajcsár-útig akarja meghosszabbitani. A tanács ma kiadta a hatósági épitési engedélyt.

Új utczák, új világitások.

A tanács elhatározta, hogy a III. kerületben Bécsi-utat, a VI. kerületben a Figyelő-, Mór-, Gömb-, Kerekes-, Palócz-, Diós- és Levente-utczákat ezentúl rendesen világittatja, egyelőre kőolaj lámpákkal.

A Vérmező elzárása.

A hadtestparancsnokság értesitette a fővárost, hogy a Vérmező középrészének begyepesitését magára vállalja s engedélyt kér a Vérmező elzárására. A tanács az engedélyt megadja s igy a Vérmezőt a közlekedés elől ideiglenesen elzárják.

Új csatornaépités.

A mérnöki hivatal elkészitette a magasan fekvő főgyüjtő csatornának a Ludovikától a Köztemető-kapuig terjedő szakaszára vonatkozó épitési terveket. Az épitésre, a melyre 338,000 forintot irányoztak elő, a tanács nyilvános árlejtést ir ki.

Telefon és tüzjelző.

A telefon-hálózatot tudvalevőleg a föld alatt fogják elhelyezni s a földalatti kábelek egy része már el is készült. A tüzoltófőparancsnok most arra kéri a főváros tanácsát, hasson oda, hogy a tüzjelző-vezeték a telefon-hálózattal egy csatornába kerüljön, mert igy a vezeték fentartása kevesebbe kerül és biztosabban funkczionál. A tanács elhatározta, hogy az ügyben felir a kereskedelmi miniszterhez.

A Belváros csatornázása.

Az Eskü-tér—Ferenczieк-tere között elterülő részét a Belvárosnak még ebben az évben rendezni akarja a közmunkatanács. Ebből az okból a főváros legközelebb megkezdi az ujonnan szabályozott útvonalak (Duna-utcza, Eskü-út, az új Váczi-utcza) csatornázását. A munkálatok 18,500 forintba kerülnek, a mely összeget azonban nem a főváros, hanem a kereskedelmi miniszter fizeti az eskütéri hidépítési alapjából.

Új elemi és gazdasági iskola.

A Maglódi-úton a főváros nagyszabásu iskolát tervez. Az építésre kijelölt telken egy két emeletes 16 tantermü elemi iskolát, külön óvóiskolát és gazdasági kerttel ellátott gazdasági iskolát akar épiteni. Az iskola építésre 193,000 forintot irányoztak elő. A munkálatokat még az év nyarán megkezdik.

Vásárcsarnok a Károly-kaszárnyában.

A belvárosi kereskedővilágnak egy rég sürgetett vágya megy teljesedésbe: a Károly-kaszárnya *lovardahelyiségének vásárcsarnokká leendő átalakitását a jövő héten kezdik meg.* Az átalakitás 30,000 forintba kerül. *Az új vásárcsarnok július 1-én nyilik meg* egyelőre 100 elárusitóhelylyel

KÖZGAZDASAG.

A központi vásárcsarnok árai. (*Magánjelentés.*) A mai forgalomban a hús ára változatlan; baromfi és a hal drágább lett, ellenben a tojás és a tejnemü ára csökkent. A rántani való idei csirke párja 1 frt — 1 frt 80 krba került, az idei liba párja 7 frt, a levesbe való tyuk darabja 1 frt. Tojásból (friss ládaárú) 46 darabot olvastak 1 forintért.

A mai detailárak ezek:

Húsféle. Marhahús eleje 72, leveshus 76, rostélyos, felsál, hátszin, fartő 80, marhanyelv 75, vesepecsenye 90, tisztítva 220, növendékhús eleje 38, hátulja 50 kr, birkahús eleje 38, hátulja 48, borjuhús, 76, szegye, lapoczkája 80, czombja 80, szelet 90 kr, bárány mellső negyede 70, hátulsó negyede 90 kr, sertéshus 58, czombja, lapoczkája 60, karaj és nyulpecsenye 90, nyers sonka 70, prágai sonka 110 kr kilója, zsir 64 kr, háj 62 kr kilója, olvasztani való szalonna 56 kr, ludzsir kilója 1 frt 30 kr.

Baromfi és tojás. Idei csirke darabja 90 kr, tyúk 100 krajczár, pulard 120 kr, hizott kacsa 150 kr, hizott lúd 350 kr. — *Leölt és tisztított baromfi.* Csirke 80 kr, pulárd 130 kr, kappan 120 kr, lúd 350 kr, kacsa 150 kr darabja. — *Tojás.* Nagyobb 46 darab 1 frt, kisebb 17 drb 46 kr, teatojás 6 drb 20 kr.

Hal. Ponty 90 kr, harcsa 90 kr, csuka 70 kr, fogas 1 frt 50 kr, kecsege 3 frt, süllő 100 kr, viza 1 frt 20 kr, tok 1 frt 40 kr, apró kevert hal 60 kr, lazacz 5 frt kilója, édesvizi rák darabja 20 kr.

Különlegesség. Csemege-szőlő 100 kr, körte kilója 60 kr, alma kilója 40 kr, dió kilója 32 kr, franczia papirhéju 34 kr. Teavaj 1 frt 15 kr, parasztvaj 90 kr kilója, tejföl literje 24 kr, édes turó 26 kr kilója, karfiol darabja 20 kr, idei paradicsom kilója 60 kr, máltai burgonya 10 kr. Idei fejes saláta darabja 5 kr, idei zöld borsó literje 80 kr, idei saláta-uborka darabja 1 frt, sampiongomba 3 darab 10 kr. Galamb párja 50 kr, vadkacsa drbja 100 kr, hófajd darabja 1 frt 30 kr, fajdtyúk darabja 1 frt 50 kr, vaddisznó kilója 60 krajczár.

Hivatalos hirdetések.

13,674.
1899. – VII.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a III. ker. Ürömi-utczában létesitendő elemi iskola és kisdedóvoda felépitéséhez szükséges föld, kőmives és elhelyező, továbbá vas, kőfaragó, ács, cserépfedő, asztalos, lakatos és mázoló munkákra ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet.

Az emlitett munkák közül:

a föld, kőmives és elhelyező munkák	44,086	frt 70	krral
a vasmunkák	5,409	» 82	»
a kőfaragómunkákra	4,205	» 48	»
az ácsmunkák	8,553	» 17	»
a cserepesmunkák	1,432	» 42	»
az asztalosmunkák	5,342	» 75	»
a lakatosmunkák	2,751	» 73	»
a mázolómunkák	1,034	» 57	»

vannak előirányozva.

Felhivatnak tehát mindazok, a kik a szóban forgó munkák valamelyikét elnyerni óhajtják, hogy ez iránti ajánlataikat a székesfőváros mérnöki hivatalának IV. (épitészeti) szakosztályában, Szilvássy Pál mérnök úrnál (IV. ker., Borz-u. 7. sz. II. em.), minden egyes munka után 2 (két) forintnyi díjnak a központi pénztárban történt lefizetését igazoló nyugtatvány ellenében átvehető árlejtési feltételek alapján az ugyanott átvehető és egykoronás okmánybélyeggel ellátandó ajánlati ürlapon, a kellő bánatpénz letételét igazoló központi pénztári letéti nyugtával felszerelve és lepecsételve, legkésőbb *1899. évi április 25-ik napjának délelőtti 11 órájáig, a székesfőváros tanácsának VII. (közoktatási) ügyosztályában* (IV., Molnár-u. 12. sz. II. em.) Szabó Károly tanácsnok úrnak vagy helyettesének adják át.

Úgy tégla-minták, valamint a kőfaragó, cserepes és lakatos munkák is megfelelő minták lesznek egyidejüleg bemutatandók.

Az épitésre vonatkozó összes tervek és a helyszinrajz fentnevezett Szilvássy Pál mérnöknél tekinthetők meg, a hol a szükséges egyéb műszaki felvilágositások is megadatnak.

A letétbe helyezendő 5 százalékos bánatpénz állhat készpénzből, takarékpénztári betéti könyvből vagy az érvényben levő hatósági szabályzat értelmében biztositékul elfogadható értékpapirokból. Megjegyeztetik azonban, hogy az értékpapirok csak a napi tőzsdei árfolyam 90 százaléka erejéig, de semmi esetre sem névértéken felül fogadtatnak el bánatpénzül.

A kellő határidőben beérkezett összes ajánlatok folyó évi április hó 25-én délelőtt 11 órakor fognak az épitésre felügyelő bizottmány ülésén nyilvánosan felbontatni és megfelelő javaslattal a székesfőváros tanácsa elé terjesztetni.

A tanács fentartja magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül minden indokolás nélkül szabadon választhasson, vagy a mennyiben az árlejtés eredményét nem találná kielégitőnek, egyes vagy az összes munkák vállalatba adása iránt újabb ajánlati tárgyalást tarthasson, vagy esetleg másként intézkedhessék.

A jelzett határidőn túl érkezett, vagy a kellő bánatpénz lefizetését igazoló letéti nyugtával fel nem szerelt, továbbá nem a megszabott ajánlati ürlapon tett, a kivánt mintákkal fel nem szerelt, vagy egyébként szabálytalanul kiállított ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

Az árlejtési, továbbá a különleges és általános vállalati feltételek a megkötendő vállalati szerződés alapjául fognak szolgálni, s az ajánlat elfogadása után a szerződés megkötéseig ideiglenes szerződés erejével birnak.

Budapest székesfőváros tanácsának 1899. évi márczius hó 21-én tartott üléséből.

Halmos s. k.,
polgármester.

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa. 62,454. szám.
1898. - VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és versenytárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a ***„Magyar Székesfőváros“*** című hetilappal közöljék.

Miről dr ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek.

Kelt *Budapesten,* 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,

polgármester.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. április 17. 16. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Realtanoda-utcza 5. szám.

Jogi elméletek.

Talán épp tiz esztendővel kellene visszamennünk, ha pontos adatot akarnánk szolgáltatni azoknak a viszályoknak az eredetére, a melyek a főváros és a kereskedelmi kormány között támadtak a fővárosi vasutak miatt. De visszamenőleg sokkal jelentéktelenebb okokat találnánk, mint a milyeneket a jelen időkben előfordult összeütközéseknél tapasztalhatunk. Baross idejében inkább külső formai okokra szállíthatók le a nézeteltérések, a melyeket a vasminiszter azzal ütött el, hogy gondoskodjék a főváros a maga vasúti jogának rendezéséről szabályrendeletileg és a törvényhozás útján.

Ez a jóakaratu figyelmeztetés, sajnos, nem talált meghallgatásra s a jelen évtized a fővárosnak igen sok kellemetlen órát, még több családást hozott a vasutakhoz füzött reményei tekintetében. S a sok kellemetlenség még mindig nem érte el azt a magas nivót, a melyen nemcsak rosszul kell magát éreznie, hanem tanul is valamit, mert arra a bizonyos magaslatára a kellemetlenségnek, helyesebben a belátásnak: a maga kárán jutott.

A főváros tényleges kárt még nem szenvedett a vasutak miatt, de jogai erősen megcsonkultak az összeütközések ama nagy harczában, a melyet, mint jóval gyöngébb fél, oktalanul és merészen, maga kezdett a kormánynyal. A fegyvertelen Dávid madzagparittyája a Góliát gyorstüzelőjével — isteni csodatevések hiányában — nem állja meg a helyét. S a főváros a maga szétszórt jogi fikcióival, a melyeknek semmi konkrét alapot nem tud adni az újabb törvényekkel szemben, valósággal madzagparittyás Dáviddá törpült.

A helyett, hogy megfogadta volna a Baross jóindulatu tanítását és sietett volna kodifikálni azokat a jogokat, a melyekkel a vasutak alapítása körül élni akart, megelégedett a tanácscsal és nem tett semmit.

És meghalt Baross és jöttek új emberek, a kik a fővárosi vasutak fejlődésének legnagyobb akadályát a főváros autonom jogaiban látták s minden erejükkel meg akarták törni a vélt akadályt. A főváros pedig ellentállt, kért, fenyegetőzött és még mindig nem tett semmit a vasúti jogainak rendezése végett.

Az összetűzések egyre hevesebbek lettek, mennél hatalmasabban fejlődtek a veszekedés tárgyai: a vasutak. És folynak a csatározások ma is, a nélkül, hogy a főváros a hosszas küzdelem alatt egy talpalattnyi tért nyert volna. Annál többet nyert a kormány, a melynek nyilt vagy titkos vágya az, hogy rátehesse a kezét arra a tekintélyes hálózatra és nem megvetendő jövedelemre, a melynek ma még a főváros a boldog várományosa.

A tanács az egész idő alatt megelégedett a csöndes szemlélő kényelmes szerepével. A vasuti albizottság, a tiszti ügyészség, a főszámvevő voltak a főharczosai a főváros vasuti érdekeinek. Mindenek fölött pedig egyes bizottsági tagok, a kik kellő tudással és még több befolyással majdnem korlátlanul intézték a vitás vasuti kérdéseket. A fővárosnak ezek a derék harczosai azonban kimerültnek látszanak; mintha beleuntak volna a szerepvivő áldástalan állapotába. Nyugalomra vágynak s azok az új elemek, a melyek helyükbe kerülnek a vasuti jogok megvédésére: gyöngék, járatlanok és inkább ártalmára, mint hasznára lehetnek az ügynek.

A tanácsnak is látnia kell ezt a fordulatot. Ki kell lépnie a tétlen szemlélő szerepéből s ideje, hogy komolyan hozzálásson a vasuti kérdések rendezéséhez. Az a föltétlenül tiszteletreméltó hang, a melyen az új kereskedelmi miniszter szólt a fővároshoz, biztató jel a jobb jövőre. De ezt a jobb jövőt ölbe tett kézzel nem várhatjuk be. A tanács dolgoztassa ki a főváros vasuti jogainak rendezésére vonatkozó szabályrendeletet, s most igyekezzék annak jóváhagyását kieszközölni. Ez sokkal fontosabb, mint akár a Váczi-út, akár a Mester-utcza rendezése; de előbbre való még a Károly-kaszárnya szabályozásánál is, a melyre annyi időt pazarolnak — hiába. A vasuti jogok biztosítása a fővárosra életkérdés. Ez a munka

legyen a legelső, mert ennek a jó eredményéből harmincz-negyven esztendő mulva megépülhet a központi városháza is, a melyért most annyi hűhóval ütik a reklám dobját. Holott azok ismerik talán legjobban a mostani erőfeszítés hiábavalóságát, a kiknek első sorban állana kötelességükben a főváros megtépett, megrongált vasuti jogának a rendezése.

Az 1898-iki zárószámadás.

— Bevétel. —

A főszámvevő most készíti az 1898-iki esztendő zárószámadását, a mely mint hirlik, épp olyan meglepetésszerű lesz, mint tavaly az 1897. évi eredmény.

A *bevételek* főbb tételeit alább közöljük. Ezekből is látható annyi, hogy némely fejezetnél tényleges többlet merült fel. Bár a községi adópótlék majdnem 100,000 forinttal, a fogyasztási adópótlék és az állami italmérésből eredő jövedék ugyancsak annyival csökkent. Ezekkel szemben azonban az emelkedés általában szembetűnő. Főképp a *házbérkrajczároknál* (körülbelül 80,000 forint), az *építésrendőri díjak*, *közvágóhid* és *kövezési járulék*.

Az eredmény a kiadásokkal szemben előreláthatólag fölötte kedvező lesz s a főváros háztartása mégis zavarokkal küzd, deficzitje óriási. Tessék eligazodni az előirányzat és a zárószámadás eredményei között. Mintha az elsőt a főváros ellenségei készítenék a város hitelének rovására, az utóbbit pedig a főváros jószelleme korrigálná.

*

A *községi alap* 1898-iki rendes bevételei a következők:

Bevétel:

	Előirányzat az 1898-ik évre megállapitottak szerint	Lerovás az 1898-ik év folyamán
	frt	frt
Községi adópótlék	3.200,000	3.109,289·22½
Házbérkrajczár	1.550,000	1.623,087·79
Fogyasztási adópótlék	1.765,470	1.702,185·42
Az állami italmérési jövedék tiszta jövedelméből	750,000	714,471·91
Ebtartási díj	26,340	26,222·50
Kültelki fogyasztási és italadó	319,995	335,159·44
Haszonbérek	203,794	208,636·60½
Nyilvános területekért	200,092	223,696·97
Nyilvános parkok	47,719	50,431·86
Termesztmények eladása	20,800	31,044·82
Ingóságok értékesítése	4,350	6,963·94
Szőlőtelepek	38,760	17,203·60
Rudasfürdő	92,785	97,510·94
Ártézi fürdő	42,735	49,037·—
Vizvezeték	1.544,175	1.546,839·55
Haszonvételi jogok	100,160	93,443·53
Cselekvő tőkék	291,583	328,242·33
Közegészségügyi és köztisztasági birságok	15,850	15,173·50
Építésrendőri díjak	290,030	339,732·53
Közvágóhid és marhavásár	561,650	643,437·93
Közp. és ker. vásárcsarnokok	454,636	476,540·96
Zsibárus tőzsdecsarnok és árúbódék	60,000	62,352·41
Mértékhitelesítő hivatal	35,560	32,867·62
Dunajobbparti temetők	25,900	23,572·70
Állami anyakönyvek	30,800	30,982·66
Reáliskolák	49,460	48,709·17
Felső kereskedelmi iskolák	45,300	44,640·50
Felsőbb leányiskolák	12,500	14,674·—
Polgári iskolák	110,409	109,041·83
Iparrajziskola	3,200	3,634·—
Elemi népiskolák	73,633	64,728·53
Iparengedélyi díjak és pénzbüntetések	70,000	84,621·31
Gyámhivatali kiadások megtérit.	87,700	87,602·—
Irodai és mérnöki díjak	34,110	46,396·69
Tiszti nyugdíjalap kamatjövedelméből	39,840	37,644·27
Állandó kamatelszámolási költségek megtérítése	238,532	253,766·12
Átmenő kamatbeszámolási illetékek	8,500	5,736·95
Végrehajtási díjak	66,000	86,260·64½
Kövezési járulék	118,730	265,931·48
Csatornaépitési járulék	55,100	44,613·63
Utczatisztogatási költségek megtérítése	12,000	5,200·—
Vámsorompók és vámárkok fenntartása	600	1,091·37
Tűzoltási járulék	1,100	1,408·90
Számvevőségi korházi osztály szem. illetményének megt.	17,543	17,543·—
Az 1897. és 1898. adóösszeirások költségének részben való megtérítése	—	6,513·05
Különféle bevételek	13,000	15,884·55

A tanitónői fizetések leszállitása.

A főváros oktatásügyi kiadásai ma már meghaladják a 3 millió forintot, mely összeg ma az egész költségelőirányzatnak mintegy 20 százalékát teszi. A tanulók létszámának és annak arányában az iskolák számának emelkedése folytán ezek a kiadások előreláthatólag évről-évre emelkedni fognak, s nem is számítva oly rohamos fejlődésre, mint az utóbbi években, a kiadások mégis annyira fognak emelkedni, hogy az esetleg a háztartás egyensúlyára is zavarólag hathat. Ily körülmények között immár legfőbb ideje annak, hogy a hatóság a legkomolyabban fontolóra vegye az oktatásügyi kiadások redukczióját.

A redukczió két irányban volna eszközölhető. És pedig első sorban a községi iskolák fentartására fordított költségeknek tetemes leszállításával s illetőleg a középiskolák bevételeinek a beiratási és tandíjak felemelésével történő fokozásával, másrészt pedig a tanító személyzet fizetésének redukczió jával.

A tanító-személyzet fizetése 1896-ban rendeztetett, mely alkalommal a fizetések a lehető legméltányosabb alapon állapíttattak meg s oly mérvben, mely a tanitóságnak külön-külön és együttvéve is illő helyet biztosit a társadalomban. Sőt például a nőtanitó fizetése oly összegben állapittatott meg, a mely egyrészt túlmegy a méltányosság határain, másrészt elviselhetetlen terhet ró a fővárosra.

De eltekintve ettől, a nőtanitók és a férfitanitók fizetése között nincsen kellő arány sem, mert a férfitanitónak már csak azért is, mert családfentartó, magasabb fizetést kellene juttatni, mint a nőtanitónak. Minthogy pedig a mai viszonyok között arra, hogy a tanitók fizetése újból emeltessék, gondolni sem lehet, az aránytalanságok megszüntetése, másként mint a nőtanitók fizetésének redukczió jával, el sem érhető.

Nincs abban semmi nehézség, még kevésbbé méltánytalanság, ha a polgári és elemi iskolai tanitónők fizetése (természetesen a ma szolgálatban levők illetményeinek érintetlen hagyásával) a jövőre nézve megfelelően redukáltatnék. Hogy mily nagyfoku az aránytalanság a tanitói fizetések között, e tekintetben elég csupán annyira hivatkoznunk, hogy például egy középiskolai oklevéllel biró reál- vagy felső kereskedelmi iskolai professzornak összes illetményei 2210 forintra rugnak, addig egy polgári iskolai torna- vagy kézimunka tanitónő, kinek kvalifikácziója jóval csekélyebb, mindössze csak 260 forinttal kap kevesebbet. Ugyanez áll az elemi iskolai tanitónőkre nézve is, a kik az I. fokban nem sokkal csekélyebb fizetést kapnak, mint a polgári iskoláknál alkalmazott okleveles középiskolai professzorok.

Ez adatok már magukban véve is elég bizonyitékul szolgálnak arra, hogy mi sérelem sem fog esni a főváros tanitónőin, ha illetményeik arányosan redukáltatnak.

A főváros jelenlegi finánczi ális helyzete kétségkivül indokolttá teszi, hogy minden lehető alkalmat megragadjon kiadásainak megszorítására, főleg pedig az oktatásügy amugy is szertelenül nagyranövekedő személyzeti kiadásainak redukczió jára.

A rákosi gyakorlótér.

A hadtestparancsnokságnak a rákosi gyakorlótér bérletére kötött szerződését most kellett megújitani. Katonáék 25 esztendőre akarták lekötni a hatalmas területet, a főváros azonban 10 esztendőt szabott a szerződésre.

A 220 holdnyi fővárosi tulajdont képező terület bérletére a törvényhatóság a következő szerződést állapitotta meg:

1. A 220 holdból 54 hold kiterjedésü és homokbánya czéljaira rendelt terület katonai gyakorlatok czéljaira csakis azon részében használható, a melyen a gyakorlatok alkalmával homokhordás nem történik s hogy ennélfogva a homokbánya használata a katonai gyakorlatok által semmi tekintetben sem korlátozható, továbbá, hogy a most körülirt területek, minthogy azok kizárólag katonai gyakorlatok végett engedtetnek át, egyéb czélra a cs. és kir. közös katonai kincstár által nem használhatók.

2. A bérbeadott területet ugyanazon czélra nemcsak a cs. és kir. közös hadsereg, hanem egyszersmind a m. kir. honvédség is használja.

3. A gyakorlótéren bármiféle szilárd épületet sem a cs. és kir. közös katonai kincstár, sem a m. kir. honvédség nem emelhet.

4. A homokszállító iparvasut és az annnak mentén levő öt méter széles, a bérlemények részét nem képező út s egyáltalán az átengedett területen a közlekedés semmi okból el nem zárható.

5. Bérlő katonai kincstár türni tartozik, hogy a bérlemény egész területéből, időnként változó s esetről-esetre előre meghatározandó 10—15 holdnyi területen a székesfőváros gyepet vágathasson és hordathasson.

6. Az évi bérösszeg 141 hold után holdanként és évenként 10 frtban, 79 hold után pedig 5 frtban, összesen 1805 frtban állapittatik meg.

7. A bérlemény után esedékes állami és községi adók a bérlő katonai kincstár által fizetendők.

8. Ha a kincstár a kötendő szerződésben foglalt kötelezettségek és feltételek bármelyikét megszegné, Budapest székesfőváros közönsége jogositva lesz a szerződést birói közben járás nélkül azonnal megszüntetni, a bérleményt azonnal visszavenni, különben pedig a mennyiben a székesfőváros az egész területet akarná visszavenni, azt egy évi előleges felmondás, ha a területnek csak valamely részét óhajtaná visszavenni, azt egy negyedévi felmondás előrebocsájtása mellett eszközölheti.

Váltó és zálogház.

A főváros, a többszörös milliomos Budapest végzetes befolyások áldozata. Ezek a befolyások megmételyezik a törvényhatóság belső életét, megbénitják közigazgatását és rabszolgákká alacsonyitják a vezető tisztviselőket. Nyolcz—tiz esztendő óta vergődik a főváros pillanatnyi pénzzavarokban. S ez idő alatt a takarékosság czimén a legőrültebb pazarlások előidézői voltak azok a Catók, a kik a közpénz felhasználásánál nem a szükség és közérdek, hanem a klikkek, kotteriák, partikuláris és egyéb érdekek elveinek hódoltak.

A befolyásos Catók okozták, hogy a százötven millió forint vagyonnal és majdnem husz millió forint évi jövedelemmel rendelkező Budapest tökéletesen hitelét vesztette. A törvényhatóság kebelében évek óta hatalmon álló pártok az utóbbi időben annyi rosszat, any-

nyi sarat hánytak erre a szerencsétlen városra, hogy minden gazdagsága, jóléte és virágzása daczára olyan szorult helyzetbe jutott, mintha valóban az anyagi bukás szélén állana.

A vezető emberek harsona szóval hirdették a főváros finánczviszonyainak züllöttségét. Nem mondották, hogy a törvényhatóság esztelen tékozlása a baj oka; hogy a költségelőirányzatoknak oktalan és helytelen be nem tartása ingatta meg az egyensúlyt; hogy a nagy beruházások, akármilyen kis kamattal is, előbb-utóbb megtérülnek: hanem azzal állottak elő, hogy a főváros a vagyoni tönk küszöbén áll, háztartási egyensúlya helyreállíthatatlan, mert a lakosság adófizető ereje kimerült s a bukás el nem kerülhető.

Eme kedvező hireszteléseknek hatása alatt természetesen a főváros kölcsönügyei nem várt eredményt értek el. A pénzpiacz elzárkózott a dúsgazdag milliomos elől. Az ötven milliós kölcsön megmaradt papirjaira nem mernek a bankok reflektálni s így történt, hogy a hatalmas magyar metropólis egyelőre *szivességi kölcsönnel* fedezi a szükségleteit.

Azok a pénzintézetek, a melyekkel a főváros a nagy kölcsön papirjainak finánszirozására szerződött, 6 millió forint előleget adnak a következő feltételek mellett, a melyeket az április 10-én tartott rendkivüli közgyülés szankczionált:

A főváros a szövetkezett pénzintézetektől hat millió forint erejéig függő kölcsönt vesz fel a következő feltételek mellett:

a) Az 1897. évi január hó 30-án létrejött kölcsönszerződésnek az opczió gyakorlására vonatkozó 4. *a*) pontja olykép módosittatik, hogy azon 16 millió korona névértékü kötvény, mely f. évi márczius hó 1-én képezte volna az opczió tárgyát, az 1900. évi márczius hó 1-én esedékes következő 16 millió korona névértékü kötvénynyel együtt veendő át, illetve az opczió joga 1900. évi márczius hó 1-én két részletre, vagyis összesen 32 millió korona névértékü kötvényre gyakorlandó.

b) A kölcsönösszeg felett a székesfőváros 8 napi előzetes bejelentés mellett bármikor egészben, vagy tetszés szerinti részletekben rendelkezhetik.

c) Kötelezi magát a székesfőváros a 6 millió forintnyi függő kölcsönt, illetve az abból tényleg igénybe vett összeget legkésőbb 1900 évi márczius hó 1-ig a kölcsönadó pénzintézeteknek Budapesten visszafizetni.

d) A székesfőváros kötelezi magát az ezen függő kölcsönből tényleg felvett összegek után a kölcsönadó pénzintézeteknek az Osztrák-Magyar Bank koronkénti váltóleszámitolási kamatlábát 1%-kal meghaladó kamatot megtéríteni, mely kamat összegével a főváros a pénzintézetek által folyószámlában fog megterheltetni. E folyószámla 1899. junius 30-án, 1899. deczember 31-én és 1900. márczius 1-én fog lezáratni, s az abban a főváros terhére kitüntetett kamatok az alulirott pénzintézetekkel szemben a jelzett napokon Budapesten készpénzben kiegyenlitendők lesznek.

e) Az ilykép számitott kamatokon kivül a fővárost semmi néven nevezendő költségek, jutalékok stb nem terhelhetik.

2. A közgyülés utasitja a tanácsot, hogy a folyó évi költségelőirányzatban 8.719,520 forinttal előirányzott közmunkák sorából törölje mindazokat, melyek — ha egyébként nem halaszthatlan természetüek — még engedélyezve nincsenek, vagy végrehajtásuk még megkezdve nincsen; s redukálja ezen közmunkákat olykép, hogy azoknak összege a felveendő 6 millió forintos függő kölcsön összegét meg ne haladja.

3. A közgyülés utasítja a tanácsot, hogy a szövetkezett pénzintézetek a főváros rendelkezésére álló tőkék elhelyezése ügyében beadott kérvényét vegye tárgyalás alá s tegyen ez ügyben mielőbb konkrét előterjesztést.

A szivességi kölcsönt ezzel perfektuálták, a főváros 6 perczentre fogja kapni a pénzt s egyelőre csak a preliminált közmunkák megtizedeléséről van szó.

A főszámvevő azonban attól tart, hogy a jövő év sem hoz rózsásabb viszonyokat s miután a szivességi kölcsön formáját már felhasználták, gondoskodik arról, hogy az 1900. évi fizetéseknél se legyen nagy fennakadás. Erre pedig egyetlen pénzszerzési mód a lombardüzlet (zálogüzlet). Lampl Hugó tehát igy szól a tanácshoz:

Minthogy megeshetik, hogy a kölcsönkötvényeknek elfogadható áron való értékesitése csak hosszabb idő mulva sikerülend s igy kizárva nincsen, hogy a székesfőváros kénytelen lesz a kölcsönpénzből felveendő kiadásokra átmenetileg függő kölcsönöket igénybe venni, melyek beszerzésének legkényelmesebb és viszonyaink között talán legjutányosabb módja állami értékpapirokra *lombard kölcsönök felvétele*, — javaslom, hogy az 1888. évi XXXVI. t.-cz. 19 §-a alapján a székesfőváros birtokába jutott 5.782,150 frt névértékü $4^1/_2$%-os kötményezett regále kártalanitási államkötvény a végből, hogy ezen érték szükség esetében a fent jelölt czélra igénybe vétessék — forgalomképes kötvényekkel kicseréltessék — mire nézve a közgyülés hozzájárulása és a m. kir. belügyminiszter úr, nem különben a pénzügyminiszter úr engedélye kieszközlendő.

A közgyülés a javaslatot egyelőre a pénzügyi és gazdasági bizottságnak adta ki tárgyalásra. A főkérdés azonban, hogy mit szól majd a pénzügyminiszter a főváros törekvéséhez. Alig hiszszük, hogy jóváhagyja a lombard iparág meghonositását. Annál kevésbbé, mert van egyéb mód is a háztartási egyensúly helyreállitására s alkalmasint a kormány megragadja az alkalmat, hogy némely oktatást adjon a fejét vesztett törvényhatóságnak.

Uzsora.

Törvény van az uzsora ellen, amelyet széltében szabadon űz mindenki. A kalmár, a ki száz perczentre dolgozik gabonában és egyéb árúczikkben; az állam az adóival és legújabban a főváros. Ám mig az előbbiek ott űzik a préselés mesterségét, a hol van mit szerezni, a főváros arra a szerencsétlen néposztályra vetette magát, a mely garasos kereskedéssel egyik napról a másikra tengeti magát: a városligeti bódésokra.

Szinte hihetetlen az a sarcz, a melyet a főváros

„a változott pénzügyi viszonyai következtében“ a városligetben narancsszörp, krumpli-fagylalt, óriás kifli és égetett czukor nagykereskedőkre vetett. Úgy bánt el velük, mint a hogy nem mert elbánni még eddig senkivel. Mint a hogy nem bántotta Egerváryt, a ki 16,000 frt adóssággal szerepel a központi pénztár könyveiben, vagy nem bántja Emmerlinget, a kizárólagost, azért, mert 35 forintért bérli a hirdetési jog monopoliumát.

Az apró városligeti kucséberekre fájt a foga a deficites milliomosnak Azokra a szerencsétlenekre, a kiknek egész ekzisztenciája a nyári szezonra van alapítva, a kik hat hónapig az időjárás szeszélyei szerint félve-aggódva reszketnek, áznak, ordítoznak, küzdenek a nyomorult létért, keserves verejtékkel fáradnak éjjel-nappal, hogy az esztendő másik, keservesebb hat hónapja alatt éhen ne veszszenek.

S a főváros ezeket az éhenhalókat kegyetlenül megsarczolta. Rozoga faviskóik bérösszegét 30 forintról 150, 200, 280 forintra szöktette fel azon az árverésen, a melyet a héten tartottak az áruhelyek kiadására.

Majdnem 1 forint napibért fizetnek a fővárosnak azért a kis helyért, a melyből eddig alig hogy a napi szükségletüket kiárusították.

Ez a jó, ez a bölcs főváros! A mely a városligeti nagyvendéglő 6500 forintos bérét leszállítja 2500 frtra a szegény Wampetics kedvéért, az apró kufárok bódéinak bérét pedig hét-nyolczszorosan emeli.

Bizony ne csodálkozzunk ezek után, ha legközelebb lemond a főváros a háztulajdonosok megadóztatásáról, ennek ellenében azonban a koldusbárczákra, szegényház felvételi-jegyekre és egyéb ilyen előkelő foglalkozási ágakra 100 forinttól 1000 forintig terjedő adót vet ki, megfelelő arányos kulcs szerint.

Csunya dolog az uzsoráskodás, de minden eddig előfordult e nemű cselekvények között az elsőség a fővárost illeti meg a városligeti „árú-csarnokok“ bérbeadása körül szerzett érdemek czímén.

A Józsefváros panasza.

Nemrégiben azt olvastam, hogy a Baross-utczát végre teljesen rendezni fogja a főváros. Ennek a hatása alatt gondoltam arra, hogy időszerű lenne a Baross-utczai dohánygyár kitelepítésének az ügyét újra napirendre hozni.

Tavasz kezdetén, a mikor a Baross-utczát egészen lefoglalják a dohányszállító kocsik és lehetetlenné teszik a rendes forgalmat, a Józsefvárosban mindig napirendre kerül a Baross-utczai dohányraktár elhelyezésének ügye. Zugolódnak a kerületi választmányban és a választmányon kívül és a kerületi választmány minden évben elhatározza, hogy valamit tenni kellene, mert a dohányraktár otromba testével lehetetlenné teszi a Józsefváros egészséges fejlődését, megakadályozza a városrész szabályozását.

Mikor azután a dohány beraktározták, a forgalmat akadályozó szekerek hazamennek, a dohányraktár ügye megint lekerül a napirendről, a városatyák és választmányi tagok nem veszik észre a nagy sárga épületet, a mely már a szabályozást sem gátolja olyan nagy mértékben.

Így halasztják évről-évre ezt a nagyfontosságu kérdést, a mely nem tud soha a választmányi ülések magándiskussziójának ködéből kiemelkedni. A kincstár pedig reperáltatja, csinosítgatja azt a vén épületet, a melyen nem fog már a festék, kendőzgetés. Évek hosszu sora óta nem tudott az a kérdés határozott formát ölteni. Előbb a körút kiépítését várták, azután a csatornázást, majd beköszöntött a millennium, a mely miatt egyetlen követ sem akartak a helyéből elmozdítani. Mindezek olyan akadályok voltak, a melyek a kerület polgárait megfélemlítették és rábirták, hogy hagyjanak békét annak a tisztes vén épületnek, a mely úgyan sehogysem illik a nyulánk, modern alkotásu bérházak társaságába, de hát eléggé parfümozza magát és az egész környezetét betölti a finom muskatály kellemes szagával. Ebben azután megnyugosznak a vén épület ellenségei és a dohányraktár elhelyezésének ügye egy esztendeig újra elpihent.

Pedig a dohányraktár elhelyezésével az egész városrész fejlődése új erőt kap. Hogy milyen óriási mértékben akadályozza az a raktár a kerület fejlődését, hogy mint vágja ketté a Rákóczy-téri vásárcsarnok forgalmát, némi tájékozást ad a következő helyzetrajz:

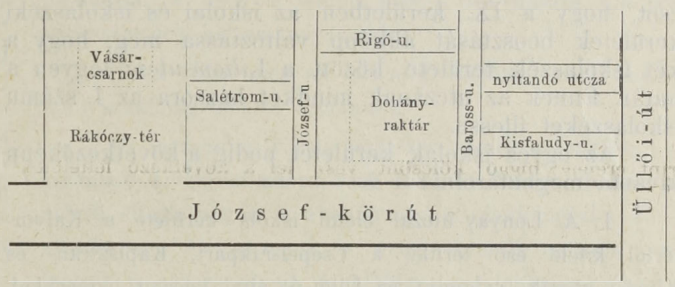

A dohányraktár elhelyezése ellen a tulajdonos kincstár sem fog nagyobb nehézséget támasztani. A kincstárnak is érdeke, hogy a dohányraktár megfelelőbb helyen épüljön. Az a telek nagyon drága raktárnak. A dohányraktár telke átlag 200—250 frtot ér négyszögölenkint, míg a kincstár a raktár czéljainak megfelelőbb helyen 30—40 frtért kap területet. Nagy hátránya a jelenlegi raktárnak az is, hogy minden vasúti állomástól távol van és így a dohányt csak tengelyen lehet beszállítani. A kincstár nem megvetendő üzletet csinál, ha a dohányraktárt eladja és a telek árából kültelken épít magának megfelelő raktárt. A dohányraktárnak alkalmas helye lenne a X. kerületi Ligettelki dülőben a Ferencz József lovaskaszárnyával szemben, vagy a ferenczvárosi pályaudvar mögött. Mindakét helyen iparvasuttal köthetné össze a raktárt az állomással, a mi a kincstárnak évenként sok ezer forint megtakarítást eredményezne. És a kincstár szivesen bele fog egyezni a cserébe, ha a főváros bebizonyítja, hogy a raktár áthelyezése a kincstárnak jövedelmet hoz.

A dohányraktár áthelyezése annak a néhány száz munkásnak is fontos érdeke, a kik a raktárban dolgoznak. A munkások egy része úgy is kint lakik a kültelken, a hol a lakások olcsóbbak, másik része pedig a zsúfolt lakások számát gyarapítja. Legfontosabb oka azonban az áthelyezésnek a *városrendezés*, a melyet a dohányraktár óriási területével

megakadályoz, lehetetlenné téve a fejlődést. Az áthelyezés kérdése nem időelőtti és ha a kerületi választmány, a mely első sorban hivatott arra, hogy a kerület érdekeit képviselje, annak jólétén munkálkodjék, fejlődését minden rendelkezésére álló eszközzel előmozdítsa, minél előbb meg nem teszi a szükséges lépéseket, súlyos mulasztást követ el, a mely a fővárost anyagilag is károsítja. Nem kell bizonyítgatnunk, hogy a dohányraktár a Baross-utczában meg nem maradhat még akkor sem, ha a kerületi választmány egészen el is ejti az ügyet. A raktár jó részét a fővárosnak kell kisajátitani utczák számára. A telek értéke pedig a körút közelében napról-napra emelkedik és minél tovább húzódik a raktár áthelyezésének kérdése, annál drágábban kell majd a területet a fővárosnak megfizetnie. Ez az egy körülmény teszi szükségessé, hogy a főváros tegye meg a kezdeményező lépést, mert a kincstár nagyon jól tudja, hogy milyen mértékben emelkedik a raktár telkének értéke és ezért nem igyekszik a telken túladni.

Józsefvárosi polgár.

Új iskolaszéki kerületek a Ferenczvárosban.

A *Ferenczváros* két iskolaszéke arra kérte a tanácsot, hogy a IX. kerületben az iskolai és iskolaszéki kerületek beosztását akképp változtassa meg, hogy a két iskolaszék területe között a *Liliom-utcza* legyen a határ. Ennek az utczának mindkét házsora az I. számu iskolaszéket illesse.

Az egyes iskolák kerületét pedig a következőképp kivánta meghatárolni:

1. A Lónyay-utczai elemi iskola kerülete a Kalvin-tértől kifelé eső terület a Csepel-rakpart, Kapisztrán- és Kinizsy-utczák, valamint az Üllői-út által képzett határokkal.

2. A Bakács-téri elemi iskola kerületéül a Kinizsy és Kapisztrán-utczák, az Üllői-út, a Liliom-utcza, a Soroksári-út és Csepel-rakpart által körülzárt terület, olykép, hogy az északi határt képező Kinizsy- és Kapisztrán-, valamint a déli határnak kijelölt Liliom-utczák tankötelezettei mind a Bakács-téri iskolához tartoznak.

3. A mester-utczai elemi iskola kerülete, a Liliom-utczától kezdődőleg, a soroksári-úti vasuti töltés, a Mester-, Gyep- és Ranolder-utczák, a Ferencz-tér és Tompa-utcza által bezárt terület, a közvágóhid kivételével. A határt képező utczák mindkét házsora (kivéve a Liliom-utczát) és a Ferencztérnek a Mester-utcza irányába eső fele, ezen iskolához csatoltatnak.

4. A tüzoltó-utczai elemi iskola kerülete is a Liliom-utczánál kezdődik és magában foglalja a Gyep-utczáig az Üllői-út és Tompa-utcza, a Gyep-utczán túl pedig az Üllői-út és Mester-utcza közti területet egész a vasúti töltésig. Az Üllői-útnak páratlan számu házsora és a Ferencztérnek a Tüzoltó-utcza oldalára eső fele ezen iskola kerületébe tartozik.

5. Végül a soroksári-úti elemi iskola kerülete a vasuti töltés külső felére eső terület, a melyhez a töltésen belül eső részről a közvágóhid csatoltatik.

A törvényhatóság e módositáshoz hozzájárult,

Park és vásárcsarnok.

Balvégzete a fővárosnak, hogy akkor húz ujjat a közmunkatanácscsal, a mikor az utóbbi végre valami okosat tervez a főváros érdekében. Ilyen balvégzet érte a fővárost az eskü-téri hid budai környékének a rendezésénél.

A közmunkatanács Budának erre a részére: a Rudas-fürdőtől a Döbrentey-térig nagy stilü rendezési tervet készitett. A Gellért-hegy zord oldalát architektónikusan akarja kiképezni s előterül díszes parkot tervezett, a mely a Rudas-fürdőtől az új hid alatt egész a Döbrentey-térig terjedt volna. A Döbrentey-utczát törülte teljesen. Az izléses terv azonban a sok egyéb terület között elfoglalta volna azt a telektömböt is, a melyet a főváros a tabáni vásárcsarnok czéljaira vásárolt 287,000 forintért.

S itt volt a bökkenő. A főváros a drága telket, a melyet tudja az ég, melyik hivatalos közeg könnyelmü javaslatára vettek meg, nem akarta átengedni parkterületnek. A százezrekbe került telek, a melyről talán már a vásár napján tudták, hogy vásárcsarnoknak nem való, haszontalanul állott és áll ma is. De még haszontalanabb lesz a hid elkészülte után. A főváros ugyanis kénytelen lesz a telkeket eladni s ha az új tulajdonos házakkal beépiti, a mi valószinü, az új palotái a Rudas-fürdőt, a mi szintén drága vagyon, elzárja az új hidtól.

A Rudas-fürdőnek az új hidra nem lesz olyan homlokzata, a milyent a közmunkatanács tervezett, másrészt meg a fürdő elesik attól a remek parktól, a mely bizonyára nagy előnyére válnék. De a hid környékének izléses rendezését is gátolják majd az új paloták.

Szóval a vásárcsarnok telkei mindenképen útban állanak.

A közmunkatanács pedig segiteni akart a fővárosnak — ez egyszer — s igen udvariasan bemutatván a rendezés tervét, azt ajánlotta, hogy keressenek a vásárcsarnoknak más, alkalmasabb helyet s a költségekhez a dunaparti telkek kárpótlása fejében 100,000 forintot megajánlott.

A fővárosnak, alkalmasint azok a tanácsadói, a kik a telekkisajátitást annak idején forszirozták, most azt a tanácsot adták, hogy az ajánlatot ne fogadja el. Kérjen 143,000 forintot, vagyis a vételár felét, ellenkezőleg mondja fel a park eszméjet. A törvényhatóság igy is határozott.

A közmunkatanács erre visszaszivta a 100,000 forintos ajánlatot. Nincs pénze, azt mondja, ilyen luxuscélokra. Nincs rendes jövedelme, mint a fővárosnak s még a megajánlott összeget is csak nagyon nehezen tudta volna nélkülözni. Most, hogy visszautasitották, örvend a fordulatnak. Az uj hid környékét egészen másképp rendezi s a telkeket meghagyja a fővárosnak. Azért szép lesz a hid környéke, legföljebb a főváros károsodik az által, hogy a Rudas-fürdőt elzárja a hidtól.

Ez bizony elég furcsa komédia, a melyet a fővá-

ros megtakaríthatott volna A kérdéses telektömböt föltétlenül el kell adnia. Valószínüleg jó csomó pénzt kap érte, a mivel vehet a vásárcsarnok részére megfelelőbb helyen sokkal olcsóbb telket. De mennyivel impozánsabb lett volna az új hid budai környéke, ha a környező területet teljesen befásítják. Bizonyára a Dunapart legkedvesebb helye lett volna az új park, a mely dominálta volna az egész budai oldalt.

De ez a terv is, mint minden okos gondolat, felakadt az apróságokon. Megakasztotta 43,000 forint, a melynek több mint hatszorosát dobták ki a Margit-hid mellett olyan terület parkozására, a hol arra egyáltalában nem volt szükség. Persze itt okvetetlenül úgy kivánta a magánérdek, a mely viszont a tabáni vásárcsarnok címe alatt nyelt el majdnem háromszázezer forintot. A törvényhatóság itt is — amott is a főváros érdeke ellen vétett; de mit törődnek a városatyák a főváros érdekével, a mikor arról van szó, hogy a Péter és Pál érdeke csorbát ne szenvedjen.

Szakfelügyelet az elemi iskolákban.

Lapunk husvéti számában *Szabó* Károly tanácsos úr irt a szakfelügyelet kérdéséről s ugyanakkor megemlítette, hogy e tárgyban legközelebb beterjeszti az új intézmény *Szabályzatát*. Ennek a tervezete ma már előttünk van, úgy a mint azt a közoktatásügyi bizottság tárgyalta. A Szabályzatot érdekes megokolással kiséri az ügyosztály s bemutatja egyuttal a szakfelügyelők szolgálati utasitását s a működésük részleteiből a „Látogatási napló“ és a „Tanitói törzskönyv“ mintáit. Az új intézmény megokolására vonatkozó előterjesztésből adjuk a következőket:

Harmincz esztendővel ezelőtt Pest város összes oktatásügyi kiadásai alig haladták meg a 100.000 frtot; ma közel három millió forintra rugnak a rendes tanügyi kiadások, mely összegből magára az elemi iskolára közel két millió forint esik, nem is számítva azon horribilis összegeket, miket évről-évre az új iskolaházak épitése és első fölszerelése emészt föl. S ez óriási anyagi áldozatoknak van is kellő látszata. Iskoláink száma a szükségletnek teljesen megfelel, épületeink diszes és modern berendezésűek, az iskolák fölszerelése semmi kivánni valót sem hagy hátra; a tanitóság ügybuzgósága és szakképzettsége ellen sem tehető kifogás, sőt a tanitók anyagi helyzete is olyan, mely külön-külön s együttvéve is tisztes helyet biztosit nekik a társadalomban.

Az extensiv fejlődés tehát minden tekintetben arányban van a hozott áldozatokkal s e részben a legszigorúbb mértékkel mérve sem találhatnánk kifogásolni valót, sajnosan kell azonban konstatálnunk, hogy az iskoláink belső, intenziv fejlődése még igen sok kivánni valót hagy hátra s hogy a szellemi eredmény — bármily enyhén is biráljuk el állapotainkat — távolról sem áll arányban a milliókra rugó áldozatokkal.

Ha ennek okait fürkészszük, könnyen megleljük abban a körülményben, hogy iskoláinkban fölötte *hiányos a szakfölügyelet, sőt úgyszólván teljesen hiányzik az.*

Jelenleg a fönnálló törvények és szabályok értelmében az elemi népiskolákban fölügyeletet gyakorol a kir. tanfelügyelő, az iskolaszék s az igazgató, vagy vezető tanító.

A kir. tanfölügyelő a székesfőváros nagy kiterjedésénél s a fölügyeletére bizott intézetek nagy számánál fogva a legjobb akarat mellett sem képes kellő szakfelügyeletet gyakorolni.

Ez állításunk illusztrálására elég csupán arra hivatkoznunk, hogy a kir. tanfelügyelő fölügyeletére bizott községi iskolák osztályainak a száma is meghaladja az 1300-at, s igy a tanfelügyelő még a községi iskolákkal szemben sem tud iskolalátogatási kötelezettségének eleget tenni.

A szakszerű fölügyelet teljesitésére másodsorban az *iskolaszékek* volnának hivatva. Készséggel elismerjük, hogy iskolaszékeink nagy többsége eddig is megbecsülhetetlen hasznos szolgálatokat tett az iskolaügyeknek. Azok a művelt, önzetlen és lelkes férfiak, a kik a fővárosban az iskolaszékek szük határok közé szorított jogai mellett is vállalkoznak a nemes kötelességek egész sorozatának a teljesitésére, méltán elismerést érdemelnek. Nem habozunk azonban kijelenteni, hogy az iskolaszéki tagokban némely helyt hiányzik a kellő szakképzettség is a tanitási módszer és fegyelmezés alapos megbirálására, s főleg a tanitás helyes irányitására s a tanitók képességeinek helyes megitélésére.

Hátra volna még az *igazgató*, illetőleg *vezető tanitókról* mint szakfölügyelőkről szólanunk.

Az igazgató és vezető tanitókat nemcsak föltétlenül megkivánható kiváló szakképzettség részbeni hiánya, hanem nagymérvű elfoglaltságuk is akadályozza a szakfölügyelet kielégitő ellátásában. Az igazgató és vezető tanitók ugyanis osztálytanitók is egyszersmind, szakfölügyeletet tehát csak az esetben gyakorolhatnak, ha a nagyobb iskoláknál egészben, a kisebbeknél pedig legalább részben a tanitás alól fölmentetnének Ez pedig, eltekintve attól, hogy nem is vezetne czélra, sokkal tetemesebb anyagi áldozatot is igényelne, mintha külön szakfölügyelői állások szervezetének.

Az elmondottak után, úgy hiszszük, semmi kétség az iránt, kogy a székesfőváros elemi népiskoláinak benső helyes fejlődése és jövő virágzása érdekében mulhatlanul szükség van a kellő szakfölügyeletre.

És van a szakfölügyeletnek egy más nagy hiánya is, s ez az: hogy jelenleg a hatóságok és pedig nemcsak a kir. tanfelügyelő s az iskolaszékek, hanem főleg a tanügyi osztály vezetője és a tanács teljesen tájékozatlanok a tanitók képességeit illetőleg. Hogy ez mennyire megnehezíti az igazságos eljárást a tanitók megerősítése, előléptetése és választása alkalmával, az nem is szorul bővebb magyarázatra.

A szakfölügyelet szervezésének kérdése különben már nem mai keletű. Érezte ennek hiányát maga a vallás- és közokatásügyi miniszterium is, mely még 1888-ban felhivta a főváros közönségét az elemi iskolai tananyag reviziójára s ezzel kapcsolatosan a szakfölügyelet szervezésére is. E leirat alapján a közoktatásügyi bizottmány kebeléből Ballagi Mór elnöklete alatt egy ad hoc bizottság küldetett ki, mely bizottság már 1889 ben egy részletes javaslatot terjesztett elő nemcsak

a tananyag rendezése, hanem a szakfölügyelet szervezése érdekében is.

A közoktatásügyi bizottmány azonban e javaslathoz nem járult hozzá, hanem előterjesztést tett segédtanítói állások szervezése iránt, azt célozva részben ezzel, hogy az igazgatók munkája megkönnyítetvén, több időt fordíthassanak az osztálylátogatásra, illetőleg a szakszerű fölügyeletre.

1895-ben újra fölmerült ez a kérdés, sőt fölhivatott a tanügyi ügyosztály, hogy a szakfölügyelet szervezésére nézve a tárgyalásokat újból indítsa meg.

E felhíváshoz képest a tanügyi osztály ki is dolgozott egy javaslatot, a melynek ezek a főbb elvei:

A szakfelügyelőket a közoktatásügyi bizottság javaslatára a tanács választja.

A minősítésre nézve lehetőleg szigorú mértéket alkalmaztunk, a mi azonban nem szorul bővebb indokolásra, mert hisz tekintve a szakfelügyelők rendkívül fontos hivatását, csak természetesnek látszik, hogy ezen állások betöltésére csak igazán kiválóan képzett tanférfiakat kívánnánk alkalmazni.

A mi a szakfelügyelők teendőinek megállapítását illeti, e részben a fősúlyt arra fektettük, hogy a felügyelők mentve legyenek minden bürokratikus teendőktől s működésük úgyszólván kizárólag csak az iskolák s azok egyes osztályainak látogatására s ez alapon az iskolák belső intenziv fejlesztésére szorítkozzék.

A tanítás megfigyelésén és irányításán kívül csak oly teendőket ruház a szabályzat a szakfelügyelőkre, a melyek azzal szorosabb kapcsolatban vannak s a melyeket a szünnapokon, tehát oly időben is minden nehézség nélkül elvégezhetnek, a mikor iskolákat amúgy sem látogathatnak.

A szabályzat 5. §-a előírja, hogy a szakfelügyelők működése a kir. tanfelügyelőnek, valamint az iskolaszékeknek törvényben biztosított jog- és hatáskörét semmi tekintetben nem érintheti.

A mi a szakfölügyelőknek az igazgató és vezető tanítókhoz, valamint általában a tanítókhoz való viszonyát illeti, ezt akként igyekeztünk szabályozni, hogy a szakfelügyelőknek meg legyen egy bizonyos fokig a rendelkezési joguk, de azért elvi ellentét esetén mindenkor joguk legyen a tanítóknak egy magasabb fórumhoz apellálni.

A szabályzat 10. §-a a szakfelügyelők illetményeit évi 2000 forint fizetésben és 600 frt lakbérátalányban állapítja meg, a melyhez járul 200 frt ötödéves korpótlék korlátozás nélkül s 100–300 frtig terjedhető közlekedési átalány. Kimondja továbbá a szabályzat, hogy a főváros szolgálatában álló tanárok és tanítók szakfelügyelőkké történő előléptetésök esetén addig szerzett korpótlékaikat, valamint a legközelebbi korpotlékra való igényöket megtartják.

A szabályzat 3. §-a értelmében a szakfelügyelői kerületek s illetőleg a szakfelügyelők számát időről-időre a székesfőváros törvényhatósági bizottsága állapítja meg. A mennyiben a szabályzat már a jövő tanév elején életbeléptettetnék: egyelőre elégségesnek tartanók, ha *hat szakfelügyelői állás* szerveztetnék. Az osztályok létszáma a jövő tanévben előreláthatólag meg fogja közelíteni az ezeret s így egy-egy felügyelőre 160—165 osztály látogatása jutna.

Több osztály semmi körülmény között sem volna egy-egy felügyelő gondjaira bizható, mert nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a tanítási napok száma évenkint alig 200-ra rúg s így átlagban egy-egy osztály látogatására alig jut több egy napnál.

A mi a szervezéssel járó költségeket illeti, ezeket a következőkben van szerencsénk részletezni:

Az évi költség volna:

6 szakfelügyelő fizetése á 2000 forint . . .	12,000 frt.
6 felügyelő lakbérilletménye á 600 forint . .	3,600 „
közlekedési átalány fejében átlag á 200 forint .	1,200 „
	16,800 frt.

Nem hagyhatjuk e helyütt említés nélkül, hogy a felmerülő költségtöbblettel szemben némi megtakarítások is lesznek elérhetők. Kétséget sem szenved ugyanis, hogy a szakfelügyelet életbeléptével az igazgató és vezető tanítók az eddig kötelezett osztálylátogatásokat annyira redukálhatják, hogy e miatt külön helyettesek kirendelésére nem lesz szükség.

Ha az e czímen elérhető megtakarításokat csak 2,800 forintra teszszük évenkint, úgy az összes többletköltség alig rúgna többre évi 14,000 forintnál, a mi szemben a joggal várható eredménynyel, igen csekélynek mondható.

Nem hagyható egyébként figyelmen kívül ama körülmény sem, hogy a mennyiben a szakfelügyelet nem az általunk javasolt módon szerveztetnék, kénytelenek volnánk azt továbbra is az igazgató-, illetőleg vezető-tanítókra bizni s őket egyidejüleg — legalább részben — a tanítás kötelezettsége alól is fölmenteni. Ez pedig hozzávetőleges számítás szerint is legalább 15–20 ezer forint többlet-költséget okozna, vagyis legalább annyit, mint a mennyibe a szakfelügyelői állások szervezése kerülne.

A Dreher palota eltolása.

A sokat emlegetett Kossuth Lajos-utczai ingatlan sorsában újabb váratlan fordulat történt. A főváros mérnöki hivatala *határozottan állást foglalt az eltolás mellett*, a mely egy részt sokkal olcsóbb, másrészt aránylag egy harmad annyi időt vesz igénybe, mint a lebontás és újjáépítés, végre az utcza forgalmát sem zavarja annyira.

A mérnöki hivatal állás foglalására a közmunkatanácsnak az az átirata adott alkalmat, a melyben felhivja a fővárost, hogy vagy vegye át az ingatlant, vagy nyilatkoztassa ki, hogy megelégszik a felajánlott kárpótlási összeggel. A közmunkatanács ebben az átiratában a közös tulajdont (fővárosi és közmunkatanácsi) képező palota értékét 1.000,000 forintra tette. Ebből a bontás, újraépítés és időközi kamatveszteség czímén összesen 329,711 forintot leszámít s a palota tényleges értékét 670,289 frtra redukálván, azt ajánlja, hogy a vagyonközösséget szüntessék meg és vagy a főváros vegye át a palotát a restaurálás kötelezettségével és fizessen 335,000 frtot a közmunkatanács fél tulajdonjogáért, vagy

megfordítva: a palota egészen a tanácsé marad s a főváros a maga tulajdoni részét engedi át 335.000 frtért.

Ezt a számítást a főváros mérnöki hivatala nem fogadja el. Mindenekelőtt kijelenti, hogy a vagyonközösség megszüntetése nem okvetlenül szükséges, de ha mind a két fél kívánja, akkor alapul a következő két alternativát vegyék.

I.

A lebontás és újraépítés.

A mérnöki hivatal számítása szerint:

a palota építése	213,534·62 frtba
udvar befödés	5,172·96 „
a bontás és kisebb átalakítás . . .	48,681·81 „
összesen	267,389·39 frtba

kerülne. Ebből a különböző megtakarításokat és házbérveszteséget levonva marad tényleges kiadás . . 217,919·92 frt.

Eszerint a számítás szerint az épület effektiv értéke a beruházásokat levonva az 1.000,000 forintból: 700,289 forint. Ennek a fele 350,144·50 forint. Az újraépítés esetén tehát a féltulajdonjogot ennyivel kellene megváltani.

II.

A palota eltolása.

A mérnöki hivatal azonban kijelenti, hogy ilyen nagy beruházásnál figyelemmel kellett lennie arra az ajánlatra is, a mely a palota eltolására vonatkozik. Az eltolás módozata az, hogy az épület közép részéről a gránátos-utczában annyit vágnak ki, a mennyire a Kossuth Lajos-utcza kiszélesítésére szükség van. Az így lebontott területre tolnák azután a megmaradt Kossuth Lajos-utczai szárnyat Az egész műveletre *hat hónap* szükséges.

A költségek a következők:

A Kossuth-utczai front eltolása	117,500 frt
Tatarozások	10,685 „
A munkaidő alatt előálló kamatveszteség .	17,507 „
Átalakítások	25,000 „
összesen	170,692 frt.

Miután így az eltolás majdnem 129,000 forinttal olcsóbb, a mérnöki hivatal azt javasolja, hogy a főváros ezt a kedvezőbb körülményt mindenesetre vegye figyelembe Az eltolással a palota 1.000,000 frtnyi értéke csak 829,308 frtra száll le, a féltulajdonjog értéke pedig 414,654 frtra emelkedik.

A főváros tehát hivja fel az eltolásra vállalkozókat részletes tervek benyujtására s a mennyiben megnyugtató föltételeket kap, álljon el a palota lebontásától.

Vasárnapi szünet a hivatalokban.

A jelenkor erkölcsi és büntetőjogi berendezése jobbára a bibliabeli tizparancsolaton alapszik. Már ott fordul elő azon intelem, hogy minden hetedik napon pihenj! Mintha csak ama bölcs törvényhozó számot vetett volna azon körülménynyel, hogy lesznek idők, midőn az emberek legnagyobb tömegét meg kell védeni a munkaadók esetleges kizsákmányolási rendszerével szemben; mert miként a gép is bizonyos gondozást követel, azonkép az emberi szervezet funkcziói is új erőgyűjtést, tehát bizonyos szüneti időszakot igényelnek.

E szüneti időszak különben sem tételezi fel azt, hogy a hét ama napját teljes tespedésben töltsük el. A nyugat nem ismeri a Nirvánát, a túlvilági halluczinációkat keltő tétlen szemlélődést. Positiv vallástételeinél fogva e napon a hitbuzgóság tényleges gyakorlására utal. Leginkább Anglia az, hol a tömegek egész rétegének ünnepi nyugalmáról történt gondoskodás. Nálunk a szocziáldemokrata-párt egyik kívánságát képezte a fisikai munkások pihentetése.

Így jött létre feledhetlen Baross Gábor egyik érdekes emléke, az 1891. évi XIII. t.-czikk, az „*ipari munkások* vasárnapi szünetelése tárgyában".

E törvény — miként cziméből is látható — az anyagi munka oltalmára lett hozva. Pedig épen a szellemi munkások azok, kik lehető legkevesebb nyugalmat élveznek; kiknek, midőn a mindig panaszkodó kékzubbonyosok legalább éjjel pihenhetnek, szellemük sokszor akkor is erőkifejtést teljesít, hogy a másnapi feldolgozásra kellő anyagot találjon.

A szellemi munkásnak is időközi nyugalomra van szüksége

Áll ez különösen a székesfőváros hivatalnokaira és a rendőrség tagjaira nézve. Ennek az amerikai stylusban rohamosan emelkedő nagyvárosnak ezerszeres viszonylatai a legtöbb hivatalok ellátóira oly sok munkaanyagot, az elintézésnek oly sokoldalúságát és gyorsaságát háritják, hogy a legtöbben már régtől fogva a XIX-ik század uralkodó betegségébe, az idegességbe estek.

Az a szabadságidő, mely egy évben néhány hétre egyszer jár ki, — de néha egyszer sem, — a megerőltetett szellemi erők helyreállítására elégtelen.

S mi lesz következése az eddigi állapotoknak? Az, hogy már most sem ritkaság az az eset, midőn egy-egy aránylag fiatal tisztviselő teljes idegkimerülés következtében időelőtt szolgálatképtelenné válik.

Többé-kevésbbé pedig valamennyi ideges leszen. Ennek aztán többféle káros következménye van. Az alkalmazottak némelyike nem egyszer betegséget kénytelen szimulálni, csak azért, hogy kissé kipihenhesse magát. A ki ezt nem teszi, igen sokszor selejtes munkát végez. Legtöbbször pedig a nagy közönséggel való érintkezésben mutatkozik ez állapotoknak káros hatása Mindezeket betetőzi azon sajnos tapasztalat, hogy a kellő pihentetésben nem részesült erők hamarább igényelnek végleges pihentetést, más szóval nyugdíjat, mi tehát az államnak is, a fővárosnak is csak anyagi hátrányával járhat.

A vallásosság gyakorlására meg épen nincs ideje a társadalom ezen kétségtelenül legműveltebb osztályának. Esztendő mulik el, míg némely tisztviselő templomba kerülhet, csak a kettős ünnepek egyikét használhatná fel, de akkor meg a nyiló természet ölébe siet, el oda, hol már rákosi homokot nem kell magába szivnia.

Ezért gondolkoztak a legutóbbi időben azon, hogy szabadnapokat hozzanak be a közszolgálatba.

A kereskedelmi miniszterium, mely a vasárnapi munkaszünetről szóló törvényt életbeléptette és annak betartásáról ma is gondoskodni tartozik, természetszerűleg elsőként jött azon gondolatra, hogy a mely kedvezményeket a kéznek biz-

tosított, megérdemli azt az agy is. A mult hetekben tehát egyszerűen behozta amaz üdvös intézkedést, — még pedig ügyeletes szolgálat formájában — hogy vasárnap minden osztályban egy-egy tisztviselő tart ügyeletes szolgálatot, ki a legsürgősebb intézkedéseket megteszi; az osztály többi tagjai pedig szabad napot élveznek.

Már most, arra való tekintettel, hogy a kereskedelmi miniszterium tisztviselői ezen szabad napot *minisztertanácsi határozat* alapján nyerték el, úgy hiszszük, mi sem állja útját, hogy ily intézkedések a többi hatóságoknál, legyenek azok államiak vagy törvényhatóságiak, életbe léptethetők ne legyenek.

Mindenesetre felhívjuk az illetékes tényezők figyelmét e kérdés mielőbbi rendezésére.

Ha a közszolgálat legcsekélyebb hátrányával sem jár, miért ne részesítenők derék tisztviselőinket a munkaszünet áldásában, mely az ő körükben, s tegyük hozzá, családjuk körében is, bizonyára általános örömet fog okozni?

Hirek a városházáról.

Az egyesületi panamák.

Megakadt a jótékonyság működése a fővárosban, mert hónapok óta kisért a hir, hogy a belügyminiszter sorra vizsgáltatja az egyesületeket s kutatja, hol, melyik a panamás. És hallottuk, hogy ma ezt, másnap azt az egyesületet robbantották szét s a mikor a hetes kolodusunk előnkbe vetődött, gunyosan tovább mentünk, örülve a megtakarított két krajczárnak, a melyet sajnáltunk — a panamistától.

Mert mindenféle jótékonysági téren panamát sejtünk s nyugodt lélekkel zárkózunk el a kéregető elől, a ki előttünk nem szánalomra méltó többé, hanem gyanus alak.

Ez az állapot pedig tarthatatlan. A nyomorgók ezrei nem nélkülözhetik a könyörületesek filléreit s azt hiszszük, a belügyminiszter sem akarja a főváros társadalmából a jótékonyság szellemét kiölni. A mig azonban a vizsgálatok folynak, a mig a tisztogatás tart, fordulatra nem számithatunk A miniszter intencziója a legnemesebb, a mely előtt minden korrekt gondolkozása fejet hajt. A szegény napszámos, munkásnép parazitáit ki kell irtani — de gőzerővel.

Az az öttagú bizottság, a mely igazán dicséretes kitartással vizsgálja a különböző egyesületek működését, nem elegendő a száz meg száz gyanus telep ellen. Legalább nyolcz-tiz bizottságra lenne szükség, a mely gyorsan, meglepetésszerűen hajtsa végre a tisztogatást, lehető rövid idő alatt, hogy a jók, a rászorultak ne szenvedjenek a gyanu terhe alatt.

A belügyminiszter bizonyára belátja, hogy 8—900 egyesületet öt ember tüzetesen csak igen hosszu idő alatt tudna átvizsgálni. Ez a hosszu idő, a kiszivárgó gyanus hirek megannyi támadás a jótékonyság ellen, a melyben felébred a bizalmatlanság és ridegen elzárkózik az emberszeretet kötelességeinek teljesitése elől. Ezt pedig nem akarhatja a kormány, a mely épp e téren a legnagyobb mértékken rá van utalva a társadalom tevékenységére A miniszter szándékait mindnyájan helyeseljük, de okvetlenül nagyobb agilitást kérünk az emberszeretet nevében.

*

Ezek után pedig beszámolunk az egyesületek felülvizsgálásában legújabban történtekről. A belügyminiszter és a főváros tudvalevőleg öt tagú bizottságot küldött ki a főváros területén működő egyesületek működésének megbirálására. E bizottságnak, a melynek tagjai: *Szemere* Lajos miniszteri fogalmazó, *Grimm* Gábor fővárosi számtanácsos, *Payr* belügymin számvevőségi igazgató, *Csada* számtanácsos és *Reitter* Ferencz főv. számvizsgáló, legutóbb tett jelentése alapján a belügyminiszter *öt egyesület működését számtalan visszaélés miatt beszünteti*, a fővárost pedig utasitja szigorú és gyors vizsgálatra.

A belügyminiszter a fővároshos intézett leirataiban tudatja a székesfőváros közönségével, hogy a főváros területén működő jótékony, betegsegélyző, temetkezési és k házasitási egyesületek működésének felülvizsgálatára *Szemere* Lajos min. fogalmazó elnöklete alatt kiküldött bizottság legutóbb a következő egyesületek működéséről számolt be:

„Reform" jótékony egyesület.

A bizottság megállapitotta, hogy az egyesület a jótékonyság gyakorlása helyett egyesek önző hajlamainak kielégitésére szolgált. Az egyesület 1896. junius óta négy egyén adományából 1050 frtot, tiz orvos ajándékából 3895 forintot kapott a rendes bevételeken kivül. Mindamellett kiadása fedezésére 5200 forint váltó-kölcsönt és 2000 forint magánkölcsönt vett föl.

Az egyesület működése különösen azért esik súlyos beszámitás alá, mert bevételeit teljesen az adminisztrativ kiadásokra, tiszti fizetésekre, előlegekre, orvosi tiszteletdijakra s provizióra fordította. Készpénzkészlete nincs.

Az egyleti működést illusztrálják a következők: 1896. junius 30-án dr. Keppich adott 300 forintot; Sebestyén 500 forintot, Grancz 150 frtot, Széll Kálmán 100 forintot. *„Ismeretlen egyén"* 3895 forintot. Ez az ismeretlen egyén tiz budapesti orvos, a kik az egylet volt elnökével *Rotter* Lajossal, az igazgatóval *Hegedüs* Mártonnal szerződtek, hogy tiz évig lesznek az egyesület orvosai és provizió fejében adták a 3895 frtot. Ezeken kivül a *Fővárosi Bank r. t.-tól* 1897. deczember 2-án 200 frt, 1898. január 29-én 700 frt, 1898. majus 15-én az *Erzsébetvárosi Bankszövetkezettől* 3000 frt váltó-kölcsönt vettek fel. Valamennyi váltón *Borovicz* Adolf főpénztáros a kezes, a ki a bizottság előtt kijelentette, hogy a fizetést hajlandó a sajátjából eszközölni.

Az alapszabályok egyik pontja alapján a tisztviselők alkalmazása, fizetésük nagysága felett az elnök, két alelnök, pénztáros, ellenőr és igazgató jogérvényesen határoz. Ez a pont számos visszaélés alapja.

Az egyesületnek 668 elkönyvelt tagja van, a kik közül 400-an 929 hónapra á 1 frt 50 kr összesen 1393 frt 50 kr; tagdijjal vannak hátralékban. 268 tag rendesen fizet.

A cselédbiztosítási osztálynak az idő szerint 609 tagja van, de nincs pénzkészlete.

Az egyesület működése szabályellenes, nagymérvű visszaélések konstatáltattak.

A „Magyarország" betegsegélyző és temetkezési egylet.

Vezetői ugyanazok, a kik a *Reformnál* vannak. A *Magyarország* financziális állapota épp oly rosz. Az *Erzsébetvárosi Bank* szövetkezetnek tartozik 900 forinttal. A kölcsön kamatját a pénztáros 40 korona 40 fillér helyett 40 frt 40 krral szerepelteti a könyvekben. Összes vagyona 205 korona és a dísztagoknak szánt diplomák. Nagyobb adósságai a banktartozáson kívül: a Hunnia nyomdának 125 frt, Posner czégnek 80 forint, Kaszinó nyomdának 96 forint, orvosoknak 222 forint, gyógyszerekért 436 forint. 1898. első felében befolyt 150 frt tagdíj, 284 frt adomány és 1612 frt kölcsönpénz; 1898. év második felében befolyt 2382 frt tagdíj, de ezzel szemben a félévi adminisztraczionális kiadások 3280 frtra rugtak. *Hegedűs* Márton titkár pénzkezelő elszámolási rendszere aggályos, mert a tagoknak fizetendő járulékokból levont s a levonásokat nem könyvelte el. A tagok száma nem állapítható meg. A választmányi jegyzőkönyvek szerint 448, de állitólag 600 tag is van, a kik közül egy másik jegyzőkönyv szerint 527-et törültek.

„Nők betegsegélyző-egylet otthona és kölcsönös segélyző köre."

Az egyletnél merész és könnyelmű gazdálkodás folyt. Orvosi segélyre egyáltalán nem adtak pénzt, sem egyéb alapszabályszerű czélokra. 1897. deczembertől 1898. deczember végéig 6800 korona 40 fillért vettek be, a melyből segélyekre, orvosszerekre kiadtak 306 koronát, a többit adminisztrativ költségekre fordították.

A bizottság konstatálta, hogy az igazgatónő férje *Agnelly* Béla 40 forint havi fizetéssel, mint irnok van szerződtetve, természetesen az alapszabályok ellenére.

Tavaly 1018 tagja volt az egyletnek, az idén valamivel több van 500-nál. *De semmi pénzkészlet nincs s így sem orvosi, sem gyógyszersegélyt, sem temetkezési járulékot, sem kelengyét nem tudnak a tagoknak szolgáltatni.*

„Albrecht főherczeg III. fővárosi katonahadastyán betegsegélyző és temetkezési-egylet."

Több súlyos szabálytalanság merült fel ez egyesület ellen is. Pénzkészlete oly csekély, hogy a függő adósságaira sem elegendő, még kevésbé lehetséges, hogy *1400 tagnak* betegségi vagy temetkezési segitséget adjon.

Vagyona nincs, az újonnan szerzett tag tiz heti járulékát pedig a tagszerző ügynök kapja. Pénzkezelése és ügykezelése rendetlen, a pénzbeszedő és főpénztáros elszámolása megbizhatatlan. *A zenetiszt* (a neve nem volt kipuhatolható) állása tiszteletbeli, mégis 50 forint havi fizetést húzott. Az egyesület vagyona a vizsgálat alkalmával 189 frt volt. Ebből magánkölcsönért tartozik 75 frttal és ezen kívül adós egy félévi gyógyszerszámlával.

„Budapesti Teherszállító és Fuvaripar Munkások Szakegyesülete."

Az egyesület fennállása óta a tagok beiratási díjából és a heti járulékokból a vezetőség és az adománygyűjtők a legkülönbözőbb czímeken pénzeltek. Hivatásszerű működésről szó sincs, az alapszabályokat teljesen figyelmen kivül hagyják. Beiratási díj fejében a tagoktól 1 frt, s hetenkint 10 krajczár járulékot szednek.

Az egyesület vagyona jelenleg 495 frt 35 kr. Az egyesület elnöke: *Nagy* István munkás heti 10 frt, a titkár: *Krausz* Mihály hivatalszolga heti 12 frt fizetést huz. A tagok száma jelenleg 3.

*

A belügyminiszter az elősorolt öt egyesületet nagymérvü visszaélések, könnyelmű gazdálkodás, szabályellenes és a szegény, hiszékeny nepesztály kizsarolására irányuló működésük miatt felfüggeszti, működésüket beszünteti, felhivja a fővárost, hogy az egyesületek ellen haladéktalanul a legszigorúbb vizsgálatot inditsa meg, a melynek eredményéről mielőbb jelentést kér.

A közuti-vasút téli menetrendje.

A közuti-vasút tavaly október elején bemutatta a fővárosnak az 1898—99-re szóló téli menetrendet. A tanács többrendbeli módositást tett a menetrenden s egyben kikötötte, hogy a gyakori átszállások megszüntetése végett a végállomások a Kálvin-térről elhelyeztessenek s az új-pesti kocsik végállomása a Csepel-rakparton, az ó-budaiaké a Ludoviceum előtt legyen. A közuti-vasút társaság felebbezett e határozat ellen a kereskedelmi miniszteriumhoz, *a mely a főváros többszöri sürgetése daczára még ma sem intézte el — hét hónap után — a téli menetrend ügyét.* A tanács legutóbb tárgyalta ezt a sérelmes eljárást s *miután legközelebb a tavaszi menetrend kerül napirendre* s ekkor ugyanazokat a kikötéseket akarja ismételni, elhatározta, hogy a kereskedelmi minisztert még egyszer felkéri a tavalyi téli menetrend jóváhagyására.

Vitás 256 000 forint.

Kilencz esztendővel ezelőtt a főváros a dunai rakodópartokat felemeltette s a munkálatokra 256,000 forintot költött. A munka befejezése után felirtak a kormányhoz, hogy ezt az összeget térítse meg abból a 24 milliós alapból, a melyet az 1870: X. törvényczikk alapján adott a törvényhozás a fővárosi közmunkákra. A kormány a feliratra kijelentette, hogy az alap elfogyott s a 256,000 forintot nem téríti meg. A tiszti ügyészség azonban kimutatta, hogy az alapnak ma is tekintélyes bevételei vannak, így a hídvámok is, a melyek ugyan 1910-ig le vannak kötve, de azután jogosan fordithatók a kérdéses költség megtérítésére, mert a rakodópart felemelésével végzett munkák olyan pótmunkák, a melyek az 1870: X. törvényczikk 3. szakasza szerint a kormány feladatát képezték. A tanács tegnap tárgyalta a tiszti ügyészség előterjesztését s elhatározta, hogy újabb feliratot intéz a kormányhoz.

A dohányzás a villamosokon.

A közuti kocsikon a dohányzás el van tiltva. Ez köztudomásu. Ámde akadnak olyan takarékos emberek, a kik a kocsik perronján való álldogálást megunva, égő szivarral beülnek a kocsikba. Ez az eljárás sokakat bánthatott, mert egész sereg panaszt emeltek a fővárosnál az égő szivar ellen. A tanács eleget tett a panaszkodóknak és felhivta a villamos vasúttársaságokat, hogy a kocsik belsejéből az égő szivar utassal, vagy a nélkül szigoruan eltávolitandó.

Visszaszitt 100,000 forint.

Az eskü-téri híd épitése alkalmából a közmunkatanács a Döbrentey-térből díszes parkot akart csinálni, a melybe beleesett volna az a telektömb is, a melyet a főváros 280,000 forintért a tabáni vásárcsarnok czéljaira sajátított ki. A főváros a drága telekről nem akart ingyen lemondani, a park tervét tehát csak abban az esetben volt hajlandó elfogadni, ha a telekért kárpótlást kap. 140,000 forintot kért a közmunkatanácstól, a mely 100,000 forintot meg is ajánlott. A főváros ezt az összeget kevesellette s visszairt a közmunkatanácsnak, hogy a 100,000 forintot nem fogadja el. A közmunkatanács a mult héten tárgyalta az ügyet s elhatározta, hogy a park létesités tervével felhagy, a megajánlott 100,000 forintot már czélra fordítja, az eskü-téri híd budai oldalának rendezésére pedig új terveket készit.

Közegészségügyi reform a városházán.

A reformok korát éljük. Mindenki reformon töri a fejét, hogy valami újat, eddig ismeretlent alkosson. Ez a törekvés már a szélsőségekbe megy és félő, hogy a hivatatlan újitók nem találva többé alkalmas témát, reformmániába esnek. Talán már e betegség egyik jelenségének tekinthetjük a köpőládareformot, mely a hivatalnoksereget a „közegészség“ hangzatos jelszava alatt új köpőedényekkel örvendeztette meg, melyekre szent borzalommal néznek. Tagadhatatlan, hogy ezek az új edények nagyon emlékeztetnek bizonyos más edényekre s azt hiszszük, hogy a használatban még nagyobb lesz a hasonlatosság, mert ha az edényeket meg is lehet reformálni, az a szegény hivatalnok nehezen fogja magát begyakorolni, hogy az esési szöget kiszámitsa és igy az ujdonsült edény felső része undorító lesz és éppen az ellenkezőjét érik el a reformerek annak, a mit terveztek. De van az éremnek, illetőleg a reformnak egy másik oldala is. Minden reform természetesen kiadással jár, és a takarékosságot mindenkor fennen hirdető város az új edények darabját 75 és 45 krjával szerezte be. Ha csak 3000 darabot számitunk, pedig az összes hivatalokat felszerelték vele és igy okvetlenül többet kellett beszerezni, a reform 2,250 frtot emésztett fel. Az eredménye pedig ennek az újitásnak igen problematikus a higieniára. Pozitiv haszna csak a szállitónak lesz.

KÖZGAZDASAG.

A budapesti közuti vasút-társaság április 12-én tartotta XXXIV. évi rendes közgyűlését budavári *Országh* Sándor elnöklésével. Az elnök mindenekelőtt konstatálja a a közgyűlés határozatképességét, a mennyiben 47 részvényes jelent meg 522 szavazat, illetőleg 1041 0 drb. részvény képviseletében. Bemutatja a kormány képviselőjét, *Mándy* Lajos ker. min. tanácsost. Ezután következett a napirend első pontja, az igazgatóság jelentése az 1898-iki üzletévről. A jelentés konstatálja, hogy a lefolyt üzletévben elért üzleti eredmény teljesen igazolta azt, hogy a társaság hálózatának villámos üzemre való átalakitása és berendezése helyes alapon történt. E berendezések alapján nemcsak a közönség érdekei nyernek teljes kielégitést, hanem az a nagyszabásu haladás, melyet e téren fölmutat, a társaság érdekeivel összhangban áll. A mult évben végrehajtott pénzügyi műveletek a társaság érdekei szempontjából ismét kitünő eredményt tüntetnek föl. A tartalékok ismét nagymértékü növekedést, a társaság vagyoni mérlege kitünő állapotot mutatnak ki. Az 1898-iki évi bevétel főösszege 3.892,371 forint 28 krajczár., ezzel szemben a kiadás 2.205,3 .8 frt 8 kr. Tehát a fölösleg 1.687.043 frt 10 kr. Az igazgatóság javasolja, hogy a részvények 1899 május elsején esedékes szelvénye darabonkint az 5%-os kamattal együtt 15 frttal, élvezeti jegyek szelvénye pedig 10 frttal beváltassék, a jutalékok és nyugdijalapok átutalása után fönmaradó 390,233 frt 10 kr. pedig a jövő évi számlára vitessék át. A közgyűlés a jelentést egyhangulag tudomásul vette, elfogadta a zárszámadást és évi mérleget, az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak pedig a felmentvényt megadta. Ehhez képest a szelvények kifizetése e hó 13-tól fogva a társaság pénztáránál megkezdődött. A napirend második pontja az épitkezésekről és a hálózat kiterjesztéséről szóló jelentés volt. *Haraszti Jellinek* Henrik vezérigazgató megokoló beszéd kiséretében terjeszti elő kettős jelentését a társulat épitkezéséről és pénzügyi politikájáról. Kiemeli, hogy a társaság az 1898-ik évben nagyszabásu épitkezési tevékenységet fejtett ki. Nem csupán a régi hálózat átalakitását fejezte be, hanem új vonalakat épitett és a még épitendő vonalakra beható tanulmányokat végzett. Az épitkezések emberfölötti munkát igényeltek, de azért az igazgatóság foglalkozott a szervezéssel is és megalkotta a szabályzatot és rendtartást, melyet a kereskedelmi minisztérium jóváhagyott és igy az közelebb életbe is lép. Az igazgatóság és a részvényesek közt különben egyhangú az az irányzat, hogy a társaság ne csak lukrativ üzletet csináljon, hanem a közönség jogos és méltányos érdekeinek megfeleljen. Ezután fölolvasta a pénzügyi előterjesztést, mely a társaság pénzügyi politikájának első alapelveként kiemeli, hogy a tőkebeszerzés csak részvények kibocsátása által történhetik. Az igazgatóság a mult évben tizenhatezer részvényt kinált a részvényeseknek, a mit azok teljes mértékben igénybe is vettek. Egy másik fontos elv, hogy az épitési tőke a fedezésre álló czimletek kellő időben való értékesitése által szerzendő be, továbbá, hogy a társaság pénzügyi erejét fejleszteni kell az üzlet emelkedésével. A jelentés második része az új vonalak kiépitéséről és az új műszaki berendezésekről szól. *Busbach* Péter örömmel fogadja a két előterjesztést és reméli, hogy a társaság az illetékes hatóságok jóakaratu támogatása mellett tovább is fejlődni és virágozni fog. Rámutat arra a nagy közgazdasági haszonra, mely 47 kilométernyi közúti vasút kiépitése által a fővárosra háramlott. Az igazgatóság és különösen a vezérigazgató szerencsés pénzügyi politikájának folyománya az elért szép eredmény, a melyért a közgyülés nevében is elismerését és háláját fejezi ki. A közgyűlés lelkes éljenzéssel tette magáévá e javaslatot. *Jankovich* Béla dr. részvényes kérdést intéz a külön tartalékalap rendeltetése és jövedelme-

zősége iránt. *Jellinek* vezérigazgató kifejti, hogy a külön tartalékalap intézménye az engedelem-okmányon nyugszik, természetesen növekszik minden emisszió által. Az igazgatóság igyekszik, hogy annak gyümölcsözővé tételét javítsa, de vannak olyan értékek, a melyeknél a gyümölcsözés nem kizárólagos szempont, a milyen például a földalatti vasút és az újpest-rákospalotai vasút stb. Végül kiemeli, hogy éppen e szempontok vezetik az igazgatóságot, a mikor az idén tervbe vette, hogy üres telkeit beépítteti. A fölszólaló és a közgyűlés egyhangulag tudomásul vette a választ A napirend harmadik pontjaként Jellinek vezérigazgató tett előterjesztést a forgalmi személyzet segitő alapjáról, melyre az 1897-ik évi közgyűlés 100 ezer forintot szavazott meg. Javaslatára a mai közgyűlés újabb 10 ezer forintot szavazott meg erre a czélra és megnyugvással vette tudomásul, hogy a társaság személyzetének nyugdíjszabályzata ki van dolgozva és jóváhagyás alatt van. Ezután a felügyelő bizottságba *Forgó* Istvánt választották be, mire a közgyűlés véget ért.

Hivatalos hirdetések.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa részéről:

1. A II. ker. Rézmáli-dülőben fekvő polgári lövölde előtti útnak 4922 frt 60 kr. költséggel előirányzott makadamszerű burkolási munkálatai iránt;

2. a X. ker. Kápolna-utczának I. rendű keramit-téglák felhasználása mellett 42,009 frt 50 kr. költséggel előirányzott burkolási munkálatai iránt;

3. a X. ker. Kápolna-utczának keramit-burkolását megelőzőleg szükséges és 2296 frt 67 kr. költséggel előirányzott kövezési előmunkálatai iránt;

4. a X. ker Sörgyár-utczában (a Kauser-féle telek mentén a kőbányai Király-serfőzőig) 4860 frt 36 kr. költséggel előirányzott terméskő burkolási munkálatok iránt ezennel nyilvános árlejtés hirdettetik.

Felhivatnak ennélfogva a pályázni kivánók, hogy a fent érintett munkálatokra vonatkozó magyar nyelven szerkesztett és évenként 50 kr. bélyeggel ellátott irásbeli ajánlataikat lepecsételve *1899. évi április hó 28-ik napján délelőtti 10 óráig* Vosits Károly tanácsnok vagy helyettese kezéhez (Lipót-utcza, új városház I. em. 11. ajtó) nyújtsák be.

A munkálatokra vonatkozó ajánlatokban számmal és betűvel világosan kiteendő, hogy a munkálatok az előirányzott összegekből, illetőleg a költségvetésekben kitüntetett egységárakból, levonandó hány százalék, engedmény mellett avagy az előirányzati költségösszegeken, illetőleg a megállapitott egységárakon felül hány százalék felfizetés mellett vállaltatnak el.

Azon felül a keramit-téglával való burkolási munkálatokra vonatkozó ajánlatokban kiteendő, számmal és betűvel azon egységár, a melyért vállalkozó az általa létesitett új burkolatot az ingyenes jótállási évek letelte után a szükséges összes anyag hozzáadásával, a további díjas fentartási évek alatt folyton jókarban tartani hajlandó.

Elismerendő továbbá az ajánlatokban, hogy vállalkozók a helyi és épitési viszonyokat, az épitésrendőri szabályokat, a tervet, a költségvetéseket és az árlejtési feltételeket ismerik, s azoknak magukat mindenben alávetik.

Ha vállalkozók szakértők nem volnának, az ajánlaton megnevezendő azon szakavatott iparos, ki által a munkát saját felelősségeikre teljesittetni fogják.

Bánatpénzképen a fentebb kitett előirányzati költségösszegeknek megfelelő 5%, szóval öt százalék készpénzben, vagy a fővárosi készpénzek elhelyezésére alkalmasnak elfogadott fővárosi pénzintézetek takarékpénztári könyvecskéiben vagy állampapirokban, vagy budapesti pénzintézetek zálogleveleiben, az árlejtést megelőző napon déli 12 óráig a fővárosi központi pénztárba teendő le, mely az ajánlat elfogadása esetén szerződési biztositékul szolgáland, megjegyeztetvén, hogy az értékpapirok a tőzsdei árfolyam pénzhasábjain jegyzett napi árkeletnek 90 százalékával, de soha a névértéken felüli összeggel fognak számittatni.

A bánatpénz letételéről szóló letéti nyugta az ajánlathoz csatolandó.

Hasonlóan kötelesek ajánlkozók a munkához felhasználandó anyagokból az ajánlat kapcsán mintákat bemutatni, egyúttal megnevezni azon bányákat, a melyekből az anyagok nyeretnek.

A letéti nyugtával, vagy mintaanyagokkal el nem látott, elkésve érkezett vagy utóajánlatok, vagy a melyek nem magyar nyelven vannak szerkesztve, figyelembe nem vétetnek.

A beérkezett ajánlatok közötti szabad választás jogát, tekintet nélkül az ajánlott árakra a tanács magának fentartja.

A munkálatokra vonatkozó tervek, költségvetések és árlejtési feltételek a fentebb kitett helyen naponkint d. e. 9—12 óra között bárki által betekinthetők, a hol is a netán kivánt felvilágositások megadatnak.

Budapesten, 1899. április hó 6-án.

A székesfőváros tanácsa.

Árlejtési hirdetmény.

A székesfőváros tanácsa a székesfőváros I., II. és III. közigazgatási kerületeiben, a vállalatra nézve kötendő szerződésben megállapitandó határidőtől számitott 1906. évi deczember végéig terjedő időn át, a házi, piaczi és utczai szemétnek és sárnak, az utczai csatornarostélyokból és viznyelő aknákból kikerülő iszapnak és sárnak, továbbá a főváros dunajobbparti részén épitendő vásárcsarnokból származó szemétnek és hulladéknak kifuvarozására, a seprőgépek és hóekék, úgyszintén a locsolókocsik vontatásához szükséges előfogatok előállitására, valamint a hókifuvarozás czéljára vagy egyéb a főváros által kivánt czélra rendkivüli fuvarok és előfogatok szolgáltatására ezennel nyilvános árlejtést hirdet.

Erről vállalkozók azzal értesittetnek, hogy a hivatalos minta szerint kiállított magyar nyelven irt és ivenkint egy korona értékü okmánybélyeggel ellátott zárt ajánlataikat, a melyekhez egyuttal az ajánlati feltételek 6. és 7. pontjainak rendelkezései értelmében 5000 frt, szóval ötezer forint bánatpénznek a székesfőváros központi pénztárában történt letételét igazoló letéti nyugtatvány és az ajánlati feltételekben, valamint a hivatalos ajánlati mintában is megnevezett bizonyitványok csatolandók, legkésőbb *1899. évi május hó 2-ikán 10 óráig* a közegészségügyi ügyosztály vezetőjének Viola Imre tanácsnok urnak, vagy helyettesének kezeihez (IV. ker., régi városház II. em. 40. sz. a.) annál is inkább nyujtsák át, mert a később érkezett, vagy oly ajánlatok, melyek a bánatpénz letételéről szóló nyugtatványal felszerelve vagy a hivatalos ajánlati minta szerint kiállitva és az abban, valamint az ajánlati feltételekben megjelölt bizonyitványokkal felszerelve nincsenek, figyelembe nem vétetnek.

Az ajánlati feltételeket a hivatalos ajánlati minták és a vállalatra vonatkozó felvilágositásokat vállalkozók a közegészségügyi ügyosztályokban (IV. ker., régi városház II. em. 40. sz. a.) a hivatalos órák alatt kapják meg, valamint ugyanott a megjelölt időkben tekinthetik meg a vállalatra vonatkozó hivatalos térképet és ismerhetik meg térképileg ama területeket, a honnan a szemét, sár, iszap, hulladék és hó kifuvarozandó és vasuton elszállitandó.

Budapesten, 1899. márczius hó 16-án.

A székesfőváros tanácsa.

HIRDETÉSEK.

Leszik Károly

Budapest székesfőváros könyvkötője.

Ajánlja jól berendezett műhelyét és minden a könyvkötészeti szakba vágó munkáit, úgymint: **kézi könyvtárak, diszkötések és diszalbumok bekötését a legegyszerűbbtől a legfinomabbig, izléses kivitelben**, helyben és vidékre szállitva.

Pontos és gyors kiszolgálás mellett a legolcsóbb árak.

Üzleti helyiség:

Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 13.

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa. 62,454. szám. 1898. – VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és verseny-tárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a ***„Magyar Székesfőváros“*** című hetilappal közöljék.

Miről dr ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek.

Kelt ***Budapesten,*** 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,

polgármester.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. április 24. 17. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Az „Építésügyi Szabályzat".

Az 1870. évi X. törvényczikk alapján a közmunkák tanácsa 1893-ban kiadta az „Építésügyi Szabályzatot". Kissé túlhaladott álláspont volna ennek a becses műnek a megbirálása, miután köztudattá, meggyőződéssé vált az, hogy az a szabályzat Budapest főváros agyonrendezésének az okozója.

Mennyit tágítottak és fognak még tágítani a szabályzaton, kérdés sem lehet. Hiszen alig akadna olyan építtető, vagy telektulajdonos, a ki egy és más okból meg ne átkozta volna a szabályzat alkotóit. S a közmunkák tanácsa még sem, vagy igen ritkán enged.

Inkább száz gyanusítást eltűr. Nem védekezik az ellen, hogy miért parczellázható a Kelenföld és Lágymányos 2—300 négyszögöles telkekre, s miért szabad a Gellért-hegyen csak 600 négyszögöles telket alkotni, mikor a Gellért-hegy közelebb is van a fővároshoz a Kelenföldnél és inkább családi házak, mint terebélyes parkok létesítésére alkalmas.

De vannak sokkal távolabb fekvő részei is a fővárosnak, a mely részeket gondtalanul lehet 150—200 négyszögöles telekcsoportokra felosztani, anélkül, hogy okát találnánk annak: miért kapták azok a messze fekvő területek a felosztás szabadságát? Talán mert közelebb esnek a közmunkák tanácsához?

Ám ezekkel hallgatunk. Az építésügyi szabályzat nem szent és nem sérthetetlen s hisszük, hogy a főváros közönsége is megérik végre annyira, hogy a paragrafusokba szedett ostobaságokat egyszerűen megszünteknek nyilvánítja. Csak bátran kell hozzákezdeni. Ime a Nemzeti Lovarda Egyesület az alig nyolcz méter széles Szentkirályi-utczában háromemeletes bérházat épit az építésügyi szabályzat ellenére.

Hogyan, hát ez is lehetséges? kérdezik azok a telek- és háztulajdonosok, a kik két emeletnél magasabbra nem vergődtek. Persze hogy lehetséges. Az egyesület a Szentkirályi-utczában levő telket három részre osztja. A két szélsőre építi a háromemeletes bérházakat, a középső telken parkot létesit. Ekképen a bérházak „saroktelekre" épülnek. Igaz, hogy agyonnyomják a keskeny utczát, de a szabályzat kellékeinek elég van téve; a közforgalmi igények, levegő, kilátás és más ilyen humbug-dolgok nem vétetnek számba.

Az építésügyi szabályzatnak ilyetén való rugalmasságát azonban megint csak azok próbálhatják ki, a kik nem annyira a Gellért-hegytől vannak távol, mint inkább a közmunkák tanácsához állanak közel.

De nem akarunk érzékenykedni. A főváros most tárgyalja a városrendezési szabályrendelet tervezetét. Szerencsére a fővárosnak ez a tervezete sem sokkal emelkedik felül az építésügyi szabályzat nivóján. Ám, ha nem is tör eget, egy dologra mégis alkalmas: az építésügyi szabályzat ferdeségeinek napirendre hozatalára. Elszabályozott tereink, agyonkeskenyített körutaink és közmunkatanácsi mértékkel megszabott bérpalotáink után végre hadd jussunk egy kis megnyugtató élvezethez: vegyék elő az *Epitésügyi Szabályzatot* és üssék agyon, legalább elvileg, de nyilvánosan, hogy a közmunkák tanácsa, a mely szentül hisz a tisztelt szabályzat kifogásolhatatlan mivoltában, végre maga is konstatálhassa szörnyszülöttének az életre való képtelenségét.

Kissé késő ez a lépés; de Uraim, jobb későn, mint soha, s ne feledjék el, hogy a közmunkatanács megint töri a fejét: a VI., VII. és VIII. kerületek kültelkeinek szabályozásán.

A virilisták névjegyzéke.

Az igazoló-választmány legutóbbi ülésén megállapította a virilisták névjegyzékét. A tavalyi listába felvett negyven új tagot s ugyanannyit törült.

Az *új virilisták* a következők:

Rába (Reichenfeld) Mihály, VI. ker., ügyvéd és házt., Gellért Jenő, VII. ker., tanár és házt., Schilling Rudolf, VI. ker., kir közjegyző, Gschwindt György dr., V. ker., ügyvéd és háztulajdonos, Herczeg Mihály dr., IV. ker., egyetemi tanár és

házt., Tamássy József id., IX. ker., ny. pénzügyi titkár, házt., Váradi Antal dr., VIII. ker., dramaturg, Tichtl János, min. osztálytanácsos, házt., Agorasztó Tivadar, VIII. ker., házt., Blumenthal Ferenez, VII. ker., házt., Fischer István, VI. ker., házt., Freiberger Dávid, VI. ker., házt., Goldfinggr Jakab, VII. ker., házt., Herzog Manó, VI. ker., házt., Hermann Ignácz, VI. ker., házt., Horváth Béla, I. ker., mészáros, házt., Kohn Jakab, VI. ker., kávés, Kollár Dávid, V. ker., házt., Laubál Istán, VI. ker., házt., Lindmayer János, III. ker., házt., Löwinger Fülöp, VI. ker., házt., Mizura Mihály, VIII. ker., kocsigyártó, házt., Páris Vilmos, IV. ker., házt., Pollák Manó, VII. ker., házt., Schlosser József ifj., III. ker., házt., Steiner Lipót, VI. ker., házt., Szabó Jenő, VI. ker., házt., Trettina József, I. ker., házt., Válkay Bertalan, II. ker., kur. biró, háztulajdonos, Wahlkampf Henrik, VI. ker., házt., Wahlkampf Károly, VI. ker., házt., Weisz Manó, VI. ker., házt., König Gyula, VIII. ker., Klein Gyula, IV. ker., K. Lipthay Sándor, VIII. k., Nagy Dezső, IX. ker., Pecz Samu, VIII. ker., Rados Gusztáv, VII. ker., Rejtő Sándor, VI. ker., Tötössy Béla, VII. ker., műegyetemi tanárok.

A törültek a következők:

Jálics Dénes, Pois Norbert, Haszmann József, Sitz Károly, Grötschel Imre, Wodianer Fülöp, Trunner József, Anderlik Ede, Amár Mihály Dávid, Nyiri Lajos dr., Dankovszky István, Giczey Samu, Révai Lajos dr., Ullmer Lázár dr., Horváth Boldizsár, Schindler Károly, Szabóky Alajos, Kotzó Pál, Morbitzer Lőrincz, Szivirszky Antal, Barabás Miklós, Eigel Nándor, Seidl József, Zette Ágoston, Egerváry Géza, Gurtner János, Mottl Román, dr. Davida Miklós, Schlesinger Jakab, Orlik Mór, Egyedi Lajos, Tenczer Pál, Eekerman Ede, Goitein Soma, Löwy Adolf, Politzer Adolf, Ruzitska Ármin, Nagler Izrael, Nagler Gerzson, Fond Lipót.

A taxamérők ügye.

Alig van olyan kérdése a fővárosnak, a melyet többször szellőztettek, erősebben támadtak volna, mint a bérkocsimizériák ügye. Évtizedes panaszok, általános megbotránkozást keltő sérelmek, a sajtó legmesszebb menő akciója is csak annyira tudta előre vinni azt a kérdést, hogy a millennium előtt határozatot hozott a főváros törvényhatósága a bérkocsiknak taxamérőkkel leendő ellátására.

És azután újra megfeneklett az ügy. A bérkocsisok ugyanis tulajdonképp a rendőrséghez tartoznak, kihágásaikat a rendőrség türi, goromba, követelő magaviseletük a rendőri indolenczia következménye, a főváros törvényhatósága a maga hatáskörében igen keveset lendíthet a mai állapotokon.

De egyet a maga reputácziója érdekében még is megtehet. Azt, hogy közgyűlési határozattal arra kéri a belügyminisztert, hogy a rendőrfőkapitánynál hónapok óta heverő taxaméter-szabályrendelet tervezet revizióját sürgesse meg.

A főváros közönségének türelmességéről meséket lehetne írni. De a legmesésebb az, hogy maguk a hatóságok mennyire kihasználják ezt a hiressé vált türelmet. S igazuk van. A főváros polgársága maga nem törődik. az érdekeivel. A bérkocsisok gorombasága, vakmerő fellépése nem rikatja már a gyöngébb nemet, nem sérti az önérzetes embert: mind a két nem megszokta a paczkázó modort. S mert a megszokás a vérébe ment át, eszébe sem jut a panaszkodás. A főkapitány pedig úgy gondolja, minek bántsa a bérkocsisokat, ha a közönségnek nincs ellenük kifogása.

Alkalmasint az az oka annak, hogy a taxamérők szabályrendelete nem kerül vissza a fővároshoz.

A törvényhatóság tagjai azonban, különösen azok, a kik 1895-ben olyan vehemensen támadták a bérkocsisok viselkedését, emlékezzenek vissza egy kissé a multra is s a legközelebbi közgyűlésen ne sajnálják megkérdezni a polgármestert, hogy *mi van a taxamérőkről szóló szabályrendelettel?*

A legújabb városházi terv.

Tervezők: dr. *Bárczy István* és ifj. *Salkovits Károly.*

A középitési bizottság legközelebbi rendkivüli ülésén fogja az új városház elhelyezését, valamint a Károly-kaszárnyának és környékének szabályozását megvitatni. A Mérnök- és Épitész-Egyesület, valamint a főváros által megejtett két rendbeli tervpályázat igen sok érdekes adatot szolgáltatott, de nem produkált olyan tervet, mely a városházépitési, városrendezési, közlekedési és pénzügyi érdekeket kellőkép összeegyeztette volna. Legutóbb Heuffel Adolf középitési igazgató részletes jelentést tett ebben az ügyben, s a különböző tervek alapján több módosított tervezetet is mutatott be, a melyekben igyekezett az előbb felsorolt különböző igényeket kielégiteni. Az ekkép összegyült szabályozási tervek száma a napokban egy igen figyelemre méltó tervvel szaporodott, a mely igen szerencsésen oldotta meg ezt a nehéz problémát, s alapos megfontolás mellett azt a benyomást kelti, hogy az új városháznak a Károly-kaszárnya helyén a különböző tekinteteknek egyaránt megfelelő alkalmasabb elhelyezése alig képzelhető.

Tekintve a szóbanlevő kérdésnek évszázadokra kiható jelentőségét, érdemesnek tartjuk az utóbb emlitett kiváló tervezet ismertetését a tervezők által beterjesztett jelentésből szószerint közzétenni:

Figyelemmel kisérve az új városház elhelyezése, valamint a Károly-kaszárnya területének és környékének szabályozása kérdésében eddig lefolyt tárgyalásokat, azon impressziót nyertük, hogy ez a nagyfontosságú kérdés még mindig nincsen teljesen kimeritve. Ebből kiindulva és sarkalva az ügy rendkivüli jelentőségének tudatától, kutattunk oly megoldás után, mely az új városház kérdéséhez fűződő különböző irányú követelményeknek tökéletesebben megfelel. Eme vizsgálódásaink eredményekép egy újabb elhelyezési és szabályozási tervet készitettünk, s azt Heuffel Adolf föv. középitési igazgató úrhoz beterjesztettük.

Mielőtt tervezetünket ismertetnők, ki akarunk terjeszkedni azon szempontokra, a melyek az új városház

elhelyezésénél és a környék szabályozásánál kell hogy irányadók legyenek, s a melyek az eddigi tárgyalások során leszűrődve a középítési igazgató úr jelentésében is kifejezésre jutottak. Ezek a következők:

1. A városház elhelyezése egy jellegzetes monumentális székház építésére alkalmas legyen.

2. A környék szabályozása módot nyújtson az épület, s főleg a főhomlokzatok érvényesülésére.

3. Az új városházhoz való hozzáférés a város minden részéből megfelelőkép biztosítva legyen.

4. Mindezek mellett a pénzügyi szempontok is a lehetőségig szem előtt tartandók.

Az általunk készített terv korántsem tekinthető minden részében eredeti eszmének, a mennyiben a dolgok jelen előrehaladott stádiumában figyelemmel voltunk az eddig felszinre került különböző tervezetekre, s azokból felhasználtuk azt, a mit a most ismertetett szempontok szerint elfogadhatónak, czélszerűnek találtunk, sőt épen arra törekedtünk, hogy a különböző tervezetekben más-más irányban — rendszerint egyoldalúlag — érvényre jutó előnyöket az adott körülményekhez képest egyesitsük, kiegyeztessük.

Mindannak daczára tervünk a maga egészében mégis újat nyújt, a mennyiben az eddig ismert tervezetek mindegyikétől lényegesen különbözik.

Tervezetünk szerint a 6600 négyszögül alapterületű városház 86·6 öles főhomlokzata a Váczi-körút torkolata felé tekint, — előtte több mint 100 öl széles és 50 öl mély térrel, — a Váczi-körút és az Andrássy-út forgalma a városház épületén keresztül a Gránátos-utcza és Zsibárus-utcza kereszteződésétől a Kigyó-térig nyitandó új úton torkollik a Kossuth Lajos-utczával együtt az eskütéri hidhoz vezető új útba. Az újonnan nyitandó út tengelye a Váczi-körút tengelyétől némileg elhajlik, azonban ez a csekély eltérés észre sem vehető, mert a törés a városház területébe esik. A városház másik, ugyancsak 86·6 öl széles homlokzata szintén 100 öl széles és közel 50 öl mély szabályos térre nyilik, a mellett a Kigyó-térre vezető új útra merőlegesen fekszik. A városház alapterülete a Károly-kaszárnya telkén némileg túlterjeszkedik, a mennyiben nyugat felé az evang. iskola épületén át a Sütő utcza és Deák-tér sarkán levő házat is elfoglalja, a kelet felé néző oldalon azonban a Károly-kaszárnya területéből a Károly-körút és a Rostély-utcza sarkán 1360 négyszögölnyi beépítésre és értékesítésre alkalmas terület marad rendelkezésre, azonfelül ugyancsak a kaszárnya telkéből a Rostély-utcza és a Gránátos-utcza sarkán megmaradó s a városház második homlokzata előtt levő térre néző 887 négyszögöles területet az evang. templom, iskola és paplak elhelyezésére jelöltük ki.

A még kontemplált többi szabályozások a lehető legszerényebb keretben mozognak, s leginkább a középítési igazgató úr által beterjesztett tervezetekhez alkalmazkodnak azon lényegesebb eltéréssel, hogy a kiszélesített Vármegyeház-utcza nemcsak a Wesselényi-utcza irányában nyilik meg a Károly-körútig, hanem befelé a Trattner-ház telkén át bejut a városház felől nyiló új úton a Kigyó-térbe. Egyebekben a Gránátos-utcza megmaradna a jelenlegi szélességében, s igy a Megyeház homlokzata is jóformán érintetlenül marad.

A tervezetünkkel egybekötött kisajátitási költségek a következőkép alakulnak:

1 Az evangelikus templom, paplak és iskola (528, 529. és 530. hr. sz.), a melynek területe 822 négyszögöl, a Károly-kaszárnya telkének a Rostély-utcza és Gránátos-utcza sarkán megmaradó 887 négyszögöles részén helyezhető el. Igaz ugyan, hogy a középítési igazgató úr tervezetében 1660, illetve 1720 négyszögöl területet bocsát az ev. egyházközség rendelkezésére, de szerény véleményünk szerint a jelenlegi 822 négyszögöl kiterjedésű területtel szemben 887 négyszögöl is elegendő lenne, annyival is inkább, mert az iskola és paplak épülete az újonnan kijelölhető területen három emeletesre építhető. Egyébként az esetleg hiányzó terület a templommal szemben levő 1360 négyszögöles telekből rendelkezésre bocsátható.

2. Kisajátitandók a Deák Ferencz-utcza, Deák-tér, Sütő-utcza és Hajós-utcza közt fekvő 531., 532., 533., 534. és 535. hr. sz. ingatlanok, a melyek becsértéke a mérnöki hivatal becslése szerint 887,150 frt. Ebből értékesíthető 164 négyszögöl mintegy 131,200 frton, marad még fedezetlen 755,950 frt.

3. Kisajátitandó a Szervita-tér, Hajó-utcza és Károly-utcza között fekvő 524., 525. és 526. hr. sz. házcsoport. Ennek becsértéke 803,470 frt, értékesíthető 762 négyszögöl 609,600 forintért, marad tehát fedezetlen 273,870 frt.

4. A vámháztól a Kigyó-térig vezető új út megnyitására, egyszersmind a Vármegyeház-utczának az új útba leendő bevezetésére kisajátitandók a Koronaherczeg-utcza, Gránátos-utcza és Zsibárus-utcza között fekvő 582., 511., 512, 514, 515., 518., 518 és 519 hr. sz. ingatlanok 2.804,384 frtért, ebből értékesíthető telkekért várható bevétel 1.891,500 frt, fedezetlen többlet tehát 912,884 frt

5. A Vármegyeház-utcza, Újvilág-utcza, Sarkantyus-utcza kiszélesítése, a Vármegyeház-utczának a Károly-körútig leendő meghosszabbitása s a Kristóf-tér szabályozása, valamivel kisebb költséggel van tervezve, mint a középítési igazgató úr tervezeteiben.

Ezekből is látható, hogy az általunk kontemplált, s első tekintetre talán merésznek látszó elhelyezés és szabályozás költségei minden eddig kombináczióba vett tervezetnél kisebb összegre rúgnak. Ennek megvilágitására egymás mellé állitjuk a következő számadatokat:

A) *Azon szabályozási és kisajátitási költségek, a melyek szorosan a városház építése következtében válnak szükségessé:*

	A középítési igazgató úr által beterjesztett 4. és 6. sz terveknél frt	3. sz. tervnél frt	A mi tervezetünk szerint frt
1. A Deák-Ferencz-utcza, Deák-tér, Sütő-utcza és Hajó-utcza között . . .	1.079,265	887,150	785,950
2 A gróf Teleki-féle házcsoport rendezésének költsége	499,470	555,470	273,870
3 A vármegyeház főhomlokzata előtti rendezés költsége	72,500	56,000	—
4. A Gránátos-utcza szélesitése	67,500	67,500	—
összesen	1.718,735	1.556,120	1.029,820

Azonkivül a középítési igazgató úr tervezetei szerint a Károly-kaszárnya telkéből mi sem marad meg értékesitésre, mig a mi tervezetünk szerint azonnal értékesíthető a Károly-körút és a kiszélesitendő Rostély-utcza sarkán 1360,$_{75}$ négyszögöl, a melynek értéke mérsékelt számitással mintegy 1.088,600 frtra tehető, s igy *tervezetünk szerint közvetlenül a városház építése folytán eszközlendő kisajátitások és szabályozások költségei az értékesíthető telkek árában teljes fedezetet találnának, sőt a fent részletezett számítás szerint még 58,780 frt marad bevételi többletként rendelkezésre.*

Ha pedig az utóbb említett Károly-körúti telektömbből előbb kifejtett véleményünk ellenére esetleg mintegy 400 négyszögöl az evang. egyházközség rendelkezésére fentartatnék, a most felsorolt kisajátítások költségeinek fedezetlen része mintegy 261,220 forintot tenne ki.

B) *Azon szabályozási és kisajátítási költségek, a melyek nem közvetlen a városház építése folytán válnak szükségessé, hanem inkább általános városrendezési szempontból későbbi időben foganatosítandók:*

A középítési igazgató úr 4. és 6. számu terve szerint 511,287 frt.

A középítési igazgató úr 3. számu terve szerint 588,167 frt.

A mi tervünk szerint 1,424,151 frt, a mely összegből 912,884 frt a Kigyó-térre vezető új út megnyitására esik.

Összevetve az *A*) és *B*) alatti összegeket az összes kisajátítási és szabályozási költség:

A középítési igazgató úr 4. és 6. sz. tervezeténél 2.230,002 frt.

A középítési igazgató úr 3. számu tervezeténél 2.154,287 frt.

A mi tervünk szerint 1.365,371 frt.

Ha pedig az evang. telekcsoport pótlására az előbb említett 400 négyszögöl többletterületet veszszük számításba, — a mit ugyan ismételten feleslegesnek tartunk — úgy az utóbb jelzett összes költség 1.365,471 frtról 1.685,371 frtra emelkedik.

Megjegyezzük, hogy a kisajátítási költségek, valamint az értékesitendő telkek eladásából várható összegek kiszámításánál — a mennyiben lehetséges volt — igyekeztünk a középítési igazgató úr jelentéséből meritett, illetőleg a mérnöki hivataltól beszerzett adatokra támaszkodni. Az ide vonatkozó részletes kimutatást a középítési igazgató úrhoz a tervvel együtt bemutattuk.

Ezek után legyen szabad tervezetünk előnyeit a következőkben röviden összefoglalni:

A városház két 86·6 öles főhomlokzattal majdnem szabályos négyszögű alaprajzon nyerne megoldást. Mindkét főhomlokzat tágas térre nyilik, az egyik a Váczi-körúttal, a másik a Kigyó-tér felől nyitandó új úttal szemben. A Kigyó-térről ugyanazon pontról lenne látható egyfelül az eskü-téri hid, másfelől a Kerepesi-út, majd az új úton az új székház egyik főhomlokzata. A városház másik homlokzata pedig már a nyugati pályaudvartól kezdve az egész Váczi-körúton végig volna látható.

Eme pompás perspektivikus elhelyezés mellett a Váczi-körút forgalma a városházon keresztül a legczélszerűbb módon vezettetnék be a belváros központjába az új Eskü-útba.

Evvel szemben a 4. és 6. sz. tervezeteknél a Váczi-körúttal szemben ferdén nyer elhelyezést a városház 49 öles főhomlokzata; a városház alaprajza szabálytalan hatszög, a mely a városház épületének karakterisztikus kiképzésére mindenesetre kevésbbé alkalmas és legalább is nagyon szokatlan alaprajzi elrendezést nyújt; a Váczi-körút forgalma a városházon keresztül nekivezettetik a tölcséralakulag szükülő Gránátos-utczán át a Ferenczieknek templomának.

A 3. sz. tervezet főhibája, hogy a városház főhomlokzata a Károly-körút jelenlegi vonalába esik, már pedig — a középítési igazgató úr véleménye szerint is — a Károly-körút nem elég széles arra, hogy a városháza rendkivüli hosszbeli kiterjedésü főhomlokzata egészben véve érvényesülhessen. A mellett ezen terv szerint a közlekedési szempontok sem érvényesülnek kellőkép.

Mindezek szerint tervezetünk sokkal tökéletesebben felel meg azon szempontoknak, a melyeket a szóban levő kérdés helyes megoldására nézve maga a középítési igazgató úr ide vonatkozó jelentésében felállitott. A mig egyrészről gondoskodtunk arról, hogy a nagyszabásu jellegben és méretekben tervezendő homlokzatok épitésművészeti és perspektivikus hatása a lehető legteljesebb módon érvényre juthasson, másrészt a Kigyó-térre vezetendő új útvonal megnyitása útján a belváros rendezésének és a közlekedési igények kielégitésének az adott viszonyok között lehető legczélszerűbb megoldására törekedtünk. A mellett a pénzügyi szempontra is különös figyelemmel voltunk, a mit eléggé bizonyit, hogy a tervezetünk megvalósításával járó költségek igen lényegesen alatta maradnak az eddig ismert többi tervezetek költségeinél.

A mondottakon kivül tervezetünk kivalóan alkalmas a gyakorlati megvalósitásra olyan módon, hogy először a városháznak kelet felé néző felerésze volna felépitendő Minthogy a középítési igazgató úr a térszükségletet körülbelül 40—50%-kal magasabbra számitotta a jelenlegi szükségletnél, tekintetbe véve, hogy a gránátos-utczai épületrész, valamint a Lipót-utczai új városház is használatban lesz, az emlitett félépület feltétlenül elégséges lesz legalább 15—20 évig az összes központi hivatalok befogadására. A városház ezen része a Váczi-körút felé néző homlokzat kivételével felépithető lesz akkép, hogy a Károly-laktanya jelenlegi épülete körös-körül érintetlenül fenmaradhat s csupán a középső épületrészt, a templom-épület egy részét, továbbá a volt lovagló-iskola s az istállók épületét fog kelleni lebontani. Később pedig — a Váczi-körút felé tekintő homlokzat kiépitése alkalmával — csak az ú. n. Stöckl-épületet s a Károly-körúti épületszárnynak a kapuig terjedő részét fog kelleni lebontani, miután az üzlethelyiségek már előzőleg az új épületben levő helyiségekbe átköltözhettek.

Ilyen formán egyelőre semmiféle kisajátítási és szabályozási költség nem terhelné a fővárost, sőt az előbb emlitett fél városház felépitése után a kaszárnya jelenlegi területéből a Károly-körút és a Rostély-utcza sarkán fenmaradó 1360 négyszögöles telekcsoport értékesitése iránt is lehet intézkedni, s az igy beszerzendő összegek már is fedezetül szolgálnának a fokozatosan végrehajtandó szabályozások költségeire.

E helyütt még mellesleg megemlitjük, hogy maga a városház felerészének felépitése sem járna rendkivül megterheltetéssel a fővárosra, mert a városház átjáró utat képező udvara mentén és a két oldalhomlokzaton igen jól értékesithető üzlethelyiségekről lehet gondoskodni, a melyek után csak a Károly-laktanyában ez idő szerint fizetett béreket alapul véve a városház először felépitendő felerészében is legalább évi 60—70,000 frt bérjövedelemre lehet számitani. Ehhez hozzáadva a bérelt helyiségekben elhelyezett központi hivatalok után jelenleg fizetett és jövőben megtakarítandó mintegy évi 50,000 forintnyi bérösszeget, a háróm millió forintra tehető épitési költség törlesztésére és kamataira szükséges évi 139,000 frt majdnem fedezve lesz, nem is említve azon előnyöket, a melyek a központi elhelyezésből az egész közigazgatás gyorsitása és egyszerűsitése útján fognak hárulni a hivatalokra s a nagy közönségre.

A városház emez első részét 4—5 év alatt fel lehetne épiteni, a hátralevő rész felépitésével pedig várni lehetne addig, a mig arra csakugyan szükség lesz. Igy azután elkerültetnék az, a mit a középítési igazgató úr

javasol, t. i., hogy a városház felesleges helyiségei ideiglenesen lakásokul volnának értékesitendők.

A városház területén kivül tervezett kisajátitások fokozatosan volnának végrehajtandók, s most csupán a szabályozási vonalak megállapitására volna szükség.

Ezzel befejezve ismertetésünket, az általunk készitett igénytelen tervezetet ezennel az illetékes tényezők jóakaratú birálatára bocsátjuk.

A városrendezés.

Megemlékeztünk a III. ügyosztálynak arról a tervezetéről, a mely az eddigi, szokás jogon alapuló szabályozási és városrendezési eljárást megfelelő korlátok közé akarja illeszteni, s főképp a külterjes fejlődést törekszik meggátolni.

A szabályrendelet a fővárost két övezetre osztja fel, belsőre és külsőre, olyképp, hogy a belső övezetben a szabályozást a hatóság maga végzi nagyrészt a saját költségén, nem várva be, mig a felek a szabályozást maguk kérik; a külső övezetben pedig ez a szabályozás a felek kérésére, a felek pénzén történik, de csak akkor, ha ez a szabályozás nem növeli a város kültelkét. E szabályrendelet megszerkesztésekor az a czél lebegett a tanács előtt, hogy vele lehetőleg megakadályozza a város kültelki fejlődését, mert ha ez a mostani keretben folytatódik, akkor a város, nem tudván fizetni a kövezési és a csatornázási költséget csődbe jut.

E két szabályozási övet a pesti oldalon ama vonal választja el, a mely a balparton a Ferencz József-hidtól a Ferencz József-rakparton, a Ferencz József-téren, a Rudolf-rakparton, a Felső-rakparton, a Dráva-utczán, az Aréna-úton, az István-úton, a futtató-pálya mellett, a Szabó József-utczán, a Csömöri-úton, ismét az Aréna-úton, a Verseny-utczán, ismét a Csömöri-úton, a Kerepesi-úton, a Lóvásár-utczán, a Juranics-utczán, a Köztemető-úton, az Orczy-úton, az új kálvária mellett levő névtelen-utczán, a Táncsics-utczán, az Üllői-úton, a Vágóhíd-utczán, a Soroksári-úton, az összekötő vasút töltése mellett, a teherpályaudvar mentén levő Duna-vonalon, a Csepel-rakparton a Ferencz József-hidig vezet.

A szabályrendelet tárgyalására vegyes bizottságot küldött ki a törvényhatóság. A bizottság a mult héten kezdte meg a tárgyalást s eddigi lényegesebb megállapodása az, hogy ha az utcza megszélesitése, vagy nagyobbitása magánfelek kérésére történik, a megfelelő telekrészeket a magánosok kártalanitás nélkül kötelesek a szabályozás czéljaira átengedni. A főváros csak akkor ad kártérítést, ha a szabályozást a hatóság kezdeményezi.

A *homlokzati-díjra*, mint az ingatlant terhelő községi illetékre kimondották, hogy egyharmadát azonnal ki kell fizetni, a többire pedig — telekkönyvi biztositás mellett — kétévi haladékot lehet adni. Ha a telken épittet a tulajdonos, a díjat azonnal egészben ki kell fizetni.

A tárgyalást a bizottság ezen a héten folytatja.

A rendőrség budgetje.

A mult évi költségvetési tárgyalásoknál a székesfővárost az államrendőrségre vonatkozó tételek különösen érdekelték, miért is nem tartjuk érdektelennek, ha mellőzve ezuttal a volt belügyminiszter és a székesfőváros közönsége között a hozzájárulási arány tekintetében fennforgott ellentéteket, az 1899. évre előirányzott helyi közbiztonsági kiadásokat bővebb megvilágitásba helyezzük.

Az 1899. évi költségvetési javaslathoz kiadott indokolás II. füzet 16. és közvetlen lapjain e kiadások részletesen fel vannak tüntetve. Ezeknek érdekesebb adatait a következőkben ismertetjük.

Az államrendőrség szükségleteképen 1899. évre előirányoztatott . . . . . 1.737,453 frt.
1898. évre megszavazva . . . . . 1.686,879 frt
hitel, melyekbe az épületek vételára és ezek kamatainak törlesztésére eső és a IX. fejezet 7. czim alatt feltüntetett 71,364 frt nincs beszámitva: mutatkozik többszükséglet. . 50,574 frt.

Ezen többlethez a következő indokolás van füzve:

A legénység szolgálati pótléka emelkedett, továbbá az ügyforgalom igen nagyarányú emelkedése folytán a napidijasok számát szaporitani, a dologi kiadások némely rovatát pedig a tapasztalati adatok alapján lényegesen emelni kellett.

Mindez . . . . . 34,734 frt.
A további . . . . . 15,840 frt
indokai a következők:

A székesfőváros fejlődésével és forgalmi viszonyaival arányban a detektivek létszámának legalább 10 fővel való szaporitása elkerülhetlenül szükségesnek mutatkozott; továbbá tekintettel arra, hogy a próbaidős rendőrök részére jelenleg megállapitott havi 25 frt a fővárosi megélhetési viszonyokkal arányban nem áll, s ennek folytán alkalmas egyének rendőrségi szolgálatba lépni vonakodnak, a próbaidős rendőrök fizetésének legalább havi 30 frtra való felemeléséről szükséges volt gondoskodni.

Ime! a költségvetési javaslat eme sorai maguk adnak alkalmat arra, hogy egyrészről egy óriási szervezet fölötte lassu fejlődését feltüntessék, másrészről az annyiszor korholt legénységi állomány megélhetési viszonyai felöl kellően tájékoztassanak.

Egy szervezet, melynek fenntartásához a székesfőváros évenkint kétharmad milliónál többet áldoz, s melynek rokonszenves és immár magas minősitéshez kötött tisztikara sem a fizetési fokozatokban, sem rangsorban alig mehet előre. Hogyne, midőn a munkaszaporulat ellátását mindig csak díjnokokra bizzák.

Jól tudjuk, hogy az intézők nemcsak e részben, hanem egyéb szervezeti újitásban is megfelelő javaslatokkal állottak elő. De az állam takarékossági igyekezete sehol nem mutatkozott oly kérlelhetlen szigorusággal és pedig mindennemű javitási tendenciával szemben, mint épen a közbiztossági tételeknél; holott a megállás itt egyszersmind visszaesést is jelent.

És e felfogásunkat nem változtatja meg az a körülmény

sem, hogy a székesfőváros pénzügyi helyzete immár csaknem képtelen a mindjobban növekedett állami teendők teljesítésére. E kérdés különben is főleg a hozzájárulási arány szempontjából igényel újabb méltányos rendezést, de azt bizonyára a fővárosi intézőknek is a legmelegebben kell óhajtaniok, hogy az az intézmény, mely anyagi javaiknak és városuk jó hírnevének megóvása szempontjából alkottatott, európai nivóra emelkedjék. Addig azonban, míg 25, avagy (de csakis legújabban) 30 frt havi fizetségben részesül az államhatalom azon mindenütt leginkább látható képviselője, ki az ezerféle kisértésnek is a legjobban ki van téve, adhatunk mi ezeknek Lehel-sisakot, vagy porosz, helyesebben nemzetközi rendőri sisakot is: de maga az intézmény nem fog egy csaknem világvárossá fejlett közület bonyolult viszonyainak megfelelhetni. Hiszen maga a javaslat mondja, hogy alkalmas egyének eddig a rendőri szolgálatba lépni vonakodtak.

S mit szóljunk a tisztikar helyzetéről? Egy csomó jogtudor van az eredetileg kezelési szolgálatra teremtett ú. n. irnoki karban, a 11-ik, a legutolsó díj- és rangosztályban, várva-várván az előléptetést, a mit az imént ismertetett javaslatban bizony megtalálniok sehogy sem lehet. Ez aztán csak elkeseredést szül ez embereknél, annál is inkább, mert a tisztikar 50%-át ők alkotják és létszámuk a magasabb állásokkal sehogy sincsen arányban.

Az 1893. évi fizetésrendező törvény a tisztviselők fizetési fokozatának végleges betöltését 5 évre állapította meg, mi máig sem történt meg. Az 1899-ki költségvetési javaslat e részben is mellőz minden intézkedést és a nagy tisztikarból csak 4 fogalmazó megy előbbre 100—100 frttal Ennyi a költségvetésszerüleg előirányzott egész javitás, mert hogy e javaslat a 25 frtos létminimumot a fővárosban eltörlendőnek találta, azt már a viszonyoknak minden takarékossági hajlamot legyőző kényszere irta elő.

Mindezekkel szemben mellőzendőnek tartunk bárminő hangzatos szólamot, melyet pedig a székesfőváros nagyfoku áldozatkészsége joggal indokolttá tehetne és csak az egyszerű számok ideiktatásával zárjuk be sorainkat.

Rendes kiadásokra előirányoztatott a fentiek szerint	1 737,453 frt.
Épületek vételára, %-ai	51,657 frt.
összesen .	1.789,110 frt.
Ebből levonandó: 1. Ujpesti kapitányság költsége 39,581 frt. 2. Saját bevételek összege 79,705 frt.	119,186 frt.
marad .	1.669,824 frt.
melynek 50%, vagyis	834,912 frt
a székesfőváros terhére esik; szemben az 1898. évi 807,748 frttal; a székesfőváros idei többlete tehát	27,164 frt.

Magában véve nem nagy ez a végösszeg, de a többi számokkal együtt mégis bántóan hat, mert nem a sikeres továbbfejlesztésnek, hanem csak a stagnacziónak fokmérője!

Az anyakönyvek veszedelme.

Nemrég a kálvin-téri anyakönyvi kivatalt komoly tűzveszedelem fenyegette. A takarítónő gondosságának köszönhető, hogy a hivatal 148 kötetre rugó anyakönyvei el nem égtek.

Szükségtelen azt a csapást leirnunk, a mely ezreket sújtott volna, ha elégnek az anyakönyvi hivatal okmányai. De napirendre sem térhetünk az eset fölött.

A főváros anyakönyi hivatalai a kényszerítő szükség hatása alatt csak úgy hevenyében kapták berendezéseiket. A nagy sietségben megfeledkeztek arról, hogy a hivatalok okmánytára és az anyakönyvek részére tűzmentes helyiségekről gondoskodjanak.

De ez a gondoskodás még azokra az új helyiségekre sem terjed ki, a melyeket az anyakönyvi hivatalok részére a most épült elüljárósági palotákban rendeztek be. Pedig a kálvin-téri eset nagyon is intő példa lehet arra, hogy milyen veszedelem érheti a feleket egy kis gondatlanság révén.

A főváros hivatalaiban a dohányzás nincs megtiltva. Még a főlevéltárban és a mérnöki hivatal szűk levéltárában is szabad a füstölés, s a tisztviselők nyitott ablakok mellett vígan füstölnek is, nem gondolva arra, hogy egy gonosz szikra percz alatt lángra lobbanthatja a túlzsúfolt papirraktárt.

A kálvin-téri tűzeset a tanácsot mégis arra birta, hogy az ócska épületben tűzmentes helyiséget rendeztessen be az anyakönyvi hivatal okmánytára számára. A tanács azonban épp a felmerült eset alkalmából gondosabb is lehetne. Beláthatná, hogy a veszedelem nemcsak a kálvin-téri hivatalt, hanem a többi anyakönyi hivatalt is elérheti. Sőt gondoskodását a fővárosi levéltárra is kiterjeszthetné, a melynek poros aktáit pánczél szekrényekben nem igen tudná elhelyezni.

A tüzmentes helyiségek berendezése nem kerül sokba. Úgy tudjuk, egy-egy hivatalt 1500 - 2000 frtért el lehet látni tűzmentes szobával s igy az összes költség alig rugna többre 15—20,000 forintnál. Ennyit pedig bizonyára áldozhat a főváros annak a sok ezer embernek az érdekében, a kikre az anyakönyvi hivatalok aktái életbevágó fontosságúak.

Vajda-Hunyad vára.

A városligeti tündérváros egyik legszebb emléke: a millennáris kiállítás történelmi csoportja pusztul. Az idő vasfoga megőrölte a favázas épületeket s a büszke Vajda-Hunyad vára, a mely rátorkollik az Andrássy-útra, roskadozik. Czölöpjeit megtámadta a víz, falazata omladozik s az enyészet szomorú képét mutatja az egész alkotás.

A drága műemlék, a melyben rövid néhány esztendeig annyian gyönyörködtek, megérett a lebontásra. Veszedelmessé vált a közbiztosságra s a földmüvelésügyi miniszterium és a főváros kiküldöttei, a kik a héten

megvizsgálták az épületeket, oda nyilatkoztak, hogy a büszke várat mielőbb le kell bontani. Nem tudná kitartani a nyári viharokat s nem érdemes rákölteni azt a 60,000 forintot, a melylyel ideig-óráig meg lehetne menteni.

Fáj a szivünk, ha arra gondolunk, hogy azok az alkotások, a melyeknek minden része történelmünk egyik ékesen szóló emléke, rövidesen eltűnjenek. Szinte hihetetlen, hogy sem az állam, sem a főváros nem gondol arra, hogy azok a hevenyészett alkotások milyen becses históriai adatokat képviselnek s milyen kár az elpusztításnk. Maga a tervező: *Alpár* építész ezeket mondja a lebontandó várról:

A *csúcsíves épületcsoport* (Vajda-Hunyad vára) a főkaputól jobbra, közvetetlenül a sziget szegélyére épült úgy, hogy annak egyes részei közvetetlenül a tó vízsikjából emelkednek ki. Ez az épület egyemeletes és U alakú, a mely alak következtében keletkezett udvar a sziget belsejére nyilik. A főkapuval párhuzamosan induló szárnynak külső oldalát a román csoportnak kronologikus folytatásaképp XIII. századbeli korai gót stylben terveztem. Ennek az épületrésznek jobb oldali sarkán hatalmas tagozatlan torony áll, a melyen ugyancsak még korai góth stylű ablakokat látunk. A torony párkányzatát, annak kiugró felső részét, valamint annak sisakját a vajdahunyadi várnál levő Nye bojsza torony után alakítottam, a mint, hogy ez a torony mellett a tó felé nyiló egész homlokzatrész négy gyámpillérjével s az azok fölé helyezett gazdag kiképzésü erkélyeivel, ugyancsak a vajdahunyadi vár legszebb részének, a lovagteremnek természetes nagyságú utánzata. Ezzel, valamint több apróbb részlettel a Hunyadiak korát akartam főleg kiemelni, mert tudvalevő, hogy a vajdahunyadi vár egy részét Hunyadi János kormányzó építette. A vajdahunyadi szárnyat szépen alakított templomkórus zárja le, a melyet a szepescsütörtökhelyi páratlan szépségű csúcsíves templom részletei szerint, bár jóval kicsinyített mértékben, tagoztam. Az udvari szárnynak belső lezárását a segesvári vár rendkívül érdekes kaputornyának másolata alkotta. Ennek az érdekes müemléknek csakis felsőrészét s főleg annak sisakját, mely az erdélyrészi toronykiképzésre oly nagyon is jellegzetes, használtam föl. A toronynak alsó részein látható ablaknyilásokat s az erkélyt a szükségnek megfelelően egész szabadon terveztem. A toronynak földszinti részében nyitott csarnok van, a melyből egyenes irányban az első emeletre vezető nyitott lépcső a Bethlen Gábor gróf keresdi kastély lépcsőjének szellemében készült. Ez a lépcső, valamint a segesvári torony sisakja már renaissance formákat láttatnak. Így van ez az eredeti műemlékeken is, mert a segesvári kaputorony alsó részei határozottan a csúcsíves korból valók, de felső sisakja elpusztulván, annak helyébe a XVII. században jött a jelenlegi sisak. Az udvar felől a főkapu melletti szárnynak keskeny oldalán klasszikus formákban tartott csúcsíves kapuzatot s a fölött egy nagy csillag-ablakot látunk. A kapuzat szolgált a csúcsíves épület főbejárójául, a mely fölötti keresztvirágon Mátyás király czímeréből vett hollót, jobbról-balról pedig ugyancsak Mátyás korabeli pánczélos lovagalakokat látunk. E szárnynak belső oldalán a késő góth stylt mutattam be s a két gyámpillér közé ismét a szepescsütörtökhelyi kápolna belsejéből vett baldachinos kiképzés alkotja a mellékbejárót. Az udvar csúcsíves stylben tartott hátsó fala olaszos, messze kiszögelő fapárkányzattal bír. A fal elé a földszinten elhelyezett oszlopsorra az I. emeleten terraszt alakítottam. A vaskos, rövid oszlopok fejei a vajdahunyadi lovagteremben levők másolatai. Az emeleti fal sürű ablaksorral teljesen áttörve gazdag, festett diszitést kapott, mely a főkárkány aljáig az egész fal felszinét elboritja. A főpárkány gyámjai közé Mátyás korabeli czímereket festettem, heraldikus környezettel. Közbül ott látjuk a Mátyás korabeli országczímert, azután Hunyadi, arragoniai Beatrix, Szilágyi, Vitéz János, Bakács Tamás és Corvin János czímerét. Az udvarra nyiló harmadik oldalt átmeneti stylben terveztem főleg azért, hogy ez a hozzácsatlakozó segesvári toronynyal, mely mint műemlék hivatva volt a csúcsíves és renaissance épületcsoport közti átmenetet létesiteni, összhangzásba hozzam. A jobb és finomabb átmenetek létesítése kedvéért erre a homlokzatrészre a főpárkányon oromzatokat helyeztem, melyek korra és alakra nézve a segesvári torony sisakjával vágnak össze s a melyeknek megokolására ugyancsak azt hozhatom fel, a mit a segesvári torony sisakjánál már kifejtettem, hogy t. i. az egy újabb kornak hozzátételeként tekintendő. A csúcsíves épület belsejében a nagy lépcsőcsarnokot az első emeleten vele kapcsolatos Nagy Lajos korabeli teremmel ugyancsak olasz-góth stylben képeztem ki. A csúcsves udvar közepét érdekes kút diszitette. Ennek a kútnak eredetije Bécsben a Hohenmarkt-on állott. 1520-ban Pozsony város tanácsa Luttringer András hainburgi kőfaragónál a pozsonyi városháztér számára éppen ilyen kutat rendelt meg azzal a kikötéssel, hogy az azon álló pánczélos lovag jobb kezét paizsra támassza, a melybe a magyar czimer legyen bevésve. A mi kutunkat a pozsonyi ú. n. Mátyás király kút részben való leformálásával készitettük. A bécsi eredeti már rég elpusztult s annak helyébe Fischer von Erlachnak barokk baldachinja jött.

*

A történelmi csoport tervezése idején szó volt arról, hogy az épületeket állandó jelleggel kellene épiteni. Az eszmét 200,000 forint többlet költség miatt mellőzték. Ma pedig mindenki sajnálkozik a lebontás miatt. És méltán! Maga a kormány is szivesen tenne valamit, csakhogy megmenthesse az épületeket. Azt hisszük a főváros sem zárkóznék el azelől, hogy a nem csupán látványosságot tevő történelmi épület-csoportot megörökitse.

A középitési igazgatónak kellene konkrét tervvel előállani. A főváros, a mely annyi haszontalan dologra ezreket áldoz, bizonyára szivesen hozzájárulna ahhoz, hogy ezek a nagybecsü alkotások akármilyen módon megörökittessenek. Nem kell olyan nagyon sietni a lebontással A veszedelem látszata nagyobb a valóságnál. S míg helyén áll Vajda-Hunyad, addig van remény arra is, hogy az illetékes tényezők rászánják magukat az emlékművek megörökitésére.

A főváros közbiztossága.

A fővárosi államrendőrség mult havi működését és a főváros közbiztossági állapotát a következő adatok igen érdekesen világítják meg:

Márczius havában 1544 *büntetendő* cselekményt követtek el a fővárosban.

Ezek közül 202 irányult az ember élete és testi épsége ellen.

Vagyon elleni büncselekmények közül: volt 1114 lopási eset, melyek 50%-a 20 frton alulinak jelezhető.

A rendőri fogház és tolonczosztályban 220 egyén került elbánás alá, kik közül a fővárosi előljáróságokhoz 130 kisértek át.

A *koldusok* száma 432 volt.

A *közigazgatási* osztály erkölcsrendészeti osztályában 1439 kéjnő volt nyilvántartva, a kik közül bordélyházi volt 336, magánbárczás 967, korházban ápoltatott 136. A prostituáltak száma az előző hónaphoz képest 24 fővel emelkedett.

A *rendőrfőorvos* jelentése szerint korházba küldetett azonfelül: bujakóros férfi 11, nő 44.

Ebmarás történt a fővárosban 51.

Regale ügyben a vizsgálatok száma 212.

Orvosrendőrileg *bonczoltatott:* akasztott 5, meglőtt 6, vízbefult 3, mérgezett 2, egyéb módon 5, baleset folytán 3, talált hulla 1, az ismeretlen halálok felderítése végett 44.

A bejelentési hivatal értesítése szerint helybeli lakosok lakváltozásának száma 93,282, idegenek szállodákból 21,468, mely szám az idegenforgalom nagyobbmérvű fellendülésére éppen nem mutat.

Mennyit költ a főváros kisajátításokra.

Régóta hangoztatják, hogy ha a fővárosnak évtizedekre előre megállapított szabályozási és rendezési terve volna, a mostanában ötletszerűen előforduló kisajátítások megtakaríthatók lennének. A város rendezési szabályrendelet kis mértékben ezen a hiányon akar segíteni. A szabályrendelet tárgyalására kiküldöttt ad hoc bizottság foglalkozni fog egyuttal az eddigi kisajátítások summaris összegével is, a melyet 1874—1898-ig évek szerint csoportositva a számvevőség igy állított össze:

A főváros kisajátította:

1874-ben . .	603,895·83
1875-ben . .	211,118·22
1876-ban . .	7,727·50
1877-ben . .	15,838·50
1878 ban . .	—
1879-ben . .	16,466·12
1880-ban . .	41,083·96
1881-ben . .	9,889·81
1882-ben . .	247,313·73
1883-ban . .	143,101·59
1884-ben . .	95,067·75
1885-ben . .	154,227·10
1886-ban . .	105,613·25
1887-ben . .	77,797·81
1888-ban . .	182,587·79
1889-ben . .	76,700·54
1890-ben . .	77,282·60
1891-ben . .	131,956·70
1892-ben . .	187,109·87
1893-ban . .	177,434·56
1894-ben . .	199,888·89
1895-ben . .	123,846·22
1896-ban . .	350,073·88
1897-ben . .	560,314·64
1898-ban . .	766,718.11 forint értékű

ingatlant.

A kisajátítási összeg a telekértéknek megfelelően emelkedett.

Az egyesületek panamája.

A fővárosban hajsza indult az áljótékonyság ellen. Meg akarja tiltani a hatóság a szegény népnek betegség, halálozás, munkaképtelenség czimén való kifosztását. A hajtóvadászatot azok ellen a paraziták ellen indították, a melyek hamis jelszavakkal szipolyozzák a hiszékeny tömeget s százezreket becsapnak, tönkretesznek, hogy dologtalan, erkölcstelen életmódjukat zavartalanul folytathassák.

S a mentésre módokat, eszközöket keres a hatóság. Talál-e? Nagy kérdés. A jótékonyság gyakorlását szabályokhoz kötni bajos, szabályokkal megölni könnyü, A parazitákhoz a tömegnek nagyobb bizalma van, mint a hatósági intézkedésekhez s bizony kétes, hogy a hatóság erélyes fellépése nem okoz-e több kárt mint hasznot.

Az egyesületi alapszabályok általános revisiójára lenne szükség. Ma a kormány minden alapszabály tervezetet jóváhagy, tekintet nélkül azokra a veszedelmekre, a melyekkel az alapszabályok sújtják a népet. Ettől eltekintve, az alapszabályok betartását ma nem ellenőrzi senki. Pedig az is egyik főoka a történt bajoknak. A hatóság, a mennyiben az alakuló egyesületek alapszabálya megerősitést nyer, köteles lenne szigorú ellenőrzést tartani a nélkül, hogy magát az egyesületi autonómiát sértené.

Ennek az ellenőrzésnek a mikéntjét kellene megállapitani.

A mult héten volt is a polgármester elnöklete alatt ilyenforma értekezlet, a melynek azonban konkrét eredménye nincs. Az értekezlet jóformán czéltalanul oszlott szét, a nélkül, hogy valamely határozott irányt állapitott volna meg az egyesületek ellenőrzésére. Az értekezlet lefolyása ez volt:

A polgármester ismertette az egyesületek ellenőrzése érdekében eddig történteket. Elmondotta, hogy a tanács a közgyűlésnek a következőket javasolta: 1. Minden elüljáróság az egyesületekről pontos nyilvántartást vezessen. 2. Az egyesületek ellenőrzésére vétó joggal fölruházott hatósági biztost küldjenek ki. 3. Kötelezzék az egyesületeket, hogy zárszámadást, mérleget, költségelőirányzatot mutassanak be és 4. az

engedelem nélkül való gyűjtést tiltsa meg. A közgyűlés a javaslatot nem fogadta el, hanem ankét tartását rendelte el. A polgármester szerint is csak oly intézkedéseket tehet a hatóság, a melyek az egyesületek autonóm jogát nem csorbítják:

Tenczer Pál a második pont kivételével a többit elfogadja. A második pont helyett azt indítványozza, hivják föl a tanácsot, küldjön ki kerületenként egy bizottságot, a mely az egyesület egy bizalmi emberével együtt ellenőrzi az egyesület működését. Azokat az egyesületeket, a melyek 26 százaléknál többet költenek az adminisztrációra, nem kellene megtürni.

Schreyer Jakab a tanácsi javaslat második pontját egészen fölöslegesnek tartja, mert az egyesületi életet a költségvetésből és zárszámadásból meg lehet ítélni. De követeli a közgyűlési jegyzőkönyvek bemutatását is.

Feleki Béla szerint a hatóságnak az egyesület pénzkezelésébe, ha az az alapszabályoknak megfelel, nincsen beleszólási joga. Szükségesnek tartja, hogy az egyesületeket évenkint legalább egyszer megvizsgálják s az eredményt nyilvánosságra hozzák.

Radocza János is meg akarja óvni az egyesületek autonómiáját s azért egészen mellőzni kivánja a javaslat második pontját. Nagy baj, hogy nincsen szegényügyi törvényünk.

Rácz Károly nem tartja megokoltnak, hogy azért, mert 800 egyesületből 10 szabálytalanságokat követett el, az egyesületi életet megnyomorítsák.

Hecht Ernő az alapszabályokat kivánja revideálni, mert azok rosszak. A tulságos ellenőrzés nem jogos s nem lesz eredménye azért sem, mert nálunk nem szeretnek az emberek tisztán közérdekü, ingyenes dolgot végezni.

Rózsavölgyi Manó szerint a nyilvántartás csak akkor ér valamit, ha meg van az ellenőrzés. Az egyesületek nem vehetik bizalmatlanságnak a hatósági biztos kiküldését, ha nem küldenének ki biztost valamennyi egyesületbe. A hatósági biztos vétójogának törlésével elfogadja a tanácsi javaslatot.

Hüttl Tivadar is azt hiszi, hogy valamennyi egyesület elfogadja az ellenőrzést, ha az nem lesz szekatura is. Minden kerületbe 3—5 tagú bizottságot küldjenek ki, a mely az egyesületeket évinkint legalább egyszer megvizsgálja.

Forrai Gábor azt kivánja, hogy a hatóság csak a közgyűlésen legyen képviselve.

Hartenstein Zsigmond pedig kötelezni akarja az egyesületeket, hogy a választmányi ülések jegyzőkönyvét is küldjék meg a hatóságnak.

Végül a polgármester megigérte, hogy az ankéten elmondottak alapján korkrét javaslatát a szakbizottságok utján rövid idő alatt a közgyűlés elé terjeszti.

Ennyi az értekezlet eredménye. Meglátjuk, mit mond a polgármester javaslata. Ha az sem lesz többet mondó az értekezleten elhangzottaknál, akkor igazán kár volt megbolygatni a kis panamák darázsfészkét.

Képzőművészet.

Tavaszi tárlat a műcsarnokban.

I.

Élénk érdeklődéssel, ha nem is túlságos várakozással indultam az 1899. tavaszi tárlat megtekintésére a vernissage napján.

Egész véletlen találkozás volt, hogy az utat oda Pállik Bélával, a hires állatfestővel tettem meg, kinek Hock János ellen intézett brosürája ép most jelent meg. A könyvecskét művészi körökben érdeklődéssel fogják olvasni, mulatni fognak rajta. Pállik erősen nekimegy Hock Jánosnak, már a könyvecskének új módu czimlapja is vaskos támadás. A festőművész elmondott egyet-mást a könyvről, a többi közt azt is, hogy már karácsony idején szándékolta a kinyomatást, és viszont érdeklődéssel hallgatta, hogy miket mondanak róla a napilapok. Azután szóba kerültek egyébb művészi kérdések, a hangulat tehát a tárlatlátogatásra megélénkült.

Körülnéztem. A tárlat nem valami gazdag benyomást kelt, ha jobb is a télinél. A mi mindjárt szemembe ötlött, az a korrekt illusztrált katalogus, a képkiállítás igen ügyes berendezése volt, és a jurynek kielégitő működése, a secessió térfoglalása, a tájképek dominálása, a külföldi művészek gyenge részvétele, a mi legjobbjaink közül soknak hiányzása.

A kivételképen kellő időre elkészült, illuszrált katalogus úgy kiállítás mint reprodukczió tekintetében nem áll mögötte a párisi, bécsi, müncheni katalogusoknak. Megtudjuk belőle, hogy 12 teremben 595 mű van kiállítva, a melyekből ha mindazon által leszámítjuk a Magyar Mérnök- és Építész Egyletnek a IX. és X. termekben elhelyezett 251 számot kitevő retrospectiv kiállítását, marad 344 festmény, szobormű és rajz. Kiállított 255 magyar, 43 külföldi művész.

A jury vigyázattal végezte munkáját, hibát alig követett el, határozott gáncsolásra, vagy épen kigúnyolásra való képet nem igen vett fel. A művek elhelyezésnek feladatát pedig igazán kitűnő módon végezték az idén is *Márk Lajos* és *Vaszary János*. A rendszerük az, hogy a képeket a bennük uralkodó tónus szerint helyezzék el az egyes termekben; ekkép egy-egy termet ugyanaz a hangulat, ugyanaz a levegő lengi át, mi által egyrészt kikerülik azt, hogy különféle hangulatu képek egymást üssék, másrészt elérik azt, hogy ne legyen fárasztó a megtekintés.

Nemzetközi kiállításhoz kevés a külföldi kiállító, nagyon kevés. Nevesebb külföldi művészek alig keresték fel tárlatunkat.

A tartózkodásuk oka érthető. Ahhoz, hogy képeiket nálunk eladhassák, vajmi kevés a kilátás; külföldi festők részére rezervált jutalom nincs több egynél; egyik-másik jobb képeiknek itt marasztása a kormány részéről legfölebb minden öt évben egyszer fordul elő; mért is jelentkeznének tehát? Nem tudom, talán a meghivók elküldése körül is történt hiba, *Márk Lajos* és *Karlovszky* bizony hiába járták be mult nyáron a nyugat művészvárosait; előkelőbb művészek nem igen küldték be vásznaikat. De őszintén szólva, még az idegen művészekre nézve fenforgó kedvezőtlen körülmények közt is

jóval élénkebb részvételt vártunk volna a külföld részéről. Nem szeretnék pedáns mértéket alkalmazni, annyit azonban mondhatok, hogy nemzetközi kiállítástól elvárható, hogy legyen legalább is, vagy körülbelül annyi külföldi mű, mint ahány honi termék. Tavaszi tárlatunkon alig 60 művel van képviselve 45 külföldi művész. S ha eltekintünk egy-két kiválóbb képtől, kérdeznünk kell, mi a nemzetközi tárlatunkban?

A lehangoló következtetés az, hogy művészeti szempontból a külföld előtt vajmi keveset számítunk.

Sajnos, hiába keressük sok honi előkelőségünk nevét is. Benczúr, Zichy Mihály, Lotz, Margittay, Roskovics, Horovitz, Pállik Béla távolmaradtak egészen, Csók is és Fadrusz.

Hogy tárlatunk ennek daczára nem rossz benyomást kelt, vigasztaló dolog. De ha azt mondják dicsekvéssel, hogy ime, ma már a magyar festők művei agyonütik a külföldiekéit, úgy ez egyelőre csak némi önáltatás mellett állítható. A külföldiek részvétele egyszerűen szegényes, számban épúgy, mint előkelőségben, a résztvevő kevés külföldi közül is sok az egészen gyenge, kevés a kiváló. Ilyen körülmények közt az agyonütés munkája nem is lenne olyan nehéz, olyan dicsőséges. Ámde meg kell vallanunk, hogy olyan magas nivóju képek, mint *Palmié Charles* tájképe (Naplemente), *Cottet* arczképe (mely magát a művészt ábrázolja), *Stuck* Bűn-je, *Bunny Rupert* Idyllje, nem igen akadnak a mieink között. A külföldiekkel való vetélkedésre tehát nincs meg a kellő tér, a dicsekvésre hiányzik az alap.

Általában a századvégi irány a túlnyomó, a külföldi művészeknél épúgy, mint a mieinknél. Nevezhetik ezt az új irányt secessionak, symbolismusnak, impressionismusnak vagy bárminek, annyi bizonyos, hogy ez az új irány győzedelmesen nyomul előre a képzőművészetek terén. Láthatjuk ezt abból, hogy még az új irány nyilt ellenségeinek képein is, hacsak egy-egy részletnél is, világosan észlelhető az új irány hatása. Hiába, ma a szemeink máskép néznek, látnak és ha helyesnek tartjuk azt a követelést, hogy jobban közeledjünk az igaz természethez, mintsem azt a korábbi sablon megengedte, akkor máris elismertük az új irány jogosultságát. Az új irány túlhajtásának persze ellene vagyunk. Vörössárgának festett levegő, rózsaszinü tehenek, zöld ég, megmondhatatlan szinü viz, lila emberarczok bennünket is hol mosolyra, hol boszankodásra gerjesztenek. A helyes mérték az, hogy természet és művészet egymást ne kerülje, hanem keresse. Így felfogva, az új irány nem is mondható a régi művészi ideálok tagadásának, vagy éppen megsemmisítésének. Nyugodjanak meg a félénkek: most harczban áll a régi és az új irány; de az új törekvések a multnak nem eredményeit, hanem csak kinövéseit semmisítik meg, az uj művészet nem rontja le a régi eszményeket, hanem gazdagítja azokat az által, hogy a mostani ember szelleméből és érzelmeiből eredő ideálok is járulnak hozzá.

Meglehet, hogy az új iránynyal jár, hogy még mindig sok a tájkép. Természetesnek látszik, hogy főkép secesszionista festők magát a szabad természetet veszik tárgyul. Másrészről igaz, hogy épp a természet ábrázolása ad alkalmat az új irány túlhajtására is. És igaz az is, hogy itt legkönnyebben indokolható a túlhajtás. Azután talán legkényelmesebb is a tájképfestés. Különösen modéle tekintetében. És azért is, mert a festő akármilyen görbének festi a fát, rámondhatja, hogy az a fa bizony ilyen volt a természetben is.

Doktor.

(Folytatása következik.)

Hirek a városházáról.

Egy kis félreértés.

— A rendőrség és főváros. —

A polgármester ma a következő bizalmas levelet küldte a főkapitányhoz:

Méltóságos Rudnay Béla m. kir. á. r. főkapitány urnak

Budapesten.

Méltóságos Uram!

Engedd meg nekem azt a megjegyzést, hogy csunyául félreértettél bennünket. Hisz én, meg a tekintetes Tanács nem akartunk téged sérteni. Távol áll tőlünk az a szándék. Végre is baleset mindnyájunkat érhet s a dolgok végső rendje szerint nekünk is támadhat olyan bajunk, a melyben mi vagyunk az alperesek és ti a fölperesek. De hát ad rem. Te mélt. Uram a referensed áldozata vagy. Mert mi csupán ezt irtuk Neked:

„A székesfővárosi m. kir. államrendőrség tek. főkapitányi hivatalának

Budapesten.

A gellérthegyi erőd jellegének megszüntetése czéljából a katonai hatóság által kivánt bontási munkák a legközelebb befejezést nyernek, mely időtől kezdve a kérdéses erődöt elzárni már nem igen lehet s így előrelátható, hogy ott mindenféle gyülevész, a közbiztosságot veszélyeztető nép fogna éjjeli tanyát ütni s minden megmozgatható anyagot onnan elhordani.

Felmerült ennélfogva azon kérdés, nem-e volna czélszerű a gellérthegyi rendőrséget a czitadella néhány lakható helyiségébe áthelyezni.

Ez ügyben folyó évi április hó 17-én (hétfőn) d. e. fél 11 órakor a helyszinén bizottmányi eljárást tartunk s kérjük a t. czímet, hogy ezen eljáráshoz megbizottait kiküldeni szíveskedjék.

Budapest, 1899. április 4.

A székesfőváros tanácsa.

Erre Te, mélt. Uram, megfoghatatlan előttem, hogy miért, a következőképp feleltél:

„Tekintetes tanács!

F. évi április 44-én kelt 18198/VI. 99. sz. megkeresésére van szerencsém közölni, hogy tekintettel arra, miszerint a rendőrség őrszemélyzetének és őrszobáinak elhelyezése kizárólag az én hatáskörömbe, illetve részben a belügyminiszter úr hatáskörébe tartozik — így a tek. tanácsnak a gellérthegy őrség elhelyezésére nézve f. hó 17-ére kitüzött helyszini bizotmányi eljárást tudomásul nem is vehetem és oda megbizottat nem küldhetek.

A tek. tanács szíveskedjék velem közölni megkeresés utján óhajait és azokat a lehetőséghez képest

kész vagyok figyelembe venni és a mennyiben szükséges volna, kész vagyok helyszini szemlét tartani és arra a tek. tanácsot meg is hivhatom.

Budapest, 1899. április 16.

Rudnay s. k.,
főkapitány.“

Hát mi nem értjük a haragodat. Még kevésbbé értjük azt a nyilatkozatodat, a melyben tiltakozol a mi hatáskörünk ellen. Ez a nyilatkozatod így szól:

„A mai lapok közlik a gellérthegyi rendőri kirendeltség tárgyában a főváros tanácsa s a főkapitány között váltott átiratokat s egyesek kifogásolják a főkapitányság eljárását, figyelmen kivül hagyva azt, hogy a hivatalos eljárásban minden hatóság tartozik a fenálló törvényekkez és a törvényekben megállapitott jogkörökhöz ragaszkogni. Csakis a fennálló törvényekhez alkalmazkodott és ragaszkodott a főkapitány akkor, a mikor közölt átiratot a tanácshoz intézte. A rendőrséget a fővárosban bizonyára nem azért államositotta az ország törvénye, hogy a főkapitány hatáskörét annak daczára is a tanács gyakorolja.“

De mire való ez a személyeskedés? Mi bánt Téged Mélt. Uram? Bosszant talán az a 850,000 frt, a mit mi adunk a Te és embereid eltartására. Hát azért ne haragudj! Egyszerűen utasitsd vissza és végtelen hálára kötelezed a székesfővárost, a melynek nevében előre is közönetet mond

A másolat hiteléül:
Rptr.

Halmos s. k.,
polgármester.

A Nemzeti Lovarda bérházai.

A Nemzeti Lovarda Egyesület nevében gróf *Károlyi* István elnök a fővároshoz kérvényt nyujtott be 1898. elején az egyesület tulajdonát tevő telkek felosztása és beépitése iránt. Az egyesületnek a Szentkirályi és Esterházy-utczák határában a lovarda épület mögött 2263 négyszögöl telke van. Azt kérték a fővárostól, hogy a 7·87 méter széles Szentkirályi-utczában három emeletes házat épithessenek. A kérelmet a főváros, közmukatanács és belügyminiszter egyhangulag elutasitotta. Ekkor az egyesület újabb kérelmet adott be. Ebben kijelentette, hogy a Szentkirályi-utczai telkén egy 457 négyszögöles parkot létesit. A park két sarkán két háromemeletes palotát épit, de a paloták magassága csak 17·86 méter lesz, tehát csak 86 czentiméterrel magasabbak a két emeletes házakra előirt méretnél. A középitési bizottság az engedélyt megadni javasolta arra az esetre, ha az egyesület a létesitendő park területére betábláztatja azt a korlátozást, hogy az többé be nem épithető, a bérházak pedig homlokzattal a park felé épülnek. Ehhez az összes forumok, legutóbb a belügyminiszter is hozzájárult — az egyesület azonban most már nem jelentkezik annak a telekkönyvi korlátozást elrendelő nyilatkozatnak az aláirására, a melynek értelmében a park czélokra átengedett terület beépitéséről egyszersmindenkorra lemond.

A mire nincs szükség.

A főváros tanácsa a telefon hálózatnak a föld alatt leendő elhelyezésére szabályrendeletet alkotott. Ebben meghatározta a munkák folytatásának módját s megállapitotta, hogy a városi közterület használatáért a telefon hálózat mindenkori tulajdonosa bizonyos díjat fizet. A szabályrendeletet, a melyet a tiszti ügyészség is jónak talált, hozzájárulás végett elküldték a közmunkák tanácsához. Onnan a napokban azzal jöttek vissza az iratok, hogy a *szabályrendeletre nincs szükség*, mert egy tavaly kiadott kereskedelmi miniszteri rendelet a földalatti telefon hálózattal összefüggő minden kérdést rendezett. A főváros tanácsa mindamellett felhivta a tiszti ügyészséget, jelentse ki, hogy a szabályrendeletre van-e szükség, vagy nincs.

Iskola — igazgatói lakás nélkül.

A főváros valamennyi iskoláját eddig úgy épitették, hogy a diszes palotaszerű épület egyik külön szárnyában, kölön lépcsőházzal, az iskolaigazgató kapott lakást. Ezek a lakások 3—5 szobásak lévén, az épitkezés kvótája szerint 800—1500 forintot érnek, holott az igazgatók lakásbére 450 frtban van megállapitva. Legutóbb a főváros is rájött arra, hogy sokkal czélszerűben használhatja ki a drága pénzen szerzett iskolai telkeket, ha az igazgató nem lakik a költséges épületben. Így akarják épiteni most a dohány-utczai háromemeletes új elemi iskolát 105,000 frt költséggel. A nagy, 16 tantermes épületben csak az iskolaszolgának lesz lakása. Az új épületet a most még használatban levő régi egyemeletes iskola helyén fogják felépiteni.

Villamos vasút a sertésközvágóhidhoz.

A városi villamos vasúttársaság beadta a fővároshoz az új sertésközvágóhidhoz épitendő vasút terveit. Két alternativa szerint hajlandó a vasutat megépiteni. Az *egyik terv* szerint a vasút a Mester-utcza jövőben való meghosszabbitása irányában az államvasutak töltése alatt menne és az új vágóhid *mögött* érne véget. A *másik terv*, a mely sokkal előnyösebb, az, hogy a vasút a Mester-utczából a Vágóhid-utczán folytatódnék s a régi vágóhid előtt haladna el párhuzamosan az államvasúti töltéssel s a két államvasúti aluljárón keresztülmenve a létesitendő új utczán át a sertésközvágóhid *előtt* érne véget. A társaság az utóbbi tervet ajánlja elfogadásra s kéri a fővárost, hogy a közigazgatási bejárás elrendelése végett a terveket mielőbb terjessze fel a kereskedelmi miniszterhez.

Félárú vasúti menetjegyekért benyujtott kérvények bélyegmentességéről.

A közigazgatási bíróság egyes konkrét esetekben nem egy alkalommal kimondotta, hogy az igényjogosult tisztviselők által benyujtott hason kérvények bélyegmentesek. Köztudomásszerűleg a pénzügyminiszter más véleményen volt, minek kifolyása lőn, hogy oly kérvényeket, melyeket a közigazgatási bíróság jelzett álláspontjára való hivatkozással bélyegtelenül nyujtottak be, a m. kir. államvasutak igazgatósága egyszerűen figyelembe sem vett, sőt a tisztviselők nagy tömegét meg is leleteztette. Legújabban azonban a közigazgatási bíróság 8. sz. döntvényében is kimondván a bélyegmentességet, a pénzügyminiszter is kénytelen volt előbbi álláspontját elejteni, s 1899. évi 11640 sz. a. a kereskedelmiügyi m. kir. miniszterhez intézett átirattal ennek kifejezést is adott, minek folytán a

kereskedelmügyi miniszter körrendeletileg utasította a m. kir. államvasutak igazgatóságát s üzletvezetőségeit, hogy jövőban a félárú vasúti menetjegyekért az igényjogosult tisztviselők által benyujtott kérvényekre bélyeget ne követeljenek. (Beküldetett.)

A fűtés és fűtő anyag felhasználása.

A főváros évek óta tanulmányoztatja a fűtés és fűtőanyag felhasználásának módszereit. A fűtés és fűtőanyag évről-évre több és több ezreket emészt meg, a nélkül, hogy valamelyes komoly lépés történt volna az esetleges visszaélések korlátozására. Végre a tanács felhivta a gépész-mérnöki szakosztályt, hogy az ügyben tegyen konkrét javaslatot. Ennek a felhivásnak is már jó ideje mult, a menyiben a *javaslatra még tavaly októberben* lett volna szükség. Ám a mi késik, nem mulik. A gépész-mérnöki szakosztály most azt jelenti a tanácsnak, hogy a javaslattételre szükséges kisérleti eszközök nem állnak rendelkezésére s igy a tanulmánya eredményéről csak később számolhat be.

A mérnöki hivatal restancziái.

A mérnöki hivatalt az útóbbi időben főképp a miatt támadták, mert a vállalkozók számláit késedelmesen intézte el. Az épitési szakosztály ellen emelték a legtöbb kifogást. A szakosztály most kimutatta, hogy az 1898. év folyamán hozzá érkezett 1660 számla közül csak 160 darabot nem intézett el; ezeket is azért, mert az épitkezések még folyamatban vannak.

A Cserkesz-utcza mizériái.

A X. kerületben van a Cserkesz-utcza. Meglehetős hosszu, de az a hibája, hogy a közepe nincs megnyitva, mert a *Kőbányai Göztéglagyár-társaság* az utcza megnyitására szükséges területet 15,000 forinton alól nem akarja átengedni, daczára annak, hogy a többi telektulajdonos ingyen adta az utczaterületet. A tanács hiába alkudozott, a társaság nem engedett. Most azonban váratlan fordulat állott be. A társaság telkére még a hatvanas évekből az a korlátozás van rátáblázva, hogy a téglagyártás üzemét csak tiz évig folytathatja. Minden tizedik évben újra kell folyamodnia a városhoz az új üzem engedélyért. A társaság ezt a korlátozást törültetni akarja s evégett kérelmet is intézett a fővároshoz. A tanács a kérvényt kiadta tiszti ügyészségnek, hogy a korlátozás törültessék-e vagy nem s egyuttal felhivta a társaságot, hogy a korlátozás törlése fejében nem volna-e hajlandó a Cserkesz-utcza megnyitására szükséges területeket ingyen átengedni.

Az elásott Kilátás-utcza.

Egy újlaki téglagyáros addig ásott, a mig elásta a főváros néhány dülő utját s többek között azt a területet is, a melyen a *Kilátás-utczának* kellet volna megnyilnia. Ezt a nagy esetet feljelentették a szomszéd tulajdonosok, a kiket a nagy ásatások elzártak az ingatlanaiktól. A tanács a feljelentés alapján tárgyalta az ügyet, helyszini szemlét is tartatott s a mérnöki hivatal javaslatára kimondotta, hogy a téglagyáros tartozik az új utcza nyitásra szükséges területet ingyen átengedni, az elásott *Kilátás-utcza* pedig a szabályozási tervből törlendő.

A fővárosi levéltár és könyvtár.

A Károly-kaszárnyát lassankint okkupálják a főváros szerte-szét helyezett hivatalai, a nélkül, hogy a régi épületet lebontanák. Legközelebb a fővárosi levéltár és a könyvtár kap helyet a vén épületben. A levéltárt a kaszárnya *sütő-utczai* részében, a könyvtárt a *tamplomtraktus* első emeletén rendezik be.

A közmunkatanács parkja.

Szomorú átirat érkezett a fővároshoz. A közmunkatanács a Döbrentey-térre tervezett park nekrologját mondta el az átiratban. A tanács az esküténi-hid budai oldalán a Rudas-fürdőtől a Döbrentey-térig díszes parkot tervezett. Erre a czélra fel akarta használni azt a telektömböt is, a melyen a főváros a tabáni vásárcsarnokot akarta felépiteni. A város a kérdéses telket 143,000 forintért hajlandó volt átengedni, a közmunkatanács azonban 100,000 frtnál többet nem akart adni. A törvényhatóság ezt az ajánlatot nem fogadta el. A közmunkatanács pedig értesitette a fővárost, hogy a „fenforgó“ ügyben a tárgyalásokat befejezetteknek tartja, sajnálja, hogy a fővárossal egységes véleményen nem lehet, „*de a minden kötelezettségen kivül s a legjobb szándékból felajánlott segélyt alku tárgyává nem teheti*“.

KÖZGAZDASAG.

A budapesti villamos városi vasút részvénytársaság e hó 17. délelőtt 11 órakor tartotta VII. évi rendes közgyülését Falk Miksa dr. elnöklete alatt. Az igazgatósági jelentés szerint a mult évben 359 darab részvényt sorsoltak ki. Kisorsoltatott és beváltás alá került még 8 darab 1000 frtos és 15 darab 100 frtos elsőbbségi kötvény. Az épitési és üzletberendezési tőke ez idő szerint 6.273,851 frt 55 krra rug. Az épitési tartalékalap összege pedig 81,350 frt 45 kr. A pálya és felszerelések leirására szolgáló alap összege 294,816 frt 94 kr., melyhez a lefolyt üzletév terhére újabb hozzácsatolás történt, melylyel együtt 318,906 frt 81 krt tesz ki, A szabad tartalékalap 1.646,849 frt 49 krral rendelkezik. Az üzleti eredmények tekintetében az előző évhez viszonyítva, némi visszaseés mutatkozik. A bevételek apadása legnagyobb részben a kőbányai vonal terhére esik, mely körülmény Kőbánya hanyatlásának tudható be. A legutóbb létesitett két vonal, a népligeti és a Boráros-tér—Eskü-téri vonal forgalma sem mutat kielégitő eredményeket. De a népligeti vonal forgalmának emelkedése természetszerüleg a népligetnek és környékének fokozatos emelkedésével fog karöltve járni, boráros-téresküténi vonalrész pedig, a mely az egész dunaparti vasutnak kiépitése és a Podmaniczky-utczai vonallal való összekapcsolása után a régi kivánt közforgalomnak csak egyik alkatrésze lesz, a mai csonka állapotában még nem szolgálhatja tulajdonképeni czéljait. Az előterjesztett számadásokból kitünik, hogy a megállapitott épitési és üzletberendezési tőke 273,851 frt 55 krral túl van haladva. Miután a több vonal megépitésének költségeiről idejekorán akar az igazgatóság gondoskodni, indítványozza a közgyülésnek, hogy az öt millió részvénytőkét 6 millió forintra emelje fel.

Azt indítványozza tehát, hogy az 5 millió frtnyi részvénytőkét 10,000 drb 100 forint névértékü részvény kibocsátása által emelje 6 millió frtra és kéri a közgyülést, hogy hatalmazza fel az igazgatóságot, hogy ezen új tőkebeszerzésről az általa meghatározandó időpontban saját hatáskörében gondos-

kodjék. A budapesti közúti vaspályatársasággal berendezendő kölcsönös átszálló forgalom ügyében megállapodás jött létre, de ezt még módosítani kell, a melyre vonatkozólag tárgyalások most vannak folyamatban. Az évi mérleg szerint az összes bevétel 1.515,069 frt 45 kr., a kiadások 1.080,685 frt 35 kr., a mult évről áthozott 12,814 frt 92 krajczárral együtt marad a közgyűlés rendelkezésére 447,199 frt 02 kr. Az igazdatóság indítványozza, hogy a járulékok és javadalmazások, valamint a takarékalap dotálása után fenmaradó összegből 8 frt osztalék fizetessék ki, míg a fenmaradó 20,414 frt 92, új számlára irassék elő. A küzgyűlés a jelentést egyhangulag tudomásul vette. A kisorsolt igazgatósági tagokat: Császár Jenőt, botfai Hüvös Józsefet és Schweigert Mártont újból és Vörös László volt államtitkárt mint új tagot egyhangulag megválasztották.

Hivatalos hirdetések.

1899. évi 12 076 eln. szám.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a hivatalnoki létszámhoz tartozó, alább felsorolt állásokra ugymint:

1. egy 2000 frt évi fizetéssel és 600 frt évi lakpénzzel javadalmazott *I. oszt. tanácsjegyzői*,

2. egy 700 frt évi fizetéssel és 300 frt évi lakpénzzel javadalmazott s 300 frt tiszti biztosíték letételének kötelezettségével járó *vásárcsarnoki altiszti* állásra — valamint a jelzett I. oszt. tanácsjegyzői állásnak esetleg fokozatos előléptetés utján leendő betöltése következtében megüresedhető II. oszt. tanácsjegyzői (1600 frt + 500 frt), I. oszt. tanácsi fogalmazói (1300 frt + 400 frt), II. oszt. tanácsi fogalmazói (1000 frt + 350 frt) és tanácsi fogalmazó-gyakornoki (2—2 évi szolgálat után kétizben 100—100 frttal emelkedő 600 frt évi segélydíj) állásokra ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Felhivatnak tehát mindazok, a kik a jelzett állások valamelyikét elnyerni óhajtják, hogy erre vonatkozó, szabályszerűen felbélyegezett pályázati kérvényüket a származásuk, életkoruk, magyar állampolgárságuk, előéletük, az 1883. évi I. t. cz.-ben megállapított elméleti és gyakorlati illetve szakképzettségük, eddigi alkalmaztatásuk s ezen felül — a székesfővárosnál rendszeres alkalmazásban nem álló folyamodók — az egészségi állapotnak (hatósági orvosi bizonyitvány) igazolására szolgáló okmányaikkal tüzetesen felszerelve s a székesfőváros tanácsához czimezve, ennek elnöki és személyügyi osztályánál (IV. ker., régi városház I. em. 18. ajtó sz. a.) *1899. évi május hó 20-dik napjának déli 12 óráig* okvetlenül nyujtsák be, mert később érkező kérvények egyáltalában nem fognak figyelembe vétetni.

Budapest, 1899. április hó.

A székesfőváros tanácsa.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa részéről:

1. I. ker. Alkotás-utczának (Krisztina-körút és Enyedy-utcza közti szakaszában) 6348 frt 22 kr. költséggel előirányzott burkolási munkálatai iránt.

2. A II. ker. Nagy Rókus-, és Mész-utczában betonból 6082 frt 55 kr. költséggel előirányzott csatornázási munkálatok iránt.

3. a II. ker. Szemlőhegy-utczának (a Bimbóa és Vérhalom-utczáig terjedő szakaszában) 6335 frt 38 kr. költséggel előirányzott makadamszerű burkolása iránt.

4. Az V. ker. Nádor-utczának (Lipót körút és Szalay-utcza közti szakaszában) 12317 frt 84 kr. költséggel előirányzott rendezési munkálatai iránt.

5. A VII. ker. Róna-utczának (Egressi-út és Gyarmat-utcza közti szakaszában) 12,146 frt 24 kr. költséggel előirányzott makadamszerű burkolása iránt.

6. a VIII. ker. Szigetvári-utcza járdáinak 2406 frt 60 kr. költséggel előlrányzott asphhaltozása iránt.

7. A VIII. ker. Szigetvári-utcza kocsiútjának 4 ctm. vastag kettős öntött asphalttal 7030 frt 26 kr. költséggel, vagy trachit koczkakő felhasználásával 846 frt 26 kr. munkabér költséggel előirányzott burkolása iránti végre

8. a VIII. ker. szigetvári-utczai járdának a 6. pont alatti, valamint a kocsiútnak a 7 pont alatti asphalthozása esetén, az asphaltozási munkálatok végrehajtását megelőzőleg szükséges és 730 frt 39 kr. költséggel előirányzott kövezési előmunkálatok iránt ezennel nyilvános árlejtés hirdettetik.

Felhivatik ennélfogva a pályázni kivánók, hogy a fent érintett munkálatokra vonatkozó magyar nyelven szerkesztett és ivenként 50 kr bélyeggel ellátott irásbeli ajánlatainkat lepecsételve *1899. évi május hó 9-ik napján délelőtti 10 óráig* Vosits Károly tanácsnok, vagy helyettese kezéhez (Lipót-utcza Újvárosház I. em. 11 ajtó) nyujtsák be.

A székesfőváros tanácsa.

HIRDETÉSEK.

Leszik Károly

Budapest székesfőváros könyvkötője.

Ajánlja jól berendezett műhelyét és minden a könyvkötészeti szakba vágó munkáit, úgymint: **kézi könyvtárak, diszkötések és diszalbumok bekötését a legegyszerűbbtől a legfinomabbig, izléses kivitelben**, helyben és vidékre szállitva.

Pontos és gyors kiszolgálás mellett a legolcsóbb árak.

Üzleti helyiség:

Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 13.

Hirdetmény.

Ezennel közhirré tétetik, hogy miután a *Magyar Királyi Pénzügyminiszterium* ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szabadalmazott Osztálysorsjáték *(IV. sorsjáték)* I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főelárusitóknak elárusitás végett kiadattak.

Az I. osztály huzása 1899. évi május 18. és 19-én lesz. A huzások a *Magyar királyi ellenőrző hatóság* és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek a Vigadó termeiben. — Sorjegyek a Magy. Kir. Szabadalmazott Osztálysorsjáték valamennyi elárusitóinál kaphatók.

Budapest, 1899. évi április hó 16-án.

Magy. Kir. Szabadalmazott Osztálysorsjáték Igazgatósága.

Lónyay. ***Hazay.***

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa. 62,454. szám.
1898.—VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és verseny-tárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a ***„Magyar Székesfőváros“*** című hetilappal közöljék.

Miről dr ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek.

Kelt ***Budapesten,*** 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,

polgármester.

Nyomatott Horuyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. május 1. 18. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A Belváros veszedelme.

Az esküteri hid épitését általánosan sürgette a közvélemény, főképp a Belváros, a melynek sejtelme sem volt a bekövetkezett rombolásról. Négy esztendő óta szakadatlanul bontják a Belvárost, üldözik a lakókat, a kereskedőket, és tönkreteszik a városrész megállapodott híres forgalmát.

Az első támadás a belvárosi kereskedelem ellen az esküteri piacz megszüntetésekor történt. Ez a piacz naponkint átlag 30,000 ember forgalmát közvetítette a Belváros felé s e népáradatban csupa vásárló közönség vett részt, a kegyelmes asszonytól le a tisztelt néniig. Valamennyi pénzzel ment keresztül a Belvároson és áruval megrakodva tért haza. A piacz megszüntetése az első erős csapás arra a kereskedelemre, a mely legnagyobb forgalmi eszközétől megfosztva belesodortatott a leghihetetlenebb házbérversenybe.

Közvetlenül az esküteri piacz megszüntetése után kezdődött a városrombolás. A Kalap-utcza, Lipót-utcza, Sebestyén-tér, Rózsa-tér, Duna-utcza, Sebestyén-utcza, Zöldfa-utcza egyszerre estek a csákány alá. A helyükből kiszorított kisebb-nagyobb kereskedő-czégek kétségbeesett versenyre kelve rohanták meg a megmaradt házakat, a melyek egymás után adtak födelet a hajléktalanoknak — méregdrága pénzért. És rombolták a várost tovább. A Városház-utcza, Kigyó-utcza, Kigyó-tér lebontása az üyletek egész seregét kergette a helyiséghajszába, örömére a háziuraknak.

A míg tehát egyrészről a főforgalmi közvetítő elvonásával az üzleti élet legalább 30 százaléka elveszett, másrészt a boltbérek a városrombolással majdnem annyival emelkedtek.

S mindezekhez most újabb válság fenyegeti a belvárosi kereskedőket: a *Metropol-vasút.*

Sokáig bizonytalan volt e vállalat létrejövetele. Ma az a látszat, hogy mégis megépitik. A vállalat terve szerint a vasút behálózná az egész Belvárost és rég nélkülözött összeköttetésbe hozná a közúti vasútak főbb vonalaival. Szép és tetszetős a terv, a mely, ha megvalósul, igazán sokat lendítene a Belváros elszigeteltségén.

De . . . és ezt a belvárosi kereskedők jól gondolják meg: a Metropol-vasútnak abban a rendszerben való megépítése, a miképpen az Andrássy-út vasútja épült, a legerősebb csapás lenne a belvárosi kereskedelemre. Az Andrássy-út kereskedői hosszú ideig alig tudták kiheverni a kocsiút elsánczolását; a széles gyalogjárók nem mentették meg az üzleti forgalmat. A belvárosi keskeny utczák felárkolása, akármilyen apró részletekben hajtsák végre, föltétlenül megöli a szomszédos üzletek forgalmát.

A mi kereskedelmi életünknek egyik nagy hibája az, hogy a vezetők csak akkor indulnak az üzleti ekzisztencziájukat támadók ellen, a mikor a baj a körmükre égett. Félő, hogy most is így lesz. Az érdekelt kereskedők ma még nem törődnek az ügygyel. Láthatóan közömbösen veszik, s nem gondolnak arra, hogy panaszuk, ellenvetéseik érvényesítésére épp most van idő, a mikor a főváros a terület elvi átengedését elhatározta, de a közigazgatási bejárás még nem történt meg.

A Metropol-vasút épitése, a milyen szerencse a Belvárosra, épp olyan veszedelem is, ha az épités nyilt alagút-rendszerben történik.

Heuffel Adolf középitési igazgató kijelentette előttünk, hogy föltétlenül ragaszkodik ahhoz, hogy a vasútat tunelszerűen, aknafurással vezessék át a Belvároson. Nincs abban semmi nehézség; hisz a végleges vízművek számára most már a harmadik alagút készül a Duna alatt.

A középitési igazgató kijelentése nagyon érdekes s a belvárosi kereskedők jól teszik, ha az igazgató törekvésével kapcsolatban maguk között életrevaló mozgalmat keltenek közös czéljuk érdekében. Ennél a mozgalomnál nagyon is áll a: *viribus unitis* régi igazsága. Gondolják meg mit veszthetnek, ha a Metropol-vasút felárkolja keskeny utczáikat s ha tisztában vannak a fenyegető veszedelemmel, siessenek s gondoskodjanak idejekorán a védelemről.

Ebben a törekvésükben bennünk szives támogatásra lelnek.

*

A Metropol-vasút vonala.

A tervezet szerint a vasút a Belvárosban a Mária Valéria-utczán át haladt volna és az Eskü-tér, Kigyó-utczán tért volna be az Egyetem-utczába. Ezt a tervet azonban elejtették s az új vonalvezetést igy állapitották meg:

A „Metropol-vasút“ a budapest—újpest—rákospalotai villamos vasútnak Lehel-utczai végpontjánál veszi kezdetét, innét a Ferdinánd-tért és a Váczi-utat átszelvén, a Csanády-utczába tér s ezen utczában halad egészen a Csáky-utczáig, még pedig mindenütt utcza szinben. E pontnál a pálya a Csanády-, Csáky-, Pannónia- és Korál-utczák közé eső központi telep czéljaira kiszemelt telektömbre lép s azon átlós irányban áthaladva — támasztó falak közé fogott bevágáson át — a föld alá vezettetik oly módon, hogy ezen telektömb területét a Pannónia- és Korál utczák sarkánál már mint földalatti vasút hagyja el a nélkül, hogy e miatt a megállapított végleges útszint legkevésbé is emelni, avagy másként megváltoztatni kellene. Innét a pálya a Pannónia-utcza, a Honvéd-utcza, Ujépület területe, továbbá a Bálvány- és Bécsi-utczák, a Szervita-tér, Koronaherczeg-utcza, Ferenczieк-tere, Egyetem-utcza, Egyetem-tér, Kecskeméti-utcza, Kálvin-tér és Soroksári-utczák mentén egészen a Boráros-térig földalatti vasútként vezetendő.

A bejárt villamos vasút egész hosszában egyszerre, illetve egy időben és véglegesen két vágánynyal épitendő még az esetben is, ha a részletes tervek elkészitésénél az tünnék ki, hogy a Koronaherczeg-, Egyetem- és Soroksári-utczák szük volta miatt a két vágány helyenként egy szinben tényleg nem létesithető, hanem azokat emeletes alagútban egymás alatt kellene elhelyezni.

A székesfőváros közönségének képviselői az alagútnak az utczatestben, illetve az utczák alatt való elhelyezése tekintetében a bizottság többi tagjainak nézetétől eltérő véleményt tápláltak az első közigazgatási bejárásnál s erre nézve a következőkép nyilatkoztak:

Tekintettel arra, hogy a nyomvonal mentén a főváros legintenzivebb kereskedelmi góczpontja van, nevezetesen a Fürdő-utczától a Kálvin-térig, a melyben a tervezett vasút tehát a főváros legnépesebb és kereskedelem által a legnagyobb mértékben igénybe vett részét metszi át, az épités foganatosításakor ezen vonalban fekvő földalatti közművek, csatornák, vizvezeték, légszeszcsövek, kábelek stb. folyton üzemben tartása mellett leendő átépitése, illetve áthelyezésénél az úttestet többször kell felszakitani, mi által úgy a közönség és közlekedés érdekei, valamint a kereskedelem, mely számos polgárnak egyedüli jövedelmét képezi, nagyban érintetik, esetleg sértetik, figyelmen kivül hagyni nem lehet és nem szabad.

Eltekintve azon rendkivüli nagy költségtől, mely a fentebb emlitett földalatti művek átszerkesztésével előáll, továbbá eltekintve ezeknek végrehajtásával járó rendkivüli nehézségtől és kiviteli akadályoktól és végre tekintettel azon körülményre, hogy a tervező már maga is egyrészt az Andrássy-úti földalatti vasút keresztezésnél, másrész a Koronaherczeg- és Egyetem-utczában a Kossuth Lajos-utczában jövendőben épitendő földalatti villamos vasút keresztezésétől a Kálvin-térig 1 m. és + 0·81 m. a Duna sempontja fölötti magasságáig, tehát az utcza felszinétől lefelé közép 8·3 m. szélességben 18, mintegy 550 m. hosszuságban azon kényszerhelyzetbe jutott, hogy a vasút szelvényét lesülyeszsze; alulirtak megfontolandónak vélik, vajjon nem volna-e czélszerűbb a vasutat a főváros legélénkebb kereskedelmi részben, legalább a Fürdő-utczától kezdve, a hol amugy is a tervezett vasutnak az Andrássy-úti földalatti vasuttal való keresztezés folytán a Harminczad-utczával való lesülyesztése szükségessé válik — egészen a Kálvin-térig lesülyeszteni, vagyis tunelszerűleg létesiteni, mi által a közönség és a kereskedelem az épitkezéssel járó kellemetlenségektől mondhatni teljesen megkiméltetnék és a meglevő földalatti közművek nem bolygattatnak. Az alagutszerű kiépités, tekintettel a talajviznek épités közbeni eltávolitására és ebből következő veszélyekre — nehézségekkel jár ugyan — mind a mellett az újabb időben a talajvizek eltávolitásánál gyakorlatban lévő sikeres módozatoknak alkalmazásával és az alagut szelvények czélszerű megválasztásával és a kivitelnél foganatositandó szorgos duczolás, boritás és tömitésekkel a feladat sikeresen megoldható lenne, különben czélszerű volna próbakép a folyamodó által a Harminczad-utcza tengelyében fekvő városi villamos vasutnak keresztezésénél tervezett vasúti lesülyesztést tunelszerűleg végrehajtani s az e helyen szerzett tapasztalatok alapján volna a folytatólagos végrehajtás eszközlendő.

*

A törvényhatóság álláspontja.

Az egész vasútügy mult héten került a törvényhatóság elé, a melynek a terület elvi átengedése fölött kellett határoznia. Sajnos ez a határozat akképp történt, hogy a főváros a vasút épitési rendszerének káros voltáról nem nyilatkozott. A felszólaló bizottsági tagok nem a közönség legközvetetlenebb érdekeit hangoztatták, hanem elvi harczot indítottak függőben levő vasúti kérdések miatt.

A tanács maga azt javasolta, hogy a szükséges területet elvben engedjék át a vasutvállalatoknak úgy a Mária Valéria-utczai mint a bécsi- és koronaherczeg-utczai variansra.

A törvényhatóság ülésén *Polónyi* Géza azt indítványozta, hogy a kérdést vegyék le napirendről. Mert fővárosnak egyetlen fegyvere a vasuttársaságokkal szemben a területhasználati engedelem megtagadása. Ezzel a fegyverrel pedig élni kell, ha a kereskedelmi miniszter nem ismeri el a fővárosnak azt a jogát, hogy az épitési költségekhez a törvényhatóság előleges hozzájárulását kell kikérni. Örömmel hallotta a polgármestertől, hogy az új miniszter a város jogainak épségbentartásával fogja a vasúti ügyeket elintézni, épp azért a kérdés elintézése előtt akarja a minisztertől hallani, hogy elismeri-e a város ebbeli jogait. De ettől eltekintve is több kérdést kell elintézni, miellőtt a területhasználati engedelmet még elvben is megadnák. Kifogásolja például, hogy a Koronaherczeg-utczát fel akarják újból bontani, a mi egy sereg exisztenczia tönkrejutását eredményezné. Követeli, hogy előbb a társaság kötelező nyilatkozatot tegyen, hogy a vasutat sülyeztett tunelrendszer alapján épiti. Végül javaslata elfogadását kérte.

Heltai Ferencz a tanács javaslatát pártolta. Ezuttal a közgyülés csak a közigazgatási bejárás műszaki eredményeivel foglalkozhatik, mert a koronaherczeg-utczai variánst kivéve, a többi területre az elvi területhasználati engedelmet már

megadták. Azzal az indokkal tehát, hogy a város és a kereskedelmi minisztérium között állítólagos konfliktus áll fenn, ezt a kérdést a napirendről levenni nem lehet. Czáfolgatva a Polónyi argumentumait azt állította, hogy egy új földalatti vasút építésével exisztenciák nem mehetnek tönkre. E vasút érdekében áldozatokat kell hozni, mert annak megépítése igazán áldásos lesz a főváros közönségére, mert nagy forgalmi érdekeket fog szolgálni.

Vosits tanácsos a tanács javaslatát pártolta, de annak kimondásához hozzájárul, hogy a vasut építésénél a kövezet felbontását nem engedi meg.

Polónyi Géza csatlakozott *Vosits* tanácsos javaslatához.

Márkus főpolgármester kötelességének tartotta kijelenteni a következőket: Ha a város jogainak respektálását kéri a kereskedelmi minisztertől, az helyes, de akkor a vasutengedélyezési kérdésekben az eddigi szabályrendeletek értelmében járjanak el.

A közgyűlés többsége a tanács javaslatát el fogadta.

Most már maguk a belváros érdekelt kereskedelmi körei vegyék fontolóra, hogy mi a teendőjük. Üzleti ekzisztencziájuk sorsa a kezükben van. Ha elég energiával, közös erővel lépnek fel, könnyen czélt érhetnek.

A jövő évi közmunkaprogramm.

Alább adjuk az 1900. évre szóló közmunkák részletes tervezetét, a melyeket a tanács II. ügyosztálya a mérnöki hivatal és a ker. elüljáróságok javaslata alapján állított egybe. A szükségletet a legkisebbre szorítva 1.702,801 forintra redukálták; még mindig olyan összegre, a mely tekintélyes helyet követel a főváros budgetjében.

A közmunkaprogramm megállapítása az idén nem volt ment minden rekriminácziótól. *Vosits* Károly tanácsos a mellett harczolt, igen helyesen, hogy a főváros a kövezések terén elkövetett mulasztásait igen nehezen heverheti ki, mert az igények, a szükségletek egyre nőnek, a bevételek pedig alig. Az eddig mellőzött munkálatok óriás tömegére nincs fedezet s daczára egyes bizottsági tagok önbeismerés számba vehető nyilatkozatának, ma is áll a régi szokás: mennél szűkebbre vonni a közmunkaköltség keretét.

A tanácsos urnak nagyban igaza van. A főváros igen sokat fog még szenvedni az el nem végzett közmunkákért, de vajjon elérkezik-e az az idő is, a mikor ezeknél a munkálatoknál csupán a *közszükségletet* tevő részt veszik a budgetbe? Mert eddig is követtünk, csatornáztunk: akkor, a mikor az *X.* vagy *Y.* érdeke úgy kívánta. De mikor fogják a közmunkákat a közönség érdekének megfelelően végrehajtani. A megállapításnál, hisszük, nagy szigorral járnak el, ám a végrehajtásnál is arra kellene törekedni a tanácsnak, hogy a törvényhatóság ne tántorogjon egyik utczából a másikba a szomszéd érdekéből.

*

A közmunka-szükséglet meglehetős szép összeg, ha a kerületi elüljárók propozicziót vesszük. Ők kérnek a bel- és kültelki útak építésére . . . . . 716,200 frtot,
a XXIX. fejezetben díjkövezések és egyéb utczai burkolatokra . . . . . 5.173,857 frtot.

E két fejezetre összesen 5.890,057 frtot.

Erre a mérnöki hivatal ezeket jegyzi meg:

Tekintettel erre a nagy összegre a mérnöki hivatal közlekedési és szépitési szakosztálya egy újabb kimutatást állított össze, melybe csak a szükségesebb munkák lettek felvéve.

E szerint esnék a XXVII. fejezetre . 202,600 frt,
a XXIX. fejezetre . . . . . 4,158,708 frt,

összesen tehát . 4.361,308 frt.

Minthogy azonban ezen összeállítás is oly nagy összeget képvisel, melyet a községi alap rendes kiadásai közé felvenni, a nélkül, hogy a költségelőirányzat pénzügyi része teljesen meg ne bolygattatnék, nem lehet, kötelességünknek tartottuk ez ügyet ujabban szorgos átvizsgálás alá venni.

Szem előtt tartva, hogy nevezett két fejezet alatt éveken keresztül összesen 800,000—1.000,000 frtig terjedő összeg engedélyeztetik a közmunkák létesítésére és a mostani pénzviszonyok mellett alig van kilátás arra, hogy ezen költségösszeg felemeltessék.

A közmunka-programm összeállítására egybehivott értekezlet azonban a mérnöki hivatal számítását sem fogadta el, hanem a jövő évi közmunkák tervezetét a következőképp állapította meg:

A XXVII. fejezetre.

Az I. kerületi Farkasréti-temető vasútépitése esetén az Enyedi- és Németvölgyi-út rendezéséhez szükséges és a bpesti közúti vaspálya-társaságnak kiszolgáltatandó kövezési anyag értéke 7500 frt. Az I. ker. Láncz-utcza burkolására 7500 frt. A II. ker. Riadó-utcza burkolására 7000 frt. Vizafogói védtöltés burkolása (makadam), mint a váczi-úti kövezést megelőző munkára 46,000 frt. A II. ker. Bimbó-utcza (Oszlop-utczától a Szemlőhegyi-útig) makadam 15,600 frt. A III. ker. Szépvölgyi-útra 15,010 frt. A Dráva-utczánál levő új kőtér feltöltésére és a hozzávezető utakra 10,000 frt. Az V. ker. Zápolya-utcza burkolására 9500 forint. A VI. kerületi Erzsébetkirályné-út rendezésére makadam, a mennyiben a villamos vasút épül (a bpesti közúti vasút-társaság által fizetendő 50,000 frton felül még) 41,000 frt. A VII. ker. Szabó József-utcza (Abonyi- és Csömöri-út között) makadam 4500 forint. A VII. ker. Tárnok utczára 11,500 frt. Kolozsvári-utcza I. részlet 17,000 frt. Kápolna-úti piacz északi oldala (Halom- és Füzér-utczák között) 4100 frt. Névtelen-utcza új templom mögött 3700 frt. Bánya-tér előljárósága előtt járdafektetéssel 4000 forint. Bánya-tér iskola előtt járda-fektetéssel 3300 forint. A X. ker. Czinkotai határ-útra 10,000 forint. A Gyömrői-útra 12,000 frt. Összesen: 246,200 frt.

A XXIX. fejezet

új kövezések és egyéb utczai burkolatok tételeit így állapították meg:

Bérkocsi-állomások burkolására 5000 frt. Légszesz, vízvezeték áthelyezések alkalmával előforduló burkolások 10,000 forint.

Az I. kerületben: az északi halászbástya rendelkezésére 74,986 frt. — A budai-körút kiépítéséhez hozzájárulás 50,000 forint. — A Várkert-rakodópart alsó sikjának burkolására 56,000 frt. — A Gellért-rakodópart felső sikjának burkolására 124,000 frt. — A Szent György-tér rendezésének III. részlete 15,000 frt.

A II. kerületben: a Margit-rakodópart első sikjának burkolására 157,868 frt. A Korvin-tér és Fazekas-tér rendezésére 85,000 frt. — A Tölgyfa és Henger-utczák burkolása

35,000 frt. — A Margit-rakodópart felső sikjára 180,000 frt. — Lánczhíd-tér burkolása 6800 frt. — A Zsigmond-utczáé 33,860 frt. — A Bodrog és Névtelen-utczák 25,000 forint.

A III. kerületben: Határ-út 15,000 frt.

Az V. kerületben: a Rudolf-rakodópart alsó sikjának burkolására 170,167 frt. — A Sólyom-utczára 4500 frt.

A VI. kerületben: az Andrássy-út mellék kocsiutjainak törlesztési részlete 24,080; a városligeti torkolat burkolására 8,000 frt.

A *VII. kerületben*: a Szegényház-tér rendezésére 60,000 frt.

VIII. kerületben: az Eszterházy-utcza burkolására 22,500 frt. — Az Erdély-utczára 24,000 frt. A Baross-utczára 54,000 frt.

A IX. kerületben: a Sertés-közvágóhidhoz vezető utcza 24,000 frt; a Lónyai-utcza eleje 9,900 frt.

A X. kerületben: a Kápolna-út rendezésének hátrálékos részlete 36,000 forint. — A Maglódi-út 125,000 forint. — *Összesen 1.339,201 frt.*

Ezeken kívül csatornázásra 80,000 forintot; az árvíz ellen való védekezésre 27,400 frtot; a III. kerületben az aranyhegyi, Brindl-, Filatori- és Radl-árkok szabályozásának 280,000 frtnyi költségéből I. részletül 50,000 frtot, a jobbparti vízmosások ellen gátépítésekre 40,000 frtot irányoztak elő

Budapest polgárai, grátisz- és díszpolgárai.

— Adalékok Budapest székesfőváros történetéhez. —

Az autonom városi közönség 1848 előtt a polgárok összességéből állott. Buda-Pestnek a törökök kiűzése után a telepítés megkezdésével még nincs polgársága. A településeket lakosoknak és zselléreknek tekinthetjük. A polgárság 1687. évi szeptember hónapban alakul meg, midőn a Budát-Pestet kormányzó budai kamaraigazgatóság a két testvérváros házbirtokosait polgároknak felesketi. Polgár tehát csak az volt, a kit a budai kamaraigazgatóság, később pedig a városi tanács polgárjoggal felruházott.

Fedhetetlen magaviselet és önállóság mellett városi ingatlan megszerzése, czéhbeli tagság, kereskedőség és intelligenczia voltak azon kellékek, a melyeket a polgárjog megadásánál megkivántak. Ezen kellékek bármelyike után, hogyha a folyamodók a megállapított díjat megfizették, a felesketéssel városi polgárnak fel voltak avathatók.* Az 1873. évi junius hó 15-én 13,693. sz. alatt legfelsőbb helyről megerősített szabályzat megkövetelé még a két évi itt tartózkodást is, habár ebben a tekintetben is volt kivétel, mert nemesek, tanácsosok és egyéb, az intelligenciához tartozó személyek valamint mesteremberek a két év előtt is megszerezték a polgárjogot.*

A polgárjogot a szószóló, illetve a választott-polgárság véleményének meghallgatása után a városi tanács adományozhatta, mégis oly esetekben, a midőn a polgárjog megadását megtagadták, az illetőnek felfolyamodására az udvari kamara, illetve a helytartó-tanács határozott.

A polgárok kötelességéhez tartozott a mult században a kapuk őrzése, a város védelmezése és a rend fentartása; a tanács felhivására pedig bármely tisztséget, szolgálatot vagy megbizást elvállalni és készséggel ellátni. Kötelesek voltak továbbá befogadásuk első évében hetenként egyszer a polgári, illetve a városi lövőhelyen magukat a czéllövésben gyakorolni. 1808. után pedig még az a kötelesség is háramlott a polgárjogért folyamodóra, hogy befogadása előtt a polgári őrsereg egyik századába kelletvén magát beiratni, az esküt is csak a század egyenruhájában tehette le. A polgárnak, mint a polgári őrség tagjának, minden kivonuláson, gyakorlaton és ünnepélyen büntetés terhe alatt részt kellett vennie.

A befogadott polgárok összessége viselte a város kiváltságos osztályának a polgárságnak képét. A város és a polgárság egy fogalom, egyiket a másik nélkül képzelni sem lehet. A mi polgári, az egyúttal városi, azért polgári lövőhely, polgári kórház stb. alatt mindig városi értendő. A várost a polgárság kormányozta, még pedig átruházási jog alapján a kebeléből választott tanácscsal, a mint a város terhei is egyedül a polgárságra nehezbedtek, de ezen terhek mellett élvezte a privilégiumokban körülirt jogokat és kedvezményeket. A jogok és kedvezmények sem örökölhetők, sem átruházhatók nem voltak, egyiknél-másiknál azonban özvegyi czímen a jogfolytonosság el volt ismerve. Biró itélet kimondhatta a polgár jog-vesztését is, minélfogva a jogtól megfosztott személy zsellérré vált s nem is részesülhetett többé az alább említett kedvezményekben. Polgárjogot nemcsak férfiak, hanem nők is, sőt törvényhatóságok is szerezhettek.

A szab. kir. városok polgárai az egész országban vámot nem fizettek s e tekintetben a nemeseket megilletett szabadságban éltek; bármely hivatalra meg voltak választhatók; polgári házban a helyhatósági statutumok alapján, saját termésű boraikat kimérhették. A polgárok a városi bíróság alá tartoztak s birói itélet nélkül adósság miatt el sem voltak foghatók; pereiket 60 forinton felül a tárnoki székhez, fenyítő pereiket pedig 1790. óta a trónig fellebbezhették. A nemesek és polgárok közti személyes pereskedéseknél a polgárokat a városi fiskus védelmezte. A polgárok egyúttal állampolgárok is s képesek a nemesség elnyerésére. Egyébként pedig a városoknak saját privilegiumok, statutumaik és szokásaik alapján külön-külön jogaik is voltak.

A mult században bármely mesterséget, kereskedést stb. csak polgár folytathatott. A czéhek és testületek tagjai üzletüket a tanácsnak előleges engedelme alapján megnyithatták ugyan, azonban a megnyitás napjától számított egy év leforgása alatt kötelezve voltak a polgárjogot is megszerezni. A

* A polgárdíj kezdetben a kamaraigazgatóság alatt 5 frt volt, mely díjat a tanács is fentartotta 1710-ig. 1710-ben felemelte 25 frtra, azonban 1719—1777-ig csak 6 frtot szedett. 1777. után három díjosztályzatot állapitottak meg, s pedig 1. ingatlan és intelligenczia után; 2. mesterség és kereskedés után; 3. polgárfiú után. A díj pedig az említett osztályzat szerint volt: 1777—80-ig 8, 6 és 4 frt. — 1780—1800-ig 16, 12 és 8 frt. — 1800—11-ig 50, 12 és 6 frt. — 1811-ben 250, 60 és 30 frt. — 1812—48-ig 30, 12 és 6 frt. — Az 1811-diki díjemelés csak látszólagos és a devalvácziő okozta értékesökkenés következménye Ezen díjakon kivül szedtek még kisebb összegeket főbb városi jótékony intézmények czéljaira.

* Pesten polgárjog nélkül tanácsost nem választottak soha; Budán többször megtörtént és a megválasztott utólagosan szerezte meg a polgárjogot.

jelen században már nem igen vágyódtak a polgárjog után, de a város sem tekintette többé — kivéve a patikusoknál — kötelezőnek a polgárjog megszerzését, minélfogva a „polgár“ név lassanként üres címmé változott s kérték vagy hiuságból, hogy a város képviselőtestületébe a választott polgárságba bejuthassanak, vagy hogy a hatalmas testületnek a városi tanácsnak tagjaivá válhassanak. Egy másik indító ok volt még az egyéni érdek, a mennyiben bormérést csak polgár gyakorolhatott, de a vidéki városok vásárait látogató kereskedők és iparosok is törekedtek még a polgárjog után, mert ezzel a vidéken is élvezték azokat a jogokat, a melyek a privilégium értelmében a polgárok részére biztosítva valának.

A befogadott polgárt felesketés végett a választott polgárság szószólója állította a tanács elé; előkelő személyek felesketése, hódoló tiszteletből az illetőnek lakásán történt, még pedig a polgármester, a főjegyző és szószóló jelenlétében mint a tanács kiküldöttei előtt. Díszpolgároktól esküt nem kivántak.

A kiváltságos polgárjog 1848-ban szünt meg. Buda-Pesten adományozták ugyan még a polgárjogot 1848. után is, még pedig 1867-ig; a most említett polgárok befogadása azonban nem tekintendő egyébnek, mint a község kötelékébe való felvételnek és címnek, bár Budán a régi kiváltságos jognak egyik sallangja, a bormérési jog ezeknél is megtartotta érvényét mindaddig, míg az egyesített testvérvárosok közgyülése 1873-ban az italmérési jog szabályozásával a polgárjog alapján gyakorolt bormérést meg nem szüntette.

Eltekintve az 1848. után befogadott polgároktól, Budán-Pesten a polgárságnak három német ismerjük. Osztálynak nem nevezhető, mert egyik sem állott a másik fölött, jogaik pedig egyenlők s csak az elnevezés különbözteté meg egymástól. Az egyik közé tartoztak: a rendes polgárok, a másik közé: a grátiszpolgárok, a harmadik közé: a díszpolgárok.

Szám szerint volt; még pedig:

Budának:			
rendes polgára	1848-ig	7317	
grátiszpolgára	1848-ig	14	
díszpolgára	1873-ig	34 =	7365
Pestnek:			
rendes polgára	1848-ig	8678	
grátiszpolgára	1848-ig	55	
díszpolgára	1873-ig	52 =	8785
Budapestnek	1874-től		8
		összesen	16158
s p. rendes polgár összesen			15995
grátispolgár	„	70	
díszpolgár	„	94 =	16159

Budapestnek tehát összesen 94 díszpolgára volna; minthogy azonban a díszpolgárok egyikét-másikát nemcsak Budán, hanem Pesten is megválasztották, Budapest díszpolgársága tulajdonképpen csak 83 személyt számlál.

A jogok, a melyek a rendes polgárokat megillették, ugyanazon jogok megillették a grátisz, vagyis a díj fizetése nélkül befogadott polgárokat, sőt a díszpolgárokat is.

Buda és Pest grátiszpolgárai.

Rövidítések: b = budai; p = pesti.

Balás Péter, p 1793.
Balla Antal, p 1791.
Bellieno János, p 1734.
Bogner Bartalus, b 1727.
Blaskó Ferencz, p 1735.
Böhm Károly, bp 1832.
Budi Miksa, p 1717.
Campioni Pistolt Domokos, b 1712.
Eichtmayer Mihály, p 1733.
Eszterházy Ferencz gr., p 1753.
Farkas Jóska, p 1797.
Fischer Antal, p 1831.
Folkmann Ferencz, p. 1810.
Friwaldszky István, p 1757.
Gemming Ferencz, p 1808.
Graffberger Antal, p. 1805.
Graffberger Ferencz, p 1810.
Hoffmann Ignácz, b 1713.
Horváth József, lásd: Szentgyörgyi.
Joseph György, p 1735.
Kabelik Fülöp, p 1843.
Kapuszta József, bp 1837.
Kastberger Ferencz, p 1753.
Kastberger Ferencz József, p 1720.
Kastberger Ignácz, p 1732.
Kepeller Rudiger Gáspár, b 1711.
Kerschbaumer Tóbiás, p 1729.
Kestler János Mihály, p 1753.
Kitya János, p 1843.
Komlóssy Antal, p 1804.
Krausz János, p 1804.
Krempl József, b 1837.
Landherr András, p 1792.
Laskó Samu, b 1718.
Lengyel Ferencz, p 1735.
Malovics Pál, p 1765.
Mayer Mihály, p 1745.
Merzinger János, p 1733.
Miksics Ferencz, p 1747.
Mohr János Keresztély, b 1711.
Morgenthal Mátyás, p 1813.
Mosel József, p 1733.
Ofner Gottlieb, b 1711.
Papics János, p 1745.
Pauer Lőrincz, p 1822.
Pichler Lőrincz, p 1750.
Puhlmann Antal, p 1824.
Reinhold János, p 1821.
Riedt Miklós, p 1813.
Rudolffy János Gottlieb, 1741.
Saárossy András, b. 1837.
Schwarzmann Antal, p 1824.
Seyfried Boldizsár, p 1829.
Simonovics Mátyás, p 1811.
Sözer József, p 1725.
Stang András, p 1734.
Straub Mihály, p 1742.
Szentgyörgyi Horváth József, p 1821.
Szőnyi József, p 1808.
Tiller Ferencz, p 1733.
Törpendy József, p 1801.
Triller Tóbiás, b 1713.
Türck Sebestyén, p 1745.
Ürményi Bernát, p 1793.
Ürményi József, p 1792.
Veller Ferencz, p 1808.
Wagner Sándor, b 1834.
Windisch Lipót, b 1826.
Zenneg Kristóf, b 1712.

Díszpolgárai:

Abonyi István, b 1863.
Andrássy Gyula gróf, p 1871.
Augusz Antal báró, p 1854.
Bach Sándor, b 1853; p 1853.
Bánffy Dezső báró, bp 1898.
Baross Gábor, bp 1891.
Bäuerle Adolf, p 1838.
Beke Kálmán, b 1864.
Bezerédy István, b 1845.
Brunswik József gróf, p 1819.
Coronini-Cronberg gr., b 1865.
Czapka Ferencz, p 1845.
Cziráky Antal gróf, p 1828.
Deák Ferencz, b 1845.
Desewffy Aurél, p 1840.
Dietrich Manó báró, p 1843; b 1843.
Duodo Alajos, p 1845.
Eötvös Ignácz báró, b 1839
Eötvös József báró, b 1845.
Eszterházy Pál hrg, p 1834.
Ettenreich József, b 1853; p 1853.
Feiler (Pfeiler) Ferencz, p 1838.
Festetics Gusztáv, p 1838.
Forgách Antal gróf, b 1863.
Füskuti Landerer Lajos, p 1838.
Ganz Ábrahám, b 1866.
Geiringer Károly, b 1853; p 1853.
Grünne Károly gróf, b 1850; p 1850.
Hauer István báró, p 1855.
Haynau Gyula báró, p 1849; b 1850.
Hermansbergi Dietrich, lásd: Dietrich.
Hess Hermán gróf, p 1855.
Hild József, p 1842.
Horváth Lázár, l. Petricsevics.
Jelláchich József báró, p 1849.
Jókai Mór, bp 1893.
Kamermayer Károly, bp 1896.
Kaposmérei Mérey Sándor, b 1830; p 1830.
Kempen János báró, p 1855.
Klausál Gábor, b 1845.
Klee József, p 1838.
Kossuth Lajos, bp 1892.
Krajnik Imre, p 1840.

Külkey Henrik, b 1746; p 1846.
Landerer Ignácz, l. Füskuti.
Lederer Ignácz báró, p 1845.
Leiningen Keresztély gróf, p 1855.
Lengyel Miklós, p 1867.
Lichtenstein Ferencz herczeg, p 1850.
Liszt Ferencz, p 1840.
Lónyay János, p 1838.
Marasztoni Jakab, p 1846.
Mérey Sándor, l. Kaposmérei.
Munkácsy Mihály, bp 1882.
O'Donnel Miksa gróf, b 1853; p 1853.
Paccassi János báró, p 1845.
Pálffy Mór gróf. b 1863.
Pápay István, b 1863.
Paskievics Iván herczeg, p 1849.
Petricsevics Horváth Lázár, p 1846.
Pfeiler Ferencz, lásd Feiler.
Podmaniczky János báró, p 1839.
Privitzer István, b 1863.
Rádeczky József gróf, 1849.
Saphir Móricz, p 1838.
Scherz Fülöp, p 1838.
Schmehling Károly, p 1838.
Schwarzenberg Bódog herczeg, b 1850; p 1850.
Simor János, bp 1886.
Sina Simon báró, b 1839.
Smolka Ferencz, p 1868.
Sprenger Pál, p 1838.
Stáhly Ignácz, b 1846.
Steinmossler N., b 1846.
Szápáry Ferencz gróf, p 1839.
Szemere Bertalan, b 1845.
Szentiványi Vincze, b 1846; p 1846.
Szentkirályi Mór, b 1845.
Török Bálint gróf, b 1846.
Vécsey Sándor, p 1843.
Wekerle Sándor bp 1894.
Wesselényi Miklós báró, p 1842.
Windischgrätz Alfréd herczeg, p 1849.
Wissgrill Mátyás, p 1838.
Würtler N., b 1846.
Zsedényi Ede, b 1845.
Zichy Károly gróf, p 1838.
Zichy Herman gróf, b 1864.

A kőterek ellenőrzése.

-- Új szabályrendelet. —

A főváros nehéz pénzügyi helyzetéből minden áron menekülni akar s ennek a törekvésnek számíthatjuk be azokat az új szabályrendelet-tervezeteket, a melyeknek az lenne a hivatásuk, hogy szaporítsák a főváros bevételeit. A kövezési járulék, csatornázási adó követte az iskola, biczikli adónemeket; a javulást szorgalmazza a terjedék-beváltás és városrendezés megrendszabályozása. Sajnos, hogy ezek a részben homogén természetű tárgyak teljesen elkülönítve kerülnek a bizottságok szine elé, pedig egy kis jóakarattal már ma is fellelhető az egymásra való rokon vonatkozásuk.

A legújabb szabályrendelet, a mely nem bevételre spekulál, hanem a meglevő kellő ellenőrzését czélozza: *a hatóság tulajdonát képező kő- és kavics-anyagoknak átvételére, kezelése és kiszolgáltatására vonatkozó rendelkezéseket állapítja meg.*

Első részében a kő- és kavicsanyag átvételéről szól. A vállalkozó köteles a kőszállításról 24 órával a szállítás előtt értesiteni a mérnöki hivatalt, hogy kellő időben megjelölhesse a kirakodó kő helyét.

A vállalkozó a szállított anyagot csakis a mérnöki hivatal által megjelölt helyen rakhatja le.

A kőkirakást a kirendelt mérnök és a kőtér felügyelője ellenőrzi. A kirakásnak mindig akképp kell történni, hogy a különböző kőfajok össze ne vegyüljenek s a selejtes anyag azonnal eltávolittassék. A kőátvétel és kirakás megtörténtéről szabályszerű jegyzőkönyv veendő fel. A kőtéri őröknek tilos az átrakást közvetlenül végezni.

Az átvétel után a mérnök és a kőtér felügyelője a kőátvételi bizottságnak számol be, a mely az átvétel megtörténtéről hasonlóképp jegyzőkönyvet vesz fel.

A szabályrendelet második része a kőanyag elkönyveléséről, a bevételezés és kiadásról intézkedik. Az átvett követ az előírt minta után készített *Naplóban* elkönyvelik, illetőleg bevételezik. A kő- és kavicsanyag kiszolgáltatása utalvány és bárczák ellenében eszközlendő. Az utalványt a munkát végző mérnök állítja ki és aláiratja az e czélra kirendelt ellenőrző közeggel s utána számittatja a számvevőség műszaki osztályával.

A következő rendelkezések a hülönböző kőfajok átvételére és kiszolgáltatására vonatkozó utasításokat tartalmazzák. A legfontosabb az, hogy a kőtéri felügyelő naplókat, könyveket vezet, utalványokat vesz át, bárczákat állit ki; szóval meglehetős komplikált bürokratikus munkát végez. Mellette a mérnökre hárul a könyvek összehasonlításának teendője, a kőtér ellenőrzése s az anyag felszámolása.

Az összehasonlító ellenőrzésre a szabályrendelet ezeket mondja: a koczkakő rendes mérete 18/18 cm., a járdakőé 26/26, a szegélykőé 32/32 cm. A mérnök ezek alapján pontosan kiszámithatja egy m^2 bekövezett területen felhasznált kőmennyiséget. A próbaméreteknél egy m^2 bekövezett területre eső kőmennyiség adata beszorozva a bekövezett összterülettel vagy összhosszal ki fogja adni azt a kőmennyiséget, a melyet a munkálatoknál felhasználtak s ennek a kőtérről elvitt és elkönyvelt összeggel vágni kell.

A hiányt a vállalkozó köteles megtéríteni.

A kövezési munkáknál kikerülő régi anyag átvétele és elszámolása hasonlóképp történik.

A kőtereken minden év végén rovancsolást kell végezni a kőátvételi bizottságnak s ekképp ellenőrzi a meglevő és elhasznált kőmennyiséget.

A szabályrendelet tartalmazza egyúttal a kirakodási, kőátvételi és bizottsági jegyzőkönyv mintáit, a kőtéri napló, a bevételi és kiadási könyv, a mérnöki utalványok és a különböző kőfajok bárcza-mintáit A kőátvételre a vállalkozó részére és a kőkiadásra a kőtéri felügyelő részére hétféle bárcza van a szivárvány minden szinében.

Holtzspachék házai.

A főváros alig tart olyan érdemlegesebb ülést, a melyen szóba ne kerülne, hogy drága az élet Pesten, a községnek nincs pénze; itt az ideje a józan gazdálkodásnak és takarékoskodni kell mindennel, a mi a főváros pénztárát terhelheti.

S e szép szavak hatása alatt a polgármester leszavaztatja a munkáskaszinó 1000 forintját, a Nőképző Egyesület 4000 forintos szubvenczióját (a mit egyébként illetékes körök beavatkozására utólag megadtak) és elutasitják azt az ideát, hogy a lomtárba tett szoborcsoportozatokat pár száz forintért fel kellene állitani.

Ellenben: s itt elsorolhatnók a kisebb és nagyobb könnyelműségek véghetetlen lajstromát, a melyek mind arról tennének tanuságot, hogy a közgyűlés a legötletesebb alkotás, mert mindent ötletszerűen végez, miután az informáló közege és irányitója: a tanács maga is rendithetetlen hive az ötletszerű eljárásnak.

És most áttérhetünk a bűnlajstrom elengedésével magára a dologra: Holtzspach úr és társai szerencsés

események következtében megszerezték a Margithidtól a Pálffi-térig elterülő telkeket a közmunkatanácstól, a ki a kezelése alatt levő *fővárosi pénzalap* javára csinálta azt a kedvező eladást. H. urék potom száz frtot adtak a telek négyszögöléért s a közmunkatanács boldog volt, hogy lerázhatta magáról a nem jövedelmező ingatlanokat. Igaz, hogy más halandó 200, sőt 300 forintot is adott volna a kérdéses telekért, de a mit Holtzspachék megkaphatnak, miért kapja ezt más?

Így történt, hogy a vevők, birtokában az olcsón szerzett telkeknek, hamarosan be is építették valamennyit s ma már tizenkét ház díszeleg a régi romhalmaz helyén.

A paloták elkészültek s most csatornázás, vizvezeték, világítás, aszfaltos gyalogjáró és fával burkolt kocsiút kellene a háztulajdonosoknak. Ez a kis rendezés 114,000 forintra rug, mondja a főváros mérnöki hivatala. Az összeg nincs az idei budgetben, a mely lehetőleg ki van merítve, sőt a jövő évi közmunkaprogrammban sem szerepel.

A Holtzspachéknak lakó is kell a palotákba, a rendezésnek tehát *soron kívül*, póthitel vagy kölcsönpénzből, de meg kell történnie. S most izzad a mérnöki hivatal, a számvevőség, a tanács, hogy nagy nehezen kiizzadja a közpénztár a 114,000 forintot.

S nincs az egész adminisztrációban egyetlen bátor ember, a ki erre azt mondaná: halt! Megállj és ne tovább! Holtzspachék igen jól számítanak. Ha a rendezés most történik meg, ők az eddigi rendszer szerint járó illetéket fizetik. Ha a rendezés a jövő évre marad, akkor az új kövezési és csatornázási járulék terheit kellene viselniök, a mi a 114,000 forintot tetemesen megapasztaná. E miatt siettetik Holtzspachék a rendezést. Reméljük azonban, sőt el is várjuk, hogy a tanácsban lesz annyi emberség és a háztulajdonos urakon nem könyörül meg a — nagyközönség rovására. Ennyi áldozatot hozhatnak a takarékosság oltárára.

A Károly kaszárnya.*

— A központi városháza helye. —

Irta: *Schmall Lajos.*

Alig, hogy ős Budavára 1686-ban a török járom alul fölszabadul, Budán-Pesten már is több szerzetet találunk letelepedve. Az első egyike a Károly-kaszárnya történetével szorosan összefüggő Szervita-rend. A szerviták I. Lipót királytól 1688-ban kapnak engedelmet arra, hogy letelepedésük czéljaira egy alkalmatos helyet kereshessenek, melyet a város északi részén, még pedig részben a mai kolostoruk területén, részben a Károly-kaszárnya helyén meg is találtak.

A birtokba vétel elé azonban akadályok gördültek. Az akkori tanács ellenezte a nagy terület átadását, a mit inkább óhajtott volna, hogyha házhelyekre felosztva, egyes polgárok birtokába jut. A város és a polgárság érdekét védő tanács ellenzését azonban még sem lehet oly bűnül felróni, a mint ezt Römer Fl. „Régi Pest“ czímű munkájában kiemelni igyekszik, csodálkozván azon: „hogy a város, a hasonló és nagyobb telkű magasabb állású és nagy befolyású magánosokkal nem ugyanazon módon bánt el“. — Továbbá, hogy: „a hatalmas főurakkal, a tanácsban ülő és a választott képviselőkkel rokonságban levő gazdagabb polgárt senki sem merte bolygatni“.

Midőn Römer a városi tanácsról így nyilatkozik, csak tanúságot tesz arról, hogy az akkori viszonyokat nem ismerte, vagy talán nem akarta ismerni, különben nem lép fel a tanács ellen oly vádakkal, a melyek teljesen alaptalanok. A tanács még nem volt az a hatalmas hatóság, mint a minőnek Römer említette szavai után gondolnának, s a minővé csak később, még pedig a privilégium kiadása után vált. A tanács akkor még alárendelt testület volt, nem több egy községi elüljáróságnál, s végrehajtója a budai kamaraigazgató parancsainak. Ez az igazgatóság adományozott, még mielőtt a szerviták letelepedtek, a hatalmas főuraknak, nagybefolyású magánosoknak, különösen állami tisztviselőknek és katonatiszteknek nagyobb telkeket, ha nem is oly nagyokat, mint a milyent a szerviták kaptak. S minthogy a választott képviselők testületét Pest városában akkor még nem ismerték, az 1731-ben megalakult választott testület tagjainak gazdagabb rokonait a XVII-dik század utolsó éveiben, vagyis a szerviták letelepedésének idejében nem is lehetett — bolygatni, gazdag polgárokat pedig a telepítés első éveiben nem igen lehetett találni.

Römer nagyon elvetette a súlykot, szavai homlokegyenest ellenkeznek további mondásával, a miből inkább az tűnik ki, hogy nem is annyira a tanács nézte kancsal szemmel a szerviták letelepedését, mint inkább a társ-szerzetek. A tanács a város érdekét védte, s ezt nem is lehet tőle rossz néven venni; ellenben azok a társ-szerzetek nem az egyház érdekében — a mennyiben az egyháznak mindegy lehetett, akár az egyik, akár a másik szerzet jut a szép terület birtokába — hanem haszonlesésből saját egyéni érdekeik mellett szólaltak fel, vagyis a kerestyén katholikus vallás hirdetői a hét főbűnök egyikébe estek; irigyelvén a szervitáktól a nagy területet. Midőn pedig két irgalmas szerzet és a jezsuiták csakugyan követelésekkel léptek föl a szervitáktól kiszemelt területre nézve, az utóbbiak, t. i. a jezsuiták csak úgy álltak el követelésüktől, hogy Budán, képzelt káruk pótlásául más birtokot kaptak. Később pedig a bécsi kormány szorította ki telkük egy részéből, hogy a rokkant katonák számára oda egy kaszárnyát építsen.

Papi történetíróink bármiként vélekednek is a tanács ellenzéséről, meg kell vallani, hogy a tanács csak is a városnak jól felfogott érdekére tekintett, a mikor a szerviták telepedését meg akarta akadályozni. A kis város a bástyák közé szorulva, egyelőre kifelé nem terjeszkedhetett, s minthogy a nagyobb telkeket már is állami tisztviselők birták, a város fejlődése meg volt bénítva, s még jobban békóba szorul, ha a szerviták a nagy területet elfoglalják, sőt a várost jövedelmében is károsítják. A nagyobb területeknek magánosok részére történt elajándékozása nem sértette a város érdekeit, a miért ez a tanácsot nem is bánthatta, mert bárki kapta is, az polgári birtokká vált s az maradt, forgott egyik kézről a másikra

**Adalékok Budapest székesfőváros történetéhez* czimű művéből.

magvaszakadás esetén pedig visszaszállt a városi fiskusra, sőt előbb is visszavásárolhatták és feloszthatták kisebb háztelkekre.* Egyház javak ellenben a forgalomból kivonva, a közéletre nézve halottaknak, vagyis a holt kézre jutottaknak tekintettek és tekintetnek. A tanács álláspontja tehát nagyon is helyes volt, midőn a város javának szem előtt tartásával a terület átadását ellenezte s ha tőle függ vala, bizony sem a szerviták, sem a klarisszák ide nem jönnek, de szükség sem volt rájuk, mert a csekély számú lakosság lelki üdvéről gondoskodhatott már a pesti plébános és a mindig magyar érzelmű ferenczrendi barátok.

A tanács fellépése eredménytelen maradt, s pedig annál inkább, mert a szervitákat nagy befolyású főurak s ezek közt különösen a bécsi udvarnál nagy kegyben állott Kolonics biboros-érsek pártfogolták. Ilyen körülmények között, tekintetbe sem véve a tanács ellenvetéseit, a szervitákat birtokukba iktatták, minek következtében a tanács is kénytelen vala a házlevelet kiadni. A szerviták urai most már a területnek; a tanács nem

A Granátos-utczai főépületet Martinelli Antal műépítő 1727-ben fejezte be. Az épület homlokzatán a következő emlékfelirat olvasható:

IMP. CAROLUS VI S. A. P. P. HANC.
MOLEM, CONDIDIT, AD SERVAN-
DOS MILITES. SENIO. MORBIS.
VULNERIBUS. CONFECTOS. A. S.
MDCCXXVI.

A kaszárnya hátulsó része 1729-ben épült. A folytatólagos építkezésre nézve említésre méltó VI. Károly királynak 1728. évi február hó 26-án kelt irata, melylyel Pest város tanácsának megparancsolja, hogy a kórház építéséhez szükséges tégla készítésére és kőfejtésére Gergedich építési felügyelőtől kijelölendő alkalmas helyet adja át. A tanács készségesen meghajolt a királyi parancs előtt és a Terézváros kültelkén a téglakészítésre, valamint Kőbányán a kő fejtésére szükséges területet átadta. Idővel azonban a tanács megsokalván a városi kőbánya pusztítását, s 1741. évi május hó 5-én, a midőn Martinelli műépítő egy más alkalmas kőbánya megnyitását kéri, folyamodót elutasítja, azzal a megokolással, hogy Kőbánya szerzett birtoknak tekintendő, a mennyiben ezen birtokért folyt per megszüntetése végett Grassalkovics perszonalist tetemes pénzáldozattal kellett kielégítenie, minélfogva ezzel a birtokkal a város szabadon rendelkezhetik; máskülönben is a kórház építéséhez a város már is több mint 20,000 frt értékű követ adott, a nélkül, hogy ezért egy krajczárt kapott volna. Mindezeknél fogva a tanács mint az említett birtoknak földes ura kijelenti, hogy a kő fejtésre helyet ki nem jelöl, hanem ha Martinelli uramnak kőre szüksége van, fejtesse azt Promontoron, a hol a kincstárnak amúgy is van kőbányája, honnan a Dunán át a kő könnyebben és olcsóbban szállítható Pestre, mintsem a kőbányai rossz utakon.

A kaszárnya 4000 rokkant katona elhelyezésére volt tervezve, négy egyforma nagyságú udvarral; szabályosan azonban csak két udvar készülhetett el. A granátos-utczai főépületet három emeletre, ellenben a két oldalépületet és a Károly-körúti homlokzatot két emeletre kellett volna kiépíteni. A Károly-körúti rész ugyan kétemeletes, a második azonban csak 1868-ban emelték reá, mely alkalommal a kaszárnya ezen részén levő földszinti helyiségeket boltokká alakították át, és ezeket az úgynevezett katonai kincstár vállalkozóknak adta bérbe, a kik a bérösszeg fejében építették fel az említett második emeletet. Az építés ügye annak idején nagy port vert fel Pestváros közgyűlésén; mitsem akarván tudni egy katonai kincstárról, megtagadták az építési engedély kiadását és a kaszárnya tulajdonjogának megállapitása végett a kormányhoz fordultak. Az építési engedélyt azonban a honvédelmi miniszter közbelépése folytán mégis ki kellett adni. A károly-utczai oldalépületre 1870-ben emelték a második emeletet s ugyanakkor épült a félemelet.

A rokkantak palotájának főépülete, a tulajdonképpeni háromemeletes palota 100 öl hosszú és 80 öl széles és emeletenként 47 ablakkal van ellátva. Az épület közepén van a 22 öl hosszu és $6^1/_2$ öl széles kápolna, mely teljesen 1735-ben készült el, s melyben az Isten-tiszteletet kezdetben nem a szerviták, hanam a már is betelepített irgalmas-barátok végezték. Az irgalmasok távozása után 1780-ban a szolgálatot tábori lelkész vette át. A kórházi osztályban a sebesülteket és betegeket szintén az irgalmas-barátok ápolták és gyógyitották, valamint ezeknek kezelése alá jutott az 1728-ban felállított és a kórházban berendezve volt tábori patika is. A patika itten, mint tábori patika 1780-ig állott fenn. Ezen évben azonban, a midőn Natorp báró, bécsi kereskedő, az ausztria-magyarországi katonai kórházak részére szükséges gyógyító szerek szállítását elvállalta, átvette egyúttal a károly-kaszárnyai patikát is, és ennek ezentúl mint nyilvános jelleggel felruházott patikának az élére egy provizort állított. Natorp 1795-ig birta a patikát; 1795-ben az összes katonai patikáknak állami kezelésbe vételével, a patika Lessner János igazgatása alá került és ezen időtől fogva szintén patikusok, mint provizorok kezelték a patikát. A provizorok voltak: 1795—1810-ig Fröszher József; 1810—1816-ig Mayer János; 1816—1822-ig Gülhof János; 1822—1830-ig Notthaz Ferencz; 1832 után Weber Péter stb.

A már említett kápolna, kórházi osztály és patikai helyiségen kívül volt még a kaszárnyában: sütőhely, vendéglő, mészárszék és a gyermekek részére egy iskola. Benlaktak: a kaszárnyában a parancsnokok és egyéb tisztek; körülbelül 1500 agg katona, továbbá mesteremberek és tizenkét irgalmas barát, kik közül tiz az ápolással és gyógyítással foglalkozott, kettő pedig a kápolnai szolgálatot teljesítette és a benlakók lelki gondjait viselte.

1745 után az agg katonákat Nagy-Szombatba áthelyezvén, az épületet tulajdonképpeni czéljától megvonták s katonai

*Így például: Kohlbacher Mátyás harminczad-hivatali ellenőr 1693-ban a budai kamaraigazgatótól ingyen kapja a Ferenczrendiek mellett fekvő és a Reáltanoda-, Egyetem-, Károlyi- és Magyar-utczáktól határolt nagy telket. A város a telket 1723-ban megveszi 4000 forinton s ugyanazon évi junius hó 21-én telekhivatalával felosztja háztelkekre. Kikerül 23 telek; ezek közül a középső nagyobb telek több kézen átmenvén, 1807-ben Kőrös város birtokába jut, 1852-ben megveszi Marschan József cs. kir. bányamérnök 31,100 forintért és 100 darab arany kulcspénzért, 1854-ben pedig Pest városa 43,505 forintért és ezen a telken épül a főreáliskola. A Kohlbacher-féle telek után a Reáltanoda-utczát még 1854-ben Kohlbacher-utczának nevezték.

kaszárnyának használták, most már azonban ez a használat is megszűnt, a mennyiben a kaszárnyák megváltásával a Károly-kaszárnya is a székesfőváros birtokába került, hogy átalakítva s esetlegesen új épületeket emelve, mint a közigazgatást kormányzó fővárosi hatóságnak palotájává váljék. is háborgatja őket birtokukban, ellenkezően a hol csak lehet, pártfogásban részesülnek, s a mint a szegény várostól kitelik, segíti őket építkezésük körül, kővel, téglával sőt pénzzel is.

Ha a tanács a területet egészben nem is mentette meg a város részére, mégis a telkek egy részének megszerzése végett, valamint utczaszabályozás czéljából alkudozásokba bocsátkozott a szervitákkal, a minek következtében a kötendő egyezség tekintetében 1714. évi május hó 25-én a következő feltételeket állapították meg:

1-ször, a város átveszi a szervitáktól a Moscheán kívül fekvő nagy tért, úgy, mint kőfallal be van kerítve (Ezen tér alatt nem a mai Szervita-tér értendő; nagy tér és a Moschea körülbelül a Károly-kaszárnya északnyugoti területén feküdt. A mai Szervita-tér ellenben háztelek volt);

2-szor, átengedi a város a szervitáknak székhelyül a „Fehér ló" nevű és a Horváth András-féle házat azzal a kikötéssel, hogy a Herzig Jakab-féle ház melletti utcza (ma Zsibárus-utcza) az átellenben álló Eschenbrukher-féle házzal (ma Koronaherczeg-utczai Orczy-féle ház) egy irányban kiszélesbittessék;

3-szor, ha a szerviták a Moscheát örök időre meg akarnák tartani, ebben az esetben a „Fehér ló" nevű házat (ma szervita-téri Teleky-féle ház) váltsák meg úgy, a mint megkaphatják vagyis szerezzék meg vagy pénzen, vagy cserében, ellenben a Horváth András-féle házat, minthogy ez magvaszakadás következtében amúgy is a városra száll, a tanács a szervitáknak ingyen engedi át.

A szerviták, a feltételek elfogadásáról a tanácsot értesitették, azonban a tanács 1714. évi augusztus hó 17-én azt határozta, hogy az ügyet függőben tartja mindaddig, míg a Cojali- és a Kőfaragó-féle ház iránt tulajdonosokkal egyezségre juthat. A szerviták ugyanis az említett két házat megszerezni óhajtván, ezeknek megvétele végett a tanácsot kérték meg. Az ügy elhúzódott 1715-ig, a mikor a szerviták sürgető kérelmére a tanács julius hó 19-én átadta a „Fehér ló" nevű és a Horváth András-féle házat, utasítván egyúttal telekkönyvi hivatalát, hogy a szerzetnek a házlevelet adja ki. Minthogy pedig a Cojali- és a Kőfaragó-féle házat egyénként 650 frtért a tanács csakugyan megvette és át is adta, 1715. évi november hó 8-án egy levélben felszólítja a szervitákat, hogy a vételár fejében járó 1300 forintot térítsék meg; a felhivásnak a szerzet mindenesetre megfelelt, mert erre nézve később már mi sem fordul elő.

A csereügyletnek lebonyolítása után a szerzet a régi Moscheának birtokában maradt, nem sokáig ugyan, mert rövid idő mulva a rokkantak palotájának esett áldozatul, melyért a kezdetben igért 6000 frt, illetve a később leszállított 2000 forint helyett, még pedig 12 évi várakozás után csakis 729 forintot kaptak, de a Moschea és a kerítésfal követi építkezésükre felhasználhatták; továbbá megigérték a szervitáknak, hogy az épülő kaszárnyában a lelkészi teendők ellátásáért évi 500 forintot kapnak. A lelkészi tisztet azonban a szerviták csakis az irgalmas barátok letelepítéseig viselték.

A szervitákkal tisztázva lévén a Moschea ügye, 1716. évi május hó 28-án Regall gróf altábornagy és Pest város tanácsa egy szerződést irnak alá, melynek értelmében a város, a szervitáktól 1715-ben átvett és nagy térnek nevezett üres területet, melynek hossza 90 öl, hátul 80 és 90 öl, a jobb oldalról pedig 90 öl volt, az épitendő katonai korház czéljaira 4850 forintért eladja. 1728. évi január hó 26-án Schwinghaimb János Lipót császári főhadi biztos, mint a pesti katonai kórház építésére alakult bécsi császári udvari bizottság meghatalmazottja, ugyancsak az említett czélra megveszi négy pesti polgár házát és pedig: Horváth Istvánét 350 forintért, Wüszler Péterét 1300 frtért, Hübert Sándorét 500 frtért és Mocsonaky Jánosét 400 frtért. 1736. évi junius hó 30-án pedig Hueber császári hadi biztos veszi birtokába a mondott czélra Stefanics Mátyás telkét és házát 2300 frtért. A körülbelül 13,000 négyszögölből álló terület, hozzászámitva a szervitáknak fizetett 729 frtott összesen 10,429 rajnai frtba, vagyis négyszögölenként 81 denárba került s mint vett terület az állam tulajdona.

Az 1728-ban kelt szerződés értelmében épült kórházat és rokkantak házát, valamint a régi országútig terjedő kertet a város juriszdikcziója alul örökre kivették, vagyis a nagy telek az épülettel együtt holt kézre került; kikötötték azonban mégis, hogy ha ezen ingatlanságok bármikor magánosok használatába és birtokába visszaszállanak, akkor a város földesúri felsőbbségét visszanyeri.

A rokantak palotája Eleonora császárnénak, Széchenyinek és Kolonicsnak köszöni felépítését. Ezek buzgólkodtak már korábban ezen mű megalkotásáért, s Széchenyi György esztergomi érsek egymaga még 1692-ben 157,000 forinttal, végrendeletében pedig 152,000 frttal s igy összesen 333,000 forinttal járult hozzá.

Az olasz izlésű palota építését 1716-ben kezdették meg. 1716. évi május hó 29-én két császári mérnök a várostól kiküldött tanácsi biztosnak, lennersbergi Lenner János birónak felügyelete alatt mérte ki a területet. 1716. évi junius hó 3-án fogtak hozzá a régi temető sirköveinek kihordásához, junius 22-én pedig az alap-ásáshoz. Parrati Kornél mérnök és Hölbling építőmester augusztus 2-án tette le az alapkövet, melyet előbb Lochemayer Fortunát a szerviták szuperiora megáldván, melléje ereklyéket helyeztek el. Az egyházi ünnepélylyel összekötött szertartásnál, mint a város képviselői jelen voltak: Wellenson Ker. János pesti plébános lennersbergi Lenner János bíró, Neander Beát János főkapitány és Lehner Mihály tanácsos.

A Ferencz József vasút meghosszabbítása.

A törvényhatósági bizottság olyan forma határozatot hozott a mult héten, hogy a *Ferencz József földalatti villamos vasúttársasághoz* felhivást intéz, hogy a vasútvonalnak az Eskü-tér, Kigyó-, Kossuth Lajos-utczán át leendő meghosszabbítására tegye meg az intézkedéseket.

A dolog a következőképp történt:

Hartenstein Zsigmond bizottsági tag indítványára a vasúti albizottság nemrég azt a javaslatot tette, hogy a város hivja föl a Ferencz József földalatti villamos vasút vállalatot, hogy a vasútat a Gizella-tértől egyrészt a Kossuth Lajos-utcza alatt a Muzeum-körútig, másrészt az Eskü-térig hosszabbitsa meg.

A pénzügyi bizottság elfogadta a javaslatot, de megtoldotta azzal a kikötéssel, hogy a fölhivás a fővárost semmire sem kötelezi.

A tanács azonban egyáltalán nem akarta a vállalatot felhivni, mert a területet elvben már átengedte egy másik vállalatnak.

A közgyülésen *Polónyi* Géza a pénzügyi bizottság javaslatát fogadta el, mert a bizottság javaslata a várost semmire sem kötelezi. Veszedelmesnek tartja a tanács javaslatának a megokolását, mert az elvi átengedés a fővárost semmiféle irányban sem kötheti. A míg a város a területhasználati szerződést megnem kötötte, addig szabadon rendelkezhetik. Hivatkozik arra, hogy a Kossuth Lajos-utcza alatt viczinális vasútat akartak épiteni, meg kell tehát tenni az első lépést, hogy a város lehetetlenné tegye egyszer és mindenkorra, hogy ott viczinálist tervezzenek.

A közgyülés azután a pénzügyi bizottság javaslatát fogadta el.

Nem akarunk ezuttal a dolog érdemével foglalkozni. De figyelemre méltónak találjuk, hogy épp azzal a vasuttal szemben adja a főváros a gavallért, a mely még ma sem hozta rendbe a miniszteri önkénykedés köpenye alatt a fővárossal szemben követett rendellenességeit.

A Ferencz József vasút a maga hihetetlen kedvezményeivel, a negyedfél kilométernyi vonalba befektetett tőkécskéjével igazán unikum. A főváros, a jó mama, bizonyára ugyan ilyen kedvező föltételekkel akarja a kis vasút meghosszabbitását. Mindenesetre kiváncsiak vagyunk a föltételekre, a melyek remélhetőleg szigorúbb elbirálásában részesülnek mint a Hartenstein úr nem éppen időszerűtlen indítványa.

A Corvin-téri Vigadó.

A Corvin-téri Vigadó épitő-bizottsága megállapította a vendéglő és kávéház-helyiségek bérleti feltételeit. A helyiségekre *május 8 délelőtt 10 óráig* a tanácsi VI. ügyosztályba kell az ajánlatokat benyújtani A bérleti feltételek ezek:

I.

A vendéglő.

1. Budapest székesfőváros közönsége bérbeadja a II. ker. Corvin- és Fazekas-terek sarkán levő fővárosi vigadó vigalmi és vendéglői helyiségeit, az ezen bérlethez tartozó lakással együtt, 1899. november 1-től számitott 6 (hat) egymásután következő évre azaz 1905. október hó végeig.

Kijelenti azonban a székesfőváros hatósága s már most, hogy a vigalmi helyiségek csak 1900. évi január hó 1-én fognak a bérlőnek átadatni, ennek fejében azonban a megajánlandó évi bérösszegnek az első negyedévre eső részéből $^2/_3$ rész bérlő javára levonásba fog hozatni.

2. A bérlet tárgyát a következő helyiségek képezik:

1. *Vendéglő-helyiségek.*

Földszinten. *a*) Egy nagy vendéglői helyiség bejárattal a Corvin-térről, circa 190 m² területtel; *b*) Egy vendégszoba, circa 34 m² területtel; *c*) Egy söntés, bejárattal az Iskola-utczából, circa 93 m² területtel; *d*) Egy tálaló helyiség circa 30 m² területtel; *e*) Egy hideg konyha circa 39 m² területtel; *f*) Egy meleg konyha circa 33 m² területtel; *g*) Mosogató helyiség circa 30 m² területtel; *h*) Éléskamra circa 12 m² területtel; *i*) Szükséges illemhelyek; *j*) Két 2 ablakos szoba az alagsorban a személyzet számára, egyenkint circa 25 m² területtel, *k*) Három, 1 ablakos utczai szoba, egyenkint circa 25 m² területtel, előszoba, cseléd-, fürdőszoba és closetteből álló lakás az Iskola-utcza felől.

A pinczében. *a*) Sörpincze; *b*) borpincze; *c*) jégverem; *d*) fa- és szénpincze.

III. emeleten. *a*) Külön mosókonyha a vendéglő számára. A vendéglői helyiségek díszes kiállitásban a következőkkel vannak felszerelve: 1. A söntésben egy kimérő asztal, a söröshordók felhuzására alkalmas berendezéssel; 2. Auer-égőkkel felszerelt légszesz-csillárok; 3. Ruhafogasok; 4. Melegkonyhában egy nagy takaréktűzhely; 5. A mosogató helyiségben egy kettős mosogató-készülék; 6. Állványok az éléskamrában; 7. Kettős étel-felhuzó a vigalmi helyiségekhez.

2. *Vigalmi helyiségek.*

Földszinten. Egy nagy előcsarnok (foyer) 3 bejárattal a Corvin-tér felől, a szükséges és fogasokkal felszerelt női és férfi ruhatárakkal.

Emeleten. *a*) Egy nagy diszterem 350 m² területtel; *b*) Czukrászda-helyiség, circa 100 m² területtel; *c*) Kisterem külön bejárattal, circa 100 m² területtel; *d*) A kis teremhez tartozó buffet, circa 40 m² területtel; *e*) Éttermek, circa 255 m² területtel; *f*) Tálaló helyiség, mely a földszinti vendéglő helyiségekkel egy vas csigalépcsővel van összeköttetésbe hozva, circa 30 m² területtel; *g*) Külön étkező szoba (Separe) 30 m² területtel; *h*) Művész szoba, külön előszobával és illemhelylyel, circa 16 m² területtel; *i*) Női és férfi illemhelyek; *j*) Női és férfi ruhatár a hozzátartozó toillette-szobával; *k*) Étkező helyiségek mellett egy előszoba illemhely és toilettel.

II. emelet. *a*) A nagyteremre néző karzat. *b*) 3 egy ablakos felügyeleti szoba (orvos, rendőr, tűzoltó részére).

A vigalmi helyiségekben a következő felszerelések vannak:

a) Nagyteremben bársony kerevetek és draperiák, szétszedhető zene emelvény hangjegytartókkal.

Tükrök.

b) Az összes vigalmi helyiségek villamos csillárokkal vannak felszerelve.

A kifizetendő évi bérösszeg kikiáltási ára évi 12,000 forint.

II.

A kávéház.

1. Budapest székesfőváros közönsége bérbeadja a II. ker. Corvin- és Fazekas-terek sarkán fekvő fővárosi Vigadóépületben levő kávéházi helyiségeket a hozzá tartozó összes mellékhelyiségekkel együtt 1899. évi november hó 1-től számitott 6 azaz hat egymás után következő évre vagyis 1905. évi október hó végeig terjedő időre és kizárólag kávéházi-üzlet czéljára.

2. A bérlet tárgyát képező helyiségek a következők: *a*) Egy nagy tekéző, illetőleg kártyázó-terem, circa 190 □m.

bejárattal a Corvin-térről; *b*) Egy kisebb női terem, circa 57 m²; *c*) Nagy kávéházi helyiség bejárattal a Fő-utczáról, circa 85 m²; *d*) Kávés konyha, circa 20 m²; *e*) Jégkamra, circa 6 m²; *f*) Egy 2 ablakos udvari szoba a személyzet számára; *g*) A szükséges illemhelyek; *h*) Külön mosókonyha a III. emeleten; *i*) Fa és szénpincze és padlás.

Az *a*) *b*) és *c*) pontok alatt felsorolt tulajdonképeni kávéházi helyiségek, díszes kiállításban a következőkkel vannak felszerelve: A pénztárnoknő részére szükséges díszes emelvénynyel, a villamos világításra szükséges összes csillárokkal és a felka megerősített fogasokkal;

d) helyiségben egy takarék tűzhely és a szükséges mosogató berendezéssel.

A kikiáltási ár évi 4000 frt, s kijelenti a székesfőváros, hogy ezen bérösszegen alul szóban forgó üzlethelyiségek semmi körülmények között sem fognak bérbe adatni.

Képzőművészet.

Tavaszi tárlat a műcsarnokban.*

II.

Nem mintha nem szeretném a tájképeket, avagy nem tartanám érthető dolognak, hogy festményeink közt aránylag sok a tájkép. Igenis érthető előttem a tájképek nagy száma, különösen oly korszakban, mely főkép a szinskála minden mélységét, áprólékos eltéréseit törekszik kimeríteni, a fényt és árnyékot akarja annak megszámlálhatatlan változataiban egymással viszonyba hozni. Az újítók szerint: A ki éles szemmel tekint a természet myszteriumaiba, az egész hossú sorozatát pillanthatja meg oly szineknek, melyek eddig még vászonra nem kerültek, a melyek csak még ezután fognak festőjükre akadni.

Ez a mai álláspont. Megváltozott a kor, a korral megváltozott az ember és annak izlése. Az ember izlése nem veleszületett, át nem alakulható, befolyásolhatatlan valami, ép ellenkezőleg az izlés nagyon is alá van vetve a szülőktől örökölt, fajunktól, egyéni temperamentumunktól, hajlandóságainktól függő tényezők mellett a környezet sajátosságainak, a kor hangulatának, a kritika szellemének. Így képződnek új ideálok, új izlés. A romanticizmus, az ideálizmus után a realizmus törvényeinek győzedelme következett elkeseredett csaták után. Megtámadták a realismust, ez ellen keletkezett a szecesszió.

Az ideálizmusnak uralma örökös tavaszával, örökös ragyogásával, csillogásával, fényével, a természet meghamisításával, az egymásra rakott hegyekkel, ligetekkel, patakokkal, sziklákkal, nymphákkal és egyéb mythologiai alakokkal, egész ugynevezett heroikus tájaival letünt.

A realizmus a szabad, igazi természetet, és benne az embert kereste fel. Teljes fény, természeti igazság, merészség a fényhatásokban, pontos megfigyelés, őszinte visszaadás jellemzik ez irányt, melynek olyan előkelőségei vannak mint a franczia Millet, a német Menzel. Vannak még ezen irányt kifejezői mostani tárlatunkban, ilyen például Palmié tájképe, és elvitázhatlanul konstatálható, hogy ezeknek művei állanak a legmagasabb szinvonalon. Egyszerűség, mélység és igazság, ezek az irány törvényei.

* Előző közleményt lásd a 17. számban.

A modern kor, mely elkezdve az altruizmus érzelgősségétől eltévelygett az okkultizmus és spiritizmus balgaságáig, mely mystikus érzelmeket szuggerál magának, egyszerre nagyot fordított a realizmus thezisén. A csatajel az, hogy a művészet ne a természetből, hanem a lélek mély hangulataiból táplálkozzék. Most ez amaz ideál, melyért az emberek lelkesednek.

Nem kétlem, reménylem is, hogy az ezen új irányban felnevelkedő nemzedék még más ideálokat fog imádni.

A mit a mostani legújabb irány művel, az nem a természet formáinak és szineinek visszaadása, hanem hangulatok keltése. Ámde hangulatot a Claude Lorrain-féle tájképek is keltettek. Vagy Millet-nek képei nem keltenek-e hangulatot? Nem hangulatos kép-e mostani tárlatunkban Palmié képe, mely naplementét ábrázol, tökéletes művészettel, úgy hogy az ember szinte ott van a patak partján, fás tájékon, látja a naplemente kristálytiszta aranysárga fényét, érzi a hűs, balzsamos nyájas levegőt. A különbség az, hogy bár a természet utánzása legelső sorban formák és szinek alapján történhetik, mégis ezen legújabb irány hivei vajmi keveset törődnek úgy a természet igaz formáival, mint szineivel, hanem csupán a természet látása által felkeltett hangulatok visszaadására törekszenek. A hová ezen irány eljutott, az már nem is hangulatkeltés, hanem — hogy úgy mondjam — tobzódás a hangulatokban. A fiatal Böcklin és Menzel között még csak az volt a különbség, hogy utóbbi a természet formáinak és szineinek eleven visszaadását, előbbi főleg a természet hangulati elemeit kereste; annak folytán a vénülő Böcklint a hangulatoknak egész szintobzódás által való kifejezésére vezette neuraszténikus művészete, ő a szecesszionista, merőben hangulatot, zenei hatást kereső, képzetekben duskáló festőiskola atyamestere. Hangulatot akarnak kifejezni szinekkel, melyek semmit sem ábrázolnak, szinfoltokat raknak egymásra, árnyat árnyékra halmoznak, vonaloznak, pontoznak, az emberi testet symbolikus vonalakba oldják fel, melyek úgy fonódnak egymásba sajátságos módon, mint valami ornamentum vonalai. Hogy ezen vonalak meg vannak-e a természetben, már más kérdés. A szinfoltokat széles, erőteljes ecsetkezeléssel rakják egymás mellé, ezáltal is hangulatot keresve, de elhanyagolva a természet részleteinek visszaadását.

Mintha tisztán csak a látszatot akarnák felkelteni. A szecesszionista tájképfestők közt az angolok és skótok a vezetők. Azonban köztük minden egyes művész nagy egyéniség, sokszor érdemesek a külön-külön tanulmányozásra és jócska idő fog még elmulni, hosszu fáradságos munkába fog kerülni, míg az angolok és skótok magaslatára érünk el. Nálunk most Bunny Rupert ez iránynak képviselője és Neven du Mont. Utóbbinak képe egy hölgyet ábrázol világosszürke ruhában, a mint ugyanoly szinü köpenykéjét kapcsolja össze nyakán, miközben előtűnik a köpeny fehér bélése; ezáltal a hölgy úgy néz ki, mintha egy fehérszárnyú pillangó lenne, kedves gondolat, sok bájjal festve. Tavaly a bécsi szecesszionista-kiállításon nagy feltünést keltett a kép. Bunny beküldött képei közt legnagyobb a *Tengerparton* nevű, melyen néhány antik-öltözetű fiatal leányt és egy aktot látunk, kemény, esetlen pose-okkal, bájnélküli merev arczokkal, kifejezést nélkülöző szemekkel, inkább csak dekorativ hatással;

másik képe „Idyll a tenger partján“, finom, elmosódott színekkel festve; harmadik képe „Szénalerakodás“, ugyancsak a tengerparton.

Azt hiszem, különös, nagyérdekű gondolat lenne az angolokat és skótokat meghívni műveik speciális kiállítására, ha ugyan jönnének. De bármennyire haladtak is ezen urak a pasztózus vonásokban, a színek impresszionista keverésében és a szelid hangulatok festésében, mégis a dekadence-tulajdonságaik egyáltalán nem irigylésre méltók. Honi festőink közül Kacziány Ödön, Rippl-Rónay képviselik ez irányt. Kacziány „Pietá“-ja két egymásra huzott fehér és setét szinfolt, a gyermeket és a reá borult anyát az a két fehér korong képviseli, mely a fehér folt fejét és a fekete folt fejét körülveszi. A szintén csak hangulathajhászó, a való természet igaz megfigyelését, pontos visszaadását elhanyagoló Rippl-Rónai megelégszik a sötét vonalak khaoszából kiemelkedő konturrajzokkal, melyekből csak ritkán alakul ki a tárgy oly tisztán, mint Konti Józsefet ábrázoló képén, mely képe ez okból legjobb az általa kiállítottak közt. Ez a szeczesszionista irány beteg, erőtlen, hiszterikus művészet, mely habár mesterien kezeli a technikát, összes finomságával mégis visszatetsző marad az egészséges embernek, minden érdekessége mellett is. Kérdeznem kell: a hangulat, melyet a festő fel akar kelteni, a természetben vagy a természeten kivül rejlik-e? A hangulatrajz térfoglalásával ma már mindenesetre számolni kell. Ennek ellenében azonban meg kell szabni a határt. Mednyánszky László ezidei nagy tájképén is a hangulat az uralkodó; mindazonáltal a néző látja, érzi, hogy mi keltette fel a hangulatát és feléled benne is.

Ez a Mednyánszky-féle kitünő kép alkalmasnak látszik nekem a szecesszionista irány határának megszabására. Amikor a forma és szín igazsága, harmoniája teljesen mellőzve van, amikor a színfoltok adják egyedül az illuziot, mikor tisztán a mellékes eszköz: a hangulat maga az uralkodó, ezt a modern szeczesszionista irány túlhajtásának tartom.

De talán ép ezen mértéktelen túlzások fogják visszavezérelni a művészetet a természet megfigyeléséhez. Ismétlem: egyszerűség, mélység, igazság, ezekre törekedjék a művész. Minthogy a természet ábrázolása formák és színek visszaadása által történhetik, ennélfogva a természet formáinak és szineinek tanulmányozása a fődolog. Ezen tényezőkkel hangulatot fog felkelteni a mű, hangulatba hozza a természeti formák és szinek látása iránt soh' sem közönyös emberi lelket.

Ép azért a Palmié Charles által képviselt irány mellett foglalok állást. Az ő képén minden él, a fa és fű, a levegő, minden lehel, virul, eleven és érző. Igazán hangulatteljes, amilyen mély hangulatot nem képes bennem felkelteni semmiféle szecesszionista kép. Ezt az Irányt képviselik még Dierkx Péternek két, talyigát toló hazatérő gyermeke is, a mieink közül Tölgyesy, Bosznay, Katona.

Én ezen irány híve vagyok, maradok. Az emberi ízlés változékony, várható, hogy a szecesszionista mozgalom után visszatérünk amahhoz.

Most végre áttérhetek a tárlat egyes műveinek méltatására, először a szobrokra. *Doktor.*

(Folytatása következik.)

Hirek a városházáról.

A közigazgatási gyorsaság.

— Szelvények a mérnöki hivatalból. —

A főváros adminisztrációját folyton azzal vádolják, hogy az akták elintézésében nem tulságos a gyorsasága. E vádak alaposságára a következő apróságokat közöljük:

Pest városa térképe.

A magyar királyi helytartó tanács nevében *Bartal* György és *Fridrick* György 1866. dec. 15-én kiadott rendelettel utasították Pest szabad királyi várost, hogy a bel- és külterületét ábrázoló helyzeti rajzot mielőbb készíttesse el és mutassa be a tanácsnak. Rottenbiller főpolgármester a rendeletet kiadta a mérnöki hivatalnak, a mely 1899. április 22-én tisztelettel jelenti Budapest székesfőváros tanácsának, hogy *az ügy már tárgytalan.*

A régi városháza toronyórája.

1896. április 27-én a posta levelezőlapot kézbesített a polgármesternek, a kit *„Egy belvárosi“* arra figyelmeztet, hogy a régi városháza toronyóráján a számok nem láthatók s a millenniumra idetóduló idegenek hiába lesik az idő mutatót, nem tudnak rajta eligazodni. A tanács a levelezőlap alapján 1896. árprilis 30-án tartott üléséből utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a toronyóra számlapját vizsgálja meg s a szükséges javitásokra tegyen javaslatot. A mérnöki hivatal *1899. április 23-án bejelenti*, hogy a lapszámok tisztán láthatók javitásra nincs szükség.

A megrepedt vízcső.

Az 1579. számu rendőr 1898. május 19-én jelentést tett az I. kerületi kapitányság előtt, hogy a Logody-utczában a vízcső fölött erős szivárgást látott s alighanem megrepedt a vízcső. A kapitányság a jelentést áttette a főváros tanácsához, a honnan az ügy a mérnöki hivatalhoz került. A hivatal ma értesítette a tanácsot, hogy a rendőr által megjelölt helyen nem lát semmi olyan gyanus körülményt, a miből csőrepedésre lehetne következtetni s igy a rendőr valószinüleg tévedett.

A londoni gázrobbanás.

A Londonban történt gázrobbanás nagy feltünést keltett s a király személye körüli miniszter sietett az esetre felhivni a főváros figyelmét. A főváros az udvarias leiratot kiadta az illetékes műszaki hivatalnak, a mely ma sajnálattal jelenti, hogy *miután a miniszter leírata érthetetlen módon eltünt az akták közül*, az ügyben nem tehet semmiféle előterjesztést.

Eltévedt rendelet.

A vallás és közoktatásügyi minisztertől ma olyan rendelet érkezett a fővároshoz, a mely homlokegyenest ellentétben van a főváros jogerős szabályzataival. A miniszter ugyanis a kérdéses rendeletében meghagyja, hogy az inasiskolák igazgatóit és tanitóit az ipariskolai

bizottság választja a tanfelügyelő vagy helyettese elnöklete alatt tartandó ülésén. Ha a királyi tanfelügyelő a választáshoz nem járulna hozzá, az ügy a királyi főigazgató utján albirálás végett a kultuszminiszterhez terjesztendő fel. A rendelet nagy meglepetést keltett a fővárosnál, a melynek az iparosinasoktatásra vonatkozó szabályrendelete azt mondja, hogy az inasiskolák igazgatóit és tanitóit a főváros iskoláinál alkalmazásban álló tanitók közül az iparoktatási bizottság ajánlatára a *tanács választja*. A miniszter mai rendelete tehát csakis tévedésből érkezhetett a fővároshoz, a melynek speciális viszonyaira való okokból az inasiskolai tanerők megválasztására teljesen autonom eljárást biztositó szabályrendelete van.

A belváros szabályozása.

Az új Dunahidak építése következtében a főváros körülbelül 80,000 forint értékű olyan munkát végeztetett, a mely a hidak építése miatt vált szükségessé. A közmunkatanács értesitette a fővárost, hogy a miniszterelnök hajlandó a hidépitési alapból megfelelő kártérítést adni, de a munkálatok elszámolására vegyes bizottság kiküldését kívánja, a mely megállapitaná, hogy mely munkálatok esnek a hidépités terhére.

Visszautasított ereklyék.

Kreith Béla a birtokában levő 48-as ereklyék egy részét 1970 forintért a fővárosnak ajánlotta fel megvételre. A régészeti bizottság kiküldöttei Szabó Károly tanácsos vezetése alatt ma jártak künn a régi műcsarnokban s megtekintették az egyes tárgyakat. A szemle eredménye az, hogy a bizottság az felajánlott ereklyék megvételét nem ajánlja, mert sem külön-külön, sem együttvéve nincs a tárgyaknak a fővárosra vonatkozó művészeti vagy történelmi becsük.

A vámvonalak kihelyezése.

A főváros 1900. január elsején fogja életbeléptetni az új vámvonalakat. Az újitás 465,000 forint építési költséggel jár, mert több mint ötven új épületet kell emelni a kiterjesztendő vámhatárokra. Az építkezést csoportokban adják ki; az árlejtést májusban tartják meg, hogy júniusban megkezdhessék a munkálatokat.

A fő gyüjtő-csatorna építése.

A főváros most építteti a magasan fekvő fő gyüjtőcsatorna II., III., IV. szakaszát a Ludoviceum-utczából a köztemető kapujáig. A munkálatra, a melynek végrehajtására 298,000 forintot irányoztak elő, *május 30-ig* lehet ajánlatot tenni a tanács II. ügyosztályában.

KÖZGAZDASÁG.

Hatósági bányavizsgálat.

— A selypi bazaltbányák. —

A főváros tanácsának megbizásából e hónap 23-án *Vosits* Károly tanácsos vezetése alatt nagyobb számu bizottság járt a *selypi* kőbányákban, hogy azoknak termelő képességét és az egyes kőfajok minőségét megvizsgálja. A bizottságban: Manks János, dr. Nagy Dezső, Sámuel Lázár, Senger Béla, Steinhardt Antal és Véry Károly bizottsági tagokon kivül: Heuffel Adolf középitési igazgató, Jármay Gyula műszaki tanácsos, Mihályfi József, Machan Ottó főmérnökök, Fock Ede mérnök, Holl Jenő műsz. számtanácsos, Kalmár Dezső műsz. számvizsgáló, a II. tanácsi ügyosztályból Pártényi József vett részt.

A bizottság, a melyet maga a tulajdonos *Schossberger* Rezső kalauzolt, mindenekelőtt a bazaltbányát vizsgálta meg. A bánya, a mely nem nagyon régi, a Selyp fölött elvonuló alacsony hegyoldalban fekszik. Felső rétege porhanyós, inkább a rárakódott földrétegekkel rokon, de alsóbb rétegeiben már szilárd, erős ellentállásu bazalt.

Kellő feltárás mellett naponként 25—30 vaggon zúzott követ ad, a mely a nagy teherforgalmu makadamutak beágyazására kiválóan alkalmas. Nagy jövőt biztosit a bányának ma még kitáratlan földalatti része, a melynek anyaga, a bizottság nézete szerint is, elsőrendü. A bánya főelőnye az, hogy óriás mennyiséget lehet belőle produkálni s igy egy nagy város zúzott kőszükségletét állandóan és egyforma jóminőségü anyaggal fedezheti.

A bizottság több fejtést és kőpróbát tartott, bár maga a selypi bazalt már kellőképp ki lett a fővárosban próbálva. Nagy előnye a bányának az, hogy közel fekszik a fővároshoz s igy az anyag szállitása sokkal olcsóbb a többi rokonbányáknál. Versenyképessége ezzel csak fokozódik, különösen, ha a főváros végre azt az egyedül helyes álláspontot foglalja el, hogy a kőanyagot a bányatulajdonostól maga szerzi be és megtakaritja a kövezővállalkozóknak eddig e czimen fizetett hasznot.

A bazalt-bányából a bizottság a trachit-bányába rándult. A trachit-bánya ez idő szerint kettős, a mennyiben két szomszédos tárnában fejtik a hatalmas sziklafalakat s csak lassan haladnak az elválasztó gerincz lebontásával. A bizottság konstatálta, hogy a bánya anyaga ugyanaz, a melyet *apczi*-trachit név alatt a IX.—X. kerületben sikeresen használtak. Elismerőleg nyilatkozott a bányák gazdagságáról, a mely zavartalanul óriás mennyiséget tud szolgáltatni.

Egyáltalán jó hatást keltett a tulajdonos szakavatott ismertetése, a melylyel a bizottságot a bemutatott bányák termelése, kőminősége, szállitó- és versenyképesség tekintetében tájékoztatta.

A selypi bazalt- és trachit-bányáknak a fővárosnál történt bevezetése, a bányatulajdonos szerint, nem a legelőnyösebb módon ment végbe, mert a bánya bérletben volt s a bérlő maga kevés súlyt fektetett a nagy termelőképességü bányák értékesitésére. Ma, a mikor maga a tulajdonos kezeli a telepeket, a bányák kellően feltáratnak s remélhető, hogy sok kiváló tulajdonságuk s előnyük révén a fővárosnál szives pártolásban részesülnek.

A kőbányák megvizsgálása után a bizottság az

agyagbányát s a berendezés alatt álló agyagipar-gyárat tekintette meg. A modern technika legújabb termékeivel berendezett nagyszabásu telep igazi csodálatot keltett. Az agyagbánya alig puskalövésre van a trachit-telepektől, rendkivül gazdag s kitünő kezelésü. A felvágott anyagot a három kilométer távolságra fekvő gyártelepre drótkötél (lég) vasút szállitja be. Hasonlóképp a trachit-bányából sikló-vasút szállitja le az anyagot.

Az agyagipar-gyár mellett fekszik a hires selypiczukor-gyár terjedelmes épületeivel. A bányák, a gyárak s a közöttük elterülő minta-gazdaság uralják az egész vidéket. A környék népessége állandó, biztos munkát kap részben a gazdag bányákban, részben a gyárakban.

Természetes, hogy a bányák kellő művelése a szállitandó anyag mennyiségétől is függ s igy a főváros, a mikor olcsón jó követ rendel magának, közvetve a felvidék munkásnépségét is segiti, mert a bányákban ilyenképp állandó foglalkozáshoz jutnak.

A bányavizsgálat után a tulajdonos vendégül látta a bizottság tagjait, a kiknek a majd öt órai fárasztó munka után jól esett az előkelő, magyaros vendégszeretet.

A központi vásárcsarnok árai. (*Magánjelentés.*) A mai forgalom elég élénk volt s az élelmi czikkek egy része a nagyobb keresletnek meg nem felelő készlet miatt megdrágult. A borjú, bárány és a sertés húsa, az élő baromfi és a vaj keresettebb és drágább. Az idei szalonka darabja 1 frt 20 kr. A borjuhús eleje 54 kr, hátulja 60 kr kilogrammonként, legalább ötkilós vételeknél. A teavaj kilója 1 frt 20 kr. Az idei csibe párja 1 frt 70 kr.

A mai detailárak ezek:

Húsféle. Marhahús eleje 72, leveshus 76, rostélyos, felsál, hátszin, fartő 80, marhanyelv 75, vesepecsenye 90, tisztitva 220, növendékhús eleje 38, hátulja 50 kr, birkahús eleje 38, hátulja 48, borjuhús, 76, szegye, lapoczkája 80, czombja 80, szelet 90 kr, bárány mellső negyede 80, hátulsó negyede 110 kr, sertéshus 58, czombja, lapoczkája 60, karaj és nyulpecsenye 90, nyers sonka 70, prágai sonka 100 kr kilója, zsir 64 kr, háj 62 kr kilója, olvasztani való szalonna 58 kr, ludzsir kilója 1 frt 20 kr.

Baromfi és tojás. Idei csirke darabja 80 kr, tyúk 90 krajczár, pulard 120 kr, hizott kacsa 150 kr, hizott lúd 350 kr. — *Leölt és tisztított baromfi.* Csirke 80 kr, pulárd 130 kr, kappan 120 kr, lúd 350 kr, kacsa 150 kr darabja. — *Tojás.* Nagyobb 45 darab 1 frt, kisebb 17 drb 40 kr, teatojás 7 drb 20 kr.

Hal. Ponty 90 kr, harcsa 90 kr, csuka 70 kr, fogas 1 frt 50 kr, kecsege 3 frt, süllő 100 kr, viza 1 frt 20 kr, tok 1 frt 40 kr, apró kevert hal 60 kr, lazacz 5 frt kilója, édesvizi rák darabja 20 kr.

Különlegesség. Csemege-szőlő 100 kr, körte kilója 80 kr, alma kilója 40 kr, dió kilója 32 kr, franczia papirhéju 34 kr. Teavaj 1 frt 20 kr, parasztvaj 90 kr kilója, tejföl literje 24 kr, édes turó 22 kr kilója, karfiol darabja 15 kr, idei paradicsom kilója 60 kr, máltai burgonya 09 kr. Idei fejes saláta darabja 5 kr, idei zöld borsó literje 120 kr, idei saláta-uborka darabja 1 frt, sampiongomba 3 darab 10 kr. Galamb párja 50 kr, vadkacsa drbja 70 kr, hófajd darabja 1 frt 30 kr, erdei szalonka darabja 1 frt 20 kr, őzgerincz egészben 4 frt 50 kr, czombja egészben 3 frt 30 kr, vaddisznó kilója 60 krajczár.

HIRDETÉSEK.

Állami érem az 1896. ezredéves orsz. kiállításon Budapest.

Specziálista épitő-üzlet.

EGGENBERGER SZILVESZTER

BUDAPEST, VII. ker., Garay-tér 8.

Gyári kémény épitések mindenalakban. Gőzkazánbefalazások. Gépalapozások. Beton-alapok vállalata. Kemenczék és generátor-telepek iparvállalatok részére. Körkemenczék tégla- és mészégetők számára. Szabadalmazott füstemésztő tüzelés gőzkazánokhoz, saját szerkezet szerint, jutányosan, jótállás mellett.

Tüzálló- és chamotte-anyagok raktára.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI:

VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Koronaherczeg-utcza 11.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. május 8. 19. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt.
Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Hátrább — a tanügygyel.

A főváros lemond az iskolaépítésről. A háztartása, a mely megszámlálhatatlan ezreket emészt el, nem bírja meg a népoktatás terhét. A mire a kis Balambér községet és a nagyobb viczinális várost kötelezik: kisdedóvó és elemi iskola építésére, az alól Budapest tanácsa emanczipálja magát, mert nincs rávaló pénze.

A mióta az *iskola-adóval* csütörtököt mondott, esküdt ellensége a tanügynek. Igaz, hogy rendszert e tekintetben sem követ, de miért legyen következetes a tanács a közigazgatásnak csak *egy* ágában, a mikor a többinél arra amúgy sincs szükség. Mert a következetesség megkímélte volna már igen sok kellemetlenségtől:

ha az iskoláit csak iskoláknak szánta volna; szilárd és szolid alakban, minden fényűzés nélkül. Az iskolák részére beszerzett telkeknél pedig mindig a közérdeket tarthatta volna szem előtt és soha sem kellett volna olyan területet vásárolni, a melyet magánbefolyások igyekeztek a hatóságra oktrojálni; a terület kihasználásánál nem a mindenható igazgató, hanem a tanügy érdekeit kellett volna figyelembe venni s a hol egy-egy igazgatói lakás a beruházott tőke 1500—2000 forintnyi kamatával ér fel, ott az igazgatónak a 420—450 frt lakbért pénzben adta volna ki, a drága terület pedig egészen az iskoláé maradt volna. Így igen sok, csak mostanában épült iskola kibővítése elkerülhető lenne.

Ezek azonban igen jelentéktelen apróságok a múltból. A most történt elhatározás a régi mulasztások betetőzése. A főváros nem épít iskolát, mert nincs pénze. *De drága házbérre a rosszabbnál rosszabb helyiségekért: telik.* Azt, hogy a főváros 8—10—15 százalékos kamatot fizet egy-egy iskolai czélokra kibérelt ház után, nem veszik figyelembe azok, a kik az iskolaépítéseket törülték.

Csak legutóbb tárgyalta a törvényhatóság a Kazinczy-utczai iskola bérletügyét. Nézzen csak utána a tanács a többinek is, szomorúan konstatálhatja, hogy a bérletek megújításánál a tulajdonosok milyen bánásmódot tanusítanak a pénzefogyott fővárossal szemben.

De azért a város még sem épít iskolákat. A Mester-utczában egy millió forintért összevásárolja a sok ócska házat; a Bomba-téren szinháztelket szerez, a Margit-hid mellett parkokat; legújabban a kereskedelmi miniszter meghagyásából néhány százezer forintot beleöl majd a lipótmezei vasút építésébe, a melyre nincs és nem volt szüksége senkinek, sem a fővárosnak, sem a társaságnak; a Károly-kaszárnya telkének szabályozására is eluszik még néhány ezer forint (egy kisdedóvót már az eddigi költségek megettek), iskolákra azonban nem telik.

Bizony szomorú finánczviszonyok között vergődik Budapest, a mikor a takarékosság terén az első próbalépést a tanügyi kiadások apasztására irányozza. Mindent megkisérelhetett volna, de ezt tennie esztelenség volt. Hisz megerősödött népoktatás ügyünk még nincs, ha egészen őszinték akarunk lenni. Az iskolakerülők tizezreiről szóló hiresztelések csak papiroson nyertek czáfolatot; a valóságban nem bizonyították be, hogy csak az iskolába járó 68,000 iskolaköteles gyermek van Budapesten, nem pedig 78—80,000, mint a hogy a királyi tanfelügyelő állítja még ma is; kisdedóvóink alig vannak s a tényleges szükségnek alig negyede áll rendelkezésre.

Az az elhatározás tehát, hogy a közmunkák leszállításánál első sorban az iskolaépítések törlendők: helytelen. A tervbe vett iskolákra szükség van a tanügy érdekében, de megkivánja a takarékos gazdálkodás is, mert az építésre csak 4%-os pénzt használ a főváros, a házbéreknél pedig uzsorakamatot szednek tőle.

A kisdedóvók házbére: 1400 frtba, az elemi iskoláké: 18,050 frtba, a polgári iskoláké: 28,685 forintba kerül évenkint. Házmesterpénz, átalakitás és javitásokkal 55—60,000 forintra rúg az évi bérösszeg, a melyet nagyobbrészt alkalmatlan helyiségekért fizet a főváros. Nem észszerűb, ha ezzel az áldozattal iskolákat épit?

*

Az iskola-építések törléséről a *Fővárosi Tudósító* értesülése alapján a következőket írhatjuk:

Azt a szomorú pénzügyi állapotot, a melybe a főváros a rendszertelen gazdálkodás miatt jutott, első sorban a főváros tanügye sinyli meg, ha érvényre jut a közmunkák redukálására delegált bizottságnak az a határozata, hogy iskolákat az idén nem épitenek. A főváros ugyanis az ötvenmilliós kölcsönből esedékes 8 millió frt papirjainak beváltása helyett 6 millió forint bankkölcsönt vesz föl a folyó évre előirányzott közmunka-költségek fedezésére.

Emiatt redukálnia kellett az ez évre előirányzott közmunkákat. A leszállításnál első sorban a közoktatásügyi kiadásokat vették elő s a folyó évre tervezett új iskolaépítéseket kettő kivételével törülték.

A törült tételek a következők:

1. A tabáni elemi iskola és kisdedóvó 144,900 frt.

2. A III. ker. ürömi-utczai elemi iskola és kisdedóvó 102,000 frt.

3. A III. ker. szőlőkert- és pacsirta-utczai kisdedóvó 30,000 frt.

4. A IV. és V. ker. polgári leányiskolák 320,000 frt.

5. Az V. ker. Sziget- és Ügynök-utcza sarkán tervezett elemi iskola 120,000 frt.

6. A VI. ker. Lehel-utczai elemi iskola 160,000 frt.

7. A VI. ker. Kemnitzer-utczai kisdedóvó.

8. A VII. ker. dohány-utczai iskola átépítése 180,000 forint.

9. A VIII. ker. Bezerédy-utczai elemi iskola kibővítése és kisdedóvó építése 87,000 frt.

10. A IX. ker. polgári fiú- és felső kereskedelmi iskola 247,000 frt.

11. A IX. ker. Mester-utcza és Ipar-utcza sarkán építendő elemi iskola és kisdedóvó 180,000 frt.

12. A IX. ker. Lónyay-utczai kisdedóvó telekszerzéssel 70,000 forint; ugyanott az elemi iskola rég szükséges kibővítése.

13. a X. ker. polgári leányiskola 70,000 frt.

14. a X. ker. Maglódi-úti elemi iskola és kisdedóvó 195,000 frt.

15. Végül az összes tervbe vett elemi iskolák és kisdedóvókra fölvett 1.240,000 frt.

A törlések a főváros szépen fejlődő iskola-ügyét a bizottság szerint *csak egy évre vetik vissza*, a valóságban azonban helyrepótolhatatlan mulasztást követ el a főváros, mert az összehalmozódott követelményeknek később még kevésbbé tud majd eleget tenni.

A lipót-mezei vasút.

— A kereskedelmi miniszter leirata. —

Egy kis önfejüség, egy kis meggondolatlanság a fővárost belesodorta abba, hogy a lipót-mezei vasútvonal épitésére szorítsa a közuti vasuttársaságot. A vasutra nincs, nem volt és hamarosan nem lesz szükség. Maga a társaság sem vállalta szivesen a vonalat, a melyre tetemesen ráfizet. De a főváros akarta és megtörténtek az alapvető lépések. Ezernyi konfliktusnak válván okaivá, mint mindenütt, a hol a főváros és a közuti vasút érdekei keresztezik egymást.

A közigazgatási bejárás jegyzőkönyvét tévesen vették föl a megállapodások ellenére. Ezt mondják a főváros képviselői. Ennek következtében a kisajátitások olyan horribilis összeget igényelnek, a melyet a főváros a jelentéktelen vonal kedvéért nem viselhet. A társaság az épitésnél szabálytalanul járt el, mondta a tanács s javaslatára a közgyűlés 1898. deczember 21-én — 6 hónappal az épités megkezdése után — beszüntette a munkát.

Ennek a határozatnak drága lett az ára. Az új kereskedelmi miniszter olyan erős dorgálásban részesiti a fővárost, a minőt még Barosstól sem élvezett. Pedig az április 26-iki közgyűlésen egyik interpellácziora adott feleletében a polgármester ugyancsak meleg hangon emlékezett az új miniszterről. A polgármester emlitett beszéde igy szólt:

T. közgyűlés!

Kollár Lajos b. t. mult közgyűlésen több közuti vasúti ügyre nézve interpellácziót intézett hozzám, a melynek ismétlésével a t. közgyűlést fárasztani nem óhajtom és interpellácziója végén azon kérdést intézte hozzám, hajlandó vagyok-e az általa felemlített és a kereskedelmi miniszter úr elintézése alatt levő ügyeket a miniszter urnál személyesen megsürgetni. A közgyűlés előtt már a multkor voltam bátor kijelenteni, hogy az ügyeket irásbelileg is megsürgetem, s hogy azoknak sürgős elintézését személyesen is kérni fogom a miniszter urtól. Tett igéretemnek megfelelőleg a kereskedelmi miniszter urnál személyesen eljártam, s ő nekem azon kijelentést tette s felkért, hogy ezen kijelentését a közgyűlésnek is hozzam tudomásra, hogy ő a maga részéről úgy az interpelláczióban emlitett, valamint az egyéb függő vasúti ügyeket is, már legközelebb elintézteti, a *legjobb jóakarattal a főváros iránt és a főváros jogainak kellő figyelembe vételével*, mindazonáltal fentartva a minisztérium jogait, hatáskörét és illetékességét is, és hogy ezen eljárást a jövőben mint rendszert kivánja a minisztériumban meghonositani. (Helyeslés.)

A polgármesternek ez a kijelentése zajos helyeslést aratott, a miniszter pedig sietett az igéretét beváltani.

Elsőnek elintézte a lipót-mezei vasút ügyét egy terjedelmes leirattal, a melyből mi a következőket adjuk:

A leirat.

A miniszter leiratában hosszasan elmondja a vasút genezisét. A tanács a vasút építését első sorban azért tiltotta be, mert az építő vasuttársaság a helyhatósági engedelem megadását be nem várva, az építést megkezdte. Ezzel szemben kimutatja a leirat, hogy a társaság a törvénynek megfelelően járt el, egyébként pedig előzetesen bejelentette a tanácsnál, hogy az építést *junius 27-én* megindítja. Ha tehát a tanács az építést szabálytalannak tekintette, nem volt szabad a betiltással várnia október 6-ig, a mikor a munka már hónapok óta zavartalanul folyt. A leirat kimutatja továbbá, hogy a vegyes-bizottságban a főváros képviselői: *Vosits* Károly tanácsos, *Lampl* Hugó főszámvevő, Heuffel Adolf középítési igazgató és Jármay Jenő műszaki tanácsos tudomásul vették, és egyetlen szóval sem kifogásolták, sőt részben kezdeményezték azokat az intézkedéseket, a melyek ellen a tanács később rekriminált.

A leirat második része foglalkozik a tanács amaz állításával, hogy a bejárási tervek a létrejött és elfogadott megállapodásoktól eltérnek. Erre a miniszter következőképpen válaszol:

„Ezek az állítások a tényállásnak meg nem felelnek.

Nem kívánok következtetést vonni abból, hogy a közegeim által hitelesített tervek ellen a székesfőváros tanácsa és egyéb közegei 1898. évi márczius 28-ika óta, midőn ezen tervek a főváros közönségéhez leküldettek, addig, míg az érdekelt telektulajdonosok fel nem szólaltak, kifogást sem a vegyes-bizottságban, sem egyébként nem emeltek, hanem igenis megállapítom a tényállást a közigazgatási bejárási jegyzőkönyv adatai alapján, melyet nemcsak közegeim, hanem a székesfőváros összes kiküldöttjei, sőt Kollár Lajos ügyvéd is aláirtak, ki utólag a tanács előtt a fenti panaszt a tervek hitelességére nézve előterjesztette. A kifogásolt tervek hitelesítésének kelyességét egyebek közt az is támogatja, hogy ezeket a hitelesített terveket Jármay Jenő műszaki tanácsos, mint a székesfőváros közönségének kiküldöttje is aláirta.“

Ezek után áttér a leirat a tanács amaz állítására, mely szerint be kellett szüntetni az építést azért is, hogy a székesfőváros közönsége megmentessék attól a pénzügyi károsodástól, a mely a várost az érdekelt telektulajdonosok tulságos árköveteléseiben fenyegette.

Erre nézve a miniszter a következőket mondja: „Fájdalom, a kérdés elfogulatlan megvizsgálásából arra a meggyőződésre kellett jutnom, kogy a tanács ebben a föltevésben is tévedt, sőt olyan mulasztásokat követett el, melyek sulyos beszámítás alá esnek.

A tanácsi határozatnak ez a része egyetlenegy állításában sem állja ki a birálatot.“

A leirat itt a legnagyobb részletességgel mindig a főváros közegei által aláirt jegyzőkönyvekből meritett szoszerinti idézetekből bizonyitja, hogy a tanács eljárása a főváros érdekeinek meg nem felelt és éppen arra szolgálhatott, hogy a telektulajdonosokat szertelen spekulációjukban bátoritsa. A miniszter végső konkluziója a következő:

„Minthogy azonban arra törekszem, hogy a székesfőváros terhére eső kisajátítási költségeket a lehetőséghez képest apaszszam s minthogy másrészről azt is el kell ismernem, hogy az ördögárokmenti vonal a Keller-féle telket nagyon kedvezőtlenül szelné át, az Ördögárok mentén haladó vonalvezetést ezennel elejtem, de egyúttal a tanács által javaslatba hozott vonalvezetést sem fogadhatom el, a kivitelre azt a vonalvezetést fogadom el és állapítom meg, mely az 1898. évi január 31-én tartott közigazgatási bejárás alkalmával mint alternativ vonal már közigazgatásilag is bejáratott s mely vonal a Keller-féle telek határával párhuzamosan e telek területén a Hidegkúti-útig s ez út alatt áthaladva azzal párhuzamosan vezet a végállomásba.

A közgyülés által javaslatba hozott vonalvezetést e szakaszon el nem fogadhattam, mert ez a vonalvezetés egyáltalán nem nyujt olyan előnyt, hogy arra való tekintettel a kérdés eldöntését további tanulmányoktól, közigazgatási bejárás tartásától kellett volna függővé tennem és a kérdés megoldását s ezzel a vasút megépítését ismét bizonytalan időre elhalasztanom; megjegyezvén, hogy erre a körülményre annál nagyobb sulyt kellett helyeznem, mert megállapítottam, hogy vonalváltoztatásokra vonatkozólag a bejárás elrendelése czéljából a tanács által előterjesztett tervek közigazgatási bejárás czéljaira egyáltalában nem alkalmasak.“

A vád.

A leirat nem elégszik meg a bizonyitással. Végső részében a miniszter egyenesen a törvényhatóságra hivatkozva, súlyos vádat emel a tanács ellen a következőkben:

„A midőn ezek után annak a megnyugvásnak adok kifejezést, hogy ezt a kérdést felebbviteli hatáskörömben teljesen elfogulatlanul az igazság és a tények alapján és kizárólag a közérdek szem előtt tartásával döntöttem el, nem tartom szükségesnek bővebben megokolni azt, hogy a tényállás megállapításánál a részletekig menő és semmiféle tekintetet nem kimélő vizsgálatott kellett végrehajtanom.

Ez az eljárásom megfelel ama lankadatlan törekvésemnek, hogy a székesfőváros közérdekeinek előmozditását mindenek felett állónak tartom.

Ez lebeg szemeim előtt a nagy kérdésekben, épp úgy, mint a kicsinyekben. S ebből az álláspontomból folyik továbbá az is, hogy a székesfőváros közérdekét megvédeni kötelességemnek tartom még akkor is, ha kénytelen volnék a hatóság ténykedése és eljárása felett annak a közérdeknek oltalmi szempontjából szigorú, de mindig igazságos birálatot gyakorolni.

A szóban forgó kérdésben nemcsak igazságot nem szolgáltathattam a tanácsnak és az általa nem alaposan informált közgyülésnek, hanem — és ezt el nem hallgathatom — számos oly mulasztást és helytelenséget kellett megállapitanom, melyeket észrevétel nélkül nem hagyhattam. És most csak annak a reményemnek adok még kifejezést, hogy valamint a magam részéről a székesfővárosi ügyek tárgyalásánál elfogultság nélkül és a közérdek szempontjainak érvényesitésével szándékozom

eljárni: akként a székesfőváros közönsége és hatóságai is alapossága, elfogulatlanságra és minden biztosított jog tárgyilagos megitélésére fognak törekedni.

*

A polgármester információja tehát részben bevált. A miniszter gyorsan intézkedett. Köszönetet a tanács nem mond a leiratért, az bizonyos. A közgyülésre azonban lényeges kötelességek hárulnak a leirat következtében.

Meg kell védenie a főváros érdeket a *kisajátítási uzsora* ellen.

Meg kell védenie a maga álláspontját a vasúttársaság követeléseivel szemben.

Meg kell győződnie arról, alaposak-e a miniszternek a tanács ellen emelt vádjai s evégből a megvádolt tisztviselők ellen el kell rendelnie a fegyelmi vizsgálatot. Ezt követeli a tanács reputációja, a melyre erős csapást mért a miniszter.

Rosszlelkü adakozó.

Még csak az imént hangzott el a dicséret azért, mert a főváros megemberelte magát s a *Nőképző Egyesületnek* megadta a 4000 forintos szubvenciót. Igaz, hogy nagyobb csatározás után, mint a hogy egy igazán kulturális egyesülettel szemben tenni szabad lett volna.

S most azzal vádolják más oldalról, hogy *rosszlelkü adakozó* Mert adakozik a főváros, sokat, talán erején felül, de nem minden adományában van köszönet, sőt igen sokszor kárukra van az adomány a megajándékozottaknak.

Ilyen eset most a *Klotild szeretetház* ügye. A nevezett egyesület tevékenységét, hasznosságát nem szükség méltatni. Belátta ezt a főváros akkor, a mikor elhatározta, hogy az egyesületnek nagyobb tevékenység kifejtésére hajlékot ad. A milyen nemeslelkü volt ez az elhatározás, olyan rozoga volt az a hajlék, a melyet az egyesület kapott.

A fővárosnak van a Városmajorban valami ócska fészke, azzal főzte le az egyesületet. A szeretetház czéljaira szánt épület eddig nélkülözött minden gondozást. Repedezett falai, kopott teteje, rothadt fundamentuma volt. Az egyesület mindazonáltal átvette, javitgatta, foltozgatta s eddig ráköltött vagy 30,000 forintot.

Minden igyekezete azonban hiába való volt. A tisztes épület, a mely régóta megérett a csákányra, a tetemes költségbe kerülő tatarozások daczára *valósággal sülyedni* kezdett s legutóbb az I. kerületi elüljáróság a bennlakást is meg akarta tiltani.

Az egyesület erre a fővároshoz fordult újból s arra kérte: engedje át neki az ingatlant örök használatra megfelelő korlátozással s akkor teljesen modern épületet állit a szeretetház czéljaira. A meglevő házat tovább javittatni a maga erejéből nem tudja, de hiábavalónak is tartja.

A tanács megvizsgáltatta az ingatlant s miután annak hasznavehetetlenségéről meggyőződött, tudatta az egyesülettel, hogy az ingatlan átengedéséről szó sem lehet; az épület javitására pedig az egyesület köteles.

Ez a szives eljárás egy teljesen kifogástalan egyesülettel szemben igazán rávall a tanácsra. A városmajori házat a főváros egyáltalán nem használhatja más czélokra. A Klotild szeretetház egyesület pedig bizonyára nem spekuláczionális okokra kéri az ingatlant, a melyet egyébként a főváros biztos feltételekkel akképp köthet le, a mint azt a közérdek kivánja. Mégis a tanács jónak látja adni a kérlelhetetlent egyrészről, másrészt pedig a mérnöki hivatallal javaslatot tétet arra, hogy mibe kerülne a dülöngő ház kijavitása.

A javaslat végképp meggyőzheti a tanácsot arról, hogy az egyesületnek igaza van. Az épület rossz alapfalainak helyreállitása 5000 forintba kerülne, de akkor is legfölebb 3—5 évig tartana. Tessék most határozni! Nem sokkal ésszerübb, ha az ingatlant megfelelő korlátozással átengedi a főváros az egyesületnek? Vagy a praktikus gazdálkodás úgy kivánja, hogy a főváros 5000 forintja még odavesszen?

Takarékosság a közmunkáknál.

— Vosits Károly tanácsos előterjesztése. —

A törvényhatóság, a mikor az idei költségelőirányzatot tárgyalta, utasitotta a tanácsot a legszigorúbb takarékosságra. Utasitotta továbbá, hogy tegyen javaslatot arra, hogy úgy a jelen évben, valamint a legközelebbi budgetnél miképpen lehetne a kiadásokat leszállitani.

Az utasitást minden ügyosztály megkapta s az első nagyobbszabásu előterjesztés: a II. tanácsi ügyosztályé, előttünk van. A Vosits tanácsos javaslata — terjedelmes munka, mert egyrészt az ügyosztályhoz beérkezett elüljárósági és müszaki véleményekkel foglalkozik, másrészt önállóan is számbaveendő komoly indítványokat tartalmaz.

A minden tekintetben érdemes munka igazán érdekes képét mutatja a főváros gazdálkodási rendszerének. A javaslatok megannyi erős itélet a mostani szokásokra, a melyek ellen évek hosszú sora alatt szerzett tapasztalatokkal küzd az előterjesztés készitője: Vosits tanácsos.

A jelentésből, a mely ma ment be a tanácshoz, a következőket adjuk:

Mindenekelőtt konstatálja, hogy a kövezési munkáknál a behozott egészséges verseny következtében számszerüleg megállapitható közel 100,000 forintnyi megtakarítás érhető el. Ez a megtakarítás azonban mint zárószámadási felesleg nem szerepel soha, mert évközben a törvényhatóság eltér a megállapitott közmunkaprogrammtól s folyton új, meg új munkákat engedélyez. Ha tehát a törvényhatóság azt akarja, hogy az elért megtakarítások meg is maradjanak, mindenekelőtt szükséges a megállapitott *közmunkaprogramm szigorú betartása.*

A pénzügyi eredményre igen fontosnak tartja az új kövezések és egyéb burkolási munkálatoknál követett *Bobula-*

rendszer végleges kiküszöbölését. E rendszer, a melynek hátrányos volját husz esztendei gyakorlat bizonyítja, abból áll, hogy a munkát és az anyagot egy vállalat szolgáltatja. A főváros ekképp az anyagot közvetve kapja a vállalkozótól, pedig sokkal olcsóbban szerezhetné be maguktól a bányatulajdonosoktól. Erre nézve már régebben javasolta, hogy a főváros a kőanyag szállítására hosszabb időre kössön szerződést a bányatulajdonosokkal. Most újra felveti ezt az eszmét azzal, hogy a mérnöki hivatallal dolgoztassanak ki javaslatot a kőanyag czélszerűbb beszerzésére.

Áttér ezután a jetentés arra, hogy a burkolási munkák kiirásánál a különböző faju, de ugyanazon tartósságú anyagok föltétlenül versenyezhessenek egymással. Így megállapítja, hogy a burkolandó utak forgalmi viszonyainak megfelelőleg granit vagy bazalt koczkakövet, továbbá 5 cm. vastag aszfalt-comprimé, 5 cm. vastag öntött kettős coulé, 20—10—8 cm. méretű keramit-tégla, 10 cm. vastag telitett fakoczka, 4 cm-res öntött kettős aszfalt-coulé és 5 cm.-es aszfalt makadám burkolatokat alkalmazzanak.

Javasolja — a IX. ker. elüljáróság előterjesztése alapján — hogy új munkáknál a koczkakövek beton vagy hengerezett zuzott kő alapra fektettessenek s a közöket czementlével öntsék ki. Ez a rendszer drágább, de föltétlenül tartósabb s így viszonylag olcsóbb, ha számszerű megtakarítást nem is eredményez.

A mérnöki hivatalnak arra a javaslatára, hogy a makadam burkolatok állandó felügyelet alatt tartassanak, megjegyzi, hogy ezt megtenni eddig is kötelessége lett volna a mérnöki hivatalnak s csak helyesli, ha a hivatal e tekintetben több szigorúsággal fog eljárni épp a maga javaslata alapján.

Kijelenti, hogy osztja a kerületi elüljáróknak azt a nézetét, hogy a kül és beltelki utak fenntartására tett előirányzatoknál megtakarítás nem érhető el. A valóságban ugyanis minden kerütetben nagyobb a szükséglet, mint az előirányzat. Hasonlóképp áll a már burkolt utak jókarban tartására vonatkozó tétel is. Itt is sokkal több kellene, mint a mennyit a budgetben előirányoznak. Az egyetlen megtakaritási mód az, ha a burkolásoknál csupán elsőrendű anyagot használnak, a mit egyébként a tanács már határozatilag keresztül is vitt a jövő évi közmunkaprogramm összeállitása alkalmából. Szükségesnek tartja azonban azt, hogy a burkolásokon előforduló legkisebb hibát azonnal kijavítsák s az erre vonatkozó felügyeletet a ker. elüljárók a legszigorúbban gyakorolják. Különösen követendő volna a szigorú ellenőrzés azokkal a vállalkozókkal szemben, a kikre az utak jókarban tartása van bizva.

A jelentés ezután végig megy az elüljáróságok és mérnöki hivatalnak: a parkok, csatornázás, világítás, vízvezeték stb. tételekre vonatkozó előterjesztésein. Valamennyinek egybehangzó nézete az, hogy megtakarítás ez idő szerint sehol sem érhető el. Új rend kell, más rendszer s akkor lehet szó: nem a tételek leszállításáról, hanem az eredmény gazdaságosabb felhasználásáról.

Gyermek játszóterek.

Valamelyik bizottság egyik tagjánál alussza téli álmát a gyermek játszóterek létesítésének az ügye. A kanyaró meg a vörheny pusztítása alkalmával fel szokott ébredni a hivatalos lelkiismeret és a közvéleményre appellálva azzal áll elő, hogy a fővárosi gyermekek egészségéről mielőbb gondoskodni kell.

A modern higiénia mindenféle szabályokat előír a gyermek-egészség megóvására, többek között azt is, hogy friss levegő, szabad mozgás mennél több kell a fejlődésben levő apróságok részére.

S a főváros vezető urait csakugyan megszállotta a jó lélek s hoztak is olyan határozatot, a mely a gyermekek részére játszóterek létesítését rendeli el. Ez a határozat azonban csak utasitás akart lenni a tanács részére. A tanácsnak kellett volna gondoskodni az eszme gyors létesítéséről, ha a hivatalos jóakarat a kivitelnél majdnem leküzdhetetlen akadályokba nem ütközik.

Az agyonszabályozott fővárosban lehetetlen olyan üres területet találni, a melyet játszóhelynek lehetne felhasználni. Az épitési rögeszmében szenvedő hatóságok mérnöki görbékkel szabták meg a főváros külső és belső formáját; meghatározták hova jön két-, hova három- vagy négyemeletes ház; megállapitották a bérkaszárnyák magasságát, a beépitendő telek méreteit, de gondos, előrelátó óvatossággal kerültek minden olyan eltérést, a melynek következtében, ha véletlenül is, valahol tér keletkezhetett volna.

Hiábavaló most már minden panasz. A főváros el és be van épitve, tereink most már csak a budai hegyek között vannak, a melyeknek fákban dús részét most irtatja — ugyancsak a hivatalos városi bölcseség.

S a közgyűlés mégis elhatározta a gyermek-játszóterek létesítését. Miért? Bizonyára tudták a bizottság tagjai, hogy vannak még olyan helyek, a melyeket át lehetne engedni a sápadt, csenevész gyermekhadnak.

De a közgyűlési határozat végrehajtása késik. Pihen a főváros közoktatásügyi bizottságánál. Nem tehetné meg a tanács azt a szivességet, hogy a t. bizottságot gyorsabb cselekvésre ösztönzi? Bizonyára nagy hálára kötelezné a játszóterek után siró gyermekek ezreit

A városligeti és népligeti kofák.

— Új szabályrendelet. —

A főváros, a mely legutóbb keményen megsarczolta a városligeti árúbódék bérlőit, újabban szigorú rendszabályokat tervez az óriáskifli, spanyolszőlő és friss savanyúvíz nagykereskedők ellen. A szabályrendeletre leginkább közegészség és köztisztasági szempontból volt szükség, mert az emlitett árúsok ellen minduntalan jogos panaszok merültek fel. A VI. tanácsi ügyosztály részéről kiadott szabályrendelet-tervezet, a melyet dr. *Seregi* Zoltán tanácsjegyző készitett, a következő:

Szabályrendelet

az élelmiszer elárúsitásnak a városligetben és az üllői-úti népligetben árúállványokon s járva-kelve gyakorlása, valamint ugyanott a vízelárúsitás szabályozása ügyében.

A) Árúsítás az árúállvány-helyeken.

1. §. A városligetben, valamint az üllői-úti népligetben azon helyeket, hol árúállványok állíthatók fel, valamint azon helyeket is, hol tejet kocsiról árulni szabad, évről-évre a tanács állapítja meg, s a mérnöki hivatal által a főkertész s az illetékes kerületi előljáróság szakközegeinek közbenjöttével kitüzeti.

2. §. A városligetben megállapított s kitűzött árúállvány- és tejelárúsító helyeket a VI. ker. előljáróság, az üllői-úti népligetben megállapított s kitűzött árúállvány- és tejárúsító helyeket pedig a X. ker. előljáróság a sétányügyi bizottmány által kiküldendő tagok a mérnöki hivatal és főkertész közreműködésével mindenkor április hó 1-től a következő év márczius hava végéig terjedő időre nyilvános árverés útján a legtöbbet igérőnek adja bérbe.

3. §. Az árúállvány-helyek területe 2 méter széles és 3 méter hosszú, vagyis összesen 6 □ méter, mely területen az árúállványok csakis a mérnöki hivatal által megállapított szabványterv szerint állíthatók fel.

4. §. Minden árúállvány egy a bérlő nevét s az állvány számát tartalmazó s szembeötlő helyen elhelyezett táblával látandó el.

5. §. Az árúállványt a megállapított s kitűzött helyről odább tenni, a mellett vagy mögött asztalokat, székeket, padokat kirakni, azokban lakni s ott ágyneműeket tartani tilos.

6. §. Az árúállványban tüzelni, vagy világítás czéljából gázcsövet bevezetni tilos.

Megengedtetik azonban, hogy az árúállvány-hely bérlője vörös kolbász és tojás főzésére az árúállvány belsejében egy jól elzárható főzőedényt alkalmazhasson.

7. §. Szigoruan tilos az árúállványról a következő élelmi czikkeket árúsítani:

1. Az összes melegételeket, vörös kolbász és tojás kivételével.

2. Bort, sört és szeszes italokat, valamint szeszszel elegyített frissítőket.

3. Kukoriczát és dinnyét.

8. §. Az árúállvány évenként és pedig mindenkor május hó 15-éig a hely bérlője által világos szürkére befestendő; az árúállvány és környéke pedig általa állandóan tisztán tartandó.

Köteles tehát az árúállvány-hely bérlője az abban s környékén összesepert szemetet egy az árúállvány belsejében elhelyezhető zárt szemetes ládában összegyűjteni s abból naponta délelőtti 9 óráig a legközelebbi szemétgyűjtő ládába üríteni.

9. §. Az árúállvány tetejére bármit elhelyezni, vagy arra szárítás végett ruhát kiaggatni tilos.

10. §. Az árúállvány-helyek bérlőinek kutyát, macskát vagy baromfit tartani tilos.

B) Járva-kelve árulás.

11. §. A városligetben s az üllői-úti népligetben járva-kelve árúsítók csak czukrot, süteményt és gyümölcsöt árúsíthatnak; húsfélék és ipari czikkek árúsitása ellenben azok elkobzásának terhe alatt tilos.

12. §. A járva-kelve árúsítóknak egy helyen letelepedniök, vagy huzamosabb ideig ugyanazon helyen tartózkodniok tilos.

13. §. *A járva-kelve árúsítás tilos:* A) *a városligetben:* 1. az egész mutatványos telepen;

2. árúállványok közelében;

3. a Stefánia-úton, a műcsarnok előtt levő sétányon és a köröndön.

B) *az új népligetben:* 1. az egész mutatványos telepen;

2. árúállványhelyek közelében;

3. a fővárosi vendéglő előtti dísztéren.

14. §. A járva-kelve árúsítók — a vízelárusítók és tejes kocsik kivételével — egyenkint napi 10 krt tartoznak a fővarosi tanács által erre felhatalmazott közegnek kifizetni.

C) Vízelárusítás.

15. §. A vizelárusítás úgy a városliget, mint az üllői-úti népliget egész területén gyakorolható, azonban az illetékes ker. előljáróság által kiszolgáltatandó engedélyhez köttetik.

16. §. A kiadható vízelárusítási engedélyek számát az illetékes ker. előljáróság javaslatának meghallgatása mellett a tanács állapítja meg.

17. §. Vízelárusítási engedély csakis tiszta öltözetü s undort nem keltő testi hibákkal, vagy bárminemü fekélyes arcz, vagy kézzel nem biró oly egyéneknek adható, kiknek egészségi állapota előzetesen a ker. tiszti orvos által megvizsgáltatott.

Ha a ker. tiszti orvos az engedély kiadását nem javasolja, az semmi körülmények között sem adható ki.

18. §. Serdülő leányoknak és munkaképes férfiaknak vízelárúsitási engedély egyáltalában ki nem adható.

19. §. A vízelárúsítás névre szól s az árús nevén kívül annak személy-leirását is tartalmazza.

20. §. Az engedélylyel való bárminemü visszaélés az engedély elvesztésén kívül a 23. §-nak alkalmazásával szigoruan büntettetik.

21. §. A vízelárúsítási engedélylyel biró egyének a vizet csakis tisztán tartott kő-, üveg- vagy horgany bádog-edényből és üvegpoharakból szolgáltathatják ki, s magukat a közönséggel szemben illedelmesen viselni tartoznak.

Ezen rendelkezés be nem tartása az engedély elvesztését vonja maga után.

22. §. A vízelárúsítók esti 9 órán túl a városligetben s az üllői-úti népligetben nem tartózkodhatnak.

D) Zárhatározmányok.

23. §. Ezen szabályrendelet áthágása kihágást képez, mely 2 forinttól 50 forintig terjedhető s a székesfővárosi szegényalap javára fordítandó pénzbüntetéssel, behajthatatlanság esetében pedig 5 napig terjedhető elzárással büntetendő.

24. §. Ezen szabályrendelet megtartására a VI. és X. ker. előljáróságok és ker. kapitányságok ügyelnek fel s áthágóit az illetékesség szerint a ker. kapitányságok büntetik.

Budapest száz év előtt.

A főváros csodás fejlődését érdekesen illusztrálják azok a számok, a melyeket Schmall Lajos „Adalékok Budapest történetéhez“ czimü munkájában találunk a községi ingatlan vagyonról. Az emlitett adatok szerint Pest városa 1785-ben a következő ingatlanokkal rendelkezett:

A *városháza*, magában foglalta a következő helyiségeket, u. m.: egy tanácstermet és egy ügyvédői termet, egy szobát a bizottságok számára és egy szobát a választott polgárság vagyis a város képviselőtestülete számára. A hivatalok közül itt volt elhelyezve: az ügyészség, a kamarási és a telekhivatal, az árva- és az adóhivatal, végre a városi iroda, mely utóbbi hivatal az iktatóból, a kiadóból és a levéltárból állott.

Szabad lakása volt a városházában: a fő- és aljegyzőnek, az adószedőnek, a kamarási drabantnak és a börtönőrnek.

Itt voltak a börtönök és az őrszoba. Tizenhárom bolti helyiség pedig évi 1229 frtért haszonbérbe volt adva.

A belvárosi plébánialak állott: 13 szobából, 2 kamarából, 1 konyhából, 1 pinczéből és istállóból. A belvárosi templomszolga lakása. Ebben az épületben volt egy konyha és egy kamara.

Egy ház a Belvárosban: két szobával, egy kamarával és egy konyhával. Lakta a zenekarigazgató. Egy ház a Belvárosban: négy szobával és egy konyhával, mely helyiségben a nemzeti iskola volt elhelyezve. A kórház a Belvárosban nyolcz szóbával, egy kamarával, négy konyhával, egy pinczével és egy fabódéval. A kórház telkét 1842-ban Kecskemét városa vette meg. A belvárosi kórház mellett egy ház, melynek két szobájában és konyhájában a Pintér-féle alapítványosokat helyezték el. Egy korcsma a váczi kapu mellett: négy szobával, két konyhával, egy kamrával és egy pinczével; évi 505 forintért volt bérbe adva. Egy korcsma a hajóhid mellett; volt ebben a házban: három szoba, egy kamra, egy konyha és egy pincze. Évi bére 262 frt volt. A Belvárosban nyolcz mészárszék 200 frtért bérbe adva. Az épület gabna-padlása 84 frtot jövedelmezett. A váczi kapu helyiségei állottak: két szobából és egy konyhából s birta szabad lakásul a polgármester. A váczi kapu mellett egy kis ház: egy szobával és egy konyhával. Lakta a vámszedő. A hatvani kapu épületében volt: két szoba és egy konyha. Egy városi zenésznek szolgált szabad lakásul. A hatvani kapu mellett jobbra állott egy kis ház, melynek egy szobáját és egy konyháját egy tanácsi szolga lakta. A hatvani kapu mellett balra egy kis ház: egy szobával és egy konyhával. Lakta egy városi drabant. A kecskeméti kapu fölött volt két szoba és egy konyha, a hol egy városi zenész lakott. A nagy rondella a hajóhid mellett. A rondellát épületfa- és tüzifa-raktárnak használták. A sörház a Lipót-utczában a mai újvárosház helyén. Volt itt: nyolcz szoba, két kamra, egy konyha, három malátaszárító, egy szárító kemencze, továbbá a sör- és pálinkafőző helyiség, több pincze, istálló és kocsiszin. A bérlő évenkint 3700 forintot fizetett.

A szinház, Lechner Tóbiásnak évi 750 forintért bérbeadva.

Az alsó rondella, a melyben a katonai butorok voltak elhelyezve. A mázsaház és korcsmaépület, állott: egy kamarából az eszközök elhelyezésére, ezenkívül volt két szoba, egy kamra, egy konyha, két betevő kamra, két pincze és egy dupla gabonapadlás. Az elől említett kamra kivételével a többi helyiségek évi 688 forintért egy korcsmárosnak voltak bérbeadva. Egy fészer, a dohányigazgatóságnak évi 75 forintért bérbeadva. Az átkelési dunai korcsma és a mellette állott fészer 361 frt évi bért fizetett. A korcsmaépületben volt: három szoba, egy kamara, két konyha és egy pincze Egy őrház a vásártéren, a mely állottt: két szobából, egy kamrából, egy konyhából és egy börtönhelyiségből. Az épületet vásári czélokra használták s ezenkívül egy fertálymester is lakott benne. A vásártéri őrház mellett állott egy épület, melyben két szoba és egy konyha volt. Lakta a katonai felügyelő. A vásártéri őrház mellett volt egy mészárszék is, mely évenként 25 forintot fizetett. A vámház. Ebben volt: két szoba, egy kamra és egy konyha. A vám beszedésére használták, e mellett azonban még egy parti csősz is lakott benne. A vámház mellett állott egy épület egy szobával, egy konyhával és egy pinczével. Bérbe volt adva évi 110 frtért. A hatvani kapu mellett állott egy őrház. Ebben volt: két szoba és egy konyha. Az egyik szobát egy drabant lakta, a másik a terézvárosiak részére börtönül volt fentartva. Egy ház a Terézvárosban, egy kamrával, egy konyhával és egy istállóval. Lakta a tehénpásztor. A város majorja a Terézvárosban, az úgynevezett felső-major. Volt itt: két szoba, egy kamra, egy konyha, két istálló, egy kocsiszin és egy fedett fészer. A lakást a városi állatorvos birta.

A „Hordóhoz“ nevű ház a Józsefvárosban. Volt itt: két szoba, egy kamra, egy konyha, egy pincze és egy istálló. Az egyik szobát Ipsmüller iskolamester, a másikat egy segédtanító lakta. A „Hordóhoz“ nevű ház mellett egy mészárszék, melyért bér fejében 25 forintot fizettek.

A terézvárosi plébánialak, hét szobával,két kamrával, egy konyhával és egy pinczével; volt egy külön istálló is, a házhoz pedig egy kert is tartozott.

A józsefvárosi plébánialak: hat szobával, egy kamrával, egy konyhával, egy fa-zinnel és egy pinczével. Külön tető alatt pedig egy istálló. A „Zerge“ nevű ház a Józsefvárosban a mai Zerge-utczában. Volt itt négy szoba, egy konyha, egy kamra, egy kocsiszin és pincze. A pincze 20 forintért bérbe volt adva, a többi helyiségeket kórházi czélra használták. A tó-házikó: egy szobával és egy konyhával. Bérbe volt adva évi 30 forintért.

A Rókus-mezőn két szobából és egy konyhából álló ház. Az egyik szobát a lisztre felügyelő császári őrség, a másikat a téglamester lakta. Az épülő félben levő szegényház, melyet ideiglenesen a katonaság lisztraktárnak használt.

A városi téglaégető és téglavető, évi 150 frtért volt bérbeadva. Öt vámház, melyek mindegyike két szobából, egy konyhából és egy pinczéből állott. Itt laktak a vámőrök.

Az új Városerdőben, egy lakház: egy szobával és egy konyhával. Lakta az erdőőr. A városi kőbányában egy ház, melyben egy szoba, egy konyha, egy előszoba és egy pincze volt. A ház a kőbányafelügyelőnek szolgált lakásul. Az itt üzött bormérés évenként 81 forintot jövedelmezett. A váczi határkorcsma. Ebben volt: három szoba, két kamra, egy konyha, egy pincze, egy kocsiszin és egy istálló. Ezért 118 forint bért fizettek. A váczi határkorcsma mellett állott egy lakház. Az egy szobából, egy kamarából és egy konyhából állott házat a szigetre felügyelő csősz lakta. Az üllői határkorcsma: három szobával, egy konyhával, egy kamrával, egy pinczével, istállóval és kocsiszinnel. Évi bére 141 forint volt. A gubacsi határkorcsma. Ezt Lechner Tóbiás birta bérben évi 135 forintért; állott pedig a korcsma: három szobából, két kamarából, egy konyhából, kocsiszinből és istállóból.

A polgári lövőház. Ennek eladása tárgyalás alatt állott.

A hatvani kapun kivül egy ház, melyért évi 353 frtot fizettek.

1899-ben pedig a főváros tulajdonában 468 különböző nagyságú épület van, a melynek értéke meghaladja a hatvan milliót.

A magándetektivek és a rendőrfőkapitány.

A főváros sürgetésére a főkapitány ma határozott állást foglalt el a magándetektivek ellen. A főváros ugyanis azt akarta, hogy a mennyiben a rendőrség a magándetektiv-foglalkozást megtűri, állapitsanak meg bizonyos rendszabályokat.

Erre a rendőrfőkapitány ma a következőket felelte: A magándetektiveknek hatósági úton való megrendszabályozását a maga részéről ellenzi, mert ezzel a ma jogosulatlan foglalkozásnak a hatóság adna támalapot.

A magándetektivek hatósági elismerése egyrészt növelné azok túlkapásait, másrészt végképp tévedésbe ejtené a közönséget.

A detektiv elnevezést jogosan csak hatósági közeg használhatja, s a tervezett rendszabály fölösleges azért is, mert a büntető bíróságok már is szigorúan büntetik azokat, a kik a magándetektiv elnevezést használják.

Fontosnak tartja a rendőrkapitány, hogy a *magándetektiv-foglalkozásra az illetékes hatóságok egyáltalán ne adjanak iparengedélyt.*

A rendőrség egyébiránt a legéberebb figyelemmel kiséri működésüket s a legcsekélyebb visszaélést is szigorúan megtorolja.

A főváros fürdői.

— *Reflexiók a balneologiai kongresszus ötletéből.* —

A hány idegen minálunk megfordul, nem győzi eléggé magasztalni a természet isteni adományait, melyek székesfővárosunkra valósággal a bőség szaruját ontották. De csodálkozásuk más irányban is nyilvánul; a nép impraktikus észjárásán, mely mindezen kincseket parlagon heverteti. Ime: egy balneologiai kongresszus, mely több napon át tartó tanácskozást folytat a város falai közt; és e város mintha még nem ébredt volna saját jelentőségének tudatára; mintha nem is sejtené, hogy ő a világ egyik legnagyobb fürdővárosa!

Mi állandóan figyelemmel olvastuk a kongresszust megelőző hirlapi czikkelyeket s magát a kongresszusi vitát és határozatokat. És csodálatos: a napi sajtó igazabban fején találta a szeget, mint a kongresszusi szaktudomány. Míg a napi sajtó bőven tárgyalta ez értekezletekkel kapcsolatban azon okokat, melyek a hazai fürdőknek és ezek által egy nagyon fontos nemzetgazdászati ágnak elhanyagolására vezettek; a kongresszus a felett döntött, hosszas tudományos viták során: vajjon helyes-e a *villamos fényfürdők* elnevezése, és nem-e inkább *villamos kasznik* nevet viseljenek az efajta mesterséges fürdők?

Mintha e tudósok is elfeledték volna, hogy olyan város falai közt időznek, mely e kérdés praktikus rendezésében kiválólag érdekelve van.

Pedig székesfővárosunk mindennemű ásványforrásokban és hévvizekben páratlanul gazdag, úgy, hogy joggal nevezte el egyik hires balneologusunk a fürdők metropolisának.

Itt van mindjárt a székesfőváros magántulajdonát képező Rudas-fürdő, melynek gyönyörű gőzfürdője, bár még a török világból származik, minden modern igénynek megfelelően van felszerelve; legnagyobb ékessége azonban az 1895-ben épült és a maga nemében az egész kontinensen páratlanul álló fedett uszoda.

A többi természetes hévfürdők, a Ráczfürdő, Hungária forrás (a Rudas-fürdő szomszédságában), a Sáros-fürdő, a budai világhírü keserűvíz források, kénes artézi hévvizek, a római fürdő, hidegvíz-gyógyintézetek egymással méltóan versenyre kelhetnek az ezerféle gyógyhatás mérve tekintetében és megannyian alkalmasak arra, hogy egy idegenforgalomnak hathatós emeltyűi legyenek.

És a kongresszuson e drága természeti kincsek kellő kihasználására vonatkozólag egyetlen észszerű útmutatás sem történt. Sőt úgy vagyunk, hogy maga a lakosság sem érdeklődik kellőleg a természet ősi adományai iránt. Míg Közép-Európa mindennemű fürdőiben a látogatók jókora tömege köztudomásszerűleg budapestiekből kerül ki, azalatt itthon parlagon hevernek az egészség áldásforrásai, melyek kellő klimatikus környezettel is dicsekedhetnek. És még ez a klimatikus istenáldás, a városba ékelt budai hegyek egy jó része is kiaknázatlanul marad. A Lukács- és Császár-fürdő felett emelkedő Rózsahegy, Szemlőhegy stb. a rendezést még sokáig várhatják; a kellő ismertetés és üzleti szellem pedig minden tekintetben hiányzik.

Gyakorlati szempontból vajjon mikor fogunk már eme kérdések felett gondolkozni? Ne várjuk ezt tudományos kongresszusoktól, hanem ragadja meg hatóság és magánvállalkozás a kezdeményezést, nehogy az eddigi eszmélkedések közepette úgy járjunk, mint Thales, a görög bölcs, ki, míg a csillagokat szemlélte, a semmit jelentő mélységbe esett.

Képzőművészet.

Tavaszi tárlat a műcsarnokban.*

III.

A tárlat egyes műveinek méltatását a plasztikánál kezdem. Bár igaz, hogy a szobrászat műtárlatainkon rendszerint és most is, nem is osztály, inkább csak ráadás. A mostani kiállításunkon azonban olyan ráadás, mely sokat nyom a latban, úgy, hogy a tavaszi Szalont bizonyos tekintetben majdnem a szobrászok kiállításának lehetne nevezni, A mi — legalább méreteinél fogva — impozáns van a kiállításunkon, az Rónának Eugen-szobra és Zalának Gabriel arkangyala. Amaz a műcsarnok görög oszlopsora előtt van felállítva, ez a többi szoborművel együtt a körcsarnokban, mely mindig a szobrászok dominiumát képezte.

Róna és Zala szoborművei, mindkettő milleniumi jubiláris téma. Az egyik a zentai hös emlékezetének szól, a másik az ezredéves magyar királyság jelképéből részlet. A millenáris lelkesedés főleg a szobrászainknak adott sok és nagy művészi feladatot, ezekből a mostani tárlaton ép az említett kettő mutatkozik be.

Róna József egész rövid idő alatt, minden reklám nélkül csinálta meg lovasszobrát (a katalogus 107., 108., 109. számai). Egyszerre csak itt áll előttünk, már bronczba is öntve, némileg még magán viselve tűzben való megszületésének nyomait. Minthogy csak két havi látogatóba jött hozzánk,

* Előző közleményt lásd a 17. és 18. számban.

hát csak úgy összenagyolták hatalmas tagjait, a pompás mén czombjait beleillesztették a törzsbe és hosszú, jól kiálló szögekkel verték össze. A tárlat vége után elviszik, Zenta piaczát fogja diszíteni. Ha a szobor nem is tökéletes, azért irigyelhetjük Zentától, nekünk itt Budapesten — ki hinné — egyáltalában nincs lovasszobrunk. Nem is volt, csak egy, melyet még Mátyás király csináltatott Zsigmondnak; ott fent a várban, a királyi vár előtt, Szent György-piaczán sötétlett, míg a török ágyút nem öntött, pénzt nem vert belőle. Azóta Budapestnek nincs lovasszobra. A mi szobrunk van, az is az egy Petőfi-szobor kivételével olyan, hogy jobb nem beszélni róla; a dunaparti Deák és Széchényi érczmonstrumokat és még néhányat, mind odaadnám ezért az egy Eugen-szoborért.

Nem mintha tökéletes, kifogástalan mű lenne. A mi jó és szép van rajta, elmondom először. Mindenekelőtt: bár hatalmas, óriás méretű impozáns lovasalak, mégis oly formás, tetszetős, azt hinné az ember, hogy — kandallóra vagy íróasztalra is fel lehetne állítani. Bizonyítja ezt a szobornak kiállított kis, kecses modellje. Hogy a nagy szobor ezt az illuziót kelti fel, nem kicsinylendő dolog, az mindig a méretek kellő arányára, jó beosztására, elrendezésére vall, ha nagyméretü művön az ember észre sem veszi, milyen nagy az a valóságban; ez nemcsak szoborműre nézve áll. A spanyol Prim tábornokot ábrázoló valamely festmény után készült, úgy hallom. Eugen herczeg alakján dicsérem a portrait-hű arczot, a korszerű öltözéket. Szép, erőteljes állat a ló. A legszebbek a szoborművön pedig a talapzatot diszítő két relief, melyeknek egyike lovasrohamot, másika a zentai sánczok megvételét ábrázolja, az egyiken a vezér rohamra vezeti seregét, a másikon a rohamok mögött állva osztja parancsait. Itt is ártalmára van a vezér alakjának egy szemmel láthatólag útólag beállított rohanó muskétás alakja. Ez az egy a kifogásolni való. Mindkét relief mozgalmas, a lovasroham ellenállhatatlannak látszik, Savoyai Eugen ezeken inkább mutatja a nagy stratégát, mint magán a főalakon. Ezek a domborművek pompásak.

Hogy Eugen főalakja nem hirdeti a geniális, gondolkodó, merész hadvezért, s hogy a lovast elnyomja a ló, ezek főhibái a műnek. A művész hű akart maradni ahhoz a történelmi valósághoz, hogy Savoyay Eugen kicsiny, vézna termetű ember volt, de azért adhatott volna az alaknak előnyösebb pose-ot, melyben az mintegy magasabb termetűnek is látszott volna, adhatott volna nagyobb jelentőséget a hadverőt karakterizáló magatartásban, mozdulatban. A hogy Eugen a szobron mutatkozik, az lehetne csapatait a díszszemlére vezető generális is, a sablonos marsallbot mellékes, nem minden marsallbotos tábornok nagy hadvezér. A marsallbotot tartó jobbkéz mozdulata épen semmit mondó, üres pose. A hatalmas, életteljes mént bár délczegen, fölénynyel üli meg a lovas, mégis elnyomja a lovast a ló. Olyannyira, hogy en face tekintve Eugent, alig látjuk, csak a lovat. Utóvégre a ló mégis csak alárendelt jelentőségű. E mellett hibás a lovasnak kényelmes hátradülleszkedése az erőteljesen mozgó lovon, a lovonülésnek természeti törvénye levén, hogy hátrahökölő lovon a lovas mindig előrehajlik. Hibás, mert ugyancsak természeti törvény ellen vét, a ló farkának kilengése is, hisz a ló hátratorpanásával a fark behuzása jár együtt. Ezeket a művész vagy nem tudta, vagy a vonalzatnak áldozta fel a természeti valóságot; csakhogy az elérni óhajtott linea is egyoldalu, mert csak a jobboldali előtérből tetszetős szemünknek, minden egyéb nézőpontból tekintve ép a kompozicziő vonalának van ártalmára.

Czélszerű volt a lovasszobrot a szabadban állítani fel. Ha ez a hatalmas lovas beugratna a bársonyos termekbe, nagyságával, merész impetusával agyonütné a körülötte levő sok filigrán munkát. Itt sötét, fénytelen caballerónak néznék, vaskosan, idegenül állana a mozaikpadlón, mely mintha nyögne az 55 mázsa bronce alatt, arányai is ellapultak volna. Igazi helyére, a szabad levegőbe kellett állítani, hol a bronc-anyaggal kedves, enyhe játékot űz a tavaszi lég ezer reflexe, hisz annak is termett, hogy Zenta város piaczán a napsugár játszék hatalmas érczformáin.

A tárlatnak másik nagyméretű szobrászati műve *Zala György* Gábor arkangyala. (105.) Óriás, mégis karcsunak, túlságos karcsunak látszó angyali lény, az egyik kezében kinyújtott karral a szent koronát, a másik kezében az apostoli kettős keresztet nyujtva a nemzetnek. Kiváló gonddal, művészettel, finoman van modellirozva a ránczokat vető ing, feltünö szépen stilizált a magasba törő szárnyak tollazata. Művészies mellékességek. A mozdulatában is van némi ujság és sok finom rajz. De a felső test túlságosan karcsu és a lábszárak aránytalanul hosszuak. Legalább így lentről tekintve; várjuk be, hogy fog hatni a magasból, mert az angyal a szerencsés ötletnek egyáltalán nem mondható milleniumi emlék tetejébe jön.

Az egész nagyszabású emléket nem tarthatom szerencsés eszmének. Az ezer év előtt még pogány magyar nemzetnek Gábriel arkangyal előlegezve! A berlini Wilhelm-Denkmal utánzata, felcziczomázva eltérés kedvéért ép evvel az anachronikus angyallal! Hjah, nálunk nagy, kiforrott művésznemzetnél pályázathirdetés nélkül, egyszerű megbizással osztogathatjuk a nagy feladatokat! És ha már hirdetünk pályázatot, kizárhatjuk a külföld konkurrenczióját, miként megdicsöült Erzsébet királynénk emlékszobránál! Chauvinek lehetünk. Eddig legalább a művészet maradt internáczionális. Most a magyar mű, ha rossz is, jobb a külföldinél bármilyen jó emez. Okul a külföld részvételének kizárására hiába hozzák fel, hogy az utóbbi feladat természete olyan, melyet csak magyar művész lehet képes helyesen felfogni. Hát így, nem kár kizárni a külföld pályázatát? majd megvál, hogy a mi művészeink lesznek-e az eredményesebbek — és nem-e kár a külföld fölött elérendő diadalért?

Maga az angyal-thema kétségtelenül nehéz. Mégis ez a mi égből alászálló angyalunk az apostoli királyság jelvényeivel alkalmat adna tartalomban és formában lendületes kompoziczióra. Zala Györgynek Gábor arkangyala azonban, sajnos, sokkal inkább teatralis hatású, mint lendületes. Merev, kifejezés nélkül való az arcz, plasztikai hibákat mutat a test, kellemetlen hatású tánczosné — tartással nem annyira hozva, mint odakinálva a koronát és keresztet. Szobornál főkövetelmény, hogy elsőben általános linéájával, másodszor az ábrázat kifejezésével szólaltassa meg a jelképezte eszmét. Zala angyalán a vonalzat elhibázott, az egész alak szertehúzó, majd egymást elfedő vonalakból áll, az arcz elnyomott, kifejezéstelen.

Az alaknak feszes tartása, magasra tartott feje a szárnyak által jelzett lefelé szállásnak meg nem felelő, a különben sok gonddal formált tollazatú szárnyak is elhibázottak, mert legmagasabb állásban szemközt nézve a szárnyak belső felszine egész lapjával sohasem fordul mellfelé, mint Zala szobrán: vállszintes helyzetében sem, hanem a szárnyról csak a tarajnak, élnek szabad látszania, és mert a szárny tarajvonalára karakterisztikus könyök is hiányzik. Én az arkangyalon a rosszul beállított modéle formáit látom, melyeket a művész képzelem hiján nem tudott ideálizálni.

Várjuk be és lássuk, milyen lesz az arkangyal hatása jövendő helyéről, a magasból — így látva, azt kivánnók, hogy függne mentül magasabban.

Zavartalanabb dicséretet érdemelnek a kisebbszerű szobormüvek. Ennyi jól vésett és mintázott mű talán még nem került össze a műcsarnokban.

Legjobban tetszik nekem a müncheni mester: *Stuck* „Amazonja“ (77.) ki a festés terén olyan tökéletességet érvén el, küzdelmet szomjazó lelkével a plastikára adta magát. Gyöngyörü kis broncze-szobor, egyszerűségével és hatalmas formáival a majesztetikus görög művek emlékét idézve fel bennünk. Kár, hogy e remekművet a fal mellé állitották, így nem gyönyörködhetünk azon ritka tulajdonságában, hogy bármely oldalról tekintsük is, egyaránt tökéletes.

Azután *Strobl* két müve, egy igen finom női mellkép (93.) és egy férfi mellszobor (95.), büszke, erőteljes, jellemző vonásokkal.

Telcs Ede jó humorú és kitünően mintázott, üde Enyelgés cimű márványdomborművet (74.) állított ki „Nincs édesebb mint a .... méz“ mondja a művész márványa, mely szinte felhevül a hollandi van Ostade képeire emlékeztető szerelmes pár csókolódzásától. Azonkívül van két kis álló képmása (73., 76.), frissek, jók.

Kiss György II. Lajos király halálát ábrázoló dombormüve (100.) nem elég mozgalmas, a patak meredek partján felkapaszkodó ló még jobb, mint a király majd mozdulatlannak látszó alakja. Ügyesebb „Szorult helyzete“ (113.), mely egy vén, förtelmesen csúf, potrohos, lógó mellü, lompos, szárnyasokat áruló kofát ábrázol zavarában; mesterien modellált, realisztikus szobrocska, kaczagtató, de izléstelen tárgygyal.

Weinberger Márknak a lelki mardosás elől futó testvérgyilkos „Kain-ja (102.) nekem nem tetszik olyan igen, mint a mennyire a művészek vannak vele; sem anatomiáját, sem arczkifejezését nem tartom helyesnek.

Ligeti Miklós „Ártatlansága“ (103.) egy bájos gyermekfő liliom háttérrel ügyesen faragva, szeczesszionista allureökkel ékeskedik. *Rintel Géza* két jó technikájú szobrocskát (99., 110.) állitott ki, — *Fadrusz Jánosné* egy kedves, ekzakt női képmást (111) — *Dankó József* egy szép, ha nem is eredeti gondolatú síremléket (106), mely dr Árkay Kálmán kis fiának sírjára készült (egy hárfázó angyal zenéje mellett száll égnek a kis gyermek lelke, hol szerető társai fogadják) — *Farkas Miklós* egy nagy vázát (104.) mely a főváros számára készült, mely csak nagy méreteivel dominál, de minden invenczió és izlés nélkül van csinálva, — az olasz *Campagnoli* két közepes qualitásu broncze-szobrocskát (110/a, 110/b.) — *Markup* „Enyelgő oroszlánokat“ (114) — *Führer* két elég jó képmást (96, 97.) — a többiről nem szólok.

Doktor.

(Folytatása következik.)

A képzőművészeti bizottság ülése.

A főváros képzőművészeti bizottságának május 10-én, délelőtt 10 órakor ülése lesz az Újvárosházán. Az ülés egyik legérdekesebb tárgya az „árvízi hajós“ (Wesselényi Miklós) emléktábla ügye. Holló Barnabás készíti az emlékművet, a melyre a főváros még ma sem tudott megfelelő helyet kijelölni. Az ülés napirendje a következő:

1. A főváros tulajdonában lévő látképek közül a párisi kiállításba küldendő látképek kiválasztása.
2. A főváros párisi kiállítási bizottságának átirata néhány látkép megrendelése iránt.
3. Holló Barnabás kérvénye előleg utalványozása iránt.
4. Előterjesztés a Kossuth-mauzoleum kiviteli módozatai iránt.
5. Előterjesztés néhai Kammermayer Károly síremlékének elkészítése iránt.
6. Több ajánlat képek vétele iránt.
7. Folyó ügyek és bejelentések.

Hirek a városházáról.

A főváros a trónörökösnél.

Ferencz Ferdinánd főherczeg a mult héten kedden fogadta a főváros nevében tisztelgő *Márkus* József főpolgármestert és *Halmos* János polgármestert. A trónörökös igen barátságosan beszélgetett a főváros képviselőivel. Beszédközben megjegyezte, hogy a magyar nyelvet könnyen tanulta meg, de a határozott és határozatlan igékkel nincs tisztában. E miatt kever a beszédébe német szavakat.

— *De az urak tudnak németül?* — kérdezte azután a trónörökös. A főpolgármester igenlő válasza után azt kérdezte, hogy a fővárosnál alkalmazott tisztviselők mind budapestiek-e.

— Csak egy részük, — felelt a főpolgármester; — én magam is Vasmegyéből való vagyok.

— Vasmegyére jól emlékszem, — szólt a trónörökös, — tavaly Sopronból lerándultam Szombathelyre s igen meglepett a megye termékeny, jól művelt földje.

Majd kifejezést adott annak, hogy Budapest menynyire tetszik neki s végül a főpolgármesterhez fordulva kérdezte:

— Sok a hivatalos dolga?

— Nekem nem, hanem a polgármester úrnak igazán sok a dolga.

Bucsuzás közben megemlitette, hogy másnap a Vérmezőn nagy szemle lesz s aztán azzal köszönt:

— A viszontlátásra, holnap!

Nuptialia.

A polgármester hivatalos levélpapirost használ, mert a polgármesterhez az illik. A hivatalos használatra szánt levélpapirost meg is rendeli a nyomdában, a mely siet eleget tenni

a rendelésnek. A legfinomabb merített papirból készíti a polgármesteri levélpapirt, rányomván természetesen a főváros oroszlános czímerét és a hivatalos feliratot:

Budapest székesfőváros polgármestere.

A drága levélpapirral azonban nagy baj történt. A papirgyáros, a ki a finom papirt szállította, eltévesztette a csomagolást. A polgármesteri levelezésre szánt csomagot: *Budapest székesfőváros* víznyomással elküldte egyik papirkereskedőnek, a ki nagyban szállít esküvői és eljegyzési értesítéseket; a *Nuptialia* víznyomatu csomag pedig Budapestre került a polgármesterhez. A tévedést nem vették észre, a polgármester nyugodtan használta a levélpapirost, míg valaki a napokban megkérdezte, hogy a hivatalos levélpapiroson mit keres a *Nuptialia* felirás. Erre már Halmos polgármester sem tudott megnyugtató választ adni; e helyett intézkedett, hogy a jókedvü levélpapirost komoly stilü papirossal cseréljék ki.

Feljelentett elüljáróság.

Magaziner Dávid V. kerületi lakos feljelentette az V. kerületi elüljáróságot, mert a Pallas-nyomda szabálytalan épitkezése és gépberendezése ügyében nem járt el a kellő szigorusággal. A feljelentés következtében a polgármester vizsgálatot rendelt el, a melynek eredményei ezek: a mérnöki hivatal konstatálta, hogy az épitkezés tényleg szabálytalan volt, a mennyiben két emeletes épületre kapott engedélyt és három emeleteset épitett, a melyre csak utólag kapott engedélyt. A gépberendezése sem felelt meg az előirásnak, mert nem alkalmazott szabályszerű tüzelő-rendszert. A mikorra azonban a mérnöki hivatal a vizsgálat megtartására utasitást kapott, a társaság már beszerezte a 3-ik emeletre az utólagos épitési engedélyt és megfelő tüzelő-rendszert alkalmazott. A hivatal azt javasolta, hogy az elüljáróság ellen emelt panaszt a polgármester utasitsa vissza. A polgármester a javaslat értelmében határozott, de az elüljáróságot figyelmeztette, hogy ezentúl a hozandó határozatainak végrehajtását nagyobb energiával végezze.

A kálvintéri anyakönyvi hivatal.

A főváros egyik legnagyobb forgalmu anyakönyvi hivatala a kálvintéri, a mely a város tulajdonában levő *Oroszlán-házban* van elhelyezve. A hivatal apró zúghelyiségei ellen számtalan panasz merült fel s legutóbb azt indítványozta egyik bizottsági tag, hogy a hivatalt helyezzék át megfelelő helyiségekbe, a házat pedig, a mely a fővárosnak alig jövedelmez valamit, adják el. A tanácsi VI. ügyosztály az indítványára most felelt meg. Kijelentette, hogy az épület $4^1/_2\,\%$-ot jövedelmez a fővárosnak s igy az eladásra nincs szükség, másrészt az anyakönyvi hivatalt is legközelebb kellően kibővitik, úgy, hogy az áthelyezésre sem lesz szükség.

Alagút a Duna alatt.

A fővárosi végleges vizművek szállitóképességének fokozása végett ma fejezték be a Duna alatt épitett alagutat. Ez a 700 méter hosszu alagút a káposztásmegyeri vizmű második szakaszát köti össze a szigetmonostori parton épült tiz kúttal. Az alagútban, a mely 22 méterre van a Duna feneke alatt, legközelebb megkezdik a csővezeték elhelyezését.

A megcsonkitott Fontaine Lumineuse.

Garázda kezek csúfosan elbántak a városligeti korzó egyik díszével: a Fontaine Lumineuse-el. Leverték az angyal szárnyát, két pillangót és az egyik babérágat összetörték, a kecskék közül pedig az egyiknek mind a két fülét, a másiknak a fél fülét rabolták el. A mérnöki hivatal ma szomorú jelentésben számol be az esetről s a megcsonkitott jószágok kireparálására 130 forintot kér.

A főváros spanyol kirándulása.

Kellemetlen kaland érte a fővárost a madridi közegészségügyi kongresszus alkalmából. A kongresszuson a főváros is részt vett három láda geografikus rajzzal, a melyek még a millenniáris kiállitásról maradtak meg. A kongresszus régóta véget ért, de a főváros megfeledkezett a kiküldött rajzok visszaszállitásáról. Ma azután kétféle meglepetés is érte ezen a réven. A madridi statisztikai hivatal udvariasságból hazaküldte a ládákat, a vámhivatal pedig a kartonok közé rakott drapperiákat (a melyek szintén a millenniáris kiállitás emlékei gyanánt vándoroltak Madridba) csempészett spanyol függönyöknek minősitette és tetemes vámot vetett rájuk. A megvámolt drapperiák ügyében azután megindult a tanács részéről a rövid úton való igazolási eljárás, a vámhivatal azonban nem akar engedni — a kivetett vámból.

A tüdőbetegek szanatóriuma.

A szegénysorsú tüdőbetegek részére tervezett *Erzsébetkirályné* szanatórium ügyében a Szanatórium-egyesület ma sürgős beadványt intézett a fővároshoz. A terjedelmes memorandumban arra kérik a fővárost, hogy ha a katonai lövölde vagy a Fazekashegy területén kiszemelt huszholdas telket a hatóság nem engedheti át, akkor a Budakesz határában levő Kossuth-telepi erdős halomból engedjen át 30 holdat. Az egyesület egyúttal tudományos alapon bizonyitgatja, hogy a szanatórium a szomszédos vidéket nem fertőzteti meg, mert az alapitandó intézetben a legnagyobb szigorusággal fogják a szükséges óvintézkedéseket betartani.

Munkásházak épitése.

A főváros kötelezte a *Hungária műtrágya-gyárat*, hogy a telepén megfelelő munkásházakat épitsen. A társaság a határozat ellen felebbezett, azt bizonyitgatva, hogy a gyártelep körül olyan kedvezőek a lakásviszonyok, hogy munkásházakra nincs szükség. A tanács a felebbezésre azt javasolja, hogy a társaságot a munkásházak épitésének kötelezettsége alól ne mentsék fel, hanem mondja ki a főváros, hogy az egyik munkásházat 3 év mulva, a másikat 6 év mulva köteles a társaság megépiteni.

Új óvóiskola.

A főváros a II. kerületben új óvóiskolát akar felállitani. A mérnöki hivatal az iskola czéljaira három telket hozott javaslatba: egyet a Török-utczában, kettőt a Margit-körúton azzal a megjegyzéssel, *hogy az óvóiskola czéljaira egyik telek sem alkalmas ugyan, de mind a három fővárosi tulajdon s igy megszerzésükre nem kell pénz.*

Az eskütéri híd építése.

A kereskedelmi miniszter a fővároshoz leiratot intézett, a melyben arra kéri, hogy Rudas-fürdő előtt a Ferencz József-hidig elterülő partszakaszt engedje át a hídépítés czéljaira. Az eskütéri hid építését ugyanis *1901. szeptember elsejére* beakarja fejeztetni s a munka gyorsítása végett nagyobb munkaterületre van szükség. A tanács a kérelmet teljesítette.

KÖZGAZDASÁG.

A mostoha gyermek.

Levél a szerkesztőhöz.

Ismeretes a mostoha anyának az a szokása, hogy a világ előtt mindig a jót akarja adni és a mostoha gyermekét a szomszédok, ismerősök előtt egyre dicséri. De jaj a szegénykének, ha a kedves mamáját odahaza fölingerli, vagy ha a mama bármi okból rosszkedvű, mert ily alkalmakkor a szegény, elcsigázott árva keserüli meg a mostoha rossz kedvét.

Ilyen rossz mostoha — daczára, hogy váltig dicséri a maga szülöttjét — a magyar társadalom, a hivatalos körökkel együtt. A magyar társadalomnak és a hivatalos köröknek van egy közös magzatjuk, a kinél nem lehet megállapítani, kit illet az apaság, kit az anyaság. A két szülő az utczán, a szomszédban, az ismerősök előtt egymást liczitálja túl a gyermek agyondicsérésében és védelmezésében. De jaj szegénynek odahaza.

Ez a gyermek a *magyar ipar*.

Ez a mostoha gyermek a fejlődésben még hátra van, csenevész, ám ennek főképp a szülők az okai. Folyton dicsérik, de ha az ipar pártolására, támogatására kerül a sor, akkor vállvetve igyekszik minden tehetősebb polgára, minden rendű és rangú hatósága e hazának lehetőleg a külföldi, de főképp az *osztrák ipar támogatására*. És mivel érvelnek ezek a jó urak? Azzal, hogy a magyar ipar fejletlen voltánál fogva, nem tud oly jó gyártmányokkal szolgálni, mint a külföldi. De a fejletlenség miatti felelősség jó része megint csak a mostohákat terheli.

Mert hogy iparunk kifejlődjék, nem elégséges a dicsérgetés, hanem a leghathatósabb, a legmesszebb menő támogatás, a legnagyobb áldozat kell ahhoz. Ezt meg is teszi a magyar közönség a külföldi iparral szemben, de nem a hazaival. Magyarország ma még agrár- és nem iparállam; de mindenképen rajta vagyunk, hogy iparunkat nagyra fejlesztve, a nyugati államokkal ez irányban is felvehessük a versenyt. Az állam, illetőleg a kormány, — szivesen elismerjük, — sokat tesz a hazai ipar fejlesztése érdekében. Kimondja a legtöbb esetben pályázatok és árlejtések alkalmával, hogy *csakis magyar iparos pályázhat*, vagy csakis magyar ipari termékek használtassanak a munkák kivitelénél. De nem mindig teszi ezt még a magyar kormány sem; ha pedig a kormány, mint a magyar érdekek legfőbb védője, ez irányban nem teljesen konzekvens, miért lennének akkor alárendelt közegei, hivatalai hívebbek a hazai iparhoz?

Hogy a kormány tényleg nem tesz meg mindent a magyar ipar fejlesztésére, egyben be is bizonyítjuk. *Szt-Gotthárdon* megbukik a „Magyar óra-részv.-társaság".

Ennek az ipari vállalatnak a fölsegélyezésére a kormánynak nincs pénze, de egy svájczi óra-gyár részvénytársaság betelepítésére van a kormánynak 100,000 forintja. Ime, hogy csak egy esetet említsünk az utóbbi időből annak illusztrálására, hogy az édes szülő milyen mostohán bánik a maga gyermekével.

Egyik magyar grófnak hintóra volt szüksége. Budapesten akad elég jóhirű kocsigyártó, de a gróf nem tud választani; egyik kocsi se jó, mert nem elég — drága. Párisba megy, ott vesz kocsit; hazahozatja és összejön az egyik kocsigyártóval az utczán, a ki megszólítja a grófot a kocsi végett. Erre a gróf meginvitálja az előkelő iparost, látogassa őt meg, nézze meg, milyen kocsit vett Párisban. A szives meghivásnak a gyáros eleget tett és csodálkozással nézte a kocsit. Végre a gróf nagy dicsérgetése után, azt kérdezte a gyáros:

— Méltóságos uram, mennyibe került a kocsi?

— 4000 frankot adtam érte, — mondá a gróf büszkén.

— Látja, méltóságos uram, ugyan ezért a kocsiért én csak 450 frtot kértem, de méltóságod nem vette meg. Kiment Párisba, hogy az *én kocsimért* — gondolva, hogy az franczia gyártmány — 4000 frankot fizessen.

A gróf szégyenérzetében, hogy így kétszeresen csalódott, nem tudott más kifogást, mint hogy tagadta, hogy a kocsi az illető gyáros készítménye. Erre a gyáros szó nélkül levette a keréktárcsát és annak belső oldalán megmutatta a grófnak a czégfeliratát.

Ime így pártolja a társadalom a magyar ipart. Tudnánk még sok ily példát felhozni. Megjegyezzük azonban, hogy ez így van a legtöbb nagyobb munkánál, épitkezéseknél és majd minden közmunkánál. És itt nem mulaszthatjuk el szóvá tenni a fővárosi tanács eljárását, a mely ugyancsak kemény támadás a magyar ipar ellen.

A főváros VII. kerülete új templomot kap. Az építkezés jó része már be is van fejezve, még csak a festés, orgonafelállitás és a templom felszerelése van hátra. Az orgona! Van magyarországon egy tuczat orgona-gyáros, a kik tényleg a legjobb orgonákat állítják elő. Az illetékes templomépítő-bizottság tehát, néhány igazán lelkes és erélyes fölszólalásra, bár kissé nehezen, mégis elhatározta, hogy a tanácsnak javasolni fogja, hogy az orgona előállítását egyik nagy hazai gyárosunkra, a budapesti Országh S. és fia orgonaépítő czégre, bízza. A tanács azonban nem akart inkonzekvens lenni önmagához és az orgona-épitést egy osztrák gyárosnak akarja odaadni. Persze, a tanácsnál van még magasabb forum is és ez a közgyülés. Az elutasított magyar czég a tanács határozatát megfelebbezte a közgyűléshez. Abban a reményben, hogy a bizottsági tagok méltányolni fogják azt a le nem tagadható körülményt, hogy a magyar gyár, úgy az állammal, mint a várossal szemben megteszi kötelességeit, a munkától tehát nem üthető el azzal szemben, a ki itt sem adót nem fizet, sem pedig más kötelezettséget nem teljesít; másrészt pedig maga a czég elég garanczia arra, hogy elvállalt kötelezettségének meg is tud felelni.

Ez is egy példa, a mely után szeretnők tudni, hogy mitől várják az állam, a társadalom, hogy ipara nagyra fejlődjék, ha lépten-nyomon ily jelenségeket látunk, a melyek — sajnos — nem szporadikus jellegüek, hanem napirenden levő dolgok. Ébredjen végre föl a magyar társadalom és tegyen úgy, mint a szomszéd osztrákok; ha ők nem eresztik be a mi termékeinket, mi se ereszszük be az övékét, de a másét se, míg a magunk ipara fejlődésében hátra van. És ne feledjük itt, hogy az elmaradottságnak nem az ipar az oka, hanem azok, a kik a szükséges tőkét, jövedelmet megvonják töle, csak azért, hogy a külföldi ipart támogassák.

Erre gondoljon a kormány, ezt tartsa szem előtt a társadalom és mindenekelőtt a főváros törvényhatósága, a melynek legközelebb módjában lesz állást foglalni ebben az igazán hazafias kérdésben.

ő—

Füst és korom.

Ha az ember végig megy a mi szép fővárosunk utczáin, különösen most a nyári időben, világos ruhával, szomoruan tapasztalja, hogy apró fekete pontok, foltok ülepednek a ruházatára. Ezek a foltok füst és korom lerakodásai. Mert szomoru valóság, de tény, hogy Budapest utczáin nem annyira levegőt, mint inkább füstöt és kormot lélegzik be a járókelő. A gyárak, a melyek a város belterületén vannak még jórészt a mult időkből, a mikor ugyanazok a helyek a város külterületét alkották, ontják a füstöt és kormot, megfertőztetve a főváros amugy is nehéz levegőjét.

Ezeket a gyárakat azonban nem lehet oly könnyen lerombolni és a városon kívül elhelyezni s igy föltétlenül meg kell akadályozni, a bűzös füst és korom kiömlését. Ezt annál inkább meg kell tenni, mert ez a kellemetlen termék nemcsak a ruhákra ártalmas, hanem közegészségi szempontból is kissé kifogásolható.

S miután ezen a bajon könnyen tehet segíteni, nem szabad néhány gyáros, nagytőkés, rosszul felfogott érdekeinek szem előtt tartásával egy nagy város polgárságának egészségügyi helyzetét háttérbe szorítani.

A jelenlegi állapot oka ugyanis az, hogy a gyárosok érdekeit rosszul fogják föl a mérvadó körök, de maguk a gyárosok is. Mert hogy áll a dolog? A most használatban levő tüzelő rendszernél sok füst és korom hagyja el a gyár kürtőjét. Ez pedig mind el nem égett tüzelő-anyag. Tehát az elhasznált tüzelő-anyag ki nem használt részét veszti igy el a gyáros, a mi a jelenleg használatban levő régi és új rendszernél, szemben az előbbivel, körülbelül 50% megtakarítással jár. Úgy hisszük, maga ez az előny is eléggé bizonyitja, hogy azok a mérvadó körök, a melyek a gyárosokat kimélni akarják az építkezési kiadásoktól, rosszul cselekszenek és hogy a gyárosok érdekeit tényleg helytelenül fogják föl. A mi pedig magukat a gyáros urakat illeti, legyen elég reá mutatnunk arra a magyar közmondásra, hogy a magyar minden iránt inkább érdeklődik, mint a maga dolga iránt. Mert az, hogy ezt az óriás megtakarítást gyárosaink eddig nem vették figyelembe, igazán nagymérvű indolenciára mutat. Minden gőzkazán tulajdonosnak nagy előnye, ha biztos és jó, a hatóságtól kipróbált és elfogadott füstemésztő készülékkel ellátott tüzeléssel dolgozik. Ma már annyiféle tüzelő-rendszer van használatban, a melyekkel a gyárosokat elárasztják, hogy ezek közül a megostromolt gyáros alig tud választani s legtöbbször csakugyan kiválasztja a legrosszabbat. Másrészt nehéz is a választás, mert a gyáros e tekintetben laikus, a tüzelő-rendszer megválasztásához pedig szakember szükséges.

Azonban valamennyi tüzelő-rendszer között van egy, a mely tényleg a legjobbnak és tökéletesnek bizonyult. Ennek a rendszernek nem csak az az előnye, hogy a tüzelő-anyagnak majdnem 50%-át megtakaritja, hanem az is, hogy ennél a rendszernél a tüzelő-anyag teljes felhasználása mellett, a füst és korom teljesen el ég, nem ömlik ki a kürtőn, nem fertőzteti meg a levegőt, nem piszkolja az utczán járók ruházatát s igy a legolcsóbb és csöppet sem kellemetlen. E rendszerről maguk a hatóságok azt mondják: Előnyös rendszer, mert füst és korommentes; a tüzelőanyagot a legjobban kihasználja; a silányabb (olcsóbb) minőségű szenet használhatóvá teszi; jellemzi különösen a fütőfelület legnagyobb teljesitő képessége és kimélése; alkalmazhatóság bármely kazánnál; változó igénybevételkor is kifogástalan működés; semminemű gépszerű felszerelés vagy mechanismus; tartósság; biztos üzem; legegyszerübb és legkönnyebb kezelhetőség; végre az eddig használtaknál kisebb rostélyfelület stb.

És daczára annak, hogy ilyen, megfelelő tüzelő-rendszer létezik, daczára annak, hogy a füstemésztő-készülék használata az épitési szabályzatban kötelezőleg ki van mondva, a hatóságok még sem tesznek semmit a gyári tüzelő-rendszer megváltoztatására. Csak tanakodnak, keresik a rendszert, hogy melyik a legjobb, a legmegfelelőbb s eközben megfeledkeznek arról, hogy ők maguk kimondták, hogy a legjobb tüzelő- és kazánbefalazó, teljesen füstmentes rendszer: a szabadalmazott *Eggenberger Szilveszter*-féle (iroda Budapest, VII., Garai-tér 8. sz.), a mely az 1896-iki ezredéves országos kiállításon az *állami éremmel* lett kitüntetve. Jellemző a szabadalom tulajdonosára, hogy bár úgy a fővárosban, mint a vidéken már egész sereg kazántelepet rendezett be a szabadalma szerint, az erre vonatkozó adatokat, elismerő nyilatkozatokat nem hozta nyilvánosságra. Igy, hogy csak néhány nagyobb ily telepet nevezzünk meg, megemlitjük: a központi vásárcsarnok, a budapesti villamos vasútak, a fővárosi földalatti villamos vasút, az államvasutak több telepét a vidéken, a Hungária gőzmalom, Egyesült vill. r.-t., Nemzeti szinház, a Magyar ált. hitelbank gőzmalmai, Gregersen G. és fiai fürészgyár, Király-fürdő, Szt. Lukács-fürdő, gróf Zselénszky Róbert sörfőzdéje Új-Arad stb., mind ezek és még sok más nagy ipartelepünkön működik az Eggenberger-féle szab. füstemésztő készülék

A felsorolt telepeken elért eredmények eléggé dicsérik a czéget a melynek szabadalmi rendszerére a hatóságoknak is több gondot kellene fordítaniok. Mert nem csupán a gyárosok magánérdekeiről van szó, hanem a főváros köztisztasági és közegészségi érdekeiről, a melyeket a most ismertetett rendszernek kötelezővé tételével igen jól meglehet védeni.

HIRDETÉS.

Állami érem az 1896. ezredéves orsz. kiállításon Budapest.

Specziálista épitő-üzlet.

EGGENBERGER SZILVESZTER

BUDAPEST, VII. ker., Garay-tér 8.

Gyári kémény épitések minden alakban. Gőzkazánbefalazások. Gépalapozások. Beton-alapok vállalata. Kemenczék és generátor-telepek iparvállalatok részére. Körkemenczék tégla- és mészégetők számára. Szabadalmazott füstemésztő tüzelés gőzkazánokhoz, saját szerkezet szerint, jutányosan, jótállás mellett.

Tüzálló- és chamotte-anyagok raktára.

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa.

62,454. szám.
1898. – VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,
Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és versenytárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a ***„Magyar Székesfőváros“*** című hetilappal közöljék.

Miről dr ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek.

Kelt ***Budapesten,*** 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,
polgármester.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. május 15. 20. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Beteg közigazgatás.

Néhány nappal ezelőtt a belügyi miniszterium vaskos csomagot kapott a főváros tanácsától. A csomag azokat az ideiglenes, csillapító orvosságokat tartalmazza, a miket a főváros beteg közigazgatásának kellene bevennie, hogy legalább nagyjában jól működjék.

Mert ez a hatalmas, nagykiterjedésű adminisztráczió beteg. Korhadt, idejét túlélt az alap, a melyen működik s a roskatag alapra fektetett közigazgatás minden ágában a visszaesés kóros tünetei észlelhetők.

Az 1872:36. törvényczikk s az annak alapján készült fővárosi szabályrendelet legalább egy századdal vannak hátra a főváros fejlődése mögött. Az ósdi paragrafusok a becsületes, most már kihalt patriarkák részére készültek, minden lelemenyesség nélkül. Egyenes hivatásuk az volt, hogy az egyéni önállóság ki ne fejlődjék s a község érdekeit a községet alkotó tagok százezrei csak a teherviselésben tudják méltányolni. Privilégiumot szolgáltatott a városatyák testületének és felelősség nélkül való működést biztosított a tanácsnak.

A közvagyon kezelése és felhasználása tekintetében szabad kezet engedett egy olyan testületnek, a mely nagy száma és csekély értelmisége mellett képtelen az egyre nagyobb és tekintélyesebb vagyon észszerű forgatására s a mellett nem tudván uralkodni az egyesek önös törekvései fölött, korlátlan tért engedett a magánérdekből eredő túlköveteléseknek.

Törvény és szabályrendelet egy kisszabásu község viszonyaira készült. A világváros ezerféle szétágazó érdekeire nincs, de nem is lehetett tekintettel. A hiányokat azok, a kik a város sorsát intézték, újabb és újabb hivatalok és a személyzet óriás mérvű szaporitásával vélték pótolhatni. Nem sokat törődtek azzal, hogy a nagy személyzet költségei rövidesen elviselhetetlenné válnak; de arra sem gondoltak, hogy a nagyra nőt adminisztráczió terhe alatt összeroskad a gyönge alap s a közigazgatásban egyre-másra előtünnek a folytonossági hiányok, a hibás szervezet beteges hajtásai.

A tanácsból aláiró és reprezentáló faktor vált, a melynek sem ereje, sem képessége nincs a közigazgatás vezetésére, mert régesrég átadta a vezetést néhány ambicziózus városi képviselőnek. A polgármesterek hatáskör túltengésben szenvednek és aprólékos teendőik mellett nem is gondolhatnak a közigazgatás ellenőrzésére, a község életkérdéseinek tanulmányozására és megvédésére. Látogatók fogadásában, üléseken való elnökösködésekben merülnek ki; termelni nem tudnak, nincs rá alkalmuk, nincs rá idejük, sőt joguk sincs.

Gazdátlanul működik az egész adminisztráczió, mert az ellenőrzésre hivatott közegek a tucatszámra gyártott irásbeli rendeleteknél nem jutnak többre. A háztartás kezelése, a milliók felhasználása is ellenőrizetlen, mert az arra hivatott főszámvevőt bürokratikus teendők halmaza, hozzá nem tartozó véleményes javaslatok készítése kötik az iróasztalához.

Közegészségügyünkben a fővárosi hivatal, jogi dolgainkban az ügyészség, középítkezéseink és a városrendezés terén a mérnöki hivatal nyög a bürokratizmus járma alatt s a slendriánság egyre nagyobb tért hódít, mert rákényszeríti a hivatalokat az akták rengetege.

Az ügyszámok nyilvántartása fokozta a régóta divatos aktatologatást. Egyik hivatal a másikhoz löki a hozzákerült ügyet, hogy a nyilvántartást megtéveszsze az *elintéztetett* bejegyzésével. A rendszertelenség átka kisért mindenütt. A közoktatásban túlfejlődött a személyzeti érdek, a szegényügy terén pedig évek óta nem történik semmi.

Legszomorúbb a közigazgatásban a vagyonkezelés. Számolni nem tudók talán praktikusabban osztanák be a közönségtől kipréselt milliókat, mint a főváros nagy kvalifikáczióju matematikusai. A *tartozik* és *követel* rubrikái között csak az tudna nagyobb aránytalanságot előállítani, a ki esküdt

tett arra, hogy mielőbb csődbe juttatja az ország fővárosát . . .

S ha még hozzáteszük, hogy széthuzás, kenyér irigység, féltékenység, s fölebbvalókban gőg, az alatvalókban — sokszor jogos — gyülölet és lenézés dul a közigazgatásban, akkor nem mondtunk sokat róla, a mikor azt állítottuk, hogy beteg.

S a betegségre nagyon enyhe orvosságért folyamodott a főváros — - belügyminiszterhez. Megkapja-e a részleges mediczinát, nem tudjuk. Hisz maga a kormány is foglalkozik az orvoslás módozataival. Nagyon helyesen tenné, ha most, a mikor a főváros maga kéri a gyógyítást, a csillapító kura helyett, a melyben kevés a reményünk, előállana azzal a radikális orvosszerrel, a melyre régtől fogva nagy szüksége van Budapest közigazgatásának.

A felsült házi úr.

A ki azt állítja, hogy a főváros rossz pénzügyi viszonyok között él: nagyot téved. Ezt az állítást csak azoknak a panaszoknak az alapján lehet megkoczkáztatni, a melyeket elutasított kulturális vagy jótékony egyesületek hangoztatnak. Ezeknek a panaszoknak lehet némi alapjuk, de korántsem magyarázható ki ezekből a főváros szorult helyzete. Lehet-e rossz viszonyok között az olyan város, a mely egy félreeső, senki által nem keresett szük helyen majdnem egy milliót áldoz a mulatozás hajlékára? Bizonyára nem. *A Corvin-téri vigadó* nem sokkal került kevesebbe egy millió forintnál. Nem volt szükség a vigadóra, fölösleges pénz amúgy sem állott rendelkezésre s a főváros mégis megépitette — drága kölcsönpénzből. Miért? Mert a főváros urai azt tartják, hogy a korcsma hasznos üzlet. Az iskolákra rá kell fizetni, a korcsmákra soha. Ezért inkább törli az iskolaépitést, csakhogy zavartalanul szaporithassa a korcsmáit. De mekkora változása az időknek? A korcsmárosok megfogytak . . . vagy megszaporodtak a korcsmák? Mert csodálatos: a szépen felcziczomázott Corvintéri korcsmához nem akad bérlő. A számos százezer forint, mindannyiunk keserves filléreiből gyült tőke kamatozás nélkül úszik a drága vigadóban, a melynek nem akad gazdája. De ez lehetetlen, hihetetlen. Hát azok a jó urak, azok a nagyszavu városatyák, a kik kierőszakolták a jegjobb korcsmára a közvagyon százezreit: nem állottak jót a haszonról? Nem vállaltak kezességet a pontosan és busásan fizető bérlő előteremtéséért? Lehetetlen, hogy a főváros csak úgy könnyelműen ugrott be a vigadó épitésébe. Bizonyos, hogy a polgármester úr már értekezett a budai urakkal s már van is tartalékban egy jóravaló bérlő. Mert kell, hogy legyen; máskülönben azokon kell behajtani a bérösszeget, a kik olyan nagyon akarták a drága korcsmát.

Városrendezésünkhöz.

Jóllehet alkotmányunk visszaállitása után a megoldásra váró nagy állami föladatok özönével zúdultak az első kabinetre, ez mégis módot talált arra, hogy az ország fővárosának méltó rendezését és fejlesztését is gondjai közé sorozza. Két rövid év elegendő volt a szükséges előmunkálatokra, hogy azok alapján a magukra hagyott fővárosoknak hagyományos rövidlátással intézett terjeszkedése a Nyugot tapasztalatain alapuló öntudatos és egységes irányzást nyerjen. Az 1870. évi X. trv.-cz. 24 millió forintnyi kölcsönt engedélyez a dunapart kiépitésére, a lánczhid megváltására, két újabb hid épitésére, szabályozásra és rendezésre. Fölállitja a közmunkák tanácsát, kötelességévé téve a városszabályozási tervnek és az épitésügyi szabályzatnak kidolgozását. Teljes huszonhárom esztendő mult el, míg az utóbb emlitett munka elkészült, végleges városrendezési tervünk azonban még ma sincsen, mert a mi volt, azt a folytonos módositás már régen kivetkőztette eredeti alakjából. Nem csekély nehézséget okozott az a körülmény is, hogy a főváros hatósága, mint az u. n. városrendezési programm végrehajtója, eljárása közben nem támaszkodhatott kényszererejű, egységes normativumokra, hanem a mit tett, azt a „szokás szentesitette eljárás“ alapján tette. A főváros egyesitésének huszonhatodik esztendejében végre ez a kérdés is napirendre került és most folyik az erre vonatkozó tárgyalás. Azok a részletek azonban, a melyek itt szóba kerülnek, már inkább alárendelt jelentőségüek, éppen csak a megvalósitás praktikumából folyók, mintegy „végrehajtási utasitások“, mert az irányelveknek kitűzése, a városrendezés konczepcziója ezután is a közmunkák tanácsának hatáskörébe tartozik.

A most folyó tárgyalást csak éppen alkalmul használjuk föl arra, hogy városrendezésünk egyik oly sajátosságával foglalkozzunk, a melyet a hosszu ideig érlelt Épitésügyi Szabályzatnak köszönhetünk, a melyet jobb ügyhöz méltó makacssággal tart fenn megteremtője, akár csak a szülő, a mely jobban szereti vásott, gonosz gyermekét, mint a jót.

Ez az Épitési Szabályzat a főváros területét övezetekre osztja föl. Ezek közül különösen fölkelti figyelmünket a IV. övezet, a legnagyobb kiterjedésű, a jövőbeli nagyváros, a melyet a balparton a Hungária-körút szel át; a jobbparton pedig az önálló városnak predesztinált Kelenföld, továbbá Ó-Buda legnagyobb része tartozik ide.

Ezeket a városrészeket az Épitésügyi Szabályzat — mai pápaszemen át nézve — külterületeknek tekinti, a parczellázást 300 öles minimumhoz köti, de úgy hogy az utczahomlokzatnak legalább 10 ölnyinek kell lennie, az épitkezésnél a könnyebb épitkezési modor követhető.

Ezek után az örök időkre szánt kikötések után megrajzolta a városfejlesztés legfőbb fóruma ennek a „külterületnek“ utczahálózatát, kihasitotta a beépitésre váró „tömböket“ és ezek alapján megindult a telekspekulánsok részéről a telkek fölaprózása. Ha nem birjuk megérteni, hogy egy beépitésre szolgáló telek miért nem lehet 300 ölnél kisebb, kétszeresen nem értjük ezt a szent számot a kültelki épitési tömbök láttára. Ezeket ugyanis a közmunkák tanácsa — hogy mentől kevesebb útvonalra legyen szükség, — akkorára szabta, hogy a kikötött 10 öles homlokzat mellett a legjobb akarattal sem lehet 30 öl mélységet kiczirkalmazni, hanem ez akárhányszor eléri a 40—50 ölet és igy a telek nagysága 400 - 500 ölig is elkalandozik. Ezek a szertelen mély telkek lesznek jövőbeli fővárosunk kalamitásai. A

helyett, hogy több, de keskenyebb utczát, szélesebb és kevésbbé mély telket konstruáltak volna, éppen a megfordítottja történt. De hát mi kifogást tehetünk a mély telek ellen?

A főváros jövőbeli fejlődése mellett — a melyet különben a külterületen épült kaszárnyák, a folyton épülő villamos vasútvonalak, a pályaudvarok tervezett kihelyezése és egyéb intézkedések már eléggé sejtetnek — a telekárak nagyarányú emelkedése bizonyos. Hogy a házépítők a megvett drága telket a legjobban akarják kihasználni, az is bizonyos. Ebben csak azzal a korlátozással állanak szemben, hogy a háromemeletes ház udvara nem lehet kisebb az összes terület 15%-ánál, a négyemeletes házé pedig a terület 20%-ánál; a többi beépíthető, tehát be is fog épülni. De nemcsak egyszerű körülépítéssel, hanem a telek mélységéhez képest egy vagy több kereszttraktus alkalmazásával. Hogy ez hogy fest, azt már a város belső részében is láthatjuk oly telkeknél, a melyek hátsó része eredetileg kert volt, a melynek fentartása azonban a változott értékviszonyok mellett már pazarlásszámba menne és azért beépül. Ez a vigasztalan czellarendszer az, a melytől a „kültelkek" építkezését féltjük. A széles útvonalakra nyiló, de mélyen behuzódó hosszú telkeken épült bérkaszárnyáktól félünk, attól a szennytől és nyomortól, a mely a levegőtől és világosságtól elzárt hátsó udvarokban fog megszorulni. Hiába süti a nap a széles utczát, hiába söpri a szél végig, a bérkaszárnyák rekeszei ebből semmit sem fognak érezni.

Ezt az előrelátó városrendezési programmot betetőzi azután az üdülésre szolgáló térségek hiánya. Pedig az ezekhez szükséges területeket a parczellázáskor nevetséges potom áron szerezhette volna meg a város, de hát úgy látszik, hogy az utczákat azért tervezték 8 ölre, hogy a lakosság azokban peripatetikus módon üdüljön. Hát biztositjuk bölcs városrendezőinket, hogy ha sikerült is nekik egypár útvonalat megspórolni, annál több fog kelleni egykoron templomra, iskolára és vásártérre, de ha ezekre nem is, úgy tüdőbeteg-szanatóriumokra bizonyosan. Ω

A Széchenyi-sétatér.

A „Széchenyi-sétatér", e század elején mint a katonai kincstár tulajdona az Uj-épület, németül: Josephinische, később Neu-Gebäude elnevezése alatt nagyon is ismeretes és 1787 — 1788-ban II. József császártól épitett katonai kaszárnya területéhez tartozott s egy része lehetett azon 17,807 négyszögölnyi területnek, melyet Hülff Móricz Bálint, a város birája és polgármestere elajándékozott. A katonai kincstár a várostól birtokba vett ezen területhez még a Pauer-féle 4050 négyszögölnyi és a Teleky gróf-féle 765 négyszögölnyi szántókat megvásárolván, az egész terület az 1824-diki felmérés szerint 22,622 négyszögölből állott, mely területből az Új-épületen kívül eső és 6517 négyszög ölet magában foglaló részt gyakorló térül használták.

A katonai kincstár 1822-ben katonai czélokra a várostól nagyobb területet kivánván megszerezni, a megindított tárgyalások eredményeként a két hatóság 1822. évi julius hó 18-án egy csereszerződést kötött, mely szerződésnek első pontja az Új-épület déli oldalán fekvő 6517 négyszögöl területet a város szabad rendelkezésére bocsátja azzal a korlátozással azonban, hogy a kaszárnya tűzbiztonsága végett megállapitott határvonal továbbra is fentartandó lészen.

A város birtokába bocsátott ezen kövezetlen, piszkos és esős időben posványos térség, a körülötte álló házak lakóinak nem kellemes látványt nyujthatott. Minthogy a város gondozását az elhagyott területre ki nem terjesztette, Széchenyi István gróf buzditására több lipótvárosi háztulajdonos és lakos erre a czélra magántársulattá szövetkezett. Ez a társulat 1845-ben azzal a kérelemmel járult Pest város tanácsához, hogy az Új-épület déli oldalán fekvő üres területet a környéknek szépítése, egészségessé tétele és egy kellemes üdülő helylyé való átalakítása végett a társulatnak engedje át.

Ez a társulat előzetesen kinyerte a nádor beleegyezését és támogatását úgy, hogy a katonai hatóság is minden nehézség nélkül megadta az engedélyt arra, hogy az emlitett területet sétatérré alakitsák át.

Az 1845. évi 8271. és 8289. sz. a. bemutatott kötelező okirat és nyilatkozat alapján ezt a területet Széchenyi István grófnak, mint a társulat képviselőjének 1845. évi junius hó 24-én átadták, illetve a társulatot ezen tér ideiglenes s feltételes birtokába ünnepélyesen beiktatták.

A városi hatóság kikötötte volt: hogy ezen tér, jövedelmező állapotba jutása után, az emelendő épületekkel együtt minden kártalanitás kötelezettség nélkül a város birtokába visszabocsátandó; a sétatért pedig mindaddig, mig a társulat használatában van, azt saját költségén fentartani köteles és a közönség azt háboritlanul sétatér gyanánt használhatja.

A társulat a katonai hatóság részére aláirt okiratban kijelentette, hogy ismerve a katonai kincstár és Pest városa között az 1822. évi julius hó 18-án kötött és még érvényben levő egyezséget, ennek értelmében a kaszárnya közelében épületet nem emel, sőt ha a hatóságnak erre a térre szüksége lesz, ezt minden kártérités nélkül azonnal visszaadja s végre, hogy a kaszárnyából a térre nyilló kapuknak további használhatása végett a tér rendezésénél a kijárókra figyelemmel leend.

A tér rendezését 1846-ban megkezdvén, az első fát Széchenyi István neje Seillern-Aspang Krescencia grófnő ültette.

A társulat ezt a sétatért 1870-ig birta.

A közönség kényelmére a társulat az ötvenes években egy kis kioszkot épitett; ez azonban 1860-ban leégett, minek következtében a sétatért elhanyagolták s ily állapotban maradt mindaddig, mig az 1864-ben emelt szilárdabb épület bérjövedelméből a sétatér, illetve a társulat viszonyai kedvezőbbé nem fordultak.

A sétatér az épitkezéssel jövedelmezővé vált. 1867-ben tárgyalások indultak meg ennek visszavétele iránt. A tárgyalások folyamán meghallgatott jogügyi bizottság 1870. évi 3854 számú jelentésével, hivatkozva a sétatérnek 1867. évi márczius hó 20-ig 189 frt 22 krral kimutatott jövedelmező állapotára, bekövetkezettnek jelzé azt az időpontot, a mikor a társulattól adott követelő nyilatkozat értelmében a sétatér a városnak visszaadandó. Minthogy a város pénzügyi viszonyai oly szerencsés helyzetbe jutottak, hogy a sétatért a társulat segedelme nélkül a város is fenn tudja tartani, a tanács Heinrich N. Jánost, mint a társulat időszerinti elül-

ülőjét, felhivta az átadásra, minek következtében az 1870. évi márczius hó 28-án felvett jegyzőkönyvben a társulat képviselői kijelentették, hogy a sétatért Pest városának átadni készek, sőt rögtön át is adják, azonban azzal a kikötéssel: „hogy a „Széchenyi-sétatér“ addig mig a város további terjedése, építkezések vagy nagyobb városi érdekek megengedik, továbbra is sétatérré fentartassék.“

*

A sétatér az ötvenes években élte aranykorát. A távoli Városliget és Orczy-kert mellett ez volt az egyedüli üdülőhely, a hová Pest előkelő közönsége gyülekezett, menedékhelyet keresve a szemetes és a Rákos homokjától megszállt forró utczák elül. Gondoskodva volt zenéről, a kioszkban pedig frissitő italokat szolgáltattak ki s hébe-hóba a társulat vagyonának gyarapitásának, vagy jótékony czélra hangversenyeket rendeztek, mindenképpen igyekezvén a közönséget a sétatér látogatására buzditani. Nem sokáig tartott; már a hatvanas évek elején letünt csillaga. A köznép az előkelő világot kiszorította erről a térről s ezután a gyermekeknek szolgált játszótérül s cselédek és a közeli Új-épület közvitézei látogatták. Most már a sétatér napjai is meg vannak számlálva. Az Új-épület lebontásával és az egész környék szabályozásával más alakot ölt a sétatér is. De kivánatos, hogy az ott alakitandó új park, emlékül a régi sétatérre, a *Széchenyi* nevét viselje.

Takarékosság minden vonalon.

A főváros törvényhatósága utasitotta az összes tanácsi ügyosztályokat, hogy tegyenek javaslatot mi módon lehetne a főváros kiadásait redukálni. A tanácshoz beadott két jelentés közül az elsőt, a II-ik ügyosztályét mult számunkban ismertettük; a másik a VII ügyosztályé.

A VII. ügyosztály az iskolák jókarban tartása ügyében azt az utasitást kapta, hogy tegyen előterjesztést arra, vajjon a mai házilagos kezelésnél nem lenne-e gazdaságosabb a vállalatba adás. Az ügyosztály a számvevőség és mérnöki hivatal adatai alapján azt mondja a fővárosnak:

1895-ben volt: 6.437,300 frt becsértékű iskolája; ennek jókarban tartása 62,850 frtba került, vagyis az érték 0·9%-ába.

1896-ban: 7.465.700 forint értékű ingatlanja volt, amelynek jókarbantartása: 55,378 frtba került, az érték 0·7%-ába

1897-ben: 8.492,800 frtra rúgott az iskolák becsértéke, a jókarban tartás költsége volt: 58,855 frt vagyis az érték 0·6%-a.

Az ügyosztály ennek alapján azt javasolja, hogy a főváros a jelenlegi kezelést tartsa fenn, a mely olcsóbb, mintha vállalatba adná.

Az adóhivatalok szervezése.

Megszünése előtt érdemes munkát végzett az adóügyosztály azzal az elaboratummal, a melyet az adóhivatalok napidijas személyzetének végleges tisztviselőkkel leendő kicserélése tárgyában adott be a tanácshoz. A napidijas gazdálkodás régi baja a főváros közigazgatásának. Nyomát ott találjuk majd minden hivatalban, de olyan túltengése sehol sincs, mint a mérnöki, ügyészi és adóhivataloknál.

A napidijas rendszer megszüntetését a közigazgatás reformja lett volna hivatva keresztülvinni. A reform azonban, a melyet majdnem olyan buzgalommal kezdtek, mint a központi városháza ügyét, abban maradt. Megakasztotta a kormány, a mely szintén reformtörekvésekben utazik. De a mig az általános újjászervezésnél a vétót a kormány mondotta ki, az adóhivatalok reformját éppen ő követelte, keresztül vitte s most ugyancsak az ő sürgetésére előttünk van a deczentralizált adóhivatalok új személyzeti reformja is.

Az ujitás annak a javaslatnak az alapján készült, a melyet 1896-ban *Kullmann* Lajos tanácsos adott be a tanácshoz. Az eltérés kevés. Lényegében csak annyi, hogy a főváros pénzügyi viszonyait mérlegelve: a végleges személyzetet kisebb számban akarja megállapitani. Megokolása is ugyanaz. A mennyiben a most készült javaslat is hivatkozik a napidijas gazdálkodás hátrányaira, a melyek részben a közönség érdekeit sértik, részben az adókezelést, behajtást s igy az adójövedelmet is hátrányosan befolyásolják.

Tagadhatatlanul igaz mindez. A napidijas gazdálkodás a hivatal működését minden téren korlátozza, ingadozóvá és megbizhatlanná teszi Erősen érezzük ennek az áldatlan rendszernek a következményeit, de a megszabadulás tőle fölötte drága. Magánál az adóhivatali napidij rendszer megszüntetésénél 34,456 forint évi többköltség merül fel. Nem is számitva a korpótlékokat s egyéb járandóságokat. Az ujitásra azonban szükség van; igy kivánja az adózó polgárság érdeke; az adók rendszeres kezelése, mindenekfölött pedig a kormány, a mely azt mondja, hogy mennél több a napidijas, annál rosszabb az adóprés működése.

A javaslat, a melyet *Faller* Ferencz tanácsos, az adóügyosztály jelenlegi vezetője a héten nyújtott be, a következő érdekes számadatokban számol be a jelenlegi és a jövőben létesitendő létszámról:

Ez idő szerint az adóhivataloknál működik:

1 főnök, 6 számtanácsos, 10 számvizsgáló, 16 I., 16 II. osztályu számtiszt, 36 számsegéd, 1 irodatiszt, 1 irnok, 17 gyakornok, 25 I., 25 II. osztályu végrehajtó, 2 raktárnok vagyis 156 véglegesitett tisztviselő; továbbá 72 napidijas, 105 napidijas adóbiztos, 35 napidijas végrehajtó, 28 napidijas szolga, összesen: 240 napidijas alkalmazott.

Az összes alkalmazottak fizetése 339,258 frt 33 kr.

Ezek helyett a javaslat kontemplál:

1 főnök, 10 számtanácsos, 15 számvizsgáló, 30 I., 30 II. osztályu számtiszt, 42 számsegéd, 22 számgya-

kornok, 32 számviteli napidíjas, 1 irodatiszt, 1 irnok, 30 I., 30 II. osztályu végrehajtó, 15 napidíjas végrehajtó, 50 végleges, 61 napidíjas adóbiztos, 15 végleges, 8 napidíjas szolga, 2 raktárnok, összesen tehát 276 állandó és 116 napidíjasból álló szervezetet.

Az alkalmazottak fizetése lenne 373,714 frt 50 kr. vagyis 34,456 frt 17 krral több évenkint, mint a mai személyzet fentartása.

A beosztás a következő lenne:

Létszám osztályok szerint

Állás	Központ	I-ső ker.	II-ik ker.	III-ik ker.	IV-ik ker.	V-ik ker.	VI-ik ker.	VII-ik ker.	VIII-ik ker.	IX-ik ker.	X-ik ker.	Összesen
Főnök	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Számtanácsos	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
Számvizsgáló	1	1	1	1	2	1	3	2	2	1	1	15
I. oszt. számtiszt.	2	1	2	1	5	2	5	5	4	2	1	30
II. oszt. számtiszt	2	1	2	1	5	2	5	6	4	1	1	30
Számsegéd	3	3	2	2	4	3	7	7	7	2	2	42
Számgyakornok	1	2	2	1	2	2	3	3	3	2	1	22
Számviteli díjnok	—	3	2	2	5	3	4	4	4	3	2	32
Irodatiszt	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Irnok	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
I. oszt. végrehajtó	—	3	2	1	4	2	4	5	4	3	2	30
II. oszt. végrehajtó	—	3	2	2	4	2	5	4	4	2	1	30
Napidíjas végrehajtó	—	1	—	1	1	2	3	3	3	1	—	15
Adóbiztos, végleges	—	4	3	3	7	5	7	7	7	4	3	50
Adóbiztos, napidíjas.	—	5	4	4	7	5	10	10	7	5	4	61
Szolga, végleges	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
Szolga, napidíjas.	—	1	—	—	2	1	1	1	1	1	—	8
Raktáros	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Összesen	14	30	24	21	52	32	58	59	52	29	21	392

Berlin budgetjéről.

Az óriássá nőtt Berlin város képviselőtestületének budgetbizottsága befejezte a város 1899—1900. évi háztartásának tárgyalását. A budget általában nagyon érdekes, a város közigazgatására is világot vető számokat tartalmaz, melyek ránk nézve összehasonlítás szempontjából elég becsesel birnak.

A budget nagy számadataira egyik napilap naivul úgy sóhajt fel, hogy milyen jó is a községnek mint közjogi testületnek. Míg a magánember kénytelen a kiadásait a bevételeihez mérten beosztani, addig a nyilvánjogi korporációk épp ellenkező módon rendelkezhetnek. Ezek törvényes szerveik által elsőbben is azt állapítják meg, mennyi kiadás szükséges az új budgetévben, aztán ez az összeg előteremtendő akárhogy, szükség esetén, ha a meglevő bevételforrás eléggé bőségesnek nem bizonyul, az adóprés erőteljes megcsavarása által.

Nos, Berlin, szerencséjére, a községi adótörvény által kontemplált normális alapon áll, mert községi adóképpen 150 százalékot szed az ingatlanok után fizetett állami adó, 100 százalékot a kereseti adó után.

A mi az évi szükségletet illeti, Berlin elérte a *százmilliós budgetet*, a mint dicsekedve irják. Tüzetesen: Berlin kiadásai az 1899. április 1-től egész 1900. márczius 31-ig terjedő évben 100.591,769 márkára rugnak. A 100 milliót ezúttal először lépte túl. Egész Szászország budgetkiadása túl van haladva; Bajorországéhoz közel jár. De sőt, ha a városi művek kiadásait is vesszük, akkor jóval magasabb számot ér el Berlin budgetjének kiadási rovata, mert a költségvetésből azt látjuk, hogy a városi művek: a gázintézetek, vízművek, a marhavásár, vágóhid és a városon kívüli területről bevitt húsárúk vizsgálata, végül a csatornázások külön budgettel birnak és az előbb említett főbudgetbe csupán az ezen művek után fenmaradó 3.684,088 márkát kitevő tiszta bevétel van felvéve. E művek külön budgetjeit is hozzászámítva, a berlini költségvetés kiadási rovata 168.246,432 márkát tesz ki.

Eltekintve már most a városi műveknek eme külön költségvetésétől, lássuk az egyes főbb kiadási tételeket. A budget 13 fejezetből, 45 alosztályból áll; ezek mindegyikében az összbevételekkel szemben állnak az összkiadások, úgy hogy az egyes kiadási többletek egyszerű számmivelettel puhatolhatók ki.

A legnagyobb kiadási tétel a *tanügy*, mely az V. fejezet 9. alosztályában szerepel. Itt 19,366,535 márkányi kiadás 2.608,437 márkányi bevétellel áll szemben, a szükséglet tehát 16.758,070 márka. Az *építkezések, utak* (IX fejezet) 14.684,646 márkába kerülnek. A *tőke és adósság* kezelése (IV. fejezet) 16.569,507 márkát igényel, ebből 9.798,070 márka kamat, 6.766,037 márka törlesztés a 293.672,358 márkányi kölcsönök után. Tehát majd 300 millió márka $3^1/_2\%$-os kölcsöntartozás! Kiemelendő azonban, hogy ebből a 293.672,358 márkából $216^1/_4$ milló a városi művekre kellett, a vonatkozó adósság ennélfogva magukban a művekben ellenértékre talál, továbbá hogy a városi műveknek önmaguknak kell gondoskodniok a reájuk eső 12.576,816 márka kamat és törlesztéshez szükséges összeg előállításáról. Előre nem látott kiadásokra 800,000 márka van a költségvetésbe felvéve.

A *szegényistápolás* (VI. fejezet) kerek 10 millió márkába, a betegápolás (VII. fejezet) $4^1/_2$ millióba kerül. Ha ehhez az összesen $14^1/_2$ millióhoz hozzáveszszük a tanügy fejezetéből a népiskolákra szükséges 13.203,681 márkát és a siketnémák és vakok oktatására, nemkülönben a gyakorló és ipari tanításra szükséges több mint 14 millió márkányi kiadást, mely szintén a szegényebb néposztályok javára fordíttatik, úgy

mondhatjuk, hogy $28^1/_2$ *milliót fordítanak a kiadásokból a szegényebb néposztályok javára.* A közigazgatás költsége 8.853,760 márkát, a rendőrségi költségekhez való járulék 5.112,408 márkát tesz ki, az utczavilágitás, tisztítás és öntözés 3.085,208 márkába kerül. Ezek a fontosabb kiadási tételek.

A kiadási szükségletét Berlin város felerészben a községi adókkal, felerészben más bevételi forrásokból fedezi. Adókból 55 millió márkát, szóval a szükséglet felénél csak kevéssel többet szed be. A községi adókon kívüli bevételi források közt a város ingatlan vagyona, a jogosítványok 9.757,705 márkát, a már említett városi művek, különösen a gáz- és vizművek 6 234,437 márkát jövedelmeznek. Hagyományok, dotácziók és illetékek czimén 4.363,410 márka van fölvéve, az illetékek közt a villamossági társulattól és a városi vasutaktól $1^1/_2$ millió márka. Ezek a községi adókon kívüli bevételi források összesen 42.307,020 márkát jövedelmeznek. Az 55 millió márkányi községi adó az állami adó után kivetett, már említett 150 s illetve 100 százalékos pótadókból áll elő.

Berlin 1.741,871 főnyi (1899. január 1-én már 1.805,054 volt) lakosságából 985,286 volt fölvéve mint állami adó fizetésére köteles, tehát a lakosságnak mintegy fele. Ezek ismét 380,783 adóköteles háztartáshoz tartoznak; háztartásfőknek számítják az egyszemélyes adóköteleseket is. Van azután még 200,795 4 márka-censusos adófizető is 660—900 márkányi évi jövedelem után. Van tehát Berlinnek 380,783 + 200,795 = 581,581,578 községi jövedelmi adó kötelese. A lakosságnak ez a része fizet 26.290,000 márka községi jövedelmi adót. A háztulajdonosok és iparosok még külön megcsapoltatnak, az előbbiek ugyanis fizetnek községi ingatlan adó czimén 17,388,000 márkát, az utóbbiak iparadó czimén 8.296,000 márkát. Egyes kisebb adók közül a kutya-adó 510,300, a söradópótlék 725.000 márkát jövedelmez.

Felemlítésre méltó, hogy Berlinben most először készült olyan budget, melynek bevételi rovata nem tartalmaz számbavehető felesleget. Eddig makacsul ragaszkodtak ahhoz az állásponthoz, hogy a nagy elővigyázattal összeállított költségvetésben a bevételek a kiadásokat legalább is 5%-kal haladják meg; az új budget az első, a mely ettől az állásponttól eltér. Minthogy különben statisztikailag ki van mutatva, hogy a lakosság adóképessége lépést tart a város növekedésével, ennélfogva nincs okuk az aggodalomra, a jövőre nézve. Kívánatosnak tartják ugyan a kormány jóakaratát, hogy a városra méltatlan terheket ne rójjon, mint ezt idáig előszeretettel tette, így a rendőrségi és iskolai költségekhez való hozzájárulás kérdésében, a mely költségek viselése a berliniek szerint jogosan az államot illetik meg. Itt tehát némi nézethasonlóság fedezhető fel Berlin és Budapest között! — A városi pénzügyi kormányzat főfeladatául tekintik, hogy új, bevételi forrásokat teremtsen. Egy, e czélnak szolgáló kedvező alkalmat: a villamos művek megszerzését, a berliniek sajnálatára a város nem használt föl, s most ezekből jövedelemilleték czimén csak $1^1/_2$ millió márkát kapnak, míg házi kezelésben könnyű szerrel elérhetnék ennek az összegnek a kétszeresét.

Végül felemlítendő, hogy Berlinben most a szegényügy reformálásán dolgoznak, melynek czélja első sorban az igazán inségeseknek gyors és biztos kipuhatolása és annak folytán azoknak az eddiginél gyökeresebb módon leendő felsegítése legyen. A szegényügyi budget tehát emelkedni fog.

A gázkérdés tárgyalásánál a gáz árának 14 fillérre való leszállítását indítványozták; az indítványt azonban mellőzték, utalással arra, hogy ilyen beható intézkedés nem a költségvetés keretébe tartozik, hanem külön indítványkép tárgyalandó. A víz tarifáját azonban leszállították, úgy hogy a vízművek budgetje 422,000 márkával, 7.072,000 márkáról 6.650,000-re alászállt.

Végezetül egy csodabogár. A berlini háztulajdonosok avval a követeléssel állottak elő, hogy a városi hivatalnokok köteleztessenek arra, hogy Berlin belterületén lakjanak, még pedig tekintet nélkül arra, hogy ez a szolgálat érdekében kívánatos-e vagy sem. Főokul azt hozták fel, hogy a város terveihez az ingatlantulajdonosok a legtöbbel járulnak; joguk van tehát arra, hogy méltányos és észszerű kívánságaik tekintetbe vétessenek. A követelés és annak indokolása ellen szóló okok annyira világosak és olyan nyomósak, hogy azoknak vitatását feleslegesnek mondották ki.

A Károlykaszárnya telkének szabályozása.

Ismertettük mindazokat a terveket, a melyek a Károly-kaszárnya telkének szabályozása ügyében eddig tárgyalás alá kerültek. A szabályozás nehéz kérdését a sok terv csak komplikálta, a tervezőket pedig zavarta az a határozatlanság, a melylyel az egész kérdést a mérnöki hivatal illetékes foruma kezelte. Eredmény ma sincs, daczára annak, hogy az újabb tervek között a *Devecis* Ferencz műszaki tanácsos terve a szabályozást sikerülten s a főváros pénzügyi viszonyaival számot vetve, igyekszik megoldani.

Az említett terv szerint az új városháza a 12 ölre szélesített Gránátos-, Rostély- és Sütő-utczák közt akként nyerne elhelyezést, hogy a Károly-körút felé néző homlokzat a meghosszabbított Ujvilág-utcza vonalába esnék. Ilyen elrendezés mellett a Váczi utról az új városház mindkét oldalán a Gránátos-utczán át a Kossuth Lajos-utczába a forgalom akadálytalanul lebonyolítható. E mellett a Gránátos-utcza a Hajó-utczáig hosszabbíttatnék meg, a mi által a Szervita-tér rendes négyszögű alakot nyerne. A meghosszabbított Ujvilág-utcza pedig a közlekedést biztosítja az Erzsébet-tér felé.

Ilyen alakitás esetén a városház méretei 167 m. (88 öl) és 114 m. (60 öl), területe pedig 5280 négyszögöl (19,000 m²) a hol megjegyzendő, hogy ezen terület az Ujvilág-utcza némi módosítása által minden nehézség nélkül 200—300 négyszögöllel megnagyobbítható. Az új városház és Károly-körút közt pedig park létesíttetnék, mely az Erzsébet-tér felével 12,000 m²-rel egyenlő.

Az evangélikus templom a nagyobbitott Deák Ferencz-térben helyeztetnék el és pedig a Király-utcza tengelyében. A templom mögött, attól utcza által elválasztva, 1000 négyszögöles telken az evangélikus iskola és paplak akként van elhelyezve, hogy ezek homlokzata az Erzsébet-sétánynyal egy-

vonalba esnék, úgy, hogy a közlekedés és iskolaépítés által nem volna eltorlaszolva. Ezen rendezésnél a Deák Ferencz-utczából a Király-utcza felé, nemkülönben innen a Szervita-térre a közlekedés minden akadály nélkül biztosítva van. Ezek mellett a Kristóf-tér kisajátítások mellőzésével 9 ölben, a Vármegye-utcza hosszabbítása 6 ölben, a Rostély-utcza 5 ölben van megállapítva és a hivatalos tervekben látható felesleges kisajátítások (pl. az 513. hrsz. új négy emeletes ház lemetszése stb.) mellőztettek.

A fentebbiekből látható, hogy a városház területe ilyetén alakítás esetén 1300 négyszögöllel kisebb, mint a Heuffel által megállapított 6600 négyszögöl nagyságú terület.

Miután azonban Devecis, a külföldi fővárosok városházaizainak tanulmányozásakor azt a tapasztalatot tette, hogy azok mind sokkal kisebbek, mint az általa megszabott 5280 négyszögöl, a fejlődési viszonyok tekintetbe vétele mellett is azt állítja, hogy az 5280 négyszögöl terület mellett évszázadokra van biztosítva, hogy ezen új városház czéljának meg fog felelni. Végre e tervnél tekintetbe vétetnek a kisajátítási költségek, melyek a mérnöki hivatali jelentésben felsorolt adatok alapján a legolcsóbb tervhez viszonyítva 80,000 forint megtakarítást mutatnak.

Mindenesetre számbaveendő előnyei vannak e tervnek s a szabályozás végrehajtására a legalkalmasabb. A kérdés csak az, mikor bontják le a Károly-kaszárnyát?

Az új városháza.

A főváros egyik leghatalmasabb fóruma, a középítési bizottmány, mult hónap 28-án tartott ülésében Hauszmann tanár indítványára előkészítetlennek minősítette az új városház kérdését, a mérnöki hivatal által előterjesztett szabályozási terveket visszavetette, egyszersmind határozott kikötéseket formulázott az újabb tervekre vonatkozólag.

Ezáltal a határozat által a már-már dülőre vergődött kérdés ismét a kezdet stádiumába jutott, sőt még annál is hátrább, mert most még a tervezési föltételek is a vegyes bizottság által fognak megállapíttatni, hogy tehát a munka újra kezdetét vehesse, előbb annak kell működését befejeznie.

Nem akarunk most kiterjeszkedni a bizottság eljárásának alaki részére, ámbár jogosan nagyon különösnek lehet találni azt, hogy csak a kész tervek birálatánál sül ki a pályázat programm hibás volta, csak erre az állítólag rossz és túlzott programmra volna néhány megjegyzésünk.

Legnagyobb hibája volt állítólag a terveknek a városház czéljaira hagyott területnek nagy volta.

Hauszmann tanár erre vonatkozólag egy kis összehasonlítást tett a kontinens többi nagy városai és székesfővárosunk között és arra a konkluzióra jutott, hogy miután Bécs városházának területe 18,700 m², a budapesti városház számára 23,000 m² nagyon sok. Ugyanakkor hangsúlyozta azt, hogy a mi városházunk csak három emeletes legyen, valamint hogy a földszinten üzletek legyenek. Ennek folytán a budapesti városház hasznosítható része összesen három emeletsorból fog állani. A bécsi városház azonban a földszinten is hivatalos helyiségeket foglal magában, ezenkívül négy, a középső részén pedig öt emelet magas, vagyis egész területén 5½ emeletsort hasznosít. Ha most összehasonlítjuk a rendelkezésre álló tért a két épületnél, arra az eredményre jutunk, hogy a bécsi városháznak hivatalos helyiségekre összesen 18,700 × 5·5 = 102,850 m², a budapesti városháznak pedig a mérnöki hivatal előirányzata szerint 23,000 × 3 = 69,000 m² áll rendelkezésre. Így látjuk, hogy a bécsi városház hasznosított területe tényleg majdnem kétszerte nagyobb a budapestinél. Így tekintve a dolgot, nagyon megfontolatlan és nem komoly Hauszmann tanár azon állítása, hogy az új városháza 4500 öl² azaz 16,000 m² területen elhelyezhető lesz, mivel ily módon a hasznosítható terület az összes emeletsorokon 48,000 m² lenne, ez pedig a bécsi 102,850 m²-rel összehasonlítva egyáltalán nem mutatkozik elegendőnek.

A mi már most a beterjesztett szabályozási terveket illeti, azok relativ becséről sok szót lehetne vesztegetni, de azokat teljesen lehetetlennek mondani nem sok komolyságra vall, a midőn azok közül a legelső, amely már sok alternativ alakban került nyilvánosság elé, a mult év utolsó napjaiban a „Magyar mérnök és építészegylet“ jóvoltából került a főváros birtokába, miután ott alaposan megtárgyaltatott és igen figyelemre méltónak, az adott helyzetben pedig legjobbnak mondatott.

Ebben a tárgyalásban pedig Hauszman tanáron kívül építészeink oly tekintélyes gárdája vett részt, hogy azoknak véleményét oly kevés becsben és tiszteletben részesíteni mindenesetre igen nagyfoku önbizalomra vall.

*

A középítési bizottság jóvoltából tehát az új városház kérdése most elölről fog kezdődni. Természetesen, miután az egész dolog most más alapon fog indulni, az eddig befektetett pénz és munka teljesen kárba veszett. A fővárosnak mintegy 50,000 forintjába került eddig a szabályozási tervek beszerzése a régi programm szerint, ugyanennyit számíthatunk az új föltételeknek megfelelő tervekre is. Mivel pedig az eddig legolcsóbb terv szerint a végleges szabályozás mintegy 180,000 forintba kerül, végeredményben oda jutunk, hogy mielőtt az új városház érdekében az első kapavágás megtörténik, az a városnak már majdnem 300,000 frtjába került. Ez az összeg tehát mindenképen fölhasználtatik. Menjünk azonban tovább és nézzük, mibe jöhet úgy idő, mint pénzben az új városházának létesítése.

Az új országház, melyet 1902-ben akarnak átadatni, 1880. évben került azon stádiumba, a melyben a városház az előbb említett szabályozás után lesz, azaz annak építése 22 esztendőt vett igénybe. Költségei pedig 15 millióra rúgnak. Ha tehát úgy idő mint pénzben igen takarékosan számítunk megközelítőleg 15 évre és 10 millióra tehetjük azt az áldozatot, a mit a főváros új székháza érdekében hozni fog. Ezen időszak alatt pedig az eddig bérházban létező hivatalok bérlete a főváros költségvetése szerint évenkint 36,000 frtra rug.

Mindenesetre olyan tételek ezek, a melyek egy teljesen rendezett pénzügyekkel biró város budgetjét is nehéz helyzetbe hoznák Budapest székesfőváros pénzügyei pedig ez idő szerint oly gyászos állapotban vannak, hogy a folyó kiadások fedezhetésére kénytelen a legerőszakosabb eszközökhöz nyúlni, kénytelen beszüntetni a legszükségesebb iskoláinak építését pénzügyei javultáig.

Rendkívül nagy és tekinteten kívül nem hagyható kényszerítő körülményeknek kell előtérbe jönni már most, hogy egy ilyen rendkívül tekintélyes tétel, mint az új városház építési költsége elhelyezést követeljen. Már pedig ez épen nem így van. A legtöbb pézbe kerülő része az építendő új székháznak, a reprezentációs helyi-

ségek csoportja olyan méretű és minőségű, hogy még évtizedekig nem szorul semmi bővítésre. Maradnának tehát a hivatalok helyiségei. Ha ezeket a főváros saját házában elhelyezni képes volna, évenkint 36,000 forint házbért takaríthatna meg.

Önkéntelenül kézenfekvő ötletnek látszik ezeknek a hivataloknak a Károlykaszárnyában való elhelyezése. Abban az óriási komplekszusban már eddig is nehány hivatalt helyeztek el, azonkívül ott nyilik meg a belvárosi vásárcsarnok is. A hivatalok helyiségei nem roszszabbak mint a régi városházéi, kellő átalakitás mellett még évtizedekig kiszolgálnak, legalább is addig, míg a főváros javult pénzügyei, esetleg megszaporodott jövedelmei megengedik az új épitkezés kivitelét.

Abból a 300,000 frtból, a mit a puszta szabályozás igényelne, a szükséges átalakitás megtehető volna. A mint pedig az egyes bérlett hivatalos helyiségek bérlete lejár, azok átköltözhetnének, eddigi bérösszegük tőkéjét pedig a főváros számára szabaddá tennék.

Ez volna a jelenlegi körülmények között az egyetlen megoldás, a mely minden befektetés nélkül keresztülvihető lenne.

A fővárosnak pénzügyei ezt a takarékosságot egyenesen megkövetelik, mert lelkiismeretlen dolog milliókba kerülő palotát épiteni akkor, midőn a legszükségesebb beruházásokra nincsen költség és hovatovább a főváros még tisztviselőit is csak uzsorakamatra fölvett pénzzel fizetheti.

Halaszszuk el tehát inkább a lukszus-épitkezést magunk, minthogy kénytelenek legyünk miatta a főváros állandó fejlődését megakasztani, a mi azután soha helyrehozható nem lesz.

A középitési bizottság pedig hadd foglalkozzék a városház épitésével és helyének szabályozásával tovább, az ő elvi kijelentései legalább napirenden fogják ezt a kérdést tartani. Más hasznuk úgy sem lesz.

Az erzsébetvárosi templom orgonája.

A főváros közigazgatása a legraffináltabb jószág. Ha akar valamely ügyben vezetni, az az ügy csörög-pattog, villámgyorsan halad előre abban az irányban, a melyet a vezető urak megállapitottak. Hanem ha útközben valami más áramlat bukkan fel és a vezető uraknak okuk van attól tartani, hogy ez a más áramlat győzni talál: a villamos sebességű ügyet egyszerűen ráteszik az adminisztrácziónális targonczára, a mely lassan döczög azokon a számos fórumokon keresztül, a melyeket hivatalosan szakszerű *elintéző* köröknek tartanak.

Ezt a jelenséget látjuk az erzsébetvárosi templom orgonájánál.

A mig arról lehetett szó, hogy az osztrák Rieger úr fogja a díszes orgonát felállitani, a főváros minden illetékes fóruma csodás sebességgel forgatta a közigazgatás rejtélyes billentyűit.

A mióta arról van szó, hogy mégis csak meg kell emberelnie magát a székesfővárosnak, legalább annyira, hogy egy ilyen eminenter nemzeti kérdésben ne sújtsa a magyar ipart s igy az orgonát is magyar iparossal kellene előállittatni: a közigazgatás villamos billentyűi felmondották a szolgálatot s az erzsébetvárosi templom orgona-ügye elpihent.

Az ügy különösen érdekes azért, mert a hivatott szakbizottság a magyar ipar mellett foglalt állást, a tanács pedig ellene. Az érdekelt czég a tanács határozatát megfelebbezte s ezt a felebbezést a május 10-iki közgyülésen kellett volna tárgyalni.

A polgármester úr azonban nem engedte a napirendre tűzést s a felebbezés pihen. De miért pihenteti az *annyira sürgős* ügyet a polgármester úr, fél talán a közgyülés hangulatától és azt reméli, hogy két hét mulva már a közgyülés is jobb hangulattal lesz az osztrák ipar iránt?

Ne áltassa magát a polgármester úr. Mi azt hisszük, hogy a magyar ipar még két hét mulva is abban a pártolásban részesül a fővárosnál, a melyet méltán megérdemel.

Az országos lelenczház épitése.

A belügyminiszter intézkedése következtében a régóta sürgetett *országos lelenczház létesítése rövid idő mulva megvalósul.* A mult héten a miniszter leiratban tudatta a fővárossal, hogy a tervezéssel elkészült s most már átakarja venni azt a telket, a melyet a lelenczház czéljaira a főváros megajánlott.

A telek átvételére és megvizsgálására e hónap 10-én *Stesser* József miniszteri tanácsos, *Kanócz* István osztálytanácsos, dr. *Frank* közegészségügyi felügyelő és *Hauszmann* Alajos a lelenczház tervezője a főváros képviselőinek: dr *Bárczy* István tanácsjegyző, *Fodor* István főmérnök és dr *Fülöp* Károly bizottsági tag kiséretében kimentek a VII. ker. Nagy-Zuglóba, ahol a Hajtsár-út és Angol-út keresztezésénél elterülő fővárosi telkekből 8000 négyszögölet jelöltek ki az új intézmény czéljaira.

A belügyminiszter képviselői a területet megfelelőnek találták s kijelentették, hogy az épitkezést mielőbb megkezdik, úgy hogy a lelenczház három év mulva, teljesen elkészül és rendeltetésének átadható lesz.

Az épitést Hauszmann tervei alapján végzik. Pavillon-rendszerben egyelőre csak néhány épületet emelnek s később a szükség arányában fogják az intézetet kibővíteni. A munka megkezdésének fedezetéül első sorban a *Sándor* István által 1793-ban tett 10.000 forintos alapot használják fel, amely ezidő szerint a 300.000 forintot jóval meghaladja. Ezen kívül rendelkezésére áll a *Nádasdy*-féle alapitvány, továbbá azok az alapok, amelyek lelenczházi czélokra a főváros kezelése alatt vannak.

A főváros a megajánlott telket rövidesen átadja a belügyminiszternek, valamint a kezelésében levő majdnem 300.000 forintra rugó különböző alapitványokat, előbb azonban határozatot kér a minisztertől a lelenczház kezelésének és a felvétel szabályzatának módozataira. A főváros ugyanis most két éve kijelentette, hogy a legmesszebb menő áldozatokra hajlandó, ha a miniszter kijelenti, hogy a lelenczházat állami felügyelet és kezelés alá helyezi, a lelenczházba való gyermekbeadás pedig a legliberálisabb módon történik, adatok beszolgáltatása és más vallatás nélkül. Ezekre a kikötésekre

a miniszter még nem válaszolt s a főváros képviselői ma a telek megvizsgálásánál arra kérték a miniszteri kiküldötteket, hogy a főváros említett kikötéseire a miniszter döntését eszközöljék ki.

A károly-köruti régi temető.

A károly-köruti 15. sz. ház udvarának részbeni beépítése alkalmával 1892. évi márczius havában egy régi temetőre bukkantak, melynek napvilágra hozott koporsói és csontvázai tág teret nyitottak különböző vélekedésnek. Alaptalan azonban azon hangoztatva volt feltevés, mintha ebben a régi temetőben talált csontvázak az 1709—1710 közt, a Rákóczy-háború után kitört pestis-járvány áldozatainak volnának maradványai.

Pest városának abban az időben három temetője volt; egy a Belvárosban a plébánia-templom körül, a hová a jobb módú polgárokat, a templom belsejében pedig a tanács tagjait helyezték örök nyugalomra; Egy a Váczi-kapun kivül, és egy a Kecskeméti- és a Hatvani-kapu közötti külső területen a szegényebb polgárság és lakosság számára. Az utóbbi temető a Baross-utczától a muzeumon túl terjed, a Váczi-kapu melleti pedig a nagy vásártér közelében, körülbetül az Erzsébet-tér alsó részéről a város felé fekvő területen volt. Ebben a váczi-úti temetőben állott a „Látogató szűz Mária“ kápolnája, vagyis az úgynevezett „Szabó kápolna“, melyet Stiglmayer Jakab szabó és neje Baumann Katalin építettek. Ezt a kápolnát is több más kápolnákkal együtt II. József császár bezáratta.

A Pesten, az 1810—1711-ben, valamint a későbbi években dühöngött pestis-járvány áldozatait tehát csakis ezekben a régi temetőkben, különösen a józsefvárosiban lehetne keresni, mert a pestis-barakkok a Józsefvárosban lévén felállítva, valószínűbb, hogy a halottakat inkább a közelebbi, mintsem a távolabbi Váczi-kapu mellett volt temetőben helyezték el.

A károly-köruti 12. sz. ház helyén — de csakis ennek területén és tovább nem — csakugyan temető volt, még pedig katonai temető, a rokkantak kaszárnyájában elhalt katonák számára.

Az alábbi rajzban *C*) és *D*) alatt kitüntetett telket a kaszárnya parancsnoksága 1746-ban vette meg abból a czélból, hogy az egyik a rokkantak számára temetőül — másik pedig a kaszárnya czéljaira faraktárul szolgáljon A *D*) alatti temetői telek Bobics Évától 450 forintért, a másik Götting Gáspártól 650 forintért jutott a kincstár tulajdonába, s az utóbbi t. i. a *C*) alatti telek később kertté átalakítva, a kaszárnya parancsnokának állott rendelkezésére s innen „Generális“-kertnek nevezték.

A temető 23 öl széles és 45 öl mély volt, összesen tehát az akkori felmérés szerint 1035 négyszögölből állott s 1747—1780-ig volt használatban. A temető kicsinységénél fogva s tekintve a rokkant, agg és beteg katonák közt előfordult nagyobb halandóságot, nem csodálkozhatunk azon, hogy a koporsokat kettesével és hármasával is rakták egymás fölé.

A katonai parancsnokság a temető beteltével a várostól ugyanilyen czélra más helyet kérvén, ezt a tanács hosszú alkudozások után 1780. évi április hó 22-én a Váczi-kapun felül a régt katonai téglavető mellett át is adta, minek következtében a Károly-kaszárnya előtti temetőt harminczhárom évi használat után bezárták.

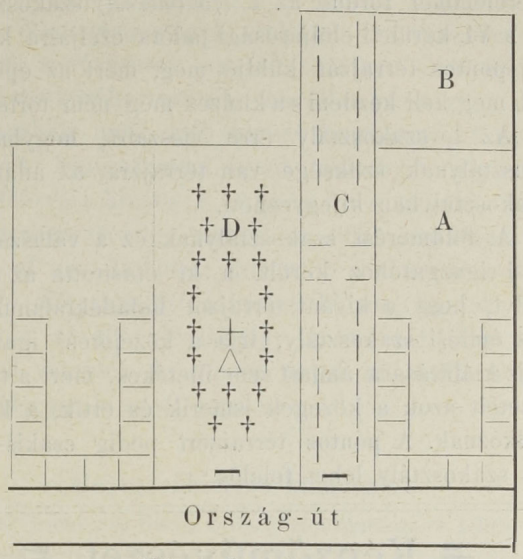

Károly-kaszárnya

Minthogy pedig a katonákat vallásfelekezetre való tekintet nélkül egy közös temetőben temették el, a tanács figyelemmel erre a körülményre, az új temetői terület átadásával kikötötte, hogy a reformátusok is, mint a kiknek akkor még Pesten temetőjük nem volt, szintén ebben a temetőben temetkezhessenek.

A hagyatékok megadóztatása iskolai czélokra.

Alsó-Ausztriában az 1871. I. törvény alapján minden hagyaték után, amely 300 forintot meghalad bizonyos százalékot *iskolapótlék* czimén levonnak az országos iskolaalap javára. A törvény rendelkezését azonban sok tekintetben félremagyarázták, mert a bíróságok a külföldön lakók ausztriai hagyatékára nem vezették ki az iskola-pótlékot.

Ilyen formán az ország — mint az alsó-ausztriai országos bizottság elé most benyújtott törvényjavaslat módosítás mondja — igen nagy veszteséget szenvedett. Mert épp az Alsó-Ausztriában nagy vagyonnal rendelkezők nagy része külföldön lakik s így ezek a nagy vagyonok nem adóznak az iskolák javára.

A törvényjavaslat módosítása tehát arra irányúl, hogy ezentúl az iskolapótlék minden olyan hagyatékra kivettessék, amelyet alsó-ausztriai bíróságok előtt tárgyalnak, tekintet nélkül arra, hogy a hagyományozó hol lakott. Továbbá kimondja az új javaslat azt is, hogy a megadóztatandó hagyaték százalék kvótája nem a 40,000, hanem a 120,000 forintos hagyatékig *emelkedő* és az örökösök nélkül álló hagyaték iskola-pótléka a rendesnél 50%-al nagyobb legyen.

Mindezt pedig azért mondtuk el, mert a főváros most kisérletezik az *iskola-adóval* — eredménytelenül. Talán az osztrák példa inkább beválnék nálunk is.

Konfliktus a mérnöki hivatalban.

A főváros mérnöki hivatalában állandó a surlódás, a melynek mindenkor a közigazgatás vallja kárát.

Legujabban a hivatal IV. *(épitési)* szakosztálya azzal a kérelemmel fordult az I. *(földmérési)* szakosztályhoz, hogy a VI. kerületi elüljárósági palota czéljaira kiszemelt telek pontos térrajzát küldje meg, mert az épitést mielőbb meg kell kezdeni s a kitűzés még nem történt meg.

Az I. szakosztály erre visszairt, hogyha a IV. szakosztálynak szüksége van térrajzra, az adatokat az I. szakosztályban kijegyezheti.

A földmérési szakosztálynak ez a válasza a középitési igazgatóhoz került, a ki utasitotta az I. szakosztályt, hogy a kivánt térrajzot haladéktalanul állitsa ki. Az épitési szakosztály, irja a középitési igazgató, a térrajz kiállitására amiatt sem illetékes, mert a térképek jegyzeteit azok a közegek ismerik és értik, a kik azzal foglalkoznak. A pontos térrajzért pedig csakis az illetékes szakosztály lehet felelős.

Képzőművészet.

Tavaszi tárlat a műcsarnokban.*

IV.

Végre a festményeknél tartok. Ezeknek megbeszélésénél nem akarok termek és a katalogus számai szerint haladni; ezen minden .systemát nélkülöző, tájképről arczképre, arczképről életképre való ugrándozás nagyon az áttekinthetőség rovására történnék, azután udvariasságból sem azok iránt, kik, mert kiállitott képeik sem azok előnyei, sem feltűnő hibái vagy silányságuk miatt — utóbbi szerencsére csak elvétve fordul elő — figyelemre nem méltók, felemlítlenek maradnak. — Kerülöm a beosztást idegenekre és magyar művészekre is, mert a művészet nemzetközi jellegét mindenekfelett sokra becsülöm. Az, hogy valamely képet külföldi vagy honi művész festette, csak annyiban jöjjön tekintetbe, hogy szivesen látjuk nálunk az idegeneket, örülünk, ha jó festménynek magyar a művésze, és — ez annál, kinek keblében a hazaszeretet szent érzelme él, elkerülhetlen — egy kissé irigyeljük a külföldtől az igazán jót. Egyebekben úgyanazon szempontból nézek minden művet, és ha szép, lelkesülők érte. A politikában ádáz harczot vivnak egymással a nemzetiségek, még ha egy ország fiai is, hadd maradjon ezen harcztól, ment legalább ez egy: a művészet. Ezzel nem azt akarom mondani, mintha nem tartanám örvendetes jelenségnek a nemzeties irányt, jelleget a művészetben is. Szivesen látom, ha magyar képzőművész vagy költő magyar tárgyat dolgoz fel, a festő fessen magyar tájat, válaszszon a magyar nép életéből genreképet, a magyar zeneszerző csináljon magyar dallamu zenét, az épitész keressen és használjon fel magyar motivumokat. Ha pl. a magyar festő új festési módot talál fel, vagy akár a szinek új szép keverését, szivből örülnék ennek is. Ámde a „nemzeti irány minden áron“ az ép oly érthetetlen előttem, mint akármely más irány, mely más által nem tünik fel, csak az erőszakos különczködés által, ha az új rosszabb is az eddiginél. — Hanem azt a sorrendet választom, hogy először a kiállított képek közt a már számuknál fogva domináló tájképekről, aztán az arczképekről, végül az életképekről, a kevés állatképről, a többiről irok. Nevezetes történelmi tárgyú képet, a mi elég sajnos, hiába keresünk.

A tárlat tájképei közt első helyen említem a Münchenben élő *Palmié J. Charles* „Naplemente“ czimű olajfestményét (a katalogus 2. száma.). A naplemente sárgás, kristálytiszta fényével megvilágított, hűs, balzsamos levegőjü fás tájék, patak partján. Nem új téma, de ilyen tökéletes művészettel festve mindig szép marad. Palmié különben az ezüstös holdsugarakban fürdő tájaknak bravouros festője. Ezen képén a fák, a pázsit, a rezgő levegő, a lemenő nap sárgás fénye, minden szép, különösen az esti levegő rezgése a pázsiton, és megható a természet nyugalma és csendje.

Azután mindjárt *Mednyánszky László báró* „Virágzó fáit“ (9. sz.) teszem. Régi, elhagyott temető tavaszi hangulatban. A sürü bozót közt néhány ide-oda görbült szegényes korhadozó fakeresztet látunk, az enyészet szomorú helyét tavaszi virágpompában álló fák veszik körül, a kisded temető alatt patak csergedez, a tájra terülő égboltozat nehéz ólmos alját lilába játszó felső részéről tiszta kék égsáv választja el. Poetikus gondolat költői létekkel, a művészi egyéniség hatalmával festve. Korhadt sirkereszt és virágzó fa, enyészet és kikelet — milyen fájdalmasan kedves ellentét. Mednyánszky tavaly kiállított lila tájképével a fantázia birodalmába vezetett, mostani képe közelebb áll a valósághoz. Ezen képén is a költői gondolat mellett a párás, rezgő levegőnek van különös nagy hatása. Ebből a büsongó, zokogó, és mégis harmonikusan vigasztaló képkölteményből megérezzük a művész költői lelkét.

Igen szép képet állított ki *Tölgyessy Arthur*. „Aranysugarak“ (12. sz.) Motivuma a lemenő napnak egy nagy tájra majesztetikusan ömlő aranysárga sugarai. Egészen a háttérből, melyet sűrű fasor zár el, két egymástól távolabb álló fa közt löveli be sugártengerét a lenyugvó nap a fehér, sárga és aczélkék virágokkal diszlő buja rétre, megaranyozva a pázsitot, a virágokat. Egységes, meleg, finom arany tonus uralkodik a képen. Nagy művészettel van a táj épp egy alkalmas pillanatban megragadva, mely egészen másképp nézett ki talán kevés perczczel előbb és pár percz mulva ismét más lesz.

Frenzel Oszkárnak „Bika a patakban“ czimű képe (18.) hatalmas erővel van megfestve, biztos mesteri kéz műve. Szép egy másik tájképe is, „Erdőben“ (240. sz.). Az előbbi erősen zöldben tartott, igen finom táj, a háttérben tehenekkel, elül patak egy kitünő bikával. Kár, hogy a pompás kép elnyomatik

Olgyay Ferencz (17. szám.) közvetlen mellette függő „Csallóközi tájképé“-nek túlságos kék szine által. Mélységesen kék ég, az égen néhány magános felhő, kristályvizü patak, néhány legelésző ökör. Az égnek azurkékségét a patak visszatükrözi annyira, hogy maga is egészen kék, ilyen intenziv kék eget még nem láttam, talán nincs is, de kék a képen a legelül látszó ökör is. A kék szin erőssége folytán nélkülözi a kép a kellő lágyságot.

Kitünő *Dierckx Pierre Jacques* „Hazatérése“ (11.), mely igaz művészi alkotás, csupa mozgás, relief az egész. Faleve-

* Előző közleményt lásd a 17. 18. és 19. számban.

lekkel behintett erdei úton egy kis leányt látunk, kezében bögrével, mögötte másik leányka talyigát tol.

A még fiatal *Baertsoen Albert* régi tengerparti kikötőt festett (67. sz.), holdteltekor. Elsőrangu, a modern áramlatot nemesen, mértékkel értelmező kép, kiváló szineinek, hangulatának finomságaival.

Dettmann Ludwig berlini tanár „Kacsák a tőzegárokban“ (588. sz.) és Esti séta a zátonyon (589. sz.) nevü festményei a maguk egyszerüségében is magas nivón állók, festői hatásuak.

Az idegenek közül még a párisi *Girardot Louis Auguste* állított ki két bájos subtilis képet: A rétek királynőjét (152. szám) és „Szunyadó vizet“ (153. sz.), melyeken természet, rege és hangulat megható összhangban találkoznak, — az angol *John Terris* (527. és 528. sz.), nemkülönben *Normann A.* (34. sz.) figyelemreméltó képeket, utóbbi „Jotunheimen“ czím alatt havas tájat, melyen az alsó rész művészi, ezen a hó jobb Ujvári hófedte tájainak havánál, — az ausztráliai születésü *Bunny Rupert*, a decadence festészet művelője „Szénalerakodást a tengerparton“ (70. sz.), finom elmosódott szinekkel megfestve.

A mieink közül még *Bródszky Sándor* állított ki jó tájképet „Nyárfacsoport a Duna mentén“ néven (132. sz.), — *Peske Géza* „Ott, hol a törpék laknak“ czímü (8. sz.) hangulatteljes, kedves képet. Kitünő *Kelety Gusztáv* tája: „A fehér Körös Kis-Jenőnél“ (162. sz.), lelkiismeretesen, sok gonddal festett kép, meg van azon festve minden bokor, minden gally, úgyszólván minden egyes levél; még a ki nem is hive ezen festési módnak, arra is rokonszenvesen kell hogy hasson ezen bájos kép; a Kis-Kőrös gyors folyása, a közelgő zivatar felhői és a világítás igen jól vannak csinálva. A régibb mód képviselője *Telepy Károly* is, kinek „Szigliget romjai“ (139. sz.) és „Árvaalja“ (140. sz.) nevü képeit dicsérhetem; kevésbé jóknak találom a 138. és 141. számu képeit. Ellenben plein-air festő *Nadler Róbert* (Libák 577., és Falu vége 578.), ki előszeretettel magyar falukat fest, szereti a napot, igaz és hü. Három képet, (14., 15. és 222.), köztük két jól megfigyelt őszi tájat állított ki *Bosznay István*, — egész sor tájat *Szlányi Lajos* (79—84. szám.). A törekvő *Katona Nándornak*, ki úgy látszik, emanczipálta magát Mednyánszky hatása alól, két jó képe van: Hangulat a Dunán (13. sz.) és Esti Hangnlat (13/a sz.), az előbbi bárkát ábrázol a Dunán, este, a hollandi Van der Neer-re emlékeztet. *Ujváry Ignácznak* 9 képe van a tárlaton (43—50 sz.) köztük jó télitájak; a havat feltünő routine-nal festi mindenféle alakban és világitásban: frissen esett havat, letaposottat, a napfény által megvilágítva lila szinben játszót, árnyékba borultat; egyik képen igen jó az igazi téli hideg ég, a másikon a víz. Felemlítem még *Kézdi-Kovács* (32—33. szám), *Mannheimer Gusztáv* (241—149. sz.), *Mendlik Oszkár* (573., 595. sz.), az érdekes *Kacziányi Ödön* (199., 200), a két *Bruck* (Lajos 251—252., és Miksa 173—174.), a különös *Rippl-Rónai* (193—196.) tájképeit, melyek közt a 196. számu pastell: „Sárosi mezők“ tetszik nekem, *Edvi Illés Aladár* (28—30., 521., 522.), *Mihálik Dániel* (35., 37. sz.) tájképeit, *Györök Leo* kissé rajztanáros tájait (128—130. sz.) Mendlik Oszkárnak említett képein jó a felcsapkodó víz porhanyó könnyüsége.

(Folytatása következik.) *Doktor.*

Hirek a városházáról.

Főállatorvosi hivatal.

Az állategészségügyi szolgálat tekintetében való intézkedés a fővárosok egyesítése óta a tiszti főorvosi hivatal hatáskörébe tartozik. Az állategészségügyi szolgálat azonban most már olyan fontosságra fejlődött, hogy önálló közigazgatási ágnak tekinthető, ugy, hogy a tiszti főorvosi hivatal a szintén óriás mérvben fejlődött emberegészségügy mellett az állategészségügyeket kellőkép el nem láthatja. Erre való tekintettel a *VIII. ügyosztály* előterjesztést dolgozott ki, melyben azt javasolja, hogy az állategészségügy a főorvosi hivatal hatásköréből vétessék ki s ezen ügyek ellátására a főváros *főállatorvosi hivatalt* szervezzen.

Reprezentácziós kiadások.

Most jelent meg Berlin város közigazgatásának 1889—95. évre terjedő működéséről szóló kimutatása. A tetszetősen kiállított munka (2-ik kötet) érdekesen számol be többek között arról, hogy az elmult 6 év alatt mennyit költött a város *reprezentálási czélokra*. A kimutatás szerint valamivel többet, mint háromnegyed millió márkát. Ebből az összegből a császárnak a császári palota udvarán hódolati ajándékképp felállított monumentális kútra (a *Schlossbrunnen*) 315,432 márkát adtak. Az olasz király megérkezésekor az utak diszítése 175,563 márkába, a Feststrasse diszítése a Vilmos császár százéves jubiláris ünnepe alkalmából 160,000 márkába került. Továbbá 40,000 márkát adtak a tizedik német lövészünnepély alkalmából a díjak beszerzésére; 26,392 márkát *Virchow* tanárnak szánt díszpolgári oklevél művészi kiállítására és a Virchow dr. és Forkenbeck dr. főpolgármester arczképeinek megszerzésére; 10,300 márkát a német mezőgazdasági és a vidéki gyümölcskiállítás díjazásaira. Más kiállításokra (baleset elleni megóvás, kertészet, művészet, Chicago, Pétervár és igy tovább) a már emlitett háromnegyed millión kivül még csaknem 371,000 márkát, a művészetek czéljaira pedig 130,246 márkát fordítottak. Az érdekes munka ezeken kivül még vagy 3 millió márkáról számol el, a melyet más természetü reprezentálásra költöttek. Szóval reprezentálnak a németek is, de legalább megörökitik azt, a mit tesznek, olyan alakban, hogy a közönséges halandó is tudomást szerezhet a község belső életéről.

A belvárosi vásárcsarnok.

Julius elsején megnyilik a Károly-laszárnya lovardahelyiségében a belvárosi vásárcsarnok. A csarnokban 100 elárusitó kap helyet, de elárusitó rekeszeket a főváros nem ad nekik. A helybérek mindazonáltal ugyanolyan magasak lesznek, mint a többi csarnokban. A meglehetős primitiv berendezésü árúhelyekre már is túlsok a reflektánsok száma. A csarnok jövendőbeli nagy forgalmát sejteti az, hogy a lovarda körül az összes földszinti helyiségeket kibérelték a legkülönbözőbb iparüzletek czéljaira.

A Sváhhegy világítása.

A tanács hozzájárult ahhoz, hogy a Sváb-hegyen a következő helyek: Laura-, Menyét-, Művész-, Juliska-, Őzike-, Eötvös-, Agancs, Kalóz-, Kartauzi utakon, a Széchényi-hegyi kilátó, az Eötvös-szobor, és a fogaskerekű állomás felső pályaházánál jobb és megfelelőbb világítást rendezzenek be.

A cs. és kir. várkapitányság kérelme.

A budavári cs. és kir. várkapitányság ma azzal a kérelemmel fordult a fővároshoz, hogy a királyi palotának attila-körúti része előtt levő utat, parkokat hozza rendbe, tisztíttassa meg és a kövezetet javíttassa ki. A tanács a kérelmet teljesíti.

A József-utcza rendezése.

A mérnöki hivatal ma bemutatta a József-utczának a Német-utcza és Nagyfuvaros-utcza közötti szakaszára kidolgozott rendezési terveket. Az utczát aszfaltmakadammal burkolják s a költség 18,500 frtra rug. A tanács az előterjesztést elfogadta.

Ingyenes kisdedóvók.

A főváros a VI. kerületben három magántulajdonban levő óvóiskolának azzal a feltétellel adott szubvencziót, hogy 65 szegény gyermek díjtalanúl látogathatja az iskolákat. A VI. kerületi iskolaszék ma értesíti a tanácsot, hogy a három kisdedóvóba 65 helyett csak *hét szegény gyermek jár*. Ennek azonban a kerületi előljáróság az oka, amelynek kötelessége lett volna a kerület szegény lakosait a kedvezmény felől tájékoztatni. Az iskolaszék arra kéri a tanácsot, hogy ezután hirdetményileg értesítsék a szegény lakosságot a kedvezményről, amelyet azok minden bizonynyal igénybe fognak venni.

Az Auer-lámpák szaporítása.

A főváros hónapok óta alkudozik a légszesztársulattal az Auer-lámpák szaporítása végett. A társaság legutóbb kijelentette, hogy ha a főváros 2000 Auer-lámpát állíttat, akkor a fentartási költséget a ma fizetet 7 frt 20 krról 5 frt 47 krajczárra redukálja. A főváros az ajánlatot nem fogadta el hanem még nagyobb engedményt kért. A társaság erre újabb beadványt intézett a fővároshoz, a melyben előadja, hogy az 5 frt 47 krból nem enged semmit, de hajlandó ezt az árat a már meglevő lámpák után is elfogadni, ha a főváros kötelezi magát, hogy az Auer-lámpák számát 2000-re egészíti ki.

A 30 évi adómentesség kiterjesztése.

Az I., II. és III. kerület arra kérte a fővárost, hogy a kerületek főbb vonalaira eddig érvényben volt 30 évi adómentességet hosszabbítsa meg. A mérnöki hivatal a kért adómentességet a következő vonalakra javasolja: *az I. kerületben*: az Attila-körúton a Szent-János-térig, az Apród-utcza és Döbrentey-utcza nyugati részén; a *II. kerületben*: a Lánczhíd-utcza és a Fő-utcza keleti és nyugati oldalán a Pálffy-térig; a Margit-körútnak a Szénatér és Török-utcza közötti szakaszán; a *III. kerületben*: a Zsigmond-, Lajos-utcza, Óbudai rakodópart, Főtér. Az adómentesség föltételei: a tulajdonosok kötelesek öt esztendő alatt építeni; a szabályozásnál utakra, terekre eső telekrészt a főváros ingyen és tehermentesen kapja meg.

Hogyan lehet szaporítani az alapítványokat?

A főváros tanácsa szomorúan konstatálta, hogy a kórházak részére egyre kevesebb alapítvány, hagyomány, ajándék érkezik a fővároshoz. Hogy tehát az alapítás forgalmát elősegítse, meghagyta a számvevőségnek, hogy az összes kórházi alapítók nevét és az alapítvány összegét állítsa egybe. A névsort azután minden évben kiadják a kórházak évkönyvében, a 200 forintot meghaladó alapítást azon felül a kórházakban márványtáblával fogják megjelölni.

A mérnöki hivatal restanciája

A számonkérőszék megzavarta a fővárosi hivatalok nyugalmát azzal az utasításával, hogy az 1873. óta kapott akták sorsáról számoljanak el. A mérnöki hivatal jelentését ma adta be. Rendes ügydarab hátraléka 4000, a kisebb jelentőségű végzések és érdemleges elintézést nem igénylő hátralékos akták száma 13.000.

Adóvégvehajtás a főváros ellen.

A székesfőváros közönségét apró tartozások miatt kezdik zaklatni. A zaklatók között első helyen áll az erdőfelügyelőség, amely *1896. óta* majd minden félévben erélyes sürgetésekkel kéri a fővárost az ingatlanai után járó adóhátralék lefizetésére. A legutolsó felszólításban azzal fenyegetődzik az adófelügyelő, hogy ha a főváros a 2005 forintra rudó hátralékát rövidesen le nem fizeti, kénytelen lesz ellene, mint késedelmes adófizető ellen, törvényesen eljárni.

Új megállóhelyek a közúti vasutakon.

A rendőrség kezdeményezésére a közúti vasutakon a következő új *megállóhelyeket* létesítik:

1. A Váczi-körúton a Bazilika előtt levő illemhelynél. 2. A *Hermina-út* és *Erzsébetkirályné-út* keresztezésénél mind a két oldalon az utcza keresztezése előtt. 3. A Károly-körúti külön vasúti területen a megállóhelyek annyiban változnak, hogy a Váczi-körút felé tartó kocsikra a Király-utczánál, a Múzeum-körút felé induló kocsikra a Rostély-utczával szemközt levő ponton lehet felszállni.

KÖZGAZDASAG.

A központi vásárcsarnok árai (*Magánjelentés.*) A mai detailárak ezek:

Húsféle. Marhahús eleje 72, leveshus 76, rostélyos, felsál, hátszin, fartő 80, marhanyelv 75, vesepecsenye 90, tisztítva 220, növendékhús eleje 38, hátulja 50 kr, birkahús eleje 38, hátulja 48, borjuhús, 76, szegye, lapoczkája 80, czombja 80, szelet 90 kr, bárány mellső negyede 80, hátulsó negyede 110 kr, sertéshus 58, czombja, lapoczkája 60, karaj és nyulpecsenye 90, nyers sonka 70, prágai sonka 100 kr kilója, zsir 64 kr, háj 62 kr kilója, olvasztani való szalonna 58 kr, ludzsir kilója 1 frt 20 kr.

Baromfi és tojás. Idei csirke darabja 80 kr, tyúk 90 krajczár, pulard 120 kr, hizott kacsa 150 kr, hizott lúd 350 kr. — *Leölt és tisztított baromfi.* Csirke 80 kr pulárd 130 kr, kappan 120 kr, lúd 350 kr, kacsa 150 kr darabja. — *Tojás.* Nagyobb 45 darab 1 frt, kisebb 17 drb 40 kr, teatojás 7 drb 20 kr.

Pályázati hirdetmény.

22680/VII. 1899. tan. szám.

Budapest székesfőváros tanácsa a községi óvodákhoz szervezett egyénként 500 (ötszáz) forint törzsfizetés és természetbeni lakás vagy ilyennek hiányában évi 200 (kettőszáz) forint lakásbérátalány, továbbá szabad fűtés, valamint a törzsfizetés 5%-át képező ötödéves korpótlékban megállapított illetményekkel javadalmazott több óvónői állásra ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Ezen állásokkal a törzsfizetés és a korpótlékok alapján megszabandó szabályszerű nyugdíjigény van egybekötve.

Ezen állásokra csak 18-ik életévükel már betöltött, feddhetetlen előéletü oly magyar honpolgárok tarthatnak igényt, kik a magyar nyelvet szóval és irásban teljesen birják s a kik — a mennyiben a székesfővárosnál rendszeres állásra megválasztva nincsenek — 40-ik életévüket még be nem töltötték.

Felhivatnak tehát mindazok, kik jelzett állások valamelyikét elnyerni óhajtják, hogy az iránti magyar nyelven szerkesztett kérvényüket az életkorukat, a magyar állampolgárságukat, az 1891. évi XV. törvényczikkben előirt elméleti s gyakorlati képzettségüket, eddigi alkalmaztatásukat és a székesfővárosnál eddig még rendszeres alkalmazásban nem álló folyamodók ezenkivül egészségi állapotukat és feddhetetlen előéletüket is (hatósági bizonyítványnyal) igazoló okmányokkal felszerelve s ivenkint egy koronás bélyeggel (a bélyegtelen mellékletek ivenkint 30 filléres bélyeggel) ellátva — Budapest székesfőváros tanácsához czímezve — legkésőbb *folyó 1899. évi május hó 26-ik napjának déli 12 óráig* a tanácsi iktatóhivatalba (IV., ker. Lipót-utcza, újvárosház, földszint 3. ajtó) okvetetlenül nyujtsák be, mert később érkező vagy kellően fel nem szerelt kérvények nem fognak figyelembe vétetni.

Budapest, 1899. évi április hó 27-én.

A székesfőváros tanácsa.

HIRDETÉSEK.

Állami érem az 1896. ezredéves orsz. kiállításon Budapest.

Speciálista épitő-üzlet.

EGGENBERGER SZILVESZTER

BUDAPEST, VII. ker., Garay-tér 8.

Gyári kémény épitések minden alakban. Gőzkazánbefalazások. Gépalapozások. Beton-alapok vállalata. Kemenczék és generátor-telepek iparvállalatok részére. Körkemenczék tégla- és mészégetők számára. Szabadalmazott füstemésztő tüzelés gőzkazánokhoz, saját szerkezet szerint, jutányosan, jótállás mellett.

Tűzálló- és chamotte-anyagok raktára.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala.

Telefon. Gyárt mindennemű **ablak- és ajtó-vasalásokat.** Telefon.

Takaréktűzhelyek minden nagyságban.

Lepter János

cs. és kir. szab. aczél-lemez redőny-gyár

épület és műlakatos.

Szellőztetők. Vasszerkezetek.

Van szerencsém értesiteni, hogy eddig VIII., Szilágyi-utcza 3. sz. alatt fennállott *redőny-, épület- és műlakatos-gyáramat* újonnan épitett helyiségeimbe X. ker. Temető-dülő 7286 hrj. szám alá helyeztem át. Teljes tisztelettel

Lepter János.

Telefon. **Excelsior ablakrugzárakat,** minden méretben Telefon.

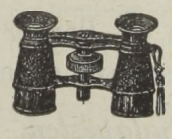

Csak a jó szemüveg

válik előnyére a szemnek, melynek ára **1 frttól** feljebb. **Szinházi látcsövek** 5 forinttól feljebb. **Fényképező gépek** 6 forinttól feljebb, ingyen utasitással. **Emberi műszemek** 3 forinttól feljebb.

HATSCHEK BÉLA,

Most **Budapest, VII., Erzsébet-körút 5.**

A New-York kávéház mellett. Árjegyzék ingyen.

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa. 62,454. szám.
1898. – VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és versenytárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a ***„Magyar Székesfőváros“*** című hetilappal közöljék.

Miről dr ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek.

Kelt ***Budapesten,*** 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,

polgármester.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. május 22. 21. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Pünkösdi beszámoló.

A keresztény egyház alapításának nagy ünnepe tulajdonkép határvonal a mi községi életünkben. A mi innen van rajta: az a multé, a melynek egy részével leszámol a zárószámadás A mi túlesik rajta, az a jövőé, a mely a rákövetkező költségelőirányzatban nyer kifejezést.

A községi élet tevékenységét a bürokratikus sablon januártól—deczemberig osztályozza; a gyakorlati élet pedig akkép osztja be, hogy az egyik fele az esztendőnek: a zárószámadás évadja, a mely juniusban következik be, a másik a költségelőirányzaté, a melynek a téliszak a tartózkodási helye.

Ez a beosztás a főváros közigazgatására is sokkal jobban ráillik, mint az a másik, a mely a háztartás két nevezetes momentumát egy naptári esztendő szűk keretébe illeszti.

A közigazgatás: a költségelőirányzatnál programmot ad, a zárószámadásnál beszámol a tett igéretekről. Soha sem ellenőrzik az igéreteit, de épp úgy nem törődnek a beszámolójával sem: ezt a kijelentést teszszük mindenekelőtt a közigazgatás működésére.

Törvényhatósági bizottságunk, megmagyaráznunk nem kell miért: a költségelőirányzatnál, épp úgy mint a zárószámadásnál, a mérleget lesi. A fölösleg a működési czélja a két háztartási eseménynél s érdeklődését csupán az köti le: van-e fölösleg, nagy-e a deficzit; miképpen alakulnak az adóbevételek.

Veszedelmesebb háztartási mérlegnél azután előállanak mentőgondolatokkal. A kiadásokat apasztani kell — bárkinek, vagy bárminek a rovására. A bevételek fokozandók, de ne a mi — már t. i. a törvényhatóság — érdekeinek sérelmével. És a mentőgondolatok elősorolása után — re bene gesta — a közigazgatás sorsa iránt megszünik az érdeklődés.

Történhetik akármi, beállhat a legnagyobb veszedelem a pénzügyek terén, a fő: a háztartás egyensúlya, a takarékosság minden vonalon és a képviseletet alkotók érdekeinek épségben tartása olyan mértékben, hogy sérelmet sem a bizottsági tag úr, sem hozzátartozói, vagy jó barátai ne szenvedjenek.

Ezt a rabszolgajármot nyögi a főváros közigazgatása, a mely — sértés nélkül szólva — nem a főváros lakosságát, hanem a négyszáz bizottsági tagot s ezek csatlósait kénytelen szolgálni.

Az alárendeltségnek ez a lehetetlen foka megbénítja az adminisztráczió működését. Az a hatalmas gépezet, a melynek közel háromezer tagja van, a törvényhatóság képére van megalkotva, egyéni akarat, egyéni önállóság nélkül. Meg van fosztva tetterejétől, gondolkozási képességétől, s a bizottsági tagok túlkapásaival szemben tehetetlen lévén, munkálkodásában szigorúan alkalmazkodik a parancsolók ízléséhez, legtöbbször a lelkiismerete ellenére.

És mégis dolgozik. Tisztelet a rabszolgáknak, de kénytelenek elismerni még ellenségeik is, hogy a központi adminisztráczió sokkal többet végez, mint a mennyire köteles lenne. Sokkal meszszebbre menő munkát produkál, mint a mennyit maga a törvényhatóság előír s talán épp ez az erős tevékenysége szüli a törvényhatóságban az ellenakcziót. Mert tagadhatatlan tény, hogy a mit a közigazgatás termel, annak eredményét a nagyközönség nem élvezheti, mert a munka anyaga megfeneklik a városatyák testületének kényelemszerető, sokszor rosszakaratu tényked ésében.

De nem rontjuk az ünnepi hangulatot rekriminácziókkal. Azt a beszámolót, a mely a mult évi zárószámadástól az idei zárószámadásig terjedő idő alatt történt fontosabb alkotásokat sorolja fel, közreadjuk minden keserűség nélkül. Sok okos, tervszerü eszme született az elmult idő alatt; olyan tervek láttak napvilágot, a melyek a főváros községi életének egészséges működéséhez majdnem elkerülhetetlenek. De a tervezések legnagyobb része fináncziális előnyöket hajszol s nem találjuk közöttük azokat, a melyekre a lakosság valamennyi rétegének szüksége van. A lakásuzsora, a közélelmezés javítása, a vásárcsarnok intézmény fejlesz-

tése, a köztisztasági kezelés hasznosítása, a közegészségügy igen sok hátramaradt ágának tökélesítése, a gyermekegészségügy gondozása, a cselédkérdés, közlekedési reformok stb. hiányzanak.

A nagy konczepczióju társadalmi kérdések nem lelkesítik a tanácsot. Az illetékes ügyosztályok kebelében nyugszanak a jótékonysági, szegényügyi kérdések; az elemi oktatás reformját megakasztja a kormány; az ipari munkások sorsa iránt nem érdeklődik senki, elég ha a szoczialisták alkalmatlankodnak vele. És még egész sora a függő kérdéseknek, a mindnyájunkat érdeklő társadalmi problemáknak áll a magisztratus foruma előtt és várja a hatósági beavatkozást.

A beszámoló röviden ez:

A takarékosság.

A főváros közgyűlése az 1899. évi költségvetés tárgyalása alkalmával utasította a tanácsot, hogy a közigazgatás minden ágában rendszeresítse a takarékosságot. Igyekezzék úgy a személyzeti, mint az üzemi kiadásoknál arra törekedni, hogy a felesleges költségek töröltessenek.

A közgyűlés meghagyásához képest a polgármester utasította az összes tanácsi ügyosztályokat a takarékosságra vonatkozó javaslataik elkészítésére s a benyujtás határidejéül április végét jelölte meg. Az ügyosztályok egy része az utasításnak meg is felelt. Az elmaradt jelentések dolgában az érdekelt ügyosztályok megtették az elmaradást megokoló előterjesztésüket. Ezúttal sorra véve a közgyülés utasításait, a munka eredményét ekkép csoportositjuk:

Állami hivatalok.

1. *Anyakönyvi hivatalok.* A főváros háztartásának egyik tekintélyes tétele (majdnem 100,000 forint) az állami anyakönyvi hivatalok fentartása. A belügyminisztertől a terhek apasztását kellene kérni az elnöki *A)* ügyosztálynak. Az erre vonatkozó felterjesztés nem készült el.

2. *A katonai igazgatás.* Lapunkban nemrég kimutattuk, hogy a katonai igazgatási teendők ellátása a fővárosnak százezrekbe kerül, a nélkül, hogy a legcsekélyebb ellenszolgáltatást kapná. Ezt a kérdést is rendezni kellett volna s a IV. ügyosztályt utasította erre a polgármester. Az ügyosztály azonban az időközben felmerült egyéb, nagy kérdésekkel lévén elfoglalva, az utasításnak nem felelt meg.

3. *Az állami adók kezelése* is olyan teher, a mely erősen belevág a főváros kasszájába. A törvényhatóság óhajtása az, hogy az állam megfelelő hozzájárulást adjon a kezelési teendők költségeihez. Többszöri eredménytelen kisérlet után az V. ügyosztálynak újabb tárgyalásokat kellett volna kezdeni. Ez a kezdeményezés még nem történt meg.

A kórkázi alapok előirányzata.

A közgyűlés a kórházi alapok költségelőirányzatát a megállapítás előtt a pénzügyi és gazdasági bizottsággal akarja tárgyaltatni. Az elnöki *B)* ügyosztályt tehát arra utasította, hogy e változtatás végett a belügyminiszterhez intézendő felterjesztést készítsen.

Az utasításra az ügyosztály azzal felelt: hogy az 1872 évi XXXVI. t.-cz. rendelkezése szerint a törvényhatósági bizottság közgyűlése határozatának meghozatala előtt autonom jogkörénél fogva bármikor és bármelyik bizottságot meghallgathatja, annak véleményét vagy javaslatát kikérheti, ennélfogva az ügyosztály nem látja szükségét annak, hogy a belügyminisztertől olyan eljárásra nézve kérjen külön engedélyt, a mire a törvényhatóság autonom jogkörénél fogva már is illetékes.

Nézete szerint a tervbe vett felterjesztés nemcsak felesleges, hanem indok latlan gyöngítése volna ama jognak, melyet a törvényhatóság, mint autonom testület, a törvény felhatalmazásánál fogva bír. Már pedig a törvényhatóságnak ez nem lehet feladata, sőt ellenkezőleg, mint egyik előkelő közjogi testületnek autonom jogkörére féltékenyen kell őrködnie, mert csakis ez a féltékenység és ebben a körben tanusított szigorú és erős védelem nyujthatnak biztositékot az iránt, hogy a törvényhatóság autonom jogkörében illetéktelen beavatkozás vagy befolyás nem érvényesülhet.

Ezt az álláspontot a közgyűlés el is fogadta.

A közmunkák költségei.

A II. ügyosztálynak a bel- és kültelki utak épitése, jókarban tartása, az új kövezések és egyéb utczai burkolások s azok jókarban tartása körül elérhető megtakarításokra vonatkozólag kellett javaslatot tenni. A jelentést, a melynek lényege az, hogy rendszeres megtakarítást a fokozatos fejlődéssel szemben elérni nem lehet, lapunk mult számában ismertettük.

A kisajátítási járulék.

A városszabályozással járó terhek megosztása indította a törvényhatóságot arra, hogy a kisajátitási eljárásra megfelelő szabályzatot készittessen. A szabályrendelet tervezetét a III. ügyosztály elkészitette s a városrendezési szabályzattal kapcsolatban tárgyalás alatt áll.

A közmunkák tanácsa.

Ceterum censeo Carthaginem . . . valami ilyesféle lebegett a közgyülés előtt, a mikor elhatározta hogy az 1870:X. törvényczikknek a közmunkák tanácsára vonatkozó részét revizió alá kell venni. A revizió más szóval annyit jelentene ez alkalommal, hogy a közmunkatanács intézménye megszüntetendő.

A közmunkatanács létezésének okai megszüntek, az intézményhez fűzött remények nem váltak be, sőt a főváros nagyon sokat szenved a közmunkatanácstól, a mely valóságos kerékkötője a város fejlődésének. A törvényt tehát revideálni kell, ehhez pedig szükséges egy jól átgondolt előterjesztés, a mely azonban sürgőssége daczára még ma sincs kész.

A háztartás gondjai.

A hatalmas metropolis háztartásának gondjai a VI. ügyosztályt terhelik s természetesen a reformok legfontosabbjait tőle várják az érdekeltek. A reformok között első volt a költ-

ségvetés elkészítésére vonatkozó szabályzat, a mely már a kormány előtt van jóváhagyás végett.

Azután következnek az alapok és alapítványok megfelelő beosztása; az 1900. évi költségvetésnek idején való előkészítése; a legnagyobb közmunkáknak (váczi-út, rakodópart építés stb.) a nagy kölcsönből való fedezésére vonatkozó javaslat; az állami üzemeknek a községi adó alá leendő bevonása; az *iskolaadónak* 1900. évben leendő életbeléptetése (hiu remény!); a *kerékpáradó* életbeléptetése (épp úgy!); valamint elpihenhet az *ásványvizek, pezsgő, játékkártya*, a *magánfogatok* községi megadóztatásának terve is.

Mint időhöz nem kötött utasítás szerepel: az *állami egyenesadó* reformjának megsürgetése tárgyában teendő előterjesztés; hasonlóképp az *önálló községi jövedelmi adó* behozatalának ügye is problematikus, úgy az örökösödésre kivetendő *községi illeték* is.

A középiskolák fentartása.

A háztartási terhek leszállítását czélozza az a törekvés, hogy a reáliskolák, a kereskedelmi és felső leányiskolák az állam kezelésébe adandók. Eltekintve attól, hogy az állam inkább ad bizonyos szubvencziót, semhogy az iskolákat átvegye, nem helyeselhető ez az iskoláktól való szabadulási törekvés. Ezúttal azonban nem akarunk elébe vágni a már kész javaslatoknak. Hisszük, hogy a főváros megtalálja a módját annak, hogy a föltétlenül szükséges iskolákat — ki véve mégis a felsőbb leányiskolákat — miképp tarthatja meg tulságos áldozat nélkül. A tanügyi osztálynak ez irányban kidolgozott javaslata legközelebb tárgyalás alá kerül.

Közélelmezés.

? ? Ilyen tétel nem fordul elő, de javaslat sincs reá. A VIII. ügyosztály feléli az öröklött dolgokat, leköti magát a sertésközvágóhíd építésével, a vámvonalak kihelyezésével; a javadalmi díjszabást rekonstruálta, de a közélelmezés terén újat nem produkált. Arra pedig, hogy a szőlő-telepeket miképp lehet jövedelmezővé tenni: nem felelt.

Közjótékonyság, szegényügy.

Mind a két, fölötte fontos ága a mi rendezetlen közigazgatási szervezetünknek ismeretlen a törvényhatóság működési programmjában s igy természetesen az illetékes ügyosztály sem tesz többet, mint a mennyit jónak lát. Azaz nem tesz semmit. A darázsfészekbe nyúlni kellemetlen, mondá Ben Akiba s ezt tartja a IX. ügyosztály, a melynek kötelessége lett volna az országos lelenczház ügyét megsürgetni, de nem tette. Szerencsére, maga a belügyminiszter kezdte meg a rég vajudó kérdés bolygatását s igy lehet reményünk a megvalósulásra is.

*

A mult év közepétől pünkösdig a következő fontosabb szabályrendelet-tervezetek és nagyobb szabásu alkotások tervezetei láttak napvilágot:

A *káposztásmegyeri végleges vízművek* továbbfejlesztése tárgyában Kájlinger Mihály vízvezetéki igazgató javaslata. Végleges letárgyalva s a kormány részéről is jóváhagyva.

A *költségelőirányzat* tárgyalásához Lampl Hugó főszámvevő előterjesztése a főváros pénzügyi viszonyainak a jövőben várható alakulása tárgyában.

Tüzkárbiztosító intézet felállítása. A javaslatot a VI. ügyosztály adta be. Készítette dr. Bárczy István.

Önálló fővárosi egyenesadó javaslat, beadta Lampl Hugó főszámvevő.

Fővárosi munkásbetegsegélyző pénztár felállítását javasolta a VI. ügyosztály. A javaslatot készítette dr. Seregi Zoltán.

A *házinyomda* kibővítésére Jauernig Nándor, a házinyomda főnöke tett javaslatot.

A *köztisztasági szabályrendelet* ujjáalkotása tárgyában az elnöki *B*) ügyosztály tervezetet készített, a melyet dr. Melly Béla dolgozott ki.

A *javadalmi díjjegyzék* reformját összeállította a VIII. ügyosztály.

Az elemi iskolákban gyakorlandó *szakfelügyelet* tervezetét a tanügyi osztály elkészítette. A javaslatot gr. Festetics Géza dolgozta ki.

Szabályzat az iskolák fütésénél követendő eljárás tárgyában (VII. ügyosztály) készítette dr. Déri Ferencz.

Városrendezési szabályrendelet és a *terjedékek értékesítésére* vonatkozó szabályrendelet (III ügyosztály); készítette dr. Harrer Ferencz. A terjedék értékesítése tárgyában a VI. ügyosztály külön előterjesztéssel élt, a melyet Zeleny Ferencz készített.

A *vízművek vagyoni állapotáról* Kajlinger Mihály vízv. igazgató készített hasszabb előterjesztést.

A *költségvetés összeállítására* és a póthitelek kezelésére vonatkozó szabályrendeleti intézkedések megváltoztatása tárgyában a VI. ügyosztály előterjesztése.

Szabályrendelet a közutak, utczák stb. burkolásáról (II. ügyosztály), készült a mérnöki hivatal és műszaki számvevőség adatai alapján.

A *gyepmesteri telep* átalakítása: elnöki *B*) ügyosztály.

A lipótmezei vasút építése.

Vosits Károly tanácsos a lipótmezei vasút építése ügyében megtette a jelentést, a melyben a kereskedelmi miniszternek a főváros közönségéhez intézett leiratában emelt vádak alól tisztázta magát. A tanácsos a vasút ügyében rendelkezésére álló okiratokkal és tárgyalási jegyzőkönyvekkel bizonyítja, hogy a vonalat a közigazgatási bejárás megállapodása ellenére határozta meg a minisztérium. A közuti vasuttársaság a tanács többszöri sürgetése daczára sem szolgáltatta be a kisajátítási eljáráshoz szükséges adatokat. A helyhatósági építési engedélyért csak 1898. évi szeptember hó 24-én folyamodott a tanácshoz, holott az építést már ugyan azon év julius 20-án megkezdte s miután a tanács a bejelentést követő napok alatt meggyőződött arról, hogy az építés időelőtt való megkezdése a fővárosnak nagy pénzügyi károkat okozhat, a munkát október 6-án beszüntette.

Törvénynyel és miniszteri rendeletekkel támogatja a tanácsnak a munka beszüntetésére tett intézkedését; majd kimutatja, hogy a társaság által benyujtott kisajátítási térrajz szerint, a vasút területének megszerzése, a telektulajdonosok igényei alapján 464,733 frt

90 krba, a miniszteri terv szerint 227,953 frt 90 krba, a mérnöki hivatal számítása szerint pedig 52,634 frt 15 krba került volna. Ugyanaz az arány a II-ik és III-ik alternativánál is. Mindezek után, felemlitvén még azt, hogy intézkedéseit tisztán a törvény alapján és a főváros közönsége érdekében tette, a következőkép fejezi be terjedelmes jelentését:

A lipótmezei közuti villamos vasút ügyének tárgyalása sorsán különösen két érdembeli momentum domborodik ki, a mely a kérdésnek megoldását dominálja és pedig:

a) hogy a tanács helyhatósági jogköréből folyólag jogosítva volt-e az építkezést a fenforgott viszonyok között beállítani.

b) hogy a főváros törvényhatósági önkormányzati jogköréből folyólag megillette-e az a jog, hogy midőn az építkezés folyamán a főváros vagyoni érdekeit hátrányosan befolyásoló jelenségekről értesült, a megállapított vonalvezetésnek módosítása iránt felterjesztést intézett a kereskedelmi miniszter úrhoz.

A fennebb kifejtettek és előadottak alapján részemről abban a meggyőződésben vagyok, miszerint ezen jogok a tanácsot illetőleg a közgyülést megillették, mihez képest tehát úgy a tanács 17607/98., mint a törvényhatóság bizottsága 1589/98. számú határozatának meghozatalánál csakis törvényes jogát gyakorolta, miért is a most hivatkozott határozatok jog- és törvényesség szempontjából nem kifogásolhatók.

Ezen meggyőződésem daczára azonban, miután a kereskedelmi miniszter úr a szóbanforgó vasút építése kérdésében ezúttal már véglegesen határozott és nincs kilátás arra nézve, hogy a főváros közönsége a kereskedelmi miniszter urat egy hozzá netán intézendő újabb felterjesztéssel elhatározásának megváltoztatására, illetőleg arra birhatná, hogy a vonalelvezetés kérdésében figyelemmel a főváros penzügyi érdekeire újabbi tárgyalásoknak megindítását rendelje el, ennélfogva tisztelettel javaslatom oda terjed, miszerint:

1. a főváros jogainak fentartása mellett méltóztassék tudomásul venni a kereskedelemügyi m. k. miniszter úrnak azon elhatározását, hogy a lipótmezei vasútnak a közigazgatási bejárás alkalmával elfogadott terveit, illetőleg a vegyes bizottság által ezen bejárási tervek alapján megállapított építési tervek s bejárási jegyzőkönyv eddig nem módosított összes határozmányainak érvényesítése mellett végérvényesen jóváhagyta és hogy a Keller-féle telekmentén tervezett vonalelvezetés tekintetében is végleg határozott,

2. méltóztasssék tudomásul venni a leiratban foglalt azon kijelentést, miszerint a miniszter úr az engedélyes közuti vaspálya társaságot az építési munkálatoknak sürgős folyamatban tételére utasította és hogy a vasút vállalat az építési munkáknak folytatását bejelentette,

3. méltóztassék utasítani a tanácsot arra, hogy az engedélyes vaspálya társaság részére a tényleges helyhatósági építési engedélyt az érintett tervek alapján adja ki,

4. méltóztassék tudomásul venni a tanácsnak azon bejelentését, hogy a vasútépítés czéljára szükséges magánterületnek megszerzése és rendelkezésre bocsájtása iránt szükséges intézkedéseket a leiratban foglaltakhoz képest a leirat vétele után azonnal megtette, és

5. méltóztassék felterjesztést intézni a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úrhoz oly kérelemmel, miszerint a gőzerejű közuti vasutak engedélyezése és építése iránt folytatott tárgyalások során felmerült és a főváros önkormányzati jogkörét is közelebbről érintő nézeteltéréseknek tisztába hozatala czéljából tárgyalásoknak megindítását elrendelni kegyeskedjék.

Szükségessé teszi ezen utóbbi pontban érintett javaslatnak megtételét azon körülmény, hogy s közuti vasutak engedélyezése és építése iránt folytatott tárgyalások során a magas kormány és a főváros közönsége között folytonosan nézeteltérések merülnek föl, a mennyiben a magas kormány a főváros közönségének önkormányzati jogköréből folyólag vitatott jogát elismerni nem hajlandó. Teljesen indokolt és időszerű ezen javaslatnak megtétele azért is, mivel a főv. törvényhatósága a vasúti ügyek tárgyalása közben a fővárost vagyonjogi szempontból érdeklő kérdésekben a tiszti ügyészségnek és a jogügyi bizottságnak véleménye alapján azon elvi álláspontra helyezkedett, hogy a fővárosnak a kormányhatósági tárgyalásokban résztvevő kiküldöttei csak egyéni nézeteiknek adnak és adhatnak kifejezést a nélkül, hogy a kiküldötteknek kijelentései és nyilatkozatai a közönségre nézve kötelezettségeket állapítanának meg, illetőleg hogy ezekből a fővárosra vonatkozólag terhes következtetések lennének vonhatók, míg ezzel szemben a magas kormány a tárgyalásokon és eljárásokon résztvevő fővárosi kiküldötteknek nyilatkozatait és kijelentéseit olybá tekinti, mintha azok a főváros közönsége nevében és annak megbizásából tétettek volna.

Ezen állapot orvoslást igényel és továbbra fenn nem tartható, mivel ezen bizonytalan helyzet, míg egyrészről a főváros érdekeit veszélyeztetheti, úgy másrészről kimondhatatlan kellemetlenséget okozott már eddig és fogna okozni a jövőben is mindazoknak, a kik hivatalos állásukból folyólag kötelességszerűleg vannak hivatva ezen tárgyalásokban és eljárásokban résztvenni.

*

A jelentés mellett *Devecis* Ferencz műszaki tanácsos is megokolt előterjesztést adott be a tanácshoz, nyomós okokkal támogatva a vasút ügyében elfoglalt álláspontját.

A Szervita-tér tulajdonjoga.

A IV. kerületben fekvő Szervita-tér tulajdonjoga iránt, a szervita-rend nevében Hoffmann Benedek perjel igényt támasztott a fővárosnál, abból az alkalomból, hogy a főváros a téren álló Mária szobrot renováltatni akarta.

A szervita-rend azt vitatja, hogy a Szervita-tér a rend tulajdona. A teret 1726-ban vették 50 frtért és 4000 tégláért. A vételt Pest város tanácsa 1726. május 20-án tartott ülésében elismerte, csupán azt kötötte ki, hogy a rend a teret be nem építheti.

A perjel tehát azért folyamodik a fővároshoz, hogy a rendnek ezt a jogát újabban is ismerje el. A tanács, miután a mérnöki hivatal és a főlevéltáros jelentése alapján meggyőződött arról, hogy a szervita-rend állításait a fölkutatott okmányok megerősítik, felhivta ma az ügyészséget, mondjon véleményt arról, hogy a rend tulajdonjoga nem évült-e el.

A tisztviselői fizetés ma és ötven év előtt.

A főváros csodás fejlődését alig mutatja valami határozottabb alakban az összehasonlító statisztikánál. Ezt az eszközt használjuk most, hogy a főváros közigazgatási költségeinek óriás arányát feltüntessük. Az ötven évvel ezelőtti állapotot összevetjük a maival. Akkor 106,323·42 forint volt az összköltség, ma csupán a főbb személyzeti kiadások összege: 5.452,915 forint. Az összehasonlítás a következő:

I. Tanács és törvényszék.

		Régi állapot	*Ma kerül*	
1	polgármester	—	800	
1	főbiró	—	800	
1	főkapitány	—	700	
1	alpolgármester	—	700	
12	tanácsos	600	7200	
2	főjegyző	600	1200	
1	tiszteletb. főjegyző	—	500	
1	„ „	—	400	
2	aljegyző	400	800	
2	„	350	700	
2	„	300	600	
1	pénztári jegyző	—	400	
1	tanácsi szolga	160	320	
1	törvényszéki szolga	140	280	
			15400	225,697 frtba.

III. Iktató hivatal.

1	tan. iktató	—	400	
1	„ „ segéd	—	219	
1	„ lajstromozó	—	219	
1	törv. iktató	—	350	
1	„ „ segéd	—	300	
1	„ lajstromozó	—	210	
			1707	

IV. Iroda.

1	kiadó	—	400	
6	kanczellista	250	1500	
16	járuló	200	3200	
2	gyakorló	150	300	
1	szolga	—	120	
			5520	

V. Levéltár.

1	tan. levéltáros	—	500	
1	törv. „	—	350	
4	diurnista	219	876	
			1726	
A III., IV., V. tétel ma				58,127 frtba.

VI. Ügyészség.

1	főügyész	—	500	
3	alügyész	400	1200	
1	„	—	300	
1	„	—	100	
1	„	—	150	
			2250	46,351 frtba.

VII. Számvevőség.

1	számvevő	—	1000	
1	számtiszt	—	700	
1	„	—	600	
2	„	500	1000	
2	kanczellista	400	800	
1	„	—	300	
			4400	146,432 frtba.

VIII. Pénztár.

a) adópénztár.

		Régi állapot	*Ma kerül*
1	pénztáros	—	600
1	ellenőr	—	500
1	kanczellista	—	150
1	diurnista	—	219
8	ker. biztos	200	1600
			3069

b) házipénztár.

1	pénztáros	—	600
1	ellenőr	—	500
1	segéd	—	300
1	járuló	—	200
1	diurnista	—	219
1	szolga	—	150
			1969

c) gyámpénztár.

1	gyámatya	—	600
1	algyám	—	500
3	diurnista	219	657
			1757

d) letétpénztár.

1	pénztáros	—	600
1	ellenőr	—	500
1	kanczellista	—	250
1	diurnista	—	219
1	szolga	—	150
			1719
A VIII. összes tételei ma			425,360 frtba.

X. Mérnöki hivatal.

1	mérnök	—	400	
1	„	—	300	
			700	202,777 frtba.

IX. Gazdasági hivatal.

1	gazda	—	400	
1	algazda	—	300	
1	fogalmazó	—	500	
1	diurnista	—	219	
1	órafelhuzó	—	60	
1	házfelügyelő	—	60	
1	fütő	—	12	
1	szigetcsősz	—	84	
1	felügy. a tűzoltási szerekre	—	160	
			1795	21,685 frtba.

XIV. Egyházi személyzet.

1	belv. plébános	—	500	
3	„ káplán	100	300	
1	lipótv. plébános	—	640	
2	„ káplán	100	200	
1	terézv. plébános	—	300	
2	„ káplán	83	283	
1	józsefvárosi plébános	—	300	
3	„ káplán	100	300	
1	ferenczv. pléb. és segédje	—	700	
1	rókusi plébános	—	340	
1	belv. templomgondviselő	—	100	
1	„ zenekar igazgató	—	135	
2	„ énekes fiú	60	120	
1	„ orgonás	—	100	
	„ szem. szaporitására	—	300	

		Régi állapot	*Ma kerül*	
2	„ énekes	100	200	
2	„ hangász	100	200	
4	„ hangász	50	200	
			5463	224,059 frtba.

XV. Iskolai személyzet.

	igazgató	—	150	
	ájtatos szerzet iskolájára .	—	1350	
	angol kisasszonyoknak .	—	600	
	rajztanitóknak	—	600	
1	első segéd	—	300	
1	második segéd	—	200	
3	belv. főtanító	400	1200	
11	„ altanító	200	2200	
2	lipótvárosi főtanító . . .	400	800	
6	„ altanító . . .	200	1200	
3	terézvárosi főtanító . . .	400	1200	
10	„ altanító . . .	200	2000	
2	józsefvárosi főtanító . .	400	800	
6	„ altanító . .	200	1200	
1	ferenczvárosi főtanító . .	—	400	
3	„ altanító . .	200	600	
1	fiárvaházi tanító . . .	—	240	
1	szerb tanító	—	200	
			15240	2.947,700 frt.

XVI. Egészségügyi személyzet.

7	orvos	300	2100	
1	sebész	—	200	
1	„	—	100	
1	bába	—	100	
1	„	—	72	
1	„	—	60	
3	„	50	150	
			2782	167,906 frtba.

A középiskolák megszüntetése.

Nehéz pénzügyi helyzete arra kényszeríti a fővárost, hogy rendetlen háztartásának némely ágában megtakarításokat tegyen. Azok közé a tételek közé, melyeket a kiadások közül törülni akar, bevette a két reáliskola, a felső kereskedelmi és felső leányiskolák 400,000 frtra rugó fenntartási költségeit. A közgyűlés utasította a tanácsot, hogy ezeknek az iskoláknak a megszüntetésére nézve tegyen javaslatot. A tanács ma készült el a javaslatával, a melynek lényge a következő: A reáliskolák megszüntetését nem helyesli, mert ezekre az iskolákra a fővárosnak szüksége van; épp úgy az iparrajziskolára is, a melynek csak most adtak drága pénzen modern hajlékot. A felső kereskedelmi iskolák megszüntetése nem járna nagy hátránynyal, de ez esetben részben a létező polgári iskolákban kellene az V. és VI. osztályt beállítani, részben új iskolákat kellene építeni. A felsőbb leányiskoláknál: ha az I. kerületi felsőbb leányiskolát megszüntetik, vissza kell állítani a régi polgári leányiskolát; a IV. kerületi felsőbb leányiskolát pedig akképp lehetne megtartani, hogy a belvárosi polgári leányiskolát áthelyezik a Ferenczvárosba, a hol ilyen iskola felállitását már tervbe vették. Ezzel a javaslattal szemben, a melyet a tanügyi osztály készitett, áll egy másik, a melynek az az intenciója, hogy a főváros semmi szin alatt ne gondoljon a meglévő iskoláinak megszüntetésére, hanem a felső kereskedelmi iskolák tandiját emelje fel 60 frtról 100 frtra (a kereskedelmi akadémiában 150 frt a tandij), a felső leányiskola tandiját 40 frtról 80 frtra, hasonlóképpen a reáliskolai tandijat is az állami reáliskolai tandijnak megfelelően emeljék fel. Ezen kivül a tandijmentességet redukálják a tanulói létszám 20%-ára. Ezekkel a reformokkal a 400,000 frtos kiadást körülbelül 150,000 frtra lehet redukálni s ha ehhez az összeghez az állam is hozzájárul, a főváros nagyobb megerőltetés nélkül fentarthatja hézagot pótló szakiskoláit.

Munkás kertek.

Legutóbb Belgiumban magánúton sokoldalú és mintaszerű szocziális jótékonysági berendezéseket léptettek életbe. Ez a körülmény annál nagyobb érdeme a belga politikusoknak, mert ők csakis a *magántevékenységet* akarják, lehetőleg a *törvényhozási* szocziális reformok teljes kizárásával, a szegények és gyöngék gondozására felhasználni. A már évtizedek óta áldásosan működő nyilvános leves intézmények, éjjeli asylumok, melegedő szobák, markotányos intézmények iskolás gyermekek számára, tengeri fürdő-koloniák a szegényebb osztály gyermekei részére, ruha kamarák mind az ő buzgó fáradozásuk eredményei.

Brüsszel érdeme, hogy a munkástőzsdét és az úgynevezett „sanyargatott“ gyermekek menhelyét berendezte és felvirágoztatta, anélkül, hogy valaha erre a czélra a közpénztárt igénybe vették volna.

E helyütt most egy olyan szocziális jellegű intézményt akarunk ismertetni, a mely még egészen fiatal keletü Belgiumban is és egyelőre csak Brüsszelben jutott praktikus megoldásra, de már is a legörvendetesebb sikereket mutatja fel. Ez a „*Munkás kertek*“ intézménye. Hogy mily gyönyört képez a városi munkásnak és övéinek egy kertecske gondozása, ha csak néhány négyszögméter terjedelmű is, nem kell bizonyítanunk. Eltekintve az üdüléstől, a mit abban talál, hogy ásóval-kapával dolgozhat, néhány virágot és *konyhaveteményt* ültethet és gondozhat; kivánatossá teszik más, tisztán erkölcsi szempontok is, hogy a városi munkás ilyen foglalkozással inkább *otthonához*, *családjához* füzessék, mint azt, sajnos, a mindig inkább terjedő korcsmai és egyleti élet következtében általában tapasztalhatjuk. Hogy lehetőleg minél több munkásnak épp oly kellemes, mint hasznos foglalkozást nyujthassanak szabad idejökben a maguk kis kertecskéiben, ezelőtt egy évvel összeállott egy csapat nemesen gondolkodó ember Brüsszelben és elhatározta, hogy a város területén lévő összes, még a későbbi időkben épitési czélra szánt telket is kibéreli és öt árnyi területben a munkáscsaládoknak bérmentesen rendelkezésükre bocsátja azzal, hogy a földeken a házi szükségletük fedezésére konyhakerteket csináljanak.

A terv visszhangra talált, különösen a brüsszeli és külvárosi szegények gondnokságainál, a kiknek úgy a város területén, mint a környékbeli községek határaiban tekintélyes birtokaik vannak. Sikerült ilyenformán a bizottságnak, mindjárt az első évben tekintélyes terjedelmü földmennyiséget bérbe vennie. Ott, a hol a parczellák téglavetésre szolgáltak, vagy más viszonyok következtében kerti használatra alkalmatlannak látszottak, a bizottság a maga költségén felszán-

totta és trágyáztatta a talajt, sőt be is keríttette, hogy kertnek használható legyen.

Az új egyesület programmjában határozottan kimondotta, hogy a kérdéses kerti parczellák úgy vallási, mint politikai hitvallásra való tekintet nélkül a jelentkezőknek oda adassanak. A bizottság minden tagjának joga van egy munkáscsalád számára kertet juttatni, ha ezután még az egyesületnek több parczella állana rendelkezésére, úgy azokat a jelentkezőknek sorrend szerint adják át, ha csak a beszerzendő értesülésből nem tünnék ki, hogy a kérelmező teljesen méltatlan a támogatásra. Brüsszel város *Szegény-gondnoksága* az egyesülettel rögtön bérszerződést kötött a beépitési tervbe bevett összes városi és külvárosi telkeire. Magánosok és egyesületek követték e példát és így 1897. tavaszán már több mint *száz* ilyen 5-áros kertet lehetett a munkásoknak bérmentesen több évre, rendelkezésre bocsátani. Ez a szám azóta már csaknem négyszeresre emelkedett, és úgy az anyagi, mint az erkölcsi előnyök, a melyek ebből a munkáscsaládokra háramlanak, olyan fontosak, hogy az új intézmény örök időre biztosítottnak tekinthető, mert nemcsak a parczellák és a kérelmezők, hanem az egyesületi tagok száma is folytonosan szaporodik.

A munkáscsaládok az egész idő alatt, míg az egyesület bérlete tart, az illelő parczellán — úgyszólván — kizárógos tulajdonosai a kerteknek, a melyeknek minden terméke úgy a magán, mint az adóvégrehajtó beavatkozása ellenében is védve van. Hogy a munkások mit, mikor és mint akarnak ültetni, teljesen szabad elhatározásukra van bizva. Csupán egy kikötést tesznek a parczella adományozásakor: hogy vasárnap lehetőleg szüneteljen a munka, legalább reggel nyolcz óra után. (Tudvalevőleg semmiféle törvényes intézkedés nem létezik Belgiumban a vasárnapi munkaszünetre vonatkozólag.)

Lehetetlen leirni azt az örömet, a melylyel tavaszszal és nyáron a kora reggeli órákban, este pedig a munka beszüntetése után, a szegény munkáscsaládok ezekben a kertekben dolgoznak; férj, feleség és gyermekek ásnak, kapálnak, irtanak, ültetnek és aratnak örömteljes, együttes munkában; napközben, míg a férj a gyárban dolgozik, a feleség, vagy a gyermekek órákhosszat ápolják a kertet, a mely főképp a gyermekeknek egyben játszó és szórakozó helyül is szolgál.

Az egyesület a kerti magvakat és magburgonyát, a hol szükséges, ingyen is szállítja, különben pedig olcsóbban, mint bármely kereskedő és gondoskodik a trágyáról is. Ilyen módon a gazdag termés a főzelékek minden nemében dúsan jutalmazza a rá fordított munkát, annál inkább is, mert a jól ápolt földek még tél idején is telve vannak a legkelendőbb veteményekkel.

A *munkás kertek* intézményének erkölcsi eredményeit nem kell bővebben magyaráznunk, épp oly nagyok azok, mint az az anyagi haszon, a melyet a munkáscsaládok a kertekből nyernek. S bizony üdvös volna, ha a mi jótékonysági panamákban utazó munkásnépünk számára is adna az isteni gondviselés egy ilyen egyesületet a meglevő ezer helyett.

A rendőrség mult havi jelentése.

A székesfőváros közigazgatási bizottsága elé terjesztett rendőrségi jelentésből a következő adatokat tartjuk felemlitendőnek:

F. év április havában a rendőrség 1009 bűnesetben teljesített előnyomozatot. Ezek közül különösebb érdeklődést keltett az a gyilkossági kisérlet, melyet egy 17 éves fiu követett el anyja kedvese ellen; azután egy kéjnő által szerelemféltésből elkövetett gyilkosság és öngyilkosság. Kinyomozott azután a rendőrség egy 13 tagból álló bűnszövetkezetet, melynek csaknem gyermektagjai hamis megrendelésekre árúkat csaltak ki, és egy óvadékszédelgőt, azonfelül egy 6 tagból álló ifjú-tolvajszövetséget, melynek tagjai főleg az ablakokon át űzték a tolvajlás mesterségét.

A lopási esetek száma az elmult hóban 630 volt. A fogház- és tolonczügyosztálynál 2068 egyén került elbánás alá; ezekből tolonczra került 409, kényszerútlevelet kapott 243.

Koldulás miatt 323 egyén lett előállítva.

A kéjnők száma az előző hónaphoz képest 46-al apadt. Jelenleg 1393 ily nő van nyilvántartva. Kórházban ápolás alatt volt 128.

A mi a rendőrök magatartását és oktatásuk eredményét illeti, az általánosságban jó volt. 22 napon át 3932 rendőr vett részt az oktatásban, köztük 13 ujoncz; ezek közül 10-et képesítettek.

Lakásváltoztatás: a) Helybeli lakásváltozás bejelentetett 96,265 esetben.

b) Idegenek szállodákból 21,260 esetben.

Az idegenforgalom az elmult hóban 10,907 főre rugott, ezek közül szállodákból bejelentettek 9265, magánlakásokból 1642.

Összegezve ez adatokat, feltünő, hogy a tolvaj- és egyéb bűnszövetségek tagjai közt igen sok a serdülő gyermek. És itt jó részben a szülőket terheli a mulasztás vádja, kik a nagyvárosi nyomor behatása alatt, mihelyest tehetik, gyermekeiket szülői gyámol nélkül a nagyvilágra bizzák. Ha e részben társadalom és közhatóság nagyobb gondoskodást fog kifejteni, a bűnök statisztikájában bizonyára örvendetes apadás lesz konstatálható.

A gyepmesteri telep megszüntetése.

Nagyfontosságu javaslat jelent meg a héten. Az elnöki *B)* ügyosztály vezetője *Viola* Imre tanácsos, hosszas tanulmányozások eredményeképp benyujtotta a tanácshoz a gyepmesteri telepet pótló thermokémiai intézet felállítására vonatkozó javaslatát kapcsolatban az intézmény létesítésével összefüggő szabályrendelettel és szolgálati utasítással együtt.

A javaslat, hivatkozással a közgyülés utasítására, röviden beszámol az eddig szerzett tapasztalatokról s míg egyrészt az intézménynek közegészségi és köztisztasági szempontból való szükségességét bizonyítja; másrészt kimutatja, hogy a thermokémiai intézet jövedelmező is, mert a hamburgi telep 219 munkanapon 648,360 kgramm anyagot dolgozott fel, a melyből 161,310 kgr. trágyaport és 60,530 kgrm zsírt nyertek.

Az üzleti eredmény ez idő alatt a következő volt:

Bevétel zsir eladásból . . .	28,934	márka	16 fillér
„ trágyaporból . . .	16,714	„	40 „
Bőrök, szőrök, vasak stb. .	6,593	„	20 „
Összesen	51,729	márka	36 fillér

Kiadások:

A gondnok fizetése . . .	2,380	márka	— fillér
Átalány munkásbérekre . .	15,754	„	97 „
Felügyelő, gépészek bére . .	4,593	„	— „
Kőszén	6,685	„	45 „
Új berendezések	5,069	„	22 „
Utczai és szállítási költség	2,718	„	47 „
Összesen	37,201	márka	11 fillér
Bevétel	51,729	„	36 „
Bevételi többlet	14,528	márka	26 fillér.

Ennek a kimutatása után áttér a javaslat az intézmény részletes ismertetésére, általános elvül azonban mindenekelőtt kimondatni kívánja, hogy:

1. A thermikus feldolgozásra berendezendő gyepmesteri telep, mely az országban felállítandó hasonló intézményekre például és mintául fog szolgálni, nagy beruházást igényel s a feldolgozandó anyag szaporítása által nyerendő támogatást méltán megérdemli;

2. a veszélyes ragályok terjedésének megakadályozása végett alkalmazandó megsemmisítési eljárást illetőleg biztosabb és nagyobb garanciát nyújt a közhatósági kezelésben levő intézmény, mint egy magánvállalat;

3. a sertéshulláért kivánt kártérítést a gyepmesteri telep szintén megadhatja, s ennek következtében a tulajdonosra egészen közömbös, hogy az állati hulla szappanfőződében vagy a gyepmesteri telepen dolgoztatik fel;

4. a székesfőváros teljes joggal kivánhatja, hogy az állati hullák és igy az elhullott sertések stb. is a hatóság által e czélra berendezett telepre szállíttassanak, mert különben is, mint az utolsó sertésvész alkalmával történt és a szappanfőződék a hullák feldolgozását végezni nem tudták, a megsemmisítést a hatóságnak saját közegei által kellett végeztetnie, valamint külön közeget kell alkalmaznia arra, hogy a sertéshullákat átvevő magánvállalkozót ellenőrizze;

5. végül a gyepmesteri telep működése ünnep és vasárnapon is folyik, holott volt rá eset, midőn a magánvállalatok a sertéshullák azonnali és gyors elszállítását a vasárnapi munkaszünetre való tekintettel megtagadták.

Kimutatja ezután, hogy a fővárosban elhullott állatok száma mennyi. Erre szolgál a következő statisztika:

	ló	*marha*	*sertés*	*borju*	*juh*	*kutya*
1891. évben	610	194	—	—	—	2527
1892. „	615	132	—	—	—	3035
1893. „	718	160	—	—	—	2805
1894. „	886	148	—	—	—	2827
1895. „	1752	311	646	19	19	3335
1896. „	1121	348	1765	—	—	4113
1897. „	971	217	—	—	—	3531
1898. „	484	241	—	—	—	3337

darab, ezeken kívül volt 1896-ban 134 drb és 1898-ban 141 drb macska.

A javaslatot az üzemi kiadás ismertetésével végzi a következőképp:

Kiadás:

Személyzeti fizetés	4360 frt.
Üzletvezető 1% jutaléka	250 „
Szállításokhoz 4 pár ló, kocsissal, á 6 frt .	8760 „
Kőszén	3500 „
Fentartás, javításdíjak stb.	2000 „
Összesen	18870 frt.

Bevétel:

a) a feldolgozandó anyagot a fenti adatok alapján 900,000 kilogrammban véve fel (a mérnöki hivatal 1.000,000 kgrmon fölül számítja), ebből kikerülhet közép számítás szerint 20%, mint *húspor*, vagyis 180,000 kg., ennek ára az adatok szerint métermázsánként 7 frt 10 kr., a hamburgi adatok szerint 10 márka vagyis 6 frt, a mi számításunk szerint 5 frt, ezzel az összes bevétel 9000 frt.

b) a thermikus feldolgozásból nyert zsir és nyers anyagnak 9·33%-át tette ki, daczára annak, hogy itt az arány a sertések feldolgozása által kedvezőbb lehet, mi csak 7½%-ot számítunk, a mi 67,500 kgmot tesz, ennek árát, daczára hogy eddig a zsir ára 26 frt volt, csak 20 frtot veszünk számitásba métermázsánként, az eredmény 13,400 frtot tesz ki;

c) bőrök, szőrök, vasak stb. eladható anyagokból várható bevételt 3000 frtra tettük s e szerint az egészen alacsony számítás szerint a bevételek volnának:

a) husporból	9000 frt,
b) zsirból	13400 „
c) bőrök, szőrök, vasak stb. . .	3000 „
Összesen	25400 frt,
levonva a kiadásokat	18870 „
marad	5530 frt

a beruházási tőke törlesztésére, a mely összeg még emelkedhetik s igy a befektetés után tiszta haszon is várható.

Az intézmény létesítésére, berendezéssel együtt a javaslat 100,000 frtot irányoz elő.

A magyar ipar.

E héten kerül eldöntésre az erzsébetvárosi templom orgona-ügye. A templom-épitő-bizottság az Országh-czégnek akarta az épitést átadni, a tanács a Riegerczégnek. A közgyülés e hónap 24-én dönti el, hogy kinek legyen igaza. A egyik áramlat jelszava az, hogy a magyar iparnak *mindenesetre* előnyt kell adni az osztrákkal szemben.

A magyar ipar a mi vérünk és husunk, a melyet az osztrák versenynyel szemben akkor is meg kell védenünk, ha a versenyben biztos sikerrel vesz részt, de még inkább akkor, a mikor arról van szó, hogy csupán egyesek egyéni izlése miatt pártolják az osztrák gyártmányt.

Az a versengés, a mely a magyar és osztrák ipar között folyik, ma már élet-halálharcz, a melyben teljes erővel mindannyiunknak részt kell vennünk. Semmi egyebet nem kell tennünk, csak ellentállani annak a kisértésnek, a melylyel az osztrák gyáros és kisérete körülveszi a törvényhatósági bizottság tagjait.

Nem szabad felednünk, hogy az osztrákok milyen ádáz harczot inditottak minden ellen, a mi magyar. Bécs városa csak legutóbb utasította vissza a magyar aszfaltot és a magyar czementet. Kijelentette, hogy nem fogad el semmiféle magyar árút. De maguk az osztrák gyárosok is a legellenségesebb módon viselkednek a magyar elemmel szemben. S nincs módunk, a melylyel az ő viselkedésüket megtorolhassuk. Csak az az egy, hogy kizárjuk minden versenyből az osztrákokat.

A retorzió nem pusztán anyagi, hanem ma már nemzeti kérdés. A főváros mutasson példát ezúttal, hogy a magyar ipart nemcsak szóval, hanem tettel is pártolni kell különösen azok ellen, a kik lépten-nyomon meghurczolják a magyar nevet.

Mátyás király pesti kertje.*

Mátyás királynak Pesten kertje volt, ez kétségbe nem vonható; de hogy hol feküdt a királyi kert? — ezt történetiróink eddig meg nem állapithatták. A mennyire Buda-Pest irodalmát ismerjük, Mátyás király kertjével legutóbb Salamon foglalkozott.

Salamon fejtegetéseivel két történeti adatból indul ki. Az egyik az, hogy a király kertje Pesttől egy római mértföldnyire esett volna; ezt az adatot Bonfin (Bonfini Antonio), Mátyás király udvarában élt olasz tudós hagyta reánk. A másik Istvánffy Miklósnak adata, a ki az 1541-diki ostrom leirásában a király kertjét Pest várostól egy ágyúlövésnyire északnak fekvőnek mondja. Ezen két adat elegendő arra, hogy a kert helyét körülbelül megállapithassuk.

Azt tehát tudjuk, hogy Mátyás király kertje, melyet Bonfin szép és nagy kertnek emlit, a városon kivül, Pesttől egy római mértföldnyi távolságban kezdődött. Annak feltételezése mellett, hogy Bonfin a távolságot ki nem mérte, hanem csak gondolomra mondja, Salamon a távolságot körülbelül 800 ölre teszi s a Károly-kaszárnyától a Király-utczán át a 800 ölet kimérve, megállapitja Mátyás király nádas-kertjét a Városliget területén, felvivén ezzel, a mint mondja: „a Városliget nemzetségfáját Magyarország fénykoráig".

A midőn Salamon a királyi kertet a Városligeten helyezi el, megfeledkezik arról, hogy ennek a területe Új-Bécshez tartozott, tehát nem volt királyi birtok. Idegen területen pedig a király nem alkot magának egy nagyszerű vadaskertet, hanem előbb arról gondoskodik, hogy a szükséges területet birtokba vegye. A szerzés azonban a nyulak-szigeti apáczákkal, mint földesurakkal szemben vagy foglalás, vagy csere utján történhetett volna. Ha foglalás juttatja a kert területét királyi kézbe, ebből per támad, sőt a római kuria is beleavatkozik ily peres dologról irott emlék, ha még oly kevés is, csak marad reánk? De ha nem foglalással, hanem barátságos egyezkedéssel volna dolgunk, hol kaptak az apáczák az átengedett terület helyett más birtokot? Ezek mind oly kérdések, a mit Salamon figyelmen kivül hagyott.

A királyi kertet tehát már az emlitett okoknál fogva más helyen kell keresnünk, még pedig azért is, mert Bonfin világosan megmondja: hogy Mátyás királynak Pesten volt kertje; ha tehát Pesten volt, nem lehetett Új-Bécs területén, különben Új-Bécset — nem pedig Pestet emliti meg.

A mint Új-Bécs területe, mint az apáczák birtoka, nem volt alkalmatos arra, hogy a király ott egy vadaskertet alapitson, éppen azon oknál fogva Pest város tulajdonához tartozott területen sem lehetne Mátyás király kertjét keresni. Minthogy forrásaink azt tanusitják, hogy a kert csakugyan Pesten volt, ebből következtetve azt hiszszük, hogy a pesti határban kellett egy nagyobb területnek lenni, mely a város hatósága alul kivéve, a király, illetve a korona tulajdona volt. Úgy hiszszük, nem fogunk tévedni, ha ezt a királyi birtokot a Salamontól „res nullius"nak nevezett Rákoson, t. i. a történeti Rákoson gondoljuk feltalálhatni, a hol a hires országgyűléseket tartották és királyokat választottak.

Ha meggondoljuk, hogy, a gyűléseket egy-két nap alatt be nem rekesztették, fel is kell tennünk, hogy a király a gyűlésekről napról-napra székhelyére vissza nem térhetett, hanem a Rákoson tartott udvart és az országos ügyeket is innen intézte el. Ha az edzettebb első királyaink meg is vonták magukat sátraikban, a későbbi kor kivánalmaihoz alkalmazkodó, vagy az évek hajhászásában elpuhult királyok egyike gondoskodhatott a Rákos közelében egy királyi lak épitéséről, hogy ezen hajlékban az országgyűlés tartama alatt magát kipihenhesse és kiséretével, vendégeivel szórakozást találhasson. A Rákos homokos területe egy sereg táborozására, vagy az országgyűlésre megjelent nemesség részére, a Rákos patak mentén ha alkalmatos helynek bizonyult is, nem elégithette ki egy királynak és kiséretének izlését, s minthogy a mint mondánk, királyaink a rákosi országgyűlések alatt itt hosszabb ideig udvart tartottak, egy királyi parancsra a homokos pusztaságnak egy kisebb részét átvarázsolták ligetté s a midőn már kőfallal is be vala kerítve, mint vadaskert — ha csakugyan vadaskert is volt — a vadászat nemes szórakozási helyévé vált. Hogy ki alapította meg a királyi kertet? forrásaink nem említik, csak azt mondják, hogy a kert Mátyás királyé volt. Akár Mátyás király alkotásának tulajdonítjuk a kertet, akár nem, annyi bizonyos, hogy Mátyás király alakította olyan diszessé és nagyszerűvé, mint a minőnek forrásaink mondják.

A Rákost egy országút szeli át, melyet hajdan hatvani országútnak neveztek; ez az út ma a Kerepesi-út. Ezen út mellett találjuk meg Mátyás király kertjét.

A hatvani országút a király kertjén keresztül nem vihetett, tehát a kertet az útnak jobb- vagy baloldalára kellene helyeznünk, de, hogy melyikre? erre nézve felvilágositást nyujt egy mult századbeli okirat a székesfőváros levéltárából. Ezen okirat a pesti és czinkotai határ bejárását tárgyalja. A tanuk, minthogy nem a királyi kert érdekében voltak kihall-

* Schmall Lajos: Adalékok Budapest székesfőváros történetéhez cz. művéből.

gatva, sajnos, erre nézve mit sem mondanak; annál érdekesebb a jegyzőkönyv bekezdése, a mennyiben egy olyan adatot hoz tudomásunkra, a mi csakis a királyi kertre vonatkozhatik. A jegyzőkönyv 1701. évi junius hó 23-án kelt s aláirta: Horváth András pestmegyei szolgabiró és Jánossy Pál esküdt.

A jegyzőkönyv bekezdésének foglalatja a következő:

„1-mo. Vezettenek bennünket két határra az kit circa Esztendővel hanyattanak Tempore rectificationis Metar szabad királyi Pest Varossa és Szent-Mihály-puszta között.

2-do. Onnan Továb igenessen az kit mondottak Királyi földinek által vezettek bennünket edj hányásra, hogy az hajította Pest és Czinkota között az határt.

3-tio. Továb igenessen az Farkas Halom mellett, az Retek Szelében az Budos Toig, az Budos Totol igenessen a Rakosi ut mellett az Nagy halmon alul az Rakos melle edj Nagy hányásra, az hol vegeződnek Pesti, Czinkotai és Keresztturi határok.“

Ez az egész, nem sok az igaz, mégis az eddig ismert adatokkal egybevetve, megadja a kellő felvilágositást a királyi kert helyének meghatározására. Mindenek előtt keressük fel a jegyzőkönyvben említett határhányásokat a székesfőváros térképén.

A két hányás vagy határdomb, melynek vonala a szentmihályi határt a pestitől elválasztja, a térképen a rajz szerint *a*) és *b*) alatt található meg. Innen t. i. a *b*) alatti hányástól a Király-földön átmenve, jutottak a *c*) alatti hányáshoz, mely utóbbi *b*) *c*) vonal a czinkotai határt jelöli, de jelöli egyúttal a királyföldjének határát is, de csak a Kerepesi-útig. Hogy a királyföldje a Kerepesi-úton vagyis a hatvani országúton túl nem terjedhetett, ezt következtetni lelet a határt járó bizottság szavaiból, a midőn az „által“ szót használja; máskülönben azt mondhatta volna, hogy: Király-földinek végeig vezettenek bennünket edj hányásra“. Mindamellett mégis lehetséges, hogy a királyföldjét a *c*) alatti határdombig értették s ha igy volna, akkor a kocsi-csapások, a mit országútnak neveztek, ezen hányás innenső oldalán lehettek, vagyis a királyi kert kőkerítése a *c*) és *d*) alatti vonalon állhatott.

Ezt a földet, a melyen átmentek, nem ok nélkül mondották „királyföld“-jének; a királyföldje, melynek fekvése Istvánffy irányának, t. i. az észak helyett helyesbitett keleti iránynak teljesen megfelel, ugyanazonos lehet Mátyás király kertjével. A Királyföldnek a Városligettel szemben meg volt az az előnye, hogy egy fő közlekedési út mellett feküdvén, a Rákos-mező közvetlen közelében esett, a miből még az is következtethető, hogy a kert helyének megválasztásánál, nem mint Salamon hiszi — vadászat, hanem országos érdek és kényelem játszott közbe.

A vonal, a szentmihályi-határdombtól a külső Kerepesi-út végpontjáig 525-öl. Meddig terjedett a kert Pest felé a Kerepesi-úton? ezt Bonfin mondja meg, a ki a kert kezdetét a várostól egy római mértföldre levőnek állítja. A római mértföld, melyet Bonfin talán ki sem mért, hanem csak körülbelüli távolságnak mond, lehetett több is, s csakugyan a Kossuth Lajos-utcza végétől a mai állapot szerint 869 ölnyire van a Rottenbiller-utcza, a hol a Kerepesi-út, Köztemető-út és a Csömöri-út egymást keresztezik. A keresztezésnél lehetett a kert díszes kapubejárata, szemközt a hajdani Hatvani-kapuval. A kert hossza a bejárástól a czinkotai határig 3490 öl.

Ha Mátyás király kertjét ezen a területen csakugyan megtaláltuk volna, akkor a fent előadottak után már is tudjuk a kert kezdetét, a végét és a czinkotai-határon a szélességét; nincs azonban biztos adat a belső szélességre, s igy meg sem volna állapitható az a vonal, melynek utolsó pontja a kert határát a Csömöri-út vagy a Rottenbiller-utcza részén megjelölné. Ezt a hiányt azonban pótolja a Römer Flóris „Régi Pest“ czimű munkájához csatolt 1952-diki Mattl- vagy talán Mathey-féle térkép, a melyen Pest város régi határa is ki van tüntetve. A régi határvonal ugyanis, mely körülbelül az Eötvös-szobortól majdnem egyenes irányban a szentmihályi, pesti és czinkotai, hármas határra visz, megadja a király kertjének a határát ezen az oldalon is. A királyi kert hátulsó kőkerítése tehát Új-Bécs határvonalán állott. A terv szerint a belső szélesség körülbelül 175 öl, mig a Kerepesi-utnak *c*) alatti törésnél 330 öl, vagyis ezen méretek szerint a hosszúkás kert 1000 hold területet foglalt el. Ez volna a legkisebb térfogat, a mennyire a királyi kert területe tehető. Egy-két holdnál kisebb semmi esetre sem volt; nagyobb lehetett, még pedig sokkal nagyobb, minthogy nincs kizárva az, hogy a kert a czinkotai határ *c*) alatti határdombja mellett is végződhetett, a mit következtetni lehet a Kerepesi-útnak *e*) betűvel jelzett törésétől a *c*) alatti határdombhoz irányuló egyenes vonalából. Ha ez áll, akkor a külső szélesség 866 öl volna, s ezzel a szélességgel a király kertjének nagyobb kiterjedését körülbelül 1500 holdra számithatjuk. Akár a kisebb, akár a nagyobb térfogatot fogadjuk el, ez a királyi kert helyének megállapitására mellékes, elég, hogyha nemcsak körülbelül, hanem a kisebb térfogat határát biztosan megállapithatjuk s Mátyás király kertjét a Kerepesi-útnak a baloldalára teszszük, t. i. arra a területre, melynek elején a személypályaudvar van, vége felé pedig Rákosfalva fekszik.

A Kerepesi-út jobboldalán, nem messze a czinkotai határtól, van egy kis hegy vagyis inkább domb, melynek régi nevét a hagyomány tartotta fenn. Ez a hegy a Királyföld, illetve a királyi kert közelében bizonyságul szolgálhat a történeti Rákos helyére nézve is, melynek fekvését történetiróink Pesttől ki északra, ki keletre helyezi Salamon, Oláh Miklós után indulva, az északi irányt fogadja el, és a Rákost is helytelenül Új-Bécs területére, vagyis az apáczák birtokára teszi. Az 1785-ben készült és a székesfőváros mérnöki hivatalában levő Balla-féle térkép az említett helyet „Koronázó“-hegynek nevezi, ma „Király“- és „Koronázó“-hegy alatt ismeretes. A ki a koronázó szertartást ismeri, tudja, hogy a szertartás a legrégibb időtől fogva meg van állapitva, s a tulajdonképpeni koronázás egyházi szertartás mellett viendő végbe; a koronázásnak azonban egyik lényeges része a világ négy tája felé irányzott kardvágás, mely szertartást a Rákosmezőn megválasztott királyok ezen a dombon végezhették, sőt az is lehetséges, hogy az országgyüléseket a király kert-

jében tartották meg, míg a nemesség a Rákoson a sátrak alatt csak táborozott, még pedig a Rákos-mező azon részén, mely a Kerepesi-út jobboldalán fekszik, habár a Rákos fekvését Oláh Miklós esztergomi érsek és történetiró Pesttől északnak fekvőnek mondja, a ki az irány megnevezésénél éppen úgy tévedett, mint titkára, Istvánffy Miklós.

A Koronázó-hegyről Patachich József „Történeti jegyzetek szabad kir. Pest városáról" című munkájának 55-dik lapján szintén megemlékezik, azt mondván:

„Már ma Rákos mezején leginkább mezei gazdaság üzetik, minthogy pedig történeti igazság, hogy a Rákos mezején található Király-hegyen vagy Király-dombon a hon sarkalatos dolgai intéztettek, kivánatos, hogy ezen nevezetes halom egy emlékoszlop által kijelöltessék."

Nemcsak a Király-hegy, hanem Mátyás király kertje is megérdemelné, hogy ennek helyét — emlékezetül Pest fénykorára — legalább is emléktáblával megörökítsük.

Közélelmezés.

Budapest közélelmezése.

A fővárosi közvágóhid és marhavásár igazgatósága érdekes statisztikát állitott össze arról, hogy a főváros egyesitése óta a közvágóhid és marhavásár forgalma milyen arányokban fejlődött. A kimutatások a következők:

I.

Kimutatás a marhavásárra felhajtott állatok számáról 1873-tól 1898-ig.

Év	Nagymarha	Borju	Aprómarha bárány v. kecske	birka	Összesen
1873.	148.969	54.446	110.138	—.—	110.138
1874.	133.598	59.055	106.878	—.—	106.878
1875.	112.386	52.533	78.353	—.—	78.353
1876.	104.137	50.682	84.157	—.—	84.157
1877.	121.808	47.254	115.292	—.—	115.292
1878.	117.931	49.739	102.457	—.—	102.457
1879.	111.422	51.802	94.020	—.—	94.020
1880.	113.294	56.842	96.622	—.—	96.622
1881.	108.840	52.712	93.708	—.—	93.708
1882.	110.120	56.719	88.576	—.—	88.576
1883.	113.152	59.969	93.533	—.—	93.533
1884.	112.279	67.409	94.110	—.—	94.110
1885.	128.409	84.347	118.304	—.—	118.304
1886.	158.686	88.053	136.348	—.—	136.348
1887.	146.535	101.543	120.057	—.—	120.057
1888.	164.992	102.248	127.162	—.—	127.262
1889.	166.348	103.900	120.100	—.—	120.100
1890.	183.057	101.550	120.089	117.525	237.614
1891.	173.676	98.206	45.561	290.440	336.001
1892.	138.539	92.187	44.962	128.602	173.564
1893.	131.406	108.053	53.328	124.958	178.286
1894.	177.036	111.815	55.166	136.954	191.760
1895.	183.939	141.546	73.898	165.873	239.771
1896.	179.589	152.492	68.391	185.182	253.573
1897.	155.118	136.517	54.630	112.476	167.106
1898.	179.593	126.282	44.551	82.686	127.237

II.

Kimutatás a közvágóhídon levágásra került állatokról 1873-tól 1888-ig.

Év	Nagymarha	Borju	Aprómarha birka	bárány	kecske	Összesen
1873.	51.103	49.207	—.—	—.—	—.—	58.315
1874.	50.861	54.376	—.—	—.—	—.—	61.252
1875.	50.851	49.957	—.—	—.—	—.—	43.197
1876.	48.640	48.912	19.999	21.682	134	41.815
1877.	46.981	46.535	19.174	22.083	124	41.381
1878.	47.873	48.660	19.283	26.053	126	45.462
1879.	49.260	50.920	17.963	24.644	82	42.688
1880.	51.846	55.773	25.101	22.121	129	47.348
1881.	51.528	51.500	20.309	25.165	69	45.543
1882.	52.986	56.430	18.884	22.599	18	42.501
1883.	55.519	60.194	18.525	25.528	30	43.683
1884.	55.936	65.266	19.733	27.996	43	47.772
1885.	61.238	81.290	26.549	26.914	105	53.568
1886.	63.345	82.931	28.961	34.043	148	63.152
1887.	71.568	95.360	26.772	34.521	161	61.404
1888.	73.088	96.114	25.015	32.954	119	58.088
1889.	71.590	97.240	21.333	33.645	139	55.117
1890.	70.724	94.682	32.517	31.799	600	63.916
1891.	68.993	92.246	192.006	35.908	4.077	231.991
1892.	66.616	87.032	54.538	40.223	200	94.961
1893.	69.813	101.271	41.117	47.451	403	88.951
1894.	78.539	106.185	40.587	48.614	476	90.077
1895.	87.990	133.698	34.543	57.264	5.950	97.757
1896.	91.262	144.198	35.424	56.912	3.370	93.706
1897.	85.494	131.999	26.556	46.620	1.031	74.007
1898.	104.219	130.204	25.443	40.908	361	66.912

Hirek a városházáról.

A katolikus hitoktatók sztreikja.

A főváros iskoláinál működő katholikus kitoktatók között nagy konsternációt keltett az a hir, hogy juniusban már nem kapnak fizetést a fővárostól. Elkeseredésük annál nagyobb, mert fizetés tekintetében, a lehető legrosszabb helyzetben vannak. A főváros ugyanis annak a hitoktatónak, a ki hetenként 1 órát tanit, 40 frt évi fizetést juttat. Ez a fizetés alapja. A szerint azután, a hány heti órát valamelyik el tud érni, annyiszor 40 frtot kap évenként, de akármennyit tanitana is, 1000 frtnál magasabb fizetésre nem tarthat igényt. Ezt a legmagasabb fizetést azonban alig néhány hitoktató élvezi, a többi 120—160 - 240—600 frt fizetést húz. A hitoktatók ezt a mostani rendezetlen állapotot meg akarják szüntetni s azzal a kéréssel fordultak a fővároshoz, hogy fizetésüket a jövő tanévig rendezze, mert ellenkező esetben nem vállalkoznak tanitásra.

A tőzsde palotája.

Az új tőzsde palota helyét az új-épület telkéből a Zoltán-, Árpád-, Széchenyi- és Nádor-utcza határában, ma jelölték ki. Összesen 2500 □-öl telken épül az új palota, a melynek érdekében a Széchenyi-tér 58 terebélyes fáját kell kivágni. A tőzsde-tanács ma bejelentette a fővárosnak, hogy az épitést augusztus első napján megkezdik.

A tisztviselők korpótléka.

A fővárosi tisztviselők fizetését a törvényhatóság 1895-ben emelte, illetőleg rendezte s az akkor rendszeresitett ötöd-éves kórpótlék első izben a jövő évi költségvetésben fog szerepelni. A korpótlék a törzsfizetés 10% rúg s miután a közigazgatási tisztviselők fizetése majdnem két millió frt, hozzávetőleges számitások szerint a korpótlékok összege a jövő évi budgetet 200,000 frttal emelte volna. A számvevőség, a mely a jövő évi előirányzat összeállitását megkezdte, megállapitotta, hogy a korpótlékok jövő évben esedékes összege 68,900 frt lesz. Ez az összeg a tisztviselők összfizetésének 10%-nál jóval kevesebb s ennek az a magyarázata, hogy az

1895. után választott, vagy előléptetett tisztviselők: Halmos János polgármester, Rózsavölgyi és Matuska alpolgm. Faller, Herman, Szabó, Vaszilievits tanácsosok a kerületi előljárók és több előkelő állású tisztviselő a jövő évben még nem kapnak korpótlékot, mert a jelenleg betöltött állásban még nem szolgáltak 5 évet.

Átszálló forgalom a közuti vasutakon.

A közuti vasutakon az átszálló forgalom berendezésének a kérdése meglehetős régi keletű s még sem tudják megoldani. Száz ellentétes érdek áll szemben egymással, a melyeknek összeegyeztetése majdnem lehetetlen. Legutóbb annyira jutott a dolog, hogy a két villamos-társaság a pesti vonalakra megegyezett, a budai vonalakra való átszállást azonban a közuti-vasuttársaság ellenezte. A vasutak ajánlatát a tanács azzal adta vissza, hogy az átszálló forgalmat az összes vonalakra kívánja. A két vasuti társaság erre újabb tárgyalást kezdett, a melynek végeredményeképpen bejelentettek egy újabb ajánlatot s ebben a budai vonalakra is kiterjesztik az átszálló forgalmat. A kiterjesztés azonban olyan jelentéktelen volt, kedvezményt egyáltalán nem adott, hogy a vasúti albizottság a két társaságot újabb ajánlattételre hivta fel.

Elhanyagolt számadások.

Az idei kölcsönprogramm tárgyalásakor a bizottság tagjai erősen megtámadták a mérnöki hivatalt, mert a Szent István-kórház (14 évvel ezelőtt épült) és a Margit-kórház építési számláit még ma sem zárta le. A hivatal most bejelentette a tanácsnak, hogy a vádak alaptalanok. A végleszámolást régóta befejezték s csupán azok a tételek maradtak függőben, a melyekre a főváros és a vállalkozók között békés megegyezés nem jött létre.

Berlin jótékonysági kiadásai.

Érdekes adatokat találunk arra, hogy Berlin városa mennyit költ évenkint jótékonysági célokra. A háztartás idevágó főbb adatai: Az elzüllött fiúk lichtenbergi nevelőintézetének és az elzüllött leányok klein-beereni nevelőintézetének bevétele: 76,120 márka; kiadása: 184.355 m.; a közpénzből pótolt hiány 108,235 márka. A Moabit-kórház bevétele: 26,500 m.; kiadása: 833.380 márka; hiány: 568,280 márka. A Fridrichshaini kórház bevétele: 283,000 márka; kiadása: 765,028 m.; hiány: 482,028 m. Az Urbán-kórház bevétele: 268,300 márka; kiadása: 659,747 m.; hiány: 391,447. A városi nyári fürdők bevétele: 54,100 m.; kiadása: 80,905 m.; hiány: 26,805 m. A városi népfürdők bevétele: 154,046 m.; kiadása: 127,794 m.; fölösleg: 26,082 márka.

Választók a mérnöki hivatalban.

A főváros mérnöki hivatala ma jelentette be a főváros alkalmazásában álló okleveles mérnököket, a kiknek választói jogosultságuk van. Összesen 158 mérnök dolgozik a fővárosnál, ezek közül az I. kerületben 15, a II. kerületben 11, a III. kerületben 9, a IV. kerületben 13, az V. kerületben 11, a VI. kerületben 13, a VII. kerületben 23, a VIII. ker. 38, a IX. és X. kerületben 25 mérnök lakik.

A kelenföldi átlósút.

A mérnöki hivatal ma adta be a tanácshoz a kelenföldi átlósút építésére vonatkozó végleszámolást. A 2204 méter hosszu út építése 85,000 frt került.

Utak és utczák törzskönyve.

A közmunkaprogramm készítésénél évek óta nélkülözött segédeszköz volt az utak és utczák burkolását feltüntető törzskönyv. A mérnöki hivatalban gyakran azt sem lehetett megtudni, hogy egy-egy utczának milyen a burkolási neme, arra pedig, hogy valamely utczát mikor, mivel követtek, mikor javítottak, mennyi volt a burkolási költség, hiányzott minden adat. A tanács erélyes utasítására ma a mérnöki hivatal megtette a törzskönyv elkészítésére vonatkozó javaslatát. E szerint a főváros valamenyi közlekedési vonalát a nyáron felmérik, mindannyiról külön térkép készül, a mely az utcza burkolásra vonatkozó adatokat tartalmazza. A törzskönyvezés három hónapig tart és szeptemberre elkészül.

Hivatalos hirdetések.

23342/1899. VII. tan. szám.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa az V. ker. Sziget- és Ügynök-utczák sarkán létesítendő elemi iskola felépítéséhez szükséges föld-, kőmives, és elhelyező-, továbbá vas-, kőfaragó-, ács-, cserepes-, bádogos-, asztalos-, lakatos-, mázoló-, üveges-, padozati és burkolati munkákra ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet.

Az említett munkák közül:

a föld-, kőmives- és elhelyező-munkák . .	52,914	frt	41 krral
a vasmunkák . . .	14,349	„	75 „
a kőfaragómunkák . .	4,734	„	20 „
az ácsmunkák . . .	4,766	„	95 „
a cserepesmunkák . .	1,423	„	34 „
a bádogosmunkák . .	3,258	„	84 „
az asztalosmunkák . .	4,842	„	— „
a lakatosmunkák . .	4.753	„	80 „
a mázolómunkák . .	1,012	„	90 „
az üvegesmunkák . .	1,346	„	49 „
a padozati munkák . .	3,172	„	68 „
a burkolati munkák . .	2,748	„	81 „

vannak előirányozva

Az építkezés f. évi június hó 1-én fog megkezdetni és az épületnek sziget-utczai része már f. év október hó 1-én teljesen kész száraz állapotban átadandó lesz. Az egész épületnek 1900. évi auszgutus 1-én kell készen lennie.

Felhivatnak tehát mindazok, a kik a szóban forgó munkák valamelyikét elnyerni óhajtják, hogy ez iránti ajánlataikat a székesfőváros mérnöki hivatalának IV. (építészeti) szakosztályában Kabdebó Gyula műépitész úrnál (IV. Borz-u. 7. sz. II. em.) átvehető árlejtési feltételek alapján az ugyanott átvehető és egykoronás okmánybélyeggel ellátandó ajánlati űrlapon, a kellő bánatpénz letételét igazoló központi pénztári letéti nyugtával felszerelve és lepecsételve, legkésőbb *f. é. május hó 30. napjának délelőtti 11 órájáig* a székesfőváros tanácsának VII. (közoktatási) ügyosztályában (IV. Molnár-u. 12. sz. II. em.) Szabó Károly tanácsnok úrnak vagy helyettesének adják át.

Úgy a tégla-minták, valamint a kőfaragó-, cserepes-, bádogos-, lakatos, üveges és burkolati munkákra is megfelelő minták lesznek bemutatandók.

Az építésre vonatkozó összes tervek és a helyszinrajz fentnevezett Kabdebó Gyula műépítész úrnál tekinthetők meg, a hol a szükséges egyéb műszaki felvilágosítások is megadatnak.

A letétbe helyezendő 5%-os bánatpénz állhat készpénzből, takarékpénztári betéti könyvből, vagy az érvényben levő hatósági szabályzat értelmében biztosítékul elfogadható értékpapirokból. Megjegyeztetik azonban, hogy az értékpapirok csak a napi tőzsdei árfolyan 90%-a erejéig, de semmi esetre sem névértéken felül fogadtatnak el bánatpénzül.

A kellő határidőben beérkezett összes ajánlatok f. évi május hó 30-án délelőtt 11 órakor fognak az építésre felügyelő bizottmány ülésén nyilvánosan felbontatni és megfelelő javaslattal a székesfőváros tanácsa elé terjesztetni.

A tanács fentartja magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül minden indokolás nélkül szabadon választhasson, vagy a mennyiben az árlejtés eredményét kielégítőnek nem találná, egyes vagy az összes munkák vállalatba adása iránt újabb ajánlati tárgyalást tarthasson, vagy esetleg másként intézkedhessék.

A jelzett határidőn túl érkezett, vagy a kellő bánatpénz lefizetését igazoló letéti nyugtával fel nem szerelt, továbbá nem a megszabott ajánlati űrlapon tett, a kivánt mintákkal fel nem szerelt, vagy egyébként szabálytalanul kiállított ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

Az árlejtési, továbbá a különleges és általános vállalati feltételek a megkötendő vállalati szerződés alapjául fognak szolgálni s az ajánlat elfogadása után a szerződés megkötéséig ideiglenes szerződés erejével birnak.

Budapest, 1899. évi május hó 1-én.

A székesfőváros tanácsa.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a Duna-balparti vízmű második, Dunakesz és Szigetmonostor községek határaiban tervezett részének kiépítésénél felmerülő munkák biztosítása iránt az alábbi munkapontokban nyilvános árlejtést hirdet.

Árlejtésre bocsáttatnak:

1. Negyvenöt (45) kútnak 276,860 frt költséggel előirányzott építési, feltöltési és a feltöltésnek kikövezési munkálatai

2. A kutakat összekötő szívócső-csatornáknak 350,120 forint költséggel előirányzott építési munkálatai.

3. Két végakna, egy szivóakna, az ezeket összekötő alagcsatorna, a végaknák és a szivóakna fölé emelendő három ház és a szent-endrei szigeten egy őrháznak összesen 212,275 forint 90 kr. költséggel előirányzott építési munkálatai.

4. A két átemelő-tetep között tervezett iker-csatorna és az ehhez tartozó befogadó-medenczének 160,265 frt 60 krral előirányzott építési munkálatai.

5. Az 1. pontban emlitett negyvenöt kúthoz szükséges vasfelszerelések szállítása

Felhivatnak a pályázni kivánók, hogy a fenti munkálatokra vonatkozó, az árlejtési feltételeknek megfelelően szerkesztett és felszerelt ajánlataikat *1899. évi június hó 6-ik napjának, kedd, délelőtti 10 órájáig* Vosits Károly tanácsnok úr vagy helyettese kezéhez (lipót utczai, városház, I. em. 11. ajtó) nyújtsák be.

A tervek időközben a vízvezetéki igazgatóságnál (V., Arany János-utcza 2. sz.) a hivatalos órák alatt megtekinthetők, az árlejtési feltételek és költségvetések pedig az 1., 2., 3. és 4. pont alatti munkálatokra vonatkozólag munkacsoportonkint 4 forintért és az 5. pont alatti szállításokra vonatkozó árlejtési feltételek két forintért a tanácsi II. ügyosztályban (IV., lipót-utczai, városház, I. em. 11. ajtó) megszerezhetők.

Budapesten, 1899. évi május hó 4-én.

A székesfőváros tanácsa.

22468/1899. VII. tan. sz.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a X. ker. Füzér-utczában létesitendő 2. sz. óvoda felépítéséhez, valamint a vele kapcsolatos régi 1. sz. óvoda átalakításához szükséges összes munkákra nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet, oly megjegyzéssel, hogy csupán az összes munkákra együttesen tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni.

Az összes munkák 17,433 forint 75 krral vannak előirányozva.

Felhivatnak tehát mindazok, a kik a szóban forgó munkákat elnyerni óhajtják, hogy ez iránti ajánlataikat a székesfőváros mérnöki hivatalának építészeti (IV.) szakosztályában Tamás József mérnök úrnál, vagy helyettesénél (IV. Borz-u. 7. sz. II. em.) átvehető árlejtési feltételek alapján, az ugyanott átvehető és egykoronás okmánybélyeggel ellátandó ajánlati űrlapon, a kellő bánatpénz letételét igazoló központi pénztári letéti nyugtával felszerelve és lepecsételve *legkésőbb f. évi május hó 23. napjának délelőtti 11 órájáig,* a székesfőváros tanácsának közoktatásügyi osztályában (IV., Molnár-utcza 12. szám, II. em.) Szabó Károly tanácsnok úrnak, vagy helyettesének adják át.

A kőfaragó-, cserépfedő-, lakatos- és üvegesmunkákra az ajánlattal egyidejüleg minták is lesznek bemutatandók.

Az építésre vonatkozó összes tervek és helyszinrajz a szőv. mérnöki IV. szakosztályában (IV. Borz-u. 7. II.) Tamás József mérnök urnál, vagy helyettesénél tekinthetők meg, a hol a szükséges egyéb műszaki felvilágositások is megadatnak.

A letétbe helyezendő 5%-os bánatpénz állhat: készpénzből, takarékpénztári betéti könyvből, vagy az érvényben levő hatósági szabályzat értelmében biztosítékul elfogadható értékpapirokból. Megjegyeztetik azonban, hogy az értékpapirok csak a napi tőzsdei árfolyam 90%-a erejéig, de semmi esetre sem névértéken felül fogadtatnak el bánatpénzül. A kellő határidőben beérkezett összes ajánlatok f. évi május hó 23-án délelőlt 11 órakor fognak az építésre felügyelő bizottmány ülésén nyilvánosan felbontatni és megfelelő javaslattal a székesfőváros tanácsa elé terjesztetni.

A székesfőváros tanácsa fentartja magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok közül minden indokolás nélkül szabadon választhasson, vagy a mennyiben az árlejtés eredményét kielégítőnek nem találná, egyes, vagy az összes munkák vállalatba adása iránt újabb ajánlati tárgyalást tarthasson, vagy esetleg másként intézkedhessék.

A jelzett határidőn túl érkezett, vagy a kellő bánatpénz lefizetését igazoló letéti nyugtával fel nem szerelt, vagy egyébként szabálytalanul kiállított ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

Az árlejtési feltételek a megkötendő vállalati szerződés alapjául fognak tekintetni, s az ajánlat elfogadása után a szerződés megkötéséig ideiglenes szerződés erejével birnak.

Budapest, 1899. április hó 25-én.

A székesfőváros tanácsa.

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa. 62,454. szám. 1898. – VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és versenytárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a ***„Magyar Székesfőváros“*** című hetilappal közöljék.

Miről dr ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek.

Kelt ***Budapesten,*** 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,

polgármester.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. május 29. 22. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Választások a fővárosnál.

Rövid néhány hét mulva a fővárosnál választások lesznek: tanácsjegyzőket, fogalmazókat, tanítókat és tanítónőket választanak. Különösen a két utóbbi szakma az, a melyekre százával akad pályázó s reménytelenül bár, de kitartóan küzd valamennyi az utolsó perczig. A tanácsjegyzői s illetőleg a fogalmazói állásra körülbelül megvannak a biztos jelöltek, a kik határozott kilátással mentek neki a választásnak érdem, munkaképesség és szaktudás alapján.

A tanítói és tanítónői állásra bárki, a kinek oklevele van, pályázhatik s azt hiszszük, pályázik is minden állásra vágyó, vagy állásban levő, de a fővárosba törekvő okleveles tanügyi férfi vagy nő. Egy-egy állásra 5—600 a konkurrens s a tanács duskálhat a pályázók között. S e nagy megrohanás oka? Az, hogy a fővárosban a tanítói elem kivételes helyzetnek örvend, fizetés, nyugdíj, munkaidő, tekintély és más egyebek tekintetében.

A fővárosi tanítóság sorsa páratlan. Helyzetük jobb, mint a vidéki középiskolai professzoroké, tekintet nélkül a minőségükre. Mert a tanács szigorúan rostálja a pályázókat, de nem tud ellentállani az erős protekcziónak. S olyan hatalmas uralma a protekcziónak egy téren sem nyilvánul, mint a tanítói választásoknál.

A kivételes pozició iránt kivételes módon folyik a harcz: a körömszakadtig, szivós, lankadatlan erővel folytatott harcz a jóbarát, rokon és egyéb — nem vérségi — hozzátartozók részéről.

Sajnálatra méltó állapotok ezek, de szomorú valóságok. A százakra rugó folyamodványok csak puszta betűk, a melyeket öt-hat élő ember támogat egy-egy részről. Valóságos hadjárat, a mely mindenkor az egyéni karakter romlását idézi elő egyrészt, másrészt pedig okozza azt, hogy a főváros tanítói kara jóval alul áll az arany középszerüségen.

A beprotezsált elemek nem a pályázók szinétjavát, de még csak nem is a kis részben jobbik részét szolgáltatják. Csupán oklevelesek, egy-egy, esetleg, dicsérő melléklettel; mindenesetre olyanok, a kiknek nem az érdemesség, hanem a protekczió nagysága az előnyük.

Ilyen hadjárat folyik rendesen a tanítói állások betöltésénél. A tanács pedig — érthetetlen okokból — nem tud, vagy nem mer véget vetni a protekcziós hadjáratnak.

Pedig nem tagadható el, hogy ez a rendszer valóságos átka a főváros tanügyének. A busásan honorált állásokat képtelen alakok töltik be, akik mindenképpen méltatlanok arra, hogy az ország fővárosának tanügyét szolgálják. Mert sem tudásuk, sem egyéni tehetségük nincs; mert korlátolt képzettségük legfölebb valamely kis község tizedrangu iskolájában teszi őket alkalmazhatókká. De persze nekik a főváros kell, a hol előkelő tantermekben jó dotáczióért, dús mellékjövedelmekkel, kényelmesen ekzisztálhatnak. S emiatt indítják meg a nagy hajszát, mozgósítják az illetéktelen szövetségeseket s küzdenek élet-halálharczot a meg nem érdemelt biztos, puha kenyérért.

Bizony szomoru tünet ez a nagy áramlat, a mely meglehetős salakot dob a tanügy mezejére. S még szomorúbb, hogy a küzdők nagy száma közepett épp a salak marad győztesen a küzdőtéren, míg az érdemes, jóravaló elem dicstelenül távozik a harczból.

Annál szomorúbb ez, mert legfontosabb érdekünk: a *népoktatás* vallja kárát. A betolakodott elem nem az oktatás fejlesztésével törődik, hanem kizárólag s mindvégig az egyéni érdekeinek istápolásával foglalja el magát. Egyetlen czélja, vágya, reménye: a jövedelem fokozása, a melynek érdekében hegedül, tánczol, énekel, mutatványokat végez — különórákban és ekképpen töri, fárasztja magát a bizonytalan jövedelemért, mert a fizetését megkapja, ha a rendes tanítási időben csupán a lankadt idegeit pihenteti is . . .

A főváros rövid idő mulva újra választhat — tanügyi erőket. A tanács vegye fontolóra az itt elmondottakat. Protekcziós választással ne rontsa még jobban népoktatásunk amúgy is alacsony nivóját. Emberelje meg magát s álláshoz csak

azt juttassa, a ki elméleti és gyakorlati képességei révén méltán megérdemli, hogy helyet kapjon a főváros tanügyének kezelésében.

A tavalyi zárószámadás.

Előttünk van a tavalyi zárószámadás mérlege a főszámvevő összeállítása szerint. A mérleg 684,040 frt 63½ krajczár *tényleges*, 1.301,527 forint 58½ krajczár *névleges* fölöslegről számol be. A hivatalos megokolás, a melyet alább közlünk, elmondja a fölösleg származását, sőt annak rendeltetését is megszabja. Birálatába a mérlegnek *ma* nem bocsátkozunk, nehogy olyan állításokat koczkáztassunk, a melyek nem nyernének bizonyítást a zárószámadás ismeretlen részleteiben.

Ám egyet már most konstatálhatunk a fölöslegről: hogy az fiktiv. Van is, nincs is. Nem a főváros rendes jövedelmének eredménye, hanem az előző idők rendkívüli mozgalmas tevékenységéből állott elő. Pénz, a melyet *véletlenül* nyert a főváros, a melyre azonban háztartást alapitani épp oly kevéssé lehet, mint a korrekt embernek a kártyajátékból eredő kétes haszonra családot alapitani.

Egyelőre ennyit a mérlegről s ezt is csupán azért, hogy se a tanács, se a törvényhatóság ne ragadtassa el magát a kedvező eredménytől, ne alapitsanak sokat a kimutatott fölöslegre, mert abban sokkal több a — *nincs*, mint a *van*.

A főszámvevőnek a mérlegre vonatkozó összeállitása ez:

A fővárosi községi alap 1898. évi háztartási eredménye a zárószámadás szerint a következő:

A tényleges *kiadás*:

a rendeseknél	15.891,721 frt	29½ kr.,
a rendkivülieknél	570,961 „	25½ „
összesen	16.462,682 frt	55 kr.,

ellenben a tényleges *bevétel*:

a rendeseknél	16.920.889 frt	78½ kr.,
a rendkivülieknél	225,833 „	40 „
	17.146,723 frt	18½ kr.,
bevételi többlet	684,040 frt	63½ kr.,
az 1897. év végén volt készlet .	2.759,587 frt	09 kr.,
ekként az 1898. év végén jelentkező készlet	3.443,627 frt	72½ kr.,
melyet az 1898. év terhére 1899. évben várható	2.142,100 frt	14 kr.
kiadás terhel s igy *az 1898. év végén jelentkező fölösleg*	1.301,527 frt	58½ kr.,

melyből már 1897. év végével jelentkezett fölösleg terhére engedélyezett 677,705 frt az 1898. évi 1,450. kgy. és 132,655. belügym. sz. a. jóváhagyott 1899. évi költségelőirányzat *hiányának pótlására szolgál;* mig a fenmaradó s az 1898. évi kezelésből eredő 623,822 forint 58½ kr. az 1899. évben fölmerülő elutasithatatlan kiadásoknak póthitel útján kijelölendő födözeti alapjául és az 1900. évi előirányzatnál várható hiánynak apasztására áll rendelkezésre.

Ezen kedvező eredmény leginkább a következő tényezőkből alakult:

A kiadásoknál 201,839 frt a tiszta megtakaritás; az 1897. évről 1898. évre fentartott hitelekből elévülés czimén 236,618 frt volt elejthető; a bevételeknél pedig a *kövezetvám* czimén azon körülmény folytán, hogy a magy. kir. államvasutak által a végelszámolásig beszállitani szokott előlegek 1898. évi április hónaptól kezdve havi 30,000 forintról 60,000 frtra emeltettek föl és ez évben 13 havi előleg lett beszolgáltatva; a *kövezési járulékok* czimén pedig azon körülmény folytán, hogy az 1896. évi közmunkák után kivetett járulékokon kivül az 1897. évi nagyobb arányú közmunkák járulékai 1898. évben befizettettek: jelentékeny *rendkivüli többletek* jelentkeztek.

Az ex-lex következményei.

A törvényen kivül való állapotnak a főváros most adja meg az árát, a melynek hasznát a bérkocsisok vágják zsebre. A minapi közgyűlés elé ugyanis ez az ex-lexes javaslat került:

A VII. ker. előljáróság részére a végrehajtás útján lefoglalt ingók fuvarozási költségeire a folyó évre 500 frtnyi hitelösszeg engedélyeztetett. Minthogy azonban a mult évi hátrálékok erélyes behajtása miatt ez az összeg már teljesen fel van emésztve, sőt 51 frt túlkiadás is mutatkozott már az első évnegyed végén, az előljáróság 1000 frtnyi póthitelt kért, mivel az adóbehajtást úgy az állam, mint a főváros érdekében, most az *ex-lex állapot után a legnagyobb energiával kell foganatositani.* A tanács a pénzügyi bizottsággal egyetértve javasolja, hogy a kért 1000 forintnyi póthitel az előre nem látott kiadásokra felvett átalányösszeg terhére engedélyeztessék.

A VIII. kerületi előljáróság bejelentette, hogy a folyó évi költségvetésben a végrehajtás útján lefoglalt ingók fuvarozása czimén engedélyezett 200 forint koránt sem lesz elegendő, mert már eddig is 148 frt adatott ki e czimen. Az állam, de különösen a főváros jól felfogott érdekében tehát az előljáróság az emlitett czélra 600 frtnyi póthitelt kér, *mert most már az adók erélyesebb behajtása is szükségessé válik.* A pénzügyi bizottság egyetértőleg a tanáccsal a kért 600 frtnyi póthitelt a költségvetésben az előre nem látott kiadásokra fölvett átalányösszeg terhére javasolja megszavazni.

Természetes, a közgyülés szó nélkül megszavazta az adóvégrehajtók kocsiköltségére szükséges póthiteleket.

Ős-Budavár.

A millennáris ünneppel kapcsolatos kiállitás szülte Ős-Budavárát, a melynek létrejövetele ellen alig merült fel komolyabb akadály. A szép és nemes kultuszát hirdették az alapitók; az intézmény azonban csak kevés *szépet* mutatott be, nemeset egyáltalán nem. Izléstelen alkotmány az egész mulatóhely, a mely fészke lett a mindenfelől kiszorult kétes alakoknak; a hol nem az üdülni vágyó közönség, hanem a trágár dorbézolást hajszoló fiatalság és öreg rouék kapnak izlésüknek megfelelő szórakozást.

A főváros elkövette azt a baklövést, hogy az

Állat és növényhonosító társaságnak engedelmet adott az ősbudavári részvénytársasággal való szerződéskötésre. Megengedte, hogy az a társaság, mely a főváros drága területéből 32 holdas telken monopoliumot gyakorol, ne a hivatását kultiválja, hanem mulató gründolással emelje a rosszul kezelt állatkert megcsappant bevételeit.

Az *Állat és növényhonosító társaság* a városliget legszebb területét 1926-ig azzal a kötelezettséggel kapta meg ingyen használatra, hogy a ritkább állatfajok, exotikus növényzet tartásával kulturális szórakozást adjon a főváros lakosságának. Tudvalevő, hogy a mi állatkertünk nem népes, nem érdekes, az exotikus növényzetnek alig van nyoma, s a közönség, miután a kertben nem talál semmi érdekeset, nem is keresi szivesen. A társaságnak tehát jól esik az ősbudavári bérlet, a melyet a főváros nagy könnyelműen újabb három évre meghosszabbitott.

Tudta-e a törvényhatóság, hogy a meghosszabbitás az állatkerti társaság szerződésének a megtágitása, ma már nem kérdés. Hogy az Állat és növényhonosító társaság igy fogta fel az ősbudavári bérlet meghosszabbitását, arra ma már fényes bizonyiték van a tanács kezében.

Az állatkerti társaság ugyanis bemutatott a tanácshoz egy szerződést, a melyben újabb öt esztendőre köti le Ős-Budavárának az átengedett helyet, azzal a kikötéssel, hogy az Állat és növényhonosító társaság igazgatói, felügyelő-bizottsági tagjai és összes hozzátartozóik fénykép nélküli tiszteletjegyet kapnak családi használatra.

Ez a szerződés valóságos arczulcsapása a főváros szivességének. A nagyközönség kegyéből tengődő állatkerti társaságnak soha semmiféle joga nem volt arra, hogy a közönség tulajdonát képező területet lekösse azokra a nem éppen kegyes műveletekre, a melyeket Ős-Budában produkálnak. Az állatkertre kötött szerződés implicite a fővárosnak tartja fenn azt a jogot, hogy az állatkert területét egyéb szórakozások czéljára bérbeadhassa. De még a törvényhatóság sem teheti meg, hogy a különben is hanyagul gondozott állatkert területét a közönségtől továbbra is elvonja nyilvános házak berendezésére.

A mikor 1896-ban a főváros meghosszabbitotta Ősbuda életét, tette azt azzal, hogy az intézmény kizár magából minden, a közerkölcsiségre káros elemet. Nos, Ősbuda túltette magát ezen a kikötésen; ma már szabad ott minden s bizony pirul az ember, a mikor a szabados tivornyáknak azon a mindenki előtt nyitva álló telepén megfordul.

Éretlen gyerkőczök szemtelenkednek a pirulást elszokott nőszemélyekkel s a különböző koru és mázu vadakat nyilt szinen hajtják fel a gyöngébbek okulására. De szükségtelen — azt hisszük — Ősbudát leleplezni. Sajnos, eléggé ismerik.

A főváros törvényhatósága azonban, a melynek őrködnie kell a polgárság *erkölcsi* érdekei fölött is, a városligeti *mutatványos* házat továbbra meg nem tűrheti. Az állatkert legyen állatkert, a többit tereljék vissza az orfeumokba és egyéb házakba. A törvényhatóság az Állat és növényhonosító társaság merényletét köteles visszautasitani. A társaság foglalkozzék az állat- és növény-importtal s ne kössön olyan bérleteket, a melyekhez nincs joga.

Semmi szükség Ősbudára. A mulató nép mint azelőtt, ezután is megtalálja a magának való szórakozást, de nincs szükség arra, hogy a város adjon területet erkölcstelen mulatozások hajlékának. Az egész ősbudai deszkatelep csak ügyetlen takarója annak, a mit nyiltan bevallva sehol, semmiféle hatóság nem engedélyezne. Ilyen telepekre, a melyek a kellő óvintézkedést, beavatkozást kizárják a szereplőkkel szemben, nem vágyhat csak az, a kinek még a budapesti orfeum is kevés. Ezeknek a kedveért fölösleges az állatkert területét megcsonkitani.

Reméljuk tehát, hogy a tanács a hozzá benyujtott kérvényt minden tárgyalás nélkül visszautasitja, de egyuttal elvárjuk, hogy az Állat és növényhonosító társaság ellen szerződésszegés miatt haladéktalanul megteszi a megtorló lépéseket.

Az Országos Gyermekvédő Egyesület.

A főváros törvényhatósága a legnemesebb intézményt támogatja, a mikor mult heti ülésében elhatározta, hogy az Országos Gyermekvédő Egyesületnek telket és pénzt ad nagyobb szabású gyermekmenedékház épitésére. A közgyűlés elé a tanácsi VI. ügyosztály javaslatára a telekeladó-bizottság ezt az előterjesztést tette:

„Az Országos Gyermekvédő Egyesület“ a tervezett gyermekmenedékház létesitésével oly közjótékonysági intézményt kiván megvalósitani, a melyről hovatovább magának a hatóságnak kellene gondoskodni, másrészről pedig tekintve azt, hogy a hatósági gondoskodás mezején még a székesfőváros hatóságára oly nagy feladatok várnak, hogy a társadalom kebelében e téren mutatkozó minden helyes irányú kezdeményezést és áldozatkészséget a hatóságnak is a legmelegebb jóakarattal kell támogatni és elősegiteni, a mellett az Országos Gyermekvédő Egyesület eddig is a rendelkezésére álló eszközökhöz képest olyan szép eredményt ért el, hogy csak megnyugvással lehet venni, ha az egyesület a tervezett nagyobb szabású menedékház létesitésével működési körét tágitani igyekszik, — mindezeknél fogva javasoljuk, hogy az egyesület által kért 2000 □ öl kiterjedésű telek a VII. ker. Nagy-Zuglóban az Egressy-út mentén fekvő 2245. hrsz. telekből a mérnöki hivatal által javasolt módon kihasittatván, az egyesület czéljára használatul átengedtessék.

A telek átengedésének feltételeit a következőkben javasoljuk megállapitani.

1. A telek használatul engedtetik át, mindazon időre, a mig az kizárólag gyermekmenedékház czéljára fordittatik.

2. A tervezett menedékház legalább 200 gyermek befogadására és elhelyezésére legkésőbb 1902. év végéig felépitendő és rendeltetésének átadandó.

3. A telken emelendő mindennemű szilárd épitmények mindenkor a székesfőváros tulajdonát fogják képezni.

4. A mennyiben a tervezett gyermekmenedékház a 2. pontban említett határidőig fel nem épülne és rendeltetésének át nem adatnék, a vagy a létesítendő épület később más czélra használtatnék, az egyesület használati joga azonnal megszünik, s a telek a rajta lévő összes épületekkel együtt a székesfőváros korlátlan rendelkezésére visszaszáll.

5. A gyermekmenedékház építése czéljára esetleg igénybe veendő jelzálogkölcsön felvételéhez a székesfőváros közönsége elvi beleegyezését már előre megadja.

6. Az intézet életbeléptetése előtt részletes szervezeti szabályzat alkotandó, a melyre a székesfőváros hozzájárulása előre kikérendő. Ezen szabályzatban gondoskodni kell, hogy a székesfőváros hatósága az intézet igazgatásában befolyását mindenkor érvényesithesse, s hogy az intézetben első sorban helybeli gyermekek nyerjenek elhelyezést és gondozást. Az egyesületnek pénzsegély és rendes évi segély megszavazása iránt előterjesztett kérelme véleményünk szerint csak akkor lesz érdemleges tárgyalás alá vehető, ha a létesítendő menedékház tervei és költségvetése, az intézet fentartásával járó költségek s az e czélokra az egyesület rendelkezésre álló egyéb anyagi eszközök ismeretesek lesznek.

A közgyűlés a javaslatot elfogadta.

A város szolgálatában álló munkások.

Szocziális tekintetekben Budapest még nagyon hátra van a nyugat városaitól. Törvényhatóságunk sok mindenre gondol, a főváros szolgálatában álló munkásokkal azonban egyáltalán nem törődik s csak néha napján szavaz meg valamely elöregedett munkásnak egy kis kegydijat. Érdekesnek tartjuk tehát a karlsruhei városi munkás-szabályzat főbb elveinek ismertetését, annál inkább, mert épp Budapesten hova-tovább erősebb a szocziálista munkáselem, a melylyel a hatóságnak is jó előre számolnia kell.

Az említett *munkás-szabályzat* főbb pontjai a következők:

A városnál alkalmazandó munkás legfölebb 30 éves lehet. A munkások díjazása a munka szokásos helyiértékének kell, hogy megfeleljen, de semmi esetre sem lehet kisebb, mint a munkásbiztositási törvény által megszabott és helyenként szokásos napibér. Munkások, a kik öt évig és azon túl jó magaviseletet tanusitva városi szolgálatban állottak, 80 egész 150 márkáig terjedő jutalmazásban részesülnek. A napi munkaidő, a munka nehéz voltának megfelelőleg 9—11 órában állapittatik meg, ebbe azonban a pihenés ideje nincs beleszámitva. A rendes munkaidőn kivüli munkáért a munkás 20% munkadij-pótlékot kap. Éjjeli és vasárnapi munkáért pedig 100%-ot; a mennyiben pedig őrségi vagy felügyelői szolgálatot végez, 50% pótlékot. A munkaviszonyok szabályozására *munkásbizottságokat* alakitanak, a melyeknek tagjait a városi munkások maguk közül titkos szavazással választják.

Azoknak a munkásoknak, vagy hátramaradottaiknak segélyezésére, a kik önhibájukon kivül jutottak sanyarú viszonyok közé, segélyezési alapot létesitenek, a melyhez a városi pénztár évenkint 2000 márkával járul. Azok a munkások, a kik tiz évig a város szolgálatában működnek és a 35-ik életévüket betöltötték, mint állandó városi munkások alkalmaztatnak és nyugdijra, valamint természetbeni ellátásra van joguk. A nyugdij évenkint az állandó alkalmazottaknál a 300-szoros napibér 40%-a, a mely évenként 1%-kal emelkedik 70%-ig. Az özvegyi segély 30%; az árvasegély a gyermekek részére, kiknek anyjuk él, fejenként $^2/_{10}$, ama gyermekek részére, a kiknek anyjuk meghalt, fejenként $^3/_{10}$ része az özvegyi segélynek. Az állandó munkás megokolt kérelemre 8 napi szabadságot kaphat, a nélkül, hogy a fizetését erre az időre elvesztené. Ugyanezek a szabályok érvényesek a női munkásokra is.

Szabályrendelet a fürdőkre.

A tiszti főorvos az 1887. évben készült szabályrendeletet átdolgozta, kibővitve a modern követeléseknek megfelelő új rendelkezésekkel. A módosítások — mint a tervezet mondja — leginkább a köpülyöző, tyukszemvágó, maszszáló fürdőszemélyzet visszaélései ellen készültek. Hogy mennyiben válnak be, majd a gyakorlatban elválik.

Annyi bizonyos, hogy lelkiismeretesebb kezelésre van szükségünk az eddigieknél. A látogatottabb fürdőknél soha sem tudja a fürdő vendég, hogy mit visz — haza a vizből. A kádak többnyire piszkosak, a kőfürdők vize a szennytől vastag, mint az olaj; a közös fürdőben akárhányszor venerikus nyavalyákkal jelennek meg egyesek.

A fürdőruhákat nem a mosóházból, hanem a présből szállitják — vizesen. A szolgaszemélyzet külseje a legtöbbször undorító, sőt perverz egyének vannak köztük, igy a Rudas-fürdő egyik szolgája is.

A tiszti főorvos módosításaira tehát, eltekintve az ellenőrzés gyarlóságától, nagy szükség van. Legnagyobb szükség pedig az ellenőrzés, a mire az új szabályrendelet kevés intézkedést tartalmaz.

A főbb pontok ezek:

A fürdőszoba minden fürdés után legalább 5 perczig szellőztetendő, a kádfürdőben a viz teljesen lebocsátandó, a kád kefével kitisztitandó, a kőfürdőben pedig a viz $^1/_3$-ada lebocsátandó s erős utánfolyással helyettesitendő s csak ezek megtörténte után lehet azokat újabb vendég használatára bocsátani. Kivételt képeznek a természetes forrásmedenczék, melyek viztartalma a saját medrükben fakadó források által naponként teljesen megujul és elfolyik.

A fürdővendégnek jogában áll a külön fürdő tisztításánál és a kádfürdő megtöltésénél, illetőleg a kőfürdő utántöltésénél jelen lenni és úgy a fürdő tisztaságáról meggyőződni, valamint a viz hőmérsékét a mindenkor készletben tartandó hőmérő segélyével meghatározni.

Minden fürdőben legalább egy olyan fürdőszolga alkalmazandó, ki az életmentésre és az első segély nyujtására ki van tanitva, valamint a tyukszem- és körömvágásban és a massageban jártas s azt okmányilag igazolja.

A köpülyözés irásbeli orvosi rendelés nélkül tilos, az engedélyt bármely gyakorló orvos megadhatja. Az ily engedélyek összegyűjtendők és a hatóság kivánatára bemutatandók. A köpülyözést csak az 1876. évi 46,399. sz. belügyminiszteri rendelettel kiadott szabályrendelet értelmében feljogosított egyén végezheti és pedig az ezen czélra szolgáló külön helyiségben.

A köpülyöző műszert és a köpülyöző edényeket kifogástalan tisztán kell tartani és közvetlenül a használat előtt 2%-os karból vízzel lemosni.

Undort gerjesztő vagy ragályos betegségben szenvedő betegek közös fürdőben (thermalgőz-, népgőz-, népfürdőben)

nem fürödhetnek; a külön fürdők közül is *csak a kizárólag ezen czélra fentartott fürdőket használhatják.*

Ezt ellenőrizni a fürdő orvosa köteles.

A masszálást a fürdőkben csakis azon egészséges férfiak és nők végezhetik, a kik az abban való jártasságukat orvosi bizonyítvánnyal igazolni képesek.

Betegeket nem orvos masszálóknak csakis orvosi utasítás, felügyelet és felelősség mellett szabad masszálni.

Beteg hasi szerveket, az ivarszerveket és a szemeket nem orvos masszálóknak egyáltalában nem szabad masszálni.

A külön-fürdőnek egy órán túl való használásáért, minden megkezdett óráért a rendes díjon felül még egy órai díj fizetendő. A közös fürdők használata nincs időhöz kötve; tekintettel azonban a forró iszapmedencze és gőzkamra tulságos hosszu ideig tartó használatából származható veszélyekre, ezeket fél órán túl használni tilos és a félóra leteltével a fürdőszolga köteles a vendéget erre figyelmeztetni.

A közös fürdők vizének hőmérséke 33°R-on túl, a gőzkamrák hőmérséke 40°R-on túl nem terjedhet.

A fürdők árjegyzéke, ide értve a fürdőruhák használata után járó díjakat is, a fürdőhelyiségekben könnyen megtekinthető és szembeötlő helyeken kifüggesztendő.

A fürdővendégek esetleges panaszainak a nyán előforduló rendellenességek s hiányok feljegyezhetése szempontjából minden fürdőben panaszkönyvet kell tartani.

A fürdőtulajdonos köteles ezen szabályrendeletnek a pénztáraknál, lépcsőházakban, folyosókon és az egyes helyiségekben leendő kifüggesztéséről gondoskodni.

A fürdők a ker. elöljáróságok felügyelete alatt állanak, a kik az ellenőrzést szakközegeik, a tiszti orvosok közbejöttével gyakorolják, e végből a tiszti orvosok a fürdőket lehetőleg a fürdőtulajdonos, fürdőbérlő, felügyelő, gondnok, vagy helyettesük jelenlétében időközönként, évenként *legalább egyszer* megvizsgálják, kisebb jelentőségű rendellenességeknél szóbeli utasítást adnak, súlyosabb természetű hiányokról vagy mulasztásokról pedig jelentést tesznek az illetékes elöljáróságnak

A Városliget története.

A székesfővárosi közönség nagy része még ma is abban a h szemben van, hogy a Városligetet Batthyányi József gróf herczeg-primás ajándékozta a városnak. A liget területe mindig a város tulajdona volt és az maradott, s minthogy ezen soha semmiféle jogczímen túl nem adott, ezt Batthyány primás a városnak nem is ajándékozhatta.

A Városligetet a mult század két utolsó évében a városi hatóság is „Batthyányi-erdő"-nek nevezte. A közönség nem ismervén a liget multját, az elnevezésből következtetve, egy monda származott s ezt a hagyományt a mai napig is fentartotta, csakhogy a mondának nincs más alapja, mint az, hogy a ligetet Batthyányi József és Tivadar grófok csakugyan birták, de nem tulajdonjog czímén, hanem mint bérletet.

A Városliget területe hajdan Új-Bécs földjéhez tartozott, s földesurai a nyulak-szigeti vagyis a margit-szigeti apáczák voltak. Pest városa azonban kicsiny határában meg nem férhetvén, az apáczákat birtokukban folyton háborgatta. Foglalás foglalást követett s idővel minden perlekedés ellenére, a Mátyás király halála után bekövetkezett zavaros idők közepette, Új-Bécs Pestnek külvárosa lett, s külső területe is Pest város tulajdonává vált. A török hódoltság alatt a régi jogviszony teljesen megszünvén, Pest város határa, úgy a mint ezt ma ismerjük, a budai basa hatósága alá került. Ebben a tekintetben Buda visszafoglalása után sem történt változás, a menynyiben Sőtér Ferencz, Pestmegye alispánja az 1695-diki határjárás alkalmával a város határát úgy állapította meg, a mint ezt a törökök kiűzése után találták. I. Lipót király pedig Pest városát birtokában megerősítvén, a margit-szigeti apáczák volt birtokát Új-Bécset, „Szent László" név alatt Pest városának adományozta.

A Városliget területét mint a város tulajdonát a polgárság „Ochsenried = Ökör-dülő"-nek nevezte, s területe mocsárból, rétből és nagyobb részt legelőből állott. Felsőbb parancs következtében a mocsáros résznek beültetését füzfával a város 1755-ben kezdette meg, s néhány évig folytatta is, de miután az ültetvényt felügyelet nélkül hagyta, nagyobb részét a körülötte legelő marhák elpusztították.

Pest városára, s így a Város-erdőre is korszakalkotó volt az 1808-ban életbelépett királyi szépítő-bizottság, mely bizottságnak élén maga a nádor állott.

Pestnek felvirágoztatása, szépítése s egyáltalán világvárossá emelése volt azon magasztos czél, melyet József nádor a szépítő-bizottság megalakításával magának kitűzött.

Egy világváros keretébe azonban egy, minden kívánatot kielégítő üdülő- és mulató-kert is tartozik; a mire legalkalmasabbnak mutatkozott a város erdeje, melynek átalakítását a város évekkel azelőtt ugyan megkezdette, a megkezdett munkát azonban folytatni, illetve befejezni képtelen volt.

A szépítő-bizottság, nemsokára megalakulása után figyelmét a város erdejére is kiterjesztette, s minthogy programmjába ennek rendezését is felvette, ezzel az erdő jövője most már biztosítottnak volt tekinthető.

A nádornak, mint a kir. szépítő-bizottság elülülőjének felhívására szakférfiak terveket készítettek. A bemutatott tervek közül a Nebbien Henrik gazdasági tanácsos készítette terv József nádor tetszését megnyervén, a Városligetnek ezen terv szerinti átalakítását a nádor 1817. évi márczius hó 3-án elhatározta. Az elfogadott terv kétszáz aranynyal volt díjazva, mely tiszteletdíjat Nebbien a czélra való tekintetből, a liget első munkálataira adta és felajánlotta a ligeti munkálatok díjtalan igazgatását és felügyeletét. Ajánlatának elfogadása után a szépítő-bizottság Pest városának a díszpolgárok sorába való iktatását indítványozta, a tanács azonban erről teljesen megfeledkezett.

A Nebbien-féle tervnek költségvetése a következően volt megállapítva: a régi korcsmaépület berendezésére és javítására 3.716 frt 10 kr., egy tánczterem építésére 20.638 frt 03 kr., a nagy szigeten majorsági épületek építésére 34.238 frt 26 kr., amfiteatrum építésére 143.881 frt 30 kr., a főbejáratnál egy oszlopsor (colonade) építésére 120.894 frt 46 kr., hidak építésére 82.407 frt 30 kr., a tó kitisztítására és mélyítésére 112.000 frt, víz bevezetésére és levezetésére 113.000 frt,

földforgatásra 25.000 frt, faültetésre 20.000 frt. Összesen 691.077 frt 25 kr.

Ámde, ezen rendkívüli nagy összeg sem a városnak, sem a szépítő-bizottságnak rendelkezésére nem állott.

Minthogy pedig az erdő jövedelmei, ú. m. szénatermés, halászat, csolnakázás és korcsma-bérlet, valamint a látványosságok után szedett díjak csekélységüknél fogva számításba nem jöhettek, József nádor azon eszméjét pedig, hogy az erdő rendezését egy részvénytársulatra ruházzák, a választott polgárság nem pártolta, szükségesnek mutatkozott egy alapról gondoskodni, melynek segedelmével a mű nemcsak megkezdhető, de be is legyen fejezhető.

Mindenekelőtt a nélkülözhető építkezések elhagyásával, a költségeket 300.000 frtra leszállítva, a művelet kivitelét tíz éves turnuszra felosztották. A város pedig átengedte a szépítő-bizottságnak a liget javadalmait; rendelkezésére bocsátotta továbbá a várostól még 1800-ban a fasor mindkét oldalán eladott telkekért befolyt 27.332 frt 59 krt, sőt ezeken kívül átadta a szépítő-bizottság pénzalapjának gyarapítására és a liget czéljaira való értékesítése végett az Aréna-úton fekvő és akkor még eladatlan volt területet.

Minthogy pedig a városi hatóság a részvénytársulati eszmét elejtette, illetve ehhez hozzájárulni hajlandó nem volt a tanács, a nádornak egy második javaslatához képest 1818. évi január hó 14-én hirdetményt bocsátott ki, felhíván ebben Pest város polgárait és a magyar főurakat, hogy a hazafias és közczélú mű sikeres keresztülvitelét anyagi segedelemmel támogassák.

A nádor, a szépítő-bizottsághoz intézett leirata szerint bizton számított Pest város polgárainak és a magyar főuraknak áldozatkészségére; abban a meggyőződésben élt, hogy Pest városában találkozand 300 személy, a kik a hazafias czélra való tekintetből tíz évre évi 100 frt fizetésére kötelezettséget vállalnak és ezzel a liget rendezését biztosítják. Számításában azonban nagyon csalatkozott, a mennyiben a gyűjtés 340 aláírótól csakis 45.252 frtot eredményezett.

Az adakozók közt első helyen áll József nádor, tíz év alatt befizetendő volt 6000 frt adományával. Utána következnek az 500 frton felüli adományok kiemelésével szintén tíz év alatti befizetéssel:

Szlitányi Ferencz, szépítési-bizottsági helyettes elülülő 2000 frttal, Kardetter János 2000 frttal, Brudern József 2000 frttal, Schlechta Jakab 2000 frttal, Liedemann János Samu 1000 frttal, Prónay Sándor báró 1000 frttal, Csekonics József 1000 frttal. Csáky Antal gróf 1000 frttal, Wenkheim Ferencz gróf 1000 frttal, Festetics János gróf 1000 frttal, Zager János Antal 1000 frttal, Wurm József 1000 frttal, Barkóczy György gróf 500 frttal, Eszterházy herczeg 500 frttal, Inkey Antal 500 frttal, Keglevics Károly gróf 500 frttal, Kovács Zsigmond 500 frttal, Mayerffy Ferencz 500 frttal, Remoldt Károly 500 frttal, Stampfel Endre 500 frttal.

A legkisebb adomány két forint volt egyszer s mindenkorra.

Ha végig tekintünk a gyűjtőíveken, a Budán—Pesten házzal birt, vagy itt lakott főurak közül, nem találjuk a Batthyányiakat, Erdődyeket, Pálffiakat és Szécsenyieket, Grassalkovics herczeget és másokat.

Alá van írva: 2 Almássy 200 frttal, 1 Barkóczy 500 frttal, 1 Brudern 1000 frttal, 1 Draskovich 200 frttal, 1 Eszterházy 500 frttal, 3 Festetics 1300 frttal, 1 Főherczeg, a nádor 6000 frttal, 1 Károlyi 300 frttal, 1 Keglevics 500 frttal, 1 Nákó 100 frttal, 1 Orczy 100 frttal, 1 Perényi 50 frttal, 4 Podmaniczky 750 frttal. 1 Prónay 1000 frttal, 1 Révay 250 frttal, 1 Splényi 50 frttal, 3 Wenkheim 1130 frttal. Tehát 27 főúr, illetve a nádor kivételével 26 főúr összesen 11.430 frttal, míg a 27.882 frt többletösszeg Pest város polgáraira és lakosaira esik.

A begyült összeg csekélységén csodálkozni nem igen lehet. Az 1816. évi június hó 1-én kelt pátens okozta második devalváczió hatása alatt állott polgárságtól több nem is igen volt várható; szemrehányás csakis a főurakat illethetné, a kiknek vagyona fekvő birtokból állván, a devalváczió súlyát annyira nem érezhették.

A munkálatok megkezdésére szükséges költség e szerint még biztosítva nem lévén, a városi hatóság az első évi szükségletre tízezer forint, a másodikra húszezer forint kölcsön felvételét határozta el. József nádor pedig megengedte, hogy a hiányzó összeg a szükséghez képest a szépítő-bizottság pénztárából, a rendes kamatok megtérítésének kötelezettsége mellett a liget jövedelmeinek terhére előlegezhető legyen.

Ezen intézkedésekkel volt csak lehetséges a munka megkezdése és az átalakítást és rendezést Nebbien Henrik kormányzása és felügyelete alatt a tervezve volt tíz éven belül befejezni.

Az első teendők közé tartozott a ligetben egy faiskolát alapítani, mely czélra a szükséges magvakat a nádor engedélyével a Margit-szigeten gyűjtötték. Az 1799—1800-ban a város ültette fasorból kiveszett fákat a ligetből pótolták, ellenben a második sor kiültetésére a nádor 1846-ban 181 drb vadgesztenyefát ajándékozott. A városligeti platánok pedig a nádortól legszebb minőségűnek elismert Prónay báró-féle faiskolából kerültek ki, ezeket azonban készpénzben vásárolták meg.

A ligetben végrehajtott építkezések közül felemlíthető: a régi korcsmaépület nagyobbítása, a nagyszigeten majorsági épületek emelése és a kis szigetre vivő dróthíd felállítása, melyet Anton Frigyes bécsi szitásmester 2340 frtért 1826-ban készített el; a dróthíd egykor a Városligetnek egyik nevezetessége volt, szolgálatot azonban továbbra nem tehetvén, 1875-ben lebontották.

A Városliget átalakítása után is a királyi szépítő-bizottság felügyelete és kezelése alatt maradott. A liget jövedelmeit pedig a korábban felvett kölcsönök és előlegek törlesztésére fordították.

A kir. szépítő-bizottság megszüntetésével a rendelkezési jog 1861-ben tulajdonosára, Pest városára visszaszállott.

A mint most már az előadottakból tudjuk, a Batthyányiaknak a Városliget körül semmi érdemük sincs, a liget megalkotását pedig az adományozott összeg kivételével egyedül Pest város áldozatkészségének és a nagy nádor fáradozásának köszönhetjük.

1884 ben a fővárosi hatóságnál is szóba került Batthyányi József herczegprimásnak, mint a Városliget állítólagos adományozójának emlékére a Városligetben egy emlékszobor felállítása; de miután már akkor kimutattuk, hogy a ligetet Batthyányi a városnak nem ajándékozta, a Batthyányi emlékére másodszor szándékolt szobor felállítása — tárgytalanná vált.

Van azonban a ligetben mégis egy emlék, s ez az egy a márványból készült kis pyramis „Fuit“ felirattal, azonban ez a liget multjával nincs semmi összeköttetésben. A rejtélyes felirat megfejtése sok embernek okozott már fejtörést, míg egyik-másik jól értesült ismerősétől megtudta, hogy ott egy öngyilkost temettek el; egy másik közbeszéd szerint pedig, hogy ott a Városliget egy részének adományozója nyugszik. Mi is így hallottuk, de a hallottakban nem tudván megnyugodni, a székesfőváros levéltárában kerestünk felvilágosítást. Az erre vonatkozó iratokból kitűnik, hogy a sírkő alatt az 1809-ben elhunyt Horváth Jakab, Grassalkovics herczegnek jogi igazgatója nyugszik, a ki végrendeletében a városnak 700 forintot hagyott azzal a kívánsággal, hogy a város a ligetben temettesse el és sírja fölé egy „Fuit“ feliratu sirkövet állítson. A sír téglával van kifalazva és Zitterbarth Mátyás költségjegyzéke szerint 190 forintba került, a márvány pyramist pedig Okenfusz János 150 forintért készítette; a fenmaradt 360 frtot ellenben, mint a város javára eső összeget az 1809. évi szeptember hó 19-én kelt 5529. sz. végzéssel a házi pénztárba utalták.

A világitás ügye Berlinben.

Jogosan szemrehányást kellene tennünk a főváros tanácsának akkor, a mikor a világitás ügyéről van szó. Mert Budapesten ennél a nagyfontosságu kérdésnél oly könnyelműséget tanusított, a melyet jóvá alig tehet. A gáztársasággal kötött szerződését oktalanul meghosszabbitotta 1891-ben 1910-ig s ezzel lemondott egy nagyjövedelmű vállalatról. A gáztársaságnak adott monopolium a fővárosra nézve kiszámithatatlan anyagi kár, a melyet nem pótolhat helyre. Egyrészt nagy összegeket fizet el a közvilágitás czéljaira, másrészt a társaság a kezében levő monopolium révén busás adót hajt be a magánfogyasztóktól, a kiknek terhe amúgy sem megvetendő.

Hogy más nagyváros mennyivel praktikusabban jár el, példa rá Berlin. A berlini községtanács megváltotta óriás összeggel a gázgyártást s ma már az üzem és az amortacziós terhek törlesztésén kivül majdnem öt millió márka haszonnal zárja a világitás mérlegét. Ennek a nagy haszonnak most mutatkozik az üdvös eredménye.

A német főváros kereskedői és iparosai a városi tanácshoz beadványt intéztek, a melyben azt kérik, hogy a kiskereskedők és kisiparosok érdekében a *világitógáz árát* köbméterenként 16 fillérről 12 fillérre szállitsák le. A *főzésre* és *ipari czélokra használt gáz árát* pedig hagyják meg köbméterenkint 10 fillérben. A beadvány kifejti, hogy az a 4·9 millió márka fölösleg, melyet a városi gázkezelőség elért, legnagyobb részben a kisiparosoktól és kereskedőktől származik, mert a nagy vállalatok villamos világitást használnak. A gázadó 150 egész 300%-os külön pótlékot jelent a kereseti adó mellett s ezt a nagy adót közvetve épp a kisiparosok gyöngébb osztályán hajtják be. A gáz árának kért leszállitása után a költségvetésből 3 millió márka ugyan elesnék, de még mindig majdnem 2 millió fölösleg maradna a város javára, eltekintve attól, hogy az *utczai világitás teljesen ingyenes*.

A mozgalomnak valószinüleg meglesz a kivánt eredménye. De mit mondjon a budapesti kereskedő és iparoselem, ha mindezekről értesül? Mit tegyen a meggondolatlanul kötött szerződéssel szemben, a mely nem a kereskedelem és ipar, hanem egyedül és kizárólag a gáztársaság érdekeit szolgálja?...

A paraziták.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Büntető kodexünk a csalást büntetendő cselekménynek minősiti. A büntetést a csaló eljárásának kisebb, vagy nagyobb mérve szerint szabja meg. Van azonban a fővárosban egy különös kasztja a csalóknak, a melyről a büntetőtörvény nem intézkedik, mert a mikor a büntető kodex készült, a csalás e neme még nem igen volt „gyakorlatban“. De a haladó kortól a csalóknak ez új fajtája nem akart elmaradni és tisztes mesterségüket annyira fejlesztették, hogy ma már némelyikük jövedelme vetekszik egy állami főhivatalnokéval.

Jól öltözött, uri külsejű ember beállit — már a csalás szándékával — a kereskedőhöz, szatócshoz, szabóhoz, czipészhez stb.; bemutatkozik, ő X. J. és átad az illető üzletembernek egy névjegyet. Az adott czimre kéri a megrendeléseit elküldeni. A kereskedő örül az új kundsaftnak és szivesen küldi a kért árút. — Természetesen a vevő úr adós marad, majd 1-én fizet. — Így kicsalnak ezek a paraziták boldogtól-boldogtalantól mindent, a mi csak valamikép, akár ha a zálogházban is, értékesithető. A fizetési terminus lejárt. Hitegetik-csalogatják a szegény hitelezőt, majd ekkor, majd akkor fizetnek; most ezért, holnap más ok miatt nem tudnak fizetni; legtöbbször el is bújnak, ha a hitelező, vagy a megbizottja jön.

Végre, miután a kereskedő eleget mérgelődött, beperli az adóst. Utóbbi megkapja az idézést és jót nevet rajta. Eddig ő csak adós volt a hitelező előtt, most pedig előbukkan a csaló.

A házban ugyanis, a melyben lakik, van egy csöndes kompánistája, a házmester. Elmondja néki a dolgot, vagy el se mondja, de minden esetre kitétet véle a kapu alatt lévő „Lakók névjegyzékébe“ a maga neve helyett egy idegen nevet.

A házmester már tudja, hogy mi van a dologban. Az ilyenfajta uri emberek, a kik a kávéházakban, mulatságokon verik el a galádul szerzett pénzt, a házmesternek busásan osztják a borravalót. Ők a házmester előkelő partájai, a kiket megóv mindenféle birói eljárás ellen. Ha informáczió végett oda küld valaki a házcerberusához, az ő „partájai“ csupa valódi gentlemanek, a kiknek éves lakásuk, nagyszerű berendezésük van, a házbért pontosan fizetik, senki sem jár hozzájuk adósságért, stb. Ilyen informáczióakat ád a cerberus. Így ejti sok házmester tévedésbe a tudakozódót a ház némely lakója felől, csak azért, hogy magának jogtalan jövedelmet biztositson, és igy tesznek tönkre ezek az uri csalók sok tisztességes kereskedőt és iparost.

A csalásnak ez a fajtája mostanában erősen lábrakapott. Mindenfelől hallani a panaszt a végrehajtások eredménytelensége miatt. Igen jó volna tehát olyan szabályrendeleti intézkedés, a mely kihágásnak minősiti a házmester eljárását, ha a lakók névjegyzékébe hamis nevet állit be.

Egy kereskedő.

A magyar ipar győzelme.

A törvényhatóság megsemmisítette a tanácsnak az Erzsébet-városi templom orgonájának előállítása ügyében hozott határozatát. Nem ad munkát az osztrák gyárosnak, akinek a magyar érdekek iránt táplált nagy szeretete csupán abban nyilvánúlt eddig, hogy a Garay-téren jövedelmező bérházat szerzett, gyáralapításra azonban — Magyarországban — nem gondolt. A törvényhatóság s kiváltkép néhány lelkes tagja: *Légrády* Károly, *Thék* Endre és *Dezsényi* József fényes elégtételt szolgáltatott a méltatlanul meghurczolt magyar iparnak, amelyről a tanács és — ami igazán csodálatos — a polgármester olyan elitélőleg nyilatkozott. Az erzsébetvárosi templom orgonáját *Országh* S. és fia czég fogja elkésziteni s hisszük, hogy dicséretére a magyar iparnak. Mert akárhogyan haragszik is Tótfalussy plébános és akármilyen dehonesztáló módon nyilatkozott is a polgármester, mi teljes bizalommal vagyunk azoknak a munkája iránt, akiket elfogulatlan szakértők több alkalommal juttattak magas kitüntetésekhez S csak elismeréssel adózhatunk a törvényhatóságnak, hogy éppen most, az osztrákok erőszakos támadásaival és néhány megtévedt hazafi dicstelen fellépésével szemben hathatós támogatásában részesíti a méltatlanul meghurczolt magyar ipart.

A jótékony egyesületek segélye.

A főváros tanácsa tegnap utalványozta a jótékony egyesületek ez évi segítségét. Az egyesületek névsora és a részükre utalványozott segítség összege a következő: Művelt nők otthona 200 frt, budai izr. nőegylet 200 frt, IX. kerületi soroksári-úti nép és iskolai könyvtár egylet 150 frt, budapesti tanitók segélyegylete 800 frt, tabáni iskolaszék 200 frt, Bethezda kózházegylet 300 frt, bpesti terézvárosi irgalmas nének 600 frt, pesti izr. nőegylet, báró Hirsch árvaleány menháza 200 frt, pesti izr. leányárvaház 200 frt, Charité kórházegylet 300 frt, egyetemi segitő-egylet 100 frt, Pauli Szt-Vincze-egylet 200 frt, bölcsészettanhallgatók segélyegylete 100 frt, Fehérkereszt orsz. lelenczházegylet 1200 frt, Klotild szeretetházegylet 1400 frt, VIII.—IX. kerületi izr. nőegylet 200 frt, pesti jótékony nőegylet 600 frt, szamaritánus egylet 300 frt, VIII. kerületi általános közjótékonysági egylet 1000 frt, országos gyermekvédő egyesület 500 frt, budapesti szünidei gyermektelep egylet 1000 frt, vakokat gyámolitó országos egyesület 300 frt, budapesti II. kerületi szegény iskolás gyermekeket segélyező egylet 200 frt, a pesti izr. hitközségnek kövezési járulék elengedése fejében 293 frt, pesti izr. nőegylet népkonyha 200 frt, pesti izr. nőegylet 200 frt, Szt. János kórház elmebeteg osztályai 250 frt, budai Mária Dorottya egylet 200 frt, ó-budai irgalmas nővérek 600 frt, a budapesti iparosképző protestáns egyesület 250 frt, a budai szt. Erzsébet apácza és női kórház 2000 frt, a budapesti első gyermekmenhely egylet 500 frt, a pesti bölcsőde egylet 400 frt, a magyarországi munkások rokkant és nyugdij egylete 100 frt, a Magyar honban élő zeneművészek egylete 150 frt, a budai jótékony nőegylet 600 frt, a VII. ker. általános közjótékonysági egyesület 1000 frt, a X. ker. rákosi közművelődési és jótékonysági egyesület 200 frt.

A lipótmezei vasút.

Nagy vita volt és nagy botrány sült ki a városházán, mikor a mult heti közgyűlésen a Lipótmezei vasút ügyét tárgyalták. Ez egyetlen tárgyról vitatkoztak negyedfél órahosszat *Polónyi*, *Heltai*, *Kollár* Lajos bizottsági tagok és *Halmos* polgármester, s képviselők, ujságirók és karzat végig izgatott figyelemmel hallgatták.

Hegedűs miniszter leiratáról volt szó, melyben elrendeli a villamos vasút haladéktalan megépitését, mert a tanács a közuti vasuti társaság megkezdett munkálatait betiltotta. A miniszter leirata nem csak erélyes, de sértő is volt s a jogi fölfogások különbsége arra inditották a tanácsot, hogy javasolja a közgyűlésnek, hogy a miniszteri leirat követeléseinek engedjen, ellenben autonom jogainak megóvása végett tiltakozó föliratot intézzen a minisztériumhoz.

Ezt a javaslatot vette birálat alá Polónyi egy két órás beszédben, mely a vasút egész történetét ösmertetve, törvényes, vagyonjogi, közjogi és adminisztrativ szempontból valóban villamos világitásba helyezte. Mert nem első összeütközés ez a kereskedelmi minisztérium és a főváros között a közuti vasutak engedélyezése tárgyában, sőt úgyszólván mindenkor ismétlődik az érdekek különböző pártfogása és az illetékességi jogok összeütközése. Különösen gyakori, mikor a közuti vasuti társaság az épitő, melynek döntő befolyása a minisztériumban már a lóvasút villamositása alkalmából kitünt s azóta egyre fokozódik.

A jelen esetben okmányok és tanúk bizonyitásából kitünt, hogy a közigazgatási bejárásnál a kiküldött vegyes bizottság a Csalogány-útra nézve más szabályozó vonalban állapodott meg (s ezt a miniszter jóváhagyta), mint az a terv, mely szerint a vasutat épiteni kezdték, s ezt a tervet is a minisztérium egyoldalúlag hagyta helyben és önhatalmúlag rendelte el az épitést, a nélkül, hogy a város a tulajdonát tevő közutat az épitő társulatnak e czélra átadta és átengedte volna. Tanácsnak és polgármesternek tudomása sem volt, sem az átadásról, sem a módositott tervről és a megállapodásokkal ellenkező, rádiktált kisajátitásokról s ez okból tiltották be a megkezdett épitést. Kisült a polgármester utolsó beismeréséből, hogy a vegyes bizottság — mely különben sincs jogositva határozni, hanem csak jelentést tenni a tanácsnak, mely előterjesztést tesz a közgyűlésnek s ez hagyja jóvá a város részéről, a miniszter pedig a miniszteri kiküldöttek jelentésére hagyja jóvá a közös jegyzőkönyvet, ha tetszik — a vegyes bizottság egyhangu megállapodásairól jegyzőkönyvet a helyszinén föl nem vettek, a jegyzőkönyv utólag a miniszteriumban készült, még pedig a határozatok megmásításával.

Történt azután az is, hogy a terveket, melyek e jegyzőkönyvnek megfelelők kell hogy legyenek, ismét módosították s ebben van a legnagyobb botrány, hogy a miniszterium meghivta a városi műszaki igazgatót, *Heuffelt* és *Jármay* műszaki tanácsost s ezekkel ott a műszaki közegek megcsinálták a tervet, a hogy akarták, vagyis inkább, a hogy a miniszteri osztályfőnök, Mándy, a ki egyuttal kormánybiztos a közúti vasút-társaságnál, s ennek révén fizetést huz, ajánlotta; — nem is irta alá a tervet más, csak Jármay, természetesen

főnöke megbizásából — de sem a vegyes bizottságban a fővárost képviselő tanácsos, *Vosits*, sem a közgyülés két kiküldött bizottsági tagja, a miniszteriumba meg nem hivattak, a tervet nem látták, alá nem irták, a tanács az egész dologról nem értesült; ily hamis alapon indult meg az épités. Mikor a tanács ezt megtudta és betiltotta, az engedélyes társulat a városi hatóságot mellőzve, fölebbezését egyenesen a miniszteriumnak adta be s csak egy nyomatott másolatot küldött a polgármesterhez; jól tudva, hogy a miniszterium nem tagadhatja meg pártfogását ily előzmények után. S minthogy a tanács még mindig vonakodott, a miniszteriumból jött a dörgedelmes dorgatórium.

A tanács megijedt és engedett s csak jogföntartással kivánt élni. De a közgyülés saját illetéktelenül eljáró mérnökei ellen vizsgálatot rendelt, a miniszterium leiratának a hamis tervekre vonatkozó sérelmes pontjait el nem fogadta, föliratot határozott autonom jogainak megóvására s bizalmat szavazott tüntetésképp a tanácsnak s különösen *Vosits* Károly tanácsosnak.

Képzőművészet.

Tavaszi tárlat a műcsarnokban.*

V.

Arczkép van a tárlaton elég, közte igazán jó is, sőt mesteri.

A többi felett állnak a Cottet Charles (209. sz.), Rippl-Rónai (188. sz.), Ferenczy Károly (256. sz.), Ziegler Károly (90. sz.) által festettek.

Cottet képe magát a művészt ábrázolja, igazán értékes, teljes, nagykvalitásu munka. Egy kissé régieskedő, de gyönyörű mindenképen. Nem láttam a művészt életben soha, de azért nem kételkedem, igy kell kinéznie s nem másképp, annyira meggyőző. Van a képen egy asztalrészlet: könyvekkel és gyertyatartóval, kitünő ez is. Cottet mester, ecsete hatalmas, erős.

Rippl-Rónai József hat arczképet állított ki, valamennyi pastell. (184., 185., 188—191. sz.) Ezek közt van egy, a 188. számu, Konti József a Népszinház népszerű karmesterének portrait-je, mely nagyon kiválik a többi közül. Szellemes, érdekes kép. Rajzolva is jól van és teknikai raffinement-val sajátságos hatást ér el evvel a sötét képpel.

Ferenczy Károly két férfiarczképet (255. és 256. sz.) állított ki. Jobb a második, Gömöry Olivér portrait-je, kitünő kép, daczára a misztikus festési módnak. Mint valami fátyol mögül, úgy látjuk a finom és érdekes arczot. Egy pár kifejezésteljes szem gondolatokba merülve mintegy a távolba tekint A ki ezt a képet látja, nem hamar feledi el, megismeri az eredetijét az utczán, habár a kép talán jelentékenyebbet mutat a valóságnál. De azért kérdem: ha ez a kép valamivel kevésbé vizionnaer, kevésbé elfátyolozott lenne, kevésbé jó lenne-e, vagy nem-e még jobb?

* Előző közleményt lásd a 17., 18., 19. és 20. számban.

A Berlinben élő magyar *Ziegler Károly* fiatal nőalakot festett, ülve, profilben, igénytelen ruhában: fekete aljban, olivszinü blouse-ban, veres övvel. Kedves, finom metszésű arcz, barna hajjal. A tárlat legrokonszenvesebb portrait-je. Semmi poze, semmi attektált világitás, tiszta természet és igazság, egyszerűség. Az ember majd elfelejti, hogy kép előtt áll, valóságot képzel. Ha még a tónusa kissé melegebb volna — de igy is igen szép.

A most felsorolt arczképek a legkiválóbbak, de van még szép képmás elég számmal.

Kétségtelenül tehetséges, erőteljes művész *László Fülöp*. Szerencsés is, olyan korban, melyben más még a kezdet nehézségeivel küzd, ő már felkapott művész, kinek hire végig járja Európát, kire szivesen bizzák magukat a legelőkelőbbek. Most 6 képet (156—161. sz.) állitott ki, természetesen mind magas állásu személyiség képmásait, de hiszen bárón, grófon alul alig fest már. Hogy ennyire felkarolják, nem is csudálni való, elegáns, tiszta, izléses munkát végez mindég s bár hasonlóságra törekszik, a megrendelőnek hizelgő képet ad. Igen ügyes abban is, hogy felismeri a lefestendőre nézve legkedvezőbb tartást, e tartásban festi meg a képet. Képei azonban legtöbbször mesterségesbe átmenők; alakjai inkább szerepelnek és érzik is, mintsem élnek. A természetesség hátránya van az is, hogy rendszerint nem most szokásos ruhákba, kalapba öltözteti embereit, hanem vagy elmult idők szép divatjait keresi elő vagy fantáziaszülte öltözéket komponál, evvel is a lefestendőnek hizelgő hatást akar elérni. A tárlaton látható hat arczképei közt legjobb, mert a legegyszerűbb eszközökkel hat és ezért a legtermészetesebb is: a német kanczellár, Hohenlohe herczeg portraitje. Ugyancsak Hohenlohe herczegnek egy képmását kiállította László a mostanában megnyilt párisi Szalonban, amarról állitják, hogy jobb a mienknél is, mert készebb. Fess kép Reischach Hugó báróé, de ez sem oly közvetetlen már, elmult kor divatjába öltöztetve.

Én magam különben is mindig csudálkoztam azon, hogy a kik megörökiteni akarják magukat akár festő, akár egyszerű fotográfia utján, miért öltözködnek e czélra meg nem szokott, vagy legalább is ünnepi ruhába. Ez mindig a keresettség jellegét nyomja a képre, mig a megszokott habitus csak emeli a természetességet. Én, ha fotográfushoz mentem is, mindig hétköznapi, ép az időben legtöbbször magamra vett ruhába öltözködtem. Azután úgy láttam magam és úgy láthattak mások is, a milyen voltam. Ennek a véleménynek helyességét avagy helytelenségét demonstrálni lehet László arczképeivel és a fentebb méltatott Ziegler-féle női képmással. Amarokról azt hihetné az ember, hogy nem most élő, hanem egy-két századdal korábban élt személyek, avagy hogy valami jelmez-ünnepélyre vagy más ünnepségre készülnek. Ellenben milyen nemes, okos egyszerűség emezen, ezt a rokonszenves, kedves fiatal nőt úgy látja a néző, mint a ki otthonában ül, talán vendéget várva délután; ő maga is és ismerősei igy látták nem egyszer, egészen megelevenedik a kép, élőnek veszszük.

A fiatal *Kernstock Károly* saját arczképét (163. sz.) állította ki. Élénk, ügyes kép, de ez is olyan, hogy az általa felkeltett benyomás az, hogy meg nem tekintve a katalógust, nem portrait-nek, hanem tanulmányfőnek vennők.

Karlovszky Bertalan két Hirsch leány arczképeit festette meg (203. és 204. sz.). Finom, bravouros ecset. Szebb a szőke nővér képe, ezen kitünő a nyaknak természetes szine, a hullámos szőke haj, a világitás; csak az ajkaknak és orrnyilásnak erős pirossága hat idegenen. A barnahaju nővér képén a fejtartás túlságosan keresett és nem is szerencsés, mert igen hosszúnak látszik a nyak és a szemnek furcsa hátrafelé nézése sem kedvező.

Márk Lajos három női arczképet, két tanulmányfejet és egy figurális képet állitott ki (59—64. sz.). A tanulmányfejnek elnevezett két képe is képmás, a két vöröshaju nővért ábrázolják, ismert modele-eket ideálizálva. Érdekes, hatásos Feszty Árpádné Jókai Róza arczképe (59. sz.), jellemzetes felfogással, de inkább genreszerű. Modern, ideges asszonyt ábrázol; a képen olyannyira domínál az idegesség feltüntetése, hogy a kép nyugtalanitóan hat. — Franklné egész alakjával (63. sz.) semmiképen sem tudok megbarátkozni Keresett tartása éppen nem hat kedvezően, emellett a balkar el van rajzolva. Márk Lajosnak különben kiváló szinérzéke van és jól is rajzol.

August Neven du Mont női arczképéről (7. sz.) már volt szó. Fiatal asszony világosszürkés ruhában. Meglátszik rajta művész keze. Secessio.

Balló Ede energikus ecsettel festi meg férfiarczképeit. Egy kissé chromo modorban, egy kissé túlságosan objektiv módon. Legjobb Wartha professzor képe (150.), finom, jellemző tudósfő, gonddal festve. Pfeiffer Kálmán miniszteri tanácsos képe (148.) tónusainak frissesége és egyszerűségével hat, az arczkifejezés igaz és eleven, a kabát zöld szine és a vöröses háttér ügyesen játszanak össze. Kevésbé jó Balló harmadik képe, mely Láncz y Leó bankdirektort ábrázolja (149.). Hasonlitó kép, semmi egyéb. Meglehet azonban, hogy kedvezőtlen helyet kapott, nem szereti az erős világitást, aztán meg a rámának fényes aranyozása is árt.

Bruck Lajos Dániel báró volt minisztert festette meg dolgozószobájában (250. sz.). Egész interieur, maga az alak körülbelül féléletnagyságu. Hű, találó. Finom izlésre, szolid technikára vall.

Pállya Coelestin, kiállitásainknak elég ritka vendége, kitől sok szép lóképet ismerek, ezuttal két arczképet és egy genreképet mutat be, melyekkel igazolja, hogy bizony mást is tud. nemcsak lovat festeni. Férfi és női arczképe (228. és 229. sz.) dicséretet érdemelnek, gondos, hű, exakt képek.

Both Menyhért egy jó, mosolygo Berczik Árpádot (89. sz.) és még egy női portrait-t (88. sz.), — *Burger Lajos* Haggenmacher Árpádnak nyárspolgárias, realisztikus, hideg képét (91. sz.), — *Stein János Gábor* (576.) egy elég jó női arczképet, — *Paczka Ferencz* igen kedves gyermekarczképet (168. sz.), — *Schiff Róbert* egy közepes arczképet (155. sz.) állitottak ki. *Szegfy Erzsinek* egésznőalakjáról (126. sz.), — *Pap Henriknek* dr. Münich Aurél képéről (78. sz.) nem sok jót mondhatok; utóbbin jobb a honvédszázados egyenruha, mint a vaskosnak festett arcz.

Cottet, Rippl-Rónai, Márk, Bruck Lajos, Pálya Coelestin, Paczka Ferencz neveivel találkozni fogunk a figurális képek méltatásánál. ***Doktor.***

(Folytatása következik.)

Hirek a városházáról.

Állandó kertészeti kiállítási csarnok.

Az „Országos magyar kertészeti egyesület" állandó kiállítási csarnokot akar épiteni, a melynek czéljaira 2000 □-öl telket kért a fővárostól. A tanács az egyesület törekvéseit méltányolva, utasította a mérnöki hivatalt, hogy tegyen javaslatot arra, hol lehetne az állandó kertészeti csarnokot elhelyezni. A hivatal ma három telket hozott javaslatba. Az egyik Ós-Budavára helye, a melyet az állatkertből e czélra kihasitanának; a másik a népligetnek a Simor-utcza és Hungária-út között elterülő része, a harmadik a Döbrentei-utczában levő telektömb, a melyet vásárcsarnok czélra sajátitottak ki. A hivatal ezt tartja a legalkalmasabbnak a kertészeti csarnok helyéül, arra az esetre, ha azon a területen a főváros parkot csinálna.

Feltámadt tulajdonosok.

A fővárost *Fischer Péterné*, egy szegény özvegy bepereltе, mert a hatóság állitólag minden kártérités nélkül konfiskálta a házát és a telkét — még 1862-ben. A jelzett évben ugyanis leégett a budavári Nyár-utcza, a melynek helyén ma a Domb-utcza áll. A porig égett házakat Budaváros tanácsa nem engedte felépiteni s a telkekből utczát csinált. A koldusbotra jutott tulajdonosok közül csak egy kapott kárpótlást, a többi meghalt a nélkül, hogy az elfoglalt telkekért kaptak volna valamit. Az egyik elhunyt tulajdonos jogutóda most 36 év után keresi az ősi viskó értékét. A biróság helyt adott a kérelemnek, a fővárosi tisztiügyészség pedig ma arra kérte a tanácsot, hogy kutattassa ki a levéltárban, vajjon a felperesnő nem kapott-e valami kártérítést, mert ha nem, úgy a per kimenetele aligha lesz kedvező a fővárosra.

A központár veszedelme.

A központárra felügyelő bizottság a napokban váratlanul vizsgálatot tartott a pénztárban s mig a kezelésnél mindent rendben talált, másrészt konstatálta, hogy a pénztár a városház-utczai oldalról *a legnagyobb veszedelemnek van kitéve.* A városház-utczai házak bontása következtében könnyű szerrel meg lehet közeliteni, a központár helyiségét, a melyben milliókat őriznek. A bizottság ennek következtében azt javasolta a tanácsnak, hogy mig a pénztár a régi városházában lesz, szigorú rendőri őrizettel vétessék körül, hogy az esetleges veszedelemnek elejét vegyék. A tanács a javaslatot elfogadta s a szükséges őrség kirendelése végett átirt a rendőrfőkapitányhoz.

A M. Á. V. felebbezése.

A Külső soroksári-út kövezése alkalmából a főváros a magyar államvasutak igazgatóságát 5777 frt 15 kr., majd egy másik szakasz után 517 frt 99 kr. kövezési járulékkal rótta meg. Az igazgatóság felebbezést adott be a kivetés ellen, azt bizonyitgatva, hogy a megjelölt vonalon nem lehet érdekelt tulajdonosnak tekinteni s igy a kivetés jogtalan. A mérnöki hivatal ezzel szemben azt javasolja, hogy a tanács utasitsa el a felebbezést s a kivetett összeget föltétlenül hajtsa be a Magyar Államvasuton.

Az iparhatósági megbizottak ülésezése.

A székesfővárosi VI. kerületi iparhatósági megbizottak működése az idén élénk lendületet vett. A mult héten *Steiner* Ferencz érczárúgyáros elnöklete alatt megtartott ülésnek a következő lefolyása volt.

Radványi Vilmos az iparhatósági megbizottak mellé kirendelt jegyző inditványára előterjesztést intéznek az elvi jelentőségű rendeleteknek és határozatoknak az iparhatósági megbizottak ülésein való ismertetése tárgyában. *Czettel* Dániel iparhatósági megbizott inditványára foglalkozott az ülés a a tanoncz-iskoláknál előforduló anomáliákkal, s elfogadta a jegyzőnek e tárgyban készitett, a tanácshoz intézendő felterjesztését. *Kardhordó* Árpád iparhatósági megbizott inditványára elhatározta az ülés, hogy felterjesztést intéznek a tanácshoz az iparhatósági megbizottaknak kültelki eljárásaik után járó fuvardijai tárgyában. Ugyancsak *Kardhordó* Árpád inditványára felterjesztést fognak intézni a *végeladási engedélyek* tárgyában, nevezetesen az iránt, hogy a végeladási engedély iránti kérvények ezentúl ne a kereskedelmi és iparkamaráknak, hanem az iparhatósági megbizottaknak adassanak ki véleményezés végett. Végül az elnök inditványára elhatározták, hogy ezentúl nem negyedévenkint, hanem gyakrabban tartassanak az ülések.

Robbantás a Gellért-hegyen.

Az esküténi hid budai feljárója érdekében a Gellért-hegy kopár szikláiból 15 méter széles területen körülbelül 50,000 köbméter sziklát kell eltávolitani. Az eltávolitandó anyagot dinamittal robbantják föl s a munkálatra a tanács ma adta meg az engedélyt.

A vállalkozó naponta kétszer, hajnalban 4—5 között és déli 1—2 óra között robbanthat. Egyszerre 25 kg. dinamitnál többet felrobbantani nem szabad. A környező épületeket erős fagerendákkal kell biztositani; a robbantási terület körül elzárandó a közlekedés. A meglehetős szigorú feltételek megszabják a robbantáshoz használandó tárnák és aknák nagyságát s végre megállapitják, hogy a munkálatoknál a főváros mérnöki hivatalának, az I. kerületi elöljáróságnak és a rendőrkapitányságnak egy-egy kiküldöttje vegyen részt. Az új hid jobb és balparti feljárójának elkészitése 566,275 frtba kerül.

Kofák kisorsolása.

A főváros nagy zavarba jutott a Károlykaszárnya lovardájában épitett vásárcsarnokkal. A csarnokban, a mely még csak július 1-én nyilik meg, összesen 100 elárusitó kaphat helyet, de már eddig is 800 kérvény érkezett a tanácshoz árúhelyért. A vásárcsarnoki bizottság mult ülésén szóba került ez a kérvényözön, s elhatározták, hogy a protekczió kizárása végett, a 100 árúhelyet sorhúzás útján fogják kiosztani. A sorshúzásnál azonban előnyt adnak azoknak, a kik a központi vásárcsarnokból akarnak eltávozni, mert a központi csarnokban ekképen megüresedő helyeket részben a nagykereskedelem, részben a III-ik hatósági közvetitő részére tartanák meg.

Az Erzsébetváros utczái.

A közgyülés kezdeményezésére a mérnöki hivatal még 1897-ben elkészitette a Klauzál-, Nyár- és Nagydiófa-utczák szabályozási tervét. Az egyre nagyobbodó forgalom mindig jobban sürgeti a szabályozás végrehajtását, a tanács azonban mindeddig nem foglalkozott az előterjesztéssel. Nehogy e miatt a mulasztás miatt a közforgalomra nagyobb kár háramoljon, a mérnöki hivatal megsürgette a tervezet elintézését.

Épül a Dreher-palota.

A közmunkatanács ma értesitette a főváros hatóságát hogy a Dreher-palota fele értéke fejében hajlandó 350,000 frtot fizetni s egyuttal a palota újjáépitésére megkérte az épitési engedélyt. A tanács kiadta az engedélyt azzal a hozzáadással, hogy a Gránátos-utcza megmarad a mai 8 öl szélességében, mert a kiszélesitésre egyáltalán nincs szükség.

A budai zsidótemplom.

A budai zsidóközség azzal a panaszszal fordult a fővároshoz, hogy a községi templom az Öntőház-utcza felől teljesen hozzáférhetetlen, mert az utcza olyan rosszkarban van, hogy ott sem gyalog, sem kocsin nem lehet közlekedni. A tanács felhivására a mérnöki hivatal konstatálta a panasz valóságát s azt javasolta, hogy a kis utczát mennél előbb javitsák ki.

A központi városháza.

A milliókba kerülő központi városháza épitéséről a tanács lemondott és utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a Károlykaszárnya Gránátos-utczai homlokzatát diszesen renoválja, mert előreláthatólag évtizedekig ott lesz a főváros központi városháza. Egyben a középitési igazgató legközelebb előterjesztést tesz az egész kaszárnya átalakitására, hogy a bérházakban levő összes hivatalok elhelyezhetők legyenek benne.

A monori kenyér.

A monori kenyérgyárnak a főváros ingyen adott elárusitó helyet a vásárcsarnokokban — azért, hogy a tavalyi rossz termés ne befolyásolja a kenyér árát. Ez a kedvezmény ez év márczius végén lejárt. A társaság most újra folyamodott a kedvezményért, a vásárcsarnok-bizottság azonban a kérelmet elutasitotta, mert a kedvezmény megadására ez idő szerint szükség nincs.

A központi vásárcsarnok kibővítése.

A főváros tanácsa érdekes határozatot hozott a központi vásárcsarnok kibővitése tárgyában. Kis János, a Lónyay- és Mátyás-utcza sarkán levő házának átépitésére engedélyt kért. A mérnöki hivatal a kérelmet elutasitani javasolta, mert a kérdéses telek a központi vásárcsarnok kibővitésére szükséges. A vásárcsarnok-bizottság ezzel ellentétben azt javasolta, hogy az engedély megadható, mert a központi vásárcsarnokot nem a csarnok tengelyének irányában bővitik ki, hanem a Dunaparton fogják épiteni a második központi csarnokot azért, hogy megfelelőbb vasúti összeköttetése legyen és a hajók kikötése is közvetlenül a csarnok előtt történjék. A tanács ma a vásárcsarnok-bizottság javaslatát fogadta el és a kért épitési engedélyt megadta.

Közélelmezés.

Az élelmi czikkek hamisitása.

Bizonyára sok visszaélés jött a tanács tudomására, a mig arra az üdvös elhatározásra jutott, hogy a tejszállitók és tejkereskedők üzelmeit az eddiginél szigorúbban ellenőriztesse. Hogy erre milyen szüksége van a közönségnek, eléggé bizonyitják a gyakori pénzbeli, sőt szabadságbüntetések is, a miket a hatóságok kénytelenek azokra a tejkereskedőkre kiszabni, a kik a szigorú rendszabályok daczára a tejet mégis hamisitják.

Hogy a közönségnek fogalma legyen, mint készül a tej, ide iktatjuk: Van egy őrlőgép, ebbe valami fehér port öntenek, hozzá vizet, azután addig őrlik, darálják, míg a *tej* folyni kezd. De azért — hála a hatóságok szigorú eljárásának — lehet Budapesten most már jó tejet is kapni.

Azonban ne gondolja a hatóság, hogy ez csak a tejnél van így. Korántsem. Így van ez a legtöbb élelmi czikknél. Vegyük sorra őket: A grójí és ementháli sajtot a gyáros urak burgonyával keverik A sajt előállítása körülbelül 55—60 krba kerül kilónként. A burgonyának ára 3 kr. Ha már most $^1/_4$ rész burgonyát vesz a gyáros egy húsz kilós sajthoz, kész a busás haszon. Mert húsz kiló sajt előállítása közepes számítás szerint 58 krjával kilónként, belekerül a gyárosnak 11·60 frtjába. Eladja kilóját 85 krért; haszna: 5·40 forint. Ha azonban $^1/_4$ rész burgonyát vesz hozzá, úgy húsz kiló sajt belekerül a gyárosnak 8·04 frtjába, haszna pedig ebben az esetben 8·96 frt; tehát több mint 100%; míg ha nem hamisit, a haszna csak 31%. De vesznek ezek az urak felerészben is burgonyát a sajthoz.

Menjünk tovább: Van Budapesten egész sereg úgynevezett „Kávépörkölő és őrlő gyár". Ezek nem csak kávét pörkölnek és őrölnek, hanem czukrot, borsot, fahéjat stb. is. De ezek nem csak pörkölnek és őrölnek, hanem termelnek is. Mert vizsgáljuk csak a „működésüket".

A kereskedők és kávésok elküldik a nyers kávét a „gyárba". A „gyáros" kivétet, vagy kivesz a küldött árúból, tiz kilóig 1 kilót, ötven kilónál már öt kilót; rá öntet annyi vizet, hogy a súlyból ne hiányozzék és megpörköli. Ha e proczesszus alatt több viz párolog el a kelleténél, úgy pörkölés közben is vizeznek, ezután megőrlik és kész az elrontott, de a gyárosnak annál több hasznot hajtó kávé. Ezek a pörköldék ugyanis a kávét eredetileg kilónként 4 krért pörkölték és darálták. Idővel a konkurrenczia ezt az árat leszorította épp a felére. Ha a gyáros most már a kereskedőtől elviteti, megpőrköli, megdaráltatja és haza szállitja a kávét, kifizet csaknem annyit, mint a mennyit kap a munkájáért. Hogy tehát a haszna meglegyen, a fönt leirt eljáráshoz folyamodik. A számadása ez: Tiz kiló kávé földolgozásáért kap 20 krt. Ezért az összegért azonban nem tudja a munkát elvégezni; kivesz egy kiló kávét, ez 1·50 frtot tesz pénzértékben, így tehát 1·70 frthoz jut, a miért már nagyon is érdemes kávét pörkölni. Ennek a manipulácziónak az árát a kereskedő, meg a közönség adja meg. A kereskedő az árú súlyánál nem veszített, de veszített a kávé értékében, mert a vizezés a kávé zamatját teljesen elveszi; a kerekedő száraz kávé helyett, nedves kávét kap, a mi, ha egy-két napig áll, megdohosodik, összeáll, megpenészedik és kidobhatja. A közönség pedig drága pénzért zamatját és erejét vesztett, romlott, értéktelen kávét kap.

Ugyan ilyen az eljárás a borsnál és fahéjnál is. Ezeket azonban nem vizezik, hanem egész egyszerűen elveszik felét, a borshoz hozzáőrölnek súlyban ugyanannyi szárított barna kenyérhajat, a fahéjhoz pedig teljesen értéktelen közönséges sárgásbarna fagyökeret. A különbözet a számításnál a következő: Egy kiló bors vagy fahéj őrléséért kap a gyáros 8 krt. Egy kiló bors vagy fahéj ára 1·10 frt; fél kiló tehát 55 kr., plus az őrlésért járó 8 krral, 63 kr. Így a kereskedő az árújának csak a fele értékét kapja vissza, a gyárosnak pedig több marad mint a kereskedőnek.

Sokat lehetne a lisztről is irni, mert ehhez meg ócska babot őrölnek; no de ezt a malmok csak akkor teszik, ha gabonájuk nincs, vagy ha nagyon is drága.

Az alkoholizmus orvoslásairól.

Mióta a politikai szenvedélyek hullámcsapásai elsimultak, nehány lelkesebb honatya körülnézett, szerte a hazában, hogy a társadalom megoldásra váró nagy kérdései közül maguknak valamely megfelelő feladatot keressenek ki. Tekintetük egy kicsinyesnek tetsző, de annál károsabb jelenségnél akadt meg: *a magyar agy és gyomor* igazi bacillusainál. A hamis bor kiirtása és az alkoholizmus túltengésének csökkentése: ezek ama feladatok, melyeket a szélső ellenzék agilisabb része a legközelebb megoldandó czél gyanánt irt zászlajára és a nagy napikérdések megoldása után valóban a kisemberekről sem szabad elfeledkeznünk, mert ezekre nézve a bor- és pálinka-ügy rendezése közegészségi, erkölcsrendészeti és közgazdászati szempontból nem csekély jelentőséggel bir.

E czikk szűk keretében mi csak az alkoholizmus káros hatásával és az orvoslásra szolgálható eszközökkel fogunk foglalkozni, összehasonlitván a magunk jelentéktelen eszközeit a külföld nagyszabásu berendezéseivel; hogy ezek megismerése mintegy útmutatóul szolgáljon egy további helyes akczió keresztülvitelénél.

Külföldön hatósági és társadalmi tevékenység, vállvetve foglalkoznak e kérdés megoldásával. Nálunk, bár az alsó rétegek annyi szeszes italt fogyasztanak, hogy a magyar állam néhai állandó deficitje az italmérési adó államosításával egyszerre beszüntethető volt; bár e nagymérvű fogyasztás szemmel láthatólag káros hatást gyakorol nemcsak anyagilag, hanem egészség- és erkölcsileg is: e téren alig történt még valami. Intézményszerű kezdeményezésről ne is beszéljünk. A társadalom pedig még öntudatára sem jutott annak, hogy az alkoholizmus csökkentésére neki kell megtenni a kezdeményező lépést.

A mi nálunk történt: a kihágásokról szóló büntető-törvénykönyv 84. és 85. §§-ai-nak megalkotása. Ezek azonban teljes orvoslást nem eredményeznek soha. Ellenzéki részről főleg az utóbbi §. pontosabb betartását és a korcsmahitel korlátozását követelik. A hivatkozott 85. §., mely a gyakorlatban tényleg alig nyer alkalmazást, a szeszes italok kimérőire szab ki büntetést bizonyos esetekben, pl. ha italmérők a részegnek, noha ezek állapotát tudják, még szeszes italt adnak. Budapest székesfővárosa a 743/1884. sz. közgy. szab. rendelet keretében vélte a pálinkamérő üzleteket megrendszabályozni és pedig az által, hogy némely útvonalról az effajta üzleteket kizárta, a zárórát szabályozta és a melegételek kiszolgáltatását megtiltotta.

Mily kevés jelentőségü intézkedések ezek az angol, svéd és norvég hason intézményekkel való összehasonlitásban!

Anglia, Svédország és Norvégia úgyszólván Európa há-

rom legalkoholistább állama volt és ma már e baj leküzdése tekintetében mind a három ország csodás eredményekkel számolhat be.

E javulást Angliában (és Amerikában) a roppant erejű társadalmi tevékenység, az ú. n. mértékletességi mozgalmak, Svéd- és Norvégországokban inkább az erőteljes államkormányzat vivták ki.

Angliában a hatóságok elvül tűzték ki, hogy a szeszes italok kimérési helyiségeit újabb koncessziók ki nem adásával apaszszák. Ez eredményezte aztán, hogy holott pl. Londonban másfél század előtt minden 47 emberre esett egy italmérő, ma csak minden 437 emberre jut egy ily helyiség.

Még többet tesznek Angliában az ú. n. „mértékletességi korcsmák“ és „alkoholmentes vendéglők“, melyeket a társadalomban gyökerező javítási tendenczia hozott létre. Nálunk az ily vendéglőknek és korcsmáknak még az elnevezését is bizonyára csak jókedvü mosolylyal fogadják. Pedig ez intézmények Angliában óriási lendületet nyertek. Alapeszméjük az, hogy egyfelől pihenő és szórakoztató alkalmatosságok maradjanak, másfelől, hogy az alkoholt, hallatlanul olcsó thea, kávé, kakaó és u. n. alkoholmentes sör pótolja. Főjellemvonásuk azonban, hogy nem nyerészkedési czélból alakultak, hanem jótékony adományokból. A kiszolgálás csaknem kizárólag női kezekben van, e nők azonban mintegy a vállalat magánhivatalnokaiként tiszteltetnek és fellépésükkel a frivolságnak és nyerészkedésnek még a látszatát is kizárják.

Még sokkal elhatározóbb intézkedéseket és intézményeket látunk a Skandináv-félsziget két országában. A szesznagykereskedők es finomitók 250 liternél kisebb mennyiséget el nem adhatnak. A kicsinyben való árusítási engedély pedig kivételesen és kir. engedélylyel kapható, de ilyeneket is leginkább csak közhasznu czélokra alakult szövetkezetek, az u. n. „Samlagok“ kapnak. Ha ily helyiségben egy egyén a szeszes italt kézhez vette vagy kiitta, legott távozni tartozik. Szokatlan nagy quantumhoz senki pénzért sem juthat és egy egyén három órán belül szeszes ital élvezetében csak egyszer részesedhetik.

De még itt eme szigorú, hideg országokban is van egy kivétel. Minden oly alkalommal, midőn választói gyülekezet jön egybe, vagy ujonczozás történik $^1/_5$ svéd mértföldnyi körzetben az italmérési törvényes korlátok szünetelnek.

Ott a magas északon a politikai mozgalmak alkotnak kivételeket, adja az ég, hogy nálunk épen a politikai mozgalmakból nyerjék első fékjüket az alkoholizmus kinövései!

KÖZGAZDASÁG.

Az iparhatósági megbizottak működése.

A VI. kerületi iparhatósági megbizottak legutóbbi ülésükből kifolyólag a következő kérelemmel fordultak a főváros tanácsához:

Tekintetes Tanács!

Az ipartörvény 167. §-a értelmében az első fokú iparhatóságot működésében az iparhatósági megbizottak támogatják.

A tekintetes tanács előtt is ismeretes azonban azon elvitázhatatlan körülmény, hogy az iparhatósági megbizottak a törvényben lefektetett ezen szép és fontos hivatásuknak eddigelé nem igen tettek eleget. Be kell vallanunk azon sajnos körülményt, hogy a törvénynek intentiója a gyakorlatban alig valósult meg, hogy az iparhatósági megbizottak intézménye, ha működésétől a jövőben az eddiginél nagyobb eredményeket várni akarunk, erős felfrissitésre szorul.

Nem akarjuk ez alkalommal a bajnak mélyebb okait kutatni, csupán azon körülményre akarunk rámutatni, hogy az iparhatósági megbizottak eddigi lanyha működésének, bizonyára egyik oka az is, hogy az iparhatósági megbizottak működésükben impulzust felülről, a hatóság részéről kellő mértékben nem kaptak. Igy többek között visszás az az állapot, hogy az iparhatósági megbizottak az első fokú iparhatóság részéről az iparügyi közigazgatás terén előforduló újabb mozgalmakról nem tájékoztattak.

Az iparhatósági megbizottak előtt ismeretlenek az iparügyi közigazgatás terén, nap-nap után kiadott fontosabbnálfontosabb elvi jelentőségü rendeletek és határozatok. Kétségtelen pedig, hogy a mennyiben ezen elvi jelentőségü rendeletek és határozatok, valamint a törvényhozás idevonatkozó alkotásai az iparhatósági megbizottak ülésén ismertetést nyernének, ez sok üdvös eszmecserére és kivánatos kezdeményezésre nyujtana alkalmat.

Az iparhatósági megbizottak testülete, mint egy az ipari élettel közvetlen érintkezésben levő autonóm testület, az ipar terén előforduló kisebb-nagyobb bajokat legjobban van hivatva ismerni, azokról bő tapasztalatai vannak. Véleményük az iparügyekben tervezett szabályrendeletek hozatalánál, s egyéb kezdeményező javaslataik tehát mindig becses anyagot fognak szolgáltatni az iparhatóságoknak.

Elég e tekintetben rámutatnunk ipari közigazgatásunk egy másik működésében eredményesebb, szintén autonóm jellegü intézményére a kereskedelmi és iparkamarákra. Ezen eredményesebb működésének egyik oka minden esetre az, hogy a kereskedelmi és iparkamarák az elvi jelentőségü, az iparügyet érintő rendeletekről és határozatokról a felsőbb hatóság részéről folytonos tájékoztatásban részesülnek.

Mindezeknél fogva, oda terjed kérésünk, méltóztassék a tek. tanács az összes kerületi előljáróságokat, mint első fokú iparhatóságokat utasitani, hogy az iparügyi közigazgatást érintő mindennemü elvi jelentőségü rendeletek és határozatok, valamint a törvényhozás idevonatkozó alkotásai az iparhatósági megbizottak mellé kirendelt jegyző által, az iparhatósági megbizottak ülésein ismertessenek.

Kérésünk támogatása mellett, végül még csak azt legyen szabad felhoznunk, hogy a tekintetes tanács csak nem régiben rendelte el az „Országos iparegyesület“ felterjesztése folytán, hogy az elvi jelentőségü rendeletek és határozatok az ipartestületekkel mindenkor közöltessenek.

Midőn ezen javaslatunkat a tekintetes tanács elé terjesztjük, ismételten kifejezést adunk azon nézetünknek, hogy ezen újitástól az iparhatósági megbizottaknak eredményesebb működését várjuk. Ez az első lépés azon tervezett actiónkban, melylyel az iparhatósági megbizottak intézményét felfrissiteni óhajtjuk. Pezsgő életet akarunk hozni ezen alvó intézménybe, hogy idővel bekövetkezzék az az ideális állapot, hogy az iparhatósági megbizottak igazán támogatják az iparhatóságot működésében.

A VI. kerületi iparhatósági megbizottak üléséből:

Radványi Vilmos
az iparhatósági megbizottak mellé kirendelt jegyző.

Steiner Ferencz
az iparhatósági megbizottak elnöke.

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa. 62,454. szám.
1898.—VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és verseny-tárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a ***„Magyar Székesfőváros“*** című hetilappal közöljék.

Miről dr ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek.

Kelt ***Budapesten,*** 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,

polgármester.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. junius 5. 23. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt.
Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERE.

Ajánló-levél.

A „**Magyar Székesfőváros**“ szerkesztősége a lap részére ajánlatot kért tőlem. Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagyközönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a szerkesztőség kérésének eleget téve, a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

A pótlék.

A vásárcsarnokok építésének végelszámolása érdekes dolgokat tár az olvasó elé: a *pótlékot*, a melyet a főváros azoknak a tisztviselőknek fizet, a kik a rendes hivatalos időn túl is hajlandók a város bajaival törődni. Nincs szavunk a pótlék ellen, a melyet többé-kevésbbé megérdemel az, a ki kapja. De igenis helytelennek tartjuk, hogy pótlékra csak a műszaki személyzet tarthat igényt, a fogalmazói kar nem. A míg az előbbiek a rendes fizetésüknek néha a kétszeresét megszerzik mellékesen a fővárosnál, addig a fogalmazói kar legfölebb egy kis szerény jutalomdíjra tarthat igényt.

A vásárcsarnokok építésénél például azt látjuk, hogy végleges állásban levő mérnökök 2—3—5000 forint mellékjövedelmet húztak, míg a fogalmazószemélyzet egyáltalában nem szerepel a külön díjazás listáján.

Ez nem igazság. Nem szabad a tisztviselői karban ok nélkül felkelteni az irigykedést. Nem szabad okot szolgáltatni arra, hogy egyik tisztviselő, mert mérnök, nagyobb jövedelemhez jusson a másiknál, a ki csak tanácsjegyző.

A pótlék kérdése régi dolog és régóta panasz tárgya maguk a mérnökök között. Nekik is kifogásuk van az ellen, hogy egyes mérnök urak évről-évre ezrekre rugó biztos mellékjövedelmet húznak a fővárostól anélkül, hogy azt bármiképp megszolgálnák. Másrészt a fogalmazói kar is jogosan vitatja azt, hogy a nagyobb közmunkák végrehajtása a hivatalos órákon kívül épp úgy leköti, mint a mérnököt; miért kap tehát ez pótlékot, ő pedig nem. Hisz alig van olyan ügyosztály, a melyben a lelkiismeretesebb tisztviselő a legtöbb esetben délután is el ne lenne foglalva. Majd valamelyik sürgős előterjesztés, majd bizottsági ülések, vagy egyéb tárgyalások tartják egész nap hivatalban, anélkül, hogy a legcsekélyebb jutalomra tarthatna igényt.

E mellett a fogalmazó-személyzetnek mellékkeresete nincs. A legtöbb mérnöknek van. A mérnök üres óráiban tervez, rajzol, építést ellenőriz, magánirodában működik, szóval idejét a lehető legelőnyösebben értékesíti. A fogalmazó-személyzetnél erről szó sem lehet. Magánfoglalkozáshoz nem juthat; kénytelen a hivatali fizetésére szorítkozni.

Tulajdonképp ez a helyes és jogos állapot. A ki mire fölesküszik, legyen annak odaadó, hű szolgája abban a tudatban, hogy az elvállalt hivatal jövedelmén túl — a közhivatalnoknak — magánfoglalkozást űzni nem szabad. A főváros tehát, ha a tisztviselőivel igazságosan akar bánni, vagy szüntesse be a pótlékot egészen, vagy ossza meg egyformán a munkatársak között. A pótlék jogosságát nem akarjuk ezuttal vitatni; de — addig, a míg van pótlék, tessék abban részeltetni a fogalmazói kart is a rendkívüli munkája arányában. A mérnöki hivatal ellen zugolódó fogalmazói karnak a pótlék ad okot a legerősebb panaszra. Ez kelti az irigykedést, az áskálódást, a hivatalok surlódását. Ezt a panaszos körülményt tehát igazságosan kell elintézni: vagy az ok teljes megszüntetésével, vagy a mellékjövedelmek arányos felosztásával.

Ez utóbbi a jó közigazgatási politika megölője.

A vásárcsarnokok építési költsége.

— Végleszámolás. —

A vásárcsarnok intézmény két esztendei fennállása után, ha gyökeres javulást a főváros közélelmezésében nem is hozott, nagyjában bevált s alapos a reményünk, hogy a gyakorlati tapasztalatok pótolják majd azokat a hiányokat, a melyek ma a közélelmezés terén észlelhetők. A nagyszabású intézmény végleszámolását most terjesztette a tanács elé a *vásárcsarnokok építésére felügyelő bizottság*. Alább részletesen foglalkozunk a terjedelmes jelentéssel, e helyütt pedig őszinte elismeréssel adózunk azoknak a férfiaknak, a kik szívós, kitartó küzdelemmel megteremtették a meglevő csarnokokat, alapjait a jövő helyes irányú, egészséges közélelmezésének. Az elismerésből *Matuska* Alajos alpolgármestert illeti az oroszlánrész, mellette pedig az ő jobb kezét és buzgó munkatársát: dr. *Melly* Béla tanács jegyzőt. Kettejük vezetése, agilis munkálkodása és fáradságot nem ismerő lelkesedése vitte győzelemre a vásárcsarnok intézmény eszméjét és megvalósulásra az intézményt. A nyilvános elismerést méltán megérdemlik az építésre felügyelő-bizottság tagjai is, a kiknek névsorát alább adjuk.

Az érdekes jelentésből, a melynek fő része az, hogy az építésre engedélyezett 4.067,190·54 forintból 330.150·22 forintot takarítottak meg, a következőket közöljük:

A vásárcsarnokok építkezéseiről és az építési költségek leszámolásáról, a vásárcsarnokok építésére felügyelő-bizottság végjelentésének főbb részletei:

Tekintetes Tanács!

A vásárcsarnoki intézmény 1897. évi február hó 15 én rendeltetésének átadatván, a vásárcsarnokok építkezéseire felügyelő-bizottságoknak még csak az a kötelességük maradt fenn, hogy miután a számlák mind átvizsgáltattak és érvényesíttettek, az építkezések végleszámolását beterjeszszék.

Mielőtt azonban a végleszámolást előterjesztenők, szükségesnek tartjuk, hogy a vásárcsarnokok építkezéseinek történetét legalább vázlatosan előadjuk, mert ezen nagyarányú, a közgazdaság, a kereskedelem és első sorban a közélelmezés szempontjainál fogva elsőrangú, a közegészség érdekeire való tekintettel felettébb szükséges és a székesfőváros építkezései között is jelentékeny alkotásnak felépítése és létesítése bizonyára eléggé érdekes és méltó arra, hogy az építkezések menetét ismertessük és pedig annál is inkább, mivel az a nagy érdeklődés, a melylyel nemcsak a székesfőváros törvényhatósága, hatóságai és felettes hatóságai, hanem maga a nagy-

közönség is a vásárcsarnokok építkezéseit kisérte és az a nagy figyelem, a melyet létesítésükre irányított, mind azt mutatják, hogy a vásárcsarnoki intézmény létesítése a főváros tevékenységét nem csak nagyobb mértékben vette igénybe, hanem a megoldásra várakozó feladat nagy horderejére való tekintettel ez a tevékenység túlhaladta azt a kört, a melyben a közigazgatásnak szervei rendszerinti hivatásukat teljesítik.

Ennek előrebocsátásával első sorban a központi és azután a négy kerületi vásárcsarnok felépítésének menetét ismertetjük.

1. számú (központi) vásárcsarnok.

A központi vásárcsarnok tervei nemzetközi nyilt pályázat útján szereztettek be.

A pályázati határidő lejártával összesen 9 pályaterv érkezett be, a melyeknek megbirálására Kamermayer Károly akkori polgármester elnöklete mellett nemzetközi biráló-bizottság (jury) küldetett ki.

A biráló bizottság 1892. év deczember hó 19-én tartotta alakuló ülését és ugyanezen hó 22-én a beérkezett pályatervek felett titkos szavazással döntvén, ámbár az első díjat a franczia Escande és Gourmez által tervezett pályaműnek ítélte oda, mégis mint legjobb és legczélszerűbb tervezetet, a Pecz Samu műegyetemi tanár tervét ajánlotta elfogadásra és kivitelre.

A pályanyertes tervezet alapján Pecz Samu tanár a részletes terveket és a költségvetést elkészítette és 1893. évi június havában benyujtotta és az 1894. évi február hó 21-én és folytatólag 22-én tartott közgyűlés a Pecz Samu módosított terveit elfogadva, az építési költségekre 1,792.829 frt 77 krt szavazott meg.

A tervek elfogadása után a végből, hogy az építkezések egyöntetű vezetés, eljárás és felfogás szerint hajtassanak végre, a tanács Matuska Alajos tanácsos elnöklete mellett a következő tagokból állott, építésre felügyelő-bizottságot küldötte ki: Lechner Lajos főmérnök, középítési igazgató, Lampl Hugó főszámvevö, Fenyvessy Adolf, dr. Fodor József, dr. Heltai Ferencz, Horváth József, Kauser János, Mátyus Arisztid, Medrey Zsigmond, Mihalovits Antal, Nagy Dezső, Nászai Mór, Pucher József, Radocza János, Schiller György és Tolnay Lajos székesfővárosi bizottsági tagok. Hivatalból tagjai voltak e bizottságnak: Pecz Samu műegy. tanár, Krátky János főmérnök és Holl Jenő műszaki számtanácsos, mint az építésvezetőség tagjai, Marich Géza és dr. Melly Béla tanácsjegyzők, mint a bizottság jegyzői.

Az építésre felügyelő-bizottság megalakulásával az építkezési munkák nyomban megindultak, miután az építési területen volt házakat lebontották.

Az összes építő munkák, valamint a belső berendezések és felszerelések az 1896. évi nyár folyamán annyira előrehaladtak, hogy befejezésökhez már közel állottak, a midőn ugyanez évi július hó 30-án ismeretlen okból támadt tűz a tetőszerkezeten és a belső berendezéseken oly rongálásokat okozott, hogy ezeknek helyreállítása által a munkálatok befejezése nagyban hátráltatva lett. A tűzeset rendkívül lesujtó hatással volt a bizottságra, mert a szemei előtt felépült és mindenki által gyönyörrel szemlélt központi vásárcsarnokot az elemi csapás jelentékeny mérvben megrongálta, s azon várakozások kielégítése, a melyeket a közönség az intézményhez annyi reménynyel fűzött, ismét hosszabb időre elhalasztatott.

A bizottság az építésvezetőséggel együtt kétszeres erővel fogott a helyreállítási munkákhoz, s miután a tanács a bizottság javaslatára elhatározta, hogy a helyreállítási munkák ugyanoly módon történjenek, mint a minők azok eredetileg voltak, a zsarátnoknak és a tűzrongálta alkatrészeknek, a kárnak a biztosítási intézetekkel együtt történt megbecslése és megállapítása után történt eltávolításával a munkák újra megkezdődtek és lehető gyorsan végre is hajtattak.

Mindamellett, hogy a helyreállítási munkák az eredeti szerkezetek szerint foganatosíttattak, a bizottság javaslatára a tanács mégis szükségét látta oly óvóintézkedéseknek, a melyek a tűz elleni védelmet és biztonságot fokozták. Igy nemcsak arról történt gondoskodás, hogy a hydransok, mászó létrák és a tetőnyilások szaporíttassanak, hanem elhatároztatott és végrehajtatott az a rendelkezés is, miszerint a csarnok tetőzete három egymástól lehetőleg elkülönített részre osztva, netáni tűz esetére a tűz a tetőzetnek egy részére legyen szorítható.

A tüzokozta kár 47,910 frt 58 krt tett ki, a mely kárösszeg teljesen megtérült.

Megemlítjük még, hogy miután a tűz keletkezésének kiderítése iránt tartott szigorú és tüzetes vizsgálat eredménye nem zárta ki annak lehetőségét, hogy a tüzet esetleg szándékosan idézték elő, vagy azt vétkes gondatlanság okozhatta, a bűnvizsgálat is megindíttatott az ismeretlen tettesek ellen, de mivel büntetendő cselekmény, illetve mulasztás senkire sem volt bebizonyítható, a budapesti kir. büntető törvényszék a bűnvádi eljárást beszüntette.

A helyreállítási munkálatok befejeztével a központi vásárcsarnokot, mint teljesen kész épületet a vállalkozóktól, az építési bizottság kebeléből kiküldött bizottság 1896. deczember 10-én átvette.

A kerületi vásárcsarnokok.

A Rákóczy-téri és az István-téri vásárcsarnok részletes terveit és költségvetését a mérnöki hivatal 1893. évi szeptember havában mutatta be.

A közgyülés a Rákóczy-téri vásárcsarnok építésére 667,910 frtot, az István-térire pedig 510,510 frtot engedélyezett. A vásárcsarnokok építési költségeiben egyszersmind benne foglaltatnak az azokkal kapcsolatosan tervezett bérházaknak építési költségei is.

A Hunyady-téri és a hold-utczai vásárcsarnok részletes építési terveit és költségeit Czigler Győző építész készítette. A közgyülés a Hunyady-téri vásárcsarnok építésére 566,000 forintot, a hold-utczaira 418,000 forintot szavazott meg.

A négy kerületi vásárcsarnok építkezéseihez egy közös építésre felügyelő bizottság alakíttatott, mely Matuska Alajos tanácsnok elnöklete mellett a következő tagokból állott:

Lechner Lajos főmérnök, középítési igazgató, Lampl Hugó főszámvevő, Beliczay Béla, Csepreghy János, Fischer Ignácz, Freund Vilmos, dr. Havass Rezső, Horváth József, Kauser János, Máttyus Arisztid, Nagy Dezső, dr. Nyiry La-

jos, Pártos Gyula, Popper István, Preuszner József, Pucher József, dr. Rácz Károly, Radocza János és Schneider Alajos fővárosi bizottsági tagok. E bizottságnak hivatalból tagjai voltak: a Rákóczy-téri és István-téri vásárcsarnokok építésénél: Hanvai Sándor VIII. ker. előljáró és dr. Vaszilievits János VII. ker. előljáró, Máltás Hugó műsz. tanácsos, Krátky János főmérnök, Krisztinkovich Béla műszaki számvizsgáló, Rozinay István és Klunzinger Pál ideiglenes építészek, mint az építési vezetőség tagjai; A Hunyady-téri és a hold-utczai vásárcsarnokok építésénél: Pohl Ferencz VI. kerületi előljáró és Mezei Lajos V. ker. előljáró, Czigler Győző müegyetemi tanár, Krátky János főmérnök és Krisztinkovich Béla műsz. számvizsgáló, mint az építés-vezetőség tagjai; Marich Géza és dr. Melly Béla tanácsjegyzők, mint a bizottság jegyzői.

E négy kerületi vásárcsarnok építési munkálatai nagyobb részt egymással párhuzamosan haladván, azok felépitésének menete csaknem teljesen azonos volt

Az egyes kerületi vásárcsarnokokban az árúhely berendezési és az összes belső felszerelési munkálatoknak befejeztével, a teljesen készen állott kerületi vásárcsarnokokat az e végből az építési bizottság kebeléből kiküldött bizottság az illető vállalkozóktól ideiglenesen átvette és pedig a Hunyady-téri és a hold-utczai vásárcsarnokokat 1896. évi deczember hó 22-én, a Rákóczy-téri és István-téri vásárcsarnokokat 1897. évi január hó 16-án.

1897. február hó 15-én este a központi vásárcsarnokban az akkori kormány elnökének és több tagjának, a főrendi és képviselőház több tagjának, az egyházi, közigazgatási és katonai hatóságok, a kir. Curia, a kir. itélő tábla és a kir. törvényszékek képviselőinek, a székesfőváros törvényhatóságának és a társadalom nagyszámú előkelő közönségének jelenlétében lefolyt ünnepélyes felavatással az összes vásárcsarnokok megnyittattak és a következő napon, február hó 16-án a vásárcsarnoki intézmény a székesfővárosban életbe lépett.

A végleszámolás.

Az építésre felügyelő bizottság a végleszámolást ekképp állítja elénk:

Kimutatás

a központi és a 4 kerület (detail) vásárcsarnok építésére és első fölszerelésére megszavazott összes költségekről.

I. Központi vásárcsarnok: 1.913,770 frt 54 kr.

II. V. ker. hold-utczai vásárcsarnok: 418,000 frt.

III. VI. ker. Hunyady-téri vásárcsarnok: 566,000 frt.

IV. VII. ker. István-téri vásárcsarnok: 510,510 frt.

V. VIII. ker. Rákóczy-téri vásárcsarnok: 667,910 frt.

Mindössze 4.076,190 frt 54 kr.

Kimutatás

a központi és a 4 kerületi vásárcsarnok létesítése után tényleg felmerült összes kiadásokról.

I. Előmunkálatok után (1892. és 1893-ban) összesen: 17,051 frt 91 kr.

II. Tisztán építési munkák és fölszerelések: 1. Központi vásárcsarnok 1.701,219 forint 46 kr., 2. V. ker. hold utczai vásárcsarnok 338,399 frt 80 kr., 3. VI. ker. Hunyady-téri vásárcsarnok 451,701 forint 22 kr., 4. VII. ker. István-téri vásárcsarnok 463,689 frt 38 kr., 5. VIII. ker. Rákóczy-téri vásárcsarnok 577,060 frt 23 kr. Összesen: 3.532,070 frt 09 krajczár.

III. Művezetői dij a magánépitészek részére: 1. Központi vásárcsarnok, Pecz Samu, műépitész 58,739 frt 65 kr., 2. Hold utczai vásárcsarnok, Czigler Győző, műépitész 10,678 forint 72 kr., 3. Hunyady-téri vásárcsarnok, Czigler Győző, műépitész 15,178 frt 85 kr. Összesen 84,597 frt 22 kr.

IV. A főváros műszaki közegei által való tervezés, (a magánépitészek terveinek és költségvetéseinek átvizsgálása) művezetés és ellenőrzés: 76,934 frt 45 kr.

V. Különféle intézkedések: 21,382 frt 69 kr.

VI. Igazgatói és felügyelői hivatalos helyiségek első fölszerelése: 14,003 frt 96. kr. Mindössze tényleg felmerült 3.746,040 frt 32 kr.

A megszavazott és a tényleg felmerült költségek összehasonlítása.

Mindössze meg lett szavazva .	4.076,190 frt 54 kr.
Mindössze tényleg fölmerült . .	3.746,040 frt 32 kr.
Tényleges megtakarítás .	330,150 frt 22 kr.

Az István-téri és Rákóczy-téri vásárcsarnokokat tervező és művezető, valamint mind az öt vásárcsarnok építkezéseit ellenőrző fővárosi személyzet.

Rozinay István napi 5 frt 1893—96. . . .	6775·— frt
Klunzinger Pál napi 4 és 5 frt 1993—98. .	8741·— „
Mihályik István napi 3·50 frt 1893—94. . .	1550·50 „
Tapavica Momcsila napi 3 és 4 frt 1895—98.	3531·— „
Vas József napi 3 frt 1893—97	4821·— „
Kronfusz Vilmos napi 3 és 3·50 frt 1895—86.	2012·— „
Hönig Dezső napi 3 frt 1893—94.	1380·— „
Richter Károly napi 2 és 3 frt 1893—95.	976·— „
Ernyei Aladár napi 2 frt 1893—94. . . .	1206·— „
Gerlóczy Tamás napi 3 frt 1894.	276.— „
Bernovits Gyula napi 3 frt 1894—95. . . .	660.— „
Rozenauer Gyula napi 3 frt 1895—97. . .	2787.— „
Zofahl Jenő napi 2 és 2·50 frt 1895—98. .	2853·— „
Marasztoni József napi 1·50 frt 1894—96. .	798·— „
Pápay Sándor 1895.	273·— „
Boros Sebestyén napi 1·50 frt 1895	219·— „
Beneda Gusztáv napi 1·50 frt 1895—98. . .	2042·— „
Haslinger István napi 2 frt 1896—98. . .	2206·50 „
Orendi Gottfried napi 4 frt 1897—98. . . .	2308·— „
Budinik Kornél napi 3 frt 1897—98 . . .	900·— „
Fischer József napi 3·50 frt 1898	399·— „
Kovács Béla napi 3 frt 1898.	93·— „
Ulerich Miklós napi 3 frt 1898.	183·— „
Horváth Lajos napi 3 frt 1898.	153·— „
Landherr N. és Gerle 1898.	980·— „
Rominszky Miklós szolga, 1 és 1·20 frt 1895—98.	1451·20 „
Összesen	49574·70 frt.

Klunzinger Pál élelmezési és fuvardíj megtérítési pótléka (havi 30 frt) a VII. ker. vásárcsarnok után 1440 frt. Rozinay István élelmezési és fuvardíj megtérítési pótléka (havi 30 frt) a VIII. ker vásárcsarnok után 733 frt. Mindössze 51,747 frt 70 krajczár.

Ellenőrzés: Krátky János főmérnök élelmezési és fuvardíj megtérítési pótléka (havi 100 frt) 1894—98. 4900 frt. Holl Jenő műszaki számtanácsos élelmezési és fuvardíj megtérítési pótléka (havi 60 frt) 1894—98. 2908 frt. Krisztinkovich Béla műszaki számvizsgáló élelmezési és fuvardíj megtérítési pótléka (havi 100 frt) 1894—97. 3585 frt 42 kr.

Kubinyi Imre gépészmérnök élelmezési és fuvardíj megtérítési pótléka (havi 45 frt) 1896—98. 1530 frt. Összesen: 12,923 forint 42 kr.

Különféle intézkedések költségei.

Matuska Alajos tanácsnok külföldi tanulmányútja (1894. és 1895. évben) 700 frt, dr. Melly Béla jegyzőnek, Mátyus Arisztid és Schiller György főv. biz. tagoknak és Krátky János főmérnöknek az árúhely-berendezéseknek külföldi tanulmányozására (1895-ben) 800 frt., Ziegler Nándor közvágóhidi és marhavásári igazgatónak vásárcsarnokigazgatóvá Berlinben történt kiképeztetésére (pótlék, lakbér és útiköltség 1895—96.) 2694 frt 54 kr., Preuszner Ferencz helyettes közvágóhidi és marhavásári igazgató pótléka és bérkocsi átalánya 1575 frt, Mirsch Venczel helyettes ellenőr pótléka 700 frt, Berlini vásárcsarnokigazgató és más ottani tisztviselők jutalma 1895. (3300 márka) 2131 forint 89 kr., Ziegler Nándor helyettes vásárcsarnokigazgató első irodai felszerelése 1896. 196 frt 17 kr., Ifj Schiller György díjnok az üzemnél 323 frt 56 kr., Sik Aladár díjnok 323 frt 56 kr., Alexa József gépész 183 forint.

Taxaméteres bérkocsik.

A mióta bérkocsik közvetítik a közlekedést, azóta hangzik a panasz a bérkocsisok túlkapásai miatt. A legszigorúbb hangú rendőri intézkedés sem tudja a visszaéléseket lazitani s néhány év óta egy gondolat foglalkoztatja a hatóságot: miképp szoríthatnák meg a bérkocsisokat? A taxamérők behozásával. Ez volt a válasz, a melyen hónapokon át tárgyaltak eredménytelenül. Mert a taxamérő az időt is méri, meg azt is megszabja, mi a kocsis járandósága. Ennek a kettős feladatnak a helyes megoldása nagyon fogas kérdés. Mert, ha a lekocsikázott idő sok. a vitelbér meg kevés: nem akad olyan bérkocsis, a ki beleharapjon a taxamérőbe. Megfordítva pedig nem lehet majd utast kapni a drága kocsikhoz.

Ebben a rettenetes circulus vitiosusban vándorolt a taxamérő-szabályrendelet ide s tova, míg végre most a tanácsi I. ügyosztály a következő tarifa felállításával véli a kényes csomót megoldani:

Az egy- és kétfogatú bérkocsikra háromféle tarifa életbeléptetését javasolja.

Az egyfogatúakra:

I. díjszabás. A vámvonalon belüli tarifa Kőbánya belterületét is beleértve, 1500 méterig 70 fillér; minden további 1000 méterért 10 fillér.

II. díjszabás. Éjjeli fuvarnál (esti 11 órától reggel 6 óráig) 1000 méterig 70 fillér; minden további 500 méterig 10 fillér.

III. díjszabás. Kültelki fuvarnál 500 méterig 70 fillér; minden további 500 méterig 10 fillér.

A várakozási időre mind a három díjszabásnál 5 perczenkint 10 fillér jár.

A kétfogatúakra:

I. díjszabás (ugyanazon területen). 3000 méterig 1 korona 60 fillér; minden további 1500 méterig 20 fillér.

II. díjszabás. 2000 m. 1 korona 60 fillér; minden további 1000 méterig 20 fillér.

III. díjszabás: 2000 méterig 1 korona 60 fillér; minden további 1000 méterig 20 fillér.

A várakozási időre 5 perczenkint 20 fillér jár. A Svábhegy, Zugliget, Szép Juhászné s egyéb kültelki fuvaroknál a III. díjszabás érvényes.

A szabályrendelet lényegével, a tarifa-tételekkel bővebben a tárgyalások során foglalkozunk. Mindenesetre kívánatosnak tartjuk, hogy valamely egészséges újítás mennél előbb létrejöjjön.

A lelenczkérdés.

Széll Kálmán miniszterelnök a vezetése alatt álló belügyminisztériumot. úgy látszik, serényebb munkára szorítja a régóta vajjudó társadalmi kérdések megoldásában. Mult számunkban szóltunk arról, hogy az országos lelenczházat meg akarja épiteni s most előttünk van a lelenczek gondozására vonatkozó a napokban megjelent szabályrendelete, a melyet tárgyalás és további eljárás végett az ország valamennyi törvényhatóságának megküldött. A szabályrendelet 25 szakaszra oszlik, megállapítja, hogy kik tekintendők lelenczeknek s mi a hatóságok kötelessége az elhagyott, kitett és talált árvákkal szemben. A szabályrendeletnek, a melyre még visszatérünk, fontosabb pontjai igy szólnak:

Szabályrendelet a hét éven alóli elhagyott gyermekek gondozásáról.

A gyermekek közvetlen gondozása községekben.

1. §. Elhagyottnak tekintendő minden oly hét éven alóli gyermek: *a)* a ki köz- vagy magán helyen elhagyatva találtatik (lelencz); *b)* árvaházban el nem helyezhető vagyontalan árva; *c)* ki szüleinek betegsége, kórházban, tébolydában, fog- vagy fegyházban léte miatt — habár ideiglenesen is — hatósági gondozásra szorul; *d)* minden oly gyermek, kit tartására köteles hozzátartozói (szülei és nagyszülei) megélhetési viszonyuk veszélyeztetése nélkül eltartani képtelenek.

2. §. Minden talált gyermeket azon község elüljárósága tartozik átvenni, melynek területén találtatott. A talált gyermek azonnal ápolásba veendő, kis- és nagyközségben az eset a főszolgabirónak 24 óra alatt bejelentendő. A közigazgatási hatóság feladata és kötelessége azonnal intézkedni a gyermek kilétének, szüleinek vagy tartására köteles rokonainak, korábbi gondozójának és illetékességének kipuhatolására s megállapítására és csak ha a legbehatóbb kutatás sem vezetne eredményre, a gyermeket elhagyatottnak nyilvánítja, azt mint ilyent nyilvántartásba veszi, végleges elhelyezése és a gyám kirendelése iránt intézkedik s erről a törvényhatóság útján a belügyminiszternek jelentést tesz. Az ilyen elhagyott gyermekek összes tartási költsége az országos betegápolási alapot terheli.

3. §. Azon esetben, midőn az 1. §. *b)*, *c)* és *d)* pontjai szerint a gyermekek gondozó nélkül maradván, közellátásra szorulnak, tartoznak a községi elüljáróságok a gyermeket tekintet nélkül annak illetőségére, azonnal gondozásba venni

s kis és nagyközségek előljárói az esetet a főszolgabirónak 24 óra alatt bejelenteni.

4. §. Mihelyt a gyermek szülei oly helyzetbe jutnak, hogy a gyermek eltartására képesek, a gyermek nekik azonnal átadandó, illetve az országos betegápolási alapból számukra a gyermekek eltartására nyujtott segély megvonandó. Szoptatós dajka minőségben szolgáló nő gyermeke teljesen elhagyottnak nem minősíthető.

5. §. Csecsemők szoptató dajkákhoz adandók. E körül a következők tartandók szem előtt: 1. Dajkaságba, szoptatásra gyermeket csak oly nőhöz szabad adni, ki azt, hogy egészséges, hatósági (községi vagy körorvos) bizonyítványnyal igazolja, kinek lakásviszonyai az egészségre nem veszélyesek, kinek gyermeke, ha nem él, nem ragadós betegségben halt el, ki türhető anyagi viszonyok közt él s erkölcsileg kifogás alá nem esik. A dajkasági irott engedélyt az orvos véleménye alapján a hatóság adja meg. 2. Ha a nőnek saját csecsemője él, más gyermek nála szoptatásra csak azon esetben helyezhető el, ha azt az orvos bizonyítványában világosan megengedhetőnek tartja. 3. Szoptatási engedély oly nőnek nem adható, kinél két reá bizott gyermek, ha önhibáján kívül is, egymásután elhalt.

6. §. A csecsemő koron túl levő gyermekeknek elhelyezése is csak oly nőknél vagy családoknál engedhető meg, kiknek egészségi, erkölcsi, kereseti és lakásviszonyaik mérlegelése után az orvos által kiállított bizonyítvány alapján a hatóság gyermektartásra engedélyt ad. Hasonló körülmények közt a gyermek elhelyezése tekintetében gyermektelen hitestársak előnyben részesitendők.

A szabályrendelet ezután megállapítja, hogy a gyermek mikor részesítendő orvosi segélyben, kik kötelesek az iskoláztatásról gondoskodni; majd a dajkák és gondozók részére adandó jutalmat szabja meg. Azután a tartásdíj tekintetében ad utasításokat az illetékes községeknek; rendelkezik a fizetésekről, bahajtásról. A vitás kérdésekről igy intézkedik:

14. §. A közellátásra szorult gyermekek gondozása körül felmerülő vitás kérdéseket elsőfokúlag vármegyékben a főszolgabiró, illetőleg a r. t. város polgármestere, törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány, Budapesten a kerületi előljáró — másodfokulag vármegyékben az alispán, tvh. városokban és Budapesten a városi tanács, — harmadfokúlag a közigazgatási bizottság dönti el. A közig. bizottságnak vitás kérdésekben hozott határozatai és intézkedései ellen a közigazgatási birósághoz panasznak van helye (1898. XXI. t.-cz. 13. §.)

Az anyakönyvezés és községi felügyelet megállapítása után rátér a gyermekvédelemmel foglalkozó intézetekre s ezeket rendeli:

19. §. Addig is, mig az állam a közellátásra szorult gyermekek számára menedékházakat, lelenczintézeteket állítana fel, igénybe veszi az országos betegápolási alap terhére ápolt gyermekek gondozására a társadalmi uton idáig is ezen czélért küzdő s a belügyminiszter felügyelete alatt álló intézeteknek, u. m. az országos Fehér Kereszt egyesületnek s fiókjainak, a Budapesti Első Gyermekmenhely egyletnek és telepeinek, valamint az ezen túl esetleg alakulandó s megfelelőknek talált hason irányu intézeteknek működését, melyek azt e czélra az államnak felkjánlották, vagy ezen túl felajánlják. Ott hol vidéken az említett intézeteknek e czélra berendezett fiokjaik vagy tetepeik vannak és lesznek, mi időről-időre azok megalakulása után a törvényhatóságok tudomására fog adatni, az országos betegápolási alap terhére ápolt gyermekek elhelyezésére ezen intézetek veendők igénybe.

20. §. Ezen intézetek és fióktelepeik az illető törvényhatóság felügyelete alatt állanak, melynek feladata azokat legalább évnegyedenként egyszer egészségügyi tekintetből megvizsgálni

22. §. Ezen intézetek kötelesek minden hozzájuk behozott, talált és elhagyott 7 éven alóli gyermeket azonnal ápolásba venni s arról kis- és nagyközségekben a főszolgabirót, városokban a polgármestert, a székesfővárosban a kerületi elöljáróságot 24 óra alatt értesiteni, mely hatóságoknak feladata a 2. és 3. §§-okba említett eljárást haladék nélkül megindítani s annak eredményéről a belügyminiszternek 14 nap alatt jelentést tenni. Az intézetek kötelesek a közvetítésük utján az intézeten kivül elhelyezett, az országos betegápolási alap terhére ápolt gyermekekről a belügyminiszternek évnegyedenként községenkénti kimutatást beterjeszteni.

A szabályrendelet utolsó szakasza ez:

Az osztrák tartományokban vagy külföldön elhagyott magyar honos szülőktől származó 7 éven alóli gyermekek ugyanazon elbirálás alá esnek, mint a belföldiek s ezért, mihelyt a község vagy hatóság a külföldi intézetektől (szül- és lelenczházaktól) arról nyer értesitést, hogy ott ilyen gyermek gondozásba vétetett, azt a belügyminiszternek haladék nélkül bejelenteni köteles, ki a gyermek további ápoltatása iránt intézkedni fog.

A főváros pénzkészlete.

A pénzelhelyező és a pénzügyi-gazdasági bizottság megállapitotta, hogy a főváros kezelése alatt álló alapok, árva- és közpénzek milyen arányban és mely intézeteknél helyezhetők el. Az elhelyezendő összeg maximuma az egyes intézetek alap- és tartaléktőkéje egynegyed részét nem haladhatja meg. Az intézetek névsora és az elhelyezhető összeg nagysága ez:

A Pesti első hazai takarékpénztár (alap- és tartaléktőke: 11.510,387 frt), elhelyezhető tőke: 2.877,597¼ frt; Magyar orsz. központi takarékpénztár (alap- és tartaléktőke: 6.300,000 frt), elhelyezhető tőke 1.575,000 forint; Egyesült Bud. főv. takarékpénztár (alap- és tartaléktőke: 10.038,657), elhelyezhető tőke: 2 509,664 frt; Magyar általános takarékpénztár (alap- és tartaléktőke: 1.584,903 frt), elhelyezhető tőke: 396,226 frt; Pesti magy. kereskedelmi bank (alap- és tartaléktőke: 21.000,000 frt), elhelyezhető tőke: 5.250,000 forint; Első magy. iparbank (alap- és tartaléktőke: 2.395,100 forint), elhelyezhető tőke: 598,775 frt; Magy. leszámitoló és pénzváltóbank (alap- és tartaléktőke: 17.097,711 frt), elhelyezhető 4.274,428 frt; Magy. ált. hitelbank (alap- és tartaléktőke: 21.850,000 frt), elhelyezhető tőke: 5.462,500 forint; Magy. ipar és keresk. bank (alap- és tartaléktőke: 10.800,000 forint), elhelyezhető tőke 2.700,000 frt; Bpesti takarékpénzt.

és orsz. zálogk. int. (alap- és tartaléktőke: 5·300,24 forint), elhelyezhető tőke: 1.375,006 frt; Belvárosi takarékpénztár r.-t. (alap- és tartaléktőke: 2.715,000 forint), elhelyezhető tőke: 678,750 forint; Hazai bank részv.-t. (alap- és tartaléktőke: 5.400,000 forint), elhelyezhető tőke: 1.350,000 frt; Angol-osztrák bank (alap- és tartaléktőke: 4.683,612 frt), elhelyezhető tőke: 1.170,903 frt.

Az alap- és tartaléktőke összege: 120.875,394 forint, az elhelyezhető tőke összege: 30,218,849 frt.

A főváros azonban mindössze 3.200,000 forintot tud elhelyezni.

Városrendezési munkálatok.

Zilált pénzügyi helyzete daczára a főváros több olyan nagyszabásu városrendezési tervet akar végrehajtani, a melyek a közpénztárt százezrekig veszik igénybe.

A III. kerületben:

A zöldmáli utat akarják elkészíteni, mert ez az út egyenes összeköttetést adna a zöldmáli egészséges területhez. A telektulajdonosok az út kiszélesítéséhez szükséges telkeket ingyen engedték át. A középitési bizottság mult héten 18,000 frtot szavazott meg az út burkolására.

A VII. kerületben:

Az Erzsébetkirályné-útnak 10 ölre való kiszélesitése, miután a főváros az érdekelt tulajdonosokkal megegyezett, legközelebb megtörténik s remélhető, hogy a felsővezetékes villamos vasút épitését még a nyár folyamán megkezdik. — A Wesselényi-utcza megnyitása is perfektuálva lesz a legközelebbi közgyülésen. Az utcza megnyitását még két telek akadályozza. Az egyik tulajdonossal azonban az egyezség időközben létrejött, mig a másikra a kisajátitási eljárást kéri a törvényhatóság.

A IX. kerületben:

A Mester-utcza kiszélesitése, a mely majdnem egy millióba kerül, végképp megakadt. A kiszélesitést elrendelő közgyülési határozat két hónap óta hever elintézetlenül a belügyminiszteriumban, s most sem a főváros, sem az ingatlanaikból kiforgatott telektulajdonosok nem tudják, mi lesz az út kibővitésének a sorsa.

Nemzeti Szinház.

Az új belügyminiszter meglehetősen érdekes és őszinte leirattal fordult a fővároshoz a Nemzeti Szinház új épülete ügyében. Szivességre kéri a fővárost, de egyuttal figyelmezteti, hogy a szivesség teljesitése kötelessége. Mert a szinház kulturális szükség, a melyre a világvárosi nivóra törekvő Budapestnek is meg kell hozni a maga áldozatát. Vagy telket, vagy megfelelő pénzösszeget adjon s ezt annál inkább reményli a miniszter, mert ilyesforma igéretet már tett is a pénzügyi és gazdasági bizottság a Vigszinház létesitése alkalmából folytatott tárgyalásokon.

Hisszük, hogy a miniszter leiratának meg lesz a foganatja. A főváros nem tagadja meg magát; ad annyit, a mennyi tőle telik, tekintet nélkül arra a szakbizottsági igéretre, a melyre a miniszter hivatkozik s a mely még a bizottságot sem köti, legkevésbé magát a fővárost. Alig akad valaki a törvényhatóságban, a ki az adakozás ellen majdan felszólalna. A Nemzeti Szinház a magyar kulturának egyik erős oszlopa, igaz, kissé megtépte az idő vasfoga, de még vannak olyan részei, a melyek az egész ország s főképp a főváros érdeklődését méltán megérdemlik.

Őszinte elismerés tehát a belügyminiszternek a kezdeményezéséért. De, s itt sine ira et studio átcsapunk más térre: csodálatos, hogy mihelyest kérni kell, a kormány rögtön tudomására jön a főváros létezésének. Állami iskola, múzeum, szinház, kaszárnya épitésénél elő a fővárossal. A lelenczházhoz telek kell — ad 8000 négyszögölet a főváros; a Gyermekvédő-Egyesület menházat akar épiteni — 2000 négyszögöl telket szán rá a város; tüdőbetegek szanatoriuma nem épülhet föl — míg 25–30,000 négyszögöl telket nem ad a főváros. Ám milyen megfordított viszony jő létre akkor, a mikor a főváros akar valamit. A közkórházak fentartása s főképp a Rókus helyett épitendő új közkórház ügyében a kormány elvesztette a halló-képességét. Száz előterjesztés daczára sem tudta megérteni, hogy a hatalmas intézmény eltartásában *illenék* résztvennie. A községre nem tartozó középiskolák átvétele végett a főváros x. folyamodást intézett már a kultuszminiszterhez, a ki a legszorgalmasabb levéliró létére épp csak a fővárosnak nem válaszol. Az állami üzemek községi adója, az állami funkciókért való ellenszolgáltatás és számos jelentős javaslat hidegen hagyta a kormányt. Pedig egy kis jóakaratu támogatás hihetetlenül megjavitaná a főváros financziális ügyét.

Persze kérni és adni — nem mindegy. Sajnos, ezt nyögi a főváros, de azért reméljük, hogy a Nemzeti Szinház új hajlékának felépitéséhez jó szivvel járul hozzá. A belügyminiszter leirata ez:

A székesfőváros közönségéhez.

Az új Nemzeti Szinház épitését nem lehet továbbra elhalasztani. A szinház mostani épülete nem felel meg többé a napról-napra növekedő igényeknek. Szinpadán lehetetlen a modern szinpadi technika vivmányait alkalmazni s a szinház ennélfogva már az előadások külsőségeinek rendezésében sem érheti el a tökéletességnek azt a fokát, a mely nagyon fontos faktora a sikereknek. Ez az előadások művészi szinvonalára is káros befolyással hat, minélfogva a szinház csak nehezen képes a külföld elsőrangu szinpadaival versenyezni. A nézőtér alig képes ezernél több néző befogadására. Legnagyobbrészt ebben rejlik az oka annak is, hogy a napi bevételek, daczára a szinház tetemes szubvenciójának, nem képesek az előadások költségeit fedezni s a műintézet még a legnagyobb erőfeszítések mellett sem képes pénzügyi egyensúlyát helyreállitani. Végül rámutatok a szük, kényelmetlen, sőt tűzveszélyes ruhatárokra, öltözőkre és egyébb mellékhelyiségekre, a melyek a jelenlegi helyzetet egyszerűen tarthatatlanná teszik.

Egy új, az idő követelményeinek megfelelő Nemzeti Szinház épitése tehát sürgős szükségesség. De minthogy a Nemzeti Szinház mostani telke keskeny és bérházak által is körül van épitve s ennélfogva egy új Nemzeti Szinház épitésére alkalmatlan, más telekről kell gondoskodni. Ez jelentékenyen emeli az új Nemzeti Szinház épitése által amúgy is tetemes költségeket. Tekintettel erre, a fő- és székváros közönségének ismert áldozatkészségére kell számitanom, a mely új kulturális intézményeink létesitésében mindig segédkezet nyujtott.

Annak idejében a Nemzeti Szinházat az egész nemzet áldozatkészsége hozta létre, joggal elvárja és reményli tehát az ország, ha a főváros a Nemzeti Szinház újjá alkotásának nagy munkájához közreműködését felajánlja. Ez a várakozás

a fővárossal szemben annál jogosultabb, mert az országnak a nemzeti művészet és irodalom művelésére hivatott első műintézetéről van szó, a mely körül a fő- és székváros első sorban és a legközvetlenebbül van érdekelve és áldozatkészségre kötelezve. Meg vagyok győződve róla, hogy a fő- és székváros közönsége hazafias lelkesedéssel kész leend egy új Nemzeti Szinházi épület minél gyorsabb létrehozásának nagy munkájában résztvenni, legyen az alkalmas telek ajándékozásával, vagy pedig egy nagyobb összegnek a megszavazásával. Annál is inkább átengedem magamat ennek a reménységemnek, mert a Vigszinház ügyének tárgyalása alkalmával úgy a telekeladó-bizottság, mint az előzetes tárgyalásokra kiküldött albizottság, mint a pénzügyi és gazdasági bizottság részéről is határozatok hozattak, a melyek egy a modern igényeknek megfelelő új Nemzeti Szinház építésének szükségességét hangsúlyozták s egyhangulag kijelentették, hogy ezek a bizottságok hajlandók lennének az új Nemzeti Szinház anyagi támogatását javaslatba hozni.

Mindezek után felkérem a fő- és székvárost, hogy a hozzájárulás nagysága és módozatai felett lehetőleg sürgősen határozzon és határozatát hozzám eljuttassa.

Budapest, 1899. május 19-én,

Széll s. k.

A vízművek munkája a mult hónapban.

Április havában kerületenként a következő új kivetések történtek forintokban: az I.-ben 1846, a II.-ban 1393·25, a III.-ban 15, a IV.-ben 432, az V.-ben 1682, a VI.-ban 3508, a VII.-ben 4667·70, a VIII.-ban 6034·11, a IX.-ben 1504·50, a X.-ben 100·30, összesen a tiz kerületben 21,182 frt 86 kr. A folyó évi április hó végéig összesen 25,445 frt 82 kr. új kivetés történt. A mult év megfelelő időszakában 27,139 frt 41 kr.

Az új dunai alagútról az igazgatóság ezeket mondja:

Az alagút furásánál a két munkáscsoport május hó 17-én este 10 óra 15 perczkor találkozott. A tunnel hossza, a balparti végakna belső falától az elbetonirozott homlokfalig 220·55 m., a belső kis aknák belső falai között 9·70 m., és a szigeti végakna belső falától az elbetonirozott homlokfalig 487·50 méter. Az összes hosz. tehát 717·75 méter, melyből 493·20 m. a szigeti oldalról és 224·55 m. a balpart felől készült. A szigeti oldalról elindult három váltakozó munkáscsoport 291 napig, a balparti ugyanilyen csoport pedig 126 napig dolgozott. Az előbbi 24 óránként átlag 1·90 méter, az utóbbi 24 óránként átlag szintén 1·90 méter tárnát bányászott. Ez időszakok a végaknától való betöréstől a találkozásig lefolyt napokból alakulván, a munkaszüneteket, a kis aknák lemélyitésénél eltelt időt stb. is magukban foglalják; miből megitélhető az, hogy a naponkénti valódi előhaladás több volt.

Folyó év április hó 29-én délután 6 órától május hó 1-én délután 5 óráig a káposztásmegyeri vízmű átemelő telepének üzeme szünetelt. Ez idő alatt kötöttük össze a tunnel balparti végaknájának szivó csövét a szivattyúgépekkel. Április hó 8-án a káposztásmegyeri vízmű továbbfejlesztéséhez szükséges területeket Dunakesz község határában, május 2-án pedig Sziget-Monostor község határában birtokba vettük. A folyó év április havában a főváros összes területén 3.516,652 köbméter szűrt vizet és a balparti részen ipari czélokra 305,453 köbméter szüretlen vizet fogyasztottak.

A mult év megfelelő havában ugyanott 3.476,286 köbméter szűrt és 382,562 köbméter szüretlen vizet fogyasztottak.

A tiszti főorvosi hivatal véleménye az április hónapban kiszolgáltatott vízvezetéki viz minőségéről a következő:

„A vízvezetéki viz úgy vegyi, valamint bakteriologiai szempontból jó volt.“

Az április havi víztermelés és fogyasztás. I. A balparton. A káposztásmegyeri telep adott 1.704,938, a markó-utczai telep természetes szűrt vizet 561,928, homokszűrőkből 358,467, ipari czélokra 305,453, a népligeti kis vízmű 22,356, a jobbparti nagy vízmű a balpartra 155,063, szűrt vizet összesen 2.802,758 köbmétert.

II. A jobbparton. Az újlaki vízmű 878,064 köbmétert.

Községi tisztviselők segélyző pénztára.

Egyik *karlsruhei* lapban olvassuk az alábbi érdekes hirt: A nagyherczegségben két év óta áll fönn a *„Községi tisztviselők segélyező pénztára“*. Az intézmény két részre oszlik: az *A)* osztályra, a mely a községi irnokok segitésével foglalkozik és tekintélyes jövedelmet kap az állampénztárból és a *B)* osztályra, a melynek a többi önként belépő községi és takarékpénztári tisztviselők a tagjai. A községek az *A)* osztályhoz előre befizetett segélyezési összegekkel járulnak, azonkivül az állam a tagdijak 70%-át és a nyugdijak, özvegyi- és árvajárulékok 25%-át pótolja; a mult évben valamivel többet, mint 15,000 márkát pótolt az állam. Az egyesület forgalma az *A)* osztálynál 3%-ot tesz, a *B)* osztálynál 6%-ot. A lefolyt év kezelési eredménye mind a két osztálynál nagyon előnyös volt; természetes azonban, hogy a kiadások a legmagasabb fokig még csak növekvőben vannak. A kezelési költségek csekélyek, minthogy a pénztár kezelését a „Hivatalnokok özvegyeinek segélyező pénztára“ ingyenesen végzi. A törzsvagyonálladék az 1898. év végével a következő volt: Az *A)* osztálynál 306,276 m., a *B)* osztálynál 163,869 m., szemben az előző évivel a tőzsvagyonszaporulat 107,866 m. A pénztár alapitása alkalmából 1897-ben 60,000 m. rendkivüli állami segélyben részesült. 1899. január 1-én a tagok összes száma 571 volt; közöttük 409 tanácsi irnok. 1898. évben 44 községet vettek föl a tagjegyzékbe. A segélyező pénztárba való belépés az irnokokra általánosan kötelező.

Visszaélések a husszemlénél.

A mult héten az egész sajtót bejárta egy hir, a mely a fővárosi állatorvosok ellen irányult. A híresztelés ezeket mondotta:

„A sertésvágások vizsgálatánál már esztendők óta szabálytalanságok történnek, a melyek több ezer forinttal kárositották meg a főváros pénztárát. Budapesten ugyanis a sertésvágások vizsgálatáért minden hentes a levágott sertések darabjáért tiz krajczárt tartozik fizetni. E 10 krajczárok behajtása és a főváros pénztárába való beszolgáltatása tisztán a húsvizsgáló állatorvos dolga, kit ebbeli működésében ellenőrizni nem lehet. Hogy a dolognak némi formája legyen, a főváros központi főpénztára kibocsátott a húsvizsgáló állatorvosok számára könyvecskéket, a melyekben bizonyos számú 10 krajczáros szemlebárcza volt. Ha a könyv kifogyott, az állatorvos-

nak be kellett szolgáltatnia a megfelelő összeget. Azt azonban, hogy az állatorvos hány vágást vizsgált meg, ellenőrizni nem lehetett. Már esztendők óta suttogták a fővárosban, hogy a levágott sertések száma és a fővárosnak húsvizsgálati jövedelme nem áll arányban egymással. Végre is a dolgok nyilvánosságra kerültek és egyszerre két kerületben is megindult a vizsgálat a szabálytalanságok kideritésére és pedig a kilenczedik és a tizedik kerületben. A IX. kerületben, a hol körülbelül 35,000 darab sertés szemlediját nem fizették be a városi pénztárba, a tanács *Holéczy* állatorvost 2000 forint megfizetésére kötelezte. Időközben a tizedik ker. elüljáróság is konstatálta, hogy a kerületben sokkal több sertést vágnak le, mint a mennyi húsvizsgálati díjat bevesznek és ezért is a maga hatáskörében megkezdte a vizsgálatot a kerület két állatorvosa ellen. Ezek a vizsgálatok, ha tényleges szabálytalanságokat is fedeznek föl, csak arra vezethetnek, hogy az illető állatorvosokat kártérítésre kötelezik, vagy a főváros szolgálatából elbocsátják."

Erre a hirre az elnöki ügyosztály a következő nyilatkozatot tette közzé:

> Tény az, hogy a IX. kerületben a sertésvágási szemledijak kezelése körül szabálytalanság fordult elő, de hogy sikkasztás történt volna, azt még a vizsgálat meg nem állapitotta; a polgármester azonban az illető állatorvost, a ki a díjakat nem a szabályoknak megfelelőleg kezelte, az állásától és a fizetésének élvezésétől nyomban felfüggesztette, egyuttal ez ügyben szigorú vizsgálatot rendelt el a polgármester és intézkedett a tekintetben, hogy a sertésvágási szemledijak beszedésének szabályozására nézve a legrövidebb idő alatt javaslatot dolgozzanak ki. A számvevőséget utasította a polgármester, hogy a sertésvágási szemledijak kezelése ügyében az összes kerületeknél vizsgálatot tartson.
>
> Némely napilapnak az ez ügyben megjelent arra vonatkozó közleménye, hogy a VIII-ik (közgazdasági és közélelmezési) ügyosztály az illető állatorvosokat a kár megtérítésére felhivta volna, teljesen valótlan s a fegyelmi eljárás téves magyarázásából ered.

Illetékes helyről pedig lapunkhoz a következő felszólalás érkezett:

> Mélyen tisztelt szerkesztő úr!
>
> Engedje meg, hogy a napilapokban „Sikkasztó állatorvosok" czim alatt megjelent közleményre a helyzet tisztázása szempontjából néhány megjegyzést tegyek és felkérjem, hogy becses lapjában ennek helyt adni méltóztassék.
>
> Több lapban a fenti czim alatt megjelent közleményben a szabálytalanságot elkövetett állatorvosok, mint kerületi állatorvosok vannak megnevezve, holott pedig ezek ideiglenesen napidíjjal alkalmazott állatorvosok, tisztán a sertés hússzemle teljesítésével megbizva és igy össze nem tévesztendők a véglegesen alkalmazott kerületi tiszti állatorvosokkal, a kiknek köszönhető ügyszólván az e téren felmerült szabálytalanság felderitése is és igy most már könnyen érthető, hogy a vádolt IX. kerületi előljáróság nem indított ideiglenesen alkalmazott szakközege ellen fegyelmi vizsgálatot, mert ezt csak véglegesen alkalmazott tisztviselővel, vagy szakközeggel szemben teheti, de hogy nevezett előljáróság a szabálytalanságot elkövetett ideiglenes alkalmazottjával szemben nemcsak, hogy elnézést nem gyakorolt, hanem hogy a fennforgó esetben kellő időben és megfelelő módon teljesitette a kötelességét, bizonyítja azon körülmény, hogy daczára annak, hogy a vizsgálat még teljesen befejezve nincs, az illető alkalmazott már szolgálaton kivül áll.
>
> A mi a szabálytalanság nagyságát illeti a közöltek szerint, ez is helyesbítésre vár, mert ugyanis egy napilapnak azon közleménye, hogy a sertésvész alkalmából Kőbányán eszközölt összeiráskor állítólag észlelt 40,000 drb. sertéshiány is a szóban forgó szabálytalanságra volna visszavezethető; tekintve, hogy szemledij csak levágott sertés után szedetik, az összeírás pedig vész esetén élő sertésekre illetve állatokra nézve foganatosittatik és hogy a 10 kr. szemledij oly csekély, hogy ezért ily tett elkövetését a törvény erre vonatkozó szigorú büntetése is kizárja, és ha még figyelembe vesszük azon körülményt, hogy Kőbányán a tulajdonosok sertései nem csak folytonos hatósági, hanem egyszersmind állandó állami ellenőrzés alatt is tartatnak, a fentemlitett állitólagos hiány, a mely tudomásom szerint nem fordult elő, még ha tényleg előfordult volna is, ezen szabálytalansággal nézetem szerint kapcsolatba nem hozható.
>
> A mi pedig egyes lapok közleményében megjelent azon megjegyzését illeti, hogy ezen szabálytalanság éppen most történik, mikor a székesfőváros azon indokolással, hogy a székesfővárosi állatorvosi szolgálat jól szervezett és mintaszerű memorandumban a fővárosi állategészségügyi államositása ellen a földmivelési miniszterhez feliratot intézett, erre nézve megjegyezem, hogy a szóban forgó szabálytalanság nem czáfolja meg a memorandum emlitett indokait és ezen indokok teljes valóságukban fenn is állanak, mert hiszen az államositások nem a most szabálytalanságot elkövetett ideiglenes állatorvosokra, sem az ezek által teljesitett működésre nem vonatkozik, hanem a véglegesen szervezve levő és a szolgálat szempontjából mintaszerű (fizetés szempontjából sajnos nem) kerületi állatorvosi szolgálatra, úgy hogy államositás esetén is a vágóhidi és hússzemleügy továbbra is mint községi teendő megmarad a hatóság jogkörében és államositva nem lesz, és hogy a főváros az állategészségügyi szolgálatnak mintaszerűvé tételére mindent megtesz és hogy meg is tett, fényesen igazolja azon körülmény, hogy az állatorvosok számának szaporitásával, az állategészségügyi szolgálat szabályozásával a fővárosban az állategészségügyi intézményt, nemcsak az állategészségügynek, hanem a főváros specziális viszonyánál fogva a közegészségügynek is nagy és fontos tényezőjévé fejlesztette, melynek teljesen megis felel; továbbá, ha figyelembe veszszük, hogy az államositás alá nem eső szóban forgó hússzemle ügyét is a megkezdett sertés-közvágóhid megnyitásával teljesen rendezte, végül ha tekintetbe vesszük azon körülményt, hogy az állategészségügyi szolgálat szemponjából szükségessé vált egyöntetű működés elérésére főállatorvosi állást szervez és ezzel az e téren mutatkozó egyetlen követelménynek is siet eleget teni, továbbá, ha tudjuk, hogy az államositani czélzott állategészségügyi működés állami garanciát nem igényel és az állami működéssel és érdekkel kap-

csolatban nincs, a kőbányai sertés-piacz és szarvasmarhavásár kivételével, a hol azonban már évek óta állami közegek teljesítik a kivánt szolgálatot. És végül, ha figyelembe veszszük, hogy az államosítás a főváros hatalmi és jogi helyzetének megcsonkítása mellett még új anyagi teher kirovásával is jár, akkor könyen érthető, hogy a székesfővárosnak, az állategészségügynek a fővárosban leendő államosítása ellen memorandummal élni nem csak joga, de kötelessége is.

Budapest, 1898 május 28-án.

Rátonyi Zoltán
székesf. V. ker. állatorvos.

A rendőrég mulasztásai.

Ős-Budavára. —

Az Állat- és növényhonosító-társaságnak rosszul esett a multkori felszólalásunk Ős-Budavára ellen. Mert — azt mondja a társaság — a főváros nagyvilági élete megköveteli egy nagyobbszabásu mulatókert fentartását. Sem a főváros közönségének, sem az idetóduló idegeneknek nincs megfelelő nyári szórakozásuk Ős-Budavára nélkül. Az Állat- és növényhonosító társaság pedig rá van utalva az ős-budavári bérletre, mert az állatkert fentartásában a közönség nem támogatja, s ha nincs Ős-Budavár, az állatkertnek is — rosszabbul megy a sora.

Hát biz ez nagy baj. Kár, hogy a főváros közönsége nem érdeklődik jobban az állatkert iránt; kár, hogy az iskolásgyermekekbe nem csöpögtetik az állatkert iránti szenvedélyt s nem tartogatnak olyan sportdajkákat, a kik már az anyatejjel közvetítenék az állatkert iránt való föltétlen hódolatot. Igaz, hogy más eszközökkel is föl lehet kelteni az érdeklődést a közönségben. Néha-néha jól megfestett plakátok csábítanák a kiváncsi népet, olykor egy-egy csinos, de vad történet vonulhatna végig futó tüzként a hazai sajtón az állatkert érdekében. Szenzációs mutatványok, népcsoportok stb. mind olyan tényezők, a melyek vonzzák a közönséget. Persze ehhez pénz kell s emiatt van szükség Ős-Budára. De hisz Ős-Budavár nem fizet; tavalyról is adós valami 13,000 forinttal, hát minek ragaszkodnak hozzá? Inkább frissitsék fel a társaságot néhány erős pénzemberrel s egy-két élelmes üzletemberrel. Ezek szolgáltatnak pénzt és invenciót. A publikum bizonyára hálás lesz. Ős-Budát pedig be kell csukni; fölösleges.

A mig azonban ez megtörténik, ha egyáltalán remélhető, néhány szavunk van a rendőrséghez.

A rendőrség ellen az utóbbi időben rendkivül sok panaszt hallunk a prostitució féktelen terjedése miatt. Az erkölcstelen üzelmek szabad tanyát ütnek a legnépesebb utczákban, hogy csak egyet emlitsünk, a Wesselényi-utczában alig van olyan kapubejárat, a mely este 7 órától különböző czélokra ne lenne elfoglalva. Ezt a féktelen viselkedését a rendőri felügyelet alá helyezett némbereknek teljes vadságában és rútságában mutatja Ős-Budavára. Pedig ott is van rendőri poszt; detektivek és aranycsillagos tisztek sétálnak a zsúfolt utakon s mégsem figyelmeztetik a főkapitányt arra, hogy a szabad kereskedést azon a területen, a melyen joga van a főváros minden polgárának megjelenni, szoritsa korlátok közé.

A mulatóhelyre, megengedjük, szüksége van az állatkerti társaságnak Azokra az üzelmekre, azokra az ellenőrzés nélkül történő féktelenségekre azonban a fővárosnak semmi szüksége. Tessék az orfeumok nivójára állitani ősbudavárát; de nem az állatkert, hanem magánterületen. A főváros közönségének tulajdonát képező közvagyont nem szabad ősbudavári czélokra használni még az állatkerti társaságnak sem. Ha a társaság nem tud megélni, jelentse be a fővárosnak. Kérjen hatósági támogatást, forduljon a társadalomhoz: mert igényelhet mindent, — a mig a közügy érdekében cselekszik. De ne igyekezzék a közügyet olyan pénzzel elnémitani, a melyet Ős-Budavárában szerez. Csupán Szent Klára templomába lehetett harangot állitani — szerelemért. Az állatkertet nem lehet fentartani az ősbudavári foglalkozásból.

A rendőrség pedig ne csak a politikai rendnek, hanem a közerkölcsiségnek is legyen őre. S erre a feladatra Ős-Budában hálás terrenumot talál.

Kofák kisorsolása.

A nyilt piaczok kiszorult hősnőire nem jó napok járnak. A csak nemrég létesült vásárcsarnokok a kifejlett forgalom igényeihez mérten kevés befogadási képességgel birnak. A szabad verseny kifejléséről, mely pedig az élelmiszerek olcsóságának leghathatósabb emeltyüje, egyelőre szó sem lehet. Ime, a belvárosnak a Károlylaktanyában kontemplált száz árúhelyére nyolczszáznál több pályázat érkezett. Egész sereg árúsnő igyekszik oda bejutni; bizonyára nem a régi laktanya utáni édes emlékek miatt. A hatóság méltán tartott nemcsak e hölgyek túlságos kapaczitáló képességeitől, de még inkább egy nagyidai jelenettől. Úgy oldotta meg hát a kérdést, hogy a kofákat, mindnyáját egyenlőknek tekinti; egyiknek érvelését sem hallgatja meg, hanem valamennyit kisorsolja. Több se kellett Azóta a kofák a mellékletek és argumentumok halmazával tömik meg kérvényeiket. Azt hiszik ugyanis, hogy a sorshuzó is olyan lesz, mint a csarnok vevőközönsége; a nagyobb súlyu tárgyat választandja. Egyre azonban vigyáznak, úgy intézik a kérvények benyújtását, hogy a lutri baljóslatu számai elmaradjanak. Ennek köszönhető, hogy ma már két kérvénynyel kevesebb vár elintézésre: a 7 és 13 számu kérvények egyszerűen visszavonattak. A kofák azonfelül Budán egy vásárcsarnok-övezeten kivüli téren gyűlést szándékoznak tartani, helyzetük javitása és a sorsolásnak egy árvagyermekkel leendő teljesítése tárgyában. Mint halljuk, mindegyik résztvevő ajánlani akar egy-egy árvagyermeket. Egyszóval a lutri ördögét veszélyes dolog volt a falra festeni, — pláne ha a hallgatag számokat beszédes kofák helyettesitik!

Egy iskolaigazgató fegyelmi ügye.

Öt hónappal ezelőtt a polgármesterhez feljelentés érkezett az Erzsébet-város egyik legnépesebb elemi iskolájának igazgatója ellen.

A feljelentő azzal vádolta az igazgatót, a ki egyébként kedvező anyagi viszonyok között él és a fővárosi bizottságnak is tagja, hogy a magánvizsgálatok díjaival nem számolt el, magánvizsgálatok naplókönyveit eltüntette s igy egyrészt meg nehezíti az ellene indított vizsgálatot, másrészt a magántanulók iskolai anyakönyvének megsemmisítésével lehetetlenné teszi, hogy a magántanulók valaha bizonyítvány másolatot kapjanak; az igazgató az iskola egyik helyiségét és az iskolai berendezéseket a maga czéljaira használja fel; a főváros tűzifáját korlátlan mennyiségben fogyasztja.

A polgármester azonnal utasította az illetékes tanácsi ügyosztályt a vizsgálat megtartására azzal, hogy az eredményről 30 nap alatt tegyen jelentést.

Ez történt öt hónappal ezelőtt.

Az Erzsébetvárosban nyiltan beszélgetnek az igazgató ügyéről, a ki kénytelen a feljelentést tűrni s türelemmel várni, a mig a nagy sebbel-lobbal megindult, de egyszerre ellanyhult vizsgálat véget ér.

Az igazgató ellen indított vizsgálattal majdnem egy idős a *Hahóthy* és *Tanos* igazgatók ellen indított vizsgálat, a melyet meglehetős erélylyel és gyorsasággal fejeztek be.

Az erzsébetvárosi igazgató ellen tett följelentés pedig annyira sulyos, hogy a főpolgármester az első napon azt akarta, hogy a megvádolt igazgató mondjon le a törvényhatósági bizottságban elfoglalt állásáról.

Az erélyes intézkedések azonban az idők multával jelentéktelen szabálytalanságokká zsugorodtak össze, mert állitólagos befolyások állják utját a vizsgálat rendes menetének s a feljelentett körülmények beigazolásának.

Hirek a városházáról.

Kötelező állami biztosítás a szőlő- és mezőgazdaság terén.

Gyöngyös városa érdekes felterjesztést küldött pártolás végett a főváros közönségéhez. Azt kéri ugyanis felterjesztésében a földmivelési minisztertől, hogy a szőlő- és mezőgazdaság terén az elemi csapások ellen hozzák be a kötelező állami biztositást. A kérelmet a vásárcsarnok bizottság pártolólag terjeszti a tanács útján a közgyűlés elé.

A tanitói állás népszerűsége.

A főváros iskoláihoz legutóbb négy igazgató-tanitói, 40 osztálytanitói és segédtanitói s úgyanennyi tanitónői állásra hirdettek pályázatot. Az első 4 állásra pályázott 64 tanitó; a második sorban levő állásokra 261 tanitó (ezek közül 123 fővárosi, 138 vidéki), a tanitónői állásokra 415 tanitónő, a kik közül 156 fővárosi, 259 vidéki. A 88 állásra összesen 738-an pályáztak.

A díszletek költsége.

A főváros háztartásában egyéb szubvencziók közt helyet foglal egy 1500 forintos tétel is, a melyet a Várszinháznak ad a város díszletek beszerzésére. Az összeg felhasználásáról minden három évben elszámol az intendantura, s az elszámolás alkalmával a Várszinház fölöslegét kiselejtezik, a használhatóbb tárgyakat pedig átengedik a Krisztinavárosi szinkörnek. A leltározás és selejtezés most történt meg a két szinházban s az eljáró bizottság olyan értelmű javaslatot tesz a tanácsnak, hogy a kiadott szubvenczió felhasználásának ellenőrzésére valami szabályrendeletfélét alkosson, mert nem tartja helyes dolognak, hogy a főváros közpénzét minden ellenőrzés nélkül adják ki.

Az iskolakötelesek nyilvántartása.

A főváros törvényhatósága nemrég olyan határozatot hozott, a mely kötelezi a kerületi iskolaszékeket, hogy a vidékre költöző iskolaköteleseket jelentsék be. Ennek a bejelentésnek az a czélja lett volna, hogy a vidéki törvényhatóságokat előre értesitik, a területükre érkező iskolakötelesekről. Az újitás eredménye azonban még a semminél is kevesebb, s a mellett igen kellemetlen helyzetbe sodorta a főváros tanácsát. A Budapestről elköltöző iskolakötelesek ugyanis sohasem érkeznek meg arra a helyre, a hová a tanács őket bejelenti. A nyilvántartásnak ez a formája tehát hiába való. Viszont a vidéki törvényhatóságok a reform óta állandóan bejelentik a Budapestre költöző iskolaköteleseket, a kiket az előljáróságok nem tudnak megtalálni. A tanács most a nyilvántartás megszüntetését javasolja a közgyűlésnek.

A kisiparosok zaklatása.

Megemlitettük, hogy a vámvonalak kihelyezésével kapcsolatos épitkezéseknél a főváros a kisiparosokat is munkához akarja juttatni. Ez ügyben érdekes vélemény eltérés támadt a tanács VIII. ügyosztálya és a mérnöki hivatal között. Ez utóbbi a legkisebb megrendelést is csak szerződés mellett akarja kiadni, mig az ügyosztály egyszerű alkulevéllel akarja megoldani a kérdést, mert a kisebb iparosokat meg akarja menteni a szerződéssel járó költségektől. Az ügyosztály álláspontját számos preczedens támogatja s igy valószinű, hogy a kisiparosok az első nagyobb fővárosi vállalkozásnál elkerülik a szokásos zaklatást.

Tenyészállat-vásár.

A főváros a marhavásártéren nagy áldozattal létesitette a gazdasági állatvásárt, a mely azonban nem tud felvirágozni, mert nincs külön vasúti lerakodója s a gazdák a drága tenyészállatokat nem akarják a közös lerakodó helyre küldeni.

A mig ez a külön lerakodó létesül a vásárpénztár arra kérte a fővárost, hogy a tenyészállatvásár rendes időhöz kötve háromszor hetenkint tartassék. A vásárcsarnok bizottság a vásárpénztár kérelmét nem helyesli, mert a vásároknak határidőhöz való kötése a forgalmat még inkább csökkentené. Azt javasolja tehát a tanácsnak, hogy a tenyészállatvásár mindennap megtartassék, mert csakis igy lehet arra számitani, hogy a gazdaközönség nagyobb mennyiségben fogja felkeresni ezeket a vásárokat.

Városi fürdők – külföldön.

A legnagyobb városi fürdőintézete Németországban legközelebb *Berlinnek* lesz. A városi képviselők bizottsága elhatározta, hogy az Oderberg-úton 819,000 márkáért városi fürdőt épít. Az uszoda 290 m^2 térfogatu lesz. Azonkívül 63 kád- és 63 hullámfürdő áll a közönség használatára. — *Münchenben* 1898-ban a városi hullám- és kádfürdőket összesen 421,913 fürdővendég látogatta. Ez idő szerint Münchenben a Frühlingsstrassen, Tumblingerstrassen, Schleissheimerstrassen, Bavariakörúton és Kirchenstrassen van városi fürdő. Három új fürdő pedig épités alatt áll.

A kőbányai sertésszállások csatornázása.

A sertésszállásokat végre esztendőkig tartó herczehurcza után csatornázni fogják. A főváros részéről beterjesztett terveket a közmunkatanács csekély módositással elfogadta s igy legközelebb megkezdik a Szállástelep területen levő Tuzok, Fertő, Balkán, Gém, Árpa, Somfa, Makk, Szállás, Jegenye, Mázsa, Alsó-vaspályautcza és a Schuster János-tér csatornázását. A munkálatokra a mérnöki hivatal 79,800 forintot irányozott elő.

Sertés kényszervágóhid.

A kőbányai szállásbirtokosok sertés kényszervágóhidat akarnak felállitani, a melyben a gyanus és beteg állatokat vágnák. A vágóhid állathulla feldolgozó teleppel volna kapcsolatban s az az előnye lenne, hogy a vágás után egészségesnek talált állatot rendes uton értékesitenék, a beteg állatokat pedig a termokémiai telepen feldolgoznák. Ilyenformán az állat tulajdonosok érdeke minden tekintetben meg volna védve. A kényszervágóhid és termokémiai telep czéljaira a érdekeltség ingyen telket kér a fővárostól.

KÖZGAZDASÁG.

A kazánvizsgálatok ügye.

Minduntalan előfordul, hogy a kellő elővigyázat hiányában és a rendszabályok pontos be nem tartása miatt az épitéseknél történt emberáldozatokkal járó szerencsétlenségek folytán a büntető biróságoknak részint az épitőmestereket, részint az épitéseknél alkalmazott pallérokat évekre menő fogházbüntetésekre és pénzbüntetésekre kell itélnie. Ezen szerencsétlenségek talán nem egyedül az illető épitészek vagy pallérok könnyelműsége miatt következnek be, de igen gyakori esetekben, a nem kellő erővel és komolysággal gyakorolt hatósági ellenőrzés is lehetővé teszik az ily szerencsétlenségek bekövetkeztét.

De nemcsak az épitéseknél fordulhatnak elő ily szerencsétlenségek, hanem egy olyan agrár államban, mint Magyarország, a melynek fő kereseti forrása és foglalkozása a földmivelés, a cséplés idejében a gőzgépek körül alkalmazott munkások sorában is gyakoriak a szerencsétlenségek. Ezeket részben a munkások könnyelműsége, részint a gőzgépek alkatelemeinek tiltott anyagokból történő előállitása következtében a folyton használatba vett gépek szerkezetei okozzák.

E szerencsétlenségeknek a lehetőségig való megakadályozása végett a kormány még 1871-ik évben rendeletet bocsátot ki, a melyben kimondotta, hogy a gőzgépet mindaddig használatba venni nem szabad, mig a kazánt az illető kazánvizsgáló-bizottság meg nem vizsgálta, hogy gőzgépnél sem a kazán alkatrészei, sem a gőzfejlesztő csövek öntött vasból nem lehetnek.

Ez a rendelet egyrészt humánus, másrészt biztonsági szempontból az előre gondoskodás természetével bir s kiterjed minden 1 atmospherát meghaladó gőzgépekre. A miniszteri rendelet hatályban van, de csak akkor hajtják végre, ha hazai gyárak által készitett gőzgépekről van szó, mert ezek, a mint a gőzgép elkészül, azt a miniszteri rendelet értelmében lelkiismeretesen megvizsgáltatják a kazánvizsgáló-bizottsággal. Ám de nem úgy cselekszenek némely nem hazai, főképp pedig a lajthántúli gépgyárosok, a kik Budapesten nagy raktárakban olyan gőzgépeket tartanak, vagy megrendelés esetében direkte a gyáraikból a vevőhöz szállitanak, a melyek a hatósági kazánpróbát ki nem állották, s a melyekhez a vizsgálati tanusitvány nincs mellékelve. A gazda, a kinek ilyen gépet szállitottak, felállittatja a gépet s mikor a gépészét felhivja, hogy vizsgálja meg, ez kijelenti, hogy a gépet használatba nem veheti, mert nincs kazánvizsgálati tanusitvány, sőt miután egy gőzfejlesztő cső eltört, kijelenti, hogy az öntött vasból készült gépet egyáltaljában tilos használatba venni. A gazda, a kinek szüksége van a gépre, rögtön magával viszi a gőzfejlesztő csövet s kéri a gyár képviselőjét annak kicserélésére és a hiányzó kazánvizsgálati tanusitvány kiadására. Ott azonban azt a választ nyeri, hogy Ausztriában a kazánpróba nincsen kötelezőleg kimondva, a csövet pedig egy fényezett más csővel kicseréli. A gazda ragaszkodik a tanusitványhoz és rendelkezésére bocsátja a czégnek a gépet, a mit a gyár képviselője nem fogad el; perre kerül a dolog, a gyári képviselőnél alkalmazott személyek leteszik a hitet arra, hogy a vevő kötelezte magát a gép árát egy bizonyos idő alatt megfizetni, a gazdát feltétlenül elmarasztalják, s a gőzgépet a pusztáján fénykép gyanánt őrizheti a pajtájában.

De ha a gépész nem elég lelkiismeretes és a rendelet ellenére a gépet használatba veszi, ez esetben, ha egy ily öntött vasból készült gőzfejlesztő cső elpattan, a gép körül alkalmazott munkások leforráztatnak, a büntető biróság az ártatlan gazdát s a gépészt (ha életben marad) vagyoni és személyes felelősségben marasztalja el és reájuk pénz- és szabadságvesztés büntetést szab; a gyáros pedig a markába nevet. Itt volna az ideje, hogy a kormány a gyáripar fejlődése következtében a mostani viszonyoknak teljesen meg nem felelő 1871-iki rendeletét egy újabb rendelettel pótolja, a melyben utasittatnának úgy a helybeli, mint a raktárakkal biró osztrák és külföldi gyárosok, hogy kazánpróba tanusitvány nélkül gőzgépet raktáron tartani, vagy azokat eladni ne merészkedjenek, épúgy tartózkodjanak oly gépek eladásától, a melyeknek gőzfejlesztő csövei öntött vasból készültek. A szankczió pedig a rendeletnek akkép adatnék meg, hogy az ily gép adás-vételi ügylete semmis s azonfelül pénz- és esetleg szabadságvesztés büntetését is maga után vonná.

Hivatalos hirdetések.

Hirdetmény

Budapest székesfőváros tanácsa az ujonnan megállapított fővárosi fogyasztási adó (-vám) vonalak jövedéki biztosítása érdekében az új vámvonalak mentén kijelölt helyeken emelendő vámház, vám ellenőri, fogyasztási adó kirendeltségi és pénzügyőrségi épületek együttvéve 305,455 frt 35 krral előirányzott összes föld-, kőmives-, elhelyezési- és összes egyéb építési munkáira, beleértve az egyes faköpenyegeket az őrszemek számára és a tilalmi táblákat is, nyilvános árlejtést hirdet.

A munkák területileg megállapitott 8 csoportban vannak, melyek közül 6 a vámvonalnak a Duna balparti, 2 pedig a Duna jobbparti szakaszára esik.

A munkára kizárólag csoportonként lehet pályázni és pedig úgy az egy-egy csoportba tartozó összes munkára, mint az egyes csoportokba tartozó egyes munkanemekre külön-külön.

Egy vállalkozónak több csoportra, vagy több csoportba tartozó ugyanazonos munkanemre pályázni csak külön-külön teendő ajánlattal lehet.

Az egyes munkacsoportok keretébe tartoznak

A) **a Duna balpartján**:

az *I. csoportban* (a vámvonalnak a XI. ker. Boráros-tértől az Üllői-útig terjedő szakaszán) 1. egy 34,344 frt 09 krajczárral előirányzott kétemeletes vámház az összekötő vasút és az Üllői-út keresztezésénél; 2. egy 2,147 frt 22 krral előirányzott földszintes vámellenőri épület ugyanott; 3. egy 1103 frt 56 krral előirányzott másodrendű; 4. két egyénként 850 frt 18 krral előirányzott harmadrendű földszintes pénzügyőri épület; 5. nemkülönben e vonalszakaszon felállítandó összesen 1395 frt 27 krral előirányzott akol, sorompók, faköpenyegek, tilalmi táblák és kerékvetők;

a *II. csoportban* (a vámvonalnak az Üllői-úttól a X. ker. Fehér-útig terjedő szakaszán) 1. egy 33,480 frt 09 krral előirányzott kétemeletes vámház az összekötő vasút és a kőbányai-út keresztezésénél; 2. egy 2147 frt 22 krral előirányzott földszintes vámellenőri épület ugyanott; 3. három, egyénként 850 frt 18 krral előirányzott harmadrendű pénzügyőri épület; 4. nemkülönben e vonalszakaszon felállítandó, összesen 974 frt 42 krral ellőirányzott akol, sorompók, faköpenyegek, tilalmi táblák és kerékvetők;

a *III. csoportban* (a vámvonalnak a X. ker. Fehér-úttól a X. ker. Kerepesi-útig terjedő szakaszán) 1. egy 34,344 forint 09 krral előirányzott kétemeletes vámház a Fehér-úti aluljárónál; 2. egy 2147 frt 22 krral előirányzott földszintes vámellenőri épület ugyanott; 3. 2545 frt 80 krral előirányzott földszintes fogyasztási adókirendeltségi épület a körvasút és Kereszturi-út keresztezésénél; 4. nemkülönben e vonalszakaszon falállítandó, összesen 545 frt 19 krral előirányzott sorompók, faköpenyegek, tilálmi táblák és kerékvetők;

a *IV. csoportban* (a vámvonalnak a X. ker. Kerepesi-úttól a VII. ker. Erzsébet királyné-útjáig terjedő szakaszán) 1. egy 34,344 frt 09 krral előirányzott kétemeletes vámház a körvasút és a X. kerületi Kerepesi-út keresztezésénél; 2. egy 2147 frt 22 krral előirányzott földszintes vámellenőri épület ugyanott; 3. egy 2,545 frt 80 krral előirányzott földszintes fogyasztási adókirendeltségi épület a körvasút és a Szt.-Mihályi-út keresztezésénél; 4. egy 1103 frt 56 krral előirányzott földszintes másodrendü és 5. egy 850 frt 18 krral előirányzott földszintes harmadrendű pénzügyőri őrház; 6. nemkülönben e vonalszakaszon felállítandó, összesen 970 frt 34 krral előirányzott akol, sorompók, faköpenyegek, tilalmi táblák és kerékvetők;

az *V. csoportban* (a vámvonalnak az Erzsébet királyné-útjától a VI. ker. Váczi-útig terjedő szakaszán) 1. egy 34,344 forint 09 krral előirányzott kétemeletes vámház az Erzsébet királyné-útja és a körvasút keresztezésénél; 2. egy 2147 forint 22 krral előirányzott földszintes vám ellenőri épület ugyanott; 3. egy 1226 frt 29 krral előirányzott elsőrendű; 4. egy 1,103 frt 56 krral előirányzott másodrendű és 5. egy 850 frt 18 krral előirányzott harmadrendű pénzügyőri őrház, ez utóbbi az újpesti hajóállomásnál; 6. nemkülönben e vonalszakaszon felállítandó 938 frt 27 krral előirányzott sorompók, faköpenyegek, tilalmi táblák és kerékvetők;

a *VI. csoportban* (a vámvonalnak a VI. ker. Váczi-úttól a Duna balpartja mentén az V. ker. Grünwald-féle gyárig terjedő szakaszán) 1. egy 33,480 frt 09 krral előirányzott kétemeletes vámház a körvasút és a Váczi-út keresztezésénél; 2. egy 2,147 frt 22 krral előirányzott földszintes vám-ellenőri épület ugyanott; 3. egy 1226 frt 29 krral előirányzott másodrendű; 4. két egyenként 850 frt 18 krral előirányzott harmadrendű földszintes pénzügyőri őrház; 5. nemkülönben e vonalszakaszon felállítandó, összesen 1047 frt 99 krral ellőirányzott akol, sorompók, faköpenyegek, tilalmi táblák és kerékvetők;

B) **a Duna jobbpartján**:

a *VII. csoportban* (a vámvonalnak a III. ker. Kis-Czelltől az I. ker. Laszlovszky-féle vámházig terjedő szakaszán, továbbá a Császárfürdő előtt 1. két, egyenként 1226 frt 29 krral előirányzott elsőrendű földszintes pénzügyőri őrház; 2. három, egyenként 850 frt 18 krral előirányzott harmadrendű földszintés pénzügyőri őrház, közülök egyik a császárfürdő előtt, a Dunaparton; 3. nemkülönben e vonalszakaszon felállítandó s összesen 884 frt 84 krral előirányzott sorompók, faköpenyegek, tilalmi táblák és kerékvetők;

a *VIII. csoportban* (a vámvonalak az összekötő vasúti híd budai fejétől az összekötő és déli vasutnak töltései mentén egészen a Laszlovszky-féle vámházig terjedő szakaszán) 1. egy 34,344 frt 09 krral előirányzott kétemeletes vámház az összekötő vasút és fehérvári-út keresztezésénél; 2. két, egyenként 2147 frt 22 krral előirányzott földszintes vámellenőri épület, az egyik ugyanott, a másik a Laszlovszky-féle régi vámháznál; 3. egy 2545 frt 80 krral előirányzott földszintes fogyasztási adókirendeltségi épület az átlós úti aluljárónál; 4. két, egyenként 1103 frt 56 krral előirányzott másodrendű; 5. három, egyénként 850 frt 18 krral előirányzott harmadrendű pénzügyőri őrház; 6. nemkülönben e vonalszakaszon felállítandó, összesen 1869 frt 68 krral előirányzott sorompók, faköpenyegek és kerékvetők.

Az ajánlatokat az „ajánlati feltételek értelmében szerkesztve, kiállítva és felszerelve legkésőbben *f. é. junius hó 23-ik napjának d. e. 10 óráját*g kell benyujtani a főv. tanács VIII. ügyosztályában (IV. ker., Borz-utcza 7. sz. II. em. 3. sz. ajtó) Hermann Béla tanácsnok úr vagy helyettese kezéhez.

Az árlejtésre, valamint a munkára vonatkozó összes feltételek munkacsoportonkint 3 forintért, munkanemenkint pedig 50 krajczárért kaphatók a tan. VIII. ügyosztályában, a hivatalos órák alatt. Közelebbi adatok és felvilágositások pedig a bemutatandó anyagmintákra nézve is, a mérnöki hivatal (IV. szakosztályában, IV. ker. Borz-utcza 7. sz. II. em. 9. sz. ajtó) levő építés-vezetőségnél kaphatók.

Budapesten, 1899. évi május hó 25-én.

A székesfőváros tanácsa.

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa. 62,454. szám. 1898.—VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és verseny-tárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a ***„Magyar Székesfőváros“*** című hetilappal közöljék.

Miről dr ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek.

Kelt ***Budapesten,*** 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,

polgármester.

Nyomatott Hornyánszky Viktor sc. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. junius 12. 24. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERE.

Ajánló-levél.

A „**Magyar Székesfőváros**“ szerkesztősége a lap részére ajánlatot kért tőlem. Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagyközönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a szerkesztőség kérésének eleget téve, a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Következetlenség.

A főváros tanácsát legutóbb azzal vádolta meg a kereskedelmi miniszter, hogy a közgyülést nem informálja alaposan. A miniszternek — lehet — akkor igaza volt. Ma hasonló vádnak az alapja van előttünk. A tanács a főváros szolgálatában álló munkásoknak betegség esetén leendő segitése dolgában a közgyülés elé olyan javaslatot terjesztett, a melynek eredménye az lett, hogy a munkásokra kivetik a biztosítási díj kétharmadát, egyharmadát pedig a főváros fizeti.

Ez a határozat igazán komikus. A törvényhatóság segíteni akar (?) a munkásokon s teszi ezt olyanformán, hogy megadóztatja őket megkérdezésük nélkül s akaratuk ellenére. Ez az abszolutisztikus eljárás nem méltó a fővároshoz. Ha segíteni törekszik a munkásain, tegye ezt úgy, hogy a munkásnak is legyen belőle haszna. De ne vessen rá olyan adót, a melyet a munkás nem köteles viselni, csak abban az esetben: ha a megélhetés kényszeríti rá.

A tanács állítólag a munkabérek felemelését tervezi. Megfelel ez a béremelés a kivetendő biztosítási adónak? Ha igen, úgy miért nem jelentette be a munkadíj felemelését a most tárgyalt javaslattal egyidőben? Mert nem akarta a közgyülést kellően informálni. Ez a bujkáló eljárás nem illik a tanácshoz, mert minduntalan következetlenségbe ejti a közgyülést.

Hisz alig hogy ezt a határozatát meghozta a törvényhatóság, már előtte volt egy másik javaslat, a mely 13,200 forint jutalom megszavazását indítványozta a vásárcsarnokok építésénél résztvett hivatalos személyek javára.

A közgyülés, a mely keveset olvas a javaslatokból, már-már megszavazta a kért jutalmat, a mikor a törvényhatóság néhány komoly tagja figyelmeztette arra a következetlenségre, a mely a jól dotált tisztviselők és a munkások ügyében beterjesztett két javaslat között van. A munkásoknál krajczárokat tagadtak meg, hogy a nagyjövedelmü tisztviselőknek ezreket adjanak jutalmul.

S a figyelmeztetés használt. A közgyülés megtagadta a jutalmat, de megint következetlen határozatot hozott — a tanács hibájából.

A jutalmul adandó 13,200 forintból ugyanis 1200 forint jutott volna annak a két tanácsjegyzőnek, a kik a vásárcsarnokok építése alatt fáradhatatlan buzgalommal dolgoztak az ügy érdekében, különböző kiadásokba verték magukat a hivatalos időn túl töltött munkaidő alatt, szabadságra nem mentek, élelem- és fuvarköltségük volt s mind a mellett a műszaki személyzet ezreivel szemben csak 600—600 forintot számítottak föl. A közgyülés ezt sem szavazta meg, mert a tanács informácziója szerint ez az 1200 forint is jutalomdíjképen szerepelt.

Nem tudható, hogy ezt a hibát hogyan fogják megkorrigálni. De az tény, hogy a tanácsnak szakítania kell a homályos, érthetetlen, vagy kétértelmű javaslatokkal. Az őszinteség hiánya mindig csak bajt okoz. A tanács eljárása pedig többnyire hiján van az őszinteségnek. S ezt az eljárást a főváros nem érdemli meg. Inkább a nyilt rosszakaratot, mint a jezsuitáskodó, határozatlan fellépést. A kétszinü politikának csőd a vége. S a tanács ennek az igazságát előbb-utóbb szomorúan tapasztalhatja — önmagán.

A vakok foglalkoztatása.

Nagy azon szerencsétlen embertársainknak száma, a kik érzik a nap melegét, de fényét sohasem látják, a kik a természet szépségeiben nem gyönyörködhetnek, a kik egész életüket teljes sötétségben kénytelenek eltölteni.

Ezeket a szerencsétleneket a könyörületet nem ismerő barbár megölte, a félművelt nép pedig koldustarisznyával az utczára löki, a nemesszivü és okos ember, az „ember“ azonban magához vonzza, türelemmel tanitja, különféle iparágban kiképezi és a szerencsétleneknek módot nyujt arra, hogy ne alamizsnából, hanem munkájukkal legyenek képesek önmagukat fentartani, hogy munkálkodásuk között balsorsukról megfeledkezhessenek.

„A legnagyobb szerencsétlenséget, a legmélyebb fájdalmat a munka és azzal az idő gyógyitja.“

E szavak vannak bevésve a berlini vakok intézete főlépcsőzetének falán és ha az intézet műhelyeibe, munkatermeibe lépünk, e szavak igazságáról győződünk meg, mert az intézet vakjai serény munkálkodásuk között nyomorúságukra nem gondolva valóban olyan boldogok, hogy észre sem vesszük, hogy vakok között vagyunk.

Az intézetben ngyanis a vakok a kefekötés, kosárfonás, székfonás és a kézi munka minden nekik való ágaiban a legélénkebb működést fejtik ki és keresik meg mindennapi kenyerüket.

Így az intézet kimutatásaiból látjuk, hogy havonkint egy kefekötő 96 márkát, egy kosárfonó 52—53 márkát, egy székfonó 24 márkát keres.

De nemcsak Berlinben, hanem a külföld számos városaiban tanitják a vakokat különféle mesterségekre, és gondoskodnak, hogy munkájuk legyen. Így a steglitzi intézetben a vakok ágyugolyó-kosarakat készitenek, a melyeknek darabjáért 3 márkát kapnak és azokat jobban készitik, mint a látó munkások, mert mig egy alkalommal a vakok által készitett kosarak mind kifogástalanok voltak, addig ugyanazon alkalommal a látómunkások által beszállitott kosarak egy részét mint hibásakat vissza kellett utasitani. Drezdában a vakok kötélveréssel foglalkoznak és azzal egy munkás naponkint átlag 2 márkát keres.

Külföldön különben egyes városokban már oly vak iparosokat is találunk, a kiknek mint önálló iparosoknak saját műhelyök van és több segéddel dolgoznak.

Ime a mit a természet megtagadott vagy a mit a sors csapása elvett számos embertársunktól, azt pótolja a gyarló ember könyörülete, szeretete és okossága, mert

világot teremt a világtalannak, kenyeret ad az éhezőnek, boldogulást nyujt a boldogtalannak.

A midőn a vakokról ekként gondoskodunk, nemcsak a szerencsétlenekkel teszünk jót, hanem a társadalom válláról egy nagy terhet emelünk le, és a közgazdaság terén oly nagy produktiv erőtőkét értékesítünk, melyet ki nem használni valóban nagy veszteség volna.

Nálunk a vakok ügye sajnos a kezdet stádiumában van.

Van ugyan egy országos intézetünk, a melyben a vakokat irni, olvasni és zenére, sőt mesterségekre is tanítják, és az intézet mellett egy foglalkoztató műhelyt is tartanak fen; ezen intézetben és foglalkoztatóban azonban — még ha a közel jövőben nagyobbitani is fogják — a szerencsétlenek csak igen korlátolt számban helyezhetők el, részben mert az intézetbe a szabályok értelmében csak a 10 éven esetleg 14 éven aluli korban levő gyermekek vehetők fel és legfeljebb 25 éves korukig tarthatók benn, részben mert az intézet megfelelő anyagi erővel és helylyel nem rendelkezik; a foglalkoztatóban pedig csak az intézet növendékei és azoknak is csak egy nagyon kis töredéke találhat helyet.

Mily sors vár tehát nálunk azon szerencsétlen vakokra, a kiket hely és dotáczió hiányában nem vehetnek fel az intézetbe? azokra, a kik az intézetben életök 25-ik évét elérték s az intézetből elbocsáttatnak? azokra, a kik 14 éves koruk után vakultak meg? Legnagyobb részére a koldusbot, az alamizsna-kenyér vár, mert a szerencsétlen világtalanokról eddig megfelelőleg nem gondoskodtunk, pedig a vakok száma hazánkban a 71,000-e tmeghaladja.

Minden oly törekvést tehát, mely a vakok sanyarú helyzetének javitására és különösen arra irányúl, hogy őket ne koldusokká, hanem a társadalom hasznos munkás tagjaivá tegye, nemcsak humanitási tekintetekből, hanem közgazgasági érdekből is fel kell karolnunk és elősegitenünk, hogy hazánkban is — miként a művelt nyugaton a vakok ügye ne koldus-ügy, hanem rendezett kulturális és közgazdasági ügy legyen.

Az állam természetesen egy maga nem képes a vakok ügyét megoldani, szükséges, hogy a társadalom azt felkarolja és magáévá tegye.

A mult évben meg is alakult egy egyesület „A vakokat gyámolító országos egylet", mely czéljául tüzte ki: a Magyarország területén élő szegénysorsú vakok oktatásának és nevelésének előmozditását; a kenyérkereseti szakmát (ipart vagy zenét) tanult felnőtt vakok továbbképzést és foglalkoztatást vagy közvetités útján foglalkoztatáshoz juttatását; oktatásban nem részesült felnőtt vakok, elaggott vakok és ezek családtagjainak segélyezését és gyámolitását; szóval az összes vakok elhanyagolt ügyének felkarolását és életsorsuknak emberi méltóságukat megillető módon való biztositását.

Az egyesület folyó évi május 28-án tartotta meg első közgyűlését, a mely alkalommal beszámolt első évi működéséről,

Az első évben természetesen a kezdet nehézségeivel és a közönség közönyösségével kellett küzdenie; munkássága különösen az egyesület szervezésére, taggyűjtésre, és a vakok segélyezésére szoritkozott, de e mellett foglalkozott az egyesület azzal is, hogy vak zongorajátékosokat, zenészeket, zongora hangolókat és székfonókat juttatott keresethez, nem különben a vakokat foglalkoztató műhely felállitásával is.

Ez évben már foglalkoztató műhelyét be is fogja rendezni, még pedig akként, hogy abban vakokat bizonyos iparágakban (kefekötés, kosár-, székfonás stb.) fog kiképeztetni, és már kiképzett vak iparosokat állandóan munkával fog ellátni.

Egyelőre megfelelő anyagi eszközök hiányában természetesen csak nagyon korlátolt számban veheti fel műhelyébe e szerencsétleneket, mert a tanuló vakoknak még keresetük nem lévén, azok élelmezéséről, legalább ebédjükről is kell gondoskodnia. Az ebédet a vakoknak a népkonyhából melegitő kocsiban fogják a műhelybe szállitani és egy ember ebédje naponkint 10 krba, egész évre tehát 36 frt 50 krba fog kerülni.

Az első év a legnehezebb lévén, egyes, nemes emberbarátok már bejelentették, hogy egy-egy vak tanoncz első évi ebédköltségeinek fedezését magukra vállalják. Minél több hasonló nemes emberbarát fog jelentkezni, annál több vakot lehet majd kitanitani és keresetképessé tenni. Csak 20 fillért kell az illetőnek félre tennie, és ezzel nemcsak boldoggá tesz egy szerencsétlent, hanem a társadalomnak egy hasznos, munkás tagot is szerez.

Az egyesületnek az országban 63 alapitó és 745 rendes tagja van, a mi vajmi kevés az egyesület kitüzött szép, nemes és közgazdasági czéljainak eléréséhez, kivánatos volna tehát, hogy az ilyen igazán humánus és közhasznú egyesületet minél többen támogassák — hiszen a rendes tagok csak évi egy forintot, az alapitó tagok vagy egyszersmindenkorra 50 koronát vagy tiz éven át évi 3 frtot fizetnek.

A ki tehát az egyesületbe be akar lépni, vagy a kiknek zongorajátékosra, esetleg zongorahangolóra volna szüksége, az közölje kivánságát — esetleg levelezőlapon — az egyesülettel, melynek helyisége Budapesten, VIII. kerület Szilágyi-utcza 2. sz. alatt van. A vakok munkáit is ugyanott lehet majd megvenni.

Adjunk kenyeret a keresetképtelen világtalanoknak és munkát a munkaképes vakoknak.

Almády Géza.

Az örökimádás temploma.

Magyarország nagy Asszonyának örök dicsőségére tervezik az örökimádás templomát. A társadalmi mozgalom csodás eredményeket mutat fel, s most már a fővároson fordult meg, hogy az alattvalói hódolatnak ez a magasztos szimboluma valósággá váljon. Sajnos, a kérdést a főváros mérnöki hivatalának kell mindenekelőtt tárgyalni, a mely — mint minden ügyben — most sem tagadhatta meg magát.

Az örökimádás templomának helyére vonatkozó mérnöki hivatali javaslat épp oly határozatlan, tartalmatlan, mint minden más elaboratuma. Nem mondja: *ez jó, ezért; ez kell, amazért:* hanem ingadozó, bizonytalan, habozó frázisokkal döczög végig a főváros zegzugos sikátorain apró, dísztelen terein s kapkodva most ezt, majd egy másik helyet javasol a templom részére.

Deveczis Ferencz műszaki tanácsos a Dunapartot s természetesen az új belvárosi templom helyét javasolja. A középitési igazgató javasolja ezt is, a Rókus helyét, továbbá a Ferdinánd-teret, a Sándor-teret a Rezső-teret stb. Okszerű megokolás nincs a javaslatokban. Pedig a köztisztviselőnek számitania kell mindig a köz érdekével is.

A fővárosnak, a mely financziáliter kimerült, rövid idő alatt két templomról kell gondoskodnia; a Belváros új templomáról és a józsefvárosi plébánia kettéválasztása után, vagy még előbb a józsefvárosi új plébánia templomról.

A két templom közül valamelyiket kapcsolatba lehetne hozni az örökimádás templomával. Ilyenformán a főváros a hely és némi tőke adományozásával díszes templomot kaphat vagy a Belvárosban vagy a Józsefvárosban. E két kerületnek van legnagyobb szüksége tomplomra s ezeknek az érdekét tartsa szem előtt a tanács, mikor a mérnöki hivatal kabalisztikus javaslatát tárgyalni fogja.

A Krisztinaváros parkja.

A főváros nagy dilemmában van a közmunkatanács egy terve miatt. A közmunkatanács a Döbrentei-tértől a Rudas-fürdőig terjedő Döbrentei-utczát megakarja szüntetni s az egész területet parkozni.

A kocsiközlekedés a Duna partra terelődnék, a gyalogközlekedésre az eskütéri híd feljárója alatt egy hat méter széles út szolgálna. A park azonban elfoglalná azt a telektömböt is, a melyet a főváros 287,000 forintért vásárcsarnok czélokra szerzett meg. Ennek a felhasználása miatt van dilemmában a főváros.

A közmunkatanács terve szerint ugyanis a Rudas-fürdő előtt impozáns park létesülne, a mely minden területet elfoglalna az új híd körül. A fővárosnak tetszik ez a terv, a melyet azonban csak ugy fogad el, ha a közmunkatanács a drágán szerzett telekért legalább 140,000 forintot ad kárpótlásúl.

A tanács erre a határozatra még azt a 100,000 frtos ajánlatát is visszavonta, a melyet eleinte tett. A park ügye már-már veszendőbe került, mig végre a főváros tanácsa megondolta magát s azt javasolja a törvényhatóságnak, hogy még egyszer kérje a kárpótlást; elégedjék meg a 100,000 forinttal, mert a létesitendő park nemcsak a Kriszinavárost, hanem első sorban a Rudas-fürdő értékét fogja emelni.

Mit tegyünk a Gellért-hegyre.

(Egy Szentivánéji álom.)

A sok megoldatlan kérdés között, a mely fővárosunknak közönségét is, de főleg hatóságát foglalkoztatja, talán legrégibb keletü a gellérthegyi czitadella ügye. Az eskü-téri híd épitése, az újépület átvétele, a Károly-kaszárnya átalakitása és még igen sok ma elsőrendű fontosságu és sürgősségü dolog még gondolatban sem létezett, a mikor már fölmerültek eszmék arra nézve, hogy a főváros legszebb pontja, a mely mindkét part fölött dominálni volna hivatva, ennek a hivatásnak megfelelő épitményt kapjon.

Ennek az eszmének megtestesitésére törekedett első műszaki egyletünk, a „Magyar mérnök- és épitész-egyesület“, a midőn még a nyolczvanas években pályázatot irt arra, mi módon volna a czitadella helye egy hatalmas fölépitménynyel ellátható, a mely egy pantheon módjára ezt a történelmi multtal biró helyet méltón koronázná.

A pályázat eredménye igen sikerült volt, de miután a dolog még nem volt akut, természetesen praktikus haszonnal nem járt. Ugyanez történt az 1898-ban ugyanezen föltételek mellett kiirt pályázattal is.

Egy igen fontos tény azonban épen igy lett nyilvánvalóvá, az tudniillik, hogy mig egyrészt a Gellért-hegy nagy magassága folytán annak méltó és esztétikailag megfelelő koronája rengeteg méretei következtében mesés összegekbe fogna kerülni, másrészt pedig túlon-túl terjedelmes lenne egy pantheon czéljaira. Mindkét következmény összejátszik pedig arra, hogy ebből az eszméből ilyen alapon tény soha ne legyen, mert pénzügyi viszonyaink egy ilyen méretü par excellence lukszus beruházást még igen sokáig nem fognak megbirni.

Igy állván a dolgok, önkéntelenül lép előtérbe a kérdés, mi volna ennek a dolognak lehetséges és kivihető megoldása. Természetes, hogy ez, ha nem közvagyon igénybevételével történnék, csak igen nagy alapokra fektetve lenne megvalósitható, óriási tőkével és lelkesedéssel, de mindenek fölött valamely jövedelmező módon.

Erre pedig csak egy intézmény volna alkalmatos.

Képzeljünk a czitadella helyén egy mulatóhelyet olyan méretekkel a mely mint egy kis városrész magában foglalja mindazt, a mit a budapesti ember ma tiz különböző helyen találhat meg, a mely kellemes legyen szegénynek és gazdagnak egyaránt arra, hogy pihenő napját, vagy óráit ott eltölthesse, mivel minden rangú, rendű és árú mulatsággal, szórakozással szolgál a közönségnek. Képzeljük el ezt a telepet kiegészitve az összes létező sportoknak a hely által megengedett fajainak gyakorlására berendezve, tegyük ezek megtekintését és megkedvelését a nagyközönségnek megközelithetővé és a mi fő, mindezt a lehető legszerényebb anyagi áldozatok útján, vajjon nem látjuk-e megvalósulva itt a hely, a környezet, az egész keret közrejátszása folytán azt a hatalmas mágnest, a mely a főváros, a vidék, talán a külföld számára sem fogja elveszíteni vonzerejét, a mely egy csapásra meg fogja alkotni az összekötő kapcsot a sürűn lakott városrészek, meg a hegyes vidék rengeteg területe között, meg fogja oldani a Gellért-hegy és környékének kérdését véglegesen és valóban rohamos haladásban.

A mi ezen óriás établissement részleteit illeti, erre nézve egy irányadó szempont lesz és pedig az, hogy vétessék föl annak keretébe minden, a mi bármi kis vonzerővel bir is a közönség számára, vagy népszerűsége valószinűnek látszik.

Az alap természetesen egy óriás méretekben tervezett kávéház és vendéglőhelyiség lenne, még pedig a legkülönbözőbb rangú szakaszokra osztva. A Gellért-hegy esetleg terraszokkal kibővített platója ennek méreteire megfelelő lenne.

A mulatóhely központjait egy nagy szinház vagy orfeum, egy czirkusz vagy hyppodrom, ezenkívül a szükséges mennyiségű könnyebb műfajok kultiválására alkalmas kisebb szinpad képezné. Ezek között a zenekarok tetszőleges száma és faja képezné az összekötő kapcsot.

A sport-telep magvait a különböző torna- és játszóterek, tennisz, football, polo groundok, verseny- és biciklipályák, fürdők és uszodák képeznék.

A közlekedés megoldása lenne az egész intézmény legsarkalatosabb pontja. Erre nézve beredezendő volna annyi sikló, kábel és fogaskerekű-vasút, a mennyi a legerősebb igénybevételt elbírná. Ha ezek mindegyike a főváros már létező forgalmi eszközeihez csatlakozással bírna, úgy az egész fővárosban nem akadna lakott hely, a mely a teleptől félóránál távolabbra lenne. Ezen a maximumon belül maradva, az összes eddig létező és különböző helyeken szétszórt szórakozó- és üdülőhelyek mindegyike túl volna szárnyalható.

*

Napjainkban egyre-másra alakulnak és terveztetnek szórakozó- és mulatóhelyek, ezek mindegyike nyujt a közönségének annyit, a mennyire anyagi eszközei képessé teszik. Mennyivel inkább meg volna a siker minden valószinűsége ilyen intézmény mellett, a mely mindenből a legjobbat, mindent egy helyt és mindenkinek a magáét volna képes nyujtani.

A hirdetési ügy rendezése.

Esztendők óta panaszkodnak az érdekelt körök a fővárosban gyakorolt hirdetési monopolium ellen. A hatóság süket maradt, a panaszokat nem hallotta. Szinte kárörömmel nézte, mint adózik kereskedő, iparos, vállalkozó a reklámbérlőnek s nem törődött azzal, hogy a míg a bérlő ezreket szerez, a közpénztár is lerója a maga adóját a közhirdetések közzététele után.

A mi a külföldön jövedelmező tényező a közhatóságra, fontos és hasznot hajtó foglalkozás a művészetre, elengedhetetlen, majdnem életbevágó kérdés a szabad verseny mellett iparra és kereskedelemre: az nálunk egyszerű tőkegyűjtő vállalkozás egy szerencsés összeköttetésekkel rendelkező bérlőnek.

A főváros törvényhatósága és tanácsa nagyon nehezen fogja expiálni azt a közömbösséget, a melylyel a falragasz-hirdetést odadobta martalékul. Mert az elmult tíz esztendő alatt, a mióta monopolium a falragaszos hirdetés, nemcsak a hirdetők drága keresete uszott el a város pénzével együtt, hanem megakasztotta a plakát-ipar fejlődését a bérlővel kötött könnyelmű szerződés.

Esztendők óta tartó harcz után a tanács végre belátta, hogy tennie kell valamit a tarthatatlan állapot megszüntetésére. S a pénzügyi és gazdasági ügyosztályból napvilágot látott egy szabályrendelet tervezet, a melynek hivatása lenne a hirdetési ügy egységes rendezése. A szabályrendeletet érdekes megokolás előzi meg, a mely leplezetlenül súlyos vád az eddigi bérlő és azok ellen, a kik a bérlet megkötését előmozdították. Egyrészt örvendünk a bátor hangnak, másrészt sajnálattal látjuk, hogy a tervezet még mindig nem a modern hirdetési ipar figyelembevételével készült.

A szabályrendelet és megokolása, a melyből alább bő kivonatot adunk, a közterületeken való hirdetési jogot a főváros javára óhajtja konfiskálni (a törvényhozás megkerülésével). Ezt a törekvését azonban csak okoskodásra alapitja s igy, ha a törvényhatóság hozzá is járul, törvényes alappal nem bírván, egyszerűen semmis. A hirdetési jogot a főváros területén bárki is gyakorolhatja az új szabályrendelet életbelépte után is a rendőrség által megengedett, a közerkölcsöt nem sértő, tetszés szerinti formában — de csak magán területen; valamint a közterületen, ha a hatósági formáktól (oszlop, tábla) eltérő új módszerre kap a *rendőrségtől* (mindig csak ettől a hatóságtól) engedélyt. Ez az új szabályrendelet megkerülése.

Ennek a megkerülési bajnak pedig az az oka, hogy a hirdetési ügy, mint *jog* nincs a főváros javára *törvényesen* fentartva, vagy elkobozva. A főváros a hirdetési jogot monopolizálni és kamatoztatni akarja; de az erre szükséges lépéseket csak félig teszi meg: a maga hatáskörében a közterületekre megállapitja a kizárólagos hirdetési jogát. De ezzel tulajdonképpen semmit sem tett, mert a magánterületet szabad prédának engedi át s végre is a hirdető inkább hirdet a Muzeum-körút sarkán levő házakon 5 frtért, mint a szemközti oszlopon 50 forintért.

A hirdetési jogot a fővárosnak a város egész területén konfiskálni kell. A törvényhozás, a mely közömbösen veszi, hogy a főváros évenkint százezreket áldoz állami funkcziók elvégzésére, bizonyára megadja azt az ajándékot s kimondja *törvényben*, hogy a főváros területén csak a főváros adhat az utczai vagy plakáthirdetés gyakorlására engedélyt, akár közterületen, akár magán területen (mikor a vállalkozó dolga a magántulajdonossal egyezkedni). A hirdetés gyakorlása kizárólag a fővárost illeti meg, s ezt a jogát tetszése szerint átruházhatja másra.

A jognak ilyen formában való gyakorlása adja Berlinnek és Párisnak a százezrekre rugó jövedelmet. A VI. ügyosztály hirdetési szabályrendelet tervezete, a mely most akar új lenni, nem segit a mostani bajokon. Meg fogja törni a jelenlegi bérlő monopoliumát, ez lesz a legnagyobb érdeme, de továbbra is megoldatlanul hagyja a magánterületen való hirdetés gyakorlását. Pedig tessék elhinni, mihelyt a házbérek csökkenni fognak, a háziurak azonnal kiadják a paloták homlokzatát díszes és kevésbbé díszes hirdetések felragasztására.

Ne végezzen félmunkát a tanács; hanem, ha már akar valamit tenni, akarja komolyan. Tanulmányozza a kérdést újra és próbálja meg, ha sikerülne-e a hirdetési jog teljes és törvényes (!) megszerzése.

A hirdetési ügy rendezésére vonatkozó memorandum és szabályrendelet, a melyet nagy szorgalommal *Baló* László fogalmazó készitett a *Vaszilievits* János tanácsos intenciói szerint, fontosabb részei ezek:

A memorandum.

A folyó évi költségelőirányzat tárgyalása alkalmával a törvényhatósági bizottság közgyűlésében dr. *Gerő* Lajos bizottsági tag felszólalván, többek közt utalt arra a körülményre, hogy a hirdetési jog kezelésének jelenlegi rendszere egyáltalán czélt tévesztett, mert a fővárosnak nincs ebből a jogból számba vehető jövedelme. Ki van a főváros szolgáltatva egy privilégizált vállalkozónak, a kinek manipulácziója még a plakátipart is megakasztja nálunk, pedig ez másutt műiparszámba megy.

Erre a felszólalásra a közgyülés általános utasitást adott a tanácsnak, hogy a hirdetési ügyet tanulmányozza s ennek eredményeként részletes javaslatot tegyen. Ezután elmondja a hirdetési ipar történetét, majd az Emmerling bérlővel kötött, lapunkban többször szóvá tett szerződést és annak előzményeit ismertetve, konstatálja, hogy jelenleg a bérlő kezében 200 oszlop és 118 drb tábla van. Egy-egy oszlop felállítási

költsége annak idején 290 forintban, a tábla költsége pedig négyszögméterenkint 3 frt 60 krban lőn megállapítva. Az oszlopok összes felállítási költsége tehát körülbelül 58,500 frt, a tábláké pedig körülbelül 500 frtra rúgott.

Érdekesen ismerteti ezután a külföldön divó hirdetési rendszereket:

1. Európa német államaiban a hirdetési jog a községeket illeti meg, melyek azt majdnem kivétel nélkül hirdető oszlopok alkalmazásával gyakorolják, és pedig: *Berlinnek* van 400 oszlopa, a vállalkozó pedig még 116 oszlopot köteles a szerződés értelmében saját költségén felállítani, a mely oszlopok azonnal a város tulajdonába mennek át. Egy-egy oszlop felülete 11 négyszögméter. A szedhető díjak szabályozva vannak, és pedig 100 darab falragasz után naponként térdíj czímen fizetendő: 18—24 cm. nagyság után 0·40 márka, 24—36 cm. nagyság után 0.80 márka, 36—48 cm. nagyság után 1.20 márka, 48—72 cm. nagyság után 2.50 márka, kiragasztási díj czímen pedig 0.25, 0.40, 0.75 és 1.50 m. Az itt leirtaknál nagyobb falragaszok után a IV. nagyság díja s ezen felül az I. nagyság díja annyiszor, a hányszor ez a nagyság a plakátban benfoglaltatik, fizetendő. Szabályozva van ezenkívül a kezelés, a mennyiben a hirdetmények a beérkezés sorrendjében ragasztandók ki, kivételnek csak veszély esetében van helye. A rendesnél nagyobb plakátok, ha a hely kevés, visszautasíthatók. Bérlő 200-nál több példányt kifüggeszteni nem köteles. Hatósági hirdetmények kivételt képeznek. Tiltott tartalmu hirdetmények nem ragaszthatók ki. Hatóságok jogosítvák saját hirdetményeiket bárki által kiragasztatni.

Vállalkozók kizárólagosságot élveznek és 1891-től számított 10 évre bérlik a vállalatot. *Évi bér 255,000 márka.*

2. *Bécsnek*, a hol a hirdetéskiragasztás szabad ipart képez, van 120 saját hirdetőoszlopa, melyek bérbe vannak adva évi 18,000 frtért, a bérlő ezenkívül a város tulajdonát képező kerítések, falak stb. felhasználásaért 3000—4000 frtot fizet évenként. A város hirdetéseinek kiragasztására minden oszlop közepén egy 72—92 cm. nagyságu terület díjtalanul fentartandó.

3. *Münchennek* 49 oszlopa és 119 táblája van. Vállalkozó négyszögméterenként és évenként 6 márka díjat fizet. A város jövedelme évenkint 12,276 márka 84 pfennig, stb.

Franczia országot illetőleg *Páris*, Marseill és Lyon városának értesitése szerint, ott a falragaszok útján való hirdetési jog az ingatlannak képezi tartozékát. *Páris* városa, hol a falragasz az utczai nyilvános vizeldékkel áll kapcsolatban, körülbelül *170,000 frank jövedelmet*, Lyon városa csupán mint a községi épületek tulajdonosa, ezen jogából, a mennyiben némely épületeire vonatkozólag azt bérbe adta, évenként 6500 frank jövedelmet húz.

Az ismertetés konkluziója ez:

Ezen, főleg a jövedelmezőség szempontjából leirt adatokkal a mi helyzetünket összehasonlítva; azt találjuk, hogy a mi rendszerünk relative a legkedvezőtlenebb. A szerződéses viszonynak eddig lefolyt 10 évi időtartama alatt, azaz 1888. évtől 1898. év végeig bér fejében a vállalkozó összesen 13,243 forint 25 krt fizetett a fővárosnak, viszont a főváros hirdetményeinek kiragasztásáért pedig ugyanezen időtartam alatt érdembe hozott 26,443 frt 02 krt. Az eddig lefolyt 10 év alatt tehát nem hogy jövedelme lett volna a fővárosnak a hirdetési ügyből, de sőt 13,199 frt 77 kr kiadása volt. Nem szorul tehát egyáltalán bővebb bizonyításra, hogy *a mi hirdetési rendszerünk absolute is tarthatatlan rossz.*

De ha nem csupán jövedelmezőség szempontjából vizsgáljuk a kérdést, a minthogy annak idején tényleg nem ez volt a főszempont, hanem a felmerülhető összes érdekeket veszszük szemügyre: *akkor is arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy a fennálló szerződés és szabályrendelet alapján a vállalkozóét kivéve, semmiféle érdek nem nyer kielégitést.*

Ha pedig a hirdető nagyközönség szempontjából vizsgáljuk az ügyet, azt találjuk, *hogy ez is a hirdetési vállalkozónak van kiszolgáltatva.* Nevezetesen a szerződéshez csatolt és maximálisnak nevezett tarifa szerint a díjak következők: 100 példány után helydíj czímén naponként fizetendő: 1. 18—24 cm. nagyságú hirdetményekért 45 kr., 2. 24—36 cm. nagyságú hirdetményekért 75 kr., 3. 36—48 cm. nagyságú hirdetményekért 1 frt 25 kr., 4. 72—48 cm. nagyságu hirdetményekért 1 frt 95 kr. *Más alakuak után egyezmény szerinti díj.*

Ezenkívül a kiragasztásért fizetendő minden 100 példány után 45 kr.

A hirdető közönség ezen tarifával szembeötlően ki van játszva, mert a magánhirdetmények igen nagy része a felsorolt legnagyobb méretnél nagyobb: a hirdető tehát a kifüggesztésért *egyezmény szerinti díjakat* köteles fizetni.

Nem túloztunk tehát, midőn a létező állapotot nemcsak a főváros, hanem a hirdető közönség szempontjából is tarthatatlannak jeleztük.

De nem lett volna szabad figyelmen kívül hagyni azt a körülményt sem a szabályrendelet megalkotásánál, hogy az ipar, a művészet, a technika és a kereskedelem fejlődésének nélkülözhetlen kelléke a reklám, melynek pedig természetszerü egyik eszköze az u. n. plakát. Ez a szabályrendelet a plakátipar fejlődését nagy mértékben megnehezíti az által, hogy a hirdetések alkalmazását csak oszlopokra és táblákra engedi meg, holott merülnek fel újabb és újabb többé-kevésbé értékes és czélszerű találmányok, melyek a kifüggesztés módja s a plakátok elhelyezésére szolgáló tárgyak tekintetében az oszlopokon és táblákon kívül egyéb dolgokat vonnak találmányaik keretébe. Így már a m. kir. szabadalmi hivatal által szabadalmaztattak a közúti fák rácsozatain alkalmazandó hirdetések elhelyezésére szolgáló szerkezetek; utczai gázkandellábereken alkalmazandó transparens hirdető szekrény szerkezetek stb.

A fentebb előadottakból, újabb indokok hozzáadása nélkül is nyilvánvaló, hogy az ügy egységes rendezése azon elvi alapra volna fektetendő, mely szerint a hirdetési jog, helyesebben a hirdetések közterületeken való alkalmazásának joga a fővárost illeti meg. Kérdés lehet már most, hogy törvényhozási intézkedés nélkül, egy helyhatósági szabályrendelet keretében ez a jog megállapitható-e? Nézetünk szerint: igen.

A memorandum ezután az ügyosztály álláspontjának megokolását adja elő, a melynek lényege az, hogy a hirdetési jog gyakorlásának konfiskálását a törvényhatóság is megteheti.

A szabályrendelet főbb pontjai.

1. §. Budapest székesfőváros közterületein falragaszoknak (plakát) bármily módon közszemlére való közzététele a magántulajdonosok részére biztosított jog egységben tartásával és a 6. §-ban foglalt falragaszok kivételével, kizárólag a székesfőváros joga, mely jog ezen szabályrendelet határozmányai szerint és pedig akár házilagos kezelés, akár egészben vagy részenként való bérbeadás útján gyakorlandó. 2. §. Közterületeken újabb hirdetési objektumoknak felállítására és újabb hirdetési módszer megállapitására a fennálló törvényes rendelkezések szem előtt tartásával kizárólag a székesfőváros törvényhatósága van feljogosítva. 3. §. Falragaszok elhelyezésére szolgálnak: *a*) a hirdetési oszlopok; *b*) a hirdetési táblák; *c*) mindazon közhelyek és berendezések, melyeket jövőben a székesfőváros hatósága e czélra kijelöl, illetve megállapít. 4. §. Hirdetéseknek felragasztása tábla nélkül közvetlenül az épület falára, keritésekre és általán nyilvános közterületekre szolgáló oly tárgyakra, melyeket a székesfőváros közönsége e czélra ki nem jelölt: nincs megengedve. Kivételt képeznek a hatóságok hirdetményei, melyek falakon, keritéseken s a házak kapuin belül is alkalmazhatók.

5. §. Hirdetési táblák magánépületeken, falakon, avagy keritéseken csak az illető tulajdonosok beleegyezésével alkalmazhatók.

6. §. Az 1. §-ban említett kivételek közé tartoznak: *a*) Iparosok, kereskedők, általán czégek, továbbá ingatlanok tulajdonosai által saját üzlethelyiségük, üzlettelepük és ingatlanukon alkalmazott és saját üzletük vagy ingatlanukra vonatkozó falragaszok, *b*) iparosoknak, kereskedőknek, általán czégeknek és vállalatoknak kizárólag saját üzletükre vagy vállalatukra vonatkozó, akár emberek által hordozott, akár saját járműveikre alkalmazott mozgó hirdetései, *c*) zárt helyeken alkalmazott hirdetések. 7. §. Csak oly falragaszok függeszthetők ki, melyeknek tartalma erkölcsi szempontból kifogás alá nem esik, avagy egyébként nem tiltott.

8. A falragaszok kifüggesztéseért a következő hely- és kiragasztási díjak állapittatnak meg: Az oszlopokon és táblákon alkalmazott falragaszokért 1—100 darabig a helydíj I. 770 négyszögczentiméter nagyságu hirdetményekért 45 kr., II. 1500 négyszögczentim. nagyságu hirdetményekért 75 kr., III. 3000 négyszögczm. nagyságu hirdetményekért 1 frt 25 kr., IV. 6000 négyszögczm. nagyságu hirdetményekért 1 frt 95 kr., ezenfelüli nagyságu falragaszokért pedig annyiszor 45 krajczár, a hányszor az I. nagyság a kifüggesztendő plakátban benfoglaltatik. 100 drbon felül minden megkezdett 100 falragaszért a teljes díj fizetendő. Kiragasztási díj minden 100 drb hirdetmény után 50 krajczár, mely azonban minden hirdetmény után — ha a megrendelés több napra szól is — csak egyszer fizetendő. Ezen díjtételek csak az oszlopokra és táblákra vonatkoznak. Falragaszok czéljaira és egyéb tárgyak kijelölése esetén az azokon való hirdetés díjai esetről-esetre fognak a székesfőváros tanácsa által megállapitani.

A szabályrendelet többi része a kezelésre, ellenőrzésre és büntetési eljárásra vonatkozik.

Az iparhatósági megbizottak fuvardija.

A volt földmivelés- ipar- és kereskedelemügyi miniszter 1885. évi julius 20-án 32,927. szám alatt kelt, valamennyi törvényhatósághoz megküldött körrendeletében kimondotta, hogy a törvényhatósági joggal felruházott városokban működő iparhatósági megbizottak fuvardijak megtérítésére tarthatnak igényt, ha az általuk megvizsgálandó gyár, műhely, esetleg tanoncziskola a város belterületén kivül esik. Kimondatott továbbá, hogy fuvarbérül felszámitható a törvényhatóságonkint kétfogatu kocsira megállapitott kilométerpénz, valamint az is, hogy a fuvardijak az iparhatósági megbizott által történt előzetes bejelentés után az iparhatóság által állapittatnak meg és nyugta mellett az 1884: XVII. t.-cz. beiktatott ipartörvény alapján befolyó dijak és büntetéspénzekből kifizettetnek és a pénztári naplóban kiadásba helyeztetnek.

Kétségtelen és világos, hogy ezen körrendelet intézkedései csak úgy vonatkoznak Budapestre, mint más törvényhatósági joggal felruházott városra, sőt, tekintettel a fővárosi gyárak, műhelyek és tanonczciskolák nagy számára s a főváros külterjes viszonyaira, első sorban éppen a fővárosi iparhatósági megbizottak érdekeit érintik. Mindazonáltal a fővárosi iparhatósági megbizottak ebbeli igényeikről az előljáróságok részéről fel sem világositttattak.

Minthogy pedig kivánatos, hogy a fővárosi iparhatósági megbizottak fuvardijainak ügye a fentidézett körrendelet alapján s a főváros különös helyi viszonyainak megfelelően mielőbb rendeztessék, illetve, hogy az iparhatósági megbizottak ebbeli igényeikről felvilágositttassanak, az iparhatósági megbizottak a tanácshoz a következő előterjesztéssel járulnak:

1. Állapittassék meg a főváros külterületének fogalma az iparhatósági megbizottak fuvardijai tekintetében, tekintetbe véve ezen meghatározásnál a főváros különös ipari viszonyait (a gyári városrészek fekvését). Ezen megállapitásra ugyanis szükség van azon körülménynél fogva, mert az 1893: XXXIII. t.-cz. végrehajtása tárgyában alkotott szabályrendelet a főváros küllelkét általánosságban meg nem határozza; egyes rendeletek, illetve szabályrendeletek pedig más és másképen határozzák meg a főváros küllelkének fogalmát s igy azokra ezen kérdésben támaszkodni nem lehet. Másképpen határoztatott meg ugyanis a főváros külterületének fogalma az ebdijak beszedése, a látványossági díjak beszedése, az idegen ügyiratok kézbesítése stb. tárgyában.

2. Állapittassék meg a felszámitható fuvarpénz nagysága, tekintetbe véve itt a miniszteri rendelet azon előirását, hogy felszámitható a törvényhatóságonkint kétfogatu kocsira megállapított kilométerpénz.

3. Történjék gondoskodás arról, hogy a jövő évi költségvetésben a fővárosi iparhatósági megbizottaknak járó fuvardijaknál előre látható kiadás összege előirányoztassék. Tájékozásul ezen összeg nagyságára nézve megjegyezzük, hogy kerületünkben jelenleg 126 gyár van s ezeknek több mint fele nem fekszik a kerület szorosan vett belterületén.

4. Szabályoztassék részletesen és lehető egyszerűséggel az előljárósági számvitel kezelési szabályaira való tekintettel az iparhatósági megbizottak fuvardijainak felszámitási, megállapitási, kifizetési és elszámolási módozata.

5. Végül utasittassanak az összes kerületi előljáróságok az iránt, hogy az iparhatósági megbizottakat ebbeli már eddig is fennálló most rendezést nyerő igényeikről világositsák fel.

Munkásbizottságok és munkarend.

Berlin városa csatornázási munkásai kérvényt adtak be az illetékes városi bizottsághoz, a melyben a bérjavításon kívül azt kérik, hogy a város alakítson munkásbizottságokat és dolgozzon ki pontos munkarendet. A munkások egy részének a bérjavítást engedélyezték, a munkásbizottságok alakítását és munkarend bevezetését elutasították. Munkásbizottságok az egyes csatornázási állomásokon állitólag azért nem állithatók fel, mert a munkások száma kevés; az összes 11 állomás számára pedig egy munkásbizottság felállítása, a városi bizottság véleménye szerint, nem lenne czélszerű. A kivánt munkarend pedig azért nem állapitható meg, mert maga a munka nagyon sokféle.

Az érdekelt munkások azonban ezzel az elutasítással nem elégesznek meg, miután a felsorolt okokat nem tartják kielégítőknek. Állításuk szerint egy munkásbizottság az egész üzemhez elégséges lenne. A csatornázási munkások többségükben szakszerűleg szervezve vannak és így a városi bizottság nyugodt lehet az iránt, hogy a munkásbizottság jól fog funkczionálni. A munkások véleménye szerint egy kis jóakarattal könnyen lehetne munkarendet is megállapítani. Ma a munkaidőre, dijazásra, büntetésekre, elbocsátásokra stb. semmiféle szabályok nincsenek, vagy legalább a munkásoknak ilyenekről nincs tudomásuk. Ezekben a dolgokban mindenki úgy jár el, a hogy éppen tetszik. Megtörtént, hogy egyes munkásokat 27 órai munkaidő után, mely közben csak 4 órai megszakítás volt, azonnal elbocsátottak, mert a hosszu munkaidő miatt zugolódtak. Másrészt csekély kihágásokért több napi munkaeltiltással büntették a munkásokat, a mely büntetések ellen később maguk a felettes hatóságok is kikeltek. A munkások között az a nézet uralkodik, hogy kérésüket csak azért nem teljesitik, mert az eddigi abszolutisztikus gazdálkodással nem akarnak fölhagyni.

Az új Nemzeti Szinház.

Széll Kálmán leirata, a melyet az új Nemzeti Szinház épülete tárgyában a fővároshoz intézett, nehéz helyzetbe juttatta a városi hatóságot. A miniszterelnök telket vagy pénzáldozatot kér a fővárostól, a melynek nemcsak szinház épitésre alkalmas telkei nincsenek, de alig rendelkezik azokkal a fölös százezrekkel, a melyeket ajándékoznia kellene.

Mindamellett megindult az új Nemzeti Szinház helyére alkalmas terület keresése, a melynek azonban nem lesz meg a kivánt eredménye.

A főváros mindenekelőtt az iránt érdeklődött, igaz-e az a hir, hogy a Felség megszerezte a közmunkatanácsától a kuria telkét. A közmunkatanács e kérdésre kijelentette, hogy máig nem kapott értesitést a vételre vonatkozólag. Vele nem tárgyalt senki, a mi annál valószinűbb, mert az a hir, hogy a tanács a kuria telkét négyszögölenként kétszáz forinttal olcsóbban engedte volna át, azért sem lehet igaz, mert ilyen ajándékkal a tanács nem merné az uralkodót megkinálni.

A mennyiben az udvar mégis megszerezné a kuria telkét, a főváros arra számit, hogy a király a Nemzeti Szinház czéljaira a nemzetnek fogja ajándékozni s az esetben a Ferenczieк-tere és a Kigyó-tér új szabályozáson menne keresztül. A Kigyó-tér felől lerombolt házak helyét a kuria telkéhez csatolnák s az igy megnagyobbitott terület közepén épülne az új szinház olyan nagyra, mint a Népszinház, a mely 669 négyszögöl területet foglal el.

A második kombinácziója a fővárosnak az *Erzsébet-tér* felhasználása. A tér 12000 négyszögméter, a középső rondója pedig majdnem hatszáz négyszögöl. Ezen a rondón állott a régi német szinház. Ennek a helyén épülhetne föl az új Nemzeti Szinház.

A harmadik terület, a melyet a főváros kijelöl, az Erzsébet-térre nyiló *Marokkói-ház* a mellette levő kisebb házzal. Az a két épület régi, rozoga s rövid idő mulva lebontás alá kerül. A területük meglehetős nagy s a szinházat kényelmesen el lehetne rajta helyezni.

A főváros azonban lehetőleg a Belvárosban szeretné az új szinházat felépiteni, s e miatt arra is hajlandó hogy a Városház-tér, Piarista-telektömb új szabályozásával oldja meg a szinház helyének kérdését: arra az esetre, ha a belvárosi plébánia-templomnak valamely más helyet talál.

Végre utolsó helyen a *Rókus-kórház* telkét hozzák javaslatba, a melyet azonban egyrészt a Népszinház közelsége, másrészt a miatt nem szeretnének átengedni, mert a második józsefvárosi plébánia-templomnak ott lenne a legjobb helye.

A miniszterelnök aligha fog ennek a sokágú javaslatnak örvendeni. Ő egy telket kér, s kap négyet-ötöt, de csak elvben, mert a valóságban aligha használhat egyet is. Még a legvalószinűbb az, hogy a főváros (a mint tervezi) kisajátitja a Kerepesi-út és Károly-körút sarkán levő háztömböt s ott épül fel az új Nemzeti Szinház szemben a mostanival.

A Szent István-bazilika.

Arról a nagy épitészeti műről, a mely háttal áll a Váczi-körútnak, néha napján hallunk valamit, a mikor az épitési bizottságnak éppen jól esik. A közönség csak várja-várja a befejezését, s a késedelemtől eltekintve, a melylyel az épitkezésnél eljárnak, jogosan mondhatjuk: várt leány várat nyer, mert a bazilika monumentális alkotása lesz a fővárosnak.

Az épitésre felügyelő bizottságnak *Lung* György tanácsos elnöklete alatt most legutóbb tartott ülése újabb nagyfontosságú tárgyakkal gazdagitotta a ritkaságokban exczellens épületet. Megkapták Benczur öt kartonját, az öt miseáldozat jelképeit, a melyeket a velenczei Salviati czég fog mozaikba rakni. Az öt kép a szentélykupolát fogja disziteni. Átvették a Vastagh György és Ebner Lajos 8—8 medaillon-képét, a melyek ugyancsak mozaikból a mellékkápolnákba kerülnek.

A Benczur képei 30,000 forintba, a 16 medaillonkép 1600 forintba kerül. Salviati pedig egy négyszögméter mozaikért 400 frankot számít.

A bizottság azután átvizsgálta a tavalyi zárószámadást, a mely a 200,000 forintos előirányzattal szemben 500 forint megtakarítást mutat. A jövő évi kiadásokra 151,000 forintot irányzott elő.

A főbejárat ajtaja fölé kerülő Szent István medaillonszobor ügyét levették a napirendről.

A bizottság ülésén *Sántha* Dénes fogalmazó referált.

A rendőrtisztviselők nyugdíjpótló egyesülete.

Hát még ily című egyesület is létezik és éppen az államhivatalnokok kebelében? Hát az állam, melynek fentartási költségeihez lakosság (és a főváros a rendőrségi és egyéb átvitt hatáskörben) a végső anyagi áldozatokat hozza: a saját tisztikarának nyugdíjintézményével még pótlásra is szorul? Hiszen éppen az képezne elsőrendű feladatot, hogy amaz intézmény, mely a vagyon feletti állandó és éber őrködésre van hivatva, és mely a polgárok ezreivel naponként a legközvetlenebbül érintkezik: a saját jövője tudatának biztonságában kényes teendőit annál érdektelenebbül és annál lelkiismeretesebben lássa el.

Mert alig van nehezebb szolgálat annál, melyet rendőrségi tisztikarunk éjjel-nappal egyenlő buzgalommal teljesít. E részben csak a tanács némely ügyosztályai hasonlíthatók hozzá. Egy félig világváros rohamos fejlődésével mindig együtt jár a kétes elemek feltünése és az ezernyi közigazgatási teendő megoldásának bonyolult kérdései. Ezeknek róható fel, hogy az elégtelen létszám örökös baja mellett, statisztikai adatok szerint, a tisztikar javarésze 15—20 évi szolgálatnál többet ki nem birhat. A többséget megöli az e sajátos szolgálati ággal együttjáró ideges baj és kimerültség. Vannak pl. tisztviselők, kik éveken át nap-nap mellett (természetesen csak a délelőtti órákban) 25—30 szabályszerű tárgyalást tartanak, valóságos kisebb végtárgyalásokat, melyek után a délutáni és éjjeli rendkivüli szolgálatok következnek.

A nyugdíjba menekült tisztviselők tehát — természetesen csak az alapfizetést számítva — átlag 50 százaléknyi ellátásban részesülnek. Igaz, hogy ezt is csak rövidke ideig élvezhetik, mert a szolgálatból való kilépésük után legtöbben alig birnak ki nehány évet. A 25 évi államositás óta például az állam ma csak 15 ily tisztviselő után fizet nyugdíjat. De a felmaradt rövid idő egyáltalán nem alkalmas arra, hogy az anyagi erők megfogyatkozása után a szintén megfogyatkozott egészség helyreállítható legyen. Azonfelül ez embereknek amaz életművészetre is be kell magukat gyakorolniok, hogy a meg nem változott gyomrot csak felényi költséggel táplálhassák.

Az 1893. évi fizetésrendező törvény életbelépte előtt nagyon is belátta ezeket az akkori kormányzat és Török főkapitány felterjesztésére, hogy a rendőri szolgálat különleges nehézségei miatt e téren kedvezőbb anyagi feltételek formuláztassanak, azzal felelt, hogy „majd máskor“, mert most az általános javadalmazási elvek egységét megbolygatni nem akarja.

A tisztikar azután várt-várt jó ideig, beköszöntött aztán a mult év végén az államosítás 25 éves jubileuma, de kézzelfogható elismerést csak némely, különben elég érdekes ordó alakjában kaphatott.

És ekkor ez a tisztikar összejött és — mindenesetre főnökének beleegyeztével — elhatározta, hogy ha az állam nem gondolt a tisztikar összességével, maga fog ama jubileum alkalmából valamely maradandó alkotást létesiteni.

Így alakult meg az „Államrendőrség tisztikarának nyugdíjpótló és segélyző egyesülete“, melynek szervezetéről a napilapok hasábjain némely szó esvén, és hason pótló egyesületek iránt más állami és városi intézetek körében igen nagy érdeklődés mutatkozván, annak lényegét rövid vonásokban ismertetni akarjuk.

Az egyesület czélja: rendes tagjai és azok özvegyei reszére a nyugdijaztatás alkalmával megszünő lakpénz pótlása. E czélra a tagok havi fizetségéből nyugdíjaztatásukig csekély levonások — átlag havi 3—4 frt — eszközöltetnek. Azonfelül mulatságok rendezése, alapító tagok illetményei stb. oly évi jövedelmet teremtenek, hogy a csak 210 főnyi egylet 5 éven át mintegy 100,000 frt alapra teend szert. Öt év mulva fog tulajdonképen megkezdődni az egylet működése, addig csak tőkeszerzés történik. Ily alapon lett szervezve a bécsi rendőrtisztikar hasonczélu egyesülete, melyet ő felsége is évi adománynyal segélyez S ily alapon áll fenn az államvasúti altisztek körében is egy nyugdíjpótló egyesület.

Felhívjuk ez egyesület szervezetére a székesfőváros nem kevésbé rászorult tisztikarának és hatóságainak figyelmét; magát az imént ismertetett üdvös czélu egyletet pedig méltónak tartjuk arra, hogy a főváros tehetősebb polgárai annak anyagi gyarapításához hozzájáruljanak, abba alapító tagok gyanánt belépjenek.

Taxaméteres bérkocsik.

Mult számunkban közöltük a taxaméteres bérkocsikra vonatkozó szabályrendelet tervezetben foglalt díjszabásokat. Ezek a díjszabások a gyakorlatban alig vihetők keresztül, mert a háromféle díjszabásra rendkivül komplikált szerkezetű gépekre volna szükség. A taxaméter praktikus használata csak két díjszabás mellett lehetségés. Ezt a tervezetet a tanácsi I. ügyosztály igy állitotta össze:

Egyfogatu bérkocsiknál: I. díjszabás: (nappal belterületen) 1200 méter 60 fillér, minden további 600 méter 10 fillér. Egy órai kocsizás 1 forint 05 kr. (most 90 kr). II. díjszabás (éjjel vagy külterületre) 600 méter 60 fillér, minden további 300 méter 10 fillér. Egy órai kocsizás 1 frt 80 kr (most 1 frt 30 kr.)

Kétfogatú bérkocsiknál: I. díjszabás (nappal belterületen) 2400 méterig 1 korona 60 fillér, minden további 1200 méter 20 fillér. Egyórai kocsizás 1 forint 70 kr (most 1 frt 40 kr). II. díjszabás (éjjel vagy külterületen) 1200 méterig egy korona 60 fillér, minden további 60 méter 20 fillér. Egy órai kocsizás 2 frt 30 kr, (most 2 frt).

Újítás a tolonczházban.

A napokban közhirre jutott, hogy a tolonczházban levő 400 főnyi dologtalan tömeg, mely a mi szép, nagy és mozgalmas városunk népességéből épen azáltal válik ki, hogy munkát nem kap, nem is keres — ezentúl majd szép olvasmányokban fog gyönyörködni, melyekben erkölcsös történetkék, családi idyllek lesznek megkapó egyszerűséggel tárgyalva. A melyiknek aztán néha napján kedve kerekedik, egy kevés kerti munkát is végezhet. Hát ez mind igen szép és üdvös újítás — az is dicsérendő, hogy ezen szerencsétlenekhez ezentúl egynéhány lelkipásztor is le fog ereszkedni: de a baj tulajdonképeni alapokát, a lelki energia hiányát mindez vajmi kevéssé fogja megszüntetni. Dologház kell ezeknek az embereknek, s meg kell változtatni azt az intézkedést, hogy a tolonczokat munkára kényszeríteni nem lehet; — mert az nem ütközhetik a szabadelvüség követelményeibe, ha a társadalom heréit önmaguk javára is munkára szoktatjuk. Ha látják az ezernyi munkakerülők, hogy ingyen vagy igen csekély összegben megállapitott egységárban kell dolgozniok, akkor, de csakis akkor fognak arra a tudatra ébredni, hogy mégis csak jobb, ha saját maguknak dolgozva, a társadalom munkás, szabad tagjaivá válhatnak — Az egyéni szabadság igen szép dolog, de az erkölcs még ennél is előbbvaló; és az erkölcstelen, léha elemeket nevelés nélkül magukra hagyni: ez már szabadosság! Itt állnak a belvárosi üres telkek, itt vannak hallatlanul szük és használhatatlan állami hivatalos helyiségek — csak a kir. zálogházra és rendőrségi helyiségekre utalunk — és az állam naponta 400 dologtalant lát el, mialatt a napszámos-munka drágasága mellett állami és városi építkezések szünetelnek; az új és legújabb városháza egy ócska helyiségbe költözik, és addig, míg a tolonczházi olvasókör minden füzetet át nem olvas, a felség tovább is méltatlankodhatik a Kerepesi-út közepén levő sárga nagy épület miatt.

Húsadó és ingatlanadó.

Érdekes inczidens foglalkoztatja most Boroszló város közönségét. A költségvetés összeállitása bizonyos számú fölösleget eredményezett s a városi tanács azt inditványozta a közgyülésen, hogy az ingatlanok után fizetett adót szállitsák le. A közgyülés nagy örömmel fogadta a javaslatot, a melynek főmegokolása az volt, hogy annak idején, a mikor az adót kivetették: az ingatlanadó a vagyon konfiskálásával volt egyértelmű. Ez hatott. Az adót leszállitották s a boroszlói telektulajdonosok aznap édesen aludtak. Nemsokára azután a nem birtokos osztály mozgalmat inditott, hogy töröljék a vágási adót, a mely a hust fölöttébb megdrágitja. A városnak úgy is fölöslege van, már az egyenes adót is leszállította, mire való a húsadó? A szegény népnek amúgy is elég a terhe, könnyitsenek rajta. El a húsadóval, vagy legalább lejebb vele. Ez volt a mozgalom czélja, a mely azonban egyelőre kudarczot vallott. A városi közgyülés ugyanis, a mely örömmel szavazott az ingatlan terheinek leszállitása mellett, kimondotta, hogy a húsadó fentartandó. A város nem mondhat le minden jövedelméről. Majd . . . akkor, ha a fölösleg megkétszereződik. A kegyetlen határozat nagy felfordulást csinált. A lakosság rendkivül elkeseredett a közgyülés és a tanács ellen, mert mindakét forum egyhangulag határozott a tőkések érdekei javára és szivtelenül elzárkózott, a mikor arról volt szó, hogy olyan érdeket szolgáljanak, a melyből valami kevés az alsóbb néposztály javára jutna. A forrongásnak azzal vették elejét, hogy a főpolgármester megigérte a húsadónak alkalmas időben való leszállitását.

Hirek a városházáról.

A városi szegények tartásdija.

A főváros szegényeinek tartásdija az 1899. évi julius 1-től 1900. évi junius végéig számitott esztendőre átlag 2 krajczárral fog emelkedni. Erre vonatkozólag a számvevőség számitása a következő:

Az Erzsébet-szegényházban az átlagos szám 987 egyén, a kiknek az eltartása 174,368 forint 44 krba kerül. Egyre tehát évenkint 176·66 frt jut. Ehhez hozzáadva a 805,000 forintos ingatlan 5%-os lakásbér értékét, egy-egy szegényházi ápolt 217 forint 44 krba kerül évenkint, naponkint pedig 60 krba, tehát 2 krral többe mint tavaly. Ugyanilyen az arány a *Dunajobbparti szegényházban*, a hol a 251 szegény évi eltartása fejenkint 169 frt 44 krba, naponkint 47 krba kerül, és a *polgári ápoldában*, a melyben 22 szegény lakik s egy-egynek az eltartása évenkint 162 frt 87 kr., vagyis naponkint 45 kr. Az előző három év alatt (1896—98.) a szegényházi ápoltak eltartása 643,374 frtba került

A főváros vízművei.

A főváros vízművei a legújabban megjelent kimutatás szerint 14.559,500 forintba kerültek, a mely összegbe az 1898-ban felhasznált 721,000 forint is fel van véve. 1898-ban a vízművek jövedelme 1.441,839 forint 55 krajczárra rugott, a kezelési és üzemköltség pedig 596,154 forint 10 krajczárt tett ki. A tiszta bevétel tehát 845,685 forint 45 krajczár s minthogy az 1898. év végéig befektetett összes pénzek tőke- és kamattörlesztésére átlag 5·875%-ra van szükség, az 1898. évi bevétel 0·065% tiszta fölösleget juttat a fővárosnak.

Százezer forintos kút.

A budaiak büszkék lehetnek arra a kútra, a melyet a néhai Millacher Lajos szódavizgyáros alapitványából emelnek a Corvin-téren. Millacher a kútra 20,000 frtot hagyományozott azzal, hogy a diszes objektum a Corvin-téren állitandó fel. E miatt a Corvin-teret, a melynek egyik sarkán most épült fel hetedfél százezer forintért a budai Redoute, át kell alakitani. Az átalakitás kiterjesztik a Fő-utczának a Halász-utcza és Fazekas-tér közötti szakaszára is s az egész rendezés, burkolás, vizvezeték, csatornázás és világitás 95,000 forintjába kerül a fővárosnak. A Millacher emlékkútját két kis rondó közé a Corvin-tér baloldalának közepére tervezik lépcsőzetes feljáróval. A diszes kút pályázati feltételeit a végrendelet végrehajtója és a főváros képzőművészeti bizottsága részéről megnevezett négy tag: *Hauszmann* Alajos, *Steindl* Imre, *Stróbl* Alajos és *Fadrusz* János állitja össze. Ugyanők lesznek a jury tagjai is.

A főváros levegője.

Az országos meteorologiai és földmágnességi intézet nevében Konkoly Thege Miklós miniszteri tanácsos kérvényt intézett a fővároshoz az intézet kibővitése tárgyában. Külön

laboratoriumot óhajt berendezni, a mely a fővárosi levegő kémiai összetételének vizsgálatára, nevezetesen a fővárosi légkör kemiai állapotának ismeretéhez az eső-viz elemzése által is szolgáltasson adatokat." A laboratorium létesítésére egyszersmindenkorra 2000 forint segítséget és azontúl 1500 forint évi szubvenciót kér.

Kötelező koronaérték

A belügyminiszter tavaly megengedte a fővárosnak, hogy az idei költségvetését és tavalyi zárószámadását forintokra számítva készítse. Csupán az adókezelésnél lett kötelező a korona érték, a melyet a pénzügyminiszter követelt. Most megkezdődtek a jövő évi költségvetés előmunkálatai s a főváros különböző hivatalainál nincsenek tisztában azzal, hogy számításokat miképp készítsék. Az egyik forintokban, a másik koronákban számítja az előirányzatot. Ebből a zűzavarból a belügyminiszter segíthetné ki a fővárost egy új rendelettel, a melyben a koronaérték számítást a jövő évtől kezdve általánosan kötelezővé teszi.

A vízmérő órák és a katonaság.

A főváros az új katonai épületekbe, ezek között az Albrecht főherczeg, Vilmos főherczeg (a laposdülőben) Vonat- és Lehel-utczai kaszárnyákba vízmérő órát állított be, a melynek alapján jelentékeny vízfogyasztási többlettel terhelte meg a katonai kincstárt. A hadtestparancsnokság a vízdíj-többlet ellen a közigazgatási bíróságig felebbezett, a mely a felebbezést elutasította, mert a vízmérő órának a kaszárnyákba történt beállítását a belügyminiszter jóváhagyta s így a víztöbblet díját a főváros jogosan követeli.

Csak türelem . . .

E mellett a jelszó mellett dolgozik a főváros mérnöki hivatala. A párisi kiállításon a fővárosi épitkezésekről statisztikát akar bemutatni a statisztikai hivatal. A fővárosnál működő bizottság néhányszor megsürgette már a mérnöki hivatalt, a szükséges adatok beszolgáltatása tárgyában, sőt legutóbb, ezelőtt már fél hónappal a polgármester nyolcz napos terminust szabott a kivánt részletek kimutatására. A mérnöki hivatalt mindez nem sarkalta gyorsabb munkára. Ma ugyanis bejelentette a polgármesternek, hogy halmozott teendői miatt csak junius 30-ára lehet kész a sürgős épitkezési statisztikával.

Lótulajdonosok kárpótlása.

A földmivelésügyi miniszter érdekes leiratot intézett a szegény lótulajdonosok érdekében a fővároshoz. Az állategészségügyi törvény értelmében a takonykóros lovakat a hatóság kiirtatja. A miniszter azt kivánja, hogy az érdemes, szegény tulajdonosokat, *a kiknek az agyonütött ló volt mindenük*, kárpótolja az ebadóból, vagy az állategészségi alapból. A főváros tanácsa a leiratot méltányolja, de annak nem tehet eleget. Egyrészt azért, mert a kártalanitás az állategészségügyi törvény értelmében az állam kötelessége; másrészt, mert a főváros háztartásában az ebadó a rendes községi terhek apasztására fordittatik, s egyébként is a kártalanitással járó kezelés rendkívül komplikálná a közigazgatás teendőit.

Új szervezés a fővárosnál.

A tanács rendkivüli ülésben tárgyalta a fővárosi adóhivatalok új szervezetére vonatkozó javaslatot. Ennek lényege az, hogy az eddigi 156 végleges és 240 napidijas állás helyett 276 végleges és 116 napidijas állást szerveznek. A mai rendszer szerint az adóhivatalok évi budgetje 339,258 frt 33 krajczár, a mely az új szervezés életbelépése után 373,714 frt 50 krajczárra emelkednék. A többlete az új szervezetnek: 34,456 forint 17 krajczár. A tanács a javaslatot elvben elfogadta s tárgyalás végett a jogügyi és szervező bizottságnak adta ki.

A párisi kiállítási tárgyak kövezetvámja.

Az 1900-iki párisi kiállítás magyar kormánybiztossága azzal a kéréssel fordult a fővároshoz, hogy a kiállitás czéljaira megrendelt és Párisba szállítandó kiállítási tárgyak, felszerelések kövezetvámját engedje el. A tanács a vásárcsarnokbizottsághoz tette át a kérelmet, s a bizottság annak teljesítését javasolja.

Ősbudavára szerződése.

Az állat- és növényhonosító társaság Ősbudavára szerződését 1904-ig akarja meghosszabbitani. A tanács a kérdés érdemleges tárgyalása előtt utasította a mérnöki hivatalt, vizsgálja meg, hogy Ősbudavára épületei milyen állapotban vannak A mérnöki hivatal ma terjesztette be szokásos határozottsággal irt véleményét. E szerint az épületek jók is, nem is El is tartanak 1904-ig, nem is. Újra is kellene épiteni az egészet, meg nem is. Azt azonban határozottan mondja, hogy az állatkert kerítése rossz. A tanács most már a határozott szakvélemény alapján dönthet a mulató sorsa fölött.

A lámpagyújtogatók kérelme.

A dunajobbparti lámpagyújtogatók kérik a fővárost, hogy a bérüket emelje föl. Megemlitik, hogy a gázlámpagyújtogatók a gáztársaságtól 40 forint havi bért és öt évenkint 24 forint béremelést kapnak. A dunabalparti lámpagyújtogatók petroleumlámpákat kezelnek, több a bajuk s naponkint csak egy forint a bérük. a mérnöki hivatal nem zárkozik el a kérelem teljesítése elől s azt javasolja, hogy az öt—öt éves pótlékot adja meg a főváros is olyképpen, hogy öt évi szolgálat után évi 24 forint, újabb öt év után megint 24 forint béremelésben részesüljenek a lámpagyújtogatók

Új csatornák.

A VII. kerület elüljárósága régóta sürgeti, hogy aDohány- és Nyár-utcza közcsatornáját bővitsék ki, mert a környék fejlődése következtében a csatornák minduntalan eldugulnak s veszedelem fenyegeti az egész vidék közegészségügyét. A mérnöki hivatal ma bejelentette a tanácsnak, hogy a kibővités csak akkor történhetik meg, ha a belső körúti mellékgyüjtő csatornát átépitik. A mennyiben a törvényhatóság erre utasitást ad, a hivatal idejében elkészíti a terveket, hogy a munkálatokat a jövő évi budgetbe felvehessék.

Tanulók a Svábhegyen.

A svábhegyi fogaskerekű-vasút-társaság ma bejelentette a tanácsnak, hogy a Svábhegyre és Széchenyi-hegyre kiránduló tanulókat a kedvezményes árban 10 krért fel és le szállítja. A tanács a bejelentésről értesíti az iskolaigazgatókat

A főváros és a királyi palota.

A közmunkatanács az új királyi palotához két utat akar nyitni: a Logódy-utcza és az Attila-körút között. A fővároshoz intézett kérelmében hangsúlyozta, hogy a királyi palota környékének megfelelő rendezése végett van szükség a két utra. A főváros kijelentette, hogy a két kis utcza megnyitásához csak úgy járul, ha abból semmi teher nem háramlik a városra. A közmunkatanács ma felelt a határozatra. Szemrehányással illeti a fővárost, a miért szűkkeblű akkor, a mikor a királyi palota ügyéről van szó. Egyuttal kijelenti, hogy az egész teher alig 5–6000 forint, a mi különben is megtérül a különböző járulékokból.

A mentőcsónakok kikötő díja.

A főváros javadalmi bérlője a hajók belső felszereléséhez tartozó mentő csónakok, ladikok és dereglyék után is szedi a kikötő díjat. A hajózási egyesület az eljárás ellen felírt a fővároshoz, azt kérve, hogy a mentőcsónakokat mentse fel a jogtalan illeték alól. A tanács a vásárcsarnok-bizottsághoz tette át a kérvényt, a melyet a bizottság a tanács utján pártolólag terjeszt a közgyülés elé.

Egy iskolaigazgató fegyelmi ügye.

Lapunk mult számában e czimen közölt czikkünkre az érdekelt igazgató részéről nyilatkozatot kaptunk, a melyben kijelenti, hogy az inkriminált vádak nem felelnek meg a valóságnak s hogy az ellene indított vizsgálat állítólag „annak rendje és módja szerint befejeztetett".

A farkasvölgyi temető vasútja.

A tanács most készült el a farkasvölgyi temető vasútjára vonatkozó előterjesztésével, a melyet a közgyülés el is fogadott. Az előterjesztés szerint a közúti vasúttársaság köteles a vasutat a budai *belső* körútból kiágazólag a Krisztinatéren, Alkotás- és Enyedy-utczán át a farkasvölgyi temető meglevő útjának felhasználásával megépíteni. De a főváros fentartja azt a jogát, hogy a temetőhöz annak idején a budai *külső* körúton még egy vonalat építtessen. A vízelvezetési munkálatok a vasúttársaságot terhelik. A körvasút sínjeire való peage jogot a társaság köteles a M. Á. V.-tól megszerezni. Az Enyedy-utcza 12 ölre, a farkasvölgyi temető útja 10 ölre szélesítendő ki. A kisajátítás a fővárost terheli.

Miért nem épül a Zugligeti iskola?

A Zugliget és Béla király-út sarkán a főváros új iskolát akar építeni, a melyre valóban nagy szükség van, mert a régi szűk és rossz. Az építést már tavaly kellett volna megkezdeni, de még ma sem fogtak bele, mert az új iskola helyét elfoglaló fából készült tornatermet a tanács elfelejtette lebontatni. A mérnöki hivatal tavaly októberben felkérte ugyan a tanácsot a lebontás iránt való intézkedésre, de a tanácsnál nem történt semmi, a tornaterem áll a helyén, az új iskola épitését pedig nem lehet megkezdeni. A mérnöki hivatal ma újra megsürgette a fabódé lebontását.

KÖZGAZDASÁG.

Liszt-uzsora.

A fővárosi kereskedők köréből panasz érkezett hozzánk a liszt-uzsora miatt. A panasz elmondja a közvetitő kereskedők üzelmeit, a melyekből a kereskedőre meg a közönségre is nagy kár háramlik.

A közvetitők vaggonszámra veszik a malmoktól a különféle számu lisztet és beraktározzák a maguk helyiségébe. — Készittetnek az illető malom vignettájához hasonló vignettákat és ezekkel szerelik fel a zsákokat; ámde úgy, hogy a 6-os számú lisztből lesz 5-ös, az 5-ösből 4-es, a 4-esből 3-as és így tovább. A mikor a zsákokat ekképp felszerelték, akkor a „manipuláló" czég ajánlatot tesz a detail-kereskedőnek. Az ajánlat bekezdése rendszerint ez: „Miután egy nagy malom csődje következtében ama kellemes helyzetbe jutottam..." stb. Azután elmondja, hogy a mellett, hogy neki megmarad, a bár kicsiny, de tisztességes polgári haszna, mégis abban az árban adhatja a lisztet, mint a malmok, sőt métermázsaját 10 kr.-ral olcsóbban is. Kéri is a kollégáit, támogassák őt abbeli törekvésében, hogy a közönség olcsó, szép és jó liszthez jusson. Sokan e szépen hangzó frázisoknak fel is ülnek és veszik derűre-borura az olcsó lisztet; meg is győződnek a kereskedők, hogy tényleg rajta van a zsákokon a vignetta és a kötlevél aláirása vagy a pénz lefizetése után örömtelt szívvel mennek haza, abban a tudatban, hogy ők most „jó" üzletet kötöttek. De végén csattan az ostor. A liszt hazaszállítása után, az összehasonlításnál tűnik ki a turpisság, valamint az is, hogy bizony a jó üzlet nagyon rosszul ütött be.

Az egyes lisztszámok árkülönbözete métermázsánként körülbelül 60 krajczár. Ha már most a manipuláló czég a lisztet állítólag számonként 10 krajczárjával olcsóbban adja is a malmoknál, úgy *valójában* métermázsánkint $^1/_2$ forinttal drágább árat szedett be s a gyöngébb minőségü liszttel becsapta hiszékeny kereskedő-társait. A kisebb kereskedők azonban nem lévén hajlandók az ilyen túlfizetett árun pénzüket elveszteni; följelenteni pedig a liferáló czéget nem merik, mert akkor hitelre nem tudnak lisztet szerezni: eladják tehát a lisztet azzal a hamis számozással, a melylyel vették. De hogy ingyen ők se dolgozzanak, kénytelenek a liszt árát felemelni, vagy pedig, a mi gyakrabban történik, két különböző számú lisztet összekevernek és mint finomabbat, drágábban adják el az olcsóbbat is. Így üzik a liszt-uzsorát és így károsítják a közönséget e téren is.

Hivatalos hirdetések.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa részéről:

1. a VI. ker. Városligeti mutatványos helyektől kiindulólag a Hermina-úton a 1793. hr. sz. ingatlan határáig 5022 forint 05 krnyi költséggel előirányzott betoncsatornázási munkálat iránt és

2. a II. ker. Pálffy-tér északi oldalán és a Margit-rakparton, a Pálffy-tértől a Margit-híd melletti parkig, eszközlendő s 2416 forintnyi költséggel előirányzott betoncsatornázási munkálat iránt ezennel nyilvános árlejtés hirdettetik.

Felhivatvak ennélfogva a pályázni kivánók, hogy a fent érintett munkálatokra vonatkozó magyar nyelven szerkesztett és ivenkint 50 kr. bélyeggel ellátott irásbeli ajánlataikat lepecsételve *1899. évi június hó 20-ik napján délelőtti 10 óráig* Vosits Károly tanácsnok, vagy helyettese kezéhez (Lipót-utcza, Újvárosház I. em 11. ajtó) nyujtsák be.

A munkálatokra vonatkozó ajánlatokban számmal és betűvel világosan kiteendő, hogy a munkálatok az előirányzott összegekből illetőleg a költségvetésekben tételenként kitüntetett egységárakból levonandó hány százalék engedmény mellett avagy az előirányzott költségösszegeken illetőleg a megállapított egységárakon felül hány százalék felfizetés mellett vállaltatnak el.

Elismerendő továbbá az ajánlatokban, hogy vállalkozók a helyi és épitési viszonyokat az épitésrendőri szabályokat, a tervet, a költségvetéseket és az árlejtési feltételeket ismerik s azoknak magukat mindenben alávetik.

A beérkezett ajánlatok közötti szabad választás jogát, tekintet nélkül az ajánlott árakra, a tanács magának fentartja.

A munkálatokra vonatkozó tervek, költségvetések és árlejtési feltételek a fennebb kitett helyen naponként d. e. 9—12 óra között bárki által betekinthetők, a hol is netán kivánt felvilágosítások megadatnak.

Budapesten, 1899. évi junius hó 6-án.

A székesfőváros tanácsa.

84,116/889.—IV.

Pályázati hirdetmény*

a m. kir. honvéd hadapródiskalában az 1899/1900-ik tanév kezdetén betöltendő helyekre.

I. A helyek neme és száma.

A pécsi és nagyváradi honvéd hadapródiskolák I. évfolyamába az 1899/1900-ik tanév kezdetén (szeptember 17-én) 100—100 ifjú fog felvétetni.

Valamennyi hely díjmentes hely, s a növendékekért csak az egy évi tandíj fizetendő.

Jelenleg a tandíj következő:

a) A m. kir. honvédség, cs. és kir. közös hadsereg és hadtengerészet tényleges, nyugdijas és rokkant állományainak összes állománycsoportjaiba tartozó tisztek, evangelikus és gör.-katholikus katonai lelkészek, katonai tisztviselők, katonai karmesterek, altisztek és rangosztályba nem sorolt katonai havidíjasok törvényes vagy törvényesített fiai számára évenkint 12 forint;

b) tartalékos és „szolgálaton kívüli viszony"-ban levő tisztek, továbbá udvari és polgári állami tisztviselők és alkalmazottak, nemkülönben törvényhatósági tisztviselők törvényes vagy törvényesített fiai számára évenkint 80 frt;

c) minden egyéb állampolgár fiai számára évenkint 150 forint.

A folyó évben betöltendő 200 hely a következőképen oszlik meg:

a) 157 fizetéses hely, a mely helyek után járó tandijat a felvett növendékek hozzátartozói kötelesek viselni és két részletben, úgymint az iskolai év kezdetén és minden év márczius 1-én a hadapródiskola pénztárába előre befizetni;

b) 43 alapítványos hely, a mely helyek után járó tandíj az ezen czélra létesített alapítványok jövedelméből fedeztetnek, ugyanabból még 50 frt évi zsebpénzzel is láttatnak el a felvett növendékek.

II. Felvételi feltételek.

1. A pályázó magyar állampolgársága:

2. A pályázó alkalmassága a katonai nevelésre:

3. A megkivánt előismeretek, ezen előismeretek igazolandók az elmult iskolai év végbizonyítványával és a folyó iskolai év I. és II. tanidőszakának iskolai értesítőjével, továbbá legalább „elégséges" eredménynyel letett felvételi vizsga által.

A latin vagy görög nyelvből nyert „elégtelen" figyelembe nem vétetnek.

4. Kifogástalan erkölcsi magaviselet.

5. A betöltött legkisebb és a túl nem haladott legmagasabb életkor, vagyis az elért 14-ik és túl nem haladott 16-ik életév.

III. A kérvények benyújtása.

Folyamodványok fizetéses helyekért a pályázók hozzátartozói által közvetlenül a pécsi vagy a nagyváradi honvéd hadapródiskola parancsnokságánál nyujtandók be.

Pályázati folyamodványok *augusztus 1-éig* fogadtatnak el az említett parancsnokságok által.

A megállapított határidőn tul beérkező folyamodványok visszaadatnak és nem vétetnek figyelembe.

A kérvényekben kifejezés adandó annak, hogy a folyamodó az „Utasítás a pályázók felvételére nézve a m. kir. honvéd nevelő- és képző-intézetekbe" határozványait teljtartalmulag ismeri és kötelezi magát az ezen utasításban meghatározott valamennyi feltételnek megfelelni.

Miután pályázók felvétele biztos kilátásba nem helyezhető, a szülők gondoskodjanak, hogy fiaik a felvételi vizsgára be nem idéztetésük esetében a polgári tanintézetekben, tanulmányaik folytatása czéljából kellő időben beirattassanak.

IV. A felvételi vizsgák.

Minden pályázó közvetlenül az illető intézetbe való beérkezte után, testi alkalmassága tekintetében megvizsgáltatik.

* Jelen, e helyen csak kivonatilag közölt pályázati hirdetmény a „Budapesti Közlöny" f. é. 100., 101. és 102. számainak mindegyikében egész terjedelmében megjelent.

A testileg alkalmatlanoknak talált pályázók hozzátartozóiknak azonnal visszaadatnak, a testileg alkalmasoknak minősítettek pedig felvételi vizsgát tesznek, a melynél a hozzátartozók is jelen lehetnek.

V. Igényjogosultság.

Fizetéses helyre minden magyar állampolgár fiának van igénye, a ki az általános feltételeknek megfelel; tehetséges ifjak jó iskolai bizonyítványokkal azonban előnyben részesülnek.

Alapítványos helyekre azon személyeknek van igényük, kik az illető alapító oklevelekben foglalt különös kellékeknek és az általános felvételi feltételeknek is minden tekintetben megfelelnek.

Budapesten, 1899. évi május havában.

A székesfőváros tanácsa

Csak a jó szemüveg

válik előnyére a szemnek, melynek ára **1 frttól** feljebb. **Szinházi látcsövek** 5 forinttól feljebb. **Fényképező gépek** 6 forinttól feljebb, ingyen utasítással. **Emberi műszemek** 3 forinttól feljebb.

HATSCHEK BÉLA,

Most **Budapest, VII., Erzsébet-körút 5.**

A New-York kávéház mellett. Árjegyzék ingyen.

ARNHEIM S. J.

a continens első és legnagyobb

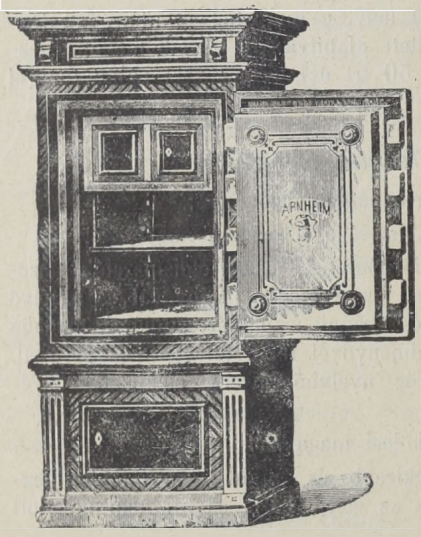

pénzszekrény

és

tresor-gyára

BUDAPEST és BERLIN.

Alapíttatott 1883-ban.

Pánczél-szobák.

Safe-deposit.

Gyár:

Budapest, Külső-Soroksári-út 92. szám.

Mintaraktár:

Dorottya-utcza 7. szám.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

Magyar Székesfőváros kiadóhivatala.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI:

VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusitó helye:

IV., Koronaherczeg-utcza 11.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. junius 19. 25. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Realtanoda-utcza 5. szám.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERE.

Ajánló-levél.

A „**Magyar Székesfőváros**“ szerkesztősége a lap részére ajánlatot kért tőlem. Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagyközönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a szerkesztőség kérésének eleget téve, a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

A víz.

Irta: báró *Kaas Ivor.*

Budapest szerencsétlenségei közé tartozik: a víz. Mikor Szentkirályi polgármester 1868-ban elkezdte a vízvezetéket, azt hitte, hogy a fővárost boldoggá teszi vele. Megtisztitja, öntözi, öblíti, az embereket mosdatja, fürészti, a konyhát és az asztalt bőven ellátja egészséges, friss szűrt vízzel, tűz ellen az egész várost biztosítja, a közönségnek ad vizet olcsón, a mennyi kell, a városnak pedig ingyen. Azt nem hitte s nem is volt szándéka, hogy a vízzel új adót rójjon a polgárokra s oly drágán mérje, óra szerint vagy szoba szerint, hogy a polgárokra valóságos ekzekucziót legyenek a vízdíjak, a város őket zsarolja, ők pedig harmincz esztendeig télen baktériumokat igyanak, nyáron pedig vagy bort, vagy semmit.

Csakugyan harmincz esztendeig tanulmányozzuk a vízműveket s ez alatt az egész idő alatt a legjogosultabb panaszokat kellett hallanunk. Hogy ha alacsony a Duna, nincs víz, az emberek szüretlen vizet kapnak s annak sincs nyomása a magas emeletekre. Gyakran piszkos, barna, sürű folyadék jön a csapokból, sokszor megrepednek a csövek s akkor semmi víz nincs s bontani kell a házakat vagy az utczákat, máskor a gépek romlanak meg s azért nem szolgáltatnak vizet. A hol óra van, az rosszul mutat és csal, legtöbbször a háztulajdonosok rovására. Az pedig orvosilag be van bizonyítva, hogy minden tifusz és kolerajárvány a vízvezeték révén terjed.

És milyen rengeteg költség, a sok elhibázott rendszer ára. Ideiglenes és elégtelen vízművek itt is, ott is. Először roppant költséggel megépítettük, azután hasonlóval megszüntetjük. Épp úgy, mint a házaknál, utczaszabályozásoknál és kövezéseknél.

Végre valahára azt mondják, hogy készen vagyunk a káposztásmegyeri kutakkal, gépekkel és vezetékekkel s ezentúl a legalacsonyabb vízállás mellett sem lesz vízhiány. Örvendve hallottuk, hogy a mesterséges szűrő-telepek is az új országház és a Margit-híd mellett fölöslegessé váltak és megszünnek. Hanem a multakon okulva, csak akkor hiszünk és bizunk, ha augusztusban és szeptemberben kitapasztaljuk, hogy a csapok folynak.

De alig hogy megbiztatnak bennünket azzal, hogy a vízkérdés Budapesten megoldást nyert, a tisztelt tanács és a vízügyi bizottság a lakosságot új vízdíjszabályzattal rémítik, a melynek bunkója csak ez: *Polgár, többet fizess!*

A víz megint drágább lesz. Mit gondolnak a város nagyfejű vízszakértői, ez-e a legalkalmasabb módja a deficzit megszüntetésének, hogy a vízre nagy fogyasztási adót vetnek? Hát nem elég, hogy 1898-ban a főváros tizenhét milliós bevételéből másfél milliónál több a vízből került ki, tehát az összes bevételeknek kilencz százalékánál több a vízmonopólium jövedéke? Mennyire meg van terhelve ezzel a polgárság, kitűnik abból, hogy a mult évben a magánosok vízdíjai 1.383,000 frtra rugtak, vagyis fejenkint minden lakosra Budapesten 2 forint 30 krajczár! Hát ez nem elég? Tiltakozunk a vízdíjak minden fölemelése ellen!

Most tanácskoznak az új vízszabályrendelet fölött. A belügyminiszter parancsolta meg, hogy az év végéig készítsék el, mert a mostani szabályzat rossz, örökös perpatvart, zaklatást és fölebbezést okoz. Azonkívül rá van írva, hogy ideiglenes, de már Isten tudja, hány esztendeje ideiglenes, mint maga a vízmű. Most mind a kettő legyen végleges, mert rendnek muszáj lenni. Így akarja Moys, a belügyminiszteri referens s egykori hivatalfőnöke, Hieronymi s a vízvezeték-bizottság kapaczitása a parancsnak engedve, tünődik a legjobb módszeren, hogyan lehessen a lakosságot jobban megadóztatni úgy, hogy észre ne vegye.

Kitalálták a bizottságban, hogy jövőre ne a helyiségek száma, hanem térmértéke alapján vessék ki a vízdíjat a magánosok házaiban. Vagy vízóra, vagy térmérték; mind a kettő mögött az adóemelés szándéka rejlik. Azt mondják ugyan, hogy a terület szerint való kivetés igazságosabb, mert a gazdag többet fizethet, míg a szegény nép a kis lakásokban zsúfolva lakik. Ez kétségkívül igaz. De csak úgy volna az igazság méltányos, ha a vízdíjakat közvetlenül a felektől és nem a háziuraktól szednék be, mert ez esetben kiki a maga vízfogyasztásáért fizetne lakosztálya arányában. Másodszor a szegény embereken úgy volna segítve, ha a kis lakások adókulcsa a víz után kisebb lenne és elvül kimondanák, hogy egy két szobából és egy konyhából álló lakás vízdíja semmi körülmények között nagyobb nem lehet a mostani díjaknál. Ha ez kimondatnék, úgy a térmérték szerint való kivetés legalább az alsó néposztályt nem sújtaná újabb teherrel.

Ez a kisérletezés a vízdíjakkal szomorúan hasonlít a megbukott szódavízadóhoz és az új iskolaadókoz. Ha a város meg nem adóztathatta a szódavizet, meg akarja adóztatni a vízvezetéki vizet. Csak nem meri megmondani, hogy mennyivel lesz drágább; hanem a szobák négyszögöle szerint akarja megbecsülni a vízfogyasztást, a miben voltaképpen nincs ráczió, mert az emberek a fogyasztók és nem a kvadrátölek. Azt még kimutathatja a statisztikai hivatal, hogy lakások szerint hogy oszlik meg a lakosság s e szerint a gazdagokra több adót vetni a vízdíjaknál is lehetséges. De a térmértékre nézve nincs statisztikai adat.

Ha térmérték szerint akarja fölosztani a város a vízdíjakat, annak egy föltételét szabjuk: tessék a vízjövedelmeket kontingentálni; vagyis kimondani, hogy a vízművekbe befektetett tőkének arányában a vízfogyasztásért járó jövedelmeknek, lakás, gyárak vagy kertek szerint osztályozva, bizonyos összeget kell jövedelmezni s ezt a meghatározott összeget a beépített terület mértékével tessék elosztani. Csak így kerülhető el a rejtett adófölemelés, melylyel meg akarják drágítani a népnek az italt, a főzést, a mosást és megszorítani a vízhasználatot.

Az efféle reformokból nem kérünk.

Választási mizériák.

Szomorú rovat ez, a melyet majd minden választásnál megismételhetünk. A főváros törvényhatóságához intézzük ezeket a sorokat a legközelebbi választás alkalmából, a mikor betölti a megüresedett II. osztályú tanácsjegyzői állást. Arra kérjük, hogy a választásnál érdem és rangsor szerint járjon el.

Ne mellőzze azokat, a kik szorgalmukkal, szolgálati idejükkel, kifogástalan buzgóságukkal régóta érdemet szereztek az előléptetésre. A tanácsjegyzői kar a főváros jövője. Olyan elemekkel kell megnépesíteni ezt a testületet, hogy gond nélkül lehessünk mindenkor a tanácsi állások betöltésénél. A tanácsjegyzők a főváros közigazgatásában ma már olyan tényezők, hogy a közéjük választandó személyeknél a legóvatosabb körültekintésre van szükség.

A törvényhatóság megköveteli a tisztviselőktől, hogy pontos, buzgó, megbizható szolgálatot teljesttsen. Megköveteli szigoru fegyelemmel a sokszor erőt meghaladó munkát s mindezt azért, hogy a tisztviselő csakis a *jól teljesített kötelesség fejében* várhassa előléptetését. Ezeket követeli a törvényhatóság — jogosan. Ám akkor legyen méltányos a szolgálati ideje alatt kipróbált, megbizható tisztviselőjével szemben s *ne mellőzze csupán azért, mert a fiatalabb, mozgékonyabb elem az idősebbek érdemességét protekczióval akarja ellensúlyozni.*

A községi választások szakadatlanul panaszra adnak okot. Ideje hát, hogy a törvényhatóság a korrekt választás terére térjen s a méltánytalan mellőzéseket szüntesse meg. Ambicziót, lelkiismeretes kötelességteljesítést csak abban az esetben követelhet jogosan, ha az előléptetésnél a szolgálatban szerzett érdemeket vizsgálja s kiküszöböli a választásnál a protekcziót. Az érdemek méltányos honorálása a közigazgatás javára válik, mert derék, megbizható tisztviselőkarhoz jut; a protekcziós elem megrontja a közigazgatást, mert a jogtalanul mellőzöttekből kiöli a munkakedvet.

Gyógyíthatatlan betegek menedékháza.

Magyarországon a korral együtt növekvő feladatot ró a humanizmus, az emberszeretet érzése a társadalomra. Nemeslelkü emberek külön-külön is, meg egyesülve is, sokat teremtettek ezen a téren Budapesten; mégis sok érezhető hiány maradt humánus intézetek dolgában, s kiváltképp két ilyen intézetre volt már égető szükség.

Évek óta tárgyalják a tüdőbetegek szanatoriumának ügyét, mely az alapitók minden buzgólkodása mellett bizony lassan halad előre. És hányszor volt arról szó, hogy a közkórházakból gyógyíthatatlan betegség miatt eltávolított szegényekről gondoskodni kellene!

Hányszor irtak azokról a borzalmakról, a melyek a mindenektől elhagyott beteget megölték! De az irás, a szó eredménytelen volt: hiányzott az anyagi eszköz, a mely a törekvésnek reális alapjául szolgált volna.

S a mit ezrek okoskodása megteremteni nem tudott, azt egy nemesszivü, jótékony urnő megteszi önként: a maga vagyonának tekintélyes részét áldozva az elhagyatott szerencsétlen betegek javára üdülést, ápolást nyujtó menedékházat épittet a számukra.

San Marco herczegné született *Nákó* Mileva grófnő engedelmet kért a fővárostól, hogy a III. ker. a Bécsi-út és egy ujonnan nyitandó utcza sarkán szanatóriumot épithessen a közkórházakból gyógyíthatatlan betegség miatt elbocsátottak részére. A belügyminiszter már megadta az előzetes engedelmet a herczegnőnek a nemesczélu intézet felállitására és ennek alapján a herczegasszony a fővárostól már megkérte az épitésre való engedélyt. Ezt a tanács soron kivül meg is adta.

A szanatórium, melyet a herczegnő *Gyógyíthatatlan betegek üdülőházának* nevez, a folyamodó saját telkén épül, nem messze a *Jó Pásztorhoz* czimzett menedékháztól, a melyet ugyancsak a herczegnő épitett a bukott nők gyámolitására.

A mendékház kétemeletes lesz és egyelőre kilenczven beteg befogadására rendezik be. Két szárnyát diszes kápolna köti össze, úgy hogy az épület kivülről inkább templom vagy kolostor hatását teszi majd a nézőre, mint kórház benyomását. Szabad téren, hatalmas kert közepén fog állni az üdülőház.

A belügyminiszter részéről jóváhagyott szabályzat szerint az intézetben korkülönbség nélkül felvételre számithat minden olyan beteg, a kit valamelyik közkórházból elbocsátottak azért, mert gyógyíthatatlan a betegsége, bár mégis ápolásra szorul.

A telket és az épitésre, berendezésre szükséges 400,000 frtot a herczegasszony adja. Az intézet fentartásáról egy most alakuló jótékony-egyesület fog gondoskodni. Az épitésnél figyelemmel lesznek a később szükséges kibővitésre, akképp, hogy az intézet minél előbb 200 beteg befogadására legyen alkalmas.

Az üdülőház megnyitását 1900. őszére tervezik, ha a főváros a Kisczelli-utcza csatornáját az uj épületig idejekorán meghosszabbitja.

Száz esztendő.

Csak egy töredéket mutatunk be a száz esztendővel ezelőtti Pest városából. Az akkori tanács minősítési táblázatát. Utána közöljük az e héten betöltendő II. osztályú tanácsjegyzői állásra pályázó fogalmazók minősitését. Az összehasonlitás fölöttébb érdekes. Kik kormányozták a német Pestet és kik szolgálják a magyarrá vált Budapest óriás közigazgatását ez idő szerint csak a fogalmazói rangban.

A száz esztendős táblázat eredetben ez:

Conduite-Lista de anno 1789. vom Dienstpersonale der Königlichen Freistadt Pest.

Karakter	Rang	Namen	Alter	Dienstjahr	Fähigkeiten	Länder und andere Kentnisse	Aufführung
Stadtrichter		Hülff Móricz Valentin k. k. Obristwachtmeister in der Armee		37 in allen, 5 davon in Civili		Kennt die Verfassung aller Erb auch der meisten Europeischen Länder. Hat Kentnisse von der Staats- und Kameralwirthschaft, von der Policei, und Besonders vom Rechnung-fach. Koncipiret deutsch, spricht Latein auch etwas hungarisch und französisch.	
Bürgermeister	2	von Kregár Mihael	55	23 in allen, 2 davon quatalis	Deutsch schreibt und spricht er verständlich. Hat durch mehrjährige Übung viele Fähigkeiten im politischen Fach die meiste aber im juridischen.	Absolvirte die Jura und praktisirte theis als Jurat, dann durch 6 Jahr als Komitats notär, und 21 Jahr als Notär bei dieser Stadt. Koncipirt Latein, hungarisch auch deutsch und redet schlowakisch.	Gut und lasset sich den Dienst angelegen sein.
Magistrats Rath und Stadthauptmann	3	von Kögel Joseph k. k. Pensionirter auditor	45	20 in allen, 3 davon in civili	Deutsch ist seine Mutter-sprache.	Hat die im Militair gesammelten Länder Kenntnisse der meisten Erblanden. Koncipirt deutsch und Latein, spricht auch etwas französisch.	Gut
Magistrats Rath	4	von Heüssel Franz	58	13	Deutsch ist seine Mutter-sprache. Im Rechnungsfache.	Schreibt Deutsch, Latein und spricht Schlowakisch.	Gut, Nach Maass seiner Fähigkeiten
Magistrats Rath	5	von Boráros Johann	35	4	Deutsch spricht und schreibt er verständlich. Vorzüglich im juridischen Fach.	Absolvirte die Jura und praktisirte durch 10 Jahre als Jurat und Advocat. Hat Kentnisse im Rechnungsfach. Koncipirt Latein, hungarisch u. Deutsch, spricht auch Slowakisch.	Gut, und in allen seinen Geschäften thätig und wirksam.
Magistrats Rath	6	von Paschgall Anton	51	30 in allen, 4 davon quatalis	Deutsch ist seine Mutter-sprache. Im Wirtschafts-Fach.	Absolvirte die Jura und praktisirte als Jurat. Hat Kentnisse im Rechnungsfach. Koncipirt Latein, hungarisch und Deutsch, spricht auch Schlawakisch.	Gut, leitet das Ausmessungs und fatirungs Geschäft mit Eifer.
Magistrats Rath	7	von Dolevicziny Alexander	42	3	Deutsch schreibt und spricht er gut. Vorzüglich im juridischen Fach, und in der neuen Gerichtsordnung.	Absolvirte die Jura und praktisirte mehrere Jahre als Advocat und Fiscal von Herrschaftlichen Familien. Koncipirt Latein, hungarisch und Schlawakisch, spricht auch französich.	Gut, und arbeitet unermüdlich und mit Gründlichkeit.
Magistrats Rath	8	von Sarlay Joseph	48	Im ganzen 19, 2 davon quatalis	Deutsch spricht u. schreibt er verständlich. Im Wirthschafts-Fach.	Hat im politischen und juridischen Fache Kentnisse. Koncipirt Latein, hungarisch und Deutsch, spricht auch Schlawakisch.	Gut.
Magistrats Rath	9	Muskatirovits Johann	46	2	Deutsch ist ihm besonders im Schreiben nicht geläufig. Vorzüglich im juridischen Fach.	Hat Kentnisse von der Beschaffenheit der Illirischen Nation und den dortigen Landstrich. Auch im juridischen Fach durch 20jährige Praxis als Advocat und Fiscal. Koncipirt Latein und Illirisch, schreibt auch Deutsch und Hungarisch.	Gut.
Magistrats Rath	10	Wittmesser Mathias	42	22 in allem, 1 jahr davon quataliter	Deutsch ist seine Mutter-sprache. Im Rechnungsfach.	Hat im juridischen und politischen Fache Kentnisse. Koncipirt Deutsch und spricht hungarisch.	Gut.

— 1899. —

A II. osztályu tanácsjegyzői állásra pályázó fogalmazók:

1. Dr. *Csomay* Gáspár, helyettes II. osztályú jegyző, szül. Gencs, 33 éves. Vallása: evang. ref. Képesítés: államtudományi tudor. Helyettes II. osztályú jegyző 1898. február 6. I. osztályú fogalmazó 1895. szeptember 1. II. osztályú fogalmazó 1895. január 1. III. osztályú tollnok 1894. augusztus 1-én. Fogalmazó gyakornok 1892. márczius 1. Fővárosi szolgálatba lépett 1888. aug. 13

2. *Csaplovich* Pál, helyettes II. oszt. jegyző, szül. Budapest, 1870. szeptember 19-én. Vallása: róm. kath. Képesítés: államtudományi államvizsga. Helyettes II. oszt. jegyző 1898. február 22. I. oszt. fogalmazó 1895. szeptember 1. II. oszt. fogalmazó 1895. január 1. III. oszt. tollnok 1894. augusztus 1. Fogalmazó gyakornok 1893. május 1. Fővárosi szolgálatba lépett 1890. aug. 1.

3. *Dobry* Tivadar, I. oszt. fogalmazó, szül. Baja. Képesítés: államtudományi államvizsga. I. oszt. fogalmazó 1895. január 1. II. oszt. fogalmazó 1894. aug. 1. Fogalmazó gyakornok 1890. május 1. Fővárosi szolgálatba lépett 1884. szeptnmber 1.

4. *Pettykó* Antal, I. oszt. fogalmazó, szül. Budapest, 1863. márczius 7. Vallása: római kath. Képesítés: államtudományi államvizsga. I. oszt. fogalmazó 1895. szeptember 1. II. oszt. fogalmazó 1895 január 1 III. oszt. tollnok 1894. augusztus 1. Fogalmazó gyakornok 1889. november 1 Fővárosi szolgálatba lépett 1887. decz. 10.

5. Dr. *K. Kovách* László, I. oszt. fogalmazó, szül. Rimaszombat, 1863. junius 13. Vallása: róm. kath. Képesítés: államtudományi tudor. I. oszt. fogalmazó 1895. szeptember 1. II. oszt. tollnok 1895. január 1. III. oszt. tollnok 1894. augusztus 1. Fogalmazó gyakornok 1892. márczius 1. Fővárosi szolgálatba lépett 1888. május 10.

6. *Kiticsán* Miklós, I. oszt. fogalmazó, szül. Eger, 1869. január 12. Vallása: róm. kath. Képesítés: államtudományi államvizsga. I. oszt. fogalmazó 1895. szeptember 1. II. oszt. fogalmazó 1895. január 1. III. oszt. tollnok 1894. augusztus 1. Fővárosi szolgálatba lépett 1888. julius 25.

7. *Peskó* Lajos, I. oszt. fogalmazó, szül. Budapest, 1857. április 25. Vallása: róm. kath. Képesítés: államtudományi államvizsga. I. oszt. fogalmazó 1896. julius 1-én. II. oszt. fogalmazó 1895. julius 1. Fogalmazó gyakornok 1886. január 1. Fővárosi szolgálatba lépett 1885. október 21. Előzőleg belügyminiszteri fogalmazó gyakornok.

8. *Ivánszky* Imre, I. oszt. fogalmazó, szül. Budapest, 1866. szeptember 22. Vallása: róm. kath. Képesítés: államtudományi és államszámviteli államvizsga. I. oszt. fogalmazó 1896. julius 1. II. oszt. fogalmazó 1895. jan. 1-én. III. oszt. tollnok 1894 augusztus 1. Irnok 1889. Fővárosi szolgálatba lépett 1886. szeptember 16.

9. *Strobl* Lajos, I. oszt. fogalmazó, szül. Budapest, 1868. márczius 25. Vallása: evang. ref. Képesítés államtudományi államvizsga. I. oszt. fogalmazó 1896. julius 1. II. oszt. fogalmazó 1895. okt. 1. Tan. fogalmazó gyakornok 1894. november 1. Árvaszéki fogalm. gyakorn. 1893. deczember 1. Fővárosi szolgálatba lépett 1893. október 1.

10. Dr. *Buzáth* János, I. oszt. fogalmazó, szül. Battonya, 1870. október 19-én. Vallása: róm. kath. Képesítés: államtudományi tudor. I. oszt. fogalmazó 1898. márczius 1. II. oszt. fogalmazó 1895. október 1. Számsegéd 1895. január 1. Fővárosi szolgálatba lépett 1891. február 25.

11. *Lahocsinszky* Árpád, I. oszt. fogalmazó, szül. Csap, 1873. május 28. Vallása: róm. kath. Képesítés: államtudományi államvizsga, jogtudományi 1. szigorlat. I. oszt fogalmazó 1898. márczius 1. II. oszt. fogalmazó 1895. október 1. Fővárosi szolgálatba lépett 1893. okt 3.

12. Dr. *Déri* Ferencz, II. oszt. fogalmazó, szül. Endrőd, 1874. november 1. Vallása: izraelita. Képesítés: államtodományi tudor. II. osztályú fogalmazó 1898. márczius 1 Fogalmazó gyakornok 1896. julius 1. Fővárosi szolgálatba lépett 1995. január 14.

A Nemzeti Szinház elhelyezése.

A főváros mérnöki hivatala ma terjesztette be a Nemzeti Szinház épületének elhelyezésére vonatkozó jelentését. A hivatal mielőtt a terület kikereséséhez fogott volna, informáltatta magát az intendanturánál, hogy milyen nagyságú telekre van szükség. Az Intendáns két nagyságot jelölt meg: az egyik szerint a szinház épülete 760 négyszögöl, kiterjedesü telken 4060 négyszögöl szabadtérre épülne. A második esetben a szinház 1125 négyszögöl telken 6375 négyszögöl szabadtérre épülne. Ezeknek az adatoknak az alapján a mérnöki hivatal konstatálja, hogy a fővárosnak hasonló nagyságú üres telke az élénkebb forgalmu városrészeknek nincs. Már pedig szükségesnek tartják, hogy a Nemzeti Szinház a város középpontjára kerüljön. A főváros tulajdonában lévő telkek közül a hivatal első sorban fölemlíti, a *Károly-kaszárnyát*, második sorban az *Erzsébet-teret*. A Károly-kaszárnya azonban a városháza czéljaira van lefoglalva, az Erzsébet-teret pedig nagy kiterjedésü szinház teljesen tönkretenné.

Harmadik helyen a Rókus-kórház területe, negyedik helyen a Kerepesi-út Vas-utcza és Stáhly-utcza sarkán levő kis Rókus helye jöhetne számításba. Leginkább a Rókus-kórház nagy területe volna alkalmas a szinház czéljaira. Utóvégre, mint fővárosi tulajdon, szóbajöhetnének az Eskü-téren lévő városi telkek. Ezeknek azonban már szintén meg van a maguk rendeltetése. A javaslat azután felsorolja, azokat a telkeket, a melyeket esetleg magánosoktól kellene megszerezni a szinház czéljaira. Ezek a telkek a következők:

1. A Károly-körút és Kerepesi-út sarkán lévő Huszár- és Vigyázó-palota, területük 2200 négyszögöl.

2. A Curia telke, ha hozzáveszik a curia-utczai házaknak és az Athenaeumnak telkét.

3. Az Eskü-tér, Lipót- és Irányi-utcza között fekvő 11 ház telke, a melynek a területe 1210 négyszögöl.

4. A Gizella-tér, Deák Ferencz-utcza Bécsi- és Harminczad-utcza között fekvő telektömb, összesen 7 ház, területük 1260 négyszögöl.

5. A Gizella-tér, Váczi-körút és Fürdő-utcza között 3 ház 1580 négyszögöl területtel.

6. Ennek szomszédságában, homlokzattal a Deák-térre, 6 ház 1820 négyszögöl területtel.

7. A Károly-körút és Király-utcza sarkán levő épület 4000 négyszögöl területtel.

Ezeket a területeket hozza javaslatba a mérnöki hivatal, kijelentvén, hogy az idő rövidsége miatt költség számítását még nem tehetett és ez a javaslat inkább előtanulmánynak tekintendő.

Jótékony egyesületek.

A főváros területén működő jótékony, betegsegélyző- és temetkező egyesületek nagy része ellen súlyos vádakat emeltek a megkárosított felek. A belügyminiszter az összes egyesületek működésének felülvizsgálását rendelte el a jótékonysági panamák okozta felháborodás lecsillapítása végett s egyben utasította a fővárost, hogy az egyesületek szigorúbb ellenőrzésére szabályrendeletet alkosson.

Az elnöki ügyosztálynak az ellenőrzésre vonatkozó tervezetét alább közöljük. A tervezet nagyon egyhén bánik el az egyesületekkel. Az ellenőrzést a különben is túlterhelt előljárókra bizza, a kik alig tudnak sokféle kötelezettségüknek megfelelni. Még kevésbé tudják a rendetlenül kezelt, szétszórt és bizonytalan ekzisztenciáju egyesületeket ellenőrizni. Az a tervezet azonban, a melyet az elüljárók készitettek, a czélnak egyáltalán nem felel meg. Még enyhébb az itt bemutatott szabályrendeletnél, a mely maga is sok korrekturára szorúl.

Az egyesületek működésére, közvetetlen ellenőrzésre (kiküldött utján), a taggyűjtés módjaira, a vagyonkezelésre a szabályrendelet nem terjeszkedik ki. Másrészt, úgy látjuk, nem vették figyelembe azokat a tapasztalatokat, a melyeket a vizsgálatoknál eljáró bizottság szerzett s a melyek igen sok olyan körülményre vonatkoznak, a mikről az új tervezet nem gondoskodik. Helyén való lenne, ha a polgármester úr a kiküldött bizottságtól közvetetlen meggyőződést szerezne az egyesületek belső életéről s egyben megtudná azt is, hogy az ellenőrzést, mely formában s miképp lehet a legszigorúbban s mégis zaklatás nélkül gyakorolni.

Ezeket ajánljuk a polgármester úr figyelmébe a szabályrendelet tárgyalása előtt A velünk közölt tervezet a következő:

Szabályrendelet a székesfőváros területén működő jótékonysági egyesületek ügyében.

1. §. A jótékonysági egyesületek működése felett való ellenőrzést az 1873. évi április hó 29-én 1394. eln. sz. alatt és az 1875. évi május hó 2-án 1508. eln. szám alatt kelt belügyminiszteri rendeletek alapján a kerületi előljáróságok gyakorolják a részükre megállapított szolgálati utasítás 249. és 250. §§-ai értelmében.

2. §. Tartozik minden jótékonysági egyesület a székhelyét és vezetőjének vagy vezetőinek nevét az egyesület működésének megkezdésétől számított 8 nap alatt, a székhelyben vagy a vezetőjének, illetve vezetőinek személyében történt változást a változás megtörténtétől számított 8 nap alatt az illetékes kerületi előljáróságnál bejelenteni. A mennyiben az egyesület a székhelyét más kerületbe teszi át, a változás úgy a régi, mint az új székhelyre illetékes kerületi előljáróságnál a fentebb megállapított határidő alatt bejelentendő. A már működő jótékonysági egyesületek tartoznak székhelyüket és a vezetőjük, illetve vezetőik nevét jelen szabályrendelet életbeléptétől számított 8 nap alatt az illetékes kerületi előljáróságnál bejelenteni. Ugyanily módon és ugyanily határidő alatt jelentendő be az egyesületek részéről azon egyén neve is, ki a jelen szabályrendelet határozmányainak pontos megtartásáért felelős.

3. §. Tartoznak a jótékonysági egyesületek a zárszámadásukat, mérleget, továbbá, a mennyiben költségelőirányzatot és évi jelentést készítenek, a költségelőirányzatot és évi jelentést is azoknak megállapításától, az összes ülésekről felvett jegyzőkönyveket pedig az ülések magtartásától számított 30 nap alatt az illetékes kerületi előljáróságnak hiteles másolatban bemutatni.

4. §. Nyilvános, vagyis az egyesületi tagok körén kívül gyűjtések az 1897. évi 35100. számú belügyminiszteri rendelet értelmében csak is polgármesteri engedély alapján eszközölhetők.

5. §. Tartozik a kerületi előljáróság panasz esetén az illető jótékonysági egyesületnél azonnal vizsgálatot tartani s az állam vagy az egyesületi tagok érdekében minden törvényes intézkedést felelősség terhe alatt megtenni, tartozik továbbá fontosabb esetekben a panaszokról és azok következtében tett intézkedásekről esetről-esetre a tanácshoz jelentést, esetleg az egyesület felfüggesztése iránt, előterjesztést tenni. Szabálytalanság esetén a vizsgálat folytán felmerült költségeket a szabálytalanságot okozó egyesületi közeg, ennek vagyontalansága esetén pedig az egyesület tartozik viselni.

6. §. Tartozik a kerületi előljáróság saját közegei, vagy a polgármester által e czélra esetről-esetre kinevezett egyének utján a kerületében működő minden jótékonysági egyesületnél évenként legalább egyszer vizsgálatot tartani annak megállapítása végett, hogy az illető egyesület a jóváhagyott alapszabályainak korlátain belül működik. Szabálytalanság esetén a kerületi előljáróság az 5. §-ban említett eljárását követi. lly vizsgálatok folytán az egyesületek, vagy annak közegei ellen költségek nem számíthatók fel.

7. §. A vizsgálatot teljesítő hatósági közeg vagy a polgármester által e czélból kinevezett egyén úgy az 5 mint a 6. §§.-okban említett esetekben a tapasztalatokról a ker. előljáróságnál jelentést tesz, maga azonban utasításokat az egyesület részére nem adhat.

8. §. Jelen szabályrendelet 2. és 3. §§-nak áthágása kihágást képez és a székesfővárosi szegényalap javára fordítandó 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, behajthatlanság esetén pedig 5 napig terjedhető elzárással büntetendő. A 4. §. áthágása az 1897. évi 35,100. számú belügyminiszteri rendelet értelmében kihágást képez és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, behajthatlanság esetén 10 napig terjedhető elzárással büntetendő. A büntetés az egyesület azon közege ellen alkalmaztatik, ki az egyesület részéről, mint a jelen szabályrendelet határozmányainak pontos megtartásáért felelős egyén jelentetett be; ily egyén be nem jelentése esetén a büntetés az egyesület vezetője, illetve vezetői ellen alkalmaztatik.

9. §. Jelen szabályrendelet 2. és 3. §§.-nak áthágása folytán keletkező kihágási ügyben I. fokban a ker. előljáróság, II. fokban a székesfővárosi tanács, III. fokban a m. kir. belügyminiszter itél.

10. §. Jelen szabályrendelet annak kihirdetése után 1 hónap mulva lép hatályba.

Mit tegyünk a Gellért-hegyre?

— Válasz a szentiványéji álom jelígéjű czikkre. —

A Gellért-hegy, a mint regényes, kopár tömegével a Dunából kiemelkedik, már magában is mindenha érdekes volt, oly pont, mely ha nem volna is az ország központjának a szivében, akkor is képes volna önmaga iránt érdeklődést kelteni.

Itt kezdődik a hazai kereszténység vértanusága, a középkor ide helyezte mythikus boszorkányait: ez a hegy épp oly rejtélyes, mint elválhatlan történelmi nymbussal bir. Uralkodván a székesfőváros összes pontjai felett, oly kiemelkedő alkotással kell őt megkoszorúzni, mely egy történelmi nemzet hagyományainak megfelel s mely mint szépészeti remekmű a fenséges Duna látképével a világ egyik legnagyszerűbb panorámáját képes alkotni. Inkább várjunk tehát, semmint köny-

nyelműen, helyrehozhatlanul olyat alkossunk, melyért utódaink soha sem bocsátanának meg.

Budapest egyik legnagyobb, bár még ki nem használt ékessége az őt átszelő szőke nagy folyamban és a budai hegyekben fekszik. A Dunaparton valóságos panoráma készül, mely az idegent meglepi, de az egész Duna-sor nem adhat oly jellemű karaktert, oly esztetikus harmóniát az ikerváro-nak, mint a belőle fellegvárként kiemelkedő Gellért-hegy művészi kiképezése.

Határozottan elhibázott dolognak tartanám tehát, ha csak azért, mert a mostani finánciális viszonyok kedvezőtlenek, bármely czifra etablissement-t raknók a történelmi hegy tetejébe. Olyan volna ez, mintha egy komoly tudós tar fejére frigiai sapkát helyeznénk. Hiába is tennők ezt meg, jönne egy komolyabb pillanat, midőn azt a tetőtakarót restelnők ottan és csakhamar mással váltanók fel.

Arról nem is akarok vitázni, hogy egy sporttelep, mulatóhely vagy kávéház, mely siklóval, kábellel vagy fogaskerékkel szűk terepviszonyok mellett a hegy fensikján létesülne, az összlakosságra nézve soha sem válnék olyan mágnessé, milyennek czikkíró úr mindenesetre dicsérendő fantáziája elképzeli. Hanem egy újabb kiadású park-klubbá válnék az. Éppen a most jelzett klub tervezője tett javaslatot a székesfőváros tanácsához egy a Gellért-hegyen berendezendő pálmakertre, mint mulatóra nézve. A tanács, szerintem nagyon helyesen, elutasította; talán más érveléssel, mint a milyeneket itt kifejtettem, de az itt önkéntelen felmerülő történelmi érzék félreismerhetlen sugallatának hatása alatt.

Mi legyen tehát a Gellért-hegyen? Szerintem e kérdésben nemcsak a „Magyar Mérnök- és Építészegyesület", hanem bátran állíthatom, már egy ország közvéleménye is döntött. Ahol azután a szakkörök és laikusok óhaja teljesen egybevág, ott a nép szava igazán isten szava. És ez isteni szó, — mondjuk sugallat — szerint csakis egy stylszerű pantheon felelhet meg a hegy karakterének, történelmi multjának és az esztetika parancsainak. Mily stlyban legyen ez végrehajtva, ez nem tartozik ugyan a kérdés lényegéhez, egy tervet azonban én is bátorkodom az intézők figyelmébe ajánlani.

A vajda-hunyadi vár a legjellemzőbb és oly kiváló magyar történelmi emlék, hogy a városligeti tó mellett épült utánzatának megsemmisülését általános sajnálkozás követte. Oly szép emléknek tartja ezt mindenki, hogy közóhajjá vált, hogy ez a műemlék a székesfővárosban ismét felépíttessék. Minek ezt a tó partjára építeni, mikor ama várszerű építmény, az eredetihez hasonlatosan, a hegyet mintegy szükségeli, s mikor a ligetben e szép alkotás soha sem lesz annyira közszemlére helyezve, mint a várost épen középen átszelő hatalmas folyamparton!? Egy csodaszép rajnai várként nézne ki; tiszta magyar motivummal és az egész Duna-partnak bűvös, ősmondai karaktert adna. S éppen annyiba, tán valamivel többe kerülne, sőt a legpompásabb terméskövek is óriás mennyiségben rendelkezésre állanának. Úgyis el van már határozva, hogy ez emlékművet ismét felépítjük, építsük azt a legalkalmasabb helyre, s egyúttal egy vajudó kérdést is megoldunk és a kétszeres költséget redukáljuk. Igaz, hogy a hegy magasságánál fogva nagyobb méretekre lenne szükség, de a minta, a legremekebb minta kéznél van és ez is sokat tesz. A várszerű jelleg ellen a katonai hatóság részéről komoly kifogás nem képzelhető, mert a belső berendezés egy örökké békés czélnak szolgál.

Történelmi nagyjainknak illőbb pantheont nem is tudok elképzelni, mint eme legtökéletesebb magyar műtörténelmi emlék falai között, a melyek mindenesetre egy pantheon eszméjének megfelelő, de magyar motivumú módosulást is igényelnének, de csak akként, hogy az alap vad kopárságát inkább kiemuljék, semmint megszüntessék.

Tudom, hogy sokan fognak még a kérdésben velem és az előbbeni czikkíró úrral együtt szentiványéji álmokat álmodni, és új és újabb tervekkel fellépni.

Csak arra vigyázzunk, hogy pillanatnyi helyzeteknek, múló befolyásoknak ne engedelmeskedjünk, hanem győzzön a legjobb!

Elkallódott százezrek.

I.

Nagy és szomorú igazságokat mond el a műszaki számvevőség a tanácshoz intézett jelentésében, a melyben azt akarja elérni, hogy a főváros fa- és köszénkészlete bizonyos, meghatározott rendszer szerint kezeltessék. Közel 700,000 forint ára tüzelőt fogyaszt a főváros a nélkül, hogy az óriási mennyiség elhasználására a legprimitivebb ellenőrzés állana fönn.

A fát még csak megjelölik, a mikor az erdőmester átveszi, de annak utánna bizonytalan az az út, a melyen az ezer meg ezer öl fa megteszi a kötelességét és elég, már hogy hol, az mellékes. A kőszénnél azonban nincs erdőmester sem. A gazdasági hivatal maga elismeri, hogy sem mennyiségileg, sem minőségileg nem képes ellenőrizni, különösen a tömeges szállítást.

Idegen területen rakják le a drága anyagot, a melyből egy jól-roszul kiállított utalvány alapján mindenki annyit és olyan minőségűt visz el, a mennyi s a minő neki tetszik, de még az átvevő sem törődik sokat az átvett anyaggal.

Maga a főszámvevő — szemben a gazdasági hivatallal — azt állítja, hogy a fűtőanyag kezelése teljesen rendezetlen és önkényes. A fűtésre szakszerű vezetés nincs; a fűtőanyagot az iskolák és egyéb intézetek maguk rendelik s az anyag átvételét az intézeti házmesterek és hasonló közegek igazolják.

A gazdasági hivatal ezzel ellentétben azt mondja, hogy a faanyag szállítása, átvétele, kiosztása megfelelő ellenőrzés alatt áll; a hivatal a legszigorúbban jár el a kiosztásnál s nem az iskolák, hanem a kórházak és fürdők rendelik meg maguk a házi szükségletüket; hogy kinek a felhatalmazása alapján, azt a hivatal nem tudja. A kőszén kezelésére elismeri az állapotok rendezetlen voltát. De azzal menti magát, s ebben igaza van, hogy szakerőkkel sem a mennyiség, sem a minőség ellenőrzésére nem rendelkezik, az inkább a mérnöki hivatal kötelessége volna. Egyébként pedig a fűtőanyag

szükséglet folytonos emelkedésének okát abban látja, hogy a fővárosnak évről-évre szaporodnak az iskolái s igy nagyobb a szükséglete is.

A középitési igazgatónak ez ügyben tett jelentése valóságos elegia, a melynek egyik jellemző passzusát szó szerint itt adjuk:

„Tagadhatatlan, hogy éppen a létfentartás ezen egyik fő eszközével, a tüzelőanyaggal és kivétel nélkül úgy van nemcsak nálunk, de általában mindenütt — *könnyelmü módon gazdálkodunk,* élünk — a mai világ felfogása szerint — a jelennek és nem törődünk a jövővel, s e mellett észrevétlenül bár, *könnyelmü fiú módjára pusztítjuk a vagyont,* melylyel rendelkeztünk, de a melyet annak hiányos felhasználása illetve megsemmisítése után visszaszerezni nem tudunk . . .“

Ebből az elegikus hangból kiindulva, a fölött sopánkodik a középitési igazgató, hogy a gazdasági hivatal egyáltalán van-e abban a helyzetben, hogy a fűtőanyag átvételét, mennyiségi és minőségi megbirálását elvégezze, a kiosztott anyag tényleges felhasználását kellően ellenőrizze. Meggyőződése az, hogy a gazdasági hivatal ezeknek a kötelezettségeknek nem tud megfelelni, mert hiány zik a hozzávaló szakképzettsége.

Ezek a részletek, melyek csak töredékei a főszámvevő és a középitési igazgató jelentéseinek, szomorúan illusztrálják a főváros gazdálkodását. A majdnem millió forintot érő fűtőanyaggal épp úgy bánnak, mint évtizedekkel ezelőtt az 50—60,000 forint ára tüzelővel. Gazda nélkül szórják, adják. Vigye, a ki akarja, a főváros fizeti. S a mikor mindezek a szomorú jelenségek meggyőzték a tanácsot arról, hogy a fűtőanyag kezelése sürgős rendezést követel, mert ezrek kallódnak el a helytelen gazdálkodás következtében, mit tett? Valamivel többet a semminél. Utasította az illetékes közegeket javaslat kidolgozására s miután a kidolgozott javaslat nem nyerte meg a tetszését, napirendre tért az ügy fölött s hagyott mindent úgy, a mint volt.

Pest városa tisztikara.

— 1688—1871. —

Érdekes volna tudni, vajjon Pestvárosa 1688. óta évenként hány személyt foglalkoztatott? — Erre nézve különösen a kisebb tisztviselőkről, szolgaszemélyzetről és egyéb alkalmazottakról biztos adat nincs. 1757-ről van egy táblás kimutatás, de már 1758—1770-ig ily kimutatás sem található; 1771. után azonban már több adat áll rendelkezésünkre s ezek alapján megmondhatjuk, hogy alkalmazva volt, és pedig:

1757-ben	72	személy	8,979	frt	8 krral,
1771-ben	103	„	15,855	„	50 „
1776-ban	130	„	16,738	„	— „
1781-ben	143	„	18,556	„	— „
1786-ban	111	„	26,623	„	37 „
1791-ben	189	„	26,489	„	25 „
1796-ban	210	„	29,720	„	25 „
1801-ben	207	„	29,167	„	— „
1833-ban	371	személy	28,190	frt	54 krral,
1847-ben	493	„	106,323	„	42 „
1871 ben	1635	„	927,039	„	60 „

Az átlagos összeg egy személy után volt, és pedig:

1757-ben 123 frt,
1847-ben 216 frt,
1871-ben 767 frt.

E szerint a fizetés emelkedett 1847-ig, vagyis 90 év alatt 76·61%-kal, 1871-ig, vagyis 114 év alatt 360·97%-kal.

A személyzet szaporodott pedig 1775-től 1847-ig 421 taggal, vagyis 484·72 százalékkal, 1871-ig 1543 taggal, vagyis 2070·83 százalékkal.

Száz év előtt, azaz 1791-ben Pest városának 189 tagból állott személyzete, a mint fent kimutattuk, 26,489 forint 25 krajczár fizetésben részesült, került tehát egy személy átlagosan 140 forintba. Ellenben, ha a fizetéseket a közigazgatás egyes ágai szerint vizsgáljuk, akkor a következő eredményre jutunk:

Folyó szám	Közigazgatási ág megnevezése	Személyzet			Átlagos fizetés egy személyre	
		száma	járandósága			
			frt	kr.	frt	kr.
1	Tanács	19	7013	48	369	9
2	Ügyészség	1	300	—	300	—
3	Városi iroda	6	1052	54	175	29
4	Számvevőség	2	700	—	350	—
5	Szószólói hivatal	1	200	—	200	—
6	Pénztár	12	2372	—	197	40
7	Telekhivatal	8	1024	—	128	
8	Árvapénztár	2	550	—	275	—
9	Vámügy	4	430	—	107	30
10	Erdőügy	3	310	25	103	28
11	Egyházi ügy	6	1060	—	176	40
12	Iskolaügy	11	2195	-	199	32
13	Egészségügy	12	1262	—	105	10
14	Külvárosi bíróság	16	664	—	41	30
15	Ménesi személyzet	7	320	—	45	43
16	Zenekar	11	977		89	49
17	Rendőrség, börtönszemélyzettel	63	5906	18	95	16
18	Vegyes személyzet	5	152	—	30	24

Ha pedig még tovább megyünk és a fenti adatokat kisebb csoportokra osztjuk, az eredmény a következő:

Folyó szám	Közigazgatási ág megnevezése	Személyzet			Átlagos fizetés egy személyre	
		száma	járandósága			
			frt	kr.	frt	kr.
1	Közigazgatás	76	14939	7	196	34
2	Egyházi ügy	17	2037	—	119	49
3	Iskolaügy	11	2245	—	204	5
4	Közegészségi ügy	12	1262	—	105	10
5	Rendőrség	63	5906	18	95	16

Osztályozva a fizetéseket, látjuk, hogy 1791-ben:

600 forintot 3 személy húzott, s p. a polgármester, a biró és a főjegyző. A polgármesternek 600 forinton felüli 50 forint többletfizetése mint iskolaigazgatónak járt s a többlet az iskolaügyhöz tartozik.

500 forintot 2 személy, s p a kapitány és a kamarás. A kapitánynak fizetéséből 100 frt a rendőrségi költségekhez tartozik.

400 forintot 11 személy, s p. a tanácsosok, számvevő, ellenőr és az árvaszámtartó.

300 forintot 10 személy, s p. az aljegyző, aktuárius, telekbiró, számtiszt és a fizikus.

260 forintot 1 személy, s p. a német kántor.

250 forintot 3 személy, s p. a levéltáros és a pénztári segédtisztek.

245 forintot 1 személy, s p. egy népiskolai tanító.

230 forintot 2 személy, s p. két népiskolai tanító.

200 forintot 6 személy, s p. az irodai kanczellisták, a belvárosi plébános, egy népiskolai tanító, a magyar kántor és a városi hadnagy.

180 forintot 1 személy, s p. a strázsamester.

172 forintot 1 személy, s p. egy bába.

154 forint 54 krt 1 személy, s p. a börtönfelügyelő.

150 forintot 11 személy, s p. a járulók, pénztári kanczellisták, a piarista-tanárok, nepiskolai tanítók, a teréz- és józsefvárosi plébános, az erdőfelügyelő és a segédszámtartó.

145 forintot 2 személy, s p. a tanácsi szolgák.

136 forint 54 krt 2 személy, s p. a segédszolgák.

135 forintot 1 személy, s p. a zenekar igazgatója.

130 forint 54 krajczárt 6 személy, a vámőrök.

130 forintot 7 személy, s p. a zenészek, a kvártélymester és a fertálymesterek.

120 forintot 7 személy, s p. a kapitányi kanczellisták, a mérő-felügyelő, kerülő és a csőszök.

115 forintot 2 személy, s p. a zenészek.

110 forintot 2 személy, s p. a kórházi gondviselő és a mázsamester.

102 forint 54 krt 1 személy, s p. az irodai szolga.

100 forintot 10 személy, s p. a pénztári segédtiszt, a telekhivatali segédtiszt, a vámszedő, a vásárbiró, a templomgondviselő, az állatorvos, a józsef- és terézvárosi biró és a kerületi biztosok.

92 forintot 3 személy, s p a rendőri káplárok.

90 forintot 3 személy, s p. egy népiskolai tanító és az istállóőrök.

85 forint 25 krajczárt 1 személy, s p. az erdőcsősz.

84 forintot 43 személy, s p. a poroszlók, az éjjeli őrök és egy dobos.

82 forint 30 krajczárt 2 személy, s p. zenészek.

75 forintot 4 személy, s p. a sebészek, zenészek és a szigetcsősz.

74 forintot 2 személy, s p. a terézvárosi esküdtek.

72 forintot 5 személy, s p. a kőbányai felügyelő, a kerülők és a börtönőrök.

70 forintot 1 személy, s p. egy bába.

60 forintot 1 személy, s p. a húsfelügyelő.

54 forintot 1 személy, s p. a partfelügyelő.

50 forintot 8 személy, s p. bábák, a kéménysepről, a józsefvárosi esküdtek és az énekes fiú.

40 forintot 1 személy, s p. a hóhér.

38 forintot 1 személy, s p. az órás.

24 forintot 6 személy, s p. a teréz- és józsefvárosi esküdtek.

20 forintot 3 személy, s p. bábák.

18 forintot 4 személy, s p. a kisbirák.

12 forintot 3 személy, s p. a harangöntő, az orgonatipró s a fűtő.

10 forintot 4 személy, s p. az istállószolgák.

A főváros szőlőgazdasága.

Sok egyéb nem jövedelmező intézmény között helyet foglal a főváros szőlőgazdasága is, a melyet már néhányszor meg akartak szüntetni. Kell-e a fővárosnak az a szőlőtelep, van-e rá különös szüksége? Hirtelenében alig tudnók megmondani. *Deák* Tamás, a szőlőtelepek intézője: *igent* mond a kérdésre s lehet, hogy neki van igaza. Azt állítja, hogy a főváros nagy áldozattal fentartott szőlő-telepe meghozza még a maga hasznát. Hogy most nem ad jövedelmet, annak nem ő, nem is a telep, hanem az előbbi felügyelő az oka, a ki kellő szakértelem nélkül vetett-ültetett, fecsérelte a pénzt, s a mellett nem látta sem a fillokszérát, sem a peronosporát, de a többi szőlőférgekről sem volt tudomása.

Így esett, hogy a drága szőlőtelep nem hoz effektiv hasznot. Valójában azonban nagy szolgálatokat tesz, mert a szőlőtulajdonosokat kiváló anyaggal látja el, a mit igazol az alábbi kimutatással. Ez arról szól, hogy a mióta ő az intéző, mennyi veszőt, ojtványt és gyümölcsfákat vittek el a telepről.

A kimutatás ez:

Sima vesszö:

	Helybelieknek.		Vidékieknek.		Összesen.
1892. év	102,800 drb	20 rend.	132,000 drb	3 rend.	234,800
1893. „	62,700 „	15 „	119,000 „	7 „	183,700
1894 „	196,750 „	25 „	49,900 „	4 „	246,650
1895. „	184,100 „	41 „	32,000 „	3 „	216,100
1896 „	159,650 „	51 „	186,000 „	36 „	345,650
1897. „	238,430 „	59 „	79,295 „	8 „	317,725
1898. „	5,000 „	1 „	jégverés miatt nem volt kiadható.		

Összes sima vesszö: Helybelieknek 951,430 drb, 212 rend. Vidékieknek 598,195 drb, 61 rend. Összesen: 1,549,625 darab.

Gyökeres európai:

	Helybelieknek.		Vidékieknek.		Összesen.
1892. és 1893-ban semmi.					
1894.	4,800 drb	3 rend.	—,— drb	— rend	4,800
1895.	27,000 „	12 „	16,700 „	8 „	43,700
1896.	900 „	3 „	2,100 „	3 „	3,000
1897.	5,355 „	14 „	—,— „	— „	5,355
1898	1,950 „	4 „	—,— „	— „	1,950

Összes gyökeres európai: Helybelieknek 40,005 darab 36 rendelő. Vidékieknek 18,800 darab, 11 rendelő. Összesen: 58,805 darab.

Jegyzet. A gyökereztetést helyszüke és kereslet hiánya miatt csak foldozásra készítjük.

Gyökeres amerikai ojtvány:

Minthogy az amerikai ültetvény még fiatal volt, ojtható vesszőt csak 1894-től kezdődőleg adott, s így az ojtványkészítés csak ekkor vette kezdetét.

Kiadatott:

	Helybelieknek.		Vidékieknek.		Összesen.
1894.	26,500 drb	18 rend	— — drb	0 rend.	26,520
1895.	94,060 „	53 „	2,000 „	2 „	96,060
1896.	46,280 „	50 „	7,300 „	3 „	53,580
1897.	84,097 „	64 „	2,700 „	3 „	86,797
1898.	43,625 „	24 „	jégv. 20,320 „	3 „	63,925

Összes ojtvány: Helybelieknek 294,589 darab 204 rendelő. Vidékieknek 31,300 drb 11 rendelő. Összesen: 326,882 darab.

Ezen adatokból ki lehet számítani, hogy körülbelül mennyi terület lett a budapesti rendelők által beültetve, vagyis minthogy, 1 m. sor- és tőketávolságot véve alapul, 1 m. hold (1200 négyszögöl) területre kell: 4317 vessző, tehát a kiadott:

951,430drb	sima vesszővel beültetve	lett	224	magyar hold
40,005 „	gyökeres „	„	9	„ „
274,582 „	ojtványnyal „	„	68	„ „
1285,017 „			301	magyar hold.

összesen 457 rendelő által.

Ezen adatokba nincs bevéve a székesfővárosi telepeken alantabb kitüntetendő kiültetések anyaga és területe.

Kiadott gyümölcsfák:

1893.	helybelieknek 6,853 drb,	vidékieknek	50 drb	= 6,903
1894.	„ 4,873 „	„	520 „	= 5,393
1895.	„ 5,872 „	„	996 „	= 6,868
1896.	„ 13,191 „	„	1635 „	= 14,826
1887.	„ 8,161 „	„	1675 „	= 9,834
1898.	„ 8,723 „	„	717 „	= 9,440
	Helybelieknek 47,673 drb,	vidékieknek	5591 drb	= 53,264

Ezzel dokumentálja a szőlőtelep hasznosságát. Ezután elmondja a tanácshoz intézett jelentésében, hogy a szőlőtelepek beültetése rossz volt. Teljesen újra kellett kezdenie az egész művelést. Ma a telep (a X. ker.) így áll:

Európai és amerikai bortermő és csemege	52 m. hold	21
Amerikai alanytermő anyatelep	6 m. hold	1086
Szőlőojtványiskola	9 m. hold	520
Gyümölcsfaiskola	11 m. hold	—
Utak és szabadterek	28 m. hold	774
Összesen	108 m. hold	2401

Ebből rendes termőképes szőlő lenne ma 39 m. hold és 473 □-öl (1889—94. évi), igen, de ebből is elesett 15 hold. 1894. évben innen újból ültetett szőlő, tehát valósággal termőképes korban van ma 24 m. hold és 473 □-öl bor és csemege és 6 m. hold 1086 négyszögöl amerikai anyatelep.

Az összes telepek azonban 1902-re termőképesek lesznek s ha a főváros a szőlőtermés értékesítését rendezi, föltétlenül jövedelemre számíthat. Ceterum censeo, hogy a telep fentartandó. Ez a Deák úr véleménye. A mi annyit jelent, hogy várjunk 1902-ig.

Az alapok és alapítványok kezelése.

A törvényhatóság a fővárosi háztartás kezelésének egyszerűsitése végett elrendelte, hogy a tanács kezelése alatt álló alapokat és alapítványokat olvaszszák be a községi alapba s a külön való kezelést szüntessék meg. A tanács erre utasította a számvevőséget, hogy az alapok külön kezelésének megszüntetésére tegyen javaslatot.

A számvevőség a következőkben felelt meg az utasításnak. Javaslatát három részre osztja. Első sorban nyilatkozik arra, hogy melyek a külön kezelt alapok. Másodszor, mely alapok és alapítványok kezelendők önállóan. Harmadszor, mely alapok olvaszthatók be a községi alapba.

A főváros háztartásában ez idő szerint önálló kezelése van: *a kisajátítási* alapnak, *kórházi* alapnak, *szegény* alapnak, *József-fiuárvaház* alapnak, *Erzsébet-leányárvaház*-alapnak, *Mayer-árvaházi* alapnak, a *községi-szeretetház*-alapjának és a *kerepesi-úti temető* alapjának.

Konstatálja a számvevőség, hogy ezek az alapok legnagyobb részben, kivéve a kórházi alapokat, szorosan a községi alaphoz tartoznak, a mennyiben a fentartásukról a községi alap köteles gondoskodni.

A kórházi alapok már természetüknél fogva sem olvaszthatók be a községi alapba. A kórházak háztartása korábban készül, mint a községi alapé sokkal előbb terjesztendő fel a belügyminiszterhez, külön tárgyalásokat igényel s így továbbra is önállóan kezelendő.

A többi alapok rendeltetését és keletkezését fejtegeti ezután a javaslat, a mely oda konkludál, hogy valamennyi beolvasztható a községi alapba. Kivételt képeznek az alapítványi tőkék és az intézeti alapok ingatlanai, a melyek továbbra is külön kezelendők. Végül megjegyzi a számvevőség, hogy az alapok kezelése csak 1901-ben változtatható meg és végleges konkrét javaslatát is csak hónapok mulva terjesztheti elő, mert az alapok komplikált jogi természete és nehézkes kezelése hosszas tanulmányozást követel.

Hirek a városházáról.

A lift.

— Társadalmi és székesfővárosi szomorújáték, felvonás nélkül. —

Személyek:

Mándi *Mándi* Lajos min. tanácsos, az V. szakosztály főnöke. a miniszterium legszorgalmasabb tanácsosa.

Szilágyi Vik- és doktor, seg. fog. Mándi mellett.

Egy 136 kilogrammos úr.

Ádám, mint lift a kereskedelemügyi miniszteriumban.

Luczifer, mint székesfőváros.

Történik Budapesten (csakis itt!) a kereskedelemügyi miniszteriumban.

Idő kezdete a jelenkorban, vége bizonytalan időben.

I. KÉP

(a kereskedelemügyi miniszteriumban, reggel).

Lift Ádám (merengve):
Villam lesz minden, semmi más.
Határt nem ismer ez a haladás! . .
Nemrég még vízerőre jártam
S oly népszerű valék,
Hogy igazán magam se vártam,
Hogy ez sem lesz elég.
És íme, most már villamos vagyok,
Akárcsak Jellinek, vagy más nagyok!
Hihi . . .
Székesfőváros Lucifer: Ádám, gyarló vagy, mint egy omnibusz,
Ha azt hiszed, hogy így tán boldogulsz!
Nyugton járhattál volna föl, le, előre,
Ha megmaradtál volna vízerőre;
De így! Ah! Minisztered nagyra tör,
Villamos liften akar járni föl?
Nem! Soha!
Lift Ádám: Beszéded oly mostoha,
Ki vagy?
Lucifer: A tagadásnak szelleme
Kinek, reszkess, főváros a neve.

(2. jel.) Mándi min. tan. és Szilágyi Viktor jön.

Lift Ádám: Óh, jön a méltóságos úr.
Lucifer: Babám,
Ne higyjed, ah, hogy fölviszed talán
E két urat, dehogy, te lenn maradsz.
Mándi: Ah, kedves seg. fog., az új lift, ez az!
Szilágyi: Igen, méltsád, beszállhatunk talán.
(Be akarnak szállni a liftbe.)
Lucifer: Hó, vissza, ez még nem járhat, babám,
A főváros még nem vizsgálta meg,
S a liftnek járni addig nem lehet!
Mándi: Vagy úgy! Akkor megyek gyalog. (Gyalog indul.)
Lift Ádám (félre): Ah, szégyenemben mindjárt meghalok!
Szilágyi Viktor: Bocsánat, jó méltóságos uram,
De a gyaloglás nagy terhemre van,
S hogysem három emeletet menjek magamtul,
Inkább megvárom, míg a lift megindul.
Lucifer (kajánul): Várhatsz.
Lift Ádám: Óh, szörnyű sors!

II. KÉP

(amaz, mint előbb, de este).

136 kilogrammos úr (nagyokat fújva vánszorog fel a lépcsőn, mely reng alatta):
Phű, Istenem, beh nagy meleg vagyon
S a távgyaloglás árt nekem nagyon.
A lift nem jár, s bár reggel indulék
A lépcsőnek, föl még most sem juték.
Lucifer (alulról kaczagva): Haha, vén potrohos.
136 kilogrammos úr (homlokát törülgetve):
A hőmérsék is épp 30°-os,
S ilyenkor mászni, huh! De csak tovább,
Reggelre csak fölérek legalább! (Megáll.)
Pedig nem értem, hogy mi ez a lifttel?
Miért nem járatja a nagy miniszter?
Hisz' éppen minden üzem indítása
Az ő kiváló privilégitása!
Lucifer (alulról fölkiált): Az ám, szamár, az övé minden üzem,
Csak saját liftjét kell hagynia szűzen,
Mert, bár minden üzemet ő csinál.
A lift fölött a város dominál.
136 kilogrammos úr: Phű (homlokát törülgeti s eközben elalszik a lépcsőn és lezuhan a földszintre, a hol meghal).
Lift Ádám (zokogva):
Miért is csináltatok énbelőlem liftet,
Megölöm magamat, adjál egy kis giftet!
Lucifer: Ádám, neked még élni kell.

III. KÉP

(hat hét mulva, fönt az emeleten Mándi min. tan. szobája)

Mándi: Szilágyi úr, seg. fog. úr, kérem. Semmi válasz. Talán beteg? Vagy leköszönt? Már hat hét óta semmi nyoma sincs Szilágyi úrnak.
Luczifer (ördögi mosolylyal félre): Ha tudnád, hol van a fogalmazód!
Szilágyi (a folyton mozdulatlan liftben ülve beretválatlan arczczal, fésületlenül, mint Hamlet):
Lenni, vagy nem lenni,
Liften menni, vagy gyalog a lépcsőn menni!
(A kabátja gombjain számítgatja.)
Liften menni . . . nem menni . . .
Mem menni . . . menni.
(Dús fürtei eközben megfehérülnek, homloka ránczos lesz, melle pedig előre görnyed; tébolyultan):
Menni . . . nem menni,
Nem menni . . . menni . . .
Mándi (fönt): Fogalmazó úr! Hisz ön már teljes fizetéssel mehet nyugdíjba! Már kiszolgálta a negyven évet!
Lift Ádám (kétségbeesetten Luciferhez): Mikor indulhatok már?
Lucifer (gúnynyal): Várj. Előbb megvizsgál a székesfőváros.
(A minisztérium órája 2399-et és egy negyedet üt Krisztus után.)

Kun Gyula tanácsos.

A III. ügyosztály vezetője Kun Gyula tanácsos fölépült súlyos bajából. Tegnap már az ügyosztályban is járt, de még annyira gyönge, hogy legfölebb két-három holnap mulva kezdheti meg újra hivatalos működését.

A főváros és a munkások.

Az országos statisztikai hivatal kimutatást készít arról, hogy az autonom városok mennyiben tesznek különbséget a kisipar és nagyipar között s gondoskodnak-e az ipari munkásokról. A főváros jelentése, a mely ma készült el, azt mondja, hogy különbséget az iparosok között nem tesznek, az ipari munkásokról pedig a vállalkozókkal kötött szerződésekben nem gondoskodnak.

A katolikus hitoktatók fizetése.

A tanács végleg rendezte a katolikus hitoktatók fizetésének ügyét. A végleges megoldás ez: a közpénztár a mindenkori esperesnek január elsején kiadja az évi szubvenciót $^1/_{12}$-ed részét előlegül. Az esperes a szükséges fizetésekről a hónap közepén elszámol s ugyanakkor a közpénztár annyi előleget bocsát újra rendelkezésére, a mennyit a fizetések az első előlegből igénybevettek. Ekképp az esperesnél mindenkor elegendő pénz áll készletben a hitoktatók szükségleteire. A kapott előlegről az esperes véglegesen az év utolsó hónapjában köteles elszámolni. A tanács a rendezésnek ezt a módját már most életbe lépteti

Művészek kötlevele.

A főváros mérnöki hivatala sablonszerű eljárásával csunya kudarczot vallott. A párisi kiállításra festendő képekre kellett volna a kiválasztott művészekkel megalkudni. A mérnöki hivatal kötleveleket akart a művészekkel aláiratni és a mikor ezek az aláirást megtagadták, egyszerű megbízó levelet adott nekik, de kikötötte, hogy a tervezett képekről vázrajzot mutassanak be, és egy öttagú bizottságot küldött ki a munka ellenőrzésére. Az egyik művész, a kinek már tudomása van erről a határozatról, a napokban a megbizást visszautasította.

A sokszorosított Budavár bevétele.

1896-ban a főváros megengedte a Könyves Kálmán részvénytársaságnak, hogy Benczur: Budavár bevétele 1686-ban czimű képét sokszorosíthassa Kikötötte, hogy a sokszorosításból 100 képet *ingyen* ajándékozzon a társaság a főváros iskoláinak. Azóta három év mult el s a tanács a napokban sürgette meg a kialkudott képeket. A társaság felelt a sürgetésre. Sajnálkozva jelenti, hogy az igéretet a régi igazgatóság tette, a mostani arról semmit sem tud. De ők is hajlandók az igéretet teljesiteni, ha a főváros minden egyes kép keretéért 6 frt 50 krt fizet.

Kossuth Lajos butorai.

Kreith Béla gróf ezelőtt 4 héttel azt az ajánlatot tette a fővárosnak, hogy vegye meg Kossuth Lajosnak azokat a butorait, a melyek a Kreith-féle ereklye-muzeumban vannak. Ezek a butorok ágy, asztal, egy divány és két fotel. Kreith gróf 1950 frtot kér a négy darabért. A főváros tanácsa nem hajlandó a felajánlott ereklyéket megvenni.

A nagy kassza.

Az V-ik kerületi elöljáróság a napokban azzal a kérelemmel fordult a tanácshoz, hogy a hivatalos kasszát cserélje ki. Az inkriminált kassza az elöljáróság szükségletéhez képest túlságos nagy s miután a hivatalnak sem olyan nagyszámú megőrzendő okmánytára, sem heverő készpénze nincs, a mely a nehéz kezelésü vaspénztárt szükségessé tenné, az elöljáróság a használatra kényelmesebb, kis kasszát kér a tanácstól.

A fővárosi középületek értéke.

A főváros tulajdonában levő ingatlanok felbecslése most van folyamatban. Az eddigi megállapitások szerint a főváros ingatlan vagyonában beállott értékemelkedés a következő:

33 magánosoknak bérbeadott ház értéke: 4.492,200 forint; 17 közhivatali épület értéke: 8.663,500 frt; 75 iskolai épület értéke: 10.600,000 frt; 6 kaszárnya értéke: 6.286,500 frt.

A Rottenbiller-utczai előkertek.

A Rottenbiller-utczai háztulajdonosok már évekkel ezelőtt mozgalmat indítottak arra, hogy a tanács az utczában kifejlődött nagy forgalomra való tekintettel, az előkertes épitkezést szüntesse meg. A közmunkatanács a mult héten értesítette a főváros közönségét, hogy az előkertes épitkezést a Rottenbiller-utczában továbbra is fentartja és ennek alapján a tanács azokat a folyamódokat, a kik előkert nélkül akartak épitkezni — sőt részben már épitettek is — mai ülésében hozott határozatával kötelezte az előkert berendezésére.

Az 1899. évi háztartás első negyede.

A számvevőség most zárta le az 1899. év első negyedére vonatkozó háztartási eredményt Az előirányzat volt a kiadásokra 4.424,801 frt, a tényleges kiadás 4.224,692 frt, tehát 200.109 frttal kevesebb az előirányzatnál. Bevételre előirányoztak 4.261,389 frtot. Tényleg befolyt 4 204,886 frt, tehát 53 503 frttal kevesebb. A bevételek csökkenésének oka, az ex-lex-állapotra vezethető vissza, mert a főváros az adókból és házbérkrajczárokból 150,000 frttal vett be kevesebbet, mint a mennyit előirányzott.

A Ferenczieк-terének kibővitése.

A mérnöki hivalal a mult héten beterjesztette a Ferenczieк-bazára előtti tér rendezésének terveit. A templom elől eltávolitják a régi kutat, szemközt pedig a Curia telkéből és a Kigyó-térből csatolnak hozzá egy nagyobb darabot és az igy megnagyobbitott teret parkirozzák. A munkálatokat a jövő év tavaszán kezdik meg.

A főváros vasúti jövedelme.

A közuti-vasuttársaság most mutatta be a tavalyi mérlegét, e szerint a társaság bruttóbevétele 2.946,245 fornit 20 kr. Ebből a főváros részesedése 102,312 frt 26 krajczár, ezt az összeget a társaság az év elején már befizette A tanács a mérleget felülvizsgálat végett kiadta a számvevőségnek.

A corvin-téri vigadó épitése.

A corvin-téri vigadónál a következő munkálatokra irtak ki pályázatot: Belső szobrászmunkák: 30,600 frt; tapéta: 6000 frt; légszesz- és villamos világitás: 11,000 frt; asztalosdiszmunkák 7,800 frt; kárpitosmunkák 3000 frt; tükrök: 1800 frt; fémmunkák: 1500 frt.

28,000 forintos megtakarítás.

A VIII. kerületi elüljáróság baross-utczai palotájának épitésére vonatkozó végleszámolást ma fejezte be a mérnöki hivatal. Az épitésre a törvényhatóság 266,473 frtot engedélyezett. A megtakarítás 28,879 forint. Az épitésnél a művezetés 4000 frtba került, a mi az épitési tőke 1·06%-ának felel meg. Maga az épület köbméterenkint 7 frtba kerül. Az épitő bizottság elhatározta, hogy a jól sikerült diszes épületet lefényképezteti a párisi kiállitás fővárosi osztályának csoportja részére.

A főváros költségvetése.

A főváros törvényhatósága nemrégiben elhatározta, hogy a költségelőirányzat készítését, a hitelek és póthitelek nyilvántartását kiveszi a számvevőség kezéből és a VI. tanácsi (pénzügyi és gazdasági) ügyosztályra bizza A belügyminiszter ezt a határozatot a napokban jóváhagyta.

Elkallódott járulékok.

A tisztviselő-telepi lakosok egy részét kellemetlen meglepetés érte. A tanács tiz évvel az alapitás után kisütötte, hogy a telep egy részéről kövezési járulékot kellene behajtani. A szabályzatok ugyan azt mondják, hogy a mnnka megkezdésétől számított öt év alatt ki nem vetett járulék elévül; a tanács azonban tultette magát ezen a csekélységen és kivetette a hanyagságból elfeledett járulékokat. A jogtalanul zaklatott lakosok a kivetést megfölebbezték.

A főváros látképei Párisban.

Budapestről négyféle képet festet a főváros párisi kiállítási bizottsága. A négy kép tárgyát így állapitották meg:

1. *budai kép* a Duna, Gellért-hegy egy része, a Tabán, a kir. várpalota, a várnak a Mátyás templomig terjedő része, háttérben a Nap-hegy Sváb-hegy és a többi budai hegy.

2. *A pesti oldal* a Dunával és Lánczhiddal.

3. Az új országház, Margit-hid és Margit-sziget képe Budától nézvést.

4. A fővárosnak az a része, a melyet ez elevátor és közraktárok dominálnak.

A képeket elsőrangú festőkkel készittetik.

Hivatalos hirdetések.

84,119/889.—IV.

Pályázati hirdetmény*

a cs. és kir. közös hadseregbeli hadapród-iskolába való felvétel tárgyában.

Az 1899/1900-iki tanév kezdetén (szeptember közepén) körülbelül 1000 növendék fog a hadapród-iskolák I. évfolyamába felvétetni.

A hadapród-iskolák II., III. és IV. évfolyamaiban csak annyiban fognak növendékek felvétetni, a mennyiben egyes helyek rendelkezésre állanak.

A felvétel feltételei a következők:

1. magyar vagy az osztrák állampolgárság;
2. testi alkalmatosság;
3. kielégítő erkölcsi magaviselet;
4. elért legkisebb és túl nem haladott legmagasabb életkor;
5. megfelelő előképzettség;
6. azon kötelezettség elvállalása, hogy a szabályszerű felszerelési tárgyak beszerzése és jókarban tartása saját költségen fog eszközöltetni;
7. a tandíjnak kellő időben való lefizetése.

A hadapród-iskola I.—IV. évfolyamaiba való felvételre a már betöltött 14. és még túl nem haladott 20. életév van megállapitva.

Az életkor megállapítására nézve szeptember hó 1-je mérvadó.

A megfelelő előképzettséget valamennyi pályázónak iskolai bizonyítványokkal és a felvételi vizsga letétele által kell igazolni.

A latin vagy görög nyelvből nyert „elégtelen“ osztályzatok figyelembe nem vétetnek.

Valamely az I-ső évfolyamnál magasabb évfolyamba való belépés csak akkor engedhető meg, ha a felvételi vizsgánál mindama katonai, elméleti és gyakorlati tantárgyak ismerete is beigazoltatik, a melyek az illető alsóbb évfolyamokban előadatnak.

Körülbelül 80 oly pályázó, a kik a felvételi vizsga követelményeinek nem felelnek meg, hozzátartozóik beleegyezésével egy évig tartó „előkészítő tanfolyam“-ba lesz beosztható, s ezek a tanfolyam sikeres elvégzése után valamely hadapród-iskola I-ső évfolyamában lépnek fel.

Ily „előkészítő tanfolyamok“ a marburgi és strassi hadapród-iskoláknál fognak szerveztetni.

A pályázati kérvényekben tehát a hozzátartozók részéről kijelentendő, vajjon a pályázó ifjunak ezen előkészítő tanfolyamba leendő esetleges beosztásába beleegyeznek-e, avagy sem.

A tandíj a következő:

a) A cs. és kir. közös hadsereg, a hadtengerészet s a honvédség tényleges, nyugdijas és rokkantállományához tartozó bármely csoportbeli tisztek, protestáns és gör.-keleti katonai lelkészek, katonai tisztviselők, katonai zenekarmesterek, rangosztályba nem sorolt katonai havidíjasok és altisztek fiai részéről évenkint 12 frt;

b) e hadsereg (hadtengerészet) és honvédség tartalékában, valamint a szolgálaton kivüli viszonyban álló tisztek, továbbá az udvari és polgári állami tisztviselők és alkalmazottak fiai részéről évenkint 80 frt; és

c) minden más magyar vagy osztrák állampolgár fiai részéről évenkint 150 forint.

A *b)* és *c)* pontok allatt megnevezett személyek fiaiért, az utász-hadapród-iskolába való felvétel esetében, évi tandíj gyanánt csakis 40 illetőleg 80 frt fizetendő.

A tandíj a növendékek hozzátartozói részéről félévenként és előlegesen minden év szeptember 16-án és márczius 1-én fizetendő le azon hadapród iskolánál, melybe az illető növendék felvétetett.

Az élelmezésért táppénz fizetése nem követeltetik.

A felvételi folyamodványok legkésőbb *1890. évi aug. 10-éig* a legközelebb fekvő hadapród-iskola parancsnokságához küldendők be.

A felvételi folyamodványokhoz csatolandók:

1. a pályázó ifjú keresztelőlevele (születési bizonyítványa);
2. annak községi illetőségi bizonyítványa;
3. a pályázó ifjú testi alkalmas voltáról, valamely tényleges állományú közös hadseregbeli, vagy honvéd orvostudor által szabályszerűleg kiállított orvosi bizonyítvány;
4. az 1897/98-iki egész évi és az 1898/99-ik tanév I-ső és II-dik időszakáról szóló iskolai bizonyítvány;
5. a beoltási igazolvány (de csak azon esetben, ha a himlőoltás a katonai orvosi bizonyítványban nincsen igazolva);
6. a pályázó ifjú ajánlatos erkölcsi megaviseletéről kiállított bizonyítvány.

Hiányosan felszerelt, vagy elkésve beérkező folyamodványok a hadapród-iskolák részéről nem fognak figyelemre méltattatni.

Budapesten, 1899. évi május havában.

A székesfőváros tanácsa.

* Jelen, e helyen csak kivonatilag közölt pályázati hirdetmény a „Budapesti Közlöny“ f. é. 100., 101. és 102. számainak mindegyikében egész terjedelmében megjelent.

Új kényelmes gyorsvonati összeköttetés Budapest-ny. p.-udvar és Berlin között.

Az utazó közönség figyelme felhivatik azon új és kedvező gyorsvonati összeköttetésre, mely f. évi május hó 1-je óta Budapest-ny. p.-udvar és Berlin között Zsolna—Oderbergen át fennáll.

A nevezett naptól kezdve ugyanis Budapest-nyugoti pályaudvarról naponta este 6 óra 20 perczkor egy új gyorsvonat indul, mely Berlin-Friedrichstrassera mindennap délelőtt 11 óra 19 perczkor érkezik. Az ellenkező irányban az indulás Berlin-Friedrichstrasseról délután 4 óra 25 perczkor, és az érkezés Budapest-nyugoti pályaudvarra másnap délelőtt 9 óra 45 perczkor történik.

Ezen új gyorsvonatoknak használata mellett az utazás tartama a fentebbi viszonylatban az eddigi 22 órával szemben csak 17 órát tesz ki, mi mellett az illető gyorsvonatokban Budapest és Berlin között minden kényelemmel berendezett I. és II. oszt. közvetlen kocsik is közlekednek.

Csak a jó szemüveg

válik előnyére a szemnek, melynek ára **1 frttól** feljebb. **Szinházi látcsövek** 5 forinttól feljebb. **Fényképező gépek** 6 forinttól feljebb, ingyen utasítással. **Emberi műszemek** 3 forinttól feljebb.

HATSCHEK BÉLA,

Most **Budapest, VII., Erzsébet-körút 5.**

A New-York kávéház mellett. Árjegyzék ingyen.

ARNHEIM S. J.

a continens első és legnagyobb

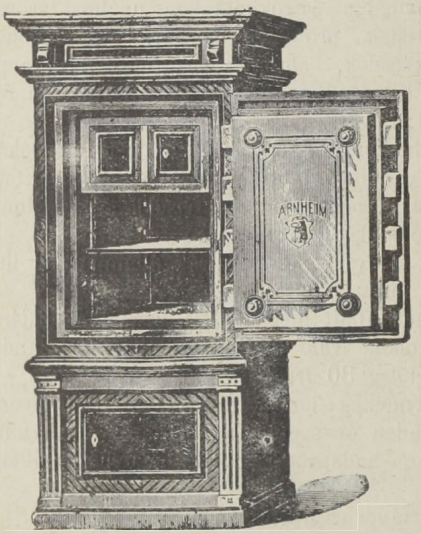

pénzszekrény

és

tresor-gyára

BUDAPEST

és BERLIN.

Alapittatott 1883-ban.

Pánczél-szobák.

Safe-deposit.

Gyár:

Budapest, Külső-Soroksári-út 92. szám.

Mintaraktár:

Dorottya-utcza 7. szám.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

Magyar Székesfőváros kiadóhivatala.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI:

VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Koronaherczeg-utcza 11.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. junius 26. 26. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt.
Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Realtanoda-utcza 5. szám.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERE.

Ajánló-levél.

A „**Magyar Székesfőváros**“ szerkesztősége a lap részére ajánlatot kért tőlem. Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagyközönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a szerkesztőség kérésének eleget téve, a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hol üdüljünk?

Amióta megszabályozták a fővárost, a panaszok véget nem érő sorban szidják azokat az intéző köröket, a kik a város belsejéből kifelejtették a közkerteket. A rengeteg kőtömegek között sehol egy kis tér, a mely a forró napon árnyas pihenő helyet nyújtana az aszfalt büzhödt levegőjétől eltikkadt lakosnak. A háztenger, a mely szűkebb-tágabb utczákban betölti e nagy város minden helyét, még nyugodt lakást sem ad nyár idején, mert odahúzódik az utcza pora, melege s a bemenekült kétségbeesetten kínlódhatik a tűzkemenczében, a mit lakásának nevez.

Pedig kell, elkerülhetetlenül kell a fás, hűvös tér, a megáztatott növényzet illatos, üdítő levegője. Kell az árnyék, kell a pihenőhely, a hol a felforrott, elernyedt test kigőzölögjön s új erőre kapjon.

Kell — és azt mondja a főváros tanácsa: van.

Budapest hegyvidéke páratlan a maga nemében. Nincs távol a központtól, hisz egy óra alatt gyalog elérhető s olyan kulturája van, a mely vetekedik a fürdővilág legkeresettebb parkjaival. De nem tud róla senki. A tiz-tizenöt évvel ezelőtt élt generáczió még ismerte a Hárshegy, Jánoshegy, Fazekashegy, budakeszi erdő minden zegét-zugát. Ott találta nyári üdülőhelyét az erdők rengetegében s nem panaszolta a parkok hiányát.

Azóta házakkal népesedett be a Svábhegy, Zugliget, vasutak futják körül a csodás erdőségeket s a közönség megszokta a villákig való járást, azokon túl nem merészkedett.

A főváros tanácsa pedig szívós küzdelemmel titkolja azokat a mindeneket érdeklő részleteket, a melyekből köztudomásra juthatna, hogy a székesfőváros tengerpénzzel olyan erdőművelést tart fenn, a melyhez képest a tátrafüredi hegyi partik még számba sem jöhetnek.

Kinek jutott eddig eszébe, hogy a főváros miért költ évenkint 13,900 forintot erdészekre, 27,480 forintot mezőőrökre, 8900 forintot erdőművelésre? Nem kérdezte senki s a tanács nem magyarázta meg a kiadások okát.

Pedig nagyon érdekes dolgot takarnak e nagy kiadások, a melyekről most leránthatjuk a leplet a földmívelésügyi miniszter szivességéből, a ki julius elsején állami kezelésbe akarta venni a főváros erdeit. A tanács szavára a közgyülés felírt a miniszterhez a terv ellen, mert a fővárosi erdőkre nem erdőüzem szempontjából, hanem az üdülni vágyó közönség érdekei miatt van szükség.

A főváros 4000 hold erdőt tart üzemben, a melyeket fokozatosan sétahelyeknek rendezett be. Megcsinálta nagy költséggel a fazekashegyi népligetet, épített az egymást érintő erdőségekben 60,000 méter szilárd gyalogutat; felállított tiz pavillonszerű menedékházat, háromszázötven jelzőtáblát, a melyek még azt is mutatják, hogy egyik út a másiktól hány percznyi távolságra van; rendezte a Hárshegy, Jánoshegy, Fazekashegy, budakeszi erdőt, benépesítette padokkal, minderre tenger pénzt költött s most elakarja venni az állam. Nem engedi, nem, nem. Kell az erdő a népnek.

Igen, kell az erdő a népnek; de a nép nem tud az erdőről. A főváros mostani generácziója nem tudja, hogy a Zugligetből kényelmes, szép utak vezetnek a Svábhegyre, nem tudja, hogy a svábhegyi villák után mi következik, nem tud semmit a többi erdőségekről sem. A tanács csak költi a közpénzt, de megfeledkezett arról, hogy népszerűvé kellene tenni a csodás hegyvidéket; kirándulásokra alkalmas egyszerű kis térképformáju útmutatót kellene hogy osszon szét a fővárosban; vigye az iskolás gyermekeket az erdőkbe, hadd ismerjék a főváros rengetegeit, a melyek üdülést nyújthatnak százezreknek.

Tölgy- és csererdőségek övezik a főváros jobbparti részét s közbül négyszázezer fából álló fenyőerdő egészíti ki a hegyvidék bájos panorámáját. S mindez titok volt, a melyről most lehullott a lepel.

Van tehát üdülőhelye a fővárosnak; csak a tanácsnak legyen gondja rá, hogy közismeretűvé váljék ez a kincs, a melyre valamennyiünknek égető szükségünk van. Adjon közre népszerű ismertetést, tájékoztató útmutatót s a közönség, ha lassan is, bizonyára szivesebben keresi fel a természetnek azokat a remek helyeit, mint a poros, tikkadt levegőjű mondvacsinált ligetek korcsmáit.

A közmunkatanács nem szűnik meg.

Illetékes helyről a *Fővárosi Tudósító* a következő értesülést nyerte: Szemben a fővárosnak azzal a törekvésével, a melynek czélja a közmunkatanácsi intézmény eltörlése, a kormánynak nincs szándékában a közmunkatanácsot sem a miniszteriumba, sem a fővárosba beolvasztani. *A kormány a fővárost, mint az ország első törvényhatóságát egyúttal az állami hatalom s az állam akaratának képviselője* gyanánt kivánja tekinteni és szerepeltetni. Ezt a szándékát pedig csak akkor valósithatja meg, ha az autonom törvényhatóság és maga az államhatalom között olyan intézményt tart fenn, a mely egyrészt az állam akaratát is képviseli és érvényesiti, másrészt közvetetlen kapcsolatban áll a municzipiummal. A közmunkatanács szervezetét szabályozó 1870: X. törvényczikk a fővárosi törvény reviziója alkalmával szintén módositáson megy át, *a mennyiben a tanács hatásköre a közmunkák végrehajtása tekintetében kiterjesztetik*, az apróbb ügyeket pedig teljesen a városi hatóság hatáskörébe utalják. Arról tehát, hogy a közmunkatanács intézménye megszünjék, szó sincs.

A fogyasztási adók.

– Az 1899 : VI. törvényczikk. —

Az 1899 : VI. törvényczikk, a mely a magyarországi városok és községek fogyasztásiadó természetű jövedelmeit ideiglenesen rendezi, folyó évi *julius elsején* lép életbe. Az új törvény nagy változásokat idéz elő különösen a fővárosban. A jelzett határidőben a főváros részéről történt fogyasztási adó szedése (hús bor, sör, szesz után) megszünik s illetőleg az egész adókezelést az állam veszi át.

A törvény életbe léptetése czéljából a főváros megváltoztatja az eddigi javadalmi díjszabást a következőképp:

I. Díjjegyzék

a Budapest székesfőváros vámvonalán (fogyasztási adóvonalán) belül eső területre akár vizen, akár szárazon behozott, vagy a vámvonalon belül termelt, alább felsorolt czikkek után fizetendő községi fogyasztási adóról az 1899. évi julius hó 1-től kezdve 1901. évi deczember hó végéig terjedő időre.

(Ezeket a községi fogyasztási adókat a magyar királyi pénzügyi közegek szedik.)

Tételszám	Tárgy	Mérték	Állami fogyasztási, illetve italadó		Városi fogyasztási adó	
			frt	kr.	frt	kr.
1	Pálinka, szesz, szilvórium, slivovicz és általában mindamaz égetett szeszes folyadékok után, melyeknek alkohol-tartalma a százfokú szeszmérővel pontosan megállapítható, úgy a bevitelkor, mint a zárt adó területen termelt, illetve adómentesen raktározott szeszes folyadékoknak a zárt területen fogyasztásra történt kiadáskor	hektoliter-fokonkint	—	—	—	10
	Kivételt képeznek a szeszadótörvény szerint állami adó alól mentes égetett szeszes folyadékok. (1899. VI. t.-cz. 5. §.)	hektoliteren				
2	Rum és konyak a bevitelkor . .	kint	—	—	6	—
	Megjegyzés. Rum és konyak a községi fogyasztási adó letéteményezése mellett csak fokozható minőségben hozható be, illetve vonható adóztatás alá. A zárt adóterületen termelt, illetve adómentesen raktározott rum és konyak az 1. tétel szerinti adóztatás alá esik.					
3	Az édesített szeszes folyadékok, ú. m. likőr, rozoglio stb. után a bevitelnél	„	—	—	4	—
4	Sör a bevitelkor, vagy a zárt területen való termelés esetén fogyasztásra történő kiadásakor . . .	„	—	—	1	90
	Megjegyzés. Ezen városi fogyasztási adó a sör behozatalánál vagy a zárt területen való termelés esetén a fogyasztásra történő kiadásakor ugyan nem fizetendő, hanem a behozatal vagy a zárt területen való termelés esetén a fogyasztásra történő kiadása a községi fogyasztási adó tekintetében szabályszerűen bejelentendő és a pénzügyi közegek részéről a megállapított sörmennyiség nyilvántartandó. (1899. VI. t.-cz. 5. §.)					
5	Bor es ürmös, különbség nélkül, a bevitelkor	„	6	46	—	54
6	Bormust és szőlőczefre, a bevitelkor	„	4	85	—	34
7	Borseprű, a bevitelkor	„	2	15	—	30
8	Gyümölcsbor, a bevitelkor . . .	„	2	20	—	30
9	Vágó- és kisebb marhák, ú. m.: ökrök, bikák, tehenek és egyéven fölüli borjuk	dbkint	6	30	1	45
10	Egy éven aluli borjuk	„	1	05	—	28
11	Juhok, kosok, kecskék, kecskebakok, ürük és birkák	„	—	40	—	15
12	Bárányok 14 kilogrammig, gödölyék és malaczok	„	—	26	—	12
13	Süldők, ázaz sertések, 6 kilogrammtól 20 kilogrammig	„	—	79	—	20
14	Sertések 20 kilogrammon felül, különbség nélkül	„	1	58	—	53
15	Friss hús, a vágott marhának fogyasztásra alkalmas egyes darabja, azután besózott, füstölt és páczolt hús, szalámi és egyéb kolbászfélék, szelenczehús, végre szalonna (ide nem értve a töpörtőt) . . .	100 kg.	2	30	—	60
16	Házi szárnyasok:					
	a) pulyka, lúd	dbkint	—	10	—	2½
	b) kacsa (récze), kappan	„	—	5	—	1½
	c) csirke, tyúk (kivéve a gyöngytyúkot), galamb	„	—	3	—	1
17	Vad:					
	a) szarvas, dámvad	„	3	—	1	—
	b) vaddisznó 17 kilogrammal és azon felül	„	3	—	1	—
	c) vaddisznó 17 kilogrammon alul, őz, zerge	„	2	—	—	50
	d) nyúl (kivéve a házinyulat) . .	„	—	15	—	5
18	Kivágott vagy feldarabolt vad . .	100 kg.	5	36	1	34
19	Vadszárnyasok:					
	a) fáczán, süketfajd, nyirfajdkakas, túzok	dbkint	—	30	—	10
	b) császármadár, hófajd, erdei szalonka	„	—	20	—	5
	c) vadlúd, vadkacsa, szárcsa, fogoly, vadgalamb, mocsári és mezei szalonka	„	—	10	—	3
	d) fürj és fenyőmadár	„	—	1	—	½

Jegyzet. A fenti díjakon kívül ugyancsak a m. kir. pénzügyi közegek szedik az úszó járműveken érkező és a fővárosnak fogyasztási adóvonalán belül eső területén leadott tűzifa utáni városi vámdíjakat és pedig métermázsánként 2 krral, illetőleg űrköbméterenként 10 krral számítva.

A díjjegyzék megváltoztatásán kívül a főváros a törvény értelmében a fogyasztási adóra új szabályrendeletet alkot, a melyben újonnan megállapítja a fogyasztási adópótlékok tárgyait; megjelöli az adók fizetésére kötelezett személyeket; megállapítja a bor, hús és szesz után kivetett fogyasztási adók beszedési módozatait; a szesz fogyasztási adópótlék alól mentes szesz beszerzését és felhasználását; a fogyasztási adópótlék tekintetében felmerülő vitás kérdésekre megállapítja az illetékes hatóságot; azután intézkedik az adók behajtása, elévülése, a kihágások és büntetések tárgyában; végre a kezelésről rendelkezik.

Az új törvény egyik legnagyobb hibája, hogy az érdekelt testületek nincsenek tájékozva a felől, hogy a megszünő jogok után milyen mérvű kárpótlást kapnak. Csak hozzávetőleges igéreteket nyert a főváros is. Az első részesedés mutatja meg, hogy az állammal való osztozkodás hasznos, vagy káros-e.

A törvény rendelkezéseinek megfelelően a főváros bemutatja azokat a községi adó jövedelmi adatokat, a melyekre a városok pénzügyeinek rendezése végett van a kormánynak szüksége. Ezek közül a fontosabbak:

Az állami borital- és húsfogyasztási adó után megváltási átalány a kültelken:

1. boritaladó után	102,409·71 frt
2. húsfogyasztási adó után . .	27.590·29 „
Összesen	130,000·— frt

azaz: Egyszázharminczezer frt.

A kezelés házilag történik.

A községi adópótlék:

A székesfőváros által 1895—99. években szedett községi adópótlékok az egyenes állami adónak 25 százalékát képezi. A székesfőváros egész területén (megjegyzésével annak, hogy a kültelekre eső elkülönítve ki nem mutatható) ily czimen elért jövedelem 1895—98. években a következő volt:

1895. évben	2.788,009·74½ frt.
1896. „	3.210,909·71½ „
1897. „	3 331,536·72½ „
1898. „	3.477,056·54½ „

A kövezetvám:

1895. évi jövedelem	1.555,702·61	frt,
leütve a szárazvámoknál befolyt . .	274,051·01	„
marad	1.271,651·60	frt,
kiadás provisio és jutalomdíjakban .	38,043·83	„
tiszta jövedelem	1 243,607·77	frt.
1896. évi jövedelem	1.703,400·67	frt.
leütve a szárazvámoknál befolyt . . .	301,894·05	„
marad	1.401,506·62	frt,
kiadás provisio és jutalomdíjakban . .	38,757·84	„
tiszta jövedelem	1.362,747 78	frt.
1897. évi jövedelem	1 712,800·75	frt,
leütve a szárazvámoknál befolyt . . .	296,330·01	„
marad	1.416,470·74	frt.
kiadás provisio és jutalomdíjakban . .	32,801·93	„
tiszta jövedelem	1.383,668·84	frt.
1898. évi jövedelem	1.885,241·70	frt,
leütve a szárazvámoknál befolyt . .	310,798·60	„
marad	1.574,443·16	frt,
kiadás provisio és jutalomdíjakban . .	37.311·61	„
tiszta jövedelem	1.537,131·55	frt.

Házbérkrajczár:

1895. évi jövedelem	1.262,978·41½	frt.
1896. „ „	1.439,841·51	„
1897. „ „	1.548,904·89	„
1898. „ „	1.688,480 01	„

Chicagó és a főváros.

Chicagó város tanácsa nevében Ernst F. Hermann városi tanácsos arra kért fölvilágositást a fővárostól, hogy az alsóvezetékkel ellátott villamos vasutak üzemét nem zavarja-e nagyon a hó és az esővíz? Az amerikai város magyarnyelvű megkeresésére a tanács ma válaszolt. A mérnöki hivatal jelentése alapján értesiti Chicagót, hogy az alsó vezetékű villamos vasutak üzemét a hó és az eső nem befolyásolja, mert a vasutak csatornája a központi csatornahálózattal direkt összeköttetésben áll s igy a csapadéknak szabad lefolyása van. A tanács a levélhez mellékeli a vasútakkal kötött szerződéseket.

Az átiratási díjak.

Éppen ma két éve a főváros szabályrendeletet alkotott, a melyben az ingatlanok átiratási díjait újra megállapította s az újabb törvényeknek megfelelően módositotta.

A kormány a szabályrendeletet nem hagyta jóvá, mert az önálló városi átiratási díjat nem akarta elfogadni, hanem a közigazgatási bíróság álláspontja alapján azt kivánta, hogy a főváros az átiratásoknál a kincstári illeték arányában kivetett pótlékot szedjen.

A főváros tehát a két évvel ezelőtt alkotott szabályrendelet daczára ma is a régi átiratási díjat szedi, s emiatt sok összeütközése van a közigazgatási bírósággal, a mely az örökösödés, csere és közczélú ingatlanok átiratása ügyében a régi szabályrendelet intézkedéseit nem fogadja el.

A kormány végre megunta a folytonos nézeteltéréseket, s most értekezletet hí egybe az átiratási díj ügyének rendezése végett.

A főváros miután az új szabályrendeletet nem érvényesitheti, beleegyezik abba, hogy az átiratási díj a mai önálló jellegétől megfosztassék és megfelelőbb kulcs alapján az állami illeték után pótlékképen vettessék ki.

Az új rendszer azonban rendkivül komplikált kezeléssel járna, s ennek elkerülése végett a főváros arra kéri a kormányt, hogy a város javára szedendő illetéket a megállapitandó kulcs szerint maga vesse ki és szedje be.

Az ankétet a belügyminiszter már legközelebb összehivja, előbb azonban el kell intézni azt a nem éppen jelentéktelen kérdést, hogy ki legyen az értekezlet elnöke: a belügyminiszter, vagy a pénzügyminiszter. Mind a kettő jogot formál az elnökségre: a belügyminiszter azért, mert a fővárosról van szó; a pénzügyminiszter, mert illeték megállapitásáról kell határozni.

A főváros a maga részéről *Faller* Ferencz tanácsost, *Fülöp* Kálmán h. főügyészt és *Grimm* Gábor számtanácsost küldi az értekezletre.

Ős-Budavára.

A városligeti mulatótanya csak beszéltet magáról. Nem elég az a vakmerősége, hogy szerződését egy kis megkerülővel meg akarja hosszabbittatni, más téren is kimutatja bátorságát. Ez a tér a nem fizetés tere. Tagadni és nem fizetni: ez Ős-Budavára jelszava. Szegény vagyok, dicsekszik mindenfelé, tehát nem fizetek.

Ezen az alapon szeretett volna kibujni a szegényalap javára köteles díjfizetés alól is.

Még 1896-ban a telepen rendezett különféle mutatványos előadások jövedelme után 4976 frt városi díjat róttak ki a fővárosi szegényalap javára, mely összegből még 4911 forint esedékes. A kiszabott díj behajtása azért késett ily soká, mert a társaság a kirovás jogosságát kétségbe vonta, az ügyet megfelebbezte, utóbb pedig a m. kir. közigazgatási bíróságnál élt panaszszal a hozott határozatok ellen.

A közigazgatási bíróság azonban ez év február havában a panaszt hivatalból visszautasította, mi által az a határozat, melylyel a díj kirovatott, jogerőssé vált. Ekkor a társaság oly kéréssel fordult a tanácshoz, hogy engedje meg a 4911 frt díjnak 1899. évi május hó közepétől kezdődőleg 300 frtos részletekben való törlesztését. Kérelme okául azt említi, hogy a díj fizetésére tulajdonképpen nem volt köteles s csak az ügynek hibás vitele következtében hárult reá a fizetési kötelezettség.

A tanács a kérelem folytán engedélyt adott a társaságnak arra, hogy a hátrálékos összeget 1899. május hó 1-től kezdődőleg 1000 frtos részletekben fizethesse le, gondoskodván egyuttal a végrehajtási zálogjog épségben tartásáról is. A társaság azonban a tanács által nyujtott kedvezménynyel nem elégedett meg, hanem a tanács határozata ellen a közgyüléshez felebbezett. kérvén, hogy tekintettel a vállalat nagy veszteségeire és kedvezőtlen pénzügyi helyzetére, az eredeti kérelem szerint a díjat 300 frt havi részletekben fizethesse le, mert már ez is nagy terhet ró reá. A tanács a felebbezést elutasító javaslattal terjesztette a közgyűlés elé, a mely érdeme szerint el is utasította a szegény Ős-Budavárát.

Két új szabályrendelet.

— A költségvetés készítése. — A kerékpáradó. —

Két új szabályrendeletet hagyott jóvá a belügyminiszter. A költségelőirányzatnak a tanács VI. ügyosztályában leendő készítésére venatkozik az egyik, a kerékpárra vetett adót statuálja a másik. A költségelőirányzat egybeállítását a főváros elveszi a főszámvevőtől, a kinek ilyenformán az őszi és a téli szezon tisztára marad s hasznos munkára fordíthatja a nyert időt. A kerékpáradó inkább kár, mint haszon. Mindössze 10—15,000 forint bevételről van szó, a melyért a tömérdek bürokratikus teendővel megnyomorított adószedő fog ezreket zaklatni A két új szabályrendelet igy szól:

I.

547. / 1897. közgy. sz.

Szabályrendelet

a székesfőváros költségvetésének összeállítása és a póthitelek kezelése tárgyában.

1. §. A székesfőváros költségvetésének összeállítása a tanács ügykörébe tartozik. A költségvetés előirányzatát (tervezet), beleértve a telekvételárak és az azokból födözendő szükségletek előirányzatát, valamint a kölcsönpénzek költségvetési függelékét, a tüzetes indokolás kiséretében hozzá beterjesztendő előirányzati részletek alapján a tanács pénzügyi és gazdasági ügyosztálya szerkeszti. A pénzügyi és gazdasági ügyosztály köteles az egyes előirányzati részleteket beható birálat tárgyává tenni s a költségvetés előirányzatát a bizton várható fedezetre való tekintettel elkészíteni.

2. §. A tanács a pénzügyi és gazdasági ügyosztályt a háztartást érintő bármiféle változásról (új szükségletek fölmerülése vagy új jövedelemforrások nyitása, azok módosítása vagy megszüntetése), valamint az elszámolási módozatok körébe vágó intézkedésekről esetről-esetre s számvevőséggel együtt értesíti.

3. §. Úgy a községi alap, mint a főváros kezelése alatt álló összes intézeti alapok költségelőirányzatának alaki berendezését a pénzügyi és gazdasági bizottmány meghallgatásával a tanács állapítja meg.

A háztartás fejlődéséből folyó új elszámolási czímeknek felvételét, vagy a feleslegesekké válóknak elhagyását a pénzügyi és gazdasági bizottmány meghallgatásával a tanács rendeli el, de az erre indító okok a költségvetés megfelelő helyén részletesen kifejtendők.

4. §. A költségvetésnek a köponti kezelés körébe tartozó anyagát a tanács ügyosztályai az egyes hivatalok, intézetek és üzemek vezetőitől s a központi számvevőségtől szerzik be s azt — esetleg az illetékes szakbizottmányok vagy házi bizottmányok által letárgyaltatva — kellő indokolás kiséretében szolgáltatják be a tanács pénzügyi és gazdasági ügyosztályába. A kerületi költségelőirányzatokat az egyes kerületi elüljáróságok az 1893. évi XXXIII. t.-cz. 17. §-a szerint a kerületi választmányok részéről letárgyalva és azok véleményével ellátva terjesztik be a tanács pénzügyi és gazdasági ügyosztályába.

5. §. A végrehajtandó közmunkák évi programmjára és azok költségelőirányzatára nézve a kerületi elöljáróságok és a mérnöki hivatal meghallgatása s az általuk bejelentett adatok alapján a közlekedési és közforgalmi érdekek szem előtt tartásával a középítési bizottmány tesz javaslatot.

Eme javaslat, valamint az erre vonatkozó műszaki költségelőirányzatok és azok részletei évenkint legkésőbb szeptember hó 15-dikéig a pénzügyi és gazdasági ügyosztályhoz beterjesztendők.

6. §. A tanács ügyosztályai a hozzájuk tartozó hivatalok, intézetek, üzemek és közigazgatási ágazatok költségelőirányzati adatait legkésőbb julius hó 15-ikéig kötelesek a pénzügyi és gazdasági ügyosztályba beszolgáltatni.

A kerületi előljárók költségelőirányzata az 1884. évi 472. sz. a. megállapított szabályrendelet 55. § ának 1. pontja értelmében május hó végéig terjesztendő a pénzügyi és gazdasági ügyosztályhoz.

7. §. A költségvetési előirányzat összeállításával kapcsolatosan a póthitelek kezelése és nyilvántartása is a tanács pénzügyi és gazdasági ügyosztályának ügykörébe tartozik. Ennélfogva mindazon esetekben, a mikor póthitel igénybevételének szükségességét az illető ügyosztály kimerítően indokolja, a póthitel s annak fedezete iránt a pénzügyi és gagdasági ügyosztály tesz javaslatot s terjeszti azt a pénzügyi és gazdasági bizottmány meghallgatásával a tanács elé.

8. §. Az 1—6. §§-ban körülírt rendelkezések már az 1900. évi költségvetés összeállításánál érvényesülnek, míg a 7. §. csak 1900. évi január 1-étől fogva lép életbe.

9. §. Jelen szabályrendelet életbeléptetésével a fennálló szabályrendeleteknek mindazon rendelkezései, a melyek a jelen szabályrendeletben foglaltakkal ellenkeznek, egyidejüleg érvénytelenekké válnak s illetőleg megfelelőkép módosulnak. Különösen pedig megváltozik a Budapest főváros szerveztéről szóló szabályrendelet 5. rész III. fej. 1. §-ának 5. pontja. Ugyanezen szabályrendeleti fejezet 12. §-ának a pénzügyi és gazdasági ügyosztály ügybeosztásra vonatkozó része módosul olyképen, hogy oda tartoznak: „*a*) az évi költségvetés előirányzatának összeállitása, *b*) a póthitelek kezelése és nyilvántartása, *c*) a zárszámadás“ — egyebekben az ügybeosztás megmarad. Ugyancsak megfelelőkép megváltoznak a számviteli, pénztárkezelési és az ezekre vonatkozó ellenőrzési rendszert megállapító szabályrendeletek közül a II. szabályrendelet *A) b) c) B) c) d) e) h) C) d)* pontjai és a IV. szabályrendelet 7. § ának *h*) pontja és 15. § a. Kelt Budapesten, a székesfőváros törvényhatósági bizottságának 1899. évi április hó 12-én és folytatva 13-án tartott közgyűléséből. *Matuska Alajos* s. k. h. polgármester. — 54,597. szám/III. fő. *M. kir. belügyminiszter.* Jóváhagyom. Budapesten, 1899. évi június hó 8 án. *Jakabffy Imre* s. k. államtitkár.

II.

308. közgy. sz.
1899.

Szabályrendelet

a kerékpáradó tárgyában.

1. §. A székesfőváros területén a jelen szabályrendelet 2-ik §-ában kivételekkel minden kerékpár vagy — a kerekek számára való tekintet nélkül — ahoz hasonló jármű községi kerékpáradó alá esik.

2. Kerékpáradó alá nem esnek: *a)* a közhivatali használatban levő, magántulajdont nem képező szolgálati kerékpárok; *b)* a kizárólag eladás czéljából valamely üzleti helyiségben raktáron készletben tartott azon kerékpárok, a melyeket sem az üzlettulajdonos, sem mások nem használnak; *c)* a gyermekjáték jellegével bíró kerékpárok, valamint olyan kerékpárok, vagy ahhoz hasonló járművek, a melyek csupán beteg, béna, vagy nyomorék emberek használatára szolgálnak; *d)* a használatra nem szánt kerékpárok. Ezen körülmény előzetesen az illetékes kerületi előljáróságnál bejelentendő.

3. §. A kerékpáradó egy-egy naptári évre minden egyes kerékpár után tíz koronában állapittatik meg, mely összeg minden adóköteles kerékpár után évente január hó 1-től 31-éig, de mindenesetre a kerékpárnak azon évben való használatba vétele előtt első sorban a kerékpár tulajdonosa, másodsorban annak használója által a lakásaik szerint illetékes kerületi előljáróságnál minden előzetes hatósági felszólítás, vagy figyelmeztetés bevárás nélkül lefizetendő. Azok, a kik nem a fővárosban laknak, a főváros területén használni kivánt kerékpár után esedékes adót bármelyik kerületi előljáróságnál lefizethetik. A kerékpáradó lefizetésének igazolásául feltünő számozással ellátott pléhjegy adatik ki, a mely a kerületi előljáróság által a kerékpárra akként illesztendő, hogy az bárki által könnyen észrevehető legyen. Ha a kerékpár évközben eladatik, a kerékpár után az adó ezen évben újból le nem fizetendő.

4. §. A közhivatali használatban levő szolgálati kerékpárok adómentességének igazolására az illető hivatalok által beterjesztett kimutatások alapján a kerületi előljáróság külön pléh jegyeket ad ki, a melyek a szolgálati kerékpárokra illesztendők.

5. §. Az év első felében ujonnan szerzett s adó alá még nem vont kerékpárok után az egész évre szóló adó, az év második felében újonnan szerzett s adó alá még nem vont kerékpárok után ezen adó fele a kerékpár használatba vétele előtt az illető kerületi előljáróságnál lefizetendő.

6. §. A főváros területére kivülről bejövő kerékpárosok a vámvonalakon alkalmazott fővárosi vámfelügyelőnél egy korona díj lefizetéseért 8 napig érvényes igazolványt nyernek, a mennyiben azonban 8 napon túl tartózkodnának a főváros területén a kerékpáradó lefietésére kötelesek.

7. §. A kerékpáradó fizetésének ellenőrzése czéljából a főváros területén levő kerékpárok és ehez hasonló járművek évenként legalább egyszer összeirandók.

8. §. Minden kerékpározó, a kinek kerékpárja pléh-jegygyel ellátva nincsen, köteles a m. kir. államrendőrség közegeinek felszólítására megállani, s az illető évre eső kerékpáradó lefizetését avagy a kerékpár adómentességét igazolni, esetleg a vámnál fizetett egy koronáról kiállított igazolványt felmutatni.

9. §. Az illető évre esedékes kerékpáradó lefizetését igazoló pléh-jegygyel el nem látott adóköteles kerékpár tulajdonosa, vagy tényleges használója az illetékes kerületi előljáróság által az évi adó ötszörösében azaz ötven koronában marasztalandó el, a mely adó fejében az illető kerékpárok ideiglenesen kézi zálogul visszatarthatók.

10. §. Ezen szabályrendelet alapján az eljárás a kerületi előljáróságok hatáskörébe tartozik. A kerületi előljáróságok határozatai ellen felebbezésnek van helye, a mely felebbezések elintézésére másodfokban a közigazgatási bizottság illetékes. A közigazgatási bizottságnak ide vonatkozó határozatai ellen az 1896. évi XXVI. törvényczik 34. §-ának 2. pontja értelmében a közigazgatási birósághoz panasz benyujtásának van helye.

11. §. Ezen szabályrendelet 1899 évi julius hó 1-sö napján lép életbe s annak végrehajtásával a tanács bizatik meg. Kelt Budapesten, a székesfőváros törvényhatósági bizottságának 1899. évi február hó 22-ik napján tartott közgyűléséből *Matuska* s. k. h. polgármester. — 49,908. szám/III. *M. kir. belügyminiszter.* Jóváhagyom. Budapesten, 1899. évi június hó 15-én. *Széll,* s. k.

Szabálytalanságok.

A törvényhatóság ülései sohsem voltak túlságosan szakszerűek, de annyira a hangulat befolyása alatt sem állott soha a törvényhatóság, mint mostanában. Egy-két ügyesen alkalmazott frázis a többé-kevésbbé szálló igévé vált jelszavak mellé, s a közgyülés elhatározza a legképtelenebb dolgot is. Vezetője nincs, vezetik azok, a kiket a közös érdek nyomása pillanat szülte kapcsolatba hoz egymással. A tanácsnak sem ereje, sem tekintélye nincs a közgyülés akaratának, elhatározásának irányitására.

Így születnek azután az olyan határozatok, amelyek merőben ellenkeznek a törvényes szabályokkal. Ilyen határozata a törvényhatóságnak az is, a melylyel a sertésközvágóhid berendezése tárgyában megtartott árlejtés eredményét megdöntötte. A tanács határozott az árlejtés ügyében, mert a főváros szervezetéről szóló szabályrendelet a határozás jogát világosan a tanácsnak adja. Ez a határozási jog mindeddig érintetlen volt, mert senkinek sem jutott eszébe a fennálló szabályrendelet lábbaltiprása.

Újabban azonban a magyar ipar pártolásának hangzatos jelszavával a törvényhatóság szembeszállva a törvénynyel, olyan jogokat kezd gyakorolni, a melyek kizárólag a tanácsot illetik meg. A törvényhatóság — rövid időközben másodszor — megsemmisiti az árlejtés eredményét az árlejtésből kibukott vállalkozók felebbezése révén.

Ez a semmivel meg nem okolható eljárás egyenesen a tanács bűne. A tanácsnak lenne kötelessége az árlejtés ellen beadott felebbezést hivatalból visszautasitani. Erre feljogositja a szervezeti szabályzat, a melynek végrehajtásától nem kellene annyira húzódozni. Az opportunizmus nem mindig az egyenes út, sőt az eredménye olyan ferde helyzetet teremthet, mint a legutóbbi közgyülési határozat, a mely megsemmisit egy árlejtést, a mikor a munkát a tanács már megrendelte.

Az ilyen határozat ellen magának a tanácsnak kellene jogorvoslattal élni s a sérelmes határozat megsemmisitését a belügyminisztertől kérni.

Különben — mint a *Magyar Székesfőváros* illetékes

helyről értesül — a belügyminiszteriumban nem hagyják simán elmulni a közgyülés ténykedéseit A belügyminiszterium *illetéktelen beavatkozásnak* tekinti a közgyülés határozatát, a mely nem számolhat jóváhagyásra. A magyar iparnak a főváros részéről való támogatását a kormány szivesen veszi, de csakis a törvényes, megengedett formában. A kormány megengedi, hogy a főváros a maga árlejtéseiről a külföldi elemet és anyagot a legteljesebb mérvben kizárja, de nem adja jóváhagyását ahhoz, hogy csupán az elv kedvéért egy szabályszerü hatósági eljárást illetéktelen hatáskör vindikálásával megsemmisitsen. A törvényhatóságnak — a mennyiben az árlejtés szabályszerű lefolyásn iránt kétsége van — jogában áll a tanácsot új árlejtés tartására utasitani, de nincs joga a szabályszerű árlejtést megdönteni.

Ez a belügyminiszterium álláspontja, a melynek az a valószinű következménye, hogy a törvényhatóság fentjelzett határozata a felsőbb jóváhagyást nem nyeri el

A gyepmesteri telep megszüntetése.

A főváros a belügyminiszter kezdeményezésére évekkel ezelőtt elhatározta, hogy a modern közegészségügyi és köztisztasági követeléseknek meg nem felelő gyepmesteri telepet megszünteti. Elhatározásának egyik fő oka volt az, hogy megmentse azt az ezrekre rugó értéket, a melyet a gyepmesterség mai rendszere mellett egyszerűen a földbe ásnak s egyrészt anyagilag károsítják a tulajdonosokat, másrészt megfertőztetik a talajt. A gyepmesteri telep megszüntetése végett nagy költséggel járó tanulmányokat végeztetett a város, s az eredmény a thermokémiai intézet terve lett, a mely hivatva volna a jelenlegi gyepmesteri telep hiányait pótolni. A terv teljesen készen áll, betemetve a bizottsági retorták útvesztőjébe, hányódik már két év óta, a nélkül, hogy megvalósulására a közel jövőben kilátás lenne. Ez a huza-vona arra indította a belügyminisztert, hogy a fővároshoz erélyes felhivást intézzen a thermokémiai telep felállítása végett. A miniszter megsokallotta a végnélküli tanulmányozást s utasítja a fővárost, hogy a tervezett intézményt mielőbb létesítse.

A prostitució ellen.

— A Belváros panasza. —

A belügyminisztert a napokban a Belváros háztulajdonosai nevében küldöttség kereste fel, hogy elpanaszolja a kerületben esztendők óta egyre erősebben sülyedő, erkölcsellenes állapotokat. A Belváros, a főváros legelőkelőbb kerülete, fészke a prostitució legzüllöttebb, legszemérmetlenebb alakjainak. A hivatalok, főiskolák és virágzó kereskedelem központja egyuttal gyűjtőhelye a hova-tovább türhetetlenné váló aljas botrányoknak, a melyek nyiltan folynak az utczán, szemeláttára a IV. kerületi rendőrkapitányságnak s egyrészt megrontják az egyetemi ifjúságot, másrészt elriasztják a kerületből a tisztességes lakosságot.

Megszámlálhatatlan panasz érkezik napról-napra a rendőrséghez a belvárosi utczai botrányokról; a rendőrség azonban közömbösen veszi a dolgot; egyik panasz éppoly kevésre jut, mint a másik. A háztulajdonosok mozdultak meg végre, mert szoritja őket az anyagi érdek, a mely a kerület elzüllése következtében egyre nagyobb veszteséget szenved. Nincs lakójuk, mondják a háziurak, mert uri ember nem telepedik le a rendőri védelem alatt üzérkedő némberek duhaj koloniájába. Hisszük, hogy a belügyminiszter megszivleli a Belváros jogos panaszát. De azt tanácsoljuk a belvárosiaknak, hogy a megindított mozgalmat tereljék át a városházára. A tanácsot szoritsák arra, hogy szigorú intézkedéseket tegyen a prostitució üldözésére. Mert a mai állapottól megszabadulni nem csupán rendőri, hanem első sorban községi érdek, mert a prostitúció túltengése koczkáztaja az egész város hírnevét.

A belügyminiszternek a küldöttség a következő memorandumot adta át:

Nagyméltóságú Belügyminiszter úr!

Kegyelmes Urunk!

A Belvárosnak a m. tud. egyetemet körülövező kisebb utczái egész a nyolczvanas évek közepéig a kisebb jövedelmű polgári osztálynak szolgáltak lakóhelyül, mely polgári osztály, fölhasználva a nagyszámú tanintézetek közvetlen közelségét, tanuló-ifjaknak szállásra és élelmezésre való elfogadása által igyekezett javítani szűkes helyzetén. Ez az állapot a nyolczvanas évek közepén túl, a bárczás kéjnők intézményének meghonosítása következtében, teljesen megváltozott. A lebontás után sovárgó két és háromablakos kisebb házakat jól fizető, szemérmetlen kéjnők foglalták el, kik a rendőrség engedélye mellett folyvást szaporodván, lassankint az egész környéket rossz hírbe hozták és annak régi, becsületes lakóit szétriasztották. Most már oda jutottunk, hogy nincs Európának fővárosa, melynek kellő közepén, rendőri protekczió mellett oly buján és szabadon virágoznék a prostituczió, mint épen Budapesten. Mert, hogy csak egy aránylag nagyon szük terület bemutatására szorítkozzunk, a Királyi Pál-utczában, a naponta ezrek és ezrek által látogatott királyi zálogházzal szemben, a tud. egyetemtől alig husz lépésnyire a 8., 10. és 14. számok alatt, a Képiró-utczában pedig a 8., 4. és 3. számú házakban van engedélyezett prostituczió.

Még megbotránykoztatóbb helyzet a legelőbbkelő családok leányainak kiképezésére alapított Nőképző-egyesülettől csak egyetlen ház által elválasztott Bastya-utczában. Itt ötven lépésnyire a magyar-utczai kéjnőteleptől van egy népes nyilvános bordélyház s ezen kívül öt magánházban, a 4., 7., 8., 9. és 31. számok alatt laknak bárczás kéjnők, a 4. és 8. számok alatt plane kettő, jóllehet, a közeli Szarka- és Sóutczában is feles számmal vannak „kéjhölgyek".

Mi, alulirott háztulajdonosok részint a belvárosi kapitányságnál, részint a főkapitányságnál többször fölszólaltunk e megbotránykoztató s a főváros jóhírnevét koczkáztató állapot ellen; de a legtöbb esetben minden eredmény nélkül. Végre, többszörös erélyes sürgetésünk után, mintegy két év előtt a főkapitány úrtól a következő, most is kezeink közt levő végzést kaptuk:

28,765. sz./fk. 1. 97.

„Miután a fenti szám alatt beadott panasz tárgyában megejtett helyszini vizsgálat által *beigazolást nyert*, hogy a Bástya-, Királyi Pál- és Képiró-utczában a magán bárczás kéjnők egymáshoz közel *kelleténél*

nagyobb számban vannak : ezennel elrendelem, hogy a Bástya-utcza 4. és 9., továbbá az egyetem és királyi zálogház közvetlen közelébe eső Királyi Pál-utcza 8. szám alatti házban lakó magán bárczás kéjnők a f. évi november hó első napjára most birt lakásukat elhagyni és czéljaiknak inkább megfelelő lakással felcserélni annyival is inkább kötelesek stb. stb".

Igaz ugyan, hogy e főkapitányi rendeletnek a Királyi Pál-utcza 8. szám alatti házára vonatkozó része már kezdetben sem teljesült ; de két bárczás leánynak eltávolítása által a helyzet a nevezett év novemberében mégis javult, mert a nagy konkurrenczia apadása az utczai botrányok némi apadását is vonta maga után. Örömünk azonban nem volt tartós, mert rövid három hónap lefolyása után oda jutottunk, hogy daczára a főkapitány úr beismerésének, hogy a bárczás leányok „kelleténél nagyobb számban vannak", nemcsak a kitisztíttatni rendelt házakba költöztek újra bárczás leányok, hanem egyik másik házban azok száma meg is szaporodott.

És mindez a szaporodás akkor történt, midőn a Belváros tekintélyes részét lerombolták és népessége tetemesen alászállt. A józan logika azt hozná magával, hogy a lakossággal együtt a kéjnők száma is apadjon ; a főkapitány úr közegeinek külön utakon haladó észjárása azonban a Molnár-, Zöldfa-, Borz- és Kötő-utczákból fölrebbentett kéjnőket atyáshodó gondossággal a Bástya- és Király Pál-utczákba telepitette, nagy épülésére a tőszomszédságban levő nőképző-egyletet látogató fiatal leányoknak, kik a rosszul elfüggönyözött ablakok mellett köhécselő és vihogó, kifestett arczu leányok feltünő ruházatában, illetőleg ruházatlanságában naponta négyszer gyönyörködhetnek, és végtelen kényelmére az egyetemi fiatalságnak, melynek jóformán csak ki kell lépni az Alma-Mater kapujából, hogy közvetlen a főváros syrénjeinek keblére omolhasson.

A dolgok ilyen állása mellett ma már oda jutottunk, hogy nőink és leányaink házuk küszöbét az ablakukban vihogó vagy az utczán kaszinozó kéjnők miatt csak pironkodva léphetik át és serdülő gyermekeinket az esti órákban az ki sem bocsájthatjuk. Hogy ilyen természetellenes viszonyok közt csak a Belvárosnak szégyenére váló düledező viskók hoznak jövedelmet, mondhatni busás jövedelmet, míg a nagyobb házak lakásai vagy üresen állanak vagy legjobb esetben aránytalanul keveset jövedelmeznek s hogy e mizeria következtében a Belváros kiépülése, a Bástya-utcza költséges aszfaltozása mellett sem várható egyhamarjában : a rendőrségnek — úgy látszik — nem nyujt a gondolkodásra semmi anyagot.

Mindezek az okok arra indítottak minket, alólirt háztulajdonosokat, miszerint teljes tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy tekintettel a székesfőváros morális reputációjára, a belváros területén nagy számmal létező tanintézetek, főleg pedig a Nőképző-egyesület megszivlelést követelő helyzetére, nembülönben a mi érzékenyen sértett anyagi érdekeinkre, melyek az adózás által némiképen az állam érdekeivel is összefüggésben állanak : kéjnőknek a nevezett utczákból való teljes kiköltöztetését s a közérzetet kevésbbé sértő helyeken való letelepítését kegyesen elrendelni méltóztassék.

A vízvezeték májusban.

Május havában kerületenként következő kivetések történtek forintokban :

I. 15 forint, VI. 2991·10 frt, VII. 3110·80 frt, VIII. 1756·50 frt, IX. 1719·50 frt, X. 445·78 frt, összesen a tiz kerületben 10,038 frt 68 kr. A múlt év május havában az új kivetés összesen 12,583 frt 52 kr. volt. A folyó évi május hó végeig összesen 35,484 frt 50 kr. új kivetés történt. A mult év megfelelő időszakában 39,722 frt 93 kr.

Május havában beépíttetett 31 darab vízmérő. E hónap végeig 3031 darab vízmérő volt beépítve.

Május havában a főváros összes területén 3.889,276 köbméter szűrt vizet és a balparti részen ipari czélokra 291,725 köbméter szüretlen vizet fogyasztottak.

A múlt év megfelelő havában ugyanott 3.923,607 köbméter szűrt és 572,584 köbméter szüretlen vizet fogyasztottak.

E hónapban üzemzavar nem volt s miként a medenczevízállások mutatják, vízhiány sem állott elő.

A tiszti főorvosi hivatal véleménye a vízvezetéki víz minőségéről a következő :

„A vizvezetéki víz e hóban úgy bakteriologiai valamint vegyészeti szempontból jó volt."

A május havi víztermelés és fogyasztás. I. *A balparton.* A káposztásmegyeri telep 2 286,604, a markó-utczai telep természetes szűrt vizet 583,783, homokszűrőkből 78,589, ipari czélokra 291,725, a népligeti kis vízmű 19,972, a jobbparti nagy vízmű a balpartra 173,500, összesen 3.142,448 köbm. szűrt vizet termeltek ; a fogyasztás: 3.139,224 köbm.

II. *A jobbparton.* Az újlaki vizmű 919,801 köbméter szűrt vizet adott ; a fogyasztás : 750,049 köbm. volt.

Füst és korom.

A főváros közigazgatását főképp az jellemzi, hogy közszükséget, közóhaj tárgyát csak akkor vonnak működésükbe, ha — nagyon ráérnek. Valósággal vénasszonyos tereferét folytatnak akármely jelentéktelen dologról, a nélkül, hogy a mindenek panaszának orvoslására gondolnának.

És ha gondolnak is ! Félévenkint, sőt egy-két évben készül egy-egy jelentés, átirat a szomszédba, javaslat a II. emelet Nr. 3-ból a II. emelet Nr. 4-be. És míg átér azon a bizonyos kinai falon, míg keresztül-kasul vizsgálják a tudós szakemberek... legjobb nem beszélni róluk.

Így van a füstemésztők ügye. Úgy tizenöt esztendővel ezelőtt, mikor a gyárak körül városok épültek, kezdődött a panasz a kazánfüst, kazánkorom ellen. A füst rontja a tüdőt, megfertőzi a levegőt, a korom beszennyez mindent.

S a közmunkatanács meg is kérdezte a főváros tanácsától, hogy csakugyan olyan ártalmas-e az a gyárkémény füst. A tanács úgy vélekedett, hogy csakugyan. S erre történt, hogy a közmunkatanács az Épitésügyi szabályzatban *kötelezővé* tette a füstemésztőket. Persze a szabályzat rendelkezésének végrehajtásával nem törődött senki. Minek is. A gyáros uraknak van elég bajuk. Kár volna őket egy kis füst miatt költségbe verni, haszontalanul zaklatni.

Így aztán pihent a füstemésztő bevezetése. Meg egyéb baj is történt. Kipróbált, megbizható füsttelen rendszer nem volt. A miket ajánlgattak, mindnek más lett volna az előnye. Az egyik olcsóbbá tette a kazánépitést, a másik a tüzelést, a harmadik biztossá az explodálást, csak épp a füsttelen tüzelést nem garantálták.

Végre akadt olyan is, a ki csakugyan feltalálta a gyakorlatilag hasznos füstemésztőt. De mire ez megtörtént, a hatóságok megfeledkeztek az ügyről s a gyárkémények ma is zavartalanul büdösitik a főváros beteg levegőjét s ontják a kormot vigan.

A közmunkatanács ugyan bolygatta a kérdést, de hiába. A mérnöki hivatalt megszokott csökönyösségéből a panaszok özöne sem rázta fel. Ő tanulmányozott, experimentált, mert tökéleteset akart teremteni e téren is.

S ime nagy sokára (két esztendei vajjudás után) olvashatjuk a mérnöki hivatal javaslatát a füstemésztők bevezetésére. Elismeri (hála az égnek!), hogy a gyárkémények füstje, a szállongó korom hátrányos a főváros levegőjére s nemcsak közegészségi okokból káros, hanem a köztisztaságra is rossz befolyással van. A füstemésztő készülékek kötelező bevezetését feltétlenül szükségesnek tartja.

A füstemésztők jóságát azonban nem a gazdaságos tüzelés szempontjából akarja vizsgálni, hanem csupán azt keresi, hogy füstmentes tüzelésre jó-e vagy nem. Eddig is az volt a baj, hogy a gyárosokat a gazdaságos tüzelés jelszavával akarták a füstemésztők berendezésére kapaczitálni, holott arról kellett volna őket meggyőzni, hogy a füstemésztőre azért van szükség, mert füstmentes tüzelésre használhatók. A hatósági próba is csak arra terjedjen ki, hogy a füstemésztő tényleg füstmentes.

Kazántelepekre, nagyobb gyárszerű kéményekre csakis akkor adandó engedély, ha a folyamodó kötelezi magát a füstemésztő berendezésére.

A füstemésztők kötelező bevezetése necsak az I. és II. övezetre, hanem az egész fővárosra kiterjesztendő. A füstemésztők kipróbálására kisérleti kazántelep létesitendő. A mig a füstemésztők kötelező berendezését szabályrendeletileg kimondják, utasitandók a kerületi előljáróságok, hogy mint I. foku közegészségügyi hatóságok, a területén levő gyártelepeket rövid úton és záros határidő alatt kötelezzék a füstmentes tüzelés berendezésére.

A javaslatot, reméljük, a tanács annyi sürgetés után mielőbb életbe lépteti.

A lipótmezei vasút ügye.

— A kereskedelmi miniszter leirata. —

A lipótmezei vasút ügye a szenvedélyes tárgyalások újabb sorozatát idézte elő abból az erélyes hangu leiratból kifolyólag, a melyet a kereskedelmi miniszter ma intézett a fővároshoz. A törvényhatóság tudvalevőleg a lipótmezei vasút csalogány-úti szakaszára új közigazgatási bejárást kért s egyúttal protestált az ellen, hogy a miniszter megsemmisitette előbbi leiratában a fővárosnak azt a határozatát, a melyben az épitést betiltó tanácsi végzést tudomásul vette s protestált az ellen is, hogy a miniszter az új közigazgatási bejárás elrendelése iránt tett felterjesztésre vonatkozó határozatot szintén megsemmisitette.

A miniszter szokatlanul energikus hangu leiratában kijelenti, hogy a csalogány-utczai szakasz módositására nem is reflektál, mert előző leiratában végleg megállapitotta a vasút irányát s a törvényhatóság újabb felterjesztésének a maga és miniszteriuma dezavuálása nélkül helyt nem adhat. Ennek következtében felhivja a tanácsot, hogy a leirat vételétől számitott 8 napon belül a csalogány-utczai szakaszra is adja ki az épitési engedélyt törvényes következmények terhe alatt.

Egyben kijelenti a miniszter, hogy a törvényhatóságnak azt a határozatát, a melylyel a tanács betiltó intézkedését tudomásul vette, joga volt megsemmisiteni, mert a tanács intézkedésének tudomásul vétele a miniszter előbbi határozatával ellentétben állott. De joga volt megsemmisiteni a törvényhatóságnak azt a határozatát is, a mely a csalogány-utczai szakaszra azon az alapon kér új közigazgatási bejárást, mert az utcza kiszélesitése mint szabályozási kérdés a törvényhatóság hatáskörébe tartozik. Ezzel szemben a miniszter kijelenti, hogy a vasútvonal megállapitása alkalmával felmerülő szabályozási kérdések elintézése kizárólag a miniszter jogkörébe tartozik. Egyebekben a miniszter kijelenti, hogy előző leiratában elfoglalt álláspontjától semmiben sem tér el.

A leiratot a közgyülés nem vette tudomásul, jogorvoslatért felir a törvényhozáshoz.

Elkallódott százezrek.

II.

Nem akarunk szemrehányást tenni a tanácsnak ebben az ügyben tanusitott közömbösségeért. De megérdemelné a méltó megtorlást, mert a fűtőanyag pazarlását esztendők óta tűri. Nyolcz esztendővel ezelőtt kapott már konkrét javaslatot a tüzelőanyag praktikus beszerzésére és felhasználására.

Tavaly a nyolcz évig hevert javaslatot újra kézhez kapta s mégsem tett semmit. Pedig a műszaki számvevőség nem kiván lehetetlen dolgot abban a javaslatában, a melyet a fűtőanyaggal való takarékos gazdálkodás ügyében tavaly megismételt.

Önálló lerakodó telepet akar valamelyik vasúti állomás mellett, hogy a telep vasúti sinekkel legyen a fővonalhoz csatolható. A létesitendő telepen raknák le a főváros részére szállitott minden fajta szenet az előzőleg megtartott szemle után, a melynek az lenne a czélja, hogy nagyjában megállapitanák, vajjon a szállitmány átvehető-e. A lerakodó telep mellett volna a szénvizsgáló állomás. Ennek a hivatása a szén melegfejtő képességének a kipróbálása, a minőség meghatározása. A két intézmény létesitésével a szállitott szén mennyiségileg és minőségileg a legpontosabban megállapitható. Az ellenőrzés könnyen teljesithető. Az összes kezelési teendő a mérnöki hivatalra volna bizandó. A költség 50—60 ezer forint, a mely a megtakaritásban fedezetet talál.

Nagyon rövid vázlata ez annak a terjedelmes memorandumnak, a melyet a műszaki számvevőség a tanácshoz intézett. A javaslat számszerűen bebizonyitja, hogy a fővárosnál használatban levő fütőtestek, kazánok az évenkint kiadásba tett fűtőanyagot nem használják fel — kellő ellenőrzés esetén. De ma senki sem tudja, hogy egyik-másik intézet, géptelep szénfogyasztása min alapszik. Ki állitja össze, hogy mennyi fa vagy szén kell az egyes helyekre; mennyit fogyasztanak tényleg a fütőtestek s mennyi az elkallódott anyag.

A műszaki számvevőség azt mondja, hogy a fa és szén központi kezelésén kivül a mérnöki hivatal vizsgálja meg és próbálja ki a használatban levő fűtőket, kazántelepeket és akkor számszerűleg pontosan megállapithatja, hogy mennyi fa, mennyi szén kell a fővárosnak minden egyes telepén.

Természetesen egész új szervezet kell a javaslatban kontemplált ujitások végrehajtására. Semmi esetre sem csatolható be a mérnöki hivatalnak akármelyik szakosztályába. Legyen az a telep, a szénvizsgáló állomás a maga szakembereivel önálló fórum, a mely direkt összeköttetésben csak az illetékes tanácsi ügyosztálylyal álljon. A mérnöki hivatalra ez a teendő nem bizható. Amúgy is túl vannak terhelve, most sem tudnak kötelezettségeiknek megfelelni. Mire való volna szaporitani a bajt.

Az újitás csak akkor válna be igazán, ha szabadon a sablonoktól kellő energiával járhatna el feladata végzésében.

A főkapitány havi jelentése.

A székesfőváros közigazgatási bizottsága előtt a rendőrfőkapitány e hónap eljén tette meg az államrendőrség mult havi működéséről szóló jelentését. A közbiztonsági állapot, — ezt már megszoktuk, — kedvező volt, kivéve, hogy a jelentés szavaival éljünk, az időszaknak megfelelő kisebbszerű zsebtolvajlásokat, piaczi és alkalmi lopásokat. Valóban szomorító, hogy egy hónapban a bejelentett vagyon elleni bűncselekmények száma 803 volt. Minden napra több mint 20 lopási eset képezi nyomozat tárgyát. És ezt többnyire az ifjabb nemzedék követi el. Itt már nemcsak a rendőrségnek, de sokkal inkább a társadalomnak és családnak jutna a praeventiv feladat. Az aztán mindegy, hogy ugyancsak a jelentés szavai szerint az említett idényszerű bűncselekmények egyébként csupán jelentéktelenebb beszámitást igényelnek. Épen e kisebbszerű kezdet, mely egy későbbi életre annyira kiható szokott lenni, kellene, hogy a legmelegebb társadalmi gondoskodás tárgyát képezze. De ettől mi még messze vagyunk.

A rendőrség egyebet nem is tehet, mint beszámol a tettesek kipuhatolásáról és ártalmatlanná tételéről. Igy az elmult hónapban is két bűnszövetkezetet (hogy ezeket lehetetlen kipusztitani!) nyomozott ki. Egy 3 tagból álló bűnszövetséget, melynek tagjai csak a pinczékben és egy 6 tagból álló tolvajtársulat, melynek tagjai csak a külső váczi-úti gyárakban szerettek kiválólag operálni. És még mondja valaki, hogy a szövetkezeti eszme nálunk nem terjed.

A fogház- és tolonczosztálynál 1765 egyén került elbánás alá. Nehogy ez „*elbánás*“ félremagyaráztassék, mert e kifejezés alatt csak valamely személy ellen kifejtett erőhatalmat szoktunk érteni. Most az egyszer azonban az ú. n. rendőri elbánás alá eső egyéneknek jobb dolguk volt. Aki akart, kerti munkát végezhetett, aztán felolvasásokat tartottak nekik, lelki oktatásban is részesitették őket, s mindez annyi emberi önérzetet lehelt a különben tunya elemekbe, hogy még ők rendeztek egy összejövetelt a fogda tágas falai között, a midőn is ékes rigmusokat faragának a rend ottlevő legmagasabb fejére és csaptanak vala ősi szokás szerint magnum áldomást, melyen a pogánykori fehér lovat, azt melyet Gattein vállalkozó a zöld kocsik elé szokott használni, örömmel kivántak a máglyára, még pörkölt alakjában is.

Ha majd nagyobbszerű középitkezésnél kényszermunkát kell a társadalom e züllött alakjainak teljesíteniök, a mi nem késhet sokáig, ha általán züllött és nem züllött egyén egyformán a kötelesség teljesítése elé állíttatik, a rendőri jelentés amaz adata is bizonynyal megváltozand.

Az idegenforgalom az elmúlt hóban csak 12,369 főre rugott, a kik kőzül 10.627 egyén szállodákban, 1742 pedig magánlakásokban szállott meg.

Gegenschein.

A fővárosi hivatalok nagy része a külföldről érkező idegen nyelvű átiratok lefordításával van elfoglalva. Ezeken kivül azonban a mérnöki hivatal indolenciája következtében a helybeli vállalkozók jó része is németnyelvű számlákkal terheli az ügyosztályokat. A Szent János-kórház épitésénél a fővállalkozók szállitási bárczái szám szerint 153 darab mult héten érkeztek a mérnöki hivatalhoz ilyenforma szövegezéssel: „Gegenschein über gelieferte Quadersteine von Kalaser Steinbruch Spitalbau im Ofen durch Fuhrman Grössl Johann

Fleischmann und Majorossy.

A mérnöki hivatal a becses számlákat azonnal likvidálta s áttette kifizetés végett a központi pénztárhoz. A magyarnyelvű számlák kifizetése valószinüleg amiatt késik, mert a főváros mérnöki hivatala nem szivesen foglalkozik a magyarokkal.

Hirek a városházáról.

Az egy milliós jubileumi alapitvány.

A főváros az ezredéves ünnep emlékére egy millió forintos alapitványt tett azzal, hogy az alapitvány 40,000 forintnyi kamatának felhasználasa tárgyában később fog intézkedni. Az alapitás óta három év telt el, három esztendő kamatja fejében 120,000 forint várja rendeltetését. A milliós alapitványról azonban, úgy látszik szándékosan, tanács és közgyűlés megfeledkezett. Pedig a kamatokra számosan reflektálnak. A főváros jótékonyczélu intézetei, egyesületek, népkonyhák, ma legújabban a *Stefánia-gyermekkórház*, a melynek az idén lesz a fennállása 60-ik évfordulója. A szegényházak javára is kértek már a jubiláris alapitványból; de minden sürgetés daczára a tanács nem akar javaslatot tenni a felhasználás tekintetében, mert az egy millió forint csak papiroson létezik s igy voltaképp a kamatokról sem lehet szó.

A Borz-utcza meghosszabbítása.

A fővárosi mérnöki hivatalnak azt a régi tervét, hogy a Borz-utcza a Dunáig megnyittassék, a tanács végleg elejtette s az érdekelt dunaparti háztulajdonosoknak megadta az építési engedélyt. A határozatról értesített mérnöki hivatal sajnálattal vette tudomásul a tanács döntését, mert szerinte a Borz-utcza tervezett meghosszabbítása nem csak közforgalmi, hanem első sorban közegészségügyi okok miatt lett volna szükséges.

Robbantás a Gellérthegyen.

A közmunkatanács az eskütéri híd jobbparti feljárója körül rendezni akarja a környéket és emiatt a Gellérthegy oldalából 50,000 köbméter sziklát kell robbantással eltávolítani. A robbantás megkezdése előtt többféle biztonsági intézkedés megtételére van szükség s egyebek közt le kell bontani a Rudas-fürdő gépházának oldalfalát s a vele szomszédos régi pinczéket. A közmunkatanács átírt a fővároshoz és felhívta, hogy a maga részéről a munkálatok végrehajtásához és ellenőrzésére olyan műszaki közeget küldjön ki, a ki a szükséges intézkedések megtételére teljhatalommal van felruházva. A tanács ma elhatározta, hogy az átiratnak csak abban az esetben tesz eleget, ha a közmunkatanács a Rudasfürdő forrásában vagy az épületekben a robbantással okozható károkért teljes garanczíát vállal.

Sírboltok, ingyen sírhelyek, virágok.

A Duna-jobbparti - temető bizottságnak a mult héten ülése volt, a melyen elhatározta, hogy a farkasréti temetőben épített új sírboltok közül a 12 fülkéseket 1200 forintért a 4-fülkéseket 500 frtért adják el. Ezenkívül kötelezőzé teszik, hogy minden temetkezés alkalmával a fülkének marványnyal való befalazásáért 30 frt díjat szednek. Ugyanezt a tarifát állapították meg a kőbányai új temetőre, a hol 48 kis és 48 nagy sírboltot építtetnek. — A szent Erzsébet rendű apáczák arra kérik a fővárost, hogy 20 ingyen sírhelyet adjon a rend számára. A bizottság a kérelem teljesítését javasolja a közgyűlésnek. — A közönség kényelme érdekében megengedik, hogy a németvölgyi temető gondnoksága a farkasréti temető sírjainak díszítésére virágokat adhasson el.

A szentlőrinczi vasút átalakítása.

A kereskedelmi miniszter a mult héten értesítette a fővárost, hogy a Budapest—szentlőrinczi vasúttársaság a vasutat villamos üzemre akarja átalakítani és kettős sinpárral megépíteni. A miniszter junius 26-ára tüzte ki a közigazgatási bejárást, a melyre a fővárost is meghivta.

A szentendrei vasút állomása.

A szentendrei vasútnak eddig a Margit-híd jobb oldalán a Lukács-fürdő előtt volt az állomási épülete. A környék érdekében azonban az épületet el kell távolítani. A mérnöki hivatal az állomási épület helyéül a Pálffy-tér bal oldalát jelölte meg, azzal a kikötéssel, hogy az új épület csak ideiglenes jellegben építhető, mert 1901-ben, a mikor a szentendrei vasútnak a főváros területére adott engedélye megszünik, az épület lebontandó lesz.

Vitás hagyaték.

A főszámvevő a mult héten Nürnberg városából táviratot kapott, a melyben Ujhelyi Vilmos ottani lakos arra kéri, hogy a Rókus-kórházban elhunyt anyósa Paulikovics Eliz után feleségére maradt 5000 frtot a főváros küldje meg. Ujhelyi egy budapesti ügyvédet bizott meg a hagyaték lebonyolításával, de miután semmi választ nem kapott attól fél, hogy az 5000 frttal valami baj történt. A főszámvevő a mult hét folyamán értesítette Ujhelyit, hogy Paulikovics Eliz után mindössze 150 frt maradt, a melyből 75 frtot ápolás fejében a főváros tartott meg, 75 frtot pedig az elhunyt testvérének Pauli Richárd operaénekésnek fizettek ki.

A belváros új utczái.

A közmunkatanács és a főváros között valószinűleg erős összeütközés lesz, a belváros új utczái s főképp a Váczi-utcza meghosszabbítása miatt. A közmunkatanács ugyanis értesítette a fővárost, hogy a belváros végleges rendezése után a rendezett területek elnevezését a következőkép óhajtja keresztül vinni: A Kigyó-tér a Zöldfa-utczáig kiterjesztve, megmarad. A Kigyó-tér és Eskütér között nyitandó 13 öl széles út Eskü-út lesz. A Kigyó-utcza az Eskü-térig nyer meghosszabbítást. A Városház-tér megszünik. A Váczi-utcza az Irányi-utczáig lesz meghosszabbítva; a Kötő-utcza pedig a Váczi-utczáig. A főváros mérnöki hivatala az elnevezéseket elfogadja, kivévén a Váczi-utczát, a melyre azt javasolja, hogy ne az Irányi-utczáig, hanem a Lipót-utcza megszüntetésével a Fővám-térig hosszabbítsák meg. Javaslatát azzal okolja meg, hogy ez ügyben a Lipót-utczai háztulajdonosok is kérvényeztek a fővárosnál.

Védekezés a pestis ellen.

A belügyminiszter figyelmeztette a fővárost, hogy az Egyptomból érkező utasokat vesse szigorú vizsgálat alá. A tanács az intézkedések megtételére a tiszti főorvost utasította. Ennek következtében a tiszti főorvos a mult héten arra kérte a tanácsot, hogy rendelje el, hogy a kerületi tiszti orvosok a hivatalos órákon túl is inspekcziót tartsanak, s illetőleg jelentsék be, hogy a hivatalból való távozásuk után hol tartózkodnak.

A Lipótváros adója.

A Lipótváros kereskedővilágában rendkívüli az elkeseredés az idei adókivetések ellen. Az V. kerület adóját eddig a tavalyihoz képest 400,000 forinttal emelték, a melyből 100,000 frt a községi alap javára esik. A kerület, mint értesülünk, közös akcziót indit az adóemelés ellen.

Az ötemeletes házak ellen.

Újabban ismételten kisérlet történt arra, hogy a főváros területén ötemeletes házat lehessen építeni. A közmunkatanács az újabb kisérlet alkalmából kimondotta, hogy az ötemeletes házak építését közegészségi szempontból nem engedi meg. A főváros levegőjét a magas házak amúgy is megkötik; egészséges légáramlat a fővárosban nincs, mert a tömött építkezés felfogja a levegő hullámzását. Másrészt az ötemeletes házak építésével nem lehet a lakásviszonyok javulására következtetni, mert több mint bizonyos, hogy a palotaszerűen épült bérházak ötödik emeletén épp olyan drágák lennének a lakások, mint a 3-ik vagy 4-ik emeleten.

A Rudas-fürdő park 100,000 forintja.

A főváros fölötte kellemetlen helyzetbe jutott a Rudas fürdő előtt a Döbrentei-utcza hosszában tervezett park miatt. A parkba a közmunkatanács azt a telektömböt is bevette, a melyet a főváros 287,000 forintért vásáresarnok-czélokra vett meg. Kárpótlásul a közmunkatanács 100.000 forintot ajánlott meg. A főváros az ajánlatot visszautasította azzal, hogy a telkeket 143,000 forintnál alább nem adja át. A közmunkatanács erre lemondott a díszes parkról, a 100,000 forintos ajánlatát pedig visszavonta. Ez a határozott eljárás a tanácsot igen kellemetlenül érintette, mert a Rudas-fürdő érdekében a tervezett parkról nem akart lemondani. A közgyűlésnek tehát olyan javaslatot kiván tenni, hogy a kárpótlásul megajánlott 100,000 forintot mégis fogadja el, mert a park s az egész terület úgy is a főváros tulajdona lesz. A javaslat megvétele előtt azonban biztosítani akarta magát a felsülés ellen s Rózsavölgyi Gyula alpolgármestert bízta meg azzal, hogy tudja meg, vajjon a közmunkatanács a főváros kérelmére hajlandó-e a visszaszitt 100,000 forintot újra megszavazni. A közmunkatanács kedvező választ adott, s ennek következtében a tanács legközelebb megteszi javaslatát a Rudas-fürdő előtt tervezett park létesítésére.

A Duna-jobbparti hegyivizek szabályozása.

A Duna jobbpartján szabályozatlanul áll a Bründl-, Radl-, aranyhegyi-, szépvölgyi stb. árok. A hegyi vizek levezetését ezek a rendezetlen árkok végzik, a melyek nagyobb viztorlódás alkalmával az egész környéket elárasztják. A mérnöki hivatal a mult héten azt javasolta, hogy a Bründl-, Radl- és Aranyhegyi árkot 118,000 forint, a Szépvölgyi árkot 25,000 forint költséggel a jövő évben rendezzék.

A budai szemét Pesten.

A főváros a budai szemetet azzal a vállalkozóval akarja elfuvaroztatni, a ki a balparti kerületek szemetjét szállítja. A ferenczvárosiak a tanácsnak e terve ellen a mult héten memorandumot adtak be a polgármesternél. A szemétnek a városon való keresztül hordása, mondják a kérvényben, veszedelem a közegészségre. A IX. kerület már attól is sokat szenved, hogy a pesti szeméthordás a kerületen át történik A kerület egészségi viszonyait azonban még inkább megrontja a tanács terve: a budai szemétnek a kerületen át leendő elfuvarozása. A ferenczvárosiak arra kérik a tanácsot, hogy álljon el attól a tervétől, hogy a budai szemetet Pesten hordatja keresztül. Állíttasson fel Budán megfelelő szemétlerakodó helyet s ne fertőztesse meg az egyik kerületet a másikból kifuvarozott szeméttel.

Kétféle hitelező.

A földmivelésügyi miniszter nem engedte meg, hogy a főváros a rakodópartok (Margit-, Rudolf-, Várkert-rakodópart) burkolásait elhalaszthassa. A miniszter szigorúsága a fővárost nagy zavarba juttatta, a melyből ma három jólelkü vállalkozó akarja kimenteni. A vállalkozók ugyanis kijelentették, hogy a munkálatokat hajlandók még az idén akképp elvégezni, hogy követelésüket minden kamatmegtérítés nélkül csak a jövő évben fogják kiegyenlítés végett bemutatni.

Hivatalos hirdetések.

1899. évi 18,210. aü. szám.

Hirdetmény

a fegyver- és vadászati adó tárgyában.

Az 1883. évi XXIII. t.-cz. rendelkezéseihez képest ezennel felhívja a tanács a székesfőváros közönségét, hogy:

a) mindazok, kik adóköteles fegyverek birtokában vannak (ha vadászati jegyet szerezni nem is kivánnak), valamint azok, kik a birtokukban levő adómentes fegyvereket eddig be nem jelentették, megfelelő bejelentéseiket a IV. kerületi adószámviteli hivatalnál (IV., Magyar-utcza 23. szám földszint 1. ajtó); továbbá, hogy:

b) azok, kik egész évre szóló vadászati jegyeket kivánnak szerezni, erre vonatkozó s előzetesen Rózsavölgyi Gyula alpolgármester úr vagy helyettese által (IV., kerület, új városháza II. emelet) láttamozandó bejelentéseiket a budapesti m. kir. állampénztárnál (fővámház, I. em. 33. ajtó) legkésőbb 1899. évi junius hó 30-ikáig (bezárólag) okvetlenül nyujtsák be.

Budapesten, 1899. évi júniús hó 13-án

A székesfőváros tanácsa.

28847. sz. 1899. VII. tan.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa az adományozás alá eső, s a budapesti kereskedelmi akadémiánál betöltendő 12 fővárosi, 1 „Ferencz József és Erzsébet“ és 1 „Deák Ferencz“ nevet viselő alapítványi, összesen tehát 14 tandíjmentes helyre ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Ezen tandíjmentes helyekre a budapesti kereskedelmi akadémiában való felvételre az intézeti szabályok értelmében képesített oly tanulók pályázhatnak, a kik legutóbbi iskolai bizonyítványok szerint tanulmányaikban legalább jó előmenetelt és jó erkölcsi magaviseletet tanusítottak, továbbá budapesti születésüket, avagy budapesti illetőségüket és vagyontalanságukat, illetőleg szülőik vagyontalanságát igazolni képesek, megjegyeztetvén, hogy oly folyamodók kérvényei, a kik nem budapesti születésüek, avagy budapesti illetőségüek ugyan, az egyéb kellékeknek azonban megfelelnek, csakis azon esetben lesznek figyelembe vehetők, ha megfelelő számú érdemes budapesti születésü és illetőségü folyamodó nem találtatnék.

A budapesti kereskedelmi akadémia mindazon növendékei, a kik a székesfőváros tanácsa által adományozott tandíjmentes helynek már élvezetében vannak, annak megtartásáért szintén folyamodni tartoznak ugyan, azonban az illetők az esetre, ha legalább átlagos jó előmenetelt és jó erkölcsi magaviselet tanusítanak, a már elnyert tandíjmentes hely további élvezetében feltétlenül meg fognak hagyatni. Ezen növendékek tehát kérvényeikhez csupán az 1898/99. tanévről szóló iskolai bizonyítványukat tartoznak mellékelni.

Felkéretnek tehát mindazok, a kik a pályázat alá bocsátott tandíjmentes helyek egyikét elnyerni, avagy annak további élvezetét magtartani óhajtják, hogy ez iránti kérvényeiket a fent előadottak értelmében pontosan felszerelve és 1 koronás okmánybélyeggel ellátva, a székesfőváros tanácsának iktatóhivatalába (Újvárosház, földszint 3. a.) *legkésőbb f. évi július hó 15-ikének déli 12 órájáig* annál is inkább nyujtsák be, mivel később érkezett, vagy kellőleg fel nem szerelt kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

A székesfőváros tanácsa.

A magy. kir. államvasutak f. évi nyári menetrendje.

A magy. kir. államvasutak vonalain és az általunk kezelt magánvasutakon f. évi május 1-én a nyári menetrend lép életbe, melynek lényegesebb eltéréseit a jelenjegi menetrendtől a következőkben közöljük:

A budapest—brucki vonalon.

A nyaralók és kirándulók igényeinek kielégítése czéljából május 1-étől szeptember 15-éig bezárólag vasár- és ünnepnapokon Budapest-k. p.-u.-ról d. e. 9 órakor Bicskére és onnan este 17 óra 25 perczkor vissza Budapestre helyi személyvonatok indíttatnak és közlekedésük tartamára ugyanazon napokon Budapest-k. p.-u. és Bicske között a Bruck felől Budapest-k. p.-u.-ra este 9 óra 20 perczkor érkező személyvonatnál Bicske és kizárólag Budapest—Kelenföld között az utasok felszállása, a Budapest-k p.-u.-ról Bruck felé reggel 6 óra 50 perczkor induló személyvonatnál pedig Budapest-k. p.-u. és Bicske között a szomszédos forgalmú jegyek használata kizáratik.

Továbbá június 1-től szeptember 15-éig bezárólag Budapest-k. p.-u.-ról naponta este 7 óra 15 perczkor Bicskére, onnan pedig este 6 óra 40 perczkor és este 9 óra 30 perczkor Budapestre helyi személyvonatok helyeztetnek forgalomba.

A Fehringtől Budapest-k. p.-u.-ra délután 2 óra 5 pkor érkező gyorsvonat Bánhida állomáson rendesen megállíttatik, ellenben Bia-Torbágyon való megállása megszünik.

Budaörs megállóhelyen a mult év nyarán megállott vonatok a f. é. nyári évad alatt ismét megállíttatnak.

A budapest-esztergomi és buda-császárfürdő-kitérő—ó-budai vonalakon.

Budapest-nyugoti pályaudvar és Pilis-Csaba között mindkét irányban naponta egy-egy új személyszállító vonat helyeztetik forgalomba, mely vonatokhoz csatlakozólag Buda-Császárfürdő-kitérő és Ó-Buda között is fog egy-egy új vonat közlekedni. E vonat Pilis-Csabáról reggel 5 óra 43 perczkor indul és Ó-Budára reggel 6 óra 50 percz-, Buda-Császárfürdő-kitérőre reggel 7 óra 34 percz-, Budapest-nyugoti pályaudvarra reggel 7 óra 25 penczkor érkezik; az ellenőrző irányban pedig Budapest-nyugoti pályaudvarról délulán 12 óra 50 percz-, Buda-Császárfürdő-kitérőről délután 12 óra 30 percz-, Ó-Budáról 1 óra 22 perczkor indul és Pilis-Csabára delután 2 óra 20 perczkor érkezik.

Ellenben az Esztergomból jelenleg reggel 5 óra 10 pkor induló személyvonat a nevezett állomásról reggel 6 óra 16 perczkor fog indulni és Budapest-nyugoti pályaudvarra délelőtt 8 óra 35 perczkor, Buda-Császárfürdő-kitérőre pedig 9 óra 2 perczkor érkezik.

Továbbá május 15-étől szeptember 30-áig bezárólag vasár- és ünnepnapokon Pilis-Csabától Budapestig, illetve Buda-Császárfürdő-kitérőig egy új személyvonat helyeztetik forgalomba. E vonat Pilis-Csabáról este 6 óra 46 perczkor indul és Ó-Budára este 7 óra 36 percz-, Buda-Császárfürdő-kitérőre este 8 óra 19 percz-, Budapest-nyugoti pályaudvarra pedig este 8 óra 15 perczkor érkezik.

Az összes személyszállító vonatok Pilis-Csaba-tábor megállóhelyen ismét meg fognak állani.

A pozsony-ujváros—soproni és sércz—sz.-margit—ruszti vonalakon.

A jelenleg Pozsony-Újvárosból éjjeli 3 óra 12 perczkor Sopronba induló személyvonat a nyári menetrend szerint reggel 5 óra 50 perczkor indul és Sopronba d. e. 10 órakor érkezik.

Szt-Margit—Rusztról Sérczen át Sopronig és vissza egy-egy közvetlen vegyesvonat helyeztetik forgalomba. Ezen vonat Szt-Margit—Rusztról reggel 6 óra 5 percz-, Sérczről reggel 6 óra 33 perczkor indul és Sopronba reggel 8 óra 13 perczkor érkezik; az ellenkező irányban pedig Sopronból d. u. 12 óra 25 percz-, Sérczről d, u. 2 óra 3 perczkor indíttatik és Szt-Margit—Rusztra d. u 2 óra 23 perczkor érkezik. Ezen vonatok Vulka-Pordányon csatlakozásban állanak a győr—sopron—ebenfurti vasut vonatával Ebenfurt felé, illetve felől.

Ellenben forgalmon kívül helyeztetnek a jelenleg Sérczről reggel 6 óra 45 percz-, d. u. 12 óra 33 percz-, és este 8 óra 51 perczkor Szt-Margit—Rusztra, s az onnét reggel 5 óra 4 percz-, d. e. 11 óra 45 percz- és este 8 óra 8 perczkor Sérczre induló vegyesvonatok.

A győr—fehringi vonalon.

Szombathely és Fehring között mindkét irányban egy-egy új helyi személyvonat helyeztetik forgalomba.

E vonat Szombathelyről, a déli vasutnak Bécs felől jövő személyvonatához csatlakozásban d. e. 11 óra 10 perczkor indul és Fehringre d. u. 1 óra 16 perczkor érkezik, a hol a Grácz felé menő személyvonathoz csatlakozik. Az ellenkező irányban a vonat Fehringről Grácz felőli csatlakozással d. u. 4 óra 32 perczkor indul és Szombathelyre este 6 óra 45 perczkor érkezik.

A jelenleg Szombathelyről d. u. 1 órakor Fehringre induló vegyesvonat megszüntettetik és helyébe Szombathelyről este 7 óra 30 perczkor indíttatik egy új vegyesvonat Fehringre, a hová az este 10 órakor érkezik.

A pozsony-ujváros—szombathelyi vonalon.

A Pozsony-Ujvárosból jelenleg d. u. 5 óra 35 perczkor Csornára induló vegyesvonat Hegyeshalmon csatlakozást nyer a délutáni személyvonatkoz Bécs felől.

A székesfehérvár—kis-czelli és jutas—veszprémi vonalakon.

A helyi érdekek, s különösen Pét-fürdő forgalmának jobb kielégítése érdekéből a mult évi nyári menetrend tartama alatt vasár- és ünnepnapokon, valamint csütörtökön Veszprémből kiindulólag Székesfehérvárig közlekedett helyi vonat a f. évi nyári évad alatt is ugyanazon napokon, de csak június 1-étől szeptember 15-éig bezárólag fog közlekedni. Ezen vonat Veszprémből este 6 óra 56 perczkor indul és Székesfehérvárra este 10 óra 9 perczkor érkezik.

A Jutasról jelenleg reggel 4 óra 19 perczkor Székesfehérvárra induló vegyesvonat reggel 5 óra 23 perczkor fog indulni és az ezen vonathoz Veszprémből csatlakozást közvetítő vonat egyúttal a Jutasról reggel 5 óra 35 perczkor Új-Dombovárra induló vegyesvonathoz is fog közvetlen csatlakozást közvetíteni.

A kis-czell—csáktornyai, ukk—tapolczai és türje—balaton-szt-györgyi vonalakon.

A mult nyáron Kis-Czell és Zala-Egerszeg között mindkét irányban közlekedett és Kis-Czellen a gyorsvonathoz Budapest felé, illetve felől csatlakozott személyvonat ismét forgalomba helyeztetik. E vonat Zala-Egerszegről reggel 5 óra 54 perczkor indul és Kis-Czellre d. e. 9 óra 7 perczkor érkezik, Kis-Czellről pedig este 6 óra 10 perczkor indul és Zala-Egerszegre este 9 óra 18 perczkor érkezik. E vonatok Ukkon Tapolcza felől és felé, Türjén pedig Balaton-Szt-György felől, illetve felé találnak csatlakozást.

(Folytatása következik.)

M. Á. V. kolozsvári üzletvezetőség.

„A magy. kir. államvasútak kolozsvári üzletvezetősége (nagyváradi üzletkezelőség) alá rendelt mátra-körös-vidéki egyesült h. é. vasútak vésztő-kötegyán-hollódi vonala Okány, Sarkad-Keresztúr, Illye, Fekete-Bátor és Tenke állomásokkal, Méhkerék és Erdő-Gyarak rakodóállomásokkal, továbbá Gyankó, Pósa, Csegőd, Árpád Rippa és Mocsár Gyanta megálló-rakodóhelyekkel. Végül Fekete-Tót megállóhelylyel f. évi június hó 9-én a nyilvános forgalomnak átadatott.

Az állomások, valamint Méhkerék és Erdő-Gyarak rakodóállomások az összes, a megálló-rakodóhelyek pedig a személy, podgyász és kocsirakományi teherárú-forgalomra (elszámolás nélkül) vannak berendezve, mig ellenben Fekete-Tót megállóhely csupán személy- és podgyászforgalomra szolgál.

Egyidejüleg megnyíttatott az összes forgalomra az ez alkalomból létesített „Kötegyán“ csatl. állomás (eddigi megállóhely), mely a magy. kir. államvasutak tulajdonát képezi és a nagyvárad—csabai vonalrészen Szalonta állomástól 13.70, Sarkad állomástól pedig 6.37 kilometernyi távolságban fekszik, valamint a nagyvárad-belényes-vaskóhi h. é. vasúton fekvő „Hollód“ csatl. állomás (eddigi megálló-rakodóhely) is.

Budapest, 1899. junius 9.

—

Felsőszilézia-osztrák-magyar és osztrák-magyar kőszénforgalom.

Folyó évi július hó 1-jével az 1897. évi szeptember hó 1-től fennálló kivételes díjszabásokhoz az alábbi pótlékok lépnek hatályba és pedig:

A Felsőszilézia-osztrák-magyar kőszénforgalomban:

I. pótlék az I. füzethez;

II. pótlék a II. füzethez és

II. pótlék a III. füzethez.

Az osztrák-magyar kőszénforgalomban:

I. pótlék az 1. füzethez; II. pótlék a 2. füzethez,

I. pótlék a 3. füzethez és I. pótlék a 4. füzethez.

Ezen pótlékok által a pirszén- (coaks) szállítmányokra fennálló díjszabási határozmányok módosíttattak, azonkívül a következő állomások vétettek fel az illető díjszabásokba:

az 1. sz. füzetbe:

a magy. kir. államvasutak morvavölgyi vonalának állomásai, valamint az északnyugati h. é. v. állomásai.

a 2. sz. füzetbe:

Pécs külváros állomás.

a 3. sz. füzetbe:

A déli vasút több magyar állomása, továbbá a sopronpozsonyi, fertővidéki és a Szombathely állomáson hosszrakodó helyiérdekü vasutak állomásai.

A nevezett pótlékok által beállt díjdrágulások 1899. évi augusztus hó 1-én lépnek hatályba.

A Felsőszilézia-osztrák-magyar kőszénforgalomra vonatkozó pótlékok f. hó 15-től kezdve a kattowitzi kir. vasút igazgatóságánál, az osztrák-magyar kőszénforgalomra vonatkozó pótlékok pedig ugyanazon naptól kezdve a magy. kir. államvasutak és a kassa-oderbergi vasút igazgatóságánál megszerezhetők.

A magy. kir. államvaustak igazgatósága a többi részes vasút nevében is.

Budapest, 1899. június hó 10-én.

—

Nyomdahiba helyesbítése.

A folyó évi június hó 1-ével életbe lépett árudíjszabás II. rész, 1. füzetének 191. oldalán a 17. sz. kivételes díjszabás táblájának utolsó rovatában a Mitrovicz-szávapart-sprottaui viszonylatokra nézve fennálló díjtétel ezennel 353-ra helyesbittetik és azonnal érvényes.

Budapest, 1899. június 10

Az osztrák-magyar személyforgalomban érvényes díjszabáshoz I. pótlék életbe léptetése.)

A m. kir. államvasutak igazgatóságától vett értesítés szerint az osztrák-magyar személyforgalomban 1898. évi január 1-től érvényes díjszabáshoz f. é. június 1-től való érvényességgel kihirdetett I. pótlék csak f. é. július 1-től lép életbe.

Budapest, 1899. június 12.

—

Rizskedvezmény kiterjesztése Budapest főv. közraktárakra.

A magyar-adriai köteléki díjszabás II. rész 1. és 2. füzeteihez 1898. év január 1-től érvényes függelék 44. tétele alatt Budapest-dunaparti t.-p.-udvarra szállitandó nyers rizsküldeményekre engedélyezett díjkedvezmény az ugyanott jelzett feltételek betartása mellett Budapest főv. közraktárak állomásra rendelt ily küldeményekre is kiterjesztetik.

Budapest, 1899. junius 16.

—

Keletnémet-magyar vasúti kötelék. Helyesbítések.

A fenti kötelékben folyó évi junius hó 1-ével életbelépett árúdíjszabás II. rész 1. füzetének 214. és 216. oldalán a 34. sz. kivételes (szárított moslék stb.) díjszabásban:

Karzec állomás pótdíjtétele 100 kgkint 8 pfennigről 5 pfennigre
Kröben „ „ „ „ 7 „ 4 „
Pempowo „ „ „ „ 4 „ 2 „

helyesbittetik és az ott megnevezett Krotoschin állomás, melynek díjtételéhez a fentemlített pótdíjtételek hozzáadandók volnának, mindhárom esetben Koschmin állomással pótoltatik.

Ezen helyesbítés azonnal érvénybe lép.

Budapest, 1899. junius 16.

—

Gács-magyar közös forgalom. Mérsékelt díjtételek életbeléptetése Magyarországba szállítandó szeszküldeményekre.

A gács-magyar közös forgalomban 1899. évi január 1-től érvényes II. rész 4. díjszabási füzet 32 tételszáma alatt nyers szeszre nézve foglalt díjtételek folyó évi junius hó 6-tól folyó évi julius hó végeig való érvényességgel ugyanazon viszonylatban és feltételek mellett *finomított szeszre* is alkalmaztatnak. Folyó évi augusztus hó 1-én ezen díjtételek finomított szeszre nézve pótlás nélkül érvényüket vesztik.

Budapest, 1899. junius 15.

—

Új kényelmes gyorsvonati összeköttetés Budapest-ny. p.-udvar és Berlin között.

Az utazó közönség figyelme felhivatik azon új és kedvező gyorsvonati összeköttetésre, mely f. évi május hó 1-je óta Budapest-ny. p.-udvar és Berlin között Zsolna—Oderbergen át fennáll.

A nevezett naptól kezdve ugyanis Budapest-nyugoti pályaudvarról naponta este 6 óra 20 perczkor egy új gyorsvonat indul, mely Berlin-Friedrichstrassera mindennap délelőtt 11 óra 19 perczkor érkezik. Az ellenkező irányban az indulás Berlin-Friedrichstrasseról délután 4 óra 25 perczkor, és az érkezés Budapest-nyugoti pályaudvarra másnap délelőtt 9 óra 45 perczkor történik.

Ezen új gyorsvonatoknak használata mellett az utazás tartama a fentebbi viszonylatban az eddigi 22 órával szemben csak 17 órát tesz ki, mi mellett az illető gyorsvonatokban Budapest és Berlin között minden kényelemmel berendezett I. és II. oszt. közvetlen kocsik is közlekednek.

Az igazgatóság.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. julius 3. 27. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt.
Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERE.

Ajánló-levél.

A „**Magyar Székesfőváros**“ szerkesztősége a lap részére ajánlatot kért tőlem. Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagyközönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a szerkesztőség kérésének eleget téve, a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Le vele!

Az ifjú nemzedékbe belenevelik az idősebb tiszteletét, mert a józan emberi törvény hozza magával, hogy a tudásban, tapasztalatokban megöregedett, érdemekben megnagyobbodott előtt tisztelettel álljunk meg. Ezt a józan elvet a fővárosnál nem követik. Ott az öreg csak akkor és addig tiszteletreméltó, a míg a tömegnek tetszik; a míg elvei azonosak a tömegével s a míg *föltétlenül* alárendeli magát, szolgálatát a tömeg akaratának.

Mert ha nem így tesz: elpusztítják. A mint elpusztították alattomos támadásokkal Kamermayer polgármestert és megszüntették Gerlóczy alpolgármestert. A két öreg útjában volt — nem az utódaiknak, hanem azoknak, a kik megfelelő mandátum nélkül korlátlan urai ennek a fejetlen városnak.

Elpusztítja az útban állókat a vad tömeg rágalmakkal, ha kell, nyugdíjba küldéssel, vagy szándékos mellőzéssel, mert ráfogják a kiszemeltre, hogy tehetetlen, munkát nem biró, a ki csak kárára válik a közigazgatásnak.

Ez az ármánykodás tette el láb alól a két polgármestert; ezzel harczoltak — sikertelenül — Kun, Horváth és Viola tanácsosok ellen, a kiket az alpolgármesterségnél mégis mellőztek fiatalabb kartársaikkal szemben. Pedig világos és egyszerű, hogy az alpolgármesteri állás *ma nem egyéb jól dotált tiszteletbeli állásnál*, a melyre a hosszú szolgálatban megöregedett tanácsos tarthat igényt, hogy néhány évig *pihenhessen* a díszes helyen. A tetterős, ambicziózus fiatalságnak a tanácsosi karban a helye, a hol a munkának nagy tere van.

Ám a főváros nem az érdemet, nem a tehetséget veszi számba. Az ősz haj előtte diszkvalifikálja a tisztviselőt s mihelyest ennek az érzelemnek hangot ad, az előretörő, türelmetlen elem erős skálában szól bele a megindított harczba, a melynek jelszava: le vele! menjen nyugalomba!

Ezt az ármánykodást látjuk újra a főszámvevő ellen megindult harczban.

A főszámvevő öreg szolgája a fővárosnak, a melynek ügyét innen-onnan negyven esztendeje látja el. Hosszú idő ez még kevésbbé exponált állásban is, mint a milyen a *Lampl* Hugóé. De az eltöltött szolgálati esztendők becsét csak akkor állapíthatjuk meg, ha végig tekintünk a főváros huszonötesztendős múltján, a melynek minden mozzanatában észlelhető az öreg Lampl munkásságának nyoma.

Az egyesítés után megindult fejlődés tetterős, de szűklátkörű embereket talált a főváros élén. Az a csodálatos megnövekedés, a mely Budapestet 25 esztendő alatt világvárossá tette, egyedül a főszámvevőt nem verte le lábáról, mert ő a közvagyon százasait épp oly nyugodtan, épp oly energiával kezelte, ahogy később, ahogy ma az ezreket és a milliókat.

Az egyszerre megváltozott várossal szemben a tanács, a mely egy kis város rendezésére alakult meg, tehetetlenül állott. Így történt, hogy a főszámvevő fokozatosan jogi, műszaki, orvosi tanácsadója lett a magisztrátusnak. A főváros vitális ügyei a legjelentéktelenebb beszerzési dologgal hozzákerültek; véleménye döntött; akarata uralkodott törvényhatóságon, tanácson — 1895-ig.

Akkor — 1895-ben — megváltozott minden. A fővárost deficzit fenyegette: a főszámvevő volt az oka. A közigazgatás rossz: a főszámvevő a hibás. A háztartás rendetlen: a főszámvevő a bűnös. De arról szó sem volt, hogy a területében, népességében megszaporodott főváros községi szükségleteit, az egyre nagyobb közigények kielégítését a régi alapon nyugvó közteherviselésből deficzit nélkül nem lehet kielégíteni. Azt sem emlegették, hogy a közigazgatás mizériáit a szertelen protekcziózás növesztette meg, a mely minden üres állást magának foglalt le, hogy tudatlan, gyakorlatlan stréber-elemekkel töltse meg. A háztartás rendetlen voltánál pedig nem mellőzhető az a körülmény, hogy a rendetlenséget épp azok okozták, a kik vagy egyéni, vagy partikuláris érdekek kielégítésére minduntalan megostromolták a fixirozott háztartás kereteit s a valódi szükségletek félretolásával a maguk önös érdekeit táplálták az egyensúly rovására. Egy ember akarata, ellenállása, még ha az Lampl Hugó volt is, megtört a tömeggel szemben, a mely barátságos vállveregetéssel leszavazta, figyelmeztetéseit számba nem vette, aggódását megmosolyogta.

Az 1895-ben hirtelen történt Pál-fordulása nem is a főszámvevő ténykedése, hanem állása ellen irányult. Azóta szünetlenül folyik ellene a nyilt és titkos agyarkodás. Mindenképp le akarják járatni. Javaslatait kikaczagják; hülye okoskodásoknak mondják. Munkái hézagosak, érthetetlenek. Elvették tőle a költségelőirányzat munkáját, a hitelnyilvántartást. Rendszabályozni, valójában megcsonkítani akarják a hatáskörét s az utolsó döfés, a mit a napokban kapott Steiger Gyulától, hogy a zárószámadása zavaros, hamis.

Nem merik megmondani nyiltan: takarodj öreg, mert az aspiránsok türelmetlenek; csak üldözik. Sajnos, ebben az üldözésben — s ez az, a mit nagy hibának tartunk — osztatlan jóakarattal résztvesznek régibb és ifjabb tisztviselőtársai és tanítványai. Kérlelhetetlenül hajszolják s lesik, megy-e már? Nem megy; az öreg szívós és ragaszkodik helyéhez. Jól teszi. Azt az állást kiérdemelte, megszolgálta s érdemes rá ma is. Munkaereje, tapasztalata, tudása ma is több hasznára van a

fővárosnak, mint mindazoké együttvéve, a kik olyan elszántan üldözik.

A tisztviselőkar pedig, a mely ma részben tényleges részt vesz a hajszában, részben közömbösen nézi a műveletet, példát vehet róla, hogyan honorálja a főváros a negyven évi szolgálatot. Teljes fizetést ad negyven év után, de a megelőző öt esztendőben úgy bánik vele, mint a rossz gazda az elöregedett jószágával. Harmadszor tapasztalhatják a főváros tisztviselői azt a brutális eljárást, a melylyel a türelmetlenek menesztik az öregeket. Most együtt tevékenykednek az üldözőkkel; egykor rájuk kerül a sor.

Ne feledjék el, hogy az elkergetett szolgának még a terített asztal is keserű, mert megmérgezte lelkét az elszenvedett hálátlanság.

Az I. kerület fejlődése.

Az I. kerület fejlődését akarja előre juttatni az a mozgalom, a melynek élén dr. *Csillagh* Benő, *Balogh* Gusztáv és *Brozik* Károly áll. Az érdekeltek memorandumba foglalva panaszaikat és kívánságaikat a fővároshoz fordultak, hogy jóakarattal lendítsen a kerület sorsán. Olvastuk a memorandumot s bizony sok megszivlelni valót találtunk benne.

A kerületnek, azzal kezdik a panaszt, nincs rendes járható útja a Farkasvölgyi-temetőhöz, a melyben már több mint 10,000 halott nyugszik. A temetőhöz vezető vasutnak már tavaly ősszel kellett volna megnyilni, de még ma is csak tárgyalják.

A németvölgyi terület nem fejlődhetik, mert 1000 négyszögöles parczellákon kellene építkezni; pedig a terület egészséges, hozzáférhető s ha 300 négyszögöles telkek alakítását megengednék, rövid idő mulva megindulna az építkezés, mert a vidék családi házak építésére a legalkalmasabb.

A memorandum ezután eleven képet mutat a főbb közlekedő vonalak elhanyagolt voltáról. Sem a kültelki, sem a belső utak nincsenek rendezve. A Mészáros-utcza ma is kiépitetlen, legélénkebb pontján rendezetlen telkek állanak; a Mozdony-utczának nincs folytatása; a déli vasutakon való áthidalás örök igéret, a melyre hiába várnak. Az utcza maga olyan szük, hogy felnőttnek, gyermekeknek egyaránt veszedelmes az ott való járás. A nép, a mely a kipusztult szőlőkkel koldusbotra jutott, még a meglevő házikóját sem értékesítheti, mert a rendetlen, sárfészkekbe lakót nem kap.

Ezek röviden a panaszok, a melyeknek sürgős orvoslását kérik.

A mérnöki hivatal a középitési bizottságnak bemutatta a javításokat czélzó javaslatát. A Farkasvölgyi-temetőhöz vezető út rendezése, valamint a villamos vasút ügye folyamatban van.

A németvölgyi terület új szabályozása ellen nincs észrevétele, de csak az út mentén elterülő telekre hajlandó kiterjeszteni a 300 öles parczellázást. E tekintetben is előbb a közmunkatanácsot kivánja felhivni, a mely most dolgozik az új szabályozási terven.

A Mészáros-utcza rendezésére még 1888-ban tett javaslatot. Akkor a közmunkatanács vállalta magára a szabályozás végrehajtását, a mely a telektulajdonosok kapzsisága miatt nem sikerült. Kár volt akkor az ügyet elejteni, mert a telekárak azóta is emelkedtek s egyre magasabbak lesznek. A birói eljárás elől kitérni nem lehet s miután az utczát rendezni kell, jobb, ha most kezdik meg az abbanhagyott mű folytatását, mintha várnak tovább, mig az akadály: a telekérték még nagyobb lesz.

A Mozdony-utczánál másképp áll a dolog. Az utcza nagy része kültelek, ennél pedig az az eljárás követendő, hogy szabályozás alkalmával a 8 ölre szélesitendő utcza félszélességét az érdekelt tulajdonos ingyen tartozik a fővárosnak átadni. A kisajátitással tehát nem kell sietni. Az utcza állandó jókarban tartására az I. kerületi elüljáróságot kell utasitani. A déli vasút áthidalását a hivatal többször sürgette, most újólag felhivja rá a tanács figyelmét.

Ezzel a javaslattal tehát kis részben javitva lenne a panaszkodó I. kerület helyzetén. A fő az, hogy a javasolt dolgok végrehajtása mielőbb megtörténjék.

Felekezeti háború.

— Levél a szerkesztőhöz —

A fővárosnál alkalmazottak között soha sem volt valami túlságos pajtáskodás. A tanácsos külön él a jegyzőtől, ez a fogalmazótól, mind a három a többi más szakbeli alkalmazottól. A mérnök, a fiskális, a tanító, a sok igazgató még a maga szakbelijét is alig ismeri, a többivel nem érintkezik; ha pedig tudja az egyik, hogy a másiknak jobb a dotácziója, gyűlöli. A sok száz községi tisztviselő idegen egymásra; valami kevés testületi szellem — ha igaz — az anya könyvesek, elüljáróságok, tanítók között van, persze csak egymás között. Az idegenség osztálykülönbséget, a jobb helyzet kenyéririgységet teremtett s a kasztszellem sehol sem erősebb, mint a fővárosnál.

Ezek nagy betegségek. Hátráltatják ezerféleképpen a közigazgatást, mert az oktalan húzódozás, az irigység, a gőg rossz tanácsadók s a kikben megvan, s igen sokban uralkodik, azok, ha árthatnak a másik félnek, ártanak a közügy rovására, ha másképpen nem: hát akta-hevertetéssel. Ezeknél a nagy betegségeknél, a melyekből máról-holnapra sok száz ember még rendeletileg sem gyógyulhat ki, van egy még nagyobb: a *felekezeti különbség*. Ezt a nagyon utálatos betegséget csak választások alkalmával tapasztalhatjuk.

Választáskor mindenki előszedi az ismerősét, beledikt'lja vélt vagy tényleges érdemeit s utnak indítja: korteshadjáratra. Nem szép dolog biz' ez, de ősi szokás, különösen a fővárosnál, a melynek törvényhatósága, tanácsa beteg lenne, ha egy kis parázs korteskedésen, ajtókilincselésen át nem

esnék a választások előtt. Hát akárhogyan szidjuk ezt a rendszert, él és virágzik szemünk láttára s már-már beletörődünk.

A míg a kortesprotektor (vagy ha inkább tetszik: protektorkortes) azzal állít be, hogy az ő védencze milyen régen szolgál, micsoda szorgalmas ember, fényes tehetség, gyöngye a közigazgatásnak, az apja meg... stb., hát — megengedjük, legyen. Hisz a minősítési tábla majd megmutatja, ki hány arasz...

De mikor a kortes elindul a védencze érdekében, végig házal egy felekezetet, és azzal argumentál, hogy a tisztelt pályázó a *felekezet dísze*, büszkesége lesz és megindul a felekezet, hogy diadalra juttassa az ő büszkeségét: ezt már nem helyeseljük sem a felekezet, sem a pályázó részéről. A felekezet, a melyben túlsok az okos ember, meggyőződhetik arról, hogy az efajta korteskedés csak ártalmára van a védencznek, a kit már e miatt is *föltétlenül mellőzni kell*. Mert nem a felekezetiség, hanem egyéb valamiknek kell az illetőt az előmenetelre kvalifikálni. Ha ezek a valamik hiányzanak, engedjen tért azoknak, a kik azokkal rendelkeznek és várjon a többiéhez hasonló türelemmel.

Az előretörés — jogos alap hiján — mindig rossz vért szül és gyűlölséget, ha pusztán személyes alapja van is a törekvésnek. De még nagyobb kellemetlenséget szerez magának az, a ki a választásba felekezeti érveket kever. Az ilyen, ha győz is, előbb-utóbb keserves árát adja a győzelmének; ha meg elbukik, el van temetve örökre, mert a korteskedésbe kevert ellenséges eszmék ölik meg.

A pályázó küzdjön olyan fegyverekkel, a milyeneket versenytársai használnak; de csakis akkor, ha a pályázatban való részvételhez föltétlenül joga van. Felekezeti érvekkel ne induljon a küzdelembe, mert a kudarczot nem csak ő, hanem a felekezete is elszenvedi. Igaz, az osztott fájdalom félfájdalom — de az örökös mellőzés keserveit a felekezet nem, csak maga az a pályázó szenvedi, a ki oktalanúl — mások jogos érdekeinek rovására — felidézte a felekezeti háborut.

Az új Pest.

A főváros mérnöki hivatala mult héten tárgyalta le azt a tervet, a melylyel az új Pestváros területét szabályozta a közmunkák tanácsa. Az új Pest a városliget háta mögött kap helyet azzal a feltétellel, hogy a városligetet egyszerű városi parkká fogják átalakitani.

Az új városrész területe a Hermina-mező, a melyhez a Podmaniczky-utczát, Andrássy-utat, Csömöri-utat, fogják meghosszabbitani. Másrészt a bécsi vasútvonal mentén 14 öl széles Sugár-utat nyitnak. A Mexikói-út és Hermina-út között 60 öl szélességben 8400 négyszögöl terjedelmű teret, az Erzsébet királyné-út és Jókai-út keresztezésénél 6300 négyszögöl nagyságú teret, a Csömöri-út és Jókai-út keresztezésénél 4900 négyszögöles teret, a Róna-utcza és Hajtsár-út sarkán 1300 négyszögöles, a Hungária-út és Mexikói-út sarkán 2700 négyszögöles teret fognak létesiteni. Az új városrész tehát terekben nem lesz szegény.

A mérnöki hivatal a közmunkatanács javaslatát elfogadja. Azt a részt azonban, a mely azt javasolja, hogy a Csömöri-út, Róna-utcza, Bosnyák-utcza és Hajtsár-út között elterülő telektömböt a III-ik épitési övezetből a IV.-be helyezzék át, ellenzi. A kérdéses területen ugyanis nagyszabású épitkezés folyik és semmivel sem okolható meg, hogy a már szabályozott terület egy alsóbbrendű épitési övezetbe csatoltassék. Az új városrész egész területén amúgy is csak 300 négyszögöles telken lehet épiteni.

A Fővárosi Egyletről.

Néhai jóemlékű *Kamermayer* Károly polgármesternek az volt az ambicziója, hogy a főváros közügyeivel necsak a tanács, a törvényhatóság foglalkozzék — hivatalból, hanem hozzászólhasson a nép is, a mikor a maga érdekéről van szó. *A Fővárosi Egylet* lett volna a nép, a mely minden kerületből önkéntes belépés utján nyerte volna a tagjait. Az egyesület azután a főváros mindenféle ügyét-baját pertraktálva mintegy tanácsadója lett volna azoknak, a kik hivatalból képviselik a lakosságot. Sajnos, erre a nivóra sohsem jutott az egyesület, Kamermayer alatt sem, a mióta pedig Márkus s később Halmos polgármester nem fogadta el az elnökséget, még az a kis tekintélye is megszünt, a mije volt.

A most kiadott tavalyi évi működésének ismertetése, a melyből alább jórészt közlünk, szomorú tünetét mutatja a fokozatos hanyatlásnak. A nagy czélokra hivatott egyesületnek alig harmadfélszáz tagja van. Egy olyan testületnek, a mely tulajdonképp az összlakosság részvételére jogosult? Önkéntelenül kérdezzük: miért? Mi ennek az oka? A vezetés, a szervezet, vagy a működési tér hiánya? Hisz alig van egyesület, a mely több joggal hivatkozhatnék az általános érdeklődésre. S a Fővárosi Egylet mégis pang. Ennek pedig belső okának kell lenni. A szervezetben és a vezetésben van a baj, azt hiszszük. Mert jó szervezet és energikus vezetés mellett az egyesület nagy népszerűségre tehetne szert. Mostani állapota azonos a lassu haldoklással.

*

Az 1898-ra vonatkozó jelentése az egyesületnek a következő:

A közügyek önzetlen szolgálatában eltöltött 22 évi működésre tekinthetünk vissza, — mondja a jelentés — a midőn egyleti alapszabályaink 14. §.-ának rendelkezése értelmében az egylet 1898. évi működéséről, valamint az egylet beléletében a lefolyt év alatt felmerült fontosabb mozzanatokról beszámoló jelentésünket a tekintetes közgyűlésnek tárgyalás és szives tudomás vétel végett az alábbiakban tisztelettel beterjesztjük.

Közel negyedszázad óta fennálló egyletünk alapszabályszerű czéljainak megfelelve, a lefolyt évben is eredményesen foglalkozott, mindazon közérdekű, főleg pedig a fővárosra vonatkozó társadalmi, közgazdasági és községi kérdésekkel, melyek a közönség érdekeit közelebbről érintvén, a felmerült ügyek közül különös fontosságuk által váltak ki. A fővárosi törvényhatósági bizottság közgyűléseit rendszeresen megelőző értekezleteken az egyleti tagok megvitattak a törvényhatósági bizottság tárgyalása alá kerülő minden nevezetesebb tárgyat, s az egylet úgy a lefolyt eszmecserék, mint az előadott indítványok és különböző megkeresés utján sok fontos kérdés

megoldásának elősegítésére nézve hasznos és üdvös munkálkodást fejtett ki.

E mellett ismételten beható eszmecserék tárgyát képezte az egylet működésének még intenzívebbé tétele, s az egylet által megindított akcziók nagyobb sikerének biztosítása. Az egylet ugyanis eredetileg úgy volt kontemplálva, hogy a bizottsági tagok itt előzetes gyakorlatot szerezhessenek, a nem bizottsági tagok pedig a közügyekhez szintén hozzászólhassanak s működési terük legyen. E czél csak részben van elérve, a minek oka némelyek szerint abban található, hogy a tagoknak nincs elég terük tehetségeik érvényesítésére s nincs elég oly feladat, a melynek megoldásában nagyobb erővel közreműködhessenek. Ezen segíteni kívánván, felmerült az az eszme, hogy ha a közgyűlés vagy a tanács annyi befolyást engedne, hogy a fontosabb kérdések bizottsági tárgyalása alkalmával az egylet is kiküldhetné tanácskozási joggal 1—1 független, kiváló és ahhoz értő tagját, az esetben az egylet sokkal inkább bebizonyíthatná életrevalóságát, felülről több tekintélyt, alulról pedig nagyobb megerősödést nyerne. Sajnos az eszme, a főváros jelen szervezete mellett leküzdhetetlen akadályokba ütközik, s így az egyletnek továbbra is eddigi hatáskörében kell folytatni közérdekű tevékenységét. Ha intézkedési jogal nem bír is, de megvan a lehetőség a közügyek megvitatására, a fontosabb kérdések tisztázására s az illetékes hatóságokhoz előterjesztések, megkeresések vagy indítványok tételére.

A lefolyt évben az ülések nagyobb látogatottságának biztosítása érdekében megkíséreltetett az ülések idejének kedden délután 5 óráról hétfőn délután 6 órára való áthelyezése is; minthogy azonban e változtatás e czélzott eredménynyel nem járt, ennélfogva visszaállíttatott ismét az ülések régi rendje.

Az egylet az alapszabályaink szerint a tagoknak közvetlen részvétele mellett s a teljes nyilvánosság előtt folyván le, az úgy a t. közgyűlés, mint az egylet körén kívül álló érdeklődők előtt is annyira ismeretes, hogy beható részletezésétől magunkat felmentve érezhetjük s nagy vonásokban való vázlatos ismertetésre szorítkozva, csupán a kiemelkedőbb ügyekről emlékezünk meg.

A vásárcsarnok-intézmény, melyről pedig a főváros lakossága az élelmezés javítását és olcsóbbá tételét remélte, még nagyobb drágaságot idézvén elő, az e miatt általánosan felhangzott panaszok az egyletben is élénk megvitatás alá vétettek s ez alkalommal felmerült a központi vásárcsarnok kibővítésének, továbbá a IX. ker. Ferencz téren egy fiókvásárcsarnok felállításának, valamint a IX. ker. Boráros-téren egy új, czéljainak jobban megfelelő s nagyterjedelmű központi vásárcsarnok építésének terve is. Az ügy teljes megvilágítása érdekében beszereztettek a vásárcsarnok-intézményre vonatkozó fontosabb adatok s egyszersmind a vásárcsarnokok ügyében Havas Sándor, Kovács Károly, Löherer Andor, Reményi Antal és Villányi Alajos tag urakból álló szükebb bizottság alakíttatott azzal a megbízással, hogy az egész ügyet behatóan tanulmányozza, a panaszok mibenlétét állapítsa meg, ennek eredményéről az értekezletnek az ügy tüzetes tárgyalhatása czéljából tegyen jelentést s a vásárcsarnok-intézmény további működését is kísérje állandóan figyelemmel. Ezen bizottság tüzetesen foglalkozott a vásárcsarnokok és a közélelmezés, valamint az ezzel szoros kapcsolatban álló fogyasztási adók kérdésével és megbízásából Löherer Andor tagtársunk egy terjedelmes memorandumba foglalta össze az egész anyagot.

Több izben foglalkozott az egylet a közuti vasutaknál megállapított viteldíjak aránytalanságával, mert a rövid közökre feltünően nagy a közlekedési díj, összehasonlíthatatlanul több, mint a kétszer-háromszor hosszabb távolságoknál. A szegényebb néposztály érdekében különösen kívánatos volna ezen változtatni, minélfogva ezen ügy is a fentebb említett állandó bizottsághoz utaltatott tanulmányozás végett oly felhivással, hogy foglalkozzék egyszersmind a Lánczhidfőtől a Margit-hidon át vezetendő direkt villamos közlekedés kérdésével is.

Átirt az egylet a főváros tanácsához a gellérthegyi utaknak, különösen a kelenhegyi, ménesi és somlói utnak jókarba tartása iránt, mire a tanács teljes rendezéshez szükséges telekrészletek megszerzési munkálataiknak sürgős befejezésére a magánépítési osztályt határozatban utasította.

Az iskolákból nagy tömegekben és egymást űzve-ránczigálva kirohanó tanulók az utczák csendjének nagymérvű megzavarásától eltekintve még a maguk és a járókelők biztonságát is fenyegetvén, az egylet felkérte a tanácsot a rendellenességek megszüntetésére. Ezen indokolt megkeresés alapján a fővárosi tanács rendeletben hivta fel az összes iskolák vezetőit arra, hogy tanítványaikat az iskolából az utczára is kikisérjék, őket rendben bocsássák haza és szétoszlásukat különös figyelemmel kisérjék. Ezen rendelet pontos betartása felelősség terhe mellett tétetett az összes iskolai tanítók és intézeti vezetők kötelességévé s egyben az iskolaszékek felkérettek a szigorú ellenőrzés gyakorlására.

Előterjesztés tétetett a tanácshoz az utak, utczák és terek fásítása iránt, mire a tanács értesítette az egyletet, hogy mindazon utczák melyek véglegesen szabályoztatnak és rendeztetnek s melyek 3 méternél szélesebb járdákkal bírnak, tervszerűen fásíttatnak, míg a terek csak a küszöbön levő parkirozás alkalmával ültethetők be fákkal is.

Átiratban kérte fel az egylet a tanácsot az egészségtelen füsttel és romlott levegővel telitett kávéházak szigorú ellenőrzésre és a szellőztető készülékek kötelező használatának elrendelésére is, mely kérelem alapján a tanács értesítette az egyletet, hogy kávéházak és vendéglők szellőztetése a köztisztasági szabályzatnak újabb megállapításával kapcsolatban lesz megoldandó és a tervezetbe felvétetett.

Megkeresést intézett az egylet a tanácshoz az egyes utczákon és tereken észlelt csatornabűz kiáramlásának megszüntetése iránt, mire a tanács a tiszti főorvos meghallgatása után felhivta az összes kerületi előljáróságokat, hogy műszaki közegeikkel a csatornák büzösségének okait vizsgáltassák meg, a csatornák tisztítása, vagy a nyilt rácscsal fedett viznyelő aknáknak bűz elzáró készülékkel való ellátása iránt intézkedjenek, s egyszersmind utasította a középítési szakosztályt, hogy az egyes előljáróságok ide vonatkozó különböző javaslatainak műszaki elbirálása és szakszerű tárgyalása után az egész ügyre nézve tegyen mielőbb előterjesztést.

Átírt az egylet a főváros tanácsához a Szövetség- és Izabella-utcza torkolatánál a „Magyar Szinház“ előtt levő háromszögletü kis tér parkozása és megfelelő világítása végett s az intézkedések mindkét irányban tényleg meg is tétettek.

Az említetteken kívül átiratok intéztettek még a tanácshoz a következő ügyekben:

a Pesti-út kiépítésének megsürgetése tárgyában, a cseléd-ügy rendezésének siettetése iránt, a Deák-téri villamos közlekedésnek közbiztonsági szempontokból kívánatos szabályozása ügyében, az élőfák gyökereinek csőfektetések alkalmával leendő megóvása iránt, az új utczáknak és tereknek hazánk nagy férfiairól való elnevezése ügyében, a Felső-erdősor körönd melletti részének burkolása tárgyában, az Erzsébet-tér átjáró utjainak burkolása ügyében, az új épület telkének kivilágítása iránt, a vasuti vonalak tömeges találkozási pontjainál elkerített helyek létesítése végett, az új városház és a kegyesrendiek épületeinek kölcsönös elcserélése ügyében, a füstemésztő készülékek kötelező használatának elrendelése tárgyában, a szabad közlekedésnek a járdafoglalásokkal szemben való biztosítása iránt, a vízmérő-órák felállításának az új vízdíjszabályzat megalkotásáig leendő függőben tartása végett, a földalatti villamos-vasút perronjain érezhető nagy léghuzam megszüntetése ügyében, a bérkocsi állomások helyének a mellék utczákban leendő kijelölése tárgyában, stb. stb. Úgy-

szintén megkeresés ment az államrendőrséghez: a postakocsisok sebeshajtásának betiltása iránt, a gellérthegyi közbiztonsági állapotok javítása végett, valamint több jelentőségű ügyben.

Általában sok fontos ügy tárgyalását készítette és számos kérdés megoldását segítette elő az egyleti tagok tüzetes hozzászólása s a nagy közönség érdeklődésének a fontosabb ügyek iránti felkeltése és terjesztése által igyekezett az összességet is részesedésre juttatni az ügyek intézésében. Így a felsorolt ügyeken kívül foglalkozott az egylet: az irgalmasrend kórházának kihelyezése, az „Ős-Budavára" vállalat engedélyezése, az Egyetem-tér kiszélesítése, a vizmérő-órák kiküszöbölése, a gazdasági és ipari hitelszövetkezetek ügye, az új szolgálatba lépő cselédeknek hatósági orvosi megvizsgálása, a Rudas-fürdő előtti források betömése, a Mátyástemplomhoz fevezető lépcső építése, a Ferencz József földalatti villamos vasuton szakaszjegyek kiadása, Batthyányi Lajos emlékszobrának az új-épület területén való felállítása, a siketnémák tanfolyamának anyagi támogatása, a szegény gyermekkórház egylet segélyezése, a siketnéma-intézetek számának szaporítása, a „Fuchs-kaszárnya" bérbeadása, a lelenczügy országos rendezése, a közvágóhid és marhavásár, valamint a húspénztár szervezete és üzeme, a tüdőbetegek szanatoriumának elhelyezése és még egy szanatorium létesítése, márczius 15 ikének a hatóság által való megünneplése, a tanács által alkotott szabályrendeletek megfelelő terjesztése, a disznófői-uthoz szükséges területek megszerzése, a Kreith-féle $^{48}/_{49}$-diki muzeum fentartása, a lakások tisztántartásának kérdése, a Garay-tér teljes megnyítása, a Murányi-utcza befásítása, a Váczi-út kikövezése, a lipótmezei vasut kiépítése, a budai állandó színház helyének kijelölése ügyével, stb. stb.

Az egylet a mult közgyűlés óta 21 rendes értekezletet s illetve ugyanannyi ezzel kapcsolatos rendes választmányi ülést tartott. Rendkívüli értekezlet vagy választmányi ülés összehivásának szüksége az egész idő alatt nem merült fel.

A mi az egylet beléletéből vett részletes adatok felsorolását illeti, erre nézve van szerencsénk tisztelettel jelenteni, hogy az egyletnek előző évben volt 232 tagja közül a lefolyt évben meghalt, vidékre költözött és kilépet összesen 9 az egyletbe új tagúl felvétetett 16 s így az egyleti rendes tagok száma ezidőszerint 239, vagyis 7-tel emelkedett,

Az egylet vagyoni állapota a felülvizsgált s teljesen rendben talált pénztári számadás szerint az 1898. évi május hó 1-től 1899. május hó 18-ig, tehát a jelenlegi tényleges állapot feltüntetése végett a mai napig terjedő időre kimutatva, a következő:

1898. évi pénztári maradvány	325·05 frt.
1899. évben ezideig befolyt tagsági díj (a behajtás folyamatban van)	344·— „
tőke utáni kamatok	12·02 „
összesen	681·07 frt.

Ezen összegből kiadatott:

1. a jegyző évi tiszteletdíja	250 frt
2. a tagsági díjak beszedését teljesítő hivatalszolgának	25 „
3. a két teremőrnek a tanácsterem tisztogatásáért à 10 frt	20 „
4. a mult évi jelentés sokszorosításáért .	25 „
5. az értekezletek meghivóinak bélyegeire, boritékokra s apróbb kiadásokra utólagos elszámolás mellett felvett előleg	100 „
vagyis összesen	420 frt
tényleges pénztári állapot tehát ezidőszerint	261 frt 07 kr.

Az eltolt házak adómentessége.

A mióta Budapesten meg akarják honosítani a ház eltolásrendszert, napirenden levő kérdés, hogy az eltolt házakra kiterjesztendő-e az adómentesség. A pénzügyminiszternek a fővároshoz intézett leirata végre egészen aktuálissá tette a kérdést. Scheibel Károly, a kinek kétemeletes háza van a Mester-utczában, 15 évi adómentességet kért a pénzügyminisztertől arra az esetre, ha a főváros megengedi a háznak a szabályozási vonalra leendő eltolását. A pénzügyminiszter döntés előtt nyilatkozatra hivta föl a fővárost arra nézve, hogy a kérdéses ház közérdekből rombolandó-e le, mennyi kárpótlást ad a város a háztulajdonosnak s műszaki szempontból az eltolás lehetséges-e? A tanács ma adta meg a választ. A házat az utczaszabályozás miatt kellene lerombolni, Scheibel az átengedendő terjedékért 24,000 forintot kap, műszaki szempontból nincs akadálya az eltolásnak. A pénzügyminiszter döntése iránt annál nagyobb az érdeklődés, mert a Dreher-ház eltolásának tárgyalásakor a miniszter nem akarta az eltolt házra a teljes adómentességet megadni.

Angolos családházak — Budán.

Két évvel ezelőtt egyik budapesti építész, *Siebreich* Károly, a Kelenföld és környékének szabályozására tervet adott be a fővároshoz. A szabályozási terv az egész Kelenföldet a külföldi nagystilű családi kolóniák mintájára kivánta felosztani széles utakkal, terjedelmes parkokkal és impozáns középületekkel.

A Kelenföldön kivül szabályozta a még rendezetlen dunaparti hegyvidéket is. A mérnöki hivatal a napokban nyilatkozott a szabályozási tervre. Kiváló eszmének mondja a munkálatot, a mely azonban az 1893-ban életbelépett szabályozás következtében — a Kelenföldön kivihetetlen, mert óriás kisajátítási költségekkel járna.

A szabályozási terv az a része, a mely a rendezetlen területekre vonatkozik, alkalmas a további tárgyalásokra. A hivatal tehát azt javasolja, hogy a tervezet utóbb említett részét tegyék át a közmunkatanácshoz, az egész, geniális munkálatért pedig a főváros nyilvános köszönetet mondjon a tervezőnek.

A prostitució ellen.

E lap mult heti számában megfelelő kommentár kiséretében közölve lőn ama memorandum, melyet a belváros egy küldöttsége a belügyminiszternek átadott.

Szerintem e memorandum csak azon bajokat tárja fel, melyek a belváros két utczájában az épiteni szándékozó háztulajdonosok igen nagy kárára fenforognak. Ha segítünk is a memorandumban foglalt módszerrel, hogy t. i. e két utczáról a szerelem könnyű pillangóit számkivetjük, egy távolabbi utczában ugyanoly visszás helyzetet fogunk teremteni. Parcziális orvoslás helyett nézzünk a baj gyökerére annál inkább, mert így nemcsak belvárosi, hanem általános fővárosi érdeket is fogunk szolgálni.

Mert hiába akarjuk a prostitucziót kiirtani, azt nem létezőnek tekinteni, az maga oly régi, mint a czivilizáczió. Szük-

séges rossznak tekintették már a legrégibb állambölcselők és egyik elsőrangú policziális tevékenységet épen az képez, hogy ez a szükséges rossz, ez a kiirthatlan erkölcsi betegség, a közrend és közegészség szempontjából megfelelően szabályozva legyen. E szabályozás mikéntje adja meg egy város éjjeli külső képének legjellemzőbb karakterét. És téves azt is hinni, hogy a prostituált nőknek „vérében van“ az erkölcstelen hajlam. Ez nagyon kényelmes útra terelné a kérdés megitélését. Egyfelől a férfiak túlkorán és túlságosan kifejlett nemi hajlama, s azok nemi túlkapásai, másfelől a megélhetés végső és a többinél kényelmesebbnek tetsző eszköze: im, ezek a világ legelrejtettebb zúgában is egyenlő mérvben feltalálható prostitució alapjai, melyekhez természetesen a nők részéről kisebb mérvben egyéb tényezők is járulnak, mint könnyelműség, rosszaság, dacz, meg néha nymphománia.

A hol bordélyházi rendszer áll fenn, a prostitució az utczáról teljesen száműzhető és a társadalom erkölcsös részétől is izolálható. Mentől nagyobb azonban egy városi közület, annál inkább fellép a magánkéjnői rendszer szüksége, egyrészt azért, mert egy világváros óriási méretei mellett egyes eldugott rejthelyeken a keresett titkos nemi élvek nem konczentrálódhatnak; másrészt azért, mert az már férfiúi kívánalmat képez, hogy ne közös gyűlhelyeken, hanem magánlakásokban hozassék áldozat a szerelem istennőjének. És e rendszert, akarva, nem akarva el kell fogadnunk, ha a családi életet megmenteni akarjuk egy még nagyobb veszedelemtől. Természetes, hogy e magánkéjnői rendszernél a prostitució az utczán, bármely hatósági intézkedés mellett is láthatóvá leszen, mert a szerelem adás-vétele másképen létre sem jöhetne. A polgárság panaszának túlnyomó része csaknem kizárólag a magánkéjnők utczai üzérkedése és a szemérmet méltán sértő magaviselete ellen szokott irányulni. S ezt a legerélyesebb rendőri intézkedések sem képesek elfojtani, legfölebb csak mérsékelni. Miután pedig a kéjnők száma a fentvázolt okoknál fogva alig apasztható, kerdés, mily hatósági eszközök álljanak rendelkezésre, hogy a sokszoros panasz lehetőleg szanálva legyen?

Szerintünk Budapesten lehetőleg szakítani kell ama rendszerrel, mely a magánkéjnők számát egyre szaporitván, a bordélyrendszert lehetőleg apasztja. Másrészről minden e kérdéssel gyakorlatilag foglalkozó előtt az is köztudomású, hogy a magánkéjnők mentől kedvezőbb megélhetési viszonyok közé jutnak, annál kevésbé fognak feltünően és szemérmetlenül viselkedni. És az a különös, hogy a megélhetési viszonyok eme javítása is részben a hatóság kezében van. Két dolog, mi a magánkéjnő megélhetését csaknem lehetetlenné, s az utczai feltünő viselkedést, bár nem menthetővé, de némileg érthetővé teszi. Egyik: az ú. n.: lakásadónők uzsoraszerü eljárásában áll; e nők ismervén az effajta lakások keresett voltát, az örömleányok kényszerhelyzetét alaposan felhasználják és az öröm összes gyümölcseit bezsebelni iparkodnak. A másik ok: hogy alig van leány, kit az ú. n. Laczik, meg a striczik számtalan válfaja, többnyire faczér bérkocsisok, pinczérek stb. napi keresményeik tetemes részétől meg ne fosztanának. A védtelenül álló nő önkéntelen keres egy férfitámaszt, mit ezek aztán kihasználnak és százan meg százan így a bűn árnyékában tétlenül élik le napjaikat, mint a herék, melyeket a nőméhek tartanak ki. És a bűnügyi statisztika kimutatása szerint e férfiak állandó összeütközésben állnak a törvényekkel.

Az ú. n. lakásadónők számtalan visszaélései csak legutóbb is hatósági vizsgálatot vontak maguk után. Kitünik, hogy a lakásért 7—10 frtot harácsoltak s ezenkívül is zsarolták a leányokat, úgy hogy ezek napi kiadása 10—15 frtra emelkedett. Ebből a rendőrség azt is megtudta, miért kellett oly tolakodónak lenni ama prostituáltnak, ki bár napjában 8—10 vendéget is kielégit, a saját személye fentartására mégis alig jut neki valami.

A lakbérek tehát rendőrhatóságilag lőnnek alászállitva. De ekkor meg az történt, hogy a prostituált nők uzsorásai elfogadták ugyan, mert el kelle fogadniok a hatóságilag megállapitott lakbérszabályzatot, de a hiányzó összeget egyéb czimletekkel pótolták. Igy történt, hogy míg a 7 frtos szoba ára 4 frtra lőn alászállitva, a feltétlenül kikötött étkezés, takarítás, mosás, világítás, kapukulcs stb. czimeken még többeket követeltek. Ennek pedig az lett a hatása, hogy a prostituáltak ellen újból jogosult panaszok hangzottak fel, melyek főoka tulajdonképen az ő kizsákmányoltatásukban volt keresendő.

Nem ajánlhatunk tehát az intéző hatóságok figyelmébe e bajok tökéletes szanálására megfelelőbb eszközöket, mint a lakásuzsorások erélyes megrendszabályozását; a Laczik és striczik megfigyelését és munkára szorítását, valamint a magánkéjnői rendszer visszafejlesztésével a bordélyházi rendszer lehető kiterjesztését.

Hogy azután egyes utczákról mikor és miért távolitsuk el végképen az öröm szánandó leányait, miként ellenőrizzük és lehetlenitsük a nyilvános szemérmetlenségeket: ezek megannyian hatósági intézkedések tárgyát képezhetik, addig azonban, míg a bajok alapgyökerére nem találunk, bármely intézkedés is csak muló eredményü, félrendszabály marad.

Új teher a háztulajdonosokra.

Az általános községi jövedelmek szaporitása végett a főváros számos régi pótlékot újra szabályoz. Ezek közé tartozik a *csatornázási járulék* is, a melyet két alakban akartak a háztulajdonosokra kivetni.

Az első formája a járuléknak az, hogy a telek- vagy háztulajdonos az ingatlana mentén épitendő közcsatorna költségeit megtéríteni tartozik, akár kérte a csatorna épitését, akár nem.

A *második* járulék az, hogy a csatorna tisztitása és fentartása czimén köteles a bevallott házbérjövedelem minden forintja után $^4/_{10}$ krajczárt a községi alap javára megtéríteni.

Az új szabályrendeletet most tárgyalta le a tiszti ügyészség, mérnöki hivatal és a számvevőség s egyhangulag elvetették a második járulékot azzal a megokolással, hogy a háztulajdonosok költségén épülő közcsatornák használatáért jogszerűen nem szedhető külön díj. A csatornák tisztitása és fentartása tehát ezentúl is a községi alapot terheli.

Adómentesség kiterjesztés.

— Az I., II. III. kerület kérvénye. —

Az idén november elsején megszünik az I., II., III kerületnek az 1884 : XVIII. t.-c., illetőleg 1894 : XX. t. c.-ben adott 30 éves adómentesség. Ennek a kedvezményvesztésnek a nyomása alatt történt, hogy előbb az I., majd a II. és III. kerület tett lépéseket az adómentesség kiterjesztésére, illetőleg folytatására. Ezuttal nem akarunk annak a fejtegetésébe bocsátkozni, hogy van-e létjoga a fővárosban ezután is az adómentes házaknak. Lesz alkalmunk ezzel a kérdéssel a lakásmizériákkal kapcsolatban bővebben foglalkozni. Most regisztráljuk a kerületek mozgalmát s ismertetjük a középitési bizottságnak ez ügyben hozott határozatát

Az I. kerület részéről *Scheich* Károly bizottsági tag még tavaly javasolta a közmunkatanácsban, hogy kérjék a kormánytól a 30 éves adómentesség kiterjesztését a Döbrentey és Apród-utczára, továbbá az Attila-körútra. A kedvezmény megadását ahhoz a feltételhez kivánta kötni, hogy az érdekeltek öt éven belül kötelesek szabályszerűen épitkezni.

Röviddel ezután a II. kerület részéről *Szabó* M. Ferencz bizottsági tag intézett hasonló irányú kérelmet a fővároshoz. Szabó a kedvezményt a Lánczhíd-utczára, és a Fő-utczának a Margit-hidig terjedő nyugati oldalára kivánja kiterjeszteni.

Természetesen a III. kerület sem akart elmaradni a mozgalomtól. A kerület bizottsági tagjai közös kérvényben fordultak a fővároshoz, s a nem éppen jelentéktelen kedvezményt az ó-budai rakodópartra, a Zsigmond-utczára, Lajos-utczára, Fő-térre és Pacsirtamező-utczára kérik megadni. Kérelmük megokolásában felhozzák, hogy az 1896 : XXIII. t.-czikk még a vidéki városoknak is nagyobb kedvezményt biztosit, mint Ó-Budának, mely a fővároshoz tartozik. Ó-Buda csak 12 évi, házadómentességet élvezhet, mig a vidéki városok a pénzügyminisztertől 15 évi, sőt mint Pozsony, Szombathely, Zágráb, Eszék példája mutatja, 18 esztendős kedvezményt is nyerhetnek.

Az adómentesség ügyében a mérnöki hivatal (a mely épp úgy adó- mint orgona- és biczikli- szakértő) javaslata ez:

A megindult mozgalom inditó oka az, hogy a törvényesen nyert adókedvezmeny az idén novemberben: a *Várkert*-rakodópart, *Margit* rakodópart, *Pálffy*-tér, *Zsigmond*-utcza, *Primás*-utcza, *Üstökös*-utcza és *Vidra*-utcza területén lejár. A kérvényeket a hivatal alapos megfontolás tárgyává tette s a következő útvonalakra véli a 30 éves adómentességet kiterjeszteni:

Az I. kerületben:

az Attila-körúton a Szent János-térig, továbbá az Apród-utczára és a Döbrentey-utcza nyugati részére.

A II. kerületben:

a Lánczhid-utczára, és a Fő-utcza mindkét oldalára a Pálffy-térig és a Margit-körút Széna-tér és Török-utcza közötti szakaszára.

A III. kerületben:

a Zsigmond-utczára, Lajos-utczára, az óbudai-rakodópartra és a Fő-térre; a Pacsirtamező-utczára nem.

A javaslat az épitési kötelezettséget *öt évben* kivánja megállapitani. A szabályozás következtében első útterületek ára előre megállapitandó, de a hol lehet, az első területeket ingyen kell a fővárosnak megkapnia.

A kedvezményt a középitési bizottság akkor akarja kérni, a mikor az érdekelt területeket rendezni fogják.

Hol legyen az új Nemzeti Szinház.

— Levél a szerkesztőhöz —

A napilapokat bejárta a hir, hogy a Nemzeti Szinház új intendánsa — a tulajdonos városi tanácsot vagy a közmunkák tanácsát meg sem kérdezve. — már kiszemelte az új Nemzeti Szinház telkét. Az Erzsébet-tér verebeinek ismert csiripelése olyan vonzerőt gyakorolt a nemes tervezőre, hogy a múzsa hajlékának helyét széles e világon máshol fel nem találhatta, mint éppen az Erzsébetkert sétányain, mely pedig szerintünk a kivánt czél szempontjából a világ legalkalmatlanabb helye. Röviden elmondjuk okainkat. Ha csak arról van szó, hogy a város legszebb kertje egy részének felhasználásával ingyen telket kap az új szinház, ha mi is, mint a tisztelt tervező, csupán anyagi oldaláról tekintjük az egészet, akkor ne is tegyünk egyebet, mint létesitendő közintézeteinket az amúgy is szűk közterek elrontásával sorra állitsuk fel. Akkor fogadjuk el azt az érvet is, hogy a nagy fák kegyelemből helyükön megmaradhatnak és csak a virágágyak, no meg az üdülő közönség sétatere lesz átadva a tótok csákányainak De másnak meg az a véleménye, hogy a tér, a levegő, ezek sem megvetendő tényezők a kőtömegek eme városában, hol üditő hely olyan kevés van, hogy a németek fiatal uralkodójának épen csak a Fürdő-utcza nyerte meg kiváló tetszését, hol két kertet is talált, holott most a nemes tervező ezt túlsoknak tartja, oly soknak, mely a részbeni beépitést is indokolttá teszi. Ha már ingyen területet akar okvetlenül, akkor a belterületen is kap ilyet, de a nagy gonddal befásitott tereket ne bántsa. Különben közlekedési szempontból sem volna az Erzsébet-tér egy szinház czéljaira alkalmatos, mert a kocsiforgalmat a Fürdő- és szomszédos szűk utczákra terelni lehetetlen; ha pedig a kocsik a kert sétautait vennék igénybe, az üdülő közönség egyetlen kertjéből a gróf úr különös terve miatt teljesen száműzve volna.

Azt mondja a tervező gróf, azért kell fák közé épiteni az új szinházat, mert a jó akusztika folytán annak csak alacsony épitési mód felelhet meg és egy befásitatlan nagy téren a szomszédos nagy házak azt épitészetileg is agyonnyomnák. Erre azt jegyezzük, ha nem monumentális alkotás van tervezve a hazai múzsa igaz hajléka gyanánt, miért akkor újat épiteni? S mondjuk itt meg mindjárt, hogy különben is kételyünk van arra nézve, vajjon okvetlen szükséges-e egy új Nemzeti Szinház épitése? Párisban a Moliére által használt „Theatre francaise“ szűk és régies, de ősi tradicióktól áthatott helyiségei nyujtják ma is a legművészibb élvezeteket az egyéb modern szinházak czifraságaitól és nagy méreteitől elfásult francziáknak. Az ily kisebb szinház akkusztikája is jobb, hiszen a tervező maga is épen ezt akarja elérni az alacsonyabb méretekkel. Egész más egy modern opera, vagy olyan szinház, hol az operettekben is elő-

forduló felvonulások miatt föltétlenül tág szinpadra van szükség. De egy modern, tágas, csillogó szinházban nem is fog úgy hatni a klasszikus zománczú Elektra, avagy Hamlet a sötét dán falak közti tépelődéseivel, mint a különben elég tágas kerepesi-úti hajlékban, mely a sok új szinház versenye folytán különben is csak nagy ritka alkalommal telik meg.

Ne csillogó oszlopsorokban, fényes butorkiállításokban keressük a hazai klasszikus szinművészet föllendülését, hanem a jó erők összehozásában, alkalmas darabok összhangzatos előadásában és a hazai irodalom meleg ápolásában.

A Kerepesi-út sarkán a város szivében épült régi múzsa-hajlék elég terrenummal bir ahhoz, hogy megfelelőleg átalakitható legyen; ámbár a túlontúli átalakítást sem tudnók pártolni. Aztán az is kétségtelenül bántólag hatna, ha ama helyen, mely a hazai szinművészet történelmi tradiczióit rejti magában, ezentúl csak a bohókás, könnyed műfajok hódítanának.

De miért is mennénk túl a való szükség határán, midőn a hazai szinművészet bajainak belsőleges oka van és a külső fény által igénylendő tetemes költségek a deficzit növekedésével javitólag korántsem hatnának?! Hogy is mondja az idény legnépszerűbb szinpadi alakja, Himfy:

„Minden soknál kész a kár,
Mert mindenben van határ!“

Ó-Buda felosztása.

Esztendők óta tárgyal a főváros és a közmunkatanács Ó-Buda ügyében. Az elhagyatott városrész szabályozását kellene megállapitaniok, de a két forum minduntalan fennakad valami, előre nem látott csekélységen s a közbejött szünetelése a munkáknak hátráltatja a kerület fejlődését is.

A legújabb, nyilvánosságra került tervek szerint a Vörösvári-utat meghosszabbítják az ó-budai tervbe vett Duna-hidig, mely a pesti oldalon a Hungária-körútra torkolna. Ez a tervet azonban a közmunkatanács nem fogadja el, mert a szabályozás sok értékes ingatlant érintene, a melyekért igen nagy kisajátítási árat kellene fizetni. Itt tehát eltérés van a két forum között.

Az óbudai tervezett Dunahid a Korona- és a Lajos-utcza közt lenne építendő s előterül 50 öl széles parkot kap. A Lajos-utczának a Határ-utczától a Szentlélek-térig terjedő szakaszát is 13 ölre szélesitik ki.

A Király-hegy tömbjét a főváros kivánságához képest meghagyják parknak, utat vágnak rajta, a Bokor-utczát pedig 10 ölre kiterjesztik, valamint a Rókus-utczát is 8 ölre.

Ezeken kivül a Serfőző-, Tavasz-, Kert-, Akáczköz-, Viador-, Tél- és Raktár-utczát megfelelően meghosszabbítják, a Miklós-teret pedig nagyobbítják.

Nagyobb eltérés van a két hatóság között az Aranyhegyi-árok miatt. A közmunkatanács azt akarja, hogy az Aranyhegyi-árok utvonala 30 öl széles legyen, mert ezen a területen kell helyet kapni a töltéseknek is s azonfelül a forgalom is ott bonyolítandó le. Idővel azután, ha az árok beboltoztatnék s a töltéseket el lehetne távolítani, a végleges rendezés sokkal könnyebb lenne. Ezzel szemben a főváros álláspontja az, hogy az útvonalra (a hová az árok jön) elég 20 öles szélesség; viszont az esztergomi vasút töltésén túl fekvő párhuzamos utat kellene 10 öl helyett 20 ölre kiszélesiteni, mert a forgalomra ez kényelmesebb és alkalmasabb.

Ezt pedig a közmunkatanács nem akarja s igy a III. kerület végleges szabályozása tovább is alku tárgya az egymást megérteni nem akaró hatóságok között, a kerület pedig várhatja sorsát türelmesen. Mert hát a karaván halad...

Járva-kelve árulás.

A vásárcsarnokokról alkotott 1895/96. szab. rend. 7. §-a az utczai árusitásnak csak egy módját engedi meg: a járva-kelve kinálást. Ez oly rendelkezés, mely köztudomásszerűleg a papiroson kivül meg nem állhat. És a mellett a kétségeknek is tág kaput hagy. Mert ha az utczai árus pl. többeknek ad el valamit, akkor a járva-kelve árusitás természetszerűleg szünetel. Ha járkál, nem kinálhat és viszont. De inkább álljon, semmint kinálgasson; vagy pedig úgy járjon, hogy árúja mégis keljen. Ez a járva-kelve kinálgatás az utczai árúsok megölő betűje. A VI. és VII. ker. kapitányság előtt, mely a meg-megállókat pénzbirsággal sújtotta, váltig azt hangoztatták, hogy ők e kifejezést nem is értik. Nekik az, hogy járva-keljenek, egy érthetetlen szép szólamforma, mely igazában sphinxszerűen hangzik. Valóban nehéz is kivánni, hogy termetes kofáink egy egész életen át tartó örökmozdonyt képezzenek, Céres kosarával járván-kelvén, miből bizony meg nem élhetnének. Igaz az is, hogy a kifáradt sylphidek immár ellenkező végletbe estek: mert valóságos kocsitáborokat rögtönöztek a legélénkebb forgalmú vonalakon, melyeket most a rendőrség siet egyenként szétrebbenteni. E miatt egy nagy deputáczió járult a vásárcsarnok igazgatója elé, ki sürgős orvoslást igért. Az utczai csendélet érdekében ajánljuk, hogy a vásárcsarnokok igazgatósága e kérdésben a helyes középút betartásával mielőbb határozott rendelkezéseket tegyen.

A mérnöki eljárások díjának felemelése.

Az ingatlan-tulajdonosokat közelről érinti az az új teher, a mely a mérnöki eljárások díjainak felemelése következtében legújabban reájuk hárul. Az új díjemelés különben egy nagyobb kalamitástól menti meg őket. A főváros ugyanis súlyos anyagi helyzetében elhatározta, hogy minden néven nevezendő járulékot emelni fog. Egyebek között emelni akarta az *építési és lakhatási engedély díját is.*

Ettől azonban megszabadultak az amúgy is megterhelt ingatlan-tulajdonosok A mérnöki hivatal, a melynek a kérdéses díjak felemelése tárgyában javaslatot kellett volna tennie, ellenzi a két díj újabb fokozását. A főváros 1895-ben emelte az építési és lakhatási engedély díját. Az építési díjat négyszögméterenkint 3 krról 20 krajczárra.

Egy kisebbszerű, 100 négyszögméter beépített területű földszintes ház ma 3 forint helyett 20 forintot, egy középnagyságú három emeletes ház 150 forint helyett 1000 forintot fizet építési díj fejében. Ugyancsak 1895-

ben a lakhatási díjakat is megkétszerezték. Ezekből a fővárosnak 1897-ben már 368,400 frt bevétele volt. Ha ezeket a díjakat újra emeli, minden építést 1%-kal megdrágít.

Ezek helyett sokkal időszerűbb a mérnöki eljárások díjainak felemelése. A díjak ma rendkívül alacsonyak s felemelésük különösebb érdeket nem sért. Egyben az is kimondandó, hogy a díjakat az eljárás után azonnal le kell fizetni. A díjtételek javasolt emelése a következő:

I. *Térrajz-másolás* szabályozás nélkül, alapdíj: 4 frt (volt 3 frt.). Ezen felül a térrajzterület minden dm^2 után: 20 kr. (v. 10 kr.).

II. *Építkezési vonalak*, talaj magasságok kitűzése után: helyszíni kijelölés szemle nélkül: 5 frt (v. 4 frt). — Helyszíni kijelölés, felmérés, igazolvány: *beltelken*: 9 frt (v. 6 frt), *kültelken*: 12 frt (v. 6. frt).

III. *Felosztások* terve alapdíj: 6 frt (v. 5 frt).

IV. *Térrajz-másolat* hitelesítése: 3 frt (v. 2 frt).

V. *Minden egyéb műszaki művelet*, felmérés, telekosztás, kitűzés, kiigazítás, stb. *szobamunka*: 8 frt (v. 5 frt); *helyszíni* munka *beltelken*: 10 frt (v. 8 frt); *kültelken*: 12 frt (v. 10 frt) egy-egy napra.

Hirek a városházáról.

A főváros új szabályozási tervezete.

Motto: A kirántott trotoár nem olyan, mint a kirántott csirke.

A székesfőváros illetékes körei, mint értesülünk, már régebb idő óta nagyszerű szabályozási tervezeten dolgoznak. Arról van szó, hogy Budapestet olyan világvárossá varázsolják, a milyen ne legyen több a föld kerekségén. Azt akarják, hogy ezrével tóduljanak ide az angol turisták, s útközben egy tündérváros emlékével térjenek vissza ködös hazájokba. Legyen Budapest nagy, szép, virágzó! Igazi világváros!

Mivel pedig ezt a székesfőváros föntemlített illetékes körei hosszas kisérletezéseik daczára sem tudták eddigelé elérni, gondolom Tenczer Pálnak (de eadem) — már évekkel ezelőtt — pokoli ötlete támadt.

— Ha nem lehet — szólt — Budapestből világváros a föld felett, legyen azzá a föld alatt!

Ez valóban termékenyítő idea, s a derék városatya haladéktalanul közölte is a mérvadó körökkel, Heuffel középítési igazgatóval, Heltai Ferenczczel és a főpolgármester huszárjával, a kinek fogas kérdésekben sohasem mulasztja el, hogy ki ne kérje a véleményét.

Az urak egyértelműleg hozzájárultak a magasröptű, de mélyen járó tervezethez, a melynek Heuffel csakhamar hozzá is fogott a kivíteléhez.

A föld alá kell építeni Budapestet! — ez a titkos jelszó röppent végig a fővároson.

A jelszót nyomban követte a tett, s megadták az engedélyt a Ferencz József villamos vasútnak, hogy kiépíthesse ismeretes nagyszerű földalatti vonalát. A vállalat most még deficitre dolgozik, de majd ha az egész Andrássy-út kiépül a föld alatt, nagy jövedelmet hozhat.

Másodszor átalakították a lóvasutakat villamos vasúttá, még pedig — és ez is fontos — javarészt földalatti vezetékkel.

Harmadszor tataroztatni kezdték a pinczéket és csatornákat, a melyekből lakások és utczák lesznek. A pincze pedig feljön a mostani földszintre, vagy emeletre.

Alagutat fúrtak a Duna alatt, a melyen a városatyák és bizottságok szabad idejükben már keresztül-kasul futkosnak: az lesz az esküténi forditott híd, tudniillik, a melynek nem alatta, hanem fölötte folyik a víz. Szintén világcsoda.

Ebben az irányban és arányban folyt mindenütt a szabályozási aknamunka, a melylyel ha minden vonalon elkészülnek, akkor Tenczer Pál és, gondolom, Heuffel — mint tervezték — egyik a városnak egyik, másik pedig másik végére áll, „arczczal előre“ és adott jelre egyik az egyik oldalon, a másik pedig a másik oldalon kirántja a főváros alól a földet, s ezzel az egész város leszakad a pinczébe. Boldog idők lesznek ezek: nem lesznek vízvezeték-mizériák, mert a szomjas fővárosi lakos nem szorul többé a vízvezetéki csapra, hanem közvetlenül a most még földalatt levő csőből iszik; ha pedig ki akar önteni valamit, rögtön a csatornába öntheti, a mely födetlen, illatos medreivel szabadon ágazza be a földalatti világvárost.

Rendkívül praktikusan lehet majd kezelni mindent. Ha eső, jégverés, vagy kellemetlen hózivatar lesz, mint eddig a lánczhiddal csinálták, a melyre ilyenkor ráhúzták az alagutat, a székesfővárosra is egyszerűen ráhúzzák a mai trotoárt és nem ázik meg odalent senki. Hasonlókép éj idejére is befödik ilyképen az alvó várost, hogy az alvó polgárok nyugalmát ne zavarja a napsugár. Mindez Tenczer Pál rendeleteire fog történni, a kinek tevékenysége bizonyára tág hatáskört nyer. Ő lesz a Vortänczer.

Tehát minden a föld alatt lesz, ház, utcza, csatorna, vízvezetéki cső, villamos, patkány és ember a legszebb harmóniában. Az angol turisták pedig ezrével fognak tódulni a szép földalatti városba, a melyben csak a városháza marad a földszinén; még pedig természetesen azért, hogy a város urainak végre legyen egy hivatalos helyiségük, a honnan lenézhetik a többi közönséges halandót. Ők csak Szent István-napkor és április 11-én szállnak le majd az ujjongó tömeg közé, hogy a népszerüség hullámaiban lubiczkoljanak. Gondolom, akkor adóintéseket is fognak kiosztani a nép közt...

Ennyiben voltak a tervek, s már a főváros aláaknázása is szépen haladt, a mikor Belvárosi Ferencz elöljárónak túlhajtott ambiciója az egészet romba döntötte.

Az elüljáró úr ugyanis valószinüleg úgy gondolván, hogy a negyedik kerület Budapestnek első kerülete, azt akarta, hogy az ő kerülete alakuljon át leghamarabb földalatti városrészszé és mutatóba lesülyesztette a Kálvin-tért.

A dolog úgy történt, hogy a sülyesztést megelőző éjszakán, az a hölgy, a ki a Kecskeméti-utcza felől ül Danubius lábánál, felnyúlt Danubiushoz és megcsiklandozta a talpát.

— Mit akarsz? — kérdezte a felső szobor.

— Danubius, — suttogott a hölgy — egy csókot.

— A talpamra?

— Majom! az ajkadra. Vágyom a csókra. A példa — s itt a Kecskeméti-utcza szögletén álldogáló leánykák felé kacsintott, — a példa ragadós, Danubius.

Danubius előrehajolt, hogy magához emelje a hölgyet, de ebben a pillanatban megrettent.

— Jézus Mária, az előljáró úr! — hebegte, mialatt keresztet vetett magára.

Csakugyan, a Kecskeméti-utcza felől gondolataiba mélyedve közeledett Belvárosi úr, az előljáró, kezét szokása szerint hátratéve, megállt a Kálvin-térnek a fiakker-állomás felé eső részén.

Most pálczájával két keménytojást és egy koczkás nadrágot rajzolt a levegőbe, s erre a nevezett helyen a kövezet alól hatalmas lángoszlop csapott fel. A láng közepében nagyszakállu, jól táplált alak jelent meg. A székesfőváros szelleme.

— Mit kivánsz tőlem? — kérdezte az előljárót.

— Nyisd meg holnap az új belvárost!

— Ingyen? — bigyesztette az ajkát a szellem. — Csak nem tagadom meg magamat a kedvedért?

— Vedd ezt, — szólt az előljáró és egy gyűrüt huzva le az újjáról, odaadta a szellemnek. — Most már megteszed?

A szellem előbb megnézte a gyűrüt.

— Arany, brilliánssal, — szólt. Majd nyájasan folytatta:

— Helyes, holnap reggel 8 órakor megnyilik az új belváros. Legyen a te kerületed az első.

— Óh, — rebegett az előljáró, — köszönöm!

— Csak — folytatta a szellem, — pontban 8 órakor legyen itt ezen a helyen egy útmester, a ki egy csákányütést tegyen a kövezeten. Tudod, a forma kedveért, hogy ne gyanakodjanak rám.

— Meglesz, uram!

— Tehát 8 órakor! — szólt még a szellem, s visszabújt oda, a honnan kijött.

Másnap reggel pedig jött a Kálvin-térre az útmester és megtette az emlékezetes csákányütést, a mire leszakadt a Kálvin-tér.

A próba fényesen bevált, a lakosság örvendve állta körül az impozáns lyukat, a melyet most is mindenki a Kálvin-tér legszebb díszének tart.

Tenczer azonban és a többi nagyfejüek az időelőtti sülyesztő próbában árulást láttak az előljáró részéről, s most, hogy a már-már felvilágositott lakosságot megtéveszszék, pokoli furfanggal be akarják tömetni a Kálvin-téri lyukat.

Azt hiszik, hogy igy majd csak elhiszszük nekik, hogy Budapest csak a Kálvin-téren van aláaknázva, s hogy nem tudunk semmit sem a főváros új szabályozási tervezetéről a föld alatt.

De ők hiába ámitanak. Mi tudjuk, hogy a talpunk alatt egész Budapest területén mély üreg van, és hogy Tenczer Pál és Heuffel, ha megbosszantjuk őket, egyszer csak kiáll a város két végére és egyik az egyik végéről, másik a másik végéről egyszerre csak szépen kirántják alólunk a trotoárt.

Épp azért viseljük is magunkat csöndesen.

A feledékeny belügyminisztérium.

A főváros közigazgatásának legnagyobb baja az 1872 : XXXVI. törvényczikk és a fővárosi szabályrendelet, a melyeknek ósdi szakaszai az ügymenetet erősen hátráltatják. A törvényhatóság a fővárosi törvény sokszor megigért reviziója előtt orvosolni kivánta a bajok egyrészét s elhatározta, hogy a polgármestert az apróbb, inkább formális dolgoktól felmenti, az elnöki osztály teendőit megcsökkenti, az adóügyosztályt megszünteti s helyébe közlekedési osztályt szervez. Az újitások bár részleges, de föltétlenül hasznos eredménynyel járnak. Azonban a kivánt orvoslások egyre jobban késnek — mert a belügyminisztérium még nem hagyta jóvá az új szervezést. Hónapok óta hever a minisztériumban a javaslat, a melynek elintézését a főváros ma megsürgette.

Pör egy díszkapú miatt.

A német császár budapesti időzése alkalmából a főváros három diszkapút állittatott fel, a melyek közül egyet a Kerepesi-út torkolatán *Manheimer* Gusztáv festő készitett. Emiatt a kapu miatt, mint egyik napilap nemrég megirta, Manheimer 800 frt erejéig akarja a fővárost megperelni. Illetékes helyről az ügyre vonatkozólag a következőket jelentik: A német császár fogadására a főváros nagy diszszel készült s egyebek között Manheimer festő vállalkozott az egyik diszkapu előállitására. A várossal kötött szerződésében a vállalkozó művész 4000 forintot kötött ki a kapu teljes elkészitése és lebontásáért. Ezt az összeget meg is kapta, azonkivül még 600 forintot azokért a változásokért, a melyeket a kapun a román királyi pár bevonulása után — tehát elkésetten végzett. A végleszámolásnál Manheimer utólagosan még 630 forintot kért a fővárostól, a melyet a tanács a megkötött szerződésre hivatkozva nem adott meg. A pörnek tehát semmi jogalapja nincs, mert a főváros a diszkapuért azt az árat fizette, a melyet maga Manheimer szabott meg.

A Belváros ujabb szabályozása.

A közmunkatanács kezdeményezésére a fővárosnak folytatnia kellene a Belváros szabályozását. A terv az volt, hogy az Egyetem utcza végig hat öl széles legyen, valamint a Magyar-utcza is. A Kaplony-utcza a Muzeum-körútig lenne meghosszabbitandó. A gróf Károlyi kert parczellázása esetén a felosztásnál uj utczát kellene a fővárosnak nyitni, ha az utcza területét ingyen kapja meg. A terv azonban elmarad, mert a főváros fél az újabb szabályozások költségeitől.

A vörös márványjászol.

A Károly-kaszárnyának hivatalos czélokra történt átalakitása alkalmával több különböző felszerelés fölöslegessé vált, igy egyebek között vagy tiz darab vörös márványból készült jászol is. Ezekre a jászlakra a rákosi iskola igazgatója is reflektált s a tanácstól 6 darabot kért. A tanács azonban előbb a mérnöki hivatal véleményét akarta meghallgatni s ez okból fel is szólitotta a hivatalt, a mely ma ezt a feleletet adta:

„A rákosi iskola gazdasági épülete: a tehénistálló el van látva jászollal. Miután pedig sem a méhesbe, sem a baromfiólba, sem a selyemhernyó-telepbe vörös márványjászlakra nincs szükség, az iskolában még kevésbbé, az igazgató tehát felszólitandó lenne, mondja meg, hogy a különben értékes jászlakat hol akarja használni.“

A tanács ilyen értelemben intéz kérdést az iskola igazgatójához.

Az óbudai temető vasútja.

A közúti vasúttársaság bemutatta a III. kerületi köztemetőhöz építendő vasút terveit. A mérnöki hivatal a terveket nem tartja elfogadhatóknak, mert olyan irányu vonalra készültek, amelyet a nagyköltségű kisajátítások miatt sohasem lehetne megvalósitani. Ehelyett azt javasolja, hogy a temetővasút kiinduló pontját a Fő-térre tegyék, onnan a használatlanul levő helyiérdekű vasúti sineken a Polgár-, Flórián-utczán és a Vörösvári-úton át vezessék a temetőhöz.

Kényszervágóhid Kőbányán.

A kőbányai sertésszállások tulajdonosai thermokémiai teleppel összekötött kényszervágóhidat akarnak felállitani s erre a czélra ingyen telket kérnek a fővárostól. A mérnöki hivatal azt javasolja, hogy a X. kerületi gyárdülőben engedjen át a főváros 3600 négyszögöl telket, de csak ötven évi használatra.

Hülyék menedékháza.

A belügyminiszter értesitette a fővárost, hogy a *Szeretet* testi és szellemi fogyatkozásban szenvedőket gyámolitó egyesület országos jellegű intézetet alapitott a hülyék számára s az intézetben még húsz hely áll betöltetlenül. Az intézet jobbsorsuakat 400 forint, szegénysorsuakat 250 forint évi díjért vállal el ápolásra. A miniszter a főváros támogatásába ajánlja az intézményt, a melynek VIII., Mátyás-tér 5. sz. alatt van a hivatalos helyisége.

Hajsza a virágárusnők ellen.

A vásárcsarnokigazgatóság helyiségeit mult héten százával rohanták meg az élemedett koru virág- és gyümölcselárusitónők. A VI. és VII. kerületi rendőrség eltiltotta őket az utczasarkon való árusitástól, mert a szabályrendelet csakis a járva-kelve való házalást engedi meg. A szegény kofák sirva panaszolták nyomorult helyzetüket a vásárcsarnokigazgatónak, a ki megigérte, hogy a tanácsnál szót emel az érdekükben.

A sebeshajtás ellen.

Egyre több panasz érkezett a tanácshoz a kerületi előljáróságoktól a sebeshajtás ellen. Az előljárók nemcsak a magánfogatok ellen panaszkodtak, hanem különösen a nehézkes teherkocsik sebes hajtását kifogásolják, a melyek egyrészt rontják a kövezetet, másrészt elviselhetetlen dübörgésükkel süketitő lármát okoznak. Végre figyelmeztetik a tanácsot, hogy a keskeny kerék-talppal ellátott társzekerek használatát a kövezet fentartása érdekében tiltsa meg, illetőleg korlátozza. A tanács a panaszok orvoslása végett átirt a rendőrséghez, hogy a sebeshajtás tárgyában kiadott rendelkezéseknek erélyesebb módon szerezzen érvényt.

Az utazók figyelmébe.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a nyári utazási és nagyobb árúforgalmi időszak beálltával ismételve kéri az utazó- és szállitóközönséget, hogy úgy saját, mint a vasúti szolgálat pontos és gyors lebonyolitása érdekében a szállitásra feladott podgyászon a rendeltetési állomást, egyéb darabárukon pedig ezenkivül még a czimzett nevét, polgári állását és lakását a maga részéről kitüntetni sziveskedjék. A czim legalkalmasabban magára a burkolatra, vagy az arra — egész terjedelmében — ragasztandó papirra irandó s csak, ha ez nem lehetséges — szükséges azt a darabhoz erősitendő fatáblácskára, bőrdarabra vagy erős lemezpapirra irni.

A közönség a vasút ily irányú támogatása mellett a podgyász illetve darabáruk helyes szállitását és kiszolgáltatását nagyban megkönnyiti és gyorsitja s különös biztositékot szerez magának arra, hogy a nagyszámú küldeményeknek a vasúti közegek által aránylag igen rövid idő alatt végzendő felvételnél előforduló — teljesen ki nem kerülhető — téves bárczázások és elhurczolások a lehető legrövidebb idő alatt kiderittessenek és helyreigazittassanak. Az utazó — illetve szállitó közönség figyelme egyben felhivatik az üzletszabályzat 31. §.-ára, mely szerint „a podgyászdarabokon korábbi vasúti, postai, vagy másnemű szállitási jeleknek lenni nem szabad. Ha ezen szabály figyelmen kivül hagyása következtében a podgyász eltéved, a vasút az ebből származó kárért nem felelős“. E szerint tehát első sorban a feladónak áll érdekében, hogy a podgyászokon lévő régebbi ragasz-bárczákat a podgyásznak újbóli feladása előtt eltávolitsa.

Hivatalos hirdetések.

A magy. kir. államvasutak f. évi nyári menetrendje.

(Folytatás.)

A zala-egerszeg—kisfalud—szt-iván—zala-szt-iváni vonalon.

A déli vasut Bécs-Ujhely felöl jövő gyorsvonatának korábbi közlekedése folytán a Zala-Egerszegről jelenleg d. u. 5 óra 8 perczkor Zala-Szt-Ivánra induló és az onnét Zala-Egerszegre este 6 óra 53 perczkor visszaérkező vegyesvonat forgalmon kivül helyeztetik és a déli vasut nevezett gyorsvonatához Zala-Szt-Iványon a csatlakozást a Zala-Egerszegről d. u. 2 óra 33 perczkor induló, illetve oda d. u. 4 óra 1 perczkor érkező vonat fogja közvetiteni.

A déli vasutaknak Bécs-Ujhelyről Kanizsára közlekedő esti személyvonatához csatlakozólag Kisfalud-Szt-Iván és Zala-Szt-Iván, illetve Zala-Szt-Iván és Zala-Egerszeg között egy-egy esti új vegyesvonat fog közlekedni.

A budapest—galantha—marcheggi és galantha—zsolnai vonalakon.

Budapest és Bécs között a mult nyáron forgalomban volt s csupán I. oszt. utasokat szállitott gyorsvonat június 1-étől szeptember 15-éig bezárólag ez idén is forgalomba helyeztetik. E vonat Budapest-nyugoti pályaudvarról délután 5 óra 40 perczkor indul és Bécsbe csatlakozólag a Karlsbad felé induló gyorsvonathoz este 9 óra 45 perczkor érkezik; az ellenvonat Bécsből este 6 óra 55 perczkor indul és Stadlau állomáson a Karlsbad felől érkező gyorsvonathoz csatlakozva, Budapest-nyugoti pályaudvarra éjjel 10 óra 55 perczkor érkezik.

Budapest és Berlin között Galantha—Zsolnán át új kedvező gyorsvonati összeköttetés létesitése czéljából Budapest és Zsolna között Galanthán át mindkét irányban egy-egy új gyorsvonat helyeztetik forgalomba. E vonat Budapest-nyugoti pályaudvarról este 6 óra 20 perczkor indul, Zsolnára éjjel 12 óra 25 perczkor és Berlinbe másnap d. e. 11 óra 19 perczkor érkezik; az ellenkező irányban közlekedő gyorsvonat pedig Berlinből d. u. 4 óra 25 perczkor, Zsolnáról éjjel 3 óra 35 perczkor indulva Budapest-nyugoti pályaudvarra másnap d. e. 9 óra 45 perczkor érkezik. Ezen új gyorsvonatokhoz Pozsonyból Budapestre és viszont Galanthán közvetlen csatlakozás létesittetik.

A Budapest-nyugoti pályaudvar és Zsolna közt közlekedő éjjeli személyvonatok menetrende akként módosittatik,

hogy e vonal Budapestről már este 9 óra 5 perczkor, Galantháról éjjel 3 órakor indul és Zsolnára d. e. 8 óra 25 perczkor érkezik; az ellenvonat pedig Zsolnáról este 9 órakor, Galantháról éjjel 2 óra 54 perczkor indul és Budapestre reggel 7 óra 55 perczkor érkezik.

Ezen vonatok közlekedése folytán a nyári erősebb forgalomra való tekintettel a Budapest-nyugoti pályaudvarról este 9 óra 35 perczkor Marchegg, illetve Bécsbe induló és onnét Budapest-nyugoti pályaudvarra reggel 7 óra 5 perczkor érkező személyvonatnál a szomszédforgalmú menetjegyeknek használata Budapest és Galantha között kizáratik; azonkívül pedig a Bécs, illetve Marcheggről Budapestre közlekedő vonatnál bezárólag Vácztól Budapestig csak a leszállás, a Budapestről Marcheggre, illetve Bécsbe közlekedő vonatnál pedig Budapesttől bezárólag Váczig csak a felszállás lesz megengedve.

Azon czélból, hogy a délutáni gyorsvonattal Bécs felől járó utasok a Pozsony és Galantha között fekvő állomásokra utazhassanak, Pozsonyból Galanthára egy új személyvonat helyeztetik forgalomba.

E vonat Pozsonyból este 6 órakor indul és Galanthára este 7 óra 9 perczkor érkezik.

A helyi forgalomnak és a nyaraló közönség érdekeinek kietégítése czéljából ismét megfelelő számban fognak helyi személyvonatok közlekedni és pedig:

Budapest és Érsekujvár között

május 1-étől szeptember 30-áig, Párkány-Nánán, Balassa-Gyarmat és Léva felől és felé való csatlakozással egy-egy személyvonat naponta, mely vonat Budapest-nyugoti pályaudvarról reggel 6 óra 15 perczkor indul és Érsekujvárra d. e. 9 óra 19 perczkor érkezik; Érsekujvárról pedig este 7 óra 18 perczkor indul és Budapest-nyugoti pályaudvarra éjjel 11 óra 25 perczkor érkezik.

(Folytatása következik.)

Mérsékelt menettérti jegyek életbeléptetése egyrészt Buziás, másrészt Lugos, Versecz és Versecz-vásártér között.

A magy. kir. államvasutak igazgatóságától nyert értesülés szerint f. é. julius hó 1-vel az előbb említett viszonylatokban 48 óráig érvényes mérsékelt árú menettérti jegyek fognak kiadatni a következő menetárakon Lugos és Buziás között II. osztályban 2 korona, a III. osztályban 1 kr. 20 fillér, Buziás és Versecz, illetve Versecz-vásártér közöttt a II. osztályban 6 korona, a III. osztályban 4 korona.

Budapest, 1899. június 21.

—

Mérsékelt árú menettérti jegyek életbeléptetése a Budapest—Lajosmizsei h. é. vasúton.

A magyar királyi államvasutak igazgatóságától nyert értesülés szerint f. é. julius hó 15-től kezdve az alábbi viszonylatokban és menetárakon 24 óráig érvényes menettérti jegyek fognak kiadatni. *Budapest ny. p. u. Városliget és Ferencz József-laktanyáról* Ócsára I. oszt. 3 k. 90 fill. II. oszt. 2 k. 20 fillér, a III. oszt. 1 k. 50 fillér, Dabas, Gyón és Inárcskakucsra I. oszt. 6 kor. na, II. osztály 3 korona 50 fillér, a III. oszt. 2 k. 20 fillér. Csurgay-majorra, Hernádra, Örkényre I. oszt. 7 k. 50 fillér, II. oszt. 4 k. 40 fillér, III. oszt. 2 k. 80 fillér; továbbá Lajosmizsére I. oszt. 9 k., II. oszt. 5 k. 80 fillér, III. oszt. 3 k. 30 fillér.

Kőbánya a p. u.-ról Ócsára I. oszt. 2. k., 70 fillér, a II. oszt. 1 k. 60 fillér, a III. osz. 1 k. 10 fillér. Dobos Gyón, Inárcs-Kakucsra I. oszt. 4. k. 80 fillér, a II osztály 2 k. 90 fillér, a III. oszt. 1 k. 80 fillér. Csurgay-majorra, Hernádra, Örkényre az I. oszt. 6 k. 30 fillér, II. oszt. 3 k. 80 fillér, a III. oszt. 2 k. 40 fillér; végre Lajosmizsére a I. oszt. 7 k. 80 fillér, a II. oszt. 4 k. 70 fillér és a III. osztály 2 k. 90 fillér.

Budapest, 1899. június hó 24-én.

—

Magyar királyi államvasutak
97,139/99 szám.

Hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a Zólyom állomáson létesítendő javító műhely, kürtő anyagszertár, rakodó, szén- és salak rekeszek, munkásárnyékszék és az épületek csatornázásának előállítására szükséges építési munkák végrehajtására.

A tervek, a költségvetés, az egységárjegyzék, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek, Budapesten, a magyar királyi államvasutak igazgatósága magasépítményi ügyosztályban (VI. Teréz-körút 56. szám IV. emelet 27. sz.) és Miskolczon az üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb *1899. évi julius hó 13-án déli 12 óráig nyujtandók be* alulírott igazgatóság építési főosztályánál (Teréz-körút 56. szám II. emelet 10. ajtó.)

Az ajánlatokat 50 kros, az ajánlat mellékleteit ívenként 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve felirattal nyujtandók be:

„Ajanlat a zólyomi javító műhely létesítésére.“

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni.

Budapest, 1899. junius hóban.

—

Magyar királyi államvasutak.
96,213/99 szám.

Hirdetmény.

A magy királyi államvasutak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet az ó-miskolczi felvételi épület két szárnyának előállítására szükséges építési munkák végrehajtására.

A tervek, a költségvetés az egységárjegyzék, szerződési tervezet, az ajánlati minta, a palyázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Budapesten, a magy. királyi államvasutak igazgatósága magasépítményi ügyosztályban VI., Teréz-körút 56. szám III. emelet 14 szám) és Miskolczon az üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb *1899. évi julius hó 15-én déli 12 óráig* nyujtandók be alulírott igazgatóság építési főosztályánál (VI. Teréz-körút 56 szám II. emelet 10. ajtó.)

Az ajánlatok 50 kros, az ajánlat mellékletei ívenként 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és következő felirattal nyujtandók be.

„Ajánlat az ó-miskolczi felvételi épület két szárnyának létesítésére.“

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni.

Budapest, 1899. junius hóban.

Az igazgatóság.

A „Magyar Székesfőváros“ és a Tanács.

Budapest székesfőváros tanácsa. 62,454. szám.
1898. VI.

Tekintetes

Dr. Bartha Sándor

lapszerkesztő úrnak

Budapest,

Reáltanoda-utcza 5. szám.

T.

Dr. Bartha Sándor lapszerkesztő kérvénye a ***„Magyar Székesfőváros“*** hetilap erkölcsi támogatása ügyében.

H.

Ezen kérelemnek a tanács helyt ad és felhívja az összes elnöki és tanácsi ügyosztályokat, az összes kerületi előljáróságokat és az anyakönyvi hivatalokat, hogy mindennemű a nagyközönségnek szánt: **végzéseit, pályázatait, árlejtési és verseny-tárgyalási felhivásait és hirdetményeket** egy-egy példányban a ***„Magyar Székesfőváros“*** című hetilappal közöljék.

Miről dr ***Bartha*** Sándor lapszerkesztő (IV., Reáltanoda-utcza 5. sz.) az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok, összes kerületi előljáróságok és anyakönyvi hivatalok felzeten értesíttetnek.

Kelt ***Budapesten,*** 1899. február hó 9-én tartott tanácsülésből.

Halmos s. k.,

polgármester.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. julius 10. 28. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt.
Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A „Magyar Székesfőváros“ a törvényhatósági szünet alatt (julius és augusztus hónapokban) kéthetenkint egyszer — 8 oldalon — jelen meg.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERE.

Ajánló-levél.

A „**Magyar Székesfőváros**“ szerkesztősége a lap részére ajánlatot kért tőlem. Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagyközönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a szerkesztőség kérésének eleget téve, a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Év vége.

A nyári szünetet hivatalosan is megkezdte a főváros. A közigazgatás sokat emlegetett gépezete két hónapon át a szokottnál is lassabban fog mozogni. Elutaztak az osztályvezető tanácsosok s utra készül, a ki még itthon van. A törvényhatóság július 5-én tartotta utolsó rendes ülését s szeptemberig csöndes az újvárosháza, legfölebb a sertésvágóhíd berendezése végett jön össze néhány városatya rendkívüli ülésre.

Meleg ugyan nincs, de a nyár tudata ellankasztja a munkásokat a hűs irodákban. Távol a főnök s a szabadságot csak hírből ismerő ifjú generáczió szivesen pihen az aktáktól görnyedő iróasztal mellett. A felektől máskor eleven folyosókon egyedül baktat az álmos hivatalszolga; izzad, törli, fújja magát, csak azért, mert július van s nincs háznál a gazda. Egy kis pihenő rájuk is elférne, a kik örökké mozognak, lótnak-futnak hivatalos vagy magánügyekben. De az ő idejük nincs még itt; valamint messze még az az üdvös újítás is, hogy legalább a nyári időszak vasárnapjain szabad legyen a tisztviselő, csak a napos üljön a hivatalban; annak sem lesz ugyan dolga, de a hivatal mégis elfogadhatja az oda tévedő felet.

Ám sok minden hiányzik még a városházákon; újítások, a mikre rég szükség volna. A hivatalokban való eligazodás lehetetlensége: örök panasz. Az ügykereső fél czéltalanul bolyong utczáról-utczára, egyik hivatalból a másikba. Szorongatja az iktató czéduláját s szomorúan vándorol a III-ikból a VI-ikba, az ügye itt volt, elment; a kerületből küldik a központba, de nyomra nem talál. Mindenütt volt az ő ügye, de nincs sehol. Régóta kellene olyan útmutató, a melyből a felek megtudnák, hogy mit hol és kinél keressenek. A szétszórt hivatalokban napokat tölthet a kutatással.

Nem kevésbbé fontos az is, a mit régóta sürgetünk, hogy a közigazgatás működéséről szakszerű s mégis élvezhető jelentést adjon ki a polgármester. Ez a jelentés egy-egy közigazgatási év történetét foglalja magában, a község életének fontosabb mozzanatait örökítse meg, nagyobb közmunkákról, középítkezésekről számoljon be. A közönség ilyenformán többet tudna a városházákról, nagyobb érdeklődéssel viseltetnék a községi ügyek iránt, mint ma, a mikor a hivatalos embereken kívül senki más nem jut a közigazgatásról kiadott rövidlélekzetű statisztikai jelentésekhez.

Hiszen egy esztendő alatt, egyik nyártól a másikig, sok minden nevezetes dolog fordul elő. Milyen hasznos volna erről a nagyközönséget, az ország többi törvényhatóságait tájékoztatni jól megírt, csinosan kiállított kötetben. Budapest közigazgatását és működését ismernie kellene az ország minden törvényhatóságának. Budapest kellene, hogy mintaképül szolgáljon a vidéknek: de az érintkezésre szükséges első lépést a főváros tegye meg. Mindig az a panasz, hogy az ország fővárosa idegen az országra. A vidék tűrt vendég, csak addig szivesen látott, a míg pénze van. A főváros tanácsának kellene összeköttetést, barátságos érintkezést fentartani a vidékkel, a mely ekképpen tanulna, másrészt elevenebb, üdvösebb áramlatot hozna magával ebbe az internaczionális légkörbe.

Talán megváltozik idővel minden. A vidék is többre tartja majd a fővárost, emez is, ha jobban megösmeri, a vidéket. Jámbor óhajtások ezek, a mik könnyen megvalósíthatók. Sokkal könnyebben, mint annak az örök titoknak a megfejtése, hogy két hét óta miért hordanak a Nap-utczába követ, kavicsot; miért rakják tele az utczát az egyik nap, azután miért hordják el másnap vagy harmadnap. A keskeny utczát a kavics homokja megtölti, lehetetlen ablakot nyitni, olyan nagy a por és szemét. Vigaszul szolgál az, hogy az utcza sarkán (a József-körút felé) már nyolcz nap óta harmadfél munkás szaggatja a burkolatot, árkol és torlaszol, elfoglal gyalogjárót, kocsiutat. A lakók azonban nyugodtak, mert azt hiszik, hogy azért készül a torlasz, hogy a kőmesterek oda ne jussanak. Így nem kopácsol a kövező; igaz, hogy kimozdulni lehetetlen, de a gyermekek örvendenek, mert nyakig fürödnek homokban.

Ezt kellene látni a polgármester urnak!

Az Erzsébet-leányárvaház.

Két esztendővel ezelőtt a főváros 35,000 forintért a Törökvész-dülőben megvette a Rupp Imre telkét, hogy ráépítse az Erzsébet-leányárvaházat. Két esztendő óta azonban nem történt semmi. A mult heti közgyűlésen a IX. ügyosztály ezt az előterjesztést tette:

„Az Erzsébet leányárvaház jobb és czélszerűbb elhelyezése czéljából a székesfőváros törvényhatósága 1897. évben a II. ker. Törökvész-dülőben fekvő Rupp-féle telket megszerezte. A mérnöki hivatal a részére kiadott építési programm alapján az új árvaházi épület terveit és költségvetését elkészítette, melyet a középítési bizottság is letárgyalt és a melyhez a közmunkák tanácsa is hozzájárult. Az új épület e terv szerint 213,000 forintba, az építéssel egybefüggő egyéb munkákkal együtt pedig 257,140 frtba került volna, minthogy azonban a pénzügyi bizottság véleménye értelmében a terv szerint az épületben sok lett volna a szükségtelen fényüzés, a terveket egyszerűsítették, s az új tervek szerint az összes építési költség 235,000 frtra szállott le, a nélkül, hogy a tervek lényegesebb változást szenvedtek volna.

A közjótékonysági ügyosztály a tanácsnak a mérnöki hivatal által kidolgozott, egyszerűsített terveket ajánlotta kivitelre, mert azok szerint az épület a legtakarékosabb módon készülne, s egyszersmind felhivta a tanács figyelmét az új leányárvaház építésének égető szükségességére. A régi leányárvaház ugyanis — Heinrich

István főv. biz. tag úrnak, az Erzsébet-lányárvaházi bizottság másodelnökének jelentése szerint — igen czélszerütlen, mert a környék kiépítése következtében magas épületek közé lőn beékelve s így fekvése az amúgy is nagyobbrészt görvélykór hajlammal bekerülő árvákra nézve többé egészségesnek egyáltalában nem mondható. Ehhez hozzájárul, hogy az épület udvara szűk és az utczára nyíló, s abban a növendékek minden oldalról a szomszédok és a járókelők kiváncsiságának vannak kitéve. Legsürgősebbé teszi azonban az új intézeti épület gyors felépítését az, hogy a jelenlegi épület terjedelménél fogva sem felel meg a szükségletnek, a mennyiben ahban a jelentkező árvák közül sokat hely hiánya miatt nem lehet elhelyezni. Ajánlatos az új épület emelése annál is inkább, mert a költségeknek túlnyomó része a régi épület értékesítése folytán megtérül, s így a főváros a szükséges költségeket tulajdonképpen csak előlegezi, tehát az építkezés a fővárostól nagyobb pénzáldozatot nem követel."

A tanács azonban az új leányárvaház építésének kérdésében akként döntött, hogy egyrészt a főváros mostoha pénzügyi viszonyaira, másrészt arra való tekintettel, hogy az „Erzsébet" leányárvaház jelenlegi viszonyai még egyenlőre kielégítők: az új árvaház építése a pénzügyi helyzet jobbrafordultáig elhalasztandó

A közgyülés a tanács javaslatával szemben elhatározta, hogy az árvaházat a jövő évben megépitteti. Ezt értjük és helyeseljük.

Értjük azt az álláspontot is, hogy a főváros mostoha pénzügyi viszonyai az árvaház felépítését nem engedik meg. De nem értjük azt a sietséget, a melylyel két esztendővel ezelőtt a telket megszerezték. Mindenesetre jó volna, ha a tanács egyrészt magyarázatát adná az elhamarkodott vásárlásnak, a mely nagyszabású utrendezésekkel járt bizonyos telkek mentén, másrészt megmondaná azt is, hogy a könnyelműen kidobott pénz kamatját ki fogja megtériteni?

A főkapitány a tanács ellen.

A főváros 1897. elején az árvízvédelem tárgyában szabályrendeletet alkotott, a melyet 1897. októberben a földmivelésügyi és belügyminiszter is jóváhagyott. Most a jóváhagyás után két évvel Rudnay főkapitány panaszt emelt a belügyminiszternél, kifogásolván a szabályrendeletet, a mely állitólag a rendőrség hatáskörét csorbitja. Felpanaszolja, hogy a szabályrendeletet az ő tudtán kivül alkották, 1896-ban ugyan meghivták e tárgyban a közrendészeti bizottság ülésére, de a bizottságot nem tartja olyannak, a melyben komolyan lehet tárgyalni. Arra kéri a minisztert, hogy a szabályrendeletet semmisitse meg. A belügyminiszter a főkapitány panaszát a fővároshoz tette át véleményezés végett. A tiszti ügyészség a mult héten nyilatkozott a panasz tárgyában. Nevetségesnek tartja, hogy a főkapitány, a kinek volt alkalma a szabályrendelet tárgyalásában részt venni, sérelmeivel a jóváhagyás után áll elő. Az egész panasznak semmi alapja nincs, így a szabályrendeletnek továbbra is érvényben kell maradnia

Krach előtt.

A fővárosban megakadt az épitkezés, szünetel az ingatlan adás-vétel. Ezt a szomorú jelenséget a községi pénztár bizonyítja, a melybe az idén 100,000 forinttal kevesebb átiratási díj folyt be eddig, mint tavaly az év hasonló időszakában Az átiratási díjak mutatták eddig a főváros gyors, rohamos emelkedését, a mennyiben alig 10 év alatt 100,000 forintról majdnem 700,000 forintra emelkedtek. Az idén beállott a visszaesés, megszünt az üzérkedés, az üres lakások emelkedő száma megakasztotta a csere-berét s a főváros pénztára elsőnek érzi meg a krach szelét. Az előirányzott bevétele a mai napig 100,000 forint hiányt tüntet ki.

Hatáskör túllépés.

— A kereskedelmi miniszter leirata. —

Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszternek a fővároshoz intézett leiratai általában barátságtalanok. Kemény hangon oktatja a tanácsot törvénytudásra, a melyre a tanácsnak úgy látszik nagy szüksége van. A kelenföldi villamos vasút ügyében a tanács felterjesztést intézett a miniszterhez. Ehhez a felterjesztéshez a miniszter hozzájárult, de megakadt a tanácsnak egy kifejezésén, a mely miatt azután a leiratában így szól a fővároshoz:

„Ezek után megjegyzem, hogy a tanács felterjesztésében használt következő kifejezés: *„átlósáti elágazás engedélyezése tárgyában a mai napon fenti szám alatt hozott határozatunkat"* a fennálló jogszabályokkal meg nem egyezik. Az engedélyezés joga egyedül engem illet meg és azt magamnak teljes mértékben fenn is tartom; a főváros tanácsa csupán helyhatósági épitési engedély megadására jogosult, mely azonban ismét csak az én megerősitésem által válik jogerőssé. Ezen törvényes jog- és hatásköröknek sem tényekkel, sem meg nem felelő kifejezésekkel való elhomályositását és összezavarását meg nem engedhetvén, felhivom a tanácsot, hogy jövőre mindennemű ügyiratainban és felterjesztéseiben a törvényes jogállapotnak megfelelő kifejezéseket használjon.

Hegedüs.

Igaza lehet a miniszter úrnak a dolog lényegére, de az is bizonyos, hogy egy esetleges frázis miatt még sem kellene ilyen hangon leczkéztetni a székesfővárost.

Szegények, árvák, betegek.

Július elsején kellett volna a kerületi elüljáróságnak a szegényügyi statisztika készitését, a szegények nyilvántartását megkezdeni s ugyanakkor lépett volna életbe a belügyminiszter két új szabályrendelete, a melyek a községek kötelességé teszik a hét éven alól levő árvákról, lelenczekről s a gyógyithatatlan szegény betegekről való gondoskodást. A nagyfontosságú emberbaráti intézkedésekre vonatkozó utasitásokat azonban az elüljárók csak öt nappal a terminus előtt kapták s minthogy a szegényügyi statisztika készitése nagy előtanulmányt, gyakorlatot igényel, a két belügyminiszteri szabályrendelet végrehajtására pedig konkrét utasitásuk nincs: *mult héten tartott rendkivüli értekezletükön* a polgármesterhez olyan értelmű előterjesztés tételét határozták el, hogy az új intézkedések csak 1900. január elsején lépjenek életbe.

A munkások biztosítása.

A főváros elhatározta a mult hónapban, hogy állandóan alkalmazott munkásait beiratja a betegsegitő pénztárba, akár köteles a munkás a beiratkozásra, akár nem. E határozatot julius elsején leptették életbe s ennek következtében:

az 50—80 krajczár napibért húzó női munkásoktól heti 7 krt;

a 81 krt vagy ennél többet kapó női munkásoktól heti 9½ krt;

a 60 kr. —1 frtot kapó férfi-munkástól heti 9 „ krt;

az 1—1·50 frtot kapó férfi-munkástól heti14 krt;

az 1·50 frtot vagy többet kapó férfi-munkástól heti 18 krt vonnak le a betegsegitő pénztár javára. A fővárosnak 2493 munkása van, a kik közül 151 az első, 17 a 2-dik, 1513 a 3-dik, 618 a 4-dik, 194 az 5-dik fizetési teher alá esik. Valamennyi közül 207 köteles magát a pénztárba beiratni, 2286-ot a főváros önkényüleg adóztat meg. Az új szabályzat, a mely már életbelépett, ezidőszerint még kissé rendezetlen, a mennyiben a kezelés és eljárásra vonatkozó utasitásokat a tanács még nem adta ki. Csupán a levonásokra utasitotta a munkások fölöttes hatóságait.

Az állam helyett.

Sok mindenki között a főváros az állam helyett is végez olyan kötelességet, a melyekért az állam semmiféle ellenszolgáltatást nem juttat. Ezek között a funkcziók között nem utolsó az adókezelés, a melyeknek kötelességeit egyre nehezebben viseli a főváros, s a melynek rekompenzálásáról a kormányok hallani sem akarnak.

Kétszer irt már föl a főváros a kormányhoz állami hozzájárulásért, de feliratára még választ sem kapott. Most elhatározta, hogy harmadszor is megkéri a kormányt, hogy vegye fontolóra a főváros helyzetét és ne tagadja meg jogos kérelmét.

A a főváros az adóhivatalokra 501,794 forintot költ, a melyből csak 126,083 forint térül meg. A tiszta kiadási teher 375,711 forint s ebből az adók arányában 281,783 forint terhelné az államot. A kiadások összeállitása ez:

1. adóhivatal személyi kiadásai .	388,188 frt	31,048 frt
2. dologi kiadások	97,047 frt	7,762 frt
3. végrehajtók utján lefoglalt ingók fuvara	3,531 frt	— frt
4. adóösszeiró küldöttségek dijazása	9,616 frt	3,521 frt
5. földadó kataszter nyilvántartása	902 frt	152 frt
6. végrehajtási dijak	— frt	83,600 frt
7. adókivető bizottmányok helyiségeinek bére	2,500 frt	— frt
összesen	501,794 frt	126,083 frt.

Kiadási többlet tehát 375,711 forint.

Ehhez az összeghez október 1-től még 36,000 forint jön az adóhivatali személyzet véglegesitése következtében A főváros ebből is leszámitja a magára eső részt s az államtól mindössze évi 300,000 forint visszatérités, illetőleg segitséget kér.

Nem hisszük, hogy a kormány, hacsak erősen nem szoritják a befolyásosak, szivesen tegyen valamit. Épp azért a főváros jól tenné, ha kérelmét mennél impozánsabb módon juttatná a kormány elé Meg kell győznie az államhatalmat arról, hogy a község mai viszonyai mellett drága szivességeket többé nem tehet.

A vásárcsarnokok költségvetése.

A főváros öt vásárcsarnokának jövő évi költségelőirányzata a következő:

Kiadás:

Személyzet	191,565·— frt.
Gépházi munkák	28,908·— „
Napszámosok	58,943 — „
Kocsikiadás	766·60 „
Ruházat	6,015·60 „
Segélyek, jutalmak . . .	5,600·— „
Irodai szükséglet	19,730·20 „
Épület jókarban tartása . .	32,180 96 „
Leltári tárgyak pótlása . .	12,700·— „
Villamos világitás fentartása	116,888·— „
Gőzgép fentartása	4,000·— „
Fűtés	5,634·— „
Fertőtlenités	1,200·— „
Tűzbiztositás	2,856 02 „
Vizdij	21,996·— „
Házbér	2,400·— „
Adó	11,174·— „
Különfélék	2,000·— „
Összesen	524,557·38 „

1898-ban volt a kiadás 494,781·60 frt.
1899-re előirányzat 514,360 frt.

Bevétel:

Összesen: 994,616·60 forint.
1898-ban a bevétel volt 955,972 frt.
1899-re előirányzat: 955,324 frt.

Ős-Budavára — nyert.

A főváros törvényhatósága — nagy többséggel — hozzájárult ahhoz, hogy Ős-Budavára 1904-ig életben maradjon. Kell a közönségnek; nélkülözhetetlen nyári szórakozó hely. Hiszen ha az volna! Ha lépten-nyomon nem érné kellemetlenség a vendéget; ha az alkalmazott nősereg és szabadjegyes nőszemélyek több szerénységgel mutatkoznának a publikum előtt; ha az egész deszka telepen csak valami töredéke volna a kényelmes, izléses, vonzó mulatónak — ám legyen. De a mai formájában, a mostani rendszerével igazán kár volt helyet adni a szerződésnek. A törvényhatóság mégis megtette, ő lássa, hogyan békiti meg az érdekeikben erősen sértett kávésokat és vendéglősöket.

Az állatkerti társaság és Ős-Budavára között létrejött szerződést a főváros a következő feltételek mellett hosszabbitotta meg:

1. Az „Ős-Budavár“ vállalat által az állatkert és növényhonosító társaságnak fizetendő 25,000 forint évi bérből, a Wampetics Ferencz vendéglősnek fizetendő 7000 frtnak levonása után tisztán megmaradandó 18,000 frt teljes összegben és

kizárólag csakis az állat- és növényhonosítás czéljára s az állatkert szépítésére fordítható.

2. Köteles az állat- és növényhonosító társaság a tisztán megmaradó 18,000 frtnak miként leendő felhasználá-át feltüntető költségvetést előzetes hozzájárulás végett évenként legkésőbb márczius hó 1-ig a székesfővárosi tanácsnak bemutatni, kikötvén, hogy ezen összeg más czélra, mint a melyhez a főváros tanácsa hozzájárul, semmi szin és feltétel alatt nem fordítható.

3. Az 1. pontban említett 18,000 frtnak fele, vagyis 9000 frt minden évben két egyenlő részletben és pegig május és augusztus hó 1-én esedékes két egyenlő részletben a székesfőváros központi pénztárába leteendő olyképpen, hogy ezen összeg a székesfőváros tanácsának hozzájárulásával megállapított évi költségvetésben felsorolt szükségletek fedezésére szolgál és felmerülő szükséghez képest mért részletekben, avagy egyrészben fog a társaság kérelmére esetről-esetre utalványoztatni.

4. „Ős-Budavára“ területén bevégzett cselekménynyel biró szindarabszerű előadások nem tarthatók.

5. A mennyiben az állat- és növényhonosító-társaság illetve az „Ős-Budavára“ vállalat a megállapított feltételeket legpontosabban be nem tartaná, jogában áll a székesfőváros tanácsának az Ős-Budavár czimű vállalat további fennállhatására adott engedélyt közigazgatási úton, minden kártérítésre való igény kizárása mellett visszavonni.

Végül megkeresendő a székesfővárosi m. kir. államrendőrség, hogy az „Ős-Budavára“ czimű vállalotot állandó felügyelet alatt tartsa s intézkedjék, hogy ott esetleg erkölcsellenes üzelmek ne folyjanak.

Ezeken kívül a mérnöki hivatal javaslatára kimondották, hogy az összes építmények a mulató hely megnyítása előtt tüzrendőri és építésrendőri szempontból hatóságilag megvizsgálandók és csak az esetben adandó meg a megnyítási engedély, ha a követelményeknek teljesen megfelelnek. A kiállítás és „Ős-Budavára“ között létesített hid 1900. évi április 1-éig lebontandó. A mulató helynek Városliget felé eső, elhanyagolt állapotban lévő kerítésfala jobb karba helyezendő, az állatkerti czirkuszépülettel szemközt fekvő határfal pedig teljesen lebontandó és újból felépítendő.

Parkok törlése.

Az általános szabályozási tervből a főváros két teret törült: az V. kerületben a *Csanády-teret*, a VII. kerületben a Hungária-körút és Lehel-utcza keresztezésénél a *Lehel-teret*. A két meglehetős nagy tér létesítése igen sokba kerülne s a főváros lemondott a két térről. A közmunkatanács azonban ragaszkodik ahhoz, hogy a két tér megmaradjon a szabályozási tervben, bár a kisajátítás költségeihez a maga részéről nem akar semmitsem adni, mert a terek létesítése a községi alapra tartozik. A tanácsnak a napokban kellett volna dönteni a kérdésben, döntés előtt azonban véleményadásra felhívta az ügyészséget, mert nincs tisztában azzal, hogy ha a főváros nem ad pénzt a kisajátításra, ki viselje a költségeket.

Hirek a városházáról.

Házi zivatar.

— Egy városi menyecske naplójából. —

Jaj, ezek a mai férfiak! Az uram ma egész nap dúltfúlt, semmi sem tetszett neki. A liba kemény volt, a tésztáról azt mondta, hogy elfőtt, nekem pedig nyiltan a szemembe vágta, hogy nem tudok főzni. Kétségbeejtő! És az egész azért, mert a kereskedelmi miniszter dorgatóriumot küldött a városra a miatt a szerencsétlen lipótmezei vasút miatt.

— Na, — mondtam — mivel már magam is elvesztettem a türelmet, — igaza is van a miniszternek. Mit banketteztek örökké, akár van rá szükség, akár nincsen? Jól emlékszem még arra a hires banketre is, a mit a lipótmezei vasút közigazgatási bejárásakor csaptatok. Skandalum volt! Annyira nem tudtad, mit csinálsz, hogy a fiakkerest nem voltál képes kifizetni, mert nem találtad a pénztárczádat, noha ott volt a zsebedben. Persze azért, mert mazsolával, mandulával, tortával, czukorkákkal volt tele a nadrágod zsebe, a frakkodban meg zsemlébe töltött fagylaltot czipeltél. Ma sem tudom, kinek szántad azt a sok édességet! És még a nyakkendődet, meg a gallért is nekem kellett leoldanom rólad. Ma is sírhatnám, ha eszembe jut.

— Nem értesz te ahhoz, — szólt ő mogorván. — Nem banket volt az, csak hivatalos megbeszélés.

— No 'iszen! Gyönyörü hivatalos megbeszélés, mondhatom! Azért lett a lipótmezei vasút is olyan görbe, mert akkor is nem a vasút fundamentumát, hanem a magatok torkát ágyaztátok meg alaposan. De ki a manó látott is ilyesmit? Összejönnek a miniszteriumból is, a várostól is, és azt mondják, hogy hatósági bejárást csinálnak. Aztán hipp, hopp, alig várják, hogy a terített asztalhoz üljenek; meg a pezsgőhöz: ez ama bizonyos hivatalos megbeszélés, úgy-e? Aztán annyit és addig „beszélnek meg“ mindenféle komoly hivatalos dolgokat, persze Heidsiek mellett, a míg végre azt is elfelejtik, hogy miért jöttek össze. Nem így van?

— Túlzasz, asszony...

— Hogy túlzok? Hát 'iszen, ha azt mondod, túlzok, csak jusson eszedbe a szentendrei helyiérdekű vasút banketje. Ugye, hogy emlékszel? Annak is akkora banketje volt pár év előtt, hogy a mikor 97-ben lejárt a vasút koncessziója, elfelejtettétek meghosszabbítani. No, nem igaz?

— De most már abban is folynak a tárgyalások.

— Jókor. 97 helyett 99-ben.

— De mit is ártod bele te magadat ezekbe a dolgokba?

— Hogy mit ártom bele magamat? Hát csak, mert nem akarom, hogy örökösen szekírozz Mert nem akarom, hogy dorgatóriumot kapjatok a minisztertől, emiatt kellemetlenségeid legyenek, aztán végre mégis az egésznek én igyam meg a levét. Mert ha a miniszter dezavuálja a tanácsot, akkor az én libám kemény és az én tojásos csipetkém főtt el, és én nem tudok főzni. Az enyém, — mondom — mert akkor mindenben én vagyok a hibás.

— No, no; ne heveskedjél!

— Hogy ne heveskedjem? Azt mondod? Már hogyne

heveskedném, a mikor a békességemet, nyugalmamat, gazdasszonyi jóhiremet, a boldogságomat teszi tönkre az a nyavalyás vasút, meg az a sok haszontalan közigazgatási bejárás, vulgó: pezsgőzés. És éppen azért, lelkem, most vedd is tudomásul egyszer s mindenkorra, hogy ha még egyszer ilyen kiállhatatlan leszesz és azzal rágalmazol, hogy nem tudok főzni, hát én veszem a kalapomat, napernyőmet és megyek egyenest a kereskedelmi miniszterhez . . .

— Nem eresztenek be hozzá . . .

— Majd beigazít hozzá az a kedves, aranyos *Mándy* tanácsos, — te meg ne szakítsd meg a szavamat — tehát megyek egyenest a miniszterhez, összeteszem előtte a kezemet, így ni, és szóról-szóra ezt mondom neki:

— Kegyelmes uram, hallja, maga olyan kedves embernek látszik, kérem, hallgassa meg egy boldogtalan fiatal asszszony esdeklését és rendelje el, hogy közigazgatási bejárások alkalmával az urak vagy ne bankettezzenek, vagy, ha már banketteznek, banket előtt a bejárásnál megbeszélt műszaki megállapodásokat és tervezéseket legalább foglalják azonnal írásba, mert máskép szent, hogy elfelejtik. És csak azután üljenek a fehér asztalhoz. Rendelje el ezt, kedves, jó kegyelmes uram!

Az uram elnevette magát.

— No, lelkem, ha ezt megmondod a miniszternek, akkor te leszesz Budapest közigazgatásának a reformálója. Valóságos Calvin.

Ezzel átkarolt és megcsókolt. A libáról pedig kijelentette, hogy pompás (még az ágyban is emelgette a czombját), és most már szent a béke.

Elhalasztott választás.

A tanácsnak a mult szombaton kellett volna betöltenie a megüresedett I. és II. oszt. fogalmazói állásokat. A két állásra azonban olyan nagy a versengés, hogy a tanács külső befolyásnak engedve, kénytelen volt a választást októberre elhalasztani.

Erzsébet királyné útja.

Régóta húzódik az Erzsébet királyné-út szabályozásának ügye. Utóbb annyira jutott, hogy a 122 telektulajdonossal tisztázták a kiszélesítés kérdését, a mely ma került a tanács elé. A tanács azonban, a míg a pénzügyi bizottság nem dönt, a sokat hányódott út ügyét függőben hagyta.

A kertészeti kiállítás pavillonja.

Az országos kertészeti egyesület állandó kiállítási czélokra 2000 négyszögöl telket kért a fővárostól. A mérnöki hivatal három helyet javasolt: Ős-Budavár területét, az üllői-uti népliget kiépítetlen részét, vagy a Döbrentey-utcza helyén tervezett park területét. Az egyesület díszes kiállítási pavillont akar építeni az átengedendő területen, a melyet maga parkozna és gondozna. A pénzügyi és gazdasági ügyosztály azt javasolja, hogy a kért területet a budai oldalon adják át: Rudas-fürdő új parkterületéből, azzal a kötelezettséggel, hogy a terület beültetését az egyesület a maga terhére végezze.

A közvágóhid és marhavásár költségvetése.

Bevétel: 1900: 625,456 frt. 1899: 587,536 frt.
Kiadás: „ 326,510 „ „ 308,805 „

Az új sertésvágóhidnál:

Bevétel . . . 465,000 forint.
Kiadás . . . . 234,771 „

Távolsági útmutató a fővárosban.

A budapesti királyi törvényszék a fővárostól távolsági mutatót kért azokra az utczákra, terekre, a melyek a villamos vasuti vonalaktól, a hajó állomásoktól és egyéb közlekedő vonalaktól egy kilométernél messzebbre esnek. A mérnöki hivatal ma értesítette a bíróságot, hogy ilyen mutató nincs, annak elkészítése nagyon sok időt venne igénybe, de hajlandó az esetről-esetre beküldött utijegyzékre vonatkozó számítást díjtalanul elvégezni.

Az elajándékozott telek.

A főváros időközönként elajándékoz egy-egy értékesebb telket, a melyre az ajándékozás idejében nincs szüksége. Az ajándékozás rendesen akképp történik, hogy a főváros bizonyos rendelkezéseket fentart magának, a melyeket a szerződésből mindig kifelejtenek. E miatt áll elő az a sok összeütközés a hatóság és a megajándékozott felek között. A legújabb konfliktus a budai tornaklub telke miatt ütött ki. A főváros 1893-ban 437 négyszögöl telket ajándékozott a tornaegyesületnek a Szent János-utczában. Az egyesület már 1878. óta használta a kérdéses telket 468 négyszögöl kiterjedésben. Az ajándékozás alkalmával a főváros kimondotta, hogy csak 437 ölet ad át, 31 ölet pedig utczarendezésre fordít. Ezt a kikötést az ajándékozási okiratban nem tüntették ki s most az egyesület tudni sem akar a terület átengedéséről. A főváros tehát kénytelen lesz az ajándéktelek miatt pört indítani.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei: IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI: **VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).**

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. ½9—½1-ig, d. u. 3—½5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:
IV., Koronaherczeg-utcza 11.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. julius 24. 29. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A „Magyar Székesfőváros“ a törvényhatósági szünet alatt (julius és augusztus hónapokban) kéthetenkint egyszer — 8 oldalon — jelen meg.

Furcsaságok.

Ütik-verik szegény közigazgatást. A fejét, a lábát, a derekát, a hol érik. Ütni kell, hogy haladjon; ütjük, mert a magyar elveri a jókedvét azon is a mit szeret, azon is, a mit utál. Hogy a közigazgatását utálná, nem mondhatnám, mert hisz nagy ragaszkodással van hozzá, dédelgeti, fejlesztgeti s örvend, ha egy kis parázs választással beleavatkozhatik a jóbarátok sorsába.

Persze azért elégedetlen is, mert a jóbaráttal szemben, a kit én tettem úrrá, némi követeléssel szeretek fellépni: ez a választó magyar eszejárása. De nemcsak maga, hanem a sógor és a koma is bizonyos tekintetben lekötelezettnek tartja a megválasztottat, s nekik is vannak követeléseik. Ezeknek a lényegükben jelentéktelen követeléseknek kellemetlen összhatásuk van a közigazgatásra. Mert az így támasztott követelések megakasztják a hivatalos eljárást. A négyszáz választó, a ki tisztviselőt választ, s az ő több ezerre rúgó függelékeik számtalan ügyes-bajos dologgal terhelik a főváros nagy apparatusú közigazgatását. S a legnagyobb baj, hogy az ekképp beprotezsált ügyek mind sürgősek, a melyek háttérbe szorítják a többi, mondjuk protekczió nélkül való, ügyeket. Tessék az összes — érdemlegesen — elintézett ügyet átvizsgálni. Száz közül kilenczvenkilenczet városatyai protekczió hajt keresztül. A restancziák az ismeretlenek rovására esnek.

Sorrendet kellene tartani az ügyek intézésében, ha lenne, a ki komolyan ellenőrizné a közigazgatás munkáját.

*

A közigazgatás másik nagy hibája: a szakhivatalok. Ezeket vagy egészen meg kellene szüntetni, vagy teljesen önállósítani. A tanácsi ügyosztályok, valamint a kerületi elüljáróságok is (bár ezek kevésbbé) abban a mániában szenvednek, hogy minden jelentéktelen kérdésre véleményt kérnek valamely szakhivataltól. Az első kérdésre kapott válasz újabb kérdést, újabb aktatolást eredményez. Egyik átirat röpül a másik után, azaz egyik kullog a másik után s a legegyszerűbb tárgy, a melynek elintézése félórát venne igénybe, szakvélemény után kullog hónapokig.

Akárhány olyan aktacsomó hever a hivatalokban, a melynek minden bűne egy apró iparkihágás. Megér húsz forint büntetést. Az aktája nyom legalább tíz kilót. Az ügy mindössze hét évig sétál; a vádlott iparos meg is bukott, meg is halt, nem törődik vele senki. A bürókban rójják a betűket s ívet ív után raknak az aktákba — senkinek.

Nemcsak a protekczió tolja az aktákat, hanem a szakvélemény-hajhászás. Micsoda rettentő statisztika volna az, a mely megmutatná, hogy egyik hivatal miért tette át a hozzátartozó ügyet a másikba. Kétségbevonnák maguk az intézők, a kiknek pedig már szinte odarögződött a markuk arra a mindent megölő sablonra:

„Véleményes jelentés, — vagy javaslattétel végett kiadatik a . . . hivatalnak.“

*

A bürokratikus bűnök lajstromának nem utolsója az a rendszer, a melyet a fővárosnak benyujtott számlák elintézésénél követnek A főváros előírás, szerződés, tételes megrendelés alapján szállíttat magának mindent. S mégis nincs olyan számla a sok ezer között, a mely megfelelő pontossággal utalványoztatnék.

Az ügyosztály kiadja a mérnöki hivatalnak — olvasatlanul. Az átteszi az illetékes szakosztályához — láttatlanul. A szakosztály kellő tanulmányozás után visszaadja a középítési igazgatónak. Ekkor már a számlatételek helyesbbítve vannak, más szóval a hamis számok kellően megnyirbáltattak. Az igazgató átteszi az ügyosztályhoz, a mely tovább adja a számvevőségnek. Ott újra az illetékes szakosztály veszi kézbe, hasonlóan áttanulmányozza, azután visszaküldi az ügyosztálynak. Itt revideálják a számlát, végre beviszik a tanácsba, az utalványozza, a számvevőség kimutatja a fedezetet, az utalvány visszamegy a polgármesterhez, denikve 5—6 hónap mulva a számla, ha csak kisebb összeg, felvehető; ha nagyobb, úgy még egy félévig sétálhat.

E miatt vásárol drágán a főváros. Az eladó ismeri a szokást s az ajánlatát a várakozási idő kamatterhével drágítja.

De mindez csakis akkor megy ilyen tempóban, ha a számlatulajdonos nem sajnálja az utánajárást.

*

Ezek a közigazgatási furcsaságoknak első részletei. Valamennyit felsoroljuk. Talán használunk velük; talán rájuk tereljük a figyelmet. Ma nem látja őket senki, de nyög a terhük alatt az egész város.

A bérkocsi-ipar rendezése.

A napilapokban egy részletesen ismertetett memorandum jelent meg, mely a bérkocsi-iparosok sérelmeiről emlékezett meg. E sérelmek, a mennyiben jogosultsággal bírnak, minden esetre sürgős orvoslást igényelnek. Hogy azután a nagyközönség nem foglalja memorandumba az ő sokkalta jelentékenyebb sérelmeit, melyek a rendezést még sürgősebben igényelik, ez már nem a bérkocsik alkalmazottjaihoz tartozik, hanem a nagyközönség igazi képviselőihez, a sajtó munkásaihoz.

Vizsgáljuk meg mindenekelőtt a bérkocsiiparosok panaszait, melyeket a memorandum írói (mert ma már mindenki inkább irni, semmint tenni szeret) három főpontba foglalnak. Első és főkívánságuk, hogy a bérkocsiszámok nemcsak örökség utján, hanem egyszerű adásvétel mellett is átruházhatók legyenek. Másodsorban a számozatlan bérkocsisok és tulajdonosok ujbóli megrendszabályozását kivánják. S végül a kerületi kapitányságok kihágási biráskodását a központba óhajtanák áthelyezni, mert — úgymond — az eljáró hatóság így jobban megismeri a kihágások rendszeres elkövetőit.

De vajjon maguk is elhiszik-e azt, hogy az örökös panaszok forrása a fentvázolt kivánságok teljesítésével bedugul? Hiszen az is igaz és azt maguk a hatóságok is belátják, hogy a kérvényezők helyzete is gyökeres javulást igényel. Vizsgáljuk meg e helyütt mindenekelőtt a mindjobban megrosszabbodott helyzet valódi alapokát. Már a rendőrség multévi jelentésében is kifejezésre jut, hogy a bérkocsik száma nem tüntet fel a mult évihez képest emelkedést, s nagyobb kocsiszükséglet a város rohamos emelkedése daczára nem mutatkozik. Ezen körülmény abban leli magyarázatát, hogy a közuti vasutak lóüzeme az összes vonalokon villamos üzemre ment át s igy a közönségnek a közlekedésre való igényei, a hálózat nagy kiterjedésénél fogva — csaknem teljesen kielégitést nyernek.

A villamos üzemü közlekedés tehát a mily kedvező a nagyközönség igényeinek, époly sújtó azon szegényebb sorsú bérkocsiiparosokra nézve, kiknek létfentartását csak az egy kocsi és ló képezi.

A villamos hálózat berendezése folytán azon első osztályú bérkocsiállomások, melyek közelében villamos utvonal létesitve lőn, II-od és III-ad osztályú állomásokká redukálódtak.

Ennek eredménye lett aztán, hogy a szegényebb sorsú iparosok tetemes része mindinkább a hatóság és ipartestület támogatását kénytelen igénybe venni, s horribilis azon minden rendbeli kérvények száma, melyek csak egy évben az illetékes hatóságoknál egy és más baj orvoslása végett nyujtatnak be.

A rendőrség, a mint azt a nyomtatásban is megjelent rendőri évkönyv adatai tartalmazzák, úgy igyekszik a szegényebb sorsúakon segiteni, hogy a folyamodókat több izben vasuti kirendelésekben részelteti, vagy egy valamivel jobb állomásra helyezi. De ugyancsak ez a rendőri jelentés említést tesz arról is, hogy a vasuti kirendelésekkel oly nagymérvű üzérkedés folyt a vagyonosabb és megszorult iparosok között, hogy a kirendelési jegyek összevásárlása ellen megfelelő intézkedéseket volt kénytelen eszközölni. Mi történnék már most, ha a bérkocsi-számok is üzérkedés tárgyait képeznék? Az, hogy az összes számok csakhamar néhány élelmesebb vállalkozó kezeihez kerülnének, kik aztán úgy a közönségnek, mint a hatóságnak valósággal diktálhatnának. Nem helyeselhetjük tehát a memorandum első és főkivánalmát, mely e számok korlátlan tulajdonjogát szeretné az egyesek részére megszerezni. Azt azután mi is aláírjuk, hogy a számozatlan kocsikkal üzött visszaélések ezentúl bármily uton lehetetlenné tétessenek, de mindig csak akképen, hogy a nagyközönség e részbeni jogosult igényei sérelmet egyáltalán ne szenvedjenek Különben azóta, hogy a főkapitánynak e részben kiadott 48,976 fk. I. 97 rendelete életbe lépett, az a folytonos és szakadatlan harcz, mely a számozott és számnélküli bérkocsik tutajdonosai közt évek óta fennállott, intenzivitásából már is veszitett.

A memorandum azon további kivánalmát, hogy kihágásilag első fokban az eddigi második forum, a központ biráskodhassék, bajos lesz teljesiteni, mert ez a kihágási általános eljárásba ütközik, és ez általános eljárást egyetlen kihágás kedvéért megváltoztatni nagyon is bajos volna.

Mindezeknél azonban sürgösb orvoslást igényelnek a nagyközönség panaszai, melyek a fuvarmegtagadás és viteldíj-túlkövetelés nemzetközi baját hatványozottabban tüntetik fel.

Mellesleg itt felemlítendőnek tartjuk, hogy a bérkocsik és lovak ellen panaszok alig merültek fel, és a hatósági kocsivizsgálat alkalmával a tulajdonosok általán oly kifogástalan kocsikat, lovakat és szerszámokat mutattak be, melyek bármely világvárosnak is díszére válnának.

A taxaméter behozatalára vonatkozó tárgyalások — mert ezek alkalmazását még 1895. évben elvben elfogadta a főváros közrendészeti bizottsága — a lefolyt évben sem vezettek eredményre.

Ez valószinüleg abban leli magyarázatát, hogy a taxaméteren némi javítás szüksége még mindig mutatkozik, azonfelül a gyárosok ajánlatai is olyanok voltak, hogy azok a tárgyalás befejezését hátráltatták.

Pedig ketségtelen, hogy a taxaméter behozatalával a közönség panaszainak nagy része is egyszerre megszünnék; fuvarmegtagadás, viteldíj-túlkövetelés csak szórványosan fordulna elő. De a bérkocsiipar is nagyobb lendületet venne, mert ilykép megszünnék a közönség részéről is a jelenlegi nagy bizalmatlanság, mely a viteldíj túlszámítása miatt a bérkocsik igénybevételénél mutatkozik.

Elvitázhatlan ugyanis, hogy a közönség sok esetben csak azért nem vesz bérkocsit igénybe, mert a viteldíjjal nincs tisztában, vagy ha tájékozva van is, a kocsisok részéről nagyon sok kellemetlenségnek és zaklatásnak van kitéve.

A taxaméter behozatala még egy nagy horderejü dolgot is eredményezne, és ez az, hogy a tulajdonos és kocsis közötti viszony végre szabályoztatnék.

Ezidő szerint ugyanis a kocsis fizeti a napi keresményéből a tulajdon gazdáját, a gazda pedig, főleg ha több kocsija van, nem ellenőrizheti kocsisa keresményét.

Míg ha taxaméteres kocsik lesznek forgalomban, a kocsis egy fillért sem lesz képes visszatartani, a nélkül, hogy gazdája ezt észre nem venné, miután az óra a napi fuvarozás tekintetében teljesen megbizható tájékozást nyujt.

Ajánljuk mindezeket azok figyelmébe, kiknek kezei között az ujonnan létesitendő bérkocsi-szabályzat tervei már 2 év óta pihennek.

Hogyan lehet az épitési szabályokat megkerülni.

Az már régi baj, hogy a főváros minden intézkedése homlokegyenest ellenkezik egy még érvényben levő más intézkedéssel. Olyan furcsaság, azonban, a milyent most produkált a tanács és a közmunkatanács: nincs még semmiféle szabályrendeletben. Bizonyos körök sürgetésére a főváros meg akarja hosszabbitani a IX. kerületi Knezich-utczát az Erkel-utczáig azzal a feltétellel, hogy a telektulajdonosok az utcza területét ingyen engedik át. Ezt a kikötést a közmunkatanács is jóváhagyta, de hozzátette még azt, hogy az új utcza-területen a burkolást és egyéb közmunkát is a tulajdonosok tartoznak teljesiteni. A két szigorú határozat után egyik tulajdonos épitési engedélyt kér. A tanács elutasitja, mert az utcza nincs megnyitva, s mert az engedélyt kérő feltételei olyanok, a melyek a fővárost megokolatlan teherrel sujtanák. A közmunkatanács, a melyhez felebbezés útján jutott az ügy, az épitési engedélyt megadta. Mert az épületnek, ha a Knezich-utcza megnyilik, van megfelelő utczai frontja, ha az utcza nem nyilik meg, van elegendő udvara. A tanács most tárgyalta újra az ügyet s kimondotta, hogy az épitési szabály megkerülését nem engedi meg. A kért engedélyt semmi szin alatt nem adja ki, hanem utasitja a mérnöki hivatalt, hogy a megnyitandó utczára új szabályozási vonalat állapitson meg.

A jövő évi épitések.

A főváros öt millió forintot akar a jövő évben épitkezésekre felhasználni. Ez az összeg az egyes ügyosztályok között ekképp oszlik fel:

Az elnöki B. ügyosztály a Kerepesi-temetőben épitendő sirboltokra, új kápolnára, halottas-házra és ravatalozó-házra, járványkórház, termokémiai intézet s a különböző kórházak javitási munkáira előirányzott 1.062,400 forintot.

Az I. tanácsi ügyosztály a X. kerületben épitendő új plébánia-épületre és templomjavitásokra 52,000 frtot.

A II. tanácsi ügyosztály a Ferdinand-hídi diszkútra 1800 forintot.

A IV. tanácsi ügyosztály a főváros tulajdonát képező kaszárnyákra 40,387 forintot.

A VI. tanácsi ügyosztály a Károly-kaszárnya átalakitására, az Újvárosháza, Vigadó, Erzsébettéri kioszk és erdőőri lakásokra 497,045·89 forintot.

A VII. ügyosztály a VIII. Bezerédy- és Baross-utczai, a VII. dohány-utczai, a IX. Lónyai-utczai, az I. tabáni, az V. Sziget- és Ügynök-utcza sarkán, a III. óbudai, a IX. ker., kereskedelmi, az I. hadnagy-utczai iskolákra s a muzeumokra 1 114,292·68 forintot.

A VIII. tanácsi ügyosztály a közvágóhídi hütőberendezésekre és a vásárcsarnokok javitására 1.131,883 forintot.

A IX. ügyosztály árvaházakra és tüzoltó-épületekre 304,071·90 forintot irányozott elő.

A mérnöki hivatal esernyője.

A fővárosnak annyi ingósága van, hogy akármely fejedelmi házat felszerelhetne. A drágábbnál drágább plüssbutoroktól, modern lakásberendezésektől le az egyszerü konyhaasztalig: van mindene. Garniturák hevernek a raktárakban, a melyek ódivatú fotelek, ősi karosszékek, finom perzsa szönyegek s egyszerü vászonfutókkal vannak még tele. Luxus-tárgyak: képek, szobrok, nippek százával; finom selyemfonalak, még a török világból, japán gyertyák, márvány konzolok: szóval van mindene: *de esernyője, igazi városi esernyője még nincs.* S ez a hiány a tanácson mulik. A mérnöki hivatal ugyanis, a melynek az utczai bejárásoknál szüksége van esernyőre, a minap akart egyet rendelni egyik előkelő optikus czégnél, a ki a fővárossal szerződéses viszonyban áll, a tanács azonban azzal a megokolással, hogy az optikus esernyőt nem szállit, a megrendelést nem utalványozta.

Az elüljáróságok költségelőirányzata.

A kerületi elüljáróságok most terjesztették be a tanácshoz a jövő évi költségelőirányzat tervezetét. A tiz kerület összesen 4.020,116 korona kiadást irányoz elő, a melyből az I. kerületre: 514,926, a II. kerületre: 292.791 korona, a III. kerületre: 391,360 korona, a IV. kerületre: 163,498 korona, az V. kerületre: 414,090 korona, a VI. kerületre: 627,348 korona, a VII. kerületre: 390,847 korona, a VIII. kerületre 285,416 korona, a IX. kerületre: 452,610 korona, a X. kerületre: 487,230 korona jut.

Az előirányzat fontosabb tételei: Hivatalos helyiségek szükségletei, jókarbantartás, világitás, tisztogatás, napszámosok 41,000 korona. Bérkocsikiadások 38,450 korona. Népoktatási

épületek jókarbantartása 167,202 korona. Fillokszera ellen való védekezés: 58,227 korona. Nyilvános parkok munkái, utak jókarban tartása 156,400 korona. Bel- és kültelkiutak stb. jókarbantartása 1.375,291 korona. Utczák, terek jókarbantartása, kövezetjavítás 720,957 korona. Utczák és terek tisztogatása 759,729 korona. Lelenczek és árvák gondozása 102,732 korona (ebből a IX., kerület kér 51,000 koronát).

A szegényalap terhére kiosztandó segélyek czímén külön 271,760 koronát kérnek. Ebből a VI. kerületre 38,000, a VII-re 40,000, a VIII-re 50,000, a IX-re 24,000 korona esik.

A *bevételeket* 4.236,742 koronában irányozzák elő, a melyből az I. kerületre 331,310, a II. kerületre 217,786, a III. kerületre 159,266, a IV. kerületre 197,659, az V. kerületre 388,470, a VI. kerületre 787,618, aVII. kerületre 753,108, a VIII. kerületre 671,606, a IX. kerületre 405,530, a X. kerületre 324,290 korona jut.

A rendőrség havi jelentése.

A székesfőváros közigazgatási bizottsága előtt az elmult június hónapra vonatkozó közbiztonsági állapotokról a főkapitány a következő, itt csak főbb vonásaiban vázolt jelentést terjesztette elő:

Az ember élete és testi épségére vonatkozó több oly bünczelekmény lett elkövetve, melyek kiválólag a családi élet nyomorából fakadtak. Egy divatárusleány a városligeti tóba dobta előbb megfojtott gyermekét, a Kisfuvaros-utczában egy napszámosnő gyermekei a mérgezés tünetei között haltak el, a Bem-utczában egy napszámos szóváltás közben agyonszurta gyermekét, a Nagyfuvaros-utczában pedig egy kitiltott csavargó összeperelt a vele vadházasságban élő nővel, kit késsel agyonszurt; — aztán a rákoskereszturi temetőben történt egy szerelmi kettős gyilkosság, pedig a férfinak és a nőnek is külön házastársa volt.

Statisztikailag ugyan megállapítható, hogy a forró június hónap a szerelmi viszonyok kötésének és elszakadásainak kiváló hónapja, csakhogy a mi ideji júniusunk bizony a legkevésbbé sem volt oly forró, mely a sok családi és szerelmi drámát megmagyarázhatóvá tenné, azonban változékony volt, mint ama szerencsétlen emberek kedélyvilága.

Mindezekben azonban kiváló tényezőnek kellett felismerni a tömeg nyomort, és aztán az alsóbb néprétegekben uralkodó morális fogyatkozást, melyet csak alapos népnevelés tehet jóvá.

Orvosrendőrileg bonczolva lett az elmult hóban 58;

ezekből akasztott	1
meglőtt	7
vizbefult	7
mérgezett	4
egyéb módon	4
baleset folytán	4
halál ok eddig ismeretlen	28-nál
talált hulla	3
górcsövi vizsgálat	3 esetben.

Mennyi tragikum rejlik ez esetek mindegyikében, melyek a száraz statisztika keretéből is szinte kikiáltanak!

244 új utcza.

A főváros, ha az alább ismertetendő tanácsi tervhez a közmunkatanács hozzájárult, rövid idő mulva 244 új utczával lesz gazdagabb. Az új utczák a szabályozási tervben már fel vannak véve, a főváros tanácsa pedig nevet akar adni nekik. Az elkereszteléssel a mérnöki hivatalt bizták meg, a melynek ma beterjesztett javaslatát, miután az utcza keresztelés nem a tanács joga, tárgyalás végett áttették a közmunkatanácshoz. Az új utcza nevek közül megemlitjük ezeket:

I. kerület: Irén, Dániel, Csiz, Pinty, Bartha, Deres, Klára, Bornemissza, Cserepár, Etele, Böszörményi, Zenta, Radetzky stb.

II. kerület: Marczipáni, Felvinczi, Alvinczi, Nyil, Pázsit, Ijj, Ákos stb.

III. kerület: Anikó, Dósa, Keve, Zaránd, Petur, Emőd, Törtel, Kadosa, Emere stb.

V. kerület: Turócz, Lajta, Morva.

VI. kerület: Gács, Faludy, Tomori-tér, Tomori-utcza Forgách tér stb.

VI.—VII.—X. ker. kültelkek (Alsórákosi rétek, Nagy-szugló, Törökőr területén): Gvadányi, Komolsz, Egressy, Kövér Lajos stb.

VII. kerület: Barabás, Dénes, Izabella-tér stb.

VIII. kerület: Reviczky-utcza, Reviczky-tér, Jezsuita-tér, Visi-utcza Orczy-tér.

IX. kerület: Nádasdy, Simonyi, Mentsvár-utcza X ker. Ciprus, Zsoldos, Zách; *Rákostalva*: Vértes, Álmos, Zalán, Váltó, Pogány, Belezvai, Kendeffy.

A többi név részben egyszerű keresztnév, részben az állatvilágból és az iparágak köréből van véve.

Az első eltolt ház.

A tanács végleg elhatározta, hogy 75,000 frtért eltolatja a mester-utczai egyemeletes iskolát. Az eltolás végrehajtására vonatkozó terveket a vállalkozók a mult héten nyujtották be a tanácshoz. A tervek szerint az épület alágerendázását augusztusban kezdik meg s az egész eltolással októberben annyira elkészülnek, hogy az iskolát átadhatják a használatnak.

Az iskola beépitett része 1764 négyszögméter, a melynek súlya 8618 tonna. Az iskola tulajdonképpeni súlya azonban csak 7667 tonna, mert a belső üres területre eső 951 tonnát az összsúlyból le kell vonni.

Az épületet először felemelik és csak azután tolják el. A felemeléshez a falak mentén 508 drb. tartó vasgerendát helyeznek a melyeknek mindegyike 19·5 tonna hordképességű. Ezek alá a hosszában fekvő vasgerendák alá ugyanannyi, egyenkint 43 tonna hordképességű fagerendát fektetnek keresztbe s ezek alá helyezik az emelő csavarokat.

Minden gerenda alá két emelő csavar jön, úgy hogy az épületet 1016 csavargép emeli, a melyeknek az emelő képessége 25,400 tonna. Mikor az épületet felemelték aczélhengereken nyugvó sinekre eresztik le, s ezeknek a hengereknek a segitségével tolják a már előbb felépitett új alapra.

Az összes gépezeteknek perczenként egyszerre kell működniök s a toló csavarokat 300 munkás kezeli. A közoktatásügyi miniszter a főváros kérelmére hajlandó abba beleegyezni, hogy az új alapra állított iskolában az előadásokat csak októberben kezdjék meg.

Hirek a városházáról.

Pillanatnyi fölvételek a városházáról.

A hol néhány évtized előtt még szekér, vagy postakocsi döczögött az országúton, ott ma sebes vonatok robognak át a vidéken; a „gyors“ stafétát fölváltotta a telegráf, s a lóvasút is — igaz, hogy nagy vegyi proczesszussal — átalakult már villamossá; ma talán még az ember is hamarabb hal meg, mint azelőtt, sőt úgy hírlik, hogy egyes hivatalokban még az aktákat is gyorsabban intézik el ma, mint évek előtt: szóval, minden, minden meggyorsul, csak a miniszteri elvi határozatok születnek meg a hagyományos lassú tempóban. Hiába, a csiga nem ül bicziklire s a belügyminisztérium sem tagadja meg önmagát: lassú marad, de ez legalább biztos. Ismerek egy várost, melynek deresedő hajú, derék polgármestere ma is agglegény, mivel szerelmes volt egy vállalkozó leányába, de az apa csak úgy volt hajlandó beleegyezni a frigybe, ha a városba bevezetik a villamos világítást, a melynek berendezését természetesen ő, a vállalkozó apa, végezné. A város hamarosan el is határozta a villamvilágítás bevezetését s szerződött is a vállalkozóval, aztán a szerződést elvi határozat hozatala végett felküldték a belügyministerhez, mert tudvalevőleg, ha a törvényhatóság valamely beruházással akarja megterhelni magát, ehez a belügyminiszternek elvi határozata, vagyis hozzájárulása szükséges. És mi történt? A szerződés fölment a minisztériumba, és még ma sem jött vissza. A vállalkozó időközben tönkrement, viruló szép leánya a kielégítetlen szerelem miatt lesoványodott, összeesett, végül sorvadást kapott és meghalt, most két esztendeje. A szegény, hajdan életerős polgármester pedig reszkető kezét ősz fürteibe mélyesztve, órák hosszat könyököl az ablakában, és várja az elvi határozatot. Ah, ezzel a miniszteri eljárással talán egyedül csak Borsodmegye törvényhatósága lehetne megelégedve, a melynek dunsztja sincs a törvényekről, s még azt sem tudja, mikor kell névszerint szavazni, mikor nem.

*

De félre e sötét képpel! Ha lassú a miniszter, annál gyorsabb a székesfőváros. Fürge tanácsnokai csaknem állandóan vonaton ülnek s a város kasszájából évenkint horribilis összegeket fizetnek ki a tanulmányutak költségeire. De, mivel sok a tanulmányozni való, a derék tanácsnokoknak egyáltalában nincs is idejök tanulmányozni, s ezekről az utakról többnyire ilyen alakban számolnak be idehaza:

(A ki Berlínben volt tanulmányúton) Micsoda sör!

(A ki Párisban volt) Micsoda nők!

(A ki Hollandiában volt) Micsoda szép királynő!

(A ki pedig Londonban volt) Micsoda London!

Ilyen gyors tanulmányutat tesz most Vaszilievics János tanácsnok, a VI. ügyosztály vezetője is, a ki két hét alatt három országban tanulmányozza végig a különféle adónemeket. Micsoda gyorsaság, ha meggondoljuk, hogy vaskalapos német szakférfiak két-három évtizedig is elrágódnak rajta, a míg valami adóreformot kiokoskodnak! A tanácsnok úr, a kit különben nagyon szép vidékekre küldenek (gondolom, a genfi tó mellé utazik), ezekhez a német vaskalaposokhoz képest valóságos *Adó*-nisz a ki csak így fog majd hazatoppanni: jöttem, láttam, győztem! Hipp - hipp—hurráh! És nyakunkba röpít egy csomó válogatott új adónemet! Pl. a tanulmányi adót is. Mert a székesfőváros nem smuczig.

*

Hogy nem smuczig, azt szépen illusztrálják azok a röpködő százasok, a miket jutalomként lépten-nyomon osztogatnak az ügyosztályokban. Szegény fogalmazók már torkig vannak a sok jutalommal s úgyszólván el sem akarják már fogadni. Az ügyosztály megcsinál valamit, a mi kötelessége: rögtön kész a jutalom. A mit meg is kapnak, s tulajdonkép azért jutalmazzák őket, a miért voltaképen a fizetést kapják. De nehogy azt higyje valaki, hogy ennek a nagy gavallériának nincs határa, elárulhatjuk, hogy van a városnak mostohagyermeke is. Ez a kezelés, a kiadó, iktató, levéltár (no, no!), ahol legtöbbet dolgoznak a kis tisztviselők, jutalmat vagy segélyt pedig a legritkább esetben és szűk marokkal kapnak. Itt már nem röpködnek a százasok, mint a sült galamb, s ha valakinek már a nyelve lóg az anyagi gondoktól, akkor is nagy kínnal szavaznak meg a számára egy ötven forintot; ezen is előbb hetekig kotlanak.

*

Hanem nem csoda, ha erre már nem telik szegény székesfővárosunknak. A mi pénz másutt nem folyik szét, rámegy a mindenféle hasznos irodai beszerzésre. Pl. van egy fajta finom, fehér, puha itatóspapír (igen hasznos!), a miből 100—100 métermázsájával rendelnek meg ama bizonyos, hazai papírgyárosnál. Ugyanez a gyáros liferál olyan czeruzákat is (à 4 doboz), a melyeket abszolute nem lehet megfaragni, mert a belök elejétől-végig darabokra van törve. Nem megvetendő az az 50 (ötven) orsó selyemfonál sem, a mit havonkint fogyasztanak az egyes tanácsi ügyosztályok (valóságos selyemtenyésztés, — visszájáról); szép mennyiséget tesz ki az a számtalan kiló gyertya is, a mi szintén az irodai beszerzésekhez tartozik, noha a villam- és Auer-féle lámpák mellett, legalább a hivatalban, semmi néven nevezendő szükség nincsen reájok, hacsak nem eszi valaki, mert a gyertya tudvalevőleg rendkívül ízletes eledel, s vannak, a kik talán szeretik. Valószinű, hogy ehez a rengeteg világító szerszámhoz kell az a 10 nagy csomag (összesen 100 pakli) gyufa is, a mit egy-egy ügyosztály havonkint oldott állapotban megiszik. Lehet, hogy még több gyufa és gyertya is fogy, de ezt már senki sem mutatja ki hivatalosan. Végre is, mi ott egy pár száz csomag Millygyertya, a hol fiakkerre és bankétre tízezreket dobnak ki az ablakon?

*

Az ablakról szólva, nem tudom, miféle logika révén, eszembe jut Ős-Budavára. Ott is vannak tudniillik ablakok, a melyeket azonban néha lefüggönyöznek. Nos, ennek az Ős-Budavárának a város tudvalevőleg újabb 5 évre megadta a konczessziót, bár a mérnöki hivatal, a mely az épületeket megvizsgálta, mint arról mi már megemlékeztünk, olyan véleményt adott, hogy „ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes“. Se hideg, se meleg, de mégis inkább meleg, mint hideg. Mivel abban a veleményben vagyunk, hogy olvasóink

közül nem mindenki van tisztában, hogy milyen hivatalos vizsgálat lehet az, a mely csak ilyen ingadozó eredményre tud jutni, bátrak vagyunk hivatkozni arra a bájos hastánczosnőre, a ki a vizsgáló-bizottságot fogadta; aztán arra a másik „bájos"-ra, a ki a bizottságot tovább fogadta, s bizonyára mindenki hamar tisztába jöhet vele, hogy ilyen körülmények közt a bizottság a legszorgosabb mérnöki vizsgálat után sem adhatott más szakvéleményt Ős-Budavára berendezéséről, mint a mit adott: „Ha akarom vemhes, ha akarom nem." De hát: ki ne akarná!?

*

U. i. Van Matuska alpolgármesternek egy hajlított végű szép nád-sétapálczája, arany gombbal és arany karikával a fogantyúján. Ezt a pálczát akkor adta át a portásnak egy libériás inas, a mikor Matuska alpolgármester lett, úgy azonban, hogy nem nevezte meg az ajándékozót. És az alpolgármester azóta mindig ezzel a szép sétabottal jár, noha ma sem tudja, kitől kapta.

Ilyen czifra sétapálczák azok a közigazgatási bejárási megbeszélések, mérnöki hivatali és egyéb szakvélemények, a melyekkel a székesfőváros tetszeleg magának. Senki sem tudja, hogyan és micsoda logikai alapon bújtak ki a föld alól, de azért a város mégis mindig ezekre támaszkodik. Igaz, hogy aranyos a fogantyújok.

A közmunkatanács szünete.

A közmunkatanácsnak a mult héten volt az utolsó ülése az őszi szezon előtt. Szeptemberig ülést nem tartanak; rendkivüli ülést is csak arra az esetre, ha a kuria telkének eladását még a nyár folyama alatt el kellene intézni.

„Rákos" megörökítése.

A Rákosfalvai Közművelődési Egyesület és az V. ker. választmány a történelmi nevezetességű Rákosmezőt meg akarják örökíteni s arra kérték a fővárost, hogy a most *Rákosfalvának* nevezett nyaralótelepet *Rákosmezőnek* vagy *Rákosnak* nevezze el. A mérnöki hivatal s utóbb a középitési bizottság állást foglalt az elnevezés ellen, mert a történelmi adatok szerint Rákosmező egészen más helyen van, mint a mostani Rákosfalva, s az új elnevezés a történelem meghamisítása lenne. Az utak, terek stb. elnevezése különben nem a fővároshoz tartozik, hanem a közmunkatanácshoz s igy annak kell eldönteni, hogy a *Rákosmező*, vagy röviden *Rákos* nevet melyik terület viselje.

A tanács a pinczelakások ellen.

Az épitésügyi szabályok értelmében pinczelakást csakis olyan házban engedélyeznek, a melynek családi ház jellege van, igy a Tisztviselőtelepen. A közmunkatanács mindamellett megengedte nemrégen, hogy egy kétemeletes házban, a melyben csak három lakás van, a házmesteri helyiséget a pinczében helyezzék el. Ezen az alapon azután többen is kérték a főváros tanácsát, hogy kétemeletes házakban engedje meg a pinczelakások épitését. A tanács azonban szigorúan ragaszkodik az épitésügyi szabályokhoz s kimondotta, hogy pinczelakásokra, a melyeknek kiirtása közérdek, épitési engedélyt nem ad.

A magyar ipar.

A magyar iparnak minden pártolás daczára folytonosan élet-halál küzdelme van a külföldi s főkép az osztrák iparral szemben a fővárosi közmunkáknál. A legújabb ipar konfliktus a lipótvárosi bazilika márvány padlózatánál tört ki. Két magyar és egy salzburgi czég pályázott. Az egyik magyar czég az egész templom márványpadlózatát 24.250 forintért, a kupola alatti padlózatot 9794 forintért; a másik magyar czég az egészet 31.000 forintért, a kisebbet 11.620 forintért akarja megcsinálni. A salzburgi czég az egész padlózatot 25.220 forintért, a kupola alatti részt 13.280 forintért hajtandó számítani. A templomépitési bizottság a salzburgi czég ajánlatát fogadta el, mert jobb, tartósabb márványt használna mint a magyar czégek. A tanács a határozatot, a melynek meghozatalánál szakértő nem volt jelen, megsemmisítette s a bizottságot új határozathozatalra utasította.

Hiány a bevételekben.

A főszámvevő a napokban értesitette a tanácsot, hogy a községi alap bevételeinek egyes ágában az eredmény az előirányzaton jóval alúl maradt. A községi adópótlékot az első félévre 1.600,000 forintban irányozták elő, az eredmény 1.566,611 frt, a végrehajtási díjak előirányzata 39,000 frt, az eredmény 23,880 frt. Ezeken kivül nagyobb (100,000 frtra rugó) csökkenés van az átiratási díjaknál.

A siketnémák háza.

Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter állandó hajlékot akar adni a budapesti siketnémák intézetének. A közhasznú intézmény bérházba szorulva nem fejlődhetik s a jelentkezők nagy részét nem fogadhatja be. A miniszter arra kéri a fővárost, hogy segítse a siketnémákat az állandó hajlékhoz s ennek a czéljaira adjon megfelelő telket. A mérnöki hivatal a Kemnitzer- és Izabella- utcza sarkán (értéke 32.427 forint) a Bezerédy- és Aggteleki-utcza sarkán (értéke 18.720 forint) és a Kun- és Alföldi-utcza sarkán levő fővárosi telkek egyikét javasolja átadni.

A főváros rendőrségi kvótája.

A belügyminisztertől felhivás érkezett a fővároshoz, hogy a mult évről hátralékban maradt 250,376 forint 59 krt., a melylyel a rendőrség eltartására tartozik, mielőbb fizesse meg. A rendőrség tavalyi kiadása 1.753,774 forint 61 kr., a rendőri bevételek összege 101,025 frt 42 és $^1/_2$ kr. A tényleges kiadás tehát 1.652,753 frt $18^1/_2$ kr., a melyből 836,376 frt 59 kr., a fővárost terheli. Erre a főváros tavaly 576,000 frtot fizetett, a hátralékos 250,376 frt 59 krt most kell lefizetnie.

Iskolaszéki tagok választása.

A tanács felhivta az igazoló választmányt, hogy a fővárosi iskolaszéki tagok választására tegye meg a szükséges intézkedéseket. A választás a főváros valamennyi kerületében szeptember közepén az iskolai beiratások után lesz. Kerületenkint az I. kerület 80 rendes, 40 póttagot, a II. kerület: 50 rendes, 25 póttagot, a III. kerület: 30 rendes 15 póttagot, a IV. kerület 20 rendes, 10 póttagot, az V. kerület: 40 rendes, 20 póttagot, a VI. kerület: 30 rendes, 15 póttagot, a VII. kerület: 50 rendes, 25 póttagot, a VIII. kerület: 60 rendes, 30 póttagot, a IX. kerület: 60 rendes, 30 póttagot, a X. kerület: 40 rendes, 20 póttagot választ.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. augusztus 7. 30. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A „Magyar Székesfőváros“ a törvényhatósági szünet alatt (julius és augusztus hónapokban) kéthetenkint egyszer — 8 oldalon — jelen meg.

Budapest közlekedésügye.

Ünnep nélkül, zajtalanul Budapest egyik nagy alkotása élte meg tízesztendős alapítását: a villamos vasút. A mit a főváros e tíz esztendő alatt forgalomban, felvirágzásban elért, abban nagy része van a villamosnak, a mely gyors szárnyán valósággá teszi azt a mondást: az idő pénz.

S a villamos vasút tízéves pályája alatt kiszámíthatatlan vagyont adott édes mindnyájunknak: az idővel. A melyre ma már, a mikor majdnem 190 kilométer hosszú a közuti sinhálózat, vigyáznunk sem kell. A villamos siet velünk s mi az idővel.

Közgazdasági, társadalmi hasznát a vasútnak nem kell ismertetnünk. A modern kor való értéke szerint becsüli a vasutat, a mely ezrekről gondoskodik s milliókat szolgál.

Csupán a főváros nem tudja megbecsülni. Számít a haszonra, a melyet a vasútból kaphat, de nem törődik azokkal a kötelezettségekkel, a melyeket a vasutak megtartása érdekében teljesítenie kellene.

Szerencsétlen viszonyaink egyrészt úrrá tették a várost a vasutakon — névleg, másrészt a kormány apránként megfosztja minden befolyásától.

A nagy vasuti hálózat, az óriás vagyon, a mely részvényekbe fektetve termi busás kamatjait, érthető vágyat kelt maga iránt ott, a hol a hatalom is, az erő is megvan a megszerzésre. S ebben az irányban a kereskedelmi kormány törekvéseit félreérteni alig lehet.

A főváros pedig még arra is alig szánta rá magát, hogy a közlekedési ügyeket külön ügyosztályra bízza. Nem tette ezt mindaddig, míg végre abba a helyzetbe jutott, hogy az új ügyosztály életbeléptetésével egy másikat megszüntethet. A mikor erre kilátása volt, határozott, fel akarta állítani a közlekedési ügyosztályt. S most újra a kormány lép közbe. Megengedi az új szervezet létesítését, ha a megszüntetésre itélt adóügyosztályt is fentartja. A mi azt jelenti, hogy nem lesz vasúti ügyosztály, mert nincs rá pénz.

A kormánynak ezzel az elhatározásával a főváros elesik egy életbevágó, fontos intézménytől. A közlekedési ügyosztály avatott kezekben Budapest közlekedésügyét tökéletessé fejleszthetné a szárazon, valamint a vizen, a mely ma még kezelés nélkül áll. A vizen való közlekedés irányítására, fejlesztésére a főváros nem foly be. Nincs hozzávaló szakszervezete, tapasztalata.

S ha elesik a közlekedési ügyosztály, vele mérhetetlen károkat fog szenvedni a város. A vasutak azért virágzanak, fejlődnek, de a gyömölcsöt más tépi le.

A pazarlók.

Olykor-olykor a költségvetések tárgyalásakor felpanaszolják a tulságos költekezést. A pénz fogy mint a szalma és senki sem törődik azzal, honnan kerül, minek a rovására történik a kiadás. A költségvetés keretei, bár a törvényhatóság megállapítja, a miniszter jóváhagyja, gyönge korlátok, a melyeken hol a tanács, hol a törvényhatóság gázol keresztül.

Rendetlenség támad e miatt a háztartásban, a mely biztos irányban nem kezelhető. A plusz és a minusz csak papiroson áll egymással békességben. A gyakorlatban a minusz a győztes, mert minden követelést kiegyenlítenek hiteltúllépéssel, rendkívüli kiadásokkal.

A háztartás egyensúlya e miatt inog. A hatalmas számoszlopoknak szilárd alapjuk nincs, mert mindig akad olyan vakmerő, a ki a jól megépitett oszlopból egy-egy darabkát, néha erősebb részt letör.

Így bukdácsol azután a főváros háztartása a deficit örvényében a költségvetés fixirozott tételeinek számba nem vevése miatt. Most ezt a rossz szokást meg akarja szüntetni a polgármester. Rendeletben óvja, tiltja a tanácsot a túlkiadásoktól. A rendelet czélját tiszteljük, eredményt azonban nem várunk tőle, mert a tanács ott ad ki többet — bejelentés nélkül is — a hol fedi a törvényhatóság; a városatyák akaratát pedig rendelettel rendbehozni kissé bajos.

A polgármester rendelete ez:

Legutóbb az 1898. évi zárószámadás tárgyalásának alkalmával birálat és méltó kifogás tárgyává tették azt az eljárást, hogy a főváros háztartásában a költségvetési hiteleket nem a megállapitott keretek szigorú megtartásával használják föl. Túllépik a hitelt a nélkül, hogy a hitelösszeg elégtelen voltát előzetesen bejelentenék. Ha pedig bejelentik, nem várják meg a hitel engedélyezését s az engedély megadása előtt eszközölnek kiadásokat. Sőt túllépik a hitelt a nélkül, hogy akár előzetesen, akár utólagosan bejelentenék.

A főváros mindinkább sulyosodó pénzügyi helyzete a költségvetési hitelek fölhasználása körül a legfokozottabb óvatosságot követeli, másrészt ilyen eljárás mellett nyilvános háztartást a kellő mederben tartani nem lehet. Fölhivom tehát az összes elnöki és tanácsi ügyosztályok vezetőit, hogy a jövőben valahányszor a rendelkezésükre bocsátott hitelösszeg elégtelennek bizonyulna, a várható további szükségletet azonnal jelentsék be a tanácsnak. Az új hitelösszegnek rendelkezésükre való bocsátása, illetőleg a tanács vagy a törvényhatósági bizottság fölhatalmozása előtt az eredeti hitelösszeg keretén túl ne terjeszkedjenek.

Ha a költségvetésben előre nem látott olyan szükséglet merül föl, a melynek mértékét előre megállapitani nem lehet, a számvevőség köteles a hiteltúllépések összegét olyan időben bejelenteni, hogy a fedezetről az év vége előtt gondoskodni lehessen. De még ebben az esetben is előzetes jelentést kell tenni a tanácshoz s az új hitelre tanácsi felhatalmazást kell kikérni.

Jelen rendeletem lelkiismeretes végrehajtására különös súlyt helyezek s előre figyelmeztetem az összes hivatalok és intézetek vezetőit, hogy minden késedelmet vagy mulasztást kérlelhetetlen szigorúsággal fogok megtorolni s minden szabálytalanságért a hivatal vagy intézet vezetőjét személyesen fogom felelősségre vonni.

Halmos s. k., polgármester.

A Gellérthegy szakadozik.

Szinte hihetetlen az a közömbösség, a melylyel a hatóságok a közönséget fenyegető nagy veszedelmek elhárításában eljárnak. Hónapok óta sürgeti az I. kerületi elüljáró, hogy a Gellérthegy pesti oldalát a Rudas-fürdőtől a Ferencz József-hidig tisztitsák meg a laza szikladaraboktól. Az egész hegyoldal telve van megazult kőtömegekkel, a melyek kisebb-nagyobb darabokban letöredeznek s fenyegetik az alattuk járók életét. Itt-ott óriás darabok függnek, a melyek lezuhanásukkal porrá morzsolnák a vasuti kocsikat is. A mérnöki hivatal sürgeti folyton, hogy a veszedelmes sziklatömegeket távolitsák el, de arról a föltételről, hogy a közlekedést a hegy alatt egy hónapra teljesen szüntessék be, sem a rendőrség, sem a közuti vasút nem akar tudni. A mérnöki hivatal ujabban azt proponálta, hogy a munka területén legalább reggel 9-től $^1/_2$12-ig és délután $^1/_2$3-tól 6 óráig szüneteljen minden közlekedés, de a rendőrség ebbe sem akar beleegyezni. A veszedelem a tárgyalás alatt ott függ a hegyoldalon, a melynek tövében naponként ezrek fordulnak meg s a hatóságok nem tudják egymást megérteni, a mig egy összezuzott villamos nem kényszeriti őket engedékenységre.

A víz-szakértők.

A víz mindig kérdés, alku, panasz és épités tárgya volt, a mióta a fővárosban több a lakó, mint a termelt víz. A hatóságok egyre csak biztatták a közönséget: lesz jó víz, sok víz, csak még százezer forintot; még tíz kutat, rá egy fél milliót; még tíz kutat, még egy fél milliót. S a kutak egymásután nyelték a százezreket, de vízet nem adtak.

Tavaly e miatt szörnyen megharagudott a közgyűlés. Még adta teremtette is járta. Rém sok panasz volt a rováson. Egyszerre kiöntötték mind.

Piszkos a víz. Kevés a víz. Rossz a víz. Kiabálták az emberek.

Oda a tizenöt millió, siránkozott a nép.

A vízműveket rosszúl épitették, suttogták a szakértők. Vertikalis kút — horizontalis kút, járt szájról szájra. Pártja volt ennek is, annak is. Vize egyiknek sem.

Az interpelláló városatyák vért szomjaztak víz helyett s a polgármester kétségbeesetten tanulta a „kimerítő választ".

Nem ért semmit a törekvése. Az emberek dühösek voltak. A háztulajdonosok rettegtek az új vízdíjszabályzat újabb terheitől; hisz alig tudták megölni a szerencsétlen vízórát s már is új veszedelem.

Végre itt volt a nevezetes közgyülési nap. A mikor megütközik a horinzontális kút a vertikalissal. A mikor ki fog sülni, hogy ki ad több vizet; az-e, a ki nem kapott mandátumot az épitésre, vagy az, a ki épitett is.

Az összeütközés rettenetesnek igérkezett. Előrelátható számos vizihalottnak kellett volna boritani a csatateret. Az ütegek dum-dum golyókkal telve készen állottak. A szószórok kifent bajuszszal, neki düllesztett mellel vártak sorra.

De ime! A döntő perczben fehér galamb olajággal repül a víztől feldühödt tömeg közé s a küzdelem elül, mielőtt megkezdődött volna.

A polgármester leszerelte a dum-dum lövegeket. Kijelentette, hogy a veszekedésnek nincs alapja. Senki sem érti a víz teknikáját. Mi okból s mily alapon akarnak tehát veszekedni? Előbb szakérteni kell az ügyet, azután lármázni. Szakértelem nélkül tárgytalan az egész.

S a tömeg arcza kiderült.

No persze! Ezt előbb is tudhattuk volna. Majdnem hihetetlen, hogy milyen bolond módon neki akartunk esni a dolognak. Hamar elő a szakértőkkel.

A polgármester rögtön elősorolta őket. Két külföldit: Mansergh James londoni és dr. Lueger Ottó stuttgarti vízszakértőt, meg három honi szakembert: dr. Wartha Vincze és Kovács S. Aladár műegyetemi tanárokat és Jász Dezső miniszteri főmérnököt.

Re bene gesta . . .

A háború elmult, kibékültünk a vízzel, tavaly deczember 7-én.

A szakértők munkáját azóta folyton várjuk. Igaz, hogy határozott időt nem mondottak, de alig hihető, hogy ilyen fontos kérdésben sokáig habozzanak. A két külföldi már eleget is tett a kötelességének. Beküldték a szakértést és felvették a honoráriumot. A három magyar azonban hallgat. Nem adnak életjelt magukról. Mintha nem is kaptak volna megbizatást. Pedig szép honorárium vár rájuk. Vagy éppen ettől félnek? A főváros iránt érzett szeretetük nem engedi, hogy épp az ominózus víz ügyében jó véleményt mondjanak?

Mindenesetre csodálatos, hogy feleletükkel annyi ideig késnek. A polgármester úr bizalmasan megkérdezhetné tőlük, hogy mikor adják meg a szakvéleményt, a melyre lázasan vár a főváros.

Mert addig nem iszunk vízet (pedig van elég), a mig meg nem szakértették: jó-e, nem baczillusos-e, megéri-e a drága milliókat? Azért hát tisztelt honi szakértő urak, csak mielőbb elő a véleménynyel. Elég arra kilencz hónap; hisz a sertésközvágóhid szakértőinek csak négy hét kellett. Önök se feszítsék tovább az érdeklődés hurjait. Hisz a fővárosnak ugyis mindegy, 15 millióba került-e a vízvezeték, vagy 50,000 frttal többe, mert szakérteni kellett. A fő, hogy meglegyen a vízmű is, a szakvélemény is.

Beteg iparosok.

A tiszti főorvos mindig aktualis. Avult dolgokkal ő nem áll elő. Pontosan tudja, mikor ontja a tifuszt, a hasi hagymázt és egyéb nyavalyát a vizvezeték s a kellő pillanatban odadörgi a népnek: ne igyál vízvez . . . azaz nem is ezt, hanem azt mondja: csak ásványvizet igyál! S míg Kájlinger dühében földhözcsapja a rosszul szelelő worthingtont, az ásványvíz beborult egéről villámgyorsan oszlanak a fellegek. Igaza van-e a tiszti főorvosnak, vagy Kájlingernek van igaza? nem tudható.

Mindakettő okos ember. Mindakettő érti a maga szakmáját. A tiszti főorvos tudja, hogy mitől ered a tifusz, stb. De Kájlinger is tudja, hogy mit lehet kapni a vizétől. Persze, a két szakember véleménye között épp a miatt óriás az eltérés.

A t. főorvos tifuszt lát a vizvezetékben; Kájlinger pedig azt állítja, hogy az ő jó vizétől csökken a tifusz. Az egyik védi a közönséget a vizvezetéki víztől, a másik az ásványvíztől, a melyet Pesten éppúgy hamisítanak, mint a lisztet, vagy a fahéjat.

A közönség pedig elveszti a fejét a hadakozásban s dühösen iszik — sört, a melyhez épp most szabják a négydecis köntöst.

A sörtől, víztől, tifusztól egy ugrás a tüdőbaj, a melynek korlátozására most csinálják a szanatoriumot. A nagy tanakodásban aztán csak előáll a t. főorvos és kijelenti, hogy a tüdőbaj — rettentő módon grasszál a fővárosban.

Különösen a pinczeműhelyekben dolgozó iparosok közül szedi áldozatait. (Mit mindent észrevesznek nagysokára! Szerk.) A nagy halálozási szám megdöbbentette az egészségügy vezetőit, a kik hosszas kutatás után jöttek rá a pusztító okra. Úgy találták, hogy a pinczében dolgozók életkora kisebb a többiekénél. Ezt ugyan rég tudhatták volna, de hálásak vagyunk a felfedezésért így is.

Kimondhatatlanul jól esnék, ha a t. főorvos egyszerre becsukatná az összes pinczeműhelyeket. Azokat, a melyekben nyomdászok és egyéb iparosok kinlódva dolgoznak, de azokat a pinczéket is, a melyekben élelmi szereket gyártanak és árulnak. A ház alatt csatornacsövek között elhelyezett gyümölcs-, zöldség-, pálinkapinczék épp olyan terjesztői a legválogatottabb betegségeknek, mint akármely pinczeműhely. Azért kell azokat is becsukatni.

De ne új szabályrendelettel, hanem a már meglevő közegészségi törvény, építésügyi szabályzat s egyéb e téren alkalmazható kényszer útján. Új szabályrendelet csak szaporítja a paragrafusokat, a nélkül, hogy eredménye lenne. Olyan lesz, mint a füst ellen való harcz. Csináltak szakaszt a gyárkéményfüst ellen, de nem hajtják végre. Miért? Mert anélkül is kötelezhetők a gyárosok a füsttelen tüzelésre. S miért nem használják ezt a tüzelést? Mert nem tudják, hogy a sok szabály közül melyik az, a mely rájuk vonatkozik.

Így! Nem kell tehát új szabályrendelet a pinczeműhelyekre. Ki lehet őket irtani a nélkül is. Csak legyen, a ki kiirtja őket.

A calcium carbid.

A nyugati pályaudvaron a multkor pusztított tűzvészről a külföldi lapok is megemlékeztek. Ez úton értesült a dologról a bajorországi Füssen községbeli járáshatóság, mely ebből az alkalomból a szokásos diplomacziai út megkerülésével közvetlenül átírt a fővárosi tanácshoz, kérve, hogy adjon a tüz keletkezése felől tüzetes felvilágosítást. A lapok ugyanis a tüzeset okát a pályaudvaron felhalmozva volt calcium carbid felrobbanásában keresték, a melyet a nap heve okozott volna. A füsseni járáshatóság azt mondja, hogy ez lehetetlen, mert a calcium carbid bádog edényekbe zárva nem robbanhat fel. Ez azonban sem tudományosan, sem gyakorlatilag még kétségtelenül kipróbálva nincsen, a külföldi hatóságot pedig igen érdekli a dolog, mert Füssenben nagy calcium carbid gyárat akarnak már legközelebb felállítani, mely az ott nagy nyomoruságban tengődő számos munkáscsaládnak nyujtana biztos kenyeret, — azonban, ha a gyártandó anyag ilyen veszedelmeket rejt magában, a gyár felállítását nem fogják megengedni. Az érdekes megkeresésre a tanács a kellő adatok egybegyűjtése után legközelebb válaszol.

Jótékony pályázat.

A báró Wodiáner-féle 50,000 frtos alapítvány kamatainak szétosztására az alapítványt kezelő fővárosi tanács immár másodízben hirdet pályázatot. A valóban jótékony alap kamataiból tavaly is mintegy 25 tönkrement iparos és kereskedő részesült kisebb-nagyobb segélyben, s valószinűleg az idén is nagy számmal fognak a pályázók jelentkezni. A pályázat feltételei szerint a segélyben csakis Budapesten állandóan tartózkodó és önhibáján kívül elszegényedett, magyar honos, iparos és kereskedő részesülhet valláskülönbség nélkül. A pályázati kérvények, valamint összes mellékleteik bélyegmentesek és a tanácsi iktató hivatalban (Budapest, IV., Új-városház, földszint 3. ajtó) adandók be folyó évi szeptember 30-ikáig. A segély összege 50 frtnál kisebb és 300 frtnál nagyobb rendszerint nem lehet. A pályázati kérvényekhez mellékelni kell: 1. hatósági bizonyítványt a pályázó magyar állampolgárságának igazolására. 2. Olyan hatósági bizonyítványt (kerületi elüljáróságtól), mely a folyamodó életkora, személyi és családi viszonyainak feltüntetésén kívül igazolja, hogy teljesen vagyontalan és ez állapotba saját hibáján kivül jutott. 3. Hatósági bizonyítványt annak igazolására, hogy a pályázó Budapest területén állandó műhelylyel, vagy üzlettel birt.

A közigazgatási hatóságok birói funkcióiról.

I.

Az 1869. évi IV. t.-czikk 1. §-a, midőn a törvényhatóságok bíráskodási hatáskörét beszüntette, elvként mondotta ki, hogy a közigazgatás és igazságszolgáltatás egymástól elkülöníttetnek, és sem a közigazgatási, sem a birói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak. Ez elv a magánjogi és bünügyi téren teljes alkalmazást nyert, míg a kihágások jelentékeny részére nézve maig sem valósíttatott meg. A büntetőtörvény életbeléptetéséről szóló 1880 : XXXVII. t. czikk, ugyanis a kihágások jókora tömegét a közigazgatási hatóságok elé utalta. És most az történik, hogy pl. a székesfővárosban is a tulajdonképeni rendőrfunkczió rovására tisztviselők és közegek jobbára kihágások feljelentésével s elbirálásával foglalkoznak, és pedig oly formulák mellett, hogy a közvélemény jogi érzülete már nem egy alkalommal fellázadt a miért ugyanegy hatóság szervei együttesen képezik a vádló védő és birói hatóságot.

Ettől eltekintve kell hogy a rendőri kihágási eljárás tárgyában alkotott 38,547/1880. belügyminiszteri rendelet a modern bünvádi eljárás életbeléptével feltétlen módosítást nyerjen.

Az 1900. évi január hó elsején ugyanis okvetlen életbe kell lépnie a törvény világos rendelkezése szerint amaz új bünvádi eljárásnak, mely korszakot alkotand jogéletünkben és a mely méltó helyet foglaland el a büntetőjog híres anyagi része, a büntetőtörvények mellett. S miután hallomás szerint az igazság- és belügyminisztériumokban úgy a büntető, mint a kihágási büntetőtörvény reviziója már is folyamatban van, büntető igazságszolgáltatásunk jelentékeny reformja előtt állunk, mely természetszerűleg nemcsak a kir. bíróságok hatáskörébe utalt büntettek, vétségek és kihágások körére terjed ki, hanem szükségessé teszi, hogy a közigazgatási hatóságok elé utalt kihágásoknál követendő eljárás is a bünvádi eljárásban lefektetett modern elvek érvényesítésével szabályozva legyen.

Mint egy szabad jogállam polgárai tehát csak örülhetünk annak, hogy az 1880. évi 38,547 sz. belügyminiszteri rendelettel kibocsátott és a rendőri eljárást szabályozó avult intézkedések végre revizió alá kerülnek. E rendelet hiányai ki sem meríthetők egy rövidke czikk keretében. A főbb hiányokat fogjuk csak objektiv birálat tárgyává tenni.

Mindenekelőtt hézagos az eddigi eljárás, mert ennél egy külön organizált és érdektelen vádhatóság hiányzik. Ha magánpanaszos feljelentése nélkül az eljárás hivatalból lesz megindítva, a tárgyaló tisztviselő bármily fontos közérdek tekintetbevétele nélkül felmentő itéletet hozhat, mely, miután vádlott természetesen felebbezéssel nem fog élni, mint jogerőre emelkedett, soha magasb forum elé nem is kerülhet.

A képviselet tekintetében sincs a régi eljárásban szabatos rendelkezés, sőt az ügyvédi képviseletre nézve a budapesti ügyvédi kamara részéről nem egyizben panaszolt 6201/1879. számú belügyminiszteri utasítás maig is alkalmazást nyer. Ez utasítás szerint u. i. kihágási ügyekben az ügyvédi képviseletnek vagy védelemnek helye nincs. Az ügyyéd csak mint megbizott magánszemély szerepelhet. A fél képviseletében megjelent ügyvéd az eljárásba be nem folyhat, s annak csak passziv szemlélője lehet, szabadságában állván a rendőrbirónak, bizonyos esetekben ily kisérőnek a tárgyaló teremből való eltávozását követelni.

A kihágásból eredő kárkérdések megbirálása az eljáró hatóság tetszésétől függ, ha akarja, belemegy a kérdés érdemébe, ha akarja, egyszerűen átutalja a polgári birósághoz, a mi az ügy szálait sokszorosan összebonyolítja.

Cselédügyekben a bérkérdések és kárkérdések tekintetében, aztán a cselédszerzőkre vonatkozólag, ha lényegesen összetartozó tényálladékot alkotnak is, más-más illetékesség áll fen.

Ugyanez áll útrendőri etc. ügyekben, míg a jövedéki kihágások egész külön rovat alá tartoznak.

A kerületvezető kapitányoknak személyesen kell a rendelet szerint vezetni a tárgyalásokat, mi azonban az ügyiratok óriás tömegével szemben leküzdhetlen nehézségekbe ütközvén, tulajdonképen a legalsóbb fokon levő kistiszviselők intézkednek és biráskodnak.

Csak azt kell még ezek után megjegyeznünk, hogy nálunk csak Budapesten mintegy 40 törvény, és 58-féle közgyülésszabályrendelet állapit meg oly kihágásokat, melyekben rendőri szerveknek kell eljárniok. Hogy aztán hány miniszteri és főkapitányi rendelet statuál még a közigazgatási szervek elé tartozó kisebbszerű büntetendő cselekményeket, nincs oly jogtudós széles e hazában, ki azokat csak lajstromba is foglalhatná. Hogyan tudja hát azt az egyszerü polgár, kitől pedig ezt annyira megkövetelik?!

Ezzel szemben legalább is modern eljárásra van szükség, — mert addig csak irott malaszt marad a hármas szép jelszó: a törvény, jog és igazság!

(Folytatása következik.)

Hirek a városházáról.

Lehetetlen ...

A mérnöki hivatal nevében a középitési igazgató jelentette ma a tanácsnak, hogy lehetetlen a jövő évi közmunkák részletes terveinek és költségvetéseinek szeptember 15-ig leendő benyujtása. A majdnem két millió forintra rugó közmunkatervek és költségvetés pontos elkészitése hónapokig tartó munka, a melyet most nyáron, a mikor valamennyi mérnök a folyó épitkezésekkel van lekötve, lehetetlen bejelenteni. Az év végéig kér a hivatal halasztást. A hivatalnak ebben igaza van, csak az a kár, hogy a mikor a közgyűlés ezekre a teendőkre szabályrendeletet alkotott, a melyet már a belügyminiszter is jóváhagyott, a középitési igazgató nem érvényesitette a most elmondott érveit. Hagyta a szabályrendelet alkotását s csak akkor áll elő — különben alapos okaival, a mikor már a munkáról kellene beszámolnia.

Elkallódott kiállítási tárgyak.

A madridi kiállitásról most érkeztek vissza azok a tárgyak, melyeket Budapest főváros engedett át a kiállitás igazgatóságának. Az átvételnél azonban keserű tapasztalatokra jutott a fővárosi tanács: a kiállitott tárgyak legnagyobb része ugyanis megrongálódott, egy része meg teljesen hiányzik. Ezzel aztán betetőződött a veszteségek sorozata, mely abból a kiállitásból a főváros nyakába szakadt. Már a tárgyak elküldésénél is csinos komédia játszódott le, mikor az egyes holmikat úgy csomagolták, hogy a kiállitandó tárgy keretéül szolgáló drapériákat és más hasonló diszitéseket is együtt küldték magával a tárgygyal, a vámoknál pedig ezeket mind mint új árúkat jövet-menet megvámolták, úgy hogy volt eset rá, hogy a főváros 6—8-szor annyi vámot fizetett a küldeményért, mint a mennyit az egész megért. Most azután ráadásul a legjava térképek, modelek és mindenféle minták nyomtalanul elvesztek, és számot adni róluk senki sem tud.

Felebbezések elintézése huszonnégy év után.

A kormány sokszor szemére veti a fővárosnak, hogy egyik-másik ügyben milyen késedelmesen jár el. Most azután olyasmi történt, a mi a szemrehányásra való jogot a fővárosnak adja. Az országos izraelita alap 1874 végén vette a mostani szemináriumi telkét s a főváros részéről kivetett átiratási illetéket megfelebbezte. A belügyminiszter ma — 24 év mulva — értesiti a fővárost, hogy a felebbezés tárgyában nem határoz, a mig az ügyet a törvényhatóság nem tárgyalja. A másik ügy: az Amizoni Károly-féle országos nőnövelde felebbezése, a mely a közgyülésnek egy 1885-ben hozott határozatát kéri megsemmisiteni. A miniszter a felebbezésre most válaszol. A közgyűlés határozatát feloldja s utasitja a törvényhatóságot, hogy az ügyben újabb tárgyalás alapján hozzon határozatot. A két meglehetősen idejét multa kormányhatósági intézkedésben az a legérdekesebb, hogy mind a két dolog érdemleges elintézésére most már nem a belügyminiszter, hanem a közigazgatási bíróság az illetékes.

Szűk a mérnöki hivatal helyisége.

A fővárosi mérnöki hivatal földmérési (I.) szakosztálya régen panaszkodik, hogy az új városházán levő helyiségei szűkek. Most meg, hogy Devecis műszaki tanácsos hivatalos helyiségét megváltoztatta, — immár egyáltalán nem férnek el a kényelmetlen helyiségben. A középitési igazgató előterjesztést tett a tanácshoz, hogy segitsen a szomorú állapotokon és a tanácsi iktató, vagy kiadó jelenlegi helyiségeit kéri, melyek úgyis a Károly-kaszárnya épületébe költözködnek át. A tanács azonban egyelőre csak kisebbszerű átalakitásokkal akar segiteni a mérnökök baján.

Egyetemi ifjak atléta-klubja.

Az egyetemi atletikai-klub tagjai vigan áldozhatnak hasznos szenvedélyüknek ezentúl. A tanács a héten jóváhagyta a klubbal kötött szerződést, a melynek alapján a főváros a Kelenföldön 560 négyszögöl városi területet enged át sport czélokra, évi egy darab 10 koronás arany bérösszegért, melyet az urijog elismerése kedveért kell a körnek fizetnie. A terület megfelelő átalakitását legközelebb megkezdik.

Titkos gyógyszerek.

A belügyminisztériumban érdekes körrendeleten dolgoznak, melylyel különböző titkos gyógyszerek és készülékek forgalomba hozatalát akarják megakadályozni. A rendelet teljesen a közönség érdekét szolgálná, mert számos olyan többé-kevésbé ártalmas „találmányokat“ csempésznek egyes vállalkozók a forgalomba, melyeknek egy-egy jól sikerült elnevezés gyors népszerűséget és elterjedést biztosit, a nélkül, hogy a járatlan közönségnek káros hatásukról tudomása lenne. Legutóbb a „Volta-kereszt“ nevű szabadalmazott készüléket tiltotta ki a miniszter a forgalomból.

A fővárosi házinyomda fejlődése.

A főváros tudvalevőleg megvásárolta a volt Széchenyi nyomdát, hogy annak felszerelésével a házinyomda berendezését kiegészithesse. — A vásár nem volt rossz, mert a nyomda átvételekor az összes jelzett anyagokat és kellékeket kevéssé használt s igen jó állapotban találták, csupán a betűanyag volt valamivel kevesebb, mint ezt az ajánlatban feltüntették. Ebből sem származik azonban a városnak kára, mert a hiányzó betük értékét a vételárból levonják. Most, hogy a házinyomda igazgatója ezekről a tanácsnak jelentést tesz, egyben sürgeti a nyomdának a Károly-kaszárnyába való áthelyeztetését is, mert a jelenlegi helyiségei nem felelnek meg a megbővült nyomda czéljainak.

Magán árverési csarnokok.

Egy élelmes vállalkozó az iránt folyamodott a tanácshoz, hogy engedje meg olyan nyilvános, magán árverési csarnokok felállitását, a milyenek a külföldön nagy számmal találhatók és nagy népszerűségnek örvendenek. A csarnokokban magán-emberek halmoznák fel

eladásra szánt tárgyaikat s azokat ott hatósági személy jelenlétében nyilvános árverésen eladnák. A közönségre mindenképen előnyös lenne ez, mert egyrészt a nagy választék miatt tetszésszerinti portékához jutna olcsó áron, másrészről az eladó megkimélődnék a kézalatti eladással járó fáradságtól, melynek a legtöbb esetben az a vége, hogy a holmit kénytelen potom áron elvesztegetni. A vállalkozó kizárólagos jogot kér Budapest egész területére és a befolyt vételárból 10%-ot tartana vissza magának, melyből azonban 1%-ot a fővárosi szegényalap javára engedne át.

Szegényügyi statisztika.

A szegényügyet országos intézkedésekkel véglegesen rendezni akarják, mert a jelen állapotok lehetetlenségéről immár mindenkinek meg kellett győződnie. Ehhez mintegy előmunkálatúl a fővárosi statisztikai hivatal pontos statisztikai adatokat fog összeállítani, mely munkát a kerületi elüljáróságok nyilvántartásai alapján közelebbről már meg is kellett volna kezdenie. Az elüljárók azonban nem tudták a nyilvántartások vezetését — mint tervezve volt — július 1-én megkezdeni, hanem halasztást kértek a tanácstól, mert szükséges segítő eszközeik, nyomtatványaik — melyeket egy ujabban érkezett belügyminiszteri rendelet következtében ujból átvizsgálni és módosítani kellett — még mindig nincsenek rendben. A tanács ezek alapján a halasztást megadta, és így a szegényügyi nyilvántartások vezetését csak 1900. január elsején fogják megkezdeni.

Megtelt az adóraktár!

A dunabalparti adóraktár rövidke fennállása óta immár a harmadik helyiségben van: a Károly-kaszárnya rostély-utczai részén, a hol azelőtt a Folie-Caprice mulatóhélyisége volt. Az adóügyosztály ma tett ismét előterjesztést a tanácshoz, hogy olyan sok az adóban lefoglalt holmi, hogy nem győzik a beraktározását és a helyiség is teljesen megtelt. Arra kéri az ügyosztály a tanácsot, hogy engedje át a második emeleten levő üres helyiségeket is az adóhivatali raktár czéljaira. Érdekes, hogy az ügyosztály nem azt adja a kérelem okául, hogy a jelenlegi helyiség nem lenne megfelelő, hanem a raktár túlzsúfoltságának magyarázatát a rendkivül kedvezőtlen gazdasági viszonyokban keresi, a minek hű tükre a befolyt adókról szóló kimutatásokban látható kedvezőtlen eredmény is.

A jövő évi közmunkák.

Az 1900. évi költségelőirányzat megállapitását most tárgyalják a különböző szakhivatalok. A *közmunkák* előirányzata a következő: bel- és kültelki utak jókarbantartására előirányoztak: 979,354 koronát; nyilvános kutakra 7,200; kövezetjavitásra 520,000; járdarakásra 160,000; utczák, terek jókarbantartására 115,000; a Városliget fentartására 71,532; nyilvános parkok fentartására 252,846; a Népliget kiterjesztésére, az Újvásártér és egyéb terek parkozására 280,000 koronát.

„Szakértő kerestetik.“

A főváros még 1896-ban megengedte a Könyves Kálmán czégnek hogy a Benczur: Budavár bevétele czímű képéről reprodukciókat adjon ki. Az engedelem fejében 100 képet kért az iskolák részére. A társaság hajlandó a képeket átadni, a keretek darabjáért azonban 6 frt 50 krt kér. A tanács a mérnöki hivatalhoz fordult, hogy a kért összeg nem drága-e. A *sürgősnek* jelzett felhivásra a mérnöki hivatal I. szakosztálya, a mely földméréssel foglalkozik, kijelentette, hogy a tárgyhoz nem ért. A II. szakosztály kijelentette, hogy csakis kövezéshez és vasútépitéshez ért. A III. szakosztály hivatása a gépkezelés s így a képkeretekre nem mondhat véleményt. A „sürgős“ akta végre a IV. szakosztályba jutott, a mely épitésekkel foglalkozik ugyan, de mindamellett azt a nyilatkozatot tette, hogy a keretek darabjáért 4 frt 50 krnál többet nem kell adni.

Kövezetvám a margitszigeti hajóra.

A fővárosi javadalmi díjak bérlője különös eszmével állt a tanács elé. A Margitszigeten kikötő hajóktól kövezetvámot akar beszedni. A Margitszigetet ugyanis legközelebb híddal kötik össze s így a Duna gyöngye elveszti sziget jellegét, a mely eddig a kövezetvám alól mentesítette. A hajók ugyan ezentúl sem fogják a kövezetet koptatni, minthogy azonban a javadalmi szabályrendelet csakis a szigeteket mentesíti a kövezetvám alól, a Margitsziget pedig ezentúl megszünik sziget lenni, ennek következtében, így mondja a javadalmi bérlő, a szigeten kikötő hajóktól joga van a városnak kövezetvámot követelni. A tanács a fogas kérdésben egyelőre nem döntött, hanem a tiszti ügyészséget kérte föl véleményadásra.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI:
VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:
IV., Koronaherczeg-utcza 11.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. augusztus 21. 31. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A „Magyar Székesfőváros“ legközelebbi száma a rendes terjedelemben szeptember 4-én jelenik meg gazdag, érdekes tartalommal.

A csoda.

A törvényhatóság minapi közgyülésén csoda történt. Fölállott szólásra egy komoly tudós, a ki bizottsági tag is, és kijelentette, hogy nincs megelégedve a főváros ügyeinek menetével s mandátumáról lemond. Nagy Dezső dr. műegyetemi tanár tette azt a férfias, önérzetes kijelentést. Megtette azért, hogy példát adjon azoknak, a kik a főváros igazgatásának sorsával jobb meggyőződésük ellenére meg vannak elégedve.

A főváros közigazgatásáról régóta tudva van, hogy a komoly, előrelátó, meggondolt rendszernek nem híve. Baktat czéltalanul abban az örvényben, a melyet a hatalmat kezelő érdekcsoportok ástak. Számítás, tervszerűség nélkül tengődik. Sem a közgyűlés, sem a tanács nem képviseli a közönség érdekeit. Aprólékos kérdésekből elvi harczokat, személyek ellen folyó csatározásokat folytatnak s így palástolják, hogy egy világvárossá lenni akaró testület vezetésére nem termettek.

Megakadnak két gépgyáros vállalkozó ajánlatánál és szakértők elé adják a fogas kérdést. Pedig tudják, hogy a késedelem ezreket emészt meg a főváros vagyonából. Persze csak 52.400 forintot veszítettek a szakértés miatt. Mi ez a milliomos fővárosnak.

A fő, hogy megmentették az elvet. A mindenbe beavatkozás, az oktalan kapkodás elvét, a mely már eddig is tengerpénzt emésztett meg. Pillanatnyi szeszély kormányozza a várost, s a szeszélynek mindig más és más a kegyencze. Ma a Mária-utczát kell drágán feltöltetni, faburkolattal ellátni, hogy holnap a Baross-utcza kedvéért a drága, új burkolatot föl lehessen szaggatni. Így dolgozik a szeszély.

Rettenetes a fejetlenség a sokfejű testületben, a melynek minden feje mást akar, mert más az érdeke.

A fejetlenség egyik derék ellensége Nagy Dezső most otthagyta a küzdőteret. Megunta a slendriánságot, a melylyel önérzete nem tudott megbarátkozni. És elment. Az ő bátor fellépése azonban nem tette meg a kivánt hatást azokra, a kiknek a Nagy Dezsőhöz hasonló férfiak amúgy sem tetszenek. Czéljukat csak az önérzetes elem bojkottálásával tudják elérni s örömük nagy, hogy a kis csoport, az önzetlenek kis tábora elvesztette egyik oszlopát.

Hová jut a főváros ezzel a fejetlenséggel, mi lesz belőle? Csak sejteni lehet. Az esztelen gazdálkodás a közvagyonnal, a közigazgatás bomlása, az autonom hatalommal való visszaélés csak az önkormányzat bukására vezethet. És nagyon sokan epedve várják ezt a bukást, a melynek vége a közigazgatás államosítása. Ha a minapi csoda elég gyakran megismétlődnék, ha az önérzetes, önzetlen tábor lassan kiválik a képviselőtestületből: akkor elég korán megérjük a közigazgatásnak ezt az ujjászületését.

Hanyag vállalkozók.

A tanács a mult héten két vállalkozót 150, illetőleg 100 frt pénzbirsággal sújtott, a miért a VII. kerületi polgári leányiskola és kisdedóvó épülőfélben levő új házában a rájuk bizott munkákat elkésve, lanyhán és felületesen teljesitették, úgyannyira, hogy a mérnöki hivatal jelentése szerint e miatt az épületnek a kikötött határidőre való elkészítése nem lehetséges.

A faorzók.

A városligeti fasor soha annyi hivatalos és félhivatalos méltatásban nem részesült, mint a legutóbbi hetek alkalmával, a midőn is a holtidény egyik helyi főtémájává küzdötte fel magát. A sétánybizottság már nem talál elegendő napot a fák sürü ágazatai között! Ez elmélet mellett meg fogjuk még érni, hogy a sétányügyi bizottság általánosan irtó hadjáratot fog inditani az árnyék sötét birodalma ellen, és a legterebélyesebb fák ágazatai között mesterségesen is kellő utakat biztosit az örök nap sugarainak. És ha valaki ellenvetéssel fog élni és az izzó meleg fővárosi napokra gondol, a bizottság tagjait sokak szerint ez sem fogja megindítani; és már is vannak, a kik e bizottság kérlelhetlen tagjait megannyi öreg urnak képzelik, kik nem tudnak eléggé felmelegedni. Mert valóban egész komolyan soha sem fogják megindokolhatni ama merényeiket, melyek a dicső nádor ültetvényei ellen irányulnak. Ők ugyan azt mondják, hogy a talaj nedvességét akarják megszüntetni, de hiszen a fáknak szükségük van erre a nedvességre, kipárolgásról pedig ott szó sem lehet; a hol pedig a fák körül lakóházak vannak, oda nagyon is sok jut a nap éltető hevéből. — Tisztelt bizottsági tag urak — gondolják meg, hogy csak nem lehet a talaj mindenhol egyformán száraz — amolyan sárgásszürke terméketlenség, mely Pest nagy részén tudvalevőleg lehetetlenné teszi a sétányügyi bizottság egyéb tevékenységének a kifejtését!

A fülemile.

— Szakvélemény. —

Ugyebár, nyájas olvasó, te már tudod, mi az a szakértő? Ismered azt a gondolkodni látszó, komolyképű urat már a hazai törvényszék s a Dreyfus-pör révén, s joggal bámulhattad az ő mély szakértelmét. Az orvosszakértő pl. lelkiismeretes pontossággal megmondta a Gárdos pörnél, nem, hogy Gárdosné holttestében méreg nyomát állapithatta meg, hanem hogy az asszony gyilkosa okvetetlenül Gárdos, mert Gárdos az asszony gyilkosa. Ez a logikának amaz örök törvénye, a melynek alapján ezt az embert azután a törvényszék szerencsésen el is ítélte, s a melynek ellenére a logikátlan és könnyelmű kir. kúria végre is kénytelen volt fölmenteni. Ismered azt az irásszakértőt, a ki *Vásonkeőy* váltóin hamisnak találta az aláirást, s azt a másikat, az orvost, a kinek véleménye alapján az elitélt *Brunkaláné* még ma is szabadlábon él, s ugy pofozza a cselédjeit, hogy a nagy, drágaköves gyűrűjével vág a szolgáló arczába. Ismered Dreyfus kapitány derék szakértőit, s ismered . . .? Minek folytatnám a tekintélyes sorozatot, hisz általában a legtöbb szakértőt meg lehet ismerni arról, hogy két keze, két lába, de csak egy feje van, s az utóbbiba bizony nem mindig fér annyi, a mennyi kellene; igy aztán nem csoda, hogy a szakértelem sokuknak a lábába száll. Ma már ott tartunk, hogy a szakértőket csupán a törvény tiszteli, de sem a jogászvilág, sem maga a bíró nem veheti őket komolyan. Mivelhogy vannak igen bölcs intézmények, a melyeket a gyakorlatban, kevés bölcseséggel, nevetségessé lehet tenni.

Ilyen mostoha körülmények között csakugyan nem lehet eléggé méltányolni azokat az előrelátó és körültekintő, igazán erre termett szakértőket, a kik számolván a viszonyokkal s azzal a szakigazsággal, hogy végelemzésben a szakértő is csak ember lévén, ő is tévedhet: úgy mondanak szakértői véleményt, hogy egyszerűen nem mondanak semmit, s az egész ügy elbirálását rábízzák arra a faktorra, a melyet érdekeltségénél fogva, a döntés amúgy is illet. Igazi ideális állapot! Az igazságügyminiszternek lépéseket kellene tennie, hogy ez az elv a biráskodásnál is érvényesittessék. Mert végre is, mit itélkezik a bíró? Érdekelheti-e őt egyáltalában az, hogy a vádlott bűnös-e? vagy sem? Tehát akkor minek avatkozik bele? Vagy, ha már ez a kérdés érdekli is, mi köze lehet ahoz, hogy a bűnös, ha bűnös, megkapja a büntetését, és elitéltessék? Hányszor téved meg az igazságszolgáltatás, s hányszor itélhet el ártatlant, a nélkül, hogy ez valaha kiderülne? És viszont hány tisztelt gazember járhat szabadon? Tehát minek akkor egyáltalában a bírói itélet? Vagy ha már meg kell hozni, mért nem olyan, mint a fülemile-pörbeli derék bíróé, a kinek jobbról is, meg balról is fütyöl a — fülemile?

S éppen ezért nem méltányolható eléggé a székesfővárosi szakértőknek e tekintetben úttörő magatartása.

A sertésközvágóhíd hűtőkészülékének berendezésénél szegény közgyűlés nem tudván, kit bízzon meg a két pályázó: *Nicholson* és *Röck* közül a berendezés készitésével, felkért a tanácsadásra négy urat, a kiknek szakvéleménye döntsön aztán a fogas kérdésben. A négy úr azonban tisztában van vele, hogy — mint főntebb megjegyeztem — az ember gyarló, s a szakértő is tévedhet. Szakértői véleményöket tehát igazi salamoni bölcseséggel akkép csinálták meg, hogy a közgyűlés akárkinek adja is a berendezés munkálatait, közülök senkit sem fog terhelni felelősség. A ravasz vélemény tudniillik igen jónak mondja Röck ajánlatát, mert az olcsóbb; de talán még jobbnak Nicholsonét, mivel az meg drágább; hogy melyik a két igen jó közül az egészen igen jó, ezt már csak tessék eldönteni a közgyűlésnek, a ki nem szakértő.

Mert a négy úrnak végre is mindegy; nekik jobbról is fütyöl, meg balról is fütyöl.

És csak most kezdem belátni, milyen jó, hogy a szakértőknek is csupán egy fejök van. Igaz ugyan, hogy ebbe néha nem fér bele minden, a mi kellene, s egy kevés a lábában is marad a tudományból, de mégis jelentékeny megtakarítás, mikor igy fejenkint csak 1200 koronát kap egy-egy szakértő, mig egy két esetleg háromfejű szakértő (rettenetes lenne!) 2400, illetve 3600 koronát kellene, hogy kapjon, jutalom fejében.

Adjunk hálát tehát a városok Gondviselésének, hogy, ha már szakvéleményeken veszit a város fejenként 1200 koronát, a hiányzó szakértői fejeken viszont ugyanannyit, vagy többet is megspórolhat. Mint megspórol pl. a káposztásmegyeri vízszakértőknél is, a kik közül, mint megírtuk, csupán a két külföldi küldte be eddig a véleményét, mig a három magyar tavaly óta állhatatosan hallgat. Igaz, hogy ezek összesen már nem 4800 korona, hanem legalább 50,000 frt honoráriumot kapnak,

s ennyi pénzért talán illendőbb is tovább szakérteni, mint kevesebbért.

Lehetséges tehát, hogy ezért késnek a magyarok. De az sincs kizárva, sőt tekintettel a budapesti ivóvíz minőségére, félős is, hogy a viz vizsgálása közben a szerencsétlen urak víziszonyt kaptak.

Az ember csakugyan nem tudhatja, hol éri katasztrófa.

Balgák és belgák.

Szabó M. Ferencz és *Löwy* Dávid már négy év óta sürgetik a városnál, hogy Budapest körül hajózható csatornát kell épiteni. Löwy háta mögött pénzes emberek is voltak, meg a csatorna többek közt közegészségügyi szempontból is nagyon kivánatos lettvolna, de a főváros mérnöki hivatala azért még sem ment bele a csatorna tárgyalásába. És *Szabó* meg Löwy is balgák, hogy ilyesmin törik a fejöket. A *balgák* után azonban most legujabban megjelentek a *belgák*, a kik ugyancsak a hajózható csatornát akarják megcsinálni. Az eszme a régi, csak a protektora új és tetszetősebb, mert külföldi vállalkozó. Valószinü tehát, hogy ebbe a csatornába már belemegy a mérnöki hivatal, ha kell, akár nyakig. Hiszen a nyerstermenyeinket is kiviszszük, s a külföldtől azután, a mely feldolgozza, úgy váltjuk vissza drága pénzen; természetes hát, ha a hazai jó ideákkal is igy teszünk. A mig hazai, addig nem kell, de ha külföldiek akarják megvalósitani, mindjárt pompás. Ez magyar tempo, s ha a tisztelt fővárosi mérnöki hivatal nem ragyog is a kiváló tulajdonságoktól, örvendjünk, nyájas olvasó, hogy legalább: magyar, és hogy azt a csatornát igy már aligha ez fogja épiteni. Mert akkor biztosan kiöntene, vagy kiapadna, vagy valami más furcsa szokása lenne.

Tehát éljenek a belgák és a balgák!

Ideiglenesen.

Az utczát nálunk is, mint általában az egész világon, többféleképen burkolják: cementtel, fával, kővel, aszfalttal és pénzzel — de ezt a burkolatot aztán már csak egyféleképen szedik föl. De legalább sokszor. Nincs a világon város, a hol tekintetben a budapestihez hasonló divat járná, s épp e miatt csak azon csodálkozunk, hogy az illetékes mérnöki körök honnan veszik rá a mintát, avagy hol „tették beható tanulmány tárgyává“ azt a pompás eljárást, a melylyel szeretett székesfővárosunk kövezetét folyton és újra meg újra, örökösen, és talán itélet napjáig mindig csak föl- és fölszedik? Annyira, hogy ha valahol kövezni látok, úgy vagyok vele, mint az indián, a ki akkor jajgat a termésért, a mikor jótékonyan esik az eső.

— Mert jaj, jaj, az eső után jön a szárazság!

És jaj, a hol köveznek, ott bizonyosan nem marad kő kövön! Ott fölszedik a kövezetet menthetetlenül, biztosan és azzal a bizonyos kéjjel, a melylyel, teszem azt, a pyromaniás ember gyujtogat, vagy a rombolás ő . . .

Bocsánat, igyekszem tárgyilagos maradni, és kerülöm a frappans hasonlatokat. Tudvalevő, hogy van a polgármesternek egy szigorú rendelete a kövezésről, a mely szerint kövezni csupán akkor szabad, ha a földalatti munkák (csatornázás, vizvezeték, világitás, telefon) lerakásával már elkészültek. Na, most már vegyük, hogy valahol burkolják az utat. Ezelőtt úgy volt, hogy mindenütt véglegesen köveztek, mert akkor, senkit sem bántott a sok mindenféle földalatti munka. Mikor aztán rájöttek, hogy még a burkolat alatt is van valami földmunka, akkor ideiglenesen fölszedték a burkolatot, és elvégezték alatta a földmunkát. Most már nem igy van. A mérnöki hivatal már előrelátóbb, és nem köveztet véglegesen, hogy aztán ideiglenesen föl kelljen szakitani a kövezetet, hanem csak ideiglenesen köveztet, mert ezt legalább véglegesen lehet fölszedni. Nem kell messzire menni a mérnöki hivataltól, itt az Egyetemtér, vagy a Baross-utcza. Botránynak mondanók, de hát hiszen ezeket a hivatalos köröket nem lehet, nem szabad komolyan venni, s igy egyszerűen csak kétségbeesünk rajta, a mi pl. a Baross-utczában, a Kálvintértől a József-körútig történik. Kérem, t. főmérnök úr, itt ugyebár köveztek, mert szükség volt rá. Mikor azonban már elkészültek vele, akkor eszébe jutott valakinek:

— Hopp elfelejtettük megigazitani a gázvezetéket!

Természetes, hogy ha a gázvezeték rossz, meg kell igazitani. És mivel a cső a burkolat alatt van, föl kell szakitani a burkolatot.

Nosza! Hurráh! Nekiestek a munkások a kövezetnek, és sorra fölszaggatták. Aztán megcsinálták a gázt, s ismét mindent beköveztek.

— Ejnye — juthatott akkor eszébe újra valakinek — hiszen a csatorna is rosz!

— No né', — mondhatta egy másik valaki — erről majd hogy meg nem feledkeztünk.

Mivel pedig, sajnos, a csatorna is a kövezet alatt van, újra kiadták a jelszót:

— Hip-hip hurráh! Fölszedni a burkolatot. Kő kövön ne maradjon, akár csak Jeruzsálemben, annak idején!

S az ádáz munkásnép ismét ott termett a Baross-utczában, s a mi követ néhány nappal előbb napszámban lekalapált, azt most másik napszámban utczahosszat mind fölszaggatta.

Megcsinálták aztán a csatornát, s megint új napszámban harmadszor is végig lerakták a kövezetet.

Még jóformán az utolsó kalapácsütés sem hangzott el a levegőben, a mikor valaki a város „urai“ közül ismét a fülét kezdte vakarni.

— Aunye! Lerakták már a kövezetet a Baross-utczában?

— Le, hála Istennek.

— No, akkor legalább annál jobban föl lehet szedni . . . Mert, tetszik tudni, a vizvezetéken is volna egy kis reparálni való . . .

— Van? No, ez pompás! Csakhogy megint van valami dolgunk!

Aztán;

— Pszt! Hé! Izé! Munkások!

— Tessen parancsolni.

— A Baross-utczában . . . hm . . . gyorsan föl kell szakitani az egész burkolatot! Minden percz drága!

Mi sem természetesebb, mint hogy a Baross-utcza köve-

zete egy-kettőre ismét barrikádokban állott, a melyeken a járókelők persze most, mint a bak, úgy ugrálnak keresztülkasul. A villamos is alig tud közlekedni, szegény.

És eligazítják a vizvezeték bajait, s újra, negyedszer agyonkövezik az utczát, sőt egy részét már be is burkolták. De ne ingassa valaki abban a hiú reménységben magát, hogy ez a kövezet most már végleges marad. Dehogy! A mérnöki hivatalnak még okvetlenül eszébe fog jutni valami (nem olyan feledékeny az), a mit még elfelejtett megcsináltatni. És végső esetre is, a mi nem valószínű, hogy t. i. a hivatal egészen kifogyna az elfelejtett csatornázási és alsó vezetéki mizériák megreparálásáról, hátra van még maga a kövezet, a mely, mint a franczia gárda, ha kell, „meghal, hanem magát meg nem adja".

És „Előre!" mint valami varázslatra, szétmállik, összevissza kiugrik földágyából a sok derék kődarab, a mint az első kocsi végighajt rajtok.

Tudnivaló ugyanis, hogy a budapesti kövezet vagy leszakad, vagy fölszakad, s ez utóbbi annál könnyebb neki, mert a mérnöki hivatal, jó előre tudván azt, hogy a mit ma beköveztet, holnap már úgyis megint fölszedeti, úgy rendezi ezt a kövezést, hogy minden kődarab között az előírt fél milliméternyi köz helyett 2—3 centiméteres üreg van, a mit hiába tömnek be sárral, piszokkal, biz' kibillen az a kő a helyéből az első valamire való kocsikerék alatt. Tessék megnézni a Baross utcza elejét, a hol a héten fejezték be ez idő szerint az utolsó kövezést!

De ha magától fölszakad az a kő, hát annál jobb. Mint Vörösmarty is igen helyesen mondja:

„Fölfelé tör úton a kő,
Jól teszi,
Tőle senki e jogát el
Nem veszi!"

Bár igaz, hogy ha pl. Amerikában köveznének így, akkor ott az utczán kívül még mást is megköveznének. Csakhogy ott sok a kő, nálunk pedig sok az ész. Vagy meri valaki tagadni? És, a ki azt hiszi, hogy most én gúnyolódom, az dobja rám az első követ — a Baross-utczából ideiglenesen.

A rendőrség havi jelentése.

Az államrendőrség mult havi működéséről szóló jelentést e hó 10-én Pekáry József főkapitányi helyettes terjesztette a közigazgatási bizottság elé. Konstatálván azt, hogy a személy- és vagyonbiztonság az elmult hóban felette kielégítő volt, a 3896/95. miniszterelnöki körrendelet értelmében egyuttal bizonyos kérdésekre vonatkozólag féléves kimutatást és megfelelő előterjesztést is tett, melyek közül a következőket tartjuk kiemelendőknek:

A prostitucziót illetőleg, ha nem is javultak az állapotok, nem is rosszabbodtak. Az orvosrendőri felügyelet alatt álló nők száma 1296 volt a félév végén, s a legtöbb panaszt a belvárosban emelték ellenük, a hol néhány csekélyebb közlekedésü zeg-zug utcza régi időktől fogva képezi rendes tanyájukat. E panaszok azonban mélyebb alappal nem birnak, mert az új építkezések következtében a kéjnők nagy része ugyis kiszorult innen (eddig a Belvárosban volt a kéjnők $^1/_3$ része, míg most csak $^1/_{11}$ része van itt), de meg az orvosrendőri felügyelet alatt álló nők számának csökkentése és egyenletes eloszlatásuknak megakadályozása volna épp a leghelytelenebb intézkedés. Mert ebben az esetben a közegészséget felette veszélyeztető és törvényeink szerint egyáltalában alig üldözhető titkos prostitucziónak nyittatnék meg a tér, s az egy helyre koncentrálással, a megrakott kerületekben állanának be oly állapotok, a melyek csakugyan türhetlenek lennének. A zöldfa-utczai iskolára való tekintettel pedig úgyis azon van a rendőrség, hogy a közeli utczák elején lakó kéjnők, a főbérlők szerzett jogainak lehető megvédése és nagyobb károsodások nélkül, a felmondási idő betartásával onnan eltávolíttassanak.

E jelentésre mi egyszerűen utalunk a lapunkban e bajok alapos szanálása tekintetében minap irt közleményekre.

A közlekedési ügy tekintetében a jelentés ama panasznak ad kifejezést, hogy a közönség nem alkalmazkodik a villamos közlekedéshez, mi számos balesetnek az oka.

Mintha bizony nem a közlekedésügyet kellene a közönség szokásaihoz alkalmazni! A jelentés egy szóval sem emlékezik meg a vészhálók és fékek tekintetében tett kisérletekről, vagy e kisérletek folytatásáról.

Midőn még a *bérkocsi-ipar* hanyatlásáról tesz a jelentés említést, konstatálja azt is, hogy az *idegenforgalom* az elmult hóban 11,124 főre rugott és ezek körül 9419 egyén szállodában lakott.

Hirek a városházáról.

A főváros millenniumi alapítványának kamatai.

Budapest főváros a millennium évében a nemzeti ünnep örömére és emlékére 1.000,000 frtos alapítványt tett közjótékonysági és kulturális czélokra. — Az alapítvány kamatai a folyó évben váltak első ízben esedékessé és az e czímen felmerülő 40,000 frt kiadást a főváros folyó évi költségvetésébe már fel is vették. A polgármester ennek következtében felhívta a tanács VII., és IX., ügyosztályát, hogy az alapítvány ez évi kamatainak hovafordítása iránt tegyenek indítványt, mert az alapítvány tételekor a kamatok felhasználását előre szorosabban meg nem határozták. A IX. ügyosztály, mely a kamatok felének közjótékonysági czélokra való elhelyezéséről gondoskodik, a 20,000 frt egy részéből az Erzsébet-szegényházban elhelyezett gyógyíthatatlan, de nem közveszélyes elmebetegek és hülyék számára óhajtana külön épületet kibérelni és berendezni. Ezek a szegény betegek ugyanis a mostani szegényházban megfelelő ápolásban nem részesülhetnek, miért is külön való elhelyezésük az új központi szegényház felépültéig égetően szükséges. — Az ügyosztály továbbá a kamatösszeg egy részéből a képezhető hülyék budapesti orsz. m. kir. tan- és nevelőintézetében — a volt Frim-féle intézetben — fővárosi ingyenes alapítványi helyeket kiván létetesíteni, — végre a még fenmaradó részt a budapesti vakok orsz. intézetében az eddigi két fővárosi alapítványi hely szaporítására szánja. — Ezt a tervezetet a közoktatási ügyosztály jelentésével együtt a millenniumi alapítvány ügyeivel foglalkozó *ad hoc* bizottság útján a tanács elé terjesztik s ennek hozzájárulása után a 40.000 frt sorsa felől véglegesen a közgyüles fog dönteni.

Egy ipartestület névváltoztatása.

A IV. ker elüljáróság, mint elsőfokú iparhatóság, megengedte a budapesti kovács és bognár ipartestületnek, hogy czímében a „bognár“ szó helyett a „kocsigyártó“-t használhassa, s egyidejűleg elrendelte, hogy a rokon iparágakkal foglalkozó mesterek, mint a kocsinyergesek, kocsifényezők, kocsilakatosok az ipartestületbe belépjenek, valamint hogy a Budán lakó mesterek a testületnek szintén tagjai legyenek. Ezt a határozatot a budapesti könyvkötők, keztyűsök stb. ipartestülete, valamint az I—III. ker. vegyesipartestület megfelebbezte, mindegyikőjök magának követelvén a kovácsipartestület új tagjait, a tanács azonban a felebbezéseket elutasította.

„Művelt nők otthona.“

A „Művelt nők otthona“ fővárosi egyesület azzal a kérelemmel fordult a tanácshoz, hogy a millenniumi egymilliós alapítvány ez évi kamataiból két fővárosi alapítványi helyet létesítsen az egyesületben. A derék egyesület elmondja, hogy 40,000 frért telket, házat vásárolt, melyben 18 egyedül álló művelt, agg nő talál nyugalmas és gondtalan otthonra, meglevő telkén pedig még 30 egyénnek van lakóhelye. A kérelmet a tanács különös figyelemmel fogja tárgyalni, mert kétségtelen, hogy a székesfővárosnak jelenleg az elhagyatott művelt nők elhelyezésére se eszköze, sem helye nincsen. — A szegények házában majdnem kivétel nélkül műveletlen, eredetileg is szegénysorsú, alacsonyabb származású nőket ápolnak, kiknek társaságában a magára maradt, keresetképtelen, de valaha jobb napokat látott művelt nő, — ha kényszerűségből, mint utolsó menedékre, oda kerül — lelkileg épen úgy tönkremegy, mint testileg és anyagilag elpusztította a balsors.

A főváros jövő évi költségvetése.

A főváros 1900. évi költségvetése tervezetét már munkába kellett volna vennie a tanács pénzügyi és gazdasági ügyosztályának, hogy a költségelőirányzattal a kitűzött időre készen lehessen. A munkához azonban mindeddig nem foghattak hozzá, mert a legtöbb ügyosztály és számos fővárosi hivatal a saját adatait és pénzprogrammját az ügyosztálynak még nem küldötte meg. A polgármester már két izben, július 15. és aug. 8-iki záros határidő kitűzésével utasította a késedelmező hivatalokat az adatok beszolgáltatására, de bizony legnagyobbrészt még mindig hiában. Ma egy harmadik polgármesteri rendelet jelent meg, mely elég éles hangon személyes felelősség terhe alatt kötelezi a hivatalok vezetőit, hogy az előbbi rendeleteknek 24 óra alatt tegyenek eleget.

Hivatalos hirdetések.

Magyar királyi államvasutak igazgatósága.
113,696/c. I. sz.

Hirdetmény.

Az 1900. évben Párisban tartandó világkiállításon részt vevő kiállítók tájékoztatása czéljából már most közhirré tétetik, hogy úgy a kiállításra küldendő, mint az onnan visszaküldendő, el nem adott és ki nem sorsolt kiállítási tárgyak szállitására (élő állatok kivételével) a magyar és osztrák, valamint a bosznia-herczegovinai vasutak úgy az oda-, mint a visszaszállításra nézve helyi díjszabásaik díjtételeiből, nemkülönben az ezen vasutak egymásközti forgalmában fennálló köteléki árúdíjszabások díjtételeiből 50%-nyi mérséklést engedélyeztek, a visszaküldés határidejét a kiállítás berekesztését követő 6 hónapra terjesztvén ki.

Az osztrák és magyar, valamint a bosznia-herczegovinai vasutak részéről engedélyezett ezen kedvezmény mikénti alkalmazására vonatkozó feltételek, valamint a külföldi vasutak kedvezményei később fognak közzétetni.

A kiállításra rendelt élő állatoknak Párisba és vissza való szállítására a fent megnevezett vasutakon a kiállítási állatokra érvényes díjszabás fog alkalmaztatni.

Budapest, 1899. július hó.

Az igazgatóság.

(Utánnnyomás nem díjaztatik.)

Magyar királyi államvasutak igazgatóság.
100,060 A IV szám.

A magyar kir. államvasutak igazgatóságának értesítése szerint, kereskedelemügyi m. kir. Miniszter úr Ő Nagyméltóságának rendeletéből a budapest—lajosmizsei helyi érdekü vasuton Kőbánya alsó pályaudvar és Új Péteri állomások között, előbbitől 5·14, utóbbitól pedig 6·17 kilométernyi távolságban, Kispest—Szt-Lőrincz megállóhely szomszédságában létesített Kispest—Szt-Lőrincz állomás f. évi június hó 23-án az összes forgalomra megnyittatott.

Ezen állomást a legközelebb kiadandó új árúdíjszabásba fel fogjuk venni, addig is az itt fel- és leadásra kerülő árúküldemények után alkalmazandó díjtételek a budapest—lajosmizsei h. é. vasút árúdíjszabásában foglalt kilométermutatóban Puszta-Szt-Lőrincz megállóhelyre kitüntetett kilométertávolságok alapján a díjszámítási táblázatból lesznek kipuhatolandók.

Személyek és podgyász szállítására nézve a h. é. vasút személydíjszabásába Kispest—Szt-Lőrincz m.-h.-re vonatkozó díjtételek mérvadók.

Budapest, 1899. évi július 24-én.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

Magy kir. államvasutak.
121,097/99. sz.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a folyó 1899. év folyamán visszanyert és még visszanyerendő pályafentartási és vágányépítési czélokra már nem használható:

mintegy 700 tonna különféle ócska aczélsin
„ 3000 „ belföldi „ vassin és
„ 3400 „ külföldi „ vassinek

eladása czéljából nyilvános pályázatot hirdet, kiköttetik azonban, hogy a magy. kir. államvasutak részéről ezen mennyiségekre nézve, — melyek korlátlanul nagyobbak vagy kisebbek lehetnek, — semminemű kötelezettség nem vállaltatik, s hogy vevő az 1899. év végeig tényleg rendelkezésre álló mennyiségeket tartozik a felajánlott egységárakon átvenni.

Ezen sinek a magy. kir. államvasutak valamely állomásán bérmentve kocsiba rakva és hivatalból lemázsálva azon tármennyiségekben bocsáttatnak a vevő rendelkezésére, a mint azok az ügylet megkötésekor készletben vannak, illetve az év végéig a pályából visszanyeretnek.

A f. év november hóban rendelkezésre álló készlet a vételár előzetes lefizetése mellett legkésőbb f. évi deczember hó végéig; a deczember hóban visszanyerendő sinek pedig legkésőbb 1900. évi január hó végéig feltétlenül átveendők.

A sinek minden kötelezettség nélkül az egyes darabok szelvényére és minőségére adatnak el; a sinek hosszát illetőleg megjegyeztetik, hogy csakis öt méteren felüli és öt

méteren aluli hoszszal bíró darabokra vállalunk kötelezettséget, miért is oly ajánlatok, melyek határozott hosszakat vagy szelvényeket kötnek ki, figyelembe nem vétetnek.

Kiköttetik, hogy minden ajánlattevő ajánlatával az a felett hozandó határozatig kötelezettségben marad.

Ajánlat részmennyiségre is tehető. Az ajánlattevő a jelen hirdetésben felsorolt feltételeken kívül magára nézve kötelezőknek ismeri el a magy. kir. államvasutaknak az ócska anyagok eladása iránt 122,291/96. sz. a. fennálló általános feltételeit, a melyeket 30 filléres magyar bélyeggel *és aláírásával ellátva ajánlatához csatolni tartozik.* Ezen feltételek 30 fillérért a nyomtatványtártól megszerezhetők. Vidéki megkeresésekre, melyek írásban a nyomtatványtárhoz intézendők, 30 fillér és megfelelő postabélyeg beküldése ellenében megküldetnek.

Az ajánlatban az átvételi állomás, továbbá az ajánlati ár (számmal és betűvel), végre az idézett feltételek elfogadása világosan kiteendő.

Felhivatnak tehát a pályázni szándékozók, hogy kellően lepecsételt s egy koronás magy. kir. bélyeggel ellátott ajánlataikat ezen külfelirattal: *„Ajánlat ócska sinek megvételére 121,097/99. sz.-hoz"* folyó évi szept. hó 13-ikának déli 12 óráig anyag és leltár beszerzési szakosztályunknál (Andrássy-ut 73. sz. II. em.) benyujtani szíveskedjenek.

Bánatpénzképen az ajánlott egységár szerint kiszámított értékösszeg 5%-a az ajánlat benyujtását megelőző napjának déli 12 óráig főpénztárunknál készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban leteendő.

Bánatpénz nélküli, elégtelen bánatpénzzel, a határidőn túl beérkező ajánlatok, úgyszintén olyanok is, melyek az előírt feltételek nélkül érkeznek, és pótajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Más ügyletek biztosítására letétünkben levő biztosítékot ezen ajánlathoz nem logadtatnak el bánatpénzül.

Egyébként a magy. kir. államvasutak igazgatósága fentartja magának a jogot, hogy az ajánlatok között, tekintetnélkül az ajánlott árra, szabadon választhasson, hogy az ajánlott mennyiségből az egyes ajánlóknak tetszés szerinti részmennyiségeket is engedhessen át s végre, hogy a czél elérésére bármely más intézkedést is tehessen.

Ha ajánló a kiirt egész mennyiségre, vagy annak bizonyos meghatározott részére kiván ajánlatot tenni, ezt ajánlatában határozottan kifejezni tartozik.

Budapest, 1899. augusztus hóban.

Az igazgatóság.

Magyar kir. államvesutak igazgatósága
113,869/C. 1. szám.

Hirdetmény.

Osztrák-magyar vasuti kötelék.

Közvetlen díjtételek czukorrépára, valamint répaszeletre.

Az osztrák-magyar vasuti kötelék II. rész 2. díjszabási füzetéhez 1899. évi január 1-től érvényes függelék 67., 68., 69. és 71. tételszáma alatt magyar feladási állomásokról osztrák leadási állomásokra szállítandó czukorrépára, valamint a fordított viszonylatban szállítandó répaszeletre és mészizapra foglalt rovatolási díjtételek 1899. évi szeptember hó 1-ével érvényen kívül helyeztetnek.

Ezen díjtételek helyett a fenti függelékhez kiadandó 1899. évi szeptember hó 1-től érvényes I. pótlék utján új díjtételek lesznek életbe léptetve.

Budapest, 1899. évi augusztus hó 5.

Az igazgatóság.

Magyar kir. államvasutak igazgatósága.
120,857/99. szám.

Közvetlen árúforgalom Ausztria-Magyarország, Szerbia, Bulgária és Török ország között.

Fenti közvetlen árúforgalomban 1898. évi május hó 1-től érvényes díjszabásokhoz folyó évi október hó 1-én a következő pótlékok lépnek életbe:

1. a díjszabás I. részéhez I. pótlék, mely módosításokat, kiegészítéseket és sajtóhibahelyesbítéseket tartalmaz;
2. a II. rész 1. füzethez I. pótlék;
3. a II. rész 2. füzethez I. pótlék, melyek a reespediczionális kedvezmény kibővítését, az osztály-árú és kivételes díjszabások módosítását illetve kiegészítését, új állomások és kivételes díjszabások felvételét, díjtételek hatályon kívül helyezését, állomás névváltoztatásokat és sajtóhibahelyesbítéseket tartalmaznak.

Ezenkívül ugyancsak f. évi október hó 1-én új II. rész 3. füzet jelenik meg, mely a szerb, bolgár és török vasutak egymás közötti forgalmára nézve tartalmaz díjtételeket, s melylyel egyidejüleg az 1898. évi május hó 1-étől érvényes hasonnevű díjszabás hatályon kívül helyeztetik.

Ezen pótlékok és díjszabás példányai a részes vasutak igazgatóságánál kaphatók.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:
IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI:
VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:
IV., Koronaherczeg-utcza, 11.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. szeptember 4. 32. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt.
Félévre . . . . . 3 frt.

Szekeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Munkára fel!

Hosszú szünet után a törvényhatóság e hónap 13-án megkezdi működését. Újult erővel, felfrissült munkaképességgel. A mikre nagy szüksége van, mert nagy feladatok megoldása vár reá. A főváros mozgékony élete folyásában törvényhatóság és közigazgatás zátony volt eddig, a melyen megtört minden, a mit a közszükséglet követelt. Csak az élelmes vándorhajós siklott el diadalmasan a csökönyös akadály mellett. Ezt a zátonypolitikát a törvényhatóságnak le kell vetkőznie. Erősen itt az ideje, hogy egyebet is lásson a maga és sógortársai egyéni érdekénél.

Budapest népességének százezrei jogosan bizalmatlanok az autonom hatóság iránt. Érdekeik védelmét hasztalanul várják a fővárostól, a melynek vezetői vagy a magasabb klikkpolitikának áldoznak, vagy egyáltalán nem törődnek semmivel. A polgári érdekek bármely fajtája csak akkor ismerős a városi hatóságnak, a mikor választásról, vagy adóemelésről van szó. Az embert más alkalommal nem veszik észre. Egyszerűen nem léteznek azok a jó, derék adófizetők és választópolgárok, a mikor csak azt kérik, a miért áldozatot hoznak.

A lakosság bizalmatlankodása nálunk egyáltalán nem jut nyilvánosságra. Csodálatos közömbösséggel tűrünk mi akármit, a mit ellenünk a hatóság elkövet. Tűrjük azokat a mulasztásokat, a melyek valamennyiünk érdekeinek rovására esnek. S ez a türelmesség vezeti félre a hatóságot. A közömbösséget, a mely Budapesten meglepő, közmegelégedettségnek mondja a polgármester, a ki örvend, hogy nyugalomban, csendben uralkodhatik.

Bizonyára látványosságszámba megy az az ember, a ki a mostani állapotokkal nyilvánosan elégedetlen. Mert a fővárosban csak egymás között szólják le a városi ügymenetet, a melyet egyaránt szidnak a korcsmárossal meg a borával.

Ugyan kinek jutna eszébe, hogy az Újvásártérre nyilvános népgyűlést hívjon egybe némely községi ügy gyalázatosan elhanyagolt állapotát tárgyalandó. Mert mit is szólna a tanács, ha a misera plebs nem a kenyér, hanem a vízkérdést tenné vita tárgyává. Ha nyilvánosan pertraktálnák, hogy a lakásbér-szabályrendelet őskori ostobaságain a tanács nem tudja túltenni magát. Újat nem mer, vagy nem tud alkotni. De még azt sem fogadja el, habár kevés is az új benne, a mit kívülről adnak neki felhasználás végett. Mióta sürgetik ezt a kérdést, mióta van „állandó napirenden“ és még sem halad előre. A háziurakból alakult törvényhatóságnak persze nincs ínyére, hogy a lakó több legyen, mint bérfizető individuum. Szertelen kívánságokat, lehetetlen föltételeket, impertinens házmestert kell a lakónak eltűrni s gyakran más lakó durva viselkedését, a mely kedvesebb a háziúrnak és imponálóbb.

De ez csupán a lakáskérdés. Nem jobb ennél az a szokása a hatóságnak, hogy a várost szakadatlanul felforgatja. Rendszeres programm nélkül végezteti a közmunkákat s egy-egy utczát hónapokig nyomorgat két-három napszámos a földtúrással, kőkalapálással.

Közélelmezési ügye Budapestnek botrányos. A polgármestertől a vásárcsarnok-igazgatóig mindegyik fennen hangoztatja, hogy a vásárcsarnok-intézmény megjavította a közélelmezést; ne lármázzanak úgy az urak, majd meghallják az általános panaszt — a nagy drágaságról. Komolyan gondolkozzanak egy kissé s belátják, hogy a középsorsú osztály jövedelmének 60—70 százalékát a vásárcsarnokok emésztik meg, a melyekben mindig nagy a kereslet és kicsiny a kínálat, mert így kívánja — a magasabb közélelmezési politika.

Adózási viszonyaink a legnyomorúságosabbak. A mikor a kiváltságos osztályokat szorongatta az adóprés, nagy hangon protestált ellene az autonóm hatóság. Azzal azonban nem törődik, hogy a kis exisztenciák ezreit megöli az adó s annak új behajtási módja: a hiéna-csarnok.

És az élelmiszer — italhamisítás? — Az utczán járók életének bizonytalansága, mert a főváros még mindig nem tud annyira hatni, hogy a polgári élet ne csak a négy fal között, hanem az utczai közlekedés közepette is meg legyen védve. De nem ezt, ezer más dolgot nem tesz, nem intéz el a hatóság, a mely önmagán kívül nem gondoz mást. De mégis valamire gondol: a jövedelem szaporítására. Legalább erre vall a biczikli, szódavíz, ásványvíz, pezsgő, iskola, csatorna, kövezés és egyéb adójavaslat, no meg az új vízdíjszabályrendelet, a melyek most várják életrekelésüket.

Nem, a hatóság nem gondol semmire. Szerelmes a maga egyéniségébe, azontúl nem lát semmit.

Pedig kell, hogy lásson. Mielőtt a főváros kasszája bezáródik és fizetésképtelenné lesz, a hatóságnak erős jeleit kell adnia a javulás komoly szándékának. Mert a krach nemcsak a háztartásra jelent változást, hanem az adminisztráczió szervezetére is. És remélhetőleg az államosítandó közigazgatás tagjait jól fogják megválasztani.

Az autonóm közigazgatás tehát most az őszi munka megkezdése előtt gondoljon mulasztásaira és lássa meg a közönség érdekét. Ne csupán gép legyen, a mely kellően beigazítva — a tempo — jár és működik, hanem, a minek teremtve lett, gondolkodó lény, a mely megérti, felfogja és teljesíti a magára vállalt kötelességet. A polgárság egyéni és társadalmi érdekeit szem előtt tartva őrködjék a közérdek fölött. Ebben a szellemben kezdje meg őszi működését a törvényhatóság és tanács s ennek az eredményére kívánjuk: Szerencse fel!

Polgármesteri rendeletek.

I. A szegények pénze.

A polgármester rendeli, hogy az előljáróságok pénzkezelése milyen legyen. Mert az előljárók eddig csak úgy, per bizalom, kapták a szegények közt kiosztásra szánt pénzt. Semmiféle szabály nem kötötte az előljárókat, hogy a kezükhöz olvasott pénzt hogyan kezeljék. Itt-ott támadt is egy kis félreértés, mert egyik-másik a belső zsebében őrizte a segítség-összeget. Most ezt a rendszertelenséget rendezi a polgármester. Meghagyja, hogy minden előljáró maga kezelje a pénzt. Tehát ezentúl muszáj a belső zsebében hordani. A kiosztásnál valamely alantasa ellenőrizze a főnököt. Persze a kerületi választmányokból megbízható ellenőrzőket nem lehet delegálni. Kissé furcsa rendelkezés az egész. Hisz a pénzt az előljárósági pénztár legjobban tudná kezelni. Csak egy kis formaságot kell a dolognak adni. A kiosztást pedig végezze valamelyik tisztviselő, a kit az előljáró és egy választmányi tag ellenőrizhetne. A rendelet egyébképen így szól:

> A polgármester elrendeli, hogy mindazok a tisztviselők, kikre segélypénzeket bíztak, azokat *személyesen* tartoznak *kezelni*, a kiosztott segélyekről pontos jegyzéket vezetni, és a kiosztást mindenkor az illető hivatal egy közegének jelenlétében foganatosítani. Ez írja alá az írni nem tudó fél helyett a nyugtatványokat, valamint a pénzkezelő jegyzékét is, annak igazolásául, hogy a kiosztásnál jelen volt. A polgármester rendeletének ez a része az összes érdekelt tisztviselők számára a jövőben kötelező szabályutasításul szolgál.

II. A vidék érdeke.

Régi baj, hogy a mi furfangos szerkezetű közigazgatásunk nem intéz el semmit. Csak síbol. Az aktatolás miatt legtöbbet panaszkodnak a vidéki törvényhatóságok, a melyek a legjelentéktelenebb ügy elintézését is hónapokon, sőt éveken át hiába szorgalmazzák, hasztalanul várják. Az egyes ügyek, a mig odabotlanak az illetékes tisztviselő asztalára — restancziának, valósággal elposványosodnak, gyakran idejüket mulják. A polgármester itt is segíteni akar és rendeletben ad utasítást a gyorsabb elintézési módra. Ez az utasítás így szól:

> A kerületi előljáróknak legutóbbi évnegyedes értekezletéből eredő kérelmére a polgármester felhívja a tanács összes ügyosztályait, hogy a vidéki hatóságok olyan természetű megkereséseit, melyeknek érdemleges elintézése a kerületi előljáróságok hatáskörébe tartozik, ezután véglegesen adják ki az illetékes előljáróságnak, saját hatáskörében leendő elintézésre, ne pedig mint eddig rövid úton, jelentéstétel kötelezettsége mellett. A polgármester azt hiszi, hogy ezzel a vidéki hatóságok megkeresései a jövőben sokkal gyorsabban fognak elintézést nyerni, mint eddig.

A jövő év költségelőirányzata.

Lázasan dolgoznak a fővárosi hivatalokban a budget-tervezet összeállításán, hogy az a különféle bizottságok retortáján átszűrve a törvényszabta időre elkészülhessen; s a munkálatok annyira már elő is haladtak, hogy nagy vonásokban látni lehet a változást, a mit a mult évi budget tárgyalása alkalmával a költségvetés összeállítása körül kifejlett parázs csatározások eredményeztek.

Nos, tehát van már szabályrendeletünk, mely szerint a költségvetés *összeállítása* a tanács hatáskörébe tartozik. Nagyon helyesen, mert a budget nem más mint a tanács kormányzati programmjának mintegy grafikonja. Ámde mig összeállítása nem a tanács kezében volt, a tanács részére alig maradt más teendő, mint a már budgetszerüleg megállapított közigazgatási programm végrehajtása. Így degradálódott a tanács önkormányzati hatóságból önigazgatási hatósággá, mert az *önkormányzati* programm megállapítására befolyása csekély, majdnem semmi sem volt. A költségelőirányzat szerkesztése tárgyában alkotott szabályrendelet czélja evidenter az volt, hogy ezeken a patriárkális viszonyokon változtasson, s az ügyeket és a tényleges viszonyokat legjobban ismerő tanácstagok kezébe tegye át a kormányzás gyeplőjét.

Sajnos, e szabályrendeletnek nem sikerült a főváros szekerét a régi sablonok mély kátyújából kiemelni. Az a csekély fény, a mi ebben a szabályrendeletben fellobban, nem tudott áthatolni a megszokások sötétjén.

Maradtunk ott, a hol voltunk és a költségvetés ismét azokban a hibákban fog szenvedni, mint eddig; és lesz mint eddig: irrealis, nem a tanács által szerkesztett, programm nélkül való, és illuzórius.

Irrealis mindazon tételeiben, melyek nem fix összegben vannak megállapítva. Nem az a költségvetés irrealitása, hogy előirányzati adatai nem egyeznek teljesen a zárszámadásával. Ez elérhetetlen. De nem is szükséges, mert a költségvetésnek ilyetén betartása megbénítana minden szabadabb közigazgatási tevékenységet, s megakadályozhatná a halaszthatatlan és nélkülözhetetlen szükségletek fedezését. De irrealis azért, mert oly tételek vannak benne, melyek a zárszámadási eredményeket meg sem közelítik, melyek mellett, sőt melyek daczára folyton egyéb halaszthatatlan természetű szükségletek merülnek fel.

A főváros jövedelmeinek 50%-át tartozik közművek létesítésére fordítani. Ezek a tételek bőven nyújtanak alkalmat irrealitásuk megcsodálására. Nincs a mérnöki hivatalnak előirányzata, mely a valódiságnak csak színével is birna. A legpontosabban kiszámítható munkák is *hasból* vannak felvéve, ezért van minden ilyen munkánál póthitel és ismét póthitel, tételek megváltoztatása, idegen költségeknek az építési költségekbe való elrejtése. Csak egy pillantást vessünk bármely árlejtés eredményére s 30—40 50% árkülönbözetet fogunk tapasztalni! Ez a számítás nem lehet realis!

És ezek és ehhez hasonló adatok teszik a budget felét. A másik felének valószerűségét pedig megrontja a három évi átlagos eredményeknek sablonos és minden meggondolás nélkül való kiszámítása. Csak így lehet, hogy jelentékeny deficzittel záruló költségvetés mellett a zárszámadás milliós feleslegekkel pompázik. Bocsánat, ez nem költségelőirányzás, ez a számsorokkal való *jongleurködés*.

De hiánya a költségelőirányzatnak az is, hogy az új szabályrendelet daczára, mely a költségvetés *összeállítását* a tanácsra bízza, a tanács nem érvényesítette arra befolyását jobban, mint az előző években. Azt mindenki tudja, hogy az egyes intézetek részköltségvetéseinek bizottsági letárgyalása alig bír komoly alappal; s ha valami új eszme néha fel is vettetik, az kirivó szertelenségével még jobban nyilvánvalóvá teszi azt. Nem láttuk azonban sehol, hogy az egyes ügyosztályok a saját hatáskörükbe eső intézetek és funkcziók részköltségvetéseit aktaszerűleg áttanulmányozták és feldolgozták volna. Működésük csak annyira terjedt, hogy az egyes tételek számadatait az előző évek eredményével összemérték, de nem láttuk sehol sem nyomát, hogy az osztályok tervszerűleg programmot adtak volna, tekintettel már ekkor is az adott pénzügyi viszonyokra, mert hisz ők is ugyanazon gazdálkodó alany funkczionáriusai és az adott viszonyokhoz nekik is alkalmazkodniok kell.

Ha nézzük az eddig feldolgozott adatokat, semmi lényeges eredményt nem találunk. Miben fog takarékoskodni a tanács? Mire fordítja a kölcsönpénzeket? Hogy kívánja megszüntetni a deficzitet? Ezekre a kérdésekre nem fog választ adni a költségelőirányzat: abban csak számadatok vannak, nem irányzás.

Ez a mostani perspektiva. Igaz, hogy a tanács még nem állapította meg, sőt a pénzügyi osztály sem dolgozta át, s nem terjesztette elő. De nagyon félő, hogy a rendelkezésre álló idő csekélysége folytán, tekintve másrészt az anyag terjedelmét: érdemben való változtatást nem lehet majd eszközölni. Elfeledték, hogy már az egész költségvetés átvizsgálása alkalmával nem lehet a részletekbe tekinteni, ott csak a végső simítás eszközléséről lehet szó. Az úgynevezett (és sokszor hangoztatott) pénzügyi politikát az egész tanácsnak kell gyakorolnia, azt a költségvetés felépítésénél kell követni, nem akkor egyszerre előhozakodni vele, mikor a kész épületre már csak a tetőrészeket kell felrakni.

Ez az idén már elkésett; az új szabályrendeletnek most csak formai eredményei vannak, s a tanács ismét csak azt fogja jelenteni a közgyűlésnek: X frt deficzit.

Csalódottan, de meglepetve is tesszük félre a költségelőirányzatnak már elkészült részeit. Valami kínos ellenmondás van abban, hogy a tanács részéről már évek óta látjuk a törekvést a városi financziák rendbehozatalára — s a jövő év költségelőirányzata ismét nem tartalmaz érdemi haladást a czél felé. Mintha ólomsúlyú, láthatatlan kezek megakadályoznák a tanács cselekvőségét. Mintha valami zsibbadás hatása alatt állana, mely minden kedvet, ambicziót megsemmisít.

S ha mélyebben vizsgáljuk a főváros egész adminisztraczionális életét, ennek magyarázatát is megtaláljuk.

Tényleg így látjuk; legyen az a költségvetés bármily jóakarattal és lelkiismeretességgel összeállítva: nem fog az soha programmot tartalmazhatni, míg annak *minden egyes tétele illuzórius és a bizottsági tag urak szives önkényétől függ.*

Ilyesmit még a költségelőirányzatok és a megfelelő zárszámadások összehasonlítása sem tüntet fel eléggé. A rengeteg sok póthitelnek a különféle költségvetési fejezetek közt való elszámolását alig lehet pontos figyelemmel végig kísérni; de látja az, ki a főváros életét s a bizottságok tárgyalásait napról-napra megfigyeli.

Nem volt a 100 millió koronás kölcsönnek megállapított programmja? S van-e ma? Hisz az abból befolyó összegek úgy le vannak kötve, hogy — a mi egyik legjelentősebb tétele lett volna — az új városház építésére már nem nyújthat fedezetet. Melyik kulturállamban fordulhat elő, hogy a költségvetésbe fel nem vett oly nagy műnek létesítését, mint a Váczi-körútnak 650,000 frttal leendő kiépítése — kierőszakolhassák? Tisztelt interpelláló bizottsági tag urak, tessék most a mi kérdésünkre felelni. Ez az a morális kötelesség, a mit magukra vállaltak? Ez az, a mit a törvény önökre bízott? Ezért választották meg polgártársaik önkormányzatunk őreinek? Interpellálják meg egyszer önlelkiismeretüket is! Kíváncsiak vagyunk a válaszra. Míg ezt a választ meg nem kapjuk, addig a fővárosnak reális költségvetése nem lehet.

*

A törvényhatóság létele ahhoz van kötve, hogy szükségleteit sajátjából fedezni bírja. Ez a gazdálkodás azonban — mit a budget feltár — mindjobban az anyagi romláshoz vezet. Úgy hogy — horribile dictu — azoknak, kik az önkormányzatot meg akarják menteni, azoknak kell felemelni szavukat s egy becsületesebb államkormányzat kedvező szakában *kérni* azt, mivel eddig fenyegettek: a miniszteri biztost.

Szigma.

A magyar ipar pártolása.

A tanács legutóbb tárgyalta a belügyminiszternek a magyar ipar pártolása tárgyában kiadott körrendeletét. E körrendeletben a miniszter tűrhetetlennek mondja a különféle közigazgatási hatóságoknak azt az eljárását, hogy még olyan esetekben is, mikor a magyar iparterméket úgy minőség, mint ár tekintetében a külföldivel sikerrel állják ki a versenyt — minden igaz ok nélkül a külföldi árúkat szerzik be. Nem akarja ezt a miniszter egyenes rosszakaratra visszavezetni, hanem csupán a régi megszokásnak tulajdonitja. Fontosnak tartja azonban, hogy ez a jövőben — és pedig mielőbb — megszünjék. Erre a czélra a legczélszerűbbnek véli, hogy a törvényhatóságok szabályrendeleteket alkossanak, melyekkel a szükségletek beszerzésénél és ipari munkálatok kiadásánál követendő eljárást tüzetesen megállapitsák. Ezenkivül minden egyes olyan esetben, mikor külföldi czikkek beszerzését határozza el a hatóság, ezt a határozatát kimeritő megokolással lássa el. Felemliti még végül a miniszter, hogy a törvényhatóságok kérelmére ilyen szabályrendelet-tervezeteket készittet és útbaigazitásul megküldi, valamint szükség esetén gondoskodik olyan közegekről is, kik a felől, vajjon valamely iparczikket az országban be lehet-e szerezni, vagy a pályázatok és szakszerű megbirálások alkalmával kellő tájékozást tudnak nyujtani. A fővárosi tanács nem tartotta szükségesnek, hogy a miniszter leirata alapján elvi jelentőségű határozatot hozzon, mert hiszen a főváros úgyis már régtől fogva ezt az álláspontot követi, azonban a felajánlott szabályrendelet-tervezetet elkéri a minisztertől, hogy annak alapján esetleg a további szükséges intézkedéseket megtehesse.

Nagy Dezső lemondása.

Nagy Dezső műegyetemi tanár lemondott a törvényhatóságban elfoglalt bizottsági tagságáról. Lemondásáról megemlékeztünk mult számunkban, most közzéteszszük a tanár úr nyilt levelét, a melyben lemondását megokolja. Az érdekes irás, a mely szomorú fényt vet a városi gazdálkodásra, igy szól:

Tekintetes közgyűlés!

Előttünk fekszik a fenforgó ügyben kiküldött szakértőknek véleménye, melyet a mérnöki hivatal igy jellemez:

„A szakértői elbirálás végkövetkeztetéseiből látható, hogy az összes szakértők Nicholson ajánlatát a fővárosra nézve jobbnak jelentik ki".

Ha a tek. tanács előterjesztésében ennél tovább nem ment volna, úgy pár szóval az ügyet elintézettnek vehetném. De mivel a tanácsi előterjesztés kimondhatni véli:

„hogy a mérnöki hivatal nemcsak hogy félre nem vezette a hatóságot, hanem ellenkezőleg alapos, reális s helyes véleményt mondott".

Ha ez, tek. közgyűlés, igy áll, akkor én reám, a ki a főváros szakközegét azon erős váddal illettem, hogy oly hamis adatokat szolgáltatott, melyeknek helyesbbitése az általa levont következtetéseknek épen az ellenkezőjét igazolják, reám legalább is azon kötelesség háramlana, hogy itt a tek. közgyűlés színe előtt elkövetett bűnömet szánva-bánva, ez iránt kegyes elnézésüket kérjem! Ámde van-e erre szükség? Hogy ezt megitélhessük, engedje meg a tek. közgyűlés, hogy figyelmét rövid időre lekössem. Midőn a tek. polgármester úrhoz a fenforgó ügyben intézett interpellációmra oly feleletet nyertem, melynek lényege a kövezkező két pontban foglalható össze: 1. a Röck által ajánlott gépi berendezés, bár beszerzési árában a Nicholson-féle gépnél olcsóbb is, de üzeme — nagyobb gőzfogyasztása — révén annyira költségesebb, hogy ez az előbbi előnyt teljesen kiegyenliti; 2. hogy Röck gépberendezése kicsiny, annyira kevesebbet ad Nicholsonénál, hogy ha ezen különbséget pótoljuk, úgy Röck mintegy 60—80,000 forinttal lesz drágább Nicholsonnál. Ezen meglepő válasznak alapul szolgáló adatokat keresvén, a dolog természeténél fogva azt csakis a mérnöki hivatal jelentéséből vehettem ki, a mely jelentésben a következőkre bukkantam:

„A gőzgépeknek teljes megterheltetését, vagyis a gép azon munkáját tekintve, a midőn a legelőnyösebben dolgozik, az egyes gépek garantia szerinti gőzfogyasztása a következő: Nicholson 826 kg., Röck 894 kg. . . ."

„Mint látható ezek között, előnyösebb gőzgép a Nicholson-féle, mert ez a tőle kivánt munkát a legkisebb gőzfogyasztás ellenében szolgáltatja."

Láttam tovább ezen jelentésben a lóerőnkénti caloriákat, Röcknél 1370-re, Nicholsonnál 1700-ra számitva. Valamint láttam, hogy az egy kilogramm gőzre eső caloriák száma Rökknél 185 és Nicholsonnál 330 van egymással szembe állitva. Ezen hamis adatok és még néhány alábbrendelt körülmény kényszeritett engem arra, hogy több bizottsági taggal egyetemben megtegyem indítványomat, melyben ezen ügy felülbirálatát kértem. A tek. közgyűlés f. é. június 21-ikén tartott ülésben foglalkozott ezen ügygyel és bár ott a szakértőül megjelent Kubinyi székesfővárosi mérnök, a mérnöki jelentés adatainak helyességéhez megrögzött makacssággal ragaszkodott is, mégis a szakértői felülbirálást méltóztatott elhatározni. Lássuk, mit mondanak ezek a szakértők az emelt vádpontjaimat illetőleg.

Bielek tanár igy nyilatkozik:

„Röck indikált lóerőnként is óránként 60 C' túlhevitett gőzre 7·38 kg. gőzfogyasztást biztosit; ezt kellett volna tehát a főváros mérnöki hivatalának számitási alapul felvenni, nem pedig 8·2 kg. gőzmennyiséget, a mely csak telített gőzre vonatkozik". Megjegyzendő itt még, hogy a fővárosi mérnöki hivatalnak a hatásfokra redukált összgőzfogyasztás számitása egészen eltévesztett; valamint az egy kilogramm gőzcaloria termelőképesség számitása is, mert az utóbbinál a két ajánlat összehasonlításánál nem egy és ugyanazon alapból indul ki."

Bánki tanár, miután felsorolta, hogy a mérnöki hivatal számit Nicholsonnak 826 kg. és Röcknek 894 kg. gőzt, ezt mondja: „Ezen adatokat hasonlitja össze a jelentés direct és ezek alapján mondja ki, hogy Nicholson gépe kevesebb gőzt fogyaszt, de elfelejti, hogy mig Nicholsonnál túlhevített gőzt, addig Röcknél telített gőzt vett fel." „Röck azonban túlhe-

vített gőzre 10%-kal kevesebb gőzfogyasztást garantál, mint telitettre és igy fogyasztása tényleg csak 804·6 kg., a miből épen az ellenkezője tünik ki annak, a mit a jelentés kimutat, ugyanis körülbelül 22 kg. több fogyasztást Nicholson hátrányára." Továbbá midőn a caloria effekteket számítja, ezt mondja: „Magától értetődik, hogy az egyiknek az a) alatti értékét nem szabad a másik b) alatti értékével összehasonlítani, mint azt a jelentés teszi, a hol az 1 kg. gőztermelő képessége Röckre 185 cal.-val, Nicholsonra 330 cal.-val vannak szembeállitva." „Az ilyen hamis alapon való összehasonlításból levont következtetések tisztán csak hamisak lehetnek."

Stromszky főmérnök ezeket mondja:

„A gőzfogyasztás számításánál egyenlő alapon számitva az indikált lóerőnként és óránként túlhevített gőzre garantált gőzmennyiségeket kell számításba venni", és számít Röcknek 7·38 kg.-ot, Nicholsonnak 7 kg.-ot. Továbbá ezt mondja: „A mérnöki hivatali jelentés azon számitása, hogy Nicholsonnál minden egyes indikált gőzlóerőre 1700 cal. esik, nem helyes . . . . . egy indikált gőzlóerőre Nicholsonnál 1551 cal. esik", továbbá: „Kifogásolnunk kell azonban azt, hogy a mérnöki hivatal nem derítette ki, miszerint Nicholsonnak az egy kg. gőzre garantált 330 cal. nem egy alapon van megadva a Röck ezen adatával (185 cal.) s hogy ezen adatok egymással össze nem hasolithatók".

Breuer főmérnök: a gőzfogyasztás számitására directe nem nyilatkozik, de Röcknél mindenhol 7·38 kgot vesz alapul. Kiszámítja azonban, hogy: „egy indikált gőzlóerőre Nicholsonnál 1551, Röcknél 1351 cal. esik és hogy: „egy kg. gőzre Nicholsonnál 211,5 caloria, Röcknél pedig 183.1 cal. esik."

Mindezen felsorolt adatok világosan nekem adnak igazat, mert igazolják, hogy az általam a mérnöki jelentésnek kifogásolt adatai mind, egytől-egyig hamisak és világossá teszik, hogy a polgármester úrnak azon kijelentése, hogy a Röck-féle gép üzeme drágább volna, a valóságnak meg nem felelő, annak kijelentése félrevezetésen alapul. Hogy ilyen körülmények mellett a tekintetes tanácsnak kijelentése: hogy a mérnöki hivatal nemcsak hogy félre nem vezette a hatóságot, hanem ellenkezőleg alapos, reális és helyes véleményt mondott, mennyiben igaz, azt a tekintetes közgyűlés itéletére bizom, mert úgy látom, a tekintetes tanácsot a helyes érzék ez ügyben teljesen elhagyta. De igazolja a szakértők egyhangú véleménye, tekintetes közgyűlés, azt is, hogy felszólalásom szükséges volt, és hogy az általam ismert tényeknek elhallgatása kötelességmulasztás lett volna. De mivel igaz azonban az is, hogy a szakértők végkövetkeztetéseikben a mérnöki jelentésnek adnak igazat, mégis talán érdekes lesz annak okát felkutatni. Ha a magan részéről azt az alábbiakban megteszem, teszem azt azon okból, mert remélem, hogy ezen felderítésekkel az ügynek a szakértői felülvizsgálat által szenvedett elhalasztásból a főváros közönségére háramlott anyagi kár némely kárpótlást nyer azon morális tőkében, melyet a közönség ügyeit intéző hivatalok azokból meríthetnek. A szakértők további vizsgálataikban áttérvén a polgármester úr által interpellációmra adott feleletének második részére (sőt egyik szakértő — Breuer főmérnök — direkte ezen kezdi), azaz vizsgáljuk a vizszolgáltatást; itt azután vizsgálatuk eredményeképen a tekintetes polgármesternek, illetőleg a mérnöki jelentésnek adnak részben igazat, midőn konstatálják, a mit különben senki soha kétségbe sem vont, hogy Röck szivattyúja teljesítményében kicsiny és hogy sokkal kevesebbet ad, mint Nicholson; de midőn ezt kimondják, egyúttal világosan igazolják, hogy Röcknek ezen bár kicsiny szivattyúja teljesen megfelel az „ajánlati feltételnek".

Mivel Breuer főmérnök nyilatkozik legmesszebbmenőleg, szavait is felolvasom:

„A mi a vízszolgáltatást illeti, a vízszükségletre nézve az általálános és különleges vállalati feltételek biztos támpontot nem nyujtanak. Ennélfogva ajánlattevők a kellő pontossággal nem állapithatták meg, hogy a vízszolgáltatásra milyen teljesítményű szivattyút válaszszanak. A feltételek szerint ugyanis a sertésvágóhíd üzeméhez napi mintegy 1200 m^3 vízre lesz szükség. Ezen vízmennyiségből egyelőre 600—800 m^3 fog igénybe vétetni. Nincsen határozottsággal előírva, hogy a most létesítendő vízmű melyik teljesítményre tervezendő. Másrészt a napi kifejezés is kétes, a mennyiben ezen megjelölés pontosan nem fejezi ki, vajjon napi üzem alatt 24 óra, vagy ennél kevesebb, és ha kevesebb, hány óra értendő. A hűtő-berendezés üzemét tekintvén, az 24 órai üzemet involvál." — Továbbá: „Minthogy tehát a vizszükséglet pontosan előírva nincsen és a feltételekben a mostani szükségletre jelzett 600—800 m^3 24 órai üzemre érthető, azért a két ajánlatot e pontra nézve a feltételeknek megfelelőnek kell jeleznem, a mennyiben Röck 30 m^3-es szivattyúja naponta, azaz 24 óra alatt 720 m^3 vizet szállit. Nicholson ennél jóval nagyobb szivattyúkat ajánl, két szíjhajtású szivattyújának 24 óra alatti teljesítménye ugyanis 2040 m^3"

Bielek tanár ugyancsak annyit mond, hogy: „Vízszállítás szempontjából Röck nem felel meg teljesen a czélnak, szivattyúi gyengék".

Valamivel világosabban beszél Bánki tanár, midőn azt mondja: „. . . azt találjuk, hogy bár Röck a feltételek szószerinti értelmében kötelezi magát a momentán napi 600—800 köbméter vízszállításra, de oly kis szivattyút ajánl, a mely ezen szükségletet csak 24 óra alatt fedezi, holott a víz felhasználása főképen az ölési időre és mindenesetre a jórész a napnak nappali idejére esik".

Stromszky főmérnök ezt mondja: „A feltételek szerint ugyanis a vágóhíd üzeméhez mintegy 1200 m^3 vízre lesz szükség. Ezen vízmennyiségből egyelőre 600—800 m^2 víz fog igénybe vétetni. Nincsen határozottsággal előírva, hogy a most létesítendő vízmű melyik teljesítményre tervezendő. Másrészt a napi kifejezés is kétes, a mennyiben ezen megjelölés pontosan nem fejezi ki, vajjon a napi üzem alatt 24 óra, vagy ennél kevesebb értendő-e. A hűtőberendezés üzemét tekintve, az 24 órai üzemet involvál". Továbbá: „Minthogy tehát a vízszükséglet pontosan előírva nincsen és a feltételekben a mostani szükségletre jelzett 600—800 m^3 víz 24 órai üzemre érthető, a két ajánlatot e pontra nézve a feltételeknek megfelelőknek kell jeleznem".

Világos lévén tehát tekintetes közgyűlés, hogy Röck

szivattyúja, bár a kiírási feltételeknek megfelel, de kicsiny, az az üzem zavaratlan folyamát nem biztosíthatja; a miből világos az is, hogy *a mérnöki hivatal a kiírás körül hanyagul járt el.* A mérnöki jelentés a Nicholson-féle berendezést ajánlja, mely pedig a szakértők megállapítása szerint 24 óra alatt 2040 m^3 vizet szolgáltat, tehát sokkal többet, mint a mennyit a vállalati feltétel, 1200 m^3 maximalisnak jelzett összeg. Álljunk meg tek. közgyűlés e kérdésnél egy pillanatra és kérdezzük: szabad volt-e a mérnöki hivatalnak ezt tennie? Szabad volt-e oly berendezést ajánlani, mely a kiírás feltételeit be nem tartja az által, hogy a kivántnál többet ad és így a székesfővárost a kontemplált sertés-közvágóhíd létesítésénél nagyobb költségekbe keveri? — Vagy tán ezen nagyobb költség ellensúlyozásaképen volt szükség Röck gépe üzemét előnytelennek tüntetni fel? Legyen a dolog bárhogy, de leghelytelenebb volt ezen eljárást azon kijelentésben indokoltnak vélni, hogy Nicholson, az üzemnek jövőre való fejlődésére van tekintettel.

Igen csodálom, hogy a tekintetes polgármester úr, a kinek pedig a székesfőváros anyagi érdekei iránt táplált helyes nézeteit mindannyian ismerjük, ezen frázissal magát duppirozni engedte: mert hisz jó érzéke megsughatta volna neki, hogy a székesfőváros mostoha anyagi körülményei, midőn a legszükségesebbeket nem engedik meg, akkor itt sem szabad többet költeni, mint a mennyi épen szükséges. De nyerjen a tekintetes polgármester urnak önérzete vigasztalást abban, a mit a szakértők kideritettek, hogy ugyanis Nicholsonnak ezen nagyobb berendezésére nem a jövőben, hanem már jelenleg szükségünk van. De térjünk vissza a szakértők jelentéséhez, a hol is továbbá látni fogjuk, hogy midőn Röck szivattyújának megnagyobbitását tartván szükségesnek, abból önként következik a gépi berendezésének, munka teljesítményének, azaz a lóerők számának is megnagyobbodása. Mintegy 7 indikált lóerőre teszik a szakértők ezen szükséget, úgy, hogy Röcknek gépét 109+8=116 indikált lóerőnek számítják.

Az így általuk teljesítményében megnagyobbitott gépről — melyet talán a világosság rovására is, de még mindig „Röck"-féle gépnek neveznek — mutatják aztán ki, hogy az, még egyéb, egyéni véleményük szerint szükséges, Nicholson által adott, de Röck által nem adott, berendezésekkel kiegészitve, beszerzési árában még mindig kisebb, ámde üzemében, azaz nagyobb gőzfogyasztásában drágább a Nicholson-féle berendezésnél.

Az üzemi többköltséget a napi többszükséglet árának tőkésítése útján állapitják meg. Igy *Bielek* tanár számit 79·5 kg. gőztöbbletet 24380 forintba. *Bánki* tanár 89·6 kg. gőztöbbletet 20304 forintba. *Stromszky* főmérnök 72·1 kg gőztöbbletet 22119 frtba. *Breuer* főmérnök 83·08 kg gőztöbbletet 26909 frt 40 krba. Összegek ezek, melyeknek eltérése az illető szakértő egyéni nézeteiben találják magyarázatukat, egyet azonban igazolnak, azt t. i., hogy ezen összegek csak fiktivek, míg a beszerzési ár-különbözet reális összeg.

Hogy szabad-e e kettőt egymással szembesiteni, az, iránt csak egyik szakértő — Beuer főmérnök — nyilatkozik mondván: „Úgy tudom, hogy a fővárosnál azon eljárás divik, miszerint a gőztúlfogyasztásért kikötött kötbér (itt 50 kgra 3000 frt volt kikötve) a kedvezőtlenebb ajánlattevő hátrányára iratik. (A jelen esetben a vállalati feltételekben ezt határozottan kimondva nem találom.)"

Igy nyilatkozván, marad mint a többi szakértő is, a tőkésitésnél. Ezt ők tehetik, mert mint szakértők egyéni meggyőződésük szerint adnak véleményt. Ámde szabad volt-e a mérnöki hivatalnak ezt helyesnek elfogadni, illetőleg követni? Szabad volt-e akkor, midőn a különleges vállalati feltételek III-ik fejezetének „Jótállások (garanciák)" címe alatt ez van kikötve. „Ha a kikötött, illetve garantált gőzmennyiséget a tényleges gőzfogyasztás túlhaladná, akkor a minden óránkénti 50 klg. gőztúlfogyasztásért a vállalkozó egyszer s mindenkorra 3000 frt, azaz háromezer forint kötbért tartozik a székesfővárosnak fizetni stb." Nem világos-e ebben tek. közgyűlés, hogy ebben a túlfogyasztott gőzmennyiségnek ára meg lévén határozva, azon 70—80—90 kg. gőzmennyiség, mely a garantiák alapján Nicholson javára esik azon esetre, hogy ha az netán be nem tartatik, a főváros kártalanitására 6000 frt maximális összeggel leszen megváltható. Az a kérdés merül itt tehát fel, hogy a főváros szempontjából szabad-e ezen gőzkülömbséget Röck hátrányára, azaz Nicholson előnyére 20—27 ezer forintba felszámitani, midőn az 6000 frttal megváltható? Én nem habozom egész határozottsággal kijelenteni, hogy *nem.* Mert ha ennek ellenkezőjét teszem, akkor ezen cselekedet nekem az ügyet úgy tünteti fel, mintha igy szólnék a vállalkozókhoz: garantáljatok csak minél nagyobb összeget, az nektek busásan lesz előnyötökre felszámítva a nélkül, hogy azzal sokat koczkáztatnátok, nézzétek a csekély kötbért".

Nem mondom, hogy a jelen esetben akár a vállalkozók egyike, akár a mérnöki hivatal igy gondolkozott volna és e tényekre mint logikai következményekre mutatok reá. Ezen kérdésnek helyes eldöntésénél vártam volna én a fővárosi mérnöki hivatalnak beavatkozó tanácsát. Tekintetes közgyűlés, midőn a szakértők véleményéből igazolva látom azt, hogy a mérnöki hivatal már a kiirásnál hibázott, mert a feltételek helytelen szövegezése által okozója volt a keletkezett zavarnak és midőn azon hibáját még birálata alapjául felvett adatok helytelenségével csak is tetőzte, úgy nekem nem marad egyéb mondani valóm, minthogy reámutatva ezen tényezőkre, reménylem, hogy levonva azokból a konzekvenciákat a jövőre a főváros ügyeinek elintézésénél, alaposabb szakismeretről tanúskodó eljárást fog követni, ez lesz aztán azon erkölcsi nyereség, mely a főváros közönségére ez ügyből háramlani fog. Miután Röck felebbezést visszavonta, és igy Nicholsonnal mint egyedüli vállalkozóval állunk szenben, — mert hisz a tekintetes közgyűlés a „Danubius"-féle ajánlatot, pedig ez is olcsóbb volt Nicholsonnál, a felülvizsgálatból kizárta, én belenyugszom a szakértők ajánlatába, belenyugszom annál inkább, mert a vele való szerződés megkötésében én reá nézve egy erkölcsi elégtételt is látok, azért, mert ő volt, a ki a nagyobb terjedelmű berendezése által, figyelmünket e kérdésre terelte és óvta a székes fővárost egy oly intézmény létesitésétől, a mely, bár a kiirásnak megfelel is, de a helyes

üzemet nem biztosítja. Ily létesítményekkel pedig nem ritkán találkozunk székesfővárosunkban.

Miután a főváros szakközege, Kubinyi mérnök ezt felemlítette, meg kell jegyeznem, hogy panaszai a központi vásárcsarnok külső berendezését illetőleg tudtommal ugyanily okokra vezethetők vissza, a mennyiben ott a gépi berendezés megadja mindazon teljesítményt, mely tőle követelve volt, ámde ezen teljesítmény nem elég a kontemplált czél elérésére. Ajánlom felszólalásomat a tekintetes közgyülés megszivlelésébe; várom bölcs határozatát. Miután pedig arra a meggyőződésre jutottam, hogy azt a jóakaratot, melylyel ide jöttem, s a melylyel mindenkor a közérdek szempontjából szólaltam fel, félre magyarázták és az tőlem megtagadtatik, én ebből levonom a konzekvenciákat és *bizottsági tagságomról lemondok.*

Budapesten, 1899. augusztus hó 16-án.

Nagy Dezső,
kir. József-műegyetemi tanár.

A mester-utczai iskola eltolásához.

— Levél a szerkesztőhöz. —

A fővárosnak, ugy látszik, nincs szerencséje olyankor, midőn az őt — különösen a sajtó részéről — ért mosdatások következtében felbuzdul. Csak a multkor láttuk a legutóbb közétett pénztári kezelés eredményéből, hogy a megtakaritás (óh famózus dolog!) épen csak a szegény-ügy kiadásánál sikerült, a hol a megtakaritás épen a legkevésbbé indokolt és jogosult. Most meg a maradiságot illető vád folytán támadt felbuzdulás termette meg rossz helyen a gyümölcsét. Értjük a mester-utczai iskola eltolását, a melybe a főváros belelovaltatta magát csak azért, hogy ne hányhassák szemére a maradiságot, csak azért, hogy megmutassa, hogy nem idegenkedik az újszerű dolgoktól. Nem is titkolta ezt a közgyülés akkor, midőn tapsolt annak a közgyülési teremben elhangzott felhivásnak, hogy mutassuk meg a „magyar virtust.“ Ez volt tehát a főindoka annak, hogy a főváros belement az eltolásba. Más nem is lehetett. Avagy miért nem feszegette bővebben a közgyülés az eltolással elérhető megtakaritás kérdését? Nem azért-e, mert ez a megtakaritás csak a papiroson van meg (itt is olyan kétségesen csekély), a valóságban azonban nemcsak hogy nem létezik, hanem ellenkezőleg könnyen kimutatható, hogy az eltolás a fővárosra nézve anyagi áldozatot jelent, hogy a főváros az eltolásra rafizet. Már pedig, az eltolásnak úgy semmi értelme sincsen, hogy az többe kerüljön az ujraépitésnél is. Ezt a kérdést kell tehát tisztázni.

Tehát lássuk csak. Mennyit is kell fizetni az eltolásért? 90,000 frtot. Persze, ha ehhez csak azt teszszük hozzá, hogy az új épitkezés 130,000 frtba kerülne, könynyen azt lehetne konstatálni, hogy a megtakaritás 40,000 forint. Igen, ha elfelejtjük megkérdezni, hogy hát az az új épület épen csak olyan lenne mint a jelenlegi? S itt van az a pont, a hol az összehasonlitás megsántul, s a látszólagos megtakaritás illuzoriussá lesz.

A jelenlegi épület ugyanis egy körülbelül 30 éves, régi, meglehetősen alkalmatlan beosztású iskola-épület, egy olyan tornaterremmel, a mely tulajdonképen semmi egyéb, mint egy alacsony pinczehelyiség, a melyet csoda, hogy eddig is eltűrtek, s a mely az eltolás után még alacsonyabb, még inkább kritikán aluli lenne. Azt hiszszük, ez is eléggé figyelemre méltó lehetne, de van ennél egy, még fontosabb szempont is. Az t. i., hogy a régi épület egyemeletes kisebb épület, a melyben pusztán az elemi iskola nyer — ugy ahogy — elhelyezést, az új épület pedig lenne egy kétemeletes nagy, modern elemi iskola, kisdedóvodával együtt.

Ez utóbbi a kérdés Achilles-sarka. Mi lesz az óvodával? El nem maradhat, mert ez azon a környéken égetően szükséges, s épen erre való tekintettel annak, az ellemi iskolával kapcsolatos felépitését a közgyülés elvben már el is határozta. Most tehát, midőn a megtakaritásról, midőn az eltolás és az új épités költségei közti különbségről beszélünk, ezzel is számolni kell. Az óvoda épitése pedig (telekszerzéssel együtt) belekerül több mint 50,000 frtba. Nos, igy talán már nem szükséges bővebb bizonyitás ahhoz, hogy a főváros erre a fényesnek látszó megtakaritásra is ráfizet, hacsak a fővárost a felbuzdulásból önmagának teremtett kellemetlen helyzetéből az arra illetékesek ki nem segitik.

Arról, hogy egy régi épületet eltolni általában észszerü-e, hogy észszerü-e épen egy iskolával csinálni ilyen experimentálást, s ezzel az iskolát kitenni épen egy új tanév küszöbén, azonnal, hirtelenül ideiglenességnek és lavirozásnak egy ilyen épen nem sürgös ügy miatt, arról nem beszélünk, mert nem vagyunk ellenségei általában az épületeltolásoknak. De annak igenis ellenségei vagyunk, mert a józan ész szól ellene, hogy olyan eltolással tétessék kisérlet, a melyben akkor sincs köszönet, ha az eltolás sikerül is. Mi értelme volna ennek? Hiába akkor a próba, a kisérlet. Mert ha az eltolás drágább, mint az újraépités, akkor az eltolásból nem fog kérni senki. Az pedig aligha szándéka a fővárosnak, s épen jelenlegi anyagi helyzetében tehetné legkevésbbé, hogy — mint egyik bizottsági tag megjegyzés tárgyává tette — látványosságot rendezzen közköltségen!

A vásárcsarnokok orvosi felügyelete.

Dr. Scherman Adolf a főváros tiszti főorvosa előterjesztést tett a tanácshoz az iránt, hogy a vásárcsarnokok egészségrendőri felügyeletét bizza a tiszti főorvosi hivatalra. A főorvos szerint a vásárcsarnok elsősorban is egészségügyi intézmény, melynek ellenőrzése az orvosi teendők közé tartozik. A tanács, a vásárcsarnoki bizottság véleménye alapján elutasitotta a főorvos kérelmét, mert a vásárcsarnokok igazgatósága szakképzett személyzettel gondoskodik az élelmiszerek felülvizsgálatáról és általában a szükséges vásárrendőri felügyeletről, és e téren panaszra ok mindeddig fel nem merült. A tiszti főorvosi hivatal igy is alig győzi felhalmozódó munkáját ellátni, az inditvány elfogadása tehát csak újabb költségeket okozna, anélkül, hogy attól különösebb eredményeket várni lehetne. Kiemeli végül a tanács határozata, hogy a tiszti főorvos felügyeleti jogát soha senki kétségbe nem vonta, módjában áll tehát saját személyében a magasabb foku orvosi ellenőrzésről időnként gondoskodni.

A VI. kerületi iparhatósági megbizottak indítványai.

A VI. kerületi iparhatósági megbizottak igen agilis működést fejtenek ki, különösen az utóbbi időben. Egész sereg különféle indítványnyal és kérelemmel fordultak a tanácshoz, melyektől mind hasznos és üdvös eredményeket remélnek. Többek közt arra kérik a tanácsot, hogy az összes elvi jelentőségi iparügyi rendeleteket és határozatokat velök az előljáróságok útján közölje. Az iparhatósági megbizottak ez úton tájékozást óhajtanak szerezni az iparügyi közigazgatás terén előforduló újabb mozgalmakról, hogy ezzel is saját intézményük felfrissítésére és hathatósabb működésére támaszt és alapot nyerjenek. Ugyancsak saját működésük megkönnyítése czéljából kérik, hogy kültelki eljárásaik alkalmával felmerülő fuvardíjaikat a tanács térítse meg. Ezzel összefüggésben szorosan meg kellene állapítani a főváros külterületének tulajdonképeni fogalmát is, melyet az 1893. évi XXXIII. t.-cz. végrehajtása tárgyában alkotott szabályrendelet általánosságban sem határoz meg, egyes speciális rendeletek pedig különbözőképen állapítanak meg. Így például más határokkal körvonalazza a külterületeket az ebdíjak beszedése, másképen a látványossági díjak fizetése, és ismét másképen az idegen ügyiratok kézbesítése tárgyában kibocsájtott rendelet A fuvardíjak czímén történő kiadásokat a költségvetésbe kérik felvétetni a megbizottak, valamint, hogy azok kifizetésének módozatát is egyszerű s rövid eljárás alkalmazásával határozzák meg. Eddig a kivételes esetekben felmerült fuvardíjakat az ipartörvény alapján beszedett büntetésekből fedezték, ez azonban a megbizottak igényeinek meg nem felel. Kérik ezenkívül a megbizottak, hogy a szív-utczai és Szent László-utczai elemi iskoláknál is állítson fel a tanács tanonczískolákat, mert a Terézvárosban kevés a meglevő tanonczískola, miért is sok tanoncz a Wesselényi-utczai vagy zuglói iskolát kénytelen látogatni. Felemlítik azokat a bajokat, melyek a tanoncznak év közben való iskolába lépéséből erednek. Ezek a tanulók hátráltatják a többit. Úgy vélnek segíteni e bajon, hogy a tanonczískolák szervezeti szabályzatát kellene oda módosítani, hogy az év közben felvett tanoncz, iskoláztatását csak a legközelebbi iskolai év elején tartozik megkezdeni. Ez a módosítás annyival is inkább keresztül vihető, mert az ipartörvény rendelkezésével ellentétben nem áll. A szegénysorsu tanonczok megfelelő felruházásáról is kellő módon gondoskodni kívánnak, nehogy e miatt a tanoncz iskoláit elmulasztani legyen kénytelen; továbbá a szorgalmas és jó előmenetelü tanonczoknak jutalmakat kérnek. Végül pedig, hogy az iparhatósági megbizottak a tanonczügyekben szerzett tapasztalataikat hathatósabban értékesíthessék, indítványozzák, hogy az ipardktatásügyi bizottságba minden kerület iparhatósági megbizottai közül egy-egy, — kit erre a tisztre a megbízottak megválasztanak — behivassék. A szokásos kereskedelmi végeladások ügyében is többrendbeli kívánsággal állnak elő az iparhatósági megbizottak. Kifogásolják, hogy a végeladásokra vonatkozó engedélyek kiadásánál a kereskedelmi és iparkamara véleményét hallgatja meg az iparhatóság, holott a kamara a legtöbb esetben a megfelelő véleményt nyújtani nem képes. Még nagyobb baj, hogy ha véleménye ellenére az iparhatóság a kért engedélyt mégis kiadja, a kamara e határozat ellen halasztó hatályu felebbezéssel élhet, a mi a hatóság intézkedését legalább is hosszú időre illuzóriussá teszi. Ez a megbizottak véleménye szerint egyenes jogtalanság, melyet a jövőben meg kellene szüntetni, olyformán, hogy a kamara felebbezéseit az előljáróságok hivatalból visszautasítanák.

Kifogásolja a megbizottak jelentése azt is, hogy a törvényszék egy kir. táblai elvi jelentőségü határozat alapján a kisiparosok czégbejegyzés iránti kérelmét kedvezően intézi el, s ilyformán a czégbejegyzés jelentőségét csökkenti, s igaz értelmét elhomályosítja. Az az indítványuk tehát a megbizottaknak, hogy eszközölje ki a tanács az igazságügyminiszternél, hogy a törvényszék az ilyen kérvényeket az iparhatóságnak adja ki véleményezés végett s ennek a véleménynek alapján — melyet az iparhatósági megbizottak nyomozása alapján szerkesztenének meg, — nyerjen a czégbejegyzés iránti kérvény érdemleges elintézést.

Szükségesnek tartják továbbá a megbizottak a gyári kéményeknél füstemésztő szerkezet kötelező alkalmazását. Eddig — bár ezt már régen elrendelték — maga a hatóság hallgatagon napirendre tér e kérdés felett, mert a készülékek nem voltak tökéletesek. Ez idő szerint azonban már a feltalált szerkezeteket tökéletesítették, a rendelet végrehajtásának mi sem állhat útjában. Végül még a kávéházak elszaporodása ellen kérnek orvoslást, ez azonban már meghaladott dolog, a mennyiben az iparügyi bizottság e kérdést már tárgyalta s a kávésipari szabályrendelet most van revizió alatt a tanácsnál.

A tengeri kígyó.

A főváros szépszámu tengeri kígyóinak sorozatában előkelő hely illeti meg a *fővárosi színházak tüzbiztonságára vonatkozó szabályrendelet* módosításának ügyét is. Már legalább hét-nyolcz éve rájöttek az összes „illetékes körök“, hogy a színházi szabályrendelet a változott viszonyok és haladó idő következtében nem csak részleteiben tökéletlen, hanem általánosságban is egyszerüen rossz.

Elkészítették a módosítások tervezetét és elkezdték tárgyalni. Került egyik bizottságtól a másikhoz, egyik szakhivataltól a másikhoz, az egyik ezen a részen veszett össze, a másik a másikon, elég az hozzá az új szabályrendelet máig sincs meg. Mi több, néhány hónap óta nem is hallani róla. Elnyelte a föld. Nem, ma ujból felütötte a fejét a tenger kígyó: még él, csak egy kissé meghizott. Van vagy három kiló, a mi aktából és, papirosból nem is csekélység. De hát ez nem csuda: csak legutóbb a közrendészeti, a középitési és az állandó szinházvizsgáló bizottság retortáján vergődött keresztül, elég szerencsésen. A tanács ekkor a rendőr főkapitánysághoz tette át, hadd tegye meg észrevételeit a tervezetre. A főkapitányság azonban ma visszaküldte a paksamétát a tanácshoz: ő már nyilatkozott, régi észrevételeit fentartja, más megjegyezni valója pedig nincs. Tudni kell itt, hogy a főkapitány 1897. év február havában részletes észrevételeket közölt, melyek sok kisebb jelentőségü dolgon kivül abban hegyeződnek ki, hogy a délutáni előadások engedélyezésének jogát a főkapitány magának

követeli, a szabályrendelet amaz intézkedésével ellentétben, hogy ez a jog a tanácsot illeti meg. A tanács pedig eme fontos jogáról már csak elvből sem mondhat le, a veszekedés tehát folyik tovább. Minthogy azonban ujabban minden oldalról sürgetni kezdik a fontos szabályrendelet megalkotását, a tanács nem törődve a rendőrség kifogásával legközelebbi ülésén tárgyalás alá fogja venni a tervezetet, a mi legalább is azt jelenti, hogy az uj szabályrendelet a jövő század elején életbe is fog lépni.

A rendőrség politikája.

A mult vasárnap a munkások gyülést akartak tartani, melynek napirendjére a rendőrség eljárásának birálatát tüzték ki. A főkapitány *ennélfogva* nem vette tudomásul a bejelentést. Igazán, úgy látszik, hogy eljárását — akár csak egy „isten kegyelméből való“ államfő — már minden birálat fölött valónak képzeli.

De a gyülést elvégre nem tarthatták meg. Nem volt zaj, csetepaté, dulakodás, senkisem szidta a „burzsoá“ társadalmat, a kormányt és a rendőrséget. Néhányan a bátrabbak közül néma sétatüntetést rendeztek, de néhány — mindig tapintatosan működő — rendőr láttára azok is csöndben szétoszlottak.

A főkapitány úr pedig önérzetesen fogja referálni a közigazgatási bizottság legközelebbi ülésén, hogy a főváros közbiztonsági állapota a mult hónapban kielégítő volt.

Ez a kielégítő közbiztonság kezd kissé üres frázissá, sőt már unalmassá is válni. Ki van vele megelégedve? Kit elégit ki? A közönséget és képviselőjét, a sajtót — kivéve ennek egyik oly nagyjelentőségü orgánumát, mint a rendőri sajtóiroda termékei — nem elégiti ki. Legalább a panaszok folytonfolyton megújulnak. De nemcsak a panaszok, hanem a betörések, lopások és a közbiztonságot kevésbbé kielégítő állapotban feltüntető egyéb bűncselekmények is.

Minket ez nem elégit ki. Legkevésbbé pedig az az eljárás, mit a rendőrség a polgári jogok megrendszabályozásában kifejt.

Nem kívánjuk, hogy a rendőrség politizáljon, de lehetetlen elkerülni, már csak működésének természeténél fogva, hogy folytonosan ne érintse a legfontosabb politikai problémákat is. És ekkor ezekben kövesse azt a politikát, mit az államban, vagy a törvényhatóságban, melynek területén működik, a polgárok többsége követ.

A mit a rendőrség a fővárosi szociális mozgalommal szemben elkövet, valóban alig itélhető meg felháborodás nélkül.

A főkapitány úr egyszerűen *beszünteti* az ellenségeit. A kolomposokat eltolonczoltatja, az itthon maradókat nem engedi összegyülekezni, nehogy nyilvánosan életjelt adjanak magukról, és büszkén veri mellét: „Ime! megküzdöttem a vészszel, a mi másutt annyi gondot okoz. A budapesti szocziálizmus lábaimnál fekszik“.

A tisztelt főkapitány úr úgy látszik nem tudja, hogy a munkás-zubbony alatt is emberi szív és emberi érzelem lakozik; nem tudja, hogy az elkeseredés és harag elfojtva, erősödik mint a puskapor. S úgy látszik azt sem tudja, hogy a rendőrség feladata nemcsak a karhatalommal való eljárás, nemcsak abban áll, hogy néhány munkást, vagy más békés polgárt a rendőrök meggyomrozzanak és bekisérjenek, hanem feladata az is, hogy készülő s előrelátható veszedelmek ellen czéltudatos intézkedésekkel megvédjen; Nem pedig, hogy a veszélyes mozgalmak pillanatnyi elnyomásával, azokat veszélyes forradalommá érlelje. A rendőrség mostani eljárása pedig szemmel láthatólag hova-tovább ide vezet. Magyarországon a szocziálizmus terjedése semminek sem köszönhet annyit, mint a közigazgatásnak és a fővárosban a rendőrség tapintatlan eljárásának. Ha meggyőződésből volnának szocziálisták, akkor sem propagálhatnák hatalmasabban és biztosabban tanaikat.

Pedig a rendőrségnek — mely bár állami, de helyhatósági feladatok végzésére alkotott szervezet — különös figyelemmel kellene kisérni ezen társadalmi jelenségeket. A főváros közönségének imminens érdeke, hogy az osztályharczok, — szitásában a rendőrség eljárásáé a főérdem — megszünjenek s a közjólét emelésére a polgárok vállvetve közreműködjenek. De a rendőrség csak akkor törődik a fővárossal, ha a rendőrségi kvótáról van szó. Legalább a közelmult eseményei, erre a feltevésre késztetnek. Az igaz, úgy látszik, a rendőrség nem is tekinti ebbeli működését községi feladatnak, hanem úgy igyekszik azt magáról (a vele járó felelősséggel együtt) elhárítani — hogy országos feladattá teszi. A más illetőségüek eltolonczolásának ez lett a következménye. No már ez nagyon hasonló ahhoz, mintha a kereskedő, ki egy kosár romlott gyümölcsöt kap, azt a többi kosár közt szétosztja — és egész portékája megromlik.

Ez az eljárás nemcsak magában érthetetlen. De érthetetlen azért is, mert az államkormány, melynek alárendeltje és bizalmasa a budapesti rendőrfőkapitány — más politikát követ.

Modern államéletünkben a főkapitány, mint egy feudális főúr áll az államrendőrségi intézmény élén, s midőn már a világtörténet újkora alkonyul, hogy egy legújabb kornak adjon helyet, a középkori *Polizei-Staat* eszközeivel dolgozik.

Nagyon kirivó itt az ellentét. Csodáljuk is, hogy — a kit illet — még nem vonta le az eseményekből az őt megillető konzekvenciát. Pedig két mód is kínálkozott volna neki: vagy politikáját, vagy állását illetőleg.

Sz. K.

Az új erzsébetvárosi fiuiskola.

A főváros VII. ker. Akáczfa- és Wesselényi-utcza sarkán új polgári fiuiskolát épittetett. Az épület készen is van, azonban a butorberendezéseket szállító *Kovács* vállalkozó munkájával megkésett, úgy hogy a közelgő iskolai évben az iskolát e miatt pontosan megnyitni nem is lehetne. A tanács elhatározta, hogy az iskolát mégis megnyitja olyformán, hogy egyelőre a gazdasági raktárból régi bútorokkal és iskola-szerekkel rendezi be. Mindez természetesen a pontatlan vállalkozó kárára és költségére történik, kit azonfelül minden napi késedelmeért különkülön meg is birságolnak. Ezzel egyidejüleg elhatározta a tanács, hogy az iskola természettani termébe villamos világitást vezettet be.

A közmunkatanács évi jelentése.

A fővárosi közmunkák tanácsának mult évről szóló jelentése és a kezelése alatt levő alapok zárószámadása most készült el. A terjedelmes munkából adjuk a következőket:

Bevezetés. A belügyminiszterhez intézett bevezető szakasz foglalkozik a néhány év óta folyó nagymérvű kisajátítási műveletekkel, a melyek a közmunkatanács rendelkezésére álló milliókat teljesen lekötötték. A kisajátítások kevés haszonnal jártak, mert a spekuláczió ma is a kültelkekre utazik s meggátolja a belső területeken kisajátított ingatlanok értékesítését. Óhajtandó, hogy a főváros mielőbb elkészítse az extensiv fejlődésre vonatkozó szabályrendeletét.

A királyné emléke. A következő fejezet a királyné emlékének van szentelve. Az 1898 szept. 15-én tartott ülés jegyzőkönyvét tartalmazza azzal a megjegyzéssel, hogy a királyné szobra helyéül a Gizella-teret jelöli meg. A szobor ugyan nem kerül a Gizella-térre, de azért a teret a közmunkatanács nagy költséggel parkozni fogja.

Szabályozás. Az 1898. év folyamán nagyobb szabályozási munkálatokat végeztek, illetőleg szabályozási terveket letárgyaltak: a várbeli plébánia új elhelyezéséről, a Mátyás-templom környékének és a Szentháromság-térnek a rendezéséről, a Halász-bástya kiépítéséről kapcsolatban, az ott felállítandó Szt István-szobor helyével. Az Attila-körút és Logody-utcza között a királyi palotához a királyi ház költségére két új utczát nyitottak. Elfogadták azt a tervet, hogy a Bomba-téri templomot szabaddá teszik s a szomszédos házakat kisajátítják. Az Ív-, Árok-, Ilona-, Áldás-utcza, Rézmáldülő, Szemlőhegy, Vérhalom, Törökvész és Nyék-dülő szabályozási terveit elintézték. A Margit-híd előtti területet parkczélokra 256,896 frtért eladták a fővárosnak. A IV. kerületben rendezték az Egyetem-teret s elhatározták, hogy az Egyetem-utczát 10 ölre, a Gróf Károlyi-utczát 6 ölre, a Királyi Pál-utczát 6·60 ölre szélesítik ki. Az újépület telkét a symetriának megfelelően felosztották. Hozzájárultak ahhoz, hogy az István-útnak, a Hermina- és Hungária-út közti szakaszt 16 ölre, a Tompa- és Ranolder-utczákat fokozatosan 10 ölre, a Bakács-utczát 12 ölre kiszélesítsék.

Az új hidakkal kapcsolatos rendezés. A Ferencz József-híd környékének rendezésére előirányoztak 394,155 forintot. Tényleg kiadtak 319,041 frtot. Az Eskü-téri híd környékének rendezésénél a pesti oldalra teljesen megegyeztek, a budainál a Döbrentey-téri park miatt eltérés van a főváros és a tanács között. Az új híd két oldalának rendezésére 781,511 forintot irányoztak elő, a melyhez a budai oldalon vásárcsarnokczélokra kisajátított telkek vételára 287,166 frt még hozzászámítandó. Az Eskü-téri híd környékének rendezésére ekkép állapodtak meg. Rendezni fogják 1899-ben a Kígyó-teret, Ferencziek-terét, Kuria-utczát, az Eskü út déli felét, a Városház nyugoti oldalán ideiglenes hídlejárókat, a Duna-utczát, az új Váczi-utczát, az Eskü-tér keleti oldalát; a budai oldalon pedig a Döbrentey-tér és Forrás-köz közötti részt; 1900-ban: a Kígyó-utczát, az Eskü-út északi felét, az Eskü-teret, a menynyiben a hídépítés megengedi, a Molnár-utczának az Eskü-tér felé eső részét; 1901-ben: az Eskü-teret egészen; a hídfeljárókat, az Irányi-utczát egészen a Rakodó-partig. Ez év őszére, a mikor az új hidat a forgalomnak átadják, elkészül a Gellérthegy homlokzatának díszes kiképzése is. A rendezés következtében kisajátított telkek nagy része még eladatlan; a 782 négyszögöles kuria telkét kétszer bocsájtották eladásra sikertelenül. Most azonban az eladás biztosítva van.

A katonai laktanyák megváltása. A régi nagy kaszárnyák (Ujépület, Károly-kaszárnya, Citadella, Flórián-kaszárnya) megés átvétele befejeződött. A kaszárnyákért 6.400,000 forint készpénzt és 2.300,000 frt értékü telket adtak.

A fővárosi pénzalap állami előlegei. Az 1871. évi XLII. t.-cz. alapján a Nagy-körút és Hárombárány- (Podmaniczky) utcza kiépítését állami előleggel végezték. 1884-ig előbb 1.902,376, majd 1.716,793 forint előleget adott az állam; 1886-ban két és fél millió frt bankkölcsönt vettek föl, a melynek biztosítására lekötötték a körúti telkek után esedékes 1.180,901 frtot, a járdarakatásból esedékes 120,500 frtot és a Dunaszabályozásból megmaradt 3.683,973 frt értékű telkeket. A bankkölcsön azonban nagy terhekkel járt s az állam újabb előlegeket adott a kölcsön visszafizetésére. Az állami előlegek így 4.532,376 frtra emelkedtek. Ebből eddig csak 1.000,000 frtot fizettek vissza. A fővárosi pénzalap vagyoni állapota a következő:

Vagyon:

Dunaszabályozási telkek	4.369,150 frt
Nagykörúti kisajátítás	1.050,000 „
Összesen:	5.419,160 frt.

Teher:

Állami előleg	4.532,376 frt
A Kossuth Lajos-utcza kiszélesítésére adott újabb előleg	800,000 „
Összesen:	5.332,376 frt.

A fővárosi pénzalap vagyona tehát: 86,774 frt.

A belügyminiszter az előlegek rendszeres kezelésére külön előleg-alapot létesített s az alap vagyona az állami előlegek letörlesztése után olvad be a fővárosi pénzalapba.

A Halász-bástya kiépítése. Végleg megállapították a Halász-bástya kiépítését. Az állam az építésre 141,759 frt 65 krt, a főváros 299,174 frt 41 krt és a műépítész tiszteletdíját adja.

Rendkívüli adómentesség. A tanács a budai oldalon lejárt 30 éves adómentesség meghosszabbításáért fölterjesztést intézett a kormányhoz. A kedvezmény megadását a Döbrentey-utcza nyugati oldalára, az Apród-utcza mindkét oldalára és az Attila-körútra kérték.

Építési ügy, útépítés, vízművek, csatornázás. Nevezetesebb mozzanat az építésügy terén nem történt. A nagyobb utak közül a budai belső körút építését befejezték. Az év folyamán 19,170 méter hosszú vízcsőlefektetésre, 11,828 méter hosszú csatornára adtak építési engedélyt.

Vasutak. A lóvasút átalakításának ismertetése után a tanács azt hangoztatja, hogy a kormánynak mielőbb rendezni kell a vasút-ügyeket, mert hova-tovább erősebb kontroverziák merülnek föl az érdekelt hatóságok között és ezek az ellentétek nagy hátrányára vannak a vasútügynek. Ezután elmondja, hogy milyen álláspontot foglalt el a Metropol-vasút a Hungária-körúti magas vasút és a czinkotai h. é. vasútnak az Eskütérig tervezett meghosszabbítása ügyében.

A személyi ügyek és a vegyesebb czímű fejezet után az új építkezésekről számol be. 1898-ban 35 négyemeletes, 230 háromemeletes, 79 kétemeletes, 39 egyemeletes, 319 földszintes házat építettek a főváros területén. A mindenfajta építkezési engedélyek száma 2525.

Zárószámadások 1898-ról.

I. Fővárosi pénzalap.

Bevétel:	rendes	544,307·31 frt
	átfutó	2.307,908·23 „
	idegen pénz	976,250·49 „
		3.828,466·03 frt.
Kiadás:	rendes	421,736·22 frt
	rendkívüli	64,819·52 „
	átfutó	3.341,910·29 „
		3.828,466·03 frt.

II. Nagykörúti alap.

Bevétel: 288,123·35 frt. Kiadás: 280,488·18 frt.

A Kossuth Lajos-utczai alap mérlege 2 022,742·78 frt.

Az új hidak rendezésének mérlege 4.335,213·66 „

A katonai laktanyatelek-kisajátítások alapja 4.265,176·21 „

Ugyanennek az építési alapja szerepel a zárószámadásban. 766,123·50 frttal

---

Ajánló-levél.

A „**Magyar Székesfőváros**“ szerkesztősége a lap részére ajánlatot kért tőlem. Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a szerkesztőség kérésének eleget téve, a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

Árvák ruházata.

A fővárosi József-fiárvaház növendékei egyforma intézeti ruhát viselnek. Mikor aztán egy-egy növendék elhagyja az árvaházat, nincs polgári ruhája, s magának kell gondoskodnia róla. A mig pedig ezt teheti, kénytelen az intézeti ruhában járni, bár annak már nem növendéke. A tanács most elhatározta, hogy ezentúl egyenként 60 frt költséggel minden kilépő árvaházi növendéket el fog látni szükséges polgári ruházattal. Igy a jövő évi költségvetésbe már 1440. koronát vettek fel e czélra, hogy ebből a jövő évben kilépő 12 növendék ruhaköltségeit fedezhessék.

A vámházak ivóvize.

A váczi-úti és kőbányai-uti vámházak épülete jó ivóviz nélkül szükölködik. A tanács legutóbbi határozata értelmében a váczi-uti vámházba a szürt vizvezetéket bevezetik, a kőbányai utinál azonban kutat ásnak, mert a közeli sertésszállásoknak csupán szüretlen vizvezetékük van, s igy a rendes vizvezeték kiterjesztése egyelőre aránytalanul nagy költséggel járna.

A kis hajléktalanok.

Jár számkiüzötten az árva fiú,
Dalt zengedez, és dala oly szomorú...

mondja a költő. Vagy:

— Anyját leütötte a hajókötél, apja pedig mosónő volt. Neki pedig felmondtak, hajléktalan, nincs hivatalos helyisége.

Pedig lehetett volna. A volt Károlykaszárnya, a ki katonai mivoltából quietált és beállt egyszerű városi épületnek, előre megállapitott terv szerint tárt ajtókkal várná októberre a polgármestert és vele együtt mindazokat a városi hivatalokat, a melyek benne akartak letelepedni. Csakhogy a volt kaszárnya polgári ruhája lassan készül, s most már nem is lesz meg októberre, a mikorra városi hivatalos vendégeit kellene magába fogadnia. Már pedig egy volt k. u. k. Kaserne csak nem fogadhatja ingújjban a tekintetes magistrátust; innen fordul ki tehát most az a szomorú és kétségbeejtő furcsaság, hogy a tekintetes magistratus október elsejére egyszerűen hajléktalan marad. Mert a hol eddig voltak a helyiségeik, ott már felmondtak, s onnan, mivel utánuk újra privát lakásokkká kell átalakítani a hivatalos szobákat, októberre ki is kell hurczolkodniok; a hová pedig költözni akartak, a volt Károlykaszárnyába, ott még javában malteroznak, s igy oda most még teljes abszurdum bemenni. Nem lehet, nonsens, punktum. A magistrátusnak egynehány ügyosztálya tehát, meg más hivatalai is egyelőre födél nélkül maradnak, s működhetnek, ha tetszik. Isten szabad ege alatt. A pénzügyi, tanügyi, köz-

élelmezési, jótékonysági, iparügyi és közegészségügyi ügyosztály, a mérnöki hivatal nagy része, az ügyészség, számvevőség, pénztár és az árvaszék október elsején valószinüleg kivonulhat a hajléktalanok menedékházába, a hol 8 krajczárért, gondolom, még levest is kap, nemcsak helyiséget.

Mivel azonban a magam részéről mégis röstelném, hogy ilyen előkelő hivatalok oly másodrendü fogadóba szálljanak, teszek egy propozicziót. Küldjön ki a tek. tanács engem is, mint másokat, tanulmányútra Ostendébe, Trouvillebe, vagy akár Olaszországba, s akkor bemutatok egy tervezetet, a mely szerint mind e sok hajléktalan hivatalt méltóképen el lehetne helyezni addig is, míg a volt Károlykaszárnya használható állapotba jut. Ime, a tervezet:

A pénzügyi hivatal pl. átköltözhetnék a lánczhíd budai bejáratánál most amúgy is üresen álló jobboldali jegyszedő házába, a hol azelőtt tudvalevőleg szintén foglalkoztak pénzügyekkel. A közélelmezési ügyosztály átmehetne a Scholtz külön szobájába (szemközt a tiszti kaszárnyával), a jótékonysági a templomok kapujánál helyezkedhetnék el igen kényelmesen, az iparügyi a városligeti iparcsarnokban, a közegészségügyi ügyosztály a himző-utczai egyemeletes magánépületben ápolhatná a közegészség nemes ügyét. A mérnöki hivatal az eskü-téri híd budai följárójának ama részén üthetne tanyát, a hol a Gellérthegy lelógó sziklái úgyis kellemes árnyékot biztosítanának, az ügyészség nemes Toldy Györgyhöz hurczolkodhatnék, ha ugyan már nem „rókalelkü bátya“, mint Arany Toldijában volt, a számvevőség menjen, a hová neki tetszik, a tanügyi osztály pedig s az árvaszék megosztva bekvártélyozhatná magát részint a székesfővárosi tanítónőknél, részint pedig az árváknál, míg a pénztárnak legalkalmasabb helyet tudnék találni e sorok írójának szerény lakásában.

Ezzel az elhelyezéssel legalább minden hivatal megmaradhatna nyugodtan a munkaköre mellett, s a pénztár meg éppen igazi szakszerű kezelés mellett.

Jelen soraimat ajánlom a tek. magistratus figyelmébe.

I. Á.

Belügyminiszteri körrendelet.

Hasznos körrendeletet bocsájtott ki legutóbb a belügyminiszter az összes tövényhatóságok részére. Úgy a hivataloknak, mint a közönségnek is sok kellemetlenséget okozott ugyanis, hogy az olyan hivalalos átiratoknál, melyek kapcsán egyik hivatal a másiknak pénzt, vagy értéket is küld, a hatóságok a pénzesutalványok szelvényére a megkeresések pontos számát s az összeg rendeltetését rájegyezni elmulasztották, minél fogva igen gyakran megtörtént, hogy a pénz és az iratok más-más hivatalba, példának okáért más-más tanácsi ügyosztályba érkeztek s vége-hosza nem volt a sok irka-firkának, mig mindegyik igazi rendeltetése-helyére együvé került. Ezekből a kalamitásokból aztán számtalan esetben megtörtént, hogy a feleknek egyszerüen kézbesitendő érékeikre heteken át kellett várakozniok. Maga a miniszter közvetlenül is tapasztalta-e rendetlenségek kellemetlenségeit s ezért most a legszigorubban utasitotta az összes hatóságokat, hogy pontosabb eljárással azoknak a jövőre nézve vegyék elejét.

A corvintéri vigadó környékének rendezése.

A budai corvintéri vigadó vendéglő- és vigalmi helyiségei bérlelére tartott legutóbbi árlejtés eredménytelen maradt, a mit főkép annak tulajdonit a tanács, hogy a vigadó, a közvetlen környékének magas nivója miatt olyan mélyedésben fekszik, hogy sem kocsival meg nem közelithető, sem pinczehelyiségei nem használhatók. Nehogy az ujabban kitűzött árlejtésen ismét bérlő nélkül maradjon a főváros, elhatározta a tanács, hogy a vigadó épületének környékét sürgősen rendezteti, mindenek felett pedig az odavezető utczák szinvonalát lejebb szállitja. A munkálatok megkezdésére más sürgős utasitást is kapott a mérnöki hivatal. Ezzel egyidejüleg elhatározta a tanács, hogy a vigadó fémmunkálataira legutobb eredménytelenül maradt szükebb körü árlejtést nagyobb nyilvánosság bevonásával legközelebb ismét kitűzi.

A fővárosi szolgaszemélyzet ruházata.

A gazdasági hivatal beterjesztette a tanácshoz a főváros összes szolgaszemélyzetének jövő évi ruhaszükségletére vonatkozó költségkimutatást, mely szerint e czimen a fővárosnak 1900-ban 54,301 frt 25 kr. kiadása lesz. A tanács elfogadta a költségelőirányzatot és utasitotta a gazdasági hivatalt, hogy a szükséges beszerzéseket már most eszközölje, a számlákat pedig januárban mutassa be. A tanács határozata értelmében elsősorban a véglegesen kinevezett szolgaszemélyzet szükségletét szerzik be és csak azután fognak az ideiglenes alkalmazottak ruházatáról gondoskodni.

A „Magyar Szinház“ villamvilágitása.

Sok bajuk volt egymással a fővárosi tanácsnak és a „Magyar Szinház“ igazgatóságának a szinház villamos világitása miatt. A szinház megnyitása idején a tanács ugyanis kötelezte az igazgatóságot, hogy a villamos világitás berendezését főkikapcsoló készülékkel lássa el, melynek segitségével egyszerre lehessen a szinház összes helyiségeiben a villamos lámpákat eloltani. Ez a határozat nem volt inyére a részvénytársaságnak, s megfelebbezte a végletekig, a minek a vége az lett, hogy a tanács követelésétől végre is elállott. Ámde a világ forgandó, s az igazgatóság nemrég gondolt egyet s kérvényt adott be a tanácshoz, melyben kijelenti, hogy átlátta a főkikapcsoló hasznosságát s most már engedelmet kér annak berendezésére. Erre azonban a tanács változtatta meg szándékát s a kérelmet nem akarta teljesiteni épen azoknál az okoknál fogva, melyeket a szinház igazgatósága felebbezéseiben előbb felhozott. Az igazgatóság nem akarta most már ennyiben hagyni a dolgot, s kérelmét ismételten megujitotta, minek folytán a tanács meghallgatta a mérnöki hivatal és tüzoltófőparancsnokság szakvélemenyét. A mérnöki hivatal határozottan ellenzi a készülék berendezését, s leirja mekkora veszedelmet rejt magában, ha módjában áll valakinek egy csavarintással a szinház egész épületében minden világitást eloltani. Valami izetlen tréfa súlyos katasztrófát idézhetne ilyen módon elő. A tüzoltó-főparancsnokság ellenben nagyon helyesli a készülék berendezését, melyet zár alatt lehetne tartani csupán a benfentes egyéneknek hozzáférhető helyen, s kiválóan alkalmas lenne arra, hogy miután már a szinház összes helyiségei kiürültek, a lámpák eloltogatása megtörtént, könnyű módon ellenőrizni lehessen, hogy semmi mulasztás a lámpák körül nem történt, s azok eloltását ilyformán könnyü szerre biztositani lehetne. A tanácson most a sor, hogy válogasson a vélemények között: veszedelmes-e a villamos főkikapcsoló vagy hasznos?

Tüzkárbiztosítás a fővárosnál.

Budapest főváros rengeteg összegeket fizet el évenként a tulajdonában levő ingatlanok tűzkár elleni biztositására, melyekből a hasznot a szövetkezett biztositó intézetek huzták. Átlátta ezt a főváros közönsége is és még tavaly elhatározta, hogy külön fővárosi kárbiztositó intézetet szervez, melynek évenkinti jövedelmét a tűzoltóság czéljaira forditja. Ugyanakkor elhatározták azt is, hogy a kárbiztositó intézeteket kötelezik, hogy a tűzoltás költségeihez bizonyos hányaddal járuljanak hozzá. A közgyülés határozatát a budapesti biztositó intézetek szövetsége, és még külön is az „Első magyar általános biztositó-társaság" megfelebbezte a belügyminiszterhez, a hol már majd egy esztendeje gondolkoznak a jóváhagyás felől, elintézést azonban a fontos ügy mindeddig nem nyert. Ez a késedelem pedig most a fővárosnak szép kis kárt okozott, a mennyiben a kárbiztositás tárgyában kötött szerződés az év végén lejár, s ha a házi biztositó-intézet felállitása iránt azonnal intézkedni nem tudna, az esetben a szerződést még egy évre kénytelen meghosszabbitani. A tanács most felirt a miniszterhez s kéri a közgyülés határozatának sürgős jóváhagyását.

Az illetőségi ügyosztály helyisége.

A fővárosi tanács illetőségi ügyosztálya szintén átköltözködik folyó évi november 1-én a Károlykaszárnya épületébe. Az ügyosztály eddig a Soroksári-utczában, ikertestvérével: a katonai ügyosztálylyal szemben, egy szurtos földszintes házban sinylődött, mely helyiségeket, szerződés szerint a tanácsnak előbbi állapotába visszahelyezve, tehát lakásokká alakitva kell a tulajdonosnak rendelkezésére visszabocsájtani. A főváros ezt a kötelezettségét azonban 400 frttal megváltottta, s igy az összes munkálatok a bérbeadót fogják terhelni.

Budapest régiségei.

A dr. Kuzsinszky Bálint „Budapest régiségei" czimü nagy munkájának hatodik kötete megjelent. A tanács a müvet összes intézetei és iskolái számára megszerezte és ezenkivül 65 példányt a nevezetesebb külföldi tudományos intézetek és könyvtárak részére küldött szét. A külföldre menesztett példányokat latin ajánlással látták el, melyben a müvet az illető tudományos testület figyelmébe ajánlják és viszonzásul a fővárosi könyvtár részére hasonló munkákat kérnek.

Uj kisdedóvó.

A fővárosi tanács tegnap vette át VI. ker. lőportár-utczai uj kettős kisdedóvó-épületét. Az átvétel alkalmával általánosságban megelégedést kgltett a csinos épület, s csupán néhány kisseb hiányosságot találtak, melynek azonnali pótlását elrendelték. Igy főleg a butorok egy részének szállitásával megkésett Kovács válalkozó, s a padozatot kell még szakértőkkel megvizsgáltatni, mert helyenként tökéletlennek látszik. Mindez azonban nem akadályozza meg, hogy a kisdedóvót legközelebb meg ne nyithassák.

Illemhelyek a városligetben.

A millennium évében felállított illemhelyek ismét gondot okoztak a tanácsnak. Az illetékes ügyosztály ugyanis kijelentette, hogy a városligeti volt kiállitási területen levő 7 illemhely bérletére vállalkozó nem akadt. A tanács elhatározta, hogy az illemhelyeket házi kezelésben továbbra is fentartja a költségeket a befolyó jövedelemből fogja fedezni. Az öt téli hónapon keresztül azonban csak a három nagyobb forgalmu házikót fogják nyitva tartani, s ez időre a felfogadott kezelőnek napi egy korona fizetést is adnak.

Hivatalos hirdetések.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a VI. ker. Aradi- és Csengeri-utczák sarkán létesitendő előljárósági épület felépitéséhez szükséges asztalos-, lakatos- és üvegesmunkákra ezennel nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet.

Ezen munkák közül:

1. asztalosmunkák	18861	frt	60 krral.
2. lakatosmunkák	8675	„	40 „
3. üvegesmunkák	4697	„	— „

vannak előirányozva.

Felhivatnak tehát mindazok, a kik a szóban forgó munkák valamelyikét elnyerni óhajtják, hogy ez iránt való ajánlatukat Hönig Dezső mérnök úrnál (IV. ker., Borz-u. 7. II. em., 8. a.) naponként d. e. 9—12 óra között átvehető árlejtési feltételek alapján az ugyanott átvehető és egy koronás bélyeggel ellátandó ajánlati ürlapon a kellő bánatpénz letételét igazoló központi pénztári letéti nyugtával felszerelve és zárt borítékban lepecsételve legkésőbb *1899. évi szeptember hó 6-án (szerdán) d. e. 10 óráig* az újvárosháza I. emeletén 15. sz. a. levő középitési bizottmányi teremben Vasztlievits János dr. tanácsnok úr vagy helyettese kezéhez annál is inkább adják át, mert a jelzett határidőn túl érkező vagy a kellő bánatpénz lefizetését igazoló letéti nyugtával és a netán kivánt mintákkal fel nem szerelt vagy egyébként szabálytalanul kiállitott ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

Az épitkezésre vonatkozó összes tervek és helyszinrajz Hönig Dezső mérnök úrnál (IV. ker., Borz-u. 7., II., 8. a naponta d. e. 9—12 óra között tekinthetők meg, a hol a szükséges müszaki felvilágitások is megadatnak.

Budapesten, 1899. évi augusztus hó.

A székesfőváros tanácsa.

—

26967/99. eln. sz.

Árlejtési hirdetmény.

Budapesten a X. kerületi uj köztemetőben létesitendő *sirboltok* épitéséhez szükséges és 65091 frt 58 krral előirányozott összes és pedig föld-, kőmives-, kőfaragó-, vas- betonmennyezet stb. munkáknak szállitása iránt folyó évi szeptenber hó 6-án irásbeli lepecsételt ajánlatok útján árlejtés fog tartatni.

Miről vállalkozni kivánók azzal értesittetnek, hogy ajánlat csakis az összes munkára tehető és ebbeli ajánlataikat a hivatalos minta szerint kiállitva s 3500 frt, azaz: Háromezerötszáz forint bánatpénznek a székesfőváros központi pénztáránál történt előleges lefizetését igazoló nyugtával és 50 kros bélyeggel ellátva, zárt borítékban legkésőbb *1899. évi szeptember hó 6-án d. e. 10 óráig* Viola Imre tanácsnok úr vagy helyettese kezeihez (IV. ker., régi városháza II. em. 40. a.) annál is inkább nyujtsák be, mert a később érkezett, valamint nem a hivatalos minta szerint kiállitott vagy letéti nyugtával és bélyeggel el nem látott ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

Budapest, 1899. augusztus hó.

A székesfőváros tanácsa.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI:

VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesít mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:
IV., Koronaherczeg-utcza 11.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest IX., Soroksári-utcza 24.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban és magasnyomású, compound- és triplexpanziós szerkezettel; mint különlegességet a szabadalmazott Frikart-féle kenyszermozgású vezényművet és gyorsanjáró gőzgépeket dynamogépek hajtására; hajógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyúgépeket: Worthington rendszere szerint.

Gőzkazánokat: tüzelő-, forraló- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.

Teljes hütőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmütelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Dohánygyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szab. különbzéki emelytyü-szerkezettel.

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntőde és gépgyár részvény-társulat Budapesten.

A vas- és aczélöntés, valamint a gépgyártás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb speczialitásai:

hengerszékek és malomberendezések,

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártó gépek,

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasúti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészítő gépek, úti hengerek, kőtörő-, zúzó- és apritógépek,

Mechwart-féle forgó gőzekék.

Elektromos világitás és erőátvitel
egyirányú, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhúzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos fúrógépek, elektr. darúk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.

Városi iroda · Kossuth Lajos-utcza 18.

Telefon: 60—25 szám.

GRAUER MIKSA

Alapittatott 1852 évében.

cs. és kir. udv. szállító.

Budapest, VIII. ker., Kerepesi-út 45. szám.

Depót: az udvarban jobbra saját házban.

Fiókuzlet: VII. ker., Miksa-utcza 3. szám saját házban.

PÁLINKA-, LIKŐR-, RUM- ÉS COGNAC-GYÁR.

Legfinomabb teák és franczia cognac nagybani raktára.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. szeptember II. 33. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Békesség.

Hegedüs Sándor nem haragszik. Az a leirata legalább, a melyet a közúti vasúttársaság kelenföldi és lipótmezei vonalának engedélyezése ügyében küldött a fővároshoz, a föltétlenül békés szándok mellett tanuskodik. A miniszter nem a magasban álló despota hangján beszél többé. Ellenkezőleg; a leiratból a jó apa gondos, okos, tartózkodó, oktató szerepét látjuk. Olyan hangu a leirat, hogy a legvérmesebb és legellenzékibb fővárosi érdekelt is önkéntelenül meghajol előtte.

Nem akar veszekedni a miniszter — nem létező okok miatt. A főváros vélt jogok alapján szemben a kormány engedélyezési jogával hozzájárulási jogot vindikált magának a vele szerződésben álló vasúttársaság fináncziális műveleteinek megállapítása körül. A miniszter ezt a *hozzájárulási* jogot *meghallgatásra* szállította le.

Törvényt vett elő s a törvénynyel bizonyította, hogy a fővárosnak nincs igaza. A jogok forrása a kormány; ő a magyarázója és végrehajtója. Az ő javára szól az 1868. évi törvényerejű 4973. számú rendelet; a Barossféle 1887. évi rendelet, a helyiérdekü vasutakra vonatkozó törvény és minden törvényhozási alkotás, a mely a vasutakat érinti. A főváros érdekében törvényes lépés soha sem történt s nem csoda, ha a főváros a maga jogi érveléseivel meginog.

A kormány jogilag és teknikailag túlságosan erős — szemben a fővárossal. Hegedüs miniszter ki is jelenti ezt, mert a fővárost nem legyőzni, hanem meggyőzni akarja. Csak azt nem vette észre a miniszter, hogy a mikor meggyöngítette a fővárosnak, mint szerződött félnek az érveit, kárt okozott a hatóságnak is, a mely megcsorbított tekintélylyel áll szemben a hatalmas vasútvállalattal.

Mert az eddigi összeütközések, a mint azt a miniszter bizonyára tudja, abból eredtek, hogy a főváros, mint a vasutak majdani tulajdonosa, érdekeit védendő, jogot formált bizonyos irányban a fináncziákra való beavatkozáshoz. Ezt a jogot a vasútvállalatok nem ismerték el. Azért, mert korlátlan rendelkezést csak maguk akarnak gyakorolni; e tekintetben mással, ha mindjárt szerződött társukkal is nem osztozhatnak. Másrészt a főváros, a mely erősen reflektál a vasutakra, nem védheti magát az esetleges — majdnem kizártnak tekinthető — kizsákmányolással szemben, ha a megfelelő beavatkozásra nincs joga.

Hisz a főváros nem csupán háramlás útján jut a vasutak birtokába, hanem megszerezheti azokat az engedélyidő lejárta előtt vétel útján is. De miképp teljesítse ezt a szándékát, ha nincs módjában a beruházásokat ellenőrizni, esetleg azokat a tényleges szükséghez képest korlátozni?

A beváltás alkalmával bizony bajosan teheti meg, hogy a kimutatott és esetleg fölöslegesnek bizonyult beszerzéseket a társaság nyakán hagyja. A mikor elhatározta, hogy a vasutakat megveszi, a részvényeseket kielégíti, köteles az elébe tett leltár szerint a beváltást végezni, noha százezrekre vagy milliókra rugó fölösleges tételeket találna a vasutak leltárában.

A miniszter említett leirata fölötte megnyerő tónusban iparkodik a várost megnyugtatni. És tagadhatatlan, hogy a miniszter nagyon erősen körülbástyázta a kormány álláspontját, hogy annál könnyebben megdöntse a fővárosét.

Persze a főváros hatósága nehéz helyzetben van. A vasutak épp úgy a nyakára fejlődtek, mint maga a főváros, a melynek — úgy szólván — éjszakáról reggelre történt, meseszerű felvirágzása és a fejlődéssel karöltve járó igények sokkal erősebb testületet is sarokba szorítanának, mint a mi rosszul szervezett ezerfejű adminisztrácziónk. A vasutak is máról holnapra lettek hatalommá. A fejlődés nem is fokozatosan, hanem villamos erővel történt. S a mikor odaállott a nagyerejű hatalom a

főváros hatósága elé, ez tanácstalanul hánytorgatta: quid nunc?

Igen, quid nunc! Mi történjék, hogy a vasúti kolosszus is megmaradjon a város javára s a mellett se a kormány, se maguk az érdekelt társaságok megbántást ne szenvedjenek. A törvények erre a sima, kétoldalu eljárásra igen kevés alapot nyújtottak. A főváros csak meg volt a lóvasúttal, a melynek döczögő kocsijaira ugyan alig akadt pályázó. Ám a hatalmas villamos vállalatok kormányzása, a sorsukkal való rendelkezés és esetleg a tulajdonba történő átkebelezés már olyas valami, a miért szivesen ütközött — maga a kormány is. Nemcsak szivesen, hanem teljes erejével. S a főváros, a mely a — könnyen vitatható — földesúri jogán kívül más törvényes alappal nem bírt, mást szerezni elmulasztott, természetesen elvesztette a csatát.

Egyszerű magánjogi szerződésekre szorult, a melyeknek minden egyes pontjából (a mi a város javára szólt) lassanként le-letördeltek egy-egy darabot, legtöbbször a legértékesebbet. S a veszteség után a főváros keserves ellentállást akart kifejteni, hogy a régi dicsőséget visszaszerezze.

Ebben az ellentállásában most megállítja a kereskedelmi miniszter. Békejobbot nyújt és bőséges jogi magyarázatokkal tanítja a fővárost engedelmességre. Komoly fejtegetéssel figyelmezteti, hogy nincs igaza. S a főváros kénytelen az okos, higgadt intelmet elfogadni. Kénytelen belátni, hogy sokat mulasztott a tettekben, a míg bölcsei a frázisok osztásával kormányozták. S hogy elveszett fejszének nyele legyen: bizonyára elfogadja a nyújtott kezet s a vasúti ügyekben alkalmasint helyre áll a békesség.

A főváros vagyona.

A *Fővárosi Tudósító* könyomatos napilapból veszszük át az alábbi értesitést a főváros vagyonáról. Az értesités azt mondja, hogy az ötévenként tartani szokott becslést az idén kell foganatositani, mert az 1893—98. cziklus lejárt az 1898. évi zárószámadással. Aproximativ feltünteti az emlitett forrás, hogy az épületek értéke öt év alatt 30, a telkeké 20%-kal emelkedett.

Nem akarunk az idézett forrással vitázni. Tudjuk, hogy értesülései pontosak és megbizhatók. De annyit konstatálhatunk, hogy ezt a számitást még papiroson sem szabad hitelesnek elfogadni, még kevésbbé a gyakorlatban. Az a számitás, a melyet forrásunk közöl, egyszerűen a szobában készült, esetleges statisztikai adatok nyomán. Pedig a közvagyont ilyen esetleges alapokon nem szabad értékelni.

A vagyonbecslő bizottságnak régi rossz szokása, hogy a vagyonleltár készitését valamelyik hivatal helyiségében végzi. Eljárása az, hogy előveszi a legutolsó vagyonleltári kimutatást, megállapitja az értékemelkedés perczentjét s akkor szoroz és oszt és kész az új vagyonleltár, a mely a tényleges értéknek soha semmiféle tekintetben nem felelt meg.

A vagyonleltár még magános embernél is fontos valami. Még jelentősebb egy olyan nagy testületnél, mint a főváros. És mégis azt látjuk, hogy épp a fővárosnak nincs hiteles megbizható vagyoni kimutatása. Az ingatlanait régi, hihetetlenül alacsony értékben szerepelteti, az ingóságai közé beállit — még pedig tekintélyes összeggel — olyan tételeket, a melyek régi értéküket vesztették. Miért teszi? Mert, azt mondja a szatócspolitika, a fővárosnak nem áll érdekében, hogy ingatlanai a rendes forgalmi értékkel szerepeljenek.

De miért? Erre nem adnak okos feleletet. Őszinték nem akarnak lenni. Hát éppen hangot adnak, hogy mondjanak valamit. Pedig lehetnének őszinték is. A hamis vagyonleltárra azért van — helyesebben: volt — szükség, hogy se Péter sógor, se Pál koma ne legyen kénytelen a főváros telkét vagy házát a reális értékben megfizetni. Emiatt 2 forintos a 10 forintos és 6 forintos a 25 forintos telek s igy tovább. Igy történt, hogy a főváros ha 2, 3, vagy 6000 négyszögöl telket eladott vagy elajándékozott, mindig csak a harmadát vagy ötödét kapta a tulajdonképpeni értéknek.

Ez az eljárás jó volt ezelőtt 5—10 évvel, mikor a telekpotyázás divatja virágzott. Ma már túl vagyunk e kedves szokáson; nincs ok az értékkel való bujkálásra. A vagyonbecslő bizottság, ha az idén megkezdi munkáját, ne csak találomra értékeljen, hanem künn a helyszinén a tényleges forgalmi viszonyoknak megfelelően állapitsa meg az ingatlanok értékét. Erre nagy szüksége van a fővárosnak, mert a kormány és a magános is előszeretettel kéri és veszi a község birtokában levő ingatlanokat.

A potom áron való elprédálásnak a hiteles vagyonleltárral vehetjük elejét. S hogy ez meglegyen, szükséges a komoly, szakszerű becslés, a melyre legegyszerűbben a tanács utasithatná az eljáró szakközegeket.

A „*Fővárosi Tudósító*“ közleménye igy szól:

A főváros ingatlan vagyonának értékét öt évről öt évre állapitják meg. Legutóbb 1893-ban volt a becslés, a mikor az épületeket: 66.266,600 forintra, a telkeket, réteket: 69.846,200 forintra becsülték. Az idén az összes ingatlanokat újra kell felbecsülni, hogy az új értéket az új zárószámadásba fel lehessen venni. Az új becslés azon az alapon történik, hogy az épületek átlag 30, a telkek 20 százalékkal emelkedtek. E szerint a főváros házainak értéke ma 86.146,580 forintot, a telkek értéke 83.815,440 forintot reprezentál. Az új értékelés azonban koronákban történik, a mely alapon a főváros ingatlan vagyona: 339.924,040 koronára rúg. Ezenkivül 45.485,602 korona értékű ingósága van, az összes vagyona tehát: 385.409,642 korona, a melyet 121.589,538 korona adósság terhel. Az ingó vagyon tételelei között sok a kétes

követelés. Ilyen az a 171,985 forint 93 krajczár, a melyet a régóta megszünt Pesti Népbank és a Ferencz-józsefvárosi Takarékpénztár betétkönyvei alapján követel a központi pénztár.

Iskolaügy.

Az iskolák fenntartása.

Szeptember van: megkezdődtek az iskolák. A fővárosra: a gond. Budapest községi iskoláinak fentartása ma már óriás teher, nagy gond, a melyet a község rendezetlen háztartása sulyosan megérez. S a gondtól nem szabadulhat, mert a népnevelés első és fő kötelessége a városnak. A nagy városok romlását az elhanyagolt kulturális viszonyokban találjuk legtöbbször. A hol százezrek tömörülnek, ott rendkívül sok a salakos elem, melynek bomlasztó, veszedelmes hatását csak a kultura háríthatja el. Ebben van a magyarázata annak az erőmegfeszítésnek, a melylyel a főváros az iskolaügyet kezeli. Közmegelégedésre, mert e tekintetben a főváros a szélső határig humánus, másrészt első helyen álló, mintaszerű iskolákat tart fenn.

Meddig győzi, mikor kell rendkívüli eszközökhöz folyamodnia, a milyen lett volna az iskolaadó, — előre nem tudható. Ám kétségtelen, hogy terhein első sorban valószinűleg az államnak kell majd segítenie. Akkép, hogy átveszi azokat az iskolákat, a melyek a népoktatáshoz nem tartozó, magasabb oktatást kultiválnak.

Ezt a könnyítést a főváros jogosan várhatja az államtól, a mely egyébként semmiféle segítségben nem részesíti. Elvárhatja annál is inkább, mert az oktatásügy hova-tovább nagyobb területet foglal el a főváros háztartásában. Csak két év állapotát összehasonlítva látjuk, hogy a *kiadások* mikép emelkednek.

	1898.	1899.
Hitoktatás	117,000	127,000
Reáliskolák	166,000	167,000
Felső kereskedelmi	104,000	104,000
Polgári iskolák	489,000	516,000
Felsőbb leányiskolák	53,000	55,000
Iparrajziskola	64,000	66,000
Elemi népiskolák	1.703,000	1.850,000
Iparosinasiskolák	106,000	123,000
Kisdedóvók	48,000	88,000
Egyéb iskolák	11,000	13,000
	2.861.000	3.105,000

E kiadásokkal szemben, a melyekhez a rendes évi építkezések, házbérek és egyéb czímeken még egy millió sorakozik, bevétel alig van. A főváros szorult helyzetében is kénytelen a nagy gonddal járó iskola fentartását jól végezni, mert a város fejlődésével arányban szaporodnak az iskolába járók. Így az idei beiratásokat tekintve, majdnem kétezer az évi szaporulat. Az óvóiskolákat 8,000; az inasiskolákat 12,000; a középiskolákat 10,000; a népiskolákat 50,000 gyermek látogatja. A majdnem 80,000 tanuló igényeinek kielégítését mindnyájan megérezzük s mégis hálásak vagyunk, mert a főváros ezzel a nagy erőkifejtéssel a község legszentebb kötelességének, a nemzeti művelődés terjesztésének áldoz. S idővel remélhető, hogy az állam is tudomást vesz a mindennél ékesebben szóló eredményről.

*

Az iskolaszéki választások.

Az iskolákkal kapcsolatban megemlékezünk az iskolaszéki választásokról, a melyek e hó végén, esetleg október első napjaiban lesznek. Ezúttal nagyobb küzdelem nélkül, mert az általános lefegyverzés után — a mely a politika mezején végbement — alkalmasint elsimultak a többi ellentétek is, a melyek a községet érdeklő választásoknál felmerültek. Az érdeklődésre azonban mégis csak nagy a szükség, mert egyáltalán nem árt, ha a különben is elég fontos hatáskörű testületekbe a választással fris vér, új elem vegyül.

Új temetési rend.

Pantheont sürget az ország a Gellért-hegyre a citadella helyére, a főváros tanácsa pedig arra törekszik, hogy a kerepesi-úti temetőből *dísztemetőt* alkosson, a melyben a főváros s az ország kiváló alakjai kapjanak örök nyugvóhelyet. E szándéknak végrehajtása előtt két fontos, a nagy közönséget közvetlenül érdeklő kérdést kell megoldania: a temetésügy rendezésének s a X. kerületi köztemető hozzáférhetőbbé tételének függő kérdését. Ezek az ügyek hátráltatják a Pantheon létesítését, a melyre a kultuszminiszter csak nemrég felhivta a főváros figyelmét. A már elhunyt nagyok emlékének megörökítése előtt rendezni kell az élőkre közvetlenül fontos és meglehetősen gazdátlanul álló temetés ügyét.

Közegészségi követelések tiltakoznak az ellen a temetési rendszer ellen, a melyet nálunk követnek. Ezt a rendszert nem támogatja többé a kegyelet sem, mert eléggé nyilvánvaló, hogy a temetés külsősége csupán üzlet, a mely mindig a maga javára dolgozik, a maga hasznát keresi. A kegyelet egyszerű tőke, a mely nem csupán könyekkel, hanem igen gyakran keserves fillérekkel köteles áldozatot hozni a temetés külsősége javára. S mindez azért, mert Budapesten az elhunytak lakásáról történik a temetés. A szomszédok, ismerősök, jóbarátok jelenlétében, a kik önkénytelenül észreveszik az egyszerűbb diszitést, a koporsót kiszolgáló temetőhajduk kis számát, a vékony gyertyákat . . .

Sajnos, igen kevesen teszik azonban azt a megjegyzést, hogy az elhunyt családja kimerült és zavarba jutott a temetés költségei miatt. Kinek is jutna eszébe, hogy az elhunyt hónapokon át betegeskedett, felélte a ház szives áldozatkészségét, s a mikor elköltözött az árnyékvilágból, itt hagyta szerencsétlen családját kereset, segitség nélkül. Nem igen jut erre a gondolatra a résztvevő közönség, pedig a temetések ötven százaléka ilyen szomorú viszonyok között folyik le.

A hatóságnak régóta kötelessége lett volna már ebből az okból is a temetésügyet orvosolni. De még inkább az a már emlitett közegészségügyi okok miatt. Védekezünk ezerfélekép a fertőző betegségek ellen s a védekezés megakad a temetésnél. Ott nincs hatósági ellenőrzés, ott széthurczolható a legragályosabb baj is a kellő felügyelet hiján.

A temető-vállalatok emberei és holmijai, az obligát fekete posztó, a melyekkel kapukat, falakat, ravatalt diszitenek, az állványok, szerelőládák, növénydiszek, mind-mind hűséges terjesztői a betegségeknek. Emberek és holmik tisztittatlan és fertőzött állapotban jutnak az

egyik gyászhelyről a másikra. Szabadon érintkeznek a temetőszolgák a közönséggel, majd a temetés után posztóikkal együtt betelepednek a villamos kocsikba a gyanutlan utasok közé.

A mostani temetési rendszernek ez a másik legnagyobb hibája. A harmadikról mindnyájan tudunk, a kik a fővárosban valamely temetésen részt vettünk. Mindnyájan átestünk a szűk, fulladt levegőjű szobán, a melyben 36—48 óráig áll a ravatal égő gyertyákkal, növénynyel, koszorúkkal körülvéve. Minden ablak légmentesen zárva, vastag, áthatlan posztó borítja a szomorú hely minden részét. A családnak csak egy, legfeljebb még két — budapesti térviszonyú szobája van, a mely tele bútorokkal és emberekkel. Leírhatatlan, kínos állapot az, a mely minden temetésnél a helyszűke miatt konstatálható.

Ezeken a bajokon akar dicséretreméltó törekvéssel segíteni a tanács. Az egész temetési rendet, a melyet Viola Imre tanácsos legutóbb *Milanóban, Münchenben* és *Drezdában* tanulmányozott, új, korszerű alapokra kívánja átalakítani. A temetés nem a lakásból, hanem a nagy temetőkben építendő díszes impozáns ravatalozó házból történnék. A halott csak *három*, ha éjjel hal meg, 9—12 órát maradhat a lakásban. A koporsóbatétel előtt beszentelhető, de a temetőbe szállításnál kiséret nem vehet részt.

A hatóság a reformnál a legmesszebb menő engedményeket tervezi, hogy se a vallás, se a kegyelet szempontjait ne sértse. A központi felravatalozás a művelt nyugat minden városában megvan. Budapestnek pedig legégetőbb szüksége van rá, mert az itteni lakásviszonyok a temetésre fölötte kedvezőtlenek, az egészségügyi körülmények az eddigi renddel össze nem egyeztethetők; a gyászoló közönség valósággal rabszolgája a temetés külsőségeit megszabó általános szokásoknak, a melyek ellen csakis akkor nyer védelmet, ha a temetés a maga imponáló egyszerűségével olyan helyen történik, a melyet költséges és fölösleges czifraságokkal meghatóbbá, szebbé tenni nem kell, nem lehet. Ez a hely a központi ravatalos ház, a melyet a kerepesi temetőbe terveznek.

Az oda szállított halottat a készen álló ravatalon helyezik el. A ravatalozással járó külsőséget a város adja. A ravatalos házból, vinnék a temető villamos vasútján a kőbányai nagy temetőbe. Ezzel a reformmal a temetés sokkal impozánsabb, bensőbb és mégis olcsóbb lenne. A halottszállítást a városi villamosvasut végzi külön halottas kocsikon. A hatóság a halottszállítás tarifáját igy állapította meg:

a) szegény (gratis) hulla, mely hatósági intézkedés következtében közköltségen temetendő el 1 frt;

b) szolgálati kocsiban elhelyezett hulla után (a szolgálati kocsiban nyolcz hullának van helye) 3 frt;

c) külön hullakocsiért a különvonatnál 30 frt;

d) dísz-hullakocsiért a különvonatnál 100 frtig;

külön vonatok: a) egy személykocsival, 26 ülő- és 24 állóhelylyel 14 frt;

b) két ilyen személykocsival 21 frt;

c) három ilyen személykocsival 28 frt;

d) négy ilyen személykocsival 35 frt.

Az újításnak előre láthatólag sok lesz az ellensége. De őszinte, komoly ellensége nem lesz. Mert a ki a főváros érdekét igazán a szivén hordja, lelkéből kívánja ezt a reformot, a mely a valóságos czivilizáczióhoz nagy lépéssel visz bennünket közelebb.

Az adóárverési csarnokok.

A kereskedelmi miniszter felhívta a főváros tanácsát, hogy a nemrég felállított adóárverési csarnokok új intézményéről adjon tüzetes felvilágosítást, vajjon az a gyakorlatban a remélt módon bevált-e? A tanács igen kimerítő jelentésben felelt a miniszternek.

E szerint az adóügyi raktárak és a hatósági árverési csarnokok, feladatuknak minden várakozáson felül megfelelnek. Ez idő szerint ugyan még csupán két ilyen csarnok áll fenn, a Duna jobb és bal partján, s ezek is helyiségeiknek elég tökéletlen volta miatt a kívánatos szinvonalra még fel nem emelkedhettek, — mind e mellett a nagyközönség körében már is bizonyos népszerűségre vergődtek. A közönség elég nagy számban látogatja őket s lassanként kezd a vételkedv is megjönni. A hivatásos árverezőket a csarnokokból kezdik egészen kiszorítani, vezetőemberüket pedig végleg ki is tiltották onnan. Ily módon sikerült elérni, hogy az elárverezett ingóságok becsértékének 60%-át teszi az átlagos vételár, holott ez az azelőtti adóárveréseknél még kivételképen sem fordult elő. Megszünt az a régebben meglehetősen szokásos visszaélés is, hogy az árverést vevők hiányában nem lehet megtartani, mert az adós a „hiénák“ vezetőjével megegyezett s azok a kitűzött árverés előtt eltávoztak. Igen hasznosnak bizonyult az az intézkedés is, hogy a hatósági árverések ellenőrzésére egyik kerületi választmányi tag az árveréseken mindenkor jelen van. Szóval a tanács a csarnokok működésével meg van elégedve, s az intézményt a jövőben még fejleszteni és tökéletesíteni akarja. Örömmel üdvözli a miniszternek azt a tervét is, hogy a birósági és esetleg zálogházi árverésekre, hasonlóan nyilvános állami árverező csarnokokat kiván felállítani. Óva inti azonban a minisztert, hogy azokat magánvállalkozó vezetésére ne bízza, mert ez tönkre tenné az egész intézményt, s azt hasznothajtó üzletté alacsonyítaná le, míg közvetlen állami kezelés és felügyelet alatt úgy az adósok, mint a hitelezők javára fényesen virágozhatik. Megjegyzi végül a felterjesztés, hogy Bécsben most egészen hasonló tervezeten dolgoznak, annak egy része a szaklapok útján már nyilvánosságra is jutott s az abban felhalmozott anyagnak tanulságos hasznát vehetné a magyar miniszterium is.

Eddig a tanács jelentése...

Felejti azonban a tanács, hogy a közönség körében milyen nagy népszerűségnek örvend az árverező csarnokok működéséhez tartozó *transferálás* művelete! Hogy tudniillik a lefoglalt ingóságokat a központi csarnokban árverezhessék el, előbb oda is kell szállítani azokat, még pedig az árverés határnapját jóval megelőzőleg. A szerencsétlen adós kénytelen eltűrni ezt a hurczolkodást és vele járó költségeket és károkat, — a szégyenről nem is beszélve — még ha az árverés kitűzött idejére tartozását elő is tudja teremteni. Már most mennyivel kínosabb ez a birósági végrehajtásoknál, hol a hitelező rendszerint nem hatóság, hanem magánember, kinek a fizetés tekintetében időhaladékra szoruló adóst valósággal kiszolgáltatja a csarnokok rendszere. A biró-

sági árveréseknek legkevesebb 80%-a elmarad, azzal, hogy az adós vagy törleszt, vagy haladékot nyer, mit fog ezzel érni ezentúl a végrehajtást szenvedő, ha holmiját a foglalás után elhurczolják a közös csarnokba. Olyan nagy aparátussal működő szervezetnek pedig, mint a birósági árverések csarnoka, nem lehetne a transferálást az utolsó napokra hagyni, hanem annak — a tanács felterjesztése szerint is — vagy közvetlenül a végrehajtás tehát foglalás — után, vagy legkésőbb az árverés kitüzése idején meg kellene történnie, a mi az adósra nézve legalább is azt az időveszteséget jelentené, mely az árverés kitüzése és határnapja között eddig rendelkezésére állott. A mit tehát a magasabb vételárak következtében nyer a vámon, kétszeresen visszaveszti a transferálás révén. Azt a rendkivüli megelégedettséget és örömet pedig, melylyel a tanács dédelgeti kisded csemetéjét, feltalálhatni ugyan a jelentés türelmes papirosán, de a nagyközönség soraiban — aligha.

Még erősebben ostorozza az árverési csarnokintézményt a következő felszólalás:

A budapesti közönség keserü humora találóan nevezte el „Hiéna-csarnok"-nak a Károly kaszárnyának azt a dögletes levegőjü oduját, a hova a szegény adóhátralékos polgárok holmiját szállitják, a hol aztán azt hivatalosan prédájául dobják a szövetkezett árverési hiéna-hadnak. Budapest székesfőváros nagyérdemü tanácsának az a tagja, a ki ezt az árverési csarnokot kieszelte, csakugyan jó barátja lehetett az árverések ismert üzéreinek, de ellensége épp úgy az állam érdekeinek, mint azoknak a szerencsétlen polgártársainknak, a kik háromszori intés daczára sem voltak képesek adóhátralékaikat kiegyenliteni. Hogy ez igy van, azt nem lesz nehéz bebizonyitani, csak rá kell mutatnunk azokra az állapotokra, melyek a Hiéna-csarnok felállitása előtt fennállottak és a melyek ma fennállanak, valamint rá kell mutatnunk azokra a felháborító jelenetekre, az üzérkedés legvisszataszitóbb furfangjaira, a meynek szinhelye minden hét három napján a hatósági árverési csarnok.

Adóhátralékosnak lenni s az adóvégrehajtó urakkal hivatalos ismeretséget kötni sem azelőtt nem volt, sem most nem valami kedvező állapot. Erről Budapest polgárságának az a három ötöd része bizonyára tanuságot tehet, mely már az adóbehajtás minden részleteit végig gyönyörködte. Az adóbehajtás azelőt is kérlelhetetlenül szigorú volt, most azonban felháborító a maga kegyetlen brutalitásában. Az azelőtti végrehajtásoknál, ha az adóhátralékos nem fizetett, megintette a kerületi adóhivatal kétszer, sőt háromszor. Ha ekkor nem fizetett, vagy — ami legtöbb esetben előfordult — nem volt képes fizetni; akkor megjelent nála a végrehajtó becsüsével és lefoglalt minden foglalhatót. És ezután következett még egy-két felszólitás a fizetésre s ha ez sem használt, akkor kitüzték az árverést a hátralékos lakására egy havi, vagy több határidőre, úgy hogy legalább meg volt adva az idő, mely alatt az adózó polgár adóját rendezhette. És a legtöbb esetben rendezte is. Mert a tények bizonyitják, hogy száz eset közül alig tiz esetben került vérgehajtásra a dolog.

Igy az állam is megkapta a maga követelését, az adóvégrehajtó közegeket is megkimélték kötelességük legkinosabb részének teljesitésétől s a mi legfőbb, az adóhátralékost nem ütötték úgy agyon; nem vették el hitelét — igy megélhetésének egyik eszközét, — hogy három, sőt négy esztendő kellett ahhoz, mig valahogy összeszedje magát s beállhasson ismét az állam legalázatosabb adófizetői sorába.

Az adóvégrehajtásnak ez a módja azonban, — mely minden szigorusága mellett is némileg humánusnak volt mondható — nem tetszett annak a nagyhatalmasságnak, mely a székesfőváros területén az adó-exekucziókat intézi. Módot kerestek arra, hogy miként lehetne az adóprést úgy rekonstruálni, hogy az necsak az adót szoritsa ki rohamosan, hanem még a szuflát is a boldogtalan adóhátralékosból. És ez sikerült is. Sikerült pedig oly módon, hogy abból az államkincstárnak sincs haszna, hanem igenis kára, az van.

A humanizmus és czélszerüség igéit hangoztatták, mondván, hogy az a rendsznr, ha az adóhátralékos lakásán árvereznek, káros az államkincstárra és a végrehajtást szenvedettre egyaránt. Káros, mert az árverés szinhelyét, — mely rendszerint szük magánlakás — úgy ellepik az ószeresek és a nem annyira tisztességes handlék, hogy oda más vevő nem juthat. Igy azután az előbbiek összebeszélve, úgy vesznek meg mindent, a mint akarnak, a minek az a következménye, hogy az államkincstár sem kapja meg követelését s a végrehajtást szenvedett sem szabadul meg adóhátralékától.

Hogy ez az okoskodás czélzatosan-e vagy sem, téves volt, az könnyen beigazolható. Az ugyan igaz, hogy az árverési hiénák akkor is gyalázatosan garázdálkodtak, de az első árverésen becsáron alól semmit meg nem vehettek. Továbbá az árvrésen minden hiéna-arczátlankodás daczára, megjelent és részt vett a közeli környék lakossága, s igy a befolyó vételár jóval magasabb volt mindig, mint a mostani rendszer szerint. Az államkincstár tehát nyert s a szerencsétlen végrehajtottnak csak egyszer kellett átesni az exekuczió utolsó stáczijának kinkeservén.

Az uj eszme azonban fel volt vetve s Budapest székesfőváros tanácsa nem mondott le annak kiviteléről. Megalkotta a Károly-kaszárnya egy szurtos barlangjában az úgynevezett hatósági árverési csarnokot, ezzel aztán valóban szabad tért nyujtott a legmagasabb foku hiénagarázdálkodásnak. S ha meg volt keserítve ezelőtt is az adóhátralékos élete, ettől fogva úgyszólván meg volt mérgezve annak minden napja, órája, mert az adóvégrehajtási aktus most már új mederbe lépett.

A hátralékost most is először megintik s ha nem fizet, foglalnak nála. Ha a foglalás után két hétig sem képes fizetni, akkor kap egy „Figyelmeztetést", hogy három nap alatt minden fölirt ingó-bingóját, az utolsó vánkosig elviszik a Hiénacsarnokba, a férgek birodalmába. Tehát a régi, — az árverés kitűzéséig eső egy havi halasztási idő helyett most kap három napot a hátralékos, a mely idő alatt, ha eddig nem volt képes, most szinte lehetetlenség, hogy adóját rendezze. Elmulik a három nap s utána még két nap kinteljes várakozás közt s ekkor megjelenik az adóvégrehajtó, a becsüs, négy markos hordár s ez utóbbiak lehordják a végrehajtottnak minden holmiját a már készen álló teher-kocsira s elhajtatnak vele a Hiéna-csarnokba. És csak ezután értesitik a megexekvált embert — ha ugyan értesithetik, mert az már szégye-

egyik gyászhelyről a másikra. Szabadon érintkeznek a temetőszolgák a közönséggel, majd a temetés után posztóikkal együtt betelepednek a villamos kocsikba a gyanutlan utasok közé.

A mostani temetési rendszernek ez a másik legnagyobb hibája. A harmadikról mindnyájan tudunk, a kik a fővárosban valamely temetésen részt vettünk. Mindnyájan átestünk a szűk, fulladt levegőjű szobán, a melyben 36—48 óráig áll a ravatal égő gyertyákkal, növénynyel, koszorúkkal körülvéve. Minden ablak légmentesen zárva, vastag, áthatlan posztó borítja a szomorú hely minden részét. A családnak csak egy, legfeljebb még két — budapesti térviszonyú szobája van, a mely tele bútorokkal és emberekkel. Leirhatatlan, kínos állapot az, a mely minden temetésnél a helyszűke miatt konstatálható.

Ezeken a bajokon akar dicséretreméltó törekvéssel segíteni a tanács. Az egész temetési rendet, a melyet Viola Imre tanácsos legutóbb *Milanóban, Münchenben* és *Drezdában* tanulmányozott, új, korszerű alapokra kívánja átalakítani. A temetés nem a lakásból, hanem a nagy temetőkben épitendő díszes impozáns ravatalozó házból történnék. A halott csak *három*, ha éjjel hal meg, 9—12 órát maradhat a lakásban. A koporsóbatétel előtt beszentelhető, de a temetőbe szállításnál kiséret nem vehet részt.

A hatóság a reformnál a legmesszebb menő engedményeket tervezi, hogy se a vallás, se a kegyelet szempontjait ne sértse. A központi felravatalozás a művelt nyugat minden városában megvan. Budapestnek pedig legégetőbb szüksége van rá, mert az itteni lakásviszonyok a temetésre fölötte kedvezőtlenek, az egészségügyi körülmények az eddigi renddel össze nem egyeztethetők; a gyászoló közönség valósággal rabszolgája a temetés külsőségeit megszabó általános szokásoknak, a melyek ellen csakis akkor nyer védelmet, ha a temetés a maga imponáló egyszerűségével olyan helyen történik, a melyet költséges és fölösleges czifraságokkal meghatóbbá, szebbé tenni nem kell, nem lehet. Ez a hely a központi ravatalos ház, a melyet a kerepesi temetőbe terveznek.

Az oda szállított halottat a készen álló ravatalon helyezik el. A ravatalozással járó külsőséget a város adja. A ravatalos házból, vinnék a temető villamos vasútján a kőbányai nagy temetőbe. Ezzel a reformmal a temetés sokkal impozánsabb, bensőbb és mégis olcsóbb lenne. A halottszállítást a városi villamosvasut végzi külön halottas kocsikon. A hatóság a halottszállítás tarifáját igy állapitotta meg:

a) szegény (gratis) hulla, mely hatósági intézkedés következtében közköltségen temetendő el 1 frt;

b) szolgálati kocsiban elhelyezett hulla után (a szolgálati kocsiban nyolcz hullának van helye) 3 frt;

c) külön hullakocsiért a különvonatnál 30 frt;

d) disz-hullakocsiért a különvonatnál 100 frtig;

külön vonatok: a) egy személykocsival, 26 ülő- és 24 állóhelylyel 14 frt;

b) két ilyen személykocsival 21 frt;

c) három ilyen személykocsival 28 frt;

d) négy ilyen személykocsival 35 frt.

Az újításnak előre láthatólag sok lesz az ellensége. De őszinte, komoly ellensége nem lesz. Mert a ki a főváros érdekét igazán a szivén hordja, lelkéből kívánja ezt a reformot, a mely a valóságos czivilizáczióhoz nagy lépéssel visz bennünket közelebb.

Az adóárverési csarnokok.

A kereskedelmi miniszter felhivta a főváros tanácsát, hogy a nemrég felállított adóárverési csarnokok új intézményéről adjon tüzetes felvilágositást, vajjon az a gyakorlatban a remélt módon bevált-e? A tanács igen kimerítő jelentésben felelt a miniszternek.

E szerint az adóügyi raktárak és a hatósági árverési csarnokok, feladatuknak minden várakozáson felül megfelelnek. Ez idő szerint ugyan még csupán két ilyen csarnok áll fenn, a Duna jobb és bal partján, s ezek is helyiségeiknek elég tökéletlen volta miatt a kivánatos szinvonalra még fel nem emelkedhettek, — mind e mellett a nagyközönség körében már is bizonyos népszerűségre vergődtek. A közönség elég nagy számban látogatja őket s lassanként kezd a vételkedv is megjönni. A hivatásos árverezőket a csarnokokból kezdik egészen kiszorítani, vezetőemberüket pedig végleg ki is tiltották onnan. Ily módon sikerült elérni, hogy az elárverezett ingóságok becsértékének 60%-át teszi az átlagos vételár, holott ez az azelőtti adóárveréseknél még kivételképen sem fordult elő. Megszünt az a régebben meglehetősen szokásos visszaélés is, hogy az árverést vevők hiányában nem lehet megtartani, mert az adós a „hiénák“ vezetőjével megegyezett s azok a kitűzött árverés előtt eltávoztak. Igen hasznosnak bizonyult az az intézkedés is, hogy a hatósági árverések ellenőrzésére egyik kerületi választmányi tag az árveréseken mindenkor jelen van. Szóval a tanács a csarnokok működésével meg van elégedve, s az intézményt a jövőben még fejleszteni és tökéletesíteni akarja. Örömmel üdvözli a miniszternek azt a tervét is, hogy a birósági és esetleg zálogházi árverésekre, hasonlóan nyilvános állami árverező csarnokokat kiván felállítani. Óva inti azonban a minisztert, hogy azokat magánvállalkozó vezetésére ne bizza, mert ez tönkre tenné az egész intézményt, s azt hasznothajtó üzletté alacsonyitaná le, mig közvetlen állami kezelés és felügyelet alatt úgy az adósok, mint a hitelezők javára fényesen virágozhatik. Megjegyzi végül a felterjesztés, hogy Bécsben most egészen hasonló tervezeten dolgoznak, annak egy része a szaklapok útján már nyilvánosságra is jutott s az abban felhalmozott anyagnak tanulságos hasznát vehetné a magyar miniszterium is.

Eddig a tanács jelentése...

Felejti azonban a tanács, hogy a közönség körében milyen nagy népszerűségnek örvend az árverező csarnokok működéséhez tartozó *transferálás* művelete! Hogy tudniillik a lefoglalt ingóságokat a központi csarnokban árverezhessék el, előbb oda is kell szállitani azokat, még pedig az árverés határnapját jóval megelőzőleg. A szerencsétlen adós kénytelen eltürni ezt a hurczolkodást és vele járó költségeket és károkat, — a szégyenről nem is beszélve — még ha az árverés kitűzött idejére tartozását elő is tudja teremteni. Már most mennyivel kinosabb ez a birósági végrehajtásoknál, hol a hitelező rendszerint nem hatóság, hanem magánember, kinek a fizetés tekintetében időhaladékra szoruló adóst valósággal kiszolgáltatja a csarnokok rendszere. A biró-

sági árverésekuek legkevesebb 80%-a elmarad, azzal, hogy az adós vagy törleszt, vagy haladékot nyer, mit fog ezzel érni ezentúl a végrehajtást szenvedő, ha holmiját a foglalás után elhurczolják a közös csarnokba. Olyan nagy aparátussal működő szervezetnek pedig, mint a birósági árverések csarnoka, nem lehetne a transferálást az utolsó napokra hagyni, hanem annak — a tanács felterjesztése szerint is — vagy közvetlenül a végrehajtás tehát foglalás — után, vagy legkésőbb az árverés kitűzése idején meg kellene történnie, a mi az adósra nézve legalább is azt az időveszteséget jelentené, mely az árverés kitüzése és határnapja között eddig rendelkezésére állott. A mit tehát a magasabb vételárak következtében nyer a vámon, kétszeresen visszaveszti a transferálás révén. Azt a rendkivüli megelégedettséget és örömet pedig, melylyel a tanács dédelgeti kisded csemetéjét, feltalálhatni ugyan a jelentés türelmes papirosán, de a nagyközönség soraiban — aligha.

Még erősebben ostorozza az árverési csarnokintézményt a következő felszólalás:

A budapesti közönség keserü humora találóan nevezte el „Hiéna-csarnok"-nak a Károly kaszárnyának azt a dögletes levegőjü oduját, a hova a szegény adóhátralékos polgárok holmiját szállitják, a hol aztán azt hivatalosan prédájául dobják a szövetkezett árverési hiéna-hadnak. Budapest székesfőváros nagyérdemü tanácsának az a tagja, a ki ezt az árverési csarnokot kieszelte, csakugyan jó barátja lehetett az árverések ismert üzéreinek, de ellensége épp úgy az állam érdekeinek, mint azoknak a szerencsétlen polgártársainknak, a kik háromszori intés daczára sem voltak képesek adóhátralékaikat kiegyenliteni. Hogy ez igy van, azt nem lesz nehéz bebizonyitani, csak rá kell mutatnunk azokra az állapotokra, melyek a Hiéna-csarnok felállitása előtt fennállottak és a melyek ma fennállanak, valamint rá kell mutatnunk azokra a felháborító jelenetekre, az üzérkedés legvisszataszitóbb furfangjaira, a meynek szinhelye minden hét három napján a hatósági árverési csarnok.

Adóhátralékosnak lenni s az adóvégrehajtó urakkal hivatalos ismeretséget kötni sem azelőtt nem volt, sem most nem valami kedvező állapot. Erről Budapest polgárságának az a három ötöd része bizonyára tanuságot tehet, mely már az adóbehajtás minden részleteit végig gyönyörködte. Az adóbehajtás azelőt is kérlelhetetlenül szigorú volt, most azonban felháborító a maga kegyetlen brutalitásában. Az azelőtti végrehajtásoknál, ha az adóhátralékos nem fizetett, megintette a kerületi adóhivatal kétszer, sőt háromszor. Ha ekkor nem fizetett, vagy — ami legtöbb esetben előfordult — nem volt képes fizetni; akkor megjelent nála a végrehajtó becsüsével és lefoglalt minden foglalhatót. És ezután következett még egy-két felszólítás a fizetésre s ha ez sem használt, akkor kitűzték az árverést a hátralékos lakására egy havi, vagy több határidőre, úgy hogy legalább meg volt adva az idő, mely alatt az adózó polgár adóját rendezhette. És a legtöbb esetben rendezte is. Mert a tények bizonyitják, hogy száz eset közül alig tiz esetben került vérgehajtásra a dolog.

Igy az állam is megkapta a maga követelését, az adóvégrehajtó közegeket is megkimélték kötelességük legkinosabb részének teljesitésétől s a mi legfőbb, az adóhátralékost nem ütötték úgy agyon; nem vették el hitelét — igy megélhetésének egyik eszközét, — hogy három, sőt négy esztendő kellett ahhoz, mig valahogy összeszedje magát s beállhasson ismét az állam legalázatosabb adófizetői sorába.

Az adóvégrehajtásnak ez a módja azonban, — mely minden szigorusága mellett is némileg humánusnak volt mondható — nem tetszett annak a nagyhatalmasságnak, mely a székesfőváros területén az adó-exekucziókat intézi. Módot kerestek arra, hogy miként lehetne az adóprést úgy rekonstruálni, hogy az necsak az adót szoritsa ki rohamosan, hanem még a szuflát is a boldogtalan adóhátralékosból. És ez sikerült is. Sikerült pedig oly módon, hogy abból az államkincstárnak sincs haszna, hanem igenis kára, az van.

A humanizmus és czélszerűség igéit hangoztatták, mondván, hogy az a rendsznr, ha az adóhátralékos lakásán árvereznek, káros az államkincstárra és a végrehajtást szenvedettre egyaránt. Káros, mert az árverés szinhelyét, — mely rendszerint szük magánlakás — úgy ellepik az észeresek és a nem annyira tisztességes handlék, hogy oda más vevő nem juthat. Igy azután az előbbiek összebeszélve, úgy vesznek meg mindent, a mint akarnak, a minek az a következménye, hogy az államkincstár sem kapja meg követelését s a végrehajtást szenvedett sem szabadul meg adóhátralékától.

Hogy ez az okoskodás czélzatosan-e vagy sem, téves volt, az könnyen beigazolható. Az ugyan igaz, hogy az árverési hiénák akkor is gyalázatosan garázdálkodtak, de az első árverésen becsáron alól semmit meg nem vehettek. Továbbá az árvrésen minden hiéna-arczátlankodás daczára, megjelent és részt vett a közeli környék lakossága, s igy a befolyó vételár jóval magasabb volt mindig, mint a mostani rendszer szerint. Az államkincstár tehát nyert s a szerencsétlen végrehajtottnak csak egyszer kellett átesni az exekucció utolsó stáczijának kinkeservén.

Az uj eszme azonban fel volt vetve s Budapest székesfőváros tanácsa nem mondott le annak kiviteléről. Megalkotta a Károly-kaszárnya egy szurtos barlangjában az úgynevezett hatósági árverési csarnokot, ezzel aztán valóban szabad tért nyujtott a legmagasabb foku hiénagarázdálkodásnak. S ha meg volt keserítve ezelőtt is az adóhátralékos élete, ettől fogva úgyszólván meg volt mérgezve annak minden napja, órája, mert az adóvégrehajtási aktus most már új mederbe lépett.

A hátralékost most is először megintik s ha nem fizet, foglalnak nála. Ha a foglalás után két hétig sem képes fizetni, akkor kap egy „Figyelmeztetést", hogy három nap alatt minden fölirt ingó-bingóját, az utolsó vánkosig elviszik a Hiénacsarnokba, a férgek birodalmába. Tehát a régi, — az árverés kitűzéséig eső egy havi halasztási idő helyett most kap három napot a hátralékos, a mely idő alatt, ha eddig nem volt képes, most szinte lehetetlenség, hogy adóját rendezze. Elmulik a három nap s utána még két nap kinteljes várakozás közt s ekkor megjelenik az adóvégrehajtó, a becsüs, négy markos hordár s ez utóbbiak lehordják a végrehajtottnak minden holmiját a már készen álló teher-kocsira s elhajtatnak vele a Hiéna-csarnokba. És csak ezután értesitik a megexekvált embert — ha ugyan értesithetik, mert az már szégye-

nében valamely távol eső városrészbe költözött — hogy ekkor és ekkor lesz, egy hónap mulva holmijának elárverezése.

No hát ez az árverés, ez aztán valami felháborító szertelen. A fő- és székvárosi Hiéna-csarnok lefoglalt bútorokkal úgyis zsufolt helyisége megtelik olyan alakokkal, aminőket a világ egyetlen tolonczháza sem tud produkálni. Ezek az urak az árverési hiénák. És ha valaki odamegy, hogy egy-egy darabot megvásároljon, vagy lefoglalt tárgyai közül egyet visszaváltson, na az ugyan jó helyre jutott. Egy pillanat alatt összeröffen a hiéna banda — és hiába áll ott két rendőr — ideoda lökdösik a betévedt polgárt, sőt leköpik, s a leggyalázatosabban inzultálják. Azután megvesznek mindent úgy, ahogy nekik tetszik, egy-két krajczárt igérve egymásra, ami csak komédia, mert hiszen érdekszövetkezetet képeznek.

És ez a fosztogatás így megy folytonosan Budapest főváros közepén, minden hét három napján. Türi ezt a fővárosi hatóság s elnézni kénytelen a rendőrség. A polgárok utolsó holmiját elkótyavetyélik, az államkincstár nem kapja meg követelését, a végrehajtási költségek pedig óriásivá nőnek, a mihez hozzájárul minden kerület szállitó szekereinek nagyösszegü fuvardija.

Ez a Hiéna-csarnok rendszere az ország fővárosában.

Szégyen és szennyfolt, melyet mielőbb el kell távolítani.

Ezt követeli az állam, a polgárság érdeke és a becsületes közerkölcsiség!

Illetőségi ügyek.

. . . Et nunc: recipe ferrum! — Illetőség? Van-e, ki e nevet nem ismeri? Van-e kinek nem okozott keserű pillanatokat a siralomnak e puszta völgyében való sanyargásai közepette? Óh te, szegény, szánandó földi halandó, kinek osztályrészeül jutott, hogy ezernyi bajaid árjában e porlepte város számos, vagy inkább számtalan hivatalainak labirintusába keveredjél, mert hogy valami kicsi kijárni való ügyed akadt: tudod-e mi az a nagy, lomha gépezet, mit a bölcsek úgy neveztenek vala el, hogy — adminisztráció? Te, jámbor felebarátom, ki fogcsikorgatva panaszolod, hogy — példának okáért — nyomorúságos számlácskádat, melyet a nagy masina egy asztalocskájánál szerényen benyujtani bátor valál, hogy majd egy másik ablakon a csekélyke pénzt kaphassad ki érte, — az óriás gép néhány évszakon keresztül emésztette, míg hő kivánságod teljesülésbe ment — te mondod azt, hogy fogalmad van róla, mi az az adminisztráczió! Vagy te másik lelkes porhüvely, kinek csupán egy máshonnét érkezett irásodat kellene által venni, még szót emelsz, hogy egypár hitvány hétig türelmed fonalát nyujtanod kellete?? Mit tudsz te arról, hogy mi az az adminisztráczió! . . . Eredj, válts 3 erős forintok árán egy vékonyka papirost, melyet a hozzáértők az *„illetőségi bizonyítvány“* tekintélyes czimmel ruháztanak fel, — akkor aztán meg tudsz sokat, nagyon sokat, miket avatatlan elméd képzeletéd legtarkább szárnyain ringatózva is csupán bohó álomnak hitt vala.

Való igaz, hogy keservesebb Isten csapását valaki fejére kivánni nem lehet, mint hogy illetőségi bizonyítványra szoruljon. Pedig ez a kellemetlen papiros manapság mind jobban és jobban szükségessé válik, s alig akad ember, ki annak előbb-utóbb hiányát ne érezné. A szegény ember, ha munka- vagy cselédkönyvet vált, akárki a katonaság előtt, vagy ha útlevél kell, illetőségét igazolni tartozik. Ujabban mind több és több folyamodás, pályázat alkalmával az illetőség igazolását megkövetelik. Gyakran az anyakönyvvezető előtt különösen házassági ügyekben — szerepet játszik az illetőségi bizonyítvány. Árva-, szegénysegély, tápdijas ügyekben, névváltoztatási kérvényeknél, első kérdés: hol az illetőségi bizonyítvány. Felsorolhatnánk még számtalan olyan esetet, hol ez az okmány nagy fotossággal bir — de a felemlített ügyek is eléggé igazolják, milyen tág tere nyilt az illetőségi bizonyítványok szükségességének, és ez a tér időről-időre folytonosan és fokozatosan bővül. Annál csudálatossabb, hogy az ilyen gyakori használatú és nagyfontosságu okmány megszerzése olyan kétségbeejtő nehézségekkel jár, mint az a valóságban tényleg van. A felsorolt ügyek jelentősége nyilvánvalóvá teszi azokat a sokszor mérhetetlen károkat, melyek a késedelmes lebonyolitásukból eredhetnek, mégis lépten-nyomon azt kell tapasztalnunk, hogy azok, az illetőségi bizonyítványok hiányában tetemes fennakadást szenvednek.

Általánosságban ezekért a bajokért a budapesti tanács illetőségi ügyosztályát szokták felelőssé tenni, mely bonyodalmas, minden munkaerőt megőrlő kezelésével és merész lassuságával méltán foglal helyet az ország leghirhedtebb hivatalai élén. A vád igaz, de azért a bajok főforrása nem itt van. Kétségtelen, hogy a fővárosi tanács ez ügyosztálya hallatlan és valóban szánalmas állapotban van. Erről azonban nem az ügyosztály, hanem a főváros tehet. Az illetőségi osztály hivatalnokai így is olyan emberfeletti munkát végeznek, minőt semmiféle más hivatalnok képzeletben sem ismer. Csak hogy akkora s amellé folytonosan változó, tehát gyakorlatlan személyzettel, mint két évtized előtt. A jelen idők munkaanyagát feldolgozni: képtelenség. Nem csak a város fejlődik, nem csak a népesség fokozódik, hanem az illetőségi ügyek is folytonosan szaporodnak, a mint az illetőségi bizonyítványt napról-napra több-több irányban megkövetelik. A mit pedig elvégezni nem lehet: az restánczia lesz. Restáncziának pedig lenni nem szabad, szól a polgármesteri ukáz. Ha pedig az ügyeket feldolgozni nem lehet, elintézni azonban mégis kell: akkor minden hozzáértő hivatalnok tudja, hogy elkövetkezik a *síbolás*. Ez a rejtelmes szakkifejezés pedig azt jelenti, hogy a megszorított hivatalnok csakhogy túl adjon az ügydarabon, valami könyű intézkedést tesz, melylyel azután egy bizonyos időre lerázta a nyakáról az aktáját. Ebből ugyan a félnek haszna nincs, de az ügy szépen meghizik tőle, s néhány hónapra élete ismét biztositva van. Ezeken az állapotokon semmiféle polgármesteri rendelet nem segithet; a gyógyulást csak egytől lehet várni, s ez a régen óhajtott szervezés. Tárgyalnak is erről már vagy tizenöt éve a városházán, de bizony ma sincs belőle semmi sem. Addig pedig a publikum várjon türelemmel, lássa a lassuságnak kárát százszor, ezerszer, csak hallgasson és reméljen!

Azonban, mint már emlitettük is, a fővárosi illetőségi hivatalának ez a szégyenletes és tűrhetetlen állapota még nem egyedüli oka az illetőségi ügyek lassú és szomorú menetének. Hibás ebben a közönség, a törvény, a kormány, és minden hatóság egyaránt.

A közönség, legalább is a magyar közönség, bár az illetőség fogalma magában véve annyira egyszerű és természetes, az iránt érzékkel és fogékonysággal jóformán egyáltalán nem bir. Mintegy magától megköveteli, hogy bár illetőségét igazoló okmányt fel nem mutat, az, hogy melyik község kötelékébe tartozik, egészen magá-

tól értetődő és bizonyításra nem szoruló, nyilvánvaló dolog legyen. Illetőségi törvényünk szerint azonban a község kötelékébe való tartozás kérdése olyan ingatag, gyakran változó, hogy ez, különösen olyan egyénnél, ki gyakorta változtatja a lakóhelyét — csupán bonyodalmas tárgyalás alapján tisztázható. Minden esetre e tekintetben kedvezőbb a helyzete még a mi osztrák szomszédainknak is, kiknek anyakönyvvezetésük alkalmával már feljegyzik illetőségi községüket, s ez legalább is az eredeti illetőség megállapítására mindenkor irányadó marad.

Nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy az illetőségi, s az ezekkel kapcsolatos honossági kérdések részleteivel maguknak a fővárosi ügyvédeknek egy negyed része tisztában nincsen. Mit várhatni ilyen körülmények között a laikus közönségtől. Az illetőségi ügyekkel foglalkozó hivatalnak egyik főmunkássága a helytelenül felszerelt kérvények pótoltatása és működésének fele a felektől való adatgyűjtésbe fullad el.

Mert az illetőségi ügyek menetéről senki, még a művelt közönség sem vesz tudomást, mindaddig, míg csak sürgős szüksége nincs reá. Akkor aztán teljesen felszereletlenül megjelenik a hivatalban s követeli a bizonyítványt. Ha azután ez rögtön készen nincsen, utczu neki: ilyen a tanács, meg olyan tanács. A tanács pedig elég ludas benne, hogy szépen tartsa a hátát és hallgasson, mint a potyka.

Valósággal országos csapássá teszi az illetőségi kérdést ezenkívül magának a törvénynek homályos, zavaros, bonyodalmas és tökéletlen volta. Hivatkozhatunk az összes közigazgatási faktorokra, — kik valaha e törvény alapján eljárni kényszerültek, — annak igazolására, hogy szerencsétlenebb alkotás kevés került ki még magyar kodifikátor keze alól. Csak, hogy egy példát említsünk, még a nagyközönség előtt is ismeretes némileg az 1886: XXII. t.-cz. hirhedt 10. §-a, melyről vitatkoztak már annyit egymással a hatóságok, mint a pszihologusok Hamlet jelleméről. Ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes, ez ennek a törvénynek az alapeszméje. A kormány feladata volna, a törvénynek ezeket a homályos és félremagyarázható helyeket rendeletekkel megvilágítani s helyes magyarázatukat kötelezőleg megállapítani. Ki tehet azonban róla, hogy nálunk a miniszteri rendeletek haragban vannak egymással. A mit így magyaráz az egyik, azt okvetlenül egy másik ellenkezőképen fogja fel. Így e rendeletek nemcsak biztos alapot nem nyújtanak a törvény magyarázatára, hanem egyenesen kibúvó ajtókat nyitnak az egyes önző hatóságok fiskáliskodásainak. Mert, kérem, a mint egyszer illetőségről van szó, ott a hatóság megszünt erkölcsi testület lenni, ott egyszerűen fiskálissá válik. Illetőségi ügynek a legtöbb esetben pénz az alja. Ha most nem is, lehet később. Ezzel tehát nem lehet olyan könnyen bánni. Némileg itt ugyan enyhítette a bajokat az új betegápolási törvény, de ez még épen nem minden. Igen épületes még most is a tavalyi közkórházi ápolásokból eredő illetőségi ügyek tárgyalását figyelemmel kisérni. Eleinte a vélelmezett illetőségi község tagad mindent a végletekig. Ekkor aztán beszerzik az ápolt összes okmányait, még az öregapja keresztlevelét is, s így küldik meg újra az egész paksamétát a rossz emlékezőtehetségű községnek. Itt most már nem lehet ismeretlennek állítani a beteget, tehát ráfogják, hogy elvesztette ottani illetőségét. Hiába minden ellenkező bizonyíték, a község hivatkozik a törvényre, melyet szerinte máskép kell magyarázni — s megint tagad. Végre százféle herczehurcza után a miniszter elé kerül a dolog, ki miután vagy három-négyszer pótlásokra visszaküldi az ügyet, határoz. A község felebbez, végre a közigazgatási bíróság kimondja a jogerős határozatot. Történik pedig ez körülbelül 8—10 évvel az ügy megindítása után. Az aktákat ekkor már targonczán szállítják. És ebbe a czéltalan, taposó-malom munkába belevész egy sereg ember munkássága, ideje, és egy sereg hatóság rengeteg pénze.

Az illetőségi tárgyalások menete egyik legnagyobb szégyenfoltja egész közigazgatásunknak. Ezeken az állapotokon segíteni kell, még pedig sürgősen. Mindenek előtt Budapest tanácsának szerveznie és kibővítenie kell illetőségi osztályát, egységes és határozott kormányrendelettel kommentárt kell nyújtani az illetőségi törvényhez, melyet az összes hatóságokra kötelező erővel kell felruházni, végül pedig szükségesnek tartjuk az illetőségi törvény alapos revizióját és egyszerűsítését. Akkor aztán nálunk is olyan egyszerű és természetes lesz az illetőségi ügyek folyamata, mint egyebütt külföldön, s nem lesz mindenki előtt rettegett kellemetlenség és kiállhatatlan nyüg, melyből kár és fennakadás ered bőven, — de haszon vagy előny talán soha.

A Vérmező gyakorlótér marad.

A budaiak hő kivánsága, hogy a Vérmezőt a katonai kincstár engedje át a fővárosnak és hagyjon fel az ott való gyakorlatozással: nem teljesedik. A katonaság a Vérmezőt csak cserében más ingatlanokért akarja átengedni. De annyi ingatlant kér cserébe, hogy ajánlatára a főváros nem is reflektálhat. Egy ügyben a városhoz intézett átirata így szól:

Császár és királyi 4. hadtestparancsnokság.
A székesfővárosi tanácsnak

Budapesten.

Folyó év július hó 3-áról 5738. szám alatt kelt átiratának elintézéséül a hadtestparancsnokságnak van szerencséje a kivánt térrajzot, a melyben a kilátásba vett gyakorlóterek I.—V.-ig fel vannak tüntetve, tisztelettel megküldeni.

Ezen területek nagysága megközelítőleg következő:

I. gyakorlótér (a Pasaréten a Szépilona és Köztemető között) 6.94 ha.

II. gyakorlótér ugyanott 6.16 ha.

III. gyakorlótér (a Kelenföldön a régi téglagyár mellett) 18.60 ha.

IV. gyakorlótér (Lóversenytér-dülő; ez fővárosi tulajdon) 156.30 ha.

V. gyakorlótér (Felső bikarét az angyalföldi állomás mellett) 29 ha. Összesen: 217 ha.

A IV. gyakorlótér térfogatában a mostani rákosi gyakorlótér 134.67 ha. bentfoglaltatik.

A hadtestparancsnokságnak van szerencséje ehhez megjegyezni, hogy az egyes telek nagyságára nézve, tekintettel ezen telkeknek nehézségekkel járó megszerzésére csakis az okvetlen szükséges telkek igényeltetnek.

A megszerzendő gyakorlóterek ösznagysága a helyőrségi csapatok létszámi arányának egészen nem felel meg.

Miért is már mostan kinyilatkoztatik az, hogy a megigényelt minimális mértéken alúli szállás ki van zárva.

A fordítás hiteléül:
Grünberg, őrnagy. *Lobkovitz*, s. k.

A mérnöki hivatal az átiratra kijelenti, hogy a főváros az ajánlat után nem is gondolhat a cserére. Az I., II., III. és V. számú terület ugyanis *magántulajdon*, a melyet előbb meg kellene szerezni; csakis a IV. számú terület a fővárosé. Ettől eltekintve a Vérmező mindössze 23 kat. hold és 1881 □-öl összesen 38,081 négyszögöl. A cserébe kért ingatlanok területe 377 kat. hold, vagyis 603.200 négyszögöl. A Vérmező értéke, ha négyszögölét 80 forintjával számítják: 3.046,480 frt, a cserébe kért ingatlanoké, ölét 10 forint átlagban számítva: 6.032,000 forint. Legjobb tehát, ha a főváros lemond a cseréről.

A gyepmester-telep.

Könnyelműbben alig dobtak ügyet az örök elposványosodásba, mint a hogy a gyepmesteri telep megszüntetésére vonatkozó tervezetet a tanács VIII. ügyosztálya félretette. A terv egy jóravaló, közegészségi szempontból régóta szükséges czivilizácziót lenne hivatva a fővárosba átültetni. Olyan intézményt, a melyet a műveltnek hiresztelt nyugat majd minden valamire való községében megtalálunk. Budapesten nem megy oly könnyen egy ilyen életbevágó újítás, mert nehéz az embereket a maguk érdekéről, még nehezebb a közérdekről meggyőzni.

A gyepmester-telep mai formájában nem maradhat. Ezt esztendőkkel ezelőtt belátta és elhatározta a tanács. A talált állatok lebunkózása, az állati hullák elásása a gőz és villamosság korában nagyon is primitiv. Különösen akkor, a mikor a gyakorlati élet kézzelfogható példákat mutat az e téren követendő eljárásra. Igy gondolkozott a tanács. E miatt küldötte tanulmányútra Violatanácsost és Schermann t. főorvost. És ők meg is feleltek küldetésüknek. Tanulmányútjukról terjedelmes jelentéseikben, majd utóbb a reformra vonatkozó szabályrendeletben akkép állitották elénk a thermokémiai intézetet, hogy annak sürgős és soronkivül leendő felállitását az egész város, minden érdekelt fél bizvást várhatta.

Nem történt semmi. A fontosnak hitt közegészségügyi reformmal úgy elhallgatott a főváros, mintha soha hirét sem hallotta volna. Az ügyosztályok között dúló antagonizmus prédája lett a tervezet. Az elnöki B. elkészitette és áttette a VIII. ügyosztályhoz. Ez félretette s most már hónapok óta heverteti. Mintha nem is léteznék az egész tervezet, a melyet két komoly tisztviselő szakszerű formában a mérnöki hivatallal együtt úgy állitott össze, hogy ahhoz tenni, vagy abból elvenni nem kell semmit. A VIII. ügyosztálynak csupán formai szempontból kellene tárgyalni a tervezetet; dolga nincs vele. De nem teszi, a mig a polgármester meg nem kérdi a hevertetés okát. Csakis igy lehet remélni, hogy a tervből valóság lesz s a fővárosból kiküszöbölünk egy ósdi, veszedelmes és undorító fészket, a mely közgazdaságilag, de még inkább köegészségi szempontból nagy hátrányára van a fővárosnak.

A jótékony egyesületek.

Motto: Sok beszédnek sok az alja.

A városházán nem ismerik ezt a közmondást. Ott sokat beszélnek, nagyon sokat, hogy mennél kevesebbet kelljen tenniök. S annyit beszélnek és nem tesznek semmit. A jótékonysággal való visszaélés meggátlása a télen szálló ige volt. Üléseket tartottak, a melyeken sokat szónokoltak, de nem tettek semmit. Pedig — a mi csodálatos — a belügyminisztert is érdekelte a dolog, annyira, hogy vizsgáló bizottságot küldött ki a panamás egyesületek ellen. A bizottság energikusan kezdte a működését, majd itt, majd amott hallatott magáról. Azután elaludt a nyárral; elolvadt a melegtől.

A polgármester úr is komolyan fogta a kérdést. Rögtön szervezett egy *ad hoc* bizottságot, a mely programmot adott az ellenőrzésről, a visszaélések megszüntetésének módozatairól. A közgyülést mód felett elragadta a nagy munkálkodás láttára az öröm. Óriás lelkesedés, a bűnös manipulácziók ki vannak irtva . . . . görög tűz, tableau.

A tisztelt egyesületek azóta rendre magukhoz tértek. Persze a görögtűztől nincs mit félni. Miniszter, polgármester beletörődött a változhatatlanba, S a házassági, temetkezési és betegsegélyzés czimén űzött visszaélések vigan folytatódnak. Senkisem törődik a misera plebs fillérjeivel, a miket a szájától húz el, hogy a dologkerülő, léha egyesületi vezérférfiak uras életét biztositsa. Ez a magasabb humanizmus. Hogy igy van, hogy nem történt semmi, igazolja az alábbi hirecske, a melyből kitűnik, hogy a sok beszéd helyett tenni kellett volna valamit.

Nincs egy éve, hogy megalakult Budapesten az „Első budapesi masseur-, frotteur-, tyukszemvágó- és úszómesterek szak- és nyugdíjegyesülete", már is úgy elfogyott, mint négy hét alatt az új hold. A nagyerejű tagok ugyanis más alkalmas idegen hiányában csakhamar egymáson kezdték gyakorolni mesterségüket s akár masszirozás, akár frottirozás czimén jól megdögönyözték egymást. E dögönyözés volt egyelőre az egyesületi szakműködés, a megdögönyözötteket pedig betegsegélyezték. Nyugdíjra még nem kerülhetett a sor, mert a nyugalom egy pillanatra sem állott helyre, sőt még — üres lévén a kaszsza — a díjjal sem rendelkeztek. Ilyformán lassanként már nemcsak a mesterek úsztak, hanem maga az egyesület is az adósság és szenvedélyek árjában, mit a tyukszemvágók közbelépése a dolog természete szerint csupán növelt. A bajok növekedtével a tagok száma lassacskán apadni kezdett, míg nem egy szép napon az elnök nem talált több eleven tagot a saját személye körül, mint a hány szóból áll az egyesület czime. Ezek azonban — a legjava legények — a „megfogyva bár, de törve nem" elvéhez híven annál nagyobb kedvvel és kitartással csoportosultak szeretett egyesületük érdekében felvenni az élet-halálharczot. Ennek során történt, hogy az egyik — állitólag kidögönyözött — néhai tagtárs panaszt tett a fővárosi tanácsnál, melyben mindenféle csunya vádakkal illeti az egyesület vezetőségét és a hatóság közbelépését kéri. A tanács az I. kerületi előljárósággal vizsgáltatta meg az egyesület ügyeit, s a vizsgálat eredménye felől ma érkezett be a részletes jelentés.

E szerint a visszaélésekre vonatkozó vádak hamisaknak bizonyultak, mert az egyesület pénzkezelése teljesen rendben folyik; az elnök igen lelkes ember, ki az egyesület érdekében

buzgó működést fejt ki s az egyesület kiadásainak többletét a saját zsebéből fedezi. Mindezekkel szemben azonban sajnálattal tapasztalta az előljáróság, hogy az elnök osztrák állampolgár s egy kukkot sem tud magyarul, az egyesület vagyona csupán nagyrészt behajthatatlan követelésekből áll, jövedelmei nemcsak a kitűzött czélok elérésére nem elegendők, hanem még az irodai költségeket sem fedezik, végre a tagok száma egy fél esztendő alatt sem emelkedett harmincznál többre. Igy, bármily pártolásra méltók is az egyesület czéljai s bár visszaélések annak vezetésénél nem fordultak elő, az előljáróság mégis azt javasolja a tanácsnak, hogy az egyesületet oszlassa fel, nehogy a tagokat újabb czéltalan kiadásoknak tegyék ki az életre nem képes vállalkozás érdekében.

Szidjuk a hivatalnokokat.

Mi szidjuk a hivatalnokokat; ti szidjátok a hivatalnokokat; ők szidják a hivatalnokokat. Mert a hivatalnokokat szidni módfelett könnyű és háladatos feladat. Olyan könnyű és megszokott, hogy manapság már komolyan se veszik és fel sem tűnik, hogy milyen szomorú és szégyenletes ez a dolog. Vagy alapos ugyanis a sok gáncs és szapulás, a mi a *magyar* hivatalnoki kart a *magyar közönség* részéről éri, és akkor kétségbe kellene esnünk közhivatalaink állapota miatt, — vagy nem, és ebben az esetben minden méltatlan szitok egy-egy szégyenfolt a nemzeti önérzeten, mely irigy türelmetlenségében a saját vérét, saját fészkét sem kiméli. Sehol a világon nem találni azt a sajátszerű viszonyt, mely a magyar közönség és hivatalnokaink testülete között fennáll; hol a hivatalnok épen úgy vérének vére, édes testvére a közönség minden tagjának, mint bárki más. Miért mégis a — mondhatni — valóságos gyűlölet, melylyel egymással szembe kerülnek, kik egymás becsülésére, támogatására, szolgálatára lennének utalva? Nem lehet tagadni, a bajnak egyik fél épen úgy oka, mint a másik, — mégis, és annál inkább szégyenletes, — hogy orvoslásról gondoskodni senki szükségesnek nem tartja. Hogy a magyar hivatalnokok működése lassu, hogy a közönséggel szemben gorombák, udvariatlanok, általánosságban nem lehet tagadni. Mint mindenütt, úgy itt is vannak kivételek, s a magasabbrangú tisztviselők között legfőképen találni ilyet, hanem az átlagos igazság azért megdönthetetlenül e mellett beszél. Könnyebb áttekintés czéljából vegyünk csak egy meghatározott testületet: például a főváros tisztviselői karát. Miért van az, hogy ebben a nagy és intelligens testületben olyan ritka az előzékeny hivatalnok, mint akár a Turul madár? Arról meg ne is beszéljünk, hogy a kezelő hivatalok személyzete milyen színvalon áll udvariasság dolgában.

A legkülönösebb a dologban, hogy a főváros hivatalnoki kara nem is annyira ósdi, hogy magatartásukat azzal menthetnők. Napról-napra csapatostól sereglenek intelligens ifjak a hivatalnoki pályára s igy a testület időnként megujult. Ezek az emberek a magánéletben mindenhol szívesen látott és elfogadott kifogástalan urak, kik a társadalomban szégyen nélkül megállják helyüket. Mégis, hivatalos érintkezésben ugyanezek azon rémalakok, kikről a közbeszéd napról-napra olyan keserűen emlékezik meg. Hát a hivatal levegője teszi ezt a különös változást? Mintha bizony a főváros hivatalaiban egyébbel sem foglalkoznának, mint rablógyilkosok vallatásával! Mégis a hivatal inklinálja a hivatalnokok legnagyobb részét a gyűlölt rideg modor, közönyösség, türelmetlenség elsajátítására. A fővárosi hivatalnok túlhalmozódó és majdnem megemészthetetlen munkamennyisége miatt többé-kevésbbé idegessé válik. Fokozza ezt az egyes szakhivatalok és valamennyi kezelőhivatal főnökének fegyelmi rendszere is, kik — többnyire régi világbeli megcsontosodott bürokraták — igazi strázsamester módjára bánnak alkalmazottjaikkal, s ezzel a jobbérzésű embert is valósággal elvadítják. Az alárendelt, megalázott, semmibe sem vett hivatalnok hogyan legyen udvarias, előzékeny a közönséggel szemben, mikor ennek czégére alatt, a publikum érdeke czímén zaklatják, szorítják unos-untalan. Egyszerű lélektani igazság, hogy a lenyügözött önérzet ott érezteti erejét, hol a sors — ha csak egy pillanatra is — látszólagosan felül emelte: a közönséggel szemben. Itt érezteti minden elfojtott keserűségét, itt érezteti minden képzelt hatalmát, s igen gyakran megalázott hiuságát.

Némi szerepet játszik a főváros kezelőhivatalnokai kellemetlen hangulatának előidézésében magának a testületnek széthúzó, számtalan esetben inkollégiális volta, százféle elemből való összeállítása is. Sehol annyi különböző neveltségű, műveltségű egyén, ennélfogva sehol annyi összeveszett kartárs nincs a világon, mint a főváros hivatalaiban. Fokozza ezt a választás rendszere is, mely az előrehaladásra törekvésnél a gyengébb lelkünek irigykedésre ad könnyű tápot s egymás kisebbítésére ösztönöz. Kapaszkodni egymás hátán, gyalázni a másik, a többi észbeli és erkölcsi képességét, mindennapos a város választási küzdelmeinél. Még arra hivatkozni kell-e, hogy a főváros hivataiban mekkora feladat hárul pusztán a napidijas személyzetre, melyben a legkülönfélébb elemek találkoznak egymással, ugyancsak ellentétes érzelmekkel s még ellentétesebb érdekekkel. Nincs a világnak talán az a foglalkozása, mely a főváros napidijasainak testületében képviselve ne lenne, kik egymáshoz törődni, simulni nem tudnak soha, valamiként jelen kicsinyke állásukba beleilleszkedni sem képesek. Ezek sorából kerül ki, — hála az égnek csupán sajnálatos kivételképen — az a sok közönséges úr, kinek csekélyke hivatali állásához nincs meg a kellő műveltsége, s aztán legtöbb szükségét érzi, hogy a saját becses személye iránt épen nem táplált hódolatot nagyképüséggel, vagy goromba hetvenkedéssel igyekezzék kierőszakolni.

Ezek a bajok feltalálhatók mind közönségesen, de orvoslásuk idők folytán a hivatalok fejlődésével is el fog következni, a mint már számos helyen dicséretes javulást a jelenben is tapasztalhatni.

Mindez azonban csupán elősegíti, de nem magyarázza meg azt a csodálatra méltó kellemetlen viszonyt, melyben a hivatalok személyzete magával a nagyközönséggel szemben van. Ennek főoka, magában a *közönségben* rejlik.

A magyar közönség nagy általánosságban irtózik a hivataloktól, különösen pedig borzad a fővárosi hivataloktól. Gyűlöli hosszadalmas ügykezelését, igen gyakran érdemben is

nehézkes ügymenetét s hivatalnokát, a rendszer szerény végrehajtó eszközét, mint legfőbb rosszakaróját, halálos ellenségét tekinti, kinek egyéb feladata nincs, mint hogy neki kárt és bosszuságot okozzon. Ilyen véleménynyel, helyesebben előítélettel fordul azután hozzá, s mi sem természetesebb, mint hogy a legelső alkalommal, midőn valamely kívánságát nem teljesítheti, azokból — kiknek feladata lenne egymás javára munkálkodni — hamarosan hadakozó felek válnak. Hogy ennek eredménye minden lehet, csak kedvező nem, az már aztán teljességgel világos. A közönségnek még művelt része is a legritkább esetben tudja átlátni, hogy hol kezdődik a hivatalnok lustasága, vagy rosszakarata, hanem mindenütt, hol a törvény, vagy ügyrend végrehajtásáról van szó, rosszindulatot vél, melylyel szemben türelmetlen és követelődző. Így minden gáncs és kellemetlenség, mely az ügyek bonyodalmas kezelésének rendszerét illeti, közvetlenül az eljáró hivatalok fejére hull, ki azt vagy zsebrerakja, vagy tiltakozni kénytelen, s akkor következnek a veszekedések, skandalumok és panaszok; s nem ritkán még a hirlapi meghurczoltatások. Szinte bámulatos, hogy némely ügyek lefolyásáról milyen kevés fogalma van a nagyközönségnek. Hogy csak egy példát említsünk, mennyi kellemetlenséget kell elnyelniök a névváltoztatási ügyekkel foglalkozó tisztviselőknek. A publikumnak általában komoly meggyőződése, hogy azzal, ha idegen hangzású nevét magyarral cseréli fel, akkora áldozatot hoz a haza oltárán, melyért neki legalább is minden hivatalnok, ki egyébként derék és dicséretre méltó törekvésében segítségére van, ezért külön jegyzőkönyvi köszönetet tartozik kézbesíteni, mi ha történetesen elmarad: skandalum! S ki érti meg, hogy Schwartz Ezekiel úr, ki tisztességgel viselte e nevet 30—40 hosszú esztendőkön át, feltétlenül tönkre megy s elpusztul, ha új magyar nevét díszküldöttség nemzetiszín papiroson 24 óra alatt neki kézbesíteni elmulasztaná? Ki méltányolja, hogy egy ilyen nagyfontosságú ügyben a hatóságnak esetleg még némi dolga is lehet, ki méltatná figyelemre, hogy az azonnal elintézett kérvénynek hány utat kell megtenni, míg az engedély kiadható lesz? Ki törődik ilyesféle csekélységekkel, mikor botrányt lehet emlegetni, mert az új nevet nem lehet a hivatalban úgy vásárolni egy darab ötvenkrajczáros bélyegért, mint a péknél a zsemlyét két krajczárok árán. A székesfőváros tanácsánál történt, nem is egyszer, hogy a nekivadult fél a hivatalos helyiségben darabokra szakgatta a tanács határozatát, melyben névváltoztatási ügyében hiányzó okmányainak pótlására hívta fel. Hol találni az ilyen jelenetek mellé udvarias hivatalnokot? Vagy beszéljünk-e talán az úgynevezett „lehetetlen“ folyamodásokról, melyekben a fél egyenesen törvény-, vagy szabályellenes dolgot kíván, s mikor a hivatal kénytelen-kelletlen elutasítja, olyan spektákulumot csap, mint annak a rendje?

Bizony még a hivatalnokok állapotánál is szomorúbb az a minden tekintélyt és tiszteletet megvető erőszakos modor, mely a közönség körében lábra kapott s a hivatalokkal szemben valósággal ellenséggé teszi az ügyfeleket, a kiket nem kiszolgálni, hanem velök hadakozni kell. Legsajnosabb pedig, hogy ez a hangulat átragad lassanként a műveletlen köznépre is, mely eddig legalább osztatlan tisztelettel, majdnem félelemmel volt eltelve a közhivatalok iránt. Nagyon keserű felvilágosodottság ez, melybe a hivatalnokok és nemsokára a hivatalok tekintélye vész belé. Itt a dolog annál kínosabb, mert a műveletlen ember, ha egyszer megbokrosodott, még azt a legtávolabbi határt sem tartja meg, a meddig a legrenitensebb művelt fél elmenni merészel.

Mindebből nyilvánvaló, hogy az a sok megszokott, stereotip szidalom, a mivel a hivatalnokokat illetni immár szokás, nem mindig egészen okadatolt. Hiába, a hivatalnok is ember annyira, hogy ne tagadhassa meg az igazságot: „A milyen az adjon Isten, olyan a fogadj Isten“. Mindenesetre azonban türelemmel és a hivatalos állástól megkívánható magasabb műveltséggel kell ellensúlyozni a közönség gyengébb — fájdalom nagyobb — részének sajnálatos magatartását, viszont pedig a hivatalos ügykezelések és sok elavult rendszer egyszerűsítésével a közönség érdekét hathatósabban előmozdítani. Addig pedig, míg a viszonyok megjavulnak, tisztelt veszekedő, viaskodó felek, kiki magára vessen, s ne szidjuk egymást, hiszen testvérek vagyunk az Úrban!

Szegények segítése.

A fővárosi tanács kiírta a Rökk Szilárd-féle fővárosi tisztviselők és szolgák özvegyei és árvái segélyezésére tett alapítvány ez évi kamataira a pályázatot. A kamatok összege fejében 1292 frt 58 kr. áll most a tanács rendelkezésére, melyből a fővárosi tisztviselők szegényebb sorsú családjai és árvái — családonként 100 forint, — a szolgák özvegyei és árvái pedig családonként 40 frt egyszersmindenkorra szóló segedelemben részesülhetnek. Gyermektelen, vagy olyan özvegyek, kiknek csupán nagykorú gyermekeik vannak, segélyt nem kaphatnak; olyan özvegyek azonban, kiknek gyermekük nagykorú ugyan, de nyomorék és keresetképtelen, a pályázatban részt vehetnek. Vagyontalan árvák pályázati kérvényeit csak abban az esetben veszik figyelembe, ha kiskoruak, vagy ha anyjuk még nagykoruságuk elérése előtt szintén elhalt. Végre számot tarthatnak még segélyezésre az olyan nagykorú árvák is, kik anyjuk halála előtt már testi vagy szellemi fogyatkozásban sínylődtek, s e miatt keresetképtelenek, közjótékonysági intézetben azonban elhelyezve nincsenek. — *A folyamodásokat f. évi szeptember 30-án déli 12 óráig lehet beadni* az újvárosházán, földszint 3. ajtó szám alatt levő tanácsi iktató hivatalban. Később érkezett vagy hiányosan felszerelt kérvényeket figyelembe nem vesznek. A pályázati kérvényekhez mellékelni kell az özvegy *házasságlevelét*, a gyermekek *keresztleveleit;* ezenkívül közokirattal kell igazolni az elhalt férj és apa hivatali állását; csatolni kell az illetékes kerületi elöljáróság *szegénységi és erkölcsi bizonyítványát*, végre esetleg a beteg gyermekekre vonatkozólag a kerületi orvos bizonyítványát, melylyel keresetképtelenségüket igazolják. Úgy a folyamodás, mint mellékletei bélyegmentesek.

Ajánló-levél.

A „**Magyar Székesfőváros**“ szerkesztősége a lap részére ajánlatot kért tőlem. Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a szerkesztőség kérésének eleget téve, a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

260 bódé.

A városligetben van kétszázhatvan különféle elárusító bódé, a melyekben a málnaszörptől kezdve a szultán kenyéren, fügén, Spanga-czukron keresztül az óriás kifliig a világon mindent lehet kapni. (Csak építési engedélyt nem, mert az egészen külön dolog.) Ez a sok bódé mind a városé, s a város, mivel sem a tanácsnoki, sem a fogalmazói kar nem akar vállalkozni az elárúsításra, valamennyit évről-évre bérbe szokta adni. A bérösszeg egy ilyen faalkotmányért azelőtt aránylag igen kicsi volt (5—10 frt), de mivel a város mindenben igen praktikus, ezt is felsrófolta olyképen, hogy nyilvános árlejtést tart a bódékra, az évi bérlet összege egy-egy bódénál 50, 100, 150, sőt 200 frtra is felszökkent; nem azért, mintha a régi bérlőket új alakok túlliczitálták volna, hanem, mivel a régiek — a kik mind földhöz ragadt szegény zsidóemberek, asszonyok, és úgyszólván ősidők óta állandó bérlői a bódéknak - nem hagyták magukat nagyobb árral lenyomni, és még az említett magas összegekért is újra kibérelték a bódékat, a melyek nélkül akár földönfutók lehetnének. Ez a bódé-üzlet tudniillik nem olyan, mint a városi üzletek, hogy ha valaki megbukik ezen az árlejtésen, kárpótolják egy másikon, a hol még több haszonnal vállalkozhatik: a városligeti málnaszörpös, czukros mandulás és óriáskiflis zsidókat senki sem kárpótolja, s ha elesnek az üzlettől, ugyancsak koppan az álluk. Így történik aztán, hogy a mikor a város képviselőjének a jelenlétében megtartják a bérbeadandó bódékra a nyilvános árlejtést, olyan jelenetek fordulnak elő, a milyeneket másutt hiába keresnénk. Az árlejtezők egymás hajába kapnak, ökköllel, bottal ütik-verik egymást és majd hogy ki nem kaparják egymás szemét. Valóságos harcz fejlődik ki, komikus, de megdöbbentő küzdelem a mindennapi falat kenyérért, a melyet a liczitálók egymás elől akarnak elkaparítani. De a bódék régi bérlői elkeseredetten védik magukat, s ha valaki rájuk veri az árat, annak neki mennek, dulakodnak velök, össze-vissza tépik, karmolják, s ha a nagy alkalomra kirendelt gyalogos és lovas rendőrcsapat közbe nem lépne, agyba-főbe vernék. E közben természeten csak úgy röpködnek a levegőben a válogatott jó kivánságok, a melyek közül bármelyik nélkül sokkal nyugodtabban élhet az ember, mint ha ráakasztották.

— *Aufgehängt sallste wern!* — rikácsolnak az egyikre.

— *Die Chevre* (tanács) *sall fün den leben müssen wos sie an die Ümfersrien Kipfel revach wern hobn!*

Ez annak szólt, a ki leverte a régi bérlőt, mert 5 frttal többet tudott igérni az óriáskiflis bódéért.

Vagy, a mit egy másik süteményesnek kiáltott a konkurrense:

— *Dos sallt dein Erbschaft sein, wos de Chevre an den Gebäck auflegen wet!*

A düh és harczi kedv e mellett olyan általános, hogy már szinte blindre ütnek a bottal, esernyővel, ökköllel.

Egyik fiatal tanácsjegyző, a ki legutóbb hivatalból kint volt az árlejtésen, olyan csinos botütést kapott a kezére, hogy menten földagadt a helye. Pedig hát ő nem is liczitált, sőt még csak bántani sem akart senkit. Hanem azért, a mikor egy öreg zsidókofának, a kiről látta, hogy a fáradságtól alig bir a lábán állni, nyájasan azt mondta:

— Nehmen sie Zer Platz, — a kofa, a ki úgylátszik odakint már mindenkiben halálos ellenségét látta, ezt is úgy értette, hogy: *pukkadjon meg,* és tajtékzó dühvel rikoltotta vissza:

— *Zerplatzen sie!* (Pukkanjon szét maga!)

Képzelhető, hogy a jegyző azóta senkit sem mer üléssel megkínálni.

Az ádáz marakodás pedig ezalatt folyik tovább, évről-évre a 260 bódé körül. Mert a város praktikus és tudja, hogy hol lehet haszonra szert tenni.

Pedig ezekből az árlejtésekből már talán meggyőződhetett volna, hogy a városligeti kis-árusítók nem egészen úgy fogják föl a bérlet-kérdést, mint más nagy üzletemberek, s ő náluk ez a dolog élet-halál tusakodást jelent. S ha én a gavallér magyar székesfőváros volnék, a ki annyi ezer pengő forintokat és ragyogó papirpénzeket elfiakkerpénzezek, agyontanulmányutaztatok és pocsékká bankettezek, bizony inkább lemondanék arról a néhány száz vagy ezer frt haszontöbbletről, a mit a 260 városligeti bódé most hoz a kasszába, sem-

hogy évről-évre ilyen vad marakodást insczenáljak. Ha már nem humanitásból, legalább jóízlésből: mert a kutya-konczert végre is nem filharmóniai hangverseny.

— *Sa sall ich leba!*

A gellérthegyi kálvária áthelyezése.

A Szent Gellérthegy északnyugati oldalán felvezető Sáncz-utcza, valamint az ennek meghosszabbítását alkotó mély út lakosai több izben folyamodtak a fővárosi tanácshoz, hogy a nevezett utakat rendezze: szélesítse ki, vízvezetékkel és gázvilágítással lássa el. Mindeddig azonban minden kérelem hiába való volt, mert fedezet hiányában a tanács azt nem teljesíthette. Végre azonban a csakugyan tűrhetetlen állapotok arra inditották a fővárost, hogy a kivánt utczarendezéseket leg közelebbi közmunka-programmjába felvegye. A megvalósulás első lépéseként a mérnöki hivatal előterjesztésére elhatározták, hogy a Sáncz-utcza mentén elvonuló kálváriát onnan elhelyezik, mert az utcza kiszélesítésének legnagyobbih akadálya. A folyamatba tett tárgyalások során a tabáni róm. kath. plebánia hivatal a kálvária áthelyezését nem kifogásolta, azonban kijelentette, hogy az nem tulajdona és nem is áll a plébánia gondozása alatt. Ekkor derült ki, hogy a kálvária stáczióit és különféle szobrait még a mult század másódik felében bizonyos Till Mihály nevű budai polgár épitette, minden valószinüség szerint közterületen a nem messze levő régi kőbányából fejtett kövekből. Halála előtt a stácziókat külön-külön egy-egy buzgó budai családra hagyományozta, azzal a feltétellel, hogy azokat jókarban tartani kötelesek. Ezek a budai családok gondoskodtak mindeddig az egész kálváriáról, évenként saját költségükön meszeltetik és ünnepekre megfelelően diszitik. A jó budaiak most beleegyeztek a kálvária lebontásába, de kérik azt más helyen újból felállitani. A tanács utasította a mérnöki hivatalt, hogy a stácziók számára újabb, alkalmas helyet szemeljen ki.

A katonai ügyosztály uj helye.

A fővárosi tanács katonai és illetőségi ügyosztálya október hó elején szintén átköltözködik a Károlykaszárnya épületébe, hol a Károly körúti részen levő helyiségek egy részét rendezik be számára. Az átalakító-munkálatokat már meg is kezdették, midőn a mérnöki hivatal jelentést tett a tanácsnak, hogy az ügyosztály két fontos és nagyterjedelmű részéről: a nyilvántartási alosztály és a levéltár elhelyezéséről nem gondoskodtak, hanem a tervek elkészítése alkalmával ezt későbbre halasztották. Most a dolog azonban már igen sürgőssé vált, tehát nem marad más hátra, mint hogy az adóraktár jelenlegi helyiségét alakítsák át e czélra, a raktárt pedig helyezzék el a rostély-utczai bolthelyiségekbe. A tanács a minap tárgyalta az előterjesztést, az adóraktár helyiségét azonban nem engedte át, hanem a nyilvántartási alosztályt az ügyosztály első emeleti helyiségei közé osztotta be, az ujonczozási és népfelkelési alosztályokat pedig a második emeleten helyezik el. A levéltár ezúttal is hajléktalan maradt, miért is felhivta a tanács a VI. ügyosztályt, hogy ennek a kaszárnya valamelyik még szabad részén keressen megfelelő szobákat. Ebből az a haszon is meglesz, hogy a rostély-utczai boltok továbbra is fenmaradnak, viszont azonban, hogy a IV. ügyosztály levéltárának berendezésével mikorra fognak elkészülhetni — sötét titok. Az adóhivatali raktár szűkké vált helyiségeinek kibővítése tárgyában egyidejüleg elfogadta a tanács az V. ügyosztály előterjesztését és a jelenlegi helyiségek feletti első emeleti termeket engedte át a raktár czéljára, melyet minden tekintetben jókarba is fognak helyezni.

A kőbányai uj temető környékének rendezése.

A X. ker. uj köztemető bejáratának egész környéke rendkívül elhanyagolt és szabályozatlan állapotban van. A tanács, mely a temetőben uj sírboltokat is épittet, elhatározta, hogy a bejárat környékét teljesen szabaddá teszi s ott közteret létesit. A környékbeli ingatlanok bérleteit ezért már fel is mondotta, s egyúttal utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a kivánt szabályozások és rendezésekre vonatkozólag november 15-ikéig tegyen részletes előterjesztést.

A főváros czímere a Károlykaszárnyán.

A tanács a Károlykaszárnya homlokzatán elhelyezendő fővárosi czímer elkészítésével Richtmann Mór fiatal szobrászt bizta meg, ki azt műhabarcscsal kevert gipszből fogja megalkotni s vas- és ólomból készült szerkezetre helyezi el. A czímer 11 méter magas és 3·10 méter széles lesz; ára 350 forint, s már húsz nap alatt teljesen elkészül.

Megtagadott kérelmek.

A „Művelt nők otthona“ egyesület 376 frt 60 kr. és a Pesti izr. hitközség 865 frt 50 kr. ingatlan átiratási és engedelmi díjjal tartozik a fővárosnak. Mindkét testület arra kérte a tanácsot, hogy eme tartozását segélyképen engedje el. A tanács azonban, hiven eddigi elvi álláspontjához, a kérelmeket nem teljesítette, mert a követelések a főváros igen jelentékeny rendes bevételi forrásából származnak, a honnan eredeti követelések elengedésének helye egyáltalán nem lehet. Az izr. hitközség pedig úgy is 20,000 frt rendes évi segélyben részesül, kérése tehát nem is méltányos. A hitközség az elutasító határozat ellen a közgyűléshez felebbezett.

Rosszul sikerült vállalkozás.

A korvintéri vigadó épülete alacsonynyomású központi gőzfűtés berendezési munkálatainak vállalatba adása alkalmával megtartott árlejtésen a *Zellerin M.*-féle részvénytársaság került ki a küzdelemből győztesként s nyerte el a főváros megbizását. Úgy látszik azonban, hogy a társaság nem tett szert valami igen jó üzletre e vállalkozással, mert többrendbeli beadványában arról panaszkodik, hogy tetemesen rá kell fizetnie a munkára. s ezért többféle külön-díjazást kér. A tanács azonban nem tett eleget a vállalkozó kivánságának, mert a szerződés értelmében külön díjakat fizetni nem köteles, hanem méltányosságból mégis annyit megengedett, hogy a fűtőfelület megállapításánál a belső teremnek ne + 25 C°, hanem + 20 C° fok maximális hőmérsékletének biztosítását vegyék alapul, — 20 C° tartós hőmérséklet feltételezése mellett. Ez az engedmény a vállakozó társulatnak tetemes megtakarítást jelent.

Az Erzsébet leányárvaházból.

A fővárosi Erzsébet leányárvaház igazgatósága most terjesztette be a tanácshoz az intézet augusztus havi működésére vonatkozó jelentését. Kiemeljük ebből azt az adatot, hogy az árvaháznak mult hónap végén 87 növendéke volt, s igy 23 hely még betöltetlen. A növendékek száma augusztusban hárommal csökkent. egészségi állapotuk általában kielégitő volt. Kettőt azonban a bőrbetegség miatt orvosi kezelés alá kellett adni, egy-egy görvélykórost pedig a Stefánia gyermekkórházban. illetőleg a circvenicai „László“ otthonban ápoltak. Az intézet összes kiadása a mult hóban 705 frt 71 krra rugott.

A kőbányai plébános-választása.

A fővárosi törvényhatóság közgyülése legközelebbi ülésén választja meg az uj kőbányai plébánost. A tanács a herczegprimás kandidáló átiratát körülményes előterjesztéssel mutatja be a közgyűlésnek. Az előterjesztés legfontosabb lényege az, melyben a tanács bejelenti, hogy a plébános köteles fizetése 630 frt, kéri azonban a törvényhatósági bizottságot, hogy a megválasztandó új plébános részére, tekintet nélkül annak személyére, a néhai Benedikovich Károly által élvezett 870 frtos személyi pótlékot már eleve szintén szavazza meg, úgyszintén a két káplántartás díját a köteles 300—300 frtról egyenként 500 frtra emelje fel.

A király háza.

A kuria és a királyi tábla régi telkén fog épülni a királyi család magánbérháza. Budapesten ez az első vásárlása a királyi családnak. A vételt az udvar részéről *Kertscher* udvari tanácsos intézte el. A 782 négyszögöles területért négyszögölenként 1100 forintot, összesen 860,200 forintot fizet az udvar. A telket a pénzügyminiszter adja el, mert a kincstár nevén áll. A közmunkatanács volt megbízva a kormány részéről az eladással. A tanács a telek értékét ölenként 1500 forintra tette s az egész komplexumért 1.173,000 forintot kért. Kétszer hirdetett nyilvános árlejtést, de vevő sem az egészre, sem a hogy felosztani tervezték: egy-egy negyedrészre nem jelentkezett. Ez idő alatt történt, hogy Klotild főherczegasszony a Kigyó- és Eskü-úti két saroktelket megvásárolta. Ez a körülmény szolgáltatott okot arra, hogy a királyi ház a további vásárlásokba belebocsátkozzék. A közmunkatanácsot *Bakonyi* pénzügyminiszteri osztálytanácsos júniusban szóbelileg értesítette, hogy a Kuria telkének eladását tovább ne forszirozza, mert legfelsőbb helyen hajlandóság van a telek megvétele iránt. A tárgyalásokat azóta folytatják, de a vételre vonatkozó szerződés megkészítéséhez hozzá sem fogtak, mert ő felsége előbb az összes részletekkel s így különösen az építési tervekkel, a palota stilusával akart tisztába jönni. A tervezéssel s a kivitellel ugyanazokat a műépítészeket bízták meg, a kik Klotild főherczegnő palotáit tervezték és építik. A király házának tervei még nem készültek el, az építési engedelemért csak deczember hónapban folyamodnak s az építést a jövő év tavaszán kezdik el, a mikorra a telek környéke nagy részben rendezve lesz.

Egészségőri állások.

A polgármester a fővárosnál újabban szervezett nyolcz *egészségőri* állásra pályázatot hirdetett. Az egészségőröket az előjáróságokhoz fogják beosztani, az altiszti létszámhoz tartoznak s évi fizetésük 540 frt és 200 frt lakáspénz. Ezenkívül természetben kapnak ruhát, és ötévenként 50—50 frt kárpotlékban részesülnek három ízben, mely pótlék mint a fizetés kiegészítő része a nyugdíjnál is figyelembe jön. A pályázati kérvényeket szeptember 30-án déli 12 óráig kell benyujtani a polgármesteri hivatalban (IV., régi városház, I. em. 18. ajtó.) A későn érkezett, vagy hiányosan felszerelt kérvényeket figyelembe nem veszik. A szabályszerüen felbélyegezett folyamodványokat a polgármesterhez kell czímezni s hozzá hatósági orvosi bizonyítványt, keresztlevelet, iskolai bizonyítványokat szükséges csatolni. Nem magyar állampolgárok és 18 évnél fiatalabb emberek egyáltalán nem pályázhatnak, a főváros szolgálatán kívül állók pedig az esetben, ha 40-ik életévöket már betöltötték, korengedélyt tartoznak mellékelni.

Hivatalos hirdetések.

Magyar királyi államvasutak igazgatósága.
110,412/99. sz.

Pályázati hirdetmény.

Az alulirott igazgatóság a magy. kir. államvasutak részére a jövő 1900. évben, illetőleg 1902. év végéig a III. osztályú személykocsikban és ajtók elé való sás-gyékényekből felmerülő tényleges szükségletnek szállítását biztosítani kivánván, erre ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A kiirás tárgyát képező czikkeket előtüntető jegyek, mely egyszersmind ajánlati mintául szolgál, valamint a szállításokra vonatkozó részletes módozatok valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag és leltár beszerzései (A. V.) szakosztályánál (Budapest, Andrássy-út 73. sz. II. emelet 43. ajtó sz.) kaphatók.

A szabályszerüen kiállított ivenként egy koronás magy. kir. okmány bélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve *legkésőbb f. évi szeptember hó 12-iki* déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak igazgatóságának anyag és leltár beszerzési szakosztályában átadandók, illetőleg posta utján küldendők és a boriték ezen külczímmel látandó el.

„Ajánlat 110,412/99 számhoz.“

Bánatpenzül az ajánlott árú értékének 5%-ka legkésőbb 1899-évi szeptember hó 11-iki déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak főpénztáránál leteendő.

Később benyujtott ajánlatok, valamint olyanok, melyek nem pontosan és a részletes módozatok betartása mellett állíttatnak ki, végre azok, melyek után nem tétetett be az előírt bánatpénz nem vétetnek figyelembe.

Budapest 1899. julius hóban.

Az igazgatóság.

Budapest egyedüli szakszerű intézete.

A fehérneműek tisztításra saját kocsijainkon háztól elvitetnek és haza is szállíttatnak költségmentesen.

Saját varroda a fehérneműek kijavítására.

„HATTYU“

Gőzmosóda és művasaló-intézet

Budapest, Óvoda-utcza 19.

Elvállal legszebb kivitelre fehérneműmosást

és vasalást magánosok, szállodások, kávések,

vendéglősök és üzletek részére.

A n. é. közönség szives pártfogásáért esd.

Vidéki megrendelések pontosan s lelkiismeretesen eszközöltetnek.

Sebestyén és társa

Telefon: „Hattyu-mosóda“.

A mosás minden kem. vegyszerek nélkül történik.

Magyar kir. államvasutak igazgatósága.
114.417/99. C. IV. szám.

Uj személy és podgyász díjszabás életbeléptetése a Brassó—Háromszék h. é. vasuton.

A magy. kir. államvasutak igazgatóságától nyert értesülés szerint f. é. október hó 1-én ezen vasuton uj személy és podgyász díjszabás lép életbe, mely által az 1892. évi november hó 1-én életbelépett díjszabás érvényen kivül helyeztetik.

Ezen díjszabás a magy. kir. államvasutak díjszabás elárúsító irodájában (Budapest, Csengeri-utcza 33. sz.) 20 fillérért kapható.

Budapest 1899. augusztus 14.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

80 kr. Minden órajavítás 3 évi jótállás mellett **80 kr.**

Reisz. F. műórás és ékszerésznél

IX., Soroksári-utcza 14. sz.

Órák és ékszerek dús választékban.

Vidéki javítások pontosan eszközöltetnek.

Tisztviselők kedvezményben részesülnek.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest IX., Soroksári-utcza 24.

Készít:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban és magasnyomású, compound- és triplexpanziós szerkezettel; mint különlegességet a **szabadalmazott Frikart-féle kenyszermozgású vezényművet és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására; hajógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyúgépeket: Worthington rendszere szerint.

Gőzkazánokat: tüzelő-, forraló- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Dohánygyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szab. különbzéki emeltyű-szerkezettel.

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntőde és gépgyár részvény-társulat Budapesten.

A vas- és aczélöntés, valamint a gépgyáriás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb speczialitásai:

hengerszékek és malomberendezések,

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártó gépek,

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasúti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészítő gépek, úti hengerek, kőtörő-, zúzó- és apritógépek,

Mechwart-féle forgó gőzekék.

Elektromos világítás és erőátvitel egyirányú, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhúzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos fúrógépek, elektr. darúk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.

Városi iroda · Kossuth Lajos-utcza 18.

Telefon: 60—25. szám.

GRAUER MIKSA

Alapittatott 1852 évében.

cs. és kir. udv. szállító.

PÁLINKA-, ● ● ● ● LIKŐR-, RUM- ÉS ● ● ● COGNAC-GYÁR.

Budapest, VIII. ker., Kerepesi-út 45. szám.

Depôt: az udvarban jobbra ═══ saját házban.

Fióküzlet: VII. ker., Miksa-utcza 3. szám saját házban.

☞ Legfinomabb teák és franczia cognac nagybani raktára. ☜

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. szeptember 18. 34. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Tanács és közgyülés.

A törvényhatóság első ülése a kéthónapos nyári szünet után megvolt. A zsidó-ünnepek miatt egy nappal a szokásosnál előbb tartották, szerda helyett kedden. Ám akár meg se tartották volna. Azok a remények, a melyeket a törvényhatóság működésének első megnyilatkozásához fűztünk, letörtek. A közgyűlés csak önmagához volt hasonló, de kéthónapi szünetelése után működése nem volt méltó a fővároshoz.

A szegénységi bizonyítvány elrettentő példánya az a napirend, a melynek kedvéért 400 városatya megszakította nyári vakációját. Beh kár volt, beh kár volt!

Mert ugyan mért volt sürgős a közúti vasúttársaságnak átengedendő telek ügye, a napirend első tárgya, mikor még a „*Főv. Közl.*“ is jó előre tudta, hogy az „le fog vétetni“ a napirendről? De ha ez nem, hát valószinüleg a Landermann Jakab, Klein Bernát és Rosenfeld Samu bérajánlatai voltak a közgyűlés fénypontjai. Ha ugyan mellőzni akarnók, hogy a pesti izr. hitközség telekügye is napirenden volt, a mi elég fontos lehetett, mert a hitközség az új Wesselényi-utcza mentén olyan telekért igért 200 forintot, a melynek öle a fővárosnak legalább 350—400 frtjába került. Persze méltányosságból a hitközség győzött, bár mi a legjobb akarattal sem látunk okot a méltányosságra.

Ilyen tárgyakból állott az első közgyülés napirendje. A Károly-kaszárnya apró boltjainak bérbeadása, póthitel a csatornák tisztítására, járdafoglalási díjak leszállítása és visszautalványozása, stb.

Jelentékenyebb volt a mester-utczai villamos vasút ügye, a melyet végre-valahára nyélbe ütöttek.

A nagy dolgok, a melyeket a tanács a nyár folyamán előkészített, lemaradtak. Az ügyosztályok újjászervezése: az adóügyosztály és vasútügyosztály kérdése, a mely fontos is, sürgős is, pihen!

A nagy szabályrendelet-tervezetek: a hirdetésügy rendezése, a vízvezetéki szabályrendelet, a városrendezés, kövezési, csatornázási járulék-tervezetek, a költségelőirányzatot megelőző pénzügyi reformok, mind késnek.

A sürgős előterjesztések: az iskolaadó, hatósági tűzbiztosító intézet, a millenniáris alapítvány kamatainak miképp leendő felhasználása, bérkocsi-tarifaügy stb., nincsenek sehol.

Igaz, hogy a tanács is pihent; de annyira még sem szünetelhetett, hogy az első közgyülésre csupa olyan tárgyak kerüljenek össze, a melyeknek kurrens elintézése megokadatolná négyszáz nagyságos úr pihenő idejének a megszakítását.

Bizony, bizony, tekintetes Tanács, nagyon rosszul méltóztatik gondozni e nagy város ügyét-baját. Hiszen bő alkalmunk lesz még szót emelni egyes nagyobb mulasztásokról később is, de most ez első közgyülés után nem hallgathatjuk el, hogy eljárása alig menthető.

Az az óriás apparátus, a mely a kerületekben és a központban rendelkezésre áll, kellő vezetés mellett bizonyára más produkcióval állított volna a törvényhatóság elé. Mert az nem mentség — közügyről és közhatóságról lévén szó, — hogy a zsidó-ünnep miatt kellett egy nap alatt a közgyülést befejezni. Tetszett volna hétfőn kezdeni az ülést, vagy egyáltalán nem tartani semmit. De összehívni a törvényhatóságot — semmiért, kissé merész.

Persze, a t. városatyák között nem igen akadt felszólaló, a ki ezeket a megjegyzéseket megtette volna. Nem jutott eszébe senkinek sem, hogy felvesse azt a kérdést: hát miért is jöttünk mi ide?

A könnyű szórakozások kedvelői szeretik a munkának is a könnyebb oldalát s így nem ütközött meg senki a napirend ürességén. A tanács, a mely gyakran panaszolja a törvényhatóság tűrhetetlen uralmát, most maga mutat

példát arra, hogy az az uralom jogos. Az olyan testületet, a mely sem vezetni, sem termelni nem tud, a melynek hivatásáról alig van fogalma: vezetni kell és rákényszeríteni a termelésre. A mint hogy vezeti is a t. tanácsot néhány korifeus, de természetesen abban az irányban, a mely az ő érdekeiknek megfelelő. S hogy a korifeusok pihentek, nem dolgozott a tanács sem.

E miatt volt üres az első közgyűlés napirendje, nem a zsidóünnep miatt.

Gondolatok az iskolaév küszöbén.

Megnyiltak az iskolák kapui, hogy magukba fogadják a tanuló ifjúság nagy seregét. Közel százezer tanulót írtak be a fővárosban, ezek közül a székesfőváros által fentartott, úgynevezett községi iskolákba mintegy nyolczvanezeret.

Szép szám! Megérdemli, hogy a hatóságok és az érdeklődők figyelmét lekösse, és hogy ez alkalomból a főváros iskolaügyével kettős szempontból, t. i. a gazdasági áldozat és a kulturális eredmény szempontjából egy kissé foglalkozzunk.

Úgy a tanulók számbeli arányából, mint a költségeknek ezen lap hasábjain is többször tárgyalt mértékéből már első tekintetre kitünik és nem szorul bővebb bizonyításra, hogy a fővárosban az iskolafentartással járó terhek oroszlánrészét a székesfőváros mint község viseli. Azaz talán rosszul is fejeztük ki magunkat, mert a főváros jóval túlmegy e téren a községi jellegéből kifolyó kötelezettségeken. Nem akarunk a kérdés jogi oldalának fejtegetésébe bocsátkozni, mert az a nézetünk, hogy addig, míg a község anyagi ereje engedi, az iskolákra fordított minden költség hasznos befektetés, s ez esetben nem szabad a szoros kötelezettséget nézni. Csak az a kérdés, hogy az anyagi erő által megengedett határhoz elérkeztünk-e vagy sem? Ha elértünk, vagy talán már túl is léptünk rajta, akkor úgy a helyes gazdálkodás elve, mint az iskolák érdeke egyaránt megkivánja, hogy a költségek apasztása végett tenni kell valamit, már csak azért is, hogy a mégis csak első és főfontosságu népoktatás körüli kötelezettségek teljesítése annál inkább biztositva legyen. Ha pedig nem értünk el ahhoz az annyit emlegetett határhoz, akkor egyes iskolák megszüntetésének minduntalan való felvetése nemcsak fölösleges, de minden szempontból káros, s e mellett talán nevetséges is. Mert senki se veheti tőlünk rossz néven, ha komikusnak tartjuk a közgyülésnek évről-évre felfrissiteni szokott azt a viselkedését, hogy egyes iskolák feladása mellett már évek óta újra meg újra állást foglal, de tenni nem tesz semmit. Vagy ne jajveszékeljen, ha nem ég a háza, vagy tegyen valamit, ha a szükség követeli, de ne koczkáztassa a kijelentéseinek komolyságába vetett bizalmat. Ez minden szolid háztartásnak első alapfeltétele!

Ha tény az, hogy a főváros részéről az oktatásügy érdekében hozott áldozatok nincsenek arányban a főváros anyagi erejével, úgy sajnálattal kell konstatálnunk, hogy hasonló viszony van a meghozott anyagi áldozat és a kulturális eredmény között, csakhogy megfordítva. Mert míg a meghozott áldozat túlhaladja a főváros anyagi erejét, addig a kulturális eredmény nem éri el az anyagi áldozat mértékét. Sajnos, ez így van, s ezt a fővárosi tanférfiak körén kivül álló minden tanférfiú, sőt több részrehajlatlan fővárosi tanférfiú maga is elismeri, mert elismerni kénytelen. S ha az okokat kutatjuk, szinte rosszul esik bevallanunk, hogy e hibát első sorban a tanszemélyzetben kereshetjük, abban a tanszemélyzetben, a melynek oly kevés oka lehet a fővárossal szemben szükkeblüségről panaszkodni; de ha volna is, ez nem menti azon körülményt, hogy a fővárosi tanszemélyzetben, különösen az ifjabb generáczióban — tisztelet a kevés kivételnek! — nincsen elegendő hivatásszeretet. A bajuk, igaz, közös magyar betegség, de talán sehol sem bosszúlja meg magát annyira, mint a tanitóságnál; az t. i., hogy *hivatalnak* tekinti a foglalkozását és nem *hivatásnak*. Bizonyára mindenütt baj az, ha valaki dolga elvégzését olyan *kényszerű* kötelességnek tekinti, a melyet megtesz, mivel fizetik érte, de örül, ha valahogyan megszabadul tőle. Százszorosan baj azonban ez azoknál, a kiknek a gyermekekkel való foglalkozás lenne a hivatása. A kisdedóvók elteveszteni látszanak czéljukat és mindinkább rossz irányba tévednek. Persze, az óvónők ép olyan „nagyságák“ akarnak lenni, mint a tanitónők, és — notabene félhivatalos asziszteneia mellett — *„óvóiskolát“* csinálnak a kisdedóvókból, sőt felveszik a *„vezető*-óvónő“ (?!) czimet. E mellett aztán elvesz a lényeg és a kisdedóvók épp úgy el fognak térni eredeti czéljuktól, épp úgy el fognak fajulni, mint az a polgári iskolákkal történt, a melyekből szintén nem az az iskola lett, a minek azt br. Eötvös József tervezte. Az elemi iskolai tanitó persze már „tanár“ (igen, egész komolyan, láttunk már ilyen aláirásokat is); no, hogy akkor a tanárok micsoda magasabb lények, annak kifejezésére talán már nincs is fogalom.

Már ebből a czimkórságból is látszik, mert benne jellemzetesen nyilvánul meg az a felfogás, mely hivatalnak tekinti a tanitói hivatást és a lényeget a czim és a ranglétra fokozataiban találja.

A hivatásszeretet elégtelenségén kivül egy másik baj még az *ellenőrzés hiánya*. Habár az is bizonyos, hogy e két baj egymással karöltve jár. Mert a hivatásszeretet ellenőrzés nélkül is képes alkotásokra, s viszont az ellenőrzést amannak hiánya vagy elégtelensége teszi szükségessé.

Annyira a mennyire segiteni volna hivatva ezen a szolgálati pragmatika. Meg kell tehát csinálni a szolgálati pragmatikát minden irányban. És pedig minél előbb. Mert ámbár még nem lehet azt mondani, hogy „proximus ardet Ucalegon“, de a józan politika elvéből következik, hogy inkább igyekezzünk megelőzni a bajt, mintsem hogy utólag kelljen azt orvosolni!

Tilos a házalás.

A házalók elleni tilalom napról-napra nagyobb tért hódit. Alig mulik el egy hét, hogy valamelyik hatóság a saját területén törvényadta jogára hivatkozva el ne tiltaná a házalást. Legutóbb *Felső-Bánya* rendezett tanácsu város közgyülésén hozott szabályrendeletet, mely a város területén kimondja a házalás tilalmát. Úgy látszik, nemcsak nálunk van ez így, hanem Ausztriában is, legalább erre mutat a kereskedelmi miniszternek az összes magyar hatóságokhoz intézett körrendelete, melyben az osztrák kereskedelemügyi miniszter értesítése alapján közli, hogy hasonló tilalmat állitottak fel a házalók ellen Bécs-Ujhely (Wiener-Neustadt) város területére a szomszédok is.

Könnyelmű gazdálkodás.

Másnak nem lehet mondani azt a végtelen felületességet, amelylyel a tanács kezeli a rábizott ügyeket. A fertőtlenítő intézet állandósítása alkalmával a tervező mérnök (a ki csak napidíjas volt) nagyszabásu terveket készitett s az intézet költségére 250,000 forintot irányozott elő.

A tárgyalások sokáig huzódtak, végre a pénzügyi bizottság kijelentette, hogy 125,000 forintnál többet nem áldoz az intézetre. A terveket visszaadták a mérnöknek, hogy redukálja a költségeket s az egészet újra dolgozza át. A mérnök azonban időközben jobb alkalmazáshoz jutván — épp távozóban volt a fővárostól. Nem akarta társait cserben hagyni és sebtiben egy-két nap alatt megtette a redukcziót. A felét törülte a 250,000 forintnak, hogy a bizottság kivánságának eleget tegyen. Azzal azonban, hogy mit törül a költségvetésből, már nem volt ideje törődni. Sietségében a *mennyezetgerendákra, sőt a vakolásra fölvett költségeket is törülte.*

A redukált költségvetést, a melyet a mérnöki hivatal újólag nem revideált (már hogy miért nem, az legyen az ő baja), újra tárgyalták a bizottságok, el is fogadták, sőt horrendum dictu! még az épületet is elkészitették.

Persze nem az eltávozott mérnök elfogadott költségvetése alapján. Az a mérnök, a kit az épitésre kirendeltek, kétségbeesve látta a költségvetésben mutatkozó hézagokat, de mit volt mást tennie. Neki épitenie kellett, gyorsan és mégis alaposan. Természetesen be is fejezte az épületet — szerencsére — csak jelentéktelen deficzittel. De mégis deficzittel. S ennek a vállalkozókra súlyos következménye van.

A deficzites tételt csak a közgyülés utalványozhatja. Minden egyes tételt külön-külön nem akarnak közgyülésbe vinni; igy a tanács megvárja, mig valamennyire kész a leszámolás s csak akkor rukkol ki a közgyülés előtt a túlkiadással. Ennek azután a vállalkozók adják meg az árát. Ők várhatják a pénzüket, ha egyszer a tanács baklövést csinál a számításaiban. Ezt a kellemetlen állapotot élvezik most a központi fertőtlenitő intézetnél dolgozott vállalkozók. Nem jutnak a pénzükhöz: egyrészt, mert a tanács nem informálta a tárgyaló bizottságokat, hogy mire van tulajdonképp szükség az uj intézetnél; másrészt, mert olyan emberre bizta a munkát, a kiről tudnia kellett, hogy az elvállalt feladatnak nem felelhet meg és végül mert felületesen birálja el a hozzá beterjesztett tervezéseket s talán a halálos iteletét is elfogadtatná a közgyüléssel.

Ezzel a felszólalással mi czélt nem érünk, mert a közgyülés sem jobb a tanácsnál, de a könnyelmű eljárásnak ezt a ritka példányát mindenesetre meg kellett örökitenünk — az érdekeltek okulása végett.

A csatornázás hiányai.

(Dr. Ö. L.) A budapesti egyetemi közegészségtani intézetben évek során át végeztek beható vizsgálódásokat Budapest balpartja talaj- és vizviszonyait illetőleg. E vizsgálódások nyilvánvalóvá tették, hogy városunk talaja és talajvize általában véve szerfölött szennyes. *Dr. Fodor* József e szennyezettség legfontosabb forrásaként első sorban *az akkori csatornahálózat hiányait* jelöli meg. 1876-ban a 82·5 kilométer hosszú csatornáknak nem egészen egy harmadrésze volt czélszerü alakkal és jó anyagból (tégla, czement) épitve, a többi csatornának nevezett földalatti alagút a csatorna névre igényt alig tarthatott, mert kövezetlen, falazatlan fenekén és kövekből, törmelékből igy amúgy összerótt falain át akadálytalanul ömlött a talajba a házi és ipari szennyviz, az emberek ürüléke, minden rothadó, szerves anyagával, rothasztó és fertőző bakteriumaival egyetemben.

A talaj és a talajviz szennyezésének második, nem kevésbbé fontos okozója az a sok árnyékszék és trágyagödör volt, a melyek rohadó anyagokkal szintén itatták a földet s a melyekhez a udvarokban felhalmazódott szenny és piszok, az utczák feltöltésére szolgáló szemét és ganaj stb. járultak. *Fodor* a radikális egészségügyi javitás sarkkövéül fővárosunkban a helyes csatornázást és árnyékszék-rendszerünk javitását jelöli meg. Eme javitásnak a házakban, kiváltképen az ujonnan épülőkben kell megkezdődnie. Eme vizsgálódások óta majdnem 20 hosszú év telt el! Ha ezen idő alatt a hatóság komolyan fogta fel hivatását és javitotta, illetve javittatta a régi rossz csatornákat; ha az azóta épült nagyszámu új házban a szennyviz és ürülék levezetéséről jobban gondoskodtak, mint annak előtte; ha a házak, udvarok tisztántartását a réginél jobban ellenőrizték: úgy Budapest talajában illetőleg talajvizében a lefolyt 20 év alatt jelentékeny változásnak kellett beállania; — mert, miként *Rigler* kimutatta, a talajba került nitrogén és szén — kedvező talajviszonyok mellett — rendkivül gyorsan oxydáltatik, úgy, hogy az organikus szennyanyagoknak 50%-a már az első és további 15%-a már a második évben eltűnik a talajból. *Rigler* kisérletei alapján kiszámitja, hogy azon óriás mennyiségű szennynek, melyet *Fodor* 1876—79-ben a budapesti talajban talált, 2—3 év alatt oly változást kellett szenvednie, hogy a legnagyobb mértékben beszennyezett talaj is — ha újabb beszennyezése meggátoltatott — a talajnak tisztulási képessége folytán tisztává vált.

A talaj szennyezettségének a benne haladó talajvíz minőségéből való megitélésére kétségtelen jogunk van, mert több vizsgáló sokszoros kiséreleteiből tény gyanánt az derült ki, hogy a kútviz rendszerint valósággal mutatója a talaj tisztaságának, illetve szennyezett voltának.

Fodor említett munkájában százakra menő vizsgálatok alapján következetesen és szabályszerüen azt találja, hogy a mely házak, utczák, városrészek talajában sok volt a bomlásra alkalmas szerves nitrogén, és széntartalmú anyag, ugyanazon házak, utczák, városrészek kútvize nemcsak tetemes mennyiségű szerves anyagot tartalmazott, hanem ennek közvetlen bomlástermékeit is: ammoniákot, salétromsavat, továbbá tetemes mennyiségű maradékot bepárolás után, bőséges chlort

stb. Ellenben a tisztább talajú házak, utczák, városrészek talajvize is tisztább volt.

És így jogosan föltehető, hogy ha az utóbbi 20 év alatt javult városunk talajvize, akkor javult a talaj szennyezettségi viszonya is, és ellenkezőleg a víz javulása hiányából méltán a talaj beszennyezésének folytatására, a csatornázás hiányos és eredménytelen voltára lehet következtetni.

A kutak vizét ugyanazon chemiai módszerekkel vizsgáltam, mint a melyekkel az 1876—79-diki vizsgálódások végeztettek a czélból, hogy a nyert eredmények egymással összehasonlithatók legyenek.

E vizsgálódások főbb eredményei e következők:

A Dorottya-utczai úgynevezett „Wurm-udvar“ vize és a Károly-kaszárnyai kút vize 1895-ig rosszabbadott.

A Rókus-kórház vizében 1877—1880-ig fokozatos és igen nagy rosszabbodást találunk; 1895-ben az 1880-diki vizsgálatokkal szemben pedig tetemes javulás mutatkozik, úgy, hogy az utóbb jelzett évben megközelitőleg olyannak találtam a vizet, mint az 1877-ben volt. Feltünő — és intő jel — e viznek 1895-ben szerfölött nagy salétromossav- és ammoniaktartalma.

A Gizella-téri kútviz szilárd alkatrészei némileg szaporodtak, mig szerves alkatrészei majdnem félmennyiségre alásülyedtek, a mi arra enged következtetni, hogy ott helyben jelenleg kevésbbé szennyezik a talajt s a vizet, mint azelőtt, azonban a kút környékén a talaj szennyezése még egyre tart s nagyobb mérvü mint 1876/79 -ben volt.

Igen tanulságos e négy kút vizsgálatából az is, hogy azok vize a hosszú időköz daczára nagyjában állandó jelleget mutat: a Rókus-kórházi és Károlykaszárnyai kútviz állandóan rendkivül sok szilárd alkatrészt, chlort és salétromsavat mutat, ellenben a Gizella-téri és Wurm-udvari kút amazokkal szemben állandóan sokkal kevesebb szilárd anyagot, illetve chlort, salétromsavat, a mi tanusitja, hogy a kutak szennyezése nem kicsiny területek esetleges talajszennyezésétől függ, hanem nagy, kiterjedt területek folytonos, fokozatos szennyezésétől, a mely a gyors ugrásokat bármely irányban előre is kizárja, s a mely az egyes kutaknak, illetve e kutak környéke talajának, jellemző chemiai s ennek nyomán közegészségi sajátságot kölcsönöz.

Az általános eredmény azonban a IV.—IX. kerület 123 kutjával végzett vizsgálatok után az, hogy Budapest balpartja alatt a kutak vize általában véve javult. Ez az általános javulás azonban – bár így is örvendetes — mégis ama hosszu időszakkal szemben, ez időszaknak nagy hygienikus haladásával szemben, nagyon csekély fokú. A vizek eme maguktartásából következtetést vonhatunk a város talajának viszonyaira nézve is. Valószinűnek mondhatjuk, hogy 1876/79 óta javult, tisztult talajunk is, ez a javulás, tisztulás azonban igen csekély mértékü.

Ellenvetésképen talán felhozható volna, hogy a kutak vize azért nem mutat nagyobb javulást, mert a vízvezeték behozatala és elterjedése óta egyre kevésbbé használják e kutakat s így — mint mondani szokták — az állástól a kutak vize romolhat. Ily ellenvetés a szakszerű kritikát nem állja ki. A kutak vizének chemiai alkotására az a körülmény, hogy annakelőtte inkább, most pedig kevésbbé használják a kutak vizét, alig gyakorolhat befolyást, mert ez a víz, mint *Fodor* kimutatta, az egész város alatt mozgó talajviz, a mely kelet felől a Duna felé áramolva, most is ép úgy megújul a talajban és az abba lesülyesztett kutakban folytonosan és ép úgy veszi magába útjában a szennyező anyagokat, a mint megújult régebben és a mint beszenyeződött régebben. Az a viz, a mi a talajból régebben és most is kiszivattyúztatott, illetve kiszivattyúztatik, alig képezte és képezi csekély töredékét a talajviz egész tömegének.

Az előadottak nyomán méltán aggodalmaink támadhatnak talajviszonyainkat illetőleg, mert a közel 20 éves egészségügyi törekvés nagyon csekély eredményt mutat fel a talaj tisztulását illetőleg. Nyilvánvaló, hogy csatornázási viszonyaink távolról sem kielégitők.

És kutatnunk kell szorgalmasan, hol hibázunk még mindig csatornáink körül és a található hiányokat energikusan el kell háritanunk. A legfőbb hiba nyilván abban rejlik, hogy a csatornákat, a házakban úgy mint az utczákon, még mindig igen felületesen, hiányosan épitjük. Ilyen hiányos csatornaépitkezést láttunk a Sándor-utcza uj csatornázása alkalmával, a hol a csatornát alkotó czementcsatorna-talpak előre megöntve egymásután lerakattak a földbe, azonban eme darabóknak egymáshoz való illesztése szerfölött felületesen, ki nem elégítő módon (kanállal vékonyan a két darab közti részre csapott czement-habarcscsal) eszközöltetett.

Fölötte hátrányos csatornáinkra nézve az is, a mit *Fodor* a főváros törvényhatósága közgyülésén (1897. május hó) hangoztatott, hogy t. i. az előljáróságok elrendelték a házi ereszeknek az utczai csatornákba direct és földalatt bevezetését, a mely czélra minden ház mellett a csatorna (rendesen amúgy is rozoga) falait bedöntötték és ott vezették be — jól-rosszul elfalazva — az eső csöveket. A csatornák ily barbár rongálását és a talaj szennyezésének ily nyilvánvaló létrehozatalát semmi más művelt városban nem tűrnék meg, csak Budapesten!

Ma is, mint 20 év előtt, méltán sürgethetjük tehát fővárosunkat, hogy a csatornázásra, a talaj tisztasága eme lefontosabb oltalmazójára, immár nagyobb gondot fordítson.

Paragrafus a lámpahorogról?

A Csokonay-utczában nemrég történt tüzeset az *Épitésügyi Szabályzat* egy lényeges hiányára terelte a hatóság figyelmét.

A Csokonay-utcza 10. számú ház egyik lakásában a lámpahorog leszakadt, az égő petroleumlámpa a padlón felrobbant s ez egész lakás elégett. A tűz után kereste az elüljáróság és a tanács, hogy a hitvány lámpahorogért kit vonjon felelősségre.

Az elüljáróság a háztulajdonost akarta megbüntetni, de az tiltakozott a büntetés ellen, mert a lámpahorog az épitéssel kapcsolatos, az *Épitésügyi Szabályzatokban* pedig nincs intézkedés arra, hogy ki felelős a rossz lámpahorogért.

A tanács kénytelen volt a háztulajdonos védekezésének helyt adni, egyúttal azonban utasitotta a mérnöki

hivatalt, hogy a szabályzat hiányának pótlásáról haladéktalanul gondoskodjék.

A mérnöki hivatal beterjesztette a lámpahorog-paragrafust, a melyet az *Építésügyi Szabályzatokba* igy illesztenek be:

„A lámpák, csillárok vagy egyéb világító testek megerősítésére szolgáló horgok már az épitkezés alkalmával helyezendők el, még pedig boltozatoknál közvetlenül a boltra fektetett keresztvasakra, illetőleg áttoló rudakra. Vastartóknál a horgok a tartót körülfogó kengyelvasakra erősitendők. Famennyezeteknél a horgok szintén a mennyezeti gerendákra fektetett keresztvasakra csavarok segitségével megerősitendők. Ezen megerősítések tekintetében, úgy mint minden más épitkezési szerkezetekért az épitőmester felelős.“

Hogyan kell a pénzt kidobni?

Erre a kérdésre határozott útmutatást ad a főváros tanácsának egy legújabb keletű intézkedése.

Az iskola- és óvóköteles gyermekek összeirásáról van szó. Régente, meglehetős hiányosan, az ifjú csemetéket az adóösszeirással együtt jegyezték föl.

1896-ban eltértek ettől a rendszertől.

Elhatározták, hogy a kerületi elüljárók szolgái, kézbesitői és lovaskerülői végezzék az összeirást. Erre a czélra megszavaztak 3000 forintot.

El is költötték.

Az összeirás eredményéről a statisztikai hivatal kijelentette, hogy abszurdum, valótlan, rossz. A pénz tehát kárba veszett.

Ez történt 1896-ban.

A belügyminiszter azóta sürgeti az újabb összeirást s a tanács a statisztikai hivataltól kért tanácsot, hogy mitevő legyen. A hivatal azt javasolta, hogy várjon a főváros 1900-ig. Akkor általános népösszeirás lesz s akkor könnyen össze lehet irni a tankötelesseket, iskolakerülőket és a gondozatlanul levő óvókötelesseket.

A tanács a kormány újabb sürgetése következtében nem fogadta el a javaslatot.

Elhatározta, hogy október 15—16-ika között megint csak az elüljárósági szolgákkal újra összeiratja a gyermekeket s az eredményt, akármilyen legyen, fölterjeszti a kultuszminiszterhez. Az összeirásra 1600 forintot szavazott meg.

Fotográfia és pénz.

A Károly-kaszárnya telke és környékének szabályozása tervének elkészitésére a fővárosi tanács annak idején tudvalevőleg pályázatot hirdetett s két pályanyertes tervet meg is jutalmazott. E két tanulságos tervet egyik budapesti fényképész lithografiai intézetében azután sokszorositták. A fényképész a munkával elkészült és a jól sikerült másolatokat már be is mutatta, 320 frtos számlájával együtt. A számla az előre kialkudott árnak megfelelő s igy most már csak a kifizetése volna hátra. Kiderült azonban, hogy e kiadások fedezetéről előre nem gondoskodtak, s most tehát előbb a fedezetet kell megkeresni. A főszámvevő már munkálkodik is rajta.

A rendőrség múlt havi jelentése.

A székesfőváros közigazgatási bizottságához e hó 11-én beterjesztett jelentésében a rendőrség képviselője főleg az e havi sikeres bűnügyi tevékenységet emelte ki. Az egyes nagyobb bűnesetek részletezésénél önkénytelen eszünkbe jutott a modern bűnügyi irók által felállított azon hypothezis, hogy t. i. bizonyos időszakokban némely bűnesetek tömeges járványszerűsége észlelhető. Az elmult hóban főleg elhaltak fosztogatása és közs magánhivatalnokok nagyobb delictumai alkotják a jellemző momentumot. Az első csak alkalmi bűntett, az utóbbi a középosztály tömegnyomorának időszaki kifejezője; mindkettő a műveltebb elemek erkölcsi hanyatlásának bizonysága.

A múlt havi büntettesek eme lajstromában találunk köztiszteletben állott nyugalmazott államhivatalnokot, ki 14 éven át elhalt állami nyugdijasok illetményeit, mintegy 70 ezer forintot re bene gesta felvette; azután egy másik államhivatalnokot, ki az államkincstártól harmadfélezer darab beváltott máv. ezüst kölcsönkötvényszelvényt tulajdonitott el, azután egy nagyobb sikkasztást elkövető orosz államhivatalnokot, (hogy ez épen a sikkasztók hazáját kereste fel), stb.

Ezek után a jelentés azzal végződik, hogy a közbiztonsági állapotok az elmult hóban is kitünőek voltak; miért is a jelentés tudomásvétele kéretett, mi é-zrevétel nélkül meg is történt.

A Szervita-tér tulajdonjoga.

— Levéltári jelentés. —

A Szervita-téren levő szobrot nemrég újították meg. Ebből az alkalomból felmerült magának a Szerviták-tere tulajdonjogának kérdése. A fővárosi tanács ugyanis, midőn a szobor megújitását elrendelte, ennek foganatosítására a Szervita-rendet hivta fel, mint a szobor tulajdonosát. A rend a renoválás költségeit közadakozásból fedezte, ugyanakkor kijelentette azonban, hogy tulajdonjogot formál a szobron kivül magára a térre is. A tanácsot e kijelentés meglehetősen konsternálta, mert a tér küszöbön levő rendezése alkalmával annak szükségessé váló kisajátítása rengeteg előre nem látott kiadást okozott volna a fővárosnak. A legszélesebb körü kutatást indították tehát, hogy ha csak lehetséges, a kérdést kedvezően oldhassák meg, s úgy látszik, ez sikerül is a fővárosnak, mert a legújabban felderített adatok azt bizonyítják, hogy a rend követelése alaptalan s a tér máig is Budapest tulajdona. E szerint a tér a legrégibb időben mint üres háztelek állott a városban s az okmányok legelőször 1696-ban emlékeznek meg róla, a mikor a házösszeirás alkalmával 11. számmal jelölték meg s ugyanebben az évben „gratisz“ — tehát ingyen — Venerio Ceresola császári műépitő és budai tanácsos birtokába került, ki azt az 1707. évben Suchentruck János György kovácsmesternek adta el 40 frtért. Suchentruck műhelyet állitott fel a telken s virágzó üzletét ott folytatta, a mi igen sok keserűséget okozott a szomszédos Szervitáknak, mert a kovácsműhely éktelen lármája nem csak nyugalmukat zaklatta fel, hanem zavarta ájtatoskodásukat is. A templom-

ban alig lehetett az istentiszteletet megtartani, úgy behangzott a kovácsműhely zaja.

A városi tanács azonban nem segíthetett a dolgon, mert nem volt joga hozzá, hogy egyik polgárát mestersége folytatásában akadályozza, vagy tovaköltözködésre kényszerítse. Csak 1722-ben nyilott meg az alkalom, hogy a tanács a Szerviták nyugalmát visszaszerezze. Ekkor meghalt a kovácsmester és veje Liegler, szintén kovács, lett az örököse. Most a hagyaték átadásánál már törvényszerű joga volt a városnak az új tulajdonost megakadályozni a kovácsműhely berendezésében, viszont azonban a telek tulajdonjogát nem válthatta meg a Szervita-rend számára, mert I. Lipótnak 1703-ban kelt privilégiuma megtiltotta, hogy bármely polgári birtokot egyházi testület bármi más módon szerezhessen, mint királyi adomány, vagy csere útján. Városi ingatlant csak polgárok birhattak, a Szerviták pedig a polgárjogot nem szerezték és nem is szerezhették meg soha. 1726. május 21-én kelt tanácsi határozatával tehát úgy oldotta meg a kérdést a főváros, hogy a telek használati jogát 50 frt és 4000 darab tégla árán átengedte a szerzetes rendnek, megengedte, hogy ott szent szobrot állíthasson fel, viszont azonban kikötötte, hogy a telken házat építeni nem szabad soha, hogy így mint tér örökösen juriszdikciója alatt maradjon, s a privilégium rendelkezése következtében holt kézre ne jusson. A rend az ajánlatot elfogadta, a kovácsmester megkapta a várostól az 50 frtot és a téglákat saját kielégítéséül s a telek csakhamar térré lett, melyre nemsokára a szobrot is felállították. Ezekből világos, hogy a rend nem a telket vette meg, hanem csupán azt a jogot, hogy az tér maradjon s így nyugalmuk a jövőben biztosítva legyen. Maga a rend is átlátta ezt csakhamar és utólag megsokallotta a vételárat, mely az akkori viszonyok szerint az egész ingatlan értékének felelt volna meg, s folyamodott a tanácshoz, hogy adja vissza az 50 frtot. A tanács 1728. deczember 10-iki határozatával intézte el a kérelmet. E határozatban kimondották, hogy a pénzt visszautalványozni már csak azért sem lehet, mert azt nem a város kapta, hanem Liegler, mind e mellett azonban méltányosságból 30 forintot megszavaztak a Szerviták kárpótlásául. A legrégibb telekkönyvekben nincs feljegyezve a telek tulajdonjoga a papok javára, csupán a szavatosság (Gewähr), hogy nyugalmukat onnan megzavarni nem fogja senki sem. Ugyanitt még a rend esetleges haszonélvezeti jogáról (Nutz) sincs említés téve. A rend nem is folyamodott soha, most emlegetett tulajdonjogának telekkönyvi feljegyzéséért azóta sem, adót a terület után nem fizetett, fentartásához, kövezéséhez, csatornázásához soha egy krajczárral hozzá nem járult. A legújabb időben készített vasrácsozatot a főváros költségén állították fel, a főváros mellett szóló elévülés jogán kívül tehát ezekből is világos, hogy a tér tulajdonjoga a rendet meg nem illette soha és meg nem illetheti ma sem. Per esetén tehát biztosítva van a főváros helyzete, s ha még akadna is olyan biró, ki ellenkező véleményen lehetne, abban az esetben is fennállana a főváros joga, visszakövetelni a szerzetes rendtől az összes költségeket, a miket eddig a térre fordított, sőt a jelenlegi Teleky-ház szükségessé váló kisajátításának árát is.

Végül a levéltáros a Szerviták egyes állításait czáfolgatja, melyekkel vélt jogukat bizonyítani óhajtják. Így épen a főváros mellett bizonyítanak az 1733—1820. évek alatt használt telekkönyv adatai is. Ebben 11., 12., 13. és 14. szám alatt egy ház („Ein Haus") jeleztetik. Nyilvánvaló, hogy ebben az időben a 11. szám már nem jelezhette a vitás teret, mert azon ház nem épült, ez a régi 10. számra, a mai Teleky-palotára vonatkozik, mely akkor szintén a Szervitáké volt, a mai postaépülettel együtt. A teret ebben a telekkönyvben 10. szám alatt vették fel. Az 1866. évben sem említették a Szerviták a tulajdonjogukat, mikor a perjel arra kérte a tanácsot, hogy a Rókus-kórház előtt felállítani szándékolt Szűz Mária szobrot a Szervita-téren helyezzék el.

Akkoriban szakértő-bizottság a teret szűknek találta a nagy alapzattal biró szobor számára s a tanács azzal a megokolással, hogy I. Ferencz császár és király 1808. július 29. kiadott parancsa szerint a tér a közel jövőben szabályozás alá kerül, a Mária szobor helyéül a Kerepesi-utat jelölte ki.

Így áll ma a Szervita-tér tulajdonjogának kérdése.

Közélelmezésünk.

Az adminisztrácziónak nem a legnehezebb, de mindenesetre a leghaladatosabb feladata lenne a közélelmezés gondozása. A helyes közélelmezési politika, a mely termelőnek és fogyasztónak egyformán biztosítja az érdekét, nem olyan ideális valami, a melyet lehetetlen megvalósítani. Ha csupán a szocziális fontosságát tekinti a hatóság ennek a kérdésnek, akkor megoldásánál eltekint a financziális szempontoktól. Más szóval nem azt kell néznie, hogy valamely közélelmezési intézmény hány százalékot hoz, hanem arra kell vigyáznia: szükséges-e a tervezett intézmény.

Nagyon szomorú, hogy vásárcsarnokaink alapításánál az vezette a hatóságot, hogy *nagyszerűt* alkosson; olyant, a minőt a külföldiek s a vidékiek is tisztelettel megcsodálnak. Arra nem is gondolt, hogy a nagyszerűséget a gyakorlati élet köznapiassága nem fogadja el, mert csupán jól használható, praktikus, nem pedig cziczomás és impozáns külső felel meg a rendes forgalom igényeinek. Ám az elkövetett hibát ma már nem lehet jóvátenni. A központi vásárcsarnok — minden józan észt felháborító: közvetítői monopolium rendszerével megfekszi az egész közélelmezési kérdést, s a mig valamely bátor intézkedéssel agyon nem ütik, mindvégig súlyos akadálya lesz a helyes irányú élelmezési reformtörekvéseknek.

Ennél a kérdésnél csak kevésbbé lényegtelenebb az a hihetetlen könnyelmüség, amelylyel a törvényhatóság telkeket vásárolt a budai vásárcsarnokoknak. A Döbrenteytéren 287,000 forinton szerzett telektömb már odaveszett. Park lesz a drága telken, a melynek vételárából mindössze 100,000 forintot térit meg a közmunkatanács.

A másik, majd 300,000 forintos tömb a Bombatéren van. A méregdrágán vett házakból a tanács ma kilakoltatja a lakókat, hogy másnap borsos kárpótlással visszacsalogassa őket. Miért nem mondja őszintén a közgyülésnek, hogy az építésről most szó sem lehet. Ne vexálják a lakókat. Örvendjenek, hogy kapnak egy kis kamatot a kidobott pénzért. Avagy valamely magasabb érdek azt kivánja, hogy ez a kamat mennél kisebb

legyen? S ennek a következménye a kihurczolkodással való folytonos fenyegetőzés?

Az újításokról ma, a mikor a legszükségesebbre sem telik, szó sem lehet. A közélelmezés vezetése egyszerűen a piaczi forgalom irányítására szorítkozzék: bőséges kínálatot teremtsen, hogy a kereslet kizsákmányolása ki legyen zárva. Azok a nagy tervezések, a melyekről alább beszámolunk, utópiák. A jövő bizonytalan zenéje; mert csupán vásárcsarnokokra milliókat akkor költhetnénk, ha lemondunk a magánérdek követelte kisajátítási passziókról.

A VIII ügyosztály jövő évi közélelmezési programmja számokban kifejezve a következő:

A VIII. (közgazdasági és közélelmezési) ügyosztály kölcsönpénzprogrammja a 100 millió koronás kölcsönből számos nagyjelentőségű kiadás felvételét tervezi a jövő évi előirányzatba. A tanácshoz benyújtott előterjesztés az I. ker. vásárcsarnok felépítése és első berendezése költségeire a jövő évre 300,000 frtot kér; továbbá a várban építendő vásárcsarnok telke és építése költségére 262,820 frtot, a II. ker. vásárcsarnokra 456,900 frtot, a belvárosira 550,000 frtot és a központi vásárcsarnok megfelelő kibővítésére 700,000 frtot. Jövőre kezdik meg a borjú és aprómarhavásárcsarnok építését is, melyben 2200 élő borju és 2500 juh számára lesz hely, ennek költségére 180,000 frtot szánnak; a gazdasági állatvédelmi czélokra szolgáló marhavásárcsarnok, melyet 400 marha befogadására terveznek, 165,000 frttal terheli meg a költségvetést. A közvágóhid új hűtőberendezése, vízvezetéke és villamos világítása 510.000 frtba kerül. Az ügyosztály 40,000 frtot kér még a hulladék-értékesítő és húspároló berendezésre, és 1,870,000 frtot a ferenczvárosi Bikaréten megnyitandó sertéskonzumvásár, sertésközvágóhid és szabadvásár szállások építésére és első fölszerelésére. A balparton ezenkívül ideiglenes lóvágóhidat is terveznek, mely 25,000 frtba fog kerülni. Mindezekhez az építkezésekhez a szükséges ideiglenes személyzet fizetése 3650 frtot emészt fel. Végül még nagyobb összegű kiadást jelez a programm az új vámházak építése és a vámvonalak kijebb helyezése télelénél, melyeknek költségeit 480,000 frttal irányozzák elő, azzal, hogy a jövő évre ez utóbbi munkálatok teljes befejezést fognak nyerni.

Az adómentességi kedvezmény nyilvántartása.

Az adómentesség kedvezménye meglehetős fontos dolog. A fővárosnál azonban nincsenek tisztában azzal, hogy melyik hivatal tartsa nyilván azokat a területeket, a melyeknek bizonyos határidőn belül leendő beépítése rendkivüli adómentességgel jár.

A nyilvántartásra a tanács a mérnöki hivatalt utasította azzal, hogy az adómentesség lejártát három évvel a lejárat előtt jelentse a tanácsnak.

A mérnöki hivatal egy előterjesztésében szabadkozik az új hatáskör ellen. Kijelenti, hogy csakis műszaki dolgokkal foglalkozik, azokkal is túl van terhelve, az adómentesség nyilvántartását nem vállalhatja magára.

Az adómentességi ügyek jogi dolgok, külön törvényekkel, a melyeket a műszaki tisztviselők nem ismernek.

Hanem ha a tanács mégis ragaszkodnék ahhoz, hogy az adómentes telkeket a mérnöki hivatal tartsa nyilván, abban az esetben a jogi vagy az adóügyosztály útján küldje meg a hivatalnak azokat a törvényeket és utasításokat, a melyek az adómentességre vonatkoznak.

Mindenesetre pedig legczélszerűbb volna, miután „*lejáratról*“ van szó, ha a tanács a számvevőséget bízná meg a nyilvántartással.

Az uj bűnvádi eljárás és a rendőrség.

A jövő év elsején életbe lépő új bűnvádi eljárás tudvalevőleg fokozottabb tevékenységet ró a rendőrségre is. A főkapitány ennek megfelelőleg a bűnügyi nyilvántartási osztályt helyesebb alapon akarván szervezni; szükségesnek tartotta, hogy a különösebb képességet és nagyobb felelősséget igénylő új munkakörhöz 2 új tanácsosi és 4 kapitányi állás is szerveztessék; szükséges volt azonfelül a kisebb állások megfelelő szaporítása is. Mint halljuk, az új költségvetési törvényjavaslatban a pénzügyminiszterium és számvevőség közegei a belügyi tárczánál $1^1/_2$ milliót törölvén, az új bűnvádi eljárásra vonatkozó összes javaslatokat, némely kisebb állású szaporításoktól eltekintve, szintén törölték, és az annyira fontos bűnügyi nyilvántartás vezetésére is csupán egy kezelőtiszt alkalmazását javasolták. A rendőrtisztviselők körében, a kik már alig várták, hogy mostoha előléptetési viszonyaik javuljanak, mindezek nagy elkeseredést okoztak, de az új bűnvádi eljárás barátai is jogosan félnek, hogy a nem épen nagy költség megtakarítása végeredményében az egész reform helyes keresztülvitelét megbénithatja.

Az acetylen-gáz mérgező hatása.

A legújabb világító fénynek, az acetylennek használata egyre erősebb mértékben terjed nemcsak a fővárosban, hanem az egész országban. Érdekesnek tartjuk ennek következtében közre adni azt a szakvizsgálatot, a melyet két fővárosi orvos, Öhler László és Genersich Vilmos, folytatott, hogy az acetylen-gáz mérgező hatását megállapithassák.

Vizsgálatukról igy számolnak be:

Részünkről teljes elfogulatlansággal kezdtünk kisérleteinkhez, melyeknél azon viszonyokat kivántuk lehetőleg figyelembe venni és megközelíteni, a melyek az acetylen-gázzal világított helyiségekben természetszerűleg előállhatnak. Nem követtük tehát a kisérletre szolgáló gázkeverék összeállításában azokat, a kik vegyileg tiszta acetylen-gázzal kisérleteztek, mert hiszen a világításra szolgáló acetylen-gáz chemiailag nem tiszta; másrészt pedig szándékosan nem gondoskodtunk arról, hogy gázkeverékünk állandóan 20·8% oxygent tartalmazzon, mert hiszen egy helyiség levegőjében, a hol sok acetylen-gáz ömlik ki, nem lesz 20·8% az oxygen.

Az acetylen-gáz fejlesztésére az acetylen-gáz részvénytársaság által forgalomba hozott középnagyságú fejlesztőt alkalmaztuk, melyet a nevezett társaság igazgatója Berdenits úr a hozzávaló carbiddal egyetemben készségesen bocsátott rendelkezésünkre.

Ezen eszközzel és a kapott carbidból előállított acetylengáz szintelen concentráltan kellemetlen foghagyma szagú, a mely szag még higitásoknál (így 1%-nál) is határozottan érezhető. Ez a szag *Moissan* és mások állítása szerint a carbid fertőzményeiből az acetylennel egyidejűleg fejlődött phosphorhydrogen nyomaitól származik.

Kisérleti állatokul középnagyságú, körülbelül 400—900 gr. súlyú és a közegészségtani intézetben tenyésztett tengerimalaczokat használtunk, melyeket egy 30 liter űrtartalmú üvegharang alatt a fentebb leírt módon előállított acetylenből többet vagy kevesebbet tartalmazó levegő hatásának tettünk ki.

Gondoskodtunk azonban arról is, hogy a kisérlet alá vett állatoknak a harang alatt kellő mennyiségű levegőt juttassunk.

E czélból üvegharangunkat légmentesen illesztettük ugyan fel talapzatára, ez utóbbiban azonban két nyilás volt, a melyek egyikén egy, közvetlenül a talapzat belső felszinén végződő, és egy másik, a harang tetejéig haladó s a fenék alatt térdalakúlag meghajtott, 1 cm. átmérőjű fémcső haladt át. Az előbbi csövön vezettük be a harang alá a különböző mennyiségű acetylennel kevert levegőt, az utóbbin pedig a használt levegőt eltávolítottuk.

A különböző mennyiségű acetylennel kevert levegőt a következőképen állítottuk elő.

A harang alatt szájadzó rövidebb cső külső végét kaucsukcső segítségével egy T alakú üvegcső vízszintes szárának egyik végével kötöttük össze. Ezen szár második vége azon gázórával volt összeköttetésben, a melyet Fodor professzor évek előtt levegővizsgálatainál használt. Ezen gázórával óránként 40—100 liter levegőt kajtottunk át a malaczot tartalmazó harangon.

A T alakú cső függőleges szárába vékonyra kihúzott üvegcsövön átvezettük, szintén pontosan szabályozható gáztartó készülékből, az acetylen-gázt. Ezt utóbbi készüléket két bekalibrált 10 literes üveg képezte, a melynek egyike oly magasan volt elhelyezve, hogy feneke a másiknak szájadékával jutott egy szinbe. Az alacsonyabban álló üveg szájadéka kétszer átfúrt kaucsukdugóval volt elzárva, melyen két térdalakúlag meghajtott üvegcső haladt át: ezek egyike közvetlenül a dugó alatt végződött, másika pedig majdnem az üveg fenekét érintette.

Ez utóbbi szabad végét kaucsukcső segítségével összeköttük a magasabban elhelyezett üvegnek fenekéhez közel levő és szabályozható csappal ellátott nyilásával.

Az „At Home“ készülék gazometeréből kiáramló acetylengázt az alacsonyabban elhelyezett üvegben felfogva s annak hosszabb csövét a magasabban álló és sós vízzel (a sós víz alig nyel el valamit az acetylen-gázból) megtöltött üveg csapjával összekapcsolva, ez utóbbiból olyan mennyiségben bocsátottunk sós vizet az alacsonyabban álló üvegbe, hogy ebből bizonyos időegység alatt bizonyos mennyiségű acetylen-gázt szorítottunk ki, illetőleg kevertünk a T alakú cső segítségével az üvegharang alá áramló levegőhöz.

Ily módon variálhattuk egyrészt a belégzésre nyujtott levegő mennyiségét, másrészt a levegőhöz kevert acetylen mennyiségét is.

Kisérleteink eredménye a következő volt:

1. Óránként 40 liternyi áthajtott levegőben, mely 1% acetylent tartalmazott az üvegharang alatt tartott 450 gr. súlyú tengerimalacz délelőtt 10 órától, délután 5 és fél óráig, vagyis 7 és fél óra mulva sem mutatott mérgezésre való tüneteket; jól evett, vígan mozgott és ma is egészséges.

2. 4 volum. % acetylen-gázt tartalmazó, óránként 40 liternyi áthajtott levegőben az üvegharang alatt tartott egy 450 gr. és egy 600 gr. súlyú tengerimalacz 7 és fél óra mulva is jól ettek, vígan mozogtak, mérgezésre való tüneteket nem mutattak, máig is élnek és egészségesek.

3. 5 volum % acetylent tartalmazó levegő hatásának 4 tengerimalaczot tettünk ki.

Ezek közül az első, 390 gr. súlyú állaton 40 liternyi áthajtott gázkeverék mellett a kisérlet kezdetétől számított 6 óra s 15 percz mulva kezdetben gyenge, később erősebb görcsös rángások voltak észlelhetők; nyakát előre nyujtotta és nehezen lélegzett. Ezen tünetek erősbödése között a kisérlet kezdetétől számított 7 óra és 40 percz mulva az állat elhullott.

A második, 755 gr. súlyú állat az előbbivel azonos mennyiségű és összetételü gázkeverékben 5 óra mulva szomorú, aluszékony, étkéhez nem nyúl, majd nyugtalanná lesz, nyakát görcsösen nyujtogatja és izgatottan forgolódik a harang alatt. 8 és fél óra mulva a harang alól a szabad levegőre bocsátottuk, a hol újabbi két óra mulva elhullott.

A harmadik 645 gr. súlyú tengerimalacz óránként 100 liter áthajtott és 5 volum. % acetylent tartalmazó levegőben a kisérlet kezdetétől számitott 4 és ¾ óra mulva aluszékonyság és bágyadtság tüneteit mutatja. 5 és ¾ óra mulva nehéz, nyujtott belégzések és görcsök kiséretében oldalra dől és újabb 10 percz mulva kimulik.

A negyedik szintén óránként 100 liter áthajtott és 5 volum. % acetylent tartalmazó levegőben tartott 600 gr. súlyú malacz 5 óra mulva bágyadt, 7 óra mulva nagyfokú nyugtalanságot mutat, légzése nehéz és görcsösen rángatódzik. 8 óra mulva az üvegharang alól a szabad levegőre bocsáttatik, a hol 10 és fél óra mulva elhull.

4. 7·5 volum. % acetylent tartalmazó 40 liternyi óránként áthajtott levegővel 3 állattal tettünk kisérletet.

Ezek közül az első 880 gr. súlyú tengerimalacz 3 óra mulva a kisérlet kezdete után bágyadt, nem eszik, 6 óra mulva oldalra dől, mely helyzetből feltápászkodni igyekszik, de ez nem sikerül. Majd görcsök és nehéz légzés tünetei között 7 óra és 10 percz mulva elhull.

A második 750 gr. súlyú tengerimalacz szintén 3 óra mulva kezdi a mérgezés tüneteit mutatni; bágyadt, szomorú és nem eszik .5 és fél óra mulva az üvegharang alól kivétetik és körülbelül 9 óra mulva (az esti órákkan) elhull.

A harmadik 954 gr. súlyú állat 8 óra mulva oldalra dől s nehezen lélegzik; ekkor a harang alól kivétetik, de a szabad levegőn újabb 3 óra mulva elhull.

5. Végre 10 volum. % acetylent tartalmazó és óránként 40 liternyi áthajtott levegőben tartott 475 gr. súlyú tengeri

malacz már a kisérlet kezdetétől számított 3 óra mulva bágyadt, nem eszik, görcsök és nehéz légzés tüneteit mutatja. 7 óra mulva ezen tünetek folytonos erősbödése között az állat elhull.

Összes elhullott és felbonczolt állatainknál feltünt a hasi szervek, valamint a tüdő, szív és agynak vérbősége. A szívben a vért még az egészen friss meleg hullákban is megalvadva találtuk, de színében feltünőbb elváltozást nem mutatott. A vér behatóbb vizsgálatára más alkalommal fogunk rátérni.

Ha fenebb felsorolt kisérleteink eredményeit, vagyis az acetylen-gáz mérgező, illetőleg halálos adagait a világító gáz, illetve a szénoxyd mérgező sajátságaival összehazonlétani akarjuk, e czélra *Fodor* professor a szénoxyd mérgező hatásáról irt tanulmányából és a mi eredményeinkből a következő táblázatot állithatjuk össze.

I. A szénoxyd, illetve világító gáz mérgező hatása Fodor szerint:

Szénoxyd (CO) mennyisége a levegőben térfogat $^0/_{00}$-ban	A CO világító gázra általunk átszámitva, térfogat $^0/_{00}$-ban [1]	Tünetek a kisérleti állatokon
1·5 $^0/_{00}$	25 $^0/_{00}$	56 óra mulva rosszullét, de az állat a szabad levegőn magához tér
2·3 $^0/_{00}$	38 $^0/_{00}$	
3·1 $^0/_{00}$	51 $^0/_{00}$	24 óra mulva fulladási tünetek, de az állat szabad levegőn magához tér.
4 $^0/_{00}$	66 $^0/_{00}$	4 „ „

[1] A CO átszámitásánál a budapesti gáz 6 $^0/_0$ Co tartalmát vettük irányadónak.

II. Az acetylen-gáz mérgező hatása a mi kisérleteink szerint:

Az acetylen-gáz mennyisége a levegőben térfogat $^0/_{00}$-ban	Tünetek a kisérleti állatokon
10 $^0/_{00}$	7 óra mulva semmi hatás
40 $^0/_{00}$	
50 $^0/_{00}$	6—7 óra mulva nehéz légzés, 6½ – 10 óra mulva elhull.
75 $^0/_{00}$	3 „ „ „ „ 7—11 „ „ „
100 $^0/_{00}$	3 „ „ „ „ 7 „ „ „

Ezekből tehát az következik, hogy az acetylen-gáz alig egy tizedrész oly mérges, mint a szénoxyd, és körülbelül olyan mérges, mint a világító-gáz.

Kisérleteink tehát azt mutatják, hogy a acetylen korántsem olyan ártalmatlan gáz, mint azt *Gréhant, Bracinet* stb. állitják, viszont nem oly mérgező, mint azt *Birchmore* gondolja. De tekintetbe kell vennünk még egy momentumot. Az acetylen világításra való használatánál ugyanannyi fényegység előállitására sokkal kevesebb gáz és igy vékonyabb csövek szükségesek, miét a világító-gáznál, és hogy a gázfejlesztő készülékekben és csővezetékekben csak alig néhány centiméter magas vízoszlopnak megfelelő nyoma kell hogy uralkodjék. Ebből — talán nem hibázunk — ha azt következtetjük, hogy a csapnak nyitva felejtése avagy csőnek repedése esetében kevesebb acetylen fog a vezetékből kiömleni az időegységben, mint a világító-gáznál a gázcsövekből. Ennek folytán azt véljük, hogy az acetylennel világitott helyiségekben sem fog többször előfordulni nehéz vagy halálos mérgezés, mint a világító gázzal világilott helyiségekben.

A halászok kérelme.

A főváros a dunai halászat jogát évről-évre bérbe szokta adni, azonban az idén nem akadt olyan bérlő, ki elfogadható bérösszeget ajánlott volna, s ezért a jogot házi kezelésben tartották meg és 10 frt díjért adnak ki egy-egy évi halászati jogositványt. A halászmesterek ebbe a díjba csak beletörődtek volna, hanem azt már igen terhesnek találták, hogy a legényeik is fejenként kötelesek e díjat szintén megfizetni. Folyamodtak tehát a tanácshoz, hogy engedje el minden halász egy-egy segédmunkásának és a csolnakok kormányosainak a halászati díját. A tanács azoknak az előljáróságoknak a véleményét hallgatta meg a dologban, melyeknek területe a Duna partján van. A jelentések most érkeztek be a tanácshoz s általában véve kedvezőek a kérelemre. A II., III. és V. ker. előljáróság méltányosnak találja a halászok kérelmét, az I. és IV. csupán a kormányosnak óhajtja a kedvezményt megadni, az összes többi segédmunkásoknak ellenben nem. Végre a IX. ker. előljáróság a dijelengedést csupán személyenként és esetenként szeretné az egyes mesterek bejelentett segédmunkásainak megadni, azt ellenben, hogy általánosságban a segédmunkásokat a díjfizetés alól felmentsék — helyesnek nem találja. A tanács az ügyben legközelebb fog dönteni.

A főváros kávéházai.

A főváros kávéházaira, vendéglőire egyaránt szomoru idők járnak ujabban. Egy csomóra nem akad bérlő, sok helyen meg, a hol van is, ki kell akolbolítani, mert nem képes még a bérösszeget sem fizetni. Legutóbb két legbiztosabban jövedelmező kávéháznak bérlője nyujtott be a tanácshoz igen elszomoritó kérvényt. Az egyik a pesti vigadó kávéházának s a dunaparti kioszknak bérlője, ki arra kéri a tanácsot, hogy engedje meg a hátralékos és közelebb esedékes bérösszeget részletekben törleszteni, mert mind a két helyiség forgalma, jövedelme olyan mértékben megapadt, hogy egész vagyona ráment, úgy hogy most már tartozását sem képes egész összegében kifizetni. A második, az Erzsébet-téri kioszk bérlője, Schneider János, ki meg épen bérleengedésért folyamodik. Részletes számításokkal bizonyítja, hogy csak a legutóbbi egy év alatt 12,940 frt vesztesége volt az üzlet mellett. Szerződése 1905. október 31-ig köti évi 10,000 frt bér mellett, melyhez még 3656 frt házbéradó járul. Átalakitási költségei szintén 10,000 frtnál nagyobb összegre rugtak. Ilyen viszonyok között tehát hátralevő idő alatt a szó teljes értelmében tönkre menne, azért az évi bért 6000 frtra kéri legalább szállitani.

Ajánló-levél.

A „**Magyar Székesfőváros**“ szerkesztősége a lap részére ajánlatot kért tőlem. Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a szerkesztőség kérésének eleget téve, a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

Vasút a Kossuth Lajos-utczában.

Két évvel ezelőtt néhány fővárosi polgár memorandumot intézett a tanácshoz sürgetve a Petőfi-tér—Akadémia között és a Kossuth Lajos-utczában épitendő vasutat. A memorandumra az illetékes hivatalok most tettek előterjesztést a tanácsnak. Az első vasut terve, mondja a jelentés, rövidesen megvalósul, arra különösebb intézkedésre nincs szükség. A Kossuth Lajos-utczai vasutvonal részben az Eskü-téri hid megnyitása, részben a Kossuth-utcza végleges rendezése után s így csak 1900-ban, vagy 1901-ben lesz aktuális. Az előterjesztés szükségesnek mondja, hogy a főváros a Kerepesi-uti vonalnak a Kossuth Lajos-utczán és az Eskü-téri hidon át a budai belső körútig leendő meghosszabbitása végett már most hivja fel a közuti vasuttársaságot, hogy a mikorra az útvonal rendelkezésre áll, a tárgyalásokat befejezzék s az épitést megkezdhessék.

Eső után köpönyeg.

A fővárosi rendőrség a nyár folyamán konstatálta, hogy a dunafürdőkben és uszodákban a közbiztonságra és köztisztaságra lényeges intézkedések hiányzanak. A főkapitányság átirt a tanácshoz, hogy a közönség érdekében sürgősen pótoltassa az észlelt hiányokat. A tanács az ügyet áttette a mérnöki hivatalhoz, a mely ma válaszol az utasitásra. Jelenti, hogy megvizsgálta az uszodákat és fürdőket és meggyőződött arról, hogy a rendőrségnek igaza van. Intézkedésre azonban most már nincs szükség, mert a hűvös időjárás következtében a közönség nem jár többé szabad fürdőbe s igy veszedelem nem érheti; de különben a legtöbbet már a napokban lebontják. Azt javasolja tehát a tanácsnak, hogy a tervbe vett közbiztonsági és köztisztasági reformokat a jövő évben a telepek épitése előtt léptessék életbe.

Katonai pontosság.

A budapesti térparancsnokság még meg sem melegedett új hajlékában, már felszólította a főváros mérnöki hivatalát, hogy az új palota és a gyakrabban látogatott köz- és katonai épületek közt való távolságot állapitsa meg. A mérnöki hivatal már eleget tett a felszólitásnak s megküldötte a kivánt távolságmutatót. A térparancsnokságtól a távolságmutató szerint a honvédelmi-miniszterium és főparancsnokság 2800 méter, a József főherczeg lovassági kaszárnya 3700, a Ferencz József honvédgyalogsági kaszárnya 4200, a csepelszigeti lőszergyár 6700, a koronaőrség 2200, a rákosi gyakorló-tér 5000, a pályaudvarok közül a nyugati 2300, a keleti 2400, a déli-vasút 3200, a Vigadói hajóállomás 700 méter távolságra van. Ezeken kivül a helyőrségi kórházak és raktárak is bennfoglaltatnak az új mutatóban.

Per a rigófüttyért.

Egy budapesti arczképfestő összeveszett a háziurával, mert az nem engedte meg, hogy üzlethelyiségének utczai falára képeket akasszon ki s ilyenformán üzletét nem támogathatta e szokásos reklámmal, a miért aztán az üzlet forgalma tetemesen megapadt. Egész sereg per kerekedett ebből a dologból, a melyek során több biróság kimondotta, hogy a háztulajdonos tilalma tekintetében a felülbirálat joga a fővárosi tanácsot illeti meg. Ide folyamodott tehát utoljára is a festő: állapitsa meg a tanács, jogosult-e ő a képek kifüggesztésére. Talán felesleges azonban megjegyezni, hogy a mig a dolog ennyire jutott, beletelt egy pár esztendő. A tanács pedig épen erre a körülményre támaszkodott a kissé bonyolódott kérdésben, a mennyiben kimondotta, hogy ma már a felől nem határozhat, hogy *annak idején* jogos volt-e a háztulajdonos eljárása, mert a felek között a bérleti viszony még 1897-ben megszünt s így a szükséges szemle és egyéb eljárás már nem foganatosítható. Az emberek azonban, úgylátszik, nemcsak a mesében perelnek a — rigófüttyért, mert a pör folyik tovább.

A jó Bécs.

Ösmeretes dolog, hogy a külföld mennyire nem ismeri Magyarországot, s mily kevés fogalma van Budapestről, a mit valami piszkos kis keleti fészeknek tartanak a müvelt nyugaton ma is. A hatóságok, bár szóval valamennyi átlátja a fontosságát a magunk megösmertetése nehéz feladatának, — tenni egyáltalán nem tudnak, vagy nem akarnak semmit, a mi e szégyenletes állapotnak végét vetné. A napokban megint jó kis példája akadt a külföldi ismeretek alaposságának. Ezuttal a mi kedves sógor-szomszédunkról van szó és ez az egy körülmény teszi lehetségessé, hogy nem is oktalanságról, hanem talán szándékos rosszakaratról lehet itt tündöklő példát

szerezni. Egy bécsi szláv lap szerkesztősége útikalauz könyvet ad ki közelébb orosz nyelven, orosz utasoknak Ausztriában és Magyarországon útbaigazítóul. A munka címe: „Orosz útmutató *Bécs* és *Ausztria-Magyarország* számára". A mű szerkesztősége levelet intézett Budapest székesfőváros tanácsához, melyben tudatja, hogy a könyvben Budapestről is meg szándékozik emlékezni, ennélfogva kéri, hogy a mellékelt ivecskén (egy kis alaku fél levélpapir) hat kérdésre adjon feleletet: van-e valami nevezetessége vagy látványossága a városnak, van-e kocsiközlekedés és milyen a vasúthoz, mennyi a kocsibér, van-e elfogadható szálló, vendéglő és kávéház? Ime, ennyire becsülik Budapestet a szomszédban, hogy így akarják a monarchia keretében ismertetni. A szerény kis levél egyébiránt megjegyzi, hogy ha valami fürdő, vagy efféle lenne itt, hát egy oldalon 15 frtért szivesen közöl róla reklámczikket. A tanács legközelebb foglalkozik a ravasz kis kérelemmel.

Cselédszerzők visszaélései.

A fővárosi tanácsnak sok baja van a budapesti cselédszerzőkkel. A hányféle visszaélést vagy szabály alól való kibuvást ki lehet találni, azt a cselédszerzők sorban elkövetik. A tanács ezért szigoruan is bánik a kihágások elkövetőivel, s ebben, mint harmadfoku iparhatóság, a kereskedelmi minisztérium is segítségére van. Legutóbb a tanács ismét két cselédszerzőt sujtott érzékeny büntetéssel: az egyiket egy évre megfosztotta a cselédszerző-ipar gyakorlásától, mert közrendészeti szempontból megbizhatatlan és a cselédszerző iparra birtokában levő engedélyt bérbe adta; a másikat pedig 100 frttal büntette, mivel a cselédszerző ipart engedelem nélkül gyakorolta. A kereskedelmi miniszter tegnap mindkét szigoru ítéletet helyben hagyta.

Végre egy bérlő!

Mint újabban a legtöbb fővárosi vendéglőre, az ó-budai korona vendéglőre sem talált a fővárosi tanács bérlőt. Egy pár sikertelen árverés után nyakába sózta az egész ügyet a III. ker. előljáróságnak, keressen ő tovább, hátha több szerencséje lesz hozzá. Tegnap aztán beérkezett az előljáróság jelentése, hogy bérlő megint — nincs. Csak egy rákospalotai asszony tett ajánlatot bánatpénz nélkül; ennek is egyenesen ellenkezik az ajánlata az árverés feltételeivel. A tanács már kezdte nem is tudni, hogy mit cselekedjék az ominozus vendéglővel, midőn mult héten Éder Antal a császárfürdő vendéglőse pótlólag komoly ajánlattal rántotta ki a tanácsot a sárból. Éder a vendéglőt 10 évre kéri 2200 korona évi bérösszegért, 1000 forint óvadékot ajánl fel, a főváros ösmert egyéb feltételeit elfogadja s a nagytermet közczélokra bármikor hajlandó átengedni a fővárosnak. Az előljáróság az ajánlat elfogadását javasolja.

A józsefvárosi előljáróság órája.

A VIII. kerületi előljáróság új palotájának díszterme számára díszes órát rendelt meg a fővárosi tanács, hogy a magyar műipar remekével ékesítse a fényes termet. A megrendelés még 1896. évben történt *Sovinszky* órásnál, a ki arra kérte volt a tanácsot, hogy az órára 250 frt előleget adjon, hogy azt a millenniumi kiállításon közszemlére tehesse. A tanács ki is utalványozta a kért összeget, s az órát állitólag a kiállításon szemlélni is lehetett, azonban a tanács azt máig sem kapta meg. Felszólítására az órás azt a nyilatkozatott tette, hogy az órát csak abban az esetben szállíthatja, ha a főváros a kifizetett összeget 395 frtra egészíti ki. A tanács a mérnöki hivatal előterjesztésére elhatározta, hogy órás képtelen ajánlatát el nem fogadja, hanem az óra tokját 200 frt költséggel műasztalossal készítteti el, az órát pedig egy másik órástól 80 forintért szerzi be, a jóhiszeműleg előre kifizetett 250 frtot pedig az órástól visszapereli.

Alapitvány — akadályokkal.

Glück Frigyes 10,000 frtos alapítványt tett a vendéglősinaskola szorgalmas tanulói javára, kik közül kettőt a kamatokból 300—300 frt ösztöndíjjal külföldre küldenek ki tanulmányaik gyarapítása és művelődésük fokozása czéljából. Az alapító oklevelet a tanács a minap terjesztette fel jóváhagyásra a belügyminiszterhez, honnan azonban azzal érkezett vissza, hogy a miniszter meg nem erősíti, mert a tanács az alapítvány összegéért a jövőre nézve garanciát nem vállalt. A tanács tegnap foglalkozott a miniszter leiratával, s azt határozta, hogy a minisztert újból megkéri az alapító-levél megerősítésére, mert az eddigi számtalan esetben sem történt soha, hogy a tanács az örökös kezelésre vállalt alapítványok értékeért garanciát vállalt volna. Minden eddigi gyakorlat szerint a tanács csupán arra kötelezi magát, hogy az alapítványt szabályszerűen kezeli és annak kamatait a kitűzött czélra fordítja, hogy azonban változó viszonyok folytán az alapítvány értéke nem változik-e, arról a főváros felelősséget egyáltalán nem vállalt, de ezt tenni nem is kötelessége.

Az áruvédjegyek oltalma Belgiumban.

Egyik budapesti nagykereskedőczég a magyar kereskedelmi minisztertől felvilágositást kért az árúvédjegyek oltalmáról Belgiumban. A miniszter ennek folytán kijelentette, hogy az 1880. évi január 12-én Belgiummal kötött és az 1880. XXII. törvényczikkbe iktatott egyezmény értelmében az árukon vagy csomagolásokon alkalmazott, valamint a gyári és kereskedelmi védjegyek oltalmazása tekintetében Belgium és Magyarország között teljes viszonosság áll fenn, s így a belga alattvalók a védjegyek oltalma tekintetében Magyarország területén ugyanazokat a jogokat élvezik, melyeket a magyar törvények a saját nemzetbelieknek nyujtanak, és pedig tekintet nélkül arra, vajjon magában a belga törvényben biztositott oltalom terjedelme szűkebb, vagy tágabb körű-e, ennélfogva a belga alattvalók részére Magyarországon nyujtott oltalom teljesen független az őket Belgiumban megillető oltalomtól. Az idézett egyezmény alapján a belga alattvalók e törvényes oltalomban Magyarországon akkor is részesülnek, ha itt, az ország területén kereskedelmi vagy ipari teleppel egyáltalán nem bírnak.

A szükséglakások vize.

Az I. kerületi szükséglakásokat nemrég a promontoriutról a fehérvári-utra helyezték át, hol a helyiségek sokkal megfelelőbbek, csak az az egy hiányosság van, hogy a vízvezeték nincs bevezetve. Az I. kerületi előljáróság előterjesztést tett a tanácshoz, hogy ezt a szükséglakások lakóira nemcsak kedvezőtlen, hanem egészségtelen és tűzveszélyes állapotot szüntesse meg, mire a tanács utasitotta a mérnöki hivatalt, hogy a vizvezeték bevezetéséről azonnal gondoskodjék.

A központi pénztár költözködése.

A régi városházán levő hivatalok e héten kezdik meg az átköltözködést a Károly-kaszárnyába. Legelőször a központi pénztár a pánczélszobával hurczolkodik át, melynek legnagyobb bajjal jár a helyiségváltoztatása. A tanács vállalkozóval végezteti a munkát, ki azt 560 frt költségért hajtja végre. A legnagyobbik pénzszekrény az új pánczélszoba ajtaján nem férne be, azért ezt legelőször mindjárt átszállítják s a pánczélszoba ajtaját csak azután készítik el. A vállalkozó a nagy pénzszekrény helyett két kisebbet ad a pénztárnak kölcsön arra az időre, míg a nagy kassza után az egész pénztár átköltözködése végbemegy.

Megakadt transferálás.

Mindenek nagy örömére és a fővárosi tanács keserves bujára egy idő óta megakadt a transferálás — sajnos csak a VI. kerületben. A terézvárosi előljáróság jelentése szerint ugyanis az adóhátralékok fejében lefoglalt holmiknak az árverező csarnokba való szállítása költségeire rendelkezésére állott 1000 korona hitelösszeg az utolsó fillérig kimerült, s így költség hiányában az előljáróság a transferálást kénytelen volt megszüntetni. Kér azonban 800 korona pótlhitelt, a miből az év hátralevő ideje alatt kikerülnek a szállítások költségei, a túlkiadásokból pedig kár a fővárost nem terheli, mert hiszen az a befolyó *végrehajtási díjakból bőségesen visszatérül.* A remek új rendszer árát szépen megfizetik az adózó polgárok, különösen, ha elkótyavetyélik a holmijukat! A tanács a kért pótlhitelt engedélyezte is az előljáróságnak, annyival is inkább, mivel a főszámvevő már fedezetét is kijelölte a „végrehajtás útján lefoglalt ingók fuvarozása“ czímén az 1898. évi feleslegből, melyből még a 800 korona levonása után is 474,035 forint áll rendelkezésre.

Szocziálista egyesületek.

A fővárosi tanács a Budapesten fennálló szocziálista egyesületek működését gondos figyelemmel kiséri s ezért negyedévenként összeállítja azok teljes jegyzékét. Olyképen történik ez, hogy a ker. előljáróságok időnként bejelentik a saját területükön tapasztalt fontosabb körülményeket s az egyesületek körében előfordult változásokat. Az adatgyűjtés a tanácsnál ez idő szerint ismét folyamatban van. A II. ker. előljáróság a napokban bejelentette, hogy a kerületben csupán egyetlenegy szocziálista irányú egyesület működik, az is tulajdonképen egy hattyu-utczai vendéglőben levő nagyobbszabásu asztaltársaság, melynek „Egyenlőség“ a czíme. Ez az egyesület sajnálatos irányú működését elég nagy agilitással folytatja.

A főváros és a telefonigazgatóság.

A budapesti távbeszélő hálózat igazgatósága felterjesztést intézett a kereskedelmi miniszterhez, hogy azokat a tarthatatlan állapotokat, a miket a fővárosi tűzjelzővezetéknek a telefonhálózat sodronyaival való minduntalan összekeveredése idéz elő, sürgősen szüntesse meg. Az igazgatóságnak ugyanis többször támadtak már apró konfliktusai a fővárosi tanáccsal az összekeveredett drótok miatt. Igy legutóbb a tűzoltó-főparancsnokság panaszt tett a tanácsnál, hogy a retek-utczai tűzjelző vezetéket az igazgatóság jogtalanul lefoglalta a telefon czéljaira. A tanács kérdésére a telefonigazgatóság erre vonatkozólag most azt a felvilágosítást adta, hogy az állami telefon támasztékaira szivességből engedték meg annak idején el helyezni a kérdéses vezetéket; s mikor annak tűzjelző-működését megszüntették, róla senki nem gondoskodott többé, a telefonigazgatóság pedig felhasználta a főváros erdészeti hivatala távbeszélő állomásának berendezésénél, — a felszólítás következtében azonban azt a tanácsnak ismét rendelkezésére bocsájtja. Mindezeknek a zavaroknak pedig egyéb oka nincs, mint hogy a tűzjelző vezetékeket rendesen belekeverik a telefonhálózatba, a minek mielőbb véget akar vetni az igazgatóság az említett felterjesztésével.

Művirágkészítés az iskolákban.

A tanács Szirmay-Mészáros Jusztinának megengedte, hogy a fővárosi iskolákban a művirágkészítést, mint rendkívüli tanfolyamot heti egy-egy órában, az 1899—1900. évi iskolai időszak alatt taníthassa. A tandíj a különleges oktatásért havi egy forint, kötelezte azonban a tanács a tanítónőt, hogy a tanításhoz szükséges anyagot az összes tanulók részére ő szolgáltassa, valamint megfelelő arányban ingyenes növendékeket is fogadjon el.

Hivatalos hirdetések.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros polgármestere a kerületi elüljáróságokhoz ujonnan szervezett s az altiszti létszámhoz tartozó huszonnyolcz, egyenként 540 frt évi fizetéssel, 200 frt évi lakpénzzel, nyugdíjjogosultsággal és három izben 50—50 frt, a nyugdíjha is beleszámítandó ötödéves korpótlékkal javadalmazott egészségőri állásra ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Felhivatnak tehát mindazok, akik a jelzett állások egyikét elnyerni óhajtják, hogy erre vonatkozó szabályszerűen felbélyegzett pályázati kérvényüket a származásuk, életkoruk, magyar állampolgárságuk, előéletük, az elméleti és gyakorlati képzettségük, eddigi alkalmaztatásuk s ezenfelül a székesfővárosnál rendszeres alkalmazásban nem álló folyamodók az egészségi állapotuk (hatósági orvosi bizonyítvány) igazolására szolgáló okmányaikkal tüzetesen felszerelve s a székesfőváros polgármesteréhez czímezve (IV. ker., régi városház I. em. 18. a. sz. a.) *1899. évi szeptember hó 30-ik napjának déli 12 órájáig* okvetlenül nyujtsák be, mert később érkező kérvények egyáltalában nem fognak figyelembe vétetni.

Megjegyeztetik, hogy az olyan pályázók, akik magyar állampolgárságukat nem igazolják, akik életük 18. évét még be nem töltötték, vagy a törvényes életkort (40 év) már meghaladták és sem a székesfőváros szolgálatában rendszeres álláson még alkalmazva nincsenek, sem pedig korengedélylyel nem bírnak, továbbá akik kérzényeiket a szükséges okmányokkal a legpontosabban fel nem szerelik: egyszerüen vissza fognak utasíttatni.

Budapest, 1899. augusztus 22.

Matuska, s. k., h. polgármester.

Hirdetmény.

A székesfőváros tanácsa a X. kerületi minta (homok) szőlőtelep ez évi szőlőtermését fajonként és táblánként, vagyis részletekben nyilvános árverés útján a kikiáltási áron felül legtöbbet igérőknek eladni határozván, ezennel közhirré tétetik, hogy az árverés *folyó évi szeptember hó 22-én (pénteken) délelőtt 10 órakor* a helyszinén (X. kerület, Kőbánya: Maglódi-út, villamosvasuti megállóhely) a következő feltételek mellett

fog megtartatni. 1. Az eladás tőről történik. Vevő a korán érő vörös borfajokat (tehát a kadarka és Otthelo kivételével mind), úgyszintén a csemegefajokat a megvétel, illetve árverés napjától október hó 8-ig bármely napon leszüretelheti, s illetve ezen határidőn belül köteles is leszüretelni, a többi fajokat pedig az árverés napjától, illetőleg az ezen fajoknak megfelelő érése szerint, a szőlő- és gyümölcsgazdasági intéző megállapitott határnaptól számított 1—5 napok alatt, az intéző közbejötte mellett leszüretelni tartozik. Ha a szübetelés megkezdetett, azt megszakitás nélkül folytatni s teljesen befejezni kell. 2. A leszüretelendő szőlőtermés fajonként hozzávetőleges mennyiségben a következő:

I. *Fehérbornak való:*

1.	mintegy	80	mmázsa	mézesfehér,	kikiáltási ára	12 frt.
2.	„	140	„	rakszőlő,	„ „	12 „
3.	„	80	„	hosszúnyelű	„ „	12 „
4.	„	15	„	piros veltelini	„ „	12 „
5.	„	40	„	olasz rizling	„ „	12 „
6.	„	35	„	slankamenka	„ „	10 „
összesen:		390	métermázsa.			

II. *Vörösbornak való:*

7.	mintegy	40	mmázsa	nagyburgundi,	kikiáltási ára	12 frt.
8.	„	100	„	kadarka	„ „	12 „
9.	„	20	„	cabernet franc	„ „	12 „
10.	„	20	„	merlot	„ „	12 „
11.	„	20	„	otheló	„ „	12 „
összesen:		200	métermázsa.			

3. Az átvétel a X. ker. előljáró s a szőlő- és gyümölcsgazdasági intéző jelenlétében a leszüretelt szőlő megmázsálása után történik, mely alkalommal a vételár is a X. ker. előljáró kezéhez fizetendő. 4. Minden árverező a faj szerint meghatározott kikiáltási ár szerint a menyiségnek megfelelő összeg 10% azaz tiz százalékát bánatpénzül az árverés megkezdése előtt, az árverő bizottság elnöke kezéhez letenni tartozik. 5. Az éretlen szőlőt a vevő leszedni nem köteles, de az érettet az általa megvett szőlő táblájában egészben és gondosan köteles leszedni. A termés az árverés napjáig Deák Tamás szőlő- és gyümölcs gazdasági intézőnek történt bejelentés után, annak felügyelete mellet bármely napon reggeltől estig megtekinthető.

Budapesten, 1899. évi szeptember hó 11-én.

Pályázati hirdetmény.

A m. k. államvasutak I.-tolcsava—sárospataki vonalán kiépitendő Bodrog-Olaszi állomáson, a felvételi épület, külön álló árnyékszék, állomási kút, árúrakodó, árúbódé, egyszerü váltó őrház s a hozzátartozó melléképület és kút létesitésének biztosítása czéljából ezennel nyilvános versenytárgyalás hirdettetik. A beépitendő terület kereken 238 m.

Ezen épitményekre vonatkozó tervek, az ajánlati költség számítás, a szerződés és ajánlat mintája, úgyszintén a pályázat feltételei a miskolczi üzletvezetőség pályafentartási és épitési osztályában (Szemere-utcza 29. sz I. em. 26—28. sz.) a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

E pályázatra vonatkozó ajánlatok 1899. évi szeptember hó 20-án déli 12 óráig alulirott üztetvezetőség általános osztályánál nyujtandók be.

Az 50 kros bélyeggel ellátandó ajánlat és a hozzátartozó mellékletek ivenként 15 kros bélyeggel felszerelve pecsételt borítékban következő czimzéssel látandó el: 20258/99. sz.-hoz Ajánlat Bodrog-Olaszi állomás épitéséhez szükséges magas épitményi munkák előállitására.

A pályázat határidejét megelőző napon, vagyis 1899. évi szeptember hó 19-én déli 12 óráig 400 frt, azaz Négyszáz forint biztositék teendő le a miskolczi üzletvezetőség gyüjtőpénztáránál, akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban.

Az értékpapirok a budapesti tőzsdén f. évi szeptember 19-én jegyzett árfolyam 90%-ával számittatnak, de soha névértéken felül.

A tárgyalás alapjául csak idejekorán beérkezett irásbeli ajánlatok szolgálhatnak. Távirati ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

A beérkező ajánlatok felett gyakorlandó szabad döntést a m. k. államvasutak miskolczi üzletvezetősége tartotta fenn magának

Miskolcz, 1899. szeptember hó 10-én.

Az üzletvezetőség.

Magyar kir. államvasutak igazgatósága.
114.417/99. C. IV. szám.

Uj személy és podgyász díjszabás életbeléptetése a Brassó—Háromszék h. é. vasuton.

A magy. kir. államvasutak igazgatóságától nyert értesülés szerint f. é. oktober hó 1-én ezen vasuton uj személy és podgyász díjszabás lép életbe, mely által az 1892. évi november hó 1-én életbelépett díjszabás érvényen kivül helyeztetik.

Ezen díjszabás a magy. kir. államvasutak díjszabás elárúsító irodájában (Budapest, Csengeri-utcza 33. sz.) 20 fillérért kapható.

Budapest 1899. augusztus 14.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

Magyar királyi államvasutak igazgatóság.
112,749. C. IV. szám.

A csaba—orosházai, csaba—gyomai és orosháza—gyomai viszonylatok uj vonalszakasz beosztása.

A magy. kir. államvasutak igazgatóságától nyert értesítés szerint f. évi szeptember 15. kezdve Gyoma és Orosháza állomásoknak Csaba állomással való személy forgalmában, távolságiforgalom 1-sö vonalszakaszának megfelelő menetdijak helyett a 2. távolsági forgalmu 5. vonalszakaszának megfelelő menetdíjak helyett, a 4. távolsági forgalmu menedíjak lesznek fizetendők.

Budapesten 1899. július 26-án

Az igazgatóság.

80 kr. Minden órajavitás 3 évi jótállás mellett **80 kr.**

Reisz. F. műórás és ékszerésznél

IX., Soroksári-utcza 14. sz.

Órák és ékszerek dús választékban.

Vidéki javitások pontosan eszközöltetnek.

Tisztviselők kedvezményben részesülnek.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI:

VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:
IV., Koronaherczeg-utcza 11.

Budapest egyedüli szakszerű intézete.

A fehérneműek tisztításra saját kocsijainkon háztól elvitetnek és haza is szállittatnak költségmentesen.

Saját varroda a fehérneműek kijavítására.

„HATTYU"

Gőzmosóda és művasaló-intézet

Budapest, Óvoda-utcza 19.

Elvállal legszebb kivitelre fehérnemű-mosást és vasalást **magánosok, szállodások, kávések, vendéglősök és üzletek** részére.

A n. é. közönség szives pártfogásáért esd.

Vidéki megrendelések pontosan s lelkiismeretesen eszközöltetnek.

Sebestyén és társa

Telefon:
„Hattyu-mosóda".

A mosás minden kem vegyszerek nélkül történik.

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntőde és gépgyár részvény-társulat Budapesten.

A vas- és aczélöntés, valamint a gépgyártás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb speczialitásai:

hengerszékek és malomberendezések,

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártó gépek,

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasúti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészitő gépek, úti hengerek, kőtörő-, zúzó- és apritógépek,

Mechwart-féle forgó gőzekék.

Elektromos világítás és erőátvitel
egyirányú, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhúzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos fúrógépek, elektr. darúk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.

Városi iroda · **Kossuth Lajos-utcza 18.**

Telefon: 60—25. szám.

PÁLINKA-, LIKŐR-, RUM- ÉS COGNAC-GYÁR.

GRAUER MIKSA

cs. és kir. udv. szállító.

Alapittatott 1852 évében.

Budapest, VIII. ker., Kerepesi-út 45. szám.

Depôt: az udvarban jobbra — saját házban.

Fiókuzlet: VII. ker., Miksa-utcza 3. szám saját házban.

Legfinomabb teák és franczia cognac nagybani raktára.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. szeptember 25. 35. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Szabó Károly.

Két esztendővel ezelőtt bombaként hatott az a hír, hogy a fővárosban több mint 10,000 iskolakerülő csatangol. Ezt az állítást a királyi tanfelügyelő koczkáztatta meg a statisztikai hivatal hozzávetőleges számításai alapján. A hír hatása alatt elementáris erővel tört ki a közönség panasza, vádolván a tanácsot mulasztással, az iskolaigazgatókat részrehajlással, kegyetlenséggel és esküdöztek, hogy az iskolakötelesek felét a gazdag főváros díszes iskoláiból — szegénységük miatt — zárják ki.

Jogosan hihette mindenki, hogy a főváros népoktatás ügye erősen hátramaradott, s a tehetős társadalmi osztályok érdekén kívül más egyebet nem szolgál. A tanács megdöbbenve a panaszok özönétől, tehetetlenül állott szemben a közönség követeléseivel. Tehetetlenségét fokozta az a körülmény is, hogy a tanügyi osztály vezetésében változás állott be, a mennyiben a régi vezető eltávozott, az ujat pedig, még csak akkor keresték. És 1898. deczemberben Szabó Károly, a VI. ker. előljárója jutott tanácsosi minőségben az ügyosztály élére. S ma, megválasztatása után alig egy esztendőre, a főváros tanügyi helyzete ellen nincs többé panasz, a közönség, a tanító személyzet osztatlan megelégedéssel és megnyugvással tekint a tanügyek új vezetőjére.

E hirtelen fordulatnak nem korszakot alkotó reformok az okai. De az ujítások, a melyek egy év óta a főváros tanügyében történtek, kivétel nélkül a gyakorlati élet követelését elégítik ki és általánosan érzett szükséget pótolnak. Hatalmas reformokra a főváros mai pénzügyi helyzetében gondolni sem lehet, de arra szükség nincs is. Községi iskoláinkban nyolczvanezer tanköteles gyermek nyer oktatást, s ennek ellátása évenkét 4 millió forintba kerül. A községi rendes háztartás egy negyed része ez az összeg, a melynek czélszerű beosztása és felhasználása, magában véve is, erős kezet, okos, széttekintő és a dolog mélyére látó főt igényel.

A tanügyi osztályban 1898-ban történt változás nem okozot felfordulást a főváros tanügyében. A népoktatás nagy gonddal megvetett alapját az új vezető szerencsés és tapintatos kézzel gyakorlati módon építette tovább és emelte rövid egy esztendő alatt arra a magaslatra, a melyen ma áll. Az iskolaigazgatók ellen emelt panaszokat szigoruan és mégis mindeneknek a megelégedésére intézte el; büntetett, a hol föltétlenül szükség volt reá, — de megkegyelmezett azoknak, — a kik inkább a körülmények kényszerítő hatása alatt botlottak meg. A megrendszabályozás nem sértett senkit, sőt egyként emelte a tanács és a tanítói kar tekintélyét.

Általánosságban ismeretes volt, hogy egyes igazgatók az iskoláknak kiosztott fűtő anyagot magánczélokra használták föl, a miből a főváros tetemes károkat szenvedett. Hangos volt a megbotránkozás s mégis, a mikor köztudomású lett a fűtőanyag kezelésére készült szabályrendelet, a kedélyek lecsillapodtak, megnyugodott mindenki abban, hogy visszaélés ezután nem történhetik, a multat egyszerűen megbocsátották.

Kifogásolták a községi iskolák alacsony nivóját. Hogy a kifogásokat eloszlathassa, előállott a szakfelügyelet tervével. Az összes elemi oktatásra, a tanterv czélszerű beosztására, a tanítók választásánál a minősítés megítélésére, s a már működő tanerők képességeinek megbirálására lett volna hivatva a szakfelügyelők intézménye. A törvényhatóság tetszéssel fogadta az eszmét, de megvalósítását — költségkimélés miatt — elhalasztotta.

Az ipariskolai oktatás az elmult esztendő óta szakszerű irányba terelődött s bár lassan, de fokozatosan és örvendetesen fejlődik.

A népoktatásügy terén elévülhetetlen érdemet szerzett azzal, hogy minden jelentkező iskolakötelesnek föltétlen fölvételt biztosított. Ezzel az intézkedéssel az iskolakerülést egy-

szerűen megszüntette. A kevés számú kisded-óvóiskola is régóta panasz tárgya volt; a kisdedek nagyrésze egyáltalán nem juthatott iskolába, s az iskolák szaporítására — a jelen pénzügyi viszonyok között — nem is volt kilátás.

Az iskolahiányon úgy segített, hogy a gyermekeknek nagyobb számban való fölvételét elrendelte, a mit azzal tett lehetővé, hogy párhuzamos óvóiskolákat állított fel.

A tanügy terén minden vonalon szigoruan takarékos, de legfőképp az iskolák építésénél. Egyszerű, a czélnak megfelelő, praktikus és olcsó épületeket emel, s nem annyira a külső díszre, mint inkább arra törekszik, hogy alkalmas és mégis modern hajlékot adjon. Ezekkel az újításokkal máris sok ezer forintját takarította meg a fővárosnak.

A tanszemélyzet kijelölésénél és megválasztásánál igazságos és pártatlan. Az egyetlen befolyás reá: a jobb és magasabb képesítés, a mely előtt mindenkor meghajol. Szives, lekötelező bánásmódjáért nemcsak mostani állásában környezik szeretettel és tisztelettel, hanem a közszeretet tárgya volt akkor is, a mikor a X-ik kerületben, majd később a VI. kerületben előljáró volt.

Tisztviselői működése mindig bizalmat keltő volt, de az a buzgó, lankadatlan fáradozás, a melylyel mostani állásában dolgozik, egyúttal biztosíték arra, hogy a főváros népoktatásügye mindenkor példaképül szolgálhat az országos népoktatásnak.

A lakhatási engedélyek reformálása.

A fővárosban körülbelül mindazok építkeztek már, a kik közel állanak a főváros törvényhatóságához, másszóval — a tömeges építkezések végére jutottunk, anélkül, hogy a hatóság az építések terén előfordult visszaéléseket megszüntetni törekedett volna. A hatósági közömbösség az oka a fővárosban divó szerencsétlen építkezési rendszernek, a hatóságnak majdnem szándékos vaksága az okozója annak a töméntelen sok rossz lakásnak, a mely a főváros területén található.

Talán éppen azért, mert nagyobb szünetre van kilátás az építkezésekben, megmozdult a hatóság és reformálja a lakhatási engedélyek kiadását. Ebben a törekvésében állítólag az a czél vezeti, hogy az építkezést hosszabb és helyesebb időszakra terelje és a közönségnek szárazabb, egészségesebb lakásokat biztosítson. Meg akarja szüntetni az építésügyi szabályzatnak azt a könnyen kijátszható intézkedését, hogy a „két- vagy többemeletes házat abban az évben, a melyben tető alá jutott, használatba venni nem szabad". Ezt a rendelkezést ugyanis az építkezők állandóan kijátszották. A spekuláczióra épülő nagyobb házak gazdái arra törekedtek, hogy mennél kevesebb intercaláris kamatot veszítsenek. Az építkezést rendesen öszszel kezdték, deczemberben tető alá hozták, februárban kiadták a lakásokat.

Tömérdek visszaélés és még tömérdékebb rossz, vizes lakás ennek az eljárásnak a következménye. A közönség, a mely keserves pénzén kívül egészségével fizette meg a spekulácziónak ezt a hatóságilag tűrt fattyúhajtását — hasztalanul panaszkodott.

A kerületi választmányok hiába intéztek kötetekre menő memorandumokat a tanácshoz, panaszuknak nem lett eredménye, de ime, végre ennek a hosszúnak is vége akadt. A tanács új paragrafust illeszt az építésügyi szabályzatba és megreformálja a lakhatási engedélyek kiadását. Az új paragrafus így szól:

> A lakházak használatbavételének időpontjára nézve zsinórmértékül szolgál, hogy
>
> *a)* Földszintes és emeletes lakóházakban a lakhatási engedély azon évben, melyben az építkezés kezdetét vette, november hóra csak az esetben adható meg, ha az épület május hó végével tető alá jutott.
>
> *b)* Két és ennél több emelettel biró lakóházak ugyanazon évben, melyben építkezésük kezdetét vette, használatba nem vehetők. Ilyen lakóházakra a lakhatási engedély az alapozás megkezdésétől számitva 11 hó leforgása után csak az esetben adható meg, ha az épület megkezdésének évében az első emeleti egyenletig felfalazott és a megkezdést követő évben május hó végeig tető alá jutott. — A most említett lakóházakra nézve azonban, a mennyiben azok csak november hóban kezdetnek meg, azokra a megkezdést követő évben lakhatási engedély nem adatik.
>
> *c)* November hó 15-étől május hó 1-éig terjedő időszakban lakóházakra lakhatási endedély ki nem adható.

Ez tehát meg volna, de most arra vagyunk kiváncsiak, még pedig türelmetlenül kiváncsiak, hogy mikor veszi elő a tanács a lakásbér-szabályzatot s mikor szánja rá magát arra, hogy ezt a százezrektől panaszolt, ezernyi visszaélésre alkalmas monstrumot megszünteti s helyébe új, humánus és a lakó érdekeire is kiterjeszkedő szabályrendeletet alkot.

Jóváhagyott alapítvány.

Frohner János volt budapesti és bécsi szálló-tulajdonos végrendeletében a budapesti pinczér-egyesület javára 5000 frtos alapítványt tett. Az egyesület az alapító oklevelet elkészítette s azt ma a belügyminiszter is jóváhagyta. E szerint az egyesület az 5000 forinton koronajáradék kötvényt vásárol s annak 4%-os kamatjövedelmét mindaddig a tőkéhez csatolja, míg az alapítvány tőkéje, melyből a hagyatéki illetéket kell kifizetni — ismét 5000 frtra egészítődik ki. Ekkor aztán a kamatokat évenként egy-egy becsületes, szorgalmas és józanéletű pinczérnek adományozzák, hogy ennek segítségével üzletvezetői állást nyerhessen, vagy önállóvá lehessen. A kamatokra minden év február havában hirdetnek pályázatot, s mindenkor junius 7-én, az alapítványt tevő elhalálozása fordulóján adják ki a jutalmat, s ugyancsak az ő emlékére a tőkét mint „Frohner-alapot" fogják kezelni.

A kis akarnokok.

— Levél a szerkesztőhöz —

Kijelentem önnek, kedves szerkesztő úr, hogy az irás mestersége nem kenyerem. Csak olvasni szoktam, olvasni szeretek, irni még akkor sem irok, ha muszáj. De most, hogy véletlenségből a 63.909/98. VI. számu tanácsi határozat a kezembe akadt, annak elolvasása után egy — a muszájnál is nagyobb kényszerűség: a kiváncsiság késztet ennek a levélnek a megirására.

A notorius határozat annyi mindenféle a fővárosra nézve életbe vágó újitások létrehozását tervezi, a mennyi nem egy esztendőre, hanem ötvenre is elegendő reformul szolgálhatna. A határozat azonban annyira imperativ és komoly, hogy szinte minden kételyt kizár a tekintetben, hogy a tisztelt tanács az elrendelt újitásokat tényleg meg is valósitotta. Minthogy azonban én ezekről az újitásokról még eddig semmit sem olvastam, engedje meg kedves szerkesztő úr, hogy nagyrabecsült lapjában néhány nem éppen fölösleges kérdést intézzek a polgármester úrhoz, mint a határozat aláirójához, abban a reményben, hogy ő adhat legilletékesebb választ az én kérdéseimre.

És most a kérdések:

Tettek-e az összes ügyosztályok legkésőbb a folyó évi április 1-ig jelentést arról, hogy már a folyó évben, de a jövő évtől kezdve bizonyosan, miféle megtakarításokat lehet a közigazgatás keretében elérni?

Indítottak-e tárgyalásokat az állami anyakönyvi hivatalok fentartására kapott állami segély felemelése iránt?

Hol van az a legrövidebb idő alatt közgyülés elé terjesztendő felirat, melyben a fővárosi törvény revizióját a belügyminiszternél megsürgeti?

Mi az eredménye annak a vizsgálatnak, a melyet a polgármester úr a Duna-jobbparti temetők házikezelésénél végzett és mit tartalmaznak az erre vonatkozó javaslatai?

Hogyan szól az a sürgős felterjesztés, a melylyel a közgyülés a közmunkatanácsot akarja a földszinéről eltörölni?

Mi az eredménye azoknak a tárgyalásoknak, a melyeket azért indítottak (ha indítottak), hogy az állam a katonai igazgatási teendők ellátásáért és az állami adó kezeléséért megfelelő hozzájárulást adjon?

Miért nem tárgyalja a közgyülés azt a feliratot, a melyben az állami kezelésben levő különböző vállalatoknak községi adó fizetésére leendő kötelezése végett fordulnak a kormányhoz?

Mikor teszik meg azokat az előzetes intézkedéseket, a melyekkel az 5%-os iskolai adót 1900. január 1-én életbe léptetik. Ugyancsak itt kérdem, mi van a pezsgő, játékkártya és a magánfogatok községi adó ügyével.

Miután azt gondolom, hogy a kérdéseimben foglalt újitásokat a tanács komolyan tervezte és távol állott tőle az a szándék, hogy hangzatos programmal felültesse a közönséget, megengedem magamnak azt a reményt, hogy a polgármester úr a törvényhatóság szine előtt fogja válaszát elmondani.

Kiváló tisztelettel
S. S.
adófizető.

60,300 frt többlet.

60,300 forinttal kerülnek többe a fővárosnak az 1899/1900. tanévben az eleminél magasabb iskolák. Ez a tehertöbblet természetes arányban áll a lakosság szaporodásával, de nem áll arányban a teherviselési képességgel. Legutóbb kimutattuk, hogy a községi reáliskolák 167,000, a felső kereskedelmi iskolák 104,000, a felsőbb leányiskolák 55,000 forintba kerültek. Ez a szám most 60,000 frt többlettel emelkedett, szemben azzal a csökkenéssel, a mely a főváros bevételeiben majd minden téren mutatkozik.

Éppen ez az elkeseredett állapota a financziális helyzetnek okozza azt, hogy a törvényhatóság minduntalan el akarja magát határozni a nagy teherrel járó felsőbb iskolák megszüntetésére. Mi már kezdettől perporreskáltuk ezt a szándékot. A fővárosnak szüksége van ezekre az iskolákra. A lakosság nem nélkülözheti őket. A tanulókat nem lehet a fővárosból kizavarni, tanáraikat nem lehet elcsapni, de a józan megoldás nem is mutatja ezt az utat.

Azok az áldozatok, a melyekét a főváros népoktatására fordítunk, busásan megtermik gyümölcsüket s a fővárosnak önmaga iránt való kötelessége az, hogy a maga alapitotta iskolákat, a legnagyobb erőmegfeszitéssel is, fentartsa. Másrészt pedig az állam kötelessége, hogy könnyitsen a községnek azokon a terhein, a melyeknek viselésére csak a közművelődés érdekében vállalkozott. Az államnak kötelessége belátni, hogy ez a vállalkozás a község erejét túl nem haladhatja. Pedig ma már túlhaladja. S itt az idő, hogy a főváros félretéve minden szerénységet — ne csak kérjen — hanem követeljen segitséget azokra az iskolákra, a melyeket fentartani az államnak lenne kötelessége. Ne az iskolák megszüntetésén törje a fejét, hanem befolyásos elemei útján annyi segitséget eszközöljön ki az államtól, a mennyivel az iskolákat gondtalanul fentarthatja.

Mult héten terjesztette be a közoktatási ügyosztály az eleminél magasabb iskolákra vonatkozólag a végleges beosztást. Igen érdekes képét mutatja ez a főváros folyton fejlődő közoktatásügyének és csak sajnálnunk kell, hogy az előző évek statisztikája összehasonlitás czéljából nem áll rendelkezésünkre.

A községi főreál-, felső kereskedelmi, felsőbb leány-, női ipar- és polgári iskolákban a folyó tanév elején megtörtént beiratások eredményéhez képest az osztályok állagában többrendbeli változás állott elő; osztályszaporitásra azonban csak a polgári iskoláknál volt szükség; még pedig úgy a polgári fiú-, mint leányiskoláknál 8—8, összesen 16 új osztályra.

Az összes osztályok száma a mult tanévihez viszonyitva a következő képet mutatja: két főreáliskolában 24 osztály tavaly s ugyanannyi az idén 1078 tanulóval; a három felső kereskedelmi iskolában tavaly is, az idén is 21 osztály 851 tanulóval; a két felsőbb leányiskolában tavaly is, az idén is 12—12 osztály 487 tanulóval; a női ipariskolában 2 osztály 47 tanulóval; a hat polgári fiúiskolában 66 osztály 3298 tanulóval (tavaly 58 osztály 2854 tanuló); tiz polgári leányiskolában 99 osztályban 4940 tanulóval (tavaly 91 osztály 4538 tanuló).

A megszaporodott tanitási teendők ellátására a főreál-, felső kereskedelmi és felsőbb leányiskolákhoz 14 polgári és elemi iskolai tanitót és tanitónőt, a polgári iskolákhoz pedig 17 elemi iskolai tanitót és tanitónőt kellett szolgálattételre áthelyezni, valamint 13 okleveles tanárt óradijas minőségben teljes óraszámmal alkalmazni. A felső kereskedelmi iskoláknál az ideiglenesen

alkalmazott tanerők illetményeire és óradíjakra 8020 frt, a felsőbb leányiskoláknál ugyanezen czélra 3480 frt, a polgári iskoláknál az ideiglenesen alkalmazott tanerők díjazására 29,360 frt, óratöbblet-díjakra pedig 19,440 frt utalványoztatott ki a mai napon olyképpen, hogy az ideiglenes személyzet fizetése (nagyon helyesen) a nyári hónapokra is kijár. A jövő 1899—1900. tanév többletkiadása tehát a középiskoláknál: 60,300 frt.

Változások a közuti vasutaknál.

Átszállás a villamosokon. A budapesti villamos városi vasut részvénytársaság, a budapesti közuti vaspályatársasággal egyetértve, régóhajtott és a közönségnek kedves reformot valósitott meg: október elsején mind a két villamos vasuton megnyilik a kölcsönös átszálló forgalom. Mindnyájan utazunk villamoson és igy mindnyájan örömmel veszszük a két társaságnak azt a hivatalos értesitését, hogy ezentul a következő villamos állomásokon át lehet szállni: a Nagykörut és a Kerepesi-ut keresztezésénél; a Nagykörut és az Üllői-ut keresztezésénél; a Kalvin-téren; a Boráros-téren és a Váczi-körut és a Podmaniczky-utcza keresztezésénél. A viteldij is módosul némiképp ezzel az üdvös reformmal és pedig ekképen:

A nyugati pályaudvartól vagy a Boráros-térről a Nagykörúton és Kerepesi-uton át a Városligetig, Arénáig, Százházig, józsefvárosi teherpályaudvarig vagy Nemzeti Szinházig 10 kr. A nyugati pályaudvartól a Nangykörúton és Üllöi-uton át a Ludoviceumig vagy a Kalvin-térig 12 kr. A Népszinháztól a Nagy-körúton és az Üllői-uton át a Ludoviceumig vagy a Kalvintérig 10 kr. A Boráros-térről a Nagy-körúton és az Üllői-uton át a Ludoviceumig 10 kr. A Baross-utczán és a Kalvin-téren át a Károly-kaszárnyáig vagy a Közvágóhidig 10 kr. A nyugati pátyaudvartől a Nagy-körúton és a Soroksári-utczán át a Közvágóhídig 12 kr. A Népszinháztól a Nagy-körúton és a Soroksári-utczán át a Közvágóhidig 10 kr. Az Akadémiától az úgynevezett Podmaniczky-utczai vonalon és a Váczi-körúton át a Kossuth Lajos-utczáig 10 kr. A Városligetből a Podmaniczky-utczán és a Váczi-körúton át a Kossuth Lajos-utczáig 12 kr.

*

Zóna a földalatti villamoson. Október elsejétől kezdve lép forgalomba a másik reform, ami szintén a főváros közönségének egyik régi kivánsága az, hogy a földalatti villamos vasut vonalát két szakaszra osztotta és vonalaira október elsejétől kezdve hatkrajczáros zónajegyet ad ki. Az új beosztás szerint a földalatti villamos vasut zónája a Gizella-térről az Oktogonig és onnan a végállomásig terjed. A két végállomás között a régi tizkrajczáros tarifa marad érvényben. A vállalat ezenkivül tizenkét utazásra érvényes jegyfüzetet ad ki, amelynek az ára egy forint. Ez a jegyfüzet az egész vonalra érvényes lesz.

A szegényügyi közigazgatás.

A XIX-ik századot nemcsak a nagy felfedezések, gőz- és villany, de talán még több joggal a valódi humanismus teszi jellemzetessé. Soha állam, soha társadalom annyit nem törődött az emberi nyomor enyhitésével, mint éppen az anyagelviség eme korszaka; mintha csak a létért való igen nagy, az eddiginél sokkalta nagyobb küzdelem káros hatásait akarnók csökkenteni! Maga a század legnagyobb embere, Bismarck is egy kis szocziális olajcseppet javasolt az államgépezet kerekébe, magánosok, testületek pedig hallatlan összegeket áldoznak mindennemű humánus czélokra. És az eredmény mégis az, hogy a tömegnyomor egyre csak fokozódik. Mi ennek oka pl. hazánkban, hol a székesfővárosban, de egyéb törvényhatóságoknál is külön közigazgatási szervek és alapok alkottattak az embernyomor leküzdésére?

Legnagyobb baj szerintünk az egységes törvényhozás hiánya. Dr. Ruffy Pál országgyülési képviselő Szabadkán e kérdést oly nagyszabásu és egy teljesen új téren mozgó beszédben fejtegette, hogy annak rövid reprodukcziját lapunk olvasói előtt is ismertetni akarjuk.

Ruffy szerint is a szegényügy, bár a közgazdasági és szocziálpolitikai kérdésekkel rokon, de nem oldható meg csak a humanizmus törvényei által.

Hazai törvényeink a szegényügygyel foglalkoznak ugyan, de azt megoldásra nem vezették. Első érdemleges szegényügyi törvényünk a nyilvános betegápolás költségeinek fedezéséről szóló 1898. évi XXI. t.-czikk.

Idáig nem rendelkezünk a „szegény“ fogalmának törvényszerű meghatározásával sem. A bélyeg- és illetékszabályok némileg körülirják ugyan, de nem adják a szegénység fogalmának szabatos meghatározását. De hiszen ily meghatározást még a külföld sem tudott eddigelé szabatosabban eszközölni.

A szegénység kritériuma a szerves társadalom szempontjából birálandó el. A jövedelem forrása: a vagyon és a munka; a ki ezen forrásokat teljesen nélkülözi, az szegény.

A szegényügynek és a munkásügynek egymásra való hatása kölcsönös. Az állam nem állhat meg a munkásvédtörvényeknél, hanem a munkaközvetitést a közigazgatási szervezetben rendszeresiteni kell. Ez irányban üdvösen fog hatni az 1898. évi II. t.-czikk 77. §-sa alapján kiadandó kormányrendelet.

De nemcsak a munkás, hanem az intelligens osztály körében is terjed a nyomor. Oka a túlprodukczió, mert mindenki értelmi pályára törekszik, azlatt az ipar pang.

Gyökeres szervezést igényel a cselédügy is, és örömmel üdvözölhető az e téren megindított társadalmi mozgalom, mely a cselédszolgálat közvetitését erkölcsös alapon, a szeretet oltalma alatt hivatott rendezni.

A szegényügy rendezésének kimagasló mozzanata a gyermekmentés, a csak nemrég tartott gyermekvédő-kongresszus nem egy új eszmét pendített meg, melyek gyakorlati megvalósitását várva-várjuk.

A szegényügyi igazgatást pedig olyképen kellene rendezni, hogy a szegényellátás kötelessége törvény által kimondatván, az intézményes szervezet szintén törvény által állapittassék meg, melylyel a jótékony-egyesületek szerves kapcsolatba hozassanak.

Mindezekkel pedig, a szenvedő embertársak érdekében, jó lesz mielőbb foglalkozni, mert *bis dat, qui cito dat!...*

A tűzoltóság a délutáni szinielőadások ellen.

A Magyar Szinház igazgatósága hétköznap délutáni előadásokat akar rendezni, egyelőre csak meghatározott kivételes alkalmakkor, jövő évben pedig minden csütörtökön. Az előadások engedélyezése iránt a fővárosi tanácshoz folyamodott, mely a tűzoltó-főparancsnokság véleményét hallgatta meg a dologban. A tűzoltó-főparancsnok jelentése a napokban érkezett a tanácshoz. A jelentés igen erősen ellenzi az újabb délutáni szinielőadások megengedését, mert a tűzoltók létszáma olyan kicsiny, hogy a mostani munkát is alig tudják a legnagyobb erőfeszítéssel elvégezni. A főparancsnok kijelenti, hogy a délutáni előadásokhoz tűzoltót kirendelni egyáltalán nem lenne képes, sőt kikel a szokásos nyilvános főpróbák ellen is, melyeket rendszerint 400—500 tőnyi közönség hallgat meg s valósággal rendes előadásszámba mennek, melyre a tűzoltókirendeltségeket épen úgy ki kell küldeni, mint az esti előadásokra. Ilyen próba 2—3 szinházban hetenként van s igy igen gyakran egyáltalán nem marad az állomásokon semmi tartaléktűzoltóság, sőt a készenlét is hiányos és elégtelen. A Flóragyár égése alkalmával történt, hogy a hajnali 4 órától szakadatlan munkában álló tüzoltókat kellett este a szinházba küldeni olyan szolgálatra, mely nem kimerült, törődött embert, hanem ugyancsak éber figyelmet és teljes odaadást kiván. Panaszkodik végül a főparancsnok, hogy a főváros a legutóbb kért 2 tiszt, 4 altiszt és 40 tűzoltó helyett csak felényi szaporitást rendelt el, minélfogva a tűzoltóság sokoldalu elfoglaltságának legközelebb már egyáltalán nem tud majd eleget tenni. Mindenesetre fontos a tűzoltó-főparancsnok panasza, azonban nem tételezzük fel a fővárosi tanácsról, hogy komoly művészi kérdéseknél ezt a szempontot mértékadónak tekinthesse. Talán még sem az itt a kérdés, hogy mit szól a tűzoltóság a szinházak fejlődéséhez, hanem ha valamely művészi czélt a hatóság helyesnek elismer — s ezzel kapcsolatban a szinielőadások szaporodását idézi elő, — egyszerűen gondoskodni kell a hozzátartozó mellékkörülményekről is. Ám szaporítsák a tűzoltóságot, vagy vegyék segítségül az önkéntes tűzoltó-testületet — erről a derék csapatról ilyenkor rendszerint hallgat a krónika, — a hogy legjobban tetszik, ehhez a nagyközönségnek semmi köze, de a főváros szinművészeti ügyeiben felmerült kérdések megoldását ne bizzák a tűzoltókra, mert ilyen joggal a szinház épen úgy megtehetné dramaturgnak — a jegyszedőt.

A kövezésről.

A kövezésre milliókat költ a főváros. De ezeket a milliókat olyan rosszul forgatja, hogy rosszabbul már képzelni sem lehet. A mi kövezésünkben nincs rendszer, s ennek oka: az a sok különféle érdek, a mely a kövezési rendszert, helyesebben rendszertelenséget dirigálja. Nyomósabb ok nélkül felbontják a kövezetet, hogy másikat rakjanak le és próbaképen a jót — rosszal cserélik fel. Két egyforma útvonal alig akad a fővárosban. Granit, asphalt (ez is több féle), trachit, keramit, fakoczkák — sorra váltakoznak. De váltakozásukban sincs rend, mert némely utczában két-háromféle burkolat is van.

Sokat hánytorgatjuk a lótenyésztést, s arra egyáltalán nem gondolunk, hogy épen a fővárosban, a hol a tehetősebb, vagyonosabb elemek tartózkodnak, rendes használatra lehetetlen jobb lovakat tartani, mert a rendszertelen kövezés a nemesebb fajtájú lovakat rövid idő alatt tönkreteszi.

Hogy miért ilyen rendszertelen a kövezés, arra valóságos okot alig tudnánk találni. Megtaláljuk azonban ezeket az okokat mihelyt egy kis fáradsággal a kulisszák mögé pillantunk.

Sajnos, a titkoknak napfényre való hozása, bizonyos mértékig minden esetben indiskrécio.

A jelen esetben is az. A tulajdonképeni — úgynevezett leleplezésektől tartózkodva — ezúttal csupán arra kivánunk rámutatni, hogy a kövezést nem esetről-esetre kiadott rendeletekkel, hanem szigoru törvényhatósági szabályrendelettel kell rendszabályozni. Ma a burkolatmilyenség fölött nagy részt azok határoznak, a kik mint szállitók, közvetetlenül érdekelt felek. Ők állapitják meg, hogy az esedékes utczában keramit vagy asphalt-e legjobb, vagy esetleg a gránit. Ők határozzák meg, mikor melyik utczát kell burkolni; és végre ők javasolják, hogy egyik vagy másik burkolatnemre, a főváros mennyit irányozzon elő.

Természetes, hogy ilyen gazdálkodás mellett a főváros hihetetlen összegeket fizet ki majdnem eredménytelenül.

De ezenkivül még egy másik nagy hibája van a mi kövezési rendszerünknek: az idővel való pazarlás. A főváros előre megállapitott közmunkaprogramm nélkül szűkölködik és sohasem tudja azt, hogy a következő esztendőben a különböző burkoló anyagok közül mennyire lesz szüksége. A mérnöki hivatal deczemberben terjeszti be a közmunkaprogrammot, a mely körülbelül márcziusban nyer végleges elintézést. Ekkor irják ki az árlejtést egy-két hónapos határidő mellett, a szállitandó anyagra. Ebben az árlejtésben, legalább eddig, sohasem mondották ki, hogy az anyagot csak gyáros vagy bányatulajdonos szállithatja. Szivesen fogadták a vállalkozó ajánlatát is, mert hisz az idő rövidsége miatt el kellett fogadniok azt, a mit ajánlottak. Hogy a rövid lejáratu szállitásnál 15—30 %-ot ráfizetnek, azzal nem törődtek.

Hasztalan volt máig minden törekvés, a mely ennek a rendszertelenségnek kiküszöbölését czélozta. A vállalkozók érdekszövetkezetének ellentállásán minden jobb sorsra érdemes törekvés, hajótörést szenvedett. A tanács nem emancipálta magát a külső befolyások alól, a törvényhatóság pedig nem törődött azzal, hogy a szavazók egy része részvényekkel érdekelt, s mint részvényes dönt a maga anyagi érdeke fölött.

Sajnos, ritkán történt meg, hogy ezek az urak a maguk kárára szavaztak volna.

Ennek köszönhető, hogy a főváros utczái, a kidobott milliók daczára rosszak, gödrösek, piszkosak. Ezt

a rendszertelenséget most, a költségvetés tárgyalása előtt, kell szóvá tenni. A főváros könyen segithet a bajon, ha a kőanyag-szállitásból kizárja a vállalkozókat. Az utóbbi időben egész sereg bányát vizsgáltatott a város és meggyőződhetett arról, hogy sokkal olcsóbban jut a burkoló-anyaghoz, ha közvetlenül a bányatulajdonosoktól szerzi be. Meg kell szüntetnie a gránit, asphalt és keramit privilegiumát szemben azokkal az előnyekkel, a melyeket a legujabban nyitott bazaltbányák, első helyen a nagydaróczi bazaltbánya, nyujtani tudnak.

A bazalt szilárdsága, tartóssága vetekedik a legjobb külföldi gránittal, olcsósága pedig messze föléje helyezi a gránitnak. A főváros tehát, a mikor legközelebb a közmunkaprogrammot tárgyalni fogja, a maga igazi érdekét tartsa szem előtt, ne engedjen a vállalkozók egyéni hasznot hajszoló törekvésének, közszükségletét ne esetről-esetre szerezze be, hanem a legmegfelelőbb minőségben évekre biztositsa magát közvetlenül a bányatulajdonosnál.

Villamos omnibuszok.

A villamosság a döczögő omnibuszok elől kifogja a fáradt lovakat. Az új korral elvesztünk egy régi közmondást és azontúl nem lehetünk többé olyan fáradtak, mint az omnibusz ló, mert az omnibuszt nem lovak húzzák. A villamos vasutakkal Budapest volt az első, tőle tanulta az egész Európa, a villamos omnibuszt pedig Berlinből kapjuk.

Legalább az omnibusz-társaságnak a fővároshoz benyujtott előterjesztése szerint — ugyanolyan kocsik járnak majd Budapesten is, mint Berlinben. A villamos omnibuszok terve kétségtelenül előrelépés a haladás utján. Igaz, sok mindenféle aprólékos majdnem hozzánk nőtt szokásból vetköztet ki benünket, de előnye tagadhatatlan. A mostani otromba, lassu és piszkos járművek helyett mindenki szivesen fogadja a gyors, tiszta, kényelmes automobil kocsikat. De mielőtt a főváros véglegesen megengedné a villamos omnibuszokat, föltételenül rendeznie kell a hajtásra vonatkozó kérdéseket. Ez idő szerint tömeges elgázolást csak a villamos vasutak végeznek, a melyeken sem megfelelő mentő-készülék, sem a kocsivezetőnél szükséges sebességmérő nincs alkalmazásban. A rendőr főkapitány ugyan — dicséretére legyen mondva — a villamos vasutak menetsebessége ügyében elégszer fordult intézkedés végett a tanácshoz, a mely azonban — ő tudja az okát miért, az előterjesztésekre nem reagált. Ez a része tehát a közlekedésnek a tanács lelkiismeretét terheli. A lófogatu kocsik hajtási módja azonban már a rendőrfőkapitány úr rovására esik. Mert az az őrült vágtatás, a hogyan nálunk a gummikerekü fiakker, a műhabarcsot szállitó vasszekerekkel versenyez: csakis Budapesten és Arizonában tapasztalható. Arizonában azonban azt a kocsist — a ki elgázol valakit — egyszerüen meglinchelik s ezzel tesznek eleget az igazságnak; Budapesten a gyorsan robogó fiakker láttára a a rendőr tisztelettel szalutál s hatalmas ökölcsapásokkal igyekszik magához téríteni a kerekek alá került szerencsétlent. Ezt a jó szokást, vagyis a hajtás korlátozását a rendőrség lanyhán végzi. S attól félünk, hogy a hajtás korlátozása előtt életbelépő villamos omnibuszok szaporitani fogják az elgázolásokat. A fővárosnak tehát szigorú kötelezettséggel kell ebben az irányban a társaságot megterhelni.

Ez ügyről egyébként a *Fővárosi Tudósító* ezeket irja:

A budapesti társaskocsi vállalat, vagy mint hivatalosan magát nevezi: „Fővárosi közlekedési vállalat“ folyamodott volt a fővárosi tanácshoz, hogy egyezzék belé, hogy az omnibuszok helyett motoros, magátuljáró kocsikat használhasson. A tanács elvben hozzájárult a kérelemhez, aggodalmai voltak azonban, hogy az automobilok közlekedési és közbiztonsági szempontból nem lesznek kifogástalanok, s azért, mielőtt a folyamodás érdemében döntött volna, felhivta a középitési igazgatót, hogy a motoros-kocsikat alaposan vizsgálja meg. E vizsgálat épen most folyik, midőn az „Egyesült villamossági részvénytársaság“ beadványt intézett a tanácshoz, melyben eszébe juttatja azt a sok szép szóbeszédet, a mi különösen a legutóbbi időben a magyar ipar pártolása tárgyában város-, sőt országszerte esett és megjelölt egy új teret, hol a sok frázist tetté lehetne varázsolni. Az elektrotechnikai ipar — a kérvény szerint — Magyarországon épen olyan fokán áll a fejlődésnek, mint a legtöbb külföldi helyen, s csak akarat kellene hozzá, hogy fejlődése a jövőben: pártolás útján biztosítva legyen. A tanács a magyar elektrotechnika érdekében a villamos vasutak berendezésekor mit sem tett, a rengeteg hasznot idegen, külföldi czégek rakták zsebre. Most itt van ismét az új, jó alkalom és félő, hogy megint csak kisiklik a magyar érdekek kezéből a haszon és vándorol külföldre, idegenek gyarapitására. A fővárosi közlekedési vállalat ugyanis *berlini* automobil-mintákat terjesztett be a tanácshoz, ilyeneket akar az omnibuszok helyett járatni. Ezek pedig nemcsak nem jobbak azoknál, a miket itthon is tudnak készíteni, hanem egyenesen rosszabbak; nehezek, lassuak és mázsás *vaskerekeik* tönkreteszik a legerősebb kövezetet. Berlinben nem is szabad, csak a makadámmal burkolt utakon használni. Arra kéri tehát a beadvány a tanácsot, hogy csak úgy engedje meg az omnibuszoknak motoros-kocsikkal való felcserélését, ha kötelezi magát a társaság, hogy kizárólag hazai gyártmányú automobilokat járat: még pedig könnyű, gummikerekes alkotmányokat, a melyekben öröm az ülés. Hivatkozik még a kérvény végül arra is, hogy ilyenféle kikötést már az omnibuszokra vonatkozólag is tett a főváros, a minek következtében a társaság 102 kocsija közül 68 hazai gyártmány és bizony különb a külföldinél, melynek nehéz, emeletes társaskocsijai tönkretették a régi omnibus-társaságot.

Az új omnibuszok accumulátorokkal ellátott villamos kocsik lesznek. Egy-egy kocsin két accumulátort alkalmaznak 44 elemmel, úgy, hogy a kocsi 20 kilométer utat tud megtenni. A leghosszabb útvonal azonban csak 5 kilométer s igy hó, vagy egyéb akadály miatt a közlekedésben zavar nem áll be. A kocsikat két végállomáson fogják árammal megtölteni. Az egyik az Aréna-úton — a másik Budán az Apród-utczában lesz. A kocsik engedélyezésére a mérnöki hivatal pártoló javaslatot adott be a tanácshoz.

A főváros millenniumi alapítványa.

A főváros közjótékonysági bizottsága mult heti ülésén foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy az egymilliós millenniumi alapítvány kamatainak közjótékonysági czélokra fordítandó fele részét milyen módon használják fel? E huszezer forintot tevő

összegből segítséget kért több budapesti jótékony-egyesület, úgymint a Márta-, Fehérkereszt-egyesület, Stefánia gyermekkórház, Polikliniha, Művelt nők otthona s még több más. A bizottság a tanács IX. közjótékonysági ügyosztályának indítványa alapján az egyesületek kérelmét mellőzte, mert arra, hogy ezek számottevő összegű támogatásban részesülhessenek, a kamatösszeg kevés. Ha a 20,000 frtot hat—nyolcz egyesület között szétosztanák, szétforgácsolódnék az egész összeg, anélkül, hogy valami, az alapítványhoz méltó nagyobb czélt hathatósan elérni, vagy legalább elősegíteni lehetne vele. Jövő évre azután a jótékony-intézetek, melyek a fővárostól különben is rendes segélyt húznak, olyan számban támadnák meg a rendelkezésre álló kamatokat, hogy őket csak némileg is kielégíteni sem lenne lehetséges. Ezért a közjótékonysági bizottság azt javasolja a tanácsnak, hogy a kamatokat a szegényházban tűrhetetlen ellátásban levő gyógyíthatatlan elmebetegek és hülyék megfelelő elhelyezésére fordítsa, olyformán, hogy őket a budai irgalmas rend ápolása alá bocsájtsa. Ilyen módon már az első évben mintegy 60—80 szerencsétlen ember ápolását biztosítanák és csakhamar lehetővé válnék végleges elhelyezésük régi kérdésének megoldása is, — Budapest pedig megszabadulna egyik szégyenletes állapotától, hogy ugyanis ezeknek a szerencsétleneknek a gondozásáról eddig soha semmiképen sem gondoskodott.

A korcsmapolitika.

Néhányszor többé-kevésbbé erősen kikeltünk a korcsma-alapitási politika ellen. Szégyenteljesnek tartjuk, hogy a főváros legfontosabb jövedelmi intézkedései — a korcsmaszerzésben merülnek ki. E nagyváros minden területén, Ó-Budától kezdve Rákosfalváig, számos kisebb és nagyobb korcsmát találunk, a melyek a főváros czimerével ékeskednek.

Megengedjük, hogy ezek a korcsmák egyéb józan gazdálkodási tényezők hijján, mindaddig dús bevételi forrásul szolgáltak, míg az élelmesebb és eszesebb magánvállalkozás, hasonló épitkezésekre nem adta magát. Ettől kezdve a hatósági korcsmák csúfos kudarczot szenvedtek a magánkorcsmákkal folytatott versenyben. Gerbeaud tönkre teszi Grubert, a ki bérleengedést kér, Doczauer a Ferencz József-hidnál roppant sokat árt a központi vásárcsarnok korcsmájának és egyáltalán a vásárcsarnoki korcsmák a többi hatósági korcsmákkal együtt, vendégek nélkül szükölködnek. A Corvin-téri Vigadó korcsmáira kötéllel kell bérlőt fogni, a hajdan országos hirü Redoutot a Royal tönkretette.

Ecce Vigadó! Annyi fiatal, bájos és szemérmes hajadon vágyainak netovábbja ma kopottan, rongyosan, lenézve és gazdátlanul áll, — enged az idő vasfogának — mert egykor büszke díszeit egymásután hullatja. A hatalmas, a hires Vigadó, mely két és fél millió forintot reprezentál, elvesztette régi jó hírnevét és nem akad olyan bátor vállalkozóra, a ki egyetlen krajczárt is koczkáztasson érte. S a főváros törvényhatósága még mindig nem okul a multakon. Polónyi Géza ugyan, a tanács bűnös mulasztásának tudja be a Vigadót ért veszteséget, mi azonban most is azt a meggyőződést valljuk, hogy a korcsma nem a hatóság kezébe való. Hagyjon föl a város a Vigadónál a korcsmáztatással, alakítsa át az épületet díszes, nagyvárosias hangversenyteremmé. Erre szükségünk van. Korcsmánk van több a kelleténél. A bérlőhajszolással a főváros megint csak kudarczot fog vallani. A csúfosan tönkrement üzlet jó hírnevét többé nem állithatja helyre, de minden bűnét expiálja a hatóság akkor, ha a Vigadóból korcsma helyett hangversenytermet csinál. Okuljunk a multakon s az adókból szedett közvagyont ne fecséreljük korcsmákra.

Ajándék tárgyak a kőbányai templomban.

Az új kőbányai templom építésére felügyelő bizottsághoz özönével érkeztek az ajándék és kegyeleti tárgyak, melyekkel a buzgó hivők a templom fényét akarják emelni. Ámde a jóindulatu adakozók a legtöbb esetben nem értenek ahhoz, hogy az új templom milyen határozott épitő-stylusban emelkedett, és sehogy sem látják át, hogy a stylszerű berendezés és diszitésnek a felesleges és művészi szempontból oda nem illő diszités nemcsak egyenesen ártalmára van, hanem határozottan az egész diszités összhangját is megzavarja. A bizottság az ilyen tárgyakat illő formában visszautasította és csak a megfelelő ajándékokat fogadta el. Azonban az épitő-bizottság csakhamar fel fog oszlani, ennélfogva jó eleve gondoskodni akart róla, nehogy később e tekintetben kevesebb szigorusággal járjanak el a templom felügyelői. Az ajándék tárgyak kiválogatását a plebánosra bízni nem lehetett, mert a hivők a lelkipásztoruktól származó visszautasitást még nagyobb mértékben fájlalnák. Ezért a bizottság a tanácshoz tett a dologban előterjesztést. A tanács tegnapi ülésében úgy oldotta meg a kissé kényes kérdést, hogy az ajándékok felülvizsgálatára külön bizottságot küldött ki, melynek a mindenkori plebános és templomgondnokon kívül tagjai lettek: dr. Tóth László, dr. Virava József, dr. Örley Lajos és Burg Ferencz fővárosi bizottsági tagok. Felmerült az az indítvány is, hogy a templomban szokásos gyertyaégetést is valamiképen szabályozzák, mert ez gyakran a kellő határokat túllépi s ilyenkor a sok füst kárt okoz a templom díszitésében és a zsufolt templomot sokszor tűzveszélyessé is teheti. Erre vonatkozólag felvilágositást kér a tanács az egyházi hatóságtól, hogy a gyertyaégetés szokása miben gyökerezik és annak czélszerű korlátozása ellen egyházi akadály nem merül-e fel?

Omnibus lóváltóhely a városligetben.

A „Fővárosi közlekedési vállalat“ Andrássy-úton közlekedő kocsijainak lovait a városligeti artézi-fürdő előtti végállomáson szokta időnként váltatni. A VI. ker. előjáróság azonban felszólalt a társaság ez eljárása ellen, mert az engedély nélkül létesitett lóváltóhely a környék közegészségi viszonyaira káros hatással van. A fővárosi tanács erre eltiltotta a lóváltóhely használatától. A társulat ma hosszabb beadványban igyekszik meglágyitani a tanács szigoruságát s azt vitatja, hogy a lóváltás minden büz és mocsok nélkül történik, s azon a helyen, a hol eddig gyakorolták, senkit sem zavar. Azt pedig csak nem kivánja a tanács, sőhajtja a kérvény, hogy az artézi fürdőig közlekedő kocsik lovat váltani a „Gólyához“ ügessenek, a hol a társaság telepe van? A tanács legközelebb foglalkozik a kérelemmel.

A boldog város.

A sajtó és privát emberek gyakran panaszkodnak a székesfővárosra, hogy kapzsi, telhetetlen, önző, ostoba és nem viseli eléggé szivén az adófizető polgárság érdekeit. — Tévedés. Föl vagyunk hatalmazva annak a kijelentésére, hogy Magyarország székesfővárosa egyáltalán nem is visel mást a szivén, mint az adófizető polgárság érdekeit. Ez faktum. A ki nem hiszi, próbálja meg.

Méltóztassék csak a tekintetes tanácshoz fordulni például azzal, hogy önnek Telfai Rehencz úr a sogora, nagybátyja, unokaöcscse, vagy ükunokája, és hogy ön ezen a czímen kisajátítást, olcsó telket, vagy bárminemű, önre előnyös dolgot kér, s meglátja, hogy a kérésnek meglesz a foganatja. Sőt, mi több, ha ön csupán Penczer Tálnak a sógora, unokaöcscse, vagy üktatája is, kérvénye, vagy ajánlata még akkor is kedvező elintézésben részesül a tekintetes tanács részéről, a mely hiszen épp azért *tekintetes*, hogy az eléje kerülő ügyeknek minden protekcziós oldalát lehetőleg tekintetbe vegye.

Ne mondja éppen ezért senki Budapest székesfővárosáról, hogy nem viseli szivén a polgárság érdekeit. Ellenkezőleg, ez nála már igen régi viselet. Miért volna különben a városi hivatalokban annyi restanczia, ha nem ahhoz kellene az idő, hogy minden egyes ügydarabot á-tól czett-ig tüzetesen megvizsgáljunk: nem X., Y., Z. vagy W. nevű ismert kedves polgártársaink valamelyikének a baráti vagy rokoni köréhez tartozik-e az illető, a kit az akta érdekel? Ah, nyájas olvasó, te nem is sejted, mennyi szorgos munka, mennyi szerető aggodalom kell annak a kinyomozásához, mikép lehessen minden kérdést úgy elintézni, hogy a tanácshoz etc. közelálló privát emberek érdekeit mozdíthassa elő. De *minden* kérdést, nyájas olvasóm, a mint azt már számos eset és tanácsi vagy bizottsági határozat fényesen mutatta is. De ha ezek a multban előfordult példák nem győznének meg, olvasóm, a városi hivatalok körültekintő eljárásáról, íme, hallgasd meg a következő esetet:

A fővárosi rendőrség a nyár elején konstatálta, hogy a Duna-fürdőkben és uszodákban a *közbiztonságra és köztisztaságra lényeges intézkedések hiányzanak*. A főkapitányság átirt a tanácshoz, hogy a közönség érdekében *sürgősen* pótoltassa az észlelt hiányokat. A tanács belátván, hogy az ügy csakugyan sürgős, áttette az egészet a mérnöki hivatalhoz, a mely megvizsgálta a Duna-fürdőket, s meggyőződött róla, hogy a rendőrségnek (akárcsak Floridornak) igaza van. De, és itt a pokoli gondoskodás, egyúttal bizonyára az iránt is puhatolózott, vajjon a tanácshoz közelálló körökből, ezek barátai vagy rokonai közül használja-e valaki a Duna-fürdőket és uszodákat? S mivel bizonyára azt az információt kapta, hogy: *nem*, mivel az emlitettek közül senkise „beteg“, egyszerűen félretette az egész ügyet, s csak most, szeptember hűvös napjaiban tette meg jelentését a tanácsnak, hogy a rendőrség részéről fájlalt közbiztonsági és köztisztasági intézkedések e kérdéses fürdőkben és uszodákban tényleg hiányzanak s azokat sürgősen meg kell tenni. Tekintve azonban, hogy most már ősz van s az emberek inkább überczilherben járnak, semmint hogy szabadban fürödnének, s mivel a nevezett uszodák nagy részének akkor már úgyis javában dolgoztak a lebontásán: a tervbe vett intézkedésekre, hála Istennek, már semmi szükség. Hanem jövőre majd foganatosítani lehet.

A mérnöki hivatal tehát igen ravaszul úgy gondolkozott, hogy ha a protekcziós személyiségek közül amúgy sem fürdik senki (részint, mert külföldi fürdőkön hűsölnek, részint pedig, mert egészségesek), az a többi néhány ezer közönséges ember, a kinek semmi összeköttetése sincs a tanácscsal, hadd fürödjék olyan fürdőben, a milyen van. Hiszen a közbiztonság és köztisztaság érdeke is csak ott kezdődik, a hol a tanácshoz és mérnöki hivatalhoz közelebb álló köröket érdekli, s a többi, a mob, hadd lubiczkoljon a piszokban és abban a boldog tudatban, hogy a mérnöki hivatal szeptember végén úgyis javasolni fogja az intézkedések megtételét.

Boldog város, a melynek ilyen hatóságai vannak!

És boldog uszoda, a melyet igy vizsgálnak meg!

És végül boldog közérdek, melynek ilyen apostolai vannak!

Szabadúszó.

Almák a közigazgatásban.

Ritkasággyűjtőknek igaz örömet fog szerezni a jövő század végén az a hivatalos akta, mely tanuságot tesz majd a késő utókor előtt a felől, mekkora fejtörést okozott a budapesti magisztrátusnak egypár kosár alma s másféle gyümölcs, a miket egy jámbor kofaasszony árulgatott egy régi ház kapuja alatt. Az elüljáróság felfedezte ugyanis, hogy az asszony nagyobb helyet foglalt el a kapubejárásból, mint a főváros építőszabályrendelete megengedi, eltiltotta tehát őt a további árusítástól. A gyümölcsös asszony megfelebbezte a határozatot a tanácshoz, hol az ügyet a VIII. közgazdasági és közélelmezési ügyosztályba osztották be, azon az alapon, hogy itt piaczi árusításról van szó. Itt azonban nem intézték el az ügyet, hanem áttették az elnöki B) közegészségügyi osztályhoz, mert hiszen a rossz gyümölcs árulásából eredő kihágás törvény szerint közegészségügyi vétség, már pedig a közegészségügy legfőbb őre az elnöki B) ügyosztály. Itt azután csakhamar fel is fedezték az akták tömkelegéből, hogy csakugyan kihágásról van szó, de nem egészségügyiről, mert hiszen senki sem állította, hogy a kofa rossz gyümölcsöt árult, hanem, hogy kisiparát szabályellenesen gyakorolta, meg nem engedett területen. Ez pedig iparkihágás; illetékes elintézésre tehát vándorolt az ügycsomó tovább a tanácsi I., jog- ipar- és rendészeti ügyosztályához... Uramfia! Ki hiszi el, hogy most már itt aztán végre elintézték? Dehogy, hiszen a dolog nyilvánvalólag nem iparkihágás. Az asszony cselekedete nem az ipartörvény szakaszaiba ütközik, hanem az építő-szabályzatot sérti, a felebbezést tehát szépen átengedték a tanács III., magánépítési ügyosztályának. Hogy innen még hova került mindenfelé, a mérnöki hivatal melyik szakosztálya tett benne jelentéseket, ki tudná azt mind elmondani, szóval a szegény asszony felebbezése illetékességi vita miatt másfél esztendőn át hiába várta az elintézést.

Ajánló-levél.

A „**Magyar Székesfőváros**“ szerkesztősége a lap részére ajánlatot kért tőlem. Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a szerkesztőség kérésének eleget téve, a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

Hock János — plébános.

A mit a letűnt politikai korszakban a főváros törvényhatósága megtenni nem mert: most jóvá tette. Hock János országgyülési képviselőt nagy lelkesedéssel választotta meg budapesti plébánosnak. A főváros papsága kiváló megtiszteltetésben részesült ezzel a választással, a melyre büszke lehet maga a főváros is. Hock János, mint politikus, mint iró, mint az egyház szolgája, kiválóságának olyan sok bizonyitékát adta, hogy nem csodálható, ha népszerűsége miatt majdnem annyi az ellensége, mint a jóbarátja.

A mióta a fővárosi templomokban szent beszédeket mond, a főváros közönsége osztatlan szeretetben részesiti. Böjti predikációi alkalmával, ember ember hátán szorong a hatalmas Mátyás-templomban s a rendes vasárnapi szent beszédeken is óriás serege a hivőknek hallgatja s János papot nem ok nélkül illeti az aranyszáju jelzővel. A kik ezt a sokoldalu, fáradhatlan, nagy műveltségű papot közelebről ismerik, megszeretik őt, s benne az egyházat. Mert a katholikus vallás tanainak szépségét, magasztosságát senki sem fejtegeti világosabban, senki sem érteti meg jobban, mint ő. Hiveinek sokasága feszült érdeklődéssel várta a főváros törvényhatóságának határozatát s kivétel nélkül szerte a fővárosban nagy örömet keltett megválasztása. A mikor új állásában szivből üdvözöljük, annak a reménynek adunk kifejezést, hogy a megválasztás tényét illetékes helyen is mennél előbb megerősitik.

A lipótvárosi bazilika a párisi kiállításon.

A lipótvárosi Szent István-bazilika külsejét és belsejét két művészi kivitelü aquarell-kép fogja az 1900. évi párisi kiállításon bemutatni. A főváros a képek megfestésével Nadler Róbert festőművészt bizta meg. A bazilika épitésének művezetője, Kauser József, bejelentette a tanácsnak, hogy a művész a képek vázlatával teljesen elkészült s kéri, hogy a főváros részéről vagy külön szakértő-bizottság vizsgálja meg a vázlatokat, vagy a templomépitő-bizottság tagjai közül küldjön ki a tanács megbizottakat a felülvizsgálat eszközlésére.

Egyezség.

Józsa Kornél csász. és kir. kamarás hátrahagyott végrendeletében két budapesti házát nemes magyar hölgyek segélyezésére, zalamegyei birtokát pedig budapesti lelenczház és népkonyha javára hagyományozta. A bőkezű és jóindulatu örökhagyó azonban, úgy látszik, gyenge mathematikus volt, mert a hagyatéki vagyonból elfelejtette levonni nejének mintegy 70,000 frtnyi hozományát, s róla csak annyiban gondoskodott, hogy összes vagyonára a haláláig tartó haszonélvezeti jogot biztositotta neki. A végrendelet ezenfelül számtalan alaki hibában szenved s a jótékony alapitványokat is mindenféle lehetetlen kikötés terheli. Így például a lelenczház az alapitványt körülbelül három nemzedéket meghaladó idő multával kaphatta volna csak meg. Az özvegy fel is emelte tiltakozó szavát s kérelmére a belügyminiszter a nemes hölgyeknek szánt alapitványról le is mondott. A fővárossal szemben pedig azt az ajánlatot tette az özvegy, hogy a főváros tekintsen el végrendeleti alapitványtól, s ezzel szemben mintegy kárpótlásul, Józsáné tesz a fővárosi Erzsébet leányárvaház és a Ferencz fiúárvaház javára 2500—2500 koronás alapitványt, melyet az intézetek halála után fognak megkapni, addig pedig az összegeket jelzálog lekötése útján biztositják. A főváros jogügyi bizottsága mult héten foglalkozott Józsáné ajánlatával s az egyezséget a fővárosi tiszti ügyészség véleménye alapján elfogadásra ajánlja a tanácsnak.

A megrendszabályozott bérlő.

A fővárosnak a lóversenytér-dülőben nagyobb terület-tulajdona van, melynek egy részét egy fakereskedő bérli. A bérlőnek azonban van annyi sütnivalója, hogy ha a faraktárának nagyobb helyre van szüksége, mint a bérelt terület, hát egyszerűen átpakkol a főváros szomszédos többi telkeire is. A IX. ker. elüljáróság azonban rájött a praktikus bérlő eme szokására s megbüntette a jogtalan területfoglalásért, a tanács pedig rögtön fel akarja bontani a bérleti szerződést, mert a bérlő ellen ez már nem az első panasz.

A mulatós egyesület.

A budapesti könyvkötősegédek szak-, önképző- és segélyegyesületével sok baja volt már a fővárosi tanácsnak. A kalamitások akkor kezdődtek, mikor az egyesület tánczmulatságot rendezett, s az elnöke nem vett részt benne. A választmány mulatós tagjai annyira felháborodtak ezen, hogy legközelebbi ülésükon az elnököt egyszerüen elcsapták, az alelnökkel közgyülést hivattak össze, ott megválasztották új elnökükké, s zavaratlanul gazdálkodtak az egyesület erkölcsi és anyagi tőkéjében egyaránt. A pénzt kidobálták mindenféle alapszabályellenes czélokra, összejöveteleiken pedig szocziális irányu felolvasásokat tartottak. A vidám állapotnak azonban csakhamar véget vetett a fővárosi tanács, mely az összes határozatokat, melyeket a szabálytalanul elbocsájtott régi elnök távollétében hoztak, sorra megsemisitette és az elnököt régi állásába visszahelyezte, a jogtalanul kifizetett összegek visszatérítésére pedig a választmányt kötelezte. Ennek alapján az egyesület új közgyülést tartott, szabályszerüen új elnököt választott s a tanács rendelkezésének mindenben eleget tett, csak a visszatériteni kötelezett pénz nem akart semmikép sem befolyni. Az elmés közgyülés erre vonatkozólag azt határozta, hogy ismét *tánczmulatságot* rendez, s ennek jövedelméből téríti meg az elfecsérelt pénzt. Azonban a tanács szigoru, s nem egyezett bele az ujabb mulatságba, hanem megint megsemmisitette az erre vonatkozó közgyülési határozatot, s nem engedi meg, hogy a választmány helyett maga az egyesület fizessen.

Uszoda, melyről senki sem tud.

A budapesti katonaság az óbudai Dunaágban a legnagyobb csendben a saját erejéből és használatára a tavaszszal ideiglenes uszodát rótt össze, melynek létezéséről a legutóbbi ideig senki sem tudott, rajtuk kívül. A dunai rendőrkapitányság jött rá legelőször a dologra, s figyelmeztette a tanácsot a tudtán kivül, hatósági engedelem nélkül épült uszóházra, mely kezdetleges volta miatt a közbiztonsági tekinteteknek sem igen felel meg. A tanács legutóbbi üléséből átirt a budapesti térparancsnoksághoz s figyelmeztette, hogy hatósági engedelem nélkül uszóházat épiteni, sem azt a vizsgálat foganatositása nélkül használatba venni nem szabad; úgyszintén törvény tiltja Budapest területén a szabad Dunában való fürdést is. Ha tehát a katonaság Budapesten külön Duna-fürdőt akar épiteni, — a mi iránt többször merült fel óhaj a nyár folyamán — ez esetben épen úgy engedelmet köteles kérni legkésőbb a megelőző év deczember havában a tanácstól, mint bárki más, s a katonai uszoda épen olyan hatósági felügyelet alatt fog állani, mint a többi.

Egy kőkereszt áthelyezése.

A budakeszi út elején, a vámház és katonai temető közötti szabad téren 1888. évben *báró Gerliczy Vinczéné* kőkeresztet emeltetett, melyhez a szükséges területet a főváros adta. A kereszt gondozására a báróné a budavári plebánián 200 frtos alapitványt is tett, melynek kamatait, évről-évre a kereszt jókarban tartására forditja a plebános. Most a főváros azon területen, hol a kereszt jelenleg áll, nagyobb útkaparó házat akar épiteni, s igy szükségessé vált a keresztnek máshová való áthelyezése. A tanács az ügyben meghallgatta a budavári plebános véleményét. A plebános nem kifogásolta az áthelyezést, csupán valamely más alkalmas kültelki helyet kért a kereszt számára. Dr. Nemes Antal plebános meg is jelölt egy ilyen alkalmas térséget a Normafa megett, hol az erdő szélén hét út találkozik. Itt az erdő mentét a kőkereszt festőien diszitené, azonfelül jó útbaigazitó, irányitó lenne a turistáknak is. A 200 frtos alapitvány 24 frtnyi kamatait az áthelyezés költségeire felajánlja a plebános, de az esetleg szükséges több kiadás fedezését a fővárostól kéri, mert az alapitvány tőkéjét megbontani nemcsak nem kivánatos, hanem az az esztergomi főegyházmegyei hatóság részéről amúgy is nagy akadályokba ütköznék.

A főváros irópapirjai.

A székesfőváros számára szükséges irópapirok szállitása iránt, a vállalkozóval fennállott szerződés e hó végével lejár. A tanács a pénzügyi és gazdasági bizottság javaslata alapján azonban azt további egy évre meghosszabbitotta. A vállalkozó $12^1/_2\%$ engedményt ad a fővárosnak a rendes árakból és köteles a főváros viznyomatú czimerét is a papirosokba benyomatni. Új a tanács határozatában, hogy a miniszter- és velinpapirt a használatból a jövőre teljesen kizárja s helyettük egyszerű bordázott fehér és fényezett, vastag, szürke papirost rendel. Az olcsó minőségü fehér itatós papiros használatát is beszüntetik, mert rossz, ellenben a közkedvelt angol itatóst ezentúl is alkalmazzák, de nagyobb takarékosság okáért a gazdasági hivatal felszeletelve fogja szétosztani az egyes hivatalok között, a mint hogy ezután mindenféle papirrendelést csak a gazdasági hivatal útján lehet eszközölni. A spórolás tehát szörnyüséges lendületet vett — a papirosokban, a minek maga a tanács határozata is kifejezést ad az összes hivatalokhoz intézett komoly felhivásában, hogy takarékoskodjanak és csupán az elkerülhetetlenül legszükségesebb papirosokat rendeljék meg. Úgy beszélik, hogy a főváros gonosz ellenségei szörnyen megijedtek, hogy a tanács a nagy papir-spórolásból ki találja fizetni az egész deficzitet. A „papier santé“ polgármesteri rendelettel történt mellőzéséből eredt megtakarítást már külön is kezelik s néhány év alatt az 50 milliós kölcsönt valószinüleg ebből fogják törleszteni.

Rendkívüli tárgyak a fővárosi iskolákban.

A tanács László Albert okleveles nyelvmesternek megengedte, hogy a IX. ker. felső kereskedelmi iskolában a franczia nyelvet „társalgási tanfolyam“ nevü rendszere szerint heti 2 órában, önként jelentkező növendékeknek taníthassa. A VI. ker. polgári fiúiskolában gyorsirás tanitására kapott engedelmet Kozáry József; hegedü és vadászkürt oktatására Goll János és rajztanitásra Heschl Libor. A rajzot heti 2 órában 2 forint, a többi említett tárgyakat pedig havi 3 frt díjért kötelesek előadni a tanárok. Végre a IX. ker. felső kereskedelmi iskolában Budinszky Károly nyert gyorsirás tanitására engedélyt. Itt a gyorsirást heti 4 órában fogják mérsékelt tandij mellett tanítani. Valamennyi tanár köteles hallgatói számarányához képest bizonyos számú szorgalmas és szegény növendékeket tanitványai sorába önként díjtalanul befogadni, és minden rendkivüli tárgyat csupán a rendes szorgalmi időn kivül szabad előadni.

A budapesti kerületi betegsegélyző pénztár elnöke.

A budapesti kerületi betegsegélyző-pénztár elleni vizsgálat ügyében nemrég érkezett le a miniszter harmadfoku határozata, mely a tanács intézkedéseit az ügy összes főbb vonalaiban helybenhagyta. A tanács ennek alapján felhívta az V. ker. előljáróságot, hogy a pénztárral új elnököt választasson, egyidejüleg pedig az ideiglenes elnöki teendőkkel megbízott Muchmayer Ferencz számtanácsost visszahívta. Az előljáróság mult héten előterjesztést tett a tanácshoz, hogy ezt a határozatát másitsa meg, s a számtanácsost egyelőre hagyja meg a

pénztár élén. Az előljáróság ugyanis nem tartaná czélszerűnek, ha most a pénztár alapszabályainak foganatba vett revizióját és részben ujjáalkotása előtt választanák meg az új elnököt, mert ez idő szerint épen nem lenne biztosítva, hogy az új elnök személye a pénztár helyes vezetésére biztosítékot nyújtana, hanem nagyon valószinüleg az ott lábrakapott irány eszköze és szószólója lenne a régi alapszabályok szerint megválasztott új elnök. Kéri tehát az előljáróságot, hogy várja meg a tanács a pénztár teljes reformálását és purifikálását, s azután választasson elnököt. Az ideiglenes elnök munkásságára egyébiránt azoknak a munkálatoknak és kisebb reformoknak teljes keresztülvitelénél is szükség van, melyeket a rendetlen állapotok kiirtására épen ő kezdeményezett s máris érezhető sikerrel alkalmazott.

Póthitel minden vonalon.

A főváros sehogy sem tudja kiadásait az előirányzott összegekből fedezni. Tegnap ismét két elüljáróság jelentette be, hogy a csatornák fentartása és tisztitására rendelkezésére adott ez évi hitelösszeg teljesen kimerült, pedig még négy teljes hónap van hátra az esztendőből, s több elég fontos munka vár elvégzésre, tehát póthitelt kérnek. A VI. ker. elüljáróság 12,400 koronából eddig már 11,900 koronát költött el, a mit főkép a sok újonnan épült csatornájának betorkoltatása emésztett fel; ezenfelül még 3000 korona póthitelre van szüksége. — Az V. kerületi elüljáróság csak 4737 korona 68 fillért költött, legnagyobbrészt a Fürdő- és Mária Valéria-utczák sürgősen szükségessé vált csatornatisztitására, de még 5600 korona póthitelt kér, mert halaszthatatlan csatornatisztitásokat kell még eszközöltetnie.

Új gázfejlesztő-telep a fővárosban.

A IX. kerületi előljáróság, mint elsőfoku iparhatóság a budapesti fegyver- és gépgyár részvénytársaságnak világitógáz fejlesztő-gáztartó, vasöntöde és gépépitő-műhely létesitéséhez a szükséges iparhatósági telepengedélyt kiadta. A határozat meghozatalát alapos hatósági vizsgálat előzte meg, melynek során meggyőződött az előljáróság, hogy a telepengedély kiadását sem köztekintetek nem akadályozzák, sem magánfelek nem kifogásolják. Kikötötte azonban az előljáróság, hogy a részvénytársaság a gázgyártásból származó gázvizet külön zsilippel ellátott, vízhatlan anyagból készült medenczébe köteles összegyüjteni, hol azt leválasztják és a kátránytól mentesitik. Csupán az ilyen ártalmatlanná tett vizet lehet azután a rendes gyári csatornába levezetni. Érdekes feltétele ezenkívül a telepengedélynek az a kikötés is, hogy a társaság, a szomszédos Budapest-haraszti-ráczkevei viczinális vasút okozta netaláni tűzveszedelem esetén a vasút társaság ellen kártérítési igényt nem támaszthat.

Nincs pénztárosnői állás.

A magy. kir. államvasutak vonalain rendszeresített pénztár kezelőnői állásokra régebbi folyamodások folytán a már előjegyzett, vizsgázott jelöltek száma oly nagy, hogy ezen állások aránylag csekély számánál fogva a beállható szükséglet évekre fedezve van.

Mivelhogy pedig ennek daczára úgy a nagyméltóságú kereskedelemügyi magy. kir. miniszterhez, mint az állami vasutak igazgatóságához folyamodások folyton nagy számmal érkeznek, a kereskedelemügyi magy. kir. miniszter elrendelte, hogy mindaddig, míg a már előjegyzésben levő jelöltek elhelyezést nem nyernek, a kezelőnői állásokra való további kiképzés beszüntettessék s a beérkező folyamodványok minden érdemleges tárgyalás nélkül a folyamodóknak egyszerűen visszaadassanak; ha pedig a már előjegyzett jelöltek elhelyezve lesznek, a további üresedések nyilvános pályázat útján töltessenek be.

Ily körülmények közt bizonyára az illetők saját érdekében is áll, hogy előrelátható czéltalan kérvényezés költségétől és fáradságától magukat megkíméljék.

Hivatalos hirdetések.

Pályázati hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a harmadik magasan fekvő főgyüjtő III. és IV. szakaszainak 7808 frt 01 krral, azaz: hétezernyolczszáznyolcz forint 01 krral előirányzott vas felszerelési munkái iránt ezennel nyilvános árlejtést hirdet.

Szállitandók: I. a lemászó és szellőző aknák fedlapjai, II. a lejáró aknák vaslépcsői, III. a lejáró aknák vasbódéi, IV. a csónakházak vasfelszerelése, V. vashágcsók.

Felhivatnak a pályázni kivánók, hogy a fenti szállításra vonatkozó, az árlejtési feltételeknek megfelelően szerkesztett és felszerelt ajánlataikat *1899. évi szeptember hó 29. napjának délelőtti 10 óráig* Vosits Károly tanácsnok úrnál, avagy helyettesénél (Lipót-utczai városháza I. em. 11. ajtó) nyujtsák be.

Az ajánlat a felsorolt összes munkákra együttvéve teendő. Óly ajánlatok, a melyek csak egyes csoportbeli, vagy egyes munkákra vonatkoznak, figyelembe nem vétetnek.

Távirati ajánlatok semmi körülmények között el nem fogadtatnak.

Az ajánlatban tisztán és minden kétséget kizáró módon számmal és betüvel világosan kiteendő, hogy pályázó a költségvetésekben előirányzott és úgy a költségvetésekben, valamint a terveken részletezett összes munkákat a költségvetésekben megállapitott egységárakból, illetve átalányösszegekből hány százalék elengedéssel, vagy azokhoz adandó hány százalék felülfizetéssel vállalja el, megjegyeztetvén, hogy a leengedés, vagy felülfizetés valamennyi egységtételre és átalányösszegre egy és ugyanazon százalékban fejezendő ki.

Elismerendő az ajánlatban, hogy pályázó a helyi és épitési viszonyokat, a fennálló épitésrendőri szabályokat, a terveket, ideértve az épités helyét kitüntető térrajzot, a költségvetéseket és az árlejtési feltételeket ismeri és ezeknek magát mindenben feltétlenül aláveti.

Az ajánlattevő köteles az előirányzott költségeknek megfelelő 10% ot, vagyis kerek számban 700 frtot, szóval: hétszáz forintot készpénzben, vagy a fővárosi készpénznek elhelyezésére elfogadott pénzintézeteknek takarékpénztári könyvecskéiben, vagy a tőzsdei árfolyam 90%-ával, semmi esetre azonban a névértéken felül számitandó állampapirokban, vagy fővárosi kölcsönkötvényekben, vagy egyéb a fennálló szabályok értelmében bánatpénzül elfogadható értékpapirokban az árlejtést megelőző nap déli tizenkét órájáig a fővárosi központi pénztáránál bánatpénzül letenni és az erről szóló letéti nyugtát ajánlatához mellékelni.

A beérkezett ajánlatok közötti szabad választás jogát, tekintet nélkül az ajánlott árakra, valamint azt a jogot is, hogy az összes ajánlatoknak visszautasításával új árlejtést hirdethet, a főváros tanácsa magának fentartja.

Minden ajánlattevő a pályázat lejártától tizennégy napig ajánlatához kötve van.

Az ajánlatok egyéb kellékeire nézve az árlejtési feltételek nyujtanak felvilágositást.

A tervek időközben az általános csatornázási szivattyútelep művezetőségénél (az általános csatornázási szivattyútelepen), az árlejtési feltételek és költségvetések pedig a tanácsi II. ügyosztályában (Lipót-utczai városháza I. em. 11. ajtó) a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Budapesten, 1899. augusztus hó.

A székesfőváros tanácsa.

Magyar királyi államvasutak igazgatóság.
83,889. —99. szám.

Árlejtési hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága a vonalai mentén levő állomási helyiségekben, fűtőházakban, műhelyekben, szertárakban és egyebütt elhelyezett hordozható, úgyszintén a helyhez kötött (vágány-, szekér-, stb.) alább felsorolt mérlegek fentartása, időszakos (negyedévenkénti) megvizsgálása, esetről-esetre szükséges javítása és a mérleghitelesítés közvetítése iránt árlejtést hirdet.

Jelen árlejtés keretébe tartozik:

353 drb hordozható, 103 drb helyhez kötött Schemberféle; 345 drb hordozható, 36 drb helyhez kötött Fuchs-féle; 272 drb hordozható, 43 drb helyhez kötött egyéb gyártmányú, de nem Fairbanks-rendszerű, összesen tehát 970 drb hordozható és 182 drb helyhez kötött mérleg.

Az összes mérlegek időszakos megvizsgálása és a hordozható mérlegek javítása (kivéve az erőszakos rongálások helyreállítását) átalányösszegért lesz ajánlattevő által teljesítendő, míg ellenben a hordozható mérlegek erőszakos rongálásainak helyreállítási költségei, a helyhez kötött mérlegek mindennemű javítási költségei az ezen mérlegek javítása és hitelesítése czéljából a helyszinére küldendő szerelők napbéreivel, valamint az összes mérlegeknek javítás utáni hitelesítéséért a mértékhitelesítő hivatalnak fizetendő illetékekkel együtt fognak megtérittetni.

Ajánlattevő alkalmazottai részére egy II. oszt. és öt III. oszt. évi szabadjegy adatik ki, a szerszámok, anyagok, mérlegek és mérlegalkatrészek pedig díjmentesen szállittatnak.

Azzal az ajánlattevővel, kinek ajánlata elfogadtatik, szerződés fog köttetni. E szerződés részletes határozmányai alulírt igazgatóság forgalmi szakosztályában (Andrássy-út 73. szám, II. em. 61. ajtó) a hivatalos órák alatt megtudhatók

A szerződés határozmányainak elfogadása iránt kötelezettséget kifejező és évi átalányösszeget kitüntető, valamint a helyhez kötött hídmérleg javítására kiküldendő szerelők napibéreire vonatkozó egységárakat kitüntető és az erőszakos törés vagy erőhatalom (vis major) folytán megrongált hordozható mérlegekre vonatkozó kilogrammonkénti egységárt kitüntető ajánlatok f. évi szeptember hó 30-án, d. e. 10 óráig az igazgatóság forgalmi (A. IV.) szakosztályához nyújtandók be.

Budapest, 1899. szeptember hó.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

—

Magy. kir. államvasutak.
132,074/99. sz.

Hirdetmény.

Kelet-északnyugot osztrák vasuti kötelék. (Díjszabási pótlékok életbeléptetése.

A kelet-északnyugoti osztrák vasuti kötelékben 1899. évi szeptember hó 1-én, a II. rész, 2. díjszabási füzethez az I. és a II. rész, 3. díjszabási füzethez a III. pótlék lépett életbe.

A mennyiben ezen pótlékok által díjemelés vagy a föltételek megnehezítése állana elő, a fölemelt díjtételek, illetve a hátrányosabb föltételek csak 1899. évi október hó 1-től nyernek alkalmazást.

Ezen díjszabási pótlékok az előszónak és a külön díjszabási határozmányoknak szövegi módosításán kivül Wygoda állomás díjtételeinek, továbbá a kénsavra vonatkozó kivételes díjszabás díjtételeinek hatályon kivül helyezését és az egyes kivételes díjszabások. illetőleg csoportok árúczikk-jegyzékének módosítását tartalmazzák.

Ezen pótlékok a végpályák igazgatóságainál és a részes állomásokon példányonkint 20 filléren kaphatók.

Budapest, 1899. évi augusztus hó.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

—

Magyar kir. államvasutak igazgatósága.
123,025/C. II. szám.

Hirdetmény.

Osztrák-magyar—franczia vasuti kötelék. (Díjkedvezmények az 1900-iki párisi világkiállítás alkalmából.)

F. évi szeptember hó 15-én „Ausztria és Magyarországból, továbbá azontúl fekvő államokból, valamint Bosznia és Herczegovinából az 1900-iki világkiállításra Párisba vagy viszont szállítandó tárgyakra nézve engedélyezett szállítási díjkedvezményeket tartalmazó összeállítás“ czímü füzet jelent meg.

Ezen füzet a fel- és leadó vasutak igazgatóságainál példányonkint 20 fillérért kapható.

Budapesten, 1899. szeptember havában.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

—

Magyar kir. államvasutak igazgatósága.
97,073/28,681. C. V.

Hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak védnöksége alatt álló fiumei nyilvános raktár-részvénytársaság Fiumében, foglalkozik a Fiuméba vasuton érkező és onnan hajóval továbbítandó, valamint a Fiuméba hajóval érkező és onnan vasuton elszállítandó és a helyi árak átvételével, megőrzésével, gondozásával, csomagolásával, átadásával s egyéb kezelésével, nemkülönben az átvett árúk tüzkár elleni biztositásával.

A részvénytársaság gabona-elevatorában a külföldre rendelt vagy importált gabonaneműek mindennemü kezelését (u. m. eleválást, keverést, egalizálást, rostálást, trieurözést és osztályozást) elvállalja, úgyszintén végezteti a gabonának zsákokban vagy ömlesztett állapotban való (alla rinfusa) hajóba rakását is.

A részvénytársaság a nagymélt. kereskedelemügyi m. kir. miniszterium által jóváhagyott üzletszabályzatát és díjtételeit kivánatra díjtalanul rendelkezésre bocsátja.

Budapest 1899. szeptember 11-én.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

Hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak f. évi téli menetrendje.

A magy. kir. államvasutak vonalain és az általuk kezelt magánvasutakon f. évi október 1-én a téli menetrend lép életbe, mely a jelenleg érvényes nyári menetrenddel szemben a következő lényegesebb eltéréseket és változásokat tartalmazza.

A budapest—brucki vonalon. A Bécsből Bruckon át d. u. 1 óra 45 perczkor Budapest k. p.-ra érkező gyorsvonat Tata-Tóváros állomáson utasok leszállása czéljából feltételesen megállíttatik. Budaörs megállóhelyen az összes vonatok megállása megszüntettetik.

A budapest—esztergomi és buda-császárfürdő-kitérő—ó-budai vonalakon, a vasár- és ünnepnapokon Pilis-Csabáról Budapest ny. p.-u.-ra és Ó-Budáról—Buda-császárfürdő-kitérőre közlekedő esti helyivonat forgalmon kívül helyeztetik; Pilis-Csaba tábor megállóhelyen pedig a vonatok megállása november hó 28-tól kezdve megszüntettetik.

A tokod—annavölgy—sárisápi vonalon a Tokodról Annavölgy—Sárisápra közlekedő délutáni vegyesvonat az Esztergomból Almás-Füzitőre d. u. 4 óra 40 perczkor induló vonathoz csatlakozást nyer.

A kis-czell—boba—csáktornyai, ukk—tapolczai, türje—balaton-szentgyörgyi és kisfalud-szentiván—zala-szentiváni vonalakon a nyári menetrend tartamára Kis-Czell és Zala-Egerszeg között mindkét irányban bevezetett s Kis-Czellen a gyorsvonathoz Budapest felé, illetve felől csatlakozó személyvonat bezárólag f. évi október 31-éig marad forgalomban.

E vonatok megszüntetése napjától kezdve az ukk—tapolczai és türje—balaton-szentgyörgyi vonalokon a vonatok ismét a mult évi téli menetrendnek megfelelően fognak közlekedni.

A budapest—marcheggi vonalon. A nyári menetrend tartamára május, illetve junius 1-étől Budapest és Érsekujvár, Budapest és Párkány-Nána, Budapest és Nagy-Maros, Budapest és Palota-Ujpest, valamint Pozsony és Marchegg között forgalomba helyezett naponkénti, illetve vasár- és ünnepnapi helyivonatok ismét megszüntettetnek.

Megjegyeztetik azonban, hogy a jelenleg Párkány-Nánáról Budapestre este 6 órakor induló helyi személyvonat Nagy-Maros és Budapest között a téli menetrend tartama alatt is a forgalomban fog maradni; a Budapestről jelenleg este 6 óra 30 perczkor Nagy-Marosra induló személyvonat pedig a nagy-maros—párkány-nánai vonalrészre is kiterjesztetik.

Forgalomban marad továbbá a jelenleg Budapestről éjjel 10 óra 45 perczkor Váczra és onnan reggel Budapestre közlekedő helyi személyvonat is, azon módosítással azonban, hogy az utóbbi vonal Váczról már reggel 5 óra 20 perczkor fog indulni.

A Budapest ny. p.-u.-ról d. u. 1 óra 45 perczkor Bécsbe induló gyorsvonat Váczon ismét 1 percznyi rendes tartózkodást nyert és ezen vonat úgy Váczon, valamint Nagy-Maroson és Párkány-Nánán leszállás czéljából is igénybe vehető.

A Budapest és Galantha között mindkét irányban személyszállítással közlekedő éjjeli gyorstehervonat Palota-Ujpesten a fel- és leszállásra használható.

A budapest—hatvan—ruttkai vonalon, a Budapest k. p.-u.-ra jelenleg csak Gödöllőről közlekedő délutáni helyi személyvonat ismét Hatvanból kiindulólag fog közlekedni, ellenben a jelenleg Budapest k. p.-u.-ról délután Gödöllőre induló helyi személyvonat forgalmon kívül helyeztetik.

A Hatvanból reggel 6 óra 52 perczkor induló helyi személyvonat október 31-éig bezárólag hagyatik forgalomban, ellenben e vonathoz csatlakozólag Pászthó és Hatvan között közlekedő tehervonatnál a személyszállítás már október 1-től megszüntettetik.

Az aszód—balassa-gyarmat—losonczi vonalon a Balassa-Gyarmatról Aszódra reggel érkező vegyesvonat Aszódon a Kassa felől érkező személyvonattal Budapest felé, az Aszódról d. u. Losonczra induló vegyesvonat pedig Balassa-Gyarmaton az Ipolyság felől érkező személyvonattal hozatott csatlakozásba.

A zólyom-brézó—erdőköz—tiszolczi vonalon a jelenleg Breznóbányáról Zólyom-Brézóra d. u. közlekedő tehervonatnál a személyszállítás a breznóbánya—erdőközi vonalrészre is kiterjesztetik; ellenben a jelenleg vasár- és ünnepnapokon este Zólyom-Brézóról Breznóbányára közlekedő vegyesvonat forgalmon kívül helyeztetik.

A miskolcz—füleki vonalon Feled és Balogfalva között megszüntettetik a személyszállítás a délután, illetve este közlekedő tehervonatnál.

A budapest—kolozsvár—predeáli és budapest—arad—tövisi vonalokon.

A jelenleg Budapest és Predeál között Aradon át közlekedő gyorsvonat Budapest és Szolnok között a kolozsvári gyorsvonattal egyesítve fog közlekedni, Arad és Predeál között pedig forgalmon kívül helyeztetik.

Az Aradról Mária-Radnára naponta, Mária-Radnáról Aradra pedig vasár- és ünnepnapokon közlekedő esti helyi személyszállító vonatok október hó 15-éig bezárólag maradnak forgalomban; ennek folytán a Tövisről este Aradra érkező személyvonatnál Mária-Radna és Arad között a szomszédos forgalmu és menettérti jegyek használatára fennálló korlátozás is csak október 16-ától kezdődőleg helyeztetik érvényen kívül.

A Brassóról Ágostonfalvára jelenleg csak minden pénteken közlekedő személyszállító tehervonat naponta fog személyszállítással közlekedni.

A Brassó és Predeál között csütörtökön, vasár- és ünnepnapokon, valamint a görögkeleti egyház ünnepnapjain közlekedő személyvonat megszüntettetik.

A vésztő—kötegyán—hollódi vonalon a Vésztőről, illetve Hollódról jelenleg d. u. induló vegyesvonat Vésztőn közvetlen csatlakozást nyer a Nagy-Várad és Gyoma felől, illetve felé közlekedő vonathoz.

A piski—petrozsényi vonalon a Petrozsényről Piskire d. u. érkező vegyesvonat Piskin csatlakozást nyer a Budapestről Gyulafehérvárra közlekedő gyorsvonathoz. Bajesd, Merisor és Bolibarlangon az utasok fel- és leszállása nem az eddigi feltételes megállóhelyeken, hanem az újonnan létesített, illetve személyszállításra berendezett hasonnevü kitérőkön történik.

A nagy-szeben—olthid-kitérő—vörös-tornyai vonalon a vasár- és ünnepnapokon közlekedő vonatok forgalmon kívül helyeztetnek.

A brassó—zernesti vonalon mindkét irányban este közlekedő 1—1 vegyesvonat ismét megszüntettetik.

A budapest—orsovai vonalon.

A Czeglédről Budapest ny. p.-u.-ra jelenleg d. e. 8 óra 25 perczkor érkező helyi személyvonat Kecskemétről kiindulólag fog közlekedni, a honnét reggel 6 óra 10 perczkor indul és Budapest ny. p.-u.-ra d. e. 8 óra 45 perczkor érkezik. Úgy ezen vonat, valamint a Budapest ny. p.-u.-ról Czeglédre jelenleg d. u. 3 óra 5 perczkor, a téli menetrend szerint azonban már d. u. 2 óra 45 perczkor induló helyivonat menetének gyorsítása folytán a megállóhelyeken nem fog megállani.

A czegléd—szolnoki vonalon Szolnokról reggel 5 óra 29 perczkor kiindulólag egy új helyivonat helyeztetik forgalomba, mely Czegléden csatlakozást nyer Budapest és Kecskemét felé.

(Vége következik.)

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10% -os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI:

VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Koronaherczeg-utcza 11.

Budapest egyedüli szakszerű intézete.

A fehérneműek tisztításra saját kocsijainkon háztól elvitetnek és haza is szállittatnak költségmentesen.

Saját varroda a fehérneműek kijavítására.

„HATTYU“

Gőzmosóda és művasaló-intézet

Budapest, Óvoda-utcza 19.

Elvállal legszebb kivitelre fehérnemű-mosást és vasalást **magánosok, szállodások, kávések, vendéglősök és üzletek** részére.

A n. é. közönség szives pártfogásáért esd.

Vidéki megrendelések pontosan s lelkiismeretesen eszközöltetnek.

Sebestyén és társa

Telefon: „Hattyu-mosóda“.

A mosás minden kem vegyszerek nélkül történik.

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntőde és gépgyár részvény-társulat Budapesten.

A vas- és aczélöntés, valamint a gépgyártás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb speczialitásai:

hengerszékek és malomberendezések,

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártó gépek,

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasúti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészitő gépek, úti hengerek, kőtörő-, zúzó- és apritógépek,

Mechwart-féle forgó gőzekék.

Elektromos világítás és erőátvitel egyirányú, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhúzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos fúrógépek, elektr. darúk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.

Városi iroda: **Kossuth Lajos-utcza 18.**

Telefon: 60—25. szám.

GRAUER MIKSA

Alapittatott 1852 évében.

cs. és kir. udv. szállító.

PÁLINKA-, LIKŐR-, RUM- ÉS COGNAC-GYÁR.

Budapest, VIII. ker., Kerepesi-út 45. szám.

Depôt: az udvarban jobbra saját házban.

Fióküzlet: VII. ker., Miksa-utcza 3. szám saját házban.

Legfinomabb teák és franczia cognac nagybani raktára.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. október 2. 36. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Támadás a közvagyon ellen.

Botrányos az a határozat, a melyet minapi ülésében a törvényhatóság hozott: az omnibusz részvénytársaságnak elengedett 1950 forint kövezetbért. Elengedték jószívvel, méltányosságból, mert — mondogatták — úgy sem kapjuk meg. Nincs pénzük szegényeknek, bukófélben vannak stb. És 37 szóval 34 ellen megszavazták az ajándékozást.

A határozatot mindenesetre megfelebbezik, a belügyminiszter mindenesetre megsemmisíti, mert a közjövedelem ilyen oktalan pazarlását nem engedheti meg.

A közönség, ez a türelmes, közömbös tömeg pedig tanuljon ebből az eljárásból. Tanulja meg, hogy képviselői egyáltalán nem a közérdek megóvása végett ülnek a közgyülésben. A törvényhatóságot régóta érdekszövetkezetté degradálták, a mely csak azt adja meg, a mi neki magának vagy hozzátartozóinak hasznos. Ad telket, házat, drága kisajátítási árat, bérletet, vállalatot; elenged adót, házbért, járulékot; és elnéz, tégy akármit a köztulajdonnal, de mindezek fejében kell, hogy sógora, komája vagy egyéb atyafija légy.

A deficzit nem rémíti a város atyáit, mert a pártfogók nélkül szükölködők nagy tömege fizet. A rokonságban nem álló, ha milliomos (ez majdnem lehetetlen), ha koldus (ez a legtöbbje) köteles viselni a rávetett sarczot, legyen annak helybér, házbér, kötbér, vízdij, kövezési vagy akármiféle járulék a neve. Ezek a pártfogolatlanok húzzák az igát, dolgoznak baromi erővel a megélhetésért s a megkeresett fillérek nagyrészét a közczél érdekében elviszik tőle szép szóval, megintéssel, vagy végrehajtással. De elviszik, mert kell a pénz, kell a nyomorultan összekuporgatott fillérje a szegénynek, hogy a méltóságos és nagyságos igazgató urak tartozásait gondtalanul elengedhessék.

Csuf játék ez urak! A székesfővárosi közlekedési vállalat részvénytársaság nem áll olyan rosszul, hogy az önök *méltányosságára* érdemes legyen. A társaság most akar átalakulni automobil vállalattá. A kinek erre módja van, az nem dicsekedhetik a szegénységével. A nagy kedvezés egyébként is abszurdum, mert a társaság vagyona a köztartozásokra elég fedezetet nyújt, eltekintve attól, hogy rendes bevételei is vannak.

Ugyan kérjük szeretettel, melyik szegény fuvarost mentették még fel a kövezetbér alól; vagy melyik kofa kap ingyen helyet a monori kenyérgyár részvénytársaságon kívül a vásárcsarnokokban? Önök — t. városatyák nagyon szivesen jótékonykodnak a város pénzéből. Senki sem tesz önöknek szemrehányást emiatt. De vakmerőség önöktől olyan engedményeket tenni, a melyekre semmi okuk nincs.

A munkások javára nincs ezer forintjuk; de megvonják a pénzt másoktól is, a kik *csak* jót akarnak gyakorolni. Nem telik iskolákra; még arra sem, hogy pár száz forinttal régóta heverő szoborműveket a köztérre állítsanak. Persze kell a pénz a pártfogoltak javára teendő engedmények fedezetére.

Tanulj és okosodj te jó, te türelmes, közömbös tömeg. Városunk atyái élő példával járnak elől a maguk iránt való jótevésben. Te csak izzadd ki az adót, meg a járulékot, ők majd tesznek engedményeket — a részvénytársaságok, meg a milliomos vállalkozók javára.

Tanuljunk és okosodjunk, hogy a választások idejére tiszta szemmel láthassunk. Mert erősen rosta alá kell venni a törvényhatóságot, ha a fővárost meg akarjuk a csődtől menteni. Ma még határozgatnak. Hangzatos szavakkal hirdetik a takarékosságot — a megcsökönyösödött pazarlók.

Vigyázni kell a pénzre! Ez a jelszó s úgy szórják-dobják, mintha gamadával állana a feleslég. Telkeket vásárolnak, a városét meg nem lehet eladni. Iskolát tolnak minden meggondoltság nélkül, a helyett, hogy a rosszat lebontanák s ujat, jót állítanának a helyébe.

Szóval mindent fordítva tesz a törvényhatóság, mert ő az úr; mi vagyunk az alázatos adófizetők, gazdag fejős tehenek, a székesfővárosi közlekedési vállalat részvénytársaság pedig a szegény koldus. Adjunk neki 1950 forintokat; a munkásoknak nem kell kaszinó, meg meleg téa; sem az árva gyermekeknek meleg hajlék.

Abderában így gondolkoznak a városatyák.

A nyugdíjszabályzat revíziója.

Bonyolódottabb valami alig van a főváros nyugdíjszabályzatánál. A hirtelen összecsomózott adminisztrációnak az az igazi jelképezője. Tarka keverék, a melyen polgármesterek, tanácsosok, mérnökök, orvosok, ügyvédek, fogalmazók, számtisztek, bábák, teremőrök, tanítók, tanárok és tömérdek fajta igazgatók áhítattal csüggnek; a melyre kezdettől fogva valamennyi áldoz s a mely, épp úgy mint maga a főváros, örökös deficzitben szenved.

Ezt a zűrzavaros alkalmatosságot most újra nyélbe kell ütni, mert 1894. óta másképp fizetik a tisztviselőket s az új fizetésekhez kell a nyugdíjszabályzatot alkalmazni. Így határozta ezt a közgyülés 1897-ben.

A főszámvevő egyéb nagy munkája mellett belekezdett ebbe is. Szorosan alkalmazkodik az 1897-beli tanácsi tervezethez, a melynek a fináncziális eredményeit kell megállapitania.

A tervezet, a melyet Faller Ferencz akkori főjegyző készített, három szolgálati évcsoportot állapit meg a tisztviselők részére.

Az első csoportnál 30 esztendő az az idő, a mikor a tisztviselők teljes fizetésükkel mehetnek nyugdíjba. Ennek a csoportnak a reáliskolák, felsőkereskedelmi iskolák, felsőbb leány- és iparrajziskolák tanárai és tanitónői, továbbá a központi fertőtlenitő-intézet tisztviselői a tagjai. A nyugdíjjárulék magával a nyugdíjnak az összegével együtt tetemesen megváltozik. Eddig az évi fizetés után — kor szerint — járulékképen 3—4—5 százalékot vontak le, viszont a nyugdíjösszeg 10 éves szolgálat után a fizetés 35%-a volt, a mely a teljes nyugdíjképességig mindössze 3¼%-al növekedhetett. A Faller-féle tervezet szerint a beszámitható évi járandóságból (tehát a lakásbérből is) 5—6—7%-ot vonnak le járulék fejében, a nyugdíj pedig 10 éves szolgálat után 40%, további 5 év után 4%-al több, további 10 év után 3%, 5 év után 2%-al növekedik.

Az arány tehát 1000 forint fizetést és 300 frt lakbért véve alapul ez:

Nyugdíj ma:	Jövőre:
10 év után 350 frt.	400 frt és 60 frt lakbér.
30 év után 1000 frt.	1000 frt és 150 frt lakbér.

A II.-ik csoport tagjai 35 évi szolgálat után érik el a teljes nyugdíjat. Ide tartoznak a központi és kerületi közigazgatás összes tagjai, polgármesterek, tanácsosok, ügyészek, mérnökök, segédhivatalok, szakhivatali igazgatók stb., továbbá az 1-ső csoportba be nem osztott tanszakok: a polgári és elemi iskolai tanerők.

Ma ezek a törzsfizetés után 2—3—4—5% járulékot fizetnek a nyugdíjalapra és kapnak 10 éves szolgálat után 34%-ot, a mely az utolsó szolgálati évig 2·2%-al növekedhetik. Az új nyugdíjjárulék 4—6—7%, ennek ellenében a nyugdíj 10 éves szolgálat után 40%, további 5 év mulva az emelkedés 3%, 10 év mulva 2·5%, az utolsó 10 évben pedig 2%. Az arány tehát 1000 forint fizetést és 300 frt lakbért számitva, 10 év után ma 300 frt, jövőre 462 frt 40 kr. A teljes nyugdíj most (40 év után) 1000 frt, jövőre (35 év után) 1000 és 165 frt.

Az utolsó csoport a szolgák és szolgálati minőségben alkalmazottak csoportja, a melynél a teljes nyugdíj 40 éves szolgálat után nyerhető el. A nyugdíjjárulék itt is emelkedik 1·6 és 3·3-ról 2·5 egészen 4·5%-ig. De emelkedik a nyugdíj is, a mennyiben 10 év után 170 frt helyett 238 frtot, 40 év után 500 frt helyett 500 és 95 frtot kapnak.

Lényeges változásokat von maga után az új tervezet életbe léptetése egyéb tekintetben is. A szolgálatba lépéskor eddig a nyugdíjalapra a törzsfizetés 10%-át fizették, ezentúl 20% lesz fizetendő, a melyet 20 havi részletben vonnak le. Az előléptetésnél eddig 30% volt az utánfizetés, ezentúl 40% lesz, a melyet szintén 20 havi részletben vonnak le. Visszaható ereje is lesz az új szabályzatnak, a mennyiben a most alkalmazásban álló tisztviselők tartoznak a törzsjárulékot utánpótolni, a mely utánpótlás törzsfizetésük 10 százalékának felel meg.

Ez az új nyugdíj-tervezet lényege. Fináncziális hatását megmondani ma még lehetetlen. A tanács ugyan azt állítja, hogy a nyugdíj felemelése számbavehető módon nem terheli meg a községi alapot, mert másrészt megfelelően emeli a nyugdíjalap-járulékot is. Ez tény, mindamellett kiváncsian várjuk a főszámvevő által kimutatandó eredményt, mert csakis annak alapján mondhatunk a szervezetről határozott ítéletet.

Fővárosi tanitónők panasza.

A mult hónap végén megválasztott fővárosi tanitónők új fizetésüket szeptember 1-étől huzzák, lakáspénzt azonban csak november 1-én fognak kapni. A tanitónők most valamennyien folyamodtak a tanácshoz, hogy utalványozza ki a szeptember és október hónapokra eső lakbér részeket is, mert csak a fővárosnál szokásos az a méltánytalan eljárás, hogy a megválasztott tisztviselő az első negyedévi lakáspénztől elesik, ha a szokásos negyedévi határidő — ebben az esetben augusztus elseje — után választják meg. Szeptember és október hónapokban a tanitónők már rendszeresen működnek, nem igazságos tehát, hogy a jogosan járó lakásbér e két havi részletétől egyszerűen elesnek pusztán azért, mert a lakbérilletményeket augusztus és november elsején szokták kifizetni. Fővárosi körökben érdeklődéssel várják a tanács határozatát, mely ha kedvező lesz, régi méltatlan szokást fog megszüntetni.

A székesfővárosi tűzkárbiztosító intézet.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Engedjen meg tisztelt szerkesztő úr, de megint csak előfogott a muszájnál is nagyobb úr, a kiváncsiság. Ujra kérdéssel fordulok városunk fejéhez, a polgármester úrhoz. Persze közügyben, mert magánügyeim, hála a mindenhatónak, nincsenek; legalább olyanok nincsenek, a melyeket a városi hatóságnak kellene elintézni. Apage....!

Legújabban az jutott eszembe, hogy ha a jövő évi költségvetést fogják tárgyalni, mi lesz a tűzoltóság költségeivel. Milyen fedezetet mutatnak ki? Vagy megszüntetik — fedezet hiján — a tűzoltóságot? Igen érdekel ez az ügy.

Tavaly, ha jól emlékszem, sokat hánytorgatták a tűzoltóság fenntartási terheit. Panaszolták, hogy huszonöt év alatt 48,117 forintról 238,703 forintra emelkedett a kiadás. És semmiféle hozzájárulás ezekhez a költségekhez — semerről. Kissé bosszantó. A gazdag biztosító társaságok, a melyek százezreket köszönhetnek a tűzoltók önfeláldozó működésének, csak úgy immel-ámmal dobnak pár száz forintocskát jutalmul. De hozzájárulni a fentartási költségekhez, — arra kötelezettséget is vállalni, azt már nem teszik.

Hát igaz, ők is panaszkodnak. Mondják, én nem néztem az irásaikat, hogy a fővárosban alig 300—400,000 forint díjat szednek. Ennek ellenében átlag 150—160 tüzeset után 5—600,000 forint kárt fizetnek ki. Hát az biztos, hogy ilyen üzlet mellett sok haszon nincs, s körülbelül értem, hogy miért nem akarnak a tűzoltási kiadásokhoz hozzájárulni.

Helyes, de ha ez igy van, miért tervezte mégis a főváros a külön hatósági biztosító intézetet? Hisz neki is értenie kell a számításhoz s föl is teszem, hogy jól számított. A mivel elismerem azt is, hogy a biztosító társaságoknak nincs igazuk. S ezt szivesen elismerem, csakhogy valami módon fedezve legyenek a tűzoltóság költségei. Mert tűzoltóságra szükség van. Tehát viselnünk kell a költségeket is. De hogyan?

A főváros, miután a biztosító intézetektől erre a czélra pénzt nem kap, maga akar biztosítás útján pénzhez jutni. Ezt czélozta a VI.-ik ügyosztály javaslata. A hatósági tűzkár biztosítóintézet szedett volna tűzoltási járulékot azoktól az ingatlan tulajdonosoktól, a kik magánintézetnél biztositottak: rendes biztotosítási illetéket; hozzájárulási illetéket a biztosító intézetektől, a gyáripar vállalatoktól és szinházaktól, továbbá a károsult féltől. Szóval az új intézet jövedelme gondosan megleit határozva s talán be is vágott volna, ha...

Mert a *ha* itt is olyan, mint a szegény ember ábrándjainál a *volna*. A főváros tanulmányozott, számított, dolgozott, spekulált, határozott és... az eredmény szokás szerint, nincs sehol.

Nem tudom pontosan, mikor határozták el az új intézet felállitását, de arra emlékszem, hogy a czélszerüségét és a szükségességét Vaszilievits tanácsos ur igen szépen kifejtegette a közgyülés előtt. Ugy tudom, hogy kellő lelkesedéssel hozták meg a határozatot. Hát kérdem, miért nem állítják már föl azt az intézetet? Hisz itt az új költségvetés; a tűzoltók legalább is 250,000 forintba fognak kerülni; mi lesz? Honnan veszik a pénzt.

Nem tudnak talán az igazgatói állásokra megegyezni? Legjobb, ha kisorsolják az aspiránsokat. Döntsön a golyó. A ki a feketét kapja, az jövőre tegye el az igazgatási vágyait, a ki meg...

De bocsánatot, talán tévedek. Uraságtok valószinüleg még nem nyerték el a jóváhagyást a határozatukra? Hm! Itt lesz a bibi! Alkalmasint. *A törvény, jog és igazság* szezonjában ugyan különösnek tartom, hogy ilyen fontos határozat majd egy évig elintézetlenül heverjen. Biztosan valami tévedés történt. Jó volna egy sürgető felirat, de mennél előbb. Mert itt az új költségvetési korszak s mi lesz a szegény tűzoltókkal!

Polgármester úr! Nézzen utána a javaslatnak. Hátha a kormány — csupa tévedésből — a biztosító társaságoknak adta ki véleményadás végett. Meg kell előzni ezt a — *tévedést!*

Kiváló tisztelettel

S. S.
adófizető.

Huszonnégy új iskola — ingyen.

A múlt héten tárgyalták a kölcsönprogrammot. A polgármester azzal nyitotta meg a tárgyalást, hogy a főváros pénzügyi helyzete nem változott tavaly óta. Ma épp oly bizonytalan, mint volt s alig van kilátás a hirtelen fordulatra. A pénzpiaczon kevés a pénz, a mi van, az drága. A főváros kölcsönkötvényeinek eladásához a jövőben is kevés a remény. Óvatosan kell a meglevő kölcsönpénzzel bánni... stb.

A komoly intelem hatása alatt a kölcsönpénz felhasználását praeliminálo bizottság a 17.498,229 koronát előirányzott jövő évi közmunkákat öt millióval redukálta, 12.466,811 koronára szállitotta le!

A közmunkaprogramm egyik legfontosabb tétele volt az iskolaépitésre fölvett: 1.468,620 korona. Ebből a bizottság 830,000 koronát törült. Másszóval a jövő évi épitkezésekből kimarad a Fehérsastéri iskola épitése 120,000 korona, a timár-utczai óvóiskolára fölvett 30,000 korona, a Mester-utcza és Ipar-utcza sarkán tervezett iskola 260.000 korona, a soroksári-uti óvóiskola 60,000 korona, a kőbányai polgári iskola 160,000 korona, a maglódi-uti iskola 200,000 korona költsége.

Ezek a redukcziók egyáltalában nem kedvezők az iskolaügyre. Annál kevésbé, mert némelyik iskolára igazán égető szükség lenne. A pénz — azonban úr. Az ő vasakarata előtt meghajlik a legerősebb is, hát még a főváros, a mely szorongatott helyzetében igazán boldog, ha bárhol is megtakaríthat valamit.

Ám az iskolaügy is elég fontos tényező arra, hogy könnyelmüen ne vegyék le a napirendről. Ha az iskolára szükség van, az iskolát elő kell teremteni, akármiképpen. Legalább a hiányáról kell gondoskodni. Erre a czélra legmegfelelőbb, ha a főváros az iskolaigazgatóknak természetben adott lakásokat visszaveszi s az igazgatóknak a lakásbért készpénzben fizeti ki.

A főváros iskoláiban jelenleg 64 igazgatónak van lakása és pedig:

2	reáliskolai igazgatónak,	lakásbérük	1020	frt,
1	felső keresk. „	„	600	„
1	fesőbb leányisk. „	„	600	„
10	polgáriisk. „	„	5100	„
1	iparrajzisk. „	„	510	„
40	elemiisk. „	„ á 420 frt	16800	„
9	I. fokú elemi isk. tanitónak	á 330 frt	2970	„
64	igazgatónak és tanitónak		27600	frt.

A 64, természetben lakással biró igazgató és tanitó lakásbére tehát évenként 27,600 forint.

A 64 lakás pedig, valamennyinél csak három szobát számitva, a szobákat a konyha, cselédszoba, éléskamra, fürdő szoba és előszoba hozzáadásával megnagyobbitottnak véve, összesen 192 helyiségnek felel meg. Ez a 192 helyiség 8 tantermes iskolákra osztva *húszonnégy iskolát* pótolna a főváros különböző területén.

Egy-egy ilyen iskola manapság alig kerül telekszerzéssel együtt 150,000 forintnál kevesebbe. A 24 iskola tehát 3.600,000 forint vagyont képvisel, a melynek évi 4%-a 144,000 forint. Ha tehát a főváros az iskolaigazgatókat kilakoltatja és lakásbérüket készpénzben fizeti vissza, az igy nyert helyiségeket pedig iskolai czélokra értékesiti, a cserén még mindig évi 116,400 forintot takarit meg.

Röviden szólva, a főváros nagy esztelenséget követ el, ha ezeket a lakásokat vissza nem veszi. Mert nem csak a helyiségen van tényleges vesztesége, hanem tekintélyes summára rug a fűtőszereknél, víz- és gázfogyasztásánál és lakás jókarbantartás czimén elkallódott összeg is.

Az okosság, a czéltudatos gazdálkodás követeli a rendszertelenség megszüntetését. A ki megvalósitja, büszkén mondhatja, hogy 24 iskolához juttatta — teljesen ingyen — a fővárost.

Szabályrendelet a lakásbérletről.

Az 1885-ben alkotott lakbérleti szabályrendelet olyan túlhaladott álláspont, a melyet bíróság és magánfelek egymás között naponta néhány tucatszor bebizonyitanak. A zavaros, értelmetlen és majd minden pontjában a háziurak érdekeit szolgáló szabályrendelet ellen csak az újabb időben indult meg egy szerény áramlat. Ez sem a lakók részéről, a kiknek türelmessége véghetetlen, hanem a „Budapesti ügyvédi kör“ részéről.

A mozgalom eredménye az a javaslat, a melyet dr. Berényi Sándor és dr. Graber Károly ügyvédek készitettek. Javaslatuk magánúton a főváros tiszti ügyészsége elé került. Napról-napra vártuk, hogy az ügyészség az egész fővárost közvetlenül érdeklő ügyben alapos jelentéssel lép a nyilvánosság elé s a lakbérleti szabályzat végre megoldást nyer s a mostani rettenetes állapot, a mely lakót és háziurat örökösen harczban tart, megszünik. A tiszti ügyészség azonban késik (mikor sietett? Szerk.) s hogy e késlekedésének véget vessünk, magunk lépünk jelentéssel a tanács elé és kérjük, tárgyaltassa mielőbb a szabályrendelet javaslatot.

A két ügyvéd javaslata jogi alapon, a helyi viszonyoknak megfelelően rendezi a lakásbérlet ügyét. Az 1885-iki szabályrendeletből csak a föltétlenül szükségest (1., 4., 5., 6., 9., 11., 12., 19., 20., 33., 37. és 38. §§-okat) vették át. A többi — még 28 szakasz — új és nagyrészben önálló konczepczió. Eléggé világos, mindenesetre olyan, a mely a háziuron kívül a bérlőről is tudomással van s nemcsak kötelességeket, hanem jogokat is biztosit a lakónak.

A német szokásnak megfelelően beakarják hozni, hogy a bérlet tárgyára és a bérlet feltételeire irott szerződést kössön a bérbeadó a bérlővel. Csakis igy biztosithatja magát mind a két fél a későbbi félreértések ellen, másrészt a jogszolgáltatás is nyer azzal, ha a birói döntés alapjául rendes szerződés szolgál.

Megállapitják kellő határozottsággal a foglaló természetét s azt mondják: „Ha a felek a foglaló összegét nemállapitották meg, évi bérleteknél az évi bérösszeg, nyári lakás kibérlésnél az egész évadra, raktárbérletnél a három hóra járó bérösszeg 5%-a; havi és heti bérleteknél pedig a havi, illetve heti bérösszeg 20%-a fizetendő foglaló gyanánt.“ Egyben a foglaló késedelmes lefizetésének következményeit is meghatározzák.

A bérfizetés csakis *hétköznap* lehet esedékes. Közönséges szokás, a melyet a joggyakorlat is elfogad, hogy a vasárnapra vagy ünnepnapra eső fizetési kötelezettség minden hátrány nélkül a következő hétköznapra halasztható. Ez a szabály a lakásbérletnél is szabályképp tekintendő.

A kikötött házbéren kívül a lakó csakis olyan járulékot tartozik fizetni (házbérkrajczár, vagy egyéb járulék), ha arra a bérbeadóval külön megállapodott.

Sok baj és czivódós van amiatt a kérdés miatt, hogy a lakó hol tartozik a bért fizetni. Erre a javaslat azt mondja: hogy a bérlő a kikötött bért a bérbeadónak vagy megbizottjának a kezéhez köteles fizetni, *de csak ha ez a bérlet területére jön.* Mert a lakó nem kötelezhető arra, hogy a szerződés teljesítése végett külön időt és pénzt vesztegessen a bérbeadó felkeresésére.

A késedelmes fizetésre teljesen méltányos és jogos rendelkezést proponálnak, a mely úgy a bérbeadó, mint a bérlő érdekeire tekintettel van. Hasonlóan rendezik a kéjnők beköltözésére vonatkozó feltételeket. Ez is egyik sérelmes része a mai szabályrendeletnek s főideje, hogy ezt a kérdést a hatóság végleg rendezze.

A jelenlegi statutum meglehetős általánosságban szól arról, hogy mi történjék, ha a lakó a lakásában háborításnak van kitéve. A javaslat erre azt mondja, hogy ha a lakót akár maga a bérbeadó, akár valamely más lakó zavarja a lakás rendes használatában: a bérbeadó a felelős, a ki ellen a megzavart lakó kereseti joggal élhet.

Nagy praecizitással állapitja meg a javaslat a bérlet tárgyában tapasztalt, vagy előállott hiányok miatt támadható peres kérdések: bérlet megszüntetés, kártérités stb. eseteit; a vis major következményeit s lehető igazságosan bánik el úgy a bérlővel, mint a bérbeadóval. Ugyanilyen praeciz a bérletátruházás, az albérletbe adásra vonatkozó szakasz is.

Fontos és különösen a fizetni nem tudó bérlőket érdekli az a szakasz (23. §.), a mely a háziúr *visszatartási jogát* rendezi. A javaslat itt is mind a két fél érdekeit igyekszik megvédeni, de mégis a szerencsétlen bérlőre van nagyobb

tekintettel s elvben kimondja, hogy a háziúr zálogjoga legfölebb a félévi bérösszegre terjedhet, de még ezen összegen belül is megszünik:

1. azokra az ingókra, a melyek a bérlő rendes foglalkozásához tartoznak;

2. azokra az ingókra, a melyeket szükségszerüen a közönséges életviszonyokból kifolyólag használ a bérlő; végre

3. azokra, a melyeknek hátrahagyása a bér biztosítására már nem szükséges.

A felmondás mindig negyedévre történik. Féléves felmondás dukál a 800 forintot meghaladó lakásbérletnél s a kereskedelmi vagy ipari czélokra szánt helyiségeknél a raktárak kivételével. Havi bérletnél 14 nap, heti bérletnél 2 nap a felmondási idő a hónap vagy hét bármely napján. A háziúr a bért nem emelheti akkép, hogy a béremelés február 1-től kezdődjék. Februárra nem is mondhat fel. A lakó a felmondott lakásból *tíz* nap alatt köteles kihurczolkodni.

A javaslat végül a házkezelők és házmesterek jogkörét állapitja meg — kissé kesztyüs kézzel. Ettől eltekintve, az egész tervezet komoly, jóravaló munka s bizony nagy mulasztást követett el a tiszti ügyészség, hogy hat hónap alatt, a mióta a javaslat nála van, nem jutott annyira, hogy akármilyen formában a tanács elé vigye.

Reméljük azonban, hogy ezután a felszólalás után az illetékes I. ügyosztály az ügyészség nélkül is tudomást szerez a javaslatról s a régi lakásbérleti szabályrendelet megszüntetésére megteszi a kellő lépéseket.

A központi fertőtlenítő-intézet 1898-ban.

Az újabban létesített közhasznu intézmények között első helyen áll ma a fertőtlenítő-intézet. Az 1892-iki kolera idejében hirtelen és kapkodva összeállitott intézmény rövid hat év alatt nemcsak életrevalóságát bizonyitotta be, hanem olyan közszükséget pótol, hogy daczára csöndes, szinte élettelennek látszó működésének, ma már a fővárosban nélkülözhetetlen. Kitünő vezetője és megalapitója dr. *Bukovszky* György igazgató páratlan odaadással szervezte és tökéletesitette az intézetet. Kezdetben rendőraszisztenciával volt kénytelen működni, mert a köznép rettegett a sötét kocsiktól, a gőztisztitótól. Ma már népszerű és pótolhatatlan; czélszerűségét pedig dokumentálja az a jelentés, a mely tavalyi működéséről a következőképp számol be:

Az 1898. évben 4074 lakást fertőtlenitettek, 1401-el többet, mint 1897-ben (2673). A fertőtlenítések minimuma augusztusra esik, a mikor 211-et tett a számuk, míg a maximumot 791 fertőtlenítéssel novemberben érték el. Egy-egy hónapra átlag 339 fertőtlenítés esik. Az egyes betegségeket véve szemügyre, azt látjuk, hogy az összes fertőtlenítések 40%-ára a vörheny miatt volt szükség, a difteriára pedig közel egy negyedrészük jutott; a hagymáz a fertőtlenítéseknek egy hatodrészét, a kanyaró mintegy tizedrészét vette igénybe.

A betegségek után végzett fertőtlenítés:

Betegség	Fertőtlenítések száma 1898	1897	Az összes fertőtlenítések hány %-a 1898	1897	Különbség 1897-hez képest	
Typhus . . .	720	437	17·7	16·3	+ 283	eset
Vörheny . . .	1.619	943	39·7	35·3	+ 676	„
Kanyaró . . .	417	140	10·2	5·2	+ 277	„
Difteria és croup .	936	812	23·0	30·4	+ 124	„
Himlő	28	57	0·7	2·1	— 29	„
Hökhurut . . .	7	7	0·2	0·3	—	„
Gümőkór, tüdővész	30	31	0·7	1·2	+ 1	„
Egyéb	91	102	2·2	3·8	— 11	„
Kérdéses . . .	226	144	5·6	5·4	+ 83	„
Összesen	4·074	2673	100·0	100·0	+1401	eset.

A központi fertőtlenítő-intézet által 1898-ban végzett lakásfertőtlenítések, betegségek és kerületek szerint.

Betegség	Kerület I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII	IX.	X.	Összesen
Hagymáz	15	10	13	24	46	172	174	145	84	37	720
Himlő	—	—	1	—	—	—	3	2	1	—	7
Bárányhimlő	1	2	1	—	1	1	3	2	4	—	15
Álhimlő	—	—	—	1	—	—	5	—	—	—	6
Vörheny	92	75	36	63	86	326	371	352	153	63	1619
Roncsoló toroklob és torokgyik	65	25	29	16	46	179	218	186	127	45	936
Gyermekágyi láz	—	—	7	1	2	3	8	9	4	3	37
Vérhas	—	1	—	—	—	—	1	1	—	1	4
Kanyaró	15	12	7	24	48	63	140	66	40	2	417
Hökhurut	—	—	—	—	—	—	1	4	1	1	7
Tüdővész	6	2	1	3	1	4	6	4	1	2	30
Orbáncz	1	—	—	—	1	2	—	9	1	1	15
Járv. agy- gerincz-agylob	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Takonykór	—	3	—	—	—	6	4	4	—	2	19
Lépfene	—	1	1	—	—	—	—	1	—	1	4
Rag. száj- és körömf.	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	3
Rühkór	—	—	—	—	1	1	1	—	1	—	4
Veszettség	—	—	3	—	—	1	—	1	—	—	4
Kérdéses	4	2	2	6	11	41	57	66	28	9	226
	200	134	101	138	243	800	992	853	446	167	4074

A fertőtlenítéseknek ez a száma nem az egyénekre, hanem a lakásokra vonatkozik s így oly esetben is, a mikor *egy* lakásban egyszerre több megbetegedés fordult elő, ez csakis *egy* fertőtlenítő eljárásra nyújtott alkalmat.

Áttérve a kerületek szerinti részletezésre, azt látjuk, hogy a legtöbb fertőtlenítést a VII. (24·3%), a VIII. (21·0%) és a VI. (19·6%) kerületben végezték; legkevesebb a III. (2·5%), a II. (3·3%) és a IV. (3·4%) kerületben fordult elő.

A fertőtlenítésekből a pesti oldalra 3639 (89·3%), a bádai oldalra 435 (10·6%) jutott.

A fertőtlenítési intézet működéséről még a következő adatokat közölhetjük:

Egyéni fertőtlenítés alatt volt 638 személy. A fertőtlenített lakások ürtartalma 533,177 m³. A lakásokan fertőtlenített tárgyak száma 377.332 drb. A lakásfertőtlenítésre fordított idő 17,090 óra. A fertőtlenítő intézetben gőzzel fertőtlenített tárgyak száma 134,171 darab. Ezeknek köbtartalma 5497 m³.

A kölcsönprogramm.

Parturiunt montes. Önkéntelenül is erre gondoltunk, a mikor a jövő évi költségelőirányzathoz csatolandó 1-sö függeléket, a melyet kölcsönprogrammnak neveznek, átolvastuk. 1896 óta ez a programm csak annyi változáson ment keresztül, hogy a száz millió koronás kölcsönből ma már csak 67 millió van, a megvalósításra kitűzött munkálatokból pedig csak annyit hajtottak végre — a mennyire pénz jutott. Teljes jóakarattal mentegetjük a tanácsot, elismerjük czéljainak őszinteségét és e programm láttára mégis azt állitjuk, hogy tulajdonképen nem tett semmit.

Egyszerű tengődés az egész működése, határozott irány nélkül. Gazdálkodása arra szoritkozik, hogy a 3 évvel ezelőtt megállapitott programmból kiküszöböljön annyit, a mennyire a pénzhiány kényszeriti. És sajnos, ebben az eljárásban nem a közszükség vezeti, hanem befolyásoltatja magát azok által, a kiknek érdekei egyes közmunkák gyors megvalósitását kivánják. A megállapitásokat emiatt nem vehetjük komolyan s az egész programmot inkább tekintjük a jövő évben való pauzálásnak, mint komoly munkának.

A tanácsi VI ik ügyosztály 17.498,229 koronában irányozta elő a jövő évben megvalósitandó közmunkákat. Ezt az előirányzatot leszállitották 5 millió koronával 12 millióra, mert nincs s mert valószinüleg nem is lesz pénz. A mennyiben tény, hogy a főváros a birtokában levő kölcsönkötvényeket jövőre sem tudja értékesiteni, akkor még a 12 millió előirányzása is illuzorius, mert a polgármester úr által kilátásba helyezett pénzmüvelet a 6—6·5%-on alul nem igen fog állani, ezzel a drága pénzzel pedig telkeket szerezni, több mint könnyelműség lenne.

A 12 milliót azonban megállapitották s igy valószinüleg kilátásuk van arra, hogy ezt az összeget meg is kapják. Sajnos, talán éppen a kilátások kétséges volta miatt, az ügyosztály előirányzatából törülték mindazokat a tételeket, a melyeket ők maguk elhalaszthatóknak vélnek. Igy elesett első sorban a Gellért-hegy délkeleti oldalára tervezett vizmedencze épitése, a melyet még 1895-ben határoztak el. A vizvezetéki igazgató ugyan erősen argumentált a mellett, hogy ezt a medenczét meg kell épiteni a környék kellő vizellátása végett, a bizottság azonban, a mely a kölcsönprogramm tételeinek sorsa fölött döntött, a föltétlen szükségességet nem látta be. Az a pár ezer ember tehát, a ki az 1898-iki harározat reményében épitkezett és kertet ültetett, várhat nyugodtan tovább.

Törülték ezeken kivül a Kőbánya magasabb részének vizellátására fölvett 200,000 koronát, továbbá a budai vizmű kibővitéséből 200,000 koronát, a főgyüjtő csatorna költségéből 600,000 koronát, a budai főgyüjtőjéből 200,000 koronát, a Fehérsastéri iskola épitését 120,000 korona, a timár-utczai óvóiskolára fölvett 30,000 koronát, a Mester- és Ipar-utcza sarkán tervezett iskola 260,000 korona, a Soroksári-uti óvóiskola 60,000 korona, a kőbányai polgári iskola 160,000 korona, a maglódi-uti iskola 200,000 korona, a bombatéri vásárcsarnok 400,000 korona, a borju- és aprómarhacsarnok költségéből 260,000 korona, a juhvásárcsarnok 360,000 korona, a közvágóhid gépberendezése 1.020,000 korona, a hullaértékesitő 80,000 korona, a lóvágóhid 50,000 korona, a Gellért-kórház költségéből 100,000 korona, az elmebeteg-megfigyelő költségéből 100,000 korona, a Ferencz József-part 500,000 korona, az Attilla-utczai szegényház kibővitése 5110 korona, a budai leányárvaház 516,000 korona, az ideiglenes müszaki személyzet költségéből 18,108 korona. A bizottság csak egy új tételt vett föl, a káposztásmegyeri vizmüre még szükséges telekre 700,000 koronát.

A programm főbb tételei a megállapitás után a következők:

A vizvezeték előirányzata 12.755,045 korona.

Csatornázás (törültek 800,000 koronát) 715,330 korona.

Iskolák (törültek 830,000 koronát) 4.623,000 korona.

A vásárcsarnok 400,000 koronás tételét törülték.

Közvágóhid és marhavásár (törültek 1.770,000 koronát) 2.247,665 korona.

Kórházak (törültek 200,000 koronát) 200,000 korona.

Közigazgatási épületek 3.340,000 korona.

Szabályozás (törültek 500,000) 2.207,920 korona.

Különfélék (törültek 539,218) 362,231 korona.

Ez az a hatalmas programm, a mely a jövő évi közmunkákat magában foglalja. Erős bizonysága annak, hogy a tanács — daczára, hogy erre szoros megbizatása van — a pénzügyi helyzet megváltoztatására, a főváros jövedelmének fejlesztésére konkrét terveket, javaslatokat a jövő évi költségelőirányzathoz sem készitett.

A cselédminősités bejegyzéséről.

A székesfőváros közigazgatási bizottságának legutóbbi ülésén egy felebbezett cselédügygyel kapcsolatban érdekes vitatkozás indult meg a tekintetben, vajjon a cseléd minősitése mily körülmények közt jegyezhető a cselédkönyvbe? A bizottsági tag urak szinte érezték, hogy a sokáig késlekedő új cselédtörvény mily fontos részlete képezte a vita anyagát. A gazda és cseléd közt ugyanis a szolgálati viszony eddigelé szerződésszerű jelleggel birt, másfelől a szerződő felek egyike bizonyos gazdai hatalomnak vetette alá magát. E két helyzet kibékithetlen ellentétességéhez járul még, hogy a szerződő felek egyikének, a gazdának, — hogy a törvény szavaival éljünk — nemcsak jogában, de kötelességében is áll, hogy a könyv egyes rovatait az igazságnak megfelelően ő töltse ki. Mi történt már most a törvény életbeléptét követő első esztendőkben. Az, hogy a gazda minden házi perpatvarról feljegyzéseket tett ama rovatokban, mi aztán a hatóságoktól kért vizsgálatok számát annyira megnövelte, hogy ma megint az ellenkező végletig jutottunk, vagyis hogy mostanság a gazda inkább minden jót beir a tolvaj, hűtlen, erkölcstelen cselédnek is, semhogy hatósági vizsgálatnak, esetleg büntetésnek is alávesse magát! Igaz az is, hogy a gazdák mai különös felfogása csakis angyali előéletü cselédet akczeptál és jaj lenne azon cselédnek, ki évek előtt, ha csak egyszer is „ügyetlen“ vagy „szorgalmatlan“ jelzőt kapott! Az ily cseléd soha többet helyet nem kaphatna. Azt a gazdák nem látják be, hogy mindannyian emberek lévén, mindannyian hibázhatunk, meg megjavulhatunk, és az ő felfogásuknak aztán az a következménye, hogy vannak rendszeres tolvaj cselédek, kiszolgált kéjnők stb., kiket kifogástalan minősitéssel fogadunk családunk szentélyébe, mig esetleg olyakat utasitunk vissza, kik az élet-

ben egyszer, valamely ideges úrnő hirtelen és talán igaztalan szeszélye folytán, jó erkölcsük mellett is egyszer véletlenül nem voltak eléggé szolgaiak. Első sorban tehát maguk a gazdák okai annak, hogy a cselédkérdés eme legfontosabb részleténél, annál ugyanis, hogy a cseléd mineműségét a könyvből állapíthassák meg, rendet teremteni a mai viszonyok mellett lehetetlen. Mert igen lényeges és rendszeres emberi tulajdonságok legyenek azok, melyek a minősítés alapját képezik. És ezek felismerése a tárgyilagosság és emberszeretet vezérelveinek szemelőtt tartásával, vizsgálandó meg. Erre azonban a szerződő felek egyike, a bejegyzésre jogosult gazda, már csak a bejegyzés alapját képező eseménynéli érdekeltségeinél fogva is, nem mindig képes. És a cselédtörvény novelláris alkotásainál épen ez a legnehezebben megoldandó részletkérdés. Legegyszerűbb volna, ha a minősítési hatóság által jegyeztetnék be, mert a hatóság, beigazolt adatok alapján, az előtte folyó peres és perenkívüli ügyek elintézéseiből arra leginkább képes. És itt még azt lehetne mondani, hogy hiszen a helybeli cselédbüntetésekről ma is törzskönyvet vezet a budapesti bejelentési hivatal, de azt ís mindannyian tudjuk, hogy bizony fehér holló az a gazdag, ki valamely cselédje előélete iránt ama hivatalnál valaha érdeklődött volna. Ily törzskönyv tehát hiába lesz vezetve; nem is ér rá a gazda arra, hogy minden cselédváltozásnál azt igénybe vegye.

Ajánlatos lenne azonban, ha épen úgy, mint a laktudakoló levelező-lapoknál, itt is bármely tőzsdésnél vásárolható levelező-ürlapok adnának hatósági felvilágosítást a cselédek előéletéről, mely így hatósági ellenőrzés és feljegyzés tárgyát képezné.

E megoldást, mint a legfontosabb családi érdeket érdeklőt, az új cselédtörvény alkotóinak figyelmébe ajánljuk.

Szinház.

A népszinház hétköznap-délutáni előadásai.

A népszinház igazgatója, Porzsolt Kálmán, terjedelmes kérvényt nyújtott be a fővárosi tanácshoz. A folyamodás elpanaszolja, hogy a mult évben a népszinház volt az első, mely a hétköznap — délutáni előadások eszméjét megpendítette s ilyenek tartására a tanácstól engedélyt kért, a minek fejében arra kötelezte magát, hogy minden év október 4-én, a király nevenapján, teljesen ingyen előadást rendez a budapesti szegénysorsu közönség számára. Tavaly az igazgatóság nem várta be a tanács határozatát, hanem megtartotta az ingyenes előadást, mely köztudomás szerint rendkívüli sikerrel is járt. Ófelsége miniszteri leirat útján fejezte ki elismerését Porzsolt igazgatónak, sőt maga elé rendelte kihallgatásra, mikor azt szóval is megismételte. A tanács pedig mindezek után a délutáni előadások tartását meg nem engedte, mert — *nincs elég tűzoltó.* Nemsokára rá azonban engedelmet kapott a Nemzeti szinház az ifjúsági előadások tartására, a melyekkel meglehetős sikert aratott. Ez idő szerint pedig más magánszinházak fordultak hasonló kérelemmel a tanácshoz. Porzsolt igazgató ezúttal megujitja kérelmét, s utal a tanács méltatlan eljárására. A legkényesebbé teszi az igazgató helyzetét ráadásul a jelen esetben az, hogy küszöbön áll október 4-ike, s nem tudja mi tévő legyen? Ha a tanács a kérelmet ezúttal is elutasitaná, kénytelen lenne legfelsőbb helyen — saját maga fedezésére bejelenteni a dolgot, s ezzel igazolni az ingyenes előadás elmaradását. De egyébként is méltatlanság, hogy a főváros a saját szinházában nem engedi meg azt, a mihez másutt hozzájárul. Alkalmasok lennének a népszinházi ifjusági előadások első sorban a fővárosi iskolák tanulói részére, mert ők az állami intézetek növendékei számára biztosított elsőbbség miatt a Nemzeti szinházból rendszerint kiszorulnak. Végre kiemeli az igazgató, hogy terve szerint a népszinházi ifjúsági előadások repertoárját nem a rendes műsorból meritenék, hanem külön iratna az ifjúság számára szindarabokat, s hétköznap délután ezeket hozná szinre. Hogy pedig a főváros szörnyű gondjától is megszabadulhasson, megszünteti a nyilvános főpróbákat s a tűzoltókat, a művészi ügyek fővárosi Neróit ezzel kárpótolná a hetenként egy napi külön elfoglaltságukért.

Elkallódott tanácsi határozat.

Nagy feltünést keltett annak idején Hajós Zsigmond fővárosi bizottsági tagnak a Magyar Szinház tűzbiztonsága ügyében tett interpellációja. A lármás ügynek szigorú hatósági vizsgálat vetett véget, mely megnyugtatásul szolgált mindeneknek, s mert a szinház tűzbiztonságát kifogástalannak nyilvánította. A vizsgálat alapján azonban a tanács mégis néhány apróbb módosítást rendelt el a szinház körül. Ezt a tanácsi határozatot nem a szinház igazgatóságának, hanem a *kapusának* kézbesitették, s most, mikor a tanács már majd egy esztendő eltelte után sürgeti a rendelet végrehajtását, a szinház igazgatósága azzal védekezik, hogy a határozatot nem kapta meg, az irás a portás kezén elkalódott, kéri tehát annak újból való kézbesítését. A tanács pedig mit tehet egyebet, mint újra kiadja a határozatot. Gyorsaság, nem boszorkányság!

Új évkönyv.

A sajtó alatt levő *Magyar biztosítási évkönyv* tartalma, mint velünk közlik, a következő: 1. A biztosítási díjak perelhetősége. Irta dr. Róth Pál, igazgató. 2. A magyar biztosító társaságok köteléke. Irta dr. Farkas Gyula, vezérigazgató. 3. Az életbiztosítási díjtartalékokról. Irta Altenburger Gyula, az Adria biztosító-társaság osztályfőnöke. 4. Baleset elleni biztosításról. Irta Milhoffer Sándor. 5. A biztosítás ügytörténete Magyarországon. Irták Török Jenő Endre és Apor Sándor. (Egy kiváló magyar szaktekintély műve után.) 6. A biztosítási feltételek jogi természete. Irta dr. Rósa Ferencz, budapesti ügyvéd. 7. A munkásbiztosítás. Irta Bein Károly, tanár. 8. A távkönyvelésről. Irta Kondor Béla, igazgató. 9. Jégkárbiztosítás az állam kezében. Irta Szücs Mihály, igazgató. 10. A hitelbiztosítás. Irta dr. Szücs Ernő. 11. Az életbiztosításról. Irta dr. Virágh Gyula, jogtudor. 12. A katonai biztosításról. Irta Tatár Gyula, titkár. Az Évkönyv második részében, a nálunk működő intézetek rövid története, vagyoni kimutatásai, legutolsó évi mérlegei, a budapesti vezetőség, igazgatóság és az összes vidéki főügynökségek (végleg kiegészítve), valamint azok tagjainak pontos névsorát fogjuk ismertetni. A könyv 20 ív tartalommal, 3—400 oldalon, diszes, elegáns kötésben jelenik meg s ára darabonként 1 frt 20 kr. lesz, mely a Biztosítási és Közgazdasági Lapokhoz, Budapest, VI. Aradi-utcza 40. sz. alá küldendő.

Ajánló-levél.

Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

Jó tanács — rossz Tanács.

Minap a hivatalában meglátogattam dr. Vaszilievits tanácsnok urat, a pénzügyi osztály vezetőjét. Ott ült, iróasztala közepén, egy csomó akta közé temetkezve (hatósági próbatemetkezés), és bágyadtan lapozott a teleírt ivpapirosok közt.

— Á'sszolgája, — üdvözöltem — mit csinál tanácsnok úr.

— Gondolkozom.

— Min, ha szabad kérdeznem?

— Azon gondolkozom, hogyan kétszerezzük meg a főváros jövedelmeit?

— Ennél mi sem könnyebb, — proponáltam mosolyogva.

A tanácsnok felugrott a helyéről.

— Ön tud erre valami módot? — kérdé izgalommal.

— Még pedig nagyon egyszerűt.

— És az?

— Hát az előirányzott jövedelmet szorozzák meg egyszerüen 2-vel.

Csalódottan intett a kezével.

— Óh, ha mi szorozni tudnánk! Azaz, hogy — tette utána lemondólag — én tudok, csakhogy nekem nincs rá időm. Nekem, — itt a körülötte garmadába rakott aktacsomóra mutatott — nekem ezeket kell tanulmányoznom.

— Mik ezek?

— Jó tanácsok arra nézve, a mit öntől is kérdeztem.

— A jövedelem szaporitására nézve?

— Arra. Tudja talán, hogy tavaly igen megszorultunk pénz dolgában, s az ötvenmilliós kölcsön meglevő kötvényeire kölcsönt akartunk fölvenni. De nem kaptunk, mert mindenki azt mondta, hogy bankettekre nem ad pénzt a városnak Mit tettünk? Fühöz-fához kapkodtunk. Végre jött egy eszménk: pályázatot irtunk ki jó tanácsra, hogy mikép szaporitsuk a város jövedelmét. A legjobb pályamunka kapott volna 250 korona jutalmat és tiszteletbeli városi tanácsnoki czimet. A második 150 korona jutalmat és tiszteletbeli gyepmesteri czimet, a harmadik pedig 50 korona jutalmat és székesfővárosi tiszteletbeli szamár czimet. Nem is képzeli, mennyi pályázat érkezett. Borzasztó, rettenetes, iszonyú sok! És egyik jobb a másiknál.

Az egyik pályamű például azt ajánlotta, hogy a borbélyok megrendszabályozására vonatkozó új szabályrendelet respektálása alól minden borbélyt föl kell menteni, ha — brutto-bevételének a felét beszolgáltatja a főváros pénztárába.

Másik az Erzsébet-téri és egyéb verebekre köztisztasági adót akar kivetni.

A harmadik jó tanács szerint a tanácsnak a koldulást községileg kellene szervezni s az összes koldusok lakást, teljes ellátást és hatóságilag engedélyezett csonka testrészeket kapnának a várostól, s ennek a fejében az összekoldult pénz a várost illetné, a mely azonban még akkord-szerint külön is díjazná a koldusokat.

Egy negyedik ajánlat szerint a városnak a mentőegyesülettel kellene érintkezésbe lépnie, s azt a rendszert kellene behozni, hogy, ha valaki öngyilkossági kisérletet követ el, megsebesült, a bevett méreg miatt kinlódik, vagy beugrott a Dunába és fuldokolva segítségért kiabál: a mentők csak az esetben nyújtsanak segélyt, ha az illető haldokló vagy fuldokló előbb kötelezvényt ir alá, hogy a megmentése esetén jövedelmének, halála esetén pedig hátrahagyott vagyonának felét a városnak adja vagy hagyja.

Más, és talán még praktikusabb ajánlat az, a melynek értelmében a városnak ügynökök útján érintkezésbe kellene lépnie a bel- és külföld nagy sikkasztóival és rablógyilkosaival, hogy kellő (persze busás) illeték fejében biztonságba helyezi őket a rendőrség elől. Esetleg külön internatust is lehetne alapitani a számukra, ily czim alatt:

Üldözött sikkasztók és rablógyilkosok menedékhelye.

— Hatóságilag védve. —

Jött egy jó tanács, a mely az örökösen sétáló fiatal urakra és hölgyekre kövezetvámot óhajtana kivetni.

Egy másik pedig *fogyasztási* adóval kivánná sújtani a polgárokat, félkilónként 2 krajczárjával.

— Még egy másik, — folytatta nekihevülve Vaszilievits tanácsnok úr, de hirtelen elhallgatott. — Eh — szólt aztán halkan, kis idő múlva, — ha két napig folyton beszélnék sem tudnám felsorolni azt a számtalan jó tanácsot, mely beérkezett hozzánk. Még Transvaalból is jött pályamunka.

— És — folytatta csüggedten, — hogy ilyen borzasztó halmaz jó tanács gyült össze, éppen ez okoz iszonyú gondot nekünk. Mert egyik tanács jobb, mint a másik és mi nem tudunk közülök választani. Képzelje csak el: 4935¾ jó pályamű közül a legjobbat kihüvelyezni!

— Jó magam, 2 tanácsjegyző, 4 fogalmazóm s a legügyesebb számvevőségi tiszt egész éven át hiába törjük rajta a fejünket, nem vagyunk képesek a legjobb tanácsot megtalálni.

— Melyiket válasszuk, melyiket válasszuk!?

— És — tört ki egyszerre csak zokogva — a dolognak az a vége, hogy a 4935¾ jó tanács közt az 1900-ik évre kerek másfél millió forint deficzit van előirányozva a költségvetésünkben. Kerek másfél millió, bühü, bühühü, bühühühühü . . .

A két tanácsjegyző, a négy fogalmazó s a legügyesebb számvevőségi tiszt észrevéve, hogy főnökük zokog, kórusban szintén zokogni kezdtek:

— Brühühühhühü . . .

Félrefordultam, mert magamnak is könnyet kellett kitörülni a szememből.

— Így jár — szóltam magamban — a város, a melynek 4935¾ jótanácsa és *egy rossz Tanácsa* van.

(*Pályázó.*)

A jogügyi osztály feje.

Lung György tanácsos a fővárosi tanács jog-, ipar- és rendészeti (I.) ügyosztályának vezetője most kezdte meg szabadságidejét, melyből egyelőre öt hetet fog élvezni. Az ügyosztály vezetését távolléte idejére *Antal* Gyula tanácsjegyző vette át.

Az iparhatósági megbizottak köréből.

A VI. kerületi iparhatósági megbizottak legutóbb ismét népes ülést tartottak, mely alkalommal többrendbeli előterjesztést tettek a fővárosi tanácshoz. Igy többek közt arra kérik a tanácsot, hogy a székesfőváros hivatalos lapját a „Fővárosi Közlöny“-t rendszeresen küldesse számukra is, úgyszintén az iparügyi szabályrendelet tervezeteket adja ki nekik is véleményezés végett. Ezenkívül hivja meg őket ezentúl a tanács a telepengedélyezések előtt és a foglalkozást közvetitő s zálog üzletekben időszakonként ellenőrzés czéljából tartani szokott hivatalos vizsgálatokra, s kivánja be véleményüket a kereskedő és iparos inasok idő előtti felszabadítása, gyári jelleg megállapítása, ország czimere, udvari szállítói czim használata felmerülő kérdéseiben is; valamint az iparkihágási ügyekbe is legyen informativ természetü beleszólásuk. Ime egy testület Magyarországon, mely arról panaszkodik, hogy kevés a dolga, és munkát kér! Végül megkereste a megbizottak testülete az országos iparegyesületet, hogy az iparhatósági megbizottak közeledő új választása alkalmából indítson országos mozgalmat, a fővárosban pedig maga az egyesület ejtse meg a jelöléseket.

A kerepesi-temető eladása.

Egyik előkelő számvevőségi tisztviselő, tekintettel a főváros nehéz pénzügyi helyzetére, azt a tervezetet vetette fel, hogy a kerepesi-temetőt mondják fel s a Józsefvárost egészitsék ki az új területtel. A terv czélja egy új kölcsönalap létesitése. A temető 300,000 négyszögöl, a mely 100 forintjával harmincz millió forint. Ebből a parczellázásoknál elesik három millió forint, a sirbolt áthelyezésekre két millió, marad tisztán 25 millió forint. A temetőben levő történelmi nevezetességü sirok és sirboltok áthelyezését a főváros végezné. Erre a czélra a belterületen kivül külön helyről kell gondoskodni. A temető többi része a X. kerületi új temetőbe helyeztetnék át. Az áthelyezést a felek maguk végeznék, ha a temető felmondása 30 évre történnék; ha pedig a főváros rövidesen akarja a területet értékesiteni, akkor a maga költségén végezné az áthelyezést. Erre a czélra irányozott elő a tervező a 30 millióból két milliót.

Halálozás.

A főváros tiszti ügyészségét érzékeny csapás érte. Egyik buzgó tagja, *Csete* Kálmán tisztiügyész, e hónap 25-én 48 éves korában hosszas szenvedés után meghalt. Temetése nagy részvét mellett szeptember 27-én volt.

London köszönete.

London város tanácsa megkereste volt a budapesti tanácsot, hogy a főváros tüzbiztonsági szabályrendeletét küldje meg tanulmányozás czéljából. A tanács a kérelemnek természetesen készséggel eleget tett, mire London város polgármestere udvarias hangu átiratában köszönetet mondott az előzékenységért.

A czinkotai viczinális.

A Mátyásföldi nyaralótulajdonosok egyesületének elnöke, *Meixner* Emil, az egyesület nevében panaszos kérvényt adott be a kereskedelmi miniszterhez, mert állitólag a Budapest—czinkotai h. é. vasút kocsiajai rozogák, piszkosak, az igazgatóság kevés kocsit járat, a vonat igen kevés állomáson áll meg, a menetdij drága, a menetrend rossz, végül — bár a viczinális a közuti vasut társaságé — a keleti pályaudvarhoz járó villamos kocsik és a vasút között kellő kapcsolat nincsen. A miniszter a felszólalást most intézte el s leiratában védelmébe veszi a megtámadott vásútat. A vasúti kocsikat ugyanis csak tavaszszal ujitották meg, panaszra ellenük tehát nem igen lehet ok. A miniszter azonban figyelmeztette a vasútigazgatóságot, hogy azokat jól gondozza s a reggeli és esti vonatokhoz kellő számu kocsikat kapcsoltasson. A menetdijat a különféle bérlet és füzet jegyek által már a lehetőségig leszállitották, a hol pedlg rendes állomás (tehát pénztár) nincsen, a felszálló utas a kalauznál rendes áron kapja a jegyet. Végül megjegyzi a leirat, hogy a viczinálist a villamos rendesen meg szokta várni, azonban erre kötelezni nem lehet, mert a pusztán utczai forgalom lebolonyitására szolgáló közuti vasutat a rendes gőzüzemü vasutakkal kapcsolatba hozni nem lehetséges. A miniszternek legnagyobb részt igaza van, mert a czinkotai viczinális minden tekintetben kölönb a többi h. é. vasutainknál, azonban kétségtelen az is hogy az igazgatóság a saját tulajdonában levő villamossal szorosabb összekötettésbe állithatná. Bizonyos napokon például az utolsó vonat czinko-

tára 1/2 12 órakor indul, a 11 órai villamos azonban a közönséget ki nem viszi az állomásig, hanem csupán a kerepesi-út végéig. A közönség ilyenkor kénytelen leszállani és — ha nem is késik le — az állomásig szaladva kénytelen megtenni a jódarab utat. Ezen az állapoton az igazgatóság könnyen segíthetne.

A Váczi-utcza meghosszabbitása.

A belváros folyamatban levő általános rendezése alkalmával a Váczi-utczát egész az Irányi-utczáig meghosszabbitják. Sok vita keletkezett a miatt a felől, hogy az új, meghosszabbított Váczi-utcza egész mentén a régi elnevezést kapja-e, mert e miatt meg kellene változtatni azt a régi szabályrendeletet, melynek értelmében az utczák számozása a Kerepesi-út tengelyétől kezdődik mindkét irányban. A tanács mult heti ülésén ketté vágta a kérdést azzal a határozatával, hogy a Váczi-utczát csupán az új Eskü-útig hosszabitsák meg, az Eskü-út és Irányi-utcza közti rész pedig a Lipót-utcza meghosszabbitására fog szolgálni. Így aztán kezdhetik a házszámozást itt is a Kerepesi-úttól jobbra-balra különkülön. Most csak az a kérdés, mit szólnak ehhez a közmunkatanács és az érdekelt háztulajdonosok.

Magán árverési csarnok.

Egy vállalkozó nemrégiben folyamodott a fővárosi tanácshoz, hogy magán árverési csarnok felállítására adjon kizárólagos engedelmet. A tanács tegnap tárgyalta a kérelmet, s a folyamodást elutasította azzal a megokolással, hogy az 1888. évi XXII. t.-cz. értelmében ilyen csarnok felállítására nem a főváros, hanem csupán a kereskedelmi miniszter adhat engedélyt.

Bizonyítvány a gyermekek számáról.

Különösen válóperek esetén elkerülhetetlen az olyan értelmű hatósági bizonyítvány bemutatása, mely a házastársak gyermektelenségéről vagy gyermekeik számáról szolgál hiteles bizonyitékul. A hatóságok eddig nem tudták, hogy mennyi bélyeg szükséges az ilyenféle bizonyitványokra és mindenféle leletezésekre adott okot különféle, egymástól eltérő eljárásuk. A belügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg körrendeletben közölte az összes törvényhatóságokkal, hogy minden ilyen bizonyítvány, melyet a törvényhatósági joggal felruházott városok és Fiume polgármestere, valamint a budapesti kerületi előljárók vagy helyetteseik állítanak ki 1 frt, ellenben azok, melyeket a kis- és nagyközségek előljárói és rendezett tanácsu városok polgármesterei állitanak ki, csupán 50 kr. bélyegilleték alá esnek. Hogy miért így? Azt valószinüleg a miniszter se tudja.

Bérkocsisok panasza.

A hatóságoknak sok panaszkodást kellett végighallgatniok a bérkocsisoktól, mióta a Rózsa-teret megszüntették. Ott tudniillik régi és népszerű kétfogatú bérkocsi állomás volt, a mit az épitkezések miatt el kellett másfelé helyezni. Ezzel az áthelyezéssel sehogy sincsenek megelégedve a bérkocsi tulajdonosok, a kik mind azon sóhajtoztak, hogy nem tudnak megélni az új állomásokon. Végre is a tanács úgy segített a bajukon, hogy a vasuti kirendeltségbe osztotta be őket. A dicsőség azonban nem sokáig tartott, mert nem rég felállították a Zöldfa- és Irányi-utcza sarkán levő állomást, a mikor a rózsatéri kocsikat ide rendelték. A kocsisok ezért megint elégedtlenkedni kezdettek és Hets Ödön ügyvéd útján folyamodtak a tanácshoz, hogy segítsen rajtuk, mert a ferenczieк-terén levő szomszédos állomás miatt nem tudnak megélni. A tanács méltányolta a kérelmet, s tegnapi ülésén a zöldfa-utczai állomást csere állomásnak nyilvánította és a kocsik felét ismét a vasuthoz rendelte ki. Ezután tehát egyik nap három kocsi lesz a Zöldfa-utczában és négy a vasutnál, másik nap pedig megfordítva, s így a kocsisok is megélhetnek és a térparancsnokság kivánsága, melynek kedvéért az új állomást létesitették, szintén teljesül.

Uj villamos vágányok.

A főváros a közuti vasút-társaságot a Döbrentey-tér és Rudasfürdő közti vonalon a sinek áthelyezésére kötelezte. A társaság még nem kezdett a munkába a környéken folyó épitkezések miatt s kérelmére a tanács most még október hó végéig halasztást adott neki.

Uj iskolák.

A tanács tegnap vette át VII. ker. Dohány-utczai új polgári leányiskola épületét. Az iskolát 14 osztályra tervezték, de olyan sok tanuló iratkozott be, hogy még három ujabb osztályt kellett felállitani. A kisdedóvóba 171 gyermeket irattak be, minélfogva ezt is bővíteni kell. Az új polgáriiskola megnyíltával a kazinczy-utczai iskolában ezentúl csupán elemi osztályok lesznek. Ugyancsak most nyilott meg a Csobáncz-utczai új elemi fiu- és leányiskola is, melyet a külső Baross-utszai régi épület helyett emeltek. Érdekes jelentség, hogy az új iskola 22 osztályból áll, míg a régiben csupán 6 osztályban oktattak, s még az a 22 sem elég, mert az osztályok olyan zsufoltak, hogy legkisebb párhuzamos osztályokat kell felállitani. A legfeltünőbb pedig a dologban az a körülmény hogy az új iskola környékén alig számbavető távolságban öt más iskola működik, s ezek is alig tudják a nagy számu jelentkezőket kebelükbe fogadni.

A főváros munkásainak betegsegélyző járulékai.

A székesfőváros összes állandó munkásait, kiknek felfogadásánál világosan ki nem kötik, hogy alkalmaztatásuk nyolcz napnál rövidebb időre terjed, a budapesti kerületi betegsegélyző pénztárnál biztosítja. A főváros összes munkásaiért a pénztárnak 21,600 frt. átalányösszeget fizet. Eme kiadás apasztására az összes állandó munkások heti, vagy havi béréből levonja a főváros a szokásos betegsegélyző pénztári járulékot. Bár ezek összege az általányösszeget épen nem fedezi, mégis jelentős bevétele lett a fővárosnak, úgy hogy most Lampl Hugó főszámvevő előterjesztésére a tanács az összes fővárosi hivatalok számára részletes szabály utasítást bocsájtott ki, mely a levonások eszközölését, kezelését stb. pontosan meghatározza. A szabály utasitás a betegsegélyző járulékoknak a fővárosi községi alapnál a rendes bevételek sorában XXVIII. szám alatt új önáló fejezetet nyit: „Fővárosi munkások által fizetendő betegsegélyző pénztári járulék“ czimen. A munkásoktól fizetésük, illetve bérük aranyában 7—18 kr. heti járulékot vonnak le, s az utasitás megállapitja a megfelelő havi levo-

nások kikerekített összegét is. Külön eljárást szabtak ki a községi alapokból fizetett munkások járulékai levonásánál és külön más eljárást az önállóan kezelt intézeti alapokból fizetett munkások bérének fizetésénél. Az ujonan rendszeresített jövedelem nagyságának pontos megállapítása czéljából az 1899. julius 1-étől szeptember 30-éig befolyt levonások összegét külön is kifogják számítani.

Lakásközvetítő intézet.

Érdekes kérelemmel fordult most egy budapesti lakos a fővárosi tanácshoz. A folyamodó saját lakásán lakásközvetítő intézetet akar nyitni még pedig nem a nagyközönség számára, hanem azoknak a szerencsétlen nőknek a részére, a kik kenyerüket éjnek idején kénytelenek megkeresni. Ezek a nők tudvalevőleg igen gyakran változtatják lakóhelyüket s ezt mindenkor személyesen tartoznak a főkapitányi hivatalban bejelenteni. Az efféle jelentkezések idején a Zrinyi-utcza hemzseg azoktól a lakásadóktól, kik lakásaikat ilyen módon szokták jó drágán értékesíteni, és egész börze támad az utcza során, hol kínálat és kereslet egyaránt állandóan élénk lendülettel folyik. Ezt a csunya vásárt akarja a vállalkozó az utcza nyilvánossága elől a zárt irodába áthelyezni, a mi szerinte nem csak köztekintetekből lenne kivánatos, hanem egyuttal ez lenne a legkönnyebb módja annak, hogy a lakásadók hallatlan zsarolásai ellen a szerencsétlen, úgyis züllött lakókat megvédelmezze. Az irodában olyan lakástulajdonos is bejelentené kiadó szobáját, ki a Zrinyi-utczai vásárra ki nem áll, s így a lakásokban is nagyobb kínálat keletkeznék. A lakásközvetítő intézet csekély díjat szedne s hatósági felügyelet alatt állana. A tanács legközelebb foglalkozik a kérelemmel.

KÖZGAZDASÁG.

A 79,938 szám.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Majdnem mindenünnen kizárták felszólalásomat, a mely pedig csupán az igazságot akarja. Hiszem, hogy Szerkesztő úr nagyrabecsült lapjában helyt ad észrevételeimnek, a melyeket az Osztálysorsjáték hétfői huzásáról kivánok elmondani.

Nagy hiba történt hétfőn reggel az osztálysorsjáték sorsoló helyiségében, a vigadó kistermében, a mely a szigorú vizsgálat elmellőzése folytán igen alkalmas lehet arra, hogy a közönség körében az osztálysorsjáték intézménye iránt erős kételyeket támaszszon s a bizalmat az új lutrijáték iránt alapjában megingassa. Az történt ugyanis, hogy az ott dolgozó szobafestők hétfőn reggel a huzások megkezdése előtt a szemétládában egy sorsolási számot találtak, a *79,938* számut, a mely ugyanolyan tokban volt, mint a milyet a szerencsekerékből szokott kihuzni az árvaleány.

Ebből tehát az első pillanatra világos volt előttük, hogy oly szám került a szemét közé, a melynek a szerencsekerékben lett volna a helye, abban a szerencsekerékben, a melyet az állami ellenőrző közeg jelenlétében a napi sorsolás bevégzése után gondosan lezárnak s másnap ismét azok szemeláttára nyitnak ki.

A szobafestők, a kiknek ez a rejtelmes dolog nagy szeget ütött a fejükbe, a talált sorsjegyszámot átadták mesterük fiának, mikor pedig az ellenőrző-bizottság a sorsolás megkezdésére a terembe gyült, tüstént jelentették neki a példátlan esetet.

Az osztálysorsjáték intézősége azonban, a helyett, hogy a huzást azonnal felfüggesztette és szigorú vizsgálatot indított volna, a huzást törvény és igazság ellenére épp úgy folytatta, mintha misem történt volna.

Az inspekcziós rendőrfogalmazó pedig előfogta a szobafestőket és meglehetős nyersen követelte tőlük, hogy azonnal adják át a talált számot. Mikor pedig ezek azt mondták, hogy mesterük fiánál van, detektivet küldött utána s ez hozta vissza a számot.

Eddig a száraz tény, a mit az összes ott dolgozó szobafestők megerősíthetnek. A dologról csak egy-két lap vett tudomást s másnap az összes lapok hírt adtak a következő lakonikus nyilatkozatról, melyet a húzás megkezdése előtt tett *Lónyai* Albert elnök.

„Konstatáltatott tegnap, hogy a számokat kihuzó árvaleány figyelmetlenségéből egy számot a tölcsér mellé ejtett. Ezen szám utólag megtaláltatott és a főnálló szabályok értelmében az állami ellenőrző közegek jelenlétében a kerékbe visszahelyeztetett.“

Lónyai elnök úr jóhiszeműségében a legkevésbbé sincs okunk kételkedni, őt éppúgy megtéveszthették ezzel, mint a nagyközönséget. A ki csak egyszer is látta az osztálysorsjáték huzását, az mind elfogja ismerni, hogy ez a hivatalos kommüniké egyáltalán nem alkalmas arra, hogy megnyugtassa a közönséget. Mert annak az árvaleánynak egész válláig szabad a keze, ruhájával tehát „figyelmetlenségből“ még egy számot sem huzhatott ki és a tölcsér mellé már annál kevésbbé is ejthette, mert jobbról-balról egy ellenőrző közeg ül mellette, a kinek egyéb feladata sincs, minthogy az árvaleány kezét ellenőrizhesse, nehogy több sorsjegyet is vehessen ki egyszerre.

Ilyen légből kapott s magáról minden felelősséget elhárító nyilatkozattal tehát nemhogy a közönség megnyugtatását érnék el, hanem ellenkezőleg, annak a sorsjáték iránti bizalmát teljesen aláássák, a miből pedig csakis az osztálysorsjáték kezelőségének és nem a közönségnek lesz óriási kára. Követeljük azért az osztálysorsjáték igazgatóságától, *hogy azonnal szigorú vizsgálatot indítson, a mostani huzást pedig semmisítse meg,* mert a hol egy szám hiányzik, ott már hiányozhatik 10,000 is. Az ilyen vétkes ellenőrzés mellett ezreket károsíthatnak meg, a nélkül, hogy bárkinek a hajaszála meggörbülne miatta.

Saját jól felfogott érdekében cselekszik az igazgatóság, ha ezt a titokzatos esetet a közönség előtt önszántából földeríti s nem várja be, míg egy egész csomó kártérítési pert akasztanak a nyakába.

Mint halljuk, már is többen nyujtottak be kártérítési keresetet a járásbiróságoknál s a tanukihallgatások során ily körülmények közt furcsa dolgok kerülhetnek napfényre. Mert a mint maguktól a szobafestőktől tudjuk, azok készek hitet tenni rá, hogy a sorjegyszámot a szemét közt találták — még *a húzás megkezdése előtt,* minthogy pedig azelőtt való nap vasárnap volt, a mikor nincs húzás s következéskép zárva kellett volna lennie úgy a teremnek, mint a szerencsekeréknek, minden kétségen felül áll, hogy a számokkal való titokzatos mani-

puláczió csakis vasárnap történhetett, mikor sem az állami ellenőrző közegek, sem a közönség nem volt jelen.

Hogy kik vájkálhattak a lezárt szerencsekerékben, azt kell okvetetlenül kideríteníe a vizsgálatnak. Ennek pedig első feltétele, hogy a húzásokat *rögtön felfüggeszszék, a szerencsekerékben levő számokat újból átvizsgálják* s hivatalosan kijelentsék a mostani sorsolás érvénytelenségét.

Ha ezt nem teszi az igazgatóság — ám lássa következéseit. Egy év mulva egészen elpártol az új lutritól a közönség s a vállalat, melybe pedig milliókat fektettek, egyesek vétkes könnyelműsége miatt tönkre jut. Válaszszon tehát az igazgatóság az igazság és hamisság útja közt!

Országos biztosító szövetkezet elemi károk ellen.

A magyar gazdasági egyesületek országos szövetsége a mult év november havában tartott nagygyülésén elhatározta, hogy biztosító szövetkezetet alakít s az ennek érdekében megindított országos mozgalom támogatását kieszközlendő, feliratot intézett a belügyminiszterhez. A miniszter most az összes törvényhatóságok részére kiadott körrendelettel intézte el a kérelmet. A körrendeletben kiemeli a miniszter, hogy a maga részéről a gazdasági egyesületek törekvését teljesen helyesli és az elemi károk elleni biztosításban a szövetkezeti eszme érvényre juttatásától, ha az új intézmény kellő alapszervezettel és vezetéssel létesül, rendkívül üdvös eredményeket vár miért is készségesen felhivja a törvényhatóságok figyelmét a mozgalomra, s elvárja, hogy ezek hathatós támogatásukkal a szövetkezet létesítését előmozditani fogják, s meleg érdeklődésükkel azok terjesztéséhez és fejlesztéséhez saját hatásakörükben minél jobban hozzá fognak járulni. A miniszter jóindulata kissé soká váratott ugyan magára, dehát azt mondják, jobb későn: mint soha!

Hivatalos hirdetések.

Magyar kir. államvasutak igazgatósága.
142,270/99. számhoz.

A félárú vasúti jegy váltására jogosító arczképes évi igazolványok érvényesítése az 1900. évre.

A folyó évre szóló *félárú vasúti jegy váltására jogosító arczképes évi igazolványok az 1900. évre leendő érvényesítés végett* már *f. évi október hó 1-től* kezdve ide beküldendők; azon jogosultak pedig, kik a f. évben ily igazolvány birtokában nincsenek, de ilyet maguk részére az 1900. évre váltani kivánnak, az igazolvány kiállítását ugyancsak a fenti időponttól kezdve kérelmezhetik.

Nehogy tehát az igazolványok érvényesítése, és illetve az újak kiállítása a f. év utolsó hónapjára maradjon; a munkatorlódásnak és ebből származó késedelmeknek elejét veendő, figyelmeztetjük az érdekelteket, hogy saját érdekükben cselekszenek, ha az érvényesítés kieszközlése, illetve az új igazolványok megszerzése iránt, *igazolványaik, illetve fényképeik és kezelési illeték fejében személyenként egy korona készpénznek beküldése mellett,* az előírt módon hivatali felsőbbségükhöz, illetve a jogosult nyugdíjasok bélyegtelen folyamodványnyal közvetlenül az alulírott igazgatósághoz (Budapesten, VI. ker. Andrássy-út 73. sz.) már most folyamodnak. Megjegyezzük, hogy a *nyugdíjasok a lakhelyükre illetékes közigazgatási elüljáróság által nyugdíjas minőségüket és azt, hogy díjazott tisztséget, vagy fizetéssel járó hivatalt nem viselnek, folyamodványaikon, igazoltatni tartoznak.*

Az illetékes hivatali főnökségeket felkérjük, hogy az nsyeévréitést és az új igazolványok kiállítását kérelmezők igazolványait, illetve fényképeit a kezelési illetékkel és a folyamodókról 2 példányban szerkesztendő névjegyzékkel együtt, a teendők lehető megosztása szempontjából alulirott igazgatósághoz *minél előbb beküldeni sziveskedjenek.*

Budapest, 1899. szeptember 21.

Az igazgatóság.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

Hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak f. évi téli menetrendje.

A temesvár—buziási vonalon Temesvár—Józsefvárosról d. e. 8 óra 30 perczkor Buziásra induló vegyesvonat $2^1/_2$ órával később, a Buziásról Temesvár—Józsefvárosra este 6 óra 30 perczkor induló vonat pedig mintegy 2 órával korábban fog közlekedni.

A kis-kőrös—kalocsai vonalon mindkét irányban közlekedő reggeli 1—1 személyvonat ismét megszüntettetik.

A hegyes-feketehegy—palánkai vonalon Palánkáról délelőtt Hegyes-Feketehegyre induló vegyesvonat Gajdobrán csatlakozást nyer Zombor és Ujvidék felé, illetve felől.

A Budapest—fiumei vonalon. Budapest k. p.-u.-ról Fiumába este érkező gyorsvonat Tonin állomáson rendesen megállíttatik.

Budapest k. p.-u. és Budafok között a hajózás szünetelése alatt mindkét irányban ismét egy-egy új vegyesvonat fog közlekedni. A vasár- és ünnepnapokon Fiuméből Delnicére és vissza közlekedő helyivonat megszüntettetik.

Az új-dombovári—b.-bródi és szabadka—dáljai vonalakon.

Megszüntettetik a Szabadka—Dálja és Bosna-Brod közt mindkét irányban közlekedő gyorsvonat és a Zomborból reggel Szabadkára induló személyvonat, továbbá a jelenleg B.-Brodból hajnalban Új-Dombovárra induló személyvonat csak Brodból kiindulólag fog közlekedni.

Ellenben a jelenleg csak Pécs és Eszék, illetve Bród és B.-Brod között közlekedő s Pécsett a Budapes felé, illetve felől közlekedő gyorsvonatokhoz csatlakozó éjjeli személyvonatok folytatólag az eszék—bródi vonalrészre is kiterjesztetnek.

Ezen vonatoknak bevezetése folytán a jelenleg csak Szabadka és Zombor között közlekedő esti személyvonat ismét Dáljáig nyer folytatást, Dáljáról pedig reggel 4 órakor Szabadkára induló új személyvonat helyeztetik forgalomba.

A borovo—onkovári vonalon. A gyorsvonatoknak Szabadka és Bosna-Brod között való megszüntetése, illetve az éjjeli személyvonaloknak az eszék—bródi vonalrészre való kiterjesztése folytán, a borovo—vukovári vonalon a vonatok ismét a múlt évi téli menetrendnek megfelelően fognak közlekedni.

A dugoselo—novskai és banova—jaruga—pakracai vonalakon.

A Dugoselo és Pakrac között mindkét irányban közlekedő közvetlen személyvonat megszüntettetik, ellenben Banovajaruga és Pakrac között mindkét irányban egy-egy vegyesvonat helyeztetik ismét forgalomba.

Budapest, 1899. szeptember hó.

Az igazgatóság.

Hirdetmény.

Van szerencsénk a t. cz. közönséget tisztelettel értesíteni, hogy a budapesti villamos városi vasút részvénytársaság és a budapesti közuti vaspálya társaság abban állapodtak meg, hogy f. évi október hó 1-től kezdve, az alant megnevezett vonalokon, illetve útirányokban mindkét vasuttársaság vonatainak igénybevételére és illetve átszállásra jogosító közvetlen menetjegyeket fognak kiadásba hozni.

A székesfőváros hatósága által (45,390—1809/II. számu alatt) jóváhagyott megállapodás értelmében a fent jelzett új forgalomra nézve a következő határozmányok, illetve díjtételek lépnek érvénybe.

I. Az útirányok és átszállási vonalak megnevezése, valamint azokra kiadandó menetjegyek díjtételei:

	Végpont a villamos városi vasút vonalán	Utirány	Átszálló hely	Utirány a bpesti közuti vaspályatár. vonalán	Végpont	Viteldij
1	Nyugoti p.-u.	Teréz-k. Erzs.-k.	Népszin-ház	Kerepesi-ut Rottenbiller- Damjanich-u	Aréna-uti (Városliget) végállomás	10 kr
2	„	„	„	Kerepesi-ut Csömöri-ut	Százház	10 kr
3	„	„	„	Kerepesi-út Csömöri-út Aréna-ut	Aréna szinh.	10 kr
4	„	„	„	Kerepesi-ut Köztemetőut	Józsefvárosi teherpálya-u.	10 kr
5	„	„	„	Kerepesi-ut	Nemzeti Sz.	10 kr
6	Boráros-tér	Ferenc-k. József-k.	Népszin-ház	Kerepesi-ut Rottenbilleru Damjanich-u	Aréna-uti (Városliget) végállomás	10 kr
7	„	„	„	Kerepesi-ut Csömöri-ut	Százház	10 kr
8	„	„	„	Kerepesi-út Csömöri-ut Aréna-ut	Aréna szinh.	10 kr
9	„	„	„	Kerepesi-ut Köztemetőut	Józsefvárosi teherpálya-u.	10 kr
10	„	„	„	Kerepesi-ut	Nemzeti Sz.	10 kr
11	Népszin-ház	József-k. Ferenc-k.	Üllői-uti Mária Teréziak.	Üllői-ut	Ludoviceum	10 kr
12	Népszin-ház	József-k.	Üllői-uti Mária Teréziak.	Üllői-ut	Calvin-tér	10 kr
13	Boráros-tér	Ferenc-k.	„	„	„	10 kr
14	„	„	„	„	Ludoviceum	10 kr
15	Baross-u. külsővége	Baross-u.	Kalvintér	Múzeum-kör. Károly-körút	Károly-kaszárnya	10 kr
16	„	„	„	Lónyai-utcza Külső soroksári-ut	Közvágóhidi végállomás	10 kr
17	Népszin-ház	József-k. Ferenc-k.	Boráros-tér	Külső soroksári-ut	„	10 kr
18	Akadém.	Széchenyi Árpád-, Nádor-, Báthory-, Gyapju és Kálmán-u	Váczi-k. és Podma-niczky-u.	Váczi-körút Károly-körut	Károly-körut és Kossuth L. utcza sarkán	10 kr
19	Nyugoti p.-u.	Teréz-k. Erzs.-k. József-k. Ferenc-k.	Boráros-tér	Külső soroksári-ut	Közvágóhidi végállomás	12 kr
20	„	Teréz-k. Erzs.-k. József-k.	Üllői-uti Mária Teréziak.	Üllői-út	Ludoviceum	12 kr
21	„	„	„	„	Calvin-tér	12 kr
22	Podman.-u. vonal városligeti végpontja	Aréna-ut Podma-niczky-u.	Podma-niszky és Váczi-k. sarkán	Váczi-körút Károly-körut	Károly-körut és Kossuth L. utcza sarkán	12 kr

II. Általános határozmányok:

1. A fentebb I. alatt felsorolt vonalak, illetve útirányokban kiadott menetjegyekkel, melyek a budapesti villamos városi vasút és a budapesi közuti vaspálya vonalainak átszállást melletti igénybevételére jogosítanak, a menet megszakitás nélkül teendő meg.

A kiadott jegyeken az igénybevétel napja és órája jelezve lesz s az átszállásra jogosító jegy a kiadástól számított egy órán belül érvényét elveszti.

2. Az átszállás a városi villamos vasút kocsijairól a közuti vasútnak a kijelölt átszállási iránynak megfelelő kocsijaira vagy viszont csakis a fentebb megállapított átszállási helyeken van megengedve.

Azon utas, a ki nem a megállapított átszálló helyen, hanem másútt száll át, úgy tekintetik, mintha érvénytelen jegygyel vagy jegy nélkül szállt volna fel a vonatra s ennélfogva az illető társulat vonalain fennálló díjszabás szerinti új jegyet tartozik váltani.

3. A I. alatt felsorolt átszállójegygyel csak egyszeri átszállás van megengedve.

4. Miután az alulirt társaságok vonalain oly átszállójegyek is kiadatnak, a melyek kizárólag az illető társaság saját kocsijaira szólnak, a t. cz. utasok saját érdekükben felkéretnek, hogy a jegy váltása előtt szíveskedjenek a kalauznak megmondani, hogy oly átszállási jegyet kivánnak, a mely mindkét alulirt társaság vonalának használatára jogosit s hogy mely átszállási vonalakat kivánnak igénybe venni.

5. Félreértések kerülése végett kiemeltetik, hogy bérletjegyek bármely alakban a két társaság közti átszállási forgalomból ki vannak zárva. Tehát a két társaság bármelyike által kiadott bérletjegyekkel a másik társaság vonalára átszállni nem lehet.

Mindkét társaság személyzete utasitva van az utazó közönségnek úgy az átszálló helyekre, mint az átszállási vonalak végpontjára nézve udvariasan és előzékenyen felvilágositást adni. Felkéretik tehát a t. cz. utazó közönség, hogy esetleges panaszaival azon vasúti vállalat igazgatóságához szíveskedjék fordulni, a melyek kocsiján a nehezmény előfordult.

Budapesten, 1899. szeptember hó. 25-én.

A budapesti villlamos városi vasut r.-t. igazgatósága.

A budapesti közuti vaspályatársaság igazgatósága.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei: IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI: **VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).**

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye: IV., Koronaherczeg-utcza 11.

Budapest egyedüli szakszerű intézete.

A fehérneműek tisztításra saját kocsijainkon háztól elvitetnek és haza is szállittatnak költségmentesen.

Saját varroda a fehérneműek kijavítására.

„HATTYU“

Gőzmosóda és művasaló-intézet

Budapest, Óvoda-utcza 19.

Elvállal legszebb kivitelre fehérnemű-mosást és vasalást **magánosok, szállodások, kávések, vendéglősök és üzletek** részére.

A n. é. közönség szives pártfogásáért esd.

Vidéki megrendelések pontosan s lelkiismeretesen eszközöltetnek.

Sebestyén és társa

Telefon: „Hattyu-mosóda“.

A mosás minden kem vegyszerek nélkül történik.

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntőde és gépgyár részvény-társulat Budapesten.

A vas- és aczélöntés, valamint a gépgyáriás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb speczialitásai:

hengerszékek és malomberendezések,

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártó gépek,

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasúti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészitő gépek, úti hengerek, kőtörő-, zúzó- és apritógépek,

Mechwart-féle forgó gőzekék.

Elektromos világítás és erőátvitel egyirányú, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhúzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos fúrógépek, elektr. darúk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.

Városi iroda: **Kossuth Lajos-utcza 18.**

Telefon: 60—25. szám.

GRAUER MIKSA

Alapittatott 1852 évében.

cs. és kir. udv. szállító.

Budapest, VIII. ker., Kerepesi-út 45. szám.

Depôt: az udvarban jobbra saját házban.

Fiókuzlet: VII. ker., Miksa-utcza 3. szám saját házban.

PÁLINKA-, LIKŐR, RUM- ÉS COGNAC-GYÁR.

Legfinomabb teák és franczia cognac nagybani raktára.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. október 9. 37. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt.
Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A közteherviselés emelése.

Nehéz válság előtt áll a főváros. A közszükségletek fedezése végett évek óta halmozza az adósságot s most bedugult ez a hamis jövedelmi forrás. Nincs pénz! A $3^1/_2$—4%-os kölcsönök arany korszaka eltünt. A milliókért is 5—6%-ot követelnek. De még ennyiért sem adnak, mert nincs.

A világtőkét felemésztette az évszázad utolsó évtizedében hihetetlenül felszaporodott ipari és kereskedelmi vállalkozás. Óriás a kínálat s venni nem tud senki, mert az alapításokba tűnt el a forgó tőke s megtakarított pénz nincs sehol.

Így kell lenni, mert a milliós haszonnal dolgozó vállalatok épp oly kevéssé kapnak pénzt, mint a nagyvagyonu városi testületek, köztük Budapest is. Megakadtunk a közművek létesítésével, megállottunk a közintézmények fejlesztésével. Még hasznot hajtó beruházásokra sem telik többé. A krach szele legyezgeti a virágzó fővárost, a mint azt — sajnos — már megjósoltuk. Ma még csak az építőipar s a vele kapcsolatos vagy rokon vállalkozások inognak; holnap következik a többi.

A szegénységét titkolta valamennyi, a főváros is. Ennek adják most az árát. Úgy építkeztünk, úgy dolgoztattunk, mintha a milliókat csak találomra szedtük volna az utczán. Esztétika, külcsin, előkelőség, modernség jellemzi működésünket és óriási adósság. Mert mindig hitelbe dolgoztattunk, mi is, a vállalkozók is. A főváros bizott a fejlődés következtében beálló jövedelemszaporodásban, a vállalkozók biztak a fővárosban.

Keservesen csalódtak egymásban. A főváros nem kapta meg a várt jövedelmet; ellenben dolgoztatott 10—15%-kos haszon mellett 4%-os pénzzel. A vállalkozó pedig — esztendőkig várván a pénzt, elesett a remélt haszontól. Egyik sem nyert a munkán. Azaz, hogy legtöbbet vesztett a főváros.

S mikor közepén áll a megvalósításoknak, ridegen mondják, hogy már nincs pénz. Tessék a munkát itt is — ott is beszüntetni. A pénz megdrágult; irtó háború ugyan el nem nyelte, de elzárta forrását a bizalmatlanság, a mely minden téren fölütötte a fejét; a kétségeskedés, a mely a legreálisabb törekvést is, ha pénzről van szó, derékban töri ketté. Nem, nem, nem! Mindent, de pénzt nem: ez az elv.

A fővárosnak iskolákra, óvókra van szüksége. A kerületek sürgetik a vásárcsarnokaikat, meg a központi csarnokot is bővíteni kell. Egész városrészek zajongnak új, jobb kövezésért; a vízszolgáltatást ki kell terjeszteni; közegészségi okok miatt a csatornázás fejlesztését sem lehet abban hagyni. A világítás sem tökéletes. Meglévő intézményeink nagyrésze apró fundamentumok, a melyek sürgős kiépítésüket várják.

Hát még a személyzeti ügyek! Hány ága a közigazgatásnak kér és vár — jogosan — magasabb illetményt. Ott van rendezetlenül a nyugdíjügy is... Bizony nagyon sok millióra van még szükség, hogy betetőzzük, talpra állítsuk közintézményeink valamennyiét és sajnos, nincsenek a milliók sehol.

A kölcsönökből, úgy látszik, nem igen jut hamarosan pénz, hacsak valami uzsorakölcsönt nem kötünk 6—7%-ra. De akkor meg a kamatterhekkel akadunk meg.

Nehéz válság ez, a melyről komolyan kell gondoskodnunk. Tanács és törvényhatóság évek óta töri a fejét a jövedelemszaporításon. Sikertelenül. Mert, ha okosat gondol ki, elkaparítja előle az állam; ha valami közepes ötlete akad, nem hagyják jóvá; az oktalansággal meg már nyakig vagyunk. Két év óta kerülgetik az új jövedelmi források teremtése czímén a közteher viselés emelését. Miért nem őszinték? Miért nem mondják meg nyiltan:

„Bajban vagyunk, tisztelt polgártársak; nyakig uszunk az adósságban s az egyetlen, biztos menekvés a községi adó felemelése.

Segítsetek a városon, ha megszakadtok is, de engedjétek felemelni a községi adót!“

Csak gyorsan urak, ne aprózzák a kutyának a farkát, vágják el egyszerre. Úgyis fáj, de hamarább túlesik rajta. Hiába biciklizniek, hiába szódavizeskednek, a nóta vége egészen más. Önök tudják legjobban, hogy mi.

Az építési engedély díjának lefizetése.

Az építési engedély díjának lefizetésére a főváros törvényhatósága 1895-ben ezt a határozatot hozta:

„Az építési engedély díjai, ha 50 forinton felül vannak, $^1/_3$ részben azonnal, a hátralékos $^2/_3$ részben pedig két negyedévi részletben, azonban a lakhatási, használhatási engedély kiadása előtt fizetendők le.“

Ezt a határozatot egyáltalán nem tartják be. A lakhatási, vagy használhatási engedélyt, akár megfizették a díjat az építtetők, akár nem: a kerületi elüljáróságok rendesen kiadták. Ez is egyik előmozditója volt a spekulácziósoknak, a kik egy garas pénz nélkül fogtak az építéshez, s adósok maradtak fűnek-fának, még az építési engedély díjával is.

A tanács konstatálni akarva az 1895-iki határozat hiányosságát, az elüljáróságokkal összeiratta az 1897—1898-ban kiadott lakhatási és használhatási engedélyek számát s egyúttal kiiratta, hogy az építési engedély díjért 1895 óta hány végrehajtást foganatositottak.

Az 1897. augusztus 1-től bezárólag 1898. augusztus 31-ig kiadott lakhatási és használhatási engedélyek száma kerületenként így oszlik meg:

Az	I.	kerületben	engedélyt	kiadtak	333 esetben
a	II.	„	„	„	89 „
a	III.	„	„	„	126 „
a	IV.	„	„	„	18 „
az	V.	„	„	„	45 „
a	VI.	„	„	„	153 „
a	VII.	„	„	„	232 „
a	VIII.	„	„	„	261 „
a	IX.	„	„	„	112 „
a	X.	„	„	„	205 „

A számvevőség végrehajtó osztályának jelentése szerint építési engedély-dijért végrehajtást foganatositottak:

1895-ben:	18	esetben.
1896-ban:	163	„
1897-ben:	359	„
1898-ban:	311	„
1899-ben:	179	„

A követelések egy része, körülbelül 10,000 forint, behajthatatlan és leirandó.

Ezeknek az adatoknak az alapján a tanács arra a meggyőződésre jutott, hogy az 1895-iki közgyűlési határozatot módositani kell. Javaslata erre vonatkozólag az, hogy:

„az építési engedély csak abban az esetben adható ki, ha az engedély díját a fél, tekintet nélkül az összeg nagyságára, előre és egyszerre lefizette és ezt az építés iránt beadott kérvénye mellett igazolta.“

A tanács azt mondja, hogy az épitkezni akaró félnek nemcsak a direkt építési, hanem a mellékköltségekkel is számolnia kell. Ezek között van az építési engedély díja, a melyet a főváros teljes joggal követelhet az engedély iránti kérvény benyujtása alkalmával. A javaslat — a VI. ügyosztály munkája — legközelebb tárgyalás alá kerül.

Hétszázöt tiszteletbeli állás.

— Az iskolaszéki választásokhoz. —

E héten, *holnap*, hétszázöt tiszteletbeli állást tölt be választás útján a főváros közönsége. Óriás szám. S szinte hihetetlen, hogy az iskolaügy ekkora zömét köti le — díjtalan szolgálatra — az értelmes fővárosi közönségnek. Hétszázöt iskolaszéki tag őrködik a tiz kerületben levő községi iskolák fölött s hétszázöt polgártárs czimerén ékeskedik holnaptól kezdve az a szerény titulus: Budapest székesfőváros X. kerületének iskolaszéki tagja. S az ordót nem kapott polgártárs nagyra van ezzel a czimmel, a mely kiemeli az ismeretlenség homályából, a mely minősitéshez nincs kötve, még az irás-olvasás tudományára sincs szükség.

Mert — tisztelet a kivételeknek — az iskolaszéki tagság nálunk gradus ad Parnassum. Nem a kultura, nem a népoktatás érdeke sarkalja a tisztelt polgártársakat, hanem a *czim*. Az átkozott czim, a mely dicsőség; a mely megkülönböztetés a mób többi czim nélkül tengődő részétől! Kitüntetés bizalmas szolgálatokért; zálog a későbbi viselkedésre. Pártok és érdekszövetkezetek dirigálják ezeket a választásokat is és az ő bölcseségük osztja ki a helyeket az érdemesek között. Már a kit ők érdemesnek találnak.

Ez az iskolaszéki-tag választás — a fővárosban.

A törvény ugyan kötelességeket is állapit meg a részükre, sőt teendőiket is körülirja. De ki törődik azzal? Ugyan melyik gondol ilyenkor arra, hogy a törvény mi mindenfélét ruház rájuk? Pedig óriás hatáskörük van. Így:

a kerületében létező községi, egyleti és magán elemi nép- és rajziskolákat, óvodákat, gyermekkerteket stb. egy tagja által hetenként meglátogattatja. A községi iskolák növendékei által fizetendő, a főv. törvényhatósága által megállapított tandij fizetése alóli felmentés kérdéseiben a fennálló szabályok alapján határoz.

A mulasztók szülőit vagy gondviselőit két izben megintí, azután az igazolatlan mulasztásokat legalább minden hónapban az illető községi kerületi elüljáróságnak, a szülők (gyámok, mesterek, gondviselők) megbüntetése végett bejelenti, s általában 1868. XXXVIII. t.-cz. 4. §-a és 1876. évi XXVIII. t.-cz. 13. §. 7. pontja szerint jár el.

Ha az iskolába nem járatást a gyermekeknek szegénysége miatti ruhátlansága okozná, e bajon az iskolaszék társulati úton segit.

Felügyel a tanításra s az iskolai törvények és felsőbb rendeletek pontos végrehajtására.

Felügyel az egyleti és magán (bár nyilvánossági joggal biró) elemi népiskolai intézetek, óvodák, gyermekkertek, tápintézetek, szeretetházakra stb. *a*) nevelés-oktatási, *b*) rendőri és egészségügyi tekintetben; jelesül ügyel, vajjon ezen intézetek szervezete, berendezése és vezetése a törvény és törvényes utasitások kellékeinek megfelelő-e; hogy a helyiségek az egészségügyi 1876. évi XIV. t.-cz., nevezetesen ezen törvény 10., 12. §-ának megfelelnek-e és előforduló esetben ezen törvény 28—33. §-ai megtartatnak-e?

Örködik, hogy azokban képesitett és a magyar nyelvet biró tanitók, óvók, képzők stb. alkalmaztatnak-e?

Zug-iskolák, a törvény kellékeinek meg nem felelő (s a hatóságnál be nem jelentett) nevelő vagy tápintézetek, óvodák stb. beszüntetése iránt határoz. A fővi. (községi) árvaházak iskolai szempontból szintén az illető ker. iskolaszék ügy- és jogköre alá esnek.

A közs. iskolai tanulók szülői vagy gondviselőik és a tanító között fenforgó panaszokban és az iskolai fegyelem ügyeiben első fokon határoz, határozata ellen mindkét fél a fővárosi tanácshoz felebbezhet.

Minthogy a népiskolai törvény 32. §-a szerint a szegénységüket kimutató gyermekek könyveket és tanszereket ingyen kapnak — az illető tanító kimutatása szerint — az iskolai év kezdetén a gondnok által beszereztetni s az iskolalátogató iskolaszéki tagok által kiosztatja.

Társadalmi úton oda hat, hogy főleg a főváros távolabb eső iskoláiban népiskolai könyvtárak állíttassanak a tanítók és tanulók számára.

Az iskolaszék szigoruan felügyel a tanítóknak (tanítónőknek) úgy erkölcsi magaviseletére, hivatali kötelességeik pontos teljesítésére, szorgalmukra és a növendékekkel való bánásmódjukra, mint arra is, hogy a népisk. törv. 141. §-a értelmében a tanítóságon kívül semmi más hivatalt, vagy az iskolai felsőség által meg nem engedett mellékfoglalkozást ne gyakoroljanak.

Felügyel az iskolai vagyonra és jövedelemre.

Az iskolaszékek a községi iskolákban a kijelölt tantervek szerint rendezik a tanítást s a tanítás megkezdését megelőzőleg ügyelnek arra, hogy az e részben kiadott miniszteri vagy fővárosi hatósági utasítások úgy a tantervre, valamint a tanidőre s a tanítók osztályonkénti besorozására nézve szorosan megtartassanak; hogy a tanítók helyes módszer szerint teljesítsék a tanítást.

Az iskolaszékek ügyelnek továbbá arra is, hogy a főváros által a torna, rajz és női kézimunkák tanítása és a megállapított tananyag beosztása és terjedelme iránt kiadott szabályok pontosan megtartassanak.

Az iskolalátogatások alkalmával az iskolaszék minden tagja különösen felügyel a következőkre:

1. A tanuló gyermekeket illetőleg:

hogy a meghatározott órában, könyveikkel ellátva tisztán és pontosan jelennek-e meg az iskolában? Hogy tanítójuk iránt tisztelettel és engedelmességgel, tanulótársaik iránt pedig kimélettel és szeretettel viseltetnek-e? Az iskola környékén, a tanteremben megőrzik-e és fentartják-e a tisztaságot s megkimélik-e minden sértéstől az iskolai butorokat?

Ha mindezeket kellő rendben nem találnák, először a tanítót figyélmeztetik, másodizben az igazgató- vagy vezető tanítónak, végre az iskolaszéknek feljelentik.

2. A tanítóra nézve:

hogy a tanítási órák megkezdése előtt egy negyedórával elébb a gyermekek elfogadására megjelenik-e pontosan a teremben s az iskolai rendtartás értelmében pontosan végzi-e minden kötelességét? Rendben vannak-e rendtartási naplói, különösen a mulasztókról vezetett napló? stb.

Ezekre a nagyszabásu feladatokra választ holnap a főváros közönsége 705 iskolaszéki tagot. Még pedig: az I. ker. 80 rendes, 40 póttagot; a II. ker. 50 rendes, 25 póttagot; a III. ker. 30 rendes, 15 póttagot; a IV. ker. 20 rendes, 10 póttagot; az V. ker. 40 rendes, 20 póttagot; a VI. ker. 30 rendes, 15 póttagot; a VII. ker. 50 rendes, 25 póttagot; a VIII. ker. 60 rendes, 30 póttagot; a IX. ker. 60 rendes, 30 póttagot, a X. ker. 50 rendes, 25 póttagot.

A választások iránt kicsiny az érdeklődés. Csak obligát szavazás lesz majd minden kerületben, mert a klubb-listák ellen nem veszik fel a harczot. Ez a közömbösség tette a most uralkodó pártokat hatalommá egyrészt, másrészt megfosztotta az iskolaszéki tag állást a kellő komolyságtól. Amaz kárára van a fővárosnak, emez az iskolaügynek lett felesleges nyüge.

A rendőrtisztviselők házi bajai.

A főkapitány tudvalevőleg segiteni akart a tisztviselők már-már elviselhetetlen anyagi helyzetén azáltal, hogy egy egyenruházati egylet létesitését kisérelte meg, melynek minden tisztviselő tagja legyen és egy tömegátalány keretében olcsóbb ruházatot kapjon. De miután alig van fővárosi szabó, kinél a kétféle, polgári és egyenruházati szükségleteket megrendelő tisztikar alaposan passiv mérleggel nem volna érdekelve, maga a főkapitány is belátta, hogy az egylet létesitésének első kelléke a mérsékelten nyújtandó állami segély. És ez annál is inkább elodázhatlanná vált, mert immár köztudomásszerüleg a főváros rendőrtisztviselői ünnepélyes alkalmakkor is olyan kopottas diszruhákban pompáznak, mintha csak a Sanyaru Vendelekkel egyenlő hivatali gráduson állanának. Azonfelül az egyenruha nem is egységes. De nem is csoda: mert pl. a XI. díjfokozatban levőknek minden évszaknak megfelelő polgári és egyenruházatban kifogástalanúl megjelenhetni: a világ egy nemzetgazdájának sem sikerülne. A végrehajtó rendőrség tisztjei 180 frt évi ruhaátalányban részesülnek az állam részéről, holott a szinház és hason alkalommal tartandó felügyeletet a fogalmazó, azaz intéző rendőrség tisztjei látják el. Ez utóbbiak részére tehát 80 frt átalányt kér a fentebbi indokok kifejtésével Rudnay főkapitány. E felterjesztés — miként értesülünk — felsőbb helyen akként lett elintézve, hogy a ruházati egylet létesitése nagyon üdvös és meg is kisérlendő, de minden átalány nélkül. E kisérlet, előre volt látható, teljesen kárbaveszett volt, mert nem akadt egy tisztviselő, ki ily körülmények közt a miniszter által létesiteni kivánt egyletbe lépni akart volna. Ez és a várható magasabb előléptetések teljes törlése általános lehangoltságot idézett elő az egész tisztikarban, melynek állitólag az is hivatása volna, hogy a pauperizmus bajait gyógyitsa, holott maga szenved legjobban a hasonló bajban.

Mintegy félév előtt a napilapokat bejárta az a hir, hogy a székesfővárosi államrendőrség tisztjei és rendőrei új csákót és kardot kapnak, sőt a képeslapok már a nemzetközi rendőrviselet szokásos sisakját, a lándzsás porosz föveget tették fel András bácsinak a homlokára. Sokan már elképzelték az egyes utczák és terek megváltozott képét is, midőn a leglehetetlenebb viselet, mely a Prottmann-korszakból maradt német kemény kalapnak a hortobágyi csikós árvalányhajjal való összeházasításából származott, helyet adand a daliásabb aluminiumfövegnek. Hosszabb ankétek és ajánlati tárgyalások után a tisztikar a főkapitánynyal élén végre meg is állapitotta az új sisak alkatrészeit, melynek nemzetköziségébe magyar motivumokat is elegyitett: igy a sisakhegy alapzataként magyaros Katalin-rózsát alkalmazott, a legénység sisakját pedig magasb Lehel-alakzatuvá tette. Kiszámitották igen érdekesen azt is, hogy míg az eddigi posztókalap csak 2—3 évig tart el, az aluminium-sisak 10—11 évet elbir és igy, noha e sisak 12—15 forintba kerül, (az eddigi föveg ára 3 - 4 frt), egy évtized alatt az állam és főváros több mint tizezer forintot takaríthat

meg. Tehát nemcsak esztétikai, de egyenesen anyagi szempontok is javallották az ujítás életbeléptetését.

Továbbá: a jelenlegi kard még a csákónál is használhatatlanebb. Jogászkard akar lenni, abból a felfogásból indulván ki, hogy a mi jogászos, az magyaros is. Díszes tiszti jelvénynek e kardot a legjobb akarat mellett sem lehet nevezni, de a gyakorlatban sem volna használható, mert minden markolat nélkül lévén, egyetlen bottal lefegyverezhető.

Eleinte felsőbb helyen is méltányolták mindezen érveket, de azóta mintha az egészről megfeledkeztek volna. Vannak, kik azt is mondják, hogy az egész tervezet ad acta kerül, mi annnál is sajnálatraméltóbb, mert tapasztalat szerint a vidéki közbiztonsági hatóságok, melyek mindenben a fővárost utánozzák, az árvalányhaj és szőrkalap dualizmusát mindaddig fentartandják, míg a központ nem fog helyesebb izlést meghonosítani.

És talán a székesfővárosnak is lenne ez ügyhöz egynémely szava: egyrészt esztétikai szempontoknál, másrészt a fentebb vázolt megtakarításoknál fogva.

Az igaz, hogy a rendőr sokszor kellemetlen, főleg akkor, ha vélt jogainkat a társasrend követelményeivel kell összhangba hoznia; és ilyenkor nem azt nézzük, hogy mi van a fején, hanem, hogy mi van a fejében!

De ha 10 ezer forintot áldozhattunk egy a külföldön viszonyainkat ismertető könyvre, 10 ezer forintot szívesen megtakaríthatunk a belföldön is, főleg ha a megtakarításért szebb valamit kaphatunk cserébe!

A pótdíjak.

A főváros, legalább ez idő szerint, tisztviselőit meglehetősen javadalmazza. A rendes fizetéseken kivül azonban a város nagy összegekre rúgó pótdíjakat is kénytelen fizetni, a melyeket a tisztviselők élelmezés, külön működés vagy utazás czimén számítanak fel. Ezekkel a pótdíjakkal sok mindenféle kellemetlenség történt, a melyekre most nem terjeszkedünk ki. Rendezve a pótdíjakhoz való jog nincs. Szabályzat sincs arra, hogy kinek, mikor, miért, mennyi pótdíj jár.

Általánosan panaszkodtak a tisztviselők főképp a miatt, hogy egyik ága a közigazgatásnak mindenféle czimen kap pótdíjat, a másik ága nem jut semmihez. Különösen a mérnöki hivatal pótdíjaival van sok baj. A mérnöki munkálatok egész napi időt vesznek igénybe, épitkezéseknél a mérnök állandóan le van kötve, s természetes, hogy a hivatalos időn túl teljesített munkáért külön díjat követel. Így van ez az államnál is. Csak az nem természetes, hogy egyik-másik mérnök három-négy helyen is szerepel a külön munkával s három-négy helyről is húzza a pótdíjat.

Ezeken a sokszor panaszolt és bizony tarthatatlan állapotokon kiván segiteni az alábbi javaslat, a mely rendezi a pótdíjakra való igényeket. A javaslat, *Rényi* főjegyző munkája, rövid bevezetésben elmondja, hogy a pótdíjak megállapításánál dívó rendszertelenséget és méltánytalanságot kivánja megszüntetni. Czime a javaslatnak ez:

Szabályzat a hivatalos kiküldetések és eljárások, valamint az átköltözködések alkalmával a székesfőváros terhére felszámítható díjakról.

Első része az *élelmezési* díjakra vonatkozik. Élelmezési díjat az számíthat fel, a ki hivatalán kivül legalább délután 3 óráig abban nem hagyható hivatalos szolgálatot végez. Kivéve azokat, a kik e czimen rendes fizetési pótlékban részesülnek. Az élelmezési napipótlék:

a) szolgáknak és a szolgai létszámhoz tartozó egyéneknek 70 kr.; — *b*) díjnokoknak, továbbá hivatalnokoknak és tisztviselőknek, a kiknek évi fizetése 1000 forintig terjed, 1 frt 50 kr.; — *c*) a tisztviselőknek és hivatalnokoknak, a kiknek fizetése 1000 frton felül van 2000 forintig, 2 frt; — *d*) a tisztviselőknek és hivatalnokoknak, a kiknek fizetése 2000 frt, vagy ezen felül 3000 frtig terjed, ez utóbbi összeget bele nem számítva, 2 frt 50 kr.; — *e*) a 3000 frt évi fizetést élvező, vagy ezenfelül javadalmazott tisztviselőknek, úgyszintén a hivatalos eljárások alkalmával az azokban hivatalosan résztvevő bizottsági tagoknak 3 frt; — *f*) a tanácsnokoknak és főtisztviselőknek, ideértve az árvaszéki elnökhelyettest is, 5 frt; — *g*) az alpolgármestereknek és az árvaszéki elnöknek 6 frt; — *h*) a polgármesternek 8 frt.

Az összeg meghatározása után a javaslat részletezi a pótlék megállapításának és utalványozásának feltételeit.

A javaslat második része a *felügyeleti pótlékról* rendelkezik s így szól:

Ha a tisztviselő, hivatalnok, díjnok, vagy szolga (a szolgai létszámhoz tartozó egyén) éjjeli felügyeletre, vagy az éji órákban teljesitendő hivatalos szolgálatra rendeltetik ki, felügyeleti pótlékban részesül. Éjjeli idő alatt az esti 6 órától másnap reggeli 7 óráig terjedő idő értendő.

A felügyeleti pótlék a következőképen állapittatik meg: *a*) egész éjjeli szolgálat után az élelmezési napipótlék kétszeres összege; — *b*) rövidebb, de teljes 7 óráig tartó éjjeli szolgálat után az élelmezési napipótlék másfélszeres összege; — *c*) 7 óránál rövidebb ideig tartó szolgálat után, ha az legalább 3 órát vesz igénybe és e 3 óra az esti 10 órától reggeli 5 óráig terjedő időbe esik, szintén az élelmezési napipótlék másfélszeres összege, egyébként az élelmezési napipótlék összege jár.

Harmadik része a javaslatnak az *épitési pótlékra* vonatkozik. Ez a legkényesebb része, mert emiatt hangzik a legtöbb panasz azoknak a tisztviselőknek a részéről, a kik soha semmiféle pótlékhoz nem juthatnak. A javaslat ez:

A fővárosi mérnöki hivatal azon tagjai, a kik valamely jelentékenyebb épitkezés, vagy nagyobb szabásu helyreállítási, vagy egyéb műszaki munkálatok állandó műszaki vezetésével, továbbá a számvevőség műszaki osztályának azon közegei, a kik ezen munkálatok ellenőrzésével bizatnak meg, ezen működésük közben felmerülő kiadásaik fedezésére pótlékban részesülnek.

Ezen épitési pótlékok a művezető mérnök és az ellenőrző közeg részére a következő havi összegben állapittatik meg:

I. *A vámvonalon belüli épitkezéseknél.*

a) 150,000 frtig terjedő összeggel előirányzott épitkezéseknél a művezető részére havi 35 frt, az ellenőrző részére 15 frt; — *b*) 150,000 forinton felül 300,000 frtig terjedő

összeggel előirányzott építkezéseknél a művezető részére havi 50 frt, az ellenőrző részére 20 frt; — *c*) 300,000 forintot meghaladó összeggel előirányzott építkezéseknél a művezető részére havi 75 frt, az ellenőr részére 30 frt.

II. *A vámvonalon kívüli építkezéseknél:*

1. a fentebb *a*) pont alatt jelzett méretű építésnél a művezető részére havi 50 frt, az ellenőr részére 20 frt; — 2. a fentebb *b*) pont alatt jelzett összegű építkezéseknél a művezető részére havi 75 frt, az ellenőr részére 30 frt; — 3. a fentebb *c*) pont alatt jelzett összegű építkezéseknél a művezető részére havi 90 frt, az ellenőr részére 36 frt.

Az építési pótlék az építkezés munkálatainak tényleges megkezdésétől számítva az építkezés munkálatainak befejezéséig esedékes, tehát az építkezés befejezése után eszközlendő munkálatok (végleszámolás, felülvizsgálat stb.) tartamára nem jár. A mennyiben műszaki szempontok nem akadályoznák is ugyan, egy egyénre két munkálat művezetésénél, vagy ellenőrzésénél több egyidőben nem bizható.

Negyedik rész: *Utazási napidíjak és költségek.*

Hivatalos kiküldetések esetében szükségessé váló utazások alkalmával a kiküldött közegnek igénye van: *a*) napidíjakra, *b*) az utiköltségek megtérítésére.

Az utazási napidíjak a következő összegekben állapíttatnak meg: *a*) szolgáknak és a szolgai létszámhoz tartozó egyéneknek 2 frt; — *b*) díjnokoknak a hivatalban élvezett napi dijon felül, továbbá hivatalnokoknak és tisztveselőknek, a kiknek évi fizetése 1000 frtig terjed, 4 frt; — *c*) tisztviselőknek és hivatalnokoknak, a kiknek fizetése 1000 forinton felül van, egészen 2000 frtig 5 frt; — *d*) tisztviselőknek és hivatalnokoknak, a kiknek évi fizetése 2000 frton felül van, egészen 3000 frtig 6 frt; — *e*) 3000 frt évi fizetést élvező, vagy ezenfelül javadalmazott tisztviselőknek, úgyszintén a hivatalos kiküldetésben hivatalosan résztvevő bizottsági tagoknak 8 frt; — *f*) tanácsnokoknak és főtisztviselőknek, ideértve az árvaszéki elnökhelyettest is, 10 frt; — *g*) alpolgármestereknek és árvaszéki elnöknek 12 frt; — *h*) a polgármesternek 15 frt.

Vasuton a 2000 frttal és azon felül javadalmazott tisztviselőknek és a kiküldetésben résztvevő bizottsági tagnokak az I. osztály, a 2000 frton alul javadalmazott tisztviselőknek és hivatalnokoknak, úgyszintén a díjnokoknak a II. osztály, a szolgai létszámhoz tartozó egyéneknek a III. osztály szerinti menetár jár, akár a személyvonat, akár a gyorsvonat díjszabása szerint.

A jelen szabályzat 23. §-ának *f*), *g*) és *h*) pontjaiban megjelölt tisztviselők kiséretében utazó tisztviselők és hivatalnokok — fizetésükre való tekintet nélkül — az I. osztályu kocsit használhatják és számíthatják fel; a szolgák pedig azon esetben, ha a vonaton III. osztályu szakasz nincs, a II. osztályt. Hajón a kiküldött tisztviselők, hivatalnokok és díjnokok az I. osztályu, a szolgák a II. osztályu hely szerinti menetárt számíthatják fel.

A javaslat végül a közlekedési eszközök használatát és az átköltözködések alkalmával járó illetményeket szabályozza. Tagadhatatlanul nagy szükség van az új szabályzatra, a mely végre igen sok anomáliának vet véget; csak azt csodáljuk, hogy tavaly szeptember óta — azóta kész a most nagyjában ismertetett tervezet — nem került napirendre. Pedig nagyon is itt volna az ideje.

A főváros halandósága az 1898-ik évben.

Az 1898. év folyamán a főváros területén összesen 14,305 egyén halt meg, köztük 62 katona. Az év közepére számított polgári népszámhoz (631,884) a katonákat (16,220) is hozzászámítva, a főváros összes népessége ez évben 648,104 lelket tett. Az elhaltak abszolut számát a népszámhoz viszonyítva, azt találjuk, hogy ezer-ezer lakosra átlag 22·1 (csakis a polgári lakosságot és annak halottjait véve 22·5) haláleset jut. A halandósági arányszám eszerint az elmult évhez képest alig változott. Ha a koefficiens kiszámításnál a nemzetközi statisztikai intézetnek Bécsben 1891-ben hozott határozata értelmében a vidékről kórházba betegen érkezett s ott elhalt egyéneket figyelmen kívül hagyjuk, ez által a halottak száma 1195 fővel, tehát 13,110-re, az arányszám pedig 22·1-ről 20·2-re csökken.

Visszapillantván a főváros egyesítése óta lefolyt 25 évre, azt tapasztaljuk, hogy Budapest halandósági koefficiense 1874. óta feltünő módon csökkent, a mit teljes joggal a közegészségügyi közigazgatás folytonos tökéletesbülésének tulajdonithatni. 1886-ban a főváros egészségi viszonyai több fertőző bajnak, különösen a kolerának, valamint a himlőnek igen erős fellépése következtében nagy mértékben rosszabbodtak ugyan, azóta azonban ismét lényeges javulás állott be, melyet még az 1892. évi kolera-járvány sem bírt megrontani.

Míg tehát 1874-ben 1000 lakos közül 45 halt meg, ma ezen arány felényinél kisebb, azaz csak 22, a mi — a 648,104 főnyi lakosság mellett — közel tizenötezer főnyi néptömegnek a haláltól való megmentését jelenti!

Európai nagyvárosok halandóságainak összehasonlítása az 1897-iki és 1898-iki évekről:

1898	1897	Város	Halandóság ezer-ezer lakosra 1898	1897
1	2	Brighton	14·8	15·0
2	3	Cardiff	14·8	15·1
3	17	Gothenburg	15·1	17·2
4	11	M. m. Frankfurt	15·6	16·3
5	—	Zürich	15·6	?
6	4	Lüttich	15·8	15·2
7	9	Portsmouth	16·2	16·2
8	—	Elberfeld	16·6	?
9	13	Brüssel	16·7	16·5
10	5	Amsterdam	16·7	15·2
11	10	Christiánia	16·8	16·2
12	19	Antwerpen	16 9	17·4
13	23	Hannover	16·9	17·7
14	24	Altona	17·0	17·8
15	21	Leicester	17·0	17·6
16	18	Berlin	17·1	17·4
17	1	Hága	17·1	14·8
18	—	Turin	17·1	?
19	8	Stuttgart	17·3	16·1
20	14	Bristol	17·4	17·2
21	15	Hamburg	17·5	17·2
22	30	Nottingham	17·5	18·7

1898	1887	Város	Halandóság ezer-ezer lakosra 1898	1897
23	20	Bradford	17·6	17·4
24	41	Roubaix	17·7	19·7
25	27	Braunschweig	17·9	18·4
26	16	Stockholm	17·9	17·2
27	25	Kopenhága	18·0	17·8
28	35	Essen	18·2	19·1
29	28	Hull	18·3	18·5
30	—	Róma	18·4	?
31	6	Barmen	18·5	15·8
32	7	Charlottenburg	18·6	16·1
33	43	Crefeld	18·6	19·9
34	46	Drezda	18·9	20·4
35	26	London	18·9	18·1
36	31	Norwich	18·9	18·7
37	22	Rotterdam	18·9	17·6
38	—	Livorno	19·0	?
39	38	Prága	19·1	19·4
40	42	Leeds	19·2	19·8
41	39	Lipcse	19·3	19·6
42	52	Edinburg	19·5	21·2
43	45	Düsseldorf	19·6	20·3
44	65	Aachen	19·7	23·1
45	29	Páris	19·8	18·6
46	56	Birmingham	19·8	21·5
47	55	Bécs	20·0	21·3
48	33	Gent	20·1	19·0
49	51	Sheffield	20·1	21·1
49	43	*Bpest*(útról jöttek nélk.)	20·2	20·2
50	40	Mannheim	20·6	19·6
51	57	Nantes	20·7	21·5
52	37	Nizza	20·8	19·2
53	48	Bordeaux	21·0	20·6
54	49	Odessa	21·0	20·6
55	59	Glasgow	21·1	21·9
56	36	Velencze	21·2	19·1
57	34	Newcastle	21·3	19·0
58	—	Magdeburg	21·7	?
59	54	Strassburg	21·7	21·2
60	64	Manchester	21·8	23·0
61	50	Saint-Étienne	22·0	20·8
62	60	*Bpest* (utról jöttekkel)	22·1	23·0
63	37	Salford	22·6	23·8
64	76	Danzig	22·9	26·2
65	53	Köln	23·0	21·2
65	44	Varsó	23·0	20·2
67	70	Stettin	23·1	25·3
68	—	Palermo	23·3	?
69	61	Lille	23·4	22·4
70	63	Halle	23·5	22·7
71	68	Liverpool	23·7	24·3
72	73	Chemnitz	24·1	25·6
73	62	Nürnberg	24·6	22·5
74	72	Boroszló	24·8	25·6
75	69	München	25·0	24·5
76	74	Belfast	25·4	25·7
77	77	Brünn	25·5	26·8
78	58	Szt.-Pétervár	25·5	21·8
79	66	Reims	25·6	23·4
80	—	Grácz	26·3	?
81	80	Dublin	26·6	28·9
82	78	Rouen	28·0	28·4
83	75	Trieszt	28·2	25·8
84	71	Le Havre	28·7	25·5
85	79	Moszkva	29·5	28·6

A főváros egyesítése óta lefolyt 24 év alatt általában véve igen örvendetes javulást észlelhetünk a fertőző bajok halálos kimenetelű fellépésében is. Különösen kitünik azonban azon tény, hogy az 1881-ben behozott járványellenes óvszabályok valóban határt szabtak ezen betegségek túlságos elterjedésének.

A közegészségügyi óvszabályok behozatala előtti nyolcz évben 10,000 budapesti lakos közül átlag 54·2 halt meg fertőző bajokban, az ezen korszakot követő években, még a koleraévek beszámításával is, 30·5, ellenben azok leszámításával csak 26·4, úgy hogy a javulás 10,000 lélek után nem kevesebb mint 23·7, illetve 27·8 esetet tesz. A főváros 627,000 főnyi lakosságából az óvóintézkedések behozatala előtt uralkodó viszonyok mellett tehát 1400—1700 emberrel több halt volna el évenkint fertőző bajokban. Nem lehet azonban tagadni, hogy a fertőző bajok okozta halandóság nemcsak a járványok pusztításai által oly szomorú emlékezetű 1886-ik, de az 1891. és 1892. években is sajnosan emelkedett. Az 1893. évtől fogva azonban megint határozott javulás észlelhető.

A nemzetközi összehasonlításokból kitünik, hogy Budapest az ott felsorolt 85 város közt a fertőző bajok fellépése tekintetében az 58-ik helyet foglalta el; az előző évben 82 város között a 49-ik volt. Százra vonatkoztatva, fővárosunk 1897-ben a 60-ik, 1898-ban a 68-ik helyen állt volna. A fertőző betegségek okozta halandóság tekintetében Budapesthez (14·9) közel álltak Birmingham (14·2), Bradford (14·9), Nizza (15·1) és Dublin (15·1). Hogy a fertőző halálokok koefficiensének rosszabbodása nem Budapest sajátlagos viszonyaira vezetendő vissza, kitünik abból, hogy azon 77 európai nagyváros közül, melyekre nézve az összehasonlítást 1868 és 1897. közt megejthetjük, 53-nál (68·8%) rosszabbodott 1898-ban ez a koefficiens.

A gyermekek halandósága.

A múlt évben 6126 0—5 évig való gyermek halt el s ezek az összes elhaltak 42·8%-át teszik.

A gyermekhalottak arányszáma az alábbi felsorolás szerint a mult évhez képest rosszabbodott. Habár a gyermekhalottak még most is mintegy $^3/_7$ részét teszik az összes elhaltaknak, a hetvenes évek végéhez képest egészben véve mégis tetemes javulás konstatálható.

A mennyiben ott, a hol — mint Budapesten — sok gyermek születik, már ez oknál fogva is nagyobb halandóság várható, nem lesz érdektelen, ha a nagyvárosok összehasonlításánál a gyermekhalandóságot a születések számához is viszonyítjuk.

Az alábbi összeállításban közlünk ily számításokat nehány nagyvárosnak 1893—98. évi átlagos gyermekhalandóságáról. Ezen összeállításból kitünik, hogy fővárosunkban a 0—1 éves gyermekeknek a születésekhez viszonyított halálozási aránya eléggé kedvezőnek mondható. Nálunk 1000 született gyermekből ugyanis 186 halt el; Berlinben ellenben, melynek általános halandósági aránya sokkal kedvezőbb, 237; Boroszlóban 270; Münchenben 284; Szt-Pétervárt 310, a mi azt tanusitja, hogy nálunk nem annyira a csecsemőknek, mint

inkább a magasabb korosztályoknak nagyobb halálozási aránya okozza a nagy összhalandóságot.

Ezer születésre eső gyermekhalálozás 0—1 évig:

	Dublin	*Varsó*	*Hamburg*	*Budapest*	*Bécs*	*Drezda*
1893 . .	180	167	193	199	207	236
1894 . .	150	?	167	187	214	205
1895 . .	174	172	199	189	217	220
1896 . .	156	176	164	191	211	197
1897 . .	192	177	179	175	202	224
1898 . .	173	182	189	174	194	195
átlag .	171	175	182	186	207	213

	Bukarest	*Trieszt*	*Berlin*	*Boroszló*	*München*	*Pétervár*
1893 .	228	212	269	293	308	?
1894 .	203	226	233	250	233	283
1895 .	?	255	261	296	319	314
1896 .	240	?	214	?	255	320
1897 .	216	205	222	255	294	304
1898 .	?	243	215	254	295	331
átlag	222	228	227	270	184	340

Mozgó fényképek.

1-ső kép. *Poétikus erdőrészlet.* A mozdulatlan fák közt hirtelen mozgó fiakkerek robognak a középen levő tisztásra, a hol sátor alatt fehérterítős asztal várakozik, a nélkül, hogy mozogna. A fiakkerekből jól táplált urak mozognak ki és a terített asztalhoz ülve enni, inni kezdenek s élénken látszanak beszélgetni egymással. Némelykor egyik-másik föláll és pohárral kezében beszél, aztán mind koczintanak. Hogy miről van szó, azt nem lehet bizonyosan megállapítani, de tekintve, hogy a folyton újra megtöltött s mindannyiszor gyorsan kiürített poharak a beszélő urak kezében vannak, feltehető, hogy igen vidám kompániával van dolgunk. Pedig a napidíj nem is látszik.

A kép czíme: *Székesfővárosi hatósági erdő-bejárás.*

2-ik kép. A távolból jön egy omnibusz mozogva, a melyet mozdulatlanul vár egy csoport jól táplált úr. Az omnibusz megáll, s az urak rámásznak és megvizsgálják, majd szólni látszanak a kocsisnak, hogy hajtson. Az omnibusz megindul és megáll egy nagy ház előtt, a hol portás szalutál az uraknak, a kik kiszállnak a bárkából s bemennek egy ajtón, melyet frakkos pinczér nyit ki előttük. A többi, mint az első képen. Csak a fogas helyett van kecsege.

A kép czíme: *Omnibusz tanulmányoztatik.*

3-ik kép. Jön egy automobil, vagyis teuf-teuf (töf-töf), de most ez egyszer teljes zajtalanul, mert a fényképen nem hallatszik a töf-töfözése. Aztán jönnek a jól táplált urak és a többi, mint az első képen. Csak a pezsgő más.

A kép czíme: *Hatósági automobil-vizsgálat.*

4-ik kép. Mozdulatlan gránitkövezet. Messziről egy csapat jól táplált úr mozog előre és nézik, meg botjukkal kopogtatni látszanak a kövezetet. Aztán jön egy étterem, és az urak belemozognak, s leülnek a terített asztal köré. A többi, mint az első képen, de itt őszibaraczk is van, egy üveg konyak pedig feldül és kifolyik. Az egyik úr, a kinek a pezsgő a fekete nadrágjára csurog, bosszankodni látszik, szomszédja azonban, a ki szakférfiúnak látszik, megnyugtatólag int és ezt látszik mondani:

— Sebaj, van még pezsgő a világon!

A kép czíme: *Gránitkövezet tanulmányozása.*

5-ik kép. Mozdulatlan közvágóhíd és hűtő-készülék. Rosszul táplált marhák, s utána a tanulmányozásra jól táplált urak felvonulása. Végül közös ebéd. A többi, mint az első képen; itt csupán a hűtő-készülék több, mert nagyon sok a pezsgő. Hanem azért elfogy.

A kép czíme: *Hűtőgép megvizsgálása.*

6-ik kép. Mozdulatlan ravatal a városi közös halottasházban; a ravatalon mozdulatlan úr fekszik s körülötte mozog a jól táplált urak csoportja. Az egyik ezek közül egészen közel lép a ravatalhoz, s a halott füléhez hajolva, szólni látszik neki valamit. Közhit szerint a kérdés ez:

— Jól fekszel, polgártárs?

A halott erre váratlanul fölemelkedik (borzongás a néző közönség közt) és szólni látszik. Közhit szerint ezt mondja:

— Köszönöm, igen, de . . .

— De? — látszik kérdezni a jól táplált urak bizottsága.

— De . . . szeretnék még egy kis pezsgőt a most jövő banketről.

A ravatal mellett álló temetkezési szolgák mozogni kezdenek, s gyorsan pezsgőt hoznak, melyből a halott iszik egyet, s aztán visszafekszik a koporsóba és meghalni látszik. A koporsót elviszik s alatta terített fehér asztal tünik elő, a melyhez a jól táplált urak hozzáülnek és tor-bankettet ülnek. A többi úgy, mint az első képen. Csak a bizottság más.

A kép czíme: *Temetkezés-tanulmányozó bizottság.*

* * *

Megjegyzendő, hogy a hol a terített asztalhoz-ülés kezdődik, a nézőközönség közül más-más oldalról mindig ez a kiáltás hallatszik.

— Mama, hisz' ez *én* vagyok!

A többiek ilyenkor mind odafordulnak, s egy rendőr mindig megszólítja a kiáltozót, a ki mindig más-más úr, de azért mindig jó táplált arcza van.

— Kicsoda ön? Kérem a nevét.

— Én, — szól a kiáltozó — én X. Y., székesfővárosi bizottsági vagyok.

Avagy:

— Én Z. W., székesfővárosi hivatalnok vagyok.

Egyúttal mindannyiszor hozzáteszi:

— És tagja vagyok annak a tanulmányozó bizottságnak, a mely ott a mozgó fényképen látszik.

Kadelburg után szabadon

(*Siófoki.*)

Irásban kérem a jelentést!

A fővárosnál 6000 frt fizetéssel és 1800 frt lakásbérrel rendszeresített alpolgármesteri állás munkaköre egyáltalán nincs meghatározva. Ennek a bizonytalanságnak az a következése, hogy a törvényhatóság régóta meg akarja szüntetni az egyik alpolgármesteri állást, mert fölösleges. Mindamellett legutóbb mégis arra az állásra Matuska Alajost választották meg. Az új alpolgármester a kényelmes állásba igen jól beletalálta magát. Dolgoznia nem kell, végzik helyette a tanácsosok, jegyzők stb. Neki csak a kész eredményt kell végighallgatnia s már elnökölhet akármelyik ülésben, olyan tájékozott a hallottak után. A sors azonban kegyetlen. A nagy kényelem megrontotta a Matuska hallását s a referensek szóbeli előadását nem érti meg. Kieszközölt tehát a polgármestertől egy olyan rendeletet, a melynek értelmében minden tanácsos köteles Matuska alpolgármesterhez irásban benyújtani a referálandó ügyek genezisét és a rávonatkozó javaslatokat. A polgármesternek ez a rendelete nagy visszatetszést keltett. Az illetékes faktorok a külön irásbeli jelentésre nem hajlandók, mert fontosabb ügyeknél hihetetlenül időt rabló és hiábavaló munka. Minden ügynek megvan a maga aktája, előaktája stb. Ha az alpolgármester úr nem sajnálja a fáradságot, átolvassa az aktákat és tájékozva van az ügyről. Ha pedig az akta tanulmányozására nem hajlandó, mondjon le és adjon helyet nálánál szorgalmasabb embernek. Vagy pedig eszközölje ki, hogy minden ügyosztályhoz új állást szervezzenek azoknak a részére, a kik az alpolgármester úrnak irásbeli referádát készitenek. Ezeket pedig a fölösleges alpolgármesteri állásnál elért megtakaritásból kell fizetni.

Megrágalmazott tisztviselők.

Vecsery István miniszteri tisztviselő az „Országos dijnokegyesület“ ellen panaszt tett a főváros tanácsánál s panaszában mindenféle alaptalan rágalmakkal illette Bródy Tivadar és Alkér Ernő fővárosi tisztviselőket. A tanács elhatározta, hogy a méltatlanul megrágalmazott tisztviselőinek elégtételt szerez, s utasította a tiszti ügyészséget, hogy Vecsery ellen a rágalmazás miatt tegye meg a feljelentést.

Államtisztviselők fizetésjavitása.

Valamelyik vidéki ujság, talán az enyhe tavaszi fuvallat sugallatára, azt az áprilisi tréfát engedte meg magának, hogy a három alsó fokozatú államtisztviselőket egy napig a fizetésjavitás illuziójában ringatta. A hir annál is inkább hitelre talált, mert az osztrák államtisztviselők megjavult anyagi helyzete és a levegőben lebegő katonatiszti fizetésjavitások a hazai viszonyokra amúgy is éreztetni fogják hatásaikat. Az 1893-as fizetésrendezés különben is csak időleges hatálylyal alkottatott, s még a törvény határozmányai sincsenek kellőképen végrehajtva. Vannak ugyanis rangosztályok, melyekben, noha a törvény öt év óta végre lett volna hajtandó, egyes fizetési fokozatok máig sem rendeztettek, sőt egyáltalán nem is léteznek. Pedig, hallomás szerint, az államkasszában már megvolna az erre való pénzalap, sőt sokak szerint a magasabb quotához is elegendő anyagi erő áll rendelkezésre; csak az a baj, hogy a quóta mérve még mindig ismeretlen. Ezeknek tulajdonitható aztán, hogy a művelt középosztály legintelligensebb eleme itt a Bécsnél is drágább fővárosban, már-már az anyagi züllés szélére jutott s távolról sem mutatja azt a tekintélyt, mely a külföldön mindenhol övezi. És ez igy van kisebb mérvben a vidéken is, mi aztán közvetve a magyar államiság rovására is megy, mert a nemzetiségek alsóbb rétegei mitsem várnak egy államtól, midőn nap-nap mellett a végrehajtó hatalom képviselőinek anyagi vergődését és ennek következményeként egy rossz közigazgatás ezernyi bajait szemlélhetik. Bizony a félhivatalosnak nagyon is sietnie kellett ama czáfolattal, mely a drágasági pótlék hirére következett, mert ezt a pótlékot mindnyájan oly természetesnek találjuk, hogy a hivatalos czáfolat daczára is bizalommal várjuk annak életbeléptetését.

Szinház, művészet.

Szinházvizsgálatok.

A fővárosi állandó szinházvizsgáló-bizottság megtekintette a Várszinház újjá alakitott épületét, s tűzbiztonsági szempontból mindent teljesen rendben talált. Az előadásokat ennélfogva e hó 5-ikén akadálytalanul megkezdték. A szinházban márczius 31-ikéig hetenként kétszer tartanak drámai előadásokat. A szinházvizsgáló-bizottság az intendáns felszólitására legközelebb a Nemzeti-szinház és Operaház fűtőkészülékeit fogja megvizsgálni. Az intendáns fél a korai hidegtől s az esetleg hirtelen támadó szükségre készen akar állani.

Művészi pályázat domborművekre.

A lipótvárosi bazilika szentélyében több féldomborművű diszitést fognak alkalmazni, melyeket mint elsőrangú művészi alkotások, a templom e részének egyik fő ékességéül terveznek. A domborművek elkészitésére a templomépitő-művezetőség nyilvános pályázatot hirdetett, mely tegnap járt le. A határidőn belül összesen hét pályázat érkezett be, melyek elbirálását a tanács nem bizta a templom épitésére felügyelő bizottságra, hanem külön szakértő bizottságot kért fel e feladatra. A zsüri elnöke Ráth György, tagjai: Strobl Alajos, Fadrusz János szobrászok, Benczur Alajos és Lotz Károly festőművészek, Cziegler Győző és Pártos Gyula műépitészek, Lollok Lénárd plébános és Kauser József a bazilika épitésének művezetője. A bizottság október 10-én dönt a pályaművek felett, s véleményét legközelebb azután a felügyelő-bizottság veszi tárgyalás alá. A pályázat eredménye iránt mindenfelől nagy az érdeklődés, mert a főváros 35,000 frtot irányzott elő a munkákra, de kimondotta azt is, hogy nagyobb műbecscsel bíró alkotásoknál hajlandó még nagyobb anyagi áldozatot is hozni.

Ajánló-levél.

Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

A városligeti korzó tragédiája.

Nyájas olvasó, ha ingyen és sokat akarsz pihenni, fáradj ki az iparcsarnok előtt levő Fontaine lumineuse terére, melyet köznéven városligeti korzónak hivnak. Ott van 2500 darab szék, a melyre egymás után valamennyire bátran leülhetsz, a nélkül, hogy ezért az ülésért egy krajczár pénzt kellene kiadnod a jegyszedőnek, a ki az egész korzón sincsen. És, nyájas olvasó, ha szereted a magányt, akkor is menj ki csak a városligeti korzóra, mert ha sehol, ott bizonyára egyedül léssz, s csupán a legyek dongása zavar magányos álmodozásaidban. Az is csak nyáron. A korzón s a korzó 2500 székén mélázva tekintenek el a Fontaine lumineuse (magyarul tudvalevőleg: ragyogós bugyogó) mozdulatlan alakjai, a melyeket szökőkutastul együtt szintén drága pénzen vett meg a város, a mely ezen a helyen minden áron élénk, nyüzsgő életű korzót akart létesíteni, hogy a publikumot a Stefánia-útról ide csábítsa. Éppen ezért szerződött egy vállalkozóval arra is, hogy az említett 2500 szék a korzón felállíttassék, s naponként katona- vagy czigányzene szórakoztassa a kitóduló közönséget. A vállalkozó felállítva a székeket, kikötötte, hogy vendégenként 5 krt szed értök, naponként igy 125 frt bevételre számítva, a városnak pedig évi 500 frt bért fizet. Így tervezték a Fontaine lumineuse körül levő korzó jövőjét. Ámde város is, vállalkozó is megfeledkezett a régi, jó közmondásról, hogy:

— Addig jár a *korzó* a kútra, mig el nem törik.

A korzó a szökőkút körül csakugyan eltört, mivelhogy a vállalkozó félt a ráfizetéstől és eltörte, helyesebben szólva, bejelentette a tanácsnak, hogy visszalép a szerződéstől, a székekért nem szed díjat, de legalább bért sem fizet értök. Zenéről pedig szó se legyen. A tanács beletörődik a változhatatlanba, s a diszes korzó zene nélkül néptelen maradt, s az életuntak, embergyűlölők és veszedelmes ábrándozók kedves helyévé avatódott. És ma, október közepe tájt is lehet odakint látni hosszu fürtü emberi alakokat, kik egész nap egyebet sem tesznek, mint átülnek egyik székről a másikra, erről a harmadikra, negyedikre és igy tovább, egész a 2500-ikig; meg kell hagyni, nem utolsó módja a pihenésnek.

Az életuntak, embergyűlölők és veszélyes ábrándozók üdülése azonban most már egy fillért sem hozván a vállalkozónak, természetes, hogy a szegény ember tőle telhetőleg kárpótolta magát. Tőle pedig csak úgy telhetett, hogy a Stefánia-úton, a hol ugyancsak az ő székei állanak, a szerződésileg kikötött 450 szék helyett véletlenül 206 drbbal többet, vagyis 656-ot rakott ki. Persze itt valamennyiért díjat szedett, a mi tekintve a Stefánia-út élénk forgalmát, a széktöbbblettel is jelentékeny összegre emelkedett az alatt a 3 év alatt, a mióta ez a pia fraus tart. Mert, hogy a visszaélésről csak most, 3 év multán, a mikor a vállalkozó szerződése már éppen lejárt, tettek följelentést a tanácsnak, az végre is természetes. Hiszen, ha hamarább tettek volna, a vállalkozó úgy lehet, elesett volna a 206 darab széktöbblet jövedelmétől.

Azt pedig talán még a tanács sem akarta volna.

Jogtalan díjszedés a rákos-palota—újpesti vasuton.

Egyik bizottsági tag panaszt emelt a rákos-palota—újpesti vasút ellen, mert a perronon első osztályu díjat szed, 15 krajczárt 10 helyett. A közgyűlés utasítására a tanács vizsgálatot tartott s ennek során az állitás valóságáról meggyőződött. De egyuttal arról is meggyőződött, hogy a vasuttal kötött szerződésből kifelejtették azt a díjat megállapitani, a melyet a vállalat a perronon szedhet s igy az I. osztályu díjszedés a közönség érdekét sérti ugyan, de nem jogtalan. A tanács most azt javasolja, hogy a vasut-vállalattal pótegyezséget kössenek arra, hogy a perronon II-od osztályu díjat szed.

Az újlaki kántor lakáspénze.

Az újlaki róm. kath. kántornak 500 frt fizetése van, lakáspénzt azonban nem kap. Dr. Ott Ádám plébános már egy izben előterjesztést tett a kegyúr fővároshoz, hogy utalványozzon a kántornak évi 200 frt lakáspénzt is. Bár az előterjesztést Faller Ferencz tanácsos, templombiztos szintén

támogatta, a tanács figyelembe nem vette. A plébános most ismét megújította kérelmét s fejtegeti, hogy a templom-alap 2000 frtnyi jövedelmét a kiadások teljesen felemésztik, csakis a kegyúr lehet tehát abban a helyzetben, hogy a kántornak lakáspénzt adhasson, Szantner Kajetán pedig nagyon is megérdemli ezt a támogatást, mert zeneileg képzett magyar ember, kinek nyolcz gyermeke van, s a mellékjövedelme az új egyházpolitikai törvények életbelépte óta rendkívül megcsappant. Jogilag is a fővárost terheli a kántor lakáspénzének fizetése, 1822. nov. 15-én néhai Radnay herczegprímás és Buda szabad kir. város képviselői (a tanácstagok) jelenlétében tartott kanonika-vizitáczió ugyanis említi, hogy az újlaki kántor lakása 3 szobából, 2 konyhából és 120 akós pinczéből állott, a vizet pedig a plébánia kútjából kapta. Ez a lakás a Buda város tulajdonát tevő házban volt, melyet a város építtetet 1793. évben, s később ugyancsak Buda város alakíttatott újonan át és nagyobbíttatott meg. A javításokat és időközönkénti tisztogatásokat a tanács eszközöltette. Ugyanebben a házban lakott a sekrestyés is, — ki ez idő szerint ugyancsak a fővárostól 150 frt évi lakáspénzt élvez. A plébános újabb előterjesztése legközelebb a tanács elé kerül.

A szükkeblü államkincstár.

A főváros az államkincstártól megfelelő részesedést kap az állami italmérési jövedékből. Ezt a részesedést 40,000 forintos előleges havi részletben utalványozza a pénzügyminiszter, a többletet pedig a zárszámadás után fizeti ki. A tavalyról járó többlet az idén júliusban lett volna folyósitandó. A többlet 130,000 forintra rug, a melyet a főváros várva-várt. Augusztus elsején meg is jött az értesites a kormánytól, hogy a 130,000 forint rendelkezésére áll a városnak. A tanács azonban hasztalan várta a ropogós ezreseket mindmáig, azok csak nem jöttek. Végre türelmük fogytán megkérdezték a minisztert, hogy hol a pénz, mert szükség volna rá. A kérdésre azután azt a furcsa választ kapták, hogy a 130,000 forint augusztus elseje óta a pénzügyigazgatóságnál hever, természetesen kamatozás nélkül. Ha előbb érdeklődtek volna, előbb tudták volna meg s a kamatokat megmenthették volna. A válasz nagyon lehangolta a tanácsot, de azért csak utána küldött a 130 drb ezresnek.

Botrányos iskolai állapotok.

A Rottenbiller-utczai elemi fiúiskola igazgatója ma előterjesztést tett a tanácshoz, melyben valósággal botrányos és keserves állapotok ellen kér némi orvoslást. Az iskolának 922 tanulója van, kiket összesen kilencz (!) teremben oktatnak, még pedig a félnapos tanítás rendszere szerint. Mi sem természetesebb, mint hogy a szegény tanulók egy részének állandóan a folyosókon kell ácsorogni, míg a többi a tanitást hallgatja. De még ezzel a mucsai beosztással sem képesek a tanitók feladatukat ellátni, hanem a hittanórát a tornacsarnok előszobájában kell tartani. Ez a derék helyiség arról nevezetes, hogy az illemhelyek ajtajai ide nyillanak, s az ettől származó egészséges és kellemes levegőn kivül a hittani oktatást folytonosan zavarja a tornázók zaja, a tornatanár harsány vezényszava stb. Ebben a helyiségben tartanak heti 31 óra hittanleczkét! A szerény igazgató csupán arra kéri a tanácsot, hogy ha már e szánalmas állapotokon nem tud segiteni, legalább párnáztassa el a tornaterem ajtaját, hogy megszabadulhassanak a kellemetlen lármától. — Alig különb ennél a Hattyú-utczai kisdedóvó állapota is. Ide 300 gyerek jár naponta és ezeket százanként zsúfolják be három terembe. Még ez csak hagyján, hanem a növendékeknek még öltöző-szobájuk sincsen s a nyilt folyosókon kénytelenek öltözködni, kitéve szászszoros meghülésnek, betegségnek. Az igazgatóság arra kéri a tanácsot, hogy legalább a folyosókat zárassa el a kis gyermekek érdekében. Ugyanitt az is a panasz, hogy a Batthyány-utcza és Hattyú-utcza keresztezésénél igen nagy a forgalom s a közlekedés zaja $^1/_4$, sőt fél órákon át lehetetlenné teszi az oktatást. Az igazgató kéri, hogy a kisdedóvó környékét sürgősen zajtalan burkolattal lássa el a tanács.

A rendőrség a közigazgatási hatóság támogatásában.

A főváros és a budapesti rendőrség közismeretü kedves viszonyára élénk világot vet a következő eset, mely most foglalkoztatja a tanácsot. A VI. ker. elüljáróság még ez év május havában megkereste a főkapitányi hivatalt, hogy külön rendőrőrszemet rendeljen ki a kerületi pénztár őrizetére, melyben akkor nagyobb összeg pénz halmozódott fel. A főkapitány a kérelemnek eleget tett ugyan, de a megkeresésre csak juliusban válaszolt. A válasz tartalma az volt, hogy a tanács a rendőrök kirendelése kérdését most rendezte, s ennek értelmében a jövőben csakis a tanács indokolt megkeresésére, rendkivüli esetekben rendelhet ki külön rendőrőrszemet, s az elüljáróság kérelmét csupán kivételesen teljesitette ezúttal. Az elüljáróság nem érte be ezzel a válaszszal, hanem előterjesztést tett a tanácshoz, hogy a kérdést helyesebben tisztázza, mert az csak lehetetlen állapot, hogy az elüljáróság a rendőrség támogatását nélkülözni legyen kénytelen. Igen sokszor sürgősen támad hasonló szüksége az elüljáróságnak, s nem képzelhető, hogy ilyenkor a tanács hosszadalmas közbenjárását lenne lehetséges bevárni.

Ó-Buda csatornázása.

A főváros elhatározta, hogy az annyira elhanyagolt Ó-Budát végre csatornáztatja. Az új főgyüjtő közcsatorna a Szentendrei-uton, Majláth-uton, Pacsirtamező-utczán, Bokor-utczán és Bécsi-úton át a Lajos-utcza keresztezésével fog a Dunába vezetni. A legfontosabb feladat az épitésnél, hogy a csatorna szennyes vize az ó-budai vízműtelepet ne érintse. A munkálatokra három tervet dolgoztak ki, melyek közül az egyik 632,700 frt, a másik 493,100 frt és a harmadik 383,600 frt költséggel irányozza elő az összes munkákat. A mérnöki hivatal az első, legdrágább tervet ajánlja elfogadásra a tanácsnak, mert ezzel elejét venné annak, hogy nemsokára ismét pótlólagos munkákat kelljen végrehajtani, hanem egyszer és mindenkorra véglegesen rendezné az ó-budai csatornázás ügyét.

Az idei közmunkák.

Egyik, 1897-ben kelt közgyülési határozat értelmében a tanács évenként kimutatást tartozik a közgyülés elé terjeszteni az év folyama alatt végzett közmunkákról, illetőleg azok költségvetéséről. A kimutatást mindenkor szeptember 30-ikáig kell a tanácsnak összeállitani. Lampl Hugó főszámvevő el is készült a legutóbbi évre vonatkozó kimutatás tervezetével s azt már be is nyujtotta a tanácshoz. E szerint a legutóbbi év alatt a bel- és kültelki utak fentartására 225,200 forint

állott rendelkezésre, melyből 117,054 frt 87 krt költöttek el; maradt tehát 108,145 frt 13 kr. Nagyobb összeg volt engedélyezve a kövezésekre és burkolásokra, 766,866 frt, melyből 320,708 frt 47 kr. fogyott el, maradt tehát 446,157 frt 53 kr. Járda-rakatásra kerek 70,000 frtja volt a fővárosnak, melyből 37,678 frt 78 krt használt fel s így a maradék 32,321 frt 22 kr. Végre a csatornák építésére engedélyezett összeg 206,403 frtra rúgott, s e czimen a kiadás 54,707 frtot tett ki, maradék 151,696 frt.

A Bazilika építő-bizottságának ülése.

A lipótvárosi Bazilika építésére felügyelő bizottság *Lung* György tanácsos elnöklete alatt ülést tartott, melyen *Sánta* Dénes fogalmazó, a bizottság jegyzője több fontos tárgyat terjesztett elő. Így tárgyalás alá került a templom főhajója márványpadlózatának régen vajudó kérdése is. A bizottság ismét nem hozott végleges határozatot, hanem felhívta Hausmann Sándort, ki a márvány szállítására ajánlkozott, hogy a szállítandó márvány mintáit nyolcz nap alatt terjeszsze a bizottság elé. A templom két keleti mellékbejáratánál levő tympanon mezőbe egy-egy mozaik-képet fognak elhelyezni. A képek kartonjainak 1200 frt tiszteletdíjért való elkészítésével Ébner Lajos festőművészt kívánja megbizni a bizottság s ily értelmű előterjesztést tesz a tanácshoz. Özv. Kövér Jánosné a templom építés-alapja javára 500 frtot adományozott s az összeget Lollok Lénárd plebános kezéhez tette le. A bizottság az adományt köszönettel csatolta a templom-alaphoz s a központi pénztárba helyezte el. Végül előterjesztést tett a bizottság a tanácsnak az iránt, hogy tegyen lépéseket a templom ballustrádja körül levő kandeláberek világítása iránt, mert a Bazilika környékén jelenleg esténként tűrhetetlen a sötétség.

Takarékoskodjunk.

A főváros mérnöki hivatalában alkalmazott egyik műszaki díjnok egy havi szabadságidőért folyamodott a polgármesterhez. A mérnöki hivatal vezetője a kérelem tárgyában úgy nyilatkozott, hogy teljesítése ellen hivatalos szempontból akadály fenn nem forog. A tanács kebelében a kérelem erős viszszahatást keltett, mert a díjnokot épen a mérnöki hivatal kérelmére fogadták fel ideiglenesen azért, hogy az alkalmilag megtorlódott munka halmazával megbirkózhassanak. Ha tehát a kivételesen felfogadott munkaerőt egy hónapig lehet nélkülözni, ez könnyen azt a feltevést kelti, hogy alkalmazására nem is volt olyan égető szükség, mint azt annak idején hangoztatták. A tanács felhívta erre a körülményre a mérnöki hivatal figyelmét s utasította, hogy a jövőben a hasonló tárgyu előterjesztések körül nagyobb körültekintéssel és alapossággal járjon el.

A főváros hivatalos hirdetéseinek költsége.

Bármilyen nagy testület is a főváros, mégis feltünő dolog, hogy ennek az adminisztrácziónak csupán a hivatalos hirdetések közzétételére szükséges kiadásai mekkora összegre rugnak. Július közepétől szeptember hó végéig 992 frt 66 krt költött el a főváros ezen a czimen, s a városgazda, kí július 23-án kapott 1000 frt előleget a hirdetések költségeire, ma már újabb ezer forintot kér a tanácstól.

A vágóhíd kibővítése.

Újra egy munkálat, melynél a főváros tetemes megtakarítást ért el! A régi bölcsek mondták, hogy semmi sem lehetetlen, s lám, csakugyan ilyesmi is megesett a világon. A IX. ker. közvágóhíd csarnok-rendszerben való kibővítési költségeire vonatkozó végleges leszámolás most került a tanács elé. E szerint a munkálatokra a törvényhatósági közgyülés 320,000 forint kiadást engedélyezett, míg a tanács ugyanerre a czélra csak 290,603 frt 33 krt jelölt ki. A tényleges építkezés összes munkálataival egyetemben 283,624 frt 96 kr.-ba került, s így az elért megtakarítás a tanács előirányzatával szemben 6978 frt 34 kr., a közgyülésével szemben pedig 36,375 frt 04 kr. A megtakarítás legnagyobb része onnan ered, hogy az előre nem látott kiadásokra előirányzott 12,100 frt felhasználására szükség nem lett és a vágócsarnok melletti folyosót keramit helyett trachittal burkolták, a mi 12,227 frttal kevesebb kiadást okozott.

Új kisdedóvó.

A főváros a Józsefvárosban új kisdedóvót állít fel. A tanács VII. ügyosztálya azt indítványozta, hogy a kisdedóvó czéljára az Üllői- és Orczy-út sarkán levő régi vámházépületet használják fel. A tanács azonban az előterjesztést nem fogadta el, mert a régi vámház épülete a Tűzoltó-útczától igen messze fekszik, már pedig ezen a környéken szaporodott fel annyira a kis gyerekek száma, hogy az új óvó felállítása közszükséggé vált. A tanács utasította az ügyosztályt, hogy tegye újabb megfontolás tárgyává, vajjon nem lenne-e czélszerű a kisdedóvót alkalmasabb helyen felállítani. a vámház épületét pedig más módon — például bérbeadás útján — értékesíteni.

KÖZGAZDASÁG.

Megcsúfolt magyarság.

— Az „*Adria*“ gőzhajózási társaság. —

A főváros egyik előkelő közigazgatási tisztviselője nagyobb külföldi tanulmányutat tett abból a czélból, hogy az idegenforgalom emelésére teendő intézkedések irányához anyagot gyűjtsön. A tanulmányút nem várt eredményekkel járt. Olyan tapasztalatokra tett szert ugyanis, melyekről csak azt nem lehet egykönnyen megállapitani, hogy szomoru-e inkább, avagy boszantó? Az „*Adria*“ *magyar királyi tengerhajózási részvénytársaságról* szól az ének. Ez a derék *magyar* vállalat, mely a magyar kormánytól évenként néhány százezer forint szubvenczíót rak zsebre, keserves dicsőséget szerez a külföldön a magyar névnek. Az még szót is alig érdemel, hogy a magyar vállalat velenczei irodájában a falakon ékeskedő lajstromokban a magyar hajók, mint „Dániel Ernő“ stb. nevei után zárójelben ott szerénykedik az ártatlan megjegyzés (*Autriche*), a mivel nem akar más valótlanságot állitani a szerény vállalat, mint hogy a magyar hajók — osztrák hajók. Hanem azután az már mégis egy kissé sok, a hogy a vállalat emberei az utazóközönséggel bánnak. Az olyan magyar utas, ki németül beszélni nem tud, ne adj' Isten, hogy a kezük közé kerüljön; mert szóba ugyan nem állanak vele, hanem azért alaposan megsar-

czolják. Ezt egyébiránt mással is megteszik. Napirenden van, hogy kajüt-jegyeket adnak el drága pénzen az utasoknak, ágyról, helyiségről azonban nem gondoskodnak. Ezekért a mizerábilis állapotokért természetesen mindenütt a magyarokat okozzák, szidják és szapulják. A legközelebbi időben történt, hogy egy dúsgazdag berlini gyáros Velenczéből az Adria hajóján Fiuméba szándékozott utazni, a vállalat irodájában levő alkalmazottak azonban olyan brutálitásan bántak el vele, hogy sértődötten lemondott utitervéről. Csodálkozásának alig tudott kifejezést adni, hogy *magyar* emberek ilyesmire képesek lehessenek. Hiába magyarázták utóbb neki, hogy az iroda alkalmazottai *olaszok*, többé semmi áron meg nem békült, s a legközelebbi idegen hajóval Triesztbe utazott. Magyar földre lábát be nem tette, mert, mint mondá, a történtek után itt biztonságban nem érezné magát. Így csúfolják meg a magyar nevet a drága pénzen kitartott vállalatok, a nélkül, hogy megtorlástól félniök kellene. Felhivjuk a magyar kormány figyelmét a szubvenczionált vállalatra, mely a magyar intézmény czégére alatt kompromittálja unos-untalan a külföld *előtt* ugyis annyit rágalmazott Magyarországot.

Sérvkötők a kereskedelemben.

A budapesti *könyvkötők, keztyűsök, sérvkötő-készítők, timárok stb. ipartestülete* azzal a kérelemmel fordult a kereskedelmi miniszterhez, hogy a divat-, füszer- és vegyesárú-kereskedőket, valamint az optikusokat s általában mindazokat, kik üzletkörükbe a sérvkötők elárúsítását belevonták, közegészségügyi okokból az említett iparczikk készítésével foglalkozó képesített iparosok érdekében — a sérvkötőkkel való kereskedéstől tiltsa el. A miniszter azonban a kérelmet elutasította azzal a jelentős megokolással, hogy az ipartörvény, — melynek rendelkezései a tulajdonképeni ipari foglalkozáson kívül a kereskedelemre nézve is alkalmazást nyernek, — a közvetítő kereskedelemnek épen úgy, mint az ipari foglalkozásoknak üzletkörét korlátok közé nem szorítja. Ennélfogva annak meghatározására, hogy melyik kereskedelmi, vagy ipari üzletág, minő ipari készítmények előállítására, vagy árúczikkek eladására jogosult — első sorban a gyakorlat alapján kifejlődött üzleti szokás és az iparigazolvány szövege irányadó. Nem adja tehát meg a miniszternek az ipartörvény a hatalmat, hogy egyes iparkészítmények eladását a közvetítő kereskedelem üzleti forgalmából kivonhassa, s arra csak az illető iparczikk előállításával foglalkozó kézműiparosokat jogosíthassa fel. Így tehát annak, hogy a kérelemnek általánosságban eleget tehessen, *elvi akadályai* vannak. Megigéri azonban, hogy minden olyan felmerülő esetben, mikor kiderül, hogy a sérvkötők elárúsításával olyan kereskedő foglalkozik, kit erre sem az üzleti szokás, sem iparigazolványa fel nem jogosít, az árúsításától az illetőt esetenként el fogja tiltani, módjában áll azonban ekkor is a kereskedőnek az árúsításra iparigazolványt váltani, — a mely esetben az árúsítástól azután már többé eltiltani őket nem lehet. Nem is áll a közönség érdekében az ipartestület kérelme, mert e speciális iparczikk előállításával foglalkozó iparos — különösen pedig a *vidéken* — vajmi kevés akad, és ha árulni csupán nekik lenne szabad, sok helyen rendkívül megnehezítené a közönségnek a beszerzést, — másrészt pedig azokat a sokat hangoztatott közegészségügyi érdekeket se igen mozditaná elő a szigorú korlátozás, mert hiszen az orvosi rendeletre külön készült kötők előállítására ez idő szerint is csupán az erre képesített iparosok jogosultak. A kontárok versenyét pedig ugyan meg nem szüntetné, ha a már kész állapotban forgalomba kerülő kötőszereket a közvetítő kereskedők tőlük be nem szerezhetnék, mert akkor egyszerűen elkerülnék a kontárok a kereskedőt és nagyobb haszonnal közvetlenül maguk bocsájtanák készítményeiket a közönség rendelkezésére.

Szabálytalanságok a gyárvizsgálatoknál és a vasárnapi munkaszünet körül.

A kereskedelmi miniszter erélyes hangu rendeletet bocsátott ki az összes törvényhatóságok részére. Tudomására jutott ugyanis, hogy az elsőfoku iparhatóságok körében a gyárvizsgálatok alkalmával újabban mindenféle szabálytalanság kapott lábra. Igy midőn a kir. iparfelügyelők a kitüzött gyárvizsgálat határidejét az elsőfoku iparhatóságokkal közlik, ezek erről kézalatt értesítik az érdekelt gyárosokat. Azok aztán a vizsgálat idejére mindent rendbe hoznak, úgy hogy a vizsgálat anyaga illuzóriussá válik. Ez az oka, hogy újabban túlzsufolt gyártelepre nem akadtak az iparfelügyelők soha sem, pedig köztudomásu, hogy számos gyár ellen lehetne e czímen kifogást emelni. A miniszter a legszigorubban eltiltja az iparhatóságokat e szabálytalan eljárástól. Ugyanebben a rendeletben a vasárnapi munkaszünet körül állítólag különösen a vidéken szokásossá vált visszaélésekről is megemlékezik a miniszter s erélyes vizsgálatra hívja fel a törvényhatóságokat, s a mennyiben ezek csakugyan tapasztalnának szabálytalanságokat, ez esetben az illetékes közigazgatási hatóságok útján kötelességük azokat megakadályozni.

Hivatalos hirdetések.

Magyar kir. államvasutak igazgatósága.
123,025/C. II. szám.

Hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak védnöksége alatt álló fiumei nyilvános raktár-részvénytársaság Fiumében, foglalkozik a Fiuméba vasuton érkező és onnan hajóval továbbitandó, valamint a Fiuméba hajóval érkező és onnan vasuton elszállitandó és a helyi árak átvételével, megőrzésével, gondozásával, csomagolásával, átadásával s egyéb kezelésével, nemkülönben az átvett árúk tüzkár elleni biztositásával.

A részvénytársaság gabona-elevatorában a külföldre rendelt vagy importált gabonaneműek mindennemü kezelését (u. m. eleválást, keverést, egalizálást, rostálást, trieurözést és osztályozást) elvállalja, úgyszintén végezteti a gabonának zsákokban vagy ömlesztett állapotban való (alla rinfusa) hajóba rakását is.

A részvénytársaság a nagymélt. kereskedelemügyi m. kir. miniszterium által jóváhagyott üzletszabályzatát és díjtételeit kivánatra díjtalanul rendelkezésre bocsátja.

Budapesten, 1899. szeptember havában.

Az igazgatóság.

(Útánnyomás nem díjaztatik.)

Az 1900—1901. évi házbéradó.

Budapest székesfőváros tanácsa ezennel felhivja mindazon háztulajdonosokat, kik házaikat a házbérjövedelem bevallására legutóbb kitűzve volt határidő lejárta, vagyis 1898. évi szeptember hó 8-ika óta építették s lakható állapotba is helyezték, hogy az ezen házak után az 1900—1901. években fizetendő házbéradó kivethetése czéljából házbérjövedelmeiket a szabályszerű vallomási ivek kitöltésével vallják be.

Ezen házak tulajdonosai az 1882. évi XLIV. t.-czikk 101. §-ában foglalt következmények terhe alatt az esetben is kötelesek házbérvallomási ivet benyujtani, ha esetleg adómentesség engedélyezése iránti kérvényükhöz csatoltak is vallomási ivet, mert rendes megadóztatásuk ezen bevallás alapján fog eszközöltetni.

A vallomási ivek, melyek a ker. adószámviteli hivatalokná ingyen kaphatók, szabályszerűen kitöltve és a lakók, valamint a háztulajdonos vagy igazolt megbizottja által sajátkezüleg aláírva a kerületi adószámviteli hivataloknál a délelőtti hivatalos órák alatt folyó 1899. évi november hó 4-ikéig (bezárólag) lesznek elismervény ellenében benyujtandók.

Figyelmeztetésül megjegyzi a tanács, hogy azon háztulajdonosok, kik házbérjövedelmeiket már a mult 1898. évben erre kitűzve volt határidő alatt *bevallották s kiknek házbéradója* ezen vallomások alapján az 1899—1901. évekre terjedő érvénynyel *már meg lett állapítva, ez alkalommal vallomást adni nem tartoznak.*

Budapest, 1899. október 3.

A székesfőváros tanácsa.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest IX., Soroksári-utcza 24.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban és magasnyomású, compound- és triplexpanziós szerkezettel; mint különlegességet a **szabadalmazott Frikart-féle kényszermozgású vezényművet és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására; hajógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyúgépeket: Worthington rendszere szerint.

Gőzkazánokat: tüzelő-, forraló- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.**

Teljes hütőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízmütelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Dohánygyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szab. különbzéki emeltyü-szerkezettel.

Hegedüs A. Adolf

rajz és festészeti műterme.

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-út 53. szám.

Készít mindennemű rajzokat, festményeket, természet, fénykép és bármely théma után, kitünő kivitelben, jutányos árak mellett.

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Specziálista a képes levelezőlapok készítésében.

80 kr. Minden órajavitás 3 évi jótállás mellett **80 kr.**

Reisz. F. műórás és ékszerésznél

IX., Soroksári-utcza 14. sz.

Órák és ékszerek dús választékban.

Vidéki javitások pontosan eszközöltetnek.

Tisztviselők kedvezményben részesülnek.

Freudiger Mózes és fia

szállitási vállalkozók.

Mindennemű berendezési és felszerelési czikkekben, úgymint: fa- és vasbútor, vászon- és ruhaneműek stb., kórházak, tébolydák, árvaházak, szegényházak, börtönök, fegyházak, javitóintézetek, törvényszéki és ügyészségi hivatalhelyiségek stb. részére.

Iroda: VI. kerület. BUDAPEST, Laudon-utcza 6. sz.

Telefon. (Saját házában.) Telefon.

Telefon: 60—25. szám.

GRAUER MIKSA

Alapittatott 1852 évében.

cs. és kir. udv. szállító.

PÁLINKA-, LIKŐR-, RUM- ÉS COGNAC-GYÁR.

Budapest, VIII. ker., Kerepesi-út 45. szám.

Depôt: az udvarban jobbra saját házban.

Fióküzlet: VII. ker., Miksa-utcza 3. szám saját házban.

Legfinomabb teák és franczia cognac nagybani raktára.

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntöde és gépgyár részvény-társulat Budapesten.

A vas- és aczélöntés, valamint a gépgyártás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb speczialitásai:

hengerszékek és malomberendezések,

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártó gépek,

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasúti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészítő gépek, úti hengerek, kőtörő-, zúzó- és apritógépek,

Mechwart-féle forgó gőzekék.

Elektromos világítás és erőátvitel egyirányú, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhúzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos fúrógépek, elektr. darúk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.

Városi iroda · Kossuth Lajos-utcza 18.

Budapest egyedüli szakszerű intézete.

A fehérneműek tisztításra saját kocsijainkon háztól elvitetnek és haza is szállittatnak költségmentesen.

Saját varroda a fehérneműek kijavítására.

„HATTYU“

Gőzmosóda és művasaló-intézet

Budapest, Óvoda-utcza 19.

Elvállal legszebb kivitelre fehérnemű-mosást és vasalást **magánosok, szállodások, kávések, vendéglősök és üzletek** részére.

A n. é. közönség szives pártfogásáért esd.

Vidéki megrendelések pontosan s lelkiismeretesen eszközöltetnek.

Sebestyén és társa

Telefon: „Hattyu-mosóda“.

A mosás minden kem vegyszerek nélkül történik.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei:

IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI:

VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye:

IV., Koronaherczeg-utcza 11.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. október 16. 38. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A vasuti konfliktusok elintézése.

A főváros törvényhatósága mult héten legyőzte önönmagát: a közúti vasutak vitás kérdésében ráment arra az arany hídra, a melyet finom tapintatossággal Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszter legutóbbi leiratában áthidalásául az eddigi eltéréseknek odanyujtott. A törvényhatóság lemondott azokról a képzelt jogokról, a melyekért majdnem öt éven keresztül háboruságban állt a kereskedelmi kormánynyal. Lemondásával nem vesztett csatát, nem vesztett jogokat, de végtelenül sokat nyert az által, hogy biztosította magának a kormány jóakaratát a vasúti kérdésekben, a melyeknek ránézve kedvező elintézése nagyfontosságu érdekekhez van kötve.

Ezek az érdekek nem pusztán vagyonjogiak. A közúti vasutak ekzisztenciája, működése ma már fontos tényező a főváros kereskedelmében és iparában. S azok a hercze-hurczák, a melyeket a legutóbbi öt év alatt a vasúti ügyek terén tapasztaltunk, közvetve ártalmára voltak a vasutakkal összefüggésben álló kereskedelmi és ipari tényezőknek is.

Az új kereskedelmi miniszter nagyon jól ismeri a függőben levő vasuti kérdéseket s ismeri a főváros érdekeit is. Talán senki jobban nálánál nem tudhatja, hogy a fővárosnak melyek a törvényen alapuló jogai, s melyek a képzelt jogai. S épen azért nagy hálára kötelezte a fővárost, a mikor a már-már elfajuló vasúti háborút minden nagyobb erőfeszítés nélkül beszüntette, a hadakozó feleket lefegyverezte. S mindezt majdnem csodálatraméltó hidegvérüséggel és előzékenységgel. A főváros kénytelen volt a ránézve meglepő magatártásu miniszter érvei előtt meghajolni. Kénytelen volt elismerni, hogy a kormányé a hatalom az engedélyezés, tőkemegállapítás tekintetében s a mikor e hatalomban részelteti a fővárost, szivességet tesz kötelezettség nélkül.

1887-ig nem is gondolt arra a főváros, hogy a közuti vasutak alapítása tekintetében a terület használati szerződés megkötésének aktusánál egyéb jogokat is követeljen magának. 1887-ben, a mikor Barossnak a közúti vasutakra vonatkozó rendelete megjelent, a főváros rálépett a tévedések mezejére, a melyen máig bolyongott.

A Baross-féle rendeletből azt vélték kiolvasni, hogy a fővárosnak nemcsak a területhasználati szerződés megkötéséhez, hanem a tőke és engedélyidő megállapításához, a tőke miként való beszerzésének és felhasználásának meghatározásához is joga van. Ezt a félreértést egyesek szándékosan propagálták, úgy, hogy állandó tévedésben tartották a teljesen laikus törvényhatóságot és magát a tanácsot is. Így élesedett ki a helyzet különösen a közuti vasut átalakítása, majd a földalati villamos vasut alapítása alkalmával. Betetőződtek a konfliktusok a lipótmezei, budai belső kőrúti és kelenföldi vasutak tőke megállapításának kérdésével és a lípótmezei vasut építésének beszüntetésénél. Ma, a mikor a béke valósággá vált, nem akarjuk a történteket feszegetni. De nehány megjegyzés megtételét a főváros érdekében nem mulaszthatjuk el. Fönnebb említettük, hogy a háboruskodásra a főváros részéről alapos ok nem forgott fenn. Mindamellett a főváros a maga vélt jogait olyan hangon s olyan modorban tárgyalta — szóval is, írásban is — a melyet semmiféle kormányhatalomnak eltűrnie nem lett volna szabad. E sajátságos hangnemet szerencsére a kormány nem utánozta, sőt tűrte, mint a szülő a vásott gyermek modorát. A viszály után rá kellett mutatnunk a kereskedelmi kormány és vasuti tanácsosának tiszteletre méltó és nemes önmegtagadására, a melylyel a hozzájuk érkező ügyiratokat fogadták és elintézték.

Ez az egyetlen megjegyzésünk a vasuti konfliktusok szerencsés elintézéséhez. Más tekintetben pedig most már elkerülhetetlennek tartjuk, hogy akár a kormány, akár a főváros

készítse el a közuti vasutak alapítására és engedélyezésére vonatkozó szabályrendeletet. Ennek az elkészítésére Baross miniszter a sokat emlegetett 1887. évi rendeletben szólította fel a fővárost. Az eltelt idő alatt azonban — talán a vasutak nagyarányu fejlődése következtében a főváros a napi ügyek elintézésével volt elfoglalva, a vasuti szabályrendelet elkészítésére nem is gondolt. Pedig vitalis érdekek sürgetik a vasuti jogok egységes rendszerbe foglalását s ez sokkal inkább áll érdekében a fővárosnak, mint a kormánynak. Ez utóbbi a hatalom birtokában mindenkor érvényre tudja juttatni a maga akaratát, a sokkal gyengébb főváros azonban csak most részesült abban a szerencsében, hogy érdekeinek védője: vélt ellenfele, maga a kormány lett.

Költségvetési előirányzat.

„*Budapest székesfőváros községi alapjának költségvetési előirányzata az 1900 évre*“ czimmel egy füzet látott napvilágot, a mely belső részében „székesfőváros tanácsának“ 1900. évre szóló költségvetési javaslatát tartalmazza. A füzetet nem ellenjegyezte senki. A főszámvevő nem, mert nem ő készitette. A tanács VI. ügyosztálya sem, mert náluk készült ugyan a tervezet, de a szerzőséget nem vindikálják maguknak. Az egyetlen, a kit az előirányzatért felelősségre lehetne vonni: *Zeleny* Ferencz. De ezt is csak sejtjük. S ha őt megkérdezzük, bizonyára azt mondja, hogy az előirányzat tulajdonképen a rendes számvevőségi erők közreműködésével készült azzal a czélzattal, hogy az apaságot majd csak a tanács határozata után fogják nyilvánosan közzétenni.

Ennek előre bocsátása után konstatáljuk, hogy a tervezet az előző esztendők e fajta munkáitól csak annyiban tér el, hogy a deficzitet nagyobb összegben mutatja ki Egyébként a régi sablon szerint készült. Részletenkint az ismeretlen származású tervezettel azonban mégsem foglalkozunk, mert nem állapithatjuk meg, vajjon a tervezetben elősorolt adatok komoly, hiteles számitáson alapulnak-e.

Végeredményben a füzet a jövő évi előirányzatot a a következőkben összegezi:

	kiadás:	bevétel:	hiány:
Rendes	35.275,880	34.775,115	500 765
Rendkívülek . . .	1.840,588	1.427,800	412,788
Összesen . .	37.116,468	36.202,915	913,553
Vagyon változások .	1.041,000	1.041,000	
Kölcsön pénzek . .	12.466,811	12.466,811	
Összesen . .	50.624,279	49.710 726	913,553

Új nyugdijszabályzat.

Multkor ismertettük a nyugdijszabályzat új tervezetét. Erre a tervezetre a főszámvevő most adta be jelentését, a melyben az új szabályzat hatását számokban mutatja ki. Ezek a számok, mint a jelentésben a főszámvevő megjegyzi — csak hozzávetőlegesek. Mert a nyugdij eredményekre ma épp oly kevéssé lehet positiv adatokat és számokat kimutatni, mint 1885-ben az akkor alkotott szabályzatnál.

Hogy mennyire bizonytalan az a számitás, a melynek alapján a várható nyugdijak és végkielégitések összegét hosszabb időre, 15 évre, előre megállapitja, igazolja az, hogy 1885-ben a 15 év mulva várható nyugdij és végkielégitési kiadást 184,175 frtban irányozta elő, s ennek ellenében 1898-ban ezen a czimen 279,040 frt kiadás merült fel. Épp úgy csalódott a nyugdijalap vagyoni állagának megállapitásánál. Mert a nyugdijalap 1885. évbeli 620,000 frtnyi vagyonállományát 1898. évre, vagyis 15 év mulva 1.537,753 frttal jelezte, holott ez a vagyon 1898. év végével 2.099,210 frtra rúgott. Viszont a rendes évi bevétel is 30,900 frt helyett — 1898-ban — 102,826 frtra emelkedett. A számitásokban való ez a bizonytalanság okozta, hogy az új szabályzat financziális eredményét nem is akarta elkésziteni a főszámvevő. A tanács határozott utasitásának engedve azonban mégis beterjesztette az új szabályzatra vonatkozó pénzügyi számitásokat. E számitások szerint:

1. A fővárosi reáliskoláknál, iparrajziskoláknál, felsőbb kereskedelmi és felsőbb leányiskoláknál (az utóbbiaknál bele nem értve a tanitónőket) alkalmazott tanszemélyzetre nézve, hacsak a fizetés-illetmény vétetik figyelembe: 9%, ha pedig a lakbér-illetmény felerésze is számba vétetik 25·34% többlet várható.

2. A központi fertőtlenitő intézet személyzeténél 22·5%, a lakbér-illetmény fele részével 46·8% többlet várható.

3. A főváros többi tisztviselői és alkalmazottjaira nézve, csupán a fizetésnél 14·7%, a lakbérrel együtt 32·6% többlet várható.

4. A szolgáknál a többlet aránya 9·89 és 30·77%.

A végkielégitéseknél nagyobb változást az új szabályzat csak annyiban okoz, hogy jövőre a lakbérátalány felerésze is — kiszabás alapjául szolgál. Mindazonáltal a várható emelkedés csak 16%.

Az özvegyek ellátásánál a fentebb 1., 2., 3. alatt felsoroltak özvegyeire nézve az új szabályzat 39% többletet okoz a fizetési illetménynyel, ha pedig a lakbér-illetmény felerésze is számba vétetik, a többlet 55·7%.

Az árvák ellátásánál a többlet aránya 74—85·22%.

A temetési járulékokra fordítandó kiadás átlag évenkint 12,000 frtra tehető.

A nyugdijszabályzat számbeli adatai az 1883—1898. évi adatokhoz képest óriási eltéréseket tüntetnek fel. A négy csoportba osztott nyugdij-jogosult tisztviselők száma volt:

	1883-ban	1899-ben
Az I. csoportban	42	88
A II. „	—	41
A III. „	1058	2182
A IV. „	241	703
	1341	3014

Ugyanebben az arányban:

	1883-ban	1899-ben
a fizetések összege volt	1.117,818	2.880,280
a lakbér átalány „	287,210	924,690

tehát 1899-ben 1673-al több tisztviselőnél a fizetés 1.762,462 forinttal, a lakásbér 637,480 frttal több, mint 1883-ban.

Az új nyugdíjszabályzattal járó bevételeket és kiadásokat a következőkép tünteti fel:

A tiszti nyugdíjalap vagyona 1900. kezdetén	2.185,693 frt
bevétel a rendes járulékokból	173,006 „
„ a tervezett utánfizetésekből	96,009 „
„ 4% kamatoknak az alapnövelésre szolgáló felerésze	46,403 „
Az év végén ..	2.501,111 frt

A nyugdíjalap kiadásai:

rendes kiadás	318,590 frt
temetési járulék.. ..	12,000 „
összesen	330,590 frt

Erre fedezet a nyugdíjalap kamatainak a községi alapot megillető fele része 46.403 frt. A hiány tehát, a melyet a községi alapnak fedeznie kell 284,187 frt, vagyis 16,897 forinttal több, mint a mennyi a jelenleg fennálló nyugdíjszabályzat mellett esnék a község terhére.

Ennek megfelelően:

1901-ben	19,902 frt	1902-ben	22,834 frt
1903-ban	26,648 frt	1915-ben	80,368 frttal

több az a teher, a melyet az új szabályzat ró a fővárosra.

Végeredményében azt látjuk, hogy az új szabályzat egyrészt a fővárosi alkalmazottakat elviselhetetlen magas nyugdíjjárulékkal terhelné, másrészt jelentékenyen növekednék a községi alap terhe is. Az új szabályzaton tehát nagyon is lényeges változásokat kell tenni életbeléptetése végett.

A főszámvevő mindenesetre nagy és szép munkát végzett a finánczális összeállítással. A jelentéséhez csatolt tizenöt melléklet olyan adatokat tartalmaz, a melyek eddig egybegyűjtve nem voltak. Érdekes számcsoportok a tisztviselők fizetéséről s egyuttal megdöbbentően hű tükör közigazgatásunk rendezetlenségéről. Az óriási szervezet, a mely a fővárost szolgálja, ötvennégy szakmában 3014 tagot számlál majdnem feleannyi fajta fizetéssel. Ennek a tábornak gondos összeállítása, jogaik és kötelezettségeik pontos megállapítása, teherbiró képességük megitélése s mindezeknek a főváros érdekeivel való összeegyeztetése: le van téve a főszámvevő munkájában. S ha e mű nem tökéletes, az éppen az eddigi rendszertelenségnek róható fel.

Új budai iskolaépület.

A főváros a Szalag- és Ponty-utcza sarkán szép új iskolaházat építtetett, melyben a felső kereskedelmi és elemi iskolákat helyezik el. Az épület teljesen modern s minden egészségügyi és kényelmi szempontot kielégít. A tanács most külön fa- és szénfelvonó készüléket is rendelt meg az iskola számára, hogy a tüzelő-anyagok felhordása gyorsabban, könnyebben történhessék és ne tegyen kárt a tisztaságban. A szerkezet 480 frtba kerül.

Iskolaszéki tagok választása.

Megtörtént. Öles plakátok hirdették a választásokat s biztatták a közönséget a szavazásra. Ennyi az egész. A többit elintézték a kerületi klubbok. Megkészitették a jelöltek listáját, kinyomatták a hivatalos szavazó lapot s álltak elébe a választásnak.

Sem verekedés, sem korteskedés nem zavarta a főváros nyugalmát. A közvetetlenül érdekelteken kivül senki sem tudta, hogy milyen fontos aktus történik. Az utczák néptelenül, csöndesek maradtak; még a szavazó helyek előtt is alig volt látható egy-egy eltévedt alak: a polgártárs.

Ime! Micsoda szomorú tanúság ez arra, hogy az iskolaszék tiszteletreméltó intézménye lejárta magát. Nem a közönségé, tehát nem törődik vele, nem kell neki. Nem az életé, mert hisz a gyakorlati élet nem vett róla tudomást. Még a legbuzgóbb tagja a fővárosnak sem árulta el hogy szavazni akar valamelyik iskolaszékre! Minek támogasson olyan intézményt, a mely puszta czímnél nem egyéb; a mely még a czimet viselők előtt sem jön komolyan számba.

Elmondottuk hivatását az iskolaszéknek s most látjuk, hogy azt a 705 iskolaszéki tagot hiába választotta meg a választók elenyésző töredéke. Sem ők, a választók, sem a választottak nem gondoltak komolyan az intézmény egykori fontosságára. Mert ha igen: akkor épp az általános közömbösség alapján belátnák, hogy ma, ugy a mint van: fölösleges az egész.

Működési terük nincs, mert hatáskörüket elvonta a hatóság. Újonnan szervezni az iskolaszéket pedig nem érdemes, mert az iskolaügy náluk nélkül is — hála Isten — szépen fejlődik.

Máskülönben pedig üdvözöljük a megválasztottakat.

Virava ásatásai.

A kőbányai vízművek telepe szomszédságában van Virava székesfővárosi bizottsági tag téglagyára.

Ebben a téglagyárban mindig ásnak, hogy agyagot szedjenek ki a földből. Az agyagból lesz a tégla, a téglából lesz a forint. A végleges vízművek igazgatósága azonban már tavaly fölterjesztést tett a tanácsnak, hogy Virava úr említett áskálódásai a kutaknak hátrányára vannak, ennélfogva jó lenne, ha a tanács megrendszabályozná a téglagyárat. A tanács azonban semmit és senkit sem rendszabályozott meg, s igy Virava úr azóta is egyre folytatja az ásatásait, a melyek most már oly közel férkőztek a kutakhoz, hogy a vízművek igazgatósága most legutóbb kénytelen volt sürgős beadványt intézni a tanácshoz, melyben hangsúlyozza, hogy a téglagyár ásásai most már imminens veszedelemmel fenyegetik a vízműveket s egyben kéri a tanácsot, hogy a Virava úr ásatásainak vessen véget. A tanács, a mely a vízművek igazgatóságával szemben tavaly hallgatagon Viravának adott igazat, mert nem akadályozta meg az ásatásokat, most is valószinüleg neki ad elsőbbséget a vízművek érdekeivel szemben. Ám legyen! Mi nem kivánjuk, sőt fel sem tételezzük Budapest tanácsáról, hogy a törvényhatóság egyik tagjának érdekeit rontani akarná, s hisszük, hogy a téglagyár legközelebb egyenest bele fog ásatni a vízművek kútjaiba. Mi hisszük ezt és úgy érezzük, nagyon kiábrándulnánk a magisztrátusból, ha következetlen lenne saját magával

szemben. Sőt tovább megyünk egy lépéssel és azt a közvetítő ajánlatot teszszük a tanácsnak, hogy a végleges vízműveket és a Virava-téglagyárat egyesítve, abból egy teljesen modern víz-tégla-gyárat, vagy téglavízműveket alapítson. Ezt mi úgy képzelnők, hogy, ha valaki pl. vizet akar inni, s megereszti a csapot, apró téglácskák hullanának belőle, s ezeknek a közepében volna a víz. A téglát csak föl kellene törni, s bárki olcsón és kellemesen olthatná a szomjuságát.

Viszont, a ki téglával akarna építeni a jövőben, ezt annak a biztos reményében tehetné, hogy háza soha sem éghet le. Mert ha, Isten ments', tűz ütne ki, ismét csak a téglákat kellene kettétörni, s közepükből vígan bugyogna elő a víz. Szóval a vízművek olyan vizet adhatnának, a mi téglában van (s ezzel kiszoríthatnák a vízvezetékből a szögeket, szivarvégeket, kötött harisnyát, gyikokat, pontyokat és esernyőnyeleket), a téglagyár pedig olyan téglát adhatna, a miben egyuttal víz is van. A víz tiszta volna, mert a külső szennytől elzárná a tégla, s a tégla is tiszta lenne, mert kimosná a belsejében rejtőző víz. Ezt kellene megcsinálni a tanácsnak, ha a téglát kellemesen akarná elegyíteni a káposztásmegyeri vízzel, a melynek így legalább némi ízt is lehetne adni.

Már pedig a víz is, tégla is csak úgy jó, ha ize van. Ha azonban ízetlen, akkor az is csak olyan lehet, mint a bizottsági tag úr ásatásai a vízművek rovására.

Csupán arra kell vigyáznia Virava úrnak, hogy a mostaninál mélyebbre már ne ásasson, mert akkor megtörténhetik, hogy kilyukad a föld, s valamennyien átesünk a másik oldalára.

És kérdezem a tekintetes tanácsot, mit csinálnánk mi a föld másik oldalán?

Virava úr bizonyosan téglagyárat.

Vasut ügyek.

I. Viaduktos vasut a Dunaparton.

Régóta huzódik a városi villamos vasuttársaság körvasutjának az ügye. A társaság a nagy-körút—Podmaniczky-utcza—akadémiai végpontot a borárus-tér—eskütéri végponttal össze akarja kötni. A terv még Baross miniszter idejéből való, de megvalósulni csak most fog. A hatóságok esztendőkön át vitatkoztak, hogy az összeköttetés miképp történjék: a földön útszínben, a föld alatt, vagy viadukt-rendszerben. Az útszínben való építésre az Eskü-tér és Akadémia között alig található megfelelő terület. Az alagutas rendszer drága és nem nagyon kedvelt. Legczélszerűbbnek tetszett kezdettől fogva az a terv, hogy a Ferencz József-rakodóparton viaduktokon létesítsék az összeköttetést. Ez ellen a terv ellen, a mely a rakodópart forgalmát egyáltalán nem zavarja, minden képzelhető és képzelhetlen kifogást felhoztak. Provokálták a a földmivelésügyi miniszter döntését vízjogi és hajózási szempontból. A miniszter azonban elfogadta a tervet, a melyben a rakodópart forgalmára semmiféle veszedelmet nem lát. A közmunkatanács azonban nem mert szint vallani s az ügy végleges döntését a kereskedelmi miniszterre bizta. Ez most meg is történt. A miniszter a viaduktos rendszerű vonalösszeköttetés terveit elfogadta. Legközelebb meg lesz a közigazgatási bejárás, a mely után hihetőleg hamarosan megépül az úgy általános közlekedési, mint kereskedelmi szempontból is rendkívül fontos összekötő vonal.

II. A közuti vasut alaptőkéje.

A közuti vasut lipótmezei, budai belső-körúti és kelenföldi vonalaira kormányhatóságilag engedélyezett alaptőke megállapítását s egyéb feltételeit a főváros törvényhatósága nem akarta tudomásul venni. A kereskedelmi miniszteriummal szemben elfoglalt, meg nem okolt renitens álláspontot azonban a tanács a miniszternek e tárgyban kiadott elvi fontosságú s érvekben gazdag leirata következtében feladta, s a mult heti közgyülés elé ezt a javaslatot terjesztette:

> A közgyülés tudomásul veszi a kereskedelmi miniszter leiratát és a közuti vasutnak adott engedelem-okiratot. Egyuttal elhatározta a közgyülés, hogy fölterjesztést intéz a miniszterhez, melyben kéri, hogy az 1887. évi szabályrendelet kiegészítésül mondja ki, hogy a jövőben az engedélyezési tárgyalások elrendelésével egyidőben a közuti vasuti vállalatok által bemutatott részletes költségelőirányzatokat a tanács rendelkezésére bocsátja, továbbá a közgyülésnek az engedélyezési tárgyalás jegyzőkönyvének leküldésével módot nyújt, hogy a közgyülés az engedély-okirat kiadása előtt vagyoni érdekeinek érvényesítése céljából nyilatkozhassék. E végből fölhivja a közgyülés a tanácsot, gondoskodjék a jövőben a költségvetési előirányzatoknak az engedélyezési tárgyalásokat megelőző műszaki megvizsgálásáról és tegyen a közgyülésnek kellő időben jelentést, hogy a közgyülés az engedélyezési tárgyalásokon létrejött megállapodások és javaslatok tekintetében állást foglalhasson s amennyiben a létrejött megállapodások és javaslatokra nézve a főváros érdeke szempontjából észrevételek merülnének föl, azok ügyében végleges döntés előtt a kereskedelmi miniszterhez megokolt előterjesztést tehessen.

A javaslatot ezzel a megokolással toldották meg:

> A közgyülés bizalommal fogadja a kereskedelmi miniszter ama kijelentését, hogy a kérdéses vasuti ügyekben elfoglalt álláspontja által a főváros önkormányzati és vagyonrendelkezési jogait érinteni, vagy csorbítani nem kivánja, sőt azokat tiszteletben tartva, a mennyiben az ő törvényes hatáskörét nem érintik, minden lehető módon előmozdítani hajlandó. Megnyugvással és bizalommal fogadja továbbá a közgyülés a miniszternek ama kijelentését és igéretét, hogy a közuti vasuttársulatot kötelezte, hogy az építés befejeztével a jóváhagyott költségelőirányzatba fölvett összegeknek tényleges felhasználását okiratilag, kellő módon igazolja és hogy az elszámolásnál és igazolásnál a főváros közönségének módot fog nyujtani azokba betekinteni és hogy azokra észrevételeit és kifogásait a város megtehesse; ennek alapján a közgyülés kijelenti, hogy a leiratot tudomásul veszi.

A törvényhatóság a javaslatokat elfogadta s ezzel a konfliktusok remélhetőleg véget értek.

III. A Hajtsár-uti kitérő.

A kereskedelmi miniszter a héten még egy vasútügyet intézett el: a Hajtsár-uti kitérő kérdését. A kitérőt a laposdülői tüzérkaszárnyabeliek érdekében a városi villamos akarta megépíteni. A főváros a területet azzal a feltétellel adta át, ha a társaság a kitérőt, az esetre, ha a Hungária-utra más

vasut kapna koncessziót, minden kártérítés nélkül eltávolítja. A társaság, a mely peage alapján az üzemet azután is folytathatná, ezt a megszüntető feltételt nem volt hajlandó elfogadni. Most azonban a kereskedelmi miniszter is a főváros álláspontjára helyezkedett, a mennyiben a megszüntető feltételt — tekintet nélkül a bekövetkezhető változásokra (értvén ez alatt a Hungária-körúti koncessiot) — a maga részéről is fentartja.

IV. A villamos vasútak téli menetrendje.

November elsejével lép életbe a budapestti villamos vasutak téli menetrendje, mely mint eddig, úgy ez évben is alkalmazkodik a rövidülő napokhoz, késő viradathoz, és jövő év május elsejéig megkurtítja a vasutasok munkaidejét. Az új menetrendeket a főváros közrendészeti bizottsága vizsgálja felül, mely e czélból október hó 18-dikán ülést fog tartani. A tanácshoz most a Ferencz József földalatti vasut és a városi villamos vasut igazgatósága terjesztette be a téli menetrend tervezeteket. E szerint a földalatti villamos első kocsija a téli hónapok alatt az Artézi-fürdőtől 6 óra 30 perczkor, a Gizella-térről pedig 7 órakor indul, az útolsó kocsi pedig az Állatkerttől 10 óra 30 perczkor, a Gizella-térről 10 óra 45 perczkor indul. A városi villamos vasút nagykörúti vonalán 6—11-ig tart a közlekedés; a Podmaniczky-utczai vonalon 6 órától féltizenegyig, illetőleg vasárnap 10 óra 50 perczig járnak a kocsik. Ugyanigy van a Király-utczai, Kőbányai-úti, Városligeti és Boráros-tér—városligeti vonalon is. A Baross-utczán reggel 5 óra 42 percztől 10 óra 45 perczig és vasárnap 11 óráig közlekednek a kocsik. A temetői vonalon 6-tól 9 óra 40 perczig, az Akadémia—eskütéri vonalon 6-tól féltizenegyig tart a közlekedés. Nem szüntetik meg a télen sem a Wenkheim kitérő—eskütéri kocsijáratokat, melyek húsz perczenként indulnak és csak a peage jogot hivatvák fentartani a közúti vasút-társaság vonalán. Ezek a kocsik reggel fél héttől este tizig járnak.

Az iskolaigazgatók lakása.

— Válasz egy névtelen levélre. —

Ki ő és merre van hazája, nem tudjuk, mert a névtelenség köpenye alatt lopta be magát hozzánk. Belopózkodott alattomosan, mint a tolvaj, s hazug álarcza alatt rágalmakat suttog az iskolaigazgatókról. Azt írja a *névtelen*, hogy a fővárosi tanítói kar mód fölött elkeseredett ellenünk. Ugyan, ugyan! Talán az igazgatók lakásáról irtak miatt? Mert úgy sejtjük a névtelen rágalmazó úr papirjából, hogy a fájdalom a természetben való lakások megszüntetésére irányuló törekvésünk miatt dúl benne s állítólag az egész tanítói karban! (?)

Nem ülünk fel a tiszteletre nem méltó névtelennek. Nem hisszük, hogy az igazgató urak, ismerve a főváros szorult helyzetét, önként le ne mondanának a jobb időkben nekik meggondolatlanul nyujtott előnyökről. Megengedjük, hogy azok — különben kevesen vannak — a kik miatt minduntalan óvintézkedéseket kénytelen tenni a tanács, azok nem szivesen olvasták az egészséges, jóravaló ideát. A többség, a mely a maga egyéni érdekén kivül a közérdeket is kész szolgálni, bizonyára nem osztja a névtelen fájdalmait.

A természetben való lakások megszüntetése nem okozhat jogos felháborodást az igazgatók között. Nem pedig azért, mert olyan előnyöket involvál, a melyekre semmiféle alapon nem tarthatnak számot. Különösen nem akkor, a mikor tudják, hogy az őket fejedelmi bőkezűséggel honoráló község — majdnem miattuk — kinos anyagi zavarokban él.

Ennyit a névtelennek, a ki iskolaigazgatónak hazudja magát, de stílusa után ítélve minden tekintetben messze hátrább áll az iskolája szolgájánál.

Szinház és közigazgatás.

Szabadelvű intézményeink mai szervezetének alapját a 48-as forradalmi év vetette meg. A nagy viharok közt akkor ezernyi eszme született, melyek azonban csak futólag voltak életbe léptethetők; az alaposabb kidolgozás késő évtizedekig fog még fontos nemzeti feladatokat képezni.

És csodálatos! ez a viharos év még a szinházügy rendezetlen állapotán is segélni akart. Az igaz, hogy a kérdés helyes mogoldása méltán képezhet hazafias mísszíót! Érdekes mégis, hogy nagyjaink ezzel már akkor is tisztában voltak.

És az aztán már különös, hogy midőn az e téren sebtében keletkezett 48-as alkotás, az 1848. évi XXXI. t.-czikk maga is csak „ideiglenes rendezésről“ tesz említést, azóta több mint fölszázad óta, a félrendezett állapoton változás egyáltalán nem is történt. Pedig 48-ban sem az idő, sem az akkori szegényes művészeti viszonyok nem voltak alkalmatosak arra, hogy egy fejlettebb műizlés számára maradandó alkotást hozzanak létre. Ma aztán a szinművészet igazgatása oly zavaros hatósági kezelésben részesül, mely a művészeti részre is fetette káros hatással jár.

Említett törvényczikkben úgy a szinházakról, mint a szinielőadásokról rendelkezések foglaltatnak, vagyis a szinházak igazgatása és maga a szinművészet ügye is egy kalap alá került. Pedig e két ág szétválasztása nélkül azok időközönként csak egymás rovására fejlődhettek; innen az a sok zavar és összetévesztés, mely már parlamenti felszólalásokra is vezetett.

Felszólalások történtek, de ezek csak hézagosan érintették a kérdés lényegét. Megelégedtek azzal, hogy az egész ügykezelés át lesz helyezve a közoktatási, tehát művészeti tárcza keretébe, de hogy e kereten belül a szinészet ügye, mely tisztán művészeti ügy, miként lesz elkülönítve a szinház ügyétől, mely már közigazgatási ügy, ez iránt senki nem érdeklődött. Mindenesetre egyetért mindenki abban, hogy előbb ki kell venni a tulajdonképeni művészeti ügy kezelését a közigazgatási hatóságok hatásköréből és a hatóságok beavatkozását csupán olyan térre kell szorítani, melyen azt a tiszta közigazgatási és közrendészeti feladatok egyedül indokolttá teszik. A mai rendezetlen állapotokon pedig, melyek még a közigazgatási hatáskörök közt is harczokat és bizonytalanságokat okoztak, a leghamarább segéllni kell!

Az 1848. III. t.-cz. 3. §-a így szól: „a pesti magyar nemzeti szinház igazgatóját kivéve; szinpadon bárminemű nyilvános szinielőadások csak az illető *elybeli hatóság* tudtáva és engedelmével történhetnek; ezenkívül minden szinház, al pesti magyar nemzeti szinházat sem véve ki, *rendőri* felügyelés tekintetében a helybeli hatóság alá rendeltetik“.

Ugyan-e t.-cz. 1. §-a szerint „szinházak ezután az illető törvényhatóságok engedélye nélkül nem nyittathatnak“.

Van tehát több hatóság; u. m. a nemzeti szinház igazgatója, ki a szinielőadásokat autonom hatáskörrel rendezheti, — helyi hatóságok, melyek a többi szinházakra nézve szinházmegnyitási és előadási engedélyeket adnak, azután rendőri hatóság, mely valamennyi szinház felett az előadások tartama alatt általános rendőri szempontból felügyeleti jogkörrel bir.

A hatáskörök azután a későbbi törvényes pótrendelkezések által még jobban összezavartattak.

A bécsi Ring-szinház égése után ugyanis a főváros is sietve alkotta meg 744./1882. számu szabályrendeletével a budapesti szinházak tűzbiztonsági szabályzatát.

Ennek 36. §-a mondotta ki, hogy „ha esti előadás is van a szinházban, ugyanaz napon délutáni előadást tartani nem szabad".

A rendőrség azóta állandóan vitatja, hogy a fővárosnak ily tiltó rendelkezést tenni jogában nem állott. Hivatkozik e részben az 1881. XXI. t.-cz. 7. §-ának *c*) pontjára, mely e jogot a felügyelettartással együtt az ő hatáskörébe utalta volna. Szerinte a fővárosnak csupán szinháznyitási és általános előadásengedélyezési joga volna, miért is oly részletkérdések, milyenek a tűzbiztonsági, tehát rendőri szempontból szabályozandó délutáni előadások, újabb helyhatósági engedélyt nem is igényelnének és csak felügyeleti szempontból lévén elbirálandók, különleges engedélyezésük a felügyeletet törvényesen végző közbiztonsági szervek jogköréhez tartoznék. S e részben hivatkoznak a miniszterileg jóváhagyott szabályrendelettel szemben egy országos törvény későbbi rendelkezéseire, melyek azonban gyakorlatilag soha nem érvényesültek.

Már ez is eléggé indokolttá teszi, hogy a kérdés mielőbb és pedig a művészeti érdekek kizárólagos szempontjából egységesen szabályozva legyen. Mert pl. a délutáni előadásokkal szemben eddig tanusított csökönyösség tényleg csak a művészet népszerűsítésének rovására történt.

S az a kifogás, hogy kevés a tűzoltó, egy valódi kulturmissziónál valóban kisszerű érv, mely a közigazgatási résznek a művészetin gyakorolt uralmát rikító szinben tünteti fel. Szerintünk a rendőrséget csakis a közbiztonsági és közrendészeti felügyeletre kell szorítani, de e téren az eddiginél tágabb hatáskört kell részére biztositani, mert pl. a mai tűzrendészeti szabályok szerint a felelősség daczára rendelkezési joga épen nincsen!

Mindenesetre pedig elv legyen, hogy adjuk az álarczot az álarczosnak; sehogy sem illenek azok az irodák komor alakjaira!...

Elmaradt hurczolkodás.

A fővárosi tanács illetőségi ügyosztályának most kellett volna a Károly-kaszárnyába költözködnie. A hurczolkodást azonban az utolsó pillanatban el kellett halasztani, mert az új helyiségek átalakitása még nem készült el. Ugy hirlik, hogy e munkálatokat aligha fogják e hónap folyama alatt befejezhetni, akkor pedig csakugyan elkövetkezik az a furcsa állapot, hogy az ügyosztály hajléktalanul marad, mert a jelenlegi Soroksári-utcza. 32. sz. a. levő bérházból még október vége előtt ki kell költözködnie, minthogy a helyiségeket november 1-éig lakásokká kell átalakitani.

A főváros muzeuma.

— Levél a szerkesztőhöz. —

I.

Az a sok hiresztelés, a mely esztendők óta beszámol a főváros muzeumáról: merő valótlanság. A fővárosnak nincs muzeuma, nincsenek valódi muzeumi tárgyai, nincs egyebe nehány láda rossz képnél, egy pár ezrekbe került modellnél . . . Csak az ambicziója van meg ékesszavu közgyülési határozatokban, a melyek a muzeumot akarják, sürgetik s pénzt adnak rá. Igaz-e ez?

A városligeti régi műcsarnok impozáns nagyságu termeiben (valóságos tipusai a rongyos szobáknak) ma még egymásra hányva hever mindaz, a mi a muzeumot kivánja hajlékul. Fa- és bőrdobozok, papircsomagok, szinehagyott vászontakaróval boritott figurák, ágyugolyók, városszabályozási tervek, törött kardok s az ezredéves kiállitásról maradt három-négy tüzoltó baba: ezek a muzeum tárgyai.

Csak egy szoba van a nagy helyiségben megkapóan, lelket megragadó módon megtöltve: a Kossuth-gyászról maradt emlékek szobája. A kis helyiségben kifeszített drótokon függ 986 szalag, szélesebb, keskenyebb, a gyász minden szinéből. Nehéz selyem és egyszerü csikszalagok lógnak száz meg száz szinárnyalatban aranynyal-ezüsttel tarkitva. Körös-körül nehéz bronz, bádog és filigrán ezüstkoszoruk emelik a szoba sötét pompáját. Ez az egy terem hat, a többi kétségbeejtően üres és kopár.

De nem azért üres, mert a tárgyak nincsenek kirakva, hanem azért, mert egyáltalán hiányzanak. A leltárak ugyan rengeteg darabról számolnak be, de ezeket a főváros tanácsa soha sem látta, soha nem ellenőrizte, valamint soha sem törődött azzal, hogy mik azok a fontos régiségek, a melyeket a muzeumi tárgyak beszerzésével ideiglenesen megbizott Toldy László főlevéltáros vásárolgatott.

Ha csak egyszer megtekintette volna a tanács a vett holmikat, ma a muzeumról vagy egyáltalán nem esnék szó s a főváros pár ezer forintot megtakarított volna, vagy lenne egy valóságos muzeum.

A mostani tárgyak, a melyeket dr. Kruzsinszki Bálint most rendez, egyáltalán nem valók muzeumba. Az eddigi csoportositás 33 csoportba sorozza azokat a tárgyakat, a melyek a főlevéltáros utján kerültek a muzeumba.

Sorra véve a csoportokat, igazán elszomoritó tudatlanság vagy határtalan könnyelmüség bélyegét látjuk a „muzeumi" tárgyakon. Legnagyobb részének a fővárossal, annak történetével, sorsával semmi összefüggése nincs. Darabok, a melyeket ügyes antiquáriusok sóztak a főlevéltárosra, a ki az után besorozta őket a fővárosi muzeumba.

A csoportok közül az I., II. és III-ban 175 fénykép a főváros egyes részeit ábrázolja. A IV. csoport hiányzik; az V/a csoport 22 metszetet tartalmaz; hat darab fővárosi vonatkozásu, 16 idegen tárgyu: II. Rákoczy Ferenc dobosa, turbános férfi mellkép, Fejérváry László kapitány, Savoyai Eugen, kurucz vitéz stb.

Az V. csoport *b*) részében 19 kép található, ezek közt öt fővárosi tárgyu; itt van azután egy aranygyapjas osztrák férfi, ütközet a bécsi krónikából (a mi azt jelenti, hogy a

képet valamelyik bécsi ujságból vágták ki); ugyanitt van Mátyás király esztergomi kálváriája is.

A VI. csoport a Gellért-hegyet örökiti meg 25 változatban, a VII. a lerombolt régi belváros 33 képét, a VIII. a főváros nevezetesebb helyeit 35 képben. Hasonlóan fővárosi vonatkozásu fénykép van a IX.—XIV. csoportban.

A XV. már változatos. Harmincz darabja van, köztük Neuheusel négy metszete a várról; a többi idegen tárgy. Granról 3 metszet, Gyula ostromáról, Casschau, Dorf Hansabég, Dorf Apostagh, die Stadt Ertschi egy-egy, végre Nieder Oesterreichról 3, Ober Oesterreich és Bayern-ről 3, Badenről egy kép van a csoportban.

A XVI csoport 41 darabja közül 4 a fővárosra tartozik, a többi a Bánffy, Esterházy, Károlyi, Erdődy családok tagjainak képét ábrázolja. Itt van két érdekes rézmetszet is: Johann Mathias Korabinszky az egyik, Hora és Kloska a másik.

Az ezután következő csoportok egyik-másikánál a fölevéltáros megnevezi a tárgyak eladóját is.

Igy a XVII. csoport 147 darabja Ruzicska antiquáriustól való. De csak 33 fővárosi tárgyu. Ezek között kép van 10 darab, utczarészletek; a többi arczkép, csupa ismeretlen nagyság. Mezei Péter, Gassi Ferenc, Pirnicer Jakab, Seltenhofer fecskendő-gyáros. Seyderhelm Ernst stb. A csoport többi része apróbb vidéki városokról való részlet, vidéki főispánok, postamesterek arczképei; majd ilyen megjelölésü képek következnek: Hupert Pettera Hofjagdleiter in Gödöllő; Finkmann Justus, Plosek Ferencz adófelügyelő, Schey Fülöp kőszegi díszpolgár, Herczka Mór, Josef Zeller Stadtbaumeister stb. Ez a csoport még egyszer fordul elő a XXI-iknél, a melynek darabjai szintén Ruzicskától valók s ugyanazokat tartalmazzák, a melyeket fönt elősoroltunk.

A Steiner Zsigmondtól szerzettt 18. és 19. csoport mind fővárosi vonatkozásu képeket és metszeteket foglal magában. A 20. csoport 7 darabja Hiersenamtól való; egyik sem fővárosi tárgyu. Ezek közt van b. Frederikus a Teuffenbach-kép, a mely egy kiszakitott könyvlap. A 22-ik csoport az esztergomi könyvtárból vett 19 darab kép. Egyik sem vonatkozik a fővárosra. Két pápa, két herczegprimás arczképe, egy rossz tájkép (kőnyomat) valami vidéki fürdőről.

Ép ily értéktelen a Kende műárustól való 24. csoport, a melyben 105 darab közül mindössze hatot lehet a fővárosi muzeumba beerőszakolni, a többi vagy mágnás-családok arczképeit, vagy németül megjelölt vidéki városokat, pusztákat ábrázoló kép és metszet.

Bármelyik csoportját nézzük tovább a muzeumnak, egyben sem találunk a fővárost különösebben érdeklő régi, vagy történelmi nevezetességü tárgyat. Fényképek, ujságokból kiszedett képek, kőnyomatok és metszetek: de valamenyi idegen tárgyu.

Igy állunk a muzeum ma rendezett (de még elcsomagolt) tárgyaival.

A nem leltározott darabok közt már néhány értékesebb is akad. Ilyen két ajándékkép: az első vasut próbája Pest és Rákos között; Höhle hat aquarell vázlata a fővárosról; az első gőzhajó: a Zrinyi megérekezése; az 1598-diki török keresztény háboru.

Szépek és érdekesek a régi banderiális zászlók, főváros régi czimerei és pecsétnyóinak gyüjteménye.

S ezzel a muzeumban látható tárgyak sorozatának vége van.

A nagy és drága modellek nem valók és nem is férnek a muzeumba. A Marchenke által készitett dombormü, a mely a fővárost ábrázolja és — 23,000 forintba került, földarabolva hever s alkalmazkodik engedelmesen az időhöz: kopik, romlik. Az ezredéves kiállitásra az Andrássy-utról készitett drága mintákat a Kreith-féle kiállitással tönkretették. A Kreith emberei összehányták az elég értékes tárgyakat, a nagy bádogfestményeket behorpasztották, a gipszfigurákat összetörték. Rakásra hányva siratják a mult dicsőségét. A tanács talán nem is tud erről, különben nem bocsátotta volna ki Kreithot kártérités nélkül.

Igy megy tönkre a többi modell is a kórházakról, vásárcsarnokokról, a melyek mind igen sok ezrébe kerültek a városnak. A millenniáris kiállitás után behordták a műcsarnokba s azóta rájuk sem néznek.

Szerencsére a muzeumba szánt drága festmények még az egyes hivatalokban függnek, a szobrok pedig, minők a Zichy Jenő ajándékozta Aphrodite, Ligeti és Kiss György darabjai, a gazdagsági raktárban vannak elpakolva.

Tizennyolcz esztendő allatt ennyire haladt a muzeum ügye. Pedig három esztendővel ezelőtt a főváros társadalma is megmozdult. Széll Kálmán, Gerlóczy Károly és Porzsolt Kálmán aláirásával meleghangu fölhivás ment szét a főváros közönségéhez s egyebek között azt mondották:

> ... A nemzeti müvelődés számára uj templopot emel az Országos Bizottság s apostolokat és hivőket keres, kik szolgálni készek a köműelődés szent ügyét. A fővárosi muzeumban és könyvtárakban uj forrásait kivánja megnyitni a tudományosságnak, a müveltségnek, az izlésnek és a magyar szellemnek. Munkát és áldozatkészséget kér Budapest polgáraitól. Az ezredéves ünnep küszöbén örökitsék meg nevüket a főváros előkelő polgárai azzal, hogy a jövendő ezredévre kiható monumentális alkotás alapjait most lerakják. Hozzák helyre azt a szégyenletes mulasztást, hogy mig a külföld minden városában van muzeum és könyvtár, sőt számos vidéki magyar város és kis község is állitott már ily kulturális intézetet, addig Magyarország fővárosa még az első lépéseket sem tette meg e czélok érdekében, még a muzeum- és könyvtáregyesületet sem alakitotta meg.
>
> Az egyesület czélja a tervezett alapszabályok szerint a következő lenne:
>
> I. fővárosi muzeum létesitése, melyben összegyüjtetnek és megőriztetnek:
>
> *a*) a Budapest multjára vonatkozó adatok, okiratok, leletek, régiségek és egyéb tárgyak;
>
> *b*) a Budapest ásvány-, növény- és állatvilágát feltüntető tárgyak;
>
> *c*) a Budapestet vagy egyes részleteit ábrázoló rajzok, metszetek, festmények és szoborművek, valamint a más tárgyu, de a közönség izlésének nemesitésére szolgáló képzőművészeti müvek ...

Persze a közönség, a melyet az elmult idő alatt mindig azzal biztattak, hogy a muzeum a következő esztendőben nyilik meg, a fölhivást nem vette elég komolyan. A fő-

város törvényhatósága 3000 forint évi költséget szavazott meg beszerzésekre. Ez a pénz rendesen el is fogyott, de muzeum ma sincs.

(Vége következik.)

A mester-utczai iskola eltolása.

Azt hiszszük, győztünk. A belügyminiszternek kételyei támadtak a mester-utczai iskola eltolatása felől hiresztelt előnyöket illetőleg. Megkérdezte a fővárost, hogy tett-e számításokat a művelet s egy új iskola építésének összehasonlítása tárgyában? Tudja-e pozitiv számokkal bizonyitani, hogy az iskola eltolása csakugyan előnyösebb, gazdaságosabb, mint egy új, modern épület felállitása? Az eltolás után lesz-e az iskolának tornaterme? A régi épületre, ha a szükség úgy kivánja, tehető-e még egy emelet?

Nagyon érdekes kérdések ezek, a melyekre még a rosszakarat sem foghatná rá, hogy a ferenczvárosi lokális érdekeltség szülöttjei. A józan, okos, előrelátó politika munkája a miniszteri leirat, a melyre most felelt a főváros. Ezek a számitások, a melyeket alább részletesen adunk, azt bizonyitják, hogy az ócska, egyemeletes épületet eltolni — pazarlás. *Mert egy kétemeletes új, modern épület csak 18,500 forinttal kerül többe.* Itt nem lehet habozni s hiszszük, hogy a miniszter ezek után helyt ad a felebbezésnek s a könnyelmüen meghozott közgyülési határozatot megváltoztatja:

A tanács jelentése e tárgyban a következő:

A főváros tudvalevőleg elhatározta, hogy a mester-utczai iskola épületét az új amerikai rendszer szerint eltolatja. A belügyminiszter a közgyülés erre vonatkozó határozatát nem hagyta jóvá, hanem mielőtt a dolog érdemében döntene, felhivta a fővárost, hogy az eltolásnak és esetleg új iskola építésének pontos költségvetését terjeszsze fel. A tanács megtette részletes jelentését a dologban.

E szerint a jelenlegi épület leltári értéke 132,990 frt, melyből le kell vonni az elhasználás százalékát: 13,570 frt 96 krt, a jelenlegi érték: 119,419 frt.

A telek, négyszögölenként 80 frtot számítva: 43,960 forintot ér meg.

Mindez összesen: 163,379 frt.

Az eltolás költsége 90,000 frt.

Az eltolás alkalmával az iskola mostani tornaterme is megmaradna. Erre vonatkozólag azonban elhallgatja a mérnöki hivatal előterjesztése, — melynek alapján a tanács jelentése készült, — hogy a tornaterem nedves, sötét pinczében van, s nem annyira tornaterem, mint inkább kisebbszerü fáskamra, mely az eltolás után sem fog más egyéb lenni.

Az iskola telke a szabályozás után sem lesz alkalmas iskola és kisdedóvó czéljaira, mert az óvóba járó kisgyerekeket nem lehet a tanulókkal egy udvarra fogni.

A tanács jelentése ezek után összehasonlítja az eltolás és újraépités költségeit.

Az egyemeletes épület eltolása 90,000 frtba kerül, a Scheibel-féle telek megszerzése 2500 forint, a Krupp-teleké 18,000 frt költséget okoz. *Az összes kiadás tehát 110,500 frt.*

Az új kétemeles iskola építését 119,733 frttal keresztül lehetne vinni. Az építés ideje alatt az iskolát bérházba kellene elhelyezni; ennek átalakitása 1200, másfélévi bére 8000 frt; *az összes költség tehát 128,933 frt.*

Ebből világos, hogy az új iskola építése 18,500 frttal kerülne többe, mint az eltolás. Fontos még az a körülmény is, hogy a mostani épületre második emeletet épiteni nem lehet. Nem a 46,300 frt költség miatt, — a mennyiért az eltolók az új emeletet megépiteni hajlandók, — hanem azért, mert ha az épületre toldalékot tesznek, az első emelet és a földszint teljesen elsötétül, és iskolai czélokra használhatatlanná válik.

A rendőrség múlt havi jelentése.

A székesfőváros közbiztonsági állapota az elmult hóban kedvező volt.

Az ember élete és testi épsége elleni bűncselekmények száma szeptember havában 307, a vagyon elleni bűncselekmények száma 826 volt, valamennyi csekélyebb jelentőségű.

A nyaralóközönség részéről az idén alig 2—3 lopási eset lett bejelentve, mi a közbiztonsági állapotok határozott javulására mutat.

S mintha csak a maga árnyát vetette volna előre az épitési ipar terén felmerült közgazdasági akut válság, a rendőrségnek is az elmult hónapban a szédelgő és pénz nélkül a mások óvadékával manipuláló háztulajdonosokkal volt kizárólag dolga.

A nyilvántartott nők száma az elmult hóban határozott emelkedést mutatott, minek a belvárosi háztulajdonosok nem nagyon fognak megörülni. Az 1440 nő közül 1046 volt magánlakásban, mely szaporodás a magánkéjnői rendszer helyesebb organizációját immár elodázhatatlanná teszi; annál is inkább, mert az eddigi rendszer fentartása esetén, ha a belváros ez elemektől meg is szabaduland, a külső részeken, hol az ellenőrzés sokkal lanyhább, csak fokozottabb mérvben fognak ugyanazon bajok felujulni. Mindenesetre oly megoldás volna leghelyesebb, mely az egész területre nézve egységesen javító hatással járna.

Becsületes cselédek.

A mindenre gondoló néhai Rökk Szilárd, kinek éles szeménél talán csak lágy szive volt tökéletesebb, számtalan alapitványa közül egyet a hűséges, becsületes cselédek jutalmazására jelölt ki. Evenként 18 derék cseléd áldja érte a haló porát, mikor felkaparintják a kamatokból fejenként kijáró 50—50 pengő forintokat. A fővárosi tanács, mely a jutalmakat oda ítéli, most osztotta ki a kiszemelt cselédek között az összegeket. Mennyi barázdás arcz öltött biborszint, szorgos munkától ránczos, gyürött kéz reszketett meg az ünnepélyes aktus alatt. Valamennyi túl van már a java korán s mindegyik hűséges szolgálatban töltötte el egész életét. Általán igen tanulságos a pályázati kérvényeket kissé átböngészni. Száznyolcz folyamodás érkezett a tanácshoz, valamennyihez szebbnél-szebb szolgálati bizonyitványt csatolt a pályázó, melyek mindegyike hűséges, becsületes, erkölcsös, és mindenek felett hosszú szolgálatról tesz tanubizonyságot. Leghosszabb szolgálatot igazolt egy 73 éves szakácsné, ki mostani gazdájánál 40 éve szolgál. Aránylag még szebb rekord ennél egyik budapesti egyetemi tanár cselédjéé, ki csak 55 éves, de már szintén 40 éve van

a háznál. A tanár még édesanyjától örökölte, kinél eleinte kézileány volt. Tizennégy pályázó szolgál 30 évnél hosszabb idő óta egy-egy gazdánál, a 20 éves szolgálatúak száma pedig töméntelen. A közjótékonysági bizottság, mely az I. ügyosztály 23 kiszemeltje közül a 18 jelöltet kiválasztotta, a 20 éves szolgálaton valamivel alul levőket már jóformán számba sem vette; mi az, potom 18—19 esztendő, egy helyben? E tekintetben csupán egy kivételt tettek: egy román leánynyal, ki 13 éve szolgál Budapesten egy uri háznál, és ez alatt az idő alatt teljesen megmagyarosodott. Felvették a kandidátusok sorába. Az orsz. nőképző-egyesület kevesebb szerencsével járt a cselédjeivel, mert az egyik csak 13, a másik nyolcz éve szolgál ott. Két nagykereskedő czég háziszolgája is pályázott, egyik 27, a másik 30 éve van az üzletben. Szerepel a listában ezenkívül még egy kuriai biró, kinek 34, ügyész, kinek 27 és egy tábornok, kinek 16 éve szolgál házánál a cselédje. Huszonöt éve van egy grófi családnál, 17—17 éve egy tanárnál és egy operaénekesnél a szakácsnő. Végül egy másik egyetemi tanár 10 éves hű cselédjét, egy bookmacker pedig 18 éve szolgáló cselédjét jelentette be jutalmazásra. És még panaszkodnak az emberek, hogy kiveszett a világon a jóravaló cseléd. Ámbár az is igaz, hogy a közölt kicsike statisztika azt is bizonyítja, hogy hát a derék cselédeken kívül vannak uri házak is, melyeknél hűséges cselédeket tudnak *nevelni*, s a hol aztán könnyű ítéletnapig is megmaradni a jóakaratú cselédnek.

Szinház, művészet.

Szinházi emlékek.

— A régi városháza pinczéjéből. —

Azok között a romok között, a melyekből impozáns fénynyel emelkedik ki az új Belváros, még sértetlenül áll Pest régi városháza. Az ódon falakra kimondták a halálos ítéletet s néhány hónap mulva romba dől az ócska torony, a melyre annyi évtizedig büszkék voltak a pesti spiszburgerek.

Ledöntése előtt kiadja magából a multak emlékeit a vén épület. Pinczéiből, a régi börtönfalak közül mázsaszámra hordják fel a százados aktákat, por, penészlepte könyveket. Százezer számra hevernek szerte a megbolygatott okiratok: egyetlen tanui Pest városa multjának. A sok ezer lim-lom között öt darab szinházi könyv a „städtische Theaterről" szól, a mint az 1824—31-ig állott.

Öreg foliánsok, czirádás gót betűkkel irva, hirdetik, hogy német volt a muzsa Pest városában a század elején. A szinháza Pestnek, valamint minden hivatala németül élt, gondolkozott s az öreg Weidinger János is per Magistratsrath szerepelteti magát a szinházi annalesekben.

Az elnyűtt, majdnem olvashatatlan könyvekből magára a szinházra vonatkozólag keveset tudunk.

A városi tanács az udvari kanczellár rendeletére és jóváhagyásával kezelte — úgy látszik a szinházat. Az igazgatók 1824—1827-ig Babnigg Antal és Grimm Tivadar voltak, 1827-től Grimm maga kezelte a szinházat.

A felszerelést Pest városa adta a bérlőknek, a kik nem fizettek a szinházért semmit, de kötelesek voltak a bérletidő alatt szerzett szinházi kellékeket ingyen átadni a városnak.

Az akkori időkhöz képest, ha végig olvassuk a könyveket, bizony Pest városa elég bőkezüen gondoskodott a szinházáról. A felszerelések elsorolása majdnem 200 lapra terjed s apróra feljegyez minden darabot.

A szinházberuházás gazdagsága föltétlenül az előadások változatosságára vall, a mit bizonyit az a megjegyzés is, hogy a nagy beszerzésekre azért volt szükség, mert egy-egy darabban három-négy náczió szerepel s a korhű öltözékektől eltekinteni nem lehetett.

Így szerepel azután a beruházások között első helyen a magyar nemzeti viselet Dolmány, kalpag, attila, drága kardkötők, mind igazi arany és ezüst diszitéssel; 154 ruhadarab, a melynek 698 forint az értéke.

Utána következnek a franczia jelmezek, Napoleon viselet, vörös frakkok aranyozással, selyem nadrágok 305 darab, 1320 forint értékben.

A lengyel nemzeti viselet, a castor spencer, ujakkal, ehhez vörös bugyogó, kaftán, talár és suba; ebből a legtöbb. Összesen 66 lengyel holmi 244 forint értékű. Mindjárt utána 10 darab 15 frtos moskovita-jelmez.

A törökök ugyanazt viselték, a mit a lengyelek, mert a felszerelésük 204 darab, kaftán, talár, bugyogóból áll, az értékük 633 forint.

Legolcsóbbak az indián-jelmezek; 79 jelmez (bőrköpeny, kanavász előke) 81 forint.

Valamennyi között legnagyobb a száma az ó-német viseletnek: 705 darab, köztük mindenféle ruha, gretchenbluz, kötény, apród-öltözék, majdnem száz bársonyköpeny; az egész érték 1877 frt.

Sorba következnek azután az ó-frank, római kosztümök, papi öltönyök, minden nemzetiségbeli paraszt viseletek, libériák, gyermek és női ruhák (ezek közt 100—150 forintos jelmezek). Lovag ruhák, pánczélsisak, mellvért; azután az angol, franczia, porosz és orosz katonai egyenruhák; nagyobb részben tábornoki uniformisok. Minden nemzeti viselethez külön felsorolva a statisták ruhatára. Fehérnemű, nyakravaló, öv százszámra. Keztyű csak hét pár, de czizma, czipő, szandál és bocskor több száz pár.

A fegyvertárban 74 kard és 25 szablya volt. Melletük 105 paróka és bajusz, 45 pár papucs és 25 csákó szerepel.

Az egész szinházi felszerelés 7139 darabból állott, a melynek 17,706 forint volt az értéke; abban az időben óriási össz eg.

A város három évre engedte át a szinházat a két bérlőnek, a kik 1827. év végén számoltak el az átvett ingóságokkal. A gazdag felszerelés a három év alatt erősen megcsappant. Mindössze 4170 darab maradt meg 14,950 forint értékben.

Grimm igazgatása alatt a szinház vagyona újra szaporodott, mert 1831-ben a leszámolásnál 7582 darabot adott át a városnak 16,455 forint értékben. Weidinger János és Gerber Károly tanácsosok, Eichholz János városi kapitány ügyeltek a szinházra s a szaporodást örömmel konstatálják.

Így mondják az öreg annalesek.

A szinházak hétköznap délutáni előadásai.

Több fővárosi szinház igazgatósága megpendítette újabban a hétköznap délutáni előadások eszméjét. Eddig három szinház folyamodott a tanácshoz az előadások engedélyezéséért. Most némi kedvező fordulatot vett a kérelmezők ügye, mert a tanács megkeresésére a rendőrfőkapitányság kijelentette, hogy az előadások engedélyezése ellen a maga részéről kifogása nincsen, csak azt kéri, hogy a hétköznap délutáni előadásokat ugyanazokhoz a feltételekhez kössék, mint a vasárnap délutániakat. A kérelem kedvező elintézését most még csak a tűzoltófőparancsnokság befolyásolhatja. A tanács egyébiránt már a legközelebbi napokban érdemleges határozatot fog hozni a dologban.

Ajánló-levél.

Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

Mozgó fényképek.

— Második sorozat. —

1-ső kép. Mozdulatlan ötemeletes bérház valamelyik külföldi nagyvárosban. A szinre három mozgó fiakker robog és megáll a ház előtt. A fiakkerekből jól táplált urak szállnak ki; egyrészök ismerős előttünk a városházáról, a hol minden évben kétszer, a félévi tanulmányutak után megfordulnak. Ezek a vendégek. Más részök azonban teljesen ismeretlen; azok az illető vendéglátó külföldi város megbizottai. Ez utóbbiak közül egyik úr kiveszi szájából az égő Havanna-szivart s szorosan az ötemeletes ház falához nyomja, mire a ház meggyulad és füstölni, majd lángolni kezd. Erre emberek szaladnak elő, kijön a házmester, s a lakók rémülten ugrálnak ki az ablakokon. Megérkeznek a tüzoltók, de a külföldi jól táplált urak vezetője visszaparancsolja őket, s erre ismét eltávoznak. A ház már egy lángtenger, de a háziúr, a ki a külföldi nagy városban bizottsági tagság tisztjét látszik viselni, jókedvüen jön a veszedelem szinhelyére, s az uraknak nagy papirost mutat fel, a melyen az illető külföldi nyelven ez van felírva:

— Tüz ellen *hatóságilag biztosítva.*

A külföldi urak ezt a szöveget magyarázni látszanak a budapesti városházáról ismert jól táplált uraknak, a kik, miután a tüz és égési sebeikben haldokló lakók mellett rövid, de izletesnek látszó villásreggelit költöttek el, nagy árkus ministeri papirosokra ezt irják:

Budapest székesfőváros tek. tanácsának.

Hatósági tüzbiztosító-intézet legegyszerübben olykép létesithető, ha a hatóság tüzbiztosító-intézetet létesit.

Uti számla: Később személyesen.

(Aláirások.)

Mivel pedig az ötemeletes ház időközben nagyon leégett, a háziúr, a ki folyton örülni látszik, szipkába teszi és személyesen szivni kezdi (t. i. a házat, hogy jobban égjen) miközben kezével fölveszi a biztosított pénzösszeget.

A kép czime: *Hatósági tüzbiztosító-intézet tanulmányoztatik.*

*

2-ik kép. Gépraktár üzlet külföldön. Mindenütt mozdulatlan gépek: cséplőgép, aratógép, eke, prés stb. Az ajtó nyilik és mozogva belépnek az üzletbe a jól táplált urak, a kiket a városházáról már ismerünk. A háttérből előmozog az üzlettulajdonos és kérdezni látszik az urakat, hogy: mi tetszik?

Azok magyarázni látszanak valamit, a mit azonban a tulajdonos, a ki süketnek látszik, nem ért meg. Erre a jól táplált urak vezetője elővesz egy nagy darab papirt, plajbásszal rá ir valamit és a tulajdonos orra elé tartja. A papiroson ez az irás látható:

— Kérem, mutasson nekünk egy jól működő *adóprést.*

A tulajdonos a fejét csóválja, hogy ezzel nem szolgálhat, mire az urak haragosan pezsgőzni kezdenek.

A kép czime: *Külföldi adók és adóviszonyok tanulmányozása.*

*

3-ik kép. Épülő városi középület a fővárosban. A mozdulatlan állványokon mozgó napszámosok dolgoznak. Egyszerre egy mellékutczából fiakker robog elő, kidugja belőle a fejét egy úr, a ki előtt a pallér lekapja a kalapját. A pallér jelentést látszik tenni az úrnak az épitkezés menetéről, mire az úr helyeslőleg bólint, aztán tovább hajtat. A mint a fiakker elrobogott, a mozdulatlan állványok, valószinüleg a kocsirázástól, mozogni kezdenek, összedülnek és agyonütik a napszámosokat.

A kép czime: *Székesfővárosi épitkezési felügyelők körútja.*

*

4-ik kép. Hivatalszoba a kereskedelemügyi miniszteriumban. A falhoz támasztva két iróasztal közt óriási nyitott könyv, a melynek lapján ez a két hatalmas rubrika látszik:

Ajánló	Ajánlott
— — —	— — —
— — —	— — —
— — —	— — —
— — —	— — —

A könyvhöz minduntalan odalép egy írnok és mindkét rubrikába neveket ír. E mellett minden név mellé odaírja magát az ügydarab czímét és számát.

A főnök és szolga e közben folyton hozza és viszi el a darabokat. Ezeknek a daraboknak egyrészén kék vagy vörös plajbászszal efajta titokzatos szók vannak:

— Sürgős.

— Azonnal!

— 24 óra alatt!

— Soron kívül!

— Még ma! stb.

Ezek az ajánlottak.

És ezeket a jelzett ügydarabokat a szobában levő tisztviselők természetesen soron kívül intézik is el, míg a többi borzasztó sok akta, nem lévén sem sürgős, sem ma-darab, elintézetlenül, porosan húzódik meg az iróasztalokon.

A kép czíme: *Csöndélet a kereskedelmi miniszteriumban.*

* * *

Megjegyzendő, hogy a hol a terített asztalhoz ülés kezdődik, a nézőközönség közül más-más oldalról mindig ez a kiáltás hallatszik.

— Mama, hisz' ez *én* vagyok!

A többiek ilyenkor mind odafordulnak, s egy rendőr mindig megszólítja a kiáltozót, a ki mindig más-más úr, de azért mindig jól táplált arcza van.

— Kicsoda ön? Kérem a nevét.

— Én, — szól a kiáltozó — én X. Y., székesfővárosi bizottsági tag vagyok.

Avagy:

— Én Z. W., székesfővárosi — vagy kereskedelmi miniszteri — hivatalnok vagyok.

Egyúttal mindannyiszor hozzáteszi:

— És tagja vagyok annak a tanulmányozó bizottságnak, vagy hivatalnoki karnak, a mely ott a mozgó fényképen látszik.

Kadelburg után szabadon

(*Siófoki.*)

A vízmérő óra ellenőrei.

A vízmérő óra ellenőrei olyan fővárosi alkalmazottak, kik rendes szellemi munkát végeznek, 700 frt évi fizetést huznak mint az irnokok, azonban a szolgák létszámába vannak beosztva s a lakáspénzük csupán 200 frt. — Az ellenőrök még 1895. évben azzal a kérelemmel fordultak Kammermayer Károly polgármesterhez hogy méltatlan helyzetükből emelje ki őket, s lakás pénzüket egészittesse ki 300 frtra. Az ügy akkoriban dülőre nem jutott, s az ellenőrök most ismét megújitották kérelmüket, melyet a II. ügyosztály pártolólag terjesztett a tanács elé. A tanács azonban azt határozta, hogy a kérelmet érdemileg csupán akkor fogja tárgyalni, ha az egész vízvezetéki vezetőség ujjászervezésének folyamatban levő munkája befejezést nyer.

Himenhír.

A következő értesítőt kaptuk: „Rutkai *Ráth* Péter és neje szül. *Memlaur* Irma örömmel tudatják, Ilonka leányuknak, Székelyföldvári dr. *Szilágyi* Viktorral történt eljegyzését.

Székelyföldvári *Szilágyi* Lajos örömmel tudatja, Viktor fiának, Rutkai *Ráth* Ilonkával történt eljegyzését. Budapest, 1899. október."

Magunk részéről őszinte szivvel kivánunk tartós boldogságot a jegyespárnak.

A közmunkák tanácsa és a főváros.

Közismeretű dolog, hogy milyen kutya-macska barátságban vannak egymással a főváros és a közmunkák tanácsa. Legujabban ismét két jó példája akadt ennek az ideális viszonynak. A fővárosi tanács elhatározta, hogy a Belvárosban a Kossuth Lajos-utcza, új Váczi-utcza, Ferenczi ek-tere és a volt Kuria-utcza határolta területet aszfalt comprimetvel burkoltatja, mely drágább ugyan a rendes aszfaltnál, de annál sokkalta tartósabb. Ilyen értelemben meg is kereste a közmunkatanácsot. Mi sem természetesebb, mint hogy ez a testület nem helyeselte a tanács szándékát, s az aszfalt coulé (öntött aszfalt) burkolás mellett foglalt állást, mert ez állitólag nem olyan síma, tehát nem olyan sikos, mint a comprimet s így a különben is lejtős Kigyó-utczán kevésbbé veszedelmes. — Az új hidak építésével járó útrendezési földmunkák költségeire nézve a megtartott vegyes bizottsági ülés azt határozta, hogy azokat a hidépitések alapjából kellene fedezni. A közmunkák tanácsa most értesitette a fővárost, hogy e tárgyban kedvező eredményt ért el a kormánynál. Azonban a Ferencz József-hidnál felmerült 6697 frt 78 kr. költségekre vonatkozólag kijelentette, hogy a főváros számadásainak átvizsgálása után csupán 1138 frt 11 krt ismer el jogos követelésnek, mivel azonban neki a fővároson viszont 3122 frt 47 kr. követelése van, — még a főváros tartozik — 1984 frt 36 krral. Az eskütéri hid épitésénél felmerült rendezési, vízvezetéki és csatornázási munkák költségeire nézve pedig kijelentette a közmunkatanács, hogy ezekből mindazokat megtéríti, melyeket a híd építése tett szükségessé.

Hogy keletkezik a hiteltúllépés?

A fővárosi árvaszék épületén többrendbeli munkálat vált szükségessé, a mit a tanács engedelmével már végre is hajtottak. Az árvaszék helyisége bérházban van, s a főváros használatára bérelt helyiségek gondozása és javítása költségeit a IV. ker. előljáróság kezeli, melynek e czélra egy bizonyos összeget ad ki a tanács. Az árvaszék jelenlegi épületén eszközölt javítások költségjegyzékét — a munka elkészülte után — tehát kiadta a tanács a IV. kerületi előljáróságnak, hogy fizesse ki s a bérelt épületek jókarban tartására külön naplófejezet alatt kezelt összeg terhére számítsa fel. Az előljáróság eleget tett ugyan a tanács utasításának, azonban egyidejüleg előterjesztést tett az iránt is, hogy hasonló esetben az elren-

delt munkálatokról előre értesitse ezentúl a tanács az előljáróságot, mert ha ez meg nem történik, nem képes nyilvántartani a kezelése alatt levő összeg terhére utalványozott kiadásokat, s innen ered a sokat korholt és felhányt hiteltúltúllépés. A tanács csakugyan következetesebb lehetne, hiszen csak a minap adott ki nagyhangu rendeletet, mely a hivatalokat személyes felelősség terhe alatt eltiltja az előre be nem jelentett póthitelek előleges felhasználásától, s a mindennapossá vált hiteltúllépésektől.

Az adópénztár biztonsága.

Az V. kerületi elüljáróság új palotájában levő kerületi adópénztárt megvizsgálta Faller Ferencz tanácsos és megállapitották, hogy a pénztár közbiztonsági szempontból erősen kifogás alá esik. Igy a falak igen vékonyak, az ajtók gyengék és esetleges betörés ellen kellő védelmet nem nyujtanak. A tanácsos kivánatosnak jelezte, hogy legalább is vasajtókal lássák el a pénztár bejáratát, de ha lehetséges erősebb falakkal vegyék körül az egész helyiséget. A mérnöki hivatal most tett jelentést a dologban. Véleménye szerint vasajtókat alkalmazni nem lehet, mert a falazat ezt esetleg nem birná meg. E helyett a mérnöki hivatal vaslemezekkel akarja az ajtókat megerősiteni. Ezen kivül pedig mindazoknak a pótlólagos épitkezéseknek tervezetét bemutatta, melyek a betörés elleni biztonság szempontjából a pénztárt környező folyosókon szükségesnek látszanak.

Vízmérőóra-mizeria.

Még a fővárosnak is baja akadt a szerencsétlen vízmérő órával. A központi vásárcsarnokban ugyanis két vízmérő óra van, egyik a csarnoké, a másik pedig az ottani vendéglősé. Egyik óra szerkezete azonban keresztülfolyik a másikon. Ebből azután az a kalamitás keletkezett, hogy a vendéglős vízfogyasztása díját is felszámitották a főváros terhére. A vásárcsarnok igazgatósága felszólalt ez eljárás ellen, mire a vízvezetéki igazgatóság azt a jelentés tette, hogy a vízmérő órákat műszaki szempontból átalakítani nem lehet, ezentúl azonban a vendéglőst terhelő díjakat a csarnok vízfogyasztásáért járó összegből le fogják vonni.

Magánzálogházak vizsgálata.

A budapesti zálogházakat a kerületi elüljáróságok szorgalmasan ellenőrzik gyakori vizsgálataik által. A vizsgálatok eredményét a fővárosi tanács birálja felül. A IV. kerületi előljáróság most tett jelentést a tanácshoz, hogy a kerületben a rendes időszaki vizsgálatokat befejezte, s mindenütt rendben talált mindent. A Belvárosban ez évben két magánzálogház szünt meg s igy ez idő szerint még hét működik.

Kövezőmunkák a marhavásártéren.

A marhavásártér 6000 négyszögméter területét kövezteti a főváros. A burkolásra 12—15 cm. méretű bazalt koczkaköveket fognak használni, s a munkálatokat már egy magánczégnek vállalatba is adta a tanács.

A farkasréti temető bejárata.

A farkasréti temető bejáratánál elég díszes kapuzatot készittet a főváros. A diszitésül szolgáló szobrászmunkák *Oppenheimer* Ignácz szobrász műtermében már készülőfélben vannak s rövid időn rendeltetésük helyére fognak kerülni.

A sertésvágóhíd munkálatai.

Az épülő sertésvágóhíd különféle munkálatainak vállalatba adására vonatkozó árlejtést a napokban tartották meg. Az árlejtés elég kedvező eredménynyel végződött, a mennyiben a tanács a megállapított egységárakból a keramit munkáknál $11^3/_4\%$, a terrazzó és betonmunkáknál $18^1/_2\%$ és a csatornázó munkáknál $^1/_2\%$ engedélyt kapott a vállalkozóktól, kiknek ajánlatait elfogadta.

Vitás kézbesités.

A Magyar szinház igazgatóságát a főv. tanács kisebb átalakítások eszközlésére kötelezte, melyeket tűzbiztonsági szempontok tettek kivánatosakká. Az erre vonatkozó tanácsi határozatot, vagy egy éve a szinház kapusának kézbesitették. Nemrég azonban, mikor a tanács megsürgette a szinház igazgatóságát, hogy a felhívásnak tegyen eleget, — az igazgatóság kérvényt adott be a tanácshoz, hogy a határozatot újból kézbesittesse, mert az elkallódott. A tanács a kérelmet elutasitotta, mert az iratok közt levő elismervény igazolja, hogy a határozatot a szinháznál átvették. A tanács e határozata ellen a szinház igazgatósága ma felfolyamodással élt, melyben azt fejtegeti, hogy a szinház képviseletében nem a portás hivatott okmányok átvételére. Mért nem kézbesitették a felhivást az igazgató kezéhez. Kéri tehát az ujra kézbesitést megtagadó határozat megváltoztatását. A tanács természetesen legközelebb tárgyalni fogja a felfolyamodást, és valószinűleg döntés végett még a miniszterhez is felterjeszti. Minden valószinűség szerint tehát néhány hónap alatt eldől a kérdés, hogy kell-e ujra kézbesiteni a határozatot, vagy sem? Ha azután csakugyan újra kiadnák, szépen meg kell várni a jogerőre emelkedését. Ez — ha a szinház felebbezni találna — megint eltarthat vagy egy fél esztendeig. Az aktacsomó hízik, a papiros pedig fogy a bürokratizmus dicsőségére tovább! De ha csakugyan tűzbiztonsági okokból szükséges az az átalakítás — akkor minek várnak vele évekig. Hát ha a határozatok jogerőssége előtt valakiben kár esik miattok, az egyszerűen nem gilt? Ha meg feleslegesek, akkor mit disputálnak rajta annyit? Szerencse, hogy véletlenül ebben az esetben csakugyan kis dolgokról van szó, csak az a csudálatos, hogy a veszekedő felek közül egyik sem akar „az okosabb“ szerepére vállalkozni.

A tűzoltóság panasza.

Megint a délutáni előadásokkal bajoskodik a fővárosi tűzoltóság. Ezuttal azonban úgy látszik, hogy igaza is van. A tűzoltó főparancsnokság ugyanis panaszt tett a tanácsnál, hogy a Somossy-mulatóban október 1-én rendkivüli, hétköznap délutáni előadást tartottak, a nélkül, hogy erre előzetes engedelmet kértek volna, és csak az utolsó perczben jelentették azt a tűzoltóságnak. Az előadásra igy tűzőrséget a rendes készenlétből kellett kiküldeni, a mi már azután csakugyan lehetetlen állapot. A főparancsnokság arra kéri a tanácsot, hogy a hasonló esetek előfordulását akadályozza meg. Végtére is különös hogy a mit a szinházaknak nagy kérelmezésekre is alig engednek meg, az orfeum kényelmes zavartalanságban cselekedhesse a maga szántából.

Lelenczek nyilvántartása.

A belügyminiszter a kórházi ápolások és lelenczellátások ügyének legutóbbi rendezése alkamával elrendelte volt, hogy az elsőfoku hatóságok, tehát Budapesten a ker. előljáróságok az országos alap terhére gondozásba vett lelenczekről pontos nyilvántartó könyveket vezessenek. A VI. ker. előljáróság ma terjedelmes előterjesztésben panaszolja el a tanácsnak, hogy a miniszter e rendelkezésének eleget tenni nem tud, mert az elhagyott

gyermekek elhelyezésével megbizott két egyesület: a *Fehér kereszt* orsz. lelenczház-egyesület és a *Budapesti orsz. első gyermekmenedékhely* egyesület a gondozásba adott gyermekek sorsának további változásairól a kerületi előljáróságokat nem értesiti. Ebből azután nem csak az következik, hogy a nyilvántartó könyvek adatai hiányosak és rosszak, hanem az ápolás költségeiről szóló kimutatást se lehet pontosan elkészíteni. A gyakori zavarok miatt valósággal türhetetlen állapot megszüntetésére erélyes intézkedéseket kér az előljáróság.

Nyilttér.*)

Európa kávéház

V. ker., Ferencz József-tér 5. szám.

Esténkint egy elite

Női zenekar

hangversenyez.

KÖZGAZDASÁG.

Vasmunkák a Bazilika szentélyében.

A lipótvárosi Szent István Bazilika szentélyét légfűtéssel látták el. A fűtőkészülék nyilására diszes kivitelű bronzrácsozatot alkalmaznak. A templom épitésére felügyelő bizottság a rácsozat elkészitésére árlejtést tartott. Az árlejtés eredménye alapján a bizottság azt az előterjesztést tette a tanácsnak, hogy a munkálatot a *Schlick-féle vasöntő részvénytársaságra* bizza, mely azt 4304 frtért hajlandó elkészíteni. Ugyancsak a szentélyben diszfelülvilágitó készülékét is állitanak fel, melyhez bádogburkolatokat kell készíteni. Erre vonatkozólag azt javasolja a bizottság, hogy a tanács 695 frt árért — árlejtés mellőzésével — a munkával szintén a *Schlick-gyárat* bizza meg.

—

A betegsegélyző pénztárak vezetőségének anyagi felelőssége.

Nagyfontosságú elvi jelentőségű határozatot hozott a napokban a kereskedelmi miniszter a betegsegélyző pénztárak vezetőségének anyagi felelőssége ügyében. A budapesti épitőmesterek kőműves-, kőfaragó- és ácsmesterek ipartestületének betegsegélyző pénztárának segédpénztárosa kezén 1670 forint elkallódott. A fővárosi tanács vizsgálatot indított a pénztár igazgatósága ellen, s egyben pedig kimondotta az összes igazgatósági tagok ellenében az egyetemleges felelősséget s egyenként és egyetemlegesen kötelezte őket a hiányzó összeg, valamint 314 frt vizsgálati költség megfizetésére. A kereskedelmi miniszter, ki elé az ügy az érdekeltek felebbezések következtében került, megváltoztatta a határozatot, és utasitotta az elsőfoku iparhatóságot, hogy a pénztár alapszabályaiban biztositott jogánál fogva a kártérítési kötelezettség megállapítása végett az illetékes kir. bírósághoz forduljon. Annak megállapítása ugyanis, hogy az 1891. évi XIV. t.-cz. alapján szervezett betegsegélyző pénztárak vezetésével, illetőleg ellenőrzésével megbizott igazgatóság, vagy felügyelő bizottság tagjait és alkalmazott tisztviselőit a kártérítési kötelezettség milyen mértékben terheli, nem az iparhatóság, hanem a kir. bíróság hatáskörébe tartozik. Az iparhatóságnak a törvény csupán felügyeleti és ellenőrző jogot ad, a mint azonban akár büntető-, akár magánjogi kölezettség megállapításáról van szó, abban az esetben már a bíróság hivatott a döntésre. A bíróságok hatásköre alól pedig az 1869. IV. t.-cz. 21. §-a értelmében csupán a törvényhozásnak van joga valamit elvonni. A betegsegélyző péztár alapszabályainak az az intézkedése, mely azt mondja, hogy: azok az igények, melyek a pénztárt annak kezeléséből az igazgatóság irányában megilletik — a felügyelettel megbizott iparhatóság útján érvényesitendők — csak azt jelenti, hogy ezeknek az igényeknek a megállapitása tárgyában az iparhatóságot felperesség illeti meg. Ezt értelmezték helytelenül az alsóbb iparhatóságok, úgy, hogy mindjárt a kártérítés kötelezettségének mértékét is megállapitották.

—

A játékterv.

Mint minden, a szerencse is változott az időkkel. Abbahagyta a világtalanságot és beállt mathematikusnak. Az ötödik osztálysorsjátéknak most megjelent játékterve, a mely hirdetéseink közt látható, a szerencsét ilyen mathematikuskép mutatja be. Nagy számoszlopokban a százezer osztálysorsjegyeknek ötvenezer nyereményéről számol be. Hatalmas összegekről, a melyek jómódot és vagyont visznek a közönségbe. Még a *milliót* is lehozta a lehetetlen ábrándok közül az elérhető valószinűség világába.

Héjjas József

műbútorasztalos és kárpitos

Károlykaszárnya

Ajánlja műbútorait minden stillben, továbbá mindennemű épületmunkat javításokat.

Kávé import.

Szállitás közvetlenül **Triesztből** elvámolva és bérmentve utánvét mellett:

4½ kgr.	finom	**Cuba** nagyszemű . .	6.— frt.
4½ „	valódi	„ I. rendő . . .	6.50 „
4½ „	„	**Jáva**	5.78 „
4½ „		**Portorico**	5.82 „
4½ „		„ legfi. I. rendű	6.46 „
4½ „		**Gyöngykávé**	6.36 „
4½ „		**Laguayra** igen finom .	7.— „
4½ „		valódi **nyugotindiai** .	7.— „
4½ „		**Ceylon** különl. nagysz.	7.36 „

vasuton 30 kgr. vételnél 7 krral krgja olcsóbb. Kitünő minőségű valódi áruért kezeskedünk.

SOMOGYI és TÁRSA

BUDAPEST, VII. ker., Kertész-utcza 37. szám.

*) Az e rovatban közlöttekért nem felelős a szerkesztőség.

A budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság.

Befizetett részvénytőke 10 millió korona.

Elfogad betéteket takarék-betéti könyvecskék és pénztári jegyek ellenében. 4% kamatozással, valamint folyószámlában check-számlán. (A 10%-os betétkamatadót az intézet fizeti.)

Leszámitol váltókat, előleget nyujt értékpapirokra.

Kézi zálogüzletei: IV., Károly-körút 18. IV., Koronaherczeg- és Zsibárus-utcza sarkán. VII., Király-utcza 57. VIII., József-körút 2. szám.

IRODÁI: **VI. kerület, Andrássy-út 5. szám alatt (saját házában).**

Váltó-üzlete megbizásból teljesit mindenféle értékpapirok vételét és eladását a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek keretébe tartozó üzletágakkal.

Üzleti órák: d. e. 1/2 9—1/2 1-ig, d. u. 3—1/2 5-ig.

Magy. kir. osztálysorsjegyek főelárusító helye: IV., Koronaherczeg-utcza 11.

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára, vas- és érczöntődéje

Budapest IX., Soroksári-utcza 24.

Készit:

Gőzgépeket: fekvőket és állókat minden nagyságban és magasnyomású, compound- és triplexpanziós szerkezettel; mint különlegességet a **szabadalmazott Frikart-féle kényszermozgású vezényművet és gyorsanjáró gőzgépeket** dynamogépek hajtására; hajógépeket.

Lokomobilokat: kihúzható forr- és fűtőcsöves kazánnal.

Szivattyúgépeket: Worthington rendszere szerint.

Gőzkazánokat: tüzelő-, forraló- és hullámlemezes fűtőcsövekkel; mint különlegességet: **szabadalmazott Bánó-féle biztonsági vízcsöves kazánokat.**

Teljes hűtőtelepeket és jéggyárakat szabadalmazott ammoniak rendszer szerint.

Vízműtelepeket.

Gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.

Dohánygyári berendezéseket.

Bor- és olajsajtókat szab. különbzéki emeltyű-szerkezettel.

Hegedüs A. Adolf

rajz és festészeti műterme.

BUDAPEST,

VIII. ker., Kerepesi-út 53. szám.

Készit mindennemű rajzokat, festményeket, természet, fénykép és bármely théma után, kitünő kivitelben, jutányos árak mellett.

Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Specziálista a képes levelezőlapok készítésében.

80 kr. Minden órajavítás 3 évi jótállás mellett **80 kr.**

Reisz. F. műórás és ékszerésznél

IX., Soroksári-utcza 14. sz.

Órák és ékszerek dús választékban.

Vidéki javítások pontosan eszközöltetnek.

Tisztviselők kedvezményben részesülnek.

Freudiger Mózes és fia

szállítási vállalkozók.

Mindennemű berendezési és felszerelési czikkekben, úgymint: fa- és vasbútor, vászon- és ruhaneműek stb., kórházak, tébolydák, árvaházak, szegényházak, börtönök, fegyházak, javitóintézetek, törvényszéki és ügyészségi hivatalhelyiségek stb. részére.

Iroda: VI. kerület. **BUDAPEST,** Laudon-utcza 6. sz.

Telefon. (Saját házában.) Telefon.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. október 23. 39. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A köztisztviselők becsülete.

A közhivatalok tekintélyének alapja a megbízhatóság; a bizalom, a melylyel a közönségnek a köztisztviselők iránt viseltetnie kell. A köztisztviselő pártatlansága erősíti a bizalmat; igazságosságához kétely nem fér; jelleme felül áll minden bíráláton; hozzáférhetetlensége ugyancsak egyik erős támasza annak a tekintélynek, a melylyel a közhatóságnak a nagyközönség előtt bírnia kell.

A székesfőváros közigazgatási testülete ellen mai napig vádat nem hallottunk. Az egész ország megyei és városi közigazgatását napról-napra többé-kevésbbé alapos vagy alaptalan vádakkal ostromolják s e nagy küzdelem közepette majdnem érintetlenül áll Budapest közigazgatása.

A kulisszák mögött mind a mellett erős támadásokat látunk, a melyeket egyes tisztviselők ellen, majdnem mindig a névtelenség utálatos köpenyege alatt intéznek. Ezek a támadások néhány évvel ezelőtt nyomtalanul vándoroltak a polgármester papirkosarába, mert a közhatóság méltóságával nem egyezett meg, hogy névtelen feljelentések alapján vizsgálattal zaklassák a legjelentéktelenebb tisztviselőt is. De az a meggyőződés is ellene szólt az álarczos támadó vádjai figyelembe vételének, hogy a közpályán pártatlanul és szigorúan törvények szerint működő tisztviselő a romlott lelkek gyanusításait alig kerülheti el.

A névtelen feljelentések szokása nem új s divatos ma is. Sajnos, e feljelentések figyelembe vétele körül követett eljárás többé nem a régi. A névtelenül meggyanusított tisztviselő ma már nem kerüli el az inquisitorius eljárást, akár milyen állásban van is. Így látjuk, hogy a közigazgatás több tisztviselője ellen névtelen feljelentés alapján vizsgálat folyik tekintet nélkül azokra a következményekre, a melyeket az ily alapon megindított vizsgálat maga után vonhat.

Az igazság minden esetre tiszteletre méltó erénye minden hatóságnak. De ezt az erényt akkor érvényesíteni, a mikor az érvényesítés magának az igazságnak árthat: hiba.

Ebbe a hibába esik a fölöttes hatóság azzal, ha minden névtelen feljelentést számba vesz; ha névtelen feljelentések alapján az évtizedek óta hűségesen szolgáló tisztviselőjét vizsgálattal lealacsonyítja a névtelen feljelentőhöz. Nem tagadjuk, vannak esetek, a mikor egy-egy ilyen feljelentés a közönség részéről nyilvánosan pertraktált botrányokról rántja le a leplet. Ilyen esetekben a vizsgálat megindítása: kötelesség. Vizsgálatot kell indítani akkor is, a mikor a gyanusítás nagyhangú urak részéről nyiltan követtetik el, csupán azért, hogy vélt igazukat a közhivatalnok terrorizálásával juttassák diadalra. Ezek ellen az egyetlen fegyver a szigorú törvényesség, a mely egyrészt igazat ád a meggyanusított tisztviselőnek, másrészt méltó büntetéssel sújtja az alaptalanul vádaskodót.

A közhatóságnak minden gyanútól menten magasan kell állani, olyan nivón, a melyet névtelen vádaskodással elérni ne lehessen. Zilált társadalmi életünk egyetlen szilárd támasza: a köztisztviselők iránti bizalom. Ezt a hatóság saját közegeinek meghurczolásával ne törje össze. Különösen ügyelnie kell arra, hogy a mennyiben figyelembe veszi a névtelen feljelentéseket, az annak alapján megindított eljárásában a lehető legnagyobb diskrécziót tartsa szem előtt, mert a végső eredmény vajmi ritkán szokott igazat adni a sötétben, orozva támadónak.

Vizsgálat a mérnöki hivatalban.

Rózsavölgyi Gyula alpolgármester megvizsgálta a fővárosi mérnöki hivatalt. A vizsgálat alkalmával az alpolgármester mindent rendben talált s végül Martin Ottó műszaki tanácsosnak teljes megelégedését fejezte ki.

Állami beszámoló.

— Az összkormány működése 1898-ban. —

Az összkormány mult esztendei működéséről az országos statisztikai hivatal jelentésével kapcsolatban hatalmas kötet jelent meg a napokban. Ebből a tekintélyes munkából átvettük mindazokat a részleteket, a melyek a székesfővárosra vonatkoznak. Egyéb hiányok mellett régóta nélkülözünk egy egységes közigazgatási évkönyvet, a mely a főváros hatóságainak, tanácsnak, törvényhatóságnak s a velük szerves testületeknek működését elénk tárja. Hogy mekkora szükség van erre, bizonyság az a nagy tétovázás, ingadozás, a mely közigazgatásunk működését jellemzi, s a minek egyik főoka, hogy a rendszeres működésről pontos, egybefüggő s mindenről tájékoztató évi jelentést a főváros nem ad ki.

A kormány évi jelentése sok részben a főváros belső életére is fontos adatokat tartalmaz. Ezeket — a megillető kommentárral — itt adjuk:

Szent István szobra.

Szent István király lovasszobrának felállítása ügyét közvetlenül a miniszterelnökség intézvén, megállapíttatott a szobornak végleges helye s a kivitel részleteire nézve, melynek tervei már meg lévén állapítva: a kivitel módozatai s ezek biztosítása iránt a székesfőváros közönségével és a fővárosi közmunkák tanácsával megegyezés létesült.

A királyné szobra.

Az Erzsébet királyné emlékére emelendő szobor építési ügyeinek intézésére külön vegyes bizottság küldetett ki, melyben a törvényhozás két háza is képviselve van 18 taggal; a szobor czéljaira országszerte megindult és eddigelé 1.152,000 koronát eredményezett gyűjtés szigorú ellenőrzése e helyütt történik.

A millennáris emlék.

Az ezredéves emlékmű építési ügyei közvetlenül szintén a miniszterelnökségnél intéztetvén, Széll miniszterelnök jelenti, hogy e nagyszabású mű szobrászati részéből, az 1898. év folyamán, Gábor arkangyal szobormintája készült el teljesen, mely az ez évi képzőművészeti tárlaton is kiállíttatott, a mű architektonikus részéből pedig az alapozáson kívül a kőtalapzat is teljesen kész. A honalapítás emlékére készült 7 vidéki emlékmű utólagos felülbirálata is a lefolyt évben megtörtént, míg kettőnek, a pusztaszerinek és pannonhalminak, utófelülbirálata, főleg azért, mert az utóbbiban készült freskofestmények több időt vettek igénybe, csak a folyó év nyarán volt foganatosítható.

III. Béla temetése.

Ő felsége legmagasabb elhatározásából dicső emlékű III. Béla királynak és nejének Székesfehérvárott már korábban feltalált csontereklyéi, miután azok tudományos szempontból megvizsgáltattak, országos ünnepélylyel örök nyugalomra helyeztettek abban a sírhelyben, mely Ő felsége bőkezűségéből a koronázási templomban építtetett. E csontereklyékről egyébiránt magas színvonalú külön illusztrált mű is fog legközelebb — a kormány támogatása mellett — kiadatni.

Az új Duna-hidak.

A székesfővárosban az 1893: XIV. t.-cz. alapján létesítendő eskütéri Duna-híd vonatkozó tanulmányok és előmunkálatok befejezése s annak minisztertanácsilag történt elhatározása után, hogy e híd árvédelmi, de főkép a hajózási érdekekre való tekintettel egy nyílással építtessék, a végrehajtás alapjául szolgáló tervek és építési feltételek elkészíttetvén, ezek alapján a hídépítési munkálatok verseny útján biztosíttattak s az 1898. év elején tényleg megkezdettek. A híd két parti pillérének, valamint a balparti hídfőnek építési munkálatai, nemkülönben a vasszerkezet gyári előállítása a megállapított programm szerint haladtak előre, a jobbparti hídfőnél azonban azon körülmény következtében, hogy alapozás közben annak egyik alapgödrében igen gazdag, naponkint kereken 800 m^3 vízbőségű meleg forrás tört fel, némi késedelem állott elő. A feltört forrás a tél folyamán sürített levegő segélyével sülyesztett vascaisson alkalmazásával tökéletesen s minden káros következményt kizáró módon elzáratott s időközben ezen hídfőnek alapzata is — csekély rész kivételével — elkészült s remélhető, hogy az előállott késedelem daczára ezen hídfő is az 1899. évi augusztus hó 1-ére megállapított határidőre annyira felfalaztatik, hogy a vasszerkezet horgonyzó lánczai ezen hídfőnél is kellő időben elhelyezhetők, s általában úgy az alépítményi, valamint a vasszerkezeti munkák akként lesznek folytathatók, hogy a híd építése a szerződésileg *1901. évi szeptember hó 15-ére* megállapított határidőre teljesen befejezhető lesz.

Szegény-ügy.

Nagyon röviden számol be a kormány a szegényügy rendezése terén tavaly történtekről. A rövid beszámolás oka: nem történt semmi. Általános politikai okok, a melyekkel nem hivatásunk foglalkozni, vagy más okok gátolták-e a kormányt az e téren való erősebb munkában, meg nem állapíthatjuk. Az a nagy szegénység azonban, a mely különösen a székesfővárosban lépten-nyomon tapasztalható, a hatósági beavatkozást elodázhatatlanná teszi.

Régóta sürgetjük a szegényügyi statisztikát. Tudnunk kellene, hány szegény van a városban. Hány foglalkozás nélkül való tengődik közöttünk — hibáján kívül, s hány munkakerülő, professzionátus koldus. Rendezni kellene a társadalmi jótékonyság működését. A jóttevésnek határozott irányt kellene szabni; egységessé kell tenni a ma szétszórt, egymástól különvált egyesületi munkát, hogy a jótéteményeknek illetéktelen kihasználása meggátolható legyen.

A hatósági jóttevésnek is határozott irányban kellene mozogni, s mint a VIII. kerületben, valamennyi kerületi elüljáró arra törekedjék, hogy a területén működő jótékony egyesületek egybeolvadva a hatóság támogatásával és ellenőrzésével végezzék nemes feladatukat.

És még sok más teendőt kellene felsorolnunk, a melyeknek az lenne a czéljuk, hogy az általános szegénységet, a munkátlanságot csökkentsék s az emberiség ezreit az elzülléstől megmentsék.

A kormány említett beszámolója ez:

> A szegényügy eddig csak az 1886: XXII. t.-cz. 145. §-ának azon általános rendelkezésében bírván egyedüli szabályozását, mely szerint a közellátásra szorult szegények ellátása a községek terhét és teendőit képezi: ezen ügynek országos rendezése czéljából az ország szegényügyi viszonyainak törvényhatósági szabályrendeletekkel történt rendezésére vonatkozó adatok gyűjtése rendeltetett el.

Állami anyakönyvek.

Igen sokszor lesz még alkalmunk felpanaszolni a kormánynak a székesfővárossal szemben tanusított szűkkeblűségét. Ezúttal csupán az állami anyakönyvekről kívánunk — épp a kormány évi jelentése kapcsán — szót ejteni. A főváros ezelőtt egy évvel jelezte, hogy az állami anyakönyvi hivatalok eltartása megokolatlan teher a községre. El is határozta, hogy a belügyminiszterhez felír az 1897-ben kötött megállapodás megváltoztatása végett.

Nem tette, mert nem volt ideje hozzá, — úgy látszik. A kormány pedig az évi jelentésében a maga megnyugtatására reprodukálja a fővárossal kötött szerződést. Így:

> Budapest székesfővárosban az állami anyakönyvvezetéssel járó személyi kiadásokat is közvetlenül a székesfőváros viseli, a székesfővárossal létrejött megállapodáshoz képest olykép, hogy az állam összesen 17 és fél évig évenkinti dotációval és pedig 1897. évi július hó 1-től 1905. év deczember 31-éig évi 50,000 koronával, 1906. január 1-től 1910. deczember 31-éig évi 20,000 koronával járul a fentebb jelzett czímen felmerülő kiadásokhoz. Az anyakönyvi kivonatokból befolyó díjak szintén a székesfővárost illetik.

Ebből a megállapodásból természetesen az következik, hogy 1910. után a kormány semmi segitséget sem ad. A főváros kiadásai pedig tekintélyes emelkedést mutatnak.

1898-ban	184,254	korona
1899-ben	189,472	„
1900-ra előirányzat	182,883	„

Ezzel szemben a bevétel:

1898-ban:

1. Anyakönyvi kivonatok díjaiból	16,921	korona
2. Állami segélyből	50,000	„
	66,921	korona

1899-ben:

az 1. czímen	11,600	korona
a 2. „	50,000	„
	61,600	korona

1900-ra előirányzat:

az 1. czímen	12,000	korona
a 2. „	50,000	„
	62,000	korona

A főváros tehát túlságosan ráfizet erre a vállalkozásra — ma is. A kiadások azonban mindig csak emelkednek — később is, a bevételek ellenben az állami segitség elvonásával a minimumra esnek. Ezzel a körülménynyel számolni kell, még pedig komolyan. A főváros már is igen sok potyaszolgálatot végez, a mely szolgálatok százezrekbe kerülnek. Határt kell szabni ennek az eljárásnak, a mely, mi tűrés-tagadás, teljesen tekintet nélkül van a főváros teherbíró képességére és megokolatlanul elviselhetetlen terhekkel sujtja a közjövedelmeket.

A pénzügyminiszter a pálinkamérések ellen.

A pénzügyminiszter a székesfővárosban gombamódra szaporodó korcsmák és pálinkamérések számát korlátozni és általa az iszákosságot kellő mederbe szoritani akarván, felhivta az államrendőrség főkapitányát, hogy a kimérési helyiségek maximális létszámára nézve kerületenként tegyen véleményes jelentést. Az egyes kerületek kapitányságai a legutóbbi népszámlálás statisztikai adatainak felhasználásával most dolgoznak egy oly tervezeten, mely — főleg a pálinkaméréseket illetőleg, — kerületenként egy-egy meghatározott létszámot fog javaslatba hozni. Mindenesetre ez is jobb a semminél. A bajok gyökeres orvoslásának módját egy minap megjelent czikkünkben tártuk fel.

Ez ügyben különben a főváros tanácsa is készül valamire. Erről a készülődésről a *Fővárosi Tudósító* így ir:

> A fővárosi pálinkamérőkre és zsibárusokra vonatkozó régi szabályrendelet immár egészen elavult, s a tanácsnál most dolgoznak annak gyökeres revizióján. E munkálatok során a főváros belső területét meg akarják tisztitani a pálinkamérő és zsibárus üzletektől. Felhivta ennélfogva a tanács az összes kerületi előljáróságokat, hogy szigorú megfontolás után tegyenek előterjesztést arra vonatkozólag, vajjon melyek lennének azok az utczák és terek, a honnan a főváros fejlődése következtében a disztelen üzleteket közegészségi szempontokból is kivánatos lenne kizárni. A IX. ker. előljáróság előterjesztése most érkezett meg a tanácshoz. A jelentés a kerületi választmány megállapodása alapján a régi szabályrendeletben is benfoglaltató Üllői-út, Vámház-körúton, Kálvin- és Bakács-tereken kivül a Soroksári-utczának Bakács- és Boráros-terek közti részét, a Ferencz-körutat, a Mester-utczának a Ferencz-körúttól a Védgát-utczáig terjedő részét, a Ferencz-teret, Tompa-, Ranolder-, Erkel-, Pipa- és Csillag-utczákat is a megtisztitandó területek közé óhajtja felvétetni.

Egy számtanácsos, a ki mer.

Van olyan számtanácsosa is a fővárosnak, a ki mer. Tudniillik — ábrándozni valami jobb, bőségesebbb dotációval járó állásról, mint a számtanácsosi állás. Ez az ábrándos úri ember *Muchmayer* Ferencz számtanácsos. Jelenleg a budapesti kerületi betegsegélyző pénztárnál czimzetes igazgató. A főváros adta őt kölcsön a pénztár rendbehozására. Ennek a kiküldetésnek a legteljesebb mértékben megfelelt.

Nagy igyekezettel, kitartással, szakavatottsággal rendbehozta a pénztárt, a mely neki igazán mindent köszönhet. A pénztár Muchmayerrel sokat nyert, a főváros pedig többet vesztett mint egy számtanácsost. A főváros másfél év óta fizeti Muchmayert — minden ellenszolgálat nélkül; ezenfelül fizeti a Muchmayer két helyettesét. A pénztár pedig használja a számtanácsos munkáját, a melyért Muchmayernek 10 forint napidijat ad.

Muchmayert a pénztár vezetősége annyira megszerette, hogy igazgatónak akarják megválasztani 3000 frt évi fizetéssel és természetben adandó lakással. Muchmayer el is fogadná az állást, ha ki tudná eszközölni, hogy a főváros nyugdijazza. Öreg szolga (25—30 éve szolgál) s majdnem 2000 forint nyugdijra számithat. Igy azután a kettős fizetés mellett szivesen igazgatná a pénztár ügyeit.

Csakhogy ebbe a főváros tanácsának is kellő komolysággal kell beavatkoznia. Nem elég az, a mit a főszámvevő akar. Erről a „*Fővárosi Tudósító*“ értesítése így szól:

A budapesti kerületi betegsegélyző pénztár ujjászervezése idejéig, annak vezetését Muchmayer Ferencz fővárosi számtanácsos végzi, a kit e miatt hivatalos teendői alól a tanács felmentett. Helyettese, a ki számvizsgáló, a számtanácsos távolléte alatt 400 frt évi fizetéspótlékot élvez, a hiányzó munkaerő némi potlására pedig ugyanerre az időre egy napidíjast fogadtak fel, 1 frt 50 kr. napidíjjal. A főszámvevő most előterjesztést tett a tanácshoz, hogy ezeket a külön kiadásokat a főváros téríttesse meg a kerületi betegsegélyző pénztárral vagy pedig követelje a pénztártól a távollevő számtanácsos 2200 frt évi fizetésének és 600 frt lakáspénzének megtérítését, a mit a főváros 1898. aug. 29-ike óta hiába fizet, és hiába fog még fizetni minden valószinűség szerint legalább három-négy hónapig, a míg csak a pénztár új alapszabályai, fegyelmi és szolgálati szabályzata el nem készül és azok alapján végleges új elnököt nem választanak.

A főszámvevőnek ez a javaslata csak félrendszabály. A tanács hivassa vissza Muchmayert, vagy mondassa le az állásáról. Tertium non datur. A számvevőség amúgy is hijján van a számtanácsosoknak. Figuránsokat a község nem tarthat. A ker. betegsegélyző pénztárt pedig — mindezeken felül — erélyesen rá kell szorítani a helyette és érdekében teljesített fizetések viszatérítésére.

Szemléltető képek.

A fővárosnál most minden ügyosztályban négy-négy fogalmazóval és hat-hat tanácsjegyzővel szaporították a tisztviselői kart; szerződtettek ezenkívül a városhoz 180 gyorsírót és 50 gépírót, a kiknek reggeltől estig nincs egyéb dolguk, mint hogy szakadatlanul dolgozzanak. A szolgák közül ezenkívül a gyöngébb testalkatúakat kimustrálták s helyettük akrobatákat és penzionátus zsákhordókat (à 10 akó) vettek föl, a kik ugyancsak reggeltől estig iratcsomókat hordanak az ügyosztályokból az alpolgármesterhez. Ráadásul a városi hivatalos időszámításban ezentúl áttérnek a koronás alapra, s így az idő, év, hónapok, hetek, napok, órák, valamint perczek duplán számittatnak, hogy több teljék belőlük. Az év 365 nap helyett 730 napból és 105 hétből fog állani, a hónapok 60—62 naposak és 4 hét helyett átlag 8 hetesek; a hetek 14 naposak, a napok 48 órások, s az órák 120 perczesek lesznek. A duplán-számításnak ez a módja a maga egészében tiszta abszurdum ugyan (tessék az órák szerint az évekig számitani), de, kérdem tisztelettel, hol van a világon olyan abszurdum, mely a székesfővárosnál melegágyára ne találhatna?

Kerülhetne azonban most valaki, a ki azt a kérdést koczkáztatná meg, hogy miért kell ez a nagy személy- és időszaporítás a fővárosnál? Miért kell a fogalmazókat, tanácsjegyzőket, gyors- és gépirókat, szolgákat és perczeket ily lázasan szaporitani? A válasz igen egyszerű. Az alpolgármesterség megúnta a sok beszédet és ezentúl irásban óhajt konverzálni. A mit az alantas tisztviselői kar elmondhatott eddig előszóval, azt most már irásban kell felettes hatósága elé terjesztenie, mert a polgármester az alpolgármesterség kezdeményezésére bölcsen elrendelte, hogy ezután mindennemü ügyosztályi jelentés nem szóval, de irásban nyújtandó be az alpolgármesterhez Természetes, hogy a mit élőszóval eddigelé pl. negyedóra alatt per longum et látum részletesen el lehetett mondani, annak irásban való előterjesztése horribilis időt vesz igénybe, úgy, hogy a szóban forgó rendelet kibocsátása óta az alpolgármester egyáltalában nem kapott még semmiféle jelentést. A fogalmazók, tanácsjegyzők stb. nem képesek elkészülni a jelentések megirásával. Hogy csak egy példát hozzunk fel, panasz tétetett a városnál a miatt, hogy az Újpest-rákospalotai villamoskocsik perronján a kalauzok a II. oszt. 10 kros jegy helyett az I. osztályban fizetendő 15 kros jegyet osztogatják, a mi bizony hasonlit kicsiben az embernyúzáshoz. Nos, ezt élőszóval igen könnyen lehetett volna jelenteni az alpolgármesternek, de, mivel irás kell, a peronjegyszedés historikumának összeállitása és jogi szempontból való irásbeli fejtegetése annyi bibelődéssel jár, hogy az illető tisztviselő talán csak a jövő század elejére fog elkészülni jelentésével. A villamoskocsin pedig addig vígan sarczolják tovább a publikumot.

Most legújabban belátván, hogy milyen rengeteg aktacsomó származik az irásbeli jelentésekből, végre a személyzetnek már említett szaporításával akar segiteni a város a bajon, a mi természetesen ismét csinos összeg túlkiadásba kerül, de legalább nem is használ sokat.

A város azonban az óriási áldozatokat, úgy látszik, szivesen hozza, mint egy igazi, jókedvű adakozó. Lehet, azt hiszi, hogy az irásbeliség behozatalával az irodalmat segíti elő, lehet azonban, hogy egyszerűen csak örül neki, hogy az alpolgármester csupán az irásbeliséget kivánja és nem pl. azt is, hogy, teszem azt, a jelentések szemléltető képsorozatok bemutatásával (élőképek, a banket művelődéstörténelmi fejlődése etc.) kapcsolatosan legyenek elkészitendők.

Mert az csakugyan még többe kerülne, annál is inkább, mivel a jelentések során az ügymenethez tartozó igen sok momentumot fölötte nehéz és költséges lenne szemléltetőleg is bemutatni.

Végre is, vannak jelenetek, a melyeket nem lehet képben megörökiteni. De még nem is nagyon tanácsos.

És ezért örül talán a város, hogy még csak az irásbeliségnél tartanak.

Lelenczek költsége.

A tanács nemrég elrendelte, hogy a közellátásba vett 7 évnél fiatalabb elhagyott gyermekeket az előljáróságok azoktól a magánfelektől, kiknél eddig dajkaságban voltak, vegyék vissza és a két lelenczellátással foglalkozó egyesületnél helyezze el. A IX. ker. előljáróság most bejelentette a tanácsnak, hogy a rendelkezésnek eleget tett, immár az összes gyermekek az egyesületeknél vannak. Az előljáróság ez évben a lelenczek ellátásáért eddig 5107 frt 06 krt fizetett ki, kéri egyuttal a tanácsot, hogy ezt az összeget az országos betegápolási alap terhére számitsa fel.

Az építési szabályzat és a közegészség.

Köztudomású, hogy városunk érdemes és nagy buzgóságú főorvosa annyira érdeklődik a szegénynép soraiban duló tüdővész iránt, hogy csak a minap is népies füzetben tanácsokat osztogatott a kezdődő tüdőbaj leküzdésére nézve. Minden tisztelet mellett azonban, melylyel ezen önzetlenül fáradozó szaktudós iránt viseltetünk, ki kell jelentenünk, hogy ő a baj igazi kútforrását nem az igazi helyen kereste. Kollégáihoz, a város uraihoz kellene fordulnia, hogy a ma divó építésügyi szabályzatot a közegészség érdekében sürgősen változtassák meg. Mert addig a bajon parcziális orvosszabályok betartásával segitve nem leend, de nem is lehet, míg a lakosság kilencz tizedrésze, a csecsemők és gyermekek tizezrei éltüket oly házak belsejében élik le, melyek udvarának szűk térfogata sehogy sincs arányban az oldalfalak magasságával, melyek soha nem is jutnak friss légáramlathoz és a konyhákból kitóduló gázak elvezetésére általán alkalmatlanok. A míg egy félmillió lélek udvari lakásokban kénytelen meghuzódni és ily gázak athmospherájában tartózkodni, a közegészségügyi törvény szabványai is illusoriusak maradnak.

A jelenleg érvényben levő építésügyi szabályzat több betegségnek, a nemzedék nagyobb elkorcsosodásának lőn már is okozója, mint tiz nagy járvány. E szabályzat csak az utczáról élvezhető aestetikai szempontokkal számolt eddigelé; egyre-másra lehetővé tette a külsőleg díszes paloták gombaszerű szaporodását; de nézzünk csak egy-egy ily palota belsejébe! A külső fény után a nyomor és betegség melegágyait találhatjuk a legtöbb helyen. Udvarokat, a hol a tömegesen nyüzsgő gyermekhad pinczelevegőből él és táplálkozik. Az utczára nem engedheti a dolgos és elfoglalt szülő, hiszen zöldelő tér úgyis vajmi kevés áll rendelkezésre; künn pedig a villamos nap-nap mellett szedi a maga áldozatait. Mit tegyen? És még jó, ha a ház cerberusai kiengedik ezeket a csemetéket az örökké félhomályos udvari lakásokból. Mint fog ez a nemzedék kinézni a legbuzgóbb orvosi tanács daczára is a későbbi évek folyamán? Mert a mai felnőtt nemzedéknek, midőn toronymagas bérkaszárnyák még nem léteztek, a gyermekévekben aránylag jobb dolga volt. De ez a felnőtt nemzedék is visszafejlőben van az állandóan duló betegség hatása alatt. Ime a kipusztithatlan járványok ősforrása!

Nem avval kell a bajok főforrását, a tüdővészt megelőzni, hogy az építészeti szabályzat 152. §-a szerint ötemeletet építeni tilos. Fő a levegő, a világosság és a tisztaság.

Az épit. szab. 159. §-a szerint:

„az udvart úgy kell alakítani, hogy az odanyiló helyiségek elég világosságot és levegőt nyerjenek.

Ezen általános elv mellett az a szabály, hogy az építési telek területének legalább 15%-a, négyemeletes épületnél legalább 20%-a udvarnak maradjon.“

Már most, eltekintve attól, hogy rendszerint még ez arány sem tartatik be, a bérkaszárnyák épitkezésénél gyakorlattá vált, hogy az udvar térfogata csaknem mindig a minimumra számittassék ki.

A mérnöki kiküldöttek pedig eddigelé nem fordítottak elég gondot arra, hogy *„elég világosság és levegő“* is legyen.

Ez állapotokon sürgősen segélleni kell. Nem elég a százalék megállapitása, hanem a családi ház és villarendszer minél általánosabb meghonosítása és pedig nemcsak a kültelkeken, hanem a mennyiben még lehetséges, a belső területen is.

Még csak azt jegyezzük meg, hogy az építési szabályok 360. §-ával történik a legtöbb visszaélés. E §. szerint a két vagy többemeletes házat azon évben, melyben tető alá jutott, használatba venni nem szabad.

Közismeretű tény, hogy a legtöbb új ház őszre készül el, de csak nagyjából és télen fejezik be a belső falak építését, de arra gondosan ügyelnek, hogy az épület még őszszel tető alá jusson. Tavaszszal aztán a télen csak félig meddig kiszáritott falak már fogadják az új bérlőket.

Természetes, hogy főleg az udvari lakók ily állapotok mellett csakhamar ismét lakást keresnek és igy fertálykor egy valóságos kis népvándorlás indul meg a *rossz és kevésbbé rossz lakások kutatása* körül.

S a tulajdonosok okulni még sem akarnak.

Pedig a napokban kitört építési válság eléggé bebizonyította, hogy maguknak a háztulajdonosoknak sem kell a végletekig vinni az eddig divó kaszárnyarendszert, melynek csak Tauszky és társai örvendenek!

Jekkelfalussy Lajos.

A budapesti államrendőrség nagyhirű kormánybiztosának haláláról nekünk is meg kell emlékeznünk, már csak ama szoros és állandó kapcsolatnál fogva is, mely a leguagyobb intézmény és a boldogult közt több mint 2 évtizeden át fennállott.

A budapesti állami rendőrség mai szervezetének alapját u. i. Jekelfalussynak köszönheti. Mikor a Thaisz-éra bukásával a régi, korhadt intézmény összeroskadt, Jekkelfalussy volt az, ki mint kormánybiztos, vasmarokkal nyult a teljesen korrumpált rendőrség ügyeibe; kiirtotta a gyomot, minden vonalon szervezte a rendőrség működését és ő tette azt tulajdonképen államivá, mert Thaisz alatt az államositott rendőrség még mindig csak patriarchalisan dolgozott. Kötetekre menő kormánybiztosi rendeletekkel állapitotta meg a szervezet részleteit, az ügyvitelt, a pénztárkezelést, melyeknek jóformán hirük sem volt addig. Utódai az ő általa lerakott alapokon fejlesztették tovább az intézményt, mely iránt a boldogult mindhaláláig melegen érdeklődött.

Baross Gábor kivételével egy főnök szigoráról sem maradt fenn annyi szájhagyomány, mint Jekkelfalussyról. Kérlelhetlen volt a mulasztások és visszaélések iránt. Viszont a legjobb szívvel bírt és ugyanannyi szájhagyomány regél arról is, hogy a méltányos tekinteteket mindig figyelembe vette.

Nyugodjék békével!

Az uj fővárosi műhely-szabályrendelet.

A főváros tiszti főorvosa az iparos-műhelyekre vonatkozólag uj szabályrendelet-tervezetet dolgozott ki, mely sok közegészségügyi tekintetben türhetetlen állapotnak akar véget vetni. A budapesti kereskedelmi és iparkamara most megkereste a tanácsot, hogy a tervezet tárgyalása alkalmával nyujtson módot arra, hogy észrevételeit ő is megtehesse. A fővárosi szabó iparos-segédek szakegylete pedig lelkeshangu üdvözlő feliratot intézett a tanácshoz, melyben köszönetet mond az uj szabályrendeletért. A felirat kiemeli, hogy a szabólegények szenvednek legtöbbet a dohos, egészségtelen pinczeműhelyekben; az uj rend rájuk nézve igazi megváltás lesz.

A közmunkatanács ujjászervezése.

A fővárosi közmunkák tanácsa az utóbbi évek alatt mindgyakrabban komoly összeütközésbe került a fővárossal, sőt a legújabb időkben már egészen hagyományossá vált, hogy a mit a főváros, illetve ennek tanácsa elhatározott, azzal szemben a közmunkatanács épen homlokegyenest ellenkező álláspontot foglalt el, és viszont. Talán épen azért, mert a másik — másképen akarta. A főváros nyakán a közmunkatanács valóságos nyüggé, csapássá vált; sokszor keservesen tisztelték meg ezt a kerékkötő elnevezéssel, mely minden előrehaladásában legnagyobbik akadálya. Annyi mindenesetre kétségtelenné lett, hogy az állapotokon változtatni kell; nyilvánvaló, hogy a közmunkatanács eredeti szervezetében elavult, a mint régi, tökéletlen, sőt helyenként igaztalan maga a törvény is, mely létrehozta és fennállásának, működésének alapja máig is. Ezért a főváros közgyülése még 1898. deczember havában elhatározta, hogy a közmunkatanács felállítására vonatkozó törvény, az 1870. évi X. t.-cz. gyökeres reviziója tárgyában kezdeményező lépéseket tesz és megokolt felterjesztéseivel illetékes helyen a revizió elrendelését kivívja. A tervezett előterjesztés alapossága okából és az egész dolog igen nagy fontosságánál fogva elrendelte tehát a törvényhatósági bizottság, hogy a főváros illetékes szakhivatalai részletes és beható javaslatokat készítsenek: mik volnának azok a főszempontok és alapelvek, melyeknek érvényesítése a törvény reviziója alkalmával kivánatos lenne és mely rendelkezései azok az említett törvényczikknek, melyeknek módosítását, vagy megváltoztatását a főváros erkölcsi és anyagi érdekei kiváltképen megkövetelik.

A felhivott szakhivatalok, ú. m.: a tiszti ügyészség, mérnöki hivatal és számvevőség jelentései immár a mai nappal a tanács asztalán feküsznek, feldolgozásuk a legközelebbi és egyik legfontosabb feladata a székesfőváros tanácsának.

A jelentések természetszerűleg a törvénynek csupán a közmunkák tanácsára vonatkozó részeire terjeszkednek ki; a törvény egyéb rendelkezése a Láncz-hid megváltására, illetőleg az 1870-iki sorsolási kölcsönre vonatkozik, a mi már elmult, túlhaladott dolog.

A fővárosi tiszti ügyészség, mint valamennyi megkérdezett szakhivatal, kivánatosnak tartja a gyökeres reviziót, mert a törvény rendelkezései részint meghaladott irányban készültek, részint pedig — téves jogalapon — a székesfőváros autonom jogait mélyen sértik. Így a törvény a Duna-folyam szabályozására, a szabad közlekedés biztosítására — az ipar és kereskedelem érdekében szükséges beruházásra 24 milliós kölcsönt engedélyez, — mely mint túlhaladott dolog, az új, átdolgozott törvényben helyt nem foglalhat. A 3. §. *d)* pontja: a főváros területén kellő szélességű közlekedési fővonalak — „mintegy államutak“ létesítése tárgyában — feleslegessé vált. A 8. §-ban felsorolt jövedelmek jog és igazság szerint inkább a főváros, mintsem a közmunkatanácsot illetik meg, tehát azokat az új törvényben a főváros számára biztosítani kellene. E szakasz eddig a „közmunka“ czím alatt nyert összes bevételeket, a szabályozásoknál nyert váltságdíjakat és jövedelmeket a közmunkatanács kezelésében levő külön fővárosi pénzalaphoz csatolta. A 14. és 22. §., melyek a közmunkák tanácsának hatáskörét oly széles alapokon állapítják meg; a főváros autonom jogait sértik, ezeket a törvényből okvetlenül ki kellene szakítani. Ugyanigy a 16. és 17. §.-t, melyek a közmunkatanácsnak, mint a felebbviteli és felülvizsgálati jogokkal felruházott testületnek működése körét szabják meg. Az ügyészség feltétlenül szükségesnek tartja, hogy ezeket a szakaszokat hatályon kivül helyezzék és az azokban a fővárostól elkobzott jogokat a törvényhatóságnak mielőbb visszaszerezzék. Ez lenne a revizió jogi diadala és üdvös eredménye a fővárosra nézve.

A *mérnöki hivatal* első sorban kihagyásra ajánlja a törvényből az utak és terek helyszini és magasságrajzi felvételének, terveknek, kisajátításoknak és más előmunkálatoknak költségeire vonatkozó részt, (3. §. *e)* pontja), mert ezeket a dolgokat a főváros rendelkezése alá kellene visszaszerezni. Törölni kivánja a 4. §. g) pontját, mely a szabályozások által nyert telkek eladásából befolyó értékekről rendelkezik, úgyszintén a 8. §. *b)* pontját, melyről a tiszti ügyészség hasonlókép nyilatkozott. A 11. §-ának végső bekezdését úgy szeretné módosítani, hogy a közmunkatanácsban ne csak a középitési igazgató, vagyis a főv. mérnöki hivatal legfőbb vezetője, hanem a mérnöki hivatal összes szakosztályainak vezetői is részt vehessenek a már eddig is biztosított tanácskozó-joggal. Az ügyészséghez hasonlóan a mérnöki hivatal is tiltakozik a 14. §. további fentartása ellen; a felebbviteli jogokra vonatkozó részről azonban azt tartja, hogy szükség esetén megmaradhatna ezutánra is. A 18. §.-t, mely a középitési bizottság felállítását rendeli el — törülni kivánja, mert ebben a tekintetben a főváros törvényhatósági bizottsága jogosult rendelkezni. A 16. §.-t is a főváros autonom jogai teljes érvényesítésével kellene módosítani. Igen nagy abuzus, hogy a régi törvény a magánépitési ügyeket a közmunkatanács elé utalja; ezt szintén meg kellene változtatni. A törvény 14. §. e) pontja a közmunkák tanácsa feladatául teszi az épitési ügyet szabályozó javaslat kidolgozását. A mérnöki hivatal erre vonatkozólag azt javasolja, hogy az új törvény csupán azt kösse ki, hogy csupán a jelenleg érvényben levő épitő-szabályrendelettől eltérő terveket kell a közmunkatanácshoz áttenni.

Érdekes és a fővárosi viszonyokra jellemző dolog, hogy ezt a jelentést a mérnöki hivatal I. szakosztálya készitette, Heuffel Adolf középitési igazgató pedig aláirásával azt a megjegyzést fűzte hozzá, hogy legnagyobb részében *téves alapon* itéli meg a dolgokat és egészen más irányban készült, mint a hogy ő helyesnek és kivánatosnak tartaná.

A számvevőség nevében *Lampl Hugó főszámvevő* terjesztette kimerítő nyilatkozatát a tanács elé. Ebben főleg arra nyilatkozik, hogy a fővárosi pénzalap és kisajátítások pénzügyi oldala szempontjából milyen törvénymódosításokat kíván a főváros érdeke. Megjegyzi azonban a főszámvevő, hogy az ez ügyben hozott közgyűlési határozat és ennek alapján adott tanácsi utasítás olyan általános, hogy kényszerítve van az egész törvényczikk számvevőségi, vagyis pénzügyi szempont alá eső minden határozatára kiterjeszkedni.

A főszámvevő szerint a sorsolási kölcsönre vonatkozó 1., 2. és 3. §. intézkedései módosításokat igényelnek, mert a bennük foglalt rendelkezéseket már foganatosították. Részletes kimutatást kellene azonban kérni arról, hogy az 1. §. alapján befolyt 24 millió forint kölcsönösszeget csakugyan a 3. §-ban kijelölt czélokra használták-e fel? valamint csoportonként rész-

letezett számadási kimutatást kellene kérni a 24 milliós effektiv, illetve 30 millió forint névértékű kölcsön évi járulékainak fedezésére, a 4. §-ban kijelölt forrásokból eredményezett bevételekről, azok hovafordításáról és a pénzkészletről, mely az 1899. év végével rendelkezésre fog állani. Kívánatos lenne kieszközölni a törvény módosításával, hogy az 1900-tól kezdve e kimutatás évről-évre a főváros rendelkezésére álljon.

A 4. §-ban kijelölt bevételi források jövedelmének esetleges többleteiről a főszámvevő indítványára már 1896. áprilisban felvilágosítást igyekezett szerezni a főváros. Akkor feliratban kérték a miniszterelnököt, hogy a pénzalap állapotáról a kormány, a közmunkatanács és a főváros kiküldöttjeiből megalakított vegyes bizottság útján engedjen hű képet szerezni, a miniszterelnök azonban a főváros kérelmét nem teljesítette, sem a számadási adatokat nem közölte. A főváros akkor a miniszter elutasító határozatát tudomásul vette volt, a főszámvevő azonban a törvény revíziója alkalmával kívánná biztosítani a régi kérelem teljesítését, mert ez a főváros igen fontos anyagi érdekeivel áll szoros összefüggésben. Ugyanis az 5. §. szerint az állam 1920-ban lejáró 30 milliós kölcsön járadékainak csak azt a részösszegét tartozik pótolni, mely a 4. §.-ban kijelölt jövedelmekből nem fedezhető, e jövedelmek feleslege, illetőleg 1920-tól azok teljes összege pedig a kölcsönből létesített vállalatok fentartására és egyéb más a főváros fejlesztése érdekében kívánatos beruházások czéljából a 7. §. szerint alkotott fővárosi pénzalap növelésére fordítandó. Abban az esetben tehát, ha a fenti jövedelmekből csakugyan megfelelő felesleg állott rendelkezésre, a főváros 1870 óta számtalan olyan költséget viselt, melyeket a fővárosi pénzalapból kellett volna fedezni, s így jelentékenyen megkárosodott. Csakis a számadások világos áttekintése esetén szerezhet a főváros magának az iránt tájékozást, hogy mit várhat terheinek enyhítésére ez alapból, s mit kell az elodázhatatlan beruházások és kisajátítások költségeire saját erejéből előteremtenie.

Megjegyzi itt a főszámvevő, hogy a törvényhozatala óta e jövedelmeket az 1884. évi XXV. t.-cz. megnövelte, a mennyiben az oszt.-magyar bank budapesti főintézetére, a szab. oszt.-magy. vasút-társaságra és más más nagyobb főpénzintézetre és közlekedési vállalatra nézve kimondotta, hogy a magyar állam területén folytatott üzletük eredménye alapján kivetett állami adók után esedékes községi adópótlék ugyancsak az 1870. X. t.-cz. 4. §-ában felsorolt jövedelmekhez csatolandó és azokkal egy czélra fordítandó. Viszont azonban e jövedelmek egy részét eredeti rendeltetésétől vonta el az 1893. XIV. t.-cz., mely a budapesti már meglevő állami hidak 650,000 forintot meghaladó tiszta jövedelmét 1894—1910. évig a két új Duna-híd építése költségeinek fedezésére jelölte ki.

A törvény egyéb rendelkezéseinek módosítása tárgyában kívánatosnak tartja a főszámvevő, hogy az útadót, mely a közmunkák tanácsának évenként 200 000 frtnál több jövedelmet hajt, eredeti rendeltetése czéljának visszaadják és a jövőben a főváros rendelkezésére bocsássák.

A 8. §. b) pontját úgy kellene módosítani és kiegészíteni, hogy a városi háztelkek, utczák és terek szabályozásánál a magán háztelkekhez csatolandó területek eladásából származó jövedelem és a járdafoglalásokból eredő használati díjak a fővárosi pénzalap jövedelmei; ennek ellenében azonban a szabályozás következtében a magántelkekből közterületekre eső telekrészek árát viszont a fővárosi pénzalap tartozik viselni. Ez a viszonosság a régi törvényből hiányzik, a mi miatt a fővárosnak rengeteg áldozatokat kellett hozni, s a közmunkatanáccsal kénytelen volt igen kedvezőtlen egyezségre lépni, mely 1901. év végén jár le, s melylyel magát a kisajátítási alap fentartására is kötelezte. A törvény javasolt módosítása esetén ez az egyezség is tárgytalanná válnék.

Gondoskodni kellene továbbá arról, hogy a közmunkák tanácsát a fővárosi pénzalapból évenként olyan módon dotálják, hogy az alap terhére eső összes költségeket fedezhesse, a főváros pedig ezek részben való viselése alól is teljesen felmentődjék.

A 14. §. *b)* pontjában tisztázandó, hogy a tervezett szabályozások költségeit, mely esetekben és mekkora mértékben kinek kell viselni? A fővárosi kisajátítási alap az összes kiadások fedezését meg nem bírja, a nagyobb szabályozó munkák végrehajtására a közmunkák tanácsa hivatott. A főváros azonban hiában kérte — már számtalan konkrét esetben is — a közmunkatanács hozzájárulását, ez még a nagyszabású munkálatok feleköltségét sem vette át a fővárosi pénzalap terhére, sőt még az is elég ritkaság volt, ha a tagadó választ megadta; a legtöbb esetben nem is felelt a főváros kérelmére. Ezért a már említett egyesség legutóbbi meghosszabbítása alkalmával abban állapodtak meg, hogy az ilyen esetekben mindenkor külön-külön fognak előzetesen alkudozásokba bocsájtkozni. Az idén áprilisban egy nagyobb szabályozást már ez alapon a közmunkatanács hozzájárulásától tett függővé a főváros, eddig azonban a dologban a közmunkák tanácsa még nem nyilatkozott.

A 26. §. szakaszt, mely a város rendes jövedelmeinek legalább felét községi építkezések és egyéb megjelölt közczélok fedezésére köti le, mint egyrészt nem eléggé szabatos, másrészt pedig amúgy is helytelen rendelkezést teljesen ki kellene hagyni. A főváros költségelőirányzatait amúgy is felülvizsgálja a belügyminiszter: meggyőződhetik ilyenkor, hogy a főváros összes nélkülözhető bevételeit közczélokra fordítja. Erre azonban összes rendes *bevételeinek* (nem mint a törvény mondja: jövedelmeinek) felét lekötni nem lehet, mert ha előfordulna, hogy valamelyik esztendőben a terhek és egyéb elodázhatatlan kiadások a bevétel felénél többet találnának igénybe venni, a törvény ilyen rendelkezésének csak átmenetileg kirótt pótadóemelés útján lehetne érvényt szerezni, a mi éppen nem lenne sem kívánatos, sem méltányos dolog. A főváros a törvényszakasz intencziójának e bonyodalmas és majdnem kivihetetlen rendelkezés nélkül eleget tesz, a mint hogy mindenkor eleget is tett.

A 27. §.-t abban az irányban kívánatos kiegészíteni, hogy a fővárosi pénzalap zárószámadásai a feleslegek teljes elszámolását részletesen tüntetéssek fel.

Magától értetődőleg meg kell változni a törvény ama kifejezéseinek, melyek Buda és Pest külön városokról s az előbbiről, mint önnálló törvényhatóságokról szólnak.

Ezek a főszámvevő főbb észrevételei a régen óhajtott törvényrevizióra vonatkozólag.

Vajha a kivonatolt jelentésekben felvetett sok derék törekvés és eszme mihamarább a megvalósulás révébe jutna, mert, hogy sok az orvosolni való e gyászos állapotokban — tagadhatná-e valaki?

A főváros muzeuma.

— Levél a szerkesztőhöz. —

II.

Tizennyolcz esztendő alatt tehát a főváros nem tudta megvalósítani a múzeumot, mert avatatlan kezekre bízta az ügyét. A főlevéltáros — első sorban levéltári tisztviselő, a kinek nem reggeltől délig, hanem egész napra való dolga lehetne a levéltárban. Tőle jogosan nem lehet elvárni, hogy értse a múzeumi ügyeket. A hibája, hogy elvállalta. Mert kellő szakértelem nélkül vásárolgatott s így ment el csak 1897—98-ban 5000 forint. A fővárosnál pedig ismeretes rossz az ellenőrzés. Miután a főlevéltáros meg volt hatalmazva évi 3000 forint erejéig a vásárlásokra, senki sem törődött avval, hogy a 3000 forintért mit vett; a fő az, hogy a pénz elfogyjon, a könyvekbe beírják; a mellékes: hogy mire fogyott el.

A múzeum létesítésénél nem törődött azzal, hogy miféle múzeumba való tárgyak vannak a főváros birtokában. Mert ha erre fordít figyelmet, már rég megnyithatták volna a múzeumot. Első sorban ott van a Lanfranconi Enea-féle kép és metszet gyűjtemény, a melynek 332 darabja között igen becses, rendkívül érdekes tárgyakat láthatunk. E gyűjtemény színes kőnyomatu képei valóságos kis akvarellek, megannyi a fővárosra vonatkozik s a régi Pest és Buda nevezetes épületeit, eseményeit és a városszabályozásokat örökítik meg.

Hat hatalmas, díszszel kiállított könyvből áll a Lanfranconi gyüjtemény, a mely a 15. századtól kezdve máig a legfontosabb eseményekről képben s rövid szöveggel (latin, német, olasz nyelven) ad felvilágosítást.

A nagybecsű gyűjtemény I. kötete az 1493-ik esztendőtől 1686-ig terjedő időre szól. Buda városának fametszetű képe van a kötet első lapján, amelyhez részletes leirást ad a nürnbergi krónikák CXXXIX. lapja az 1493. évből; a szöveg a város fekvésén kivül — német nyelven — elmondja az ország történetét is; persze röviden. Ez a kép színes nyomásban is megvan, a magyarázata pedig latin nyelvű.

Ötvennyolcz kép van ezenkívül az I. kötetben, a mely a két testvér várost minden formában megörökíti s hű képet nyujt a 15., 16., 17. században Buda körül vivott háborukról. A kötet egyik érdekes lapja a Pestet körülvevö nagy csatornát is feltünteti. A csatorna félkör alakban a Dunától a Dunáig övezi a kis terjedelmű várost. Ebben a kötetben van a magyar királyok törzsfája 1572-ig.

A II.-ik kötet 60 képe az 1686-iki esztendőt, különösen Buda ostromát, a török és keresztény hadsereg táborozását, a kisebb nagyobb ütközeteket ábrázolja. A képeken a ruha viselet, fegyverek, hadviselési mód meglepően jól láthatók.

A III. kötet 1686—1830-ig terjedő időre vonatkozik; 39 kép Budát, Ó-Budát, a budai fürdőket, a koronának Bécsből Budapestre történt hazaszállitását (1790. febr. 21-én), Mária Terézia megkoronázását és több távlati képét a fővárosnak tárja elénk. A IV. kötet (1830—1840.) 54 táblából áll. Ebben a csomóban van 106 darab színezett kép, a melyeken a főváros majd minden nevezetessége bámulatos finomsággal van megrajzolva. Az V. kötet (1840—49.) a negyvenes évek nagy eseményeit örökíti meg 59 képben. Végre a VI. kötet 1885-ig a főváros ujabb fejlődéséről tartalmaz számos érdekes felvételt.

A Lanfranconi gyűjteményen kivül ott vannak a gazdasági raktárban: a) összes régi czéhtáblák, igen sok fontos okirattal; a közigazgatásra vonatkozó egyes emlékek; városi egyenruhák, és az ezredéves kiállításról megmaradt tárgyak, amelyek sajnos, szakadatlanul vándorolnak s eközben kopnak, romlanak s egyrészök elvész, mint legutóbb a Madridba küldött tárgyakkal történt. Mindezeken kívül pedig a jövő év őszétől rendelkezésre áll az a nagy értékű kiállítási csoport, a melyet a főváros Párisba küld s a mely a mai Budapestről becses és érdekes ismertetést nyujt.

Utoljára említhetjük a drága pénzen szerzett festményeket, a melyek most szerte hevernek egyes hivatalokban; a melyeknek drága képekre nincs szükségük. A hivatalokba ember kell, a ki megtud a helyén állani, nem pedig czifraság, mint a hogy most rendezgetik az egyes helyiségeket. A képek közül az értékesebbek és a fővárosra vonatkoznak: Benczur: Budavár bevétele; Brodszky: Margitsziget; Baló: Ferencz József rakpart, Petőfi-tér, Várhegy; Bruck: ugyanez; Feszty: A Lánczhid éjjel; Nadler: az 1885. kiállítás egyes csoportjai; Ligeti: Budapest 1854-ben, 1864-ben, 1885-ben (3 kép); Györök: Albrecht ut; Lechner: Rózsa-tér, Sebestyén-tér; Tölgyessy; Andrássy-ut; Tull: Szervita-tér; s ezeken kívül egész sereg látkép, és távlatkép, a melyeket Mednyánszky, Ujvári és többen a párisi kiállírásra készítenek.

Tárgya tehát a múzeumnak akadna elég. De hiányzott a rendező, a szervező erő. Erről már tavaly tudott a törvényhatóság s emiatt bízta meg a tanácsot, hogy a főlevéltárost mentse fel a múzeumi teendők alól s hozzá értő szakemberre bizza a soká vajjudó múzeum létesítését. A tanács erre dr. Kruzsinszky Bálintot, a Nemzeti múzeum régiségtárának tisztét szólította fel a fővárosi múzeum berendezésére. Kruzsinszky az aquincumi múzeum szervezésével tette magát ismertté a főváros hatósága előtt s Budapest régiségei czímű munkáját maga a főváros adja ki.

De míg egyrészt a főváros megszerezte a szakembert, másrészt fukarkodik az eszközökkel, a melyekkel végre nyélbe lehetne ütni a dolgot. A múzeum berendezéséhez a szakembernek semmi segítsége nincs, sőt a beszerzésekre szánt évi 3000 forintból még az idén is a főlevéltáros számláit fizetgetik.

Mindamellett Kruzsinszky komolyan neki látott az elvállalt hivatalnak s most leltározza a múzeum tárgyait. A berendezést akkép tervezi, hogy a múzem a főváros történetéről, eseményeiről, egyházi, társadalmi, közigazgatási életéről, fejlődésről és alakulásáról hű képet nyujtson.

A törvényhatósághoz benyujtott javaslatában, a mely a múzeum létesítéséhez szükséges tenni valókat tartalmazza, tizenegy osztályra tervezi a múzeumot.

Az I. osztályba: Budapest őskori és népvándorláskori emlékei, régiségei, Budapest régi és ujabb térképei;

a II. osztályba: a főváros egészét és egyes részeit: tereit, utczáit, nevezetesebb köz- és magánépületeit, hidait feltüntető metszetek, fotografiák, akvarellek, modellek, köz- és magán épületekről fenmaradt faragványok;

a III. osztályba: Budapest régi templomi emlékei (a Viktoria téglagyár helyén kiásott romok, a margitszigeti kolostor, Mátyás templom, belvárosi templom);

a IV. osztályba: Budapest történeti emlékei, Mátyás király palotája, török idők, Budavár vissza foglalása, 1838-iki árvíz, 1848—49. események, országgyülések, koronázás, jubiláris ünnepek, uralkodók látogatása, kiállítások, fejedelmi személyek képei;

az V-be az irodalmi, színészeti, és művészeti emlékek: kiváló írók, művészek arczképei, relikviái; régi színházak, berendezésük, festők, szobrászok ateliéjei;

a VI-ba: a főváros ügyeiben érdemeket szerzett férfiak arczkép csarnoka, polgármesterek, tanácsosok, bizottsági tagok, jóttevők stb;

a VII-be: a városi kormányzás emlékei, (oklevelek, pecsétek, pénzek, jogszolgáltatás, czéhek, mértékek, rendőrség);

a VIII-ba: festmények és szobrok (a főváros képzőművészeti bizottsága részéről megrendelt és az ajándékba kapott festmények, kis szobrok s a nyilvános pályázatokról megmaradó minták);

a IX-be: a város rendezésére, építkezésére vonatozó tárgyak; a város egészét vagy részeit felölelő rendezési tervek, köz- és magánépületek tervei, modelljei;

a X-be: a főváros technikai, gazdasági és kulturális fejlődését illusztráló tárgyak (iskolák, kórházak, közlekedés, közmunkák, csatornázás, vízszolgáltatás, vásárcsarnokok, világítás stb.);

a XI-be: a múzeummal kapcsolatos szakkönyvtár kerülne, a mely a múzeum irodahelyisége is lenne.

A múzeum maradna a mostani helyén, (a hol a tárgyak ma halomban hevernek) a városligeti régi műcsarnokban, a következő beosztással:

Történeti rész	Egyházi tárgyak	Síremlékek	Raktár	Iroda
Történelmi események	A főváros multja, régi épületek	A főváros neves férfiai	Festmények, szobrok	Kórházak, közegészségügy
Városi administráció, czéhek,	Térképek, szabályozás	Uralkodó ház	vízvezeték Iskolák, Csatornázás,	Közművelődés

Homlokzat.
(Főbejárat.)

A javalat a fővárostól egyelőre nem kér többet a már megszavazott évi segélynél, csupán azt köti ki, hogy a főváros bocsássa rendelkezésre a birtokában levő tárgyakat. A múzeum fentartási és személyzeti kiadásait a javaslat csak a berendezés után akarja megállapitani.

Így áll két évtized munkája után a főváros múzeumának ügye. Elég tárgya, anyaga lenne a múzeumnak, ha a tanács erélyesen hozzálát, hogy a ma szerte szórt, elraktározott régiségek, mű kincsek a raktárakból és a hivatalokból a múzeumba kerüljenek. De nagyon komolyan kell vennie a dolgot, mert a halogatás, leplezgetés sok ezrébe került a városnak eddig is, még többe kerülhet ezután.

Szinház, művészet.

Szinházi hét.

— Sarah Bernhardt. — Szegény Mária. —

Ezen színházi eseményekben oly gazdag héten láttuk a nagy Saraht mint Hamletet. Nem mondhatni, hogy a kritika és közvélemény elfogultak lettek volna a királyi művésznő ezen kisérletével szemben: Sarah Hamletje sőt inkább egy bizonyos sceptikus fogadtatásban részesült. Ezt csak sajnálni lehet. Mert igaz ugyan, hogy Sarah nem alakította Hamletet úgy, mint mi őt a nálunk még mindig iránytadó germán kritikai felfogás alapján szoktuk elképzelni — de ha e helyett mást nyujtott, ez a más, ha nem is volt több, de szebb valami volt. Hiszen abban rejlik Shakespeare nagysága, hogy oly sokat lehet belé tenni és különösen Hamletben mindenki megtalál valamit magából. És Sarah megmutatta, hogy Hamletben nemcsak egy geniális, de vad északi nép fegyelmezetlen mysticismusa rejlik, mint azt velünk a germanista commentatorok elhitették, de hogy egy régi, stilizált és intensiv formaérzékű kultura szinpadán is előadható, a nélkül, hogy elveszítené a valódi, a lélektani mysticismusát. Sarah volt az első Hamlet, kinek sikerült ezen mysticismust stilizálni, mi által még egy nagy előnyt ért el férfi vetélytársai felett: a Sarah Hamletje volt az első, ki nemcsak Hamletet, az embert, de Hamletet, a herczeget is adta; ki bár Wittenbergi philosophiájával belátja az etiquette nehézségét, de kiben a társadalmi formaérzék mint természetes tulajdon uralkodik. Sokan kifogásolták azt a hidegségét, melylyel atyja szellemét fogadta. Nekünk egy japáni történet jutott eszünkbe. Egy Samouri fejére árulás miatt a hűbér ura nagy díjat tűzött ki. Valaki a keresett ember feje helyett egy más levágott fejet hoz. A Darimo a fejet, hogy bizonyságot nyerjen arról, hogy a fej csakugyan az árulóé, azt az elítélt fiacskájának mutatta meg. A fiú, hogy megmentse atyját, a fejben felismerte, vagy felismerni állította atyját. És pedig, hogy hitelt szerezzen állításának, nemcsak az előirt módon teljesitette a fejjel szemben a kétszeres üdvözlést, hanem bánata jeléül harakirit csinált, azaz felvágta saját hasát. Azt hiszszük, ezen fiúcskát daczára az etiquettes üdvözlésnek, nem lehet hidegnek nevezni.

Sarah Hamletje, a nélkül, hogy bármit veszített volna érdekességéből, herczeg volt és modern. A hanglejtés, melylyel a sírásóra megjegyezte: „Comme il est positif", azon felfogást jelezte, melyből Laforguenak érdekes Hamlet-novellája van irva.

Könyvet lehetne irni azon finomságokról, melyeket a

nagy művésznő Hamletbe fektetett. Itt elég legyen kiemelni, hogy a bámulatos alakítás, a zenei csengésű szavalás elfelejtették azt, hogy asszony játszik, mi kezdetben kissé zavarólag hatott. A kiállítás és rendezés annyira mintaszerű volt, hogy minden jelenet beillett volna élőképnek, melyek között különösen Ophelia temetése vetekedhetik a legszebb festményekkel.

Alig hogy Sarah Toscaval, műsorainak talán legrosszabb darabjaival, de leghatásosabb szerepével befejezte fellépését, a Nemzeti Színház mutatta be Szegény Máriát, Voss Richardnak, a kiváló, de régibb iskolájú német drámairónak darabját. Voss nem modern író. Nem azért, mert nem veti meg a színpadi technika elismert hatású eszközeit, de mert czélzatos darabokat ír. A naturalisticus darab a cselekményt az adott jellemnek és körülményekből fejleszti; a kiinduló pont az első fölvonás. A régibb iskola, mely az ifj. Dumasban érte el fénypontját, egy erkölcsi thezisből indul ki, melyet a darab utolsó jelenete illusztrál. A többi csak arra való, hogy ezen jelenetet elkészítse. Így Voss darabjában is a hősnő, Mária marquise (Márkus Emilia) inkább férjhez megy Camillo herczeghez (Chászár), és nem Eurico festőhöz (Mihályfi), kit szeret. De mindez csak azért, hogy végül belássa, hogy gazdagság szerelem nélkül nem boldogít, és hogy ez utóbbit örökre eljátszotta. Ez az epizódokkal némileg kidiszített cselekmény dióhéjban, mely, hogy a tendenciozus véghez vezessen, gyakran nem éppen természetes helyzetet teremt. A tendenciozus, a cselekményt nem mint a naturálisták, előről végig, de ellenben a végéről hátrafelé fejlesztő drámaírás az efféle helyzetekkel nehéz próbára teszi a művészet tudását és tehetségét. Az e heti premiéren művészeinknek ezen nehézségeken sikerült győzedelmeskedni, úgy hogy ítéletünket abban foglaljuk össze, hogy az estéből a jó vonások a nemzeti színházé, a rosszak pedig a szerzőé.

Különösen Török Irma kisaszonyról emelhetjük ki, hogy vitézen megküzdött a személyiségének meg nem felelő szereppel, míg Márkus Emilia asszony egy fényes szereppel egészítette ki gazdag repertoirját. A közönség kellő elismeréssel is adózott ezen alakításnak, melynek kedveért hajlandó lesz talán a gyenge darabot is megtűrni az állandó műsoron.

A szinházi előadások akadálya.

A budapesti színházak igazgatóinak jobb sorsra érdemes törekvése megakad a tűzoltó-főparancsnoknál. A színházigazgatók hétköznap délutánokon is akarnak előadásokat tartani, hogy olcsóbb helyárakkal tegyék lehetővé a szegény néposztálynak a magasabb szellemi élvezetet. Kulturális törekvésüket helyesli minden fórum, a rendőrség is, a tűzoltóság is.

Mégis a tűzoltóság mond vétot. A színházak hétköznap délutáni előadásaihoz épp olyan számban kell tűzoltókat kirendelni, mint az esti előadásokhoz. Ezt a beosztást a tűzoltóság nem bírja meg. A rendes nappali inspekcziót is alig győzi; a szinházi inspekcziókra pihent és gyakorlott tűzoltókat kell kiállítani. Épp emiatt a tűzoltó-főparancsnok a leghatározottabban ellenzi a hétköznap délutáni előadásokat.

Kénytelenek vagyunk konstatálni, hogy a tűzoltó-főparancsnoknak a tűzoltók csekély számát illetőleg: mindenben igaza van. A legénység túlságosan el van foglalva, alig akad elég alkalmatos egyén az esti szinházi felügyelethez; arról szó sincs, hogy a délutáni inspekcziózást a mai létszám mellett elláthassák.

Ezt mondja a tűzoltó főparancsnok.

A tanács — belátta a tűzoltó-főparancsnok előterjesztéseinek alapos voltát — s ennek következtében a szinházigazgatók kérelmét elutasította.

Tehát nem lesznek hétköznap délutáni szinielőadások, a míg a tűzoltókat nem szaporítja a főváros.

A Kisfaludy-színház szünetel.

A Kisfaludy-szinház igazgatója bejelentette a fővárosi tanácsnak, hogy az árvíz annyira megrongálta a szinház fűtőházi berendezését, hogy a helyreállítása hosszabb időt vesz igénybe. A míg a javításokkal elkészülnek, a színházban az előadások szünetelni fognak.

Posta-szolgálat.

A *kereskedelmi miniszter* a budapesti posta-szolgálatról ezeket teszi közzé:

A székesfőváros posta-szolgálatának javítása végett a levélgyüjtő szekrények száma 237-ről 544-re, a levélgyüjtő járatok száma 306-ról 312-re, a helyi járatok 256-ról 305-re és a kézbesítő járatok száma 200-ról 217-re emelkedett.

Ezenkívül a postacsomagok tömeges feladásának egyszerűsítésére és gyorsítására úgynevezett csomaggyűjtő járatokat rendeztek be, melyekkel nagyobb gyárosok, kereskedők iparosok stb. postacsomagjai közvetlenül az illetők gyári, vagy ipari telepről, vagy üzleti helyiségből díjmentesen szállíttatnak a keleti pályaudvarban levő rovatoló postahivatalhoz. Ellenszolgáltatásképen a posta csak azt kívánja, hogy az illetők a csomagokat és azok szállítóleveleit a postai szabályoknak megfelelően teljesen fölszerelve és díjazva a rendes időre átadáshoz készen tartsák.

Az express levelek gyorsabb kézbesítése érdekében a pályaudvarok és a főpostahivatal közt kerékpár-járatokat rendeztek be.

A székesfővárosban használt postakocsikat az 1897. évi költségvetéssel nyert felhatalmazás alapján, a postamestertől a kincstár tulajdonába vették át és most a kocsikat házilag gondozzák és javítják. Erre a czélra egy külön kovács-, bognár-, lakatos- és fényező-műhely szolgál. A nagyobb javításokat azonban a szerződött kocsigyárosoknak adják ki.

Ajánló-levél.

Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

Elülről — 15 év óta.

Tudják önök, hogy mi az iparosinas iskola? Az iparosinasiskola, kérem, az iparos inasok iskolája; idejárnak tudniillik tanulni az iparosinasok. De az, hogy mit, hogyan, és mily időben tanuljanak ebben az iskolában, az már körülbelül 15 év óta vitás. Mert mást akar a város, mást akar a miniszter. Nem is egy, de mindjárt kettő: a kultusz, meg a kereskedelmi miniszter. És mivel mindenki mást akar, igen nehéz bölcs megállapodásra jutni a dologban. A város tudniillik elhatároz valamit az inasiskolai oktatás kérdésében s fölterjeszti a kereskedelmi miniszterhez. Ekkor a kereskedelmi miniszter áttanulmányozza a fölterjesztést, s esetleg az x. vagy y. pont ellen valami kifogást emel. Ekkor az egész fölterjesztést visszaküldi a városnak azzal, hogy az x. vagy y. pont új szövegezésére küldjön ki a város szakbizottságot, s így terjeszsze föl ismét az egészet a kereskedelmi miniszterhez. A város kiküldi a szakbizottságot, ez megkorrigálja a kifogásolt pontokat, a város hozzájárul, s ismét felküldi a kereskedelmi miniszterhez. Ez most a maga részéről nem találván kifogásolni valót, a fölterjesztést átteszi a kultuszminiszterhez, a ki az x. vagy y. ponton paedagogiai szempontokból óhajt változtatni. Ez értelemben küldi vissza tehát a fölterjesztést a kereskedelmi miniszterhez, a ki viszont leküldi a városnak ismét azzal, hogy szakbizottság vizsgálja meg a kérdést. A szakbizottság megteszi kötelességét s jelentést tesz a városnak, a mely most az új szakvélemény értelmében készíti el és küldi a kereskedelmi miniszterhez, a ki megint megkérdezteti a közoktatásügyi minisztert, hogy mi véleménye van a dologról. Ez most a z. pontra talál kifogásolni valót, s e határozatot a kereskedelmi miniszter útján a városhoz küldi vissza, hogy szakbizottságot küldjenek ki a kifogásolt z. pont kijavítására. A város tehát újból összehívja a szakbizottságot, s most újra csinálja a z. pontot, de úgy, hogy ebbe meg az ipartestület nem egyezik bele és megfelebbezi. Megint visszajön a dolog ennek folytán a minisztertől, a ki a szakbizottságtól olyan véleményt kíván, a melylyel az ipartestületeket is ki lehetne elégíteni. És így tart az aktáknak ez a vándorlása már 15 esztendő óta. A szakbizottságtól a városhoz, a várostól a kereskedelmi, innen a kultuszminiszterhez, innen a kereskedelmi miniszter útján vissza a városhoz, mely szakbizottságot hív össze, s kezdődik az egész elülről. Tekintve, hogy már oly régóta kezdődik mindig hiában elülről, bátor vagyok kérdezni: vajjon nem czélravezetőbb volna-e egyszer pl. *hátulról* kezdeni a dolgot?

Persze, paedagogiai szempontból ezt is kifogásolná a kultuszminiszter.

Miniszteri jóváhagyás.

A főváros törvényhatósági bizottsága a pénzügyi és gazdasági bizottság pártoló előterjesztése alapján az *országos ipartestület* részére a folyó évre 2000 frt rendkivüli segélyt szavazott meg. A közgyülés határozatát a belügyminiszter jóváhagyta.

Feloszlatott egyesület.

A belügyminiszter ismét egy hirhedt egyesületet törült ki a létezők sorából. A „Globus egyesület“ ez, melyet a miniszter rendelete a főváros előterjesztése alapján feloszlatott. A miniszter azzal okolja meg ez intézkedést, hogy a hatósági vizsgálat adatai szerint az egyesület az alapszabályaiban kitűzött művelődési és jótékonysági feladatok elérésére mind ez ideig semminemű működést sem fejtett ki, sőt az alapszabályok rendelkezéseinek megszegésével a kormányhatósági engedély bevárása nélkül szabadkőművesi czímet vett fel és ilyen gyanánt rendezkedett be. Az immár néhai egyesület, mint ezt annak idején a hatóság vizsgálata megállapitotta — nem is volt egyéb, mint néhány férfiu pumpoló kisérlete a közönségel szemben. Elnöke már egy ízben alapított szabadkőműves páholyt, akkoriban azonban a belügyminiszter az alapszabályokat nem hagyta jóvá, mert a vezérférfiu egyéniségét nem találta a kitűzött czélhoz megfelelőnek. A bajon akkor úgy segitett az elnök, hogy egy stróman elnöklete alatt megalapította a Globus czimű művelődési és jótékonysági egyesületet, minden szabadkőművesi árnyalatok nélkül. Mikor azután az ártatlan

kis uj egyesület alapszabályai elnyelték a kormányhatósági jóváhagyást, a névleges elnök szépen lemondott s elnök lett az első sikertelen alapítás hőse. Csakhamar szép csendesen egész önkényesen felvette az egyesület a szabadkőmüves jelzőt is és minden a legjobb mederben folyt az eredeti tervek szerint. A turpisság csak akkor derült ki, mikor a Globus-egyesület elnöksége bejelentette a tanácsnál, hogy szabadkömüvessé vedlett át. Itt vették észre a kérvény irásáról, hogy az a régi elnök úr műve, s a dologban azonnal meginditották a vizsgálatdt, a melynek feloszlatás lett az eredménye.

Az esküdtszékek szervezkedése.

Az esküdtbiróságok január 1-én megkezdik működésüket. A berendezkedés minden vonalon folyamatban van. Igy a belügyminiszter most rendeletet adott ki a főváros közönségének, melyben elmondja, hogy az ujpesti kir. járásbiróság felállítása és a pestvidéki kir. törvényszék területéhez történt csatolása következtében 1900. jan. 1-étől kezdve a bpesti kir. t.-szék rendes esküdtbirósági hatásköre Pestmegye területére többé nem terjed ki, és ennélfogva ez a vármegye a budapesti kir. törvényszék mellett működő esküdtek lajstromának egybeállítása végett alakitandó bizottságba bizalmi férfiakat nem küldhet, ellenben a székesfőváros közgyülése hat helyett tizenkettőt választ. Felhivja ennélfogva a miniszter a főváros közönségét, hogy a mennyiben a bpesti törvényszéknél működendő hat bizalmi férfi már megválasztatott volna, legközelebbi közgyülésén, esetleg e czélból összehivandó rendkivüli közgyülésén pótlólag még hat bizalmi férfit válaszszon, s azok nevét a törvényszék elnökével még e hó vége felé közölje.

Épül a lipótmezei vasút.

A lipótmezei vasút épitése már két izben szakadt félbe azért, mert a főváros a kisajátitási eljárást befejezni nem tudta. Legutóbb is 7—8 hónapon keresztül szünetelt az épitkezés, mig végre most azt újra megkezdhették. A tiszti ügyészség által megajánlott kisajátitási összeget ugyanis a biróság, a mely elé a kisajátitási eredménytelen tárgyalások vezettek, elfogadta s azt a főváros letétbe is helyezte. A biróság ennélfogva beleegyezett, hogy a jogerős határozat bevárása nélkül szükséges területeket birtokba vehesse a főváros. Ilyenformán remélhető, hogy a sokat késő épitkezést csakhamar be fogják fejezni.

Ellopott telefonvezeték.

A tűzoltó-főparancsnokság most jelentést tett a tanácshoz, hogy a X. ker. és közvágóhídi tűzőrséget összekötő telefon sodronyvezetékét több nap alatt 15—20 oszlopköz-hosszúságban *elloptak*. A főparancsnokság kéri a tanácsot, hogy a rendőrség utján akadályozza és torolja meg a dolgot.

A javító-intézetek ujjászervezése.

A VIII. ker. 2. számú iskolaszék azt inditványozta a tanácsnak, hogy az aszódi kir. javító-intézetben 1200 forint évi költséggel tiz alapitványi helyet biztositson, melyeken a főváros iskoláiból a romlott erkölcsü tanulókat elhelyezni lehetne. A legtöbb iskolában akad egy-egy ilyen vásott gyermek, ki a gyengébb erkölcsi alappal biró társait hamarosan megrontja. A tanács a közoktatási bizottság pártoló véleménye alapján magáévá tette az iskolaszék előterjesztését és felirt az igazságügyminiszterhez, hogy határozza meg: milyen feltételek alatt és mekkora anyagi áldozatok árán lehetne a fővárosnak a javító-intézetekben a romlott erkölcsü fiúk és leányok számára állandó helyeket biztositani. A miniszter most válaszolt a főváros felterjesztésére. Kijelenti, hogy a büntető törvénynek előkészületben álló novellája a felügyelete alatt álló kir. javító-intézetek ügyét is újból fogja szabályozni, s ennek következtében a kérelmet ez idő szerint nem tárgyalhatja.

Súlyos visszaélések a magánzálogházakban.

A hatoságok nagyszabású viszaéléseket fedeztek fel a napokban, melyeket 5—6 fővárosi magánzálogháztulajdonos állitólag már hosszú idő óta üz. A zálogosok az államkincstárt kárositották meg nagy összegekkel. Ugyanis a 2 frtnál magyobb kölcsönösszegért elzálogosított tárgyak után a kölcsönök arányához képest bélyegilletéket kell fizetni. Ez alól a teher alól bujtak ki a zálogosok olyképen, hogy formaszerüen hamis főkönyveket vezettek. A zálogtárgyakat ugyanis nem iktatták be főkönyveikbe, hanem csak egy előjegyzőnaplóba (Schmierbuch), melyet rejtve tartogattak; a főkönyvbe pedig két forint, vagy még kisebb értékü tágyat irtak be, melyek után bélyegilletéket leróvni nem kell. A pénzügyigazgatóság próba zálogositásokat eszközölt, a mikkel kétségtelenül igazolást nyertek a fenti vádak. A zálogháztulajdonosokat nagyobb illetékbirsággal sujtották, sőt iparkihágás czimén a közgazgatási hatóságnál is jelentést tettek ellenük. A dologban egyébként a rendőrség és fenyitő biróságok is érdekeltek, a mennyiben a zálogosok eljárása nemcsak azért súlyos kihágás, mert az államkincstárt megkárositja, hanem a lopott és elveszett tárgyak és bünjelek felkutatását is majdnem lehetetlenné teszik. A kölcsönösszeg hamis feltüntetése miatt ugyanis magát a tárgyat is kénytelenek a legtöbb esetben másnak feltüntetni, mint a mi valóban, mert máskülönben régen gyanússá vált volna a kölcsönösszeg csekély volta.

Liége polgármestere.

Liége franczia város polgármestere csinos könyvet küldött a fővárosi tanácsnak, mely Liége 1898—99 évi közigazgatásáról számol be. A polgármester arra kéri a fővárost, hogy lépjen vele csereviszonyba és a Budapest közigazgatására vonatkozó jelentéseket viszont küldje meg neki.

Gyümölcstelen alapítvány.

A pesti izr. hitközség a millennium alkalmából honvédárvák javára nagyobb alapitványt tett, melyet saját maga kezel a honvédelmi miniszterium felügyelete alatt. Az alapitványra vonatkozó számadásokat tehát évenként a hitközségnek a tanács útján a miniszter elé kell terjeszteni felülvizsgálatra. A miniszter mindjárt az első évben kifogást tett a számadások ellen, mert nem jelölte meg a hitközség, hogy az alapitvány tőkéjét milyen jövedelmező módon gyümölcsözteti s annak tőkeösszege mennyivel emelkedett. Sok sürgetés után most tett eleget a hitközség a miniszter felhivásának s bejelentette, hogy az alapitvány tőkéjét a „Magyar jelzálog és hitelbank“ kezelésére bizta, mely elsőrangu intézetek zálogleveleibe fektette azt. Kijelenti azonban a hitközség, hogy a kamatjövedelmeket nem csatolja az alapitvány tőkéjéhez, mert erre az alapitó oklevél nem kötelezi, hanem azokat saját maga használja fel.

Nyilttér.*)

Európa kávéház

V. ker., Ferencz József-tér 5. szám.

Esténkint egy elite

Női zenekar

hangversenyez.

KÖZGAZDASÁG.

Kötelesek-e a biztosító-társaságok a tűzoltóság költségeihez hozzájárulni?

Nem sirathat a főváros semmit olyan nagyon, mint azt az elhamarkodottságot, a melylyel a tűzkárbiztosító társaságoknak a tűzoltói költségekhez való hozzájárulása ügyét a kezéből kiejtette. Már többször szóltunk arról e hasábokon, hogy a százezrekre rugó tűzoltási költséget apasztani kellene.

Apasztani, a hogy lehet. Tisztességesen — egy kis erőszakkal. Első sorban meg kell *pumpolni* e czímen a tűzkárbiztosító társaságokat is. Mert hiába mondják ők, hogy a fővárosi biztosításokra százezreket ráfizetnek. Nem áll. Legalább nem mindegyik. Azután valamit adnak a színházak is, a gyárvállalatok is. Egy kevés a károsult fél biztosítási kártérítményéből is odacseppenne. Szóval lehetne valamit tenni. De a tanácsot nem respektálják. Most is hogy lefőzte az *Első Magyar:*

A Flóra-gyár égése alkalmával a fővárosi tűzoltóság felszerelésében igen sok kár esett, melyeknek teljes összegét 1838 frt 50 krban állapították meg. A tanácsnál felmerült az az eszme, hogy ezt s általán a hasonló nagyobb károsszegeket a károsult fél, vagy pedig a biztosító-társaságokkal szemben érvényesitik, a melyek érdekének szolgálatában azok felmerültek. A fővárosi tiszti ügyészség véleménye alapján a tanács felszólította az *Első magyar általános biztosító-társaságot*, hogy az 1838 frtot térítse meg. A társaság most válaszolt a felhivásra. Ebben részletesen fejtegeti a társaság, hogy jogilag semmi alapja nincs a főváros követelésének. A tűzoltóság működése ugyanis nem tekinthető a megbizás nélküli ügyvivő szereplésének és a tűzoltóság felszerelésében esett károk megtérítése nem követelhető a kereskedelmi törvény 476. §-a alapján. A tűzoltóság közjövedelemből fentartott testület, mely közczélokat szolgál. E közhivatásnak teljesítése közben a felszerelési tárgyaiban esett károk, vagy elhasználás pénzértékét épen úgy nem követelheti a károsultaktól, mint a katonaság vagy rendőrség a ruhakoptatásért nem kérhet kártérítést senkitől. A tűzoltóság a saját kerületében köteles minden tűzesetet eloltani, tekintet nélkül arra, kap-e érte valamit, vagy sem? Végül a társaság azt a kijelentést teszi, hogy a mennyiben a főváros a követeléséről lemond, s az ő jogi álláspontjának helyességét elismeri, méltányosságból ad a *tűzoltóság javára 1000 frtot,* illetőleg a Flóra-gyárnak e czímen történő adakozását visszatéríti.

Nem elég, hogy megtagadja a társaság a kötelező hozzájárulást, még tetőzi azzal, hogy az ajándékba szánt ezrest is a Flóra-gyárral adatja át.

Kiváncsian várjuk erre a tanács határozatát.

Jogosult-e az ipartűző asszony első férje nevét viselni?

Érdekes elvi kérdést érintő határozatot hozott a napokban a kereskedelmi miniszter. Egy iparos özvegyasszony másodszor is férjhez ment, üzlete fölé azonban nem tett új czégtáblát, hanem első férjétől eredő özvegyi nevén folytatta tovább iparát. A kerületi előljáróság felelősségre vonta ezért, s az asszony azzal védekezett, hogy iparigazolványa özvegyi nevére szól, tehát nem érezheti magát kötelesnek czégét megváltoztatni. Az elsőfoku iparhatóság azonban ezt figyelembe nem vette, hanem kihágásnak minősitette a dolgot s az asszonyt megbüntette, egyben pedig kötelezte, hogy első férje nevét czégtábláját és üzleti nyomtatványairól végleg távolitsa el. Igy határozott a fővárosi tanács is. A kereskedelmi miniszter azonban csak félig adott igazat az alsóbb hatóságoknak, a mennyiben egyrészt kimondotta, hogy csakugyan tartozik az iparos asszony czégtábláját megváltoztatni, mert azt még a Werbőczy hármas könyve is megállapitja, hogy az özvegy nőt, férjének neve és czime csak özvegysége alatt illeti meg. E jogszabályból nyilván következik, hogy az özvegység megszüntével megszünik az elhalt férj nevének és czime viseletének joga is. Másrészt azonban a fél nem tiltható el attól, hogy régi összeköttetései fentartása és személyazonosságának feltüntetése czéljából meg ne jelölhesse czégén és nyomtatványain, hogy ő azelőtt özvegy X. Y.-né volt, mert ez egyszerű igazság. Ilyenformán a miniszter a pénzbüntetést, habár mérsékelten, fentartotta, de azt a hatósági rendelkezést, hogy az első férj neve *végleg* eltávolitandó, megsemmisitette.

Visszaélés kóserhússal.

Egyik vásárcsarnoki hatósági közvetitő czég többek közt a kóserhús szállitását is gyakorolta. Az izr. hitközség kérelmére a kereskedelemügyi miniszter azonban eltiltotta a czéget a szállitástól, mert erre nézve a zsidó ritus törvénybiztositotta megkivántatóságaival nem rendelkezik. A pesti zsidó hitközség most panaszt tett a tanácsnál, hogy a czég a miniszter tilalma ellenére a kóserhús szállitást tovább is üzi. A hitközség kéri a hatóságot, hogy erélyes intézkedéssel akadályozza meg a visszaélést.

Ásványvizek védelme.

Ujabban mindennapossá vált, hogy egyes ásványvízforrás tulajdonosok ásványvizeiket olyan név alatt hozzák forgalomba, a melyhez egészen hasonló elnevezéssel már régebbi vizek népszerüekké váltak. A kereskedelmi miniszter ebben az árú védjegyek oltalma alapján szerzett jogok megsértését látta, és szigoruan utasitotta a főváros tanácsát, hogy az előjáróságok útján ellenőrizze a hasonló kihágásokat. Egyben elrendelte azt is, hogy a kerületi előljáróságok az ásványvízforrásokról külön nyilvántartásokat vezessenek. E rendelkezések végrehajtása alkalmával kétségek merültek fel az iránt, hogy a már forgalomba hozott ilyen jogtalanul elnevezett ásványvizek a nyilvántartó lajstromokba felvehetők-e? Erre vonatkozólag most újabb rendeleteket adott ki a belügyminiszter a kereskedelmi miniszterrel egyetértőleg, melyben kijelenti, hogy a mások jogait sértő elnevezéssel biró ásványvizeket a nyilvántartásokba nem szabad felvenni, sőt azokat, ha már beiktatták volna, azonnal törülni kell. Ez alapon már a három új Hunyady-forrást a tanács azonnal töröltette a lajstromokból.

*) Az e rovatban közlöttekért nem felelős a szerkesztőség.

Héjjas József

műbútorasztalos és kárpitos

Károlykaszárnya

Ajánlja műbútorait minden stillben, továbbá mindennemű épületmunkat javításokat.

Kávé import.

Szállítás közvetlenül **Triesztből** elvámolva és bérmentve utánvét mellett:

4½ kgr.	finom	**Cuba** nagyszemű . .	6.— frt.
4½ „	valódi	„ I. rendő . . .	6.50 „
4½ „	„	**Jáva**	5.78 „
4½ „		**Portorico**	5.82 „
4½ „		„ legfi. I. rendű	6.46 „
4½ „		**Gyöngykávé**	6.36 „
4½ „		**Laguayra** igen finom .	7.— „
4½ „		valódi **nyugotindiai** .	7.— „
4½ „		**Ceylon** különl. nagysz.	7.36 „

vasuton 30 kgr. vételnél 7 krral krgja olcsóbb. Kitünő minőségű valódi áruért kezeskedünk.

SOMOGYI és TÁRSA

BUDAPEST, VII. ker., Kertész-utcza 37. szám.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

Magyar Székesfőváros kiadóhivatala

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntőde és gépgyár részvény-társulat Budapesten.

A vas- és aczélöntés, valamint a gépgyárlás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb speczialitásai:

hengerszékek és malomberendezések,

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártó gépek,

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasúti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészítő gépek, úti hengerek, kőtörő-, zúzó- és apritógépek,

Mechwart-féle forgó gőzekék.

Elektromos világítás és erőátvitel

egyirányú, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhúzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos fúrógépek, elektr. darúk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.

Városi iroda · Kossuth Lajos-utcza 18.

Budapest egyedüli szakszerű intézete.

A fehérneműek tisztításra saját kocsijainkon háztól elvitetnek és haza is szállittatnak költségmentesen.

Saját varroda a fehérneműek kijavítására.

„HATTYU“

Gőzmosóda és művasaló-intézet

Budapest, Óvoda-utcza 19.

Elvállal legszebb kivitelre fehérnemű-mosást és vasalást **magánosok, szállodások, kávések, vendéglősök és üzletek** részére.

A n. é. közönség szives pártfogásáért esd.

Vidéki megrendelések pontosan s lelkiismeretesen eszközöltetnek.

Sebestyén és társa

Telefon:

„Hattyu-mosóda“.

A mosás minden kem. vegyszerek nélkül történik.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. október 30. 40. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt.
Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A deficzit.

Két héttel ezelőtt jelent meg egy füzet a jövő évi költségelőirányzatról, 913,000 korona deficzit kimutatásával. Akkor azt írtuk, hogy az ismeretlen származásu munkával nem foglalkozunk, mert nem tudjuk, hogy csakugyan a főváros költségelőirányzatát tartalmazza-e a kérdéses munka? Azóta a tanács megkezdte a költségelőirányzat tárgyalását s a deficzitet kikerekítette majdnem 2.000,000 koronára, s vigasztalásul tetemesen igyekszik a bevételi tételeket is emelni.

Még ezt a munkálatot sem tartjuk komolynak. A tanács tárgyalása még mindig a régi sablon, az eltérés az, hogy nem a főszámvevő, hanem a VI-ik ügyosztályt vezető tanácsos referálja az előirányzatot. Rendkívül nagy tévedés, vagy félreértés a tervezett változtatásnak ilyen módon történt végrehajtása. A mikor a közgyűlés elhatározta, hogy a költségelőirányzat készítését a főszámvevőtől elveszi, mert erre a tanács pénzügyi osztálya az illetékes, tette ezt azzal a szándékkal, hogy ne csak stiláris módosításokkal készüljön a költségvetés, hanem egy jogilag és pénzügyileg megokolt világos munka álljon rendelkezésre. Olyan költségvetés, a mely a főváros tényleges szükségleteinek mérlegelése, komoly számbavétele, bevételeinek a gazdasági élet viszonyain alapuló egybeállítása mellett készült. Olyan költségvetést vártunk s várhatott joggal a törvényhatóság, a mely teljesen szakít az eddigi hagyományokkal, a mely nem csupán számokat oszt és sokszoroz, csoportosít vagy széthelyez: hanem reális alapon megrostál, minden egyes kiadást és minden egyes bevételt.

A főváros közigazgatása óriás szervezettel dolgozik. A költségelőirányzatból azt látjuk, hogy a VI-ik ügyosztály nem mérlegelte, vajjon ez a szervezet szükséges-e vagy nem. Nincsenek-e olyan részei, a melyek a törvényes munkakör keretén belül mellőzhetők? Nincsenek-e olyan részei, a melyeket valamikor átmenetileg szerveztek s kegyelemből meghagytak a község terhére, jól lehet ma már fölöslegesek? Azt látjuk továbbá az új költségelőirányzatnál, hogy a dologi kiadások még kevesebb körültekintéssel állíttattak egybe. Ezeknél a kiadásoknál megvan a sablonos perczentuális emelkedés, mert a rossz budget-törvény azt mondja, hogy mindenféle kiadásnak emelkednie kell. Hogy ez az emelkedés a valódi szükségletből ered-e, vagy csak a bürokrata egyszerű számvető munkájának az eredménye: erről sem a pénzügyi osztály füzete, sem a tanács tárgyalásai meg nem győztek bennünket. De nem is győzhetnek meg senkit, mert a költségelőirányzat puszta áttekintése azt bizonyítja, hogy *az* a gyakorlati élet figyelembe vétele nélkül, gondolomra készült részben az előljárósági bürókban, részben a VI-ik ügyosztály egyik asztalánál.

De a költségelőirányzatnak még egy lényeges hiánya van. A közgyűlés határozott utasítást adott a tanácsnak, hogy már az 1899-iki, de legkésőbb az 1900-iki költségelőirányzathoz új bevételi alapokról gondoskodjék. Ezt az utasítást nem tekinthetjük elintézettnek a biczikli-adó beállításával s azt hiszszük a törvényhatóság is így gondolkozik. A közgyűlés határozott utasítását a tanács nem vette komolyan, mert a nagy garral kezdett adótanulmányokat egyszerűen elejtette. A főszámvevőnek a fővárosi adóra vonatkozó javaslatát, a mely pedig kellő javítással számbaveendő munka, mellőzte. Az iskolaadó ügyében a kezdeményező lépéseknél tovább nem ment. Olyan új bevételi forásokról pedig, a melyek a háztartás megingott egyensúlyát helyreállíthatnák, nem gondoskodott. Egyszerűen összeállította a költségvetést mindenben a régi alapon, a régi munkaarőkkel, a régi zavaros, bonyodalmas rendszerben, természetesen megfelelő deficzittel.

Ezekben elmondottuk véleményünket a költségelőirányzatról általánoságban. A részle-

tekre még lesz alkalmunk vissza térni. A törvényhatóságtól azonban elvárjuk, hogy az eléje terjesztendő költségvetésnél nem csupán a háztartással magával fog foglalkozni, hanem kiterjeszkedik azokra is, a kik ezzel a nagyon gyönge munkával beismerték, hogy a főváros pénzügyeinek kezelésére, rendbehozására képtelenek.

A főváros megrövidítése.

— 720,000 forint kár az italmérési jövedéknél. —

Az 1899. évi VI. t.-czikk értelmében a főváros a belső és külső területe után 740,676 forint 33 krajczár évi átalányt fog kapni az államtól az italmérési jövedékből való részesedése fejében. Ez az átalányösszeg három évre van megállapítva és tulajdonkép 1901-ben jár le az utolsó részlet.

A főváros eddig az 1888: XXXV. t.-czikk alapján kapta az italmérési jövedék után járó részesedést. Még pedig akképen, hogy a kormány 40,000 forintos havi részletekben 480,000 forintot minden évben lefizetett előre, a többletet pedig az évi számadások lezárása után adta ki. Így az 1898. évre eső jutalékból is eddig csak 480,000 forintot kapott a város, a többletről, a mely az idén esedékes, a kormány még nem számolt el.

A pénzügyminiszterium — valószinűleg tévedésből — most arról értesítette a fővárost, hogy az 1899: VI. t.-czikkben megszabott átalány már az 1898-iki részesedés helyébe lett megállapítva. A kifizetésnek tehát csak a törvényben megszabott időtől: 1899. január elsejétől kezdve, vagyis a folyó évben kellett volna megtörténnie. Ez az álláspont a fővárosnak tetemes kárt okozhat, a mint erre *Lampl* Hugó főszámvevő a tanácshoz intézett előterjesztésében rámutat.

A főszámvevő, igen helyesen, azt vitatja, hogy az új törvény az 1898-iki részesedést nem érinti. Az új törvény 1899 január elsejétől 1901 deczember végéig terjedő három évre szabja meg a fix átalányt. Ennek következtében a főváros az 1898. évre még a régi alapon kapja a jutalékát. Más szóval az 1898-ban felvett 480,000 forint és a leszámolás után felmerülő többlet 1898. évre jár, nem pedig 1899-re, mint a hogy a pénzügyminiszterium állítja. Ezt a kijelentést a főszámvevő azzal támogatja, hogy az eddig 1890 óta tett fizetések is mindig a megelőző évek javára számíttattak. A pénzügyminiszteriumnak az a rendelkezése tehát, hogy 1901-ben már a 480,000 forintos előleget nem adja, mert 1900-ban az 1901. évre eső részletet előlegezi s így 1901-ben csak a többletet fizeti: határozott tévedés.

Az eddig érvényben volt részesedés szerint a főváros a következőkép vette fel a jutalékait:

1890.	évben előlegképen . . .	150,000·—
1891.	„ további előleg. . .	350,000·—
1892.	„ leszámolás alapján .	67,799·51
1894.	„ végleszámolás alapján	24,302·79
	Összesen	592,102·30 frt.

1891. évre:

1891.	40,000 frt havi előlegekből	480,000·—
1892.	leszámolás alapján . . .	18,633·84
1894.	végleszámolás alapján . .	11,344·13
	Összesen	509,977·97 frt.

1892. évre:

1892.	40,000 frt havi előlegekből	480,000·—
1894.	végleszámolás alapján . .	23,491·89
	Összesen	503,491·89 frt.

1893. évre:

1893.	40,000 frt havi előlegekből	480,000·—
1894.	végleszámolás alapján . .	155,883·39
	Összesen	635,883·39

1894. évre:

1894.	40,000 frt havi előlegekből	480,000·—
1895.	végleszámolás alapján . .	200,625·90
	Összesen	680.625·90

1895. évre:

1895.	40,000 frt havi előlegekből	480,000·—
1896.	további előlegekből . . .	200,000·—
1897.	végleszámolás alapján . .	47,173·05
	Összesen	727,173·05

1896. évre:

1896.	40,000 frt havi előlegekből	480,000·—
1897.	végleszámolás alapján . .	299,092·31
	Összesen	779,092·31 frt.

1897. évre:

1897.	40,000 frt havi előlegekből	480,000·—
1898.	végleszámolás alapján . .	234,471·91
	Összesen	714,471·91 frt.

1898. évre:

1898. évben 40,000 frtos havi előlegekből 480,000 frt.

A végrészlet csak 1899. évben lesz a megejtendő végleszámolás eredménye alapján utalványozandó.

Ebből a kimutatásból kétségtelen, hogy a fővárosnak föltétlenül jár az 1888: XXXV. törv.-czikk szerinti többlet, majdnem 240,000 forint, 1901-re pedig a 480,000 forintos előleg. A főszámvevő figyelmezteti a tanácsot, hogy a pénzügyminiszteriumot a tévedésről haladéktalanul igyekezzék meggyőzni, nehogy a főváros e mulasztás következtében 720,000 forinttal károsodjék.

Választások.

Harminczhárom állást töltött be a mult héten a tanács. A közhangulat után ítélve teljesen pártatlanul járt el a választásoknál. A fogalmazói és mérnöki karban a választás tulajdonképp előléptetés. Ezúttal mind a két karban csakugyan azokat érte az előléptetés öröme, a kik érdemeikkel méltán rászolgáltak az előléptetésre; szorgalmuk, tehetségük, munkaszeretetük gyümölcse a mostani előléptetés, a melyet igazság szerint régóta megérdemeltek.

A választás eredménye a következő:

I. osztályu fogalmazó lett: *Sánta* Dénes, II. oszt. fogalmazó *Szaszovszky* József, fogalmazó gyakornok *Szemenyei* Kornél, főmérnök *Barca* Elek, I. osztályu mérnök *Fokk* Ede, II. osztályu mérnök *Rumbach* Dezső, I osztályu segédmérnök *Zboray* János, II. osztályu segédmérnök *Eperjessi* Béla, árvaszéki irodavezető *Bobor* Károly, főpolgármesteri irodavezető *Marossy* Árpád, kezelőtiszt *Szemerédy* Lajos, irodatiszt *Nagy* József, árvaszéki irodatiszt *Detrich* Gyula, katonaügyosztályi

segéd *Philipp* Gyula, I. osztályu köztisztasági tiszt *Végh* Márton, I. osztályu adószámviteli tiszt *Hajnoss* Sándor, II. osztályu számtiszt *Polányi* Dénes, számsegéd *Smidt* Béla, és *Ulerich* Gyula, számgyakornokok *Topercer* János, és *Tamási* Ferencz, adóhivatali raktárosok *Csukás* Károly és *Bokke* Rezső, a számvevőséghez számsegéd *Horpáczky* Dezső, II. osztályu végrehajtó *Györffy* Károly, számgyakornok *Udvary* Mihály, vásárcsarnoki altiszt *Molnár* János, a vizvezetékhez segédtáros *Éberl* Ferencz, zsibárú-telepre felügyelő *Tegzes* Kálmán, irnokok: *Havass* Géza, *Horváth* József, *Lőrincz* Szilárd és *Sipos* Nándor.

A nagy kölcsön ügye.

Tizenhat millió forint, vagy az új számitás szerint harminczkét millió korona értékű kölcsönkötvényt kellene a fővárossal szerződött bankoknak a jövő év márczius elsején átvenni. A polgármester úr azonban már tudja, hogy az átvételből nem lesz semmi. A bankok szorult helyzetben vannak. Nincs pénzük. Zálogleveleik, a melyekben nagyon biztak, nagy gyorsasággal özönlenek vissza a külföldről.

Az idegen tőke megmagyarázhatatlan okokból huzódozik a magyar értékektől. Sőt határozottan fél. A budapesti börzén folyó manipulációk elrontották papirjaink hitelét. Az utóbbi időben néhány forszirozott alapitás, s ezeknek mesterségesen csinált hitelképessége, egy csomó értéktelen papirnak künn történt realizálása, egy pár váratlan felszámolás: igen sokat ártottak a mi papirjainknak.

Másképen nem is érthető a magyar értékek lebecsülése. Hiszen a német és belga tőkék nagyon szivesen vándoroltak a magyar piaczra, a hol a jó kamatozású papirokat fölötte alacsony árakon szerezték meg.

Ma megváltozott a helyzet. A főváros 4%-os papirjának nincs többé kelendősége. Hiába mondjuk, hogy a száz millió koronára négy-ötszörös biztos fedezet van; hasztalanul hivatkozunk arra is, hogy a törlesztéses terhekre hasonlóan busás alap áll rendelkezésre: a papirok nem kapnak vevőt. Mert meg van rontva a város hitele.

A mig 1896 előtt egyre-másra hirdettük a székesfőváros csodás fejlődését, hihetetlen felvirágzását, kereskedelmének és iparának fellendülését, népességének teherbíró képességét: 1896 óta és már 1896-ban mindent elkövettünk, hogy ezt a jó hírnevet alaposan tönkretegyük.

A nagy kölcsön felvételére történt előkészületek alatt csak úgy röpködtek a szenzációs leleplezések. A főváros zilált pénzügyi helyzetben van; képtelen a kötelezettségeinek megfelelni; háztartása rendezetlen; deficzitjét nem tudja fedezni; a bukás, a csőd a nyakán; a pénzügyi krach . . . stb. Kértük a kormánybiztost és — sajnos — ugyanakkor kértünk a különben is félénk és kételkedő tőkétől nagy, — nagyon nagy hitelt.

Ugyan mi természetesebb, mint a mi történt? A tőke megijedt; hisz oka volt elhinni azt a sok rosszat, a miket mi magunk raktunk „hőn szeretett székesfővárosunkra". Csak nem kételkedhetett abban, a mit a város financziáiról egy *Steiger* Gyula, vagy egy *Heltai* Ferencz állit? A mit maga a polgármester megerősit?

Persze hogy elhitték s hogy elhihették, ott az a sok szomorú megmaradt kötvény, a jó hírnév elrontásának tanuságául.

Mert nem a pénz kevés, nem az elhelyezésre aspiráló papir sok, hanem a hitelképesség hiánya okozta azt, hogy a nagy kölcsön papirjain nem lehet túladni. Ez a száraz igazság. Ebből nem lehet elvenni, ezt nem lehet megmásitani. A szomorú eredménye pedig a hatmilliós függő kölcsön, a mely ugyan nincs felvéve, mert félünk, hogy a jövő év áprilisig nem tudnánk visszafizetni. De alig kerülhetjük el. Az épitőipar válsága czimén már a kormány is forszirozza a közmunkák folytatását, csak a módot nem mondja meg, a melylyel a ránk háramló kötelességnek eleget tehetnénk.

Erről kellene a főváros urainak gondoskodni. Mert pénzt teremteni kell, *muszáj* (mondaná Jókai); halaszthatatlan közszükségletek kivánják, sürgetik a megvalósitást. Mindenekelőtt tehát pénz kell, *pénz, pénz*. De hogyan?

A kölcsönkötvények értékesítése.

A pénzszükség elenyésztetésére első és fődolog a nagy kölcsön kötvényeinek értékesítése. A főváros a szövetkezett bankokkal olyan értelmű szerződést kötött, hogy az értékesitésnél az elsőség őket illeti. Csak ha a bankok elállanak a kötvények átvételétől, s kijelentik, hogy a papirok finanszirozásában nem kivánnak részt venni, ebben az esetben operálhat a főváros szabadon a papirjaival.

Ez az eset előreláthatólag be fog következni a jövő év február végén. Csodák a pénzpiaczon nem igen történnek, a főváros háztartásában még kevésbbé, daczára az óriás adótanulmányoknak, s igy majdnem bizonyos, hogy a bankok nem reflektálnak a papirokra.

A fővárosnak minden esetre előre kell gondoskodnia s igy előre kell számításába venni a bankok tagadó válaszát is. Hitelét a költségelőirányzat tárgyalása alkalmával elmondandó beszédek aligha fogják emelni. Egy valaki azonban megmarad szilárd bizalmával a főváros iránt: *a nemzet.*

A magyar nemzet odaadó szeretettel csügg az ország fővárosán. Sorsát érdeklődéssel kiséri; áldozatkészséggel neveli s a maga rovására engedi fejleszteni.

A főváros ezt a szeretetet nem ismeri. A főváros hatósága még Pestmegye megyei vagy városi hatóságaival sincs sem társadalmi sem nemzeti szempontból intenzivebb kapcsolatban. Még idegenebb az ország többi rokon hatóságaival.

Budapest tanácsa és törvényhatósága részben egymással, részben önönmagával eltelten a vidékre valami megnevezhetetlen magaslatról néz alá. Közigazgatási, száraz, hivatalos érintkezésen kivül egyéb kapcsolat a sok vidéki törvényhatósággal nem áll fenn.

Az ország első városa, a nemzet büszkesége, kulturális, nemzeti, gazdasági, politikai életünkben nem vezeti az országot. Csak halad egészen különváltan a maga útján. Nem tud az országról, nem is törődik vele. Nem lelke, szive dobbanása az országnak; felpiperézett dáma, a ki rengeteg hódolatot követel s vakmerően fogyasztja

a tömjénezőktől kisajtolt appanázst: a nemzet érdeklődését De a dáma csak magával törődik, mert üres a lelke, mert érzéketlen minden nemes iránt.

Sajnos, hogy ezeket a vádakat most mondjuk el, de jobb az őszinte beismerés, az igaz szánom-bánom, az üres henczegésnél.

Mondjuk pedig ezt abból az alkalomból, hogy a kormány a fővárost is felszólította az épitőipar további támogatására. Helyes! Támogassuk az épitőipart, de támogassa a kormány is a fővárost.

Támogassa a fővárost a nemzet, az ország törvényhatóságai és városai előtt. A főváros pedig a helyett, hogy a bankigazgatók előszobájában szomorkodik, vagy külföldi börzeügynökökkel tárgyal a provizió felől: forduljon a nemzethez. Van még husz-huszonöt millió forintnyi nemzeti vagyon, a mely megelégszik a 4—4½-es százalékkal. Szólítsa fel az ország minden hatóságát, megyei, városi, községi hatóságát, a vidéki pénzintézeteket, egyházi pénztárakat a kötvények megvételére.

A közhatóságoknak adja a papirt 1—1½%-kal olcsóbban s a mit azok a továbbadásnál nyernek: ajánlja fel az illető hatóságok közművelődési vagy jótékony alapjaira. Eszközölje ki, hogy a kötvényekkel közmunkák kiegyenlítésénél bizonyos százalékig fizetéseket lehessen teljesiteni úgy a fővárosban, mint az országban. Árvapénzek elhelyezésénél ezeknek a kötvényeknek elsőbbséget kell adni. Szóval mozduljon, tegyen valamit a főváros, hogy ennek a mai siralmas bizonytalanságnak véget vessen.

De első lépése s azt hiszszük sikeres lépése: a nemzet felé legyen.

A nemzet, a mely büszke a virágzó fővárosra, bizonyára meghallgatja a panaszt is, a melylyel a büszke főváros első izben fordul hozzá.

Mennyi a főváros vagyona?

Olyan naiv ez a kérdés. Hát csak tessék felütni a legutóbbi zárószámadást, abban meg van irva, hogy mennyi a főváros vagyona. A vagyonleltár hűségesen beszámol mindenről; az egészért felel a tanács, a törvényhatóság, még a miniszter is, már t. i. a belügyi.

Pedig hát még sincs igy. Az a tisztelt hiteles vagyonleltár — akárki felel érte — megbizhatatlan. Különösen abban a részében, a melyben az ingatlanok értékéről számol be. Mert lássuk csak.

Az I. kerületben a várszinház telke négyszögölenként 150 forinttal szerepel a vagyonleltárban. Mégis a miniszterelnöki palota czéljaira 160 forintot adott érte az állam, holott a környéken 180—200 forintnál alább egy négyszögöl nem igen kapható. De menjünk tovább.

A belvárosban a régi városháza telkének négyszögöle 600 forinttal van felvéve. Persze a közmunkatanács nem igen adott el a szomszédságban 600 forintért egy négyszögölet. És igy lehetne tételről tételre végig birálni a vagyonleltárnak az ingatlanokra vonatkozó részét s bizony különösnek tünnék fel, hogy miért csak 136 millió forint értékü a főváros ingatlan vagyona, mikor az legalább is — hogy sokat ne mondjunk: 170—180 milliót ér.

Erre a kérdésre magyarázatot nem igen kaphatunk. Szokták ugyan mondogatni, hogy a főváros csak reális értéket állithat be a vagyonleltárba; nem igen teheti, hogy a magánforgalom árait vegye figyelembe és több efféle üres kifogást.

Mert bizony üres kifogások ezek, a melyeknek egy oka és több komoly hátránya van.

Az ok az, hogy az ingatlanok értékét nem a helyszinén szakértők segitségével a rendes forgalom figyelembevételével állapitják meg, hanem a régi városháza egyik bürójában, pipaszó mellett, csak úgy találomra. Merő kényelemszeretetből.

A hátránya ennek az eljárásnak az, hogy a fővárosi telkeket mindig a *vagyonleltári árakon* kérik, mert tudják, hogy ezek az árak 30—40, sőt 60%-al alacsonyabbak a magánforgalmi áraknál. Az eladásnál azután hiában kapkod a főváros, agyonütik a magakészitette hiteles árjegyzékével.

De a hitelképesség szempontjából is nagy fontossága van a megbizható leltárnak. Mert hiába, mégis csak nagy a különbség 136 meg 170 millió forint érték között. S ha valakinek 170 milliója van, azért még nem okvetetlen szükséges, hogy a vagyonleltára ne legyen reális.

Igy fogván fel a kérdést, tisztelettel javasoljuk, hogy az új vagyonleltárt, a mely az 1899-iki zárószámadáshoz készül s a mely öt esztendeig lesz érvényes, az idén ne a városházi büróban, hanem a helyszinén, a kerületi előljárók és más szakértők közreműködésével készitsék. Az ingatlan érték őszinte bevallásával nem veszit annyit a főváros (mert igaz, hogy az adószaporulat se kutya), mint a mennyit a hitele emelkedésével s az eladásoknál nyer.

A közmunkák tanácsáról.

Szeretet fűzi a családot lakásához, otthonához és úgy fűzi szeretet a város lakóját tágabb otthonához, a városához. A középkori városok szülőhelyei a lokális patriotizmusnak. Azok polgárai versenyeztek abban, hogy városukhoz való szeretetüknek láthatóan maradandó kifejezést is adjanak, vállvetve igyekeztek azon, hogy városukat ékesitsék, széppé tegyék, műalkotásokkal gyarapitsák. A mint az a lakás, a hol a család szeretetével nem öleli föl annak minden zege-zugát, nem nyujthatja a benső, kedves otthoniság varázsát, úgy a város sem tükröztetheti vissza berendezéseiben azt a meleg légkört, azt a rokonszenves, kellemes hangulatot, a melyet csak lakóinak szerető érdeklődése és odaadása neki adhat.

Budapesten még alig tudni a lokális patriotizmusról. Hideg egykedvüséggel van a lakosság a városunk haladásának egyes fázisai, sajátos alkotásai iránt. Ennek oka részben a mostoha lakásviszonyokban keresendő. Mikor nem szeretjük lakásainkat, — nem következése-e annak, hogy a tágabb otthonunk — a város iránt sem ébred, nem táplálkozhatik szeretetünk. A kedélybeli ridegség drága bérlakásainkban, otthonunkban kiterjeszkedik távolabbra is, ránehezedett e rideg légkör egész városunkra.

A város berendezése, úgy mint a családi tűzhelyé, mindenik családfőtől a cselédig, a hatóságtól a legutolsó lakóig egyaránt a szeretetteljes ápolást, gondozást megkivánja.

E szempontból tárgyaljuk a közmunka tanácsának 1898. évi működéséről szóló jelentését. A részletek sok-sok halmaza között, mely az áttekintést megnehezíti, nem találjuk a fővá-

rosi lakosság érdekeivel magát azonosítni kivánó családfő rokonszenves meleg szeretetnek visszatükrözését, ellenkezőleg az autokrata büszke visszautasítás szózata nem egyszer üti meg fülünket, a mivel csaknem folytonos ellenkezésbe helyezi magát e forum a székesfőváros közönségével szemben. Az idők folyamán beállott ez ellentétes viszony, pedig nincsen az 1870-ik évi törvény intenczióiban. Sajnálattal látom, hogy a közmunkatanács jövő programmjául kitűzi: „hogy tartózkodni kell nagyobb kezdeményezésektől, újabb vállalatokba fogni". Ezzel mintha már eleve elutasítni akarná a M. Mérnök- és Építész-egylet abbeli törekvését, hogy újabb szabályozási tervet készíthessen a fővárosra, pedig épp a mostani pangás erre a legjobb alkalom. A közmunkák tanácsa panaszkodik a közönségre, hogy túlhajtja a spekulácziót, a kártalanítási igényeket, a mit a felmerült tömeges kisajátítások során elég alkalma volt tapasztalni. E túlbecsülést — mondja a tanács — „csak a kiábrándulás igazíthatja helyre, a mihez egy kis idő kell". Pedig adatokkal bizonyítható valóság, hogy a tanács panasza saját önmaga működése ellen van irányítva. Hisz ő bontatta idő előtt a házakat az Eskütérnél — azzal okot adott a drágulásra. Annak idején elleneztem, hogy a közmunkák tanácsa gyár czéljaira telket adott el a Lágymányoson. Ime a telket drágán kellett visszaváltani, mert előzően nem gondoskodott tervről, s a hidat sem hitte megépíthetőnek, vagy nem akarta. Mert ha akarta volna, úgy ő vesz telket olcsó áron, hogy később drágán eladhassa és nem megfordítva.

A közmunkák tanácsa panaszkodik azon, hogy a kültelkeken oly nagyszabású építkezések (értsd 3—4 emeletes 1 szoba és konyhás lakásu munkásbérkaszárnyák) építtettek, a mely nagyban aggályos jelenség, és azt a viszonyok kényszereinek orvoslására akarja birni. Már évek óta ostorozom a jelenséget, mindig a közmunka tanácstól vártam, hogy vessen véget ennek az aggályos állapotnak, a melyet *maga alkotta* építésügyi szabályzattal egyenesen provokált és fölidézett. És a közmunka tanács ime mondja, hogy azon nem ő segíthet, hanem csak a viszonyok kényszere. Tehát joggal hirdettem, hogy Budapest *építésében nincsen tervszerűség*, hanem a *véletlen* intézkedik, azaz a tanács saját szavai szerint: a viszonyok kényszere és a kiábrándulásra szükséges idő.

Megemlékezem arról is, hogy a jelentés szerint ünnepélyesen fogadta a tanács, hogy a Gizella-teret 1899-ik évben rendezteti és parkozza. Nem történt meg.

Azután részletesen tárgyalva az egyes fejezeteit a jelentésnek: A szabályozásokra az impulzus nem a tanácstól ered, mindig mások kezdeményezik, vagy egyes incidensek felmerülésekor végeztetnek. Kifogásolom az Egyetem-tér szabályozását, a hol az egyetemi épület magasságával mit sem törődtek, e tér azért sem nem szép, sem nem czélszerű. A Kaplony-utcza vezetését elhibázottnak itélte a főv. középítési bizottság is. Fájlalom, hogy elejtették a Múzeum-körútnak a Dunaparttal való útösszeköttetését.

Nem akadunk a jelentésben annak a tételnek alkalmazására, hogy szépészeti, művészeti tekinteteknek is van hozzászólása a szabályozási műveletekhez.

A közmunkák tanácsának eljárása az Ujépület telkének szabályozásánál nem volt megfelelő. A tanácsnak az a ráfogása, hogy e sorok írója, mint szerzője az Ujépületre elfogadott szabályozási tervnek a mannheimi Wasserthurmplatzot másolta volna: nem egyéb, mint *ecclatans bizonyítéka* a gondolkozás, a *tervolvasás felületességének!*

A mit odaadó szeretettel, kitartó studiummal, építőművészi érzékkel tervembe szőttem, azt kiküszöbölték belőle és *száraz sémává* alacsonyították le, a hol művészileg szépet kivántam a főváros számára.

A szabályozás egyes eseteiben könnyen rámutathatok a tanácsnak elvi botlásaira, az alkalomról-alkalomra változtatott kijelentéseire, a hirdetett elvek — és a végrehajtottak között fennforgó és szembeszökő ellentétekre. Így pl. — nem egyszer — kijelenti, hogy *erre ma nincs szükség*, s szinte megfeddi a városi hatóságot, ha ez felhozza, hogy a jövővel is kiván számolni!

Szivesen konstatálom, hogy az új építésügyi szabályzaton, habár csak csekély jelentőségű pontokban, de némi *javítást* végeztek, A sarkalatos orvoslás azonban elodázhatlan marad. Az egyoldaluan intézkedő rendkivüli adómentesség eszköze mellett, míg más városfejlesztő tényezőknek akczióba hozatalára sürgős szükség van.

Bevezetésemben jellemeztem az álláspontot, a melyről itélkeztem. Előttem az 1870. évi X. t.-cz. is. A törvény betűi tán elavultak, de szelleme maig világosan szól: Oly különálló állandó közeget kivánt a tanácscsal alakitni a törvényhozás, mely a székesfővárost haladásában szeretettel ápolja s istápolja, mely mint testület itélkezéssel, birálattal éljen, a város terveket készítteti, az egyes tervekre vonatkozó pályázati programmokat összeállítja, hogy szakértők hozzájárulásával minden kérdést kellően megfejthessen. A hol ő úgy eljárt, mint pl. a Halász-bástyánál tette, hogy avatott egyénre bízta a tervező munkát, ott hálára érdemes munkát teljesít, de ha diktandó készítteti a szabályozási terveket, — a *személyes felelősség* kiküszöbölésével — ott téves nyomdokon jár, s akkor ne csodálkozzék a tanács, hogy működésével elégedettséget nem kelt, hogy a székesfőváros lakosságában az a meggyőződés kap mindinkább lábra, a minek a napi sajtó is nem egyszer adott már unisonó kifejezést: hogy *inkább kerékkötője a főváros haladásának, holott zászlóvivőnek kellene lenni.*

Palóczy Antal.

A telepengedélyezési eljárás kiterjesztése.

A kereskedelmi miniszter egyik rendeletével a telepengedélyezési eljárás alá eső üzlettelepek közé sorozta a dongaés fatelepeket és általában, tekintet nélkül a fa minőségére, minden kereskedelmi fatelepeket is. Tegnap a kereskedelmi miniszter ezt a régebbi körrendeletét egy újabbal toldotta meg, a melyben a belügyminiszterrel egyetértőleg az ipartörvénynek a telepengedélyezési eljárásra vonatkozó rendelkezését a gőzfűrészek s általában a mechanikai berendezéssel biró asztalosműhelyekre is kiterjesztette. Ennélfogva ezentúl mechanikai berendezéssel biró asztalos-műhelyeket felállítani, vagy átalakítani csakis a szokásos telepengedélyezési eljárás (hatósági vizsgálat stb.) megejtése után szabad.

A kegyelet.

Dr. hunyadvári Arányi Lajos, nyug. budapesti egyetemi tanár, 1883 június 4-én érdekes bejelentést tett a fővárosi tanácshoz. Előadta, hogy 1874-től 1883-ig a hallgatói körében hatosonként és forintonként 897 frt 41 krt gyűjtött össze, melyből Budapest és főkép Budavár nevezetesebb helyeit emléktáblával jelöltette meg. Húsz ilyen emléktáblát állíttatott fel, összesen 747 frt költséggel. A táblák mintája 5 frtba került; különféle nyomtatványokra 2 frtot költött. Ezenfelül 10 alkalommal használt kocsit a Várba, nyolczszor pedig a Kerepesi-út végéig: ezek 15 forintot emésztettek fel. (Csillag alatt megjegyzé itt az öreg, hogy 16 ízben sétált fel gyalog Budavárába.) A gyűjtött összeg ilyformán 128 frt 41 krra apadt le, melyeknek 12 éves kamatai 82 frt 80 krt tettek ki. Az így kerekedett 211 frt 21 krt sajátjából 250 forintra egészítette ki. Ezt az összeget a főváros kezelésébe adta, hogy „Budapesti egyetemi polgárok alapítványa“ czímén gyümölcsöztesse, a kamatait pedig elsősorban a felállított emléktáblák jókarban tartására fordítsa, ha pedig ezenfelül még felesleg maradna, abból újabb emléktáblákat készittessen. Az alapitványt a főváros akkoriban elfogadta s azóta szépen feledésbe merült az egész dolog. Most, hogy az egyetemi hallgatók a „Talpra Magyar“ elszavalása emlékére a múzeum falába emléktáblát akarnak beilleszteni, folyamodtak a tanácshoz, hogy adja ki e czélra a régi alapitvány kamatait. Ekkor derült ki, hogy azokkal eddig soha sem rendelkeztek, még az emléktáblák gondozásával sem törődtek. Az I. ker. előljáróság megállapitotta, hogy a táblák szánalmas állapotban vannak, az irás elmosódott rajtuk, 5—6 darabnak pedig nyoma veszett, mert a régi házakat lebontották és senki se törődött azzal, hogy a táblákkal mi történjék. Még a magyar tudományos akadémia sem, a melynek egise alatt csinálta Arányi az egész alapitást. A tanács persze az előljáróság jelentésére most huszonöt év mulva siet jóvátenni mulasztását és sürgős utasitást adott a táblák helyreállitására, annyival is inkább, mert a kamatok máig 186 frt 96 krra növekedtek. A restaurálás költségei, táblánként 8 frtot számitva 160 forintra rugnak. A felesleget a tanács hajlandó odaadni a múzeumi új emléktáblára.

Az államrendőrség költségvetése.

Az 1900-ik évre tervezett állami költségvetés tételei közül a székesfőváros közönségét természetesen főleg a budapesti állami rendőrség fentartási költségei érdeklik.

Az 1900-ik évben e költségek 3.736,932 koronában vannak felvéve. Szép összeg, még ha forintokban fejezzük is ki.

Ha levonjuk a rendőrség bevételei czímén szereplő 169,540 koronát és a 29,180 koronába kerülő rabkórházi kiadásokat, valamint a 88,365 koronányi évi kölcsöntörlesztési részletet, mely utóbbiak kizárólag a belügyi tárczát terhelik, akkor is marad még szerény 3.567,392 korona — oly összeg, mely az államot és fővárost testvériesen illeti. Vagyis 1.783,906 kor. azon összeg, melylyel a székesfővárosnak a jövő évben a rendőrség fentartási költségeihez járulnia kell!

És ha még ezen jelentékeny összeg oly fix megállapodás eredményét képezné, mely a székesfőváros jövendő költségvetéseiben újabb bizonytalan összegű megterhelés nélkül állandó tételként számbavehető volna! Nagy hiba volt annak idején, hogy e részben határozottabb megállapodás nem jött létre a székesfőváros közönsége és a rendőrséget átvevő államhatalom között. Mert az kétségtelen, hogy már a székesfőváros jóhírneve és reputációja érdekében is a rendőrségi intézmény nem lehet stagnatióra kárhoztatva, de másrészt még kétségtelenebb, hogy a kiadások javarészét azon fórumnak kellene viselnie, mely az intézménynyel, mint sajátjával rendelkezik, s mely azt kiválólag a saját czéljaira használja föl.

Mert a mai viszonyok mellett a székesfővárosnak vajmi kevés beleszólási joga van ez intézmény belső viszonyaiba. A nagy hozzájárulási arány fejében az államrendőrség végrehajtó szervként működik ugyan az önkormányzati hatáskörben alkotott szabályzatok jókora tömegénél, de az esetben, ha — a mi tervben is van — a kihágási biráskodás el lesz véve a rendőri szervek hatásköréből, az intézmény kiválólag csak rendőri és állami funkcziók teljesítésére lesz hivatva.

Mindenesetre maguk a rendőrségi intézők is várva-várják már azt az időt, midőn a székesfőváros hozzájárulási aránya méltányosan rendezve leend, mert az esetben az államkormányzat is kevesebb géne-vel teljesitheti azon újításokat, melyek az egész intézmény modern szinvonalra emeléséhez igen tetemes áldozatokat fognak még igényelni.

Vizsgáljuk ezúttal azon többletet, mely a jövő évi fejlődésnek is egyúttal irányjelzője lehet.

Miután az 1899. évi költségvetésben a quóta csak 1.669,824 koronára rúgott, a jövő évben úgy az államra, mint a székesfővárosra 113,872 korona többkiadás mutatkozik. Ebből 40,124 korona a személyi és dologi kiadásoknál várható emelkedésekre esik, 68,119 koronát pedig az újonnan szervezendő állások igényelnek.

Az új bűnvádi perrendtartással előrelátható nagy munkaszaporulat 3 új fogalmazói, 3 segédfogalmazói és 3 gyakornoki állást igényel. A tervezett 2 tanácsosi és 4 kapitányi állás törölve lett. A kisebb állásokban történt szaporulat azonban előreláthatólag nem fog a fokozott igényeknek megfelelni, mert ama nagy felelősség, mely a bűnvádi nyomozat újabb gyakorlatánál a nyomozó közegekre hárul, nem a kisebb állások módnélküli szaporitását, hanem egy-két magasabb állás szervezését igényelte volna.

Az állami számvitelről szóló 1897. évi XX. törv.-czikk végrehajtása szükségessé tette a rendes számvevőség felállitását is.

Mindezek nemcsak személyzeti, de munkaszaporulatot is okoznak. Pedig, ha a kihágási biráskodás, mely úgyis csak ideiglenesen ruháztatott a rendőri szervekre, az erre vonatkozó törvényeknek is megfelelőleg kiszakittatnék a policiális hatáskörből, egyszeriben oly takarékosságot lehetne elérni, mely a székesfőváros quotájára is a legkedvezőbb hatással járna.

Összegezve a mondottakat, egyik oldalról a költségek növekedése és aránytalan megoszlása felett panaszkodnak teljes joggal, másoldalról s még teljesebb joggal a felett, hogy ezen fontos intézmény kifejtésére az illetékes körök nem adják meg a kellő anyagi eszközöket; nem adják meg azon mértékben, mint azt nyugaton mindenütt tapasztalhatjuk; holott a közrend és közbiztonság tökéletesbítése elsőrangú állami feladatot képezne,

Mennél nagyobb mérvben fognak ezen anyagi eszközök az idők folyamán igénybe vétetni, a kétféle teherviselés eddigi tarthatatlan rendszere is annál sürgősebb rendezést fog igényelni.

Mert a jelenlegi állapotok a két szék közti példára emlékeztetnek, melynek tudvalevőleg soha sem jó a vége.

Állami közkórházak a fővárosban.

Ha igaz, a Rókus-kórház marad a helyén. A főváros nem tudja a majdnem négy millióba kerülő új közkórházat megépiteni, hogy a kerepesi-uti ódon épületet eltávolithassa. Haszontalan volt a majdnem két esztendei munka, a melylyel az új nagy kórház tervezését nyélbe ütötték. A nagy számitások, a szép tervek füstbe mentek. A százmilliós kölcsönnek az épitésre lekötött részei felszabadulnak, mert a főváros mást gondolt. Nagyot és merészet: a Rókust nem bontja le.

Szabályozza a vén épületet; elől levágja, hogy ne álljon az útban; díszes homlokzattal látja el, hogy tetszetős legyen s beleilleszkedhessék a modern környezetbe; hátul a Stáhly-utcza felől pedig megbővíti. Az egész komédia potom 500,000 frtba kerül, de a testileglelkileg beteg emberre legalább új czilindert tesz és kényelmes bakkancsot. Ha munkaképtelen marad továbbra is, más szóval, ha meg is maradnak az ócska ház ellen eddig hangzott panaszok, ha el nem tüntethetik is a higienikus és egyéb hiányokat, de legalább megczifrázták a külsejét.

A terv egészen rávall a fővárosnál divó rendszerre. Azzal nem törődnek, hogy évenkint majdnem másfél milliót költ a város a kórházaira. Arra sem gondolnak, hogy tulajdonképpen meg nem okolt ez az új teher, a melyről valójában az államnak kellene, ha csak részben is, gondoskodni. A toldozás-foldozás az igazi rendszere a mi közigazgatásunknak s ennek a nyomát látjuk abban a tervben is, a mely a Rókust akarja monumentálisan felbokrétázni.

Nem, erre nincs szükségünk. A nagy közkórház tervét nem szabad elejteni. A főváros nem lehet el egy minden izében modern új közkórház nélkül s azt a Rókus helyett az erre a czélra már kiszemelt telken meg is kell épiteni.

Az pedig, hogy ki épitse meg: nem lehet kérdés tárgya. A főváros semmi esetre, mert nincs rá a kellő anyagi ereje. Csakis az állam az, a melynek kötelessége ezt az áldozatot meghozni. A főváros erejét túlhaladó terheltetéssel tartja fenn a kórházakat. Haszna nincs, nem is akar hasznot elérni, de jogosan megkövetelheti az állam méltányosságát.

Mert tagadhatatlan, hogy az új közkórház ápoltjai épp úgy idegen illetőségűek lesznek túlnyomó részben, mint ma a Rókusban. Az államnak tehát gondoskodnia kell arról, hogy az egész országból idevetődő nem budapesti lakosok részére országos közkórház álljon rendelkezésre.

Hiszen nem is meglepő, ha a főváros nem akar a Rókus helyett új kórházat épiteni. Nem a maga betegjeinek az érdekét látja sértve. S bármennyire humánus és áldozatkész is, mégis csak addig nyujtózhatik, a meddig a kassza engedi.

Tavaly például:

a *Rókusban* ápolt 19,945 beteg közül 3264 volt budapesti születésű, a többi 16,681 idegen;

a *Szent István*-kórházban 15,573 beteg között 1602 budapesti, 13,971 idegen;

a *Szent János*-kórházban 5385 beteg között 927 budapesti, 4458 idegen beteget ápoltak.

Ez a száraz számadat legerősebb támasza a fővárosnak abban a törekvésében, hogy az új közkórházat az állam épitse fel. Most amúgy is segiteni akarnak az épitőiparon. Tessék egy csapással kétfelé jótteni: támogassa a kormány az új közkórház megépitésével az épitőipart, másrészt mentse ki a fővárost jelenlegi kényelmetlen helyzetéből.

Mert az a legutolsó, hogy a Rókus ott maradjon. Tiltakozik ellene a humanitás, a modern orvosi tudomány, az észszerűség és a jóizlés. Annak a monstrumnak menni kell, még pedig állami segitséggel.

Ezt a tervet propagálja a tanács; minden mással hagyjon fel.

A szakbizottságok története.

Mikor a jó Isten a világot akarta teremteni, egykori följegyzések szerint, előbb egy szakbizottságnak adta ki az eszmét véleményezés végett. A szakbizottság elnökének és tagjainak nevei a följegyzés hiányossága miatt, fájdalom, elvesztek a számunkra, müködésének eredményéről azonban a következőkben van szerencsém beszámolni:

A bizottság, a mely „*A világ teremtésének előkészitő bizottsága*“ hangzatos czimét viselte, első sorban is pályázatot irt ki, mint körvonalazta, *a világ „létesitése módozatainak miként jére*“ nézve. A pályázati feltételek nem maradtak ránk, de az első pályadij, a mennyire ez az adat hitelesnek mondható, 1000 korona volt, második 500 korona, harmadik 250 korona, negyedik pedig — elismerő oklevél. A feladat a *miként*-re nézve ez volt: a világ olykép létesitendő, hogy örök, változatos és végtelen legyen. A pályázatra sok terv érkezett be, s ezek közül érdemesnek tartjuk, hogy bemutassuk a következőket.

1. Csupa egyforma nagy világtest, a mely franczia négyes figurái szerint forog egymás körül. A testeken csupa örökéletű egyforma óriási állat, nemi különbség és táplálkozás szüksége nélkül. (A jury mellőzte, mert — úgymond az itélet — nincs benne változatosság.)

2. A világürben egyetlen kúpalakú test, a melynek tetején élnek a kicsiny élőlények, alján a nagyok. A kicsinyek lassan lecsúsznak a kúp oldalán, s a nagyok elnyelik. (A jury elismerő oklevéllel tüntette ki.)

3. Tányéralakú föld, bolthajtású ívezettel, melyen nap, hold, csillagok és üstökösök legyenek. A földön állatok, ásványok, növények és víz lenne. Az állatok közt természetesen emberi állat is. (A jury ennek itélte a harmadik díjat.)

4. Mozgó, egymás körül forgó és egymást vonzó égi testek, a melyeken mindenütt egyforma emberek élnének, a kik egymással táplálkoznának. (A jury ennek a második díjat ítélte oda, mert — úgymond — a tervnek a különös és általános emberevésre vonatkozó része határozott genialitásra vall.)

A többi pályaművet a jury épenséggel nem vehette figyelembe; többnyire nagy ostobaságok voltak, s az első díjat (1000 korona) e szerint nem is lehetett kiadni, mert a pályázati feltételek szerint ezt csakis abszolut jóságu terv kaphatta.

A jó Istennek nem tetszett ez a meddőség és utasította a szakbizottságot, hogy eszeljen ki valamit a saját kebelében. A bizottság erre hosszu tanácskozás után ($1^1/_2$ milliárd esztendeig tanácskozott) azt javasolta, hogy teremtse meg a jó Isten a világot a maga bölcs belátása szerint s kormányzására nevezzen ki egy állandó szakbizottságot, napidíjjal és állandó fiakkerrel.

A jó Isten azonban ezt a tervet sem fogadta el, a mire a szakbizottság azt indítványozta, hogy egyáltalán ne is teremtsen semmiféle világot, hanem hagyja együtt a szakbizottságot, a meddig magától föl nem oszlik.

De a jó Isten tudta, hogy a szakbizottság magamagától sohasem oszlanék fel, tehát ezt a tervet sem fogadta el és haragjában maga teremtette meg a világot. A teremtés nagy munkája azonban most annyira elfoglalta, hogy — elfelejtette feloszlatni a szakbizottságot, a mely a teremtés alatt szépen meghúzódott a földtekén és folytatta üléseit. És azóta már régen bűnbe esett Ádám, bűnbe esett Éva, bűnbe Kain, megvolt a babyloni nyelvzavar, vándoroltak ide-oda a zsidók, vallásokat alapítottak, háborúk dúltak, és a mi a legnagyobb, minden eddigi idő elmult, csak a szakbizottság maradt állhatatosan együtt és folytatta üléseit. A jó Isten többször újra meg akarta szüntetni, de a szakbizottság ilyenkor mindig előállt valami új tervvel, a minek előterjesztésével félrevezette a Mindenható atyai jó szivét; és a bizottság mindig megmaradt. De mivel a szakbizottság igen jól tudja, hogy ha egyszer kisül róla, hogy nincs semmi előterjeszteni, vagy tervezgetni valója, akkor a jó Isten, akármilyen türelmes is, előbb-utóbb megszünteti. Éppen ezért a szakbizottság — ezer alakban — csaknem permanenciában van, s mindig tervez valamit, noha ő maga is előre tudja, hogy tervezgetésének semmi eredménye nem lesz; sőt úgylátszik, épp ebben a tudatban tervezget olyan kifogyhatatlanul. Mialatt persze a bizottság tervez, a hivatalnokokat is elvonja rendes napi munkájoktól, mert a szakbizottság tervezgetéseit és tanácskozásait végre is írott formában meg kell írnia valakinek. A mikor aztán már hetvenhét hivatalnok hetvenhét héten keresztül írt, fogalmazott, másolt és rubrikázott, a mikor az egész világ, vagy város szeme lesve függ a bizottságon, akkor ez szerényen kijelenti, hogy a terveket mellőzni kell, mert új és sokkal jobb tervek kerültek az asztalára. Hogy sokat ne említsek, pl. a kóburg-góthai adóviszonyok tanulmányozása, a közbiztonsági állapotok tanulmányozása, a mester-utczai iskola, a régi városháza eltolása, a 10 milliósnak tervezett Újvárosháza, az új Rókus, a budai vásárcsarnokok, az új belvárosi plébániatemplom építése stb. Csupa olyan terv, a melyről mindenki tudta előre, hogy dugába dől. De hát tervezni csak kell, mert hiszen, ha még tervezni sem lehet; akkor hogy ülésezzen a szakbizottság? Ha pedig nem ülésezhet, akkor egyenest vége lenne.

A jó Isten tudniillik, a ki már a teremtés óta úgyis rossz szemmel nézi, ebben az esetben tüstént feloszlatná a szakbizottságot, a mely éppen azért, akarva nem akarva, kénytelen igen szorgalmasan ülésezni, még akkor is, ha az ülés egyedüli tárgya csak az ülés. Ezt pedig úgy hívják, hogy a szakbizottság visszatér önmagába. Pont.

De bárhova tér is, legalább nem végez semmit. Nyugjel.

Gummikerekü villamos omnibuszok.

A „Fővárosi közlekedési vállalat“ arra kérte a tanácsot, hogy engedje meg a mostani lovas-omnibuszok helyett a villamos automobilok használatát. A tanács a mérnöki hivatalt hívta fel véleménye jelentés tételére. A mérnöki hivatal részletes előterjesztését nyujtotta be. Bőven fejtegeti ebben, hogy a társaskocsi közlekedés lebonyolításánál az állati ízomerőnek motorikus erő alkalmazásával való helyettesítését az teszi ajánlatossá, hogy a menetek így szabályosabbak, gyorsabbak, kényelmesebbek lesznek, úgyszintén köztisztasági okok is mellette szólanak. Szükséges azonban, hogy a közbiztonság úgy a gyalogos, mint a kocsikat használó közönség részéről az új közlekedő eszköznél meg legyen. E szempontból a villamos automobilok felette állanak az összes benzines, petroleum-, vagy gázmotoros kocsiknak. A bemutatott kocsiszerkezetek, melyek berlini typus után készültek, mechanikai szempontból kiválóak. Közlekedésük biztos, elég gyors és veszélytelen. A kocsikat a két végállomáson látnák el a szükséges villamos áram pótlásokkal. A társaság az Apród-utcza sarkán és az Aréna-uton állítana fel ilyen töltő-állomásokat, melyek nem foglalnának el több helyet, mint a lámparudak. A szükséges szerek elhelyezésére ezenkívül az Aréna-útnál fabódét is akarnak építeni. A mérnöki hivatal a próbaberendezés és próbajáratásukra vonatkozó engedelem kiadását javasolja, de kéri kikötni, hogy a budai végállomás töltő-szerkezete helyett a társaság valami más megoldást keressen, mert ott csak váltóáram állana az állomás rendelkezésére, melyet áramfordító segítségével lehet használhatóvá tenni. Ez az áramfordító szerkezet pedig az Árpád-út sarkán el nem fér. Ezenkívül indítványozza a mérnöki hivatal, hogy az Aréna-útra tervezett házikót a Nagy János-utcza folytatásában állítsák fel. A próbameneteket nem csak sík, hanem lejtős területeken, például a Szent János-kórház körül is kellene tartani. Végre az új omnibuszok kerekei erősen rongálják a kövezetet, azért ha a járatásokat véglegesen megengednék, a többletköltségekhez bizonyos mértékü hozzájárálásra kellene a társaságot kötelezni, esetleg a próbamenetek eredménye szerint a társaságot pneumatikus gummikerekek alkalmazására szorítani.

Szarvas Gábor szobra a fővárosi múzeumban.

Jankovich Gyula, a *Szarvas* Gábor-szobor gipszmodelljét, a melyet ő készitett, felajánlotta a fővárosi múzeum részére.

A villamos vasutak téli menetrendje.

November elsejével lép életbe a villamos vasutak téli menetrendje. Az új menetrendeket a főváros közrendészeti bizottsága mult héten állapította meg a következőkép:

A budapesti közúti vaspálya téli menetrendje: a Károly-kaszárnya—újpesti vonalon reggel 5 órától fél tizenegyig, a Nyugoti pályaudvar—Eskü-tér között reggeli héttől, illetőleg fél nyolcztól este nyolczig, illetőleg fél kilenczig, Kálvin-tér—óbudai vonalon 6—11, Nyugoti pályaudvar—Ó-Buda között reggel 8-tól este 8-ig tart a közlekedés. Lánczhídfő—ó-budai vonalon fél hattól 10-ig, Nyugoti pályaudvar—Rottenbiller-u.—városligeti vonalon 6—11-ig járnak a kocsik. Továbbá a Nyugoti pályaudvar—Közvágóhíd között reggel 5-től este fél tizenegyig, a Károlykaszárnya—Ferencz József-híd között fél héttől fél tizenegyig, Károlykaszárnya—Margit-híd—Szép Ilona között 6 óra 45 percztől fél tizenegyig, Lánczhídfő—Széna-tér—Fogaskerekű vasút között 7—7·30-ig félóránkint, Keleti pályaudvar—Múzeum-körúti kitérő között fél hattól fél tizenegyig 10 perczenkint és Károlykaszárnya—Kelenföld között fél héttől fél tizig negyedóránként tart a közlekedés. A Múzeum-körúti kitérő—Csömöri-út—Állatkert vonalon fél héttől fél tizenegyig, Kálvin-tér—Orczy-út—Rottenbiller-utcza—Városligeti vonalon fél 7—10-ig, Üllő-úti kaszárnya—Kerepesi út—Csömöri-út—Városliget vonalon fél héttől fél tizenegyig, Eskü-tér—Kerepesi-út—Csömöri-út—Zugló vonalán 6 órától fél 11-ig, Károly-kaszárnya—Üllő-út—Tisztviselőtelep—Népliget vonalon 6-tól tizenegyig, végre a Múzeum-körút kitérő—Kerepesi-út—Kőbánya vonalon 5—10 óra 30 perczig járnak a kocsik.

A földalatti villamos első kocsija a téli hónapok alatt az Artézi-fürdőtől reggel 6 óra 30 perczkor, a Gizella térről pedig 7 órakor indul, az utolsó kocsi pedig az Állatkerttől 10 óra 30 perczkor és a Gizella-térről pedig 10 óra 45 perczkor indul.

A városi villamos vasút Nagykörúti vonalán 6—11-ig tart a közlekedés; a Podmaniczky-utczai vonalán 6-tól fél tizenegyig, illetőleg vasárnap 10 óra 50 perczig járnak a kocsik. Ugyanígy van a Király-utcza, Kőbányai-ut, Népliget, és Boráros-tér—Városliget vonalon is. A Baross-utczán reggel 5 óra 42 percztől 10 óra 45 perczig és vasárnap 11 óráig közlekednek a kocsik. A temetői vonalon 6-tól 9 óra 40 perczig, az Akadémia—Eskü-tér vonalán 6-tól fél tizenegyig tart a közlekedés. Nem szüntetik meg a télen sem a Wenckheim kitérő—Eskü-tér kocsijáratokat, melyek húsz perczenként indulnak és csak a peage-jogot hivatvák fentartani a közúti vasút-társaság vonalán. Ezek a kocsik reggel fél héttől este tízig járnak.

Az Újpest—Rákospalotai villamoson az első vonatok indulnak: Újpest—István-úttól Lehel-utcza felé reggel 5 óra 60 p., Váczi-út (Lehel utcza) Rákos-Palota felé reggel 6 órakor. Váczi-út (Lehel-utcza) Megyeri kápolna felé reggel 3 óra 7 p., Rákos-Palota Váczi-út (Lehel-u.) felé reg. 6 ó., Megyeri kápolna Váczi-út (Lehel u.) felé reggel 6 óra 15 p. — Az utolsó vonatok indulnak Rákos-Palota Váczi-út (Lehel-utcza) felé este 9 óra 15 p., Megyeri kápolna felé este 9 ó., Váczi-út Rákos Palota felé este 10 ó., Váczi-út Megyeri kápolna felé este 9 ó. 52 p., Arena-út—István út—Újpest felé este 8 ó. 30 p. Vasár- és ünnepnapokon minden végpontról este 10 órakor. A külső végpontokról a Váczi uti végpontra érkező és innen hazatérő utolsó vonatok még az újpesti Árpád-útig szállítanak utasokat.

Budapesti telefon.

A budapesti állami távbeszélő-hálózatnak 1898. év elején létezett öt kapcsoló hivatalában összesen 3790 rendes távbeszélő állomás és 380 mellékállomás volt bekapcsolva, melyek 1898. év végéig 4467 rendes és 516 mellék állomásra szaporodtak. 1897. év végén 252 jelentkező várt még távbeszélő állomás bekapcsolásra. 1898. év folyamán pedig rendes állomás előfizetésére jelentkezett 687, vagyis összesen 939 jelentkező volt az 1898. évben rendes távbeszélő állomással ellátandó. Az év végéig 844 jelentkezőnek rendeztetett be, ezek közül a kért rendes távbeszélő állomás és 1898. évi deczember hó 31-én csak 65 jelentkező maradt kapcsolatlanul.

Mellékállomás 154 rendeztett be. Leszereltetett összesen 190 rendes és 18 mellékállomás.

A budapesti távbeszélő szolgálatának javítása első sorban a kapcsoló központok számának apasztását követelvén, e czélból a Szerecsen-utczában nagyobb új központot emeltek, melynek feladata a többi kisebb központotokat nélkülözhetővé tenni. Az előfizetők átkapcsolása ezen új központban az 1897. év folyamán vette kezdetét és az év végével az egyik kisebb kapcsoló hivatal, t. i. Fürdő-utczai 2-ik központ már megszüntethető volt. 1898-ban folytatótag a Teréz-körúti távbeszélő hivatalból 600 előfizetőt kapcsoltak át a Szerecsen-utczai központba és a Teréz-körúti kapcsoló hivatal 1898. évi junius hó 16-án szintén végleg megszüntethető volt. Ez idő szerint tehát a Szerecsen-utczai új központon kívül még csak három, t. i. a Fürdő-utczai első, a Baross-utczai és a Széna-téri kapcsoló hivatal áll fenn, a melyek közül a Fürdő-utczai és a Széna-téri előreláthatólag az év folyamán beszüntethető lesz.

Már az említett két kapcsoló hivatal megszüntetése által is eléretett az, hogy a beszélni kivánó felek összekapcsolása most gyorsabb és a téves kapcsolások esetei is apadtak.

A budapesti távbeszélőnél még mindig elég nagy számban előforduló kezelési zavarok teljesen meg fognak szünni, mihelyt a hálózatnak kábelekbe fektetése és kettős vezetékrendszerre való átalakítása be lesz fejezve, mely munkálatok a lehető leggyorsabban hajtatnak végre. A kábel-hálózat általános tervezete elkészült és a szükséges előtanulmányok és kisérletek alapján megállapittattak azon feltételek, a melyek a kábeleknél és a megépítendő kábelcsatornáknál zsinórmértékül fognak szolgálni. Megállapittattak a kábel-csatornák részére szükséges betontárgyak készítésének módozatai, a felhasználandó anyagok minősége, az alkalmazandó tömbtypusok, a kábelek beruházásához szükséges felszerelések és berendezések; szerződésileg biztosították a szükséges anyagokat és munkateljesítményeket, kijelölték az épitésnél követendő eljárást és azon előkészületek befejezése után tényleg meg is kezdték a munkát. Az 1898. évben így tényleg elkészült az első kábel-csatorna a Szerecsen-utczai távbeszélő központ és a Főposta épülete közt 602 méter hosszú szakaszban és ezzel kapcsolatban a belvárosi felvezetési pontoknak vezeték-hálózata is az év végéig nagy részben kiépült.

Szinház, művészet.

Színházi hét.

— Duse. — A rendezés művészete. —

Duse asszony illetőleg, ki a már ismert, vagy az ismertekhez hasonló szerepeket mutatott be, fölösleges újból összehalmozni az annyira megérdemelt bókokat. Szerettük volna pedig, ha új alakban láttuk volna, mi bizonyosan új kitünő oldalaival ismertetett volna meg. Igy azonban nem tehetünk egyebet, mint sajnálni, hogy nem méltatta a budapesti közönséget egy d'Annunzio darabra sem, melyet, bár a költő saját beismerése szerint még nem sikerültek, mégis hivatva vannak, úgyszólván egy új műfaj megteremtésére.

Ha ily előkelő vendégek felkeresték hazánkat, közel fekszik azon gondolat, mit lehetne tőlük tanulni? A főszereplők művészetét természetesen nem. Genialis szinésznőink úgyis, hála az istennek vannak, de ha nem is volnának, a geniet úgy sem lehet eltanulni. De láthattunk valamit, mit némi szorgalommal lehet tanulni és mi iránt az új intendáns bevonulása után a Nemzeti Színházban kezd némi érzék mutatkozni.

A rendezés művészetét értem.

A modern szinielőadás mindinkább közeledik ahhoz, a mit a Wagnerianusok „Gesammtkunstwerk"-nek neveznek. Modern darabban nem szabad többé a szereplőknek csak egymás mellett, de egymással is kell játszani, mert egy kisiklás az egyik szinésznél elronthatja a másik szinész szerepét is. De a jó rendezés nem áll meg az egyes szinészeknek együvé hangolása mellett, de kiterjed, sőt főfeladatául tekinti a színpad elrendezését. A modern drámairót, ha — rendesen azok kik nem értették meg — a darab phantasticus is, nagy gondot fordítanak a külső valószinűségre, mi egy modern, alapjában véve scepticus, és minálunk még hegyibe a kedvezőtlen időbeosztás mellett éhes, tehát rosszkedvű közönségünkkel szemben nagyon is indokolt. Ezen külső valószinűség eléréséhez szükséges, hogy a színpad ne csak symbolikusan, de kisebb részleteiben is élethűen ábrázolja az író által megjelölt környezetet; szükséges, hogy egy nagyúr, egy polgár, vagy egy parvenü szobája más-másféleképen legyen berendezve. De ez magában véve még mind nem elég; tekintetbe kell vennünk, hogy egy finomult izlésű, elkényeztetett korban élünk, hogy ha színházba megyünk, nemcsak szép szavakat hallani és jó játékot akarunk látni, de egyáltalán szépet akarunk látni. A szinésznők a női nem helyes intentiójával ezt már rég felismerték és izléses toilettekkel is igyekeznek elbájolni a közönséget. Mily messze vannak azon idők, midőn a női szerepeket álarczos férfiak adhatták!

De mint a játékban, úgy az egyes jelenetekben az összhang a fődolog. Minden jelenetnek egy élőképnek kell lenni, mely egész eltekintve attól, mit és hogy játszanak, az alakok és szinek csoportosulása által is kellemesen hat a szemre. Ezért azon szoba bútorainak szine, melyet a színpad ábrázol és viszont a toilettek szine nem egymástól független dolgok: ezeket, sőt inkább egymásra való tekintettel kell megválasztani. Ez korántsem korlát az öltözködés egyéni izlése ellen, sőt inkább fokozza a toilette hatását. Hiába veszi magára egy szinésznő a legszebb toilettet, ha annak szinét a canapé, melyre szerepe folytán kénytelen leülni, agyonüti. Egyszóval a rendezőnek színházi szakembernek kell lenni, színházi szakember pedig azt jelenti mai napság, hogy minden művészetnek dilettansa. Kell, hogy a rendező egy bizonyos fokig irodalmi kritikus legyen, mert különben nem értvén meg az író intentióját, nem darabot, csak az önálló és egymással alig összefüggő szerepek sorozatát fogja látni, melyekből valódi előadás, melyben a szerepek egymást kiegészitik és kölcsönösen fokozzák hatásukat, soha sem keletkezhetik. De festői érzékkel is kell bírnia, hogy a külső rendezésnél ne csináljon baklövéseket és ne vesszenek össze keze alatt a különböző szinek. A dolog ezen sokféle oldalainak összeegyeztetése pedig egy constructiv, építési tehetséget tételez fel, mely az egészbe meghozza a megfelelő harmoniát.

Úgy Sarah, mint Duse és társulataik ezen artistikus rendezésnek oly remek példányait mutatják be, hogy reméljük, hogy a dolgok e tekintetben is még jobbra fognak fordulni, mint a mennyire máris fordította az intendáns személye a Nemzeti Színházban az e tekintetben máris veszedelmesen elharapódzott semmivel sem törődést.

—

A hétköznap délutáni szinielőadások.

A színházak hétköznap délutáni előadásainak ügye még sem esett el végkép. Csak néhány napja hozta a fővárosi tanács ösmert elutasító határozatát, máris újra napirendre kerítette a kérdést a Magyar Színház mult heti felebbezése, melylyel felsőbb helyen keres a tanács intézkedése ellen orvoslást. A felebbezés részletesen fejtegeti, hogy az ifjúsági előadásokra nagy szükség van. A színházaknak s különösen a magánvállalkozásoknak alkalmazkodni kell a közönség izléséhez. Ez most olyan irányba hajlik, melytől az ifjúságot megóvni kötelesség. Viszont azonban nem lehet megvonni az ifjúságtól a színház hasznos, jellemképző és tisztességes szórakoztatását. Ezt már a paedagogusok is átlátták s a Nemzeti Színház megkezdte az ifjúsági előadások sorozatát. A Magyar Szinház, mely hazafias darabbal érte meg egyik legnagyobb sikerét, külön *magyar* ifjúsági irodalmat akar megalapitani, igazságos-e ettől megfosztani. A tanács határozatát csupán a tűzoltó-hiányra alapitotta. Ez olyan alárendelt szempont, mely itt döntő nem lehet. Különben is a színház megfizeti a tűzoltók munkáját, joggal követelheti tehát, hogy állitsanak rendelkezésére annyi tűzoltót, a mennyire szüksége van. Az a két-három tűzoltó, kinek alig néhány órai könnyű munkája van hetenként egyszer, nem veszélyezheti a főváros tűzbiztonságát. A felebbezés ezek alapján kéri az engedelem kiadását. Mindenesetre lehetetlen dolog is a tanács határozatát fentartani. Akármi módon, de a bajon segiteni kell. Igen figyelemre méltó eszme került felszinre e tekintetben a városi körökben, bár még hivatalos szinezetet nem öltött. E szerint a rendőrség mintájára póttűzoltókat kellene fogadni. A rendőrségre vonatkozólag az 1881-iki törvény azt rendeli, hogy a mennyiben bankok, nagyobb pénzintézetek külön rendőrőrszemet kivánnak igénybe venni, saját költségükön a főkapitányság a rendes létszámon felül is fogad fel embereket, a kik épen olyan szolgálatot teljesitenek, mint a többi, de a fizetésüket a magánvállalat megtéríti. Legrosszabb esetben lehetne a színházak költségén hasonló módon számfeletti tűzoltókat is fogadni. Az önkéntes tűzoltó-testület bizonyára engedne át kiképzett embereket e czélra.

Ajánló-levél.

Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

A qualificatió,

vagy:

Hogyan választják a fővárosi tisztviselőt?

A qualificatió az illető képzettségi qualitását jelenti, vagyis az illető quali-jának a ficatiója, qualifi-jének a catió-ja, vagy qua-nak a lificatiója. A hogy tetszik. Szóval a qualificatió olyan áczió, a miből nem eszik minden náczió.

Többféle qualificatió van, kisebb és nagyobb, sőt még nagyobb is. Hat polgári, hat gimnázium, nyolcz gimnázium, érettségi, egyetem, doktori diploma etc. A qualificatiónak oly fokozatai, a melyekre még egy városi irnoki állás elnyerésénél is szükség van.

De mivel az iskolák, egyetem etc. tudvalevőleg waggonszámra szállitják a qualificalt, képzett embereket, manapság már mindenütt, többek közt különös előszeretettel a városnál is olyan minősítési föltételeket találtak ki, a melyek a qualificationális törvényből bizonyára a törvénycsinálók rövidlátásánál fogva, kimaradtak, de a melyek, akár a régi görögök iratlan törvényei, annál nagyobb erejűek. Ám a fővárosnál, a hol mindenhez akadnak zászlóvivők, már ezt is okiratszerűleg kezelik. Ha tudniillik A., B., C., D., E., F., G. — Z. nevü több úr, részben fog. gyak., részben fog. díjn., vulgo nap. díjs., részben els. évs. jghllgt., vagy részben már fog., a ki az illető állásra pályázik, a helyett hogy a feltételek szerint csatolandó sok mindenféle okmányt, keresztlevelet, iskolai bizonyítványt stb. stb. hitelesen felbélyegezve tényleg csatolnák s igy nehány száz forintnyi bélyegköltségbe vernék magukat, az okmányok csatolása helyett okmánybélyegmentes, de legalább hathatós újítást hoztak be.

A keresztlevél e szerint az újítás szerint így szól:

Az én papám X. bizottsági tag,
vagy „ „ nagybátyám Y. „ „
vagy „ „ kereszttatám Z. „ „
avagy „ „ svágerom U. „ „

U. i. Ezenkívül S. bizottsági tag sógorával is komaságot tartok, kérem alásan.

II. U. i. Bátorkodom udvarolni X. Y. tanácsnok úr feleségének (korkülönbség nélkül).

És így tovább

A qualificationális levelek pedigen így szólnak:

Államvizsgálati oklevél:

Kedves komám Jancsi!

Miska fiam megválasztását elvárom! Nemsokára terád kerül a sor.

ölel
Jeremiás Nepomuk,
sz. főv. biz. tag,
kefekötő.

vagy:

Kedves barátom, Jancsi!

Remélem, megválasztjátok a kis sógoromat. Nagyon ügyes fiú, és különben is emlékezzél a kölcsönre. Egy okkal több, hogy kis sógoromra szavazz!

ölel
T. Z.
székesfőv. biz. tag
és pék.

— *Friss sütemény naponta háromszor.* —

Érettségi bizonyítvány:

Liebste Karl! Der Alte lasst dich grüssen. Mein kleiner Schurk der Heinrich will Koncipist werden. Mache ihm was er will. Er muss so wie so heiraten, aber hat noch kein Titel. Wann kommst? Tausend Küsse, dein alter Kamerad

Wenzel Schublad,
Eigenthümer der Haupst.
Kanalräumer Unternehmung
und Stadtvater, etc.

És így tovább. Egyik bizonyítvány szebb mint a másik, s épp úgy az eredménye is. Elannyira, hogy nemsokára egészen megnéptelenednek a középiskolák és egyetemek és tönkre-

mennek az okmánybélyegüzletre bazirozott trafikok, mert a gyöngyfiatalság belátja, hogy mindez hiúság. Az egyedüli, a mi czélhoz vezet, a sógor, koma, após, papa és keresztlata.

S ha Isten éltet, megérjük, hogy a polgármester körrendeletben fogja felszólítani a pályázókat, hogy kérvényök mellé ·/. alatt (bizony úgy kellene!) csatolt papájokat, sógorukat, illetve komájukat s a többit 50 krajczáros okmánybélyeggel annál is inkább ragaszszák meg és írják keresztül, mert ellenkező esetben megleletezik öket.

S az utczán, szinházban, kaszinókban majd feltűnik egy egészen új fővárosi speczialitás: a papa, sógor, koma etc. székesfőv. biz. tag., a kinek homlokán, a bal oldalon ott lesz a bélyeg:

1
kor.

Csak aztán másmilyen ne legyen az a bélyeg.

Az Erzsébet királyné-fák.

A főváros Erzsébet királyné elhunyta emlékére a Szent-Margit-híd melletti parkban, a Kálvária- és Bányatéren, valamint a statisztikai hivatal előtt levő téren összesen 795 emlékfát ültettetett. A fák rendeltetésének megjelölésére egy-egy szép kivitelü sziklatömböt helyeznek el, melyeken márványtáblákon, aranyozott érczbetükkel a következőket jegyzik fel:

„E fákat Erzsébet magyar királyné 1898 szept. 10-én történt szomorú halála emlékére ültette Budapest székesfőváros közönsége.“

A sziklatömbök felállításával a tanács már meg is bizott egy vállalkozót, ki azokat 170 cm. magasságban kemény mészkőből készíti.

Az országos betegápolási pótadó.

A főváros tanácsa tudatja a közönséggel, hogy az országos betegápolási alap létesítésére szolgáló országos betegápolási pótadót az 1898. évi XXI. t.-cz. 2. §-a értelmében a folyó évben közigazgatásilag előírt állami egyenes adók (földadó, házadó, keresetadó, nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója, bányaadó, végre tőkekamat- és járadék-adó) után ezeknek az adóknak 3%-ában kivetette és az adózók terhére előiratta. Az országos betegápolási pótadó esedékességére, beszedésére és behajtására az állami egyenes adókra fennálló szabályok irányadók. A folyó egész évre előírt pótadót a folyó évi állami adó IV-ik részletének esedékessége alkalmával egész összegében be kell fizetni, a jövő évtől kezdve pedig az új pótadót az állami adókkal együtt és egyidőben kell lefizetni.

Egy kis feledékenység.

A 7 éven aluli árvák és lelenczek ellátásáról ez év január elsejéig az illetőségi községek gondoskodtak. Budapest főváros a gondozásba vett gyermekek nagy részét a „Budapesti első gyermekmenedékhely egyesület“-nél helyezte el és az ellátás költségei fejében 1893. október 1-je óta évenként 1872 frt átalányt fizetett az egyesületnek. Az akkori tanácsi határozat utasította a IX. ker. előljáróságot, — a melynek hatásköre alá az egyesület ügyei tartoznak, — hogy *további intézkedésig* az átalányösszeget negyedéves részletekben utalványozza ki a gyermekmenedékhelynek. A folyó évtől kezdve ezek a költségek az orsz. betegápolási alapot terhelik, a tanács azonban elfelejtett intézkedni az átalányösszeg kifizetésének beszüntetése iránt s az előljáróság mindeddig szépen fizettgette azt tovább is. Végre most, hogy az utolsó negyedévi részlet is esedékessé vált, az előljáróság észrevette a tanács feledékenységét s mielőtt kifizette volna az egyesületet, előterjesztést tett a tanácshoz, hogy adjon utasítást, vajjon kell-e továbbra is a 1872 frtot az egyesület részére folyósítani avagy pedig az a „további intézkedés“ csupán feledékenységből maradt el?

A Margit-park ára.

A főváros a Lukács-fürdő és Margit-híd között 3211 négyszögöl területet szerzett meg 256,896 frt vételárért. A kisajátított területből díszes parkot alakítottak. Az új közterület árának fedezésére a főszámvevő az 50 milliós kölcsönt jelölte meg. A pénzügyi és gazdasági bizottság ez év márcziusában tartott ülésén nem járult hozzá a főszámvevő előterjesztéséhez, mert szerinte az 50 milliós kölcsön annyi más czélra van lekötve, hogy a Margit-park vételára abból fedezetet nem nyerhet. A dolog április hatodikán a tanács III. ügyosztályába került, hogy a vitás fedezet felől a középitési bizottság is nyilatkozzék. Azóta azonban mi sem történt, a tárgyalások a szó teljes értelmében megrekedtek. A vételárat a fővárosnak 10 év alatt kell letörlesztenie, s az első félévi részlet immár esedékessé vált, fedezet pedig most sincs. A főszámvevő ezért a mult héten megsürgette a középitési bizottságot, hogy intézze el végre a régen húzódó ügyet.

Alapítványok az ó-budai szegényeknek.

Dr. Véghy Antal „Endl József és Erzsébet alapítvány“ czím alatt nagyobb összeget adott át a fővárosi tanácsnak, hogy annak kamataiból mindkét nembeli, róm. kath. szegény ó-budai özvegyeket és árvákat segélyezzenek. A III. kerületi előljáróság arra kérte a tanácsot, hogy az idei kamatokat sürgősen utalványozza ki, hogy az alapítólevél értelmében a segélyeket november 3-án ki lehessen osztani. A kamatok összege ez évben 384 frt 50 kr., melyből 20—40 egyénnek fognak segélyt nyujtani. Előnyben részesülnek a szőllőmunkások és köművesek özvegyei és árvái. A segélyeket külön bizottság osztja szét, melynek elnöke az ó-budai plebános.

Újítások a gyermektelenségi bizonyítványok kiállításánál.

A kerületi előljárók legutóbbi értekezlete előterjesztést tett a polgármesternek, hogy a gyermektelenségi bizonyítványok kiállítása körüli eljárásnál új rend behozatalát eszközölje ki. Így kérjen kormányhatósági intézkedést arra vonatkozólag, hogy ezentúl a bizonyítványok kiállítását megelőzőleg az igazolást igénylő tény-körülményeket a főváros különleges viszonyainak megfelelő módon állapitsák meg és a bizonyítványok kiadásáért ne mint eddig 50 krt, hanem 2 frtot szedhessenek, a mennyi általában Budapesten a hatósági bizonyítványok díja. A polgármester az előterjesztést illetékes elintézésre a tanácshoz tette át.

Rendetlenségek egy zálogházban.

A III. kerül. előljáróság egyik ó-budai magánzálogházban súlyos rendetlenségeket és szabálytalanságokat talált. A zálogos azt a már nem ösmeretlen szokást gyakorolta, hogy értékesebb zálogtárgyait alzálogba adta. Ezenfelül nagy csomó zálogot hamis megnevezés alatt könyvelt el; egy sereg zálogtárgyat egyáltalán nem talált meg az előljáróság, sokat pedig más helyen, mint a hol kellett volna. Az előljáróság feljelentette a tanácsnál a rendetlen zálogháztulajdonost, a ki egyébként már bejelentette, hogy üzletét tovább folytatni nem szándékozik.

A szegény gyermekkert-egysület ügye.

A szegény gyermekkert-egyesület ismert vizsgálati ügyében, mely most a minisztériumban van felülvizsgálat alatt, utólag még tíz felebbezés érkezett a tanácshoz, melyet pótlólag szintén felterjesztettek a miniszterhez. Két érdekelt féllel szemben még mindig nem emelkedett jógerőre a tanács határozata, mert külföldön vannak s igy nem lehet kézbesíteni nekik a határozatot. A tanács mind e mellett arra kéri a minisztert, hogy hozza meg harmadfokú határozatát az ügyben, mert a két érdekelt távolléte nem akadályozhatja meg a régen függő és nagyfontosságú ügy végleges elintézését.

Az éjjeli szállásadás rendőrhatósági engedélyezés alá tartozik.

D. sz. kir. város hatósága egy felmerült esetből kifolyólag akként rendelkezett, hogy 1895. május 24-én 35,573. sz. a. a vendéglői iparról alkotott törvényhatósági szabályrendelet mindennemű szállásadásra vonatkozik. Ez ügy illetékességi összeütkezést okozván a belügyi és kereskedelemügyi miniszteriumok között, a belügyminiszter végül a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértően akként döntött, hogy az ipari szabályrendelet alapjául szolgált 1884. XXII. t.-cz. rendelkezése alá csak a vendégfogadók szállásadás kérdése tartozik. Az éjjeli szállásadás azonban, mely alatt magánlakásokban esetről-esetre idegeneknek rövid időre pénzért adott szoba vagy fekhely értendő, nem bir az ipartörvényben szabályozott fogadói jelleggel és igy nem is iparhatósági, hanem rendőrhatósági engedélyezés tárgyát képezi.

A kőbányai izr. hitközség segélye.

A főváros a kőbányai izr. hitközséget több év óta évenként 1000 frt segélyben szokta részesíteni. A hitközség most azzal a kérelemmel fordult a tanácshoz, hogy a segítséget a jövő évre is szavazza meg. A hitközség még mindig reá szorul erre, mert különösen a hitoktatási kiadásai szaporodnak úgy, hogy nem képes a fedezéséről gondoskodni.

Nyilttér.*)

Európa kávéház

V. ker., Ferencz József-tér 5. szám.

Esténkint egy elite

Női zenekar

hangversenyez.

*) Az e rovatban közlöttekért nem felelős a szerkesztőség.

Hivatalos hirdetések.

28,871. Eln. sz.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a kezelése alatt álló szent Rókus-kórház és a hozzátartozó hullaház tetőzetén szükséges cserépjavítási és a szent László-kórház összes pavillonjai és melléképületeinek tetőzetén szükséges palajavítási munkákra 1900. évi január hó 1-től 1902. évi deczember hó végeig terjedő három évi időtartamra árlejtést hirdet.

Felhivatnak tehát vállalkozni szándékozók, hogy magyar nyelven szerkesztett 50 kros bélyeggel ellátott és akár készpénzben, akár takarékpénztári könyvben avagy a székesfőváros által elfogadhatónak kijelölt értékpapirokban letehető bánatpénznek a székesfőv. közp. pénztárban történt letételét igazoló letéti nyugtával ellátott irásbeli lepecsételt ajánlataikat *1899. évi október hó 30-án, d. e. 10 óráig* Viola Imre tanácsnok úr, vagy helyettese kezéhez (régi városház II. em. 40. sz.) annál is inkább nyujtsák be, mert később érkező, vagy utóajánlatok vagy olyanok, melyek az előirt kellékeknek meg nem felelnek, figyelembe vétetni nem fognak.

A székesfőváros tanácsa fentartja magának azon jogot, hogy a beérkezendő ajánlatok bármelyikének el vagy el nem fogadása fölött feltétlenül szabadon határozzon.

Az árlejtési feltételek naponként a délelőtti hiv. órák alatt a régi városháza II. em. 38a. sz. a. tekinthetők meg s vehetők át.

Budapest, 1899. október 14-én.

A székesfőváros tanácsa.

29,441. Eln. sz.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a székesfőváros részére 1900. évi január hó 1-től 1902. évi deczember hó végeig terjedő három évi időtartamra szükséges fertőtlenitő szerek szállítására árlejtést hirdet.

Az árlejtés tárgyát képezi évenkint körülbelül 50 métermázsa tiszta, szintelen carbolsav 2—300 métermázsa vasgálicz, mintegy 2 métermázsa poralakú sublimát, mintegy 4 métermázsa sublimát, a lysolból pedig egyelőre meg nem határozható mennyiségnek szállítása.

Ajánlattevők kötelesek magyar nyelven szerkesztett 50 kros bélyeggel ellátott 1000 frt bánatpénznek a székesfőv. közp. pénztáránál történt letételét igazoló hivatalos letéti nyugtával felszerelt és a hivatalos minta szerint kiállított borítékba zárt és lepecsételt ajánlataikat *1899. évi október hó 30-án d. e. 10 óráig* Viola Imre tanácsnok úr, vagy helyettese kezeihez (régi városháza, II. em. 40. a.) benyujtani. Később érkező vagy nem szabályszerűen felszerelt ajánlatok, valamint pót, vagy utóajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

A tanács fentartja magának azon jogot, hogy az ajánlatok közül, tekintet nélkül az árakra, szabadon választhat.

Az árlejtési feltételek és ajánlati minta a délelőtti hiv. órák alatt az eln. *B)* közegészségi ügyosztályban (régi városház II. em. 38a.) kaphatók.

Budapest, 1899. október 14-én.

A székesfőváros tanácsa.

Héjjas József

műbútorasztalos és kárpitos

Károlykaszárnya

Ajánlja műbútorait minden stillben, továbbá mindennemű épületmunkat javításokat.

Kávé import.

Szállítás közvetlenül **Trieszt**ből elvámolva és bérmentve utánvét mellett:

4½ kgr.	finom	**Cuba** nagyszemű . .	6.— frt.
4½ „	valódi	„ I. rendő . . .	6.50 „
4½ „	„	**Jáva**	5.78 „
4½ „		**Portorico**	5.82 „
4½ „		„ legfi. I. rendű	6.46 „
4½ „		**Gyöngykávé**	6.36 „
4½ „		**Laguayra** igen finom .	7.— „
4½ „		valódi **nyugotindiai** .	7.— „
4½ „		**Ceylon** különl. nagysz.	7.36 „

vasuton 30 kgr. vételnél 7 krral krgja olcsóbb. Kitünő minőségű valódi áruért kezeskedünk.

SOMOGYI és TÁRSA

BUDAPEST, VII. ker., Kertész-utcza 37. szám.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntőde és gépgyár részvény-társulat Budapesten.

A vas- és aczélöntés, valamint a gépgyártás keretébe tartozó mindennemü munkát szállít. Főbb speczialitásai:

hengerszékek és malomberendezések,

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártó gépek,

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasúti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészítő gépek, úti hengerek, kőtörő-, zúzó- és apritógépek,

Mechwart-féle forgó gőzekék.

Elektromos világítás és erőátvitel

egyirányú, váltakozó és forgó árammal

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhúzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos fúrógépek, elektr. darúk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.

Városi iroda · Kossuth Lajos-utcza 18.

Budapest egyedüli szakszerű intézete.

A fehérneműek tisztításra saját kocsijainkon háztól elvitetnek és haza is szállíttatnak költségmentesen.

Saját varroda a fehérneműek kijavítására.

„HATTYU“

Gőzmosóda és művasaló-intézet

Budapest, Óvoda-utcza 19.

Elvállal legszebb kivitelre fehérnemű-mosást és vasalást **magánosok, szállodások, kávések, vendéglősök és üzletek** részére.

A n. é. közönség szives pártfogásáért esd.

Vidéki megrendelések pontosan s lelkiismeretesen eszközöltetnek.

Sebestyén és társa

Telefon:

„Hattyu-mosóda“.

A mosás minden kemvegyszerek nélkül történik.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. november 6. 41. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Rendetlenségek a városházán.

A jövő évi költségelőirányzattól el kell tekintenünk. A napi események kényszerítenek bennünket a velük való foglalkozásra. Olyan rendetlenségek, hanyagságok halmaza van előttünk, a melyek komolyan gondolkozóba ejtenek a közigazgatás állapota miatt.

Seregestől jő a panasz a városi gazdálkodás ellen. A rendőrség többszörös figyelmeztetés után a panaszkodó felek kérvényének becsatolásával sürget egy voltaképp közönséges munkát: a Gellért-rakodópartra új kikötő karókat. Hónapokig hever az akta, míg a mérnöki hivatal feleletet ad rá s a felelet is inkább beillik új halasztásnak.

A Pasa-réten augusztus 23-án eltorlaszolnak a lipótmezei vasútépítésnél egy telket, a melyen a kukoriczát hordó kocsis, kocsi és lovak ott rekednek. A tulajdonos fejetlenül futkos hivataltól hivatalhoz, hogy segítsenek a kocsison, tegyék szabaddá az utat a telekhez. A megnyugtató választ október végén kapja meg.

A tüdőbeteg szanatórium-egyesület a jövő tavaszszal építeni akar. Júliusban bejelenti ezt a szándékát a tanácsnál. Köszönetet mond a fővárosnak az adományozott telekért s ugyanakkor arra kéri, hogy a vízvezetéket terjesszék ki a telekhez, hogy zavartalanul építhessen. Négy hónapig nincs gazdája a kérelemnek. Ekkor jut végre illetékes helyére a kérvény, a hol azután kisütik, hogy a kért művelet végrehajtására az idén már nincs idő.

A vízdíj miatt oktalanul zaklatják a feleket. A vízvezetéki igazgatóság a maga hatáskörében elvégzi a kivetést, a számvevőség elkönyveli, végrehajtóival behajtatja. Nem tudják, mert ilyesmiről nem értesítik egymást, hogy a kivetés jogos-e, a fél megnyugodott-e, vagy appellált ellene. A végrehajtás kegyetlenül jár a maga útján, agyonüti a fizetni nem tudó szegényt és halálra bosszantja a fizetőképes felet, a ki csak a maga biztos igazában bízva nem akar fizetni. Persze, ha a hivatalok tudnának a közbevetett eljárásokról, kiméletesebben bánnának a felekkel.

Ügyvéd jött a minap és fenyegeti a fővárost a vállalkozó kliense nevében, a ki évtizedig hasztalan várta a munkája díját. Ez már nagyon régi baj. A főváros nagyon szeret olcsón dolgoztatni. Árlejtésen a végletekig leszorítja az árakat s mindenütt nem a jobbat, hanem az olcsóbbat keresi. Mert a mérnöki hivatalnak egyik gyöngéje az is, hogy a törvényhatóság és tanács engedélyezte összegből bizonyos százalékot meg akar takarítani. Már előre számít arra a jóízű fogadtatásra, a melyben részesül, ha bemutatja számadásait és bejelenti, hogy íme 10—20,000 forintokat megtakarított. Hogy ő kissé duplán számolt, hogy a szállított munka felületes, gyakran silány, azzal ki sem törődik. Elérte a megtakarítást, övé a dicsőség. A vállalkozó pedig, a kit a tett engedmény már is megnyomorított, szalad fűhöz-fához a pénzért. A számláit megnyirbálják, egy helyről százfelé küldik, míg megunja és lemond az egészről, mert inkább elveszt ezer forintot, mint a városi hivatalok torturáját kiállja. Ugyan miféle hatóság az, a melynél olyan botrányos tévedések fordulhatnak elő, a minőket egy März Antal nevű bádogos számláinak aktái elbeszélnek.

Hogy is kívánhat a főváros tisztességes munkát, mikor 1884-től máig kell egy középsorsú mesterembernek a keserves pénzére várakoznia.

Ennél még czifrább a Hunyadi-téri vásárcsarnok czéljaira vásárolt házak adó-ügye. Most, a mikor évek óta áll már a vásárcsarnok, most jön rá a főváros, hogy az 1894-ben lebontott két háza után 2474 forint adóval tartozik az államnak.

A vásárcsarnokhoz még 1893-ban vettek a Hunyaditéren két házat.

Akkoriban a kisebbik ingatlan házbérjövedelmét 3158 frtban, a másikét pedig 6697 frtban irányozták elő és az adókivetés alapjául ugyanezeket az összegeket jelentették be. Valósággal azonban egész más lett az eredmény. A nagyobbik ház bérjövedelme ugyanis mindössze 1945 frt, a kisebbiké pedig 717 frt volt. Az adófelügyelőség mind e mellett 1664 frt 17 kr., illetőleg 806 frt 94 kr. adót vetett ki. A főváros az adót elfeledte kifizetni, bár az adófelügyelőség folyton szorgalmazta a tartozás kiegyenlítését. A tanács most kutatni kezdette, hogy mi az oka a nagy jövedelem-különbségnek, s ki a felelős az üres lakások bejelentésének elmulasztásáért, a mi miatt a horribilis adót kirótták. A VI. ker. előljáróság, melyet a tanács igazolásra szólított fel a dologban, bejelentette, hogy a mulasztás senkit sem terhel. Az ingatlanokat annak idején *Mérő* Géza kezelte, s az teljesen rendben történt. A tényleges jövedelem azért volt olyan kevés, mert az épületek minden pillanatban lerombolás előtt állottak, s azért állandó lakókat szerezni nem lehetett, a lakások nagy része üresen állott. Felelősség, vagy hanyagság senkit sem terhel

Ezeket a szemelvényeket állításunk igazolására soroltuk fel. Szomorú jelenségek ezek, a melyek rendszertelen, fejetlen, hanyag állapotát tárják fel a közigazgatásnak. Ezeknek elmondása miatt szakítottuk meg az előirányzatról való észrevételeink folytatását, abban a reményben, hogy a polgármester úr minden ügyben tájékoztatja magát a történtekről s a hol kell, érezteti hatalma súlyát.

Leányismétlőiskolák.

Az összminiszteri most megjelent évi jelentésben a vallás- és közoktatásügyi miniszter a fővárosról ezeket mondja:

„Budapest székesfőváros elismerésre méltó buzgóságával és áldozatkészségénél fogva egyébként szép virágzásban levő népoktatásügyének mezején parlag teret képezett eddig a *leányismétlő tankötelesek oktatása*. Mig ugyanis az ismétlő tanköteles korban levő fiúgyermekek részint közép, polgári és felső kereskedelmi iskolákba, részint iparos- és kereskedő-tanonciskolákba járnak, addig a nagyszámú ismétlő tanköteles korú leánygyermek csak igen kis részben nyer, nagy kárára a közügynek, a családnak és a társadalomnak, a polgári és felsőbb leányiskolákban oktatást, ismétlőiskola pedig a főváros területén mindössze három van, alig 2—300 növendékkel. Elhatároztam tehát, hogy a mint a népoktatási törvénynek az ismétlő oktatásra vonatkozó rendelkezéseit az egész országra nézve szigorúan végrehajtatom, a székesfőváros ismétlő leánytankötelesei oktatásának fontos kérdését is akkép fogom megoldani, hogy az oktatás a népoktatási törvény rendelkezéseinek és a főváros sajátlagos viszonyainak is megfeleljen. Felhivtam e végből a székesfőváros tanácsát, hogy a leányismétlő tanköteles gyermekek törvényszerű oktatásáról oly ismétlőiskolák szervezésével gondoskodjék, melyek az általános közismertető tárgyakra és valláserkölcsös oktatásra, de főleg az ilyen iskolákra utalt leánygyermek keresetképességét előmozdító gyakorlati kézügyességi, háztartási és kézimunka oktatásra fektetnek nagy súlyt. A székesfőváros tanácsa ezen életbevágó kérdés megoldásához tudomásom szerint, teljes buzgalommal lát hozzá, s remélem áldozatkészségétől, hogy a jövő évi jelentés e téren már tényleges eredményekkel fog beszámolhatni.“

Eddig a kultuszminiszter. A jelentés azonban mélyen hallgat arról, hogy az áldozatkész székesfőváros ennek az újabb kötelességnek, a melyet a népoktatási törvény ró reá, mikép fog megfelelni tudni mostani pénzügyi viszonyai mellett. A főváros népoktatása csakugyan szépen virágzik a ráfordított nagy anyagi áldozatok árán. De mennyivel többet tehetne a főváros akkor, ha a kormány legalább azokat a terheket vállalná magára, a melyeket a népoktatás keretén túl visel a főváros éppen a népoktatás fejlesztésének rovására!

A pótlék-rendszer.

— Adatok a jövő évi költségelőirányzathoz. —

Multkoriban ismertettük az elnöki ügyosztálynak a személyes pótlékok rendezéséről szóló javaslatát. Ismertetésünk akkor lehetőleg tárgyilagos volt. Nem akartuk érinteni közelebbről ezt az odiózus ügyet, a mely valóságos darázsfészek. De most, a mikor a jövő évi költségelőirányzat tárgyalása küszöbön van, kötelességünk a törvényhatóság tagjait figyelmeztetni arra a kényelmes, mondhatnók könnyelmű eljárásra, a melyet a tanács a pótlékutalványozásnál követ.

A főváros tisztviselőinek egy része valósággal eldorádói helyzetet teremt a pótlékokból. Mert a pótlék a fővárosnál nem az az elkerülhetetlen segítség, a melyet a község az arra rászorult, vagy érdemeket szerzett szolgáinak ad, hanem olyan jövedelem, a melyet kellő utánjárás után kap bárki is, a ki nincs megelégedve a fizetésével.

A pótlék tehát mellékjövedelem, a melyért vagy nem kell külön szolgálatot teljesiteni, vagy kell, de csak keveset. Igy azután a pótléknak válfajai is vannak. Még pedig:

I. pótlék, a melyet azért fizet a főváros, hogy a tisztviselő ne járjon gyalog. Ennek a neve *bérkocsi átalány*. Személyenként 240 forinttól 1800 frtig terjed.

II. pótlék, a melyet a tisztviselő a rendes fizetése mellett élelmezési költségekre kap, akkor, ha valamely közmunkához állandóan ki van rendelve. Az *élelmezési pótlék* évi összege 200—600 forint között váltakozik.

III. pótlék a *világítás ellenőrzése* czimén jár. Ilyen csak egy van; az összege 600 forint.

IV. pótlék a *működési* pótlék. Ez már nagyon különböző, mert van olyan tanácsjegyző, a ki csak 1 frt 50 krt kap naponkint a működése pótlásáért, s viszont van főmérnök, a ki 1080, 1200 frtot, műszaki tanácsos, a ki 1440 forintot kap e czimen. Persze előfordul azután — bizonyára tévedésből — olyan eset is, hogy egy és ugyanaz a személy 500 forint helyettesitési és 600 frt működési pótlékot élvez; egy másik pedig az 1440 frt működési pótlék mellett egyéb ártatlan czimen kap még pótlékot szolgálata jutalmául.

V. pótlék a *helyettesítési* pótlék, a melyben a tanács többnyire azokat részelteti, a kik kibuktak a válasz-

tásoknál s több-kevesebb joggal aspirálnak magasabb fizetésre. Ennek az összege 3—600 forint, de lehet több is. A közvágóhidon például *Sik* Elemér irnok, mint helyettes ellenőr 300 és 600, összesen 900 forint helyettesítési pótlékot kapott.

VI. pótlék a *korpótlék*, a mely a mindenkori fizetés 10 százaléka öt-ötéves szolgálati esztendők után. Erről ma nem szólunk.

VII. pótlék az *ellenőrzési* pótlék. Ebben többnyire a műszaki tisztviselők, főképp a mérnöki hivatal és a műszaki számvevőség tagjai részesülnek. Ellenőrizni lehet bármit: akár kész épületet, igy kaszárnyákat, közraktárakat, nyilvános vizeldéket s egyéb közczélú épületeket, akár folyó épitkezéseket. Mihelyt valaki ellenőriz, biztos a havi 25—50—100 forint pótlék, a mely főképp akkor jövedelmező, ha egyszerre két-három ellenőrzésre szól a megbizatás.

VIII. pótlék az *átmeneti* pótlék. Bizony ezt magunk sem tudjuk miféle. Valószinűleg olyan átmenetért jár, a melyet a pótlék végez a közpénztárból az új tulajdonos zsebébe.

A IX. pótléknak *öt* alválfaja van, nevezetesen:

a) óratöbblet-pótlék,
b) fizetési különbözeti pótlék,
c) ipariskolai illetményi pótlék,
d) kültelki pótlék,
e) vezetői pótlék.

Ebben az ötféle pótlékban csakis tanárok, tanárnők, tanitók és tanitónők részesülhetnek. A változatosság rendkivül nagy, mert 50 forinttól 1000 frtig terjed; a nagyobb összeget természetesen azok kapják, a kiknek mind az ötféle pótlékjuk meg van. Ilyen a főváros. Agyon gyötri az embereit! Micsoda gond az ötféle pótlékot nyilvántartani!...

Több pótlékról egyelőre nem tudunk. Ennek ellenében bemutatjuk itt, hogy tavaly mit adott ki a főváros pótlékokra:

1. 32 előkelő tisztviselő kapott a rendes illetményén kivül 500—1400 forintig terjedő pótlékot, összesen	21,402·50
2. A közvágóhid és marhavásártéri személyzet pótdija	2,008·—
3. 21 tisztviselő helyettesitési pótlékban kapott	8,675·—
4. Vízvezetéki személyzet működési pótlékja .	2,172·20
5. 5 reáliskolai tanár pótlékja (lásd IX. pótlék)	2,320·—
6. 19 felsőkereskedelmi iskolai tanár és 3 igazgató pótlékja (lásd IX. p.)	8,040·—
7. 93 polgáriskolai tanerő és 9 igazgató pótlékja (lásd IX. p.)	26,062·—
8. 8 felsőbb leányiskolai tanár pótlékja (l. IX. p.)	1.380·—
9. 10 iparrajziskolai tanár	2.950·—
10. 2 óvónő	300·—
11. 413 elemi iskolai tanító és tanitónő pótlékja (igen soknál 750—960 forintos) (lásd IX. pótlékfajt)	126,427·—
12. 8 tisztviselő a jótékony és egyéb közczélú intézményeknél teljesitett szolgálataiért kap	1,920·—
13. 7 kórházi alkalmazott pótlékja	3,800·—
Összesen:	**227,456·70**

Ennyit fizetett tavaly a főváros pótlék czimén azoknak a rendes fizetéssel ellátott tisztviselőinek, a kiket különben is gazdagon honorál.

Mindezt pedig azért mondjuk el most, mert általános a panasz, hogy a főváros személyzeti kiadása óriás. S ez igaz is. A mint a következőkből kitűnik:

A tisztviselők létszáma.

A főváros közigazgatása ötvenhárom csoportra oszlik. E csoportok a következők:

1. Főpolgármesteri hivatal,
2. Tanács és ügyosztályok,
3. Árvaszék,
4. Kerül. előljáróságok,
5. Iktató, kiadó levéltári hivatal,
6. Ügyészi hivatal,
7. Statisztikai hivatal,
8. Mérnöki hivatal,
9. Vásárigazgatóság,
10. Számvevőség,
11. Számvev. végrehajtó osztály,
12. Központi pénztár,
13. Adószámviteli hivatal, adópénztár,
14. Gazdasági hivatal,
15. Házi nyomda,
16. Erdészeti személyzet,
17. Mezőőrök.
18. Kertészeti személyzet,
19. Rudas-fürdőszemélyzet,
20. Artézi-fürdőszemélyzet,
21. Vízvezetéki személyzet,
22. Vámfelügyelők,
23. Köztisztasági hivatal,
24. Közvágóhidi személyzet,
25. Vásárcsarnok személyzet,
26. Zsibárus-csarnok személyzet,
27. Mértékhitelesitő személyzet,
28. Tűzoltószemélyzet,
29. Orvosi személyzet,
30. Vegyészeti és tápszervizsg. intézet,
31. Himlő nyirktermelő és ojtó-intézet,
32. Bakteriologiai intézet,
33. Közp. fertőtlenitő intézet,
34. Dunajobbparti temetőszemélyzet,
35. Egyházi személyzet,
36. Anyakönyvi hivatalok,
37. Reáliskola,
38. Felsőkeresk. iskola,
39. Felső leányiskola,
40. Polgári iskola,
41. Ipar-rajziskola,
42. Elemi népiskola,
43. Iparos inasiskola,
44. Kisdedóvók,
45. Rókus-kórházi személyzet,

46. István-kórházi személyzet,
47. János-kórházi személyzet,
48. Szegényház,
49. József fiúárvaház,
50. Erzsébet leányárvaház,
51. Mayer-árvaház.
52. Községi szeretetház,
53. Kerepesi köztemető.

Ennek az ötvenhárom csoportnak 3014 rendes fizetést élvező tagja van, a kik közül 2311 tisztviselői rangban van, 703 szolga. Ennek a 3014 alkalmazottnak az évi fizetése 2.880,280 forint, a lakásbére 924,699 frt, *összesen 3.804,970 forint.*

A zárószámadásban ennek ellenére azt látjuk, hogy a főváros *6.104,583 forint 46 krajczárt* adott ki személyzeti költségekre, a mely összegből *4.835,102 forint 87 krajczár* az állandóan alkalmazottak javára, *1.270,380 forint 59 krajczár* a napszámosok bérére jutott.

Ennek a számnak alig tudunk másképen magyarázatot adni, csakis úgy, hogy az állandóan alkalmazottak terhére előírt 4.835,102·87 forint és a 3014 végleges alkalmazott 3 804,970 forintnyi fizetése között felmerült 1.030,132·87 forint különbözetet a *napidíjasok czímére* ütjük le. Más szóval a fővárosnak a napidíjas gazdálkodás évi egy milliójába kerül. S ez körülbelül összevág a tényleges állapottal.

A fővárosnál ugyanis a jelenleg működő napidíjasok száma a következő:

3	napidíjas	á	5.—	forinttal,
2	„	„	4.50	„
29	„	„	4.—	„
12	„	„	3.50	„
12	„	„	3.30	„
72	„	„	3.—	„
25	„	„	2.50	„
9	„	„	2.30	„
10	„	„	2.20	„
109	„	„	2.—	„
16	„	„	1.80	„
22	„	„	1.70	„
5	„	„	1.60	„
337	„	„	1.50	„
63	„	„	1.40	„
133	„	„	1.20	„
1	„	„	1.10	„
3	„	„	1.—	„

Összesen: 864 napidíjas.

Ez a 864 napidíjas körülbelül 6—700,000 frtba kerül, a millióból hiányzó 3—400,000 forint pedig a sehol ki nem mutatott havi és heti munkások bérére esik.

Természetes, hogy ekkora személyzet mellett a közigazgatás gépezetében örökös baj van. De még természetesebb, hogy kellő ellenőrzés híján százezreket dob ki a főváros olyan munkáért, a melyet rendes tisztviselőivel is megerőltetés nélkül elvégeztethet.

A községi háztartás mizériáin első sorban akképp lehet javítani, hogy rendezik a személyzeti ügyeket. Hiszen nem oly régi eset, hogy Páris községtanácsa a személyzeti kiadásokat egy millió frankkal leszállította s egyszerűen utasította a városi tanácsot, hogy a leszállított összeget törülje a budgetből, a személyzetet a tisztviselői létszámból. Erre a radikális kurára a főváros közigazgatása is megérett.

Gondolja meg jól a törvényhatóság, mikor a költségelőirányzatot tárgyalja: ne adóemelésen törje a fejét, hanem redukálja a község kiadásait; első sorban törülje a mindenféle pótlékot, másodsorban rendezze a személyzet általános kiadásait. Majdnem hét millió forintos személyzettel kezelni egy olyan várost, a melynek alig 15—16 millió forint rendes bevétele van — egy kissé sok; e fölött jó lesz egy kissé gondolkozni. Hátha nyitjára jövünk a deficzit megszüntetésének.

A dunai forgalom.

Régi baj, hogy a szárazföldi mesterember nem érti meg a vizen élő embertársát. A két fél között óriás eltérés van. Mind a kettőnek más a megélhetési módja, mások a szokásai, az igényeik is különbözők, persze a bajuk sem egyforma.

A két fél között bizonyos magasságban ott ül a hivatalos hatalom, a mely tőle telhetőleg rajta van, hogy a különböző érdekeket összeegyeztesse, az ellentéteket kiegyenlítse. Az a hatalom, a mely mind a kettőnek hasznosságát, szükségességét belátja, a mely tudatában van annak, hogy egyik épp oly nélkülözhetetlen, mint a másik: az nemcsak köztiszteletben részesül, hanem a két fél boldogulásának a hasznaiban is osztozkodik.

Budapesten a főváros tanácsa az, a melynek a szárazföldi ügyeken kívül törődnie kellene a dunai forgalommal is. A fővárost kiszámíthatatlan, nagy érdekek fűzik a rendelkezésére álló vízi közlekedéshez. Sajnos, erről a városházán nem tudnak. Ott még az úgynevezett lovasított admirálisok sem léteznek. Valamennyie a szárazföldi patkány (hogy ezt a brutális matróz-kifejezést használjuk) szerepében tetszeleg magának, a Dunára pedig — fütyül.

A Dunát a tanács mindössze két czélra használja. Itatja a közönséggel s elvezetteti benne a szennyvizeket. Kereskedelmi és iparí fontosságát a tanács még nem ismeri, nem is érti. A vizekhez a városházán csak annyit értenek, hogy a lakosság egy része inni szeretné — ha jó volna, a más része meg locsolni akar vele, maga a tanács pedig nem is szeret hallani róla, mintha csak víziszonyban szenvedne.

A Duna ez idő szerint még csak földrajzi fogalom — a városházán. Nagy nemzetgazdasági erejét, a benne rejlő tőkét még nem ismerik. Legfölebb a partbérlet czímén szerepel a házi naplókban, de másképen nem.

Nincs is szándékunkban most a dunai vízi forgalom fontosságáról s egyáltalán a Duna vizének a kereskedelem és ipar czéljaira leendő gazdasági értékesítéséről tanulmányt írni.

Megrovási kalandban utazunk, mint mindig s e kaland hőse a tanács, a mely nemcsak nem ért a vízügyekhez, de nem is törődik az erre vonatkozó aktákkal.

Még az árvíz előtt a teherhajó tulajdonosok nagy része, köztük az *Adriai* biztosító-társaság, a *Fonciere* biztosító, az *Első Magyar Általános* biztosító-társaság, a *Providentia* bécsi biztosító és mások megkeresték a dunai kerületi kapitányságot, hogy a Gellért-rakodópart kikötő karóit vizsgálja meg.

A kikötő karók nagy része elkorhadt, de meg közel is vannak egymáshoz. A teherhajókra mind a két körülmény veszedelmes, hullámzás alatt a kötél letöri a karót, s a hajó elszabadul, vagy szorosan egymás mellé állítva, könnyen összeütköznek s a rakományt nagy veszedelem érheti.

Főképp most a búzaszállítás idején nagy a torlódás. Ennek következtében hamaros intézkedést kérnek a kapitányságtól.

A panaszos beadványt a dunai kerületi kapitány a főváros tanácsához tette át elintézés végett. A tanács kiadta a mérnöki hivatalnak; ez meg megfeledkezett róla. Természetesen ebből az következik, hogy a karók ma is épp oly rosszak, mint az árvíz előtt, s legfölebb távolabb állanak egymástól, mert egyiket-másikat kitörte az időnek vasfoga.

Az érdekelt hajótulajdonosok mindezek után újra panaszkodtak a dunai ker. kapitány előtt, a kapitány dühösen összeszidta azokat a lusta szárazföldi állatkákat s egyben alázatosan megkérdezte a főváros tanácsától:

— Mi lesz a karókkal?

Nos igen; mi lesz a karókkal? adta tovább a kérdést a tanács. Mire a mérnöki hivatal nagy diadallal jelentette, hogy:

„a karók rendben vannak; már felhívtuk a rendezésre a szerződött vállalkozót s azóta minden bizonnyal dolgoznak rajta.“

Ezzel a karó-ügy el van intézve, a míg újabb jelentés nem jön — a hanyag vállalkozóról.

A tanács pedig ártatlan, és ártatlan a mérnöki hivatal is, de a hanyag vállalkozó sem bűnös, mert neki 24 óra alatt kellett volna végrehajtani azt a munkát, a melynek az *elrendelése* hetekig tartott.

Így szakértik nálunk a vízi ügyeket.

Budapest gyárnegyede és kikötője.*

A legutóbbi időkben szóba kerülő tervezetek szerint a budapesti új gyárnegyed helye az összekötő vasúti hídnál kezdődő és a Dunapart mentén Budafokig húzódó, ipari és gazdasági czélokra alkalmas sík vidék lenne. E terület rendezésének és beépítésének kérdése nem új kérdés, hiszen rövid idő előtt magam is foglalkoztam vele „Budapest jövője“ cz. városrendezési tanulmányomban, mely röpirat alakjában jelent meg a könyvpiaczon.

Az alapszemle itt sem más, mint az egymáshoz tartozó dolgok összekapcsolásának tétele.

Erre vonatkozólag idézem a „Budapest Jövője“ czímű városrendezési tanulmányomból a következő sorokat:

— A józan, jól fölfogott közérdek Budapesten a gyárnegyed alapításához vezetett. Hatóság és gyárosok megegyeznek abban, hogy a gyárak nagy része nem maradhat meg jelenlegi helyén a Lipótváros és Terézvárosban, hol bérházak közé vannak építve és a hol a telekárak emelkedése folytán már-már odajutott a dolog, hogy a gyár telke többet ér, mint maga a gyártelep.

Az új gyárváros helye a Lágymányoson, azaz Kelenföldön van kiszemelve. Sőt kijelölve. Egyes gyárosok már építenek e helyen.

Az új gyárváros telkét kétségtelenül jól választották meg. Különösen ama szempontok, hogy vízfolyás mentén a városon alul fekszik és egyrészről a Duna, másrészről a tetszés szerinti nagyságra kibővíthető kelenföldi pályaudvar, azaz a természetes és mesterséges közlekedési utak határolják, teljesen lehetővé teszik a gyors eredményes kiépítést.

A gyárvárosnál a legfontosabb kérdés az, hogy a közlekedés mennyire tökéletes. E szempontból nézve a dolgot, mindegyre sürgősebbé válik a régóta emlegetett budapesti kereskedelmi és ipari kikötő kiépítése, melynek legelső eredménye az lenne, hogy Magyarország fő- és székvárosa a keleti és átmeneti kereskedelem góczpontja volna.

És hol van ennek a kikötőnek a helye? A legalkalmasabb, a természettől már szinte eleve is e czélra teremtett hely azon vízmedencze, mely az építendő borárus-téri híd budai részénél kezdődik és lehalad a Rökk-féle hajógyárig és a melyben a millenáris évben Konstantinápoly emelkedett. A nyilt Dunától már is olyan töltés választja el, melyen sokat javítani nem kell, csupán az összekötő vasuti híd törendő, illetve a medenczét ketté választó vasuti töltés pótlandó egy hídrészszel és a vizmedencze mélyítendő ki, hogy a hajók a kikötőben elegendő vizet találjanak és kényelmesen közlekedhessenek.

De a kelenföldi kereskedelmi kikötő építése mindegyre halasztódik. A kiváló, a természettől is kikötőnek rendelt terület parlagon hever, elposványosodik. Mi az oka ennek?

(Vége következik.)

Gyors segély.

A bölcsészethallgatók segítő-egyesületének tudvalevőleg van egy igen szép palotája a — holdban, s egy kétszázötvenezer forintról szóló betéti könyvecskéje az Első Hazai Takarékpénztárnak a Marson felállított fiókjában. Mivel azonban a holdbeli palota és a Mars-beli fiók, fájdalom, oly messze van, hogy sem az egyiket nem lehet bérbeadni, sem a másiknak a fiókját nem lehet kihúzni, a bölcsészethallgatók segítő-egyesülete bizony szegény, akár a templom egere. Fűhözfához kapkod tehát szegény, de az eredmény nem mindig kielégítő. Így aztán az egyesület az idén tavasz felé már annyira volt, hogy jóformán alig volt betevő falatja (t. i. az egyesületnek), pedig már az überczihert is zálogba csapta (t. i. az egyesület). Mit tegyen, szegény feje, épp e miatt tördelte a kezét és kezdte tépni a saját haját az egyesület, a mikor egyszerre mentő gondolata támadt:

— Hopp, megvan?

— Mi van meg? — kérdezte a két pont „:“, mely vezércsillagként lebeg az egyes-ü-let fölött.

— Az van meg, a mitől kimászunk a bajból! Lesz pénz, mint a köles!

— Ugyan honnan a f . . éből? (T. olvasóink tájékoztatására megjegyezzük, hogy a kipontozott két betű ez: *-e-n*)

* Lord Albert könyvéből.

— Hát a várostól!

— A várostól?

— Attól! Annak sok pénze is van, meg szivesen is adakozik; legalább banketre, tanulmányútra és jutalomra rengeteg pénzt költ el. Már pedig ha ilyesmire kiadhatja a pénzt, miért ne adhatna a bölcsészettanhallgatók segítő-egyesületének, ha kérünk tőle? Tőle, a Duna két partján elterülő, regényes fekvésű jókedvű adakozótól!

— Ám jó, — bólintott a két pont, e mozdulatával csaknem vesszővé válva, — próbáljunk szerencsét a városnál.

Kérvényt intéztek tehát a tanácshoz, a melyben az egyesület rossz anyagi helyzetét hűen lefestve, gyors pénzbeli támogatást...

Aztán összetette a kezét és várt. Nem hiába!

A tanács néhány hónap mulva, vagyis már a nyári vakáczió elején sietett is megszavazni e czélra bizonyos összeget, 200 koronát. A pénzt ki is utalványozták, de a határozatot és az utalvány másolatát egy pesztrának kézbesitették, mert a nagy vakáczió már megkezdődvén, a segítő-egyesület irodájában nem volt senki. A pesztra átvette az utalvány másolatát, s mivel a kisded, kinek gondozását gazdái rábizták, éppen sírni akart, hogy ne sírjon, kezébe nyomta az imént átvett papirost.

— Sándorka, itt van papiros, játszszál!

— Addide! — gügyögte a karon ülő Sándorka és elvevén a 200 koronáról szóló papirost, nagy szakértelemmel kettérepesztette; aztán a két részét egymásután megint ketté repesztette; végül pedig összegyűrte, szájába vette, a felét lenyelte, másik felét pedig földhöz vágta (de legalább nem sírt), s ezt másnap a takarítónő a szeméttel együtt kiseperte.

Őszszel most ismét összejött a segítő-egyesület, s értesülvén a 200 koronás gyors segély kiutalásáról, föl szerette volna venni a pénzt. Csakhogy az utalvány egyik fele már régen Cséri szemét-telepén volt, másik fele pedig rejtett utakon a kanálisban, s innen a Duna habjai között tünt el. A pénzt sehogy sem tudván fölvenni, végre is október 31-ikén kénytelenek voltak új kérvényt beadni a tanácshoz, hogy adja ki még egyszer a 200 koronát kiutaló határozatot.

Mivel azonban az egyesület újabb kalamitásoktól tart, gyöngéden figyelmeztetjük a tanácsot, hogy a határozatot és utalványmásolatot — tekintettel a segély sürgős voltára — most valahogyan majd ne egy csinos szobacziczának kézbesittesse.

Mert szobalányt olcsóbban is lehet kapni, mint 200 koronáért.

A mérnöki hivatal középitési szakosztályának új helyiségei.

A mérnöki hivatal középitési szakosztálya IV., Borz-utcza 7. sz. I. em. 4. ajtó alatt — a tanács jogügyi osztályának eddigi helyiségeiben — mükődését megkezdette. A szakosztály, mely Krátky főmérnök vezetése alatt áll, az új helyen kényelmes dolgozó helyiségekre talált.

Az iszákos telek.

Van a Szentkirályi-utczában egy üres telek, a melyikről furcsa históriát álmodtam a minap. Azt álmodtam ugyanis, hogy ez a telek nagyon iszákos; nem szeszes italt iszik ugyan, csupán csak vizet, de hát egy üres teleknek végre ez is a fejébe megy. Ilyenkor aztán — ismétlem, ezt álmodtam — a telek összeüti a két sarkát és a környékbeli csinos házakra kacsintva, nagyokat kurjant:

Addig iszok, mulatok,
Míg csak be nem rukkolok...
Ha elvisznek palotának,
Megsirat a végrehajtó
Engemet!

És így tovább.

Megvallom, mikor felébredtem, kissé különösnek találtam ezt az álmot. Első perczre azt hittem, hogy talán örököltem, s enyém az iszákos telek. Utána nézvén azonban a dolognak, kitűnt, hogy, fájdalom, nem az enyém, hanem Szentkirályi Kálmán földbirtokosé, a kinek igen sok bosszuságot okozott. A telken tudniillik valamikor földszintes ház volt, de a tulajdonos ezt már régen lebontatta. A mikor már jó ideig üresen és elhagyottan állt a telek, egyszer csak kisül, hogy a vízvezetéki igazgatóság 67 frt vízfogyasztási díjat vet ki Szentkirályira, a mely összeget a lelkiösmeretes végrehajtó mindenképen biztositani akarván a főváros számára, betáblázták a Szentkirályi-utczai ingatlanra, s egyúttal lefoglalták a tulajdonosnak Tápió-Szent-Mártonban levő ingó holmiját is (a mi alatt nem csupán az ing-a óra és az ing-ek értendők). Bár az üres telken vízfogyasztásról a díj kivetése idején már régóta szó sem lehetett, Szentkirályi, unván a sok hercze-hurczát, kifizette a 67 forintot, eléggé naivul azt hivén, hogy ezzel most már minden rendben van.

Dehogy! A boldogtalan telektulajdonosra ezután virradtak még igazán a megpróbáltatások napjai. A 37 krajczárnyi végrehajtási költséget ugyanis elfelejtette kifizetni, s így történt, hogy az ingatlanra rávezetett telekkönyvi betáblázást a főváros nem törültette.

A megkinzott adós, a ki eredetileg nem is tartozott egy krajczárral sem a fővárosnak, erre elvesztette a türelmét (bizonyosan lyukas volt a zsebe, a melyben hordta), s hivatali zaklatás czímén panaszt tett a polgármesternél. A polgármester igazolásra szólitotta fel az eljárt hivatalokat, s ekkor a következő furcsa dolgok történtek:

1. A vízvezetéki igazgatóság kijelentette, hogy a kérdéses Szentkirályi-utczai ház lebontását nála senki sem jelentette be, s így kötelessége volt, hogy a vízfogyasztási díjat tovább is kivesse.

2. A végrehajtást foganatosító VIII. ker. előljáróság pedig kijelentette, hogy a zálogolást nem oldhatja föl, mert Szentkirályi nem fizette be a 37 krajczárt.

— Na, — gondolta erre Szentkirályi, — ha már 67 forintot fizettem ezért az iszákos telkemért, megfizethetem a 37 krajczárt is.

Meg is fizette, s ezzel a bonyolódott ügy véget ért, s aktáit, mint további intézkedést nem igénylő akták, levéltárba tétettek.

A mi az egészből megmaradt, csupán az én álmom az iszákos üres telekről, a ki olykor-olykor összeüti a két sarkát és nagyokat kurjant:

Addig iszok, mulatok,
Mig csak be nem rukkolok . . .
Ha elvisznek palotának,
Megsirat a végrehajtó
Engemet . . .

Mert illik tudni, hogy, ha egyszer palota épül a telken, akkor a vízfogyasztási díjat már csak tényleges, nem pedig illuzórius vízfogyasztásért lehet majd kivetni.

Az pedig már senkit sem boszant, s így az illetékes hatóságoknak ismét egygyel kevesebb lesz a szórakozásuk.

Egyébként remélhetőleg van még üres telek a fővárosban.

Az átszálló forgalom kiterjesztése.

A közúti vasutak közlekedésében október elsején történt meg az első nagyobb változás, a mely előszele a forgalom egységesitésének. A két legnagyobb budapesti vasúttársaság életbeléptette vonalain a kölcsönös átszálló forgalmat. Elhatározásuk megvalósítása a közönség régi vágya volt s mégis a közlekedő utasok igaz hálával tartoznak az ujitásért, a mely mind a két társaságnak tetemes áldozatába kerül.

Az ujitás azonban — eltekintve annak nagyfontosságától — nem tökéletes. Az átszálló forgalom csupán a *pesti* vonalakra létesült; a kapcsolatból a budai vonalak kimaradtak. Teljesen értjük a közúti vasúttársaság huzódozását az újabb kiterjesztéstől, a mely az amúgy is lanyha forgalmu budai rész bevonásával járna.

Ám itt a társaságnak figyelemmel kell lennie azokra a magasabb érdekekre, a melyek a budai részeknek az átszálló forgalomba leendő bevonásával kielégitést nyernek. A budai három kerület fejlődése teljesen a vasúti forgalom tökéletesitésétől függ. Mennél könnyebben hozzáférhetők lesznek a ma még távol eső területek, annál biztosabb a fejlődésük s annál nagyobb a személyforgalmuk is.

Nem szabad tehát visszariadni az átszálló forgalomnak a budai vonalakra leendő kiterjesztésétől. Az az áldozat, a mit a kiterjesztés igényel, busásan megtérül a forgalom emelkedésében. Másrészt pedig a budai részek lakossága teljes joggal kivánhat épp annyi kedvezményt, mint a pesti oldalakon lakó. Akadálya sem lesz a kiterjesztésnek, mert a Margit-híd és Ferencz József-híd előtt a két vasúti társaság vonalai szerves kapcsolatot nyernek s az átszállás majdnem közvetetlenül történhetik az egyik társaság kocsijáról a másikéra.

Ebben az ügyben a *Fővárosi Tudósító* mult héten a következő két igen érdekes értesülést adta közre:

A fővárosi közönségnek abból a régi vágyából, hogy egyik villamos-társaság kocsijáról a másikéra ugyanazzal a jegygyel lehessen átszállani: október 1-én csak egy rész teljesült, a mennyiben az átszállást csak a pesti vonalakon rendezték be.

A kereskedelmi miniszternek egy mai keletü határozata azonban lehetővé teszi, hogy a közönség vágyának a másik része is teljesüljön s az átszálló forgalmat a budai oldalakon is berendezzék. A miniszter ma kiadta az épitésre az engedelmet a közúti vasút-társaság részére a *Lipót-körút és Terézkörút* közötti összekapcsoló sinek lerakására.

A városi villamos vasút-társaságnak pedig, a miről már szó volt, a Duna-parti viaduktos vasút épitésére. Egyúttal jóváhagyta a miniszter a két társaságnak az előbb emlitett vasútra kötött peage szerződését, annak a hangsúlyozásával, hogy miután a két társaság budai és pesti vonalai között ilyen formán a kapcsolat létesült, a közönség érdekében állónak tartja az átszálló forgalomnak a budai vonalakra való kiterjesztését.

A másik hire az idézett lapnak ez:

A lipótkörúti villamos vasut meghosszabbítása.

A budapesti közuti vaspálya társulat a lipótkörúti villamos vasutvonalát a nyugati pályaudvar előtti téren keresztül egész a városi villamosvasut társaság végállomásáig meg akarja hosszabbítani. A kereskedelmi miniszter a közuti vasut épitésére az elvi engedélyt még ez év január 19-én megadta, a főváros részéről az épitkezés megkezdésére kiadott helyhatósági épitési engedelmet pedig július 6-án megerősitette. Ugyan ekkor kötelezte a miniszter a vasuttársaságot, hogy a munkálatokat négy hó leforgása alatt fejezze be s arról neki jelentést tegyen. A dolog azonban azóta is csak papiroson van meg, a társaság az épitésbe a mai napig bele nem kezdett. A miniszter erélyes hangu leiratot intézett a villamos vasutak igazgatóságához, melyben kijelenti, hogy a társulat a vonal kiegészitésére most már nem csak jogositva, hanem kötelezve is van, miért is a kitűzött épitési határidő ilyen indokolatlan túllépését a fennálló szabályok értelmében meg nem engedheti és el nem nézheti, s felhivja az igazgatóságot, hogy tizennégy nap alatt tegyen igazoló jelentést a késedelem felől és egyuttal a főváros helyhatósági épitési engedélyének kézhez vétele napját hitelesen igazolja.

Az iparosinasok tanitása.

Vagy harmincz esztendeje okoz fejtörést az inasok iskoláztatásának a kérdése a hatóságoknak, a pedagógusoknak, az iparosoknak és iparbarátoknak. Állandó experimentálás tárgya az inasoktatás és eddig a sok próbálkozásnak látható eredménye alig volt egyéb, mint az, hogy az iparosok nagy része úgy meggyülölte az inasiskolát, hogy inkább lemond az inastartástól, semhogy kitegye magát az iskoláztatás kötelezettségével reázúduló tehernek, vexaturának és mindennemü alkalmatlankodásnak. Különösen a fővárosban van sok baj ezzel a kérdéssel és különösen azóta, hogy az esteli inasoktatás evidens hátrányai arra kényszerítették a minisztert, hogy a nappali oktatást mondja ki kötelezőnek.

A főváros iparosköreiben felhangzó zúgolódás arra indította a tanácsot, hogy az Országos Iparegyesületet felkérje, hogy az ipartestületek útján puhatolja ki az iparosok kivánságait az alsófokú ipariskolák tanitási idejének beosztására nézve és ennek alapján tegyen előterjesztést. A tanácsnak ez

az intézkedése nem is volt eredmény nélkül való Az iparegyesület olyan propozicziót tett, a mely egyrészről az összes iparoskörök igényeit kielégítette, másfelől a pedagógusok körében is majdnem egyhangú helyesléssel találkozott. Hogy ez nem volt könnyű dolog, azt eléggé mutatja az az egyetlen adat, hogy a megkérdezett ipartestületek legalább húszféle ellentétes kívánsággal léptek fel az oktatás idejének meghatározására nézve és hogy az egyik a kora reggeli órákra, a másik a késő esti órákra kívánta tenni az oktatást, közben pedig a nap minden szakának akadtak pártfogói. És az egyik csak vasárnap, a másik meg csak hétköznapon volt hajlandó az inasát iskolába küldeni. Volt olyan is, a mely egészen el akarta törülni az inasoktatást. Csak két olyan vélemény nem akadt, a mely mindenben megegyezett volna egymással. A mint hogy ez természetes is, hiszen minden iparágnak mások az igényei.

Ezeket a különböző kívánságokat az Országos Iparegyesület ipartestületi szakosztályában tárgyalta és a megindult vita során egy szerencsés ötlettel sikerült olyan kompromisszumot létrehozni, melylyel szemben az összes ipartestületek képviselői elállottak a maguk speciális kívánságaiktól és egyhangúlag hozzájárultak ahhoz a közvetítő javaslathoz, a mely az ipartörvényben megszabott köteles heti négy. órára redukálva, ezt a négy órát egy hétköznapi délelőttre, vagy délutánra kívánta helyezni, úgy hogy az inasok fele délelőtt, fele délután négy teljes órán át részesüljön oktatásban, s az a mester, a kinek több tanulója van, ezeknek egy részét délelőtt, másikát délután küldhesse iskolába.

Ezt a javaslatot csaknem egyhangulag fogadta el a székesfőváros iparoktatási bizottsága — még pedig úgy, hogy a pedagógus tagok, élükön a tanfelügyelővel leginkább lelkesedtek érte — és a tanács is pártolólag terjesztette a közgyülés elé. A közgyülés aztán szintén túlnyomó többséggel fogadta el a javaslatot, úgy, hogy azt hittük, hogy már ebben az iskolai évben kisérletképen életbe is léptetik az új rendet valamelyik alsófokú ipariskolában. De nem ez történt, hanem az, hogy a kultuszminiszter megsemmisítette a közgyülés határozatát a törvény és a pedagógia nevében.

Hát a mi a törvényre való hivatkozást illeti, az igazán nem egyéb kérődzésnél, mert a törvény intencziója az, hogy inasok minden héten legalább négy órán át részesüljenek a legszükségesebb ismeretekre való oktatásban. Ezt az intenczíót pedig jobban megvalósítja az Iparegyesület propozicziója, mint az eldarabolt négy óra, a melyből legalább háromnegyed óra elvész a szokásos késések révén.

Marad tehát: a pedagógia. Az a pedagógia tudniillik, a melyet a miniszteri bürók jogászai diktálnak a hivatalos pedagógusokra igen gyakran félszeg, laikus módon. Az a pedagógia, a melynek nevében már annyit vétkeztek az oktatás és nevelés igazi érdekei ellen, s a melynek nevében most meg bosszantják a fővárost, különösen pedig a fővárosi iparosközönséget, a mely már kezdett hozzászokni ahhoz a gondolathoz, hogy az inasoktatás kellemetlenségei a minimumra fognak redukálódni, arra a minimumra, a melyet szivesen hajlandó elszenvedni a magasabb érdekek kedveért.

A kultusminiszterium határozata nem czélhoz vezető. Ellenben az Iparegyesület javaslata életrevaló újítás. Mert nem szorul bizonyításra, hogy egy olyan fél napon, a mely kizárólag az inasok oktatásának van szentelve, több eredményt lehet elérni, mint egy-két csonka óra alatt, a melyet úgy kell ellopni az egész napi tanításban elgyötört idegrendszerű tanítónak és egész napi nehéz munkában elcsigázott, fáradt, szórakozott inasgyereknek a pihenő idejéből.

És még egyre figyelmeztetjük a minisztert: Ha a régi rendszert fentartják, vagy más hasonló oktatási renddel kényszerítik az iparost arra, hogy a legnagyobb munkaidőben nélkülözze az inasát, — a ki nála bizonyos munkaerőt is képvisel — akkor hamarosan odajutunk, hogy fővárosi iparos nem akad, a ki inasok tanításával vesződni hajlandó lesz. (Hogy ez nem üres fenyegetés, azt egyes iparágaknál máris szembetünően lehet tapasztalni.) És akkor persze a fővárosnak nem lesz igaza, a miniszteriumnak sem. Mert nem lesz inas, nem kell majd inasiskola. És lassanként kivesznek egyes iparágak, mert nem lesz új nemzedék. a mely tovább mívelje őket.

Nagyon kétes diadal lesz ez, a melyet a bürokratikus czopf vívott ki a praktikus észszel gondolkozó önkormányzati testületek fölött. Előre is gratulálunk hozzá — a szent pedagógia nevében. *Dr. S. A.*

Szinház, művészet.

Színházi hét.

A „Menyem“.

A nemzeti szinház e heti ujdonsága Bilhard „Menyem“ czímű vígjátéka. Ezen víg darabbal az igazgatóság végre jó választást csinált, jobbat mint két hete a komoly, vagy legalább komolynak lenni akaró „Szegény Máriával“. A „Menyem“ határozottan jó darab. Az első felvonás idősb Leverdier asszony, az anyós lakásán játszik, ki azon házban, egy emelettel lejebb lakik, mint ifjabb Leverdier asszony, a meny. A háziak nincsenek otthon, és igy idősb Leverdier úr, a képviselő titkárja, Houvré Tesszard (Zilahy) fogadja Lodoiska grófnét (Paulainé), ki elég coquetten viselkedik, sőt valami bélyeggyűjtemény megtekintésének ürügye alatt légyottot kínál a titkár úrnak, a titkár úr saját lakásán, mit ez azonban csak később, gazdája, idősb Leverdier képviselő úr (Ujházy) tanácsára fogad el. A kaczér lengyel grófnénak azonban sikerült teljesen meghódítani az anyóst (Rákosi Szidi), ki miután tettetett dikczióval, de annál több rosszakarattal panaszkodik menyére. végre kimondja óhaját, hogy fia bár válnék el és venné el Lodoiska grófnét, ki különben semminemű házassággal nem ellenkezik, feltéve, ha a leendő férj hajlandó lenne a számlái kifizetésére. Leverdier úréknál különben családi ebéd készül és mialatt a háziasszony visszavonul öltözni, megérkeznek a fiatal Leverdier házaspár (Dezső és Csillag Teréz), az após, úgymint a többi vendégek. Leverdier Márta, kinek ízlése különben mindenben ellenkezik anyósa ízlésével, ez alkalomra az anyós szabójánál készíttette ruháját, hogy előzékeny legyen idősb Leverdier asszony ízlése iránt. Az anyós megjelenik és — ó botrány — kisül, hogy a túlbuzgó szabó két szakasztott egyforma toilettet szállított és pedig, mint az erős lilaszín és matt kék szinek összeállítása mutatja, az nayós, enyhén kifejezve, provincziális ízlése szerint. A harczias

anyós már e végett is kínos családi jelenetet idéz elő, melyet később menyének egy a házasélet philosophiájához tartozó, de alapjában véve egészen ártatlan megjegyzése felett oly erélyel ismétel, hogy szegény Márta könyek között visszavonul saját lakására.

A második fölvonás az elsőnek közvetlen folytatása, csakhogy a fiatal házaspár lakásán játszik. Márta, egy kicsit duzzogva, hogy férje nem őt követte, hanem anyósánál maradt, kezd egy kis hideg húst és pástétomot ebédelni, midőn megérkezik a férj, ki az anyós téves információja alapján Mártának szelid szemrehányásokat csinál. Megtudván a valót, leül és szintén ebédel. Lent azonban az anyós újból kitört dühe félbeszakította az ebédet és lassankint a többiek is felérkeznek, első sorban idősb Leverdier úr, ki szintén részt vesz a fiatal pár improvizált ebédjén. Parlamentirozás kezdődik, melynek eredményekép az anyós végre feljön kibékülni, igy megtevén az első lépést. Márta, figyelemből iránta, elsiet, hogy átöltözzék, mi csak nehezíti a helyzetet, mert ezáltal anyósát megváratja. Végre előkerül és megtörténik a két ellenség összecsókolózása. Ezen fölvonás tulajdonképen nem egyéb, mint komikus jelenetek és ötletek sorozata, melyeket azonban a kivitel finomsága mindig megóv a bohózat-jellegtől. További czélja ezen fölvonásnak, előkészíteni a harmadik fölvonás bonyodalmát. Márta ugyanis kisüti, hogy anyósa őt el akarja választani férjétől, kinek második nejéül Lodoiska grófnét szánta és azt is, hogy a kalandos grófnéval másnap légyottja lesz Houvré úr, a titkár lakásán. Ezen fölfedezésekre építi tervét. Ír tudniillik, de nem küld el, egy levelet Houvré úrnak, hogy másnap, öt órakor, lakásán föl fogja keresni és van gondja reá, hogy a levelet a szobaleánya (Keczeri I.) elolvassa. A szobaleány ugyanis az anyósnak hűséges cseléde, kit ez elég áldozatkész volt menyének átengedni. A szobaleány természetesen, mint mindenről, erről is elreferál az anyósnak, ki természetesen nekiindul a titkár úr lakására, hogy ott a hütlenség tettén érje gyülölt menyét, ki alig hogy elment, férjével együtt várja a felültetett anyós visszatérését idősb Leverdier úr dolgozó szobájában. Ámde idősb Leverdier úr titkárját, azon ürügy alatt, hogy ez árthatna a carrierjének, távol tartja lakásától és maga megy el helyette a grófné légyottjára, kinek már régen udvarolt. Persze, neje rátör és fülönfogva hozza haza a vén bűnöst, kit azonfelül kényszerít, hogy a képviselőségről lemondva, falura jöjjön lakni. Igy szabadul a meny az őt üldöző anyósától.

A mint a cselekvésnek ezen rövid ismertetése is mutatja, a „Menyem“ a könnyebb vígjátékok fajtájából való, melyeknek nincsen maradandó irodalmi becsük, melyet azonban nem is ambiczionálnak. De jól van csinálva, mulattat és nevettet, a nélkül, hogy a komikum a néző érzésében bárhol is diszonancziát hagyna hátra. Tele van mulattató, de sehol sem erőszakolt epizódokkal és elmés megjegyzésekkel, melyeket a szöveg ismétlése nélkül lehetetlen elmondani, melyek azonban mindig távol maradnak úgy a grotesktől, mint a kétértelműségtől. Különösen szerencsés jó ízlést tanusít a szerző a harmadik fölvonásban, a hol nem mutatja be Lodoiska grófné és Leverdier úr tettenérését, csakis utólagos végeredményeiben és pedig úgy, hogy teljesen tudjuk méltányolni a helyzet komikumát, a nélkül hogy ki volnánk téve szükségképen durva jeleneteknek. Ugyanezen jó ízlés mutatkozik a többi jelenetekben is, mi egyes hibákat, mint a második fölvonás elején a vieux jeu cseléd-monologot, úgy mint a sok „félrét“ szerencsésen maszkiroz.

Az előadás szintén sikerült volt; most láttuk, hogy a Nemzeti Szinház kitünő erőinek csak jó darabra van szükségük, hogy megmutassák, hogy a helyzet magaslatán állanak. Nem kételkedünk, hogy színművészeink, ha csupa jó darabban játszhatnának, leszoknának némely hibáikról, melyekhez nyilván a rossz darabok szoktatták. A rendezés is jobb volt a szokottnél, mi ismét azt mutatja, hogy jó darabot aránylag könnyü jól rendezni, míg rosszat csaknem lehetetlen. Az első fölvonás helyiségében a mintaszerüen ízléstelen szinösszeállítás, a disharmonia a kék falak és vörös bútorok között jellemezte az anyós barbár ízlését, éppen úgy, mint a rococo falakra akasztott angol sportképek.

Leverdier úr dolgozószobája a harmadik fölvonásban úgy elrendezés, mint szinösszeállítás tekintetében csak gyönyörködtethette a legfinomultabb festő szinérzékét. A természeti hűség kedvéért szerettük volna, ha az ablakból egy kicsit erősebb világosság esett volna a szobába, mi fokozta volna a „nappal“ illusióját.

Az egyes szerepekre áttérve, fölösleges mondani, hogy Ujházi mint „öreg ember, nem vén ember“ mily kitünő volt. Rákosi Szidi anyósa elsőrendü alakítás. Finom, jól nüancierozott játékával az anyóst sikerült az élczlapok groteskségéből átplántálni a humor és irónia magasabb regiójába. Paulaynéval együtt kölönösen megörvendeztetett az által, hogy az első fölvonásban ülve társalogtak, mit a Nemzeti Szinház tagjai különben, fájdalom, túlságosan kerülnek. Csillag Teréz a meny szerepét szokott szeretetreméltósággal játszotta, mely még az anyóssali harczos jelenetben sem hagyta el. Sötét, kivágott ruhájában pedig elbájolóan szép volt. Zilahy Gyulának nem volt könnyü szerepe és egy kevésbbé mulatságos darabban ügyes játéka daczára sem tudta volna a szerzővel együtt elhitetni, hogy léteznek annyira buta férfiak, mint a milyennek Leverdier úr titkára mutatkozik. Mi azonban azt hiszszük, és Zilahy igen finoman hozta kifejezésre, fájdalom nem mindjárt, hogy Houvré úr nem annyira buta, mint látszik, de annyira stréber, hogy stréberségből hajlandó még butábbnak látszani, mint a milyen tényleg.

Ennyi dicséret után, már csak azért is, hogy senki sem kételkedhessék a dícséret őszinteségében, kénytelenek vagyunk néhány apróságra figyelmeztetni. Dezső szerepe komikumát egy kicsit túlozta, úgy, hogy mai játéka emlékeztetett kitünő alakítására „Dombai úr feleségé“-ben. Csakhogy ezen finomabb niveauju franczia darabban ezen komikum néha úgy hatott, mintha nem lett volna elég szándékos. Paulayné szerepe pedig még jobban hatott volna, ha a dialogus pointeit jobban kiemeli: nem kiabálás vagy túlzással, de azáltal, ha a pointeket rövid pauzák, vagy az előtte és utána következő szavak kissé csendesebb kiejtésével jobban isolálja. Mert igaz ugyan, hogy a nagy közönség az ilyen részleteket nem veszi észre, legalább öntudatosan, azonban öntudatlanul igenis megérzi az ily részletek összességéből keletkező összhatást.

A közönség különben hangos tetszéssel fogadta a sikerült előadást, mely egy jó darabbal gazdagította — már most mondhatjuk — az állandó műsort. *Dr. Gömöry Olivér.*

A Magyar Szinház vészkijárói.

A Magyar Szinház ellen intézett Hajós-féle közgyűlési támadás következtében elrendelte volt a fővárosi tanács, hogy a szinház két mellékoldalán egy-egy vészkijárót épitsenek. Az állandó szinházvizsgáló bizottság kiküldött szakértő tagja a vizsgálat alkalmával kijelentette, hogy a rendelkezés műszaki szempontból teljesen kivihetetlen. Az ügy később a főváros középitési bizottsága elé került, mely most akkép határozott, hogy a vészkijárók megépítése keresztülvihető. A bizottság e nyilatkozata mindenfelé nagy meglepetést keltett s annak alapján a tanács felhívta a mérnöki hivatalt, hogy az átalakítások terveit készítse el. E tervektől fog függni, hogy a tanács határozata végrehajtható-e?

Ajánló-levél.

Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

A ravasz kalifa.

— Keleti mese. —

Történt pediglen Bagdad városában, hogy több könyörületes szivű ember szanatóriumot akart építeni a tüdőbetegek számára, egy kies helyen. Mivel az építkezést a legközelebbi tavaszszal már meg akarták kezdeni, a könyörületes szivű emberek egyesülete még július havában a kalifa tanácsához fordult, hogy látná el az egyesület telkét már abban az esztendőben vízvezetékkel, hogy a kora tavaszszal megkezdendő építkezést annál akadálytalanabbul folytathatnák.

A ravasz kalifa azonban nagyon szerette a tüdőbetegeket, a kik szerinte az istenség kiváltságos teremtményei, mert, míg más ember soh'sem biztos benne, hogy miben fog meghalni, a tüdőbeteg az istenség különös kegyelméből már jó előre tudhatja, hogy körülbelül bizonyosan tüdőbajban hal meg. Éppen ezért a kalifa nem akarta volna rászedni szegény tüdőbetegeket, hogy a szanatórium létesítése és élvezése által esetleg megfoszsza őket a halálnak attól a már előre bizonyosra vehető módozatától, hogy t. i. tüdőbajban halnak meg. Titokban nagy ellensége volt a szanatórium felállításának. Ennek következtében a tanács tagjait rábeszélte, hogy a szanatórium építőinek semmiben se járjanak a kedvére, s tőlük telhetőleg gördítsenek akadályokat a terv elé. Így történt azután, hogy a könyörületes szivű emberek egyesületének a vízvezetékre vonatkozólag már július havában beadott kérelmére a kalifa tanácsa csupán október 31-ikén felelt, kijelentvén, hogy az egyesület kérelme nem teljesíthető, *mert az idő annyira előrehaladt*, hogy a csőhálózat kibővítésének munkálataiba már nem lehet belekezdeni. Különben is a könyörületes emberek egyesülete a tavaszszal azért nyugodtan hozzáfoghat az építkezéshez, mert hiszen a szanatórium telkéhez igen közel, csekély 1000 méternyi távolságra van egy tűzcsap, s onnan lajtos kocsin pompásan el lehet hordatni annyi vizet a munkához, a mennyi csak tetszik. A vízvezetéket pedig majd a jövő évre építteti a telekhez.

Látjátok, hivő társaim, így akarta megakadályozni a ravasz kalifa és a kalifa tanácsa a bagdadi tüdőbajosok dolgainak előmozdítását.

Mert a kalifa hatalmas és hatalmas az ő tanácsa, a melynek tagjai szintén igen szép fizetést és ezenkívül mindenféle bagdadi városi ügyet *húznak* (halasztanak).

Építő-ellenőrök a temetői építkezéseknél.

A fővárosi temetőkben többrendbeli, helyenként nagyobbszabásu építkezés folyik. A tanács az építkezések ellenőrzésére most a mérnöki hivatal kebeléből mérnököket küldött ki. Így a farkasréti temetői sírboltok építésének ellenőrzésével Hegedüs Ármin segédmérnököt, az építés vezetésével pedig Ivancsó Istvánt bizták meg. A kőbányai temető építéséhez művezetőnek ugyancsak Hegedüs Ármint, ellenőrnek pedig Hofbauer János főmérnököt küldték ki. Végül Lampl főszámvevő előterjesztésére a kőbányai temető építkezésénél a számvevőség részéről ellenőrző közegnek Krisztinkovich Béla műszaki számvizsgálót jelölték ki.

A dohány-utczai iskola építése.

A dohány-utczai polgári leányiskola és kisdedóvó építése nagyon lassan haladt előre. A tanács a mérnöki hivatalt sürgette a késedelem miatt s felszólította, hogy adja okát a feltünő lassuságnak. A mérnöki hivatal erre bejelentette, hogy az építkezést a Janisch és Társa vállalkozó czég pontatlansága akadályozta. A tanács ez előterjesztés alapján szigoruan megbüntette a hanyag vállalkozót.

A szigoru tanács.

A nyugoti pályaudvar raktárában néhány hónappal ezelőtt dühöngött tűzvész nagyon elővigyázatossá tette a főváros tanácsát. A tűzrendőri intézkedéseket azóta kettőzött szigorusággal hajtják végre. Nemrég a VI. ker. elöljáróság a magy. kir. államvasutak igazgatóságának megtiltotta, hogy a nyugoti pályaudvar egyes raktáraiban robbanó anyagokat helyezzen el. A vasutigazgatóság felebbezése következtében az elöljáróság

rendelkezését a tanács is felülbirálta s azt egész terjedelmében helyben hagyta. Az igazgatóság tovább felebbezett a miniszterhez, mert a hatóságok intézkedését részben jogtalannak, részben feleslegesnek tartja.

Költözködő rendőrkapitányság.

A nemrég szervezett dunai rendőrkapitányság eddigi hivatalos helyiségéből elköltözködik. A kapitányság hivatalos úton értesitette az összes fővárosi hatóságokat, hogy a hivatal október 31-ikétől kezdve IV. ker., Molnár-utcza 47. sz. a. található.

Új utcza.

A közmunkatanács a Pálma- és Szabó József-utczával párhuzamosan haladó névtelen utczát, mely a VII. kerületi Csömöri-utat az Abonyi-utczával köti össze: „*Izsó*"-utczának nevezte el. A fővárosi tanács intézkedett az új utczanév telekkönyvi bejegyzése és az új táblák kifüggesztése iránt.

A budapesti bérkocsik létszáma.

A fővárosi bérkocsisok az utóbbi időben többször állottak elő azzal a kérelemmel, hogy a hatóságok az egyfogatu bérkocsik létszámának emelésébe s ennek arányában a kétfogatu bérkocsik számának apasztásába egyezzenek bele. Legutóbb a rendőrfőkapitány is hozzájárult kérelmükhöz annyiban, hogy a fővárosi tanácshoz megkeresést intézett, hogy tiz kétfogatú bérkocsinak egyfogatuvá való átalakitásához járuljon hozzá. A tanács figyelembe vette, hogy az utóbbi időkben csakugyan aránytalanul nagyobb keresletnek örvendenek a komfortáblik, s a kérelem teljesitésébe beleegyezett. Ezzel a fővárosi bérkocsik hivatalosan megállapitott 1319 létszáma nem változik, hanem 485 kétfogatu helyett lesz 475 és 834 egyfogatu helyett 844 egyfogatu bérkocsi.

A rendőrség kórháza.

A főkapitány a jelenlegi rozzant, régies s amugy is ideiglenes rendőrségi rabkórház helyett új, modern kórházat szeretne berendezni, hol a beteg rendőröket és foglyokat megfelelő ápolásban részesithetnék. A modern uj épületet 140 betegágygyal akarják felszerelni, s megfelelne mindazoknak a közegészségügyi tekinteteknek, melyek a hasonló intézetek felállításánál mértékadók szoktak lenni. A mostani épület telke azonban az uj kórház czéljaira kicsiny. Megkereste tehát a főkapitány a tanácsot, hogy a Mocsonyi-utcza szomszédos fővárosi telkeiből 700—900 négyszögölnyi területet mérsékelt áron engedjen át. A tanács azt a feleletet adta a főkapitány felszólitására, hogy ez idő szerint a dolog tárgyalásába nem óhajt belebocsájtkozni, hanem kivánatosnak tartja, hogy a kormány kezdje meg vele ez ügyben a tárgyalásokat, mely a kórház kibővitésének eszméjét eredetileg is megpenditette.

Országos idegenforgalom.

A főváros idegenforgalmának emelésére *Halmos* János polgármester már régota nagy akcziót tervez. Hogy ebbeli fáradozásnak még nem láttuk jelét, az egy egészen új mozgalomnak tulajdonitandó. A polgármester ugyanis belátta, hogy a főváros önerejéből nagyon keveset tehet az idegenforgalom emelésére, legalább annyit nem, a mennyit ez a nagyfontosságú akczió megkiván, azért azt határozta el, hogy ezt a vállalkozást nemcsak a fővávos, hanem az egész ország idegenforgalmának emelésére fogja kiterjeszteni. Erre nézve tervbe vette, hogy egy országos ankettet hi egybe, a melyre az ország összes illetékes egyéniségei és érdekkörei hivatalosak legyenek. Ezen az anketten fogják tárgyalni ezt a nagyfontosságú nemzetgazdasági kérdést és ezeknek a nagy faktoroknak a terve, befolyása és segitsége végre lehetővé fogja tenni azt, hogy az egész világ figyelme hazánk és a főváros felé fordittassék.

Az ingyen Duna-fürdők megszüntetése.

Több budapesti uszóház tulajdonos különös kérelemmel fordult a főváros tanácsához. A kérvényben elpanaszolják, hogy az idei hideg és rövid nyár miatt üzletük éppen nem virágzott, s tartanak tőle, hogy jövőre még jobban rá fognak vállalkozásaikra fizetni. Azt az ajánlatot teszik a tanácsnak, hogy az ingyen uszóházakat szüntesse meg, ők pedig naponként 2—4 óráig ingyen átengedik az uszodáikat a szegény közönségnek. Abban az időben úgy sem szokott fürdeni senki. A katonaság részére külön uszóház felállitását tervezik, az ingyen Duna-fürdő helyett s igy elegendő lenne a két órai szabad fürdő. A vállalkozók mindezekért a fővárostól ellenszolgáltatást kérnek. De hogy mi legyen ez, azt nem mondják meg, hanem arra kérik a tanácsot: tegyen ez irányban ajánlatot.

Bérkocsiállomás a Margit-hídnál.

Oetl Ferencz miniszteri tanácsos, mint a Rózsa-domb és vidéke ház- és telektulajdonosai egyesületének elnöke az iránt folyamodott a fővárosi tanácshoz, hogy a II. kerületben a budai Margit-hidfő és Margit-utcza között a volt Primás-utczában uj bérkocsiállomást létesitsen. A hidfő környéke utóbb nagyon benépesült, még pedig leginkább intelligens közönséggel, kiknek rendelkezésére bérkocsik nem találhatók, mert a bomba-téri állomás messze van, az Oszlop-utczában a statisztikai hivatal előtt levő álomáson pedig néha-néha lehet csak egy-egy kocsira akadni.

A belvárosi plebániatemplom bazárja.

Az eskütéri híd építése miatt a pesti hídfő környékét fel kell tölteni, minélfogva a belvárosi plebániatemplom több méterrel mélyebbre kerül az utcza színvonalánál. A templom bejáratánál széles lépcsőzetet készitenek s igy akartak tenni a templom körül levő boltok előtt is, mert ezeket az üzleteket — mondták — fenn kell tartani a jövőben is, mivel nagy vesztegségeket jelentene a fővárosra nézve, ha ezeknek a jövedelmétől elesnék. Addig-addig tárgyalgatták a dolgot, mignem végtére kiderült, hogy a boltokhoz a fővárosnak tulajdonképen semmi köze sincs. A jövedelmet se a főváros húzza, hanem ez a plebánost illeti. Miután pedig ezt kisütötték, a közmunkatanáccsal hamarosan megegyeztek a templom körül épitendő lépcsőfeljárók elhelyezése miatt támadt vitás kérdésben is.

Mikor fizessen a főváros.

A Sas- és Zrinyi-utcza sarkán levő Ghiczy-féle ingatlan részleges kisajátitásáért 130,000 frttal kártalanitja a főváros a tulajdonost. A pénzügyi és gazdasági bizottság előterjesztést tett, hogy a tanács a közterületre eső telekrészt telekkönyvi átirása és a bontás megkezdése után utalványozza ki a kár-

talanítás összegét. A tanács III. ügyosztálya ezzel szemben azt javasolta, hogy az 1881 : XLI. t.-cz. 21. §-a alapján a főváros az összeget csak akkor fizesse ki, ha már az új épület tető alá került. A tanács mult heti ülésén heves vita keletkezett a dologban, végre is szótöbbséggel úgy határoztak, hogy a pénzügyi és gazdasági bizottság javaslatát terjesztik pártolólag a törvényhatósági bizottság elé.

A tüzoltófőparacsnok és a szinházi főpróbák.

A fővárosi tüzoltó főparancsnok hosszabb előterjesztést tett a tanácshoz a szinházak nyilvános főpróbái dolgában. A főparancsnok előadja, hogy a szinházak hetenként 3—400 főnyi közönség jelenlétében főpróbákat tartanak, melyeket formaszerű nappali előadásoknak kell tekinteni, mint ilyenek épen olyan tüzrendőri intézkedéseket és felügyeletet követelnek, mint a rendes előadások. A főpróbákra a tűzoltó-őrséget mind ez ideig a saját felelősségére kirendelte, bár erre semmiféle szabályrendelet nem kötelezi, sem pedig a tanácstól utasítást nem nyert. A jövőben azonban ezt az *uzust* felettes hatóságának helybenhagyása nélkül tovább fentartani nem kivánja, eddig is csak kényszerítő körülmények következtében cselekedte. Kéri tehát a tanácsot, hogy eddigi eljárását vegye jóváhagyólag tudomásul, az ügyet pedig vegye tárgyalás alá, és az ő részére adjon határozott utasítást. A főparancsnok úgy látszik, mindenképen keresztül akarja vinni a tűzoltó-létszám szaporítását.

Nyilttér.*)

Európa kávéház

V. ker., Ferencz József-tér 5. szám.

Esténkint egy elite

Női zenekar

hangversenyez.

KÖZGAZDASÁG.

Kereskedés zálogczédulákkal.

A IV. ker. előljáróság egyik budapesti órás és ékszerésznek iparengedélyt adott a „zálogházi bárczákkal való adás-vételi“ üzlet folytatására. A magyar aranyművesek, ékszerészek és kereskedők országos szövetsége az előljáróság emez intézkedése ellen felszólamlással élt, az iparhatóság azonban ezt figyelembe nem vette, s e határozatát azzal okolta meg, hogy az ipartörvény semmiféle olyan rendelkezést nem tartalmaz, mely a zálog-bárczákkal való kereskedésre kért iparigazolvány kiadását eltiltaná, ilyen rendelkezés hiányában pedig törvény szerint senkit iparüzése jogától megfosztani nem lehet. Ez ellen az előljárósági határozat ellen a magyar aranyművesek, ékszerészek és kereskedők szövetsége, úgyszintén az aranyműves, ékszerész stb. ipartestület a tanácshoz felebbezett. A felebbezés helytelennek tartja az előljáróság felfogását, s attól fél, hogy ha az iparengedélyt meg nem semmisítik, tönkre teszik vele az aranyművesek és ékszerészek iparát és igen könnyen engedélyezett szédelgésnek nyit utat. A zálogczédulák eladásánál a vevőközönség a legtöbb esetben csalódik, már csak azért is, mert zsákban macskát vesz. Ha pedig a kereskedő vásárolja meg potom áron a zálogczédulát, ez valóságos uzsora, megkárosítja a végső megszorultságban levő embert, vagy tág teret nyit a könnyelmü ember pocsékolásának. A tanács, mielőbb a dolog érdemében határozatot hozott volna, a budapesti kereskedelmi és iparkamara véleményét hallgatta meg. Az iparkamara beterjesztette jelentését, melyben a maga részéről szintén kénytelen elismerni, hogy nincs törvényes alap arra, hogy az igazolvány kiadását meg lehessen tagadni, azonban a felebbezésben kifejtett aggodalmak teljességgel jogosultak. E téren már annyi visszaélést követtek el, és a szolid ipar és kereskedelem, valamint a vevőközönség megkárosításától a jövőben is annyira lehet tartani, hogy a zálogczédula-kereskedésnek legalább is szigoru ellenőrzés alá helyezése okvetlenül kivánatos. A tanács az ügyet legközelebb beható tárgyalás alá fogja venni.

A székesfőváros erdészeti és kültelki bizottságának ülése.

A földmivelésügyi tárcza költségvetésének mult évi tárgyalása alkalmával Emmer Kornél pénzügyi bizottsági tag felszólalt a fővárost környező erdők szerinte helytelen kezelése tárgyában és felhívta a miniszter figyelmét arra a nagy higienikus érdekre, mely ezen erdők épségben tartásához fűződik. Ennek következtében a földmivelésügyi miniszter megigérte, hogy figyelemmel lesz az ügy iránt s nem sokára rá márczius hóban értekezletet hivott egybe, melyre az erdészeti főszakférfiakat, a székesfőváros több képviselőjét, élükön Halmos János polgármesterrel, és az inditványozó Emmer Kornélt meghivta. Ez alkalommal beható vita tárgyává tétetett a székesfőváros tulajdonát képező erdők kezelésének és gondozásának módja és az inditványozó Emmer Kornél 3 pontba foglalta össze kivánalmait és pedig:

1. Az üzemterv kiméletesebbé teendő, a meglevő erdőállományra nézve hosszabb fordulatok - vágatási turnusok — megállapítása által.

2. Az erdők kezelésének és kihasználásának rendszere nem általánosabb sablonok szerint állapitandó meg, hanem az illető erdőrészlet fekvése és egyéb helyi viszonyai szerint specializálandó úgy, hogy a szükséghez képest, teljes letarolás és ujjá ültetés helyett szállítási, illetve ugró tarolási rendszer állapittassék meg.

3: Kivételes szépségü, pótolhatatlan csoportok és faegyedek fentartandók és parkszerüen kezelendők.

Ez indítvány egyes részei a jelen volt szakértőknél visszhangra találtak, de az anket maga határozatot nem hozott, annyival kevésbbé, mert az erdő kezelése első sorban a főváros autonomiájának körébe tartozik.

Az értekezletről felvett jegyzőkönyvet a földmivelésügyi miniszter a székes-fővárossal közölvén, az erdészeti osztály elnöke Vaszilievics október 31-én összehivta a bizottságot, hogy a jegyzőkönyvet tárgyalás alá vegye. Ez ülésen Emmer Kornél részletesen kifejtette aggályait az eddigi erdőkezelésre

*) Az e rovatban közlöttekért nem felelős a szerkesztőség.

vonatkozólag, előadván, hogy a 40, illetve 60 éves tarolási fordulatok mellett rövid idő alatt teljes kopárság következik be majd ott, a hol most dús erdők állanak, mert a budai hegyek vízszegénysége, sőt részben harmatnélkülisége és a termő föld rétegének vékonyságánál fogva az utánnövés nem felel meg a pusztításnak.

Két szempotból indul ki:

1. abból, hogy a székes-fővárosi erdők kezelése soha sem tekintetett jövedelmezési tényezőnek, 2. abból, hogy itt nem mulató helyek, nem kirándulási helyek fentartásáról, hanem a nagy lakosságu fővárosnak jó levegővel való ellátásáról van szó, és hogy ennek a két szempontnak egybevetésénél az erdők lehetőleges fentartása szükséges.

Hozzászóltak e tárgyhoz az erdőmester s más szakférfiak, kik arra hivatkoztak, hogy a meglévő üzemterv nagy megfontolás és szakférfiak meghallgatása után készült, s hogy attól eltérni annál nehezebb lesz, mert a földmívelésügyi miniszterium ezt az üzemtervet helybe hagyta.

A bizottság tagjai kivétel nélkül osztották Emmer Kornél indítványát, s elhatározták, hogy e részben a miniszterhez felterjesztés intézendő s addig a míg az új üzemterv, mely a fent jelzett elveken fog alapulni, részletesen kidolgozva s megállapítva nem lesz, a további vágatások felfüggesztendők.

Az ezredéves kiállítási érem jogosulatlan használatáról.

Érdekes döntvényt hozott a kereskedelmi miniszter egy iparhatósági ügyben. Egy kötélgyártó ugyanis a millenáris éremképet czimtábláin jogosulatlanul használván, első és másodfokulag utasítva lett, hogy az éremképet a czimtábláról záros határidő alatt távolítsa el. Ezt a fél megfelebbezvén, a két alsófoku határozat nemcsak helyben hagyatott indokainál fogva, hanem, miután a fél a kiállítási éremképének czégtábláján eddigi feltüntetésével az 1894. évi XVII. t.-cz. 58. §-a szerint minősülő kihágást is követett el, az elsőfoku iparhatóság utasítva lett, hogy a fél ellen a kihágási eljárást is indítsa meg.

Hivatalos hirdetések.

32,770/99. eln. szám.

Árlejtési hirdetmény.

Budapest székesfőváros tanácsa a székesfővárosi Szent Rókus-kórház és fiókjai, valamint a Szent István- és Szent László-kórházak, úgyszintén a Szent János-hórház és fiókjai részére 1900. évi január hó 1-étől számítandó egy vagy pedig három éven át szükséges vízvezetéki szűrt vízből mesterséges úton gyárilag előállított úgynevezett kristályjég szállítása és minden kerületben felállítandói helyen jégelárusítása iránt nyilvános árlejtést hirdet.

Miről a vállalkozni kivánók azon felhivással értesittetnek, hogy 50 kros bélyeggel, az árlejtési feltételekben kikötött bánatpénznek a székesfőváros központi pénztáránál készpénzben, takarékpénztári könyvecskében avagy a székesfőváros által biztositékul elfogadhatónak kijelölt értékpapirokban történt letételét igazoló letéti nyugtával ellátott, magyar nyelven szerkesztett, zárt irásbeli ajánlataikat *1899. évi november hó 15-én, d. e. 10 óráig* Viola Imre tanácsnok úr vagy helyettese kezéhez (Régi városháza II. e., 38. a. sz.) annál is inkább nyujtsák be, mert **később érkező** vagy nem szabályszerüen felszerelt, valamint pót- vagy utóajánlatok figyelembe vétetn nem fognak.

A tanács fentartja magának azon jogot, hogy a beérkezendő ajánlatok közül szabadon választhat, avagy az ajánlatok egyikét sem fogadja el

Az árlejtési feltételek naponként 10—12 órák alatt az elnöki közegészségi ügyosztályban (Régi városháza II. em., 38. a. sz. a.) kaphatók.

Budapesten, 1899. évi október hó 20-án.

A székesfőváros tanácsa.

1899. évi 29,204. Eln. szám.

Árlejtési hirdetmény.

A székesfővárosi Szt. Rókus-kórház s annak fiókjaiban, továbbá a Szt. János-kórház s annak fiókkórházaiban, nemkülönben a Szt. István- és Szt. László-kórházakban 1900. január 1-től deczember 31-ig, vagyis egy éven át szükséges kenyérnek és külön a zsemlye és szarvas-süteménynek, vagy mindháromnak együttesen leendő szállítása iránt ezennel nyilvános árlejtés iratik ki.

Felhivatnak tehát mindazok, kik ezen szállításra vállalkozni akarnak, hogy 50 kros bélyeggel, az árlejtési feltételekben kikötött bánatpénznek a székesfőváros központi pénztáránál készpénzben, takarékpénztári könyvecskében, vagy a székesfővárosi hatóság által biztositékul elfogadhatónak kijelölt értékpapiroknak letételét igazoló nyugtatványnyal ellátott, a hivatalos minta szerint szerkesztett, zárt irásbeli ajánlataikat *1899. évi november hó 15. napjának d. e. 10 óráig* Viola Imre tanácsnok úr vagy helyettese kezéhez (Régi városháza, II. em, 40.) nyujtsák be, később érzkező, vagy utóajánlatok, valamint az oly ajánlatok, melyek a fent előirt kellékeknek meg nem felelnek, figyelembe vétetni nem fognak.

Az árlejtési feltételek az Eln. *B)* ügyosztályban (Régi városház, II. em 38. a.) a hivatalos órákban tekinthetők meg és ajánlati mintákkal együtt kaphatók.

A beérkezendő ajánlatok közül való feltétlen szabad választás jogát a tanács magának fentartja.

Budapest, 1899. okt. 20-án.

A székesfőváros tanácsa.

Hirdetmény.

Ő cs. és apostoli királyi Felségének legfelső elhatározása alapján ezennel megkezdetik **a XXI. magyar királyi államsorsjáték** rendezése, melynek remélhető tiszta jövedelme közhasznu és jótékonyczélokra fog fordittatni. E sorsjáték összes, 7691-ben megállapitott nyereményei az alább következő játékterv szerint 365,000 koronára rugnak és pedig:

1 főnyeremény	160,000	korona	10 nyeremény	á 1000	korona
1 „	50,000	„	20 „	„ 500	„
1 „	20,000	„	50 „	„ 100	„
1 „	10,000	„	100 „	„ 50	„
2 nyeremény á	5,000	„	1000 „	„ 20	„
5 „ „	2,000	„	6500 „	„ 10	„

Az összes nyeremények készpénzben fizettetnek ki. A huzás visszavonhatlanul 1899. évi decz. 30-án Budapesten történik.

Egy sorsjegy ára 2 frttal o. é. van megállapitva.

Sorsjegyek kaphatók a m. kir. lottójövedéki igazgatóságnál Budapesten (IX., Csepel-rakpart, félemelet), a hová a megrendelt sorsjegyek ára postautalvány mellett előre beküldendő, valamennyi adó- és sóhivatalnál, a legtöbb postahivatalnál és minden városban és nevezetesebb helységben felállitott egyéb sorsjegyáruló közegnél.

Budapesten, 1899. aug. hó 1-én.

M. kir. lottójövedéki-igazgatóság.

Héjjas József

műbútorasztalos és kárpitos

Károlykaszárnya

Ajánlja műbútorait minden stílben, továbbá mindennemű épületmunkát, javításokat.

Kávé import.

Szállítás közvetlenül **Triesztből** elvámolva és bérmentve utánvét mellett:

4½ kgr.	finom	**Cuba** nagyszemű . .	6.— frt.
4½ „	valódi	„ I. rendő . . .	6.50 „
4½ „	„	**Jáva**	5.78 „
4½ „		**Portorico**	5.82 „
4½ „		„ legfi. I. rendű	6.46 „
4½ „		**Gyöngykávé**	6.36 „
4½ „		**Laguayra** igen finom .	7.— „
4½ „		valódi **nyugotindiai** .	7.— „
4½ „		**Ceylon** különl. nagysz.	7.36 „

vasuton 30 kgr. vételnél 7 krral krgja olcsóbb. Kitünő minőségű valódi áruért kezeskedünk.

SOMOGYI és TÁRSA

BUDAPEST, VII. ker., Kertész-utcza 37. szám.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntőde és gépgyár részvény-társulat Budapesten.

A vas- és aczélöntés, valamint a gépgyártás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb speczialitásai:

hengerszékek és malomberendezések,

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártó gépek,

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasúti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészitő gépek, úti hengerek, kőtörő-, zúzó- és apritógépek,

Mechwart-féle forgó gőzekék.

Elektromos világítás és erőátvitel egyirányú, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhúzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos fúrógépek, elektr. darúk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.

Városi iroda · Kossuth Lajos utcza 18.

Budapest egyedüli szakszerű intézete.

A fehérneműek tisztításra saját kocsijainkon háztól elvitetnek és haza is szállittatnak költségmentesen.

Saját varroda a fehérneműek kijavítására.

„HATTYU“

Gőzmosóda és művasaló-intézet

Budapest, Óvoda-utcza 19.

Elvállal legszebb kivitelre fehérnemű-mosást és vasalást **magánosok, szállodások, kávések, vendéglősök és üzletek** részére.

A n. é. közönség szives pártfogásáért esd.

Vidéki megrendelések pontosan s lelkiismeretesen eszközöltetnek.

Sebestyén és társa

Telefon: „Hattyu-mosóda“.

A mosás mindenkemi vegyszerek nélkül történik.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. november 13. 42. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Keringő a vásárcsarnokok körül.

Itt is, ott is felhangzik egy-egy panasz, néha keserves jajszó a vásárcsarnokok ellen. A vásárcsarnok árusok memorandumba foglalták a panaszaikat — annyi van — s ugy mentek a tanácshoz, polgármesterhez. Meg is nyugtatták őket, hogy ne háborogjanak, majd eljön a rendezés ideje s minden panaszt orvosolni fognak. A vevőközönség nagy része pedig ma is a drágaság miatt jajong és esküvel erősíti, hogy fele annyiba került az élete, amíg jót-rosszat vásárolhatott a nyilt piaczokon; a vásárcsarnokokat a nagyuraknak, meg a nagy vendéglősöknek a kedvéért csinálták.

A legújabb panasz pedig az, hogy Bécsből tömérdek marhahust, Galiciából még több borjuhust importálnak a csarnokba.

Hiba van tehát mindenütt; elégedetlen mindenki, eladó, vevő, szállító egyaránt. S a nagy elégedetlenség mellett a vásárcsarnok intézmény alig két esztendő alatt tulnőtte azt a keretet, a melyet alapítói szabtak neki. S ha nem csalódunk, itt a bajok fő oka. Az egymásra torlódott árusok még a helyszűke miatt sem tudnak érdekeiknek megfelelő forgalmat lebonyolítani. Arról pedig szó sem lehet, hogy a mostani helyviszonyok mellett akár a detail, akár az en gros üzletet fejleszthessék.

S ez a keringő a vásárcsarnokok körül. A nagy, százezrek ellátását szolgálni hivatott áruházat beszorították a szűk, de előkelő majolikaházba s most benn mozogni, fejlődni nem tudnak, kijönni és segítségért kiabálni nem mernek, mert ellenük van a *közhangulat*.

De hát miért nem néznek a szemébe annak a közhangulatnak? Miért nem kutatják ki, hogy kikből áll az a közhangulat: azokból a százezrekből-e, akik az olcsóbb élelmezésért esengenek, vagy abból a néhány félrevezetett, az intézményt nem ismerő, czéljait nem értő laikusból, akik kellő információ után szivesen megváltoztatják a közhangulatot. Mert módjukban áll, miután az egész ellenáramlatnak egyedüli hívei, hallgatói, mozgatói ők — a laikusok.

Ám még ennyire sem kell megadnia magát a hatóságnak, ha igazán akarja feladatát teljesíteni. Mert neki csupán egy közhangulat előtt kell meghajolni; az előtt, a mely az élelmezés olcsóbbá tételét követeli a százezrek nevében. Ez az igazi közhangulat, a mely nem az eszközöket nézi, hogy czélt érjen, hanem eredményt követel a hatóságoktól a megélhetése könnyítésére.

S a hatóság, tudatában annak, hogy a központi vásárcsarnok a mai keretében rossz, a tervezett czélnak meg nem felelő, leplezetlenül mondja meg véleményét a szükséges újításokról, a melyekkel a közélelmezés nyomoruságain javítani lehet.

A központi vásárcsarnokot a közvetítő kereskedelem piaczának szánták. Nemcsak Budapest élelmezésének ellátására, hanem a kiviteli kereskedelem forgalmának lebonyolítására is hivatott volt. S hogy rendeltetésének nem felel meg, arról első sorban azok tehetnek, a kik a közélelmezési viszonyok mérlegelésénél a kellő óvatosságot elmulasztották, s számításuk alapjául nem Budapest összforgalmát, hanem az egyik kerületi piaczot vették. Ez nagy hiba volt, forrása a későbbi bajoknak. Mert szűk lett a központi vásárcsarnok a nagy- és kiskereskedés részére s egyik a másik nyakára nőtt, fejlődni pedig egyik sem tud a másiktól.

Túltengés van minden téren. A nagykereskedésnél is, a kicsinél is. Sok a hiba az emberekben is, a kik azt a czélt, a melyet szolgálniok kellene, nem *közczélnak*, hanem *önczélnak* tekintik. Nagy baj az is, hogy a hatósági közvetítők közül csupán az egyik közvetít s csupán csak egyik csinál némi forgalmat a vásárcsarnok részére. Régóta szükség van a harmadik s egy jó *második* hatósági

közvetítőre, de amannak a részére nincs hely, emennél pedig a kegyelet nevében elnéző a hatóság. Persze itt is a közczél rovására.

A központi vásárcsarnok berendezésénél kifelejtették a számításból a vasúti forgalmat is. Hihetetlen kalamitások tapasztalhatók az árútorlódás, az árúkirakodás, hevertetés miatt. Részletezni nem akarunk. Csak sommásan mondunk el egyet-mást, hogy megkönnyítsük az intézők útját az őszinteség felé.

Mert azt akarjuk, hogy legyenek őszinték. Mondják meg nyíltan, hogy a központi vásárcsarnok kibővítése a közélelmezés érdekében halaszthatatlan. Épp úgy szükséges a harmadik hatósági közvetítő; jobb vasúti kapcsolat; nagyobb szállítási kedvezmény; a fogyasztási adó arányosabb beosztása; végre a laikus közhangulattól való teljes függetlenség.

Ne féljenek az intézőkörök a reformoktól. Ha okos számítással megnyugtatják a közönséget a felől, hogy az új befektetések nagyobb forgalmat és olcsóbb árakat eredményeznek; az en gros-üzlet teljes kifejlődésének szabad teret adnak s így a kínálatban beálló hiánynak véget vetnek, s minden árúczikk állandóan és elegendő mértékben lesz a piaczon: akkor szivesen meghozzák a kibővítésre az áldozatot.

De teljes őszinteséget kérünk nemcsak a szükségletekről, hanem a bajok orvoslásáról is. A keringőzésnek vessenek véget.

Meg nem térülő költségek.

A főváros a közkórházaira minden esztendőben tetemesen ráfizet. A főszámvevő most elkészitette azt a kimutatást, a melyből kitűnik, hogy 1873-tól 1898-ig a főváros hány ezer forintot áldozott a közkórházakra s mennyi a ráfizetésekből az az elveszett pénz, a mely soha sem térül meg. Ez az összeg 411,871 forint, a mely máig a pénztári készletek között szerepelt, a honnan azonban, mint haszontalan czimet, törölni kell. A kimutatás a következő:

Szt. Rókus-kórház. Rendes bevételek 1873-tól 1897-ig 9.393,328 forint, rendes kiadások 9.850,682 forint, fölösleg 225,081 frt, túlkiadás 682,435 frt; 1898. évben rendes bevételek 512,896 frt, kiadások 599,126 frt, túlkiadás 86,230 forint. Összesen: bevétel 9.906,224 frt, kiadás 10.449,808 forint, fölösleg 225,081 frt, túlkiadás 768,665 frt. Tiszta eredmény: 543,584 frt túlkiadás.

Szt. István-kórház. Rendes bevételek 1873-tól 1897-ig 3.544,048 forint, rendes kiadások 3.392,296 forint, fölösleg 169,863 frt, túlkiadás 18,111 frt; 1898. évben rendes bevételek 473,523 frt, rendes kiadások 394,399 frt, fölösleg 79,124 frt. Összesen: bevétel 4.017,571 frt, kiadás 3.786,695 forint, fölösleg 248,987 frt, túlkiadás 18,111 forint. Tiszta eredmény: 230,876 forint fölösleg.

Szt. János-kórház. Rendes bevételek 1873-tól 1897-ig 2.313,108 forint, rendes kiadások 2.413,752 forint, fölösleg 24,741 frt, túlkiadás 125,385 frt; 1898. évben rendes bevételek 211,335 frt, rendes kiadások 209,854 frt, fölösleg 1481 frt. Összesen: bevétel 2.524,443 frt, kiadás 2.623,606 forint, fölösleg 26,222 frt, túlkiadás 125,385 forint. Tiszta eredmény: 99,163 frt, s így a három közkórháznál a tiszta, soha meg nem térülő túlkiadás 411,871 forint.

A tanszerek.

Bizony kissé homályos értelme van a *tanszer* szónak, de még érthetetlenebb az, a hogy a főváros a tanszerekkel gazdálkodik. Mert a tanszerbeszerzés manapság az iskolaigazgatók ízlésére van bizva, s ha ők jónak látják, hogy a gubacsi dülő mellett levő elemi iskolában villamos motorokkal dolgozó fizikai apparatusok legyenek: hát a főváros eleget tesz nekik s megszerzi a méregdrága haszontalanságokat.

Mert hiuság mozgatja a földtekét és nagyságos Kevély Mihály igazgató úr a gubacsi dülőben nem engedheti, hogy kevesebb tanszerei legyenek, mint a nagyságos Büszke Péter igazgató úrnak, a ki valamivel beljebb a városban oktatja a népet. Persze a tanszer-felszerelés drága. A reáliskoláknál átlag 4—6000 forint, az elemi iskoláknál egyik-másik 3—4000 forint.

Azután a tanszer élete is véges. Kopik, törik, explodál vagy elfogy, olyik elillan, például a higany. Azokat folyton újítani, javítani, pótolni kell. Sok persze megromlik a várakozástól is, mert esztendőkig kézbe nem veszi senki. Annak a helyére újat kell szerezni s így tovább.

A tanszer, a mellett, hogy drága portéka, finom is és nem mindenütt kapható. Budapesten állítólag csak egy czég árulja s nem ő az oka annak, hogy a sok finom jószágnak olyan borsos az ára. A monopólium szökteti fel az árakat. Az igazgató urak ugyan azt vitatják, hogy minden tanszernek szabott ára van, s persze ők nem tehetnek róla, hogy olyan drágán szabták meg azokat a „szabott“ árakat. S hogy mért lehet Budapesten csak egy czégnél tanszereket kapni, annak megint az a magyarázata, hogy az igazgató urak kényes ízlését más czég nem tudja olyan tökéletes eszközökkel kielégíteni.

Az idei költségelőirányzatot lapozgatva láthatjuk, hogy tanszerekre

a reáliskoláknál	3260	forintot
a felsőbb keresk. iskoláknál	2400	„
a polgári iskoláknál . . .	4800	„
a felsőbb leányiskoláknál .	1000	„
az iparrajziskoláknál . . .	1000	„
az elemi iskoláknál . . .	6000	„
az iparosinas iskoláknál . .	1500	„
összesen:	19960	forintot

irányzott elő a főváros. Ki ellenőrzi a tanszerek beszerzésének szükségességét? Bizonyára a tanács. De a tanács maga is laikus ebben a tekintetben s erre számítanak az igazgató urak. Máskép nem is lehetséges. Mert hogyan magyarázható meg különben az a körülmény, hogy egy külvárosi elemi iskolához egyszerre 3800 forint ára tanszert rendel az igazgató? Csakis a tanács laikusságára alapítva teheti meg ezt a kissé merész megrendelést.

Így azután nem sok az a 19,000 forint ára tanszer. Főképp ha még azt is hozzáteszszük, hogy ezek csakis egy bizonyos czégnél szerezhetők be, mert Budapesten más tanszerkereskedő nincs, vagy — ha van — — rossz a portékája!

Ezt a drága elvhűséget továbbra is megtűrni komikus lenne. A tanács, miután már maga is megsokallotta a tanszer-komédiát, egyszerűen vessen véget a monopoliumnak azzal, hogy rendes ajánlati úton szerzi be a szükségleteket.

Ha csak 30%-al olcsóbb árakat ér el, pedig annyit el fog érni, szakértők mondják, már is szolgálatot tesz a fővárosnak. De a beszerzéstől eltekintve, más kötelessége is van a tanácsnak. Meg kell állapitania, hogy milyen fölszerelés kell a közép- és milyen az elemi iskolákba. A túlkapásoktól csakis igy mentheti meg a közpénztárt.

Rendőrség és bíróság az új bűnvádi eljárás küszöbén.

Az új bűnvádi eljárás a rendőrség és bíróság eddigi kapcsolatba hozatalát csak szorosabbá fogja tenni. A miniszteriumban sok gondot okoz e kapocs kellő előkészítése, hogy egyrészről a hatóságok egymástóli függetlensége az érintkezések formájában továbbra is fentartassék, másrészről azonban, hogy a birói határozatok a rendőri szerveknél azonnali foganatosítást nyerjenek. Az új eljárás szerint a rendőrség az előnyomozatot ezentúl még fokozottabb mévben lesz köteles teljesiteni, mert hiszen az új perrendtartás 84-ik szakasza értelmében a rendőri nyomozás czélja: a *tényállás és részes kipuhatolása és az esetleges bizonyítékok megszerzése*. Nagy baj, hogy az új perrendtartás létrehozatalánál a sok tanácsadó között egyetlen tapasztalt közbiztonsági közeg sem volt, mert a perrendtartás további §§-ai a rendőri eljárást illetőleg nagy csalódásokat fognak okozni. Az új eljárás 143. §-a szerint ugyanis az esetben, ha előzetes letartóztatás válnék szükségessé, azt rendszerint csak a vizsgálóbiró, esetleg a vádtanács, vagy az itélő bíróság, ha pedig a késedelem veszélylyel járna, a járásbiróság vagy rendőrség, irásban foglalt határozattal rendelik el.

Tessék már most az esetek többségében, midőn pl. tettenérés történt, vagy midőn a bűnjelek megszerzése, fentartása, vagy személyi és dologi kutatás forog fenn, az új eljárás fentebb vázolt intézkedéseit teljesen betartani! De hát az élet mihamarább segíteni fog a gyakorlaton és bizony ama kivételek, melyek csak bizonyos esetekre szólanak, csakhamar rendszerességet fognak feltüntetni és akkor aztán ott leszünk, hogy a törvényben előírt rendes eljárás fogja a tulajdonképeni kivételeket alkotni.

A bűnügyi nyomozat eredményére még károsabb hatással jár a 145. §-ban foglalt további imperativ rendelkezés, hogy a letartóztatott egyén 48 órán túl a rendőri hatóságnál nem lehet. Történnek rendszerességgel üzött olyan bűnesetek, melyeknél sokszor 60—80 kisebb-nagyobb bűncselekményt ugyanazon személy vagy személyek követnek el. Itt többnapi munkát kell, hogy igényeljen nemcsak a személyi adatoknak a különböző panaszjegyzőkönyvekből történt egybefoglalása, de főleg a tárgynyilvántartás rengeteg adatainak felkutatása és rendezése. A rendes nyomozati eljárás időközben hosszabbra nyuló kiterjesztéséről, mely a nagyobb eredményeknek közönséges kisérője szokott lenni, ne is szóljunk.

Ha mindezekhez elgondoljuk, hogy sem a budapesti, sem a vidéki rendőri személyzet kellőleg meg nem erősittetett, és pl. Budapesten csakis néhány alsóbb állás szerveztetett, bizony nem kevés aggodalommal tekintünk a bűnügyi előnyomozatok jövője elé.

A társadalom gonosztevői az eddiginél mindenesetre humánusabb eljárásban fognak részesedni és a sok előrelátható nyomozati eredménytelenség valószinüleg elibük varázsol egy biztatóbb jövőt, hacsak valamely novelláris intézkedés a korai örömöknek elejét nem veendi

Az 1899. év deficzitje.

Az ördög végre odatapadt a falhoz. Festették, rajzolták a deficzitet s most megjelent. Az a kimutatás, a melyet a jelen év első három negyedéről tett közzé a őszámvevő, a *kölcsönpénzekkel* együtt majdnem harmadfél millió deficzittel zárul. Bizonyára javul még az eredmény, de az előző esztendők fényes zárószámadási többletei úgy látszik eltüntek. Minden vonalon beállt a pangás, s a számokban nincs meg a hajlandóság, hogy továbbra is gépiesen sorakozzanak a bevételi többletek közé; megmaradnak minusznak.

Általánosságban emelkedő a rendes bevételek czimsorozata, főképp a községi adónál, fogyasztási adónál, házbérkrajczároknál, kövezetvámnál. Mindig csak azoknál az adóknál, a melyek a lakosság legalsóbb rétegeire is nyomasztólag hatnak. Ellenben csökkent a telekátiratási díjaknál, az épitésrendőri díjaknál, az italmérési jövedéknél (a mi még változhatik). Szóval a spekuláczió megcsappant, az épitési kedvnek vége s a válság ebben az iparágban komoly.

A deficzit nagyságát enyhíti a közmunkák befejezetlen volta. Majdnem fél millió forint értékű közmunka függőben maradt, a mi a deficzitet tekintélyes összeggel leszorította. Nagy a csökkenés a kölcsönpénzeknél. Hetedfél millió helyett mindössze három millió szerepel a bevételben, a kiadásnál pedig ugyancsak hetedfél millió helyett 4 és fél millió. Erre még nincs magyarázat, mert a megokolást nem láttuk. Egyelőre a számszerű eredményről szólhatunk, a mely még nem döntő. A kimutatás maga a következő:

Bevétel 1899. I.—III. évben:

	előirányzat	tényleges eredmény
Rendes és rendkívüli .	12.784,169·25	13.066,126·70½
Ingatlanok értékesítéséből	307,785·—	140,459·71
Kölcsönpénzekből . .	6.584,640·—	2.195,708·23
Összesen:	19.676,594·25	15.402,294·64½

Kiadás 1899. I.—III évben:

	előirányzat	tényleges eredmény
Rendes és rendkívüli .	13.274,403·—	13.035,947·50½
Eladott ingatlanokért járó bevételekből fedezendő kiadások	307,785·—	89,913·82
Kölcsönpénzekből. . .	6.584,640·—	4.707,890·70
Összesen:	20.166,828·—	17.833,752·02½

A kimutatások szerint a kerületi előljáróságok bevétele: 1.760,396 frt, kiadása: 1.091,175 frt volt.

A megokolásból, a mely érdekes részleteket tár elénk, a fontosabb pontokat adjuk:

A bevételek némely czímnél tetemes összeggel meghaladják az előirányzatot. Így:

a községi adónál	41,550	frttal
a házbérkrajczároknál	76,300	„
a fogyasztási adónál	98,086	„
a kövezetvámnál	178,566	„
a kültelki fogyasztási adónál	25,000	„
a nyilvános területek használatánál	97,000	„

több a bevétel az évi előirányzatnál.

Ellenben az előirányzott bevételnél *kevesebb folyt be:*

az italmérési jövedékből	202,500	frttal
a telekátiratási díjakból	108,878	„
a szőlőtelep jövedelméből	22,826	„
vegyészeti és tápvizsgáló intézet	17,000	„
az építés-rendőri díjakból	69,962	„
a kölcsönpénzek kamataiból	75,853	„

A kiadásoknál az előirányzatot túlhaladja:

a személyzeti fizetések tétele	36,433	frttal
állami adók	17.500	„
tőketörlesztés	23,263	„
kamattörlesztés	225,210	„
kövezési költségek	219,783	„

Ellenben az előirányzatnál *kevesebbet adtak ki:*

új utak építésére	76,900	frttal
utczák és terek jókarban tartására	156,500	„
csatorna-építésekre	58,100	„
államrendőrségi kiadásokra	194,184	„
egyházak építésére és javítására	113,000	„

A kerékpáradó 17,817 forintot jövedelmezett a fővárosnak. Az elősoroltakon kívül a vízvezetékből 14,657 frt, a közvágóhid és marhavásár 64,790 forint, a polgári iskolák 19,395 frt, a letétek kezelése 22,594 frt, az útépítési és kövezési járulék 78,297 frt többletet eredményezett!

Csak egy krajczárkát!

A székesfővárosnak, minden ráfogás ellenére, hatalmas vagyona, dus jövedelme van. A háztartása megbomlottságáról a főváros nem tehet. Avatatlan kezekben az aranyból is sár leszen, igy a főváros óriási gazdagsága mellett is a rossz háztartás következtében örökös pénzzavarokkal küzd. Ezt a pillanatnyi pénzzavart addig emlegették, addig festették feketére, mig mindenki elhitte. A tanács is, a közönség is, meg a terjedelmes közigazgatás minden tagja.

Persze nehezen ment az emberek vérébe. Mert a székesfőváros, ha késedelmesen is, de máig pontosan fizetett. S igy a pillanatnyi pénzzavarról elhangzott állitásokat alig akarták elhinni.

De végre elhitték.

Legelsőbbet Toldy László főlevéltáros hitte el, aki épp a *közigazgatási szakkönyvtárt* rendezgette s Toldy szerelmére, meg a Himfydalokra ragasztott folyó számot. Neki bizony zokon esett a rossz hir, mert a könyvtár szaporitásáról gondolkozván, azt határozta, hogy néhány hiányzó folyóiratot, a „Rejtelmes Világot“, a „Szegedi első szakácskönyvet“ még megrendeli a könyvtár részére.

A megrendelésnél ütött bele a hit a rossz pénzügyi helyzetről. Szándékáról azonban nem akart lemondani. A közigazgatás könyvtárának teljesnek kell lenni — mondá — s igy történt, hogy megrendelés helyett kissé határozatlan hangú kérő levelet küldözgetett szét, a melyekben a szegény főváros iránt való szánalomból kéreget ajándékokat. Nem olyan nagy baj. A főváros kiheveri; hisz a polgármester úr már nyilatkozott is, hogy a kéregetés az ő tudtán kívül történt; a mit különben amúgy is tudott mindenki.

*

Sokkal inkább érdekelné a közönséget ennél a visszaszivásnál, hogy mi van a könyvtárral? Kész-e már? Mikor nyilik meg? Kik használhatják s milyen feltételek mellett? A sport-ujságokon kivül lesz-e egyéb benne? A régi verskölték mellett meglesznek-e az újak is?

Ezek érdekelnék a közönséget.

Mert a tisztelt közigazgatási szakkönyvtár kissé lassan születik. Sokkal hamarabb túladtak a Frank-féle 10,000 kötetes közigazgatási könyvtáron, a melyet, miután évekig hevert az Ujvárosháza pinczéiben, könnyedén odaadtak az Egyetemi Könyvtárnak. Ott jobb helyen van, igaz. De milyen jó alap lenne most az évekig vajjudó új könyvtárhoz.

Persze az ajándékozás alkalmával senkinek sem jutott eszébe, hogy azokban a ládákban igen becses közigazgatási forrásmunkák vannak. A szegény Frank tanár úr végrendeletét, a melyben a fővárosra testálta 10,000 kötetes közigazgatási könyvtárát, nem olvasták el. Csak dühösek voltak az öreg urra, a ki annyi bajt okozott nekik. Mig azután szépszerével megszabadultak tőle.

S mikor túladtak az ingyenes holmikon, jött a nagy eszme: föl kell állitani a közigazgatási könyvtárt. Mert a közigazgatás nem lehet el a nélkül; mert a tisztviselő honnan meritsen a hivatalához bölcseséget, ha nincs könyvtár. És neki láttak a könyvtár-alapitáshoz iszonyú hévvel. A főlevéltárost megtették főkönyvtárosnak is, meg régiségtárosnak is. S ime évek óta gyűjtik a könyvtárt, de épp oly kevéssé haladnak vele, mint a muzeummal.

Igazán itt volna az ideje, hogy a sok vesződséggel járó állástól felmentsék a főlevéltárost. Számoltassák le s valaki üsse nyélbe a könyvtárt. Hisz tulajdonkép nem valami világraszóló közkönyvtárról van szó, csak egyszerű kézikönyvtárról. Minek csapnak olyan komédiát.

Ha a tanács széjjel nézett volna, nem is kezdte volna meg a különkönyvtár-gyűjtést. Ott van a statisztikai hivatal hatalmas, jól rendezett könyvtára, az is a fővárosé. Annak adhattak volna egy kis szubvencziót s bizony hamarább láttuk volna a közigazgatási szakkönyvtárt.

Az olcsó hús.

A főváros rövidesen húspárolót fog felállítani, amelyben a betegség miatt gyanusnak, ártalmasnak talált állatok húsát ezután párolással élvezhetővé teszik. Így az ezelőtt kárba veszett húsrészekből ezután jó és olcsó húst fognak előállítani. A felállítandó húspárolóra vonatkozó szabályrendelet főbb pontjai ezek:

A főváros a szarvasmarha közvágóhidon az állatorvosilag kifogásolt húsoknak értékesítése czéljából húspároló-készüléket állít fel, melyben a jelzett húsokat párolás útján teszi élvezhetővé.

A húspárolóba teszik a húst:

1. ha gümőkóros:

a) ha a gümőkóros elváltozások a has és a mellűri zsigereken kívül csak az ú. n. hús nyirokmirigyekre szorítkoznak és ezekben a gümőkóros folyamat már lefolyt, ellenben maga a hús a gümőkóros megbetegedéstől mentes.

Ilyen esetekben azonban a csontok, az izületek, a vérerek és a nyirokmirigyek eltávolitandók és csak a felmaradt tiszta hús utalható a párolóba.

b) Olyan esetekben, a mikor a gümőkór helyi jellege, vagy pedig a gümőkóros állatok húsának ártalmatlan volta kétséges.

c) Ha a zsigerekben levő gümőkóros-folyamat nagy kiterjedésű.

2. Borsókakór esetén: ha a húsban csak kevés borsóka van jelen.

3. Ragadós tüdőlob esetén, ha az elváltozások nagy kiterjedésűek, genyedés vagy üszkösödés azonban nincsen jelen.

4. Nagyfokú sárgaság esetén.

5 Nagyfokú melanosis vagy sarcomatosis esetén.

6. Minden olyan esetben, a mikor a húsvizsgáló állatorvos nyilatkozata szerint a hús, párolás által esetleg egészség-ellenes tulajdonságait elveszíti

A fogyasztástól minden egyes esetben elvonják és feltétlenül megsemmisitik azoknak az állatoknak húsát, a melyek feltétlenül ártalmas betegségekben szenvedtek. Így gümőkór, lépfene, genyérűség, veszettség vagy veszettség gyanuja stb.

Egy vevőnek egy napon 3 klg.-nál több húst eladni nem szabad; a népkonyhák részére azonban az igazgató által esetről-esetre meghatározott mennyiségű hús kiadható.

Ismét elárúsitóknak a párolóból húst, zsirt vagy faggyút venni, illetve nekik eladni nem szabad. Húsárúsitók, hentesek, kolbászkészitők, vendéglősök, korcsmárosok, kifőzők és általában olyanok, kik a hús árúsitását vagy feldolgozását iparszerüen üzik, húst vagy zsirt a húspárolóból nem vehetnek, ilyet nekik eladni nem szabad.

A hús, zsir és faggyú ára, az állat neme és faja, a melyből a hús származik, mindenki által észrevehető helyen, érthetően leirva az elárúsitó helyiségben kifüggesztendő.

Az eladás alatt levő hús állandó „állatorvosi“ felügyelet alatt áll; ha a hús megromlik, az elárúsitó helyiségből haladéktalanul eltávolitandó és megsemmisitendő.

A húspároló-készülék az elárúsitó-helyiség, valamint az eszközök és szerszámok tisztán tartását a vágóhíd felügyelő ellenőrizni tartozik.

A párolt hús elárúsitása az igazgatóság javaslatára a főv. tanács által megállapított árban a közvágóhíd területén berendezett külön helyiségben történik.

A húspároló használatára fizetendő díjat a közvágóhídi és marhavásári igazgató javaslatára a tanács állapitja meg.

A húspárolóba küldött állatok és husrészek egészben a ő- és székváros kezelésébe esnek; szabályszerű értékesitésük összegéből, a felmerült költségek levonásával fenmaradt rész fog a jogos tulajdonosnak kifizettetni. Az elromlott (megsemmisitett) hús részekért a főváros kárpótlást nem nyujt.

A húspároló szabályrendeletét és a szolgálati utasitás tervezetét a közegészségügyi bizottság a jövő héten tartandó ülésében tárgyalja.

A könnyelműség netovábbja.

A mikor megállapitották a Belváros új szabályozását tudta, sőt magára vállalta a főváros, hogy a piaristák 1..3 négyszögöles telkét a szomszédos 124 négyszögöles telekkel együtt kisajátitja, mert úgy kivánja a szabályozás. A befektetésért cserébe kapja a *városházatérből* és a *régivárosháza* telkéből alakuló területeket, a melyek különben ma is a város tulajdonai, mintegy másfél millió értékben.

Minderről a főváros hatósága még 1895—6-ban tudomást szerzett. Akkor a telek négyszögöle azon a területen 6—700 forint volt s az ingatlanokat másfélmillió forintért megszerezhette volna.

A főváros azonban egyáltalán nem sürgette a kérdéses ügy lebonyolitását. Az ingatlanokat le nem foglalózta, még csak alkut sem kezdett, nem is kötött az ingatlanok árára. Pedig tudta, hogy köröskörül a közmunkatanács rohamosan emeli a telkek értékét. Ezer forinton alul még a Dunaparton sem adott el telket. Beljebb pedig a meghosszabbitott Váczi- és a Duna-utczában 1100—1300 frtra szöktette fel az árakat.

Így ha az 1847 négyszögöles telket ma már átlag 1000 forintjával számitjuk, 1.847,000 forint a vételáruk, vagyis negyedfélszázezerrel több az eredeti értéknél. Ez már tényleges veszteség.

Erre a középitési igazgató már tavaly szeptemberben figyelmeztette a tanácsot. Ugyanakkor figyelmeztette arra is, hogy a piaristák nem akarnak a belvárosból kimozdulni s igy vagy készpénzzel vagy hasonló értékű telekkel kell őket kárpótolni.

A középitési igazgató egyúttal előadta azokat az alternativákat is, a melyek szerint a főváros telekkel kárpótolhatja a piaristákat. És pedig:

1. Adja át a főváros a piaristáknak az Ujvárosházát. (Ez tavaly amiatt volt aktuális, mert mindenki azt hitte, hogy a központi városházát rövidesen megépitik.) A mellé vegye meg a szomszédos szerb telket a templommal.

2. Vegye meg a főváros a Papnövelde- és Himző-utcza sarkán levő Festetich-féle ingatlant s készpénzzel kárpótolja a különbözetet.

3. Vegye meg a főváros a görög-templom körül levő (Régi posta-, Galamb-utcza, Dunaparti) telekkomplexust s azt adja cserébe a piaristák telkéért.

A tanács a tavaly szeptemben beadott javaslatot nem intézte el. Pedig az esküteri híd épitése egyre jobban közeleg a befejezéshez s az új területek rendezését nem igen lehet elodázni. A régi városházát a tavaszszal lebontják A belvárosi plébánia-templom sem maradhat soká abban az árokban, a melybe kerül. Jóllehet egyes körök azt hangoztatják, hogy Brüsszelben a legforgalmasabb székesegyház épp úgy el van épitve. (A mi különben bennünket nem vigasztal.)

Mindenesetre meg kell oldani ezt a kérdést mielőbb. Nem szabad bevárni azt az időt, a mig a kisajátítandó telek értéke megüti a két milliót. Arról úgy sem lehet szó, hogy a plébánia-templom eltolásával valamit megtakaritanak. A templom falazata gyönge, rozoga; az eltolásra alkalmatlan, de nem is olyan a művészi becse, hogy az eltolás költségét megérdemelje. Már pedig egy új, megfelelő templom épitése — mondja a középitési igazgató — *legalább is egy millióba kerül.*

A fővárosnak tehát nagyon is igyekeznie kell, hogy a kisajátitásnál az eddigi könnyelmű halogatásnak véget vessen s ha rögtönösen meg nem szerzi is az ingatlant, legalább állapodjon meg arra az árra, a melyért anno dacumal tulajdonába veheti.

A főkapitányság új palotája.

Budapest rohamosan túlnövi középületeit, még ha a legújabb kornak köszönhetik is létesitésüket. A központi új pályaudvart tervezői túlnagy méretűnek gondolták és ma már sehogy sem felel meg az egyre fokozódó igényeknek. Alig hogy a központi vásárcsarnok megnyilt, rövid féléwel rá már túlszűknek bizonyult.

A székesfővárosi államrendőrség idei budgetjében részletesen ki van fejtve, hogy a főkapitányság épületében meglevő helyiségek száma az itt összpontositott hivatalok elhelyezésére nem elegendő, s különösen a bejelentési hivatalnak az elhelyezése ma már annyira czélszerűtlen és szűk, hogy ezen tarthatatlan állapoton ezen hivatalnak egy más épületbe való áthelyezésével, feltétlenül segiteni kell. Habár szolgálati szempontokból igen kivánatosnak, sőt szükségesnek is mutatkoznék, hogy ezen hivatal a főkapitányság többi hivatalaival egy épületben legyen elhelyezve, ez csak úgy volna elérhető, ha vagy a jelenlegi épületre egy 3-ik emeletet épittetnek fel, vagy a főkapitányság czéljaira a szolgálati szempontoknak és a mai kor kivánalmainak megfelelő új épület emeltetnék; mindez úgyis egyelőre megvalósitható aligha leszen.

Szóról-szóra igy olvashatjuk a költségvetési törvényjavaslatban és mi a magunk részéről meg nem állhatjuk, hogy e kérdéshez, mielőtt a megvalósitás stádiumába lépne, a magunk részéről egynémely megjegyzést ne tegyünk.

Az új bűnvádi eljárás életbeléptével a főkapitányság bünügyi osztályára oly munkaszaporulat fog hárulni, mely a tisztikar létszámának emelésével megfelelőbb és nagyobbszámú helyiségeket is fog igényelni. Az új számosztály szervezése és általán a rendőri intézmény egyre belterjesebb fejlődése is oly tényezők, melyekkel a helyiségek kellőbb berendezésénél számolni kell. Előrelátható tehát, hogy a már most is túlszük és alkalmatlan főkapitányságí épület a jelenlegi czélokra sokáig fentartható nem leend. Az intéző körök már régtől fogva tanakodnak afelett, hogy egy újabb helyiségről gondoskodjanak, mely a közlekedési eszközöknek is jobban útjába esnék és mely legalább is 2—3 évtized fejlődésének megfelelne.

Nagyon is kivánatos volt, ha ezen új középület a Károly kaszárnya helyén épülő újvárosháza egyik részletét képezze, a társhatóságok igy talán jobban megértették volna egymást és a közönség is csak nyer, ha a helyi közigazgatás főbb szervei egy helyen vannak központosítva. S a mellett a tér is egy monumentális alkotással gyarapodott volna. No de erről egyelőre szó sem lehet, hiszen maga az újvárosháza is időtlen idők kérdése! az ócska laktanya kifoltozgatását épen most teljesitik jobb ügyhöz méltó buzgalommal!

Felmerült az a terv is, hogy a Lipót-utczai (új) városházat kellene átvenni a policzia czéljaira. E középületre azonban más intézmény is reflektál és a közlekedési vonalaktól egy kissé távol esik.

Valamely nagyobbszabású épület tervezésétől, mely a mostani vizszűrő-telepen, a parlamenti palota és Margit-hid közelében czéloztatott, egyelőre szintén le kellett mondani és pedig az állam kedvezőtlen pénzügyi viszonyai miatt; jóllehet a jelenlegi főkapitányságí épület megvételére magánvállalkozók kedvező ajánlatokat tettek.

S igy a fenforgó szükséghez képest az állam is csak azt cselekszi, a mit a főváros a maga középitkezéseivel: tudniillik reperál.

Az állam u. i. a fokozódó policialis czélokra való tekintettel a mostani alkalmatlan épület mögötti telket vásárolja meg a Béla-utczában, melynek vételére és átalakitására a jövő évi budgetben csekély 115,000 frtot irányoz elő.

Akkor aztán, ha az ócska foltozásokból is kifogynak, majd eljön még az az idő, midőn a főváros is, az államrendőrség is egyszerre fog az eddigi helyiségekből újabb kényelmes otthonba költözni, de hogy valamiképen össze ne kerüljenek, arról mindketten gondoskodni fognak.

Az átszálló forgalom kiterjesztése.

Szinte válaszul kaptuk mult czikkünkre a közúti vasút-társaság beadványát, a melyben arról értesitette a fővárost, hogy a pesti vonalairól a budai vonalakra tetemesen mérsékelt jegyeket ad ki. Ez a mérséklés a következő:

Az átszállójegy ára a következő lesz: Károlykaszárnya—budai lánczhidfő 10 kr. (most 16 kr.); a Lánczhidfő—Zugliget marad 16 kr., de a következő három szakaszra osztják a vonalat: Lánczhidfő—Szénatér 6 kr., Lánczhidfő—Uj János-kórház 10 kr., Uj János-kórház—Zugliget 10 kr.; Ó-Buda Főtér—Zugliget 20 kr. (most 26 kr.); Császárfürdő—Zugliget 16 kr. (most 22 kr.); Főtér—Szénatér 10 kr. (most 20 kr.); Főtér—Uj János-kórház 16 kr. (most 20 kr.); déli vasút—Kelenföld 12 kr. (most 16 kr.); Kálvintér—kelenföldi átlósút és Fehérvári-út torkolatáig 10 kr. (most 15 kr.). A pest—ó budai és pest—zugligeti vonalon a Magithíd budai hídfőjénél, a lánczhíd—ó-budai és lánczhíd—zugligeti vonalon a Pálffy-téren, a déli vasút—kelenföldi vonalon a Ferencz József-híd budai fejénél kell átszállani. A pesti oldalról a fogaskerekü vasuthoz még a következő vonalakon adnak átszállójegyet: a Városligetből az Arenától, a százháztól (átszállás a Kerepesi-út és Múzeum-körút sarkán), a Ludoviceumtól és a Közvágóhídtól (átszállás a Kálvin-téren). Az átszálló jegy ára ezeken a vonalakon 18 kr. (most 21 kr.)

A közúti vasút-társaság régi szükségletnek tesz eleget e reformmal s határozottan rászolgált arra a köszönetre, a melyet a tanács mondott neki. Mert az újítás nem csupán közforgalmi érdek, hanem Buda fejlődésére életkérdés.

Ám ha a közúti vasút megkezdte az újítást, féllépést nem tehet. A kezdet kezdet s ha Buda fejlődésének érdekeit komolyan fogja, az átszálló forgalom kiterjesztését át kell vinnie a városi villamos vasút vonalaira is.

Az átszálló forgalomnak csakis úgy veheti hasznát a közönség, ha akadálytalanul közlekedhetik az összes vasutakon. Ennyit megérdemel a közönség s erre az áldozatra rászánhatják magukat a vasút-társaságok is, a melyek különben is számtalanszor bebizonyították, hogy tudatában vannak hivatásuknak.

Egyébként biztos tudomásunk van arról, hogy az átszálló forgalom teljes berendezése legközelebb a törvényhatóság közgyülésén is szóba kerül.

Budapest gyárnegyede és kikötője.*

(Vége.)

Midőn a Csepel-szigeten, jobban mondva, a soroksári Dunaágban építendő kereskedelmi kikötő tervbe jött, a főváros és az állam túl nagy fába akarták a fejszéjüket vágni. A tervezett építkezés méretei és költségei London vagy Párisnak jók, de Budapestnek nagyok és aránytalanok lettek volna. A kikötő építése tiz-tizenöt évig tartana el e helyen és csaknem harmincz millió forintot emésztene föl, mint azt a kereskedelmügyi miniszterium mérnöki osztálya megállapította. Ily óriási összeg kamatait a kereskedelmi kikötő előnye és jövedelme aligha térítene meg.

Másoldalú nehézség a csepeli kikötő építésénél az, hogy a természeti körülményeknél fogva a munkálatok nem kezdhetők el egyszerre minden ponton, hanem csak lassan, fokozatos haladással végezhetők. E mellett tudvalevőleg, midőn a Duna vízállása magas, a Csepel-sziget felső foka hetekig víz alatt áll, mint az a szeptemberi hat méteres vízállásnál volt tapasztalható és így ezen részének kereskedelmi kikötő czéljaira való átalakítása, csak rendkívül nagy földtöltések segítségével volna elérhető, mert csak így lehetne megvalósítani azt, hogy az esetleges elevátorok, gyárak és raktárak, valamint a lefektetendő vasuti sinek építése lehetővé váljék.

Hogy ez az óriási költségbe kerülő terv szóba került, ennek eredménye az volt, hogy az intéző körök megriadtak a nagy kiadásoktól és elhalasztották a kikötő építését, — sajnos — bizonytalan időkre. Pedig ennek káros következményeit rettenetes módon érzi Budapest, sőt az egész ország ipara és kereskedelme.

Budapestnek igenis szüksége van kikötőre, mert Magyarország jövő iparának terrénuma a Balkán-félszigeten, azaz keleten van, hová remek vízi útjánál fogva a Vaskapun át — olcsón viheti mindennemű ipari termékeit.

A csepelszigeti kikötővel szemben a kelenföldi kikötő teljes kiépítése aproximativ számítás alapján legfölebb tíz millióba kerül és az összmunkálatok négy-öt év alatt annál is könnyebben bevégezhetők, mivel a leendő kikötő, úgy a munkások, mint a kotróhajók által mindenütt hozzáférhető, azaz a munkálatok egyszerre az egész vonalon elkezdhetők.

Egyetlen kérdés még az, hogy a kelenföldi kikötő bejárása megfelelő helyen fog-e feküdni? A szabályok azt kívánják, hogy a kikötő bejárása annak alsó részén legyen, azaz, hogy a hajók holt vízben haladjanak be a kikötőbe. A kelenföldi kikötő e tekintetben teljesen megfelelő, mert bejárata már a természettől fogva délről, azaz alulról van, hogy az esetleges uszótönkök, vagy jégtáblák nem juthatnak be a kikötött hajók közé.

A mesterséges közlekedési eszközök legfontosabbika, a vasut és annak pályaudvara a leendő gyárváros legelőnyösebb pontjára vannak építve. Köztudomású tény, hogy a császári királyi szabadalmazott déli vaspálya-társaság budai pályaudvarának napjai már meg vannak számlálva és az épületek Kelenföldre lesznek áthelyezve. A tetszés szerinti nagyságra kibővíthető kelenföldi pályaudvar így a nyugati és keleti kereskedelem góczpontjává válik. Természetesen mi sem könnyebb, mint hogy a kelenföldön épülő gyárakat és kereskedelmi kikötőt sínpárok és fordító korongok segítségével egyrészt a pályaudvarral kössék össze és így a kocsikat a gyártelepen rakhassák meg, másrészt, hogy a megrakott kocsikat a Dunaparton építendő közraktárakba és pályaudvarhoz gördítsék ki. E sínpárokkal érhető el az, hogy a gyárosok a tengelyen való fuvarozás költségeitől meg lesznek kímélve és így a külföldi áruval szemben versenyképesek lesznek.

A Boráros-téren építendő híd, mely a nagy körutat a budai részekben is folytatja, közvetlen összeköttetest hoz létre a ferenczvárosi gyárnegyed és az új gyárváros között. Természetes dolog, hogy mivel a jelenlegi közraktárak már is túl vannak zsúfolva és az anyag és árukészletet alig tudják befogadni, tehát új közraktárakat kell építeni a leendő kereskedelmi kikötőnél, melyek megszakittatlan érintkezésben álljanak az építendő budai központi pályaudvarral.

A munkaerőket, élelmezési és más anyagokat Promontor és Albertfalva szolgáltathatja az új gyárvárosnak, sőt e két hely tőkepénzzel is szolgálhat, éppen úgy, mint Buda, a hol holt tőkék hevernek. A budai őslakó, a főváros mostoha gyermeke ugyanis nem járult tőkéjével ahhoz, hogy a balpartot emelje, de szivesen áldoz akkor, midőn látja, hogy az új gyárváros és a kereskedelmi kikötő a budai oldalon épül, a mi Budának óriási hasznára válik.

De voltaképen mit is jelent Budapestnek egy kereskedelmi kikötője?

Kereskedelmi és ipari befolyásunk erősödését és megszilárdulását keleten, azon a keleten, melyet jelenleg az összes nagyhatalmak saját piaczuknak akarnak megszerezni. Magyarország már fekvésénél fogva is arra van hivatva, hogy vezére és központja legyen a Balkán kereskedelmének és iparának és véghetetlenül szégyenletes gyöngeség lenne, ha megengedné, hogy úgyszólván a testén keresztül — idegen hatalom ragadná kezébe a Balkán uralmát. A kereskedelmi kikötő van hivatva

* Lord Albert könyvéből.

arra, hogy megállapodó pontja legyen a Dunahajózásnak, szive a kereskedelemnek. Ez által Budapestet nemcsak világvárossá, de világhirű kereskedelmi és ipari góczponttá is tehetjük, a hová a Balkán kereskedői szivesen jönnek el, hogy tanuljanak, üzleteiket megkössék és lebonyolítsák. A Vaskapu, Magyarországnak e hatalmas kereskedelmi kulcsa, csak e kikötővel éri el teljes diadalát, kamatoztatja sikerrel a beléje fektetett tőkéket.

Ez alapon a magyar állam legelső kötelessége a nemzeti iparral és Budapest jövőjével szemben az, hogy a kereskedelmi és ipari kikötőt sürgösen kiépítse. Eltekintve attól, hogy a hazai gyárosok föltétlenül a kikötő közelébe épitik, vagy helyezik át gyártelepeiket, a külföld emberei is sokkal könnyebben telepednek át Magyarországra és épikeznek e kedvező helyen, mint most, mikor kikötő hiányában állami segélylyel és támogatással szeretnék őket az országba becsalogatni.

Erős visszhangja kelt e tanulmánynak Buzáth Ferencz országgyülési képviselő interpellátiójában és Széll Kálmán miniszterelnök válaszában, kik mindketten elismerték a gyárak kitelepítésének szükségességét. Ugyanekkor Palóczi Antal a kereskedelmi kikötő hiányáról az Országos iparegyesületben így nyilatkozott:

„A dunai kikötők ügye 1872 óta nem tudott még testet ölteni. A Vaskapu meg van nyitva, Budapest azonban nem kész az ezzel nyujtott világkereskedelmi út előnyeit a maga számára lefoglalni és biztositani.„

A mennyire késlekedik Budapest, éppen úgy siet Bécs a Vaskapunak, e tisztán magyar jellegű műnek kihasználására. A freudenaui kereskedelmi kikötő tervei már készen vannak, úgy, hogy három-négy év alatt valószínűleg be is fejezik az épitkezést.

Mi megadtuk a fölhivást — a munka végrehajtása, a késedelmi felelősség az intéző köröket terheli.

Szinház, művészet.

Szinházi hét.

— Novelli és a starok kérdése. —

Ritkán láttunk még Budapesten ily rövid időközökben annyi szinpadi virtuozitást külföldi művészektől. Rövid időközökben követik egymást a királyi Sarah, Duse, a szépkezü és Ermete Novelli. Természetesen közel fekszik az a kérdés, vajjon szinházaink felhasználják ezen ritka alkalmat a tanulásra. Több kritikus megpendítette az eszmét, itt vannak a mintaképek, itt az idő tanuljatok. És tényleg, az egyes szinész, a műértő közönség tanulhat és meg vagyunk róla győződve, hogy művészeink, kik mint minden szinész, szeretik művészetüket, tanultak is. A szinházak is tanulhatnak, mint e helyen Sarah Hamletja megemlítésénél ki is emeltük, a külső rendezés terén. De másrészt a belső, a szellemi rendezés terén, mely egy darab creálásánál a fődolog, Isten ments, ott ne tanuljanak. Az élethű, jó darabok azáltal is különböznek a rosszaktól, hogy cselekményük, szövegük egy szerves egész, melyen nem szabad változtatni, sőt melynek egy részét sem szabad elhanyagolni. A valódi szinpadi rendezés czélja darabot adni, nem egymás mellé helyezett, de összhang hiján különálló szerepeket; még kevésbbé pedig egy domináló szerepet, mely mellett a többi szereplők csak eleven kulisszaszolgálatokat teljesítenek, s melynek kedvéért a darab gyakran felére lesz redukálva. A valóban jó darab eredeti alakjában is alkalmas a szinpadra: „Ő (Mr. Martyn) darabjait szigorú tekintettel irta a szinpad igényeire, mert lehetetlen egy jó darabot irni, a nélkül, hogy az iró ne látná folyton a szinpadi szereplőket lelki szeme előtt", így ir George Moore, az angol Lemaitre. A külön társulattal utazó külföldi starok föllépte pedig rendszerint tökéletes arczulcsapása ezen költői és rendezési igazságoknak. Daczára azon támadásoknak, melyeknek Hamletja ki volt téve, legkevesebbet vétett ellenük Sarah; a nagy vitatkozások kezdődtek a Duse Cleopatrájánál. De hagyjuk abba a meddő fejtegetéseket, hisz minden további argumentumnál élesebben szól Roberto Bracco, a hírneves olasz drámaíró, Novelli barátja és tisztelője, ki a következőket irja a különben általa is az egekig magasztalt Novelliről:

„Novelli született protagonista. Már mint kezdő néhány szóval a főszereplő hátrányára e közönség figyelmét magára vonta. Nem csoda tehát, ha ma, midőn a valódi hősöket adja, a többiek niveauja főleg emelkedve souverain módon uralkodik a szinpadon. Ha ő játszik, a többi szinészekből quantité negligeable lesz.

Ezen föltünő tünemény minket, kritikusokat, gyakran kétségbe ejtett. A régi, igazságtalanul elfelejtett mesterműnek fölelevenítése mindig éles támadásokra késztetett, pedig a bámulatos külső siker minden támadásnak elvette az élét. Emlékszem, midőn Novelli Moliére fösvényét adta Nápolyban a Sonnazaro szinházban; a siker óriási volt, de öt felvonásból három lett. Múzsák, tegyétek fel a gyászfátyolt..."

Igy beszél Roberto Bracco, a hires drámaíró, Novelli barátja és bámulója. És tényleg, a külföldi starok nem annyira darabokat, mint szerepeket mutatnak be, ugy hogy fellépésük sokban emlékeztet egy silány operettere, melyet egy közkedvelt primadonna vezet egyedül sikerhez. És ezért a külföldi vendégek a külső rendezés, a kulisszák és dekorácziók tekintetében, jóllehet szintén utánozni valók, a darab belső rendezésében, a darab tulajdonképeni kreálásában inkább alkalmasak elrettentő például szolgálni.

Mérvadó erre Bracco itélete; hiszen Bracco nem tartozik a szinházak által annyira üldözött, tisztán irodalmi irányú drámaírók közé, sőt inkább, darabjai kiválóan szinpadképesek, és mint magunknak volt alkalmunk meggyőződni, a „hűtlen" kitünő szerepeket is tartalmaz.

Változások a bizottságokban.

A törvényhatóság bizottságaiban több érdekes személycsere történt. A legutóbbi közgyülés ugyanis a pénzügyi és gazdasági bizottságban megüresedett két helyre. *Hüvös* József és dr *Morzsányi* Károly, a középitési bizottságba: *Czigler* Győző, a közegészségügyi bizottságba: dr *Hecht* Ernő, a közmunkatanácshoz képviselőkül: *Emmer* Kornél és *Heltai* Ferencz bizottsági tagokat választotta meg.

Ajánló-levél.

Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

A sarki leány,

vagy:

az ön-ellenőrök tréfája.

Bagdad városában nagy volt az elégedetlenség a hanyag ellenőrzés miatt, a mely mindenféle intézménynél sok bajt, kárt és egyéb visszásságot okozott.

A pénztárnokok sikkasztottak, mert rossz volt az ellenőrzés, a villamos vasúti kalauzok használt jegyeket adtak el a publikumnak, s a férjes nők megcsalták az urokat: mert rossz volt az ellenőrzés. Sőt a házakat, nevezetesen középületeket is rosszul építették, szintén mert rossz volt az ellenőrzés.

A bagdadi népnevelési ügyek minisztere, a ki elsőnek engedte meg az asszonyoknak, hogy a férfi védőszárnyai alól kibújva, a saját maga keserves fáradságából koplalhasson, szintén nem volt megelégedve azokkal a középületekkel, a melyek a népnevelési ügykör keretében az ő parancsára emelkedtek Bagdad utczáin. Ezek az épületek tudniillik túlságosan szépek voltak, mert szerencsétlenségre az illető építőmesterekkel szemben egyáltalán semmi ellenőrzést sem gyakoroltak. A szép épület pedig — bagdadi közmondás szerint — olyan, mint a szép asszony: hamarabb megrongálódik, mint a csunya, mert az elemek megkívánják s különös gyönyörük telik benne, ha rongálhatják. Óh, nyájas olvasó, te nem is sejted, minő veszedelmesek azok az elemek, bár, a mikor elemi iskolába jártál, ha pajkoskodtál, tanítód jóvoltából talán már magadnak is volt részed holmi *elemi csapásokban* (nádpálczával). Tehát, mint a bagdadi közmondás helyesen véli, az épületeknek is árt, ha szép, mert akkor előbb-utóbb megcsúnyulnak. Míg, ha már eredetileg csúf, az idő ismeretes vasfoga sem veszi el a szépségét. A bagdadi népnevelésügyek minisztere tehát, nehogy az ezután építendő középületek is szépek legyenek, elhatározta, hogy a műépítőket szigorú ellenőrzés alá fogja, s e czélra két bagdadi építőmérnököt szemelt ki — nevöket is megmondhatnám, de hisz' ez lényegtelen, — a kiknek kötelességévé tétetett, hogy minden a népnevelés ügyköréhez tartozó középítkezésnél szigorúan ellenőrizzék a műépítőt, nehogy véletlenül szépen építkezzenek. A két építőmérnök ellenőrben azonban hamisítatlan ellenőri vér csörgedezett, s így természetes, hogy abszolute nem törődtek az ellenőrzéssel, s beérték azzal, hogy illetéküket és kocsipénzeiket fölszámítsák. És, rettenetes csak elgondolni is, a népnevelés ügykörének keretében az ellenőrök működésétől fogva még az addigiaknál is szebb középületek emelkedtek Bagdad utczáin, az Üllői-úton, Városligetben és egyebütt. Csupa tiszta styl és finomult ízlés kövekbe lehelve.

A bagdadi népnevelésügyek minisztere először megdöbbent, aztán mosolyogva a homlokára csapott.

— Én meggondolatlan miniszter, én! De hogy'is feledkezhettem meg róla, hogy a hol Bagdádban ellenőrzés van, ott annál vígabban czinczognak az egerek! De — tette utána elmélyedve — majd túljárok én az eszeteken. Megálljatok csak!

Szólt, és cselekedett... Mit cselekedett?

Nyájas olvasóm, talán azt hiszed, hogy a bagdadi népnevelésügyek minisztere elcsapta a hanyag ellenőröket és buzgóbbakat tett a helyökbe? Dehogy! Vagy talán egészen megszüntette az építő-mérnök ellenőri állást, hogy a műépítők ismét szabadon építkezzenek? Dehogy: a bagdadi népnevelésügyek minisztere elcsapta a műépítőket és az ügykörébe tartozó középítkezésekkel egyszerűen a két ellenőrző építőmérnököt bízta meg. Mert az építőmester és ellenőr perszonál-uniója következtében, a hol az építőmester van, mindjárt vele egy bőrben ott van az ellenőr is.

— És most már — szólt a miniszter elégedetten, — legalább biztos lehetek benne, hogy Bagdad utczáin nem emelkedik több szép középület.

S a miniszter bölcsen jósolta ezt. Bagdad első kultuszközépülete, a mely az új rendszer óta emelkedett: a bagdadi új egyetem, oly suta, félszeg és tökéletlen építmény lett, hogy egész Bagdad tapsolt a sikerült karrikaturához.

A tudomány új csarnoka fáradtan támaszkodik a régi templom falához, mint egy kimeszelt, fehérruhás, deszkatermetű leány, a ki a szomszéd utczából jött elő, s állt ki a sarokra, hogy magához csalogassa a szomjas ifjúságot. Lábát, az előcsarnok oszlopait szétterpesztve, erkélyszerű derekövébe

dugja gémberedett kezeit és tetőzetéről csábítólag mosolyog a titokzatos ablak-szempár. A rendőr, a ki látja, nem szólítja meg, mert már ismeri, hogy ez a hölgy az Alma Mater, a ki már nevében hordja a tiltott gyümölcsöt, a melybe beleharapni jó, csak ne volna olyan nagy a tandíj. Szerencse, hogy ezt szegénysorsú egyetemi ifjaknak mégis elengedik. És a többi leányok esténkint irigykedve pillantanak föl sikerült társnőjükre, a kinek annyi látogatója van, nap-nap után.

Óh, nyájas olvasóm, a bagdadi építő ön-ellenőrök ugyancsak derekasan — bár kissé nagyon is symbolikusan — oldották meg nehéz feladatukat, s az egyetem látogatottsága bizonyára rohamosan is fog emelkedni a jövőben erre a megoldásra.

Bagdad pedig tapsol a sikerült viczczen és egy szív, egy lélekkel kiáltja:

— Éljenek az ön-ellenőrök!

A közönség, a tanács és a villamos.

A közönség szereti a villamos vasutat; szereti a közvetetlen kocsikat, a rövid vonalakat. A villamos vasuttársaságok szeretik a közönséget, főkép pedig a népes, nagyforgalmu vonalakat, de nem szeretik a hiábavaló kocsijáratást, a mely veszteséges rájuk, fölösleges a közönségnek. A tanács pedig nem szeret semmit. Bizonyítja az alábbi eset: A városi villamos vasut a Boráros-tértől a Nagykörúton—Király-utczán járat ma közvetetlen kocsit a Városligetbe. Ezt a vonalat megakarja szüntetni, illetőleg meg akarja cserélni akkép, hogy a városligetből közvetetlen kocsikat akar küldeni a *Király-utczán, Nagy körúton, Baross-utczán, Vámház-körúton át az Eskü-térre.* Vagyis a Boráros-tér Ferencz-körúti szakasz elejtésével az egész Belváros élénk közvetetlen összeköttetést kapna a Nagykörúttal. A tanácsnak tetszik az eszme, de csak úgy ha a másik városligeti közvetetlen (a Boráros-térről) is forgalomban marad. Ezt a föltételt a villamos valószinüleg nem fogadja el, mert tisztára képtelenség, hogy egy vonalnak a legcsöndesebb pontjáról olyan közvetetlen kocsiforgalmat tartson fenn, a melyre egyáltalán senkinek sincs szüksége, még a tanácsnak sem. A közönség érdekében csupán a Baross-utcza—Vámház-körut—Eskü-téri meghosszabbitás életbeléptetése kivánatos. Ezt követelje a tanács, mert ezt kéri már régóta a közönség. Fölösleges kötekedéssel a tanács ne tegyen lehetetlenné életrevaló refermokat. Ha az elejteni tervezett kis szakaszra a legkisebb szükség is lenne, bizonyára maga a vasut ajánlaná a forgalom fentartását. Hisz ilyen esetekben a közönség érdeke — a társaság érdeke s ami haszon a publikumnak, az a vasutnak is hasznos. A helyes észjárás tehát azt az elvet követi, hogy a forgalom praktikus beosztása ugy legjobb, a hogy azt a beosztásért anyagilag felelős vállalat tervezi. A tanács ne rontson, csak javitson, de tulzásba se essék, mert megárt.

A másik új közvetlen vonal, a melynek életbeléptetése tervben van: az Egyetem-tér—Baross-utcza—Nagykörut—Nyugati pályaudvar, ugyancsak a Belváros forgalmát közvetitené a Nagykörutra.

A mértékletesek egyesülete.

Budapesten és néhány vidéki városban pár évvel ezelőtt egyesület alakult *„Kék kereszt“* czimen, melynek tagjai a feltétlen mértékletességet tűzik czélul maguk elé, s e czélból a szeszes italokat egyáltalán megvonják maguktól. Az egyesület csodálatosképen meglehetősen virágzik, s újabban már eszméinek szélesebb körben igyekszik propagandát csinálni. Igy folyamodott a fővárosi tanácshoz, hogy adjon díjmentes iparengedélyt a Terézvárosban tej- és kávécsarnok felállítására. Az előljáróság nem akarta díjtalanul kiadni az engedélyt, az egyesület azonban most a tanács előtt ismétli meg kérelmét, mert az ő tejcsarnoka nem hasznot hajtó üzleti vállalkozás lenne, hanem jótékony intézmény, melynek jövedelmét az egyesület czéljaira fordítanák.

Egy postahivatal szánalmas állapota.

A VI. ker. választmány nevében elnöke: Mátray József előljáró előterjesztést tett a tanácshoz, melyben a magy. kir. államvasutak Andrássy-úton levő igazgatósági épületében elhelyezett postahivatal szánalmas állapotát panaszolja fel. A hivatal helyisége sötét, szük és tisztátalan; a posta személyzete olyan kicsiny, hogy a nagy forgalmat csak igen lassan és nagynehezen tudja lebonyolitani, a közönség igényeit pedig megfelelően kielégiteni egyáltalán képtelen. A választmány az előljárósági szabályrendelet alapján a tűrhetetlen állapotok miatt felszólalni kénytelen, s kéri a tanácsot, hogy azok megszüntetését a kereskedelmi miniszternél sürgősen kérelmezze.

Villamos megállóhely áthelyezése.

A főváros közrendészeti bizottsága előterjesztést tett a tanácshoz, hogy a „Nemzeti Szinház“ előtt levő villamos megálló- és átszállóhelyet alkalmasabb helyre tegye át. Az állomás mostani helye ugyanis egyedül a Nemzeti Szinházba igyekező közönség kényelmét szolgálja. A többi és pedig sokkal nagyobb számú utasnak, legfőképen pedig azoknak, kik a Belvárosba szándékoznak menni, rendkívül alkalmatlan, úgyszintén közforgalmi szempontból sem megfelelő. A bizottság kéri a tanácsot, hogy az állomás áthelyezése tárgyában a szokásos bizottsági tárgyalásokat tegye annyival inkább sürgősen folyamatba, mert az áthelyezés eszméje elől a közúti vasút-társaság igazgatósága sem zárkózik el.

A hirdetés-vállalkozó panasza.

Több kerületi előljáróság panaszára a tanács megbirságolta Emmerling Károly Vilmos vállalkozót, a miért a hivatalos hirdetéseket pontatlanul és szabálytalanul függeszttette ki. Emmerling felebbezést nyujtott be a határozat ellen, beadványában a fő sulyt nem a birság összeg elengedésére helyezi, hanem arról panaszkodik, hogy az előljáróságok az ő tudtán kivül és hozzájárulása nélkül szokták az ellenőrző-vizsgálatokat foganatositani, s igy neki nincs módjában az ellene emelt vádak ellen védekezni, s igazát bebizonyitani. Arra kéri tehát a tanácsot, rendelje el, hogy az előljáróságok a vizsgálatokat ezentul az ő közbenjöttével foganatositsák.

Nem lesz magán árverezőcsarnok.

A kereskedelmi miniszter most döntött a magán árverező csarnokok felállítása ügyében. A miniszter a magánvállalkozó tervezte áru- és árverező csarnoknak, mint közhatósági jellegü intézménynek, a tényleges szükségletnek megfelelő keretben és mértékben leendő felállitása ellen elvi szempontból észrevételt nem tesz. Mind e mellett a csarnokok felállitását meg nem engedi, egyrészt azért, mert ez idő szerint

megbizható adatok nem állanak rendelkezésére arra vonatkozólag, vajjon az árverező csarnokok intézménye, mint magánvállalkozás — mely a kereskedelmi forgalom tárgyát tevő áruczikkek legnagyobb részére kiterjed — milyen hatást gyakorol általában a kereskedelemre; másrészt pedig nem teljesíti a kérelmet a miniszter azért, mert az összes szakkörök, melyeket véleményadásra felhivott, az árverező csarnokoknak a tervezett alapon leendő felállítása ellen határozottan állást foglaltak.

Szabályrendelet a templomokról.

A közrendészeti bizottság a szabályrendelet tömegét ismét ujabbal akarja szaporitani. A bizottság ugyanis aggodalmasan tapasztalja, hogy a főváros templomait nem szellőztetik eléggé, s a nagy számban összesereglő hivők egészségére káros hatással lehet a tisztátalan levegő. A gyertyaégetés rendezése már a tanács, illetőleg a kőbányai templomépitő bizottság kezdeményezése következtében ugyis tárgyalás alatt áll, erre nézve is ki kellene a szabályrendeletnek terjeszkednie. Végül ugyancsak szabályozni kellene a templomok tűzbiztonsági kérdését is, mert a jelenlegi állapotok szintén nem nyugtatják meg az előrelátó városatyákat. Némely igen látogatott templomnak pl. a belvárosi ferenczieknek és szerviták templomának csupán egy kijárata van, a mi veszedelem esetén rendkivüli katasztrófát idézhetne elő. A bizottság arra kéri a tanácsot, hogy a szabályrendelet megalkotása iránt mielőbb intézkedjék.

A végleges vízművek szakértői vizsgálata.

A káposztásmegyeri vizművek üzemét és termelőképességét a főváros két külföldi és két magyar szakértővel megvizsgáltatta. A külföldi szakértők már egy évvel ezelőtt elkészültek szakvéleményükkel, a budapestiek pedig most nyujtották azt be a tanácshoz. A tanács a munkáért dr. *Wartha* Vincze műegyetemi tanárnak 1000 frt, *Jász* Dezső közmunkatanácsi főmérnöknek pedig 2000 frt tiszteletdijat szavazott meg.

Betegsegélyzőpénztári mulasztások.

A főpolgármester átiratot intézett a tanácshoz, melyben gyakorta előforduló, szinte szokásba vett mulasztás megszüntetését szorgalmazza. A betegsegélyzőpénztárak felügyeletével megbizott V. kerületi elöljáróság ugyanis olyan esetekben, mikor valamely munkaadó ellen alkalmazottja panaszt emel, mert a betegsegélyző pénztárba beiratni elmulasztotta, csupán a kártérités kötelezettségét szokta megállapitani s egyuttal a mulasztó ellen megtorló eljárást folyamatba nem tesz. A főpolgármester hivatkozik az 1891. évi XIV. t.-cz. 26. §-ának egyenes rendelkezésére, s kéri hogy a tanács pontosabb eljárásra utasitsa az elsőfokú iparhatóságot, melynek ilyen esetekben a mulasztást elkövetett munkaadót hivatalból kell megbüntetnie, tekintet nélkül arra, hogy a panaszos ezt kéri-e vagy sem.

A vasárnapi munkaszünet szigoru betartása.

A kereskedelmi miniszter hűségesen őrködik a vasárnapi munkaszünet szigoru betartására. Nemrég a törvényhatóságokat körrendeletben utasította hasonló eljárásra, de ő maga is a legszigorubban ragaszkodik a saját hatáskörében a törvény határozott rendelkezéseihez. Igen gyakori eset, hogy egyesek folyamodásokat nyujtanak be hozzá, a munkaszünetnek kivételes esetekben leendő felfüggesztése iránt, a miniszter azonban igen szigoruan bánik el a kérvényekkel és csupán abban az esetben függeszti fel a munkaszünetet, ha azt a fontos közérdek kivánja meg. Most ismét három folyamodó nyert elintézést. Egy üzlettulajdonos vasárnapi napon is szeretett volna költözködni, egy nyomdász sürgős nyomtatványokat óhajtott vasárnap kiszedetni, egy sertéskereskedő pedig azt hitte, hogy novembertől februárig a ferenczvárosi és kőbányai vásárokon megvett sertéseket vasárnap délelőtt is elszállithatja. Bármilyen fontos anyagi hasznukra lett volna is a kivételes engedelem megadása, a miniszter nem lát közérdeket a dologban, s a kérelmeket nem teljesitette.

Uj közuti vasuti állomás.

A budapesti lawn tennis-klub folyamodott a tanácshoz, hogy a közuti vasuti társaság Hermina-uti vonalán új megállóhely berendezését rendelje el. A klub Hermina-ut 49. sz. alatti telkét 150 tagja közül naponként számosan látogatják, s a mostani megállóhelyek igen távol esnek. Az új megállóhely a Dalos szinházba és egyéb közeli mulató helyekbe igyekvő közönségnek is kényelmére szolgálna. Legrosszabb esetekben megelégedne a sport-kör azzal is, ha legalább feltételes megállóhelyet rendszeresitenének.

Vitás telkek.

A főváros két budai telket, egy 300 és egy 76 négyszögöl terjedelműt eladott. Már a vevő a telkek tulajdonjogának telekkönyvi átiratásáért folyamodott, mikor a közmunkák tanácsa közbevetette magát s kijelentette, hogy az eladás ellen tiltakozik, mivel a két telek, mint *nem* telekkönyvezett ingatlan az ő tulajdona. A fővárosi tanács most válaszolt a tiltakozásra s felvilágositotta a közmunkatanácsot, hogy alapos tévedésben van, mivel az ingatlanok tulajdonjogát a főváros javára telekkönyvileg már régen bejegyezték volt s igy azokhoz a közmunkatanácsnak semmi köze sincsen.

2000 katona vízfogyasztása.

A budapesti magy. kir. pénzügyigazgatóság panaszos felebbezést adott be a főváros tanácsához. A vizvezetéki igazgatóság a kőbányai-úti régi fegyvergyár épülete után 1008 frt vizfogyasztási díjat rótt ki, holott az épületben két év óta csak egy szolga lakik. A pénzügyigazgatóság erősen panaszkodik e méltatlan eljárás miatt s különösnek találja, hogy a vizvezetéki igazgatóság még mindig 2000 katonát lát a régi kaszárnyában, a melyben legfeljebb a patkányok adnak találkát egymásnak.

A Bazilika épitési költségei.

A főváros közgyülése még 1898. juniusban kelt határozatával a lipótvárosi Szent István-bazilika épitésének kötelezettségét magára vállalta, s a tanács előterjesztése alapján az épités hátralevő költségeire 755,000 frtot szavazott meg. A főváros ugyanekkor kötelezettséget vállalt, hogy az épitkezést 1899-től számitott öt év alatt teljesen befejezteti. A költségek kiutalványozását úgy határozták meg, hogy az összeget öt egyenlő évi részletben bocsájtják az épités czéljára: tehát évenként 151,000 frtot. A közgyülés határozatát a belügyminiszter is jóváhagyta s az egész évben serényen haladt az

építkezés munkája előre. A számvevőség előterjesztést tett a tanácsnak, hogy az ez évi részlet elfogyott, sőt 2885 frt 41 kr. túlkiadás is merült fel. Erre fedezetet kell találni, legközelebb pedig még ezenfelül tömeges kifizetéseket kell eszközölni. A számvevőség úgy szeretne segíteni a bajon, hogy a legközelebbi részletet utalja a tanács már most át a községi alapból — a templomépítés alapja javára.

Park a Gizella-téren.

Ösmeretes a közmunkatanácsnak az a régi terve, hogy a Gizella-téren díszes közparkot rendeztet be. A fővárosi tanács eleinte azt az ellenvetést tette, hogy a téren levő bérkocsi-állomást másfelé elhelyezni nem lehet s így a terv kivihetetlen. A közmunkatanács azonban nem hagyta annyiban a dolgot, s maga küldött a fővárosnak különféle alternativ terveket, melyek bizonyítják, hogy a bérkocsi-állomást kifogástalanul el lehet a parkon kívül helyezni. A tanács a rendőrfőkapitányság véleményét kérte ki a dologban. A főkapitányság átirata, mely most érkezett meg a tanácshoz, a bérkocsiknak egy részét a Gizella-tér északi és keleti oldalán a parkozott terület mellett kívánja felállítani, még pedig nem a rendes szokás szerint egymás végében, hanem egymás mellett, szemben a parkkal. Így sokkal több fér el, kisebb területen. Ez pedig igen kívánatos, mert a Gizella-tér környékén levő nagy pénzintézetek, szállók és a fővárosi vigadó a bérkocsi állomás fentartását feltétlenül szükségessé teszik. Azokat a kocsikat, melyek a téren elférni nem fognak, a szomszédos mellék utczában kellene elhelyezni. Ennek pontos megállapítását vegyes bizottságnak kell helyszíni eljárás utján végeznie, miért is kéri a főkapitány, hogy a tanács a bizottságot hivja össze és a helyszíni eljárás foganatosítása időpontját vele közölje. Ugyan akkor kellene megállapítani az új állomások kocsilétszámát is.

A káposztásmegyeri rossz vizvezetéki cső.

Még a mult évből emlékzetes az a kinos feltünés, a mit a káposztásmegyeri vizműtelepi második főnyomó cső okozott, mikor hirtelen, váratlan felmondta a szolgálatot. A csövet Knuth Károly vállalkozó fektette le, a kivel az okozott károk miatt a főváros perbe is szállott. A cső lefektetésének munkáját Wein János nyug vizvezetéki igazgatónak kellett volna annak idején ellenőriznie, s a polgármester azt hiszi, hogy őt is terheli e körül mulasztás. E miatt a polgármester többször sürgette már a tanácsnál a fegyelmi vizsgálat megindítását. A rossz cső ujból való lerakásával csak mostanában lettek készen s a vizmüigazgatóság most terjesztette be a tanácshoz a munkálatokra vonatkozó teljes végleszámolást és iratokat. A tanács azonban még nem járhat el a dologban, mert a számadásokat, melyekből az derül ki, hogy a főváros kára körülbelül 60,000 forintot tesz ki, a bírósághoz kell áttenni, mely jogerősen megállapitja a főváros kártérítési igényét Knuth-tal szemben és csupán a köztük folyamatban levő per befejezése után állapithatják meg, hogy Wein Jánost milyen irányban és mértékben terheli felelősség.

KÖZGAZDASÁG.

Az iparigazolványok késedelmes kiadása.

Tudvalevő dolog, hogy az iparigazolványok kiadása az előljáróságok részéről rendesen két, három hetet vesz igénybe. Eltekintve attól, hogy az ipartörvény az iparigazolványoknak 3 nap alatt való kiadását rendeli el, anomália ez az állapot, mert az iparos akadályozva van czégét bejegyeztetni, a posta vonakodik a pénz- és egyéb posta-küldeményeket az iparigazolvány felmutatása előtt kiadni. Mint hogy a késedelmet az okozza, hogy az iparigazolvány kiadásáról a folyamodó féllel egyidejüleg a különböző hivatalok és hivatalos közegek is értesíttetnek határozatilag, és a határozat sokszorositása sok időbe telik, a VI. ker. iparhatósági megbizottak segiteni akarván a bajon, felterjesztést intéztek a tanácshoz, hogy a különböző hivatalok ne értesíttessenek minden egyes iparigazolvány kiadásáról külön-külön határozatilag, hanem a székesfőváros egyik lapjában tegyék közzé időközönként a Budapesten kiadott iparigazolványok jegyzékét.

A bányavállalatok és az ipartörvény.

A kereskedelmi miniszter valamennyi másodfoku iparhatósághoz figyelemre méltó körrendeletet bocsájtott ki a bánya- és kohóvállalatokra vonatkozólag. Kételyek merültek fel abban a tekintetben, vajjon ezek a vállalatok mennyiben esnek az ipartörvény s mennyiben a bányatörvény rendelkezései alá. A kereskedelmi miniszter most a pénzügyminiszterrel egyetértőleg tisztázza körrendeletében a vitás kérdéseket. Az ipartörvény (1889 : XVII. t.-cz.) 183. §-ának *c*) pontja szerint a bányászat és kohászat nem tartozik e törvény rendelkezései alá, míg másrészről az általános bányatörvény 131. §-a közelebbről megjelöli a bányászat és kohászat üzleti terjedelmét, illetőleg részletesen felsorolja mindazt, a mire a bányaadományozás a vállalkozót feljogosítja. A meddig a bányászat és kohászat eme 131. §. keretében mozog, addig az illető vállalatok csak a bányatörvény rendelkezései alá esnek, s bányarendőri, illetőleg bányahatósági felügyelet alatt állanak. Ugyancsak ennek a törvényszakasznak *b*) pontjából következik, hogy az adományozás a vállalkozót csak nyers termények előállítására és forgalomba hozatalára szólítja fel, a mennyiben tehát a bánya- és kohóvállalatoknak csak nyers termények nyerése képezi feladatát, annyiban *nem* tartoznak az ipartörvény rendelkezései alá. Mihelyt azonban az ily bánya- vagy kohóvállalatok a nyers termény feldolgozásával is foglalkoznak, ez esetben ezen finomító műhelyek és feldolgozó üzemágak tekintetében már az ipartörvény rendelkezései alá esnek. Ennélfogva nem tartoznak az ipartörvény hatáskörébe a legszorosabb értelemben vett bányaművek, érczelőkészítő és szénelőkészítő művek, továbbá azok, melyek bánya- és kohóközépterményekből lugzás, foncsorozás és villamos kifejtés útján nyers fémeket állítanak elő, az olvasztó kemenczék, a szén termelése helyén felállított kohókemenczék, ugyanitt felállított briket-sajtók; azok a kohóművekkel szoros kapcsolatban álló üzemek, melyek a kohók melléktermények dolgozzák fel, vagy a kohósítás, lugzás czéljaira szükséges anyagokat a kohó-telepen állítják elő; végre a bánya- vagy kohó-telepeken levő kovács-, ács-, asztalos-, drótkötél- és gépműhelyek, téglavetők és fürészek, ha

azokban kizárólag a bánya- és kohó-üzemhez szükséges eszközök és szerek készíttetnek és javíttatnak. Végül kijelenti a miniszter, hogy ha valamely konkrét esetben az illetékes törvény alkalmazásának kérdését kétséget kizáró módon megállapítani nem lehetne, ilyenkor esetenként a pénzügyminiszterrel egyetértőleg ő fog a felmerülő kérdésben dönteni.

Szabálytalanságok bankházakban.

A VII. ker előljáróság jelentést tett a tanácsnak a kerületben részletüzletekkel foglalkozó bankházaknál foganatosított legutóbbi vizsgálatainak eredményéről. Nagyobb visszaéléseket nem tapasztalt az előljáróság, azonban három banküzletben azt találta, hogy a főkönyveket nem vezetik elég szabályszerüen. Igy nincs feltüntetve a főkönyvben a részletre eladott sorsjegy névértéke és tőzsdei árfolyama. Az előljáróság a szabálytalanságok megtorlása iránt megkeresést intézett az illetékes VII. kerületi kir. járásbirósághoz.

Hivatalos hirdetések.

Magy. kir. államvasutak. 2 417./99. szám.
Üzletvezetőség Kolozsvár.

Pályázati hirdetmény.

A m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetősége biharpüspöki máv. kavicsbányájában az 1900-ik évben végrehajtandó kavics-termelés, kocsiba rakás, kavicsréteg lefedés és ezekkel kapcsolatos összes munkák biztosítására ezennel nyilvános ajánlati verseny tárgyalás hirdettetik.

A munkaterv szerint az 1900-ik évben mintegy 24000 kbm. rostált és 53.000 köbméter rostálatlan kavics lesz termelendő és felrakandó. Egyuttal biztosítani kivánja a nevezett üzletvezetőség az ezen bányában 1901. és 1902. években termelendő kavicsmennyiséget is, mely mennyiség azonban a jelenleg kiirt menyiségnél korlátlanul nagyobb vagy kisebb lehet.

Ezen mennyiség a kötendő munkaegyezmény értelmében az előző év utolsó negyedében fog a szállítónak tudomására adatni A szállítás a m. k. államvasutaknál érvényben lévő 1896. évi 122291. sz a. kelt általános szállitási, valamint a munkaegyezményben foglalt egyéb feltételek szerint eszközlendő. Részletes felvilágositás nyerhető a nagyváradi osztálymérnökségnél.

Ugyanott kapható az ajánlati mintalap is. A munkák tárgyában az ajánlati mintalapokba az egységárak bejegyzése által teendő ajánlatok legkésőbb 1899. november hó 15-ik napjának délelőtt 12 óráig nyújtandók be az üzletvezetőség titkári hivatalánál (Kolozsvár E M. K. E. palota I. em.).

Az ajánlatokba az egységárak úgy számokkal, valamint szavakkal is kiirandók.

Vakarások vagy javításokat tartalmazó ajánlatok nem fognak figyelembe vétetni.

Az ajánlatok ivenkint 1 koronás bélyeggel látandók el és lepecsételve a következő felirattal ellátva nyujtandók be: *„Ajánlat a Bihar-püspöki kavicstermelési munkákra 27,417./99. sz.*

Megjegyeztetik, hogy csakis az összes munkákra kiterjeszkedő és fentebb megjelölt, a munkákhoz kötött feltételeket is magában foglaló ajánlati mintákon tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni.

Minden ajánlattevő köteles 1899. nov. 14-én déli 12 óráig 500 frt bánatpénzt az üzletvezetőség gyűjtőpénztárába (EMKE palota, földszint) készpénzben vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni. Az értékpapirok a legutóbbi 14 napnál nem régibb napi árfolyammal számitandók, de semmi esetre névértéken felül.

Távirati vagy késve érkezett ajánlatok nem lesznek figyelembe véve.

Minden ajánlattevő ajánlatával az a felett hozandó határozatig kötelezettségben marad és azt vissza nem vonhatja.

Az ajánlatok között a szabad választás jogát fentartja magának az üzletvezetőség, tekintet nélkül a megajánlott egységárakra.

Kolozsvár, 1899. október 20-án.

Az üzletvezetőség.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

Hirdetmény.

Ő cs. és apostoli királyi Felségének legfelső elhatározása alapján ezennel megkezdetik a **XXI. magyar királyi államsorsjáték** rendezése, melynek remélhető tiszta jövedelme közhasznu és jótékonyczélokra fog fordittatni. E sorsjáték összes, 7691-ben megállapított nyereményei az alább következő játékterv szerint 365,000 koronára rugnak és pedig:

1	főnyeremény	160,000	korona	10 nyeremény á 1000	korona
1	„	50,000	„	20 „ „ 500	„
1	„	20,000	„	50 „ „ 100	„
1	„	10,000	„	100 „ „ 50	„
2	nyeremény á	5,000	„	1000 „ „ 20	„
5	„ „	2.000	„	6500 „ „ 10	„

Az összes nyeremények készpénzben fizettetnek ki. A húzás visszavonhatlanul 1899. évi decz. 30-án Budapesten történik.

Egy sorsjegy ára 2 frttal o. é. van megállapitva.

Sorsjegyek kaphatók a m. kir. lottójövedéki igazgatóságnál Budapesten IX., Csepel-rakpart, félemelet), a hová a megrendelt sorsjegyek ára postautalvány mellett előre beküldendő, valamennyi adó- és sóhivatalnál, a legtöbb postahivatalnál és minden városban és nevezetesebb helységben felállitott egyéb sorsjegyáruló közegnél.

Budapesten, 1899. aug. hó 1-én.

M. kir. lottójövedéki-igazgatóság.

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntőde és gépgyár részvény-társulat Budapesten.

A vas- és acélöntés, valamint a gépgyáriás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb speczialitásai:

hengerszékek és malomberendezések,

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártó gépek,

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasúti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészítő gépek, úti hengerek, kőtörő-, zúzó- és apritógépek,

Mechwart-féle forgó gőzekék.

Elektromos világítás és erőátvitel

egyirányú, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhúzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos fúrógépek, elektr. darúk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.

Városi iroda · Kossuth Lajos-utcza 18.

Freudiger Mózes és fia

szállítási vállalkozók.

Mindennemű berendezési és felszerelési czikkekben, úgymint: fa- és vasbútor, vászon- és ruhaneműek stb., kórházak, tébolydák, árvaházak, szegényházak, börtönök, fegyházak, javitóintézetek, törvényszéki és ügyészségi hivatalhelyiségek stb. részére.

Iroda: VI. kerület. BUDAPEST, Laudon-utcza 6. sz.

Telefon. (Saját házában.) Telefon.

Kávé import.

Szállitás közvetlenül **Triesztből** elvámolva és bérmentve utánvét mellett:

4½ kgr.	finom	**Cuba** nagyszemű . .	6.— frt.
4½ „	valódi	„ I. rendő . . .	6.50 „
4½ „	„	**Jáva**	5.78 „
4½ „		**Portorico**	5.82 „
4½ „		„ legfi. I. rendű	6.46 „
4½ „		**Gyöngykávé**	6.36 „
4½ „		**Laguayra** igen finom .	7.— „
4½ „		valódi **nyugotindiai** .	7.— „
4½ „		**Ceylon** különl. nagysz.	7.36 „

vasuton 30 kgr. vételnél 7 krral krgja olcsóbb. Kitünő minőségü valódi áruért kezeskedünk.

SOMOGYI és TÁRSA

BUDAPEST, VII. ker., Kertész-utcza 37. szám.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

Magyar Székesfőváros kiadóhivatala

Budapest egyedüli szakszerű intézete.

A fehérneműek tisztításra saját kocsijainkon háztól elvitetnek és haza is szállittatnak költségmentesen.

Saját varroda a fehérneműek kijavítására.

„HATTYU“

Gőzmosóda és művasaló-intézet

Budapest, Óvoda-utcza 19.

Elvállal legszebb kivitelre fehérnemű-mosást és vasalást **magánosok, szállodások, kávések, vendéglősök és üzletek** részére.

A n. é. közönség szives pártfogásáért esd.

Vidéki megrendelések pontosan s lelkiismeretesen eszközöltetnek.

Sebestyén és társa

Telefon: „Hattyu-mosóda“.

A mosás minden kemvegyszerek nélkül történik.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. november 20. 43. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A víz.

Van vize Budapestnek elég; el is ad belőle annyit, a mennyit kérünk; sőt annyi van, hogy egy kis vízpazarlás a 16 millió forintos vízműveknél meg sem kottyan. Nem tíz, nem is ötven, hanem százezer köbméter számra szállítják már a káposztásmegyeri friss vizet, a melyért annyi ideig esengtünk, s a melyért most meg is rendszabályoznak bennünket. A végleges vízművekből kiszivattyúzott nagy vízmennyiség hallatlanul fokozta a fővárosban a vízpazarlást s az úrtól le a cselédig minden ember legalább tízszer fürdőt használt s legalább száz liter vizet megivott naponként. S hogy ennek a vízpazarlásnak véget vessen a város — elkészítette az új vízvezetéki szabályrendeletet — a mely kötelezővé teszi a vízvezeték berendezését. A vízmérők használatát szabad tetszésre bízza, de ennek ellenében a kávéházakra és vendéglőkre a rendes vízdíjátalány tízszeresét veti ki, az eddigi 3 koronás vízdíjátalányt pedig 20 fillérrel emeli. Mindezt pedig azért teszi a város, mert a vízvezetékből hasznot húzni nem akar, de ráfizetni sem hajlandó.

Mert úgy áll a dolog, hogy a fővárosnak tekintélyes haszna van ugyan a vízvezetékből, de miután a közczélokra felhasznált vizet ingyen akarja megnyerni, a vízvezeték bevételeit megfelelően fokozni kívánja. Ezt pedig nem a vízművek gazdaságosabb kihasználása útján véli elérhetőnek, hanem a vízdíjak felemelésével. A fogyasztó közönség fizesse meg azt, a mit a főváros a költséges üzem mellett ráfizet a vízvezetékre.

Bár, ha őszinték akarunk lenni, még azt sem állíthatjuk, hogy a vízdíjak felemelésének ez a czélja. Mert sem az nincs bizonyítva, hogy a fővárosnak, ha a közczélokra szánt vizet ingyen nem kapná, vesztesége lenne a vízvezetéknél; sem azt nem tudjuk, hogy a vízvezeték üzemi költsége arányban áll-e a befektetéssel és a vízfogyasztásból eredő bevételekkel. Mert szinte kétkedően hallgattuk az új vízvezetéki szabályrendelet minapi tárgyalásánál, hogy a vízvezeték üzeméről pontos könyvvezetés nincs, így a víz árát nem tudják meghatározni s a vízdíjak fölemelését csupán a miatt sürgetik, mert a főszámvevő évek óta azt állítja, hogy a főváros ráfizet a vízvezetékre. Ezt az állítást azonban maga a tanács czáfolja meg, mert az új szabályrendeletet kisérő jelentésében kiszámítja, hogy a vízvezetéknél az utolsó hat év alatt 84,000 frt nyeresége volt a városnak, s így átlag egy-egy évre 14,000 frt nyereség jut. Igaz, hogy ezzel szemben a közczélokra felhasznált víz díja fejében évenként majdnem 180,000 forintot vesznek fel a költségvetésbe, a mely körülmény a nyereséget 166,000 frt veszteségre változtatja. Csakhogy ép oly kevéssé győz meg bennünket ez a számítás, mint az ezzel ellenkező állítás, a mely a vízvezetéket busásan kamatozó vállalatnak mondja. A hol nincs könyvvezetés, — ott bizonytalan minden, a bevétel is — a kiadás is; inog az egész háztartás s egyáltalán nem tudható, hogy tulajdonképpen hasznot hajtó-e a vállalat, vagy nem. A közgyűlés pedig elkezdte az új szabályrendelet tárgyalását a nélkül, hogy a víz árát, a mennyibe az a fővárosnak kerül, pontosan megállapíthatta volna. A közönség, a mely eddig csak a rossz vizet szidta, — két évig majd szidhatja a drága vizet is —, mert csak két év mulva fogjuk tudni tulajdonképpen, mibe kerül nekünk ez a víz, a melynek az árát most próbaképpen felemelték; de még ez a felemelés is kedvezőbb a vízmérőóra kötelező behozatalánál. Ha ugyan lesz a tervezetből határozat. Mert három napi „beható“ tárgyalás daczára — még nem fogadták el a tanács-javasolta szabályrendeletet.

Milliók költözködése.

A főváros központi pénztára hétfőn, e hónap 20-án költözködik át a Károly-kaszárnya Granátos-utczai részén levő új helyiségébe. A pénztár, a mióta csak a régi városháza felépült, mindig ugyanazon födél alatt működött. Az új városháza felépítése idején szóba került a pénztár áthelyezése, sőt az eredeti terveket így is készítették. Akkoriban azonban Kamermayer Károly polgármester nem egyezett bele a pénztárhelyiség változtatásába, mert azt állította, hogy a polgármester hivatalától a pénztár helyiségeit különválasztani nem lehet.

Ezt az elvet azonban szabályrendeletben soha ki nem mondották. Így esik meg, hogy a pénztár a polgármester hivatalától, habár csak egy időre is, — különválik.

A polgármester ugyanis csak később fog a kaszárnya épületébe áthurczolkodni. A központi pénztár a kaszárnyában igen praktikus új helyre talál. Tágas, kényelmes pánczélszobát rendeztek be számára s ezenfelül rendelkezésére állanak az összes szükséges egyéb termek és hivatalos szobák is. Hétfőn költözködéskor rengeteg értékeket fognak átszállítani.

A *községi alapnak* mintegy 6.500,000 forint készlete van, a melynek legnagyobb része kötvényekből, részvényekből, takarékpénztári betétkönyvekből áll.

A *gyámi vagyon* névértéke körülbelül 26.000,000 forintra rug (ennek effektiv értéke azonban mintegy 35 milliót tesz ki).

Az *alapok és alapítványok vagyona* nyolcz millió frt; a *kisajáttási alap* 36,000 frt készpénzből áll.

A kétmilliós *sorsolási kölcsön* alapja 1.900,000 frt értéket képvisel.

Így tehát hétfőn összesen 42.436,000 frt érték kel útra új otthona felé.

Meg kell jegyezni, hogy ezzel a pénztár tartalma korántsem merült ki, mert nem megvetendő összeg az sem, mely a 100 millió koronás kölcsön még kibocsájtatlan kötvényei képében nyugszik benne. Mi sem természetesebb tehát, mint hogy a ritka költözködést kellő ellenőrző és felügyelő személyzet segédkezése mellett végzik.

A pénztárban a költözködés előtt lezárták a kezelés alatt levő értékek leltározását. A különböző alapok vagyona a leltár szerint 88 millió korona, ezenkívül a kibocsájtatlan kötvényekből 47 millió korona érték szerepel a leltárban. Az összesen 135 millió koronára rugó értékeket a pénztár összes berendezésével együtt három nap alatt (20., 21., 22-én) szállítják át a Károlykaszárnyába. Már a mult héten át akarták vinni a pénztárt, de elhalasztották a szállítást. A halasztás oka egyrészt abban rejlik, hogy a tanács előbb nem gondolt rá, hogy a közönségnek a pénztár szüneteléséről előzőleg kellő tudomása legyen, már pedig e nélkül a költözködésbe belefogni nem lehetett. Másrészt azonban megakadályozta a költözködés megkezdését az is, hogy a 15 vasszekrényt, — melyek nagy része négy-ötszörte nagyobb, mint a rendes pénzszekrények — igen nehezen tudják átszállítani. A Károly-kaszárnyai új helyiségben ugyanis az ajtók és ablakok egyaránt kicsinyek, úgy, hogy az óriás szekrények nem férnek be rajtuk. Arról sem igen lehet szó, hogy a lépcsőkön szállítsák fel őket. Most tehát a szekrényeket csigaszerkezettel emelik fel és csusztatják be a szobákba. Az elszállítás a régi városházáról ugyanígy történik. A készpénzeket a szekrényekbe zárják, az értékeket becsomagolják, lepecsételik, s így helyezik el a szekrényekben.

A költözködésre külön rendőrfedezetet kért a tanács a főkapitánytól. Az egyes pénzszekrényeket ezenkívül a pénztár egy-egy tisztviselője fogja kisérni. Vasárnap délután és hétfőn reggel becsomagolnak mindent, s kedden kezdődik a hurczolkodás. Naponként csak délután 4 óráig dolgoznak, mert sötétben nem tartják tanácsosnak a kényes munka folytatását.

A pénztárt, elhelyezkedése után, újból alapos vizsgálat alá veszik, hogy így ellenőrizhessék annak sértetlen állapotát. Az új helyiségben legelőször a szekrényeket és kifizető asztalokat helyezik el, úgy hogy a kifizetéseket valószinüleg csütörtökön már elkezdik. Az értékkezelés azonban előreláthatólag egész héten szünetelni fog.

Jótékonyság és szegényügy.

Budapesten új lehet minden, de egyben mindig magasan állott: a jótékony egyesületi élete elevenségével. Talán sehol a világon annyiféle és olyan sok egyesület nincs, mint a magyar metropolisban. Az egymás iránt való szeretet, a minden téren munkálkodni akaró tevékenység, a sokadalomból való kiemelkedés vágya ösztönzi-e az embereket a számtalan jótékony klubb alapítására: határozottan meg nem állapítható. Az bizonyos, hogy egyesületeink, a politika, kultura, vagy jótékonyság terén működjenek bár, nagy számuk daczára fontos tényezői a főváros nyilvános életének. Valamennyinek meg van a maga nimbusza, a melynek erejével szereplését komolyan és hatásosan végzi.

Abban eltér a mi klubbéletünk a nyugot-európai városok hasonló intézményeitől, hogy szigorúan zártkörü. Nem az utczának dolgozik, hanem a közéletnek; s nem a tömegre ható frázisokkal szerzi népszerüségét, hanem tettekkel, a melyeknek hasznában azután a társadalom minden tagja részesül.

A politikai életben tanusított mozgékonyságáról híres nemzet vagyunk — mi magyarok. Itt a politikában születnek, azzal nőnek, benne élnek s vele halnak. Mindenki ért a politikához; mert a magyar állameszme, a magyar alkotmány, a haza és szabadságszeretet nálunk: a politika. A különböző politikai pártok elvi eltérése pedig csupán az, hogy minden párt önönmagát akarja első helyre juttatni a nemzeti eszmék szolgálatában. Jog, törvény és igazság, alkotmányosság és szabadság: a politikusok jelszavai. Egyszerű dolgok s mégis óriás elvi ellentéteket támasztanak a pártok között.

Mégis a fővárosi társadalom együttműködésének területe más. Politika, községi ügy, tudomány, művészet, irodalom nem tudja a kasztokra oszlott, rang és vagyoni állás szerint osztályozott társadalmat egyesíteni. Egyedül a jótékonyság az a tér, a melyen minden társadalmi különbség megszünik. A milliomos, a százezrekkel, vagy a csak nehány száz forinttal biró egyenrangúvá válik a jótékonyság terén.

S Budapest e téren nevezetes. Sok ritkasága van a fővárosnak; sok igazi specialitása. De mindent felülmul a jótékonysága. Ez a mi heterogén társadalmunk, a mely lassan és roppant nehézségek mellett csak most kezd egybeforrni és asszimilálódni, föltétlen elismerést érdemel a jótékonyság terén tanusított áldozatkészségével. Mert a budapesti nép áldozat-

kész; nem csupán hazafias czélokra, hanem — majdnem azt mondhatjuk: még inkább emberies czélokra.

Ketté kell itt választanunk a hivatalos (hatósági) jótékonyságot a társadalmitól. Amabban a hatóság szerepel a közpénzből jótékony czélokra szánt tekintélyes összegekkel, a melyeket a humanitárius intézmények fentartására fordít. A társadalmi jótékonyság már változatosabb. Alakjai közéletünk kitünőségei, de tagjai között bizony a szegénysorsu munkásnő is helyet követel magának a selyemruhás, nagyságos és méltóságos asszonyok között.

A fővárosban ma még a társadalom jótékonysága pótolja mindazt, a mi nagy részben a hatóság feladata lenne. A gyermekvédelem országos hatósági rendezése most van folyamatban. De a társadalom kebelében alakult számos egyesület a hatósági rendezés előtt is megtett annyit, hogy a főváros területén a lelencz, az árva, a nyomorék, az elszegényedett gyermek is megtalálja védelmét.

A *Fehér kereszt országos lelenczház-egyesület*, a melynek élén *Stefánia* főherczegasszony védnöksége alatt gr. Károlyi Alajosné, gróf Teleky Géza, báró Dániel Ernőné, Tabódy József, Chorin Ferencz állanak, kitartó működéssel annyira vitte, hogy a lelencz-ügy Budapesten ma már nem az a szomorú kérdés, a mely évtizedekkel ezelőtt volt. Az intézet saját palotájában 1500—2000 lelenczet tud elhelyezni s a társadalom támogatása következtében egyre jobban fejlődik.

A *Budapesti első gyermekmenhely-egyesület* méltó versenytársa amannak. Élén gróf Károlyi Sándorné áll. A két egyesület az állami törvénynyel rendezett gyermekvédelem hivatásos faktorainak lett elismerve s mint ilyenek direkt a hatóságok támogatása és felügyelete alatt állanak.

Vetekedik velük buzgó működésével a *Pesti Bölcsőde*-egyesület, a *Klotild szeretetház*, a *Fröbel nőegyesület*, a *Magyar gazdasszonyok országos egyesülete*, a mely utóbbi mintaszerü árvaházán kívül elsőrangu leánynevelő-intézetet tart fenn.

Majdnem páratlanul áll a jótékonyság terén az a buzgóság, a melylyel a főváros társadalma az árvák ügyét felkarolta. Legrégibb s majdnem legnagyobb a *Pesti izraelita nőegylet* leányárvaháza, a melylyel egyenrangu a Kisdedóvó Egyesület és a többi, felekezeti egyesület árvaháza. Tizenhárom árvaintézetet tart fenn a felekezeti jótékonyság.

Fővárosunk társadalmának jótékonysága ezeken kivül számos nagy és jelentős humanitarius intézmény fentartásában nyilvánul. A hajléktalanoknak hat tágas menhelyet; az éhező, fázó embereknek minden kerületben ingyenes népkonyhákat és melegedő szobákat tart fenn. Gondoskodnak a vakok elhelyezéséről, foglalkoztatásáról és ápolásáról. A *szeretet* nevében gyámolítják a testi és szellemi fogyatkozásban szenvedőket. A kórházakból gyógyíthatatlanul kikerült, ápolásra szoruló szegény betegeknek San Marco herczegné most épített fél millióval modern menházat; Bródy Zsigmond szerkesztő alapította a Bródy Adél gyermekkórházat; egy szerényállásu polgár: Vécsey János a hosszú munkáséletében szerzett százezreken alapította a Vécsey-Szathmáry gyermekmenhelyet s a nagy alapitások egész sora, a melyeknek jótéteményeit a társadalom szerencsétlen tagjai használják, dicséri a főváros lakosságának jó lelkét.

S a mily erős a kasztszellem egyéb téren, annyira megszünik minden különbség ezen a téren. A főúri világ kiválóságai: a már emlitetteken kívül gróf Csáky Albinné, Tisza Kálmánné, Hegedüs Sándorné, Pallavicini Ede grófnő, báró Malcomes Gizella, a polgári társadalom részéről, mint vezetők: Berzeviczy Albert, Horánszky Nándor, dr. Kiss József, Glück Frigyes, Tänzer Pál, Hanvai Sándor, Mezei Mór, Zilahi Simon, Neuschloss Ödön, Schreyer Jakab, Weisz Berthold, Rakovszky István, Kléh István és még számosan állanak az élén a jótékonyság irányadó elemeinek. Ők a lelkei annak a hatalmas tábornak, a mely évről-évre önkéntes adózással százezreket áldoz, hogy a nyomort enyhítse, a szegényt gyámolítsa, a munkátlannak munkát, a mezítelennek ruhát, az éhezőnek kenyeret adjon.

A társadalom eme kiváló tábora mellett nagyban gyakorolja a jótékonyságot a főváros hatósága is. Olyan mértékben, a miképp azt a főváros anyagi ereje megengedi.

Árvaházai mintaszerűek, a rájuk fordított évi költség százezrekre rug, bár e czimen sokat jövedelmeznek azok az alapítványok, a melyeket nagylelkü alapítók tettek a főváros kezéhez.

A lakásnélkül szükölködő emberiség számára a népesebb kerületekben szükségbarakkokat tart fenn, a melyekben csekély díjért a megszorult család szobát, konyhát kap. Ilyen módon öt-hatezer léleknek állandó otthont ad. A szükséglakásokon kívül nagy költséggel berendezte a melegedő szobákat, s a szegény gyermekek ingyenes ebédlőit. Tíz kerületének valamennyi előljáróságánál rendelkezésre áll a szegénypénztár, a melyből minden szegény 2—10 forintig azonnal kaphat segitséget s 3—8 forintig állandó támogatást.

Szegényházai, a melyekre szintén százezreket költ, több száz elaggott, tehetetlen szegénynek nyújtanak nyugalmas menedéket. A jótékony egyesületek közül hetvenhármat részesít rendes támogatásban s a mellett minden nagyobb nyilvános gyűjtésnél a főváros neve tekintélyes összeggel rendesen az elsők között szerepel. Kezelése alatt több millió jótékonyczélú alapítvány gyümölcsözik százféle rendeltetéssel, csupán avégből, hogy az alapítvány kezelése ne csökkentse az alap jövedelmét.

A főváros gazdag város — ez a jelszó s e jelszó alatt állam és társadalom egyaránt felkeresi a gazdag várost, hogy pénzt, épületet, üres telket — de mindig ezrekre rugó értéket kérjen a megszorult emberiség nevében. S a főváros mindig ad, ajándékoz és elenged. Ad pénzt, ajándékoz ingatlant s elengedi a községi járandóságokat: adót, s egyéb természetü közmunkák díját. Budapest háztartásában ilyenformán milliókra rúg a jótékonyczélu kiadás, nem számítva azt, hogy a város majdnem négy millió forintot ad évenkint népoktatási czélokra.

A szegénység — sajnos — a Danaidák hordója. Megtölteni ezt — megszüntetni amazt lehetetlen. Állam, társadalom s a főváros hatóságának együttes működése is csak enyhíti, elviselhetővé teszi a nyomort. Csökkenti az általános pauperitást, legalább annyira, hogy a nyugat világvárosait rettegtető társadalomellenes tanok a magyar metropolisban nem találnak talajra. Szegényeink vannak, de sok ezer szegény mégis nélkülözi azt a jóságos kezet, a mely legtöbbször nem alamizsnát ad, hanem állandó ellátást nyújt.

Ha azonban megérnők, hogy a jótékony egyesületek egyesülnének, szétforgácsolt szellemi és anyagi tőkéiket *viribus unitis* használnák a szegénység gyámolítására: akkor a főváros szegényügye egyszerre megoldást nyerne. A jótékony egyesületek egybeolvadását most már a tanács is sürgeti.

Intézkedéseiről a *Fővárosi Tudósító* ezeket írja:

A tanács felhivta az összes kerületi elöljáróságokat, hogy a józsefvárosi jótékony-egyesület példájára jótékonysági egyesületek alakítása tárgyában tegyenek kezdeményező lépéseket, s a munkás kérdés megoldását komoly tárgyalás alá vegyék. Ma két kerületi elöljáróság jelentése érkezett a tanácshoz. A IV. ker. elöljáróság üdvözli a tanács törekvését, a Belvárosban azonban külön jótékony intézet felállítását szükségesnek nem tartja. Igen helyesli azonban — különösen a kerületi választmány a munkásházak felállításának eszméjét. Azonban a munkásházak berendezésénél a kerületi rendszert nem helyeslik, hanem *egy központi munkásotthon* épitését javasolják. A kerületenként berendezendő munkásházak nagy terhet rónának az egyes kerületekre, holott például a belvárosban részint a telek drágasága, részint gyárak hiánya miatt — ilyenek felépitése czéltalan lenne. *A választmány a párisi munkásházak szervezőjével, Morin M. E. lelkészszel is érintkezésbe lépett,* kitől igen becses adatokat szerzett. A nagy Párisnak szintén csak egyetlenegy munkás lakó-telepe van, az sem magában a városban, hanem a közelfekvő Bellevilleben. A franczia telep czime: *Maison hospitelières pour les ouvriers sans asile, et sans travail.* Egyesült erővel ehhez hasonló intézményt kellene Budapesten is felállitani. Ez nagyot lendítene a munkáskérdés megoldásán is. A belvárosi választmány hozzájárulását szivesen felajánlja az eszme megvalósitásához.

A VII. ker. elöljáróság kijelenti, hogy a felhivás őt nem érinti, mert az Erzsébetvárosban már évek sora óta virágzik az általános jótékony-egyesület intézménye. A mi a munkanélküliek foglalkoztatását illeti, ezzel a kérdéssel az összes kerületi elöljárók közös értekezletükön foglalkoznak, erre tehát külön jelentésben az elöljáróság ki nem terjeszkedik.

A Lipótváros fejlődése.

Érdekes világot vet a kereskedelmi miniszternek egyik leirata a Lipótváros fejlődésére. A rendelet bő tanuságát adja, hogy a miniszter mennyire magas szempontból itéli meg a főváros viszonyait s jó útmutatásul szolgál a tanácsnak is. Magánvállalkozó az V. kerületi Wahrmann- és Csáky-utczák sarkán dongafatelepet akart felállitani s telepengedelemért folyamodott az iparhatósághoz. Kérelmét azonban úgy az elöljáróság, mint a tanács elutasitotta tűzrendészeti okoknál fogva. A vállalkozó felebbezett a miniszterhez, ki az elutasító határozatokat helyben hagyta; a teljesen méltányolt tűzrendőri kifogásokon kívül azonban a határozatot egyéb okadatolással is megerősiti. Igy a miniszter szerint a mondott helyen nem engedélyezhető a kért fatelep felállitása első sorban városrendezési szempontból. A Lipót-körút, Váczi-út, Wahrmann-utcza és Pannonia-utczák között levő telkeket, melyeket a szabályozási tervben megállapitott utczák ferdén metszenek, már legnagyobb részt feltöltötték, szabályozták és parczellázták. Ez a teljes rendezés biztos következtetést enged vonni arra, hogy azokat beépités útján értékesiteni szándékoznak. Hogy e vidék máris milyen örvendetes fejlődésnek indult, bizonyitja, hogy a Katona József- és Visegrádi-utcza találkozása körül a vidék legújabban számos terjedelmes házzal népesült be. Remélni lehet, hogy a környék fejlődését hathatósan elősegiti a felső rakodópart kiépitése is, mely munkálat a Margit-híd és Dráva-utcza között már két év mulva befejezést is nyer. Ezeknél fogva nem engedhető meg, hogy a megindult fejlődést ipartelep felállításával megakaszszák. Végül megjegyzi a miniszter, hogy a megjelölt hely a II. övezetbe tartozik, hol a telkek zárt sorban, tehát egészen beépithetők, már csak ezért sem lehetne a házak sorába a kisterjedelmű telepet beékelni.

A rendszer megváltozott.

A főváros közigazgatásának ósdi alapja az 1872: 36. törvényczikk megváltozott. Igaz, csak részleteiben, a mennyiben törvényhozási aktus nélkül a törvényhatóságnak joga van a szervezésen változtatni. A változásokban mégis igen fontos, hogy a polgármester a kisebb folyó ügyektől megszabadul — bár felelőssége a miniszteri jóváhagyás értelmében azokra az ügyekre is megmarad; — az ügyosztályok új beosztást nyernek; az adóügyosztály megszünik s a helyére a közlekedési ügyosztályt szervezik.

A főváros törvényhatósága ez év február 22-én a következő határozatot hozta:

A kiküldött bizottság és a tanács előterjesztése: a központi igazgatásnak, mérnöki hivatalnak, tiszti ügyészségnek és kerületi adóhivataloknak újjászervezése kérdésében.

Határozat.

A közgyűlés a kiküldött vegyes bizottságnak a tanács által pártolólag előterjesztett ama javaslatához, hogy a polgármester úr hivatali elődje által bemutatott négyrendbeli és pedig a központi igazgatás, mérnöki hivatal, tiszti ügyészség és kerületi adóhivatalok és számvevőségi osztályok újjászervezésére vonatkozó javaslat, tekintettel a nagyméltóságú magy. kir. belügyminiszter úrnak ama kijelentésére, mely szerint egy új fővárosi törvény alkotása iránt a munkálatok folyamatba tétettek, a napirendről levétessék és a javaslatokból csupán a mulhatatlanul és sürgősen megszüntetendő bajok orvoslására vonatkozó ama részek foganatosittassanak, a melyeknek végrehajtása sem rázkódtatással, sem költségtöbblettel egybekötve nincsen — hozzájárul.

Hozzájárul tehát a közgyülés ahhoz és határozatképen ezennel kimondja, hogy:

1. a polgármester a kisebb folyó ügyek elintézésétől a szabályrendeleti tervezetben javasolt módon és mérvben felmentendő;

2. az ügyosztályok ügyköre a szabályrendeleti tervezetben megállapított módon újból csoportosítandó és

3. az adóügyosztály megszüntettetik és helyébe a közlekedési ügyek számára új ügyosztály állíttatik fel, az adóügyek pedig a szabályrendeleti tervezetben javasolt módon a kerületi elöljáróságokhoz utaltatnak.

Az ad hoc bizottságnak azon javaslatához azonban, hogy a központi adófőpénztár már most megszüntettessék, a közgyülés hozzá nem járul és e tekintetben a tanács álláspontjára helyezkedve, a tanácsi előterjesztésben felhozott indokokra való tekintettel az említett főpénztárnak további fentartását határozza el.

A fentiekhez képest egyrészről az 1872:XXXVI. törv.-cz. alapján alkotott szervezési szabályrendeletnek, másrészről az adóhivatalok szervezetéről és hatásköréről szóló szabályrendeletnek módosítása válván szükségessé, a közgyülés a szabályrendeleti tervezeteket a fenti határozatoknak megfelelőleg a jelen határozathoz fűzött szövegben ezennel megállapítja és a 30 napi kitételi határidő lejárta után a netán beérkező felebbezésekkel együtt a nagyméltóságu m. kir. belügyminiszter úrhoz jóváhagyás végett felterjesztetni rendeli.

A belügyminiszter jóváhagyta ezt a határozatot, de mint említettük azzal a hozzáadással, hogy a polgármester továbbra is közvetetlenül felelős azoknak az ügyeknek az elintézéséért, a melyeket az új pótszervezés kivesz a hatásköréből.

Az új szervezés részben az eddigi rendszer megváltoztatása. Nagyfontosságu különösen azért, mert az ügyosztályi teendők új beosztását is elrendeli. Alap arra, hogy a közigazgatás némely szembetünő bajain segitsen. Hogy segít-e tényleg, az a jövő titka. Mindenesetre fontos ez a változás, mert most fog elválni, hol volt eddig a hiba: *a rendszerben, vagy az emberekben?* Ha a polgármester a jóváhagyott változtatásokat ügyesen kihasználja, nagyot javít a közigazgatás helyzetén. Ha eredményt nem tud elérni, akkor a rendszerrel törülnie kell az embereket is. Mert akármilyen kevésnek tűnjék is fel az új pótszervezés: arra mindenkép módot ad, hogy a tisztviselőkar számba vehető része a neki megfelelő pozicziót foglalja el.

Az új szervezés egyébként igen érdekes személyi változásokkal jár, a melyekről a következőkben számolunk be:

Változások a tanácsban.

A tanács az első fórum, a melyre az új szervezés hatással lesz. Az adóügyosztály megszünése következtében *Faller* Ferencz tanácsos hatáskör nélkül marad s igy természetesen neki kellene elfoglalnia a közlekedési osztályban a vezető állást. Erre ugyan hosszas gyakorlata alapján *Vosits* Károly tanácsos lenne a legalkalmasabb, de ő az utolsó időkben felmerült differenciák következtében semmi szin alatt nem hajlandó a II. ügyosztályt odahagyni az új osztály kedveért.

A közlekedési ügyosztályra mind a mellett *Szabó* Károly tanácsos a komoly jelölt, mert a tanügyi osztálytól meg akar válni egyrészt, másrészt az új ügyosztálynál érdekelt körök is körülötte csoportosulnak.

Faller tanácsos tehát a vasúti osztály helyett a VIII. közélelmezési és közgazdasági ügyosztály élére kerül, a mely öt hónap óta nélkülözi a vezető tanácsost. *Herman* Béla tanácsos ugyanis öt hónapja beteg, most hosszabbitotta meg szabadságát, a melynek eltelte után sem tér vissza hivatalába. Betegsége annyira komoly, hogy a tanácsos alkalmasint nyugdíjaztatja magát. Ennél az ügyosztálynál mindenesetre szükség van egy előrelátó, okos, erős vezetőre, a ki a főváros megrekedt közélelmezési ügyeit tovább fejlessze. Teljesen értjük, hogy Herman tanácsos elvesztette a kedvét azoktól az ügyektől, a melyeket — daczára nagy fontosságuknak — nem a legpéldásabb rendben talált.

A tanügyi osztály élére Szabó tanácsos távozása esetén helyettes minőségben *Rényi* Dezső főjegyző van kiszemelve. Az ő utódja pedig sor szerint dr. *Melly* Béla, egyébként *Földváry* Antal tanácsjegyző lesz.

Az ügyosztályok ügykörének új beosztása még nagyobb személyváltozásokkal jár, a melyek közül érdekes az, hogy a VI. ügyosztályból dr. *Bárczy* István jegyző, a II. ügyosztályból *Ströbl* Lajos fogalmazó az új ügyosztályba jutnának.

Változások az elöljáróságoknál.

Kürtös (Kühnel) Gyula elöljáró, a ki egyike volt a főváros legszimpatikusabb tisztviselőjének, buzgó, ambicziózus és becsületes, a mult héten meghalt. Helyére nagy lesz a pályázat, mert a kihelyezett tanácsjegyzők közül sok az aspiráns.

A legerősebben áll a pályázók között: Bódy Tivadar, Rózsavölgyi Antal, Márkus Imre, a központból Herein Károly, a kit már most akarnak helyettesiteni a Kürtös állására. A választásnál azonban alkalmasint Rózsavölgyi Antal lesz a győztes, mert ő a bátyjára való tekintettel a tanácsba be nem juthat s kénytelen az elüljárói állással megelégedni. Legerősebb ellenfele a korra jóval idősebb Herein jegyző, a ki bizony nagyon rászolgált az előléptetésre.

Tanácsos választás.

Valamennyi változás között legérdekesebb lesz a küszöbön álló tanácsos-választás. *Horváth* János tanácsos kijelentette, hogy a jövő január havában lemond állásáról, nyugalomba vonul. A távozásával megüresedő helyre már most erősen folynak a tervezgetések. Sor szerint a főjegyző aspirálhat az első üres tanácsosi állásra; mellette azonban komoly jelöltek, sőt igen erős versenytársak: *Almády* Géza, dr. *Bárczy* István, dr. *Melly* Béla és *Piperkovits* Bátor.

Megy-e csakugyan Horváth tanácsos, még bizonytalan. Többször mondogatta az öreg úr, hogy már jóllakott a szolgálat bajaival, de erős akarattal még mindig helyén maradt. Lehet, most is úgy lesz. A pályázók pedig várhatnak, mert az öreg úr azt mondja: még elég fiatalok.

Új állások az adóhivataloknál.

A fővárosi adóhivataloknál meglehetős tultengés volt a napidíjasok alkalmazása tekintetében. Sok minden féle panasz merült fel e miatt s utóbb az adóhátralék megdöbbentő (?) szaporodását is a napidíjas rendszer rovására tolták. E miatt, főképp pedig a kormány presszziójára a főváros elhatározta a napidíjas állások megszüntetését. Ez év junius 22-én ezt a határozatot hozta:

A tanács előterjesztése: az adóhivatali díjnoki állások egy részének hivatalnoki állásokká való átszervezése iránt.

Határozat:

A közgyülés az illetékes szakbizottmányoknak a tanács által is pártolt előterjesztéséhez egész terjedelmében hozzájárul és ehez képest a fővárosi adóhivataloknál lévő nagyszámu (107) napidíjasi állás közül az ideiglenesen alkalmazottak folytonos változásából és kevésbbé megfelelő munkálkodásából eredő hátrányok és bajok gyökeres orvoslása czéljából 60 díjnoki állásnak, valamint az eddigi 71 ideiglenes szolgai és adóbiztosi állásból két ideiglenes adóbiztosi állás megszüntetése mellett 58 rendszeres adóhivatali hivatalnoki állásnak a következő rangfokozatokba való arányos beosztás mellett való szervezését határozza el, és pedig szervez 1899. évi október 1-től számitandó hatálylyal 4 (négy) számtanácsosi állást, egyenként évi 1800 frt fizetéssel és 500 frt lakpénzzel; 5 (öt) számvizsgálói állást egyenként évi 1400 frt fizetéssel és 400 frt lakpénzzel; 14 (tizennégy) I. oszt. számtiszti állást, egyenként 1200 frt fizetésel és 400 lakpénzzel; 14 (tizennégy) II. oszt. számtiszti állást, egyenként 1000 frt fizetéssel és 350 frt lakpénzzel; 6 (hat) számsegédi állást, egyenként évi 800 frt fizetéssel és 350 frt lakpénzzel; 5 (öt) számgyakornoki állást, egyenként évi 500 frt segélydíjjal; továbbá 5 (öt) I. oszt. végrehajtói állást, egyenként évi 900 frt fizetéssel és 350 frt lakpénzzel s végül 5 (öt) II. oszt. végrehajtói állást, egyenként évi 700 frt fizetéssel és 300 frt lakpénzzel.

Az ekként szervezett 58 rendszeres hivatalnoki állással, valamint a továbbra is fentartott 47 díjnoki állással együtt az adószámviteli hivatalok összesen 392 főnyi tiszti és szolgai személyzete a következőképen állapíttatik meg: 1 főnök, 10 számtanácsos, 15 számvizsgáló, 30 I. oszt. és 30 II. oszt. számtiszt, 42 számsegéd, 22 számgyakornok, 30 I. oszt. és 30 II. oszt. végrehajtó, 1 irodatiszt, 1 irnok, 2 raktárnok, 47 díjnok, 50 rendszeres adóbiztos, 12 rendszeres hivatalszolga, 61 ideiglenes adóbiztos és 8 ideiglenes hivatalszolga.

Az előterjesztéshez képest a közgyülés a kerületi adópénztárakhoz egy I. oszt. pénztári tiszti állásnak évi 1100 frt fizetéssel és 350 frt lakáspénzzel való szervezését, a mely állással az évi fizetésnek megfelelő tiszti biztositék letételének kötelezettsége lesz összekötve, hasonlókép elhatározván, az adófőpénztárnak, valamint a kerületi adópénztáraknak tiszti személyzete ezen ujonnan szervezett I. oszt. pénztári tiszti állással együtt a következőképen állapíttatik meg:

1 főpénztáros, 1 ellenőr, 10 pénztáros, 6 I. oszt. és 5 II. oszt. és 6. III. oszt. pénztári tiszt és 3 pénztári gyakornok.

Ezen szervezések a folyó 1899. évi október hó első napjától kezdődőleg léptettetnek életbe.

Az ezen szervezések évi 35.906 17 krnyi költségének a folyó évre eső $^1/_4$ (egy negyed) részének fedezetéül a közgyülés az 1898. évre vonatkozó és a tanács által már letárgyalt zárszámadásban mutatkozó tényleges bevételi többletet jelöli ki, a következő évekre pedig ezen összeg a többi személyi kiadásokkal együttesen a költségelőirányzat megfelelő kiadási fedezetei alatt felveendő lesz.

Ezt a határozatot a belügyminiszter jóváhagyta. Az új állásokra megindult a pályázat s január elsejére valamennyit betöltik. Ezeken kívül pedig fokozatosan megszüntetik a még megmaradt 47 napidíjas állást, illetőleg azokból is rendes, végleges állásokat kreálnak.

Határozottan örvendünk a napidíjas-rendszer kiküszöbölésének. Másrészt azonban megdöbbentően nagynak tartjuk az adókezelés költségeit. A fővárost méltánytalanul terhelik ezek a költségek, a melyeknek nagy része jogosan az államra tartoznék. A törvényhatóság többször fordult már a kormányhoz, hogy osztozzék ezeken a költségeken. Persze eredménytelenül. S mi lesz a vége? Az, hogy az adókezelést államosítani fogják s a főváros úgy jár, mint a rendőrséggel, A magasra felsrófolt adókezelés nagy kvótáját viselni fogja, haszna azonban nem igen lesz belőle.

Jól tenné a törvényhatóság, ha most, a mikor ezt az új áldozatot meghozza, erélyes lépéseket tenne a végből, hogy az állam is járuljon hozzá az adókezelés terheinek a viseléséhez.

Szeget-szeggel.

A kormány nem igen hagyja lefőzetni magát. A főváros hiába áll elő követelésekkel, a kormány visszavág, s a főváros az, a mely engedni kénytelen. Erre épen érdekes az alábbi eset, a mely a napokban fordult meg a pénzügyi és gazdasági bizottság ülésén.

Az 1850-ik esztendő előtt a szabad királyi városok és kerületek maguk gyakorolták a törvénykezést, a melyért bizonyos járulékokat szedtek. 1850-ben a birák a kormány kinevezése alá kerültek s ugyanakkor megszüntették a városok járulék szedési jogát is. Mikor azután 1861-ben a szabad törvényszékeket megint vissza állitották, a terheket kirótták a városokra, a jövedelmeket pedig a kincstár magának tartotta meg.

1863-tól kezdve azonban napirendre kerültek a panaszok, hogy a fentartott bíróság költségeit a kincstár térítse meg és a városok egymásután intéztek feliratot ez irányban a kormányhoz. Ezen városok sorában Buda főváros is folyamodott s az 1863. és 1864-ik években feliratban kérte költségeinek megtérítését. Az 1865. évi márczius 31-én kelt helytartósági rendelet szerint Ő Felsége ezen megtérítés ügyében az előzetes tárgyalásokat megengedte. 1867. junius 15-ikén azután Ő Felsége azoknak a magyar városoknak, a melyek a törvénykezési költségeket saját erejükből fedezni nem tudták, évi segélyt biztosított és pedig 500,000 forint maximum erejéig, a multra nézve pedig a tárgyalások folytattattak.

Buda városa a költségeknek megtérítésére 1866-ban 100,000 forintot, 1867-ben 128,000 forintot, 1868-ban

121,000 forintot, 1869-ben 133,000 forintot, 1870-ben 184,000 forintot és végül 1871-ben 198,000 forintot kapott. Az 1871-ik évtől kezdve azután a rendes bíróságok felállításával az összes költségek a kormányt terhelvén, a hozzájárulási összegek is be lettek szüntetve; 1861-től kezdve azonban 1872-ig felmerültek oly költségek is, a melyeket a kormány meg nem térített. Igy 1861. május 1-től 1871. deczember 31-ig megtérítetlen maradt 191,551 frt 45½ kr. a miből 1866-tól 1871-ig terjedő időre esik 49,876 frt 17 kr és az 1861-től 1865-ig terjedő időre esik 141,675 frt 28 kr. 1876-ban azután a főváros közgyülése az 1867-tól 1871-ig felmerült 49,876 frt 17 kr. követelést mint alappal nem birót törölte, az 1861-től 1865-ig felmerült kiadásokat pedig egyelőre a kétes követelések közé sorolta, de fölhivta a tiszti ügyészséget, hogy főváros követelésének behajthatósága és a kártalanitás tekintetében tegyen javaslatot.

Az ügyészség javaslatára ezután később a közgyülés felterjesztést intézett a kormányhoz, a melyben követelésének megtérítését kérte.

Erre a felterjesztésre a válasz csak 1891-ben jött meg, a mikor a belügyminiszter arról értesítette a fővárost, hogy ő 13,066 frt 17½ kr. tart nyilván régi rendőri kiadások fejében a főváros terhére, tehát ezt az összeget követelni fogja abban az esetben, ha a főváros is követelné az előbb említett tartozást, a melynek a jogosságát azonban el nem ismeri, és el nem ismerheti azért sem, mert a magyar kir. kormány az abszolut korszak vezetőségének nem jogutóda s ő, a ki az abszolut korszak utáni törvények alapján áll, az azt megelőző időkből származó követeléseket figyelembe nem veheti.

A belügyminiszter leiratát a tiszti ügyészségnek adták ki. A véleményben azt fejtegeti, hogy ma sem mondhat egyebet, mint a mit mondott 1876-ban, hogy t. i. a követelésnek semmi törvényes alapja nincs s a megoldást oly irányban tartja egyedül helyesnek, ha a főváros arra az esetre mond le követeléséről, ha a város terhére nyilvántartott régi rendőri járulékok is egyidejüleg töröltetni fognak. Ugyanebben a véleményben volt a jogügyi bizottság is.

A pénzügyi bizottság a jogügyi bizottság javaslatát magáévá tette s ebben az irányban javasol a kormányhoz felterjesztést intézni.

Keringő a vásárcsarnokok körül.

— II. közlemény. —

Teljes őszinteséget kértünk előző fölszólalásunkban mindazokról a bajokról, a melyek a vásárcsarnok intézmény körül konstatálva vannak. Meg akarjuk könnyiteni a hatóság feladatát a nyilatkozat tételben s magunk soroljuk fel azokat az általánosan ismert panaszokat, a melyeknek orvoslását az elárusító és a fogyasztó közönség hasztalanul kéri.

A vásárcsarnok-intézmény létesitésének oka és czélja volt az, hogy a főváros lakossága jó, egészséges és olcsó élelmezéshez jusson.

1879-től 1892-ig tartottak azok a tárgyalások, a melyekben az új intézmény megalapitásának módját és eszközeit szabályozták, mindig azzal a czélzattal, hogy a főváros a vásárcsarnokok bevételeit jövedelem szerzésre fel nem használhatja, csak annyiban, a mennyiben a beruházási költségek törlesztésére szüksége van. Másrészt megállapitották azt is, hogy a központi vásárcsarnok a főváros közélelmezésének közvetitő piacza legyen s ennek következtében első sorban a nagyban való eladás czéljaira rendeztessék be akkép, hogy a 8 osztályra felosztott élelmi czikkek mindegyikéhez a szabad bizományosokon kivül egy-egy, összesen 8 hatósági közvetitő állás szerveztessék.

Ugyancsak a tárgyalások során kimondották azt is, hogy az épitkezéseknél a takarékosság legyen az irányadó, mert minden fölösleges befektetés nagyobbitja a törlesztési kvótát és megdrágitja a közélelmezést, Az épitkezésnél természetesen sem az egyik, sem a másik szempontot nem vették figyelembe. Igaz, hogy a végleszámolásnál a vásárcsarnokokat épitő bizottság az épitésre megszavazott összeggel szemben 330,000 frt megtakaritást tüntetett ki, mégis, különösen a központi vásárcsarnok épitésénél túlságig menő pazarlás észlelhető. A nagyköltségü épitkezés következménye a magas törlesztési kvóta, a mely megdrágitja a csarnokok bérletét és magát a közélelmezést is. Még nagyobb felületességet látunk abban a szervezetben, a mely a vásárcsarnok-intézmény vezetésének föltételeit állapitja meg. Ez a szervezet nem egy kereskedelmi árúház igazgatására készült, hanem egy minden tekintetben bürokratikus közigazgatási hivatalnak vetette meg az alapját. Egyetlen czélja az, hogy a vásárcsarnokokból bevételt szerezzen — ezt a bevételt behajtsa és pontosan beszolgáltassa. Ez a bürokratikus kezelés majdnem ugyanolyan mértékben drágitja a vásárcsarnokokat, mint a luxuriozus épitkezés.

Hibát követett el a hatóság azzal is, hogy a kezdetben tervezett 8 szakszerű közvetitői állást elejtette s a helyett 2 hatósági közvetitőnek úgyszólván monopoliumot adott a csarnokokban. A két hatósági közvetitő versenyen kivül áll s hasznuk s igy érdekük is nem a nagykereskedés, hanem a kicsinyben való eladás felé vonzza őket.

Ám, hogy a ma forgalomban lévő panaszok mindegyikével foglalkozhassunk, részletesen fogjuk elősorolni azokat a bajokat, a melyek sürgős orvoslásra várnak:

A központi vásárcsarnok kibővítése.

A központi vásárcsarnokot a nagyban való élelmivásár, az árúcsoportok szerint beosztandó 8 hatósági közvetitő és korlátlan számú nagyban kereskedő közvetitők részére tervezték. Vasúti kirakodókkal, kényelmes kikötő-parttal, auctió-terekkel és olyan vasúti összeköttetéssel, a mely mellett az árú be- és elszállitása kényelmesen végezhető. E helyett csináltak egy szűk vasúti perront, a melyen örökösen baj van az árútorlódás miatt, egy kényelmetlen kikötő-bejáratot és összekeverték a csarnokban az en gros-kereskedelmet a kicsivel s míg

az egyik, a nagyban való szállítás egyáltalán nem fejlődik, a detail-üzlet a hatósági közvetitők meg nem engedett versenye következtében már kezdettől elvesztette lába alól a talajt. S igy a központi vásárcsarnok majdnem másfél ezer kiskereskedője teljesen alá van vetve a nagykereskedők kénye-kedvének.

A központi vásárcsarnok, a melyet óriási nagynak tartottak, még a heti aukciók tartására sem alkalmas. Ha minden árúhelynek külön bérlője lenne, akkor a torlódás miatt a vevőközönség egyáltalán nem tudna mozogni, de nemcsak szűk a központi csarnok, hanem rossz is. Mert a csarnokban egy főút van s nagyon természetes, hogy azok az árúhelyek a jobban kihasználhatók, a melyek a főútra torkolnak. Ezek hozzáférhetőbbek, szembetünőbbek, míg a mellékutakon eldugott árúhelyek különösen nagyobb forgalom idején alig megközelithetők. Az okos beosztás azt kivánja, hogy vagy a főutak száma szaporittassék, vagy pedig a mellékutakra eső árúhelyek bérét szállitsa le a hatóság, a főútra torkoló árúhelyeket pedig — szabad árverés útján — adja ki.

A megnövekedett forgalom azonban föltétlenül megköveteli, hogy a központi vásárcsarnok kibővittessék. Mikép történjen ez a kibővités, ez a hatóság dolga. De az en gros-kereskedelemnek a detail-üzlettől való elválasztása elkerülhetetlen s miután a nagykereskedés a jelenlegi csarnokban elegendő teret nem kap, szükség van egy olyan pótcsarnokra vagy második központi csarnokra, a mely kizárólag a nagykereskedelemé, a melynek kényelmes vasúti és hajó-összeköttetése van s a melyben az aukciók tartása is lehetséges. Ezelől a hatóság nem térhet ki, ha a főváros közélelmezését komolyan meg akarja javitani.

A közélelmezés drágasága.

Szálló igévé vált, hogy a mióta a vásárcsarnokok működnek, az élelmiszerek átlag 10—30%-al megdrágultak. A nélkül, hogy e panasz jogosságát kétségbe vonnánk, határozottan állitjuk, hogy az élelmiszerek legnagyobb része majdnem kevés kivétellel ugyanolyan árban kapható, mint a csarnokok megnyitása előtt. Sőt a húsfélék bizonyos %-kal még olcsóbbak is. A drágaság, a melyet felpanaszolnak, csak időközönként áll be, mert az élelmi piacz ellátása nem rendszeres, gyakran a legkeresettebb élelmiczikkek hiányzanak s miután azoknak a piaczra való előállitásáról senki sem gondoskodik — természetesen beáll a drágaság. A piacz rendetlen ellátásán kivül befolyással van az élelmiszerek megdrágulására a csarnok árúhelyeinek magas ára is. S ez majdnem olyan fontos tényező, mint maga az élelem-szállitás, mert a csarnok-kereskedő nem csupán a helybért fizeti, hanem töméntelen sok birságpénzt s azonkivül számitásába föl kell vennie az árúja megromlásával előállható kárt is.

A csarnokok épitésénél a főváros kimondotta, hogy semmiféle jövedelmet nem kiván, nehogy megdrágitsa a közelelmezést. A vásárcsarnokok költségvetésénél mégis azt látjuk, hogy a bevételek nemcsak az adminisztrativ kiadásokat és az épités törlesztési kvótáját fedezik, hanem tetemes fölösleget juttatnak a főváros pénztárába Ez a fölösleg jogtalan és törvénytelen fogyasztási adó, a melyet közvetlenül a csarnokbérlőktől drága helybérekért, közvetve pedig a közönségtől szednek be. Ezt a megokolatlan fogyasztási adót törülni kell a bevételekből a helybérek méltányos leszállitása útján, a minek megfelelő hatását a fogyasztó közönség is érezni fogja.

(Folytatása következik.)

Bányaművelés a fővárosban.

Budapest iparának sokféleségéről, fejlettségéről az egyes kiállitások keretén kivül összefoglaló képet azok a statisztikai adatok nyujtanak, a melyek mindenre kiterjeszkedve, számokban állitják elénk a város gazdasági életét. E számokból kiveszszük a fővárosban űzött bányaművelésre vonatkozó adatokat, a melyekből azt látjuk, hogy e nagyvárosban a bányaiparnak is tekintélyes működési tere van.

A kimutatás, a melyet itt közlünk, a *tavalyi év* eredményéről számol be s a következő:

a) *A bányamunkások száma:*

A kincstári bányáknál és kohóknál: 750 férfi, 2 nő, 53 gyermek, együtt 805; a magán-bányáknál és kohóknál: 14344 férfi, 616 nő, 632 gyermek, együtt 15094; Összesen: 15094 férfi, 618 nő, 685 gyermek, együtt: 16397.

b) *A szabadkutatások száma és az adományozott vájnatelkek nagysága hektárokban:*

Szabadkutatások száma: kincstári 64, magán 1181, összesen 1245. A magánkutatások száma 53. Aranyra, ezüstre és rézre: kincstári —, magánosok 137. Vasérczre: kincstári 55, magánosok 488. Kőszénre: kincstári 939, magánosok 8111. Egyéb ásványokra: kincstári —, magánosok 108. Összesen: kincstári 994, magánosok 8844.

c) *Az adományozott kültelkek és az összes bányatelkek nagysága hektárakban:*

Aranyra és ezüstre —. Vasérczre: kincstári —, magánosok 6. Egyéb ásványokra —, összesen 6. Összes területe: kincstári 994, magánosok 8850, összesen 9844. A magánbirtokosok száma 60.

d) *A bánya- és kohómunkások napibére s a munkások közt előfordult balesetek száma 1898-ban.*

Napi bér a férfiaknál: legnagyobb 308, legkisebb 120; a nőknél: legnagyobb 132, legkisebb 60; a gyermekeknél: legnagyobb 140, legkisebb 60 fillér.

Balesetek: könnyű a kincstári —, a magán 11; súlyos a kincstári 9, a magán 48; halálos a kincstári —, a magán 14; összes balesetek a kincstári telepeknél 9, a magántelepeknél 73.

e) *A bánya- és kohótermelés; részletezése bánya- és kohótermékek 1898-ban.*

A bánya- és kohótermékek megnevezése	A termelés mennyisége métermázsákban a kincstári, a magán bánya- és kohóműveknél		pénzértéke koronákban
a) *Készárúk:*			
1. Arany	—	20	67,172
2. Ezüst	—	52	6,934
3. Réz	—	392	47,580
4. Nyers dárdany és dárdanyfém . .	—	5,111	340,472
5. Fekete kőszén. .	—	7.686,109	7.319,416
6. Barna kőszén . .	3.101,869	17.793,456	11 969,846
6 Kőszén-gyúrma .	—	317,810	506,590
b) *Nyerstermény:*			
1. Vasércz . . .	—	2.530,701	1.234,192

A mérnöki hivatalról.

— Levél a szerkesztőhöz —

A deficzitet tárgyalták a minap a városatyák leghatalmasabb testületében, a pénzügyi és gazdasági bizottságban s uni sono agyonütötték a mérnöki hivatalt. Laikus eszem ugyan nem fogja fel, hogy a mérnököknek mi közük van a deficzithez, minek utána azonban olyan okos emberek mint Steiger Gyula, Halmos János úgy mondották, Polónyi Géza, Heltai Ferencz pedig megnyugodtak a mondottakban, hát én is megnyugszom. Felszólalásom inkább kisérő levele a multnak, semmint felmentvény a bűnökért a jelennek.

Steiger Gyula úr kezdte a támadást a mérnöki hivatal s főképp *Heuffel* Adolf középitési igazgató ellen a Belváros szabályozása miatt. Ez a támadás nagyon erőltetett. Mert a Heuffel-féle tervet *számos* szakbizottság igen alapos tárgyalások után, végül az összes felsőbb forumok, köztük Steiger úr is elfogadták, *nem kényszerűségből*, hanem azért, mert az adott helyzetnek és viszonyoknak, pénzügyi, városrendezési és hidépitési szempontoknak legjobban megfelelt. Ha más tervet fogadnak el, alkalmasint Steiger úr is mást szidna a szabályozásért, a mely mindig elhibázott lett volna — miután kénytelen volt alkalmazkodni a görbén fektetett hid görbe irányához és elrontott szimmetriájához.

Egyebekben pedig igen rosszul tette a pénzügyi bizottság, hogy a fővárosnál létező minden bajért a középitési igazgatót vonta felelősségre. Szó sincs róla, Heuffel Adolf igazgató úrnak sok hibája van. Gyönge, erélytelen, befolyásolható (akár csak — mint Steiger úr mondotta — a polgármester), határozott fellépése nincs. Technikus és mégis megtűri, hogy hivatalában a lehető legnagyobb fejetlenség kapjon lábra. Nem tudja megválasztani az embereit s a személyéhez tartozók között olyanok vannak, a kik a kezükbe adott hatalmat nem mindig igazságosan gyakorolják. Sőt igen sokszor személyes érzelmeiket vegyitik a közszolgálati ügyekbe. Mint legutóbb néhány fegyelmi ügyben. A mikor egy és ugyanazt a kérdést nagyon is különböző szempontból birálták el. S a mit — a mérnökök magángyakorlatáról volt szó — az egyiknél számba sem vehető körülménynek deklaráltak, azt a másiknál már főbenjáró bűnnek jelezték. Ilyesmit a középitési igazgatónak már következetességből sem szabad aláirni. Mert neki az egyik mérnöke épp olyan kedves kell hogy legyen, mint a másik, akár *Tarpataky*, akár *Seifensteiner* legyen az illető. Föleskiidött tisztviselő ez is, amaz is, de egyiket a másik rovására kimenteni nem szabad. Hibája az igazgatónak az is, hogy kezdeményezni nem akar, határozott véleményt nem mond s ha el is kezdett valamit, meghátrál a tanács előtt. Pedig ha tudásához mért szivós, kitartó, akadályt nem ismerő akarattal kezeli hivatalát: ma nem őt szidja Steiger ur, hanem más valakit, a kiről szintén föltételezi, hogy *vele* nem mer szembeszállani.

A budgettárgyalásnak ebben az eredményében csak a bűnbakkeresést látom. A városatyák évtizedes mulasztásainak következménye: a rendezetlen háztartás, a deficzit, a túlhajtott személyszaporodás, az aránytalan adminisztrativ költség, a községi terhek rossz beosztása s a minden bajok kútforrása: a mostani tanács, a mely szabad tért engedett az egészségtelen klikk-uralomnak. S miután mindezt belátni az önbeismerés — különben dicséretes — erényére volna szükség, a városatyák e helyett keresik a bűnbakot — akin eldeklamálják szidalmaikat. Mert a *mea culpa* — kissé nehéz dolog.

Sokkal helyesebben cselekszik vala Steiger úr, ha a középitési igazgató ütlegelése helyett felelősségre vonja a tanácsot, hogy hová tette az ő finánczíális indítványait? Miért késik a megvalósításukkal? Egyáltalán hol vannak azok a nagyszabásu pénzügyi reformok, a melyek két év óta megszámlálhatatlan mázsa papirt és nyomdafestéket emésztettek meg, anélkül, hogy napvilágot láttak volna. A budgettárgyalás általános vitájánál *ma* épp úgy helyén való lett volna a pénzügyi reformoknak a fejtegetése, mint három évvel ezelőtt, a mikor a százmilliós kölcsön felvételét tervezték. Vagy akkor csupán a főváros hitelének a *megerősítése* mondatta el a nagy pénzügyi oráczíókat, a melyekre ma már — a mikor nyakig uszunk a megmaradt papirokban — nincs szükség?

Bizony, kedves szerkesztő úr, nem igen értem a mi városatyáink eljárását. Akárhogyan töröm a fejem, végtelenül sötét előttem az a körülmény, a mit levelem elején hangoztattam, hogy a háztartás egyensúlyának helyreállitása mért múlik a mérnöki hivatalon? Vagy az is a mérnök resszortja? Mert igaz, hogy ők épitenek, kövéznek, vasutaznak, világitást, orgonát, vizcsapot, kőszenet, trágyát és egyéb hasznos dolgot szakértenek, megfejtik, hogy Montreal hol fekszik, a lőpor mért robban fel, a Gellért-hegy meddig szakadozik, mikor árad a Duna és miért, mi kell a szegény napszámosnak s a gazdag háziúrnak, de hogy miért mászott a főváros a deficzitbe, ezt a kérdést eddig a tanácsnak kellett volna megfejteni, nem a mérnöki hivatalnak?

Vagy én tévedek s a deficzit kérdése is a technikus resszortok közé tartozik? Világositson fel, kedves szerkesztő úr, mielőtt véges agyamban beáll a bürokratikus káosz.

Idem de Eadem.

Szinház, művészet.

Szinházi hét.

— Osztrigás Miczi. — Radovics felesége. —

Feydeau „la dame de chez Maxime“ czímű vígjátéka, Páris legújabb kasszadarabja, Osztrigás Miczi czímen került naponta telt ház előtt színre a Vígszinházban. Tiszta bohózat, melynek meséjét hülyének tartanánk, ha a nevettető jelenetek és epizódok között ráérnénk komolyan gondolkodni. A közönségnek tetszik, s majdnem úgy látszik, minél butább a cselekmény, annál alkalmasabb arra, hogy jó bohózat készüljön belőle. Az ily cselekmény, melyből hiányzik minden logika, nem vet gátat a jó „schlagerek“ alkalmazásában a szerző phantasiájának, ha van. Feydeaunak pedig gazdag, mulattató phantasiája van. Már előbb mondtuk, hogy darabjának belső tartalma nincsen, de a közönség mulat, a szinház pedig élvezi a teljes pénztári sikert, melyet nem irigyelhetünk azon szinháztól, mely Tanqueray úr feleségével és Kis Eyolffal meghozta áldozatát a komolyabb irodalom oltárán. Osztrigás Miczi kárpótolni fogja ezen áldozatát, annyival is inkább, mert a sajtó erkölcsi felháborodása a darab pikanteriái fölött oly alapos reklámot szolgáltatott. Hegedüs oly nagy művésznek mutatta be magát újra, milyennek már régen ismerjük, kinél ha kómikus, sohasem érezhető a szándékosság és ki jól elhelyezett pointjeivel minden túlzás nélkül tudja mulattatni a közönséget. Delli Emma asszony remekelt. Azonban a legkitünőbb játékával sem tudta kellőkép masquierozni azt a számtalan esetlenséget, melyet a Párisi argot magyarban lehetetlen visszaadása eredményezett; pedig helyes intuitióval lefokozta egész szerepének finomságát, de a franczíának meg nem felelő magyar kifejezések esetlenek maradtak így is. Ennek daczára

„Osztrigás Miczije“ remek creatio; pedig nehéz szerep, mert — a nélkül, hogy mindig játszanék, majdnem mindig a szinpadon kell tartózkodnia. E közökben úgy mozgása, mint némajátéka mindig érdekes és mulatságos, a nélkül, hogy egy pillanatig is az ily esetekben fájdalom annyira szokásos „komédiás“-szerü statisztálásba esnék.

*

A nemzeti szinháznak is volt premiereje: Radovics felesége, Abonyitól. Jogosan elvárhatjuk a Nemzeti Szinház vezetőségétől, hogy a külföldi irodalomból, mely gazdag és haladó félben van, csak jó darabokat hozzon szinpadra. Eredeti daraboknál azonban sohasem fogjuk elitélni, ha gyengébb darabot is hoz: a Nemzeti Szinház feladata, támogatni a hazai irodalmat, mert gazdag drámairodalomban kell, hogy akadjon a sok rossz között kellő számban jó darab is. Radovics felesége azonban nem gyönge, nem középszerű, de határozottan rossz darab, egy tragédiának tragicomicus vergődése a szinpadon.

Egy szép, büszke asszony — tapasztalatlanságból, depitből, vagy tudom is én miért férjhez megy egy úrhoz, kit nem szeret, de kit erélye, esze, férfiassága, eredményei folytán tisztel és bámul. Később belészeret más valakibe, de azért visszautasítja őt, mert büszkesége, becsületessége egyaránt nem engedik, hogy férjét akár megcsalja, akár elhagyja. Nemsokára kisül azonban, hogy a férj egy becstelen ember, kinek külső sikerei csaláson, hazugságon épültek, és ki még azonfelül nem érdemelt gyanuval sérti nejét. A büszke asszony erre mégis elhagyja, de büszkesége még most is tiltja, hogy szerelmének éljen, megelégszik a szerelmi vallomás egyetlen boldog pillanatával, és mint maga fejezi magát ki szépen — el akar sétálni a végre meglelt boldogság mellett. Ekkor a férjét megölik, megölik a szeretett férfi kedveért. Mit fog most tenni a szép és büszke asszony? Büszkesége, és érintetlen önérzete magaslatáról meg fogja vetni a conventiókat, és férjhez megy majd — a gyászév letelte után — férjének indirekt gyilkosához? Avagy elhagyja-e a büszkesége és titokban szeretője lesz-e annak, kit már rég szeret? Vagy elfogja-e fogadni a mindennapi morált, mely ugyan boldoggá nem igen tesz, de megvéd a boldogtalanság ellen és azt fogja-e találni, hogy közte és a szeretett férfi között az elontott vér áthidalhatlan akadályt teremtett, mire — hiszen még fiatal és szép — valószinüleg férjhez fog menni másodszor is valakihez, akit nem szeret? Bizonynyal még más megoldások is lehetségesek, melyek mindegyike szépen kifejtve érdekes tárgy volna. De most lássuk, mivé vizenyősödött Radovics feleségében ez ez érdekes probléma.

Radovics Milán a férje az említett szép és büszke asszonynak. Radovics látszólag gazdag ember, befolyásos képviselő, alapító, kinek állása azonban csak többrendbeli inkorrektségek eredménye. Ezen inkorrektségek közé tartozik az is, hogy egykori üzlettársa és barátja elég könnyelműen reábizott vagyonát hűtlenül kezeli és nem képes azt elhalt barátja fiának kiadni. Ez, Detre Miklós, pedig épen most kezdi a pénzt erélyesen sürgetni, miután hugának, Ernestinenek hozományt kellene adni. Miklós azonkívül boldogan, de mégis szerencsétlenül szerelmes Radovicsnéba, ki ugyan viszont szereti, de túlságos büszke és becsületes arra, hogy férjét, kit nem szeret és kit nem is szeretett, akár megcsalja, akár elhagyja. Miklósnak, úgy látszik titkos reményei vannak, melyeket azonban önmaga előtt is szégyel vallani, hogy Radovicsné, majd ha az örökség kifizetése által Radovics állása megingott és aztán kisültek egyéb inkorrektségei, kevésbbé büszke lesz vele szemben.

Az első attaque, melyet Radovics ellen és pedig a megfoghatatlanul mindig jelen levő feleség előtt intéz, eredménytelen, úgy hogy azt a második fölvonásban ismétli. Radovics, hogy védekezzék, elmondja, hogy az öreg Detre ugyan jóltevője volt, de ennek fejében elcsábította első feleségét, sőt azonfelül részes volt az üzlettárs különböző inkorretségeiben. Ernestine, ki előzékeny tapintattal segíti elő a drámairó titkos terveit, épen atyja gyanusítására érkezik be, hogy rögtön az után megtörve távozzék. Radovicsné férjét ezen nem épen delikát eljárása folytán megveti, mire ez azzal ripostál, hogy ő és Miklós szeretik egymást. Ez a gyanusítás teljesen elidegeníti tőle a büszke asszonyt, ki férjét most már elhagyja. A harmadik fölvonásban végre Radovicsné egy pillanatra ugyan a szeretett Miklós karjaiba veti magát, de csak egy pillanatra, mert különben csak azért jött, hogy Miklós követelését Radovics ellen saját hozományából kielégítse. Végre megérkezik ismét Radovics, hogy Miklóssal szemben harmadszor is eljátszsza a már kétszer eljátszott hőstenor jelenetet. Félni lehet, hogy ez a jelenet a negyedik fölvonásban újra ismétlődik, de Miklós öreg inasában, ki még a régi időből gyűlöli Radovicsot, fölébred az egészséges dramaturgiai érzék, és hogy véget vessen a kegyetlen játéknak, agyonlövi Radovicsot. Hálásak vagyunk ezen, különben az érett ifjuság részére irt erkölcsnemesitő irodalomba tartozó hűséges cselédnek revolverlövéséért, mely lehetetlenné teszi, hogy egy további felvonás főjelenete annyira emlékeztessen a harmadikére, mint az a másodikéra. A „nagy“ jelenet Radovics és Miklós között, mely minden felvonásban ismétlődik, eszünkbe juttatja a japáni juxdobozt, melyet ha felnyitunk, benne egy, az elsőhöz teljesen hasonló másikat, valamivel kisebbet találunk, s igy tovább. Az utólsóban aztán nem volna semmi, ha az öreg cseléd mint attrappeot belé nem teszi revolvergolyóját.

Az epizód-alakok, Faber Gusztáv, végzett úr, kiből Vizvári pompás alakot faragott, és leánya, a legélvezhetőbbek voltak az egész darabban. Márkus Emilia asszony, ki, hála a meggondolatlanul megállapított műsornak, kénytelen volt a főpróba és premiére között a várszínházban Nórát játszani, láthatóan kedvetlenül adta Radovicsnét. Játékában így is föltüntek a gyönyörű vonalak, melyek közé különösen a második fölvonásban tudta elhelyezni silhouettjét, s melyek még jobban jutottak volna érvényre, ha a rendező a darabban mellesleg teljesen fölösleges atelier tarka függönye helyett világosabb, vagy legalább egyszinű háttérről gondoskodik. Gyenes (Radovics) és Mihályfi (Detre Miklós), a mennyire lehet, enyhitették a darab hibáit, különösen Gyenes nagyon jól hozta érvényre szerepének úgy erős, mint aljas és kicsiny vonásait. De hiába, érdektelen alakokat nem lehet érdekesekké alakitani. Maróthy M. (Faber Helén) méltó volt atyjához, Vizvárihoz. Minden túlzás nélkül, és mégis kellő nyomatékossággal mondta azon keserű dolgokat, melyeket egy szép asszony oly szivesen mond a másiknak.

Ily körülmények között az ujdonságot teljes bukásnak lehet tekinteni; a taps, a mennyiben volt, csak illedelmi actus lehetett. Pedig kár, mert másként sok szellem mutatkozik a darabban, melyet két főhibája, hogy a problemát csak előkészitik, és hogy a végtelenségig van nyújtva, tesz a szinpadra lehetetlenné. A két férfi, Radovics és Detre, lélektanilag elég érdekes, sőt modern volna. Azon emberek közé tartoznak ők, melyekkel a halhatatlan Henri Becque gazdagította meg az irodalmat, azon emberek közé, kik egész jóhiszemüleg és saját értékükről teljesen meggyőződve képesek aljas dolgokat elkövetni. Hogy Radovicscsal és némileg Detre Miklóssal is bevezette ezen typust a magyar szinpadra, ezért az egyért hálásak lehetünk a szerzőnek. A szöveg azonkivül elég szellemességet is tartalmaz, melyeket azonban a nagy unalom közepette senkinek nincsen kedve élvezni.

Végül egy oktató felvilágositást szeretnénk kérni a rendezőségtől. A férfilátogatók mért nem hagyják téli felöltőjüket az előszobában?

Dr. Gömöry Olivér.

Ajánló-levél.

Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

Az őrültek martyrja.

— Adalék a lipótmezei forradalom borzalmaihoz. —

A ki augusztus vége felé a lipótmezei villamos vasút környékén, kivált a Pasa-réten megfordult, mindenfelé harczias állapotokat látott. A vasút mentén jobbról-balról hatalmas kőtorlaszok emelkedtek, a melyek mögött valószínüleg a nyaralók ellen fellázadt lipótmezei őrültek rejtőztek, élet-halál harczra készen. Egyik telek előtt azonban, a melyen éppen építettek, egy békés téglaskocsi állt, s augusztus 24-ikén estéről reggelre ezt is hatalmas kőtorlasz vette körül, úgy, hogy a kocsi se ki, se be nem bírt mocczanni a helyéből. Hogy a orlaszt a békés kocsi köré ki emelte, ma is rejtély; egykorú történetírók följegyzése azonban arra enged következtetni, hogy a kocsi eltorlaszolása szintén az őrültek műve volt, a kiknek parancsnoka ilykép akart bosszút állani a nevezett telek tulajdonosán, a kit józan embernek tartott. Már pedig, mint 1899-ből fenmaradt adatok bizonyítják, a lipótmezei forradalom idejében a józanság valóságos élet-halálveszedelmet jelentett az emberekre nézve. Furcsának tetszik, de tény, hogy a ki akkoriban boldogulni akart, őrültnek kellett lennie, mert az őrültek lázadó csapatai, a melyek tombolva és üvöltve száguldtak keresztül-kasul a rónán, máskülönben kegyetlenül felkonczolták.

— Veszszen ki a józanok átkos faja e mezőről! — ordították ilyenkor ujjongva.

Természetes, hogy a kinek csak egy kis esze volt, inkább megőrült, csak hogy életét megmentse.

Az emlitett telek tulajdonosa azonban nem akart, vagy nem tudott megőrülni, s ezért eszelte ki a lázadó parancsnok a szörnyű bosszút: hogy eltorlaszolják szegény embert a saját telkén, a hol téglaskocsin legyen kénytelen tölteni az időt a szabad ég alatt.

Megjegyzendő, hogy a barrikádokat mindenütt a lipótmezei vasút építésénél alkalmazott munkások emelték, a kik valószínüleg kezére akartak játszani az őrülteknek.

A körültorlaszolt tulajdonos még augusztus 24-ikén sürgős kérelemmel fordult Budapest tanácsához, hogy mentse ki kétségbeejtő helyzetéből. A tanács azonban, a mely, mint, sajnos, föl kell tételezni, szintén összejátszott az őrültekkel, vagy legalább is titokban pártfogolta őket, a szerencsétlen tulajdonos beadványát teljes két hónapig és még egy hétig hevertette, s csak azután, október 31-ikén utasította a hadi mérnöki hivatalt, hogy az eltorlaszolt telek, téglaskocsi és tulajdonos kiszabadítása iránt legközelebb intézkedjék. Erre aztán a hadi mérnöki hivatal, melynek tagjai között szintén több titkos őrült barát lehetett, 1900. februárjában nagynehezen elhordatta a körülzárt telekről a barikádot, s a téglás kocsiba fogott két ló, valamint a kocsin volt egy tulajdonos *csontvázát*, — mivel az őrültekkel időközben létrejött a kiegyezés, — a főváros hadi múzeumába szállíttatta, örök intő példájára a XIX. századvégi lipótmezei viszonyoknak.

Unokák, a kik olvassátok e följegyzést, hullajtsatok egy könyet az őrültek martyrjáért és két döglött lováért.

Anonymus nyomán:

Józan.

„Tessék a kalapot fentartani!“

Kérelem a városi tanácshoz.

Azok a fővárosi polgárok, a kik az állami teherhez hozzájárulnak, e kötelezettségük teljesítése alkalmával tisztességesen, illemtudóan, sőt gyakran szánalmas meghunyászkodással viszik be a kerületi adóhivatalba pénzüket, keresményük egy részét adóképen. Budapestnek 700 ezer lakosa van s igy átlag véve naponként 2—300 adót fizető polgár fordul meg minden egyes adóhivatalnál. Az adófizető, a mikor belép az adóhivatalok, az egyik kezében az adókönyvecskéjét, másik kezében az esernyőjét, vagy a botját tartja, a kinek pedig sem esernyője, sem botja nincs, az erszényét tartja a balkezében. Már most, a hivatalba lépés alkalmával illedelmesen leveszi a kalapját, s a mig a reá rótt terhet fizeti, a kalapját — akasztók nem lévén — vagy a számfejtő

könyvekre teszi le, vagy pedig a karimájánál fogva a szájával tartja. Ezt az alkalmatlanságot számtalan levélben elpanaszolták nálunk. Mi tovább adjuk a panaszt és kérjük a polgármestert, adja ki rendeletben, hogy az adóhivatalokban az adófizető polgárok a kalapjukat fentarthassák és rendelete közismeretüvé tétele végett a helyiségekben: „*tessék a kalapot fentartani*“ föliratu táblákat függesztessen ki.

A külföldi árvák gondozása.

Az előljárók legutóbbi értekezlete előterjesztést tett a tanácshoz a külföldi illetőségü árva és elhagyott gyermekek hatósági gondozásba vétele ügyében. Az elárvult gyermekekről rendszerint a későbbi tárgyalások során derül ki, hogy milyen állampolgárok. A kik külföldiek, azok után a Fehér kereszt orsz. lelenczház-egyesület és az „Első gyermek menedékhely-egyesület“ követelte ellátási költségeket a miniszter az országos betegápolási alap terhére át nem veszi, s azok megtérítése a fővárosnak igen sok gondot okoz. Az előljárók arra kérik a tanácsot, hogy a külföldi gyermekek legutóbbi gondozói tartózkodása helyének hatóságát értesíttesse a közellátásba vételről, s eszközölje ki, hogy ez a hatóság indítsa meg a külföldi gyermekek illetőségének megállapítására vonatkozó tárgyalásokat. Az intézetekkel szemben az ellátás költségeit a főváros előlegezze s az illetékes hatóságtól a tárgyalás befejezte után kérje azok visszatérítését.

A Magyar Egyesület segélye.

A főváros évenként 500 frt támogatásban részesítette a Magyar egyesületet. Az egyesület azonban nemrég megszünt s az 1898. évre eső szubvenciót már nem is vette fel. A Magyar iskola-egyesület, melybe a feloszlott egyesület beleolvadt, arra kérte a tanácsot, hogy az 500 frtot utalványozza ki neki. A tanács a kérelmet teljesítette, a mennyiben a közgyüléshez pártoló előterjesztést fog tenni.

A Lanfranconi-gyüjtemény.

A tanács nemrég felhatalmazta dr. Kuzsinszky Bálintot, az alakuló félben levő fővárosi muzeum ideiglenes igazgatóját, hogy a fővárosi mérnöki hivatalban a muzeum czéljára szükséges mindenféle tárgyakat és emlékeket kiválogathassa és elszállíthassa. Az igazgató a hires Lanfranconi-féle gyüjteményt is a muzeumi tárgyak közé akarta venni, s a középitési igazgató hivatalából elszállítani. Heuffel középitési igazgató a rendkívül érdekes gyűjteményt azonban nem adta oda, hanem erre a tanácstól külön egyenes utasitást kért, mert a gyüjteményt még hivatali elődje személyes felelősség terhe alatt vette át. A tanács tegnap úgy határozott, hogy a gyűjtemény addig, mig a muzeum berendezkedik, eddigi helyén maradjon, s csak a rendezett gyűjteménytárba szállitsák át. Ugyanigy határozott a tanács a főváros tulajdonában levő eredeti olajfestmények felől is, melyek a muzeum teljes elrendezése idejéig szintén a mostani helyükön fognak maradni.

Az óbudai barakk forgalma.

Az óbudai előljáróság már többször panaszkodott a tanácsnak, hogy a szegény lakásokul szolgáló barakk szük, kibővítését azonban a tanács mindeddig el nem rendelte. Az előljáróság most terjesztette be a barakk október havi forgalmára vonatkozó jelentését, mely látszólag a tanácsnak ad igazat. A szükséglakás ugyanis 11 család, vagyis 60 egyén részére nyujt menedéket, októberben azonban mindössze 52 egyén lakott benne, és pedig 8 férfi, 14 nő és 30 gyermek. Némelyek azonban ebből nem azt következtetik, hogy a barakk elég nagy, hanem hogy októberben igen enyhe volt az időjárás.

Mennyibe került a Károly-kaszárnya átalakítása?

A főváros a Károly-kaszárnyának hivatalos helyiségekké való átalakítására 167,800. forint költséget szavazott meg. A munkálatok azonban az előirányzott költséget túlhaladják. A középitési igazgató most jelentette be a tanácsnak a költségtöbblet összegét s kéri, hogy a tanács a közgyüléssel azt póthitelképen szavaztassa meg. A tulkiadások egyelőre 22000 frtra rugnak. A Granátos-utczai része az előirányzott 152,000 frton felül 15,800 frtot emésztett fel, a Károly-körúti oldalon pedig 5000 frt megszavazott költségre 6200 frtot kell még ráfizetni. Ennek oka abban rejlik, hogy a fővárosi nyomda, könyvtár és a katonaügyosztályi levéltár helyiséget is utólagos intézkedés következtében be kellett rendezni, holott ezekről az előirányzat alkalmával még szó sem volt.

Eladott élőfák.

A Budapest—szentlőrinczi vasuthálózat kibővítésének nagy sereg élőfa esik áldozatául, melyek a vasut új vonalába beleesnek. A főváros már elhatározta, hogy a fákat kivágatja. Egy részüket más sikerült is értékesiteni, a mennyiben 322 daradot a tanács 1000 frt vételéárért egy budapesti fakereskedő czégnek eladott. Megvan még az útvonal keleti oldalán elvonuló fasor; erre vonatkozólag felhivta a tanács a mérnöki hivatalt, hogy igyekezzék az értékesítés tárgyában mielőbb előterjesztést tenni.

Rendkívüli tárgyak az iskolában.

A tanács megengedte, hogy az V. ker. lipóttéri *elemi* iskolában Pope Mária a *franczia* nyelvet heti 3 órában havi 1 frt tandijért, mint rendkívüli tárgyat taníthassa. Ugyanilyen engedélyt kapott a VIII. ker. Erdélyi-utczai elemi iskolában Zombory Gyula tanitó, ki heti 3 órában külön tornaleczkéket fog adni, melyen különösen a testedző gyermekjátékokat fogják művelni. Végül az V. ker. polgári leány iskolában művirágkészitést fognak havi 1 frt, zongorát 3 frt 50 kr., tornajátékot 1 frt külön iskolapénzért oktatni. Ugyanitt ezentúl *kath. egyházi énekoktatásokat is* tartanak díjtalan meléktárgyképen.

A bejelentő hivatal reformálása.

A bejelentési intézmény mai szervezetében állandó panaszra ad okot. Nemcsak a rendelkezésre álló munkaerő kevés, hanem a bejelentési lapok osztályozásának jelenlegi rendszere sem felel meg ama fokozott igényeknek, melyeket egy csaknem $^3/_4$ milliónyi lélek nyilvántartása feltételez. A bejelentési hivatal a jövő évben egy más épületbe fog költözni, és a főkapitány az új helyiségből száműzni szeretné a régi hiányokat. E végből dr. Schreiber Emil fogalmazót hosszabb tanulmányútra Bécsbe küldötte. A legközelebbi párisi világkiállításra is szándékozik a főkapitány néhány ügyesebb rendőrtisztviselőt kiküldeni, mert nemcsak a bejelentő hivatal igényel változást.

A bárczás nők kitelepítése a belvárosból.

A főkapitány, főleg a belváros állandó panaszára, báró Splényi Ödön rendőrtanácsos előterjesztése alapján rendeletet adott ki, hogy templomok, iskolák és nevelő-intézetek közelében ezektől 150 méternyire kéjnőnek lakhatási engedélyt ezentúl kiadni nem szabad. E rendelkezés valószinüleg a prostituáltak nyilvános házaira is vonatkozik. Erre vall legalább az, hogy e rendelet teljes végrehajtására egy évi időtartam van megállapítva. Ha a rendeletet pontosan betartják, egyszeriben megváltozik a belvárosnak és a népesebb részeknek utczai élete, mert a bárczás nők a központon kívül eső városrészekbe lesznek szorítva. Ezt a rendeletet az összes kerületi kapitányok utasítás alakjában megkapták.

Új munkás egyesületek.

A Magyarországi munkás rokkant- és nyugdíj-egyesület rohamosan terjeszkedik az egész országban. A legutóbbi idő alatt ismét négy új fiókja alakult Aradon, Selmeczbányán, Felső-Bányán és Debreczenben. Az egyesület központi elnöksége beterjesztette az új fiókok alapszabályait a fővárosi tanácshoz, s kéri, hogy a tanács azokra a belügyminiszter jóváhagyását eszközölje ki.

Iparhatósági megbizottak ülése.

A IX. kerületi előljáróság most terjesztette a tanács elé a IX. kerületi iparhatósági megbizottak ez év harmadik negyedében tartott ülésének jegyzőkönyvét. Az iparhatósági megbizottak a kerületben minden gyárat, műhelyet, telepet rendben találtak. Néhány gyár a lefolyt negyedévben a kerület területén megszünt. Végül elhatározta az értekezlet, hogy azoknak az iparhatósági megbizottaknak neveit, kik feladatuk iránt kellő érdeklődést nem tanusítottak és az értekezleten sem jelentek meg, jegyzékbe foglalják, hogy ennek adatait a legközelebbi választás alkalmával figyelembe lehessen venni.

A bomba-téri vásárcsarnok ügye.

A bomba-téri vásárcsarnok ügye végre erősen közeledik a megvalósulás felé. A csarnok épitése dolgában számtalan bizottság tárgyalása után tegnap döntött a tanács és vegyes bizottság előterjesztését a középitési bizottság modositásaival együtt elfogadta. Az új vásárcsarnok épitése 415,433 frt 33 krba kerül, mert a középitési bizottság — s ugyanigy a tanács is — az eredeti költségvetést 12,000 frt 17 krral redukálta. A tanács előterjesztést tett a közgyülésnek, hogy mihelyt a kormány jóváhagyását megnyerik, az épitőmunkák vállalatba adása tárgyában haladéktalanul hirdessen nyilvános pályázatot, mert a jelenlegi kedvező épitési viszonyokat minél jobban fel kell használni.

Új gyermek-menedékhely a fővárosban.

A „Református nagypénteki társaság“ rövid néhány évi fennállása után abba a helyzetbe jutott, hogy eredeti tervének megfelelően a hat évnél fiatalabb elhagyatott és a züllésnek indult serdülő gyermekek számára oltalom- és nevelő-intézetet állit fel. Az új intézet a Kamara-erdőben levő telken épül s már legközelebb tető alá kerül. A gondozó és nevelő személyzeten kívül egyelőre 50—60 gyermek talál otthonra a jótékonyság új házában. A társaság mindezt bejelentette a tanácsnak s kérte, hogy a főváros — esetleg a millennáris jótékony alapitvány kamataiból tetemesebb adománynyal növelje az új intézet alaptőkéjét, vagy pedig évi támogatásban részesitse a társaságot. Ezzel szemben a társaság hajlandó a fővárostól a segélyezés arányában nevelésre és ápolásra gyermekeket átvállalni s azokat ingyen ellátásban részesiteni.

Póthitel — többjövedelem.

Rövid néhány napon belül három izben nyilt alkalma a tanácsnak olyan póthiteleket engedélyezni, a melyekre bőséges fedezetet az előre nem látott jövedelem-többlet nyujt. Ujabban ismét két ilyen örvendetes határozatot hozott a tanács. Az egyik hiteltúllépés a trágya-szállításnál merült fel. A felfogadott fuvarosok a munkát nem tudták elvégeznt s igy 522 frt újabb költséggel egypár igáslovat kellett még külön felhasználni. Viszont azonban ezzel szemben a trágyabérlet tényleges jövedelme az előirányzott 4000 frt helyett 6666 frt 46 krra rúgott — Ugyancsak igy a központi vásárcsarnok alagútjának burkolása és kibővitése 1100 frttal többköltségbe került, mint azt előirányozták, mert a talajviszonyok miatt drágább burkolatot kellett használni. A tanács azonban szivesen megbocsájtotta ezt a mérnöki hivatalnak, mert még igy is 12,558 frt 38 kr. megtakarítást sikerült a munkálatoknál elérni.

A Várkert-rakodópart kövezete.

A II. kerületi Várkert-rakodóparton a Lánczhid-köz és a Fiume-szálló között a dunai oldalon számos lépcsős szegélykő lesüppedt. A süppedés nemcsak nagy kellemetlenséget okoz a gyalogközlekedőknek, hanem félő, hogy annak következtében maga a gyalogút is hamarosan tönkre megy. A tanács utasította a II. kerületi előljáróságot, hogy a kövezetet azonnal állittassa helyre.

KÖZGAZDASÁG.

A sütőipartestület kérelme.

A budapesti sütők, czukrászok és mézeskalácsosok ipartestülete fontos kérelemmel fordult a kereskedelmi minszterhez. Az ipartestület a munkaszünetre vonatkozó törvény kiegészitésére szolgáló 1893 nov. 23-án 84,842 sz. a. kelt miniszteri rendelet módositását kéri. Igy kérik kimondani, hogy a sütőiparban a kemenczefütés, mint nem szakbeli munka nem esik az 1861. XIII. t.-cz. — a munkaszünetre szoló törvény rendelkezése alá, — továbbá engedélyt kérnek, hogy a kovászolás és dagasztás után — a mik ezentul is 10 órakor vennék kezdetüket, — a tészták kiegészitésével és kisütésével járó munkákat a munkaszünetes napokon az eddigi 1 óra helyett éjjeli $^1/_2$12 órakor, illetőleg 12 órakor kezdhessék meg, a befejezés időpontját pedig a munkaszünetes napokon ehhez képest délelőtt 10 órában állapitták meg. Délelőtt 10—12 óra közt pedig csak a magánfelek tésztanemüinek kisütését engedjék meg. Végül kéri az ipartestület a rendelet megváltoztatását abban a tekintetben is, hogy a a sütőiparban az éjjel alkalmazott munkások kellő felváltására nézve megállapitott kötelezettséget a miniszter szüntesse meg. A miniszter a kérvényt a főváros közönségének küldötte meg, hogy a kerületi előljáróságok meghallgatása után tegyen

kimerítő véleményes jelentést, vajjon az ipartestület kérelmének teljesítése a sütőipari viszonyoknak, a munkások érdekeinek és a fogyasztó közönség igényeinek szempontjából kívánatos e?

A hazai ipar támogatása.

Még élénken emlékezetes a belügyminiszternek nemrég kibocsájtott körrendelete, mely a törvényhatóságokat a hazai ipar lelkes pártfogására hivta fel. A rendelet egyik szakasza felajánlotta a törvényhatóságoknak, hogy a mennyiben a felől, vajjon valamely iparczikk az országban beszerezhető-e — kétségek merülnének fel, valamint pályázatok és szakszerü birálatok esetére készségesen nevez meg olyan szakközeget, ki a kérdés megoldásánál hasznos szolgálatot tehessen. A belügyminiszter a minapi rendeletét ujabbal toldotta meg. A kereskedelmi miniszter felvilágosítása alapján megjelöli azt a leginkább hivatott tényezőt, melynek véleményét felmerülhető kétségek eloszlatásánál a törvényhatóságok legsikeresebben vehetik igénybe. Az új rendelet erre a feladatra a *a kereskedelmi és iparkamarákat* jelöli ki, s felhivja a törvényhatóságokat, hogy adandó alkalommal ezekhez a testületekhez forduljanak felvilágosításokért.

Hirdetmény.

Ő cs. és apostoli királyi Felségének legfelső elhatározása alapján ezennel megkezdetik **a XXI. magyar királyi államsorsjáték** rendezése, melynek remélhető tiszta jövedelme közhasznu és jótékonyczélokra fog fordíttatni. 1. A vagyontalan állami tisztviselők özvegyei és árvái segélyezésére szánt alap. 2. A sárvári közkórház. 3. A katholikus tanonczokat védő egyesület. 4. A budapesti V. kerületi népkonyha. 5. A Paulai Szt.-Vinczéről nevezett irgalmas nénék vezetésére bizott ó-budai tan- és nevelő intézet. 6. A fehér kereszt országos lelenczház egyesület 7. A Zenggvárosi közkórház. 8. A kassai Mensa Akadémia. 9. A Budapesti Tabitha-egyesület. 10. A magyar vörös kereszt-egylet kolozsvári fiókja a jövedelem $^1/_{10}$—$^1/_{10}$ részében. — E sorsjáték összes, 7691-ben megállapitott nyereményei az alább következő játékterv szerint 365,000 koronára rugnak és pedig:

1	főnyeremény	150,000	korona	10	nyeremény á	1000	korona
1	„	50,000	„	20	„ „	500	„
1	„	20,000	„	50	„ „	100	„
1	„	10,000	„	100	„ „	50	„
2	nyeremény á	5,000	„	1000	„ „	20	„
5	„ „	2,000	„	6500	„ „	10	„

Az összes nyeremények készpénzben fizettetnek ki. A huzás visszavonhatlanul 1899. évi decz. 30-án Budapesten történik.

Egy sorsjegy ára 2 frttal o. é. van megállapitva.

Sorsjegyek kaphatók a m. kir. lottójövedéki igazgatóságnál Budapesten (IX., Csepel-rakpart, félemelet), a hová a megrendelt sorsjegyek ára postautalvány mellett előre beküldendő, valamennyi adó- és sóhivatalnál, a legtöbb postahivatalnál és minden városban és nevezetesebb helységben felállitott egyéb sorsjegyáruló közegnél.

Budapesten, 1899. aug. hó 1-én.

M. kir. lottójövedéki-igazgatóság.

Luczifer-alágyújtó.

Maleczky László Vilmos

szabadalmazott találmánya.

Alágyujtásnál a fa egészen fölösleges. A szenet minden kályhában és takaréktűzhelyben fa nélkül biztosan meggyújtja. Spiritusz és petroleumos melegitőket veszélytelenül pótolja. A kézben meggyújtható s lángja elfújható Szagtalan, hamut nem hágy. Tizenöt perczig ég. Minden veszély kizárva. Fontos és nélkülözhetetlen minden háztartásban.

Ára: 12 darab nagy fajta 15 kr. 12 darab kis fajta 8 kr.

Főraktár: Budapest, VI., Teréz-körút 37. szám.

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntőde és gépgyár részvény-társulat Budapesten.

A vas- és aczélöntés, valamint a gépgyártás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb speczialitásai:

hengerszékek és malomberendezések,

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártó gépek,

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasúti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészitő gépek, úti hengerek, kőtörő-, zúzó- és apritógépek,

Mechwart-féle forgó gőzekék.

Elektromos világítás és erőátvitel egyirányú, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhúzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos fúrógépek, elektr. darúk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.

Városi iroda · **Kossuth Lajos-utcza 18.**

Röck István

gép- és gőzkazángyára
vas- és érczönlődéje

Budapest

IX., Soroksári-utcza 24.

Készit: ***magas nyomású kompound- és triplexpanziós gőzgépeket, sz. Frikart**-féle kényszermozgású **Corliss**-vezényművel. — **Biztonsági vízcsöves gőzkazánokat** minden nagyságban **Bánó és Szüts legújabb szabadalma** szerint.*

Továbbá minden nagyságú és szerkezetű hajógépeket, kihúzható forr- és fűtőcsöves lokomobilokat, gőzkazánokat, tüzelő-, forraló- és hullámlemezes tüzelőcsövekkel, gőzmalmi és téglagyári berendezéseket. Szab. külömbzéki emeltyűs-szerkezetű bor- és olajsajtókat, valamint olajgyártási berendezéseket és elvállal mindennemü a gépészeti szakmába vágó munkákat.

Tervez és berendez mindennemü vizműtelepet.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. november 27. 44. szám

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 6 frt. Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja: Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó: IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A hitel.

Micsoda különös komédiája a sorsnak, hogy Budapest, a nyalka főváros, a melynek 1200 virilistája, 400 városatyja és néhány száz millió vagyona van: elvesztette a hitelét a pénzpiaczon. S milyen vigasztaló mégis, hogy akad olyan gyárvállalat, a mely hajlandó husz esztendőre hitelt nyitni 4 és ½ perczentes pénz ellenében. Ugyan mi rejlik e két dolog mögött?

Mert skeptikus észszel nem értem, hogy a pénzpiacz, mely csak *rossz* helyre nem ad pénzt, mért vonakodik a fővárostól. Hogy lehet az, hogy olyan testület, a mely a kért kölcsönt ingatlan vagyonával ötszörösen, ingó vagyonával háromszorosan fedezi, tehát nyolczszoros fedezetet nyújt, jövedelme pedig huszszorosan meghaladja a törlesztési terheket: nem jut pénzhez. Ellenben munkát kap egy czégtől, a melynek tisztessége nem kifogásolható, olyan áron, a mely szinte nyereségnek mondható.

Hol a két dolog között az eltérés, — a kapcsolat, — az indító ok?

A főváros hitelét, a mennyire a beavatottaktól telt, diskreditálták. Nem kárhoztatjuk őket. Annyira rendetlen a város háztartása, hogy minden rossz ráfogható. Hibás emiatt a rendszer, de még hibásabbak az emberek, a kik a rossz rendszer minden hátrányát kiaknázták a város kárára s a maguk előnyére.

Valóságos fejőstehén lett a fővárosból, a melyet kontárok fejtek — művésziesen, mesés igyekezettel, s köztük a kormánytól lefelé az utolsó fazekasig részt huzott mindenki, a kinek valami potyára volt szüksége. Az agyonsanyargatott tehén — pedig valóságos siementhali — állta a fejést és adta a tejet reggel, tizórára, ebédre, uzsonnára, vacsorára, a mikor csak kellett. Végre megcsökönyösödött s nem akart többet adni. Ez volt a pénzügyi krach, a melyet a tehenészek felpanaszoltak. *Ezért* nem kárhoztatjuk őket; de igenis amiatt, hogy panaszaikkal akkor rohantak a nyilvánosság elé, a mikor a szerencsétlen állat egy kis takarmányt akart kérni.

Hogy megrugdosták az ostoba tehenet s hogy rugdossák azóta folyton! Nincs jóakarója, nincs pártfogója, mert ügyetlenkezü a gazdája, a ki százfelé markol, de semmit sem fog.

Ezt az ostoba tehenet állították a piaczra a jó milimárik, mikor kéréssel fordult az emberekhez. Nem azt mondották, hogy derék, megbízható állat, a ki megérdemel minden jóakaratot, hanem leszidták, legyalázták a világ előtt, hogy ne legyen részvét a sorsa iránt, ne jusson eszébe valakinek is az önzetlen támogatás, nehogy kiejtsék kezükből a jó milimárik a zsiros falatot. S a lepiszkolt állattól félve huzódoztak az emberek s a gazdag főváros hitelt vesztetten állott a bankárok előtt. Kérését megmosolyogták; vállait megveregették; megkínálták pénzzel is, a melyért véresen izzadhatott volna; csak jóakarat nem nyilvánult iránta.

S ím előáll a kerámit gyár és ajánlatot tesz, hogy kikövezi a gyömrői utat, a szállás utczát 362,000 forintokért s a pénzt hajlandó husz évi törlesztéses kölcsön alakjában felvenni 4½% reával. S a város el van ragadtatva. A jó, a derék siementhali.

Nem is kutatja, hogy a nagy teherforgalmu utakra jó-e a keramit, ez a törékeny, hitvány burkoló anyag. A keskenykerekü teherkocsik nem morzsolják-e szét a vékony habarcsot, a mely csak gummikerekü fiákerok alá való. Még azt se számítják, hogy a granit, bazalt mennyivel lenne gazdaságosabb s nem történhetik-e meg, hogy husz év mulva se pénz se keramit s a két utat ujra kell burkolni.

Ez a helyzet komikuma. A szegény fejős tehén, az agyon sanyargatott állat, egy kis jóakaratot lát s készpéznek veszi. Örvend a támogató kéznek s — igaza van — jól teszi, hogy el fogadja. Hisz remélhető, hogy a kormány megembereli magát s aféle üzletek kötését nem engedi meg.

Ez a kis epizód hű képe annak a szomoru helyzetnek, a melybe a székesfővárost a rossz gazdálkodás juttatta. Mikor beugrátták minden dőreségbe, akkor faképnél hagyták azok a jóakarók, a kik csupán hasznot kerestek, magánérdeket hajszoltak. Sárba rántották a város jó hirnevét, pénzügyi állapotát a legmegbizhatatlanabbnak szinezték, megdöbbentőnek mondották vagyoni állapotát s most kaczagják.

A hitelt akarták elragadni tőle, hogy tehetetlenül roskadjon össze. S a mikor mármár sikerült a játék, jött a keramit gyár és felajánlotta a szivességét. Óh a kis hamis! . . .

S a közgyülés, hogy helyt álljon, elfogadta az ajánlatot. Hát a törvényhatóságban a gránitot, bazaltot senki sem képviseli?

Hát miféle *képviselő*-testület ez?

Bécs ellen.

Iparunk, kereskedelmünk pang, mert nem tud versenyezni az osztrák iparral, kereskedelemmel. A merre csak lépünk, a merre csak járunk, nyomát találjuk az osztrák versenynek, a mely merészen, tolakodóan, sőt követelőleg kér elsőséget a hazai ipar fölött. Pénzük több van az osztrákoknak, élelmességük gyakorlottabb, mesterségüknek van multja: mi mindenben kezdők vagyunk. De egyben nagyon a régiek maradtunk: a közömbösségben, a melylyel a magunk ipara, kereskedelme iránt viseltetünk.

Örökös a panasz, hogy a hazai ipar nem tud versenyezni a külföldivel. De hogyan versenyezzék, mikor nincs rá alkalma? Mert nemcsak vevőközönsége nincs a magyar iparnak, de komoly támasza sincs. A hatósági támogatás a frázisoknál kimerül, tovább a hatóság nem megy. A körrendeletek, leiratok és átiratok a hazai iper támogatói. Egyebekben pedig mindenki úgy vásárol, hogy a hazai kontárokat (legyenek bár műremekei) elkerülhesse.

Túlságos könnyelműséggel jár el hatóság és közönség az iparpártolásnál. Nem törődik azzal, hogy a mit vesz, az ne csak megfelelő, hanem magyar gyártmány is legyen. E téren nem vagyunk soviniszták, csak balgák. Mert minden vállalatunkban ott ülnek osztrák szomszédaink, a kik úgyszólván versenyen kivül monopolizálják a magyar közönséget.

Az új kereskedelmi miniszter lelkes támogatója a magyar iparnak, de az kikerüli az ő figyelmét is, hogy valószinüleg maga a kereskedelmi miniszterium is egész sereg olyan gyártmányt használ, a mely külföldi termék, bár ugyanolyan itthon is kapható.

Így látjuk ezt a fővárosnál is. A polgármester hangoztatja a magyar ipar legmesszebb menő támogatásának szükségességét, de milyen nagy lenne a meglepetése, ha összeiratná, hogy a főváros *ok nélkül* hány százezer forint árú osztrák iparczikket fogyaszt. Alig van olyan termék, a mit a magyar ipar teljes versenyképességgel, esetleg még jobban ne gyártana, mint a külföldiek s mégis nem kap piaczot. Mert a hatóságok, a legbiztosabb, legnagyobb és készfizető fogyasztók meggondolatlanul vásárolnak.

Persze Bécs — máskép tesz. Bécs igen sok tekintetben mintaképe lehetne Budapestnek, különösen a sovinisztaságban. Bécs durván visszautasít mindent, a mi magyar. Ott nincs tere a magyar iparnak; nincs hely, a hová beengednék. Legelkeseredettebb ellenségünk maga a hatóság, a mely vaskövetkezetességgel bojkottálja a magyar ipart.

Az iparosok vállalkozók el tudnák mondani, hogy Bécsben milyen fogadtatásban részesülnek, ha kisül róluk, hogy magyarok. Vagy egyáltalán nem vállalkozhatnak, vagy csak hamis czégér alatt juthatnak Bécsben munkához.

Budapesten nincs, a ki ellenőrizze őket. Az iparegyesület itt-ott megereszt egy felszólalást, valamelyik miniszter tósztot mond a magyar iparra, a polgármesterek rendeletet adnak ki, azután re bene gesta vásárolják tovább a bécsi árút.

Nagyon itt az ideje, hogy a rendeleteknél több is történjék. Föltétlenül hiszünk a polgármester úr hazafiságában s elvárjuk tőle, hogy épp oly erélylyel bojkottál mindent, a mi bécsi, mint a bécsi podesta. Osztrák árú ne kerüljön a főváros háztartásába. Proskribálni kell az osztrák iparost, vállalkozót, s vissza kell kergetni iparczikkeivel, találmányaival együtt drága hazájába.

Polgármester úr! legyen erélyes. Üssön szét a sok bécsi holmi között, mutassa meg, mit tud a magyar virtus! Van nekünk olyan jó anyagunk, mint a bécsinek, a pénz meg jobban ráfér a szegény magyar iparosra.

Iparhatósági megbizottak választása.

A tanács az 1900. évi iparhatósági megbizottak választásának határidejét *deczember 17-ére* tüzte ki. A megbizottak működéséről a lefolyt év alatt sok szó esett mindenfelé. Bár működésükhöz a kereskedelmi miniszter sok reményt fűzött és a szakkörök igen nagy fontosságot tulajdonítottak a szereplésüknek, az nagyjában véve majdnem minden jelentőség nélkül maradt.

Az érdedeltek e végből az idei választásokban lelkes müködést fognak kifejteni, hogy a megbizottak sorába olyan egyének kerüljenek, kik a testület hivatásának teljesítése körül a megkivántató lelkes müködést kifejteni hajlandók és képesek.

Minden kerületben 20—20 iparhatósági megbizottat és 5—5 póttagot választanak. A választásokon a budapesti kereskedelmi- és iparkamara 4—4 bizalmi férfia müködik közre.

A kerületi elöljáróságoknál deczember 17-én reggel 8 órától délután 6-ig folynak a szavazások, melyben részt vehet minden budapesti iparos és kereskedő, ki magát iparigazolványával és adókönyvével igazolja.

Iparhatósági megbizottnak minden olyan fővárosi iparos vagy kereskedő megválasztható, ki legalább a III. osztályu kereseti adó minimumát fizeti: Ez a minimum a III. és X. kerületben 30 frt, az I., II., VII., VIII. és IX. kerületben 40 frt és a IV., V. és VI. kerületben 50 frt.

A tanács a választásra vonatkozó hivatalos hirdetést 2000 példányban megküldötte a kerületi előljáróságoknak, hogy az érdekeltek között minél szélesebb körben terjesszék. Az országos iparegyesületet is értesitette a tanács a választás határnapjáról, az ügy érdekében ez a testület is nagy igyekezetet szándékozik tanusitani. Az idén az a panasz sem lehet, — mint az előző években — hogy a választás határidejéről nem nyert idejekorán értesülést. Ez is az oka, hogy a választás napját ilyen jókor kitüzte a tanács.

Kapcsolatban ezzel a hírrel érdekesnek tartjuk itt regisztrálni a VI. kerületi iparhatósági megbizottak müködéséről szóló jelentést, a melyet az előljáróság a napokban terjesztett a tanács elé.

Mint jóformán minden alkalommal, ezuttal is több figyelemre méltó javaslattal fordulnak a tanácshoz a megbizottak. Előterjesztésük alapos bizonysága annak, mennyire komolyan fogják fel a terézvárosi iparhatósági megbizottak a reájuk rótt feladatot. Hozzájuk hasontó buzgó müködést egyetlen egy másik fővárosi kerület hasonló testülete ki nem fejt.

Ezuttal a műhelyvizsgálatok megkönnyitésére igyekeznek. Ebből a czélból elhatározták, hogy a kerületet alkerületekre osztják fel, s mindegyik alkerületbe két-két tagjukat küldik ki, a kik a vizsgálatokat párosával végzik. Igy eljárásuk nagyobb tekintélyt és komolyságot fog nyerni. Kérik a tanácsot, hogy hasonló eljárásra hivja fel a többi a kerületbeli iparhatósági megbizottakat is, hogy ilyen formán egyöntetü eljárást kössenek mindenütt

A gyárvizsgálatoknál a legtöbb esetben a megbizottak eljárása teljesen megegyez az iparfelügyelők működésével, erre a feladatra tehát a megbizottak kisebb sulyt fektetnek. Arra kérik a tanácsot, eszközölje ki a kereskedelmi miniszternél, hogy ezután évenként csupán egyszer, és ne négyszer legyenek kötelesek a gyárvizsgálatokat megtartani, s vizsgálataikról olyan esetben, mikor mindent rendben találtak, irásbeli jelentést tenni ne kényszerüljenek.

Az évi vizsgálatokat is olyanformán óhajtanák megtartani, hogy a tavaszi gyárvizsgálatokat foganatosító előljárósági vegyes bizottságok eljárásaiban vennének részt.

Végül a közelgő választásokra vonatkozólag azt inditványozzák, hogy a kerületi előljárók az ipartestületek ajánlata alapján arra való egyéneket hivatalos jelöltekül állitsanak fel, és megválasztatásukat ajánlják a választók figyelmébe.

Heltai-utcza.

A tanácsot névtelen két krajczáros nyilt levelezőlapon valaki felkérte, hogy a Petrezselyem-utczát „Heltai"-utczának nevezze el. A tanács a kérelmet azzal a megokolással tette levéltárba, hogy értesülése szerint az ügyben közelebbről formaszerü indítványt fognak benyujtani s igy annak tárgyalására ez idő szerint szükség nincsen.

Az 1900. évi budget.

E század utolsó költségvetésével a héten foglalkozott a pénzügyi bizottság. Kiváncsian vártuk, hogy a költségvetési előirányzat 913,553 kor. hiányának a tanács részéről 5461 koronára történt leszállitása miféle kritikában részesül, hogy egyes nagyobb bevételi fejezetek merész fölemelését és egyes kiadási fejezetek megszoritását vagy a kölcsönpénzek terhére való átutalását hogyan kommentálja a főváros gazdálkodásának areopágja. Miféle kilátás nyilik a jövőre, szóval a folyton hiresztelt nagy átalakulás veti-e már előre árnyékát és ha igen, mennyiben ?

A történtek ebbeli várakozásainkat alaposan lehütötték. Rég nem hallgattunk sekélyebb tárgyalást — hogy ne mondjuk diskurzust — mint a minőt a pénzügyi bizottság ezuttal produkált. Tipikus, igazi budapesti volt annak egész menete, még pedig a javából. Az előrészét az általános vita képezte, a mely mint az a jó előzenéhez illik, magában foglalta a később föleresztett és kiczifrázott témákat. A főfővezérmotivum a személyi illetmények óriási emelkedéséről, a személyzet létszámának leszállitásáról, a munkaerő jobb kihasználásáról kesergett és mikor azután a személyzetben rejlő bajokat kezdték feszegetni, és azok okait firtatni, bevág a „protekczió" disszonáns, de kitartó alaphangja és a közigazgatás drága, de rossz munkája fölött háborgó zeneképek elcsöndesednek, akár csak a hánykodó hullámok az olajtól és mivel a protekczió generálbasszusát a helyes zeneérzék bolygatni nem engedi, merész akkorddal olvadnak bele a „Szolgaszemélyzet ruházata" kezdetü kavatinába

A költségvetés egyik legtekintélyesebb kiadási tételén, az új kövezéseken, a melyet a tanács az 1899. évi 1.533.732 korona ellenében 1.217,562 koronára szoritott le, nem találtak egyéb kifogásolni valót mint, hogy miért köveznek az egyik kerületben két utczát, mikor a másikban csak egyet? Ezt a kérdést czikkelyünk jeligéjéül választhattuk volna Az 1900. évi kövezési programm nem lett volna teljes, ha föl nem vetik azt az aktuális kérdést, hogy miért kellett az eskütéri hidhoz vezető út irányát megtörni? Ez jó alkalom volt arra, hogy a középitési igazgatón egyet üssenek és őt tegyék felelőssé ezért a ferdeségért is. Miután a középitési igazgató az elmondottakból kivette, hogy itt az ő pályanyertes városrendezési tervének a leczáfolásáról van szó, megigérte, hogy a részletek tárgyalásánál majd előáll a védekezéssel. Akkorra azután magával hozta a hídépitési törvényt és kiolvasta belőle, hogy az eskü-téri híd iránya a Rudas-fürdő előtti térből a belvárosi plébániaépületnek vezet, de azt már kihagyta, hogy „a Rózsa-tér és Sebestyén-utczán át a Hatvani-utcza torkolatáig". E helyett bemutatta a saját tervének rajzát, a melyet már mindenki ismer, mert megvalósulva is láthatja, de elrettentőül nem mutatta be vetélytársainak megoldását, melyet pedig mindig ellene szoktak kijátszani. Szó esett a kövezet ódivatu hézagairól is, erre nem reflektált, hanem a Calvin-téri villamos födetlen pályaudvar tekintetében megengedett annyit, hogy az bizony nem lehet kellemes arra a bizottsági tag úrra, a ki ott háziúr. Ezeknek a csatározásoknak létjogát nehéz megérteni, de magyarázatául szolgáljon az a kijelentés, hogy ilyesmit csak a budgettárgyalás alkalmával lehet elintézni.

Ekkorra már egy másik szaktekintély kért szót, inditványt még nem tesz, csak kérdést intéz. Miért megy a bérházak jövedelmének 45%-a adóra? Általános elhülés. Igaz. az adómoloch mintegy harmadrészét nyeli el a jövedelemnek, de 45% mégis sok volna egy kicsit.

Firtatják, hogy honnét e szám? Végül, a szerény kérdező kijelenti, hogy ő az üres lakások adóját is számba vette ám. Vagy úgy! Erre jön az indítvány, hogy a be nem épített helyen épülő házak adómentessége 15 évről 18 évre, a lerombolt házak helyén épülőké pedig 12 évről 15 évre emeltessék föl. Tehát még nem építettünk eleget. Már arról, hogy elsőrangú útvonalakon miért engedélyeznek még mindig harminczévi adómentességet, mikor azok amúgy is kiépülnének és ezzel a forszirozott építéssel miért nyomják a mellékutczák építőtevékenységét, erről, mondjuk, már nem esett szó. Egyébként az adómentes ház is fizet községi pótlékot, az egész indítvány tehát csak az államjövedelmek bizonyos mérséklésére lyukad ki. Milyen hátrafelé sülő zseniális egy szerszám ez a városi budget. A maga jövedelmét nem emeli, hanem az államéba kontárkodik bele.

A csatornákon, utczatisztogatáson, szeméten, közvilágításon, vágóhidon, vásárcsarnokon, iskolákon gyorsan végigrohantak. A csatornatartalom értékesítése még „nem áll tanulmányozás alatt“, valamint a szemété sem; a közélelmezés drága volta, az idegenből beözönlő közvetítő árusok elszaporodása alig fodrozza a bizottság csöndes vizeit, a közoktatás állapota pedig oly rózsás, hogy itt a munkaerő „intenziv kihasználása“ már szóba sem jöhet.

Következtek a bevételek. A házbérkrajczárnál történt egy figyelemreméltó indítvány — az egész tárgyalás legkiemelkedőbb pontja — és ez abból áll, hogy a házbérkrajczárt a bérlők fizessék, illetve a háziurak tőlük szedjék be, még pedig fölemelt kulcs szerint. Ez is ama diós zsákba vándorolt, a melynek tartalmát a tanácsnak kell majd feltördelni. Ezután következett egy pár igazán a budgettárgyalás keretébe illő kérdés és indítvány. Miért nem négyülésesek a budapesti fiakkerek? Mert ma, ha az apa és anya felnőtt leányával ki akar kocsizni, a drága gyermeket ölbe kell venni. Miért nem lehet a vízdíjakat az adófőkönyvekben nyilvántartani, mikor evvel sok papiros és tinta volna megtakarítható? Miért bontották le a Sebastiani házat? Miért nincs a budgetnek betűsoros tárgymutatója? A magánfelekkel való érintkezést szorítsák a hivatalos idő bizonyos óráira. A magánfelekkel való érintkezést ne szoritsák a hivatalos idő bizonyos óráira. Az állam a vagyonátruházási illeték mértékét szállítsa le az egész országban. (Már megint az állam.) A sertésközvágóhíd épületén miért készült erkély? Ha a sertésközvágóhidon nem készült erkély, akkor miért alkalmaztak sajtolt téglát?

Hevesebb vitát provokált pénzügyi tekintélyeink egyik oszlopa, a ki a főváros háztartásának jól fölfogott érdekében azt követeli, hogy a holtkéz illetékegyenértéke után a főváros pótlékot vethessen ki, úgy mint az ingatlanok átiratása után. Ennek a fontos jövedelemforrásnak érdekében fölirnak a pénzügyminiszterhez. Ehhez csak az a megjegyzésünk, hogy a főváros területén maga a főváros a holtkéznek mintegy háromnegyedét birja és fizetett 1898-ban állami illeték fejében 17.168 koronát. Mivel erre nézve azonban részletesebb adatok rendelkezésünkre nem állanak, mondjuk, hogy az idegen holtkéz is 17.000 koronát fizetett (állami és katonai kincstár nélkül), ennek 25%-a lehetne a fővárosi pótlék, a mely megfelel 4250 koronának, vagyis 2125 frtnak. Hogy ezt a bevételt elérjük, szükséges egy törvénynovella, mely ezt a kiváltságos jövedelemforrást a vidéki városoknak is megnyitná, a melyeknek községi pótléka valamivel meghaladja a fővárosét. E mellett pénzügyi oszlopunk még arról a csekélységről is megfeledkezett, hogy a fővárosi átirási díj ebben a minőségben jogalappal sem bir és így analogiák levonására sem alkalmas. De azért a fölterjesztés elmegy a pénzügyminiszterhez, a kiről tudjuk, hogy az önkéntelen humor iránt is van érzéke.

A vízdíjak tételénél szent borzalommal látta a bizottság, hogy a gonosz vízmérő órák „létezni“ meg nem szünnek. Rögtön el is akarták törölni valamennyit, de szerencsére ott volt a vízművek direktora, a ki megmagyarázta, hogy azok be vannak falazva, bérletök pedig szerződésen alapszik és jövőre is szükség lesz reájok, ha valaki az átalányozási rendszert el nem akarja fogadni, stb. stb.

Miután még a közuti vasutak hófuvarozási költségtérítésénél a bizottság a gyalogjárók mellett összerakott hókupaczokba botlott és a „Fővárosi Közlöny“ gyatra berendezése fölött rendes évi sajnálkozását kifejezte volna, a költségvetést letárgyaltnak jelentette ki, a nélkül hogy egyetlen egy tételt változtatott volna.

Hjah, ezt a költségvetést a tanács állította össze, az kakastejjel van sütve.

A tanács pénzügyi ügyosztálya jelentett be összesen három kisebb időközi változást, a mi az 5461 korona deficzitet 878 korona fölöslegre változtatta át. Ezzel megy a költségvetés a közgyűlés elé.

P. S. A jövő évi költségvetés a pénzügyi bizottság könnyebb tájékozódása végett már *A*), *B*), *C*)-és tárgymutatóval jelenik meg, akkorra tehát mélyebb buvárkodásra lehetünk elkészülve. Ω

Állam és főváros.

A törvényhatóság tavaly konstatálta, hogy igen sok munkát végeztet az állam helyett a maga számlájára. Nem tudta számszerűen megmondani a végzett munka értékét, de hozzávetőleg néhány százezer forintra taksálta. El is határozta, hogy a mit lehet, behajt az államon. Mert, ha a sok potyára végzett állami funkcióért megfelelő kárpótlást nem kap — még a sztrájkra is hajlandó. Ugyanakkor akadtak ugyan olyan öreg urak, a kik emlékeztek, hogy a törvényhatóság hasonló elhatározásával már kudarczot vallott, de a visszaemlékezésnek nem volt hatása: a határozatot kimondották.

A felpanaszolt állami funkciók közé sorolták a katonai igazgatási teendőket is, a melyekért megfelelő hozzájárulás kérésére utasitották a tanácsot. Az utasításra *Kullmann* Lajos tanácsos, a katonai ügyosztály vezetője a következő javaslatot terjesztette a mult közgyülés elé:

A közgyülés utasítása következtében a számvevőséggel kiszámították, hogy a katonai igazgatási teendők ellátása mennyi terhet ró a fővárosra.

A számvevőség jelentése szerint a tanácsi katonai ügyosztály személyzetének és az ügyosztálynak egyéb szükséglete, — miután az említett ügyosztály az illetőségi ügyosztálylyal van egyesítve, — az idevonatkozó költségelőirányzati fejezetek és czimek alatt külön-külön részletezve és felosztva nem lévén, teljes pontossággal meg nem állapítható; a kettős tanácsi ügyosztályban ez idő szerint

1. alkalmazott összes személyzet illetménye	78,553	frt	— krt
2. a szolgák ruházata	2,122	„	20 „
3. az irodai szükségletek	208	„	55 „
4. különféle kiadások	1,000	„	— „

5.	a hivatal-helyiségek házbérértéke .	4,305 frt	— krt
6.	„ „ „ fütése . . .	573 „	— „
7.	„ „ „ világítása . .	437 „	— „
8.	„ „ „ vízv. fogyaszt. .	48 „	— „
9.	„ „ „ tisztogatása . .	350 „	— „
10.	„ „ „ bútorfelszerelés.	1,200 „	— „
	összesen	88,796 frt	75 krt

teszen és minthogy az illetőségi ügyosztályban tényleg működő személyzet illetménye 12,838 frtot, vagyis az 1. alatt kimutatott 78,553 frtnyi összegnek $16^1/_3\%$-át teszi, ennélfogva annak arányában, a katonai igazgatási teendők végzésére a 88.796 forint 75 krnyi főösszegből 83·66% azaz: 74,284 forint 92 kr. esik, mely összeghez járul még teljes összegében az ujonczozási és lóosztályozási kiadásokra felmerülő 4011 frt 18 kr. és így összesen 78,296 frt 10 kr. terheli a székesfőváros közpénztárát a katonai igazgatás költségei fejében, a mely összeg a jövő 1900. év január 1-től a rendszeresített állásokon alkalmazott személyzet részére illetékes korpótlékkal okvetlenül emelkedni fog; hasonlóképen az ügyforgalom növekedésével, továbbá az ügyosztálynak a volt Károlykaszárnyában történt elhelyezése folytán a többi czimen felsorolt összegek is, még mostan meg nem állapítható lényeges változáson fognak keresztül menni, mindenesetre azonban feltétlenül több költséget okozni.

Ámbár a véderőről és a beszállásolásról szóló törvények értelmében az ujonczozást, a beszállásolást, a szabadságolt állományu katonák és a népfelkelők nyilvántartását s az ezen ügyekkel kapcsolatos összes teendőket a törvényhatóságok és a községek kötelesek teljesíteni; mégis figyelembe véve azt a körülményt, hogy Budapest székesfőváros területén állandóan igen sok idegen illetőségü hadköteles, besorozott újoncz, tartalékos katona és népfölkelő is tartózkodik s ügyeinek elintézése, valamint a székesfővárosi laktanyák szaporítása folytán a laktanyai ügyek elintézése is a székesfővárosnak már eddig is nagy anyagi áldozatokba került, a katonai ügyek folytonos emelkedése következtében pedig jövőben előreláthatólag még nagyobb kiadásokat fog igényelni, ennélfogva ezen funkciók a székesfővárosra ennek kivételes és speciális viszonyainál fogva, a melyet úgyszólván egyetlenegy törvény sem méltányol érdeme szerint, sokszoros súlylyal nehezednek: figyelembe véve továbbá, hogy a székesfőváros a közigazgatásnak majdnem minden ágában óriási mértékben van igénybe véve, úgy, hogy e czímen viselt és mindinkább fokozódó személyi és dologi kiadásai háztartását igen kedvezőtlenül befolyásolják, úgyannyira, hogy már-már tulajdonképeni hivatásszerű feladatainak sem képes megfelelni, a mint kellene és kivánatos lenne:

mindezeknél fogva javasolja, hogy a m. kir. honvédelmi minisztertől a székesfőváros katonai igazgatási teendőinek ellátásáért felmerülő és évenként 78,296 forintot kitevő költségeknek a jövőben felmerülő költségtöbblettel együtt leendő megtérítését kérje.

A közgyülés a javaslatot egész terjedelmében egyhangúlag elfogadta.

A Ferenczváros jövője.

A IX. kerület végre évtizedek óta tartó tespedés után megmozdult. Vezető enberei belátták, hogy a kerület érdekében komoly akcziót kell kezdeniök, mert szomszédaik minden téren túlszárnyalják. A ferenczvárosi polgári kör lett volna hivatva a kerület érdekeit istápolni. A mulasztásokat, a melyek az egész kerületet sujtják, a kör alelnöke, Horváth József igen érdekesen ecseteli s egyben megszabja azt az irányt is, a melyet ezután követniök kell. Horváth alelnök így jellemzi a mulasztásokat:

Az az irány, melyben a kör eddigi működése nyilvánult, egyoldalú, mert a kör nem töltötte be eddig teljesen azt a szerepét, a melyre az alapszabályokban kifejezett czéljánál fogva hivatva van. Hiányos a kör működése abban, hogy mint testület, a közügyek iránt kellő figyelmet és érdeklődést eddig nem tanusított, jóllehet ezen szükséges és fontos szerepre, az alapszabályok szerint vállalkozott; sőt egyenesen czélul tűzte ki magának, hogy a most említett irányban is működni akar, és működni fog. Pedig köztudomású dolog, hogy a polgári körben a közügyeket megbeszélés és megvitatás tárgyává tenni szokásban nincsen, s hogy a kör eddigelé nem gondoskodott arról sem, hogy azon jogos várakozásokat, melyeket a közügyek irányítására gyakorlandó befolyás szempontjából, nemcsak e kör tagjai, hanem a kerület polgárai is méltán támaszthatnak, kielégítse; nevezetesen, hogy a jogosult köz- és magánérdeket, melyek a közügyekkel kapcsolatban rendszerint felmerülnek, megfelelőleg képviselje s kellő támogatásban részesítse.

A választmány ebben az értelemben kifejezett nézetemet indokoltnak ismerte el, s elvileg hozzájárult azon fölvetett eszméhez is, hogy a kör eddigi tevékenységének kiterjesztése, jelesül körünk részéről az érdeklődésnek a közügyek iránt való felkeltése, ébrentartása és fokozása, valamint a kör ezen irányú czélja és hivatása betöltése érdekében történjék intézkedés. Az e tárgyban és fenti értelemben hozott határozatával a választmány egyidejűleg megbizott azzal, hogy az általa is helyeselt eszme megvalósítása iránt a választmány elé konkrét javaslatot tegyünk. Mindnyájan tapasztalhattuk, hogy körünknek eddigi egész szerepét betöltő működése csaknem kizárólag oda irányult, hogy tagjaiban a barátságos együttérzést közvetítse és fejleszsze, hogy a körtagok és azok családjai szórakoztatásáról megfelelőleg gondoskodjék, s ezzel a kört minél vonzóbbá, abban az együttlétet minél kellemesebbé tegye. Senki sem fogja tagadni, hogy körünk ezzel a működésével is teljesen indokolt és szükséges hivatást teljesített; s csak örvendenünk lehet, hogy körünk törekvése ebben az irányban nem maradt siker nélkül. Azonban, úgy hiszem, mindnyájan önkénytelenül be fogjuk ismerni, hogy körünknek a közélet másirányú követelményeivel is kell törődnie: az eddigi mellett még oly szerepet kell betöltenie, a mely szerep keretébe társadalmunk közügyei tartoznak. Ide esnek azon feladatok, melyek teljesítésére körünknek nemcsak azért kell törekednie, hogy a társadalomban elfoglalt állását öregbítse s tekintélyét az őt megillető nivóra emelje, hanem első sorban azért, hogy alapszabályaiban kifejezésre jutott czéljához hiven e kerület és főváros érdekeit minél nagyobb mértékben moz-

díthassa elő. Természetesen az eszme csak akkor ölthet testet, ha annak üdvös voltát mindnyájan átérezzük, és az eszme megvalósítása végett a czélra vezető módokról és eszközökről gondoskodunk. Azt hiszem bizonyítanom se kell, hogy a megpendített eszmét szolgálni ép úgy üdvös, mint szükséges dolog; hiszen tudjuk mindnyájan, hogy a társadalom, mely egyéni boldogulásunk számtalan előfeltételeiről gondoskodik, czélja és hivatása betöltéséhez támogatásunkat követeli. Azzal a közrehatással tehát, melyet a közügyek irányításában kifejteni törekszünk, nemcsak lelkiismeretünket nyugtathatjuk meg a tekintetben, hogy polgári kötelességeinknek eleget tettünk, de egyszersmind gyakoroljuk honpolgári jogainkat. És ennek az állításnak igazságáról nemcsak körünk alapszabályainak idevonatkozó rendelkezései, hanem állami alkotmányunk sarkalatos alaptörvényei is tesznek tanubizonyságot. A szükséges és hasznos közintézmények létrehozásában közremunkálkodni, a meglevő közintézményeket gondozni és fejleszteni, minden üdvös, és humánus társadalmi mozgalmat helyes medrébe terelni, egy szóval a közügyek irányításában tevékeny részt venni: polgári körünknek kötelessége, hivatásának egyik fontos része.

Horváth József törekvése főkép arra irányult, hogy a kerület vezéremberei rendszeres működést fejtsenek ki a közügyekben. Ezt a czélját el is érte, mert javaslatára a ferenczvárosi polgári kör választmánya *közügyi bizottságot* alakított. A bizottság feladata a kerület s a székesfőváros közügyeit, de még országos érdekü — országos politikától távol álló — ügyeket és társadalmi mozgalmakat is figyelemmel kisérni, a felmerülő ide vágó kérdéseket megvitatni s a választmányi tárgyalásra előkészíteni. Valahányszor ily közügyi kérdések fölmerülnek, a bizottság azoknak megbeszélése czéljából a kör helyiségében tanácskozást tart, melyre a tárgy tüzetes megjelölése mellett a kör tagjait és pedig fontosabb esetekben személyhez szóló, egyébként a körben lévő hirdetési táblára kifüggesztett meghivó által meghivja. A bizottsági tárgyalás alkalmával történt felszólalások alapján a kijelölt kérdések iránt támadt hangulatból a bizottság megállapítja az irányadó véleményt, s e tapasztalt vélemény alapján terjeszti be a megvitatott kérdésekről a választmányhoz javaslatát. A felmerülő közügyi kérdésekben a kiküldött bizottság tagjaival akár szóbelileg, akár irásban lehet érintkezni. A felkért bizottsági tag a felmerülő ügyben a további lépéseket saját hatáskörében fogja megtenni.

*

A közügyi bizottság hivatását meglehetős komolyan fogja. Működésének már is látható nyomai vannak s egyes reformtörekvései bizonyára széleskörű érdeklődést fognak kelteni. *Ferenczvárosi.*

Hatvannyolcz új állás.

A közigazgatás gépezete nem teljes. Az a háromezer tisztviselő, a ki most intézi a főváros községi ügyeit, kevés. Hatvannyolcz új állásra hirdet pályázatot a főváros s valamennyit már a legközelebbi időben, bizonyára 1900. január elsején el kell foglalni. A meghirdetett állásokon kivül igen sok állás üresedik meg a fokozatos előléptetés következtében is. Természetes tehát, hogy nagy lesz a pályázók száma.

A meghirdetett állások a következők:

1. egy 2500 frt évi fizetéssel és 800 frt évi lakpénzzel javadalmazott *II. oszt. tiszti ügyészi;*

2. egy 1000 frt évi fizetéssel és 350 frt lakpénzzel javadalmazott, valamint a törzsfizetéssel egyenlő összegü tiszti biztositék letételeinek kötelezettségével egybekötött *köztemetői ellenőri;*

3. egy, az első három évben 800 frt évi fizetéssel és 350 frt évi lakpénzzel, a rákövetkező 5 éven át 1000 frt évi fizetéssel és 350 frt lakpénzzel, a betöltött nyolcz évi szolgálat után pedig 1300 frt évi fizetéssel és 400 frt lakpénzzel javadalmazott *kerületi vásárfelügyelői;*

4. egy 800 frt évi fizetéssel és 350 frt évi lakáspénzzel javadalmazott *számvevőségi számsegédi;*

5. egy 800 frt évi fizetéssel és 350 frt évi lakpénzzel, továbbá, minden, tényleg teljesitett 24 órai szolgálat után napi 1 frt élelmezési díjjal javadalmazott *vámfelügyelői;*

6. egy 800 frt évi fizetéssel és 300 frt évi lakpénzzel javadalmazott *központi vásárcsarnoki segédgépészi;*

7. egy 700 frt évi fizetéssel és 300 frt évi lakpénzzel javadalmazott *III. oszt. pénztártiszti,* — s végül

8. egy 700 frt évi fizetéssel és 300 frt évi lakpénzzel javadalmazott, továbbá 300 frt biztosíték letételének kötelezettségével egybekötött *vásárcsarnoki altiszti* állásra, valamint a felsorolt magasabb illetményü állásoknak és esetleg fokozatos előléptetés útján leendő betöltése következtében megüresedő számvevőségi számgyakornoki, (2—2 évi szolgálat után kétizben 100—100 frttal emelkedő 500 frt évi segélydíj) pénztári gyakornoki (l. az előbbit) és irnoki (700 frt évi fizetés és 300 frt évi lakáspénz) állások.

Ezekre az állásokra a felszerelt pályázati kérvényeket 1899. *november 30-áig* kell benyújtani a polgármester iktatójában (Régivárosháza, I em, 18. sz.) Ezeken kivül a következő állásokra irták ki a pályázatot:

1. négy, egyenkint 1800 frt évi fizetéssel és 500 frt évi lakpénzzel javadalmazott *számtanácsosi;*

2. öt, egyenkint 1400 frt évi fizetéssel és 400 frt évi lakpénzzel javadalmazott *számvizsgálói;*

3. tizennégy, egyenkint 1200 frt évi fizetéssel és 400 frt évi lakpénzzel javadalmazott *I. oszt. számtiszti;*

4. tizennégy, egyenként 1000 frt évi fizetéssel és 350 frt évi lakpénzzel javadalmazott *II. oszt. számtiszti;*

5. hat, egyenkint 800 frt évi fizetéssel és 350 frt évi lakpénzzel javadalmazott *számsegédi;*

6. öt, egyenkint 2—2 évi szolgálat után kétizben 100—100 frttal emelkedő 500 frt évi segélydíjjal javadalmazott *számgyakornoki;*

7. öt, egyenkint 900 frt évi fizetéssel és 350 frt évi lakpénzzel javadalmazott *I. oszt. adóvégrehajtói;*

8. öt, egyenkint 700 frt évi fizetéssel és 300 frt évi lakpénzzel javadalmazott *II. oszt. adóvégrehajtói;*

9. egy 1100 frt évi fizetéssel és 350 frt évi lakpénzzal javadalmazott, valamint az évi törzsfizetésnek megfelelő összegü tiszti biztositék letételének kötelezettségével járó *adópénztári I. oszt. tiszti* és végül

10. egy 600 forint évi fizetéssel és természetben való lakással, vagy 300 frt évi lakpénzzel javadalmazott *kántori*

állásra, valamint az előlfelsorolt magasabb illetményű állásoknak esetleg fokozatos előléptetés útján leendő betöltése következtében megüresedhető számvizsgálói, I. és II. oszt. számtiszti, számgyakornoki, I. és II. oszt. adóvégrehajtói, II. és III. oszt. adópénztári tiszti és adópénztári gyakornoki állásra.

A pályázó kérvényeket 1899. *december 16-áig* kell a polgármesteri iktatóban benyujtani.

Keringő a vásárcsarnokok körül.

— II. közlemény. —

A hatósági közvetitők.

Mi a hatósági közvetitő? A vásárcsarnokszabályrendelet szerint olyan kereskedelmi czég, a mely a vidéki termelők részéről a vásárcsarnokba küldött áruk *engros* eladását közvetiti. Ezen kivül a szabályrendelet meghatározza, hogy miképp történjék a közvetités; mennyi provizió illeti meg a közvetitőt; mik a jogai, a kötelességei. A legsablonszerübb formában állitja be a főváros közélelmezésének ellátására hivatott fontos tényezőt a szabályrendelet a kofák és kiskereskedők közé. Minden irányban megkötött kézzel kényszeriti arra, hogy meg ne feleljen hivatásának. Odaszögezi a vásárcsarnokhoz a közvetitőt, a kinek tulajdonképp repülnie kellene az országban faluról-falura, hogy ide terelje az országnak eladásra szánt élelmi produktumát. Csak közvetitenie lenne szabad a termelő nevében a nagykereskedő részére s ehelyett bizományossá degradálja őt a szabályrendelet, a ki üzleteket köt a maga felelősségére nagyban és kicsinyben.

A vásárcsarnok tavalyi forgalmi kimutatása nem állván rendelkezésünkre, fejtegetésünket az 1897. évire alapitjuk azzal a kijelentéssel, hogy a helyzet azóta *rosszabbodott*.

A hatósági közvetitő feladata — helyes értelmezés szerint — az, hogy a vásárcsarnokokat ellássa a fogyasztó közönség igényeinek megfelelő minőségü és mennyiségü árúval Haszna abból áll, hogy mindent korán, a maga idejében állit a piaczra. S miután koczkázat nélkül dolgozik, arra törekszik, hogy a piaczon hiány elő ne álljon, nehogy a kereslet nagysága a gyönge kinálat következtében az árakat felszöktesse. A piaczi áraknak normális nagyságban való tartása, az árhullámzás megakadályozása a hatósági közvetitőtől függ. Ha a hatósági közvetitő arra törekszik, hogy az általa piaczra tett áruk *tömege* után keressen, ne pedig a termék *ára* után, akkor a közönség érdekét szolgálja, mert hogy többet keressen, inkább többet dolgozik s lemond arról a kizsákmányolási szisztémáról, hogy kevés árut bocsát a piaczra s a mesterségesen felszöktetett árból szedi le a magasabb proviziót.

A központi vásárcsarnok árúforgalmából következtetünk a hatósági közvetitő munkájára. Az 1897. évi kimutatásnál azt látjuk, hogy a vásárcsarnok összforgalma 2.855,295 kilogramm volt, a melyből 2.403,358 kilogramm árut a két közvetitő helyezett el. Rendkivül kicsi az első szám s viszont vele szemben igen nagy a második, főképp azért, mert ebből azt látjuk, hogy az akkori drága viszonyok mellett a közvetitők majdnem az egész vásárcsarnoki forgalmat megadóztatták a maguk javára. Más szóval, ha az áruk értékét másfél millióra teszszük átlagban 6%-al kell magasabbra taksálnunk a tényleges forgalmat, hogy tisztába jöjjünk: mennyi volt a közvetitők haszna.

Ez az adóztatás jogos abban az esetben, ha az áruk *tömege* után szedi azt a közvetitő. Sajnos 1897-ben mindenből kevés volt s az adót az áru drágasága alapján vették be a közvetitők, a mi már határozott kára a fogyasztó közönségnek.

A hatósági közvetitő intézmény tehát ebből a szempontból csak úgy felelne meg a közélelmezési viszonyoknak, ha a mostani számot legalább hatra emelnék. De akkor is egészen más szervezetet kell kapniok. Mert ma ők versenyen kivül állnak, nincs konkurrensük, nem az *engros*, hanem a *detail* üzletre törekszenek. Velük szemben a kereskedő nem boldogul.

A kereskedőnek személyes fáradozásán kivül teljes anyagi erejével kell üzlete után látni s még igy is vevőközönségre csak ugy tehet szert, ha üzletében állandóan jó, olcsó s élvezhető czikkeket tart. A vele versenyző kereskedő csak hasonló eszközökkel boldogul. Egész másként áll a kereskedő versenye a hatósági közvetitővel szemben. Itt a kereskedő versenyképessége egyszerüen megszünik. Mert a mig a kereskedőnél minden koczkázattal jár, az áru beszerzése, kisebb vagy nagyobb tömegben raktáron tartása, az árak változandósága, addig a hatósági közvetitőt mindez nem érdekli; ő bizományos, a kit nem ront meg semmi; ha elromlik az áru, nem az ő baja; ha el kobozzák — nem az ő kára; ha leszáll az ára, várhat vele, de ha olcsón el is adja, nem veszit rajta. Ő csak provizióért dolgozik, befektetése az áruban nincs, koczkázata sincs. S mig a kereskedő a készpénzen szerzett árut veszteségre el nem adhatja, a közvetitő, ha nagy kinálata van, 20—50%-al is olcsóbban adja a raktáron levő czikkeket.

S akkor már nemcsak a kereskedőt rontja, hanem a termelőt is, a ki fáradozása, koczkáztatása és beruházása után még annyit sem kap a vásárcsarnokba küldött holmijáért, a mennyit otthon kapott volna.

A hatósági közvetitő tehát kétoldalú fegyver a mostani formájában; tönkre teszi a virágzó élelmiszer kereskedést, másrészt diskreditálja a vásárcsarnok piaczát a termelők előtt. A reformra tehát itt is elkerülhetetlen szükség van.

(Folyt. köv.)

Ki-Steiger-olt kövezet.

Vándor, ki Budapest székesfőváros határába érsz, tudod-e, ki e szép városban a legnagyobb ember? S ha nem is a legnagyobb, a „csaknem a legnagyobb?“ Ha nem tudod, ne fordulj egyik tudakozódó irodához sem felvilágositásért, s ne fordulj a székesfőváros Kliójához sem, ki a polgári érdemeket jegyzi fel: mert az úgysem tudna kellő útmutatást adni neked. Hanem fordulj egyenest Telkes Simonhoz (Atilla-utcza 137.), vagy (mert hiszen Telkes is csak a névmagyarositás módozotaira nézve adhat utbaigazitást) a mi még helyesebb, forduljon egyenest Steiger Gyula ő nagyságához.

Fordulj teljes bizalommal csak hozzá, és kérdezd meg ugyancsak teljes bizalommal tőle:

— Steiger úr, ki a legnagyobb ember Budapesten?

Steiger úr, különös tisztelet és nagyrabecsülés az ő kiváló egyéniségének, óh, vándor, hidd el, hogy Steiger úr nem fogja lesütni a szemét, hanem jól megalapozott önérzettel, bár szerényen, fogja felelni, hogy:

— Barátom, Budapesten az első ember *én* vagyokk!

S ha netalán oly tapintatlan volnál, hogy megkérdeznéd Steiger urat: voltaképen mért ő a legnagyobb ember Buda-

pesten, ő szerényen bár, de jól alapozott önérzetével ezt is megmagyarázná neked, óh vándor!

Mivel azonban Steiger úrnak még hangját sem igen lehet büntetlenül fárasztani, szintén jól ismert szerénységemnél fogva talán megengedhető lesz, hogy a nagy Steiger helyett én, — csekélység, porhüvely, semmi! — mondjam el az ő nagysága történetét, rövid, de velős két képecskében. Ime a két kép, óh vándor:

Körülbelül 2 esztendővel ezelőtt történt, hogy Steiger úr, a városi díjnokok ismert és közkedveltségű pátronusa, a kiváló *krumplicsősz*, elérkezettnek látta az időt annak a kijelentésére, hogy Budapesten a kövezés dolgában botrányosak az állapotok. Botrányosak pedig egyszerűen azért, mivelhogy minálunk az a bevett szokás, hogy az utczát először is beboer-(bur)-kolják kövezettel, s mikor már minden kövezéssel végeztek, csak akkor jut eszökbe az intéző köröknek, hogy — pardon! — elfelejtettük, hogy a csatorna-hálózatot elfelejtettük rendbehozni a kövezet alatt. Nosza, fölszedik a kövezetet, lerakják és rendbehozzák a csatornákat, s ismét bekövezik az utczát. Mikor már ismét elkészültek az új kövezéssel is, akkor — mondja vala 2 esztendő előtt Steiger Gyula (de genere eadem), — megint az jut eszébe valakinek, hogy „ej, csaknem megfeledkeztünk róla, hogy a gázcsöveket is le kellene rakni!“ Ucczu, újra fölszedik az utczát, s a mikor a fölszedés után harmadszor is bekövezik, megint egy harmadik igen okos embernek jön az az ideája, hogy bizony jó lett volna lerakni egyúttal a vízvezetéki csöveket is. Harmadízben is felbontják tehát a boldogtalan kövezetet, s negyedszer is újra lerakják. De most jut csak igazán eszébe valakinek, hogy: ejnye, ejnye, nagyon rösteljük a dolgot, de a villamos világítás kábeljét kint felejtettük, s a világítás e miatt már egy hete, hogy szünetel. A dolog vége ismét az, hogy negyedszer is fölszedik az utczát, s bár a publikum, és kivált az utczabeli kereskedők, — a kiknek ez az örökös kövezés kárukra van, — kézzel-lábbal kapálóznak is ellene, hiába, a villamos kábelt csak le kell rakni, s az utczát mégis újra föl kell bontani és utána ötödiziglen is le kell rakni ugyanazt az egy kövezetet. Igy adta azt elő Steiger Gyula (de genere eadem) 2 évvel ezelőtt a közgyűlésen, vagy micsodán, s követelte, (de még milyen erélyes hangon!) hogy ennek az állapotnak egyszersmindenkorra véget vessenek. Mert — úgymond — a fővárosnak a folytonos három-négyszer való kövezet-bontás és újra való beburkolás révén óriási veszteségei vannak. Topp! — hogy is mondhatta volna másképen Steiger úr — egyszersmindenkorra vége legyen tehát a slendrianizmusnak Budapesten! Topp! Vége!

* * *

Óh vándor, a ki két évvel ezelőtt fordultál volna meg netalán a főváros határában, fuss innen messzire, hogy ne légy tanuja Steiger Saul szomorú fordulásának. Fuss, mert ha most fordulnál meg szép fővárosunk határában, óh vándor, bizonyára Lóth feleségeként sóbálványnyá változnál.

Mert mit kellene most látnod, óh vándor! Azt kellene látnod, hogy barbár munkás kezek elejétől végig fölszedték az egész nagy körutat (Ferencz-körutat, József-körutat, Erzsébet-körutat, Teréz-körutat, Lipót-körutat, stb.) fölszedték, a mikor már egész hosszában gyönyörűen és drágán ki volt kövezve, fölszedték a mikor alig egy esztendeje szintén föl kellett szedni és szintén újra bekellett burkolni a csatornázás, meg a vízvezetéki csövek lerakása miatt, s föl kellett szedni — óh, mindenek, a kiket Steiger-nek hivnak, takarjátok el szemeteket! — föl kellett szedni a miatt a borzalmas ok miatt, hogy a gázgyár lefektethesse a körúton saját külön új csöveit...

Óh, Steiger, Steiger, városi krumplik pátronusa és díjnokok v. b. t. csősze, miért igazgatósági tagja és főrészvényese ön a nevezett gázgyárnak? És ha az, hát mért legnagyobb, vagy legalább is: csaknem legnagyobb férfiú ön szegény székesfővárosunkban? Tudniillik, ha vagy az egyik, vagy a másik nem volna ön, akkor úgylehet nem kellett volna most felbontani — a mérnöki hivatal heves ellenkezése daczára s a publikum, kereskedők és közlekedés bosszuságára az egész nagykörutat, vagy ha már föl kellett is újra bontani (mert hiszen — mint a nóta is mondja:

„Azért Steiger, hogy ragyagjon,
S hogy mindent be-folyásoljon! stb.“)

ezzel a Steiger Gyula úr gázgyári igazgatósági tag és főrészvényes kiforszirozott makacs akaratával szemben legalább nem volna ott ma az a 2 esztendő előtti Steiger Gyula székesfőv. bizottsági tag úr, a ki a főváros érdekében ugyanazt oly rettenetes módon kárhoztatta, a mit most — a gázcsövek lerakásával — épen olyan csökönyösen javasolt, tanácsolt, akart és kierőszakolt: tudniillik a már egyszer, sőt kétszer-háromszor lerakott utczaburkolat ki-Steiger-olását, azaz: ismét való felbontását.

Óh, vándor, ha római kövezet-kezetességet, akartam mondani következetességet akarsz keresni, sietve haladj el székesfővárosunk határa mellett!

Üres lakások az 1899. év II. negyedében.

— Közli a főváros statisztikai hivatala. —

A lakásüresedések fontos statisztikájában, hála azon érdeklődésnek, melyet úgy a m. kir. adófelügyelő úr, valamint a tiz kerületi helyettes adófelügyelők ezen ügy iránt tanúsítanak, ez alkalommal első izben vagyunk abban a kedvező helyzetben, hogy a lakáspiacz állapotáról a lehető legrövidebb idő alatt beszámolhassunk, a mennyiben u. i. a május—augusztusi lakásüresedéseket, melyek azonban csak szeptember elején juthatnak birtokunkba, már szeptemberben közzétehetjük.

Az utolsó évnegyedben a lakáspiaczon már régebben észlelt kritikus helyzet évtizedek óta nem tapasztalt magasságra emelkedett. Ezen emelkedés az 1897. év II. negyedétől kezdve negyedévről-negyedévre tapasztalható; csak az 1898. év IV. negyedében mutatkozik az előbbi negyedhez képest némi csekély csökkenés. E csökkenésnek azonban nagy fontosság nem tulajdonítható: az év utolsó negyedében az üresen álló lakások száma rendesen szokott csökkenni. Előre lehetett látni, hogy a május—júliusi negyedben, a mikorra számos új ház készül el, az üresen álló helyiségek és lakások száma megint emelkedni fog. Ez tényleg bekövetkezett: a jelenleg üresen maradt összes helyiségek száma 1200-zal, a lakásoké pedig közel ezerrel emelkedett, úgy hogy jelenleg összesen 5586 helyiség, köztük 4044 lakás, nem talált bérlőt. Úgy látszik, hogy a lakáspiaczon mutatkozó túlságos kínálatnak a rendes mértékre való leszállítása, egyrészt a lakosság szaporodása, másrészt az építkezési túlságos tevékenységnek leszál-

lítása által, mintegy négy év alatt fog bekövetkezhetni. Minthogy pedig az építkezésekben már a mult év óta nagyobb tartózkodás mutatkozik, nem valószinűtlen, hogy a főváros fejlődésére és az építkezési iparra elég kritikus állapotok tetőpontján már túl vagyunk.*)

Üresen álló helyiségek és azok bérvesztesége.

1899. II. negyedben 5586 üresen álló helyiség, ebből lakás 4044, negyedévi bérveszteség 974,852 korona, lakásoknál 650,536 korona.

Az 1899. év II. negyedében üresen állott helyiségek bérértékének kimutatása.

Lakás az I. ker. 60,270, a II. ker. 25,206, a III. ker. 6112, a jobbparton 91,588; a IV. ker. 86,895, az V. ker. 55,538, a VI. ker. 127,621, a VII. ker. 128,474, a VIII. ker. 83,308, a IX. ker. 61,255, a X. ker. 15,857, a balparton 558,948, összesen 650,535 korona.

Lakás üzlethelyiséggel a II. 175, a III. 110, a jobbparton 285; a IV. 2830, az V. 1204, a VI. 3900, a VIII. 735, a IX. 3715, a X. 2724, a balparton 15,108, összesen 15,393 korona.

Bolt az I. 3656, a II. 2179, a III. 990, a jobbparton 6825; a IV. 51,095, az V. 34,166, a VI. 38,288, a VII. 43,471, a VIII. 23,541, a IX. 11,715, a X. 1833, a balparton 204,108, összesen 210,933 korona.

Raktár az I. 1810, a II. 562, a III. 394, a jobbparton 2766; a IV. 4912, az V. 6064, a VI. 14,642, a VII. 10,999, a VIII. 8365, a IX. 4183, a X. 345, a balparton 49,510, összesen 52,276.

Egyéb helyiségek az I. 2837, a II. 910, a III. 1084, a jobbparton 4831; a IV. 3166, az V. 3407, a VI. 7059, a VII. 1528, a VIII. 19,623, a IX. 4332, a X. 1768, a balparton 40,883, összesen 45,714.

Összesen: a jobbparton 106,295 korona; a balparton 868,577 korona; Budapesten 974,852.

Az üresen álló lakások, szobáik száma szerint.

Fontossággal bírván, vajjon kisebb vagy nagyobb lakások állanak-e inkább a lakáskeresők rendelkezésére, a következőkben áttérünk az üres lakásoknak a szobák száma szerinti részletezésére, a melyből kitünik, hogy legnagyobb a választék az egy- és kétszobás lakásokból. A kétszobás lakások körében azonban az üresen állók száma az utolsó két negyedben kiváló módon felszaporodott.

Az 1899. év II. negyedében az 1898. év IV. negyedéhez képest az egyszobás lakások száma 488-czal, a kétszobásoké 262-vel, a háromszobásoké 129-czel, a négyszobásoké 85-tel, az ötszobásoké 4-gyel emelkedett. Volt t. i.:

Év	negyed	1 szobával biró üres lakás	2	3	4	5	6 és több
1898.	II.	1170	1268	350	155	57	23	—
„	III.	1333	1352	480	217	81	30	2
„	IV.	1114	1137	436	220	95	81	1
1899.	II.	1605	1399	565	305	99	72	2

Az üresen álló lakások, fekvésük szerint.

Az üresen álló lakások emeletek szerinti fekvését a következő összeállítás tünteti fel:

Év	negyed	pincze	földsz.	I. emelet	II	III.	IV.	padlás	összesen
1898.	II.	160	925	827	568	470	64	9	3023
„	III.	114	1004	870	785	616	90	16	3495
„	IV.	209	956	734	585	543	54	3	3084
1899.	II.	154	1345	989	815	668	68	5	5044

*) Hogy az utóbbi években túlságos mértéket öltött építkezési tevékenység már hosszabb idő óta mennyire lelohad, a lakházakra adott építkezési engedélyek számából is megítélhetjük. Tett u. i. a lakházakra adott építkezési engedélyek száma az 1890—1899-iki években és pedig minden év első kilencz hónapjában: 381, 366, 400. 462, 521, 653, 408, 674, 528, 336-ot.

Az 1892—95-iki években a ki nem adott pinczelakások száma annyira felszaporodott, hogy az addigi tapasztalattól eltérőleg, mely szerint a legtöbb lakás földszint és az első emeleten állt üresen, ezen években és még az 1896. év első felében is földszint és a pinczékben maradt a legtöbb lakás bérlő nélkül. Azóta azonban ismét a földszintiek és első emeletiek számai kerekedtek felül; sőt két év óta még a II. és III. emeleten is sokkal több lakás áll üresen, mint pinczében.

Összefoglalván az 1899. év II. negyedére vonatkozó adatokat, mondhatjuk, hogy a legtöbb lakás állt üresen *a*) a hetedik kerületben, *b*) az egyszobásból, *c*) a 201—400 koronásból, *d*) földszint. A bérveszteség legnagyobb volt a hetedik kerületben.

Mozgó fényképek.

— Negyedik sorozat. —

1-ső kép.

A vízi-tündér.

Mozdulatlan házak a VII. kerületben, a Ferencz József-laktanya környékén. Mozdulatlan reggel. A házakon mozdulatlan, félig nyitott kapuk, s a kapukban mozdulatlan urak, hölgyek, cselédek, nagyságos, tekintetes asszonyok és kisasszonyok, (mintegy 500 család), uram bocsá', mély, de nem magas pongyolában. (Nb. Ehhez a képhez csak 18 éven felül levő fiúk és 14 éven felül levő leányok bocsáttatnak be közös ajtón, de kifelé szigorúan elkülönített ajtókon.) Valamennyiöknek a kezében mozdulatlan rocska, némelyiköknek pedig a hátán puttony. Aztán jön egy vízhordó, mozgó szamár és iá-t látszik nyeriteni; a szamáron mozdulatlan hordó, melyen kívül néhány vízcsepp látszik (vizes hordó), s mellette mozgó ember, a ki némának látszik, mert röstell beszélni, képviselvén ő a székvárosi vízműveket. A mint az emlitett hármas menet (szamár, hordó és ember) egyik-egyik kapuhoz ér, a kapu előtt mozdulatlanul várakozó urak, hölgyek, cselédek, nagyságos, tekintetes asszonyok és kisasszonyok megmozdulnak és kilógó nyelvvel a vizeshordóhoz rohannak, a melyből a rocskát, illetve puttonyt telimerik vízzel. (Hogy nem bor, vagy pezsgő, az onnan látszik, hogy a hordó mellett semminemű bizottsági tag nincsen.) A mint ki-ki telimerte vízzel a maga edényét, vigan és vizesen rohan be a kapun a házba, a hol eltünik. Sorjában, egyik a másika után. A szamár néha még ordítani látszik, de hát annak más jelentősege van, a pongyolaruhás urak, hölgyek stb. néha szitkozódni is látszanak az ázsiai állapotok miatt, de hát ez is jóra fordul. Tudniillik nemsokára megjelenik a képen egy ukáz a VII. ker. előljárótól, a mely egyszersmindenkorra, általánosságban és részleteiben eltiltja a vízhordást. Erre a következő mozdulatlan reggelen ismét megjelennek a mozdulatlan házak kapuiban a mozgó urak, hölgyek stb. és azon pongyolában, a hogy kijöttek, várni látszanak egészen mozdulatlan alkonyatig. Ekkor, a mennyire még a holdfény látni engedi, káromkodva és nem kapván a szamártól vizet, mozdulatlanul viszamozognak a kapukon be a házakba. Ezután látszik, a mint egy mozdulatlan deputáczió tiszteleg a polgármesternél, a kitől az előbb még agyonkáromlott vízhordó szamárnak újra való kiküldését kérik, (mily diadala ez a szamárnak!) mert, mint mondani látszanak, víz nélkül meghalnak a piszoktól és szomjuságtól.

A polgármester kegyesen látszik felelni a deputációnak s azután látszik, a mint harmadnap reggel mozogva jő, mint vízi-tündér a már mutatott házakhoz, s meggyőződni látszván a víztelen állapotokról, leinti az előljárót és jelt ad a szamárnak, hogy ismét hordhatja a vizet.

Tableaux! A pongyolás urak, hölgyek stb. le látszanak részegedni a mozgó szamár vizétől.

*

2-ik kép.

A sajtó-titkár.

A mikadó, vagy magyarországi miniszter egészségesnek látszik, s a mikadó külön titkárja mosolyogva látszik jelenteni a sajtónak, hogy:

— A mikadó egészséges.

A mikadó étkezni látszik, s a mikadó külön titkárja mosolyogva látszik jelenteni a sajtónak, hogy:

— A mikadó étkezik.

A mikadó szunnyadni látszik, s a mikadó külön titkárja mosolyogva látszik jelenteni a sajtónak, hogy:

— A mikadó elszunnyadt.

A mikadó tüsszenteni látszik, s a mikadó külön titkárja mosolyogva látszik jelenteni a sajtónak, hogy:

— A mikadó tüsszentett.

A mikadó megbukni látszik, s a mikádó külön titkárja mosolyogva jelenti a sajtónak, hogy:

— Az *új* mikádó jól érzi magát.

*

3-dik kép.

Koppasztás.

A miniszteri tanácsos szobájába (a miniszteri tanácsos kereskedelmi miniszteri tanácsosnak, még pedig *Mándy* kereskedelmi miniszteri tanácsosnak látszik) mosolyogva belép egy elegáns, korosabb hölgy és belátszik mutatni magát, hogy ő ennek és ennek a nyugdíjas kereskedelmi miniszteri hivatalnoknak a felesége.

A miniszteri tanácsos udvariasan meghajol, örvendeni látszik és a hölgyet helylyel látszik megkínálni.

Az elegáns, korosabb hölgy leül a székre és epedő tekintetet vet a miniszteri tanácsos úrra. Aztán így látszik szólni:

— Méltóságos uram; most lakbérnegyed volt...

— Igen, — látszik helyben hagyni udvariasan a miniszteri tanácsos.

A hölgy folytatni látszik:

— Most lakbérnegyed volt, méltóságos uram...

— Nagysádnak föltétlenül igaza van, — látszik még egyszer helybenhagyni a miniszteri tanácsos.

De a hölgy ismét folytatni látszik:

— Méltóságos uram, de a házbérből még kénytelenek voltunk visszamaradni 20 frttal, mert ez az összeg már nem volt rendelkezésünkre.

A miniszteri tanácsos a fejét csóválja és sajnálkozását látszik nyilvánítani az eseten.

A hölgy azonban vidáman a miniszteri tanácsos szeme kőzé nevet és ezt látszik neki mondani:

— Sohse sajnálkozzék méltóságod! Hanem inkább adja ide azt a rongyos 20 frtot!

S a miniszteri tanácsos, a ki udvarias, kedves, aranyos embernek látszik (a minthogy igaz is) belenyul a zsebébe, előveszi a tárczáját és átadja az elegáns, korosabb hölgynek a kérni látszott 20 frtot.

A hölgy ezt a kizsarolt kis összeget megköszönni látszik és mialatt igen örvendeni látszik, mozogva és sietve távozik.

A miniszteri tanácsos mozdulatlanul néz utánna, illetve a kicsikart 20 frt után és némileg elképedni látszik.

És ez az egész történet igaznak látszik.

Szinház, művészet.

Színházi hét.

— A műsor jelentősége. — François de Curel. —

Fájdalom, minden jel arra mutat, hogy a Nemzeti Szinház, ez elsőrangu kulturintézetünk krizis előtt áll. Mi lehet ennek az oka? Ki a hibás? A vezetőség, a rendezés, a szinészek, a sajtó, vagy a közönség? Mert hiszen ezen öt tényező együttműködésétől függ a szinházi élet sikere, kulturális misszió-jának eredménye. Természetes, nem lehet ítéletet mondani, addig, a meddig több szempontból nem tanulmányoztuk a kérdést. Ámde az emberi természet gyöngesége magával hozza, hogy az ember jóelőre ítél, egyes jelek általánosításából: és így mi is egyes megfigyelések alapján eredetileg mind az öt tényezőt többé-kevésbé hibásnak tartottuk. A mult héten azonban egy véletlen helyreigazította e téves fölfogást: kénytelenek vagyunk színművészeinket fölmenteni minden vád alól. Ugyanazon művészek ugyanis, kik Radovics feleségét elég szorgalommal, de kevés kedvvel, tehát durva hibák, de művészi effectusok nélkül játszották, nagyrészben ugyanazon művészek adták — épen a főpróba és a premiére között — a várszínházban Ibsen Noráját. És ime — mit az utolsó időben a nemzeti szinháznál már alig mertünk volna várni, az előadás nem csak jó, de kifogástalan, nagyszerű volt. Egészen telt ház, s a közönségnek annyira feszült figyelme, mint azt még ritkán tapasztaltuk, jutalmazta törekvésüket. A tér szűke tiltja s különben is Nora már nem actualis, de alig tudunk ellentállni a kisértésnek, hogy részletesebben fejtegessük Ibsen darabját, és szinészeink, különösen Márkus Emilia asszony és Szacsvay úr érdekes alakításait, Meg kell tehát elégednünk, az előadás kitünőségének általános okait keresni.

Könnyebb volna talán kisebb színházban játszani? Vagy szivesebben játszanának a budai közönségnek? Nem hiszszük; mert a nagyobb szinpadon is láttunk már kifogástalan Nora előadást, és a budai közönségnek miért volna érdemesebb jól játszani, mint a pestinek? Sőt inkább, budai ismerőseink különben panaszkodnak, hogy a külön föllépési díj elvonása óta épen a várszínházban játszanak művészeink kedvetlenül. És ha ez igaz, miért nem hatott ki ez a kedvetlenség épen Norára?

De ne is találgassunk tovább. A dolog nyitja igen egyszerű. Norátazért játszták szinészeink a telt ház feszült figyelme között kifogástalanul, mert Nora jó darab. Ha a nemzeti szín-

házban mindig jó darabot adnának, ugyanazon színészek, kik most csak kedvetlenül robotolják le szerepeiket üres padsorok előtt, művészetük legjobb termékeivel mulattatnák telt házban ugyanazt a közönséget, mely most egy ujdonságot a másik után utasít vissza és nem hajlandó megnézni az Arany embert. Tessék azon darabokat, melyek senkit sem érdekelnek, kihagyni a műsorból, és más, jó darabokat hozni ujdonságképen és rövid idő mulva senki sem fog többé beszélhetni a nemzeti szinház válságáról.

De milyen legyen egy jó darab? Ily általánosságban most már nem felelhetünk e kérdésre, melyre még máskor, talán két hét mulva lesz alkalmunk visszatérni, egyelőre csak annyit mondhatunk, másforma, mint az idei ujdonságok nagyrésze.

És épen ebben, hogy egyszerüen másforma darabot kellene adni, van a Nemzeti Szinház szerencséje. Mert egy szinháznak, mely mint a Nemzeti Szinház, egyszersmind közintézet, az egyik föladata, jó pénztári eredményt elérni, a másik, közönségünkkel megismertetni a világirodalom főbb irányait. (A harmadik föladatról, a hazai irodalommal szemben, majd máskor.) Baj, ha e két föladat egymással ellentétes eljárást igényel, szerencse, ha egy eljárással mindkettő elérhető. A Nemzeti Szinház eddig kulturális misszióját úgyszólván nem teljesitette és a pénztár üres. Nem fekszik közel az a gondolat, hogy miután a jelenlegi műsor közönségünknek határozottan nem tetszik, talán a pénztár is megtelnék, ha sorban adnák mindazon fontosabb darabokat, melyek bemutatását eddigelé elmulasztották? Nem csinálhatunk hosszu listát, de a legfontosabbakat mégis fölemlítjük.

Hol van Dumas „Demi mod-ja?“ Mit láttunk Henri Becquetől, mit Maurice Donnaytől? Mért ismerünk Ibsentől csak realisztikus és tisztán szimbolikus darabot, miért ne láthatnánk a középuton tartó Hedda Galbert, vagy a tengerasszonyát? Mit ismerünk az olasz veristáktól? Mit a modern angolokból? Pinerot a Vígszinház mutatta be, de hol van Martyn, vagy Yeats? Keveset ismerünk, úgyszólván semmit a modern németektől (Sudermann és Voss tudniillik nem modern írók), egyszóval, Berlinben már Maetalincket is adták és mi úgyszólván még Hauptmannt sem ismerjük. De minek hosszabbítsuk e fájdalom nagyon is könnyen szaporitható fölsorolást? Lemaitre és Hermann Bahr szinpadi birálatai könyvalakban rendelkezésére állanak bárkinek, azokból gazdag és változékony, modern és mégis szinpadra alkalmas műsort könnyü összeállitani. Egy sikerült premiére és az elveszett bizalom hamar visszatér és vele a Nemzeti Szinház népszerűsége. Örömmel emelhetjük azonban ki, hogy a vezetőség kezd ezen az úton haladni; a „Fehér nász“, mely rendezési hibák folytán nem tette azt a hatást, melyet várhattunk tőle, volt az első lépés; De Curel darabjának a jövő hétre igért premiére lesz a második. De Curel egyike a legérdekesebb fiatal drámaíróknak. 1892-ben debutirozott a Théatre libreben „L'envers d'une sainte“ czimű darabjában. Hangulatos kis darab, melyben a szerelemről van szó. Három nő szerepel, s az a kit kettő közülük szeretett, már rég meghalt. Hangulatos környezetben játszik, Leo pápa és Henry király arczképei alatt. Egy katholikus Ibsen. Ugyancsak 1892 végén ugyancsak a Théatre libreben adták második darabját: „Les fossiles“ czimmel melyben bámulatos módon festi a régi arisztokráczia maradványait a mostani demokratikus világban. Mi ezt tartjuk de Curel legérdekesebb darabjának.

Azóta ez az új tehetség meghódította a nagyobb szinházakat, de darabjai, a „Repas de lion“ stb. kevesbbé érdekesek — hiába, úgy látszik túlságos nehéz dolog összeegyeztetni a szinházi élénk cselekvést a finom psychologikus fejlődéssel és megtartani közötte a helyes equilibriumot. Mindenesetre azonban nagy érdeklődéssel várjuk ilyen nagy iró darabjának premiérét. *Dr. Gömöry Olivér.*

Szinházi csete-paté.

Mi sem természetesebb, minthogy csete-patéról lévén szó, az eset szereplői a fővárosi tanács és a — rendőrfőkapitányság. Történt pedig, hogy a *Vígszinház* igazgatósága a szinház folyosóin néhány csapóasztalt akart felállitani, hogy azokon virágot árultasson. Bejelentette szándékát a rendőrfőkapitányságnak s kérte az engedelmét a terv keresztülvitelére. A főkapitány a maga részéről kijelentette, hogy az asztalok felállitása ellen kifogása nincs, azonban a végleges engedelmet a tanácstól kell megszerezni. Ez alapon a szinház igazgatósága csakugyan kérte azután a tanács engedélyét. A kérvényt azonban nem szerkesztették meg tulságos szabatossággal, úgy hogy a tanács méltán azt olvasta ki belőle, hogy a főkapitány az ő jogaiba avatkozott. Sietett megkérdezni: igaz-e? A főkapitány megadta a felvilágositást s mellesleg megjegyezte, hogy a tanácsnak nem kellett volna épen olyan nagyon megijedni, ha előbb végére járt volna a dolognak. Igy aztán szépen kiderült, hogy tulajdonképen semmi baj sincsen és szent a béke. A Vígszinház pedig megkapta a formaszerü engedelmet az asztalkák felállitására.

A villamos vasutak forgalmának fejlesztése.

A tanács nemrég felhívta a „Budapesti közúti vasúttársaságot“, hogy a budai belső körúti és a pesti körúti vonalain körforgalmat létesitsen, illetőleg az erre vonatkozó tervek, díjtételek, a létesitendő vonalszakaszok és egyéb szükséges intézkedésekre vonatkozó javaslatát tizenöt nap alatt terjeszsze be. A vasúttársaság az előterjesztés megtételére 45 napi haladékot kér. Hivatkozik arra, hogy csak a napokban tett előterjesztést nagyszabásu átszálló és vonalszakasz forgalom berendezése tárgyában, melyet már 1900. január 1-én életbe kiván léptetni. Ez a nagy munka sürgős intézkedéseket követel. Most foglalkozik a társaság a sertésközvágóhídi vonal és a Láncz-hid—Rudas-fürdői összeköttetés kérdésével, úgyszintén folyamatban vannak a lipótmezei vasút, a Lipót- és Teréz-körúti és a sósfürdői kiágazás létesitésének munkálatai is. Ezzel a nagy elfoglaltsággal okolja meg az igazgatóság a halasztás iránti kérelmét.

Ajánló-levél.

Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

A terézvárosi templom harangja.

Stieber Vincze terézvárosi plébános már többször kérte a tanácsot, hogy a templom haranglábát vasszerkezettel lássa el és a harang felett levő részt, mely a toronytető falszerkezete, falaztassa el, vagyis boltoztassa be. A munkálatokat a mérnöki hivatal is szükségesnek nyilvánitotta, azonban a tanács nem hajtatta végre, mivelhogy nem jutott reá pénz. A plébános most arra kéri a tanácsot, hogy legalább a jövő évi költségvetésbe vegye fel a munkák költségét, nehogy ismét elmaradjanak, mert ez már egyenes veszedelemmel járna.

A Baross-utczai villamos kitérő.

A Baross-utczai villamos vasútnak a Wenckheim-palota és a Szentkirályi-utcza közötti szakaszán csak egy sinpárja van. A kocsikat eddig vörösszászló lengetéssel igazitották útba, hogy szabad-e a pálya. A téli időben azonban ez a jelzésmód nem látszik eléggé megbizhatónak, ezért a társulat a Szentkirályi-utcza sarkán és a Baross-utcza 7. sz. háza előtt jelző-oszlopokat állittat fel. Az oszlopok a közlekedést nem fogják zavarni s automatikus szerkezetük messziről feltünően jelzi a szembe haladó kocsiknak az utat. A fehér korong a szabad pályát, a vörös az elzárt utat jelenti.

Mibe került az árvíz a fővárosnak?

Az őszszel fenyegetővé vált árvíz a fővárosnak nehány ezer forintját elmosta. Az árvíz okozta költségekre vonatkozó számadásokat már egybe állitották. Kiderül ezekből, hogy a legutolsó árvíz 10,000 frt költséget okozott. Ebben az összegben nem szerepelnek még a szivattyuk költségei, a töltések felállításának és az elfogyott szén ára. Mind e mellett a tanács meglehetősen elégedett az idei veszedelemmel, mert olcsóbb volt, mint elődjei, különösen az 1876-iki, a mely épen 41,000 frtjába került a fővárosnak.

Az új vámvonalak és a bérkocsisok.

A bérkocsi-díjakról szóló szabályrendelet különböző viteldíjat szab meg a belső területre és a kültelekre. Ez a megkülönböztetés nem függ a vámvonalaktól, mert a szabályrendelet a belső és külső területeket ezektől függetlenül állapitja meg, a belső terület tehát a vámvonalak kihelyezésével nem nagyobbodott meg. A bérkocsi ipartársulat most a tanácshoz folyamodott, hogy ezt a körülményt hivatalosan is állapitsa meg és tegye közhírré, mert a közönség nagy része nem ismeri a szabályrendeletet és a bérkocsisoknak sok kellemetlenséget okoz az utasok jogosulatlan felszólalása.

A déli vasút kövezési járuléka.

A főváros a cs. és kir. szab. déli vasút-társaságra több száz forintnyi kövezési járulékot rótt ki, az Alkotás-utcza felől berendezett társaskocsi-állomás burkolása költségei fejében. A vasút-társaság a kivetés ellen felszólalt, s azzal védte igazát, hogy ő az omnibusz állomás berendezése ellen határozottan tiltakozott, ebből eredőleg tehát őt semmiféle követelés nem terheli. A tanács kénytelen volt megállapitani, hogy az Alkotás-utcza felől csakugyan nem rendeztek be semmiféle omnibusz-állomást, a kérdéses helyen társaskocsi közlekedés fenn nem áll, ennélfogva a kövezési járulékot törülte. Hogy azonban ne kerüljön ki a vasút-társaság a dologból, mint feltétlen győztes, a mérnöki hivatal előterjesztése alapján egyidejűleg kötelezték, hogy a Koronaőr-utcza felől a kövezetet állittassa helyre, a kocsifeljárókat igazittassa ki.

A budai átszállóforgalom.

Több tekintélyes budai polgár arra kéri a tanácsot, hogy a közuti vasut társaság és a városi villamos vasút társaság pesti vonalain nemrég életbelépett kölcsönös átszállóforgalmat a budai vonalakra is terjesztesse ki. A budaiaknak nagy érdekük függ tőle, hogy a két társaság vonalain akadálytalan és kényelmes közlekedést biztositsanak maguknak s ennek egyik alapfeltétele, hogy miként a balparton — úgy Budán se kellessék a közönségnek a két vállalat különállóságával járó bonyodalmakkal törődni.

Kötelező koronaszámitás.

Január elsején életbelép a kötelező koronaszámitás. Már is előreveti árnyékát a sokféle bonyodalom, a mi az átalakulással előreláthatólag járni fog. A polgármester és a tanács saját hatáskörükben minden lehetőt megtesznek, hogy a hatalmas testületnél a számitás változás minél könnyebb szerrel menjen végbe. A polgármester rendelet bocsájtott ki az összes tisztviselők számára,

melyben figyelmezteti őket, hogy január elsejétől az összes fizetésekre vonatkozó nyugtákat már a koronaszámítás szerint kell kiállítaniok, a januári nyugtákat már legkésőbb deczember 10-ikéig a számvevőséghez kell juttatni, hogy az új fizetési és egyéb fő könyveket az érték szerinti számításnak megfelelően még új évig átalakíthassák.

Rossz a gázvilágítás.

Fővárosszerte napról-napra több a panasz, hogy a gázvilágítás a fővárosban újabb időben rendkívül rossz. A gáznak nincs meg a kellő nyomása, gyakran vibrál, sőt helyenként el is alszik. A gáznyomás megfigyelésére a főváros önműködő jelzőkészülékeket szerzett be. Ilyen készülékeket állítottak fel már eddig is a II. és IV. ker. reáliskolában, és a III. VII. és X. ker. előljáróságoknál is. A megfigyelések igen alaposan meggyőzték a fővárost a gázvilágítás satnyà voltáról, úgy, hogy a többi kerületek kérelmére most az V., VI., VIII. és IX. ker. előljáróságánál is állíttat fel újabb megfigyelő készülékeket. Ha a megfigyelések eredménye ezentúl is hasonló lesz, a tanács a gáztársulattal szemben erélyes intézkedésekhez lesz kénytelen folyamodni.

Pénzügyőrök vasúti szabadjegye.

A budapesti m. kir. pénzügyigazgatóság arra kérte a tanácsot, hogy a főváros közúti vasutain a pénzügyőröknek szabad közlekedést biztosítson. A tanács ma a kérelmet elutasította, mert a vasúttársaságok sem szerződésük, sem pedig a kiadott engedélyek alapján nem kötelezhetők arra, hogy a pénzügyőröket ingyen szállítsák.

Alagút a Duna alatt.

Báró Braunecker Lamorál és Visnovszky Sándor előmunkálati engedélyt nyertek a tanácstól, hogy az V. ker. Báthory-utczától a Duna alatt a Bomba-térig és a IX. kerületben a Boráros-tártól a Lágymányosig alagutat építhessenek. A vállalkozók az alagutak terveit már be is mutatták a tanácsnak, most pedig előmunkálati engedelem meghosszabbításáért folyamodtak. A mérnöki hivatal az engedély meghosszabbítását javaslatba hozta a tanácsnak, azonban kifogást emelt a miatt, hogy a tervezők az alagutat a pesti oldalon a Sas- és Nagy Korona-utcza irányában a Deák-térig önkényesen meghosszabbították, a jobbparton pedig a Pálffy-térig terjesztik ki.

Uj állami zálogház.

Egy budapesti ügyvéd ajánlatot tett a kereskedelmi miniszternek, hogy a belvárosi kir. zálogházat és területét engedje neki át, a miért viszontszolgáltatás fejében az ügyvéd megfelelő új zálogházat építtet és rendeztet be a Ferenczvárosban ugyanakkora telken mint a szerb-utczai vagy a mostani épület területének egyik részén. Az új zálogház háromszor akkora forgalom lebonyolítására lenne elegendő, mint a mostani. Abban az esetben pedig, ha a régi épület telkén emelkednék az új zálogház is, a vállalkozó hajlandó saját költségén az építkezés ideje alatt a zálogházat bérházban elhelyeztetni. A miniszter kijelentette, hogy az ajánlatot nem fogadja el, mert az új zálogház építésének kérdésében már másirányú intézkedést tett és nyilvános pályázatot hirdetett az új zálogház-épület telkére.

KÖZGAZDASÁG.

A füstemésztőkről.

Bizony még csak egy esztendeje szólunk a füstemésztőkről s még nagyon kevés az, a mit elértünk. Mindössze egy homályos mérnöki javaslat, a melynek minden sora azt bizonyítja, hogy a füsttelen tüzeléssel maga a technika sincs még tisztában. Persze nagy baj az, hogy igen sokat várunk a tüzelő-szerkezetektől, mert nincs tisztázva tulajdonkép, hogy a füsttelen tüzelés fogalmához mi tartozik.

A hőfok nagysága, a tüzelőszer gazdaságos kiaknázása, gyors égés stb. és végül utolsó sorban a füst nélkül való tüzelés. Nézetünk szerint a főhiba abban van, hogy a *füsttelen* tüzelést csak mint mellékes czélt tekintik.

A szabadalom-tulajdonosok szertelen reklámjai tényleg megtéveszthették magukat a hatóságokat is. A füsttelen tüzelésre való szerkezetekkel — kivévén azokat, a kik az Eggenber Szilveszter rendszert használják — mind becsapódtak. S itt igen nagy baj az, hogy a próbát teljesítő hatóság sorra vette a külföldi szerkezeteket, sőt egysorba állította az egy magyarral, daczára, hogy amazok hasznavehetetlensége kiderült.

A fővárosnak pedig a kötelező füsttelen tüzelés behozatala rendkívül érdekében áll. Ma úgy állunk, hogy a fővárosban port és füstöt nyelünk és kormot lehellünk. Por, füst, korom rongálja tüdönket, piszkolja a lakásokat s kétségbeejti a háziasszonyokat, a kik örökké takarítanak és hiába, mert nincs hatalom, a mely a levegőt megtöltő pesti füsttel és korommal megbirkózzék.

A közmunkatanács ugyan úgy tett, mintha szándéka volna a füstképződést megakadályozni. Az építőszabályzatban rendelkezik a füstemésztő szerkezetekről, de nem gondoskodott a végrehajtásáról különben üdvös rendelkezéseinek.

Azonkívül sürgette a főváros mérnöki hivatalát is, hogy tegyen javaslatot: miképp lehetne a füst nélkül való tüzelést leghelyesebben rendszeresíteni. Kisérletek megtételére is felhívta. Sőt megkérte a tanácsot, hogy a létező füstemésztő-szerkezetek közül ajánlja a legjobbat, a melynek berendezésére kötelezni lehetne a kazánnal dolgozó telepeket.

A mérnöki hivatal valami javaslatot készített is. Tudjuk, hogy a főintézkedési jogot az előljáróságokra ruházta, mert nézete szerint az előljárók, mint elsőfoku közegészségügyi hatóságok, minden újabb szabályrendelet nélkül végrehajthatják az építő-szabályzat rendelkezéseit.

A javaslat azonban nem mondja meg, hogy a füsttelen tüzelésre melyik a legjobb szerkezet. Ezt pedig a hatóságnak kell megállapítani, mert egy ilyen, nagy költséggel járó reformnál végre is megkívánhatja a magánfél, hogy a hatóságtól ne csak utasítást, hanem reális fölvilágosítást is kapjon.

Annak a megjelölésével kell tehát kiegészíteni a javaslatot, a mely hónapok óta elintézetlenül hever a tanácsnál, hogy melyik a legjobb füstemésztő szerkezet.

Szakértők és kazántulajdonosok legmegbízhatóbbnak az Eggenbergerét tartják. Ezt a mérnöki hivatalnak meg kell állapítani s ha úgy van, a miben nem kételkedünk, a füstemésztők kötelező berendezésére vonatkozó javaslatát megfelelően egészítse ki. A tanács pedig intézze el. Végtére a

koromtól, füsttől szakadatlanul köhécselő ezer meg ezer lakos épp oly joggal igényelhet annyi védelmet a maga létérdeke iránt, mint a mennyi támogatást és kiméletet élveznek a kazántulajdonosok azzal, hogy a lehető legrosszabb tüzelőszerkezetekkel fertőztethetik a főváros levegőjét.

Szabad-e magánfélnek kereskedelmi tudakozódó irodát nyitni?

Egy budapesti lakos olyan tudakozó irodát akar nyitni, a melyben egyes fővárosi czégek felől felvilágosítást lehessen szerezni, még pedig vagyoni viszonyaikat, hitelképességüket és több e fajta diskrét ügyeiket illetőleg. Az alsófoku iparhatóság megtagadta az iparigazolvány kiadását, mert szerinte az ilyen tudakozó iroda fentartása ipari foglalkozásnak nem tekinthető. A vállalkozó az elutasító határozatot megfelebbezte a tanácshoz. Mielőtt azonban a tanács másodfoku határozatát meghozta volna, a budapesti kereskedelmi és iparkamara véleményét kérte ki. A kamara átiratában a maga részéről szintén jogtalannak találta az előljáróság határozatát, mert hasonló iparigazolványt már többször adtak ki és semmiféle törvényes alap annak megtagadására nincsen. Igaz ugyan, hogy az ilyen vállalkozások rendszerint előbb-utóbb visszaélésekre vezetnek, ezt azonban csupán ellenőrizni hivatottak a hatóságok, a keresetforrástól valakit eleve megfosztani nem lehet.

Hirdetmény.

Ő cs. és apostoli királyi Felségének legfelső elhatározása alapján ezennel megkezdetik **a XXI. magyar királyi államsorsjáték** rendezése, melynek remélhető tiszta jövedelme közhasznu és jótékonyczélokra fog fordíttatni. 1. A vagyontalan állami tisztviselők özvegyei és árvái segélyezésére szánt alap. 2. A sárvári közkórház. 3. A katholikus tanonczokat védő egyesület. 4. A budapesti V. kerületi népkonyha. 5. A Paulai Szt.-Vinczéről nevezett irgalmas nénék vezetésére bizott ó-budai tan- és nevelő intézet. 6. A fehér kereszt országos lelenczház egyesület 7. A Zenggvárosi közkórház. 8. A kassai Mensa Akadémia. 9. A Budapesti Tabitha-egyesület. 10. A magyar vörös kereszt-egylet kolozsvári fiókja a jövedelem $^1/_{10}$—$^1/_{10}$ részében. — E sorsjáték összes, 7691-ben megállapított nyereményei az alább következő játékterv szerint 365,000 koronára rugnak és pedig:

1	főnyeremény	150,000	korona	10	nyeremény á	1000	korona
1	„	50,000	„	20	„ „	500	„
1	„	20,000	„	50	„ „	100	„
1	„	10,000	„	100	„ „	50	„
2	nyeremény á	5,000	„	1000	„ „	20	„
5	„ „	2,000	„	6500	„ „	10	„

Az összes nyeremények készpénzben fizettetnek ki. A huzás visszavonhatlanul 1899. évi decz. 30-án Budapesten történik.

Egy sorsjegy ára 2 frttal o. é. van megállapitva.

Sorsjegyek kaphatók a m. kir. lottójövedéki igazgatóságnál Budapesten IX., Csepel-rakpart, félemelet), a hová a megrendelt sorsjegyek ára postautalvány mellett előre beküldendő, valamennyi adó- és sóhivatalnál, a legtöbb postahivatalnál és minden városban és nevezetesebb helységben felállitott egyéb sorsjegyáruló közegnél.

Budapesten, 1899. aug. hó 1-én.

M. kir. lottójövedéki-igazgatóság.

Luczifer-alágyújtó.

Maleczky László Vilmos

szabadalmazott találmánya.

Alágyujtásnál a fa egészen fölösleges. A szenet minden kályhában és takaréktűzhelyben fa nélkül biztosan meggyújtja. Spiritusz és petroleumos melegitőket veszélytelenül pótolja A kézben meggyújtható s lángja elfújható Szagtalan, hamut nem hágy. Tizenöt perczig ég. Minden veszély kizárva. Fontos és nélkülözhetetlen minden háztartásban

Ára: 12 darab nagy fajta 15 kr. 12 darab kis fajta 8 kr.

Főraktár: Budapest, VI., Teréz-körút 37. szám.

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntőde és gépgyár részvény-társulat Budapesten.

A vas- és aczélöntés, valamint a gépgyártás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb speczialitásai:

hengerszékek és malomberendezések,

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártó gépek,

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasúti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészitő gépek, úti hengerek, kőtörő-, zúzó- és apritógépek,

Mechwart-féle forgó gőzekék.

Elektromos világítás és erőátvitel

egyirányú, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhúzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos fúrógépek, elektr. darúk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.

Városi iroda · Kossuth Lajos-utcza 18.

Röck István

gép- és gőzkazángyára
vas- és érczöntődéje

Budapest

IX., Soroksári-utcza 24.

Készít: ***magas nyomású kompound- és triplexpanziós gőzgépeket, sz. Frikart-féle kényszermozgású Corliss-vezénymüvel. — Biztonsági vizcsöves gőzkazánokat*** *minden nagyságban* ***Bánó és Szüts legújabb szabadalma*** *szerint.*

Továbbá minden nagyságú és szerkezetü hajógépeket, kihúzható forr- és fűtőcsöves lokomobilokat, gőzkazánokat, tüzelő-, forralf- és hullámlemezes tüzelőcsövekkel, gőzmalmi és téglagyári berendezéseket. Szab. külömözéki emeltyüs-szerkezetü bor- és olajsajtókat, valamint olajgyártási berendezéseket és elvállal mindennemü a gépészeti szakmába vágó munkákat.

Tervez és berendez mindennemü vizmütelepet.

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. évfolyam. Budapest, 1899. deczember II. 46. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt.
Félévre . . . . . 3 frt.

Szerkeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A rendszer változik.

Rövid idő alatt a fővárosi tanács kebelében nagy változások mennek végbe. Ezekről a változásokról már hírt adtunk hetekkel ezelőtt, a mikor nyiltan hangoztatták, hogy *Horváth* János tanácsos a kvinkvennium beállta után nyugdíjba megy, *Herman* Béla tanácsos pedig nem tér vissza a VIII. ügyosztályba.

A változások első része megtörtént. *Szabó* Károly tanácsos a tanügyi osztálytól megválik s a vasúti osztály élére megy. Helyét a tanügyi osztályban *Faller* Ferencz tanácsos foglalja el, a ki az adóügyosztály megszüntetése következtében maradt hatáskör nélkül. A közélelmezési ügyosztály élére *Almády* Géza tanácsjegyzőt tette a polgármester, egyelőre csak vezető minőségben, a helyettesítés azonban, a melylyel szavazati jog jár, soká el nem maradhat.

Ezek a főbb változások, a melyeknek mindamellett nagy a jelentőségük.

*

A vasúti és közlekedési ügyek önállósítása régi szükség. Vosits Károly tanácsos igazán dicséretes erélylyel kezelte a vasúti ügyeket, de túlterhelt ügyosztálya mellett reformokra nem gondolhatott. Az új vasúti tanácsosra vár az a nehéz, de hálás feladat, hogy a függő kérdéseket elintézze, megalkossa a közuti vasutak alapítására vonatkozó, 1887 óta esedékes szabályrendeletet, tisztázza a fővárosnak a vasuti jog terén kétséges követeléseit, a vasutak üzemében köteles vizsgálatokat, az elszámolásokat befejezze, szóval egyengesse a mostani bonyodalmas eljárást s vesse meg az alapját annak a jövőnek, a melyben a főváros, mint a vasutak tulajdonosa fog szerepelni. Az új vasúti tanácsos tartja kezében a vasutak *közúti jellegének sorsát.* Működésétől függ, hogy a főváros birtokba veheti-e majd a nagyjövőjű vállalatokat s ura lesz a milliónak, vagy kénytelen lesz átengedni a teret itt is: a hatalmasabb, agilisabb versenytársnak: az államnak.

*

Épp oly fontos teendők várnak a tanügyi vezetőre, a kinek feladatát a Szabó tanácsos reformtervei már előre meghatárolják. Az iskolaépitések terén sokszor sürgetett újítások mielőbb megvalósítandók. Az iskolák gazdasági ügyei, fentartás, kezelés, tanszerek beszerzése és más gazdasági beruházások tekintetében nagy a fejetlenség. Az iskolaigazgatók lakásügye is megoldásra vár, mert a főváros még méltányosságból sem adhat 1500—2000 forintos lakásokat az igazgató uraknak. A tanitónők arányos fizetési beosztása, a százféle tanitói pótlék rendezése százezrekkel könnyíthetik a budget terheit. A gyakorlati szakiskolák, a felnőttek oktatása, a kisdednevelés megannyi rendezésre váró feladat.

*

Valamennyi között legsulyosabb a helyzet a közélelmezési ügyosztályban, a melynek sorsát rontja még az is, hogy az élére állított tanácsjegyző nem kapta meg a beosztással egyidejűleg a helyettes tanácsosi kinevezést is. Pedig reformmunkára önállóság nélkül nem vállalkozhatik, még Almády sem, a kinek energiája, agilitása, tudása és ambiciója elég anyagot talál az ügyosztályban, bárha őt sokkal szivesebben látnók egy más, az ő képességeinek inkább megfelelő ügyosztályban. De a mi mulik, nem késik, az eseményeknek elébe nem akarunk vágni; bár reméljük, hogy ez a változás a közigazgatás és a főváros érdekében mielőbb megtörténik, s akkor Melly Béla tanácsjegyző is megkapja az őt megillető helyet.

*

A rendszer tehát változik. Uj emberek uj hatáskörbe lépnek, magukkal viszik tudásuk, képességük teljes egészét, mert férfikoruk

legszebb idejében jutnak a legfontosabb poziczióba. Mind a három a szigoru munka embere, a kiktől a főváros lakossága joggal várhat üdvös, életre való alkotásokat. Nagy szüksége van az adminisztrácziónak erre a felfrissitésre, a mely a petyhüdt tagokba friss vért, új áramlatot önt. S ha a kerületi elöljárók között is megtörténik a várva várt változás, remélhető, hogy a felfrissítés a tanácsban nem fog a most jelzett változásoknál megállani.

A Kossuth Lajos-utcza.

Kimondhatatlanul sok szó hangzott el eddig is a Kossuth Lajos-utcza miatt. Már az elkeresztelése erős küzdelem tárgya volt. A kiszélesitése százezrekbe került s mikor ma-holnap teljes parádéban áll előttünk, akkor kezdődik újra a nagy háboruság: a vasútja miatt.

A Kossuth Lajos-utczában nem akarnak vasutat. Miért? Mert a józan érzék kivánja, hogy a körutak, a Kerepesi-út forgalma ezen a vonalon kapja meg a legtermészetesebb kapcsolatot — Budával; mert a pesti forgalomnak Budára való átömlésénél ez az igazi bevezető csatorna.

De nem akarják a Kossuth Lajos-utczát vasúttal elcsúfitani. Miért? Mert a közúti vasúton járó milliók érdeke ebben az utczában ellentétben áll a *Kaszinók* érdekével. Csak itt vajjon? Nem, mindenütt. A hol a *Kaszinók* érdekéről van szó, ott megszünik a közérdek. A jó, a helyes, a szükséges elveszti a jellegét, ha a *Kaszinók* urainak úgy tetszik.

Mert mi demokrata nép vagyunk. Szeretjük az egyenlőséget, a szabadságot, a testvériséget, mindenekfölött pedig tiszteletben tartjuk a felsőbb tizezret, a mely szent és sérthetetlen. A felsőbb tizezernek tetszik a Kossuth Lajos-utczát vasút nélkül fentartani, ám legyen meg az ő akaratuk. A milliók lemondanak a maguk jogos érdekéről.

A Kossuth Lajos-utcza forgalma óriási. Legalább is tizszer olyan, mint a Nagy-körúté meg a Kerepesi-úté. A kocsiforgalma ugyan abból a néhány fiakkerből áll, a mely a Kaszinók előtt szokott lézengeni, de ez a néhány kocsi tizszer annyit reprezentál, mint a Kerepesi-út száz, meg ezer minden fajta kocsija.

Bizony komikus, hogy azok az emberek, a kik napról-napra a demokrataság szent köpönyegét forgatják, milyen ügyesen hozzák kapcsolatba a mób érdekeit a Kaszinók *közérdekével*. Nevetséges, hogy egyetlen ház *békés csöndje* miatt millióknak kellene lemondani a modern élet követelte praktikus közlekedő eszközről, mikor habozás nélkül körülépitik a szenvedő emberiség százezreinek hajlékait, a kórházakat, klinikákat a csilingelő vasutakkal.

A tudomány-egyetem diszes palotája előtt meghagyták a zajos gránit-koczkákat, szó nélkül szaporitották a vasuti kocsikat, mert úgy kivánta a közszükség. A Kaszinók előtt nem lehet elvezetni vasutat, mert zavarja az iddogáló, mulatozó, kártyázó nagyurak szórakozását.

Ugyan, ugyan Steiger Gyula úr! Ön, a ki a határozati javaslataival szokta lepipálni a városatyák diszes testületét, a ki szereti a pontos kövezést, a gázgyárakat és a diurnistákat: mért félti annyira a Kossuth Lajos-utczát a vasúti forgalomtól? Hisz ön nincs ott érdekelve; sem háza, sem üzlete nincs abban az utczában? Vagy a Kálvin-téri vasúti csomópont miatt táplált haragját nemcsak a mérnöki hivatallal kivánja éreztetni, hanem a vasút-vállalatokkal is? Rosszul teszi, mert az ön álláspontja első sorban a közérdeket sérti, a vasúton közlekedő milliók érdekét s csak közvetve a vasutakét. Ezek az utóbbiak könnyen nélkülözik azt az egy vonalat, de azoknak a szerencsétlen halandóknak, a kik hat krajczáros szakaszjegygyel eveznek át az élet viharain, bizony nagy könnyebbség, ha azért a hat krajczárért legalább villamos vasúton járhatnak. Mert tessék elhinni, igen kevesen utazhatnak manapság gummirádlis szekereken, legyenek azok számozottak bár, vagy számozatlanok. A nagy többségnek — a millióknak — életszükség a villamos vasút, tekintet nélkül arra, hogy Kaszinók, vagy főherczegi paloták előtt fut el az útjuk. Nekik sietős a dolguk, rövid a pihenő idejük s bizony nagy megváltás rájuk nézve, ha azért a pár krajczárért néhány kilométert ülve tehetnek meg.

Ne tessék tehát opponálni a Kossuth Lajos-utczai vasút ellen. A nép kivánja, adassék meg neki az ő kivánsága. Az utcza szépségét nem rontja; a Kaszinó meg beletörődik. Ha pedig haragudni fog, elmegy a Gellért-hegyre s ott épit magának diszes hajlékot. Sem iparunk, sem kereskedelmünk nem veszit a távozásukkal.

Vessünk véget a komédiázásnak. Mikor arról volt szó, hogy az eskütéri hidat olyan méretünek épitik, hogy vasút nem mehet át rajta: akkor önök lármáztak legerősebben s ugyancsak nekiestek Dániel miniszternek, a ki a közérdeket alá akarta rendelni a Kaszinók érdekeinek. Micsoda tűz és villám dörgött a törvényhatóságban, hogy egy híd, a mely majdnem tiz milliót emészt meg (a szabályozási költségekkel együtt) a legfontosabb közlekedő eszköz használatára sem lesz alkalmas.

Most? Fordul a koczka. Az új miniszter belátja, hogy egy ilyen nagy jövőjü közvetitő útvonal, mint az eskütéri híd, nem lehet el vasút nélkül s engedélyt akar adni a vasutaknak az épitésre. Önök pedig tisztelt városatyák most ez ellen opponálnak! Hol itt a logika? Tessék csak eltenni azt a műharagot jobb időkre. A népnek szüksége van a Kossuth Lajos-utczai vasútra; a kinek pedig nem tetszik, végezze a déli sztrájkját a Váczi-utczában. A Kossuth Lajos-utcza a nagyközönségé.

A rabszolgatartók.

A főváros a kormány kivánságára ujjászervezi az adóhivatalait, illetőleg az eddig napidijas állásokkal tulterhelt hivatalokból kiküszöbölik a napidijasokat s végleges tisztviselőket alkalmaznak a diurnisták helyére. Ez a változás, a mely kezdetben a majdnem négyszáz főnyi személyzet előtt új korszakot jelentett, kevés örömöt szerez a tisztviselőknek.

Az adóhivatalok hatáskörének és szervezetének megállapitását tartalmazó szabályrendelet 9. §-a ugyanis elrendeli, hogy az ezeknél a hivataloknál rendszeresitett állásokat az ideiglenes minőségben szolgáló alkalmazottak csak akkor nyerhetik el, ha a rendes minősitésen kivül gyakorlati szakvizsgát is tesznek. Maga a szakasz igy szól:

> 9. §. Az adószámviteli hivatal és az ennek közvetlenül alárendelt adóvégrehajtási osztály a főnök vezetése alatt működő szükséges számú számtanácsosok, számvizsgálók, számtisztek, számsegédek, irodatisztek,

végrehajtók, gyakornokok, díjnokok, adóbiztosok és szolgák fölött rendelkezik.

Az ezen állások elnyeréséhez megkivánt minősitést az 1883. évi I. törvényczikk határozza meg. *Az ezen törvényben meghatározott minősítésen kívül köteles minden ideiglenes alkalmazott megválasztása napjától számított egy éven belül gyakorlati szakvizsgálatot tenni,* végleges megerősítése ezen gyakorlati szakvizsgálat sikeres letételétől tétetik függővé. A szakvizsgálat módozatait a tanács a pénzügyminiszter hozzájárulásával állapítja meg. A kir. adófelügyelő minden gyakorlati szakvizsgálaton személyesen vagy megbizottja által részt vehet s ezek mindenikére meghivandó; a mennyiben azonban a vizsgálatról elmarad, távolléte a vizsgálat megtartását nem akadályozza meg.

A szabályrendeletnek ezt a rendelkezését teljesen megváltoztatja az az *Utasítás*, a melyben a tanács a gyakorlati szakvizsga módozatait megállapitja. Ennek az *Utasításnak* 15. szakasza ugyanis ezt rendeli:

> 15. §. A jelen utasitás életbeléptetése előtt adóhivatali számgyakornoki, számsegédi és számtiszti állásokra megválasztott s ilyen állásokon már tényleg működő egyének nem köteleztetnek arra, hogy magukat a gyakorlati szakvizsgának alávessék, de az ilyenek számvizsgálói vagy ennél magasabb állásra, csak abban az esetben léptethetők elő, ha a fentebb körülirt gyakorlati szakvizsgát sikeresen kiállották. *Más fővárosi hivataloktól az adóhivatalhoz csak olyan egyének választhatók meg, a kik a fentebb körülirt gyakorlati szakvizsgát már eleve letették.*

E szakasz értelmében tehát nemcsak az ideiglenes és idegen adóhivatali alkalmazottak, hanem a kebelbeli tisztviselők is köteleztetnek a gyakorlati szakvizsga letevésére, ha számvizsgálói vagy magasabb állásra pályáznak. A szabályrendeletet tehát az *Utasítás* egyszerüen kijátsza s lehetetlenné teszi, hogy érdemes, nagy tehetségü számvevőségi tisztviselők a most hirdetett pályázaton részt vegyenek.

Lehetetlenné teszi az Utasitás azért, mert a 18. szakasz kimondja, *hogy a ki a vizsgán kétszer elbukik, az elveszti az állását.* Ennek az eshetőségnek komoly tisztviselő nem teheti ki magát. Legalább nem az olyan hivatalnok, aki 15—20 évig kiváló szorgalmával minden alkalommal kitünt.

Az *Utasítás* 15. és 18. szakasza ellen nyiltan demonstrálnak az érdekeltek, mert a rabszolgatartásnak ez a módja nem egyezik meg a törvényhatóság intencziójával.

Nyiltan beszélik, hogy a most hirdetett pályázatnál is a lehető legkönnyelműbben jártak el. A pályázatot meghirdették, de nem tették közzé, hogy az aspiránsoknak vizsgát is kell tenniök. Számtalan a pályázók száma, s a tanács most az utolsó pillanatban pótlólag hirdeti meg, hogy csak az remélhet sikert, a ki leteszi az előirt gyakorlati szakvizsgát. Egész sereg embert beugrattak a hiábavaló költekezésbe. Százakra megy azoknak a száma, a kik csak azért pályáztak, mert a feltételek között vizsgáról nem volt szó.

Most követelik a vizsgát, 6—8 nappal a pályázat lejárta előtt. Mi czélja volt ennek? Valószinüleg az, hogy alkalmatlan elemek ne tolakodjanak „a meghirdetett“ állásokra.

A vizsgák eredménye is rendkivül elkeseritett sokakat. A bizottság, a melyben pedig igen tiszteletre méltó, komoly elemek ülnek, állitólag nem egyforma szigorral buktatja a jelentkezőket. Sőt már konkrét panaszt is hallottunk egyik pályázótól, a ki határozottan állitja készültségét s vitatja, hogy bukását nem a tudatlanságának, hanem a személye ellen nyilvánuló rosszakaratnak tulajdonitja.

Ugy értesülünk, hogy a törvényhatóság egyik kiváló tagja szóvá teszi az itt elmondottakat. Mi minden esetre figyelmeztetjük a történtekre a polgármester urat, a ki talán nem is sejti, hogy az egész „gyakorlati szakvizsga“ találmánya csupán arra való, hogy az adóhivatalok főnöke a maga izlésének megfelelő személyzetre tehessen szert, tekintet nélkül arra, hogy ez a személyzet méltó lesz-e a könnyedén kiosztott állásokra.

Szervezkedés.

Néhány éve a városházán minden panaszt, a mely az ügyek menetének lassusága ellen elhangzik, azzal a sokat igérő jelszóval ütnek el: No majd másképp lesz az az új éra, az ügyosztályok, meg a szakhivatalok tervezett reformja után!

Hát ennek az ujdonságnak egy részét a jövő esztendő meg is fogja hozni, kapunk egy új ügyosztályt, elveszitünk egy régit, de sajnos ezzel bizony igen keveset segitettek azokon a bajokon, a melyek már régóta orvoslást követelnek.

Sajnosan tapasztaljuk azt a húzódozást, a melyet illetékes faktoraink a gyökeres és szigoruan egységes irányelv alapján történő reformmal szemben tanusitanak. Nem foldozás kell nekünk, hanem egy új keret, a melyben minden hivatalunk megtalálja a maga helyét és pontosan határolt hatáskörét, hogy egyszer már egymásnak ne akadályául szolgáljanak, de mindenben kezére járjanak. Majd ha az ügyosztály nem kerékkötője lesz egyik-másik szakhivatalnak, meg viszont, végül pedig mindkettő a közönség jogos óhajainak, akkor majd nem lesz panasz és elkeseredés, hanem megelégedés és együttműködés minden vonalon.

A következőkben néhány megjegyzést óhajtunk koczkáztatni azokra a dolgokra, a melyeket véleményünk szerint meg kell és meg is lehet változtatni.

I. A mérnöki hivatal.

A hol nagy a szükség, közel a segitség, mondja a közmondás. Hát bizony a baj megvolna, de hát hol a gyógyszer, mondja joggal mindenki. Mert, hogy egy száznál több tagból álló testület olyan kevéssé tudjon megfelelni kötelességeinek, a mint azt napról-napra bizottságban és közgyülésen szemére vetik, az nem igen valószinü. Mindeddig úgy tudtuk, hogy éppen technikusaink azok, kik a legkevesebb panaszra adnak okot, mi lehet tehát az oka annak, hogy csupán a főváros nem tud a mérnökeivel boldogulni s a míg minden más hivatalos státusban azok kapják a legszebb dicséretet, nálunk, csak akkor beszélünk róluk, ha valamiért elégedetlenkedni akarunk.

Figyelemmel kisérve azokat a hiányokat, a melyek annyiszor és oly kevés gyengédséggel emeltetnek mérnöki hivatalunk ellen, azt tapasztaljuk, hogy azok részben az egyéneket, részben a rendszert vádolják.

Az egyéneket vádolják a munkabeosztás egyenlőtlen, meg nem felelő volta és ennek közvetlen eredménye az annyira rettegett restanczia, a rendszert vádolja az a lehetetlenség, a mely a küzdelemben a vezetőket sújtja, mert hiszen kezök kötve van, nem cselekedhetnek radikális módon, önállóságukat kemény és dicstelen küzdelmekkel kell kierőszakolniok.

Legkeservesebben érzi ezeket a bajokat a hivatal feje, a középítési igazgató, a kinek kezén a főváros összes közmunkái keresztül mennek, azok mindegyikét felelősséggel végezteti oly módon, hogy az közmegelégedéssel fogadtassék. Mindezekkel szemben őt megválasztja hat esztendőre az a közgyülés, a melynek tagjai az első három éven át hála és köszönet fejében kivánságaik teljesítését kivánják tőle, a következő három évben pedig jövendő pártfogásukat óhajtanák nála előre szivességre és protekcziora beváltani.

Már pedig tarthatatlan állapot az, hogy erélyt, határozottságot és minden irányban helyes programmot követeljünk valakitől, a kit a legelső alkalommal, a midőn magánérdekeinket a magasabb czél érdekében érinti, a leghevesebb módon lehetetlenné tenni iparkodunk. A függetlenség a szabad cselekvés első föltétele. A meddig a középítési igazgató állása egyesek magánérdekével szemben csak a legkisebb mértékben megrendülhet, a mi pedig választásoknál el nem kerülhető, ez az állás nem lesz soha megfelelő szervezetü.

Távol legyen tőlünk, hogy a legcsekélyebb mértékben helytelenítenők a közönségnek azt a jogát, melylyel tisztviselőit maga választja, de egyenesen abszurdum: egy választás szeszélyétől tenni függővé egy olyannyira exponált állásu hivatalnok ekzisztencziáját. Lehetetlen ez, főleg miután tudjuk, hogy éppen a középítési igazgató az, ki általános érdekü financziális hátterü kérdésekben dönt, vagy határozatot irányít. Lehetetlen, hogy vele szemben éppen akkor ne nyilvánuljon elégedetlenség, amikor a főváros érdekeit a magánérdekkel szemben védelmezi.

Ám válassza a közgyülés az igazgatót teljesen függetlenül, de legyen ez a választás végleges. Ha egy hivatalnok megfelelt az első évben, meg fog felelni a többiben is, ha pedig valamikor kifogás lenne ellene, itélje el a fegyelmi választmány konkrét vádak alapján, fossza meg hivatalától, ha annak szükségét látja, de hogy a korteskedés egy ilyen állás betöltésénél szerepet játszhassék, az nem helyes, nem etikus és úgy a közönségre, mint az illető hivatal többi tagjaira egyáltalán nem előnyös.

Adjunk el nem vonható hatalmat annak kezébe, a kitől erélyt és akaratot óhajtunk látni.

Másik hibája a középítési igazgató állásának az a követelt sokoldaluság, a melynek megfelelni fizikailag lehetetlen. Vegyük tehát a másodrangu fontosságu ügyeket a főnök keze alól ki és adjuk rendszeresített helyettese kezébe, a ki a rendelkezésére álló tetemesebb idő folytán azokat teljesen el fogja végezhetni.

A milyen hiba az, ha egy nagy hivatal főnöke nem ismeri munkaköre minden ágát, épp olyan, ha még nem nagyobb az, ha a legkisebb dolgot is személyesen akar elkészíteni vagy irányítani. Teljesen elegendő, ha az apró dolgokban az ellenőrzést tartja fönn magának, mélyebben pedig csak a fontosabb dolgokkal foglalkozik. (Folytatása következik.)

A vizművek állapota.

A főváros vízvezetéki igazgatósága november hónapról a következőket jelenti:

Novemberben kerületenként a következő kivetéseket foganatosították:

az I. 306, a II. 1245·75, a IV. 52·50, az V. 496·50, a VI. 327·78, a VII. 267·18, a VIII. 30, a IX. 60, a X. 175·50, a tiz kerületben összesen 2967 frt 21 krt vetettek ki.

A mult év november havában az új kivetés 3303 frt 02 kr. volt. A folyó év novemb. végéig összesen 97,627 frt 48 kr. új kivetés történt. A mult év megfelelő időszakában a kivetés 101,168 frt 75 krt tett ki.

Az elmult novemberben 2895 ház belső felszerelését ellenőrizték. Rendben találták 1983 ház belső felszerelését, míg a többi 912-ben különböző hiányokat és rendetlenségeket konstatáltak.

Az elmult hónapban beépitettek 34 darab vízmérőt. Kicseréltek összesen 212 darab vízmérőt. Eltávolitottak 10 darabot.

A hónap végeig 3226 darab vízmérő volt beépitve.

Az elmult hónapban a főváros összes területén 3.571,762 köbméter szürt vizet fogyasztottak. A mult év megfelelő havában 3.678,183 köbméter szürt vizet és a balparti részen ipari czélokra 283,869 köbméter szüretlen vizet fogyasztottak.

Ebben a hónapban üzemzavar nem volt, s miként a medencze-vizállások mutatják, vízhiány sem állott elő.

A tiszti főorvosi hivatal véleménye a vízvezetéki víz minőségéről a következő:

„A vízvezetéki víz a mult november hóban úgy bacteriologiai mint vegyi szempontból jó volt.“

Drága az adminisztrácziö.

Mindössze negyedfélezer ember kormányozza a székesfőváros ügyeit. Azaz, hogy a kormányzást néhány nagyfejü végzi, a többi csak szolgálatot teljesit. S mégis kevés a személyzet, pedig majdnem 13 millió koronára rug a személyzet fenntartása. Persze az okát ennek a horribilis összegnek alig lehet megtalálni. A rendszer tette drágábbá a közigazgatást, vagy a felemelt fizetések? Ez a kérdés. Majdnem egyik sem. *A fejetlenség a drágaság oka.* A beosztást végzők nem tudják, vagy nem merik a személyzetet megfelelően kihasználni. Nehány felesleges teher minden ügyosztályban, minden hivatalban található. Csupa beprotegált elem. Százával. Kit a tanácsos, kit a városatyák, kit a fő vagy más polgármesterek juttattak be s most ülnek a jól dotált állásokban, a melyek munkával nem járnak. Egy kis iktatás, vagy blanketták kitöltése a nagy hivatalos elfoglaltatás, a mellett akár verset irhat a poetikus lelkületü úr, akár dalt költhet, ha lelke magasabb régiókba vágyakozik.

A sok ballaszt okozza a közigazgatás drágaságát. Ám hogy milyen rettenetes teher ez a fővárosra, kitünik abból a statisztikából, a melyet dr. *Gerő* Lajos bizottsági tag mondott el a jövő évi budget tárgyalása alkalmával. A bizottsági tag úr annak a nézetének adott kifejezést, hogy a háztartásban mutatkozó nagy deficzit oka a költséges adminisztrácziö.

A fővárosnak, mondja a bizottsági tag úr, az 1868. évi zárószámadások szerint 12 millió 896.760 korona személyzeti kiadásai voltak, a mi az összes kiadások 40 százalékát teszi.

Berlinben ugyanezek a czimek az összes kiadásoknak csak 23 százalékát teszik. Még szembeötlőbb a nagy differenczia, ha a tulajdonképeni értelemben vett közigazgatási költségeket hasonlitjuk össze, értvén ezalatt a központi hivatalok és a kerületi elöljáróságok, mérnöki stb. hivatalok szükségleteit. Ezekre Budapesten az idei költségelőirányzat szerint 7,152.936 koronát, vagyis az összes kiadások 19·45 százalékját költjük, Berlinben 88 milliós költségvetésből 8 millió 723 ezer márkát, tehát alig 10 százalékot tesz ki e tétel. Drezdában 7·5 százalékot, Brüsszelben 9·8 százalékot, Párisban a 306 millió 745 ezer frankos költségvetésből 20 millió 622 ezer frankot, tehát 6·7 százalékot.

Ime ily drága a mi közigazgatásunk. De még meglepőbb az eredmény, ha a lakosság számához viszonyitjuk a közigazgatás költségeit. Budapesten 10·66 korona, Berlinben 6 korona, Párisban 5·71 korona, Drezdában 5·10 korona, Brüszelben 5 korona esik a közigazgatás költségeiből egy-egy lakosra. Ez annyit jelent, hogy a mi közigazgatásunk a berlinihez képest, mely mintaszerü, a mit a mieinkről alig lehet mondani, 3 millió 108 ezer koronával többe kerül.

És nemcsak a személyzeti, hanem a dologi kiadások körül is baj van. A főhiba itt, hogy a tételek a büdzsébe csak azért lesznek beállitva, mert tavaly is benne voltak, de senkisem ellenőrzi azokat. Nálunk a hivatalok költségeire az idei költségvetés 260 ezer koronát irányoz elő, mig Berlinben csak 270 ezer korona kellett ugyan e czélra.

Ennek a kimutatásnak eredményeképp adta be azt az inditványt hogy :

> Utasitsa a közgyülés a tanácsot arra, hogy a személyzeti kiadások apasztása és a különféle szükségletek egységes beszerzésének módozatai tárgyában tegyen három hónap alatt előterjesztést.

Hiszszük, hogy a tanács az utasitásnak nem fog megfelelni. Pedig, a mire a kormány figyelme is felhivandó, nem csupán ennél a tételnél, hanem az egész költségvetésnél a kiadások tulhajtása szembetünö. Sajnos, a kormány a budget részleteibe nem avatkozik — az autonómia miatt. Pedig micsoda dicső dolgot végezne, hacsak egyszer is alaposan revideálná azt a székesfővárosi budgetet, a melyet a „boldogtalan fejős tehén“ jegyében készitenek. A revizióval tisztázhatná a sok „bizonytalan“ tételt, a melyeknek szükségességét meg nem okolják, s a melyeknek százezrekre rugó összege bontja meg a háztartás egyensulyát.

Az ügyvédek és a közigazgatás.

Az ügyvédi kamara kérelmére a tanács határozott rendeletet adott ki az összes székesfővárosi hivatalok számára, hogy mindazokban az ügyekben, a melyekben a fél helyett ügyvéd jár közbe, a határozatokat az ügyvéd kezéhez és ne egyenesen a félnek kézbesitsék, mert különben nem csak a feleknek okoznak fáradságot, hanem az ügyvédeket is gyakran megkárositják.

A foglalkozás nélkül levők segitése.

— Hatósági biztositó-intézet munkások részére. —

A VIII. kerület egyik szerény hajlékán a foglalkozás nélkül levőket biztatja az a czégtábla, a mely ideig-óráig munkát, meleg szobát, időleges segélyt igér — az éhenhalás ellen. Dicsérjük az eszmét, a melynek tartós sikert kivánunk, mert intencziója minden tekintetben nemes. S mégis kevésnek tartjuk a mai szerencsétlen viszonyok között. A munkanélkül levő ezrek érdekében felhivjuk a hatóság figyelmét arra a nemes intézményre, a mely *Bernben* évek óta virágzik.

A berni városi hatóság biztositó-intézetet állitott fel a munkátlanság esetére. Az intézmény, a mely öt esztendős, nem kötelező a munkásokra, de önszántából minden munkás tagja lehet. A munkátlanság esetére szóló biztositó-intézet tagsági dija havonkint 50 centim.

A ki legalább hat hónapig tagja az intézetnek, az, ha munka nélkül marad, harmincz napig állandó segitésben részesül. Még pedig család nélkül levő munkás kap naponkint másfél, családos munkás két frankot. Ha munkát a harmincz nap elteltével sem kapna, a napi segélyt a pénztár a készletnek megfelelően tovább is folyósitja.

Az intézet igazgatását — *díjtalanul* — három munkaadóból, három munkásból és három községi képviselőből álló bizottság végzi. A város az intézetnek ingyen helyiséget, irodai kezelést, felszerelést és 7000 frank évi segitséget ad támogatásul. A legutóbbi tél folyamán az intézet 12,000 frank segitséget adott 295 munka nélkül levő tagjának. Az intézetnek, a mely még csak most terjeszkedik s a munkás elem előtt majdnem ismeretlen, a havi díjakból 17,000 frank bevétele van. A segitő-díjakon kivül egyéb kiadása nincs.

Nem lehetne ehhez hasonló intézetet Budapesten is létesiteni?

Cselédszerző iparigazolvány nélkül.

Bárhogy irtsák is a hatóságok, minduntalan akad olyan iparos, ki mesterségét jogosulatlanul üzi. Az ilyen ember rendszerint nemcsak a többi jogosultsággal biró társának okoz kisebb-nagyobb károkat, hanem gyakran a közönségnek is érzékeny veszteséget okoz. Igen találó példa erre a kereskedelmi miniszter egyik harmadfoku határozata. A tanács egy cselédszerzőt, ki iparigazolvány nélkül folytatta üzletét, súlyos pénzbüntetésre itélt és arra is kötelezte, hogy az egyik megbizójának a jogtalanul felvett közvetitő-díjat térítse vissza. A miniszter a határozatnak azt a részét, mely a pénzbüntetés kiszabására vonatkozik, helybenhagyta, a visszatérités kötelezettsége alól azonban a talmi-cselédszerzőt felmentette. A határozat megokolása azt állitja ugyanis, hogy a felvett összeg nem lehet a közvetités dija, mert a cselédszerző jogosult iparüző, tehát törvény értelmében tekintendő cselédszerző nem volt. Ilyen czimen ennélfogva díjat fel nem vehetett, s ha valamelyes összeget kapott is megbizójától, ez összeg felől nem lehet mint közvetitő-díjról az ipartörvény intézkedései alapján

rendelkezni, hanem az a cselédszerző és megbizója között létrejött magánjogi szerződés alapján a köztörvények rendelkezése alá tartozik Ha tehát az álközvetitő megbizója elveszett pénzét vissza akarja szerezni, ezt csakis a rendes birói úton kisérelheti meg. Vagyis, ha a veszett fejsze nyelét meg akarja menteni, tessék perlekedni — itélet napig. Ime egy ok ismét, és intő példa a hatóságoknak, hogy a jogosulatlan üzérkedőket még az eddiginél is nagyobb erélylyel üldözze; és a közönségnek, hogy a megbizhatatlan zugiparosoktól a legnagyobb elővigyázattal óvakodjék.

Takarékoskodás az ivóvízzel.

A vízművek igazgatója Kájlinger Mihály úr ellen ritkán emelnek panaszt — vízhiány miatt. A mióta kezébe vette a vízvezeték igazgatását, nagy mértékben megszaporodtak — igaz — a kiadások, de a bevételek is, azaz a fogyasztásra alkalmas vízből több jut az emberekre. S ma mégis kénytelenek vagyunk helyt adni egy olyan panasznak, a mely Kájlinger úr ellen irányul s a melynek orvoslására ezennel figyelmeztetjük a polgármester urat. A panasz ez:

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Ha kissé jól fogalmazottnak találja a levelem, ne essék kétségbe. A vizhiány utolsó pillanatait élem sokadmagammal s a szomjuság láza gyötör, illetőleg mámorossá tesz s majdnem olyan érzés fog el, mintha teleittam volna magam. Pedig isten látja lelkem, nem ittam hetek óta vizet sokadmagammal, legfölebb azt a kevés nedvességet, a mit a hajnal hüsében lerakódott dérből felnyalakodtunk.

Mert — tetszik tudni — négy esztendő óta hiába esengünk vízért. A sors boldogtalan kedvezése folytán háziúr vagyok a Németvölgyben s épp szemben lakom a farkasréti temetővel. Így kizárva a czivilizált világtól, nincs részem azokban a jókban, a miket többi polgártársaim élveznek. Nincs kövezetem, csatornám, világitásom, vízvezetékem, csak az adóm annyi és olyan sokfajta, mint azoké a polgártársaimé, a kiknek a modern kor aszfaltot és csupa automatikus házi felszerelést juttatott.

A sok adó mellett azonban egyben bővelkedem mégis: a vízhiányban. Nincs vizem, nekem és még egész sereg szomszédomnak, a kik velem együtt innának vizet. Bort sem ihatunk, mert erre felé nem terem szőlő, korcsmáros meg nem élhet meg a mi tájékunkon, a hol olyan kevés a viz.

Régen, öt esztendővel ezelőtt megigérték, hogy kapunk egy közkutat. De ez csak igéret. *Basch* főmérnök úr azt mondja, hogy a közkút felállításáról szó sem lehet, mert akkor a temetőnek nem jutna elegendő vize. Hát ez komoly dolog. Végre is a halottakkal nem lehet tréfálni, ezt mi belátjuk. A ki meghalt, annak legalább vize legyen elegendő, ha már élni nem tud. Az élők majd meglesznek valamikép víz nélkül is. Legfölebb elpatkolnak, berukkolnak ők is lakónak a farkasréti temetőbe s akkor lesz vizük bőven.

Mert a temetőben, s ez fáj nekünk szegény élőknek, van víz, még sok is. Tavaly például a gondnoki díszes palotát, meg vagy négyszáz sírboltot vízzel épitettek. Még pedig mennyi vízzel!! Nekünk esztendőkre elegendő volna fele is annak a sok víznek, a mit ott elhasználtak az épitésnél. Azonfelül ott van a nagy temető-kert. Mi vizet emészt az meg! S nekünk még sem jut. Pedig bizony szivesen megfizetnénk a víz árát.

Azért hát igen tisztelt Szerkesztő úr, ne sajnálja tőlünk németvölgyiektől ezt a pár sort. Adjon helyet nagyrabecsült lapjában a mi alázatos kérelmünknek, a mely oda irányul, hogy a farkasréti temető elé igért közkutat állittassa fel a főváros.

A temetőnek nem ártanak vele; jut oda a mellett is elegendő víz, a mi nagy nyomoruságunkon pedig — érdemünk szerint — segítve lesz. Mert — bár szerénytelenség, hogy annyit emlegetjük — mi adót is fizetünk, még pedig sokat, hát legalább vizet kapjunk, ha nem is sokat. Nem igazság, hogy nekünk kilométer távolságra kell egy kis vizért kocsikázni, legtöbbször eredménytelenül.

Egyebet nem akarunk kérni. Mély tisztelettel a németvölgyiek nevében egyik *Németvölgyi.*

A hajléktalanok.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Még nem boritja hó az aszfaltot, a téli keresetre nincs kilátása a napszám nélkül maradt tömegnek. A statisztikai hivatalnak meg kell kezdeni a szegények számának összeirását. Az évenkinti robotmunkát. Hány szegénye van a városnak? Milyen foglalkozást űztek azelőtt? Miért tengődnek most munka nélkül? Maguk hibája vagy az általános pangás az oka? S a kérdésekre adott feleletekből kell kihámozni azt a rettenetes nyomort, azt a véghetetlen elzüllést, a mely a fővárosban megdöbbentő arányokat kezd ölteni.

A szegénység többé nem osztálykérdés. Megoldása a társadalom létföltétele s a fővárosban sem a társadalom, sem a hatóság nem jár azon az úton, a mely a helyes megoldást eredményezheti. A parádés jótékonyság az uralkodó rendszer; annak hódol a kegyelmes úr, a méltóságos asszony és a házfelügyelőné nagysága. Úgy adok, hogy mindenki tudjon róla s csak olyannak, a ki ezzel a kapott ajándékkal eldicsekszik felfelé is — lefelé is, hogy mennél többet tudjanak — rólam. Mert a koldusnak is az az érdeke, hogy modern legyen, értsen a reklámhoz, a melyet az adakozóról terjeszt, különben felkopik az álla. Milyen idők! Milyen emberek!

S a hivatalosan összeállított számadások emiatt megbízhatatlanok. Csak a modern koldus vallja be magát; az igazán szerencsétlen, a valóban szánalmat érdemlő nyomorult hallgat és elbuvik bajával a nyilvánosság elől. A statisztika számai mellett tehát meg kellene kapnunk azoknak a számát is, a kiknek a nevei nincsenek a parádés jótékonyság könyveiben elszámolva; a kikről nem gondoskodik az úristenen kívül senki, mert szégyellősek, nyomorultak és ügyefogyottak.

Az a rettenetes pangás, a mely az idén minden téren ezreket fosztott meg a kenyértől; a kis és nagy vállalatokban beállott munkaszünet s ennek következtében a nagy mértékben elterjedt nyomor a legerősebb hatósági beavatkozást igényelné. A minden eszközzel rendelkező hatóság kötelessége

gondoskodni azokról, a kik az éhhalál előtt állanak. Gondoskodnia kell annál inkább, mert az elszegényedés örvényében az erkölcsi züllésnek már is olyan nyomai mutatkoznak, a melyek közvetetlen veszedelemmel fenyegetik a főváros lakosságát.

Gondoskodnia kell a hatóságnak mindenekelőtt pontos és lelkiismeretes nyilvántartásról, hogy intézkedéseiben számot tudjon vetni a rendelkezésére álló eszközökkel. Legelső sorban a kerületi előljáróságok kötelessége a választmányok és a kerületi jótékony egyesületek útján tisztába jönni a kerületi szegények, a munka nélkül levők, az ideiglenesen bevándoroltak és munkanélkül maradtak, a dologkerülők és nyomorékok számával. Csakis ők állapíthatják meg pontosan a főváros szegényeit, mert egyedül ők ismerik a területükön pusztító nyomoruságot.

Másodsorban a rendőrség figyelmét hívjuk fel egy igen szomorú körülményre. A zsufolt lakások ügye egy idő óta lekerült a napirendről. Mind a mellett köztudomású, hogy soha erősebben nem grasszált ez a baj, mint most. Még pedig nem csak a munkásnép, hanem a kishivatalnokok, altisztek és szolgák között is. Még a város belső területén is nagyszámmal emlegetnek túlzsufolt házakat. Lelketlen házbérlők egyes házakat hihetetlenül megtöltenek s hallatlan uzsorával dolgoznak. A 4—6 ágyas kis szobákban nyolcz-tíz egyén huzódik meg néhány krajczárért. Egy-egy szük helyiség naponkint 80—100 krt jövedelmez a háziúrnak, a ki igy 300—400 frt évi bért huz az egy szobából álló lakásból. Ezekben a túlzsufolt helyiségekben azután szabadon virágzik a bűn, az erkölcstelenség. Itt történnek a vérfertőzés, fajtalankodás legundokabb esetei, innen kerülnek ki a 10—14 éves utczaszüzek, a kiket lelketlen anyák, iszákos, munkakerülő apák dobnak az utczára, hogy vézna testük értékesítésével pár krajczárt szerezzenek.

Tavaly ingyenkenyeret akart adni a főváros a szegényeknek. Az idén munkához akarja őket juttatni. Tavaly nem lett az akarásból semmi. Félő, hogy a hosszu lére eresztett bizottsági tárgyalásoknak az idén is nulla lesz az eredménye. A következményekért azonban a hatóságot terheli a felelősség s ezzel jó lesz idejekorán számot vetni.

Üzletnyitások és beszüntetések 1898-ban.

— A Statisztikai Hivatal közlése. —

A főváros területén előfordult üzletnyitások és üzletbeszüntetések 1898. évi forgalma, az italmérésre adott engedélyeket figyelmen kívül hagyva, az előző évinél nagyobb volt. 1898-ban mindössze 6.879 üzletnyitás és 3.743 üzletbeszüntetés jegyeztetett be, míg az előbbi évben 6.683, illetve 3 388. Miként azonban már több alkalommal, úgy ezúttal is figyelmeztetnünk kell arra, hogy a kerületi előljáróságok részéről kiadott és beszüntetett iparengedélyek száma nem tünteti fel egész hiven az üzleti forgalmat.

Az üzletnyitások száma ugyanis teljes, lehetetlen lévén engedély nélkül üzletet nyítni; de a beszüntetések számát s illetőleg azt, vajjon valaki az engedélyt tényleg igénybe veszi, ellenőrizni nem lehet. A mennyiben továbbá a kerületi előljáróságok oly esetben is adnak ki új iparengedélyt s illetőleg vonnak vissza, a midőn valamely üzlet csakis más kézbe ment át, a nélkül, hogy ez által akár az üzlet minőségében, akár az üzletek számában változás állott volna be: világos, hogy tisztán a kiadott és megszünt engedélyek száma az üzleti élet hullámzásait nem tükrözteti vissza egész terjedelmében. Tekintve azonban azt, hogy a statisztikai felvételnek ezen hiányossága évről-évre egyaránt ismétlődik, az ekként nyert számok egymásközt való összehasonlításra s igy az üzleti élet évről-évre való változásának felismerésére is mindazonáltal alkalmasak.

Visszapillantva az elmult 19 évre, ebbeli feljegyzéseink az üzleti élet tetemes élénküléséről tanuskodnak: míg t. i. 1889-ben 3.751 üzlet nyittatott s 1.635 beszüntettetett, a szaporulat tehát 2.116 volt, eddigi 1898-ban a szaporulat 3.136. Az idézett számokban azonban nincsenek benfoglalva az italmérésre adott engedélyek; 1898-ban összesen 1.040 italmérésre adatott és 973-tól vonatott meg az engedély, az emelkedés tehát ezeknél 67.

Az italmérésekkel együtt az üzletnyitások száma 7.919-re, a beszüntetéseké 4.716-ra emelkedik, a szaporulat tehát 3.203.

Év	Üzletnyitás	Üzletbeszüntetés
1880	2825	1535
1881	2965	1708
1882	2919	1518
1883	3321	1534
1884	3938	1523
1885	3662	1288
1886	4257	1545
1887	4660	1843
1888	4243	1940
1889	4377	2205
1890	5187	2339
1891	4356	2350
1892	4567	2281
1893	5286	2506
1894	5576	2650
1895	6103	2879
1896	6718	3557
1897	7982	4374
1898	7919	4716
1880—1898	90861	44291

Ha az üzletbeszüntetések arányszámának ingadozásából a gazdasági élet ingadozásaira következtetéseket vonhatni, azt kellene feltennünk, hogy a nyolczvanas évek elejétől egészen 1887-ig a kereseti viszonyok legkedvezőbbek voltak, a reákövetkező években valamivel nehezebbeké váltak, azonban azon 19 év alatt, mióta ezt a statisztikát folytatjuk, a mult évben voltak a legkedvezőtlenebbek.

Áttérve az üzletnyitások- és beszüntetéseknek kerületek szerinti eloszlására, az üzletnyitások terén a megelőző évhez képest csak a IV. és VI. kerületekben látunk jelentéktelen csökkenést, a többiben pedig emelkedést. De szintúgy észlelhető az üzletbeszüntetések terén is emelkedés nyolcz kerületben, kivéve ismét a IV. és VI. kerületeket, melyekben fogyott az üzletbeszüntetések száma.

A következő összeállításban összefoglaljuk az utolsó tíz év alatt előfordult üzletnyitásokat és üzletbeszüntetéseket a főbb foglalkozások szerint csoportosítva.

Üzletnyítások és üzletbeszüntetések csoportok szerinti kimutatása az 1898—99. évekről.

a) **Üzletnyítások.**

A) Őstermelés	1	1 Iparos és festő	47	46
B) Ipar:		Vegyes ipar	61	74
Eledelipar	1521	1539 Összes ipar	2938	3008
Ruházati ipar	511	531 *C*) Forgalom	342	538
Építőipar	70	68 *D*) Kereskedelem:		
Fonó-, szövőipar	19	17 Ősterményekkel	214	267
Agyagipar	13	13 Iparczikkekkel	863	887
Faipar	154	142 Pénz- és hitellel	33	49
Fémipar	245	264 Közvetítők	291	235
Sokszorosító ipar	40	34 Járókelő kereskedő	36	178
Iparos művészet	76	77 Egyéb kereskedő	1458	1196
Mű- és szeripar	109	147 Összes kereskedel.	2895	2812
Bőr- és papiripar	59	51 *E*) Szem. szolgálat	501	520
Olaj- és zsiripar	13	5		
		Összesen 6683	6879	
		Italmérés 1299	1040	
		Főösszeg 6758	7919	

b) **Üzletbeszüntetések.**

A) Őstermelés	4	15 Iparos festő	5	25
B) Ipar:		Vegyes ipar	33	33
Eledelipar	1032	1033 Összes ipar	1592	1705
Ruházati ipar	182	221 *O*) Forgalom	77	129
Építőipar	15	21 *D*) Kereskedelem:		
Fonó-, szövőipar	11	13 Ősterményekkel	122	114
Agyagipar	1	2 Iparczikkekkel	421	491
Faipar	84	72 Pénz- és hitellel	10	11
Fémipar	112	142 Közvetítők	136	94
Sokszorosító ipar	15	14 Járókelő kereskedő	18	101
Iparos művészet	29	26 Egyéb kereskedő	737	782
Mű- és szeripar	32	67 Összes kereskedő	1444	1593
Bőr- és papiripar	35	29 *E*) Szem. szolgálat	273	301
Olaj- és zsiripar	6	7		
		Összesen 3388	3743	
		Italmérés 986	973	
		Főösszeg 3557	4716	

A kereseti ágaknak ezen csoportozatos áttekintése után vessünk még egy pillantást a fontosabb egyes ágakra is. Évenkint a következő üzletágakra váltják a legtöbb engedélyt:

Első sorban italmérésre, melyeknek száma évenkint igen tetemes (1898-ban 1040); igen tetemes összeget képviselnek az eledelipar terén előforduló üzletnyítások is: évenkint 3—600 kávéház- és kávémérésre 100—200, vendéglőre és korcsmára 100—200 hentesüzletre adnak engedélyt. Jelentékeny mozgalom mutatkozik a ruházati ipar terén is; 1898-ban pld. 267 szabó és 195 czipész nyert iparengedélyt. A többi iparágak közül nagyobb élénkség mutatkozik az asztalosipar (100), a lakatosipar (68), a bádogosipar (68) és az ékszerészipar (59) terén. Nagy számmal fordulnak elő a közlekedési vállalatok is, ú. m.: bérkocsis és személyfuvaros 228, fuvaros 300, szállító és bizományos (65) engedélylyel. A kereskedelem egyes ágai közül legélénkebb volt a füszerkereskedés 148, a divatczikk-kereskedés 102 és a rövidárúkereskedés 112 iparengedélylyel. Kiadatott továbbá ügynöknek és alkusznak 168, szatócsnak 554, aprófa- és szénárúsnak 245 iparengedély. A személyes szolgálatnál fodrász és borbély 261 új iparengedélylyel szerepel.

A felsőmagyarországi renaissance-építészet.

Ez a czíme annak a monografiának, a melyet Divald Kornél mostanában kiadott. Az Olaszországban keletkezett renaissance művészettel Európa összes népeit megelőztük s ez az Alpeseken innen Budán vert gyökeret legelőbb. Mátyás király épületeiből, a melyek e stilusban épültek, jelentéktelen töredékek maradtak ránk csak. A renaissance e korbeli emlékeit a török pusztította el, a ki uralmával lehetetlenné tette, hogy a mai székesfővárosunkban a legújabb időkig ebben az irányban valamelyes művészi tevékenység érvényesüljön. A renaissance, mely itt talált először fogékony talajt, nálunk csak a török hódoltság határain túl a felvidéken fejlődhetett tovább. Az itteni emlékekkel ismertet meg Divald könyve, a melyek tele vannak sajátos nemzeti vonásokkal, s a melyekre eddigelé alig vetett valaki ügyet. Eredeti kutatásokon alapuló műve, mint korrajz is érdekes. Műtörténelmi szempontból becsét növeli az illusztrácziók nagy tömege, a mely az elméleti fejtegetéseket kiséri és érthetőbbé teszi. Szokatlan dolog nálunk, hogy valaki a maga erejéből vállalkozik ily eredeti kutatásokon alapuló s rengeteg nehézségekkel és költséggel járó munka megírására s ezért tartjuk helyén valónak, hogy mi is ismertessük a széles körök érdeklődésére bizvást számító könyvet. A felsőmagyarországi renaissance czímü albumalaku munkát 39 kép díszíti, ára 3 korona s a szerző czímén (VIII., Eszterházy-utcza 11. sz.) rendelhető meg.

A Bazilika márványpadlózata.

Sok huza-vona és hányódtatás után végre a Bazilika márványpadlózatának ügye is befejezést nyert. Tavasz óta próbálgattak megegyezni benne a tanács, a templomépítő bizottság, a művezetőség és egyes vállalkozók, s csak most jutott biztos révbe a dolog. A művezetőség még a nyár elején kérte a tanácsot, hogy rendelje meg a lipótvárosi bazilika nagy hajójának padlózatához szükséges márványt, mert ha gyorsan nem *teszi*, ebben az esztendőben nem lehet majd a bányákból a megrendelt anyagot kifejteni, s akkor minden terv ellenére a burkolással a jövő év folyamán el nem készülhetnek. A dolog azonban nem ment olyan könnyen, s igazán nem hibás benne egyik testület sem, hogy a megrendelést csak most tehették meg. A tanács ugyanis nem fogadta el a művezetőség ajánlatát, hogy a márványt külföldi bányákból hozassák, hanem magyar anyagot akart. Végre is nagynehezen elfogadták a Hauszmann Sándor ajánlatát, ki hazai márvány szállítására vállalkozott. Csakhogy a bemutatott minta nem volt elfogadható, mert minőségét épen nem találták kiválónak. Most azután Hauszmann a felső-szrnyei bányából fejtett márványt ajánlotta fel, mely minden tekintetben kifogástalan. Ezt elfogadta a tanács és a vállalkozóval a szerződést megkötötte. A burkoláshoz szükséges összes márványanyag 34,044 frtba fog kerülni.

Ajánló-levél.

Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg, hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és így a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágítása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesíteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.,
polgármester.

Hirek a városházáról.

A katonaügyosztály megszüntetése.

vagyis:

Flóris Áron regimentje.

A katonaügyosztályt, mint illetékes forrásból értesülünk, nemsokára valószinüleg megszüntetik, feloszlatják, szögre akasztják, fölnégyelik, eltörlik, kiradirozzák és lemossák a főváros területéről. Nemcsak a fővároséról, az egész országéról, helyesen: az egész Osztrák Magyar Monarchiáéról. Nem lesz többé rá szükség, mert nem lesz többé katonaság. Sem tényleges, sem tartalékos, sem póttartalékos, sem pediglen népfölkelő. Mindenki polgár lesz; hasznos, vagy haszontalan, de polgár. Azaz, hogy mégsem. Lesz egy katona is: Flóris Áron. Ez lesz a főhadparancsnok. Egyenruhája is lesz (ez t. i. azért lesz *egyen*-ruha, mert csak egyen — Flóris Áronon — lesz látható). Aranygallérja is lesz, három csillagos: (***). Csákója és kardja, sarkantyúja azonkép. És úgy fog kommandérozni:

Jobbra át, balra át!
Egy-kettő, egy-kettő!

De nem a katonáinak fog ám kommandirozni; ezt hinni tévedés volna. Nem: ő a mechanikusainak kommandiroz; azoknak a mechanikusainak, a kik a jövő hadseregét fogják igazgatni. Ez valami geniális találmány. Egy millió katona (vagy mondjuk: két millió), a ki mind bátor a vakmerőségig, okos a bölcseségig, szívós a spongyaságig és ruganyos a legkisebb rúgóig, mely a derék katonák sarkában lesz. Flóris Áron katonái tudniillik gép-katonák lesznek; mint már az irás is mondja:

— Gépből lettél, géppé léssz.

Bicziklin fognak járni, persze csak úgy, ha felsrófolják őket, s orrukon-szájokon ömlik majd az ellenségre a golyó. Szív, agy, gyomor s egyéb belső részek helyett tudniillik puskapor és golyószóró készülék lesz a testökben, a melyen csak úgy feszül majd a díszes egyenruha (mert csak nem szaladgálnak ezek a gépek meztelenül!); ereikben pedig vér helyett töltények fognak csergedezni. Ha háború tör ki, Flóris Áron szép sorba felállítja majd őket, mind a milliót, a mechanikusok pedig mindeniket felhúzzák az előre megállapitandó haditerv szerint: először menetelés északnyugoti irányban, ott táborozás, aztán ismét menetelés és nagy lövöldözés gépkatonazenével, világpostával és szépségversenynyel. Mikor már mind lelőtték az ellenséget, akkor indulás visszafelé, este pedig gép-katona banket, a melyen mindenik harczost új golyóbonbonokkal töltik meg, s a melyik legtöbb ellenséget lelőtt, az hadiérmet kap, vagy hadnagygyá léptetik elő és friss gépolajat cseppegtetnek bele hátul, a hol a werk-je van. Másnap újra kezdődik az attak, és a bicziklis gépsereg újra halomra lövöldözi az ellenséget. Ha a lövöldözés nem elég, akkor Flóris Áron rohamra srófoltatja a csapatokat, a melyek őrült kerékpározással gázolják le a menekülő tábort; és az ellenségnek muszáj lesz menekülnie, mert hiába lődöz a gépkatonákra, a jó fiúkon nem fog a golyó. Ellenkezőleg, minden golyót lenyelnek és újra kilőnek. Természetes dolog, hogy mint igazi automata-katonáknak, minden felhúzás előtt be kell dobni a homlokán levő nyilásba egy tizfillérest, mert különben nem lövöldöznek. S mivel a gépezet időközben esetleg lejárhat, minden két automata-katona közt egy eleven polgári mechanikus fog szaladni, hogy a mint a katona abbahagyja a lövöldözést, újra bedobjon egy tizfillérest a nyilásba és újra felhúzza. Ez tulajdonképen semmi költségbe sem kerül, mert a tizfilléres emésztetlenül megtérül. Nincs kizárva ugyan a lehetősége annak, hogy egyik-másik ellenséges golyó czélt tévesztvén, az automata helyett a mellette levő eleven mechanikust éri, s a mechanikus meghal és ebben az esetben az illető katona, mikor legközelebb megint lejár és nincs a ki felhuzza többé, abbahagyja a lövöldözést, megáll és nem tud moczczanni többet: de azért akkor sem hal meg, s ez által a hadsereg hadilétszáma úgyszólván örökidőkre állandósítva van. Igaz, hogy idővel egyik-másik gép-vitéz a sok használattól megkopik és lomtárba kell tenni, de ez sem baj, mert Flóris Áronnak hír szerint újabb hat találmánya van, s bizonyára ezek közt lesz a gépkatona felesége is, az automata asszony, a ki egy tizfillérésért fájdalom nélkül új automata nemzedéket

hoz a világra. Aztán a raktárban, a hol tartják őket, csak minden katona mellé oda kell állítani egy fiatal katonánét, meg egy tízfillérest, s a nagyszerű találmány önmagát fejleszti tovább. Ha Flóris Áron tökéletesíti a találmányát, úgy lehet, a katona és katonáné idővel beszélni is fog, s úgy lehet, majd egyszer csak elkezd gondolkozni is. És mikor elkezd gondolkozni, gondolata majd odaszáll főhadparancsnoka, Flóris Áron felé és hálával veszi ajkára azt a nevet, melynek a werkjét, rugóját, feleségét, gyermekét és golyószóróját köszönheti. Akkor lesz Flóris Áron találmánya in flori-bus, s hiszem, hogy sok Floris Áron értékesítheti majd az automatáit. Sőt, bár ez a messze jövő zenéje, valószínű, hogy idők multán a satnya emberiség majd összeházasodik erős automatákkal, a miből igen sok boldog házasság lesz, fél-gép ivadékokkal; de a tandem sem lesz ritkaság, mert sok emberi asszony igen fog örülni az automata-férjnek, a kinek csak egy tízfillérest kell bedobni a szájába és mindjárt működni kezd:

Egy-kettő, egy-kettő!
Bal-jobb, bal-jobb!
Egy-kettő!...

Ilyen szédítő perspektivát nyit előttünk Flóris Áron az ő gép hadseregének föltalálásával, a mely, ha beválik, mint föntebb bátor voltam jelezni, fölöslegessé teszi majd az egész katonaügyosztályt.

Azért, a kik most ott vannak hivatalban, siessenek és adják be a kérvényöket valami biztosabb bureauba.

Hatósági lakásközvetítő iroda.

A lakásközvetítéssel a nagy városokban tömérdek baj van. A lakást kereső alig tud megfelelő lakáshoz jutni, mert semmiféle tájékoztatás nem áll rendelkezésére. Ha pedig a lakást hirdető ujságok után indul, rendesen csalódik, mert vagy kiadták már a jónak talált lakást, vagy egészen más körülményekre talál, mint a melyeket az ujság hirdet. A lassu észjárásu bécsiek most eredeti módon akarnak a bajokon segiteni. Tervezik, hogy hatósági lakásközvetitő-intézetet állitanak fel. Minden kerületi hivatalban lenne egy közvetítő iroda, a mely a kerület üres lakásairól hiteles és bő információt nyújtana a lakásbérek megjelölésével. A tervet, mint egyik bécsi ujság irja, legközelebb megvalósitják.

Bélyegtelen bizonyítványok.

A bélyegtelen hivatalos bizonyítványok számát ismét megszaporította a belügyminiszter körrendelete, melyet az összes törvényhatóságok számára adott ki. E szerint a Bécsben székelő „Munkásokat érő baleset ellen biztosító alsó-ausztriai intézet“ kérelmére a magyar pénzügyiminiszter az intézetnél biztosítottak részére a jogosultság igazolására szükséges anyakönyvi kivonatokat, és a társaság által fizetendő járadékok felvételéhez szükséges életbenléti bizonyítványokat az illeték-díjjegyzék 22. pontja alapján bélyeg metességi joggal ruházta fel. Ennélfogva ezeket a hatóságok ezentúl bélyegtelenül kötelesek kiállítani, azonban mindenkor hivatkozniok kell a belügyminiszternek erre a körrendeletére is, meg kell jelölni, hogy a bizonyítványokat csupán erre a czélra lehet felhasználni.

Polgármesteri rendelet.

Halmos János polgármester szigoru rendeletet adott ki a székesfőváros összes hivatalainak fogalmazó személyzete számára. Minduntalan előfordult ugyanis, hogy az olyan határozatokat, melyek több magánfelet érdekelnek, rendetlenül kézbesitik a feleknek, egy részüknek pedig egyáltalán ki sem adják. A kezelő hivatalok a rendetlenségekért a fogalmazó személyzetet okolták, s azt állitják, hogy a kiadmányozásra vonatkozólag pontos utasitást csak ritka esetben kapnak. A polgármester most elrendelte, hogy ezentúl minden határozat záradékában egyenként fell kell sorolni azokat a feleket, a kiknek az intézkedésről tudomást kell szerezniök, s ezenfelül a kiadói utasitásban ugyanezt pontosan meg kell ismételni. A polgármester a netalán előforduló mulasztásokért a mulasztó közegeket személyenként fogja ezentúl felelősségre vonni.

Egy bérkocsiállomás története.

Néhány hónappal ezelőtt a Markó-utcza sarkán nem állomásoztak bérkocsik. A hatóságnak szemet szúrt az üres utcza sarok és csakhamar benépesítette bérkocsikkal. A váczi-körúti sarokház tulajdonosa *Kuncz* Jenő és az önkéntes mentő egyesület erélyesen tiltakoztak az intézkedés ellen, mert a bérkocsi állomásra semmi szükség sincsen, s az csak a szabad közlekedést gátolja, és a mellett a háztulajdonosnak érzékeny kárt okoz. A tanács a felszólalásokat meghallgatta, s a bérkocsi állomást megszüntette. Nemrég az önkéntes mentő egyesület azonban ismét kérelemmel járult a tanács elé. Nem egyébért, mint hogy a Markó-utcza sarkán bérkocsi állomást létesítsen. A tanács megint hallgatott reá, s az állomást ujból felállitották. Erre most a háztulajdonos ismét bejelentette tiltakozását. Kérvényében élesen kikel a tanács intézkedése, különösen pedig a mentő egyesület magatartása ellen. Az egyesület előbb tiltakozott az állomás létesítése ellen, most meg kéri azt, bár a Sólyom-utczán az épület egyik oldalán most is van állomás. A tanács mintegy két hónapja elfogadta a felszólalók megokolását, most pedig ismét nem törődik velük és minden igaz ok nélkül ujból kirendelteti a kocsikat. A tanács legközelebb dönt a Kuncz Jenő uj felszólalása tárgyában.

A Nemzeti Színház előtti vasuti megállóhely áthelyezése.

A főváros közrendészeti bizottsága a minap azt az eszmét vetette fel, hogy a Nemzeti Színház előtt levő villamos vasuti megállóhelyet a Kerepesi-út és Kossuth Lajos-utcza sarkára helyezzék ki. A kérdés alapos tanulmányozását a tanács külön bizottságra bizta, mely az áthelyezés ellen foglalt állást. A Nemzeti Színház előtt épen 35 éve áll fenn a közuti vasut megállóhelye, s minden tekintetben megfelelő ma is. Az elhelyezésre tehát szükség nincsen. Ellenben kivánatosnak tartja a bizottság, hogy a Muzeum-körútnak a műegyetem felőli oldaláról induló kocsik ezentul a Kossuth Lajos-utcza sarkán is megálljanak. Ennek eddig az a legnagyobb akadálya, hogy emiatt a megálló miatt a Kálvin-tér felől jövő kocsiknak sokat kell vesztegetniök.

Új villamos megállóhely.

A Margit-körúti villamosvasuti vonalon a Kis Rókus utcza sarkán új villamos megállóhelyet rendeztek be. Az új állomás felállításával a környékbeli lakosoknak régi óhajtása teljesül.

Költözködő konzulátus.

Frank Dyer Csester, az amerikai Egyesület-Államok budapesti konzula körlevélben értesítette az összes hatóságokat, hogy a konzulatus irodahelyiségét V. ker. Mária Valéria-utcza 15 sz. II. em. 21 ajtó alá helyezte át. A konzulatusnál a hivatalos órákat ezentul is naponta délelőtt $^1/_2$10—$^1/_2$1-ig tartják.

A mentőegyesület a betegszállítás szolgálatában.

A „Budapesti önkéntes mentőegyesület“ már régebben kérte a kereskedelmi minisztert, hogy járjon közbe a betegsegélyző-pénztáraknál, hogy megbetegedett tagjaik szállításáért az egyesületnek bizonyos anyagi kárpótlást nyujtsanak. — A dolog akkoriban abban maradt, s a mentőegyesület most kérelmét megújította. A kereskedelmi miniszter arról értesíti az egyesületet, hogy a multkori tárgyalások épen az egyesület túlzott követelései miatt szakadtak félbe, nem érezheti tehát magát indíttatva, hogy a dologban ismét kezdeményező lépéseket tegyen. Az egyezség létrehozása a betegsegítő pénztárak autonom joga, lépjen tehát az egyesület velük, illetőleg képviseletükben a budapesti kerületi betegsegélyző pénztárral alkudozásba. A mennyiben pedig a megállapodás létrejön, a miniszter mindenkor készségesen fogja azt főfelügyeleti jogánál fogva megerősíteni.

Fuvarosok kérelme.

A budapesti fuvarosok ipartársulata azzal a kérelemmel fordult a tanácshoz, hogy a Várfok-utczának a Vérmező és Krisztina-körút között levő állomását helyezze vissza régi helyére a Pálffy-térre, a Radetzky-kaszárnya mellé. A fuvarosok az új helyen egyáltalán nem tudnak megélni, s a lovak élelmét is alig képesek megkeresni. Az előljáróság nem pártolja a kérelmet, mert a Pálffy-tér ma már az egész környéknek a dísze lett. Közepén parkot rendeztek be, minden oldalról új bérpaloták veszik körül, ott tehát fuvaros állomásnak helye nem lehet. A Várfok-utczai új állomást a főváros nagy költséggel rendeztette be, s az czéljának teljesen meg is felel. A kérdésben a rendőrfőkapitányság adott véleményt, mely a kérelemre szintén kedvezőtlen. A főkapitány szerint közlekedési és köztisztasági okok egyaránt a kérelem ellen szólnak.

Fiákkerek a Vígszínháznál.

A főváros a Vígszínház közönségének kényelmére a színház mellett bérkocsi váltó állomást rendezett be. Az egyfogatu bérkocsik igen jó hasznot is huznak az állomásból, nem úgy azonban a fiakkeresek. Pedig mindössze két kétfogatu kocsi köteles naponként a váltó állomáson megjelenni. Egy a Ferenczieck-teréről, egy pedig a Mária Valéria-utczai állomásról. A bérkocsis ipartársulat folyamodást adott be a tanácshoz, hogy szüntesse meg a vígszínházi kétfogatu állomást, mert az a kocsitulajdonosokra igen nagy teher. A közönség előkelő vagy gazdag része előre odarendeli a színházhoz kocsiját, a ki pedig előadás után fogad bérkocsit, az megelégszik a demokratikus komfortáblival. A rendőrfőkapitányság most adott véleményt a tanácsnak a kérelem tárgyában. A rendőrség megfigyelése szerint elég gyakran szükségesek a fiakkerek a Vígszínháznál s így a kérelem teljesítését nem javasolhatja.

A Ballon Captif vízdíja.

A millenniumi kiállítás idejéből emlékezetes még a Ballon Captif vállalat, mely az érdeklődő közönségnek sok száz méter magasból mutatta meg a fővárost és környékét. A vállalat azonban nem sokáig virágzott, mert egy hatalmas szélvész tönkretette az egész léggömböt és vele az összes részvényeket is. A ballon megmaradt roncsait csakhamar potom áron elliczitálták a városligetben, s az egész vállalkozás feledésbe merült, hacsak az a néhány ember nem tartja még keserű emlékezetében, a kinek az előre megváltott jegyek a nyakán maradtak — emlékül. Most kiderült, hogy a keserű feledés nem olyan könnyű dolog, különösen, ha örök felkiáltójelnek ott maradnak a vastag főkönyvek. A könyvek a fővároséi és azt mutatják, hogy a néhai vállalat 100 korona vízdíjjal a fővárosnak is adósa maradt. A főváros pedig nem lehet olyan könnyelmű, hogy a pénzét egyszerűen veszendőbe hagyja menni. A volt részvényesek ugyan már régen világgá mentek, egyikük azonban még most is budapesti lakos. Felszólították tehát, hogy fizesse ki a hátralékos vízdíjat. A részvényes, ki maga is egyik nagyobb károsult fél a vállalatnál, most arra kéri a tanácsot, hogy engedje el a vízdíjat. Akkoriban a vállalat úgyis átalányösszegben egyezett ki a fővárossal s a megfizetett vizet úgy se fogyasztotta el, mert nagyon hamar megszünt.

Új zálogközvetítők.

Ó-Budán és Kőbányán többször felmerült a panasz, hogy kevés ott a kir. zálogház közvetítő intézete. Pedig e külső kerületek lakossága általában szegény és igen-igen reá szorul a „kis zálogház“ intézményére. A kereskedelmi miniszter meghallgatta az ismétlődő panaszokat és Ó-Budán Zsigmod-utcza 23. sz. a., a X. kerületben pedig a Szent László-tér 17. számú házban zálogközvetítő intézet felállítására az engedelmet megadta.

A bejelentő hivatal panasza.

A tanács a bejelentő hivataltól az ösmeretlen tartózkodásu felek lakáscziмét egyszerű nyomtatványok segitségével szokta megtudakolni. Ez a szokás igen kényelmes s azonfelül a két hatóság közti érintkezést meggyorsitja és megkönnyiti. Megtörtént azonban az utóbbi időben, hogy a fővárosi hivatalnokok hivatalos blankettán olyan emberek czimét is tudakolták, a kik a hivatalos eljárás folyamán nem is szerepeltek, hanem csupán magán ösmerőseik. A rendőrfőkapitányság e szabálytalanság miatt panaszt emelt a polgármesternél, mert nem csak megszaporitja a hivatalos munkát, hanem megfosztja a bejelentő hivatalt jogos jövedelmétől. Magánfeleknek ugyanis újabban minden czim után 15 kr. díjat kell fizetniök, a mely alól a hivatalos tudakozódások mentesek. A polgármester szigorú rendeletet adott ki, melyben a lábrakapott visszaéléstől az összes alkalmazottakat eltiltja, a rajtaért hivatalnokot pedig megbüntette.

Átszálló forgalom az omnibuszokon.

A fővárosi közlekedési vállalatot, mint a közúti vasutakat is — kötelezte a fővárosi tanács, hogy az átszálló forgalmat a legszélesebb mederben léptesse életbe. A vállalatnak az új rend behozatalára augusztus hó végét tűzték ki határnapul. Az omnibusz-társaság azonban az átszálló forgalom berendezésével máig sem készült el, hanem a határidő meghosszabbitásáért folya-

modott. Főgondjuk ugyanis mostanában, hogy az automobil forgalmat létesítsék, az átszállások életbe léptetése pedig alkalmasabbnak látszik abban az időben, mikor már a motoros kocsik fogják lebonyolítani a forgalmat. A tanács a társaság kérelmének helyt adott, s a határidőt 1900. január 1-éig meghosszabbította.

KÖZGAZDASÁG.

A betegsegélyzőpénztár jogtalan díjszedése.

A budapesti kesztyűsök, könyvkötők stb. betegsegélyző pénztára tagjaitól a betegsegélyző czélokra szedett díjat a hét minden napjára, tehát a vasárnapokra is kivetette. Az egyesület egyes tagjai jogtalannak találták ezt az eljárást és hatósági intézkedést kértek a méltánytalan díjszedés ellen. A tanács elutasító határozata következtében a kereskedelmi miniszter elé került a dolog. A miniszter igazat adott a felszólalóknak és a pénztárt a jogtalan díjszedéstől eltiltotta. A jogerős határozat szerint nem az a lényeges jogtalanság, hogy a pénztár a hét minden napjára kiveti a tagjárulékokat, hanem, hogy az ilyen módon szedett díjak a tagok keresetének 2—3%-át teszik ki. Már pedig a pénztár alapszabályai értelmében csupán 2%-ot követelhet, eljárása tehát nem egyéb, mint az alapszabályok egyszerü megkerülése, a mit eltürni nem lehet. A jogerős határozat értelmében ezentúl csak a hétköznapokra fogják fizetni a beteg segélyző pénztár tagjai a heti járulékot.

Súlyos vádat emelt a budapesti kerületi betegsegélyző pénztár ellen egy újpesti szeszgyáros is. A gyáros a gyárában fennállott munkás betegsegélyző pénztárt két évvel ezelőtt megszüntette és munkásait a budapesti ker. betegsegélyző pénztárba iratta be. Most azzal a kérelemmel fordult a kereskedelmi miniszterhez a gyáros, hogy engedje meg, hogy a munkásokat egy másik betegsegélyző pénztárba léptesse át, mert a ker. betegsegélyző pénztár a *heti járulékokat önkényesen aránytalanul magasra emelte fel*, úgyhogy a munkások a díjakat fizetni nem tudják s az aránytalan levonások miatt zúgolódnak. A miniszter a munkások kilépését nem engedte meg, csupán abba egyezett bele, hogy az újonan felfogadott munkások más betegsegélyző pénztár tagjai közé lépjenek be. Egyúttal azonban felhivta a miniszter a tanácsot, hogy szigorú vizsgálatot indítson, vajjon csakugyan igaz-e, hogy a kerületi betegsegélyző pénztár felemelte a heti járulékokat?

Kihágási eljárás — társasczégek ellen.

A VI. ker. előljáróság, mint elsőfoku iparhatóság egy épitőmestert az inasának hanyag iskoláztatása miatt érzékeny pénzbüntetéssel sújtott. A határozat nem az épitőmester, hanem annak társas czége ellen szólt s azt a tanács is helyben hagyta, a kereskedelmi miniszter azonban az egész eljárást megsemmisitette. A megokolásban kifejti a miniszter, hogy kihágási eljárást *czégek ellen indítani* nem lehet, hanem a dolog természete szerint csak bizonyos egyének ellen. Ha tehát az iparkihágásban a társas czéget terheli a felelősség, akkor az összes czégtagok ellen egyenként kell megindítani az eljárást, s az összes felelős egyéneket kell fejenként megbüntetni. Az alsóbb hatóságok a szóban levő esetben a kihágási ügy tárgyalására a czéget idézték meg, a határozatban pedig az egyik czégtagot büntették. Ez az eljárás a büntetőjogi elvekkel ellenkezik, s azért érvényben meg nem hagyható. Érdekes a dologban az, hogy az iparkihágás hat hónap alatt elévül, s igy ma már a kihágást elkövetett czég tagjai felelősségre sem vonhatók.

Hivatalos hirdetések.

Pót-hirdetmény

a 37,247/99. eln. számú pályázati hirdetményhez.

Budapest székesfőváros tanácsa az adóhivatalokhoz ujonnan szervezett hivatalnoki állásokra f. évi november hó 16-án 37,247/99. eln. sz. a. kiirt pályázati hirdetmény kapcsán ezennel közhirré teszi, hogy az emlitett hirdetményben felsorolt adóhivatali számtanácsosi, számvizsgálói, I. és II. oszt. számtiszti, számsegédi és számgyakornoki, valamint az I. és II. oszt. adóvégrehajtói állásokra a székesfőváros szolgálatában még nem állók közül, vagy a székesfővárosnál díjnoki minőségben alkalmazottak sorából megválasztandó folyamodók a szolgálatba lépéstől, illetve a megválasztatás napjától számitott egy év alatt tartoznak az adóhivatali gyakorlati szakvizsgát letenni. A székesfőváros más hivatalaitól az adóhivatalokhoz ápályázó rendszeres hivatalnokoknak már a pályázati kérvényük kapcsán igazolniok kell a jelzett vizsga letételét, mert e nélkül meg sem választhatók. Végül ugyancsak előzetesen tartoznak letenni a kérdéses vizsgát mindazon tényleg szolgáló adóhivatali rendszeres alkalmazottak, a kik számvizsgálói, vagy számtanácsosi állásra kívánnak megválasztatni.

Budapesten, 1899. évi deczember hó 20-án.

Halmos,
polgármester.

Hirdetmény.

Gabona és őrlemények soron kívüli szállitására, az üzletszabályzat 55. §. 3. pontjának alkalmazására és a rakodási idő leszállitására vonatkozó intézkedéseknek beszüntetése.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága közli, hogy a f. évi julius hó 25-ik napjával életbeléptetett azon határozmányok, melyek szerint a Fiuméba és a vámkülföldre rendelt gabonaszállitmányok és őrlemények soronkivül szállittatnak, mig a bel- és magyar-osztrák forgalomban feladásra kerülő kocsirakományú teherárukra nézve a felvétel és a szállitási határidő tekintetében az üzletszabályzat 55. §. 3. pontja alkalmaztatik és végre, hogy a kirakási idő 9 nappali órára korlátoztatik f. évi deczember hó 1-sö napjától kezdve hatályon kivül helyeztettek és igy jelzett naptól kezdve a szállitmányok felvételére, továbbitására és rakodására az üzletszabályzat és díjszabások általános határozmányai ismét korlátozás nélkül mérvadók.

Budapest 1899 deczember hó 2-án.

Az igazgatóság.

A termesgőzhajók téli menetrendje Fiume — Velencze és Fiume—Ancona között.

Fiume és Velencze között a legnagyobb kényelemmel berendezett gyorshajók közlekednek, melyek az I. helyen kivül még külön luxus-osztálylyal is bírnak, melyek külön teremmel, kitünő ágyakat tartalmazó kabinokkal, dohányzóteremmel és villamos világitással vannak ellátva.

A Fiume—Ancona között közlekedő gőzhajó a termen kivül még egy kisebb, négy háló-helylyel ellátott családi teremmel (salon prive) is bir, mely külön megrendelhető.

Ezen termes hajók téli menetrendje f. é. november hó 1-étől 1990. évi márczius 31-ig a következő:

Fiuméból indul Velenczébe minden szombaton 8 órakor este, csatlakozásban a Budapestről este érkező gyorsvonathoz, érkezés Velenczébe másnap reggel 7 órakor.

Velenczéből indul Fiuméba minden kedden este 7 óra 30 perczkor a Szt Márk-térről, érkezik Fiuméba másnap reggel 6 óra 30 perczkor csatlakozásban a Budapestre reggel induló gyorsvonathoz.

Fiuméből indul Anconába minden csütörtökön este 8 órakor csatlakozásban a Budapestről este érkező gyorsvonathoz, érkezés Anconába másnap reggel 6 órakor csatlakozásban a Rómába induló gyorsvonathoz.

Anconából indul Fiuméba minden szombaton este 8 óra 30 perczkor csatlakozásban a római, nápolyi és bolognai gyorsvonatokkal; érkezés Fiuméba másnap reggel 6 óra 30 perczkor csatlakozásban a Budapestre reggel induló gyorsvonathoz.

A tengeren való hajó-átkelés 10 órát vesz igénybe.

Fiuméból Anconáig vagy Velenczéig a gőzhajón fizetendő:

a luxus-osztályban ágygyal együtt	. . .	16 korona
az I. helyen „ „	. . .	12 „
a III. helyen „ „	. . .	6 „

Bécs-államvasút és északi vasút p. u. és Fiume közt Budapesten át alábbi menetdíjak fizetendők és pedig a gyorsvonaton I. oszt. 36 kor. 70 fillér, II. oszt. 24 kor. 40 fillér és a személyvonaton III. oszt. 11 kor. 80 fillér. Ezen jegyek nyolcz napig érvényesek, mely idő alatt az utazás Budapesten láttamozás mellett tetszés szerint megszakítható.

A fentebbi útirányon át Olaszországba közvetlen gyorsvonatú menetjegyek is kiadatnak következő árakon:

	I. oszt.	II. oszt.	III. oszt.
Bpest—Firenze Fiumén át	75.80 frc.	55.45 frc.	30.15 frc.
„ —Genua Velenczén át	92.50 „	67.25 „	36.55 „
„ —Milano „	71.95 „	52.85 „	28.70 „
„ —Turin „	92.25 „	67.10 „	36.45 „
„ —Nápoly—Fiume Anconán át	104.45 „	75.55 „	41.05 „
„ —Róma Fiume Anconán át	76.05 „	55.65 „	30.30 „

Ezen jegyeken kívül Budapestről, Battaglia, Bologna, Brindisi, Livorno, Padua, Pisa, Verona állomásokra is adatnak ki közvetlen menetjegyek.

Bővebb értesítés nyerhető a magy. kir. államvasutak városi menetjegy-irodáiban és a Cook-féle utazási irodában; a „Courier“ nemzetközi utazási irodában, Abbaziában és Bécsben; „Schenker és Társa“ czégnél Budapesten és Bécsben, és Antonio de Paoli czégnél Velenczében, E. V. Brizzi & Co. Milanoban, valamint a Stangen-féle utazási irodában Berlinben.

Hirdetmény.

A magy. kir államvasutak kezelése alatt álló helyi érdekü vasutak árudijszabásához tartozó függelék új kiadása.

1900. évi január hó 1-én a magy. kir. államvasutak kezelése alatt álló h. é. vasutak 1899. évi november hó 1-től érvényes árudijszabásához tartozó „Függelék“ új kiadása lép életbe s ezzel egyidejüleg a nevezett függeléknek 1898. évi január hó 1-től érvényes kiadás hatályon kivül helyeztetik.

Ezen függelékben a magy. kir. államvasutak kezelése alatt levő h. é. vasutakon nagyrészt jelenleg is fennálló, állandó jelleggel biró dijkedvezmények foglaltatnak, mi mellett azonban egyes tételeknél az illető h. é. vasutakon az adókötelezettség beállta, valamint új díjképzés folytán kisebb mérvü díjfelemelések merültek fel.

A függelék magyar és német kiadásban fog megjelenni s a magy. kir. államvasutak igazgatóságánál (Csengery-utcza 33.) deczember hó végén példányonkint 50 fillérnyi árban lesz kapható.

Budapest, 1899 deczember 1-én.

Az igazgatóság.

Hirdetmény.

Kelet-északnyugot osztrák vasuti kötelék II. pótlék életbeléptetése a II. rész, 5. díjszabási füzethez.

A kelet-északnyugot osztrák vasuti kötelékben 1898. január 1-től érvényes II rész, 5. díjszabási füzethez (kivételes díjszabás czukorra). 1899. évi deczember hó 1-én a II. pótlék lépett életbe.

Ezen pótlék tartalma:

I. Új állomások felvétele.

II. Díjtételek módosítása.

III. A kilométer-mutató kiegészítése.

A pótlék a végpályák igazgatóságainál és a részes állomásokon példányonkint 10 filléren kapható.

Budapest, 1899. deczember 1-én.

Az igazgatóság.

Magyar kir. államvasutak igazgatósága. 140,953—99. sz.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága az 1900. évben szükséges mintegy

8000 métermázsa sósav,
2700 „ horganyhalladék, vagy,
8800 „ töményhorganyhalvag, illetőleg
4400 „ szilárdhorgonyhalvag

szállítására ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az ivenkint 1 koronás magyar okmánybélyeggel ellátott ajánlatok lepecsételve legkésőbb 1899. évi deczember hó 20. déli 12 óráig a magy. királyi államvasutak anyag és leltárbeszerzési szakosztályánál benyujtandók, vagy postán oda küldendők, ugyanezen időpontig átadandók ugyanott a kötelező minőségü minták is.

Bánatpénz gyanánt az ajánlt anyag értékének 5%-a legkésőbb 1899. évi deczember hó 19-én déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Szállításra nézve mérvadók és kötelezők a 12291/96. sz. általános szállítási és az illető anyagokra vonatkozó különleges feltételek.

A szállításra vonatkozó egyéb pályázati feltételek, melyek a részletes módozatokat tartalmazzák, az igazgatóság anyag és leltárbeszerzési szakosztályában, valamint az üzletvezetőségeknél és a hazai kereskedelmi és iparkamaráknál megtekinthetők.

Ezen részletes módozatok leirása az ajánlatot tenni szándékozóknak a fentnevezett magy. kir. államvasuti hivatal által ingyen adatik ki, vagy kivánságára postán megküldetik.

Budapest, 1899. november hóban.

Az igazgatóság.

MAKÓ MIHÁLY vaskereskedő és szállítási vállalkozó

A vasszakmába vágó mindennemü berendezési és felszerelési czikkekben, u. m.: vasbútorok, vas és pléh zománczozott főzőedények és teljes konyhaberendezések kórházak és árvaházak részére és mindennemü kertészeti szerszámok és taligák.

Budapest, Üllői-út 2., Kálvin-tér sarok.

Telefon 59—65. Telefon 59—65

80 kr. Minden órajavítás 3 évi jótállás mellett **80** kr.

Reisz. F. műórás és ékszerésznél

IX., Soroksári-utcza 14. sz.

Órák és ékszerek dús választékban.

Vidéki javítások pontosan eszközöltetnek.

Tisztviselők kedvezményben részesülnek.

Hirdetmény.

Ő cs. és apostoli királyi Felségének legfelső elhatározása alapján ezennel megkezdetik a **XXI. magyar királyi államsorsjáték** rendezése, melynek remélhető tiszta jövedelme közhasznu és jótékonyczélokra fog fordíttatni. 1. A vagyontalan állami tisztviselők özvegyei és árvái segélyezésére szánt alap. 2. A sárvári közkórház. 3. A katholikus tanonczokat védő egyesület. 4. A budapesti V. kerületi népkonyha. 5. A Paulai Szt.-Vinczéről nevezett irgalmas nénék vezetésére bizott ó-budai tan- és nevelő intézet. 6. A fehér kereszt országos lelenczház egyesület 7. A Zenggvárosi közkórház. 8. A kassai Mensa Akadémia. 9. A Budapesti Tabitha-egyesület. 10. A magyar vörös kereszt-egylet kolozsvári fiókja a jövedelem $^1/_{10}$—$^1/_{10}$ részében. — E sorsjáték összes 7691-ben megállapított nyereményei az alább következő játékterv szerint 365,000 koronára rugnak és pedig:

1	főnyeremény	150,000	korona	10	nyeremény á	1000	korona
1	„	50,000	„	20	„ „	500	„
1	„	20,000	„	50	„ „	100	„
1	„	10,000	„	100	„ „	50	„
2	nyeremény á	5,000	„	1000	„ „	20	„
5	„ „	2,000	„	6500	„ „	10	„

Az összes nyeremények készpénzben fizettetnek ki. A huzás visszavonhatlanul 1899. évi decz. 30-án Budapesten történik.

Egy sorsjegy ára 2 frttal o. é. van megállapítva.

Sorsjegyek kaphatók a m. kir. lottójövedéki igazgatóságnál Budapesten (IX., Csepel-rakpart, félemelet), a hová a megrendelt sorsjegyek ára postautalvány mellett előre beküldendő, valamennyi adó- és sóhivatalnál, a legtöbb postahivatalnál és minden városban és nevezetesebb helységben felállított egyéb sorsjegyáruló közegnél.

Budapesten, 1899. aug. hó 1-én.

M. kir. lottójövedéki igazgatóság.

Luczifer-alágyújtó.

Maleczky László Vilmos

szabadalmazott találmánya.

Alágyujtásnál a fa egészen fölösleges. A szenet minden kályhában és takaréktűzhelyben fa nélkül biztosan meggyújtja. Spiritusz és petroleumos melegitőket veszélytelenül pótolja A kézben meggyújtható s lángja elfújható Szagtalan, hamut nem hágy. Tizenöt perczig ég. Minden veszély kizárva. Fontos és nélkülözhetetlen minden háztartásban

Ára: 12 darab nagy fajta 15 kr. 12 darab kis fajta 8 kr.

Főraktár: Budapest, VI., Teréz-körút 37. szám.

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntőde és gépgyár részvény-társulat Budapesten.

A vas- és aczélöntés, valamint a gépgyáritás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb speczialitásai:

hengerszékek és malomberendezések,

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártó gépek,

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasúti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészítő gépek, úti hengerek, kőtörő-, zúzó- és apritógépek,

Mechwart-féle forgó gőzekék.

Elektromos világítás és erőátvitel

egyirányú, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhúzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos fúrógépek, elektr. darúk, szivattyuk, ivlámpák, mérőkészülékek stb.

Városi iroda · Kossuth Lajos-utcza 18.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

Magyar Székesfőváros

kiadóhivatala

Nyomatott Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában. Budapesten, Aradi-utcza 14.

II. evfolyam. Budapest, 1899. deczember 18. 47. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATÁSI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt
Félévre . . . . . 3 frt

Szerkeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

A calcium carbid.

A főváros törvényhatósága elé néhány évvel ezelőtt a tanács beterjesztett egy szabályrendeletet, amely a *robbanószergyárak* épitési feltételeit tartalmazta. A közgyülés — igen helyesen — a tervezetet visszautasitotta, nem is tárgyalta. Ellenben kimondotta, hogy:

„a fővárosnak sem a belső, sem a külső területén nem engedélyez robbanószergyárakat, ennek következtében ilyen gyárak épitési feltételeire nem is alkot szabályrendel tet.“

A határozat azonban határozat maradt, mert ennek ellenére is a X. kerületben müködött egy-két robbanószergyár, annélkül, hogy a hatóság tudomást vett volna róluk. Sőt nemrég — ugyancsak a fenti határozat ellenére — végrehajtott a kerületi elöljáróság egy olyan belügyminiszteri rendeletet, amely az egyik gyár közveszélyes voltának csökkentését czélozta.

Tudtunkkal a törvényhatóság nem vonta vissza a régi határozatát s igy helyénvalónak látjuk, hogy közzétegyük azt a levelet, amely arról értesit bennünket, hogy a X. kerületben egy nagyobbszabásu robbanószergyár épitését tervezik. A levél ez:

„A X. kerületi köztemető mellett levő uj zsidó temető mögött van a volt Wechsler-féle robbanószergyár, amelyet nemrég üzemen kivül helyeztek. A gyárat most kerülő uton az *acetylen részvénytársaság* szerezte meg s a X. kerületi elöljáróság beleegyezésével ujonnan berendezve az acetylen gáz előállitásához szükséges anyagokat akarja ott gyártani. Ezek között az anyagok között első a *calcium carbid*, a legveszedelmesebb robbanó szer. Ezt akarják nagyban gyártani a megvett területen.“

A hir valódiságáért felelősséget nem vállalunk. A közléssel egyedül és kizárólag a tanács figyelmét akarjuk felhivni a tervezett gyárra, amelyet megépiteni nem engedhet a hatóság. A calcium carbid gyártás azon a területen nem engedélyezhető, mert tiltja a törvényhatóságnak már idézett határozata; de nem engedélyezhető a közérdek szempontjából sem.

A főváros lakosságát örökös veszedelemnek nem szabad kitenni. A veszedelem elhárítására ma még van mód és idő. Mielőtt a tervezet elindulna arra a hóditó körutra, amelyet a részvénytársaságok ügyei föltétlen sikerrel szoktak megtenni, meg kell gátolni minden módon még az elindulását is.

Robbantószergyár nem létesülhet a főváros területén, ahol a legkisebb szerencsétlenség is kiszámithatatlan károkat okozna.

Vasárnapi munkaszünet.

A közigazgatási tisztviselők irigykedve hallgatják a miniszteri emlékeket, akik eldicsekednek azzal, hogy a kormány a vasárnap megünneplésére milyen üdvös intézkedéseket tett. Az alkalmazottak nagy tömege nem kényteien vasárnap is a hivatalban ülni. Munka amugy sincs; de ha van is, nem dolgozik senki; későn jártak be a hivatalokba s korán elsiettek, hogy a déli korzón pontosan ott legyenek.

Ezt a kényszer hivataloskodást, amely csak nyüg a tisztviselőkre, megszüntették. A hivatalokban felállitották az inspekcziós rendszert s vasárnaponként felváltva üldögél a kijelölt tisztviselő a hivatalban, mig társai élvezik az ünnep szabadságát.

Erre az inspekcziós rendszerre méltán rászolgált a főváros tisztviselő kara is. A hivatalokban a vasárnap nem a munkáé, hanem a csevegésé. Mindenki enged magának egy-egy félórácskát a hivatalba menetnél s ujra egy félórát a távozásnál.

Vasárnap nem dolgozik senki. Jókedvvel legalább kevesen. Az ünnep elnyomja a munkakedvet s még a legszorgalmasabb is (s talán éppen az) epedve vágyik a hetedik napért, amelyen minden munkának szünetelni kell, mert az a nap az Istené. Feleket alig látni a hivatalokban. Jóravaló ember, akármilyen elfoglaltsága legyen is hétköznap, nem szivesen alkalmatlankodik ünnepnapon mások előtt a bajával.

A hivatalok az unalmasságig csöndesek. Az ünnepi ruhába öltözött urak keserves szivvel lesik a fél tizenkettőt, hogy ott hagyhassák egy fél napra a megszokott irodát. S tudja Isten, nem csupán a pihenés vágya tartja vissza az embereket a munkától. Valamennyiünk lelkében ott él a gyermekkor boldog vasárnapja, a templom a maga ünnepi közönségével s a szent mise, amelynek lelketemelő hangulata ott dolgozik bennünk s amig gondolatainkat elragadja az iróasztal mellől, lehetetlenné tesz bármely munkát.

Hát van szükség egyáltalán a vasárnapi hivatalra? Veszit enélkül az ügymenet? Hátrány érheti-e a munkaszünet végrehajtásával a közönséget. Nem, és ujra nem! Vasárnap nincs sürgős darab, nincs posta, s a bevetődő felet egész jól kiszolgálhatja az inspekcziós tisztviselő. A többi meg hadd pihenjen.

Polgármester ur! Ön is buzgó, vallásos ember, gondoljon arra a 3—4000 alkalmazottra, akik vasárnaponkint templomba vágyakoznak. Gondoljon rájuk szeretettel, tegye szabaddá őket a vasárnapokra s rendelje el vasárnaponkint a hivatalokban való inspekcziózást. Istennek tetsző dolog lesz ez; mert sok száz embernek módot ad, hogy hitbeli szükségletének eleget tehessen.

Kórházak karácsonya.

A főváros különféle közkórházaiban körülbelül 4000 szegény beteg és üdülő várja gyógyulását. Az elhagyatott és beteg emberekre legszomorubb idő jár az ünnepek alatt. Karácsonykor az általános öröm ünnepén, a szegény kórházi ápoltak az utóbbi évek alatt el-el felejtik szomoru sorsukat, mert a *Szamaritánus Egyesület* az egész magyar társadalom jó szivét, könyörületességét közvetiti nekik. Az egyesület az idén is megkezdette szokásos gyüjtését. A legcsekélyebb pénzt és mindenféle ajándékot (szivart, gyümölcsöt, ruhát) hálás szivvel fogadnak. Az adományokat deczember 16-ikáig kell a Szent-Rókus kórházi testvér-főnöknőhöz küldeni.

Lakás viszonyaink.

— Szemelvények a külföldi lakásmi ériákról. —

Meddő munka lenne a budapesti lakásviszonyok szomoru és nyomoruságos állapotára sok szót vesztegetni.

A lakót nálunk a háztulajdonossal szemben mi sem védi. Törvény, szabályrendelet, olyan felszines és elavult, hogy komolyan rájuk hivatkozni nem lehet. *A lakbéleti szabályok revizióját a főváros elvben már réges-régen elhatározta*, szükséges voltát senki kétségbe nem vonja, mégsem tud a megvalósulás révébe jutni. Pedig azt már nemcsak itthon, hanem az összes müvelt nemzetek régesrégen átlátták, hogy ennek a kérdésnek a megoldása, ennek az ügynek a rendbentartása elsősorban és mindenek felett a közhatóság, még pedig a helyi *közigazgatási hatóság feladata.*

Csattanós példa erre a legujabban elfogadott *hollandi lakástörvény*, mely — sok általában ismert és mindenütt elfogadott alapintézkedésen kivül — figyelemre méltóan igyekezik rendezni a lakásügyeket s kitünő utmutató arra, hogy mennyire vérébe ment már át a külföldi népeknek az a felfogás, hogy a mindenütt előforduló visszaélések vagy egészségtelen állapotok megszüntetése a közigazgatási hatóságo nak egyik elsőrendü eladata.

A hollandusok törvénye kapcsolatosan szól a lakásügyekről és a közegészségügyről.

Egészen nyilvánvaló, hogy a két dolog szoros összefüggésben is van egymással. A lakásügyekre vonatkozó rész mindössze tizenegy szakaszból áll. Mindjárt az első rövidesen kifejezi az egész törvény alapelveit: hogy t. i. a lakásügyek rendbentartása elsősorban nem az ország, hanem az *egyes községeknek* feladata. A helyi hatóságoknak kell szabályrendeleteket kidolgozniok, melyeket a felsőbb közigazgatási hatóság felülvizsgálata alá terjesztenek. A törvény a szabályrendeletek megalkotására is szoros utmutatást nyujt. A szabályzat különbséget tehet az egy községben épült lakóházak között: fekvésük és terjedelmük szerint s ehhez képest külön rendelkezéseket állapithat meg.

Érdekes szigoru intézkedés többek közt, hogy minden házat, melyet a közegészségügyi bizottság, vagy *négy szomszédos lakó*, vagy a bérlő kifogásol, záros határidő alatt ki kell üriteni a hatóságilag megállapitott hibákat orvosolni, vagy ha ez nem lehet, az épületet legfeljebb egy év alatt lebontatni. A kifogásolt épületeket látható külső jellel látják el s az ilyen házba lakónak költözködni nem szabad.

Szép, *humánus* intézkedése a törvénynek, hogy az olyan háztulajdonosnak, ki a szabályrendelet értelmében épületén javitásokat köteles eszközöltetni — a község pénztárából kölcsön-előleget biztosit, hogy ezzel a felmerülő kiadásait baj nélkül fedezhesse. Jogosult a község továbbá magántelkeket összevásárolni arra a czélra, hogy azokon magánegyesületek utján munkásházakat épittessen. Az efféle egyesületeket a községek később is anyagi támogatásban részesitik. Sőt ha a község is szegény, segiti e törekvésében *maga az állam is*, mely a községgel együtt az épitéshez szükséges tőke fele összegéért az egyesületben részvényeket vállal. A házépitő egyesületek működését külön országos bizottság ellenőrzi, mely a lakásügyekre egyébként is felügyeletet gyakorol.

Az uj törvényt az ország összes politikai pártjai egyhangu lelkesedéssel fogadták el s mindenfelől üdvös hatását remélik.

Majdnem egy időben ezzel a szászok is csaknem hasonló örvényt fogadtak el, amelylyel egyik régi bajukat, a lakásuzsorát óhajtják orvosolni.

Poroszországban főképen ugy törekszenek egészséges lakásviszonyokat létrehozni, hogy az államhivatalnokoknak és az állami üzemek munkásainak lakásokat épittetnek. Ebben a munkában egyesült erővel vesz részt a kormány különböző házépitő egyesületekkel együtt. Még 1895. évben hozták az első törvényt, mely a tisztviselői lakások megépitését elrendelte; 1898-ban már másik hasonló törvény vitte előre a hivatalnoklakások ügyét, az idén pedig a harmadik törvény követte társait. Mindegyik alkalommal öt öt millió márkát áldozott az állam az üdvös czélra. Harmincznégy városban épültek ilyen házcsoportok. Ezek az egyesületi alapon folytatott épitkezések azonban soha sem versengenek a magánérdekekkel s ezeknek a legkevésbbé sem okoznak károkat.

Strassburgban külön lakásbizottság ügyel a lakások egészséges voltára. *Dresda* városában sok a panasz a kis lakások hiánya miatt. Az államhivatalnokok és munkások nem találnak olcsó és eléggé kényelmes otthonra. A lelkes tanács ugy akar segiteni a bajon, hogy a városi takarékpénztár 300000 márka feleslegét szánta oda a munkásházak felépitésére.

Lüneburgban nemrég léptették életbe a szükséglakásokra és az albérlőkre vonatkozó rendőrségi szabályzatot, mely a legszegényebb néposztály lakásviszonyait rendezi.

A *bajorok* lakásmizériáikat országgyüléseiken tették legutóbb heves vita tárgyává A szoczialisták, czentrumpártiak keltek ki alaposan, midőn a választójogra vonatkozó törvényjavaslatot vették tárgyalás alá. A legélesebb szavakkal itélték el a házspekulánsok és uzsorások alávaló üzelmeit. Kiméletnélkül zsarolnak ezek mindenkit, aki nem a maga házában lakik. A házbért a végletekig felcsigázzák, olyannyira, hogy a szerényebb sorsu ember a legsilányabb lakásokban kénytelen meghuzódni. München város lakossága felének nincs egy-két szobásnál nagyobb lakása. (Amibe általán bele kell érteni a konyha-helyiséget is.)

Nem különbek ennél a magdeburgi állapotok sem. Az ujabb épitkezések a bajokon mit sem segitenek, mert ezek az üzérkedésekkel szoros összefüggésben állanak. Ezrekre rug azoknak az embereknek száma, kik ilyen spekulácziók utjan dologtalanul tesznek bő jövedelemre szert a szegény emberek verejtékes keresményéből. A polgári egyesületek ezeken a nyomoruságos állapotokon segiteni nem tudnak, annál kevésbbé, mert a ház és telektulajdonosok egész nagy Németországot behálózó szövetkezetet alkottak. Ennek a nagy gyüléseiről a legkülönösebb dolgokat emlegették fel a szoczialista bajor képviselők. Némi orvoslást remélnének abból, ha kormányhatóságilag megállapitanák a telkek általános értékét és a házbérek középmagasságát. Mások lakásügyi hivatalok felállitását követelték, külön felügyelőkkel; adóleszállitást a kislakásos épitkezéseknél, és állami épületeket a tisztviselők és munkások számára. Abban azonban egyhangulag megállapodtak, hogy gyökeres orvoslást csak *jó lakástörvény alkotásával* és azzal érhetnek el, ha az állam és közigazgatás *hatalmának*, erejének minél nagyobb befolyást biztositanak a lakásügyekre, a magántulajdonokat lehetőleg megszoritják, s minél több épitkező-szövetkezeteket állitanak fel.

Amilyen sötét szinekkel festik a bajor képviselőházban az állapotokat, annyira még talán mi sem vagyunk! Ámde félő hogy csakhamar — odajuthatunk!

Szervezkedés.

II.

A mérnöki hivatal egy másik, már igen sokszor megvitatott kérdése: az ideiglenes személyzet dolga.

Végleges, megválasztott minőségben 73 mérnök képezi a valóságos státust, ezek mellett pedig jelenleg mintegy 50 egyén van napidijas minőségben alkalmazva. Méltán csodálkoznak azon, hogy egy ily nagy hivatal ennyi kisegitővel dolgozik, mert általánosan ismeretes, hogy ez a módja az erők szaporitásának nem a legelőnyösebb. Ámde ez is egy olyan téma, a melyről illetékes és kevésbbé illetékes körök ismételten vitatkoztak, de a mérnöki személyzet végleges kibővitését, az egyetlen lehető megoldást állitólag takarékosságból mindeddig nem voltak hajlandók elfogadni.

Lássuk, vajjon mennyiben állhat meg ez az elv. A műszaki munkálatok jelenlegi rendkivüli pangása idején, a mikor sem a főváros hivatalos, épitkezései, sem a magányosok ellenőrzése nem olyan mérvü, mint az szokott volt, a hivatal személyzetének oly erősen óhajtott és több izben megkisértett redukcziója nem bizonyult keresztülvihetőnek.

A főváros nagy fejlődése következtében az állandó jellegü müszaki munkálatok nem is képzelt módon szaporodtak meg. Nagy fontossággal bir e mellett még az emlitett munkák el nem halasztható volta is. Az akták elintézésének elhalasztása legnagyobb részt nem lehetséges azért, mivel nagyrészük anyagi kérdések körül forog, ellenben pedig a közönség nem ismer tréfát. Szinte bámulatos az a sürgetés, a mit egyik-másik polgár anyagi érdekeiért kifejt.

Az akta eltolás azon módja, a melyet az ügyosztályok oly szivesen praktizálnak, midőn az ügyet szakvéleményezni adják ki, a mérnöki hivatalban nem gyakorolható. Természetes ennek folytán, hogy az ügyek elintézésére, azok sürgőssége mellett, a régi személyzet nem elegendő. Igy azután az eredetileg ideiglenesnek tervezett szaporitások már nagyrészt véglegesnek tekinthetők. De még ha valaha némi redukció képzelhető is, a legjobb esetben a jelenlegi kisegitő létszám egy kis részére fog terjedni, mert hisz az alkalmazottak javarésze állandó, megszabott munkakörrel bir ugy a központban, mint a kerületekben.

Indokoltnak látszik tehát a személyzet ezen részének véglegesitése ugy az emlitett indokokból, valamint pénzügyi szempontból is. A főváros ideiglenes mérnökei között jelenleg 20 van olyan, kiket kvalifikácziójuk végleges állásra képesit. Ezek mellett vannak azok, a kik tényleg kisegitő munkákra használtatnak, de éppen kisebb képesitésök folytán aránylag szerényebb dotáczióban részesülnek.

Az emlitett 20 diplomás mérnök azonban felerészben 3, felerészben 4 forint napidijat kap. Évi

fizetése tehát az előbbieknek 1100, az utóbbiaknak 1500 frtra rug. Ha már most ezen mérnökök számára végleges állások szerveztetnének oly módon, hogy az utóbbiak II-od osztályu segédmérnökké, az előbbiek pedig mérnök gyakornokokká választatnának meg 1000+350, illetőleg 800+300 frt fizetéssel és lakbérrel, a fővárosnak tulajdonkép még anyagi haszna is volna a szervezésből, azonfelül, hogy mármost fölesküdött, biztos existenciáju és ennekfolytán valódi munkakerővel, ambiczióval dolgozó hivatalnokai lennének.

*

Beosztás. Tekintsük meg már most az általános dolgok után a hivatal belső szervezetét is.

Mindenekelőtt tudnunk kell, hogy az egész státus 1 igazgató, 5 müszaki tanácsos, 14 főmérnök, 30 mérnök és 24 segédmérnökből áll. (Itt is látszik a segédmérnöki létszám kicsisége).

A tanácsosok és főmérnökök egy része a központban, mint szakosztályvezető és helyettesvezető müködik, a többi főmérnök pedig mint a többi mérnök és segédmérnök, kisebb-nagyobb ügykörrel bir. Nem látszik itt semmikép sem indokoltnak, hogy daczára annak, hogy a személyes felelősséggel járó és a legnagyobb gyakorlati és tapasztalati ismeretet igénylő és igen sokágu munkakör valójában nem annyira a központban, mint inkább a kerületben van, mégis a hivatal a legtapasztaltabb és önálló, felelős munkára leginkább alkalmas tagjai, a főmérnökök a központba vannak boosztva. Ismeretes, hogy a központi hivatalok minden munkakörre külön erővel rendelkeznek, a kinek többé-kevésbbé részletes utasitást a szakosztály főnöke ad, a kerületekben azonban mindössze egy-két mérnök van, ahol tehát sokoldalu tapasztalt erőre van szükség, a ki minden tekintetben képes a felelősséget magára vállalni.

Tegyük ennélfogva azokat a főmérnököket, a kiket a központ nem mint főnökhelyetteseket használ, a rangjuknak is inkább megfelelő önálló hatáskörrel a kerületekbe és hozzuk a fiatal erőket a központba, ahol ők sokkal inkább helyökön lesznek.

Az ügymenet. Általánosan ismeretes, hogy a hivatalos intézkedéseknek gyors kivitelét az ügymenetnek pontosan megállapitott formaságai, az együttmüködésre rendelt osztályok között is fönálló hosszadalmas érintkezés akadályozza meg. Tudjuk minő mérhetetlen módon lassitja a bejárandó fórumok sokasága egy-egy akta utját.

Ebben a tekintetben azonban főleg a mérnöki hivatal tagjai válnak ki, a melyekhez teméntelen ügyosztály, szakhivatal, bizottmány meg kiküldött szakértő szól hozzá.

*

Ez a megfejtése annak, hogy a hivatal majd minden tárgya vagy állandóan sürgős, vagy el van már akkor késve, a midőn a sok utasitással fölszerelve, érdemileg való elintézés végett a hivatalba kerül. Ha már most mégis sikerül a tárgyat idejére kiadni, ismét belekerül az előbbi utvesztőbe és nagy szerencsével dicsekedhetik, ha belőle épen kikerül. Ily módon természetesen czéltalan és haszontalan minden sietség, a mit az elintézésben tanusitanak, mert hiszen az időveszteség már a többi fórumoknál történik.

Nehéz e dologban oly megoldást találni, a mely ugy körülbelül minden igényt kielégitsen, mert a jóravaló módozatok kissé radikálisaknak látszanak, ettől pedig általános a huzódozás.

Sok tekintetben javulna azonban az állapot, ha a szakhivataloknak ügyei saját előadásukkal egyenesen kerülnének döntés czéljából a tanács elé. Ezáltal elkerülhető volna a fogalmi személyzet fáradozása egy előtte ismeretlen, legföllebb nagyjából áttekintett ügygyel, mig az illető szakember, aki azt elintézte, a legnagyobb könnyüséggel és teljes pontossággal adhatná a tárgyat elő.

Egy más megoldatlan kérdés az a viszony, a melyben a hivatal a számvevőséggel, de főként annak müszaki részével áll. Minden ügy, a melyben financziális döntés van, a számvevőség elé kerül. Ez természetesen többszörös ki- és beiktatás, kézbesités stb. utján történik. Ha azonban a mérnöki hivatalnak kebelében számvevői személyzet lenne, ez a körülményes eljárás teljesen megszünnék, mivel a számszerint való szerintezések már az elintézés után azonnal történhetnének.

Ezen eljárás rendkivüli előnye a számlák elintézésének annyiszor kifogásolt hosszadalmas voltát egy csapással megszüntetné és ezáltal sok keserü és sokszor nem jogtalan panasznak venné elejét.

— Folytatása következik —

A magyar ipar.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Ugyan kérem ne emlegessék szakadatlanul a magyar ipart. Alig van frázis, amivel nagyobb visszaélést követnének el, mint az, amely örökösen ajkán hordja a magyar ipart. Szerény véleményem az, hogy a jó, izléses, becsületes munka, még ha magyar is, megtalálja a maga biztos közönségét. Hiszem még azt is, hogy száz számra vannak gyáraink és iparosaink, akik a „magyar ipar“ frázisa nélkül tisztességes pozicziót vivtak ki maguknak — idehaza. Pedig az nehéz müvelet, mert a maga hazájában senki sem lehet (a többit nem irom alá . . .) . . . De tudok rá sok esetet.

Ellenben még több esetet tudok arra, hogy némely gyár egyáltalán nem boldogul. Pedig támogatja a kormány, támogatják a hatóságok azon a czimen, hogy *magyar ipar*, a gyártmányaival monopolizálja a könnyen hóditható piaczot, amely titokban dühöng a nyakába sózott komisz holmik miatt, de csalódását a világért el nem árulná.

Ilyen kellemetlen vendége a fogyasztó piacznak a magyar toll, a magyar czeruza, szines és fekete, a magyar tollszár stb. Ezt a magyar gyártmányt csupa hazafiasságból a főváros is alkalmazza. S ha kiván csiak önök a véleményünkre, tessék befáradni hozzánk. Majd mondunk meséket a czeruzák garmadáiról amelyek nem állják a kést s ha órákig tartó küzködés után hegyre kaptunk egyet, az az első bottnél felmondja a szolgálatot, törik, porlik.

A tollakkal nem lehet irni. Mintha régi, eldobott tollakat fényesitve s ujra hegyezve árusitanának: a magyar toll hajlik, törik, de semmi egyéb tulajdonsága nincs. Önöknek fogalmuk sincs arról a rettenetes keserüségről, amely mindnyájunkban él *városgazda* ellen, aki megnyomoritja a hivatalokat a kritikán aluli magyar gyártmányokkal.

Hányszor tettünk panaszt a sok haszontalan irószerszám miatt s a válasz mindig az volt: pártolnunk kell a magyar ipart. De ugyan kérem: iparczikk az, amit czeruza, tollszár és toll alakjában mi kapunk? Iparczikk az, ami ezer meg ezer ember előtt gyülöletes, mert hasznavehetetlen? Nem, az nem iparczikk s csak rontja a magyar nevet.

Ha jót, megfelelőt nem tudnak gyártani valamiből, ne vállalkozzanak rá. A szolid ipar nem a rossz czikkek előállitásából akar nyerészkedni. A rossz gyártmány, amely még hozzá excellens külföldi versenytársaival *árban egyenlő*, sohasem fog piaczot hóditani, legfölebb protekczióval. De akkor is el kellene tiltani a *magyar* jelző viselésétől. A sok hangzatos frázis mellett legalább a „magyar“ nevet mentsük meg a kompromittálástól.

A „magyar“ irószer gyártmányok nem érdemlik meg a főváros áldozatkészségét s ha a tanács meg nem szabadit bennünket a hazai ipar pártolásától, mi sztrájkolni fogunk s nem irunk addig, amig megfelelő irószereket nem kapunk.

Egy fogalmazó.

A rendszer változik.

— Az ügyosztályok uj beosztása. —

Amiről többször hirt adtunk: a tanácsi ügyosztályok személyzetének uj beosztása e héten megtörtént. A változások nagy részét előre jeleztük. Az eredményről szólni ma: korai volna. Maga a polgármester azt mondja, hogy a beosztásnál gondoskodni kivánt azoknak az igényeknek a kielégitéséről, a melyeket az ügyeknek uj csoportositása következtében a személyzet működése irányában támaszthatnak. Végül reméli, hogy a változások kellő sikere el nem marad.

Hisszük mi is, amint ezt már megmondottuk. Bár az uj beosztásról valami tulságos jó véleményt nem mondhatunk. Egyes ügyosztályok személyzete nagyon is erős; néhányé azonban fölötte gyönge. A IX. ügyosztály komoly hivatását a polgármester ur nem akarja belátni, mert ott ugy hagyott mindent, amint volt. A vasutügyosztályban (V. ügyosztály) *Antal* tanácsjegyző helyett szivesebben láttuk volna *Raisz* Jezsőt, aki a vasutügyeket ismeri, érti és jó vasuti jogász. Antal kitünően bevált régi helyén az I. ügyosztályban. A II. ügyosztályból kivitték a közlekedési részt, helyébe tették a vizjogi dolgokat, de nincs erre uj munkaerő Nem lesz ebből baj?

Az egész beosztás egyébként a következő:

Elnöki és személyzeti ügyosztály: Ügyosztályvezető: Rényi Dezső főjegyző. Jegyző: Földváry Antal, Fogalmazók: Csaplovich Pál, Ágotha László Fogalmazó-gyakornok: Némethy Béla. Fogalmazó dijnokok: Wurmb Elemér, Mosdóssy Andor.

I. Jog- ipar- és rendészeti ügyosztály: Tanácsnok: Lung György. Jegyző: Dr. Seregi Zoltán. Fogalmazó: Sántha Dénes. Fogalmazó-gyakornokok: Dr. Előry Gyula, Töreky Gábor, Bukovszky Viktor. Irnok: Édes Endre fogalmazási teendőkre. Fogalmazó-dijnok: Balázsovits Zoltán. Dijnok: Sennyei Gyula.

II. *Középitési ügyosztály*. Tanácsnok: Vosits Károly. Jegyző: Pikerkovits Bátor. Fogalmazók: Rupp László, Berczel Jenő. Fogalmazó-gyakornok: Szmrekovszky Ágoston. Kezelőtiszt: Pártényi József fogalmazási teendőkre. Fogalmazó-dijnok: Behyna Ákos.

III. *Magánépitési és város-rendezési ügyosztály*. Tanácsnok Kun Gyula. Jegyző: Herein Károly. Fogalmazók: Pesse Lajos, Dr. Harrer Ferencz. Fogalmazó-gyakornok: Dr. Wildner Ödön. Fogalmazó-dijnokok: Wittinger Gyula, Wirnhardt Géza Antal, Körmendy Viktor.

IV. *Katonai és illetőségi ügyosztály*. Tanácsnok: Kullmann Lajos. Jegyző: Emőd József. Fogalmazó-gyakornok: Dr. Tatár Béla.

V. *Közlekedési ügyosztály*. Tanácsnok: Szabó Károly Jegyző: Antal Gyula. Fogalmazó: Strobl Lajos. Fogalmazó-dijnok: Márkus Jenő. Dijnok: Császár Károly.

VI. *Pénzügyi és gazdasági ügyosztály*. Tanácsnok: Dr. Vaszilievits János. Jegyző: Dr. Bárczy István. Fogalmazók: Dr. Wippler Emil, Szaszovszky József. Fogalmazó-gyakornokok Czibor Gyula, Szemenyei Kornél. Számtiszt: Zeleny Ferencz. Számsegéd: Bárczy Gusztáv. Irnok: Horvát József.

VII. *Közoktatási ügyosztály*. Tanácsnok: Faller Ferencz. Jegyző: gróf Festetics Géza. Fogalmazók: Dr. Csupor József, Dr. Déri Ferencz. Fogalmazó-dijnokok: Merkl Adolf, Szőnyi Géza.

VIII. *Közgazdasági és Közélelmezési ügyosztály*. Tanácsnok: Hermann Béla, kinek betegsége tartamára ügyosztály-vezető: Almády Géza. Jegyzők: Marich Géza, Folkusházy Lajos. Fogalmazó: Pettykó Antal és Marich Géza betegsége tartamára Buzáth János, Fogalmazó-gyakornok: Dr. Bereghy Kornél, Fogalmazó-dijnok: Ranszek E. Béla.

IX. *Közjótékonysági ügyosztály*. Tanácsnok: Horvát János. Jegyző: Szily József. Fogalmazó-dijnokok: Bartha László, Pecsics Sándor, Zoltán Menyhért.

X. *Közegészségi ügyosztály*. Tanácsnok: Viola Imre. Jegyző: Dr. Melly Béla. Fogalmazó: Wigh János. Fogalmazó-gyakornok: Károlyi József. Fogalmazó-dijnokok: Lung Géza, Benesch Ferencz. Irnok: Végh Gyula.

A polgármester a beosztásra vonatkozó rendeletét, amely 1900. január 1-én lép életbe, igy végzi:

A fentiekben az összes ügyosztályok személyzeti létszámát megállapitván, ezen rendelkezésem keretében gondoskodni kivántam mindazon igények megfelelő kielégitéséről, amelyek az ügyeknek ujból történt csoportositásából kifolyólag a személyzet tekintetében emelhetők.

Ép ezért a magam részéről azon reményemnek adok kifejezést, hogy viszont az ügyosztályok személyzetének minden tagja áthatva az igazgatás érdekeinek előmozditására irányuló nemes törekvésektől, odaadó és buzgó munkálkodásával közre fog hatni abban, hogy az életbe lépő uj szervezet, mely, ha mélyreható változást nem is jelent, de az ügymenet gyorsitására és egyszerüsitésére mindenesetre hivatva van, igazolni fogja ama várakozásokat, amelyeket ahhoz a hatóság füzött.

A dunapart vasutjai.

I. A balparton.

Tizenöt esztendei előzetes tárgyalás után az Esküter—Akadémia között a Dunaparton épitendő villamos vasut ügyét a kereskedelmi miniszteriumban befejezték. Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter belátva a vasutvonal nagy fontosságát, rövid három hónap alatt rendbe hozta az évek óta függő kérdéseket. Az utolsó tárgyalás: a költségvetés megállapitása a miniszter elnöklete alatt a mult héten volt a kereskedelmi miniszteriumban az összes érdekelt hatóságok részvételével. A másfél kilométer hosszu uj vonal épitési költségeire a miniszter 915.000 forintot engedélyezett, amelyből 150.000 forint kocsik beszerzésére esik. A Dunapartról az összes raktárak eltávolitandók. Helyükbe a viadukt alatt a vasuttársaság köteles uj raktárhelyiségeket épiteni. Az uj raktárak fölött való kizárólagos rendelkezési jog a fővárost illeti meg. A főváros adja a raktárakat bérbe s a bruttojövedelem 20 százalékát megtartja, 80 százalékát a vasutbársaságnak adja át. A tárgyalás során az összes függő-, en volt kérdéseket teljes egyetértéssel rendezték. Nézeteltérés egyáltalán nem merült fel s a m glehetősen terjedelmes anyaggal már déli egy órára elkészültek. A tárgyalás befejezésével *Vosits* Károly tanácsos meleg hangon tolmácsolta a miniszter előtt a főváros köszönetét a vasutügy gyors és kedvező elintézéséért. Tizenöt évi vajjudás után az uj kereskedelmi miniszter előzékenységének és jóakaratának köszönhetik a vasutügy befejezését s kéri a minisztert, hogy a főváros érdekei iránt továbbra is tartsa meg jóakaratát. *Hegedüs* miniszter kijelentette, hogy igazán örvend annak, hogy ezt a nagyfontosságu vasutügyet minden érdekelt fél közmegelégedésére befejezhette. A főváros javát, felvirágozását mindig szivén viselte, kész támogatója a főváros minden jogos érdekének s lelkesen felkarol a jövőben is minden olyan intézmény amely a székesfőváros érdekeit előmozditani hivatott. A miniszter szavait a jelenlevők viharosan megéljetnezték s az értekezlet ezzel ért véget.

II. A jobbparton.

A főváros az előbbi vonalon kivül a budai Lánczhidfőtől a (Rudas fürdőig) szintén uj villamos vasut épitését tervezi. A budapesti közuti vasuttársasággal most kezdték meg a vasutépitésre vonatkozó tárgyalásokat. A társaság négy alternativ tervet dolgozott ki, melyek részletes felülvizsgálatán a mérnöki hivatal munkálkodik. A tervek szerint az uj villamos vasut alagutban haladna a hidfőtől egész a Döbrenteitérig s itt jutna fel az utcza szinvonalára és csatlakoznék a többi budai villamos vasuti vonalakhoz, vagy alaguton haladna a hidfő megkerülésével a várkert rakodópartig s innen utszinben tovább a Döbrentei térig. A harmadik terv szerint a Lánczhid-utcza alatt vezetnék a vasutat alaguton a Várkert-rakpartig s innen tovább az utcza szintjén a Döbrentei-téri csatlakozóhoz. Végül a negyedik terv a villamost a Lánczhid-utczán és a Várkert kőparton keresztül utszinben tervezi. A mérnöki hivatal a második módozatot fogja kivitelre ajánlani, mely a hidfő megkerülésével alaguton akarja vezetni a vasutat akkép hogy a Várkert rakodópartnál a nyilt utczára jut ki.

A katonaság hatásköre.

Sokat panaszkodunk a katonaság tulkapásai ellen. S panaszainknak jogos alapjuk nincs. A katonaság csupán azt teszi, a mire a törvény jogositja fel. Ha a törvény sokat megenged, a katonaság mindazt a sokat mgeköveteli magának. Szigoruan törvényes alapon dolgozik. Ez a mentsége. A hatóságokat ugyan kllemetlenül érinti a szigorujan törvényes tulkapás, de kénytelenek meghajolni a törvény előtt. Legalább a fővárost érte olyan meglepetés, a mely miatt haragudni akart, de nem tehette, mert a törvény — tiltja! A nyár végén ugyanis meglepetve konstatálta a tanács, hogy a katonaság az óbudai kis-Dunaágban hatósági engedelem és felügyelet nélkül külön uszóházat állitott fel. A tanács a Dunafürdő dolgában átiratot intézett a katonai térprancsnoksághoz s figyelmeztette, hogy a fürdő felállitása csupán hatósági engedelemmel történhetik. A megkeresésre a cs. és kir. 4. hadtestparancsnokság most adott feleletet. A katonai hatóság elmondja, hogy az uszóházat a hidászászlóalj állitotta fel, melynek legénységét az iskolautasitása értelmében okvetlenül ki kell képezni az uszás mesterségében. A fürdő felállitása a gyakorló alosztályok tisztjeinek vezetése alatt történik, kik teljes felelősséggel tartoznak minden irányban, valamint ő értük a parancsnokság vállal felelősséget. Ez az uszoda, melyet kizárólag a katonaság használ, az 1895. évi XXXIX. t.-czikkben felsorolt belső katonai berendezésekhez tartozik s mint ilyennek a törvényhatóság törvényes hatáskörén kivül állónak kell lennie. Felállitása a katonaság készletben levő anyagából és ennek mennyisége arányában történik, nem sorozható tehát a többi fürdők közé. A parancsnokság kéri tehát a tanácsot, hogy e felfogásához járuljon hozzá s a katonai uszóház felett hatósági ellenőrzést ne gyakoroljon. A mi az uszóház helyét illeti, erre nézve a katonai kincstár és a cs. és kir. szab. első Dunagőzhajózó társaság között megegyezés jött létre, nem hiszi tehát a katonai parancsnokság, hogy ezenkivül még külön parthasználati engedelemért kellene folyamodnia. A fürdőt a tavaszszal is az óbudai hajógyárág balpartján a folyás felé néző szigetvég közelében szándékoznak felállitani. A tanács kénytelen ezelőtt a higgadt, törvényes okoskodás előtt meghajolni.

Kivágott fák.

A kispest—szentlőrinczi vasut kibővitése miatt az üllői-ut külső részén nagy sereg élőfát kénytelen kivágatni a főváros Az ut keleti oldalán diszlő fasor majdnem egészen áldozatu sik. Ma ismét 109 darabot engedtek át a vasut-vállalatnak mely 1002 koronát fizet kárpótlásul a fákért.

Kereskedelmi tisztesség.

— A jótékonyczélu sorsjegyüzletek. —

Az uj bünvádi eljárás okvetlenül maga után vonja az anyagi büntetőjog reformját. Sokat vitáznak a felett, mely cselekmények szorulnak alaposabb retorsióra avagy meghatározásra A káros hitelügylet megtorlása immár törvénybe van iktatva, s törvényes rendelkezés szól pl a részletügyről is, de a tisztességtelen verseny ellen ma sincsen kellő jogorvoslat. Az ipartörvény 51. §-a ugyan kimondja, hogy a tömeges és gyors eladásra ingerlő módon hatni, csak az iparhatóság engedélyével szabad" — de hány más ágazata van még a tisztességtelen versenynek! — A legutóbbi időben általános feltünést keltettek pl. az ugynevezett lavina rendszerü eladások, melyekre az ipartörvény idézett szakaszát alkalmazta ugyan egynémely iparhatóság, de ez is csak analóg okoskodással volt e érhető. Ennél még jobban alkalmazható a büntetőtörvénykönyvnek 379. §-a, mely kimondja, hogy csalást képez, ha valakit ravasz fondorlattal tévedésbe ejtenek, vagy tévedésbe tartanak valamely jogtalan vagyoni előny szerzése végett. Nézzük csak az imént felhozott lavina rendszert. Valaki olvassa a lapokban, hogy 42 frt értékü fehérnemü felszereléshez jut, ha 7 db egy forintos szelvényt vásárol. Ezekből egyet megtart, 6-ot pedig elad ugyanoly feltételek mellett többi ismerőseinek. Már most az ismerősök közül, — ha ugyan minden jól megy — ismét vásárol mindegyik ujabb szelvényt, mi ha megtörténik, csak akkor jut az első vásárló egyén a 42 frt áru portékához. Miután igy a kereskedő $6 \times 7 = 42$ frt mellett + 1 frtot (az eredeti vásárló forintját) is megkapta, a ravasz fondorlattal kieszelt hirdetés mellett is már az első vevőnél mindjárt 1 frt haszonra tett jogtalanul szert, mely a lavina rendszerben mód nélkül és mértani arányban fog hatványozódni. A ravasz fondorlatot még tökéletesebbé teszi az, hogy az esetre, ha a lánczszem megszakad, a kereskedő minden koczkázat nélkül a többi pénzhez jogtalan módon ellenszolgáltatás teljesitése nélkül jutott, a mi különben előrelátható is.

Igen ám, de ki emeljen csalás miatt ily esetekben bünvádi panaszt? Ki van tulajdonképen a kimutatható 1 frt miatt az alkalmi társulásnál károsodva? S ki fogja ily esetben magát hosszadalmas tárgyalásoknak alávetni? Ime, ez is egy esettel többet szolgáltat annak bizonyitásához, hogy a tervszerü szédelgések bizonyos fajának megtorlását nem lehet, csak a magánpanaszosok tetszésétől függővé tenni, hanem mint az üzleti egészséges élet megmérgezőit, hivatalból is üldözni kell azokat A büntetőtörvény életbelépte alkalmával még nem voltak szövevényes kereskedelmi viszonyaink; a tisztességes verseny ma már erőteljesebb védelemre szorul.

Hogy a büntetőtörvény szakaszai körül állandó tojástáncot lejtő igen sok gründoláson kivül számos oly ténykedés képezi még állandó panasz tárgyát, molyre a törvény egy szakasza sem illik, az nem egy eclatáns példával igazolható. Vannak pl. butorkereskedőink, kik hallatlan kedvező feltételek hirdetésével főleg a vidéken operálnak előszeretettel és az áru szállitás alkalmával tudva és rendszeresen oly szabálytalanságokat követnek el, melyek polgári per utján ellenük nem bizonyithatók, bünvádi eljárásra pedig alkalmatlanok. Vannak ismét jótékonyczélu sorsjegyvállalatok, hol a közönség szivesen áldozni vél egy nemes czél szolgálatában, pedig a legbeavatottabbak jól tudják, hogy ama jótékony intézet csak egy kis töredékét kapja a befolyt összegnek, a nagyobb rész egy-egy magánbankár, az u. n. financzirozó zsebébe vándorol, ki a humanus egylet czégét ekképen ugyszólván kibérelte. És azoknak a nyereményeknek elhallgatott feltételei! Ezrek meg ezrek vannak becsapva, de az egyénenkénti kár mégis oly jelentéktelen, hogy panaszra bizony senki nem megyen. Vannak azután osztálysorsjegyelárusitók, kik hogy csak egy esetet említsünk, a kisebb nyereményben részesülőknek, főleg a vidékre, készpénz helyett ujabb sorsjegyeket küldenek, olyanokat, melyek az üzletben visszamaradtak s melyeket az kinek küldetett, nagyobb mennyiségük miatt állandóan ugy sem ujithat meg. S ha csak az illető Budapestre nem jő, vagy másképen erélyesen intézkedni nem tud, alig használ a sok reclamátió!

Mindenesetre a tisztességtelen verseny leküzdése legjobban egy erőteljes közgazdasági fellendüléssel, egyszersmind a népnevelés javitásával érhető el, de hogy az anyagi büntetőjog reformjainál e kérdést nem lehet teljesen figyelmen kivül hagyni, azt az elmondottak eléggé megvilágitották.

A házalási kihágások elbirálása.

A házalási kihágások elbirálása eddig két közigazgatási hatóság előtt történt. Volt oly házalási kihágás, melyre nézve az iparhatóság épugy, mint a rendőrség a saját illetékességi körét megállapitotta. Az évtizedekig huzódó e nemü bizonytalanságnak véget vet a belügyminiszternek e napokban kelt *elvi jentőségü* döntő határozata, mely a két hatóság közti illetékességi határvonalat a dolog természete szerint élesen elkülöniti. E szerint a *tiltott árukkal* való házalási kihágások ezentul a rendőrkapitányok, minden egyéb *házalási ügy* az iparhatóságok hatáskörébe utalvák.

Magának a döntvénynek keletkezése is elég érdekes.

Egyik rendőrkapitányság ugyanis két ügynököt képekkel való házalás által elkövetett kihágás miatt az 1852-ki patens 12. § o. pontja alapján elmarasztalt, egyuttal a bünjelt képző képek elkobzását is elrendelte.

Az ügy megfelebbeztetvén, a főkapitányság, mint II. foku biró hivatkozással a 12357/1870 sz. ipar- és kereskedelemügyi rendeletre, a rendőrhatóság illetékességét leszállitotta, és az ügyet az iparhatósághoz utasitotta.

Az első foku iparhatóság viszont, hivatkozással a 21780/1879 sz. k. m. rendeletre, mely a patensbe ütköző házalások elbirálását a rendőrségre ruházta, a saját illetékességét szállitotta le.

Illetékességi összeütközés forogván fenn, az eset a belügyminiszter elé került, mely 2146/V, 899. sz. rendelettel ki mondotta, hogy:

a szóban forgó kihágások elbirálására a ker. rendőrkapitányság illetékes.

mert azon házalási ügyek, melyek egyuttal rendőri kihágást is képeznek, vagyis tiltott árukra (kép, nyomtatvány, lőpor, méreg etc.) vonatkoznak, a rendőrhatóságok hatáskörébe tartoznak; a *házalásra vonatkozó többi ügyek*, valamint a fentemlitettek kivételével a jogosulatlan házalásból eredő kihágási ügyek pedig az iparhatóságok elbirálása alá esnek

Szinház.

A szinházi főpróbák nyilvánossága.

Állandó panasz az ujabb időben, hogy a szinházi főpróbák rendes előadás jellegüek. A főpróbákat nem az illetékes *meghivott* szakemberek előtt tartják, hanem belépőjegy mellett nagy közönség jelenlétében.

A szinházi főpróbáknak ez a nyilvánossága sok gondot ad a tüzoltó főparancsnoknak és a rendőrfőkapitánynak. Mind a kettő határozott állást foglal az ellen, hogy a főpróbák nyilvánosak legyenek. Az ekkép tartott szini játékok a rendes előadástól semmiben sem különböznek s azokra a rendőrségnek és a tüzoltóságnak teljes számu őrséget kell kirendelni. A rendőrfőkapitány a főpróbák nyilvánossága ellen felemliti a tanácshoz intézett véleményes jelentésében, hogy a m. kir. operaház és Nemzeti szinház intendánsa még 1897-ben elrendelte, hogy a két szinház főpróbáin csupán csak hirlapirók, az illetékes műbirálók és a darabban el nem foglalt szinészek — tehát 50—60 főnyi személy lehet jelen. Az ilyen főpróbákon el lehet mellőzni a külön tüzőrséget és a rendőrfelügyeletet, a tüzbiztonság érdekében elég szolgálatot tehet a szinházak rendes házi tüzoltóságának kéttagu őrsége is. A főkapitány szerint tehát a törvényhatóságnak szabályrendeletet kellene alkotnia, mely az összes szinházak főpróbáit lehetőleg szük keretbe szoritaná.

A temetkezás rendjének szabályozása.

A főváros a temetkezés eddigi rendjével sem közegészségi, sem egyéb más szempontokból nincs megelégedve. A temetkezéseknél uj rendet akarnak tehát behozni, s e czélból uj szabályrendelet megalkotásán munkálkodnak. Az uj rend főbb intézkedése az, hogy a lakóházakból való temetkezés eddigi módját végleg megszünteti s e helyett a halottakat külön közös ravatalos házba szállitják át s a temetések onnan fognak végbemenni. Igy általánosságban olcsóbb lesz a temetkezés, viszont azonban a diszes ravatalos házból esetenként megillető fénnyel s történhetik a halott eltakaritása. Az uj szabályrendelet a temetések egyházi részét egyáltalán nem érinti s igy a papok közreműködése e temetéseknél ezután is változatlanul marad. A szabályrendelet értelmében a kerepesi temetőben diszes ravatalos házat, ezenkivül pedig egy kisebb egyszerübb ravatalos házat és arkádos sirboltokat fognak épitteni. A főváros mérnöki hivatalában szerényen dolgoznak az uj épületek részletes tervén és költségvetésén. A mint a hivatal ezzel elkészül, a szabályrendelet részletes tárgyalását haladéktalanul megkezdik.

Szegényügyi statisztika.

Az előljáróságoknak a szegényügyi statisztikához szükséges adatokat 1900. január 1-étől kezdve pontosan kell összegyüjteniök és a statisztikai hivatalhoz átteniök. A kerületi előljárók legutóbbi értekezlete a fővárosi statisztikai hivatal és a főorvosi hivatal képviselőinek jelenlétében foglalkozott az uj adatgyüjtés életbeléptetésének módozataival. Az értekezlet szótöbbséggel elhatározta, hogy az előljáróságok munkakimélés szempontjából az adatokat évenként szolgáltatják be a statisztikai hivatalnak. Hanvay Sándor VIII. ker. előljáró és Szalay Sándor helyettes előljáró a havonként való adatgyüjtés mellett foglalt állást, mely egyedül felel meg az ügy érdekének, az értekezlet azonban az éves rendszer mellett döntött. Megállapitották ezenfelül a statisztikai adatgyüjtéshez szükséges nyomtatvány-mintákat is. Az értekezlet a megállapodásokról jelentést tett a tanácshoz és jóváhagyását kérte. Ugyancsak most érkezett a tanácshoz a statisztikai hivatal előterjesztése is, melyben a hivatal legalább egy uj munkaerőt kér, hogy a szegényügyi statisztika összeállitására képes legyen. A hivatal ez idő szerint is annyira tul van halmozva munkával, hogy azzal alig-alig tud megbirkózni. Az immár körülbelül 20,000 kötetre szaporodott könyvtárt 30 év óta nem vizsgálták át s alig lehet ugy a hogy rendben tartani. A statisztikai hivatal igazgatója kéri a tanácsot, hogy sürgős vizsgálatot tartson s igy győződjék meg a hivatal állapotáról, mely okvetlenü gyors segitséget kiván.

Gyárak törzskönyve.

A kerületi előljáróságoknak a kereskedelmi miniszter rendelkezése következtében a kerületekben levő gyárakról pontos törzskönyvet kell vezetniök. Az előljárók értekezlete előterjesztést tett a tanácshoz, hogy bizonyos adatok hiánya miatt nem lehet a törzskönyveket pontosan összeállitani. A tanács ennélfogva felterjesztést intézett a kereskedelmi miniszterhez, hogy rendelje el, hogy az iparosok a czégükben, vagy a gyárakban előforduló minden változást kötelesek legyenek az illetékes kerületi előljáróságnak bejelenteni. A tanács III. ügyosztályát pedig felhivták, hogy az ipartelep- és műhely, épitési engedelmek kiadásáról az előljáróságokat értesitse.

Káplánt a Svábhegynek!

Rostaházy Kálmán krisztinavárosi plébános részletesen megokolt előterjesztést tett a tanácsnak. A plébános azt kéri, hogy a főváros az Istenhegyen levő Szent-László kápolnához külön káplánt nevezzen ki. A káplán télen-nyáron ott laknék a kápolna közelében s a hegyen lakók vallásos szükségleteit, valamint az állandóan ott lakó gyermekek vallásos nevelését látná el. Lakóhelyéül könnyüszerrel átlehetne alakitani a környéken levő fővárosi utkaparó házat s a kegyur fővárosnak csak a káplán javadalmazásáról kellene gondoskodnia. Eddig csak nyáron tartott kápolnájában istenszolgálatokat a krisztinavárosi plébánia személyzete, a hivők felszaporodott száma azonban most már télen is megköveteli a kápolna megnyitását. A plébániáról az istentiszteleteket és vallásktatásokat náron is alig lehetséges; ellátni télen pedig — eltekintve a nagy költségtől — majdnem teljesen lehetetlen. A plébános kérelmét a hivők érdekében is melegen ajánlja a tanács pártfogásába.

Ajánló-levél

Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és igy a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágitása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesiteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31 én.

Halmos s. k.
polgármester.

Hirek a városházáról.

A tanácsjegyző panasza.

(Monológ.)

Baleset mindnyájunkat érhet.
Ezt villamos gázolja el,
Amazt elüti egy fiakker,
Emezt rendőr pofozza fel.

De a mi én velem esett meg,
Sokkal szomorubb baleset.
Ha nem hiszik, majd elmesélem,
Imé, uraim, az eset:

Ifju tanácsjegyző vagyok csak,
De gondjaim máris nagyok.
Tudniillik: minden kocsiknak
Szabályozója én vagyok.

Én rendszabály'zom a fiakkert,
A konflist és az omnibuszt;
S a taxameter-rendelettel
Szabályoztam sok jó fikus-t.

S mivel öt éve, hogy csinálom
E szabályrendelet — chaost,
Azt hittem, sorsom végre most már
Énnékem is nyugalmat oszt.

De hajh', csalódtam! Alkotásim
— A sok szabályzó rendelet —
Egyszerre mind használhatatlan,
S mást kell csinálnom mind helyett.

Az omnibusz villam-motorral
Akar döczögni ezután
S mit elrendeltem a gebékről,
Motorra nem pásszolhat ám!

A komfortáblit oly nemesen
Körüskörül szabályozám,
S a hálátlan: benzin-motorral
S uj szabályzattal tört reám.

A fiakker petróleumtól
Akar robogni ló nélkül,
Persze, hogy az uj rendszabálytól
Az ember itt sem menekül.

S a taxaméter, a mi tóval
Olyan preczizül szuperál,
Motorkocsikban, szent, hogy ugy lesz,
Majd rosszul, össze-vissza jár.

És erre ismét uj szabályzat,
És ujra csak uj rendelet,
S ha megvan, tessék elhajitni,
Mert az is ujra ócska lett.

A tanácsjegyző sorsa ilyen,
S élte, mint a Lánczhid olyan,
Azt sem tudja miért? de mégis
Napról-napra több dolga van.

Mert baleset mindenkit érhet,
Ezt villamos gázolja el,
Amazt elüti egy fiakker,
S emezt rendőr pofozza fel.

De mi ez mind az én bajomhoz,
Ki, mit ma én rendeltem el,
Holnap, mint tette József császár,
Mind visszaszijjam s tépjem el.

Automobilok az Andrássy-uton.

A tanács most foglalkozik az automobil-omnibuszok engedélyezése dolgával. Érdekes beadványt nyujtottak be ebben az ügyben, mely talán a tárgyalások további folyására erős hatást fog gyakorolni. A Rüttgers Guidó czég, mely az Andrássy-ut burkolását annak idején elkészitette, figyelmezteti a tanácsot, hogy az ut épitése alkalmával kimondották volt, hogy az Andrássy-uton teherforgalmat nem engedélyeznek, csupán az utcza szükségletének arányában nyitnak a terhes szekereknek szabad közlekedést. Ez feltétlenül szükséges volt azért, hogy az ut faburkolatát a könnyü pusztulástól megvédelmezzék.

A faburkolat csak luxus-ut burkolására való. A tervezett automobil-omnibuszokat azonban a gránit kövezet sem birja meg. Darabja ugyanis csekély 5—6 tonnát nyom. Ez a rengeteg suly legalább is ügető gyorsasággal haladva olyan erőt fog kifejteni, a milyet még nem tapasztaltak a közutakon. Keveset segit ezen a széles keréktalp vagy a gummikerék is. Ha tehát az Andrássy uton próbálják ki az uj omnibuszokat — nagy a kilátás reá, hogy elvész bele az utcza burkolata. A baj a czéget már legfeljebb csak a legközelebbi évek alatt érheti, mert az ut fentartása tekintetében elvállalt kötelezettsége nemsokára lejár, azután azonban a főváros kasszája lássa, mennyi kárt fognak okozni a mammuth-omnibuszok.

Iparhatósági megbizottak előterjesztései.

Az V. ker. iparhatósági megbizottak a lipótvárosi előljáróság költözködése miatt csak most tartották meg az év harmadik negyedére szóló rendes ülésüket. A megbizottak a kerületben foganatositott vizsgálatok alkalmával különösebb kifogásolni valót nem tapasztaltak. Néhány aktualis iparügyet vitattak meg a megbizottak, majd a tanonczoktatás kérdésével foglalkoztak. A megbizottak azt konstatálták, hogy az iparos inasok az iskolában megfelelő előmenetelt tesznek, ellenben a kereskedő tanulók általában hanyagok. Egyik megbizott a kereskedőket vádolta ezért, lovag Falk Zsigmond, a kereskedők egyesületének alelnöke pedig megigérte, hogy az egyesület legközelebbi ülésén a kérdést felfogja vetni. A megbizottak az előljáróság figyelmét is felhivják erre az anomáliára, sőt lépéseket fognak tenni a tanács utján annak kieszközlése tárgyában is, hogy az ipartörvény módositása utján ne csak az iparosinas-iskola látogatását tegyék kötelezővé, hanem a felszabaduláshoz elengedhetetlen feltételnek kössék ki, hogy a három iskola-év alatt a tanulónak három osztályt kelljen sikeresen elvégeznie. Végül a tisztességtelen versenyt előidéző reklám hirdetéseket tették még szóvá az iparhatósági megbizottak s megállapodtak abban, hogy esetenként az iparhatóságnál feljelentést tesznek a tömeges eladásra ingerlő módon árusitó kereskedők ellen.

Uj illemhelyek.

Az uj rendszerü illemhelyek vállalkozójával olyan szerződést kötött a főváros, hogy a vállalatot mindaddig anyagi támogatásban fogja részesiteni, mig a tiszta jövedelem a befektetés 5 százalékát el nem éri. A vállalkozónak ezzel szemben kötelessége évenként öt uj csarnokot épittetni, melyeknek helyét a hatósággal közösen jelölik ki.

A tanács elhatározta, hogy a jövő évben a Széna-téren, Pálffy-téren, Bánya (most Szent László) téren, István-téren és m X. ker. névtelen terén épitteti fel az uj illemhelyeket. A vállalkozó azonban kijelentette, hogy a házikókat csak abban az esetben épitteti fel, ha utánuk a főváros évenként nem 150 frt szubvencziót ad, hanem egyenkint minden épület után 600 frtot fizet, még pedig 27 esztendőn keresztül. Ilyenformán 81.000 forintjába kerülne az öt épület a fővárosnak.

Később a vállalkozó uj ajánlattal állott elő. E szerint hajlandó az uj illemhelyeket megépiteni, ha a főváros a szerződés kikötésétől bizonyos tekintetben eláll, s a szubvencziót nem addig az időpontig adja a vállalatnak, mig az illemhelyek jövedelme az 5 százalékot eléri, hanem mindaddig, mig a tavaly épitett illemhelyek egyenként 1500 frt jövedelmet hajtanak, vagyis az öt épület jövedelme 7500 frtra fog rugni. Ha a főváros ezt a feltételt elfogadja, a vállalkozó az öt uj épületet azonnal felállittatja.

Egy betegsegélyző pénztár zavarai.

A budapesti épitőmesterek, kőmüves- kőfaragó és ács mesterek ipartestülete betegsegélyző pénztárának ujjá szervezését rendelte el a kereskedelmi miniszter. A betegsegélyző pénztár, mely legutóbb, mint a „szocziálisták tanyája“ gyakran szerepelt a nyilvánosság előtt, sok bajt okozott a hatóságoknak. Egymást érték benne a leghevesebb lefolyásu közgyülések, a jogtanácsost, titkárt felfüggesztették, az igazgatótanács munkaadókból álló része lemondott, úgy, hogy a miniszter már a pénztár feloszlatásával lenyegetődzött. fUtolsó kisérletül az alapszabályok revizióját kisérelte meg keresztül vinni a hatóság. Sokra azonban nem igen jutnak ezzel sem. Igy a legutóbbi tárgyalás alkalmával a pénztár közgyülése a fizetendő betegsegélyző járulékokat felemelte. Ezt a közgyülési határozatot az V. ker. előljáróság azzal terjesztette a tanács elé, hogy a törvény értelmében semmis, mert a járulékok felemelését a munkaadó közgyülési kiküldöttek többsége meg nem szavazta. A biztositásra kötelezett kiküldöttek hoztak a munkaadók ellen irányuló határozatot, mely egyoldalusságánál fogva törvénytelen.

Kisiparosok kitelepitése a Károly kaszárnyából.

A főváros a Károly kaszárnya helyiségei közül azokat melyeket a hivatalok számára fenn nem tartottak — ugyancsak igyekezett értékesiteni. A hatalmas épület valóságos falu lett, udvarait mindenféle iparosok és kereskedők szállották meg. Legélénkebb forgalmu a második udvar, a hol a fedett vásár, hideg piacz és számos üzlethelyiségen kivül három vendéglő néz farkasszemet egymással. A kaszárnya udvarán letelepedett üzletemberek egyik tekintélyes részét komoly veszedelem fenyegeti mostanában. A tanács ugyanis elhatározta, hogy a székesfővárosi házinyomdát átköltözteti a kaszárnya épületébe. Előre azonban nem biztositottak számára megfelelő helyiséget s most úgy akarnak segiteni a bajon, hogy egy sereg kisiparost, kezdő kereskedőt kilakoltatnak üzlethelyiségökből. A dolog még csupán a tervezgetés stádiumában van, az iparosok azonban, kik többékevésbbé tetemes áldozatokat hoztak, hogy üzletüket az elhanyagolt épületben berendezzék, már is igen megijedtek. Egyenesen létkérdésük forog a koczkán. Valóban nem méltányos eljárás, hogy a tanács az iparosokat, kiket a bérletbe nemrég nagy zajjal ugrattak bele, épen most akarja kizavarni, mikor már a befektetések után a közönség kezd hozzájuk szokni s az mult rossz napokat élénkebb üzleti élet váltaná fel.

Rendetlen és gazdátlan utczák.

A főváros köztisztasági hivatala több izben panaszt tett, hogy a Révay-, Lázár-, Ó-, Uj-, Dessewffy- és Hajós-utczák Váczi-körut felőli bejárói olyan elhanyagolt állapotba jutottak, hogy a legsürgősebb javitásuk vált szükségessé. A hivatal megkeresésére az V. ker. mérnöki hivatal azt felelte, hogy az ügy a VI. kerületi mérnök hatáskörébe tartozik, a VI. kerület pedig viszont azzal háritotta el magáról a munkát, hogy az V. kerületi mérnök az illetékes. A köztisztasági hivatal ezután a tanácshoz fordult a panaszszal s a tanács erélyes hangon felhivta a VI. ker. előljáróságot, hogy haladéktalanul tegye meg a szükséges javitásokat. Az előljáróság ma bejelentette a tanácsnak, hogy az utczák nincsenek elhanyagolt állapotban s helyreállitásuk iránt ez idő szerint intézkedésekre szükség nincsen. A legérdekesebb a dologban az, hogy a tanács az előljárósághoz intézett megkeresésében a maga tapasztalatai alapján is sürgette a javitásokat amiket az előljáró most fölöslegeseknek tart.

Szabad a jégvágás.

A beállt zuzmarás napok alkalmával vállalkozó iparosaink részéről általános érdekre tarthat számot a földmivelési m. kir. miniszter 1899. évi 26894. számu határozata.

Egyik vidéki hatóság ugyanis a jégvágást a helyi hatóság előzetes engedelyétől tette függővé. Ezzel szemben a hivatkozott miniszteri rendelet kimondotta, hogy a vizjogi törvény 25. §. szerint a hatósági rendelkezés alatt álló vizeken jeget vágni — minden egyéb megszoritás nélkül — a hatóság által kijelölt helyeken s a helyi rendőri szabályok betartásával mindenkinek szabad.

Ebből kifolyólag önként következik, hogy ily kijelölés hiányában a jégvágás — természetesen a helyi rendőri tilalmak betartásával s mások szerzett jogainak épségben tartása mellett — mindenki által, minden arra alkalmas helyen szabadon gyakorolható.

Minden községi előljáróság tehát gondoskodni tartozik arról, hogy a szabad jégvágásra minden községben kellő számu alkalmas hely legyen kijelölve.

Közgazdaság.

Az üzletvezető neve az iparigazolványban.

Igen méltányos harmadfoku határozatot hozott a kereskedelmi miniszter, mely a főváros ipáros köreiben általános örömet fog okozni. A Lipótváros egyik szabó czége, melynek két testvér a tulajdonosa, szakértő üzletvezetőt alkalmazott, kinek nevét az iparhatóságnál be is jelentette. Az iparhatóság szabályszerüen kitüntette az iparigazolványon az üzletvezető nevét. Később azonban az egyik üzléttulajdonos szintén szakképesitésre tett szert, a régi üzletvezető pedig alkalmaztatásából kilépett s önálló üzletet nyitott.

A czég most ismét folyamodott az V. ker. előljárósághoz, hogy az üzletvezető nevét az iparigazolványon törülje és üzletvezetőül a szakképzett egyik czégtulajdonost tüntesse ki. Az előljáróság azonban a kérelmet *elutasitotta* s ezt a határozatot a tanács is helybenhagyta.

A kereskedelmi miniszter felülvizsgálta harmadfokulag az ügyet az alsóbb hatóságok határozatát *megváltoztatta* s a czég kérelmének helyt adott. A kérelem teljesitése ugyanis nem ütközik sem az ipartörvénybe, semmiféle szabályrendeletbe, ellenben a folyamodókra nézve fontos üzleti érdeket képvisel. Az iparigazolvány kiigazitása csak az igazságnak megfelelő módon történik, nem lehet tehát semmi igaz ok arra, hogy a méltányos kérelmet a hatóság ne teljesitse.

A budapesti ker. betegsegélyző pénztár ujjászervezése.

A budapesti kerületi betegsegélyző pénztár uj alapszabályait, ügyviteli és fegyelmi szabályzatát már letárgyalta a pénztár közgyülése. Az uj szabályok megalkotását a kereskedelmi miniszter rendelte el, ki a züllésnek indult intézményt ilyen módon kivánja a végső pusztulástól megmenteni.

Az uj szabályzatokat az V. ker. előljáróság azzal terjesztette a tanács elé, hogy jóváhagyás czéljából a miniszterhez juttassa. Sajnálatosan tapasztalják azonban a hatóságok, hogy az uj alapszabályok a legfontosabb ujitás hijjával szükölködnek e nélkül pedig az egész munka minden valószinüség szerint meddő marad.

A hatóságok ugyanis azt óhajtották, hogy a pénztár igazgatósági tagjainak számát tetemesen megapaszszák és az igazgatóságban egyenlően legyenek képviselve a munkaadók és munkások is. A közgyülés azonban az alapszabály 66. §-át változatlanul fentartotta, az igazgatósági tagok számát ujból 63-ban állapitotta meg, olyanformán, hogy ezek kétharmadrészét a munkások közül válaszszák.

Az V. ker. előljáróság erélyes intézkedést kér a pénztárral szemben, mert gyökeres átalakulás nélkül a pénztár ügyeinek rendbehozatalára kilátás nincsen. A nem rég nagy szerepet játszott igazgatósági tagok különös helyzetbe sodorták az ország egyik legelső humánus intézetét.

A legutóbbi orvosválasztáskor — mondja a jelentés — egyik munkásigazgatósági tag a pályázó orvosok egyikétől 50—100 frtot pumpolt ki azon a czimen, hogy kartársai között a pályázó megválasztására propagandát csinál; egy másik pedig a titkár nevére váltót hamisitott s azt az egyik pályázóval leszámitoltatta. Mikor ezek a dolgok kiderültek, a két igazgatósági tag lemondott állásáról, s ügyük most a büntetőtörvényszéket foglalkoztatja.

Ilyen körülmények között csak alapos reform segithet a bajokon, ezt pedig a pénztár közgyülése a leghevesebben ellenzi. Álláspontjukat külön felterjesztésben igyekeznek ők is megokolni, mely a hatóság jelentésével együtt fog a miniszter elé kerülni. Az előljáróság kéri a felsőbb fórumok gyors intézkedését, mert a pénztár mostani ideiglenes igazgatója *Muchmayer* Ferencz számtanácsos csak január elsejéig kapott a fővárostól szabadságot, az uj igazgatót pedig csupán az alapszabályok jóváhagyása után választhatják meg.

Az adóvégrehajtások statisztikája.

— 113.426 végrehajtás Budapesten. —

Amikor a belügyminiszter az iskolaadó jóváhagyását megtagadta, leiratában, amelyet a tanácshoz küldött, megjegyezte, hogy ha a főváros a közadók behajtása körül erélyesebben járna el, a bevételei sokkal nagyo b eredményt mutatnának.

Erre a leirásra — mintegy válaszképpen — a tanács azt határozta, hogy számokban mutatja ki, hogy hány végrehajtást foganatositott a fővárosban az adóhátralékek miatt. Ezek a számok igazolják, hogy a főváros többet nem tehet, a lakosságot, amelynek fizetőképessége ki van meritve, jobban nem zaklathatja. Az adóvégrehajtások szomoru statisztikája 1899. és 1898. évekről a következő :

1899. évben:

Januárban az ex lex állapot miatt az adóbehajtás szünetelt. Az adószámviteli hivatalok kimutatása alapján mint behajthatatlan adót törültek: 31.852 koronát. Az árverési csarnokok nem müködtek Az adóbefizetésnél mindamellett a tavalyihoz képest 486.107 korona többlet mutatkozik.

Februárban az ex lex állapot miatt a viszonyok változatlanok. Behajthatatlanság czimén törülnek 62.878 koronát. Az adóbefizetésnél a tavalyi eredménynyel szemben az apadás 1.106.628 korona.

Márcziusban az ex lex még tart. Adóbehajtás szünetel. Törülnek 30.668 korona be nem hajtható adót. Az adóbefizetés 168.324 koronával kevesebb a tavalyinál.

Áprilisban az adóhivatalok megkezték müködésüket, mert az ex lex márczius végén megszünt. Kiadtak 13954 megintést 2.579.626 korona erejéig; végrehajtottak 4825 hátralékost 772 356 korona erejéig; kitüztek 224 árverést, megtartottak 17-et, amelyen 882 korona folyt be; behajthatatlanság miatt törültek 35940 koronát; az árverési csarnokba 33 adós holmiját szállitották be. Az adóbefizetés a tavalyinál kedvezőbb volt.

Májusban megintettek 11.179 hátralékost 1.837 542 kor. erejéig; 4636 végrehajtást foganatositottak 611.527 korona erejéig; kitüztek 919 árverést, megtartottak 33-at, befolyt 2974 korona; benem hajtható adót törültek 11.048 kor. Az árverési csarnokba szállitották 24 adós holmiját. Az adóbefizetés apadást mutat.

Juniusban 20230 hátralékost intettek meg 2.483.437 kor. erejéig; végrehajtottak 7577 adóst 1.113.045 kor. erejéig; kitüztek 569 árverést, megtartottak 25 öt, befolyt 1461 kor.; törültek 14 154 kor. be nem hajtható adót. Az árverési csarnokba 30 fél holmija került. Az adóbefizetés kedvezőbb a tavalyinál.

Juliusban 14530 hátralékost megintettek 1.919 218. kor. erejéig; foganatositottak 9473 végrehajtást 1.352,022 kor. erejéig; kitüztek 520 árverést, megtartottak 41-et befolyt 3.41 kor. Törültek 13365 kor. behajthatatlan adót. Az árverési raktárba 39 fél holmiját szállitották. Az adóbefizetés kedvezőbb.

Augusztusban a megintettek száma 6572, hátralékuk 876,857 kor. a végrehajtások száma 6287 összesen 594,372 kor. erejéig; 1404 kitüzött árverésből tartottak 32-öt, befolyt 1466 kor. Törültek 54595 kor. be nem hajtható adót. Az árverési raktárba került 26 család holmija. Az adóbefizetés kedvezőbb a tavalyinál.

Szeptemberben 10543 hátralékost intettek meg 2.308,984 kor. erejéig. Végrehajtottak 6683 adóst, 593,045 kor. erejéig. Kitüztek 1545 árverést, megtartottak 36-ot, befolyt 1803 kor. Törültek 16,710 koronát. Raktárba szállitották 52 fél holmiját. Az adóbefizetés kedvezőbb.

Októberben 9550 hátralékost intettek meg 1.030,355 kor. erejéig; végrehajtottak 7273 adóst 1.587,471 kor. erejéig; kitüztek 1341 árverést, megtartottak 32-őt, befolyt 2721 kor. Törültek 37,195 kor., mint be nem hajthatót. Raktárba szállitották 52 adós holmiját. Az adóbefizetés kedvezőbb.

Novemberben megintettek 3775 adóst 642,028 kor. erejéig; végrehajtottak 2318 adóst 264.880 kor. erejéig; kitüztek 1064 árverést, megtartottak 31-et, befolyt 987 kor. Törültek 39,551 kor. behajthatatlan adót. Raktárba került 40 család ingója. Az adóbefizetés a tavalyihoz képest csökkent.

A deczemberi statisztika még hiányzik.

Az 1898. évi kimutatás ez:

	Intés	összeg	zálogolás	összeg	árv.	rakt.	száll.
január	10977	749911	5943	458040	6		12
február	8221	706513	6589	17219	21		12
márczius	9570	522747	5878	421403	29		20
április	5978	495372	5834	384403	34		12
május	6420	827180	4948	289565	16		12
junius	2 214	1041563	6077	381044	19		13
julius	13617	3[illegible]241	65[illegible]6	431000	28		31
auguszt.	3047	319486	3857	217686	27		17
szeptem.	1047	852212	3922	332735	20		25
október	9872	630027	6363	505757	21		23
novemb.	6311	501867	4205	187719	23		9
decz.	12583	854785	4152	338525	9		20
	118281	7897004	64354	4029870	253		106

Változás a mérnöki hivatalban.

A mérnöki hivatal iktatójának vezetőjét Naszé Ferencz kezelőtisztet a polgármester ma a tanácsi kiadóhivatalba helyezte át alkiadoi minőségben, helyére pedig a mérnöki hivatalba Poppel János alkiadó tette át. A személy változás a fő polgármester legutóbbi vizsgálatának egyik következménye Márkus József főpolgármester egyébiránt a vizsgálat eredményét legközelebb a számonkérőszék felülvizsgálata alá terjeszti.

Hivatalos hirdetések.

Magy. kir. államvasutak. 172608—99—CI.

Hirdetmény.

Reexpeditionális kedvezmény a czeglédi nyilvános tárház részére.

A czeglédi ipar- és kereskedelmi részvénytársaság által Czegléd állomáson létesített és nevezett állomással vágány-összeköttetésben levő nyilvános tárházba vasuton érkező és onnan továbbitandó gabona-, hüvelyes-, olajmag-, olajpogácsa, olajpogácsaliszt és őrlemény-küldeményekre nézve, teljes kocsirakományokban való szállitás esetén, a Magyarország és Ausztria tárházaiban betárolt és azokból reexpediált áruk kezelése és elszámolására 1889. évi február hó 1-től érvényes határozmányok fentartása mellett, egyelőre a magy. kir. államvasutak állomásainak egymásközti helyi forgalmában, valamint a magyar vasuti köteléki forgalomban 1899 évi deczember hó 15-étől kezdve a reexpeditis kedvezménye, vagyis az eredeti feladási állomástól a végleges rendeltetési állomásig a továbbitás idején fennálló közvetlen dijtétel alkalmazása engedélyeztetik. Ezen kedvezmény oly viszonylatokban nyer alkalmazást, a melyek forgalma a fenálló irányitási szabályok értelmében Czegléden át vezettetik, de csak akkor, ha az illető küldemények a czeglédi ipar- és kereskedelmi részvénytársaság czeglédi tárházára czimeztetnek és ezen vállalat által a betárolás napjától szamitandó 12 hónapon belül továbbitás czéljából ujból feladatnak.

Meg van engedve a fuvarleveleken azon czéget is megnevezni, mely a küldemények tulajdonosa, illetve közvetitője gyanánt szerepel.

A reexpeditió kedvezményéből ki vannak zárva oly küldemények, melyek utirány előirást tartalmazó fuvarlevelekkel adatnak fel.

A reexpeditió kedvezménye rendszerint a küldeményeknek a tárházból való továbbitása alkalmával rovatolás utján alkalmaztatik és pedig Czegléd állomás által a küldemények beérkezése alkalmával kiállitott rovatlap kivonatok alapján, melyeknek a tárház kezelősége részéről azon irásbeli megkereséssel kell ellátva lenniök, hogy a küldemények közvetlen dijtételek alkalmazása mellett továbbittassanak.

Ezen közvetlen dijtételeken kivül reexpeditionális illeték gyanánt 100 kgkint 3 fillér számittatik.

A küldemények betárolására, a szállitási dijak kiegyenlitésére, valamint az itt fel nem emlitett egyéb módozatokra, nézve az előlidézett tárházi határozmányokban foglaltak mérvadók.

Budapest, 1899. deczember hó 8-án.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága, a részes vasutak nevében is.

Utánnyomás nem dijaztatik.

Magyar kir. államvasutak igazgatósága. 184748—99. sz.

Hirdetmény.

Osztrák-magyar-bajor vasuti kötelék. (Sörküldeményekhez hozzáadandó szalmának dijmentes szállitása.)

November hó 1-jétől április hó végéig terjedő időszakban a kocsirakományokban a fentnevezett kötelék-forgalomban feladott sörküldeményekhez a feladó által szolgáltatott szalma 300 kg. sulyig a rendeltetési állomásig dijmentesen szállittatik.

A küldeménynek a dijszámitás alapját képező sulya a feladó által a fuvarlevélbe bejegyzendő; ellenesetben a szállitási dij a szalma beszámitásával a küldemény ös-z-(elegy)sulya után számittatik.

Budapest, 1899. deczember 7.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága,
egyszersmind a részes vasutak nevében.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

Belvárosi Könyvnyomda

Budapest, IV., Lipót-utcza 43.

Ajánlja magát a t. közönség becses figyelmébe.

Szállit a nyomdászati szakba vágó bármely legkisebb, vagy legnagyobbszerü nyomtatványokat diszes kivitelben és jutányos áron.

80 kr. Minden órajavitás 3 évi jótállás mellett **80** kr.

Reisz F. műórás és ékszerésznél

IX., Soroksári-utcza 14. sz.

Órák és ékszerek dús választékban.

Vidéki javitások pontosan eszközöltetnek.

Tisztviselők kedvezményben részesülnek.

Kávé import.

Szállitás közvetlenül **Triesztből** elvámolva és bérmentve utánvét mellett:

4½ kgr.	finom	**Cuba** nagyszemü . .	6.— frt
4½ „	valódi	„ I. rendü . . .	6.50 „
4½ „	„	**Java**	5.78 „
4½ „		**Portorico**	5.82 „
4½ „		„ legfi. I. rendü	6.46 „
4½ „		**Gyöngykavé**	6.36 „
4½ „		**Laguayra** igen finom	7.— „
4½ „		valodi **nyugotindiai** .	7.— „
4½ „		**Ceylon** különl. nagysz.	7.36 „

vasuton 30 kgr. vételnél 7 krral krgja olcsóbb. Kitünő minösegü valódi áruért kezeskedünk.

SOMOGYI és TÁRSA.

BUDAPEST, VII. ker., Kertész-utcza 37. szám.

Luczifer-alágyujtó.

Maleczky László Vilmos

szabadalmazott találmánya.

Alágyujtásnál a fa egészen fölösleges. A szenet minden kályhában és takaréktüzhelyben fa nélkül biztosan meggyujtja. Spiritusz és petróleumos melegitőket veszélytelenül pótolja. A kézben meggyujtható s lángja ellujható. Szagtalan, hamut nem hágy. 15 perczig ég. Minden veszély kizárva. Fontos és né külözhetetlen minden háztartásban.

Ára: 12 darab nagy fajta 15 kr. 12 darab kis fajta 8 kr.

Főraktár: Budapest, VI., Teréz-körut 37. szám.

MAKÓ MIHÁLY

vaskereskedő és szállitási vállalkozó.

A vasszakmába vágó mindennemü berendezési és felszerelési czikkekben, u. m.: vasbutorok, vas és pléh zománczozott főzőedények és teljes konyhaberendezések kórházak és árvaházak részére és mindennemü kertészeti szerszámok és taligák.

BUDAPEST,

Üllői-ut 2., Kálvin-tér sarok.

Telefon 59—65. Telefon 59—65.

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntöde és gépgyár rés. vénytársulat Budapest n.

A vas- és aczélöntés, valamint a gépgyártás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb specialitásai

hengerszékek és malomberendezések

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártógépek

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasuti kocsik, kömuvkáló gépek, kenderkikészitő gépek, uti hengerek, kőtörő-, zuzó- és apritógépek.

Mechwart-féle forgó gözekék.

Elektromos világitás és erőátvitel

egyirányu, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhuzók, szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos furógépek, elektr. daruk, szivattyuk, lámpak, mérőkészülékek stb.

Városi iroda: **Kossuth Lajos-utcza 18**

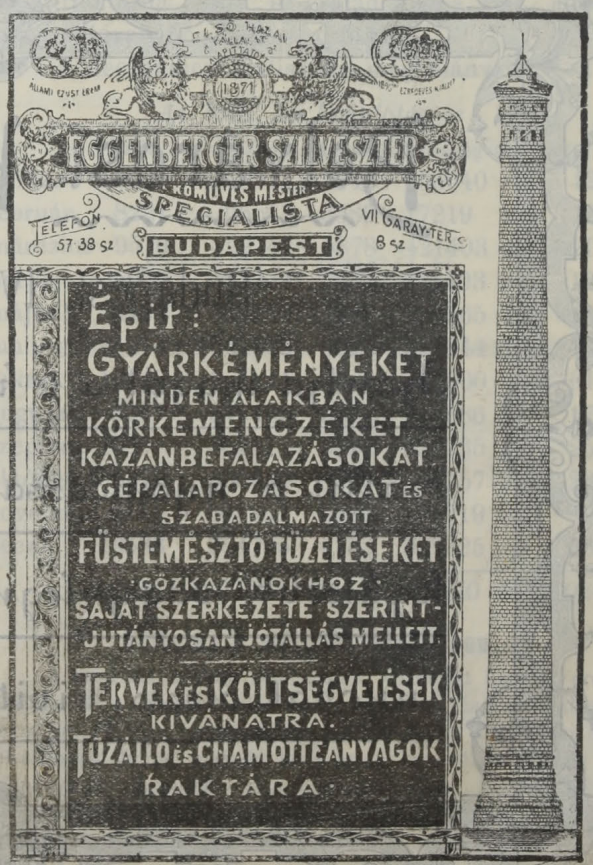

"Belvárosi Könyvnyomda" Budapest; Lipót-utcza 43. szám.

II. évfolyam. Budapest, 1899. deczember 25. 48. szám.

Magyar Székesfőváros

KÖZIGAZGATASI HETILAP.

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . . 6 frt
Félévre . . . . . 3 frt

Szerkeszti és kiadja:
Dr. BARTHA SÁNDOR.

Szerkesztőség és kiadó:
IV. ker., Reáltanoda-utcza 5. szám.

Karácsony.

Millió gyertya fénye vet világosságot a hanyatló század utolsó karácsonyán. A felvilágosodás nagy korszakának egyik utolsó, nemes, magasztos ünnepét üljük. A szeretet megszületésének, törvénynyé válásának hitbeli ünnepét; a lélek halhatatlansága elvének örökbecsü létrehozását. Körülötte a lobogó gyertyák miliárdjainak örömmel ül fészkében az emberi társadalom s létének örül a jó, a gonosz: egyaránt.

Mert szép az élet. Elátkozzuk ezerszer, megvetjük, megutáljuk s mégis szép az élet. Mert tövisei között is örömöt, boldogságot rejt s a kenyérharcz ádáz viharaiban egy-egy pihenő percz részlete az élet gyönyöreinek. Mert mindnyájunknak megadatott a boldogság akiknek megadatott az élet. Csak a forma — más. Az egyenlőség csak a halálban van; a boldogságot magunk kovácsoljuk s ha elpörölyöztük, magunkra vessünk. S ügyetlenségünk daczára megkapjuk részünket az élet örömeiből. Csak a forma — más. Ha nem érezzük a boldogságot, tudatlanságunk az oka. Mert nem szenvedésre született az ember, — a boldogságra. Amelyet vérével váltott meg a Megváltó, aki szenvedésében lett boldog, mert testének feláldozásával mindnyájunknak biztositotta az örök életet, az örök megnyugvást a földi szenvedésért; a földi paradicsomot a gyehenna tüzéért. Csak a forma — más, hogy ki miben részesül.

*

Ez a karácsony igazsága. A szeretet, amely melegével beragyogja a világot s a didergőbe is életet önt. Mint a napsugár, behatol a legsötétebb zugba is. Fölkeresi a nyomort; takarja a sebeket, az élet okozta szenvedéseket. Feledteti a kint: megszünteti az éhséget. Százezrek nehéz fájdalmára orvoslást ad; az ünnepen, amely az övé, a szereteté, amelyben mindnyájunknak részünk van, jóknak, gonoszoknak mert megadatott az élet nekünk.

S a szeretet melegére talán soha sem volt nagyobb szükség, mint ma. Az emberiség nyomora ekkora nem volt soha. Mert mindnyájan szenvedünk, a jók, a gonoszok, a meleg bundában talán erősebben azoknál, akik rongyokba sem tudnak burkolózni. A szenvedés általánossága óriás megdöbbentő. Nem az emberiség büne, hanem a kor veleszületett romlottsága az oka mindennek. Vérben született e század; nagy eszméi milliók életébe kerültek s vérben fog kimulni, mert az áldozatok vére az utódok szenvedésével váltja meg magának az örök megnyugvást. S a megváltás csodás munkája milliókat emészt meg, a nagyok társadalmából, épp ugy, mint a szemétre dobottak osztályából. A szenvedést ugyan könnyüvé igyekszik tenni maga az ember, mert gyakorolja a jót, nyujtja szenvedő társának az anyagot, hogy éhen ne haljon, ne szenvedjen. Csak anyagot! A lélekről, amelyért meghalt a megváltó, nincs többé szó. A lélek elveszett; a hit megrendült; a templomokban lelketlenül ül a tömeg; az erkölcsök meghibbantak; az *ember* levetközte az isten képét: magát imádja, meg az anyagot. Emiatt sok a szenvedő a gazdagok között, valamint sok a koldus, mert nincs áldás az embereken, amióta elfordult a földtől az *Ég*!

*

Békesség, egyetértés, tisztelet, egymás megbecsülése nincs az emberekben, mert nem értik egymást. Az egyik fél a másiktól; csupa ellenség, mért nincs szeretet bennük. Az *egyén* önszeretete tulsulyban van a felebaráti érzés fölött. A bizalmatlan tartózkodás, amelylyel az ember lenézi az embert, tönkreteszi a legodaadóbb törekvést is s a jóból gonoszt csinál, mig emebből jó nem lesz soha.

Ilyen beteges a helyzet a fővárosban. Az emberek ezrei nyomorognak s a tehetetlenség közömbösen hallgatja a panaszokat. Százakat gyötör az éhség, ezreket dermeszt a fagy; a jólét pedig, amely hivatalos helyiségben ül, gömbölyü hasán malmozik s tunyán szemléli az órát, amely csak arra való neki, hogy az evés idejét jelezze. Igazi torzalakok ezek, akiket azért adott az Ur, hogy gondoljunk Reá és a keresztre, amelyet az emberiség visel, hogy a szeretetből is része legyen.

Mert mindnyájan hozzájutunk a Szeretethez, ha elérkezett az idönk. Csak a forma — más és néha a beosztás rossz.

*

A rossz beosztás különben divatos. Különösen a városházán, a hol az emberszeretet müvelését is olyan elemekre bizták, amelyeknek már az egyénisége is kizárja az emberek szeretetét. Ez azonban véletlen müve, amit ugyan ezrek megsinylenek, de a mindenről gondoskodó legfelsöbb hatalom egykor segiteni fog ezen a bajon is. Hisz' ma már nemcsak a remény van közel a jobbraforduláshoz, de hisszük, hogy ennek a valósága sincs messze.

S ebben a tudatban nem zavarjuk a szent ünnepet rekrimináczióval. Enyhet a szenvedöknek, megnyugvást az utána vágyakozónak, örömöt embertársainknak, üdvöt édes mindnyájunknak!

*

Boldog ünnepeket olvasóinknak!

Városatyák mandátum nélkül.

— A közgyülési ügyrend 4. szakasza. —

Az esztendőnek vége van s az idén az utolsó rendes közgyülés a mult héten volt. A törvényhatóság müködéséről más helyen számolunk be. E sorokkal felelevenitjük az 1872: XXXVI. törvényczikk alapján készült *ügyrendet* s annak egyik nevezetes szakaszát, amely a nem szorgalmas városatyákról szól.

Az ügyrend idézett része ez:

Budapest főváros törvényhatósági közgyülésének ügyrendje.

II.

A közgyülés rendezéséről és határozatai hozataláról

4. §.

A bizottsági tagok az ülésekben lelkiismeretes és pontos részvetelre kötelezvék **s azok, kik egymásután két hó leforgása alatt tartott üléseken mentségi ok nélkül meg nem jelentek, lemondottaknak tekintetvén**, helyeik a következő legtöbb szavazatot nyert pótt agok sorából töltetnek be.

E szakasz értelmében minden városatya évenkint legalább *tiz közgyülésen* köteles részt venni, ha megbizatásának forma szerint is eleget akar tenni.

A városi képviselöség fizetéssel nem jár ugyan, de elég diszes állás. Igen sokan törik magukat a városatyai mandátumra s igen sokan nem érik el a czéljukat. Sokakat azonban majdnem akaratuk ellenére csupán *nevükért* választanak be a törvényhatóságba, másokat — ugyancsak megkérdezésük nélkül — csupán azért vesznek föl listáikba a kerületi klikkek, mert biztosan számitanak az elmaradásukra s igy az események intézésénél — mint *jelen nem lévők* — szaporitják a klikkuralom „biztos“ hiveit.

Az *ügyrend* 4. szakaszát még sohasem alkalmazták. A közgyülési jegyzőkönyvek hiteles adatai alapján most kimutatjuk, hogy kik azok, akik az emlitett szakasz alapján *elvesztették mandátumukat*.

Inditványt nem akarunk tenni.

A nagyközönség a kimutatásból megtudja, hogy kik intézik a főváros sorsát; kik felelősek a történtekért. Fogalmat alkothat arról, hogy a községi választások alkalmával kiket tisztelt meg bizalmával.

A közgyülésre nem járók és eljárók érdekes listája a következő:

Egy közgyülésen sem vettek részt:

Bírány N. Ernő, br. *Kochmeister* Frigyes, *Lánczi* Leo, *Schwartzer* Ottó, *Szász* Károly, *Vörös* László, *Weisz* Fülöp, *Burszky* Dániel, *Kosztka* Árpád, *Niedermann* Gyula, *Schermann* Adolf, *Sitz* Jakab, *Weinmann* Fülöp.

Csak egy közgyülésen vettek részt:

Atzél Béla báró, Brám Miksa, Dr. Darányi Ignácz, Grósz Sándor, Imre, Hegedüs Sándor, Horánszky Nándor, Har. Jellinek Henrik, Kohn Sámuel, Láng Laj s, Ludvigh Gyula, Lukács Béla, Márffy Ágost, Dr. Michl Alajos, Róna Mark, Saly Dezsö, Schäffer István, budai Szabóky Alajos, Szántay Adolf, Széll Ignácz, Tompa Antal, Végh János, Zsigmondy Béla.

Két közgyülésen voltak:

Bartha Gábor, Czajlik Alajos, Eötvös Károly, Hieronymi Károly, Lindmayer Ferencz, Mándy Lajos, Mautner Ödön, Neményi Ambrus, Báró Podmaniczky Frigyes, Rémi Róbert, Szabó Béla.

Három közgyülést látogatott meg:

Deutsch Sámu, hatvani Deutsch Sándor, Földváry Imre, Jálics Géza, Kanovics B. Mór, Kaschnitz Gyula, Marx János, Dr. Pertik Ottó, Dr. Pollák Illés, illencfalvi Sárkány József, Seidl Ambrus, Sennyei Ferencz, Szilágyi Dezső, ifj. Welser József, Zettner Ede.

Négy közgyülésen vett részt:

Berzeviczy Albert, Dr. Falk Miksa, Gajári Ödön, Hudomel József, Huszár Adolf, Paulheim József, Schweiger József, Szivák Imre.

Öt közgyülésen volt jelen:

Arányi Miksa, Benke Gyula, Györy Elek, Havass Károly, Kármán Lajos, Lichtenberg Kornél, Madarassy Gabor, Martin Alajos, budavári Dr. Országh Sándor, Ráth Péter, Reiner Ede dr., Sándor Pál, Schubert Sándor, Szalay Péter, Szandtner Károly, Tatay Adolf.

Hat közgyülésen voltak:

Dr. Bochkor Károly, Filó János, Hausmann Alajos, Hebenhaus Nándor, Kohner Ágoston, Nevy László Novák Sándor, Pál Imre, Tóthfalussy Béla, Unger Alajos.

Hét közgyülésben vett részt:

Adler Lajos, Barbas József, Cristofoli Fortunató, Dr. Csiky Kálmán, Dr. Csorba Ferencz, Finály Zsigmond, Frey József, Gebhardt József, ifj. Hauszmann József, Hirsch István gyáros, Horváth Lajos, Jankovich János, Kirschhofer Károly, Kossuthányi Géza, Krizsán Mihály, Kugler József, Báró Lipthay Béla, Lukács József, Mandello Károly, rákosfalvi Mérő János, Rupp Imre, galgóczi Schöber Albert, Szávoszt Alfonz, Tabódy József, Weisz Berhold.

Nyolcz közgyülésben vett részt:

Bubala György, Busbach Péter, Fleischl Sándor, Freund Vilmos. Garancsy Mihály, Goldberger Sámuel, ifj. Holzspach Nándor, Hullius Károly, Löw Tivadar, Löwy Adolf, Neumann Ármin, Porszász Gyula, Reisz Mór Rónay Károly, Schwarcz Lajos, Szabó József, Török Sándor.

Kilencz közgyülésen volt jelen:

Aich Ferencz, Bachát Dániel, Bánhegyi József. Benedek Sándor, Eisele Nándor, Friedmann Bernát, Gombár Tivadar, Hevesi Ödön, Kollár Lajos. Koób Géza, Krantz Ede, Liazer Imre, Miklóssy Henrik, Schwarz Ármin, Schwarz Simon, Szobovics Lajos, Vuk Lajos, Zsák Hugó,

Tiz közgyülésen vett részt:

Adler Károly, Augenstein Samu, Deutsch János, Dr. Emmer Kornél, Kauser János, Láng György, Osztotits Mihály, bagosi Pucher József, Stiller Mór, Tolnay Lajos, Verédy Károly, Waldhauser Adolf, Weltner Jakab, Wolf Márton.

Tizenegy közgyülésen volt jelen:

Adler Zsigmond, Bókai János, Dr. Bródy Lajos, Duma György, Freyberger Pál Hirschfeld Antal, Jármay Gyula, Kléh István, Légrády Károly, Mautner Adolf, Möszmer Ferencz, Nay Rezső, Palotai Rezső, Quittner Zsigmond, Rigócz Kálmán, Sigray Pál, Sóretz Endre, Städler Károly, Turóczy Adolf, Weinszeisz Lajos, Zahár Antal, Zipernovszky Károly

Tizenkét közgyülésen voltak:

Czigler Győző, Ernyei Mór, Dr. Fülöp, K., Gyulányi Adolf, Horváth József, Br. Kaas Ivor, Kányó Sándor, Kasics Péter, Komlós Ágost, megyeri Krausz Lajos, Kriegner György, Kunz Ferencz, Löw Sámuel, Mezei Sándor, Milassin Mihály, Parall Ferencz, Salgó József, Steiger Gyula, Steindl Imre, Szabó János, Szadovszky József, Vajdaffy Ernő, Virava József. Weinek József, Weisz Leo, Wolfner József (gyáros).

Tizenhárom közgyülésen vett részt:

Bamberger Béla, Barabás József, Beck Adolf, Beck Dénes, Breitner L. Zsigmond, Csillag Benő, Lovag Falk Zsigmond, Dr. Feleki Béla Fürszt Jakab, Gessler József, Dr. Grecsák Károly, Grossmann Miksa, Gyertyánffy István, Halász Gyula, Kertész Aba, Kleineisel Jakab, Kóváry Ármin, Mandl Ignácz, Máttyus Arisztid, Medrey Zsigmond, Mezei Mór, Nagyőszi Ferencz, Okolicsányi Gyula, Popper István, Sámuel Lázár, Scheich Károly, Stieber Vincze, Thék Endre, Tóth László, Török György, Wagner Géza.

Tizennégy közgyülésen vett részt:

Abeles Zsigmond, Axaméthy Lajos, Beliczay Béla, Birke Károly, Dr. Bródy Samu, Frivaldszky Sándor, Kiss József, Koch József, Komoróczy Sándor, Mauks János, Ott Ádám, Paksy Béla, Petsits Mark, Röser Miklós, Springer Ferencz. Stipanits Elek, gelléri Szabó János, Tichte János.

A szorgalmasok.

Tizenöt közgyülésen voltak:

Biscara Endre, Breslmayer Román, Dr. Burián Béla, Császár Jenő, Del Medico Ágoston, Eberling József, Gebhardt Károly, Gandel János, Hainiss Géza, Hartenstein Zsigmond, csetei Herczog Péter, Hirsch József Lajos, Hüttl Tivadar, Kleiner Ármin, Landau Imre, Ludwigh János, Szentimrey Morlin Imre, Neuschloss Ödön, Peringer Ferencz, Polónyi Géza, Preyer Hugó, ruszti Ruszt József, Seenger Béla, Simon Jakab, Stern József, Szabó M. Ferencz, Vajdaffy Gusztáv.

Tizenhat közgyülésben vett részt:

Dr. Darvai Fülöp, Dr. Eulenberg Salamon, Forray Gábor, Dr. Gebhardt József, Dr. Gonda Ignácz, Dr. Gööz József, Dr Hajós Zsigmond, Dr. Hecht Ernő, Hegedüs János, Heinrich Kálmán, Hirsch István főerdőtanácsos, Kléh László, Massanek Rezső, Mutschenbacher Béla, Németh Titusz, Ott Lajos, Prückler László, Schmitterer Imre, Schreyer Jakab.

Tizenhét közgyülésen vett részt:

Apaticzky Sándor, Beimel Sándor, Farkas Gyula, Dr. Fried Adolf, Gerlóczy Károly, Illatky József, Horváth Á. János, Kurcz Vilmos, Lengyel Sándor, Moldoványi Sándor, Némai Antal, Oetl Antal, Örley Lajos, Politzer Gusztáv, Rácz Károly dr., Ratocza János, Rozemberszky Ödön, Rózsavölgyi Manó, Schächter Jakab. Spannberger Alajos, Wagner Jenő, Weisz Jakab, Wellisch Alfréd, Wolfner József (kereskedő). Zboray Béla.

Tizennyolcz közgyülésen volt:

Arnstein Henrik, Breslmayer Kálmán, dr. Buday József, Csepreghy János, Dr. Ebner János, Fektor Ferencz, Fraenkl Sándor, Gerenday Béla, Dr. Gerő Lajos, Dr. Grauer Vilmos, Dr. Havass Rezső, Hegedüs Károly, Heltai Ferencz, Hudecz János, Kállay Gyula, ifj. Kölber Fülöp, Kramer Miksa, Kresz Géza, Kurfürst Miksa, Lád Károly, Morzsányi Károly, Pártos Gyula, Röck Géza, Sigmund Gusztáv, Tenczer Pál, Vázsonyi Vilmos.

Majdnem valamennyi közgyülésen részt vettek (egy-két ülés kivételével) a következők:

Báron Jónás, Cséry Lajos, Depold Lajos, Eckermann Ede, Görög István, Hahóthy Sándor, Heinrich István, Hilbert Károly, Kovács Pál, Dr. Laufenauer Károly, Mezei Péter, Mihalovits Antal, Schiller György, Winter Lajos, Back Fülöp Bayer László-Burg Ferencz, Dőzsa Kálmán, Hampel Sándor, bótfai Hüs József, Kunváry Fülöp, Ludwick Endre, Steinhardt Antal, Szalay Mihály, Véri Károly, Bálint Sándor, Baumann Antal, Boros Soma, Dezsényi József, Dobrovszky Ágost, Ehrlich G. Gusztáv, Fenyvessy Adolf, Hindy Kálmán, Kirner Károly, Glück Frigyes Gyárfás Sándor.

Milliók a földön.

— A közpénztár biztossága. —

A takarékosság nem mindig okos tanácsadó. Ennek a merésznek látszó állitásnak az igazát most tapasztalja a főváros. A közpénztár kezelésénél a Károly kaszárnyai uj helyiségekben éppen olyan bajok mutatkoznak, mint a régi városházán.

A pánczél szoba mellett van az igazgató kezelő helyisége. Ebben a helyiségben dolgozik az igazgató és az ellenőr. Ide járnak be a tisztviselők az aktáikkal s ott ülésezik a pénztárvizsgáló bizottság is. Illetőleg a bizottságnak csak a fele, a másik fele a pánczél szobában foglal helyet a pénztár vizsgálata alkalmával.

A főváros értékei, készpénze, értékpapirjai, a kezelésére bizott árvapénzek, alapok a pánczélszobában vannak. Elegendő szekrény a pánczélszobában nincs s a milliók egyszerü faasztalokon, vagy kisebb-nagyobb csomagokban a földön hevernek.

Ebben végtére nincs baj. A pánczélszoba kellő védelmet nyujt az ott letett értékeknek minden elemi baj ellen. A hiba, a takarékosság következménye, más.

Az igazgató kezelő szobája és a pánczélszoba tulajdonképp az a hely, ahová senki másnak bemenni nem lenne szabad. Mert az igazgató különösen nagyobb forgalom idején, igy pénztár vizsgálat alkalmával, nem tehető felelőssé a mostani rendszer mellett. Hivatalos helyisége ki és bejáró. A pénztár vizsgáló bizottság fele ott ül nála, fele a pánczélszobában dolgozik.

Eredetileg az igazgató azt kivánta. hogy a hivatalos helyisége mellett még egy szobája legyen, a melyben a bizottságokkal s a felekkel érintkezik, hogy ekképp a pánczélszoba és a hivatalos kezelőszobába idegenek ne férkőzhessenek.

Az igazgató kérelmét a tanács nem teljesitette s a Károlykaszárnyabeli uj otthonban épp olyan bizonytalan és kellemetlen a helyzet, mint azelőtt. Igy konstatálta ezt legutóbb a pénztár vizsgáló bizottság is, a mely kissé veszedelmesnek találta, hogy az igazgató szobáján valóságos átmenő forgalom van, amikor a pánczélszobában milliók hevernek a földön.

A bizottság ennek következtében azt javasolja, hogy a főváros a pánczélszobába 3—4 szekrényt állitson be s azokba rakják el a szétszórt érték csomagokat. Az igazgató részéről kért fogadószobát ugyanis most már nem lehet megcsinálni, s igy a tapasztalt hiányokon csakis uj befektetéssel segithetnek.

A bizottság különben a gázkályhák ellen is kikelt, mert a pénztár biztosságára a gázfütés nem előnyös. Sokkal helyesebb a központi légfütés, amelyből tüzveszedelem nem származhatik.

*

A takarékosság tehát ezuttal pénzbe kerül.

Szervezkedés.

III.

A számlák. Már a mul kor emlitettük az ügymenet szerencsétlen beosztását a kifizetendő számlák utalványozása dolgában. Azóta mintegy visszhangként szavainkra, érkezett a fővároshoz az épitő iparosok memoranduma, a mely részletesen fölsorolja azokat a károkat, a melyeket a tultengő bürokratizmus következtében szenved. Gyorsaságot, pontosságot és bizalmat kér az egész vonalon a vállalkozók számára, a kik ma, a midőn a magán épitkezések majdnem teljesen szünetelnek, tisztára a hatóság épitkezéseire vannak utalva.

Reméljük az utóbbi időkben annyira visszafejlődött ipar érdekében a támogatás és a bajok orvoslása nem fog elmaradni, de addig is igen alkalomszerü azok egyik másikára reá mutatni.

Az alkalmazásban levő ügymenet szerint az iparos legnagyobb kára az a kamatveszteség, a melyet jogos követelésének különböző czimen való visszatartása következtében szenved.

A végzett munka alapján összeállitott számla vagy keresetkimutatás mindenekelőtt a mérnöki hivatal központi iktatójába kerül. Daczára annak, hogy minden számlán már első tekintetre látható az a szakosztály, a melyhez tulajdonképen tartozik, előbb a központban kell pár napig hevernie, hogy rendeltetési helyére szignáltassék. Megteszi tehát az első utazást, és ha valami ritka szerencse folytán utközben el nem vész, mert tudvalevőleg a központi mérnöki iktató az ujvárosházán, a szakosztály pedig a Borz-utczában van, megérkezik a referenshez, természetesen a szakosztályi iktatón keresztül tanácsosi szignálás alapján. Ámde maguk a mérnökök, a kiknek a nevére a számla szól, nincsenek mind a szakosztály főhelyiségeiben. Közülök kisebb nagyobb kirendeltség van a vágóhid épitkezésén, a vásárcsarnok müvezetésénél, meg valami 10 vagy 12 a Károly-kaszárnyai póthelyiségben. A kiszignált számla tehát ismét vándorol és néha el is érkezik ahoz a mérnökhöz, aki elintézni tartozik. Akkor már a vállalkozó, kit heti fizetségei szoritanak, állandóan a mérnök nyakán van és elkeseredetten könyörög a pénzeért. Ez ugyan még némileg haszon is, mert az illető mérnök nyakra-főre intézi el a számlát és teszi át a központba. Az ut visszafelé az előbbi állomásokon át történik. Megkapja a szakosztály, iktatja, küldi a központba, megint iktatják, az igazgató vagy helyettese aláirja és átutalják szerintezés czéljából a számvevőséghez.

A számvevőség beosztása éppen olyan alapos, mint a mérnöki hivatalé. Igy állván a dolog, ott is előbb a központba kerül az ügydarab, iktatják és kiszignálják a számvevőség müszaki osztályára. Az ujjabb iktatás és szignálást elszenvedett számla már most a számvevőségi referens kezébe kerül, elintézést nyer, és végre teljesen készen a polgármester felé tart, mert minden pénzutalványozást ő tartozik személyesen eszközölni.

A számla tehát az elnöki iktatón keresztül a polgármester elé, onnan a kiadóba kerül, másolat kérül az utalványról és ez azután a vállalkozónak is megküldetik. Ha az illetőt a kézbesitőhivatal meg is találja, a mi aránylag elég gyakran megtörténik, ugy még a pénzét is megkaphatja.

Az igazság érdekében meg kell jegyeznünk, hogy ez a hosszu processzus rendes körülmények között négy hétig tart. Ez a terminus tetmészetesen csak a rövid uton utalt számlákra vonatkozik, mert a hol költség tullépés vagy más tanácsi határozatot kivánó intézkedés történt, véges emberi ésszel egy számla elintézésének ideje meg nem állapitható.

Meg vagyunk győződve, hogy az olvasó türelmét ennek az utvesztőnek a leirása is elrémitette, képzeljük már most a boldogtalan iparos helyzetét, a ki a nagy konkurrenczia által leszoritott árak mellett még arra sem tarthat igényt, hogy keresete legalább hamarosan kezébe kerüljön. Nagyon jogos és méltányos a panasz és sürgős a segitség ezen a téren; még pedig annál is inkább, mert valóban szinte kézen fekvő a megoldás.

Osztassék be a müszaki számvevőség, a melynek tagjai különben is tulajdonkép kvalifikált mérnökök, a mérnöki hivatalba, de nem egy státusban, hanem minden egyes szakosztályba annyi, a mennyire az ügyek elintézésénél szükség van.

Nézzük már most mennyiben rövidithető az ügymenet ezen módon.

Mindenekelőtt szükséges volna hogy minden vállalkozó számláját direkt annak a mérnöknek nyujtsa be, a ki az illető munkát megrendelte és ellenőrizte. A mérnök ad az iparosnak elismervényt róla, amelylyel ő az esetleges késésnél reklamálhat vagy sürgethet akár a szakosztályi, akár a hivatali főnöknél.

Ha most a mérnök elintézi a számlát, hasonló elismervény mellett átadja a vele együtt müködő kollegának, a kit a számvevőségből az ő hivatalába osztottak be. A számvevői elintézés tehát ugyanabban a szobában történhetik, mint a mérnöki kollaudálás történt. Délután az egészen kész akta egyenesen a polgármesterhez kerül és utalványoztatik.

Ez az egész eljárás kisebb számlánál *egy nap* alatt lefolyik és az iparos főleg a kis összegeknél pénzét azonnal megkaphatja.

Az elintézés gyorsasága ezek szerint csak a számla nagyságától vagy megszerkesztésének minőségétől fog függni, de semmi esetre ezer mellékes körülménytől, a melyek között az ide-oda való utazgatás játsza a legnagyobb szerepet.

De rendkivül fontos lesz ez az ügymenet az ellenőrzés érdekében is. Ma a legerélyesebb sürgetés is teljesen haszontalan egy számla elintézésénél, mert tulajdonképp az elintéző közeg a mérnök vagy a számvevő nem tehet semmit. Ő addig nem készitheti el az aktát, mig kezébe nem került a teméntelen iktatón és aláiráson keresztül, viszont bármily gyorsan is intézné el, az ügydarab zátonyra kerül az esetleg összehalmozódott munka miatt a másolóban, vagy valamelyik kézbesitő táskájában pihen meg. Másrészt pedig az eddigi ügymenetnél minden ünnep vagy vasárnap föltétlen pár nap veszteség volt, mert ilyenkor a segédhivatalok alig müködnek, kézbesités pedig nem történik.

Minden érv ellene szól tehát a régi rendszer föntartásának és mégis meg fog maradni, mert hiszen mit tenne a város a sok iktató meg kiadó hivatalával? Valami munka azoknak is kell.

200 uj bizottsági tag.

— Uj választási rend. —

A jövő év őszén a törvényhatóság fele — kétszáz bizottsági tag — uj választás alá kerül. A választás, ha a *Vázsonyi* féle javaslat életbe lép, rendkivül érdekes lesz. A községi választók összeirása 1900 ban elmaradna, a mi a munkától eltekintve, pénzben is néhány ezer forint megtakaritást jelent. De más szempontból is teljesen igaza van Vázsonyinak, mikor azt kivánja, hogy az országgyülési képviselői választó joggal biró polgárok egyuttal községi választók is legyenek.

Az 1872: XXXVI. törvényczikknek az az érthetetlen rendelkezése, a mely Budapest területére a községi választó jogosultsághoz külön kvalifikácziót köt ki helytelen, fölösleges. Mert akinek a politikai választó jogosultsága meg van, legalább is két éves lakója a fővárosnak. A községi választók névsorát 3 évenként állapitják meg, de mindig az előző évi országgyülési képviselő választó lista alapján. Igy az 1900-ban összeirandó községi választókat a politikai választó listába már 1899. tavaszán fölvették s mikorra a városi választásokat kitüzik — az év végére — ezek a választók, még a legrosszabb esetben is, legalább két éves lakói a fővárosnak.

Ami az irni olvasni tudás feltételeit illeti, ennek csak abban az esetben volna értelme, ha a *magyar irás olvasás* tudását kötné ki. Igy, ahogy van, fölösleges, mert ezt a feltételt nem *ellenőrzi senki*, de majdnem bizonyos, hogy a fővárosi választók 98 százaléka tud irni, olvasni.

A külön községi választó lajstrom sok önkénykedésnek az alapja. Erre ma már nincs szükség. Jó, hogy a törvényhatóság belement a javaslatba s utasitotta a tanácsot, hogy a novelláris intézkedés megtétele végett tegyen mielőbb előterjesztést. De tegye meg az előterjesztést idejében, hogy a törvényhozás még a jövő év elején letárgyalhassa, s az 1900 évi községi választók összeirássa elmaradhasson.

Az uj választási rend minden kerületben nagy változással járna s a választások iránt az érdeklődést óriás módon fokozná.

Az uj rend életbelépte idején a következő városatyák mandátuma jár le:

A) *Az összes választók sorából választott bizottsági tagok:*

I. kerület. Schwartzer Ottó dr., Niedermann Gyula dr., Barabás József, Bogosich Mihály, Rupp Imre, Kos uthány Géza Kertész Aba dr., Tichtl János, Garancsy Mihály, Kasics Péter, Csillag Benő, Hegedüs János dr., Hirsch István.

Póttag: Gamauf Károly.

II. kerület. Lukáts Béla, Darányi Ignácz dr., Rácz Károly dr., Ludwigh János, Lindmayer Ferencz, Lengyel Sándor, Komoróczy Sándor, Szávoszt Alfonz, Kanyó Sándor, Ernyei Mór dr.

Póttagok: Laumann József, Trájler Károly.

III. kerület. Birkl Károly, Lang György, Benedek Sándor, Végh János, Ott Ádám dr., Gebhard József, Czajlik Alajos, Gyárfás Sándor, Palotai Rezső, Halász Gyula.

Póttag: Mihályi József.

IV. kerület. Laufenauer Károly dr., Bartha Gábor dr., Rosemberszky Ödön dr., Gebhardt Károly, Hegedüs Károly, Preyer Hugó, dr. Láng Lajos, dr. Parall Ferencz, Hahóthy Sándor, Bárány N. Ernő, Krámer Miksa, Szivák Imre dr., Boros Soma, Frivaldszky Sándor.

V. kerület. Bródy Samu dr., Busbach Péter, Fürst Jakab, Szabó János gelléri, Hajós Zsigmond, Schwarz Ármin, Schreyer Jakab dr., Fraenkel Sándor dr., Mauthner Adolf, Nay Rezső, Komlós Ágost dr. (volt póttag).

VI. kerület. Ludwigh Gyula, Feleki Béla dr., Tenczer Pál, Weisz Jakab dr., Németh Titusz, Wolfner József, Reiner Ede dr., Hirschfeld Antal dr., Kállay Gyula, Zettner Ede, Vázsonyi Vilmos dr.

VII. kerület. Morzsányi Károly dr., Fektor Ferencz, Grosz Sándor dr., Saly Dezső, Milassin Mihály, Schächter Jakab dr. Schermann Adolf dr., Tóthfalussy Béla, Vajdaffy Ernő, Vörös László.

Póttag: Kormos Alfréd.

VIII. kerület. Csepreghy János, Kanovics B. Mór, Havass Rezső dr., Bachát Dániel, Berzeviczy Albert dr., Krizsán Mihály, Weinszeisz Lajos, Fenyvessy Adolf, Gajári Ödön, Grossmann Miksa, Novák Sándor, Koób Géza.

Póttagok: Szakáll László, Berényi László.

IX. kerület. Horváth József, Prückler László, Bálint Sándor, Springer Ferencz dr., Mőszmer Ferencz, Csiky Kálmán dr., Medrey Zsigmond, Landau Imre dr., Wágner Géza dr., Győry Elek dr.

B) *A legtöbb adót fizetők sorából választott bizottsági tagok:*

Rőck Géza dr., Burg Ferencz, Tompa Antal, Tolnay Lajos, Kleineisel Jakab, Baumann Antal, Wágner Jenő dr., Virava József dr., Thék Endre, Glück Frigyes, Polónyi Géza, Back Fülöp, Cséry Lajos id., Frey József, Massanek Rezső, Unger Alajos, Török György, Zboray Béla zborói, Török Sándor, Zahár Antal, Peringer Ferencz, Breslmayer Román, Podmaniczky Frigyes báró, Heinrich Kálmán dr., Abeles Zsigmond, Eiszdorfer Gusztáv, Hauszmann Alajos, Jankovich János dr., Wolf Márton, Waldhauser Adolf, Sándor Pál, Löwenstein Antal, Paulheim József, Zipernovszky Károly, Tabódy József, Ott Lajos, Hirsch József Lajos, Weiss Leó, Hegedüs Sándor, Márton Alajos, Biscara Endre, Dobrovszky Ágost, Mauks János, Benke Gyula, Freund Vilmos, Freyberger Pál, Scheich Károly, Kleiner Ármin, Krantz Ede, Simon Jakab, Deutsch Samu, Görög István, Koch József, Kővári Ármin, Örley Lajos dr., Ludvik Endre dr. Barbás József dr., Kelemen Gyula, Névy László, Jálics Géza, Kármán Lajos, Mandelló Károly dr., Bubala György, Neményi Ambrus dr., Schweiger Márton, Kriegner György, Linzer Imre, Vuk Lajos, Bárón Jónás, Brám Miksa bárdányi, Löw Sámuel dr., Arnstein Henrik, Weimann Fülöp, Gombár Tivadar dr., Adler Lajos, Sá-

muel Lázár dr., Deutsch Sándor hatvani, Krausz Lajos megyeri; Adler Károly, Steiger Gyula, Heinrich István, Lichtenberg Kornél dr., Deutsch János, Hilbert Károly, Czigler Győző, Löwy Adolf, Schwarz Lajos, Schmitterer Imre, Gessler József, Fried Adolf dr., Weltner Jakab, Bamberger Béla, Gerő Lajos dr., Rust József ruszti, Sóretz Endre, Dépold Lajos, Schiller György, Breslmayer Kálmán, Beimel Sándor, Beck Adolf.

Osztrák vita a tanácsban.

A főváros maga akart az idén hatósági tüzkárbiztositó intézetet létesiteni s ennek a reményében az ingatlanainak tüzkár ellen való biztositásával nem sietett. A szerződés azonban az év végén már lejár, s miután a kormány az intézmény tervezetét még ma sem hagyta jóvá, a főváros kénytelen most az utolsó órában az ingatlanok biztositásáról hamarosan gondoskodni. Zárt ajánlati tárgyalást hirdetett s a mult héten kellett volna a tanácsnak dönteni a beérkezett ajánlatok felett. Az összes fővárosi ingatlanok tüzkár ellen való biztositás egy évi dija fejében a magyar biztositó társaságok a Magyar Általános, a Fonciére 12000 frtot kérnek; ezer forinttal többet mint tavaly. Az osztrák biztositó társulatok együttes ajánlatban 5000 frt évi dijért akarják biztositani az összes ingatlanokat. A polgármester a tanács ülésén kijelentette, hogy az osztrák társaságok ajánlata ugyan 7000 frttal olcsóbb mint a magyar társaságoké, de a jelenlegi osztrák ellenes hangulat mellett nem hajlandó az ajánlatot egyszerüen elfogadni. Legczélszerübbnek tartja, ha a tanács az ajánlatot sürgősen tárgyaltatja a pénzügyi és gazdasági bizottsággal, e héten, vagyis deczember 27-én pedig rendkivüli közgyülést hiv egybe a szerződés megkötésére.

Egyuttal élesen kikelt a miatt, hogy ezt a nagy fontosságu szerződést az utolsó perczre hagyták, mikor tudva volt, hogy a majdnem hatvan millió forintot érő ingatlanok tüzkár elleni biztositásának szerződése deczember 31-én lejár.

A tanács a polgármester javaslatára kimondotta, hogy az ajánlatokat átteszi a pénzügyi bizottsághoz. A pénzügyi bizottság pénteken tárgyalta is az ügyet s az osztrákok ajánlatát javasolja elfogadásra.

Az ingatlanok tüzkárbiztositása iránt a karácsonyra következő szerdán rendkivüli közgyülés lesz.

A közlekedési ügyosztály.

A tanács uj ügyosztálya a közlekedési osztály 1900. évi január elsején kezdi meg müködését. Az uj ügyosztályt egyelőre IV. ker. Magyar-u. 23. sz. a. az adóügyosztály mostani helyiségében fogják berendezni, bár határozott alakot ölt az a terv, hogy a központi adószámviteli hivatallal együtt a közlekedési ügyosztály számára is a Károlykaszárnya még felhasználatlan részében keresnek megfelelő helyiséget.

A budapesti Duna-hidak forgalma és bevételei 1849-től 1899-ig.

Ez évi november 20-án volt ötven éve, hogy a lánczhidat a forgalomnak megnyitották. Ez alkalomból a Duna-hidak igazgatósága visszapillantó táblázatot tett közzé, mely az összes Dunahidak forgalmát 1849-től 1899-ig (a jubileum napjáig) évről-évre kimutatja. Érdekesnek tartjuk a hidak egész forgalmát áttekinthető összeállitásban bemutatni, miért is az emlitett kimutatást egész terjedelmében közöljük. A forgalom nagyságát azzal lehetne jellemezni, hogy a három hidon egy félszázad alatt nem kevesebb, mint 520 millió ember kelt át, tehát oly néptömeg, mely a Föld összes népességének harmadrészével egyenlő. A lánczhidat 1849, évi november hó 21-én szerdán, a Margithidat 1876. évi márczius hó 4-én szombaton, a Ferencz József-hidat 1896. évi október hó 4-én vasárnap adták át a közforgalomnak.

A hidvámnak minden egyes menet alkalmával való lefizetése mellett átkelt:

	a Lánczhid gyalogjáróján	a Margithid gyalogjáróján	Ferencz József-hid gyalogjáróján	
Az első napon	13.800	12.400	21.000	ember
A második napon	16.500	37.600	18 000	„
A harmadik napon	21.600	28 000	12 800	„
A negyedik napon	17.200	9 600	12.000	„
Az ötödik napon	13.100	5.200	11.200	„
A hatodik napon	7.200	8.000	10.400	„
A hetedik napon	13.000	4.400	36.000	„
Az első héten	102.400	97.200	121.400	„
Az első hónapban	469 934	150 000	323.600	„
Az első évben	5,892 000	1,200.066	3,1?2.000	„
Az utolsó évben	9,891.600	4 944.406	3,855.600	„
A megnyitás óta	440,579.315	65,109.846	11.054.800	„

Ehhez hozzászámitva a vámdijmesteseket s azokat a kik a vámdijat átalányösszegben fizetik, minimális számitás szerint átment:

a Lánczhidon 50 év alatt 480,000,000 a Margithidon 14 év alatt 69,000.000, a Ferencz József-hidon 3 év alatt 11,500.000 ember.

Ebből esik átlag a	Lánczhidnál	Margithidnál	Ferencz József-hidnál	
egy évre	9,600.000	2,875.000	3,833 30	ember
egy hónapra	800.000	239.583	319 442	„
egy napra	26.667	7.986	10.648	„
egy órára	1.111	333	445	„
egy perczre	19	6	7	„

Rendes lépésben a lánczhidon 6, a Margithidon 8, a Ferencz József hidon 4 percz a menetidő. Állandóan volt tehát a Lánczhidon 114, a Margithidon 48, a Ferencz-József-hidon 28 ember. Legtöbb fizető ment át a Lánczhid gyalogjáróján 1892. év junius 8-án Ő csász. és apostoli királyi Felségeik megkoronáztatásának 25-ik évfordulóján 111.040 ember, a Margithid gyalogjáróján 1895. évi junius 3-án pünkösd hétfőjén 26.800 ember, a Ferencz József-hid gyalogjáróján 1896. év október 11-én a megnyitást követő első vasárnapon 36 000 ember.

É v	személyforgalom a gyaloguton	hidvám frt	kr.
1849—1899: összesen	440.579.315	7,142.965	13¾

a kocsiuton

személyek	állatok és kézi járművek	egyéb járművek	hidvám frt	kr.
2,934.949	3,179.216	29,801.679	10,126-760	04½

A Margithidon.

É v	gyaloguton személyek	hidvám frt	kr.
1876—1899. összesen	65,109.846	796.289	32

	Kocsiuton					
személyek	állatok és kézi járművek	egyéb járművek	hidvám frt	kr.	a közuti vasut hidvámja frt	kr.
1,079.662	1,016 746	15,242.166	3,579.871	85	680.664	84

a Ferencz József hidon.

É v	gyaloguton személyek	hidvám
1896—1899 összesen;	11054.800	110.548 —

	Kocsiuton					
személyek	állatok és kézi járművek	egyéb járművek	hidvám frt	kr.	a közuti vasut hidvámja frt	kr.
254.721	163.666	1 844.452	318 273	12	6.191	78

A hidak kocsiutján megközelitő számitás szerint az utolsó évben átkelt az átalányfizetőkkel és vámdijmentesekkel együtt a

	lánczhidon	Margithidon	Ferencz József hidon
Ember	18.500	127.000	91.500
Állat és kézi jármü	87 0 0	82 500	58 0 0
Igás jármü	982.000	1,488.000	753.000
Összesen	1,087.500	1,697.500	905.500

Ebből esik átlag a	lánczhidnál	Margithidnál	Ferencz-József-hidnál ember, állat jármü együttvéve
egy napra	2.979	4.651	2.481
egy órára	124	194	103
egy percre	2	3	1.7

Visszaesés mutatkozik a lánczhidnál 1863. évről 1864. évre 186^3_4 télen ugyanis a Duna hónapokon át be volt fagyva, s igy a közönség egy része a Duna jegén kelt át, minek következtében a hid jövedelme mintegy 21.000 frttal csökkent.

1873—1875. években a beállott pénzválság miatt csökkent a forgalom a lánczhidnál. 1876. évben a Margithid megnyitása okozta a visszaesést. 1885. évben a vámdijak leszállitása következtében apadt a jövedelem.

1897. évben a Ferencz József hid megnyitása és a tehérforgalomnak a Margit és Ferencz József-hidakra való átterelése folytán állott be visszaesés.

Tabán népkonyhát kér.

Az első kerületi előljáróság ma előterjesztést tett a tanácshoz, melyben a kerület tabáni részében népkonyha felállitását kéri. Az előljáróság szerint Tabán a fővárosnak talán legszegényebb része, mégis ugy *„szocziális, mint közegészségi tekintetben mindeddig teljesen kifogástalan volt.“* Ezt az állapotot kivánják megvédelmezni a jövőben is a népkonyha felállitásával. A népkonyha számára a főváros Döbrentey-utcza 50. sz. alatti házában alkalmas helyiség rendelkezésre áll, csupán arra kéri az előljáróság a tanácsot, hogy a főváros a népkonyha alapból 800 frt kamatot utalványozzon ki. Ebből az uj népkonyhát fel lehetne állitani, a mi a kerület sanyaru állapotán igen nagy mértékben segitene.

Tanitónők fizetése.

A nagyközönség soraiban, főleg azokéban, kik nem fixfizetésből kénytelenek élni, hanem vagy kezük munkájával keresik meg mindennapi kenyerüket vagy abban a szerencsés helyzetben vannak, hogy pazar háztartásukban a szelvenyvágó olló nem képez fényüzési czikket, igen gyakran ellenszenvvel halljuk kommentálni azokat a törekvéseket, melyeket egy-egy tisztviselői kaszt — rendesen ugyis hiába! — a maga anyagi helyzetének javitása czéljából kifejt. Fővárosi ember pedig ne is merjen szólni; hiszen országszerte el van ismerve, hogy legjobban a főváros fizet s midőn az állami hivatalnokok vagy valami oly törvényhatóság tisztviselői karának fizetés-rendezéséről van szó, követésreméltó például rögtön a székesfőváros törvényhatósági bizottságának páratlan nagylelküséget s nobilis felfogását állitják oda. S ez helyesen is van igy! Méltó volt ehhez a testülethez, hogy Magyarországon, a hol sok helyen a fixfizetés után élőknek létminimuma sincs biztositva, mint az ország első törvényhatósága, követésreméltó példát statuáljon.

A főváros nehéz megélhetési viszonyai tették s teszik indokolttá azokat a magasabb fizetéseket, melyeket egy pár évvel ezelőtt megállapitottak. Annál jobban kell tehát csudálkoznunk azon, hogy a fővárosi alkalmazottak egy igen tekintélyes részén k, a nem könnyü munkát végző tanitónőknek fizetését legközelebbi multban kikezdték. Külföldről vett statisztikai adatok alapján konstatálák, hogy a fővárosi tanitónők fizetése sok, ennélfogva leszállitandó; sok pedig azért, mert külföldön a tanitók jobban vannak fizetve, mint nálunk, a hol a tanitónőkkel teljesen egyforma fizetést élveznek.

Ebből a külföldi statisztikából Berlin és Drezda városoknak a tanerők fizetésére vonatkozó tételes rendelkezéseit szem előtt tartva s összehasonlitván ezeket a főváros fizetési szabályzatával, látjuk

1) hogy az emlitettem városokban tényleg meg van a különbség a tanitó és a tanitónő fizetése között, még pedig mindig a tanitónő hátrányára, ugy a rendes szolgálat *megkezdése* idejében, valamint *később* is, midőn a tanerők bizonyos szolgálati idő eltelte után maximalis fizetésüket érik el. A szolgálati idő emelkedtével ezen különbség is folyton nagyobb és nagyobb lesz s tetőpontját éri el a maximális fizetésben már azért is, mert a nők jóval hamarább lépnek a többé már nem emelkedő, legmagasabb fizetési fokba, mint a férfi tanerők.

2) hogy a tanitók mindig jobban, a tanitónők, különösen kosszabb szolgálat után, mindig rosszabbul vannak fizetve, mint a fővárosi tanerők.

Nézzük a számokat! Budapesten a rendes tanitó és tanitónő kezdő fizetése 600 frt + 200 frt lakbér; Drezdában (in den ev. Volksschulen und Fortbildungsschulen) mindkét nembeli tanitó kezdőfizetése 1600 márka, körülbelül 960 frt (inclusive lakbér, mely a fizetés 20 százalékának felel meg); ellenben Berlinben (in den Gemeindeschulen) már a kezdő fizetésben meg van a különbség a tanitó és a tanitónő között; mert mig amaz 16 0 márka (960 frt), emez már csak 12 0 m. (720 frt) fizetést kap.

De még szembeötlőbb a különbség, ha a maximális fizetéseket vesszük figyelembe. Drezdában pl. a tanitók és tanitónők a maximális fizetést a 28-ik szolgálati évvel érik el; ekkor a tanitók fizetése 3600 márka, a tanitónőké 2600 márka, a különbség tehát 1000 márka (600 frt.) Berlinben a tanitók a

a maximális fizetési fokozatba — 3800 márka (2280 frt) — a 31-ik szolgálati évvel lépnek be, ellenben a tanitónők már a 18-ik szolgálati évvel s többé nem emelkedő fizetésük ekkor 2200 márka (1320 frt), mig a tanitóknak ugyanannyi szolgálat után 3000 márka fizetésük van, mely azonban — mint emlitettem — 380 m. emelkedhetik.

Ha ezeket a maximális fizetéseket összehasonlitjuk, a melyeket ugyanannyi szolgálati idő után a mindkét nembeli fővárosi tanerők élveznek, azt látjuk, hogy Drezdában eltöltött 28 évi szolgálattal szemben a fővárosi tanitók, kiknek fizetése ekkor 1100+300+4+110=1870 frt, 290 frttal vannak rosszabbul, ellenben a tanitónők, 310 frttal vannak jobban fizetve; továbbá, hogy a berlini községi tanitó 31 évi szolgálat után 410 frttal kap több, a berlini tanitónő pedig 18 évi szolgálat után 330 frttal kevesebb fizetést, mint budapesti kollégája.

De mert ez igy van a külföldön, illetőleg Berlinben s Drezdában; s mert a főváros tanszemélyzetére vonatkozó fizetési szabályzat ezt a megkülönböztetést nem ismervén, tanitó s tanitónőnek minden fokozatban egyforma fizetést ad, a külföldi példa nyomán szállitsuk most már le a tanitónők fizetését?

Nem!

A főváros 1899-iki szabályrendeletei.

A főváros különböző hivatalai az év folyama alatt lázas tevékenységgel munkálkodtak a rohamosan fejlődő város közigazgatási szükségleteinek megfelelő ellátásán. A rendes folyó teendőkön, és időnként aktualissá váló fontosabb ügyeken kivül a közigazgatási hatóság tevékenysége legszembetünőbben jegeczesedik ki a *szabályrendeletekben*, melyeket a közigazgatás általános követelményeinek és egyes speczialis ügykörök érdekeinek kielégitésére és ellátására kell megalkotni. A szabályrendelet jóságától függ az érintett specziális tárgykör megfelelő ellátása, a mi ugy a közönség, mint a hatóság mindennemü érdekeinek kielégitése szempontjából kiválóan fontos. A megfelelő szabályrendelet a pontos utasitásokon és rendszabályokon kivül lelket önt az intézménybe, a melyre vonatkozik és annak életképességet ad, gyakorlati alkalmaztatását lehetővé teszi és szabályozza. Ezért a szabályrendeletek tára a közigazgatás állapotának tükre, a megalkotó hatóság munkaképességének, szorgalmának, az intézmények iránti jóérzékének pontos és érzékeny mérlege.

A székesfőváros az idén sok elmult esztendőn tultett a szabályrendeletek megalkotása körül kifejtett munkásságával. Egész tömegét léptette életbe az uj közigazgatási szabályzatoknak, s felületes birálás szerint is legnagyobb részt derék munkát végzett.

Nincs széles e világon még egy olyan testület, a melynél egy-egy ilyen általános érdekü hatósági intezkedés annyi retortán menne keresztül, annyi fórumot járna be, mint a székesfővárosnál. A tervezetet elkésziti az ügyosztály, letárgyalja sokszor három-négy különféle bizottság, véleményt ad két-három szakhivatal, észrevételeket tesz több külső hatóság, testület, érdekelt fél, vagy szakértő hivatal; letárgyalja a tanács, felülvizsgálja, megvitatja, a törvényhatósági bizottság és végül megerősiti, elfogadja, jóváhagyja a miniszter. Ennyi utat kell a legegyszerübb és a legfontosabb tervezetnek egyaránt megtennie, mig szabályrendeletté válhat, és életbe léphet.

A folyó évben tárgyalt szabályrendeletek nagyon érthetően, nem járhatták végig valamennyien a naptári év végéig az összes fórumokat, s igy sok van közöttük, mely alkalmaztatást csak a jövőben találhat. Több fontos szabályrendelet van ez idő szerint is a miniszter előtt, ki azokat eddig a kormányhatósági megerősitéssel még el nem látta s igy ez idő szerint gyakorlati értéküket, hasznukat még tapasztalni nem lehet. Van olyan is, melyet minden vonalon elfogadtak már, kivitelét azonban a mostoha pénzügyi viszonyok egyelőre meggátolták. Egyelőre tehát ez is csak irott malaszt, hasznát azonban látni fogja a közel jövő.

Nem lehet eltagadni mindezekkel szemben azt sem, hogy ez a munkás esztendő egyes esetekben talán tulságba is ragadta a hatóságokat. Bizony akad olyan nagyhangon felta'ált szabályrendelet is, mely már a tárgy csekély jelentőségénél fogva is, fontossággal nem bir, sőt egyenesen felesleges. Ha már a legkisebb dolgokban is minduntalan szabályrendeleteket gyártunk, olyan töméntelen lesz a számuk, hogy a komoly is elveszthetí jelentőségét. Az effele csupán felesleges munkát okoz és nyüggé, zaklatássá válik azzal a közönséggel szemben, melynek érdekeit kivánja szolgálni. Ez azonban kisebb baj. A tulságos buzgalom még mindig kisebb bün, mint tevékenység, munkakedv és szorgalom hiánya.

Az 1899-ik év elejétől kezdve ez ideig körülbelül harminczhat szabályrendelet és szabályutasitás járta meg a különböző fővárosi hivatalok és bizottságok tisztitó tüzét. Mint már emlitettük, ezeknek egyelőre még csupán egy részük lépett életbe, valamennyi azonban behatóan foglalkoztatta az illetékes köröket s csaknem kivétel nélkül teljesen készen állanak a gyakorlati alkalmaztatásra.

Mindjárt az év elején elkészitette az elnöki B., ügyosztály az uj „köztisztasági szabályrendelet“ tervezetét, mely utak, utczák, terek és épületek külsejének és belsejének tisztántartását szabályozza. Intézkedik továbbá az üres telkek, épitkezések, bontások, közterületen végzendő munkák, közlekedő eszközök, fuvarozások, szállitások felől, végre a Dunapartok, gabona- és egyéb raktárak, és üzlethelyiségek gondozása tárgyában.

Kiváló fontosságu a „lakásviszonyok rendezése tárgyában készitett szabályrendelet, mely főkép a tömeges éjjeli szállók, zsufolt lakások és pinczelakások ügyével foglalkozik. E szabályrendelet megalkotására az impulzust főkép a tüdővész terjedésének meggátlása tárgyában és a zsufolt lakások ügyében kibocsájtott belügyminiszteri szabályrendelet adta meg.

Érdekes a „cselédszerző ipar gyakorlása tárgyában alkotott szabályrendelet“, mely az minduntalan tapasztalt helyzerző-visszaéléseknek igyekszik elejét venni, s korlátozni kivánja a cselédszerző iparnak a fővárosban immár nagyon is tapasztalható tultengését. Egyik legfontosabb intézkedése e szabályrendeletnek, hogy a cselédszerző üzletek számát a főváros területére 60-ban állapitja meg, s ennélfogva kiköti, hogy mindaddig, mig Budapesten a cselédszerző-iparosok száma hatvannál kevesebbre le nem apad, uj üzlet nyitására engedelmet ne adjanak. A szabályrendeletet a tanács jog-, ipar- és rendészeti osztálya készitette, az összes hatóságok elfogadták s már jó régen a minisztériumban van, hol a megerősités még mindig késik. Pedig ebből már eddig is sok kellemetlensége származott ugy a fő-

városnak, mint a közönségnek, különösen az uj üzletek nyitása iránt beadott folyamodások körül.

Ez idén készült el az „adóhivatali szabályrendelet“ módositása is, mely a fővárosi adószámviteli hivatalok hatáskörét állapitja meg ujból, s az adóügykezelés körül hoz be üdvös ujitásokat. Ugyancsak módositották a „szervezési szabályrendeletet“ is a minek a tanácsi ügyosztályok uj beosztása, munkakörüknek uj megállapitása lett az eredménye. Hogy ettől mennyi hasznot s javulást remélnek a hozzáértők valamennyien, az sokkal ösmertebb és időszerübb kérdés, hogy sem sok szót kellene rá vesztegetni. A belügyminiszter csak a legutóbb hagyta jóvá a szabályrendeletet, a mit az uj személyzeti beosztás az életbeléptetés körüli rendelkezések megtétele kapcsán nyomon követett. Az uj rend tudvalevőleg már 1900. jan. 1-én életbe lép.

A kerékpáradó behozatalára vonatkozó szabályrendelet már életbe lépett. Hirtelen hozták, de sok vita után. Áldásos lesz-e, még igen nagy kérdés, — való azonban, hogy a zavarokkal küzdő fővárosnak uj jövedelmi forrást nyitott meg, habár nagy sereg ember megbosszantása és egy rohamosan fejlődő iparág müvelőinek alapos elkeseritése árán. Nem lehet azonban tagadni, hogy a közönség, a milyen nagy háborgással fogadta, lassanként épen olyan szépen hozzá'örődik.

A kerékpár szabályendelet kormányhatósági jóváhagyása után még ugyan ennek végrehajtása tárgyában külön szabályutasitást is adott ki a főváros.

Gazdasági jelentőségü a lóvásári szabályrendelet, mely heti és országos lóvásárokat rendez be a főváros területén s ezeken kivül létrehozta a már is megkedvelt tavaszi- és őszi luxuslóvásárokat. Rendezi az alkuszok szereplését, a vásári dijakat és illetékeket s szabályokat ad a felhajtás körül kötelező eljárásra is. Némileg rokon ezzel az istállóügy rendezése tárgyában készült szabályrendelet, melynek tervezetével a tiszti főorvosi hivatal főkép közegészségi szempontból kiván rendszabályokat adni az istállók, szinek, tisztántartására. Inkább apróbb intézkedéseket tartalmaz, melyeknek szükséges voltát azonban kétségbevonni nem lehet.

A fővárosi községi iskolák fütésénél követendő eljárásra vonatkozó szabályzat összeállitásánál a tanács közoktatási ügyosztálya a takarékosság elvét igyekezett érvényesiteni. A fővárosnak igen sok kára származott az iskoláknál elhasznált, még inkább elkallódott fütőanyagokból. A szabályrendelet uj rendszert állapit meg a fütőanyagok kezelésénél s azzal, hogy az egyes intézetek és igazgatói lakások szükséges fütőanyagának mennyiségét vagy ennek pénzbeli értékét taxative meghatározza, kiküszöböl minden esetleg előfordulható visszaélést, s biztonságot nyujt a fővárosnak a károsodás ellen.

Még az év első felében belügyminiszteri jóváhagyást nyert a „VIII, ker. zsibáru vásártelep használatára vonatkozó szabályrendelet, mely okos adminisztrativ intézkedésekkel rendezi a zsibvásár bizony sokáig épen nem épületes állapotát.

Nagy fontosságu a székesfőváros költségvetésének összeállitására és a póthitelek kezelésére vonatkozó szabály endelet idei módositása. A nagy gaudiummal elfogadolt uj rend a költségvetések és záró számadások összeállitásának munkáját a póthitelek kezelésével és nyilvántartásával együtt a főszámvevő munkaköréből kivonta és a tanács pénzügyi- és gazdasági ügyosztályára bizta. Nagy jelentőségü munkák, melyek lehetővé teszik rendszeres és okszerü pénzügyi politika folytatását. Az 1898. évi zárószámadásokat és a jövő évi költség előirányzatot már az ügyosztály készitette el.

Ugyancsak nagy fába vágta a fejszéjét a főváros a városrendezési szabályrendelet elkészitésével, mely a Budapest területén történő szabályozások és telekrendezések ügyével foglalkozik s ujból megállapitotta a főváros belsőségét és a külső-terület kezdetét. A szabályrendeletet hosszu időn át külön ad hoc bizottság tárgyalta s a teljesen kész tervezet egyik legközelebbi közgyülés fontos tárgya lesz.

A tiszti főorvosi hivatal szorgalmát dicséri a csecsemők és kisdedek ápolására vonatkozólag kiadott utasitás, ugyszintén a székes főváros fürdőire vonatkozó szabályrendelet. Mindkettő közegészségi kivánalmaknak hódit tért. A fürdőszabályrendelet részletes, szinte aprólékos utasitást ad a fürdők tisztántartására és egyéb higiénikus megkivántatóságainak tekintetében, s még a tyukszemvágókat is megrendszabályozza.

Az élelmiszer és viz elárusitása tárgyában kiadott szabályrendelet közrendészeti és közegészségi szempontokból rendezi a városligetben és az üllői-uti népligetben az állványokon és járva-kelve gyakorolt élelmiszer és viz árusitást.

A gyepmesteri telep- és gyepmesteri szolgálat rendezése tárgyában dolgozott ki szabályrendeletet az elnöki B) — közegészségügyi ügyosztály. A tervezet legközelebb kerül a jogügyi- és szervező bizottság elé, s meghallgatják a rendőrfőkapitányság észrevételeit is.

Adminisztrativ értékü a községi választási jegyzőkönyvek és szavazó lapok megőrzése körüli eljárás szabályozása. Ezentul a szavazólapokat összegyüjtik, összeszámlálás után lepecsételik s megőrzik, mig eddig azokat a választások után megsemmisitették.

A közoktatás ügyét szolgálja a székesfőváros községi elemi népiskoláiban gyakorlandó szakszerü felügyelet tárgyában alkotott szabályrendelet és az egyidejüleg készült szolgálati utasitás a szakfelügyelők részére. A sanyaru pénzügyi állapotok miatt azonban ennek életbeléptetését jobb időre kellett halasztani.

A főváros fogyasztási adó- (vám-) vonalán kivül fekvő nyilt területén fogyasztott bor, hus és égetett szeszes italok után fizetendő városi bor-, hus-, illetve szeszfogyasztási adópótlék kivetése, beszedése, ellenőrzése és kezelése tárgyában ugyancsak ez évben alkottak uj szabályrendeletet. A főváros zárt területén fizetendő városi fogyasztási adókról szóló I. sz. javadalmi dijjegyzéket ennek keretében ujból állapitották meg. Bizonyos nemü adók ezentul közvetlenül a kincstárt illetik s igy a kezelésüket is az állam kezébe engedték át.

A vizvezetéki szabályrendelet, vizmérő óra mizeriáival egyik állandó szenzációja volt a lefotyt törvényhatósági kampánynak. Végre is azonban mindenek megnyugvására jutott a megvalósulás révébe.

„A mühely szabályrendelettel“ ismét a tiszti főorvos munkálkodott a közegészségi állapotok javitásán. Az egészségtelen és tisztátalan pinczemühelyekre nagyon is rájuk fért a meg

rendszabályozás, bár egyes iparos körök erősen kikeltek veszélyeztetve látott anyagi érdekeik védelmére.

A belügyminiszter szabályrendeletet bocsájtott ki „a 7 éven aluli elhagyott gyermekek gondozása“ és a „községek által gyakorlandó közsegélyezés módja és mértéke“ tárgyában. A főváros mindkettő végrehajtása tekintetében részletes „szabály utasitásokat“ adott ki, melyek bár elsősorban adminisztrativ irányuak, fontos szegényügyi kérdéseket érintenek.

A középitési bizottságnak adott sok dolgot a „székesfőváros területén levő közutak, utczák és terek burkolásáról“ szóló szabályrendelet. Ennek alapján kötelesek összeállitani a kerületi elöljáróságok az utczaburkolatok törzskönyvét, melyek hü képet nyujtanak majd az utczaburkolatok felől.

Csupán részben módositották az „épitésügyi szabályzatot“ és a „főváros gyalog utain a közlekedés biztositása tárgyában alkotott szabályrendeleteket.

Uj, de kisebb jelentőségü a főváros területén levő „haszon állatok nyilvantartása, a Dunán érkező vizi járművek kikötésének és az áruk ki- és berakásának szabályozása, és a burgonyazuzás, illetve a burgonyának a pékek részére való ipari feldolgozása körül észlelt közegészségellenes állapotok megszüntetése“ tárgyában alkotott szabályrendelet.

Erősen megrendszabályozták a fővárosi borbélyokat és fodrászokat is. A velük foglalkozó szabályrendelet tervezeten egyesült erővel dolgozott az iparügyi bizottság és tiszti főorvosi hivatal. Szinte a drákói szigoruság g mentek el a tisztaság és rend erdekében.

Érdekes vitát fejlesztett ki a főváros erdőkezelési üzemtervének megállapitása tárgyában alkotott szabályrendelet, mely a főváros erdőgazdaságát igyekszik felujitani s a modern iránynak megfelelően kiaknázni.

Legutóbb végre ismét a tiszti főorvosi hivatal érvényesitette törekvéseit a „jég termelése, tartása és a főv. területén forgalomba hozatala“ tárgyában készitett szabályrendelettel s a szegény ember sorsán remélnek segithetni a „husparolóról szóló szabályrendelettel.„ Ez az utóbbi szintén sok ellenvetéssel találkozott, a főváros azonban, biztató külföldi példákon felbuzdulva, kisérletet tesz vele.

Az évi legutolsó elkészült szabályrendelete a „székesfőváros területén levő elekromos vezetékek és berendezésekkel foglalkozik.

A jövő feladata lesz az ezeken kivül már munkában levő egész sereg szabályrendelet megalkotásán fáradozni. Ezek közül többek közt már teljesen előkészültek a részletes tárgyalásukhoz: „a bérkocsi viteldij jelző készülékre“ (taxameter) vonatkozó szabályrendelet, — mely már teljesen befejezett alakban várja életrekeltését, — a főváros területén levő „zsibáru üzletek és pálinkamérőkről szóló szabályrendelet“, a lakbérleti szabályok a vendéglői ipar gyakorlására és a zálogüzletekre vonatkozó rendszabályok.

Gyufagyárosok és a belügyminiszter.

A belügyminiszter a munkások egészségének megóvása tárgyában tavaly szabályrendeletet bocsájtott ki. A szabályrendelet bizonyos intézkedéseit a magyar gyufagyárosok egyesülete technikai okokból kivihetetleneknek jelentette ki, s kérvényt adott be a miniszterhez, hogy a szabályrendeletet módositsa. A belügyminiszter a kereskedelmi miniszterrel egyetértőleg megállapitotta, hogy a szabályrendelet jó, módositásra nem szorul, s igy a gyufagyárosok kérelmét elutasitotta.

Budapest a századvégben.

Még pár nap és vége a naptári évnek. Az épitési esztendőnek már hetek óta vége. Nem ugyan az időjárás miatt, ami ma már alig-alig akadálya az épitkezés folytonosságának, hanem a pénzszüke folytán állott be az idei saisonban a pangás hamarább, mint mire január az ujat megnyitotta volna.

Hanem annál lázasabb a közmunkák végrehajtása, minél jobban pang a magánvállalkozás. Hogy csak szigoruan a műépités körében maradjak — no meg az én legkedvesebb talajomon: a városrendezésnél, hát egész sor uj dolog készül és halad előrefelé a teljes kivitel jegyéig. Sietve metsződik ki a Kossuth Lajos-utcza két homlokzati éle; a két hid, az esküttéri, meg a Margitszigetre vezető, szinte csak a vasszerelésre vár már; köztük a parton, — igaz hogy még csak versenyprojektumokban — a börzét emelik. Más felén a városnak, az Andrássy-ut végén javában halad a *Schikedanz-triptichon* megteremtése. Értem alatta a millenniumi műemléket és a tervezett szépmüvészeti muzeumot, a melyek, a műcsarnokkal együtt fogják a hármas egy müvészi alkotást képviselni. Odaát Budán a műegyetem telkét egyengetik. Burokban él a kereskedelmi kikötő, uj nemzeti szinház viadukt s és tunneles villamosok hálózata. Távolban szunyadoz a Kossuth mauzoleum, az Andrássy szobor, az Erzsébet királyné emlék és az uj Hotel de Ville, fin de siécle városapáink kiállitási csarnoka.

*

Kossuth Lajos utcza! Addig egyenesitették, addig javitották az irányát, amig három keskeny utczácska szakadt ki belőle. A fő utvonal tengelye, amikor kiér a Ferenczieк terére, nem is tudja merre forduljon, hogy egyenesen menjen a Dunának. Közberekedt a két kis háromszögletü virágágy; alig fér rájuk több zöldség, mint egy buján diszitett szeczessziós női kalapra. Két utszéli köpőláda — az aszfalton ugyis tilos a köpködés. Templom-eltolásból, utczaegyenesitésből hát nem lett semmi. A sok lerombolt épület helyén emelkedett azonban olyan valami, a mit senki sem kivánt, senki sem várt és senki sem köszön meg. Csináltak tudniillik ötödik emeletet. Igaz, hogy mansardmak csufolják. Igaz az is, hogy a király bérpalotáján, a mihez az engedély ki van adva, mezzaninnal lesz leplezve a fölösleg. Hanem azért a négy emelet csak négy emelet és bármilyen alacsony az a szobasor, még sem fér bele a négyemeletes szabályrendeletbe.

A külvárosokban az egészséges cottage-rendszer helyett még mindig a bérkaszárnya épités divatja járja. Im a belvárosban közelgünk szerencsésen az amerikai *felhőkarczolókhoz*. Eddig csak az ötemeletes faktum nyugtatta meg némikép a hatósági kebleket; a „Deutsch“-háznál még az sem. Mi inditotta most a magánépitési bizottságot az előleges megalkuvás terére? Csak nem a loyalitás?! . . .

*

Az épülő hidaknak, mindkettőnek különös jelentősége van: elviszi a pesti embert Pestről. Erdők, virágok, hegyek közé, gyógyitó csodavizek forrásához, tiszta éltető levegőbe. A Lipótváros a Margitszigetben a világ leggyönyrübb parkját nyeri, a belváros a Gellérthegyen olyan üdülő helyet, ahol rövid időn belül a legmagasabb foku épitőművészet fogja megnemesiteni a természet vad fenségét. Minél szervesebb összefüggésbe jön a balpart a jobbal, annál

kevésbbé érzi a Belváros és Lipótváros otthon a parkok hiányát, a miket most oly keservesen nélkülöz. Igy talán még bele tudnék törődni a *Keglevich* gróf tervébe, aki az Erzsébet-téren akar uj Nemzeti szinházat emelni.

*

Budavára különben is nagy és szép szerep vár a főváros fejlesztésének történetében. Amint érintettem, ide jön a technikai tudományok uj, modern otthona. A Gellérthegy déli tövében, a Dunamentén talál elhelyezést. Megépül végre a magyar „*Quartier-Latin!*“

Annyi komoly törekvésnek, ifju mulatozásnak, testi lelki erők összemérésének edző iskolája.

A műegyetem visszatér Budára alig két évtizednyi pesti tartózkodása után. Tanár és tanársegéd most együttvéve majdnem annyi van, mint akkorban hallgató. Háromezer technikus számára lesz berendezve a pavilloncsoport. Ennél kényelmesebb, nagyobb műegyetem nincs a kontinensen. Berlin mellett a Charlottenburginak 4000 látogatója van, de ez is csak kétezerre volt tervezve. Ez a század a technikai tudományok aegisében végződik s az uj ebben a jegyben születik. *Lord Albert.*

Az első törvényhatóság kötelességei.

Mondják a lapok: Budapest az ország első törvényhatósága Hol van ez? Hol, miben nyilvánul az a kiválóság, mely Budapestet, mert hiszen arról van szó, elsővé teszi az ország valamennyi törvényhatósága közt? Az, talán, hogy a legtöbb aktát tologatja hivatalról-hivatalra? Vagy az, hogy a legnagyobb hivatalnoki létszámmal mutatja meg, miképpen kell ügyeket el nem intézni? Hogy a legnagyobb számu bizottsága mutatja az önkormányzatra való képtelenséget? Vagy mert legtöbb adóssága van minden társai között?

Vagy hát miben nyilvánul az elsőség?

Az ország halad, sokan azt is mondják, hogy előre, és Budapest vezet, persze szintén előre. Ugy is kell. Hiszen a törvény az ország fővárosává tette. Királyi kegy a korona székhelyévé avatta. Támogatta emelkedésben egy nemzet lelkes áldozatkészsége és az állam kormány hátékony jóindulata; a sajtó önzetlen szeretete.

S most itt áll „szeretett hazánk viruló, fejlődő fiatal fővárosa“. Itt áll egy isten megáldotta szép helyen, elrontott szabályozásával, eltorzitott középületeivel, vásári piszokban, avult közigazgatásával, elposványosodott közéletével.

De hátha a társ törvényhatóságok még jobban elmaradtak, s Budapest köztük mégis az első? Ezt Budapest nem tudja. Nem tudja azt sem, hogy rajta kivül más törvényhatóság is van. Magán kivül létezőt nem ismer az országban. Honnan ismerje, honnan tudja ezt? Hiszen soha a társtörvényhatóságokkal érintkezésbe nem áll; örömét, bánatát velük nem közli; boldogulásukban, szerencsétlenségükben részt nem vesz. A nemzeti életből részt nem kér. Mint a beteges öreget, magán kivül más nem érdekli. A maga baját sem tudja ellátni, nem hogy a nemzetével törődne; Ott a kormány, fájjon annak tőle a feje. A világot átható tüzes és lelkes ideák röpködhetnek, megszállhatják az emberek millióit, Budapest nem is tudja hogy léteznek.

Pedig a multból más jövőre lehet következtetni.

A nemzet eleven élete a törvényhatóságokban volt. A nemzet éledése a törvényhatóságokban kezdődött; azokban fejlődött, virult. Az volt a szükebb családi kör, az együttérzés melegágya, hol az erők egyesültek és hatalmas tettekben fényesen megnyilatkoztak. Budapestet helyzete utalta és utalja, hogy minden törvényhatósági élet középpontja is legyen. A nemzeti állam megalakulásával nem ok nélkül koncentrálták de az állami élet ereit. Nem ok nélkül adták meg mindazokat az eszközöket, hogy Budapest a nemzet fővárosa legyen. Nem a legnagyobb város az országban, de a legelső középpontja vezetője, fejlesztője a törvényhatósági életnek, melyben a nemzet ereje megnyilatkozik. Budapest pedig csufosan feladta a rábizott sánczokat.

Az államhatalom fejlődése ugy is érzékenyen megnyirbálta közszabadságunkat. Hivatásánál fogva a fővárosnak kötelességében állott volna, hogy vezérlete alatt a törvényhatóságok nemzeti irányu életét élénkebb pezsgésre, nemesebb fejlésre vezesse, hogy a megcsonkitott gallyakat ujra felvirágoztassa. De Budapest ezt nem tette. Az ország szive nem dobban meg s igy az életetőerő nem juthatott a tagokba. Tőle és miatta senyvednek azok is. Ott fekszik a Duna könyökénél; kezében összpontosulnak egy ország és a Duna völgye, gazdaságának szálai Nem élt vele. Milliók jólétét eljátszva, e szálakat kihagyta siklani kezéből.

Határain belül inditották meg a magyar állam müködését melyben a társadalom minden rétege részt kivánt. Falai közé gyültek minden osztályokból a nagyok és kiválók; itt volt az az őserejü anyag, melyből a magyar nemzeti társadalmat megalkothatta volna. De Budapest eljátszotta befolyását s közügyeinek vezető hatalmát azok kezébe hagyta jutni, kik a nemzet életétől idegenek, s ellentétbe helyezkedtek a nemzet törzsökével, mely a törvényhatóságokban tömöritve várta, leste a főváros példáját, hogy legyen a min okulva, haladjon. Kijátszotta evvel bizalmunkat, ellenségeivé tette azokat, kik lelkesedéssel járultak nagysága alapjaihoz. Hogy sová sülyedt, mi sem mutatja jobban, mint a nemzet nem régi szorongattatása, mikor elernyedt, fáradt a vidék, pangott a nemzet léte s aggódva nézték az ifju, erős fővárost, az ország szivét, hogy még az talán az élet jelét mutatja. Csalódtak akkor is. Nem volt akkor sem a nemzet és törvényhatóságai tolnácsa Szolgalelkü hazugság hagyta el ajkait; a korbácsot önmagára emelte és a nemzet önérzetére.

Igy lett a nemzet szive idegen a saját testében, melyet vérrel ellátni nem tud. Ne csodálják hát, hogy a főváros elszigetelten, majnem bojkottálva van a társtörvényhatóságoktól. Tanácsot tőle nem kérnek, vele együtt nem éreznek, bajában nem segitik. Hány város van fölös milliók birtokában, jutott-e, juthatott-e eszébe egyiknek is, hogy a megszorult főváros segélyére jöjjön? Nem gondoltak az idegenre.

Pedig jó volna a fővárosnak evvel törődni. Csak ugy válhatik igazán az ország szellemi és gazdasági központjává, a nemzet életében tényezővé, ha részt kér magának a törvény-

hatóságok életéből s ott nemes törekvéssel az őt megillető első helyet ki fogja vinni. Álljon küzdőtérre, s foglalja vissza a feladott sánczokat. A munka nehéz, de a czél nagy, s a vakmerőt segíti a szerencse. Ismerje fel a nemzetet vezető jelszavakat, s azok égisze alatt küzdve, a testvértörvényhatóságokkal egyesülten törekedjék, hogy Budapest igazán az ország szive, valóban a nemzet fővárosa, a haza első törvényhatósága legyen.

Valamit az iskolaépitésekről.

Nem szemlélhetjük máskép, mint csak aggodalommal azt a tényt, hogy a főváros a szükséges és tervbe vett iskolaépitéseket egy év óta beszüntette és a jövőben is bizonytalan időre, felfüggesztni szándékozik. Tudjuk, hogy nem vagyunk az egyedüliek, kik ezt az aggodalmat osztjuk. Eddigelé azonban leginkább csak azt az ellenindokot hallottuk érvényesiteni, mely az épitő-ipar köztudomásu válságára hivatkozik. Kétségkivül ez is fontos szempont. S ha mi most mégis, ezzel nem foglalkozva, egy másik indokot óhajtunk előtérbe állitani, nem azért tesszük, mintha annak fontosságát e kérdésben, a mit mi is teljesen osztunk, kisebbiteni akarnók, hanem azért mivel azzal eleget foglalkoztak, mig emez, a melyet felhozandók vagyunk, nem vétetett kellőképp figyelembe.

Ez a másik indoka pedig az, hogy az iskolaépitések elhalasztása a főváros pénzügyi viszonyainak rendezését, a pénzügyi egyensuly helyreállitását igen hosszu, egyelőre beláthatatlan időkre visszavetheti.

A fővárosban a növendékek számának nagyobbmérvü emelkedése, a mint a tapasztalatok is mutatják, természetes fejlődést s az iskolák szaporitása rendes szükségletet képez. Már pedig minden reális háztartásnak első alapfeltétele, hogy a rendes szükségletről a rendes budget keretén belül kell gondoskodni. Igy az iskolaépitésekből is azt, a mi a rendes szükséglet rovására esik, (a tapasztalatok szerint évenként átlag 2 uj iskola) a rendes kiadások közé kellene beilleszteni. Hogy azonban elérjünk ahhoz az ideális állapothoz, a midőn az iskolaépitések terén csak a természetszerü fejlődés követelményeivel kell már számolnunk, annak nagy mértékben utját állotta és utját állja részben még ma is a multból eredő hiányok pótlásának a szüksége.

Ezt az akadályt igyekezett elháritani az a programm, mely a száz milliós kölcsönből nem is tulságosan nagy részt foglalt le iskolaépitési czélokra. Ennek a programmnak, a kölcsön igénybevételének helyesen nem lehetett más czélja, mint hogy pótolva a multból felhalmozódott szükségletet, elősegitse a fentebb jelzett állapotnak bekövetkezését. A programm alapján a tervszerü épitkezés 1895 ben meg is kezdődött és négy éven át igen szép eredménynyel haladt, ugy hogy már rövid idő alatt elérhettünk volna a programm teljes megvalósitásához, a melyet minden valószinüség szerint követett volna az iskolaépitési rendes szükségletnek a rendes budget keretébe való beillesztése is.

A folyó évben azonban az épités megakadt, a miből az fog következni, hogy a programmból elmaradt munkák az időközben felmerülő rendes szükséglettel együtt ismét annyira fel fognak halmozódni, hogy az nemcsak hátráltatni fogja a rendes állapot bekövetkezéseit, hanem kibontakozást is nekezen fog engedni. S ez az állapot veszedelmesen alkalmas lesz arra, hogy a majdan javulóban levő pénzügyi helyzetet lerontsa és a pénzügyi egyensuly helyreállitására irányuló törekvéseket meddőkké tegye.

Vajha ez esetben hamis prófétáknak bizonyulnánk!

* * * *

A bejelentő hivatal és a bejegyzett czégek.

A bejelentő hivatal szervezetét tudvalevőleg a legközelebbi jövőben lényegesen reformálják. Nemcsak köz, de magánérdek is, hogy az egyéni bejelentések mellett a magán és társasczégek székhelye is eme nagy kiterjedésü városban bárki által mindenkor feltalálható legyen. A főkapitány erre nézve már tanulmányokat is tett; az iparjognak megszerzéséről és megszünéséről vezetett elöljárósági adatok azonban a reform létesitésében szükséges feltételeket nem meritik ki teljesen.

Az elöljáróságok u. i. nyilvántartják az egyes iparjogok keletkezését és megszünését, ha azonban egy ipari székhely egyazon kerületben telepet változtat, ez már sehol nincs nyilvántartva. Már pedig ez utóbbi nélkül a bejelentési adatok is hézagosak lennének. Hogy a jelzett reform életbe lépjen, vagy a ker. elöljáróság e nemü ügykezelésében kell változtatást tenni vagy törvényhozási aktussal az egyes czégeket a székhely bejelentésére kötelezni. A törvényhozásnak azonban mostanság tudvalevőleg más teendője is van s igy leghelyesebb, ha ezt a kötelezettséget szabályrendeletben a főváros állapitja meg.

Szinház.

A Nemzeti Szinház ruhatára.

A Nemzeti Szinház földszinti ülőhelyeit a legutóbbi szinházi szünet alatt átalakitották. A középső bejáratot megszüntették, a két oldalon fülkékben elhelyezett ruhatárak helyett pedig az előcsarnokban rendeztek be tágas ruhatárat. A fővárosi szinházvizsgáló bizottság azonban arra kötelezte a szinház igazgatóságát, hogy a régi ruhatári helyiségeket is tartsa fenn. Az igazgatóság megfelebbezte a határozatot a belügyminiszterhez. A miniszter pedig a tanácsot hivta fel jelentés tételre. Ennek következtében a tanács a tüzoltófőparancsnokság véleményét is kikérte. A főparancsnokság a leghatározottabban kijelenti, hogy a jelenlegi állapot az azelőttinél sokkal *kedvezőtlenebb*, sőt egyenesen *veszedelmes*. A torlódás a mostani egyetlen ruhatár előtt rendkivül nagy ugy, hogy mig azelőtt az előadás befejezte után 2 percz alatt üres lett a szinház belső helyisége, most teljes hat percz szükséges ahhoz, hogy a közönség a szinháznak a tüztől védett külső csarnokába jusson. A régi ruhatári helyiségek pedig egészen üresek, mig a középső csarnokban töri magát. Riadalom esetén ebből kimondhatlan szerencsétlenség keletkezhetnék, mert a Nemzeti Szinház belső része majdnem egészen fából van. A tüzoltófőparancsnokság feltétlenül szükségesnek tartja, hogy a szinházvizsgáló bizottság határozatát mielőbb jogerőre emeljék s a szinházban az üresen álló régi ruhatár helyiségeket ujra használatba vegyék.

Britannicus.

A nemzeti szinház ma Britannicust adja és ezzel én tulajdonképen kötelezve lennék Racineről beszélni, mi mindig kellemetlen dolog marad. Kiollózom valami lexikonból rövid életrajzát és belekapaszkodjam abba az etiquette hibába, hogy Britannicust épen 8 hónappal később látjuk, mint halála (1699. április 22-én) háromszázéves évfordulóján? Vagy munkáival foglalkozzam, melyekről három század kritikusai és a kritikusok kritikusai már annyit elmondtak, hogy ujat mondani lehetetlen, sőt olyat sem igen lehet mondani, mi már valahol, ismert vagy ismeretlen helyen előre megczáfolva ne lenne.

Igy hát kénytelen vagyok arra a kérdésre szoritkozni, helyes-e minálunk a már ismert Ohaedián kivül még egy Racine darabot adni?

Hogy a pénztári siker szempontjából helyes e vagy nem, azt a közönség fogja majd eldönteni és ez egy classicus darabnál nem is az egyetlen mérvadó szempont. Jójjünk tehát elébb tisztába, mily okoknál fogva müvlik Párisban még mindég annyira Racinet, mindég tekintve a nemzeti tradicziótól, mely nálunk a franczia iróval szemben nem jöhet tekintetbe.

Egy franczia, midőn egy idegen csodálkozva kérdezte tőle, hogy a közönség hogyan képes még mindég Racine darabokat nézni, azt felelte, hogy őket a cselekmény ugyan a legkevésbé sem érdekli, ők csak a versek csengését és a szavalás zenéjét akarják hallani.

És tény, hogy Racine versei mind gyönyörü hangzásuak és épen Britannicusban helyenkint a belső rimet, alliteratiót alkalmazza, ugy hogy egyes versek a modern „parnassien“ iskolának is dicséretére válnának, mint

„Votre nom est dans Rome aussi
saint que le sien“ vagy
„Moi, fille, femme, soeur et mére de
vos maitres“ vagy
„Mon nom peut-étre aura plus de
poids qu'il ne pense“ stb.

Nem hinném, hogy a versek e zenéjét forditásnál a magyarban egyáltalában vissza lehet-e adni, de ha lehetne is, szinészeink nincsenek a franczia önetszerü szavalásra nevelve, mely nélkül a legszebb versek sem mehetnek zeneszámba, tehát ez sem ok arra, hogy Budapesten Racinet lássunk. Fel lehetne továbbá hozni, hogy Racine személyisége, korai hir neve, vallási rajongása, stb. által érdekes ember, kiben sok modernitást lehet föltalálni, hogy stylusa sem elavult, hiszen a nagy Napoleon, ki pedig Corneillet herczeggé akarta tenni, nem őt olvasta előszeretettel, de Racinet. De ki megy szinházba a szerző érdekes személyisége végett, különösen ha a szerző már háromszáz évvel ezelőtt meghalt. És mégis, én csak helyeselni tudom, hogy látunk Racine darabokat is, épen a végett, mit a német kritika Lessing óta annyira szeret a franczia szinháznak szemére vetni. Racine alakjai ugyanis — nem hiába veszi szindarabjai anyagát előszeretettel az ókorból — a legegyszerübb, legprimitivebb, sőt azt szeretném mondani, legvadabb érzelmeket képviselik: szeretnek, gyülölnek, ölnek. De ezen érzelmeket zenei csengésü versekben, hosszu, hideg tirádákban fejezik ki, a „nagy század“ franczia nyelvén, a Boilean nyelvtana szerint. Ezt lehet természetellenesnek nevezni, de nekem jobban tetszik a Taine kifejezése, hogy a Racine hőseinél nem látjuk a könnyeket, melyeket szavaikból megérezünk.

Racinet tehát ehhez mérten, hidegen, kimérten, a vad szenvedések kifejezését lefokozva, mintegy stylizálva kell adni. Nagyon jó iskola ez ugy szinészeinknek, mint közönségünknek mert mindkettőjük izlése a Shakespeari szinpad néha szinte barbár mértéktelensége folytán, egy bizonyos fokig el van romolva. Ugyanis játékuk modern daraboknál gyakran kissé tulzott.

És ezért jó iskola a kimért classicus szinpad a modern darabokhoz.

Mert a modern darabot realisticusan kell játszani — de erő tekintetében nem felel e meg a gyöngébb, subtilisabb modern érzelmek *realisticus* kifejezése az ókor vad szenvedélyei *stylizált* kifejezéseink?

Egy szóval, én azt szeretném, ha Racineből tanulnánk Ibsent, de különösen a modern nagy franczia irókat játszani, kikkel ugyan nagyrészben még adósunk a nemzeti szinház.

Gömöry Olivér.

A lakásbérleti szabályok módositása.

A főváros már régebben elhatározta, hogy a sok tekintetben elavult lakbérleti szabályrendeletét módositja. Különösen szükségessé vált ez a munkaszüneti törvény behozatala alkalmával, minthogy a költözködésre vonatkozó intézkedéseket meg kell egyeztetni a kötelező vasárnapi munkaszünettel. A szabályrendelet módositására a kereskedelmi miniszter is felszólitotta ez alkalomból a fővárost. A tanács az uj szabályzat tervét nagyjából el is készitette s kiegészités és véleményezés czéljából kiadta a tiszti ügyészségeknek. Az ügyészség már vagy egy éve dolgozik a munkán, azonban máig sem készült el vele, bár ez év április havában a tanács sürgetésére azt jelentette, hogy 2—3 hó alatt befejezi. A kereskedelmi miniszter ma ismét megsürgette a tanácsot. A tiszti ügyészség azzal nyugtatja meg a tacsot, hogy az uj szabályrendelet most már csakugyan nemsokára elkészül A dolog egyébiránt most már nem annyira sürgős, mert 1900-ban a negyedévi költözködés napjai nem fognak munkaszünetes napra esni, nem kerül tehát összeütközésbe az ujabb törvénynyel a régi szabályrendelet.

Hirdetések a Károlykaszárnya falain.

A tanács annak idején megengedte volt Emmerling Vilmos Károly hirdetés-vállalkozónak, hogy a Károlykaszárnya hatalmas épületének falaira hirdető táblákat függeszthessen ki. Az épületen virultak is sok időn keresztül az ezerszinü, tarka plakátok, Mikor azonban az épületet átalakitani kezdették a hirdető táblákat el kellett távolitani. A vállalkozó most, hogy a külső átalakitás munkálatai nagyjából elkészültek, folyamodott a mérnöki hivatalhoz, hogy a táblák ujból való kifüggesztését engedje meg. A mérnöki hivatal azonban nincs tisztában azzal, vajjon a tanács az immár hivatalos épületté avanzsált kaszárnya falára szintén hajlandó-e a hirdetések kifüggesztését megengedni, s ezért a kérelem érdemleges elintézése előtt előterjesztést tett a tanácshoz, hogy a dologban adjon utasitást

Ajánló-levél.

Minthogy a „**Magyar Székesfőváros**“ egyes számaiból arról győződtem meg hogy e lap a főváros közigazgatási életével és általában a főváros községi ügyeivel tüzetesen és behatóan foglalkozik és igy a közigazgatás ismertetése és a tárgyalás alatt álló kérdések megvilágitása körül úgy a nagy közönségre, mint a közigazgatásra nézve hasznos szolgálatokat van hivatva teljesiteni: a lapot az érdeklődők figyelmébe szivesen ajánlom.

Budapest, 1899. évi május hó 31-én.

Halmos s. k.
polgármester.

Hirek a városházáról.

Mozgó fényképek.

Karácsonyi sorozat.

I. kép.

Nagy mozdulatlan, városi élőkép. A középen, trónuson a tanács látszik, tőle balra hosszu sorozatban öreg díjnokok, gyakornokok, számsegédek stb. csoportja látszik, kezökben kérvény, arczukon aggodalom látszik; pillantásuk hol a tanácsra, hol a távolba látszik réved i, a hol nagyon sok üres állás. A tanács trónusától jobbra vidám kérvényező emberek csoport a látszik s fölötte kiterjesztett angyalszárnyakkal a bizottsági tagok és egyéb protektorok csoportja látszik.

Minden mozdulatlannak látszik, csupán a bizottsági tagok és egyéb protektorok csapatja látszik mozogni.

Magyarázat. Az élőkép czime: *Pályázat a városnál.* Hátul a betöltendő állások vannak, a tanácstól balra és jobbra a pályázók ketféle csoportja: ballra a keb lbeli szegény hivatottak, jobbra pedig a protegált „választottak“.

A kép végén a választottak mozogni kezdenek a betöltendő üres állások felé, mig a hivatottak egy része protekczió hiányában a tisztitó intézetbe, akarom mondani, tisztitó helyre kerül.

II. kép.

Bodóné, mikor a bor árát kérik.

Az állam géniusza pamlagon hever, mely szőr helyett adófizető polgárokkal van kitömve. Feje fölött adosságok lebegnek. Az ajtón belép barátja, a főváros, a kit barátságosan látszik üdvözölni. És ezt látszik neki mondani:

— Hogy van, kedves barátom?

A főváros: (ezt látszik felelni): Köszönöm rosszul: kevés a pénz

Az állam: Azt elhiszem, barátom. Magának sok pénz kell.

Főváros: Bizony sok. Sok a kiadás Iskola-ügy, banket-ügy. . . Maga is tartozik, édes, egy pár százezer forinttal.

Állam: Ne beszéljünk erről.

Főváros: De csak beszéljünk. Szükségem volna arra az összegre.

Állam: (ugy látszik, mintha nem hallaná): És honnan akarja megszerezni, édes, azt az összeget? Talán ismét uj adók révén? Vagy jobb lenne talán, ha kevesebbet banketteznék?

Főváros: Adja meg a p nzemet!

Állam: Vagy ne költsön annyit a kulturára. És minek az a sok hókaparó. A hó ugyis elolvad.

Főváros: Nem arról van szó. A pénzem kell!

Állam: (megczirógatja.) Látja, édes, és mi a manónak szaporitja a hivatalnoki létszámot? Nemhogy spórolna!

Főváros: Eh. a pénzemet!

Állam: És minek dob ki 10,000 frtot haszontalan német könyvekre, melyeket ugyis Budapesten akarnak eladni?

Főváros: A pénzemet! (torkon ragadja.)

A fali óra most mutat 12-őt délre.

Az állam (mosolyogva): Hja vagy ugy? Maga tőlem akarja a pénzét, édes? (Ujját az ajkára illesztve, áhitatos arczczal látszik suttogni) Hallja a déli harangszót? Hallja: fizetek?!

III. kép.

Magas hivatali szempontok.

Két toilette-szoba a Károlykaszárnyában: egy diszes, mely a tanácsosokénak és a folyosók sarkában egy másik, egy szellős mely a többi hivatalnokénak látszik. A tanácsnokéban elegáns nippek, sütővasak, brillantin, damaszt törölközők, majolika medenczék, sevresi porczellán stb„ a többi hivatalnok toilette szobájában csak havazik és törülköző meg papiros. Látszik, a hogy a tisztviselők ide egészségesen jönnek be és náthásan, rheumásan mennek ki.

Azután látszik, hogy az elégületlen többi tisztviselő összebujnak és deputácziót küldenek a tanácsnokhoz. A deputáczió be is megy a tanácsnokhoz s vezérszónoka ugy látszik szólni:

— Tanácsnok ur, kérem a *kulcsot.*

A tanácsnok engedve a tulnyomó erő láttára, átadja a kulcsot a küldöttségnek, mely erre ujjongva távozik.

A tanácsnok azonban utánok siet s még egy csomó aktát is kioszt köztük, miközben ezt látszik mondani:

— Tes-ék uraim, papirossal is szolgálhatok.

A régi városháza.

A régi városháza lebontása és a környékének szabályozása is tárgya volt a mult heti közgyülésnek. A tanács azt javasolta, hogy a mennyiben a kormány az igért ellenszolgáltatást megteszi, akkor a főváros a régi városházát az 1900. év folyamán kész lebontatni, valamint kész a piaristák épülete és a belvárosi plebánia-templom eltávolitása végett a tárgyalásokat megindítani, gondoskodván az istentiszteletek megfelelő ellátásáról. A végrehajtás tekintetében azonban határidőt a főváros nem tüz ki, annál kevésbé, mert az ezekkel kapcsolatos és sürgősebb munkálatok már biztositva vannak. A közgyülés elfogadta a tanács javaslatát, kikötve, hogy a kormány viszont vállalja magára a 400.000 frtra rugó munkatőkebiletet. Ez esetben a főváros a hidfeljáróhoz szükséges terjedéket is átengedi kártalanitás nélkül.

A thermokémiai intézet.

A gyepmester telepből akarnak thermokémiai intézetet alkotni. Az ősi parasztfoglalkozás helyébe egy darab czivilizácziót. Mert külföldön nem bunkózzák le az állatot, az elhullott állatot pedig nem ásák a földbe. Feldolgozzák, ipari czikkeket gyártanak belőle, hasznos részeit értékesitik; az egész eljárás czélja pedig az, hogy a közegészség, köztisztaság ezen a téren is érvényesithesse a maga jogos követeléseit. Négy-öt esztendeje tanulmányozza az uj intézményt a főváros. Minden szakbeli tényező helyesnek, szükségesnek tartja a létesitését. S még sincs semmi. Hol itt, hol ott mindig megakad valahol. Nem látja a polgármester ur a huza-vonát? Nem gondolja, hogy ilyen nagyfontosságu intézmény szervezését nem lenne szabad a burokratikus örvénybe temetni? Siettesse kissé, — ezuttal a jogügyi osztályt, — hogy a régóta tervezett reform végre megvalósuljon.

A városi villamos vasut kiterjesztése.

A városi villamos vasut körvasutjának teljes kiépitése biztositva van s egy év lefolyása alatt az Akadémiától a Nagykörúton át átszállás nélkül végig lehet utazni az egész városon, a Dunaparton — vissza az Akadémiáig. A körvasut kiegészitésén kivül a társaság most ujabb megbizást kapott a törvényhatóságtól. A mult heti közgyülés felhivta a vállalatot, hogy a Baross-uteczai vonalnak az eskütéri hidig leendő meghosszabbitására tegyen előterjesztést, mutasson be terveket, mert a dunaparti körforgalom érdekében a meghosszabbitást szükségesnek tartja. A társaság egyuttal köteles arra is nyilatkozni, hogy az eskütéri hidra való átszálló forgalom berendezésére milyen feltételek mellett vállalkozik.

Per — a rigófüttyért.

A főváros pert indit a rigófüttyért: bepereli a Rüttgers czéget s vissza követeli a czégnek adott telkeket. A város jogászai hosszas s bizonyára megfontolt okoskodás után azt mondották, hogy a pernek jogalapja nincs. Más szóval: az eladásra kötött szerződés a fővárosnak nem biztositja a telkek visszavételét még az esetben sem, ha a telkeken gyár nem épül. Ezt mondják a jogászok. A czég pedig, amelyet most perelni akarnak, hozzáteszi ehhez, hogy békés uton méltányos árat hajlandó adni a telkekért a telekkönyvi korlátozás törlése fejében. S a főváros mégis perelni akar. Hát van ennek czélja? Avagy perrel akarja beigazolni, hogy ügyetlen szerződést kötött? Azt elérheti, de félő, hogy kissé borsos lesz az ára a megnyugtató tudatnak, a rigófüttynek, amelyért békés uton most szép pár ezer forintot kinálnak.

Automobil omnibuszok.

A „Fővárosi közlekedési vállalat“ ez idő szerint minden erejével az accumulatoros automobil-kocsik berendezésének előkészitésén fáradozik. A motoros társaskocsik ügyét a főváros középitési bizottsága már letárgyalta. A bizottság többféle módositást tett a vállalat előterjesztésén és különféle feltételeket állapitott meg az uj közlekedő eszköz forgalomba hozatala körül. Igy többek közt az utburkolások megóvása szempontjából széles és gummival körülvett kocsikerekeket követel. A gummi burok alkalmazása miatt a kocsik fékezőszerkezetét egészen át kell alakitani. A kocsisnál és kocsivezetőnél tágasabb helyet kiván biztositani a bizottság a közönség számára, s másképp akarja a feljáró magasságát is megállapitani. Az omnibuszok ügye most a közrendészeti bizottság elé kerül, mely legközelebbi ülésén fogja tárgyalás alá venni.

Közgazdaság.

Jogtalan dijszedés a gyárvizsgálatoknál.

Több kerületi előljáróság a hatósági gyárvizsgálatok alkalmával dijat szedett a megvizsgált gyár tulajdonosától. A kereskedelmi miniszter most kimondotta, hogy a dijszedés jogtalan, mert a vizsgálat olyan hatósági tenykedés, a mi az iparhatóságnak hivatalos kötelessége s ezért semmiféle költségeket sem számithat fel azoknak a magán feleknek a terhére, a kikkel szemben a köteles ellenőrzést gyakorolható. A miniszternek ez az *elvi döntése* sok kétséget fog eloszlatni s remélhetőleg számos gyakori abuzusnak vet véget.

Panasz a téglagyárosok ellen.

Több budapesti téglagyári mester és munkás panaszos kérvényt nyujtott be a főpolgármesterhez, melyben a budapesti téglagyárosok és üzletvezetőik ellen kérnek szigoru vizsgálatot. A munkások azt panaszolják fel, hogy az ipartörvény rendelkezéseit megszegik, alkalmazottaikat a törvényszerü munkaidőn tul is dolgoztatják, bérükből jogtalan levonásokat tesznek és a betegsegélyző pénztári járulékokat is rendetlenül kezelik. Ezen felül különösen az üzletvezetők önkényes bánásmódja és rendetlen kezelései miatt sokat kell szenvedniök. A zugolódás mit sem használ, mert *külföldi munkásokkal pótolják a helyüket.* A munkások lelkiismeretesebb hatósági ellenőrzést kérnek s ettől várják helyzetük javulását. A főpolgármester a panaszos kérvényt a tanácshoz tette át illetékes elintézés czéljából.

Elvi döntés iparkihágási ügyekben.

Az iparkihágási ügyekben sokféle zavart idéz elő, hogy a hatóságok több elvi jelentőségü kérdésben nem járnak el egyöntetüen. Talán a legtöbb kalamitás keletkezett abból, hogy az első foku iparhatóságok a 2 frtnál nem magasabb pénzbüntetések ellen a másodfoku hatósághoz: a tanácshoz benyujtott felebbezéseket nem fogadták el, hanem hivatalból visszautasitották. Ugyanilyen eljárást követtek a másodfokulag helybenhagyott 10 frtot meg nem haladó pénzbüntetéseknél, melyek ellen a kereskedelmi miniszterhez intézett felebbezéseket utasitották vissza. Az előljáróságek eljárásukat az 1890. évi 2608. sz. belügyminiszteri szabályrendelet 2. § ára alapitották. Az V. ker. előljáróság legutóbb egy kiskereskedőt sujtott 10 frt pénzbüntetéssel, mert a szatócsipart jogosulatlanul gyakorolta. Az itéletet a tanács is helybenhagyta, de a szatócs tovább akart felebbezni a kereskedelmi miniszterhez. Az előljáróság azonban a felebbezést nem fogadta el. A megbüntetett kereskedő erre közvetlenül a miniszterhez nyujtotta be felebbezését. A miniszter értesitette a tanácsot, hogy az előljáróság eljárása *törvénytelen*, mert az ipartörvény (1884. évi XVII. t.-cz.) 181. §-ából világosan kitünik, hogy iparkihágási ügyekben a felfolyamodás korlátok közé nem szoritható és ilyen esetekben a hatóságok hivatkozata belügyminiszteri rendelet megszoritásai alkalmazást nem nyerhetnek. Ezentul tehát *minden* iparkihágásból eredő pénzbüntetés ellen kivétel nélkül lehet két izben felebbezéssel élni.

Gyors- és teheráruk házhoz szállitása.

A magyar kir. államvasutak a vasuti üzletszabályzat 68. §-a alapján már évekkel ezelőtt rendszeresitette azon intézményt, hogy a budapest józsefváros, budapest-nyugoti és budapest-dunaparti teherpályaudvarokra érkező gyors- és teherárukat a a czimzetteknek saját szerződött fuvarosaval házhoz, — illetve a feladandó árukat a lakásból a vasuthoz szállittatja, ha a czimzett a Duna balpartján a IV—IX. kerületben vagy a tisztviselő telepen lakik. Ugyancsak ezen szerződött fuvarosával vámoltatja el a Budapesten átmenő és azon Budapestre helyben rendelt vámárukat is, melyeknek elvámolása a vasutra bizatott; egyuttal a külföldről érkező — házhoz szállitott — szállitmányok után kiállitandó árunyilatkozatokat is ezen megbizottja által állittatja ki. Utánvétellel terhelt, Budapesten a Duna jobbpartján lakó felek részére szóló, továbbá, terjedelmes, tüzveszélyes és oly áruk, melyeknek összsulya az egy tonnát meghaladja, csakis a vállalkozóval kötendő előzetes egyezség alapján szállittatnak házhoz. Jogában áll azonban mindenkinek, hogy a vállalkozó által való házhoz szállitást igénybe ne vegye, mit az illető állomásokkal egyszerü irásbeli megkereséssel közölhet. A házhoz vagy háztól való elszállitási dijak a következők: a) gyorsárukért: 10 kg. sulyig 15 kr., 10 kg.—25 kg.-ig 20 kr., 25 kg-on felül 50 kg.-ig 25 kr., 50 kg.-on felül minden megkezdett 50 kg. 20 kr. b) teherárukért: 50 kg. sulyig 20 kr. 50 kg.-on felül minden megkezdett 50 kg. 15 kr. A statisztikai árunyilatkozatok kiallitásáért a vállalkozó nyilatkozatonként 5 krt számithat. Az áruk házhoz szállitása esetén, ha az áru fogyasztási vagy vámilletéknek alávetve nincs, s a czimzett a fuvarlevélben kijelölt helyen feltalálható, s az árut ott át is veszi, csak a fuvarlevélen felszámitott összeg szedetik be. Ha az áru vámilletéknek vagy fogyasztási adónak van alávetve, még a czimzettnek kézbesitendő vámnyugta, illetve adóbárcza szerint fizetett vámilleték, fogyasztási adó és vámközvetitési illetékek is megfizetendők. A szállitmányozó az árut a lakás vagy üzlethelyiség azon részébe tartozik állitani, mely e czélra neki kijelöltetett. Ha czimzett áru befuvarozása idején lakásán nincs, a masodszor, esetleg többször is megkisérlett kézbesitésért külön illeték nem számitható fel. Ha azonban czimzett a fuvarlevélben kijelölt helyen nem találtatnék, s tartózkodási helyét csak a bejelentési hivatal utján lehet megtudni, a rendes fuvarozási dijon kivül még 10 krajczár fizetendő. Ha czimzett az áru átvételét megtagadja, vagy azt a városnak más, nem a fuvar evélben megjelölt helyére küldi, a visszavitel, ujra való elhozatal, vagy mas helyre való szállitásért a dijszabasszerü illeték ujból felszámitható. Esetleges panaszok a budapest-jobbperti üzletvezetőséghez juttatandók.

Magy. kir. államvasutak Igazgatósága 191082/99 C. II.

Hirdetmény.

Osztrák-magyar-bajor vasuti kötelék dijtételeinek helyesbitése. A magyar kir. államvasutak kezelése alatt álló helyiérdekü vasutak vonalain a gyors és teheráruk szállitására f. évi november 1-én kiadott helyidijszabás alapján az osztrák-magyar bajor kötelék torg lomban gabona stb szállitására fenálló kivételes dijszabás (III. rész 2 füzet) II. függelékében tájékoztatásképp bentfoglalt 100 kg.-ként fillérekben kifejezett rovatolási dijtételek következőleg módosulnak: Pozsony ujváros átm. Csallóköz-Abony 44-ről 34-re. Dunaszerdahely 46-ról 37-re, Nagy-Légh 36-ról 27-re. Polony 40-ről 32-re. Moson-Szt.-Janos 34-ről 40-re. Továbbá felvétetett, mint uj állomás a győr-veszprémdombovári h. é. vasut Kocsola-Dalmánd állomása és pedig i Lepsényig 45 és Ó-Dombovárig 18 fillérrel 100 kg.-kint.

Budapest, 1899. deczember 9-én.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága, egyszeremind a részes vasutak nevében.

HIRDETÉSEKET

jutányos árban felvesz a

Magyar Székesfőváros kiadóhivatala.

Van szerencsém a nagyérdemü közönség becses tudomására hozni, hogy az

Erzsébet-téri kioszk-ot

szombaton deczember 16-án megnyitottam számos látogatásért esedezik.

mély tisztelettel

Salzer Ignácz.

Kávé import.

Szállitás közvetlenül **Trieszt**ből elvámolva és bérmentve utánvét mellett:

4½ kgr.	finom **Cuba** nagyszemü . .	6.—	frt
4½ „	valódi „ I. rendü . . .	6.50	„
4½ „	„ **Java**	5.78	„
4½ „	**Portorico**	5.82	„
4½ „	„ legfi. I. rendü	6 46	„
4½ „	**Gyöngykáve**	6.36	„
4½ „	**Laguayra** igen finom	7.—	„
4½ „	valodi **nyugotindiai** .	7.—	„
4½ „	**Ceylon** különl. nagysz.	7.36	„

vasuton 30 kgr. vételnél 7 krral krgja olcsóbb. Kitünő minőségü valódi áruért kezeskedünk.

SOMOGYI és TARSA.

BUDAPEST, VII. ker., Kertész-utcza 37. szám.

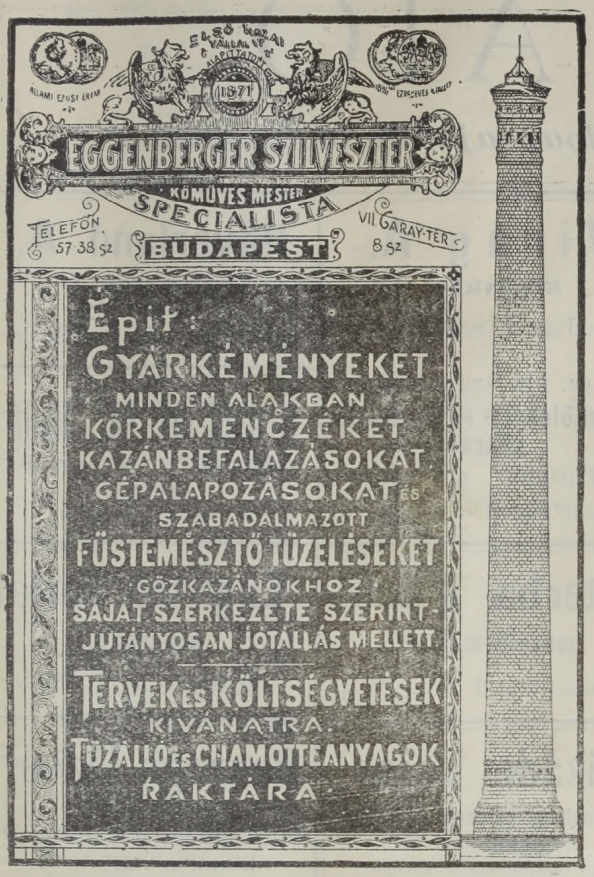

RÖCK ISTVÁN

gép- és gőzkazángyára
vas- és érczöntödéje

BUDAPEST

IX., Soroksári-utcza 24.

Készit: ***magas nyomásu kompound- és triplexpanziós gőzgépeket. sz. Frikart***-féle kényszermozgásu ***Corliss vezényművel. — Biztonsági vizcsöves gőzkazánokat*** minden nagyságban ***Bánó és Szüts legujabb szabadalma*** szerint.

Továbbá minden nagyságu és szerkezetü ***hajógépeket***, kihuzható forr- és fütőcsöves ***lokomobilokat, gőzkazánokat.*** tüzelő-, forraló- és hullámlemezes tüzelőcsövekkel, ***gőzmalmi és téglagyári berendezéseket.*** Szab. külömbzéki emeltyűs-szerkezetü ***bor- és olajsajtókat***, valamint ***olajgyártási berendezéseket*** és elvállal mindennemü a ***gépészeti szakmába vágó munkákat.***

Tervez és berendez mindennemü vizműtelepet.

Belvárosi Könyvnyomda

Budapest, IV., Lipót-utcza 43.

Ajánlja magát a t. közönség becses figyelmébe.

Szállit a nyomdászati szakba vágó bármely legkisebb, vagy legnagyobbszerü nyomtatványokat diszes kivitelben és jutányos áron.

UTMUTATÓ

a Károlykaszárnyában lévő kiválóan ajánlható üzletekhez.

Miakits Mihály
vendéglője
II. udvar földszl t.
Üzletvezető:
Zidarits Ödön.

Schwihalek L.
különféle szobrok készitője,
Középépület I. em. 20.

Virág A.
könyvkötő
II. udvar I. em. 14. sz.
—
cs. és. kir. szab. tulajd.
köyvkötészeti és papiráru gyára,
a „Fortuna“ levélgyüjtő kizárólagos készitője.

Haverland A.
vasszerkezet és gépműhely
Károlykaszárnya, középépület.

Beke István
butorasztalos
Középépület, földsz. 40.

Urbancsok és Simon
bádogos és vizvezetéki szerelő
Középület I. 23. szám.

Petratorits J.
asztalos-üzlete
Középépület I. em. 17—18.

Raab László
diszmű esztergályos
Középépület I em. 7.

Sterba Manó
mázoló-mester
Középépület I. em. 25½

Englisch Antal
aranyozó
Középépület I. 19.

Mészáros Gyula
asztalos-üzlete
Középépület I. em. 21.

Gold Simon
diszműesztergályos
I. udv. földsz.

Hikáde Lajos
konyhafelszerelések kereskedése Középudvar
fedett vásárcsarnokkal szemben.

Bezzegh József
asztalos üzlete,
megrendeléseket elfogad.
KÖZÉPEPÜLET I. 15.

ARNHEIM S. J.

a continens első és legnagyobb

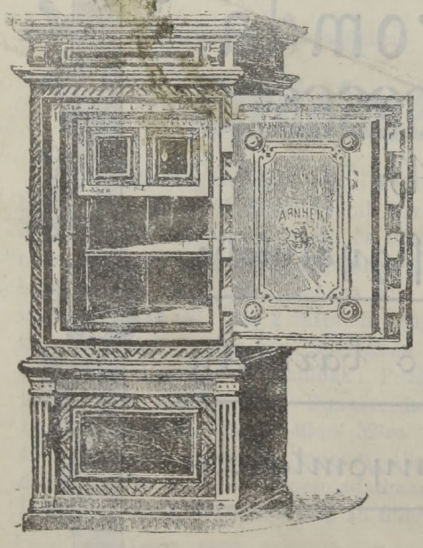

pénzszekrény
és
tresor-gyára
BUDAPEST
es BERLIN
Alapittatott 1883-ban.

Pánczél-szobák.

Safe-deposit.

Gyár:
Budapest, Külső-Soroksári-ut 92.

Mintaraktár:
— Dorottya-utcza 7. szám. —

GANZ ÉS TÁRSA

vasöntöde és gépgyár részvénytársulat Budapesten.

A vas- és acélöntés, valamint a gépgyártás keretébe tartozó mindennemü munkát szállit. Főbb specialitásai

hengerszékek és malomberendezések

turbinák,

zsilipek, zsilipkapuk, alagcsősajtók, téglagyártógépek

gáz- és petroleum-motorok, petroleum-ekék,

gáz- és petroleum-kalapácsok, szivattyuk, vasuti kocsik, kőmunkáló gépek, kenderkikészitő gépek, uti hengerek, kőtörő-, zuzó- és apritógépek.

Mechwart-féle forgó gözekék.

Elektromos világitás és erőátvitel egyirányu, váltakozó és forgó árammal.

Dynamogépek, motorok, elektromos bánya-berendezések, felhuzók. szellőztetők, elektromos vasutak, hordozható elektromos furógépek, elektr. daruk, szivattyuk, ivlámpak, mérőkészülékek stb.

Városi iroda: **Kossuth Lajos-utcza 18**

"Belvárosi Könyvnyomda" Budapest; Lipót-utcza 43. szám.